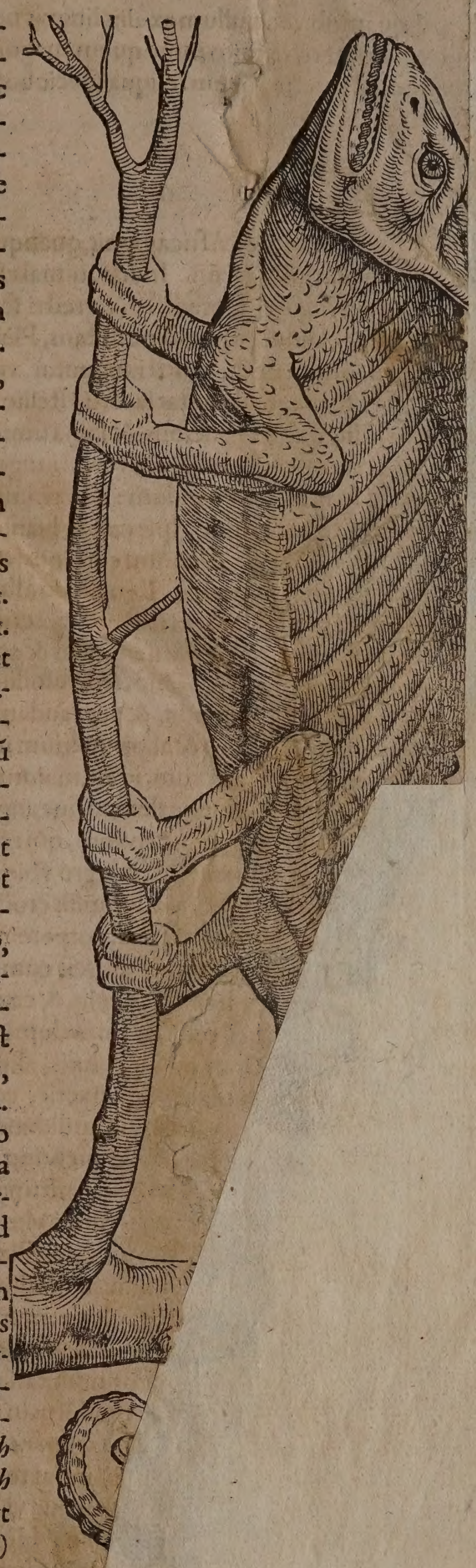
CONRAD GESNER
HISTORIÆ ANIMALIUM
II.–III.

vel harba nominat hoc animal. In hiſtoria verò animalium, Ariſtotelis locum de chamæleonte transferens, Credo (inquit) quod ſit *halarce* vel *harcon* (ſic enim habent codices impreſſi.) Et paulò poſt, Sed reuera non eſt ardon, ſed ſimilis ei, Hæc ille. Docent autem peritiores Hebræi *hardon* vel *hardun*, ſpeciem eſſe *alzab*, id eſt crocodili. Dioſcoridis etiam lonchitis herba ab Auicennā harbe vocatur, lonchitides duas in vnam confundente. Vetus Auicennæ gloſſographus *harbe* bubonem interpretatur, *alharba* lanceam, quam Græci lonchen appellāt. Serapioni in libro de ſimplic. cap. 421. *harbe* αἴλουρον, id eſt, felem, aut σίλουρον, id eſt, ſilurum piſcem ſignificat: nam quæ adfert Galeni verba, apud illum de felium carne leguntur lib. 11. Simplicium: quæ verò Dioſcoridis, de ſiluro, lib. 2. & ſanè facilis erat error, præſertim in Græcis dictionibus: nam ſi pro α legas σ, aut contra, αἴλουρος & σίλουρος, in ſe cōmutabuntur: quin & hodie excuſi quidam codices Dioſcoridis Græci pro Σίλουρος inepte habent αἴλουρος. Ego apud Galenum etiam errorem eſſe conijcio lib. 11. Simplic. & σιλούρων non αἰλούρων legendum: (apparet enim hæc verba à Dioſcoride eum mutuatū,) & Serapionem apud vtrumq; malè ælurum legiſſe, & vna voce tranſtuliſſe harbe: quaſi æluros & chamæleon vnū eſſet animal, quales multi Arabum medicorum errores ſunt. כוח, *koah*, vel *koach*, Leuitici 11. R. Kimhi docet genus eſſe *hazab*, id eſt crocodili. Rabi Iona dicit Arabice vocari חרדון, *hardun*. (Auicenna *hardun* facit ſpeciem *aldab*: vide infra hoc in capite in verbis Alberti, & in Lacerto *A.* de voce *hardun*) R. Salomō לזירט, id eſt, lacertam interpretatur, Sanctes rubetam. Chaldæus reddit *koaha*. Arabs *hardun*, Perſa אן סנגא *an ſanga* (*an* articulus eſt, *ſanga* vox ad ſcincum alludit, qui eſt crocodilus terreſtris.) Septuaginta & Hieronymus, chamæleon. Eadem vox koah repetitur Numeri 14. Iudæus quidam teſtudinem mihi interpretabatur: ego planè ſcincum ſignificari crediderim. Huic finitima vox eſt אוח *oah* vel *oach*: Hieronymus draconem vertit, Iudæi cercopithecum exponunt: R. Iſaac *koph*, id eſt, ſimiam, vel *chuldah*, id eſt, muſtelam. Kimhi Hiſpanicè vocat *furon*, id eſt, viuerram. Syluaticus vocem *oac* ſalamandram interpretatur. קאת, *kaath*, in ſacris literis alij aliter transferunt, cuculum Iudæi: Hieronymus mergulum, pelicanum, onocrotalum, Septuaginta pelecâna, & catarrhacten alibi, & Sophoniæ 2. chamæleontes, nimirū vocis affinitate decepti: nam *coach* quoq; Leuit. 11. chamæleontem interpretantur. *Lilith* Hebraicam vocem alij aliud ſignificare docent, (vt pluribus dixi in Onocentauro poſt Aſini hiſtoriam:) ſunt qui auem magnam interpretentur vento victitantem, q quidem ridicula eſt interpretatio: chamæleon enim quem no auis, ſed quadrupes ouipara eſt. ¶ Χαμαιλέων, ζῶον ᾠοτόκον κα parum & greſſile. Pro chamæleon recentiores quidam barbari *aamelon*, *hamaleon*, *meleon*. Iſidorus, Albertus & huius farinæ au dra & ſtellione ineptiſſimè confundunt. *Hamaleon* eſt anim rem: hoc enim eſt ſimile corporis ſui figura lacertulo magno *hardon* Græcè vocatur, Latinè autem *hamaleon*, Albertus de tis, cum chamæleontem Ariſtotelis verbis copioſè deſcripſiſ de genere ſtellionis, illud ſcilicet quòd vulgò draconem vo mem tiliæ aut vermem ſyluæ. Sed hæc omnia magnam Alb

animal, quamobrem nullum ex alijs linguis nomen ſuppetit, quod Latinis etiam deeſt. Germanieam fingo ein rattadex / ex ratto mure quem magnitudine & cauda refert, & crurium altitudine (altior tamen eo) & lacerto, quem reliqua ſpecie bona ex parte repræſentat, compoſito nomine, ac ſi murilacertum dicas.

B.

Chamæleontem & Africa gignit, quanquam frequentiorem India, Plinius. Per omnem Aſiam chamæleon plurimus, Solin. Indiæ animal eſſe Ælianus ſcribit. ¶ Similis & magnitudine eſt (lego *figura & magnitudine*) ſupradicto (terreſtri ſcilicet) crocodilo chamæleon, ſpinæ tantum acutiore curuatura, & caudæ amplitudine diſtans, Plinius. Figura totius corporis lacertam planè repræſentat: latera deorſum ducta ventri iunguntur, vt piſcibus: & ſpina (dorſi) modo piſcium eminet, Ariſtot. Figura & magnitudo erat lacerti (ſtellionis, Arnoldus) niſi crura eſſent recta & excelſiora: latera ventri iunguntur vt piſcibus, & ſpina ſimili modo, *Plinius.* Animal eſt quadrupes, facie qua lacertæ, niſi crura recta & longiora ventri iungerentur, Solinus: apparet autem locum mutilum eſſe, ex Plinio & Ariſtot. reſtituendum: non enim crura in eo ventri iunguntur, ſed latera. Elatior à terra eſt quam lacerta, Ariſtot. Ipſe celſus, hianti ſemper ore, Plinius. Corpus aſperum totum, vt crocodilo, Ariſtot. & Plin. Aſperum cute, qualem in crocodilis deprehendimus, Solinus. Squamoſum, Arnoldus de Villanoua. Longitudo à ſummo roſtro ad initium caudæ, digiti ſeptem vel octo. Proceritas ſiue altitudo, digiti ferè quinq;: crurum per ſe, tres cum dimidio. Caudæ longitudo, digiti octo vel nouem. Spina dorſi eminens & acuta, & quodammodo criſtata eſt, per dorſum & caudam totam, iuxtaquam proximè, ſed humilius, vtrinq; ad ſingula coſtarum initia tuberculis eminentibus oſſeis, linea deſcendit, & per caudam quoq; extenditur vtrinq;. Quòd niſi tuberculis iſtis trium, quos dixi, verſuum: & aliorum trium in ima parte, quæ planior eſt, exaſperaretur, eſſet planè magnitudine & figura rattorum, id eſt, maiorum murium caudæ ſimilis. Medius locus inter imum ventrem & ſummum dorſum, flexum ſiue angulum coſtarum circiter ſedecim continet, ad Λ literæ Græcæ formam, ſed angulo patentiore, qui retrò ad caudam ſpectat: repletur autem his coſtis totus is alueus, at venter totus, integro vbiq; ambitu, vt ipſe obſeruaui. Mutat ſuum colorem in- Verum & niger nō longè diſſimilis crocodilo eſt: & pallidus, vt lacertæ: maculis diſtinctus, vt nigris. Mutatur color toto in corpore: nam & oculi concolores reliquo corpori redduntur, & dem colorem accipit: palleſcit cum moritur, defunctusq; colorem eundem ſeruat, Ari- colorem ſubinde, & oculis, & cauda, & toto corpore: redditque ſemper quemcunque ngit, præter rubrum candidumque. defuncto pallor eſt, Plinius. Ex duobus quidem habeo, alter pallidi coloris, alter nigricantis eſt. Color varius & in momento muta- nque rei ſe coniunxerit, concolor ei fiat: colores duo ſunt quos fingere non candidus, (aliqui candidum tantum excipiunt. Marc. Verg. nos id apud Philem m:) cæteros facile mentitur, Solinus. Non vno colore ſpectatur, ſed ſeſe furtim m oculos veluti perſtringit: nam nigro colore ſi eum offendis, mutat ſe ipſe, ac inuerti: alius rurſus viſus album colorem (hunc Plinius & Solinus ei negant) nam h trio induit, Ælianus. Nullum animal pauidius exiſtimatur, & ideo tationis, Plinius. Solinus cutim glabram & læuem ſpeculi modo proxima mæleonti & polypo, mutationis colorum in eis cauſam aſſignat, vt in Taran- *quod ventis animal nutritur & aura, Protinus aſsimilat, tetigit quoſcunq; colores,* Colores ſuos multifaria qualitate commutat, modo veneta, modo blattea, vanea, Caſſiodorus in epiſt. de chamæleonte. *Non timor, imò cibus, nimi- ſimul vario membra colore nouant*, Io. Vrſinus. Ego tenuiſſimam cutem aduerti) inſtar tenuis laminæ corneæ colores facile reddere puto, præ- pediat, neque viſcera admodum, cum ſolus ferè pulmo manifeſtus in de Pallio: Hoc ſoli (inquit) chamæleoni datum, quod vulgò di- ſenti ns chamæleonem pro ſuo arbitrio vertere colorem cutis: ouerbio, *De alieno corio ludere*, quo in eos vtemur, qui ſecurius etiam prouerbium, *Chamæleonte mutabilior*, Χαμαιλέοντος εὐμε- m verſipellem, varium, ac inconſtantem, ac pro tempore : vel, vt aliis verbis dicam, qui ad omnia commodè atque n Athenienſem Alcibiadem relatum eſt. Ariſtoteles etiam li- machum, chamæleontis vocem vſurpat ad exprimendum incon- ouiparorum terreſtrium omnium tenuiſsimus eſt: quippe qui nguinis rigeat: cauſa ad mores animæ eius referenda eſt: præ ni- is efficitur. Metus enim refrigeratio per inopiam ſanguinis ca- tarchus etiam meticuloſum & trepidum natura hoc animal eſſe ſcri- bit:

bit: eaq; solum de causa colorem variare, non quod consulto quicquam struere latitaréve instituat.
Chamæleon singulis horis diei mutat colorem, Kiranides. ¶ Faciem habet leonis, pedes, & caudam *Descr*
crocodili, colorem varium, à capite vsq; ad caudam neruum vnum solidum, Idem. Carnem nusquam *ptio*
nisi in capite & maxillis, & postremo caudæ (περὶ ἀρχὴν τὴν τῆς κέρκου πρόσφυσιν, id est, circa princi- *tiu*
pium caudæ, qua corpori committitur) admodum exiguam possidet: nec alibi sanguinem quàm in *por*
corde, & oculis, & loco à corde superiore, & venulis hinc tendentibus. Verum nec in ijs quidem
vlla copia, sed pauxillum habetur sanguinis, Aristot. Caro in capite & maxillis, & ad commissuram
caudæ admodum exigua: nec alibi toto corpore. Sanguis in corde & circa oculos tantum, Plinius.
Corpus penè sine carne, Solinus. Membranæ in omnes ferè corporis partes multæ ac validæ, longeq;
firmiores quàm in cæteris tendunt, Aristot. A medio capite retrorsum ossea pars triquetra eminet:
reliqua pars antrorsum colligitur caua & quasi canaliculata, eminentibus vtrinque osseis marginibus
asperis & leuiter serratis. Cerebrum paulò superius oculis positum est, & propè ijs contiguum. Cu
autem exteriore detracta oculis, quiddam lucens veluti anulus æneus tenuis, (Gaza addit, nulla pe
interceptus, Niphus pro pelle legit *palla*, quæ pars est in annulo gemmam recipiens, vt annulus
palla intelligatur æqualis & continuus) cingit, Aristot. Oculi in recessu cauo intus recepti, præg
des, (maiores quàm pro portione, vt in sceletis mihi apparet) rotundi, cute simili, atq; reliquum
pus obducti, media sui parte perquam exigua detecti, qua videant: quæ quidem videndi sede
quam cute operitur: nec pupillæ motu, sed totius oculi versatione in orbem mutationeq;
versus aspicit, quæ velit, Idem. Chamæleonis oculos circumagi totos tradunt, Plinius. F
Oculi in recessu cauo, tenui discrimine, prægrandes, & corpori concolores: nunquam eos o
pupillæ motu, sed totius oculi versatione circumaspicit. Subducti oculi, & recessu conca
sum recepti, quos nunquam nictatione obnubit. Visum deniq; non circumlatis pupillis,
rigidi orbis intentat, Solinus. Rostrum simiæ porcariæ (χοιροπιθήκῳ) simillimum, Arist
modo Albertus etiam legit, vel potius Auicenna quem sequitur. Plinius verò aliter: sic
Eminet rostrum, vt in paruo haud absimile suillo. Ipse celsus, hianti semper ore, Plin.
nus, ac sine vllius vsus ministerio: quippe cum neq; cibum capiat, &c. Solinus. Der
uarum loco os continuum supra infraq; labra ambiens serratum est: labrum superiu
ductius. Gulam atque arteriam situ eodem continet, quo lacerta, Aristot. Pulm
ximus, & nihil aliud intus, Plin. Theophrastus parum abesse scribit, Plutarcho teste
tum pulmo expleat: vnde aura viuere, & mutationibus perquam obnoxium esse c
Latinus interpres Simon Grynæus reddidit hæc verba, ὅθεν τεκμαίρεται τὸ πνευματικ
in corculo pauxilli sanguinis deprehenditur, Solinus: Plinij & Aristotelis eaden
ante retuli. Viscera sine splene, Plin. & Solinus. Lienem conspicuum nusquar
Cauda prælonga, in tenuitatem definens, & (in vertiginem torta, Solin.) longis
plicata in se orbibus lori modo permultis, Aristot. Pedes singuli bipartito secar
inter se habent situm, qualem pollex ad manus reliquam partem obiectus: S
partes paulotenus in digitos quosdam finduntur: videlicet primores, triplici
exterius: posteriores interius duplici, exterius triplici, Aristot. Vola (vt sic a
tis ampla est, à qua ceu calcaria quædam enata parum prominent, in poste
Crura recta, & longiora quàm lacertæ, sed inflexus eorum similis, Aristot.
unci, Aristot. Plinius: hamati subtili aduncitate, Solinus. Et hæc quidem p
ex nostra obseruatione chamæleontis descriptio est, mirabilis certe animan
lum ferè inter omnia diligentius descripsit. Addam etiam hic quæ Petrus I
his verbis. Dictum est ranam ad chamæleonem hoc ipso accedere, quod
ferè nitatur industria. Hoc autem vt certius ex scripto ac pictura appareat
ter aquatilia dicere instituimus, est enim paludibus etiam frequens animal.
à nobis conspectus est. Alter in Arabia pusillus, lacertam viridem non ex
subfuluis ac rubentibus maculis distinctus: alter in Ægypti æstuarijs frequ
Arabicus, maiori: colore inter indicum & viridem ambiguo, quem ex lute
tare solet: vnde versicolorem chamæleonem antiqui appellauerunt. V
capite est cristato in camelopardalis modum, duobus vtrinque ossiculis in
tibus: lucidissimis oculis, pisi magnitudine, sola pelle contectis, vt quo a
dinem non excedat: admodum flexilibus, vt altero sursum aut deorsum in
terorum animalium morem, aliò intentus esse possit. Iners est animal vt
rere vt lacerta potest. Quamobrem hominum conspectum non refugit,
morsu hominem appetit. Arbusta conscendit ob viperarum ac cerast
menses, atque interdum annum ferè integrum tolerat. Vnde falsò cred
vento ali. nam cum pulmonibus magnis per ventris latera exporrectis p
gno impetu attrahit, eoque intumescit. Foramina ad nares & aud
plum, maxillas dentibus serratis supra & infra communitas, quales

guam teretem, ſeſqui palmum longam: quam à longè in inſecta, quibus maximè veſcitur, vibrat: & mucore, quem in extremo ſpongioſum habet, muſcas, ſcarabeos, locuſtas, formicas ad ſe adducit. Lineam habet ſub ventre ſquamulis denticulatam, albam, ad caudam vſq; protenſam. adeoq; artificioſe in huius animalis pedibus natura luſit, vt anteriores eius pedes à poſterioribus maximè diſſideant. Anterioribus enim ternos intrà digitos, extrà binos: poſterioribus autem ternos extrà, intrà binos poſuit. Duodecim oua excludit, longa, lacertarum modo. Cor habet muris domeſtici magnitudine, hepatis lobos duos, quorum ſiniſter maior eſt. Folliculus fellis grani hordei magnitudinem non excedit, ſiniſtro hepatis lobo inhærens, Bellonius.

Deſcriptio altera ex Scaligero.

Hic etiam aſcribendum duxi, quæ Scaliger de eodem animali ſcribit in libro de Subtilitate ad Cardanum his verbis: Ioannes Landius in vltima Syria cum eſſet, ait, ſe vidiſſe vnum è quinque quos emerat, Chamæleonibus linguæ repentino, momentaneoq; iaculatu muſcam, quæ in eius eſſet pectore, legiſſe. Propterea illius à ſe diſſecti linguam narrabat inuentam palmi longitudine, cauam, inanem. In ſumma tanquam acetabulum cum mucco, quo prædã tolleret. Id nouum ſane iis, qui ſolo vento viuere hactenus exiſtimarunt. Dorſum ei incuruum & tanquam ſerratum. Tergus variatur maculoſis quaſi tuberculis, vt in Rhombo. Venter depreſſioribus clauiculis aſperatur. Oculi pulcherrimi, quos ſine colli flexu circumuertit. Color eſt albus eis, viridis, luteus. Naturalis viridis, admodum dilutus in tergo: at ſub ventre dilutior, albicantiq; propior. Variatur tamen totus rubris, & cæruleis, atq; albis punctis. In quoſlibet mutari colores verum non eſt. Super viridi viriditas vegetatur, ſuper luteo temperatur ad luteum. Super cæruleo, aut rubro, aut albo non vincitur viriditas natiua: ſed puncta cærulea, & rubra & alba, viuidiorem, validioremq; ſui ſpeciem dant. Super nigro ſubnigreſcunt, manet tamen tenor ille viredinis atro confuſus. Etiam haud mutato ſuppoſito colore, mutat ipſe ſuum, vel metu, vel moleſtia, aut oppreſſus aut ſolutus. Quòd aër illi pro cibo ſit aliquandiu, ex eo patet: quod & annum integrum aiunt inediam tolerare: & vbi excepit hiatu auram, & occluſit malas, turget ei venter. Etiam inueni qui diceret: obuerſum ad ſolem haurire radios, eoſq; conuerſione hiantem ſequi. Quinq; digitos in pedibus habere dicitur, quibus ſtet paſſis. Vbi teretibus incumbit ſurculis, curuare eos, atq; ramos amplecti, quo Pſittaci modo ſolent, vtrinq; binis: non vt aues cæteræ, tribus vna ex parte, vnico altrinſecus. Sic Pſittaci. At Chamæleo, quia habet impares, ternos, & binos, explicat, ac diſpertit, ſed ordine inuerſo. Namq; eos, qui in pedibus ſunt poſterio-
a diſponit, vt extrorſum ternos ſtatuat, introrſum binos. Anteriorum contrarius ſitus eſt. Hæc
o accepi.

C.

ctus hic totus ſpirare præterea diu poteſt, motu admodum exiguo adhuc circa cordis ſe-
Et cum omnes corporis partes contrahit, tum vel maxime coſtas cogere atq; adducere
¶ Viſus ei, non circunlatis pupillis, ſed totius oculi verſatione, vt in B. dixi. ¶ Motus
er admodum, vt teſtudinis, eſt, Ariſtot. Plin. Solinus. Audio eum per arborum ramos
are. ¶ Ipſe celſus, hianti ſemper ore ſolus animalium nec cibo nec potu alitur, nec
nento, Plinius. Et alibi, Chamæleonum ſtelliones quodammodo naturam ha-
uentes, præterq; araneis. Similis cicadis vita. (Viuunt enim cicadæ & ſtelliones ro-
ndit.) Hiatus æternus, ac ſine vllius vſus miniſterio: quippe cum neq; cibum ca-
ur, nec alimento alio quàm hauſtu aeris viuat, Solinus. *Id quoq; quod ventis animal*
tinus aſſimilat, tetigit quoſcunq; colores, Ouidius lib. 15. Metam. Chamæleontem ſo-
ı eſt: quoniam interiora, vt Ariſtoteles inquit, ſimilia omnia habet lacertæ, quam
conſtat: quare melius puto chamæleonem rore enutriri ac viuere, vt Theophra-
em illi decepti, quoniam longo tempore viuit ſine cibo & rore: nam propter ex-
ıe alimento degere poteſt, Niphus. Ipſe à quodam qui viuum habuerat, cuius
ıdiui obſeruatum ſibi aliquoties muſcas ab eo deuorari, quas longa lingua ex-
te transfixas, vt iynx ſua lingua formicas figit) arriperet. Num quæ animalia o-
ɔſſint, diſputat Cælius Rhodig. Lectionum Antiq. 24.21. ¶ Gignunt & quadru-
ntes, lacertæ, Plinius. Chamæleon animal eſt ouiparum & greſſile, Heſych.
atitat more lacertarum, Ariſtot. Hybernis menſibus latet vt lacerta, Plinius. La-
ır vere, Solinus.

D.

pauidius exiſtimatur, & ideo verſicoloris eſſe mutationis, Plin. Sed coloris muta-
ıuſas reijciunt, vt in B. dixi. Circa caprificos ferus, innoxius alioqui, Plin. ¶ Ale-
amæleontem contra famelici ſerpentis impetum hoc modo munire ſe ait: Feſtu-
ralidam mordicus tenet, ſub qua ceu clypeo ſe verſans contra hoſtem ſerpentem
feſtuca latior eſt, quàm oris hiatu ſuperari ab eo poſſit: & chamæleontis reliqua
quàm vt morſibus lædantur, fruſtra laborat ac ſe fatigat, Hæc Ælianus & Philes.
entum eſſe hoſtem acerrimum chamæleonem aiunt. Is ex illis vnum quempiam
ı captantem auras, aut in radiis apricantem, in eam ſcandit arborem, quæ illi im-
minet;

minet: vnde ex ore filum demittit araneorum more: in cuius fili extremo guttula sit margaritæ splendore. Ea tactum in vertice serpentem, mori. Illud etiam admirabilius. Si ad perpendiculum nequeat filum demittere: quòd minus ad amussim respondeat ramus, in quo est, inferiori loco, vbi cubat serpens: ita filum corrigere pedibus anterioribus, atq; eius tractum temperare, vt ad lineam quasi catheton descendat. Scaliger de Subtil. ad Cardanum. ¶ Coruus occiso chamæleonte, qui etiam victori nocet, lauro infestum virus extinguit, Plinius. Chamæleo impetibilis est coraci, à quo cum interfectus est, victorem suum perimit interemptus: nam si vel modicum ales ex eo ederit, illico moritur: sed corax habet præsidium ad medelam, natura manum porrigente: nam cum afflictum se intelligit, sumpta fronde laurea, recuperat sanitatem, Solinus. Elephas chamæleonte concolore frondi deuorato (casu,) occurrit oleastro huic veneno suo, Plin. & Solin. Vis eius maxima contra accipitrum genus: detrahere enim supra volantem ad se traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus, Plinius. ¶ Recentiores quidam chamæleontem animal fraudulentum, rapax, & ingluuiosum, ideoq; secundum legem impurum esse scripserunt: quodq; per aduersam valetudinem mansuetum se fingat, perquam efferatum alioquin.

G.

Chamæleontem peculiari volumine dignum existimauit Democritus, per si
secratum, (vnde nos quædam depromemus,) non sine magna voluptate nostra
mendaciis Græcæ vanitatis, Plinius. Deinde cum multa superstitiosa ex hoc
mocrito, recensuisset, addit: Felle glaucomata & suffusiones corrigi, propè c
ne. (reliqua, quoniam superstitiosa videntur omnia, ad *H. e.* differo.) Cham
habere creditur, vt hypochyses intra triduum inunctionibus sanet, Marcellu
de compos. sec. locos medicamento cuidam ad tollendos pilos inutiles & pu
mæleontis etiam fel admixtum ab Archigene meminit: qui vsus fellis huius
legitur. Pro felle cameli fel *ascalabotæ*, id est, stellionis substituendum ad rem
ballomena Æginetæ. vbi ego pro camelo *chamæleontem* potius legerim: nam
mune videtur habere stellio, cum chamæleonte multa. Fel eius dulcificatu
quo mixtum) ornat quotidianum, (forte, curat quotidianam,) Kiranides. ¶
pebræ chamæleontis sanguine illitæ, Dioscor. & Auicenna. *Vide* infra in R
temporum cum sanguine *harbe* animalis (vulpam ipse interpretatur, vespe
gens) somnia terrifica inducit, Arnoldus de Villanoua. Lingua eius suspe
moriam ei restituit, Idem & Rasis. Chamæleo à capite vsq; ad caudam
solidum, qui abstractus nomine ægrotantis, & collo alligatus, opisthoto
teræ eius partes eadem præstant quæ phocæ vel hyænæ partes, Idem. ¶
ontem in olla coquito, donec intabuerit, & oleum spissescat: consumpto
lecta in locum Solis expertem reponito, ac comitialem collapsum in ven
sum à sacro osse vsq; ad primam vertebram inungito, ac statim excitabi
toto ægrum liberabis: oleum autem pyxide reponito, Trallianus. Ad p
traxit nodos, admirabile & probatum remedium: Chamæleontis caput
dum, vel genuum præscindito, & quæ ex dextro pede habentur, seorsi
pede extrema similiter præscindito, seruatoq; & ipsa priuatim, ac vbi du
presseris, pollicem & annularem vngue chamæleontis, inquinans sang
nus extrema, dextra chamæleontis: sinistræ autem manus sanguine, sin
exiguum canalem includito, ac gestato dextra quidem animantis extre
tem sinistro, vsq; dum æger curatus fuerit. At chamæleontem præcisis e
tem panniculo lineo puro inuolutum attingito, ad Solis exortum. Sin au
prædicto affectu cruciari, attingito etiam manus, ac in exiguos canales i
autem hoc Luna desinente, Trallianus.

¶ *Alharbe* (Arnoldus ex hoc loco non rectè lacertam vertit, ego c
& supra lib. 2. cap. 350. de harba scribens ea quæ chamæleontis sunt, de
ctorum se promisit: quanquam alibi vespertilionem significat, vt in
ma stellioni: ouum quidem eius intra horæ spatium interimere fertur. Cu
stellionis (in cibum aut potum illapsi, mixtiue) venenum, cura communi, &
Auicenna 4. 6. 2. 5. Oua alharbe, vt quidam putant, in corpus sumpta, mo
remedia accelerentur. Detur igitur in potu stercus accipitris (*falconis* Bellu
integer sequatur, inungaturq; corpus butyro bubulo cocto, & capit ata
tur: & vescatur ficubus siccis, & oleo (aliàs butyro crudo) & gent Ele
colore frondi deuorato (casu, Solin.) occurrit oleastro huic venen uo,
(coruo, Plinius) à quo cum interfectus est, victorem suum perimit
ales ex eo ederit, illico moritur: sed corax habet præsidium ad m
nam cum afflictum se intelligit, sumpta fronde laurea recuperat

recitaui. Ego ex hoc animali vtcunq; venenoſo, nonnullos (in Africa) paratum quoddam remedium equis exhibere audiui.

H.

Philologica.

Aulici le-

¶ *a.* Chamæleontes aulicos nominat Budæus libro quinto de Aſſe, eos qui egregiè ſimulare norunt, & reconcinnare ſe identidem ad mores aulicæ potentiæ. Ariſtoteles Ethicorum 1 chamæleontem pro homine mutabili ponit. Per Chamæleontem verſipellem hominem ſignificari aiunt, Pierius in Hieroglyphicis. ¶ Eſt & chamæleon herba in carduorum cenſu, ſic dicta, vt Plinius ſcribit, à varietate coloris: mutat enim cum terra colores, hic niger, illic viridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atq; aliis coloribus. Iſtam quidem colorum varietatem Dioſcorides nigro priuatim attribuit: vt albus forte idem nomen habeat, non quod ſimiliter colores mutet, ſed à ſimilitudine partium ſuarum cum nigro. Statuuntur enim duo hæc genera, album & nigrum, à radicis colore vocata. Miror quòd Plinius ſcribit 21. 16. chamæleontem in folijs non habere aculeos, quum res ipſa aliter nos doceat. Memini in Gallia & alibi genus quoddam cardui videre folijs diuiſis, albicantibus, amaris, non aculeatis, capitibus ſpinoſis multis ſtellatim (vt ita dicam) aut muricum ferreorum inſtar radiatis, candidis, ſed à chamæleonte diuerſum vt iudico. Plura de his carduis ſcripſi in Cane *C.* inter morbos canum. Arabes Græcum nomen ſeruant: ſcribunt enim *kameleonta, kemaliun, chamaliun. Fenuchia alkemelion*, Vetu gloſſographus Auicennæ. Arnoldus de Villanoua in Breuiario 3.21. florem chamæleontis coaguli vſum præſtare ſcribit. Atqui ſpina illa, cuius floribus in multis Galliæ locis hodie ad

Chamæleon herba.

l[illegible]agulandum vtuntur, ſpina alba Græcorum eſt, quod & Ruellio placuit. Chamæleontum ge-
neris eſſe [illegible]rim *carlinam* hodie medicis appellatam, quaſi cardinam: carduus enim humilis eſt,
cuius itidem a[illegible] æ vel tres differentiæ ſunt. Viſcum, id eſt, humorem concretum & glutinoſum, ma-
ſtichæ aut thuri [illegible]imilem, circa radices chamæleontis albi quandoque reperiri aiunt: & tum peculia-
riter chamæleo[illegible] tem ixiam, id eſt, viſcarium aut viſcigerum nuncupari, magiſq; venenoſum eſſe:
quanquam & ſi[illegible] e viſco & ſimpliciter vtriq; vis venenoſa attribuatur, nigro præſertim, quamobrem
ne inter corpus[illegible] uidem datur, vt Galenus ſcribit: apud Aetium tamen libro 3. iſij corticem inuenio
dari ad pituitam euacuandam præcipuè: cæterum libro 12. cap. 46. in antidoto purgatorio quodam
iſion interpretatu[illegible]r chamæleonem nigrum. Galenus in Gloſſis Hippocratis ἰξίον, folium chamæle-
ontis albi interpr[illegible]etatur. Inter nomenclaturas apud Dioſcoridem ixias cognomen tum albo tum ni-
gro attribuitur: cum Dioſcorides circa albi tantum radices viſcum reperiri meminerit: Plinius, Ru-
ellio teſte, circa v[illegible]trumque. Chamæleontem vtrumq; quibuſdam locis circa folia ſua dicunt viſcum
emittere, A[illegible]uthor de ſimplic. ad Paternianũ. Ferunt & nigri viſcũ, ſed quod pro maſtiche non ſit vt ex
lbo, Herm[illegible]olaus. Nec refert an circa folia aut circa radicem dicas, quoniã folia in terra tantum ſtrata
[illegible]adice radiata. Coagulum hœdi remedio eſt contra viſcum & chamæleontem album,
[illegible] alibi ſæpe viſcum ſimpliciter pro chamæleonte viſcario nominat, ineptè quidem &
[illegible] hac de re plura leges in Hermolai Corollario & Caſtigationibus Plinianis, & Ruellij
[illegible], &c. Chamæleon niger *vlophyton* (al. *vlophonon*, Sipontinus *buphonon* legit,) quo-
[illegible]odo iuuencas necet, Hermolaus. Eſt & inter dipſaci nomenclaturas, chamæleon
[illegible]rabes chamæleontem & chamelæam, quam & *mezereon* vocant, nulla ratione
[illegible]nquam & inter Dioſcoridis nomenclaturas, Cnidios coccos tum chamelææ tum
[illegible] adſcribatur, qui neutrius iſtorum, ſed thymelææ proprie fructus eſt. Crocodilion
[illegible]æ nigræ figuram habet, &c. Plinius. ¶ Mygale Chamæleonti ſimilis eſſe dicitur,
[illegible]ygale mus araneus eſt, qui minimum aut nihil cum chamæleonte ſimilitudinis
[illegible]ontis Heracleotæ ſcriptoris libri diuerſi paſſim ab Athenæo citantur.
[illegible]cum referre libuit ſuperſtitioſis quoſdam tum medicos tum alios magicos vſus
[illegible]pud Plinium leguntur, his verbis: Caput eius & guttur ſi roboreis lignis accen-
[illegible]onitruum concurſus facere, Democritus narrat: Item iecur in tegulis vſtum.
[illegible]ertinentia quæ dicit, quanquam falſa exiſtimantes, omittemus, præterquam
[illegible]n. Dextro oculo, ſi viuenti eruatur, albugines oculorum cum lacte caprino
[illegible]ata, pericula puerperij. Eundem ſalutarem eſſe parturientibus ſi ſit domi: Si vero
[illegible]ſiſſimum. Linguam ſi viuenti exempta ſit, ad iudiciorum euentus pollere. Cor ad-
[illegible]as illigatum nigra lana primæ tonſuræ. Pedem è prioribus dextrum, genæ pelle illiga-
[illegible]chio, contra latrocinia terroreſq; nocturnos pollere. Item dextram mammillam con-
[illegible]auoreſq;. Siniſtrum vero pedem torreri in furno cum herba, quæ etiam chamæleon
[illegible]q; vnguento in paſtillos digeri: eos in ligneo vaſe conditos, præſtare (ſi credimus)
[illegible] alijs qui habeat. Armum dextrum ad vinciendos aduerſarios, vel hoſtes valere, vtique
[illegible]ſdem neruos calcauerint. Siniſtrum, mirum, quibus monſtris conſecret, qualiter ſo-
[illegible]& quibus velis mittantur, pudet referre. Omnia è dextro pede reſolui: ſicut ſiniſtro
[illegible]rit dextrum. Capitis dolores, inſperſo vino, in quo latus alterutrum mace-
[illegible]ſiniſtri vel pedis cineri ſi miſceatur lac ſuillum, podagricos fieri illitis pedi-
[illegible]ſuffuſiones corrigi prope creditur, tridui inunctione: Serpentes fugari

ignibus

ignibus inſtillato: Muſtellas contrahi in aquam coniecto. Corpore vero illito, detrahi pilos. Idem præſtare narrant iecur, cum ranæ rubetæ pulmone illitum. Præter ea iocinere amatoria diſſolui. Melancholicos autem ſanari, ſi ex corio chamæleontis herbæ ſuccus bibatur. Inteſtina & fimum eorum cum id animal nullo cibo viuat, cum ſimiarum vrina illita inimicorum ianuæ, odium omnium hc minum his conciliare. Cauda, flumina & aquarum impetus ſiſti, ſerpentes ſoporari. Eadem mec cata cedro & myrrha, illigataq; gemino ramo palmæ, percuſſam aquam diſcuti, vt quæ intus f omnia appareant: vtinamq; eo ramo contactus eſſet Democritus, quoniam ita loquacitates imn dicas promiſit inhiberi: Palamq; eſt, virum aliâs ſagacem & vitæ vtiliſſimum nimio iuuandi mo les ſtudio prolapſum, Hucuſq; Plinius. Lingua chamæleontis geſtata cum radice herbæ cham ontis & cynogloſſæ, obmuteſcere facit inimicos efficaciter, Kiranides. Dixerunt quidam *alhar* eſt, chamæleontis) decocto ſparſo in aquam balnei, viridi colore infici illum qui immoratur i neo illo aliquantiſper, & deinde paulatim priſtinum colorem recuperare, quod quidem ego eſſe non affirmârim, Auicenna 4. 6. 2. 5.

¶ *h* Chamæleonte mutabilior, Χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος, prouerbium, ſupra in *B.* tum eſt.

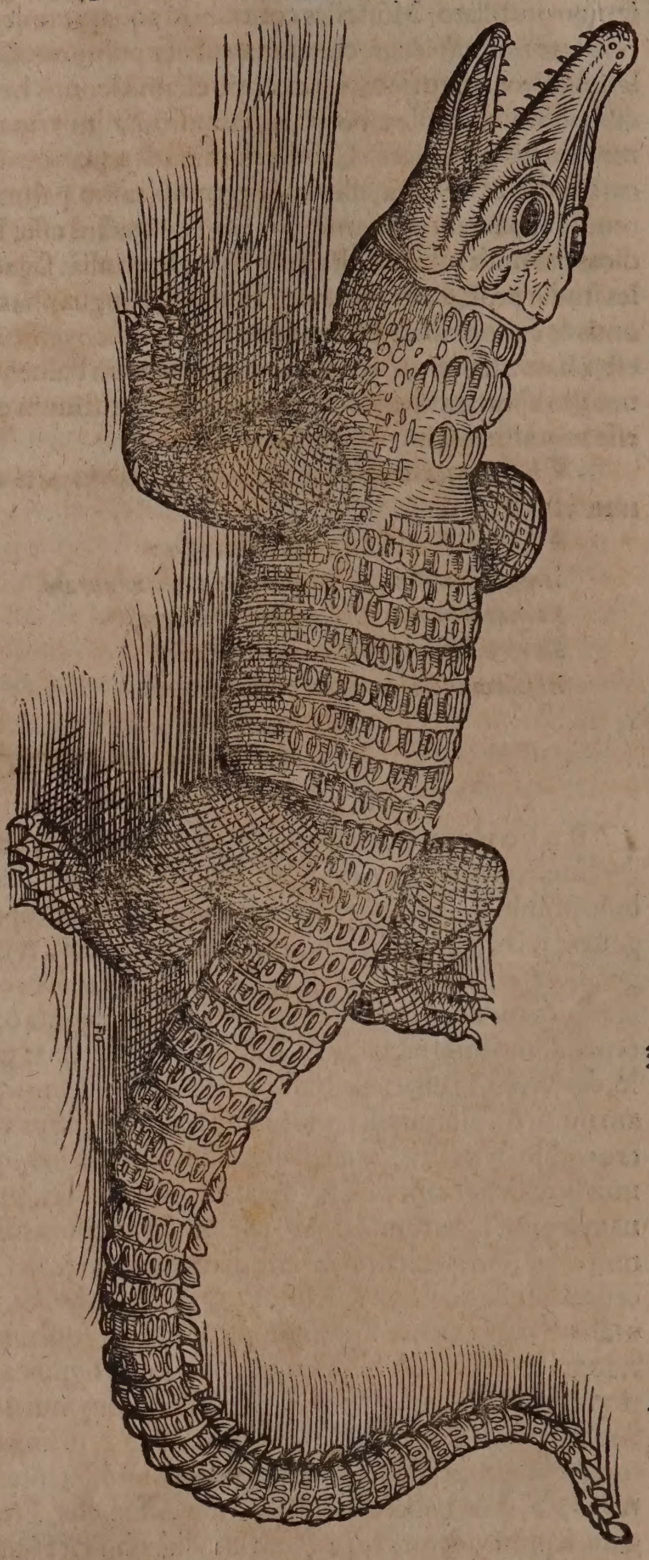
¶ Alciati Emblema in adulatores:

Semper hiat, ſemper tenuem qua veſcitur auram,
Reciprocat Chamæleon,
Et mutat faciem, varios ſumitq; colores,
Præter rubrum vel candidum.
Sic & adulator populari veſcitur aura,
Hiansq; cuncta deuorat.
Et ſolum mores imitatur principis atros.
Albi & pudici neſcius.

DE CROCODILO.

A.

CROCODILVS genus non eſt, ſed ſpecies ſimplex intelligitur, vt etiam ſerpens: q mum genus anonymon eſt, Ariſtot. Atqui Palladius crocodilum lacertam quaſi bulo nominat. Et ſanè videtur omne genus quadrupedis ouipari, aut lacerti aut ranæ genere rectè comprehendi. Hebraicam vocem, כוח *koah*, Leuit. 11. Dauid Kimhi genus *hazab*, id eſt, crocodili, quod Arabicè *hardun* vocetur, Perſa tranſtulit *ſanga*, (qu cum, crocodilum terreſtrem accedit,) Septuaginta & Hieronymus chamæleon. צב, crocodilum interpretatur D. Kimhi *gereſchnit*, גרשנוט: & R. Salomon, *faget*, ‏גריט‏ le, *zephardea*, id eſt, ranæ, bufonem forte intelligens: quod quidam hodie congruere am nomen ab intumeſcendo factum ſit. Chaldæus *zaba* vertit, Perſa אן רסר *an ra* crocodilus terteſtris, (malim crocodilus ſimpliciter, quoniam additur iuxta genus ſu mus ſimpliciter crocodilus. Arabes (aut Chaldæi,) pro *zab* videntur *thab* dicere: nar nam legitur lacertum (*hardun*) eſſe *aldab*, vt Bellunenſis legit, vetus codex non rectè l non *aldab*, ſed ſpeciem *aldab* eſſe dixerim: nam & in Chamæleonte *A. hardun* ſpeci crocodili eſſe docui ex R. Kimhi. צפרדע, *zephardea*, Exodi 8. ſunt qui piſcem dica braham) qui exiens è flumine rapit homines, (qui nimirum crocodilus fuerit) qu אל תמסח *al timſach*. Ipſe magis probat ranas ſignificari. Salomon *pagulera*, לירא גרינגלויירא: Septuaginta, Ioſephus & Hieronymus βάτραχοι, ranæ. Chaldæus *vr* Arabs *zephada*, צפארע. Perſa *zakſaha*, צקזהא, in ſingulari *zakſe*. Chaldæus & Ar men relinquunt, Pſalmo 78. Chaldæus ſimiliter interpretatur: Arabs *alzephada* לעלוקה, duas habet filias (clamantes) affer affer, Prouerb. 30. *Aluka* Iudæi inte gam: Kimhi videtur crocodilum intelligere: dicit enim eſſe vermem magnum, deat, & prætereuntes homines iumentaq; capiat quorum ſanguinem exugat, N de rebus quæ non ſaturantur. Crocodili quædam ſpecies vocatur *tenchea*, (de alia *hardon*, (de qua in Chamæleonte *A.*) alia *theſerach*, (huic ſimilis eſt Arabica ta,) Auicenna 2. 2. 1. Coruo & crocodili generi quod hardeos ſiue hardon Græ tercedit, Albertus, ſed imperitè. Ariſtotelis enim verba quæ illic tranſtulit, de c citia ſunt: ardeola autem Græcè herodiòs vocatur, vnde corrupta vox *hardeos*, interpretatur, deceptus Arabicæ vocis hardon ſimilitudine. *Tiſma*, Auicenna Syluaticus. Idem alibi voces *tiſma* & *alinſa*, crocodilum exponit: Andreas B *temſa.*) Cum ſint multa genera crocodilorum, omnia maxillam inferiorẽ m Albertus. Idem alibi tencheam non communem crocodilum, ſed aliam qu Ægypto eſſe ait, quod non probo: quæcunq; enim Ariſtoteles de crocodilo ſ de tenchea ipſe (ex Auicenna nimirum) ſcribit. Addit, tenchea Ægyptiæ li In Arſinoitica pręfectura mirum in modum colitur crocodilus, & eſt ſacer ap ſeorſum nutritus, & ſacerdotibus manſuetus, & *ſuchus* vocatur, Strabo. Dub tantum, an cuiuſuis crocodili nomen apud illos ſuchus ſit: ſed commune vox ſimilis eſt ſcincus, qua Græci crocodilum terreſtrem nominant: à qu

Arabicæ prædictæ non abludunt. Crocodili
Ægyptij *champsæ* (χάμψαι, si θάμψαι legeres, ac-
cederet vox ad Arabicam *temsa*) vocantur: Io-
nes appellauêre crocodilos, illi generi croco-
dilorum quod apud eos in sepibus gignitur,
quantum ad corporis speciem, comparantes,
Herodotus. Cum legissem apud Herodotum
in Euterpe, ab Ægyptijs olim *champsas* appel-
latos: rogaui Turcum quendã, ecquid ei nunc
esset nominis? Respondit: *Kimpsac.* Iul. Scali-
er. Videtur autem Herodotus loco citato per
crocodilos in sepibus nascentes, scincos, id est,
crocodilos terrestres, aut stelliones, aut aliud
acerti genus intelligere: vt & Varinus, aut
quisquis est à quo ille desumpsit hæc verba,
Crocodilus animalculum paruum est. Scribi-
ur autem Græcè Κροκόδειλος, & quandoque
ρεκόδειλος, per enallagen literarum, Idem.
Apud Paulũ Æginetam νειλοκροκοδείλους legi-
us, hoc est fluuiatiles è Nilo, ad differentiam
errestrium quos proximè nominarat. Δενδρί-
της, crocodilus, Hesychius & Varinus. In Ni-
sunt animalia quædam ad similitudinem
aconis, vulgò *Cocatrix* vocant, Haithonus
menus: subijcit autem statim crocodili de-
iptionem. Albertus & alij Barbari scripto-
ocodrillum nominant. Germani, Illyrij,
æ gentes, Europæ saltem, pleræq; omnes
dili nomen retinent.

B.

Crocodilum Ægyptus fert, Aristot. Cro-
odilum habet Nilus, terra pariter ac flumine
infestum, Plinius. est enim amphibius, vt in C.
dicam. Nilus hippopotamos, crocodilosq; va-
stas beluas gignit, Mela. Ingens eorum mul-
titudo est in Nilo & stagnis propinquis, Dio-
dorus Siculus. Mauritaniæ flumina crocodi-
los habent, Strabo. Bambotum amnis iuxta
Atlantem Africæ montem, crocodilis & hip-
tamis refertus est, Plinius lib. 5. cap. 1. &
27. Ibidem Plinius Darat Maurita-
memorat, in quo crocodili gignã-
s in Libya duos cubitos excedere
xistimat, Hermolaus. atqui Pausaniæ locus in Atticis hic est, Aqua iuxta Atlantẽ turbida
ἡ πηγῇ κροκόδειλοι πήχεων (videtur numerus deesse in excusis codicibus, Hermolaus legit
δυοῖν. id est, & iuxta fontẽ crocodili erant non minores duobus cubitis. (Abrahamus
rtit, *cubito vno non minores*) accedentibus autem hominibus mergebantur in fontem.
Pausaniam hîc crocodilis propriè dictis, id est aquaticis vel amphibijs loqui, non au-
qui terrestres crocodili sunt. In Bithynia Chalcedonis agro ferè, crocodilos minutos
nasci qui Azaritia dicatur, Strabo meminit, fortasseq; pro scincis accipit, quoniam
dat, Hermolaus simili vt supra errore lapsus. Syagro maximo totius orbis promonto-
thurifera, propinqua est insula Dioscoridis (cuius & Stephanus meminit) in qua cro-
æ plurimæ sunt, Arrianus. Crocodili in Nilo & alijs quibusdam & Indiæ fluuijs ver-
s. Apollonius & socij cum per flumen Indum nauigio veherentur, equos fluuiales
nt sibi occurrisse, multos etiam crocodilos illis simillimos qui in Nilo reperiuntur,

n maiorem quanquam amphibium, authores tamen (Aristoteles) sæpe fluuiatilem
differentiam terrestris, qui in terra tantum agit, multo minor, & scincus etiam vo-
catur,

catur. aliqui tamen, Plinio teſte, ſcincum à crocodilo terreſtri diſtinguunt, quòd cutis ei candidior ac tenuior ſit, & ſquamarum ſeta à cauda ad caput verſa. Crocodilus, ſecundum Arabes, ſi pepererit oua in aqua, generatur alius crocodilus (ſimilis ei:) ſi verò in ripis iuxta aquam, ſcincus naſcitur. quamobrem fertur ſcincum eſſe de ſemine crocodili, Andreas Bellunenſis. Duo crocodilorum genera Ganges fluuius generat. horum alteri nihil nocent, alteri inexorabili atq; immiſericordi in quidlibet voragine carniuori ſunt. In eorum ſummo roſtro quiddam tanquam cornu eminet, Ælianus. Plura de generibus crocodilorum dixi in A. præſertim ex Alberto ſeu Auicenna.

amphibius, & ſcincus terreſtris.

Duo genera in Gange.

¶ Crocodilus lacertam per omnia refert, cauda tantum differt, Albertus. ¶ Ad cubitorum longitudinem decem interdum extenditur, Marcellinus. Ouum non maius quàm anſeris edit: . naximumq; animal minima hac origine euadit. creſcit enim ad quindecim cubita. Sunt qui eum tandiu augeri, quandiu viuat, confirment, Ariſtot. Quidam hoc vnum animal (aliqui etiam vrſam, recentiores obſcuri) quandiu viuat, creſcere arbitrantur, Plin. Amometus in quadam Libyca vrbe dicit ſacerdotes ex lacu quodam cantionum illecebris præſtrictos crocodilos decem & ſeptem cubitorum educere, Ælianus. Excretus ad decem & ſeptem & amplius cubitos peruenit, Herodotus. Magnitudine excedit plerunq; duodeuiginti cubita, Plinius. Plerunque ad viginti vlnas magnitudine coaleſcit, Solinus. Iſidorus quidem pleraq; ex Solino mutuatus, non vlnarum ſed cubitorum viginti longitudine plerunque videri ſcribit. In tantam magnitudinem ſæpe excreſcit, vt Pſammitichi Ægyptiorum regis tempore Philarchus viginti quinque cubitorum dicat viſum fuiſſe: regnante Amaſide, ſex & viginti cubita exceſſiſſe, Ælianus. Albertus ſcribit duos à ſe viſos, vnum ſedecim cubitorum, alterum decem & octo. Ipſe Viennæ vidi Venetijs aduectos complures crocodilos cubitorum ſex, & tenellos etiamnum vnius cubiti, lacertis noſtratibus grandiuſculis admodum ſimiles, niſi quod colore plerunq; ſunt flauo, Vadianus in Melam. Petrus Martyr colorem eis flauum tribuit, ſed ventrem ſubalbidum. Crocodilus à croceo colore dictus eſt, Iſidorus & Arnoldus. Colorem chamæleo mutat, & niger non longè diſſimilis crocodilo eſt, Ariſtot. ¶ Corpus ei totum aſperum, Idē. Chamæleonti aſperum cute corpus eſt, quale in crocodilis deprehendimus, Solinus. Crocodilo fluuiatili cutis eſt corticoſa, contra omnem ictum inuicta, Ariſtoteles. Alibi etiam cortice eum tegi ſcribit, eoq; tam duro & rigido, vt firmior oſſe euadat. Herodotus pellem eis circa tergum impenetrabilem eſſe prodidit, Valla interprete: Græce legitur, δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον. Squamis præduris oſtreorum modo totus obducitur, Volaterranus. Cute eſt contra omnes ictus inuicta, Plin. Et alibi, crocodilis & duritia tergoris tribuitur, & ſolertia. Pellis eorum rugoſa, (aſpera, corticoſa,) & adeo firma vt ea quaſi clypeo muniantur, Albertus. Circundatur maxima cutis firmitate, in tantum vt ictus quouis tormento adactos, tergore repercutiat, Solin. Cutim ita validam gerit, vt eius terga cataphracta, vix tormentorum ictibus perforentur, Marcel. Venter tantum ei mollior, (quod & Petrus Martyr teſtatur) qua parte à delphinorum quodam genere ſauciantur, vt dicam in *D.* Dorſum ſquamis duriſſimis, conchylij ferè duritie, vt neq; ſagittis transfigi poſſit, armatur, Petrus Martyr. Tergum & cauda, imò tota pars prona, vt ipſe obſeruaui, multis corticibus ſubrotundis ſquamatim compingitur, & eminentibus ijs ſecundum longitudinem exaſperatur. Iidem ad latera minores ſunt, minusq; eminent, in ventre candicant læuesq; ſunt, hoc eſt nihil omnino eminent. Tergum & caudam e[i] ab omni ictu inuictas partes, & armatas ſquamarum robore teſtis cruſtisve haud diſſimilium: ve[n]trem verò molli & tenui eſſe cute Tentyritæ ſciunt, Ælianus. ¶ Crocodili (forte abundat hæc v[ox]) veſpa volans, aut ſanguis crocodili, hominem noxium aut cædem (percuſſorem aut ſanguine[m ſi]gnificant, Orus 2.25. vt ipſe transfero: Mercerus & Trebatius interpretes aliter.

Deſcriptio crocodili.

Longitudo decem vel quindecim cubitorum & amplius.

Crocodilus à croceo colore dictus.

Cutis aſpera.

¶ Crocodilo fluuiatili oculi ſunt ſuis, (ſuilli) Ariſtot. & Herodotus. Oculi hebetes, A
Viſus in aqua hebes, extra acerrimus, Ariſtot. Quadrupedes quæ oua pariunt, vt teſtudines,
dili, palpebram inferiorem tantum habent ſine vlla nictatione, propter oculos præduros,
Ægyptij crocodilum ſolum ex ijs quæ degunt in humido, à fronte tenuem ac perſpicuam qu
pelliculam deducere tradunt, & viſum obtegere, Cælius Calcagninus ex Plut[ar]cho ni fallo[r]
capitis eſt, Kiranides. Roſtro porcino, Petrus Martyr. ¶ Crocodilus fluuiatilis ſolus
lium maxillam ſuperiorem mouet, Ariſtot. Reddit autem huius rei cauſam de part[ibus] anim[al].
quoniam pedes ad capiendum retinendumq; inutiles habet: parui enim admodum ſunt. ita
hunc vſum natura os ei pro pedibus vtile condidit. ad retinendum verò, vnde ictus inferri veh[emen]
tius poteſt, inde motus commodius agitur. infertur autem vehementius deſuper, quàm de par[te infe]
riore. Ergo cum vtriuſq; tum capiendi tum mordendi vſus ore adminiſtretur, magis autem n
rium retinendi officium ſit, cui neq; manus ſint, nec pedes idonei, commodius huic eſt mouer[e ſupe]
riorem maxillam, quàm inferiorem, Hæc ille. Inferiorem maxillam ſolus animalium non
ſed ſuperiorem inferiori admouet, Herodotus, Plinius, Solinus, Marcellinus. Vnum hoc
ſuperiore mobili maxilla imprimit morſum, Plinius. Cum ſint multa genera crocodilor[um]
mi[n]ia mouent mandibulam inferiorem præter tencheam: & ideo hoc animal eſt fortiſſimi n
Albertus. Idem alibi viſos ſibi ſcribit duos crocodilos qui mandibulam inferiorem moueri
rurſus alibi crocodilum marinum (non fluuiatilem) ſe vidiſſe, maxilla inferiore mobili. Ad

quidem crocodili differentiam Niphus etiam ab Alberto perſuaſus, crocodilum fluuiatilem aliquã-
do ab Ariſtotele cognominari putat: Ego verò non quia marinus ſit vllus crocodilus, (niſi quod
fortè crocodilo ſimile in mari eſt animal, alterius generis,) ſed ad differentiam terreſtris fluuiatilem
ab Ariſtotele dici cenſeo. Crocodilo vnico animalium ſuperior maxilla mobilis viſitur, inferiori
interim cum temporum oſſibus adeò vnita, vt ne tantillum quidem moueri queat, ipſaq́ue duos ſi-
nus nanciſcatur, quibus ſuperior ſingulis vtrinq; tuberculis latis nec noſtris admodum diſſimilibus
inarticulatur, magna ex parte lacertarum teſtudinumq́ue inferiori maxillæ eleganter reſpondens:
quemadmodum etiam totus crocodilus imagine(non autem magnitudine & geniculatis caudæ tu-
Ligua. beribus) lacertæ ſimilis viſitur, And. Veſalius. ¶ Crocodilus fluuiat. lingua caret, Ariſtot. Diodorus
Siculus, Marcellinus. Linguam non habet, Solinus: neq; vllum eius ſignum, Albert. Soli croco-
dilo ex omnibus feris lingua innata non eſt, Herod. Vnum hoc animal terreſtre linguæ vſu caret,
Plin. Et alibi, Crocodilis lingua tota adhæret. Aquatile genus (inquit Ariſtot. de partibus animal. 2.
17.) breui tempore ſentit ſapores, hinc fit vt pro ſui vſus breuitate linguam parum diſcretam habe-
ant. raptim enim ſummaq; celeritate cibus ad ventrem ingeritur, quod immorari ſaporibus perfru-
endis nequeant, humore interlabente. Crocodilis nonnihil cauſæ ad eius partis vitiationem affert et-
iam immobilitas maxillæ inferioris. lingua enim inferiori annectitur maxillæ, quam illi quaſi contra
habent ſuperiorem. Cæteris enim ſuperior immobilis eſt. Itaq; vt ad ſuperiorem non habent, quòd
cibi aditus tollitur: ſic ad inferiorem carent, quod ſuperior quaſi tranſlata in locum inferioris eſt.
Accedit ad hæc genus vitæ, quam more piſcium agit, cum tamen ipſe terreſtre ſit. itaq; vel ob eam
rem inexplanatam hanc partem habeat neceſſe eſt. Et rurſus eiuſdem operis 4. 15. Quadrupedes o-
mnes linguam in ore continent, excepto vno crocodilo fluuiatili. hunc enim non niſi locum tantum-
modo linguæ habere putaueris. cuius rei cauſa eſt, quod idem & terreſtris & aquatilis quodammo-
Dentes. do eſt. ergo vt terreſtris locum obtinet linguæ, vt aquaticus elinguis eſt. ¶ Dentes habet magnos
exertosq́;, Ariſtot. Diodorus Siculus, & Herodotus. Valla pro voce χαυλιόδοντας, reddit prominen-
tes atque ſerratos, cum vox Græca prominentes tantum ſiue exertos ſignificet, quales in apris ſpe-
ctantur. quanquam in his duo tantum extra os eminent ſurſum: vt in talpa totidem deorſum, in cro-
codilis vero plures è ſuperiore maxilla deorſum prominent, ita vt etiam ore clauſo foris ſpectentur,
& quidem anteriores omnes, poſtremi aliquot non item. Verum eſt tamen ſimul etiam καρχαρό-
δοντας eſſe, id eſt ſerratis præditos dentibus crocodilos: quanquam ſcio Ariſtotelem ſcribere nullum
animal ſimul & ſerratis & exertis dentibus eſſe. Dentes crocodilo albent, feri, oblongi, Petrus
Martyr. Dentes habet magnos pro portione corporis & prominentes, Herodotus. Canini dentes
crocodili febres ſtatas arcent, thure repleti. ſunt enim caui, Plin. Vnũ hoc animal ſuperiore mobili
maxilla imprimit morſum, aliâs terribile, pectinatim ſtipante ſe dentiũ ſerie, Plin. Solinus. Ordine
dentium pectinato, pernicioſis morſibus quicquid tetigerit pertinaciter tenet, Marcellinus. Den-
tes eius fortiſſimi ſunt, Albertus: nec non acutiſſimi, & modicè recurui, vt in ca tulo animaduerti.
Herculem Ion Chîus inquit habuiſſe dentium tres ordines, ὀδόντων τρίστοιχον θέσιν, multi etiam croco-
dilum, quidam verò & cete, Io. Tzetzes Chiliade 3. 115. Ego nihil tale in crocodilo reperio. Den-
Spina. tes poſſident ſexaginta, Ælianus, & recte quidem, vt & ipſe numeraui. ¶ Sexaginta vertebras in
Rictus ſpina habent, quam totidem neruis alligatam eſſe ferunt, Ælianus. ¶ Rictus oris eius vſque ad
oris. locum aurium patet, ſi aures haberet, Albertus. Crocodilis quibuſdam in Gange fluuio in ſummo
Lien. roſtro quiddam tanquam cornu eminet, Ælianus. ¶ Crocodilus minimum habet lienem, Ariſtot.
Lienem quidam putant ineſſe oua parientibus admodum exiguum: ita certè apparet in teſtudine
& crocodilo, & lacertis & ranis, Plinius. ¶ Crocodilo teſtes intus adhærent lumbis, Ariſtoteles.
Cauda. ¶ Caudam habet oblongam, eadem ferè qua reliquum corpus longitudine, quod in catulo obſerua-
tum mihi e... Eam ſimiliter vt dorſum cortices validi & eminentes exaſperant muniuntq́; parte pro-
na & ad l... nam infernè læues tenuioresq́; ſunt. Crocodilus lacertam refert, niſi quod caudam
non habet adeò re...ndam (non ita geniculatis tuberibus diſtinctam, Veſalius,) & pinnas in eadem
habet, A...ertus. Ego pinnam ineſſe vidi in catulo per ſex aut ſeptem digitos extenſam vſq; ad par-
tem poſtremam. Crocodilus (aliâs Cordula, Κορδύλη, quod magis placet, hæc enim parua ad ſilu-
rum dici poteſt, non crocodilus) natat pedibus & cauda, quam ſimilem ſiluro habet, quoad paruum
magno licet conferre, Ariſtot. Crocodilus eſt cauda breui, (longa, vt Kiranides ſcribit,) craſſa, in
turbinem a corpore deſinenti, non vti in cæteris quadrupedibus, ſed vti in piſcibus cernimus: la-
Anus. certis breuibus, vnguibus rapaciſſimis. Vrſinas diceres crocodili manus pedesq́ue, niſi huic eſſent
Pedes & crura. ſquammei, illi autem villoſi, Petrus Martyr. Non habere eum vnde egerat niſi per os, quidam tradi-
derunt, Idem. Crocodilum habet Nilus quadrupes malum, Plinius & alij. Ouiparis quadrupedi-
bus, vt crocodilo, lacertæ, & reliquis generis eiuſdem, crura tum priora, tum etiam poſteriora retro-
flectuntur, paulum in latus vergentia, Ariſtot. Homini genua & cubita contraria: item vrſis & ſi-
miarum generi, ob id minimè pernicibus: oua parientibus quadrupedum crocodilo, Plin. ¶ Vn-
guibus (vnguium immanitate, Solinus) armatus eſt, Plinius. Vngues robuſtos habet, Ariſtot. & He-
rodotus. Quòd ſi vt armatus eſt vnguibus, haberet etiam pollices, ad euertendas quoq; naues ſuffi-
ceret, viribus magnis, Marcellinus.

Crocodilus

C.

De naturalibus corporis actionibus.

Crocodilus quanquam ambigentis siue ambigui victus animal est, ab Aristotele tamen & alijs fluuiatilis ferè cognominatur, ad differentiam terrestris, qui perpetuò in terra degit. Terrestris & aquatilis est, Herodotus. Assuetus elementis ambobus, Marcellinus. Vita ei in aqua terraq; communis, Plinius. Quadrupes est malum, & terra pariter ac flumine infestum, Idem. In terra & in flumine pariter valet, Solinus. Crocodilus gressilis est, & degit quidem in fluido, victumq; inde emolitur: sed aerem non humorem recipit, & foris parere solet, Aristot. Humore vt nec prorsus carêre possunt, ita nisi aliquando respirant, in ipso suffocantur, Idem.

Crocodilus ἀμφίβιος.

Dies in terra parte maxima agit, noctes in aqua teporis ratione: tepidiorem enim aquam experitur quàm aerem, Aristot. Dies in terra agit, noctes in aqua, vtrunque ratione teporis, Plin. Plerunque diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quod calidior aqua sit quàm nocturnus aer serenus & roscidus, (θερμότερον γάρ ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς τ' αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου,) Herodotus. Noctibus quiescit per vndas, diebus humi vescitur, confidentia cutis validissimæ, Marcellinus. Noctibus in aqua degit, per diem humi acquiescit, Solinus. ¶ Per diem in terra quiescit, & ad Solem iacet adeò immobilis, vt qui consuetudinem eius nescit, mortuum putet, Liber de nat. rerum & Albertus.

Ægyptij solis ortũ per geminos oculos crocodili significãt, & occasum per caput eius inclinatum.

¶ Ægyptij Solis ortum significantes, geminos oculos crocodili pingunt. ἐπειδήπερ (lego, ἐπειδὴ πρὸ) παντὸς σώματος ζώου οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀναφαίνονται. hoc est, vt ego interpretor, Quoniam ante omne reliquum corpus oculi huius feræ ex profundo aquæ emicant, (emergunt.) Aliter Mercerus, & aliter quàm ille Trebatius vertit, vterq; (meo iudicio) deceptus. Leguntur autem hæc in Hieroglyphicis Hori. Et rursus, Occasum significantes, crocodilum capite inclinato pingunt: αὐτότοκον γὰρ καὶ κατωφερὲς τὸ ζῶον. Trebatius ineptè vertit: Est enim hoc animal rotundum & promiscuè parit. Decepit eum vox κατωφερὲς, libidinosum aliâs significans: quæ hoc in loco idem quod κεκυφὸς est, id est capite deorsum inclinato. Mercerus quoq; non minus ineptè, Ad partum enim facile, & ad Venerem procliue est hoc animal. At qui αὐτότοκον vox corrupta videtur, pro qua legerim κατώπιον aut κατωπὸν, vel aliquid simile. tali enim situ, (nempe capite decliuiore, aquam versus, reliquo verò corpore altiore & ab aqua auerso,) in ripis crocodilum iacere conijcio, vt facilius & promptius cùm res postulat in aquam mergatur. Et sanè cum vt Orientem significent caput eius & oculos superiore quàm reliquum corpus situ ex aqua emergentis pingant, par est ad Occidentem denotandum eo habitu pingi quo visitur cum se mergere parat.

Visus.

¶ Hebetes oculos hoc animal dicitur habere in aqua, extra acerrimi visus, Aristoteles & Plin. Inter aquas cæcus, sub dio (ἐν τῇ αἰθρίῃ) perspicacissimus, Herodotus. In aqua obtusius videt, in terra acutissimè, Marcellinus & Solinus. Faba nascitur & in Ægypto spinoso caule: qua de causa crocodili oculis timentes refugiunt, Plinius.

Incessus.

¶ Propter breuitatem pedum piger est, Albertus. Si persequantur quempiam, vertere se non possunt, sed solum rectà procedere queunt, vnde pluribus occasio fugæ haud dubia, Cardanus. Ex cauernas subeuntibus quadrupeda eademque ouipara, (vt crocodili, lacertæ, stelliones, & testudinum genera,) omnia à latere crura adiuncta, & summam terram obradentia habent, eademq; in obliquum detorquent, quoniam ita formata vsui sunt ad commodius subeundum, & ad ouorum incubatum atque custodiam peragendam. Cum igitur extrorsum pateant, necesse est vt femoribus contrahendis, & sub se condendis toto corpore in sublime sese efferant. quod quidem corpus cum ita se moueat, fieri non potest vt crura aliter inflectantur quàm extrorsum, Aristoteles in libro De communi anim. gressu.

φωλεία.

¶ Mensibus quatuor frigidissimis latent crocodili, nec interim quicquam edunt, Aristoteles. Quatuor menses hyemis inedia semper transmittere dicitur hoc animal in specu, Plin. Quatuor mensibus hybernis (à c[illegible] pru brumæ, Solinus) nihil omnino edit, Herodotus, Marcellinus. Crocodilus latet qu[illegible]aginta dies, Suidas in φολιδωτόν. Ælianus sexaginta dies eum quotannis in latibulo sine vllo cibo qu[illegible]scere prodidit, eundem numerum sexagenarium in multis etiam alijs ei attribuens. Crocodilus & testudo latibulis quidem se condunt, sed senectam non exuunt, Ælianus & Suidas in φολιδωτόν.

Ægyptij ad significandas tenebras, crocodili caudam pingunt.

¶ Ægyptij cum significant tenebras, crocodili caudam pingunt. neque enim aliter ad exitium & intern[illegible]ionem perducit crocodilus quodcunq; apprehenderit animal, nisi cauda prius cæsum, inualidum [illegible]ddiderit. nanq; in hac corporis parte præcipua est crocodili vis ac robur, Orus.

Infestat aliorum animaliũ & voracitas.

Non solum hom[illegible]s comedit, sed & cætera terrestria animantia flumini appropinquantia vnguibus grauiter discerpit, Diod. Deuorant equos & homines, & quodcunq; animal in flumine aut super ripam inuenerint, Obscurus. Crocodilus vitulum aliquando matri (vaccæ) ereptum in fluuium defert, Syluat. Nealces asellum in littore (ripa Nili) bibentem pinxit, & crocodilum insidiantem ei, Plinius. Satiati piscibus quasi somnolenti caput ingerunt ripis, Albertus. Hunc saturum cibo piscium, & semper esculento ore in littore somno datum, trochilus parua auis inuitat ad hiandum, &c. Plinius. Canes crocodilorum metu è Nilo in transcursu tantum rapiunt potum, vnde natum prouerbium, Vt canis è Nilo bibit & fugit. Luto pascitur, Arnoldus de Villanoua.

Cib[illegible]

In Arsinoitica præfectura crocodilus sacer à sacerdotibus nutritur pane, carne & vino, quæ à peregrinis afferuntur ad eiusmodi spectaculum venientibus. Sunt qui placentas etiam, & carnes assas & mulsum eis afferant, Strabo. Ægyptij hominem comedentem significant crocodilo hiante picto, Orus.

Fœcunditas

¶ Crocodilus fœcunditate ex-

Incubitus & exclusio ouorũ. cedit, & ſingulis annis parit, Diodorus Siculus. Ægyptij tum aliâs, tum fœcundum ſignificantes, crocodilum pingunt. eſt enim fœcundum (πολύτεκνον) animal, Orus. Pariunt educantq́; in ſicco, Ariſtot. Teſtudines & crocodilos dicunt cum in terra partũ ediderint, obruere oua, deinde diſcedere, ita & per ſe naſcuntur & educantur, Gillius non citato authore. Illi quidem quos nos legimus, non ſponte ſed incubitu, oua crocodilorum excludi teſtantur. Oua parit in terra crocodilus excluditq́;, Herodotus. Tam terreſtres quàm fluuiatiles crocodili ſua oua terræ gremio committunt, Ariſtot. Sexaginta dies ventrem ferunt, ſexaginta oua totidem diebus ex ſeſe pariunt, totidemq́; dies hæc fouent. Curatio partus ab eiſdem ſexaginta diebus peragitur, Ælianus. Crocodili vicibus incubant mas & fœmina, Plinius. In partu fouendo mas & fœmina vices ſeruant, Solinus. Crocodili oua tempore anni (calore ſcilicet mediocri) concoquuntur & perficiuntur: vt etiam ſtirpes non germinant niſi tempus idoneum, quo concoquatur alimentum, accedat, Ariſtot. Problem. 2.26. *Oua.* Oua ſexaginta complurimum parit, maximumq́; animal minima hac origine euadit. ouum enim non maius quàm anſeris, & fœtus inde excluſus proportione eſt. Sunt qui eum tandiu augeri, quandiu viuat, confirment, Ariſtot. Parit oua quanta anſeres (quod Solinus etiam & Marcellinus ſcribunt) nec *Incrementum.* aliud animal ex minori origine in maiorem creſcit magnitudinem, Plinius. Ex omnibus cognitis animalibus hoc maximum exiſtit ex minimo: ſi quidem oua gignit haud multò maiora anſerinis, & proportione oui fœtus excluditur. excretus ad decem & ſeptem & amplius cubitos peruenit, Herodotus & Diodorus. Inter aquatilia crocodilus ex minimo maximus euadit, vt ex volucribus magna ſtruthio, ex quadrupedibus elephantus, Ælianus. Quidam hoc vnũ animal quandiu viuat creſcere arbitrantur. viuit autem longo tempore, Plinius. *Nidi vbi incubant.* Oua excluſa extra eum locum transferens, ſemper incubat, præ diuinatione quadam, ad quem ſummo auctu eo anno egreſſurus eſt Nilus. Metatur locum nido naturali prouidentia: nec alibi fœtus præmit, (vide an *promit* legendum. quanquam Plinius alibi excluſa transferri ait,) quàm quò creſcentis Nili aquæ non poſſunt peruenire, Solinus. Crocodilorum partus (inquit Plutarchus in libro Vtra anim.) cætera quidem ſimilia habet teſtudinum partui marinarum: locum verò quem excubatui deſignat quibúſnam conijciat modis, ratiocinio humano nullo deprehendi poteſt. vnde nec humanæ ſed fatidicæ cuiuſdam facultatis illam beſtiæ prædictionem eſſe putant. Nec altius enim nec inferius, ſed eo præſertim loco ponit oua, quo ſummo Nilus auctu, eo quidẽ anno terram abluturus conditurusq́; peruadet. Itaq; qui ruſticus prior incidit, locum notat, ac ſummum cæteris nunciat fluminis incrementum. Adeò vero locum commetitur, vt eo aquis operto, non opertus ipſe incubet, Hæc ille. Noſtrates ſimilia quædam de fibri domicilio ſcribunt, quod ita ſtruat, vt pars dimidia aquam contineat, altera ſupra aquam extet. quod ſi agricolæ domicilia eorum altius poſita viderint, in montibus ferunt: ſin humilius, in vallibus. *Catuli.* Excluſis crocodili catulis quiſquis emergit protinus, nihil autem arripit eorum quæ fortè occurrerunt, ac neque vel ranam vel limacem vel feſtucam vel herbulam populatur, ore lanians, eum morſu mater repente necat: feroces contra ac ſtrenuos amat colitq́;, iudicio, quod mortalium ſapientiſſimi conſueuerunt, non amans affectu, Plutarchus in eodem libro, & Ælianus cuius verba in *D.* referam. Eſt etiam admiratio in beſtijs aquatilibus his quæ gignuntur in terra, veluti crocodili, aquatileſque teſtudines. ortæ enim extra aquam, ſimul ac primum niti poſſunt, aquam perſequuntur, Gillius. *Vere pariunt.* Crocodilorum ᾠοτοκία, id eſt ouorum partus circa Nilum, vernum tempus indicat, Heliodorus. *Scorpius ex ouis.* Oua plurima (Ὠῶν σωρὸν) crocod. parit: quæ vt primum excluſa ſunt, aculeatus quidam ſcorpius ab eis (ex ipſo crocodilo, Ælianus) prorepit, à quo ille letaliter ictus interit, Philes. Crocodili multiplicarentur nimis pluribus ouis editis: ſed non niſi iuxta aquas viuere queunt: amphibij enim ſunt, & præter id iniurijs aquarum obnoxij, Cardanus. Scincus eſt *guaril* (lacertus) Nili: & putarunt aliqui hunc eſſe fœtum crocodili in campos, (terreſtrem,) Auicenna. ¶ *Vita longitudo.* Crocodilus longo tempore viuit, Ariſtot. & Plinius. Longitudine vitæ hominis fermè eſt, Diodorus Siculus. Annos viuit ſexaginta, Ælianus.

D.

De animi affectibus & morib. Crocodylus natura timidus, improbus, malitioſus, fallax cum ad rapinas faciendas, tum ad comparandas inſidias acerrimus & promptiſſimus exiſtit, Ælianus. Sunt qui ſubtilitatem animi conſtare non tenuitate ſanguinis putent, ſed cute operimentisq́; corporum magis aut minus bruta *Timidũ animal & improbũ.* eſſe, &c. ceu verò non crocodilis & duritia tergoris tribuatur, & ſolertia, Plin. Crocodilus diuinatione quadam oua ſua extra eum locum transferens, ad quem ſummo auctu eo anno egreſſurus eſt Nilus, ſemper incubat, vt pluribus dixi in *C.* *Quomodo legitimos catulos à ſpurijs internoſcãt.* Cum ex ſeſe pepererunt, hoc experimento legitimum ab ſpurio internoſcunt, vt ſi quid ſimulatque excluſus eſt, rapuerit, in reliquum tempus in crocodilini generis numero loċoq́; à parentibus ducatur: ſin ignauia eum ipſum tardauerit, ad comprehendendam alicunde aut muſcam aut lacertulas (culicem, muſcam, aut locuſtam, Io. Tzetzes) eum parens tanquam à ſe degenerantem, nihilq́; ad ſe pertinentem lacerat: atq; tanquam ad ſolis radios aquilæ ſuorum ingenuitatem experiuntur, ſic celeri alacritate prædam capiendi ij ſuos probant, Ælianus & Plutarchus, cuius verba præcedenti capite recitaui. Idem aſpides etiam, cancros, & teſtudines in

Ægypto

Ægypto facere Ælianus alibi ſcribit. *Eſt in eis pietas crocodili, aſtutia hyænæ*, Mantuanus. In partu fouendo mas & fœmina vices ſeruant, Plin. & Solinus.

Pietas crocodili & aſtutia hyænæ.

¶ Crocodilis hiantibus trochili aues inuolantes (à caruncŭlis quæ inhæſerint, roſtro) dentes depurgant. & crocodilus ſentiens ſecum commodè agi, nihil nocet: ſed cum egredi auem vult, ceruices mouet ne comprimat, Ariſtot. in hiſtoria anim. & in Mirabilibus. Crocodilus ita immobilis ad Solem iacet vt videatur mortuus, (ſomnum ſimulans aues hiatu ſuo pabuli gratia inuitat) quo tempore ei hianti auiculæ quædam dentes purgant, quas os concludens deglutit, Albertus & Author libri de nat. rerum ex Ariſtotelis verbis (vt apparet) non intellectis. Trochilus auicula breuis eſt. ea dum reduuias (reliquias. reduuias conchyliorum ſupra dixerat Marcellinus minutias) eſcarum affectat, os belluæ huiuſce paulatim ſcalpit, & ſenſim ſcalpurigine blandiente aditum ſibi in vſque fauces facit: quod enhydrus conſpicatus, alterum ichneumonum genus, penetrat belluam, populatiſque vitalibus, eroſa, exit aluo, Solinus, & alij vt in Ichneumone recitaui. Ab omni maximè commercio abhorrens, marinorum fluuiatilium lacuſtriumq; omnium maxime ferus crocodilus, vltro ſe tam miranda cum gratia trochili congreſſibus præbet. Auicula trochilus eſt circum paludibus & fluuijs vicinos locos agitans, crocodili ſatelles paraſitusq;, non domi, ſed reliquijs huius victitare conſueta. Hæc vbi ſtertenti crocodilo ab Ichneumone luto in hoc ſe pugilis inſtar armante, parari inſidias animaduertit, aduolat, ſomnum diſcutit, voce partim, partim vellicatu roſtri. Hoc ille officio ſic demulcetur. patefacto deinde rictu intra fauces admittit, titillari & inter ſepta dentium carnes roſtro leniter excerpi mirifice gaudens. cuius voluptatis cum ſatur eſt, ac os colligere iam & rictum claudere parat, inclinata paulum ſuperiore mandibula præmonet, totam vero non ante demittit, quàm euolare trochilo quoq; collubitum videatur, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & Ælianus de animal. 8. 25. Crocodilus cum in aqua vitam degat, os fert introrſum hirudinibus refertum. Poſtquam igitur ex aqua in terram egreſſus eſt, ac deinde hiauit: ſemper enim ferè hoc ad zephyrum (Solis radios intuens aduerſos maximè, Ælianus) facere ſolet: tunc in eius os trochilus penetrans deuorat ſanguiſugas. qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit, Herodotus, Ælianus, Philes. Sed cum multa ſint trochilorum genera & nomina, haudquaquam cum ijs omnibus amicitiam colit crocodilus, ſed cum ſolo nuncupato cladoryncho, (cladarorynchum legit Hermolaus in Plinium 8. 25.) qui nulla offenſione hirudines ei legere poteſt, Ælianus. Vlterius nauigantes, quam plurimos crocodilos ad Inſularum ripas in medio Nili ad ſolem aperto rictu apricantes conſpeximus, quos auiculæ turdi ferè magnitudinis inuolantes, poſt breue temporis ſpatium euolabant. Mihi vero eius rei occaſionem inquirenti reſponſum fuit, faucibus ac dentibus Crocodili ex continua animalium ac piſcium voratione perpetuo remanere defixæ carnis reliquias, quæ putrefacta vermiculos creat, à quibus magno cruciatu afficitur. Auiculæ autem vt inter volandum vermes conſpiciunt, ijs ventrem expleturæ rictum inuolitant. At crocodilus vt vermes exeſos percipit, contracto rictu volucres abſorbere nititur, ſed acuta quam ſupra caput gerunt ſpina punctus rictum diducit, ſimul ac dimittit. Leo Africanus.

Sympathia crocodili cum trochilo.

¶ Crocodili qui in paludibus manu Ombitarum factis nutriuntur, eis domeſtici & vernaculi ſunt, & ſe appellantes intelligunt. Capita idcirco hoſtiarum eis edenda obijciunt, quod ea ipſi non comedunt, Ælianus. Alibi tamen, In Ombitis (inquit) vel Coptitis, vel Arſinoitis tutum non eſt aut pedes lauare, aut aquam haurire: ſed neq; in ripis inambulare, niſi ſumma cautione, liberum eſt. Et rurſus, Belluas etiam in eos ipſos à quibus beneficium acceperint, vehementer gratas eſſe, teſtimonio ſunt vel Ægypti admodum fera animalia, feles, ichneumones, crocodili. Crocodili locis quibuſdam Ægypti ſacerdoti manſuetos ſe exhibent, propter cibi curam quæ ibi inſumitur, Ariſtoteles. Sacerdotum clamantum non ſolum vocem agnoſcunt, contrectariq; ſuſtinent, ſed aperto rictu purgandos manibus dentes & linteolo detergendos præbent, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Sæuientes ſemper hæ feræ, quaſi pacto fœdere quodam caſtrenſi per ſeptem ceremonioſos dies miteſcunt ab omni ſæuitia deſciſcentes, quibus ſacerdotes Memphi natales celebrant Apis, Marcellinus & Plin. Vide plura in *h.* quàm familiariter crocodili à ſacerdotibus in Ægypto tractentur. Plutarchus (in libro Vtra animalium, &c.) commemorat quendam nomine Philinum, qui Ægyptum obiuerat, ſibi narraſſe, ſe in oppido Anteo (Antæi) nuncupato, aniculam inſpexiſſe, ſimul cum crocodilo in lectulo dormire, eidemq; hunc porrectum adiacere, Gillius. ¶ Ægyptij rapacem aut inſanum ſignificantes, crocodilum pingunt. is enim ſi quando à petita rapina prohibeatur, in ſeipſum iratus furit, Orus. ¶ Ad hanc rationem de Nilo aquā haurientibus crocodili abſtruſas inſidias inſtruunt: nam per virgulta, quibus ſunt tecti, & intuentur, & ſubter ea ipſa natantes, & ſic operti, ſe ad littus magnis ſaltibus incitant, confeſtimq; ex virgultorum latebris erumpentes, aquatores dum aquam hauriunt violento raptu interceptos deuorant: quod quidem ipſum crocodilorum malitiam & fraudem facile oſtendit, Ælianus. Et rurſus, Ad comprehendendos homines, aliáſve beſtias, crocodilo hæc eſt malitia & veteratoria, vt quà nouerit eos in flumen deſcendere, vel ad aquationem, vel ad conſcenſionem in naues, viam ore, quod quidem ipſum multa compleuerit aqua, de nocte madefaciat, præcipitem efficere ſtudens, quo faciliorem ſibi captu prædam reddat. ij ſanè

Crocodili apud Ombitas & Ægyptios domeſtici & manſueti.

Ægyptij rapacem aut inſanum ſignificantes, crocodilum pingunt.

Crocodili rapacitas & verſutia.

quoniam lubricum gradum sustinere non queant, præcipites aguntur, & crocodili impetu corripiuntur, & deuorantur. *Crocodili lachrymæ. Prouerbium.* Crocodili lachrymæ, Κροκοδείλου δάκρυα, prouerbium est de ijs qui sese simulant grauiter angi incommodo cuiuspiam, cui perniciem attulerint ipsi, cuíve magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui scribant, crocodilum conspecto procul homine, lachrymas emittere, atq; eundem mox deuorare. Alij narrant hanc esse crocodili naturam, vt cum fame stimulatur, & insidias machinatur, os hausta impleat aqua, quam effundit in semita, qua nouit aut alia quæpiam animantia, aut homines aquatum venturos, quo lapsos ob lubricum descensum, neq; valentes aufugere, corripiat, correptosq; deuoret. deinde reliquo deuorato corpore, caput lachrymis effusis macerat, itaq; deuorat hoc quoq;, Erasmus. Crocodilus hominem quoque cum potest interficit, sed eundem postea, vt dicunt quidam, deplangit, Albertus. Crocodilum solum ex brutis lachrymari quidam tradunt, Petrus Martyr. Ipsi, quorum vanitas ridetur, Ægyptij, nullam belluam, nisi ob aliquam vtilitatem, consecrauerunt: velut crocodilum, quòd terrore arceat latrones, &c. Cicero.

Crocodili timiditas. ¶ Crocodilus omnem strepitum perhorrescit, humanam vocem contentiorem extimescit: eos à quibus paulò confidentius inuaditur, reformidat, Ælianus. Audax monstrum fugacibus, vbi audacem senserit timidissimum, Marcellinus. Tradiderunt aliqui fugere crocodilum si recto oculo inspiciatur: sequi verò si meticulosum obuium senserit, ac interimere, Pet. Martyr. Fugax animal audaci, audacissimum timido. *De Tentyritis crocodilorum victoribus.* Nec illos Tentyritæ (dicti ab insula Tentyri quam habitant, Hermolaus) generis aut sanguinis propinquitate superant, sed contemptu & temeritate. Vltro enim insequuntur, fugientesq; iniecto trahunt laqueo: plerįq; pereunt quibus minus præsens animus ad persequendum fuit, Seneca lib. 4. Natur. quæst. In insula Nili Tentyri nascentes tanto sunt crocodilis terrori, vt vocem quoque eorum fugiant, Plinius. Et alibi, Quin & gens hominum est huic beluæ aduersa in ipso Nilo Tentyritæ, ab insula in qua habitat appellata. Mensura eorum parua, sed præsentia animi in hoc tantum vsu mira. Terribilis hæc contra fugaces bellua est, fugax contra insequentes: sed aduersum ire soli hi audent. Quin etiam flumini innatant, dorsoq; equitantium modo impositi, hiantibus resupino capite ad morsum addita in os claua, dextra ac læua tenentes extrema eius vtrinque, vt frenis in terram agunt captiuos: ac voce etiam sola territos, cogunt euomere recentia corpora ad sepulturam. Itaq; ei vni insulæ crocodili non adnatant: olfactuq; eius generis hominum, vt Psyllorum serpentes fugantur, Hæc ille & Solinus. Tentyritæ omnibus modis crocodilum exosum habent, inuestigant atq; occidunt. Sunt qui dicant quod quemadmodum Psylli apud Cyrenaicam regionem naturalem quandam vim habent contra serpentes, sic & Tentyritæ contra crocodilos, vt nihil ab eis patiantur, sed intrepidè natent, & aquam tranent, alio nemine audente. Cumque crocodili Romam allati essent vt viderentur, Tentyritæ eos sequebantur. facta est illis piscina quædam, & foramen in vno laterum, vt ex aqua in apricum egredi possent. Tentyritæ aderant, qui eos interdum rete educebant ad Solem, vt à spectatoribus viderentur, interdum in aquam intrantes rursum eos in piscinam retrahebant, Strabo. Teteryntæ (Tentyritæ) sic nuncupati Ægyptij, quà ex parte comprehensibilis atque expugnabilis sit, præclare intelligunt. Etenim eius oculos, quòd sint hebetes, planè sciunt peropportunos esse ad vulnus accipiendum: atq; etiam eiusdem ventrem, quia molli & tenui sit cute, idcirco commode feriri posse. Contra vero tergum & caudam ab omni ictu inuicta ideo existere, quod tecta sint, & quasi armata squammarum robore, testis, crustisve haud dissimilium. Ij igitur quos modo dixi populi, eos comprehendere soliti, tam valde ijs ipsis inimico infensoq; animo sunt, vt illic fluuius à crocodilis tantopere conquiescat & liber sit, vt fidenter ibidem natatio exerceri possit, Ælianus. Calepinus Tentyritas ineptè genus animalis venenosi interpretatur.

Cur infestiores sint crocodili in vno Nili loco quam in altero. ¶ De crocodilis quæ inter nauigandum ab accolis nautis noua perdidici, (inquit Petrus Martyr. lib. 3. legationis Babylonicæ) mens est differere. Ab vrbe Cairo ad mare vsq; non semper noxios esse crocodilos referunt: ab vrbe autem aduerso Nilo quantò altius versus montana nauigatur, tantò violentiores ferocioresq; aqua & terris esse aiunt. Plerasq; eius rei causas mihi interroganti adduxerunt in medium. Primum, quod ea Nili pars quæ inter vrbem & mare iacet, piscibus tum in Nilo enutritis, tum ex mari prodeuntibus, quibus crocodili vescuntur, semper abundet: propterea piscibus contentos, in terram illos non longe à ripa descendere hominibus aut quadrupedibus damna illaturos, prædicant. Cum autem & inferiores crocodili, & piscatorum ingens multitudo, piscium turbas ad superna transire, quin illos retibus intercipiant, paucas patiantur: crocodili qui superiores Nili partes incolunt, atrociori fame vrgentur: ita famelica rabie arreptos, in terram descendere illos inquiunt, adoririq; ac perimere quicquid obuium fit. Quædam præterea præmij spes magnos crocodilos capientibus proposita facit, vt multò pauciores audeant à Nili ripis longius prodire. Cuique enim ad vrbem Cairum crocodilum grandiorem afferenti, aurei nummi de fisco præbentur decem. quamobrem crocodilis grandibus circa vrbem, vt alibi leonibus, vrsis, cæterisque brutis animalibus violentis ac rapacibus, dulci habendæ pecuniæ spe multæ insidiæ parantur. Tunc autem crocodili nocentiores sunt, damnaq; ad vicina rura exeuntes maiora inferunt, quando redijt ad alueum Nilus: cum nanque sint eo tempore Nili ostia magis arenosa, ob humiliorem aquæ in ipsis fauci-

faucibus profunditatem, minor marinorum piſcium copia per fluenta Nili aſcendit. Inde fame compulſos, cum Niliaci piſces illis ad ſaturitatem non ſuppetant, victum ipſos terra quæritare aiunt. Hîc eueniſſe prædicant accolæ, quod Nilo ad alueum deducto, ſæpe lateant in inſidijs obuoluti cœno crocodili in ripæ ora, in eorum locorum vicinia ad quæ Niliaci rurales aut oppidani fœminas aquæ hauriendæ gratia mittunt, immiſſoq; per ancillam cantharo in aquæ decurſum, crocodilum, inquiunt, tranſilire, & fœminam dentibus, quos habet rapaciſſimos, manu, qua cantharum immiſit, rapere, ac in fluuium in caput tractam dilacerare. Camelum, equum, iuuencam, & quodcunq; genus quadrupedis ei occurrit, cum in terram famelicus exit crocodilus grandior, ictu caudæ adeò acriter ferit, vt illud cruribus fractis proſternat ac demum interimat. Tanta eſt enim illius caudæ vis, vt fregiſſe quatuor vno ictu grandioris animalis crura repertus ſit aliquando. Emergit aliud imminens periculum decrementi tempore Nilum pernauigantibus. Cum enim contra Nili torrentem aſcenditur, deficiente vento, ſæpius contis quam remis agitur: nauemq; aſcendentem crocodili latenter ſequuntur: & nautam cum crocodilus videat conto ad expungendam nauem totum fixo pectore inhærere, ictu caudæ conto acriter diſcuſſo præcipitem cadere in fluuium facit: ac vix delapſum rapit & vorat. Sponda etiam manibus apprehenſa ingreſſum plerunq; tentaſſe, aut nauim deuoluere fuiſſe conatos, aſſerunt. Tanta eſt eorum rabies fame vrgente, Hæc omnia Pet. Martyr.

Caudæ vis.

¶ Et paulò poſt, Crocodilos præterea zelotypos & amantiſſimos vxorum, aiunt Ægyptij: quod hoc experimento comprobarunt. Iiſdem ferè temporibus, quibus ego regiones illas peragrabam, nautæ quidam adnauigando cum cernerent crocodilos coeuntes in inſula Niliaca, quam fluuij decrementum ſiccam reliquerat, ad eos cum ingenti ſtrepitu ac minitantibus ſimiles deſcendunt. Inde maſculus primo impetu perterritus, relicta vxore reſupina, ſeſe præcipitem in fluuium dedit. Reſupinat enim illam maſculus, & in ventrem deuoluit: cum ipſa ob crurum breuitatem per ſe minimè queat. Atq; ita relictam eius vxorẽ nautæ interimunt auferuntq;. Cum verò maſculus rediſſet, vxore non reperta, conſpectoq; in arena ſanguine, peremptam & ablatam coniectatus, ad nauim aduerſo Nilo ira concitus, veluti rabidus, deſpumans natando percurrit: ratem vnguibus tenaciſſime comprehendit, omni conatu nititur ſui oblitus nautas perempturus intra nauim proſilire. Verum enim fuſtibus ac telis nautæ illum in caput alij, alij in digitos quibus ſeſe ſuſpendebat, ita concuſſerunt, vt attritis manibus, capite quaſſato, linquere prouinciam quam ſumpſerat coactus fuerit, timuêre tamen nautæ non mediocriter, Hucuſq; Pet. Martyr.

Crocodilorum zelotypia.

¶ Sui & crocodilo natura eam conciliauit amicitiam, vt impune ſues circa Nili ripas obuerſentur, neq; à crocodilis offenſam vllam patiantur, Calcagninus. ¶ Ichneumon oua crocodili inquirens conterit, nulla vtilitate ſua: nec enim comedit illa, ſed natura duce, Diodorus Siculus. Ichneumones crocodilis apricantibus inſidiantes in oris hiatum intrant, & exeſis viſceribus è ventre mortuorum egrediuntur, Strabo. Sed amica crocodilo trochilus auicula, excitat eum & admonet cum propinquum viderit ichneumonem, vt ſuperius retuli. Plura leges in Ichneumone *D.* inter quadrupedes viuiparas. ¶ Cercopitheci crocodilos oderunt, vt in ipſorum hiſtoria dictum eſt. ¶ Buffalus vulgò dictus, aut bos quidam ſylueſtris apud Parthos, crocodilum habet inimicum, quem ſi inuenerit extra aquam, conculcando proſternit, Albertus de animalib. 2. 1. 3. Et alibi, Omnibus animalibus inſidiatur crocodilus maximè, & è conuerſo crocodilum bubalus conculcat in arena. ¶ Accipitres crocodilorum hoſtes ſunt, Ælianus. ¶ Author eſt Ariſtobolus nullum piſcem ex mari in Nilum aſcendere, præter mugilem, aloſam, (thriſſam:) & delphinos crocodilorum gratia, quibus præſtantiores ſunt, Strabo lib. 17. In crocodilo maior erat peſtis, quàm vt vno eſſet eius hoſte natura contenta. Itaq; & delphini immeantes Nilo, quorum dorſo tanquam ad hunc vſum cultellata ineſt pinna, (ſpina) abigentes eos præda, ac velut in ſuo tantum amne regnantes, alioquin impares viribus ipſi, aſtu interimunt. Callent enim in hoc cuncta animalia, ſciuntq; non modo ſua commoda, verum & hoſtium aduerſa: norunt ſua tela, norunt occaſiones, parteſq; diſſidentium imbelles. In ventre mollis eſt tenuiſq; cutis crocodilo: ideo ſe vt territi immergunt delphini, ſubeunteſq; aluum illam (aliàs *illa*) ſecant ſpina, Plinius. Eſt & delphinum genus in Nilo, quorum dorſa ſerratas habent criſtas. hi delphines crocodilos ſtudio eliciunt ad natandum, demerſiq; aſtu fraudulento tenera ventrium ſubternatantes ſecant & interimunt, Solinus. Ex crocodilis præter eos qui fortuita pereunt morte, alij diſrumpuntur ſuffoſſis aluis mollibus certis ferarum dorſualibus cruſtis (criſtis, ex Solino) quas delphinis ſimiles Nilus nutrit, Marcellinus. Babillus virorum optimus perfectuſq; in omni literarum genere, rariſſimus author eſt, cum ipſe præfectus obtineret Ægyptum, Heraclitio oſtio Nili, quod eſt maximum, ſpectaculo ſibi fuiſſe delphinorum à mari occurrentium, & crocodilorum à flumine aduerſum agmen agentium, velut pro partibus prælium. Crocodilos ab animalibus placidis morſuq; innoxijs victos. His ſuperior pars corporis dura & impenetrabilis eſt, etiam maiorum animalium dentibus, at inferior mollis ac tenera. hanc delphini ſpinis quas dorſo eminentes gerunt, ſubmerſi vulnerabant, & in aduerſum emerſi (emiſſi) diuidebant. Reciſis hoc modo pluribus, cæteri velut acie verſa refugerunt, Seneca lib. 4. natural. quæſtionum. ¶ Crocodili à porcis piſcibus abſtinent, qui cum rotundi ſint, & ſpinas ad caput habeant, periculum belluis afferunt, Strabo lib. 17.

Amicitia inter ſuem & crocodilum.

Crocodilorum hoſtes, Ichneumones.

Cercopithecus.

Buffalus.

Accipitres.

Delphini.

Porci piſces.

Scorpius. ¶ Ægyptij inimicum cum pari congredientem inimico indicare volentes, scorpium & crocodilum pingunt. vterq; enim alteri mutuum affert exitium. Sin verò victorem alterum, quiq; inimicum sustulerit, innuant, aut crocodilum pingunt, aut scorpium. si celeriter quidem sustulerit, crocodilum: si lentè, scorpium, ob eius difficilem tardumq; motum, Orus. Ab exclusis crocodili ouis mox scorpius prorepit aculeatus, à quo letali ictu afflictus interit, Philes. *Ibidis penna.* ¶ Ægyptij pro homine rapace & otioso crocodilum pingunt cum ibidis penna in capite. hunc enim si ibidis penna tangas, immobilē reddes, Orus & Ælianus. *Coluber in aqua viuens.* ¶ Coluber est in aqua viuens, huius adipem & fel habentes qui crocodilos venantur, mirè adiuuari produntur, nihil contra bellua audente, (vide etiam in *E.* mox:) efficatius etiamnum si herba potamogeton misceatur, Plinius. Et alibi, Potamogeton aduersatur crocodilis: itaque secum habent eam qui venantur illos. *Potamogeton herba.* *Faba spinosa.* Nascitur in Ægypto faba spinosa decem cubitos longa, quam crocodili fugiunt, timentes ne spinis oculos lædant, Crescentiensis.

E.

De ratione interficiendi vel capiendi crocodilos. Crocodilum Ammianus Marcellinus exitiale quadrupes malum nominat. ¶ Si persequantur quempiam, vertere se non possunt, sed solum rectà procedere queunt, vnde pluribus occasio fugæ haud dubia. aliqui etiam gnari huius naturæ plus rationi quàm terrori immanis bestiæ tribuentes, pluribus ictibus conuersi, cum illa minimè flectere se possit, in latus eam conficiunt, tametsi pelle durissima & impenetrabili, vnde cæsim fuste melius agitur, quàm vel punctim, aut lancea aut gladio, Cardanus. Raro capitur, cum & incolæ quidam eum venerentur, & externis inutilis sit labor ob carnes esui malas, Diodorus Siculus. Capiebatur priscis temporibus hamis, recenti carne apposita: nunc quandoq; reti valido, prout & quidam pisces, quandoq; instrumento ferreo ex cimba ad caput iniecto, Idem. Suidas in Κογχύλη scribens vim odores transmittendi, non in aere solum, sed etiam in aqua esse, subdit: καὶ οἱ κροκόδειλοι τῶν κρεῶν περὶ τὴν τοῦ ὕδατος ἐπιφάνειαν κρεμαμένων, ἐφέπονται αὐτοῖς. Crocodilum capiendi cum complura & multiplicia genera, (ἄγραι πολλαί:) vnum tantum hoc quod mihi maximè dignum relatu videtur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circundatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis venator, ipse ad ora fluminis porcellum, quem viuum tenet, verberat: cuius vocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos venator cœno opplet. Hoc acto cætera facile sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus, Herodotus. Tentyritæ Ægypti populi quomodo crocodilos captent, diximus iam supra in *D.* Enydris serpens est masculus & albus. huius adipe perunguntur qui crocodilum captant, Plinius. Et alibi, Coluber est in aqua viuens: huius adipem & fel habentes, qui crocodilos venantur, mirè adiuuari produntur, nihil contra bellua audente: efficatius etiamnum si herba potamogeton misceatur.

De crocodilis Gangis fluminis. ¶ Possum de ichneumonum vtilitate, de crocodilorum, de felium dicere, sed nolo esse longior, Cicero de Nat. lib. 1. & 5. Tuscul. Primus hippopotamum & quinq; crocodilos Romæ ædilitatis suæ ludis M. Scaurus temporario euripo ostendit, Plinius & Solinus. Edita munera in quibus crocodilos atque hippopotamos, &c. exhibuit, Capitolinus in Antonino Pio. Heliogabalus hippopotamos & crocodilum habuit, Lampridius. ¶ Duo crocodilorum genera Ganges fluuius generat. Horum alteri nihil nocent, alteri inexorabili atq; immisericordi in quidlibet voragine carniuori sunt. In eorum summo rostro, quiddam tanquam cornu eminet. Iis ipsis administris ad vlciscendos maleficos, turpissimis iudicijs conuictos, Indi vtuntur. nam eosdem rerum capitalium damnatos eis obijciunt: neque ad percutiendos eos securi, laqueóve ad frangendam ipsorum ceruicem carnifice egent, Ælianus. Scripsit aliquando Aurelius Festiuus, ille qui Aureliani libertus fuit, Firmum Ægypti tyrannum crocodilorum adipe perunctum, inter crocodilos impune innatasse, id quod Spartianus adnotauit: vt verisimile sit, immanem sæuitia bestiam sui generis odore seductam naturæ parcere, non homini, Vadianus in Melam. Sunt qui omnem venenatam feram adipe eius perunctis abstinere putent, vt legimus apud Aetium lib. 13. cap. 8. Plinius hoc etiam terrestris crocodili adipi tribuit, vt eo peruncti ab aquaticis tuti sint. Vide in Scinco *G.*

¶ Crocodilum hoc modo capiunt: Piscatores crassum & prolixum funem altera parte validæ arbori vel columnæ ad Nili ripam ea de causa structæ, firmiter alligant: altera hamum ferreum cubitalis longitudinis, ac digitalis crassitudinis, cui vel arietem vel capram nectunt, cuius balatu crocodilus inescatus, in ripam prosiliens, hamum cum ariete absorbet, quo internè transfixus miris se modis agitat, solumq; diuerberat, piscatoribus interim funem tum remittentibus, tum contrahentibus, donec tandem victus ceu exanimis concidat: tum certis hastis gula, lacertis, coxisq;, qua pellem habent tenerrimam perforatis, confodiunt. Leo Africanus.

¶ Est crocodilorum alia à quadrupedibus (inquit Petrus Martyr) in progressu natura. Cum enim è Nilo in terram longius proficiscuntur, alia nesciunt regredi via, quàm per ea vestigia quæ in arena venientes reliquerunt. propterea cum descendisse (exijsse è flumine) crocodilum incolæ sentiunt, celeri cursu cum ligonibus & ramorum fasciculis accurrunt: in eaq; semita fossam profundam effodiunt, ac ramis illam super impositis arena contegunt, ne rediens crocodilus insidias sentiat. dehinc per vestigia crocodilum quæritant, sic repertum strepitu & lituorum æneorumq; tinnitu in fugam ver-

sum

sum insequuntur. ita in foueam delabentem aut perimunt, aut laqueis irretitum ad vrbem (Cairum) portant. Diximus enim decem aureorum præmium esse grandes crocodilos viuos afferenti propositum. Paucis antequam ego adijssem diebus, vnum allatum fuisse viuum mihi retulit magnus interpres, quem vix duo possent cameli simul, vti boues araturi, coniuncti tergo sufferre. Alius eodem tempore magnæ molis crocodilus in regione quæ Nilo adiacet, nomine Saetum, tres infantes in quodam rure Niliaco è cunis raptos deglutiuit. Captus tamen, modo quo diximus capi solere, fuit interemptus: euulsosq; infantes vix adhuc exanimos fuisse sepultos, referebatur. Iisdem diebus ex vtero alterius irretiti ac trucidati arietem ferè integrum voratum, ac vnà dilaceratæ mulieris manum, armilla adhuc extante ænea, se extraxisse quidam accolæ perhibebant. Habitos enim, quandocunq; curæ non est ad vrbem eos afferre, excoriant, cum vtile ad multa medicamenta crocodilorum abdomen esse didicerint: Nec desunt etiam qui corium illorum quærítent, quod est adeò durum, vt neq; sagitta transfigi possit.

Abdomen crocodili ad medicamenta vtile.

F.

Crocodilus rarò capitur, cum & incolæ quidam eum venerentur, & externis inutilis sit labor ob carnes esui malas, Diodorus. Qui circa Elephantinam in Ægypto incolunt, quod sacros esse non censeant, etiam comedunt, Herodotus. In vrbe Apollonis sancitum est vt quisq; de crocodilo comedat ablegata omni exceptione, Calcagninus. Apollonopolitæ crocodilos comprehensos ex alto suspendunt, & flebiliter gementes multis primum verberibus affligunt, deinde ijs concisis vescuntur, Ælianus. *Hazab* Leuit. 11. inter impura cibo animalia legitur, Septuaginta crocodilum terrestrem vertunt. Plurimi in Ægypto crocodili carne vescuntur, boniq; saporis asserunt. Leo Africanus.

De esu crocodilorum.

G.

Crocodili sanguinem aliqui morsibus serpentium auxiliari docent, Dioscorid. 6.39. Idem communem curationem aduersus omnes ictus virulentos docens, Erasistratus (inquit) non immeritò reprehendit eos qui incognitas ad hunc vsum facultates conscripserunt, vt elephanti fel crocodileve sanguinem, &c. Vtriusq; crocodili (aquatici & terrestris) sanguis claritatem visus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat, Plinius. Crocodili sanguis hebetudinem curat perfectè, Kiranides. ¶ Si quis fixerit (lego, frixerit, vt in xylobate, id est stellione apud eundem) crocodilum, & vnxerit se inde, nulla vulnera vel ictus quæ receperit sentiet, Kiranides. Crocodilus alius aquaticus, alius terrestris est: corij vtriusq; cinis ex aceto illitus his partibus quas secari opus sit, aut nidor cremati, sensum omnem scalpelli aufert, Plinius. Vide in Scinco. Pellem crocodili tritam si quis insperserit membro vrendo vel incidendo, absq; dolore fiet, Kiranides. Cor (lege, *corium*) lacertæ (sic aliqui vocem *zab* vertunt, sed Rasij interpres & alij, crocodili) crematum, aut (&) mixtum cum amurca olei, inunctum membro mutilando, mortificat id adeò vt ferrum non sentiat, Arnold. ¶ Ægyptij ægros suos aduersus febrium horrores crocodili adipe perungunt, Plinius. Crocodili adeps eandem facultatem habet, quam canis marini, vt in Succidaneis cum Ægineta publicatis legitur, & apud Rasim quoq;. A crocodilis morsos ipsorum adipe vulneribus imposito, summopere iuuari scimus, Galenus ad Pisonem. Demorsos à crocodilo locos acri muria aut piscium garo perfusos ac fotos, adipe crocodili eliquato illinito, Aetius ex Apollonio. Ex adipe tinsa (temsa) emplastrum fit super morsum eius, & dolor statim sedatur, Auicenna 2.706. & Rasis. Si coquatur cum aqua & aceto, & os colluatur, tollit dolorem dentium. Decoctio eius opitulatur contra morsum vermium, muscarum, aranearum, & huiusmodi, Idem. Adipe crocodili (siue terrestris siue aquatici, vide in Scinco) perunctos à morsu crocodili tutos esse perhibent. Adeps crocodili magno apud Alcairum venditur, quem aiunt vetustis vulneribus & carcinomate infectis conducere, Leo Africanus. Crocodili adipem ad Gangrænas optimum tradunt, Iul. Scaliger. ¶ Crocodili è dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto, coitus (si credimus) stimulant. Canini eius dentes febres statas arcent thure repleti. Sunt enim caui, ita ne diebus quinque ab ægro cernatur qui adalligauerit. Idem pollere & ventre exemptos lapillos, aduersus febrium horrores venientes tradunt, Plinius. Et alibi, Concitat Venerem dens crocodili maxillaris annexus brachio. Crocodili dentes abstracti, eo viuo dimisso, in gestante tensionem vel erectionem (membri pudendi) excitant: (ex dextra parte in viro:) sinister mulieribus. Si verò vterque adaptentur, erunt inter se contrarij, Kiranides. ¶ Fimum crocodili ad alopeciam commendatur à Sorano & Archigene apud Galenum, intelligo autem terrestris: cuius etiam ad impetigines & alia multa vsus est. Vide in Scinco.

Remedia ex crocodilis.
Ex sanguine.
Ex corio.
Ex adipe.
Ex dentibus.
Ex Fimo.

¶ Morsu est aspero tetroq;, vt quod dentibus laceret nunquam sanetur, Diodorus Sic. Morsus eius horribili tenacitate conueniunt, stipante se dentium serie pectinatim, Solinus. *vide in B.* Cum sint multa genera crocodilorum, cætera mandibulam inferiorem mouent præter tencheam: & ideo hæc fortissimi morsus est, Albert. ¶ Quos crocodilus momordit (inquit Aetius 13.6.) primum quàm tutissimè custodire oportet, in domo conclusos fenestras non habente. Etenim ob contrariam quandam affectionem ferè in totum syluestres maxime feles ad demorsos accedere consueuerunt. Remedia autem his eadem quæ ad morsos à cane (à cane rabido,) Arnoldus de Villanoua.

De morsu crocodili.
De medendis morsibus crocodili.

Morſus à crocodilo curetur ſimiliter illi, qui morſus eſt à cane non rabido, Auicenna) ac ad reliquos relata ſunt conueniunt. Propriè autem humanum ſtercus & miſy ſimul trita & impoſita ad eos faciunt. aut piſcium garum, aut carnium ſalſarum iuſculum morſui infunde. [Salſamenta (id eſt piſces ſalſos, Aggregator) ſcorpionum plagis imponere conuenit: contra crocodilorum quidem morſus non aliud præſentius habetur, Plinius.] Aut ſalem & myrrham æquali pondere in acerrimo aceto quàm tenuiſſimo contere, & cerato excepta impone. [Sal crocodilorum morſibus imponitur, tritus in linteolo & intinctus aceto, ita vt vinculis loca conſtringantur, Dioſcorid.] Aliud: Stercoris hyænæ drach. quatuor, æruginis drachmas nouem, adipis anſerini drachmas ſex, galbani drachmam vnam, ceræ drachmas octo, olei drachmas duodecim. Æruginem & ſtercus aceto terito, & liquefacta affundito. Quod ſi hyænæ ſtercus non adſit, porcino vtitor. Apollonius autem inquit, demorſos locos acrimuria aut piſcium garo perfuſos ac fotos, adipe crocodili eliquato illinito, & linamētis inditis obligato. Aut carnium ſalſarum pinguiores partes tuſas indito, aut melanthium cum aceti fæce tritum imponito. Hæc enim & vlcus ſerpens compeſcunt, & morſus è veſtigio ab inflammatione vindicāt. Poſt hæc autem lenticulam coctam cum melle tritam cataplaſmatis modo adhibeto. Erui verò farina cum melle ſubacta, aut iride cum melle morſum expleto. De cætero verò vlcera renutrito, & per communia auxilia ad cicatricem perducito, Hæc Aetius. Aduerſus crocodili morſus nitrum cum melle læuigatum tantiſper tum hulcus repurgetur, imponito: mox melle, butyro, medulla cerui, adipe anſerino impleto. (Eodem emplaſtro, niſi quod terebinthina additur, Aetius initio libri 13. contra hominis morſum vtitur.) Porrò Galenus teſtatur à crocodilo demorſos adipe ipſorum vulneribus impoſita, exactè periculo liberatos cognouiſſe, Ægineta. De remedio ex adipe, vide etiam ſupra in E. circa finem. Eruum datur contra ſerpentium ictus ex aceto, ad crocodilorum hominumq; morſum, Plinius. Auicenna 4. 6. 4. 11. eadem quæ Ægineta ſcribit. Laudantur præterea ad crocodili morſum à Plinio, vt Aggregator citat, garum piſcium lib. 31. & ſal cum aceto, ibidem. & fex aceti libro 23.

H.

Etymologia crocodili.

a. Crocodilus à croceo colore dictus eſt, Iſidorus. Crocodilus nominatur quod crocum timeat. nam cum ad aluearia repens terreſtris crocodilus (ſcincus) mel vorat, apiarij foris crocum apponunt, quo ille conſpecto fugit. Marinus (fluuiatilis potius vel Niliacus, Euſtathius habet ἔνυδρος, non θαλάσσιος vt Varinus) verò ſic dictus videri poteſt, quòd crocas, id eſt littora (vel arenas littorum) timeat. in terra enim pauidus eſt, Varinus, & Cælius Rhodig. 15. 21. (qui etiam crocas [& crocalas, Euſtath.] Græcis dici ſcribit calculos frequenti motu in maris littore rotundatos, quos Latini vmbilicos appellent:) & Euſtathius in Homeri Iliados λ.

¶ Epitheta. Niliacus, improbus, Nilicola, apud Textorem.

Crocodilina, quæſtio ſophiſtarum ludicra.

¶ Eſt & crocodilea ſiue crocodilina & crocodilitis vocata, quæſtio ſophiſtarum ludrica, vt prion & ceratina, Hermolaus. Sapientem formantes non modo cognitione cœleſtium vel mortalium putant inſtituendum, ſed per quædam parua ſanè, ſi ipſa demum æſtimes, ducunt, ſicut exquiſitas interim ambiguitates: non quia ceratinæ aut crocodilinæ poſſint facere ſapientem, ſed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli, Quintilianus 1. 16. De crocodiline inuenimus (inquit Politianus in Miſcellaneis cap. 55.) apud Aphthonij Græcum enarratorem Doxapatrem, quamuis apud eum crocodilites potius quàm *crocodiline* vocatur, quod & verius puto. Verba ipſius ita Latinè interpretamur. Serra, inquit, & crocodilites, ſicuti eſt in Ægyptiaca fabula. Mulier quæpiam cum filio ſecundum fluminis ripas ambulabat: ei crocodilus filium abſtulit, redditurum dicens, ſi verum mulier reſponderet. Negauit illa fore vt redderetur, atq; ob id æquum aiebat reddi, Hactenus ille. Moxque idem, Crocodiliten (inquit) hanc propoſitionem vocant, crocodili huius gratia, quam etiam πρίονα, id eſt, ſerram vocari à Græcis indicat. Adiuuat Lucianus in dialogo cui titulus Vitarum venditiones, ita fermè Chryſippum loquentem inducens, eiq; reſpondentem quempiam, qui ſe profiteatur emptorem: Conſidera igitur ita. Eſt ne tibi filius? Quorſum iſtud? Si fortè illum iuxta fluuium errabundum crocodilus inueniat rapiatq;, dein redditurum polliceatur cum verum dixeris, vtrum reddendus ei videatur nec ne. Quid enim ſentire dices? Rem ſanè perplexam interrogas. Ex his aut arbitror (inquit Politianus) liquet etiam crocodilitem, ſicuti ſupra ceratinen, ſophiſmatos eſſe parum explicabilis ſpeciem, quo dialectici veteres, potiſſimumq; Stoici vterentur.

ὁμώνυμα.

¶ Heſychius crocodilum etiam τύλην interpretatur. intelligo autem tomentum quo puluini & ſellæ quædam replentur. nam & κροκύδες, γνάφαλα exponuntur: & κνέφαλον (pro γνάφαλον, vt conijcio) τύλη. Κροκοδίλην φιλύλλιος εἶπε τὸ κάταγμα ἤτοι μήρυγμα, (πλινίον,) Pollux 7.9. ¶ Cum crocodillis cruſculis, Plautus: Pompeius interpretatur valde exilibus.

Crocodilus pictus quid ſignificarit.

¶ Icon. Nealces cum prælium nauale Ægyptiorum & Perſarum pinxiſſet, quod in Nilo, cuius aqua eſt mari ſimilis, factum volebat intelligi, argumento declarauit, quod arte non poterat. Aſellum enim in littore (littus dixit pro ripa) bibentem pinxit, & crocodilum inſidiantem ei, Plinius. Crocodilus in hieroglyphicis literis malum ſignificat, Diodorus Sic. lib. 4. Biblioth. Ægyptiorum alij in nauigio, alij ſuper crocodilo Solem oſtendunt, ſic innuentes Solem iter ſuum per aerem

dulcem

dulcem & humidum peragendo, tempus generare, quod quidem per crocodilũ significatur propter aliam quandam sacram (ἱερατικὴν) historiam, Clemens lib. 5. στρωματ.

Crocodilion herba.

¶ Crocodilion chamæleontis herbæ nigræ figuram habet, radice longa, æqualiter crassa, odoris asperi. Nascitur in sabuletis, &c. Plinius. Meminit & Dioscorides, & Galenus in libro de simplicibus. Idem lib. 2. de composit. medic. secundum locos cap. 2. mentionem facit radicis crocodiliadis maximæ, quæ locis aquosis nascatur. Dioscorides crocodilion suum ἐνδρυμώδιον, id est syluosis nasci prodidit. Quin & dipsacus apud Dioscoridem crocodilion cognominatur: & lilium ab Osthane auram crocodili vocitari inter nomenclaturas eidem attributas legimus.

Chamsæ. χροκύδειλος. De serpentibus Indicis crocodilis similibus.

¶ Quos Ægyptij *champsas* vocant, Iones appellauêre crocodilos, illi generi crocodilorum quod apud eos in sæpibus gignitur, quantum ad corporis speciem, comparantes, Herodotus. Est & χροκύδειλος, (cum acuto in antepenultima, vel secundum alios in vltima, & ypsilo in antepenult.) paruum animalculum apud Hipponactem, Eustathius. Similis crocodilo, sed minor etiam ichneumone, est in Nilo vocatus scincos, Plinius. Petrus Martyr Oceaneæ Decadis primæ lib. 3. in loco quodam Cubæ appellatæ ab Hispanis inuentos ait serpentes octo pedum in verubus ligneis appositos igni vnà cum piscium libris circiter centum: quos incolæ piscatores ceperant vt regi suo conuiuium pro altero rege paranti afferrẽt, & conspectis Hispanis accedentibus fugientes reliquerant. Tum Hispani (inquit) discumbunt, piscibus læti fruuntur, serpentes relinquunt, quos nihilò penitus ab Ægyptiis crocodilis differre affirmant, præterquam magnitudine, cum maximi eorum octo pedes non excederent. Propinquum nemus postmodum iam saturi ingredientes ex ijs serpentibus, arboribus funiculis alligatos complures comperêre, quorum ora alij funibus astricta, dentes alij euulsos habebant. Demum per interpretem cognouerunt nihil esse inter edulia quod incolæ tanti faciant, quanti serpentes illos. popularibus eos comedere minus licet, quâm apud nos phasianos aut pauones, Hæc Petrus Martyr. Non probo autem quòd serpentes appellat, quos à crocodilis sola magnitudine differre scribit: lacertos enim potius, quòd quadrupedes sint, nominari oportebat. Idem Decadis secundæ libro secundo, Beraguæ prouinciæ Noui orbis flumen quoddam esse ait, quod Hispani Lacertorum flumen vocarint, quia lacertos nutriat maximos, hominibus cæterisq; animalibus noxios, Niliacos crocodilos æmulantes.

Crocodilon oppidum Phœniciæ. Crocodilorum ciuitas in Ægypto. Crocodilus mons.

¶ Æsculapio templum consecratum fuit in monte Libyæ circa Crocodilorum littus, vt scribit Hermes Trismegistus in Asclepij dialogo. ¶ In Phœnice fuit oppidum crocodilon, (crocodilorum,) Plinius 5. 19. non procul à Carmelo promontorio. Crocodilorum ciuitas in Ægypto est, Arsinoe dicta postea, Strabo. Hinc dictus puto Crocodilopolitæ nomos apud Plinium. Crocodilorum vrbs sita est in Mœride palude * in Ægypto, vt meminit Herodotus lib. 2. Sic autem vocata est quòd cum * Minas rex, (Diodorus Sic. vt interpres habet: Menes, vt Herodotus) equo vectus canes proprios persequentes fugeret, equo in palude collapso, ipse à crocodilo exceptus & in vlteriorem ripam delatus sit. quo in loco vrbe condita crocodili consecrati & pro dijs habiti sunt, eorumq; cæde omnibus interdictum. Ciuis, Crocodilopolites, Hæc Stephanus, cuius locum mutilum sarcies ex Diodori Siculi de fabulosis antiquorum gestis lib. 2. quem Pogius interpres parum commodè reddidit. ¶ Crocodilus mons est in Ciliciæ vel Syriæ ora, Plinius 5. 27.

Superstitiosa quædam de crocodilorum vsu.

¶ *e.* Grandini creditur obuiare si quis crocodili pellem, vel hyænæ, vel marini vituli per spacia possessionis circumferat, & in villæ aut cortis suspendat ingressu, cum malum viderit imminere, Palladius. Corium crocodili, aut lupi claudi aut simiæ si circundetur ferendo ipsum cum coaldea, & superficies eius, nunquam cadet in ea grando, Rasis. apparet autem lupum claudum ab interprete positum pro hyæna: nam & apud Auicennam 4. 6. 4. 9. qui locus est de cura morsi à cane rabido, pro *aldabha*, id est hyæna, interpres reddit *adabacum* claudicantem. Cæterum simiæ nomen ab eodem positum suspicor pro vitulo marino, qui Græce phoca dicitur, Hebræi autem simiam *koph* vocant, vnde per literarum metathesin error committi potuit.

Historia de Artemidoro grammatico.

¶ *h.* Artemidorum grammaticum Appollonius memorat nitente gressu crocodilum in harena iacentem expauisse, atq; eius motu percussa mente, credidisse sibi sinistrum crus atque manum à serpente comestam, & literarũ memoria caruisse obliuione possessum, Cælius Aurelianus in Chronijs, capite de furore siue insania.

Crocodili ab Ægyptiis culti.

¶ Ægyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus, quamuis carnificinam potius subierint, quam ibim, aut aspidem, aut crocodilum violent, Cicero. In diuersis Ægypti locis coluntur scarabeus, crocodilus, feles, Plutarchus in Symp. 4. 5. *Crocodilon adorat Pars hæc* (Ægypti:) *illa pauet saturam serpentibus ibim*, Iuuenalis Sat. 15. Sed neq; crocodilus sine causa verisimili ac plena persuasionis honorem nactus est. Ad summum enim numen quandam habet imitationem, vtpote ex omnibus vnus elinguis. Neque enim sermo diuinus voce indiget: & per mutam & silentem viam ac iustitiam ascendens, ad vocalem iustitiam perducit mortalia, (καὶ δι' ἀψόφου βαίνων κελεύθου καὶ δίκης, τὰ θνητὰ ἄγει κατὰ δίκην.) Solum autem ex ijs quæ degunt in humido à fronte tenuem (λεῖον, læuem) ac perspicuam quandam pelliculam deducere tradunt, & visum obtegere, ita vt non visus videat, quod primo numini planè congruit. Vbi verò crocodilus fœ-

mina pepererit, ibi terminum incrementi Nili futurum agnoscit. Quum enim in humido partum ædere non possit, procul autem non ausit: id seruat temperamentum, vt exactè futurum incrementum præsentiat, vt à partu dum incubant & fouent oua simul ipsæ fluminis beneficio frui possint, simul verò & oua loco inhumecto ac sicco custodiantur. Pariunt autem (oua) sexaginta, & totidem dies cessant, (ἐκλείπουσι. lego ἐκλέπουσιν, id est excludunt:) totidem etiam viuunt annos qui plurimum viuunt: quæ dimensionum prima est ijs qui cœlestia speculantur, Hæc ferè Calcagninus in libro de Ægyptiacis, ex Plutarcho de Iside & Osiride. Ipsi quorum vanitas ridetur Ægyptij nullam belluam, nisi ob aliquam vtilitatem consecrauerunt, velut ibin, quòd maximam vim serpentium conficiat: crocodilum, quòd terrore arceat latrones, Cicero. Crocodilos admirantur multi, cum homines interficiãt ædantq; rem perniciosam mortalibus, quur lege vt pro dijs colantur, fuerit sancitum. Sed videntur toti patriæ securitatem afferre, non tantum Nilus, sed & qui in eo sint crocodili. Quos Arabiæ Libyæque latrones veriti, non audent flumen transire populatum. Affertur & alia ab historicis huius bestiæ colendæ ratio. Nam regem quem Minam (Menem, Herodotus lib. 2.) dixêre, cum sui canes persequerentur, fugisse aiunt in Mœridis (alij *Miridis* vel *Muridis* legunt, neutrum probo) paludem, ibiq; (collapso in palude equo quo vehebatur, ipsum, vt Stephanus habet) susceptum à crocodilo, mirabile dictu, in continentem fuisse delatum. Igitur vt gratiam animali redderet: condita ciuitate paludi propinqua, quam crocodilorum appellauit, mandasse accolis, vt pro deo ea bestia coleretur, paludemq; in earum cibum vouisse, Diodorus Siculus de fabulosis antiquorum gestis lib. 2. Pogio interprete qualicunq;. In Arsinoitica præfectura (inquit Strabo lib. 17.) mirum in modum colitur crocodilus, & est sacer apud eos in lacu quodam (Mœridis scilicet) seorsum nutritus, & sacerdotibus mansuetus & suchus vocatur. Nutritur autem pane, carne & vino, quæ à peregrinis afferuntur ad eiusmodi spectaculum venientibus. Hospes itaque vir inter alios honoratissimus, qui nobis sacra commonstrabat, ad locum veniens, placentulam, & carnem assam, & quoddam mulsi vasculum ex cœno attulit. Beluam in ripa lacus inuenimus, ex sacerdotibus alij eius os aperuerunt, alius bellaria imposuit, postea carnem, deinde mulsam iniecit. Ille in lacum exiliens in vlteriorem partem traiecit. Sed cum alius hospes aduenisset, & similiter primitias attulisset, cursu lacum circumeuntes itidem inuento crocodilo obtulerunt, Hæc ille. Et alibi, Arsinoitæ crocodilos colunt, & propterea fossam habent crocodilis plenam, & Mœridis lacum. nam & eos colunt, & ab eis abstinent. Crocodilos sacros admodum esse existimant qui circa Thebas & Mœrios (Μοίριος) stagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fusiles inaures (ἀρτήματα λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεα:) & primoribus pedibus catenam (ἀμφιδέας, armillas) innectentes: cibaria quoq; accommodata ac sacra (ἱρήϊα) præbentes, consectantur tanquam pulcherrimè viuentem, (tanquam homines delicatos curant.) Vbi mortem obijt, sale conditum (ταριχεύσαντες) sacris in vrnis sepeliunt, Herodotus. Coptitæ (qui Coptum incolunt in Ægypto,) accipitres vt crocodilorum hostes odio adducti sæpe in crucem agunt. Iidem ob similitudinem quam cum aqua crocodilis esse affirmant, crocodilos diuino honore afficiunt, Ælianus. Ab aspidibus & crocodilis morsos felices & deo dignos arbitrantur Ægyptij, Iosephus lib. 2. contra Appionem. Crocodilorum colentes Ombitæ Ægyptij populi, sic hos dierum celebratione dignantur, quemadmodum magnificentissima celebramus Olympiæ certamina. A crocodilis suos liberos rapi mirificè gaudent, & matres ex eo magnam lætitiam voluptatemq; capiunt: & simul magnificè, & amplè de se sentiunt, quæ nimirum deo cibaria pepererint, Ælianus. Volaterranus quidem hæc eadem ex Æliano de Ombitis pariter & Coptitis scribit. Quàm familiariter à sacerdotibus in Ægypto crocodili tractentur, scripsi quædam supra in D. Amometus in quadam Libyca vrbe dicit sacerdotes ex lacu quodam cantionum illecebris præstrictos crocodilos decem & septem cubitorum educere. De crocodilis hanc etiam auditionem ex Ægyptijs accepi, sacros esse, & mansuescere, & à ministris se facile contrectari sustinere, & sibi frusta esculenta in dentes insita, extrahentibus patulum os præbere, atque antiquiores & præstantiores diuinatione pollere, Ægyptij ferunt: idq; Ptolemæi testimonio comprobant: eum sanè cum ex crocodilis antiquissimum & præstantissimum appellaret, non exauditum fuisse: cum cibaria ei comedenda obiecisset, reiecisse: inde sacerdotes collegisse, ex Ptolemæo idcirco crocodilum, quòd eum vicinum ad moriendum prænosceret, cibum capere noluisse, Ælianus. Eadem ferè apud Plutarchum leguntur in libro Vtra animalium, &c. Quidam apud Heliodorum in Æthiopicis (initio lib. 6.) cùm vidissent crocodilum à dextra in læuam ferri, & in alueum fluminis Nili celere impetu se condere, nihil commoti sunt hoc spectaculo tanquam eis familiari & vsitato, Calasiris tamen impedimentum aliquod circa iter eis obuenturum monebat. Cnemon verò vehementer perturbatus est, quòd non exactè ipsum animal, sed humilem quandam & obscuram eius vmbram videre sibi visus fuisset, Hæc ille. ¶ Apollinis ciuitas in Ægypto crocodilis est inimica, Strabo. Neminem dicuntur lædere diebus ijs quos Apis natales habet, Calcagninus. Apollonopolitæ comprehensos ex alto suspendunt, atq; eos primum flebiliter gementes, permulta verberatione affligunt, deinde ijs concisis vescuntur, Ælianus. Et rursus, Apollonopolitæ eiusmodi bestiam oderunt, quòd dicant, Typho-

Crocodilos diuinatione pollere ferunt Ægyptij.

Apud quos in Ægypto non sint sacri crocodili.

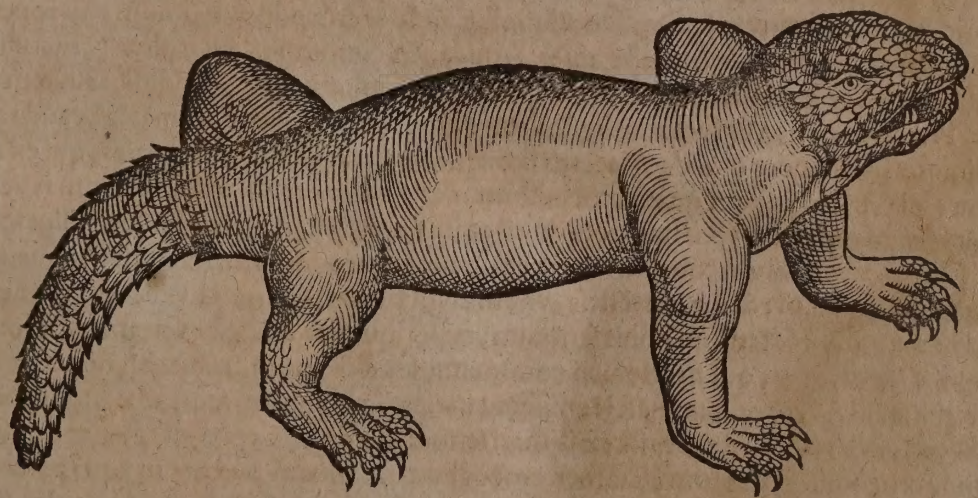
Typhonem eius formam induisse. Alij non ob eam causam, sed quòd Psamniti regis iustissimi viri filiam crocodilus rapuerit, eius cladis recordatione suos posteros vniuersam eorum nationem odisse. In vrbe Apollinis sancitum est, vt quisque de crocodilo comedat ablegata omni exceptione: venantesque ac enecantes quotquot possunt è crocodilis è regione templi proponunt, asserentes quòd Typhon factus crocodilus Horum aufugerit: omnia denique animalia infesta, omnes affectus improbos, omnes motus pestilentes Typhoni imputant, Calcagninus. Qui circa Elephantinam vrbem incolunt, quòd sacros esse non censeant crocodilos etiam comedunt, Herodotus. Est in Ægypto Herculis ciuitas, vbi ab Heracleotis coluntur ichneumones qui crocodilis & aspidibus (vide in Ichneumone *D.*) perniciem inferunt, Strabo. Tentyritæ populi (de quibus plura scripsi supra in *D.*) crocodilum reijciunt, captumq; arbore suspendunt: & multis prius affectum verberibus postmodum comedunt, Textor. Iidem (Æliano prodente) accipitres vt crocodilorum hostes sanctissimè colunt.

¶ Prouerbia. Crocodili lachrymæ, Vide supra in *D.* ¶ Vt canis è Nilo bibit & fugit, (metu scilicet crocodilorum:) Vide inter prouerbia ex Cane. Certum est canes iuxta Nilum amnem currentes lambere, ne crocodilorum auiditati occasionem præbeant, Plinius. *Prouerbia.*

DE CROCODILO NILOTICO.

CROCODILVS, nomine ac forma omnibus ex æquo notissimus: Niloticum animal est, amphibium, quadrupes, lacertosi generis: ouiparum, pisciuorum, ex parua origine in maximam molem crescens: dentibus longis, exertis, pectinatim vtriq; maxillæ infixis, quarum superior tantum moueri conspicitur: lingua pro corporis magnitudine adeò exigua, atq; inferiori maxillæ ita inhærente, vt solum eius vestigium esse credas. Illi noctu diuq; insidiantur indigenæ, eiusq; cutim salitam ac tomento conditam nostris mercatoribus diuendunt. Ea est rugosa, multis in tergo tuberculis armata, subtus læuis, sursum verò sessilibus squamis aspera, ingenti cauda prædita, coloris vndecunque cinericij à qua vasta ac breuiora crura emanant: pedibus in quinos digitos diffissis, robustissimis ac prælongis vnguibus communitis, quibus terrestria animalia, atq; adeò humana corpora discerpere creditur. Huius figuram multa veterum numismata referunt, multæq; vrbes pellem eius ad insignem plebis admirationem, in palatiorum eminentioribus locis collocant: cuiusmodi Lutetiæ in plærisq; sacris ædibus, atq; adeò aulâ forensi maiore videmus, Bellonius.

DE CROCODILO TERRESTRI, Ægyptiaco vel Arabico.

CROCODILI genus terrestre, haud ita procerum, Ægypto atque Arabiæ peculiare, reliquis animalibus infensum, lacertam prouectiorem ac maximam esse dixeris: à qua tamen præter duritiem ac cutis firmitudinem hoc distat, quod caput crurumq; articulos, atque adeò pedum digitos squamosos gerat. Verumetiam à Nilotico crocodilo hoc differt, quod caudam habeat in clauæ modum tuberculis elatioribus asperam: qua corpora quibus insultat, atrocissime diuerberare creditur, Bellonius. Hoc animal, ni fallor, pharmacopolæ quidam in Italia ostentant, & *caudiuerberam* nuncupant.

DE CROCODILO TERRESTRI BRESILIENSI.

HÆc Crocodili terreſtris ſpecies hactenus nobis ignota, nuper ex Breſilia in noſtrum orbem allata fuit, talis figuræ, qualis hic ponitur. Longitudo eius vlna maior, latitudo decem digitorum tranſuerſorum, tibiæ anteriores decem digitos, poſteriores octo longitudine æquat: caudam prælongam albis & fuſcis notis diſtinctam gerit. Corpus totum multis paruis, ſplendidis & æqualibus ſquammis tegitur, quæ medio ventre maiores & albæ ſunt. Aquæ impatiens eſt, ita vt ſi quis in os aquam infundat, ſtatim moriatur. Venenatus non eſt, ſed à quouis ex cauis effoditur, capitur, ac in cibum ſumitur: nec alius eſt carnis eius guſtus quàm teſtudinis. Si poſt duos vel tres dies occiſus igni vel calori admoueatur, non aliter mouetur, ac ſi nouiſſime interfectus eſſet.

DE SCINCO, quem & CROCODILVM terreſtrem vocant.

A.

De nominibus varijs huius animantis. SCORPIONES ſcinci lacertiq; vermibus non ſerpentibus adſcribuntur, Solinus cap. 30. Ego verò hæc animalia ἑρπετὰ, id eſt reptilia, non σκώληκας, id eſt vermes, rectè appellari dixerim. Scincum Dioſcorides eundem terreſtri crocodilo eſſe ſcribit. hinc & crocodileam fimum eius appellant, de terreſtri non àquatico crocodilo intelligentes. Auicenna confundit. Ex eadem (crocodili) ſimilitudine eſt ſcincus, quem quidam terreſtrem crocodilum eſſe dixerunt, candidiore autem & tenuiore cute. Præcipua tamen differentia dignoſcitur à crocodilo, ſquammarum ſeta à cauda ad caput verſa, Plinius. Ego ſcincos quoſdam lacertis ſimiles, ac magnitudine ferè æquales, qui ex Ægypto afferuntur, vidi, cute quidem quàm crocodilorum candidiore tenuioreq;, ſquammas verò, vt Plinius inquit, à cauda ad caput verti non potui in eis animaduertere, cum tamen veros illos ſcincos eſſe non dubitem. Quamobrem conijcio tria ſaltem genera crocodili ſtatuenda: vnum aquaticum, qui ſimpliciter ita nominatur: & duo terreſtria, vnum cognitum nobis, quod ſcinci nomine ex Ægypto adferri hodieq; dixi: & tertium nobis ignotum, cuius ſquamæ ad caput vertantur. Non probant Bellunenſis ſententiam, qui in Meſuen commentarios ædiderunt monachi, nempe ex ouis crocodili in aqua æditis, crocodilum naſci: ex iiſdem in ripa iuxta aquam, ſcincum. Atqui hoc non aſſerit Bellunenſis, ſed ſecundũ Arabes ita exiſtimari ſcribit: & propterea (inquit) dicitur quod ſcincus ſit de ſemine crocodili. Certum eſt tamen crocodilum nunquam oua ſua in aqua parere, ſed ſemper in ſicco. Græcè σκίγκος ſcribitur, ab illiteratis quibuſdam pharmacopolis & alijs *ſtincus*, quod nomen etiam pro ſchino, id eſt lentiſco aliquando ineptè ponitur in Arabum libris. Apud Nicolaum Myrepſum etiam in Græco codice alicubi σίγκ pro σκίγκȣ ſcribitur. Albertus lib. 24. de aquaticis animalibus agens, ſcincos cum ſciuris confudit: & mox cum de ſtella marina agere deberet, vbi ſturitus ſcribitur, aliâs ſtincus (vtrunque ineptè pro aſter, id eſt ſtella) vim ciendæ Veneris vehementem ei tribuit, quæ ſanè ſcinco à bonis authoribus, iiſdem penè verbis, non ſtellæ marinæ adſcribitur. *Pſeudoſcinci.* Plurimi ex pharmacopolis indocti homines, ſcinci loco, lacerti genus aquaticum noſtræ regionis vendunt, prona parte pallidum, nigrum ſupina, Syluaticum & alios huius farinæ ſcriptores ſecuti, qui ſcincum interpretantur lacertum aquaticum. quem ego ſanè venenatum eſſe arbitror: ſcincum non item, eundemq; nec noſtræ regionis, nec omnino aquaticum. quamuis monachi in-

chi interpretes Meſuæi, ſcincos circa Romam ſibi viſos ſomniant, Syluaticus & Platearius in Apulia. Sunt qui lacertos quoſdam duabus inſignes caudis pro ſcincis vendant, ab ijſdem monachis reprehenſi. Sed de lacertis aquaticis priuatim agam. Κίχερος, crocodilus terreſtris, Heſychius & Varinus. ſed σκίγκος vox apud alios authores vſitata eſt, κίχερος alibi nuſquam legi. *Koach* Hebraicam vocem, כוח, aliqui crocodilum interpretantur, alij lacertam, ſcincum forte melius dicturi, vide in Chamæleonte A. צב, *zab*, etiam aliqui ſcincum exponunt, ſed crocodilum propriè ſignificat. Arabes & Chaldæi *dab* & *aldab* dicunt: vertunt enim ʒ in *d*. Serapionis interpres in capite de Stercore vbi Galeni verba de crocodilea citantur, pro crocodilo terreſtri duas voces ponit, ſtellionem & *adhaya*, ſi rectè ſic ſcribitur. Dioſcoridis etiam vetus interpres ſtellionem reddit, vbi crocodilum terreſtrem vertere debebat. Garis fluminis, id eſt ſcincus, Syluaticus. Apud eundem alibi *guaril*, ſcincus exponitur: & ita ſolum rectè legi puto, non *garis*. *Guaril* aquaticus, id eſt ſcincus, ſed verius ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ. Aggregator etiam *guaril* apud Auicennam ſtellionem interpretatur, ipſe non probo. De ſcinco Auicenna (vt ſcribunt Monachi in Meſuen) tribus aut fortè quinq; capitibus agit, Arabicè *guaril* nominans: Et in primo capite inſcripto de *guaril*, fimi tantum eius vires deſcribit, vt Dioſcorides crocodileæ. reliqua duo capita de ſcinco inſcribuntur, vnde error Auicennæ apparet, qui de vna & eadem re diuerſis locis egerit. Inſtituit præterea caput de tinſa vel temſa, quod crocodilus eſt, & propriè aquaticus: quare non rectè ei vires fimi terreſtris crocodili adſcribit, eaſdem quas in capite de *guaril* recenſuerat. Cæterum Pandectarius in capite Rhule, quod interpretatur renes, (ex Serapione cap. 450.) ſcinci meminit: attribuunt enim authores vim medicam illis præcipuè in hoc animali partibus quæ circa renes ſunt, Hæc Monachi. Raſis interpres pro ſcinco piſcem ſagittalem vertit, piſcem fortè arbitratus quoniam recentiores nonnulli non rectè aquaticum animal eſſe ſcripſerunt. Hebræi crocodilum *zab* vocitant, Arabes & Chaldæi *dab*, piſcem verò *dag*, vnde forſitan natus error. Serapionis etiam interpres cap. 446. ſcincum ineptè piſcem facit: & Serapio falſò attribuit Galeno qui ſcripſerit ſcincum eſſe ſpeciem ſtellionis aquatici. *Alarbian* vt ſcribunt Arabes, ſicut Ebeneſis, & alij, eſt animal aquaticum declinans ad colorem citrinum, & de eo eſt ſalſum, & de eo eſt recens, & dicitur etiam quod eſt ſpecies ſcincorum: & dicitur etiam de carne molli addita in naſo quæ conuenit cum hæmorrhoidibus, And. Bellunenſis, Videtur autem de ſcinco intelligendum, quod is quoq; tum recens tum ſalſus aut ſimpliciter inueteratus in vſu habeatur. Quin & *harbe* vel *alharbe* chamæleonem interpretantur, & ſpeciem *zab*, id eſt crocodili. Scincus vox facta videtur à tinſa vel ſuchus, vide in crocodilo A. *Aldab* eſt animal ſimile lacerto, ſed maius, Bellunenſis. *Dab* animal eſt inſtar lacertæ magnæ, ventre maiore, Latinè (forſitan apud recentiores aliquos barbarbaros) *ballecola*, (aliâs *Baleccara*,) quod reperitur in Barbaria & in Sardinia, colore lacertæ, cuius ſtercus illinitur contra lentigines, &c. Syluaticus in Dab & in Baleccara. Eadem autem ferè etiam de ſcinco ſcribit. *Schanchur* eſt *guaril* de Nilo, qui capitur in Ægypto, Auicenna 2. 644. Serapioni *ſecancur* dicitur. Rurſus Auicenna 2. 603. *Aſchanchur* (inquit) eſt *guaril* (*vrel*, vt Bellunenſis legit) aquaticus qui in ripis Nili capitur. & fertur naſci de generatione altemſa, cum illa extra aquam oua parit. Sic apparet Auicennam in tribus aut fortè quinque capitibus de ſcinco agere, vt Monachi qui commentarios ediderunt in Meſuen obſeruarunt. Primum in *guaril*, deinde bis in ſcinco: item in tinſa vel tempſa, qui crocodilus eſt & propriè aquaticus, non rectè terreſtris crocodili vires in *guaril*, enumeratas ei adſcribens. *Askincor*, id eſt ſcincus, Syluaticus. *Scerantum*, id eſt ſcincus de mari rubro, Vetus gloſſographus Anicennæ. *Nudalep* vel *nudalepi*, id eſt ſcincus, Syluaticus.

B.

Deſcriptio formæ ſcinci.

Scinci veri & peregrini, qui ex oriente vel Ægypto ad nos aduehitur, forma hæc eſt, mihi manibus tractanti obſeruata. Lineæ per dorſum alternis fuſcæ & albæ ſunt, latiuſculæ: ſed fuſcæ etiam punctis albis diſtinguuntur. Collum ſuperius magis fuſcum eſt, caput & cauda magis albent. Pedes & tota pars ſupina, id eſt venter, pectus, &c. albo colore ſquamularum nitent. Pedum digitos quinos vnguiculi muniunt exigui. Cruris longitudo ſeſquipollicem æquat. Toti corpori à capite ad caudæ acumen longitudo duorum palmorum, id eſt octo digitorum ſecundum tranſuerſum, aut paulò breuior. Caudæ longitudo, digiti duo, quæ ſubito ex craſſiuſcula in acutiſſimam exit. Exenteratos (ſachare puto conſpergunt,) bombyce explent, atque ita vendunt: pretio ferè drachmarum ſeptem cum dimidia in ternos. Tales erant quos ipſe vidi: ſed nuper amicus quidam noſter Conſtantinopoli rediens vulgo illic quinque vel ſex palmorum, id eſt viginti aut viginti quatuor digitorum ſcincos vænire mihi affirmauit. Alter quidam mihi ſe veros ſcincos vidiſſe affirmauit longos palmum, latos duos digitos, luteos, qui parte poſteriore ſtatim in acumen deſinerent, nec multum ita producerentur vt lacerti. Rondeletius neq; qui Venetijs venduntur, neque illos officinarum, veros ſcincos eſſe vult. Nam ſcincus (inquit) eſt terreſtris crocodilus. Illi in aqua & terra viuunt. Vnicum ſe duorum cubitorum longitudine vidiſſe affirmat. ¶ Similis crocodilo, ſed minor etiam ichneumone, eſt in Nilo (quaſi verò aquaticus ſit, quod alibi negat) natus ſcincus, Plinius. Alter illi (crocodilo) ſimilis, multum infra magnitudinem, in terra tantum, Idem. Scinci circa Nilum frequentiſſimi, cro-

Vbi reperiantur.

In Nilo.

codilis quidem similes, sed modica forma & angusta, Solinus. Cardanus lib. 9. de subtilitate in India occidentali, atq; alibi etiam sed rarius longè, lacertos maximos nasci tradit, quos crocodileos vocant, crocodilis magnitudine & forma similes, excrementis alui odoratis. Galenus lib. 10. de simplicibus crocodilos terrestres, quorum fimum in vsu est, paruos & humiles, μικροὺς καὶ χαμαιρεπεῖς esse scribit. Hæc magnitudinis differentia ad regiones referri potest: nisi quis omnino contendat inueniri ali- *In Africa.* quod crocodili terrestris genus à scincis diuersum. Crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres, lacertis assimiles, apud aratores Afros ad occidentem reperiuntur, Herodotus lib. 2. Sunt autẽ hi vel scinci, vel simile crocodili terrestris genus, sola forsan magnitudine discreti. Plinius enim suum crocodilum terrestrem, ichneumone minorem esse scribit. est autem ichneumon non maior catello. Plinius quidem 28. 8. an scincus idem esset, qui terrestris crocodilus ille cuius crocodilea, id est fimum in vsu medicorum est, dubitauit. Primum enim de remedijs ex crocodilo amphibio agit, deinde ex terrestri, tertio loco ex chamæleonte. Postea subijcit, Ex eadẽ similitudine est scincus, quem quidam terrestrem crocodilum esse dixerunt. Scincus animal est Indicum, quadrupes, lacertæ simile, sed multo maius, longius, & ventrosum, vt Syluaticus & alij ex Dioscoride citant, apud quem ego huiusmodi nihil reperio: sed in libro Simplicium ad Paternianum. Scinci alij marini, alij montani à *In India.* recentioribus hodie vocantur. ¶Scincus aut Ægypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ, terrestris crocodilus est sui generis, Dioscorides. Ego Lydiam Mauritaniæ regionem nullam inuenio, quanquam Serapionis quoq; interpres *Lodiam* reddit, pro Lydia. Rasis in libro de sexaginta animalibus, cæteras regiones ex Dioscoride nominat, hanc omittit. Marcellus Vergilius vertit in Libyæ Mauritania: ego malim in Libya Mauritaniæ. nam Græcè legitur τῆς Μαυρουσιάδος. Libya enim aliquando pro tota Africa ponitur, aliquando pro certa eius parte: estq; hoc *In Arabia.* nomine etiam fluuius in Mauritania. Maximus scincus Indicus est, deinde Arabicus, Plinius. Quanquam Dioscorides scincum, crocodilum terrestrem nominat, illi tamen qui hodie Venetias afferuntur, marini sunt è mari rubro: & alij ex Nilo Ægypti. hi specie quidem corporis crocodilos referunt, non maiores tamen sunt maximis lacertis nostris. squamæ ipsorum albæ sunt ad pallidum inclinantes cum linea bertina à capite ad caudam, cum crocodili in summo dorso toti nigri sint, Recentior quidam. Salamandra similis est lacertæ aut crocodilo terrestri. Syluaticus in capite Rhule (renem interpretatur) scincum tradit similem esse lacertæ, cauda tamen non rotunda, sed ad latera compressa: item ventrosum, vt nos pluries circa Romam in aquis stantibus vidimus, (hi potius lacerti aquatici vulgares fuerint, de quibus infra priuatim.) Quamobrem scinci qui venduntur sicci cum duabus *In Apulia.* caudis, probantur non esse veri. Platearius scincos in Apulia etiam reperiri scribit, sed efficatiores esse vltramarinos, Monachi interpretes Mesuæi. Præcipua scinci à crocodilo differentia dignoscitur, squammarum seta à cauda ad caput versa, Idem. Vide quædam in *A.* superius.

C.

De naturalibus corporis actionibus. Crocodili tam terrestres quàm fluuiatiles sua oua terræ gremio committunt, Aristot. ¶Lacertæ insidias in apes faciunt: ac terreni crocodili pestem perniciemq; illis instruunt. farina ad veratrum admista, aut maluæ succo suffusa, & ante alueos dispersa, gustantibus illis omnibus perniciem affert, Ælianus. Crocodilus nominatur quòd crocum timeat. nam cum ad aluearia repens terrestris crocodilus mel vorat, apiarij foris crocum apponunt, quo ille conspecto fugit. Marinus verò (fluuiatilis potius,) sic dictus videri potest, quòd crocas, id est littora timeat. in terra enim pauidus est, Varinus. ¶Herodotus crocodilos (nimirum lacertorum generis) in Ionia in sæpibus gigni scribit, vulgò sic dictos, & ab istorum corporis similitudine, aquaticos etiam illos quos Ægyptij *champsas* vocant, crocodilos ab eis dici. An verò crocodili illi sæpium incolæ in Ionia scinci sint, aut aliud lacerti genus, non facile dixerim. Venales scincos ex Ægypto licet videre, lacerti magni similitudine, Hermolaus Barb. Libya sola crocodilos alit terrestres, duobus cubitis non minores, Pausanias in Corinthiacis. Scincus quidam in rubro mari nascitur, (ἐν τῇ ἐρυθρᾷ, Marcellus vertit ad rubrum mare,) Dioscorid. Crocodilum terrestrem, cuius fimum in vsu est, Auicenna ferè in Arabia tantum reperiri scribit. *Adib* (pro *aldab*) similis est lacertæ magnæ, & degit in aquis, Syluaticus. *Aldeb* seu *aldab* animal lacerto maius, in Oriente & versus Mecham in desertis arenosis reperitur, Bellunensis. Vide etiam *Cibus eorum.* supra in *B.* quibus in locis scinci reperiantur. Scincus odoratissimis floribus viuit, Plinius. quamobrem non mirum mellis eundem auidum esse, ceu ex floribus confecti. Crocodili apibus nocent, *Fimus.* Florentinus in Geopon. ¶Fimum eius album, odoratum, & odoris subacidi esse, referemus in *G.*

G.

Remedia ex scinco. Scincus siccandus reponitur in nasturtio, (vel cum nasturtio inueteratur,) Dioscorides. quod is Gręcè dicit, ταριχεύεται ἐν καρδάμῳ. Ruellius vertit, Sale inueteratur cum nasturtio. Marcellus, Addito nasturtio sale inueteratur. Atqui ταριχεύεσθαι verbum quoquo modo inueterari significat, tum cum sale, tum sine sale, vt pluribus docuit Cornarius in commentarijs in Galeni libros de medicamentorum compos. secundum locos. Sale quidem non opus est vbi nasturtium, siue herbam, siue semina eius intelligas, apponitur: quod id acrimonia sua per se satis exiccet, & vermiculos nasci prohibeat.

hibeat. Quanquam Plinius quoq; ſcincos ſalſos afferri ſcribit, deceptus & ipſe forſan quòd vim verbi ταριχεύειν neſciret. Qui ad nos etiam adferuntur ſcinci, ſalſi mihi non videntur. Quamobrem non acceſſerim Marcello Vergilio, qui mutilum hunc Dioſcoridis locum ſuſpicatur, & Dioſcoridem fortaſſis ſcripſiſſe, naſturtio æquales ſcinco ad excitandam Venerem vires eſſe, quòd Paulus Ægineta in ſcinco dixerit, καρδάμῳ δύναμιν ὁμοίαν ἔχει: aut quod Plinius docet, accendere Venerem cum ſatyrio, &c. vt quod Plinius ſatyrium, hic naſturtium dixerit. Ego apud Æginetam tale nihil inuenio: & vt inueniatur, non eſt tamen vlla vel corrupti vel mutili huius Dioſcoridis loci apud me ſuſpicio: ſed Æginetæ potius, & pro cardamo ſatyrion legendum, vt in Antiballomenis apud eundem.

¶ Miſcetur ſcincus in antidota, Dioſcorides. In antidota quoque nobilia additur, Plinius. Antidota accipio medicamenta compoſita aduerſus venena, & alios magnos præſertim viſcerum morbos. Huiuſmodi eſt & nobiliſſima quidem antidotus Mithridatia, quæ & *diaſcincu* vocatur, à Galeno lib. 2. de antidotis, & Actuario alijſq; deſcripta. Eodem de antidotis lib. Galenus deſcribit antidotum ad ſcorpiones, quo quidam in Libya omnes à periculo liberabat, quod inter alia carnem crocodili terreſtris vel ſcinci dicti recipit: & mox Zoili medicamentum ad idem, cui crocodili terreſtris drachmæ decem miſcentur. Vt drachmæ duæ antidoto quod inſcribitur ad omnia letalia, præſumptum & poſtea datum: item ad rabioſorum morſus, pleuriticos, &c. ſed hoc à Mithridatio minimum differt, eo præſertim quod Damocrates carmine deſcripſit. Eiuſdem Mithridatij aliæ duæ deſcriptiones ſunt, ab initio eiuſdem libri: prior ſcinci drachmas duas recipit, altera ſcinci lumborum drachmas ſex. Aduerſus mel venenatum, aut ex melle ſyncero faſtidium cruditatémve grauiſſimam, ſcincum antidotum eſſe, author eſt Apelles, Plinius. Et alibi, Prodeſt & contra ſagittarum venena, vt Apelles tradit, ante poſteaq; ſumptus. Serapio epilepticis dat medicamen, quod ex crocodili terreni ſtercore confectum probat, Cælius Aurelianus cui hoc non placet. Corpus ſcinci, excepto capite pedibuſq;, elixum manditur iſchiadicis: tuſſimq; veterem ſanat, præcipuè in pueris: item lumborum dolores, Idem. Crocodilus terrenus, præciſis ſummis partibus, egeſtiſq; interaneis, ex iure coctus, cibatui datus, magnum iſchiadicis præſtat auxilium, Marcellus. Scinci admiſcentur in Amaranti grammatici ad pedum dolores antidotum, apud Galenum lib. 2. de antidotis circa finem. Miſcentur vtiliter medicamentis ad frigidos affectus neruorum, Meſeha & Raſis apud Serapionem & Auicenna. Scincus calidus eſt, auget ſemen, & libidinem ſtimulat. præfertur maior, pinguior, quiq; verno capitur, Iidem: & eo tempore quo feruet ad coitum, Auicenna. Alexander Benedictus in compoſitione quadam ad mouendam Venerem ſcincum non carnoſum requirit, & in alia ſcincum arefactum non vetuſtum, vt fortè pro non carnoſo legi debeat, *non annoſus*. Syluaticus ex Paulo citat, capite de ſcinco, quòd ſit calidus & ſiccus in tertio ordine: quod ego apud Paulum non reperio. Scinci ad opem ſalutarem non qualibet neceſſarij ſunt. medentes quippe ex ipſis pocula inficiunt, quibus & ſtupor neruorum excitetur (hoc eſt, tollatur & curetur:) & veneni vis extinguatur, Solinus. Scinci caro impinguat corpus, quum fit ex ea acafea: & ſi ſaliatur, (inueteretur,) bibaturque ex ea pondus aurei cum vaſe vini, confirmat renes & colem, & libidinem excitat, Raſis. Antidotus tentiginem excitans, dextro aut ſiniſtro impoſita pedi, renibus item & teneræ cuti, numero 69. apud Nicolaum Myrepſum, inter cætera medicamenta accipit ſtellionem, cantharides & ſcincum. Sal ſcinci excitat coitum, quanto plus caro eius, & præcipuè caro ſuminis, & quæ ſequitur renes, maximè verò adeps ex eis, Auicenna. Ad omnem malin (peſtilentem affectum, &c.) iumentorum, Crocodilum terreſtrem & ranam, viuentes in oleo diſcoques, donec carnes eorum in oleum reſoluantur, tum colabis & infundes naribus iumenti, vt legimus in Hippiatricis Græcis capite ſecundo. In regione Indorum elephantiaſi affectos aſſiduè per ſedem eluere per vrinæ aſininæ infuſionem heminæ menſura calefactæ conſueuerunt. Crocodilum item terreſtrem accipiunt, eiuſq; extremas partes amputant, ac interiora abijciunt, deinde fermento obuolutum aſſant: tum ablato fermento, & ſcabricie eius deraſa, carnis ipſius drachmam vnam quotidie præbent, Aetius 13. 122.

Vſus ſcincorum in antidotis.

¶ Scincorum partes circa renes tanquam naturalibus erigendis efficaces bibuntur, Trallianus 9. 9. Aiunt carnes quæ renes amplectantur, τὸ περὶ τοὺς νεφροὺς αὐτοῦ μέρος, Marcellus vertit laterum carnes, & Plinius quoque latera ſcinci nominat, alij lumbos. ſed videtur quicquid circa renes eſt vndiquaque accipi poſſe, cum alioqui totum corpus ſimpliciter præter caput & pedes in remedijs detur) id ſibi virium vendicaſſe, vt ſi drachmæ pondere bibantur cum vino (Ruellius hæc verba, *cum vino*, omittit) venerem accendant. verum decocto lentis cum melle, aut ſemine lactucæ cum aqua poto, excitatas inde veneris cupiditates inhiberi, Dioſcorides. Syluaticus ex eodem ſic legit, Facit ſcinci caro ad Venereos vſus ſi vno cyatho (alij, *ſi ex vini cyatho*) bibatur. nam ſi plus ſumatnr neruos lædit, quæ non apud Dioſcoridem, ſed in libro ſimplicium ad Paternianum leguntur. Eadem ferè apud Galenum legimus, (qui tamen lactucæ ſemen potum efficacius reſiſtere putat tentigini iſti, quàm lentis decoctum, vt ex loquendi modo apparet, neque enim expreſſe hoc dicit. mirum ſanè Dioſcoridem in lente quæ edendo eſt, nullam huiuſmodi facultatem eius commemorare:) item apud Aetium & Æginetam. Marcellus Vergilius tamen non lentem ſimpliciter apud Æginetam, ſed lentem paluſtrem ad hunc vſum nominari ait, quod in codicibus vulgatis non reperio: nec ſi vſquam repe-

Scinci carnes ad venerem excitandam faciunt.

riatur probo. nam Arabes quoq; qui ex Dioscoride transtulerunt, lentis simpliciter decoctum vertunt: & lens palustris intra corpus non sumitur, sed foris tantum refrigerandi gratia, aut enterocelas puerorum conglutinandi imponitur, apud Dioscoridem & alios. Sestius scincum plus quàm drachmæ pondere in vini hemina potum, perniciem afferre tradit. Præterea eiusdem decocti ius cum melle sumptum, Venerem inhibere, Plinius. Quòd si cum Dioscoride, & reliquis eum secutis Græcis & Arabibus, Plinium conciliare voluerimus, sic legemus: Præterea lentium decocti ius cum melle sumptum, Venerem illam inhibere. sed si hoc dicere Plinius voluit, non suo loco dixit, statim enim à mentione Veneris ex scinci è vino poti excitatæ, poni hæc verba oportuisset. quamobrem hunc errorem (si error est, vt ego conijcio) in authorem potius quàm librarios reiecerim. Rostrum scinci & pedes in vino albo poti, cupiditates veneris accendunt: vtique cum satyrio & erucæ semine, singulis drachmis omnium, ac piperis duabus admixtis, ita vt pastilli singularum drachmarum libantur: per se laterum carnes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo potæ, efficaciores ad idem creduntur, Plinius. Ego reliquum corpus potius, rostro & pedibus resectis, sumendum dixerim, vt ipse Plinius alibi in ischiadicis sumendum, caput & pedes demenda expresse monens, consuluit. Marcellus ijsdem præcisis summis partibus vtilem facit, nec tamen nominat illas partes, vt & Aetius elephantiacis. Ego caput & pedes semper abstulerim, tum quòd nihil aut minimum carnis hæ partes habeant, tum quòd forsan etiam venenosius aliquid quàm cæteræ partes: itaque viperarum etiam, cum ad remedia parantur, capita & caudæ amputantur. In scincis equidem non totas caudas, sed partes tantum extremas earum absciderim, quæ tenuissima est. reliqua enim non parum carnis habent, & caudæ scincorum à nonnullis authoribus etiam per se vsurpantur. Sit igitur hic quoque vel Plinij, vel librariorum lapsus. Intestinis & reliquo corpore crocodili terrestris suffiri vulua laborantes salutare tradunt. item velleribus circundari vapore eius infectis, Plinius. Pro scinco satyrium substitui licere, (nempe ad Venerem ciendam,) in Antiballomenis legitur: & pro satyrio, erucam. Ex salamandra etiam & stellione tum simpliciter tum transmarino remedia ad Venerem excitandam, vt ex scinco, veterum aliqui præscribunt.

Cautio vtilis de medicamentis Venerem excitantibus.

Ego boni & honesti medici esse aio, medicamentis huiusmodi, quæ venerem aut cum periculo, aut nimium citant, & ad breue tempus tantum cum vi & impetu præter naturam, prorsus abstinere: & vbi licitum est, hoc est in coniugibus, nec dum ætate exhaustis, vti ijs potius quæ vel nutrimenti ratione, quod probum & copiosum corpori conferunt, vim generandi naturalem restituant: vel quæ nutrimenti simul alimentique vires obtineant, vt quæ nutriendo etiam calefaciunt, aut inflant, aut humidiorem liquidioremq; reddunt sanguinem, si is fortè siccior est: Vel denique medicamentis tantum, quæ eiusmodi sint, vt corporis habitum ad naturalem statum conuertere ab eo qui præter naturam est possint, frigidos calefacere, confirmare imbecillos: minimè verò eiusmodi, quæ vel nimiam vel ad breue tempus, dum impetus medicamenti viget, concitatam Venerem accendant: quod non aliud est quàm peccati, & illicitæ nimiæque Veneris authorem esse: sæpe verò etiam corporis periculi. Huiusmodi enim medicamenta, inter quæ primas obtinent scinci, veneno non carent: Et exhibitis ijs, vt plurimum, vel nullus effectus, (præsertim si ætas & alia non respondeant: aut maior sit impotentiæ causa:) vel nimius (eaque ipsa causa periculosus:) vel denique veneno noxius sequetur. Nam & veri scinci noxij sunt, vt infra dicetur: & multò magis falsi suppositijque. Hoc nimirum etiam veteres Græci medici viderunt: quamobrem Galenus, Dioscorides & alij, ita scincis hanc facultatem attribuunt, tanquam ipsi nunquam experti, & auditu solo aut lectione cognitam. Cæterum antidotis scincos misceri alia ratio est, nec id fieri reprehendo. miscentur enim alia multa, quibus noxia eorum vis extinguitur, salubria medicamenta: & ferè præstantissima quæ venenis & ictibus venenatis aduersantur, ipsa quoque veneno non carent. Sed de his agere non institui. hoc vnum addam, malle me veris scincis, si etiam satis recentes esse constaret, ad theriacæ antidoti compositionem vti quàm pastillis è viperarum carnibus. quoniam illi ferè adulterantur: & vel nullius serpentis vel alterius quàm viperæ, quique aut venenosior sit, aut certè minus efficax, carne conficiuntur. Veræ autem viperæ neque ipsæ in nostra regione sunt, neque cuiquam vt aduehantur curæ est: & de pastillis an veram viperarum carnem receperint iudicare nemo potest. At scinci veri apportantur, & multis apud veteres quoque præclaris contra venena antidotis admiscebantur, vt Mithridatio omnium nobilissimo, alijsque supra nominatis. Scincus contra venena præcipuum est antidotum: item ad inflammandam virorum Venerem, Plinius. Renes scincorum tanquam pudendum ad Venerem intendentes quidam bibunt, alij sumen quoque & caudam assumunt, Syluius: citat autem Galeni verba ex vndecimo de simplicibus, vbi ille non renes, sed τὰ περὶ τοὺς νεφροὺς, id est partes circa renes, scripsit. Celebratur apud medicos diasatyrion compositio, quæ ab Actuario descripta scincos etiam accipit: qui tamen in eadem descriptione apud Nicolaum Myrepsum omittuntur: miscentur autem alteri eiusdem nominis antidoto statim subiectæ, numero 66. Recentiores etiam nonnulli compositis suis medicamentis ad coitum excitandum scincos admiscent. Albertus libro 24. de aquaticis animalibus scribens, scincos cum sciuris confundit: & mox cum de stella marina agere deberet, vbi sturitus scribitur, pro aster, aliâs *stincus*, vim ciendæ Veneris vehementem ei attribuit, quæ sanè

ſcinci non ſtellæ marinæ eſt. Scinci extremitates caudæ & teſticuli & renunculi, in potu venerem cient. Kiranides.

Medicamenta ex corio ſcinci.

¶ Corij vtriuſq; (crocodili, tum aquatici tum terreſtris) cinis ex aceto illitus his partibus quas ſecari opus ſit, aut nidor cremati, ſenſum omnem ſcalpelli aufert, Plin. Si comburatur corium lacertæ (crocodilum intelligo, præſertim aquaticum, quem *zab* vel *dab* vocant, alijs crocodilum alijs lacertum interpretantibus) & inde cum fece olei inungatur membrum abſcindendum ferro, omnem eius ſenſum extinguit, Raſis in lib. de 60. animalibus.

Ex ſanguine.

Sanguis vtriuſque (terreſtris & aquatici) claritatem viſus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat, Plinius. An crocodili terreſtris ſanguis viſum acuit experiri nolui, cum haberem probata aciei exacuendæ medicamina, quæ Græci vocant ὀξυδερκῆ, Galenus de ſimplicibus 10.6. Scinci ſanguis ſi calidus ſumatur, & inungatur eo locus ſordidatus, cum belliricis & emblicis, reducit corpus ad colorem proprium: & ſi permiſceatur ei *baurac*, & illinantur inde maculæ faciei ac lentigines, & maculæ minutiſſimæ, remouet eas, & clarum colorem reddit, Raſis.

Ex adipe.

Adeps ſcinci expellit dolorem renum, & facit deſtillare ſperma, Raſis. In libro ſecretorum qui Galeno attribuitur, compoſitio quædam ad mouendum coitum deſtinata, inter cætera recipit adipis ſcinci drachmas decem. Crocodili (tam terreſtris ſcilicet quàm aquaticus: quare in multitudinis numero loquitur) adipem habent quo tactus pilus defluit. hic perunctos à crocodilis tuetur, inſtillaturq; morſibus, Plinius. Qui inunctus fuerit ſepo lacertæ (crocodili. nam *Zab* vel *dab* Arabicam vocem vtroq; modo reddunt) & proiecerit ſe ſupra crocodilos, non timebit illos, & ludent cum eo, Raſis. Sed hanc facultatem Plinius alibi priuatim crocodili aquatici tantum adipi adſcribit, quod magis placet. Vide in Crocodilo aquatico *D.* & *E.*

Ex corde.

¶ Cor (vtriuſuis crocodili puto, de vtroque enim antea locus eſt) annexum in lana ouis nigræ, cui nullus alius color incurſauerit, & primo partu genitæ, quartanas abigere dicitur, Plinius. Cor lacertæ ſi ſuſpendatur ſupra mulierem, prohibet partum, Raſis: pro lacerta Arabicè puto *zab* vel *dab* legit, quæ vox crocodilum potius ſignificat. attribuit autem ei eo in capite Raſis quædam, quæ Plinius & alij vel terreſtri vel aquatico crocodilo priuatim, vel vtriq;.

Ex felle.

¶ Et mox ibidem, In felle lacertæ vtiliſſima vis eſt aduerſus alopeciam, cum ſternutatorium ex eo medicamentum fit cum radicibus betarum. Felle crocodili terreſtris inunctis oculis ex melle contra ſuffuſiones nihil vtilius prædicant, Plinius.

Ex teſticulis.

¶ Si medius ſcinci nodus, qui renes tegit, ſuſpendatur ſupra dorſum viri, iuuat virgam & promouet coitum, Raſis. ¶ Si de teſticulo ſcinci dextro bibatur ad pondus vnius *alkilat* (*alkirat*) cum aqua rutæ, facit deſtillare ſperma, idq; deſiccat. Siniſter verò teſtis eodem pondere potus cum aqua cicerum rubeorum, & vaſe vno vini puriſſimi, & duas extra (ſic habet codex impreſſus) id eſt, bis ſex drachmis butyri vaccini, facit deſtillare ſperma, prouocat coitum, renes calfacit, & virgam corroborat, Raſis.

Ex cauda.

¶ Vnguentum entaticon, hoc eſt ad arrigendum genitale apud Æginetam lib.7. præter alia caput ſcinci caudas. Apud Aetium etiam in antidoto quadam podagrica caudam ſcinci legimus.

Ex inteſtinis.

Inteſtinis & reliquo corpore crocodili terreſtris ſuffiri vulua laborantes ſalutare tradunt: item velleribus circumdari vapore eius infectis, Plinius.

De fimo ſcinci.

¶ Fimum humanum propter fœtorem abominabile eſt: boum verò & caprarum & crocodilorum terreſtrium, & canum qui oſſa ederint, nec fœtet, & experientiam ſui abunde non nobis ſolum, ſed & alijs ante nos medicis exhibuit, Galenus de ſimplic. 10.18. Aetius hunc locum reddens, Caninum verò (inquit) præ cæteris plurima experimenta nobis præbuit. Idem Aetius lib. 2. cap. 117. cum anſeris, accipitris & gruum alui excrementa inutilia eſſe dixiſſet, ſubdit: terreſtrium verò crocodilorum inuentu difficile eſt: ideoq; vires eius omittit. Terreſtris crocodili fimum, crocodileam vocant, quæ mulieribus bonum colorem in facie, nitoremque conciliat. Optima eſt candidiſſima (Græcus codex noſter non rectè λεπτοτάτη pro λευκοτάτη habet) & fribilis: amyli modo leuis, in humore ſtatim eliqueſcens: quæ cum teritur ſubacida eſt & fermenti odorem refert. Adulterant eam ſturnorum fimo, quos oryza paſcunt: ipſumq; non diſſimile vendunt. Alij amylum aut cimoliam miſcentes (vt Ruellius: aqua macerantes, Marcellus. Græcè eſt φυρῶντες, id eſt ſubigentes, ita ſcilicet vt farina ad panificium cum aqua ſubigitur: Serapionis interpres vertit, amylum cum cimolia miſcentes, non probo,) adſcito anchuſæ colore per rarum cribrum paulatim (vt Ruellius: in tabulas, vt Marcellus ex veteri translatione apud Syluaticum. Græcè eſt εἰς ὀλίγον. ego hunc locum ſic legerim, δι' ἀραιοῦ κοσκίνου εἰς ὀλίγα ἀπηθοῦσιν ὡς σκωλήκια, καὶ ξηράναντες πωλοῦσιν ἀντὶ ταύτης. nam & Serapionis interpres ſic vertit, & cribrant cribro lato (*raro*) vt fiat cribratio ſicut vermiculi, & deſiccant ac vendunt) exprimunt, vt ſe contrahat in vermiculorum ſpeciem, qui ſiccati pro crocodilea væneunt, Dioſcorides. Optima eſt crocodilea, quæ candidiſſima & friabilis, minimeq; ponderoſa, cum teratur inter digitos fermenteſcens. Lauatur vt ceruſſa. Adulterant amylo aut cimolia: ſed maximè qui captos (qui ſturnos captos, vt Hermolaus ex Dioſcoride legit) oryza tantum paſcunt, Plinius: apparet autem ipſum in hoc erraſſe, quòd inter digitos fermenteſcens dixit: quod ſi ita ſit, molle hoc fimum & facile ſubactu eſſe oporteret, cum tamen friabile tum ipſe tum Dioſcorides commendent. Apud Dioſcoridem certè illud probatur, quod digitis tritum ſubacidum & fermenti odorem reddat: Græcè ζυμίζειν dixit, vt τραγίζειν, οἰνίζειν, & ὀξίζειν dicuntur, hoc eſt reſipere odorem hirci, vini, aceti: & ne quis fermenti in ſubſtantia aut alia qualitate ſimilitudinem intelligeret, ζυμίζουσα τὴν ὀσμὴν

disertè protulit. *Dhab* aliud est à lacerto inuento in regione nostra, quamuis sit ei similis, & habeat dispositiones & virtutes ei proximas, Auicenna 2. 226. est autem *dhab* vel *Zab* aquaticus crocodilus potius, ipse hic pro terrestri abutitur. Veteres interpretes Galeni & Dioscoridis, stellionem aliquoties pro crocodilo terrestri, in fimi eius mentione reddunt. Terrestrium crocodilorum, paruos illos & humiles dico, fimum pretiosum luxuria fœminarum fecit, quæ non contentæ tot medicamentis quæ splendidam extentamq; faciei cutem reddunt, crocodilorum etiam fimum eis adijciunt. Redditur autem huic simile sturnorum quoq; fimum, quum sola oryza pasti fuerint. Constat igitur hæc stercora abstergendi exiccandiq; vim possidere, vtranque mediocriter: multò moderatius tamen & infirmius sturnorum stercus est: Crocodilorum verò (terrestrium,) vt maculas faciei à Sole excitatas (hoc & Auicenna repetit) sic & vitiligines & impetigines tollere potest, Galenus: cuius verba Arabes eorúmve interpretes malè transtulerunt. Crocodilus terrestris odoratissimis floribus viuit: ob id intestina eius diligenter exquiruntur iucundo nidore farcta, crocodileam vocant, Plinius. Crocodileam Plinius etiam intestina ipsa terrestris crocodili appellat, Hermolaus. Atqui cum Græci omnes fimum duntaxat sic nominent, Plinij quoq; verba ita acceperim, vt non intestina crocodileam nominet, sed iucundum illum odorem hoc est odoratum excrementum, cuius gratia exquirantur & dissecentur. Serpentum stercus, propter siccitatem eorũ, plerunq; bene olet: vt & lacertorum maximorum quos crocodileos vocant. hi sunt crocodilis magnitudine & forma similes, & in India occidentali, atq; alibi etiam sed rarius longè, nascuntur, Cardan. Ægineta libro sexto terrestris crocodili fimum lentigines exterere dicit, aquatici autem oculorum albugines, Marcellus Vergilius: ego nihil tale apud Æginetam reperio, ne septimo quidem vbi de simplicibus singulatim tractat. sed omnino vtraq; ista vis authorum omnium consensu, alterius tantum crocodili nempe terrestris fimo adscribitur: aquatici verò neq; hæc neq; alia vlla. Crocodilea illita ex oleo cyprino, molestias in facie enascentes tollit: ex aqua verò inuncta morbos omnes, quorum natura serpit in facie, nitoremq; reddit. lentigines delet, ac varos, omnesq; maculas, Plinius. Alphos tollit crocodilea, Ægineta. Kiranides vt albulæ tollantur, cum melle inungi vult: cum oleo, ad inducendum faciei splendorem. E stercore crocodili meretrices vnguentum parant, quo rugas faciei extendunt: sed lota facies deterius ad pristinas reuertitur rugas, Albertus: scribit autem hæc falsò in aquatici crocodili mentione. *Colorq; Stercore fucatus crocodili*, Horatius Epodo 12. Naso quoque in poemate de Arte amandi, præcipit vt quæ nigriore vultu esset, ad piscis Pharij opem confugeret, hoc versiculo: *Nigrior ad Pharij confuge piscis opem*: nimirum quòd crocodili non terrestris sed aquatici fimum ad hunc vsum facere falsò putaret, quanquam is etiam impropriè piscis diceretur. Stercoris felis aut crocodili drachmas octo, (aliâs *sex*:) sinapis drachmas quatuor, ex acri aceto alopecijs illine, Soranus apud Galenum de compos. sec. locos: item Archigenes ibidem. Eadem apud Rasim in libro de 60. animalib. cap. de lacerta legimus: Sumatur (inquit) de stercore lacertæ ad pondus sex aureorum, & sinapis ad pondus quatuor aureorum, & terantur cum forti aceto, & inungatur cum hoc alopecia: item stercus furonis, (id est *felis*.) Deprehendet & alias quasdam facultates lacerti simpliciter fimo attribui, quas alij crocodileæ priuatim adscripserunt, qui hæc cum remedijs ex lacerto cõtulerit. Arnoldus de Villanoua cantharides & stercus crocodili miscet medicamentis alijs pilos regenerantibus. Stercus crocodili aiunt per infundibulum suffitum, feras venenosas ex latibulis suis exigere, Aetius 13. 7. nec mirum, cum acido & fermenti ferè odore sit, vt Dioscorides ait. Crocodili terrestris fimum apud Trallianum 2. 5. miscetur collyrio cuidam ad cicatrices oculorum & leucomata exterenda & extenuanda. Crocodilea oculorum vitijs vtilissima est, cum porri succo inunctis, & contra suffusiones vel caligines, Plinius. Confert albugini oculi & descensioni aquæ, Auicenna 2. 226. in *Dhab*. Et rursus de eodem in *Tinsa* vel *Temsa*, Stercus eius confert albugini oculi, 2. 706. Et alibi, vbi de diuersorum animalium excrementis agit, Stercus stellionis, & lacerti & crocodili valet albugini oculi. In libro etiam Secretorum qui inter notha Galeno adscripta legitur, stercus lacertæ cum alijs quibusdam ad albugines oculorum commendatur. Sed quoniam in eo libro multa Arabica aut ex Arabico sermone translata sunt, lacertam puto pro scinco aut crocodilo terrestri positam esse, vt alibi etiam sæpe faciunt Arabum interpretes. Crocodili stercus miscetur medicamento cuidam ad detergendum albi vitium in oculis equorum, apud Vegetium 2. 22. Item collyrio sicco ad suffusionem in Hippiatricis Græcis cap. 11. Miscetur & alijs quibusdam ad oculorum in equis epiphoram apud Vegetium. Contra comitiales morbos bibitur ex aceto mulso binis obolis: appositum menses ciet, Plinius.

¶ Sestius scincum plus quàm drachmæ pondere in vini hemina potum, perniciem afferre tradit, Plin. Si ex vini cyatho bibatur scinci caro Venerem incitat: si plus sumatur, neruos lædit, Author de simplicibus ad Paternianum. ¶ Si scincus piscis ille seu stellio momorderit aliquem, & febricitauerit, priusquam mingat aut febricitet homo, interficiet virum. Et si febricitauerit vir, priusquam mingat piscis ille, aut febricitet, morietur ille piscis, & morsus euadet, Rasis & Arnoldus de Villanoua. Mihi quidem locus obscurus est, neq; enim vrinam excernunt quadrupedes ouiparæ: & si obscurus non esset, parum tamen verisimilis videtur quod ad mutuos illos affectus & antipathias.

De morsu scinci.

¶ Stel-

¶Stellio cui nomen ſcincus inditum eſt, veneficium eſt per ſe, (philtrum venenoſum,) & mentem mutat potius quàm ad amandum mulierem quæ id dederit cogat, Cardanus.

H.

a. Scincos inter ruſci ſuffruticis ſpinoſi nomenclaturas eſt apud Dioſcoridem.

¶PHATTAGE. In Indis naſcitur beſtia, quæ crocodili terreni ſpeciem ſimilitudinemq́; gerit, magnitudine eſt Melitenſis canis: eius pellis adeò aſperis ſquammis quibuſdam ſcatet, vt more ſerræ æs diſſecet, & ferrum exedat & conficiat, eam Indi *phattagen* vocant, Ælianus, 16.6.

Phattage in India ſimilis crocodilo terreſtri.

¶*e.* Scincus ſi ſuſpendatur ſuper pueros qui timent in ſomnijs, curat eos, Raſis. Scincus ſi coquatur, & ex eo procurentur duo homines qui habent odium vnus aduerſus alium, reducentur ad concordiam & ad amorem, Idem.

Superſtitioſa de ſcincorum vſu.

DE SCINCO EX BELLONIO.

SCINCVS eandem cum crocodilo naturam habere creditur, vnde crocodilus minor à quibuſdam appellatus eſt, nullumq́; præterea vulgare nomen habet. Proinde quadrupes eſt, lacertæ viridis aut ſalamandræ magnitudine, vt pollicis craſſitiem quadrantiſq́; longitudinem non excedat, colore candido, quibuſdam lineis in dorſo puniceis tranſuerſis, ceraſtæ modo diſtinctus. Cætera cordulum (lacertum aquaticum) refert, niſi craſſiore atq; oblongiore eſſet corpore, cauda rotunda, ſquamiſq́; vndecunq; ſcateret: quas cum piſcibus, vt & laterales lineas communes habet. Sed oſſibus præditus eſt. Edulis non eſt: Aſiæ & Europæ peregrinus: Ægypti, Indiæ & Mauritaniæ alumnus, præſertim apud Memphim, quo in loco indigenæ exenteratos, ac ſale vel nitro inueteratos ſcincos mercatoribus diuendere ſolent, quos iſthic adferant.

DE LACERTO AQVATICO.

A.

LACERTI genus aquaticum, paruum & nigrum, quod hic depictum damus, à Germanis vocatur **Waſſermoll**/ id eſt ſalamandra aquatilis: vel **waſſeradex**/ id eſt lacertus aquaticus. Gallicè *taſſot*. Italicè *maraſandola*, quod nomen diminutum videtur à *maraſſo*: ſic autem viperam vulgò vocant: quod licet paruula quadrupes, viperæ tamen inſtar venenata ſit, vel à ſalamandra tranſpoſitum. Nam *ſalamandram* quoq; audio à quibuſdam Italice vocari. Græcè nominatum non inuenio: qui voluerit, σαῦρον ἔνυδρον, id eſt lacertum aquaticum appellabit. Hoc lacerto pharmacopolæ quidam non rectè pro ſcinco ſeu crocodilo terreſtri vtuntur, vt in hiſtoria eius ſcripſi. *Guaril* aquaticus, id eſt ſcincus: ſed verius ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ. Vide infra in ſtellione *A.* Lacertula aquæ, id eſt ſcincus, Syluaticus. In noſtris regionibus ſcincos (lacertos aquaticos intelligit) tam paruos habemus, vt ſunt lacertæ nuper natæ, & in aqua degunt, Syluaticus in voce *Rhule* id eſt Renes. Scincus in aqua degit, lacertæ ſimilis, ſed ventroſior, & caudam latam vt anguilla habet, ad natandum aptam, Monachi in Meſuen. Lacerti aquatici illi parui nigri, qui in quibuſdam lacubus (lacunis potius) iuxta Vincentiam reperiuntur, ſæpe à pharmacopolis pro ſcincis vſurpantur: ſed effectus illos à quibus ſcinci prædicantur, deeſſe eis crediderim, Matthæolus. Sunt & Vincentino agro ſui quidam ſcinci, minores multò veris, etiamſi pro Ægyptijs officinæ ſubijciunt, Hermolaus. Lacertus aquatilis *Thaſſot* Gallis dicitur, vt Salamandra *that* Neocomi.

De nominibus varijs huius animantis.

Pedes poſtremi qui nos digitos habere debent.

B.

Hæc cum ſcriberem animal ipſum inſpexi: reperitur enim ſatis frequens circa vrbem noſtram in foſſis hortorum quæ aquam continent. Longitudo totius, digiti ferè ſeptem. Color niger dorſo & lateribus: ſed puncta multa alba & minima ſunt inter latera & ventrem, alijſq́; partibus ſupinis: reliquum corpus & ipſum nigrum eſt, & concoloribus ſibi punctis exaſperatur. Georg. Agricola tamen hanc beſtiolam colore vel ciueream, vel in cinereo fuſcam eſſe prodidit: quo colore apud nos raram aut nullam eſſe puto: ſemel tantum in monte quodam hoc colore vidi. Venter & caudæ pars ima luteo aut flauo colore apparent. Pellis valida & dura eſt, ita vt cultello etiam acuto reſiſtat. Ex vulneribus lactea quædam ſanies manat, vt in ſalamandra quoq;. Os tenaciter claudit, vt & ſala-

Deſcriptio animantis.

mandra: nec mordet, ſed nec aperit os, vtcunq; vrgeatur & ſtimuletur, niſi per vim hoc ei exprimatur. Lingua breuiſſima & latiuſcula eſt: dentes breuiſſimi exiliſſimiq;, circa labra interius: tantilli vt viſum ferè effugiant. Anteriorum pedum digiti ſunt quaterni, poſteriorum quini. Cauda per medium craſſiuſcula prominet, ſupra infraq; (hoc eſt prono & ſupina parte) contrahitur, rhombi figuræ quadam ſimilitudine: ac ſi ex ſolidis rhombis aliquot contiguis corpus contexatur, ſpacijs etiam vacuis expletis: quæ figura ferè etiam redditur, ſi oblongum corpus quadrangulum ita collocetur, vt anguli duo in medio laterum vtrinq; ſint, tertius in ſummo, quartus in imo è regione. ſed media laterum craſſities in huius lacerti cauda angelos non habet. Monachi interpretes Meſuæi ſcribunt, caudam ei latam eſſe vt anguillæ, (quod non ſatis conuenit,) ad natandum aptam. In hac quam diſſecui beſtiola caudæ pars reſecta mouebatur: & quum reliquum corpus immobile maneret cum reliqua parte caudæ, ea quoq; reſecta mouebatur, quæ corpori adhuc hærens immobilis iacuerat.

C.

De greſſu eius vbi viuat. Teſtudinis aut ſalamandræ inſtar tardius ingreditur aquatilis lacertus, Georg. Agricola. Vita ei in aqua (in fontibus frigidis, vt audio) & in terra: ſed crebrius in aqua. Latet per hyemem. Gignitur in lacunis opacis, quæ in pingui ſolo ſunt, & in quibuſdam mœniorum foſſis, Idem. Delectari eos limoſa aqua audio, & ferè vbi limus albus ſit, polentæ aut farinæ non diſſimilis: & ſub petras in aquis, ſi quæ ſunt, ſe abdere: oua eorum magnitudine piſi, multa cohærere: Natare ipſos ſub aqua, ad ſuperficiem rarò emergere. Atqui ego cum in vitreum vas vnum huius generis coniectum per dies aliquot ſeruarem cum aqua, ore ſemper ferè extra aquam prominente, vt ranas, deprehendi. Impoſitus ſali caudam mouet ac effugere conatur. nam eum, quia valde mordet, non poteſt ferre, ſtatimq; moritur, quum alioqui verberatus diu viuat, Georg. Agricola. Ego cum per dies aliquot in vaſe vitreo haberem, aliquando per diem vnum ſine aqua relinquebam, ac videbatur mihi ſine ea deterius habere.

D.

De ira eius. Irritata ſi exarſerit, elata & quodam modo inflata, rectis pedibus inſiſtit, & terribilis oris hiatu (ego eam os, non niſi per vim expreſſeris, aperire obſeruaui) acriter oculis intuetur eum, à quo fuerit laceſſita: manatq; ſenſim lacteo & viroſo ſudore vſq; dum tota fiat candida, Geor. Agricola.

G.

De vſu lacertæ aquaticæ. Lacerti aquatici illi parui nigri, ſæpe à pharmacopolis pro ſcincis ponuntur: ſed puto eis deeſſe effectus illos à quibus ſcinci prædicantur, Matthæolus. Ego non vtiles tantum vires eis abeſſe puto, ſed inſuper valde noxias & venoſas ineſſe, non minus fortè quàm ſalamandræ, quod illi ſimiliter lacteam vbicunque vulnerantur ſaniem emittant: niſi fortaſſis vita in aqua venenum eorum dilutius reddat. Sed Salamandræ etiam aquoſo & pluuio tempore magis & naſcuntur & vigent. Audiui à Gallis quibuſdam, ſuem ſi fortè hanc lacertam ederit, interire: quod ſanè miretur aliquis, cum à ſalamandra (ſi id verè ſcribitur ab Æliano) deuorata ſues nihil lædantur.

DE LACERTO.

LACERTI PRONI FIGVRA.

A.

Nomina diuerſa. Vnde lacertus dictus ſit. LACERTVS & lacerta idem animal vtrouis genere dicitur, (vt apud Græcos etiam σαῦρος & σαύρα, teſte Varino:) nimirum à ſimilitudine lacertorum hominis, quod pedes eorum ſimiliter in digitos tanquam è volis aut palmis findantur, & in obliquum flectantur ad latera, eo modo quo homo manum flectit cum quadrupes ingreditur. Hinc eſt quòd lacerti vocabulum communius ſit ad omnia huius generis quadrupedum ouipararũ hoc modo pedibus prædita: priuatim verò ad communem & notiſſimam lacerti ſpeciem, cuius hîc imago adiecta eſt, contrahitur. Σαῦρος etiam aut σαύρα Græcis & ſi ratione nominis non æque commune vocabulum ſit, à ſimilitudine tamen corporis lacerti communis ad alias quoque ſpecies deriuatur. hinc ſauram chalcidicam, & ſauram pharmaciti-

dem

LACERTI SVPINI FIGVRA.

dem legimus; & ſauram viridem, vt apud Latinos lacertum viridē, &c. Lacertus eſt reptilis genus, ſic vocatus, quòd habet brachia,& quatuor pedibus innititur. Genera verò lacertorum plura ſunt, vt ſalamandra, ſaura, ſtellio, Iſidorus. Crocodilus lacerta eſt Nili, Palladius. In Arabum etiam libris Latinè redditis ſæpe lacertam pro crocodilo tum aquatico tum terreſtri legimus. Cardanus lacertas non rectè inſectis adnumerat, inſecta definiens ea omnia quæ præciſa parte vitam in ea retinent. Scorpiones, ſcinci, lacertiq; vermibus non ſerpentibus adſcribuntur, Solinus cap. 30. Lacertam potius vermem dicunt quidam quàm ſerpentem, quia clementius ferit, &c. Author lib. de nat. rerum. Sed iſti vermium nomine abutuntur pro reptilibus. reptilia enim (ἑρπετὰ) tum inſecta plurima, tum in quadrupedum genere minores dicuntur quæ per parietes ſcandere poſſunt, & impropriè etiam ſerpentes: vermis verò appellatio omnino intra inſecta contineri debet, vt & σκώληκες Græcis, ¶ *Letaah*, לטאה, Leuitici 11. & Num. 14. reptile quoddam, quod R. Salomon vocat לניגרמושא (fortè laniger mus, vt quidam conijcit, ego nullum huiuſmodi murem noui, & alij omnes lacerti genus interpretantur, vt vox illa pro alia quadam Gallica vulgari corruptè poſita videatur.) Idem R. Salomon Leuit. 11. ליישרדה, *liſarda*, id eſt lacertam voce Gallica interpretatur, vt Nicolaus Lyranus intelligit. Ibidem Chaldæus interpres vertit חלטתא *haltetha:* Arabs, עטאיא, *ataia:* Perſa אן גז, *an gaſ:* (Itali hodie viridem lacertum vocant *gez.*) Septuaginta χαλαβώτης, vel (vt Complutenſis habet codex) ἀσκαλαβώτης: Hieronymus, ſtellio. Videtur autem *letaah* vocari Hebraicè à clandeſtinis inſidijs quibus animal hoc inſtructum eſt. לוט *lot*, enim clancularium ſonat. Munſterus etiam *letaah* ſtellionem interpretatur, Germanicè עיגלעש Eglos/ id eſt lacertum communem, nimirum ex Rabino quopiam. Stercus ſtellionis & *adhaya* & *zerzir*, &c. Serapionis interpres ex Galeno, vbi Galenus habet ſtercus crocodili terreſtris & ſturni. ſturnum quidem *zerzir* vertunt. pro terreſtri autē crocodilo, *adhab* poſuit Auicenna, quod nomen fortè Serapio tanquam generalius in ſtellionem & *adhaya* ceu duas ſpecies diuiſiſſe videtur. *Albathaie* ſeu *albadaie* eſt lacertus paruus in domibus & hortis communiter repertus, & à vulgaribus appellatur lucerta, Andreas Bellunenſis. Araneus lacertos paruos (Auicennæ interpretatio habet *adeclaie*) aggreditur, Ariſtot. de hiſt. anim. 9. 39. חמט, *homet*, aliqui (teſte Rabi D. Kimhi) לימסא, limacem intelligunt, alij verò כרבר *carbo*, id eſt lacertam: (quæ vox [Arabica puto] fortè facta eſt à Græca quaſi *ſarbo* pro ſauro.) Chaldęus interpres Leuit. 11. vertit חומטא, *humeta*. Arabs, חרבא, *herba*, (*harbe* quidem Auicenna, Andrea Bellunenſi teſte chamæleontē appellat:) Perſæ, אן סוספר, *an ſuſpar*. Septuaginta σαῦρα, Hieronymus lacerta. Munſterus *homet* interpretatur limacem, teſtudinem concham. ſed communis hic quorundam error eſt apud Germanos, vt pro limace teſtudinem aut concham dicant. Ego omnino lacertum intellexerim, quòd in ea interpretatione pleriq; conſentiant. (Vide plura infra in *F.*) Fortaſſis autem Græca vox *ſaura*, ab Arabica *herba* vel *harbe* vel *carbe* per metatheſin facta eſt, vel contra. Inuenio & פליאה, *pelijah*, in trilingui dictionario Munſteri pro lacerta, neſcio cuius dialecti vocabulum. Aliqui etiam *hardun* Arabicam vocem lacertum interpretantur, vt Andreas Bellunenſis, cuius naturam proximam eſſe aiunt naturæ *guaril* ſeu *vrel*, id eſt ſtellionis, &c. Aliqui idem animal (ex lacertorum genere) Hebraicè *koah*, Arabicè hardun vocari docent: Vide ſupra in Chamæleonte *A.* *Arab*, id eſt lacertus, Vetus gloſſographus Auicennæ: voce corrupta vt conijcio. *Samabras*, vel vt Bellunenſis legit *ſaambras*, lacerta eſt eodem interprete, Auicennæ 2. 646. videri ſanè poteſt ſalamandræ nomen hinc factum. *Scatiroſa*, id eſt lacerta, Syluaticus. *Olen*, id eſt lacertus, Idem. ¶ Lacerta Græcis hodie vulgò κολισαῦρα vocatur, corrupto forte nomine à χλωροσαῦρα: vel compoſito ex colote, id eſt ſtellione, propter ſimilitudinem corporis, & ſaura. Italicè *liguro*, vel *leguro*, vel *lucerta* aut *lucertula*, vt Alunnus habet. Matthæolus Senenſis in commentario in ſalamandram Dioſcoridis, *Ramarri* (inquit) à Tridentinis vocantur, qui ab alijs *racani*, *liguri* & *lucerti*. Atqui *ramarrum* aliqui in Italia etiam bufonem vocant, vt audio. Hiſpanicè lacertus dicitur *lagárto: lacerta*, *lagartíſa*, vel *lagardixa*. Gallicè, *lyſarde*. Germanicè Ader/ vel Egles quod quidam in fœminino genere proferunt: noſtri in maſculino ein Egochs. Heſſis Eydetſch. Flandris Afetiſſe. Non probo illum qui lacertam Germanicè interpretatur grün Ader/ id eſt viridem lacertam. Quanquam enim communis etiam lacerta, de qua hic ſcribo, viridis aliquando reperiatur, ſed rarò, propriè tamen alterum genus maius, & ſemper viride, de quo infra agetur, ſic appellari ſolet apud authores.

Anglicè *lusard* vel *lysard*. Illyricè *gesscierka*, vel *gesstier*. ¶ Lacertum indoctuli stellionem dixêre, cum stellio sit minor lacerta, Grapaldus & Perottus. Lacerti parui vulgò creduntur stelliones, sed falsò, Matthæolus.

B.

Anglia caret lacertis.

De lacertis diuersis, qui à paruis & communibus nostris tum aliàs tum magnitudine differunt, separatim agemus infra. ¶ In Anglia lacertos extare negant. E Fortunatis insulis vna est magnis lacertis plena, Theuetus.

Descriptio lacerti.

¶ Lacerti cortice teguntur, Aristot. quamobrem cutis eorum dura est. *Absint & picti squalentia terga lacerti*, Vergil. Georg. Chamæleon & niger non longè dissimilis crocodilo est: & pallidus, vt lacertæ, Aristot. Plinius lacertorum meminit qui ferrugineas maculas habeant, lineis etiam per caudam distincti. Parui etiam lacerti aliquando virides, aliàs alio colore reperiuntur, nullo insuper discrimine variantes. Saura multarum specierum est, inter quas tamen pulcherrima viridis candicante ventre prope dumeta & sæpes, Christoph. Salueldensis. ait autem harum in ventre reperiri gemmam sauriten, quod Plinius de lacertis viridibus, maioribus scilicet quæ per excellentiam virides cognominantur, scripsit, non de minoribus quæ & ipsæ aliquando virides reperiuntur. Lacertæ paruæ quam nuper initio Septembris obseruaui, color fuscus erat, sed splendens & ad æreum accedens. venter partim viridem partim luteum colorem præferebat: Vtrinque in lateribus puncta aliquot deinceps erant, splendentia ceu asterisci quidam. Longitudo digitûm quatuor. Retro oculos meatus aurium rotundi apparebant. Nullus in ea lacteus liquor (qualis in aquaticis lacertis & salamandris est) quamuis Demetrius Byzantius in accipitrum cura ἀπογαλακτίζειν verbo de lacerta vtatur. Digiti perexiles, ante & retro quini, cum vnguiculis. in posterioribus longissimus erat qui indicis situm obtinet, pollex inferiore loco vt in manibus hominis: anteriores verò pollicem cum cæteris eodem situ habebant, Hæc ex nostra inspectione. ¶ Lacerti parui sanguinem in venis habent, non carent vt stelliones, Matthæolus Senensis. ¶ Cortice intecta, vt lacertæ, superiore etiam palpebra conniuent, inferiore quidem omnia, Aristot. Palpebræ sunt quadrupedum etiam illis, quibus molle tergus, vt serpentibus: & quadrupedum quæ oua pariunt, vt lacertæ, Plinius. Lacertorum & serpentium lingua summa bifida est, sed præcipuè serpentium, Aristot. Idem lib. 2. de partibus animalium cap. 17. causam inquirit, cur his & serpentibus lingua longa & bifida contigerit, eamque in horum animalium ingluuiem (voracitatem) reijcit, vt & diutius & quasi duplicem ex cibo voluptatem caperent. Et alibi, Lingua (inquit) eis bifida est vt serpentibus, parteq; extrema pilosa admodum. Lingua lacertis bifida & pilosa, Plinius, Author libri de nat. rerum, & Geor. Agricola. Atqui alio in loco Plinius serpentibus & lacertis linguam, non pilosam, sed capillamenti tenuitate esse scribit: transtulit autem vtrunq; locum ex Aristotele, vnum ex libro quarto de partibus animalium cap. vndecimo, vbi Aristoteles habet ἐπ' ἄκρȣ ἄγαν τριχώδη, valde pilosam vertit Gaza. alterum ex eiusdem operis secundo lib. cap. 17. vbi τὸ ἄκρον λεπτὸν καὶ τριχῶδες ἔχȣσι legitur, Gaza vertit, & parte extrema capillamenti tenuitate, id quod in altero etiam loco facere debuisset, vt Plinius quoque. non enim pilosum, id est pilis hirsutum, Græcis δασὺ & λάσιον, sed à figura τριχῶδες, id est capillamenti instar oblongum & exile Aristoteles intelligere voluit. Lacerta linguam dicitur habere pilosam, sed non habet: imò sunt dentes parui vt pili, & est bifida sicut lingua serpentis, Albert. Et rursus, Cum mordet lacertus & stellio, dentes paruos oris sui, qui subtiles & nigri sunt, & quasi pili nigri, in loco morsus infixos relinquit. Terrestres quadrupedes ouiparæ, vt lacerti, testudines, &c. pulmonem habent exiguum & siccum, sed aptum ampliari ac extumescere cum inflatur, Aristot. Eadem omnia ventrem vnum & simplicem habent, Idem. Exta serpentibus & lacertis longa, Plin. Lacerta perexiguum habet lienem, Aristot. & Plin. & rotundum, Aristot. Lacerto testes intus adhærent lumbis, Idem. Caudã serpenti consimilem habet, Author lib. de nat. rerum. Lacertis & serpentibus amputatæ caudæ renascuntur, Aristot. & Plinius. Colotis & lacertis caudam renasci haud falsum, Plin. Cardanus in fine lib. 9. de Subtilitate, causam cur quibusdam animalibus partes quædam præcisæ excisæve renascantur, in eo collocat quòd imperfecta sint: medici (inquit) ob id quòd humidiora sint dicerent. In lacertis inueniuntur & geminæ caudæ, Plin. Talem sanè figuram Bononiæ sibi visi lacerti, nec aliter à nostris communibus differentis, doctissimus medicus Misnensis Io. Kentmannus ad nos misit. Scinci qui venduntur sicci cum duabus caudis, non sunt veri scinci, Plateari-us. Americus Vespucius scribit se in insula quadam Oceani mille leucis à Lysbona distante, lacertas inuenisse bifurcam caudam habentes. Lacerti quaternos habent pedes, Aristot. Priora genua eis post curuantur, posteriora in priorem partem. Sunt autem crura his obliqua, humani poplitis modo, Plin. Lacertarum pedes Græci blæsos vocant, hoc est quorum pars extrorsum, pars introrsum spectet, Hermolaus.

C.

De visu à lacertis recuperato.

Non hic antiquorum testimonio mihi erit opus, quæ ipse vidi explicabo. Cum vir quispiam Lacertum magnum & opimum comprehendisset, atque æreo stilo excæcauisset, eundemq; in fictilem ollam recentem vtrinque eatenus exiguis foraminibus pertusam, vt neq; spirare fera prohiberetur,

neque tamen exitum haberet, conclusisset: & simul terram roscidam, & herbam, cuius nomen non explicauit, imposuisset: ac deinde ferreo annulo, cui inesset gagates lapis, in quo lacertus incisus erat, nouem signa impressisset, quorum quotidie vnum deleret: pòst vbi nono signo sublato ollam reclusisset, lacertum vidi, oculorum vsu recuperato, clarius quàm ante excæcationem aspicere, Ælianus. Quum lacerti in senecta oculi excæcantur, intrat in foramen parietis contra orientem, & ad ortum Solis intendens illuminatur, Isidor. Idem Albertus scribit ex libro Iorach cuiusdam. Quòd si verum hic dicit (inquit Albertus) obtenebrationis oculorum causa fuerit frigiditas constringens humorem oculi, quem calor lucis solaris dissoluit & attenuat, & sic visum restituit. ¶ Captæ lacertæ cum aliquando lignum ori insererem, tenacissimè id mordebat. Et alterius cuiusdam colore candicantis in littore Hadriatici maris captæ digitum ori cum inderem, comprimebat illa quidem os, sed mordere & cutim penetrare non poterat. *De morsu lacerti.* ¶ Lacerta sibilat vt serpens, Author libri de nat. rerum. *De sibilo eius.* ¶ Si quis seu fortuitò lacertum, seu consultò in caluaria percutiat, & virga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum vtraq; graditur, & duobus pedibus adrepens viuit. Deinde si coitio vtriusq; cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione velut conseruntur, contexunturq;: atq; ex separatis duabus partibus vnus atq; idem rursus efficitur lacertus: & tametsi loci prius affecti vestigium cicatrix indicat, tamen & vitam pristinam retinet, & ei cætera persimilis est, qui talia nunquam perpessus sit, Ælianus. *Dissectæ lacerti partes rursus coeunt & viuunt.* Lacertus dissectus partibus suis iterum coit: Εἰσὶ δὲ σαφῶς τῶν μερῶν αἱ συνθέσεις, Ὅταν ὁ νεκρὸς τοῖς ποσὶν ἐφερπύσῃ, Philes: Mihi quidem obscurus est locus. Lacertum si quis dissecuerit & diuulserit medium, Ἕλκει μὲν αὐτοῦ σὺν κλόνῳ (πόνῳ) τὰ τμήματα, Συνέρχεται δὲ καὶ πάλιν τὰ λείψανα, Suidas ex innominato in σαῦρα. ¶ Lacertæ ac cæteræ quadrupedum ouiparæ quomodo moueantur, explicat Aristoteles in libro de communi animalium gressu. ¶ Lacerti cauernas subeunt, Aristot. In sepulchris habitant, Glossa in Leuit. 11. Plerunque in rubetis & spinetis solent versari, Georg. Agricola. Πᾶ δὴ τὺ μεσαμέριον πόδας ἕλκεις; Ἁνίκα δὴ καὶ σαῦρος ἐφ' αἱμασιαῖσι καθεύδει, &c. Theocrit. Idyl. 7. Amat lacertus vetera ædificia, muros & mœnia, fuscus præsertim lacertus: virides verò (ij quoq; parui, nec nisi colore differentes. non enim de maioribus viridibus loquitur) in campis potius sunt. vtrique tamen vtrobique reperiuntur, Herus. *Vbi habitent lacerti.* ¶ Lacerti omniuori sunt, Aristot. Insidias aliquando in apes faciunt, Ælianus. Lacertus apibus insidiatur, Columella: vt & stellio quem ibidē nominat. Audio & formicas ab eis edi. Edunt cochleas, bruchos, cicadas, gryllos & similia animalcula, Matthæolus Senensis. Mensibus quatuor frigidissimis latent, & nihil interea comedunt, Aristot. *De cibo eorum.* ¶ Lacertæ coëunt vt serpentes, Aristot. Lacertæ, vt ea quæ sine pedibus sunt, circumplexu Venerem nouêre, Plinius. Audio eas vere circa exitum Martij, inter se complicatas coire, non superuenientes, sed incumbentes lateribus & ventribus iunctis se amplectentes, caudis & reliquo corpore intortis. *De coitu.* ¶ Gignunt & quadrupedes oua, (oua perfecta, Aristot.) vt chamæleontes, lacertæ, Plinius. Et alibi, Quadrupedum oua gignentium lacertam ore parere, vt creditur vulgò, Aristoteles negat: neque incubant eædem, oblitæ quo sint in loco enixæ, quoniam huic animali nulla memoria. itaque catuli per se erumpunt. Lacertæ & crocodili tam terrestres quàm fluuiatiles, sua oua terræ gremio committunt. lacertarum oua sponte in terra aperiuntur. vitam enim earum annum non complere, sed semestrem finire aiunt, Aristot. histor. anim. 5. 33. An verò ore pariant nécne, & vtrum memoria careant, quæ itidem Plinius ex Aristotele citat nusquam apud eum legere memini. Author libri de natura rerum, (& Albertus quoque) eadem quæ Plinius scribit: & insuper, Quidam (inquit) dicunt fœtus à matribus deuorari. Dicunt quidam quòd lacerta deuorat partum præter vnum magis inertem, qui tamen postea parentes deuorat, quod omnino falsum est, Albertus. *De ouis & catulis.* ¶ Negantur semestrem vitam excedere, Plinius & Aristot. ¶ Latent per hyemem (mensibus quatuor frigidissimis, Aristot.) lacertus, salamandra, &c. Eadem senectutem exuunt, Ælian. Lacertus senectutem vere & autumno exuit, vt & reliqua cortice intecta, quibus cutis est mollior, nec prædura & testacea vt testudini, Aristot. ¶ In lacertis & alijs quadrupedibus ouiparis, eadem ratio vuluæ quæ in auibus est. enimuero ceruix vna infernè & carnulentior est: fissura autem & oua supernè proxima septo continentur, Aristot.

D.

Plinius scribit lacertos compares incedere, & capto vno alterum efferari in capientem, Albert. Homini beneuoli sunt, Matthæolus Senensis. Sed hoc alij de lacerta viridi scribunt, vt copiosè in eius historia retuli. Quidam dicunt fœtus à matribus deuorari, præter vnum magis inertem, qui tamen postea parentes deuoret, quod omnino falsum est, Albertus. Per mustelam, murem, lacertum & huiusmodi animalia in Vetere testamento clandestini insidiatores & fures significantur, quod ad quemuis strepitum similiter perterreantur, Procopius in Leuiticum de animalibus ad cibum impuris scribens. Lacerta impurum animal secundum Legem, in sepulchris habitat, & inconstantiam vitæ signat, Glossa in Leuiticum. *De moribus & animi affectibus.* ¶ Vtilissimum est pro frequentia domicilij (aluearium,) duos vel tres aditus in eodem operculo distantes inter se fieri contra fallaciam lacerti, qui velut custos vestibuli prodeuntibus inhians apibus affert exitium, Columella. *Insidiantur apibus.* *Absint & picti squalentia*

terga lacerti Pinguibus à stabulis, (aluearibus apum,) Vergilius. Lacertæ insidias in apes faciunt: terreni quoq; crocodili pestem pernitiemq́; illis instruunt. his omnibus farina ad veratrum admista, aut maluæ succo suffusa, ante alueos dispersa, gustantibus pernitiem adfert, Ælianus. ¶ Lacertæ cochleis inimicissimæ sunt, Plin. cochleas ab eis vorari in *C.* scripsimus. ¶ Lacerti quotiens cum serpentibus conseruêre pugnam, vulnerati vires herba quadam refouent: itaq; ad serpentiũ ictus præcipua habetur, Plin. Lacerti maioris & viridis cum serpente pugnam in eius historia describemus. Ophionicum Syluaticus lacertam interpretatur. Bufo cum lacerta pugnat, Physiologus. ¶ In Æthiopia scorpios lacertis audio expleri, & omni serpentium genere, Ælianus. ¶ Noctuæ quædam venantur mures & lacertas, & alia parua animalcula, Aristoteles & Albertus. ¶ Araneus paruos lacertos aggressus circundat os, & filis obducit, donec cohibeat: mox adhærens morsum defigit, Aristot. Venantur & lacertarum catulos aranei. hos primum tela inuoluentes, & tunc demum labra vtraq; morsu apprehendentes, amphitheatrali spectaculo cum contigit, Plin. *Serpente ciconia pullos Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta*, Iuuenalis. Nocturnæ aues (*gimus* & *gimeta*) edunt lacertas & ranas, Crescentiensis.

Inimicitias gerũt cum cochleis. Serpentibus. Bufonibus. Scorpijs. Noctuis. Araneis. Ciconijs.

E.

Lacertos apibus nocere: & quomodo id caueatur, tum quomodo interimantur, iam dictum est in *D.* Insidiantur quidem apibus & melli terrestres etiam crocodili, siue ij scinci sunt, siue alij quidam lacerti ab Ionibus sic dicti: & apposito extra aluearia croco arcentur. item stelliones.

F.

Lacerti iuxta legem Mosaicam impuri.

Chamæleo, (*koah*,) stellio, (*letaah*,) lacerta, (*homet*, alij limacem vertunt,) & talpa, hæc omnia impura sunt, Leuit. 11. vbi Glossographus, Lacerta (inquit) immundum animal secundum legem, in sepulchris habitat, & inconstantiã vitæ signat. Et eodem in loco, Mustela, mus, & crocodilus (*hazab*) iuxta genus suum, impura sunt, vbi pro *hazab* Septuaginta crocodilum terrestrem vertunt: sed fortè præstat crocodilum simpliciter, aut generali vocabulo lacertum vertere, quoniam subijcitur, iuxta genus suum, (apud Hebræos: Septuaginta omiserunt.) crocodilus verò terrestris genus non est, sed species indiuidua. Iidem Septuaginta ibidem pro *homet* lacertam vertunt. Mustela, mus, lacerta, & similia, clandestinos insidiatores & fures denotant, quòd ad quemuis strepitum similiter perterreantur, Procopius in Leuiticum.

Qui lacertis vescãtur.

¶ Troglodytæ Æthiopes serpentibus lacertisq́; & alijs id genus reptilibus vescuntur, Herodotus lib. 4. Amazones lacertis ac testudinibus & id genus bestijs alebantur: inde forsitan appellatæ, quòd nullis mazis aut delicijs, sed tenui & promiscuo victu vterentur, Cælius. Lacertis virentibus vesci in more Afris est, Idem. In Dioscoridis insula lacertæ permagnæ sunt, quarum carnes edunt, pinguedine verò liquata pro oleo vtuntur, Arrianus.

G.

Remedia ex lacertis.

Remedia quæ ex lacerta describit Rasis in lib. de 60. animalibus cap. 28. omnia pertinent ad crocodilum vel terrestrem, vel aquaticum, vel vtrunq;. *Zab* enim vel *dhab* Hebraicum & Arabicum nomen generale videtur, quod has ceu species continet. *Aldab*, id est lacertus (in titulo tamen eiusdem capitis *hardun* pro lacerto scribitur) natura præditus est vicina naturæ *guaril* seu *vrel*, & est similis *vrel*, (stellionem vetus interpres reddit) propter nutrimentum, Auicenna. *Guaril* est maxima figurarum *alguasgon* & *samambras* (maximus ex lacertis, Bellunensis) longa cauda, páruo capite, diuersus à lacerto, sed fortè proximus eius naturæ. caro eius valde calida est, Auicenna. Attribuit autem ei ferè easdem vires, quas Dioscorides lacerto simpliciter. Adeps & caro *guaril* (maximi lacerti) impinguant fortiter, & propriè quasdam mulieres, Idem. Si cum lacertæ sepo, halinitro cyminoq́; farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginatæ adeò pinguefaciũt homines qui eas ederint, vt dirumpantur, Cardanus. Stellio, testudo, lacerta in cibo faciunt vt accipitres pennas citius mutent, Crescentiensis. Falconibus malè affectis Albertus aliquando lacertam pro remedio dari iubet. Harundines & tela, quæq́; alia extrahenda sunt corpori, euocat mus dissectus impositus: præcipuè verò lacerta dissecta: & vel caput eius tantum contusum cum sale impositum, Plinius. Si stirps aliqua inhæserit, lacertam per medium scissam ei loco apponito, celerrimè educetur. vel, capita ipsa lacertarum contusa impositaq́; similiter prosunt, Marcellus. Vide plura inferius de capite. Caro *guaril* (id est lacerti maximi) extrahit surculos & spinas, Auicenna. Idem rursus in capite de *saambras*, id est lacerto: Fit (inquit) ex eo emplastrum super spinas, & ea quæ carni sunt infixa, & super verrucas contrito, & extrahit eas: & super ea quæ sunt vt claui, & euellit, (eadem ex capite eius remedia Dioscorides præscribit.) Dicunt etiam siccum si misceatur cum oleo, capillos reuocare in manantibus capitis vlceribus. Et alibi, Caput lacertæ recens amputatum cum aristolochia longa & radice cannæ & bulbo narcissi, mirabiliter extrahit spinas, hastulas, sagittas & partes vitri, si forma emplastri admoueatur. Lacerta si diuulsa admoueatur, ictis à scorpione leuamentum præstat, Dioscor. & Auicenna in saambras. Prodest ad ictus scorpionum etiam lacerta diuulsa, Plinius: item stellio in oleo putrefactus, vt in eius historia dicemus. Lacerta exsecta adposita clauorum intra triduum perseuerantiam tollit, Marcellus. Panos aperit lacerta diuisa adposita, item cinis eius, Plinius & Marcellus. Vt sponte

ſponte dens excidat, Lacertam agreſtem arefactam, diſſectam, contritamq́; repone, cum dentem circummundaueris imponito, & paulò poſt attrahito, quoniam ſequetur, Galenus Eupor. 2.12. Lacertæ tritæ coctæve fronti illitæ, epiphoras ſedant, ſiue per ſe, ſiue cum polline, ſiue cum thure, ſic & ſolatis proſunt. Viuas quoq; cremare & cinere earum cum melle Cretico inungi caligines, vtiliſſimum eſt, Plinius: Vide in Lacerta viridi. Lacerti inueterati in os pendentium addito ſale, contuſi, ab ictu læſas aures ſanant: efficaciſſimè autem ferrugineas maculas habentes, lineis etiam per caudam diſtincti, Plinius. Oleum de lacertis fit vel ex communibus iſtis quæ per domos noſtras & parietes verſantur, vel ex viridibus. vtrunq; autem alij ex viuis lacertis parant, alij ex mortuis & exenteratis, ne ſtercora oleo innatent, Braſauolus. Vide plura in viridibus lacertis *G.* de oleo cum eis facto. Lacertas pauxillas venatus mundo oleo eliquato, atq; ita in aurem demittito: & vermes ſi in aure fuerint, interficies, Galenus Euporiſt. 2.4. Vix eſt ſeriò complecti quædam, non omittenda tamen, quia ſunt prodita: Ramici infantium lacerta mederi iubent: Marem hanc prehendi. id intelligi, & quod ſub cauda vnam cauernam habeat. Id agendum vt per aurum, aut argentum, aut oſtrum mordeat vitium. Tum in calice nouo illigatur, & in fumo ponitur. Lacertæ quoq;, vt docuimus, combuſtæ, cum radice recentis harundinis, quæ vt vnà cremari poſſit, minutatim findenda eſt, ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluuia continent: (Efficacius virides lacertæ omnia eadem præſtant:) Etiamnum vtilius admixto ſale, & adipe vrſino, & cepa tuſa. Quidam denas virides in decem ſextarijs olei veteris diſcoquunt, contenti ſemel in menſe vngere, Plinius. De lacerta Martenſi vſta ad locum glabrum pilis explendum: deq; lacerta piſſina vſta ad aciem oculorum acuendam, ſcribemus infra inter Lacertas diuerſas. Arnoldus de Villanoua lacertos virides miſcet medicamentis quibuſdam pilos regenerantibus.

Ex ſanguine. ¶ Varices ne naſcantur: lacertæ ſanguine crura puero ieiunus illine, in totum carebit hac fœditate, Marcellus: Vel vt Plinius, lacertæ ſanguine pueris crura ieiunis à ieiunio illinuntur. Lacertæ iecur aut ſanguis in lanula adplicitus, clauorum intra triduum perſeuerantiam tollit, Marcellus. Verrucas omnium generum ſanat caput lacertæ vel ſanguis, vel cinis totius, Plinius. Verrucam poterit ſanguis curare lacertæ, Serenus. Sanguis *guaril* (aliâs *vrel*) & lacerti, confortat viſum, Auicenna. Vrina ſaambras (id eſt lacertæ, ſed apparet locum eſſe corruptum, aut interpretem, cum nulla ouiparorum vrina ſit) & ſanguis ipſius mirè iuuant rupturam infantium, cum inſident in decoctione eius. & quandoq; miſcetur vrinæ ſanguiníve eius aliquid moſchi, & immittitur virgæ infantis, quod quidem ſummum eſt rupturæ remedium. *Ex capite.* ¶ Dentes ſcarificant & oſſibus lacertæ è fronte luna plena exemptis, ita ne terram attingant, Plinius. Lacertæ caput intritum & appoſitum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit. varos, formicantes verrucas, & penſiles (quas acrochordonas vocant) tollit, Dioſcorides: & clauos, vt addit Galenus de ſimplic. 11. 6. reliqua ſimiliter habet vt Dioſcorides. Si ſtirps aliqua inhæſerit, capita lacertarum contuſa impoſitaq́; proſunt, aut ipſa lacerta per medium ſciſſa & appoſita, Marcellus. Verucas omnium generum ſanat caput lacertæ, Plinius. *Ex cerebro.* ¶ Lacertæ cerebrum ſuffuſionibus prodeſt, Idem. *Ex corde.* ¶ Cor lacertæ combuſtum aut mixtum cum amurca, impoſitum membro torporem infert adeò vt ferrum non ſentiat, Arnoldus de Villanoua: ſed hæc Raſis & Plinius de corio lacertæ, id eſt crocodili ſcribunt: Vide in Crocodilo *G.* *Ex iecore.* ¶ Lacertæ iecur exeſis dentibus impoſitum dolores finit, Dioſcorides: finire aliqui ſcripſerunt, Galenus. Dicitur hepar eius ſedare dolorem molaris dentis, Auicenna. Cauis dentibus inditum iecur lacertarum aridum, dolores dentium ſanat, Plinius. Lacertæ iecur aut ſanguis in lana adplicitus, clauorum intra triduum perſeuerantiam tollit.

Ex ſtercore. ¶ Lacerti ſtercus vulnera purgare, & adurere, apud Celſum legimus: quærendum autem an de lacerti ſimpliciter fimo intelligendum ſit, an terreſtris potius: an eadem vtriuſq; facultas ſit, quod magis videtur. video enim multa (vt in ſequentibus patebit) lacerti fimo ſimpliciter attribui, quæ alij de crocodilea, id eſt terreſtris crocodili fimo priuatim ſcripſerunt. Stercus ſtellionis & lacerti & crocodili, vtile eſt albugini oculi, Auicenna. *Aldab* (inſcriptio habet, *hardun*, id eſt lacertus) naturæ eſt ſimilis *vrel* ſeu ſtellioni, & ſtercus eius confert albugini & prurituí, & acuit viſum, Idem. Et alibi, ſtercus *guaril* ſeu *vrel* panno (maculis à Sole) & lentiginibus mederi ſcribit: & idem contritum eradicare verrucas: ac ſimile eſſe ſtercori lacerti. valere enim ad albuginem oculi. Stercus lacertæ illitum prodeſt ad oculorum albugines, Galenus Eupor. 1. 43. & de compoſ. medic. 4. 8. Miſcetur etiam cum alijs quibuſdam ad albugines oculorum, in libro Secretorum qui Galeno adſcribitur. Ad vlcera oculorum & albugines: Ex ſtercore lacertæ faciens collyrium cum aqua vnge, Galenus Euporiſt. 2. 99. Arnoldus de Villanoua ſtercus lacertæ abiecto nigro in farina ſubacta decoqui iubet in furno vel alibi. tum adde (inquit) aquæ nitri ſcrupulum, ſpumæ maris drachmam. & ſimul in ſucco chelidonij vel alio conueniente coquito, tum exiccata vſui reſerua ad pannum oculorum. vel adde parum ſarcocollæ, & in oculo pone. remouet enim pannum & omnem oculorum tunicam ſupernatam, quod ipſe expertus ſum. Hierocles medicamento cuidam, quod equo ad ſtranguriam infunditur, ſtercus lacertæ (κόπρον σαύρας) adijcit.

¶ Lacertæ venenum eſſe negant, Mich. Herus. Salamandræ venenum expugnatur ijſdem

remedijs, quorum vſus eſt à cantharidum potu, aut lacerta in cibo ſumpta, Plinius: quanquam non prorſus ijſdem verbis. locus enim corruptus eſt apud Plinium. Species lacertorum (vt habet Auicenna 4. 6. 2. 6. quod de lacertis inſcribitur) eſt ſalamandra, aut in ipſa eſt ſimilitudo naturæ eius: & quæ ei ſimilia ſunt, interimunt. & accidunt ei qui ſumpſerit carnem eius, apoſtema (inflammatio) linguæ & pruritus, & dolor capitis, & aduſtio, & caligo oculorum. Sic affecto in potu dare oportet ſeſamum, & xylocetatia nabati, & ſachar, æquis portionibus mixta, cum butyro cocto bubulo. Dandum etiam in potu lac dulce, & inunctione olei alicuius balneoq; vtendum. Hæc ille. mox autem in ſequenti capite alia contra ſalamandram ſumptam remedia præſcribit, quam lacertorum ſpeciem facit: vnde conijcio initium capitis hic recitati, corruptum eſſe, intelligiq; oportere genus aliquod lacerti ſalamandræ ſimile, ſepticum & adurens, ideoq; dulcibus & lenibus auxilijs ei occurrendum. Caro lacertæ inflammat linguam, infert pruritum, &c. (vt Auicenna,) Arnoldus in libro de venenis. Et mox, Oua autem ipſius necant, ſecundum filium patriarchæ, niſi ſtatim ſubueniatur cum ſtercore falconis & vino puro: poſtea cum vomitu nucis vomicæ: Sed hæc Auicenna 4. 6. 3. 18. non de lacerti, ſed de alharbe, id eſt chamæleontis ouis ſcribit. ¶ Cerebrum lacertæ veneficium (philtrum venenoſum) eſt, quod mentem mutat potius, quàm ad amandũ mulierem, quæ id dederit, cogat, Cardanus.

De morſu eius. ¶ Stellio & lacerta cum mordet (mordent, Albertus,) dimittit (dimittunt, Albertus) in loco ſui morſus dentes paruos, ſubtiles, nigros, pilorum inſtar: & non ceſſat locus dolere & prurire, donec auferantur cum ſerra, aut cucullo (cultello, Albertus) tranſeunte ſuper eos, & aſſumat eos, & colligat eos: quare ſedatur dolor. Et quandoq; extrahit dentes eius oleum, & cinis: (fricetur locus oleo & cinere donec egrediantur dentes: deinde ex ijſdem commixtis emplaſtrum imponatur, Raſis.) deinde fugatur locus, & ponatur in aqua calida. Et dictum eſt quod altaraxacon in cibo ſumptum, vtiliſſimum eſt ad morſum eius. Quòd ſi dolor augeatur, detur in potu theriaca rutelæ, Auicen. 4. 7. 1. 18. & Raſis tractatu 8.

H.

De ſynonymis. a. Lacertam & lacertum idem genus eſſe conſpicor, vt eſt apud Græcos quoq; ſaûros atq; ſaûra, Hermolaus. Nam ad lacertas captandas tempeſtates non ſunt idoneæ, Cicero ad Atticum lib. 2. Reperitur & neutro genere, vt apud Actium Atreo, Concoquit partem vapore, flammam tribuit verubus lacerta in focos. Lacertus animal dictum, vt placet grammaticis, quod pedes habeat ad ſimilitudinem noſtrórum lacertorum, hoc eſt noſtrarum manuum & pedum. Σαύρα penacuitur. nam nomina in ρα quæ in penultima diphthongum habent, penanflectuntur. Excipe φαίδρα, σαῦρα, αὖρα. ¶ Σαυρίγγη, herba quædam, & lacerta animal, Heſychius & Varinus. Αἴθαξ Græcam vocem, (quam ego nuſquam adhuc reperi,) & Germanicam Aydox/ Gelenius in Lexico ſymphono è regione poſuit: item Græcam κίκερος, (quæ tamen ſcincum potius ſeu crocodilum terreſtrem ſignificat,) & Illyricam *geſſtier.* Σμύλλα, lacerta, Heſychius & Varinus.

¶ Epitheta. *Picti ſqualentia terga lacerti,* Vergilius Geor. *Parua Lacerta,* Ouidius 5. Metam. Σαῦρος ὠχρὸς, Philes.

De homonymis. ¶ Lacertus in homine dicitur brachium à cubito ad manus vertebram, quæ carpus vocatur. Aſpexiſſe lacertos ſuos dicitur, illachrymansq; dixiſſe, &c. Cicero de ſeneċt. O pectora, ô terga, ô lacertorum tori, Idem 2. Tuſc. *Adductis ſpumant freta verſa lacertis,* Verg. 3. Æneid. Hinc lacertoſus, robuſtus ac validis lacertis apud Columellam, Ciceronem, Ouidium. Recentiores quidam lacertos pro muſculis dicunt, neſcio quàm rectè. ¶ Lacerta videtur & vaſis genus eſſe apud Iuriſperitos, ſicut & apud Græcos ſaura, cuius in palma meminit Hippocrates, Hermolaus: quaſi ſcriptum aliquod Hippocratis Palma inſcribatur, quale ego nullum reperio. Quare vel Hermolaus errauit, vel librarius, legendumq;, quod è palma fieri meminit Hippocrates. Eſt autem locus Hippocratis in libro de articulis circa finem, Ἐμβάλλουσι δὲ ἐπιεικέως καὶ αἱ σαῦραι ἐκ τῶν φοινίκων πλεκόμεναι. hoc eſt, Moderatè etiam articulos luxatos reponunt quæ ſauræ vocantur ex palmis contexi ſolitæ. Ego ſauras intelligo, non vaſa, ſed funiculos ex palmis contextos. hi cum reſoluuntur, (vt quiuis funiculi) aperiuntur, vt digitus immitti poſſit, tum in contrariam partem retorti, arctius clauduntur, vt per eos digitus trahi & extendi poſſit: moderatè ſcilicet: quæ enim ſic contexta ſunt facilè extenduntur, nec multum renituntur, nec duritie ſua lædunt: quod conuenit, cum nulla vi in his articulis extendendis opus ſit. Vocat autem Hippocrates moderatam repoſitionem, quando opera duorum neceſſaria non eſt, vt in præcedenti illic modo: ſed vnius tantum ſufficit. Quod ſi rectè σαῦρα ſcribitur, vt noſtri codices habent & Hermolaus legit, idem ſanè ſignificabunt & iſtæ voces, σίρα, σειρὰ, σηρά: Grammatici interpretantur vinculum contextum, (nimirum è viminibus, aut corticibus arborum.) Σειρὰ enim catenam ſonat, aut contextum quid è funiculis, aut ſparto, aut cannibi, aliáve materia, vt Varinus ſcribit. Σηρὰ, δεσμὸς πλεκτὸς, Idem. Σίρα, πλεκτὸν ἱμάντωμα ἐν ταῖς ναυσὶν, Idem: contextum nimirum illud è viminibus, cui remus inſeritur: malim oxytonum σιρά. Eſt & σίρος vas, in quo far & legumina reponuntur, Etymologus: quæ vox apud Aetium vltimam acuit. nam libro quarto capite decimo tertio: Siriaſis, (Σιρίασις, aliâs σειρίασις: aliqui non rectè ſyriaſin ſcribunt) inflammatio eſt partium cerebri & membranarum eius, infantibus contingens, vſque ad concauitatem ſinci-

pitis

pitis & oculorum: ſic dicta, quoniam σιρὸς Græcè vas concauum (σῶμα κοῖλον) dicitur, quo ſemina aſſeruantur. Apud eundem libro primo in quercu σιρὺς legimus, pro foſſis ſubterraneis, in quibus agricolæ tanquam in horreis frumentum aut alios fructus per hyemem adſeruant, quæ Latinè etiam ſiri appellantur Curtio lib. 7. & Columellæ ac Varroni. Noſtri rapa præcipuè in huiuſmodi foſſis conſeruant. Σιρὸς, ὁ λάκκος. καὶ σιροῖς ὀρύγμασιν, ἐν οἷς κατατίθεται τὰ σπέρματα, Suidas: ſed hæc præter inſtitutum. Cæterum omnes hæ voces cum contextum aliquid ſignificant, ſiue ad vinculi aut funiculi, ſiue ad vaſis alicuius, vt fiſci, calathi aut naſſæ aut alterius figuram, Hebraicæ originis videntur, à verbo *zar* vel *zarar*: quod ligare ſignificat, vt *aſar* quoq;: vel quòd ad ligandum apta ſint, vt vincula: vel quòd ex viminibus alijſve inter ſe connexis & contortis contexantur, vt eadem & vaſa diuerſa. Hinc & illa quæ ſubijciam vocabula, orta mihi videntur: Σαργάνη, χοινίον, καὶ πλέγματα γυργαθώδη, καὶ εἶδος ανυείδος, Varinus. Σώρακον, ἀγγεῖον εἰς ὃ σῦκα ἐμβάλλεται, ἢ ξιλοκανθήλια, Idem. Σαείρ, ramus palmæ apud Lacones: & Σειρομάστης, lorum, Idem. Palmarum ſanè tum folium ad vitilia vtiliſſimum eſt, tum funes rudenteſq; in Ægypto ex tunicis eius nectuntur, vt apud Theophraſtum legitur. Saura igitur apud Hippocraten genus quoddam texti è tunicis aut corticibus palmæ funiculi erit, (cui nihil cum lacerta animali commune:) non autem vaſis genus vt Hermolaus & Cælius putarunt, quòd id extendendo reponendoq; articulo minus aptum foret: Lacertam verò apud Iureconſultos vaſis genus eſſe à figura ſic dicti (fortaſſis quòd quatuor pedibus in digitos tranſuerſo ſitu formatis inſiſtat) non negauerim. Σαυεία, corruptio ſegetum, iaculum, venabulum, Vide Theocritum in Pharma. Σαυειάζειν, ſegetes deſtruere, iaculari, ferire. Σαυροειδὴς ſimile lacertæ. Σαυρωτὴ, ποικίλη, id eſt varia, Heſych. nimirum à varietate coloris lacertorum.

Σαυρία & σαυειάζειν.

¶ Σαυρωτὴρ pars haſtæ, de qua alij aliter docent. Haſtæ poſtremum quod ferreum eſt, vocatur ſauroter: quanquam eo nomine ſunt qui intelligant locum item in quo reponatur haſta, Cælius. Haſtæ finis (manibus proximior, ſpiculo oppoſitus, Pollux 1. 10.) σαυρωτὴρ vocatur: pars media, ancyle: quæ verò prominet αἰχμὴ (id eſt ſpiculum vel mucro) & epidoratis & ſtyrax. Et rurſus 10. 31. Haſtæ pars qua erigitur vel cui inſiſtit, (τὸ τοῦ δόρατος ἱστάμενον,) σαυρωτὴρ dicitur, & ſtyrax & ſtyracion: ferrum verò prominens, λόγχη, αἰχμὴ, ἐπιδορατίς. De ſtyrace plura Cælius. Varinus aliam adfert originem, his verbis: Sauroter ferreum eſt cauum & in fine mucronatum, cui inſerta poſterior haſtæ pars, haſtam terræ infixam, pali ſeu crucis (σταυροῦ) aut patibuli inſtar, erigi facit: vt σαυρωτὴρ quaſi σταυρωτὴρ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ dictus videatur, (quod Euſtathius quoq; tradit:) ſed apud veteres σαυρωτὴρ nominatur, nempe in altero haſtæ fine extremũ ſpiculum ferreum. Apud Homerum autem *ſauroter* vocatur etiam οὐρίαχος: apud alios verò κρόσφος quoq; aut γρόσφος: item ſtyrax pars eadem quaſi στύραξ, ἀφ' (ἐφ') οὗ δηλαδὴ ἐπὶ τὸ δόρυ στῆναι. Intelligo autem poſteriorem haſtæ partem quæ manibus tenetur, vel quę mucroni oppoſita eſt, vbi hodie ſimpliciter circulus ferreus haſtæ inſeritur. Οὐρίαχος (vt idem alibi habet) pars poſterior & ſpiculo haſtæ oppoſita, veluti cauda haſtæ, quæ & ſtyrax & ſauroter vocatur, & γρόσφος & στόρθυγξ appellatur. Ἔγχεα δὲ σφιν Ὀρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος ἐλήλατο, Iliad. κ. vbi Scholia, ὀρθὰ ἐπὶ τοῦ κρόσφου. ſic enim vocatur ferrum è regione epidoratidis ſitum. Σαυρωτῆρσι, τοῖς στύραξι τοῖς ὄπισθεν τῶν δοράτων. Ἔκτανε δ' ἦκε τῷ Σαυρωτῆρι. Καὶ ταχὺ περιστρέψας τὸν ἵππον εἰσπεσόντα, παίει τῷ σαυρωτῆρι διὰ τοῦ τραχήλου. Ἡ ξυστὸν δόρυ ἢ στύραξ, ὃν ἔνιοι καλοῦσιν οὐρίαχον, Suidas. Σαυρωτὴρ ſignificat etiam ſtathmen, id eſt perpendiculum (quod in eo quoq; plumbum funiculo extremo addatur, vt ferrum haſtæ) & ceſtum (id eſt cingulum varium vel acu pictum, vt & lacerti color varijs punctis diſtinguitur,) Heſychius. Σαυρωτοῖς δόρασι, haſtis quæ ſaurotêras habent in epidoratide, Idem. Σαυροβριθὲς ἔγχος, ἐκ τοῦ σαυρωτῆρος βαρύ: ſic Æſchylus, ὀπισθοβριθὲς ἔγχος, Heſych. & Varinus. ¶ Σαυείων, εἶδος σημαίας ἢ φλαμούλου, Suidas. Σημαία, τὸ φλάμουλον, ἢ σημεῖον, Varinus. Vexilli genus intelligo, flammeum quidem Latini grammatici genus veſtimenti lutei coloris interpretantur, quo amiciebatur noua nupta boni ominis cauſa, &c.

Σαυρωτήρ.

¶ Praxiteles ſtatuarius inter cætera fecit & puberem (Gyraldus legit, & Apollinem puberem) ſubrepenti lacertæ cominus ſagitta inſidiantem, quem Sauroctonon vocant, Plinius.

Apollo Sauroctonos.

¶ Eſt & herbæ nomen ſaura Plutoni ſacra, vt Nicander poeta docuit illo verſu: Σαύρην τ' ἢ χθονίου πέλεται στέφος ἡγεσιλάου: fortaſſeq; in eo verbo aut anagallidem intelligit, quippe quam Dioſcorides *ſauritin* (aliâs *gauritin*) à nonnullis dici prodat, & prophetæ nycteritin, quaſi nocturno & ſubterraneo dicatam numini: aut ipſum ſinapi, quod (vt Plinio placet) ab Athenienſibus ſaurion vocatur: aut naſturtium quod ab Hippocrate ſauridion quoq; dicitur, Hermolaus. Et alibi, Hippocrates naſturtium ſauridion vocat, à ſinapis ſimilitudine, quod & ſaurion dicitur. Sauridion Hippocrati naſturtium eſt, à ſimilitudine figuræ, Galenus in Gloſſis & Varinus. Vſurpatur autem hæc vox ab Hippocrate in libro de vlceribus. Σαυεύγη, herba quædam, Varinus & Heſych. Lacertus piſcis, qui g. colias &c. Σαῦρον autem piſcis Græcorum non eſt lacertus Latinorum.

Saura herba.

¶ Lacertis ſimilia ſunt, aut lacertorum generis multa ex ouiparis quadrupedibus, omnia nempe quæ oblongiore ſui corporis alueo ſerpentes imitantur, eſſentque ſerpentes ablatis pedibus: vt ſtellio, ſcincus, ſalamandra, ſeps ſiue lacerta chalcidica. Salamandra magnitudine eſt lacertæ, Suidas. Stelliones lacertarum figura ſunt, Plinius. Aſcalabotes (id eſt ſtellio) animalculum eſt lacertæ ſimile, Suidas. *Aldab* animal figura lacerto ſimile eſt, ſed maius: Vide in Scinco *A.* *Alurel* (aliâs

De animalibus lacertis ſimilibus.

guaril) animal terrestre, lacerto simile, And. Bellunensis. Chamæleontis figura & magnitudo erat lacerti, nisi crura essent recta & excelsiora, Plinius. Sunt & sauri Græcis, vt lacerti Latinis inter pisces. Sauritæ genus serpentium, Varinus & Hesych.

Nomina propria ab hoc animali desumpta.

¶ Sauros & Batrachos statuarij, natione Lacones, fecere templa Octauiæ porticibus inclusa, Plinius. Cum Erymantum fluuium traieceris ad Sauri iugum, vt vocant, & Sauri monumentum videbis, & Herculis templi rudera. Dicitur autem hic Saurus latro fuisse, & viatores afflixisse & accolas, priusquam Herculi pœnas dedit, Pausanias in Eliacis. Saureas serui nomen apud Festum legitur. Σαῦραι, gens Thraciæ, Varinus & Hesych. Amazones nullis mazis aut delicijs, sed tenui & promiscuo victu vtebantur, vt inde videri possent appellationem ducere: quod nec Eustathio displicet, quoniam lacertis ac testudinibus, & id genus bestijs alerentur. Quamobrem etiam Sauromatidas, siue sauropatidas nuncupatas volunt, διὰ τὸ σαύρας πάσασθαι, ὅ ἐστι γεύσασθαι. quanquam alij quòd in Sauromatica Scythia aliquando habitauerint, dictas ita opinantur, quod Stephanus tradit. Sed & Eustathius Sauromatas Amazonum connubio insignes refert, Cælius. Sarmatæ, Græcis Sauromatæ dicti, Scythiæ populi sunt, Plinius. Et rursus, A Buge super Mæotin Sauromatæ tenent. In Creta fons est ab aditu speluncæ Idææ duodecim plurimum stadia distans, Sauri dictus, Theophrastus de hist. plant. 3.5.

¶ *b.* Σαύρῳ λοιπὸν ἐμφερὴς ἐγένετο, Innominatus apud Suidam in Σαύρα: fortè pro eo quod est expalluit, vt de viridi lacerto intelligatur.

¶ *c.* Ælianus rem miram de hoc animali tradit: Quidam videlicet comprehensam lacertam, ac oculis stilo acuto orbatam, in ollam fictilem nouam inclusit vtrinque pertusam paruis cauernis: mox illita cera, addita herba quadam, cuius nomen non indicauit: deinde gagate lapide annulo ligato ferreo nouem signis signauit, quorum quotidie vnum delebat: post nonum vero, reclusa olla, lacerta inuenta est oculis restituta. Anulum nanque illum aiebat oculis vtilem esse, Volaterranus.

Lacertus frater Lombardorum dictus.

Vide infra in Lacerta viridi *G.* Lacertum aliqui fratrem Lombardorum vocant, vt bufonem Salernitanorum: quòd apud hos populos mulieres aliquando hæc animalia in vtero gestare è vulgo quidam fabulentur.

¶ *g.* In vrina virili lacerta necata, venerem eius qui fecerit, cohibet. nam inter amatoria esse magi dicunt, Plinius.

Superstitiosa de lacertis.

¶ *h. Incantata lacertis Vincula*, Horatius Serm. 1.8. de veneficis mulieribus. ¶ Apollo Sauroctonos: vide superius inter deriuata. Deos aliquot animalium nominibus veteres appellarunt, vt Dianam lupam, Solem lacertum, Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis.

DE LACERTO VIRIDI.

A.

De nomine.

LACERTA maior quæ & viridis dicitur, Græcis σαῦρα χλωρὰ, & χλωροσαύρα apud recentiores, Italis *gez*, Germanis grüner Heydox. Vallesij Grünig vocant. Syluaticus & alij quidam ophionicum siue ophiomachum quoq; lacertum interpretantur, quæ nomina à vincendis & impugnandis serpentibus facta sunt: ideoq; & cicadæ genus, & ichneumonem ophiomachum vocant. Sunt qui lacertam viridem & stellionem confundant, vt vetus glossographus Auicennæ, & quidam etiam nostra ætate. Et Syluaticus, Stellio (inquit) id est lacerta Facetana: vel secundum alios, lacerta viridis.

B.

De figura corporis.

Viridi colore sunt, vnde & nominantur: præcipuè tamen, vt Georg. Agricola scribit, verno tempore, æstiue nonnihil pallidi. Morbus regius cum virore pallidus est, quales sunt lacerti cum virore pallentes, Hippocr. lib. 3. de morbis. Maiores ferè duplo sunt, vt puto, communibus lacertis, rari apud nos: calidioribus locis frequentes, ruri sub dio & in pratis magis, non etiam vt communes circa parietes reptant. Plinius priuatim meminit lacerti viridis longo collo nascentis in sabulosis.

D.

Italia magnas habet lacertas & virides. hoc animal natura & homini amicum est, & serpentibus inimicum. Nam vbicunq; prospicit homo, ibi congregantur lacertæ, obliquato capite diu contemplantes hominis faciem. si expuas, elambunt saliuam ore redditam: vidi & puerorum mictum exorbentes. Quin & puerorum manibus tractantur impune, atq; etiam læduntur, & admotæ ori gaudent saliuam lambere. Cæterum si comprehensæ inter se committantur, dictu mirum quàm in sese sæuiant, nec appetunt committentem. Si quis in agris ambulet per viam cauam, nunc hinc, nunc illinc strepitu dimoti rubi admonent hominem, insuetus crederet serpentem esse, vbi dispexeris lacertæ sunt, obliquato capite contemplantes donec consistas: si pergas, sequentes. Rursus aliud agentem admonent. Diceres eas ludere vehementerq; delectari hominis aspectu. Quodam die vidi prægrandem & mirè viridem in ostio caui decertantem cum serpente. Primum mirabamur quid esset rei. nam serpens nobis non erat conspicuus. Italus admonebat in antro esse hostem. paulò post venit ad nos lacerta, velut ostendens sua vulnera ac remedium flagitans: seq; tantum non tangi patiebatur. Quoties autem restabamus, restabat & illa nos contemplans. Serpens alterum latus penè totum erroserat, & ex viridi rubrum fecerat, ac rursus in antrum se abdiderat. Post aliquot dies cum fortè inambularemus per eundem locum, serpens è fonte vicino biberat: erat enim æstus prodigiosus, adeò vt nos quoque aquæ inopia periclitaremur. Commodum occurrit ex agris puer natus annos tredecim, gestans rastrum quo fœnum demessum conuerrunt agricolæ: hic simul vt serpentem vidit, præ gaudio exclamat, velut insultans deprehenso hosti. Ferit rastro, serpens se contrahit. ille non facit feriendi finem, donec contrito capite serpens in longum porrigitur, quod non facit nisi moriens. Ad hæc, eius ruris agricolæ pro comperto nobis aliud quiddam mirabile referebant. Agricolæ nonnunquam fessi obdormiunt in agro: tum serpentes interdum clanculum adrepentes in os patens dormientis conijciunt sese, & in stomachum sese conuoluunt. Verum in hoc discrimine non rarò lacerta quamuis pusilla seruat hominem. nam vbi sensit serpentem insidiari, circuncursat per collum & faciem hominis, nec finem facit donec pruritu scalptuq; vnguium excitetur. Porrò qui expergiscitur conspecta in propinquo lacerta, mox intelligit hostem alicubi esse in insidijs, ac circumspiciens deprehendit, Hæc omnia Ephorinus quidā apud Erasmum in Colloquio de amicitia. Atqui Matthæolus Senensis de lacertis minoribus scribit, esse eas homini beneuolas. Plinius lacertas simpliciter cum serpentibus pugnare prodidit. Ophionicum Syluaticus (offionicum ipse scribit) lacertam interpretatur: alij ophiomachum, quòd serpentes impugnet ac vincat: nisi ophionicus pro ophiomacho corruptè scribatur.

Sympathia lacerti huius cum homine & antipathia cum serpente.

Pugna lacerti cum serpente.

E.

Multi contra erucas, & mala ne putrescant, lacertæ viridis pelle tangi cacumina arborum iubent, Plinius. Lacertæ viridis felle, (non *pelle*, vt Plinij codices habent) si tangantur cacumina mali non putrescit, Palladius. Vt fructus mali in arbore non computrescat, neq; ipsum eruca contingat, lacerti viridis felle truncum illine, Anatolius in Geoponicis.

De vsu lacertorum viridiū.

F.

Lacertis virentibus vesci in more Afris est, Cælius (ex D. Hieronymo.) De his qui lacertos simpliciter edunt, vide supra in lacerto *F.* Ischiadicis prodesse dicunt lacertam viridem in cibo, ablatis pedibus, interaneis, capite, Plinius.

De lacertos edentibus.

G.

Lacerta viridis pro salamandra substitui potest ad remedia, vt legitur in Antiballomenis Æginetæ adiunctis. Solaris lacerta eadem potest quæ & viridis, Kiranides. Lacerta viridis cremata, carni alicui aspersa, mutationem pennarum in accipitre, qui ederit, accelerat, Albert. Demetrius Constantinop. in libro de cura accipitrum, accipitri ad cibum obijcit lacertam viridem minutatim concisam, ne vnguibus retinere possit. nam pes sanie lacertæ læsus contraheretur. Et ad eundem effectum vt pennæ cito abijciantur, lacertam viridem in aqua decoqui iubet: tum in mortario contundi, affusaq; aqua tepida accipitrem in ea lauari. Ad idem alius Græcus scriptor innominatus, tria duo accipitri in cibo dari præcipit lacertos virides viuos, aut siccatos in Sole & suillæ aspersos carni. Ad comitiales prodest lacerta viridis cum condimentis quæ fastidium abstergeant, ablatis pedibus & capite, Plinius. Phthisin sentientibus vtilissimam esse tradunt lacertam viridem decoctam in vini sextarijs tribus ad cyathum vnum, singulis cochlearibus sumptis per dies (continuos) donec conualescant, Plinius. Lacerta viridis viua immissa in vas fictile nouum, & cum vini sextarijs tribus decocta ad cyathum vnum, incredibiliter phthisico prodest, si ex vino eo mane ieiunus bibat cochleare vnum, Marcellus. Ischiadicis prodesse dicunt lacertam viridem in cibo, ablatis pedibus, interaneis, capite, Plinius. Et rursus, in lumborum dolore lacertæ virides decisis pedibus & capite in cibo sumuntur. Idem hoc remedium scinco etiam siue crocodilo terrestri, & stellioni simpliciter, & stellioni transmarino similiter in cibo sumptis attribuitur. ¶ Lacertas pluribus modis ad oculorum remedia assumunt, Alij enim viridem includunt nouo fictili, ac lapillos qui vocantur cinædia, quæ &

Remedia ex lacerto viridi.

Mira vel potius superstitiosa quædam de huius lacerti vsu ad oculorum remedia.

inguinum tumoribus adalligari ſolent, nouem ſingulos ſignis ſignantes, & ſingulos detrahunt per dies. Nono emittunt lacertam, lapillos ſeruant ad oculorum dolores. Alij terram ſubſternunt lacertæ viridi excæcatæ, & vnà in vitreo vaſe annulos includunt è ferro ſolido vel auro: cum recepiſſe viſum lacertam apparuerit per vitrum, emiſſa ea, annulis contra lippitudinem vtuntur. Alij capitis cinere pro ſtibio ad ſcabritias. Quidam viridem longo collo in ſabuloſis naſcentem comburunt, & incipientem epiphoram inungunt: item glaucomata. Muſtelæ etiam oculis punctu erutis, aiunt viſum reuerti, eademq́; quæ in lacertis & annulis faciunt, Plinius. Lacertam viridem excæcatã acu cuprea in vas vitreum mittes, cum anulis aureis, argenteis, ferreis, & electrinis, ſi fuerint, aut etiam cupreis. deinde vas gypſabis, aut claudes diligenter atque ſignabis, & poſt quintum vel ſeptimum diem aperies, lacertamque ſanis luminibus inuenies: quam viuam dimittes, anulis verò ad lippitudinem ita vtêris, vt non ſolum digito geſtentur, ſed etiam oculis crebrius adplicentur, ita vt per foramen anuli viſus tranſmittatur. obſeruandum ſanè inprimis vt in loco nitido atq; herbido deponatur ampulla, & cum lacerta diſceſſerit, tum anuli colligantur. obſeruandũ etiam vt Luna vetere, id eſt à Luna nonadecima in viceſimam quintam, die Iouis, Septembri menſe, capiatur lacerta, atq; ita remedium fiat, ſed ab homine maximè puro atq; caſto, Marcellus. (Vide ſuperius ex Volaterrano, in Lacerta ſimpliciter *H. C.* Kiranides lib. ſecundo idem hoc remedium paulò aliter deſcribit.) Et rurſus Marcellus, Lacerti (inquit) viridis quem ceperis die Iouis, Luna vetere, menſe Septembri, aut etiam quocunq; alio, oculos erues acu cuprea, & intra bullam vel lupinum aureum claudes, colloq́; ſuſpendes: quod remedium quandiu tecum habueris, oculos non dolebis. lacertum ſanè eodem loco in quo ceperis dimittes. vel etiam ſi ſanguinem de oculis eius lana munda excipias, eamq́; phœnicio conuoluas, colloq́; ſuſpendas, vtêris efficaciſſimo aduerſum oculorum dolorem remedio. Et in tertianis fiat poteſtas experiendi, an lacerta viridis adalligata viua in eo vaſe quod capiat, proſit, quo genere & recidiuas frequenter abigi affirmant, Plinius. In quartanis adalligari iubent lacertæ viridis viuæ dextrum oculum effoſſum mox cum capite ſuo deciſo, in pellicula caprina, Idem. Et alibi, Propter ſtrumas exulceratas lacertus viridis adalligatur: poſt dies triginta oportet alium adalligari. A lienis dolore liberat & lacerta viridis, viua in olla ante cubiculum dormitorij eius cui medetur ſuſpenſa, vt egrediens reuertensq́; attingat manu, Plin. Ramices infantium lacertæ viridi admotæ dormientibus morſu emendantur. Poſtea harundini adalligatæ ſuſpenduntur in fumo: traduntq́; pariter cum ea expirante ſanari infantem, Idem.

De oleo ex lacertis conficiendo.

¶ Oleum de lacertis fit vel ex communibus iſtis quæ per domos noſtras & parietes verſantur, vel ex viridibus. vtrunq; autem alij ex viuis lacertis parant, alij ex mortuis & exenteratis, ne ſtercora oleo innatent, Braſauolus. Lacertas virides ſeptenas in dimidia menſura (in libris ferè duabus) olei communis ſuffocato, atque ita per triduum inſolato. hoc oleum guttam roſaceam, vt vocant, faciei illitu mirabiliter emendat, vt doctiſſimus medicus Georg. Pictorius ad nos ſcripſit. Videtur autem excrementorum lacerti ratione potiſſimum hoc præſtare: quoniam & ſcinci ſeu crocodili terreſtris excrementa faciem dealbant, & maculas delent. Si fractum (θλᾶσμα) in equo ſurſum verſus, qua vngula enaſcitur, prorumpere contingat, id quod præduris veterinorum pedibus ſolet euenire: in primis oleum aceto dilutum in ellychnio receptum adhibebis. Si verò quantum fieri poteſt dolor leniatur: medicamine quod lacertis conſtat, erit vtendum. Hoc autem vnguine delibuta tota vngula ſuccreſcit, & augetur: ſicque depulſum ſenſim adparens diruptionis vitium abigitur. Ratio medicamenti hæc eſt: In fictile nouum terni conijciuntur olei ſextarij, in quod lacertæ virides merguntur, & indito operculo tantiſper coquuntur, dum in oleo crematæ contabuerint, (κατακαυθῶσι. lego κατατακῶσι.) dein oſſiculis earum exemptis, triti bituminis ſelibra, & liquidæ picis hemina cum adipis ſuilli veteris libris duabus adijciuntur. hæc omnia rectè coquuntur, & cum poſtulat vſus, vngula perungitur. hoc quantum maximè fieri poteſt vngulam durat, firmioremq́; animantis pedem præbet, Hierocles in Hippiat. 101. Molliſſimæ equorum vngulæ hoc vno medicamine, quo potentius nihil eſt, aſſolent indurari: Lacertum viuum viridem in ollam nouam mittis, adijcies olei veteris libram, aluminis (lego, bituminis) Iudaici ſelibram, ceræ libram, abſinthij tunſi ſelibram, & decoques cum lacerto: Cum fuerit reſolutum, calentia vniuerſa colabis, abiectisq́; oſſibus & purgamentis, liquatum medicamen in ollam remittes: & cum vngues indurare volueris, vngulam ſubradis, & factum vnguentum in cannam viridem mittes, adhibitis carbonibus, propè feruens per cannam inſtillas vngulis: prouiſurus ne coronam tangas aut ranulas, [illegible] exceptis, in ſolo & in circuitu ſolidaturus vngulam confricabis. Memineris autem vngulas excreſcendo renouari, & ideo interpoſitis diebus vel ſingulis menſibus talis cura non deerit, per quam naturæ emendatur infirmitas, Vegetius. Ad ſupercilia piloſa: Lacertam viridem coque in oleo, & poſtquam euulſeris pilos, vnge locum, Galenus Euporiſton 2. 103. ¶ Lacertæ, vt docuimus, combuſtæ, cum radice recentis harundinis, quæ vt vnà cremari poſſit, minutatim findenda eſt, ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluuia continent. Efficacius virides lacertæ omnia eadem præſtant: Etiamnum vtilius admixto ſale, & adipe vrſino, & cepa tuſa. Quidam denas virides in decem ſextarijs olei veteris diſcoquunt, contenti ſemel in menſe vngere, Plinius. Arnoldus de Villanoua etiam lacertas virides medicamentis alijs pilos reuocantibus admiſcet. Vide infra in

Lacerto

Lacerto Martenſe, in capite de Lacertis diuerſis. *Remedia ex cinere.* Lacertæ viridis cinis cicatrices ad colorem redu-cit, Plinius. *Ex oſsibus.* ¶ Oſſa lacertæ viridis proſunt comitialibus nouo experimento. Colligi autem oſſa tali modo debent: Imponas lacertam viridem adhuc viuam, captam, in aliquod vas clauſum, plenum optimo ſale. Sal enim paucis diebus carnem eius & inteſtina omnia conſumit, vt facilè iam oſſa colligantur: quæ tam ad comitialem proſunt quàm vngula alces, quamuis & hæc eſt magni momenti, Chriſtophorus Salueldenſis. coniicio autem ſentire eum geſtanda hæc oſſa pro amuleto. *Ex ſanguine.* ¶ Lacertæ viridis ſanguis ſubtritus (ſubtritos, aliàs *attritos*) & hominum & iumentorum pedes ſublitus ſanat, Plin. Clauos pedum (clauellos & callos pedibus moleſtos, Marcell.) lacertæ viridis ſanguis flocco impoſitus (mirè, Marcell.) ſanat, Plinius. *Ex oculis.* ¶ Oculus lacertæ viridis à quibuſdam ſuperſtitioſè, contra quartanam adalligatur: item oculi eruti intra bullam auream incluſi contra oculorum dolores geſtantur, vel ſanguis de oculis phœnicio exceptus, vt ſuperius dictum eſt. *Ex corde.* ¶ Contra ſtrumas exulceratas quidam cor lacertæ viridis in argenteo vaſculo ſeruant, Plinius. Contra omnes ſtrumas & fœminis & maribus vtiliſſimum eſt, ſi cor lacertæ viridis lupino argenteo clauſum in collo ſuſpenſum ſemper habeant, Marcellus. *Ex iecore.* ¶ Clauos pedum ſanat iecur lacertæ viridis vel ſanguis flocco impoſitus, Plinius & Kiranides, qui hoc de ſolari lacerta ſcribit. Ex lacertæ viridis iecore phylacterium ſuperſtitioſum Marcellus Empiricus præſcribit.

Ex felle. ¶ Pilos in palpebris incommodos euulſos renaſci non patitur fel lacertæ viridis in vino albo Sole coctum ad craſſitudinem mellis in æreo vaſe, Plin. Lacertæ viridis fel miſce cum vino albo quantum ſufficere exiſtimaueris, & mitte in vas æreum, poſitumq́; ad Solem tandiu agita donec craſſitudinem mellis habeat, atq; ex eo loca pilorum vulſorum vngue, Marcellus. Fel lacertæ ſolaris (hanc enim eandem poſſe quæ viridis ait) in vino putrefactum per dies 40. ſub dio ad Solem in diebus canicularibus, pilos palpebrarum extirpat, Kiranides.

H.

a. Epitheta. *Seu virides rubum Dimouêre lacertæ*, Horat. 1. Carm. *Nunc virides etiam occultant ſpineta lacertos*, Verg. 2. Ægl. Sed præſtat viridem lacertum dici aſſerere periphraſticè potius loco vnius ſubſtantiui, ad differentiam lacerti communis ſiue minoris, quàm epitheticè.

Saurites gemma. ¶ Sauriten gemmam in ventre viridis lacerti harundine diſſecti tradunt inueniri, Plinius.

¶ *e.* Puluis lacertæ viridis & lapathum acutum aperiunt feras & alia multa præſtant, Obſcur.

DE LACERTIS DIVERSIS.

Guaril vel Vrel. alguaril. GVARIL (vel potius VREL, vt Bellunenſis legit) eſt maxima figurarum *alguaſgon* & *ſamambras* (Bellunenſis vertit, ex lacertis vel liguris,) longa cauda, paruo capite, & non eſt lacertus. Lacertus enim aut nunquam aut raró reperitur præterquam ruri: & caput & corpus eius diuerſa ſunt ſed fortè proximus eſt ei facultatibus ſuis. Fimo eius ephelides & lentigines abolentur, &c. (vt ſcripſi in Lacerto *G.*) Auicenna.

Lacertus Martenſis. ¶ Si quis maleficiјs capillos perdiderit, hac eos ad priſtinam rationem forma reparabit: ſi LACERTVM ſiccum MARTENSEM cum ſuo capite, & lanæ purpureæ optimè in conchylio tinctæ duas ligulas, & chartam cubitalis menſuræ ſeparatim comburat, cineremq́; permiſceat, conteratque cum oleo cedrino paulatim adiecto, vt craſſitudinem velut glutinis faciat: eoque medicamine glabrum locum perfricet, ita vt prius diu linteo aſperiore detergeat, Marcel. Lacerta viridi vſta etiam vtuntur ad capillorum defluuia, vt ſupra ſcriptum eſt.

Lacertæ Piſsinnæ. ¶ LACERTAS PISSINNAS quæ in ſegetibus morantur, quas Græci *aruras* vocant, combu-rito, & ad tenuiſſimum puluerem redigito: atque ex eo cum vino aut melle optimo caligantes oculos inunge, valde proderit, Marcellus.

Stellio & Lacerta Facetana. ¶ Stellio, id eſt LACERTA FACETANA, ſecundum alios Lacerta viridis, Syluaticus.

De Lacertis magnis in Gallia. ¶ Quidam ex amicis noſtris fide dignis, narrauit mihi viſas ſibi in Prouincia (regione Galliæ,) & Hiſpania aliquando LACERTAS ea craſſitudine, qua crus humanum ſub genu eſt, non admodū longas, quæ caua terræ incolerent, & homines aliaſque animantes prætereuntes ſublimi ſaltu impeterent, ita vt aliquando vno ictu totam hominis maxillam reſecarent, Albertus. *In Italia.* ¶ Ipſe etiam in illa Italiæ ſiue Galliæ ciſalpinæ regione quam *Pedem montis* vocant, permagnos lacertos in montibus reperiri audiui, catulorum canis circiter magnitudine, quorum excrementa ab incolis colligantur: quòd tamen ita ſe habere nondum aſſero, donec fide dignior aliquis teſtis accedat. *Libyæ.* ¶ In quadam Libyæ parte in Mauritania lacertos bicubitales reperiri dicunt, Strabo lib. 17. *Capraria inſula.* ¶ Ex fortunatis inſulis vna Capraria appellatur, grandibus (enormibus) lacertis referta, Plinius & Solinus. *Dioſcoridis inſula.* ¶ In Dioſcoridis inſula prope Arabiam thuriferam lacertæ permagnæ ſunt, quarum carnes inſulani edunt, pinguedinem verò liquant & pro oleo vtuntur, Arrianus. *Arabia.* ¶ In Arabia lacerti ad duorum cubitorum magnitudinem accedunt, Ælianus. Lacerti Arabiæ cubitales: in Indiæ verò Nyſa monte vigintiquatuor in longitudine pedum, colore fului, aut punicei, aut cærulei, Plinius. Poly-

cletus maximos ait lacertos in India, tum valde vario colore, nasci: vt pellis floridis quibusdam picturis maximè distincta, & ad tactum mollis & tenera sit, Ælianus. ¶ Lacertus Lutetiæ in palatio pendet, vt audio ab oculatis testibus, hominis ferè crassitie: proceritate etiam paulò infra hominem, hunc aliqui aiunt deprehensum in carceribus quibusdam, vbi captiuos infestârit, mordendo aut sugendo tibias eorum: & aliquid ea de re memorari ab ijs qui Chronica Gallica scripserint. Spectatur & alius similis, vt ferunt, eadem in vrbe, sed paulò minor, in æde diuo Antonio sacra. Ex Æthiopiæ insulis nuper à regibus Lusitaniæ occupatis, Romam iussu cardinalis Vlyxiponensis lacerta extincta circiter octonûm cubitorum longitudine aduecta est: oris verò hiatu, quo solidum infantem deuoraret, ac tholo diuæ genetricis ad portam Flumentanam, miraculi gratia suspensa nunc cernitur, Volateranus.

Lutetiæ.

De serpentibus quibusdam immanibus qui in prouincia Caraiam reperiuntur.

¶ In prouincia Caraiam, Tartarorum regi subiecta, nascuntur serpentes maximi, quorum quidam in longitudine continent decem passus, & in complexu crassitudinis decem palmos, (dodrantes.) Horum aliqui prioribus carent pedibus, quorum loco vngulas habent instar vngularum leonis aut falconis. Caput ipsorum magnum est, & oculi prægrandes, vt duorum panum adæquent quantitatem. Os & rictum habent tam amplum, vt hominem deglutire valeant. dentes quoq; magni & acerrimi rictui illi tam horrendo non desunt. Nullus certè homo, nec vllum animal, serpentes illos sine terrore aspexerit, nedum adiuerit. Capiuntur verò hunc in modum. Solet is serpens interdiu latitare in cauernis subterraneis, aut alijs montium petrarúmve specubus. nocte verò egreditur passim circumiens, & potissimum aliorum animalium lustrans latibula, quærens quod deuoret. Neque enim vllum bestiarum genus metuit, sed magnas ac paruas deuorat, leones etiam & vrsos: & vbi ventrem saturauerit, redit ad speluncam suam. Cæterum cum terra illa admodum sit sabulosa, mirum est quantam foueam corporis sui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod vino plenum per sabulum volutatum. Venatores itaq; beluæ insidiantes, interdiu figunt multos palos in sabulum, fortes, & acuto ferro in superiore extremitate dentatos. hos sabulo tegunt, ne à serpente videri possint: multosq; passim terræ infigunt, præsertim vbi in vicino norint belluam latitare. Et quando nocte solito more progreditur, vt escam sibi quærat, & molem corporis sui per cedentem arenam reptando & trahendo mouet, fit aliquando, vt pectus in latentem sudem ferro acuminatam violenter intrudat, & seipsum interficiat, aut graui læsione sauciet: & tunc latentes venatores accurrentes belluam interficiunt, si adhuc viuit, & fel extrahunt, quod magno vendunt pretio. Mirè enim medendo pollet. quòd si quis à rabido cane morsus, vel vnius denarij pondus inde biberit, statim sanatur: Et mulier in partu laborans, si quantulumcunq; inde gustârit, mox partu exoneratur. Hæmorrhoides etiam aut fici anus inde peruncti, intra paucos dies sanantur. Porrò carnes huius serpentis vendunt: nam libenter ea vescuntur homines, M. Paulus Venetus.

De serpentibus Americæ, pedes habentibus.

¶ Extra Fortunatas insulas viginti septem dierum nauigatione Americus Vespucius occidentem ferè versus nauigando ad regionem quandam peruenit, vbi reperit anthropophagos: vnde rursus iuxta idem littus progressus intra paucos dies ad alios populos peruenit, qui in cibo vtũtur animali quodam asso: quod erat (inquit) demptis alis quibus carebat serpenti simillimum, tamq; brutum ac ferum apparebat, vt eius non modicum miraremur feritatem. Progressi deinde longius per eadem tentoria, plurimos huiuscemodi serpentes viuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoq; funibus ligata ne aperire possent, habebant, ita vt canes aut aliæ feræ ne mordere queant impediri solent. Aspectum quidem tam ferum eadem præ se ferunt animalia, vt nos illa venenosa putantes ne tangere quidem auderemus. Capreolos magnitudine, sesquibrachium longitudine æquant. Pedes longos materialesq; (crassos) multum ac fortibus vngulis armatos, nec non & discolorem pellem diuersissimam habent, rostrumq; ac faciem veri serpentis gestant, à quorum naribus vsq; ad extremam caudam seta quædam per tergum sic protenditur, vt animalia illa veros serpentes esse iudicaremus, & nihilominus eis gens prædicta vescitur, Hæc ille.

De Calecuti serpentibus quadrupedibus.

¶ In Calechuto Indiæ orientalis animalia sunt serpentibus similia, scilicet ore, oculis, cauda prælonga, absque pilis, aprorum magnitudine, aliquanto etiam vastiore capite, sed pedes habent quatuor, venenoque carent, (morsu tantum noxij, quaternorum cubitorum longitudine in palustribus locis nascentes, maximis suibus non absimiles, Ludouicus Rom. Nauigationis suæ 5. 22.)

Hyuana seu Higoana.

Alia his similia edunt in Hispaniola insula occidentalis Indiæ vocata *Hyuana*, (*Higoanam* vocari ait Scaliger) dorso spinosa (capite cristato, Scaliger) aphona seu absq; voce, quatuor pedibus, lacertarum cauda, dentibus acutissimis, cuniculis maiora, ceu leporum magnitudine, in arboribus, terra & aquis absque discrimine degentia, famis ad multos dies patientia, pelle coloribus varijs distincta ac læui, vt serpentibus cæteris: venter supremus qualis auibus est, sed amplissimus à mento ad pectus.

Bardati.

Sunt & quos vocant BARDATOS à phaleratorum equorum similitudine, iucundi gustu, magnitudine cuniculi, colore albo & cinereo distincto, in terræ foueis, quas pedibus excauant, habitare solent, & ipsi quatuor pedibus, anguina pelle & cauda. fert hos India occidentalis iuxta eandem insulam, Cardanus.

Lacerta venenata

¶ Salamandra asperior & scabra magis est quàm LACERTA VENENATA, Aetius. atqui Hermo-

Hermolaus in Corollario aliter hunc locum interpretatur: Similis (inquit) ascalabotæ salamandra est Aetio, lacerta venenaria, hoc est pharmacitide velocior. Nicander in Alexipharmacis eandem facit salamandram & lacertam φαρμακίδα.

¶ De LACERTARVM genere est & alia quædam bestiola parua, similis lacertæ, sed caudam habet nigram, quæ araneis syluestribus vescitur, Albertus.

¶ Stellio vulgò LACERTA VERMICVLARIS rusticè, inuenitur in foraminibus veterum ædificiorum, in quibus aranei quoque versari solent, Niphus. Sed de stellione priuatim agemus infra. *Lacerta vermicularis.*

¶ ΛΙΑΚΌΝΙ vulgo à Græcis hodie nominari audio, lacertæ genus paruum, argenteo colore splendido, in siccis & apricis locis agens. Videtur autem mihi hoc quoque animal non aliud esse quàm stellio. *Λιακόνι.*

¶ ADARE genus lacertæ, Syluaticus. *Adare.*

¶ SCEN, id est lacertæ rubeæ, Idem: pro scinco fortassis è mari rubro. *Scen.*

¶ SENABRAS idem est quod lacerta vel stellio qui in hortis reperitur, Andreas Bellunensis. Samabras Auicennæ, vel saambras, non stellio sed lacertus est, vt nos obseruauimus. *Senabras.*

¶ ΣΗΝΙΚΗ, animal quadrupes lacertæ simile: & animal multipes asellis domesticis non dissimile, Hesychius. *Σηνίκη.*

¶ ἘΛΕΙΟΣ animal inter frutices nascens lacertis simile, vt Aristarchus interpretatur apud Varinum: alij glirem, alij vermis genus interpretantur, &c. vt docui in Glire A. *Ελειός.*

¶ LACERTA SOLARIS, σαύρα ἡλιακὴ, dicta fortassis fuerit quòd Solis calore delectetur, eiq; se exponere gaudeat. Kiranides lacertæ tria genera facit, heliacam omnibus notam, vt inquit: χαλκῆν, id est æream, (chalcidem nimirum aliâs dictam, de qua ab initio huius libri scripsimus) & chloràn, id est viridem. ¶ Lacerta solaris eadem potest quæ & viridis, Kiranides. Iecur eius emplastri modo impositum clauos sanat: (quod Plinius de lacertæ viridi iecore scribit.) fel in vino putrefactum per dies 40. sub dio ad Solem in diebus canicularibus, pilos palpebrarum extirpat, (vel, vt alij de lacertæ viridi felle, euulsos renasci non patitur,) Idem Kiranides, qui & alia quædam nimis superstitiosa de hac lacerta scribit, quæ repetere ex eo non libet. ¶ Lacerta solaris vbi per tempus hebetem visum habuit, per conuersionem ad Solem oculos rursus leuat, dum in latibulo ad Orientem conuerso seipsam apprimit, & ieiuna se ad Orientem conuertit, Epiphanius in Sampsæis hæreticis, quos hisce lacertis comparat. nam Sampsæi etiam vox, inquit, si interpreteris, solares sonat. Coniecerim ego solares lacertos non alios esse quàm vulgares nostros paruos. *Lacerta solaris.*

¶ In Sarmatia regio aut Rutenorum, aut Rutenis proxima est, Samogithia. In ea Lacerti sesquipede maiores, crassi, nigri: quos incolæ pro laribus colunt familiaribus, si quid accidit sinistri, minus rectè cultum numen suspicantur, aut deterioribus, partioribusq; acceptum epulis. Itaq; curant cum opera attentiore: qua sese ad res secundiores existimant exoraturos. Iul. Scaliger de Subtil. ad Cardanum. *Lacerti Samogithij.*

¶ *Dubb.* Africani lacerti species est. Binos excedit pedes longitudine. Quaternum digitorum crassitudo. In Libyæ desertis viuit locis. Potus ei nullus. Quin aqua, nex præsentissima. Hunc tu ex igni confectum diceres. Iugulato vix tantulum fluit sanguinis. Et tamen sine veneno est. Expetitur etiam cibi gratia. E caueis, vbi stabulatur, nulla vi extrahi potest. Itaque ligonibus aut alijs machinis aperiunt cautes. Sapor ei carnium Raninarum. Cursu veloci est vt lacertus. An sit terrestris Crocodilus, etiam atq; etiam considerandum est. Longe diuersa fera voce pene eadem apud Chaldæos significatur, nempe *Duba* dicitur ab illis vrsus. Huic similis est *Guaril,* sed in capite & cauda venenum gerit. Quibus abscissis incolæ vescuntur. Aspectu tristi ac fero est, Idem. *Dubb. Africani lacerti species.*

¶ Anno à nato Domino 1543. audiuimus, in finibus Germaniæ prope Stiriam subitò multos lacertos, vel serpentes quadrupedes lacertorum instar, apparuisse, alatos, morsu irremediabili. Rursus anno 1551. peruenit ad nos historia Viennæ impressa, huiusmodi. Hac æstate circa diem diuæ Margaritæ in Hungaria prope pagum Zichsam iuxta Theysam fluuium, accidit vt in multorum hominum corporibus serpentes & lacerti naturalibus similes nascerentur: vnde sæuissimi dolores oborti tandem eos enecarunt, ita vt circiter tria hominum millia sic perijsse feratur. Quibusdam humi ad Solem iacentibus serpentes & lacerti per os aliquatenus emerserunt, sed mox iterum se abdiderunt in ventrem. Nobili cuidam puellæ diris cruciatibus mortuæ cum venter incideretur, serpentes duo prodiuerunt. His additur historia eiusdem temporis & loci, de serpentibus innumeris in strue manipulorum frumenti repertis, quos cum exurere vellent rustici, manipuli ignem respuisse dicuntur, & serpens cæterorum maximus capite in summa strue erecto, humano sermone monuisse, ab incendio vt desisterent, neque enim exuri se posse cum non secundum naturam sint nati neq; sponte huc venerint, sed diuinitus propter hominum peccata immissi sint. *Historia duæ miræ de lacertis & serpentibus nuper exortis narrantes.*

DE RANA AQVATICA ET INNOXIA: ET de ijs quæ ad ranas quaſuis in genere ſpectant.

RANA PERFECTA.

FOETVS RANÆ CAVDATVS.

A.

De diuerſis ranarum generibus.

RANAM aliqui recentiores inter vermes numerant, vt Albertus & ſimiles, quod neutiquam probo: reptile enim potius fuerit, ſi quis generis appellationem quærat: magis propriè verò reptilia ranarum illæ dicentur quæ ſcandere in ſublime poſſunt, vt minores illæ virides. Sed cum multiplex ranarum genus ſit, à locis quos habitant præcipuam differentiam ſtatuerim, vt quædam aquaticæ, aliæ terreſtres dicantur. Videntur autem aquaticæ omnes amphibiæ, quòd & in terra aliquandiu degere commodè poſſint: terreſtres verò non omnes in aquis etiam agere. Rurſus aquaticæ vel in paludibus aut lacubus & ſtantibus aquis, vel in fluentibus vt riuis & fluuiorum marginibus reperiuntur. in mari nullæ, contra quàm recentiores aliqui ſcripſerunt: in quo Marcellus Vergilius etiam à Fr. Maſſario notatur. nam rana marina vel potius rana piſcatrix, piſcis eſt planus, non quadrupedum generis. quam Ariſtoteles aliquando etiam βάτραχον, id eſt, ranam ſimpliciter nominat, vbi ſcilicet de alijs quoque piſcibus agit, vt dubitationis nihil ſit. Iam in ijſdem aquis & virides habentur, & aliæ coloris diuerſi, vt dicam in *B*. Terreſtres igitur ranæ dicuntur, non ad marinarum, ſed ad aquaticarum differentiam: quarum diuerſas ſpecies, prout vel in hortis, vel inter frutices, vel quibuſuis locis cauis & opacis degunt, infra ſigillatim proponam. Plinius alicubi ranas aquaticas ſimpliciter nuncupat, alibi diſtinctius fluuiatiles. Ranæ lutariæ (τελματιαῖοι βάτραχοι) apes vbi ad aquam acceſſerint rapiunt, Ariſtoteles interprete Gaza. licebit autem τελματιαῖον etiam paluſtrem vertere, ἕλειον verò lacuſtrem, (quamuis apud Dioſcoridem lib. 6. in capite de rubeta βάτραχον ἕλειον ranam paluſtrem vertunt, & venenatam faciunt.) Sed animaduertendum ne rubeta in paludibus agens, quam aliqui ſimpliciter ranam paluſtrem vocant, (quod non probarim,) cum communi & innoxia rana paluſtri confundatur. Dioſcorides quidem *phrynon*, id eſt rubetam, βάτραχον ἕλειον, hoc eſt ranam paluſtrem cognominat: vt Ægineta etiam 5. 36. Aetius diſtinguit, 13. 55. & remedia quoq; ſeparata tradit. Ranam de lacu apud Marcellum Empiricum legimus, & βάτραχον λιμναῖον, id eſt ranam lacuſtrem apud Hippiatros. Ranas communes Ariſtot. telmatiæos aut limnæos, hoc eſt lutarias & lacuſtres nominat, Hermol. ¶ Eſt quando rana abſolutè nominatur pro rubeta aut alia venenata. nam & mutæ quædam venenoſæ ſunt, & rubetæ duplex genus eſt. Ranæ ſaliua contra morſum eiuſdem bibitur, Plinius. Artemiſia alligata priuatim potens traditur, potáve, aduerſus ranas, Idem. Cynogloſſi radix pota ex aqua, ranis & ſerpentibus aduerſatur, Idem. Eryngij radix illinitur plagis venenatis, peculiariter efficax contra cherſydros ac ranas, Plin. Et alibi, Sunt & ranis venena, rubetis maximè. Aſpidis morſus ſi ranam comederit, inſanabilis omnino fit, Ælian. ¶ Ranæ virides aliæ maiores ſunt, nempe aquaticæ, quarum coxæ in cibum veniunt: aliæ minores & terreſtres. Ego apud medicos cum ad remedia ranas virides aut aliquid earum requirunt, minores tantum quæ ſui generis & terreſtres ſunt, intelligi puto: quod aliquando expreſſa magnitudinis nota deſignant, aliquando omittunt.

De nominibus diuerſis.

¶ צב, *zab*, Leuitici 11. & Num. 14. crocodilum, alij ſcincum, alij ranam interpretantur: Vide in Crocodilo *A*. Illyrij quidem ranam etiamnum *zaba* vocitant. Sic & צפרדע, *zephardea*, vocem Hebraicam (Exodi 8.) alius crocodilum alius ranam facit: Lege ibidem. Munſterus in Lexico trilingui ערדרענא, *vrdeana* etiam, & *vrdea*, (Arabicas vt conijcio voces) ranam exponit. item אקרוקא, *akruka*: & משקר, *maskar*. Vox quidem *vrdeana*, alludit ad *hardun*. facit autem Auicenna *hardun* ſpeciem *aldab*, id eſt crocodili vel lacerti, vt docui in Chamæleonte *A*. Porrò *zephardea* vel *zepardea* dictio compoſita videri poteſt à *zab* & *vrdea*. & Græcum nomen *bátrachos* per metatheſin inde factum videri poteſt. Auicenna 2. 596. ranam *dafda* nominat: Cui ſimiles ſunt apud Syluaticum voces, *difdah*, & *disfoa* cap. 221. vtranq; ranam exponit, apud Serapionem *diphdaha* ſcribitur.

ſcribitur. *Altahaul*, rana in aquis degens, Syluaticus. Bracatas apud eundem pro rana, non dubium quin ex Græco batrachos corruptum ſit, vt fortè etiam *garazum*. ¶ Βάτραχος Græcis commune nomen eſt ad omne genus ranarum. λάλαγες priuatim dicuntur virides ranæ, (aliâs λάσταγες apud eundem, quod minus placet. lalages enim quaſi garrulæ ob vocem obſtreperam rectè dici videntur,) circa lacus, quas alij κεμβέρυς appellant, Varinus: Sunt autem ranæ illæ quarum hîc effigiem adieci, non minones illæ virides, quæ neq; loquaces ſunt, nec aquaticæ. Rana apud Italos & Hiſpanos nomen Latinum ſeruat: Gallis eſt *grenouille*. Germanis Fröſch/Froſch/Froſche: nos fœminino genere dicimus die Fröſch: alij quidam maſculino der Froſch. Cæterum virides illæ maiores & aquaticæ, quarum coxæ, vt dixi, eduntur, priuatim à noſtris Hopßger/ (nimirum à ſaliendo, hoc eſt πηδητικοί, appellantur: ab alijs, ni fallor, Graßfröſch/ob colorem herbaceum. quanquam alij non aquaticam à colore, ſed terreſtrem ſiue hortenſem ranam, quòd in gramine degat, ſic (ut audio) nominant. Flandricè rana Vroſch (aliâs Vorſch & Vrüeſch) vel Püüt appellatur. Anglicè *frogg* vel *frogge*. Illyriçè & Polonicè *zaba*, voce (vt apparet) originis Hebraicæ.

B.

Ranarum genera diuerſa ſunt, vt partim præcedenti capite expoſui, partim ex ipſis titulis picturisq; ſequentibus apparebit. Differunt & generatione, cum quædam coitu, quædam ex putredine naſcantur, vt temporariæ, de quibus & infra in *C.* & poſtea priuatim nonnihil dicam. Item colore: nam aquaticæ illæ quæ præ cæteris in cibum admittuntur, virides ſunt, nigris paſſim aſperſæ maculis. Sunt & ſubliuidæ atq; ſubcinereæ quædam aquaticæ: quæ partim vocales & edules ſunt, partim mutæ & non eduntur, vt Georg. Agricola ſcribit. Viridi colore paſſim in Flandria & Germania tota (ni fallor) reperiuntur: in Anglia nullæ, vt audio: quare nec vllæ ranæ illic eduntur. Porrò cum ad remedia, vt quarum ſanguis commendatur, ne euulſi è palpebris pili renaſcantur, virides requiruntur ranæ, minores illas terreſtres, non aquaticas maiores acceperim: Vide in *G.* ¶ Rana figura eſt bufonis, ſed ſine veneno, Albertus. Fœmina mare maior eſt, Ariſtot. Ægyptij hominem impudentem, & viſu acutum aut celerem (κατὰ τὴν ὄρασιν ὀξύν) deſignantes, ranam pingunt. hæc enim non alibi ſanguinem habet quàm in oculis. Porrò qui illos ſanguine reſperſos habent, impudentes dicunt: vnde & poeta, *Ebrie, luminibus canis effrons, pectore cerui*, (Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο, Iliad. α.) Orus. Idem alibi muſcam impudentiæ ſignum facit, (vnde & Homerica ſimilitudo,) quam conſtat in capite tantum circa oculos ſanguinem habere. De lingua earum, dicam ſequenti capite, vbi etiam de voce. Pulmonem pauca habent aquatilia, ac cætera oua parientia exiguum, ſpumoſum, nec ſanguineum, ideo non ſitiunt: Eadem eſt cauſa, quare ſub aqua diu ranæ & phocæ vrinentur, Plinius. Iecur ranæ geminum eſſe dicunt, Idem. Rana (vt & reliquæ quadrupedes ouiparæ) lienem perexiguum habent, Ariſtot. & Plinius. Quadrupedum ouipararum, vt ranæ aliarumq; vulua, qualis auium eſt: vide in Lacerta *B.* Ventri echinorum (marinorum) ſubdita ſunt oua, & ranæ rubetæq; ſimiliter, &c. Ariſtot. de hiſtor. animal. lib. 4. circa finem cap. 5. Coëunt ranæ, vt & cæteræ quadrupedes ouiparæ, ſuperueniente mare. habent verò in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Ariſtot. Ranæ crura poſterius longa, (vt apta ſint ad ſaltus,) anterius breuia ſunt, cum digitis longis, quibus intertexta eſt membrana vt commodius natent, Albertus.

Quædam ranæ coitu, quædā ex putredine naſcuntur.

Colore differunt.

Deſcriptio ranæ.

Rana picta apud Ægyptios hominem impudentem ſignificabat.

C.

Rana paluſtris eſt, Ariſtot. In Piſanorum aquis calidis ranæ innaſcuntur, Plinius. Virides ranæ, in fluuijs atq; piſcinis verſantur: Subliuidæ & ſubcinereę in fluuijs, lacubus, paludibus, lacunis viuunt. Vtræq; hybernis menſibus conduntur in terra. Argumento eſt, quòd verno tempore non tantum earum fœtus conſpiciantur in lacunis, ſed ipſæ veteres etiam ranæ. Quare verum non eſt quod ſcribit Plinius, mirumq; ſemeſtri vita reſoluuntur in limum nullo cernente: & rurſus vernis aquis renaſcuntur, quæ fuêre natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat, Georg. Agricola. In paludibus illis quæ per hyemem non conglatiantur, omni tempore, præcipuè tamen vere, ranæ reperiuntur, Matthæolus: hoc non fieret, ſi in limũ reſoluerentur. Audio apud nos ranas hyeme aliquando in fontibus minus frigidis reperiri: & aliquando cum muſtelarum piſcium genere quod thryſcios noſtri vocant, ore eis adhærentes tanquam alimentum ab ipſis exugant, extrahi. Et rurſus Agricola, Latent (inquit) hyeme in terra ranæ omnes, exceptis temporarijs iſtis minimis (de quibus infra priuatim agemus.) Hyeme latet rana extra aquam in rimis calidis, & aliquando in aquis ſub terra, quæ hyeme ſunt calidæ: Vere procedit ad aquas. Aliquando etiam autumno quum frigore infeſtatur intrat in domos hominum, & aliquando reptat in ſinum ſuper inguen vel ventrem hominis, Albertus. Pariunt ac educant in ſicco. Humore vt non prorſus carere ſuſtinent, ita in ipſo intereunt, niſi interdum reſpiratio detur, Ariſtot. Theophraſtus commemorat piſces, qui ſic ex fluminibus in terram tanquam ranæ exeant, & rurſus in aquam redeant.

Vbi ranæ verſentur.

Vbi condatur hyeme.

Partus & educatio.

¶ Omnis rana terreſtris muta eſt, Io. Tzetzes. 8. 167. atqui ranunculos virides qui terreſtres ſunt, conſtat non eſſe mutos, vt & rubetas minores quaſdam. Aquaticæ ranæ, quas gerynos Aratus vocat, omnes vocales ſunt, præter Seriphias, Idẽ Tzetzes. aqui Aratus nõ ipſas ranas aquaticas, ſed ipſarũ fœtus gerynos vocauit. Ranis ſonus ſui generis, vt dictũ eſt. niſi ſi & in ijs ferẽda dubitatio eſt, (quaſi non

Vox.

vera sit vox, vt in insectis,) qui mox in ore concipitur, non in pectore. Multum tamen in ijs refert & locorum natura. Mutæ in Macedonia traduntur, Plinius. Ranæ vocales olim in Cyrenensi agro de-erant, Aristot. Et in Mirabilibus, Ranas in Cyrene aiunt planè mutas esse. Theophrastus tradit in-uectitias esse in Cyrenaica vocales ranas, Plinius. Et alibi, Cyrenis mutæ fuêre ranæ, illatis è conti-nente vocalibus durat genus earum. Cyrenææ ranæ propter aquæ amaritudinem mutæ sunt, Simo-catus. Mutæ sunt etiam nunc in Seripho insula. Eædem aliò translatæ canunt: quod accidere & in lacu Thessaliæ Sicendo tradunt, Plinius. Theophrastus aquæ frigiditatem causatur, quòd mutæ sint Seriphiæ ranæ, Ælianus: alij fabulam quandam adferunt: Vide infra in *h.* inter prouerbia. Seri-phiæ ranæ in Scyrum allatæ vocē non ædebant, Suidas & Varinus. Ranæ coaxant, Spartianus. Quo-axare ranæ dicuntur cum vocem emittunt, Festus. Rana gracidat vel coaxat, Alunnus. Vtranq; vo-cem per onomatopœiam fictam esse constat. Apud Aristophanem in Ranis subinde repetuntur imi-tationes illæ ranarum vocis, βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ. Cæterum coaxatio etiam Latinè dicitur opus axibus constans (vertäflung:) axes (laden/bretter) enim transuersis tignis impositi contignationum sola (tile) fulciunt, Budæus in Pandectis. Et alibi, Coaxatio, quæ & coassatio dicitur, tabulis, asses & axes vocant, id genus conserta est quibus cupæ & lacus (vässer vnd standen vß tugen) conficiuntur. Ταῖς νύμφαισι δ' ἔδοξεν ἀεὶ τὸν βάβαχον ᾄδειν· Τῷ δ' ἐγὼ οὐ φθονέοιμι. τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ᾄδει, Marcus Musurus apud Theocritum. Plinius etiam ranas canere dixit. Rana cum læditur exilem dat vocem, sicut mus in timore, Albertus.

Coaxare ranarum est.

Lingua. Ranis lingua sui generis est. pars enim prima, quæ cæteris absoluta est, ijs cohæret, modo quo tota ferè piscium. intima verò absoluta ad guttur applicatur, qua suam vo-cem solent emittere. Et quidem genus illud vlulatus, quam ololyginem nominant, mares intra a-quam reddunt, vt cieant ad coitum fœminas, Aristot. Et alibi, Reddunt ranæ suam ololyginem il-lam, maxillæ inferioris labro demisso pari libra, cum aqua modicè recepta in fauces, superioreq; in-tenta. Flagrant tantisper oculi modo lucernæ, cum sinus buccarum maxillis distentis interluceat. Coitum enim noctu magna ex parte agere visuntur. Ex his locis Aristotelis sua transferens Plinius, Ranis (inquit) prima lingua cohæret, (quo modo infantium lingua cum hæret, id vitium vulgò *fi-lum* à Gallis vocatur) intima absoluta à gutture qua vocem mittunt. Mares tum vocantur ololygo-nes, stato id tempore euenit, cientibus ad coitum fœminas. Tum siquidem inferiore labro demisso, ad libramentum modicæ aquæ receptæ in fauces, palpitante ibi lingua vlulatus elicitur. Tunc ex-tenti buccarum sinus perlucent, oculi flagrant labore perpulsi. Super hoc loco Plinij Hermolaus scri-bens, pro ololygones (inquit) legi potest ololyzontes. quandoquidem voces & vlulatus ipsi dicuntur ololygones, vt ex Aristotele patet, Hæc ille. Sed forsan ololygones rectè legetur, nec temerè aliquid mutandum vbi nulla veterum codicum lectio suffragatur. Quamuis enim ololygon propriè vocem ipsam per onomatopœian significet, accipi tamen potest pro animali talem vocem ædente. Apud Aratum quidam ὀλολυγόνα interpretantur auis solitariæ genus, quam Cicero acredulam, id est lusci-niam vocârit. Syluaticus autem localem, id est aluconem interpretatur. Varino ὀλολύγον (lege ὀλο-λυγὼν) animalculum est in aquis nascens, simile intestino terræ. Et rursus, Ὀλολυγὼν, ἀπὸ τοῦ ὀλολύ-ζειν. κατὰ γὰρ Ἀριστοτέλην, πάνυ ὀλολύζει τὸ ζῶον ἐν τοῖς ἑλώδεσι (βορβορώδεσι, Theocriti Scholiastes) τό-ποις κατὰ τὴν νύκτα. (Sed Aristot. de sola rana hoc refert.) Et, Ὀλολυγὼν auis sic dicta à sono vocis, Idem. Γάερβος, ὀλολυγὼν, Hesychius & Varinus. De ololygone insecto simili lumbrico, inter inse-cta dicemus. Vide in Acredula aue. Ranæ lingua palato adhæret, vnde vox æditur coax à gutture ad os resonans: & quia spiritus lingua impediente non rectà procedit, duas tanquam vesicas inflat vtrin-que ad os: tenet autem cum vocem emittit labrum inferius in superficie aquæ, & superius extra a-quam, mas videlicet fœminam alliciens, Albertus. Ranæ mares ololygmo (ololygine) suo, tanquam amatorio & epithalamio carmine ad hoc composito fœminas ad Venerem irritant. quas vbi iam al-lexêre, noctem in commune expectant. coire quippe in aquis quidem non possunt, progredi verò in continentem interdiu ob metum nolunt. Noctu verò egressæ in magna securitate complexibus in-dulgent liberè, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & Gillius in Æliano.

Ololygo ranarum.

Coitus. Ranæ superueniunt, prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, posterioribus clunes, Plinius. Ouiparæ qua-drupedes etiam mare superueniente coëunt. habent verò in quod meatus contingant, & quo per coi-rum adhæreant, vt ranæ, & reliqua generis eiusdem, Aristot. Ranæ in coitu multum immorantur, multumq; seminis effundunt, Author lib. de nat. rerum.

Procreatio & ortus diuersus. Ranarum semen nostri vocant fröschmal-ter, alij fröschrogen. Ranæ quædam nascuntur per se, conspersis tantum æstiuo imbre littorum & itinerum puluerulentis arenis, quarum breuis vita & nullus vsus est: aliæ legitimo naturæ ordine, (ex coitu natæ,) in aquis suos natales habent, Marcellus Vergilius. In Ægypto mures ex terra & imbre nascuntur, & in alijs locis ranæ, serpentesq; & similia, Macrobius. Cum ex Italia Neapoli Puteolos iter facerem, ranas perspexi, quarum pars quæ ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus ageba-tur. altera nondum conformata concretioni limosi humoris similis trahebatur, Ælianus. Et eodem corpore sæpe, Altera pars viuit, rudis est pars altera tellus, Ouidius 1. Metam. de ranis. Idem lib. 15. Se-mina limus habet virides generantia ranas, Et generat truncas pedibus. Sed cum non omnes ranæ ex cœno limóve nascantur, non omnes etiam in limum resolui dicendum est: vt Plinius qui hoc scripsit,

Ranarum pluuia, quæ διοπετεῖς vocari possunt.

ſcripſit, quaſi omnes ranæ in limum quotannis reſoluantur, aut errârit, (vt ſupra etiam circa initium huius capitis monui,) aut ita excuſandus ſit, quaſi non de omnibus ranis ſed temporarijs tantum, hoc eſt ex putredine terræ & aquæ natis, hæc verba protulerit. Ranis aliquando pluiſſe author Phylarchus eſt apud Æthenæum lib. 8. Et vt ibidem legimus, Heraclides Lembus hiſtoria XXI. circa Dardaniam & Pæoniam, inquit, ranis pluiſſe, idq; tam copioſè vt domus & viæ replerentur. Itaq; primis diebus aliquot tum occiſis ranis, tum domibus occluſis, ſuſtinebant incolæ: cum verò nihil proficerent, ſed vaſa implerentur, & vnà cum edulijs coctæ ſimul aſſæve reperirentur ranæ, nec aquis vti liceret, nec pedes in terra ponere propter ranas coaceruatas: his accedebat grauis interfectarum odor, regionem deſeruerunt. Hoc & apud Cælium legimus 24. 3. qui authorem citat Euſtathium, qui in librum 1. Iliados ſcribens Phaniam citat authorem, & quartum Bibliothecæ Diodori. Autoritates (Autariâtæ Stephano, gens eſt Theſprotica: Autaridæ Plinio 6. 28. in Arabia, vt videtur) Indi ranis inchoatis & imperfectis, de cœlo lapſis, in alium locum demigrare coacti ſunt, Ælianus. Attariotas ranæ è nubibus delapſæ expulerunt in quam nunc quoq; habitant oram, Diodorus Sic. lib. 4. de fabuloſis antiquorum geſtis. Cardanus lib. 16. de ſubtilitate pluuiarum mirabilium cauſam in ventos referens: Fiunt (inquit) hæc omnia ventorum ira. ſæuiunt enim hi in iugis montium. ergo neque mirum pluere ranas, piſciculos, lapides. Nam ranæ ac piſces è montium iugis venti impetu transferuntur. transfertur & puluis qui vi ventorum cogitur in lapides. Et rurſus, Transferuntur & oua paruorum animalium, vt etiam ranarum & piſcium, quæ inter turbines ventorum & hymbrium procellas emittunt animalia quæ pluere videntur. De ranis quibus Ægyptij afflicti ſunt, Exodi cap. 8. ſic ferè legimus: Dixit Dominus ad Moſen: Ingredere ad Pharaonem & dic ad eum: Sic dicit Dominus: dimitte populum meum vt ſeruiant mihi. Quòd ſi recuſas, ecce infeſtabo omnes regiones tuas ranis. Et copioſè producet fluuius ranas, quæ aſcendent & intrabunt in domum tuam, & in conclaue cubilis tui, & ſuper lectum tuum, & in domum ſeruorum tuorum, & in populum tuum, denique in furnos & cibos tuos. Et rurſus: Dic Aharoni, Extende manum tuam cum virga tua, ſuper fluuios, ſuper riuos, & ſuper ſtagna, vt adducas ranas in Ægyptum. Cum igitur extendiſſet Aharon manum ſuam ſuper aquas Ægyptij, aſcenderunt ranæ, operueruntq; terram Ægypti. Tum magi quoq; incantationibus ſuis ranas ſimiliter induxerũt. Itaq; Pharao Moſe & Aharone vocatis ait: Orate ad Dominum vt auferat ranas à me, & à populo meo, & dimittam populũ, vt ſacrificent Domino. Moſes verò reſpondit Pharaoni: Gloriare de me, (& dic) quando orem pro te & tuis, vt exterminentur ranæ, & in fluuio remaneant. Tum Pharao, Cras. Et Moſes dixit, Fiat iuxta verbũ tuum, vt ſcias incomparabilem eſſe Dominũ Deum noſtrum. Egreſſi igitur ſunt à Pharaone: & Moſes inuocauit Dominum: fecitq; Dominus vt petierat ille, & mortuæ ſunt ranæ abolitæq; è domibus, atrijs, atq; agris. Et congregauerunt eas aceruatim, & cõputruit terra. Item Pſal. 77. Miſit Dominus in Ægyptios cynomyiam, (*arob*, mixtionem inſectorum, Munſterus,) & ranas quæ perdiderunt eos. Et Pſalmo 104. Et ædidit terra Ægyptiorum ranas, in penetralibus regum. Et Sapientiæ 19. Pro piſcibus eructauit fluuius multitudinem ranarum (in Ægypto.) M. Varro author eſt ciuitatem ab ranis in Gallia pulſam, Plini. Quidam vbi ſpuiſſet, intra dimidium horæ ſpatium ranas pro ſputo exiguas oſtendit, Cardanus. Vide infra in Ranis temporarijs ſec. ſim. Ranæ pariunt ac educant in ſicco, Ariſtot. Continentem emittunt ſuum fœtum, Idem de hiſt. 6. 14. Oua pariunt, non animal, etiamſi Plinius partus earum minimas carnes nigras, hoc eſt gyrinos vocauerit, Maſſarius. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos vocant, oculis tantum & cauda inſignes: mox pedes figurantur, cauda findente ſe in poſteriores, Plinius. Ægyptij hominem qui cum diu ſe mouere non potuerit, poſtea tandem pedibus moueatur, demonſtrantes, ranam pingunt poſteriores pedes habentem. hæc enim primum ſine pedibus naſcitur, (quod & Ælianus ſcribit,) ſed poſtea dum augetur, pedes aſſumit poſteriores, Orus. Rana vere coit, & parit multa oua in aqua ſequentis anni vere ex illo coitu: & in medio ouorum illorum rana latet abſcondita: & cum oua excluduntur, ranunculi ſunt magni capitis, cum ventre iuxta caput, & cauda poſterius cum pinnis ad natandũ: poſt Maium menſem deinde cauda delabente pedes quatuor formantur, Albert. Et alibi, Apud nos eſt animal illud quod in aquis primo generatur ex ouis ranarum magno capite & longa cauda cum pinnis (vt in piſcibus ferè, in aquis ſtantibus tepidis) cuius cauda decidit & ſubnaſcuntur pedes quatuor: & antequam habeat pedes ſi extrahatur de aqua, moritur. Ranarum aquaticarum (tum viridium, tum illarum quæ ſubliuidæ ſeu ſubcinereæ ſunt) fœtus (id eſt, enati recens ex ouis) ſunt primò carnes paruæ, rotundæ, nigræ, dein oculis tantum & cauda inſignes: quas Nicander quia caudam mouent, μολουρίδας: Aratus quia rotundæ: γυρίνους: alij Græci βατραχίδας, quaſi dicas ranunculos, nominant. quorum poſtea figurantur pedes, priores ex pectore, in poſteriores finditur cauda, Georg. Agricola. Idem hæc animalia interpretatur **kaulkrotten**: (**Kaul** rotundum eſt Saxonibus) quidam in Germania inferiore **kulpogen**: noſtri appellant **roßköpff**/ hoc eſt hippocephalos, (& **roßnágel**) quòd reliqui corporis proportione caput eius magnum ſit. Gyrini informes dicuntur ranarum partus, quod ſcribit Theon: id eſt, ἀδιάπλαστα γεννήματα καὶ ἄποδα, quando vrſarum more pariant ranæ. Hinc in Prognoſticis Aratus, Αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων. Γύρινον, τὸ ἐκ τοῦ βατράχου παιδίον, Heſychius. Γυρῖνοι (penanflexum: in Etymologico

Partus.

Fœtus caudatus.

Gyrini informes ranarum fœtus.

proparoxytonum etiam reperio) paruæ sunt ranæ, Varinus: quòd γυροὶ, id est rotundi sint, Etymologus. Apud eundem γυρῖνος, simpliciter pro rana exponitur. Γυροῖν, (malim γυρίνοιν,) βατράχοιν. Γυροὶ τὸ σχῆμα, παρ' Ἀττικοῖς, οἱ μὴ πόδας ἔχοντες. Ἴωνες δὲ κατὰ Παυσανίαν γερύνους τοὺς τοιούτους φασί, Varinus. hinc & gyrinæ nimirum ranæ dictæ quandiu scilicet pedibus carent. Dicuntur autem non gyrini tantum, sed & geryni, vt apud Nicandrum in Theriacis obseruaui, cuius hæc verba sunt: Ἀλλ' ἤτοι γερυνῶν χλιαροὶ πέλαμα τοκῆες Βάτραχοι ἐν χύτρῃσι καθεψηθέντες ἄριστοι Βάμματι.

Rana gyrina sapientior. Prouerb.

Rana gyrina sapientior, adagium est (inquit Erasmus) sumptum ab informi partu ranarum, quem Græci γυρίνους vocant, à figura corporis in gyrum orbiculati, quo fit vt mira celeritate se quò velint voluant versentq́;, quemadmodum testatur Etymologici author. Meminit gyrinorum etiam Suidas, Aristophanis adducens testimonium, πατέρες βοόωσι γυρίνων, (Arati hæc verba sunt. vt rectè Suidas citat, non Aristophanis vt Varin.) Porrò cum ranæ tribuatur loquacitas, quæ stoliditatis solet esse comes, minimum mentis inesse oportet gyrinis, quos vix deprehendas animal esse nisi mouerentur. Plato in Theæteto, Ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου: Id est, Nos illum tanquam deum ob sapientiam admirabamur. at ille nihilo magis antecellebat prudentia, quàm rana gyrina, Hæc Erasmus. Sunt qui expuncta veteri lectione apud Platonem, *gryneam* substituunt: sed vtrum magis quadret, doctorum fuerit perpensio, Cælius. Βρύτιχοι, ranæ paruæ caudatæ, Hesychius & Varinus. Μολουρίδαι, βατραχίδαι, Hesychius & Varinus. Hydrus serpens in pratis capit μολουρίδας ἢ βατραχίδας, Nicander: cuius interpres moluridas interpretatur animalia cicadis similia. Vnde apparet grammaticos in Lexica transcripsisse has voces, sed corruptè, nisi librarij corruperunt. est & alter error quòd ita coniungunt has voces, tanquam idem significantes. Latinè nobis gyrini nomen deest, & circumlocutione vtendum, vnde Plinius: Aliqui & nascentium ranarum in aqua quibus adhuc cauda est, &c. Rubetis etiam, inquit Hermolaus, aliquando cauda initio est, quam pòst amittunt: ob id in stagnis cum adhuc pusilli sunt mutili ruribus vocantur.

Cibus.

¶ Ranæ lutariæ apes vbi ad aquam accesserint, rapiunt, Aristot. Puto eas & herbis vesci, (vnde nomina illa in Batrachomyomachia imposita ab herbis, Prassophagus, Prassæus, Seutleus, Calaminthius,) & terra quandoq;. nam & rubetas terram edere aiunt. Tam ranæ quàm bufones comedunt mortuam talpam, vt obseruatum sibi Albertus scribit: nam talpæ ranarum genera viua captant & deuorant. Τῶν δὲ Συρακοσίων τούτων ἀμέλησον, Οἳ πίνουσι μόνον, βατράχων τρόπον, οὐδὲν ἔδοντες, Archestratus apud Athenæum lib. 3. Augusto mense nunquam potest os aperire pro vsu cibi, vel potus, vel vocis, quòd si manu, vel baculo tentaueris, difficulter aperire poteris, Liber de nat. rerum. Augusto mense dicitur adeò compressa habere labia, quòd etiam instrumento aperiri non possunt extra aquam, Albert. ¶ Soboles ranarum lutariarum, si quis in earum lacum verbasci (tithymalli nimirum qui verbasco similia fert folia) nucísve folia inijciat, necatur, Ælianus: cuius verba Græca Suidas in Phlomo sic recitat. ἐμβαλλὼν δὲ εἰς τὴν λίμνην φλόμου φύλλα ἢ κάρυα (fortè *coccalos* vulgò dictos quibus & pisces pereũt, vel nuces secũdæ speciei tithymalli) ἀπώλεσε τοὺς γυρίνους.

D.

Ranarum Ægyptiarum sapientia.

Ægyptiarum genus ranarum sapientia excellit. nam si in natricem inciderit arundinis frustum obliquum mordicus tenet, & nihil de robore remittens, firmissimè retinet. Is igitur eam non potest deuorare, propter arundinem, quam ore complecti nequit, Gillius (ex Æliani Variorum primo.) Ranæ lutariæ (τελματιαῖοι βάτραχοι, Rubetas palustres has dixerim,) apes vbi ad aquam accesserint, rapiunt. quamobrem eas apiarij per paludes & stagna, vnde apes aquantur, venari solent, Aristot. Apibus aquantibus ranæ insidiantur: nec hæ tantum quæ stagna riuosq́; obsident, verum & rubetæ veniunt vltro, adrepentesq́; sufflant, Plinius.

Ranarum hostes, mustelæ rusticæ. Buteo. Butorius. Nocturnæ aues. Hydri. Chersydrus. Talpæ.

¶ Mustelæ rusticæ illæ, quas putorios appellant, nostri iltissos, ranis insidiantur: & sæpe plures ab eis congestæ in caua aliqua arbore reperiuntur. Ranæ hostis est buteo: rapit enim eam exeditq́;, Aristot. & Oppianus. Butorius etiam, qui ardea stellaris videtur, ranas vorat, & genera quædam miluorum, vt recentiores quidam obscuri tradunt. item nocturnæ aues gimus & gimeta, Crescentiensis. Hydri ranas deuorant, Aratus & Nicander. Anguis quidam (Chersydrus) in Calabria, dum aquæ suppetunt, illas habitans, piscibus atram *Improbus ingluuiem, ranisq́; loquacibus explet*, deficientibus verò aquis exilit in siccum; Vergilius in Georg. Quam Latini natricem, & Dioscorides hydrum vocat, Nicander Chersydrum appellare videtur. is in locis parum aquæ habentibus, aut paludibus versans, ranis infestissimus existit, Gillius. Quòd natricem rana male oderit, atq; incredibiliter pertimescat, ipsum ideo contrà summa vocis contentione exterrere conatur, Ælianus. Ranæ ex omnibus hydrum maximè odêre ac timent, quare appropinquante eo hostem prius clamitando aduersus eunt, Volaterranus (ex Æliano, vt videtur, nescio an rectè.) Obseruatum sibi Albertus scribit talpas libenter pasci bufonibus & ranis, easq́; viuas à talpis aliquando comprehendi: ranas verò & bufones comedere talpam mortuam. Martion Smyrnæus rumpi scolopendras marinas sputo tradit: item rubetas aliasq́; ranas, Plinius. ¶ Ranæ obstreperæ conticescent, si in ripa exposueris lucernam accensam, Africanus in Geopon. Græcis.

E.

Pueri apud nos rubicunda lana aut panno rubente ad hamum alligato ranas capiunt. ¶ Fel.

capræ

Ratio ranas capiendi. *Vſus ex ranis.* *Prognoſtica tempeſtatis.*

capræ in terra in vaſe aliquo repoſitum ad ſe dicitur ranas congregare, ac ſi gratum aliquid in eo reperiant, Albertus. Ex ranis eſca fit ad cancros capiendos, vt dicam in Cancris. Carnibus ranarum vel hamo additis, præcipuè purpuras certum eſt allici, Plinius. Fœtus ranarum (quos gyrinos vocari diximus) vrunt, & eo cinere felem exenteratum & pelle detracta toſtum, illitumq́; melle, aſpergunt: & ita circa ſyluam aliquam, vbi vulpes aut lupi verſantur, trahunt, vt odore alliciant, vt ſcripſi in Lupo *E.* ¶ Aquarum notæ ſunt iuncus, & harundo, multumq́; alicui loco pectore incubans rana, Plinius 31.3. ¶ Ranæ lutariæ apibus nocent, Ælianus. ¶ Ranæ vltra ſolitum vocales, tempeſtatis ſigna ſunt, Plinius: pluuiam denunciant, Ælianus. Altius vel clarius ſolito coaxantibus ranis pluuiam portendi obſeruatum eſt, Plutarchus in libro Vtra animal. Ingruentium aquarum certius præſagium exhibent ranæ præter ſolitum vocales: Quod Aratus, Plinius, Maro quoq; noſter prodidere, Cælius. Tempeſtatem (χειμῶνα) prædicunt, vt Aratus canit, cum magis & ſupra conſuetudinem clamant: Quoniam, vt Theon interpres ſcribit, aquam frigidiorem reddi ſentiunt: vel quia gaudent aquis, & maximè pluuijs vtpote dulcioribus, vnde & fœcundiores redduntur, vt plantæ etiam pluuijs rigatæ lætius germinant. Arati carmen Auienus ſic reddit: *Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.* Et Cicero lib. 1. de Diuinatione. *Vos quoq; ſigna videtis aquai dulcis alumnæ, Cum clamore paratis inanes fundere voces, Abſurdoq; ſono fontes & ſtagna cietis.* Certum eſt autē eum hæc verba de ranis protuliſſe, quanquam interpoſitis quibuſdam, ordine forſan per librarios turbato, iterum de ranis ſic ſcribat: Quis eſt qui videre ranunculos hoc ſuſpicari poſſit? Sed ineſt mira & ranunculis quædam natura, ſignificans aliquid, per ſe ſatis certa, cognitioni autem hominum obſcurior. Ranæ coxantes veſperi pruinam poſtridie non futuram indicant, idq́; certò vt aiunt. plerunq; etiam ſerenitatem ſequentis diei, ſed hoc non rarò fallit. ¶ M. Varro author eſt ab ranis ciuitatem in Gallia pulſam, Plinius. De pluuia ranarum in Pæonia & Dardania, &c. ſcripſi in *C.*

F.

Vſus ranarum in cibo.

Virides ranæ præcipuè in cibum admittuntur: ſed & ſubcinereæ quædam & ſubliuidæ, vt Georg. Agricola ſcribit, quæ ſimiliter in fluuijs, lacubus & piſcinis viuunt, partim vocales & edules ſunt, partim mutæ & non eduntur. In Anglia virides deeſſe audio, nec vllas edi. Apud veteres quidem ranas aut earum decoctum intra corpus ſumi ſolitum, medicamenti tantum, non cibi gratia legimus, vt ſequenti capite oſtendemus.

¶ Ranarum ius ranaſq́; ipſas ſumptas ijs mirificè opitulari, qui à venenatis percuſſi eſſent reptilibus, (verba ſunt Aloiſij Mundellæ ex epiſtola numero octaua in Volumine epiſtolarum eius) legimus in ſecundo Aetij lib. cap. 162. & lib. 13. eiuſdem cap. 5. & ſeptimo Pauli Æginetæ libro: vbi ab illis aſſeritur, ſi cum ſale oleoq́; ranarum ius hauriatur, mirificè prodeſſe percuſſis à reptilibus: Quorum teſtimonio fretus ranas interdum edere non dubitaui, alijſq; vt ederent permittere: quamuis illarum nutrimentum, quod in corpus hominis diſtribuitur, tale fore exiſtimauerim, quale à Galeno lib. 3. de aliment. fac. cartilagineis attribuitur, minus concoctioni difficile, & mediocriter in aluum exiens. Nuper verò cum ranas ſale oleoq́; conditas in cœna ſumpſiſſem, partim ex iure albo coctas, partim frixas, adeò vehemens vomitus me inuaſit, aliaq́; verenda ſymptomata tribus ferè diebus continuis me exagitarunt, vt aliquod venenum me ſumſiſſe proculdubio exiſtimauerim. erant enim ranæ illæ, vt poſtea mihi relatum fuit, ſtagnantis cuiuſdam loci & paluſtris incolæ, longoq́; ex itinere ad nos delatæ, continuo calore & agitatione ſemicorruptæ. ranarum enim ſubſtantia, quòd laxa ſit atq; humida, putredini parata eſt. Si verò recenter capiantur, & diligentiſſimè denudentur, & in puris aquis degerint, non limoſis, non tantum vt aliâs noxias eſſe dixerim, præſertim quæ carne ſolidiore conſtant, optimeq́; conditæ ſunt. Verum huiuſmodi cibos non multum laudauerim, qui penuria vrgente, aut viuendi copia & luxu potius edi ſolent, quam vlla ratione, ſicuti fungi, legumina omnia ferè, cochleæ, carnes ferorum animalium, & pleraque id genus reliqua, vt ait Galenus in lib. de cibis boni & mali ſucci, & in lib. de morbis vulg. Cur autem Aetius lib. 13. cap. 55. paluſtres ranas inter venena connumeret, loco verò ſuperius à nobis citato dicat paluſtrium ranarum ius magnum præſidium ijs adferre qui à venenatis icti ſunt reptilibus, ſi illæ oleo & ſale conditæ aqua elixentur, equidem incertus ſum, &c. (Excuſatur Aetius quod lib. 2. βατράχους λιμναίους pro antidoto commendarit: lib. autem 13. ἑλείους, vt puto, [nam & Dioſcorides φρῦνον ἢ βάτραχον ἕλειον dicit] inter venena numerârit: Latini interpretes pro vtraq; voce paluſtres vertunt. Sed λίμναι, lacus ſunt maiores liberioriſq́; aquæ: ἕλη, paludes minores & impuriores, plantis è cœno naſcentibus conſeptæ.) Cæterum longè laudabilius eſſe exiſtimo ac tutius, ranas omnino interdici, aut ſaltem dictis de cauſis parcius in cibis ſumendas eſſe, inprimis verò propter vendentium auaritiam & fraudem. rubetas enim & mutas ranas, indubitata venena, palàm in foro piſcario & publicis tabernis, magno ſalutis noſtræ periculo, quotidie nobis venundare non erubeſcunt aut timent. Illud quoq; non conticuerim quod piſcator quidam me nuperrimè admonuit, ranas ſcilicet quæ adempta cartilagine exteriore & cute, magis albo colore ſunt, alijs quidem longè nocentiores, & minus cibis idoneas eſſe, quòd veneni ſpeciem quandam præ ſe ferant, quibus de cauſis in poſterum, vt dixi, omnino ab illis abſtinere conſtitui: id quod vt cæteri quoq; faciant conſulo adhortorq́;, Hactenus Mundella. Cæterum quæ ille ci-

tat ex Aetio & Aegineta, eadem prius Dioscorides scripserat de ranarum (simpliciter, non palustrium) facultate aduersus venenatos morsus lib. 2. at sexto libro rubetam inter venena numerans, ranam palustrem cognominat. est enim rubeta quaedam palustris, alia terrestris. sed haec nocentior est, ni fallor. Marcellus vel coniunctionem disiunctiuam addit, tanquam de duobus ranarum generibus sed vtrisq; venenatis Dioscorides in eo loco agat: nam & Aegineta sic legit. Vtut est, vis quae ex ranis earumve iure contra serpentes petitur, ranis simpliciter, (edulibus nimirum & in puriore aqua degentibus) attribuitur: venenum vero rubetis & ranis palustribus, id est bufonibus siue in terra siue in aqua palustri & impuriore versantibus. ¶ Rana figura est bufonis, sed sine veneno, Albert. Ranis aquaticis plurimi secure vescuntur, (apud nos viridibus tantum,) & praecipuè Lombardi per quadragesimam. Ranarum fluuiatilium posteriores pedes gratissimi sunt in cibo, & contra serpentes adiumento, Sipontinus. Ranae bolo captae meliores esui putantur, quàm quae fuscina. à serpentum enim morsu attrectatae ac laesae bolum attingere non putantur. Captarum coxulas denudatas pelle, per noctem aut diem in recenti aqua natare sinimus: inuolutas deinde farina in oleo frigimus. Frictas & in patinam translatas Palellus meus salsa viridi suffundit, ac foeniculi floribus aromatibusq; inspergit, Platina.

Vltima, sed nostros non accessura lebetes,
Noluimus, succi est pluuij & limosa maligni.
Ni saliat, putris rana parabat iter.
Irata est, & adhuc rauca coaxat aquis, Fiera.

Qui ranis frequenter vtuntur, colore plumbeo inficiuntur. quamobrem non cibi sed medicamenti ratione sumi debent. reddunt enim corpus putrefactioni aptum, Galeatius de S. Sophia. Scholiastes Nicandri docet rubetas in calidioribus locis magis venenosas esse: similiter ego ranas iudicarim in calidis regionibus in cibo sumptas nonnihil veneni habere, in Germania verò & frigidis locis innocentiores esse. Refert etiam quo tempore capiantur. nam libidinis suae tempore noxias esse non dubito. Plinius, Tussim (inquit) sanare dicuntur piscium modo è iure decoctae ranae. suspensae autem pedibus, cum distillauerit in patinam saliua earum, exenterari iubentur, abiectisq; interaneis condiri.

G.

Remedia ex ranis.

In omni virulenti animalis morsu auxiliantur ranae elixae & comestae. Verum si qui earum esum auersentur, ranas donec vietae (flaccidae) reddantur coquito, & iusculum ipsum ignaris absorbendum praebeto, Aetius 13. 10. Caro ranae resistit puncturae vermium venenosorum, Auicenna 2. 146. Contra omnium serpentium (ἑρπετῶν) venena pro antidoto sunt ranae, si ex sale & oleo decoctae edantur, iusq; earum itidem sorbeatur, Dioscorides Ruellio interprete. Ego Marcelli translationem praefero, quae habet: Sumitur eadem vtilitate & decoctarum ius: vt nihil referat ranae elixae per se edantur, an ius earum per se sorbeatur: quem sensum Aetius quoq; secutus est: vt ex eius verbis iam recitatis apparet. Quod si quis ipsas vnà cum iure sumere voluerit, rectè & ille fecerit, & forte efficacius. Aegineta simpliciter habet ranas cum iure paratas, (βατράχους ζωμιστούς. constat autem ius simpliciter dictum aqua, oleo, & sale,) edi ab illis qui à venenatis animalibus morsi fuerint. Idem rursus inter remedia ad viperae morsum, Aliqui (inquit) ranas in iure coctas in cibo dederunt. Ranae palustres in aqua elixatae, saleq; & modico oleo conditae venenosorum reptilium ictibus, si ius earum bibatur, magnum praesidium afferunt, Aetius 2. 163. Fluuiatiles ranae, si carnes edantur, iusve decoctarum sorbeatur, prosunt, & contra leporem marinum, & contra serpentes supradictas, (chalciden, cerasten, sepem, elapem, dipsadem, &c.) contra scorpiones ex vino, Plinius. In summa, contra omnia venena, vel potu, vel ictu vel morsu noxia, succus earum ex iure decoctarum efficacissimus habetur. Plinius 32. 5. vt noster codex habet: nec apparet, quo illud (*earum*) sit referendum, nisi ad stellas (vt Wottonus facit) quae tamen intra corpus à medicis non dantur. Ego omnino legerim (*ranarum.*) Marcellus Hermolaum reprehendit, qui ex Dioscoride reddiderit succum ranarum è sale atq; oleo decoctarum contra serpentium venena sumi: imitatus videlicet Plinium 32. 4. scribentem, Ranarum marinarum ex vino & aceto decoctarum succus contra venena bibitur. sed ranae marinae (vel piscatrices potius, βάτραχοι ἁλιεῖς) sui generis pisces sunt inter planos: & succus non idem quod ius: ille exprimitur, hoc coquendo fit. Plura de hoc Plinij errore circa ranas marinas, leges infra in Salamandra G. Nicander in Theriacis contra morsus venenosos elixas è bammate commendat: Scholiastes cum vino vel aqua vel aceto coqui & bibi iubet. ego βάμμα acetum potius quàm alium liquorem interpretor: quod id praecipuè, vel per se, vel alijs condimentis adiectis adintinctus, quos & embammata Graeci vocant, in vsu sit. Auicenna & Serapio Dioscoridis verba transferentes, non solum contra venena aut vermes venenosos, sed contra lepram quoq; ranas in iure coctas remedio esse scribunt, quod ab Auicenna 2.596. bis scribitur, primum sub titulo de decoratione, vbi remedia aduersus scabiem quoq; & lepram collocare solet: & rursus ad finem capitis, nec aliquid mutatur à Bellunensi. Ego huius erroris occasionem non video: hoc tantum ad eius excusationem occurrit, ranas non intra corpus sumptas, sed foris illitas, (decoctas scilicet cum aqua vel simplici, vel salsa & marina,) psorae &

træ & ſcabiei, cuius & lepra ſpecies eſt, remedium eſſe, vt infra ex Plinio docebimus. Ranæ coctæ comeſtæ, & iuſculum earum potum, efficaciſſimè proſunt contra viperæ morſum, Aetius. Iis qui ſalamandram intra corpus ſumpſerunt, præter opinionem prodeſt ranarum iuſculum, ſi eryngij radices in eo coquantur, Aetius. Iiſdem Auicenna prodeſſe ſcribit oua teſtudinis marinæ, & ranæ decoctæ cum calamintha. Teſtudinum marinarum carnes ammixtæ ranarum carnibus contra ſalamandras præclarè auxiliantur, Plinius. Et alibi, Ranarum marinarum (quæ piſcium planorum generis ſunt, vt ſupra dixi) ex vino & aceto decoctarum ſuccus contra venena bibitur, & contra ranæ rubetæ venenum, & contra ſalamandras. Ranæ coctæ (elixæ) vel aſſæ caro pro remedio datur contra rubetæ venenum, Nicander. Apollodorus eryngium aduerſus toxica cum rana decoquit, Plin. Falconibus malè affectis Albertus inter remedia ranam aliquando dari iubet. Idem ranunculum aridum tritum cum carne calida falconi faſcinato à quibuſdam dandum præſcribi meminit. Quidam ranam excoriatam impoſitam ſpicula & quicquid carni infixum hæret, extrahere putant, autorem citantes Auicennam. ¶ Contra ſpaſmum aliqui iuſcellum ranarum dant, experimentum eſſe dicentes. ſed hoc odioſum eſt, & nihil in ſe commodi habet quod ratio probet, Cælius Aurelian. ¶ Proſunt ranæ elixæ (cum oleo & ſale) contra veteres abſceſſus τενόντων, (id eſt tendinum in ceruice, vt Marcellus in Annotationibus ſuis pluribus aſtruit,) Dioſcorides. Ruellius vertit contra inueteratos tendinum rigores: Plinium, vt video, ſecutus, cuius hæc ſunt verba: Rigor ceruicis mollitur caſtoreo poto cum pipere ex mulſo mixto ranis decoctis ex oleo & ſale, vt ſorbeatur ſuccus: Sic & opiſthotono medentur, tetano, ſpaſticis verò piperè adiecto. Ex his verbis Plinius non tenontas, id eſt tendines, ſed tetanum legiſſe videtur, qui ipſi ac Celſo rigor ceruicis eſt: vt mireris, cur nominato ceruicis rigore mox rurſus tetanum tanquam diuerſum affectum nominet. Hoc etiam intereſt, quòd Plinius hoc remedium bibi vult, Aetius & Arabes foris adhiberi: Dioſcorides non exprimit. Rana in oleo elixata ſui decocti fomentatione (καταιονήσει) diuturnos chordarum (τενόντων ὀδύνας) dolores ſedat, morbum articularem leuat, ac durities mollit, Aetius. Sed hæc facultas fortaſſis ad ranas rubetas magis pertinet, è quibus acopum ad morbos omnes articulares celebratur, vt dicam infra in Rubetis. Ius ranarum in ſale & oleo coctarum confert apoſtematibus chordarum quum eis ſuperinfunditur, Auicenna: cum pulueriſatur ſuper ea, Serapio (quod non placet.) Tuſſim ſanare dicuntur piſcium modo è iure decoctæ in patinis ranæ. ſuſpenſæ autem pedibus, cum diſtillauerit in patinam ſaliua earum, exenterari iubentur, abiectisq́; interaneis condiri, Plinius. Dyſentericis medentur ranæ cum ſcilla decoctæ, ita vt paſtilli fiant, Idem. Ranæ aquaticæ in vino vetere & farre decoctæ, ac pro cibo ſumptæ, ita vt bibatur ex eodem vaſe, hydropicis medentur, Author cuius nomen excidit. Aquam educit per aluum rana fluuialis ex albo iure comeſta, Nic. Myrepſus. ¶ Pſoras tollit rana decocta in heminis quinq; aquæ marinæ: excoqui debet donec ſit craſſitudo mellis, Plinius. ¶ Equorum ſcabiem ranæ decoctæ in aqua extenuant, donec illini poſſit: aiuntq́; ita curatos non repeti poſtea, Idem. Si equus aut aliud iumentum ſcabiem patiatur: ranas paluſtres (βατράχους λιμναίους) cum aceto acerrimo, oleoq́; & ſpuma nitri commiſcens pro certa portione, ſimul decoquito, & illinito, Tiberius in Hippiat. Græcis. Super tumores peſtilentes ranas aliqui recentiores ſuperilligant, & mortuis recentes ſubſtituere pergunt donec nulla amplius moriatur. Maximè autem quartanis liberant ablatis vnguibus ranæ adalligatæ & rubetæ, Plin. Ranas contritas aut ventres eorum ſciſſos pro malagmate articulis imponito, efficaciter quoſcunq; dolores eorum ſedabis, Marcellus. Emplaſtrum Ioannis de Vigo ad dolores articulorum, quod repetit Iac. Syluius in libro de delectu ſimplicium, &c. recepit inter cætera ranas viuentes ſex. Audio felicem eius vſum eſſe ad vlcera antiqua ſananda. Neruis vulneratis prodeſt, terræ lumbricos indere tritos, *Queis vetus & ranis ſociari axungia debet*, Serenus. Ignes ſacros reſtinguunt ranarum viuentium ventres impoſiti, pedibuſq́; poſterioribus pronas adalligari iubent, vt crebriore anhelitu proſint, Plin. Siriaſeis infantium ſpongia frigida cerebro humefacto rana inuerſa adalligata efficaciſſimè ſanat, quam aridam inueniri affirmant, Idem. ¶ Decoctæ (probe coctæ, Archigen.) in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt, Dioſcorid. & Archigenes apud Galenum de compoſ. med. ſec. locos, qui hoc decoctum diutius ore retinendum docet. Decoquuntur ranæ ſingulæ in aceti heminis, vt dentes dolentes ita colluantur, contineaturq́; in ore ſuccus. Si faſtidium obſtaret, ſuſpendebat pedibus poſterioribus eas Saluſtius Dionyſius, vt ex ore virus deflueret in acetum feruens, idq́; è pluribus ranis. Fortioribus ſtomachis ex iure edendas dabat. Maxillareſq́; ita ſanari dentes præcipuè putant: mobiles verò ſupradicto aceto ſtabiliri. Ad hæc quidam ranarum corpora binarum præcisis pedibus in vini hemina macerant, & ita collui dentes labantes iubent. Aliqui totas adalligant maxillis. Alij denas in aceti ſextarijs tribus decoxêre ad tertias partes, vt mobiles dentium ſtabilirent. Nec non XXXVI. ranarum corda in olei veteris ſextario ſub æreo teſto diſcoxêre, vt infunderent per aurem dolentis maxillæ. Alij iecur ranæ decoctum & tritũ cum melle impoſuere dentibus. Omnia ſupraſcripta ex marina rana efficatiora. Si carioſi & fœtidi ſunt, centum (ranam forte, vnam ſcilicet) in furno areſieri per noctem præcipiunt: poſtea tantundem ſalis addi atq; fricari, Hucuſq; Plinius. Anginas abolet ranarum decoctarum ex aceto ſuccus: hic & contra tonſillas prodeſt, Idem. Ranæ

De oleo ex ranis.

viua si ventri torminosi adponatur, in eam vitium confestim transire dicitur, Marcellus. ¶ Oleum de ranis Io. Mesuæus describit cap. 449. his verbis: Recipe ranarum aquaticarum circiter libram semis: & funde super eas in vase vitreo olei sesamini chist (sextarium) semis: & obturato ore vasis decoque sicut dixi in oleo de serpentibus (cap. 447.) Confert hoc oleum (vt ex Mesuæo Syluaticus citat cap. 221. dolori arthritico & podagræ calidæ: & temporibus illitum in febribus ob inflammationem aliquam ortis, somnum prouocat. (Vide infra in Rubetis *G.*) Hoc oleum (inquit Syluius) etiam hodie parant, ob id tantum quòd sit necessarium ad emplastri de ranis compositionem à Io. Vigo descriptam. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu. neq; enim frigiditas in eo magna esse potest ab his capitibus (ranarum) coquendo coctione tam longa, & ea in oleo sesamino, alteratis. Rectius meo iudicio ranæ virides in syluis crebræ, vnguibus reptantes in altissimas quasq; arbores, & sub noctem brexantes (vox enim earum vnica est *brex*) oleo violato, vel omphacino ad hos vsus incoquerentur.

Vox ranarum brex. vnde brexare.

Oleo de ranis (inquit Manardus in Mesuen) vidi quosdam vtentes in podagra. Sed in ea nullum magis præsentaneum vidi auxilium & absque periculo, quam vt eam homo æquo animo ferat expectans Hippocratis terminum. Olea ex animalibus facienda, viua ipsa recipiunt, vt in his moriantur scorpiones, serpentes, ranæ, &c. Syluius. Oleum de ranis, vtile est podagricis & arthriticis doloribus, & membris quæ malè nutriuntur aut contabescunt: fit autem hoc modo, In olei communis libram ranæ fluuiatiles quatuor iniectæ, cum suffocatæ fuerint coqui debent in olla noua incrustata & obtecta, lento igne, donec carnes ab ossibus dissoluantur: tum extrahi, & in mortario tritæ rursus inijci: cumq; semel tantum in oleo efferbuerint, oleum ab igne remotum colatur ne quid feculentum remaneat. sic addes, terebinthinæ lotæ & claræ vncias quatuor, & ad ignem miscebis non amplius decoquendo. Hoc oleum miræ efficaciæ est, vt nos docuit Georgius Pictorius insignis medicus Ensishemij. *Sæpe ita peruadit vis frigoris, ac tenet artus, Vt vix quæsito medicamine pulsa recedat. Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem, Membra foue*, Serenus. Ranæ in triuio decoctæ oleo, abiectis carnibus, perunctos liberant quartanis. sunt qui strangulatas in oleo ipsas clam adalligent, oleoq; eo perungant. Cor earum adalligatum frigora febrium minuit: & oleum in quo intestina decocta sint, Plinius. Vt pellatur quartana quidam iubent indulgere Veneri initio caloris: *Sed prius est oleo partus feruescere ranæ In triuijs, illoq; artus perducere succo*, Serenus. Contra omnem mâlin, (pestilentem in iumentis affectum:) crocodilum terrestrem & ranam oleo inijce & coque in olla, donec carnes eorum in oleum resoluantur: tum cola, & infunde naribus iumenti, Agathotyches in Hippiatricis cap. 2. Podagris articularibusq; morbis vtile est oleum in quo decocta est rana & ipsius intestina, Plinius. Vtiliter in dolore perunguntur (articuli & pedes) oleo in quo diu decocta sint intestina ranarum, Marcellus. Si confirmata iam fuerit podagra, proderit nitido ranæ decoctum viscus oliuo, Serenus. Oleum in quo discocta sit rana, ad dolores (aliâs abscessus, aliâs rigores) tendinum fotu vtile est, Aetius lib. 2. Vide superius inter facultates ranæ eiusve decocti intra corpus sumendi.

Rana arefacta.

¶ Ex recentioribus nonnulli ranam abiecto capite arefactam sesquidrachmæ pondere potam ex vino aut pulte, tædium Veneris adferre affirmant, Alex. Benedictus.

Aqua destillata ex ranis.

¶ Ex ranis viridibus quæ ad ripas aquarum degunt, vel ex ouis earum, liquor vi ignis instrumento chymistico elicitur: qui omnes præter naturam tumores calidos, vel absq; tumore supercalfactos locos linteolis ex eo madentibus impositis mitigat & refrigerat: item articulares dolores calidos. Sanat etiam manus, quæ rimis & cutis duritie nimia humorum acrimonia & calore afficiuntur, si subinde lauentur eo, & linteolis ex ipso madefactis humectentur, Ryffius ex Hieron. Brunsuicensi vt conijcio, cuius librum adeat cui vacat.

Cinis.

¶ Ranæ cuiuscunq; cinis in potu datus suum morbis medetur, Plinius. Ranarum cinis illitus ('ἐπιπασθεὶς, inspersus,) profluentis sanguinis impetus sistit, Dioscorides: sistere traditur, Galen. Causam addit Ægineta, quoniam maximè siccet. Sunt & recentiores qui hoc confirment. Ranæ crematæ cinis membranæ cerebri vulneratæ, aut ruptæ venæ inspersus, sanguinem reprimit, Aetius lib. 2. Ad fluxum sanguinis è vulnere: Vstæ ranæ cinerem vulneri inspergito. sed superponi debet spongia ex oxycrato, & frequenter siccitatis ratione mutari, Galenus Euporist. 1. 129. Ad sanguinem sistendum & ranarum illinunt cinerem, vel sanguinem inarefactum. Quidam ex rana calamite, id est minima & viridissima, cinerem fieri iubent. Aliqui & nascentium ranarum in aqua quibus adhuc cauda est, in calice nouo combustarum cinerem, si sanguis per nares fluat, inijci, Plin. Ranæ cinis inspersus sanguinem vndecunq; profluentem, cohibet: & è naribus erumpentem, si instilletur, Rasis. Insufflatio (in nares) de rana adusta, vehementer restringit sanguinem. quin puluis eius circa collum suspensus prohibet sanguinem vndecunq; fluentem. Nuper quidam alligauit hunc puluerem circa collum gallinæ, & mox amputato eius capite nihil sanguinis profluxit, Galeatius de S. Sophia. Cinis ranæ cum aceto fluxum narium, vlcerum & sexuum (genitalium) restringit. Venas etiam & arterias & combustionem sanat, Kiranides. Theophrastus Paracelsus in Chirurgia sua Germanica ranæ cinerem numerat inter remedia quæ sanguinem supprimant. Vide infra in Rubeta *G.* & in Ranunculo viridi. Vt pili totius corporis aboleantur: Pellem ranæ vstam inijce in aquam balnei, Kiranides.

Echinum comburi cum viperinis pellibus ranisq́;, & cinerem aſpergi potioni iubent magi, claritatem viſus promittentes, Plinius. Ranarum cinis cum pice liquida illitus alopecias ſanat, Dioſcorides & Kiranides, qui emplaſtri modo imponi iubet: ſanare perhibetur, Galenus. plurimum enim ſiccat, Ægineta. Auicenna liquidæ picis mentionem in hoc remedio omiſit. Alopecias replet, ranarum trium, ſi viuæ in olla concrementur, cinis cum melle, melius cum pice liquida, Plinius. Ranæ paruæ vruntur, & cinis cum pice liquida miſcetur: quo remedio ſi fricentur alopeciam expertæ partes donec rubeſcant, & mox eodem inungatur, prodeſt, Raſis. Ranam habentem longa crura combure, & terens aſſume cum pice liquida, & vnge locum præfricando ipſum, Galenus Euporiſt. 2. 86. Vide infra in Ranunculo viridi.

¶ Ranarum paruarum ſiue viridium, ſanguinem ſiue ſuccum pro pſilothro aliqui commendant, & ne euulſi in palpebris pili renaſcantur: Plinius etiam ranarum ſimpliciter: quæ nos omnia ad ranam viridem paruam priuatim referemus. Quoniam enim pſilothra vel cauſtica vel ſeptica ſunt, non ad virides maiores & edules ranas, ſed ad venenatas vis iſta referenda videtur. quanquam & paruæ virides parum veneni habere videntur, vt pſilothri vis ad rubetas forte magis pertineat. Si quis voluerit quòd pili titillarium pueri non naſcantur, depilentur & inungantur loca ſanguine ranarum, Elluchaſem. ¶ Ranarum carnes impoſitæ ſuggillationem rapiunt, Plinius. Ranarum carnem mortui ſalamandræ imponi iubet Auicenna. *Sanguis.*

¶ Ranarum adeps auribus inſtillatus ſtatim dolores tollit, Plin. Adeps ranarum paluſtrium liquefacta, ſi tepens in aurem infundatur, dolores nimios mitigabit, Marcellus. Auditus difficultatem emendari putant, infuſo ranarum pingui, dum coquuntur illæ, collecto, Incertus. ¶ Oculis earum (ranarum: niſi eorum legas, id eſt cancrorum, de quibus propius dixerat) ante Solis ortum adalligatis ægro, ita vt cæcas dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt. Eoſdemq́; oculos cum carnibus luſciniæ in pelle ceruina adalligatos, præſtare vigiliam, ſomno fugato tradunt, Plin. Ranæ dexter oculus dextro, ſiniſtro læuus ſuſpenſi è collo natiui coloris panno, lippitudines ſanant. Quòd ſi per coitum ranæ eruantur, albuginem quoq;, alligati ſimiliter in putamine oui. Cancri etiam oculos adalligatos collo, mederi lippitudini dicunt, Idem. Ranam de lacu prendes, & ſpina oculos ei ſubtiliter erues, atque in panno coccineo delicio ligatos oculis interius cruentis ſuperpones, citò medeberis, Marcellus. ¶ Affectus quidam fiſtula ſupra ſtomachum, quæ antea curari non potuerat, quotidie mane quinque ranarum aquaticarum corda, catapotiorum inſtar deglutiuit, vnde breui curatus eſt, Arnoldus lib. 4. Breuiarij. Dyſentericis medetur fel ſiue cor ranarum cum melle tritum, vt tradit Niceratus, Plin. Cor ranarum adalligatum frigora febrium minuit, Idem. Et rurſus, Iecur ranæ vel cor adalligatur in panno leucophæo contra febres. Aliqui 36. ranarum corda in olei veteris ſextario ſub æreo teſto diſcoxêre, vt infunderent per aurem dolentis maxillæ, Plinius inter remedia ad dolores dentium. Iecur ranæ geminum eſſe dicunt, obijciq́; formicis oportere, eam partem quam appetunt contra omnia venena eſſe pro antidoto, Plinius. Contra morſus venenoſos iecur ranæ ex quolibet vino ſalubriter bibitur, Nicander in Theriacis. Si rana ſcindatur per dorſum, & capiatur iecur ranæ & ponatur in folio caulis, & exiccetur & detur epileptico, mirabiliter confert, Galeatius. Aliqui iecur ranæ decoctum & tritum cum melle impoſuêre dentibus dolentibus, Plin. ¶ Plinius cum docuiſſet phagedænę & cacoethe quomodo curentur, ſubdit: Vermes verò innati ranarum felle tolluntur. *Adeps. Oculi. Cor & iecur.*

Obſcurus quidam tanquam ex Plinio, citat, vermes natos in homine hoc felle tolli. verum Plinius non quoſuis in homine vermes hoc loco, ſed vlcerum tantum intelligit. Vermes vlceribus capitis vel quibuſcunq; innati, ranarum felle tolluntur, Marcellus. Fel ranarum ſanandis oculis aptiſſimum eſſe alicubi legere vel audire memini. Dyſentericis medentur ranæ cum ſcilla decoctæ, ita vt paſtilli fiant: fel ſiue cor earum cum melle tritum, vt tradit Niceratus, Plin. Prodeſt & febri ranarum fellis cinis, Idem. ¶ Ranas contritas aut ventres earum ſciſſos pro malagmate articulis imponito, efficaciter quoſcunq; dolores eorum ſedabis, Marcellus. Vtiliter in dolore perunguntur (articuli & pedes) in quo diu decocta ſint inteſtina ranarum, Idem. Plinius idem oleum contra febres inungendum commendat. ¶ Ranarum crura ab Alexandro Benedicto laudantur in phthiſicorum cibo. mirè enim (inquit) recolligentibus vires conueniunt. refrigerant ſanguinem, & choleram pariter ſedát, conglutinant, bene nutriunt, non euaneſcente facile nutrimento. Et ex ijs aqua ex ſublimato vapore collecta efficaciſſima perhibetur. ¶ Si quis Martio menſe cum genituram ſeu ſperma (vel oua potius) ranarũ primum inuenerit in aquis, manus inde abluerit, ſcabiem & impetiginem earum curari audio. Retulit hoc nobis expertus quidam in ſeipſo, cum poſt Gallicum morbum manus impetiginoſas habuiſſet longo tempore, legerat autem in libro quodam manuſcripto, eum qui manus puras & nitidas toto anno habere vellet oportere hoc ſpermate menſe Martio manus lauare: & ſic manus illas in ſuper habituras eam vim vt impoſitæ morbos quoſdam curent, vt ventris tormina, & lactis grumos in mamillis. Sunt qui aſſerant, manum ſemel ſic lotam toto anno efficacem futuram vt vermem vulgò dictum, (cuius ſpecies eſt paronychia,) extinguat, ſi digitum aut partem affectam comprehendens aliquandiu teneat. Alij veriſimilius, non poſtea, ſed cum primum lota eſt manus hoc ſpermate ſiue recenti, ſiue ſeruato in olla, vim illam habere putant, vt ſi madida adhuc à lotione partem affectam *Fel. Inteſtina. Crura. Sperma.*

vel hominis vel bruti aliquantiſper tenuerit, auxilietur. hoc vt quotieſcunque opus eſt fieri poſſit, ſperma collectum menſe Martio in ollam vitream ponunt: quam linteo & operculo inſuper ligneo tectam terra defoſſam obruunt, & per duos vel tres menſes relinquunt in loco Soli expoſito. Sic ſperma in aquam reſoluitur, quæ primò obſcurior & turbulenta eſt, poſtea fit clarior. Hæc aqua ſeruatur: & cum vermis ſeu paronychia vrget, intinctum in eam linteum, digito applicatur, vnde vermis (dolor) eodem die extinguitur: quo facto digitum foueri oportet ſupra decoctum hibiſci & chamæmali. hæc ſcilicet apotherapia eſt propter ſperma nimium refrigerans. Videntur enim mihi ranæ aquaticæ & omnes earum partes, vel excipio, frigidæ humidæq́; eſſe, & refrigerando dolorem auferre, vt narcotica ferè: maximè verò ſperma earum. Audiui & ab alijs, vno & altero, qui manus ſuas recenti ranarum ſpermate ablutas, à ſcabie liberatas aiebant. Ad vermes ſeu paronychias pulſantes propter inflammationem, quæ ſcilicet ſuppurari poſſunt: Sperma ranarum in vaſe vitreo ſine in aquam ſolui: in qua madefactum linteum parti affectæ circumpone: vel digitale ex cera virgine hoc liquore ſubacta factum impone. hoc ſuppurationem prohibet, Ex libro Germanico manuſcripto. Ranarum ſpermatis vſus eſt etiam vt purior & nitidior ſit facies, Mich. Herus.

H.

Etymologia. a. Rana animal eſt amphibium, quòd in aqua & terra poſſit viuere, à ſua voce dictum, Varro. Rana à garrulitate vocata eſt, eò quòd circa genitales paludes ſtrepit, & ſonos vocis importunis clamoribus reddit, Iſidorus. Βάτραχος dictus eſt à vocis aſperitate, παρὰ τὸ βοὴν τραχεῖαν ἔχειν, βοάτραχός τις ὤν, Varinus. Sed fortè ab Hebræis potius deducta hæc dictio fuerit, quibus rana *zephardea* dicitur, per aphæreſin & metatheſin literarum. Βοτράχου pro βατράχου apud Hippocratem legitur: ſed codices quidam βατράχου habent, Galenus in Gloſſis. *Synonyma.* Βότραχος, rana, Heſych. Βόρταχος, rana, Varinus. Eſt & βόρταχος ſecundum aliquos ἡ ἱππικὴ καὶ σιπόδης πόσις, Heſych. & Varinus. Βάτραχον poëtæ & Iones βότραχον vocant, quod & apud Ariſtophanem & Xenophanem poëtas legitur, Hermolaus. Βρόταχος, rana, Ionicè: Cyprijs βρύχετος, Varinus. Βύρτακος, rana, Idem. Βάθρακος pro βάτραχος Ionicum eſſe apud eundem legimus in voce Κιθών. Βερτάχους, βατράχους, Heſychius & Varinus. Βρόαγχος, rana, Iidem. Βεραγχόνη, rana Phocenſibus, Iidem. Βάβακοι Elienſibus cicadæ, Ponticis ranæ ſunt, Heſych. & Varinus. Βλαχὰν, rana, Varinus. Βλίχαρος, rana, Suidas. Βλίχανον, βάτραχον καὶ βλίχαν, Heſychius & Varinus. Βρινοὶ, ranæ, Varinus. Βὼξ, rana, Idem: nimirum quaſi boax, quòd vocalis clamoſaq́; ſit: nam & piſcis quidam qui vocalis creditur, eodem nomine appellatur. Παρφυσίδες, ranæ, Varinus: quòd buccas ſcilicet inter clamandum inflare ſoleant: vt & reliquum corpus aliquando, præſertim per iram. Καρπίας, rana, Idem. accedit autem hæc vox ad Germanicam Krott / qua bufonem ſignificamus. Κοάξ, rana, Varinus: (Κόαξ, paroxytonum apud Heſychium) per onomatopœan, ſi rectè legitur: nam hæc dictio propriè pertinet ad ipſam ranarum vocem, vt in *C.* ſcripſimus. Βάρακος, rana, Heſych. Vulgò hodie Græcis βορδάκας.

¶ Epitheta. *Garrula limoſis rana coaxat aquis*, Author Philomenæ. *Hic piſcibus atram Improbus ingluuiem, raniſq; loquacibus explet*, Verg. lib. 3. Georg. de cherſydro. *Turpes*, Horat. Epodo. *Paluſtres*, Idem 1. Serm. *Virides*, Ouidius 15. Metam. Sunt & alia apud Textorem: querula (ex Columella:) virens, obſtrepens, aquatica, blaterans, paludicola, paludigena, ſtagnicola, canora, coaxans, crepitans, rauca, coaxatrix, & lurida: quod poſtremum rubetæ proprium dixerim. quanquam Hermolaus ſcribat epitheton hoc ranarum omnium à poëtis exiſtimari. ¶ Βλωσσοπόδης, βάτραχος. Suid. Δειλαὶ γενεαὶ, Aratus de ranis. Γερωῶν χαναχοὶ τοκῆες βάτραχοι, Nicander in Theriacis: item λαιδροὺς (impudentes ob multum clamorem) γερωῶν τοκῆας. Λιμναῖα κρηνῶν (pro λιμνῶν καὶ κρηνῶν) τέκνα, Ariſtophanes in Ranis. Φιλῳδὸν γένος, Ibidem. ¶ Epithetis addemus etiam propria illa ranarum conficta ab Homero nomina in ſua Batrachomyomachia, quæ ſunt: Λιμνόχαρις, Πηλεὺς, Ὑδρομέδουσα, Φυσίγναθος, Ὑψιβόας, Σευτλαῖος, Πολύφωνος, Κραμβοφάγος, Λιμνήσιος, Καλαμίνθιος, Ὑδρόχαρις, Βορβοροκοίτης, Πρασσοφάγος, Πηλούσιος, Πηλοβάτης, Κραυγασίδης, Πρασσαῖος.

Ὁμώνυμα & deriuata. ¶ A rana diminutiuum eſt ranula (vt Græcis βατράχιον apud Pauſaniam) quo vtitur Apuleius: item ranunculus. Ennius cum dicit, Propter ſtagna vbi lanigerum genus piſcibus paſcitur, eſſe paludem demonſtrat, in qua naſcuntur piſces ſimiles ranunculis, (cordyli fortaſſis Ariſtoteli dicti,) Feſtus. Ranunculos per iocum vocat Cicero Velabrenſes, qui ſibi obloquerentur, eò quòd clamarent quaſi ranæ, quæ præſertim inſtante veſpere, totas paludes coaxationibus implent, Ad Trebatium lib. 7. Eſt & *bátrachus* Græcè, Latinè ranula, vngulæ pars equinæ: Vide in Equo *B.* ¶ Genus mali vbi tument ſub lingua venæ *bátrachos* vocatur, Cælius. Solent etiam faſtidia cibo afferre vitioſa incrementa linguæ, quas ranas veterinarij vocant. hæc ferro reciduntur, &c. Columella in remedijs boum. *Ranæ morbus ſub lingua.* Ranæ vitium in boue (inquit quidam noſtri ſæculi) iacet velut latum vlcus ſupra linguam, nigricans, & nono die necat niſi curetur: (curandi ratio in Boue expoſita eſt.) Tumorem ſub lingua cum inflammatione, præcipuè in pueris, *bátrachon* Græci vocant, Auicenna ranulam, Manardus. Bátrachos morbi genus eſt tumentibus ſub lingua venis, cui ſimilem fortaſſe Plinius vigeſimiſexti voluminis initio monſtrauit, rubentis ſub lingua duritiæ, Hermolaus. Amicus quidam medicus nobis retulit viſum ſibi tuberculum ſub lingua cuiuſdam latitudine duorum digitorum, quod

ſermonem impedierit, cuti concolor reliquæ. id curatum transfixa acu per totum tuberculum, & cum ſcalpello poſtea auctum vulnus, vnde effluxerit materia lacti coagulato ſimilis (forte qualis athatomatis eſt) paulatim ea copia, vt duas ferè volas impleret. qua inanita iuſſus eſt aquam mulſam gargariſſare: quæ etiam per ſiphonem in tuberculum transfixum immiſſa eſt. deinde purgato corpore aſtringentibus vſum eſſe & conualuiſſe. Nicolaus Myrepſus inter emplaſtra capite 195. remedia præſcribit ad ranas quæ ſub lingua è deſtillatione fiunt. Petrus de Tuſignano medicus batrachion numerat inter abſceſſus peſtilentes, qui ex materia venenoſa oboriantur: id quod conuenit cum carbunculo peſtilente plerunq; ſub lingua naſcente, cuius meminit Plin. 26.1. ¶ Βατραχιόχοι pars quædam citharæ, Varinus. ¶ Βάτραχος, εἶδος ἐχάρας, Idem. ¶ Inter veſtes tragicas (ἐπιβλήματα τραγικά) numerantur à Polluce, βαβαχὶς, χλανὶς, χλαμὺς, &c. Βατραχὶς veſtis virilis à colore nomen traxit, Pollux 7.13. Scholiaſtes Ariſtophanis in fine Equitum, batrachidem docet eſſe genus veſtis floridæ, à colore (nimirum viridi, qualis ranarum eſt) denominatæ, idem ex eo Varinus repetit. Βαπτόμενος βαβαχείοις, Ariſtoph. in Equitibus, vbi interpres βαβάχειον docet eſſe coloris genus, à quo βαβαχὶς veſtis appellata ſit. inungebant autem (inquit) hoc colore faciem ante inuentas perſonas (πρὶν ἐπιθεῖναι, lege ἐπινοηθῆναι ex Scholiaſte Ariſtoph. & Suida:) Varinus. Cuiuſmodi batrachis foret, indicat planè in Caligula Dion: Batrachida, inquit, inducenti, & inde ab colore praſino nuncupato, erat addictus adeò, vt vel nunc Caianum appellent locum, in quo is currus agitaret. Batrachium & Phœnicium fuiſſe Athenienſibus dicaſteria, auctor Pauſanias eſt, de coloribus appellatione ducta, Cælius. Et alibi, Apud chymiſtas batrachium ex latice diuino computreſcente prouenit, in auri confectione miraculi præcipuè memorati, ſpecie ranunculi, veneno vis tanta, vti halitu etiamnum ſolo (imprudentes) perimat. Id ab effectu etiam chryſocollam nuncuparunt. Sed eadem prius in Corollario Hermolaus ſcripſerat. ¶ Βατράχειος μοῖρα, Suidas, nec aliud addit. ¶ Βατραχίζω, in morem ranæ nato, vt quidam in Lexicon Græcolat. retulit, ſit authore.

Batrachium chymiſtarũ.

¶ Icon. Et vidi ex ore draconis & ex ore beſtiæ, & ex ore pſeudoprophetæ exire ſpiritus tres immundos in modum ranarum, Apocal. 16. De ranis expreſſis ad truncum palmæ, vide infra in *h*. Mecœnatis rana per collationem pecuniarum in magno terrore erat, Plinius 37.1. vbi de ſignis gemmarum loquitur, quibus veteres ad ſignandum vſi ſunt.

¶ Batrachites lapis ranæ viridi ſimilis colore atq; effigie, Plin. lib. 37. Vide in Rubeta.

Batrachium herba.

¶ Batrachium, id eſt ranunculum Greci vocant herbam, quòd locis paluſtribus naſcatur vbi & ranæ, cuius genera plura faciunt veteres. Polyanthemon, quam quidam batrachion appellant, cauſtica vi exulcerat cicatrices & ad colorem reducit, Plinius. Nos genus vnum terreſtre, cui flos calycis inuerſus, (ghöſslete glyſsblůmen/) radix vertibulo ſimilis & cauſtica, quanquam repoſita vim vrendi ſtatim amitti, dulcis duntaxat deinceps, flammulam vocamus. Huic & alia ſimilia ſunt genera in pratis & locis ſiccis, quæ omnino non vrunt, & quædam vere etiam in cibum veniunt: in paluſtribus verò naſcitur quod apium riſus vel apium hæmorrhoidum vocant, (quòd folia ferè apij producat,) aliqui herbam ſardiniam, vnde riſus ſardinius in prouerbio dictus, barbari recentiores apium raninum, vel ranum, melius ranarum dicturi. Apium aquaticum ranum dicitur, quod in aquis naſcitur vbi ranæ morantur: vel quoniam renibus (ridicule hoc) opitulatur, Creſcentienſis. Apium hæmorrhoidum ſimile eſt ranino, niſi quia habet guttas magnas in folijs, Obſcurus. Batrachio herbæ idem eſt apiaſtrum, id eſt apium ſylueſtre, non autem meliſſophyllon, vt Hermolaus ſcribit Corollario 42. *Madaſon*, id eſt apium riſus, Syluaticus. ¶ Plantaginem aquaticam, in paludibus & ſtagnis naſcentem, noſtri nominant fröſchlöffelkrut/ id eſt, cochlearium ranarum: ſunt qui aliſma putant. Βαβαχὲν inter ſpecies braſſicæ Nicandro in Georg. nominatur, vt citat Athenæus.

Rana marina.

¶ Ranam marinam Cicero & Plinius vocant piſcem marinum è genere planorum: Græci βάτραχον ἁλιέα, ego piſcatricem potius quàm marinam reddiderim. Vocatur autem rana à ſimilitudine quadam oris vt puto: piſcatrix verò, quoniam eminẽtia ſub oculis cornicula turbato limo exerit, atq; ita aſſultanteis piſciculos pertrahit, donec eam prope accedant, vt aſſiliat, Sipontinus. Piſcis quidam rana in mari appellatur, Plinius. Ariſtoteles quoq; ſimpliciter aliquando ranam nominat, ſed inter cæteros piſces marinos.

Mulieres quædam ranas pepererunt.

¶ Amatus Luſitanus Centuria 1. Curatione 37. refert mulierem quandam in Italia, quum omnium opinione prægnans diceretur, quatuor animalia ranis ſimillima peperiſſe & optimè valuiſſe. Rurſus aliam inter ſecundas animal ranæ ſimillimum eieciſſe, nec ipſius nec pueri valetudine læſa.

¶ Sauros & Batrachos ſtatuarij, natione Lacones, fecere templa Octauiæ porticibus incluſa, Plinius.

Phyſiologia.

¶ *b.* Quorum latera turgidiora & veluti inflata ſunt, loquaces & ſtultiloqui habentur, boum aut ranarum argumento, Ariſtot. in Phyſiog. Limus ranas generat truncas pedibus, *mox apta natando Crura dat, vtq; eadem ſint longis ſaltibus apta Poſterior ſuperat partes menſura priores*, Ouidius 15. Metam.

¶ *c.* Ἀμφίβιον γὰρ ἔδωκε νομὴν βατράχοισι κρονίων, Homerus in Batrachomyomachia. Nullus eſt hoc ſeculo nebulo ac rynthon, qui non dicat nihil ſua intereſſe, vtrum his piſcibus (ſqualis & mugi-

libus) ſtagnum habeat plenum an ranis, Varro 3. 3. & ex eo Columella. Ranæ diebus apricis in paludibus ſuis ſaliunt per cyperum & phleon gaudentes ᾠδῆς πολυκολύμβοις μέλεσιν, Ariſtoph. in Ranis. Sole & calore gaudent: fugiunt autem imbrem, fortè quia auctis inde torrentibus abripiuntur, Interpres Ariſtophanis. Paraſitus quidam in Ariſtophôntis Pythagoriſta apud Athenæum lib. 6. dicitur eſſe, ſi aqua ſit bibenda, rana: ſi olera edenda, eruca, &c. ¶ *Et veterem in limo ranæ cecinêre querelam*, Vergilius 1. Geor. *Nam neq; ſicca placet, nec quæ ſtagnata palude Perpetitur querulæ ſemper conuitia ranæ*, Columella de natura ſoli. In maris Caſpij inſulis auem quandam naſci ferunt magnitudine ſupra anſerem, pedibus grui ſimilem, voce ranis, &c. Ælianus. ¶ *Ranæ pullos* Horatius dixit 2. Ser. *Inferos eſſe, & Stygio ranas in gurgite nigras, Nec pueri credunt*, Iuuenalis Sat. 2.

¶ *d.* Salpe negat canes latrare, quibus in offa rana viua data ſit, Plinius. Saſerna in agricultura præcepit, qui vellet ſe à cane ſectari, vti ranam obijciat coctam, Varro.

Superſtitioſa & magica.

¶ *e.* Dicunt quidam quòd ſi lingua ranæ aquaticæ natantis ſuperponatur capiti dormientis, in ſomno loquetur & reuelabit ſecreta, Albertus. Ranæ linguam ſi quis abſciderit, eamq; viuam dimiſerit: & ſuperſcripſerit linguæ certos characteres, (hi in codice manuſcripto corrupti erant,) & latenter dormientis mulieris pectori impoſuerit, efferet illa quicquid commiſit per omnem vitam, Kiranides. Democritus quidem tradit, ſi quis extrahat ranæ viuenti linguam nulla alia corporis parte adhærente, ipſaq; dimiſſa in aqua, imponat ſupra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunq; interrogauerit, vera reſponſuram. addunt etiamnum alia magi, quæ ſi vera ſunt, multò vtiliores vitæ exiſtimentur ranæ quàm leges: Nanque harundine transfixa natura per os, ſi ſurculus in menſtruis defigatur à marito, adulteriorum tædium fieri, Plinius.

¶ *g.* Baculus quo angui rana excuſſa ſit, parturientes adiuuat, Plin. Qui abſciderit pedem ranæ ambulantis in aqua, deinde ſuſpenderit illos duos pedes ſuper podagricum ligatos in corio cerui, curabit ipſum, Raſis. Si quis viuentem ranam ceperit in nomine patientis, eo tempore quo neque Sol neq; Luna ſuper terram ſunt, & forcipe abſciderit eius poſteriores pedes, & in pelle ceruina dextrum dextro pedi, ſiniſtrum ſiniſtro alligauerit, podagricos ſanabit abſq; dubio, Kiranides. Quidam dicunt mulierem ranam accipientem, & os eius aperientem, terq; ibi ſpuentem non concipere vno anno, Conſtantinus in libro de incantatione.

¶ *h.* Bion dicebat pueros ranas, quoties colludunt, lapidibus petere: at illas iam non ioco, ſed ſeriò perire, Plutarchus. Εὐκτὸς ὁ τῶ βατράχω παῖδες βίος, οὐ μελεδαίνει Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα. πάρεστι γὰρ ἄφθονον αὐτῷ, Theocritus Idyl. 10. ad finem. ¶ Cum Darius inopia rerum laboraret, reges Scytharum id intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinque ſagittis, vt ex Herodoto retuli in mure *h.* Scythæ Dario regionem ipſorum inuadenti, authore Herodoto, miſerunt auem, ſagittam & ranam. Patroclus verò Ptolemæi imperator (vt tertio hiſtoriarum Phylarchus prodit) Antigono regi ficus virides & piſces magnos miſit, quibus rex acceptis in conuiuio cum omnes addubitarent quid hæc munera ſibi vellent, dixit videri ſibi Patroclum hoc monere, vt vel maris imperium ſibi pararet, vel ficos ederet, Athenæus lib. 8. ¶ Batrachomyomachia inſcribitur iocoſum Homeri poema, quo ille ranarum & murium pugnam deſcribit. Magnes poeta veteris comœdiæ inter cætera batrachos, id eſt ranas ſcripſit. Extat eiuſdem inſcriptionis comœdia Ariſtophanis, vbi Bacchus ad inferos deſcendere fingitur, vt Euripidem aut Æſchylum, alterutrum ſcilicet, qui in certamine apud inferos viciſſet,) ad ſuperos reduceret: & cum paludem Charontis traijceret, ranas coaxantes audire & colludere. In hac fabula Ariſtophanes (vt ſcribit Tzetzes in Varijs 8. 201.) illos irridet qui ſibi ſapientes videbantur, cum veteribus collati planè ſtolidi eſſent. ranas autem appellat, τῷ ἔχειν παῖδας φιλητὰς, κράκτας, ἀχειροβόας, Ἐκείνους μεγαλαυχοῦντας οὐ λογισμῷ καὶ κρίσει, Ἀλλ' ἀλογίστοις ταῖς φωναῖς, τρόπῳ βατράχων λίμνης. Οὕτω κἀγὼ τοὺς φιλητὰς νῦν ἔφην βατραχίδας, Hæc ille ſub lemmate, Περὶ τοῦ, Τὰς σοὺς βατραχίδας φυσιγναθούσας. ¶ Latona puerpera cum à Lycijs ruſticis prohiberetur ne ſitiens ex lacu biberet, nec ſupplex etiam admitteretur, imprecata eis

Scythæ Dario auem, murem, & ranam dono mittunt.

Poemata de ranis.

Fabula de Lyciis in ranas cõuerſis.

Æternum ſtagno (dixit) viuatis in iſto.
Eueniunt optata deæ, iuuat eſſe ſub vndis,
Et modo tota caua ſummergere membra palude,
Nunc proferre caput ſummo modo gurgite nare,
Sæpe ſuper ripam ſtagni conſiſtere, ſæpe
In gelidos reſilire lacus. ſed nunc quoq; turpes
Litibus exercent linguas, pulſoq; pudore
Quamuis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoq; iam rauca eſt, inflataq; colla tumeſcunt:
Ipſaq; dilatant patulos conuitia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur.
Spina viret, venter, pars maxima corporis, albet,
Limoſoq; nouæ ſaliunt in gurgite ranæ,

Ouidius 6. Metam. ¶ Ranæ in comœdia Ariſtophanis gloriantur ſe propter cantum ſuum, & arundines quas in aquis alant, gratas eſſe Muſis, Pani, & Apollini. Ranarum cultores (inquit Philaſtrius in libro de hæreſibus) ranas illas coluerunt, quas ſub Pharaone per iram Dei tunc temporis Ægyptiorum terra emiſit, vt putore Ægyptios defatigarent: inq; eo ſcelere adhuc perſeuerant, putantes Dei iram ex hac vana obſeruantia poſſe placari. Cypſelus Periandri pater, infans adhuc ne occideretur à quibuſdam ad hoc facinus miſſis, à matre in ciſta (κυψέλῃ) occultatus & ſeruatus eſt: vnde poſtea Cypſelus Delphis domum quandam conſecrauit, in qua ad imum palmæ arboris truncum ranæ expreſſæ ſunt: eo quòd deus (Apollo) ploratum eius

Cur ranas coluerint Ægyptii.

Cypſelus ſeruatus ad palmæ truncum ranas expreſſit.

eius in cista latentis inhibuisset, vt lateret, vt refert Chersias apud Plutarchum in Conuiuio septem sapientum circa finem: quid verò ranæ ad Apollinem aut Cypselum faciant, explicaturum se pollicitus, omittit. Cæterum in libro in quo quæritur cur Pythia non amplius carmine respondeat, ranas & hydros sub palma ærea in Corinthiam domum allato anathemate è templo Apollinis Delphici, sculptos conijcit, quia Sol secundum quosdam vapore aquarum nutriri existimetur: vel potius ad ortum Solis significandum. fingunt enim poetæ ex aqua (Oceano) oriri Solem. Apud Magos talparum exta & ranarum euentus fortunatos, nonnunquam magnos casus prædicere crediderunt, Alexander ab Alexandro lib. 5. cap. vicesimoquinto.

Prouerbia. *Rana aquam.*

¶ PROVERBIA. Ranæ aquam, βαβάχῳ ὕδωρ, subaudiendum ministras: Vbi quid exhibetur, quo vel præcipuè gaudet is qui accipit. Veluti si quem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces, aut homini loquaculo narrandi materiam & occasionem subministres. Diuersum ab illo, Βαβάχῳ οἰνοχοεῖς. Rectè accommodabitur, vbi quid datur abundanti. nam ranis affatim est aquæ. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracusios: Οἳ πίνουσι μόνον βαβάχων τρόπον οὐδὲν ἔδοντες. id est, Qui absq; cibo viuunt ranarum more bibentes, Erasmus. Βαβάχῳ ὕδωρ, ὡς γαλῇ στέαρ, ἐπὶ τῶν ταῦτα διδόντων οἷς χαίρουσιν οἱ λαμβάνοντες, Suidas. Quidam Germanicum etiam prouerbium facit, Er gibt den fröschen zu trincken/ Ranis propinat. ¶ Rana gyrina sapientior, Vide supra in C. Rana cum locusta. Impar certamen expressit hac figura Theocritus in Thalysijs, βάβαχος δέ ποτ' ἀκρίδας ὥστις ἐρίζω. addit Scholiastes Græcis ranam dici βάβαχον quasi βοάβαχον, ob vocis asperitatem, Erasmus. ¶ Minus de istis laboro quàm de ranis palustribus, μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἧττον τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βαβάχων: prouerbialis hyperbole qua significamus nihil omnino ad nos pertinere negotium. Rectè dicetur & in obtrectatores, quorum oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Siquidem ranæ tametsi assiduè obganniant, & odiosam illam cantionem iterent sine fine, Βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ, tamen nemo commouetur. Ad hoc facit quòd Origenes Ægyptias ranas dialecticorum & sophistarum garrulitatem interpretatur in decretis pontificijs, Erasmus. ¶ Rana Seriphia in homines mutos, & canendi dicendiq; prorsus imperitos dicebatur. inde natum, quòd Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non ædebant vocem. In hunc modum Collectanea Græcorum prouerbiorum decerpta è libris Didymi, Tarrhæi & aliorum. Totidem verbis Suidas. Et, Βάβαχος Σερίφιος id est, Rana Seriphia. proditum enim est in Seripho insula ranas mutas haberi. Seriphus quidem vna est insularum quas Græci Sporades vocant. Non videntur autem satis conuenire verba Plinij. nam hic ait mutas esse in Seripho, illi negant vocem ædere deportatas in Scyrum, quasi in Seripho vocales, in Scyro obmutescerent. Verum attentius intuenti rem, nihil est absurdi. Seriphus ranas habebat mutas. eas vt rem prodigiosam deportabant in Scyrum, quas cum Scyrij mirarentur esse mutas, præter ingenium ranarum indigenarum, dicebant Βάβαχος ἐκ Σερίφου. ea vox abijt in prouerbium, Erasmus. In Seripho (inquit Ælianus) ranæ prorsus mutæ sunt. si verò has aliò importes, acre quiddam & tragicum sonant. In Pierium lacum, qui non perennis est, sed hyeme tantum existit ex aquis in eum confluentibus, ranas si quis inijciat, silent: alibi tamen vocales. Seriphij de his ranis gloriantur, hoc videlicet fieri munere quodam Perseo diuinitus dato: qui cum rediret cum capite Medusæ, & terram lustrasset permultam, cumq; vt par erat fessus prope lacum illum somnum capere voluisset, ranas strepentes interpellasse: itaque Perseum molestia affectum, à patre Ioue deprecatum fuisse, vt ranas clamare prohiberet: Patrem vero eius precationem exaudisse, ac ranas illius loci perpetui silentij condemnasse. Theophrastus tamen hanc explodens fabulam, (nimiam) aquæ frigiditatem affert causam esse, (vt Tzetzes etiam refert 8. 167.) cur hæ mutæ sint, Ælianus. ¶ Ranis vinum præministras vel infundis, βαβάχοις οἰνοχοεῖς: in eum dicebatur qui id ministraret, quo nihil esset opus ei cui exhiberetur: veluti si quis apud indoctos multa de philosophia disserat. Ranis enim nihil opus vino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæū in Coriano, (ἐν κοριανοῖ,) Ἔρρ' ἐς κόρακας, βαβάχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ. id est, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit. obiurgat enim pincernam, quòd quatuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conijcere, prouerbium in hos quoque conuenire, qui vinum immodica diluunt aqua, ita vt aquam, non vinum bibere videantur ranarum ritu, Erasmus.

Rana cum locusta. *Minus de istis laboro quam de ranis palustribus.* *Rana Seriphia.* *Ranis vinum ministras.*

¶ Germanis peculiaria ex ranis prouerbia. Rana conculcata tandem coaxat. Man trydt oeck ein forsch wol so lange/ dat he quacket: vsitatum apud inferiores Germanos. sensus conuenit cum illo, Furor fit læsa sæpius patientia. Rana in paludem resilit, vel aurea sede relicta: De vorsch huppet wider in den pol/ Wann he ock sethe vp een gulden stol.

Apologus de rana quæ tumescendo bouis magnitudinē æquare conabatur.

¶ Scita fabella est, perrexisse olim peringentem taurum ad aquas restringendæ sitis gratia. Dum verò auidius bellua se aquis inijcit, ranunculos ibi attriuit aliquos. Vnus qui euaserat, peruenit ad matrem, cui fratrum miserabile exitium narrauit, vt à staurofo nescio quo immaniter fuerint exculcati. At illa nimis inscita, nimisq; exoculata, vt quæ filio aliqua volebat videri, tumescere amplius cœpit, ac flatu modo magnitudinem captare, rogans, ecquid tanta foret pernicialis bellua? Cui is, Multo maior, inquit: illa etiamnum inflari plus ac subinde cœpit, cupiens omnino magnitudinem visam exhibere filio. At is frustra conari illam animaduertens: Non si te ruperis (inquit)

par vnquam futura es. Id prouerbij formam habet, (in eos qui sui & domesticæ humilitatis obliti, magna affectant nomina.) Meminit Theocritus in Bucoliastis, Οὔποτε νικασεῖς μ' οὐδ' εἴ τι πάθοις τὺ γ' ἀείδων: quod est, εἰ διαῤῥαγείης, Cælius. Eundem apologum secundo Sermonum Horatius Sat. 3. (vnde mutuatus est Cælius) his carminibus exprimit.

Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,
Vnus vbi effugit, matri denarrat, vt ingens
Bellua cognatos eliserit, illa rogare,
Quantáne? num tandem, se inflans, sic magna fuisset.
Maior dimidio? num tanto? Cum magis atq;
Se magis inflaret. non si te ruperis, inquit,
Par eris. hæc à te non multum abludit imago.

Fabula de rege ranis dato à Ioue. ¶ Fabula Æsopica de ciconica qui à Ioue rex ranis datus fingitur, elegantissimè describitur à Gaspare Heldelino in Encomio ciconiæ. Seruius in Georgicis explicans hoc carmen, *Et veterem in limo ranæ cecinere querelam:* Fabula (inquit) duplex est. nam, vt Ouidius dicit, Ceres quum Proserpinam quæreret, ad releuandam sitim accessit ad quendam fontem. tunc eam Lycij rustici à potu prohibere cœperunt, & conturbantes pedibus fontem, quum contra eam mitterent turpem naribus sonum, illa irata eos conuertit in ranas, quæ nunc quoq; ad illius soni imitationem coaxant. Sed hoc non est valde aptum. nam illud magis insultatio fuerat quàm querela, & pœnam sacrilegij iustè pertulerant. Vnde magis Æsopus sequendus est, qui dicit: Quum Iupiter reges omnibus animalibus daret, & ranis dedisset colendum breuissimum lignum, tunc illud aspernatæ sunt. Iupiter iratus, hydrum eis dedit, qui vescitur ranis, Hæc illæ. Cæterum Probus idem carmen enarrans: In Lycia (inquit) Latona æstu exhaustis vberibus educans Apollinem & Dianam infantes, accessit ad Melam fontem: & quum vellet bibere, prohibuit eam Neocles pastor. Quum autem illa pertinacior esset, prohibuerunt aqua. Itaque deæ numine mutati sunt in ranas.

DE RANIS TEMPORARIIS, VEL ÆSTIVIS.

LATENT hybernis mensibus in terra ranæ omnes, exceptis temporarijs istis minimis, (Germani vocant Reinfröschlin/) quæ pallent in cœno, & reptant in vijs & littoribus. Hæ enim quia non ex semine, quod effundunt mas & fœmina cùm complexu Venereo iunguntur, sed ex puluere æstiuis imbribus madefacto oriri videntur, diu in vita esse non possunt, Georg. Agricola. Plura leges superius in Rana simpliciter capite tertio.

DE RANVNCVLO VIRIDI, SIVE RANA calamite aut dryopete.

A.

Quæ sit rana viridis & calamites. MINIMAM & viridissimam ranam Plinius calamiten (bátrachon) aut dryophyten à Græcis appellari nos docet: quare non sunt audiendi qui calamiten bufonem vel *rospum* vulgò Italicè dictum interpretantur, vt Aggregator: cuius sententiæ Albertus quoque fuisse videtur, ranam rubetam dictam scribens, quòd frequenter in rubis & arundinetis degat: perinde ac si eandem calamiten esse innuat, cui à calamis hoc est arundinibus nomen. Varro luridam ranam dicendo pro calamite videtur accepisse, quoniam psilothrum sit, vt Plinius idemq; Varro affirmant, illud efficacissimum: quanquam & epitheton ranarum omnium putant id poetæ, Hermolaus. Ego verò cum calamites læti & viridissimi coloris sit, luridam ranam non hanc, sed aliam terrestrem venenatam esse dixerim, siue rubetam, siue illam quam mutam dicunt: vtraq; enim luridi coloris & venenata est. Ranis autem venenatis omnibus psilothri vim communem esse existimo. Esto igitur calamites parua vel minima rana viridis, vt Plinius interpretatur. Et de ore pastoricij canis virens exiluit ranula, Apuleius lib. 9. Metam. Ranunculus viridis calamites super arbores corylos frequenter reperitur, &c. Vincentius Belluacensis. Nominat autem ranunculum viridem Marcellus Empiricus quoq;. Dioscorides & alij (vt dicam in G.) simpliciter aliquando ranam viridem vocant, cum addere deberent paruam aut calamiten, distinguendi gratia à maiore illa viridi quæ edendo est: aut certè terrestrem, quoniam maior aquatica vel amphibia est. *Nomina diuersa.* Paruam quidem recentiores aliqui (Andreas Bellunensis,) arboream appellant, quòd arbores scandat. Βάτραχοι χλωροὶ οἱ ἐπὶ τῶν καλάμων γίγνονται, Archigenes apud Galenum de compositione secundum locos libro quarto capite vltimo. Blefaricon, id est ranunculus viridis, Syluaticus. Cuconiones, id est ranunculi virides, Idem. Et alius quidam obscurus, Cucuriones, id est ranunculæ virides. Irici siue ranulæ, Nicolaus. Ranæ paruæ virides, βρέξαντες nominantur à quibusdam, Galenus in opere de simplicibus, per onomatopœiam fortè: aut à præsagio pluuiæ. βρέχειν enim Græcis pluere est: quasi diceret, βρέξει, βρέξει, id est pluet, pluet. Βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ, Aristophani fictitia de Ranarum voce nomina sunt. Vox quidem βρέξας, ad Germanicam Frösch accedit, qua

ranam

ranam in genere ſignificamus. Vbi manum iniicit benignè, ibi onerat aliquam zamiam, Plautus de diuite auaro blandiente pauperi. vbi Scholiaſtes, zamiam id eſt damnum. nam zamiæ dicuntur ranulæ in arbore, quæ niſi detrahantur alios lædunt. Ζημία quidem Græce damnum ſignificat, Dores ζαμίαν proferunt. Rana viridis *racula* (vulgo ſcilicet apud Italos) dicta, Aggregator. *Ranocchio*, ranunculus, Alunnus, Italus. Scoppa grammaticus Italus rubetam interpretatur *lo ranauoto, ranonchia de rubetto*: quæ tamen voces diminutiuæ à rana videntur. Ranas virides paruas Galli *croiſſetz* vulgò dicunt. Syluius. alij *graiſſet* ſcribunt: vide in Rubeta *A*. Alij in Gallia *verdier*, à colore. *Renogle*, Sabaudicè. Laubfröſch/ Germanicè, *Zaba trawna*, Polonis. ¶ Ad ſanguinem ſiſtendum, quidam ex ea rana, quam Græci calamiten vocant, quoniam inter harundines fruticeſq; viuat, minima omnium & viridiſſima, cinerem fieri iubent, Plinius. Et alibi, Venerem concitat iecur ranæ diopetis & calamitæ, &c. Vetus lectio in quodam codice erat, *dryophetes & calamites*: vbi Hermolaus, Scribendum fortè ſit *dryopetes* ſiue *dryophytes*, & calamitæ: quoniam in arboribus, frutetis, arundinetiſque verſentur. vt hoc illud ſit omnino, quod ſuperius *diphthites* mendosè legebatur. Et alibi, Minimam iſtam & viridiſſimam ranam mutam, dryopetem quoque vocari credimus à Plinio, quia inter frutices & arbores verſatur. Sipontinus apud Plinium *diphthitas* corruptè legit. Ipſe dryopetes legerim: vt ſit βάτραχος δρυοπέτης, paroxytonum, ſic dicta ranula quòd ab arbore in arborem quaſi volando tranſire videatur, vt dicam in *C*. vel δρυοπετὴς, oxytonum. quod ex arboribus aliquando decidat (vide in libro de aquatilibus ad finem tractationis de ranis.) aut, ſi quis malit, διοπετής, quòd non nata è terra ſed ex aere delapſa videatur quum in arbore reperitur. ſed διοπετεῖς magis propriè dicentur ranæ quæ portentosè aliquando cum pluuia deferuntur. licebit & δρυοβάτην βάτραχον dicere, quod per arbores incedat, vel eaſdem ſcandat. δρυοφύτην verò quomodo rectè dicamus, & ex Græcæ linguæ proprietate, non video, & ſi Hermolaus ita dici poſſe coniecerit tanquam ab arboribus & fruticibus compoſito nomine. ſed φυτὰ quæuis plantæ ſunt. δρυόφυτον potius dixeris, (vt νεόφυτον,) quæ tamen vox in arbore natum vel natam ſignificabit. Ranam hanc calamiten, in arundinetis ac herbis maximè viuere Plinius ſcribit, mutam ac ſine voce, viridem: à qua diſtinguit alteram paruam arbores ſcandentem, & ex ea vociferantem. Sequuntur Plinium Hermolaus & Sipontinus. Ego verò Georg. Agricolæ ſententiam ſequor, in hæc verba ſcribentis: Rana viridis illa parua, quam Græci calamiten vocant, quòd in arundinetis agere conſueuerit, arbores quoque ſcandit atque in herbis viuit: Græci etiam βρέξαντα vocant, quod ſono ſui generis pluuias futuras prænunciet. Nec enim, vt Plinius à nobis diſſentiat, eſt muta & ſine voce. Vide plura in *C*. Μάντις, rana in hortis eſt, Heſychius & Varinus: ſic dicta fortè quòd voce ſua pluuias præſagiat, ranæ quidem mutæ vatis nomen non conueniret.

B.

Minimum hoc ranæ genus & viridiſſimum eſt, vt ex Plinio iam retuli. Batrachites lapis ranæ viridi ſimilis colore atq; effigie, Plinius: vbi minimum hoc genus, an maiores & aquaticas virides ranas accipiat aliquis, nihil intereſt. Hæc quidem, qua de nunc agimus, vndique viridis eſt, præter pedes & digitos, quorum color ex luteo ruffoque remiſſis mixtus videtur. vnguiculi extremi globulis terminantur. Ego in hac rana diſſecta ſanguinem reperi paſſim, ſed paucum: cor albicans, iecur nigricans cum felle diluto: item lienem & oua aliquot in fine Iunij. *Deſcriptio huius ranæ.*

C.

Ranula hæc viridis inter frutices & arundines: vnde & calamitæ nomen, vt diximus, reperitur. apparet & in hortis aliquando, ſed magis locis ſylueſtribus: quin & arbores ſcandit, præcipuè corylos, vt Vincent. Bell. ſcribit: Vnguibus reptant in altiſſimas quaſq; arbores, Syluius. Arborũ & vitium foliis inſident. *Vbi reperiatur.* ¶ Hyeme in terra conditur. verno tempore ſæpenumero videtur ex terra eminere media, media adhuc in ea latere, Geor. Agric. *Hyeme in terra conditur.* ¶ Vulgus eam volare putat, quoniã arbores & frutices aſcendat, vt inde forſan δρυοπετὴς appelletur. ¶ Eſt rana parua arborem ſcandens, & ex ea vociferans. Plin. Græci βρέξαντα vocant, quòd ſono ſui generis pluuias futuras prænunciet. nec enim, vt Plinius à nobis diſſentiat, eſt muta & ſine voce, Georg. Agric. *Arbores ſcandit.* Arbores aſcendit, & futuras pluuias cantando prædicit, aliis temporibus ſilet, Albert. Super corylis frequenter reperitur, vbi aſſiduè *carabdrion* voces emittit, Vincent. Belluac. Brexantes dicuntur à voce. nam ſub noctem vox earum vnica eſt *brex*, Syluius. *Rauco garrula queſtu*, Serenus de parua rana. *Sero pluuias prænunciat.* Nicander in Theriac. ranunculum viridem ſurdum & mutum cognominat. ¶ Rana calamites in arundinetis frutetiſq; roris linctu victitat, Hermolaus: ex Nicandro, qui ſcribit: ὅστ᾽ ἐνὶ θάμνοις Εἴαει πρασοφύεται μορόεις λιχμώμενος ἔρσην. *Victitat rore.*

E.

Arbores aſcendit, & futuras pluuias voce (cantando) prædicit, aliâs muta, Albertus vt pluribus retuli præcedenti capite. ¶ Hanc ferunt in os canis iniectam, mutum reddere: vnde in Eccleſiaſtico dicatur, Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & quaſi mutus in ore canis auertit correctiones eorum, Vincentius Belluacenſis addens hanc ranam ab hoc effectu mutam dici, quòd voce canem priuet, non quòd ipſa nullam edat: ſed authore nullo ſe munit. Mihi quidem dubium non eſt, quam authores ranam mutam inter venena nominarunt, à calamite (quãquam & ipſa venenata, vt ferunt) differre. Cæterum in citato Eccleſiaſtici loco, circa finem capitis viceſimi, vulgata tranſlatio abſque canis mentione habet, & quaſi mutus ore auertit correctiones eorum. Græcè legimus, Ξένια καὶ δῶρα *Canem in os iniecta mutũ reddere dicitur.*

ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ ὡς φιμὸς ἐν στόματι ἀποτρέπει ἐλεγμούς. Id eſt, *Xenia & munera excæcant oculos ſapientum, & veluti frenum in ore auertunt correctiones.*

G.

Remedia ex rana viridi. Eſt rana parua arborem ſcandens & ex ea vociferans. in huius os ſi quis expuat, ipſamq; dimittat, tuſſim liberare dicitur, Plinius. Iecur ranæ diopetis & calamitæ in pellicula gruis alligatum Venerem concitat, Idem. ¶ Ad oleum ex ranis, quod medici aduerſus articulares dolores calidos laudant, vt copioſè ſcripſimus ſupra in Rana ſimpliciter, Iac. Syluius ranas virides ſyluaticas præfert. ¶ Ranas virides (paruas) *croiſſets* vulgò dictas, manibus viuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes, Syluius. Ad febres hecticas Gaynerius: Ranulas virides quæ in ſiccis locis ſuper arboribus viuunt, quarum ventres lactei (albi) ſunt, capitibus abſciſſis & viſceribus eiectis, in aqua tandiu coques vt caro earum ab oſſibus ſeparetur: deinde admixta farina hordei, vel potius frumenti, cum iure illo & carnibus fac paſtam, qua cibabis gallinas & pullos quibus alendus eſt æger. Vel loco ranarum accipe anguillas, aut quoſuis piſces, & fac ſimiliter. nam pulli ita nutriti mirificè conferunt hectycis, Gaynerius.

Ex ſanguine. ¶ Qui ex ſanguine huius ranunculi remedia tradunt, aliqui ſanguinem appellarunt, alij ſaniem, vel ſuccum, vel humorem. Horus quidem ranam non alibi quàm in oculis ſanguinem habere ſcribit. Viridium ranarum cruor auulſos genis pilos renaſci prohibet, in veſtigia euulſorum inſtillatus, Dioſcorides: vbi ego non virides illas edules, maiores ſcilicet & aquaticas, ſed paruas virides & terreſtres intelligo, quæ veneno non vacant, ideoq; pſilothri vim fortè habẽt, vt & reliquæ venenoſæ ranæ, quamuis huic inter cæteras veneni minimum ineſſe putem. Nuper quidam cum ranunculum viridem aliquandiu in pollice manus geſtaſſet, paulò pòſt illum duriuſculo tumore affectum mihi oſtendit. Crito apud Galenum lib. 1. de cõpoſitione medic. ſec. locos, inter remedia quæ pilos diſperdant, numerat ranarum in viridibus arundinetis degentium cruorem ſiue mucum. Cum aſſereret quidam ſanguinem viridium ranarũ (inquit Galenus de ſimplicium facultatibus 10.5. paruarum ſcilicet, quas quidam *brexantes* nuncupant, ſi euulſis ex palpebra pilis inungeretur, vt in poſterum non recreſcerent prohibiturũ, falſum id comperi facto periculo. poſtea verò ſcriptum à quibuſdam reperi illud ipſum: vt & de ricinorum ſanguine, qui ne ipſe quidem facto periculo promiſſa præſtitit. Papias Laodicenſis apud Galenum lib. 4. de comp. ſecundum locos, euulſis palpebrarum pilis, mox dropace locum irritabat, deinde chamæleonem album tritum cum ranarum ſanguine permixtum illinebat. Plinius idem auxilium (lib. 32. cap. 7.) tradit, ſed pro chamæleone albo lacrymam vitis habet, quod remedium etiam poſtea repetit. Hoc verò loco Papiæ apud Galenum chamæleo albus tritus ammiſcendus, haud ſcio an rectè legatur, quum neq; Dioſcorides, neq; Galenus, neq; Plinius hoc de chamæleone herba tradant. De chamæleonte certe animali Dioſcorides tradit, quòd ſanguis eius æquè vt viridium ranarum pilos palpebrarũ denudet. Sed Paulus lib. 3. idem remediũ ſcribens: Locum verò, inquit, ſtatim ſanguine ranæ per ſe illines, aut cum cinere chamæleõtis albi, Cornarius. Ad ſupercilia piloſa, Chamæleonis ſeu laureolæ radicẽ permiſce cum ſanguine ranæ & vnge locum, Galenus Parabilium 2.109. Pungentes in palpebris pilos vbi euulſeris, inuerſas genas recẽti ranarum aut cimicũ ſanguine illinito, ſinitoq; refrigerari, (exiccari.) vel chamæleõtem album vrito, ac cinerẽ ranarum ſanguine excipito, atq; vſus tẽpore ſaliua diluito, & poſt euulſionẽ pilorum inungito, Aetius 7.67. Et mox, Vel cochlearum carnes cum viridium ranarum harundineta incolentium, vel herinacei terreſtris ſanguine ſubigito, & adiecta atramenti ſutorij commenſurata quantitate exſiccari ſinito, & vtere, cauendo ne pupillam attingas. Sanguis ranarum viridium, & ſanguis *alhalem* (cimicum) prohibet ortum pilorum magis quàm veſpertilionis, Auicenna. Ranunculum viridem comprehenſum acu cuprea pũgito, & ſanguine eius excepto palpebras de quibus pilos tuleris, (vulſeris,) ſubinde continge, nunquam renaſcentur, Marcellus. *Præterea quaſcunq; voles auertere ſetas,* (pilos palpeb.) *Atq; in perpetuum rediuiua occludere tela, Corporibus vulſis ſaniem perducito ranæ, Sed quæ parua ſitu eſt, & rauco garrula queſtu,* Serenus: videtur autem omnino calamiten intelligere, eamq; minimè mutam facere. Ranas quindecim coniectas in fictili nouo iuncis configunt quidam: ſuccum earum qui ita effluxerit, admiſcent lachrymæ quæ ex alba vite emanat, atq; ita palpebras emendant inutilibus pilis exemptis acu inſtillantes hunc ſuccum in veſtigia euulſorum. Meges pſilothrum palpebrarum faciebat in aceto enecans putreſcentes, & huc vtebatur multis (fortè, mutis) variiſq; per aquationes autumni naſcentibus, Plinius. ¶ Et alibi, Ranæ paruæ, quam in oculorum curatione deſcripſimus, ſanies efficaciſſime pſilothrum eſt, ſi recens illinatur: & ipſa arefacta ac tuſa, mox decocta tribus heminis ad tertias, vel in oleo decocta æreis vaſis. Eadem mẽſura alij ex quindecim ranis conficiunt pſilothrum, ſicut in oculis diximus. Varro luridam ranam dicendo pro calamite videtur accepiſſe, quoniam pſilothrum ſit, vt Plinius idemq; Varro affirmant, illud efficaciſſimum, Hermolaus: Ego quidem, vt in *A.* ſuperius dixi, luridam ranam pro rubeta acceperim: omnis verò ranæ venenatæ ſaniem pſilothrum eſſe coniicio. Si quis cum ſanguine ranarum viridium confecerit *azarech*, (auripigmentum, Arnoldus in libro de venenis, (trita, & inde aliquis aurei pondus biberit, retinebitur eius vrina, Raſis. Paruæ ranæ viridis, quæ in arundinetis viuit, humorem corporis deraſum penicillis claritatem oculis inunctis narrant afferre, ipſaſque carnes doloribus oculorum ſuperponunt, Plinius.

Cor-

Corpus ranæ, & maximè pinguitudo eius, facilem facit dentium eradicationem. videtur autem hoc esse ex petrosa (arborea hortulana, vt Bellunensis habet,) & non domestica, Auicenna lib. 2. c. 596. & ex eo Syluaticus cap. 221. inter nocumenta ex rana rubeta. Sed de rana arborea, id est calamite, non de rubeta hæc accipi debere, tum Bellunensis testis est, tum Syluaticus eodem mox capite verba Mesuæi hæc citans: Adeps ranæ viridis quæ habitat in arboribus si linatur super ipsum (dentem) frangit ipsum. Auicenna tamen lib. 4. scribit, eius qui sumpto rubetæ veneno euaserit, dentes excidere.

¶ Est parua rana in arundinetis & herbis maximè viuens, muta ac sine voce, viridis, si fortè hauriatur, ventres boum distendens, Plinius & ex eo Albertus. Videntur autem boues facilius hoc ranæ genus deuorare propter paruitatem eius & colorem herbaceum. Venenatos autem hos ranunculos esse coniicimus, quoniam & aliæ terrestres ranæ venenum continent: & de his ipsis psilothrum esse, & dentes eradicare authores prodiderunt, quod absq; vehementi & venenosa vi non contingeret. Vide infra in rana gibbosa, vbi docemus veteres videri calamiten ranam cum rubeta terrestri muta confudisse. Remedia quidem omnis ranæ venenatæ in rubeta coniungemus. *Venenatum est animal.*

¶ Ad sanguinem sistendum & ranarum illinunt cinerem, vel sanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana, quam Græci calamiten vocant, quoniã inter arundines fruticesq; viuat, minima omnium & viridissima, cinerem fieri iubent, Plinius. Produntur & ex rubeta rana ad sanguinem cohibendum remedia, vt in eius historia dicemus: nec non ex rana simpliciter. Ad alopeciam, Cinerem paruularum ranarum cum molli pice impone, Kiranides. Vide supra in Rana simpliciter. Ranunculos paruos exure, eorumq; cinerem cum pice, sæpe, vsquequo crassa facta sit feruefacta, illine, loco neq; raso neq; prius confricto, Archigenes ad alopecias apud Galenum de compos. sec. locos. Vbi etiam ex Sorano idem remedium legimus, Ranas paruas vstas pici liquidæ tepidæ insperge, deinde neq; præra sis neque præfrictis illine. Et rursus ex eodem ad alopecias, Ranarum vstarum drachmas XVIII. pumicis vsti drachmas XII. (aliâs XV.) sinapis drachmas VIII. nitri drach. IIII. nucum vstarum drach. XXIIII. Item ex Archigene, Cineris ranarum minimarum in ollula vstarum partem vnam, muscerdæ, veratri albi, radicis calami vstæ, piperis albi, singulorũ æquales portiones aceto excipe, & ad præfrictum ac prærasum locum vtere. Vide supra in Rana aquatica *G.* *Ex cinere.*

H.

a. Nicandri Scholiastes ranam (viridem) quam mutam putat, κέρβερον dici ait. ¶ Epitheta. *Rauco garrula questu*, Serenus. Κωφὸς, ἄφθογγος, λαχειδὴς, ἐν δονάκεσσι θαμίζων, Nicander.

DE RANA SIVE RVBETA GIBBOSA, & aliis mutis ranis in genere.

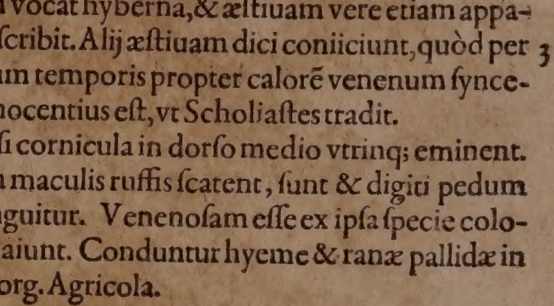
RANÆ genus luridum & terrestre, ac vt ex ipso colore apparet, venenosum mutumq́, in hortis & syluis inter frutices reperitur apud nos, magnitudine quã vulgares aquaticæ ranæ, dorso gibboso vtrinque ad latera eminentibus officulis. videtur autem rubetis ad numerandum. Germanicè appello Gartenfrösch, id est hortensem ranam: aliqui Graßfrösch, id est graminis ranam, quòd in gramine degat. sed eodem nomine alij virides aquaticas à colore nuncupant. Et quanquam Io. Tzetzes in Variis 8. 167. omnem ranam terrestrem mutam esse scribit, gibbosa tamen ista non omnino muta est. nam cum in horto nuper vnam ense persequerer, clamabat etiam antequam feritem. mutas tamen appellare licet, quod vocem (opinor) nisi vis aliqua exprimat, non emittant. Μάντις, rana in hortis, & species locustæ, Hesychius & Varinus. quãquã oxytona apud eos dictio est. Ego ranunculum viridem *mantin*, id est vatem appellari coniecerim, quòd voce sua pluuias præsagiat: muta enim rana vatis nomine indigna videtur. Inuenio & palustrem mutam inter venena hoc est *heliobátrachon*, diuersam à phryno, quoniam & signa & medicinæ variant, præsertim Aetio, Hermolaus. Scribit autẽ Aetius de rana rubeta lib. 13. cap. 54. & mox sequenti capite de rana palustri, non rectè intellectis, vt mihi videtur, Nicãdri verbis, quẽ imitatus apparet. Facit enim Nicand. duas ranas venenatas, primũ rubetã æstiuam palustrẽ & vocalẽ, deinde ranam viridẽ inter arundines degentem

& mutam siue surdam: nam & κωφὸν & ἄφθογγον vocat. Aetius verò rubetæ duas species facit surdam & non surdam, & priorem tantum exitiosam. deinde tertiam addit ranam palustrem. Atqui Nicander, vt dixi, primum statim phrynon, id est rubetam vocans, palustrem & vocalem esse ait, & veneni eius tum notas tum remedia describit, quæ apud Dioscoridem non leguntur. nam quæ Dioscorides habet, à Nicandro ad alteram ranam nempe mutam referuntur. Videtur autem Nicander vtranque ex istis venenatis ranis appellare phrynon, τὸν μὲν θερειόμενον καὶ λιμναῖον: τὸν δὲ ἄφθογγον ἢ κωφὸν λαχειδῆ καὶ καλαμίτην. etsi non calamiten dicit, sed quod idem valet, ἐν δονάκεσσι θαμίζων, id est arundineta frequentans. λαχειδῆ viridem interpretor, (Scholiastes eam vocem non attingit: sed videtur legisse λασειδέος, pro λασίου, propter hæc verba, τοῦ ἀφώνου καὶ δασέως: id est mutæ & hirsutæ. nos quidem rubetæ genus paruum, sed lurido colore vt maiores, pedibus clunibusq; hirsutum nouimus,) quasi λαχανοειδῆ, hoc est coloris oleris & herbacei. Scholiastes tamen rubetæ nomen palustri tantum conuenire ait: mutam verò illam, ranam esse, non rubetam, hoc est ranæ speciem à rubeta diuersam. Itaque Hermolaus Aetium non intellexisse videtur, nec Aetius Nicandrum: Nicander verò in re ipsa errasse, nisi concedere velimus viridem illam paruam, quam calamiten vocant & mutam authores, vsq; adeò venenatam esse: quod tamen hodie vulgus non putat, nec medici ipsi, nec mihi verisimile est: & reuera non est muta. Quòd si de hac sentiebant authores, magnitudinis discrimen addere debuerant, vt alibi solent, ranas virides paruas dicẽdo. Sed vt ea quoq; sit venenata, confudisse mihi veteres videntur ranulam hanc viridẽ terrestrem, cum altera rana terrestri venenata, nẽpe bufone seu rubeta terrestri. sin minus, ostendi cupio vbi nam de terrestri rubeta loquantur. Nam de palustri tantum rubeta scribunt, vt Dioscorides, φρῦνος βάτραχος ἕλειος, &c. *Triplex rana terrestris muta.* Omnino igitur in ea sententia sum, ranam terrestrem mutam vel duplicem esse, vel etiam triplicem: nẽpe bufonem seu rubetam terrestrem, rubetam gibbosam, & ranulam viridem, quæ tamen non omnino muta est, cum instantem pluuiam præsagiat. Tzetzes etiam, vt dixi, ranam omnem terrestrem mutam esse scribit. Ad hæc, non virides solum inter frutices & harundines reperiuntur, sed rubetæ etiam aliquando, & gibbosæ quidem sæpius. Facile igitur confundere has differentias fuit parũ animaduertentibus. Vtcunq; est, nos remedia aduersus omnes ranas venenosas in Rubeta dicemus. Nicandri Scholiastes ranam mutam, hybernam quoq; dici ait, inde colligens quoniam poeta rubetam palustrẽ φρῦνον θερφόμενον ἢ θερόεντα, id est æstiuam cognominat. sunt autem æstiuæ (inquit Scholiastes) vocales & innocentiores, hybernæ verò mutæ & exitiales. Verum Nicander ipse nullam vocat hybernã, & æstiuam vere etiam apparere, ac vernũ tempus voce sua inter algas prænunciare scribit. Alij æstiuam dici coniiciunt, quòd per æstatem venenum ex ea conficiatur: nimirum quòd tum temporis propter calorẽ venenum syncerius fit. nam in calidioribus quoq; locis ranarum genus nocentius est, vt Scholiastes tradit.

Descriptio ranæ gibbosæ. ¶ Ranæ gibbosæ, cuius hic effigiẽ dedimus, duo quasi cornicula in dorso medio vtrinq; eminent. color ei viridis ferè, sed obscurus & subfuscus est. latera maculis ruffis scatent, sunt & digiti pedum ruffi. Dorsum supra thoracẽ paucis maculis nigris distinguitur. Venenosam esse ex ipsa specie coloreq; apparet. Hoc genus à serpentibus in syluis deuorari aiunt. Conduntur hyeme & ranæ pallidæ in hortis agentes, quæ non comeduntur, & mutæ sunt, Georg. Agricola.

DE RANIS RVBETIS TVM PALVSTRIBVS tum terrestribus: Et de remediis contra omnes venenatas ranas.

A.

Diuersæ authorum sententiæ de rubetis. De Rvbetis vel ranis rubetis non omnino conueniunt inter se authores tam antiqui quàm recentiores. nam & in aliis quibusdam discrepant, & in locis in quibus degant assignandis. Nicander & alij medici Græci *phrynon* suum, (sic enim rubetam vocant) palustrem tantum faciunt, (vide plura superius in Rana gibbosa:) Plinius & alij in vtroque elemento rubetam ex æquo viuere scribunt. distinguunt alij, primum in aqua viuere, deinde in terram progredi affirmantes. alij in sicco tantum. alij duplicem faciunt rubetam, vnam palustrem sui generis, & *Duplex rubetæ genus, vnũ palustre aliud terrestre.* diuersam ab ea terrestrem: vnde opinionum variarum differantias sex colligimus. Ego, vt authores conciliem, quosdã vnum tantũ genus cognouisse existimo, siue palustre, siue terrestre tantum: alios vtrunq;. Et inquirendum est, an palustris quædam rubeta semper in paludibus agat: alia verò paludes, siue coacta deficientibus aquis, siue etiã sponte deserat. Ranæ rubetæ in terra & in humore viuunt, Plin. Rubeta vel rubetũ (sed posterior hæc vox Latina non est: Aggregator ranam rubeti dicit ex Kiranide) frequenter inter rubos & arũdineta degit, & tam in aqua quàm in terra ex æquo viuit, Albert. Sunt (*ranæ*) quæ in vepribus tantum viuant, ob id rubetarum nomine, vt diximus, quas Græci *phrynos* vocant,

vocant, grandissimæ cunctarum, geminis veluti cornibus, plenę veneficiorũ, Plinius, in hoc sibi contrarius: cum alibi, vt iam recitaui, in terra & in humore rubetas viuere scripserit. quod ego de minoribus rubetis verum esse puto; grandissimas verò quas bufones & boraces aliqui nominant, terrestres tantum, quamuis non affirmo. Plinius verò grandissimas dicendo, non in rubetarum genere intellexit, quod non distinguit in species, sed simpliciter inter ranas. Iam quòd geminis cornibus hoc genus insigniri ait, id ego non rubetæ propriè dictæ aut bufoni, sed ranæ mutæ illi tantũ quam superius gibbosam nominaui conuenire puto, quæ quidem nunquam in humore degit, non tamen grandissima est, sed communis aquaticæ ranæ magnitudine. Rubeta dicta est, quia in vepribus viuit, quanquam prius in aquis, postea fit terrestris, grandissima cunctarum, geminis quandoque veluti corniculis, vt inquit Plinius, dorsum exasperat, Hermolaus; qui addendo verbum *quandoq;*, fatetur non simpliciter aut omnibus rubetis id conuenire vt Plinius scripserat. Sipontinus etiã in vepribus tãtum & inter rubos rubetam agere prodidit, Plinium secutus. Sic Marcellus Vergilius quoque, Sunt & quæ in sicco agunt ranæ, vt rubetæ & calamitæ. Kiranides phrynon ranam in sicco degentem esse scribit. Ranæ quædam terrestres sunt, quæ in humore etiam degunt, vt rubetæ asperæ & venenosę, lapidem in capite gerentes, Massarius. Is autem asperas dicẽdo rubetas, ab Hermolao deceptus est, cuius in Corollario hæc sunt verba: Miror quamobrem Dioscorides φρῦνον, hoc est rubetam, λεῖον, quod est læuis, cognominari dixerit: nisi quis rubetæ duo genera constituat, lęuis & sine cornibus, ex qua deliburorium venenum, sicut ex palustri quoq; muta conditur, (hoc sine authore scribit: & ego nullam palustrem mutam scio:) & aspera cornutaq; propriè sit buffo, cuius dorsum paulò ante scabrum esse diximus ex Aetij sententia, Hæc ille. Imposuit autem ei, vt video, codex Græcus manuscriptus, in quo λεῖος pro ἕλειος, legit. quòd autem ἕλειος, id est palustris legendum sit, tum ex Ægineta, tum ex Nicandri Alexipharmacis constat. & rectè codices impressi Dioscoridis ἕλειος habent, vt & Vergilius interpres legit, sed perperam transtulit, Rubeta vel muta palustris rana, cum Græcè nihil aliud legatur, quàm Φρῦνος βάτραχος ἕλειος, hoc est, Rubeta rana palustris: Ægineta addit disiunctiuam particulam φρῦνος ἢ βάτραχος ἕλειος, hæc lectio ex Nicandro etiam cõprobari potest, qui pòstquã de palustri hac rubeta vocali egit, mox peculiariter de altera rana muta docet. Cæterũ Aetius 13. 36. de rubeta scribens quæ è palustri terrestris euadit, Exasperat (inquit) & vibrat terga dum spiritu expletur, hoc est cum inflatur per iracundiã. Sed hinc nemo cõiicerit læuem quandam esse rubetam, ab aspera diuersam. φρύνη interdum solo afflatu interimit Ælian. de animal. 11. 11. Rubeta ranæ species est, quæ palustris vitæ conditionem in terrestrem mutauit, vnde & rubeta appellatur, Aetius interprete Cornario. Gręca mihi hæc scribenti ad manum non erant: sed faciunt huc quæ apud Varinum legimus, Φρυνέος pro Φρῦνος, abundãte ε vocali, εἶδος βατράχου, παρὰ τὸ ἐμφερὴς εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους, ἢ ἀπὸ τοῦ φερέσθαι ἀπὸ τῆς λιμνώδους φύσεως ἐπὶ τὸ χερσαῖον, Etymologus. Rubetã poeta bufonem vocat, duo eius genera sunt: altera terrena, quæ in domibus & vepribus agit: altera palustris, quæ sui generis vocem ædit, Georg. Agricola. Nos palustres quasdam & paruas rubetas, (de quibus Agricolam quoque sentire puto,) vocamus Güllenfröttle, id est rubetulas lacunarum (quòd in lacunis & circa sterquilinia reperiantur:) & Mönle, quasi paruas salamandras aquaticas, quòd similiter & venenosæ sint & in aquis degant, colore etiam ventris similes. Hæ semper paruæ sunt, ventre pallido siue citrino, punctis quibusdam discolore; & suo quodam sono vocis vtuntur. nam cæteri bufones terrestres continuatum quendam sonum ædunt *grugrugru*. Hæ fortè RANÆ SCINCOIDES sunt, (quòd scincos aquaticos, siue salamandras aquaticas, vt nunc scripsi, referant,) quas Alexander Benedictus scribit, numerosius quàm par sit enatas, pestilentiæ futuræ aliquando præsagium esse putrificam materiam vberius indicante natura. nisi fortè phrynoides dicendæ sint: Aristot. enim in proble. lib. 1. copiam τῶν μικρῶν βατράχων φρυνοειδῶν annum morbosum futurum significare ait. Rana in paludibus degit: item genus quoddam ranunculi cœnulentũ in dorso, croceis in ventre maculis, quod non clamat nisi post quartam horã diei feruente sole, Albertus. Hoc idem nimirũ genus est bufonis, quod recentiores quidam barbari CORNVTVM vocant, non ab eminentibus (vt in rubeta Plinij) veluti cornibus, sed à sono vocis, quo cornu seu tubam imitatur quodammodo. In Gallis est bufonis genus, quod cornutũ dicitur, à voce qua cornicinẽ refert. colores habet duos, tetrum (luridum seu fuscũ) & croceum. Verno tẽpore prodeunt hæ ranæ, & vocem instar tubarum binæ inuicem emittunt. In sola Gallia vocales, elatæ voce amissa mutæ sunt, Liber de nat. rer. Rana cornuta coloris est (inquit Albert.) cinerei fusci, & crocei in ventre: & moratur in paludibus putridis, frequens clamore. extra Galliã, si quis efferat, vocẽ ædere aliqui negarunt: sed id falsum esse expertũ se Albert. ait, quum per totã Germaniã altissimè clamẽt. Hæc scripserã cum ex agri Tigurini loco iuxta arcem Kiburgam, rubetæ genus paruũ mihi allatũ est, duplo minus ferè cõmuni rubeta, cætera simile, quod iam sub trunco vt illic per hyemem lateret se abdiderat. erat enim initium Septembris. tergo lurido, aspero, ventre ex fusco albicante, oculis aureolis: clunibus cruribusq;, sed præcipuè digitis posterioribus, pilosis. Has ranas alibi nullas aut rarissimas haberi aiunt: vocem eis argutissimam esse, quæ tubæ aut campanæ instar audiatur etiam ex longinquo: degere ipsas non in aquosis sed in aridis locis. Vere vocem suã emittere & æstate: cum vesperi clamant, noctẽ sequentẽ sine pruina futurã certò sperari.

Cur dicta sit rubeta.

Bufo cornutus, à voce quæ instar tubarum editur.

Rubeta minor Kiburgi.

autumno & hyeme non audiri. ¶ Rubeta, id est bufo, Niphus. Buffo à nonnullis *f.* duplici scribitur, quod non probo. Bufo rana terrestris nimiæ magnitudinis, Grammaticus quidam. Inuentusque cauis bufo, Vergilius 1. Georg. Borax (vox corrupta à Græca βάτραχος) species est bufonis, fusci coloris & maxima, ita quòd cubitalis efficitur magnitudinis in terris calidis: & cõsueuit aliquando partum suum super dorsum gestare, lapidem in frõte habet, &c. Albertus. Rubetis aliquando cauda initio est, quam post amittunt: ob id in stagnis cum adhuc pusillæ sunt, mutili ruribus vocantur, Hermolaus. Luridam ranam apud Varronem rubetam intelligo, non calamiten vt Hermolaus: causam dixi in ranunculo viridi *A.* ¶ *Zab* צב, Leuitici 11. R. Salomon interpretatur reptile simile ranæ: alíqui bufonem accipiunt, & nomen ab inflatione factum putant. ego crocodilum interpretor aut scincum, (vide in Crocodilo *A.*) Illyrij quidem hodie ranam omnem *zaba* vocitant, bufonem Hispani *sápo escuérco*. *Koach*, כח, quoque Leuitici 11. variè interpretantur, camæleontem, crocodilum, lacertam, rubetam: vide in Chamæleonte *A.* Triorches, phrynus & ophis (id est buteo, rubeta & serpens,) inter se pugnant, Aristot. hic Albertus habet, Pugnant *frichachys*, & *coronos*, id est coruus aquaticus: tyrus autem aquaticum animal vocatum *trihaue*, deuorat vtrunque istorum: quibus verbis nihil ineptius dici poterat. Auicennæ interpres, vbi de nocumentis veneni rubetæ agitur: Corpus ranæ (inquit) & maximè pingue eius, facilem reddit dentium eradicationem. videtur autem hoc esse ex petrosa, (hic Bellunensis pro petrosa arboream hortulanam reponit,) & non domestica, &c. Auicenna 4.6.2.8. ranas lacunales virides nominat, & marinas rubeas, pro rubetis simpliciter: & mox sequenti capite ranas citrinas, pro ranis palustribus venenatis vt Aetius habet, 13.54. & 55. Et rursus 4.6.5.25. de morsu ranæ marinæ rubeæ, pro rubeta simpliciter ex Aetio 13.36. Mare quidem Hebraica lingua de stagno etiam & palude dicit. rubeas verò interpres fortassis pro rubetis dixerit, vel à viridibus distinguendi causa. Græci rubetam φρῦνον appellant, vt supra ex Plinio & aliis ostendimus. debet autem hæc vox semper penanflexa scribi, quoniam penultimam lõgam habet, non (vt à quibusdam scribitur) paroxytona. *Misoxus*, id est rana terrestris venenosa rubea, Syluaticus. est autem vox corrupta à Græca μυόξος, quæ non rubetam sed glirem significat, vt in Gliris historia ostendi: & à Syluatico ipso alibi *miosos* glis exponitur. Quamobrem errauit etiam Gillius qui in Æliano suo μυοξοὺς (ex Oppiano) bufones interpretatur. Ranam rubetam Nicander φρῦνον θερόεντα, hoc est æstiuam cognominat: vide supra in rana gibbosa. Καπρίας Varino rana simpliciter exponitur: Gelenius noster affinem putat hanc vocem Germanicæ Krott, qua rubetam significamus. Rubeta Italicè nominatur *rospo, botta, boffa*, teste Lucio Scoppa. & à quibusdam *chiatto*, (apud Rhætos qui Italicè loquuntur *chatt*:) vel *zatto*, vt in Longobardia. item *buffo, buffa, buffone*. ab aliis *ramarro*, qua voce Matthæolus Senensis, magis propriè puto, pro lacerto minore vtitur. Ranæ quædam terrestres sunt, vt sunt mutæ, & rubetæ: quæ & racanellæ quasi raniculæ vocantur: & non comeduntur, quoniam sæpius cum bufonibus coëunt, quam ob causam malignæ reputantur, Monachi in Mesuen. Scoppa rubetam etiã *ranauoto*, & *ranonchia de rubetto* interpretatur: quæ voces diminu tiuæ sunt, & fortè ad ranunculũ viridem pertinent. nam & in Gallica lingua aliqui confundunt, crassam vel crassantium. vt ipsi scribunt, (*graisset, ou verdier*,) vulgò dictam ranam, rubetam interpretantes, quæ omnino ranunculus viridis est: rubeta verò Gallicè *crapault* vocatur, circa Neocomum *boug*. Hispanicè *sapo escuérco*. Germanicè Krott, nomen in Heluetia fœmininum, Argentinæ & alibi masculinum: alij scribunt Krote. Terrestrem priuatim vocamus Gartenkrott, id est hortensem rubetam: (licet nonnulli ranam gibbosam supra descriptam sic appellent,) Saxones Quapp. Flandris rana est Puit/ rubeta Padde. Anglis *tode*. Illyrij omne genus ranæ *zaba* vocitant.

De bufone.

Nomina diuersarũ linguarũ & nationum.

B.

De paruis palustribus seu lacunarum potius rubetis, quas & cornutas vocant à sono vocis, præcedenti capite scripsi: vbi etiam cornibus exasperari rubetarum dorsum, quod Plinius scripsit, hactenus mihi non visum dixi: & vnum tantum rubetæ genus, quod ranam gibbosam appellaui, ossibus cornuum ferè instar eminentibus in dorso mihi cognitum esse. Rubeta quæ palustrem vitam in terrestrem mutat, animal est magnitudine nihilo minus testudine parua, Aetius. Similis ranæ est, sed pedibus breuioribus, inertioriq; & turgidiore corpore, Mich. Herus. Color bufoni cinereus pellis densissima viscosaq;, ita vt magnis etiam ictibus non lædatur, Albertus: durissima, vt baculis etiam ægrè vulneretur, Matthæolus Senensis. Bufo quem ipse nuper inspexi, mense Iunio captum iuxta sterquilinium, lurido & fusco seu nigricante colore erat, crassis & deformibus membris, cute maculis & veluti pustulis quibusdam exasperata, torpido & ignauo corpore: maculis nigris, præsertim in lateribus: ventre turgido inflatoq;. cum baculo tangerem & ferirem, aridiusculus sonus ob asperam duritiem cutis, & tanquam ex concauo reddebatur. capite crasso latoq;: dorso plano, non ita eminente vt in mutis illis ranis quas supra gibbosas nominaui. Sub capite circa collum parte prona (id est terram spectante) color pallidus vel subflauus erat. Apocynon appellant ossiculum in rubetæ latere compertum sinistro, quoniam canum impetus inhibeat: nam aliud ad superstitiosos similiter vsus in dextro latere quæritur, vt in *G.* recitabitur. Ibidem dicam de lapide quem bufones quidam in capite gestare falsò creduntur. In Hispaniæ partibus illud præcipuè boracis genus reperitur, quod lapidem

Descriptio Rubetæ.

in fronte portat, Obſcurus. Borax ſpecies eſt bufonis, colore fuſco, maximi, &c. (vt in *A.* retuli,) quæ lapidem in fronte gerit, Albertus. ¶ Bufo animal aſpectu fœdiſſimo, fertur habere cor in gutture, nec facilè interfici niſi per medium guttur transfigatur, Obſcurus. *Cor.* Rubetæ iecur omnino vitiatum eſt, vt corpus quoque eius totum prauo temperamento afficitur, Ariſtot. de part. 3.12. *Iecur.* Iecur ei duplex aſſignatur, vt capite ſeptimo recitabo. Rubeta perquam exiguum habet lienem, Ariſtot. *Lien.* Dicta eius oua ventri ſubdita ſunt, Idem. *Oua.* Pedeſtrium quadrupedes quæ oua pariunt, eodem coëunt modo quo ea quæ animal generant, mare ſuperueniente. habent verò in quod meatus (genitales) contingant, & quo per coitum adhæreant, vt rana & paſtinaca, & reliqua generis eiuſdem, Ariſtot. *Coitus.* ego legendum coniicio, vt rana & rubeta, &c. quanquam Græcè τρυγόνες legitur, id eſt paſtinacæ, pro quo φρῦνοι repono. Rubetis aliquando cauda initio eſt, quam poſt amittunt: ob id in ſtagnis cum adhuc puſillæ ſunt, mutili rutibus vocantur, Hermolaus.

C.

Rubetæ dictæ ſunt quòd ferè in rubis & vepribus degant, quanqum & amphibiæ ſunt, quædam terreſtres, quædam paluſtres tantum, aut maiori ex parte, vt pluribus expoſui ſuperius capite primo. *Vbi degāt rubetæ.* Humida loca & marcida incolit: Solis claritatem odit, nec facilè ſuſtinet. interdiu latet, noctu progreditur, præcipuè per vias tritas ab hominibus, Obſcurus & Albertus. Æſtate incolit ſubterranea & vmbroſa loca, Ponzettus. Interdiu non apparet niſi locis admodum ſolitariis: & non egreditur de terra niſi tempore pluuiæ, Albertus. In terra humida & opaca, & inter ſæpes verſari gaudet, Mich. Herus. Conditur hyeme, Georg. Agricola. ¶ Sub terra habitat, & humore terreno viuit. herbas & lumbricos aliquando comedit, Albertus. *Quibus veſcātur.* Bufo terra veſcitur, idq; pondere & menſura. quantum enim anteriore pede concludere poteſt, hoc illi pro cibo quotidiano eſt. timet enim ne ſibi terra pro cibo deficiat, Author de nat. rer. Dicitur de buffone quòd de terreſtri humido nō edit, niſi quantum manu ſemel capere poteſt, timēs quòd ei tota terra non ſufficiat. ſed hoc à vulgo acceptū eſt, nec vllo experimēto conſtat, Albert. Hinc eſt quod ſuperioris ſæculi (apud Germanos) pictores, auaritiam expreſſuri, mulierē bufoni inſidentē pinxerunt, Mich. Herus. *Auaritia per mulierem bufoni inſidētem expreſſa.* Saluia libenter veſcitur, cuius radix tamen ei letalis eſt, Phyſiol. Rubeta etiā apes interimit. ſubiēs enim aditus aluei, afflat, & obſeruans rapit euolantes. nullo hæc affici malo ab apibus poteſt, ſed ab apiario facilè interimitur, Ariſtot. vide mox in *D.* ¶ Animalia quæ habent ſpiritus ſubtiles & debiles, noctu vident non interdiu, ſicut bufones, Gordon. videtur autē bubones aues nocturnas intelligere, quæ ab Italis & Hiſpanis bufones dicuntur. Credi autem poteſt etiam bufo noctu cernere, quoniam noctu progreditur, interdiu latet, vt aues pleræq; omnes quæ idem faciunt. *Noctu vident.* ¶ Ranæ terreſtres, vt mutæ & rubetæ, non comeduntur: quoniam ſæpius cum buffonibus coëunt, Monachi in Meſuen. Bufo ex putredine vel corruptione terræ naſci putatur, Obſcurus. *Vnde naſcantur.* Ex bufonis cremati relicto cinere bufo viuus regeneratur, nec tantum vnus, ſed etiam plures, Phyſiologus. In Dariene prouincia noui orbis aër inſaluberrimus eſt, vtpote cœnoſa & paludibus fœtidis ſepta: imo vicus ipſe palus eſt, vbi ex guttis mancipiorum dextra cadentibus, dum irrigant pauimenta domus, illico bufones gignuntur: vti alicubi ego ipſe in pulices guttas illas æſtate conuerti, Pet. Martyr. ¶ De voce quam ædant tū paluſtres paruæ rubetæ, tum terreſtres maiores, ſatis dictum eſt ſupra cap. primo. ¶ Goſturdi aues (alaudæ criſtatæ) dicuntur oua in terra parere & rarò fouere: vnde vulgus mentitur hæc à bufonibus foueri, Albertus. Scribit autem author libri de nat. rer. vulgò ferri goſturdorum oua à bufone foueri, & pullos demum excluſos à parentibus curari. ¶ Non ſaliunt rubetæ vt cæteræ ranæ, ſed propter corpus ignauum, turgidum atque iners, & pedum quoq; breuitatem, tardè procedunt. *Inceſſus.* Iratæ tamen aliquādo manifeſtè inſurgunt, & lædendi animo, vt Aetius ſcribit, inſiliunt. ¶ Borax cum tangitur, inflatur, Obſcurus. Rana quæ rubet, deterior eſt. hæc menſe Auguſto os ita occludit, vt neq; cibi potúſue ſumendi cauſa, neq; vocis ædendæ aperiat. *Obſtinatio.* quòd ſi manu vel baculo vrgeas, ægrè tamen aperies, Author de nat. rerum. Itali *ramarro*, id eſt bufoni (ſecundum alios lacerto paruo) ſimilem vulgò dicunt eſſe hominem, qui conceptam iram non remittit antequam ſe vlciſcatur, obſtinatus potius moriturus. aiunt enim bufonem ſi quid in os ei inſeratur, vt ferrum aut aliud quidpiam, id non dimittere, ſed ſubinde mordicus tenere, vt moriatur potius quàm remittat. Itaque auarum etiam hominem & nimium tenacem bufoni comparant. ¶ Vtraq; rubeta (tum terrena tum paluſtris) ſi bacillo ſæpius verberetur, inflato corpore, virus primo è clunibus exprimit, deinde lacteis quibuſdam guttis ſudat, grauiter odoratis & putidis. *Virus.* occiditur autem difficulter, Georg. Agricola. Noſtri humorem illum venenoſum retro eiaculantes rubetas, meiere dicunt, ſed impropriè. nulla enim veſica neq; vrina ranis. Obſeruaui etiam ipſe nuper humorem quendam à rubeta capta excerni. ¶ Rubeta frigidiſſimum eſt animal, Obſcurus: perquam frigidum & humidum, nam niſi abundaret in eis humiditas, corpora earum non augerentur tam cito, Ponzettus. *Frigiditas.* Tota prauo temperamento afficitur, Ariſtot. ¶ Peculiari quadam herba vtitur qua vitam (*viſum*, vt legit Io. Vrſinus) recuperat, ruta verò interficitur, Obſcurus. Saluia delectatur in cibo, cuius tamen radix ei letalis eſt, Idem. Bufo primo aqua perfuſus, & poſtea ſalſus, crepat, & tandem conſumitur vſque ad oſſa, Albertus.

D.

Iracūdia. Rubeta animal est perquam iracundum, & si quid ei obtensum mordicus arripuerit, mori potius quàm remittere velit, vt in *C.* dixi. Verberata sæpe virus è clunibus emittit, & inficit verberantem: Exasperat & vibrat terga dum spiritu expletur, atque ob id ipsum ardentior euadit. ad lędendum itaque & manifestè insurgit, & saltibus interpositum spatium contrahit, raro quidem morsum infligens, verum anhelitum consueuit vehementer virulentum inducere, adeò vt etiam si anhelitu contingat tantum, eos qui propè sunt lædat, Aetius & Auicenna. Inflat se irata, tam proterue audax, vt insiliat quoque proximum, quanquam suspirio se frequentius quàm morsu vindicans, bufo inde vt arbitror à Vergilio & vulgo dicta, Hermolaus. ¶ Rubeta apes interimit, vt ex Aristotele recitaui in *C.* Apibus aquantibus ranæ insidiantur: nec hæ tantum quę stagna riuosque obsident, verum etiam rubetæ veniunt vltro, adrepentesq; sufflant. ad hoc prouolant, confestimq; abripiuntur, nec sentire ictus apum ranæ traduntur, Plinius. Apibus nocent rubetæ & ranæ lutariæ, Ælianus. Expertus sum quòd talpa auidè pascitur bufonibus & ranis. reperi enim talpam quæ sub terra pede fortiter tenebat magnum bufonem: qui iam fugiens è terra totum corpus subduxerat & altam vocem propter morsum talpæ ædebat, sed ranæ etiam ac bufones, (quod & ipsum experimento mihi constat,) mortuam talpam edunt, Albertus. ¶ Bufo nunc cum aranea, nunc cum lacerta, quandoque verò cum colubro, vel etiam cum serpente prælium subit. læsus autem veneno alterius animalis venenosi à plantagine remedium accipit, Physiologus. Cum aranea pugnat & ab ea vincitur. nam cum illa frequenter pupugerit, nec bufo vlcisci se possit, vsq; adeò inflatus turget, vt medius crepet & moriatur, Obscurus. Borax pugnat cum aranea, sicut & serpens. aranea quidem supernè filo suspensa descendit, & cerebrum vtriusuis eorum pungit. bufo autem irascens inflatur, & aliquando crepat ob venenum araneę, Albertus. Accepi ab iis qui spectarunt (inquit Erasmus in Amicitia inter Colloquia) simile dissidium araneo esse cum buffonibus, (quale cum serpēte,) sed buffonem ictum sibi plantagine admorsa mederi. Audies (alloquitur suum congerronem) fabulam Britannicam. Scis illic cōclauium solum consterni scirpis virentibus. Monachus quidam fasciculos aliquot scirporum in cubiculum congesserat, sparsurus cum esset commodum. Is quum à prandio supinus dormiret, bufo ingens erepsit, & os dormientis obsedit, infixis superno atque inferno labro quatuor pedibus. Detrahere buffonē certa mors erat, non amoueri quiddam erat morte crudelius. Quidam suaserunt vt monachus ad fenestram deferretur supinus, in qua ingens araneus habebat telam. Factum est. Mox araneus hoste conspecto filo se librat, & buffoni spiculum infigit, ac filo se recipit in telam. Intumuit buffo, sed non est auulsus. Repetitur ab araneo, magis intumuit, sed vixit. Tertio ictus, abduxit pedes, ac mortuus decidit. Hanc gratiam araneus retulit hospiti suo, Hęc ille. Catus cum bufonibus quoq; pugnare dicitur, Obscurus. Catus serpentes & bufones interficit, sed non edit: & læditur veneno, nisi aquam statim superbibat, Albertus. Rubetam rapit exeditq; buteo, Aristot. item accipiter rubetarius. Et alibi, Buteo, rubeta ac serpens pugnant. ¶ Martion Smyrnęus rumpi scolopendras marinas sputo tradit: item rubetas aliasq; ranas, Plinius. Borax herba peculiari vtitur qua vitam (aliàs *visum*) recuperat, ruta verò interficitur: & odorem florentis vineæ fugit, Obscurus & Albertus. Serpentes quoq; rutam & vineæ florentis odorem fugere legimus. Ciconia bufonem non nisi in magna fame comedit: vnde venenosa bufonis natura intelligitur, Liber de nat. rerum.

Ladendi studium. Rubeta apes interimit. Rubetæ hostes. Talpa. Aranea. Lacerta. Coluber. Serpens. Fabula de Bufone ab aranea interfecto. Catus. Buteo. Sputum. Ruta. Odor vineæ florētis.

E.

Vsus ex rubetis. Carnibus rubetarum in hamum positis, purpuras præcipuè allici certum est, Albertus & Isidorus ex Plinio, qui hoc de ranis simpliciter non de rubetis scribit. Nicander rubetam palustrem in algis clamore suo veris aduentum prænunciare docet. Rubetæ paruæ terrestres cum vesperi suum instar cornu aut tubæ sonum ædunt, noctem sequentem absque pruina futuram certò pollicentur. Bufones cum vesperi è cauernis egrediuntur, magni præsertim & multi numero, pluuiam præmonstrant, Gratarolus.

Prognostica tempestatis.

F.

Bufonum esus. Hispani quidam cum in Beragua insula noui Orbis ad extremam famem redacti essent, ægrotus quidam bufones duos coctos emit pro duabus lineis auro intexto subuculis, quæ aureis Castellanis sex vendi poterant, vt scribit Petrus Martyr lib. 10. Oceaneæ Decadis 2. & rursus circa finem lib. 2. tertiæ Decadis.

G.

Remedia ex rubetis. Rubeta frigidissimum est animal, Obscurus. Saserna in libris de agricultura, si quem glabrum facere velis, ranam luridam (rubetam intelligo, vt dixi in ranunculo viridi *A.*) coniicere in aquam iubet, vsquequo ad tertiam partem decoxeris, eaq; vngere corpus, Varro. Rubetæ sanguis psilothrum est, Kiranides. ¶ Sunt ex recentioribus qui rubeta arida buboni pestilenti imposita venenum mirè extrahi doceant. ¶ Acopon ex rubetis quod omnem affectionem tollit, describitur apud Aetium lib. 12. cap. 44. his verbis, Radicis cucumeris agrestis viridis libras sex, olei dulcis libras sex, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, ceræ, cuiusque sescuncem, ranas rubetas appellatas viuas numero sex. rubetas traiecto per pedis plantam filo in oleum demissas donec flaccescant coquimus: deindè extractis per plan-

Ad podagram sanandam.

tas filo traiectis ranis, syluestris cucumeris radicem viridem concisam iniicimus, atque donec vires suas in oleum transmittat coquimus & excolamus. Postremum liquefacta, itidem percolata, ad oleũ addimus, & in vitro reponimus. Vtere mane & vespere ad podagricos, arthriticos, ischiadicos, & resolutos. Per huius vsum nouimus homines à podagra & chiragra toto corpore distortos, post lauacrum, in tantum conualuisse, vt citra omnem offensionem obambularent. Quandoq; apparauimus, inquit Asclepiades, hoc pharmacum, additis ad hanc descriptionem samsuci libra vna, vnguenti crocini libra vna, opobalsami quadrante, sanguine testudinum numero decem, Hæc Aetius. Simile autem paulò post ex Galeno adscribam. Ab hoc differt quod legitur apud Galenum lib. 7. de compos. medic. sec. genera: Hoc, inquit, vsus vir xysticus, (athleta,) & acopi & malagmatis modo, à toto affectu conualuit. confectio sic habet. Olei veteris Sabini, cucumeris agrestis radicis, ceræ, apochymatis, adipis suillæ veteris, singulorum libras tres. ranarum rubetarum magnarum numero tres, vel si hæ non sint paruarum (nimirũ viridium quas calamitas vocant,) quinque. medullę ceruinæ, aphronitri, sulfuris viui, olei laurini, irini, singulorum vnc. tres. vnguenti malabathrini, sampsuchi, vtriusq; libram. Radices in crassiora frusta sectas, ac in oleum simul cum sampsucho coniectas, supra prunas incoquito. vbi radices inaruerint, humorem exprimito. radices quidem & sampsuchum abiicito: ranas in sportulam textam imponens, huiusq; oras consuens, & oleo expresso committens, rursus vas coopertum igni supraponito, vbi iam satis magnum temporis spatium intercesserit, vt ranæ colliquescant, (contabuerint,) sportula deposita humore expresso abiiciatur. Reliquo oleo liquabilia indito, mouens sine requie. postremo medullam & galbanum (sic etiam Actuarius habet. vnde apparet galbani mentionem & pondus superius omissa) adiungito. Postquam soluta fuerint, ab igne tollito, ac modicè refrigerari permittens, arida tunsa, ac tenuissimo cribro secreta inspergito, mouens assiduè. Tum in mortarium effusis, iterumq; tunsis, malabathrini vnguenti pondo & semissem (pondo tantum, id est libram, vt supra. sic & Actuarius habet) adiungito, & rursus tundito. excepta vase plumbeo vndiq; obturato, vt nihil perspiret, seruato. Vtêris medicamento interim vt malagmate, facta morbi inclinatione, interim vt collinitione. nam pharmaci quod satis est capientes, soluentesq; vnguento, vt cerati liquidi spissitudinem habeat, vtimur, Hucusq; Galenus: ex quo ad verbum eandem descriptionem mutuatus est Actuarius in libro de medicamentorum compositione. Rursus eodem loco apud Galenum habetur & aliud acopum ex rubetis Flauij Clementis simile illi quod superius ex Aetio retulimus. & mox aliud pretiosum & ex multis medicamentis compositum, Pompeij Sabini, quæ breuitatis causa relinquimus. In priore quidem parando oleum diuiditur, ita vt in vna eius parte radices cucumeris agrestis coquantur, in altera ranæ: deinde percolatis iis mixtisque liquabilia adduntur, vt galbanum, terebinthina, cera, medulla. Sunt etiam qui testudinum (terrestrium) sanguinem, & alia quædam adiiciant. Rubetæ quinque miscentur acopo Piscatoris alteri, apud Galenum de compos. medic. sec. genera lib. 2. Rubetæ multæ decoctæ in oleo cum summis thymi ramulis, & pressus & sale (& expressæ & illitæ) per triduum continuè in camino balnei, podagricos sanant, Kiranides. ¶ Ranam rubetam & adipis vrsinæ vncias tres cum olei veteris sextariis tribus in olla rudi ad medias decoquito, deinde colato. hæc vnctio frequenter adhibita, non solum neruos confirmat (arthriticis,) sed & paralysin repellit & reprimit, Marcellus. Ad scabiem equorum: Rubetam occisam cum vino & aqua in vase æneo coquito, & hoc decocto siue liquore (ἰχῶρι) inungito, Eumelus in Hippiat. Græcis. ¶ Rubeta decocta & in aqua potui data, suum morbis medetur, vel cuiuscunque ranæ cinis, Plinius. Et alibi, Omnium quadrupedum morbis capram solidam cum corio, & ranam rubetam discoctas, mederi reperimus. Ranarum cor adalligatum frigora febrium minuit. maximè autem quartanis liberant ablatis vnguibus ranæ adalligatæ & rubetæ. Iecur eius (rubetæ) vel cor adalligatur in panno leucophæo, Plinius. ¶ Ranæ rubetæ occisæ in fumo arefactæ particula, quanta videbitur, in linteolo inuoluta, & ex licio collo suspensa eius cui nares sanguine fluunt, mirè prodest, Marcellus. Audio Fridericum Saxoniæ ducem nostra memoria, ad sanguinem sistendum, bufonem veru ligneo transfixum & in vmbra diligenter arefactũ, inuolutum sindone manu tenendũ dedisse laborantibus, donec intra manum incalesceret, ita sanguinem mox repressum: cuius rei rationẽ non video, nisi quod horror & metus facit, sanguine ad cogitationem de animali tam contrario naturæ hominis refugiente. sed forsan illum qui tenet aut alligatum gerit, quid linteolo contineatur ignorare oportet, vt in plerisque istis superstitiosis amuletis. Bufones hodie suspenduntur aëre vt arefiant, & præsentissimo remedio sistunt omnem fluxum sanguinis, Christophorus Salueldensis. Alij cinerem rubetæ, vt sanguis sistatur aspergi volunt, cui remedio ratio non deest. Vide etiam in Rana G. *Buffo vstus sistit naturæ dote cruorẽ*, Io. Vrsinus: cui Iacobus Oliuarius scholiastes adiicit, nihil melius sanguinẽ sistere. Plin. tamen hanc vim non rubetæ, sed aliarũ ranarũ cineri attribuit: Ad sanguinẽ sistendum (inquit) & ranarum illinunt cinerem, vel sanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana calamite, minima omnium & viridissima, cinerẽ fieri iubent. aliqui & nascẽtium ranarum in aqua, quibus adhuc cauda est, in calice nouo combustarum, cinerem, si per nares fluat, iniiciendum. Corium bufonis & testa testudinis sicca tritaq;, vel etiam vsta, puluere aut cinere fistulis immisso, sanant eam prius mortificatam, Arnoldus in Breuiario 3.21. Et paulò post: Bufo, quantus haberi maximus potest, exentera-

Ad sanguinem narium sistendum.

Ad fistulas sanandas.

tus, totus impleatur radice laureolæ trita & ſtercore gallinæ, & ſale cum vnguento ex althæa commixtis: & ſic in veru aſſetur donec combuſtus ſit, ita vt cum omnibus illis quibus farctus eſt conteri poſſit. Colligenda eſt etiam emanans pinguedo: & de ea quandoq; modicum in fiſtula & de puluere omnium prædictorum ponatur. hoc puluere ruſticus quidam, vt ipſe mihi retulit, omnes fiſtulas in quauis parte corporis abundantes curabat.

Remedia ex cinere bufonum.

Cum mulieris mamilla ob lactis abundantiã ſuppuratur, & cancroſa fit, ac perforatur, tùm caro illa infecta & partes vicinas exedens, hoc modo breui tempore curatur: Bufonem craſſum occide quocunq; modo, & ligno infixum domum portes, & in bilance ponderes, addaſq; eiuſdem ponderis cancros viuos, & in olla rudi vitreata opertaq; & luto munita, ita vt in medio tantum foramen exiguum relinquatur, vrito ſuper pruna mediocri, calore non intermiſſo: & hoc cinere vtitor, Innominatus. Interdum hæmorrhoides tantum dolorem inferunt, & adeò largum ſanguinem profundunt, vt ſæpe totum hominem breui exhauriant. Huic malo Nicolaus Florentinus emplaſtrum ſuperimponit è cinere bufonis, cuius virus (vt & ſcorpionum) aduſtione conſumi ſcribit libro de curandis morbis capite de hæmorrhoidibus. Nam & ſanguinem (inquit) hæmorrhoidum ſiſtit, & dolorem ſedat, & ipſas delet. Hoc cinere ad eundem affectum tanquam ſecreto quodam remedio, vſum eſſe audio Lutetiæ quoq; inſignẽ quendam medicum. Contra venena marini leporis & rubetæ, cinis eorum remedio eſt in aqua potus, Obſcurus. Albertus ſimpliciter horum animalium cinerem remedium eſſe ſcribit contra venenum ipſorum. Podagris articularibuſq; morbis vtilis eſt rubetæ cinis cum adipe vetere. quidam & hordei cinerem adiiciunt, trium rerum æquo pondere, Plinius. Articulis & pedibus prodeſt ranæ rubetæ exuſtæ cinis, cum ſambuci coliculis tritis & ſeuo hircino vetere permixto & decocto, pariterq; impoſito, Marcel. Samonicus paruam ſambucum cum hircino ſeuo (abſque rubeta) ad podagram commendat. Sunt qui equis puluerem ex bufone (vſto nimirum) in oculos albugine aut ſimili vitio laborantes inflent. Puluis bufonis exenterati, combuſti in pignato, pannum oculi corrodit, Albertus de Villanoua. Falconi bufo vſtus in paſtu datur, ſi pennæ eius à tineis exedantur, Albertus. ¶ Ranam recentiores quidam vocant vlcus latum nigricans & peſtilens (carbunculum puto rectius vocaturi) quo boues interdum, niſi curentur, nono die pereunt. curatur autem cuſpide lignea, qua rana rubeta transfixa fuerit vel ſimpliciter, vel etiam in ea arefacta. ¶ Corpus ranæ, & præſertim pingue eius, facilem facit dentium eradicationem. videtur autem hoc eſſe ex petroſa, (arboreà hortulana, Bellunenſis) & non domeſtica, Auicenna & Syluaticus inter nocumenta rubetæ. Vide ſupra in Ranunculo viridi G.

Ex ſanguine.

Rubetæ ſanguis pſilothrum eſt, Kiran. Vide initium huius capitis. alij ranæ viridis paruæ ſanguini hanc vim adſcribunt.

Ex oculis.

¶ Ranæ terreſtris dictæ oculi recipiuntur in vnguentum contra lumbricos numero 59. apud Nic. Myrepſum.

Mira & ſuperſtitioſa de rubetis.

¶ De rubetis ranis quæ in vepribus tantum viuunt, mira certatim tradunt authores. Illatis in populum ſilentium fieri. Oſſiculo quod ſit in dextro latere in aquam feruentem deiecto, refrigerari vas, nec poſtea feruere niſi exempto. Id inueniri obiecta rana formicis, carnibuſque eroſis, ſingula in ſolium addi. Et aliud eſſe in ſiniſtro latere, quo deiecto feruere videatur, apocynon vocari, (Chriſtoph. Salueldenſis Germanicè interpretatur die zacken in krotten:) canum impetus eo cobiberi, amorem concitari, & iurgia addito in potionem. Venerem adalligatum ſtimulare. rurſus à dextro latere refrigerari feruentia. Hoc & quartanas ſanari adalligato in pellicula agnina recenti, aliaſq; febres. amorem inhiberi eo. Sunt qui noſtro tempore, in Anglia præcipuè, non ex lateribus rubetæ os illud ſuperſtitioſum, ſed ex fronte requirant, hoc modo: Rubetam magnam & annoſam per medium ſcindunt, & in myrmecia formicis exponunt, quæ carnes erodunt. ſic oſſibus tantum relictis capitur os frontis, quod in vetulis buffonibus nigricat & prædurum eſt, oſſeæ tamen non lapideæ ſubſtantiæ. Sed quoniam multi falſò credunt verum lapidem in capite buffonis reperiri, quæ de lapide illo apud authores obſeruaui adſcribam.

De lapide quem in capite bufonis reperiri quidam tradunt.

¶ Recentiores lapidem in capite rubetæ haberi tradunt, quem ad dolores ilium geſtatu probent, ſed qui viua ea ſit exemptus, quales vulgò magna etiam copia feruntur anulis. quanquam hunc elici potius quàm eximi viuentibus conſtat, puniceo in panno, cuius plurimum colore delectantur. ita dum ipſi feriando relaxant ſe, capitis onus deponunt, id mox in ſubiectam ciſtam è medio foramine collabitur. alioqui ea eſt aliis inuidiſſima natura, vt lapidẽ eum, niſi tolleretur, reſorbeat, Hermolaus & Maſſarius. Borax, ſunt qui cheloniten vocent lapidem, inuenitur vt aiunt in capite buffonis ſenis ac magni. Braſauolus refert ſe in capite illius animalis inueniſſe, eſſeq; os potius quàm lapidem, (quod ipſe è bufonis capite eduxerit colore ad nigrum inclinante.) Duplex eſt, cauus oſſiq; perſimilis, colore fuſco pallente, & alter qui in oſſe lapidem continet. Verùm os capitis eſt, vt Braſauolus refert, quod vetuſtate concreſcit, quia terra alitur. Sed vires non noui: aduerſus calculum valere putant, ego incertus ſum an prohibeat lapidis generationem. at omnino prohibere non poteſt, neq; omnis. an verò aliquis retardet, dignum dubitatione eſt, Cardanus lib. 7. de ſubtil. Et rurſus, Oriuntur lapides in animalibus duobus modis: altero quidem, frigore, vt in limace, perca, cancris, buffone, & (vt aiunt) Indicis teſtudinibus. Borax ſpecies eſt buffonis, fuſci coloris & maxima, ita quòd cubitalis efficitur magnitudinis in terris calidis: & ſolet aliquando partum ſuum in dorſo geſtare. In huius fronte lapis inuenitur, cuius gratia etiam occiditur. Eſt autem lapis interdum albus, qui præfertur: interdum

fuſcus

fuſcus ſubniger, qui probatur quum in medio habet guttam citrinam: aliâs virulentus, & tempore meo inuentus eſt totus viridis. eſt quando buffonis figura in eo viſitur impreſſa, Albertus lib. 22. de animalibus. Sed paulò aliter citat Alberti verba Syluaticus in Pandectis cap. 435. ex Alberti libro de mineralibus vel lapidibus, ſunt autem hæc: Lapis borax (inquit Albertus) in capite generis cuiuſdam bufonis repertus, duorum eſt generum. Vnus albus aliquantulum fuſcus: & alter ſi viuo adhuc palpitante bufone extrahitur, in medio habet oculum cœruleum. Noſtra quidem ætate extractus fuit vnus è bufone paruus, viridis. Aliquos etiam vidimus in quibus effigies bufonis erat expreſſa, qui de hoc genere dicebantur. vulgo autem *crapodinæ* (*crapauldines* Gallicè) dicuntur. Sordes purgant inteſtinorum & ſuperfluitates, Hæc Syluaticus ex Alberto. Sed Albertus hanc vim expurgandi inteſtina illi tantum generi tribuit in cuius medio oculus quaſi cœruleus apparet, ſi deglutiatur. Et rurſus cap. 469. iterum ex Alberto, Lapis niſe (aliâs nuſe) vt quidam dicunt, è genere lapidum eſt, qui inuenitur in capite bufonis. Sunt autem duo genera: vnus ſubalbidus, tanquam ſi lac (multum) mixtum ſanguini (pauco) fuerit, ita vt lactis color ſuperet: & ideo ſanguinis obſcuras vias (venas) in eo dicunt apparere. Et alius eſt niger: & aliquando pingitur in eo bufo ſparſis pedibus & ante & poſt. Dicunt etiam quòd ſi ambo ſimul includantur pręſente veneno, eos adurere manũ tangentis. probari autem hunc lapidem, ſi cum exhibetur (admouetur) bufoni viuo, bufo eleuetur contra eum, & ore ſi poteſt attingat. Dicitur etiam præſente veneno variũ effici illum qui ſubalbidus eſt. hoc ſimiliter Euax ſcribit, Hucuſq; Syluaticus. Lapis ex capite bufonis ab homine geſtatus veneni malitiam arcet, Phyſiol. Hic lapis cum bufoni viuo & palpitanti extractus fuerit, in medio ſui oculum habere dicitur: Cum autem bufo aliquandiu ante mortuus fuerit, tunc malitia veneni oculus extinguitur, & lapis vitiatur, Liber de nat. rerum. Georg. Agricola libr. 5. de natura foſſilium de brontia, (quam interpretatur bufonis lapidem maiorem:) & de ceraunia, (quam interpretatur lapidem bufonis maiorem læuem) ita ſcribit: Habent etiam lineas eminentes & ſtrias lapides in agris nati, ex quibus eum qui cum tonitruis, vt nunc quoq; credit vulgus, cadit, brontiam vocant Græci, capitibus teſtudinum ſimilem: qui cum imbribus, ombriam. Noſtri ſunt modo ſublutei, modo ſubuirides, modo ſubrubri, modo ſubfuſci, nunc vero variant colore. politi tanquam ſpecula, imagines reddunt. figura ipſis ferè dimidiati globi, rarò oblonga: interdum oui magnitudine ſunt, ſed ſæpius minores. Aliquibus bini ſunt circuli quaſi quidam moduli, (modioli,) à quorum ſuperiori quinæ lineæ eminentes æqualibus inter ſe ſpaciis diuiſæ, procedunt ad inferiorem, quarum ſingulæ vtrinq; ſtriam habent, &c. (has lineas aut ſtrias aliæ aliter habent.) Ceraunia quoq; ex eo nomen inuenit, quòd cum fulmine, vt idem vulgus credit, cadit. nec tantum in Carmania naſcitur, ſed etiam in noſtris agris. caret ſtriis & lineis, atq; in hoc differt à brontia. læuis verò eſt, & nunc rotunda, nunc oblonga: cuius genera coloribus diſtinguuntur. nam alia partim eſt candida & pellucens, partim fuſca, alia nigra eſt, alia rubet, Hæc Agricola. Idem in rerum metallicarum interpretatione, Chelonitidas Germanicè interpretatur minores lapides bufonum, Brontia, (vt inquit Plinius) cum tonitruis cadit, vt putant, & fulmine tacta reſtinguit, ſi credimus. De chelonitide vide plura inferius in Teſtudine *H. a.* Rubetæ ſpecies (inquit Chriſtophorus Salueldenſis) in Gallia & Hiſpania, cornuta, maculis croceis & nigris liuentibus, nomine borax, in capite gemmam fert eiuſdem nominis, quæ aliâs coloris in candido fuſci eſt, vt vidimus: aliâs nigra notulis liuentibus nigris, vt noſtri ſunt bufones, qualem habuimus: quæ magnitudine mediocris fabæ & rotundæ erat. Annulis principum includuntur. nam vbi venena ſunt præſens hic lapis colorem mutat, & quaſi ſudans guttas emittit. (Hoc & de gloſſopetra aliqui dicunt. Indica etiam gemma quæ ſubrufo colore eſt, in attritu ſudorem purpureum emanat, Georg. Agric.) & mirè, quod vidi, expetitur à noſtris bufonibus hic lapis, ita vt ſaltu eum rapere nitantur. congregantur etiam circa eum vbi apponitur in terram. Cæterum an gignatur in cerebro bufonis, vt dracontes vel echites aliorum relinquo iudicio. Aliqui eum naſci volunt ex viſcoſa illa ſpuma, quam bufones verno congregatæ efflant in caput alicuius eximij quaſi regis bufonis. Et noſtri quoq; bufones tales lapides flare dicuntur, Hæc ille. Sed quòd in cornuta dicta rubeta naſcatur, aliorum nemo meminit, cum illa cæteris minor ſit: gemmam verò in maximis rubetis plerunq; reperiri traditur. quod & nuper amicus quidã Italus ad me ſcripſit, his verbis: Inueniuntur quos ipſe vidi, bufones quidam longitudine palmi, (dodrantis,) & ſuprà, qui nunquam ingrediuntur aquas, ſed ruinas veterum domorum, locaque humida & inter ſæpes habitant. ex iſtis extrahitur lapis contra multos morbos, maximè comitialem, commendatus, Hæc ille. Ego planè perſuaderi non poſſum tanta duritie ſolidiſſimum lapidem in animante concreſcere. ſumma enim durities & ſoliditas abſq; ſummis efficientibus cauſis calore aut frigore fieri non poteſt. Tantam verò harum qualitatum vim animalium natura non admittit, intra corpus quidem: quod addo, ne quis ſiliceas marinorum quorundã teſtas obiiciat: itaq; molliores tantum & penè friabiles, hoc eſt qui dentibus non ægrè cõminuantur, in animantibus naſci gemmas veriſimile eſt. Etſi oſſa quædã prædura & λιθοειδῆ, vt medici vocant à ſpecię lapidis, in animalium corporibus naſcãtur, in leone præſertim calidiſſima fera. ſed oſſiũ materia diuerſa eſt & flexilis. Batrachiten veteribus dictam gemmã, non aliam eſſe quàm boracẽ vel crapodinã coniicio, tum nominis ratione, nam à batrachoborax nomen corruptum eſt: & ſi non eſſet, vtraq; tamen à rana nomen habet, cum borax ſit *Batrachites gẽma.*

rana rubeta.tum colorum:de quibus Plinius, Batrachitas (inquit) gēmas mittit & Coptos:vnam ranæ similem colore, alteram ebori, tertiam rubentem è nigro. Et alibi, Batrachites lapis ranæ viridi similis colore atque effigie. Atqui omnes isti colores,& ranæ etiam effigies,in diuersis hodie etiam boracum lapidum generibus reperiuntur. Kiranides batrachiten lapidem phrynon etiam vocat, si rectè legitur: & superstitiosos quosdam vsus indignosque recenseri ex eo memorat. Lapidem ranæ terrestris in capite eius repertum ligato cum diligentia,ac trito(sic habet codex impressus) & appende ceruici ægrotantis hydropici. pertingat autem vsque ad stomachum. & ita æger gratia Dei sanabitur, Nicolaus Myrepsus interprete Fuchsio. Idem Nicolaus borachium (βοράχιον) lapidem nominat in vnguento de citriis ad liuores & lentigines faciei. sed chrysocollam intelligit, quæ hodie etiam vulgò vbiq; *borras* appellatur. Veneni bufonis bezoar(proprium remedium)est lapis inuentus in capite bufonis,qui apud gemmarios vocatur borax,vulgò crapaudina, Petrus Aponensis.Borace gemma tanquam plana & læui,aliqui oculos salubriter demulceri putant.

Ex iecore & liene. ¶ Iecur chamæleontis pilos detrahere cum ranæ rubetæ pulmone illitum Democritus prodidit,Plinius. ¶ Iecur eis duplex esse ferunt, alterum exitiale,alterum antipharmacum, vt infra dicetur. Item ex his ranis lien contra venena quæ fiant ex ipsis,auxiliatur, Plinius & Nicander: cor verò etiam efficacius est,Plinius.

De veneno rubetarum. ¶ Rubetæ ranæ in vepribus tantum viuunt,grandissimæ cunctarum, plenæ veneficiorum, Plinius. Et alibi,Ranæ quoque rubetæ,quarum & in terra & in humore vita, plurimis refertæ medicaminibus, deponere ea quotidie ac resumere à pastu dicuntur, venena tantum sibi reseruantes. Ex quibus verbis colligimus rubetas tum in aqua tum in terra venenatas esse: terrestres tamen (siue in terra nascantur quædam,siue potius semper in aquis primum degant,pòst illis relictis in sicco) multò nocentiores crediderim. Videntur enim humore venena dilui ac temperari. Quanquam rursus aquæ nonnullæ,in quibus rubetæ, minores præsertim, degunt,ita corruptæ sunt, vt venenum ab illis accipere potius, quàm suum in eis remittere videantur. sed venenum etiam veneno permixtum, quod genere differat, vim eius imminuit. Rubeta rana dicitur quæ palustris vitæ conditionem in terrestrem mutauit. hac autem mutatione, similiter vt chersydrus, ægrè curabilem afflictionem eis qui in eam inciderunt,inducit, Aetius. Matthæolus Senensis etiam rubetas terrestres aquaticis magis venenosas esse scribit, & terrestrium illas præcipuè quæ locis frigidis & opacis reperiuntur, vt in nemoribus vmbrosis vallium,& inter arundineta densa. Quanquam autem ille frigidis locis venenosiores esse scribat, non ideo tamen putandum est in frigidis quoque regionibus magis venenosas esse quàm in calidis,sed contra potius.non enim simpliciter in locis frigidis, sed simul opacis densisq; & humilibus versantes ranas deteriores esse scribit,nimirum propter aerem crassum inclusumq;, & transpirationem prohibitam:cuius contrarium ferè in regionibus frigidis accidit. Sed infra etiam ex Nicandro eiusque Scholiaste æstiuas ranas & in calidioribus locis (id est regionibus) veneni vehementioris esse docebo. Rubeta mulieres veneficæ quondam ad veneficia sunt vsæ, Georg. Agricola: (vt vim coeundi, ni fallor,in viris tollerent.) Aspidis morsus si ranam(nimirum rubetam) comederit, insanabilis omnino fit, Ælianus. Apros in Pamphylia & Ciliciæ montuosis, salamandra ab his deuorata,qui edêre moriuntur, Plinius: idem fieri audio si rubetam ederint. Sunt & ranis venena, rubetis maximè, vidimusque Psyllos in certamine patinis candefactas admittentes, ocyore etiam quàm aspidum pernicie, Plinius. *Occurrit matrona potens,quæ molle Calenum Porrectura, viro miscet sitiente rubetam*, Iuuenalis Sat. 1. *Funus promittere patris Nec volo, nec possum, ranarum viscera nunquam Inspexi*, Idem Sat. 3. Iecoris enim rubetarum fibra altera perniciosa esse fertur, altera eius veneno resistere. Rubetæ iecur omnino vitiatum est, vt corpus quoque eius totum prauo temperamento afficitur, Aristot. Rubeta venena habet, sed pauca, Albertus. hoc fortassis in Germania verum fuerit,propter frigiditatē regionis,alibi non item. aut sic scripsit Albertus aliū secutus authorem,qui ranunculū viridem pro rubeta intellexit. sic enim quidam ineptè interpretati sunt. Ἀσπίδα, φρυνόν, ὄφιν, καὶ λαδικέας περίφευγε, Καὶ κύνα λυσσητῆρα (λυσσητὴν potius propter carmen) καὶ πάλι λαδικέας, Suidas in Φρυνὸς ex Epigrammate. Sed apud eundem in litera Λ, legimus λακεδέας, vbi tamen literarum ordo legi postulat λακιδέας per ι. non per ε in antepenultima: Varinus suo ordine posuit λακεδέας,quod non probo. Videtur autem deriuari à recto λακιδεὺς, & eunuchus aut cinædus significari, nefanda libidine attritus. nam & λακίδες dicuntur attritæ aut laceræ vestes, σπαδόνες. Σπάδων eunuchus est: σπαδὼν vero oxytonum, vnde σπαδόνες in plurali, quanquam & σπαδῶνες apud Varinum in plurali legitur, idem quod λακίς. Λαδικέας quidem legi, vt Suidas in Φρυνὸς habet, non placet.nam à δίκη λάδικον formari oporteret, vt φιλόδικον. Λακὶς, τὸ σχίσμα, Scholiastes Aristophanis in Nebulas: vbi poeta διαλακήσασα pro διαρραγεῖσα posuit, & λα syllabam produxit. Et rursus in Acharnenses, Λακίδας, τὰ διεῤῥωγότα ἱμάτια, vbi poeta λα syllabam corripuit hoc versu: Ποίας ποτ᾽ ἀνὴρ λακίδας αἰτεῖται πέπλων. Sed in Nebulis posset etiam διαλακκήσασα legi per duplex κ. à λάκκος. nam & λακκόπρωκτος dicitur, & eo in loco περὶ τοῦ πρωκτοῦ sermo est. ¶ Bufone sale extincto magno, si sal in aqua(aquam) dissoluatur, interula verò seu camisia in ea aqua lauetur, illum qui eam induerit, scabie grauissima corripi affirmant, Cardan. Catus serpentes etiam & bufones interficit

ficit,ſed non comedit,(ciconia etiam rubetis abſtinet præterquam in magna eſurie) & læditur veneno, niſi aquam ſtatim ſuperbibat, Albert. ¶ Rubeta rarò morſum infligit, verum anhelitum conſueuit vehementer virulentum inducere,adeò vt etiam ſi anhelitu contingat tantum, eos qui propè ſunt lædat,Aetius & Auicenna. Apes etiam interimit.ſubiens enim aditus aluei, afflat,& obſeruans rapit euolantes,Ariſtot. Audio rubetas in hortis aliquando iuxta radices plantarũ quarundam, præcipuè ſaluiæ,latentes,veneno ſuo eas inficere.Atqui obſcurus quidam author ſcribit, rubetam ſaluia in cibo delectari,radicem verò eiuſdem letalem ei eſſe.fieri quidem poteſt,vt rubeta non radicem latitans iuxta eam,ſed folia exedendo afflandoq́; venenata efficiat.Rubetæ vt inficiant plantã aliquam, aut animal quod caua earũ ingreſſum propius ipſas acceſſerit,inflant ſe,& contrahunt in ſeſe,& mox tenore illo remiſſo exprimunt eliduntq́; humorem quendam, quo vicina quæq; leuiter aſpergunt & inficiunt,(vulgus eas aliquid permingere dicit,) Hoc modo emiſſione illius humoris,aut etiam ſaliuæ infectas herbas, fraga aut boletos,multos qui guſtarunt, malè affectos conſtat,quoſdam etiam mortuos.Nam ſaliua earũ non minus exitialis eſt quàm napellus,& ſimiliter ſanguis earũ,Matthæolus Senenſis.Fieri poteſt vt etiam perreptando per herbas,tardius enim procedunt, & incubãdo,humoris venenati aliquid relinquant.Huc pertinent Hippocratis verba in epiſtola ad Crateuam rhizotomum:Herbis(inquit)multa reptilia venenum immittunt,& hiatu ſuo internæ ipſarum teneritudini afflictionem pro auxilio inſpirant.Et huius rei ignorantia erit,niſi ſanè nota aliqua,aut macula, aut odor ferus & grauis,rei factæ indicationem fecerit,Hæc ille. Quidam rubetæ venenum inter primi ordinis venena numerant,hoc eſt deterrima & quæ intra tres horas interimant. ¶ Eſt rubetarum genus, cuius non modo potus pernicioſus, ſed illius etiam aſpectus aſpicientibus infeſtiſſimus exiſtit, Ælianus. Et mox,Eius aſpectus hanc improbitatem habet,vt eam aduerſam ſi quis acriter intueatur, & illa contra improbo obtutu ſuo reſpiciat,ac ſuam aſpirationem humano corpori hoſtilem anhelauerit,hominem eo pallore afficit, vt ægrotanti ſimilis eſſe videatur: ac pallor per aliquot dies manet, deinde euaneſcit.Rubetam aſpiciens etiam optimè coloratus aliquis pallore tanquam ictericus afficitur,Philes.Bufo habet viſum peſtilentem, Liber de naturis rerum. Rubeta rana paluſtris aſſumpta tumores ciet,Dioſcor.(φρῦνος βάτραχος ἕλειος,)eſt autem per appoſitionem adiectum,rana paluſtris: Ægineta diſiunctiuam coniunctionem, *aut*, adiecit, quem & Ruellius in transferendo Dioſcoride imitatus eſt, cum ita obſcurior ſenſus ſit, & dubitandi occaſio diuerſúmne an idem animal rubeta & rana paluſtris ſit.Nicander eandẽ facit, cui maior apud me authoritas quàm Aetij diſtinguentis non ſolum nomine, ſed etiam remediis, cum cæteri omnes ferè aut non diſtinguant in diuerſa animalia, aut ſaltem remedia eadẽ præſcribant. Marcel. Vergil. aliter conuertit, Hauſtæ rubeta vel muta paluſtris rana:quem reprehendi ſupra in rana gibboſa,quòd non ſolum à Dioſcoridis verbis recedat, ſed etiam falſa ſcribat,cum nulla paluſtrium muta ſit,nec eſſe tradatur ab authoribus. nam Matthæolus in Italica ſua tranſlatione,Potę ſiue terreſtres ſiue paluſtres rubetæ,interpretans, aliud quidem quàm Dioſcorides dicit,verum tamen,vt videtur,cum vtriſq; eadem remedia conuenire vero ſimile ſit. Et quanquam Dioſcorides eadem remedia hîc tradat,quę Nicander non ad rubetam paluſtrem, ſed ad mutam ranam:ſupra tamen (in Gibboſa) oſtendi, Nicandrum quoq; & alios veteres in ranis iſtis venenatis diſtinguendis erraſſe mihi videri.

Halitus bufonis venenatus.

Aſpectus etiam venenoſus.

¶ Vtcunq; eſt, nos hoc in loco ad quaſuis ranas venenatas veterum ac recentiorum ſcripta congeremus omnia.Primum igitur Dioſcorides: Rubeta rana paluſtris (inquit) aſſumpta, tumores ciet, pallor corpus vehementer decolorat, (quod alij etiam ex ſolo aſpectu eius euenire dicunt,) vt planè buxeum ſpectetur.ſpirandi difficultas torquet,& grauis halitus(fœtor) oris,ſingultuſq́;. inuita interdum genituræ profuſio conſequitur. Adiuuantur autem facilè ſecundum vomitionem multo vini meraci potu,& arundinis radicis binis drachmis,aut cyperi totidem. Breuiter,cogendi ſunt vt vehementi ambulationi & curſui ſe credant,ob torporẽ quo corripiuntur.quinetiã quotidie lauandi ſunt, Hæc Dioſcorides & Ægineta. Rurſus alibi Dioſcorides,Grauis(inquit)odor vomitu regeſtorum leporis marini aut rubetæ veneficia deprehendit. Ranæ rubetæ(inquit Aetius 13.54.)duæ ſunt ſpecies, altera ſurda(id eſt muta,)altera non. Surda autem exitioſa cenſetur. Paſcitur ea in arundinibus roris linctu viuens:& ex eadem venenũ apparatur:Quod qui acceperint,febris comitatur,extremæ partes incẽduntur,frequẽtiq́; anhelatione ac difficili ſpiratione anguntur,&c. vt Dioſcor. Cęterũ facilè opẽ reperiunt,ſi poſt aquæ & olei vomitũ,vinum meracum multum ſumant,aut picem cum vino,(quod remediũ Nicander etiam contra ranã paluſtrẽ vocalem ſcripſit.) Radicem etiam harundinũ in quibus ranæ rubetæ paſcuntur contuſam ex vino bibendam dato, aut cyperum ibidem enatam pondere drachmarum duarũ ex vino. Aut marinę teſtudinis ſanguinem cum leporis coagulo & cumino ex vino præbeto. Porrò dolium inſuper aut furnum igne feruefacito, igneq́; extracto laterem imponito,& ægrum immitti,multumq́; ac diu exudare iubeto. Cogatur autẽ & ad continentem inambulationẽ,&c. vt Dioſcorides. Et mox cap. 55. Qui ranam paluſtrem acceperunt appetitione priuantur, ſequiturq́; oris humectatio,nauſea,vomitus,& oris ſtomachi leuior morſus. Curãtur autẽ vini multi potu cum omnibus quæ calfactoriã vim habent: velut eſt Cyrenaicus ſuccus,laſer,ſilphium, cuminum,piper & ſimilia, Hæc Aetius. Apparet autem eum pleraq; omnia ex Nicandri Antipharmacis

Remedia aduerſus ranas venenatas in genere.

transcripſiſſe, aut certe ab alio qui à Nicandro mutuatus ſit, ſed ordine inuerſo. Nam quæ Nicander remedia præſcribit aduerſus ranæ mutæ venenum, Aetius, vt Dioſcorides quoq; aduerſus ranam paluſtrem, quæ vocalis Nicandro eſt, commendat: notas verò ſeu ſigna quæ Nicander in duobus iſtis ranarum venenis diſtinguit, ipſi ferè confundunt, vt & remedia quædam. Sed audiamus ipſum Nicandrum: Ranæ (inquit, vt nos cõuertimus) venenoſæ duorum ſunt generum. vna æſtiua, altera muta viridis, (λαχειδὴς,) quæ verno tempore inter frutices naſcitur, rorem lambens. Harum æſtiua colorem ceu thapſi inducit, membra accendit, (πίμπρησι:) frequentem ac difficilem reſpirationem mouet, odor oris fœtidus ſequitur. Huic ſubuenies ranæ elixæ aut aſſæ carne, aut pice ex vino propinata. Ipſius etiam rubetæ lien auxiliatur, rubetæ inquam paluſtris clamoſæ, quę inter algas primum ſua voce amœnum ver annunciat. Cęterum ſumpto ranæ mutæ illius, quæ inter harundines degit, veneno, plerunq; buxi color membra obſidet: ſæpe os bileo humore abundat, & ſingultus hominẽ cum oris ventriculi quadam eroſione frequentes concutiunt. Eſt quando genitale ſemen viris aut mulieribus (præter voluntatem) effluit. (Quidam interpretantur, vt in Scholiis legimus: Viros aut mulieres, genitura per corpus eorum diſperſa, ſteriles & infœcundos fieri. Raſis etiam ab hoc veneno in mulieribus conceptionẽ impediri tradit.) Sic affectis vinum merũ propinato copioſum, & vomitum quanquam non nauſeantibus excites. aut in dolio igne calefacto impoſitis ſudorẽ affatim elicias. Item procerarum harundinum paluſtrium radices ſecãs eodem in loco vbi ranæ verſantur, ex vino propines, aut viuacis cyperidis ſiue cyperi: atq; ipſum ſine cibo potuque aſſiduis ambulationibus exicca & defatiga, Hactenus Nicander. Rubetæ venenum collecturi, inquit Scholiaſtes Nicandri, pellem eius pungunt, & ſaniem emanantem collectã cibo aut potui illius quem occidere voluerint, ammiſcent. Et rurſus, Punctæ rubetæ in ſuperficie tãtum, vulnuſculis minimè profundis, in vas non picatum iniiciũtur, vbi aqua eis affunditur, quæ poſtea cibis aut potibus addita, letalis eſt. Si quis ex iis qui malas artes ingenioſè factitare ſciunt, rubetam primo contriuerit, deinde eius ſanguinem ſiue ad vinum ſiue ad aliam potionem admiſtum cuipiam per inſidias bibendum dederit, is ſanè ſine mora perit, Ælianus. Non autem omnis rubeta veneficiis apta eſt, ſed ea maximè quæ calidioribus in locis reperitur. itaq; per æſtatem venenum efficacius ab ea extrahitur, quod Apollodorus è vino propinari ait, Scholiaſtes Nicandri. hinc fortè ęſtiuam rubetam poeta dixit: & nos ſupra in calidioribus regionibus nocentius rubetarum genus haberi monuimus. Ei qui rubetas bibit (inquit Auicenna 4.6.2.8. quanquam interpres eius non rubetas nominat, ſed ranas lacunales virides, & marinas rubeas) accidit obfuſcatio coloris ad citrinitatem tendens, & apoſtematio (tumor) corporis cum mollitie, & aduſtio in gutture ac ore, item difficultas anhelitus, tenebroſitas oculorum, vertigo & fœtor oris. Et quandoque accidit ſpaſmus aut tetanus, aut ſolutio vẽtris dyſenterica, nauſea, vomitus, permiſtio rationis, & ſyncope. Eſt quando genitura & excrementa inuoluntario profluunt. Quòd ſi quis euaſerit, dentes tamen excident, (& capilli, Arnoldus: pili, Raſis.) Curabitur autem, ſi euomuerit à potu olei & aquæ calidæ, aut vini copioſi: & plurimũ exercitatus fuerit, ac ſudauerit in balneo & ſolio calido, & oleis calidis inunctus fuerit. Salubre etiam ei eſt medicamentum diacurcuma, & *lacha*, (*dialacha*, Raſis 8.31.) & quicquid hydropicos iuuat: item vinum plurimum, cum tribus drachmis radicum harũdinis, nec non cyperus, & calamus aromaticus cum vino. Et mox ſequẽti capite 9. quod de ranis citrinis inſcribitur, (ſumptum vt apparet ex Aetij capite de ranis paluſtribus ſupra recitato:) Per has inquit, tollitur appetitus cibi, & acidi fiunt ructus, color corrumpitur: ſuperuenit ſyncope, nauſea, vomitus, & dolor oris ſtomachi: & venter & crura apoſtemate (tumore nimirum) afficiuntur. Curandi autẽ ratio proxima eſt curationi præcedentium ranarum quas lacunales & marinas vocauimus, Hucuſq; Auicen. Borax dicta *ru.* (rubeta) genus ranæ venenoſæ, degit in aquis & in terra, redditq; membrum tactu inſenſibile ac ſtupidum, Arnoldus de Villanoua. Caro ranæ ſicca ſumpta & formicæ magnæ terantur, & conficiãtur cum ſucco ſquillæ: Si quis inde biberit *danich*, incurret pruritum, ſcabiem, & maculas peſſimas. Quòd ſi de rana decollata arida ſumpſerit ad pondus aurei in pulte vinóve longo tempore ab acceſſu mulierum prohibebitur. Et ſi mulier inde aliquid ederit biberítve, impedietur eius conceptio, Raſis. Si quis ſanguinem ranarum viridium ſumpſerit, & confecerit cum eo *azarech*, trita, & potauerit ex eo pondus aurei, retinebitur eius vrina, Idem. Atqui apud Arnoldum in libro de venenis ſic legimus: Eius qui biberit aureum de ſanguine ranæ viridis confecto cum auripigmento, obſtruitur vrina. Pota aqua in quam emiſerit bufo ſaliuam ſuam, vel in qua degit, inflatur corpus vehementer ſicut hydropici: color fit liuidus cum permixta citrinitate: dolor & anguſtia accidit in ſtomacho, œſophago & inteſtinis, &c. vomitus & emiſſio ſpermatis vna hora, demum ſyncope mortalis. Pauci euadunt, atq; ij dentes amittunt propter laxam gingiuis inductam mollitiem: quæ huius veneni proprietas eſt, Bertrutius. Ille cui in potu datus fuerit ſanguis bufonis, patietur difficultatem anhelitus, & cardiacæ accidentia. & ſi quis ſputum ipſius (ſaliuam bufonis) ſumpſerit, vicinus erit morti non minus quàm qui napellum biberit. Cura eſt, vt bibatur ſmaragdi ſcrupulus, deinde intrare corpus animalis quadrupedis magni, vt eſt bos, aſinus, vel mulus, vel equus, idq; repetere aliquoties: deinde theriacæ drachmas duas bibere. Et eius bezoar eſt lapis inuentus in capite bufonis, qui borax vocatur, Hæc Petrus Aponenſis, qui eiuſdem libri de venenis cap. 78. communia remedia contra leporem

mari-

marinum & ranam marinam præſcribit, & infectorum quoq; eadem ſigna. ranam autem marinam in barbarorum & Arabum ſcriptis ſemper rubetam paluſtrem intelligo. Superioribus annis (inquit Ponzettus cardinalis) quidam cepit cãnam, in cuius ſummitate infixus fuerat bufo: & expellens cum ea animalia ex ſuo agro, reuerſus domum, quàm primum incœpit comedere, euomuit cibum quem tangebat: nec ceſſauit donec cibus per manus alterius ei adminiſtratus eſt. Et ita intellectum eſt venenum à canna illa manibus eius inductum: quod cum eſſet craſſæ ſubſtantiæ nec aptum penetrare, cutem ſolum infecit nullo vitæ periculo. Sed neq; anhelando inficit bufo, niſi inflammetur ob iram, vnde fumoſus fit anhelitus: qui ſi craſſus & fœtidus eſſet, vitari poſſet. Saliua quoq; niſi inflammata non inficit: nec poteſt cito inflammari cum valde humida ſit. Quamobrem venefici hoc animal ſuſpendunt, & ſæpe percutiunt baculo. tunc enim ſpuma emanans venenum eſt peſtiferum, ictibus & ira acutum. Eſt autem aliter curãdus qui ſpumam ſumpſit, vel ſaliuam (ſic enim lego) vel ſanguinem, aliter morſus. Nam qui ſpumam vel ſanguinem factum acutum ſumpſerit, poni debet in ventrẽ animalis magni, vt mulæ recens occiſæ. calor enim huiuſmodi cum calore naturali animalium perfectorum conuenit, qui inde auctus fortius reſiſtit: & competit omnibus nimium frigidis venenis: & interdum calidis, ſaltem quantum ad intentionem roborandi vires attinet. Pro antidoto tamen ſolent dari decem grana ſmaragdi triti cum vino, vel oleum balſami cum lacte. Et cum ſentiunt frigus, vtiliter dantur piſtacia, vel piper longum, Hæc Ponzet. Toxicum poteſt aliquando eſſe frigidum, vt ſpuma vel ſanguis botracis ſupercalefactæ, Idem ego verò hoc venenum tota ſubſtantia eiuſmodi eſſe puto, & natura ſepticum, nec vllum propriè dictum toxicum pro inficiendis ſagittis eſſe frigidum: Vide in Lupo *A.* in aconiti mentione. Quòd ſi venenum iſtud rubetæ ab ipſa inflammata ira verberibuſque ſumitur, & ſupercalefacta, vt Ponzettus loquitur, non debet frigidum videri.

¶ Bufones aridi poti, mortis periculum inferunt, Matthæolus.

Particularia remedia aduerſus rubetæ venenũ.

¶ His ſubiiciam particularia quædam contra rubetæ venenum medicamenta, vt apud authores obſeruaui. Contra rubetarum venena auxiliatur phrynion in vino pota, aliqui Neurada appeliant, à radicibus neruoſis, alij poterion, Plinius. (apparet autem ab hoc ipſo contra rubetas auxilio nomen ei factum. Phrynos enim rubeta eſt. Noſtro quidem ſeculo, quod ſciam, ignotum.) Item aliſma, quam alij *damaſonion*, alij *lyron* appellant, foliis plantaginis, anguſtioribus, & magis laciniosis, conuexiſque in terram, aliâs etiam venoſis ſimiliter, caule ſimplici & tenui, cubitali, capite thyrſi, radicibus denſis, tenuibus, vt veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus, naſcitur in aquoſis. Alterum genus eiuſdem in ſyluis, nigrius, maioribus foliis. Vſus in radice vtriuſque aduerſus ranas & lepores marinos, drachmæ pondere in vino poti, Plinius. ¶ Cancri fluuiatiles triti potiq́, ex aqua recentes, ſeu cinere adſeruato, contra venena omnia proſunt, priuatim contra ſcorpionum ictus cum lacte. addi & vinum oportet. eadem vis contra venenatorum omnium morſus, priuatim contra leporem marinum ac ranam rubetam, Plinius. ¶ Cynogloſſus caninas imitatur linguas. Eſt alia ſimilis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua ranis & ſerpentibus aduerſatur, Plinius. Ego iſtam cynogloſſo ſimilem, ipſam eſſe cynogloſſon puto. lappas enim noſtra cynogloſſus fert poſtquam defloruit, in ſummo caule & ramulis. diuerſam forte iudicarunt, qui ſine caule ipſam primo anno toto viderunt, (ſecundo enim demum caulescit) vt ſcribit Dioſcorides. ſimilis error in bechio etiam commiſſus eſt. Plinius tamen caulem cynogloſſo attribuit, libr. 25. cap. 8. thyrſos eius ſemen gerentes memorans. Matthæolus Senenſis cynogloſſum vulgò dictam pharmacopolis, ſecundam hanc Plinij cynogloſſum eſſe putat, lappas ferentem. Dioſcoridis verò cynogloſſum Romæ ſibi viſam, nunquam caulefcere, foliis craſſis, longis, piloſis, in terra radiatis rotæ aut Solis inſtar. ſed forſitan ea quoq; caulem profert, eo tempore non viſa Matthæolo: quod facilius coniicio, quoniam in petaſite etiam ſimiliter ab eo erratum eſt. Sed quod ad remedium ipſum pertinet, idem hoc præſtari puto ſimiliter à quauis anchuſæ, echij aut cynogloſſi bugloſſive radice, vtpote congenerum plantarum tum forma tum facultatibus, ſiccando nempe refrigerandoq́;. quanquam cynogloſſus noſtra, mollibus & catulos redolentibus foliis, nonnihil à reliquarum genere diſceſſit, cum nec ita aculeata ſit, nec ſemen ſimile proferat: & vt ipſe iudico, refrigerando efficacior ſit. ¶ Ceruus dextrum cornu terra obruit, contra rubetarum venena neceſſarium, Plinius. ¶ Ex his ranis lien, contra venena quæ fiunt ex ipſis auxiliatur. cor verò etiam efficacius eſt, Plinius. Splenem quidem rubetæ paluſtris veneno eius obſiſtere Nicander etiam docuit: in Scholiis ὀπτὸς pro σπλὼ malè legitur. Timæus & Neocles medicus rubetas dicunt duo iecora habere: & alterum quidem occidere, alterum alteri aduerſans ſalutem adferre, Ælianus, Philes. Ranarum rubetarum altera fibra à formicis non attingitur, propter venenum, vt arbitrantur, Plin. Rubetæ cinis, ſicut & cinis leporis marini, medicamen eſt contra venenum ipſorum, Albertus. Alius quidam obſcurus, horum animalium cinerem in aqua potum, venena ipſorum expugnare tradit. ¶ Ranarum marinarum ex vino & aceto decoctarum ſuccus contra venena bibitur, & contra ranæ rubetæ venenum, & contra ſalamandras, Plinius. Sunt autem ranæ marinæ Græcorum & Latinorum veterum non paluſtres rubetæ, vt Arabum interpretes transferunt, ſed piſces quidam plani. Vide in Salamandra G. ¶ Teſtudinis marinæ ſanguis cum vino & leporis coagulo cuminoq́; contra ſerpentium morſus, & hau-

sta rubetæ venena, conuenienter bibitur, Dioscorid. Sanguis testudinum terrestrium contra serpentium omnium & ranarũ venena auxiliatur, seruato sanguine in farina pilulis factis & cum opus sit in vino datis, Plinius. ¶ Mirè efficax est contra rubetas quinta essentia theriacalis nostra, nec non oleum nostrum de scorpionibus, quæ supra descripsimus in prologo in hunc sextum Dioscoridis librum, Matthæolus Senensis.

¶ Rubeta si conspuerit hominem, mox pilos omnes amittet ille, Kiranides. Aduersus venenum rubetarum (siue morsu nimirum siue aliter infecto corpore) terra sigillata vera, quæ vulgò terra S. Pauli nominatur, saliua subacta vtilissimè imponitur, Theophrastus Paracelsus.

De rubetæ morsu. ¶ Bufonis morsus venenosus est, vt serpentis, Arnoldus: sicut serpentis secundi ordinis, Albertus. Pessimus est bufonis morsus, & insanabilis efficitur, Obscurus. Membra stupore afficit, Ponzettus. Catus cum bufonibus quoque pugnare dicitur: quorum licet venenatis aculeis (fortè dentes eorum sic nominat) impugnetur, non tamen necatur, Obscurus. Rubeta dum spiritu expletur exasperat & vibrat terga, atq; ob id ipsum audentior euadit, (audentius inuadit.) ad lædendum itaq; & manifestè insurgit, & saltibus interpositum spatium contrahit, rarò quidem morsum infligens, sed anhelitu (suspirio, Hermolaus) virulento inficiens, Aetius 13.36. Dentes cum inflixerit, negant morsum remittere, vt & salamandram: & si auellatur, letale esse. itaq; relinquendam aiunt à morsu pendentem. Lege supra historiam in *D*. Qui à rubetis læsi (morsi) sunt, his omne corpus intumescit & diffinditur, ac citò omnino pereunt. Porrò quæ opem auxiliarem his ferre possunt, ex vniuersalibus & communibus antidotis ac epithematis huc transferantur, itemq; & reliquis quæ ad curationem pertinere videbuntur, Ibidem: ex quo loco Auicenna etiam transtulit 4. 6. 5. 25. Ex morsu (inquit) rubetæ apostema magnum accidit, & interitus velox. Curatio autem adhiberi debet per theriacam magnam, & huiusmodi (communia remedia.) Lac muliebre contra morsum ranę bibitur stillaturq;, Plinius. Damasonium morsis à rubeta prodest, Dioscor. Eryngij radix illinitur plagis (venenatis,) peculiariter efficax contra chersydros ac ranas, Idem. Bufones etiam morsu suo, quanquam non profundo, venenum immittunt, Matthæolus. Morsis à bufone sufficit dari de osse quod etiam in latere dextro capitis eius reperitur, Ponzet. Atqui Plinius, qui solus huius officuli mentionem fecit, non in dextra rubetæ capitis parte, sed simpliciter in dextro latere contineri scribit, nec vllam vim contra huius animantis morsum ei attribuit. Decepit fortè Ponzettum quod Aponensis scripsit, lapidem in capite bufonis repertum præcipuum contra eius venenum esse remedium: constat autem non lapidem, sed ossa tantum in eius capite reperiri, vt supra docuimus.

De humore rubetæ quem quidam vrinam eius vocant. ¶ Vulgus nostrum humorem quem inflata irataq; rubeta emittit, vrinam eius vocat: & permictum illum dicit, qui eo aspersus fuerit. De hoc veneno etsi iam superius sparsim egi, hîc tamen priuatim quædam commemorabo. Cutim sic infectam putrescere aiunt, & difficulter sanari. Rubeta tum terrena tum palustris, si bacillo sæpius verberetur, inflato corpore virus primo è clunibus exprimit lõgius, deinde sudat: cuius sudoris lactei guttę admodum grauis & putidi sunt odoris, ac cum occiditur ferè opij, Georg. Agricola. Lacteus quidem veneni humor est in salamandra etiam & lacertis aquaticis, forsan & terrestribus. Itaq; ob colorem spumam aliqui (vt Ponzettus) hoc venenum vocant, fortè & saliuam eandem: nisi ea oris propria videatur. Si rana saliua sua oculum asperserit, præcipuum est remedium in lacte muliebri, Plinius.

De mulieribus quæ bufones & similia animalia pepererunt. ¶ Mulieres aliquando vnà cum fœtu humano pecus etiam concipiunt: sic enim Cælius Aurelianus & Platearius nominant: & interdum ranas seu bufones, & lacertos, aut similia eis animalia. cuius quidem monstrosæ conceptionis causam aliis inquirendam relinquo. Notandum (inquit Platearius in capite de retentione menstruorum) quòd ea quæ valent ad menstrua prouocanda educunt & secũdinam, & bufonem fratrem Salernitanorum, (sic & lacertum Lombardorum fratrem aliqui nominarunt) Notandum etiam quòd mulieres Salernitanæ in principio conceptionis, & maximè quando debent fœtus viuificari, prædictum animal nituntur occidere, bibentes succum apij & porrorum, Hæc ille. Mulier quædam recens nupta, quum omnium opinione prægnans diceretur, loco fœtus, quatuor animalia ranis simillima peperit, & optimè valuit: sed postea circa pectinem dolorem sentiebat, quē paucis adhibitis remediis sedauimus, & pulcherrimè viuit. Similiter mulier alia quum puerum optimè peperisset, inter secundas animal ranæ simillimum eiecit, & ipsa & puer pancraticè habent. Mercatoris quoq; cuiusdam vxor abortiuit, & altero post abortum die simile animal peperit, vt multis aliis euenisse vidimus, præcipuè Anconitanis. Debet autem animal hoc inter molæ genera adnumerari, Amatus Lusitanus in Curationibus suis cap. 27. Idem in Heluetia euenisse mulieribus quibusdam audio, sed rarius.

De bufonibus in quorundam intestinis repertis. ¶ Cæterum in ventriculis quorundam aut intestinis bufones reperiri, facilius reddi ratio potest. videtur enim fieri id aliquando posse genitura ipsorum, vno aut altero ouo scilicet à cõtinua illa ouorum serie separato, cum potu aquæ hausta. Quanquam enim in terra & aquis bufones ex putredine nascantur, in corpore tamen humano id fieri posse non est verisimile. nam lumbrici quidem intus ex putredine nascuntur, sed non tam corrupta & praua qualem generandis bufonibus subiici oporteret. & lumbrici nihil ferè quàm carnei sunt, vt facile ex putredine quauis generentur, bufonis

verò

verò cōrpus variis membris, organis, & offibus cōſtat, vt id niſi hauſta genitura in homine naſci non credam. Ea verò cum hauſta fuerit in potu facile ventriculi villis adhæret propter ſubſtantiam viſcoſam & tenacem. non concoquitur verò neq; vincitur à vētriculo, cum naturam noſtræ prorſus contrariam habeat, à qua tamen venenum fortè in corpus non diſpergitur, quoniam pellicula continetur tum ouum, tum multò magis cum ex eo animal naſcitur, & in ventriculo manet, & meliore intus ſucco nutritur à prima ſtatim origine. adde quod minus veneni in genitura quæ in aqua fuerit eſſe veriſimile ſit, vt in ipſis rubetis aquaticis minus quàm in terreſtribus: & inſuper vicinitatis partui ratione. quo grandius enim animal quodq; venenatū ſit, eò magis ſiccefcit, & ſyncerius venenum habet. itaque in regionibus calidis & ſiccis, non tam caliditatis puto quàm ſiccitatis ratione, aut certe vtriuſq; pari, vehementiora animalium venena ſunt. quod ſi minora tenerioraq; animalia, vt pote humidiora, minus noxia ſunt, genituram ipſam quantum fieri in cuiuſq; genere poteſt minimè noxiam eſſe oportet. Neq; hoc tamen prohibet quin animalium quorundam, (in genere ſerpentium, lacertorum & inſectorum,) oua interimere poſſint: cum quorūdam adeò intēſum ſit venenum, vt quamuis per gradus aliquot imminutum adhuc interimat, tardius tamen. Bufonum verò venenum cum non ſit vehemens, in noſtris præſertim regionibus frigidis & humidis, minus mirum fuerit veneni illius quod genituræ ipſorum ineſt vim tam debilem eſſe vt multo tempore ſuperſtes homo durare poſſit. quod quidem etiam in aliis quibuſdam venenis ſepticis ex plantis contingit, vt aconito: ſic enim temperari poſſunt à maleficis, authore Theophraſto, vt lōgo poſt tempore interimant. Etiamſi verò quod genituræ ineſt venenum minus eſſe dixerim, grauida tamen animalia venenata, eo tempore quo oua aut fœtum geſtant nocentiora ſunt: non quòd ab ouis fœtúve veneni aliquid accipiant matres, ſed quoniā ſi quid boni & dulcioris ſucci habent alendo fœtui cōmunicant, vnde corpus eorum ſiccius manet, & deterior tantum ſuccus eis relinquitur. Sed hæc fortè intēpeſtiuius, cum in eo ſermone qui in genere de animalibus venenatis inſtituitur, tractari deberent. ¶ Natos quidē in corpore bufones, hoc potius quàm ranarum nomine dici puto, quòd colore ſint lurido: & veriſimile eſt à ſumpta etiam ranarum in potu genitura, ranas in corpore natas, & forma nonnihil, & colore præcipuè, à ranis quæ in ſuis aquis naſcuntur differre, propter alienam nutrimenti & quo continentur loci naturam, aeriſq; & Solis priuationem: itaque ranas etiam intus natas bufones appellari. Interim tamen non negārim verorum etiā bufonum genituram aliquādo hauriri, & veros inde bufones naſci. non mirum autem poſſe eos ita incluſos viuere, cum alioqui etiam in cauis latere ſoleant, & hybernos menſes abditi exigere: & aliquando ſaxis etiam incluſi viui reperiantur. Raro enim pulmone genus omne ouiparum eſt, nec tantum reſpiratione indiget quantum viuiparæ animantes. ¶ Ad bufones in ventre natos: Serpentem exenterato, caput & caudam ad duos digitos amputato. reliquum corpus in fruſta aliquot ſecato, in aqua elixato, & pingue ſupernatans ſorbeto, ſic bufones vomitu reddes. hoc remedium repetes, donec omnes euomueris. Poſtea medicamentis reſtaurantibus & aromaticis vtitor, Liber quidam Germanicus manuſcriptus.

H.

a. Rubeta inflat ſe irata, tam proteruè audax vt inſiliat quoque proximum, quanquam ſuſpirio ſe frequentius quàm morſu vindicans, buffo inde, vt arbitror, à Vergilio & vulgo dicta, Hermolaus. ¶ Καρφύκτοι, rubetæ, φρῦνοι, apud Rhodios, Heſychius & Varinus. accedit nonnihil hæc vox ad Gallicam *crapaude*. φρῦνος ſcribi debet, vt ſit vox penanflexa, non paroxytona neq; oxytona, vt quidam ineptè ſcribunt. Nicander & alij penultimam rectè producunt: quare cum acuto ſcribi non poteſt. φρυνέος etiam in Etymologico & apud Varinum legitur pro rubeta, παρὰ τὸ ἐμφερὴς εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους βατράχους, ἢ ἀπὸ τοῦ φέρεσθαι ἀπὸ τῆς λιμνώδους φύσεως ἐπὶ τὸ (fortè τόπον) χερσαῖον. Item φρυνίον, & φρυν, τοῦ φρυνὸς in Lexico Græcolatino neſcio quàm rectè. φρύνη in fœminino genere apud Nicandrum, poeticum tantū videtur. vſurpat tamen Ælianus quoq; de animal. 11. 11. φρυνίσκος pro φρῦνος reperitur apud Galenum libro ſeptimo de compoſ. medicaminum generalium, in mentione acopi ex rubetis. ipſe quidem erratum ſuſpicor, quum ſæpius ibidem φρῦνοι non φρυνίσκοι (quod ſemel tantum ſcribitur) nominentur. Chryſippus philoſophus tradidit phryganion adalligatum remedio eſſe quartanis. quod eſſet animal, nec ille deſcripſit, nec nos inuenimus qui nouiſſet. demonſtrandum tamen fuit à tam graui authore dictum, ſi cuiuſquam cura efficacior eſſet ad inquirēdum, Plinius. Ego non aliud animal à Chryſippo quàm rubetam indicatum puto, quoniā & nomina vicina ſunt phrynion & phryganion: & fortè vt Latini rubetam dixêre, quod inter vepres & rubos degat, ſic Græci quidam phryganion à phryganis id eſt virgultis minoribus, quæ aliqui ſuffrutices nominant, alij per ſyncopen phrynion & phrynon. Conuenit & remedium. Nam vt Plinius ipſe alibi ſcribit, Rubetæ ablatis vnguibus adalligatæ quartanis liberāt. iecur etiā eius vel cor adalligatur ad quartanas, item oſſiculū è dextro eius latere. Eſto igitur phryganiō Chryſippi rubeta, quoniā certius aliud adhuc nemo docuit. φρῦνος, βάτραχος ἢ παχύς, Heſychius: ſed forſan ἢ coniunctio tolli debet, aut pro ea legi articulus ὁ. vt ſenſus ſit, rubetam, craſſam & turgidam ranam eſſe. φρῦνος ὁ ἀδιάπλαστος βάτραχος, Suidas. videtur autem error. adiaplaſtos enim informem ſignificat, qualis rana, nondum ſcilicet in membra & pedes digeſta, γύρινος vel γύεινος non φρῦνος vocatur. Et ſanè grammatici γυρίνους interpretantur βα-

Synonyma.

παχὺς ἀδιάπλαστος, vt ſcripſi in Rana C. Si quis tamen adiaplaſton hic ſimpliciter pro craſſo & inarticulato accipiat, permittã illi, ſed ſic vt impropriè ita accipi moneam. φρῦνος quidem pro γέρινος facilè ſcribi ab imperito aliquo potuit: nec obſtat authoritas Lexicorum Græcorum, cum & alia ſimilia errata in eis deprehendantur. Petrus de Tuſignano barbarus ſcriptor, buffonem, quem & bubonem nominat, inter peſtilentiales abceſſus numerat, vt batrachion quoque. ſed hoc à materia venenoſa excitari ait, bubonem non item: quem ridiculè buffonem nominari putat, quoniam vt animal huius nominis continuò ſtet. ſic enim loquitur.

¶ Epitheta. φρῦνος θερειόμενος, θερόεις, λιμναῖος, πολυηχής, apud Nicandrum. Lurida rana apud Varronem, vt coniicio, rubeta eſt. Poſſunt quidem ranarum quædam epitheta etiam rubetis attribui, vt turpis, paluſtris, rauca.

Homonyma, & deriuata.

¶ Phrynion frutex eſt, qui aliâs *poterion*, apud Plinium & Dioſcoridem, &c. ſic dictus quod aduerſus rubetarum venena auxilio ſit, vt ſuperius in G. ſcripſi. Idem nomen etiam paronychiæ apud Dioſcoridem attribuitur. Quidam Germanicè herbam quam vulgus medicorum cotulam fœtidam nominat, **Krottendyll**, id eſt anethum bufonum appellant, cui ego nihil cum bufonibus rei eſſe puto: & fictum Germanicum nomen à ſimili Latina voce cauta vel cotula: & ſimiliter ſimillimam ei, niſi ſuaui odore differret chamæmalum, **Krottenkraut**, id eſt herbam bufonum aliqui vocant. Harum ſimilitudinem in floribus parthenium repræſentat, quam Hetruſci olim cautam vocitabant, vt inter nomenclaturas Dioſcoridis legitur. Sed in quibuſdam Heluetiæ locis herbam botryn appellant **Krottenkraut**: nimirũ quod foliis circa radicẽ priuſquam cauleſcit ſeſſilibus terræ incumbat: niſi fortaſſis à rubetis etiã appetitur in hortis vbi ſeri aut ſponte naſci ſolet. Noſtri etiam lactariã quandã herbam, quæ tithymalis adnumerari poſſit, minimã in eo genere, denſam & fruticoſam, locis cultis prouenientem, **Krottenkrut** nominant: quæ veterũ chamæſyce videtur. Chamæbatum aliqui **Krottenbeere** vocitant, alij ſambucum aquaticam eodem nomine. Sunt qui linariam vulgò dictam, Germanicè **Krottenflachs**, id eſt linum rubetarum interpretantur. Ruellius de nat. ſtirpium 3. 112. tertium genus ſideritidis à Gallis vulgo *herbam terrenam* vocari meminit, à nõnullis *crapodinam*, quòd bufonis modo ſemper ſeſſilis humi reſideat. Cicutam nonnulli **Krottenpeterle**, id eſt petroſelinum ſeu apium bufonum dicunt, vt Laur. Friſius annotauit. *Garab* eſt arbor ſuper quã generatur borax, Vetus gloſſograph. Auicennæ. intelligit autem per vocem borax lanam xylinam ſiue goſſipium, quæ à nonnullis vulgo *borra* nominatur.

¶ Φρυνολόγος ἱέραξ, id eſt rubetarius accipiter vocatur, qui rubetis inſidiatur vt deuoret. ¶ In littoribus Oceani Gallici *crappam* quaſi *crappaudam*, id rubetam nominari audio piſcem quem accolæ Balthici littoris *torſch* vocitant, cuius corpus totum in capite & cauda eſt. (Hunc poſtea cognoui ranam piſcatricem eſſe.)

De tribus bufonibus Gallorum regum insigni.

¶ Veteres (hoc eſt ſuperioris ſæculi apud nos pictores) ad denotandam auaritiam, mulierem bufoni inſidentem pingebant, (cæcam, cor manu comprehenſum rodentem,) quòd bufo licet totus in terra occultetur, non ſatis tamen terræ in cibo abſumere auſit, Mich. Herus. Gallorum reges inuenio olim inſigne regni habuiſſe tres bufones nigros in ſpatio flaui coloris: poſtea verò Clothoueum tria lilia aurea in ſpatio cæruleo tanquam cœlitus tranſmiſſum inſigne vſurpaſſe. Troiani Ilio deſtructo traiecto mari circa Mæotin habitarunt: vbi cum à Gothis infeſtarentur, Marcomirus rex eorum cum reliquis populi præfectis, nouam & quietiorem ſedem quærere ſtatuit. Et cum oraculo moneretur vt locum illum adiret vbi Rhenus in mare illabitur, à maga etiam Alruna nomine ad profectionem illam ſuſcipiendam impulſus eſt. Effecit enim mulier illa arte ſua vt noctu appareret regi Marcomiro ſpectrum quoddam triceps, aquilæ, bufonis & leonis capitibus: ex quibus aquila his verbis eum allocuta eſt: Genus tuum ô Marcomire opprimet me, & conculcabit leonem & interficiet bufonem. Quibus verbis ſignificauit futurum, poſteros eius Gallis Romanis & Germanis imperaturos, Munſterus.

¶ Propria. Phrynis, cytharœdus Mitylenæus. Phrynichi duo Athenienſes tragici, tertius comicus, quartus ſophiſta Bithynus, quorum omnium Suidas meminit. Apud eundem Φρυνίων proprium viri nomen. Phryne, meretrix olim famoſa. Euſtathius Iliados χ. interpretans, Phrynẽ meretricem alteram Theſpicam fuiſſe ſcribit: alterã Seſtum cognomine σηστὸν, διὰ τὸ ἀποσήθειν καὶ ἀποδύειν τοὺς αὐτῇ συνόντας. Alij verò, inquit, Phrynen alteram κλαυσίγελων cognominatam ſcribunt, alterã Saperdion. Mneſarete aurea fuit Delphis, ea ſcilicet quæ Phryne cognominata fuit propter pallorẽ, Plutar. in libro Cur Pythia non amplius carmine reſpondeat. Phrynondas, Φρυνώνδας, vir Athenienſis fuit, notæ improbitatis, non minus Eurybate, vnde homines malos Phrynondas cognominãt, Etymologus. Euſtathius quoque Phrynondam hominem improbum & malignum fuiſſe refert. Φροῦροι populi ſunt Scythiæ Dionyſio in Periegeſi, aliâs Φρυνοὶ ὁμωνύμως τῷ ζώῳ, id eſt ranis rubetis cognomines, Euſtathius in Dionyſium.

¶ c. Muſtelas fluuiatiles, quas noſtri thryſcias vocant, alij **quappen, alquappen**, cum ranis aquaticis maioribus coire putant aliqui: vel etiam cum rubetis aquaticis. nam & oris rictu ranas referunt, & ventriculus eorũ appendices quaſdã habet pedibus ſeu manibus raninis ſimiles. hinc Saxones di-

cunt prouerbio, Es ward ein quapp no nie so gůt, Sie heft inn sick eyn patten fůt, vt Christoph. Encel. annotauit. ¶ *Buffones gigno* (anas loquitur in poëmate Io. Vrsini) *putrida tellure sepulta, Humores pluuij fortè quòd ambo sumus. Humet is & friget, mea sic vis humet & alget Cum perit in terra qui prius ignis erat.*

¶ *e.* Archibius ad Antiochum Syriæ regem scripsit: si fictili nouo obruatur rubeta rana in media segete, non esse noxias tempestates, Plinius. Multi ad milij remedia, rubetam noctu aruo circumferri iubent, (Democritus iubet, Ruellius) priusquam sarriatur, defodiq́; in medio inclusam vase fictili: ita nec passerem, nec vermem nocere: sed eruendam priusquam metatur, alioqui amarum fieri, Idem. Sunt qui rubeta rana in limine hordei pede è longioribus suspensa, grana inuehere iubeant, (contra gurguliones,) Idem. Venerem concitant nerui rubetæ dextro lacerto adalligati. Amorem finit in pecoris recenti corio rubeta alligata, Plinius. Sunt & aliæ quædam superstitiosæ huiusmodi nugæ ex rubeta aut partibus eius adalligatis, præsertim ossiculorum quæ in lateribus eius reperiuntur, quas supra in *G.* recitauimus. *Superstitiosa quædam de rubetis.*

¶ *h.* Bufonem vndecunq; & quomodocunq; obuium veteres in auguriis felicissimum habuerunt. nam licet vel solo visu molestus sit, hominibus tamen nihil feliciores successus enunciat bufone. auguria enim cum vel nomina sint deorum, multoties per ea quæ primo aspectu molesta sunt, hominibus deferuntur, Aug. Niphus lib. I. de auguriis. ¶ In hominem stolidum & nullius mentis vulgus nostrum prouerbialiter dicit, Du hast äben sinn/ wie ein krott haar: Tantum sensus tibi inest, quantum pilorum rubetæ. *Bufo obuius bonũ omen veteribus.*

DE RANA VENENATA FOSSILI.

RANA venenata, quam metallici nostri ex ignis colore qui insidet ei, πυρίφρυνον, (Feurkrott,) nominãt, in saxis perpetuo quasi cõdita & sepulta latet. Altius intra terrã gignitur, & reperitur modo in venis, fibris, saxorum commissuris, cum hæ excauantur: modo in saxis ita solidis, vt nulla foramina, quæ videri possint, appareant, cum cuneis diuiduntur. Quo sanè modo & Snebergi & Mannisfeldi fuit inuenta. Ea ex subterraneis cauernis elata in lucẽ primò turget ac inflatur, mox de vita decedit. talis etiã rana crebrius reperitur in Galliis Tolosæ in saxo arenario rubro candidis maculis distincto, ex quo molæ fiunt. quocirca id genus saxa omnia priusquam molas ex eis faciant, perfringunt. quod ni fecerint, ranæ, vbi, cum molæ versantur, concaluerint, inflari solent, & disruptis molis frumenta veneno inficere, Georg. Agricola.

DE RANIS. RVRSVS EX BELLONIO.

RANA aquis innatat, saltando per terram graditur. Multorum quidem est generum, sed palustris ac marina tantum edulis est. Venenata est quæ cœnosis antris ac cloacis plantarumq́; radicibus, & sub terra altè defossa reperitur, rospum & buffonem nominant. è cuius capite detracti calculi, oculis ac venenatis poculis mederi falsò circulatorum vulgus autumat. hi enim potius à rubetæ cerebro detrahuntur: vulgus nostrum crapodinas appellat: quas ab antiquis chelonites vocatas postea docebimus, cum de lapidibus nomen à piscibus habentibus à nobis differetur. *Rana venenata.*

Rana marina ad palustrem accedit, sed cartilagines habet ossium loco, estq́; palustri procerior, atque æstuariis frequens, vt suo loco tractabitur. (Vide in rana piscatrice *G.*) *Marina.*

Rana palustris paucis antehac annis in cibis apud nos expetita, ore est prægrandi, nullis dentibus prædito, quod foras ex aqua, testudinis modo, emittit, vt auram excipiat: chamæleonem in cibo capiendo imitatur, vesciturq́; muscis, locustis, millepedibus, erucis, culicibus: quibus dum insidiatur, linguam ternûm digitorum longitudinis foras exerit ac vibrat, in cuius extremo spongiosus quidam veluti mucus, visci modo, quicquid contingit, agglutinat, vt integrum scarabeum plerunq; in aluum demittere conspiciatur. Ad quod munus ossicula vtrinq; duo in radice linguæ (vt & serpentes) habet, quibus ipsa miro naturę artificio confirmatur. Ranæ oua pariunt, coeunt, fœtusq́; emittunt continuo veluti filo sibi cohærentes (carnes minutim conscissas ac nigras esse dixeris) gyrinos vocant, oculis & caudâ insignes, qui mox in posteriores pedes abeunt. Ranæ hepar in tres lobos distinctum est, sub quo vna vtrinque pulmonis pars apparet: lienem quoque rotundum & paruum habet: intestina nodulis intercepta, vesicam, testes, ac cætera ferè interiora membra reliquis animalibus terrestribus similia, Bellonius. *Palustris.*

¶ Rana muta quam gibbosam cognominaui, ab Italis *sconpisson*, id est permictrix appellatur. eam procul saltare aiunt, & interim permingere hominem. *Muta.*

DE CORDVLA SIVE CORDVLO.

CORDVLA, κορδύλη, palustris est vel potius lutaria vt rana quoq;, Aristot. I. I. hist. anim. Et alibi, Cordulus (κορδύλος) non pulmonem, sed branchias habet, egressusq́; cibum petit in terra solus aquatilium, & quadrupedes idem est vt ad ambulãdum idoneus. Et rursus, Cordula (aliâs crocodilus, quod non placet) natat pedibus & cauda, quam similem siluro habet, quoad paruum magno licet cõferre. Et lib. 4. cap. 13. de partib. anim. Corduli (κόρδυλοι) quamuis branchiis præditi, pedes habent, quoniam pinna carent, caudam etiam habent laxam & latam, μακρὰν καὶ πλατεῖαν. Alia est cordyla siue *Vide plura in libr. de piscib. in Cordylo. Itẽ infra in Appendice p. 26.*

ſcordyla vel cordylus ſcordylúſve piſcis, de qua in Thunni piſcis hiſtoria dicemus. Cordula quidem quadrupes mihi ignota eſt. apparet autem eam ambigere inter piſces & ouiparas quadrupedes, ac ſui omnino generis eſſe. Cauda & pedibus ſcinci etiam ſiue lacerti aquatici natant, & in terram egrediuntur: ſed ij pulmone non carent, vt puto: nam Bellonius, qui lacertos aquaticos cordylos facit, pulmonibus eos carere aſſerit. Cordyla, κορδύλη, animal eſt paluſtre, πλαματῶον, ſimile aſcalabotæ, id eſt ſtellioni, Heſychius. Albertus piſcem quendam diem appellat, qui eodem die quo natus eſt perficiatur moriaturq́;, pedibus duobus & totidem pinnis præditum. Corruptus eſt locus ab ephemero animali, cui pedes quatuor & totidem pinnas tribuit Ariſtoteles.

DE CORDVLO. RVRSVS EX BELLONIO.

CORDVLVM Ariſtoteles, κούειλον Numenius vocat, id ſalamandrini amphibij genus, quod pharmacopolarum officinæ falſò pro Scinco exponere ſolent. viuiparum animal eſſe comperimus, admodum alacre, in quo ſalamandram excedit: ſcinco multò minus, branchiis præditum, pinnis lateralibus carens, caudam laxam & latam habens, ſiluri modo (quoad paruum magno licet conferre) minimè ſquamoſum, tergore nigricante, ac glabro, tuberculis tamen horridulo, quodque facilè glubi poteſt, digitiſque attrectatum lacteum humorem vt ſalamandra emittit, qui naribus admotus virulentum quidpiam referat: roſtro obtuſo, dentibus aſperioribus communito, digitis anteriorum pedum in quaternos, poſteriorum in quinos articulos diuiſis: quod dum per aquam fertur, pinnam carnoſam erigit, quæ à vertice ſecundum dorſum vſque ad caudam protenſa, ipſam ambire conſpicitur. quamobrem ſinuoſo corporis impulſu, ſiluri, anguillæ ac murenæ modo natare ſolet. Proinde quòd ad eius interiores partes attinet, linguam ranæ fluuiatilis modo ſpongioſam habet, qua glutinis more facile ad os adducit hirudines fluuiales & terreſtres oniſcos & lumbricos, quibus præcipuè veſcitur: ob idq́; circa fauces fortaſſe id ipſi pulmo eſt. reſpirat enim eam partem mouendo, vt ranæ, vt obſeruaui in capta quam manu tenebam. quiddam veluti carnoſum ad linguæ radicem illi extuberat. Cæterum coſtis ac ſterno, vt & ſalamandra caret, oſſaq́; pro ſpinis gerit, cor ſpongioſum, dextro lateri incumbens, cuius auricula ſiniſtra maiorem pericardij partem occupat: pulmonibus caret, branchiis enim præditus eſt. hepate eſt nigerrimo, ad conuexam partem aliquantulum bifido, liene ſubrubro, ventriculi fundo adhærente: renibus ſpongioſis, cruribus ferè incumbentibus, qua in parte (& circa ſpinam) carnoſus tantum comperitur. alioqui ad pectus, & ſub ventre totus cutaneus eſt: oua gerit in bicorni vulua per ordinem, vt in viuiparis cartilagineis diſpoſita, quæ rufo quodam adipe fouentur, ex quibus poſtea viuos fœtus, eoſque numeroſos, vt & ſalamandra excludit, Bellonius. ¶ Nos hoc animal non cordulum, ſed lacertum aquaticum nominauimus, & figuram eius hiſtoriamq́; inter quadrupeda ouipara poſuimus. Quòd ſi branchias habuerit (vt Bellonius ſcribit. nequedum enim id ſatis obſeruaui. in ſiccis quidem, quos hæc dum ſcriberem inſpexi, lacertus aquaticus quem vidi viuum, oculis aureolis, exiguum, ouis plenum ſubfuſcis, branchias nullas habebat. ſed neque pulmonem in eo reperire potui, nec lacteum vllum humorem emittebat. nullæ mihi apparuerunt) non dubitabo etiam ipſe cordulum eſſe fateri. Cordylum Ariſtoteles amphibium eſſe ſcribit, & perire illum Sole exiccatum (ἀναθέντα, lego αὐανθέντα.) Numenius eundem in Halieutico curylum (κύρυλον) vocat, his verſibus: Τοῖσί κεν ἄρμενα πάντα, παροπλίσσαιο δὲ μύεx, Κύρυλον ἢ πειρῶνα ἢ εἰναλίω ἑρπύλλαν, Athenæus lib. 7. Ego de cordylo nihil tale apud Ariſtotelem legiſſe memini.

Vide ſupra in Quadr. Ouipar. pag. 79.

DE SALAMANDRA.

Figura prior ad viuum expressa est. altera verò quæ stellas in dorso gerit, in libris quibusdam publicatis reperitur, conficta ab aliquo, qui salamandram & stellionem à stellis dictum, animal vnum putabat, vt coniicio. & cùm à stellis stellionem dictum legisset, dorsum eius stellis insignire voluit.

A.

LACERTORVM genera plura sunt, vt salamandra, saura, stellio, Isidorus. Salamandra, non vermis vt inepti quidam literatores volunt, sed lacerti genus, Σαλαμάνδρα Græcè vocatur. quod quidem nomen pleræq; omnes linguæ hactenus retinent: eò quod veram salamandram vbiq; opinor satis frequentem nemo ferè cognoscendam sibi curârit, & omnes nescio quam peregrinam & portentosam bestiam sibi finxerint. Videtur etiam Aristoteles tanquam de ignoto animali dubius de ea loqui, vno tantum in loco, cum inquit: Nonnulla corpora esse animalium, quæ igne non absumantur, salamandra documento est: quæ vt aiunt, ignem inambulans per eum extinguit. Nam si nota ei fuisset, nec ex fama tantum de ea scribere, neque rem falsam, vt post dicemus, asserere debebat. Lacertum Arabes *samabras*, vel, vt Bellunensis apud Auicennam legit, *saambras* vocant. vnde salamandræ Græcis Latinisq; deductum vocabulum facilè coniicio. Accedit nonnihil etiam Hebraica vox *semamit*, quæ stellionem significat, Prouer. 30. etsi alij araneam, alij simiam interpretentur, vt diximus in Simia *A*. Ridicula Isidori opinio est, qui salamandram dictam suspicatur quasi *valincendram*, quòd contra incendia valeat. Idem & Albertus & alij quidam recentiores salamandram, stellionem & chamæleontem magno errore confundunt. Syluaticus dictionem *oac* salamandram interpretatur, & alio loco *odac*. *Koach* quidem alij chamæleonem, alij crocodili siue lacerti genus faciunt, vt pluribus docui in Chamæleone *A*. Salamandra, hoc est illud ipsum animal quod hic pictum damus, apud Italos & Rhætos qui Italicè loquũtur, vetus adhuc nomen retinet: alicubi tamen à Rhætis *rosada* dicitur. Ab Allobrogibus *pluuina*, à rore & pluuia. A Gallis *sourd*, vt audio nominatur: non quidem puto quòd surda mutave sit, sed à Græco saura fortassis. In Gallia Narbonensi *blande*, à lento incessu, vt coniicio. blandum enim pro tardo & lento dicunt: & alibi in Gallia *alebrenne*, alibi *arrassade*: quæ nomina fortè à salamandra interpolata sunt. Neocomi *that*. Normannis, ni fallor, *muron*. Hispanis *salamantegua*. Germani appellant ein Maal, alij Moll vel Molch, vel Moldwurm vt in Carinthia: alij Olm. Euricius Cordus vlmam & mulcham Latina terminatione. Harum sanè vocum etyma certa non habeo, sed coniecturas meas afferã. aut enim Maal conciso & transposito salamandrę vocabulo dicta est, aut à maculis, & punctis, quibus toto corpore pingitur atque distinguitur. maal enim maculam, & maalen pingere nostri dicunt. quare etiam stellatum hoc animal Plinius dixit: & forsan inde moti sunt aliqui, vt cum stellione confunderent: cui similiter stellæ, id est maculæ nominis occasio fuerunt: & ardea stellaris, & alia quædam eandem ob causam à stellis cognominata sunt. Idcirco etiam Puntermaal, in quibusdam Germaniæ locis appellatur, à punctis vt dixi, vt à lacertis aquaticis, quos Wassermaalen, nominamus, discernatur. Aut fortè Molch rectius vocatur, quòd liquore lacteo turgeat, quod & Plinius testatur, & ipse obseruaui. Quanquam & aliud lacerti genus in alpibus reperi, figura & magnitudine salamandræ simile, cuius fortè species fuerit, quod in fine mensis Iulij virga à me percussum, lacteo humore copioso manabat. Molchen nostri & lac & omne opus lactarium indigetant. Et quoniam crasso amploque capite lacertus hic est, homines similiter capitatos Mollenkopff appellant. Salamandram Germani, quia propter crura breuia tardè graditur, Græco nomine μόλγῳ appellant, vt Georg. Agricolæ placet, nimirum ab aduerbio μόλις deriuanti, aut quia Varinus μολγὸν interpretatur, τὸν βραδύν. Sed cum etymologia Germanica non desit, superuacuum est externam quærere. & si dictio μόλγη Græcis in vsu esset, vt non est, facta videri posset à lacteo liquore, non minus quàm Germanica. μολγὸς enim & ἀμολγὸς à verbo ἀμέλγειν, quod est lac mulgere, deriuantur. Quidam in Heluetia Rhætis finitimi crasso vocabulo, & per onomatopœiam, vt videtur, conficto, Quattertetsch hæc animalia vocant: quoniam plura simul aliquando, eaque crassis corporibus, tanquam in vno cumulo circa vias cælo pluuio reperiantur. ¶ Anglicum eius nomen nullum adhuc rescìscere potui. ¶ Albertus libro 26.

Salamandra plerisq; ignota.

Nomina varia salamãdræ.

hiſtor. anim. in dictione Stelle(ſtellio ſcribendum) eadẽ omnino ſcribit quæ Plinius de Salamandra. nam, vt ſupra quoq; monui, duo hæc animalia confundit. Rimatrix eſt ſerpens ordinis primi, (id eſt acutiſſimi veneni, (vt dicit Iorach, rimans aquas & cibos, & inficiens: & ſi quis ex infectis aliquid guſtauerit, ſtatim moritur, Albertus. Ego apud idoneos authores de ſalamandra hæc & ſimilia tradi inuenio: nec obſtat nobis quòd ſerpens nominatur, cum barbari authores eorumq; interpretes, ſerpentium, vermium, lacertorũq; nomina more ſuo confundant. Quin & Albertus ſalamandram ſerpentem nominat, vt ſtellionem quoq; & ſauram.

B.

Deſcriptio Salamandræ. Salamandra lacertæ ſpecies eſt, Dioſcorides & Iſidorus. Lacerti figura, Plinius. *Ramarro*, (id eſt paruo lacerto, vt Itali quidam vocant: quanquam & bufonem à quibuſdam ſic vocari audio) ſimilis corpore & magnitudine ferè, maior tamen tum corpore tum capite, cruribus, altioribus caudaque breuiore, Matthæolus. Auicenna etiam lib. 4. caudam breuem ei tribuit. Illæ quas vidi craſſiores erant lacerto vulgari, ventre pallido, craſſiuſculo, longæ circiter dodrantem: cutis pars nigerrima, pars flaua auripigmenti colore, vtraque ſplendens: linea (ſi bene memini) per dorſum nigra erat, punctis quibuſdam orbiculatis, ceu ocellis impreſſa. Dioſcorides animal varium, Plinius ſtellatum eſſe dicit. A coloris quidem varietate ſtellioni etiam & ardeæ ſtellari nomen impoſitum. Similis aſcalabotæ (id eſt ſtellioni, vt Nicandri Scholiaſtes quoque tradit) ſalamandra eſt Aetio, lacerta venenaria, hoc eſt pharmacitide velocior, Hermolaus in Corollario: Sed non rectè ταχύτερος pro τραχύτερος legit. neq; enim velocior eſt ſalamandra vllo lacerti genere, ſed tardiſſima omnium: aſperior verò ei cutis & ſcabrior eſt, in dorſo præſertim propter puncta quæ dixi: & fortè Nicander hanc ob cauſam ῥαγόεν δέρος ſalamandræ dixit, quòd cutis interrupta his velut oculis videatur. ex his in pelle eius rupturis, inquit Scholiaſtes, cum in igne fuerit, ſudor effluens, ignem extinguit. Præterea notandum quòd Aetius lacertam pharmacitidem à ſalamandra diuerſam facit, Nicander in Alexipharmacis eandem. Salamandra quadrupes eſt, ſimilis lacertæ aut crocodilo terreſtri: vel, vt alij, parua eſt vt lacerta, cauda breui, Scholia Nicandri. Maior lacerta viridi, Kiranides. ego craſſiorem reperiri puto, nunquam verò longiorem. Suidas ſimpliciter magnitudine lacertæ eſſe ſcribit: & Zoroaſtres in Geoponicis 15.1. animal eſſe minimum. Subtile & paruum eſt animal, lumbricis aſſocium, flauo colore veſtitum, Hermolaus ex Caſſiodoro. Salamandræ toto corpore nigro flauoq; colore alternis diſtinguuntur, vtroque adeò ſplendente, ac ſi arte ſplendor ille inductus fuiſſet. ſed animal eſt ipſo aſpectu homini contrarium & abominabile, Matthæolus: hinc ſcilicet Nicandro cognominatur δόλιον δάκος αἰὲν ἀπεχθές. De maculis quibus quaſi depingitur, vnde nomen ei fortaſſis apud noſtros, dixi in A. Memini tamen aliquando in alpibus reperire vnam huius generis quæ tota erat fuſca, abſque ſplendore, corporis forma alioqui ſimili, cauda breui, & lacteo ſucco percuſſa ſimiliter manabat, vt etiam lacerti aquatici, quos noſtri Waſſermollen, id eſt ſalamandras aquaticas vocant, de quibus ſupra priuatim ſcripſi. Videntur ſalamandræ in valle Anania per ſyluas vbique, & alibi paſſim in Tridentina ditione, Matthæolus. Apud nos quoque non ſunt raræ, & plures aliquando ſimul quaſi conuolutæ reperiuntur, vt dictum eſt in A. & alibi paſſim in Germania. Salamandram nonnulli dicunt cute & ſquamis carere, Gillius. ego in ſolis Nicandri ſcholiis hoc dictũ reperio, quæ λιπόῤῥινον epitheton quod poeta huic lacertæ attribuit ſic interpretantur, διότι δέρμα οὐκ ἔχει, οὔτε λεπίδα. ἢ διότι λίπος ἀφίησιν ἀπὸ τοῦ δέρματος. γλίσχρος (γλίσχρα) γὰρ ὅλη καὶ λιπώδης. Sed alia quoq; multa ſæpe abſurda in iſtis Nicandri ſcholiis leguntur. Mihi ea interpretatio arridet, λιπόῤῥινον cognominari, quod ſplendida & renitente tanquam pingui aliquo delibuta ſit pelle: & magis, quàm vt idem Scholiaſtes inquit, quoniam ſuccum pinguem è cute remittat, quo quidem manante ignem quoq; extinguat. nam ſi propriè pinguis eſſet hic humor, ignem aleret potius. Theophaſtus humorem ſalamandræ denſum, tenacem & frigidum eſſe docet. Salamandræ an ſexus differentia careant, quod Plinius ſcribit, vide circa finem capitis ſequentis. ¶ Caput eis magnum, venter lutei coloris, vt etiam ima caudæ pars. reliquum corpus totum alternis maculis nigris & luteis quaſi ſtellatum diſtinguitur, Georg. Agricola. In quibuſdam ſyluis paludoſis Germaniæ iuxta vias reperiuntur totæ nigræ in dorſo, & in ventre ruffæ, Matthæolus.

C.

Vbi degãt Salamãdræ. Salamandræ loca frigida & humida incolunt, qualia ſunt vmbroſa & opaca, & circa fontes, in pratis & circa ſemitas reperiuntur. Kiranides in vepribus & fruticibus eas degere ſcribit. ¶ Nunquam niſi magnis imbribus proueniunt, & ſerenitate deficiunt, Plinius. Idem noſtri homines teſtantur: nempe pluuioſa ſolum tempeſtate eas viſi, ſiue quòd tum naſcantur, ſiue potius quòd latibula ſua tum temporis deſerant, vt & inteſtina terræ. *Quando appareãt.* Vulgò etiam animal æſtiuum eſſe fertur, quòd primo vere apparens æſtatem aut ver potius prænunciet, vernum melius appellandum. Memini equidem videre hunc lacertum initio Februarij, & aliâs Aprilis, crepuſculo veſpertino in via inter riuum & ſæpem. Tempore pluuiali præcipuè verno & autumnali apparent, cum autem frigora verna ſunt, & æſtate calores intenſi, rariſſimè è terra prodeunt, Matthæ. *Iners eſt animal.* ¶ Animal eſt iners, νωχελὲς, Dioſc. ingreſſu tardiſſimum, Matthæolus: quod nos quoq; obſeruauimus: hinc Galli Narbonenſes blan-

blandam nominant, vt videtur. ¶ Sunt qui ore hiante aërem ab ea captari dicant, quod ego in vna quam diebus multis domi in vase vitreo retinui, nunquam animaduerti. Vnde deceptos eos conijcio ab illis qui salamandram cum chamæleonte confuderunt. Sunt qui lac eam appetere mihi retulerint, & si fortè in sylua cubantis vaccæ vber suxerint, emori vber, nec amplius lacte manare. Fauos exedit veluti promuscide quadam, Iod. Willichius in quartum Georgicorum. ego nullam in ea promuscidem obseruaui. *Lac appetit.*

¶ Salamandram aliqui illæsam per ignem transire scribunt, alij simpliciter nihil ab igne lædi, alij ignem ab ea extingui, alij viuere eam & nutriri ab igne, alij etiam generari in eo. quæ sententiæ ipsę inter se pugnant. quomodo enim viuet in igne aut generabitur in eodem, si ignis ab ea extinguitur? Sed primum illorum qui hæc stultè affirmarunt verba recitabo, secundo loco aliorum qui tanquam falsa negarunt. Nonnulla corpora esse animalium quæ igne non absumantur, salamandra documento est: quæ, vt aiunt, ignem inambulans per eum extinguit, Aristot. 5. 19. historiæ anim. Apparet autem eum non suam sed aliorum sententiam retulisse, ex verbis, vt aiunt adiectis, quod philosophum hominem decebat. alij enim incautius simpliciter quod audiebant tantum, nec vnquam viderant, asseruerunt. Hominem igne combustum significantes Ægyptij, salamandram pingunt. hæc enim vtroque capite interimit, Horus in Hieroglyphicis 2. 60. vt interpretes verterunt, & Græcus etiam codex habet. mihi quidem locus obscurus aut potius deprauatus videtur. quis enim salamandram legit bicipitem? & si salamandra igne non vritur, absurdum & contrarium est salamandra picta hominem qui eodem vratur insinuare. Nicander in Alexipharmacis salamandræ per ignem transeunti nullum inferri damnum canit, nec pelle eam nec pedibus vri. Scholiastes addit, meatibus quibusdam patêre huius animantis cutem, (vnde poeta ῥαγδὲν δέρος dixerit,) vnde humor destillans ignem exstinguat. Et rursus in Alexipharmacis idem poeta nihil eam ab igne pati scribit: vbi Scholiastes Andream quendam citat à quo proditum sit, manum aut vestem salamandræ sanguine illitam, nihil damni ab igne accepturam: & lipórrhinon à poeta cognominari hunc lacertum quòd pinguem quendam ac tenacem succum à cute remittat, quo destillante restinguatur ignis. Salamandra animal frigidissimæ est naturæ, adeò vt ignis quoque si in flammam irrepat, extinguatur ipso interim illæso, Suidas. Huic tantus rigor, vt ignem tactum extinguat, non alio modo quàm glacies, Plinius. An verò frigidum huius animantis temperamentum sit, disquiremus infra. Salamandra quanquam ex igne non nascitur vt pyrigoni: contra tamen hunc ire audet, contraque illius flammam veniens, tanquam aduersus hostem quandam, sic eam expugnare aggreditur. Cuius rei testimonium fabri, quorum opera atque artificium igne nititur, afferunt: nam quandiu eis ex flammæ splendore ignis flagrare eorumque artem fabrilem adiuuare videtur, huiusmodi animal magna securitate ipsi negligunt. Cum autem ignis euanescit, ac restinguitur, frustraq; folles flant, hoc sibi tum animal aduersari præclarè intelligunt. Quare hoc ipsum peruestigant, arq; inuestigatũ vlciscuntur. ignis autem postea iterum succensus fabrile opus, modo vt ante erat solitus alatur, iuuare perseuerat, Ælianus. *Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis.* Serenus. Miramur animalia quædam, quæ per medios ignes, sine noxa corporũ transeunt: quanto hic mirabilior vir qui per ferrum & ruinas & ignes, illæsus & indemnis euasit? Seneca epist. 1. 9. de Stilbone loquens. Salamandra minimum animal, ex igne generatur, & in igne viuit non vrente eam flamma, Zoroastres in Geoponicis 15. 1. videntur autem hæc dicta potius ad pyrigonos muscas quàm ad salamandras pertinere. Sed vide quàm nullus est stultitiæ finis: non satis erat nugari salamandrã in igne viuere, addiderunt quidam ascendere eam ad ignem illum elementarem orbi Lunari finitimum. Quomodo potest salamandræ patêre accessus ad sphærã ignis? præsertim quum aues quæ altius iusto euolant, relabantur deorsum. aër enim illic nimiũ subtilis, ictus alarũ sustinere non potest, Ferdin. Ponzet. Salamãdra (inquit Aetius citante Hermolao) per ignem cadentibus flammis ambulat, eumq; non solum frigoris vi, sed etiam pondere corrumpit quasi obruens. Fertur in libro de proprietatibus rerũ, genus esse salamandrę aliud cuius pellis villosa ac pilosa sit, cuius pili post longam vetustatem, vt comperitur, in ignem proiecti, igniti extrahantur illæsi, Arnoldus de Villanoua in libro de venenis. ¶ Recitaui verba illorum, qui salamandras ab igne non lædi scripserunt: nunc addam aliorum verba quibus hæc opinio improbatur, vt debet. exuri enim ipsam meo experimento noui, & cineris eius in re medica vsus est. Quæ magi ex salamandris tradunt contra incendia, quoniam ignes sola animalium extinguat, si forent vera, iam esset experta Roma, Plinius. Sextius negat ignem restingui ab iis, Idem. Salamandra lacertæ genus frustra creditum est ignibus non vri, Dioscor. Aetius scribit salamandra ignem transeunte, diuisam flãmam ab ea discedere: si tamen immoretur, consumpto frigido eius humore exuri. hoc nos quoq; experti sumus. Salamandra ad certum vsq; terminum ab igni nihil patitur, vritur autem si longiore spatio igni sit admota, Galen. lib. 3. de temperamentis. Theophrastus etiam testatur salamandram igne comburi, si in eo diu mansitet, Niphus. Prunæ imposita extinguit eam, quod experiri volui, vt cuiusuis animantis caro cruda: at si in ipsum ignem flãmis vigẽtem inieceris, ibi non exuri eam, aut igne eam viuere vt chamæleon aëre, nulla ratione credi potest, Matthæolus. quanquam sunt qui in Cypro muscas quasdam in igne nasci & inde nutriri putent: de quibus inter insecta loquemur.

Diuersæ authorũ sententiæ de Salamandra in igne viuente.

Salamandræ aliqui(inquit Albertus)inesse dicunt lanam quandam quæ in igne non aduratur, quòd penetrare eam non possit. Sed ego expertus sum id quod ad nos defertur pro huiusmodi lana, non esse lanam animantis.quidam lanuginem cuiusdam planete (vox videtur corrupta) quod etiam ego non sum expertus. Hoc quidem expertus sum,lanuginem esse ferri. vbi enim magnæ massæ ferri(vt pro incudibus)fabricantur,scinditur aliquando ferrum & euolat vapor ignis:qui cum panno vel manu colligitur,vel tecto fabricæ adhæret,lanam fuscam & aliquando albam refert. hæc autem lanugo ignem non sentit, & à nonnullis lana salamandræ vocatur. Multi autem sequentes Iorach philosophum dicunt quòd hoc animal viuit in igne, quod falsum est, (simpliciter dictum.) ad breue enim tempus,Galeno etiã teste,in eo durare potest. Quòd si mediocris sit ignis,vt inquit Iorach, extinguit eum:non ideo quòd vita eius in igne sit,sed quia frigidissimum est,vt placet Aristoteli,(ego hoc nusquam apud Aristotelẽ inuenio:)& pelle tam densa,vt poros eius ignis non penetret,nisi diutius in eo remanserit. Ego aliquando araneam spissæ pellis & frigidi humoris posui in ferro candenti, quæ diu iacuit antequam moueretur,& sentiret calorem adurentem: & ad aliam magnã adhibui lumen paruum,quod ab aranea tanquam flatu quodam restinctum est, Hæc Albertus. Crassitiem sanè pellis in salamandra obstare puto quo minus citò ab igne afficiatur. salamandris quidem aquaticis adeò duram tenaceq; pellem esse deprehẽdi, vt cultro difficulter vulneretur. quod si etiam vi ignis rupta fuerit cutis,humor crassus & copiosus erumpens,aliquandiu obstare potest. multo enim humore abundare hoc animal,ipsa eius corporis crassities signum est,& quòd humidis tantum pluuiisq; temporibus apparet. idem humor an frigidus sit,ad extinguendum ignem non multum refert. Iam corporis læuitas illa splendida,tanquam oleo aut vernice(vt vulgò vocant)delibuta,meatus omnes quàm maximè clausos esse ostendit,ideoq; difficiliorem igni vrenti aditum. Ex salamandræ pilis,quos nullos habet,inextinguibilem telam fieri falsum est. Nam huiusmodi materia est vel ex amiãto : vel ex quodam apud Plinium lini genere,si non & id amianto lapidi idem fuerit, Euricius Cordus. Ipse expertus sum villos Salamandrę non consumi igne, Ringelbergius. Salamandra propter frigus ignem non aliter ac glacies extinguit:quo modo etiam oua serpentium in ignem camini coniecta flammam solent extinguere. attamen tam ipsa oua quàm salamandra comburuntur, Georg. Agricola. Lini asbestini Plinius meminit libro 19. quod si in ignem proiiciatur, non vritur. ego id arbitror ex lapide quodam esse,qui amiantus dicitur.is,vt Dioscorid. libro 5.inquit, in Cypro nascitur,similis alumini schisto,id est de pluma à nobis vocato. ex eo theatris vela texuntur. hæc autem in ignem coniecta, inflammantur quidem omnino, sed splendescunt magis exempta, & nihil igni deperdunt. Nos hunc lapidem habemus,& nedũ in fila diduci certum est. Multi ex alumine schisto,sed frustra,conati sunt lintea in hunc finem parare. Non defuêre qui ex salamandræ cortice similes mappas,quæ comburi non possunt,factas putarent:sed falsò. vidi enim ipse salamandram comburi parumq; aberat, quin sanies eius in os mihi prosiliret, Ant. Brasauolus. De Carystio lapide ex quo mantilia fiebãt,quæ igne purgabantur non vrebantur, lege Varinum in voce Carystos. In prouincia Chinchintalas Tartarorum regi subiecta (vt scribit Paulus Venetus 1.47.) mons est in quo inueniũtur mineræ chalybis & audanici: itemq; salamandræ,de quibus fit pannus,qui in ignem proiectus comburi non potest. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, vt quidam è sociis meis vir singulari industria, Turchus religione me edocuit,qui in prouincia illa rebus metallicis præfuit. Inuenitur in monte illo fossilis quædã terra,quæ fila producit lanæ haud dissimilia,quæ ad Solem desiccata in mortario æneo teruntur: deinde sic purgata & attenuata vt reliquum lanificij genus nentur,atq; in pannum cõtexuntur. Hos cum dealbare volunt proiiciunt ad horæ spatium in ignem,& tunc ex flammis illæsi educuntur niue candidiores. Eosdem similiter purgant quũ maculas aliquas contraxerint. nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De salamandra verò serpente qui in igne viuere dicitur, nihil explorare potui in orientalibus regionibus. Aiunt Romæ mappam quandam haberi ex salamandra contextam,in qua sudarium Domini inuolutum retinetur, quam rex quidam Tartarorum Romano misit Pontifici, Hæc ille. Alexander papa,vt fertur ex huius animalis lana vestimentum habuit,quod non aliter purgabatur,quàm igni iniectum,vnde candescebat, Obscurus. Contextæ ex hac lana pallida zonæ, non exuruntur,vt recentiores quidam tradunt. Alumen *Scaiolæ* vulgò dictum, est aster Samius apud veteres,nec est ex succorũ genere: vt nec alumen plumæ:ex quo si fiant licinia, non ardent,sed perpetuo oleum consumitur,ipsa manent. Commune est hoc omni fermè generi crustati lapidis. Nam & in Eisleba ex pyritide,tum lapide alio scissili pyræ imposito,liquor viridis emanat,qui cum igne extincto cogitur,ignẽ amplius non sentit. Sic & ex amianto lapide Romæ mappas,& in Verebergo Bohæmiæ mantilia esse affirmat Agricola,quæ non aqua sed ignibus eluãtur. Et ex Magnesia lapide squammoso argentei & plumbei coloris in Boldecrana mensæ fiunt,quæ igne purgantur,nec vitiantur:ex tenuiore autem thryalides pro lucernis,&c. Cardan. Et alibi, Asterem Samium & calcem extinctam in maluæ succo aut mercurialis, efficere posse putant, si manus illinantur, ne ignis noceat, Georg. Agric. amiantum Germanicè interpretatur Făderwyß/ Salaamander haar. Albertus lapidis iscultos (aliâs iscustos, quæ vox corrupta videtur à Græca asbestos) mentionem facit, qui an idem sit cum amianto, an eius species, aliorum reliquimus iudicio. Verba Alberti hæc ferè sunt, Iscustos lapis, vt

De pãnis quæ igne non comburãtur, sed purgẽtur.

vt Isidorus & Aaron tradunt, in vltimis Hispaniarum partibus iuxta Gades apud Herculis Columnas frequenter inuenitur: is propter viscosum humorem in eo exiccatum, in fila deduci potest: è quibus facta vestis non comburitur, sed igne purgatur & nitet. & fortè hoc est quod pennam (plumas) vocant salamandræ, quæ est lanugo quædam tanquam lapidis humidi. Ignis tum alijs modis extinguitur, (inquit Theophrastus in libro de igne, vt nos transtulimus,) tum infuso humore aliquo: qui si frigidus etiam fuerit, validius extinguet: id quod circa salamandram accidere aiunt. est enim hoc animal natura frigidum: & quæ effluit ab eo humiditas tenax, sed eius naturæ vt facilè possit procul penetrare. argumento sunt aquæ exitiales factæ, itemq; fructus quibus admixta fuerit, præsertim mortua. est etiam nonnihil causæ in tarditate incessus eius. nam cum sic diutius immoretur igni, magis extinguit. Extinguitur autem ab illa non quantuscunq; ignis, sed mediocris si conferas ad naturam & potentiam eius: in quo si non diutius versetur, denuò excitatur (ignis.) Eiusdem rationis est quòd visco illita non vruntur, vtpote humore lento, densóq; & frigido: & quòd acetum præsertim cum albo oui liquore mixtum incendia validissimè extinguit, &c. Hæc ille. Ignis maximè extinguitur aceto & visco & ouo, Plinius 33.5. Cor negatur cremari posse in ijs qui cardiaco morbo obierunt, negatur & veneno interemptis. Certe extat oratio Vitellij, qua reum Pisonem eius sceleris coarguit, hoc vsus argumento: palamq; testatus, non potuisse ob venenum cor Germanici cæsaris cremari: contra genere morbi defensus est Piso, Plinius. In epistola Æsculapij cuiusdam ad Octauianum Augustum, legitur venenum quoddam esse tantæ frigiditatis quòd cor hominis interempti illo veneno conseruet ab igne. Etsi cor illud in igne ponatur tam diu donec afflatione lapidescat, lapidem illum vocari profilis (vox videtur corrupta) ab igne, à materia verò humanum: & pretiosum esse eò quòd victores faciat & à veneno præseruet, &c. rubere aiunt candore admixto, Albertus de fossilibus 2.14. Hæc de salamandra, & alijs quæ igni resistere legimus. *De quibusdam alijs quæ igni resistunt.*

¶ Frigidissimam esse salamandram apud Suidam legitur. Theophrastus & Nicandri Scholiastes simpliciter frigidam esse scribunt. Plinius tantum ei rigorem esse scribit, vt ignem tactu extinguat non alio modo quàm glacies. Quod si verum est, falsum fuerit animalia omnia calida & humida esse, nimirum si conferas inanimatis. atqui ex inanimatis corporibus mixtis nullum est quod æquè ac glacies ignem extinguat. Ipse quidem agnosco salamandram frigidam esse actu tactuq; vt serpentes omnes: & hanc etiam magis, quòd & humoris plus habeat, & sub terra frequentius lateat, neq; calidis & siccis temporibus prorepat, sed verè & autumno ferè tantum, idq; tempore pluuio. Habet tamen in visceribus ac venis calorem suum natiuum, eò fortassis efficaciorem per antiperistasin. Ad hominem quoq; calida est, sed calore humido putridoq;, quare inter septica venena ponitur, quæ corpus erodunt, non sic vt calida & sicca, sed ita vt simul tabe quadam afficiant. itaq; pilos detrahit, quod nullum ex frigidis facit. Dioscorides ei vim calefaciendi & vlcerandi adscribit. Sed alios quoque serpentes, eorumq; venena aliqui frigida crediderunt, quos reprehendit Albertus lib. 25. hist. anim. & Matthæolus in sextum Dioscoridis cap. 40. Videntur autem mihi omnino non serpentium tantum lacertorumq; omnium, sed quæcunq; ex animalibus venena sunt, septica esse, hoc est cum calore humido ac putrefaciente coniuncta. *Salamandræ frigiditas.*

¶ Quædam gignuntur ex non genitis, & sine vlla simili origine: Ex ijs quædam nihil gignunt, vt salamandræ: neq; est ijs genus masculinum fœmineumve, sicut neq; in anguillis, omnibusq; quæ nec animal nec ouum ex sese generant, Plin. In hoc genere non est masculus neq; fœmina, sed omnes gignunt, Obscurus qui ex Plinio mutuatus videtur, & pro nihil, legisse omnes. Latet hybernis mensibus salamandra, (verba sunt Geor. Agricolæ: latitare autem eas Ælianus quoq; author est.) Etenim hoc anno in Februario Snebergi maxima vis salamandrarum ex vicinis locis collecta agglomerataque in vltima cuniculi cuiusdam parte fuit reperta. Et proximo anno in Nouembri salamandra viua ex fonte finitimæ syluæ per fistulas in hoc oppidum influxit. Pluuiæ autem & subsequens serenitas salamandras excitant ex venis, fibris commissurisq; saxorum. Huic animali nec masculinum nec fœmininum genus falsò putant esse, Geor. Agricola. Salamandra catulos excludit iam perfectos, & protinus vt nati sunt incedentes, quadraginta aut quinquaginta numero, omnes sine vllo inuolucro, vt vipera quoq;, Petrus Bellonius. Quanquam autem viuos pariat, in vtero tamen primum oua concipit, sola in hoc genere quod sciam: vt sola inter serpentes vipera. Zoroastres salamandram ex igne generari scribit: Ælianus non nasci quidem ex igne vt pyrigoni, in igne tamen versari illæsam, vt superius recitaui ac reprehendi. *De salamandræ ortu & generatione.*

D.

Salamandra irritata saniem euomit lacteam, Agricola. Audax est, neq; hominem fugit, sed etiam persequenti se opponit, vt quidam mihi retulit. Ego hoc in duabus quas domi per aliquot dies viuas retinui, non potui animaduertere. Et fortè cum propter tarditatem gressus effugere non possit, audacior videtur, ac si sponte non fugiat. *Salamandra audax.*

E.

Salamandra visa signum pluuiæ futuræ est. *Prognosticon pluuiæ.*

G.

Remedia ex salamandra. Remedia ex salamandra. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem. additur, vt cantharis, in medicamenta, quorum vis est exesse, & lepras abolere, similiq; modo reconditur, Dioscor. Vide supra in *C.* vbi de temperamento eius docui. Raim. Lullius in libro de quinta essentia hoc animal adnumerat remedijs, aut venenis potius, illis quæ quarto gradu refrigerant. Galenus non ipsam, sed vstæ eius cinerem, medicamentis septicis, lepricis & psoricis admisceri scribit. Celsus inter ea quæ exedunt corpus & adurunt salamandram adnumerat. Pro salamandra substitui potest lacerta viridis, Author succidaneorum. Liquefacta in oleo pilos euellis, Dioscor. interprete Ruellio. Græcè legitur, ταχεῖσα μετ' ἐλαίου, hoc est in oleo macerata aut tabefacta potius. Marcellus Vergilius χαεῖσα legere mauult, id est vsta. quoniam Paulus Ægineta quoque crematæ salamandræ cinerem tantum ad hos vsus adhibeat, cuius hæc sunt verba, Σαλαμάνδρας δὲ καυθείσης τὴν τέφραν ἔνιοι μίσγουσιν: Quod est, *Crematæ autem salamandræ cinerem aliqui miscent.* Ego salamandram non vstam magis septicam esse puto quàm cum vsta est: quòd igne venenum illud septicum maiori ex parte consumatur. Salamandræ cinis pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur, Plinius. Salamandræ vstæ cinerem terrestrium herinaceorum felle excipito, ac pilis antea euulsis vtitor, Galenus de compos. medic. secundum locos 4. 7. ad pilos palpebrarum pungentes. Et rursus lib. 1. inter ea quæ Crito ad pilos disperdendos scribit: quin & fortiora iam dictis ex herinaceis & salamandra componunt in oleo coctis. Salamandræ cinis aspersus myrmecias & clauos pedum breui extirpat, Kiranid. Intestina salamandræ pilos abolent, Nicandri Scholiastes. sed apud Dioscoridem aliter habetur, Exenterata detractis pedibus & capite in melle seruatur, ad eundem vsum, (ad euellendos pilos.) Verum Plinius hunc reponendi salamandras modum in alium vsum refert: Sextius (inquit) Venerem accendi cibo earum, si detractis interaneis & pedibus, in melle seruentur tradit. Mihi quidem Pliniana lectio magis probatur. nam ex scinco etiam & stellione, tum simpliciter tum transmarino, capite caudaq; resciſsis, medicamenta fiunt intra corpus sumenda ad Venerem ciendam, & alios quosdam vsus. Hæc scribo vt veterum scripta explicem, non quod huiusmodi quicquam intra corpus dari approbem. Sextium sanè Plinius alibi etiam sæpe citat, ita vt semper ferè eadem apud Dioscoridem quoq; reperiantur. Salamandræ saniæ quæ lactea ore vomitur, quacunq; parte corporis humani contacta, toti (totius corporis) defluunt pili: idq; quod contactum est, colorem in vitiliginem mutat, Plinius.

Defluit expulsus morbo latitante capillus,
Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis
Seu rarò lauitur, seu vis epota veneni,
Eximium capitis tactu deiecit honorem.

Q. Serenus. *Hoc salamandra caput, vel sæua nouacula nudet, &c.* Martialis mulieri imprecans. Plura vide mox in veneno eius.

Salamandræ cor. ¶ Salamandræ cor circa genua mulieris gestatum, conceptum impedit & menstrua, ita vt extinguantur. Quòd si pelle in nigra cubito alligetur, tertianam & hemitritæum & quartanam, & omnem typum febris aufert, Kiranides. Persuasio quidem illa circa sterilitatem inducendam mulieri hoc cor iuxta genua gestanti, inde orta videri potest quòd salamandræ etiam steriles creditæ fuerint. nam & alias similes falsas credulitates (vt sic dicam) recitauimus in Lepore *G.* Salamandræ cor collo febrientis appensum, statim extinguit febrim, Kiranides.

De Salamandræ veneno. ¶ Salamandram dicunt solo aspectu nocere, & habere tot genera veneni quot colores. ¶ Contra salamandram aut aliquod ex ea venenum intra corpus sumptum. Inter omnia venenata, salamandræ scelus maximum est. Cætera enim singulos feriunt, nec plures pariter interimunt, vt omittam, quòd perire conscientia dicuntur homine percusso, neq; amplius admitti ad terras. Salamandra populos pariter necare improuidos potest. Nam si arbori irrepsit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ederint necat frigida vi, nihil aconito distans. Quinimo si contacto ab ea ligno vel pede crusta panis incoquatur idem veneficium est, vel si in puteum cadat. Quippe cum saliua eius quacunq; parte corporis, vel in pede imo respersa, omnis in toto corpore defluat pilus. Tamen talis & tanta vis veneni à quibusdam animalium vt suibus manditur, domante eadem illa rerum diſsidentia. Venenum eius extingui primum omnium ab his quæ vescantur illa verisimile est. His verò similia sunt quæ prodantur (probantur à) cantharidum potu, aut lacerta in cibo sumpta. Cætera aduersantia diximus, dicemusq; suis locis, Hæc omnia Plinius 29. 4. In quo non probo, quòd salamandræ venenum frigidum facit, & & aconito comparat. nam neq; illud frigidum esse supra in *C.* ostendi, neq; aconitum in Lupo *a.* Deinde quod scribit venenum eius primum extingui ab his quæ vescantur ea, verisimile esse, de suibus tantum accipio, (Nicander quidem suillam carnem cum testudine elixam commēdat,) vt præcipua alexipharmaca ex sue petenda sint, ijs verò similia & proxima, nempe secundo loco, ea quæ aduersus cantharides aut lacertas produntur vel probantur, id est laudantur. Multa enim, vt in sequentibus patebit communem aduersus salamandras & cantharides auxiliarē vim obtinent. quamobrem miror cum simile sit cantharidum venenū, & remedia ferè eadem contra vtrasq;, quomodo Plinius rursus (eodem capite inferius) cantharides salamandris resistere scribat, his verbis: Salamandris cantharides contrariæ sunt, vt diximus. Atqui hoc nusquam alibi ab eo dictum reperio: neq; si reperirem approbaturus essem. Itaq; deprauatum esse dixerim Plinij locum, aut mutilatum. Codex iam olim Basiliæ excusus sic habet, Solipugis cor vespertilionis contrarium, omnibusq; formicis, salamandris resistit.

Cantharides diximus: ſed & in ijs magna quæſtio, &c. Hermolaus nullam hic variæ lectionis mentionem facit, vt neq; Sigiſmundus Gelenius. Hîc reprehendendus eſt etiam Matthæolus, qui miratur quomodo Dioſcorides iubeat ijſdem auxilijs contra ſalamandram vti, quæ aduerſus cantharides adhibentur, cum hæ calidiſſimæ ſint, illa, vt inquit, frigida: itaque non de particularibus remedijs, ſed tantum de communi venenis medendi genere intelligenda Dioſcoridis verba putat. Sed longè errat, cum neq; frigidum ſit, vt ſæpe iam dixi, ſalamandræ venenum, & particularia auxilia, vt in ſequentibus apparebit, multa eadem ſint. Interim tamen remedia illa quæ contra cantharides præſcripta ſunt tanquam communia, non omittenda eſſe, & de ijs præcipuè intelligenda eſſe Dioſcoridis verba non negârim, ſi ita legas vt codices noſtri habent, & Marcellus tranſtulit, ἐφ' ὧν πάντα ποιησάμενοι ὅσα καὶ ἐπὶ κανθαρίδων, ἰδιαίτερον αὐτοῖς προσφέρομεν, &c. Sin legas vt Ægineta, ἐφ' ὧν ἅπαντα ποιησόμενοι ὅσα καὶ ἐπὶ τῶν κανθαρίδων, ἰδιαίτερον δὲ αὐτοῖς, &c. cui lectioni Plinius etiam aſtipulari videtur, de particularibus quoque medicamentis eum ſenſiſſe dici poteſt. Sed Aetius hac in parte cum Matthæolo facit, ſcribens, Danda verò & his quæ in cantharide ſunt relata, vt inde vomant. Ephemero ſumpto, quemadmodum & à ſalamandræ potu, remedio ſunt vomitiones & clyſteres, Dioſcorides. Qui biberit ſalamandram, patietur ſigna cantharidum, & cura eius & bezoar eſt vna, Aponenſis. Salamandra ab apris in Pamphylia & Ciliciæ montuoſis deuorata, qui edêre moriuntur, nec eſt intellectus vllus in odore vel ſapore, Plinius. Sus ſi quando ſalamandram comederit, ipſe extra periculum eſt: eos autem qui carnibus eius veſcantur, interimit, Ælianus. Et aqua vinumque interimit ſalamandra ibi immortua, vel ſi omnino biberit vnde potetur, Plinius. Aquas, quibus admixta fuerit, exitiales reddit, item fructus, præſertim mortua, Theophraſtus. Veriſimile eſt autem mortuæ venenum latius ſpargi propter accedentem putredinem, & emanantes inde vapores odore & flatu ſolo inficere. Noſtro etiam tempore venenoſa hæc eius vis non ignoratur. nam Galli quidam olim mihi narrarũt, vulgò apud eos ferri, ſi blanda (ſic ſalamandrã Narbonenſes vocant) in aceruo tritici reperiatur, totum infici, adeò vt vel gallinæ veſcentes inde pereant. Apud nos quidem non vſq; adeò male audit: & Antonius Braſauolus ſalamandram noſtram (inquit) non puto adeò venenoſam eſſe, vt vulgus & recentiores multi arbitrantur. Sed præſtat hac in re veterũ ſcriptis credere quàm experiri. Rimatrix eſt ſerpens ordinis primi, (id eſt peſsimi veneni,) rimans aquas & cibos, & inficiens eos: & ſi quis ex infectis aliquid guſtauerit, ſtatim moritur, vt dicit Iorach, Albertus. Hæc mihi omnino eadem quæ ſalamandra videtur, ex ſimili aut eadem potius vi veneni, eoq; magis quòd nec in ipſa ſalamandra & quem cum ea confundit ſtellione, nec alibi tale venenum Albertus ex Ioracho commemoret, cuius tamen verba in plerisq; omnibus alijs ſerpentium generibus adducit. nec obſtat quòd ſerpens dicitur, cum his nominibus barbari abutantur vt monui in A. In obſonia aliquando dum coquuntur incidere ſolent, ſerpens, ſalamandra, erucæ, Aetius 13.9. In quibuſdam Heluetiæ locis lac à ſalamandris appeti aiunt, & ſi forte in ſylua cubantis vaccæ vber ſuxerint, emori id, nec amplius lacte manare. Saniem aut ſaliuam ore lacteã vomit, irritata præcipuè, vt Agricola tradit. Hæc vel calcata tantum, hominem inficit, Arnoldus. Ab huius in quacunq; corporis parte contactu toti (totius corporis) defluunt pili, idq; quod contactum eſt, colorem in vitiliginem mutat, Plinius. Quamobrem medici quidam vehementibus pſilothris ſalamandram aut cinerem eius admiſcẽt, vt ſupra ſcripſi. In herbis aut fructibus quos ore tetigerint, ſaliuam quandam relinquunt, venenum præſens, & eoſdem lacteo illo ſucco, quem toto corpore reſudant, tranſeundo inficiunt, Matthæolus.

¶ Signa eorum qui ſalamandram ſumpſerunt. Linguæ inflammatio conſequitur, Dioſcorid. Γλώσσης βάθος ἐμπρήσθη, Nicander. Eſt autem periphraſis, inquit Scholiaſtes, γλώσσης βάθος pro ipſa lingua, quæ huius veneni vi craſſeſcit. Lingua exaſperatur, Largus. Mens & ſermo præpeditur, vt ex Dioſcoride Ruellius & Matthæolus tranſtulerunt. Marcellus Vergilius non mentis, ſed ſermonis tantum impedimentum fieri tranſtulit, eam quæ in Æginetæ libris habetur lectionem ſecutus, λαλιᾶς ἐμποδισμός. Et quanquam veriſimile eſt inflammata lingua ſermonem impediri, omnes tamen quos ego vidi, præter Æginetam, qui de hoc veneno tractarunt ſcriptores, non λαλιᾶς ſed διανοίας habent, Dioſcorides, Aetius, Nicander. & Auicenna 4.6.2.7. idem tamen 4.6.5.20. vbi de morſu ſalamandræ agit, & ſigna remediaq; ea repetit quæ ad venenum eius in corpus ſumptum pertinent, non ad morſum, Æginetæ lectionem ſequitur. nam vbi legitur & grauitas linguæ, & punctio eius, Bellunenſis reponit, & grauitas linguæ, & loquela difficilis in qua pronũciatur *mumu*. Verſus quidem Nicandri hi ſunt, Οἱ δὲ περισφαλέοντες ἅτε βρέφος ἑρπύζουσι Τετράποδες. νοεραὶ γὰρ ἀπὸ φρένες ἀμβλύνονται. Hoc eſt, Illi membris inualidi (aut titubantes) infantis inſtar reptant quadrupedes. mens enim eis obtuſa eſt. Tremor cum torpore (ſtupore) aut horrore quodam ac exolutione accedit, Dioſcor. Græcè legitur καὶ τρόμος μετὰ νάρκης ἢ φρίκης τινὸς καὶ ἐλκώσεως. apud Æginetam ἐλκύσεως, ſed video interpretes omnes, & rectè quidem meo iudicio, legiſſe ἐκλύσεως. eclyſis enim reſolutionem & imbecillitatem ſignificat. Cornarius etiam apud Aetium exolutionem vertit. Matthæolo neſcio quid in mentem venit vt pro tribus iſtis vocabulis, quæ ſunt, torpor, horror ac reſolutio, triſtitiam, pauorem ac debilitatem magnam reddiderit. Corpus inualidum fit, & torpet rigoribus quibuſdam, Largus. Ἄψ δ' ὑπὸ μάλκης δάμναται. ἐμβαρύθων δὲ κακὸς τρόμος ἄψεα λύει, Nicander. hoc eſt, Mox

Signa eorum qui Salamandrã ſumpſerunt.

autem frigore corpus corripitur, & grauans malus tremor membra resoluit. Ad hæc partes nonnullæ corporis liuoribus circumquaque sugillantur: sæpeq; diutius immorante veneno putrescentes defluunt, Dioscorid. vt Ruellius, Marcellus, & Matthæolus vertunt. (hic quidem etiam clarius, corruptas in terram decidere:) item Auicenna, & ex Aetio Cornarius. Dioscoridis verba sunt ὡς πολλάκις σηπόμενα ἀποῤῥεῖν τὰ μέρη. Mihi quidem non videtur partes ipsas delabi integras, cum tantam putredinem oboriri in membris, vita & corde adhuc incolumi, vix sit verisimile: nec ab vllius alterius veneni vel intra corpus sumpti, vel per ictum morsumve in ipsum translati, tale quid accidere legimus, quod meminerim. Et si enim Marcellus Vergilius à cenchro morsis carnes decidere transfert ex Dioscoride: Græcè tamen legitur περιῤῥεῖν, quod est humore diffluere. Itaque ἀποῤῥεῖν malim simpliciter interpretari fluere & manare, humore scilicet putrido, & saniem stillare, pro περιῤῥεῖν. In hanc sententiam induxerunt me Nicandri versus isti, Σάρκα δ' ἐπιτροχόωσιν ἀολλέες ἄχρα πελιδναὶ Σμώδιγγες στάζουσι κεδαιομένης κακότητος. quod est, Per summam autem cutim liuentes maculæ passim apparent, eousq; scilicet dispersa veneni malitia. Vbi interpres habet, Επιτρέχει τῇ σαρκὶ πελιδνότης, ἐξ ἧς ἐργασία, lego ὑγρασία. Et mox, Σμώδιγγες αὗται κατὰ σύστηξιν τῆς σαρκὸς στάζουσι. Sed aliâs, inquit, scribitur στίζουσιν, id est pungunt, vt sensus sit, liuores illos multos & dispersos in eis esse punctorum instar. Sed ego στάζουσι malim, quod conuenit cum verbo ἀποῤῥεῖν. Corpus liuoribus quasi maculis variatur, Largus. Auicenna 4.6.2.7. alia etiam signa ex Aetio citat, sed corruptè, quare omitto. Habet enim Aetius omnia vt Dioscorides: nisi quod præterea addit hæc verba, Primum equidem maculæ albæ per corpus apparent, deinde rubræ, postea nigræ cum putrefactione & defluuio capillorum. quæ verba etiam ipsa cum Nicandri & nostra sententia faciunt. Sed hæc signa eueniunt etiam vbi pars aliqua corporis à saliua salamandræ contacta est, vnde toti defluunt pili, idq; quod contactum est colorem in vitiliginem mutat, vt Plinius scribit. Et à morsu eius probabile est eadem fieri. A potu salamandræ accidunt dolores vehementes in ano (aliâs in stomacho, Bellunensis) & apostema sicut hydrops, & in ventre spasmus, & retentio vrinæ, Auicenna: ex quo etiam Arnoldus repetit sed corruptissimè vt excusi codices habet, in libro de venenis. Video autem deceptum Auicennam, cum Dioscorides hæc signa de ijs scribat qui buprestin sumpserunt, de qua proximè ante salamandram agit.

De remedijs aduersus haustum salamandræ venenum. ¶ De peculiaribus remedijs aduersus haustam salamandram, quæ scilicet post communia statim (vt sunt vomitiones & clysteres, de quibus supra nonnihil dixi,) adhiberi debent. ¶ Auicenna 4. 6. 2. 7. eadem quæ Dioscorides & Aetius remedia præscribit, sed deprauatius. Salamandræ cura communis, est vt cura opij: & dentur in potu theriacæ magnæ, vt theriaca alferuch, & Mithridatum & similia, Auicenna. Quanquam autem curam eius communem esse dixit vt opij curam, non iccirco oportet salamandræ venenum esse frigidum, vt Matthæolus ratiocinatur, oblitus se paulò ante negasse calidum esse venenum licet eadem cura communis, quæ aduersus cantharides, ei debeatur. nam & calidis & frigidis venenis vna eademq; cura communis ferè omnibus debetur. ¶ Nunc particularia remedia, vt ab authoribus tradita sunt, ordine alphabetico subiungam. Aqua mulsa, vide in Lino. Calamintha, vt Auicenna ponit, non rectè, vide in Rana. *Aiugæ* siue chamæpityos decoctum, in quo nuclei pinei (strobili, vel vt Ægineta habet strobilia, vnde Auicen. transtulit grana pini parua,) conterantur, Dioscorid. Chamæpityos folia coque cum conis, οὓς ἑψήσατο (ἐθρέψατο, Scholiast.) πεύκη, Nicand. Vide in pino infra. Cupressi folia, Auicenna: vide infra in Pino. ¶ Eruum, vide in Vrtica. Eryngium, vide infra in Rana. ¶ Galbanum ex melle linctum, aut resina pinea ex melle, Aetius & Dioscorid. Auicenna (aut eius interpres) ex Aetio, quem citat hunc locum malè transtulit, his verbis: Priuatim conferunt, ammoniacum, (resina, Bellunensis.) & gluten albotin, & sumatur de eis, aut ambo cum styrace. Galbani radix, Nicand. ¶ Lac recens, præcipuè bubulum, contra salamandræ venenum efficax est, Dioscorid. Lac infunditur phthisicis, cantharidum, aut salamandræ venenis, Plinius. infundi intelligo per clysterem. nam poti remedia mox priuatim subiungit. Dioscorides autem lac in potu dari vult: nec aduersantur, sed vtrunq; fecisse profuerit. Lilium, vide in Vrtica. Lini seminis farina ex aqua mulsa sumpta, quàm plurimum bene adiuuat, Largus. ¶ Mel quàm plurimum per se, vel cum resina ex pinu, Largus. Galbanum ex melle linctum, Dioscorid. Mustum cantharidum naturæ aduersatur, & salamandræ, Plinius. à quo & sapa commendatur. ¶ Oleum prodest contra cantharides, salamandras, &c. per se potum redditumque vomitionibus, Plinius. Resina pinus, (ῥητίνη πιτυίνη,) aut galbanum cum melle, in eclegmate, Dioscorid. Aetius clarius, Resinam pinus cum melle delingendam præbe, aut etiam galbanum cum melle. Δάκρυα πεύκης, id est lachrymæ piceæ, (quanquam Gaza ex Theophrasto πεύκην pinum vertit, πίτυν piceam,) cum melle, Nicander: & paulò pòst, Resina (simpliciter) cum melle. sed hic mel apum, ἔργα μελίσσης, expressè nominat, supra verò mel τενθρηδόνης, quod genus insecti ex apum genere vel api simile, vel ipsum alueare interpretatur Scholiastes. Resina ex pinu, cuius etiam tenera folia cum herba quam Græci chamæpityn appellant, decocta, ex aqua mulsa prosunt, Largus. Ἠὲ χαμαιπίτυος βλαστήμονος ἄμμιγα κώνοις φύλλα καθεψήσας, οὓς ἑψήσατο πεύκη, Nican. vbi Scholiastes, Συνεψήσας οὖν φησι τοῦτο (τοὺς στροβίλους) τοῖς φύλλοις τῆς χαμαιπίτυος τῆς βλαστήμονος ἀναμε-

ἀναμεμιγμένως καθεψήσας τὰ φύλλα καὶ τοὺς κλῶνας ὅσους ἐθρέψατο ἡ πεύκη, δίδου πιεῖν. ὁμωνύμως λέγεται ὁ καρπὸς, ὁ στρόβιλος, καὶ ὁ κλῶν, Hæc ille. mihi quidem Nicander nullam ramulorum pinus, ſed fructum tantum mentionem feciſſe videtur. neque enim vel ſtrobilum vel conum in alia quàm pro ipſo fructu ſignificatione legi dixerim. De re ipſa tamen non contendo, cum & Largus pini folia commendet, & cupreſſi folia Auicenna. quanquam is ſuper hoc remedio Aetium citat, apud quem nihil tale reperio. A iugæ decoctum in quo nuclei pinei conterantur, Dioſcorides & alij. ¶ Ranarum (βατραχίων, Ægineta βατράχων habet, quod magis probo, ne quis virides ranunculos terreſtres intelligat) ius cum quibus eryngij radix incocta ſit, Dioſcorid. & Aetius, qui remedium hoc præter opinionem auxiliari ſcribit. Nicander præterea ſcammonium addi & ſimul decoqui iubet: in cuius Scholijs non ſcammonium, ſed ammoniacum legitur, quod minus probo non admittente carmine. quanquam vetus etiam Auicennæ translatio ammoniacum inter remedia habet, tanquam ex Aetio ſed perperam. Bellunenſis legit, reſina, Aetius galbanum habet. Scammoniæ quidem liquor etiam contra leporem marinum à Dioſcoride commendatur. Ranæ decoctæ cum calamintha, Auicenna tanquam ex Aetio: ſed ille cum eryngij radice decoquit, vt Dioſcorides, nulla prorſus calaminthæ facta mentione. De remedio ex ranis vide plura mox in Teſtudine. Reſina, vide ſupra in Pinu. Rutæ genera (vt ſatiua, & ſylueſtris) valent tum contra alia multa venena, tum contra cantharides ac ſalamandras, Plinius. ¶ Sapæ vſus contra cantharides, ſalamandras, & contra mordentia venenata, Plinius à quo & muſtum laudatur. Scammonium, vide paulò antè in Rana. Styrax, vt ab Auicenna ponitur, neſcio quàm rectè: vide ſupra in Galbano. Suis præpinguis carnes, (Γέντα, carnes, Thracibus, Euſtathio teſte, & Nicander alibi, Καί τε βοὸς νέα γέντα) coctæ cum carnibus teſtudinis ſiue marinæ, ſiue terreſtris, Nicander. eſt & alia quædam lectio in Scholijs, vbi nulla ſuis mentio, quæ mihi nequaquam probatur. Sues quidem & apros ſalamandris deuoratis nihil pati, ſupra diximus: vnde Plinius etiam colligit primum ex præcipuum & ſuibus petendum eſſe remedium, vt ſupra expoſui. ¶ Oua teſtudinis marinæ aut terreſtris, cocta, Dioſcor. καὶ ὤεα θαλερὰ χελώνης Ἀλθαίνει, Nicander. Grammatici θαλερὸν tum aliter, tum feruidum apud Nicandrum interpretantur. ego hic oua cocta intelligo, vt Dioſcor. quæ ab igne aquæ vel cineris vbi cocta ſunt adhuc caleant. Contra ſalamandras carnium decoctarum teſtudinis marinæ ſuccum bibiſſe ſatis eſt, Plinius. Teſtudinum marinarum carnes admixtæ ranarum carnibus contra ſalamandras præclarè auxiliantur: neque eſt teſtudine aliud ſalamandræ aduerſius, Plinius. Et alibi, (lib. 32. cap. 5.) Ranarum marinarum ex vino & aceto decoctarum ſuccus contra venena bibitur, & contra ranæ rubetæ venenum, & contra ſalamandras. Sed cum ranæ ouiparæ quadrupedes nullæ in mari ſint, quæ autem ranæ marinæ (βάτραχοι ἁλιεῖς) vocantur ex genere piſcium planorum habeantur, neq; vlla earum vis contra venena prædicetur, quod ſciam, ſuſpectus eſt mihi hic Plinij locus, ita vt dubitem an potius legendum ſit, Teſtudinum marinarum ex vino & aceto decoctarum ſuccus, &c. nam & alibi teſtudinis marinæ ſuccum ſimpliciter decoctum (nimirum in aqua) vt ſuperius recitaui, contra ſalamandras commendat. Fieri autem poteſt vt hoc erratum (ſi eſt) commiſerit Plinius ipſe memoria lapſus: etſi de ranis illic omnino eum agere, ex ijs quæ ſequuntur patet, nempe de fluuiatilibus ranis. alibi ſanè nuſquam ranam marinam niſi pro piſce plano nominauit, longè diuerſi generis quàm ranæ fluuiatiles ſint, vt neq; remedia comparari debeant. Contra rubetæ quidem venenum nullum ab alio quoquam ex rana marina remedium præſcriptum inuenio, ſed neq; contra ſalamandram, ex teſtudine vero marina contra vtrunq;. Teſtudinis marinæ ſanguis cum vino, &c. contra rubetam bibitur, Dioſcor. Aut igitur omnino apud Plinium pro ranarum marinarum reponemus teſtudinum marinarum: aut ſaltem nullum periculum eſt ſi id fecerimus, cum Plinius ipſe teſtetur nihil teſtudine aduerſius eſſe ſalamandris. Suis præpinguis carnes cum teſtudine marina aut terreſtri coctæ, Nicander. Apollodorus vrticæ ſemen ſalamandris contrarium eſſe affirmat cum iure decoctæ teſtudinis, Plinius. Vrticæ folia cum lilijs & oleo decocta, Dioſcor. Nicander vrticam cum oleo & crimnis coquit, & in cibo dat ad ſaturitatem. eſt autem κρίμνος farina craſſiuſculè molita, κρίμνα οἱ παχύτεροι τῶν ἀλεύρων, καὶ κρίμνος ἡ κεχρίς. Scholiaſtes hic farinam erui exponit (cuius & proximè antè mentionem fecerat, cum ſicca erui farina ſemen vrticæ miſcendum pro remedio monens,) aut hordeaceam. facilis autem tranſitus eſt à κρίμνοις in vocem κρίνοις, id eſt lilijs, vt Ægineta, Aetius & Dioſcor. habent. Mihi Nicandri lectio placet. Vrticę ſemen etiam Auicenna inter remedia numerat, tanquam ex Aetio, apud quem hoc non legitur.

¶ De morſu ſalamandræ. Hanc lacertam in quibuſdam Galliæ locis, vt dixi, *arreſſadam* vocant, cuius morſum adeò exitialem eſſe putant, vt nulla vitæ ſpes relinquatur. itaque vulgò hæc metra celebrant: *Sī mordu t' a vne arreſſade, Prens ton linceul & ta flaſſade.* hoc eſt, Si te ſalamandra momorderit, accipe linteum tuum ac tuam lodicem. Rhæti qui Italicè hodie loquuntur, aiunt à ſalamandra morſum tot medicis opus habere, quot diſtinguitur maculis. Sic & apud Arnoldum de venenis, affices quidam ſerpens multis & varijs diſtinctus maculis, tot habet ſpecies nocendi, quot colores diſtinctos. Dentes vbi ſemel inflixit ſalamandra, (vt quidam mihi retulerunt, neſcio an verè) nunquam remittit. & ſi auellatur, letale eſt. ita enim relinquitur venenum, (quod etiam de *De Salamandræ morſu.*

bufone fertur.) itaq; relinquenda eſt à morſu pendens, quòd homo interim viuere poſſit. Nicander in Theriacis ſalamandræ morſum doloſum & ſemper infeſtum eſſe ſcribit, Καὶ σαλαμάνδρειον δόλιον δάκος αἰὲν ἀπεχθές. Significat autem δάκος tum ſerpentem mordentem, tum morſum ipſum, vt Varinus docet. Salamandræ duæ, quas domi habui, cum ſæpe à me bacillis ligneis, herbarum caulibus aliterq; tentarentur, nunquam tamen ne os quidem tanquam morſuræ diduxerunt: morſum etiam ab eis apud nos nunquam audiui quenquam. ſed fieri poteſt vt non omni tempore aut non in quauis regione mordeant, vt ſtelliones quoq;. ¶ Quos ſalamandra percuſſit, eos dolor vehemens & cruſtæ productio conſequitur. adhibeatur autem eis communis cura iam prædicta, Aetius. Auicenna 4. 6. 5. 20. de ſalamandræ morſu ſcribens, (nam de alijs quoq; in eodem tractatu ictu morſuve relinquentibus venenum agit,) eadem tum ſigna tum remedia ponit quæ Græci ſalamandræ in corpus ſumptæ veneno adſcripſerunt, & ipſe etiam ſcripſerat ſupra 4. 6. 2. 7. niſi quòd illic quædam aliter habent, eò quòd è Græcis malè tranſlata ſint. Vnicum eſt in hoc loco remedium quod morſui conuenit, quòd ranas decoctas edi iubet, & ius in potu dari, (quanquam hoc etiam inter alexipharmaca ponitur:) & inſuper carnem earum imponi, quod theriacum eſt, id eſt morſui conueniens. Cor veſpertilionis contra ſalamandras prodeſſe Aggregator citat ex Plinij lib. 29. vbi nos cap. 4. cor veſpertilionis non ſalamandris, ſed ſalpugis ſiue ſolifugis contrarium eſſe legimus. Idem Aggregator remedia tanquam contra morſum ſalamandræ ſcribit, quæ ab authoribus contra venenum eius intra corpus ſumptum prodita ſunt. Morſus quidem ſalamandræ ſolus Nicander, Aetius & Auicenna meminerunt: remedia verò ad eum particularia nemo ſcripſit, (nam Auicennam in hoc erraſſe oſtendi:) nimirum quod cura communis ſatis factura videretur. Nicander quidem in Theriacis, cum animalia aliquot venenoſa, & ictu morſuve ab eis læſorum ſigna deſcripſiſſet, vt phalangia, ſcorpios, apes, veſpas, ſcolopendram, ſalamandram, venenata marina, & alia: mox remedia ſubijcit, tanquam communia contra hæc omnia, nihil diſtinguens.

Salamandræ vſus apud chymiſtas. ¶ Curioſi quidam homines, in ſalamandris vim quandam ineſſe perſuaſi, qua argentum viuum in aurum mutetur, ipſas in olla ſuper carbonibus ignitis ponunt, & argentum viuum per tubum ferreum oblongum ſuperinfundunt: in quo opere interdum veneno ſo vapore exhalante ita inficiuntur, vt corpore intumeſcant, vel alia noxa implicentur, vel etiam de vita periclitentur. His Theophraſtus Paracelſus remedio eſſe ſcribit neſcio quam axungiam Solis, (oleum auri fortaſſis,) quam inter arſenici & argenti viui alexipharmaca deſcripſerit. nos eam deſcriptionem in libris eius non reperimus.

H.

Homonymum. *a.* Ζωοφόρος, καὶ σαλαμάνδρα, καὶ ἀγγεῖον νεκρῦ, Heſychius & Varinus. videtur autem ſignificari vrna in qua crematorum funerum oſſa condebantur, aut ipſa cadauera integra: quam & ſarcophagum vocabant, quòd ex certo lapidis genere fieri ſoleret, qui carnes mortuorum conſumebat; quo ſenſu ζωοβόρον potius dixerim à conſumenda animalium carne, quæ vis ſeptica & exedens ſalamandris etiam in viua animalium corpora eſt.

¶ Epitheta. *Seu ſalamandra potens, nulliſq; obnoxia flammis*, Samonicus. Nicander cognominat λιπόῤῥινον, & φαρμακίδα σαῦραν πολυκηδέα. Et rurſus, Καὶ σαλαμάνδρειον δόλιον δάκος αἰὲν ἀπεχθὲς, non de morſu, ſed de ipſa ſalamandra. ſequitur enim, Ἥ τε καὶ ἀσβέστοιο, &c.

¶ Lapis Eiſlebanus refert aliquando effigiem ſalamandræ, aliâs aliorum animalium, Georg. Agricola.

¶ *e.* Alchymiſtæ dicti ſalamandra neſcio quomodo in metallorum metamorphoſi & chryſopœia vtuntur, vt aiunt: Vide nonnihil ſupra in fine capitis ſeptimi. *Superſtitioſa.* ¶ Salamandræ cor geſtatum, ſecuritatem ab igne præſtat, & audacem contra incendium & incremabilem reddit. Animal ipſum in caminum vel ignem immiſſum, omnem flammam extinguit, Kiranides.

DE STELLIONE.

A.

Diuerſæ opiniones de ſtellione, quæſit. GENERA lacertorum plura ſunt, vt ſalamandra, ſaura, ſtellio, Iſidorus. Hermolaus Barbarus conijcit ſtelliones eſſe quas Romanum vulgus *tarantulas* vocat, albas, innocuas, & puſillis lacertis ſimiles. Idem Perottus & Grapaldus aſſerunt, & Lucius Ioan. Scoppa. Stelliones nonnulli *tarantulas* eſſe putant, Niphus. Stellio multas maculas paruas in dorſo habet ſimiles ſtellis. non enim

eſt illa

eſt illa lacerta quæ aſpicit homines. iſta enim eſt viridis. illa habet colorem æruginis æris: & forte eſt de genere earum, quæ verſantur in ædificijs & domibus antiquis, & rarò mordet. quia habet dentes tortuoſos, quos relinqueret in vulnere, Ponzettus cardinalis: videtur autem non de alia quàm tarantula ſentire. Circa Romam inuenitur genus quoddam parui lacerti, dorſo per totum ſtellato, quod terrantulam vocant, quoniam ſub terra degere ſoleat. id quia valde venenoſum eſt, ſæpe cogitaui Dioſcoridis ſêpa ſiue chalcidicam lacertam eſſe: aut ſi ea non ſit, veterum ſtellionem, Petrus Matthæolus Senenſis in Dioſcorid. 2. 58. Et rurſus 6.4. Stelliones (inquit) in Italia venenatos eſſe & letales alicubi Ariſtoteles ſcribit, qui vero illi ſint, non facile dixerim, niſi fuerint tarantulæ quæ apud Thuſcos reperiuntur in domibus, præcipuè in cauis quibuſdam murorum prope terram. Paruis enim lacertis ſimile eſt hoc animal, & araneis viuit, vt Plinius & Ariſtoteles de ſtellione ſcribunt: & per dorſum totum ſtellis quibuſdam inſignitur, vnde forſan nomen inuenit: & in Thuſcia morſus eius peſtifer eſt, Hæc ille. Ponzettus tarantulas non à terra, ſed à Tarento ciuitate circa quam abundant, dictas ſuſpicatur. Stellio, id eſt lacerta viridis, Vetus gloſſographus Auicennæ, & Ant. Muſa Braſauolus de ſimplicib. cap. 524. Stellionem medici noſtri temporis magno errore putant lacertum eſſe, cum longè aliud animal ſit lacerta minus, Perottus & Grapaldus. Matthæolus in Dioſcor. 6. 4. reprehendit illos qui lacertum minorem pro ſtellione accipiunt, cum lacertus ille ſanguinem habeat, & inter ſæpes ac macerias verſetur, quorum neutrum ſtellioni conuenit, qui etiam rore & araneis viuit, ille bruchis, cicadis, gryllis, cochleis, &c. homini beneuolus, nec vt ſtellio noxius. Stellio, id eſt lacerta facetana, ſed ſecundum quoſdam eſt lacerta viridis, Syluaticus. Stellio, vulgò lacerta vermicularis ruſticè, inuenitur in foraminibus domorum antiquarum, in quibus aranei quoq; manere ſolent, Niphus. ¶ Stellionem Græci *coloton* (lego *coloten*) vocant, & aſcalaboten, & galeoten, Plinius. Lacerti ſiue ſtelliones qui per parietem repunt, curti ſunt, Græcè aſcalabotæ vocantur, Marcellus Empericus. Ariſtophanes in Nebulis fingit, dum Socrates ore hiante Lunæ motum noctu obſeruat, ἀσκαλαβώτην vel γαλεώτην (nam vtroq; nomine vocat) à tecto alui excrementum ei immittere. Nicandes in Theriacis ἀσκάλαβον vocat, nimirum carminis gratia. Aſcalabotes à Græcis dicitur, quòd apud eos ἄσκαλος circulus eſt. ſtelliones autem circulis quibuſdam depicti ſunt, & veluti lucentibus guttis in modum ſtellarum, vnde nomen, Perottus. Ego hanc etymologiam apud nullum idoneum authorem inuenio, vt neq; aſcalon pro circulo vſquam. Hebræi quidem *agil*, עגיל, circulum & rotundum vocant. Grammatici ἄσκαλα interpretantur impura, quod ſanè etymon animali impuro & venenato congrueret. Sed aſcalabotes fortè quaſi κωλοβάτης dictus fuerit, quod artuum ſuorum digitis & vnguiculis innixus per parietes repat, & felium aut muſtelarum inſtar aſcendat. nam & colotes, vt iam ex Plinio dixi, vocatur, & καλαβώτης Suidæ: niſi quis malit à calis, id eſt lignis ſic dictum, vt & calopodion, pedem vel calceum ligneum dicimus. nam & xylobates & tœchobates a Kiranide nominatur, quòd ligna (aſſeres ſcilicet ligneos) & parietes ſcandat. Ξυλοβάτης (inquit) vel Τοιχοβάτης eſt ſpecies parua crocodili (id eſt lacerti.) Κωλώτης, qui & γαλεώτης, δοκεῖ δὲ αὐτὸς εὐστόχως ἅλλεσθαι περὶ τοὺς μῦς, Varinus. hoc eſt, Videtur autem ſcitè & argute circa mures ſalire: quaſi hoc etymon ſtatuat, vt inde nomen habeat, tanquam εὐσταλαβώτης. ſed hoc feli potius aut muſtelæ quàm ſtellioni conuenit, qui mures nihil curat. Sciendum itaq; veteres aſcalabotæ & colotæ nomine tum de fele ſeu muſtela potius, tum de ſtellione ex æquo vſos eſſe, vt Grammatici quidem in dictionarijs interpretantur, Varinus & Suidas. nam apud ipſos authores nuſquam inuenio his vocibus felem aut muſtelam ſignificari, quum illam ſemper αἴλουρον, hanc γαλῆν nominent. Recentiores tamen Græci γαλῆν etiam pro fele ſeu cato poſuerunt, vt in Cati hiſtoria docui. Videtur autem vulgus Græcorum hæc nomina de duobus ſeu tribus iſtis animalibus ideo confudiſſe, quòd ex æquo omnes in ſublime ſuis pedibus & vnguiculis reptando ſcandant. In picorum genere arborum cauatores ſunt, ſcandentes in ſubrectum felium modo, illi verò & ſupini, Plinius 10. 18. Tranſtulit autem hunc locum ex Ariſtotele de hiſtoria anim. 9. 9. vbi ille Gaza interprete, Picus martius (inquit) ſcandit per arborem omnibus modis. nam vel reſupinus more ſtellionum ingreditur. Græcè pro ſtellionibus hîc aſcalabótas legimus, Hermolaus etiam ſtelliones vertit. Sed Græca integra apponam: Ὁ δρυοκολάπτης πορεύεται ἐπὶ τοῖς δένδρεσι ταχέως πάντα τρόπον, καὶ ὕπτιος, καθάπερ οἱ ἀσκαλαβῶται: In Mirabilibus eadem leguntur, ſed iſta clarius, καὶ ὕπτιος, καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα. atqui feles aſcendunt quidem commodè, minus commodè verò deſcendunt, vt deſilire plerunque vel omnino vel ex parte malint. ſtelliones vtrunque pari facilitate præſtant. Quare miror cur Plinius non potius ſtelliones tranſtulerit, vt debebat, quibus per parietes ingreſſus ſeu reptatio ſecundum omnes modos (ſurſum, deorſum, & in tranſuerſum obliquumque) conuenit, vt & picis & ſciuris. ὕπτιον etiam dixeris reptare animal, cum ſub aliquo tranſuerſo progreditur: vt ἐπὶ γαστέρα, cum ſuper eodem, hîc dorſo ſurſum, illic deorſum ſpectante. Cæterum alibi vbique Plinius aſcalaboten & galeoten ex Græcis vel ſimpliciter ſtellionem, vel ſtellionem traſmarinum reddit, vti nos obſeruauimus. Κωλεπίναις ἀσκαλαβώταις, Heſychius & Varinus. Colotæ quidem nomen non aliter à colis, id eſt artubus & pedibus factum eſt Græcis, quàm ab iiſdem in hoc genere apud Latinos lacertus. Γαλεὸς & γαλεώτης, ἀσκαλαβώτης, Heſychius & Varinus. Galeotes igitur ſtellio vocatur, vel quòd vt galæ, id eſt muſtelæ & feles,

Nomina Græca.

pedibus in ſublime ſcandit: aut fortè quod corporis ductu ſit oblongiore, vnde & galeis piſcibus, id eſt muſtelis inditum nomen. ſed ſtellio tum longitudine tum humiditate etiam crurum muſtelas quodammodo refert. Aſcalabótes ſtellio eſt quem & χαλαβώτην vocant, ſed frequentius galeoten. ἢ καὶ ὁ ποντικὸς, καὶ ἡ κοινῶς λεγομένη νυμφίτζα, Suidas, & partim Varinus. Eſt autem *nymphitza* recentioribus Græcis non alia quàm muſtela: ponticus verò, mus, cui aſcalabotæ nomen alius præter Suidam nemo quod ſciam attribuit. His tamen omnibus reptatio in ſublime conuenit. Aſcalabi etymon deduci poteſt etiam παρὰ τὸ ἀκαλῶς βαίνειν, à molli & tacito ingreſſu, (vt Etymologo & Varino placet) qui & felium & ſtellionum generi competit. Cæterum *aſcálaphos* per *ph*, dictus fuit Martis filius, παρὰ τὸ ἀκαλὸν καὶ τὴν ἁφὴν, ὁ τέρψιν τὸν χρόα καὶ εὐαφής. ἀκαλὸν enim eſt lene, molle, quietum, Varinus. At Suidas contra, Ἀσκάλαφος παρὰ τὸ ἀσκαλὲς (ἀσκελὲς) τῆς ἁφῆς, ὁ λίαν σκληρός. Æginetæ interpretes 5. 11. pro galeota, id eſt ſtellione felem non rectè tranſtulerunt, (vt in Fele oſtendimus: & quòd aſcalabotes ac galeotes vnum ſit animal, licet Ægineta ſeparaſſe videatur,) & Auicennæ 4. 6. 4. 13. Σοφῆς ἀράχνης ἱστὸν εὑρὲ καλώτης, Καὶ λεπτὸν ἐνέδυ φάρος, ἐκτεμὼν τοίχου, Babrius apud Suidam. veſcitur autem ſtellio araneis, vt in C. dicam. Dormit colotes in præſepibus, & narem ſubiens aſini, ne comedat impedit, Ariſtot. Albertus neſcio quomodo coloten hîc rattum exponit, idq; ſine authore. Apud Græcos hodie vulgo ſtellionẽ λιακόνι vocari conijcio: quem enim ſic vocant, lacertum eſſe aiunt paruum, argenteo lucido colore, in ſiccis & apricis locis: & nomen ipſum quodammodo ad ſtellionem alludit, ſed per aphæreſin. A nonnullis tamen ſtellio eſſe putatur, qui vulgo Græcis hodie θαμιάμιθος aut ψαμαμύθη vocatur, quo nomine lacertum paruum ſignificari puto, ſed certum nihil habeo. ¶ De ſtellionis nominibus Hebraicis vide quædam ſupra in Lacerto A. nam Septuaginta letaah transferunt in aſcalaboten, id eſt ſtellionem, &c. Munſterus שממית *ſemamith* ſtellionem vertit, alij araneam aut lumbricum: Vide in nomenclaturis ſalamandræ & ſimiæ. Ego omnino aut ſtellionem ipſum aut ſimile lacerti genus eſſe puto. proxima huic eſt vulgaris hodie vox Græca *pſamamythe* & *thamiamithos*, de quibus paulò antè dixi. Prouerb. 30. ſapientia animalia minuta quatuor numerantur, formicæ, cuniculi, locuſtæ, & ſemamith, quod manibus nititur & moratur in ædibus regijs, vt Hieronymus vertit: Munſterus araneam quæ manibus negotietur. ſed Hebraica vox *taphas* apprehendere & capere, non negotiari ſignificat. Manus quidem de ſtellione potius, qui manus digitatas habet vt lacerti, quàm de araneo dici poſſunt. *Semamith* Hebraicæ voci vicina eſt Arabica *ſamabras*, vel *ſaambras*, vt Bellunenſis legit, aliâs *ſenabras* vel *ſemabras*, vnde ſalamandræ nomen deductum videtur, non quòd idem ſed quòd ſimile & congener ſit animal. *Sarnabraus*, id eſt ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ. *Senabras* idem eſt quod lacertus vel ſtellio qui in hortis reperitur, Bellunenſis. Videtur autem abuti ſtellionis nomine, vt & alij Arabum interpretes, idq; generis loco ſtatuere, ſub quo ſpecies aliquot contineantur, quod rectius & Latinius lacerti quàm ſtellionis nomine facere poterant. *Samabras* quidem Auicennæ lib. 2. cap. 646. lacertam ſimpliciter ſignificat, vt ex adſcriptis ei remedijs clariſſimè conſtat. *Guaril* ſeu *vrel* apud Auicennam lib. 2. in capite de *athab* ſeu *aldab*, id eſt lacerto, vetus interpres ſtellionem reddit, Bellunenſis Arabicas voces relinquit. *Alurel* eſt animal terrenum, ſimile lacerto, coloris cinerei, longum ad quantitatem trium palmorum, Bellunenſis. *Guaril* lacerto ſimilis eſt, ſed corporis forma differt, cauda longa, & paruo capite, Obſcurus. *Guaſemabras*, id eſt ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ: qui fortè duas voces *guaril* & *ſemabras* in vnam confudit. *Guauſes* animal quoddam habens ſanguinem, & eſt ſtellio, Syluaticus. videtur & hæc vox corrupta. Verus quidem ſtellio, teſte Plinio, ſanguinem non habet. *Guaril* aquaticus, id eſt ſcincus, ſed verius ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ. Sed ſtellionis aquatici ex bonis authoribus nemo meminit. *Epithetos*, id eſt ſtellio, Syluaticus. Aſcalabotes (id eſt ſtellio) & araneus pugnant, Ariſtot. vbi Albertus ineptiſſimè habet, Auis aſcalonitis aliquando comedit *abachiez*. VASGA Arabicè ſunt reptilia, vt ſtellio, ſubnigra, dicta in Catalonia dracones domorum, quæ cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, ſicut etiam denticuli ſtellionis vel lacertorum, Arnoldus in libro de venenis. Videntur autem mihi nihil ferè à veris ſtellionibus differre, præterquam colore. ¶ Albertus Magnus chamæleontem interpretatur ſtellionem maiorem, quod minimè probo. Idem chamæleontem, ſalamandram & ſtellionem imperitiſſimè confundit: & pro colote alicubi *arcolum* habet, ex Auicennæ interprete nimirum. ¶ Germani, Galli & Angli, nullum quod ſciam huius lacerti nomen habent, cum ipſo etiam animante careant. Errat qui ſtellionem Germanicè interpretatur Puntermolch/ quod animal omnino ſalamandram eſſe ſupra docui. ¶ Eſt & STELLIO tranſmarinus Plinio & Æginetæ, idem fortè qui ſcincus: de quo plura in G. & mox in B.

De nominibus Hebraicis & Arabicis.

B.

Vbi reperiatur.

Reperiuntur ſtelliones in Italia, etiam venenati morſus, Ariſtotele teſte: item in Thracia, Nicandro. Nos ſupra circa Romam & in Thuſcia ſtelliones tarantularum nomine haberi docuimus. Plinius in Italia naſci negat ſtellionis illud genus ſcorpioni contrarium quod Græci aſcalaboten & coloten vocent: (quod forte alibi ſtellionem tranſmarinum dicit.) Eſt enim hic (Græcorum ſtellio, inquit) plenus lentigine, ſtridoris acerbi, & veſcitur: quæ omnia à noſtris ſtellionibus aliena ſunt.

Stelli-

Stelliones in Sicilia aiunt morsum habere letalem, non vt apud nos infirmum & leuem, Aristot. in Mirabilibus. ¶ Cortice integuntur, Aristot. Stellio terga depicta habet interlucentibus oculis in modum stellarum, vnde nomen, Albertus. Et alibi, Piger est, dorso & cauda latior lacerto: & guttatus, cum lacerta sit vnius coloris. sed hæc coniuncta, ad salamandram magis referenda videntur, quam, vt dixi, cum stellione confundit, Circulis quibusdam depicti sunt & veluti lucentibus guttis in modum stellarum, vnde nomen, Perottus. Vide plura in *A. Aptumq; colori. Nomen habet varius stellatus corpora guttis*, Ouidius. Tarantulæ, vt Romæ vocant, albæ sunt, innocuæ, & pusillis lacertis similes, Hermolaus. Audiui etiam ex oculato quodam teste, tarantulam illam corpore lucido esse & fragili. Sed λιακόνι etiam vulgo apud Græcos dictus lacertus, siue idem siue similis, argenteo colore lucido esse fertur. Vidi ego nostros etiam communes lacertos in littore prope Venetias, albo colore, innoxios, nec mordentes licet digito in os inserto. Ascalabotes animalculum est lacertæ simile, Suidas. Similis ascalabotæ salamandra est, Aetius. Lacerti siue stelliones qui Græcè *ascalabotæ* vocantur, curti sunt, Marcellus Empiricus. ¶ Stelliones sanguine carent, lacertarum figura, Plinius. hinc forte albo & lucido colore apparent. Sunt qui & ranam in quadrupedum ouiparorum genere sanguinem præterquam in oculis habere negent. Chamæleontem Aristoteles scribit sanguine carere exceptis oculis & corde, & quibusdam ex eo nascentibus venulis. Quamobrem errasse videtur Syluaticus (aut librarius, qui negationem omiserit) apud quem legimus, *Guauses* animal quoddam habens sanguinem, & est stellio. ¶ Stellio vel lacerta cum mordet, dimittit in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros, Auicenna & Albertus: plura leges supra in Lacerto *B.* & *G.* Stellio fortè est de genere lacertarum, quæ versantur in ædificijs & domibus antiquis, & raro mordet; quia habet dentes tortuosos, quos relinqueret in vulnere, Ponzettus. Lacertorum etiam, qui Arabicè *vasga* dicuntur, stellionum similium dentes in morsu infixi hærent, vt Arnoldus scribit. ¶ Polypo brachia à congruo abrosa, renasci, sicut colotis & lacertis caudam, haud falsum, Plinius. Stellio Græcorum plenus est lentigine, quod nostro non conuenit. atqui alibi non ipsum lentigine plenum esse scribit, sed faciem illorum qui medicamentum ex ipso factum biberint, lentigine obduci, quod magis probo.

Figura corporis.

C.

Stellio est lacerta inhabitans domos, Elluchasem. Stelliones in nouis domibus cernuntur, vt Marcellinus inquit, Hermolaus. In veteribus domibus, Ponzettus. Cubilia eorum in locis hostiorum fenestrarumq; sunt, aut cameris sepulchrisve, Plinius. Ascalabotæ aliquando ex superioribus locis in cibos, dum præparantur, decidunt, Dioscorid. Parietes ædificiorum rependo conscendunt, Suidas & Marcellus Empiricus. In sublime scandunt, felium modo: sed & deorsum reptant & ad latera, vt in *A.* dixi. Latebras petunt, Ouidius 5. Metam. *Senabras* idem est quod lacerta vel stellio, qui in hortis reperitur, Bellunensis. Stelliones & aliæ quadrupedes ouiparæ quomodo ingrediantur, ex Aristotelis libro de communi animalium gressu, in Crocodilo scripsi.

Vbi viuant.

¶ *Nam sæpe fauos ignotus adedit Stellio*, Vergilius 4. Georg. Foramina aluearium angustissima esse debent, vt nec venenatus stellio, nec aliud animalculum noxium intrare & fauos populari possit, Columella. Chamæleonum stelliones quodammodo naturā habent, rore tantum viuentes, præterq; araneis, Plinius. Et alibi, Græcorum galeotes, stridoris est acerbi, & vescitur, quæ à nostris stellionibus aliena sunt. Puto autem eum ex Græcis hæc vertisse, & pro βρυγμὸς aut simili voce morsum significante, stridorem reddidisse, homonymia deceptum. βρυγμὸς enim vtrunq; significat, & stridorem qualis ex collisione dentium fit, & morsum, vt apud Nicandrum de ipso stellione, Ἔνθα καὶ ὑπιδανοῦ περ ἀπεχθέα βρύγματ᾽ ἔασιν Ἀσκαλάβου. Inter stellionem & araneum bellum est. deuorantur enim aranei à stellione, Aristot. Σοφῆς ἀράχνης ἱστὸν εὗρε καλώτης, Καὶ λεπτὸν ἐνδὺ φᾶρος, ἐκτεμὼν τοῖχον, Babrius apud Suidam.

Quibus vescantur.

¶ Stelliones mensibus quatuor frigidissimis latent, & nihil edunt interea, Aristot.

Hyeme latent.

¶ Senectutem vere & autumno exuunt, vt & reliqua cortice intecta quibus mollis est cutis, Aristot. Tuniculam eodem modo vt anguis exuunt, Plinius. Exutam mox deuorant, vide in *D.* Γῆρας γαλεώτου, pellis stellionis, quam vt serpens per senectam exuit, Varinus. ¶ Oua parit, quorum liquor, vt Plinius scribit, euulsos palpebrarum pilos renasci non patitur. Animal est infirmum, Obscurus. Hinc nimirum ὑπιδανὸν ἀσκάλαβον Nicander dixit. ¶ Tarantulas in quibusdam Italiæ locis dictas (id est stelliones) si desuper alicubi cadant, caudam frangere aiunt: quod præ nimia corporis siccitate eis contingere videtur.

Pellem exuunt. *Oua.* *Siccitas.*

D.

Theophrastus autor est, angues & stelliones senectutem exuere, eamq; protinus deuorare, præripientes comitiali morbo remedia, Plinius & Ælianus. Ego id in libris Theophrasti qui extant non reperio, sed in Mirabilibus quæ Aristoteli tribuuntur. Aduersus comitiales magnificè laudatur tunicula stellionis. Operæprecium est scire quomodo præripiatur, cum exuitur membrana hyberna, aliàs deuoranti eam, quoniam nullum animal fraudulentius inuidêre homini tradunt. Inde stellionum nomen aiunt in maledictum translatum. Obseruant cubile eius æstatibus. Est autem

Quomodo præripiatur tunica stellionum quā hyeme exuunt.

in locis hostiorum fenestrarumq́;, aut cameris sepulchrisve. Ibi vere incipiente fissis harundinibus contextas opponunt casas, quarum angustijs etiam gaudet, eò facilius exuens circundatum torporem. Sed eo derelicto non potest remeare, Plin. *Inuidum animal stellio.* Inuidentissimum hoc animal intelligitur, quoniam senectutem suam deuoret, &c. hinc stellare verbum pro inuidere, Hermolaus. Ab hoc animali (inquit Perottus) *Stellionatus crimē vnde dictum.* stellionatus crimen apud Iurisconsultos nomen sumpsit: cuius cognitio, vt Vlpianus sentit, ad præsidem spectat, cum scilicet aliquid dolo factum est: vt si quis rem alij obligatam, dissimulata obligatione, per calliditatem alij distraxerit, vel permutauerit, vel insolutum dederit: aut si quis merces suppofuerit, vel obligatas auerterit, vel corruperit: aut imposturam fecerit, cuius nulla alia ordinaria pœna est, sed extraordinariè plectitur, Hæc ex Vlpiano de crim. stell. Causa autem nominis secundum quosdam hæc fuit, quòd qui huiusmodi criminis rei sunt, astu & dolo velut quodam stellionis medicamento homines fallunt. fit enim è stellione malum medicamentum. etenim cum mortuus est in vino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit. Nos autem causam nominis veriorem hanc esse existimamus, quòd nullum animal fraudulentius inuidere homini tradunt. ideo nomen hoc versum est in maledictum: & quoties insidiatorem aliquem significare volumus, stellionem nominamus. Scit stellio nihil tuniculæ suæ in comitialibus morbis præferri, &c. ex Plinio, Hæc Perottus. A stellione fraudulentissimo animali stellionatus crimen & stellatura dicitur, Hermolaus.

Stellatura nomen annonæ militaris. Stellatura nomen erat annonæ militaris, Lampridius in Alex. Annonas, inquit, militum diligenter inspexit: Tribunos qui per stellaturas militibus aliquid abstulissent, capitali pœna affecit. Spartianus in Pescennio Nigro: Nam & Imperator Tribunos duos, quos constitit stellaturas accepisse, lapidibus obrui ab auxiliaribus iussit, Budæus. Mihi non videtur nomen esse annonæ in priori exemplo, in posteriori potest. Sunt inter recentiores Grammaticos qui stellaturam interpretentur extortionē siue fraudem qua capitanei seu duces subtrahebant militibus partem annonæ ab Imperatore eis designatæ. Stellaturam sunt qui in fraudum vsurpent ratione. Illud grauius, quod eruditis obseruatum scio, Stellaturam in militaris annonæ erogatione videri frumentarijs tesseris persimilem, quibus acceptis, plebi gratuitum distribuebatur frumentum. quippe hac contributa, vilius constabat militibus annona. Meminit in Alexandro Lampridius. Frumentaria perceptio in ratione hac nuncupatur Iulio Capitolino in Antonini Philosophi vita: Ob hanc, inquit, coniunctionem pueros & puellas nouorum hominum frumentariæ perceptioni adscribi præceperunt, Hæc ex Antiquis lectionibus Cælij. *Quid sit stellionatus.* Stellionatus igitur est qu[asi] furtum quoddam callidum & dolosum, quod fit malè erogando aut distribuendo aliquid: aut contrahendo, emendo, vendendo, quod forsan etiam à Græco verbo στέλλειν aut ὑποστέλλειν, quod est subtrahere, deriuatum aliquis conijciat. Non solum autem circa senectam suam, vt diximus, deuorandam, calliditas stellionis notatur: sed aliâs quoq; astutum est animal. nam & apibus dolosè insidiatur. quamuis enim Columella 9. 7. lacerto hanc fraudem tribuit, videtur tamen de stellione accipi posse, quem paulò antè peculiariter nominauit. aut vterq; forsan apibus insidiatur. Οὑτοσὶ δὲ γαλεώτης γέρων, Menander, vt citat Suidas in Ascalabote. vbi galeoten senem astutum fortè quis rectè interpretetur.

Stellionis hostes Asinus. ¶ Colotæ hostis asinus est. dormit enim colotes in præsepibus, & narem subiens asini, ne comedat impedit, Aristotel. Albertus hoc loco coloten ineptè rattum, id est murem maiorem exponit. *Scorpius.* ¶ Scorpionibus contrarius maximè inuicem stellio traditur, vt visu quoq; pauorem ijs afferat, & torporem frigidi sudoris. Itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ita quæ scorpio pupugerit loca inungunt, Plinius. Scalaboten, id est stellionem, hostem existimat scorpius, νάρκη δὲ τοῦτον, Philes. lego, ναρκᾷ δὲ τοῦτον. hoc est, afficit autem illum torpore. quamuis non scorpio stellioni, sed stellio scorpioni torporem inferat, vt iam ex Plinio diximus. Idem testatur Galenus in lib. de theriaca ad Pisonem. Stellio (inquit) visus à scorpijs ὑποπήγνυσιν αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἀναιρεῖ: id est, torpore eos afficit, & ita interimit. Magnam aduersitatem scorpionibus oleo mersis & stellionibus putant esse, innocuis duntaxat ijs, qui & ipsi carent sanguine, lacertarum figura. atq; scorpiones in totum nulli nocere cui non sit sanguis, Plinius. Vetus lectio habebat, magnam aduersitatem cum stellionibus putant esse, &c. sine his verbis, oleo mersis, ijs ad præcedentia relatis. Quòd si ad sequentia referas, sensus erit, scorpios oleo mersos, stellionibus aduersari, eorum scilicet morsui. atqui superius ex Plinio recitauimus, stellionem in oleo putrefieri contra scorpionum ictus. Sed vt idem refert, inuicē contrarij sunt, vt vtrunq; aduersus alterius venenum valere probabile sit. Stellionem scorpius hostiliter odit: scorpionem torpedo admota comprimit, Ælianus interprete Gillio: sed perperam, vt supra ex Philæ verbis per nos castigatis apparet. Crediderim autem Æliani codicem, quo vsus est Gillius corruptum fuisse: vt & illum quo vsus est Philes, qui sua omnia ab Æliano mutuatus est. aut si ita scripsit Ælianus, illū ipsum errasse ex Plinij & Galeni verbis conuincemus. *Araneus.* ¶ Inter stellionem etiam & araneum bellum est. deuorantur enim aranei à stellione, Aristot.

E.

Fel stellionum tritum in aqua mustelas congregare dicitur, Plinius.

F.

Stellio, præsertim transmarinus, editur etiam, sed ad remedia tantum, vt proximè dicetur.

DE RE-

G.

DE REMEDIIS EX STELLIONE TVM SIMPLICITER VEL Italico, tum transmarino vel Græcorum stellione.

Remedia ex toto stellione.

Stellio & lacerta in cibo faciunt vt accipitres citius mutent pennas, Crescentiensis. Aduersus comitiales stellionem aliqui harundine exenteratum inueteratumq; bibendum dedêre. alij in cibo in ligneis verubus inassatum, Plin. Hydrocelicis stelliones mirè prodesse tradunt. capite, pedibus, interaneisq; demptis, reliquum corpus inassatur. in cibo id sæpius datur, sicut ad vrinæ incontinentiam, Idem. Dysentericis stellio transmarinus medetur, ablatis intestinis & capite, pedibusq; ac cute, decoctusq; & in cibo sumptus, Plinius. Lumborum dolori medetur stellio transmarinus, capite ablato & intestinis, decoctus in vino (sic enim legendum) cum papaueris nigri denarij pondere dimidio eo succo bibitur, Idem. ego post dimidio distinxerim: & pro eo succo, legerim, & succus: id est, decoctum vel ius, bibitur. Idem remedium alibi sic describit, Ischiadicis stellionem potu prodesse dicunt, adiectis papaueris nigri obolis tribus.

Ex oleo eius.

¶ Ascalaboten aiunt ictibus scorpij vtiliter imponi, Galenus lib. 11. de simplic. Scorpionibus contrarius maximè inuicem stellio traditur, vt in *D.* retuli. Itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ita ea (quæ scorpius inflixerit) vulnera perungunt. Quidam oleo illo spumam argenteam decoquunt ad emplastri genus, atq; ita illinunt, Plin. Oleo stellionis si quis locum à scorpio ictum inunxerit, dolorem compescet, vt Democritus docet, Diophanes in Geoponicis. Oleum stellionis, id est lacertæ inhabitantis domos, illitum axillis adolescentium, pilos euulsos enasci prohibet, Elluchasem. Ad scrophulas non fractas. Recipe quatuor stelliones & octo vel decem lacertas & amputatis capitibus & caudis decoque eas in oleo oliuarum, quousq; spinas spernunt (forte separant) & carnes in oleo dissoluantur, postea cola per pannum & exprime oleum bene, & cum hoc oleo inunge scrofulas & glandulas, quas ad maturitatem peruenire non vis, quod absq; incisione vel fractura aliqua expellit & consumit eas optimè inungendo eas mane & sero.

Ex cinere.

¶ Magnificè laudatur contra comitiales stellionis transmarini cinis potus in aceto, Plin. Ad vuluæ morbos, Stellionem viteis lignis crematum imponito, & bene facit, Galenus Euporist. 2. 14. Crocodili (stelliones. de his enim tractat, tanquam crocodilorum, id est lacertorum specie) in cibo sumpti tanquam pisces, impudentes & inuerecundos (nimirum ad Venerem procliues) reddunt, Kiranides. Mirum & de stellionis cinere, si verũ est, linamento inuolutũ in sinistra manu Venerem stimulare: si transferatur in dextram, inhibere, Plin. Ad Venerem ciendam Oribasij apud Aetium: Stellionem vstum quàm tenuissimè conterito, deinde oleum affundito: atq; ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito. vbi verò à coitu cessare velis, digitum ipsum abluito.

Medicamenta ex stellione ad Venerem excitandam.

¶ Antidotus tentiginem excitans, dextro aut sinistro imposita pedi, renibus item & teneræ cuti, numero 69. apud Nicolaum Myrepsum, inter cætera medicamenta recipit stellionem, cantharides & scincum. Vnguentum entaticon, ad accendendam Venerem, quod Ægineta describit cap. 17. lib. 7. inter cætera tres ascalabotas accipit, qui viui macerari iubentur in aceto per dies quadraginta, vase defosso in fimo. Vt in Venerem cum volueris sis paratus, remedium tale facies. Lacerti appellantur siue stelliones qui per parietem repunt, curti sunt, quiq; Græcè *ascalabotæ* vocantur. hi quatuor infunduntur in acetum acre triduo vel quatriduo, quousq; putrescant. hoc teres in mortario, & adiunges galbani scrup. IX. Abrotoni, castorei, sulphuris viui, resinæ terebinthinæ, croci, singulorum scrup. XII. Euzomi succi, mentæ viridis succi, staphisagriæ, iris Illyricæ, aluminis scissi, singul. scrup. VI. Myrrhæ, seminis herbæ symphoniacæ siccæ, vtriusq; scrup. III. Hæc omnia separatim trita simul miscebis, & iterum simul teres. inde emplastrum facies vel pittacium, & pones in dextri pedis pollice cum vti volueris Venere: & cum cessare * volueris, ad sinistri pedis pollicem transferes, Marcellus. Dextra xylobatæ molla (forte, in collo) gestata, arrectionẽ facit: sinistra verò mulieribus delectationem ęqualẽ, Kiran. Vt ex stellione, sic ex salamandra etiam, veterũ aliqui remedia ad Venerem excitandam præscribunt, sed maximè ex scinco.

Ex pelle.

¶ Theophrastus autor est stelliones senectutem exuere, eamq; protinus deuorare, præripientes comitiali morbo remedia, Plinius. Vide supra in *D.* Nos hoc legimus in Mirabilibus quæ Aristotelis nomine feruntur. Tunicula stellionis, quam eodem modo vt anguis exuit, pota, magnificè laudatur aduersus comitiales, Plinius. Et rursus, Nihil ei remedio in comitialibus morbis præfertur.

¶ *Guaril, vrel,* vel *alurel,* aliqui stellionem interpretantur. nos quæ ei Arabes tribuunt remedia, (carni, sanguini & fimo eius,) in Lacerto retulimus: quoniam lacerto Græci ferè eadem attribuunt.

Ex capite.

¶ Stellionis caput combustum & tritum, & melli Attico admixtum, oculos lacrymosos inunctione adsidua siccat & sanat, Marcellus. Lachrymantibus sine fine oculis, cinis stellionis capitis cum stibio eximiè medetur, Plin. Ad sonitus & inflationes aurium, Viticem & stellionis caput pari pondere trita ammixto oleo instilla, Apollonius apud Galenum de compos. medic. sec. locos. Idem planè remedium Plinius memorat ad clauos pedum.

Ex corde.

¶ *Mande cor, & tantus prosternet corpora somnus, Vt scindi poßint absque dolore manus,* Io. Vrsinus de stellione ex Arnoldo vt Scholiastes annotauit. Nos hoc apud Arnoldum de corde lacertæ legimus. Veteres quidam crocodili corio hanc vim adscribunt: Vide supra in Crocodilo *G.* Xylobatæ frixura inunctus aliquis, sine dolore erit ad verbera,

Ex ouis. (vulnera, sectiones,) Kiranides. Pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur ouorum stellionis liquor, Plinius. *Ex felle.* In medicamentis succidaneis, quæ cum Galeni & Æginetæ operibus habentur, pro felle cameli (malim chamæleontis) fel ascalabotæ substituendum legimus. *Ex stercore.* ¶ Stellionis stercus curat impetiginem, & ephelides faciei & alphos aufert, Serapionis interpres ex Galeno: quum Galenus de crocodili terrestris stercore hæc scribat. Vide supra in Lacerti fimo. Stercus xylobatæ, vt & sanguis, hebetudinem oculorum & albuginem sanat, Kyranides.

DE VENENO STELLIONIS IN CIBO AVT POTV SVMPTI.

Sæpe ex superioribus locis in cibos dum præparantur decidunt venenata quædam animalcula, vt phalangia, ascalabotæ, & alia, Dioscorid. Caro stellionis mortificat. & quandoq; cadit in vino, cui immoritur & dissoluitur. hoc qui biberit, vomitu & dolore stomachi vehemente conflictatur. Siue cibus autem siue potus hoc veneno infectus & ingestus fuerit, cura communis & eadem quæ aduersus cantharides adhiberi debet, Auicenna 4. 6. 2. 5. Aduersus salamandræ etiam & lacerti venenum, eadem remedia valere, quæ contra cantharides, apud Plinium legimus. Curandi ratio adhiberi debet communis: hoc est per vomitus & clysteres ab initio, & exhibitionem theriacæ vel alterius antidoti, Matthæolus. *Alharbe* (id est chamæleo) exitialis est, similiter stellioni, Auicenna.

DE MORSV STELLIONIS ET REMEDIIS.

Stelliones fortè sunt, quos Romanum vulgus *tarantulas* vocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes, Hermolaus. Venenatum stellionem Columella dixit, vbi aditus aluearium adeò angustos fieri iubet, vt hoc animal irrepere non possit. Theophrastus author est stelliones pestiferi in Græcia morsus, innoxios esse in Sicilia, Plin. 8. 31. Nos hæc in Aristotelis de Mirabilibus libro legimus, contrario sensu: nempe in Sicilia morsum stellionum letalem esse, in Græcia verò infirmum & leuem. Italiæ locis quibusdam morsus etiam stellionum exitiales sunt, Aristoteles. Nicander quoque in Theriacis, circa insulas Thraciæ stellionis vtcunq; infirmi animalis morsus noxios esse ait, Ἔνθα καὶ ἠπιδανῆς περ ἀπεχθέα βρύγματ' ἔασιν Ἀσκαλάβου. Hinc Plinium transtulisse puto quod scribit stellionem transmarinum animal esse stridoris acerbi, vt supra dixi in C. Stellionis morsus est lethalis, Paracelsus. Selliones nonnulli tarantulas esse putant. horum morsus perrarò interimit hominem, tamen semistupidum efficit, varieq; afficit, Niphus. loquitur autem de tarantulis lacertorum generis. Qui à stellione morsi sunt, assiduè & contentè dolitant, morsusq; locum liuidum habent. Iuuantur autem euestigio, si cæpe & allia cataplasmatis modo eis imponantur. Auxiliantur eadem comesta, vino meraco post eorum acceptionem absorpto. Vtiliter etiam sesamum eis imponitur, aut melanthium aqua mulsa affatim affusa, Aetius 13. 12. Eadem habet Ægineta 5. 11. Sed ille aut librarius in hoc peccauit, quòd primum aduersus ascalabotæ morsum, sesamum tritum imponi iubet. deinde reliqua, vt Aetius, subiungit, ad galeotæ tanquam diuersi animalis morsum. Errarunt etiam interpretes qui eo in loco pro galeota, id est stellione, felem reddiderunt. Qui error ab Auicenna quoq; aut eius interprete commissus est 4. 6. 4. 13. vbi eadem habet Auicenna, quæ Aetius, eodemq; ordine. sed addit, curati à stellione morsos cura communi. & pro allio calaminthам montanam nominat, qui lapsus fortè interpretis est. Stellio & lacerta dimittunt in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros: nec cessat locus pruritum & dolorem mouere donec extrahantur, &c. Vide supra in B. & in Lacerto in B. & G. *Vasga* Arabicè sunt reptilia vt stellio, subnigra, dicta in Catalonia dracones domorum, quæ cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, sicut etiam denticuli stellionis vel lacertorum, Arnoldus. Quum morsus stellionis manifestè apparet, dicunt quòd debet poni super eo scorpio tritus, & pro antidoto dari modicum de stercore falconis, cum vino, Ponzettus qui stellionem & alia lacertorum genera confundit. Sesama stellionum morsibus resistit, Plinius. Rhazæ Arabis verba de remedijs ad morsus stellionis & lacertæ, recitauimus in Lacerta G. Scorpio tritus stellionum veneno aduersatur. Fit enim & è stellionibus malum medicamentum. Nam cum immortuus est vino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit. Ob hoc in vnguento necant eum insidiantes pellicum formæ. Remedium est oui luteum, & mel ac nitrum, Plinius.

H.

Synonyma & homonyma. a. Est & stellio araneorum generis, Perottus & Niphus. Ego Latinorum neminem noui, qui inter araneos stellionem nominârit. quare deceptum suspicor Perottum, vel quia Græci *astérion* phalangijs adnumerant: vel quia tarantulam tum phalangij siue aranei genus vocitant, tum lacerti qui stellio existimatur. ¶ Ἀσκάλαβος, γαλεός. ἀσκαλαβώτης, καὶ (ὁ) αὐτός, Hesychius & Varinus in Γαλεός. Nos γαλεὸν pro galeota & stellione apud authores non reperimus, præterquam Stephanum. Ἀσκόλαχα, ἀσκαλαβώτης, Hesych. & Varinus. Καλαβὰς, καλαβώτης. Καλαβώτας, τοὺς κωλώτας, Ἀργεῖοι. Καλαβώτης, piscis quidam, & lacertus, Iidem. Κάλαφος, ἀσκάλαφος, μαγνήτης, Iidem. sed Ascalaphus per *ph.* proprium viri. Syluaticus scalabotas imperitè cantharides interpretatur. Γαλλιῶται, ἀσκαλαβῶται, Λάκωνες, Hesychius. Κωλετίναις, ἀσκαλαβώταις, Hesychius & Varin. Αἰγύπτης, ἀσκαλαβώτης, σίντης, Iidem.

Epitheta. Venenatus ſtellio, Columella. Οὐπιδανός, Nicander. Ignotus ſtellio apud Vergilium, à Seruio exponitur ignobilis, vel ex improuiſo veniens.

Icon. Thraſybuli ſtatua eſt in Olympia, cuius dextrum humerum ſtellio (γαλεώτης,) quamuis Loëſcherus interpres felem reddidit) aſcendit, & canis victima adiacet, Pauſanias Eliac. 2.

Stellare, ſtellatura, ſtellionatus: Vide ſupra in *D.* ¶ Γαλεώτης γέρων, apud Menandrum, de ſene, vt videtur, callido vel inuido.

Γαλεώτης, nomen proprium, Suidas. Galeotæ dicebantur vates quidam in Sicilia & Attica, vt ait Stephanus: à Galeote (Galeo, Steph. apud quem tamen mox rurſus Galeotes legitur) Apollinis filio & Themiſtûs, (qui in Sicilia oracula obtinuit, vnde Galeotæ ibidem dicti eius ſucceſſores, Gyraldus:) quæ Zabij regis Hyperboreorum filia fuerit. Hic autem Galeotes frater Thelmiſſi eius traditur, qui Telmiſſum vrbem in Caria condiderit, oraculo ex Dodone accepto, vt alter orientem Solem verſus, alter occidentem nauigaret: atq; vbi ea quæ ſacrificaſſent ab aquila rapi cernerent, in eo loco ſedem eapeſſerent. Ælianus quoque Dionyſium tyrannum Galeotas ſolitum conſulere in Sicilia ſignificat. Cicero quoq; in primo Diuinationis lib. portentorum interpretes in Sicilia, Galicios appellat: vt fortaſſe non Galicios, ſed *Galeotas* ſcribere oporteat, Hermolaus. Stephanus etſi galeòn interpretatur aſcalabóten, id eſt ſtellionem in Galeotarum mentione: ipſos tamen dictos innuit à galeis, id eſt muſtelis piſcibus marinis longè callidiſſimis, aut obiter tantum hæc adfert propter vocis affinitatem, Galeotas verò ab eiuſdem nominis Apollinis filio tantum nominatos vult. aut potius dubitat ab illóne, tanquam vate, dicti ſint, an ab aſtutis animalibus, ſiue galeo terreſtri, ſiue galeis marinis, vt locus pro mutilo habeatur. Idem plura ſe de Galeotis in Telmiſſo dicturum pollicetur, vbi tamen nullam Galeotarum mentionem reperimus: mutilato nimirum codice vt aliâs ſæpe. Hyblæ vrbis minoris in Sicilia, incolæ Galæotæ vel Megarei dicuntur, Stephanus. Galeotæ vates Siculi, Galei quoq; dicti Pauſaniæ grammatico, qui in Hybla (inquit) habitarent, Hermolaus, Γαλεοί, μάντεις. ὅτοι κατὰ τὴν Σικελίαν ᾤκησαν. καὶ γένος τι, ὥς φησι Φανόδημος καὶ Ῥίνθων Ταραντῖνοι, Heſych. & Varin. ¶ Κωλώτης per ω magnum in prima & ſecunda ſyllaba, ſtellio eſt & Bacchus, vt Venus κωλῶτις. Κολώτης verò per ο breue in prima, nomen eſt Epicurei cuiuſdam philoſophi cuius meminit Macrobius: & ſtatuarij apud Plinium 35. 8. Colotes in Elidis Cyllene mira ſpecie fecit Æſculapium eburneum, Strabo lib. 8. Fuit etiam Teius quidam pictor hoc nomine, cuius meminit Quintilianus libr. 2. ¶ Aſcalabus per *b*, ſtellio eſt, Aſcalaphus per *ph*, Aſtyochæ & Martis filius: & alius Acherontis & Orphnes, in bubonem mutatus Ouidij Metam. 5.

b. Scordyle, animal quoddam paluſtre eſt, ſimile ſtellioni, Heſychius.

d. In fraudulentos Emblema Alciati.

Parua lacerta, atris ſtellatus corpora guttis
Stellio, qui latebras & caua buſta colit,
Inuidiæ prauiq; doli fert ſymbola pictus:
Heu nimium nuribus cognita zelotypis,
Nam turpi obtegitur faciem lentigine, quiſquis,
Sit quibus immerſus ſtellio, vina bibat.
Hinc vindicta frequens decepta pellice vino,
Quam formæ amiſſo flore relinquit amans.

Vide ſupra in fine capitis ſeptimi.

e. Io. Vrſinus in carminibus ſuis de animalibus ſcribit, ſi quis caudam ſtellionis amputatam manu contineat donec tota immoriatur, & eadem manu poſtea naturam mulieris attingat, neminem alium cum illa rem habere poſſe. Oliuarius Scholiaſtes addit, hoc tradere Marcellum in Empirica. ego nihil tale apud Marcellum Empiricum reperi. Xylobates inſigne philtrum eſt, Kiran. *Superſtitioſa & magica ex ſtellione.*

g. Contra quartanas, Magi ſtellionem incluſum capſulis ſubiiciunt capiti, & ſub deceſſu febris emittunt, Plinius.

h. Cererem Metáneira mulier hoſpitio ſuſcepit: & cum ſacrificaret ei, Abas filius Metaniræ indignatus eſt matri quòd hoſpitio deam ſuſcepiſſet, & ſacrificium eius per inuidiã irriſit, & contra deam locutus eſt: vnde illa irata, potum (κέϱασμα) in cratêre relictum ſuper eum effudit, & ſic in ſtellionem mutauit, Scholiaſtes Nicandri in Theriaca. & Ouid. Metam. 5. paulò aliter. *Combibit os maculas, & mutato. quæ modo brachia geſſit, Crura gerit. cauda eſt mutatis addita membris. Inq; breuem formam, ne ſit vis magna nocendi, Contrahitur, paruaq; minor menſura lacerta eſt.* *Fabula de Abãte in ſtellionem*

DE TESTVDINIBVS IN GENERE.

A.

TESTVDO, quam Græci χελώνην vocant, quadrupes eſt ouipara, & ſanguine prædita. Recẽtiores quidã, vt Albertus & interpres Raſis, teſtudinẽ pro limace ineptiſſimè ponunt interdum. Anxiè ab eruditis id quæſitũ, in piſcitij decuriam veniántne teſtudines. Et non venire forſan liquidò valet comprobari, ac primum ratione principij, quoniam vti gallinæ oua ædunt, colore ac ſubſtantia & cortice ferè eadem. deinde nec generatio eſt diuerſa, quum perfricatione piſces naſcantur. Spirant quoq;, quod piſci non contribuit Ariſtoteles. ambulant item, ſquammas non habent, ſed oſſa, Cælius. ¶ Sed cum tria ſumma teſtudinum genera ſint, primum terreſtre, ſecundum quod in dulcibus *De nominibus variis diuerſarũ linguarum.*

aquis, tertium quod in marinis degit, dicam prius de iis quæ apud authores in genere ſcripta reperio, ita vt cuiuis ex iſtis generibus accõmodari poſſint: deinde priuatim de ſingulis. ¶ שבלול, *ſchablul*, Hebraicè limacem ſignificat, vt mihi videtur, non teſtudinem vt quidam interpretatur, confundens fortè limacem cum teſtudine. Inſtar limacis defluentis (impij) abeant, (& fiant veluti) abortus mulieris, qui non videt ſolem, Pſalmo 58. Dauid Kimhi vocem *ſchablul* interpretatur לימציא id eſt limacem, cui conſentit R. Salomon in Pſalmum iam citatum ſcribens, & Abraham Eſra quoq;. Aliqui tamen ſpicam intellexerunt. Chaldaica tranſlatio habet תיבללא, *thiblela*. Arabica, לשמעת, *liſemat*, ſi rectè ſcribo. Septuaginta κηρὸς, id eſt cera, vt & Hieronymus, qui tamen in altera trãſlatione vermem reddit. Quidam impetum aquæ interpretantur, teſte Munſtero. Dauid Kimhi (vt idem ſcribit) reptile eſſe ait, quod contegit ſe in medio teſtæ qua veſtitur, & incedendo diſſoluitur, (ſoluti humoris ſui veſtigia poſt ſe relinquit.) hoc reptile ſi contuderis, & impoſueris vlceri, præſentaneum dicitur eſſe remedium. Verbum quidẽ מס, *mas*, vel מסס, *maſas*, apud Hebræos, non ſimpliciter diſſolui, ſed liqueſcere ſeu liquefieri ſignificat: quod limaci magis quàm vlli animalium conuenit. nam & aliâs facilè liqueſcit: & ſale tacta, ferè tota in humorem ſoluitur. Auicenna tamen limacem vocat *halzun*, neſcio an Arabica an Perſica voce. teſtudinem verò *ſelhafe* lib. 2. cap. 698. חומט, *homet*, Leuitici vndecimo teſtudinem aliqui transferunt: ego lacertum videri hac voce ſignificari, pluribus aſſerui in Lacerto A. קיפוד, *kipod*, quoq; Hebraicam vocem, non teſtudinem, vt aliqui ineptè exponunt, ſed omnino erinaceum deſignare ſuo loco oſtendi. *Kauken* & *ſalabhafe* Arab. Teſtudo. Auicẽna. *Halachalie* apud Albertum, (vel Auicennam potius ex quo ille deſumpſit) vbi Ariſtotelis animalium hiſtoriæ caput ſextum libri noni interpretatur, teſtudo eſt, *ladach* ciconia: ipſe ſtultiſſimè equos & equiceruos interpretatur. ¶ Teſtudo Italicè vocatur *teſtuma*, *teſtudine* vel *teſtugine*, *tartuca*, *cuſuruma*, vt Scoppa docet. alibi etiam *tartocha* & *coſorona* lego. Teſtudines (inquit Braſſauolus Ferrarienſis) *gallanæ* à nobis, ab aliis *tartugellæ*, à nonnullis *biſcæ ſcutellariæ* vocantur, (id eſt ſerpentes ſcutati.) *Tortucam* vocant aliqui ſerpentem ſcutatum, Albertus. Taurini ſerpentem *cuppariam* à *cuppa*: alij Itali ſerpentem *ſcutellariam* à ſcutella. nos Galanam, Græcæ vocis veſtigio, quaſi χελώνην. Iul. Scaliger. Teſtudo, *gágado* Luſitanis: *galápago* vel *tartúga*, reliquis Hiſpanis. *Tortue*, Gallicè, vel *tartue*. *Tortuca*, id eſt teſtudo, Syluaticus. vſurpant enim hoc nomen tanquam Latinum recentiores quidam barbari ſcriptores, Albertus & alij. Neocomenſes circa Sabaudiam, qui lingua Gallica vtuntur, vocant *boug coupé*, id eſt rubetam truncatam. quoniam retracto in teſtam capite, truncata videtur. Germani Schiltkrott vel Tällerkrott, id eſt rubetam teſta ſcuti aut orbis effigie intectam. & Flãdri eodem ſenſu Schiltpadde. Angli *ſchelcrabb*, id eſt cancrum ſcutatum ſeu teſtaceum ſed nimis generali nomine, vel *torteyſe* ſiue *tortoys* & *a tortouſe*. Aliqui Germanicè Gſchertzenſider: nimirum quòd pedes earum quodammodo alas referant, præcipuè marinarum. Vox σαζάθιν in Demetrij Conſtantinopolitani de accipitribus libro, niſi teſtudinem, vt coniicio, ſignificet, ignota mihi eſt.

B.

Teſtudinũ genera tria. Teſtudinum genera, vt dixi, tria ſunt, edendo omnia: Chelonophagi tamen Indiæ gens, non à quibuſuis, ſed marinis tantum edendis hoc nomen inuenit. Quibus in regionibus hæc animantia abundent, vide in *E*.

De teſtudinis teſta. ¶ Teſtudo, quòd teſta tectum hoc animal, Varro. Quæ oua pariunt, pennas habent, aut ſquamas, aut corticem, aut teſtam, vt teſtudines, Plinius. Gaza ex Ariſtotele transferens, In teſtudine (inquit) apparet, quàm durus & rigidus cortex (φολὶς) ſit quo tegitur, & in crocodilo. firmior enim oſſe euadit. Memini audire tam firmam eſſe hanc teſtam, vt à plauſtri etiam ſuperinuecti rotis non comminuatur. Palladius corium teſtudinis dixit, Marcellus Empiricus tegumen, Plinius operimentum, putamen, & ſuperficiem. Teſtudo operculum habet teſtaceum, & inter cortice intecta (φολιδωτὰ) numeratur, Ariſtot. Græci chelonium vocitant, & generali nomine *oſtracon*, vt in *E*. dicam. Germani ſua lingua ſcutum, vnde & animal ipſum rubetam ſcutatam vocant, vt Nicander χελώνην ἀσπιδόεσσαν. Tortuca (inquit Albertus) ſcuta duo gerit, vnum in dorſo, alterum in ventre: quæ quatuor initiis coniunguntur. Arbores quæ corticem tenuem & ſiccum habent, intrinſecus autem carne ſicca conſtant, ſanæ diuturnæq; ſunt, nec facilè putreſcunt: ſic & animalia, vt teſtudines, & quidquid eiuſmodi eſt, Hippocrates in libro de humoribus. Aliqui γῆρας, id eſt ſenectutem vocant, vt Ælianus, negans teſtudinem exuere ſenectam: & Suidas in Φολιδωτὸν Γῆρας οὐκ ἐκδύεται ὡς οὐδὲ ἡ χελώνη.

Deſcriptio teſtudinis. ¶ Teſtudini pellis (cutis) ſcabra vt lacertæ, Albertus. ¶ Tortuca caput habet & caudam ſerpentis: quòd ſi magna fuerit, habet etiam ſcutum in capite, Albertus. Pacuuius teſtudines cognominat domiferas, capite breui, ceruice anguinea, aſpectu truci. *Palpebræ.* ¶ Quadrupedes quæ oua pariunt, vt teſtudines, crocodili, inferiore tantũ palpebra conniuent, ſine vlla nictatione, propter prędurós oculos, Plin. *Pulmo.* ¶ Teſtudo quamuis prægrandem pulmonẽ & ſub toto tegumento habeat, ſine ſanguine tamen habet, Plin. *Venter.* ¶ Ventrem vnum & ſimplicẽ, vt & reliquæ ouiparæ quadrupedes, Ariſtot. *Iecur.* ¶ Teſtudinis iecur vitiatum eſt, vt reliquum corpus eius praui tẽperamenti, Ariſtot. *Lien.* ¶ Perexiguum habet lienem, Idem & Plin. *Renes.* ¶ Teſtudo ſola ex corticatis renes habet. *Veſica.* Genus tamen teſtudinis, quam lutariam vocant, & veſica & renibus caret. fit enim propter eius mollitudinem tegminis vt humor

facilè

facilè diffletur, Aristot. (Id tamen negat Rondeletius.) Oua parientium testudo sola renes habet, quæ & alia omnia viscera, Plin. Sola ouiparorum (vel corticatorum) vesicam habet, Idem, & Aristoteles: qui etiam causam huius rei adfert lib. 3. de partibus cap. 8. Testudinum fœminæ singularem habent vtriusq; excrementi foras pertingentem meatum, quanquam vesicam obtineant, Aristoteles. ¶ Testudini testes intus adhærent lumbis, Idem. ¶ De vulua testudinis, vide supra in Lacerto *B.* ¶ Oua durioris testæ, & bicolora ædit, quale ouum auium est, Aristot. Oua eius dicta ventri subdita sunt, vide in Echinis. ¶ Cauda ei infra duo (dorsi & ventris) scuta procedit, serpentinæ similis, Albertus. Et rursus, Inter duo scuta exeunt quatuor pedes tortucæ, qui videntur pedes lacertarum, cum quinque digitis & vnguibus.

Testes. Oua. Cauda.

C.

Testudo amphibia est, Stephanus Aquæus. Geminus similiter (vt fibrorum) victus in aquis terraq; & testudinum, Plinius 32. 4. Sed forsan distinctius agendum erat. nam castor vnus & idem amphibius est. testudo verò terrestris, aquatica & marina, tria genera sunt diuersa: ex quibus terrestres, non rectè amphibiæ dici posse videntur, cæteræ possunt. nam cum in humore degant, respiratione tamen indigent: & in terra dormiunt, & propter partum foris morantur. ¶ Testudineum incessum de tardissimo dicimus. Pacuuius testudinem tardigradam dixit. Chamæleonti motus piger admodum vt testudinis est, Arist. ¶ Senectutem testudo non exuit, Ælian. ¶ Abruptum & perexiguum sibilum ædit, Arist. Oua parientibus sibilus, serpentibus longus, testudini abruptus, Plin. Sibilat altius quàm serpens, Albert. ¶ Testudines ideo incredibiliter timent & oderunt maritos suos, quòd haudquaquam eis similiter vt cæteris bestiis iucundus coitus sit, imò maximum dolorem eis affert. nam maris os & durum, & aculeatum, & inflexibile fœminam intolerabili doloris sensu afficit. Quamobrem dentibus inter se pugnant, quod hæc infestum coitum effugere contendat, ille inuitam tandiu conuellit, quoad robore victam subegerit, & tanquam longi belli præmium ceperit, & pulchram rapuerit in bello puellam. Earum coitus terrenorũ canum, & vitulorum marinorũ similis est, Gillius. Quadrupedũ ouiparæ eodem coëunt modo quo ea quæ animal generant, mare superueniente, vt testudo tam aquatilis quàm terrestris, Aristot. Testudines omnes salaces esse magnopere compertum est, Volaterranus ex Ælian. ¶ Testudo animal est ouiparum, Aristot. Oua gallinarum ouis similia parit, & in terra effossa reponit, donec ad calorem Solis exeat pullus, Albertus. Testudines & crocodilos dicunt cum in terra partum ediderint, obruere oua, deinde discedere, ita & per se nascuntur, & educantur, Ælianus. Idem de testudine marina fertur.

Testudo amphibia. Gressus tardus. Sibilus abruptus. Coitus. Oua.

¶ Testudinis iecur vitiatum est, vt reliquum corpus eius praui temperamenti, Aristot. de partib. 3. 12.

D.

Sunt qui subtilitatem animi constare non tenuitate sanguinis putent, sed cute operimentisq; corporum magis aut minus bruta esse, vt ostrea & testudines, Plin.

¶ Perdici hostis est testudo, Ælianus & Philes.

¶ Simia quantum oderit testudinem, aut potius limacem, scripsimus in Simia *D.*

Testudo hostis perdici & simiæ.

E.

Vt olera animalia infesta non generent, in corio testudinis omnia semina, quæ sparsurus es, sicca, Palladius.

Vsus ex testudine.

¶ Testudinum testæ in laminas dissectæ, operibus intestinis ornandis adhibebantur, ex quouis, ni fallor, earum genere, vt ex sequentibus authorum locis apparebit. Testudinum putamina secare in laminas, lectosq; & repositoria his vestire, Carbilius (*Caruilius*, vetus lectio) Pollio instituit, prodigi & sagacis ad luxuriæ instrumenta ingenij, Plinius, qui plura de hoc Caruilio scribit lib. 33. Nam fictili (olim) aut lignea, aut vitrea, aut ærea denique supellectili vtebantur: nunc ex ebore, atq; testudine, & argento, &c. Celsus ff. de supell. leg. Testudines terrestres in operibus chersinæ vocantur, Plinius. Et alibi, Luxuriæ placuit materiem & in mari quæri. Testudo in hoc secta: nuperq; portentosis ingeniis principatu Neronis inuentum, vt pigmentis perderet se, plurisq; veniret imitata lignum. Sic lectis pretia quæruntur, sic terebinthum vinci iubent, sic cedrum pretiosius fieri, sic acer decipi. Modo luxuria non fuerat contenta ligno, iam lignum emi testudinem facit. Cum homines adhuc frugi essent, *nemo curabat Qualis in Oceani fluctu testudo nataret, Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum,* Iuuenalis Sat. 11. Quàm in testudineo lecto culcitra plumea in die dormire; Varro apud Nonium Marc. Testudineum hexaclinon, opere testudineato factum. nam id antiquis summo in pretio fuit, quod opus Carbilius Pollio primus instituit. *Et testudineum mensus quater hexaclinon, Ingemuit citro non satis esse suo,* Martialis lib. 9. Plato dixit κλίνην πυξίνην· οὐδ᾽ ἂν καὶ ἐλεφαντίνην εἴποις, καὶ χελώνης, καὶ σφενδάμνου, Pollux. Chelonophagi orientales populi testudinibus (marinis) vitam agunt, vnde nomen. Earum quoq; testa vasorum vice & nauium vtuntur, domos eadem sibi contegentes Chelonophagi in Carmaniæ angulo sunt, testudinum superficie casas tegẽtes, carne vescentes, Plin. 6. 25. Hæ adeò in Indico mari magnę sunt, vt singularum superficies habitabiles casas integant, Plinius & Solinus. Strabo lib. 16. tantas alio in loco reperiri scribit, vt Chelonophagi in eis nauigent. Sed hæc de marinis tantum testudinibus, quarum insignis est magnitudo, intelligi possunt. Vide infra in Testu-

Ex testis.

dine marina *E*. In Rhaphtis emporio iuxta mare rubrum, plurimum est ebur: καὶ χελώνη διάφορος μετὰ τὴν Ἰνδικὴν, Arrianus in Periplo. Insula Oceani vltima ad ipsum orientem Solem, testudinem fert omnium circa rubrum mare locorum optimam, Idem. Et rursus, Insula Serapidis in eodem mari testudinem multam & eximiam habet. In mari rubro paruæ quædam insulæ testudines proferunt quæ ad Emporium exportantur, Arrianus in Periplo. Mosyllon locus ad mare rubrum χελωνάρια pauca habet, Ibidem. Et alibi, Ptolemais ἡ τῶν θηρῶν, emporium est ad mare rubrum, quod habet χελώνην ἀληθινὴν καὶ χερσαίαν ὀλίγην: καὶ λευκὴν μικροτέραν τοῖς ὀστράκοις, id est testudinem veram, & terrestrem paucam: & candidam, testis (ὀστράκοις) minoribus. Et rursus, Dioscoridis insula in mari rubro, testudinem fert veram, & terrestrē & candidam. plurimam verò excellentem & maioribus testis. item montanam prægrandem, ostraci, id est testæ crassissimæ: ἧς τὰ παρὰ τὴν κοιλίαν μέρη μὲν τὰ ἐγχελύζοντα, τομὴν οὐκ ἐπιδέχεται, ἢ πυρρότερα ὄντα. ὁλοτελῶς δὲ τὰ εἰς γλωσσόκομα, ἢ πινακίδια, ἢ μαγίδια ἐγχελύζοντα, καὶ τοιαύτην τινὰ χρῆσιν κατατέμνεται. In Lybiæ desertis curruum magnitudine visendas aiunt testudines. Noctu procedunt in pastum, adeò lento gressu, vix vt mutare locum videantur. Interdiu subductæ sub sua testa non videntur. Narrant fabulam. Appetente nocte, viatori locum aliquem à feris tutum captanti oculis, visam testudinem quam tumulum ratus (musco enim obsita erat) conscendit, atq; in excubiis aliquandiu fuit. Somno deinde oppressus, vbi noctis & quietis idem finis fuit, & ille sese aliis in locis (processerat enim illa) esse intellexit: percepta bestiæ facie admirationem cum scientia nouæ naturæ commutauit. Iul. Scaliger.

F.

De cibo & alimēto ex testudinibus.

Amazones lacertis ac testudinibus & id genus bestiis vescebantur, Cælius. Tortucæ caro est tardæ digestionis, & generat choleram nigram, Rasis. Caro testudinum inter carnem quadrupedum & piscium ambigit, Stephanus Aquæus & Baptista Fiera. Testudines insigniter nutriunt vt docuit Conciliator, Cælius. Qui citò obesare voluerint equos, tortucas cum pabulo molli decoquūt, vnde equis magna sed falsa pinguitudo accedit, Albertus. Aloysius Cadamustus Nauigationū suarum cap. 40. de insula quadam Noui orbis scribens, Erant ibi (inquit) testudines innumeræ, quibus pro tegmento natura vastissimas testas dederat, magnitudinis tantæ, vt pro clypeo non ineptè sufficerent. Nostri itaq; esculentis huiusmodi oblectati plurimum, exenteratis testudinibus multijuga eduliorū genera parabant, asserentes eis aliâs se solitos vbertim vesci, & cum'primis in sinu Argino, qui huiusmodi testudinibus scatet: hortabāturq; vt ego eis vesci vellem. Esitaui igitur cibum inibi insuetum, vt cōplura experirer. visus est non insuauis. albicat enim caro hæc, nec multum est absimilis vitulinis carnibus: si fragrantiam & saporem spectes, Hæc ille: Videntur autem de marinis tantum intelligenda hæc verba. Obseruatum nobis de testudine illud quinto Halieuticôn ex Oppiani interprete: Testudine, inquit, si quis vescatur deglutiáve πλησμίως, multum inde iuuari: Si verò μὴ πρὸς κόρον, læsionem fieri manifestam, enata inde parœmia, χελώνης κρέας ἢ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν, testudinea carne aut vescendum, aut non omnino vescendum. Paucitas strophos facere narratur, id est tormina: copia verò detergere atq; expurgare, Cælius. Ἦ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν, senarius prouerbialis à Demone quodam, vel (vt alij) Terpsione vsitatus: in eos qui negotium aliquod subeūt quidem, sed nimis cunctanter. (sic enim emēdo vitiosam Suidæ & Apostolij lectionē, vt legā, ἐπὶ τῶν ἀποδυόντων μὲν τὸ πρᾶγμα, στραγγευομένων δέ.) quoniam hæ carnes si parcè sumantur, ventrem torqueant: sin copiosius, purgent. Conuenit hic trimeter (inquit Erasmus) in eos, qui negotium susceptum frigidè ducunt, neq; explicantes, neq; relinquentes. Sunt qui putent hoc dictum ab authore Terpsione profectum esse: quorum est Athenæus lib. 8. declarans hunc primum præcepisse de gastrologia: æditis regulis per quas liqueret à quibus esset abstinendum, quibus contra vescendum. Inter quas erat & hæc de testudine, Ἢ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν. Addunt testudinis carnem si modicè edatur, ventris tormina facere: rursum si copiosè, lenire. Nam pleræque res sunt, quas si facias acriter, plurimum conducunt: sin ignauiter, officiunt. Plinius testudinem decisis pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita vt citra fastidium sumi possit, inter hydropis remedia ponit. Simili modo decoctam, antidotum esse scribit, aduersus fastidium aut cruditatem ex melle obortam, authorem citans Pelopem. Eodem sanè modo serpentes etiam edendi parabantur, vnde apparet veteribus nisi remediorum gratia, hunc cibum, vt ranarum quoq;, ferè inusitatum fuisse. Aristoteles certè testudinis iecur vitiatum esse scribit, vt reliquum corpus eius praui temperamenti. Testudines in cibo ætate nostra multum appetuntur, & inter delicias quidem: quod miretur aliquis, cum Apicius deliciarum omnium pater, nullam earum in scriptis suis mentionem fecerit. Videtur sanè cibus ex eis insalubris nec sine periculo, à quo ferè ipsa natura nos absterrere debebat, quæ adeò deforme & vel ipso aspectu aduersum nobis hoc animal (capite & cauda, serpentibus simile: pedibus, lacertis) produxit. Hoc etiam illi qui his scilicet deliciis fruuntur, fateri videntur, multis illis & variis condimentis quæ adhibere solent, tanquam sine illis vel non placeret hic cibus, vel noxius foret. Nam quod ad morbos quosdam commendatur, hoc ipso conuincitur, eam pro medicamento potius quàm alimento homini datam. Hoc intelligens Oppianus lib. 5. de piscibus, modicum eius vsum nocere dixit inductis torminibus, copiosum iuuare ac ventrem subducere, Hæc ferè Steph. Aquæus in libello Gallicè ædito de testudinibus, ranis, &c.

Prouerb. χελώνης κρέας ἢ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν.

Ait

Ait autem ſe non ſimpliciter hunc cibum damnare,ſed nimiam vel curioſam eius & in deliciis affectationem.Porrò locum quem citat ex quinto Oppiani de piſcibus,ego nuſquam reperio.nihil enim aliud eo in libro Oppianus,quàm de capiendis teſtudinibus marinis docet. quare vel interpretem in quintum de piſcibus Oppiani,ex quo etiam ſuprà quædã à Cælio deſcripta retuli : vel Athenæi octauum dicere debuit.Sed de cibo è ſingulis teſtudinum generibus, terreſtri,aquatico & marino,in ſingulorum hiſtoria dicetur.

G.

Remedia ex teſtudine tota.

Remedia ex teſtudine tota.Leonellus Fauentinus remedio cuidam ad phthiſicos carnem teſtudinis admiſcet,aut eius loco pulpam phaſiani cancrorúmve. Hydropicis medetur teſtudo deciſis pedibus, capite, cauda, & inteſtinis exemptis, reliqua carne ita condita, vt citra faſtidium ſumi poſſit, Plin.Ciconiarum, echinorum, & teſtudinum carnes ceu proprietate quadam articulorum doloribus conuenientes, non damnarem,Manard.18.4. Vrticæ ſemen Apollodorus affirmat ſalamandris contrarium eſſe cum iure decoctæ teſtudinis : item aduerſari hyoſcyamo, & ſerpentibus & ſcorpionibus, Plini. Si ex melle ſyncero (non venenato) faſtidium cruditásve quæ ſit grauiſſima incidat, teſtudinem circunciſis pedibus,capite,cauda,decoctam,antidotum eſſe autor eſt Pelops, Idem. Teſtudo (terreſtris, Demetrius) & lacerta in cibo faciunt vt accipitres citius mutent pennas, Creſcentienſis.Falconibus malè affectis,ranam aut teſtudinem,&c.in cibo dari iubet Albertus. Puluis tortucæ in collyrio adhibitus cæcitatem inducit per albedinem quæ prouenit in oculis, Raſis. Quòd ſi in lebetem balnei tortuca proiiciatur,quotquot illic balneantur,obcæcabuntur,Idem.

Ex cineribus.

¶ Si pili iumentorum tardius creuerint, viuam teſtudinem ſupra ſarmenta combures, & cineres eius in nouum cacabum mittes,additis vnciis tribus aluminis crudi,medullæ ceruinæ quod ſufficit,& vino infuſo decoques,& diebus plurimis impones,reuocare pilos creditur, Vegetius artis veterinariæ 2. 63. & Pelagonius cum Hippiatris Græcis cap. 55. Tortuca cremata & trita cum albumine oui,aut lacte aſinæ,ſi ventri,vberibus,aut femoribus mulieris illinatur,fiſſuras abolet, Raſis. Vide in terreſtri infra.

Ex ſanguine.

¶ Sanguis teſtudinis ad remedia colligitur hunc in modum, vt docetur in libro vulgari Nicolai Præpoſiti, ex Bulcaſi de præparat.medicamentorum. Teſtudinem aquæ (non exprimit dulcíſne an marinæ. ſed parum intereſſe puto, cum terreſtris etiam teſtudinis ſanguis in vſu ſit) ſupinam pone in paropſide,& abſcinde caput eius ſubito, & ſanguinem effluentem collige, & cum coagulabitur, tege paropſidem cum cribro ex ſetis vel ex panno lini, & expone Soli donec deſiccetur, & ſerua. Vide infra in Teſtudine marina. Plinius teſtudinis terreſtris ſanguinem farina excipi iubet, & pilulas inde fieri, quæ cum opus ſit in vino dentur contra venena ſerpentium. Teſtudinis tum marinæ tum terreſtris ſanguinem venenis reſiſtere legimus. Teſtudinis ſanguis cum aliis quibuſdam miſcetur pro medicamento aduerſus ſcorpiones & morſu noxias feras apud Galenum lib. 2. de antidotis. Teſtudinis ſanguis exiccatus cum ſylueſtri cumino potus, mirabiliter facit contra viperæ morſum, Aetius. Vide in Marina. Cimicem cum ſanguine teſtudinis vtiliter illini morſibus quos ſerpentes inflixerint, aliqui prodiderunt. Aduerſum malidem, ſic dictum morbum peſtilentem in bubus : Paribus caſiæ myrrhæq; & thuris ponderibus, tantundem ſanguinis marinæ teſtudinis miſcetur, cum vini veteris ſextariis tribus, & ita parua res (*per nares*, legendum) infunditur. Sed ipſum medicamentum pondere ſex vnciarum diuiſum, portione æqua per triduum cum vino dediſſe ſat erit, Columella & Pelagonius in Hippiatricis Græcis cap. 4. vbi ſic legitur, τούτου τοῦ βοηθήματος τὰς δύο οὐγγίας εἰς δία ποιήσας, προσενέγκῃ ἐπὶ ἡμέραις τρισί. Sanguinem marinæ teſtudinis colliges, & cum vino per os dabis: quam quia inuenire difficile eſt, vulgarium teſtudinum prodeſſe æſtimant.quod vtrum bene opinentur vſus viderit. Nam authores de terreſtri(*marina*,legerim) teſtudine tractauerunt, Vegetius,&c. vt in Boue *C.* recitauimus. nam medicamentum cum caſia,myrrha & thure, hic abſque teſtudinis ſanguine infundit. Vide infra in terreſtri teſtudine *G.* Porrigini depellendæ, *Prodeſt & tarda demptus teſtudine ſanguis*, Serenus. Vide infra in Marina. Ad defluuium capillorum & ophiaſin, *Nonnunquam variant maculæ, paruiſq́ parumper Orbibus aſperſum ducit noua vulnera tempus*,&c. *Tu teſtudineo mala permulceto cruore*, Idem. Vide in Terreſtri. Ad achôras, Apollonius(citante Galeno lib. 1.de compoſ.ſec.loc.)teſtudinis ſanguine caput illini iubet. Sed hoc pharmacum, inquit Galenus,curioſum & ſuperuacaneum eſt,neq; vnquam tẽtaui eius periculum facere.Ignem ſacrum, cuiuſcunq; generis teſtudinum ſanguine illini quidam iubent:item capitis vlcera, & verrucas,Plin. Vt pili alarum adoleſcentium non naſcantur,euulſis illis, illinãtur loca ſanguine ranarum vel teſtudinum,mixto cum ouis formicarum,vel cum oleo ſtellionis,Elluchaſem. Collyrium cum ſanguine tortucæ factum excæcat,& ſimiliter ſternutationes cum eodem factæ, Raſis. Arnoldus de Villanoua ſanguinem teſtud.per ſe vel cum vino potũ, aduerſus epilepſiam commendat. Raſis non ſimpliciter, ſed agreſtis (id eſt terreſtris) teſtudinis ſanguinem in hoc morbo laudat. Vide infra in terreſtri & Marina quoque. Praxagoras in Epilepſia, cum acceſſionem viderit cõmoueri, deprimit partes quæ fuerint in querela, & ſanguine teſtudinis aut aliis quibuſdã defricat,quod ipſum facientem Cælius Aurelianus reprehendit. Aliqui ſanguinem teſtudinum lethargicis illinunt, Plin. Teſtudinis ſanguis diu ore contentus,dentes(motos)corroborat,Galenus Euporiſt.2.12. Vt vino non

ſæpius ſit vtendum: Teſtudinem viuam ablue vino bono iuſto tempore (aliquandiu:) & accipe de ſanguine, ac illum cum vino miſceto, daque clam bibendum menſura calicis dimidij mane ieiuno diebus tribus, & videbis diuinam vim, Nicolaus Myrepſus.

Ex teſta. ¶ Teſta teſtudinis ſicca & trita, vel etiam cõbuſta, fiſtulis immiſſa, ſanat eam prius mortificatam, Arnoldus de Villanoua in Breuiario 3.21. Teſtudinis tegumen concrematur, eiuſq; fauilla ex vino & oleo temperata, vlceribus pedum vtiliter inducitur, Marcel. Vt pili cicatricibus equorum renaſcantur, cinerem è teſtis auellanarum vel teſtudinũ cum vetere bombycino vſtarum, permiſce cum oleo & inunge, Raſis. Ad hæmorrhoides, Teſtudinis teſta ſuffita bene facit, Galenus Euporiſt. 3.197. ¶ Cheloniæ lapides geſtati cum radice pæoniæ compote (epilepſiam fortè) ſummè ſanant, Kiranides, ſtatim poſt facultates teſtudinis paluſtris.

Ex felle. ¶ Fel teſtudinum anginis, & in ore infantium nomis prodeſt: naribus inditum, comitiales erigit, Dioſcor. & Raſis. Auribus (lego, *Naribus* ex Dioſcor. & Auicenna) inſtillatum, epilepticos iuuat, Arnold. de Villan. Valet ad cola (fortè collyria:) Illitum prodeſt ad præfocationem (nimirum anginam: Vetus interpres habet *ſcrophulas*,) Auicenna. Cum melle optimo mixtum & diu agitatum, mirè caliginem tollit, ſi oculi inde aſſiduè circumlinantur, aut ſubtiliter ſuffundantur, Marcellus. Vide in Teſtudine terreſtri *G.*

Ex pede. ¶ Pes tortucæ poſitus ſuper pedem podagrici, dexter ſuper dextrum, & ſiniſter ſuper ſiniſtrum, expellit podagram. Et ſimiliter manus eius, dextra dextræ hominis chiragrici, ſiniſtra ſiniſtræ impoſita, ſanat, Raſis & Conſtantinus in libro de incantatione.

Ex vngue. ¶ Teſtudinis vnguis in maxillaris dentis exeſi foramen coniectus, multum proficit, Galenus Euporiſt. 2.12.

Ex fimo. ¶ Quidam promittunt teſtudinum omnium fimo panos diſcuti, Plinius.

Ex ouo. ¶ Ouum teſtudinis valet ad tuſſim infantium, Auicenna. Eraſiſtratus non iniuſta reprehenſione eos inceſſit, qui incognitas ad hunc vſum (ad remedia morſuum venenatorum) facultates conſcripſerunt, vt elephanti fel, oua teſtudinis, &c. Dioſcorid.

H.

Etymologia teſtudinis & Synonyma. ¶ *a.* Teſtudo, animal dictum quòd teſta tegatur, vt ait Varro. *Candelabra*, id eſt teſtudo, Syluaticus. *Palmuſirich*, id eſt teſtudo animalis, Idem. Celon, id eſt teſtudo, Idem: voce corrupta à Chelone. Χελῶνα aliqui vocant teſtudinem marinam, Heſychius & Varinus, nimirum à recto χελών. ¶ Χέλυς, idem quod χελώνη animal, id eſt teſtudo (vt grammatici docent) vſurpatur ab Oppiano. Χελεὺς, teſtudo, Heſychius & Varinus. Κλεμμὺς, & Σφραγὶς, pro teſtudine, apud eoſdem. Καλλίχριτα, χελώνην, οἱ δὲ φώκην, Iidem. Χραμαδοῖλαι, teſtudines, vel canes pigerrimi, vel cochleæ, Heſychius & Varinus. omnibus quidem iſtis tarditatis nota conuenit. Teſtudines paruas Arrianus χελωνάρια vocat.

Ænigma de teſtudine. ¶ Epitheta. Amphion apud Pacuuium ænigma hoc protulit: Quadrupes, Domiporta, tardigrada, agreſtis, humilis, aſpera, Capite breui, ceruice anguinea, aſpectu truci, Euiſcerata, inanima, cum animali ſono. (Crinitus 11.7. hos verſus ſic citat: Sanguine caſſa, domiporta, terrigena traditur, Quadrupes, tardigrada, agreſtis, &c.) Quod, cum hoc obſcurius dixiſſet Amphion, reſponderunt Attici, Non intelligimus, niſi apertè dixeris. Tum ille vno verbo reſpondit, teſtudinem eſſe. Huius ænigmatis meminit M. Tullius, & Tertullianus Septimius. Hæc tria quidem, euiſcerata, inanima, cum animali ſono, ad teſtudinem citharam pertinent, quam primum ex exiccata teſtudine Mercurius inueniſſe dicitur. Quidam non rectè de cochlea hæc interpretati ſunt, (vt Crinitus,) Gyraldus in libro ænigmatum. Citatur autem hoc Pacuuij ænigma apud Ciceronem de diuinatione, & Tertullianum in libro de pallio. Idem me admonet alterius ſimilis, quod Moſchopulo tribuitur huiuſmodi:

Ξείνης εἰμὶ φύσεως ζῷον, πνέω δίχα πνοιῆς,
Οἷσιν ὑφ' ἡγεμόνεσσιν ὁδοιπορέω τὰ πρόσθεν,
Λευκόχροος κατακεύθεται οἴχνη τε κλειστή τε.
Ἡμμένον, εἵως λευκὴ κοιλίη ἔνδον ἔπεστιν.
Ὀφθαλμοῖσιν ἀριπρεπὲς εἶδος ἔχουσα τότ' ἤδη
Ἄφθογγον δέ τ' ἐόν γε, πολυθρόον ἐξεφάανθεν.

Δοιά μονόμματ' ὄπισθε παρ' ἐγκεφάλῳ ἐπέασιν,
Κυανέην ἐπὶ γαστέρα βαίνω, ἧς ὕπο γαστὴρ
Ὄμματα δ' οὐ πάρος ὀίγεται οἴγομαι οὐδὲ πορεύης
Αὐτὰρ ἐπὴν αὐτῆς κορεσσαμένη φαίνηται
Δέρκεται ὄμματ', ἐπειγομένως δὲ μνώομ' ὁδοῖο,

Hoc eſt, *Animal peregrinæ naturæ, ſine ſpiritu ſpiro, geminis oculis retro iuxta cerebrum, quibus ducibus antrorſum progredior. Super ventre cæruleo pergo, ſub quo venter latet albus, apertus & clauſus. Oculi non aperiuntur, neq; progredior, donec vẽter intus albus* (vacuus) *eſt. Hoc ſaturato, oculi apparent inſignes, & pergo ad iter: Et quanquam mutum varias edo voces.* Sic de Mercurio inuentore teſtudinis Nicander, Αὐδήεσσαν ἔθηκεν ἀναύδητον περ ἐοῦσαν. ¶ Sed redeo ad epitheta. Tarda teſtudo, Serenus. Sunt & apud Textorem teſtudinis epitheta, ſanguine caſſa, minax, tumida. Sed teſtudinem ſanguine carere falſum eſt, & apud Ciceronem lib. 2. de diuinatione cochlea ſanguine caſſa dicitur. ¶ Ὀστρακόνωτος, apud Suidam. Κεγχλαίνεος, in oraculo quod Crœſo datum Herodotus lib. 1. deſcribit. Ἀσπιδόεσσα, χραναή, marinæ teſtudinis epitheta apud Oppianum, vt terreſtris βαχεῖα, de quauis teſtudine vſurpari poſſunt. Φερέοικος, χελώνη, Etymologus & Varinus. Sunt qui φερέοικον interpretentur cochleam, alij inſectum maius veſpa: alij animal ſimile muſtelæ, glandiuorum, Heſychius & Etymol. Χελώνη ῥικνά, Chercidas apud Stobæum.

¶ Teſtu-

¶ Teſtudines(inquit Nonius)loca dicuntur in ædificiis camerata, ad ſimilitudinem aquatilium teſtudinum, quæ duris tergoribus ſunt & incuruis. *Tum foribus diuæ, media teſtudine templi*, Vergil. 1. Æneid. Caius Titinnius primò ante teſtudinem conſtitit: deinde apud conſulem cauſam atque excuſationem præferre cœpit, Siſenna apud Nonium. Nunc hoc vel honeſtate teſtudinis, vel valde boni æſtiuum locum obtinebit, Cicer. ad Quint. fratr. lib. 3. *Nec varios inhiant pulchra teſtudine poſtes*, Vergilius Georg. 2. de agricolis. Teſtudo (vt periſtylum tectum tegulis, aut rete) fit magna, in qua millia aliquot turdorum ac merularum includere poſſint, Varro: Qui etiam teſtudinem & cameram pro eodem accepiſſe videtur. Teſtudo ex duobus arcubus conſtat in centro ſe ſecantibus. Quatuor enim arcuatæ pilæ inuicem tranſuerſæ & crucem configurantes teſtudinem abſoluunt, Budæus in Pandect. Teſtudo, machina bellica. erat autem materia tabulatis, & coriis ciliciniis aut centonibus, & aliis quæ difficulter comburi poſſunt, contexta. Hæc intrinſecus habet trabem, quæ vnco præfigebatur ferreo, & falx vocabatur, ab eo quòd incuruata eſſet, & de muro extraheret lapides. Retro enim ducebatur trabs funiculis ſuſpenſa, vt reducta impetuoſius feriret. ideoque & teſtudo dicta à ſimilitudine reptilis, quòd caput nunc exerat, nunc reducat. Hoc etiam inſtrumentum arietem appellant, ab eo quòd aries fronte pugnet. Cæſar 5. belli Gallici, Reliquiſque diebus turres ad altitudinem valli, falces teſtudineſque, quas iidem captiui docuerant, parare ac facere cœperunt. Vergilius 2. Æneidos, *Obſeſſumq́, acta teſtudine limen.* Et libr. 9. *Cùm tamen omnes Ferre libet ſubter denſa teſtudine caſus.* Cum proximè ante dixiſſet, *Accelerant acta pariter teſtudine Volſci.* Aliqui hic teſtudinem, continuatam ſcutorum ſeriem, curuatam in formam teſtudinis, interpretantur, vt Gulielmus Budæus: qui & ſequentes Liuij & Cæſaris locos ſimiliter exponit. Galli teſtudine facta, conferti ſtabant, Liuius 10. ab Vrbe. At milites legionis ſeptimæ teſtudine facta, & aggere ad munitiones adiecto, locum ceperunt, Cæſar 5. belli Gall. Sed in iam citato Vergilij loco ſimiliter interpretari non placet, *cum acta teſtudo*, vt proximè dixerat, de ea quæ continuata ſcutorum ſerie fit, accipi non poſſit, ſed de inſtrumento tantum quod in parietes agitur & impellitur. Si quis tamen de alia atque alia teſtudine, quanquam in proximis verſibus, poëtam loqui contenderit, non admodum reluctabor. De teſtudine machina, quæ & teſtudo arietaria dicitur, plura attuli in Ariete *a.* & in Oryge *a.* Vide etiam mox inferius in χελώνη. ¶ Teſtudo quoque lyra dicitur. quoniam Mercurius Apollinis citharam de teſtudine ſicca meditatus eſt, vt Aratus & Higinus referunt. Hinc Horatius illum curuæ lyræ parentem nuncupauit, & per apoſtrophen ad citharam, inquit: *O decus Phœbi, & dapibus ſupremi Grata teſtudo Iouis, ô laborum Dulce leuamen.* Lyram quæ poſtea in cœlum tranſlata eſt, vt Grammatici ſcribunt, Mercurius in Cyllene monte Arcadiæ ex reperta teſtudine effecit: inde Orpheo traditam dicunt. Alij putant conceſſam Orpheo ab Apolline, poſt repertam citharam. interfecto Orpheo Muſæ in cælo lyram collocauêre. Alij eſſe lyram Arionis Citharœdi omnium primi. Aliqui dicunt Mercurium(inquit Higinus)cum primum lyram feciſſet, ſeptem chordas inſtituiſſe, ex Atlantidum numero, quòd Maia vna ex illarum numero eſſet, quæ Mercurij eſt mater. Deinde poſtea cum Apollinis boues abegiſſet, deprehenſus eſt ab eo: & quò ſibi facilius ignoſceret, petenti Apollini vt dicere liceret ſe inueniſſe lyram, conceſſit, &c. *Ipſe caua ſolans ægrum teſtudine amorem*, Vergilius 4. Georg. de Orpheo: vbi Seruius, Periphraſis (inquit) eſt citharæ, cuius vſus repertus eſt hoc modo. Quum regrediens Nilus in ſuos meatus varia in terris reliquiſſet animalia, relicta etiam teſtudo eſt. quæ cum putrefacta eſſet, & nerui eius remanſiſſent extenti intra corium, percuſſa à Mercurio ſonitum dedit, ex cuius imitatione cithara eſt compoſita. Mercurius lyram fecit Apollini pro bubus. nam cum Apollo pro mercede ſeruiret Admeto, boues eius paſcebat: quos ſuffuratus eſt Mercurius, & deprehenſus dedit ei pro redemptione (ἀντὶ λύτρας, lego ἀντὶ λύτρȣ) citharam, quam & chélyn dicunt, ex chelona, id eſt teſtudine ab ipſo fabricatam. vnde lyra dicta eſt, quaſi lytra (redemptionis pretium pro bubus,) Scholiaſtes Nicandri. Dicitur & pars citharæ, teſtudo. Quocirca & in fidibus teſtudine reſonatur, aut cornu: & ex tortuoſis locis & incluſis ſoni referuntur ampliores, Cicero 2. de Nat. Teſtudinem organum, teſtudinis animalis formam habere docet idem Cicero de diuinatione, Budæus. Acuta teſtudo, Martialis lib. 13. Blanda, Claud. 8. Paneg. *Tuq́, teſtudo reſonare ſeptem Callida neruis*, Horatius Carm. 3. 11. *O teſtudinis aureæ Dulcem quæ ſtrepitum Pieri temperas*, Idem Carm. 4. Et in libr. de Arte poët. *Saxa mouere ſono teſtudinis.* Cyllenæa, eburna, Apollinea, arguta, querula, vocalis, epitheta teſtudinis muſici inſtrumenti apud Textorem. Pacuuius in ænigmate quod ſupra recenſuimus, teſtudinem euiſceratam inanimam cum animali ſono, dicendo, non animal, ſed organum muſicum intellexit. Plura vide mox inferius in Chelona & Chely vocibus Græcis. Teſtudines maiores, aptæ ſunt ad compingendas lyras, Vide infra in Teſtudine terreſtri *E.* ¶ Teſtudo aliquando ſimpliciter pro teſta accipitur. *Iſte licet digitos teſtudine pungat acuta, Cortice depoſito mollis echinus erit*, Martialis lib. 13. ¶ Teſtudo nomen eſt tumoris cuiuſdam caluariæ apud recentiores medicos, vt docuimus in Talpa *H. a.* Teſtudineatus, adiectiuum, quod concauum & incuruum eſt, teſtudinis more. Et inter ſe accliues teſtudineato tecto, more tuguriorum, inareſcentem ficum à rore, & interdum à pluuia defendāt, Columel. lib. 12. Sed & teſtudineatum in vſum veniſſe, Plin. lib. 33. Apud Vitruuium teſtudinatum legitur

Homonyma.

Teſtudines loca camerata.

Teſtudo machina bellica

Teſtudo lyra.

Teſtudo pro teſta.

Teſtudo nomē tumoris cuiuſdā caluariæ.

Teſtudineatus.

quinq; syllabis, quod magis probo, lib. 6. cap. 3. Est autem id vnũ inter quinque genera cauædiorum.
Testudineus, adiectiuum, quod est testudinis. Testudineus gradus, gressus, vel incessus, id est tardus,
Testudinare. Plautus Amphitr. Testudineum, opere testudineato factum: vide in *E.* A testudine fit verbum testu-
dinare, quo vtitur Politianus: *Qua cauus exesum pumex testudinat antrum.*

Varia huius vocis (χελώνη) significata. ¶ Χελώνη, cithara. fit enim ea ex testudinum putaminibus, Hesychius: sed non suo loco. Autho-
res quidem tum Græci tum Latini, chelyn potius quàm chelonem, musicum instrumentum appel-
lant, vt mox apparebit. Χηλώνη, machina bellica, Hesychius & Varinus: malim χελώνη, cum & Lati-
nè testudo dicatur, vt supra explicatum est. Χελῶναι & κριοὶ inter machinas bellicas à Polluce nu-
merantur. Suidas interpretatur χελώνην, εἶδος πολεμιστήριον: ἐξ οὗ αἱ χελῶναι καὶ χώστριδες πολιορκητικὸν μη-
χάνημα καὶ κριοί. Idem & παρατάξεως, id est aciei militaris quandam speciem chelónem vocari ait. ea
fortè fuerit, quam continuata scutorum serie fieri, & Latinè quoque testudinem dici, supra scri-
psi. ¶ Χελώνη, scabellum, Τὸ ὑποπόδιον, καὶ πελοπόννησιακὸν (addiderim, νόμισμα, de quo infra dicemus,)
Hesych. & Varin. Ζηλοτυπήσασαι αἱ Θετταλαὶ γυναῖκες, τὴν Λαΐδα τὴν ἑταίραν ξυλίναις χελώναις ἐφόνευσαν
τύπτουσαι ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἀφροδίτης πανηγύρεως οὔσης. ὕστερον δὲ ἱερὸν ἐποίησαν ἀνοσίας ἀφροδίτης. ἐπειδὴ αἱ γυναῖ-
κες ἐν τῷ ἱερῷ ἀνόσιον τετολμήκασι φόνον, Suidas. qua verò significatione χελώνη hîc accipi debeat, tacet.
mihi quidem ὑποπόδια accipi posse videntur. Eandem historiã Athen. refert lib. 13. Χελώνη, trópis,
id est carina nauis, propter figurã incuruã, Hesych. & Varin. Cauũ pedis in vngula equi, Græci χελιδόνα
vocant, vel χελωνίδα, quod Ioachimus Camerarius vir eruditus Latinè etiam testudinem nominare
voluit. Καταυλουμένους πρὸς χελωνίδος πολυκρότου ψόφον, Posidonius apud Athenæum alicubi, vt nos
obseruauimus. Sed rursus alibi (lib. 5.) eiusdem Posidonij verba sic citat, καταυλούμενοι πρὸς χελιδόνος
πολυκρότου ψόφους: qui locus an de equinæ vngulæ parte intelligi debeat, dubito. Μαρμαρέης δ᾽ ἑλίκεσσι
κατεσφήκωντο χελώνης, Tryphiodorus de vngulis equi Durij. Chelonia vtrinque suculam continent,
à similitudine testudinis dicta. Chelonium enim tegumentum est testudinis animalis, cuius similitu-
dinem habent chelonia, id est retinacula quibus intra tigna sucula retinetur, Budæus in Pandect.
Vtitur hac voce Vitruuius 10. 2. vbi Philander Scholiastes, Chelonia (inquit) sunt veluti vmbi-
lici aut ansæ quæ adpinguntur, id est affiguntur arrectariis, (den stöcken der häspleu,) in quas ceu in
armillas, coniecti sucularum (axium) cardines versantur, atque adeò ipsæ totæ (suculæ:) dicta sunt
chelonia, à similitudine tegumenti chelonæ, id est testudinis quadrupedis, quod similiter chelo-
nion vocatur. Celonia autem (χηλώνια, Vide in Ciconia *H. a.*) apud Aristotelem Mechanicorum
quæstione 28. sunt machinæ iuxta puteos ad hauriendam facilius aquam, alteram partem prægra-
uante pondere. Tollenones, nisi fallor, vocauit Plinius lib. 18. cap. 2. & Sex. Pompeius, Hæc ille.
Chelonia sunt in ratione tollendorum onerum, quæ in quadris tignorum, quo loci diuaricantur,
figi solent, vt in ea coniiciantur sucularum capita, vt versentur facilius, proximè capita vectibus in-
fixis, Cælius. Testudines in organis ad id collocatæ sunt, vt corpora quæ restituuntur, paulatim &
minimè concussa extendantur. quemadmodum enim testudines animalia lento gradu procedunt,
ita machinæ quibus illa referuntur, Oribasius in libro de machinis cap. 4. vbi & differentias testudi-
num instrumentorum indicat. Νῶτον τοίνυν ὑπ᾽ αὐχένι κειμένου, τὸ μὲν ἔγκυρτον χελώνιον ὀνομάζεται, τὰ δὲ
ἑκατέρωθεν ὠμοπλατῶν πτερύγια, &c. Pollux lib. 2. Camerarius sic vertit: Infra ceruicem est tergum: at-
que huius gibbera pars, chelonion, quasi testudunculam dicas, vtrinq; iuxta omoplatas, pterygia no-
minantur, id est alæ, quæ fortasse scapulæ sunt, inquit ille: ego pedes potius dixerim, quos in Testudi-
ne marina etiam Nicander pterygas nominat. Alius quidam ex Polluce vertit, chelonion sum-
mam partem dorsi esse iuxta ceruicem. Chelonium, tegumentum est testudinis animalis. Eius au-
tem integumenti similitudinem habent chelonia, id est retinacula, quibus intra tigna sucula retine-
tur, Budæus. Χελωνίδος, οὐδὸς (τοῦ ὀδοῦ, Suid.) τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, Hesych. & Varin. Chelichelone (in-
Chelichelone ludus. quit Pollux lib. 9.) ludus est puellaris, similis illi quem *Chytran* vocant. Sedet enim puella aliqua in
medio chelóne, id est testudo dicta. aliæ verò circa eam subinde currentes interrogant: Χελιχελώνη
(Χέλει χελώνη, duabus dictionibus, quarum prior terminatur per ει diphthõgum, vt habet Eustathius
in Odyss. φ. Ἔστι δὲ ἐν τούτοις τὸ χέλει προστακτικὸν δῆθεν, παρηχούμενον τῇ χελώνῃ, Idẽ.) τί ποιεῖς ἐν τῷ μέσῳ;
Chelichelone quid rei in medio facis? Respondet illa, Ἔρια μαρύομαι (ἤγουν κλώθω) καὶ κρόκην μιλησίαν.
Deduco lanas velleris Milesij. Tum rursus illæ, Ὁ δ᾽ ἔκγονός (ἔγγονος, Eustath.) σου τί ποιῶν ἀπώλετο; Sed
filium tuum quæ causa perdidit? Hæc verò, Λευκᾶν ἀφ᾽ ἵππων εἰς θάλασσαν ἅλατο. Equis ab albis in
Chelonia gemma. mare se præceps dedit. ¶ Chelonia gemma, oculus est Indicæ testudinis, vel portentosissima mago-
rum mendaciis. Melle enim colluto ore impositam linguæ, futurorum diuinationem præstare pro-
mittunt, quintadecima Luna & silente tota die: decrescente verò, ante Solis ortum, cæteris diebus à
prima in sextam horam. Sunt & chelonitides testudinum similes, ex quibus ad tempestates sedan-
das multa vaticinantur. Eam verò quæ sit aureis guttis, cum scarabeo deiectam in aquam feruentem
tempestates tueri, Plin. 37. 10. Cheloniæ lapides gestati cum radice pæoniæ compote (fortè, epi-
lepsiam (summè sanant, Author Kœranidum. Chelonites gemma est purpurei coloris & varij, quæ
dicitur in corde testudinis inueniri. Sunt enim quædam maximæ testudines, habentes domos, quæ
sunt vt veræ margaritæ, & nitentes, Albertus (lib. 2. de fossilibus, vbi etiam addit negare aliquos hunc
lapi-

lapidem ab igne corrumpi) apud Syluaticum. Georg. Agricola Chelonitidas gemmas interpretatur, kleine krottenſtein, hoc paruos lapides boracis ſiue rubetæ. ¶ Brontia gemma capitibus teſtudinum ſimilis, & cum tonitruis cadit, vt putant: & fulmine tacta reſtinguit, ſi credimus, Plin. Fortè à figura foris curua conuexaque, intus caua: qualis chelonij, id eſt teſtudinis teſtæ eſt. Vide ſupra in Rubeta. Chelonitides (inquit Georg. Agricola) ex eo quòd teſtudinum ſimiles ſint, intus enim cauæ, nomen inuenerunt. eas Germani vocabulo cōpoſito ex rana rubeta & lapide nominarunt, quòd ipſis perſuaſum fuerit ipſas in capite huius animantis venenati naſci. ex his quædam nigræ ſunt, quædam fuſcæ, & aliqua ſui parte candidæ. nigris in caua conuexitate interdum ſanguineæ & candidæ guttæ, interdum aureæ. omnes oculi figura extuberant, ſed non omnes ſunt cauæ. cum tamen vtræq; ſint eiuſdem generis, rarò ſunt lupinis maiores, ſępius minores, Sic ille. Nuper quidam, vir alioqui diligens, chelonitas vocauit lapides quoſdam cochleis & ſtrombis figura ſimiles, quod nō probo. nihil enim teſtudo cum iſtis præter teſtæ duritiem commune habet. nos eos lapides conchitas potius aut ſtrombitas nominabimus. de quibus ſuo loco inter aquatilia dicetur. *G.* ¶ Χελωνίας, ἡ ποικίλη κανθαρίς, Heſych. & Varinus, id eſt cantharis varia. quanquam maſculini generis eſt, vt cantharus ſubintelligatur.

Chelonitides lapides.

¶ Χέλυς, muſicum inſtrumentum Polluci. Leui canoram verberans plectro chelyn, Seneca Troa. *Pulſatur manibus Phœbea chelys*, Ouidius ad Piſonem 35. Chelyn Grammatici Græci partim lyram, partim citharam interpretantur, vt Heſych. & Suidas. Χελωνέοντα λύρας. χέλυς ἡ κιθάρα. ex teſta enim teſtudinis cithara fit, Heſych. Chelys, id eſt lyra organum, aliquando chordas habebat lineas. Dicta eſt autem lyra quaſi lytra, quòd Mercurius eam è teſtudinis teſta fabricârit, vt ſolueret iram Apollinis ei propter furtum irati, εἰς λύσιν μήνιδος, Varin. Χελοῦς etiam & χελεύς, haud ſcio quàm rectè, apud eundem & Heſychium pro cithara, vel organo muſico exponuntur. Quidam in Lexico Græcolat. chelyn propriè latiorem teſtudinis planitiem ſignificare ſcripſit. Χελώνη, labia, alij citharam interpretantur, & teſtudinem, & lyram, & machinam bellicam, Heſychius. Etymologus author eſt χελώνην & citharam hac voce apud Æoles ſignificari. Idem chelyn citharam dictam ſcribit, quoniam ex chelonæ pelle à Mercurio facta ſit. Ὡς χέλυν Ἑρμάων, κιθάρην ὡς ἁδὺς Ἀπόλλων, Bion in Bucolicis. Sed de muſico inſtrumento huius nominis, vide plura ſuperius in Græca voce Χελώνη, & Latina teſtudo. Χέλυς etiam pro machina (bellica) accipitur, Heſychius. Quare apparet tria hæc vocabula χελώνη, χέλυς, & χελώνη, pleraſque ſignificationes habere communes. Ἢ λιγυρὴν φόρμιγγα χελυκλόνον Ἑρμάωνος, Orpheus in Argonauticis. Χέλειον, teſtæ inſtar induratum teſtudinis putamen, Heſychius & Varinus: apud quos ἀπωστρακωμένον legi debet, per *ω* magnum in ſecunda ſyllaba, non per *ε* breue. Ἑρμείης. σαρκὸς γὰρ ἀπεινόσφισε χέλυον αἴολον. ἀγκῶνας δὲ δύω παρετείνατο πέζαις. Nicander in Alexipharmacis. Hermolaus Barb. etiam & Cælius χέλυον legerunt per ypſilon, in penult. ego per *ει* malim. Χέλειος νῶτος, ὀστρακώδης, id eſt tergum teſtaceum, Heſych. & Varinus. Fiunt enim frequentia adiectiua in *ειος* per *ει*, per *υ* non item. Χέλυς etiam pectus ſignificat, vnde verbum χελύσσεσθαι, ferè pollens idem quod apud nos expectorare, Hermolaus. Ξηρὰ δ' ἐπιλλίζων ὀλοῇ χελλύσσεται ἄτῃ, Nicander: lambda propter carmen geminato. Heſych. interpretatur βήσσειν, id eſt tuſſire: Scholiaſtes διὰ χέλυος, τουτέστι τοῦ στήθους τὴν ἀναφορὰν τῶν ἐρυγμάτων ποιεῖν, id eſt eructare. Ἀναχελύσσεται καὶ ἠρυγγάνει θαμινὰ πνεύματα, Hippocrates. Galenus in Gloſſis ἀναχελύσσεσθαι, ἀναξηραίνεσθαι interpretatur, id eſt reſiccari, etſi codices impreſſi ἀναξαίνεται habent, qua voce præcedens etiam ἀναχαίνεται exponitur ab eo. Cornarius vertit, reſoluitur, refricatur: & ἀναχελύσσεται (ſic enim legendum, non ἀναχελίσκεται vt codices excuſi habent) ſimiliter. Varin. Ἀναχελώεσθαι legit, (niſi librarij error ſit, ſi error eſt, poteſt enim hoc verbum formari à χελώνη, quæ vox idem quod χέλυς eſt) & rectè interpretatur ἀναξηραίνεσθαι. Videtur autē non ſimpliciter ſignificare reſiccari, ſed ſicca vel arida tuſſi laborare. Sic & χελίσκιον (melius per ypſilon in antepenult. vt Varinus habet) ξηρὸν, id eſt tuſſicula arida apud Hippocratem legitur, cum nihil humoris in os tuſſiendo aut ſcreando deriuatur. Χελύσσουσα, natās, διαπλέουσα, νηχομένη. καὶ γὰρ οἱ νηχόμενοι τοῖς χείλεσι τὸ ὕδωρ παραλείχουσι. Χελοῦειν (Varinus non rectè Χελόνειν habet,) βήσσειν, καὶ χελοῦσειν (malim χελύσσειν) ὁμοίως, Heſych. Χέλυσμα, lignū quod carinę (τρόπῃ, lego τρόπιδι) affigitur, ne atteratur aut labefactetur inter trahendum, Varin. Sed & ipſa carina chelóne dicitur, vt ſupra annotauimus. Quod ſub carina ſternitur, ne illa atteratur, chelyſma quaſi corium & tegumentum nomen habet, Cælius Calcagninus. Theophraſtus lib. 5. de hiſt. plant. cap. 8. nauium partes, & quæ quibus materia conueniat, deſcribens, χέλυσμα etiam nominat, quod ex ligno robuſto fieri oporteat, Gaza teſtudinem vertit. Labrum ſuperius inueni qui chelynen dici arbitrentur: quanquam alij in ambitu poſitam partē eo vocabulo intelligere malunt, vnde chelynidæ (apud Etymologū) nuncupentur, quibus ea grandior portio eſt, Cælius. Labeones Latinè dixeris. Μύσταξ ῥωμαίοις τῆς ὑπερῴας χελώνης κατάκοσμος, Etymologus. Ego labium ſimpliciter, ſiue ſuperius ſiue inferius, χελώνην vocari puto. nam ſi ſuperius tantū ſignificaret, non opus foret ſuperioris vocabulū adiici. Εἰς τὴν ὑπερῴαν χελώνην ὀϊστὸς Μηδικὸς ἐνερρίζωτο, Ariſtophanes citante Suida. Item in Veſpis, Πᾶς (aliâs Στὰς) ἀνὴρ παρ' ἀνδρ' ὑπ' ὀργῆς τὴν χελώνην ἐσθίων: vbi Scholiaſtes (& Varinus) ἀντὶ τοῦ τὰ χείλη. οἱ γὰρ ὀργιζόμενοι ἐνδάκνουσι τὰ χείλη. Χελώ, χεῖλος, καὶ μέρος τῶν ἱερείων, Heſych. & Varinus.

Chelys muſicum inſtrumentum. — *Χελώνη.* — *Χέλειον.* — *Χελύσσειν.* — *Χελώ.*

Χελυώιον, labellum, Etymologus: & idem quod χελώνιον, teste Hesychio. Ruellius ex Hippiatricis Græcis cap. 34. & 108. χελυώια, labra trãstulit. Χελυωέων, χημῶν, (fortè χειλῶν.) & Χελυῶαι, χῆλαι, (fortè χείλη, aut χηλαί, id est vngulæ. nam χελώνη alioqui pars est ὁπλῆς, id est vngulæ solidæ. chela verò vngula bisulca est.) Hesych. Χελυωάζειν, χλευάζειν, Hesychius & Varinus, id est irridere, subsannare. Χελών, piscis è mugilum genere apud Athenæum, nimirum à labiorum magnitudine. Nicander χελείας latibula serpentium vocauit, παρὰ τὸ χεῖσθαι ἐν αὐταῖς τοὺς ὄφεις, vt Scholiastes annotauit.

Χελυωάζειν. Χελών.

Testudo nummus Peloponnensium.

¶ Icon. Lego (apud Pollucem lib. 9.) Pelopõnensium nummum fuisse quendam ab incusa animalis forma chelónen, id est testudinem nuncupatum. Nam obolum Eupolis callichelonum appellauit, veluti testudinem dicas pulchram. Hinc emanauit illud, Τὰν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι. Quod est, Virtutem ac sapientiam testudo superat, Cælius. Χελώνιον, τὸ ὑποπόδιον, καὶ Πελοποννησιακὸν, (addiderim νόμισμα,) Hesych. Varinus. Καλλιχέλωνος obolus insculptam habebat testudinem, Hesychius & Varinus. Erasmus carmen ex Polluce iam recitatum prouerbiale facit, quo velut ænigmate innuatur, pecuniam longè plus posse, quàm aut virtutem aut sapientiam. Consimili figura (inquit) dictum & illud multas noctuas sub tegulis latitare, & bos in lingua.

Testudo secreti ac silētij symbolum.

¶ Testudo apud veteres secreti ac silentij symbolum fuit. Hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerem fecit, quæ testudinem calcaret, opertius implicatiusq; commonstrans, esse muliebris decoris ædes custodire ac silentium, (silentium ac tardum & lentum sermonem, Step. Aquæus,) Cælius è Plutarchi nuptialibus præceptis, vnde & Stobæus citat.

Venus testudinem pede calcans.

Iuxta forum Eleorum templum est Veneris Vraniæ, id est Cœlestis, cum simulachro deæ quod Phidias partim ex ebore partim ex auro fabricauit, cuius pes alter testudini insistit. Cæterum in crepidine nemoris ibidem, Venus est Pandemos, id est popularis, quæ capro æneo insidet, Pausanias in Eliacis. Τῷ τῆς ἀφροδίτης ἐν Ἤλιδι ἀγάλματι Φειδίας τὴν χελώνην παρέθηκεν, ὡς τὰς μὲν παρθένους φυλακῆς δεομένας, ταῖς δὲ γαμεταῖς οἰκουρίαν καὶ σιωπὴν πρέπουσαν, Plutarchus in libro de Iside. ¶ Chelonium inter cyclamini nomenclaturas apud Dioscoridem reperio.

Chelonitæ insula.

¶ Chelonitæ insula in rubro mari, gentile similiter, Stephanus. Chelonates promontorium Achaiæ, quod Ptolemæo Chelonita dicitur, Idem. Post Cyllenem Chelonatas est promontorium, signum ex tota Peloponneso maximè in occasum protensum, Strabo lib. 8. Et rursus, In medio Chelonatæ à Cyllenæ spatio Penius effunditur.

Superstitiosa.

¶ *b.* Chorus Vesparũ Aristophanis aculeos cuidam minitatur his verbis, Ἀλλ' ἀφίει τὸν ἄνδρ'· εἰ δὲ μὴ, φημ' ἐγὼ Τὰς χελώνας μακαρίζειν σε τοῦ δέρματος. osseum enim testudinum tergus aculeis vesparum pungi non potest. Volaterranus testudinis conuexum dixit pro testa eius.

Prouerbia ex testudine desumpta.

¶ *e.* Aliqui tradunt, incredibile dictu, tardius ire nauigia, testudinis pedem dextrum vehentia, Plinius. Si quis posuerit dorsum tortucæ euersum super ollam, non bulliet olla, Rasis.

¶ *f.* Ὀσμὴ μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης Ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέασιν, &c. Oraculum Crœso Delphis responsum, Suidas in Κροῖσος ex primo Herodoti.

Aquilã testudo vincit.

¶ *h.* Troglodytæ testudines consecrarunt, Gyraldus. sed hoc de marinis intelligendum.

Testudinẽ equus insequitur.

¶ Proverbia. Aquilam testudo vincit, Vide infra in terrestri. Testudinem equus insequitur: conueniet vti cum rem præposterè & absurdè geri significamus: finitimum illi, Testudinem pegaso comparas: &, Citius testudo leporem præuerterit, Erasmus. Vide in Equo inter prouerbia. Testudines edendæ aut non edendæ. Vide superius in *F.* Ipsi testudines edite qui cepistis: Αὐτοὶ χελώνας ἐσθίετ' οἵπερ εἵλετε: In eos iacitur, qui posteaquam incõsultè quippiam adorti sunt, aliorum implorant auxilium, quos suo negotio admisceant. Parœmiam ex huiusmodi quodam apologo natam existimant. Piscatores aliquot iacto reti, testudines eduxerunt. Eas cum essent inter se partiti, neque sufficerent omnibus comedendis, Mercurium fortè accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens se nequaquam humanitatis gratia vocari, sed vt eos fastidito cibo subleuaret, recusauit, iussitque vt ipsi suas testudines ederent, quas cepissent, Erasmus.

Prius testudo leporem præuerterit.

¶ Prius testudo leporem præuerterit, Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, de re neutiquam verisimili, Erasmus. Æsopus fabulatur quòd testudo leporem cursu vicerit, vt pigros ad laborem impelleret, & veloces (ingeniosos) à torpore deterreret, Io. Tzetzes.

Quàm curat testudo muscas.

¶ Quàm curat testudo muscas, Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν. Suidas ex authore nescio quo refert hæc verba, Τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι τῆς Θερσίτου παῤῥησίας ἧττον ἔμελεν ἢ χελώνῃ μυιῶν τὸ τῆς παροιμίας. Testudini nihil nocere possunt muscæ propter testam qua munita est. Cõsine illi, Non curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum, Animus virtute ac philosophia munitus, nihil plus timet fortunæ incursum, quàm testudo muscas, Erasmus. Huc pertinet quod superius in *b.* recitaui ex Vespis Aristophanis. Refertur à Suida in Χελώνη.

Testudinẽ pegaso cõparas.

¶ Testudinem Pegaso comparas, Χελώνην Πηγάσῳ συγκρίνεις: de rebus nequaquam inter se conferendis. Pegasus equus erat volucer, si fabulis credimus, testudine nihil tardius, Erasmus.

Testudines vincũt sapiẽtiam & virtutẽ.

¶ Testudines vincunt sapientiam & virtutem, Vide supra in *a.* inter icones.

Domus amica, domus optima.

¶ Domus amica, domus optima: Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Nusquam commodius, nusquã liberius, nusquam lautius homini viuere contingit, quàm domi. Quidam per iocum detorquent ad testudinem, de qua fertur apologus huiusmodi. Iupiter cum animantium omne genus ad nuptias rogasset, venissentq; reliqua, præter vnam

testu-

testudinem (nam hæc peracto conuiuio tum demum aduenit,) Iupiter admirans percunctatus est, quid nam illi fuisset in mora. Atq; illa respondit, Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Iratus ille, iussit vt quocunque iret, domum suam secum circũferret. Ad Apologum allusit M. Tullius in Epist. quadam ad Dolabellã: Hæc loca venusta sunt, abdita certè, & si quid scribere velis ab arbitris libera, sed nescio quomodo οἶκος φίλος. Itaque me referunt pedes in Tusculanum. Huc adscribendum quod refert Plutarchus in vita T. Flaminij. Is dehortans Achaicos ne sibi vindicarent insulam Zacynthiorum, dicebat, κινδυνεύειν ἂν ὥσπερ αἱ χελῶναι πορρωτέρω τὴν κεφαλὴν τῆς Πελοποννήσου προτείνωσιν. Id est, Periculũ ipsis fore, quemadmodum testudinibus, si longius à Peloponneso proferrent caput. His non dissimilia T. Liuius de bello Macedonico libr. 6. vbi sic loquitur Quintius: Si vtilem possessionem eius insulæ censerem Achæis esse, autor essem S.P.Q.R. vt eam vos habere sineret. Cæterũ sicut testudinem, vbi collecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus video esse: vbi exerit partes aliquas, quodcũque nudauit, obnoxium atq; infirmum habere: Haud dissimiliter vobis Achæi clausis vndique maris, quod intra Peloponnesum est, termino, ea & iungere vobis, & iuncta tueri facile: si semel auiditate plura amplectẽdi hinc excedatis, nuda vobis omnia quæ extra sint, & exposita ad omnes ictus esse, Hæc omnia Erasmus. Τοῦ τὰς ῥικνὰς χελώνας ἀμνάμονα, Οἶκος γὰρ ἄριστος ἀλαθέως καὶ φίλος, Cercidas in Hemiambis apud Stobæum in sermone de Tranquillitate.

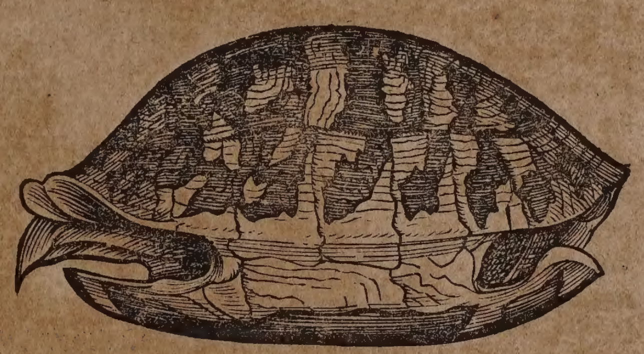
¶ Mulieris famam, non formam vulgatam esse oportere, emblema Alciati.

Alma Venus quænam hæc facies, quid denotat illa Testudo, molli quam pede diua premis?
Me sic effinxit Phidias, sexúmq; referri Fœmineum nostra iußit ab effigie.
Quódq; manere domi, & tacitas decet esse puellas, Supposuit pedibus talia signa meis.

DE TESTVDINE TERRESRTI.

Testudinis terrestris putamen tantum hoc tempore habuimus.

A.

TESTVDO terrestris est, quæ nec in dulci nec in salso humore degit, nec in cœno & paludibus, sed locis siccis. Recentiores aliqui parum Latini vocauerũt etiã syluestrem, campestrem, agrestem & nemoralem. Græci χελώνην χερσαίαν. Sunt & terrestres, quæ ob id in operibus chersinæ vocantur, Plinius. Nicander ὀρείην dixit, Oppianus ὀρεσίφοιτον, id est montanam. Videntur autem montanæ cæteris terrestribus maiores fieri. Vide infra in *E.* Galli *tortue des boys*, id est testudinẽ syluarum appellant. Sed conuenient ei eadem nomina quæ supra in Testudine simpliciter retulimus.

B.

Testudines terrestres in Africæ desertis reperiuntur, Plin. In quadam Libyæ parte (in Mauritania) in campis testaceorum multitudinem esse dicunt, Strabo lib. 17. Terrenæ testudines apud Indos gignuntur magnitudine maximarum glebarum, quæ in altis arationibus terræ non difficilis excitãtur, bene penitus intrante aratro, & sulcum facillimè proscindente, & glebas in excelsum excitante. Eiusmodi testudinum genus aiũt testas exuere: ac sanè easdem ab agricolis sic ligonibus abstrahi, quemadmodum vermes ex verminosis locis, Ælianus de anim. 16.4. Parthenius mons Arcadiæ testudines exhibet, Pausanias. Et rursus, Soron & alia querceta Arcadiæ, ingenti magnitudine testudines alunt. ¶ Terrestrium testudinũ tergus luteo & nigro colore pulchrè distinctis spatiis variare vidi, ferè instar pellis salamãdræ. Testudines quas nos marinas dicimus, albo cortice tectas, & nigris quibusdam signis vermiculatas, ex mari non sunt, sed maritimis nemoribus & sabulosis. nostra autẽ nemora & fouearum aquæ nigras faciunt, Brassauolus. Σαρκὸς γὰρ ἀπονόσφισε χέλειον Αἰόλον, Nicander de testudine à Mercurio reperta. ¶ Terrestres quadrupedes ouiparæ, vt lacerti, testudines, &c. pulmonem habent exiguum & siccũ, sed aptũ ampliari ac extumescere cum inflatur, Aristot. Vrina earum ad remedia quædam commendatur. Hanc Plinius aliter quàm in vesica dissectarum inueniri posse non arbitratur. Testudo tam aquatilis quàm terrestris, habent in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Aristot. Pulmonem ac ventrem habent ita, vt omne genus terrestre ouiparum, Idem.

Vbi reperiantur.
In Africa.
In India.
In Arcadia.
Descriptio testudinis terrestris.

C.

Testudines terrestres testæ elegantioris, amant agros in quibus fruges consitæ sunt, vt audio, nimirum quòd frugibus vescantur: nam & domi quidam eas cistis inclusas farina nutriunt. Cochleas quoq; & lumbricos ab eis edi aiunt. Sunt & montanæ. Atrianus in insula quadam maris rubri

Cibus.

Cunila. χελώνην ὀρεινὴν haberi ſcribit. Nicander teſtudinem montanam κυτισονόμον cognominat, quòd cytiſum depaſcatur: non enim probo Scholiaſtæ interpretationem, non ad cytiſum ſed cytinos mali Punicæ flores, hanc dictionem referentis. Teſtudo cum viperam ederit, mox cunilam (origanum) edit: quod cum ita ſæpius factum animaduertiſſet quidam, cum guſtata cunila viperam teſtudo repeteret, herbam euulſit, quo facto teſtudo interiit, Ariſtotel. in hiſtoria animalium, & in Mirabilibus: & Zoroaſtres in Geoponicis 15. Teſtudo cunilæ quam bubulam vocant paſtu, vires contra ſerpentes refouet, Plinius. Ælianus vel ipſe, vel deceptus eius interpres Gillius, origanum & cunilam tanquam diuerſa remedia teſtudini aduerſus viperæ eſum memorat. Teſtudo cum origanum ederit, viperam præclarè contemnit. Quòd ſi eius facultatem non aſſequatur, comeſa ruta contra hoſtem armatur. Iam ſi vtriuſq; facultate caruerit, à ſerpente exeditur planeq; conficitur, Ælianus. Cunila bubula ſe muniunt teſtudines cum ſerpentibus pugnaturæ, quidamq; in hunc vſum panacem vocant, Plinius. Teſtudines terreſtres ſunt in Africæ deſertis, qua parte maxime ſitientibus harenis ſqualent, roſcido (vt creditur humore viuentes: neq; aliud ibi animal prouenit, Plinius. ¶ Teſtudo tum marina tum terreſtris in dorſum inuerſa, ad priſtinum ſtatum redire non poteſt, Oppianus.

Latitatio hyeme. ¶ Omne hybernum tempus teſtudo intra terram abdita manet immobilis: cuius naturam non ignorantes homines, eam ineunte hyeme terræ operimento obducunt: poſt vero hyemem ibi locatam ac ſitam, vbi terra obruerunt, reperiunt, ſine cibo totam hyemem traduxiſſe:

Coitus. ¶ Quadrupedes ouiparæ pedeſtres, eodem coëunt modo quo ea quæ animal generant, mare ſuperueniente: vt teſtudo tam aquatilis quàm terreſtris: habent verò in quod meatus cõtingant, & quo per coitum adhæreant, Ariſtot. Teſtudines montanæ ex ventis concipiunt, vt & coturnices, Scholiaſtes Nicandri vbi poëta κυτισονόμον teſtudinem cognominârat, quaſi ipſe legerit κυϊσονέμυς, aut ſimilem quandam vocem, ἀπὸ τῦ κυέιν ἐκ τ̃ ἀνέμων. Ex terrenis teſtudinibus mas ad venerem inflammatiſſimus eſt. Demoſtratus fœminam humi ad coitum ſtratam ait ſupinam iacere, deinde expleto coitu, propter teſtæ magnitudinem cum ſe conuertere non queat, eſcam paratam à marito relinqui cum aliis animalibus, tum aquilæ: (Vide ſupra in Teſtudine in genere *D.*) vnde fit, vt mares eas ad coitum ideo illicere non poſſint, quòd fœminæ magna moderatione libidines contineant, & ſalutem voluptati anteponant. At enim mares mirabili quadam natura illecebram amatoriam, & omnis metus obliuionem afferẽtem fœminis iniiciunt: neq; tamen huiuſcemodi illecebræ ſunt cantiunculæ, quales Theocritus, paſtoritiæ luſionis compoſitor, nugatur: ſed occulta herba, cuius neq; ille nomen ſe ſcire dicit, neq; alium cognoſcere confitetur. itaq; mares eam ore continentes, ad libidinem fœminas alliciunt: & quæ antea fugiebant, nunc exardeſcunt ad coitum, & nullo de ſe timore afficiuntur, Ælian. 15. 19.

Oua. ¶ Oua non modo incubare ſolo aſpectu dicitur, ſed etiam ad excluſionem perducere, Gillius. Sed authores de marina tantum hoc ſcribunt, vt in eius hiſtoria dicetur. Aliqui è vulgo putant quòd oris ſpiritu afflando, ea maturet. ¶ Teſtudo latibulis tegitur, ſenectutem verò non exuit, Ælianus. Et alibi, Teſtudines terrenas apud Indos aiunt teſtas exuere.

D.

Teſtudinis hoſtes, Serpẽtes, Aquilæ. Teſtudo contra viperas & ſerpentes pugnat. Vide in *C.* ¶ Aquilæ vt morbis quibuſdam occurrant, teſtudines comedunt, Oppianus in Ixeuticis. Teſtudines terreſtres fœminæ in coitu ſupinæ iacent, quo peracto cum ſe conuertere nequeant, præda cum aliis animantium, tum aquilæ relinquuntur, Ælianus. Χελωνοφάγοι ἀἐτοί τινες, Heſych. & Varinus.

Qua ratione aquilæ teſtudines raptas frangant. Tertium aquilarum genus anatariam vocant, &c. ingenium eſt ei teſtudines raptas frangere è ſublimi iaciendo: quæ ſors interemit poëtam Æſchylum, prædictam fatis (vt ferunt) eius diei ruinam, ſecura cœli fide cauentem, Plinius: & Suidas in Χελώνη, vbi Æſchylum, ſic oppreſſum annorum quinquaginta octo fuiſſe refert. Sotades apud Stobæum hoc ei ſcribenti accidiſſe ait. Terrenas Teſtudines à ſe comprehenſas ex alto deiicientes aquilæ ad ſaxa allidunt, & ex contrita Teſtudinum teſta extractam carnem exedunt, conficiuntq;.

Æſchylus à teſtudine ex alto deiecta intereptus. Itaq; Eleuſinius Æſchylus tragicus poëta de vita migraſſe dicitur. Cum enim is in ſaxo ſedens (in agro aprico ſedens annos natus octo & quinquaginta, quòd tabulati ruinã metueret, quam ei oraculum prædixerat, Gyraldus) ex conſuetudine inſtitutoq; ſuo & philoſopharetur, & ſcriberet, eius caput à pilis nudum, aquila ſaxum eſſe arbitrata, teſtudinem, quam in ſublime extulerat, in idipſum deiecit, & ſine aberratione ictum dirigens, virum interfecit, Ælianus. De Æſchylo interempto ab aquila anataria, meminerunt Valerius Maximus lib. 9. & Gellius lib. 13. & lib. 7. Idem hoc verſiculo Sotades teſtatus eſt: Αἰσχύλῳ γκάφον πὲπιπέπλωκε χελώνη.

E.

Vſus ex teſtudine. Teſtudines aliqui in hortis alunt, vt purgent eos à cochleis & lumbricis. ¶ Parthenius mons Arcadiæ teſtudines exhibet, ad compingendas lyras aptiſſimas, Pauſanias. Arcadum querceta ingenti magnitudine teſtudines exhibent, ex quibus lyras conficeres, æquales illis quæ ex Indica teſtudine componuntur. Idem in Arcadicis. Et rurſus, Soron & alia querceta Arcadiæ, ingenti magnitudine teſtudines alunt, ex quibus lyras conficeres, æquales illis quæ ex Indica teſtudine componuntur. (Sed de teſtudine muſico inſtrumento diximus ſupra in Teſtudine in genere *H.a.*) Dioſcoridis inſula in mari rubro fert teſtudinem veram, & terreſtrem, & albam: & plurimam excellentem, ac teſtis maioribus.

igribus.montanam quoq; maximam,& testę crassissimæ, Arrianus. Vide supra in Testudine in genere cap. 5. Sunt & terrestres, quæ ob id in operibus chersinæ vocantur, Plin.& 32.4. Geminus, inquit, similiter (vt fibrorum) victus in aquis terraq;,& testudinum, effectus quoq; pari honore habendi, vel propter excellens in vsu pretium, naturæq; proprietatem. Vide mox in G. ab initio.

F.

Tortuca terrestris magis est tēperatæ carnis quàm aquatica. neutra tamen est venenosa: sed vtraq; in cibo multum impinguat. *Esus testudinis terrestris.* Dicunt tamen quidam quòd si quis super renes mortuæ tortucæ calcauerit, veneno inficitur, Albert. Testudines aquaticæ meliores sunt quàm terrestres, pro equis qui cum satis pabuli absumant non proficiunt, Laur. Rusius. Terrenæ testudines in India maximæ gignuntur, eædemq; non amaræ vt marinæ sunt: sed & suaues & pingues habētur earū carnes, Ælian. Amputato capite pedibusq;, ex iure in cibo sumuntur contra morbos quosdā, vt mox in G. referetur.

G.

Geminus similiter (vt fibrorum) victus in aquis terraq;,& testudinum, effectus quoq; pari honore habendi, vel propter excellens in vsu pretium, naturæq; proprietatem, Plinius: *Remedia ex testudine terrestri.* Videtur autem sentire, effectus in re medica siue ex terrestri, siue ex aquatica testudine eosdem haberi:& testudinem amphibium animal non minus celebre esse quàm fibri sint, cùm non ad remedia tantum diuersæ eius partes, sed etiam ad ornatissima opera tegumentum tum terrestris tum aquaticæ requiratur. Oua sanè testudinis vel marinæ, vel terrestris similiter, contra salamandræ venenum commendantur:& ius coctum ex suilla pingui cum testudine vtrauis, authore Nicand. Et pro sanguine marinæ testud. vulgarium sanguinem prodesse existimāt quidam, (vt ex Vegetio citauimus in testudine in genere.) Quare etiam cætera remedia ex eis ferè indifferentia esse aliquis suspicetur. Aquilæ testudines pro medicamento vorant, Oppianus Ixeuticis. Testudines aquaticæ meliores sunt quàm terrestres, pro pro equis qui ex pabulo satis copioso parum aut nihil proficiunt, Rusius cap. 156. Vide paulò ante in F. Idem Rusius cap. 165. testudines ad tussim siccam equorum laudans, sic scribit: Testudines abiectis capitibus, caudis, pedibus & intestinis in aqua coques donec carnes ab ossibus separētur, & aqua bene pinguis fiat. Hac aqua equum potabis, ita vt aliud nihil bibat antequam eam absumpserit. Carnes si quæ remanserint, mixtas cum annona equo in cibo dabis. hoc facies donec equum videas curatum. Et quamuis terrestres testudines bonæ sint, aquaticæ tamen præferuntur. Idem cum limacibus facere potes. Amatus Lusitanus pro puella quadam ventriculi erosione chronica cum destillatione capitis & tussi ingenti sicca, inter cætera tale remedium præscribit. Testudines nemorales duæ bulliant in aqua feruentissima, demptis corticibus: deinde lauentur vino, ac postea aqua hordei vel rosacea: tandem interanea pulpamenta dicta, cum infra scriptis rebus coquantur. Rec. florum boraginis, capillorum Veneris, sem. melonis, lactucæ ana vnc. semis. Radicum petroselini, boraginis, ana ℥.j. tragacanthi, gummi Arabici, amyli. glycyrrhizæ ana drach. semis. Pinearum mundatarum, amygdalarum albarum, pistaciorum mundatorum, ana drach. duas. Bulliant in libris sex aquæ ad consumptionem mediæ partis,& colentur. Huius decocti quinque vncias cum vna syrupi violacei quotidie ieiuna bibat. Syrupum quendā de testudinibus terrestribus cum aliis remediis parandū Guaynerius describit in curatione febris hecticæ: Item liquorē ex capo gallóve, aut iisdem testudinibus aut limacibus destillandum. Testudo terrestris vsta tota, & cum melle sumpta, vetustissima leucomata continuò purgat, & dolores nubeculasq; illita sanat, Author Kœranidum. Testudinem captam ex aridis locis (alij testudinem simpliciter nominant) accipitri da in cibo. sic enim pennas citius mutabit, & pulcriores habebit, Demet. Constantinop. ¶ Terrestrium carnes suffusionibus propriè, magicisq; *Ex carnibus.* artibus refutandis,& contra venena salutares produntur. Plurimæ in Africa. Hæ ibi amputato capite pedibusq; pro antidoto dari dicuntur:& ex iure in cibo sumptę, strumas discutere, ac lienes tollere: Item comitiales morbos, Plin. ¶ Testæ crematæ cinis cum vino mixtus chimetla sanat:& cum butyro vetere solutus, carbunculos curat, Author Kœranid. *Ex testarū cinere.* Tegumenti cinis vino & oleo subactus, pedum rimas vlceraq; sanat, Plin. Rasis testudinis simpliciter cinerem cum albumine oui aut lacte asinino, fissuras in ventre, vberibus & femoribus mulierum sanare prodidit. Squamæ è summa parte derasæ,& in potu datæ venerem cohibent. Eò magis hoc mirum, quoniam totius tegumenti farina accendere traditur libidinem, Plin. ¶ Sanguis testudinis terrestris additur acopis quibusdam arthriticis *Ex sanguine.* Asclepiadæ apud Galenū de compos. medic. sec. genera lib. 7. Et apud Aetium lib. 12. cap. 44. testudinum decem sanguis acopo ex rubetis adiicitur. Vide in Rubeta G. Testudinum terrestrium decem sanguis apud Galenum de compos. medic. sec. genera lib. 7. (vnde Actuarius etiam mutuatus est) miscetur Acopo Piscatoris primo: secundo verò simpliciter testudinum plurium sanguis cum rubetis quinque, &c. Testud. terrest. sanguinem epotum tradunt prodesse comitialibus, Dioscorid. Rasis, & author Kœranid. Auicenna in eundem vsum cum vino bibi iubet:& alibi caputpurgium ex eo fieri. Vide supra in Testud. simpliciter. Sanguis earum claritatem visus facit, suffusionesq; oculorum tollit: (Non igitur verisimile est quod apud Rasim legitur, collyrium cum sanguine tortucæ factum excæcare. Et contra serpentium omnium,& araneorum & similium,& ranarum venena auxiliatur, seruato sanguine in farina pilulis factis,& cum opus sit in vino datis, Plin. Sed de seruando sanguine testu-

dinum ſimpliciter, diximus ſupra in Teſtudine in genere, initio cap. 7. Sanguis teſtud. terreſt. potus, ab echidna vel ſcorpione percuſſos, ſummè adiuuat, Author Kœranid. (Alij teſtudinis ſimpliciter, alij marinæ, ad eoſdem ferè vſus commendant.) Cum ſpolio ſerpentis & aceto ſolutus, dolores aurium & vſturas ſanat: Inunctus capiti alopeciam denſat, & furfures abſtergit, Idem. In teſtudine ſimpliciter, ſanguinem eius ad capillorum defluuium, ophiaſin & achôras, à quibuſdã prædicari ſcripſimus. Galeno curioſum & ſuperuacaneum hoc remedium non placet. Vide infra in Marina. ¶ Teſtud. terreſt. iecur tritum in peſſo naturalibus imponito, aduerſus vteri ſtrangulatum, Galenus Euporiſt. 2. 72. ¶ Felle teſtudinum terreſt. cum Attico melle glaucomata inungi prodeſt: & ſcorpionum plagæ inſtillari, Plin. Cum melle cicatrices & leucomata ſummè ſanat, Author Kœranidum. Si miſceatur fel tortucæ agreſtis cum pari melle, & hoc collyrio illinatur aliquis triduo, mane ter, & nocte ter, conferet hoc aquæ in oculo coeunti, (ſuffuſioni,) Raſis. Vide ſupra in Teſtudine in genere. Fel agreſtis tortucæ permixtum lacti mulieris, ſi deſtilletur in nares vel aures à quibus fluit ſanguis, confert, Raſis. ¶ Vrinam earum aliter quàm in veſica diſſectarum, inueniri poſſe non arbitror: & inter ea quoque eſſe quæ portentoſa magi demonſtrent aduerſus aſpidum ictus ſingularem, efficaciorem tamen vt aiunt cimibus ammixtis, Plinius. Vide in Marina *G.* ad finem. ¶ Oua durata illinuntur ſtrumis & vlceribus frigore aut aduſtione factis. Sorbentur in ſtomachi doloribus, Plin. Oua teſtudinis marinæ aut terreſtris cocta, proſunt contra ſalamandram, Dioſcorid. Nicander in Alexipharm. ſimpliciter teſtudinis oua commendat. Καὶ ὤεα θερμὰ (ab igne adhuc feruida) χελώνης Ἀλθαίνει. Oua teſtud. ſyluestris aiunt prodeſſe comitialibus, & ad tuſſim infantium non ſine experimento laudantur, Auicenna. Author Kœranidum marinæ oua in cibo ſumpta lunaticos ſanare ſcribit.

Ex iecore. *Ex felle.* *Ex vrina.* *Ex ouis.*

H.

a. Epitheta. Οὐρείη & κυτισονόμος, Nicandro. Τραχεῖα & ὀρεσίφοιτος, Oppiano. Vide ſupra in Epithetis Teſtudinis in Genere.

c. Bœus ſcribit ex Gerano (muliere quondam inter Pygmæos inſigni in gruem mutata) & Nicodamante, teſtudinem terreſtrem natam eſſe, Athenæus.

e. Teſtudinem muſicum inſtrumentum Mercurius fabricaſſe dicitur reperta Teſtudine in Cyllene monte Arcadiæ, (nimirum terreſtri:) vel in littore decreſcente Nilo, (nimirum aquatica.) Vide ſupra in Teſtudine in genere *H.a.*

h. Teſtudines Parthenij Arcadiæ montis, accolæ tum ipſi verentur capere, tum peregrinos tollere non patiuntur: Pani enim ſacras eſſe arbitrantur, Pauſanias.

PROVERBIVM. Aquilam teſtudo vincit. Diogenes Laertius in vita Menedemi Philoſophi, ex Achæi poëtæ Satyra, cui titulus Omphale, refert hos ſenarios: Ἡλίσκετ' ἄρα γε καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχύς, Καὶ πρὸς χελώνης ἀετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ. Hoc eſt, *Captus aliquando eſt celer ab imbecillibus, Et aquila tempore in breui à teſtudine.* Eoſq; ait vſurpare ſolitum Menedemum in illos, qui ſecum in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi poteſt per ironiam: aut ſimpliciter, vbi quis potentiorem arte vincit, aut quod viribus non poteſt, aſſiduitate conficit, Eraſmus.

DE TESTVDINIBVS QVÆ IN AQVA dulci viuunt ſiue paluſtri ſiue fluente.

A.

TESTVDO aquatica nominatur à Marcello Empirico, quod nomen commune videri poteſt ad omnes teſtudines quæ in aquis degunt, vel marinis vel dulcibus: & his ſiue fluentibus ſiue ſtantibus: & fortè etiam lutarias, quæ non tam in aqua quàm in cœno paludum degunt. Plinius teſtudinum genera quatuor numerat. Sunt enim (inquit) terreſtres, marinæ, lutariæ, & quæ in dulci aqua viuunt. Has quidam è Græcis *emydas* appellant. Gaza Ariſtotelis de animalibus librorum interpres teſtudinem lutariam & murem aquatilem pro vno genere accipit, Ariſtotelis *emyde*, quod non probo: deceptus fortè, quòd codices quidam Plinij in loco iam recitato, ſic legant: lutariæ, quæ in dulci aqua viuunt, &c. Sed ſic tria tantum genera eſſent, cùm Plinius diſertè genera quatuor ſtatuat. Muris quidem nomen pro teſtudine, non quauis, ſed aquatili aut marina apud Plinium vſurpatur, imitatione vocis Græcæ vt coniicio, μῦς, cuius genitiuus eſt μυὸς, ſi rectè μῦδες in Lexico Græcolatino vulgari legitur. mihi quidem non placet, vt neq; ὠμὺς & ὠμύδες per *o* magnum, quas voces in Græcorum Lexicis non reperias. Author Kœranidũ tamen ὠμὺς legit & Ariſtoteles lib. 3. de partibus cap. 9. Ἐμὺς verò per epſilon ſcribi placet, quod à librariis fortè alicubi omiſſum eſt, aut in ω mutatũ. Ἐμύς, ζῷον ἐν λίμνῃ καὶ ἐν πηγῇ γενόμενον. οἱ δὲ χελώνην τὴν ἔχουσαν οὐράν, Heſychius & Varinus. Apud Galenum de compoſitione ſec. locos, lib. 2. cap. 2. ἀμύδα per alpha legitur, in verbis Archigenis. interpretatur autem χελώνην λιμναίαν, id eſt teſtudinem paluſtrem ſeu lacuſtrem. & ſimiliter Euporiſton 1. 9. Author Kœranidum de tribus duntaxat generibus ſcribit, terreſtri marina, & paluſtri quam vocat *emyda*. Mydæ de genere teſtudinum à colore luteo dictæ, quæ in aquis inueniuntur, vt inquit Plinius, Niphus.

Quatuor teſtudinũ genera. *De Emyde.*

Niphus. Sed apparet illum myde pro *emydes* legiſſe apud Plinium 32. 4. vbi codices antiqui *emydas* habent, recentiores aliqui *enydas*, (minus rectè.) item Ariſtoteles ac Theophraſtus, teſte Hermolao Barbaro. Et rurſus in eiuſdem libri caput vndecimum: Tria (inquit) inuenio in mari quæ μῦς dicuntur: primum teſtudines ſunt, ideoq; non μύες in plurali ſed μῦδες & ἐμύδες vocantur. (Atqui Oppianus dicit μυῶν γένος in genere plurali de teſtud.) Genus hoc aquatilis mus, & lutaria teſtudo à Theodoro, marinus mus à Plinio quandoque lib. 9. vertitur. alterum inter piſces. tertium inter oſtrea pro mytulo, Hæc Hermolaus. Sed marinus mus Plinij marina teſtudo eſt, (diſtinctius hæc tradidimus in libro de piſcibus.) non ἐμύς, id eſt paluſtris aut dulcis aquæ. Et non in plurali tantum numero ἐμύδες, ſed in obliquis etiam ſingularibus ἐμύδος, ἐμύδι & ἐμύδα rectè dici aſſeruerim. Iam quòd Niphus ait mydas à luteo colore dictas, propter Græcæ linguæ imperitiam eum ſomniaſſe puto. Amphibia quædam propter victum aquas relinquunt, vt phoca καὶ ὁ μῦς, Theophraſtus in libello de piſcibus. Marinum genus μυῶν, id eſt murium, pro teſtudinibus marinis, Oppianus lib. 1. de piſcatione nominat: niſi fortè ſpecies diuerſas eſſe vult, genus autem vnum: Χελώνην enim poſtea ſeorſim nominat. In Caſinate fluuius appellatur Scatebra, frigidus, in quo, vt in Arcadiæ Stymphali, enaſcuntur aquatiles muſculi, Plin. quæ verba de muribus viuiparis accipio, qui & alibi in Arcadia aquatici eſſe traduntur, vt in Quadrupedum viuiparorum hiſtoria in Mure aquatico ſcripſimus. Quod ſi quis teſtudinem lutariam ad verbum Græce reddere velit, χελώνην πηλαμύδα dixerit: & per aphæreſin ἀμύδα. Vtcunq; eſt, ſiue *e* ſiue *a* ſiue *o* primam ſyllabam facias, id potius placet quàm monoſyllabum μῦς, homonymiæ vitandæ cauſa. Μῦς enim, id eſt mus aquatilis etiam viuiparus eſt, & mus ſiue muſculus piſcis: & genus oſtrei, Gaza mitilum vertit. Μύες, id eſt mures dicuntur tum domeſtici mures, tum marini, Heſychius. per marinum verò an teſtudinem vel piſcem vel oſtreum intelligat, quærendum. Nemora noſtra & fouearum aquæ teſtudines nigras producunt, Braſſauolus Ferrarienſis. Teſtudinum tertium genus in cœno (vnde lutarias ſuperius appellauit) & paludibus viuentium. Latitudo his in dorſo pectori ſimilis, nec conuexo incurua calice, ingrata viſu, Plin. Et mox, Ex quarto genere teſtudinum quæ ſunt in amnibus, &c. ſanguis inſtillatus crebrò, capitis dolores ſedat. Has ſuperius ſimpliciter in aqua dulci degere dixerat. Nam in lacubus frequentius quàm amnibus aut fluuiis reperiri puto, niſi qui fluuij admodum magni ſint, ita vt aqua circa ripas eorum ſtagnet. Idem remedium aduerſus capitis dolorem emydi ſiue lymneæ, id eſt lacuſtri teſtudini Archigenes attribuit. Itaq; teſtudinum genera quatuor eſſe apparet, & lutariam ab emyde diuerſam, quod Gaza & alij quidam non animaduerterunt. Marinæ etiam teſtudines, authore Plinio, circa Phœnicium mare ſtato tempore in amnem Eleutherum ſe recipiunt. Teſtudines India in Gange fluuio fert maximas. ¶ Teſtudinem fluuialem Luſitani *cagado* vel *gagado* vocant, cæteri Hiſpani *galapago*. Itali *gaiandre de aqua*. Sed nomina teſtudinis in genere, ſupra nobis enumerata, huic etiam attribui poſſunt.

B.

Teſtudines Heluetia etiam in lacubus quibuſdam habet: Tigurinus quidem ager in exiguo lacu iuxta Andelfingam pagum. In Gange fluuio Indiæ teſtudines naſcuntur, quarum teſta non minori magnitudine ſit, quàm dolium capax viginti amphorarum, Ælianus duobus in locis, interprete Gillio. Et rurſus, Teſtudinis Indicæ & fluuiatilis teſta, non minor eſt quam ſcapha iuſtæ magnitudinis. decem enim leguminum modios capit. Nicolaus Damaſcenus prodit, Antiochiæ ſibi viſos Indorum legatos, qui Cæſari Auguſto inter cætera munera teſtudinem fluuiatilem trium cubitorum attulerint, Gillius. Sunt & in Nilo teſtudines, Æliano teſte. ¶ Aquatilium tegumenta plura ſunt: alia corio & pilis teguntur, vt vituli: alia cortice, vt teſtudines, Plinius. Teſtudini quæ in cœno & paludibus viuit, latitudo in dorſo eſt pectori ſimilis, nec conuexo incurua calice, ingrata viſu, Idem. Mus aquatilis (*Emys*) tegmen habet teſtaceum, & inter operta cortice recenſetur, ſicut & teſtudo, Ariſtot. Lienem perexiguum habet, Idem. Teſtudo ſola ex corticatis renes habet. genus tamen teſtudinis quam vocant lutariam (emyda, id eſt in dulci aqua degentem) & veſica & renibus caret. negat hoc Rondeletius. fit enim propter eius mollitudinem tegminis, vt humor facilè diffluetur, Ariſtot.

Vbi reperiantur teſtudines aquaticæ.
In Heluetia.
In Gāge.
In Nilo.
Deſcriptio.

C.

Mures aquatiles dicti parere educareq; ſolent in ſicco, prorſus tamen ab aquæ natura diſcluſæ viuere nequeunt. In humore etiam intereunt, niſi interdum reſpirent. non ſecus & marinæ teſtudines, Ariſtot. In terra ſcrobe effoſſa dolij amplitudine pariunt oua, quæ deferunt terra obruta, dieq; triceſimo repetunt, refoſſaq; aperiunt, fœtumq; continuò ducunt in aquam, Idem. Oua teſtudinum in ſicco maturãtur, Plinius. Teſtudo mas in coitu ſuperuenit: Vide in Terreſtri C. Aquatiles teſtudines ortæ extra aquam, ſimulac primum niti poſſunt, aquam perſequuntur, Gillius.

Partus.
Ouorum excluſio.
Coitus ratio.

D.

Teſtudines, cancri & crocodili, futuram Nili inundationem præſentientes, in loca Nilo inacceſſa oua transferunt, Ælianus.

F.

Ad cibum præferendæ videntur amnicæ aut lacuſtres iis quæ in cœno & paludibus diuerſantur.

Vide ſupra in Terreſtri.

G.

Remedia ex Teſtudine aquatica.

Accipiter nimium carnoſus & obeſus, attenuabitur cibo teſtudinis aquaticæ, Demetrius Conſtantinop. Teſtudines aquaticæ ad tuſſim ſiccam equorum commodant, Vide ſupra in Terreſtri *G.* ex Ruſio. ¶ Cinis huius teſtudinis cum ceroto roſaceo illitus, igne combuſta, eryſipelata, calidasq́ podagras ſummè ſanat. Idem cinis inſperſus omnem ſanguinis eruptionem ſiſtit, & narium & plagarum, Author Kœranidum. ¶ Ad capitis dolorem, Teſtudinis lacuſtris, quam quidam amyda vocant, ſanguis ſincipiti inſtilletur, Archigenes apud Galenum ſecund. locos, 2. 2. inter amuleta. vbi Galenus, Hoc (inquit) ſi verum eſt, inter pharmaca & cum diſcrimine referri conueniebat: niſi ſanè hoc vult quòd omnem capitis dolorem iuuet, idq́ omni temporis occaſione. Idem remedium inuenio in Euporiſtis Galeni 1. 9. non ad quemuis capitis dolorem, ſed ex ebrietate tantum ac Solis æſtu obortum. Teſtud. paluſtris, quæ dicitur emys, ſanguis hemicraneam & omnem capitis dolorem ſanat, illitus fronti, Author Kœranidum. Et rurſus, Capiti illitus veteres cephalalgias ſanat, & eos qui nocuum quid ſumpſerunt, (potus nimirum, vt terreſtris etiam & marinæ.) Teſtudinum quæ ſunt in amnibus ſanguis inſtillatus crebro, capitis dolores ſedat: item ſtrumas. Sunt qui teſtudinum ſanguinem cultro æreo ſupinarum capitibus præciſis, excipi nouo fictili iubeant, Plinius. Suffuſiones oculorum emendat teſtudinis marinæ fel cum fluuiatilis ſanguine, & lacte mulierum, Plinius.

Ex cinere. *Ex ſanguine.*

Ex pinguedine.

¶ Ex eodem genere teſtudinum quæ ſunt in amnibus diuulſarum pingui cum aizoo herba tuſo, admixto vnguento & ſemine lilij, ante acceſſiones ſi perungantur ægri, præter caput, mox conuoluti calidam aquam bibant, quartanis liberari dicũtur. Hanc teſtudinem quintadecima Luna capi oportere, vt plus pinguium reperiatur: verum ægrum ſextadecima Luna perungi tradunt, Plin.

Ex Hepate & felle.

¶ Fel emydos illitum, omnem caliginem abolet. Hepar potum phthiſicos ſanat, Author Kœranid. ¶ Ad iſchiadem phyſicum remedium: Teſtudinis aquaticæ crus præcide, & phœnicio inuolutum ex ea parte qua quis iſchiadem patitur adpone, potenter remediabitur, Marcellus Empiricus. Vide ſupra in Teſtudine terreſtri ſimpliciter.

Ex teſtudine paluſtri.

¶ Ex hac quoq; teſtudine quæ in paludibus viuit, aliqua contingunt auxilia. Tres nanq; in ſuccenſa ſarmenta deiectæ, diuidentibus ſe tegumentis rapiuntur. Tum euulſæ carnes earum coquuntur in aquæ congio, ſale modicè addito. Ita decoctarum ad tertias partes ſuccus paralyſin & articularios morbos ſentientibus bibitur. Detrahit item fel pituitas, ſanguinemq́ vitiatum. Siſtitur ab eo remedio aluus aquæ frigidæ potu, Plinius.

H.

a. Mydia inſula, quæ etiam Delos dicitur, Stephanus. Sed fortè hæc nihil ad mydes ſiue emydas teſtudines.

Superſtitioſa quædam de teſtudine paluſtri.

e. Grandini creditur obuiare, ſi paluſtrem teſtudinem dextra manu ſupinam ferens vineas perambulet, & reuerſus eodem modo ſic illam ponat in terra, & glebas dorſi eius obiiciat curuaturæ, ne poſſit inuerti, ſed ſupina permaneat. Hoc facto fertur ſpatium ſic defenſum nubes inimica tranſcurrere, Palladius. Teſtudinem muſicum inſtrumentum Mercurius primum fabricaſſe dicitur inuenta teſtudine in littore decreſcente Nilo: Vide ſupra in Teſtudine in genere *H. a.*

DE TESTVDINE MARINA.

A.

Nomina diuerſa. *Mus marinus.* *Miles.*

TESTVDO marina, à Plinio etiam mus marinus appellatur: & Albertus quoq; murem marinum rectè teſtudinem interpretatur. Vide ſupra in Teſtud. aquæ dulcis *A. Aſfulhaſch*, id eſt teſtudo marina, Syluaticus. Luſitani *tartarugam* vocant. Cæteræ gentes nuncupare poſſunt generali teſtudinis nomine, adiecta tantum differentia marinæ, vt Germani ein Meerſchiltkrott. Tortuca maris eſt id quod vulgus militem vocat, nigerrima, Albertus. *Barchora* (vide ne corruptum ſit nomen ab oſtracodermo) animal eſt duræ teſtæ, ſub quo tortuca maris, cum aliis quibuſdam ſpeciebus continetur, Idem. Et mox, Hoc animal piſcatores Germaniæ & Flandriæ militem vocant, eò quòd gerit ſcutum & galeam. *Zytyron* animal maris eſſe dicunt, quod antiqui (fortè aliqui) milite vocauerunt. magnum eſt ac fortiſſimum. Anterius quaſi armati militis figuram præfert. Caput enim ceu caſſide galeatum eſt ex cute rugoſa & dura. & à collo eius veluti ſcutum dependet, longum, durum & firmum, valde cauum inferius. Venæ enim & nerui quaſi de collo eius & de ſpondylis procedunt, quibus hoc ſcutum alligatur, forma triangulum. Anteriora crura ei quaſi brachia longa ſunt, perquam valida & bifurcata, quibus validiſſimè pugnat. Captum vix niſi malleis opprimitur. Apparuit hoc animal in mari Britannico, & eſt de genere tortucarum, Albertus.

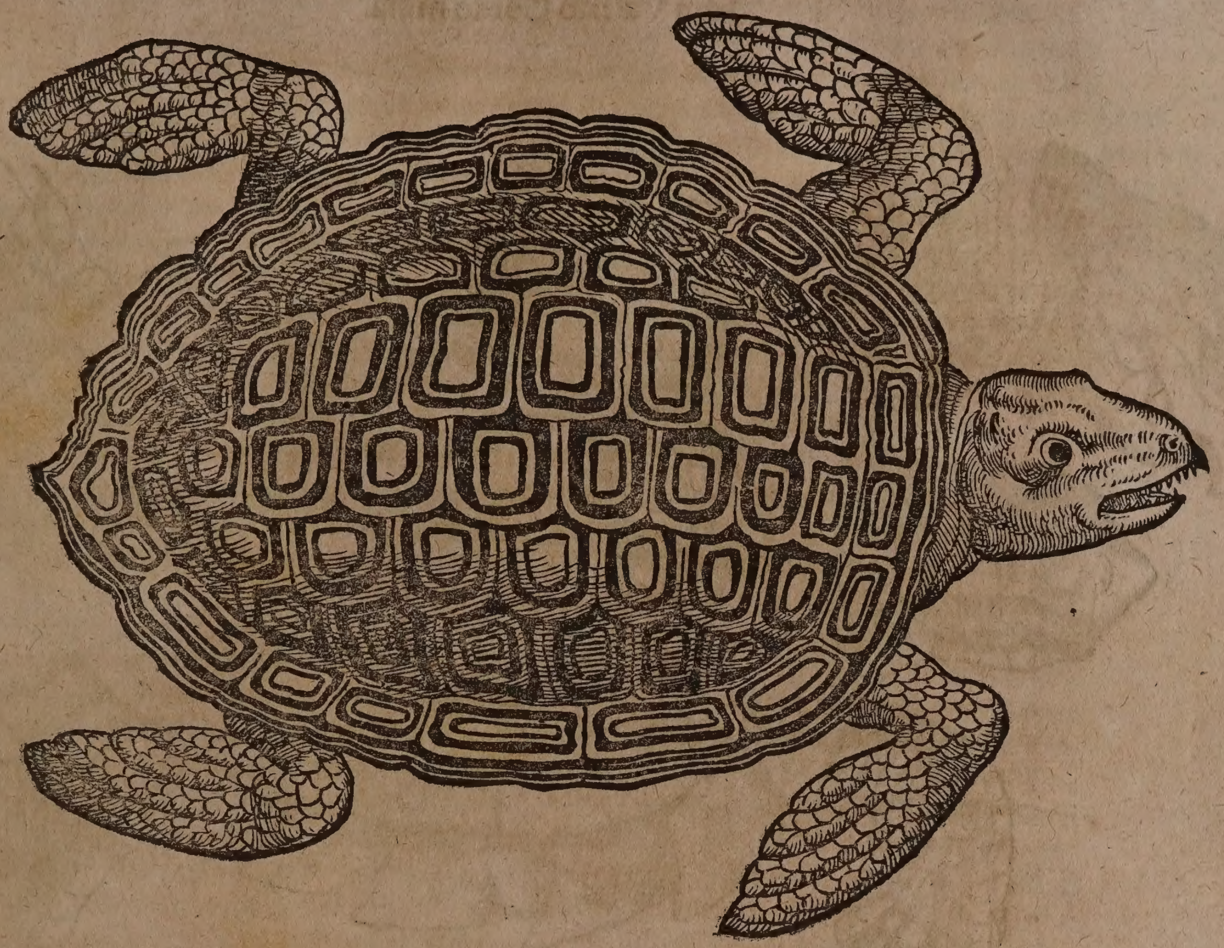
Zytyron.

B.

Teſtudines cornigeræ apud Troglodytas.

Troglodytæ teſtudines cornigeras habent, vt in lyra, annexis cornibus latis, ſed mobilibus, quorum in natando remigio ſe adiuuant: Celtium genus id vocatur, eximiæ teſtudinis, ſed raræ. Nanq; ſcopuli præacuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ autem ad quos adnatant, vt ſacras adorant, Plinius.

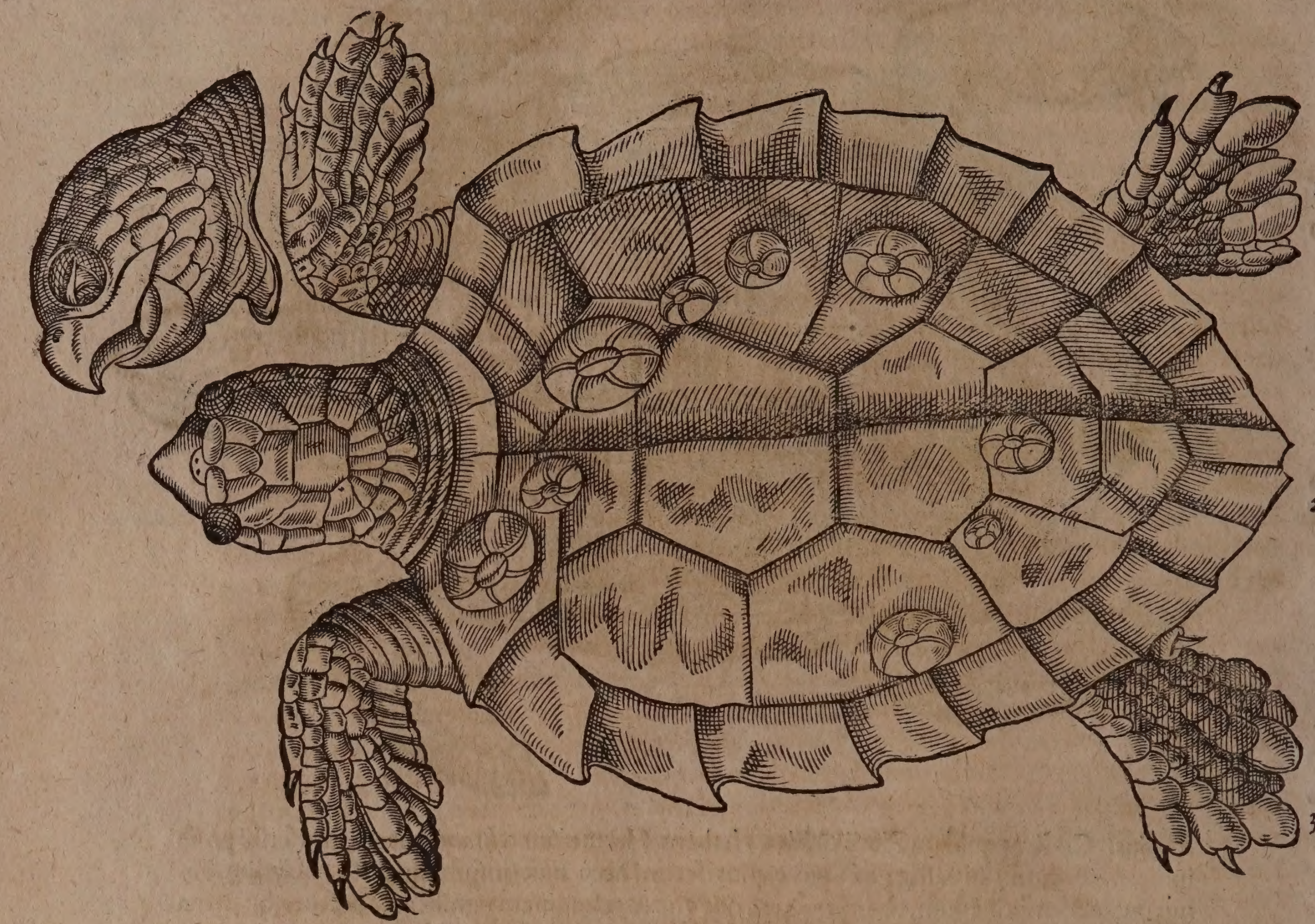
DE TESTVDINE MARINA.

Plinius. Codices quidam Plinij *Celtinum* habent. Hermolaus *celetum* non celtium ſcribi poſſe iudicat. Et rurſus in caſtigationibus capitis decimi lib. 9. Fuit (inquit) quando chelytium genus putauerim ſcribẽdum, ἀπὸ τῆς χέλυος, quę vox & teſtudinem ſignificat & pectora, quaſi magnas & pectoroſas intelligi voluiſſent. Vtcũq; celetas credo teſtudines dicẽdas, hoc eſt κέλητας, quæ vox equitũ genus ſignificat apud Græcos. nam & cancrorum eſt genus quoddam ἱππεῖς Ariſtoteli. itemq́; formicarum alterum, quas Plinius pennatas vocat, à velocitate omnia, quoniam remigio, inquit, cornuum adiuuant ſe natando, ceu equites videri poſſint, non pedeſtres vt cherſinæ a terra nominatæ, Hæc ille. Et rurſus in Gloſſematis, Et nauigia quædam, inquit, celetes appellantur, authore Polluce: vti mirũ ne ſit teſtudinum quoque id genus celetes vocatũ fuiſſe. ¶ De alijs quibuſdam generibus, *barchora*, & *Zytyron*, vide in *A*. ¶ Tortuca maris ſimilis eſt terreſtri, niſi quod in magnitudinẽ excreſcit, ita vt aliquando octo cubitorum inueniatur, & & ſcutum dorſi eius quinque cubitorum, Albertus. Scutum eius octo vel nouem pedum inuenitur, Idem. Teſtudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, vt ſingularum ſuperficies habitabiles caſas integant: atq; inter inſulas rubri præcipue maris nauigent his cymbis, Plinius. Nymphes author eſt, apud Troglodytas teſtudinum tegmẽta ea eſſe magnitudine, vt ſex modios Atticos ſingula capiant, Ælianus. Qui incolunt Taprobanam inſulam, (Thraciæ populi, obſcuri quidã hic legunt) marinas teſtudines capere gaudẽt; quarũ tanta eſt magnitudo, vt ſuperficies earum domum faciat, & numeroſam familiã non arcte receptet, Solinus. Taprobanę inſulę tecta aiunt non ex ligno facta, ſed ex integumentis maximarũ teſtudinũ, quę in eo mari procreantur. Vniuſcuiuſq; ſuperficies integrũ tectum pręſtare poteſt. Nam ſingulę teſtæ ad quindecim cubitorum magnitudinem procedũt, vt ſub eis nõ pauci habitare queant, ac nimirum vehementiſſimos ſolis ardores defendant, & prolixã vmbram efficiãt; ſicq; ad perferendos imbres reſiſtũt, vt melius quam omnes tegulę pluuiarũ vim repellãt. Neq; enim ſic eas habitatores, quemadmodũ tegulas fractas ſarcire habent neceſſe, nam totum tectum ex ſolida teſta conſtat, vt ſuffoſſo ſaxo & cauernoſo & natiuũ tectũ efficienti ſimilis eſſe videatur, Ælian. Incolę Sumatrę (id eſt Taprobanę) ędes humiles ex lapidib. conſtruũt, loco imbricum piſcis tartarucæ pelles ſuccedũt. mittit.n. eum piſcem (inepte & improprie piſcẽ vocat) pelagus Indicũ. Nam illic agẽs vidi adeo vaſtum belluæ corium, vt pondo librarum centũ triumq́; eſſet, Ludouicus Roma. Ad Taprobanã Teſtudines marinæ tam ſunt grandes vt vna centum tria pondo pependerit, Iul. Scaliger. De Chelonophagis & earum teſtudinibus vide in *F*.

De magnitudine teſtudinum marinarum.

ALTERA FIGVRA TESTVDINIS MARInæ a Valerio Cordo missa.

Descriptio testudinis marinæ.

¶ Marinæ teſtudines præter magnitudinem & pedes terreſtribus ſimiles ſunt, Pauſanias. Nigerrimæ, Albertus. Cornu(corium) habent in capite ſicut tortuca agreſtis: & hoc circundat caput ad modũ galeæ, Idem. Scutum eius quodãmodo de quinq; aſſerib. cõpoſitũ videtur, Idem. Teſtudini marinæ lingua nulla, nec dẽtes, ſed roſtri acie cõminuit omnia. Poſtea arteria & ſtomachus denticulatus callo, in modũ rubi ad conficiendos cibos, decreſcẽtibus crenis quicquid appropinquat ventri. Nouiſſima aſperitas vt ſcobina fabri, (tã modicis ſcilicet eminẽtijs,) Plinius. Et rurſus, Dentes ei non ſunt, ſed roſtri margines acuti ſuperna parte inferiorẽ claudente pyxidũ modo. oris duritia tanta vt lapides cõminuant. Oppianus tamẽ libro primo De piſcatione mures marinos contra homines etiã certare ſcribit, duritia tergoris & crebris dẽtibus fretos, forte ipſos roſtri margines dentium nomine appellans. Oculi teſtudinis marinæ longè lateq; fulgorem iaculantur: quorum pupillæ candidiſſimæ ac ſplendidiſſimæ cũ exiſtant, eruuntur, vt vel auro includãtur vel monilibus imponantur, Ælianus. an lapides Chelonitę potius? ſed ij non ſunt albi. ¶ Teſtudo marina, Rondeletius, omnis teſtudo. ſola ex quadrupedibus ouiparis renes & veſicã habet, magnitudine ad cęterarum partiũ rationem. Similes bubulis renes ei omnino adhærent, quaſi ex multis exiguis conſtituti, Ariſtot. ¶ Pedes vt phocæ habent, Pauſanias. ad ambulandũ ineptos, quippe alæ videntur quibus pro remis vtũtur, Braſſauolus. ¶ Crura longa, & digitos & vngues fortiores habẽt quã leo, Albert. Pedes quatuor multorum digitorũm, caudam inſtar ſerpentis, Idem.

C.

Teſtudines marinæ amphibiæ.

Mures marini in petris & arenis degunt, Oppianus. Teſtudines marinæ ne viuere quidem poſſunt diſcluſæ ab aquę natura. intereunt autẽ in humore, niſi aliquãdiu (per interualla) ſpirent: parere tamen educareq; ſolent in ſicco. ſic & lutariæ teſtudines, Ariſtot. Vituli marini ſpirant ac dormiunt in terra: itẽ teſtudines, Plinius. Paſtũ egrediũtur noctu, Idem. Et 9.19. Exeunt in terram & qui marini mures vocantur. ¶ Summa in aqua nonnunquam obdormiſcunt, & ſonum ſtertentes ædunt, Plinius. Conchulas petunt. habent enim os omniũ robuſtiſſimũ. quicquid nanq; in os ceperint, ſiue lapidem, ſiue quoduis aliud, perfringunt ac deuorant. exeunt etiam in terrã, & paſcunt herbam,

herbam, Ariſtot. In mari viuunt conchylijs, tãta oris duritia, vt lapides cõminuant, Plinius. *Cibus eorum.* Piſciculos paruos venãtur, & his aliquãdo ligatis filo deceptę capiuntur, Albertus. In Attica rupes ſunt maritimæ quas Sceleſtas vocant. Accola enim ipſarũ Sciron, quoſcunque cõprehendit, peregrinos in mare ibi præcipites dedit. Teſtudo autem ex ſcopulis vt pronatauit, abiectos eo dicitur rapuiſſe, Pauſanias in Atticis. ¶ Fœminam aiunt coitum fugere, donec mas feſtucam aliquam imponat aduerſæ, Plinius. *Coitus.* Teſtudo marina diu in terra viuit, & illic coit, Oppianus. In terrã egreſſæ in herbis pariũt oua, auium (anſerum, Albertus. auium cortaliũ, Solinus ni fallor) ouis ſimilia. eaq́; defoſſa extra aquas, & cooperta terra, ac pauita corpore (aliàs pectore, vt Albertus quoq; legit) & cõplanata, incubãt noctib. Plinius & Ariſtoteles. *Incubitus ouorum.* Teſtudo oua durioris teſtæ & bicolora ædit, quale ouũ auium eſt: eaq́; defoſſa & cooperta terra ac pauita & complanata (epicroto) incubat, crebrius repetens: fœtumq́; ſequente anno excludit, Ariſtot. Cælius Rhodiginus epicroton terrã interpretatur pauitam & cõplanatã vbi incubet teſtudo. ſed quæuis plana & pauita terra inſtar areæ, rectè epicrotos dicetur, qualis etiã apta eſt equorũ curſibus. *Partus.* Mus marinus in terra ſcrobe effoſſa parit oua, & rurſus obruit terra. triceſimo die refoſſa aperit, fœtumq; in aquã ducit, Plinius. Idem Ælianus ſcribit, & ita per ſe naſci ac educari. *Educationis cura.* Alibi tamen, Teſtudinũ (inquit) amor circa curam fœtuũ ſuorũ ex eo perſpicitur, cũ parturiunt, ex aqua egrediuntur, atq; in arido ex ſeſe ſecundũ mare oua pariunt, quæ cum vel ad incubanda infirmæ ſint, vel diu in terra verſari nõ poſſint, ea primũ leui & molli arenarũ cumulo obruunt, deinde notã pedibus imprimunt, qua poſt reuerſionẽ locũ recognoſcunt. Alij vero dicunt fœminam triginta dies oua perſeuerare cuſtodire, eandemq́; interea à mare nutriri: poſteaq; libenter & promptè ſic ſuos fœtus, tanquam aurũ defoſſum homines, refodere, Hæc ille in hiſtoria anim. In Varijs, verò lib. 1. cap. 6. Tantũ (inquit) habent rationis, vt quadraginta dies numerare poſſint intra quas fœtus compactis ouis in animalia iã euadit. Tunc redeuntes ad eundem locũ, terram ſoboli repoſitæ iniectam effodiunt, & illam iam ſequi valentẽ ſecũ abducunt. Teſtudo marina (inquit Plutarchus) mari egreſſa haud procul, ſabulo primum deponit oua, mox harena tenuiſſima molliſſimaq́; obruit, ac vbi iã contumulauit probè, pedibus, vt alij putant, inſculpit ſignatque locũ cognobilẽ ſibi reddens: vt alij, ab ipſo reſupinata marito fœmina, teſtæ proprię characterẽ ſphragidemq́; inſcribit. iam quod longe mirabilius eſt, præſtituto die quadrageſimo (nã hoc interuallũ ad maturitatem oua perducendi iuſtum eſt) redit, ac ſuum quæque theſaurũ agnitum lõge quàm illos auri argentive loculos homines, alacrius lætiusq́; recludit. Ouorũ numerus maximus eſt. nã ad centena pariunt oua, Ariſtot. & Plinius. centũ vel amplius, Albertus. ad ducenta numero, Cicero 2. de Nat. Educant fœtus annuo ſpacio. Quidam oculis ſpectando quoq; oua foueri ab ijs putant, (quod falſum eſt, Albertus,) Plinius. Læuo Hiſpaniolę lateri ad meridiem portui Beatæ proxima inhæret inſula, Altus bellus appellata. *De teſtudinibus inſulæ Hiſpaniolæ.* Mira ferunt de huius inſulæ belluis marinis, ſed de teſtudinibus præſertim. Magno ancili ſcuto inquiũt eſſe grãdiores. Quo tẽpore genitalis & improbus eas furor exagitat, è mari prodeunt. Egeſta in profundam ſcrobẽ arena, ter & quater centũ oua dicitur in ſcrobem demittere. Genitali vulua iã exhauſta, remittit arenæ tantũ, quantum ad oua cooperienda ſufficiat, reditq́; ad marina paſcua, de ſobole nil ſolicita. Ad ſtatutos illi belluæ procreãdæ a natura dies, pullulat, vti è formicario, teſtudinũ multitudo, ſolo calore Solis ſine parẽtum adminiculo generata. Anſerina ferè oua inquiunt æquare magnitudinem, Petrus Martyr lib. 9. Oceaneæ Decadis 3. ¶ Teſtudo marina tres homines inuadere non dubitat. *Robur harum teſtudinum.* reſupinata verò inualida redditur, quod ſurgere nequeat, Albert. Mus marinus etſi nõ ita magnus, præcipuè tamẽ animoſus eſt, vt auſit etiã contra homines pugnare, & contra alios piſces, duritia tergoris & crebris dentibus fretus Oppianus. Et alibi, Teſtudini marinę non auſit aliquis temerè obuiare in vndis. ¶ Caput marinæ teſtudini abſciſſum non continuò moritur, ſed & videt, & ſi ante oculos ei manus obuerſetur, illos claudit: & paulò etiã propius ſi manũ admoueas, mordet, Ælianus. *Vis vitalis.* ¶ Laborant plerunq; & intereunt quoties innatantes ſiccantur Sole. *Interitus.* deferri enim in gurgitẽ facilè nequeunt, Ariſtot. Vide mox in E. Si quandoq́; egrediuntur ad Solem, ſcutũ dorſi exiccatur, quod poſtea niſi diu remolliatur, pro arbitrio flectere non poſſunt, Albertus.

D.

Mures marini adeò animoſi ſunt vt auſint etiã contra homines certare & alios piſces, Oppianus, vt in C. retuli. Verum hoc fortè non ad animum eorũ referri debet, ſed potius ad naturã virium ſuarum robur ſentientem, quæ quantumcunque poteſt ad corporis ſui conſeruationem experitur.

E.

Capiuntur multis quidẽ modis, ſed maxime euectæ in ſumma pelagi ante meridiano tẽpore blandito eminẽte toto dorſo per trãquilla fluitãtes: *De modo teſtudines marinas capiendi.* quę voluptas libere ſpirandi, in tantũ fallit oblita ſui, vt ſolis vapore ſiccato cortice, nõ queãt mergi, inuitæq́; fluitẽt opportunæ venantiũ prædæ. Ferunt & paſtũ egreſſas noctu, auideque ſaturatas laſſari: atq; vt remearint matutino, ſumma in aqua obdormiſcere: id prodi ſtertentiũ ſonitu, tũq́; leuiter capi. Adnatare enim ſingulis ternos, a duobus

in dorſũ verti, a tertio laqueũ inijci ſupinæ, atq; ita ad terrã à pluribus trahi. In Phœnicio mari haud vlla difficultate capiuntur, vltroque veniunt ſtato tempore anni in amnẽ Eleutherũ effuſa multitudine, Plinius. Teſtudines marinę ſæpe nocẽt piſcatorib. laniatis retibus, vnde & ipſæ & piſces alij euadunt. Capiuntur autẽ facilè, ſi quis natando aliquã ſubiens inuertat, vt ſupina ſit & pedibus erectis: neq; enim ad ſuũ ſtatum redire poteſt. itaq; à piſcatoribus aut percutitur ferreis telis, aut alligata fune attrahitur quò voluerint. Sępe etiã radijs Solis exiccata eius teſta, cũ mergere ſe amplius nequeat, facilè à piſcatoribus capitur, Oppianus. In inſula quadã maris rubri nauiculę paruę monoxylæ ſunt, quibus vtuntur περὶ ἁλίαν καὶ ἄγραν χελώνης. Ἐν δὲ ταύτῃ νήσῳ καὶ γυργάθοις αὐτὰς ἰδίως λινεύουσιν, ἀντὶ δικτύων καθιέντες αὐτοὺς περὶ τὰ στόματα τῶν περάγων, Arrianus in Periplo. ¶De marinis teſtudinibus quod ad ornatũ & caſas tegẽdas, vide ſupra in Teſtudine ſimpliciter *E*.

De vſu ex his teſtudinibus percipiendo.

Teſtudines tantæ magnitudinis Indicũ mare emittit, vt ſingularũ ſuperficies habitabiles caſas integãt, atq; inter inſulas rubri pręcipuè maris nauigẽt his cymbis, Plinius: Vide etiã ſupra in *B*. ex Solino & Æliano. & mox in *F*. in mentione Chelonophagorũ. Cũ exirem è Damiata (id eſt Peluſio) vt viderẽ mare (inquit author innominatus, qui iter Hieroſolymitanũ Italicè perſcripſit) inueni mercatorẽ quędã cũ plurimis teſtudinibus, inter quas erat teſta (*chera* Italicè ſcribitur) vna tres vlnas longa. Teſt ſuperiores perquam validę ſunt, quamobrem emuntur a Sarracenis in vſum ſcutorum: nullo enim ferro cõcedũt. nã cũ ex eis vni altus ſecuris ictus inflictus eſſet, (vt vidi,) nihil tamẽ reſoluebatur, ſed rũpebatur ſecuris, Hæc ille. Hiſtoria prodit, id in Cæſarũ familia peculiarius ſeruatũ, vti domus paruuli teſtudineis abluerẽtur alueis: & inde Clodio Albino factũ imperij præſagiũ. nã eo recens nato, teſtudo magnitudinis viſendæ ab piſcatore patri eſt allata. quã is homo impenſe litteratus, ad pueriles deſtinauit excaldationes, Cælius. Teſtudinis marinæ oculi longè lateq; fulgorem iaculantur: quorũ pupillæ candidiſſimæ ac ſplendidiſſimæ cũ exiſtant, eruuntur, vt vel auro includantur, vel monilibus imponantur: quamobrem mulierum admiratione plurimi æſtimantur, Ælianus.

F.

De alimento ex teſtudine marina.

De alimento ex teſtudine marina vide nonnihil ſupra in Teſtudine ſimpliciter. Teſtudinis marinæ carnem vitulinæ comparant ſapore, Petrus Martyr. India habet genus hominum, qui non alia quã teſtudinis carne viuũt, hirſuti omnia facie tenus, quæ ſola leuis eſt. Iidẽ corijs piſciũ veſtiũtur, Chelonophagi cognominati, Solinus. Chelonophagi teſtudinũ teſtis contegũtur, quę adeò magnæ ſunt vt vel in eis nauigent, Strabo. In Oceano inſulæ ſunt iuxta continentẽ numero plures, ſed paruæ humileſq;. Inter has magnus habetur teſtudinum numerus, quę eo confugiũt ob maris tranquillitatẽ. Noctu in profundo cõmorantur intentæ cibo. Die inter inſulas diuertẽtes iacẽt, reſpicientes ad Solẽ, inuerſiſq; nauiculis piſcatoriis aſpectu ſimiles: excellunt.n. magnitudine pręcipua inter marinas cõchas. Barbari inſulas incolẽtes, interdiu paulatim ne ſentiãtur, verſus teſtudines natãt. Eas adorti, quidam ab vno latere ad terrã premũt, quidã ab altero ſurſum leuãt, quo reddãt reſupinas, ne vertere ſe, neve effugere queant. Tũ lõga reſte per caudã ligatas, nãdo ad terrã deducũt. in inſula expoſitis, omnia interiora, paruo tẽpore ad Solẽ aduſta comedunt. Teſta, quæ cõcaua eſt, tũ veluti cymba ad continentẽ nauigant, tũ pro aquæ receptaculo, tũ pro tẽtoriis vtũtur, quib. natura admodũ opitulata eſt, vt vna res vario vſui accõmodaretur. Cibo enim, vaſe, domo, naui, vitã illorũ adiuuãt, Diodorus Siculus lib. 4. de fabuloſis antiquorũ geſtis. Teſtudines terrenę in India nõ amaræ vt marinæ ſunt, ſed & ſuaues & pingues habẽtur earũ carnes, Ælianus. Prouerbium, ipſi teſtudines edite qui cepiſtis, ſupra inter prouerbia ex teſtudine in genere explicatum eſt.

G.

Remedia ex Teſtudine marina.

Teſtudinũ marinarũ carnes ammixtæ ranarum carnibus contra ſalamandras præclarè auxiliãtur. neq; eſt teſtudine aliud ſalamãdrę aduerſius, Plinius. Nicander ad idẽ remediũ laudat ſuillã coctã cũ carne teſtudinis marinæ. Et rurſus, Contra ſalamandras vel ſuccũ decoctæ bibiſſe ſatis eſt.

Ex cinere.

¶In alopeciis cutẽ replet muris marini cinis cũ oleo, Plin.

Ex ſanguine.

Teſtudinis marinæ ſanguinẽ antidotis quibuſdã cõtra morſus venenatos adiici obſeruaui, vt apud Scriboniũ Largũ cap. 177. in antidotũ Marciani. Pręparatur autẽ, vt docet Aetius lib. 13. cap. 24. hũc in modũ: Teſtudinẽ ſuper ligneũ aut fictile vas ſupinã reclinato, eiusq; caput ſtatim ãputato, & leuata ipſa ſanguinẽ ſuppoſito vaſe excipito, & cõgelatũ deinde per harũdinẽ in multas partes ſecato, atq; operculi vice cribrũ vaſi ſuperponito, & ad Solẽ locato: (Vide ſupra in Teſtudine ſimpliciter *G*.) ſiccatũ vero reponito, ac vtitor ad viperę morſum drachmis duab. exhibitis, ex poſcę cyatho vno: ſequẽti deinde die ſicci ſanguinis drachmas quatuor cũ aceti cyathis duob. dato: & 3 deinceps, ſanguinis drachmas octo, ex aceti cyathis trib. Eadẽ habet Ægineta lib. 5. cap. 24. ſed quędã paulò aliter: Sãguine (inquit) arido vtere ad morſos a vipera vt dictum eſt (nihil autẽ in mentione morſorũ a vipera dixerat, quã dandũ eis hunc ſanguinem cũ cymino ſylueſtri) drachmas duas ꝓpinãdo cum aceti duobus cyathis: tertio vero die drachmas duas cum aceti cyathis tribus vt codex noſter impreſſus habet, ſed mutilus (vt apparet) & ex Aetio reſtituendus. Teſtudinis marinę ſanguis omnibus feris eſt remedium, & omnis feræ morſus & aſpidis magnificè ſanat, author Kœranidum. Et rurſus, Iuuat percuſſos ab echidna & potus & illitus vlceri. cum pultibus conditus & potus, ſanat eos qui nocuum aliquid ſumpſerũt. Sanguis teſtudinis marinæ cum vino & leporis coagulo cuminoque contra ſerpentium

morſus & hauſta rubetæ venena conuenienter bibitur,Dioſcorides. Apud Aetium idem remedium contra ranam rubetam inuenio. Ægineta teſtudinis marinæ ſanguinem aridum cum cymino ſyl-ueſtri morſis à vipera dari iubet: aut coaguli leporis hinnulíve tres obolos per ſe. Auicenna hunc ſanguinem cum coagulo, nulla cumini mentione facta, contra morſus venenoſos, & contra vene-num ex herbis quibuſdam lactariis, celebrat. Nicander in Theriacis ad quoſuis ſerpentium morſus ſanguinis huius amputato capite excepti, defæcati & arefacti drachmas quatuor, cumini ſylueſtris drachmis duabus admiſcet,& coaguli leporis drachmæ dimidiæ. Inde drachmam ex vino propinat. Ad viperarum morſus Dorothei Heliæ remedia, deſcripta à Galeno lib. 2. de antidotis: Teſtudinis marinæ exiccati ſanguinis drachmæ (duæ) ex aceto potæ commendantur: Inter compoſita verò id quod ab Apollodoro compoſitum eſt, & à Soſtrato laudatum, ac omnibus qui ab eo acceperunt, quod ex ſanguine teſtudinis conſtat,ita habet: Cumini ſylueſtris ſeminis acetabulum, teſtud. mari-næ ſanguinis aridi drachmas quatuor, ſtatêres duos coaguli hinnuli,ſin minus, leporini, tres:hœdi-ni ſanguinis drachmas quatuor: omnia mixta vinoq́; optimo excepta, reponito: in vſu magnitudi-nem oliuæ ſumens, conterito: ex vino quàm præſtantiſſimo cyathi dimidium potui dato: ſi medi-camentum reuomat,rurſus oliuæ dimidium, ſicuti prædictum eſt, exhibeto: ac rurſus ſi eiicit,tertio fabæ Ægyptiæ inſtar porrigito, quemadmodum dictum eſt prius. Sed de remedio teſtudinis mari-næ contra peſtilentem morbum in bobus, vide ſupra in Teſtudine ſimpliciter. Sanguine teſtud. marinæ alopeciarum inanitas & porrigo, omniaq́; capitis vlcera curantur. Inareſcere autem eum oportet, lenteq́; ablui, Plinius: & Serenus qui hanc vim teſtudini ſimpliciter adſcribit: alij terreſtri. Alopeciis teſtud. marinæ ſanguinem illine. ex laudatiſſimis enim hic eſt, Archigenes apud Gale-num ſec.locos & Galenus Euporiſton 2.86. Atqui Crito apud eundem lib. 1. de compoſ. ſec. locos, marinæ teſtud. ſanguinem pharmacis pilos diſperdentibus addi ſcribit. Inſtillatur & dolori aurium cum lacte mulierum. Quòd ſi dentes per annum colluantur teſtudinum ſanguine,immunes à dolo-re fiunt,Plinius. Anhelitus diſcutit,quaſq́; orthopnœas vocant:ad has in polenta datur, Idem & au-thor Kœranidum. Aduerſus comitiales morbos manditur cum polline frumenti. Miſcetur autem ſanguis heminis tribus aceti hemina vini addita his,& cum hordeacea farina, aceto quoq; admixto, vt ſit quod deuoretur fabæ magnitudine. Hæc ſingula & matutina & veſpertina dantur, dein poſt alquot dies veſpera. Comitialibus inſtillatur ore diducto, his qui modicè corripiantur. Spaſmo cum caſtoreo clyſtere infunditur, Plinius. Serapion pro epilepticis ordinat quæ ſpecialiter paſſioni con-grua medicamina nuncupauit, & inter cætera medicamento cuidam teſtudinis marinæ ſanguinem admiſcet,Cælius Aurelianus,non probans hoc Serapionis remedium. Et rurſus,In Epilepſia biben-dum dant aliqui lac aſininum cum ſale,vel ſanguine teſtudinis marinæ aut humano, Idem,hoc quo-que improbans. Ad comitialem iumentorum conſulunt aliqui in nares infundi teſtudinis marinæ ſanguinis dimidiam cotylam cum pari aceto,& vino pari,admixta liquoris Cyrenaici drachma, Ab-ſyrtus in Hippiatricis Græcis 109. Vide ſupra in Teſtudine ſimpliciter, & in Terreſtri quoq;. Hip-pocrates lib.1. de morbis muliebribus glandem ſeu medicamentum ſubdititium deſcribit, quod re-cipit Teſtudinis marinæ cerebrum & crocum Ægyptium: & ſalem Ægyptium: nec exprimit eius vim. videtur tamen factum vt aperiat vterum, fortaſſis & fœtum immortuum extrahat. ¶ Fel effi-caciſſimum eſſe creditur ſcorpionis marini,& callionymi piſcis,marinæq́; teſtudinis,& hyænæ, &c. *Ex felle.* Dioſcorid. Et paulò poſt, Teſtudinis fel anginis,& puerorum vlceribus quæ paſcendo ſerpunt,me-detur. Comitialibus in nares vtiliter inditur. Caprino felli(inquit Galenus 10. 13. de medic.ſimpli-cib.) ſimile fermè eſt vrſinum & bubulum. taurinum verò validius eſt iſtis, ſed inferius felle hyæna-rum,vt hoc rurſus imbecillius eſt quàm fel callionymi, & ſcorpij mar. & teſtudinis marinæ. Fel te-ſtudinum(inquit Plinius)claritatem oculorum facit: cicatrices extenuat, tonſillas ſedat, & anginas, & omnia oris vitia:priuatim nomas ibi : item ardentium teſtium. Naribus illitum comitiales erigit, attollitq́;. Idem cum vernatione anguium aceto ammixto, vnicè purulentis auribus prodeſt: Qui-dam bubulum fel admiſcēt, decoctarumq́; carnium teſtudinis ſuccum,addita æquè vernatione an-guium: Sed diu in vino teſtudinem excoquunt. Oculorum quoque vitia omnia fel inunctum cum melle emendat. ſuffuſiones etiam marinæ fel cum fluuiatilis ſanguine & lacte mulierum. Capillus inficitur felle, Hæc Plinius. Ad ſuffuſos prima ferè omnium compoſitionum eſt, quæ ex fœniculi ſucco,& hyænæ felle ac melle Attico conſtat.quidam verò etiam caprinum fel addiderunt. Verum poſtea alius aliud fel ammiſcuit, alius galli, alius viperæ, alius teſtudinis marinæ, Galenus libr. 4. de compoſ. ſec. locos. Ælij Galli remedium ad ſuffuſiones: Fellis teſtudinis marinæ drachmas octo, mellis Attici tantundem, fellis taurini drachmæ duæ,&c.apud Galenum de compoſ. ſec. locos 4. 7. inter liquidas oculares compoſitiones Aſclepiadis. Et mox 4. 8. ex Archigene aliud ad ſuffuſiones præſcribit huiuſmodi; Fellis teſtud. marinæ partem vnam cum Attico melle quadruplo illine. Fel ipſum etiam per ſe ſufficit cum aqua illitum. Ad auditus grauitatem ex Apollonio apud Gale-num de compoſ. ſec. locos: Senecta anguium cum felle bubulo, aut caprino, aut teſtudinis mari-næ, aut callionymi diluta vtitor. Idem ferè locus à Plinio expreſſus eſt,his verbis: Senectus ſerpen-tium feruente teſta vſta inſtillatur auribus roſaceo admixto,contra omnia quidem vitia efficax, ſed

contra graueolentiam præcipuè: aut si purulentæ sunt ex aceto, melius cum felle caprino, vel bubulo, aut testud. marinæ. ¶ Medicamentum quod puerperij purgamenta expurgat: Testudinis marinæ hepar viride adhuc viuentis, in lacte muliebri terito, & cum vnguento irino ac vino subigito & apponito, Hippocrates libr. 1. de morbis mulieb. ¶ Testes marinæ testud. sumpti multum prodesse traduntur morsis à Serpentibus, Dioscorides 6. 39. Item oua testudinis aliqui ad eundem vsum commendant, Ibidem. Et inter remedia aduersus salamandram, Prosunt etiam (inquit) oua testudinis marinæ aut terrestris, cocta. Vide in Terrestri supra. Oua eius assa (aliâs esa) lunaticos sanant. Author Kœranidum. ¶ Vrina quoq; eius sexus pota, morsos ab aspide vel echidna sanat, Idem. Vide in terrestri. ¶ Medicamentum quod infunditur vtero si non concipiat mulier: Lac mulieris masculum alentis, grana mali punici recentis terito, ac succum exprimito: & testudinis marinæ partem inter anum & pudendum comburito ac terito. & hæc in pudendum muliebre infundito, Hippocrates de morbis muliebr. lib. 1.

Ex hepate. Ex testibus. Ex ouis. Ex vrina.

H.

χέλυδρος testudo marina. χελών. ὠμύς.

a. Χέλυδρος est testudo marina, ὡς τραχύδερμον διὰ τὸ γῆρας, Varinus. Etsi verò chelydros propriè colubrum significat, vt inter serpentes dicemus: fortassis tamen pro testudine aquatica accipi potest, vt sic dicatur quasi χέλυς ἔνυδρος; sed authorem non habemus. Χελῶνα aliqui marinam testudinem vocant, Hesychius & Varinus. Omys (ὠμὶς) marina quæ *hybenbras*: aliud autem est *hymbros*, tenue animal quod in cibum venit, menida vocant, Kiranides libr. 1. litera vltima. Ibidem ὠμύδα scribit à quibusdam sic vocari, quòd in humeris magnam vim habeat. nam ὦμος est humerus. Videtur autem mænida piscem, & emyda siue omyda quadrupedē ouiparam confundere. nam quod animal tenue esse scribit ac spinas habere, pisci conuenit: cætera testudini.

¶ Epitheta. Χέλυς χραναὴ, de marina, Oppianus: sed cuiuis testudini conuenit vt χραναὴ, id est aspera dicatur. Βροτολοιγὸς, Nicander in Theriacis: fortè quòd contra homines pugnare audeat. Εἰναλία χέλυς, Eidem. Πορπαὶς χελώνη, Crates Comicus apud Athenæum. Ἁλιουδάκος, χελώνη θαλασσαῖα. Oppianus. Μυῶν χαλεπὸν γένος, περὶ πάντων θαρσαλέοι νεπόδων, Oppianus. Reliqua epitheta communia testudinum generi supra retulimus.

¶ Apud Chelonophagos insulæ tres sunt deinceps, quarum vna testudinum appellatur, Strabo.

¶ *c.* Ἡ τραχίνῃσι (aliâs ἄκρῃσι) διαπλώει πτερύγεσσι, Nicander de marina testudine, id est, Quæ celeribus (aliâs *summis*) natat pedibus.

¶ *e.* Ἀθαλασσία λεπὰς, Callias Mitylenæus in Oda apud Alcæum. vbi Aristophanes pro λεπὰς legit χέλυς: & Dicæarchum ait non rectè λεπάδα legisse. addit etiam pueros his ori applicatis (insertis) vti pro fistulis per ludum, vt etiam tellinis alibi, Athenæus. Kiranides lib. 1. litera vltima, de omyde, id est testudine marina, multa superstitiosa adfert, indigna relatu.

¶ *h.* Troglodytæ testudines cornigeras habent. Celtium genus id vocatur eximiæ testudinis, sed raræ. Nanq; scopuli præacuti Chelonophagos terrent: Troglodytę autem ad quos adnatant, vt sacras adorant, Plinius. Circa Trœzenem olim polypos & testudinem marinam attingere nefas erat, Athenæus ex Clearcho.

DE TESTVDINIBVS RVRSVS EX BELLONIO.

OVIPARORVM amphibiorum quadrupedum naturam habent omnes ferè testudines. Hæ verò etsi præter aliorum, quos descripsimus, aquatilium quadrupedum morem, concha longè durissima contegantur, quia tamen lacertosi generis esse nemo negauerit, post crocodilorum species iure describendas esse duximus. Marinæ testudines duorū sunt discriminum, longæ ac rotundæ, ambæ litorales. Longæ tamen magis pelagiæ, quæ (vt & reliquæ omnes) dum paulum in aqua steterunt, per eius summū tantisper caput exerunt, dum externo aëre (quod & vitulis marinis accidit) pulmones, quos carnosos & sanguineos habent, saturauerint. Testudines enim in mari per nares spiritum trahere necessarium fuit, cum branchiis careant, vesicam quoque vt & reliqua quadrupeda terrestria habent. Omnibus itē testudinibus hoc est peculiare, vt mortuæ sicut & delphini supinæ fluctuēt. Mares planam subtus testam, fœminæ concauā habent. Oblongas testudines omnium maximas in portu Torræ rubri maris ciuitatis frequentes vidimus, quarū testæ vanni bene magni longitudinem ac latitudinem exæquant. Caput habebant admodū solidum, atq; os ita durum, vt vel crassissimos asseres eroderēt. Proinde omnes edules sunt, atq; optimi gustus, (sed Græcis per religionem his non licet vti,) fluuiatilesq; præter magnitudinem omnino imitātur, quemadmodū & marinæ rotundæ ad terrestres ac nemorales ipsa forma accedunt. quarū plurimas in foro Veneto me vidisse memini, calice conuexo, multis tuberculis elato, inæquali tegmine, in gyrū crenato, duro, rigidoq;, vtrinq; decliui, ac cataphracti clypei modo in rotunditatē desinente: cauda breuiore, capite admodum duro, rostro aquilino, ferè osseo, dentibus & lingua carēte, adunco, cuius margines cultelli in morē secare possent.

Marinarū testudinum duæ species. Testudines rubri maris. Testudines fluuiales.

Fluuiales testudines, Aristoteles hæmydas (emydas) vocat, quas à cheloniis secernere videtur: ob id (ita enim puto) quod lato neq; ita cōuexo dorso appareant. Græci ποτάμια χελώνια vocauerunt.

Plinius

Plinius Lutarias teſtudines appellare maluit, quod luto ac cœnoſis paludibus oblectentur: à marinis teſtudinibus ipſa tantum teſtæ vaſtitate diſtant. Sunt enim harum, quemadmodum & marinarum, quædam longæ, aliæ etiam rotundæ, Bellonius. Atqui nos teſtudinem lutariam à fluuiatili diuerſam eſſe ſuo loco oſtendimus.

Montanæ. Montanas teſtudines Græci ὀρεινὰς, noſtri nemorales, alij terreſtres appellauerunt, omnium longè delicatiſſimas, ac magis ſalubres: quamobrem à medicis in reſumptiuo victus genere, hecticis, & maraſmo ac tabe laborantibus præcipi ſolent. offerunt autem eas capitibus ac pedibus ablatis, vel furno, vel teſta exaſſatas: vel cum pineis, piſtaciis & ſaccharo ſubactas, ex quibus alimenti genus conficiunt quod tortugatum nominant. Multæ ſunt in Thracia, Macedonia, & apud noſtros Linguoſcythonicos, quarum forma ad marinas rotundas, ſola magnitudine dempta accedit.

Inauditū teſtudinis genus. Inauditum antiquis teſtudinis genus apud Turcas è longinquis regionibus allatum vidi: cuius teſta rara eſt ac pellucida, chryſolithi colorem mentiens, ex qua Turcæ cultellorum manubria efformant, tanti pretij, vt etiam clauis aureis exornare non dedignentur, Bellonius.

DE TESTVDINE POLYPODE.

INSVLA ab Iambolo reperta in Oceano verſus meridiem animalia producit, magnitudine quidem parua, ſed natura & ſanguinis virtute admirabilia. Corpore ſunt rotundo ac teſtudinibus ſimili, duabus lineis inuicem per medium tranſuerſis, in quarum cuiuſlibet extremo ſit auris & oculus, vt quatuor oculis videant, totidemq́; audiant auribus. Vnicus venter atq; inteſtina, in quæ comeſta confluunt. pedes circumhabent plures, quibus in vtranque partem ambulant. Huius beluæ ſanguis mirabili aſſeritur virtute. Omne enim corpus conciſum dum ſpirat, hoc tinctum ſanguine cohæret, Io. Boëmus.

FINIS LIBRI DE QVADRVPEDIBVS OVIPARIS.

CONR. GESNERI TIGVRINI, MEDICINÆ ET PHILOSOPHIAE PROFESSORIS in Schola Tigurina, Historiæ Animalium Liber III. qui est de Auium natura.

NVNC DENVO RECOGNITVS AC PLVRIBVS IN locis emendatus, multisque nouis Iconibus & descriptionibus locupletatus, ac denique breuibus in margine annotationibus illustratus, sicut plenius decima pagina indicabit.

ADIECTI SVNT AD CALCEM LIBRI INDICES ALPHAbetici decem super nominibus Auium in totidem linguis diuersis: & ante illos Enumeratio Auium eo ordine quo in hoc volumine continentur.

FRANCOFVRDI

Ex officina Typographica Ioannis Wecheli,

Impensis Roberti Cambieri.

MDLXXXV.

ILLVSTRI ET GENEROSO VIRO D. IOANNI IACOBO FVGGERO, KIRCHBERGÆ ET VVEISSENHORNI DOMINO, &c. DOMINO ET MÆCENATI SVO

Conradus Gesnerus Tigurinus S. D.

QVICQVID literis ita prodendum ac illustrandum est, vir amplissime, vt nihil præterea eo in genere desideretur, quantum quidem ab vno homine perfici potest, ad id duo maximè requiruntur, iudicium siue ratio, & experientia. (Rationis & experientiæ ad omnes artes necessitas, earúmque inter se cōparatio.) *Illud à natura, vel Deo potiùs (à quo omnis natura dependet) confertur; hæc in hominis posita arbitrio videtur. Nam vt aliquis ratione & iudicio polleat, vel natura ingeniosus solersq; fit, non penes ipsum est: Vt verò multa experiatur, audiat, videat, legat, peregrinetur, obseruet, & inerti otio ignauiaque superior in vsum atq; experientiam omnia vocet, hoc quisq; vel facere vel non facere potest: nisi valetudo, aut fortuna, aut maior aliqua caussa impediat. Multi ingenio præstant, experientia destituti, qui rationem potius alijs gnauis & laboriosis, rerum scientiam acquirendi præscribere, quàm ipsi aliquid cum laude perficere possunt. Sic dialectici cum rerum cognitionem nullam profiteantur, artibus & scientijs omnibus modum, ac rationem qua constituantur, quaque commodè tum disci tum doceri possint ostendunt. Alij cum iudicio & ratione parum, vtcunq; experiētia multū valeant, sæpe neq; delectum habere, neq; modum aut ordinem in reb. seruare, non ex paruis magna, non ex manifestis seu rationi seu sensibus, obscura: non omnino alterum ex altero venari & deprehendere, non videre res inter sese cognatas, similes aut dissimiles: non denique alia huiusmodi, quæ viri ingenio acres & rationali methodo instructi præstare possunt. Rarò autem contingit vt vnus homo his ambobus donis pariter excellat: eò quòd ferè vni temporis tantum detrahitur, quantum impenditur alteri. Quamuis enim ingenium multis natura datum sit, oportet tamen id quoque bonis disciplinis & artibus condiscendis à puero coli ac perfici, periturum alioqui negligentia, qua fœcundissimi interdum agri pereunt. Plato philosophos vtcunque sapientes viros, in forum & actiones publicas si prodeant, prorsus ineptos ac ridiculos vulgo se præbere ait. An quòd ingenio illi careant? Nequaquam. sed quoniam desit eis rerum ciuilium vsus, & litigandi, & varijs iudicum auditorumque affectibus se accōmodandi experientia, quam illi veluti se indignam aspernantur. Hæc duo (ratio inquam & experientia) reipsa separari non debent, neque alterum sine altero quisquam sibi optare: nisi fortè aliquis siue fortunis siue animo diues, idemque otiosus & solitarius, ratione rerum ac contemplatione esse contentus, quàm ad actiones & experientias progredi malit: & contrà alius propter genus vitæ, per quod ei otioso ac solitario esse non licet aut libet, agere potius & experiri multa vel exigua cum ratione, quàm summa cum intelligentia otiari, ac sibi & Musis viuere, optarit. Sed siue reipsa separentur, siue cogitatione solum contemplantis, ratio sanè multò nobilior, magisque honoranda fuerit, experientia fortè vtilior. Quamobrem illa apud paucos & sapientes, hæc multorum & vulgi iudicio præfertur. Author est Galenus hæc duo tanquam crura esse, quibus ars omnis innitatur absoluaturque, in alterutro seorsim omnino*

vacillatura. Sed è duobus cruribus nobilius dextrũ est. nam omne dextrum ferè sinistro calidius validiusq; esse aiunt: inq; cruribus & manibus, motus initiũ à dextris proficisci. Vita corporibus nostris primum à iecore, deinde etiam corde & cerebro influit. à iecore quidem vtilior, hoc est, magis necessaria, & tempore prior. à corde verò nobilior, à cerebro nobilißima. Sic solam experientiam, licet illam aliquis magis necessariam, vtilioremq́;, & fortè etiam tempore priorem esse affirmet, (quod tamen non omnino conceditur,) per se ignobilem esse dixerim. quæ si cũ ratione suum opus peragat, iam præstantior fuerit. præstantißima verò ratio, quæ cum nihil ipsa particulare agat, animo interim cõtempletur vniuersa, (siue simpliciter, vt primus philosophus: siue quæ intra certos scientiarum limites concluduntur, vt architectus in sua, alij in alijs artibus,) & cæteris quid factu sit opus imperare, & docendo dictandoq; præesse nôrit. Ratio vniuersalia præcepta complectitur, quibus tanquam ideis & exemplaribus, icones & particularia omnia insunt potentia, vt loquuntur philosophi, & ex hoc tanquam fonte scaturiunt. Hac instructus haud paulò facilius & breuiori tempore, experientiæ quantum satis est sibi comparabit, quàm fieri contrà posset. Nam ab experientia & particularibus ad rationem ac vniuersalia longè difficilior via est: vt ardua in aduersum fluminis nauigatio ad fontem, deorsum à fonte facilis: & similiter omnis ferè descensus procliuior ascensu. Ratio enim semper à superioribus scientijs inchoans quasi descendit. à particularibus verò ad rationem ascensus est. Vt facile per vasta maria nauigatio magnetis & nauticæ pyxidis opera dirigitur: sine illa, si longius iter sit, erratur: ad proxima verò & quæ conspectum non effugiunt, magnete opus non est. Ita ad res nobis proximas, quæque nostris sensibus vsurpantur, ratione non indigemus, vt neque lumine per meridiem accenso. At si quid remotius est, si obscurius, nihil absque ratione perficitur. Hæc verò sicut magnes ad Septentrionem seu polum, ad Deum, hoc est verè supremum mundi fastigium, in quo solo immobili vertuntur ac mouentur omnia, siue suapte natura, siue diuina potius & ineffabili quadam vi influente trahenteque, sese conuertit. Hæc nobis in animo lucet, non quidem per se, sed mutuata hanc lucem à suprema lucidißimaque spirituali mente ac luce, vt suam Luna à Sole, obscura alioqui & opaca. Sed video me ista nimis altè repetere, ac instituti oblitum, nescio qua voluptate has contemplationes promouente, longius digressum.

Libri de animalium historia, qua ratione, quoque ordine, & quãtis laborib. sint conscripti.

Ad historiam animalium venio. In hac equidem conscribenda eadem hæc duo, quæ ad artem omnem atq; omne opus laudabile constituendum necessaria sunt, quantum eius omni ingenio meo summisque laboribus efficere potui, coniungere sum conatus. Quòd si ingenium iudiciumque aliquando mihi defuit, in hac rerum singularium infinita ferme copia ac varietate, & occupationibus meis omnino diuersi generis, mirum non est: atque facilius hac parte, ni fallor, veniam merebor apud illos qui ipsi etiam homines, neq; iudicij vndequaq; absoluti se esse meminerint. Rationis quidem & iudicij vis in ipso eorum quæ conscribuntur ordine, maximè elucescit. Ordo autem primum in toto, deinde per partes singulas consideratur. Ego meos de Quadrupedibus & Auibus libros literarum ordine diuidere volui, doctorum tum veterum tum nostræ memoriæ quorundam in hoc exempla secutus. Ne verò hic ordo cognatas animantes nimium distraheret, eas plerunq; pariter coniunxi, singulis nempe post commune & præcipuum vnius generis nomen deinceps commemoratis: vt hic in Auium historia post Accipitrem varijs accipitrum falconumque differentijs: post Gallinaceas alites villaticas, plurimis eiusdem generis terrestris aut aquatici auibus. Omnia equidem per suas classes ordine magis artificioso digerere potuissem, id quod feci in libris qui solas effigies Quadrupedum & Auium cum nomenclaturis Latinis, Italicis, Gallicis & Germanicis continent. sed alphabetica series cum alijs, tum præcipuè minus exercitato lectori, quiq; genera & species non satis distinguit, ad inquirendum commodior mihi visa est. Cæterum in partibus singularum historiarum, quas primis octo alphabeti Latini literis plerunq; notaui atq; distinxi, obseruati ordinis rationem reddidi cum in primum de animalibus librum præfarer. Sunt sanè omnia in eis eo ordi-

eo ordine partim naturali partim artificioso dispofita, vt nihil vsquam extra suum & constitutum semel ab initio ordinem reperiatur, & tanquam in acie suum singula locum tueantur, ita vt si vel prius vel posterius legerentur, institutum turbaretur nostrum. Hoc etiam rationis opus fuit, ad quod genus animal quodq; pertineret videre: item quo nomine apud veteres Græcos, Latinos, Hebræos (neque enim in alijs linguis monumenta habemus vetusta) appellatum fuisset: & in multis magnisq; scriptorum dissensionibus verum aut vero proximum deprehendere: & vbi vetera nomina non inueniebantur, solerter imponere noua. In his & alijs quæ ratione duce perficiuntur, nunquid effecerim, aliorum esto iudicium, bonorum scilicet ac eruditorum hominum. Rogo autem illos etiam ne præcipitem fortè aut temerariam de scriptis nostris sententiam ferant, antequam ea quæ in primum librum ad lectorem præfati sumus legerint atque perpenderint. His enim intellectis velim eos in ipsis libris sparsim quæ voluerint degustare, & inde non tam an optimus qui in hoc genere scribi posset hic sit liber, neque an talis qualem ipsi maximè probarent, cum sua sit cuique sententia, quàm an proposito ac promissionibus meis magna ex parte satisfaciat experiri. Sed vt iudicio parum præstiterim, diligentiæ certè, curæ & laboris non multum spero in me desideratum iri. Nam & annis hactenus multis hoc institutum exercui, ita vt si minus etiam temporis in cuiuscunq; professionis aut scientiæ studiũ collocassem, in ea iam fortè non essem postremus. Libros veterum ac recentiorum in diuersis linguis (quarum qualemcunq; notitiam Dei gratia sum consecutus) innumeros legi: & scripta authorum supra centum quinquaginta, quos post præfationem in primum librum enumero, in vnum volumen conclusi: ita vt quorundam ferè integros libros, omnium nempe qui ex professo de animalibus quicquam condiderunt, sed ordine mutato, assumpserim: ex alijs passim quæ huius argumenti erant excerpserim. Literas ad homines doctos in diuersas Europæ regiones frequentissimas misi, quibus animalium effigies eorumq; naturæ descriptiones petij, & sæpius frustra, vt semper maior est illiberaliũ numerus. Quid dicã de laboribus illis quos domi ac foris videndo subinde sciscitandoque quàm plurima pertuli? Sumptibus etiam pro mea tenuitate non peperci, quos si facere maiores potuissem, vel vllus Mæcenas meis studijs contigisset propitius, multò absolutius hoc opus euasurum fuisset. quod fortassis in posterum aliquando fiet, si Deo opt. max. videbitur. Ego quidem quandiu vixero paulatim præcipuam hanc de animalibus Naturæ in hoc mundi theatro partem, & alteram quæ de stirpibus agit, ornare atq; excolere pergam, & contra nostri sæculi in hæc studia ingratitudinem & contemptũ forti animo eluctabor. Sat mihi solatij fuerit, vtcunq; paucis sed doctrina & virtute præstantibus viris, ac tibi inter illos inprimis nobilissime IO. IACOBE FVGGERE, non displicuisse. Dedi equidẽ operã vt & iucunda & vtilis tota hæc tractatio esset, nec ad vllius priuata studia eam accõmodaui, sed in vniuersum prodesse omnib. volui. Est quod hîc legant philosophi, præsertim naturæ studiosi, sed etiam morum atq; virtutum disciplinæ. est vnde medici, poëtæ, grammatici, philologi & vtriusq; linguæ candidati, proficiant ac oblectentur. Ea sanè quæ circa victum & cibum ex singulis animantibus docentur, communi omniũ vtilitate legentur. Primarius quidem hæc vt conderem scopus mihi fuit, ipsa rerum notitia, & honestissima contemplatio naturæ, quæ animis ad architecti per omnia summi & nostri naturæq; domini ac patris cognitionem ac venerationem conscendentibus, sese submittens scalarum instar præbet, & veluti per gradus in sublime prouehit. Secundus, vt hoc veluti communi commentario multa & varia quæ de animalibus extant, pulcherrima præsertim veterum scripta, interpretarer, quæ vel ex professo vel obiter de illis reliquerũt. Et quoniam in sacris quoque literis crebra diuersorum animalium mentio fit, & magna hactenus circa quàm plurima eorum nomina, alijs aliter interpretantibus, dissensio ac ignorantia apud ipsos etiam Iudæos & eorum Rabinos fuit: in Hebraicis etiam nominibus enucleandis non mediocrem diligentiam adhibui. Reliquas vtilitates taceo: hoc tantum addam, multa sanè præclara & cognitu digna in his libris extare de affectibus, moribus, varijsq; virtutibus, vi-

[Margin notes: De vtilitate huius operis. — Scopus authoris.]

tijs & ingenijs animalium, quæ non tantum legentem oblectare, sed hominem etiam docere & sui officij admonere possunt. De venatione & aucupio multa: item quomodo ali seruarique debeant animantes singulæ. Volui autem celsitudini tuæ, clarissime heros & Mæcenas optime, pulcherrimam huius operis partem, hoc de Auium natura volumen dicare & consecrare, vt & felicius in tui nominis auspicio publicè appareret, & meam erga te obseruantiam testaretur. Te certè vnum omnium hoc munere dignissimum iudicaui: & multis hactenus annis, quibus in eo perficiendo elaboraui, animo meo id tibi nec temere nec immeritò destinaui. Nam vt cæteras in te virtutes, quibus te Dominus Deus plenissimè ornauit, tuaq; in quàm plurimos mortaliũ beneficia & liberalitatẽ, & quæcunq; in te laudanda sunt, ijs relinquã celebranda, qui id facere grauius locupletiusq; possunt, & te tuaq; propius ac familiarius norunt: quis nobilium & principum virorum, tantum in bonis literis & hominibus earum studiosis fouendis ac promouendis operæ sumptusq; collocare dignatur? Neque tu verò in hoc solum plerosque omnes longè post te relinquis, sed doctrina etiam & penitiore literarum cognitione, in principibus viris rara, luculenter excellis. Testantur hoc multæ doctissimorum virorum lucubrationes (& inter præcipuos Hieronymi Wolfij Bibliothecæ tuæ præfecti) quas illi clarissimo nomini tuo, non tam vt splendoris aliquid illi adferrent, quàm vt authoritatem suis operibus inde mutuati compararent, inscripsere. Testatur amplissima illa quam paras omne genus librorũ BIBLIOTHECA, tanto quidẽ studio, vt plerosque etiã reges in eo iam aut æques aut superes. Ac sanè regium istud opus te liberalissimũ & regio verè animo præditũ heroem vehementer decet, maiorem tuæ famæ in omnem posteritatem gloriam propagaturũ apud omnes bonos & sapientes perennaturam, quàm si eundẽ aut multò maiorem sumptum in magnifica ædificia, vel alias res, quæ vulgo hominum admirationem pariunt, conferre voluisses. Quamobrem Deum bonorum omnium benignissimum authorem etiam atque etiam orabimus, vt & amplitudinẽ tuam, fortunasq; omnes, & hunc in te nunquam satis laudatum animum quàm diutissimè incolumem conseruet. Vale. Tiguri Heluetiorum, idibus Martij, anno Salutis D. M. L V.

Dedicatio.

CONRA-

CONRADI GESNERI AD LECTOREM PRÆFATIO.

Excusatur operis prolixitas.

LIBRORVM nostrorum de animalibus prolixitatem, & ex omni genere scriptorum sed non inordinatam congeriem, quanquam copiosè excusaui in primi libri ingressu, atque omnem consilij mei institutiq; rationem explicaui, non desinunt tamen quidam hæc nobis ceu vitia obijcere. quibus nunc etiam, si fortè illa non legerint, breuiter responde-bo. Primum quod ad prolixitatem, fuit illa mihi sanè laboriosa, ac maluissem tantis laboribus abstinere, nisi aliud propositum nostrum fuisset. Sic enim in vniuersum mihi persuadeo, nihil vtilius, nihil magis optandum esse studiosis hominibus, quàm in omnibus artibus, scientijs, historijs & quibuscunq; rebus vtilibus quæ in libros & literas relatæ sunt, duos extare libros, Pandectas & Epitomen. Pandectas appello volumen maius, & diexodicam, hoc est plenam & copiosam tractationem, in qua omnia omnium quæ bene & vtiliter dicta scriptáve sunt, bono ordine congerantur. Epitomen verò compendium illius maioris operis, in quo omnia certius breuiusq; proponantur, & rerum explicationis maior quàm verborum habeatur cura. Sed paulò fusiùs sententiam meam exponam, quoniam ad communem studiorum rationem vtilis videtur. Pandectas igitur in quocunque argumento conscribi operæpretium foret, à viro erudito, ingenioso, diligente, laborioso, & variarum linguarum perito, vt transferre ex omnibus aliquid posset: quem vel rex aut princeps, vel diues aliquis & liberalis Mæcenas proposito honestissimi laboris præmio foueret. Antequam verò rem aggrederetur, diu secum meditari, & cum viris doctis deliberare oporteret, cum de opere vniuerso, tum eius ordine, methodo, ac locis locorumq; partibus & particulis, ita vt tota diuisio non temere, sed ex philosophiæ & dialecticæ præceptis instituеretur. Deinde operis iam inchoati specimen, non multis, sed paucis & in eo genere doctissimis viris ostendendum, illorumq; consilio & consensui candide acquiescendum. Sic igitur nobis instructus Pandectarum, si contingat, futurus author, congerat ille primum & materiam operis paret, vel ex omnibus qui id argumentum ex professo, aut etiam obiter aliquam eius partem tractauerint libris: vel illis tantum qui ipsi ac doctis (quorum consilio vtitur) probati fuerint. Congesta deinde in locos & ordines quæq; suos referat, quorum tabulam seu breuem rationem ipse sibi conscripserit ab initio operis præfigendam: & ne quid absq; causa repetatur & abundet, cum multa à multis eadem dicantur: & è conuerso ne quid omittatur, caueat. Authorum nomina vbiq; adscribat: non solum vt suum cuiq; reddatur, quod homines gratos decet, cum omnes iuuandi & bene merendi animo scripserint: sed etiam propter rerum certitudinem. plus enim aut minus cuiq; creditur, prout alius alio doctrina, aut experientia, aut quo vixit sæculo prior aut posterior fuerit. Et quod plurium testimonio confirmatur, id certè fidem magis meretur. Nominentur igitur authores, nec magna interim de stilo cura sit, quanquam is inæquabilis futurus est. Satis enim laboris circa cætera insumitur. Stili verò elegantia & æqualitas ad Epitomen magis pertinet, quæ quidem scribetur vt serie continua legatur, cùm Pandectæ commentariorum potiùs loco sint. Addat etiam vocabula & sententias (si sit opus, Græcæ & Hebraicæ linguarum, quæ vt antiquissimæ inter cæteras, ita doctissimæ sunt: & sacri prophaniq; libri his linguis conscripti quàm plurimi extant. Sententias verò, id est coniuncta aliquot verba quandocũq; in his linguis citauerit, mox Latinè exprimat, propter eos qui harum linguarum imperiti sunt. Ex cæteris autem linguis nihil adferet, sed quæ ex ijs placuerint Latinè reddet. Nuda tamen rerum de quibus agitur, præsertim si physicum argumentum fuerit, in diuersis linguis poni vocabula, laudarim. Quæ ad philologiam, Grammaticam & poëticam spectant, non omittat, sed separet. Quod si res aut sententia eadem ad locos diuersos quadrare videatur, sat fuerit in vno posuisse, & à cæteris ad illum remittere. Verba & sententias authorum, in quibus aliquid dubium, obscurum, falsum aut corruptum est, quoad eius potest, explanare, conciliare, arguere, & emendare conetur, vbi res postulabit. Sæpius enim hoc facto opus non erit, cum ipsi authores inter se hoc præstant, quod vel apertè fit, vel ex collatione deprehenditur. Est autem hoc optimum genus commentariorum, cum loca authorum collatione mutua dilucidantur. quod in Pandectis facillimè fit, cum eiusdem argumenti scriptorum sententiæ in vnum omnes locum conueniant. Ita fiet vt non solum in Epitomen eiusdem operis, sed prorsus in omnes quotquot ijsdem de rebus aliquid literis mandarint authores, vnum hoc volumen absolutissimi commentarij vice sit. Postremò non aliena tantum recitet, sed summa cura omniq; studio de suis etiam obseruationibus, quicquid desiderari potest, quicquid vtile aut iucundum cognitu adinuenerit, scriptis ac inuentis veterum addat. Sic absolutæ fuerint Pandectæ seu commentarij, quorum vsus erit præcipuè doctoribus & professoribus vni alicui scientiæ peculiariter addictis: ac digni erunt vt tanquam thesauri in Bibliothecis asseruentur. Et quanquam non scripti sunt vt continua lectione euoluerentur, præsertim ab illis quibus per occupationes, aut genus diuersum studiorum, aliámve ob causam, id facere aut non libet aut non licet: erunt tamen illis etiam vtiles, si eis tanquam Dictionarijs vti voluerint, ita vt vna tantum de re de qua inquirunt in ipsis legant, quam propter ordinem eundem perpetuò seruatum reperient facile. Ex his Commentarijs postea fiet Epitome, ita vt certa tantum & vera, aut maximè probabilia accuratè deligantur, & sicut dixi, rerum duntaxat cura habeatur, non et-

Optandum in omnibus ijs quæ literis prodita sunt, duos extare libros, Pandectas in quas ordine omnia omnium diligenter ac curiosè digesta essent & earũ Epitomẽ, &c.

Epitome.

ſiam verborum. Quicquid ad philologiam aut Grammaticam facit,poetica,prouerbia, ſimilia, fabulæ,ſuperſtitioſa,ſuperflua,dubia,falſa,obſcura,pugnantia, & quicquid eſt huiuſmodi omittantur. Authorum nomina non citentur. Stilus eſto purus,elegans,& æquabilis:elocutio breuis & arguta. Nihil niſi Latinum afferatur. Græca, Hebraica, & multò magis cæterarum linguarum vocabula omittantur. Ab hac Epitome Lector ad Pandectas tanquam commentarios ſe recipiet vbi voluerit. Hæc diſcentibus aptior erit,illæ docentibus. Talem quandam rationem ferè in Iuris ciuilis prudentia ſecutus eſt Iuſtinianus cum primum Pandectas,deinde Inſtitutiones veluti earum Epitomen conſcribi imperauit. Et Procopius Gazæus ſophiſta in pleroſq; veteris teſtamenti libros commentariorum ex patribus Pandectas primùm,deinde compendium ædidit, quod patrueles mei typographi Latinitate donatum proximè in lucem dabunt. Idem olim Vincentius Belluacenſis, vir non malè de bonis literis meritus, multis magniſq; de omni philoſophia, theologia & hiſtorijs voluminibus editis,præſtare conatus eſt. Et ego nuper amico meo Hieronymo Maſſario Italo medico excellenti author fui, vt optimos vetuſtiſſimoſq; rei medicæ authores in Pandectas redigeret,quod opus iam propemodum ab eo confectũ, & breui Baſileæ excudendum ſpero. Sic certè ſtudiorum laboribus conſulitur, ne eadem toties apud diuerſos ſint legenda, non acquieſcente interim animo, dum aliud apud alios fortè melius inuentum iri ſperatur. Magna hæc commoditas eſt, omnia ſemel tantum legi, & vno in loco, ne tempus inquirendo abeat. Sic etiam ſumptibus parcitur, quo minus multi codices ſint emendi. Poteram pluribus de huius conſilij in omnibus literis vtilitate diſſerere, niſi hæc ſatisfactura viris bonis & doctis arbitrarer. Illis ſi hoc probabitur, & ego eandem in hiſce libris rationẽ ſecutus ſum, quàm ad Pandectas quaſcunq; condendas laudaui, eadem opera prolixitatis noſtræ & tot ſcriptorum congeſtionis excuſationem admittent:præſertim cum agnoſcam rerum magnitudine copiaq; me ſuperatum,meo quoq; deſiderio non ſatisfeciſſe, & in multis tum doceri tum reprehendi me poſſe fatear, idq; vt fiat cupiam. Non enim tam gloriæ meæ,quàm pulcherrimi huius operis illuſtrandi auidus ſum. Cæterum Epitomen omnium cum primum fuerit commoditas, ſi non ipſe conſcribam, per eruditum ac diligentem aliquem virum fieri curabo. Interim hiſce tanquam Pandectis & Commentarijs ſuper animalium natura fruantur ſtudioſi,neq; duros ſe mihi & nimium ſeueros vel operis totius æſtimatores, vel in ſingulis ſi quæ occurrant erratis, ad veniam difficiles præbeant. In peregrinis quarundam linguarum vocabulis lapſus ſum fortè aliquando, ſiue in orthographia tantum, ſiue quòd falſa pro veris poſuerim, vt in Illyricis, Hiſpanicis, Italicis & alijs fortaſſe. quod ſicubi deprehendetur, culpa in illos reijcienda fuerit à quibus ſcripta vel dictata accepi. Iam ſi animalia quædam omiſſa ſunt, poterunt illa tamen ferè omnia ad genera aut ſpecies eorum quæ poſuimus,referri. Fateor equidem tum icones tum hiſtorias complures accedere potuiſſe, ſi nihil in fortuna mea & alijs quibuſdam cauſis impedimenti fuiſſet. Sed hæc ipſa quæ præſtiti tam multa ſunt, vt facile ſperem non negandam mihi veniam propter omiſſa. Quòd ſi quis indices tantum, qui nomina animalium continent ordine literarum, inſpicere,& in Latinis ac vernaculæ linguæ tantum vocabulis, quantum ex illis numerum ignoret, vel ſaltem Latinè nominare nequeat, experiri voluerit, quanto in labore ac difficultate ſim verſatus facile intelliget. Figurarum ſiue iconum inæqualitatẽ,& quòd ſæpe nulla proportione ſeruata minores factæ ſunt, quæ maiores eſſe debebant,vel contrà,in primi libri præfatione excuſaui. Culpa quidem mea non eſt: neq; hoc impediet lectorem aut ſpectatorem, cum magnitudinis differentia plerunq; à nobis adſcripta ſit. Auium quidem nomina naturaſq; ante nos & pauci & breuiter attigerunt,ex quibus Gyb. Longolius Germanus, & Gulielmus Turnerus Anglus viri doctiſſimi præcipuam merentur laudem. Miratus ſæpe ſum (inquit Longolius) Galeni tempeſtatem, cum viris etiam magnis auium formæ cognitioneſq; tam fuère ignotæ, vt is coactus ſit alaudas ita lectoribus ſuis,citatis huc & fabulis & poetarum teſtimonijs deſcribere, quemadmodum in ludo grammatico literatores ſolent. Idem animaduertit Ariſtotelem hac in parte minus quàm in alijs hiſtorijs fuiſſe diligentem. Sanqualis & immuſculi auium Plinij ſæculo nomina ſolum tenebant. Quidam (inquit) poſt Mutium augurem viſos non eſſe Romæ confirmauere. Ego (quod veriſimilius eſt) in deſidia rerum omnium non arbitror agnitos. Quod ſi olim cum libri multi de animalium natura adhuc extabant, qui iam interierunt, tam obſcura eorum natura fuit, venia certè nos ſumus digniores qui in tanta obſcuritate & tam paucis anguſtiſq; veterum deſcriptionibus adiuti ſcribimus,ſi quando offendimus,ſi multa ignoramus. Fruſtra deſideramus Trogi de animalibus libros, ex quibus decimum citat Chariſius: qui etiam Fabiani ſeu Fauiani philoſophi de animalibus & cauſſarum naturalium libros nominat. Ptolemæum aliquot libros reliquiſſe commentariorum de regia Alexandriæ & animalibus in ea nutritis, Athenæus refert. Apud eundem liber ſecundus Alexandri Myndij de animãtibus volucribus memoratur. Callimachi de auibus libri crebra eſt in Scholijs Ariſtophanis mentio. Ex veteribus hi omnes interierunt, & alij complures in primi libri ingreſſu nobis enumerati. Ex recentioribus Græcis inuenio Georgij Piſidæ quædam de diuerſis animalibus ſcripta in quibuſdam Italiæ bibliothecis latitare:quæ quidẽ non magni momẽti eſſe iudico. Mallem qui Bononiæ in cœnobio quodam occultatur Nemeſiani poetæ Latini de aucupio librum nobis tandem publicum fieri. Ego nullum ex ſcriptoribus nondum publicatis hactenus conſequutus ſum,præter Græcam paraphraſin in Oppiani Ixeutica, id eſt de aucupio libellos,

Excuſantur alia quadã.

Tractationis de animalibus præſertim auibus difficultas: & eius cauſa veterum huius argumenti aliquot librorum interitus.

Qui extent nondum publicati.

los, quos quidem Latinos feci, & passim huic de auibus volumini integros inserui: & recentiorum quorundam Demetrij Constantinopolitani & alterius innominati de accipitribus eorumq; cura libros similiter Græcè scriptos: item Æliani animaliū historiam Græcam, quæ tamen interprete Petro Gillio iamdudum Latinè legitur. Edoardus Wottonus Anglus nuper de animalium differētijs libros decem ædidit, in quibus etiamsi suarum obseruationum quod ad historiam nihil adferat, neq; noui aliquid doceat, laude tamen & lectione dignus est, quod pleraq; veterum de animalibus scripta ita digesserit, ac inter se conciliârit, vt ab vno ferè authore profecta videantur omnia, stylo satis æquabili & puro, scholijs etiam ac emendationibus vtilissimis adiectis: & quod priusquam ad explicandas singulorum naturas accederet, quæ communia & in genere dici poterant doctissimè exposuerit. Petri Bellonij Cenomani de auibus librum Lutetiæ hoc ipso tempore excudi audio, qui fortè iam absolutus est, ad nos quidem nondum peruenit. In illo non dubito raras aliquot auium & icones & descriptiones haberi. Nam ille partim in Gallia, partim in remotissimis orbis regionibus, quas peregrinationibus suis ei inuisere datum est, non pauca quibus nos caremus sibi comparare potuit. Idem in libro Gallico, quem Singulares obseruationes inscripsit, passim aliquot auium meminit, vnde nos & alia quædam & meropis effigiem mutuati sumus. *Pub licati quidam.*

CATALOGVS DOCTORVM VIRORVM, QVI AD ABSOLVENDAM AVIVM HISTORIAM LIBERALISSIMÈ NOS ADIUUERUNT.

Ægidius Tschudus Claronensis, vir illustris.
Guliel. Rondeletius, medicus, in Schola Monspeliensi professor regius, cuius nuper doctissimi absolutissimiq; de piscibus libri prodierunt.
Hieronymus Zanchius Italus, theologiæ & philosophiæ interpres in Schola Argentinensi.
Hieronymus Massarius Vicentinus medicus.
Melchior Guilandinus Borussus medicus.
Ioannes Caius Anglus medicus.
Ioannes Dryander, medicus & professor in Academia Marpurgensi.
Leodigarius Grimault Normannus.
Ludouicus Lauaterus Tigurinus, ecclesiæ minister.
Nicolaus Dalonuille diœcesis Charnotens.
Raphael Seilerus Augustanus C L. V. *Geryonis Seileri medici* F.
Thomas Erastus Heluetius medicus.
Vlysses Aldrouandus Bononiensis medicus.

¶ Et præter hos alij in primo & secundo libro à me nominati, tum ab initio librorum, tum etiam cum iconibus, descriptionibus vel historijs quas singuli communicarunt, ex diuersis Germaniæ, Galliæ, Angliæ & Italiæ regionibus ad me missis. Scio etiam in Hispanijs, in Dania & remotioribus ad Septentrionem Scandinauiæ locis, multos esse doctissimos viros ad quos fortassis nostri quoq; libri deportantur: quorum si quis liberalitate ac beneuolentia sua me prosequi, ac laboribus nostris fauere dignabitur: næ ille & mihi alacritatem & stimulum ad reliquos de aquatilibus, serpentibus & insectis libros citius absoluendos addiderit, & publicum in promouenda hac naturæ historia beneficium præstiterit. Rogo itaq; doctos omnes in remotissimis regionibus, qui in hos libros inciderint, primum vt æquos ac benignos censores se nobis exhibeant, deinde si quid ad eos emendandos, augendos, iconibus & descriptionibus nouis, aut quoquo modo illustrandos conferre possunt, id candidè, liberaliter matureq; vt faciant. Quod si quis non multa docere aut communicare possit, illum vtcunq; pauca, & vel vnum aut alterum quippiam duntaxat nobis præstitisse, gratissimum fuerit. Scribendi quidem mittendiq; occasio non deerit, per mercatores præcipuè, qui magna emporia frequentant, Antuerpiam, Venetias, Lugdunum, Francfordiam & alia, ad quæ etiam maiorum Germaniæ nostræ ciuitatū mercatores adire solent, per quos curari & transmitti ad me facile poterit quicquid acceperint. Ego quoq; eadem via ad viros doctos & liberales, quorum nomina & voluntatem cognouero, tum scribendo, tum si quid desiderarint mittendo, gratum me declarare potero.

ROBERTVS CAMBIERVS CIVIS AC BIBLIOpola Francofurtensis candido Lectori S.

CVM *in animo haberem, beneuole lector, Conradi Gesneri commentarios de historia animalium rursus prelo committere, quòd nulla iam ferè amplius exemplaria venalia extarent, curaui eos prius à quodam viro erudito relegi ac recognosci, vt si quid vel corrigendum, vel immutandum, vel transponendum, aut etiam ad operis ipsius illustrationem ac studiosorum vtilitatem addendum animaduerteret, id cum iudicio & bona fide exequeretur. Id autem ab ipso diligenter præstitum fuisse, non dubito quin omnes qui diligenter hanc editionem cum superioribus contulerint, agnituri sint. Atq; vt id melius à quouis animaduerti possit, quid in hac editione effectum sit, paucis explicabitur. Primùm, cum in manu haberemus quoddam exemplar, impressum quidem, sed multis in locis ab ipso D. Gesnero sua ipsius manu annotatum, emendatum & auctum, quòd ab eo tempore quo primùm illos commentarios in lucem ediderat, aliqua adhuc in diuersis authoribus obseruasset, quædam diligentius animaduertisset, de alijs etiam ab amicis viris doctis monitus fuisset: cùm etiam aliquas schedas & chartas ipsius ab hæredibus accepissemus, in quibus reperta sunt nonnulla notatu digna quæ in ipsis cõmentarijs non erant adscripta, ea omnia diligenter fuerunt expensa, ac inde multa multis in locis fuere vel correcta vel addita secundum ipsius authoris mentem & iudicium, quæ lectoribus non parum vtilitatis allatura speramus. Secundò, cum multa paralipomena in calce librorum adiecta essent, ea suo quæq; loco reposita sunt, ac in suum ordinem restituta. Tertiò, cùm in superiore editione aliquot auium icones omissæ essent, eas in hac exprimi curauimus, quantum à nobis recuperari potuerunt; ac præterea aliquot nouarum auium nouas tum icones tum descriptiones adiecimus, quas in ipsius Gesneri tum chartis tum libro de iconibus auium adiectas reperimus: ita vt multis modis auctiores iam hi commentarij prodeant. Postremò, etiamsi in prolegomenis in primum librum de historia animaliũ D. Conradus Gesnerus satis amplè moneat lectores, quem ordinem in his commentarijs teneat, quare per certos characteres vniuscuiusq; animalis historiam diuidat, & qua de re sub vnoquoq; charactere agat, tamen quia non est facile omnibus illum ordinem ita memoria tenere, vt inter legendum semper eum obseruare queat, ideo placuit annotationibus in margine totum hoc opus illustrare, vt quid quoq; in loco tractetur primo intuitu quiuis animaduertere queat, ac si quid in eo lector prompte reperire cupiat, quærendo non defatigetur, sed subitò quod cupit assequatur. Hac ratione igitur ornatum & illustratum iam hunc de Auibus librum damus, reliquos posthac etiam eadẽ ratione edituri, Deo volente. Quòd si operam in hoc libro recognoscendo & in recudendo collocatam, beneuole lector, tibi placere animaduerterimus, maiorem posthac in reliquis itidem edendis alacritatem ac studium adhibebimus. De hoc adhuc te monitum velim, quòd etiam si dedissemus operã, quantum in nobis erat, vt omnia paralipomena suo loco restituerentur, tamen aliqua remanserunt, ea tamen pauca: quia cùm hoc opus iam sub prelo esset, incidimus in quendam librum in quo reperimus aliquot auium nouas figuras vel descriptiones, quarum quæ suo loco reponi potuerunt, restitui curauimus. quæ autem non potuerunt, quòd iam operis impressio vlterius processisset, ad calcem libri adiecimus, ne te ijs fraudaremus: quod & te æqui boniq; consulturum confidimus. Quod superest, rogo omnes doctos ac studiosorum vtilitatis amantes viros, vt si quas alias aliarum auium vel icones vel descriptiones, aut quicquam aliud quod ad hoc opus ornandum, & studia aliorum promouenda conferre possit, habuerint, nobis benigne communicare dignentur; vt posthac si quando hunc eundem commentarium rursum excudi operæpretium fuerit, adijci queant. Et quoniam reliquos eiusdem Gesneri libros de Quadrupedibus tum viuiparis tum ouiparis breui etiam rursus excudendos tradere decreui, ac spero etiam, Deo iuuante, me reliquam historiam animalium de Serpentibus & insectis ex ipsius Gesneri schedis collectã & concinnatam cum tempore in lucem editurum, si qui ad eos libros emendandos augendos aut quoquo modo illustrandos quicquã conferre possint, id candide, liberaliter & mature vt faciant, oro. In quo rem non tantum mihi, sed & omnibus viris studiosis gratissimam, ac sibiipsis non inutilem fecerint: quandoquidem & nominis ipsorum honorifica mentio fiet, & ipsorum laborem liberalitatemq; grato animo agnoscere ac compensare paratus sum. Vale.*

TENOR PRIVILEGII.

RVDOLPHVS II. diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus; ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c. Notum facimus tenore præſentium vniuerſis: Quod cum nobis humiliter exponendum curauerit noſter & Imperii ſacri fidelis dilectus, Robertus Cambier, ciuis ac Bibliopola Francofordienſis, ſe magnis ſumptibus obtinuiſſe à Chriſtophoro Froſchouero, ciue & typographo Tigurino, librariam negociationem, in qua inter alia, reperta fuerint opera quondam CONRADI GESNERI, de Animalibus tractantia, ab eodem ante ſuum obitum aucta, quæ pro ſtudioſorum vſu & vtilitate publica, tam Latino quàm Germanico, ac alio forte, quo ſibi videbitur, idiomate, vnà cum libro quodam de Inſectis, nec nõ Dictionarium Latino-germanicum IOANNIS FRISII TIGVRINI, eiuſdemq; Epitomen, magno ſtudio & labore reuiſa atque caſtigata, prælo committere decreuerit, vereri autem ne æmuli aliqui, priuato quæſtui intenti, ipſum ſperato laborum ac impenſorum ſuorum fructu & emolumento priuaturi ſint: demiſſè ſupplicando, vt priuilegio noſtro Cæſareo ipſum ab huiuſmodi impoſturis munire atque inſtruere clementer dignaremur. Nos ſanè, indemnitati memorati Roberti Cambier hac in parte conſultum cupientes, non ignari quippe, quantum ex eius generis æditionibus ad ſtudioſam iuuentutem vtilitatis redundare ſoleat, humilibus eiuſdem precibus deeſſe noluimus. Ideoq; omnibus ac ſingulis Chalcographis, Bibliopolis, aliiſve, quamcunq; librariam negociationem exercentibus, auctoritate noſtra Cæſarea firmiter inhibemus, ne quis ſupra dicta opera, poſtquam ipſius Roberti Cambier ſtudio in lucem prodierint, per decennium à prima die æditionis numerãdum, intra ſacri Romani imperii, regnorumq; ac ditionum noſtrarum hæreditariarum fines, ſimili aut alio quopiam charactere vel forma, ſiue in toto, ſiue in parte, imitari, recudere alioue recudenda dare, vel alibi etiam recuſa adducere, vendere aut diſtrahere clàm vel palàm citra expreſſum eiuſdem, vel hæredũ ſuorum conſenſum, auſit. Si quis verò ſecus faciendo, priuilegium hoc noſtrum Imperiale tranſgredi aut violare conatus fuerit, eum non ſolum libris illis, vbicũque depræhenſis, (quos quidem dictus Bibliopola eiúsve hæredes ac mãdatarii vel propria auctoritate, vel magiſtratus loci illius ope, ſibi vendicare poterunt) priuãdum, ſed & pœna inſuper decem Marcharum auri puri, fiſco noſtro, fraudis vindici, & ſæpe fato Roberto Cambier, eiúsve hæredibus, ex æquo pendenda decernimus mulctãdum. Dummodo tamen huiuſmodi opera nihil ſcãdaloſum, aut orthodoxæ religioni Catholicæ, ſacriq; Romani Imperii conſtitutionibus aduerſum, ſiue in præfationibus, ſiue in textu, vel alias quomodolibet in ſe contineant, ipſeque Robertus Cambier quamprimum terna ad minus cuiuſlibet operis exemplaria propriis ſumptibus ad Cancellariam noſtram Imperialem tranſmittere teneatur. Quod ſi neglexerit, priuilegio hoc noſtro neutiquam vti poſſit, ſed eo ipſo priuatus & exutus cenſeatur. Quocirca vniuerſis ac ſingulis noſtris & ſacri Romani Imperii, regnorúmq; ac dominiorum noſtrorum hæreditariorum ſubditis ac fidelibus dilectis, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis aut præeminentiæ exiſtant, tam Eccleſiaſticis quam ſęcularibus ſtrictè mandamus, ne quenquam priuilegium & interdictum hoc noſtrum Cæſareum impune ſpernere, tranſgredi, aut violare patiantur, quin potius contumaces, ſi quos compererint, præſcripta mulcta plecti, aliíſve idoneis ac opportunis modis coerceri curent. Quatenus & ipſi eandem pœnam euitare voluerint. Harum teſtimonio literarum manu propria ſubſcriptarum ac ſigilli noſtri Cæſarei impreſſione munitarum. Datum in arce noſtra Regia Pragæ, die vigeſima menſis Martij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo octuageſimo quinto: Regnorum noſtrorum Romani decimo, Hungarici decimotertio, & Bohemici itidem decimo.

Rudolphus.

V. t S Vieheuſer. D.

Ad mandatum ſacræ Cæs.
Ma^tis proprium.

P. Obernburger.

DE PROVIDENTIA DEI CIRCA animalia, ex pſalmo C I I I I. ſecundum Hebræos.

DOMINVS fontes emittit in fluuios, qui inter medios montes defluunt: vt inde potet omne genus animalium quod in agris degit, & ſitim extinguãt onagri. Supra fluuios quæ in aëre volitant aues nidulantur, & inter arborum frondes cantillant. DOMINVS rigat montes è nubibus, & fructu operum eius ſatiantur quæcunque degunt in terris. Fœnum in vſum beſtiarum producit, & è terra cibum homini olera ac fruges. Vinum etiam prouenire facit, quod animos hominum exhilaret: & oleum, quo niteant corpora: & panem, qui vires hominum confirmet. Ab illo incrementum capiunt arbores, & quæ in Libano eminent cedri tam excelſæ, vt ipſe videri poſſit plantaſſe illas. In iis nidificant volucres, ciconiæ nidũ abies ſuſtentat. Montes altiſſimi capris feris incoluntur, in ſaxis latitãt cuniculi. Lunæ ſtata mutationum tempora definiuit, & Soli occaſum. Ab illo ſunt etiam tenebræ noctis, in quibus quæ per diem latuerãt ſylueſtres beſtiæ prorepunt. Leones tum rugiẽtes inhiant prædæ, vt beneficio Dei ſaturentur. Iterum exorto Sole in latibula & cubilia ſua ſe recipiunt: homo autem ad perficiendum opus quiſque ſuum progreditur vſque ad veſperam. Quot quantaque ſunt opera tua Domine? quæ tu omnia ſapienter feciſti. plena eſt terra variis poſſeſſionibus tuis. Immenſi maris littora quantum inter ſe diſtant? hoc natantium & reptilium innumeras continet tum maximas tum minimas animantes. Per mare tranſeunt naues, & cete ac belluæ marinæ, quas vt in eo luderent creauiſti. Hæc omnia te ſuſpiciunt, & vt tempeſtiuè à te alantur expectant, &c.

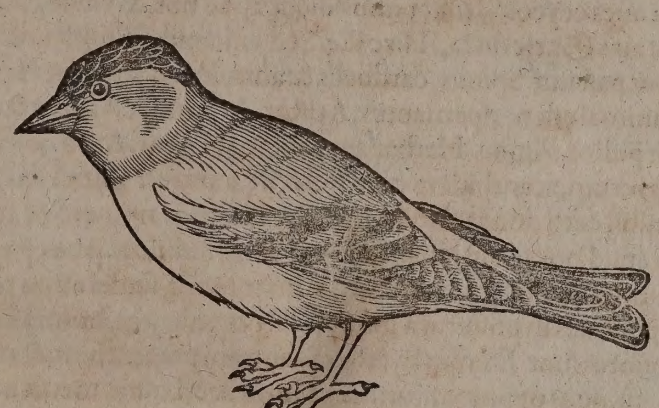
CONRA.

CONRADI GESNERI TIGVRINI HISTORIAE ANIMALIVM LIBER III, QVI EST DE AVIBVS.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA SIVE PARTICVLARIA SIVE GENERALIA AB A. LITERA INCIPIVNT.

DE ACANTHIDE AVICVLA, QVAM *Gaza Spinum & Ligurinum vocat.*

A.

De discrimine inter Acanthidẽ & carduelẽ.

ACANTHIDEM & carduelẽ pleriq; nostro ſeculo pro eadẽ aue accipiũt, quòd vtriq; à ſpinis ſiue carduis nomẽ ſit: diligentiores diſcernunt. Acanthylis auis eſt quę & acanthis dicitur: ſpinus & ligurinus à Theodoro, alia omnino ab argathyli. diſtat etiam à carduele, quæ *thraupis* vocatur Ariſtoteli, Hermolaus. Gaza quidem thraupin carcarduelẽ vertit. hæc, vt omnes norũt, voce & colore floridis cõmendatur. acãthides verò Ariſtoteli & vita & colore ignobiles ſunt, ſed valẽt vocis amœnitate. Hinc facilè conſtat vulgò hodie dictam carduelem, quum varijs floridisq; coloribus placeat, ab acanthide diuerſam eſſe. Eſt autem acanthis, cuius figurã dedimus, colore viridi, ſed obſcuro non ſplendido: (viridem ſanè colorem in chlorione etiã aue Ariſtoteles damnat: Vireo, inquit, totus viridis eſt. & mox, nec grati eſt coloris.) vertex nigri coloris eſt, & ſimilter alarum pennæ, viridi tamen eas diſtinguente. quamobrem aliqui (vt Gybertus Longolius) chlorin putauerunt: quam ego potius aliam auiculam totam χλωρὰν, hoc eſt viridem exiſtimo, vnde & nomen ei apud Germanos. Grapaldus grãmaticus nõ indoctus, rectè acanthida aliam à carduele credit: carduelem verò paſſerem ſolitarium eſſe non rectè.

Quæ propriè ſit acanthis.

¶ Noſtra igitur, Gazę & Hermolai acanthis, Siculis *legora* dicitur: Italis *lugaro* & *lugarino*, vel *legorin* & *luganello*: vnde etiam Gaza ligurinum tranſtulit. Vocis origo forſan Græca fuerit, διὰ τὸ λιγυρὸν τῆς φωνῆς à vocis argutie. Niphus Italus *leucarũ* vulgò dici ſcribit. Gallis, vt audio, appellatur *ſcenicle*, alibi *ſerin* vel *cerifin*, alibi *cinit*. Germanis Zinsle/ vel Zeiſel/ vel Zyſele/ vel Zyſchen. (Germanorũ Zyſchen nõ puto eſſe Achãtida, quòd auis ſit peregrina, & nuſquã in his Europæ partibus appareat, niſi in hyeme, & nõ ita inter ſpinas inueniatur, vt Linaria & Dyſtelfinca inueniuntur. Ex literis cuiuſdam docti viri ad Geſnerum.) Louanienſibus Sǎluogel/ Friſijs Siſgen. Polonis *czizek*. Illyrijs *cziſz*. Turcis *vt lugán*

Nomina diuerſa variarũ linguarũ.

¶ Albertus ex Auicennæ nimirum interprete vbi acanthis apud Ariſtotelem legitur, corruptiſſimas

Acanthidis duo ſunt genera. voces habet, vt *fatalyz, afflauados, amaſtorochoz*. Acanthidis ſeu ligurini duo ſunt genera, minus quod non valde diſſimile cardueli colorem ex albo nigroq; mixtum habet, nos etiam Diſtelfincken vocamus. Maius fringillam duplo excedit, cætera ferè ſimile, Kirchfincken (potius Kirßfincken & Kernbeiſſer. colore vtrunq; ignobile, amœnitate vocis cõmendatur, Eberus & Peucerus. Ligurinus communia quædam habet cum cardueli auicula per excellentiam dicta, quod & colorũ elegantia & vocis amœnitate cæteris in hoc genere præferatur. itẽ cum fringilla & miliaria ſiue linota: quas omnes, ceu vnius generis carduelių ſpecies quatuor diuerſas Albertus enumerat. Turnerus acanthidẽ facit auiculã cui à viriditate nomen apud nos, ein Grünfinck vel Grünling/ de qua nos inter chlorides dicemus. noſtram verò acanthidem, chlôrin putat propter colorem viridem, etſi Gaza luteolã tranſtulit. Luteola (inquit Turnerus acãthida noſtram intelligens) Anglis vocatur *aſiskin* Germanis ein Zeyſich/ quibuſdã ein Engelchen: lutea (chloreo) multò minor eſt & colore ad viriditatẽ magis tendẽte, pectore luteo, & roſtro longiuſculo, tenui & acuto, auriuittis ſimili, duas habet maculas nigras: alterã in fronte, alterã ſub mento, cantillat non inſuauiter. Rara apud Anglos hæc eſt, nec vſpiam ferè alibi quàm in caueis cernitur. Semel tamẽ in Cãtabrigianis agris vidiſſe recordor. Huius generis ſunt quas Anglia aues CANARIAS vocat, Hæc ille. Syluaticus acalanthida (voces apud ipſum corruptæ ſunt, *acardelentes* & *acalantia*) carduelem exponit.

B.

Spini magnitudine eſt culicilega auicula, Ariſtot. De colore eius pręcedenti capite dictum eſt. Acanthis auis minima eſt, Plinius. Fœmella cinerea eſt & varia, imo ventre pallida, Eberus & Peucerus.

C.

Vbi reperiantur. Capiuntur ligurini in Heluetia non paſſim, ſed in montibus pręcipuè, iiſq; nemoroſis, in quibus etiam per æſtatem nidificare ac degere ſolent. *Volatus.* Carduelium genera omnia gregatim volant, Albertus. *Cantus.* Idem in carduelium genere præcipuè muſicam eſſe ſcribit illam, quæ hoc nomen per excellentiã ſibi vulgò vendicauit: ab ea ziſelam, id eſt ligurinum. Ligurini & vita & colore ignobiles ſunt, ſed valent vocis amœnitate, Ariſtot. Spinus ſplendidè canorus eſt, Ælian. Littoraq; alcyonem reſonant, & acanthida dumi, Vergilius. Α῎ειδον κόρυδοι κἀ ἀκανθίδες, Theocritus. ¶ In ſpinis viuit, Plinius: inde nomẽ, Ælianus. *Victus.* In ſpinis habitare acanthidem Ariſtoteles & Alexander ſcribunt, Cælius. Acanthophaga neq; vermem neq; vllum animal attingunt, Ariſtot. Hæc ſunt apud nos (inquit Albertus) genera vinconũ, ſicut aues ceycos (Zeißle potius) dictæ apud nos, & vinco cardui (id eſt carduelis, & vinco rubẽs pectore, & auis Gurſe dicta,) Hæc ille. Sed vinconem ſimpliciter appellamus fringillam quæ quidem vermibus paſcitur. Spinus, carduelis & auriuittis dormiunt & paſcuntur eodẽ in loco. vermẽ aut quoduis animal edere aſpernantur, Ariſtot. *Fœcunditas.* Acanthis eſt auis minima, ſed fœcunda. nam duodenos ſimul parit pullos, Plinius. Herbarum pabulo reficitur: & ob hoc odio habet equos, &c. Author libri de naturis rerum, acanthidem cum floro (ſic transfert Gaza ἄνθον Gręcè dictum) confundens. Aucupes noſtri nihil certi de acanthidis noſtræ pullorum numero & nido referre potuerunt, quòd hæc auicula non apud nos, ſed in altis montium ſyluis nidificet. Aues paruæ, vt philomena, alauda & ſciſcendula, (ligurinum intelligere videtur,) & huiuſmodi, ſemel anno pariunt quatuor aut quinq; oua, Albertus. *Prouidẽtia.* ¶ Spini aues in poſterum longiſſimè prouidentes, hominibus ad rerum futurarum coniecturam ſapientiores ſunt. Etenim hyemem futuram præſentiunt, & niuem prænoſcunt, & multa cautione obſeruant, ne iis opprimantur: itaq; earum acerbitates metuentes, tanquã ad perfugia, ſic ad loca nemoribus frequentia confugiunt, Ælianus.

D.

Antipathia inter acanthidem & ægithum. Spinus, florus & ægithus (quem ſalum voco) odium inter ſe exercent. & nimirum ſanguinem ægithi & flori miſceri non poſſe dicitur, Ariſtot. Spini & ſali ſanguinem (ægithali in codicibus græcis Æliani) ſi quis in eodem vaſe permiſceat, coire & commiſceri negat. deinde, Hunc acãthum ſacrum eſſe aiunt geniis, qui præſunt hominibus itinera ingredientibus, Ælianus. Plinius etiam lib. 10. Acanthis (inquit) in tantum odit auem ægithum, vt non coire credant ſanguinem eorum. *Inimicitiæ inter Spinum & aſinũ & alaudam.* Spinus & aſinus inimici inter ſe ſunt. victus enim ſpino à vepribus, quas aſinus tenellas adhuc paſcit, Ariſtot. & Plinius. Corydalis, id eſt alauda odit acanthylidem, Ælianus, & Philes.

E.

Γρύτη ſunt vaſcula parua teſtacea, vt aurificum αἱ μικραὶ χῶναι, & potiſtrides, id eſt potoria vaſcula omnium auium acanthidũ, Tzetzes: in caueis ſcilicet incluſarum. Genera carduelium omnia cornu ſuſpenſum, roſtro trahunt vt bibant, ſed à potu temere delabi ſinunt, Albertus. Eadem omnia quomodo capiantur in Carduele ſcribam ex Alberto.

H.

ὁμώνυμα. Ἀκανθυλλίς. Ἀκαλανθίς. a. Acanthis auis eadẽ quæ acanthyllis, (malim ἀκανθυλὶς per λ ſimplex:) & apud Lacones ἀκαλανθὶρ, Heſychius & Varinus. Ἀκανθυλλὶς, genus paſſeris, Iidem. Ἀκανθιλὶς, apud Theocriti Scholiaſten legitur, p iôta in penultima, ego per υ malim. Acalãthis, ἀκαλανθὶς, auis nomẽ eſt, Varinus: Videtur au-

tur autem hæc vox per metathesin facta pro acanthylis. Resonant & acanthida dumi, Vergilius libro 3. Georg. sunt qui legant, —*resonant acalanthida dumi.* Aristophanes in Auibus Dianæ acalanthidis nomen fingit in auium honorem. nam acalanthis nomen est auis vt interpres admonet: item canis, παρὰ τὸ ἀκαλλὴν, id est ab adulando. fortassis quòd familiaribus aduletur, peregrinos allatret. Rursus idem poëta in Pace, obscurum quoddam & fictum oraculum referens, Χ'ηκώδων (obstrepera, clamosa) ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει. vbi Scholiastes, de solo cane memoratur in prouerbio, quòd festinãs cæcos pariat. itaq; acalanthis videtur hîc canis alicuius insignis nomen esse. quanquam & aues βασιλικοὶ (id est regiæ) vulgò dictæ acalanthides nominentur. Acanthis auis est, quam alij lusciniam, alij carduelem esse volũt, Grammaticus quidam. Α'κανθὶς ἢ ἀκανθυλλὶς, στρουθίον ἐν ταῖς ἀκάνθαις καθήμενον, Varinus. Locus est apud Aristotelem historiæ anim. 9.13. de acanthyli, vbi Plinius 10.33. & Gaza melius argathylim legerunt. Est autem argathylis auis diuersa, quæ lino intexit nidum, in ripariarum genere.

¶ Est & apud Græcos spînus vel spinnus dicta auis, & Pollux σπινίδια auiculas nominat. Ο'π συνεί-ρων τοὺς σπίνους πωλεῖ καθ' ἑπτὰ τοῦ ὀβολοῦ, Hoc est fascem è septenis spinnis connexam obolo vendit. Aristophanes: vbi interpres nihil aliud quàm spinnum genus auis interpretatur, & ex eo Varinus. Idem Aristophanes in Pace τῷ σπίνῳ penultima breui dixit, Scholiastes εἶδος στρουθοῦ facit. Σπῖνοι ab Oppiano in Ixeuticis numerantur inter aues quæ visco fallantur. Idem paulò pòst spinos & turtures sub arboribus capi scribit, aue sui generis demonstrata. Τίλλειν τε φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ σπίνοις. Eubulus apud Athenæum. est autem senarius iambicus, penultima in spino correpta. Idem, citante rursus Athenæo inter alias auiculas σπίνια & ἀκανθυλλίδας nominat. Hic spinus Græcorum an idem sit acanthidi, quam voce Latina Gaza spinum vertit, non facilè dixerim, sed diuersus videtur, & per onomatopœiam sic dictus. Σπίνα ὁ σπῖνος, Hesych. Gelenius spinum Illyricè vocat *pienicze*, Germanicè Graßmugg. sed hæc curruca est vt ego iudico, & docti fere consentiunt. Σπῖνος per onomatopœiam dicitur, (vt & verbum σπίζειν apud Aratum,) Varinus in Α'σπίδας. Sed Aratus primam corripit, & acuit, καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. id est, Et spinus in aurora sibilans, inter signa imminentis tempestatis. Videtur autem prima semper acui debere, non circumflecti, tanquam breuis. nam Aristophanes cùm producere vellet, *π* literam duplicauit. Auienus ex Arato pro spino fringillam reddidit, hoc versu: Si matutino fringilla resultat ab ore. Σπινθία, εἶδος ὀρνιθαρίων, σπῖνοι. Cæterum σπῖνος penanflexum, nomen est lapidis Aristoteli in Mirabilibus. Auis spinæ, id est auis tragumlitides, obscurus quidam, Syluaticus si bene memini. *vide* plura infra in fringilla. Bellonius acanthidem Græcorum veterum, Gallis vulgò *Serin* dictã, Græcis hodie *spinidia* vocari docet. Eustathius spinum auẽ dictam ait παρὰ τὸ σπίζω τὸ ὀξὺ λέγω. Malim ego per onomatopœiam vtrunque & verbum & auis nomen factum. *vide* Ælianum 4.60. — De Spino.

¶ Acanthis picta, apud Textorem in epithetis. Sed apparet hoc epitheton acanthidi adscriptum à recentiore aliquo qui eandem carduelem putauit, vt etiam ipse Textor.

¶ Acanthidem superat cornix, ab Erasmo inter prouerbia memoratur. Astyle credibile est, si vincat acanthida cornix, Vocalem superet si turpis aëdona bubo, Calphurnius.

¶ Auicula quædam rubente capitis vertice insignis ex parorum siue ægithalorum genere, vulgò Thannmeisle / id est parulus abietum, (volitat enim in syluis circa abietes) appellatus, à nonnullis etiam Waldzinsle / id est acanthis syluatica nominatur. figuram eius inter paros requires.

Pontani solertiam mirari licet, qui in libro de aspiratione lenam Acanthida Propertio de loquacitate nuncupatam & aurium offensaculis, prodere sibi permisit. nisi quòd apud Theocriti interpretem obseruatum est, dici acanthida auem colore variam, voce λιγυρὰν, id est stridulam (argutam potius, quod laudatur, stridulum non item) quam ex varietatis ratione pœcilida item nuncupent, Cælius. nos de pœcilide in pica dicemus. ista quidem Theocriti Scholiastæ pœcilis, omnino carduelis vulgo etiamnum dicta videtur, non ligurinus. sed nimirum veteres etiam, in diuersis regionibus præsertim & temporibus, hæc nomina confuderunt. Quòd si acalanthis auis eadem quæ acanthis est, acalanthis autem κώδων, id est tinnula, obstrepera, loquax ab Aristophane cognominatur, vt supra citaui, non ineptè dixerit Pontanus. — *De Lena Acanthide dicta Propertio.*

DE ACCIPITRE, IN CVIVS HISTORIA MVLTA *insunt communia omnibus auibus vncorum vnguium quæ ad prædam auium nutriuntur & instituuntur, accipitrum, falconum, aut aquilarum generis.*

A.

ACCIPITER auis rapax ab accipiendo nomen tulit, vel quòd in auspicijs olim accepta grataq; esset. Est autem nomen commune, & multa auium prædæ inhiantium genera complectitur, vt falcones, nisos, buteones, &c. Astures etiam de natura accipitrum sunt; Crescentiensis. Et alibi, Accipitres quidam sunt parui, qui communi nomine vocantur accipitres: & quidam magni, qui vocantur — *Accipiter vnde dictus sit.*

Astures etiam dicũtur accipitres. astures. sunt autem ita congeneres vt magnus & paruus canis. Accipiter dicitur etiam astur ab astu naturali quem habet, quia semper ferè latet, & iuxta terram, contra morem falconum, Albertus. Astures, id est accipitres Theodotion ad Ptolemæum regem Ægypti scribens, in falconum generibus collocauit, accipitres & omnes aues rapaces, quarum vsus est in aucupio, falcones vocans, Idem. Astures vulgo notæ aues sunt, sic nuncupatæ Firmico Matheseos quinto, qui & falcones non reticet, Cęlius. Accipiter asterias est Aristoteli, quem nos asturem corruptè dicimus, Niphus. *Vide* infra in Capite de accipitribus diuersis. *Accipitrũ duo genera præcipua.* Accipitres ambo carniuori sunt, id est palumbarius & fringillarius, qui multum inter se magnitudine differunt, Aristot. de hist. anim. 8.3. vnde apparet duo hæc genera præ cæteris, accipitris nomine simpliciter ferè nominari. Albertus in huius loci interpretatione palũbarium asturẽ facit: fringillarium verò, id est minorem accipitrem, nisum aut speruerium vulgò dictum. Michael Ephesius accipitrem palumbarium, falconem gentilem interpretatur, Niphus. Astorgios Pausanias ponit, quos Itali astures dicunt, Volaterranus. Ego in Pausaniæ libris hactenus hoc non legi. Torgos quidem vultures dici inuenio apud Hesychium, à Torgio Siciliæ monte, in quo nidificent. Astures ex genere infimo aquilarum vel miluorũ esse Paulus Iouius scribit. sed cum accipitrum generis eos esse inter omnes harum rerum peritos conueniat, cum aquilis aut miluis eos confundi absurdũ est. *De Tertiolo cur sic dictus sit.* Tertiolus (aliqui etiam *tricellum* & *trizolum* scribũt) vocatur mas in accipitrum & falconum genere. quia simul tres in nido nascuntur, duæ feminæ, & tertius mas: qui fœmina minor est minusq; audax & fortis. fœminæ quidem simpliciter accipitres aut falcones dicuntur, Crescentiensis. Tertiolum absolutè positum pro accipitre mare accipi obseruauimus: alioqui pro aliarum etiam rapacium mare vsurpatur, quæ ternos scilicet pariunt. nam tinnunculus (inquit Aristot.) fœcundissimus in hoc genere non parit supra quatuor. *Falcones.* Aquila, Theodotion, & Symmachus omnia accipitrum genera falcones vocant: & ea quatuor generibus dirimunt, asturem primæ quantitatis ponentes in genere primo: & asturem minorem quem tercellinum vocamus in genere secundo: & nisum in genere tertio, muscetum in quarto: Quibus nullo modo consentiendum. Nam tercellinus (qui sic vocatur, quoniam pulli tres in vno nido nascuntur, duæ fœminæ & tertius mas, Tardiuus) inuenitur in nido accipitris, & muscetus in nido nisi. Sexu enim duntaxat differunt, cum tercellinus mas sit, accipiter fœmina: & similiter nisus fœmina, muscetus mas, Alber. Crescentiensis accipitres mares, qui fœminis minores & inutiliores sunt, muschetos vocauit: nos Alberti sententiam & nomina magis probamus. Hoc admonendus est lector, quòd cum falconibus & accipitribus permulta sint communia, operæ pretium fore vt qui curiosius horum vel illorum historiam cogniturus est, vtranq; perlegat. sæpe enim authores communia quædam de vno tantum genere prodiderunt.

Nomina Hebraica. ¶ נץ, *nez*, Hebræis accipiter est. Rabbi Kimhi interpretatur auem quæ venetur, & ad dominũ suum redeat, vulgo dictam *sparuerium*: similiter R. Salomon Leuit. 11. Author Chaldaici dictionarij asturem exponit. Chaldaica interpretatio Leuit. 11. habet נבא, *naba*. Arabica באזי, *basi*, Andreas Bellunẽsis *albazi* interpretatur auẽ quę falco peregrinus vulgò dicatur. Persica מרן אן בז, *mar an bas*. Septuaginta

ginta ἱέραξ. Hieronymus accipiter. Deuteronomij etiam cap. 14. pro *nez* voce Hebraica LXX. verterunt κόραξ, id est coruus. Sed hæc vox omnino accipitrem significat, à qua forsitan etiam nisus Latina descenderit. videtur autem facta à verbo נצה, *nazah*, quod volare significat; quoniam hæc auis volatu plurimũ valeat. Iob 39. נוצה, *nozah*, vocabulum plumam significat, & nõ accipitrẽ vt quidam vertunt, Munsterus. Septuaginta relicta voce Hebraica νέσσα reddiderunt. פרס etiam, *peres*, Leuit. 11. & Deut. 14. accipiter exponitur vel haliæetos: à Iudæis vulgo בלאפון, Blafus. σπρνὸς quidem vel σπερχνὸς aquila est venationi dedita: item σπεργδὸς, aquila apud Macedones, Varinus. Plura de Hebraica voce *peres*, deq; Græcis σπερχνὸς & πτέρνης, leges infra in Capite de accipitribus diuersis. *Thachmas* Hebraica voce, auis quædam est immunda & rapax, de qua Leuit. 11. hanc quidam accipitris genus, quidam lusciniam interpretantur. Munsterus. ¶ *Albasach* est auis quæ dicitur accipiter, Bellunensis. nos supra *basi* Arabicam, *bas* Persicam vocem esse diximus. *Albazi* & *falcosachari* & *albasach*, auium rapacium nomina leguntur apud Auicennam 2. 614. vbi vetus interpres habet, accipiter & cristatela (si rectè legitur. tinnunculum quidem accipitrem Italorum aliqui tristunculum vocant) & *basich*. Vocem *albazi* Bellunensis falconem peregrinum interpretatur. *Sarsir* Hebraicam vocem Prouerb. 30. alij aliter exponunt, vt recitabimus in Aquila. quidam autẽ אשטורגל, *asturgal*. sturnum aliqui conijciunt intelligendum, ego asturem malim. Pro *schachaph* dictione Hebraica Leuit. 11. Septuaginta *hierax*, id est accipiter vertunt. nobis bubo potius videtur. *vide* in Bubone. Ægyptij accipitrem *thaustũ* nominant, Ælianus. Apud Libyes: βάρβαξ vocatur, Hesych. Gręcè ἱεράξ: & hodie vulgò γεράκι, quod nomẽ etiã falconi attribuunt. Accipitris nomen licet, vt dixi, veteribus plura genera contineat, apud recentiores tamen pro vno ferè vsurpatur, cuius hîc effigiem damus, in quo genere mas tercellinus vocatur. Alunnus tamen accipitrem Italicè simpliciter *terzolo* interpretatur, alij *sparauiero* vel *sparuiere*, quem vulgò nisum interpretantur. Accipiter Hispanis est *halcón*. Gallis, *austour*, mas *tiercelet*. Germanis, Habch vel Habich/vel Habicht: (mas verò qui minor est, das Häbchle) Flandris, Haffkin. Anglis *hawke* vel *hobie*. Illyrijs *gestrzab*. Polonis *zastrzamp*. Nuper quidam, qui animalium nomenclaturas scripserunt, accipitrem Germanis simpliciter dictum (Habicht) subbuteonem Aristotelis interpretati sunt, quibus ego non assentior.

B.

Accipitres fortiores maioresq; fiunt in regionibus aquilonem versus, Albertus. Et alibi, Omne animal abundat vbi copia fuerit cibi quo vtitur. quare cùm huius generis aues pascantur auibus, præsertim aquaticis, quæ & tardiores sunt ad volatum, & carnosiores ad escam: iccirco versus septentrionem accipitrum & falconum & aquilarum abundant genera, vt in Britannia, Suecia, Liuonia, & finitimis regionibus Sclauorum, Prutenorum & Ruthenorum. Et quia frigidæ sunt istæ regiones, & in terris frigidis nascũtur corpora magna, quæ copioso sanguine & spiritu abundant, vnde audacia & feritas proueniunt: ideo etiam aues rapaces in iam dictis regionibus magnæ sunt, magisque rapaces & feroces. In alijs verò locis secundum proportionem vigor, audacia & ferocitas in eis spectantur. Inueniuntur accipitres in alpibus quibusdam nidificare, qui cæteris præferuntur, vt qui nascuntur in alpibus de Brusia in Sclauonia. boni etiam reperiri dicuntur in alpibus circa Veronam & Tridentum, Crescentiensis. In Helueticis etiam alpibus multi, ijq; magni & fortes capiuntur, cum alijs plerisq; tum Galanda monte Rhætico, inde Mediolanum & in Italiam delati magno venduntur. Tappius præ cæteris laudat Germanicos, præsertim in Marchia Westphaliæ captos, vnde (inquit) in Brabantiam, Galliam, Hispaniam & Angliam deferuntur, ac maioris inter cæteros væneunt. Aduentitij accipitres etiam ex Creta importantur, Budæus. Astures & nisos circa Neapolin captos, multò maiores & præstantiores nostris (Helueticis) esse audio. Astures (inquit Crescentiensis) nascuntur in alpibus & nemoribus. Sunt autem super pulcritudine & bonitate asturum indicia eadem quæ de accipitribus traduntur. ¶ Accipitrum genera diuersa, quæ magnitudine, forma & venandi modo differunt, mox post communem accipitris historiam singillatim prosequemur.

Accipitrũ copia in septẽtrionalibus & frigidis regionib.

Astures (inquit Tardiuus) ex Armenia & Persia omnibus præferuntur: deinde è Græcia, tertio ex Africa. Armenijs oculi virides, sed præstant qui oculis & dorso nigricant. Persicus corpore grandi est, & bene vestito plumis, oculis claris, cauis: supercilijs pendentibus. Græcus capite grandi spectatur, & raris in collo plumis. Africano dorsum nigrum, & oculi similiter in iuuentute. nam ætatis progressu ruffescunt. Cęterum forma asturis laudatur huiusmodi: Astur boni ponderis esto, vt qui ex Armenia magna adfertur. In Syria aues quæ prędæ & aucupio seruiũt, ad pondus emuntur, eoq; maioris quò plus appenderint, colorem & alias earum conditiones parum curant. Albus astur obesior est, pulcher & facilis institutioni, sed inter cæteros infirmior. gruem enim capere non potest. sed quoniam in sublimi volat, & facilius fert frigiditatem in alto aëre, ad aues quæ altius volant capiendas probatur. Astur subniger, & cui plumæ à vertice frontem versus instar capillitij dependent, elegans est, sed parum fortis. Laudabilis forma asturis est, si caput sit modicum, facies longa & angusta sicut in vulture, & si similitudine aquilam referat: fauces & gula probantur amplæ: oculi magni, caui, cum paruo orbe nigro in eis: nares, aures, cauda & pedes ampli: rostrum longum & nigrum: collum longum, pectus crassum, caro dura, coxæ longæ carnosæ & distantes: ossa crurum & genuum breuia, vngues crassi & longi: plumæ coxarum caudam versus latæ: & similiter plu-

Accipitrũ seu asturũ formæ laudatæ descriptio.

mæ in cauda, quæ etiam subruffæ & molles præferuntur. Color sub cauda non alius quàm in pectore, probatur: & super singulis pennis in superiore parte caudæ aliqua diuisio. Color in extremis caudæ pennis niger esse debet circa caules seu lineas pennarum. Inter colores excellit ruffus qui vergit ad nigrum aut fuscum splendidum, &c. Signa in paruis asturibus laudantur hæc: oculi clari & ampli, item capacitas aurium & oris ampla, caput paruum, collum longum, digiti longi, pennæ breues & occultæ, pedes virides, vngues ampli & excarnes, concoctio facilis, excrementi meatus amplus, & excretio longius emissa. Si quæ nigredo in extremo rostro fuerit, bonum est signum.

Forma asturũ damnata. Damnantur tum in magnis tum paruis asturibus, caput magnum, collum breue, carnosum, molle, & plumis plenum: pennæ colli mixtæ & inuolutæ: coxæ breues & graciles, crura longa, digiti breues, color Bæticus nigricans, asperitas sub pedibus. Oculi rubentes instar sanguinis, nunquam quiescere, semper appetere pugnam, & de pertica in faciem astantis velle inuolare. improbantur & qui maciem ferre non possunt, & si obesentur, fugiunt. Timidus etiam, quòd vix possit institui, & manum aucupis fugiat. Item cui plumæ supra oculos dependent, & alba oculorum pars nimium alba est, color ruffus aut Bæticus clarus. His notis insignes plerunque mali sunt, & reuocati ad manum non redeunt. Si quando tamen huius formæ accipiter reperiatur bonus, illum planè optimum fore existimandum. Fit enim interdum, sed rarò, vt improbam quoque corporis speciem bonæ conditiones & virtutes sequantur. Placet accipiter, leuis, alacris, quique nõ facilè fatigetur, & aues magnas capiat. Hæc omnia Tardiuus. Accipitrum pulcritudo cognoscitur, si sunt magni, breues, paruo (& oblongo, Tappius) capite, pectore & spatulis crassis, tibijs amplis, pedibus magnis & expansis, pennarum colore nigro. Crescentiensis. Tappius præterea requirit in probo accipitre, collum paruum & longum, nares amplas, linguam & interiora oris nigra, alas paruas & breues, modicè inflexas ferè vt gallinæ, cum pennis latis & validis: cruribus magnis, latis (seu planis) & altis, quæ versus coxas angusto interuallo distent, magno versus pedes, modicè inflexis: cauda oblonga, ruffa aut nigra: maculis in pectore fuscis, pennis dorsi puniceis quarum extrema albicent: plumis femorum giluis seu subruffis absque maculis: cauda etiam maculis quæ fulmina (forte *pectines* potius Germanicum Strål / homonymon est) picta referant insigni cum alijs diuersæ figuræ, Hæc Tappius.

In accipitrum delectu quæ obseruanda sint. ¶ In accipitrum delectu primæ partes tribuuntur neanisco, id est iuueni, (inquit Demetrius Constantinopolitanus:) secundæ ophiocephalis dictis, quòd caput serpentium instar paruum & planum habeant. Rotundi & quadrati oblongis præponuntur. Nares sint amplæ, citrinus color in naso non admodum splendeat. talis enim accipitrem breuis futurum vitæ significat. Lingua optima quæ nigra fuerit, deinde quæ dimidiam partẽ alteram nigram, alteram albã habuerit: pessima ex toto alba. Est etiã is breuis vitæ, qui vulgò ἐλαιοφόρος dicitur, (à maculis in naso quas Græci elæas vocant,) Omnis laudatus accipiter pennas tredecim in cauda gerit, & in paruis digitis χώματα, οὓς καὶ φασὶ βαρυθήρους εἶναι μάλιστα. Et rursus, Laudabilis accipiter caput habet paruũ, & superius planũ, (ὡς ὀγγύλας καλούμενος ἀετὸς,) linguam nigram, elęas, id est maculas in naso nigras, pennas caudæ tredecim vel vndecim: in vnguibus veluti squamas (οἷα χαράγματα, ἤγουν εἰς τὰ χώματα λεπίδας) instar cyprini piscis: & intrinsecus clauos habet post id quod cornu (κόρνον) vocatur tanquam perdix mas. Καλὸν δὲ ἐστιν ἐὰν καὶ ἤγουν μακρὰν οὐκ ἐπιπολὺ λαγγίαν τὴν οὐρὰν ἔχῃ. Et mox accipiter laudatur οὐλοφάγος (forte ἐλαιοφόρος, quẽ tamen supra dixit breuis vitæ esse; sed rursus laudauit elæis, id est maculis in naso nigris insignem) id est qui grana tanquã milij nigra habet, vel qui circa vnguis radicem scissuram (χάραγμα) ceu lineam habet: vel infra alam pennam acutam versus latus aut humeros: καὶ ἐὰν τὰ βασιλισκάρια μακρὰ ἔχῃ ἴσα τῆς προστελλάτων: καὶ ἐὰν ἔχῃ ἤγουν πτερὸν σκέπτον λογχοφόρον τῆς οὐρᾶς αὐτοῦ τὸ μέσον, Hucusque Demetrius. De accipitrum siue falconum natura, viribus, animiq; præstantia ex pennarum colore iudicãda, in genere dicemus in Hierofalcho ex Belisario. ¶ Accipitres in Ægypto minores quàm in Gręcia fiunt, Aristot. Accipitres magnitudine aquilis non inferiores sunt, Gillius. Non in hoc tantum, sed omni auium rapacium genere mas minor est, fœmina maior & fortior. Ferocia accipitribus non nisi diuino ex calore inest, qui quanto est in masculo vehementior, tanto minus virium sufficit ad crementum: fœminis autem, quia remissior est, maius crescendi adiumentum præstat. Impedit enim minus id naturæ calor intemperatus, Calentius in epistolis. Aues prædatoriæ colore variant, pro ratione loci & arborum. nam quæ in frutice spinoso aut acere (opulo) habitant, ad ruffum aut nigrum colorem magis inclinant: quæ in fago, ad giluum seu pallidũ. In regionibus frigidis, & in rupibus accipitres maiores & fortiores fiunt, sed difficilius instituuntur quàm qui in loco calido nati educatique fuerint, Tappius. Quædam temporis ratione mutari videntur, vt accipiter, vpupa, & similes volucres, Theophrastus & author Geoponicorum 15. 1. Donatus mihi aliquando est accipiter totus albus, captus in montibus nostris, Augustinus Niphus Suessanus.

Generalis accipitrũ forma. Accipiter colorem oculorum mutat & rostrum, Physiologus. Accipiter totus est varius: sed primo anno fuluas & nigras habet maculas, deinceps autem maculis albis & nigris distinguitur, quæ albiores & nigriores fiunt cùm sæpius mutatus fuerit. Pedes eius crocei, vngues magni, sed non quanti aquilarum. Caput quàm aquilæ rotundius: rostrum curuum, & pro eius portione breuius quàm aquilæ, & longius quàm falconũ. In dorso paucas habet maculas albas, & plures nigras. Alas pro sua portione habet acutiores quàm aquilarũ genera, & minus acutas quàm genera falconum, Albertus. Accipiter auis est elegans, valido corpore, dorsi colore fusco vel subnigro, capitis fusco

fusco dilutiore, pectore & ventre varius, oculis splendidis, rostro adunco, aspectu alacri, pedibus crassis, & vnguibus longis, Stumpfius. Accipiter eiusdem ferè figuræ est cum niso, qui Speruerius vocatur, licet maior eo sit. Est etiam minor aquila truncali, sed maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albertus. In asture anterior pars capitis extensa paulatim angustior fit, & terminatur in rostrum, vt etiam in capite aquilæ, Idem. *Caput.* In asture anterior capitis pars paulatim extensa colligitur & terminatur in rostrum, sicut & aquilæ caput. falconis verò caput naturale non extenditur nec similiter se colligit, Albertus. Vncinatis vnguibus sunt quibus incuruum est rostrum, vt accipitres, aquilę, Ælianus. Ἱέραξ τὴν ἐπιρυγχίδα γεγάμφωκεν ὑπὸ τὴν γένυν, Innominatus apud Suidam. *Rostrum.* Rostra accipitrum nimis magna non probantur. accipitres enim parum leues arguunt, vt in Hierofalcho recitabimus ex Belisario. *Ventriculus.* Accipitri ventriculus est feruentior, Aristot. Iecori eius simul & intestino iungitur fel, Idem. Fel plerisq; toto intestino est, sicut accipitri, miluo, Plinius. *Fel.* Et alibi, Fel in quibusdam intestino tantum iungitur, vt columbis, accipitri. Accipitrum & aquilarum fel colore ærugineo est interdum, Galenus. *Lien.* Accipitris lien magnitudine deficit, Aristot. Et rursus, Accipitribus, vt magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, vt propemodum sensum effugiat. *Cauda.* Asturis & nisi cauda dependet, Albertus. Apud Demetrium Constantinopolitanum & alia quædam partium accipitris rariora nomina leguntur, superius à nobis memorata: & hæc, Ὀβελοὶ ὀνύχων, mucrones vnguium. *Pennæ.* Ἐλάται, vel, ἐλατῆρες τῶν πτερῶν ἢ τῆς οὐρᾶς: maiores pennas intelligo, quæ in alis & cauda sunt, (Schwingfedern): vt χαλύπηρας (aliàs χαλύπτηρας) minores. Verba eius de accipitre in caueam incluso subscribam: Καὶ ὅταν γένηται λιπαρὸς πάνυ, καὶ ἄρξηται ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ῥίπτειν τοὺς χαλύπηρας, καὶ τότε λοιπὸν μάδιζε ὅλα τὰ πτερὰ τῶν ἐλατῶν παρὲξ ὀλίγων χαλυπτήρων τῶν ἐγγὺς τῶν ἐλατῶν. Et alibi, Πρὸς θραυσίπτερον ἱέρακα: Ὕδατι γλυκεῖ καὶ θερμῷ συχνῷ τοὺς (τὰς potius in fœminino) ἐλάτας αὐτοῦ διάβρεχε. Et rursus, Ἐὰν ῥευματισθῇ ὁ ἱέραξ τοὺς ἀγκῶνας, ῥίπτει αὐτοῦ τὰς ἐλάτας. Item, Προσέχων ὥστε μὴ βλαβῆναι αὐτοῦ τοὺς ἐλατῆρας τῶν πτερύγων, ἢ τῆς οὐρᾶς. Hinc & προτέλλατα, vel potius πρωτέλατα vox composita videtur, & ex maioribus alarum pennis primas ac longissimas significare, quas & ocyptera nominari censeo. nam, vt Scholiastes Aristophanis scribit, pennarum aliæ πτίλα, vocantur, (minores scilicet molliores que, plumæ potius dicendæ:) aliæ πτερὰ, id est pennæ simpliciter. aliæ ὠκύπτερα, maximæ scilicet, in quibus ad pernicitatem volandi præcipua vis. Ἐπὶ τοῖς σοῖς ὠκυπτέροις γελῶ, Aristoph. in Auibus. Porrò ἀλειπταρέαν partem in orthopygio pustulæ instar eminentem interpretor, sic dictam fortassis quòd humorem album & pinguem contineat. Ἀλειπταρέα ἐστὶ τὸ ἐπάνω τῶν ὀπισθίων τὸ ἐξιστάμενον, ὅπερ τινὲς καλοῦσι κριθήν, Demetrius. Hoc est, Aliptarea pars est supra crura (sic interpretor τὰ ὀπίσθια in auibus) quæ eminet, hordeum nonnullis dicta. Hac parte inflãmata vel tumescente aues quædam morbo acuto pereunt, nostri morbum auium vocant. ¶ Asturis & nisi cauda dependet (ob longitudinem scilicet) quod in falconibus improbatur, Albert. Accipitrum caudæ tæniis quibusdam transuersis distinguuntur, & cruribus quàm buteones breuioribus sunt.

C.

Quibus vescãtur accipitres. Aues omnes quarum adunci sunt vngues, carnibus vescuntur, vt genera aquilarum, miluorum, accipitrum & falconum omnium, Albertus. Accipiter auidissimè & raptim cibum suum deuorat. Auium quas ceperit cor nunquam edit: idq; nonnulli in coturnice & turdo, alij in alijs obseruarunt, Arist. Auium non edunt corda, Plinius. *Corda nõ edunt.* Accipitres nũquam auium corda, veluti religione quadam constrictos, edere accepimus. Ælianus. Albertus contrarium scribit: Si quid (inquit) de præda appetunt, cor eruunt ac deuorant, quare auem captam ad latus perforant. aliquando cerebrum è capite extractum vorant, reliquo corpore reiecto. Idem coredulum auem facit quæ venatione viuat, & corda eorum quæ venatur edat, de reliquo corpore parum accipiat: quasi idem planè coredulus qui accipiter sit. *Vide* infra in *a*. Sed Albertum reprehendit Niphus, cor auium ab accipitre, quas rapuerit, gustari negans. Nullum genus accipitrum aut falconum ad reliquias prædæ suæ reuertitur dum syluestre est: nec vllum ex eis insidet cadaueri, sicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albertus. Accipiter nullas fruges exedit & conficit, sed & carnes vorat, & sanguinem exsorbet, ijsdemq; suos alit pullos, Ælianus. Accipiter syluestris adhuc prædatur aues domesticas, vt gallinas & anates, quas statim deuorat. Capit etiam cornices, & huiusmodi. Quum lepores capit, sinistrum pedem terræ infigit, & dextro prædam tenet: tum quàm primum potest oculos eius eruit, & interficit. Cicuratus autem etiam magnas aues inuadit, audaciam acquirens ab adiutore homine: nempe gruem, anserem, ardeam, & alias huiusmodi aues. Absq; negotio quidem rapit anatem maiorem, & mergum, & fulicam: easq; etiam in satis magna copia, Albertus. Plura de accipitrum cicuratorum cibo dicemus infra capite quinto. Vescuntur etiam muribus. Accipitres nobiles aquilonares maximè delectantur cancris, quos tamen non venantur: & ideo cicurati isti melius quibusuis alijs aues magnas capiunt, & cancrorum cibum à dominis præmij loco accipiunt, Albertus. Soli sui generis aues deuorant, *vide* in *D.* ¶ In hieroglyphicis legitur accipitres aquam non bibere, sed sanguinem, Cælius. Ὅσα τῶν πτερωτῶν τὴν ἐπιρυγχίδα γεγάμφωκεν ὑπὸ τὴν γένυν, οἷα ἐστὶν ἀετὸς, ἱέραξ καὶ κεγχρηΐς, ἄλλα τε τὰ μὴ πίνοντα, Suidas in Γαμψώνυχος, vnde locum in voce Ἐπιρυγχίδα corruptum restitues. *De potu accipitrũ.* At Gillius bibentes eos facit, his verbis: Accipiter si corpus (hominis defuncti) attigerit, ieiunus manet: neq; si vnus tantum aquam in sulcum deriuet, aquam gustat: quòd sanè existimet illi vnico homini incommodare, sua nimirum potione aquam ex illius vsu auferens: Sin

plures homines irrigant, videns affluentis aquæ copiam, velut ab eis inuitatus, libenter bibit. ¶ Accipitres ad libidinem sunt inflammatissimi, Ælianus. *Libido & coitus.* Accipitres etiam specie diuersi inter se coire putantur, Arist. Coëunt etiam cum aquilis & spurias aquilas gignũt, Idem. Quo tempore aues libidine accenduntur, quicquid rapacium auium est, vt falcones, sacri, & aliæ, cum asture congregantur. hinc fit vt pro diuersitate parentum audacia & fortitudine multum inter se differant, Tardiuus. *Cuculi similitudo cum accipitre.* Accipitrum minimo similis est cuculus magnitudine atq; volatu, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo cuculus apparet. Vnde putauerunt aliqui cuculum ex accipitre fieri immutata figura. Sed ita ferè euenit vt ne cæteri quidem accipitres item cernantur, cum primum vocem emisit cuculus, nisi perquam paucis diebus. Aliquando tamen vnà visi sunt & cuculus, & similis ei accipiter. Quinetiam ab accipitre interimi cuculus visus est, quod nulla auis suo in genere solet facere. Imitatur autem accipitrẽ non alio quàm colore, nisi quod hic maculis distinguitur ceu lineis: cuculus velut punctis, Aristot. Coccyx (inquit Plinius) ex accipitre videtur fieri, tempore anni figuram mutans, quoniam tunc non apparent reliqui, nisi perquam paucis diebus: ipseq; modico tempore ęstatis visus non cernitur postea. Est autem neq; aduncis vnguibus solus accipitrum, nec capite similis illis, neq; alio quàm colore, ac rictu (aliàs victu) columbi potius. Quin & absumitur ab accipitre, si quando vnà apparuêre, sola omnium auis à suo genere interempta. Accipitres (inquit Ælianus) ineunte vere delecti ex omnibus duo in Ægyptum ablegantur, ad speculandas insulas quasdam desertas quæ Libyæ adiacent. Ij autem vbi reuerterint, præeuntes eò, alios deducunt: quibus duobus cæteri peregrè illius profectionis festum agunt. Cùm ad eas insulas peruenerunt, quas illi duo speculati commodiores sibi indicarunt: hìc in multa quiete, & tranquillitate pariunt, & excludunt, passeresq; & columbas venantur. pullos cum magna redundantia alunt, deindeq; firmos ad volandum in Ægyptum abducunt, tanquam ad paternas sedes. *Partus & educatio.* Accipiter cùm ex sese tria oua peperit, vnum solum selectum alit, alia duo frangit, quod ipsum eo tempore facit, cùm vngues amisit, quòd tres pullos tum alere nequeat, Gillius. Tria aut quatuor oua parit, aut vt plurimum quinq;, Albert. Vicenis diebus incubat, Aristot. & Plinius. *Nidus.* ¶ Accipiter locis saxosis & arduis nidulatur, Aristot. Genus eorum quoddam nidos facere in petris excelsis præruptisq; assolet, Idem. Nostrates etiam obseruarunt eos nidulari in asperis & altis rupibus inter vepreta, quandoq; super arbore, acere præsertim, aut quercu, aut fago, & super abiete aliquando vel pinu. In Insula Africæ Cerne in Oceano accipitres totius Massyliæ humi fœtificant, nec alibi nascũtur illis assueti gentibus, Plinius. ¶ Θάσσονας ἰρήκων. Homerus Iliad. ν. *Volatus.* Accipiter velocissimè volat, nec nisi in primo sui motus impetu rapit, postea lentius volat: quòd si in principio frustretur, ab auis persecutione cessat, & in aliquam arborem insidet tanta nonnunquam indignatione vt ad dominum reuerti recuset, Crescentiensis. Et rursus, Quantum potest ad rapiendum prope terram volitat, ne ab auibus, quibus insidiatur, videri possit. Solus & absq; socio volat, quòd prædæ participem non admittat, Idem. Omnes accipitres volant iuxta terram, Albertus. ¶ Accipitres cæteri hyeme abeunt præter æsalona, Plinius. *Vox.* ¶ Sonus falconum vt plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens quàm asturum vel nisorum, Albertus. Accipiter pipat, Author Philomelæ. Ῥύζειν verbum per onomatopœiam factum de accipitrum voce in Polluce legimus. Accipitres, atq; ossifragæ, mergiq; marini, Longè alias alio iaciunt in tempore voces, Lucretius. *Visus.* ¶ Gallus Indicus perinde vt accipitres acri atq; acuto videndi sensu viget, Gillius. Accipiter oculos habet celeriter mobiles, εὐκινήτους, Aristot. in Physiog. ¶ Accipitres pennas mutant inter solennes D. Walpurgæ, & D. Iacobi dies, Tappius. Accipitres simul in continuo vitæ tempore exuunt: aliæ quædam aues successiuè hoc faciunt, sicut pica &c. Albertus. *Pẽnarum mutatio.* Cùm primum pennas mutârit accipiter, formosior euadit: & similiter omnes quæ ad aucupium adhibentur aues, ætatis progressu subinde pulchriores fiunt, Stumpfius. Diuus Gregorius author est, accipitrem vbi consenuit & pennis se grauatum sentit, ad Solis iubar conuerti, præsertim austro flante: tum corporis meatibus calore patefactis, alas tandiu vibrare, donec pennæ veteres defluant: sic nouas renasci, & senectam eius renouari, Tappius.

Quæ ad accipitrum valetudinem, & morbos eorumq; curationem spectant, ad caput quintum referre placuit.

D.

Rapacitas. Homines quorum oculi fuerint mobiles, præcipites (ὀξεῖς) & rapaces iudicantur, argumento accipitrum, Aristot. in Physiognomicis. Accipiter eiusdem ferè consuetudinis est & rapacitatis vt aquila, Alber. Auis est iracunda, quamobrem solitariè volat præterquam tempore coitus, Idem. Isidorus accipitrem auem regiã esse scribit, & animo planè regio præditã. Est enim animosus, & magis animo quàm *Fortitudo* vnguibus armatus, ita vt animi fortitudine in eo compensetur quod corporis magnitudini deest, quod ferè etiam in paruis hominibus contingit. Quamuis enim pectus ei angustum & modicæ carnis sit, in illo vno tamen vnguibus & rostro neglectis confidit. Est & hoc fortitudinis signum, quòd in sublimi & patente longè lateq; aëre prædam inuadere non dubitat, Tappius. Accipiter præ cunctis auibus fortis & intrepidus est, & omnes impugnat, etiam corpore maiores, Stumpfius. In hoc genere nobiliores, prædam non tam propter escam quàm auiditate gloriæ petunt, & ipsa crudelitate delectãtur, Albertus.

¶ Aucupes fide digni in superiori parte Germaniæ, quæ Sueuia superior nuncupatur, narrauerunt nobis

nobis se aliquando ingressos in penitissimũ sylvæ locum vt caperent astures, inuenisse asturem magnũ, ætate valde prouecta, & præ senio ferè canum, in cuiusdam arboris ramo. & cum paulatim accedentibus ipsis non fugeret, tandem cæcum esse propter senium deprehendisse. itaque latentes obseruare voluisse vnde nam viueret: vidisseq; paulò post accipitres duos iuniores, qui carnes ex præda allatas minutatim discerptas ei administrarint, Albert. Olores & accipitres soli aues sui generis deuorant, Eberus & Peucerus, seducti à Plinio. Plinius autem Aristotelis verba non intellexit: quibus Aristoteles probat cuculum non esse generis accipitrum, cùm ab accipitre deuoretur, id quod nulla auis facit. nulla enim sui generis aues vorat (cygnis exceptis.) Accipitres tum astures tum sparuerij (id est maiores & minores) pullos suos volantes cibant ferè mensis spatio, & postea recedunt ab eis. Et docent eas capere aues, quas viuas adferunt, & coram eis dimittunt, incitantq; pullos ad capiendum. Vbi autem perfectè iam volaces & ad capiendum idonei fuerint, relinquunt eos. Hæc quidem ita se habere non ex aucupibus tantùm accepi, sed etiam ipse expertus sum, Albert. Nisus, ac tertiolus locum deligunt, in quo aues captas quotidie deplumant, multaq; cura mundant, quandiu compares aues incubant, quibus & eas ministrant, Alexander quidam author obscurus. ¶ In insula Africæ Cerne in Oceano accipitres totius Massyliæ humi fœtificant, nec alibi nascuntur, illis assueti gentibus, Plinius. Et mox, In Thraciæ parte super Amphipolim homines atque accipitres societate quadam aucupantur, &c. vt in *E.* referam. Accipitrum genus est quod escæ illecebris capitur, iisdemq; mansuefactum, postea nunquam abscedit ab eo quem experitur in se benignum, Ælianus. Accipiter Ægyptius mitis est præter alios qui alibi sunt, Strabo lib. 17. Accipiter auem quam ei sors sub noctem offert, tota nocte sub pedibus tenet, tandem oriente Sole licèt famelicus eam dimittit: & quamuis eandem aliâs obuiam habuerit, non persequitur, Physiologus. *Vide* infrà in *H. d.* aliqui hoc de Niso scribunt, vt Albertus refert, qui an id verum sit expertum se negat. Hierofalchum aliqui scribunt venire è locis transmarinis inter greges anserum syluestrium, & ex iis vnũ noctu protrudere sub pedes suos vitãdi frigoris gratia, alterum interdiu vt vescatur dilaniare. ¶ Hieracium herbã accipitres scalpendo, succoq; oculos tingendo, obscuritatem cùm senserẽ discutiunt, Plinius.

Quædam ad mores & ingenium accipitrum pertinentia.

¶ Accipitres aiunt à cordibus tanquam sacro quodam initiatis se sustinere. nunquam enim auium corda, veluti religione quadam constrictos edere, Gillius: *Vide* suprà in *C.* Hominem mortuum si inhumatum perspexerint, iniecta gleba humare dicuntur: & si illos hoc ipsum Solon, sicut Athenienses non facere instituerit, Gillius ex Plutarcho de Iside. Homini insepulto desuper puluerem iniiciunt, Tzetzes 61. Accipitrem Ægyptij Soli acceptum putant, cuius totam naturam aiunt ex sanguine & spiritu constare: & hominis misericordia eum affici, & mortuum lugere, ac in oculos eius terram aggerere, in quibus scilicet Solis lumen habitasse existimet. Eundem (accipitrem) compluribus annis viuere arbitrantur, & post vitam vi quadam vaticinandi pollere, & à corpore solutum summa ratiocinandi & præsagiendi scientia præditum esse. τελεῦντε ἀγάλματα καὶ ναοὺς κινεῖν, Porphyrius libro quarto de abstinendo ab animatis. Accipiter si corpus (hominis defuncti) attigerit, ieiunus manet. neque si vnus tantum aquam in sulcum deriuet, aquam gustat: sed tantum si plures, vt in *C.* recitaui ex Gillio.

Accipitris hostis aquila.

¶ Accipiter bellum gerit cum aquila, Textor. Aquila capit accipitrem & quamuis aliam auem rapacem, quum eas viderit gestare lora pedum, cibi (prædæ) aliquid esse putans: quare eas capere conatur, vt coniicimus. nam in deserto (vbi hæ aues feræ sunt & sine loris) nõ inuadit eas, Albert. Noctuæ à cæteris auibus infestatæ auxiliatur accipiter collegio quodã naturæ, bellumq; partitur, Plinius. ¶ Accipiter congrediens cum aue quæ dicitur *kokye*, vincitur: ipsa tamen pugnam non incipit, Obscurus quidam ex Aristotele. Accipiter ab omnibus quibus insidiatur instinctu naturæ cognoscitur, & cùm eum vident aut sentiunt (aues,) garriunt, fugiunt, & se quantũ possunt occultant, Crescentiensis. Anseres & canes & magnas struthiones nihili faciunt, contrà accipitrem vel multò minimum formidant, Ælianus. Lepus vocem accipitris exhorret latitans, Volaterranus. Columbis inest quidam & gloriæ intellectus, nosse credas suos colores, varietatemq; dispositam. quinetiam ex volatu creduntur plaudere in cœlo, varieq; sulcare. Qua in ostentatione vt vinctæ præbentur accipitri, implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum humeris eliditur, alioquin soluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit. Ob id cum iis habenda est auis quæ tinnunculus vocatur, defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum vt visum vocemq; eius fugiant, Plinius. Columbæ fœtæ emissæ, propter pullos quos habent, vtiq; redeunt, nisi à coruo occisæ, aut ab accipitre interceptę: quos columbarij interficere solent, duabus virgis viscatis, &c. vt in *E.* referemus, Varro. De columbario aut potius palumbario accipitre, infrà in peculiari capite agetur. Accipitres alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores volitantem: alij sedentem sublimi: aliqui volantem in aperto. Itaq; & columbæ nouêre ex iis pericula, visoq; confidunt, vel subuolant, cõtra naturam eius auxiliantes sibi, Plinius & Ælianus. Plura vide infrà in capite de accipitribus diuersis. Distinctio generum ex auiditate: alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores volitantem: alij sedentem sublimi: aliqui volantem in aperto, Plinius. Venandi differentia in accipitre notatur. neque enim simili modo æstate vt hyeme rapit, Aristot. Albus color in columbis à quibusdam

Quib. infestus sit accipiter.

non nimium laudatur, nec tamen vitari debet in ijs quæ clauſæ cõtinentur. nam in vagis maximè eſt improbandus, quòd eum facillimè ſpeculatur accipiter, Columella. Et alibi, Albæ gallinæ propter inſigne candoris ab accipitribus & aquilis ſæpius abripiuntur. Si accipitris vocem audierint incubantes gallinæ, oua vitiantur, Plinius. Veſtibulum in quo aues aluntur, retibus munitum ſit, ne aquila vel accipiter inuolet, Columella. Omne ornithoboſcíon apricum eligi debet, intento ſupra rete, quod prohibet gallinas extra ſepta volare, & in eas inuolare extrinſecus accipitrem aut quid aliud, Varro. Primam coturnicum (quum vere ad nos redeunt) terræ appropinquantem accipiter rapit, Plinius. Alauda in ſegetibus artificio magno, quo pueros & accipitres fallat, nidum conſtituit, Gybertus Longolius. Neſſotrophium (id eſt locus vbi anates aluntur) contegitur clatris ſuperpoſitis vel grandi macula retibus, ne aquilis aut accipitribus inuolãdi poteſtas ſit, Columella. Accipitres crocodilorum hoſtes ſunt, Ælianus, vt pluribus referam in *h*. Accipitres ſerpentibus & venenatis beſtijs inimiciſſimi ſunt. nec enim ipſos ſerpens, nec ſcorpius, vllâve alia mala beſtia latere poteſt, Ælianus. Buteo genus auis, qui ex eo ſe alit quod accipitri eripuerit, Feſtus. ¶ Chamæleonti vis maxima contra accipitrum genus. detrahere enim ſupràvolantem ad ſe traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus, Plinius. Vite nigra ſi quis villã tinxerit, fugere accipitres aiunt, tutasq́; fieri villaticas alites, Idem. Accipiter odit radicem ſylueſtris aſparagi, Textor. Accipitrem panis necat ſecundum Auguſtinum, Phyſiologus. Os tibiæ accipitrum ſi ad aurum admoueatur, ſic ipſum illecebra quadam mirabili ad ſe allicit, quemadmodum Heracleotem lapidem ſua vi prædicant quaſi pręſtigijs & captionibus ferrum ad ſe attrahere, Ælianus.

Accipitri inimica ſunt Chamæleon. Vitis nigra. Radix ſylueſtris aſparagi, Panis.

E.

Authores qui de accipitribus ſcripſerunt.

Aquilæ, Symmachi & Theodotionis epiſtolæ extant apud Ptolemæum Philometorem regem Ægypti, in quibus de moribus & remedijs auium rapacium in genere tractatur, Albertus. De ſtruzeria, ſic vocant aucupium per accipitres, multi & magni libri extant, Tortellius in Orthographia vbi de Horologio. Nos nuper Demetrij cuiuſdam Conſtantinopolitani librum Græcum, quem ille ad Imperatorem Conſtantinop. ſcripſit, de accipitrum educatione & cura, doctiſſimi Auguſtæ Vindelicorũ medici Achillis Gaſſari beneficio nacti ſumus. Albertus Magnus libro 23. voluminis ſui de animalibus, multa de accipitribus & cæteris rapacibus auibus conſcripſit & ex alijs ſcriptoribus collegit, videlicet ex epiſtolis Aquilæ, Symmachi & Theodotionis: item ex Guilielmi cuiuſdam libro, & altero Falconarij Friderici Imperatoris. Petrus Creſcentienſis etiam in opere de agricultura quædam de hoc genere auium ſcripta reliquit: deinde Beliſarius Aquiuiuus Aragoneus Neritinorum dux: & noſtra memoria Eberhardus Tappius Lunenſis de ijſdem librum Germanicum condidit: & Guilielmus Tardiuus Gallicum ad Carolum octauum Gallię regem. Nec dubito quin aliæ etiam lingue, præſertim Italica, eiuſdem argumenti libros habeant. Nos quæ apud iam dictos aliośq; authores reperimus, pleraque omnia ab eis mutuabimur, remedijs tantum ad ſingulos morbos pertinentibus exceptis: quòd ea perſequi velle cùm ex alijs quibuſdam, tum ex Demetrio maximè, nimis longum foret. Quæ tamen apud Albertum, Petrum Creſcentienſem & Beliſarium remedia inueniuntur, ponemus omnia.

Quomodo accipiter ſanus ab ægroto diſcernetur.

¶ Empturus accipitrem certis notis ſanum ab ægro diſcernet. Accipiter igitur ægrotans (inquit Albertus) pennis & alis quodammodo inhorreſcit, alæ ei dependent, clamoſus eſt propter ſenſum doloris. cibum ſæpius reijcit incoctum: Struma afficitur, & interdum repletione vt homo, quo tempore obtuſius cernit, grauis ac piger ad volandum eſt. cibum faſtidit, ſomni & quietis cupidus eſt, prædam obiectam negligit, & in terram reſidet: reuocatus cum eſca ad manum domini non citò reuertitur, vocatus non reſpicit vocantem, Hæc Albertus. Columbæ bibendum infundito vinum vetus odoratum admixto aſaro, (Græcè ἄσαρ ſcribitur:) deinde columbam accipitri obijcito, qui ſi æger fuerit non attinget eam, Demetrius. Vel accipitrem humi pone iuxta pedes tuos, & manum qua carnem teneas quantum potes eleuato, vocatoq́; accipitrem. qui ſi continuò ad manum aduolârit, ſanum eſſe iudicabis: ſecus, ægrotum, & non emendum, Idem. Vel, ſcobem ferri bene tritam accipitri obijce cum carne qua ſolitus eſt paſci. hanc ſi deuorârit, partes eius interiores infirmas eſſe conijcies. Quòd ſi aliquando à deglutita ferri ſcobe oſſa eius vel articuli crepitum ediderint, interiora eius infirma fuiſſe conijcies, auxilium verò ex hoc ipſo remedio maximum ei futurum expectabis. Vel, Pulmone ouillo adhuc calente ciba accipitrem, & ſi nihil incommodi inde ſenſeris, interiora eius ſana eſſe credito. Si verò deterius habuerit, & ægrè concoxerit, ſignum eſt eum ægrotare. & poſtridie inuenięs eum triſtiorem. Hunc ne emito: ſi verò tuus ſit, idoneam curam ei impendito, Hucuſque Demetrius. Signa ſanitatis in auibus rapacibus à Tardiuo hæc referuntur: Si alui excrementum continuum fuerit, non interruptum, nec denſum: Si turundos ingeſtos (de quibus infrà dicemus, Galli curam vocant) non humidos ſed ſiccos, aluo reiecerit: Si ſuper pertica tranquillè ſe geſſerit: Si roſtro alas ſuas repurget ab inferiore parte vſque ad ſummam: Si pennæ eius veluti vnctæ ſplendeant: Si coxas æqualiter teneat: Si venæ duæ quæ in radicibus alarum ſunt motu moderato pulſauerint, Tardiuus. Et rurſus, Accipitrem (aut quamuis auem rapacem) calore externo affici intelligitur, ſi os aperiat, lingua tremat, & anhelus ſit, &c. Frigoris verò ſigna ſunt, ſi oculos claudat, pedem alterum eleuet, plumis inhorreſcat. Defatigatus aut æger notatur, ſi os clauſum fuerit, alæ dependeant, & crebrò reſpiret per nares. Deniq;

morti vicinus, ſi aluì excrementum viride redditur, & quum in perticam ipſe volatu ſe eleuare non poteſt.

Nidarius accipiter quis dicatur. Sorus. Nidularius. Ramalis. Hornotinus. Anniculus.

Accipiter qui de nido extractus fuerit, nidarium vocant, præ cæteris laudatur: & dominũ raro deſerit: ſimiliter ramarius, hoc eſt qui de nido egreſſus de ramo in ramum matrem ſequitur, optimus eſſe ſolet. Secundi meriti eſt ſorus dictus, captus ſcilicet poſtquã nidum reliquit, antequam pennas in feritate mutaret. Qui verò poſt id temporis captus fuerit, raro conſueuit cum hominibus viuere vel morari. ſi tamen permaneat, bonus eſt. quia in feritate fuit ſolitus aucupari. & quantò animoſior videtur & audacior in opere ac meliorum morum, tantò ab expertis melior iudicatur, Creſcentienſis. Nidularios manſuefactarij vocant, qui ex nidulo rapti ſunt, & domi adoleuerunt. Ramales qui iam ferme adulti & nido oberrantes, ramulatim volitantes capiuntur. Hos (vt arbitror) præferunt. celeritate enim nidularijs præualent. Nidularij vt obſequioſiſſimi, ſic deterrimi. Peregrini vt in primis volucres, ſic contumaces & maiore negotio curabiles, vt qui ab infantia non obduruerint. Hi tamen duorum generum: hornotini præſtantiſſimi putantur, id eſt qui antequam deplumeſcant manſueſcunt. anniculi, id eſt deplumes, bimi, trimi & deinceps ad obſequium redigi non poſſunt, Budæus in Pandect. Rob. Stephanus *ramâge* Gallicè dictum interpretatur accipitrem, qui aliquandiu liberè volârit, ſed is potius ſorus fuerit. In nido captum *nieds* nominat, Tardiuus eundẽ *nyais*. Illum qui nuper nido egreſſus pauco tempore matrem ſuam volando de ramo in ramum ſecutus eſt, *branchier*, id eſt ramarium. nam Galli ramum *branche* appellant. Tardiuus rectè accipitrem *branchier* & *ramâge* eundẽ facit: Sorum verò dictum ait à colore quem Galli *ſoret* nominant. Eſt autem ſorus qui aliquãdiu liberè volauit, ſed antequam pẽnas mutaret hornotinus adhuc, id eſt primo anno captus eſt. Tappius nidarium Germanicè vocat ein Niſtelſing/ramariã ein Eſteling, ſorũ ein Wildfang. noſtri nidarium ein Neſtuogel/ramarium ein Aſtuogel.

De captura accipitrum.

¶ Accipitres, falcones & omnes aues rapaces, item auiculæ minores, quomodo capiantur retibus, tum magnis quæ parietes, tum minoribus quæ araneas vocant, Creſcentienſis ſcribit libro decimo operis de agricultura, capitibus 21, & 23. Accipitres nondum adulti facilè capiuntur: rete ſublime tenditur, & poſt id alligato graculo, auceps iuxta latens in tugurio ſono fiſtulæ accipitrem vocat, donec is propior factus graculum conſpiciat, in quem conſpectũ mox inuolans intricatur & capitur. Sic etiam niſi & muſceti capiuntur, Stumpfius. Columbæ fœtæ emiſſæ, propter pullos quos habent, vtique redeunt, niſi à coruo occiſæ, aut ab accipitre interceptæ: quos columbarij interficere ſolent, duabus virgis viſcatis defixis in terrã inter ſe curuatis, cum inter eas poſuerint obligatũ animal, quod intercipere ſoleant accipitres, qui ita decipiuntur cùm ſe obleuerint viſco, Varro. ¶ Viſco (inquit Creſcẽtienſis) capiuntur accipitres cæteræq; aues rapaces. In terram duæ vel tres infiguntur virgulæ inuiſcatæ, parum diſtantes, & ad ſe inuicem inflexæ, in medio quarum ligatur auis aliqua, vt colũbus, vel pullus, vel caro, aut mus pro miluis & quibuſdam alijs auibus rapacibus quæ talia petant, ad quæ cùm aues venerint, capiũtur cordulis. Circa principium Propontidis in alto quodam colle inuenimus aucupẽ, qui ſperuerios migrantes (Gal. *eſpreſiers paſſagers*) capiebat circa initium Maij, quo tempore alibi aues pleræq; circa nidos ſuos (& incubationem) occupantur. Aduolabant illi & milui à dextro latere maris magni, &c. *Vide* Bellonij ſingularia. 209.*a*. ¶ Falcones & aquilæ capiuntur apud nos in nidis, per hominem fune lõgiſſimo de rupe ſubmiſſum, Albertus. Accipitrum pullos aliqui è nidis ſcalis oblongis ad arbores appoſitis non ſine periculo eximũt. Sic autem captorum enutritio periculoſa ſimul & moleſta eſt. Nam & tenera pullorũ corpora facilè ægreſcunt: & ſi præter ſpem conſeruentur, toto die miſerabiles voces ædũt. eſt quando ne noctu quidem intermittant, & improbam iſtam conſuetudinem perpetuò clamoſæ retineant, Demetrius. Apud eundẽ alios quoq; modos diuerſos, accipitres capiendi, reperies, cũ fiſtula, reti, viſco: ex quibus ille imprimis mirabilis, quo capitur accipiter ab homine ſupino iacente, ita vt totus paleis aut herbis integatur, manu ſiniſtra auẽ (gallinam aut columbam) teneat, & fiſtula vocet accipitrem, quẽ cùm aduolârit dextera apprehẽdat, & faſcijs ritè obligatum in tugurio condat.

De ratione accipitres nutriendi.

Accipitres nidarij & ramarij (inquit Creſcentienſis) nutriuntur bonis auibus & carnibus pluries & indie paulatim in hora vt magis dominũ diligant. Poſſunt etiã eis dari oua in paropſidibus fracta & agitata, & in aquam feruentẽ proiecta, & poſtea digitis ſimul cõſtricta. Idem fit in ſoris à principio, ſed cùm omnino iã cicures facti ſunt, ſemel tantũ quotidie paſcendi ſunt poſt tertiã, abſoluta cõcoctione ſcilicet, non prius: quod per gutturis vacuitatem cognoſcitur ab expertis. quòd ſi cibus de gutture vſq; ad diem ſequentẽ non deſcenderet, tãdiu etiã ſine cibo relinquantur. Si verò de gutture deſcẽderit, bis die cibum offerre poteris ſecurè: niſi velis eodem die aut ſequẽte ad aucupium accedere. tunc enim accipitrem famelicũ eſſe oportet, vt auidius in prędã ruat, & facilius ad dominũ redeat, Hæc ille. Carnes (inquit Demetrius) accipiter edat recentes: & ſi neceſſe fuerit, intra biduum mactatas: nũquam verò ante triduum. Talis enim caro & calculum & omnem morbũ peſtilẽtem & corruptionem inducit. Sint autem carnes agnorum, ouium, hircorũ, boum & porcorum: cum pilis, ſi animalia adhuc tenera fuerint, ſin adultiora, abſque pilis. Quòd ſi accipitres labore attenuati fuerint, per vnum aut alterũ diem tantùm prębeantur. nam ſi pluribus diebus eis veſcantur, efferãtur animis, & calculi in eis generãtur. Dandę igitur prædictæ carnes diebus alternis. bubula enim plurib. diebus

ſumpta cruditatem facit. caprina verò concretos in ventre calculos probè diſſoluit, ſed ſtomachum aquoſum reddit & appetẽtiam deijcit. Ouilla ſubinde data, calculos gignit. quare ſanguinẽ hircinum recentem, vt primũ à mactatione coiuerit, dare oportet, vt qui calculos maximè ſoluat: & ab hoc vno adamantem lapidem vinci aiunt. Leporina cũ ſanguine data ſine oſſibus & medullis, prodeſt. Illa verò (oſſa & medullas) deuorata vermes in vẽtre auis generare aiũt, vnde illa aucupe cauſam ignorante intereat. Ceruina ad ſatiem concedi non debet. eſt enim difficilis concoctu. Poteſt etiã vrſina, ſi contingat, pauca & calida pręberi. Copioſius enim ſumpta etiam hæc plurimum grauat. Catulorum verò ſeu canicularum ſanguinem totum calidum vnà cum carnibus edant. conducit enim vt ſoluãtur qui in ventre coierint calculi vt hircinus quoque. Murina ſola etiam quotidie data, aut ſaltem alternis diebus, iuuat, vnà cum pilis, omnibus interaneis vtilis. phlegma enim & bilẽ purgat, fluxiones pituitoſas reprimit, calculos ſoluit, coryzam ſeu grauedinem inſtantem pellit, ſtomachum diſſolutum corroborat: in ſumma, omnino ſalubris eſt accipitri. In auiũ genere vtiliſſima columba, alis & pedibus minutatim conciſis, licet ſitim ad breue tempus moueat. Corui cor, cerebrum, iecur, & perparum de pulpa pectoris conceduntur: ſanguis omnino vitandus eſt, vtpote ſalſus & pernicioſus accipitri, ſicut omnia ſalſa. Idem de cornice dicimus. Oſſa etiam & interiora relinquẽda. vrunt enim & nimiam ac noxiam ſitim excitant. Cæterum anatis caro omnis & ſanguis conducit maximè. itẽ gruis, & anſeris, ſed abſq; multo ſanguine. nam ſi copioſum anſeris ſanguinem ſumpſerit accipiter, corde grauatur: & ſicut homines ebrij vim rationis obtundunt, & temere ſe gerũt, ſic accipiter antequã concoxerit ad venatum ineptus eſt. Ardeolæ cerebrum cũ corde & iecinore edat, ſi opus ſit. ne ſcilicet triſtetur accipiter ſi nihil de ſuo labore præmij ceperit, & alacrior ad prædam fiat. carnes cæteras tanquam noxias relinquat. Lari etiã, ſi fortè capiatur, cor cũ ſanguine & paucis de pectore carnibus edat. reliquę enim eius partes viroſæ graueſq; ſunt. De mergo ad ſatietatem edere poteſt. eſt enim auis hæc dulciſſima & facilis concoctu. Otidis etiam & picæ caro tota vtiliſſima eſt. præterea palũbis, merulæ, & gallinæ, ſi tempeſtiuè dentur, carnes maximè iuuant. caput tamen pedes & alas adimito gallinis, ne auẽ domeſticam edere ſe intelligat, & neglectis deinceps auib. feris circa caſas volitet, Hucuſq; Demetrius 1.27. Et cap. 22. Caro (inquit) non ſemper prodeſt. Suilla tũ datur accipitri cum macilentus fuerit. obeſat enim omnino, præcipuè verò hyeme datur cum frigore læſa & cõſumpta fuerint accipitrum corpora. Bubula rarò conuenit. eſt tamẽ apta ad purgationem, pondere ſuo auis aluum deprimens, ſi aſtricta fuerit. datur autem bis, aut vt plurimum ter menſe. Caprina & ouilla omni tempore cõueniunt. Præ omnibus quidem vtilis eſt cibus de pullis columbarum, ſi calidi edãtur, tum æſtate tum hyeme. Καὶ ἡ συνεχὴς δὲ ἀποβολὴ τῶν πτερῶν τῶν ὀρνίθων, (locus eſt mutilus.) Cæterum corui & cornicis carnes tanquã omnino noxiæ nunquam dari debent. Anſeris verò caro perutilis eſt. His addemus reliqua etiã ex eiuſdem demetrij præcedentibus aliquot capitibus quę ad cibũ accipitris pertinent.

De modo & quantitate alimẽtorum accipitris.

¶ De modo & quantitate alimentorum accipitris cap. 19. Edat accipiter lance appenſam carnem, ſcilicet ouillæ vncias nouem, caprinæ vnc. decem, hircinæ nouem, ceruinæ octo, leporinæ quinque, de ſue magna ſex, de porcello ſeptem, de catulo octo, vrſinæ ſex. De auibus verò, vt grue, anſere, perdice, palumbe, turture, merula, ſturno, ſatiari eum licet, diligẽter & ſubinde cauẽdo oſſa, aut pilos aut pennas. Oportet autem accipitrem non prius moueri quàm excrementa illa vomitu reiecerit. Imperitus quidem auceps hoc tempore auem ægrotare ſuſpicabitur, quòd ſegnior facta ſit & cibum faſtidiat. Cęterũ pennas, oſſa & pilos vnà cum carne deuorari perutile fuerit. Nam cum aſperæ & ſiccæ hæ partes ſint, pituitã ſtomacho inhærentem abradunt, & ſecum educunt: vnde accipitrem à difficilibus morbis ſeruari cõtingit.

Quomodo nutriri debeat.

¶ Quomodo nutriri debeat accipiter caput 20. Nutriẽdus eſt accipiter hora quarta poſtquam geſtatus fuerit, deinde ad perticam (contũ) ſuam religandus donec concoxerit. Pertica ſit ex phillyrea (philyra potius, id eſt tilia: aliqui perticam ex acere ſiue opulo laudant,) æqualis, neq; craſſior iuſto, neq; tenuior. Quod ſi ægrè concoquat, in offam carnis (vnamquanq;) maluę ſatiuæ (folium) tenerum indito, vt ſimul deglutiat. hoc etiam prodeſt accipitri qui pennas ſuas offendit. Tempore hyemis pridie antequam ad venationẽ exeas, dabis ei σίλιον τὸ λεγόμενον γηπόνομον (ſile vel ſeſeli intelligo,) & aloën puram pro magnitudine auis, nempe ſi magna ſit, inſtar fabæ: ſi minor, inſtar ciceris. Purgari etiã debet ſumpto mure, vel oleo bono, vel melle.

De ijs quibus abſtinere debet.

¶ De ijs quibus abſtinere debet accipiter caput 21. Carnẽ olidam cuiuſcunq; animãtis ne dederis accipitri. parit enim luẽ peſtilentem, & lapides: & interanea eius putredine afficit, vnde auis ſubitò perit. Carnem etiam cũ ſale non dabis. Sal enim in corpore accipitris diſſolutus, vitalem eius ſpiritum extinguit. Idem ſine carne per ſe datus, viſcera accipitris perdit. Pinguedo etiam carnis de quocũq; animali, cibo accipitris nõ cõuenit, quòd facultatem concoctricem impediat, & ſtomachũ remittat ſeu laxet. Deniq; oleum accipitri contrarium eſt, propter admixtum ſalem, Hæc omnia Demetrius.

¶ Auibus rapacibus (inquit Tardiuus) præter cibũ conſuetũ interdum dari debet modicum de coxa aut collo gallinæ. hic cibus enim auẽ corpulentam reddit. Inteſtina gallinæ cum plumis deuorata dilatant inteſtinum auis infimum, quo excrementũ redditur & humores reduntantes exiccant. Carnes inſalubres ſunt frigidę, & caro bubula, ſuilla, aliæq; difficiles cõcoctu, maximè verò animaliũ quæ libidine agitantur, ex quorum carne ſumpta nonnũquã moritur auis aucupe cauſam ignorante.

Caro

Caro gallinæ non cõuenit aui. nam cùm frigida sit, ventrem eius turbat: & quoniam dulcis & lauta est, cùm gallinæ ferè vbique reperiantur, auis desiderio harum deliciarum, si inter volandum gallinam conspexerit, præda relicta ad illam se conuertet. Quòd si hoc vitio laborare auem animaduerteris, pasces eam paruis auiculis, & columbis vbi primum volare incipiunt, aut hirundinibus paruis. Columbæ adultæ & picæ (atqui Demetrius picam laudat: sed differentia fortè est respectu ætatis) caro amara & noxia est. Nocet etiam vaccina, quòd ventrem laxet, non quidem qualitate, sed pondere suo. Quòd si penuria melioris deteriore carne auem pascere oportuerit, lauetur illa aqua tepida, & parum in ea reponatur: deinde exprimatur, si hyems fuerit: sin æstas, refrigeretur. non tamen nimium exprimatur. aqua enim pondus addit carni, & vt citius per gulam descendat efficit, & intestina dilatat, & crassos humores si qui insunt expurgat. Non omnis autem caro, sed ea tantum quæ crassioris succi est, lauari debet, & præberi illo tẽpore tantum quo auem purgare & attenuare visum fuerit. Reliquo omni tempore bonis & calidis cibis eam alemus, sine pinguedine, sine venis & neruis. Cum pasces eam, non permittes eam auiditati suæ, sed intercipies, vt per interualla modicè quiescat. sic enim suauius edet. Interdum ei subtrahes carnem antequam saturetur, & esum eius retardabis. Sed cura ne videat carnem, & auido ad eam motu fatigetur. Deniq; fac vt paruas auiculas deplumet, vt ruri facere solet. ¶ Accipitres (inquit Tappius) optimè aluntur carne & minutis auiculis. Columbæ nondum adultæ, & gallinæ pectore discissæ laniatæq; in duas partes, calidæ adhuc nõ parum eis sapiunt. Vidi etiam aucupes quosdam in aliarum carnium & auium inopia, catulos accipitribus in cibum mactasse. Cerebrum auium commendatur, vtpote laxum & facile concoctu. Medulla ex cruribus præfertur. Pinguedo etiam (Demetrius omne pingue vituperat) ex calidis auibus sumpta conducit, & venas & ossa purgat, & pennas valde confirmat. Intestina dari non debent pro alimento, sed tantum cùm ventrem & corpus purgare libuerit. Lingua optimè quidem sapit accipitri, sed cæteris alimentis postponi debet. Cor sanè præfertur, & nihil eo suauius gustãt accipitres, quod Aristotelem, Plinium, aliosq; ignorasse miramur, qui accipitrem corde abstinere falsò scribunt. Pulmo etsi non admodum lautus sit, facilè tamen cõcoquitur, iecur difficulter. Renes & lien improbantur. Alæ de gallina calidæ abreptæ coxis præferuntur. Coxæ quidem frigidæ potius dati debent, sed in aqua calida recalfactæ: & similiter venter ac lumbi, quæ partes si absq; aqua calfiant, insalubriter alent, Hæc ille. ¶ De cibo & potu accipitris diximus nonnihil etiam suprà cap. 3. Mutationis pennarum tempore quomodo nutriendus sit, inferius dicetur. ¶ Accipiter si sæpe sanguinem auium biberit, vires acquirit & audaciam ac desiderium capiendi, Albertus ex Aquila, &c. Accipitri dum nutritur non debet negari aqua frigida: nec multum coniungantur alæ eius nisi pendeant, Ex eodem, &c. Ponuntur aliquando accipitres in riuulum fluentem vt lauent, quod si tum biberint, Germani suo vocabulo eum haurire dicunt, schöpffen.

De pennarum mutatione in accipitribus.

¶ De mutatione pennarum in auium rapacium genere, quam nostri vocant mussen/ Galli *muer*. Auiarium vel cauea cui includuntur mutationis tempore à Demetrio ἔγκλειστρα vel ἔγκλειστρον, οἴκημα, οἰκίσκος, & μοῦτα nominatur. Vnde verbum etiam μουτεῦσαι, vel μουτῶσαι apud recentiores: pro quo Demetrius ἀποβάλλειν τὰ πτερὰ, μεταβάλλειν, ἀλλάττειν, ῥίπτειν, πτερορυῆσαι, μαδίζειν. Accipitres anniuersaria cura plumas in auiariis amittunt, Budæus. Accipitres (inquit Crescentiensis) mutantur singulis annis. Debent autem poni mense Martio vel Aprili in gabia (cauea) magna de industria ad hoc facta, exposita ad Solem in loco calido, vt iuxta muros plagæ meridionali oppositos. Et perficitur mutatio pennarum eius principio Augusti, & in pluribus in medio, & quibusdã in fine. In quibusdam verò non perficitur omnino. Ad hoc conducit, si bene pascantur bonis carnibus, præcipuè auium, & ouis, vt satis pinguescant. Sic enim optimè mutant. Quidam conferre aiunt stelliones, testudines & lacertas in cibo. Sunt qui eos deplument, vt nouæ pennæ citius subnascantur. sed multi hoc modo iam læsi & perditi sunt, Hæc ille. Cùm mutare pennas inceperit, exime eum ab omni labore & abundanter ciba. quoties enim esurierit, tot signa fracturarum vel fracturas habebit in pennis. Conducunt etiam hoc tempore glebæ (cespites) virides substratæ pedibus, & Solis calor moderatus. nimius enim æstus nocet, Albertus. Accipiter tempore mutationis pennarum (vt prolixius differit Belisarius) cibis calidis, id est auibus viuis pascatur: idq; in loco à ventis & frigore tuto, eodemq; tranquillo, & à strepitu remoto. Iam cum eis sic inclusis exercitium negetur, ne in otio cibis nimium saturati de valetudine periclitentur, alternis diebus modò solidioribus cibis modò fluidis alantur. quum verò alarum pennas principaliores mutauerint, solidiores dandi sunt cibi, offaq; vesperi: dummodo accipitris deinde guttur discerptis auium collis impleatur. Cæterum qui ex ipsis pinguiores euaserint, nimiumq; saturi cibo, (adeò vt cibum respuant) pipionibus non omnino pennatis pasci debent. hi enim & palato magis sapiunt, & facilius concoquuntur.

Quomodo tempore mutationis tractandus sit accipiter.

¶ De eadem ex libro primo Demetrij. Quomodo post venationem tractandus & nutriendus sit accipiter, (tempore mutationis,) & qualibus auiariis includẽdus, Caput 15. Quum iam tempus fuerit (abierit,) venationis auium, quando scilicet peregrinationem suam perficiunt anseres, anates, grues, & aliæ aues, auceps quotidie exeat ad aucupium coruorum & cornicum, earumq; auium quæ regionem nõ mutant, nec peregrinantur. Hoc autem faciat circa calendas Maias, obiter & tanquam per ludum hoc aucupio se exercens, vsq; ad tempus includendi accipitris. Deinde auiarium paret egregium

& peramplum, aut ſaltem mediocre & quod includendæ aui ſatis capax ſit, cuius oſtium Solem orientem ſpectet. Debet autem id virgis ſeptum eſſe, non vitro clauſum, ita vt & ſatis ſit luminis, & nullus aui exitus pateat. Vitrum enim ſtatim effringit, aduolans ſcilicet, ludens & allidens ſe. Vitro fracto vel auolat, vel vitri fragmentis vulneratus perit. Sit autem in medio auiarij pertica tranſuerſa cui inſiſtat. Aqua etiam perpetuò adſit in vaſe ligneo, quotidie mutanda. Vas neq; profundum eſto, neq; omnino nimis exigua cauitate: ſed latum amplumq; & moderatè cauum, ne dum lauat accipiter pectus offendat, aut pennas recens pullulantes peruertat. tales enim illæ manent in poſterum, quales ab initio formantur. Sic incluſus veſcatur carne calida: aut ſaltem ante diem vnum mactata. Dabis etiam alternis diebus ſuillam de porcello, in auiario. iuuat enim. & ſimiliter alternis columbas, mures & catulos pro more obijce. Item ſenecta anguis minutatim conciſa, vt fieri ſolet, & carnibus admixta iuuat, ac optimè promouet mutationem pennarum. Aliud. Teſtudinem in locis ſiccis captam adempto cortice ſupinam accipitri edendam appone. qualitas enim carnis eius & ſuccus cõducunt, & mutationem pennarum totius corporis accelerant. Præter hæc nihil aliud tentabis in accipitre incluſo. nam imperiti quidam pẽnas cum dolore euellunt, cùm longè ſatius ſit, ſecundum naturam per victus rationem ac ſine dolore id moliri, vt pennæ paulatim defluãt. In cauda tantum, ſi quæ fractæ fuerint, leniter & paulatim nec vlla vi extrahes, & ne ſanguinem elicias cauebis. hic enim ſi fluat, vt pennæ diſtortæ ſubnaſcantur efficit. Quòd ſi accipitrem penitus manſuetum deſideres, vt cùm ad venatum prodiueris non multo labore opus ſit, vnum & alterum diem de manu eum paſcito: deinde carnem in pertica ei alligato vt inde petat, ne humi poſita ſordes terræ adhæreant & auem lædant. Sic nutriri ſolitus cicur manebit, & cùm tẽpus poſtulauerit promptus erit, nec multo labore ad correctionem egebit. Debet autem, cùm ab auiario eximitur, eodem modo inſtitui ac cicurari, quo nouelli & qui primũ venari incipiunt. Mutatis iam pennis formoſior fiet. Cæterum caudam primo anno magnam habent accipitres, ſecundo minorem, reliquis deinde ſemper æqualem, ita vt neq; creſcat neq; decreſcat.

Quomodo & qualibus caueis includendus ſit.

¶ Ex alio libro Græco rudiore, quomodo includendus ſit accipiter, & qualibus caueis. Vtile fuerit à ſeptentrione ſimul & meridie, vel ab ortu & occaſu lumina ſeu feneſtras habere caueam, vt auis mediocri & temperatè calida aëris conſtitutione fruatur. Oportet etiam perfectam & amplam eſſe caueam, vt duas aut tres perticas (contraria) capiat, per quas accipiter tranſilire & vbi libuerit inſidere queat. Plurimum enim hoc exercitio proficit. Porrò cùm accipitrẽ paſcere volueris vt pennæ ei decidant, purgatione ad hoc præſcripta (inferius cap. 25. vt conijcio, quam nos quoq; infra inter purgationes ponemus) vtere: Et in nares eius diligenter infla, vt ne minimum quidem ſordium relinquatur in temporibus eius. Poſtquam verò purgatus fuerit, fac vt ſaltẽ per quinq; dies ſatietur perdicibus. & noctu cælo ſereno ſub dio ipſum colloca, ita vt nullã prorſus fumi acrimoniam percipiat. Saturato iam perdicibus dabis ſuillam, donec abundè corpulentus fiat & pennas alarum, quas καλυπτῆρας vocant, ſponte abijcere incipiat. Tum deinceps reliquas quoq; pennas detrahito, exceptis elatis, id eſt maioribus alarum pennis, & paucis quæ iuxta elatas ſunt calypteribus. Quòd ſi bene paſtus fuerit, ſine dolore pennas remittet: Quo facto vinũ aſtringens ore hauſtum inſperge in loca pennis nudata, ne ſanguinis fluxus ſequatur. Tum in pertica eum per vnum aut alterum diem ſiſte: deinde in caueam dimitte, & vas rotundum ſuppone in quo lauetur, cuius latitudo ſit trium pedum, profunditas dodrantalis, aquam autem perpaucam contineat ab initio cùm auis primũ immittitur, nempe ad duos vel tres digitos, vt bibere tantum poſſit, non etiam lauare. Vbi verò pennas eius iam pulchrè ſubnaſci videris, tum vas implebis aqua vt etiã lauet. Eſt autem aqua quotidie mutanda, & vas diligenter lauandum. Nam ſi excrementum in vas inciderit, & auis ex illa aqua vel biberit vel lauerit, ſtatim coryza infeſtante interit. Auis ex manu aucupis edat in cauea carnem omnino puram, & plerunque calidam. nam ſi carnem ſordidam ingeſſerit, calculi innaſcũtur & perit. Quòd ſi non ex aucupis manu, ſed (vt quidam faciunt) perticæ alligatam carnem ederit, breui efferatur, & hominem accedentem videns, in cauea perturbata ſeipſam offendit, & planè fera redditur: & ſi iam pinguis fuerit, facilè in morbum incidit.

De accelerando pennarũ defluuio.

¶ De accelerando pennarum defluuio, & accipitre citius è cauea eximendo, Caput 17. Si auis incluſa caueæ tardius remiſerit pennas, victus ratione adhibebis huiuſmodi: Primũ cibos ei præbebis vt prædictum eſt: deinde aquam bibendam nullam dabis, & poſt ſeptem dies lixiuium factum de cinere è ſarmentis vitiũ puro, abſq; alia materia admixta, aqua dilutum appones. Sunt qui marinam aquam apponant, aut eius loco ſalſam. Lixiuio quidem de ſarmentis, vt dictum eſt, appoſito, ſiue inde bibat accipiter, ſiue lauetur tantum, corpore eius relaxato pennas omnino facilius mutabit. Quòd ſi inde biberit, nunquam laborabit calculo. Pennis iam reiectis aquam puram, vt prius, iterum dato. Aliud ad idem. Semen agni ſeu viticis contuſum macera in aqua dulci. eam colatam in potu dato columbæ, & adhuc pernoctare eam dimitte, deinde accipitri laniandam obijce. Aliud. Lacertã viridem in olla noua cum aqua probè decoquito. deinde in mortario contere, & in vaſe aliquo cum decocto ſuo permiſce aquam aliam tepidam affundens. In hanc aquam demerſum accipitrem laua, & citò abijciet pennas. Aliud. Opobalſamum carni quam edit frequenter permiſce. Aliud. Lacertam minutatim diſcinde, ita vt ne poſſit carnem apprehendere vnguibus, ſed ore tantum ſumat. nam ſi vnguibus comprehenderit eam, emanans inde lacteus liquor vnguibus nocet conſtringendo eos. Aliud. Pullis hirundinum frequenter paſce accipitrem.

¶ De ca-

¶ De eadem ex lib. 2. rudiore, (quem cum Demetrij libro manuſcriptum habemus Græcè,) cap. 53. Vt accipiter mutet, Priuſquam ipſum in mutam, id eſt caueam immittas, caput eius extende, (ἐκτίναξον,) & cum aqua ſiue decocto lupinorum (hoc ſuprà contra pediculos faciendum præceperat) ablue, & ſic demum in caueam immitte: in quam arenam inijcies & pumicem (ἵνα τρίβῃ τὴν μύταυλον: fortè, vt affricet roſtrum,) & menſam rotundam impones: & per dies decem pullum columbæ dabis: (ſingulum nimirum quotidie.) Si tardius mutet, pellem ſerpentis tritam & carni inditam in cibo da- aut lac edendum à potu. Auguſto menſe quotidie aquam appones. Cæterum antequam eum è cauea eximas diebus decem antè quotidie ingreditor prope eum, ne ſi ſubitò eum è cauea auferas, aufugiat & auolet. Varij modi ad promouendam accipitris mutationem. Lacertos virides viuos (vel μυσερδὺς, vel σαβάθιν) vel mures vel ciconiam, vel turturem ei in cibum dabis tertio quoq; die. Aut lacertos virides in Sole ſicca, & tritas cum ſuilla miſce, quã accipiter deuoret. Cùm verò iam mutauerit accipiter aqua marina calida pẽnas eius foueto per triduum, vel cum aceto acerrimo calefacto. Et rurſus cap. 80. Accipitrem de cauea exempturus, ante lucem cum ipſo obambula: & antequam Sol oriatur ad perticam eum repone. Veſperi verò lucernam huc illuc (ante ipſum) mouebis, & geſtabis ipſum donec illuceſcat.

¶ Vt auis mutet pennas ſuper manu, inquit Tardiuus, quò melius cicuretur, nec metuat ſibi ab hominibus, nutrito ipſum in manu, nunc hoc nunc alio cibi genere, ſubinde mutans, frequentius tamen illum cibum præbebis quem ipſa prætulerit. Mane & veſperi eam geſtato. Tempore calido pone ipſam in domicilio frigido, in quo pertica ſit ſuper qua volare poſſit pro arbitrio. Si inquieta fuerit in manu, afflato in roſtrum eius, & ſub alas, & per reliquum corpus. Ferè aũt non eſt irrequieta, niſi cùm incipit pennas abijcere. Cùm igitur abijcere iam cœperit, include illam in domicilium iam dictum, & ceſpitem herbæ viridis ei ſubſterne & ſabulũ. Aquam ſemel ei per ſeptimanam appones. Sic rectè mutabit, & bona euadet. Quòd ſi velis vt auis ſine carnis eſu pẽnas mutet, vitellum oui duriuſculè coques, tum in aqua refrigerabis, & abſterges ouum. Et quando primum auem eo paſcere volueris, vt facilius aſſueſcat, miſcebis vitellũ cum ſanguine gallinæ aut alterius auis. Mutatio pennarum auis perfici debet in loco incluſo, ſolitario, à puluere & fumo immuni: & quò nullus ſit gallinis acceſſus, ne pediculis eorum decidentibus auis inuadi poſſit. Locus hic meridiem verſus ne pateat, ventos ac pluuiam vitandi cauſa. Impones aũt ſabulum, & tertio quoq; die herbas recentes, ſalicum frondes, (& huiuſmodi quæ refrigerent:) & ante auem vas aqua plenum ad bibendi lauandiq; vſum. Auem in domicilium mutationis immiſſurus, à pediculis prius libera: Eandem cùm exemeris purgato medicamentis, vt in capite de purgatione docetur. Roſtrum ei acuendum vngendumq; eſt. Pennas ſeu plumas ſub collo & cauda ei demes. Tempore mutationis per dies ſeptem pullis columbarum vnà cum ſanguine cibetur, deinde per tres alios carne macerata parum in vrina. Vt bene ac citò mutet, paſcatur carne erinacei ſine pingui: Aut glandulas quæ in collo ouium ſub auriculis ſunt minutatim inciſas cibo eius immiſce, vt quoquo modo deglutiat, ſiue ſponte, ſiue aliqua inuentione tua. Et cùm pennas iam abijcere inceperit, ne amplius dederis, ne fortè nouas etiã pennas cum veteribus amittat. Aut pro glandulis iam dictis carnem murium maiorum (rattos vocant) vel talparum butyro vnctam triduo ei dabis. Deinde fruſtulum de carne ſerpentis præbe vnà cum pelle, nempe tres paruos globulos, inter caput & caudam. Vt quælibet auis bene mutet, paſcito eam catulina lardo perfuſa, ex illa canis parte quam Galli *mulettam* vocãt: & poſtea eandem partem in fruſta ſeu bolos diſſectam præbe. nam hic cibus maximè ei ſecundum naturam eſt. Quum pennæ iam defluere inceperint, carnem qua veſcitur vnge oleo ſeſamino. ſic enim pennæ craſſiores mollioresq; naſcentur. nam ſicciores facilè rumpuntur. Non eximes aũt eam à domicilio mutationis, donec pennas omnes probè mutauerit. Quòd ſi pennæ ſubnaſcantur macræ, ſiccæ, & breues, & auis non abundârit pingui eis alendis ſufficiente, nutries eam pipionum & aliis calidis carnibus. Si quæ pennæ non exciderint, aut male natæ fuerint, vngantur oleo laurino, quod & veteres defluere facit & bonas ſuboriri. Si quid incommodi vel morbi ingruerit aui inter mutandum pennas, pręſtabit medicamenta omnia (pro mutatione inſtituta) differri donec conualeſcat. nam ea quę mutationem pennarum promouent, naturæ eius contraria ſunt.

Accipitris ægrotantis tẽpore mutationis, ſigna & remedia.

¶ Si auis (rapax fœmina, mutationis tempore) oua in ventre gignat in domicilio mutationis vel alibi, ægrotat aut mori periclitatur. Signa autem ſunt hæc: Anus ei inflatur & rubeſcit, nares etiam & oculi inflantur. Dabis igitur ei præſeruandi cauſa poſt Martium menſem auripigmentum piſi quantitate cibo eius permixtum: ſic deſiderium iſtud amittet. Et caro qua veſcetur per octo aut decẽ dies abluatur liquore illo qui de vitibus recens putatis deſtillat.

Ratio accipitres poſt mutationem tractandi.

¶ Auis à mutationis tempore corpulentior facta, ſi aërem & ventum frigidum ſentiat, irrequieto corporis motu ſe calfacit. eſt autem periculum ne ab aſcititio iſto calore refrigeretur & fortè moriatur. Geſtabis igitur eam placidè & extra calorem, capitio inuolutam, (capitium, id eſt capitis tegmen noſtri in accipitre vocant haub / Galli *chapperon.*) Et quoniam obeſus & ferocior factus eſt, ne fugiat, purgabis eum globulo è pinguedine lardi, in capite de purgatione deſcripto. Paſces autem pulmonis ouilli ſegmentis, tandiu lotis donec ſanguinem & ſuccum omnem amiſerint. ſic enim maciem aui conciliant. Perticam eius fimo pingui aut quauis pinguedine inunges vt lubrica fiat. ſic alligata ſuper eam auis noctu, cùm firmo gradu inſiſtere nequeat & ſubinde labatur, nõ poterit ſomno frui, vnde macreſcet & mitior fiet. Sed fac vt diligenter alliges, ne auolet. nam ſi nimis obeſus ſit, nec ſatis purgatus & reuocationi obediẽs,

auolabit. ¶ Auis si post mutationem cibum fastidiat, appetitum ei hoc remedio excitabis: Aloën citrinam tritam misce cum succo brassicæ rubræ,& inde infarci intestina gallinæ in imo ligata, quæ accipitri glutienda dabis. Deinde manu gestabis vsq; ad transactam meridiem: Tum bono recentiq; cibo, postridie gallina eum pasces. Deinde aquam vt lauet appones. Hoc remedio (ex aloë) vermes etiam de corpore accipitris exiguntur, Hæc omnia Tardiuus. ¶ Astures (id est maiores accipitres,) mutantur vt accipitres, Crescentiensis.

DE RELIQVA TRACTATIONE ACCIPITRVM AVIVMQVE RAPAcium, & mansuefactione, & ipso aucupio.

¶ Aucupij genus per accipitres, hodie vbiq; gentium notum & frequentatum, mirum est priscis inauditum fuisse. neq; enim Aristoteles neq; Plinius, qui genera aquilarum accipitrumq; tradidêre vsquam eius rei meminerunt, nec alius prorsus veterum scriptorum qui extant, vt arbitror. Iulius tantum Firmicus lib.5.cap.8. mentionem eorum facit, qui tempore Constantini Imperatoris fuit, Constantini magni filij. Quin & Plinius lib.10. ita inquit, In Thraciæ parte super Amphipolim homines atq; accipitres societate quadam aucupantur. hi ex syluis & harundinetis excitant aues, illi superuolantes deprimunt. Rursus captas aucupes diuidunt cum eis, Budæus in Pandectas. Addit Plinius, Traditum est missas in sublime ibi (aliâs sibi) excipere eos, & cùm tempus sit capturæ, clangore ac volatus genere inuitare ad occasionem. Mihi postrema illa verba, & cùm tempus sit capturæ, non suo loco collocata videntur: Aristoteles enim in Mirabilibus narrationibus pueros in Thracia scribit cùm auiculas aucupantur, accipitres asciscere (παραλαμβάνειν) socios, & cùm in locum capturæ commodum peruenerint, καλεῖν τοὺς ἱέρακας ὀνομαστὶ κεκραγότας, id est, accipitres nominatim clamando aduocare. Plinius verò ab ipsis accipitribus clangore suo ac volatus genere (volant enim deorsum persequentes) homines ad occasionem inuitari sentit. quod etsi verum esse videtur, non suo tamen loco & ordine à Plinio scribitur. Primum enim accipitres vocantur, deinde auiculæ exturbantur, (vel contra,) tertio auiculæ ab accipitribus homines clangore & volatus genere inuitantibus deorsum impelluntur, quarto ab hominibus capiuntur, postremò pars earum præmij loco in sublime accipitribus ibi excepturis reijcitur, quod Aristoteles in historia animalium lib.10.cap.36. dixit, ῥίπτουσι γὰρ τῶν ὀρνίθων· οἱ δ' ὑπολαμβάνουσι, quæ verba Gaza præteriit. Thraciæ parte (verba sunt Aristotelis ex loco iam citato, Gaza interprete) quæ olim Cedropolis vocabatur, homines societate accipitrũ per paludes aucupantur. Cùm enim ipsi lignis, quę tenent, arundines & fruteta mouerunt, quo aues euolarent, accipitres desuper insectantur: quorũ metu aues perculsæ terrã repetunt. mox homines percutiunt baculis, itaq; capiunt. tum partem earũ quas ceperint auiũ, accipitribus impartiuntur. Atqui in libro Mirabilium, non ἐν τῇ Θράκῃ τῇ καλουμένῃ ποτὲ Κερδροπόλει, sed Περὶ τὴν Θρᾴκην τὴν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως legimus. ego posteriorem lectionẽ malim. legimus enim Amphipolim Thraciæ vel Macedonię ciuitatem esse, vel inter vtranq; sitam. Cedropolim verò in Caria ponunt authores. Circa Thraciam (inquit Aristot. in Mirabilibus) quæ supra Amphipolim est rem prorsus admirandam, & ijs qui non viderint incredibilem fieri aiunt. Pueri enim è vicis & agris vicinis ad aucupiũ auicularum egressi, accipitres sibi socios assumunt. Nempe cùm ad locũ capturæ aptũ peruenerint, accipitres clamando nominatim vocant: qui audita puerorũ voce aduolant, & auiculas deturbant in fruteta, vbi pueri eas baculis percussas capiunt. Hoc quidem maximè aliquis miretur, quòd accipitres quascunq; ipsi aues ceperint, pueris aucupibus deijciant, cùm pueri ex omnibus captis parte tantum aliqua accipitribus reddita discedãt. Gillius in Æliano suo aliter: Accipitres, inquit, in Thracia accepi ad hanc rationem cum hominibus per paludes societatem aucupãdi coire: homines explicatis retibus quiescere: accipitres autem superuolantes exterrere aueis, ac intra retia cõpellere. Thraces si quas ceperint aues, cum accipitribus partiri, eosq; tum ad aucupij societatem fidos habere: Sin cum his earũ partem quas ceperint auium, non cõmunicauerint, dissociari atq; distrahi. Nota & exercita priscis Romanis & Græcis venatoria fuit: at volatile aucupium, cuius est hodie studium flagrantissimum, atq; omni organo oblectandi animi instructissimũ, antiquitas ipsa nunquam suspicata est. Quod certè mirum videri potest, quum in tantum hodie creuerit id aucupandi artificium, vt nec ardeæ nec milui intra nubes cõditi, euadere humanas manus possint: imò verò quum huiusmodi alites sublimipetæ, cum genere illo prædonum in nubium superficie tanquam in theatro commissi, spectaculum suæ necis præbere adigantur aucupantium oculis: sic vociferantibus auiariis dimicantes certamine atroci & capitali, quasi lanistis imperantibus: vsqueadeo pollet hominum artificium in auctorandis accipitribus, & ad venatum sublimem instituendis, & mansuefaciendis ad obsequium, Budæus in Philologia. Et rursus, Aucupandi disciplinam (ait) non leuiter colui & exercui: libensq; nunc ipse, sed animi tantum causa, spectare alites illos prædones in campestri & lacustri riualiq; aucupatu soleo. Qui venatus tamen quidam sublimis videtur magis esse, aut volaticus, quàm aucupium: tametsi in vtroque ludicro, non tam capturæ & prædæ studere instituimus, quàm voluptati aucupandæ aurium & oculorum. Nam vt in syluestri venatione omnes aditus ceruis liberæ fugæ pandimus: sic in illa sublimi & aërea, miluos & ardeas non humi captare, non in volatu depressiore opprimere, aut incautis anteuertere solemus:

Ratio admiranda aucupãdi per accipitres in Thracia.

Artificiũ aucupãdi per accipitres veterib. ignotum.

ſolemus: ſed alite prius emiſſario generoſo more vtimur: imbelli quidem illo, ſed tamen eas aues anfractu inaniter infeſto conſectante & territante, quoad ſublimes euaſerint: quum interim prædones illos alites ſiniſtro brachio geſtemus, obnuptis capitulis, nec antè manu mittamus, quò ſublimius ſit aucupium & cæleſtius, Hęc Budæus. Apud priſcos nullum exemplum fuit domuiſſe aues ad venandum. Venabantur illæ ſuapte natura ſibi, nunc etiam nobis. quæ diligentia aut exercitatio adeò increuit, vt in artem & quidem non paruam euaſerit, ſtudium nobilium hominum ac diuitum: ſicut pauperum ac tenuiorum illud, quod nec ipſum affirmem olim in vſu non fuiſſe, noctua, aſione, vlula, alijsq; quibuſdam volucribus captare alias volucres, quod propriè aucupari dicitur. nam alterum magis venari eſt. hoc inſidioſum, illud violentum. hoc ex occulto, illud ex aperto. hoc blanda ſpecie decipiens, illud etiam antequam noceat minans, Tortellius in Orthographia in mentione Horologij.

¶ Aues rapaces cicurare primus inueniſſe dicitur rex Daucus, qui diuino intellectu nouit naturam accipitrum & falconum, & quomodo cicurandi & ad prædam inſtruendi eſſent, & quibus remediis curandi. Hunc alij multi ſecuti, plures ipſarum auium rapacium addiderunt, Creſcentienſis. Accipiter facilè domatur, præſertim fœmina. mas enim plerunque aliquanto moroſior eſt, Stumpfius. Caueat dominus accipitris ne quo modo lædat eum: ſed cùm viderit eum paratum & volentem ſtare ſuper manu vel pertica, ſuauiter tangat ipſum: & eleuet, ſi pendet. & quantum poteſt conſideret mores & voluntatem eius, & per omnia ipſius voluntatem ſequatur. Et ſemper in manu eum cibet, nec vlla in re ei reſiſtat. eſt enim hæc auis ingenij perquam iracundi. Mœrentem ad aucupium ne emittat, niſi viderit prædæ auidum, & maximè ad graculos & garrulos. Sed neque nimis è longinquo eum emittat. nam cùm aſſequi auem non poteſt, ſæpe indignans recedit, & aliquando in arborem deſcendit, nec ad dominum vult redire. Cauendum etiam ne dominus accipitrem nimium fatiget, neq; tam auarus ſit circa coturnicum aut aliarum auium acquirendam multitudinem, vt accipitrem lędat, vel ad indignationem prouocet. ſed captis ijs, quas accipitrem ſponte appetere videt, ſit contentus, & ex ipſa præda eum cibet, vt ſibi ſuam venationem ſentiat profuiſſe, & ad venandi amorem incitetur, Creſcentienſis. Et rurſus, Cicurantur accipitres ſi plurimum teneantur in manu, & maximè in aurora tempeſtiuè, & inter multitudinem hominum: & inter ſonitus molendinorum, fabrorum, & ſimilium. Inſtruuntur nidarij & ramarij (nam cæteri per ſe ſunt in feritate inſtructi) hoc modo: Cibetur accipiter hora nona bono cibo, & poſtridie teneatur in loco perobſcuro vſque ad nonam. Tum portetur ad locum venationis, & non emittatur primo aduerſus picas, graculos aut perdices, quòd hæ aues robuſtiores ſint: & ſi eas ſuperare non poſſet, imminueretur eius audacia: ſed emittatur in coturnices, turdos, merulas, & ſimiles. Quòd ſi vis vt graculos capiat, habeas vnam captam, cui multas pennas de alis auferes: & in aliqua foſſa abſconſus, ante conſpectum accipitris proijcies, & accipitrem dimittes. Capiunt autem coturnices, perdices, graculos, garrulos, picas, & alias aues, vt merulas, turdos, paſſeres, & his ſimiles, Hæc omnia Creſcentienſis. Accipiter ſylueſtris citius manſueſcit, ſi multum ieiunare permittatur. Quòd ſi iuuenis eſt auis, cuſtodiatur in loco temperato inter calidum & frigidum. & in loco in quo ſtat habeat ſemper mentam & ſaluiam. Et accipiter præcipuè inter rapaces, in folijs ſalicis, demum ſuper lignum ſalicis aut abietis ſemper ſedeat, Albertus ex Aquila, Sym. Theodot. *Ratio domandi & cicurandi accipitres.*

¶ De inſtitutione accipitrum ex Alberti de animalibus lib. 23. cap. 22. Si eum aſture vel niſo aucupari volueris, curandum eſt prius vt probè ad manum aſſuetus ſit accipiter. Cicurabis autem hunc in modum. Primo vicies per diem ac noctem, & tenendo eum cum zona pręlonga vt ſæpius ad manum aduolet facies: & quoties aduolarit, ſemper aliquid cibi dabis. Cùm autem volueris vt aucupetur, primo die accipe columbam cuius alis detractæ ſint pennæ. hanc ſæpius fac ſub pedibus eius effugere, & vt iterum capiat eam (cura.) Deinde muta eam ſubinde in melius volantem: & pro paruis infirmisq; auibus fortiores & maiores ſubſtitue, vt in hiſtoria falconum quoq; docebimus. Hac enim in parte inſtitutio quarumuis auium rapacium conuenit. Quotieſcunq; autem ceperit auem, aliquid ſanguinis ei ſorbendum cōcedatur, cum prouocatione & ſibilo aucupis, idq; coram canibus. ſic enim reddetur audacior. Porrò accipitrem in aues ſylueſtres dimiſſurus, cibato eum bubula adhuc tenera, aut lingua porcina quę in aceto vrinàve parum macerata ſit, & poſtridie ſummo mane aucupium aggredere, Curabis autem ne dimittas accipitrem, ſi fieri poterit, niſi cùm auis prope eſt, & è regione eius, ita vt eam videat. Sunt qui dicant, ſi accipiter mane paſcatur carne macerata in vrina (vt prædictum eſt) & veſperi de eadem parum ſumat, poſtridie verò mane de lingua porcelli, & veſperi exeas ad locū (rapariam) in quo ſunt aues, auſurum etiam magnas aues capere. Porrò ſi accipiter videns venationem neglexerit, nimis obeſum eſſe, & pennas pinguedine refertas habere cogites, quòd delicatius nutritus ſit. Subtrahas ergo ei partem alimenti conſueti, & cibum leuem ac facilem concoctu dabis. Nam fames naturalis excitabit in eo deſiderium maiores aues capiendi. Seruabis autem illam victus rationem continenter, quam ei conuenire experiêris. Et ſi nimium corpulentus fuerit albeo trito (aloë trita, legerim) cum pulegio eum extenuabis, non nimium tamen, ne infirmus & puſillanimis fiat. A menſe Auguſto ad Nouembrem vſq; accipitrem media inter macram & obeſam corporis conſtitutione ſeruari conuenit: à Nouembri verò & deinceps obeſum & robuſtum eſſe præſtat. Diu etiam in die manu geſtandus eſt: & hora tertia paſcendus coxa de pullo gallinæ. Poſtea concedendum ei vt per horæ ſpatiū in aqua lauet. *De institutione accipitrū.*

Deinde dimittatur ad Solem donec pennas cõponat ſe perungendo. Poſtea ponatur in loco obſcuro vſq; ad veſperam. Perticę cui inſiſtit pannus lineus imponatur, ne vngues lædat. A veſpera teneatur (geſtetur) manu vſq; ad primũ ſomnum, tum ſtatues eum in perticam, ſuppoſito panno vt dictũ eſt, & accendes coram eo lucernam per totam noctem. poſtridie circa diluculum vino aſperges, & pones ad ignem clarum. Orto iam die ad aucupiũ progredieris: & ſi videris eum aues appetere, emittes: ſin minus, ea quæ iam diximus repete. Si quid verò ceperit, permitte ei cibum de præda pro arbitrio.

¶ Auis rapax, nuper capta, ſi tam valida ſit, vt pedibus ſe ſuſtinere poſſit, ſtatues eam ſuper trunco ligneo, aut potius ſuper pertica, vt cõmodius moueat & extendat alas, nec in terram offendat. Subijcies autem ei herbam ebulum, cui facultas ineſt calfaciendi & reſiſtendi vitiis renum & articulariis. Carne ſemper vel vt plurimum viua nutries. ſic enim pennæ probiores naſcentur. Cæterum auis tenera adhuc capta, & in locum frigidum poſita, ex renibus (lumbis) laborabit, nec ſeipſam ſuſtinere poterit, & mori periclitabitur, Tardiuus. ¶ De aue geſtanda, aſpicienda, & ad canes aſſuefacienda ex eodem. Auis manu dextra melius geſtatur quàm ſiniſtra. facilius enim dextra ad volatum proijcitur, & auis inde ad volatum leuior ac pernicior fertur. Inter aſcendendum etiam in equũ & ab eo deſcendendum, auis tutior in dextra quàm ſiniſtra erit. Quòd ſi ſuper manu irrequieta fuerit & volitârit, repone eam leniter & placidè, vt cognoſcere te familiariter & amare addiſcat. Quum capitiũ ei demes in faciẽ eius ne inſpexeris. Inter equitandum geſtans auem, caueto diligenter ne alicubi, præſertim in portis & ad parietes eam offendas, quod fieret ſi illis in locis inquieta foret aut volitaret. Fumus & puluis ab ea arceantur. Fac vt canibus aſſueſcat, & ſequatur eos, nõ refugiat. quare curabis vt ante & circa eam ſint, dum paſcitur. Deniq; ad illa omnia quæ ad aucupium pertinent videnda aſſuefieri eam oportet. ¶ Auis interdum alas ſuas non bene ſuſtinet, quãdo ſcilicet nuper ſuper manu geſtari aut in pertica inſiſtere cœpit, & ex nimio irrequieto motu calefacta eſt, & poſtea refrigerata. Ligabis eam igitur ſuper aqua, ita vt aquam ingredi cogatur, & mouendo concutiendoq; ſe in aqua alas dirigat & emendet. Deinde pones eam ad Solem aut ignem, & curabis vt calida maneat neq; refrigeretur. Aut per triduũ vrinam ſemper in alas eius emitte, & rectè eas ſuſtinebit. ¶ Vt auis bene aſſueſcat reuocatorio, (ſic enim vocãt recentiores quidam inſtrumentum, quod Galli *loirre*, noſtri luder. vnde verbum *loirrer* luderen/ reuocare:) & ad aucupium volatu rectè vtatur. Auem, inquit Tardiuus, non ſolues, donec decẽter ad manũ redire & cibũ ſuper ea capere aſſueuerit. Sic demum à manu ſolues, & ne fugiat modicum vini in oculos eius inflabis: & cùm ad ſomnum te recipies, collocabis eam prope te in pertica (*ſur terteau*) aut aliter cõmodè, cum candela ardente iuxta. Tum ante diem capitio obnubatur & manu imponatur. Sic eam tractabis donec reuocatorium ei familiare ſit, & ab hominibus non amplius ſibi timeat. Deinde docebis eam inuadere prædam, & vngues placidè à præda remittere ne rumpantur. Curabis autem ne ad manum reuertens in terram cadere conſueſcat, ſed ad manum redeat. & cùm eam conſcenderit, proijce reuocatorium in medium hominum, vt dum id perſequitur, homines ſequi, non fugere, conſueſcat. Et cùm à manu deſcẽderit, diligenter reuoca, vt reuocatorium amet. id enim niſi amauerit, vtcunque bona aliâs auis, non laudatur. Auis emiſſa iuxta flumina, aut inuia loca & vbi eam ſequi nõ licet, plerunq; amittitur. Prima eius præda coturnix eſto, vel perdix, deinde lepus, poſtremò aues magnæ. Saturetur parte prædæ, præſertim ſi præda magna fuerit. Ad felix aucupium requiritur venator diligẽs & peritus, auium rapacium ſocietas egregia, & locus prædæ ferax.

Quo tẽpore aucupandum.

¶ Hyemis tempore, inquit Beliſarius, cibi maior eſt appetentia auibus: tum etiam à coëundi ardore magis ſunt alienæ. Fieri enim ſolet, vt ſi Maio menſe miluos, accipitres volando perſequantur, ſylueſtrium accipitrum amore ad dominum non redeant. Nam per aëra deperdi ſæpius eos cõſpeximus. Veris etiam principium ſatis accipitrum venationi aptum eſſe dicimus. toto enim diei ſpatio venari licet, propter aëris temperiem.

Accipitres quãdo capiendi & quomodo cõmodè nutriẽdi cicurãdiq;.

¶ Accipitres quando capiendi, & quomodo commodè nutriendi cicurandiq;, ex Demetrij lib. 1. cap. 7. Accipitres capiendi tempus primum ante octauum diem calendarum Iunij incipit, & vſq; ad finem Iulij durat: de paruis loquor, quiq; è nido eximuntur. Illorum enim qui iam à parentibus ad venationem inſtituti ſunt, capiendi tempus vſq; ad Auguſtum (Auguſti finem nimirum) durat. Oportet autem accipitres captos in domicilio obſcuro includi, ita vt placidè inſiſtãt perticæ, & modica diei parte manu moderatè geſtentur, diluculo ſcilicet, & rurſus veſperi, vt per frigidiores tantum diei partes in aëre æſtiuo ferantur. Nam qui ſubinde & multum in aëre calido geſtantur, volitantes & à manu aucupis pendentes calorem ſupra naturam augent, & pulmones accendunt, vnde breui omnino pereunt, exiguo ad venatum tempore vtiles, nec vllum in eis mortis futuræ ſignum aucupi apparet. Deinde pedibus eis lorum alligabis quindecim digitorum longitudine, colore nigro, non rubro, propter aquilas: Quæ rubro colore eminus conſpecto, eſcam (nempe carnem recentem) ab eis ferri putantes, inuolant & abripiunt eos. Porrò geſtari debent accipitres in ſummo carpo (brachiali) manus ſiniſtræ, digitis introrſum ſpectãtibus. (Γενέσθω δὲ τὸ κοινὸν αὐτοῖς ἀνάβλημα βάσις τῷ ἱέρακι στάσις.) In ſumma verò manus parte aut in pollice inſiſtere accipitri nõ permittendũ, quòd inde ad venationem nõ ſatis validè impelli & proijci poſſit, vnde fit vt minus ſtrenuè in prędã feratur. Facilè aũt & probè cicuratur poppyſmis ſiue ſonis per labia ad fiſtularũ imitationẽ effictis, & manuũ palpatione, & verbis blandis. Eſt .n. hoc animal

exquiſito

exquisito ingenij sensu præditum, nec rationis pro sua natura, nec memoriæ expers, itaq; consuetudinem, naturæ suæ oblitus, facile assumit, & per totam vitam conseruat. Fumo læduntur: quamobrem non debent nimis prope ignem vel lucernam gestari. Solet autem lucerna in tenebris splendens liberam & duram ac ferocem ipsorum ingenij vim emollire ac mitigare. Pertica cui insistunt, nec admodum crassa, nec tenuissima sit, nec inæqualis, sed commoderata, ita vt vngues aperti dum perticã complectuntur, interiorem pedis partem impleant, vt nihil cauum seu vacuum relinquatur: & vnguis posterior cum anterioribus copulari possit & concludi. Vinculũ quo pedibus religantur ad perticã paulò laxius sit, vt modicè auolantes reuolantesq; facile in ipsam redeant. nã breuiore vinculo interdũ fit vt accipitres volando impediti ad perticã se allidant & perdant. (Ἔστω δὲ ἤγουν παραπέτασμα καὶ βῆλον [*velum*] ὑποκάτω αὐτῶν εἰς τοὺς δεσμοὺς ὅπου ἐφεστήκασιν, ἵνα ἀντιπλάμενοι μὴ διαστρέφωνται.) Porrò cũ plures accipitres in vna pertica ponuntur, interuallum inter vincula singulorum circiter digitos vigintiquinq; esto, ne si se contingere possint, inter se pugnantes vnguibus se mutuò conficiant. Cum enim semel assueti sint venationi, & prædam gustarint, si esurire cœperint, ne suo quidem generi parcunt. Cibum aucupes quotidie dabunt diluculo, eumq; recentem, nec semper eundem quod fastidium parit: sed alium atq; alium quotidie, si fieri potest. Sic enim auis appetitus seruatur, & ipsa suauius vescitur, ac ideo facilius concoquit. Cæterum lauacra eis esse oportet ex aquis dulcibus, vt fontibus aut fluuijs perennibus, tertio plerunq; aut quarto die, vt sordibus alarum absterfis liberius & velocius volent. Tum paucis diebus elapsis, modicum de cibo consueto subtrahes, & vocanti adesse assuefacies. Et primum quidem de manu alicuius prope astantis, in manum vocantis ipsum aucupis & carnem tenentis transilire discat. Hoc vbi iam satis didicerit, funiculum tenuissimum vigintiquinq; cubitos longum extende, & per catenulam ferream annulum cuius tenuissima sit circunferentia (ad pedem auis alligato.) Funiculi igitur extremitatem vnam accipitri liberam dimittes vt volet: alteram manu sinistra retinebis vnà cum carnis frusto. debet autem manus pellibus validis muniri propter mucrones vnguium accipitris. Et cum accipiter iam volat, eleuabis manum sinistram paulatim & carnem ei ostendes cum magno clamore, sibilo & adhortationibus ad te vocans & inuitans vt mox aduolet. Quòd si omnino auolare, voluerit, facile per funiculum retrahetur. Sic diligenter institutus, deinceps etiam reuocatus rectà ad te redibit. Cum in manu iam fuerit, permitte ei bis aut ter degustare carnem: & tum, vt rursus recordetur cibi, cautè eam subtrahito ex vnguibus, ne pedes eius aut vngues lædas, aut tuam ipsius manũ. Vulnerat enim vnguibus suis tanquam gladio. Obteges igitur carnem veste circa pedes accipitris, & paulatim digitis dexteræ manus carnem trahens, pollice sinistræ eandem elides. Subtractam manu dextra in humerum tuum læuum impones. Sunt qui eminus stantes accipitrem alicubi fune alligatum ad se vocẽt: quod aui periculosum & noxium est. nam dum celeri volatu ad aucupem contendit, lapide aliquo vel arbore vel herba (frutice) supra terrã eminente intercepta & offensa, in solũ quandoq; alliditur & perit: Aut si forte seruetur, propter malam tamẽ hanc consuetudinẽ, semper sibi tutũ huiusmodi volatum fore putans, in posterum omnino læditur. Porrò cùm iam satis assueta fuerit ad vocem aucupis promtè aduolare, feritatis suæ libertatem omnino oblita, tum demum funiculum ab aue solutum à loco aliquo sublimi vel arbore suspendimus (ἐλεύθερον τοῦ δεσμοῦ τὴν σχοῖνον ἐξάψαντες, &c.) & auem vt protinus voce audita aduolet consuefacimus. Postremò cum hoc etiã probè fecerit, ad venationẽ adgredimur, quã primò aduersus minores aues suscipimus, vt graculos, cornices & similes. In his.n. exercitatus ac institutus ab aucupe, & audacia sibi cõparata, maiore deinceps animo magnas etiã aues inuolabit.

¶ Ex eiusdem Demetrij lib. 1. cap. 8. quomodo oporteat instituere (καρονίζειν) accipitres, & venationem docere, ac venantibus eis auxiliari: Tertio antequam venatum exeas die (sic enim legendũ videtur) parum alimenti præbebis accipitri, & per totum diem manu gestabis. altero (etiam) die propter collectam in eo pituitam, cibi omnino parum dabis, nempe ad nucis auellanæ quantitatem, ac similiter manu gestabis quietè per totum ferè diem. Nocte sequente somno fruatur quieto. Postridie ante Solis ortum, Deo inuocato vt venationi faueat, cum accipitre ad pugnã aduersus aues alacriter te pares. Vbi iam parum à porta progressus, accipitrem vinculo liberâris, & lora simul collecta sinistræ manus chirotheca obuelaueris, vndiq; circunspicies sicubi volantes aues appareant. Et cum locum insidijs aptũ deprehenderis, manum dextram accipitri obtendes, & aliorsum prospicere simulãs, cælansq; astutè prospectũ tuum, cautè ad locum venationis procedes: Quò cùm iam prope accesseris, cũ impetu adcurre & auium gregem excita, simulq; magna vi & contentione accipitrẽ de manu emitte, & in aues tãquam hostes audacter impetum vt faciat alta voce hortare. Tum statim etiam ipse magna celeritate accipitrẽ sequere: & priusquam graue aliquid patiatur, præsentia tua eum iuua. Quippe si solũ tuoq; auxilio destitutum aues illi quæ capta est congeneres viderint, grues grui, anseres anseri, (hæc enim duo genera præcipuè gregatim degunt) accipitrem perdunt. Et siue tu omnino non adsis, siue longius absis, opem aui congeneri laturæ adsunt magna cum proptitudine. itaq; accipitrem vulnerant, & vndiq; eum cingentes pennas ei abrodunt, & auem captam rostris apprehensam trahunt, donec vel relinquat eam accipiter, vel simul cum ea pessundetur. Tu igitur placidè propius ad accipitrem accedes, & ferarum auium genus dissipabis: tum auem captam accipies, & humi sedens pede altero pennas caudæ accipitris subleuabis, ne quid de eis frangatur. Has enim natura ei contulit, vt hisce ceu gubernaculis vtens

Quomodo instituendi sint accipitres & venationẽ docendi.

aërem in quamcunque libêret partem remigio alarum sulcaret. Deinde euaginato cultro, qui ad latus sinistrum gestandus est auium cædi paratus, fauces primum captæ auis incides, & sanguinem scaturientem calidum accipitri bibendum permittes: & de carnibus circa collum, deinde etiam de cerebro, corde, iecinore & ventre (eum pasces.) Postea pedibus apprehendens auem captam, latenter & astutè carnem subtrahes, ita vt auis dolum omnino non percipiat. Et sic ad nouam venationem te parabis, quam quidem accipiter cibo satur negligeret. Itaq; pedes etiã eius sanguine captæ auis illines, vt de alia etiam capienda promptius cogitet. Est enim accipiter memoria probè præditus: & præsentibus rebus scitè se accommodat: & contumeliam ab adulatione pulcrè discernit. Porrò vbi tertio aut ad summum quarto ad venationem euolârit accipiter, non amplius eum emittes, vtcunque auidus & promptus ad eã videatur & è manu subinde prouolet, ne vno die nimis defatigatus, inutilis multo deinceps tempore fiat. quiete enim recreatur: continui verò laboris molestia, graui plerunque morbo implicatur. Cæterum multæ sunt caussæ vt aliquando præda frustetur & aberret accipiter: vt cum in celeri volatu repente aquilam viderit, metu fortioris se auis seipsam potius seruare quàm prædam persequi cupit. Sæpe de manu imperitè emissus, & lumbis subito læsus, captura frustratur. Interdum & loris intricatur, & alias multas ob caussas impeditur & aberrat, quas paulatim studiosus venator experiendo cognoscet. Recreatum igitur accipitrem per diem vnum, aut alterum ad summum, ad pectus tuum admotũ verbis & vocibus blandis delinies, & veluti strenuam ac generosam auem alloquêris, cui per malum aliquem genium victoria impediatur. nam & laudes & contumelias hoc animal agnoscit, & hominis animum ac voluptatem è gestibus conijcit. Quòd si post dictam quietem accipiter venari pergat, nihilo propter frustrationem tristior, bene habet: sin ad volandum necessariò magis quàm voluntate segnior fuerit, propter lassitudinem quæ præcessit, mox cibo eum satiabis, & vt solus aliquandiu quiescat curabis, ac domum reuersus ita tractabis vt suo loco inter remedia accipitris explicabimus. At si statim à prædæ frustratione in arbore aliqua insideat, tanquam dolens, arte prædicta reuocetur. Quòd si vocantem tardius exaudiat, siue quòd natura durus & difficilis sit ad parendum, siue propter frustrationem, siue propter contumeliam aliquam à te illatam, (per hæc ad odium mouetur accipiter:) Si sic inquam afficiatur, & arbori insidens magna diei parte, inspiciat quidem te dum gestas carnem, non tamen descendat, tum carne in funiculum tenuem (in laqueum scilicet funiculi) innexa ab vna parte, & ab altera lapide vel ligno quod eleuare secum non possit alligato, de conspectu eius discedes. Sic enim te nusquam apparente, paulatim ad carnem aduolans retinebitur. Sed quoniam consuetudo ceu altera natura inhærere solet, abdicatus venatione accipiter iste ad sobolem tantum procreandam seruetur, quam expectare ex eo præstat, quàm tam incommoda aue tanta molestia ad venandum vti.

De tractando & pascendo accipitre.

¶ De tractando & pascendo accipitre: & quomodo vnà cum cane perdices ab eo capiantur, ex Demetrij cap. 194. & 195. Cum accipiter iam satis institutus exercitatusq;, & nutritoris sui vocem ac sibilum agnoscere assuetus fuerit, ita vt cum semel eum alloquutus fuerit, mox vel euolet, vel ad manum redeat, & inde emissus demonstratam sibi escam petat: In summa, Cum ad venationem idoneus fuerit, pasces eum die ante futuram venationem proximo carne caprina vel ouilla, vel de grillo puro, non neruosa nec pingui, eaq; recenti, nec ad satiem, sed ad dimidiũ duntaxat illius qua saturari posset. Quòd si recens (& calida à mactatione) caro defuerit, frigida vtatur, sed eiusdem diei: at si pridie mactatum sit animal, caro ne præbeatur frigida, sed recalfacta, præsertim si tempus frigidum fuerit. Hyeme igitur cibum accipitris in carnem tepidam inijce, & expurga si quid foris insederit sordium: tum extractam accipitri edendam dato. Quòd si aqua tepida desit, igne calfactam carnem digitis contrecta & celeriter circumage, vt calfiat quidem non tamen siccetur. At si aqua tepida simul & igne destituaris, sanguine puro madefactam escam sub axilla repones, ita nec carnem nudam attingat linteum quo esca inuoluitur, sed supra indusium sit, ne odore corporis humani infecta, & suam qua pollet roborandi vim amittat, & insuper accipitri noceat. Sic calefacta carne accipitrem pasces. Iam nutritum loco consueto collocabis, vbi ad octauam vsq; vel ad nonam horam maneat. Tum manu sinistra exceptum sursum atq; deorsum ages placidè cum poppysmo siue sibilo oris, manu dextera interim anteriores & posteriores partes demulcens, & ita gestabis vsq; ad vesperam. Prodest hoc & excitat auem ad venationẽ, & aluum promouet (καὶ εἰς τὸ χωνεῦσαι) & cibi appetitum conciliat. Vesperi loco solito eum statues ad diluculum vsq;, & rursus cum surrexeris manu gestabis, idq; prope lumen siue ex cera, siue lychnum, sed fumum cauebis. Sibilo (poppysmo) etiam vteris, & demulcebis, vt familiaris tibi & cicur reddatur, & ab eo amêris. Nam gestatio in manu, assentatio & poppysmi mitem efficiũt. Debet autem canicula quoq; venatoria ei adesse, cum vescitur, & cum sursum deorsumq; agitur, vt mutua familiaritate inter se assuescant: & cùm opus fuerit, accipiter canem ceu socium respiciat, nec tanquam ab hoste refugiat. Tum in aurora venatum exibis, & circumspicies locum qui non omnino planus & supinus (ὕπτιος) sit, sed & riuo aliquo irrigetur, & fruteta habeat, non illa quidem continua, sed longiusculis interuallis dissita: & qui nõ inæqualiter partim accliuis partim decliuis sit. Hæc enim auibus, quas accipiter insectatur, conducunt, & refugia eis suppeditant: ipsi verò accipitri, continuo nunc sursum nunc deorsum volatu, & laborem augent & audaciam minuunt, & aduersus aues ignauiorẽ efficiunt, ipsius deniq; aucupis gloriam imminuunt. Porrò locum nactus idoneum, antequam perdices te conspiciant, in solum subsideto, &

Quomodo perdices ab accipitribus capiantur.

tò,& perdicũ cantus auſcultato. Solent enim diluculo vocem quandam placidam & clarã ædere. hanc tu ſecutus, locum quàm fieri poteſt proximè occupa, leniter interim enuntians, ἕα, ἕα, ἕα. Hęc enim vox perdicibus perſuadere ſolet, vt capita inclinent deorſum & non turbentur prius, quàm illo qui ita placidè vocat, conſpecto. Cùm verò iam propius acceſſeris, continuè vocẽ ἕα, ἕα, ἕα blandè repetito: & ſimul obſeruato ne paulatim dilapſæ è cubilibus perdices, tibi & venatoribus negotiũ inquirẽdi pariant. His ritè peractis ab eo qui perdices trãquillat & cohibet, tu qui venaris vnà cum ſocio, canes venaticos vinctos tenebis: cumq; intellexeris perdices loco quieſcere, locũ fruticoſum & denſum circunſpicies, qui ad refugiũ quoq; latendi gratia aptus ſit. Illic venationis ſocios ſtatues, & rite diligenterq; (cum attentione) progredi eos iubebis, & voces ædere conſuetas, & ſibilis vti, & virgis quas pro more venatores ferunt, ramos obuios quoſq; ferire, item terrã & herbas, & ſi quid aliud obuiam fuerit. Virgis cõfractis lapides proijciant, aut glebas terræ, vt continuo ſonitu perdices exturbentur. Tu verò qui accipitrẽ manu læua geſtas, perdices euolaturas è longinquo expecta: & cum vocem exturbãtium (παγανευτῶν) audieris, vide num accipiter quoq; vt primum volantes conſpexit perdices, inuolare in eas cupiat: non ſolues tamen ipſum, ſed auertes parum ne videat donec tranſuolârint, tum demũ emittes eum demonſtratis perdicibus, vt rectè à tergo eas perſequatur. Emittes autem ſolerter manu porrecta, cum blanditijs & adhortatione, vt animoſum reddas: & vocem eò magis intendes, quo longius ille inſequendo diſtabit. Similiter deinceps etiam ſingulis vicibus accipitrẽ ſolues. nam voce familiari & cõſueta auribus hauſta, audacior fit & promptior ad perſequendũ, ita vt inter volandum vocẽ domini audiens ne aquilæ quidem aduentũ, à qua cõficitur, extimeſcat. Cæterum ſi nondũ viſis perdicibus cum primo exturbatorum clamore dimittatur, aberrabit, & forte alicubi offendet, ac ſegnior ad venationem & inutilis erit. Hæc de emiſſione dixerim. Porrò vbi iam comprehenderit auẽ accipiter, feſtinabis ad eum prope & placide accedens, & blande voce conſueta vtêris, nempe ὤϊ, ὤϊ, ὤϊ: & ore ſibilans aſſidebis, manu altera contos apprehẽdens,) τῶν κοντῶν ἐπιλαβόμενος) altera caudam eius complanabis, (demulcebis:) & prædam pro arbitrio guſtare, eaq; ſatiari eum permittes. Deinde in ſedem ſolitam (in contum) leniter & ſine moleſtia eum collocabis: nec illic inſidentem negliges, ſed per diem ac noctẽ ſemper quinquies manu palpabis, & loco etiam mouebis. Hoc enim modo & cibum gula contentũ concoquet, & ſanus deget. Si verò neglexeris, cibũ non concoquet, & is qui in gula relictus eſt aceſcet. Vnde accipiter non parũ lædetur, partim cruditate, partim odore prauo cibi corrupti. Hoc igitur ſi accederit, diluculo eum manu geſtabis, & ad ſecundã vſq; horam circunferens obſerua num aluus ei ſoluatur. deinde ad cibũ inuitatus, modicè tantum de eo guſtet. Poſtridie venatũ exibis ſecundũ modũ præſcriptum. Et cum ab exturbatoribus perdices inquiſitæ euolarint, eminus accipitrẽ ſolues vt à tergo perſequatur. Sic enim ſolutus nõ diſſipat perdices, ſed vno in loco collectas vt in fruteto aſſequitur. Tum tu clamore vrgebis, ſibilabis, & lapides (ſi opus ſit) in perdices emittes. Sic enim cogente neceſſitate vna ſaltẽ (aut plures) de fruteto euolabit, & ab accipitre capietur. qua capta, noli accipitrem amplius vrgere. Interea verò dum perdicẽ à ſe captã retinet, cultro perdicis guttur aperies, & caput cum medulla (cerebro) in duas partes ſecabis: & accipitri permittes vt vnguibus & roſtro perdicem fortiter apprehendat, & edat, te interim dextra manu eam ad os accipitris admouente. Dum autẽ perdix ſic ab accipitre tenetur, noli perdicem quam manu tenes ad te retrahere, ſed molliter remitte. Retinet enim accipiter perdicẽ vnguibus tam validè, vt nullo modo dimiſſurus eſſet, ſed quò tu magis traxeris eò fortius apprehenſurus. Te verò manum dextram, vt dixi, laxius ac mollius remittente, non poterit de capite perdicis epulari, niſi vnguibus etiam, reliquo corpore omiſſo, ipſam apprehẽdat. Illo igitur circa caput occupato, tu reliquũ ſuffuratus in peram conde. Feſtinabis autem vt cures carnoſas duntaxat capitis partes & medulla refertas ab accipitre deuorari: oſſeas verò ſolerter vnguibus eius exemtas cani obijcies, vt is quoq; edat & alacris fiat. Ergo ſi prima venatio bene ſucceſſit, aggredieris alteram. Quòd ſi inter volandum (ἀπὸ πτεροῦ) accipiter perdices ceperit, maior is labor eſt: at ſi in frutetũ aliquod ſe abdiderint perdices, accipiter verò ſurſum euolet, aut prope eas cõſidat, canem venaticũ vocabis, & ſolito more alloquendo hortaberis: quòd ſi feſtinare ipſum, & ſubinde olfacere, & caudã frequẽter mouere videris, illic latere ſcias perdices: & quãdo vna ex eis euolatura ſit obſerua, vt ſimul voces & horteris accipitrẽ calmando, οὖλ. οὖλ, λάλει, λάπτρυ, (vide an melius ſcribatur infrà, οὖλει, λάλα, λᾶ. (Hæ namq; voces animant accipitrẽ & fortẽ reddunt. Si verò locus humilior aut alioqui incõmodus fuerit vbi accipiter deſedit, reuocatũ ad te ſiniſtra excipe, & cum cane te ſequente perdices inquire: Et cum ex ſignis prædictis perdicũ motum animaduerteris, clama τὸ πρόσχε. Cęterũ accipiter ſubinde audiens illud ὁλωνοῖ, (forte οὖλει, ὠΐ) volatũ perdicis obſeruat, & ad capturã ſe parat. Quòd ſi accipiter prædã conſpexerit, & inuolare in eam geſtiuerit, ab aucupe verò parum vigile & negligente, ſemel aut iterum impeditus, nec volare permiſſus fuerit, ignauior fit in poſterum, & prædæ negligentior. Sin verò cum attentione emiſſus, vnam aut alteram perdicẽ aut plures facile nec multo negotio comprehenderit, ſexies aut octies emiſſio eius repeti poterit. At ſi propter impedimentum aliquod, duas aut tres tãtum in diuerſis emiſſionibus aſſecutus fuerit, idq; labore multo, fac ne amplius eum ſoluas, ne nimium fatigetur & fame laboret. Eſt quando promptè de manu auolat, ſed poſtea (ἔχων δ' οὐ locus eſt corruptus) inſtar timidi militis, in arbore aliqua ſe occultat, & ad eſcam quoq; vocatus redire detrectat, tui prædæq; pariter oblitus. Hoc ſi acciderit, ſiue propter loci

difficultatem, siue propter stationem incommodam, siue quòd nihil adiuuetur à cane, siue quòd cibum non appetat: oportebit te subire latibulum siue frutetum, (& cani pro more blandiri:) & si quam habes absconditam perdicem, siue viuam, siue mortuam, in accipitrem latenter inijcito: aut si perdix non sit, pullum gallinaceum vel columbam: & simul voce consueta vtitor, ἴλει, λάλα, λά. Quòd si ad te redierit accipiter, nutries eum placidè, & non vrgebis, ne deinceps etiam in venatu frustreris. Nam accipiter, præsertim si nimium vrgeatur, venationem prorsus obliuiscitur & omnino inutilis fit, nisi aliqua arte emendetur. Dicunt autem imperiti quidam emendari eum, & ad venandi alacritatem reuocari, si cibus ei negetur: quod forte aliquid rationis habet: sed ita macrescet & extenuabitur. quamobrem non istum, sed qui subijcietur emendandi modum probarim. Sint igitur duo accipitres (sic enim transfero, locus est obscurus) alter scilicet ad venatum promptior, alter inertior, qui si venari non pergat, & in frutetum subire metuat, vt extrahat inde quam insequebatur perdicem, tu alteram perdicem accipitri promtiori obijcies, ita vt videatur illa esse quã ignauior accipiter persequebatur: & promtiorem ceu prædam nactum ad te recipies: alterum longius abesse iubebis, & canem odorum iuxta frutetum collocans, prædam in eo latentem vt prodat, & perdicem exturbet, curabis. Sic quidem accipitres ignaui celeriores fiunt, & ad diligentiorem deinceps inquisitionem præparantur, ceu qui frustra confertas frutetorum frondes extimuerint agnoscentes.

Quomodo assuefaciendi sint accipitres ad capiendos phasianos.

¶ Quomodo assuefaciendi sint accipitres ad capiendos phasianos, ex Demetrij cap. 196. Aduersus phasianos etiam exercendi sunt accipitres, non tamen circa finem venationis. Postremæ enim perdices capiendæ sunt, vt postquam de eis degustarint accipitres, venandi labor desinat: non autem ex remissa & leuiore persecutione, impetus vehementia hebetetur & infirmetur. (Sed ex his verbis contrarium inferri videtur, nempe perdices prius capiendas esse.) Cęterum ad inuẽtionem phasianorum, vocibus & clamoribus nihil opus est. strepitus tantum in frondibus & ijs quæ obuia fuerint, & sibili subtiles ædantur. Nam si clamorem audierit phasianus, pedibus paulatim fugiens dilabitur, ita vt nisi à cane comprehendatur, aliter capi nequeat. At si strepitus in ramis & sibili ædantur, metu affectus euolat è fruteto vbi latet: & si auceps in propinquo fuerit, statim illo volante accipitrem soluet, qui vel illico phasianum capiet, aut saltem non procul elapsum, vt non multo labore opus sit. Plurimum autem iuuatur accipiter, si è loco sublimi in prædam emittatur. Sic enim etiã solertes accipitres minus frustrantur: & ineptiores maiorem sibi solertiam acquirunt.

De capiendis anatibus.

¶ De capiendis anatibus, ex eiusdem cap. 197. Cum accipitrem animaduerteris iam inutilem factum (ætate nimirum) nec amplius persecutioni perdicum sufficere, exercebis eum postremò aduersus anates. adsuefacies autem hunc in modum. Gestato eum manu sinistra vt moris est: & à dextro femore tuo cymbalum æreum suspendes, quod cum opus erit pulsabis. Tum anatem admodum cicurem (hæc enim syluestribus similis est) alteri cuipiam committe in loco decliui (humili) tenendam. deinde cum accipitre accede propius, & cymbalo pulsato, ex composito, emittatur anas ab eo qui retinet in sublime. tu vero accipitrem solues, qui facile capta anate satiabitur, & deinceps in reliquas quoq; anates similiter se geret. eadem enim ratio in syluestribus seruanda est. Nam cum illæ in humilibus & nemorosis locis versantur, (καθίζωνται, καθέζονται, considunt) accipiter ne ab eis videatur ad terram vsq; demitti debet. & paulatim ex improuiso accedendum, tum subito cymbali sono & clamore excitata aliqua anas in altum subuolabit: de qua capta accipiter gustet, vt ad reliquas etiam capiendas paratior sit. Capiuntur & alio modo, quando scilicet non in stagnis degunt, sed eminus in aquoso aliquo loco considentes accipiter viderit. mox .n. vt vidit persequi gestit. at auceps vlterius progreditur, ne ante tẽpus accipitre conspecto diffugiant anates. Cùm igitur quàm fieri potest accesserit proximè, accipitrem eis ostendet, & cymbalum pulsabit: postremò in euolantes immittet accipitrem. Debet autem anatarius accipiter sine tintinabulo esse.

Qua ratione accipiter ad prædam alacris reddi possit.

¶ Accipitrem prædæ non appetentem (ἄγευστον, pro ἀπόδεκτον) hoc modo auidum reddes: Gallinæ mactatæ sanguinem folio aliquo excipe, & coagulari sine. De hoc sanguine ad venationem exiturus dato accipitri aliquid in cibo, sic escæ appetentior & ad prædam alacrior fiet, vtpote sanguinis dulcedine inuitatus, Demetrius cap. 14.

De accipitre famem non sentiente, ad arbores offendente, & volare detrectante quomodo curandus sit.

¶ Si venari recuset, include eum per dies quindecim loco obscuro, ita vt lucem non videat, nisi quantum opus est ad capiendum cibum, cuius tertiam partem detrahes, demum ad venationem educes, Innominatus in Orneosophico cap. 94. A viro quodam aucupij perito audiui, si quis accipitri duo aut tria ad summum grana cocci cnidij integra dederit, illum omnino cogi ad prædam inquirẽdam, aut de morte periclitari: nimirum quòd gula nimis inflammata tam acri pharmaco, cibum, quo acrimonia temperetur & extinguatur, requirat.

¶ Si auis quæ venari debet famem nõ sentiat, dabis ei vesperi in cura sua (vt vocant) pilulam aloës cum succo brassicæ rubræ: aut tres offulas carnis, saccharo magnitudine pisi singulis incluso. Mox enim alu⁹ bis aut ter subducetur & fames sequetur, Tardiuus. ¶ Si auis in arbores offendere soleat, sine vt ter quaterve tempore nubilo, pluuio & cum ros cecidit, se offendat. Sic enim percepta molestia in posterũ sibi cauebit, Idẽ. ¶ Aui volare detractanti, aquã vt lauet appones: & cibum eius aqua tepida diligẽter ablues. Aut dato ei capatotiũ de pinguedine lardi, quod in capite de purgatione auis descripsimus, Idẽ.

¶ Aberrat quandoque auis longius, ita vt tintinabula eius non amplius audiantur. Hoc accidit

quoniam

quoniam aues rapaces sæpe prædam suam ad cauernas deferunt iuxta aquas, quamobrem tintinabula earum audiri nequeunt. Circunspicies igitur vbinam cæteræ aues volitent & clament. Illic enim tuam esse putabis, quæ caussa clamoris est aliarum. At si neq; videris neque audiueris quicquam, ascende in locum aliquem altum, & aurem alteram ad terram submitte occlusa superiore, & audies aues clamantes. Quòd si locus planus & apertus sit, frontem in terram inclinato, & aure altera obturata, audies qua in parte auis tua tibi quærenda sit, Tardiuus.

Quomodo accipiter aberrans quærēdus sit.

¶ Auem aduersus prædam animabis, & vt aues magnas aggrediatur, efficies, hoc pacto: Escam qua tempore venationis vtitur, vino madefacito: aut si astur sit, aceto, & magnitudine amygdali dato. Quum vis vt volet, da ei tres offulas carnis vino madentes. Aut pullo columbæ vinum rostro infundes, deinde facies eum volare donec vinum (aliàs acetum) in carnem eius distribuatur. ea auem tuam pasces in aucupio. Si auis sit audax, ne gestaueris eā manu, nisi in loco solitario. Tardiuus. ¶ Si auis aliam prædam quam debet persequatur, odium eius sic illi excitabis: Fel gallinæ tecum in promptu habeas, eoq; inungas pectus auis quam ceperit, & vt modicum inde gustet permitte. nam propter amaritudinem illam odio habebit deinceps id genus auium, Idem.

Quomodo accipiter aduersus prædā animandus.

¶ Adnectuntur eorum pedibus tintinnabula cum orbiculis argenteis indice circunscriptis, vt si amissi inuenti fuerint, ad dominos referantur. Sæpe enim euagari longissimè & vltra famam solent ij qui sublimiuagi dicuntur, Budæus in Pandectas. Accipitres venatorum vocibus altis prolixioribusq; (vt ab acuto in grauius procedant) longius assuefaciendi sunt, ad eosq; redire (quum venatores voluerint) vel fame vel consuetudine cogantur, Belisarius. ¶ Si auis rapax detrectat vel obliuiscitur reuerti, obijcito ei auem aliquam. amat autem præ cæteris columbum album. Quam ob caussam columbum aut aliam auem albam semper tecum in aucupio habebis, vt auem tuam non sua sponte reuertentem ea obiecta reuoces. Caro gallinæ, vt supra dictum est in capite de cibo, hîc parum vtilis est. Recusat autem auis reuerti diuersas ob caussas, vel quia non satis assueta est portari & manu teneri: vel quia odit dominum suum, quòd durius ab eo tractetur: vel propter dolorem aliquem qui recens accidit. Nidarius quidem non tam facile fugit, quàm qui mutauit, (*le mue*, Gallicè.) Si auis morosior sit ad reditum, rostrum eius noctu inunge pinguedine de vmbilico equi magnitudine fabæ. sic amabit dominum suū, & facile ad eum redibit. Aut glycyrrizam tritam per noctem in aqua relinque, & in ea aqua colata carnem vaccinam per segmenta incisam macera, ac inde pascito auem. Etsi enim caro vaccina in cibo accipitris improbetur, ad hoc remedium tamen conuenit. Si præ superbia non redeat, salem rubentem instar magni pisi cibo eius impone. inde enim omnia excrementa reddet, & superbia eius corrigetur, Tardiuus. ¶ In accipitrem δυσκλητοῦντα, id est difficulter redeuntem: Misodulum (id est ocimum) herbam siue aridā, siue recētem, & cyminum, trita cribrataq;, & cum optimo melle subacta, per biduum dato. Aliud: Staphisagriæ albæ (ἀγριοσταφίδος λευκῆς: vide ne bryoniam intelligat, alioqui σταφίδος ἀγρίας dicturus vt alibi: & nullam nos agnoscimus staphisagriam albam) grana quindecim: aloēs siliquas tres: geponi (γηπόνου, sil vel seseli accipio) grana decem, laseris siliquas tres: oui album: vini optimi quantum satis est: aphronitri albi dimidium: mellis parum, trita liquidis misce, & inunge, Demetrius. ¶ In accipitrem fugientem, (Πρὸς διασύροντα, malim διαφεύγοντα:) Accipitrem linteolis inuolutum in balneū parum immitte, & non amplius fugiet, Idem. ¶ In ferum & ægrè mansuescentem: Inuolutum linteolis in officina fabri (χαχεῖον, lego χαμεῖον) suspende, & crebris illic sonis cicurari sine, Idem. ¶ In flentem & clamosum: Allium de sulco (area) acceptum tere & inunge, dicens: Aduersus fletum te inungo, Demetrius. Aliud. Vespertilionem captam pasce tribus granis staphisagriæ: deinde accipitri edendam obijcito, & in contum collocato: vbi si non statim concoxerit, per biduum flebit, deinceps verò clamosus esse desinet, Demetrius. Si auis rapax nimium clamosa fuerit, accipe vespertilionem, cui piper tritum impones, & aui in cibo dabis: aut si vespertilio non sit, alia quæuis auis eodem modo cum pipere parata ad idem nō oberit. Nimius quidem clamor vel propter morbum aliquē, vel debilitatem ex macie, vel propter oua in aue generata prouenit, Albertus.

De accipitrib. difficulter ad dominum redeuntibus, quomodo tractandi.

De accipitre flente & clamoso.

¶ Accipiter aues capit supinus ferè & sursum se conuertens, Albertus. Falco venationis tempore amat socium venandi falconem, & diuidit cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur vel nisus, Idem. ¶ Si auem rapacem obesam habere volueris, pasce eam carne bouis masculi, vel porci: sin macram, gallinis nondum adultis aqua madefactis: sin temperatam, gallinis prouectæ ætatis. Quòd si voles vt expedita sit ad aucupandum, cura vt facias ei bonam vesicam gutturis, & include in tenebris, accensa ibi lucerna modica, & aucupare alternis diebus, Albertus.

¶ Sturni ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aëre, & flatu alarum coniunctarum remouent accipitrem: qui super ipsos ascendens (ascensurus) comprimitur stercoribus ipsorum, & inquinatur, ita vt appropinquare non possit, Albertus. ¶ Perdices, phasiani & anates quomodo per accipitrem capiantur, supra ex Demetrio docuimus. ¶ Asturęs, id est maiores accipitres (vt ipse interpretatur) cicurantur, instruuntur & nutriuntur sicut accipitres. Capiunt autem perdices & coturnices, phasianos & angutiones (forte agirones, id est ardeas) & multas similes aues, scilicet anates, anseres, corniculas, & ferè omnes aues in quas emittuntur: nec non cuniculos, lepores paruos & magnos: licet eos sine auxilio canum retinere nequeant. feriunt etiam capreolos paruos, & eos impediunt adeò

Sturni flatu alarum accipitrem remouent.

Quæ animalia venentur astures.

quòd canes eos capere poſſint, Creſcentienſis. Accipiter mas rapere poteſt leporem qui ad dimidium corpulentiæ ſuæ peruenerit: fœmina verò etiam adulto lepore potitur. Vidi ipſe felem ſatis robuſtam ab accipitre capi. Iucundum ſanè aucupium eſt omne genus auium per accipitrem venandi, ſed ſumtuoſum atq; laborioſum, Stumpfius. Accipitres vt & falcones auiũ etiã maiorum genus omne capiunt, nempe grues, ardeas, anſeres, tardas, & reliquas, Tappius. ¶ Si vis vt auis tua lepores aut cuniculos capiat, doce eam in iuuentute, & gyros liga in cruribus eius prope pedes interiecto ſpatio palmæ, quæ ſit diſtantia cruris à crure. ſic enim ſine læſione capiet, Albertus. ¶ Iuſtæ magnitudinis accipitres & integræ ætatis cum vulpibus pugnaciter certare aiunt, & ſæpenumero contra aquilas & vultures pugnare, Gillius.

¶ Accipitrum genera diuerſa, ſiue inſtitutione tantum, aut conſuetudine, & venandi modo, ſiue etiam ſpecie differentia, infra ſeorſim deſcribemus.

Quomodo quieſcente accipitre aues capiantur.

¶ Quieſcente etiam accipitre aues capiuntur, (vt Oppianus libro 3. Ixeuticorum docet) res mira viſuque iucunda. Auceps accipitrem circa aliquem arboris truncum deponit, (alligat.) Huius conſpecti metu auiculæ ſub frondibus ſe occultant, & timore aſtricti, tamquam homines in itinere cum ſubito apparuit latro, nullam in partem prouolare audet. Tum auceps ſic perturbatas & attonitas paulatim ab arbore detrahit.

¶ Germani peculiaria quædam ad aucupium per aues rapaces pertinentia vocabula habent: ex quibus quædam etſi proprie de falcone, & eius genere, cui à cæruleis pedibus nomen eſt, vſitata reperiam; pleraque tamen in genere ad aues rapaces pertinent. nam nidos eorum vocant geſtend/ id eſt ſtationes. Captæ induuntur capitijs, & velamentis quibuſdam, Sy werdend geheubt mit reuſchhuben: vnd wann man ſy anfacht zutragen/ werdend ſy erſt recht geheubt. Vincula pedum calceos nominant, Jhre gfeß heißt man geſchuech. Lora breuiora, wurffriemen: longiora, Das lang gfäß. Manui aut conto (perticæ) inſiſtere, non inſidere dicuntur, Sy ſtand vff der Hand oder Stangẽ/ vnd heißt nit geſeſſen. Inſtitui dicuntur, non manſuefieri aut cicurari, Sy werdens bericht/ heißt man/ nit zam noch heimlich gemacht. Inuitantur & paſcuntur in reuocatorio, Man lockt vnd ätzt ſy vff dem Luder. Galli *loirre* nominant. Turundis è ſtupa aut alia materia ingeſtis veſperi interdum purgatur earum ventriculus Man gibt jnen zu zeyt gegen Abend zu werffen/ das iſt vff grob Tütſch ein gwell. Hos poſtridie mane denuo reijciunt, Das werffent ſy morgens wider/ Volantes aſcendere dicunt, ſtygen. Cum accipiter captam à ſe perdicem aufert deducere dicitur, Wann der Habch ein Veldhun hinweg führt/ heißt es geleitet. Ardeas vel anates ſuperne alternis feriunt, & rurſus (ſed hoc falconibus proprium eſt:) Sy ſchlahend die Reiger oder Antvögel von oben herab/ ye einer vmb den andern/ vnd ſtygend dann wider. Super præda quam ceperint paſcuntur: Wann ſy ichts fahen / werdend ſy vff dem das ſy gefangen abgericht vnd geätzt. Si verò nihil ceperint, inuitatæ & vocatæ ad reuocatorium paſcuntur: So ſy aber nichts gefangen/ lockt vnd ätzt man ſy vff dem Luder. Alas earum appellant ſchwingen: dorſi partem ſuperiorem inter alas, das Tach. Cum aberrarunt, in aliam regionem feruntur, & breui quidem tempore multa miliaria emetiuntur: Wann ſy jrr werdend/ fallend ſy einander Land yn/ kurtzer zeit viel Meilen. Accipiter venatori familiaris & ad venationem promtus redditur, Der Habch wird lock oder bereit. Cum aucupem volando ſequitur accipiter, vel, cum ab aucupe ad volatum emittitur. hoc noſtris priuatim dicitur gerihen. Accipitrem emittere ad aucupium, Den Habch werffen. Aucupium, aut venationem potius, per aues rapaces exercere, beiſſen. Reuocatorium vocat Albertus, quod Germani, luder. Budæus *ſcapum* vocauit. Galli ſimili voce *loirre* & *rapel.* Conijcio autem vocem Germanicã factam à verbo laden/ quod eſt inuitare. inuitatur enim accipiter cicur cibo porrecto, & alta voce aduocatur, vt ad manum redeat inſtrumentum reuocatorium dictum tenentis venatoris: cui aliquando etiam alæ adduntur, vt accipiter eminus videns auem eſſe putet. Sed vtuntur hoc vocabulo aucupes etiam de alio inſtrumento, quo accipitrum genera fera ad eſcam propoſitam iuuitantur, vt laqueis aut virgis viſco illitis circa eſcam capiantur. Ponitur autem eſca aliquando inter quatuor parietes, & aliàs de mortua, aliàs de viua aue, vt cum vlula vel noctua exponitur. ad noctuam ſanè auidius feruntur quàm ad vlulam accipitres. Eſcam huiuſmodi de viua aue noſtri peculiariter nominant rur oder fürlaß. Mouetur enim à venatore, vt accipiter ex motu eam viuere animaduertens, promptius ad eam deſcendat. mouere autem noſtri rüren dicunt.

De accipitrum pennis curandis.

¶ Auem rapacem cui penna vna aut plures fractæ ſunt, Galli nominant *halbrenè*, Robertus. Vt pennæ accipitris deficientes creſcant, inuolue eum ſolerter, & caules pennarum (τοὺς καυλίσκους τῶν πτερῶν) pinguedine vrſi inunge, & ſtatim enaſcentur pennæ, Demetrius. Vt pennæ accipitris teneræ citò alantur, radices rubi in vino ad tertias decoque, & foramina inde madefacito, Idẽ. Sed remedia plurima ad pennarum vitia diuerſa tradit. Demetrius à cap.147. vſq; ad cap.162. Multa etiam eiuſdem argumenti in Gallico Tardiui libello, & alijs recentioribus leges: nempe quomodo pennæ fractæ ſiue ab vna parte, ſiue vtraque, ſolidentur: vel diſtortæ tantum aut curuæ, dirigantur: vel omnino amiſſæ reparentur: vel inuiſcatæ, viſco liberentur. ¶ Si pennam fractam ſine dolore extrahere volueris, accipe ſanguinem grylli (ſeu gliris) vel ſanguinem muris, & vnge locum pennæ, & cadet. Tum melle per decoctionem valde denſato, fac virgulam ad modũ foraminis in quo penna inhæſit, & inſere foramini, &

enaſcetur noua penna. Item ſucco papaueris calido perunge pennas eius, & intinge cibos eius in eundem, Albertus.

¶ Vngues fracti vt reparentur, ex Tardiuo. Si vnguis in aue fractus fuerit aliqua ex parte, vngatur pinguedine ſerpentis & creſcet, ita vt eo commodè vti poſſit non minus quàm cæteris. At ſi totus fractus eſt, & ſola pars tenerior relicta, fac digitale (vt vocant) id eſt tegumentum digiti è corio, quod pinguedine gallinæ implebis, & digito cuius vnguis fractus eſt inſerto, corioq; alligato, alternis diebus inſpicies, donec pars tenerior indurata ſit. Quòd ſi propter vnguem violẽtius fractum caro ſanguine manet, impoſito ſanguine draconis trito cohibebis. Si digitus tumeat, perungatur pinguedine gallinæ, oleo roſaceo & violaceo, cum terebinthina trita & maſtiche. Cæterum quomodo reparetur vnguis amiſſus, & quomodo emendetur is qui in rectum naſcitur, non aduncus, docebimus infra in capite de vitijs pedis, Hæc Tardiuus.

De vnguibus curãdis.

¶ De purganda & extenuanda aue. Ineunte autumno accipitrarij ſaginam auiarij medicamentis exinaniũt, (extenuare id appellant, quod noſtri exagitare dicunt,) rurſusq; ad prædam inſtituunt, inedia perdomitant, inditis in os ſtupeis turundis auiditatem eorum ludificantes, ſimul ſic euocatis excrementis volaciores reddi affirmantes, ſimul famem irritari, atque ita ad obſequium redigi. Hyeme etiam ad gelu ſub dio nonnullos alſiſſe iuuat, nonnulli ſi alſerint continuò inhorreſcunt & morte periclitantur reiecta ingluuie. In omni genere veterani difficilius extenuantur, & minus volucres ſunt, ſed ad prædam ſolertiores & minus obnoxij. terram enim volatu ſtringentes, deuolantem auem excipere nouerunt, aut anguſtiſſimis finibus latebram eius circunſcribere ne venatores aberrent. Tyrones vt volaces, ſic errones & expatiatores, Budæus in Pandectas. Noſtri turundos illos è ſtupa vel plumis factos vocant **ein gewell**/ à rotunditate vt conijcio. formantur enim inſtar pilulæ vel oliuæ. Solent autem eos accipitribus & falconibus ſub noctem dare, quos illi poſtridie manè aluo reddunt. quòd ſi ſiccos reddiderint, ſignum eſt ſanitatis: ſin humidos & viſcoſos, morbi. quare ſæpius hoc purgandi genus in eis repetitur, niſi nimium macri fuerint, Tappius. Pluma quæ datur falconi, fit è pedibus leporis aut cuniculi, vel è lana xylina, vel è plumis quæ reperiuntur ſuper articulo alarum gallinæ veteris, Robertus. Turundi interdum dari debent accipitri, vt ingluuies eius & inteſtina purgentur ab excrementitijs humoribus qui illic ex auibus deuoratis colliguntur: nec alius poſtea cibus detur donec turundos reiecerit. Quòd ſi nimis parum forte ſumpſerit, & nihil reiecerit, iterum aut tertio dabis: & tandem plumas ſimul omnes reddet. Si poſt mutationem pennarũ, vel poſt hyemem, vel poſtquam accipiter diu ſine exercitio manſerit, præſertim in abundantia cibi, plumæ viſcoſæ & ſordidæ reddantur, purgandus eſt hoc modo. Lardum ad quantitatem articuli extremi in digito, id eſt tertiæ partis digiti, in quatuor partes diſſectum, miſce & ſubige diu cum pipere trito, ſale vſto & modico lateris vſti: & accipitrem leniter tene donec hoc remedium in gulam ei inſeratur. Deinde manu eum excipe, & ingluuiem ac guttur eius frigida conſperge, ne ſtatim reijciat. Tum in locum purum depone, & videbis excrementa multa ab eo reddi. ſic vacuatus per horas ſex ieiunet, quibus exactis modicum carnis recentis ei dato, vel oua butyro mixta, Tappius.

De purgando & extenuãdo accipitre.

¶ Rurſus ex eodem. Accipiter præter turundos, alias quoque ſex ob cauſas cibum reijcit. Prima eſt, cum ingluuies eius offenſa vel alliſa fuerit. Altera, cum vena aliqua vel neruus ex animali quod vorat, linguæ eius implicatur. Tertia, cum paſtus ante tempus datur, nimis cito ſcilicet à præcedẽte paſtu. Quarta, cum nimio cibo repletur, ita vt vincere illum & cõcoquere nequeat. Quinta, cum cibum prauum aut putridum edit. Sexta, cum ventriculus crudus & ineptus concoctioni eſt, Tappius: à quo etiam petes remedia aduerſus hæc omnia ſingillatim, ex cap. 55. libri eius de aucupio per aues rapaces.

¶ *Cura* (ſic Gallicè vocat *purgationem per turundos*) fieri debet è pluma, aut paruis auiculis cõtuſis, aut è pedibus cuniculorum leporũmve fractis, ita vt vngues & oſſa demantur. E lana xylina turundus improbatur. lædit enim & vrit pulmonem, vnde auis moritur: & maximè cum lana xylina non fuerit lota. Nam ſi alia ſupradicta deſint, lana xylina vti licebit per diem vnum in aqua macerata. Tempore igitur purgationis quotidie dabis aliquem turundum, ſiue de lana xylina (vt dictum eſt,) ſiue de pluma, ſiue de carne lota, ſi nihil obſtet. Turundus ex aliquo prædictorum in aqua maceratus & lotus, inteſtinum auis egregiè dilatat, & ſiccat humorum in aue redundantium copiam. Cęterum manè reiectus ab aue, ſi ſit purus, non ſiccus tamen, & ſine malo odore, bonæ valetudinis ſignum eſt. Fimus auis debet eſſe purus, albus & clarus, & nigredo in medio eius bene nigra. Idem ſi glutinoſus ſit, & digito attactus adhæreat, bonam concoctionem & ſanitatem auis indicat. Humidus, putidus, & craſſus, phlegma & cruditatem. Auis diutius retinet turundos nec facile reijcit, cum in corpore eius caro ſuperflua fuerit, aut puſtulæ, aut humores nimij. Quòd ſi tremat ſuper manu, ſignum id eſt turundos adhuc retineri. quare non paſces eam donec reiecerit: & niſi eodem die reddat, cura ſaltem vt reddat poſtridie, hoc modo: Pinguedinem lardi aqua bis aut ter ablutam, recenti ſemper affuſa, cum pauco ſale & pipere trito, formabis in catapotium, quod auis deglutiat. Tum obſerua quidnam reijciat, & niſi turundos illos reiecerit, accipe quicquid ab eo reiectum eſt, idq; cõtuſum & panno inuolutum aui olfaciendum præbe. tunc enim turundos reddet. Vel aliter, da ei magnitudinem fabæ de duabus aut tribus fibris radicis chelidoniæ bona carne inuolutam, ad cælandam eius amaritudinem. Deinde auem Soli aut igni ex-

pone,& nisi turundos reijciat,pascito eam vesperi coxa gallinæ calida & saccharo condita. Tardiuus.

¶ Si auem quolibet tempore purgare volueris, & appetitum ei excitare, & bonam aluū reddere,sic facies:Octauo aut quintodecimo quoq; die, da ei pilulam vnam ex illis quas cōmunes vocāt,aut magnitudine fabæ aloën citrinam inuolutam bona carne ad cælandam eius amaritudinem. Tum inducto capitio pones eam in locum calidum aut ad Solem vel prope ignem, vbi per duas horas eam relinques,vt aluus interim ei deijciatur.Et cum aloën siue pilulam reiecerit, (neque enim tam cito liquescit,) acceptam serua in aliud tempus. Auem deinde manu exceptam bono & viuo cibo nutries,vt ab infirmitate ex purgatione acquisita reficiatur. Aloë quidem hoc modo exhibita vesperi, vermes etiam de corpore auis egregiè educit. Et pilulæ iam dictæ (communes) ab aue deglutitæ initio Septembris similiter contra vermes prosunt,& contra alios auium rapacium morbos.Sed debet hoc remedium pro auium diuersitate augeri minuíve. Accipitri enim minus dabis quàm cæteris rapacibus, excepto niso cui minimus modus cōuenit. Vel aliter, Pinguedinem lardi suilli per diem vnum in aqua recente macerati,aliquoties mutata,saccharum,piper tritum,aloën,&medullam,pari singulorum quantitate,vnde tres quatuórve aut plures pilulas effingas pro iudicio tuo, permisce, & inde vnā aui dato mane. Deinde Soli aut igni exponito,neq; ante duas horas pascito:quibus elapsis, in cibo ei cōuenient gallinæ, auiculæ,& mures maiores minorésve, in paruas buccellas dissecti. Tum vesperi cum ingluuies reducta seu imminuta fuerit, dabis ei quatuor aut quinque semina caryophyllorum trita & bona carne modica inuoluta. Cum vero prædictis pilulis vsus fuerit, & humores ab eis commoti,palatum & nares bono aceto cū pipere trito semel asperges: & postea si opus sit,aqua in nares inspirata eam refrigerabis: Et Soli igníve expones.sic enim humores capitis & omnem aliam ægritudinem eijciet,Tardiuus. ¶ Vt venter & intestinum auis amplientur,prębe ei cibum leuem qui nocte vna aceto maceratus sit,& eundem cibum saccharo condi aut melle despumato: aut aqua saccharata eam potato, Idem.

¶ Diebus xx. antequam includas accipitrem,alternis diebus hoc medicamentum ei dabis purgationis gratia:Oui vitellum cum pauco melle & ęquali rosaceo oleo misce,& intinctas in eo carnis recentis partes (buccellas) tres, edendas accipitri præbe. Deinde cum iam propè fuerit tempus vt includatur, tribus aut quatuor diebus ante, ouillum cerebrum adhuc calens quotidie ei in cibo dabis. Demetrius. Quod si accipitrem omnino laxare & (ventrem eius) soluere volueris, sume illam quæ radix vocatur, & quæ nulla adhuc vena pullulet, & viridem scinde in tres partes ad quantitatem auricularis digiti, & acue vtrunque (singulum è tribus) ad modum grani hordei, & inuolutum butyro edendum da,& ipsum Soli expone,& laxabitur, Albertus.

Quæ necessaria sint ad cōseruādam accipitris sanitatē.

¶ Ad conseruandam auis sanitatem quatuor hæc necessaria sunt, in esca trahenda exercere, humidam reficcare,purgare,&lauare.Sed de purgationibus &balneo alibi diximus.Quod ad exercitium escæ trahēdæ,fac vt circa carnem neruosam laboret mane,& vesperi antequam pascatur,& antequam ad prædam euolet inter expectandum.Si plumæ carni inhæreat, vide ne illas deglutiat interdiu: vesperi verò nihil est periculi. Et quanquam aliqui trahendo escam lumbos eius lædi existiment, ipsum tamen exercitium ei prodest. Porrò humectam reficcabis ad Solem vel ignem. secus enim periculū erit morbi alicuius,vt rheumatis,asthmatis,vel alterius.Siccatam in locum siccū & calidum pones: & perticæ, cui insistit,molle aliquid impones,vt pannum vel aliud,pedes recreandi gratia. Sæpenumero enim inter venandum pedes ei læduntur, rumpuntur, aut nimium calefiunt. Quam ob causam defluentibus in pedes humoribus generari possent qui claui aut gallæ vulgò vocantur, & podagra ac tumores: quæ quidem affectiones noxiæ & difficiles curatu sunt, Tardiuus. ¶ Vt accipiter integra semper sanitate fruatur,nec viscera eius restringantur, (exiccentur,) caules & ramós maluarum coque in aqua donec tota consumatur.Deinde siccatos contere diligenter, & in aliquo vase butyri pleno coque diu, deinde cola instar ceræ, & de pinguedine illa pasce accipitrem per interualla, quam si refutārit, admiscebis illam carni felinæ. Aliud: Rutam,ebulum,maluam,serpillum, rorem marinum, (& illum quàm cætera copiosiorem, aut eius loco sauinam,) & adipem porci qui nunquam gustārit glandes, simul trita in vino coques,& exprimes tanquam ceram,dabisq; in cibo accipitri vesperi vel per noctem, Albertus.

¶ Conuenit aliquādo etiam balneo vti auem rapacem tum sanitatis gratia, tum vt melior promptiorq; ad volatum fiat. Interdum enim potum vel aquæ vsum desiderat, vt cū iecinore reliquóve corpore incaluit. refrigeratur autem aqua. Quin & animosior mansuetiorq; balneo redditur auis. Sæpe igitur id ei adhibebis, vel quarto quoque die. nam si sæpius balneetur, superbior & fugitiua fit. Quum balneo eam adhibes, ligno sicco impone. Aqua verò sit pura,& omnis veneni expers. A balneo pasces eam alimento viuo, vt pipione aut auiculis,cui parum sacchari aut theriacæ addes, & similiter in nares auis(theriacam indes.) Quòd si falco à balneo seipsum fricet & vngat,non sine periculo tangitur. halitus enim tunc ei venenosus est, & pedes quoque. Quamobrem gestaturus eam, manum valida chirotheca, ne lædatur,munies. Lotæ non dabis carnem madefactam. Si vis vt statim à balneo volet, asperges eam aqua pura. Quòd si auis infecta fuerit veneno ex balneo aquę venenatæ per serpentem aut aliter,theriacam admixtis tribus granis iuniperi tritis deglutiēdam dabis, & per octo dies balneo eam abstinebis,& pasces eam carne felina cui aloën tritam insperseris, Tardiuus.

REME-

REMEDIA AD DIVERSOS ACCIPITRVM MORBOS VAGOS PRImùm vel toti corpori communes, deinde singulis partibus peculiares à capite ad pedes.

Albertus remedia asturum, accipitrum, falconum & nisorum, separatim tradit: deinde communia quædam subiungit: & vbi de cura accipitrum docet, eadem ad falcones quoq; referri posse, ipse insinuat. Græci quidem accipitrum curam & remedia in genere nobis proposuerunt, ita vt omnia facerent communia. Ego, vt reprehendi minus possim, medium quendam modum ingrediar, ita vt neque singulorum remedia seorsim conscribam, quod prolixius foret, & multa forsan repetenda: neq; tamen ita confundam, quin si quæ alicui generi magis peculiaria videbuntur, prout recentiores scriptores docuerint, admoneam. Et in illis quidem quæ de accipitre dicentur, non opus erit accipitrem nominare: falconem verò asturem, & nisum, prima saltem syllaba indicabimus. Hoc etiam non tacendum, remedia quæ apud Albertum, Crescentiēsem & Belisarium inueni, omnia hîc ad verbum ferè commemoranda: quæ verò Græci habent, & Tardiuus Gallicè, & alij aliis vulgaribus linguis conscripta, breuitatis causa omisi: nisi quòd communiora quædam, hoc est ad morborum in accipitribus curam in genere pertinentia, ex Græcis transtuli. ¶ Ad morbos accipitrum in genere & incertos, ex Demetrio Constantinop. Quibus signis deprehendatur internus accipitris morbus, & vnde proueniat, & quomodo curetur. Si accipiter in manu insistens aut pertica, crebrius respiret, & eam deferendo tardius euolet, parumq́; edat & tristior videatur, & fimum nigrum crassumq́; excernat, præsertim postquam carnem recentem & puram sumpserit: sciendum est hæc signa (atque symptomata) morbi alicuius nuncia esse, fieriq́; à crassis humoribus in ventre nondum colliquatis, & à carnibus putidis, vel herbis nonnūquam quas accipiter rostro euulsas deuorârit. Itaq; curabitur hūc in modum: Dabis ei portulacam parū contritam & butyro permixtam cum carne ouilla calida. Aut rutæ contritæ cū vino vetere cochlearia tria quotidie, & liberabitur morbo, Demetrius cap. 101. ¶ De incerto morbo accipitris. Si accipiter in venatione nihil gustare velit, interno aliquo morbo affici eum nō dubitabis. Illi medeberis dando mel ac butyrum cum carne calida. Sed optimè feceris exhibito ei pipione calido. Nam cibis calidis vti (τὸ θερμοφαγεῖν) omnibus ferè antidotis præferendum est, Idem cap. 102. ¶ Pro accipitre tristi & negligente (prædam) Butyrum recens, & arsenicum coccinum, & sandaracham, ea quātitate quæ subtripla ad butyrum sit, commisce, & cum carne recente accipitri dato. Aliud. Si accipiter macilentus fuerit, ac tristis, plumisq́; horrens, ita curabitur: Columbam pridie potabis aqua mulsa, deinde accipitri in cibum offeres, Demetrius cap. 103. ¶ Ad morbos latentes, & ictus interiorum. Styracis primarij scrupulus dimidius: butyri recentis, medullæ ceruinæ, vtriusque vncia. mellis boni & olei Hispanici quantum satis est. hæc simul ad ignem leniter calefiant permisceanturq́; , tum refrigerata in cibo dentur cum carne, aut in pellem muris iniecta, & sanabitur accipiter à morbis internis. Aliud. Ouillum cerebrum cum rheo Pontico trito cribratoq́; ei dabis. Aliud. Columbam defruto potatam per diem relinque, deinde accipitri viuam obijce. Aliud. Mellis & olei Hispanici ana cochlearium, & album oui liquorem, in vase aliquo permiscēs, trita inspergito, salis Cappadocici, nitri ana scrupula duo: & carnem minutatim incisam adde, datoq́; accipitri, Idem cap. 104. ¶ Astur, id est accipiter maior, iisdem morbis obnoxius est quibus minor: eodemq́; modo curatur. Est tamen validior natura, quamobrem non facile ægrotat aut moritur: & non requiritur circa eum tanta diligentia, & sic non facile accedit ad omnes, Crescentiensis. ¶ Si cauteria aui rapaci adhibenda videantur, prima inustio (vt veteres Græci docent) fiat sub lachrymali (interiore angulo) oculi. hæc enim prodest visui. Secunda in summitate oculi, vtilis capiti. Tertia supra nodum alæ, aduersus guttam. Quarta in planta pedis, contra guttam crurium. Vtiliora autem erunt omnia cauteria, si mense Martio fiant, Albertus.

De signis quibus deprehenditur morbus internus accipitris: & de eius curatione.

De cauteriis aui rapaci adhibendis.

¶ Ad vulnera vel puncturas auium. Si vulneratus sit falco, album oui cum oleo impone, & caue ne locus læsus aqua madefiat: & cum hoc epithema mutare volueris, ablue locum vino calido: & sic facere pergas donec locus læsus acquirat crustam qua vulnus claudatur. Si autem vulnus ipse falco tetigerit, impone aliquantulum aloës. Quòd si fortè vulneratus fuerit sub ala, vel in pectore, vel in costis, vel in coxa, immittatur stuppa crassa bene trita cum cultello donec mala caro corrodatur: postea misce thus, ceram, sepum & resinam, partibus singulorum æqualibus, ad ignem. Hoc vnguentum serua, & cum opus fuerit, ad ignem liquefactum inunge cum penna, donec verruca (crusta) claudatur vulnus. Quòd si caro mala excreuerit, immittatur vrtica Græca, vel viride æris (ærugo,) donec erodatur. Tum vnge locum vnguento albo, & sanabitur, Albertus & Belisarius. Cum autem caro superflua iam corrosa est, ex cerussa cum oleo rosaceo & exiguo camphoræ, vulnus inunges, Belisarius. Si mala (superflua) caro alicubi in falconis corpore creuerit, accipe calchiam (forte cadmiam) & aloën æquis partibus, & trita impone, Albertus.

Remedia cōtra vulnera externa.

¶ Si os in crure vel alibi fractum fuerit, aloën calidam superilliga, & per horas 24. relinque. Vel stercus galli in aceto decoctum superliga, Idem.

Pro osse aliquo fracto.

¶ Si nascentias astur habeat, sanguisugas mitte in eás, & postridie illine lac arboris quæ celsa siue ficus fatua dicitur: & demum accipe radices herbæ quæ brancha lupi vocatur, quas contritas impone

Cōtra nascentias.

naſcentiis cum lacte celſæ,& relinque per tres dies & tres noctes. Deinde accipe radicem caudæ porci, & decoque, auiq; in potu dato mane & veſperi, nouem diebus ad tres fabas, Albertus.

Contra ſcabiem. ¶ Si ſcabioſus ſit accipiter: Axungiam veterem, ſulfur & argentum viuum tere ſimul cum aliquot caryophyllis & cinnamomo. Inde perunge ſcabiem ad ignem vel in balneo, Idem. ¶ Si falco ſe pedibus pectit,& ſcalpit,& pennas de cauda vellit, pruritu laborat,& hunc in modum curari debet. Fimum anſeris & ouis cum aloë miſcebis, in acetum acre infundes in vaſe æreo, inſolabisq; per triduum: vel ſi calor Solis deſit, ad ignem lentum coques. Inde totus falco lauetur (balneetur,) & carne columbina paſcatur cum melle & pipere,& collocetur loco obſcuro, idq; fiat per nouem dies. Et cùm apparuerint pennæ meliores de cauda enaſcentes, lauetur aqua roſacea & ſanabitur, Albertus.

Contra alarum languorē. ¶ Eſt quando alas non bene ſuſtinet auis, quod contingit, quum nuper manu geſtari aut perticæ imponi cepit, nec prohibita eſt irrequieto motu calfieri, vnde poſtea refrigerata alis languet. Tenebis eam igitur ſupra aquam & intrare compelles, ita vt dum luctatur ſuper aqua, alas eo motu ad ſtatum naturalem reducat. Poſtea Soli aut igni eam expones,& curabis vt loco calido maneat ne refrigeretur. Aut per triduum vrinam in alas aues emitte, & efficies vt probè ſuſtineat, Tardiuus.

¶ Si alæ extra febrem pendulæ fuerint: ſanguine anſeris eas ad Solem perfrica: adipem verò anſeris edendum dato. Vel potius oleo laurino, alis eleuatis, axillas ei inunge, & fel ſuillum alis illine: & cibum eius ſucco verbenæ vel ſaluiæ intinge, Albertus. ¶ Si alas guttoſas (arthriticas) habuerit, hederæ terreſtris in aqua coctæ folia bene contuſa, alis eius circa latera circumliga: & cibum eius in eandem aquam intinge, Idem.

Contra tineas. ¶ Contra tineas aſturis: Millefolium tritum & fimum anſeris ſubige cum aceto, & poſt tres dies ſucco per linteum expreſſo, loca tineis infeſtata illine, præcipuè in alis & cauda. Demum ferruginem tritam alis & caudæ aſperge tribus vicibus, altero quoque die ſemel, Albertus. Contra tineas quæ falconum pennas conſumunt, (quod cum macreſcunt euenire plurimum ſolet, Beliſarius.) Cera rubea muſcata, myrobalani, ſalgemmæ, gummi Arabicum & grana tritici, in acri aceto per dies nouem macerentur in aliquo vaſe. Tum repones acetum in ampullam, & quotidie inde lauabis falconem aliámve auem rapacem, donec ſanata videatur. Tum ablues aqua roſacea auem,& Soli expones. Pones autem ſingulorum de prædictis partes æquales, ceræ verò amplius, vt omnia continere poſſit. Sunt qui iubeant tineas cum acu de corio extrahi,& deinde cum aloë locum affectum lauari: demum aqua roſacea ablui. Cauebis autem ne roſtro ſe tangat, quandiu aloë inhæret. hoc enim ei noxium foret, Idem. Rurſus contra eaſdem. Balſamum purum, in foramine de quo penna excidit immitte, ſic tinea remouebitur,& penna noua ſubnaſcetur. Aliud, Croci orientalis triti vnciam, luti, fimi anſerini recentis per pannum colati cochlearia tria,& totidem aceti acerrime permiſce,& in vaſe æreo tandiu relinque, donec cum flore ipſius ad ſpiſſitudinem redigantur. Deinde per tres vices loca ex quibus pennæ exciderunt aceto puro diligenter lauabis, & cum illis, (aliis prædictis) loca perungantur. Aliud, Pauonum pennas ſuper fumum ignis pone, & de adhærente eis fuligine fiat puluis, æqua portione miſcendus cum ſanguiſugis vſtis ſuper tegulas. hunc puluerem acri aceto ſubige, ita ne admodum liquidum fiat medicamentum. Deinde locum vnde pennæ exciderint acri aceto laua: poſtea lardi ſegmenta intinge in medicamentum præſcriptum quouſque adhæreat, & locos affectos bis per hebdomadem inunge donec pennæ recreuerint, item equi pilos longos contritos tenuiſſimè, carni qua falconem ales inſperge. Item pyretrum tritum cum raphani ſucco & acri aceto miſce, & tineas inde perunge. Aliter, Vſtum bufonem, aui edendum præbe: vel ferri ſcobem carni qua paſcitur inſperge, Albertus.

Contra pēnarum morbos. ¶ Subſtitioſus accipiter in pennis varia ſigna defectus (morbi) producit, quæ hunc Grimal (ſic habet codex impreſſus) Germanicè vocantur. Procedit ſanè hic morbus ab interioribus corruptis: & eſt corruptio maximè in radice pennarum. Fiat igitur miſcela de fimo humano, quod vim theriacę habet, & ſale: in qua intingantur plumæ accipitris: & immittatur etiam aliquid eius in fundamentum pennarum vbi carni infiguntur,& ſanabitur. Deinde aquam bibat,& caro qua cibandus eſt intingatur in ſucco ſemperuiui. Item maluam & ſatureiam cum adipe porcino diu coctas in os accipitris immitte, donec inde tria cochlearia conſumas. Poſtea dabis ei integrum fel porci vel pulli cum calido porci pulmone,& quotidie mane ieiunum potabis aqua donec ſanetur: veſperi verò cibabis eum butyro, Albertus. ¶ Ad excæcationem pennarum: Acu ſolerter aperies pennam excæcatam, & oleum cum butyro æqualiter mixto infundes, Demetrius. ¶ Si accipiter pennas fregerit, incide aliam pennam ſimilem, & fracto inferas. Si autem fregerit pennam, in concauo harundinis (caulis) pone aliam accipitris pennam: vel ſi deſit alia, cornu in illam inſere cum acu ferrea vel cuprina in medio quatuor angulos habente, ita quòd ex ambabus partibus acuti fiant: Sed hæc facere viſu & experientia melius quàm ex ſcriptis diſcitur, Albertus.

Contra pediculos. ¶ Accipiter aliquando corruptis humoribus pediculos patitur, Albertus. Creſcētienſis aduerſus ſexcupedes (pediculos intelligo) accipitris, iubet eū inuolui panno madente ſucco marellæ (id eſt parthenij) vel abſinthij: & ſic relinquere in Sole ab hora matutina vſque ad tertiam. Ad pediculos in auibus rapacibus, Succo decoctóve abſinthij auis plumas corpusq; totum ad Solem perfunde, Albertus. Contra pedicu-

pediculos: Mentham Romanam tritam misce vino acri, & adde saxifragam: & si aër serenus calidusq; fuerit, in hoc liquore balneetur. Si verò turbidus & frigidus, adipem gallinæ in eum impone, & relinque super fimo per noctem: & postridie vnge asturem in alis, & in dorso super caudam, Idem. Pediculi in falcone hoc remedio perimuntur: Argentum viuum saliua humana extinctum cum axungia vetere misceto. hinc inunge caput falconis, & filis intinctis collum eius circunliga. Vel piper cum granis sesami tritum coque in olla noua superinfusa aqua, & hoc decocto auem lauato. Vel coque saxifragam in aqua, & permitte eam balneari. deinde substerne ei linteamen album super gramine vel lapide. sic omnes pediculos in linteum excutiet. Et hoc remediũ conuenit omnibus auibus rapacibus, Alb. ¶ Contra aculeos siue puncturas acutas asturis. Setas porcorum minutatim incisas carni qua vescetur insperge per nouem dies. Deinde succo trifolij carnem edendam ei perfunde, Idem.

Ad maciem inducendam.

¶ Si accipitrem volueris macrum fieri, da ei allium tritum cum pulegio, vel carnem macram de perna salsa, quæ per noctem in aqua macerata sit, comedat, & postea quater aquam bibat. sed caue ne defectum & pusillanimem reddas, Albertus.

Contra maciem nimiam.

¶ Patitur aliquando maciem nimiã: & tunc humido naturali destituitur, ac pennæ eius contrahunt maculas quas famis signa appellant: & tunc etiam pennæ franguntur facile, & volatum cõtinuare non potest, & amittit audaciam. ideo non nisi parua insequitur, & vociferatur multum, & semper ad dominum redire desiderat, Albert. Ad nimiam maciem auis. Macra & languida auis fimum excernit nec album neq; nigrum, sed medij coloris & fuscum. Hanc vt restaures, veruecum, murium, rattorum, aut auicularũ carne pascito per buccellas paruas. Aut in fictili nouo circiter duas aut tres libras aquæ decoques cum cochleario mellis. & tribus aut quatuor cochleariis butyri recentis: tum in hoc decocto tepido madefac & laua carnem porcinam, quam aui bis quotidie in cibo dabis buccellis minutatim diuisam. Aut quinque vel sex limaces (qui inueniuntur in vineis, aut in herbis cùm aliis tum fœniculo) per noctem macerato in lacte vase operto ne euadant, & postridie mane perfractis testis limaces lacte recenti ablue, absterfosq; aui in cibum præbe, tum auẽ Soli igniue expone donec aluum quinquies aut sexies exonerãrit: quod si calorem bene ferat, vtilis ei fuerit. A meridie verò cibo bono & minutis buccellis pascatur, & loco calido siccoq; collocetur. Vesperi quum ingluuiem remiserit, dabis ei caryophyllos aromaticos, vt scriptum est supra in Capite quod inscribitur, Si auis non bene deglutiat, &c. Tardiuus. ¶ Si accipitrem obesiorem desideras, pasce eum frequenter carne anseris & palumbium, Alb. Et rursus, Relinque eum per plures dies ociosum, & da ei lumbum porci, & carnem gallinæ pinguis: Et semper ab vno homine pascatur, & qui gestat eum ferat in equo ambulante: & sæpius pascatur cerebro veruecis vel arietis.

Contra fascinum.

¶ Si fascinatus putetur astur, accipe fungum de myrto, thus, asphaltum, & palmam benedictam, (aquifolium intelligere videtur:) Hisq; omnibus testæ impositis auem suffito, Albert. Cùm fascinatus fuerit falco, ranunculum in puluerem redige, quem edendum carni calidæ asperges, Idem.

Contra venenum

¶ Falconem à balneo caue ne supra lignum putridũ colloces, ne veneno inficiatur. Si autem veneno infectus fuerit, theriacam cũ tribus granis piperis contritis lapide dabis ei, & per nouem dies eum custodies, tunc iterum dabis theriacam, & piperis grana combures in testa, & puluerem insperges carni qua pascetur, Alb. ¶ Si quod animal (venenatum) falconem momorderit, oportet quòd deplumetur locus, & si morsus nimis exiguus est, augeatur vulnus cum nouacula, & mox vngatur butyro calido: postea verò vnguento ex thure, resina, sepo & cera æqualiter mixtis, Idem.

Contra læsionem à Sole, vel tempestate inflictam.

¶ Si accipiter à Sole læsus sit, aquam rosaceam in nares eius immittas, & mel cum carne caprina comedat: & vinum ore contentum in faciem eius efflando expue, Alb. Quòd si dum prædam sequitur læsus fuerit à tempestate, aquam tepidam in scapulas eius effunde, apertis tamen prius pennis eius: tum aquæ tantum infundas, vt per lumbos vsq; ad pedes eius destillet. At si interiora eius pro venatione (fortè, propter venationem) infirma fuerint, noctuas calentes adhuc & vespertiliones per triduum comedat: &, si non recuset, tres offas carnis porcinæ intinctas aceto edat. Hoc enim etiam fastidium eius tollit, & contra morbum capitis ac pectoris salubre est, Alb.

Contra febrim.

¶ Accipiter febriens tactu erit calidus, & videbitur tristis: quod quandoq; accidit ex solis spiritibus inflammatis nimio labore, & quandoque ex humoribus putrefactis in aliqua parte corporis eius. Tunc igitur, si macer est, parum & sæpe cibetur carnibus pullorum & paruarum auium. passeribus tamen, quòd calidiores sint, abstineat. Exhibeantur autem carnes iam dictæ cum rebus refrigerantibus, vt seminibus cucurbitarum & cucumerũ tritis, aut lento psyllij similiúmve succo: vel paulisper coquantur in syrupo violato & similibus. Accipiter ipse in loco frigido & obscuro collocetur super pertica pannis lineis inuoluta, qui plerunq; succis refrigerantibus madeant, Crescentiensis. Accipiter febriens dignoscitur ex horrore & tremore ac tristitia, Albertus. Ad febrim. Da ei ter vel quater succum artemisiæ cum carne gallinæ. Vel liga ei dextrum crus fortiter, & apparentem in medio cruris venam subtiliter incide. (Sũt enim quatuor venæ in crure istarum auium, vna anterius, altera inferius, tertia exterius magis, quarta posterius super vnguem maiorem.) Signa autem febris sunt, alæ pendulæ, caput demissum, si vomit (horret potius) quasi frigeat: si cibum absq; causa fastidiat: aut auidè quidẽ sumat, sed malè glutiendo inducat, Idem. Falconis febriẽtis signum est, si pedes eius vltra modum caleant. Dabis igitur

ei per interualla deglutiendam aloën cum axungia gallinę in aceto forti subactam: aliàs verò edendam limacem. Hunc cibum si retinuerit, conualescet, Alb.

Contra refrigerationem. ¶ De refrigeratione accipitris, *vide* mox in Cruditate. Accipiter interdum refrigeratur, & cibum concoquere nequit: itaq; tristis est, & tactu frigidus: oculi pallidi & discolores fiunt. Sic affectum tenebis in loco calido, & leniter manu gestabis: & modice aliquando euolare permittes. In cibo carnes auium dabis, præcipuè passerum, & pullorum (gallinaceorum) masculorum & pipionum, coctas parum in rebus calidis, vt vino, vel aqua cum saluia, menthave aut sambuco aut pulegio & similibus. inuolues easdem melle, vel tritis seminibus fœniculi aut anisi, aut cymini. Sed caue ne cibum des nouum, nisi omnis antè ingestus de ingluuie descenderit. Quòd si macer est, sæpius pascatur: sin obesus, minus & rarius: ita tamen vt in vtroq; habitu modum serues, donec sanetur. Porrò si cibum prorsus non cōcoquit, & illum omnino retinet, cor ranæ filo ligatum cum pēna in gulam eius immitte: & postea trahas filum. sic enim pastum eiiciet, vt asserunt experti, Crescent.

Contra felleram. ¶ Fellera seu fel vocatur in asture, repletio quędam ex humore corrupto, hoc modo curanda. Fel vrsæ ad magnitudinem ciceris impone cordi gallinæ, & hoc eum pasce vsq; ad nouem dies antequam in mutam (mutationis caueam) eum imponas. Postea accipe sauinam, rosmarinum, satureiam, betonicam, mentham & saluiam, singula æquali portione, raphani verò paulò plus. Tritis omnibus modicum mellis admisce. Hoc remedium ieiuno dabis, deinde in mutam impones. Ad idem in quauis aue rapace: Puluerem florum gemmarúmve salicis cibo eius asperge, Albert. Contra felleram simul & tineam asturis, accipe conchas testudinum (limacū:) & ranunculos virides de iubis (fortè rubis,) & saxifragiam, saluiam, & folia oliuarum, & spumam poledri (pulli equini) iuuenis quam proiicit de naribus cùm nascitur, & fel anguillæ. Hæc omnia mitte in ollam nouam, & ad ignem torre, donec in puluerem redigantur. Hinc mane ieiuno asturi edendam dato partem ad modum dimidiæ auellanæ cum carne pauca: & accipe rhabarbarum & pone in aqua per diem vnum, eamq; bibendam offer. Hoc ter facies, altero quoq; die semel, Idem.

Contra arthritidem. ¶ Si accip. gutta in articulis alę vel coxæ laboret, detrahe parum sanguinis de vena quæ sub ala aut coxa est, in qua laborat, Crescentiensis. Si gutta laboret astur: accipe adipes anserinum, vrsinum, & vulpinum: & eiectis de corpore felis visceribus & ossibus, carnem minutatim incide. His mixtis adde parum ceræ, ladani & xyloaloës, & fac puluerem: item succum pulicariæ maioris ac minoris. Et incide cepam albam, mixtaq; simul omnia in ventrem anseris immitte: & foramine diligenter consuto, relinque per diem. Deinde fac anserem bene assari, & pinguedinem inde defluentem excipe aliquo fictili. Hoc vnguento omnibus arthriticis animalibus vtili, locus affectus vngatur, Auicenna. Ad guttam (arthritidem) asturis. Detur ei edenda Aurea Alexandrina instar dimidię fabæ vel auellanæ: & die tertio theriaca, Alber. Quòd si guttæ acris & acutæ fluxio falconem infestat, fimum anseris vel columbæ cum cortice radicis vlmi in aqua decoques donec rubescat, tum permisceatur fimus cum aqua agitādo, & inde lauetur falco per triduum, Idem. ¶ Morbi in renibus & arthritidis (guttæ) signum est, quum saltare aut alis extensis à manu longius se proiicere & ad manum facile redire non potest. Hanc aliqui guttā mortalem (renalem fortè) vocant. Accipe igitur grana rubea spinæ albæ, quam Germani nominant Hagedorn (id est spinam sæpium:) eaq; contusa & cum pilis leporinis subacta, misce cum carne cocta. & hunc cibum per dies nouem ei præbeto, quem si retinuerit, sanabitur, Alb. ¶ Est & aliud guttæ (arthritidis) genus, quæ sylera aut nullis (*sylera* à nonnullis) vocatur. quæ quum defluere incipit per corpus falconis, veneni naturam refert. Albescit enim rostrum summum, & vnguiū mucrones. Accipies igitur serpentem nigrum qui tyrus vocatur, & abscindes à capite eius palmum, & tantundem à cauda. reliquum friges in olla noua, & eliquatam inde pinguedinem colliges, dabisq; falconi calidam cum carne pauonis paulatim per dies octo. Deinde porcellū aqua calida deglabrato, & tenerā de pectore carnem cū mure paruo edēdam dato. hoc si bene concoxerit, de recuperanda eius valetudine non dubitabis, Idē. Quòd si falco sæpe leuato pede rostro crus percutiat, guttā salsā eum laborare intelliges: curabis autem sanguine exhausto è vena quæ est inter crus & coxam, Alb.

Ad capitis morbum. ¶ Quòd si ex capite ægrotet accipiter, raphanum, sauinam, rorem marinum, sambucū, satureiam, mentham, rutam, saluiam, betonicam, singula trita melle excipito, & instar auellanæ edenda dato, Alb. Si caput falconis purgandum est, picem mundissimam magnitudine fabæ, digitis calefac ad ignem, & postea tandiu cum ea palatum falconis frica, donec ei adhæreat. deinde ex quatuor granis staphisagrię, & totidem albi piperis subtilissimum puluerem impone super picem palato falconis adhærentem: & id quod de puluere remanet, immitte in nares falconis: & cùm Sol bene calidus fuerit, tādiu in Sole auem dimittas, donec omnem sui capitis malum humorem & pituitam deposuerit. tum biduo pasces eam suaui ac dulci carne, Idem.

¶ Ad capitis dolorem in falcone. Huius signum est quòd oculos claudit, & caput huc illuc mouet. Dabis igitur ei lardum cum pipere trito, & diebus alternis aliquantulum aloes cum carne pulli gallinacei. Fit enim hic capitis dolor euaporante ventriculo, qui hoc remedio purgatur. Quòd si oscitatio & pandiculatio siue crebra extensio alarum, in eo appareat, & rostro pedem percutiat, vel contra: signum id est caput malis humoribus laborare: quamobrem torquebis cum stilo argenteo vel aureo ad nares,

(vt

(vt foramina narium dilatẽtur,) vt humor effluat: qui cùm effluxerit, vngatur tortura (cicatrix) oleo vel butyro, Alb. Curandum eſt ne fumo accipitres, néve alia re caput eorum grauetur: quod quidem vel palpebrarum & oculorum clauſura, vel lachrymarum defluxu, vel narium conſtrictione, pręſertim accipitre hinc inde caput mouẽte, cognoſcitur. Huic morbo medeberis, (vt ex Alberto iam ſcriptum eſt.) Cęterum dilatatio narium cum ſtilo, etſi perutilis ſit, experimento tamen videmus, accipitres quorum nares ſic dilatatæ fuerint, altiſſimos nimium volatus auium perſequi non poſſe. Nam vento, qui per dilatata ingredi foramina ſolet, ne altius aſcendant prohiberi eos putamus, Beliſarius. Porrò ſi ſternutet falco & aquam è naribus fundat, cerebrum immodicè humidum eſſe coniicimus. Itaq; tria grana ſaxifragę cum totidem granis piperis contrita, & acri aceto ſubacta, & lana xylina excepta, in nares & palatum eius iniiciantur: & poſtea cibetur de pullo gallinaceo, Alber.

Ad rheũma.

¶ Ad Rheũma, id eſt fluxionem in capite auis. Rutam pone iuxta nares eius, & carnem qua veſcetur in ſuccum rutæ intinge. Item allium contritum cum vino per nares ei immitte, & toto die loco obſcuro reſideat ieiunetque, Albertus. Si pituitam (quam quidam pipiam vocant) habuerit, apprehenſam eius linguam aperto ore frica cum puluere ſaxifragiæ melle condito. Quòd ſi nihil proficias, butyrum ei edendum dabis. Puluis etiam denſitate (vox apparet corrupta) caulis ad idem valet, Albertus. Si pipiat accipiter tanquam ex morbo pituitæ, & clamare voce ſonora nequeat, acu ærea nares eius perforabis, Idem. Si rheuma (noſtri Riſe vocant) à capite fuerit, ſtaphiſagriam cum aqua ardente naribus vtiliter inſeri audio. ſin eiuſdem apud noſtros nominis affectus in pectore natus ſit, ſanguinem ſub lingua detrahi præſente remedio.

Ad oculorum hebetudinẽ.

¶ Si ex capite, oculis præſertim, auis rapax laboret, vnge ſæpius oleo communi, & præcipuè ſi dolor eſt in exterioribus oculi partibus, Albertus. Si per ſenectutem auis rapacis oculus caliget, argenteo vel aureo inſtrumento vre eam ſuper nares, vbi ſinciput in medio oculo medio roſtri coniungitur, Idem. Accipitres oculorum hebetudini præ cæteris auibus ita obnoxij ſunt, vt etiam curationem huius ægritudinis in promptu habeant, lactucæ ſcilicet (de agreſti intelligo) quam medicinæ gratia reſcindunt, liquorem lacteum, Oppianus. Ex lactucis ſponte naſcentibus rotunda folia & breuia habentem, ſunt qui hieraciam vocent, quoniam accipitres ſcalpendo eam, ſuccoq; oculos tingendo, obſcuritatem cum ſensêre diſcutiant, Plinius. Ad clarificandos oculos aſturis, accipe dulcem herbam, aloën & ceruſſam, æquali ſingula pondere, & contunde fortiter: & trita cum oleo & axungia ad ignem liquefac, & miſce cum his quæ dicta ſunt, validè ſimul agitando. Huius vnguenti mane & ſero aliquid in oculos aſturis impone, Albertus.

Ad oculorum dolorem.

¶ Ad dolorem oculorum: Zinziber, thus & aloën, ſingula pari pondere trita in peluim impone, & vino albo ſuperinfuſo per noctem relinque. deinde in oculos immitte. Item aloën & ceruſſam æquali portione miſce cum pauco lardo veteri, quod è lardi medio eraſeris, & veſperi in oculos auis immitte, Idem. Accipitres aliqui oculorum grauedine laborant, ita vt palpebræ quaſi coeant, Beliſarius. ¶ Si aſtur ſpumam oculis emittit, melancholici humoris illic redundantis ſignum eſt. itaq; ſeſeli montanum & ſemen cicutæ ſuper carbones imponito, & carnes quibus veſcetur inde ſuffito: & ipſum ſupra hunc ignem paſce, vt fumus in guttur & oculos eius ſubeat. poſtridie dabis ei in cibo aloën inſtar dimidiæ fabę: & viridem cicadam ſiue locuſtam, quam ſi viridem non inueneris, tere ſiccam à te repoſitam, & carni qua veſcetur aſperge, Albert.

Ad maculam oculorum.

¶ Ad maculam oculorum falconis. Piper & aloën æquis portionibus trita impone: & ſi per tempus anni pruna ſylueſtria habere poſsis, tres guttas ex illis ſuper maculam inſtilla. multum enim proderunt, Albertus. ¶ Si albugo creſcit interiore parte oculi auis, iniice puluerem ſeminis fœniculi cum lacte mulieris maſculum enixæ, Idem.

Ad nariũ vitia.

¶ Si clauſas (obſtructas) nares habuerit auis, per caulem paruæ pennæ in nares eius inſpirando immitte puluerem piperis & ſaxifragiæ, Alb. *Vide* ſupra in cura rheumatis. ¶ Si quando ſanies è falconis naribus fluit, & ipſe cibum faſtidit, & ſanies mali odoris eſt, fiſtulam eſſe intelliges, quam ſic curabis. Accipiatur poſterior pilus caprę, & axungia, vel (ſi deſit) butyrum: & vena quæ de naribus ad oculos tendit, incidatur, & cum acu ferrea calefacta inuratur vena inciſa ex diuerſa parte quàm ſita eſt fiſtula: & locus quotidie cum butyro perungatur: & falco in loco calido collocetur per nouem dies, Alb.

Ad humorem qui in palatũ defluit cohibẽdum.

¶ Humorem, qui è capite fluens in palatum decumbit, reſtringes, ſi butyrũ vetus & chelidoniam æqualiter miſceas, & factum inde puluerem in calida carne des falconi, Alb.

Ad roſtri fractũram.

¶ Roſtrum eius fractum quacunq; ex cauſa, repurgato, & ſi quid computruit reſecato: tum inungito coronam roſtri, primum ſerpentis pinguedine, deinde gallinæ, & iterum creſcet. Deinde quintodecimo aut vigeſimo poſtquam creſcere cœperit die, frange ei roſtrum ſuperius, vt quod inferius eſt melius creſcere poſſit ad modum debitum. Interea buccellis minutatim cõciſis eam paſces: aliter enim paſci non poſſet. Porrò diſiunctum roſtrum recludetur, ſi farinam ſubactam & fermento mixtam impoſueris, & reſinam, Tardiuus.

Ad colli morbos.

¶ Si collum falconis infletur, ſignum eſt catarrhi calidi. Collum igitur deplumetur, & ſanguis de vena auriculari detrahatur: & rana ei in cibo detur, quam ſi concoxerit, de proſpera valetudine eius nihil dubitabis, Albert. Quum autem guttur vel arteria aſpera intumuerit, & falco tanquam ſuffocandus reſpirârit, rheumatiſmum patitur, & hoc modo curabitur. Sanguinis pauonis, nucis moſchatæ, myrobalanorum chebulorum, çaryophyllorum, cinnamomi, zinziberis, ſingulorum par pondus accipito: &

pilulas formato nouem, de quibus singulam quotidie dabis hora tertia, & nona deinde carne murina pasces, Alb. Accipitres etiam strumosi fiunt, Idem.

¶ Si præ nimia edendi festinatione aliquid in arteriam auis inciderit, tubum oblongum è penna factum, aut è metallo, in arteriam inseres, exugesq; donec id quod incidit sequatur. aliter enim periclitabitur auis, Tardiuus. Accipitribus ingluuiem reiecisse letiferum, quod nonnullis generibus contingit si paulò incautius curentur, Budæus.

Contra ingluuiei morbos.

¶ Auis non bene deglutit, vel ingluuiem nō remittit, si bucceis maioribus pascatur: vel si nimium præda sua se ingurgitârit, vel si refrigerata fuerit. Dabis igitur ei cibum pro vna vice modicū, & carnem leuem vino albo tepido maceratam. Vesperi dabis ei quatuor aut quinque caryophyllos tritos, & immissos lanæ xylinæ vino maceratæ. calfacient enim ei ventriculum & caput. Quòd si bucceam, quam deuorare non potest, vomitu ab eo reddi velis, vt liberetur ingluuies ei infarcta, parū piperis triti in acri aceto macerari aliquandiu permittes: deinde palatum auis hoc aceto collues: & tres aut quatuor guttas naribus immittes. Deinde cùm reiecerit quod inhærebat, pauco vino partes dictas aceto inflammatas adsperge. Cauebis tamen ab vsu aceti in aue nimis macra. ferre enim non posset. Sed in Sole aut prope ignem sistes, vt bucceā reiiciat. Est quando auis deglutit quidem escā, sed paulò pòst reuomit. Hoc si acciderit, & quod reiicitur non puteat, dabis ei parum aloës hepaticæ, ita vt post sex demū horas pauco & bono cibo nutriatur. At si puteat quod redditur, halitu auis corrupto, id fit si carne crassa, aut minus pura aut putēte alatur. itaq; curabis vt caro eius munda sit, & cultro mundo secetur. auē quoq; loco mundo in Sole pones, cum aqua apposita ad potū. nec pasces eam vsq; ad vesperam, tum bucceas paruas dabis de carne recente conspersa vino, aut contrita scobe aciei ferri siue stomomatis, aut scobe eboris: hęc enim auis cibum retinent. Quòd si ne sic quidem retinuerit, da ei auiculas, mures aut rattos donec curetur. aut in aqua tepida coriandrū tritum dilue: & in aqua illa colata per quatuor aut quinq; dies escam aui dandam lauato. Aut folia lauri in vino ad dimidias coquito: eoq; refrigerato columbam potato donec moriatur. eius deinde coxam, aut tantundem quantitate in cibo accipitri dabis, Tardiuus.

Ad pulmonis vel arteriæ vitia.

¶ Si pulmo vel arteria falconis laboret, sume fimi passeris & muris, lanæ succidæ ana vnc. j. piperis albi grana quinq;, salis gemmei vnc. ij. His tritis admisce mellis & olei puri vtriusq; æqualiter sex guttas, & lactis fœminæ masculum lactantis ex se genitum guttas nouem: & butyri quantū sufficit. Ex his cum lacte effinge tres pilulas ad magnitudinem auellanę, & insere in fauces falconis, tenetoq; eum per duas horas in manu, vt potionem totam reuomat. Deinde post vomitum pone eum iuxta aquam: vnde si biberit, paulò pòst pasce eum pulmone & corde lactentis agni & nondū herbam pascentis. Debet autem caro tam calida esse quàm fieri potest. Postea alia carne suaui pasces eum assiduè, & vesperi dabis ei abunde de passere & pullo, Alber. ¶ Quòd si vulsus falco siue æger ex pulmone videatur, accipe auripigmenti triti vnciam, piperis grana nouem: & hæc permixta falconi cum carne calida præbe. Iterum autem, accipe tria lardi frusta (segmenta,) quanta falco deglutire potest, quibus melle intinctis limaturam ferri insperges, & in fauces auis immittes. Hoc facies per triduum, nec alium cibum dabis. Tum quarto die porcellum tenerum vino forti & claro inebria, & pectus inebriati ad ignem calefac: & cùm bene calefactus fuerit, tūde pectus eius vt sanguis vino infusus in pectus ascendat. Mox occide porcellum, & pectus sic calidum in calido capræ lacte intinge, & falconem per aliud triduum tali cibo pasce, & sanabitur, Idem.

Contra pectoris morbum.

¶ Quòd si accipiter frigore tactus in pectore læsus sit, granis saxifragæ contritis addes pisani (forte ptisanam) aut mel, & fricabis inde palatum accipitris, & expones eum Soli. Item semen herbę quæ radix (raphanus nimirum) vocatur, cum ruta syluestri & pipere æquali pondere teratur. hinc pilulas finges cum melle, ad modum granorum piperis, quas ei dabis per triduum. Hoc facies quotiescūq; frigoris iniuriam senserit, & vel alias inde læsus fuerit, vel foriolus euaserit. Item succum marrubij, piper tritum, mellis modicum, & semen apij cribro excretum commisce, sic vt succi partes duæ sint, mellis vna. facilius autem sumet hoc medicamentum, si esurienti & cibum feruentius appetenti detur. Item ad pectus accipitris curandum mēthan tritam cum melle subige, & accipitri edendam dato. Vel radicem sinapis & trifolium æquali pōdere trita cum lacte & oleo hyssopino in cibo dabis accipitri. Nasturtium quoq; cum melle mixtum in carne porcina prodest, Alber.

Contra asthma.

¶ Si asthmaticus fuerit accipiter, tegulam coctam cōtritam dabis illi cum carne calida & sanguine hirci per tres dies: Et succum absinthij cum lacte asinæ infundes inter pellem & carnem coxæ gallinæ, quam ei in cibo dabis, Idem. Asturem asthmaticum sic curabimus. Caryophylli, cinnamomum, zinziber, cuminum, piper, aloë, sal, tragacantha, thus, æquali singula pondere trita commisceantur, & ponantur in tegula, & calefiant ad ignem. Et pars pulueris per fistulam iniiciatur inflando in nares asturis: Reliquum misce cum lardo claro magnitudine auellanæ, optimè trito. Hoc imposito in palatum asturis, expone eum Soli tandiu, donec reuomat. postridie edat lardum pondere vnciæ, & tertio die pullum columbinum rubeum, quarto die balneetur & curabitur, Alb. ni fallor.

Contra fastidium & siccitatem.

¶ Si fastidio laboret auis, sorices viuos edat, vel catellum recens natum antequam videat, Albertus. Contra fastidium & siccitatem falconis. Ouum cum lacte caprino sine fumo in sartagine purissima donec durescat decoquito, & aui edendum dato. id si concoxerit, liberabitur. Proficit enim contra omnem morbum, Idem. Si auis cibum fastidiat, quod fit cum vesperi nimium magnis buccellis pasta

pasta est & immodicè saturata, aut cùm corpus prauis humoribus scatet: dabis ei columbam, quam pro arbitrio occidat & sanguine fruatur, de carne edat coxam aut tantundem quantitate. Et si auis carnem columbæ nolit discerpere, dabis eam minutatim in buccellas concisam, & saccharo aspersam vel oleo oliuarum bono, recenti ac dulci, aut amygdalino: idq; subinde facies paulatim donec sanetur. Aut dabis ei passerculum vino maceratum, vel melle rigatum, vel puluere mastiches aspersum: aut sub diluculum dabis ei pilulam vnam ex illis quas cõmunes vocant: & capitio intectum in Sole aut iuxta ignem tenebis, sinesq; vomere pro arbitrio. Quum iam per tres quatuórve dies his pilulis vsa fuerit, & iam cibum appetierit, cibum eius scobe ferri per alios totidem dies consperge, Idem.

¶ Ad malam concoctionem auis. Auem malè concoquere his signis animaduertitur: Si subinde hiat ore & respirat, si escam suam deplumat, nec edit, sed relinquit aut reuomit: si fimum crasso humore nigro & pallido infectum egerit: si turundos curæ gratia (vt loquuntur) ingestos, tempestiuè non reddit: si rostro eius vtraq; manu fortiter diducto odorem de gutture eius fœtidum percipias. Solet autem malè concoquere, si diluculo ante cœnam concoctam pascatur, aut vesperi nimis serò & maioribus bucceis. Remedio est, ne pascatur ante concoctionem rite peractam, & antequam probè appetat. Tūc accipe fuliginem quæ sartaginis fundo adhæret, & per horam in aqua macerato. aquam deinde colatam tepefacito, & in ea macerato carnem qua pasces auem in buccellas incisam. nec alium cibum ante vesperam dato. tum carnis saccharatæ buccellas tres præbe: vel cibo eius admisce semen quod in caryophyllis aromate reperitur, contritum, Tardiuus. ¶ Contra nimiam famem falconis: Muris sanguinem, mel, & semen apij, æquis portionibus mixta in cibo da, Albertus. ¶ Si astur cibum indigestum reiecerit, cinnamomum, caryophyllos, cyminum & folia lauri, pari portione singula contrita, in olla noua cum vino albo decoque, ita vt parum vini remaneat. sed caue ne ebulliendo effundatur. Quod remanet pone in panno lineo forti, & succi expressi infunde in fauces asturis quantum sufficit: cibum quidem eam ob causam ei non negabis: postridie fœniculum contunde, & succo expresso carnē quam ei daturus es, intinge. Idem. Si cibum sæpius incoctum euomit, dabis ei scammonij quartam partem oboli & tātundem cymini, asperges autem trita carni suillæ pingui: aut si illam edere nolit, albo oui liquore excipies, & in os eius inseres. Vel oua cruda in lac caprinum euacuata, simulque decocta, ter ei in cibum dato, Albertus. Si accipiter proiicit granum siue carnem incoctam, immitte in gulam eius lixiuium cum sarmentis, mensura cochlearij: & si inde offendi videatur, syrupi violati cum aqua frigida mixti cochlearia tria in fauces eius infunde. Et postquam vomuerit & ad se redierit, balneetur in aqua, nimirum si cælum fuerit serenum. Vtile sanè fuerit salgemmam quoque tritam miscere lixiuio: purgat enim & vomitum promouet, Idem. ¶ Quando accipiter cibum per triduum in gula vel digestione (ventriculo) retinuerit, dabis ei lixiuium è sarmentis vitium bene colatum cum carne calida per biduum, & triduo sequente carnem caprinam cum butyro & mastiche trita. Quando autem cibum oblatum recusat sumere, & carnem oblatam rostro à se remouet, carnem aliam præbe, vt gruis: sed granum staphisagriæ sub lingua eius pone, & statim euomet carnes sumptas, Albertus. Est quando infusione laborat falco sicut equus: cuius signum est quòd cibum respuit, & oculos habet inflatos. Facies igitur lixiuium de sarmentis vitis, eoq; ter colato implebis guttur falconis, quem sic relinques donec egerendo se cibum quem sumpserat concoxisse demōstret. Postea dabis ei lacertam in cibo. Aut vinum calidum cum pipere trito in fauces eius infundes, relinquesque donec concoxerit cibum quo infusus fuerat, Idem.

Ad malā concoctionem.

¶ Ad nimiam sitim asturis. Radicem dulcem, rhabarbarum, betonicam, cum syrupo violato & aqua commisce, & per noctem relinque. Et quotidie manè fac vt inde bibat quantum voluerit per dies octo, & ranas in cibo præbe, Albertus. Et rursus, Si valde sitiat auis, accipe puluerem caulis libystici, & carnem (caulam) de anetho & fœniculo, & coque cum vino, admixto etiam cochlearia mellis. Hunc liquorem colatum aui bibendum da, vel in os eius iniice. Et si bibere detrectet, da ei carnem illitam melle, & altero die oleo rosaceo frigido illitam. Si auis siticulosa fuerit, quòd alterata & nimis calefacta sit, dabis ei in potu aquam, in qua saccharum cum croco & spodio maduerit: sed exiguam, quanta duntaxat faucibus refrigerandis sufficit. At si ob nimiam obesitatem, vel calores internos siticulosa sit, adde prædictis terram sigillatam vt vocant. Si propter cruditatem, cuminum dulce in aqua decoques, & in os eius infundes. aut zinziber, aut pulegium in vino veteri coque, aut caryophyllos in aqua, & inde madefacito escam auis. Quòd si subinde sitire pergat, appone ei bibēdam aquam, cui inieceris drachmam boli Armeniæ cum decem granis caphuræ, Tardiuus.

Ad nimiā sitim.

¶ Si falco carnem rostro laniatam acceperit, paulo post verò inconcoctam reiecerit: certum est durum viscosumq; humorem in eius ingluuie, ventriculo & intestinis concretum esse, quem aliqui petrā vocant. Pasces igitur eū carne passeris, inspersis caryophyllis tritis: ita vt altero quoq; die hunc cibum des, altero verò pipionē vel purgationem, (ein Guel:) sic enim curabitur. Quòd si alui excrementa longè non egerit (nō procul reiicit,) eiusdē hoc morbi signū est. itaq; dabis ei cor porcinum cum seta porcina minutatim incisa vsq; in diem tertium, & liberabitur, Albertus. Ad lapidem in ventre: Pinguedinem axungiæ edat & butyrum. Vel aloën herbam cum puluere apij inuolue cordibus paruarum auium, quibus vescatur, Albertus. Contra lapidem asturis: Cinnamomum, aloën, caryophyllos, saccharum,

Ad lapidē in ventre.

saxifragiam,gerulam(forte viridem,vt etiam ad oculos spumantes)cicadam,singula æquo pondere teres & cum syrupo rosaceo miscebis: & cum pascis asturem, carni quam edit de hoc remedio adde instar duarum fabarum, Alber. Contra lapidem asturis & renum corruptionem. Adipis galli partem j. verbenæ partes ij. tere,& de succo expresso tertiam partem cochlearis asturi ieiuno da,& sine cibo eum relinque vsq; ad meridiem. Quòd si læsus videatur, da ei cochlearia tria syrupi violati distemperati(id est aqua diluti:) vel mel rosaceum(dilutum.) Et quarto die succi centinodiæ & centineruiæ siue quinquenerulæ,tertiam partem cochlearij,infunde in fauces asturis ieiuni,& curabitur, Idem.

Contra omne vitium iecoris.

¶ Contra omne vitium iecoris. Sumatur arboris quercus,(non exprimit quidnam de ea sumi debeat,)& boli(Armeniæ scilicet)tantundem. Hæc trita cum carne pulli (gallinacei) calida, qui vino inebriatus sit, falconi præbeantur, Albertus.

Ad lumbricos.

¶ Ad lumbricos accipitris: Da ei cum cibo succum foliorum persici, aut santonicum tritum,& liberabitur, Crescentiensis. Si falco lumbricis affligitur in ventre, & lumbrici in excrementis apparuerint, scobem(squamas, Belisarius) ferri & maximè chalybis depurati carni suillæ insperges, quam aui in cibo dabis vsq; in diem tertium,& sanabitur, Albertus. Lumbrici sæpius nascuntur ex cruditate, quamobrem studendum est plurimum vt bene concoquant: quod vt fiat, leuioribus cibis, pullis scilicet gallinaceis, non bubula carne & his similibus cibandi accipitres sunt. Si verò lumbrici iam nati sint, curetur (vt iam ex Alberto recitauimus:) Vel sume passerum stercus, piscisq; pellis crudæ, cui tincá nomen est, crematæ puluerem, eboris rasuram,& squamam ferri pari pondere. hæc trita & suillo cordi inspersa accipitribus dato, Belisarius. Si anguillæ,id est lumbrici longi infestent falconem, accipe teneri pulli intestinum aqua bene ablutum, & fac inde tres nodos ad mensuram dimidij pollicis, & vtrinq; vinciatur tenui filo, hoc oleo impletum limpido, pone in fauces falconis sicut & alia potio poni consueuit. Quòd si postridie adhuc læditur lumbricis, sume scobis eboris & fimi passeris Indici siue solitarij, aut(si is desit)communis, ana vnc.j. Hæc trita falconi cum carne calida præbe. Et si etiamnum tertio die perseuerent, abstrahatur cruda pellis de pisce tinca: & in calida testa sine fumo & flamma super carbones comburatur, sumaturque hic cinis cum scobe eboris,& fimo passeris, partibus æqualibus: ita vt farina ex eis permixtis cum carne calida detur. Etsi necesse fuerit, quarto de his iam dictis scobem ferri adiicies, Albertus.

Contra obstructionem.

¶ Accipiter aliquando patitur obstructionem,& tunc grauis manet, nec cibum nec prædam desiderans, Albertus. Intestinorum restrictione induratis recrementis interdum afficitur ita vt superueniente demum febri extinguatur, Belisarius. Si auis aluum exonerare nequeat, quod apparet si caudam fricet & aquam bibat, dabis ei carnem suillam calidam cum pauca aloë: aut intestina terræ super latere calido siccata,& trita carni calidæ & concoctu facili, quam in cibo sumat, insperges, Tardiuus. Si aluus supprimatur, fel galli edat, vel testudines albas decoctas. Si verò nimium soluta sit, modicum de succo hyoscyami bibat,& carnes eodem intinctas edat, Albertus.

Contra renum vitia.

¶ Contra omnia vitia renum falconis. Puluerem candriæ (videtur vox corrupta: fortè cardami) vel nasturtij aquatici, in corde pulli(gallinacei scilicet)in cibo da,& proderit, Alber.

Ad ficum ani.

¶ Ad ficum in ano asturis. Pinnulis alarum siccatis & tritis carnes quibus pascitur consperge:& sic nouies eum pascito, Albertus.

Ad cruris fracturam.

¶ Quod si crus fregerit accipiter, thus, bolum(Armeniam) serpentinam, consolidam & mastichen, fortiter tere,& misce cum albo liquore oui,& super linteo extende,& dirige crus fractum & linteo illo inuolue. Tum pennam de ala vulturis scinde,& incannatum ex ea os fractum per quinque dies relinque, Albertus.

¶ De morbo articulari ex veteribus scriptum est supra in arthritidis differentiis.

Ad podagram & alia pedum vitia.

¶ Ad podagram asturis. Tithymallum cum melle & aceto tritum,& modica calce, illiga, & postquam se mouerit, vnge aloë cum vino,& sanabitur, Albertus. Ad podagram accipitris quæ fit cùm humor descendit in articulos pedum & digitorum: Pedes eius inúges lacte herbæ quæ lactaiola (nimirum è genere tithymallorum) vocatur:& collocabis eum in pertica super panno lineo eodem lacte imbuto, donec rupta sit podagra: tunc pannus auferatur, & inungatur locus seuo donec curetur, Crescentiensis. Si pedes falconis citra vllam violentiam inflati fuerint, podagricus est,& sic curabitur. Inungatur vnguento ex butyro, oleo,& aloë, æquali portione permixtis, per tres dies,& Soli exponatur:& carne felina cibetur. Vel licinium factum de carne(de lana) bombacina(xylina,) incende,& vre plantam pedis falconis. Deinde impone eum in petram viuam, quæ inuncta sit axungia veteri,& liberabitur. Pasces autem eum interea muribus, Albert. Contra inflationem pedum falconis. Aloë & albus oui liquor simul subigantur: deinde quære cotem in qua sæpe acutum est ferrum, & in qua ferri aliquid inhæret: super qua tandiu puluerē(medicamentum prædictum)frica, vt omnis acutio(substantia ferri quæ in cote est,) in puluerem transeat. Tum pedibus inflatis illum suppones tandiu, donec crustam faciat & pedi hęreat. Postridie optime sapone perunges,& tertio die facies vt videris expedire, Idem. Si pedes guttosi(arthritici)sint, vel tineæ eius pennas erodant, carnes hircinas edat aceto madidas: & alas eius aceto calido & oleo laurino sæpius perfrica, Albertus. Ad pedes falconis sanandos, millefolium, saxifragam, verbenam & plantaginem, singula æqualia, contere: & carni calidæ ad cibum insperge, Idem. ¶ Si falco nascen-

nascentias in pede habuerit, medium iuniperi corticem tenuissimè tritum per nouem dies alternis diebus ei præbebis cum carne,& curabitur, Albertus. Si accipiter digiti articulum læserit, scinde murem, in cuius viscera calida pedem eius immittes,& fasciola aptè constringes. Si ita non sanetur, dextram vngulam porci frange,& exempta inde medulla pedem accipitris vnge per triduum, Idem. Quòd si falco vnguem radicitus perdidit, non recrescit: sed digitus pedis in calido mure aperto est colligandus,& cum medulla pedis & digiti porcini postea inungendus, donec sanetur, Albert. Si laboret morbo quem rampam vocant, succo artemisiæ cibus eius intingatur, & sanguine agni calido pedes eius perfrica: vel vino tepido in quo decoctæ sint vrticæ,& eodem vino cibum eius madefacito. Idem.

PARALIPOMENA QVAEDAM QVAE IN PRAECEDENTIBVS *suo loco hoc in capite omissa sunt.*

Si inquieta sit auis in pertica, vel super manum, myrrham in aqua decoque,& inde corpus eius asperge, ac cibum eius nouenis vicibus in eandem intinge, Albertus. ¶ Si accipiter nimis clamosus fuerit, cibetur vespertilione pleno pipere trito, Idem.

¶ Vt falco hominem non deserat: Apium, mentham nigram, & petroselinum simul trita, cum carne calida ei præbe, Albertus.

¶ Si accipiter pennas iam aliquoties mutauerit, Calendis Ianuarij in mutam mittatur. at si pullus eiusdem anni fuerit, mittatur in mutam Calendis Iulij, & auibus viuis vescatur si inueniri poterunt. Caryophyllos etiam & semen fœniculi cum carne sumat. Domus mutæ apta & ampla sit, à qua post mutationem extrahatur. Quòd si pennas non citò proiecerit, serpentem varium, qui inter alios minus habet veneni,& Germanicè huff (fortè vnc) vocatur cum tritico coque: deinde tritico illo gallinam pasces, & aquam decoctionis in potu ei dabis. Huius postea gallinæ carnibus pastus accipiter, pennas reijciet, & morbo, si quem patitur, liberabitur: solidis quoq; pennis nouis plurimum decoratus, longo tempore sanus & hilaris viuet. Triti etiam pisciculi minuti fluuiatiles, carnibus ab accipitre edendis aspergantur, & cum carnibus muris in cibo ei dentur. Sic enim proculdubio citò mutabit. Idem fiet si lumbis porci sanguine agnino intinctis & incisis vescatur. Lacerta etiam viridis vsta iuuat. Item grana sambuci mense Septembri terra obruas,& postea hordeum vel alium cibum in eis (succo eorum) madefactum gallinis obijcias, quarum carnibus accipitrem pasces. Aliqui sanguisugas incisas per se, vel cum carnibus, offerunt accipitri, aut vstas tritasq; carnibus aspergunt. Prosunt & mures viui dati, & minutatim fracti, ac in fauces immissi, Albertus. *Ad pēnarum mutationem.*

¶ Per quasuis aues rapaces aucupium nostri Weidwerck appellant, accipitres, nisos, falcones, aquilas, priuatim verò quod per accipitres & nisos fit, canum odorantium & excitantium vt plurimum auxilio, Federspiel nuncupant: in quo genere aues rapaces rectà à manu prouolant, prædamq; persequuntur, non in altum statim scandunt vt superne deijciant feriantq; vt falcones. ¶ Galli sua lingua curam (*la curee*) vocant, plumas stupásve conuolutas ad oliuæ fructus formam ferè, quæ vesperi accipitribus deuorandæ exhibentur, quas postridie aluo reddant, valetudinis gratia.

F.

Accipiter in sacris literis, vt & cæteræ rapaces & vncorum vnguium aues, cibo interdicitur: vt inde conijciatur displicere Deo eos qui alijs insidias moliuntur,& cædes meditantur, sicut accipiter, qui nullam auium infirmiorum non inuadit, Procopius. Pulli accipitrum suaues valde pinguesq; efficiuntur, Arist. Auicenna & R. Moses. Caro accipitris dulcis & leuis est, propter bonum nutrimentum quo alitur, Albertus. Assus & in cibo sumptus accipiter, morbum sacrum curat, Kiranides. Aues rapaces deteriores aliis dicuntur. duræ enim ac difficiles concoctu sunt, cùm paucum ac siccum alimentum generent: quare senibus & conualescentibus minimè conueniunt. N. Massa. *De alimēto ex accipitribus*

G.

Hierax potest quæcunq; & vultur, debilius tamen, Kiranid. Assa & in cibo sumpta hæc auis, morbum sacrum curat, Idem. Carnes pullorum accipitris boni saporis sunt, animum corroborant; melancholiæ & perturbationi mentis resistunt, R. Moses in Aphorismis. Magi in quartanis adalligari iubent puluerem in quo se accipiter volutauerit, lino rutilo in linteolo. Accipiter decoctus in rosaceo, efficacissimus ad inunctiones omnium in oculis vitiorum putatur, Plinius. Cum vnguento susino coctus oculorum hebetudini medetur, Galenus ad Pisonem & Constantinus Afer. Decoctus in oleo susino, donec caro eius resoluatur, oculis inde frequenter inunctis hypochysin (suffusionem) & caliginem discutit. Sextus & Marcellus Emp. Viui deplumati accipitris & cocti in oleo susino donec dissoluatur, iure colato inunctæ oculorum nebulæ & hebetudines sanantur, Kiranides. Adeps accipitris teritur in oleo, quo inunctis oculis caligo depellitur, Æsculapius. Accipitris seuum iuncturis vtile est, Io. Vrsinus. Accipe ventriculi accipitris excrementum (Magenschmeiß) ponatur in vino per triduum, pòst pulueri-sa: tum recipe succum fœniculi & mellis cochlearia tria plena, misceantur simul, ex his fiant pilulæ, quarum exhibeantur tres viro vel mulieri quando ibit dormitum. Sunt enim ad laxandam aluum nobiles. Incert. *Remedia ex accipitre.*

Ex fimo accipitris. ¶ Anseris, accipitris, gruum, & similium stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est, Aëtius. Fimum accipitris in mulso potum videtur fœcundas facere, Plinius. Si retineantur secundæ, fimi accip. scrupulum propina, aut drachmam eiusdem (in pessi forma) suppone, Symphorianus Champegius. Fimus eius cum vino dulci potus partum accelerat, Kiranides. Nisi fimum tritum, quantum duobus digitis capere poteris, ex vino aut aqua mulieri propina quæ parere non potest & parturigines non habet. Curandum est autem vt fœtus in vtero prius rectè ad exitum spectet. Similiter potum secundas promouet, Obscurus. Suffitus qui fœtum viuũ vel mortuum educit, Spolium serpentis, opopanax, myrrha, galbanum, castoreum, sulfur citrinum, rubia, stercus columbinum vel accipitris: Hæc omnia, vel quædam eorum, trita felle vaccino excipiantur, & fumus inde per embotum (fistulam) in vterum recipiatur. Arnoldus in Breuiario. Accipitris fimi cinis cum Attico melle laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, Plinius. Parum fimi falconis cum vino pro antidoto datur contra morsum stellionis, Ponzettus.

Ex collo. ¶ Oculi accipitris à collo suspensi tertianam fugant, Kiranides.

Ex ventriculo. ¶ Ad quasuis malas corporis affectiones: Accipitris ventriculum tribus diebus & noctibus mero maceratum conteres, & cum tribus cochleariis succi fœniculi ac mellis permiscebis, & sub somnum propinabis, Obscurus.

Ex felle. ¶ Accipitrum & aquilarum fella valde acria sunt: quinetiam erodunt, quod vel colore suo æruginoso (viridi) testantur, qui tamen interdum niger in eis est, Galenus lib. 10. de simplic. Accipitris fel oculis prodest, Io. Vrsinus. Palam mollis asote petis, Idem.

Ex vnguibus. ¶ Accipitrũ vngues tritos aduersus dysenteriam vtiliter bibi quidam affirmant, tanquam experimẽtis cognitum. ¶ Fimum nisi vel accipitris tenuissimè tritum, aliqui vtiliter equorum oculis caligantibus flatu immitti putant.

Afflatus & morsus accipitrũ venenosus. ¶ Diligenter cauere oportet afflatum, morsus & vngues accipitris ac falconis, & omnium rapacium auium, præcipuè postquam hæ aues balneatæ fuerint, & pennas rostro composuerint. Adhæret enim rostro pinguedo quædam venenosa, quam de cauda accipiunt. Habent autem tum pennas, tum pedes & anhelitum non absq; veneno, ita vt mordendo vel laniando periculum creent: & nonnullos inde iam mortuos esse constat, Albertus.

H.

Etymologia. *a.* Accipiter dictus videri potest ab accipiendis & rapiendis auibus, (vt scribit Textor,) vt & Germanis fortè ein Habich/ à verbo haben/ quod est habere & retinere. Sed veteres Grammatici ab auguribus factam hanc vocem volunt, vt accipiter dicatur quasi ter accepta auis. *Vide* infra in *b.* Accipiter generis est masculini, Vergilius lib. 11. *Quàm facilè accipiter saxo sacer ales ab alto.* Aut fœminini, Lucretius lib. 4. *Accipitres somno in leni, si prælia, pugnasq́; Edere sunt persectantes, visæq́; volantes.* ¶ Ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι ῥᾷον, nempe à celeritate motus sui, cuius gratia & Soli sacer existimatur, Eustathius. Ἱέραξ παρὰ τὸ ἵεσθαι ἤγουν φέρεσθαι ἐν τῷ ἀέρι ῥαδίως, & per crasin ἵραξ, Etymologus. Ego potius hieraca dictum existimarim tanquam hieròn sacrum alitem: ad quod Vergilius etiam alludere videtur, *Accipiter saxo sacer ales ab alto.* Vide mox inter Epitheta. Ἵρηξ Ionicè pro ἵραξ quod per crasin ex ἱέραξ factum esse, modò dictum est. Homerus Il. π. ἴρηκι ἐοικώς, vbi exemplaria legunt ἴρηκι. Ἵρηξ, ἱέραξ, Hesychius & Varinus. Est autem Ionicum. Nam Iones & alpha in η vertunt, & syllabam sæpe detrahunt, & pro denso spiritu tenuem ponunt, vt ἰρεύς, ἦμαρ, pro ἱερεύς, ἡμέρα. quare & ἴρηξ sine aspiratione secũdum eosdem scribendum. Scholiastes Homeri anonymus ἴρηκας genus aquilarum interpretatur, quod non probamus. inuenimus tamen aliquando ἵρηξ aspiratum, Ἱερακίσκος, vox est diminutiua ab accipitre. Κἂν λαχόντες ἀρχίδιον, εἶθ' ἁρπάσαι βούληθέ τι, Ὀξὺν ἱερακίσκον εἰς τὰς χεῖρας ὑμῖν δώσομεν, Aues ad Athenien. apud Aristophanem, id est ἁρπαγὴν ὀξεῖαν. ἢ τάχος ὡς ἱέρακος ἵνα ταχέως φύγωσι. Κίρκος, accipiter, Hesychius. ὁ κωπηλάτης, ἢ ὁ ἱέραξ, Varinus, sed nos circum, peculiarem accipitris speciem, describemus infra.

Synonyma græca Accipiter communis quem cerchum dicunt, Kiranides lib. 1. in φ. lego *circum* vel *cercnon.* Κέρχνος, ἱέραξ ἢ ἀλεκτρυών, Hesychius & Varinus. Κέρκαξ, accipiter, Iidem. Xiphias auis hieracos (id est accipitris, malim species accipitris) quæ vocatur *kados*, (lego *kercnos* vel *kirkos*,) Kiranides lib. 1. in Ξ. mox quidem in amuleti descriptione, pro xiphia accipitrem simpliciter nominat. Ἵσρεξ, auis quædam, Hesychius & Varinus: videtur autem accipitrem significare, vt & ἵραξ vel ἴρηξ. Ciris vel cirrhis vox, apud Græcos grammaticos variè scribitur, κεῖρις, κίρις, κιρὶς, κιρρὶς, κῆρυξ: & ab aliis simpliciter auis genus; ab aliis accipiter vel genus accipitris exponitur, vt copiosius infra peculiari capite prosequemur. ¶ Βείρακες, ἱέρακες: Βιράκη, ἡ ἁρπακτική, Hesychius & Varinus. Στρωνίξ, ἱέραξ, Iidem. Σίτλον etiam noctuã, vel picam, vel accipitrem interpretantur. Βάρβαξ, ἱέραξ παρὰ Λίβυσι, Hesychius & Varinus. Νέρτος, accipiter: alij simpliciter speciem auis exponunt. Iidem. Opinantur Ægyptij animæ conseptum esse cor: qua ratione quum accipitris nomine indicari animam putent, illum vocabulo gentilitio βαιήθ, nũcupant, quod animam signat & cor: siquidem βαὶ anima est, ἠθ verò cor. Hieroglyphico argumento adiiciunt, accipitrem aquam non bibere, sed sanguinem, quo & connutriatur anima, Cælius Rhod. ¶ Accipitres etiam accipenseres vocant, Albertus ridiculè. Est enim accipenser in piscium genere, non volucrum. Coredulus auis sic est vocata, eò quòd venatione viuat, & corda eorum quæ venatur edat: & parum de reliquo corpore prædæ accipiat, Albertus. Videtur autem vel accipiter esse, vel aliqua eius species, cùm & rapina viuat,

uat,& cordibus auium edendis delectetur, quod & accipiter facit, vt in *C.* scripsimus.

¶Epitheta. Acer, hyperboreus, ferus, prædo, apud Textorem. *Prædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis idem Decipit & captas non sibi mæret aues*, Martialis. Videtur & sacer epitheton esse accipitris: *Quàm facile accipiter saxo sacer ales ab alto*, Vergil. 11. Æneid. vbi Seruius, Sacer ideo quia est Marti consecratus: aut auibus execrabilis, vt *Auri sacra fames.* aut quod verius est, nomen Græcum expressit. nam ἱέραξ dicitur, hoc est sacer. cur autem Græcè sic dictus sit, ratione non caret, quæ nota est sacrorum peritis. Demetrius etiam ἱέρακας, ἱεροὺς ὄρνιθας vocat. *Vide* infra in *h.* Est enim Apollini & Marti sacer. alij sacrum cæteris auibus, id est execrabilem, quòd ab eo capiantur: alij magnum exponunt. ¶Homerus accipitrem (φασσοφόνον, vt infra recitabimus) ὤκιστον tantum vocat, ἀετὸν verò κράτιστον simul & ὤκιστον. Aristophanes in auibus accipitres ἱπποτοξότας cognominat: nomine composito ab equo, propter pernicem eius volatum: & ab arcu, propter vngues aduncos, vt Scholiastes monet. Ὠκυπέτης & Τανυσίπτερος, apud Hesiodum.

¶Ἱερακιδεῖς pulli accipitrum dicuntur à recto singulari ἱερακιδῆς, sicut χηνιδεῖς, περδικιδεῖς, κορωνιδεῖς, &c. Eustath.

¶Hieraciten gemmam Plinius à colore accipitris dictam ait. Meminit & Georg. Agricola: Hieraciten (inquit) Paulus Ægineta in lapidibus rectius numerat, quàm Plinius in gēmis. is (inquit Plinius) alternat totus miluinis nigricans veluti plumis. Inuenitur in tractu Hildesheimio qua itur versus occasum in colle vltra flumen & citra. estq; similis specie & colore accipitrum mollioribus pennis, quæ ipsis sunt in pectore. Hieraciten dextro femori alligatum sistere dicunt sanguinem per ora venarum profusum. Hæc Agricola. Interpretatur autem hunc lapidem Germanicè quoq; non aliter quàm accipitris lapidem vocans, conficto nimirum per imitationem vocabulo, Habichstein. Hieraciten lapidem gestans muscis infestari negatur, Hermolaus. *De Hieracite gēma.*

¶Hieracium (vel hieracia fœminino genere, vt apud Aetium & Horum legitur, referente Hermolao) herba ab accipitribus nomen sortitur. Ex lactucis sponte nascētibus rotunda folia & breuia habentem sunt qui hieraciam vocent: quoniam accipitres scalpendo eam, succoq; oculos tingendo, obscuritatem cum sensére discutiant, Plinius. *Vide* supra in *E.* Nos nuper ex Italia missum ab amico hieracium accepimus, quod is Creticum appellauit, ex Creta nuper in Italiam aduectum, cubitale, tenerum, lacte manans, mollibus aculeis, flore luteo diluto, qui in pappos abit, quibus semina oblonga & asperiuscula subduntur: foliis laciniatis, breuioribus quàm in plerisq; lactucis syluestribus, anteriore sui parte latioribus & rotundis, amaris: sed foliorum species ætate mutatur. Dioscoridis verba super vtroq; hieracio, ne sim prolixior, omitto. Minus quidem hieracium (quod doctorum pleriq; hodie illud esse putant, quod vulgò dens leonis nominatur) Romani intybum syluestre vocant, vt inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas legitur. Rustici quidam apud nos caudam milui appellant, Weyhenschwantz: alij flores suillos, Sewblůmen/ alij aliter. Eandem hedypnoidem putant eruditi: aut si quid interest, viribus tamen & genere proximæ sunt. Ex eodem genere picris est, id est intybum vel cichorium syluestre ab amaritudine dictum, quod Ælianus refert circum accipitrem nido suo imponere, tanquam ad custodiam pullorum aliquid cōferat. ¶Dracunculus etiam hieracium cognominatur apud Dioscoridem, fortassis propter caulem maculis insignem, vt & accipiter suo pectore maculosus est: & lychnis syluestris hieracopodion, id est pes accipitris, nimirum à figura folij. nam lychnis coronaria alio nomine ballaria appellatur: inuenio autem apud Varinum & Hesychium, Balaris herba est triphyllos, id est triplici folio, vt ita forte vngues accipitris imitetur. Alius accipitrinus pes (inquit Hermolaus Barbarus) apud nostrum vulgus est, quæ corneola quoque dicitur (fortè quòd siliquis quasi corniculis insigniatur) folio salicis ferè pusillo, flore subluteo, cum siliquis ciceri similibus: & in iis semen inficere capillos dicitur colore rubro. Corneolam infectorum flore aureo, lysimachion veterum esse, Leonicenus in secunda editione de erroribus Plinij & aliorum medicorum, omnino defendit. sed quærendum an genistæ potius species sit. *De hieracia herba.*

¶Medici collyria quædam siue medicamenta ad oculos *hieracia* vocitarunt, nimirum quòd oculorum aciem adeò acuant, vt ne perspicacissimo quidem accipitrum visu inferior sit futura. tale est Apollonij Phœnix apud Galenum de compos. sec. locos lib. 4. cap. Hieracium cognominatum, (hoc est ab Hierace compositum, & ab Apollonio in vsum assumptum, vt Cornario placet) & aliud ibidem Hieracis, vtrunq; ad aspritudines, &c. Fuerunt sanè variæ compositiones Hieraci inscriptæ, inquit Cornarius: Plinius 34, 11. recenset vnam, his verbis: Hieracium vocatur collyrium, quod ita maximè constat. Temperatur autem idem ammoniaci vnciis quatuor, æruginis Cypriæ duabus, atramenti sutorij (quod chalcanthum vocant) totidem, misyos verò vna, croci sex. Hæc omnia trita aceto Thasio colliguntur in pilulas excellentis remedij contra glaucomatum initia & suffusionum, contra caligines & scabricias & albugines, ac genarum vitia. Aliud à Plinij & vtroq; Galeni hieracio Celsus describit lib. 6. cap. 6. ad aspritudinem. *Collyria hieracia dicta.*

¶Est & hierax piscis, Latinè miluum & lucernam interpretantur. Hic cùm sibi à maiore pisce metuit, volitat, sed summa tantum maria attingens, vt nescias volitétne, an super aquam natet. Mil- *Hierax piscis.*

ui(aues)ex eodem accipitrum genere, magnitudine differunt, Plinius. Aues Memnonis figura corporis & forma accipitribus similes esse videntur, sed frugibus viuunt non carnibus, Ælianus.

Accipitrarius qui accipitrũ curam gerit. ¶ Accipitrarius dici potest, qui accipitrum curam gerit, (vt apiarius:) Albertus falconarium dixit qui falcones curat. Accipitrem pecuniarum Plautus in Persa metaphoricè & per iocum vocat hominem auarum & raptorem. Accipitrinus adiectiuum. herbam quandam pedem accipitrinum dici, paulò antè ex Hermolao retuli. *Accipitrare antiquum verbum.* Accipitro, accipitras, verbum apud Næuium authore Gellio libro 19. nunc abolitum, olim iacere significabat. ¶ Magi patres appellant aquilas & accipitres: vt leones qui sacris iisdem initiantur, &c. Omnes enim metempsychosin credunt, & communem nobis cum reliquis animalibus naturam, nominum etiam communitate testantur, Porphyrius. Ἱερακοτρόφος, accipitrarius, qui accipitres alit & curat, apud Demetrium Constantinop. Γυναικοϊέρακες, mulierum sectatores, mulierosi, οἱ περὶ ἔρωτας ἐπτοημένοι. Δοκοῦσι γὰρ οἱ γυναικοϊέρακες, εὐπρεπεῖς αἰτίας εὑρίσκοντες ἄγειν τῶν θηλειῶν, Suidas ex authore innominato. Aristophanes in Auibus per iocum multa ad auium nomenclaturas accommodans, scribit, Ὦ Σουνιέρακε χαῖρ᾽ ἄναξ πελαργικέ. Videtur autem Neptunum dicere pro Suniarato, (quòd illi in Sunio Atticæ promontorio preces & ἀρὰς funderent: & pro Pelasgico Pelargicum, &c.

Icones accipitrum. ¶ Icones. Regis Persarum vestem purpuream & accipitribus aureis distinctam fuisse legimus alicubi apud Cælium Rhodig. In Hori monumentis adnotatum, vxorem viro præcipuè obnoxiam obedientemque, ab Ægyptiis Venerem dici: obluctantem verò pugnacemque non ita. quo argumento accipitrem fœmellam expingentes Venerem intelligunt, de animalis natura intellectum rei promentes, Cælius. Et alibi ex quarto Bibliothecæ Diodori, Accipiter rem denotat citò factam, quoniam hæc aliarum fermè omnium auis sit velocissima. Transfertur hæc notatio ad domesticas res quæ velociter fiant. Accipiter pictus ventos notat, &c. Orus 2. 16. Hermupoli Typhonis simulachrum ostendunt, equum fluuiatilem, cui insistit accipiter serpentem impugnans: per equum demonstrantes Typhonem, per accipitrem verò vim & principatum, quo ille violenter sibi quæsito sæpe per improbitatem tum ipse turbari, tum alios perturbare sua sponte voluerit, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. In Diospoli (in Sai, Plutarchus in libro de Iside) Ægypti in vestibulo quod sacrum appellatur, imagines expressæ spectantur, puellus generationis, senex corruptionis: accipiter dei, piscis odij, crocodilus denique impudentiæ symbolum. Quæ omnia si coniungas, hunc sensum constituent: O nascentes & morientes, Deus odio habet impudentiam, Clemens libro quinto Stromatum. Et rursus ibidem, In comessationibus (κωμασίαις, inquit,) apud Ægyptios dictis, deorum aurea simulachra circunferunt, canes duos, accipitrem vnum, & ibin vnam: eaque literas quatuor appellant. Sunt autem canes symbola duorum hemisphæriorum, vt quæ circuitum & veluti custodiam peragant. Accipiter Solis. feruidæ enim naturæ est, & ad perdendum comparatus. nam ad Solem etiam morbos pestilentes referunt. Ibis denique Lunæ. tenebrosam enim lunæ faciem, nigris in hac aue pennis: lucidam albis comparant. Sunt qui per canes circulos tropicos notari velint: qui scilicet Solis Meridiem & Septentrionem versus transitum determinant & instar ianitorum obseruant. Iisdem æquinoctialem circulum sublimem & exustum, accipiter designat, vt ibis zodiacum. videtur enim Ægyptiis hæc auis præ cæteris animalibus, numeri & mensuræ initium exhibuisse, vt inter circulos zodiacus. ¶ De diis qui pingebantur accipitris forma, aut capite accipitris, dicetur infra in *h*.

Antiochus Hierax cognominatus. ¶ Antiochus quidam cognominatus est hiérax, vt in Apophthegmatis meminit Plutarchus. Hiérax vnus fuit ex legatis Amphipolitarum Athenas missorum vt ciuitatem ac regionem suam Atheniensibus traderent, Suidas. ¶ Apud Chelonophagos insulæ tres sunt deinceps, quarum vna testudinum, alia phocarum, alia accipitrum dicitur, Strabo. Meminit & Ludouicus Patritius in noui Orbis descriptione accipitrum insulæ. ¶ Accipitrum ciuitas, vbi accipiter colitur, nominatur Straboni libro 17.

¶ *b.* Demetrius Constantinop. Græcè scribens accipitrum aliquot partes Latinè nominat, vt sunt, γοῦλα, καῦδα, id est gula, cauda, quæ & οὐραῖον & κουτία ab eo vocatur.

Laudes cuiusdam accipitris. ¶ Titus Vespasianus Stroza lib. 6. Eroticωn Bagarini sic dicti accipitris laudes à Cosmo quodam pictore picti, hisce versibus elegantissimè expressit:

Non fuit accipitres inter formosior alter,
Nec magnis meritis carior vllus hero.
Purpureis maculis plumam insignibat & auro,
Qualis apum decorat corpora picta color.
Penna fuit dorso si non argentea, saltem
Argento similis vel speciosa magis.
At procera caput ceruix fulcibat honestum
Desuper, inq; oculis viuidus ardor erat.
Cauda nec in longi speciem temonis abibat,
Nec breuis, at potius inter vtrunq; fuit.
Acer inhærebat pugno, & formidinis expers
Horrebat nullas nocte dieq; manus.
Blanditiis gaudebat heri, placideq; mouebat
Alternos agili dexteritate pedes.
Nulla recusabat capiti velamina mitis
Accipere, & tanquam luce careret, erat.
Illo non alius pernicibus ocyor alis
In miseras tanta strage ruebat aueis.

Non

Non fuga perdici, non magni corporis ingens — *Phasiacis robur profuit alitibus.*
Non illum vano cuccus deceperat astu, — *Dum vagus incertas itq́, reditq́, vias.*
Non tibi se eripuit turtur Bagarine sequenti, — *Non velox pennis & pede segnis anas.*
Congressusq́, tuos corui tremuêre feroces, — *Et picas leto tradere lusus erat.*
Haud facilè euasit, quem tu semel vnguibus hostis — *Attigeras, quamuis strenuus ille foret.*
Quin etiam paruas volucres placidissime rerum — *Ad domini assueras ipse referre manus.*
Nec minus ex altis ad sibila prima redibas — *Arboribus, medium Sole tenente diem.*
Teq́, canum quamuis auidorum læderet error, — *Præda sub hamato dum pede capta iacet,*
Non tamen ingenuum tibi cor excanduit ira, — *Parcebas, veniæ certaq́, signa dabas.*

¶ *c.* Pastus accipitris à nostris vocatur, **daß Ahs**/hoc est esca: **der Kropff**/hoc est ingluuies per synecdochen. inde verbum **vberkröpffen**/ nimio cibo replere. ¶ Corui & graculi cum gregatim apparent, & similem accipitribus vocem ædunt (id est acuta voce clamant. talis enim accipitrum vox est, Scholia.) pluuiam prędicunt, Aratus. ¶ Velocitas picto accipitre repręsentatur, vt supra inter Icones scriptum est. Ἡ δ' ἴρηξ ὣς ἆλτο κατ' Οὐλύμπου νιφόεντος, Homerus de Thetide. Αὐτὸς δ' ὥσθ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι, Ὅς ῥά τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς Ὁρμήσῃ πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο, Homerus Iliados *ν.* de Neptuno discedente. Hunc locum imitatus videtur Vergilius lib. XI. Æneid. *Quàm facile accipiter saxo sacer ales ab alto Consequitur pennis sublimem in nube columbam.* Ἀλλὰ πτέρυξι ταχέσι καὶ κούφοις πτεροῖς Ἱέρακος, ἢ κερχνῇδος, Aristoph. in Auibus. Θάσσονας ἰρήκων ἔμεναι καλλίτριχας ἵππους, Homerus Iliad. *ν.* *Vide* infrà in prouerbijs.

¶ *d.* Quorum oculi instabiles, ij præcipites & rapaces habentur, quòd eiusmodi sint accipitrum oculi, Aristot. in Physiogn. *Accipiter nulli satis æquus in omnes Sæuit aues*, Ouid. 11. Metamor. *Accipiter velut molles columbas*, Horatius. Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν, ὥστε πέλεια, Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος (scilicet διωκομένη) κοίλην εἰσέπτατο πέτρην Χηραμόν, Homerus Iliad. *φ.* *Rapto quæ viuit & omnes Terret aues*, Ouid. 11. Metamor. *Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fuluum Cerua lupum: longeq́, lacu deprensa relicto Accipitrem fluuialis anas*, Ibid. *At variæ fugiunt volucres, pennisq́, repente Sollicitant diuûm nocturno tempore lucos, Accipitres somno in leni si prælia pugnasq́, Edere sunt persectantes, visæq́,* (accipitres in fœminino genere ponit) *volantes*, Lucret. lib. 4. ¶ Ægyptij turture in cibo abstinebant. eò quòd accipiter, vt aiũt, hanc auem deprehensam dimittere soleat, μισθὸν ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν. ne quando igitur imprudentes turturem ab accipitre dimissam gustent, toto eorum genere abstinent, Porphyrius lib. 4. De abstinendo ab animatis. Huc facit quod Physiologus scribit, author obscurus. Accipiter (inquit) auem, quam sub noctem forte ceperit, tota nocte sub pedibus tenet, tandem oriente Sole licet famelicus eam dimittit: & quamuis eandem aliàs obuiam habuerit, non persequitur.

Ægyptij cur turture in cibo abstineãt.

¶ *e.* Aucupem auibus rapacibus quibusuis vtentem Germani appellant **ein Weydman:** accipitribus verò priuatim **ein Häbcher**/id est accipitrariũ. ¶ Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluio, Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur. Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur, Terentius in Phorm. ¶ Accipiter potest quæcunq; vultur, debilius tamen, Kiranides. Cor accipitris gestatum, ad omnia roborat & conseruat gestantem, Idem. In xiphia lapide, id est sapphyro, sculpe accipitrem, & sub pedibus eius xiphiam piscem, & reclude sub lapide radicem herbæ (xiphij,) & gesta. hic annulus est castus, quem si habueris circa te in oraculo, videbis quicquid volueris. Et si posueris eum in animali vel idolo aliquo, oraculum dabit de omnibus rebus quas volueris scire, Idem.

Superstitiosa de accipitre.

¶ *h.* Accipiter auis sacra habetur, vnde & Græcis fortè ἱέραξ dicta, *vide* supra in Epithetis. Quisquis ibin aut accipitrem necauerit, siue volens siue nolens, necessariò morte afficitur. Ex alijs verò sacris in Ægypto feris, si quis volens aliquam occiderit morte mulctatur: sin inuitus, plectitur ea mulcta quam sacerdotes statuerint, Herodotus lib. 2. Et rursus, Mygalas & accipitres defunctos Ægyptij in vrbem Butum asportant. Colunt animalia quædam Ægyptij præter modum, tum viua, tum mortua, vt accipitres, canes, &c. Qui accipitrum curam habent, hi volantibus eis carnes incisas proijciunt, magna voce, donec carnes capiant, appellantes, Diodorus Sic. lib. 2. Biblioth. Et paulò post, Hoc mirabilius, sicubi vinum frumentumve, aut aliud quid victui accommodatum, vbi aliquod animal sacrum expirasset, inuentum esset, non amplius illo vtebantur: eodemq; luctu etiam ad alia loca profecti, æluros & accipitres mortuos ad Ægyptum, deficiente persæpe viatico deferebant. Et rursus, Accipitres ab Ægyptijs coluntur. prosunt enim admodum ad scorpiones, cerastasq; & parua animalia quę morsu nocent. Quidam ob eam causam honorem haberi accipitri volunt, quòd his vtantur augures, in futurorũ prędictione. Alij accipitrem priscis temporibus dicunt, librum, Puniceis inscriptum literis, in quo continebatur, qui cultus dijs, quive honor, deberetur, Thebas, ad sacerdotes detulisse. Quapropter literarum sacrarum scriptores & puniceum filum gestant, & accipitris alam in capite. Accipitrum ciuitas in Ægypto est, vbi accipiter colitur. Est & Æthiopicus accipiter qui in Philis colitur, communi Æthiopum & Ægyptiorum habitatione. (vt mox dicetur in Capite de accipitribus diuersis,) Strabo lib. 17. Accipiter quoad viuit, cum apud Ægyptios egregiè charus deo esse existimatur, tum post excessum è vita, futura ostendere, ab eodemq; somniorum significationes proficisci persuasi sunt: atq; apud eosdem populos tripoda accipitris aliquando fuisse, vnde oracula consulentibus diuino instinctu afflata funderentur,

Ægyptiorum religio erga accipitres.

fama est, Ælianus. Et rursus, Accipitres Tentyritæ sanctissimè colunt & adorant, propter comparationem quam cum igne ijs esse affirmant: atq; huius rei testimonium adferunt, quòd similiter atq; ignis hi veloces & violenti sint: aquam verò simul cum igne existere posse negant. Contra Coptitę accipitres vt crocodilorum hostes sæpe in crucē agunt. hi quippe crocodilos ob similitudinem quam eis cum aqua esse affirmant, diuino honore afficiunt. In vestibulo ędis Mineruæ in Sai (Ægypti ciuitate) sculptura visebatur huiusmodi: primò infans, deinde senex, accipiter, piscis, & postremò equus fluuiatilis. Indicant autem symbolicè (per infantem ac senem) nascentes & morientes: per accipitrem verò deum, &c. Plutarchus in lib. de Iside & Osiride. *Vide* supra inter Icones in *a*. ¶ Accipiter Marti consecratus est, vnde quidam putant sacrum à Vergilio dici, Seruius. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, Apollinis accipiter & coruus, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Accipitrem Apollini consecrant Ægyptij, & venerantur. Oron (ὦρον, vt & Orus in Hieroglyphicis scribit) sua lingua deum hunc appellant. Auem autem eiusmodi thaustum nominant. Cum Apolline idcirco conuenientiam habere aiunt, quòd de auibus soli accipitres semper nullo negotio aduersos solis radios intuentur, neque intentis oculis sursum versus iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur. ijdem ipsi serpentibus & venenatis bestijs inimicissimi sunt. nec enim ipsos serpens, nec scorpius, vllave alia mala bestia latere potest, Ælianus. Iuppiter in sceptro suo (vel super capite) aquilam habet. Minerua archegetis noctuam manu gestat: Apollo accipitrem, tanquam auem vaticinijs aptam, & tanquam ipse minister Iouis. accipiter enim aquila minor est, Scholia in aues Aristoph. Ἱέραξ ἱερώτατος ἡλίῳ Ἀπόλλωνι, &c. hoc est, Accipiter sacer est Soli Apollini, tum propter motus sui velocitatem, (nam vt Sol velocissimus est, sic volatu suo pernicissimus accipiter:) tum propter cognationem ex origine sui nominis. vocatur enim ἱέραξ παρὰ τὸ ῥᾷον ἵεσθαι, id est à facili motu, qui quidem Soli vel maximè conuenit. Quin & cælestem sphæram Iapetum aiunt dici, παρὰ τὸ ἵεσθαι καὶ πέτεσθαι, quòd ita facilè scilicet feratur ac si volaret, Varinus & Eustathius in Homerum. Quin & propter oculorum splendorem Soli sacer videri potest. Apollinem quidem ipsum in accipitrem aliquando mutatum, & Dædalionem ab eo in eandem auem conuersum, inferius referetur. Deos aliquot animalium nominibus veteres appellarunt, vt Solem lacertum, leonem, draconem, accipitrem, Porphyrius libro 4. de abstin. Sacrilegum medicum Delphis, cum in eum incurrisset accipiter, eius caput conuellens, indicauit Ælianus. Eruditissimi quidam Apollini attribuunt accipitris genus, quod perdicoteros (fortè percnopteros) dicitur, Gyraldus. ¶ Ægyptij Osiridem sæpe accipitris forma exprimunt. excellit enim hæc auis acie videndi, & vi volandi. (καὶ διοικεῖν αὐτὸν [αὐτόν] ἐλάχιστα τῇ τροφῇ πέφυκε.) Fertur etiam in cadauerum insepultorum oculos terram superuolando inijcere. Et cum bibendi gratia ad fluuium appulerit, alas erigit, quas cum biberit rursus demittit, vnde saluum eum esse & à crocodilo illæsum apparet: Nam si ab illo rapiatur, alæ vt erant erectæ rigidæque manent, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Horum posteriorem partem Cęlius Calcagninus ita transtulit: Descendētem ad flumen rectis pennis deferri tradunt: quas rursus inclinat in latus metu crocodili ad fugam paratus: quòd ne quando improuisus opprimatur, incessanter meditari solet, Sic ille. Nos vt in Græcis publicatis legitur ad verbum transtulimus. Fuisse diuinum animal, ac diuinam serpentis naturam, non *Tautus* modo (qui & *Thoth* ab Ægyptijs dicitur) in Phœnicū Theologia testatus est: sed etiam Phœnices atq; Ægyptij, quòd in eo supra cætera quidem animantia spiritus acrior atq; amplius ignis existat. Quę res cū ex illo celeri gressu ostenditur, sine vllis pedibus manibusq; vel alijs instrumentis, tum quòd ętatem subinde cum exuuijs renouant ac iuuenescunt. Itaq; Phœnices populi dæmonem hunc felicem, Ægyptij *Eneth* appellarunt, cui caput accipitris adijcientes, celeritatem illius pręcipuam indicabant, quod & Philon Biblius scribit, qui Sachoniati historiam ex Phœnicum lingua in Græcum sermonem conuertit. Epies verò (qui apud Ægyptios deorum maximus interpres est habitus) cum naturam accipitris & anguis referret, Diuinissimum (inquit) animal serpens, & accipitris habens caput perquam mirificum est. nam sicubi sublatis palpebris effingebant, tum omnem Ægypti regionem suo lumine complebat: sin clausis oculis fuisset, tenebras circumfundi notabatur, vt nihil dubium sit, naturam eius maximè igneam existimasse. Iidem præterea Ægyptij, totius orbis molem demonstrantes, inter circulum aëreum & igneum serpentis effigiem cum capite accipitris circunducunt, vt instar sit Græcæ litteræ quæ thêta dicitur, Θ. Per circulum enim magnitudinem & formam totius orbis intelligunt: per anguem verò, qui medium intersecat, bonum dęmonē, cuius merito ac beneficio omnia alantur, vigeant, atq; contineātur. Quin & Zoroastres ille Oromasi filius (qui apud Persas maximè sapientia præstitit) in sacra historia de rebus Persicis in hunc modum de re hac meminit. Deus (inquit) accipitris caput habet. Is enim inter omnia quæ labem nullam aut corruptionē sentiant, primus ingenitus, nec interiturus vnquam, partium expers, sibiq; ipsi simillimus, bonorum omnium auriga & author, rerum pater omnium optimus ac prudentissimus, sacrum iustitiæ lumen, absolutissima naturę perfectio, eiusq; inuentor & sapientia: quæ omnia copiose prosequitur Pamphilus Eusebius ad episcopum Theodorum, Petrus Crinitus de honesta disciplina 16.2. ¶ Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactamus illis & mulos & asinos, &c. cur non coruos, accipitres, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes.

Accipiter Marti & Apollini consecratus.

¶ Qui animaliū vaticinijs pollentium animas in se recipere volunt, deuòratis principalibus (corporis

poris eorum) partibus, vt corde coruorum, aut talparum, aut accipitrum, animam quoque ſingulorum præſentem & ingredientem in ipſos accipiunt, & dei inſtar futura præſentientem, Porphyrius libr. 2. de abſtinendo ab animatis. ¶ Ciconiā non vt grues prodigium facere dicunt: ſed in auguriis non dubiam ferre concordię ſignificationem. Proxima eſt accipitrum natura: præcipuum verò genus quod circum appellant. altero pede claudum, quod fortunatum nuptiis & pecuariæ rei opinati ſunt, Alexander ab Alexandro. Et paulò poſt, Dario accipitrum viſio duo vulturum paria vellicantium, omen fuit, quòd è coniuratis ſumpto ſupplicio, haud multò poſt Perſarum regno potiretur. M. Æmilio, D. Bruto Coſſ. Didius Lælius legatus Pompeij, cui prodigium Romæ erat factum, in lecto vxoris duo angues conſpecti, in diuerſumq; lapſi: proximè Pompeio in caſtris ſedenti accipiter ſuper caput acceſſerat, in Hiſpania aduerſus Sertorium inter pabulatores occiſus, Iul. Obſequens. Conſulo (id eſt optimum augurium prębeo) rebus In læuum vergit cum mea penna latus, Io. Vrſinus.

De auguriis ex accipitribus.

¶ Apologus de accipitre & luſcinia ex lib. 1. Operum & dierum Heſiodi.

Apologus de accipitre & luſcinia.

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον,
Ὕψι μάλ' ἐν νεφέεσσι φέρων ὀνύχεσσι μεμαρπώς.
Ἡ δ' ἐλεὸν γναμπτοῖσι πεπαρμένη ἀμφ' ὀνύχεσσι
Μύρετο. τὴν δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε·
Δαιμονίη, τί λέληκας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.
Τῇ δ' εἶς, ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν.
Δεῖπνον δ' αἴκ' ἐθέλω, ποιήσομαι, ἠὲ μεθήσω.
Ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν, Νίκης τε στέρεται, πρὸς τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
Ὣς ἔφατ' ὠκυπέτης ἴρηξ, τανυσίπτερος ὄρνις.

¶ Eſt illic (in tela Arachnæ puellæ cum Minerua certantis) *agreſtis imagine Phœbus Vtq; modo accipitris pennas, modo terga Leonis Geſſerit*, Ouidius Metamorph. 6. Dædalion Ceycis regis Trachiniæ frater, præ impatientia doloris propter Chionen filiam à Diana (cui illa ſe prætulerat) interfectam, in accipitrem mutatus eſt, vt canit Ouidius vndecimo Metamorph. *Vir fuit*, (qui nunc accipiter eſt) *& tanta lìnis & eſt animi conſtantia, quantum Acer erat belloq; ferox, ad vimq; paratus. Illi fera bella placebant, Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.* Et paulò poſt deſcribens quàm ægrè tulerit mortem Dianæ filiæ,

Metamorphoſes Apollinis & Dædalionis in accipitrem.

Effugit ergo omnes, veloxq; cupidine læti
Vertice Parnaſi potitur, miſeratus Apollo,
Cum ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto,
Fecit auem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis:
Oraq; adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos,
Virtutem antiquam, maiores corpore vires.
Et nunc accipiter, nulli ſatis æquus, in omnes
Sæuit aues, aliisq; dolens fit cauſa dolendi.

¶ Ocyor accipitre: admirandam celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quæ eſt apud Homerum Iliad. ν. (de equis) Θάσσονες ἰρήκων. id eſt, Pernices magis accipitre. Venuſtius fiet, ſi ad famam, aut ingenium, aut nuncium, aut eiuſmodi quippiam detorqueatur, Eraſmus. ¶ Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ, Ἴρηκες δ' ἴρηξιν, ἐμὶν δ' ἁ μῶσα καὶ ᾠδά, Theocritus Idyllio 9.

Prouerb. Ocyor accipitre.

DE ACCIPITRVM GENERIBVS *& differentiis.*

CALLIMACHVS ſex genera accipitrum facit in libro de auibus: alij verò veterum genera decem ſtatuunt, Varinus. Etymologus quidem Callimachum ait genera accipitrum octo ſtatuere: ſed Varinus (vt iam recitaui) & Scholiaſtes in librum primum Argonauticorum Apollonij, ſex tantùm genera à Callimacho memorari docent genera accipitrum (inquit Ariſtoteles) non pauciora quàm decem eſſe aliqui prodiderunt, quæ modo quoque venandi inter ſe diſſident. Alij enim columbam humi conſidentem rapiunt, volantem non appetunt, alij ſuper arborem, aut tale quid conſcendentem venantur: ſin humi eſt, aut volat, non inuadunt. Alij neque humi, neque in ſublimi manentem aggrediuntur, ſed volantem capere conantur. Fertur etiam à columbis quoque accipitrum genus cognoſci, itaque cùm accipiter prouolat, ſi ſublimipeta eſt, manent quo conſtiterint loco: ſed ſi humipeta, qui prouolat, eſt, non manent, ſed continuò auolant. Hæc ille. Quæ verò decem hæc genera ſint, paulò mox ipſius Ariſtotelis verbis explicabitur. Accipitres campeſtres appellant perdicarios, leporarios, picarios: Lacuſtres & riuularios lacunariosque, dicunt anatarios, Budæus. Plinius genera accipitrum (inquit Guil. Budæus) ſedecim meminiſſe ſe dicit, nec tamen proſequitur ne nominatim quidem, cùm Ariſtoteles genera tantum decem ponat, vt fortaſſe erratum eſſe in notis numeri apud Plinium ſuſpicari debeamus. Quæcunque enim de aquila & accipitre dicit, ex Ariſtotele ad verbum vertiſſe videtur. Hodie nomina ſeruari (vt arbitror) vix poſſunt, quo modo permulta in reliquis auibus piſcibusque. Primam differentiam faciunt pugillarium & pinnariorum. quidam enim prætento pugno reuocantur emiſſi, alterum genus non niſi pinnarum ſcapo reuocatur. Secunda differentia eſt inuolantium & deprimentium, quòd vnum genus inuolare prædam ſolet, alterum tantum deiicere ac deturbare. Eſt & alia differentia eorum qui ſublimes prædam humi latentem circunuolitare ſolent, & cùm à canibus aut venatoribus excitata eſt (ſic enim vocauerim potius quàm aucupes) ſupernè ſeſe librare, deuolantes, ſubuolantes, prouolantes ſpectanda celeritate, ſic interdum prædam lancinantes vt humi afflictam enecent eliſis interaneis, quod teſtari oculata fide poſſumus, qui eius oblectamenti ſtudioſi magis in prima & plena pubertate quàm literarum fuimus, punctim ſubrigi caſi-

Accipitres campeſtres & anatarij.

Pugillarij & pinnarij.

Inuolātes & deprimentes.

Arboripetæ & ſtatarij. *Sublimipetæ.* *Humipetæ.* *Sublimiuagi.*

tareq́ue appellant. Grauiores & qui ſublimi volatu luſtrare prædam atque humi latentem prodere ac circunſcribere circinatu non ſolent, arboripetæ dicuntur & ſtatarij: quod qui non faciunt temere tráſuolantes, errones appellantur & ſtationis deſertores. Quidam ſublimepetæ (μετεωροθήρας Ariſtoteles vocat) prædam non niſi volantem impetunt, quam ſi prouolatu aſſequi nequiuerunt, in fruteta cadentem ſubſequentibus magiſtris emicatu produnt, ſagittæ modo ſurſum verſus eliſi. Humipetæ (χαμαιπέτοι Ariſtoteli) ad terram cum præda deferũtur. Sunt quos ſublimiuagos dicant, qui neglecta interdum pręda cum diſſerenauit, ad meridiem plærunq; apricatione delectati in nubes licentius ſubuehi ſolent, & diu ex hominum proſpectu auferri quaſi quidam emanſores, quod prouidentes magiſtri receptui Stentorea voce canunt, interim ſcapum oblongo toro rotantes. Si verò nubilauerit, nullum eſt periculum, Hæc omnia Budæus. Sed de accipitribus ſublimipetis, humipetis, arboripetis, dictum eſt nonnihil ſupra quoq; in *D.* vbi de accipitre in genere egimus. Videntur autem differentiæ iſtæ non vnius generis, ſed diuerſorum eſſe, vel Ariſtotele teſte, qui (vt paulò ante recitauimus decem) accipitrum genera etiam ipſo venandi modo inter ſe diſſidere ſcribit. Cæterum accipitres dicti nidularij, ramarij, & ſori vel peregrini, non genere, ſed ætate differunt, vt ſupra in *E.* docuimus: Elæophoro nomen à forma, vt in *B.* vbi & neaniſcum & ophiocephalos accipitres à capitis forma dictos ex Demetrio Conſtantinopolitano memorauimus.

Decem accipitrum genera ex Ariſtotele.

Porrò decem accipitrum genera ab Ariſtotele nominantur hæc: Accipitrum genus præcipuum buteo eſt, triorcha à numero teſtium nuncupatus, ſecundum æſalo, tertium circus. Stellaris autem (ἀστερίας) palumbarius & pernix (πτέρνης) differunt. Latiores verò accipitres hypotriorchæ, id eſt ſubbuteones appellantur. Aliæ percæ (πέρκοι) & fringillarij vocantur. Alij leues & rubetarij (λεῖοι καὶ φρυνολόγοι) qui abundè viuũt (εὐβίωτοι) atq; humiuolæ ſunt. Accipitrum genera ſedecim inuenimus, inquit Plinius: tum adnumerat, circon, triorchen ſiue buteonem, & æſalonem, qui ſolus omni tempore apparet, cæteri hyeme abeunt: poſtremò nocturnum accipitrem cymindim. ¶ Aſturis, id eſt accipitris (inquit Tardiuus in libro Gallico) ſpecies quinq; ſunt: Prima & nobilior, accipiter fœmina. Altera ſemiaſtur vocatur (*demy aſtour qui eſt maiſtre, & peu prenant.*) Tertia tercellinus, hoc eſt accipiter mas, qui capit perdices, grues autem capere nõ poteſt, nominatnr autem tercellinus (vulgo *tertiolo*) quòd in vno nido tres pulli naſcantur, duo fœminæ, tertius mas. Quarta ſparuerius. Quinta, *ſabech*, quem Ægyptij nominant *baydach*, is ſimilis eſt ſparuerio, ſed minor, oculis cæruleis. Ex eodem Tardiuo ſupra in *B.* ſcripſi de accipitribus Armenio, Perſico, Græco, Africo, deq; albo & nigricante: & quibus ſignis accipitres parui commendentur.

De accipitrum libidine.

Tempore quo aues in libidinem aguntur, binæque degunt generandæ ſobolis cauſa, omne genus falconum, aliarumq́ue auium rapacium ad aſturem (accipitrem) colliguntur, Tardiuus. Nothi accipitres eſſe creduntur, qui cenſentur in genere aquilarum, Ælianus. Θεοκρόνος auis notha nominatur in Ixeuticis Oppiani lib. 2. accipitre patre, & aquila matre progenitus, amphibius. Genus quoddam accipitris (inquit) adeò in libidinem profuſum eſt, vt verno tempore omni robore amiſſo, minimarum etiam auicularum morſibus obnoxia ſit. Deinde adulta æſtate & ſub canicula viribus recuperatis, de auiculis ſeſe vlciſcitur, & quaſcunque aſſecutus fuerit deuorat. Quòd ſi aquilæ fœminæ vocem audiuerit, aduolans cum ea miſcetur. Illa quæ ex ignobiliore aue conceperit oua ne incubare quidem dignatur, & vt aquilas mares lateat procul ab eis auolat. Nam illi quam adulterio corruptam ſenſerint omnino vlciſcuntur & abigunt. Pulli tandem ouis Sole concalfactis excluſi, amphibij ſunt & piſcium captura victitant.

De Aſteria.

Accipiter ASTERIAS, id eſt ſtellaris ab Ariſtotele dictus, Nipho is eſſe videtur quem recẽtiores aſturem corruptè dicunt, nec aliud addit. Quod ſi ita eſt, nomen hoc ei inditum videbitur à punctorum varietate, quibus eum inſigniri diximus ſupra in *B.* Cognominantur & ardeæ & muſteli piſces ſtellares eandem ob cauſam. nam & ποικίλοι iidem muſteli vocantur. Eſt & aquila ſtellaris Æliano, eadem vt coniicio quæ germana & omnium maxima. Cæterum cur læues quidam accipitres (λεῖος) ab Ariſtotele dicantur, non facile dixerim, nam muſteli piſces læues dici videntur, quoniam aculeos dorſi vt acanthiæ in eodem genere non habent: Eſt & læuiraia à priuatione ſpinarum dicta. Coniecerim tamen læuem dici accipitrem, qui nullis punctis aut maculis diſtinguatur & veluti exaſperetur, vt aſterias & cenchris. Nam & elæophoro inter accipitres nomen à maculis naſi. Eberus & Peucerus accipitrem ſtellarem Germanicè interpretantur Blawfuß / id eſt falconis genus cui nomen eſt à cæruleo pedum colore: læuem verò, Baumfalck / id eſt falçonem arborum, quas tamen interpretationes ſuas nec authoritate nec argumentis aſtruunt. Niphus accipitres λείους & φρυνολόγους ſpecie diuerſos facit, πέρκους verò & ἀστερίας non diuerſos.

πέρκος & περκνός.

Ego vocem πέρκος neque apud authores neque apud grammaticos legiſſe memini: quamobrem περκνὸς oxytonum & cum *ni* in vltima legerim: quod nigricantem vel nigris maculis diſtinctũ ſignificat. Percnoptero etiã aquilæ ab alarũ notis vel nigritie nomen. Περκνὸς ſiue aquilã ſiue aliud quid (vt colorẽ) ſignificet, verbi περκάζειν quod eſt nigreſcere, ſenſum continet, Varin. Cęterũ verba περκάζειν pro μελαίνεσθαι καὶ πεπαίνειν, (nam vua cùm matureſcit nigrior euadit) &, περκαίνειν pro διαποικίλλεσθαι, ſinè *ni* poſt cappa ſcribuntur: vt nomen etiam πέρκωμα, τὸ ἐπὶ τοῦ προσώπου ποίκιλμα. Sed & perca (πέρκη ἢ περκὶς) piſcis à colore nomen traxiſſe videtur. lineis enim nigricantibus variatur: vnde & γραμμοποίκιλον cognominant. Scio etiam περνὸς apud Varinum legi, exponiq; κυνηγετικὸς ἀετὸς, ὁ πε-

ὁ περιωσῶς χηνῶν καὶ κόπτων. Sed planè deprauatam vocem exiſtimo, legendumque περκνὸς, ſiue accipitrem ſiue aquilam ita cognominare libeat. Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν Μορφνὸν, θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσι. Hom. Il. ω. Vbi Scholia μορφνὸν interpretantur, φόνιον, id eſt cædis auidã, vel nigrã, vel rapacem: vel peculiare genus aquilæ. & mox περκνὸν, τὸν αὐτὸν τῷ προειρημένῳ, μέλανα. ἀφ' οὗ καὶ τὸν μελαινόμενον καρπὸν περκάζειν λέγομεν. Leporis colorem epipercnon dici legimus, quòd ſit percne oliuæ ſpecies, non acerbæ quidem, ſed nec nigreſcentis omnino, Cælius. Eratoſthenes περκάδα κίχλην inter piſces nominat. Eberus & Peucerus percum putant eſſe illum qui Schmirlein vulgò dicitur, quem mox in Æſalone deſcribam: vel niſum, id eſt ſparuerium, nullis ad hoc argumentis vſi. ¶ Cæterum accipiter πέρνης, vt apud Ariſtotelem ſcribitur, à Gaza pernix transfertur. Niphus illum eſſe coniicit qui vulgo ſperuerius appellatur, & à celeritate ſic dictum ſcribens ſuam in Græcis literis imperitiam prodit. Gaza enim pernicem conuertit, alludendo ad vocem Grçcam, & terminationem Latinam ei aſciſcendo. nã πέρνης alioqui ſignificationem nullam apud Græcos habet, ego πέρκης potius legerim, vt eadem ratio ſit nominis quæ percno iam dicto accipitri, & percæ piſci. Si quis tamen πέρνης legere malit, quòd & περνὸς κυνηγετικὸς ἀετὸς apud Varinum habeatur, per me quidem licebit: etſi quod ſequitur ὁ περιωσῶς χηνῶν, voci percnos magis conuenit. Περνὶς, ſpecies accipitris, Heſychius & Varinus. Πέρνης accipiter, vel (vt Gaza reddit) pernix, Ebero & Peucero exponitur vulgò dictus gyrofalco, Germanicè Stoßfalck/ ſed abſq; authoritate & argumentis.

Μορφνός. *Πέρνης.*

¶ Perdicotheros accipiter Apollini ſacer & miniſter eſſe dicitur, vt morphnos matri deorum, Gillius, ſed fortè percnopteros legendum. neq; enim memini apud authores perdicotheron legiſſe. quod ſi à perdicum venatu tale nomen componere velis, per *as* in prima declinatione περδικοθήρας dicendum fuerit, vt μετεωροθήρας Ariſtoteli. Eſt autem percnopteros, vt morphnos quoque, aquilarum generis. Accipiter mas (tercellinus) capit perdices, grues autem capere non poteſt, Tardiuus. Vidimus pridem accipitrem ex genere perdicariorum palumbis magnitudine, gruem tractim deturbantem, viſenda ſolertia oculis inuolutam, ita vt præda torpens & in terram decidens à cane leporario exciperetur, ſtupente principe Carolo, atq; ob rei miraculum quingentis aureis emercato, Budæus. *Perdicotheros.*

¶ Tanyſipteros accipiter Iunoni ſacer eſt, Gillius. Apud Heſiodum quidem τανυσίπτερος accipitris ſimpliciter epitheton eſt, ab alarum extenſione factum. Apud Varinum legitur epitheton hoc commune eſſe auium, quæ inter volandum alas extendunt. *Tanyſipteros.*

¶ Accipitres chiluones à Plinio nominari, qui nunc falcones dicantur, Blondus author eſt in Latinis. Ego hanc vocem apud Plinium nuſquam reperio. *Chiluones*

¶ פרס *pæras*, apud Hebræos, auis magna eſt & ſolitudinem amans, vt Dauid Kimhi interpretatur. R. Iona docet Arabicè vocari עקאב, *okab*. Auguſtinus Steuchus genus accipitris vel aquilæ eſſe ſuſpicatur, ſiquidem gryphes fabuloſi ſunt. Deuteronomij cap. 14. Chaldæus interpretatur ער, *ar*: Arabs עוקאב, *vkab*: Perſa סומי, *ſomi*: ſequitur tamen עוקב, *okab*, vt nomina videantur tranſmutata. *Vide* infrà in Haliæeto. L x x. γῦπα, Hieronymus gryphem. Eruditus quidam apud nos haliæetum eſſe cõiicit. Vox quidem ipſa *pæras* ad Græcam πέρνης accedit, quæ accipitris ſpecies eſt apud Ariſtotelem, niſi πέρκης potius legendum, vt paulò ante ſcripſimus. Quod ad Perſicam vocẽ *ſomi*, inuenio apud Tardiuum ſecundam ſpeciem aquilæ quæ capreolos, id eſt paruas capreas rapiat, *ſemy* appellatam. *Vide* ſupra in accipitre *A*. plura de voce pæræs,

¶ Paulò ſupra Catarrhacten Nili ſitæ ſunt Philæ, communis Æthiopum & Ægyptiorum habitatio. Hæc templa Ægyptia habet, vbi ales colitur quẽ accipitrem vocãt, qui nec noſtris ſimile quicquam habet, nec Ægyptiis. Nam & magnitudine excedit, & varietate longè diuerſus eſt, dicunt enim Æthiopicum eſſe, & inde afferri cùm alter deficit, ac etiam multò ante: & tunc nobis oſtenſus eſt, cum iã morbo deficeret, Strabo lib. 17. De Ægyptio quidem accipitre ſcriptum eſt ſupra in *D*. *De accipitre Aegyptio.*

¶ Accipitres læues & rubetarij abundè viuunt (εὐβιώτατοι, id eſt commodè viuunt: quòd victum ingenioſè & ſtrenuè ſibi parẽt, nec pigri aut inertes ſint) atq; humiuolæ (χθαμαλοπτῆται) ſunt, Ariſt. Speruerij etiam vulgò dicti volatu humili ferũtur. Rubetarium (inquit Turnerus) eſſe credo accipitrem illum quem Angli *hen harroer* nominant à dilaniandis gallinis. Palumbarium magnitudine ſuperat, & coloris eſt cinerei. Humi ſedentes aues in agris, & gallinas in oppidis & pagis repente adoritur. Præda fruſtratus, tacitus diſcedit, nec vnquam ſecũdum facit inſultum. Per humum omnium volat maximè, Hæc ille. Eundem accipitrem Eberus & Peucerus Turnerum ſequuti Hünerahrn interpretantur. Noſtri miluum (ni fallor) Hünerdieb, id eſt gallinarum furem appellant. *Rubetarij accipitres.*

¶ Sabaudi genus quoddam accipitris *auberet* nuncupant.

¶ Accipitrum genera quatuor ſunt. Ex iis primum grandi corpore eſt, & facilè cicuratur, oculis variis, perlucidis, vultu hilari, pede craſſo, lõgis vnguibus, delicatum in victu: quod aues omnes inuadit, nec vllam metuit, Liber de nat. rerum. Videtur autem primum hoc genus non aliud eſſe quàm accipiter vel aſtur ſimpliciter dictus.

¶ Ægithalus, vt Ariſtophanis Scholiaſtes ſcribit, ſpecies eſt accipitris, ſic dicta quòd vbera capræ ſugat. Sed paruam auiculam propriè ægithalum dici, eam verò auem quæ caprarum vbera ſugere fertur ægothelam, id eſt caprimulgum, ſuo loco docebimus. *Aegithalus.*

Ocypterus. ¶OCYPTERVS etiam de genere accipitrum videtur auis, à volandi pernicitate dicta. nam & ὠκυπέτης accipitris ſimpliciter epitheton eſt. Miluum & ὠκύπτερον μαστοφαγῆ, & aquilã in cibo damnat legiſlator, nullum cum illis commercium habendum inſinuans, qui rapina victitant, Clemens Pædagogi lib. 3. Et rurſus quinto Stromateωn. Moſes interdixit menſis aquilã, oxypterum, (ὀξύπτερον. ſic enim hic ſcribitur non ὠκύπτερον vt ſupra,) miluum, coruum, innuens ſcilicet non oportere coniungi aut ſimiles fieri illis, qui victum ſibi non labore parant, ſed rapto & iniquitate viuunt. aquila enim rapinam, oxypterus iniquitatem ſignificat.

Falcones. ¶FALCONES accipitrum nobile genus antiquis fuiſſe putamus, Paulus Iouius. Falconum genera plura ſunt, cùm aliàs, tum quia ſpecie diuerſi falcones & inter ſe, & cum accipitribus, niſis & aquilis permiſcentur, Albertus.

¶Accipitres quidam Claronæ, qui inſignis Heluetiæ pagus eſt, Habſpurger vel Krewelberger dicuntur, quos audio ea magnitudine & audacia eſſe, vt etiam leporem retineant.

Accipiter marinus. ¶Accipitrem marinum recentiores quidam parum eruditi (vt Kiranidæ interpres) conuertunt, vbi Græcè haliæetum legi conijcio, id eſt, aquilam marinam. Sed accipitris pelagij Ælianus etiam meminit, ſcribens illum inimicum eſſe curuo.

DE AESALONE.

ACCIPITRVM genus præcipuum triorches eſt, ſecundum æſalo. Ariſt. Græcè αἰσάλων ſcribitur, paroxyt. Apud Varinum oxytonum, quod non placet: apud Heſychium αἰσάρων corruptè. Albertus & recentiores quidam ineptè (vt ſolent) *aſſalon* & *azalon* ſcribunt, & cum ſalo, id eſt ægitho auicula confundunt. Æſalona Græci vocant qui ſolus omni tempore apparet: *AEſalon ſolus omni tempore apparet.* cæteri accipitres hyeme abeunt, Plinius. Ariſtoteles ſimiliter ſcopes diſcedere ſcribit, aiſcôpes ſemper apparere: inter accipitres verò buteonem tantum ſemper apparere. Inter minores accipitres (inquit Guilhelmus Turnerus) ſola *merlina*, vt Angli vocant, ſiue *ſmerla* vt Germani, ſemper adparet, quamobrem eandem æſaloni eſſe cõiicit. Æſalo vulpi eſt inimicus. *AEſalo inimicitias gerit cum Vulpe,* ferit enim piloſq; eius euellit, occiditq; catulos. vncis nanq; vnguibus eſt. Æſalonem coruus impugnat, & vulpem aduerſus ipſum defendit, Ariſtot. *Coruo,* Coruus cum etiam robuſto æſalone decertat, Ælianus. Æſalo vocatur parua auis, oua corui frangens, cuius pulli infeſtantur à vulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipſamque vellit. quod vbi viderint corui, contrà auxiliantur, velut aduerſus communem hoſtem, Plin. *Vulture.* Æſalo cũ vulture pugnat, Ariſt. Et rurſus, Æſalo & vultur inuicem inimici ſunt, vngues enim vtriq; vnci habentur. ¶Æſalon, qui & æſalus, vt habent Grammatici quidam, ſed abſq; authore.

De Smerlo. ¶Smerla vel ſmerlus Germanorum, ein Smirle vel Mirle / vt Albertus nominat, à Gallis *emerillon*, à Sabaudis *eſmereillon* vocatur, ab Italis *ſmerlo* vel *ſmeriglio*: quarum prior vox maiori videtur conuenire, poſterior minori. faciunt enim duas ſpecies, ſiue aliter ſiue ſexu tantum differentes, vt ſmerlus fœmina ſit, ſmerillus mas. Smeriglio, haliæetus, ethis, niſus, Alunnus abſq; authore & abſq; ratione. Capiunt ſmerilli eaſdem aues quas muſceti, vt audio, nonnulli etiam perdices. Fringillarium accipitrem Albertus ſparuerium putat, Epheſius illum qui fringillas

fringillas ſequitur: hic puto eſt ſmerillus, Niphus. Falco arborum apud Germanos dictus, medius eſt quantitate & vigore inter gibboſum falconem & mirle, eodemq; modo vt mirle regitur, Albertus. Decimum & vltimum falconum genus quantitate minimum eſt, (inquit idem Albertus) quod *mirle* & *ſmirlin* vulgò vocatur. Et quamuis magnitudine cæteris inferior ſit, nulli tamen animo & audacia cedit pro corporis & virium ſuarum portione, præcipuè ſi peritia & vſus accedant, ſpesq; auxilij à falconario propinquo. Itaque Guilielmus Falconarius refert ſe harum auium opera aliquando gruem cepiſſe. Alioqui enim alaudas & ſimiles aues tantum vincere poteſt, & ad ſummum perdicem & columbam, niſi (vt diximus) vires arte iuuentur. Guttas in facie habent hæ aues vt & cæteri falcones, alas longiſſimas reſpectu ſui corporis, caudam menſuratam, (mediocrem intelligo:) crura & pedes planos citrinos. Minores ſunt niſis, æquales ferè muſcetis. *Deſcriptio corporis.* Dum feri ſunt, cardueles ferè capiunt. ſunt enim celerrimi & inſidioſi, & in capiendo aſcendunt ac deſcendunt feriendo, ſicut & alia falconum genera. Sed de hoc genere hæc dixiſſe ſufficiat, quòd omnibus ferè notum ſit, Hæc Albertus de animalib. 23, 14. Et mox ſequenti capite, Ex falconum ignobilium genere lanarius rubeus eſt, qui minor eſt & mirle imitatur. Rurſus in eodem libro in elemento *M.* Meriſtiones (inquit, ego merilliones legendum puto, eoſdemque eſſe ſmerillis, vel mirle) aues ſunt paruæ, rapaces, & aliquid habent de falconum natura. ſocialiter enim volant ad prædam, (ſicut accipitres & herodij, Iſidorus:) & quaterni aliquando ita inſtituuntur, vt ſpe auxilij hominis cygnum proſternant: vnus ſcilicet capiti, bini alis inſidentes. quartus collum & pectus oppugnans. ſic cygnum opprimendo deijciunt vt ab aucupe capiatur. Quando autem ſylueſtres ſunt, aues paruas inſequuntur. Colore & figura merulam referunt (non multò maiores merula, Iſidorus: & fieri poteſt vt inde etiam merilli vel merillones nominentur) niſi quòd roſtrum & vngues aduncos habent. Eadem ferè omnia Iſidorus, merillum appellans: Quaterni (inquit) merilli cygnum à diuerſis partibus (vt iam dictum eſt) inuadunt: Vnde cygnus auis grauida (grauis corporis) anguſtijs circumſepta, mouere ſe non valens, ab aucupe præuenta capitur & occiditur. ¶ Iſmerli ſunt *Iſmerli.* quaſi falconelli, id eſt falcones parui, quos & corporis ſpecie & colore pennarum referunt. Horum aucupium plus voluptatis quàm vtilitatis adfert. Capiunt præcipuè alaudas, quas tanto deſiderio & impetu perſequuntur, vt vel ad clibanum vſq; ardentem quandoque, vel in puteum, vel hominum veſtes offendant. Capiunt etiam paſſeres & alias auiculas. Cætera quæ ad ipſorum inſtitutionem & curam pertinent, ex accipitrum hiſtoria petentur, Creſcentienſis. Merillo formam habet falconis, minor ſperuerio, volacior quàm vlla auis alia. Aues capit eaſdem quas ſperuerius: præcipuè verò paruas, vt paſſerem, alaudam, & ſimiles, quas mira animoſitate perſequitur. Debet cicurari & inſtitui intra octo dies: nam poſt id tempus inutilis redditur. ¶ עזניה, *aſnija*, vocem Hebraicam, Leuit. 11. & Deuter. 14. aliqui Gallicè *eſmerellon* interpretantur. *Vide* infra in Haliçeto. In Alberti commẽtarijs de animalibus pro æſalon legitur *celon* voce corrupta, quam falconem lapidum interpretatur. Haliæetus, *lo ſmiriglio*, à quibuſdam *muſchette*, Scoppa grammaticus Italus. Eberus & Peucerus æſalonem Germanicè reddunt Ahrn: percum verò ſmerillum vel niſum, Smirlein oder Sperber.

DE BVTEONE, DE QVO PLVRA REquires infra in Lanarijs inter Falcones.

A.

ACCIPITRVM genus pręcipuum (κράτιςον) buteo eſt, triorcha à numero teſtium nuncupatus, Ariſtot. Triorchen accipitrem dictum inuenimus à numero teſtium: buteonem hunc appellant Romani, Plinius. *Buteo cur triorcha dictus ſit.* Buteo genus auis, qui ex eo ſe alit quod accipitri eripuerit, vaſtitatiſq; eſt cauſa (locus eſt corruptus) his locis quæ intrauerit, vt bubo, à quo etiam appellatur buteo, Feſtus. Apud Albertum & eiuſdem claſſis authores buteus pro buteo ineptè ſcribitur. ¶ Hęc auis, vt conijcio, Italicè *buzza* vocatur: & fortè etiam *poyana* quaſi pagana. nam & villanos has aues vocant, vt dicam in Lanarijs inter Falcones, vel *poyana* à pullorum raptu, vt fortè miluus ſit. Circa lacum Verbanum *aieta*. Buteo à nonnullis putatur bucciarius: ſed, vt Epheſio placet, falco eſt habens tres teſtes, Niphus. Hiſpanis aut Luſitanis, *gauiam*, ni fallor. Gallis, *buyſard*, *buzart*, vel *bouſant*, vel *bouſat*, vt Sabaudis apud quos & *boſe* nomẽ vſitatum eſt. Sunt tamen qui dicant etiam milui alterum genus *buyſart* Gallicè nominari. Sabaudi quidem ſuum *bouſatum* quatuor generum faciunt: primum cognominant nobilem, alterum communem, tertium album aut caligatum, (*blanc ou chaulsè*,) quartum marinum. Buteo Anglorum *busharda* eſt, ni fallor. nam miluo magnitudine æquiparatur, ſemperq; ipſe cernitur, quod de buteone Ariſtoteles ſcribit, Turnetus. Aliqui Anglicè *buſſard* ſcribunt. Germani quoq; noſtri Bußhart vocitant: vel Buſant/ Bußahrn/ Buſe/ vel Bußhen/ inferiores Broburen/ vt Albertus & Murmellius annotarũt. Saxones Rüttelweyh/ à ſimilitudine milui. Sunt qui eundem apud nos appellent Maßweyh/ id eſt miluum paluſtrem, quòd circa paludes auibus inſidietur, & forte etiam piſcibus: vel Maßhow/ id eſt bubonem paluſtrem, quòd corporis ſpecie aliquatenus bubonẽ referat. Genera eius tria faciunt, magnitudine diſcreta. Nos alium Maßweyh aquilarum hiſtorię ſubiungemus. Accipitres nonnulli pigerrimi ſunt, & ad volandum ignaui adeo, vt ab alijs nutriri deſiderent, & ſerò tandem ad venationem procedant, ſoliſq; ranis inſidiẽtur, Oppianus. Hi quidem buteones eſſe videntur, accipitrum ignauiſſimi.

B.

Descriptio buteonis. Buteo miluo æquatur magnitudine, Aristot. De genere accipitrum est, sed paulò nigrior, Obscurus. Subniger, vncis vnguibus & rostro, magnitudine fere milui, Albert. Buteonibus testes terni, Plinius. ¶ Buteo apud nos triplex habetur, magnus, mediocris, & paruus. Differunt etiam coloribus, audio album quoque reperiri.

¶ *Poiana* Italis vulgò dicta, auis est magna, similis miluo, nigrior, tardior, &c. ¶ Ego olim in Sabaudia *Busbardum* marem ad me delatum, consideraui. Is rostro erat breui, adunco, nigro: in fronte color ex viridi & flauo mixtus, (quem tamen in altero quodam non deprehendi.) Pedes flaui, ad media ferme crura innatæ plumæ. Tergum fuscum, pennæ extremæ nonnihil ruffi coloris præferebant. Interior pennarum pars quæ mutuo obtectu latet, albescebat, multis densis crispis mollissimisq; plumulis obsepta. In ventre & pectore pennæ albicantes erant, nigris pleræq; maculis per medium insignes.

Captus

Capitis quoq; pennæ fuſcæ per margines albicabant. Alarum maximæ pennæ cæteris nigriores erant. ſed omnes in alis pennæ altera extremitate, interiore ſcilicet, albidæ erant. Longitudo corporis extenſi à roſtro ad imum pedem, vel etiam ad imam caudam, dodrantes duo cum palmo, hoc eſt palmi ſeptem. Cauda ab orrhopygio dodrantalis. Collum breuiſſimum, vt in omni accipitrum genere. Tota denique magnitudo & pondus videbantur mediocrem gallinam referre. Teſtes, cùm inciderem, nullos inueni, & fœminam fuiſſe puto. Rurſus verò alio tempore marem incidi: Illi magnitudo per omnia æqualis erat ſuperiori: pondus vnciarum triginta. Colore nonnihil à ſuperiore variabat, vt in fronte & alibi. Circulus in oculis iridem nigram flauiſſimus ambiebat. Crura à ventre ad vngues vſq; digitos circiter nouem longa. Venter, latera & crura ſuperius plumis albis veſtiebantur, quas latiuſculi circuli obſcurè ruffi per tranſuerſum diſtinguebant. Tota pars prona concolor erat, caſtanearum coloris obſcuri. Plumæ in cauda magis albebant, zonis quidem eiuſdem coloris (obſcurè ruffis) diſtinctæ. Teſtes ad ſpinam dorſi inter vtroſq; renes, binos tantum (vt triorchæ nomen à ternis teſtibus non verè ſit factum) albos ac puſillos reperi, altitudine æquali. In medio quidem particula quædam erat teſte minor & flaua. Tinnunculum quidem Itali aliqui hodie triſtinculum vocant, quaſi à tribus teſticulis. Vngues buteoni minores infirmioresq; quàm cæteris accipitribus. ¶ Obſeruaui & buteonis pullum, nido exemptum recens, vndiq; cinereum, roſtro tamen, pedibus oculiſq; flauis. Poſt aliquod tempus oculi & anterior roſtri pars, ad fuſcum vel ſubcœruleum colorem mutabantur, cùm iam quinq; aut ſex hebdomadas dierum vixiſſet.

C.

¶ Buteo ſemper cernitur, Ariſtot. quod Plinius de æſalone accipitre reddidit. ¶ Carniuorus eſt, Idem. Hoſtis eſt ranæ & rubetæ & anguis. rapit enim eos atq; exedit, Idem. Sed forte non aliter horum animalium hoſtis eſt, quàm cibi gratia. Mures & ranas pro cibo ſuo ruri inquirit, Stumpfius. Venatur ranas & mures, & auiculas pigras aut infirmas quæ volare nequeunt: & quandoque pullos auium rapit, Albertus. Ego in buteonis cuiuſdam inciſi ventriculo talpam integram reperi, & in alterius cuiuſdam ventriculo inſecta quædam nigra. Ἐρωδιὸς γὰρ ἔγχελυν μαιανδρίην Τριόρχον εὑρὼν ἐσθίοντ᾽ ἀφείλετο, Simonides apud Athenæum: Quaſi triorchæ ſiue triorchi piſces etiam deuorent. Notatur autem ex hoc loco buteonis ignauia, qui ab ardea ſibi anguillam eripi paſſus ſit. Buteo auis eſt tarda & pigri volatus: præda tamen viuit, quam vel dolo ceperit, vel languore aliquo aut pigritia detentam aſſequutus fuerit, Obſcurus. Tarditas quidem & pigritia huius auis, quam telo petitam, non ad primum aut ſecundum ictum, ſed vix ad tertium cedere aiunt, prouerbio apud nos occaſionem fecit, Du ſitzeſt wie ein Buſzhart/ Buteonis inſtar ſedes, in homines ignauos & diutius ad menſam vel alibi otioſè deſidentes.

De buteonis cibo.

De eiuſdē ignauia & tarditate.

D.

Buteo vilis ac timidus eſt, & vel à paruis auibus nonnunquam fugatur. quamobrem Itali timidos & effœminatos prouerbio *poyanas* vocant. Propter eandem timiditatem non audent vt milui prope domos & habitationes hominum prædam inuadere, ſed ruri & in agris eam perquirunt, Stumpfius. Hoſtis eſt ranæ, rubetæ, & anguis. rapit enim eos atque exedit, Ariſt. ſed hoc cibi cauſa forte potius facit, quàm quòd aliter oderit. nam & anguillam capit, vt ſupra ex Simonide recitaui. Harpæ & miluo communes inimicitiæ contra triorchin ſunt, Plinius. Et rurſus, Harpæ & triorches accipiter diſſident. Sed forte hæc non rectè ex Ariſtotele tranſtulit, apud quem in hiſtoria animalium ſic legitur: Quæ cibum à mari petunt, anas, gauia (βρένθος καὶ λάρος) inuicem diſſident, buteo in alio genere hoſtis ranæ & rubetæ anguis eſt. Et rurſus, Amici etiam piſex, harpa, miluus.

Buteonis timiditas

E.

Buteo capitur viſco. nempe mure humi poſito (ab aucupe faciem auertente) & circunquaq; illitis viſco virgis erectis: quibus buteo murem rapturus implicatur, Stumpfius.

Quomodo capiatur buteo.

F.

Buteo quanquam auis rapax, à quibuſdam tamen inter delicias ciborum appetitur, Stumpfius. Pingueſcunt apud nos, & væneunt deplumati. In Balearibus inſulis buteo etiam accipitrum generis in honore menſarum eſt, Plinius. Dulciſſimus & boni ſaporis in cibo eſt, ſi aſſus edatur, Albertus & autor libri de nat. rerum.

De alimēto ex buteone.

G.

Qui in Venerem infirmior erit, teſticulos millonis ex aqua fontana, quæ perennis eſt, cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, ſtatim remediabitur. Marcellus. Cæterùm quæ nam auis ſit millo, nuſquam legere memini. coniicio autem triorchen eſſe, quæ miluo ſimilis deſcribitur, vt auis maximè teſticulati teſtes, à quibus ternis etiam nomen adeptus eſt, ad promouendam Veneream facultatem adhibeantur.

Teſticuli millonis venerem excitant.

H.

a. Millo apud Marcellum Empiricum buteo eſſe videtur, vt iam in *G.* ſcripſimus. Falco niger accedit ad formam auis quæ butorius vocatur, Albertus: lego buteus. ſic enim ab Alberto & eiuſdem farinæ ſcriptoribus buteo nominatur. Cæterùm butorius iiſdem auis eſt ex ardearum genere, quæ ab

De butorio.

authore Philomelæ butio per onomatopœian appellatur hoc verſu, *Inq́; paludiferis butio bubit aquis.* Triorches, phrynus & ophis pugnant, Ariſtot. Hunc locum Albertus ex Auicennæ translatione Græcis vocabulis turpiſſimè corruptis ſic vertit, *Frichachyz & coronos*, id eſt coruus aquaticus. tyrus autẽ aquaticum eſt animal vocatum *tribaue*. Τριόρχης quidem vox vſitatior eſt pro buteone, ſed legitur etiam τρίορχος, vt ſupra in *C.* ex Simonide citaui: & in Auibus Ariſtophanis, Ταυτηνὶ τίς ἂν ξυλλήψεται, Ἀναπλάμυνος τρίορχος; Vbi Scholia, Ioco nominat triorchum indicata Iride meretrice nimirum pro homine libidinoſo & prono ad Venerem. Τρίορχος vel τριόρχης, ſpecies eſt aquilæ, Varinus & Heſychius. Sed illi aquilæ nomen ad accipitres non rectè extendunt, Κεγχριλής, τριόρχης, Iidem. ego tinnũculum accipitrem potius, qui & κεγχρὶς & κεγχρηΐς vocatur, cenchrilen eſſe dixerim. Μέρμνης, τρίορχος, Heſychius & Varin. Βελλοῦνης, τριόρχης, apud Lacones, Iidem. Germani quidem & Angli (vt in *A.* docui) buteonem Bußhardt vocant: tetracem verò ſiue tetraonem Angli priuatim *buſtard*, alij ex eis melius *biſtard*, vt & alij quidam recentiores *biſtardam*. ¶ Epitheta huius auis nulla inuenio, poſſunt tamen hæc eſſe, tardus, ignauus, timidus, vilis, ignobilis, & huiuſmodi.

Centauris herba triorchis dicta. ¶ Tertia eſt centauris cognomine triorchis, qui eam ſecat, rarum eſt vt non vulneret ſeſe. Hæc ſuccum ſanguineum mittit. Theophraſtus defendi eam, impugnariq́; colligentes tradit à triorche accipitrum genere, à quo & nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia (centaurij genera) & vni generi aſſignant, Plinius. Quibus verbis dum aliorum imperitiam arguit, ſuam ipſe prodit. Apparet enim omnino eum eſſe deceptum Theophraſti verbis non intellectis, qui de hiſt. plant. 9. 9. ſic ſcribit. Febrifugiam ſecantes accipitrem triteſtigerum (ſic Gaza vertit triorchen) nuncupatum cauere aiunt, vt ſine vulnere poſſint diſcedere. Non igitur herba ipſa triorchis vocatur, ſed ab accipitre huius nominis fodienti periculum eſſe aiebant homines ſiue ſuperſtitioſi, ſiue impoſtores verius. Gaza eo loco non rectè febrifugiam vertit, quod nomen minori non maiori centaurio conuenit. Maioris quidem radix ſucco ſanguineo eſt: minoris inutilis. tertium verò genus à bonis authoribus nullum traditur. Idem Theophr. de hiſt. plant. 1, 19. centaurij ſuccum amarum eſſe ſcribit, de minore intelligens, (cui prętẽr nomen nihil commune cum maiore,) vbi Gaza rectè fel tranſtulit. Rurſus lib. 9, cap. 4. Centauris (inquit Theophraſtus) per 12 annos durat. eſt autem pinguis & denſa. quæ verba de centaurio maiore accipi debent, hoc eſt eius radice. etſi centauris formula diminutiua dicatur. Gaza hoc loco non rectè fel terrę poſuit. Item eiuſdem operis 3, 5. Centaurium in Eleo agro naſcitur. montuoſis quidem locis fœcundum: planis infœcundum & flore tantum gaudens: concauis ne floret quidem niſi improbè. Hęc etiã verba ad maius centaurium refero. Poſtremò initio lib. 9. Succus quorundam (inquit) ſanguineus eſt, vt ceuterię (κευτηρία) & atractylidi. Vbi omnino non ceuteria, ſed centaurium legendum, intelligendumq́; maius. Hæc occaſione triorchis herbæ, quam ſomniauit Plinius, obſeruata mihi apud Theophraſtum, necdum ab aliis quod ſciam prodita, hoc loco adferre volui.

De familia cognominata à Buteone. ¶ Familia etiam ex buteone cognominata eſt, cum proſpero auſpicio in ducis naui ſediſſet. Plinius. Ego (inquit Cælius) in gente Fabia id fuiſſe cognomentum accipio. Nam ab vrbe condita libro vigeſimotertio T. Liuius M. Fabium Buteonem nominat. Meminit & in Fabio Maximo Plutarchus. Sed ibi mendum (opinor) inoleuit: nam ſcribitur modò Fabius Bulco. Græcus tamen codex φάβιον præfert βουλεῶνα, &c. Deniq; Buteonis oratoris mentio eſt Senecæ Controuerſiarum lib. 2. Cælius. Et rurſus, Triorchæ auis Ariſtophanes meminit in Veſpis. Et quoniam hæc auis, vt ſcribit Sex. Pompeius, vaſtitatis eſt cauſa in his locis quæ intrauerit, ab hac eius natura videri poteſt

Agathocles buteo dictus. Agathocles tyrannus cognomentum traxiſſe. niſi quis malit ab efferata libidine. Nam egreſſus Agathocles pubertatis annos libidinem à viris tranſtulit ad fœminas. Traditur item quum eſſet perfunctus fato, vxorem querulam flebilibus modis illud ſubinde ingeſſiſſe: Τί δ' οὐκ ἐγὼ σέ; Τί δ' οὐκ ἐμὲ σύ; Quid non ego tibi? quid tu non præſtitiſti mihi?

Auſpicia ex buteone. ¶ *h.* Buteonem Dianæ ſacrum eſſe dicunt, Gillius. ¶ Quòd ſi animantium cruore afficiuntur ſuperi, cur non mactatis illis immuſſulos, buteones, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes. Triorchæ accipitri principatum in auguriis Phemonoë dedit. buteonem hunc appellant Romani, familia etiam ex eo cognominata cum proſpero auſpicio in ducis naui ſediſſet, Plinius. Alites volatu auſpicia facientes iſtæ putabantur, buteo, ſanqualis, &c. Feſtus: quod & alibi repetit, aues oſcines ab illis diſtinguens quæ alis ac volatu auſpicium faciunt. De augurio ex præpetibus auibus, vt buteone, ſanquali, *vide* in Aquila *h.*

Prouerbia. ¶ Prouerbia, Timidi & effœminati Italicè *poyanæ*, id eſt buteones vocãtur. Prouerbium Germanicum, Du ſitzeſt wie ein Bußhart/ in deſides ac pigros, ſupra in *C.* expoſui.

DE SVBBVTEONE.

SVBBVTEONES appellantur in accipitrum genere, qui latiores ſint, Ariſt. Græcè ſcribitur ὑποτριόρχου. Sed quærendum eſt an γυποτριόρχου potius legi debeat. nam & in generibus aquilarum codices noſtri *gypæeton* habent, & rectè quidem. refert enim ea auis ſpeciem vulturis, vt Ariſtoteles ibidem adſcribit. An verò ſimiliter γυποτριόρχου legendũ ſit, non æquè aſſeruerim. coniectura tamẽ hæc noſtra eſt, præſertim cùm aues iſtas latiores eſſe dicat Ariſtoteles, vt ad latitudinem ſcilicet vulturũ accedant.

Turnerus

Turnerus non maius neque latius hoc genus buteone, ſed minus facit. Subbuteonem (inquit) eſſe puto, quem Angli *ringtalum* appellant, ab albo circulo qui caudã circuit. Colore eſt medio inter fuluum & nigrũ, buteone paulò minor, ſed multò agilior. Prædam eodem modo quo ſuperior captat, Hæc ille. Ego apud Græcos præpoſitionem ὑπὸ minuere interdum ſcio ſignificationem vocabulorum, ſed cum verbis tantum cõpoſitam & nominibus ab iiſdem deriuatis, & adiectiuis, cum ſubſtantiuis verò nunquam, niſi (vt dixi) verbalia ſint. Sit igitur ſiue hypotriorches, ſiue gypotriorches potius, auis ex buteonum genere, quod triplex apud nos inueniri ſupra dixi, nominibus non aliter quod ſciam, præterquam illis quæ differentiam indicent magnitudinis, diſcretum.

DE CIRCO ACCIPITRE.

A.

CIRCVS ab Ariſtotele tertiũ genus accipitris numeratur poſt triorchen & æſalonem. Apud Græcos poëtas aliquando ἴρηξ κίρκος. alias κίρκος ſimpliciter nominatur. Sirenes apes diſſident cum circa: itemq; CIRCA (κίρκη) & circus non ſolum genere, ſed & natura inter ſe diuerſi ſunt, Ælianus & Euſtathius. CIRCANEA auis quæ volans circuitum facit, Feſtus. Albertus circum interpretatur genus falconis cui à cœruleis pedibus nomen: Eberus & Peucerus falconem ſimpliciter: ſed nullis argumentis, quod dicunt, probant.

B.

Ex accipitrum generibus inuenimus circon claudum altero pede, Plinius. Ariſtoteles de hiſt. 9. 15. nõ de circo, ſed de ægitho aue ſcribit, ὅτι τὸν πόδα χωλός ἐστιν, id eſt, pede claudo eſſe. Albertum χλωρὸς legiſſe video: vertit enim pedes habere citrinos. *Circus claudus altero pede.*

C.

¶ Cercis, id eſt radius textorius, à ſono dictus eſt ἀπὸ τοῦ κρέκειν, vt & crex auis: & forte circus etiam ἀπὸ τοῦ κρίζειν per methatheſin, vt à crico organo differret, Varinus. *Vide* infra in *a.* ¶ Volatus eſt celerrimi accipiter circus, ſecundum Homerum: quamuis idem epitheton ὠκύτατος accipitri etiam ſimpliciter tribuit. Volãdo, præſertim cum inſidiatur, vt & aliæ aues rapaces & milui, circuitum facere videtur: vt inde circus dictus videri poſſit, quanquam Græci auem circum appellant, circulum verò κρίκον. Itaq; circaneam Feſti eandẽ eſſe conijcio, tum à nominis ſimilitudine, tum à genere volatus. *Volatus circi.* ¶ Gallina ardet ſtudio & amore pullorum: primum enim vt circum auem rapacem ſupra tectum gyros agere cognoſcit, ſtatim vehementer vociferatur, tum explicatis alis timidos pullos protegit, auemq; procacem retrocedere cogit, Gillius. κίρκος non magnis auibus, ſed paruis inſidiatur, Euſtath. Wottonus circum inquit ex ferociorum accipitrum numero eſſe, & gallinarũ domeſticarum pullis inſidiari. *Circus gallinis inſidiatur.* τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε προΐδωσιν ἰόντα Κίρκον, ὅς τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, Homerus Iliad. ρ. Comparat autem Æneam & Hectorem circo, Græcos auibus quæ à circo capiuntur. Clangorem quidem aquilarum aut vulturum facile columbæ ſpernunt, non item circi & marinæ aquilę, Ælianus. Et alibi, Aquilas marinas & circos horrent columbæ. Mus in Homeri Batrachomyomachia conqueritur ſe timere circum & muſtelam. ¶ Circus, larus, vultures, &c. mali Punici grano pereunt, Ælianus.

D.

Circi amaraginem (πικρίδα, Philes, id eſt intybum ſylueſtre vel lactucam ſylueſtrem) ad cuſtodiam pullorum in nidos imponũt, Ælianus & Zoroaſtres in Geoponicis. Alibi tamen apud Philen reperio circum florem croci nido imponere. Eiuſdem generis herba eſt hieracium, cui accipitres nomẽ dedere, quòd eius vſu caligini oculorum medeantur, vt ſupra ſcripſimus. *Circi amarago.* ¶ Cum circo accipitre vulpi inimicitiæ ſunt, Ariſtot. & Philes. circus enim, quia vnguibus eſt aduncis, & carne viuit, vulpem inuadit ac vulnerat, Ariſtot. Cum turture coruus & circus inſitas inimicitias gerunt: & turtur viciſſim hoſtili odio ab vtroq; diſſidet, Ælianus. Inimicitiæ intercedunt cornici cum circo, Idem. *Circus hoſtis eſt Vulpi. Vulturi. Cornici.*

H.

a. Circus ſpecies eſt ἀετοῦ (grammatici quidam Græci accipitrum & aquilarum genus confundunt, triorchen quoq; aquilis adnumerãtes, &c. ſed hic proximè pòſt nominatur ἀετὸς, & à pręcedente diſtinguitur,) quæ accipiter vocatur. aquila enim maiora animalia occidit, Scholia in Homerũ Iliad. ρ. vbi poëta dixerat, circũ aues paruas occidere. Ἴρηξ κίρκος ab Heſiodo quoq; memoratur. Κίρκοι, κρίκοι, ἅρπαγες: & incurua omnia κίρκοι dicuntur, Heſych. quare fieri poteſt circum à roſtri & vnguium aduncitate ſic vocatũ eſſe. etſi grammatici quidã (Euſtathius & Varinus) per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ κρίζειν (quo verbo Homerus alicubi vtitur) per metatheſin, vt à crico, id eſt circulo ianuæ ferreo (qui ab eodem verbo deriuatur) differret, deriuẽt. Κίρκος, κρίκος, ἱέραξ, κωπηλάτης, καὶ τῆς αἰγείρου ἡ βλάστη, Heſych. Lupi etiã genus ſecundũ circus vocatur apud Oppianũ, nimirũ à rapacitate: vt quartũ ictinus, id eſt miluus. *Circus unde dictus ſit.*

¶ Epitheta eſſe poſſunt quæcunq; accipitris ſimpliciter, Ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Homerus. Ὠκυπέτης, Appollonius.

¶ *b.* Harpyiæ in Thracia habent vulturum corpora, facies circorum, (quamuis codex impressus κύρκων habet per ypsilon) Varinus in Scylla.

¶ *c.* Οὐδέ κεν ἴρηξ Κίρκος ὁμαρτήσειεν ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Homerus. Equis Iberis velocissimis, inquit Oppianus, sola forte aquila volando contenderit, ἢ κίρκος ταναῇσι, τανυσσόμενος πτερύγεσσιν. Apollonius Argonaut. secundo, Ἠΰτε τίς τε δ᾽ ἠέρος ὑψόθι κίρκος Ταρσὸν ἐφεὶς πνοιῇ φέρεται ταχὺς, οὐδὲ τινάσσει Ῥιπὴν, εὐκήλοισιν ἐνευδιόων πτερύγεσσι. Circus ὀξὺ λεληκὼς, Iliad. χ. propria enim est circo vox acuta, cum iam prædæ propinquus de ea apprehendenda anxius est, Eustathius.

¶ *d.* Circus persequitur τρήρωνα πέλειαν, id est timidam columbam alicubi apud eundẽ poëtam. Οἱ δ᾽ ἄλλοι εἴξαντες ὑπέτρεσαν, ἠΰτε κίρκους Ὠκυπέτας ἀγεληδὸν ὑποτρέσωσι πέλειαι, Apollonius in Argonaut. Ἠΰτε κίρκοι Φῦλα πελειάων κλονέουσιν, Idem.

Circus prosperi est augurij. ¶ *h.* Inter accipitrum genera inuenimus circon claudum altero pede, prosperrimi augurij nuptialibus negotijs & pecuariæ rei, Plinius. Circum de genere aquilarum columbam discerpentem vnguibus felix nuncium attulisse Homerus voluit, Alexander ab Alex. *Vide* supra in Accipitre simpliciter. ¶ Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος, Homerus. Ostensum est autem suprà accipitrem etiam simpliciter dictum, Apollini sacrum esse.

DE CIRI VEL CIRRHIDE.

CIRRHIS, κιῤῥὶς, per duplex *rhô*, vox oxytona, piscem significat, sic dictum *à cirrho*, id est fuluo vel pallido colore: item accipitris speciem. Chirris etiam (paroxytonum) *adonin* significat Cyprijs, (nimirum piscem adonin, cui color subfuluus subrufúsve tribuitur) Laconibus verò lychnum, Varinus. Κιρὶς, (per *rhô* simplex, oxyt.) lychnus, auis, vel adonis, apud Lacones, Idem & Hesychius. Κεῖρις, auis quædam, accipiter, vel alcyon: secundum alios, Hesychius & Varinus. Κίρις nomen auis, ita scribitur vt σίρις & ξίρις, Eustathius. Κειρίδες, κηεία, ὄρνεα, Iidem. Κῆρυξ, genus accipitris, Iidem & Suidas. Κείρυλος, auis est, quam aliqui κήρυλον (κύρυλον, Varinus per υ.) vocant. Antigonus quidem alcyonum mares κηρύλους nominat, Hesychius. Κίρυλος, piscis quidam, & species auis, Idem.

Metamorphosis Scyllæ in Cirin. ¶ Ouidius Metam. lib. 8. de Scylla scribit in cîrin auem mutata: quam metamorphosin nos hîc partim ex Ouidio, partim ex Grammaticis paucis perstringemus. Nisus rex fuit Megarensium: aureos habens capillos (*cui splendidus ostro*) id est purpureus, *Inter honoratos medio de vertice canos Crinis* (πλόκαμος, Oppianus) *inhærebat magni fiducia regni*, Ouid.) cui oraculo responsum est, ipsum tam diu regno potiturum, quàm diu capillos intonsos retineret. Cùm igitur à Minoë ob interfectum dolo ab Atheniensibus & Megarensibus Androgeum filium Megara (Ouidius Alcathoën vocat) obsideretur, Scylla Nisi filia hostis (Minois) amore flagrans, vt illi magis placeret, noctu purpuream comã patri totondit, eamq; Minoi obtulit: qui dono accepto victoria potitus Nisum euersa regia occidit. Tum Nisus deorũ commiseratione conuersus est in sui nominis auem, quam & haliæetum vocant, perpetuum odium exercens in cirin auem, in quam Scylla fuit transformata, & sic dicta παρὰ τὸ κείρειν quod tondêre significat. Cum enim à Minoë impietatem eius ac proditionem detestante contempta relinqueretur, illa amoris impatiens insilit vndis, *Consequiturq́; rates faciente cupidine vires,*

Gnosiacæq́; hæret comes inuidiosa carinæ.
Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in auras,
Et modo factus auis fuluis haliæetus alis,)
Ibat vt hærentem rostro laceraret adunco.
Illa metu puppim dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora, visa est.
Pluma fuit. plumis in auem mutata vocatur
Cîris, & à tonso est hoc nomen adepta capillo,

Hæc Ouidius. Cuius interpretes quidam cîrin auem alaudam siue galeritam interpretantur, nimirum quòd existimarint nisum non alium esse quàm accipitrem minorem, (vulgò sparuerium vocitant) qui alaudis maximè insidiatur: qui tamẽ ab haliæeto plurimum differt. Ego cîrin potius è genere cepphorum esse putarîm, quæ quidem aues leuissimæ minimum corporis, plurimum plumæ habent, maritimæ sunt, & circa naues volitant clamosæ: videturque eis conuenire execratio ista Minois, qua Scyllam munus illud impium offerentem execratus est, *Tellusq́; tibi pontusq́; negetur*. item, *minio infecta rubenti crura*. Vergil. in Ciri. ¶ In Ixeuticis Oppiani cirrhis oxytonum scribitur, vbi cætera ferè similiter vt apud Ouidium legimus: hoc interest quòd cirrhin non scyllam hanc virginem vocat, aitq; illam à Minoë religatam ad nauim per mare tractam fuisse: atq; ita in auem mutatam ab omnibus auibus nunc odio haberi: & si haliæetus ipsam oberrantem viderit, mox per insidias eam adoriri & perdere. Meminit Eustathius etiã in cõmentarijs suis in Dionysium Afrum, ex Parthenij amatorijs. ¶ Cîrin auẽ parẽtem suũ in capite tumulasse, (quod Galenus & alij de alauda scribũt) apud Cælium Calcagninũ legimus in libello quòd Stoici magis paradoxa scribant quàm poëtæ, quẽ ad imitationẽ libri eiusdẽ tituli à Plutarcho scripti cõposuit: in quo tamẽ ego nihil tale inuenio. Vergilius in Bucolicis cũ scribit, *Quid loquar aut Scyllã Nisi, quã fama secuta est Candida succinctã latrantibus inguina monstris Dulichias vexasse rates*, &c. Scyllã Phorci (& Cretæidis nymphæ filiã) dicere debuit. hæc enim vt Seruius narrat, media sui

parte

parte in feram mutata & in deam marinam conuersa dicitur. Sed hic memoriæ lapsus est, alioqui lib. 1. Georg. idem poëta inter signa serenitatis Scyllam Nisi filiam in auem mutatam agnoscit his versibus: *Apparet liquido sublimis in aere Nisus, Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo. Quacunque illa leuem fugiens secat ætherapennis, Ecce inimicus atrox magno stridore per auras Insequitur nisus. qua se fert nisus ad auras, Illa leuem fugiens raptim secat æthera pinnis.* ¶ Fuit & Nisus Troiani cuiusdam nomen Æneid. 9.

DE ACCIPITRE FRINGILLARIO.

Accipitres quidam percæ & fringillarij vocantur, (πέρκοι καὶ σπιζίαι,) Aristot. De percis seu percnis supra diximus. Niphus percos & spizias pro vno genere accipit. Σπιζίας, species est accipitris Hesych. & Varin. Accipitres ambo, id est palumbarius & fringillarius, carniuori, Aristot. tanquam hæc duo genera præ cæteris accipitrum nomine vocari mereantur. habent enim alij omnes etiam alia nomina, vt triorches, æsalo, circus, asterias, pernes, percnus, læuis. hi vero duo, vt & rubetarius, simpliciter accipitres dicuntur, adiecto cognomine ab animali quod singuli præcipuè capiunt. Fringillarium accipitrem Albertus sparuerium putat: Ephesius illum qui fringillas sequitur, is puto smerillus est, Niphus. Nos supra smerillum æsalonem fecimus. In genere quidem sparuerij mas appellatur muscetus, Germanis Sprinz, quæ vox quodammodo ad spizian accedit. ¶ Fringillarium (inquit Turnerus) Anglorum hobbiam esse conijcio. Est autem hobbia accipiter minimus, coloris cæteris nigrioris. In capite duos habet nigerrimos in pallido næuos. Galeritas & fringillas plerunque captat, in excelsis arboribus nidulatur, & hyeme nusquam cernitur. His verbis Turnerus minimum accipitris genus, quod nostri ab arbore denominant, designare videtur, de quo infra inter falcones agetur. Accipitres palumbarius & fringillarius, multum inter se magnitudine differunt, Aristot. maior scilicet aues maiores capit, vt palumbes: minores minor, vt fringillas. ¶ Accipitrum aliqui in cassitas ruunt & hirundines, tanquam Tereo cognati, Oppianus. Accipitrum aliqui celeres sunt ad aucupium, columbis maximè & palumbis exitiales: alij aues minores captant, Demetrius. Sed aues minores à diuersis accipitribus capiuntur, vt æsalone, circo, smerillo, niso, musceto, falcone arboreo.

¶ Ego obseruaui Accipitrem Qualearium, id est coturnices venantem, quatuor peperisse, nunquam tamen plures, Niphus. ¶ Eberus & Peucerus accipitrem fringillarium Germanicè interpretantur Rotelgeyer/nescio quàm rectè. ignotum enim nobis hoc vocabulum est, nisi quòd de genere vulturum videtur, cum Geyer vulturem significet. *Accipiter Qualearius.* Rotelgeyer.

DE ACCIPITRE PALVMBARIO.

Accipiter palumbarius, stellaris, & pernes differunt, Aristoteles. De hoc quædam etiã proxime in fringillario diximus, Græci φασσοφόνον cognominant, quòd φάσσας, id est palumbes in primis persequatur. Ἔστι δὲ (addo φάσσα) εἶδος περιστερᾶς ὑπὸ τὴν τρυγόνα, Hesych. & Varinus. nos contra potius τρυγόνα speciem esse dicimus ὑπὸ τὴν περιστεράν. Palumbarius in ferociorum accipitrum numero censetur, Wottonus. φαβοτύπος, genus accipitris est, & (addo φὰψ) genus columbæ syluestris frugiuoræ, Hesych. & Varianus. φαβοκτόνος, ἱερακοκτόνος, Hesychius. ego legerim, ἱέραξ ὁ τὰς φάβας κτείνων. Φαλακτόνιος (apud Hesychiũ φαλακτόνοιο) genus accipitris, Varinus. videtur autẽ legendũ φασσοκτόνος aut φαβοκτόνος. ¶ Accipiter palũbarius est falco tertiolus dictus (id est mas in genere falconis,) Niphus. Et alibi, Accipitrẽ palumbarium (inquit) Albertus asturem exponit (id est accipitrem maiorem. nam is quoque columbas capit. *vide* supra in *D.* in Accipitre in genere) Ephesius falconem gentilem qui palumbos insequitur. Accipitrem palumbarium ideo Anglorum sparhaucam & Germanorum speruerum (Sperwer) esse puto, quòd palumbos, columbos, perdices & grandiusculas aues insequatur, Turnerus. ¶ Homerus celeritatem visus & actionis, aliàs confert accipitri Ὥς κεν φασσοφόνῳ, ὅστ᾽ ὤκιστος πετεηνῶν. aliàs aquilæ, &c. Varinus in Παραβολή. Palumbarius accipiter omnium celerrimè volat, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur Taubenfalck/id est falconem columbarium. Columbarium accipitrem alicubi legi Mercurio sacrum esse. *Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas*, Ouidius XI. Metam. de Dædalione mutato in auem rapacem, grammatici dicunt accipitrem.

DE SPARVERIO VEL NISO RECENTIOrum. nam *Nisus Ouidij Haliæetus est.*

A.

Accipitres ambo carniuori sunt, id est palumbarius & fringillarius, qui multum inter se magnitudine differunt, Aristot. Veniunt enim hæc duo genera præ cæteris accipitrũ nomine, cum apud

veteres,vt iam ſupra in Fringillario docui:tum apud recentiores,qui plæriq; omnes accipitrem in duo genera diſtrahunt: magnum alio nomine aſturem appellantes,paruum verò niſum,id eſt ſparuerium. nam veterum niſus haliæetus eſt , id eſt aquila marina, de qua ſuo loco agemus. Ego quidem ſparuerium eundem & fringillarium eſſe cum Alberto ſentio: quanquam Turnerus palumbarium ſperuerium eſſe ſuſpicetur. *Vide* ſupra in Fringillario. Mich.Epheſius minimum accipitrem ſparuerium interpretatur,Niphus. Cuculus magnitudine atque volatu ſimilis eſt accipitri minimo,&c. Ariſtot. Hîc Auicennæ interpres conuertit, & eſt æqualis aui quæ dicitur ſparaxonis. ego ſparuerium intelligo,vt etiam Niphus.

Sparuerius Niſus vocatur à niſu id eſt conatu ad prædam.

Accipiter minor Latinè niſus vocatur, à conatu ad prædam.quia nititur capere aues ſe fortiores, vt columbam, anatem, corniculam, Albertus. Et rurſus, Niſum vulgò ſperuerium vocant. Fieri quidem poteſt vt vox niſus ab Hebræis deſcenderit,qui *neſer* aquilam vocant: & *neζ* accipitrem, alij aſturem,alij niſum interpretantur. *Vide* ſupra in Accipitre *A*. Eliota Anglus ſparuerium accipitrem humipetam cognominat. Pernix accipiter, πέρνης,à celeritate dictus,ſparuerius appellatur ruſticè. Niphus. Sed de voce πέρνης,& contra Niphi etymologiam,ſcripſi ſupra in Capite de accipitribus diuerſis. Columbæ cum ſimul volant,nec ſerpens nec oxiteros(forte oxypteros vel ocypteros)id eſt ſparuerius, eas lædere poteſt vel audet, Kiranides lib. 3. Sed idem lib. 1. elemento vltimo ocypteron chelidona,id eſt hirundinem interpretatur. Ὠκυπέτης apud Heſiodum accipitris epitheton eſt. ¶ Itali hoc genus accipitris vocant ſparuiero, vel vt alij ſcribunt ſparauier, ſparauiero, ſparauero: & aliqui illum diſtinguunt in maiorem & minorem,nimirum propter ſexum magnitudine differentem. Aliqui (vt audio) *loyette* nominant, quòd alaudas venetur. Galli *eſperuier* vel *eſparuier*. Germani Sperber vel Sperwer. Friſij(ni fallor)Wickel/niſi is tinnunculus eſt per onomatopœiam. Angli *ſparhauke*. Poloni *ſokol*. Græci vulgò ξευπέει, forte corrupto nomine ab oxyptero. Eberus & Peucerus percum Ariſtotelis ſmerillum vulgò dictum,aut ſperuerium eſſe ſuſpicantur.

ACCIPITER MINOR MAS, QVEM *vulgo niſum vel ſperuerium appellant.* Sperwer.

De Muſceto & frogello.

QVI muſcetum & niſum genere diſtinguunt, (vt Aquila,Theodotion & Symmachus) errāt. ſexu enim duntaxat differunt, (vt ſcripſimus in Accipitre *A*.) cum niſus fœmina ſit, muſcetus mas, Albert. Accipitrum genus tertium niſus eſt: quartum *frogellus* quem muſcetum dicimus. multo quidem minor,ſed colore cōſimilis,ſicut niſus accipitri conſimilis eſt in diſpoſitione habitus & colore. Hæc auis (muſcetus) citò manſueſcit, & delicatè nutriri poſtulat. leuiter aucupatur,& velox eſt ad volatum, Author libri de nat. rerum. Vocem frogellum detortam puto à fringillario. Vnde & Hiſpani forte *francello* hanc auem vocant: niſi malis ita dici tanquam francos,id eſt nobiles vel ingenuos. Germani muſcetum vocant Sprintz / Sprintzel / Sprintzle / vel Sprintzling: quæ itidem voces ad Græcorum σπιζίαν, id eſt fringillarium accedunt, de quo ſuperius ſeorſim egimus.

De accipitre ſabech.

Quinta accipitris ſpecies *ſabech* vocatur, quàm Ægyptij nominaut *baydach*, ſimilis ſparuerio, minor tamen, oculis ferè cœruleis, Tardiuus. Videtur autem idē hic & muſcetus eſſe. nam proximè quoq; aſturem marem ceu ſpecies duas diuerſas numerauit. Smerillus minor eſt quàm niſus, magnitudine ferè niſi illius quem *muſchet* vocant. Albertus. Flandri) qui multis vocabulis Gallicis vtuntur) Muſchet appellant. Scoppa grammaticus Italus haliæetum interpretatur ſmerillum, vel muſcetum. Muſcetum capere aiunt coturnices, alaudas, paſſeres, cæteraſq; aues paruas: ad maiuſculas inutilem eſſe.

¶ Sparuerius accipitris naturæ proximus eſt: quamobrem pleraque in hiſtoria Accipitris ſimpliciter iam à nobis prodita, illi quoque communia erunt.

B.

Aſtures & ſperuerij quos Apulia mittit, mittit, noſtris multò maiores & præſtantiores ſunt Accipiter eſt ferè eiuſdē figuræ cū niſo, qui ſemper varius (lego, qui ſperuerius) vocatur, ſed maior eo eſt, Alber. Niſus auis eſt nobilis forma & robore, minor quā herodius, (accipiter, Stumpfius) ſed vnus eſt color

plumarum ambobus, Author libri de nat.rerũ. Minimus & vilissimus est in genere accipitrum, Stumpfius. ¶ In regionibus Europæ ad vltimum Septentrionem sitis, sperueri albi inueniuntur, Olaus Magnus in descriptione Germanica. nã in Latina, picas pro sperueriјs posuit. Sperueriј ruffi dicti, quòd maculis rubentibus eorum pectora insigniantur, nobiles existimantur ad venationem coturnicum & perdicum. Nisus in facie guttas habet, sicut peregrinus & cætera falconum genera, Albertus. Ingluuies (pappam vocant indocti) in quibusdam parua est, & ferme rotunda, vt in sperueriо & columba, Albertus. Asturis & nisi cauda dependet (propter longitudinem scilicet) quod in falconibus non probatur, Idem. ¶ Superioribus annis quum nisum minorem (muscetum) mortuum manibus tenerem, obseruaui in eo crura subflaua, nigris vnguibus aduncis armata, decem digitos longa. Rostrum exiguum, breue, nigrũ: cuius inferior pars canaliculata, non acuta. superior deorsum valde inflexa, acutissimaq;, vt in aue quam infra lanium appellabimus, (Thurfreßer.) Lingua exigua, nigricans, non acuta. Longitudo à capite ad finem caudæ palmi quatuor, hoc est digiti sedecim. Tota pars prona, capite, alis, dorso, cauda, eodem & simplice colore est, nigro diluto. Caudæ interioris pennæ alternis spatiјs candicant ac nigricant: & sub alis similiter. Ad principium caudæ, multæ sunt albæ plumæ. Cauda circiter duos palmos longa. Reliqua parte supina, nempe collo, pectore, ventre, plumæ sunt alternis albidæ & ruffæ, alicubi tamen nigricantes. Albicare etiam videtur extremitas pennarum caudæ.

C.

Sonus falconum vt plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens, quàm asturum vel nisorum, Albertus. Volatu nisus admodum velox est. ¶ Sperueriús pennas mutat mense Martio aut Aprili, mutationem Augusto perficit, Tardiuus. Ex accipitre minimo, id est sparuerio, veterum quidam putarunt cuculum fieri. *Vide* supra in Accipitre *C.* & infra in Cuculo. ¶ Nisi coëunt aliquando cum falconibus, Albert. Nidificant in abietibus, & oua (vt audio) quaterna aut quina pariunt. Quasnam aues venetur, dicemus mox in *E.* nam de musceto dictum est in *A.*

Sonus & volatus.

Pennarũ mutatio.

Coitus & partus.

D.

Nisus licet minor accipitre, æquè tamen animosus est, & alacris pro sua facultate. Ad venandum promptissimus, quamuis minimus inter aues aucupiј studiosas, Obscurus. Sola hæc auis (inquit Albertus) prædæ socios dedignatur: & expertus sum, quòd si duo nisi pariter emittantur, præda dimissa alter inuadit alterum. Aiunt etiam quòd auem hyeme viuã teneat sub pedibus caloris gratia, & nocte transacta beneficiј memor viuam auolare permittat: quod an verum sit expertus non sum, Hæc ille. Obscurus quidam non nisum, sed accipitrem simpliciter, hoc facere scribit. *Vide* in Accipitre *H.d.* Miluus audax est in paruis, timidus in magnis, fugatur à Niso, quanuis triplo sit maior illo. Author. de nat. rerum. Nisum aiunt socios volatus recusare, quasi inuidia aliqua & ambitione ad victoriam moueatur, ac solus ea potiri velit: sed verisimilius est eum inhiare prædæ tantum, ne si in volatu socium habuerit, idem ad pastum quoque admittatur. Certum est enim nisum parem sui generis aspernari, eumq; tanquam alienam auem persequi, idq; contra totius auium generis naturam. Omnis enim auis in volatu prædam capiens, Aristotele teste, parcit sui generis auibus. Solus itaq; nisus huius generositatis expers est: vt homo etiam solus ferè animalium terrestrium in sui generis animal insidias molitur, Author libri de nat. rerum. ¶ Nisus ac triciolus (accipiter mas) locum eligunt in quo aues captas deplumant singulis diebus, multaq; diligentia mundant quandiu cõpares aues (fœminæ) incubant, quibus eas ministrant, Obscurus. ¶ Albertus sua obseruatione & Auicennæ & quorũdam aucupum asserit accipitres, quos vocant astures & sparuerios, pullos suos volantes enutrire vno mense, postea se ab eis retrahere: doceréq; illos capere aues, ferendo eis viuas aues, quas dimittentes concitant ad capiendum: & cum agnoscunt posse venari, derelinquunt, Niphus.

Animositas & alacritas.

Prædæ socios recusat.

Pullorum educatio.

E.

Nisi capiuntur similiter vt accipitres, nempe reti, graculo aut auicula aliqua (nisi & musceti præcipuè illa quam *zaranto* Itali vocant è genere chloridum) iuxta rete alligata & exposita. *Vide* supra in Accipitre *E.* ¶ Cito mansuescit, & delicatè nutriri postulat, & leuiter aucupatur, Author libri de nat. rerum. Falcones & nisi bene nutriti ac instituti ad domicilium reuertuntur sicut columbæ, Albertus. De institutione & mansuefactione nisi, Alberti verba recitaui supra in Accipitre *E.* Falco amat socium venandi falconem, & diuidit cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur vel nisus, Albertus. *Vide* paulò ante in *D.* ¶ Speruerius capit omnes volucres quas & astur, maioribus tantum exceptis, Tardiuus. Columbas, & alias quascunq; assequi potest, Stumpfius. Nisus vocatur à nisu, id est conatu ad prædam, quia nititur capere aues se fortiores, sicut columbam, anatem & corniculam, Albertus. Sperueriј laudabiles capiunt anates, palumbes, perdices, coturnices, graculos, picas, alaudas, & omne genus auium minorum.

Ratio capiendi & nutriẽdi.

Quasnã aues venetur.

G.

Si mulieris partus differatur, & parturigines absint: item ad secundas pellendas, fimum sperueriј tritum prodest: *Vide* supra in Accipitre *G.*

H.

Nostri sorbum arborem Sperberbaum vocant, per epenthesin literæ *p* cum sperueriо quidem

Nisus in haliaetū mutatus.

nihil ei commune. ¶ Nisus rex apud Ouidium in haliæetum, id est aquilam marinam mutatus celebratur, vt in Cirrhide scripsimus. De Haliæeto verò inter aquilas scribetur.

DE TINNVNCVLO ACCIPITRE.

E.

CENCHRIDEM accipitrum generis Græci faciunt, Plinius. Videtur autem ignorasse eandem auem Latinis tinnunculum dici, cum Græcam vocem semper relinquat, nam tinnunculi semel tantum meminit, libro 10. cap. 37. quem locum nō è Græcis transtulit, sed à Columella sumpsit. Loco Plinij iam citato antiqua ferè lectio tristunculus habet, quod & Theodorus quandoq; sequitur: ex maiori verò parte tinnunculus, (scilicet vertit Theodorus ex Aristotele pro cenchride voce Græca,) Hermolaus. Ego tinnunculus (per *n* duplex. nam Gramatici quidam non rectè per *n* simplex scribunt) legere malim, vt in Columellæ etiam codicib. habetur, vnde mutuatus est Plinius. Videtur autē tinnunculus per onomatopœiam dici à tinnitu: tristūculus cur diceretur rationem non video, nisi forte tanquam à tribus testiculis vt apud Græcos accipiter triorches. Niphus quidem tinnunculum vulgo in quibusdam Italiæ locis tristinculum nominari scribit. Ego tristunculum in Gazæ traductione nusquam legi, sed vbiq; tinunculum per *n* simplex, quum per duplex potius (vt dixi scribendum videatur. Cenchrigem eandem puto quam Latini tinnūculum vocant, Ruellius: & Hermolaus qui per *n* duplex scribit. ¶ Ab Italis hodie canibellus vocatur, & tristinculus, & tristarellus, Niphus. Ab alijs in Italia *gauinellus*, quem duplicem faciunt, maiorem & minorem, nimirū pro differentia sexus non speciei. Ab Hispanis *cernicalo* vel *Zernícalo*, quæ vox formata videtur à cenchride Græca. Iidem accipitris quoddam genus *gauiam* nominãt, à qua voce gauinellus ceu diminutiuum factus videtur. A Gallis *quercerela* (quasi *cenchridion*) & *cercerelle* nominatur, Ruellius. aliqui voces Gallicam scribunt, *cercerelle*. In Narbonensi Gallia vocant *siricach*. Germani nostri Wannenwäher/ Wandwäher/ Wanntwehen / Wiegwehen. Videtur autem nomen Wannenwäher/ factum ab eo quòd alas extendant ventilentq; instar ventilabri, quod vannum nominant: vel Wandwäher, quòd in parietibus (turrium) nidificent. Angli *a kestrell*, (quæ vox à *quercerella* Gallorum detorta videtur) *kistrel*, *kastrel*, in regionibus ad austrum: ad boream verò *a steyngall*. Eberus & Peucerus Saxonica dialecto interpretantur Steingall/ Steinschmatz.

B.

Descriptio corporis.

Tinnunculi in Heluetia multi reperiuntur, Stumpfius. Corpore paruo sunt, magnitudine musceti, colore multò magis fuluo quàm reliqui accipitres, plumis mustelinis aut castaneis, vnguibus aduncis, rostro aquilino, pedibus flauis, Turnerus. Tinnunculo ventriculus similis est ingluuiei, minimè carnosus, Aristot.

C.

Cenchris aliter à tinnitu vocis appellatur tinnunculus, Textor. ¶ Papiliones sectatur interdum: sed & auiculas insequitur ac dilaniat, Turnerus. Mures capit, Stũpfius. Mures deuorat, Bellonius. Auceps quidam asseruit mihi tinnunculum cum pullis in picarum nido sibi inuentum, & simul paruum serpentem, ac si serpentibus quoq; vescatur. Cerchnes auis locustas deuorat Aristophani in Auibus. Edit (vt audio) reptilia: ego vespam ab eo deuorari vidi. ¶ Tinnunculus licet aduncis vnguibus sit, bibit tamen aliquãdo, sed rarò, Aristot. Et rursus, Solus ferè inter vncungues bibit. At Ælianus, Cenchris, inquit, accipiter nulla potione eget. Et Suidas, Cenchrines auis est, quæ omnino non sitire dicitur. quod & Varinus ex eo repetiit. Atqui Aristoteles præ cæteris vncunguibus hanc auem bibere aliquando, testatur. Vide in Accipitre C. ¶ Tinnunculus nidificat in altis vrbium turribus, Ruellius. In ædificiis ferè, Columella. In ædificiis & tectis eorum, Stumpfius. In cauis arboribus nidulatur & in templorum muris, & æditioribus turribus, vt apud Germanos Argentorati & Coloniæ, & apud Anglos Morpeti obseruaui, Turnerus. Et rursus in epistola ad me, Interdum in cauis quercubus, nõ more cornicum super fronde, sed monedularum more in latibulis semper. Ardenti in fœminas amore inflammatur, moreq; hominum amatoria leuitate flagrantium, semper sectando eas in oculis fert. Si quò clàm fœmina abscesserit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens vastum exclamat: vtq; homines vehementer amantes ex amore vexantur, perinde amatoriis molestiis affligitur, Ælian.

Quænam animalia venetur & quibus vescatur. — *Vbi nidificet.* — *Quo amore in fœminas ardeat.*

¶ Tinnunculus inter vncungues fœcundissimus est. sed ne ipse quidem multa admodũ parit, verùm cùm plurimũ quatuor, Arist. de genarat. 3, 1. Sed alibi, Plurima in adunco genere parit. Iam enim quatuor, inquit, eius reperti sunt pulli. sed plures etiam procreari apertum est. Pennatorum infœcũda sunt quæ aduncos habent vngues. cenchris sola ex his supra quaterna edit oua, Plinius. ¶ Tinnunculi (cenchridis) ouum minij modo rubet, Aristot. rubri coloris est, Plinius. Cùm ex oculis laborat, syluaticam lactucam euellit, eiusq; acerrimum succum expressum suis oculis imponens, ad sanitatem restituitur. Hoc vti medicamento ad sanandos oculorum dolores medici dicuntur, vnde oculorũ medicina Hieracia, quasi Accipitraria appellatur. Vnde videre licet homines se auium discipulos profiteri, atq; etiam præ se ferre non vereri, Ælianus. *Vide* suprà in Accipitre *H. a.*

Partus, et fæcunditas. — *Oua rubei coloris.* — *Qua ratione oculis laborãtibus medeatur.*

D. & E.

Tinnunculus pullos diù volantes tãtisper alit, dum ipsi ex proprio venatu viuere possint, Turner. ¶ Quomodo in oculorum doloribus hieracij siue lactucæ syluestris succo vtatur, dictum est in fine præcedentis capitis. ¶ Gaudent incolere loca non remota ab hominibus, vt muros & tecta turrium, & altiorum ædificiorum. & amantur etiam ab hominibus, quibus prædando nihil nocent, sed prosunt potius captura murium quibus vescuntur, Stumpfius. ¶ Auis quæ tinnunculus vocatur cum columbis habenda est. defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum vt visum vocemq; eius fugiant. Hac de causa præcipuus columbis amor eorum, feruntq; si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas, Plinius. Ne columbæ sedes suas perosæ relinquant, vetus est Democriti præceptum. Genus accipitris tinnunculum vocant rustici, qui ferè in ædificiis nidos facit: Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula supponuntur (superponuntur, fortè) & gypsolita vasa in angulis columbarij suspenduntur. quæ res auibus amorem loci sic conciliat, ne vnquam deserant, Columella. ¶ Tinnunculi auiculas captant sicut smerilli, Stumpfius: possunt enim vt audio similiter cicurari.

Sympathia tinnunculi cum colũbis.

G.

Fimum cenchridis (accipitrum generis hanc Græci faciunt) albugines oculorum extenuat. Plin.

H.

Accipitris & cristatelæ (forte tristunculi) stercus, legitur apud Auicennam 2, 614. ex veteri interpretatione, vbi Bellunensis habet, Stercus *albazi* & falconis sachari. Cenchris Græcè vocatur quasi miliaria. nam milium à Græcis cenchros, à Strabone cenchrys dicitur, Hermolaus & Ruellius. Quid autem huic aui cum milio commune sit, nemo explicat: ego coniecturas meas afferam. Miliariæ quidem aues Varroni dicuntur, quæ milio pascuntur: & κεγχρῖται Oppiano ex anserum vel auium aquaticarũ genere, milio inescati capiuntur. Tinnunculus verò milium non edit, quare alia huius nominis causa inquirenda est. Cenchrines, (vel, vt alij scribũt, cenchrites,) serpentis genus est, quem sic dictum aiunt, vel quòd tẽpore milij appareat, vel quòd colore vario sit instar milij, Etymologus. Aetius hanc serpentẽ colore viridi describit, maximè iuxta aluũ, vt milium colore referat, vnde & cenchrias, inquit, appellatur: aiunt etiam hunc seipso fortiorem fieri cùm miliũ floret. Est & cenchrias, id est miliaris, genus vlceris herpetis, à similitudine quam habet cum granis milij dictũ, quòd istorũ instar exiguis pustulis exasperetur. Et fortè eandem ob causam à milio nomen tum aui tum serpenti datũ est, quòd multis milij instar punctis insignes spectentur: nisi quis aliã ex prædictis rationem malit. Nominatur autem hæc auis non tantùm κεγχρὶς, sed etiã κεγχρίνης apud Suidã & Varinum. (Κεγχρίλης verò apud Hesych. τριόρχης est.) Item κεγχρηῒς apud Suidam in voce Γαμψώνυχος. In auiũ choro apud Aristophanem κερχνῇς nominatur, vbi in Scholiis κερχνὶς bissyllabum legitur, his verbis: *Cerchnis* auis in Callimachi libro de auibus nõ memoratur, sed κερχνή. Et quibusdã interiectis, Didymus paruum accipitrem interpretatur.

Cenchris dicta quasi miliaria. — *Ratio huius nominis.*

Vbi ego omnino cenchridem accipio, vt κερχνῇς Didymo idem quod κεγχρὶς sit. Si homines colant aues, vites eorum immunes erunt à locustis, Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος εἰς αὐτοὺς καὶ κερχνῄδων ἐπιβλέψει, Aristoph. in Auibus. vbi Scholiastes, Sic (inquit) & alibi fortè κερχνῇς cum iôta legendum, non κερχνής. Nam alibi in eadem fabula sic scribitur, Χωρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἠγκυλωμένος Κερχνῆς, τριόρχης, γύψ. vbi κερχνῇς cum iôta subscripto legendum videtur, circumflexum ita vt est: quanquam Scholiastes supra oxytonum scripsit. Οὗτοι μὰ τὰς κερχνῇδας, Aristoph. ibidem. Et rursus, Ἀλλὰ πέρδιξ μετὰ ταχέσι καὶ κούφοις πτεροῖς Ἱέρακος, ἢ κερχνῇδος. Eubulus apud Atheneũ κερχνῇδας nominat inter paruas auiculas, nempe σπίνια, ἀκανθυλλίδας, βιττάκους. & hæ forsan miliariæ Latinorum fuerint, de quibus suo loco dicemus.

¶ Ischades (genus ficuum) κεγχρίδες apud Suidam memorantur: alioqui cenchramidas vocãt semina seu grana interiora ficuum milij seminibus similia. Κέρχνη, genus est auis, καὶ τὸ ἐκ τῆς μελαίνης ἕψημα. pro μελαίνης lego μηλίνης, vt ferculum sit è panico. nam & è milio ferculum κεγχρίνη dicitur: & κέγχρος semen simile melinæ, id est panico. Κερχνώματα, τραχύσματα, κυκλώματα, καὶ ὁ περὶ ταῖς ἴτυς τῶν ἀσπίδων κόσμος, Hesych. & Κεγχρώματα, περιφέρειαι, κατασρώματα, Idem. Et κερχνοειδῆ, ποικίλα, τραχέα, πολύπαστα, &c. Videntur autem omnes istæ voces quæ per κερχν. literas scribuntur, à cenchro, id est milio factæ, & asperitatem aliquam significare, sic & verbum κερχνεῖ, τραχύνει, vt κέρχνη quoque auis non alia sit quàm κεγχρίς, &c.

DE CHALCIDE VEL CYMINDIDE,

quam & hybridem & ptyngem vocari putant.

Locus Aristotelis de chalcide vel hybride variè expositus.

CHALCIS (inquit Aristoteles) rarò apparet. montes etenim incolit, nigro colore est, magnitudine accipitris, quem palumbarium nominant, forma longa ac tenui. Iones cymindem eam appellant, cuius Homerus etiam meminit in Iliade, cùm dicit: Chalcida dij perhibent, homines dixere cymindem. Sunt qui eandem hanc auem non aliam esse ac ptyngem velint. interdiu minus apparet, quia non clarè videt, sed noctu venatur more aquilæ. pugnat verò etiam cum aquila adeò acriter, vt sæpius ambæ implexæ deferantur in terram, & viuæ à pastoribus (ὑπὸ τῶν νομέων, Varinus non rectè legit ὑπὸ τῶν νέων) capiantur. Parit hæc oua duo, & saxis speluncisq; nidulatur, Hæc Aristoteles de hist. anim. lib. 9. cap. 12. interprete Gaza. Vbi Niphus, in annotationibus suis, scribit exemplaria omnia quæ hactenus viderit, post carmen Homeri, hybridis auis mentionem facere: Gazam verò eam omittere, idq; sibi probari, quoniam Plinius quoque hybridis nusquam meminerit. Sed Græca Aristotelis verba perpendamus, quæ statim post versum Homericum sic sonant. Ἡ δὲ ὕβρις, φασὶ δέ τινες εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον ὄρνιθα τῷ πτυγγί. οὗτος (scilicet ὄρνις) ἡμέρας μὲν οὐ φαίνεται, &c. Hoc est, Cęterum hybris, aiunt autem aliqui hunc auem eandem esse ptyngi, interdiu quidem non apparet, &c. Varinus in voce Κύμινδις, Aristotelis verba recitans, hæc omnia (ἡ δὲ ὕβρις, φασὶ δέ τινες εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον ὄρνιθα τῷ πτυγγί) omittit, vt & Eustathius Iliad. ξ. [considerandum an hæc verba margini fortè adscripta ab aliquo, in textum à librariis inserta sint] & reliqua inter se connectit. Idem tamen hybridem auem nocturnam commemorat, in elemento Υ. vt Hesych. quoq;: qui nisi hoc in loco auis istius mentionem legerit, nullus sanè alius vllius authoris occurrit. Relinquamus igitur ea quæ in omnibus exemplaribus Gręcis leguntur verba, vt ὕβρις etiam (vel vt grammatici iam citati scribunt, ὑβρὶς oxytonum) auis nomen sit, diuersę nimirum à chalcide, & maioris forsitan ac fortioris, quæ aquilam aggredi audeat. nam chalcidem λεπτὴν, id est gracili ac tenui corpore auem esse scribit Aristot. & quòd rarò appareat: hybridem verò siue ptyngem, non rarò, sed noctu tantum apparere. Porrò si quis contendat eandem esse auem, vt hoc illi cõcedam, dicam tamen fieri posse, vt auis eadem sit, sed hoc ipsum Aristoteles ignorârit. Certè verba ista, ἡ δὲ ὕβρις, omnino de aue diuersa, (aut quam diuersam ipse putârit,) eum loqui testantur, vt vetus etiam interpres reddidit. nam & de aliis auibus diuersis ibidem scripturus, simili initio vtitur: ἡ δὲ χαλκὶς, ἡ δὲ κίττα, &c. Iam cùm sequatur, Nidulatur autem hæc quoque in petris & speluncis, intelligendum est prædictum esse de alia quoq; aue quæ similiter niduletur: atqui non reperies nisi de chalcide, quam in montibus (nimirum montium petris & speluncis) nidificare dixit. Plinius quidem (non semper laudatus interpres(hybridis & ptyngis mentionem præteriit, quem Gaza in hoc imitatus est, vt sępe solet. Nocturnus accipiter, inquit Plinius, cymindis vocatur, rarus etiam in syluis, interdiu minus cernens, bellum internecinum gerit cum aquila, cohærentesq; sæpe prehenduntur. Hermolaus apud Plinium pro cymindi cybindin in suis codicibus legit, nec putat mutandam eam vocem, quoniam & in alijs dictionibus Græcis β. in *m*. transeat apud Latinos, vt proboscis in promuscide. Eadem repetit Cælius. Κύμινδις quidem in Græcorum Lexicis, & apud authores scribitur: quam vocem grammatici, vt Eustathius, aiunt tum masculino tum fœminino genere efferri. Genitiuus casus κυμίνδιδος in Cratylo Platonis legitur. Κυμίνδιος vel κύμινδος,, aquila est, Suidas & Varinus: apud quem tamen κύμινδος pro κύμινδος scribitur. Sed apud authores cymindis tantum reperitur. Non est autem aquila, vt neq; accipiter, (confundunt enim grammatici aquilæ & accipitris appellationem vt diximus,) sed propter vnguium rostriq; aduncitatem, & quoniam ex auium præda viuit, aquilarũ aut accipitrum generis esse videtur: magis autem aquilarum, quòd aquilam ipsam impugnet. Sed & ἔλεος, id est aluco accipitris species dicitur.

dicitur. Somnus apud Homerum Iliad. ξ. sopiturus Iouem, inter abietis ramos latet, Ὄρνιθι λιγυρῇ (ὀξείᾳ) ἐναλίγκιος. ἥν τ᾽ ἐν ὄρεσσι Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν. Solet autem Homerus non rarò διώνυμα quædam facere, quorum nomen alterum vsitatum sit hominibus, alterum dijs, ita deorum sermonem se intelligere & à Musis edoctum esse insinuans. Platoni quidem deorum vocabula maximè secundũ rationem imposita videntur: quæ verò hominibus à poëta tribuuntur, & magis quæ mulieribus, ferè barbara videntur, & nulla eorum ratio aut origo nobis constat. Grammatici (vt Varinus) chalcidem à colore dictam suspicãtur, ἀπὸ τοῦ χαλκίζειν κατὰ τὴν χροιὰν τῆς πτήσεως (τῶν πτερῶν.) hoc est quod æris quendam colorem inter volandum præferat. διὰ τὸ χαλκώδες ἔχειν τὸ πτερὸν, Schol. in Aristoph. μέλας γάρ ἐστι, χαλκίζων τὴν χρόαν, Eustathius. nam alioqui nigra ab Aristotele describitur. Somniculosa est & caput semper condit sub ramis, Scholiastes Homeri. *Auis hæc cur chalcis dicta.* Cymindis dicitur quasi κρύμινδις, οἱονεὶ, κρύψις τοῦ ἰδεῖν, ab occultatione. Conueniebat aũt somnum vtpote nocturnum, aui nocturnæ & somniculosæ, caputq; inter ramos subinde abdenti, à poëta comparari, Varinus. caput enim abscondit, εἰς τὰς σπηλαίας τῶν δένδρων καταδύουσα. aut fortè propter vocis similitudinem sic dicta est, Etymologus. *Nocturna est & somniculosa.* χωρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἠγκυλωμένος, Κερχνῆς, τριόρχης, γύψ, κύμινδις, ἀετὸς, Aristoph. in Auibus: vbi Scholiastes dubitat an cimindis (κύμινδις, fortè, κικυμὶς, vt sequetur ex Callimacho) potius scribẽdum sit: quoniam cymindis à Callimacho non memoretur: quasi non satis sit ab Aristotele, Homero, Platone, &c. eam nominari, & ita scribi. Idem cymindim & chalcidem eandem cum noctua, simpliciter dicta facit, imposito chalcidis nomine à colore pennarum: quæ sententia mihi minimè probatur. Et rursus, Κακκαβᾶν (inquit) vocem aiunt esse noctuarum, quas inde etiam κακκαβὰς nominant. alij κικυμίδας (scilicet hanc vocem ædere dicunt:) Κάρτ᾽ ἀγαθὴ κικυμὶς, Callimachus. Et mox, Homerus verò cymindin vocat noctuam, & ab æris colore chalcidem, Hæc Scholiastes ille. Vbi in mentem venit quòd Gaza apud Aristotelem pro nycticorace, id est coruo nocturno cicumam transtulit. & sanè nominum similitudo, κικυμὶς & κύμινδις, vnam & eandem esse auem propemodum persuadet. cùm vtraq; nocturna describatur, & nycticorax à colore corui dictus videatur, vt & cymindis niger ab Aristotele describitur. Nycticorax, inquit Strabo, aquilæ æqualis est, vocemq; grauẽ ædit: in Ægypto verò graculi habet magnitudinem, & vocem omnino diuersam. Hîc etiam magnitudo aquilæ cymindi cõuenit, vel hybridi. nam cùm contra aquilam pugnare audeat, magnitudo etiã viresq; aquilæ ei conueniunt. Cicumę quidem vocabulum Gaza à Gręcis accepisse videtur: quanquam Grammatici κικυμίδα noctuam simpliciter interpretentur. Κικυμηΐς (Varinus κικυμῶος habet. neutrum placet, malim κικυμὶς) γλαῦξ, id est noctua, Hesych. Κικυμώττειν, τυφλώττειν, δυσβλέπειν, id est cæcutire, hallucinari, Ijdem & Suid. Hinc nimirum cicuma à cæcutiendo dicta. Κίκυμος, λαμπτὴρ ἢ γλαυκὸς, ὁμοίως καὶ κίκυβος, Hesych. & Varinus. Nycticoracem, inquit Aristot. nonnulli vocant otum, auem scilicet illam quæ se coturnicibus hinc abeuntibus ducem præbet. *De oto.* Est autem otus noctuæ similis, &c. Arist. de hist. 9.12. vbi Gaza pro nycticorace vlulam & asionem transtulit. Adeò varia & confusa nominibus est nocturnarum auium historia, vt operæpretium sit diuersa nomina ad rem quæ significatur vnam, aut saltem genus vnum redigi. Sint igitur si non idem, saltem sub vno genere, Chalcis, cymindis, hybris, ptynx, cicuma, nycticorax, otus: & præterea bubo, vlula, & aluco, & scops. Sed scops minor est noctua. & otus quoq; fortassis non magnus. Cæteræ omnes magnæ, & quæ magnitudinis merito cum aquila certare possint. Nam bubo, βύας, non minor aquila fertur. Aluco, ἔλεος maior gallinaceo, picas venatur vt ægolios quoq;, gallinaceo æqualis, quam vlulam Gaza interpretatur. eam similiter saxa & speluncas colere ferunt, quatenos nunquam edere pullos, &c. Sed de singulis istis plura suis locis dicentur. Hybris sanè Græcis, & *byas*, vt bubo & vlula Latinis, & *hybou* Gallis, & Germanis Ul/ Huw/ Hurn/ etc. nomina per onomatopœiam diræ & absonæ vocis facta videntur. ¶ Chalcidem piscem piscem Gaza æricam transtulit, & ipsum forsitan à colore suo dictum. ¶ Quæ ad philologiam spectant, in chalcide lacerta protulimus. *Fabula de Harpalyce in chalcidẽ mutata.* Harpalycen aiunt Clymeno patri per vim mixtum, Presbonem filium coctum ei apposuisse. & deinde in auem chalcidem mutatam esse. alij fabulantur quòd cùm in Chalcide degens hæc mulier cum Ioue concubuisset, à Iunone in auem conuersa sit. Hybris etiam vel hybrida dicitur canis natus ex venatico & gregario, &c. *Vide* in Apro *C.* ¶ Eberus & Peucerus *cymindim* interpretãtur Germanicè ein Bergfalck/ id est falconem montanum. non probo.

DE ACCIPITRE AEGYPTIO, ET ALIA QVAEdam corollaria superiorum, ex Gallico opere Petri Bellonij, de rebus memorabilibus per diuersas regiones sibi obseruatis.

Avis est in Ægypto frequens, magis quàm cæteræ aues quæ rapto & cadaueribus viuunt, corporis magnitudine coruum referẽs, capite miluũ, rostrum ei inter coruum & aquilam medium, in extremo modicè aduncũ. crura etiam & pedes, partim coruũ, partim aues rapaces imitantur. Colore ad (falconem) sacrum accedit. quanquam fortassis aliis etiam coloribus inueniri potest. Hæc planè videtur quam Herodotus & alij quidam veteres accipitrem Ægyptium nominant. Et alibi, Accipitres Ægyptij perquam frequentes sunt in Ægypto: nec admodum ab ea regione discedunt,

Tvrcæ quum aues rapaces, quarum opera ad venandum vtuntur, reuocant, clamare solent, *hub, hub.* Falconarij Turcæ aues manu dextra gerunt, & ouis gallinarum duris nutriunt, cùm caro recens defuerit.

DE FALCONE IN GENERE.

A.

De nomine falconis. Falconis nomen pro aue non admodum vetus est. Falcones & astures nominantur à Firmico Matheseos quinto. Falcones Seruius grammaticus commemorat, quibus Guillermus, qui Rogerij regis Siciliæ auibus præfuit, librum dicauit, Volaterranus. Marchio Monterculeus librum de Falconibus condidit, Niphus. Campaniam Italiæ ciuitatem constat à Thuscis conditam viso falconis augurio, qui

rio, qui Thuscica lingua *capys* dicitur, Seruius in decimum Æneid. Virgilij. Vbi poëta Capyn virum appellat, à quo nominata sit Campania, (vel potius Capua.) Itaq; Capys & viri & auis nomen fuerit, vt falco etiam. Sic enim habet Suidas: φάλκων, φάλκωνος, nomen (proprium,) & species accipitris. Capuam in Campania quidam appellatam ferunt à *Capy*, quem à pede introrsus curuato nominarunt antiqui, falconē nostri vocant: alij à planicie regionis, Festus. Falcones accipitrū nobile genus antiquis fuisse putamus, Paulus Iouius. Aquila, Theodotion & Symmachus omnia accipitrum genera, vel omnes aues rapaces quarum vsus est in aucupio, falcones vocant: *Vide* in Accipitre *A*. Nos pleraq; falconibus & accipitribus communia, in Accipitris historia retulimus. sed hîc etiam in falcone nonnulla referentur, quæ ad accipitres quoq; accommodari poterunt, vt operæpretium sit ab eo qui huius vel illius historiam curiosius requirat, vtranque perlegi. ¶ Falconum quidam sunt magni, qui falcones communi nomine dicuntur: quidam parui, qui vocantur smerli. Rursus ex magnis alij nigri sunt, alij per comparationem albi: alij rubei, qui ex horum (albi & nigri) inter se coitu generantur, videlicet cùm mas vnius speciei amissa socia sua, cum altera permiscetur, Crescentiensis. ¶ Tricellum vel trizolum (tertiolum) vulgò vocant marem in accipitrum falconumq; genere, vt in Accipitre docuimus. Accipiter palumbarius est falco tertiolus dictus, Niphus. Petrus Bembus in epistolis falconem dicit esse aquilam. Regio Tarnasari Indię vrbem aquilis, quas falcones appellamus, abundat. Accipitres *chiluones* à Plinio vocari, quos nunc falcones nominamus, scribit in Latinis Blondus. ego in Plinio chiluonum mentionem nusquam reperio. ¶ דאה, daah, auis nomen Leuit. 7. per daleth: sed Deuteronomij 14. raah scribitur per *r*. Hieronymus miluum interpretatur, &c. Eruditus quidam apud nos falçonem esse suspicatur. R. Salomon, כוס, kos, Deuter. 14. interpretatur פלקין, id est falconem, sed bubo potius aut alia auis nocturna hac voce significatur, vt in Bubone ostendemus. Hodie in Græca appellatur πεζητής. ¶ Falco apud plerosq; Europæ populos idem nomen obtinet, Italis *falcon* vel *falcone* dictus, Gallis *faulcon*, Germanis Falck / Belgis Valke. Illyriis *sokol*.

Diuersa falconum genera.

B.

Falcones primo dicuntur venisse de monte Gelboë, qui non procul Babylone distat, in Illyriam primum ad Palum nudum: inde per alios quosdam excelsos montes dispersi sunt in quibus reperiuntur, Crescentiēsis. (Hoc Albertus non de falconibus simpliciter, sed de nigris tantum scribit.) Falcones quibus in locis abundent, diximus in Accipitre *B*. In mari congelato insulæ quædam grifalchos & falcones plurimos producunt, Paulus Venetus. Falconum genus maius, ferocius & præstātius ad Septentrionem habetur, vt è Suetia & Liuonia, quæ plus quàm quinquaginta gradus ab æquinoctiali distant. & hi in cibo pisces carnibus præferunt, Albertus. Balascia regio herodios & optimos falcones habet, Idem. Aderant (in aula principis Moschouiæ) complures falcones, alij albi, alij phœnicei coloris, magnitudine excellentes, Sigismundus Liber Baro. In Septentrionalibus locis multi falcones albi reperiuntur, Olaus Magnus. Sed de falconibus albis, nigris & rubeis, quoniam non colore tantum, verum etiam specie differunt, copiosius infrà scribetur, separatim de singulis. Falconum, inquit Albertus, conueniens color est, habere maculas nigras in maxillis, & albas circa oculos vtrinq; ex vtraq; parte rostri, & cilia habere nigra, & cinereum subnigrum colorem in craneo & dorso & superiore colli & exteriore alarum parte, & caudæ etiam exteriore, & in aliis partibus varium esse passim & quasi virgulis distinctum, interruptis quandoq;. Et ista varietas semper quidem habet nigredinem pro colore vno: sed primo anno secundus color ruffus est remissæ rubedinis: albescit autem deinceps paulatim eò amplius scilicet quò sæpius pennas mutārit. Color oculorum admodū flauus (croceus) est, ita vt ad rubedinem accedat. pupilla nigricat. Color pedum optimus croceus, multum declinans ad albedinem. nam quò minus albescunt, eò ignobilior est falco. quòd si vergat ad colorem cæruleum, is quoque ignobilis, (vt dicemus infrà in falcone qui ab hoc pedum colore denominatur.) Quanquam autem diuersæ falconum species iam dictis pedum & pennarum coloribus differunt: in genere tamen colores isti falconi conueniunt. Capitis quidem color iam dictus conuenit etiam nonnullis nocturnis auibus rapacibus, quæ hactenus ad falconum generositatem accedunt. Sed quoniam figura (forma & species corporis) magis quàm color, ingenium (complexionem) indicat, idcirco excluduntur illæ simpliciter à falconum nobilitate, Hæc omnia Albertus. Nisus in facie guttas habet sicut peregrinus & cętera falconum genera, Idem. Aquilæ & falconis corporis partes quid differant à partibus accipitris, diximus in Accipitre *B*. Quod ad corporis figuram, omnibus falconibus in genere conuenit crassius habere caput, & collum breuius, & similiter breuius rostrum, & pectus maius cum osse pectoris acuto: & alas longiores, & caudam habere contractiorem: & crura breuiora ac fortiora habere proportione sui corporis, quàm cæteræ aues rapaces. Sic & reliquarum partium positam à nobis descriptionem per comparationem ad alias aues rapaces accipi volumus. quanquam verò dixerimus caput debere esse crassum, non tamen enorme caput laudamus, quòd hoc accedat ad speciem auium nocturnarum, quæ omnes capita habent enormia, timidæq; sunt, magnitudine capitis materiæ potius abundantiam quàm virtutis excellentiam indicante. Sed neque omnino rotundum caput probamus, quòd in concauo sphærico nimis diffluant spiritus. Sed cùm in asture capitis pars anterior longiuscula stringatur paulatim, & terminetur in rostrum, sicut & aquilæ caput stringitur, caput naturale falconis neque oblongius

Quib. in locis abūdent falcones.

De falconum colore laudato.

Corporis figura.

est,neq; stringitur,ita vt rostrum ferme videatur sphæræ appositum,&frons eius ex rotunditate dilatatur. Superior cranei pars plana à rotunditate deficit. Maxillares partes bene rotundæ & breues sunt:quę quidem species est humidi cholerici bene mobilis & bene audacis. nam & falconis inter aues propriũ est,citò moueri in prædam,& non discernere,& plus audere quàm possit. Idem dixerim de colli breuitate. In genere enim breue est collum falconis, magis quàm aquilæ & asturis & nisi. sed nimia breuitas vituperatur,phlegmaticam frigiditatem aut melancholicam siccitatem significās, & ad proprietatem noctuarum (auium nocturnarum) accedens. ferè autem (vt in Physiognomonicis docui) quodcunq; animal speciē alterius refert,ingenio quoq; & moribus ad id accedit. Et licèt crura breuia esse debeant, coxæ tamen sint longæ & bene pennatæ. Pes bene patulus,digiti fortes præcipuè in nodis articulorum, & vngues validi magisq; aliquantulum curuati ad interiorem pedis partem. Similiter deniq; caudam non simpliciter breuem probamus,sed comparatione ad astures & nisos. nimium enim breuis noctuæ & bubonis caudam referret. Sit igitur longitudo eius tanta,vt compositæ alæ se super caudam attingāt, aut ferè attingant in extremo longiorum anteriorum pennarum: & ab illa coniunctione cauda non multum descendat,nec dependeat sicut asturis vel nisi cauda. Nam cauda longa spinæ dorsi medullam nimis humidam indicat,& timiditatem arguit, Hucusque Albertus. ¶ Habet falco os acutum ac durum in pectore, quod ei natura prouidens indidit ad impulsionem prædæ, Author libri de nat. rerum. Quoniam falconis est ictu pectoris percutere, addidit ei natura anterius in pectore os latum, triangulum,validum,cuius prominens & rectus angulus in superiori pectoris est perquam durus & firmus: & super illum sunt vngues pedum, findit autem posteriori vngue quod percutit. ¶ Tardiuus laudat falconem,cui caput sit rotundum, superius planum: rostrum crassum & breue: pectus amplum, carnosum,neruosum,durum & validis ossibus munitum,cui falco ipse fretus eo ad feriendum vtitur. Et quoniam inquit,coxæ(femora)ei paruæ debilesq; sunt, vnguibus venatur. Anchæ (id est coxendices) plenæ sint,alæ longæ extensæq; supra caudam,cauda breuis & agilis, femora crassa, crura breuia,&c. Talis enim falco grues & aues magnas capiet. ¶ Pulchritudo & nobilitas falconis (in quacunque falconum specie, Albertus) cognoscitur: si caput rotundum habet, & summitatem eius planam, rostrum breue & crassum,humeros (spallas vel spatulas) amplos,& pennas alarum subtiles, coxas longas, tibias breues & crassas:pedes liuidos,sparsos. Qui talis est,vt plurimum bonus erit,licèt aliqui satis deformes sæpe optimi sunt inuenti. ideoq; falconum bonitas & audacia solo experimento perfectè cognoscitur, Crescentiensis. Albertus in quibusdam variat, Caput enim requirit mediocriter crassum, pennas alarum & coxas longas,pedes latos,sparsos & macros:& falconem ipsum probat,qui frequēter pedes suos respicere soleat. Ignobilis autem est qui in aliquo vel pluribus istorum deficit. Fit tamen aliquando vt ignobilis nihilo inferior ad aucupium sit quàm nobilis, aut etiam superior, quod à falconario considerandum est. ¶ Falconum genus alas habet longas & acutas, vt aquilarum magnas & latas, Albertus. ¶ Falconum generi fel est in hepate, Idem.

¶ Accipitrem palumbarium Ephesius falconē gentilē, id est generosum, interpretatur, Niphus.

C.

Sonus (vox) falconum vt plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens quàm asturum vel nisorum, Albertus. *Vide* plura de voce eorum infrà in *E.* ¶ Accipiter semper ferè latet iuxta terram, contra morem falconum, Albertus. ¶ Tertiolus vel tricellus vocatur mas in accipitrum & falconum genere,quia simul tres in nido nascuntur, duæ fœminæ,tertius mas qui minor est fœmina, minusq; fortis, Crescentiensis. Rubei falcones nascuntur ex albi & nigri inter se coitu, Idem.

In Heluetia capiũtur falcones.

¶ In rupibus & montibus Heluetiæ nostræ reperiuntur falcones, cùm alibi tum non procul Berna & Solodoro.

D.

Animositas & audacia falconis.

Falco perquam animosus est & nobilissimi generis, Crescentiensis. Auis est nobilissima, volatu impetuosissima,& in custodia sui minus cauta,&c. vt in *E.* referetur amplius. Falco raptu viuit, & solus pergit ad prædam, sicut omnis auis rapax,propter causam in Accipitre dictam, Crescentiensis. Falconis proprium est citò moueri in prædam,& non discernere,& plus audere quàm possit, Albertus. ¶ Omnis auis rapax, maximè tamen herodius & falco, pullos iam adultos eijcit è regione suæ habitationis, Albertus.

De prælio inter falcones & coruos gesto in Belgio.

¶ In Gallia Belgica non longè ab vrbe Leodio (verba sunt Æneæ Syluij in descriptione Europæ capite 53.) prælium inter falcones & coruos cōstanti fama gestum ferunt huiusmodi. Nidum siue in arbore siue in rupe falco sibi parauerat, ouaq; fouens pullos auidus expectabat. Hūc corui superuenientes loco deturbauêre,ouis eius effractis ac voratis. Postridie mirabile dictu falcones coruiq;, quasi ex toto orbe ad pugnam vocati, isti septentrionem, illi meridionalem partem tenentes, ordinatis aciebus & tanquam rationis capaces essent, aliis qui cornua obseruarent, aliis qui media ducerent agmina dispositis,atrox ac ferocissimum prælium in aere commiserunt. In quo cùm modò corui, modò falcones cederent,& iterum resumptis viribus certamen instaurarent, totus vndique subiectus ager & pennis & cadaueribus obtectus est. Ad extremum victoria penes falcones fuit, qui non solum rostris, sed etiam vnguibus acerrimè decertantes coruos omnes ad internecionem deleuêre. Exin paruo tempore interiecto, cùm duo de Leodiensi ecclesia contenderent, alter à Gregorio tertiodecimo, alter à Benedicto

nedicto duodecimo in episcopum electus (erant enim inter illos de Romano pontifice disceptantes) ambo cum copiis in eundem locum pugnaturi venerunt. Ioannes dux Burgundiæ alterum armis iuuit, alterum Leodiensis populus sequebatur. Pugnatum est collatis signis summa vtrinq; contentione, horrendum cruentumq; prælium factum, in quo tandem victor Ioannes dux triginta millia hostium cæcidit. Memorabile eius rei fanum conditum est, quod nos illac postea transeuntes cæsorum ossibus plenum vidimus. Sed de illo falconum atq; coruorum prælio, suam cuiq; opinionem relinquimus, veri periculo penes famam dimisso, Hæc Syluius.

E.

Falcones capiuntur vt accipitres, *vide* in Accipitre *E.*

De falconum institutione.

¶ De falconum institutione, & quomodo tum ad manum assuescāt, tum audaciores ad prædam fiant. Falconum bonitas & audacia solo experimento perfectè cognosci potest: veruntamen eorū bonitatem & auiditatem aues capiendi, multum auget dominorum industria: & eosdem à probo ingenio sæpe reuocat eorundem imperitia, Crescentiensis. Falcones non nisi bene nutriti & edocti, ad domicilium reuertūtur sicut columbæ, Albertus. Et rursus, Falcones quidam adeò domiti sunt, vt sponte semper redeant ad falconarium: alij non nisi in fame redeunt. Ego quidem, inquit, iam vidi falcones, qui sine ligaturis intrabant & exibant: & nobis accumbētibus super mensam veniebant, in radiis Solis se extendentes coram nobis tanquam adblandientes. Et venationis tempore à tectis & fenestris sponte supra homines & canes in aëre volando veniebant ad campum: & quum placebat falconario, redibant ad acclamationem. Quòd si non satis cicurati sunt, causa propter quam non redeunt est metus hominis. itaq; isti non sunt dimittendi nisi tempore famis. tum enim cibi desiderio redire consuescunt. Falco melior est qui paulò ante mutationem captus fuerit, Tardiuus.

Quomodo ad manū assuefaciendi sint.

¶ In falconis institutione duo spectantur, primum vt assuescat ad manum hominis: alterum vt audax & præceps in captura auium efficiatur. Assuescet autem ad manum, si super manu semper cibetur. Et cicurationis quidem initio ante lucem pileo indui (caput eius pellicula obnubi, Volater. nos hāc pelliculam capitium vocamus, Albertus alibi mitram, alibi capellum & capitegium, ein haub) & manu teneri debet vsq; ad horam tertiam. Deinde pastus coxa gallinæ ponatur supra gramen apposita aqua, (vbi riuus sit seu fons quo abluatur, si id expetat, Volater.) vt si velit balneetur. Relinques aūt eum in Sole donec satis se purgauerit, (donec siccetur, Volater.) Pòst collocetur in loco obscuro vsq; ad vesperam. Tum rursus manu teneatur vsq; ad primum somnum (vsque ad somni tempus, Volaterranus.) deinde locetur in loco obscuro (in angulo super pertica, Volater.) & accendatur ignis clarus vel lucerna ante eum per totam noctem vsq; ad diluculum. Tum inducto ei capitio aliquandiu iuxta ignem assiste manu tenens auem. Scias autem quòd falcones in nidis suis perfecti, meliores sunt, & pennas habent validiores. Quòd si è nido ante perfectionem eximatur falco, ponatur in nido facto quàm fieri potest maximè ad similitudinem eius vnde sumptus est: & sæpius pascatur carne pullorum (gallinaceorum:) quoniam temperata est. interdum etiam recente vrsina. producit enim hæc & cōfirmat pennas. Quòd nisi hoc modo curetur, debilitatur alis & coxis, adeò interdum vt ala vel coxa frangatur. Curandum etiam ne manu ante perfectionem tangatur. Deinde vbi iam satis assuetus fuerit ad manum, cauendū ne vnquam aliquid duri in manu experiatur, sed semper beneficam & blandam eam sentiat, Alb. Et alibi, Quoniam falco temere appetit quicquid obuium fuerit, debet habere mitram oculos tegentem, &c. vt repetetur infrà. Ciliarem (*cillier*) vocant Galli falconem, cum ei nouello cilia consuuntur.

De voce falconum & eorum reuocatione.

¶ De voce falconum, eorumq; vocatione seu acclamatione per aucupes. Sonus vocis falconum, inquit Albertus, plerunque est crassior & prolixior, & ab acuto in grauius procedens quàm astorum vel nisorum. Vocantur autem (Albertus reclamari dicit) à falconario non sibilo, sed voce magna, sicut & canes: & simul circumducitur in chorda quiddam ex quatuor alis vel pluribus ad modum auis colligatum, cui caro recens superligatur, (reclamatorium pinnatum vocant, Belisarius, instrumentum volubile auis speciem præ se ferens.) Falcones aliquando nimis clamosi sunt, quod signum est eos vel iracundos esse, vel nimis macilentos. Quòd si iracundi sint, capitio obnubantur: macilenti, reficiantur. Nam falco clamosus multum detrimenti affert aucupio, fugientibus quæcunque clamorem audierint auibus, antequam falco satis prope sit vt emittatur. A falconario etiam quandoque reuocati non redeunt, præcipuè qui montani cognominantur, quod ferè duas ob causas contingit, vel præ indignatione quòd præda eis euaserit: vel ob repletionem qua cibum fastidiunt. Quòd si talis falco ab ineunte ætate à bono falconario educatus est, deposita iam indignatione aut sequente esurie, domum sponte redibit. hæc enim ingenuitas falconum & nisorum est, vt bene nutriti institutiq;, domum sicut columbæ reuertantur. Quòd si satis cicurati non sint, nec satis familiares homini, non dimittantur nisi esurientes. sic enim consuescunt redire desiderio cibi.

Quomodo audaciores ad prædam fiant.

¶ Cæterum audacior reddetur falco (inquit idem Albertus) si sæpius aues viuas accipiat & comprimat, & occidat cum clamore quo incitari solet à falconario, & sicut suprà diximus (in Accipitre, & in Lanariis falconibus) sæpius euadentes per solertiam falconarij ab vnguibus eius aues, iterum capiat, & dimittatur per se (solus) vincere aues: & caueatur ne aues eum possint lædere vnguibus vel rostro. Nam si iunior falco ab auibus læditur, pusillanimis fit: Si autem crebro illæsus vicerit & occiderit, audacior euadit cru-

liorq; in aues. Debet autem hoc exercitium ſemper fieri cum magna incitatione falconarij, & præſentibus canibus. aues etiam ſubinde mutentur, ita vt paulatim fortiores ei inuadendæ exhibeantur. Et cùm iam ſatis inſtructus eſt ad aucupium, ſtatim diluculo orto iam Sole, falco cibi concoctione peracta ad aues dimittatur. Quòd ſi audax & promptus ad prædam fuerit, eadem victus ratione & cura, vt hactenus, curetur etiam deinceps: & paſcatur auibus quas ceperit pro arbitrio (donec per ſe ſatietur:) & hoc fiat tribus vel quatuor diebus in quolibet aucupio. At ſi in primo aucupio fortè piger & non promptus videatur, denuo manu eum geſtabis, & intermittes aucupium, & illo die non alium cibum pręterquam dimidiam coxam gallinæ ei dabis: reponesq; in locum obſcurum: & poſtridie dimidiam coxam gallinæ & tria purgatoria (guel vocant Germani vulgò, quæ fiunt è plumis, melius autem è xylo) in aqua frigida pones, & vſque ad horam tertiam relinques, tum dabis ea falconi, (coxam dimidiam dico cum tribus purgatoriis.) His deuoratis ſeponatur in locum obſcurum vſque ad veſperam. Tum rurſus cibetur cum purgatoriis, vt dictum eſt. Poſtridie ad aucupium exi: & ſi audax auidusq; prædæ fuerit, retine ipſum in eodem in quo tunc eſt corporis habitu, (in eadem maceratione.) Sin minus, intermiſſo rurſus aucupio, non aliud eo die in cibo ei præbebis quàm tria purgatoria (vt diximus) ex aqua frigida. Quòd ſi poſtridie adhuc ignauior ſit ad venationem, paſcito eum coxa pulli (gallinacei) impoſita in acre acetum cum tribus purgatoriis è lana xylina. Deinde ponatur loco obſcuro vſq; ad veſperam, tum manu ſuſtineatur vſq; ad primum ſomnum. tum balneum ei parabis in aqua calida: lotũ ſub dio expones, & ſi pluuia non impediat, vſque ad crepuſculum matutinum relinques. Tum calefacies eum ad ignem ſuper manu tua: & ad aucupium egrediêris. Quòd ſi tum non promptiſſimè capiat, omnino infirmus & languidus eſt. Cæterum ratio iſta purgandi çurandiq; vt nunc præſcripſimus, maceratio vocatur falconum: in qua nonnulli variant. Nam carnem in aceto repoſitam imprimunt in aridum medicamentum, quod conſtat pipere, maſtiche & aloë contritis. Sed huiuſmodi purgationes nulli aui rapaci dari debẽt, niſi quum viſcera eius infercta ſunt humore viſcoſo phlegmatico. *Vide* plura ſupra in Accipitre *E.* & hîc mox in verbis Petri Creſcẽtienſis, qui libro 10. cap. 11. ſic ſcribit: Cùm voles vt falco alias (plures vel maiores) aues capiat, ſtringe (macera) eum hoc modo: Depluma gallinã, & tria purgatoria quæ inde feceris da falconi madefacta in aqua: & poſitum in obſcuro relinque vſq; ad auroram diei (ſequentis:) poſtea cùm ad ignem calefeceris eum, exi aucupatum: nec amplius eum fatiges quàm ei collubeat, ita vt non dimittatur in prædam niſi quandiu auiditas eius in promptu fuerit. Sic enim familiarior tibi fiet, & quocunq; auolârit ad te reuertetur. Quòd ſi falco tuus audax fuerit, acriq; deſiderio aues ceperit, diligenter conſidera habitum eius quod ad maciem corporis & obeſitatem: & in quo illum habitu ita alacrem inueneris, in eodem retinebis. Nam falçonũ alij melius ſe gerunt cùm obeſi ſunt, pleriq; in habitu mediocri: pauci in macredine, vt rubei ferè præ cæteris. Debent autẽ primò emitti ad aues minores, deinde ad mediocres, poſtremò ad maiores. Si enim initio ſtatim dimitterentur aduerſus aues magnas & ſuperarentur ab eis, deficiente adhuc potentia & induſtria quas vſu acquirunt, magnas & mediocres aues poſtea timerent, & perquam difficulter ad audaciam priſtinam, imperitia moderatoris ſui amiſſam, redirent. Plurimum etiam audaciam in falcone promouet, ſi eum frequenter manu ſuſtineas, & pulli (gallinacei) coxam hora tertia præbeas: deinde aquam in qua lauet ei apponas, poſtea Soli exponas vt reſiccetur: deinde poſtquam loco obſcuro vſq; ad veſperam reliqueris, in manu teneas ferè vſq; ad primũ ſomnum. Poſtea per totam noctem lucerna vel candela coram eo ardeat, & cùm diluxerit, aſpergatur vino, & teneatur ad ignem. Tum adhuc in aurora ad aucupium geſtetur, & de præda quam obtinuerit pro arbitrio edat. At ſi nihil ceperit, detur ei ala gallinæ cum coxa dimidia, & in loco obſcuro ponatur. Capit autem falco anates, anſeres, agirones (id eſt ardeas) grues, ſtarnas (perdices) & alias aues. Sed fertur quòd ſi ederit ſanguinem agironis, omne deſiderium capiendi grues amittit. ſi verò carnes ſolum ſine ſanguine ederit, hoc vitium incurrere non creditur, Hucuſque Creſcentienſis. Falconem aiunt capere ardeas, tardas ſiue biſtardas, anates & omnes maiores aues. In ardeæ captura duo falcones pariter emittuntur, quorum vnus ſumma petit, alter iuxta terram inuolat: vt videlicet ille volantem ardeam impulſu præcipitet, hic verò præcipitatam excipiat, Author libri de nat. rerum. Ardeas & anates ſupernè feriunt alternatim, iterumq; aſcendunt volando, Stumpfius.

Quomodo prædã inuadant falcones.

¶ Falconi inter aues rapaces maximè proprium eſt impetu ferri in prædam, in cuſtodia ſui parum cautam. Cauebit itaq; falconarius ne prædam falconi ſtatim (in proximo) oſtendat, ſed aue aliquantulum remota dimittat in prædam, ne ſe ſubitò præcipitet, ſed prædã impetu moderato ſubſequatur, Albertus & Author libri de nat. rerum. Cùm ad prædam inuadendã pergit laudabilis falco, celeri volatu aſcendit, & cõpoſitis vnguibus ad pectus impetu in auem deſcendit, tam valido conatu, vt ſtrepitũ quaſi concitati venti ſuo deſcenſu excitet. & tali impetu ferit, non rectà aut perpendiculariter deſcendens, ſed ex obliquo: quia tali deſcenſu percutiens incidit vnguibus longum vulnus, ita quòd aliquando auis à capite vſque ad caudam diuiſa decidit, & aliquando toto capite truncata inuenitur. Eſt autem boni falconis inter aſcenſionem & deſcenſionem nihil aut minimum quietis interponere (alioqui enim inter duos motus duæ quietes neceſſariò contingunt) ſed poſtquam deſcenderit, aliquando auem inferius volando præuenire & impedire, donec à ſocio qui aſcendit feriatur. Sic enim optimum

fit aucu-

fit aucupium quando duo socij falcones vel plures mutuum auxilium conferunt. Fit etiam nonnunquam quòd superior falco superius sequitur auem, donec videat eam eo interuallo distare quòd percussioni conueniat. Sed diligenter cauendū est, ne quasi alis suspensis stare assuescat: id enim signū est timiditatis,& quòd non nisi reptilia terræ audeat inuadere. Quia verò falconis est ictu pectoris percutere, addidit ei natura anterius in pectore os latum triangulare, validum, cuius prominens & rectus angulus in superiore pectoris parte est perquam durus ac firmus, & super illum sunt vngues pedum, & posteriore vngue findit quod percutit. Subitò igitur in præceps descendens est optimus: stans autem in sublimi suspensis alis, degenerat in naturam auium quæ lanarij dicuntur, vulgò Germanicè **ſüüe ſtere**. Etsi autem bonus falco etiam solus venetur, melius tamen id facit cum sociis vel socio, quia in ascensu vel descensu necesse est moram fieri, & interim longius abscedit præda si socius nō impediat. Et hanc ob caussam falco, licèt iracunda auis (vt & cæteræ rapaces omnes) & solitaria esse quærens, venationis tamen tempore socium diligit, partiturq́; cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur vel nisus. Et hæc quidem natura falconibus omnibus in genere conuenit. Quoniam verò (vt diximus) temere appetit falco quicquid obuium fuerit, oportet oculos eius mitra tegi dum manu gestatur, nec dum euolandi tēpus est, ne nimiū conetur euolare. nam cùm polleat alis, frequenter volare desiderat, ideoq́; retardandus est à falconario. Præterea si oculos clausos habuerit, & statim mitra deposita prædam viderit, quasi per admirationem citius audaciusq́; inuadit. Sic deniq; facilius & placidius cicuratur, magisq́; obliuiscitur societatis alienæ, Albertus. Falco mirabili volatu vtitur in principio, medio & fine. nam sursum rotundo cōscendit, inferius (deorsum) intuitu fixo. Et si viderit anatem, anserem, aut gruem, instar sagittæ clausis alis ad auem vngue posteriore lacerandam descendit. Quòd si eam non tetigerit, persequitur fugientem. Et sæpe cùm auem in fugam cōuersam capere non potest, præ indignatione longius persequendo, nimium à domino suo remotus non redit, Crescentiensis.

¶ Falcones parui hircina vel pullorum (gallinaceorum) carne nutriuntur. Præcipuè verò cùm aues capere inceperit falco, permitte vt de prima quam ceperit vescatur pro libito: & similiter de secūda ac tertia, vt sic ad raptum auium & ad obediendum domino animetur, Crescentiensis. *Qua ratione nutriēdi sint falcones parui.*

¶ Duxi aliquando canes indagatores mecum ad aucupium: & falcones in aëre volantes me sequebantur, à quibus aues quas canes fugauerant percussæ sunt. Aues verò territæ ad terram deuolarunt, seq́; manibus capi permiserūt. Tum in fine venationis singulis falconibus auem vnam dedimus, quo præmio illi accepto recesserunt, Albert. ¶ Falco gibbosus non statim descendēdo percutit sicut alia falconum genera, sed potius cùm à descensu rursus ascendere incipit, Albert. ¶ Vocabula quę de auibus rapacibus earumq́; aucupio Germani peculiariter vsurpant, declarauimus in Accipitre *E*.

¶ De victus ratione, & quomodo variari debeant remedia pro temperamentis ex Alberto. Falconarius non imperitus falconem pascet cibo & horis & copia, ita vt syluestris pasci consueuit: & pręcipuè carne leui auium, & adhuc calore vitæ spirante: & ne vel obesior vel macilentior euadat curabit. macies enim nimia imminutis viribus detrahit audaciam, & pusillanimem reddit & clamosum. talis è manu dimissus residet humi iuxta falconarium & clamat. Nimia verò obesitas pigritiam & fastidium aucupij inducit. Quamobrem laudatur mediocritas, ita vt neque imbecillior fiat falco, neq; incitetur ad prædam nimia inanitione, sed tantum naturalis famis desiderio. quod optimè fit, si alter cibus non ingeratur priusquam concoxerit priorem & excrementa reiecerit. Sed hæc periti aucupis iudicio relinquimus. nam falconum aliqui melius venantur si à mediocri habitu ad obesum modicè, quàm si ad macilentum declinent: alij verò contrà. Nullus tamen vel macie exhaustus, vel nimium obesus venatur. Considerandum præterea falcones temperamentis differre, præsertim specie diuersos. Nam nigri plus atræ bilis habent, & cibis qui moderatè calfaciant & humectent nutriri debent, vt sunt carnes pullorum gallinaceorum, columbarum, hœdorum, & huiusmodi. Et si remediis egeant, adhibeantur calida, vt piper, aloë, Paulinum, & similia. Albi frigidi & humidi sunt, & malis humoribus pituitosis abundant, calidis & siccis tum cibis tum remediis curandi, vt sunt carnes hircorū, caniculorum, *mulorum, picarum, passerū, & huiusmodi: ex medicamentis piper, cinnamomū, galanga, & similia. Qui aūt pennas habent rubeas, feruido sanguine redundant: quibus conueniunt frigida & humida (nam frigida & sicca calorem natiuum extinguunt) vt pulli gallinacei, aues aquaticæ, & interdum cancri, cassia fistula, tamarindi, & similia, quæ omnia ex aceto dari conuenit. Sunt etiam quidam falcones nobiliores in singulis generibus, quibus meritò victus ratio & cura quàm cæteris accuratior debetur, si modo vt forma excellunt, sic etiam in venatione præstent. fit enim interdum vt formosis deformes venando præstantiores sint. Cæterum quibus notis falconum nobilitas dignoscatur, iam suprà in *B*. docuimus. *De victus ratione et quomodo variari debeant, remedia pro temperamētis.*

¶ Falco pennas mutat circa mediū Februarium, Tardiuus. Hoc tempore igitur, inquit Crescentiensis, falconem in mutam (caueam, vt in Accipitre docuimus) pones, & omni genere carniū pasces spatio mensis. postea appones ei* cunctam aquam. prius tamen eum cibabis. & si non mutârit, carnem qua vescitur melle vngito. & si ne tum quidem mutet, ranam aridam tritam carni insperge, & mutabit. Non auferes autem eum de cauea mutationis antequam pennæ eius perfectæ sint. Et postquam exemeris, non tenebis eum ad calorem, sed plerunq; manu gestabis: nec ante exactos quindecim dies cum eo aucupaberis. *De pēnarum mutatione.*

Vnguium & pennarũ cura.

¶ Vnguium & pennarum cura. Falcones non sunt collocandi super ligno, sed solum super lapide terete, id est rotundo & oblongiusculo. hoc enim natura & consuetudine magis gaudent, Crescentiensis. Vt vngues & pedes falconis custodiantur, caueat auceps ne vnquam insistat nisi supra lapidem viuum vel super murum, non tamẽ in calce aut intrita calci permixta. Non probo enim quòd quidam in perticis, alij in cratibus tenent falcones. ars enim naturam imitari debet. inueniuntur autem syluestres semper in petris vel in terra sedere. Caueat etiam ne quæ pennæ frangantur, & tertio quoq; die aqua calida eas irriget, ne nimis exiccentur. Eisdem diebus aliquantulum aloës falconi det. hæc enim stomachum & intestina roborat & purgat: & pennas confirmat. Quòd si ob nimiam humiditatem pennæ languidiores fuerint, caro qua vescetur falco per duas horas maceretur in succo expresso de raphano & lumbricis terræ cõtusis. Sic enim exiccantur & indurantur pennæ. In primis verò cauendum ne violentia vlla alarum aut caudæ pennæ lædantur, Albertus.

De morbis falconũ & eorũ curatione.

¶ Accidunt falconibus affectus & morbi omnes, quos supra diximus accipitri accidere, quorum signa & curæ eadem sunt. Omnium enim auium rapacium ferè eadem est natura. quamobrem de ijsdem hîc agere non opus est. Hoc non ignorandum falcones fortioris esse naturę quàm accipitres. itaq; non ita facilè ægrotant aut moriuntur, si antequam cibus prius sumptus de gula descenderit alium ingerant. Falconarij quidem nonnulli multos modos curandi falcones præscribunt: & morbos diuersos eorumq; curas diuersas docent: ex quibus aliqua forsan vera sunt per longam experientiam comprobata: sed multa ab ijsdem sine ratione dicuntur, nec temere fides eis est adhibenda. Quamobrem quæ hîc defuerint quod ad curam falconum & auium rapacium, per viros non semel sed pluries & longo tempore expertos suppleantur, Crescentiensis.

G.

Parum fimi falconis cum vino pro antidoto datur contra morsum stellionis, Ponzettus.

H.

ὁμώνυμα.

a. Falcones dicuntur quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curuati, à similitudine falcis, Festus. Nostri bombardarum siue tormentorum bellicorum genus quoddam falcones appellant, eorumq; alios magnos, alios paruos. φάλκης, nomen viri Iliad. ν. φαλκωνίλλα mulieris apud Suidam. Probæ Falconiæ vxoris Adelphi proconsulis Romani Centones extant, hoc est poëma ex diuersis Vergilij versibus & hemistichiis consarcinatum, continens descriptionem vtriusq; Testamenti. Flauius Vopiscus in diui Aureliani vita meminit Falconij Probi proconsulis Asiæ. Capys Samnitum dux fuit. vocabant autem illi falconem sua lingua *capyn. Vide* supra in *A.*

Emblema.

¶ *c.* Emblema Alciati quod inscribitur *Imparilitas.*

Vt sublime volans tenuem secat aera falco,
Vt pascuntur humi graculus, anser, anas:
Sic summum scandit super æthera Pindarus ingens,
Sic scit humi tantum serpere Bacchylides.

Epigrãma de duobus falconibus & pica.

¶ *d.* Iacobus Micyllus de duobus falconibus & pica elegiam condidit, & de eisdem epigramma huiusmodi.

Falcones inter, sublimis in aere pica,
Dum volat, & cantu prouocat vna duos.
Illi ira accensi, quatiunt clangoribus alas,
Atque hostem curuis vnguibus ambo petunt.
Sed spe dum nimia, nimiaq; cupidine cædis
Ardent, & neuter præcauet ipse sibi.
Mutua collidunt alterno pectora nisu,
Atque alter moritur vulnere in alterius.
Pica superstes abit, sed mox dum colligit alas,
Et velut ex certo funere rapta fugit,
Ecce eadem à canibus miseranda rapina voratur,
Et fato, occumbens, deteriore perit.

¶ *e.* Falcones cicurantur, domantur, condocefiunt, mansuescunt. Sy werdend gemůßt / vnd heissend den můsserfalcken.

Falconis auguriũ:

¶ *h.* Federici Georgij cuiusdam liber de falconibus extat. ¶ Falconis augurium Thuscis tam auspicatissimum fuit, vt viso eo Capuam in solo felicissimo condiderint, (*vide* supra in *A.*) Alexander ab Alexandro. Et rursus, Triorchen, cui principatum dedere augures, & falconem felicis euentus futuriq; maximi boni spem habere, augurio expertissimo compertum est.

Prouerbia.

¶ *Vnicuique vlula sua falco videtur*, Ein jeden dunckt daß sein Eul ein Falck seye: Prouerbium apud Germanos eiusdem sententiæ cum illo, *Suus rex reginæ placet.* Et aliud, *Falconem non vulnerat vlula.* Ein Eule hecket kein Falcken: hoc est, fortem & generosum virum vilis & timidus non lædit, E squilla non nascitur rosa.

DE FALCONIBVS DIVERSIS.

FALCONVM genera plura sunt, non solum propter regionum diuersitatem, vnde color moresq; variant: sed etiam quia specie differentes falcones inter se permiscentur: item cum accipitribus, nisis & aquilis, Albert. Et rursus, Quæ ad nos peruenerunt sunt decem genera falconum nobiliũ: & tria alia ignobilium: & tria sunt mixta ex nobilibus & ignobilibus: quorum genus vnum, quia non omnino ex ignobili parente nascitur, perquam strenuum ad venationem est. Galli falconem qui ardeas venetur, vocant *heronnier* (nostri Reigerfalck:) qui grues, *gruier. Haultain* Gallicè nominatur falco

falco qui altè volat, sublimipeta. Campestris est, qui pascitur auibus, vt cornicibus, sturnis, merulis. A pastu nomen habet apud Gallos (*de repaire*) qui solitus pasci in aliquo loco, capitur illic per escam, Robertus Stephanus.

¶ *Passager*, id est commeans, qui capitur dum transit mare, Rob. Stephanus. Hic à Tardiuo nominatur *faulcon de passage*, quod inter migrandum (dum mare transit) capiatur, vt peregrinus etiam, à quo tamen eum distinguit: item *tartarot de Barbaria*, eò quòd per regionem sic dictam volare soleat, & in eadem frequentius quàm alibi capi. Laudatur è Creta. paulò maior est (peregrino,) crassus, & ruffus sub alis, probis pedibus, digitis longis, bene volans, strenuus contra omne genus auium vt & peregrinus. Vtrunque hoc genus volare (aucupari) potest per totum mensem Maium & Iunium, quòd tardius mutare soleat, & quum mutare cœperit, breui pennis exuitur. *Vide* etiam inferius in Falcone sacro ex Tardiuo.

¶ Idem Tardiuus primum falconis genus nominat *abier*.

¶ Tunisius (Tunicien, inquit, Tardiuus) sic nuncupatur à Tunis ciuitate primaria in Barbaria Africæ, vbi abūdant falcones. Naturam refert lanarij, paulò minor, similibus pennis sed magis decussatis & lōgioribus: capite rotundo & crasso, satis in sublime volans, ad aues tum aquaticas tum cæteras vtilis.

¶ Pecerra regio apud Moscouitas falcones mirificos præbet, qui non modò phasianos & anates, sed cygnos & grues consectantur, Paulus Iouius.

¶ Græci hodie falconum & accipitrum genera non ita diligenter distinguunt, vt Galli nostri: sed ferè confundunt, Bellonius.

¶ De falconum duobus generibus, nobili & ignobili, *vide* suprà in Ardea *E.* ex authore libri de natu. rerum.

¶ Quærendum an inter falconum genera maiores, vt sacer, girfalco, aquilis adnumerari possint. minores verò, vt smerillus, lithofalcus, dendrofalcus, accipitribus potius.

¶ Aristoteles inter aues ingluuie carentes graculum, coruum & cornicem nominat: vbi apud Albertum legimus coruum, & auem quæ *guidez* vel *gaudes* nominetur, quæ secundum quosdam, inquit, est falconum genus. sed ineptè vt apparet.

¶ Sunt qui haliæetum quoq; falconis generibus adnumerent, de quo nos inter Aquilas.

¶ Apud Gallos & Sabaudos vsitata sunt nomina *faulcon de marest*, & *faulcon de riuiere*: id est falco palustris, falco fluuiatilis: vel potius, qui supra paludes, & qui supra fluuios venatur.

DE FALCONE SACRO.

IN Accipitrum genere præstant ij quos Græci *hiéracas*, id est sacros vocant, Perottus. quasi verò accipiter generis nomen sit, *hiérax* speciei: cùm vtrunq; vocabulum ex æquo pateat, & idem omnino sit Græcis *hiérax*, quod Latinis accipiter. Porrò inter accipitres speciem quandam peculiarem recentiores sacrum vocitāt, Galli *sacre*, Germani Sacker vel Kuppel / alij Sockerfalck / alij ineptius Stocker / (nisi aquilæ speciem Stockahrn / hoc est truncalem, vt Albertus nominat, hac voce significent.) Primum genus nobilium falconum est, inquit Albertus, quod quidam sacrum vocant: Symmachus Britannicum, aliqui aêlium (*aelyon*) quasi aëreum falconem (aut fortè à Gallica voce qui aquilam vocant *aigle*:) alij aëriphilum, quasi falconem amantem aëris. amat enim volatum in aëre sublimem. Crura ei crassa & nodosa, (vngues & crura maxima,) vngues crudeliores quàm aquilæ, (pennæ ruffæ, vel subruffæ) aspectus terribilis, oculi valde flammei ex citrino colore ad rubrum declinantes, caput magnum, rostrum quoque magnum & fortissimum, iuga siue complicationes alarum magnæ & quasi superexhibitæ, (vox barbara aut corrupta,) cauda longa, & huic quidem soli in falconum genere. Magnitudo ferè aquilæ, (vel paulò maior.) Sub ipso (in eius conspectu) nec aquila volat, nec vlla auis rapax propter timorem: sed statim vt viderint sacrum cæteræ aues cum clamore ad loca arboribus condensa vel ad terram refugiunt: & manibus capi se potius permittunt, quàm in aërem patentem redeant. Volant autem bini, (hinc fortè kuppel quasi copulati falcones à nostris dicuntur,) & adeò cicurantur, vt in vna pertica bini considеant, & hominem sequantur, ac si absque eo degere eis molestum sit. Nulla est auis tanta, quam non statim deijciant: nec vnam tantùm, sed quotquot habuerint obuias. Capiunt etiam capreolos & hinnulos, quorum oculos & cerebella vnguibus dilaniant. Capreolis in quos visum defixerint, insident, & cerebum capite perforato excutiunt.) Nutriri eos delicatissimè oportet, cibo semper recente, præcipuè cordibus, cerebellis, & sanis carnibus, quæ ita recentes sint, vt ab animantis vitali calore adhuc caleant. Cibi tantundem ferè consumunt, quantum aquilæ. Hoc genus falconum regale est, & diutissimè volat & prædam sequitur, nec deserit ad duarum triúmve aut etiam quatuor horarum spatium. Et quanquam solitarium egregiè venatur, cum socio tamen venationis præstantius est. Hominem & canes venaticos amat, ac in eorum præsentia venatur libentius, tanquam vires suas illis ostentans. Porrò conueniunt ei eadem, quæ falconibus in vniuersum conuenire diximus, quod ad guttas faciei, figuram, venandi studium modumq; & vocem. Vox eius est certifica (sic habent libri excusi,) & rarò clamat. Cùm autem reuocatur, oportet quòd auceps voce alta & sono-

Descriptio formæ falconis sacri.

Quæ animalia venentur hi falcones.

De victus ratione.

De venandi ratione.

ra vtatur. altè enim & longè volat: & reclamatorium valde magnum requiritur, quod è longinquo videri possit. Et quamuis non statim redeat, periculum non est. Solet enim sua sponte ad domicilium reuerti, Hucusque Albertus. *Volatus altissimus.* Et rursus (in eiusdem libri 23. litera *A.*) Aëriphilus (inquit) altissimè volat. nubes enim transcendere dicitur, & aues obuias interemptas deijcere: ita vt decidentes aues aliquando in terra inueniantur, nec cognoscatur vnde ceciderint, vel quomodo perierint, quòd in tam sublimi loco aëris aëriphilus videri non possit. *Nidificatio.* Nidum in montibus altissimis construit, vbi aliquando iuuenis capitur, & ita cicuratur, vt sine vinculo in parietibus & domibus maneat. Venatur cum socio sicut falco: nec à domino recedit postquam cicuratus est, prædamq; omnem illi reponit, quamobrem nobilissimus dicitur. Aëriphilos alis velocissima auis est. aëris serena inhabitat in tantum, vt vix vnquam vel parum in terra resideat aut quiescat. Cibum in aëre capit, prædantium auium more. Pullus adhuc capitur, & instituitur ad venationem, Author libri de naturis rerum. Aquila rex auium est, si *Alario.* non (forte, modo) alarionem excipias, quæ fortè aquilarum species potentissima est, Io. Saresbariensis in Polycratico. Tertium aquilæ genus, colore nigricans, minimum, &c. ab Aristotele describitur. hoc illustris Marchio Montherculeus in eo libro quem scripsit de falconibus, credidit esse genus *Hierofalcus.* falconis, quem venatores vocant hierofalcum: cùm & montes syluasq; colat, & lepores captet, & colore nigricet, Niphus. Pernix (πέρνης Aristoteli) gyrofalco existimatur Ebero & Peucero, qui Germanicè etiam Stoßfalck interpretantur: nos de perne accipitre plura scripsimus in capite de accipitribus diuersis.

Sacri biliosi sunt. ¶ Sacri accipitres (inquit Belisarius) qui multorum opinione aliorum omnium velocissimi sunt, aërini à quibusdam nuncupantur. quidam aerophilos vocant, quasi aërem amantes. Nam & ex pennarum colore leuitas eorum arguitur, ad ignis similitudinem pennati quum sint. bilis enim colorem in pennis præ se ferunt. Quare calidi cordis esse putandi sunt, irasciq; nimium, si præda fraudari se aliquo *Socios venationis & prædæ amant.* modo senserint, magis quàm alij solent. Vnde acres potius dicendos putamus. Volare consuescunt bini ternive, quum aliorum generum accipitres ignobiles persequuntur, vt miluos & alios similes. Nam quum manibus (vnguibus) sint paruis, hostisq; fortior ad volatumq; persistens nimium, mutuo auxilio vt alter alterum iuuet necesse est, & maximè si milui nigri eis capiendi sint. Sunt enim miluorũ genera duo, alterum tempestate nostra regale, alterum nigrum appellamus. Nigri robustiores sunt, ita vt quamuis etiam ad terram vsq; capti & à sacris falconibusq; circumacti per aëra descendant, à falconũ tamen manibus quandoque euadant. Qui quoniam cauda vtuntur in cælo flexili (gubernandi artem monstrantes in profundo,) relictis in terra falconibus (qui propter aëris densitatem huius generis miluos amplius persequi nequeunt,) in aëra iterum, soluti sacrorum vnguibus falconum, ad sidera tolli videntur. Qua ex re indignari falcones dimissa præda, inter sese rixantes ac sese inuicem aduncis vnguibus ferientes sæpius vidimus: adeò quidem vt aucupandi animum abiecisse viderentur. Quod ne con- *Ratio sacros educandi & nutriẽdi.* tingat, iniuriasq; sacri obliuisci possint, omni cura studendum venatoribus est vt simul vnà sacri nutriantur, simulq; sedeant ac quiescant, simul (quum à venatore ad vescendum inuitãtur instrumento volubili auis speciem præ se ferente) resideant, vt cõmuni carnis pascuo nutriri sociatim possint. Frigoribus ventóve aut imbribus, magis quàm cætera falconum genera, resistunt. Quamobrem nec mirũ est Ferdinandum olim Siciliæ regem, huic venationis generi magis deditum fuisse. quoniam & plurium generum auibus officere magis sacri videntur, & ventis ac imbribus prohiberi huiusmodi auiũ venatio non potest. Maximilianum Cæsarem nuper audiuimus, è suis quosdam ad extremas Sarmatarũ partes (Polonos nominamus) exploratum misisse, vt hoc genus falcones è propriis nidis ad se deferrent. Quos quidẽ in illis locis in arboribus, non proceris, nidificare inuenerunt: vnde facilè conijcitur non paruis sed magnis tantum auibus eos vesci & insidiari. quanquam venatores quidam nonnullas aues hanc ob causam non in sublimi nidificare existimant, quòd omnis generis cadaueribus pasci solent. Inuenti enim aliquando sunt huiusmodi accipitres sacri animalium cadaueribus quandoque vesci. Porrò sacros è nidis abductos nõ adeò volaces vt eiusdem generis cæteros experiuntur. Credimus tamen ad grues capiendas animosiores aptioresq; esse: quum longiori canum consuetudine fiat (qui eis auxilio esse solent) vt maiores aues capere atq; vnguibus detinere facilius possint. Hæc omnia Belisarius.

Tria falconum sacrorũ genera. ¶ Falco sacer (inquit Tardiuus) trium generum est: primum vocatur *seph* secundum Babylonios & Assyrios. hoc inuenitur in Ægypto & in parte occidentali, & in Babylone. capit lepores & hinnulos. Alterum genus dicitur *semy*, à quo *gazellæ* (capreæ) paruæ capiuntur. Tertium *hynaire*, & peregrinus ab Ægyptiis ac Assyriis: vel commeans, (vulgò Gallicè *de passaige*) quoniam nescitur vbi nascatur: & *Vbi capiantur.* quotannis commeat Indos ad Meridiem versus. Capitur in insulis aut Orientem sitis, Cypro, Creta, Rhodo. quamuis etiam ex Russia, Tartaria, & Oceano (Septentrionali) ad nos venire dicuntur. Falco sacer post mutationem pennarum captus, volacior & melior est. Sacer dictus maior est quàm peregrinus, (atqui superius tria sacri falconis genera statuit, ex quibus vnum facit peregrinum, nullum verò peculiariter sacrum nominat:) deformibus pennis, alis breuibus, audax. Præfertur is cui color rubicundus aut ruffus aut incanus (griseus) fuerit, & qui forma ac similitudine falconem refert: cui lingua crassa & pes amplius est, id quod in paucis sacris reperitur: digiti crassi, & colore ferme cæruleo diluto. Hæc auis inter rapaces & aucupio idoneas, præcipuè patiens laboris est, mansueta & tractabilis:

& cibos

& cibos crassiores facilius concoquit. Prædatur aues magnas, anseres syluestres, grues, ardeas, & in primis quadrupedes syluestres, vt capreolos & alias. Hæc ille. ¶ Ad Inugros Vgolicosq; per asperos montes peruenitur, in quorũ iugis nobilissimi falcones capiuntur, cùm alij tum sacri & peregrini dicti, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit, Paulus Iouius de legatione Moschouitarum scribens. ¶ Vt recentiores falconis hoc genus sacrum nominant, quod ab omni auium genere, etiam ab aquila timetur, sic veteres sacrum serpentem nominarunt, cuius conspectum reliqui omnes fugerent: & sacrum piscem qui à nullo læderetur: Nisi quis sacrum vel Græcorum imitatione dictum malit, quasi hiéraca, id est accipitrem per excellentiam, vt poëtam pro Vergilio ponimus: vel à corporis magnitudine viriumq; præstantia. Hoc genus forte ad aquilam germanam Aristotelis referri debet. nam color, magnitudo, vires, & prædandi ingeniũ conueniunt. Falco sachari nominatur ab Auicenna. lib.2.cap.246. de re medica, qui an idem cum sacro sit nescio. Vetus quidem interpres cristatelã vertit.

Cur hic falco sacer dicatur.

DE HIEROFALCHO.

HVIVS auis nomen recentiorum alij aliter scribunt, ego hierofalchum ceu Græcæ originis vocem, cum Paulo Iouio scribere malui, quasi sacrum falconem dicas, quod nomen magnitudinis & virium ergò meretur, non minus quàm antecedens, quem sacrum Latinè nominauimus. Aut forte hierofalco primum nominatus est, quod herodios, id est ardeas capiat (aut agirofalco. nam Itali ardeam agironem vocant) vnde fortassis etiam herodium eum vocauerunt recentiores: cùm herodius tamen (vel potius erodius sine aspiratione) non falconem Græcis ardearum venatorem, sed ardeam ipsam significet. Volaterranus Albertũ secutus gyrofalcum arbitratur dictum à gyro & circuitu quo inter volandum vtitur, vt prædam circumagat. Aliqui grifalchum vocitant. Girifalco, Latinè falco, Alunnus. sed scimus falconis nomen communius esse. Inuenio & *Zerifalco* scriptum Italicè cum maioris minorisq; differentia, quæ (nisi fallor) ad sexum duntaxat pertinet. Gallicè *gerfau*. Germanicè Gerfalck / vel Gierfalck / ein grosser Falck / id est falco magnus. Moscouiticè *Kretzet*. Polonicè *byalozor*. ¶ Triorches accipiter Latinè vocatur astur, & capit grues & ardeas: apud nos gyrofalco dictus. Quidam Author Glossæ in Deuteronomion scribens, Herodius (inquit) vulgo *girfalco* dicitur & rapit aquilam. Et in Psalmum 103. Herodius est auis rapacissima omnium auium maiorum, quæ & aquilam vincit. Girfalco ad nos venit è locis transmarinis inter greges anserum syluestrium, ex quibus vnum noctu protrudit sub pedes suos vitandi frigoris gratia, & alterum interdiu vt vescatur dilaniat, Obscurus. *Vide in* Accipitre *D.* Paulus Venetus alium videtur herodium facere quàm grifalchum vt ipse vocat. Balascia prouincia (inquit) habet herodios, & optimos falcones. Et alibi, In mari congelato insulæ quædam grifalchos & falcones plurimos producunt. Et rursus, (lib.1.cap.61.) Grifalchi qui è Christianorum terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnum Cham, qui hoc genere auium abundat: sed perueniunt ad eos Tartaros qui Armenis & Cumanis confines sunt: Cùm paulò ante in eodem capite sic scripsisset: A monte Alchai Aquilonem versus venitur ad campestria regionis Bargu, quę dierum quadraginta itinere patent: postea peruenitur ad Oceanum, vbi in montibus nidificare solent herodij siue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiam perferuntur. Nec inueniuntur vllæ aliæ aues in his montibus, præter herodios, & aliud auiculæ genus quo pascuntur herodij. Hæc ille. Vnde apparet herodium falconem peregrinum ab eo existimatum, ab hierofalcho diuersum. Paulus Iouius etiã hierofalchũ ab herodio distinguit, in libro de legatione Moschouitarũ, his verbis: Ad Inugros Vgolicosq; per asperos montes peruenitur, qui fortasse Hyperborei antiquitus fuerunt. In eorum iugis nobilissimi falcones capiuntur. ex ijs genus vnum est candidum guttatis pennis, quod herodium dicunt. Sunt & hierofalchi ardearum hostes, & sacri, & peregrini, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit. Albertus herodios ait nidificare in parietibus montium altissimorum in alpibus ad quos vix est accessus. Hoc idem ferunt de hierifalcis, qui falcis sunt maiores. & quod dixit Albertus de herodijs, fortasse intellexit de hierifalconibus. herodius enim est de genere aquilæ, non autem falci. nec Aristoteles herodios accipitres appellauit, sed aquilas, vt alibi dicetur, Niphus. Atqui Albertus non hierifalcũ, sed primum & præcipuum aquilarũ genus herodium vocat, tanquam heroëm auium, vt ipse somniat. Nisus minor est quàm herodius, sed vnus est color plumarum ambobus, Author libri de nat. rerum.

De Herodio & grifalcho, nũ idẽ sint.

¶ Aderant quoq; complures falcones (inquit Sigismundus Baro in commentarijs rerũ Moschouiticarũ) alij albi, alij phœnicei coloris, magnitudine excellentes. quos nos girofalcones, hos illi *Kretzet* appellant: quibus venari cygnos, grues, & alias id genus aues capere solent. Sunt autem *Kretzet*, aues audacissimæ quidẽ, at non tam atroces impetuq; horrendo, vt aliæ aues quantumuis rapaces, illarum volatu seu conspectu (quemadmodum quidam de duabus Sarmatijs fabulatus est) decidãt extinguanturq;. Illud quidem experientia ipsa constat, si quis venatur accipitre, aut niso, aut alijs falconibus, & interim *Kretzet* (quam longè volantem continuò sentiunt) aduolauerit, quòd prædam vlterius nequaquã insequuntur, sed pauidæ subsistunt. Retulerunt nobis fide digni ac insignes viri, *Kretzet* quando ex illis partibus vbi nidificant, afferuntur, tum aliquando quatuor, quinq; aut sex in quodam vehiculo ad hoc præparato, simul includũtur: atq; escã quæ illis porrigitur, obseruato certo quodã senij or-

De audacia & robore gyrofalconis.

dine, capere solent. Id autem ratione, an natura illis indita, an quo alio modo fiat, incertum est. Præterea quemadmodum in alias aues aduerso impetu feruntur, rapacesq; existunt: ita inter se ipsas mansuetiores, mutuis sese morsibus minimè dilaniantes. Nunquam aqua se, vt cæteræ aues, lauant: sed sola arena, qua pediculos excutiunt, vtuntur. Frigiditate adeò gaudent, vt perpetuò aut super glacie aut lapide stare soleant, Hæc Sigismundus Baro. Notat autem Matthiam à Michou canonicum Cracouiensem, cuius in Sarmatiæ Asianæ descriptione capite XIIII. verba hæc sunt. Adfertur ad nos auis quædã rapax ex locis Septentrionalibus (ex Iurrha Scythiæ, Cardanus) magnitudine aquilę, sed alis & cauda prolixioribus quàm aquila, in similitudinem accipitris, & vocant eam Moscouitæ *kiczoth*, nostri verò (Poloni) *byalozor*, quasi albicans splendor, quia subalba est secundum ventrem. Hanc omnes rapaces aues, accipitres, falcones, & cæteræ rapto viuentes, in tantum metuunt, quòd inspecta ea tremunt, & cadunt, & extinguuntur.

¶ Post falconem sacrum (inquit Albertus) proximum genus nobilium falconum est gyrofalco. Hic figura, colore & actu (moribus) & voce, omnino naturã falconis refert, maior asture, minor aquila, gyrofalco dictus quoniam diu gyrando acriter prædam insequitur. appetit autem aues maiores tantum, vt grues & cygnos & huiusmodi: minores aspernatur. Auis est perpulcra, cauda ei ad corporis sui proportionem non longa: alarum iuga decora & valida: crura plana, non nodosa: vngues satis fortes & præcipuè posteriores. Solus venatur, sed melius cum socio. Solet autem præ cæteris falconibus erectus & pennis bene compositis stare. In venatione diu persequitur prædam: quare venator vt eum assequatur veloci equo indiget, nec non canibus velocibus, qui auxilientur ei quum prædam deijcit. Præcipuè autem docendus est hic falco, ne in aqua prædæ insideat, quia frequenter (longius) distat à falconario, & lædi posset in aqua. Quamobrem non secundum longitudinem aquæ emittendus est ad prædam: sed tenendus donec aues extra ripam in aëre appareant: & tunc gyrofalco à loco aquæ versus campum iaciendus est ad eas. Sic enim illæ gyrofalconis metu ad aquam redire non audebunt. Quòd si à campo versus aquam emittatur, aues ad aquam fugient, ac vel euadent, vel si percussæ fuerint, in aquam decident: falco autem prædam sequens lædetur vel mergetur. Et si euadit, reddetur tamen timidior propter acceptam noxam. Sub gyrofalcone alij falcones & astures non bene volant: sed ne aquila quidem facile cum eo congreditur. Pascendus est carne sana, delicata & recenti, & quę adhuc vitali calore caleat. Delicatam voco, vt quæ cordi propinquior est, tanquam magis elaboratam. Nam & syluestres (aues rapaces) de præda quam ceperint cor in primis edunt, deinde partes ei propinquas versus alam dextram, rarò versus sinistram. Præcipuè verò pasci debet gyrofalco calidæ naturæ auibus, vt columbis, palumbis & similibus, ijsq; recentibus. Nam omne genus accipitrum, falcones, astures, nisi, recentibus tantum aluntur, nec vnquam reuertuntur ad reliquias suæ prædæ, dum sunt syluestres, neq; cadaueribus vt aquilæ & milui insident. Sed postquã semel de aliqua aue gustarint, illa deinceps relicta nouam semper prædam persequuntur. Maximè verò gyrofalco recenti & etiamnum calenti carne delectatur. quamobrem de præda comedere prius incipit quàm occiderit. Itaq; non laudo quod nonnulli gallinę viuæ coxam vel alam extrahunt, & rursus postridie de eadem gallina partem alteram, quam gyrofalconi in cibum exhibeant. proculdubio enim sic semel laniatum gallinæ corpus, mox & calorem febrilẽ pati, & saniem generare incipit. Debet sanè peritus falconarius naturam sequi, atq; ijs maximè & talibus cibis, quibus & qualibus syluestres ipsi pascuntur, falcones nutrire.

Descriptio gyrofalconis.

De ratione venãdi cum gyrofalcone.

Qua ratione pascẽdus sit.

¶ Gyrfalcus auis est fortis & mirè audax, adeò vt inuenti sint qui etiam aquilas aggredi non dubitarint. Capit omnes aues quantumuis magnas: eiusdem ferè cum falconibus naturæ, quamobrem quæ ad falconum nutritionem dicta sunt, ipsis quoq; accommodabuntur, Crescentiensis.

¶ Hierifalcones (inquit Belisarius) vt rarius inueniuntur, ita pulcriores accipitribus cæteris dicendi sunt. Nam etiam præter corporis formam, eo standi modo erecti permanent, eaq; membrorũ compositione hominum oculos ita delectant, vt quandam aucupandi maiestatẽ præ se ferant. Vltima Germaniæ pars ad Septentrionem vergens, quæ Noruegia nuncupatur, eorum patria est. Nidificant etiam in insula quam *Hirlandiam* vulgò nominãt: quæ adeò præ cæteris frigidissima est regio, vt aliorum ibi generum accipitres non inueniantur. Est eadem sterilissima altissimisq; montibus & saxis plurimis geluq; nimio ac frigore inhabitabilis, &c. Mercatores qui insulam adeunt, frumenti farinęve parum ac vilissimas ibi merces important, quæ siccis piscibus commutari dicuntur. Hi quidem hierifalcones accipitres ad Maximilianum Germanorum Imperatorem deferunt. Quorum pennæ magis albæ formaq; maiores cæteris sunt. Nam ij qui è Noruegia transportãtur non albi sunt, nec adeo magni. quamuis illos meliores putemus. In ijs tamen duabus solum mundi partibus hierifalcones nidificare compertum est. Qua è re natura dicuntur (locus obscurus est, & forte corruptus) adeò frigidos eorum esse motus pigrosq;, vt venatorum ingenio & arte, & volandi in dies assuetudine exercitioq; altissimos auium volatus persequi soleant. Quoniam verò satis constat ex pennarum coloribus accipitrum animos dignosci, fuluum ac lucidum auroq; similem cęteris præferendum esse dicimus: vtpote audacem, facilem, mitem, placidum. Deinde illum qui ad albedinem tendit, tanquam fortem & robustum, &c. *Vide* supra in Accipitre in genere *B*. Quòd ad reliquam formam attinet, sint hierifalcones rostro adunco, eo tamen non nimis magno. Neq; enim in vniuerso generi rostri nimia magnitudo vnquam laudabilis

Quibus in locis inueniatur.

Forma hierofalconis laudati.

dabilis fuerit. Nam ad reliqui corporis portionem male respondet: & verisimile est nimia nec vtili humorum abundantia, rostra & vngues crescere ac augeri. Quamobrē accipitres huiusmodi, tanquam nimijs referti humoribus minus leues existimabuntur. Sint præterea vnguibus validis, posterioribus maximè: planis cruribus, nodosis, nec longis: cauda ad sui corporis formam decenti. Alarū verò summitates ita sint fortes, vt facile iudicari, vt animaduerti inde possit in volatu eas quàm diutissimè perseuerare posse. Vidimus tempestate nostra peregrinos sacrosq; accipitres adnitentes ardeas volãdo persequi: illosq; relictis tandem ardeis venatorum vocibus altis ad eos redijsse: emissumq; tandem è falconis manu hierifalconem ita citatissimo volatu vagantem per aëra in gyrum crebriori alarum percussione perspeximus, (vt filo in sublimi tractum censeres) derelictam ab alijs ad sydera ardeam vicisse cepisseq;. Assuefaciendi tamen sunt hierifalcones ac paulatim instruendi, vt si volatu cæteris præualēt, auium sanguine quotidie saginentur. nam interficiendi aues consuetudine animosiores efficiuntur: assequenturq; id si paruas etiam iugulare aues consueuerint. sic enim postea magnas etiam volatu vincere, ac audacius capere valebunt. Porrò nutriendi sunt auibus viuis ac leuibus, & etiamnum calentibus, eo præsertim tempore quo pennas mutant, Hucusq; Belisarius.

¶ Girfalco siue herodius auis inter omnes nobilissima est, parui corporis respectu alarū eius: colore cœruleo, maxima tamen parte corporis ad albedinem declinans, præterquam in pectore & alis, vbi cœlestem colorem euidentius imitatur. Carnes crudas (forte, putridas) & seruatas non gustat, sed recentes tantum. Adeò fortis ac animosus est vt aquilā capiat. Quòd si in quinq; grues, vel alias quasuis aues in aperto aëre volantes emittatur, non prius persequi desinit, quàm singulas in terram deiecerit. Instruitur aūt simul canis qui deiectas ab herodio aues capiat & occidat. Cum prędam videt herodius, excutiendo se animare & an ad capiendum idoneus sit experiri videtur, Author libri de nat. rerum.

¶ Girfalcus nascitur in regionibus frigidis, vt Dacia, Noruegia, & Prussiæ parte quæ ad Russiam vergit. Capitur autem plerunq; inter migrandum in Germaniam. Probis pedibus præditus est, digitis longis, corpore valido & pulcro præsertim postquam pennas mutauerit. Strenuus item & ferox est, & magistrum benignum manumq; portantis placidam requirit: vtilis ad omne aucupium vt etiam peregrinus, Tardiuus.

DE FALCONE MONTANO.

FALCO montanarius ab Alberto nominatur, qui ab Italis *montanaro*, à Gallis *montagner*, à nostris Birgfalck. Sic autem per excellentiam vocatur, quanquam peregrinus quoq; & gibbosus, & alij falcones in montibus montiumq; rupibus nidulentur. Montanarium (inquit Albertus, nos montanum potius dicemus) genus falconum, tertiæ (post sacrum & gyrofalconem) nobilitatus est. Corpus ei breue & valde spissum, præcipuè verò cauda huiusmodi. pectus planè rotundum & magnum: crura fortia & breuia proportione corporis: pedes nodosi, vngues fortes. Solet autē pedes frequenter respicere. Dorso alisq; exterius color cinereus: qui paulatim magis magisq;, quo sæpius scilicet pennas mutauerit, clarior efficitur & pallidior, modica & fusca varietate interposita. Est autem hoc falconum genus ferum & malis præditum moribus, iracundum, inconstantis iræ. Itaq; rarus est falconarius qui mores eius satis perspectos habeat. quamobrem præceptum est Ptolemæi regis Ægypti, rarò tenendum manu, præterquam in aurora & aucupij tempore. Alijs verò temporibus includatur loco obscurissimo, vbi bis vel ter ignis clarus non fumosus accēdatur: neq; teneatur manu extra tempora iam dicta, nisi cum pascendum est. Sic enim mitescit, ad manum falconarij tanquam beneficam, & iracundiam deponit. Irascenti falconarius ne multum resistat. sic enim citius remittetur eius ira. Huic falconi crassitudo ferè eadem quæ accipitri siue asturi, sed multò breuior est. Pedes ei admodum pallent, crura squamosa sunt squamis sese prementibus. Figura eius, quum stat, ab humeris ferè pyramidem refert, si fingatur pyramis aliquantulum in dorso compressa. Si præda euaserit, præ cæteris indignatur, ita vt per iracundiam aliquando reuocantem se inuadat, & caput aut faciem falconarij, vel cui is insidet equi dilaniet. Est quando falco vnus alterum inuadit. qua in re falconarius patiens requiritur, qui non aduersetur, sed patienter dissimulet reuocationem, donec ira deposita mitescat animus falconis. Quòd si etiam reuocatus falco non rediret ad reuocatorium, non admodum curãdum est, nisi vt caueat falconarius ne capiatur ab alio. Quia deposita ira sua sponte ad domum falconarij reuertetur. Cæterum propter huiusmodi mores non est abijciendum hoc genus falconis, quòd in auibus magnis inuadendis mirè sit audax. nam vel aquilam aliquando inuadit & occidit. Præcipit autem industrio falconario Ptolemæus, ne hunc falconem in fortes aues frequentius dimittat. nam si per iram immoderatè incaluerit, præcipitat se in mortem: quod accidisse iam in alpibus quidam è socijs nostris obseruarunt. Nempe cum falco montanus è rupe veniens perdicem sequeretur, & aquila forte aduolans ex aduerso illam ei præripuisset, nec falco illam aquilæ denuo extorquere posset, cum aliquandiu frustra id conatus esset, altissimè tandem conscendit, & impetu deorsum facto caput aquilę feriens, se pariter & aquilam interemit, Semper igitur ne in tantam iracundiā incidat, cauędum est. Frequentior est quàm falcones cæteri & mirè gaudet feritate sua. Itaq; sæpe reperiuntur ex hoc genere falcones, quibus auē vnā vulnerasse & deiecisse non

Descriptio formæ corporis.

Mores huius falconis mali.

De ratione metuendi & cicurãdi.

De iracundia & feritate huius auis.

ſufficit,ſed multis deijciendis gloriari videntur:adeoq́; interdum crudelitati ſuæ indulgent,vt occidendis auibus occupati cibi obliuiſcantur.Hæc Albertus.

¶ Falco montanus coloris eſt betici vel fuſci, (quem Galli *brunum* vocant) & ſi ſanus ſit cæteris præfertur. Magnus & ſtrenuus eſt, aues magnas tantum, non paruas captat: difficulter regitur & cuſtoditur. Amplius quàm cæteri falcones geſtandus,(contrarium ſcribit Albertus)& in vigilia diutius retinendus eſt.Corporis habitu inter obeſum & macilentum medioeri ſeruari debet. Ægrotanti aquam puram diu decoctam in olla fictili apponito,& vt bibat curato. Quòd ſi nō ſanetur,remedia alibi à nobis præſcripta adhibeto.Quum purgare eum & macerare volueris,tres offulas de pelle gallinę ei dabis. Ad ſanitatem eius tuendam facit, ſi chirothecam tuam moſcho inunxeris. Cum ad venationem eum emittis,proijce eum ante alios,& ſic,quamuis nihil capiat,cum alijs redibit,Tardiuus.

DE FALCONE PEREGRINO.

Albazi eſt auis quæ dicitur falco peregrinus, Andreas Bellunenſis. Nominatur autem *albazi* ab Auicenna 2.614. vbi fimum ipſius & aliarum auium rapacium,quòd valde excrementitia ſint,raró à medicis vſurpari ſcribit.Leuitici cap.11.pro Hebraica voce *nez*,(accipitrem interpretantur) Arabica interpretatio habet באזי *baſi* vel *bazi*: Perſica *mar an baz*. Itali *pelegrino* vocant, & marem *terzolo pelegrino*. Galli *faulcon pelegrin*. Paulus Venetus falconem peregrinum herodium videtur interpretari:cùm alij herodium hieroſalcum faciāt,alij præcipuum aquilæ genus, vt in Hierofalcho docui. Vide etiā ſupra nonnihil de peregrino in Capite de falconibus diuerſis, vbi mentio fit falconis de paſſagio, id eſt commeantis. Inueniuntur peregrini in aſperis quibuſdam Moſchouiæ aut vicinis montibus,vbi & ſacri & hierofalchi,vt ſuprà commemorauimus.

Cur peregrinus hic falco dicatur.

¶ Niſus in facie guttas habet ſicut peregrinus & cætera falconum genera, Albertus. Idem lib.23. de animalibus cap.8. Quartum (inquit) nobilitatis locum (poſt ſacrum,gyrofalconem & montanum) falco peregrinus obtinet. Vocatur autem peregrinus, quia ſemper peregrinatur & migrat de vna regione in aliam:vel quia neſcitur nidus eius,nec inuenitur à falconarijs:ſed inter volandum longè à loco ſuæ generationis capitur. Cauſſam nobis retulit peritiſſimus quidam falconarius, qui in eremo alpium prope iuga altiſſima montium multis annis habitauerat. Dicebat ille hoc genus falconum in altiſſimis & præruptis parietibus montium nidos conſtruere,ita vt nuſquam adire ſit,niſi quis à cacumine montis ſubmittatur per funem longiſſimum, plerunq; centum paſſuum longitudine, aliàs centum quinquaginta, aliàs ducentorum vel trecentorum. Interdum verò, vel propter nimium interuallum, vel propter aſperitatem ſcopulorū, ne ſic quidem nidum adiri poſſe: & hanc ob cauſſam vulgò locum generationis eorum ignorari. Addebat ſæpius ſe vidiſſe parentes prædam pullis attuliſſe in ſpecus & rimas talium montium, & pullos adultiores à parentibus loco habitationis ſuæ expelli, propter cibi & auium in iſtis locis penuriam: & pullos mox ad planiciem ſe conferre vbi aues abundent, & ſic deinceps per regiones diuerſas ſine certa ſede vagari. Capiuntur autem hi falcones tribus modis, quorum duos ipſe vidi, tertium ab eremita iam dicto audiui. Primus & vbiq; communis modus eſt, vt rete diſponatur patulum,ita vt facile conuertatur cum chorda ſuper id quod intenderit auceps. Cæterum ante rete extenditur chorda,cui alligatur rubeus lanarius, quem vulgo ſuueimer vocant, & ad chordam dependentem ad eam extenſa chorda alligatur auis,vel laneum aut piloſum quippiam ſimile aui,ita vt quando chorda extenſa trahitur & concutitur ab aucupe,ſuueimerius videatur autem inſequi ad prædandum. Videns autem falco qui forte peregrinatur, hunc modum auis aut illius quod auem eſſe putat,chorda ſæpius concuſſa,cum impetu deſcendit, vt prædam lanario præripiat, & ſic deceptus irretitur.Sed alter multò melior modus eſt: Ligna duo inſtar crucis componuntur, & ſuper extrema illorū curuantur duo alia ad ſemicirculorum ſpeciem: & extrema circulorum inſiguntur extremis lignorū. & inter illas quartas arcuum circulorum alia(ligna)curuantur ad locum interſectionis ſemicirculorū, & inferius inſiguntur in ligna ab angulis interſectionis crucis venientia,donec non niſi ad tres vel quatuor digitos diſtent inter ſe ligna.Tum ſingula ligna implentur laqueis à ſummo vſq; ad imum. Debet autem fieri hoc vas ad altitudinē ſeptem vel octo pedum:& ad latitudinem quinq; vel ſex pedū.Tum collocetur in eo cauea ſex pedes alta, ita vt pede vno diſtent inter ſe latera vaſorum quum vnum eſt in alio.Et in interiori ſint ligna trabium inſtar, ſibi inuicem ab imo vſq; ad ſummum impoſita, & aues in eodem ſex vel ſeptem includantur, quæ per trabes continuè aſcendant deſcendantq́;. Oportet autem hoc totum fixum & immobile eſſe ſuper muro vel porta, vel in campo libere. Sic enim falco qui peregrinatur conſpectas aues dum conatur prædari, capitur laqueo: & hoc modo vidi capi falcones optimos. Cæterum eremita ille cuius mentionem iam feci, reti extenſo & aui ante id alligata abſque lanario, hoc genus falconum quotannis ſe cepiſſe aiebat. falconem enim auidum prædæ ſeipſum in rete præcipitare.

Qua ratione capiantur hi falcones.

Forma falconis peregrini.

Eſt autem hic falco qui cōmuniter habetur in pleriſq; regionibus minor montano, cauda breui,alis longis,capite craſſo,coxa longa,cruribus breuibus,iiſdem & pedibus albicantibus.Prefertur qui crura nodoſa habet.Si bene nutriatur,bonis eſt moribus.Anates plerunq; capit:ſed aucta per induſtriū falconarium eius audacia,ardeam quoq; & interdū gruem,(quæ ſumma eius audacia eſt)inuadet.

¶ Peregri-

¶ Peregrinorum accipitrum (inquit Belisarius) duo sunt genera, quorum forma eadem. sed alterum colore nigrius est, vt ferè gentilis (id est nobilis priuatim dictus, de quo paulò post dicetur,) appareat. Alterum pennis colorē aëreum præ se fert: in singulisq́; pennarū capitibus ad coronæ modū albedine singillatim distinctæ pennæ quasi picturā ostendunt. Hos omnes eodem volare modo, eodemq́; ferire videmus. Nam suprà paludes altius volare ita dicuntur, vt anates anseresq́; & quandoq; cæteras aquatiles aues aduncis vnguibus feriant: quum à sublimi in pronum velocissimè descendant, ac eo animo viribusq́;, vt vnica posteriorum vnguium percussione ictuq́; eodem mortuam per aëra descendisse deuictam auem quandoq; perspexerimus. Horum natura adeò mitissima est, vt quodammodo irasci nesciant: ad hominumq; nutus magnitudine quadam animi, potius quàm famis maceratione inediáve, aucupentur. Quippe venatorum ingenio arteq́; instituuntur, eorumq́; vocibus atq; nutibus adeò parent, vt (si macilenti non sint) enixissimos auium volatus altissimosq́; aggredi peregrinos posse, venatores asserant. Horum patria ignoratur, nec quomodo aut vbi nascantur sciri hucusq; potuit: quam ob rem peregrinos nominari putamus. Nutriendi sunt delicatius, & ea corpulentia conseruandi, vt volacissimarum etiam magnarumq́; auium pugnam audacius fortiusq́; aggredi non expauescant. Sic etiam morbi, cui ferè ob macilentiam euenire falconibus solent, cauentur. Si tamen efficere venatores voluerint, vt falcones peregrini persequātur & capiant ardeas, vel alias huiusmodi aues quas sua sponte alioqui persequi non solent, fame nimia cibiq́; parcitate & abstinentia ad hoc inducēdi sunt, ne insolidis ardearum vocibus terreantur, nec ineptam (magnam & turpem) eorum formam lætalesq́; rostrorum ictus pertimescant. Hoc vt facilius consequatur venator, ter aut quater per interualla ardeæ viuæ falconum manibus attrectandæ sunt deplumandæq́;. Curandumq́; est vt pasto prius leuioribus cibis falcone, bombycina offula plumeáve saltem vesperi, si postridie venandum sit, solertius offeratur. — *Duo peregrinorum accipitrū genera.*

¶ Peregrinus inter peregrinandum mense septembri capitur in Cypro & Rhodo insulis. Laudatur ex Creta. Fortis & strenuus est, capit grues, anates & anseres syluestres, mergos, & reliquas aues aquaticas, item tardas, perdices, & alias minores, Tardiuus. Peregrino similis est falco niger figura corporis per omnia, sed breuior est aliquanto & colore differt. — *Vbi capiantur.*

¶ Omnes aues rapaces, maximè tamen herodius & falco, pullos iam adultos eijciunt è regione in qua habitant: quam ob caussam falcones & herodij eiecti à parentibus, retibus aucupum capti illis in regionibus vbi nunquam nidi eorū inueniuntur, peregrini vocantur, Albertus. *Vide* supra in Sacro cuius speciem peregrinum Tardiuus facit: quanquam ab eo scribitur sacrum maiorem esse peregrino.

¶ Peregrinis medianos etiam dictos, & gentiles, tanquam congeneres subiungemus.

DE MEDIANIS.

Est & alterum peregrinorum accipitrum genus, quod circa Noruegiam nidificat. Colore sunt nigri, ad rubedinem tamen tendunt pennæ. In Britannia minores nigrioresq́; nasci solent. quare medianos (fortè à media magnitudine, si maioribus peregrinis conferas) hos potius dicendos putamus. At verò qui in Belgis nidificare consueſcunt, peiores alijs eiusdem generis à venatoribus iudicantur. nam perdices aucupari tantummodo solent, Belisarius.

DE FALCONIBVS QVOS GENTILES *vocant.*

Svnt quidem ferè in omni falconum genere, nobiliores & ignobiliores, qui quomodo discernantur diximus supra in Falcone simpliciter *B.* Hi verò, quibus de nunc agimus, absolutè nobiles siue generosi (vulgus gentiles vocat) dicuntur. De his Belisarius, Gentiles (inquit) paulò minores forma sunt peregrinis: & dubitant quandoq; venatores iudicéntne peregrinos esse, quū eiusdem ferè formæ sint, & eodem pennarum colore distincti. Sed volatu discernuntur. nam motus alarum inter volandum spissior crebriorq́;, gentiles esse demonstrat: quum peregrinorum alæ quasi triremium remorum motus esse videatur. Animosiores tamen adeò sunt vt ad omnia auium magnarum genera audacissimi iudicentur. Sed differunt à peregrinis plurimum, quòd nec adeò veloces sint, nec animi generositate aliqua, sed fame potius prædam insectari consueſcunt. Eo tamen sunt animo, ijsq́; animi viribus præstāt, vt (maximè si antequam aues alias cognouerint, & adhuc ad hominum manus è nidis [non, videtur addendum] egressi peruenerint) non anseres solum, verum etiam grues capere maiores audeant: quę docti velocissimiq; canis auxilio, donec venator aduenerit, detinendæ sunt. frequentia enim visus, falconemq́; apud canes cibandi assuetudine fit vt ab alijs auibus falconem canes discernant.

¶ De falcone nobili, & quomodo falconis nobilitas in diuersis falconum generibus intelligatur, scriptum est supra in Falcone *B.* Sed quoniam Tardiuus inter decem falconum genera nobile tanquam peculiare genus recēset, verba eius subijciam. Falco nobilis (inquit) ad capiendas ardeas idoneus est, siue illas supernè siue infernè, ferire opus fuerit: item ad omne aliud auium genus, in primis aqua- — *De falcone nobili.*

ticum,vt ſunt mergi,anates ſylueſtres,plataleæ,& garſotæ dictę(ardeolas interpretor.)Cæterum vt aduerſus grues idoneus ſit, è nido exemtum eſſe oportet. ſecus enim non foret adeò ſtrenuus & audax. Vt verò audacior ſit,initio ſtatim antequam alias aues nôrit,in gruem ipſum emittes.

DE FALCONE GIBBOSO: ET ILLO QVI *ſemper tanquam volaturus alas extendit.*

FALCO gibboſus ſic appellatus eſt, quòd breuitate colli & alis eminentibus inſignis gibbo videatur,noſtris ein Hagerfalck / vel potius Hogerfalck / Gallis *hagar*, quæ vox Germanica eſt & gibbũ ſignificat.nos tamen pro gibbo hoger dicimus.Sed Robertus Stephanus *hagar* interpretatur falconem veterem,iam quinq; aut ſex annorum, pennis abbreuiatis aut læſis,præda propoſita captum. Quintus nobilitatis locus (inquit Albertus) falconi gibboſo debetur: quem ſic mihi nominauit eremita ille,de quo in Falcone peregrino dixi. Hoc genus nobiliſſimum quidem eſt & audacia ac ſtrenuitate volandi cum prædam inſequitur mirabile,ſed corpore exiguo,quo parum excedit niſum,id eſt ſperuerium. In facie guttas habet ſicut peregrinus & cætera falconum genera. Gibboſum autem vocatur, eò quod propter breuitatem colli eius caput vix apparet ante iuga alarum ſuarũ quando ſuper latera dorſi componit.Eſt autem caput ei magnum proportione corporis reliqui,roſtrum perbreue & rotundum: alæ prælongæ & valde exortæ(exertæ,id eſt eminentes)cauda breuis,coxæ fortes, & crura lõgiuſcula proportione cæterorum membrorum, & quodammodo ſquamoſa vt ſunt ſquamæ ſerpentum & lacertorum in lateribus ventrium ipſorum. Pedes habent nodoſos matriculis digitorum, præcipuè ad interiorem partem plantæ pedis,oculos flammeos ardentes, colorem falconum peregrinorũ. Cranium ſuperius bene planum eſt,& retro in capite non prominet, continuum ferè collo. Facile cicuratur hic falco,& bonis moribus præditus eſt. Nidificat in rupibus inacceſſis, vt etiam peregrinus: & ſimiliter vt idem de nido euolans capitur. Audax & ſtrenuus eſt,adeò vt anſeres ſylueſtres,ardeas & grues deijciat. Velociſſimus eſt inſuper & altiſſimè volat, ita vt viſum hominis effugiat. Non contentus eſt vnã auem deieciſſe, ſed multas vulnerat. Socios aucupij plures deſiderat propter ſui paruitatem & auium quas venatur magnitudinem.Cæterum falconarius(eremita)cuius mentionem iam feci, narrauit mihi, ſe aliquando huius generis falcones tres viro cuidam nobili vendidiſſe: qui ſtatim, cum forte apparuiſſent anſeres albi ſylueſtres,dimiſſi altiſſimũ anſerum volatum ſuperarunt, ita vt à nemine præſentium amplius conſpicerentur. Et cum vir ille nobilis falcones amiſſos conquereretur, paulatim anſeres vulneribus debilitati cadere circa eos cœperũt:inuentiq; ſunt amplius quàm viginti anſeres deiecti. Tandem etiam falcones reuocati ad inſtrumentum reuocatorium redierunt. Erant autem anſeres omnes letaliter ſaucij, ac ſi cultello diuerſis ſui corporis partibus fiſſi fuiſſent.In cauſſa eſt, quoniam hic falco non ſtatim deſcendendo percutit ſicut alia falconum genera: ſed potius cum à deſcenſu rurſus aſcendere incipit. Tunc enim poſteriore vngula ante pectus diſpoſita ferit, & ideo longum vulnus facit & letale.& ſæpe adeò fortiter ferit,quòd vnguem amputat,ac ſeipſum valde lædit in pectore vel occidit.

EST etiam genus falconum,quod ſemper quaſi ad volandũ alas extendit, animoſius quidem illud quoq; quàm robuſtius.Id paſcendum eſt cibis planè recentibus,& vitalem adhuc calorem ſpirantibus. ſic enim plurimum proficit.Si tamen alijs interdum carnibus cibetur,curandum vt illæ leues ſint,ſicut carnes altilium & recentes,aut ſaltem non putridæ, & in aqua frigida ablutæ. Nam aues rapaces ventriculum admodum debilem & tenui pellicula contextum habent. quamobrem inſalubri cibo facile afficitur.itaq; leui etiam occaſione cibum crudum reuomunt, præſertim cum graui & melancholica carne vel ad putredinem diſpoſita, paſti fuerint.Hoc genus falconis diu mane & veſperi manu geſtari deſiderat.nam quando aſſuetum fuerit manui hominis, libẽtiſſimè ei inſidet,& libenter ad eam redit. Hæc de gibboſo falconum genere.Hucuſq; Albertus, inſinuans alterum etiam illud genus quod alas ſemper extendit de genere gibboſorum eſſe.

DE FALCONE NIGRO.

FALCO niger à noſtris Kolfalck / id eſt carbonarius falco appellatur. Sextum gradum nobilitatis (inquit Albertus)poſſidet falco niger,breuior quidem aliquando falcone peregrino, ſed figura ſimilis per omnia.colore enim differt.quia in dorſo & exteriore alarum parte, & cauda tota fuſcam habet nigredinem,& in pectore, ventre, & lateribus fuſcam varietatem. In facie autem guttas falconarias habet prorſus atras,quæ circunfunduntur quodam obſcuro & fuſco pallote. Crura, vngues & roſtrum habet ſicut peregrinus.Multum accedit hic falco ad formam auis quæ butorius(buteo potius)vocatur. Hunc falconem Federicus Imperator ſecutus ſcripta Guilielmi falconarij regis Rogerij, dixit alium (aliquando)viſum eſſe in montanis quarti climatis,quæ Gelboë vocantur:ac poſtea iuuenes expulſos à parentibus apparuiſſe in Salamine Aſiæ montana: & iterum expulſos nepotes priorum ad Siciliæ montes perueniſſe,& ſic deriuatum eſſe hoc genus per Italiam: (Hæc Creſcẽtienſis de falconibus ſimpliciter ſcribit.) Nunc quidem in alpibus & Pyrenæis montibus reperitur, & in Germaniam quoque

deriuatum

deriuatum eſt, quamuis rari adhuc inueniantur. Ingenio & audacia peregrinos referunt, ac ſimiliter nutriri debent. Temperamenti videntur bilioſi: & materia bilis terreſtris aduſtæ conuerti in pennas, quamobrem nigreſcunt. Ætatis progreſſu tandem albeſcunt. & veriſimile eſt in regionibus calidis nigriores eſſe quàm noſtrates. Eſt autem in omnibus figura magis conſideranda quàm color. nam & monedulas & coruos albos vidimus. Figuræ igitur ratione videtur hoc falconũ genus perſimile eſſe peregrinis: & inſuper quoniam, ſicut diximus, parentes in hoc genere filios cogunt peregrinari à loco ſuæ generationis, Hæc Albertus. Creſcentienſis è falconibus magnis alios nigros, alios albos, alios rubeos eſſe ſcribit: ac alios ex horum inter ſe coitu generari. ¶ Falco niger (inquit Tardiuus) vt dicunt Alexandrini, melior eſt: & primus natiuusq; ei color nigredo eſt, quanquam illum deinde in ſolitudinibus mutat. naſcitur in inſulis maris. Nutriendus eſt ita vt mediocris inter obeſum & macilentum ſit. Carnem madidam ei ne dederis, niſi ſuperbior fuerit. Manu geſtato crebrius quàm alios falcones. Benigne tracta, nec vltra quàm ei gratum eſt fatiga. Aquilam ne videat caue. alioqui enim non amplius aucupa- retur. Cura etiam ne pennæ eius contrectentur. Quum ad prædam eum proijcies, vide ne manu lædas. ſic enim animum amittit.

Monedulæ & corui albi viſi ab Alberto.

DE FALCONE ALBO.

Ex falconibus magnis quidam ſunt nigri, alij per comparationem albi, alij rubei, Creſcentienſis. Apud Moſcouitas falcones eſſe albos & phœniceos Sigiſmundus Baro refert. Ad Inugros Vgolicosq; per aſperos montes peruenitur, in quorum iugis nobiliſſimi falcones capiuntur. ex ijs genus vnum eſt candidum, guttatis pennis quod herodium dicunt, Paulus Iouius de legatione Moſchouitarum. Sed de herodio falconum generis plura ſcripſi ſupra in Hierofalcho. ¶ Genus ſeptimum falconum (inquit Albertus, nobiliores quoſq; priore loco deſcribens) ſibi vendicat falco albus, quem mittit Septentrio & Oceanus è Noruegia, Suetia, Eſtouia & finitimis ſyluis ac montibus. Eſt autem ita in varietate ſubalbidus, ſicut is de quo proximè diximus, eſt niger. Albedinis cauſſa eſt regio frigida & humida in qua naſcitur. In dorſo & alis ſubalbus eſt. alibi verò maculas ſiue guttas habet valde albas interpoſitas alijs guttis ſubpallidis. Maior eſt falcone peregrino, & multum accedit ad ſimilitudinem lanarij albi qui volat per campos inſidiando muribus. Quamobrem falconarij quidam tradiderunt hunc falconẽ natum eſſe primum ex falcone peregrino patre, & lanaria alba matre: quod falſum eſſe audacia eius oſtendit. Eſt enim perquam audax & bonus, nec vſquam à natura falconis degenerat, nec mores lanarij refert. Nam cùm inter venandum aſcenderit, non more lanarij alis ſuſpenſus manet, ſed ferit ſtatim vt falco. Figura etiã pedum, vnguiũ, roſtri, ac totius corporis, naturã falconis præ ſe fert: quamuis crura habeat craſſiora & nodoſiora quàm falco niger. quod ei accidit propter temperamentũ humidius, vnde crura eius magis craſſa ſunt quàm illius cui temperamentum eſt ſiccum & bilioſum. Quanquam autem frigidior humidiorq; ſit falco albus quàm niger, non tamen iccirco minus audax eſt. nam cùm robuſtior nigro ſit, virium ſuarum fiducia audacem quoq; ipſum reddit. Et licet non tam velox in volando ſit quàm niger, diutius tamen in auium perſequutione durat: & hac in parte compenſat quod deeſt velocitati. Quòd verò ad nutritionem & aucupium, nihil ab alijs diſtare videntur. ¶ Falco albus qui pennas habet albas, bonus & audax eſt. quòd ſi ſorus (id eſt adultior) captus fuerit, nõ emittes eum ad volandum donec pennas mutauerit. his enim mutatis perfectus erit, Tardiuus. ¶ Eberus & Peucerus catarracten interpretantur falconem album, qui viuat in maritimis locis paulò minor accipitre. Creſcentienſis quidem de falcone ſcribit, in conſpectam anatem aut aliam auem, inſtar ſagittæ clauſis oculis vngue poſteriore lacerandam deſcendere. vnde forſitan aliquis catarracten appellare poſſet falconẽ album ſi is priuatim id faceret. Sed nos de catarracte veterũ ſententiam noſtrã ſuo loco dicemus.

DE FALCONE RVBEO.

Falco rubeus (ein roter Falck) ex numero maiorum falconum, ferè cum macilentus eſt melius aucupatur: cæteri verò pleriq; in mediocri habitu: quidam verò cum obeſi ſunt, alacriores ſe præbent, Creſcentienſis. Apud Moſchouitas falcones eſſe albos & phœniceos Sigiſmundus Baro refert. ¶ Octauus nobilitatis locus (inquit Albertus) tribuitur falconi qui rubeus à priſcis appellatur, non quòd totus rubeat, ſed quia guttæ in cæteris albæ, in hoc genere ſunt rubræ: & nigræ guttæ ſicut in alijs ſunt (forte, non ſunt) interpoſitæ, nec in dorſo vel exteriori alarum parte. Non autem apparet rubere niſi cùm alas exerit. tunc enim fuſca in eis apparet rubedo. Hoc genus falconum perperam & abſurdè quidam ex lanario rubeo & falcone procreari tradiderunt, cùm nulla in re præterquam colore cum lanario conueniat. Eſt autem rubedinis in eo cauſſa calor debilis potius infuſus in ſuperficiem corporis & inflammans fumoſum humidum quod excernitur ad generationem pennarum. Et hoc facit media inter album & nigrum temperies. quamuis enim etiam alij colores medij ſint & in quibuſdam auibus reperiantur, vt viridis, hyacinthinus, croceus & ſimiles, falconum tamen generi & rapaci audacique naturæ, & volatus agilitati non congrunut. Nam viridis ferè frigiditatem arguit, hyacinthinus

aëream & euanidam temperiem, croceus bilem corrumpentem. Cæterum hic falco nō magnus eſt, paulò minor peregrino: vnguibus tamen, pedibus & roſtro fortis: perquam agili volatu, ſed non ſatis diu perſeuerans. Cicur fit admodum. Melior efficitur poſt ſecundam aut tertiam pennarum mutationem. Vitæ non eſt tam longæ vt reliqui. quamobrem nutriri debet carnibus planè recentibus & vitalem calorem adhuc ſpirantibus, non nimijs tamen, neq; ſæpius in die, ſed mane & veſperi tantum. Et quoniam ad leues occaſiones alteratur, cautius cum eo agendum ne temperamentum eius afficiatur. Ad aucupium cogi non debet ſupra modum. Temperies enim rubea facile vincitur & læditur labore, quamuis facile faciat impetum à principio. Ætas verò accedens & humores calidos remittens, non parum iuuat huiuſmodi temperamentum, & præcipuè per mutationem pennarum. Penna etiam rubea mollior eſt, nec diu volandi impetum ſuſtinet quin frangi periclitetur, Hæc Albertus. ¶ Falco rubeus inuenitur ferè in locis planis & paluſtribus. audax eſt, ſed difficulter regitur. quamobrem antequam volet, ter eum purgabis offulis è pelle gallinacea quam ablueris aqua: & vbi dederis, ſingulis vicibus calefactum falconem in locum oſcurum aliquantiſper repones, Tardiuus. ¶ An falco rubeus ſit, auis quam habuit Geſnerus, colore tota rubiginoſo ex eodem nigricante in dorſo: pedibus ſubflauis, roſtro cinereo, dubitauit. Vocabatur quibuſdam Müſſer / quidam aſcripſerat Buſſart / quod forte ſimilis eſſet. Geſnerus in Scheda.

DE FALCONE CVI PEDES CÆrulei, *cyanopoda dixeris.*

PERES פרס, vocem Hebraicam Leuitici 11. & Deut. 14. accipitrem interpretantur, alij haliæetum: Iudæi vulgò בלאבוז, Blafuß / id eſt falconem pedis cærulei, vt Germani appellant. *Vide* ſupra in Accipitre *A.* & in capite de accipitribus diuerſis. Illyrij hunc falconem nominãt *raroh.* Itali *zafiro*, (à ſapphirino colore pedum, vt Albertus nominat) quem magnũ & paruum faciunt, nimirum pro ſexus diſcrimine. Albertus falconem qui vulgò *pes blauus* vel *hyacinthinus* dicatur, circum facit. nos de Circo ſupra ſeorſim egimus. ¶ Nonum genus falconum (hoc eſt nono gradu nobilitatis æſtimatum, inquit Albertus) & iam declinans ab excellentia nobilium falconum, eſt id cuius pedes hyacinthini ſiue azurini ſunt, falconi peregrino æquale magnitudine & ſimile figura: ſed hoc differt, quòd dorſum eius & exterior alarum pars minus nigredinis, & pectus plus albedinis habet, & alæ breuiores ſunt, cauda verò longior aliquantulum, & vox acutior quàm peregrini. eſt enim humidior & pituitoſior, ideoq; in auibus etiam inuadendis minus audax. raro enim inuadit aues pica vel cornice maiores, cum peregrini alijq; falcones, maiores quaſuis aues aggrediantur. Hinc fit vt falco pedis cærulei cum è ſublimi deorſum ſe præcipitare & in prædam impetu ferri debet, propter metum loco maneat aliſque ſuſpendatur. Per diſciplinam tamen & induſtriam hominis eum iuuantis, frequenter audacior fit, verum non ita vt nobilis falco. Nam vt milites quandoque etſi parum robuſti, ſcientia tamen & vſu militandi confligendiq; inſtructi, & ſociorum fiducia animati, ſæpe claras auferunt victorias: ſic falco cyanópus vſu deijcien-

deijciendi tenendiq; aues, & falconarij sibi propinqui fiducia melius & audacius ferit quàm per naturam faceret, vt nisus quoq; siue speruerius. Itaq; etiam fortiores se inuadūt & maiores aues. nec mirum, cùm etiam lanarij (qui natura adeò timidi tardiq; sunt vt non nisi mures aut auium pullos nondum volantes, sed forte currentes humi vel in nido iacentes, captent) eodem modo ad audaciam erudiantur instituanturq;. (Quomodo autem audacia in accipitribus excitetur, explicatum est suo loco.)

¶ Reperiuntur cyanópodes in Heluetia multis in locis. Nidificant autem in excelsis quibusdam petris iuxta aquas aut valles profundas, cùm alibi tum præcipuè, vt audio, circa oppidum quod Tribunal Cæsaris vocant. Nidis exempti mansuefiunt. Bini aucupio aptiores sunt, Stumpfius. Aiunt capi ab eis non tantum perdices, columbas, cornices, arcuatas (id est Brachvögel) anates, sed etiam phasianos & tetraones. *Vbi reperiantur.*

¶ Prouerbium Germanicum, Ein Eule hecket kein Blafuß (oder kein Falcken/) hoc est, Vlula non sauciat cyanopodem aut falconē, eundem sensum habet quem illud, E squilla non nascitur rosa.

¶ Eberus & Peucerus stellarem accipitrem Germanicè interpretantur Blackfuß/ nullis quidem rationibus nec authoritate adhibitis.

¶ De Merillo cui decimum & vltimū inter falcones nobilitatis gradum Albertus tribuit, supra inter accipitres in Æsalone scripsimus. *Merillus.*

DE LITHOFALCO ET DENDROFALCO.

Figura hæc Dendrofalci est.

PRÆTER supradicta falconum genera (inquit Albertus) duo adhuc apud nos reperiuntur, falco lapidarius, (Germanis ein Steinfalck: pro quo nos lithofalci nomē fingimus) & arborarius, (Germanis ein Baumfalck/ vel Baumfälckle/ posterius diminutiuum est & mari potius conuenit, vt primitiuū fœminæ. quæ differentia in lithofalco etiam & cæteris omnibus accipitrum falconumq; generibus in lingua nostra obseruari potest. Nos dendrofalcum dicere voluimus.) Lapidarius quidē mediæ quantitatis est & vigoris inter peregrinū & gibbosum: & inuenitur in alpium rupibus: & est eiusdem nutritionis cū peregrino, Albert. Celon, (æsalon forte) vocatur falco lapidū, quòd in præruptis petris pullificet, Idem.

¶ Arborarius verò medius est quantitate & vigore inter gibbosum & mirle (merillum) & regitur ac nutritur similiter vt mirle, Albert. Dendrofalcus auis egregia & nobilis est, specie non admodū dissimilis sperucrio, nigrior tamen aliquāto, & minor. & quanquam propter paruitatem infirmitatemq; virīū non admodum eius vsus est in aucupio, est tamē auis planè amabilis & ingenio mitis adeò vt emissa per syluas & agros ad dominum suum redeat. Iucundissimum quidem illud spectaculum est quod cōflictu suo cum monedulis exhibet, Stumpfius. Dendrofalcus, quem ipse manibus tractaui, à rostro ad caudæ finem longus erat palmos quatuor, id est digitos sedecim. pedes erant pallidi, tanquam ex subflauo & viridi colore mixto. dorsum nigrum, sed margines infimos pennarum capitis & dorsi, præsertim inferioris, semicirculi subrussi ambiebant. Pennæ alarum nigriores erant: & latus alarum illud quod versus auem est, maiusculis macu- *Descriptio Dendrofalci.*

lis ex candido ruffis diſtinguebatur. Pectus albidæ & nigricantes maculæ variabant. Plumæ ex albo ſubflauæ retro aures & in ceruice maculas quaſdam conſtituebant. Oculi nigricabant, roſtro color ferè cæruleus. Pennæ in cauda maculis diſtinguebantur, ſicut de alis dixi, duabus tantum medijs exceptis. In ventriculo plumas reperiebam & cantharides quaſdam. ¶ An accipiter fringillarius, de quo ſupra ſcripſimus, idem fortè cum Dendrofalco noſtro ſit, diligentiores inquirent. ¶ Itali falconem paruum *falcheto* nominant, quaſi falconellum. parui autem ſunt & duo iam dicti, & merillus (quem Itali ſmerlo vel ſmeriglio vocitant) & quem noſtri vocant Stoßfälcklin/ hoc eſt falconellum ferientem, quamuis eundem ſmerillum eſſe conijcio. Eberus & Peucerus accipitrem læuem interpretantur dendrofalcum. ¶ Falco *rochier* apud Sabaudos dictus à rupibus, idem forte lithofalco fuerit.

¶ His etiam plura in diuerſis locis falconum genera forte inueniuntur, ſed quæ dicta ſunt de natura & nutritione ſingulorum, ad reliqua etiam ſi quæ ſuperſunt genera facile accommodari poſſunt.

DE LANARIIS DE QVIBVS ETIAM *ſupra in Buteone ſcripſimus inter Accipitres.*

Lanarius vnde dictus.

LANARIVS apud recentiores falco ignobilis appellatur, neſcio qua ratione, niſi quòd conijcio vel à laniandis auibus, vel quòd plumas multas denſasq; & molles lanarum inſtar habeant. Italicè *lainero*, & mas in hoc genere *terzolo lainero*. Gallicè *lanier*. Sabaudicè *lanoy*. Germanicè lanete vel ſuuemere vt Albertus & Murmellius interpretantur: alij ſchmeymer ſcribere malunt. Albertus tamen alibi non quemuis ſed rubeum lanarium ſweimer à Germanis vulgò dici ſcribit.

Tria lanariorum genera.

Ratio has aues educandi & ad prædã aſſuefaciendi.

¶ Falconum ignobilium (inquit Albertus) genera non ſunt tria, quæ vt veteres aucupes Ptolemæi Aquila, Symmachus & Theodotion tradunt, lanarij potius quàm falcones vocantur: quod vocabulum Germani quidam imitantes ſua lingua lanete dicunt: alij ſuuemere vocitant: Sunt autem butherij, (ſic ipſe buteones vocat) qui mures in agris venantur & pullos auium nondum volantes, ſed currentes in terra vel in nido iacentes, adeò natura timidi & tardi ſunt. Differunt coloribus, ſunt enim albi, nigri & rubei: ex quib. duo priores ad falconis magnitudinẽ accedunt. Rubeus minor eſt, & refert mirle (id eſt merillum.) Hi omnes, in iuuentute præſertim propter humiditatem & caloris hebetudinem, nulla ferè audacia præditi ſunt: vt & pueri natura ſunt timidiores. Vbi verò bis vel ter pennas mutauerint, & arte induſtriaque aucupis animoſiores facti fuerint, columbas & anates capiunt. Curandum eſt autem vt primo anno cum cicurantur, viuis tantum auibus paſcantur, quæ cum parum deplumatæ ab eis fuerint, dimittantur è pedibus eorum euadere, non ad volatum primò, ſed ad curſum. Deinde cum ſæpius has inſequi didicerint, dimittantur euadere, ad motum mixtũ ex volatu & curſu. Et quum ſic quoq; frequenter eas perſequutæ fuerint, poſtea tarda volatu euadentes, (curtatis ſcilicet alarum pennis) demum perfectè volantes inſequantur. In omnibus verò his exercitijs fortiſſimè & alta voce prouocetur ac incitetur lanarius, & ad retinendam auem à falconario adiuuetur. ſic enim reddetur audacior. Porrò ſecundo anno paruæ aues in grandiuſculas commutentur, & tertio iterum in maiores. Omnis enim auis hoc modo peritia ſimul & audacia ad aues quas voluerit falconarius capiendas proficit. Quamuis enim primæ nobilitatis falcones, qui ſunt octo primorum generum, hoc exercitio & inductione à minoribus auibus ad maiores capiendas non indigeant, ad omnium tamen audaciam & peritiam augendam nõ parum momenti habet, Hucuſq; Albertus. Idem alibi redarguit illos qui falconem rubeum ex lanario rubeo & falcone procreari tradiderunt: & falconem album ex falcone peregrino patre & lanaria alba matre. Et alibi, Falco ſtans in alto ſuſpenſis alis neq; ruens in prædã, degenerat in naturam auium quæ lanarij dicuntur.

¶ Quærendum eſt an lanarius rubeus recentiorum, idem ſit qui tinnunculus veterum.

Quomodo lanarius ad grues capiendas aſſuefaciendus ſit.

¶ Lanarius (inquit Tardiuus) ſatis communis eſt per omnes regiones, minor falcone nobili: pulcris pennis præditus, pedibus breuioribus quàm cæteri falcones. Præfertur cui caput grandius, & pedes magis ad cæruleum colorem inclinantes, ſiue is nido exemptus, ſiue iam adultior captus ſit. Non opus habet delicato victu. Vtilis eſt ad aucupium tum in terra tum ſuper aquas, nempe ad picas, perdices, phaſianos, anates, & alias aues. Et alibi, Lanarium gruibus capiendis idoneum reddes hoc modo: Impone eum in cauernam ſiue cellam ſubterraneam, vbi lucem, niſi quum paſcitur, nunquam videat. Manu non geſtabis præterquam noctu. Quum volueris eum volare (aucupari) ignem in loco illo excita vt calefiat, tum igne remoto, lauato auem in vino mero, & in locum eundem reponito, cerebello gallinæ paſcito, & ante diem ad aucupium egreditor. Quum primum illuxerit, eminus eum in grues emittito. Nihil autem capiet primo die, niſi fortuitò id accidat: reliquis verò deinceps diebus vtilis erit, præcipuè quidem à medio menſe Iulio vſq; ad Octobrem medium. Poſtquam pennas mutarit, præſtantior erit. Tempore frigido, vt hyeme, inutilis eſt, Hæc Tardiuus.

Accipitres villani.

¶ Accipitres quos Beliſarius ignobiles & villanos vocat, eoſdem lanarijs eſſe conijcio. Vulgo enim Itali villanos vocant homines ruſticos & in villis habitantes, aut ruſticis moribus præditos, vt Galli quoq;. Villanos (inquit Beliſarius) audiuimus in Gallia optimos reperiri: quod an venatorum

arte

arte induſtriáve aut ipſarum auium natura eueniat, non comperimus. Fieri enim poſſet vt quum frigidior ſit Galliæ regio (frigore enim fit vt cibi appetentiores ſint aues) duci (impelli) inde poſſint villani, vt ſociatim magis ferire aucuparique aues ſoleant. Vnum hoc ſcimus, auium iſtarum operam apud nos proprietati nominis reſpondere: quum in regione noſtra nec animo viribusque, nec volatu ita valeant, quin reliqua à nobis deſcripta accipitrum & falconum genera, longè præſtantiora eis ad aucupij vſum inueniantur.

DE FALCONIBVS MIXTIS.

Qvvm autem quodlibet ex prædictis generibus (inquit Albertus) cuilibet permiſceatur, multa fiunt falconum genera, ex quibus ad nos peruenerunt quatuor. Falco enim peregrinus frequenter miſcetur cum illo cui pedes cærulei. Quòd ſi falco naſcatur ex peregrino patre & matre pedum cæruleorum, patriſſat plerunq; & parum declinat à nobilitate: licet parum coloris cærulei in pedibus appareat. Si verò matre nobili & patre ignobili natus fuerit, magis ad ignobilitatem patris quàm maternam nobilitatem accedit. Rurſus peregrini qui ad omnia loca frequenter ſolitarij volant, aliquando commiſcentur cum lanarijs nigris, vel albis, vel rubeis. Generatur autem animal ex ſeminibus etiam differentium ſpecie animalium, ſi conueniant inter ſe temperamento & natura, & imprægnationis ouorum ac incubationis tempus congruat, vt alibi copioſius explicatum à nobis eſt. Cæterum hæc permixtio fit quando falcones ſpecie diuerſi. ſed temperamento ſimiles, tempore libidinis conuenerint, nec ſuæ ſpecies ſexum cui permiſceantur inuenerint. Et quanquam modo diximus quatuor huiuſmodi genera ad nos perueniſſe, ratio tamen poſtulat multa eſſe, & plura quotidie poſſe fieri talia falconum genera. Et hanc ob cauſſam tam diuerſa eorum genera in diuerſis regionibus inueniri conijcimus. Quamuis enim pro regionibus mores & colores animalium varient: tamen ſpecierum tam ſimilium diuerſitatis cauſſa præcipua eſt permixtio quam diximus: vt etiam in generibus anſerum, canum & equorum fieri vidimus temporibus noſtris. Et nō hoc ſolum fieri probabile eſt ex falconum generibus inter ſe permixtis: ſed etiam ex falconum cum aſturibus & niſis & aquilarum generibus coitu, multas auium rapacium ſpecies diuerſas naſci veriſimile eſt. Porrò in memoratis quatuor generibus, præcipuè falconis peregrini commixtionē fieri diximus, eò quòd peregrini à parentibus ſtatim expelluntur, & frequenter ſeparantur propter prædam & iram. Et cum ſuæ ſpeciei coniuges non inueniunt, ad ſpeciem alteram, quam ſibi ſimillimam inuenerint, tempore libidinis ſe conuertunt. Quod ſi cum falcone pedis cærulei peregrinus miſceatur, ferè ſimilis peregrino generatur auis. Si cum lanario nigro, ignobilis falco niger vel nigro ſimilis procreatur: Sin cum lanario albo, ſimilis falconi albo: Si deniq; cum lanario rubeo, falconi rubeo colore & figura ſimilis gignitur. Et hi quidem mixti falcones facilius iuuantur arte, quàm hi qui omnino (ex vtroq; parente) ſunt ignobiles, præſertim ſi pater nobilis fuerit. Si contra verò, mater nobilis, pater ignobilis fuerit, ignobilior quidem generabitur auis, inſtitutione tamē & diſciplina proficiet, præcipuè poſt vnum vel alterum annum. Hæc de falconum generibus dixerim, ex quibus reliqua etiam ſi quæ ſunt poterunt cognoſci, Hæc omnia Albertus.

DE ACREDVLA.

Apvd Aratum quidam ololygona, ὀλολυγόνα, interpretantur auis ſolitariæ genus, quam Cicero acredulam vocârit, id eſt luſciniam vt grammaticis placet, Verſus Ciceronis ex Arato hi ſunt: *Et matutinis acredula vocibus inſtat, Inſtat, & aſsiduas vocum iacit ore querelas, Cum primum gelidos rores aurora remittit.* Acredula auis corona (inquit author innominatus libelli de animalibus & plantis à Rob. Stephano excuſi cum nomenclaturis Gallicis) à quibuſdam vulgò dictus *rauatinus* eſſe creditur: alijs noſter tarinus, alijs luſcinia. Ex earum genere eſt ex quibus futura tempeſtas (pluuia) prædici poteſt, vt ſcribit Aratus: Ἠ τρίζει (aliàs τρύζει) ὀρθρινὸν ἐρημαίη ὀλολυγών. quem verſum ſic interpretatur Cicero lib. 1. de diuinatione, Et matutinis acredula vocibus inſtat. Eberus & Peucerus acredulam interpretantur Germanis (Saxonibus) dictam Grynerlin / auem hoc nomine mihi incognitam. Scoppa & Alunnus Itali *calandram* vulgò dictam, quæ ex genere alaudarum eſt. Ἀ δ' ὀλολυγὼν Τηλόθεν ἐν πυκινῇσι βάτων τρύζεσκεν (τρίζειν per ι & τρύζειν per υ reperitur. ſed de ololygine malim τρύζειν per υ propter onomatopœiam, quæ & ololygini nomen fecit) ἀκάνθαις, Theocritus Idyl. 7. inter voluptates ruris, & omnino pro auis nomine accepiſſe eum apparet ololygóna. nam alij aliter interpretantur, vt ranam marem, aut eius potius vocem qua per libidinem fœminam vocat, aut inſectum lumbrico ſimile, vt docuimus in Rana C. Theocriti Scholiaſtes ololygóna interpretatur hirundinem quæ ityn deploret, vel luſciniam. Idem animalia multa (inquit) nomen à voce acceperūt, ὀλολύζω, ὀλολυγὼν, (quod & Euſtathius tradit:) σάζω, σαγὼν: πλάσσω, πλαγὼν: κοκκύζω, κόκκυξ. Intelligendum autem eſt vocabula σαγὼν (id eſt ſtilla) & πλαγὼν (id eſt calathiſcus cereus, vel reticulum, aliàs per γ duplex πλαγγὼν) nequaquam animalium eſſe nomina, ſed propter formationis tantum ſimilitudinē proferri. Ololygo

(inquit interpres Arati) auis eſt quæ ſolitudine gaudet vt turtur. in deſertis igitur locis & frigidis degẽs, matutino præſertim tempore frigus ſentit & canit (τρύζει.) Secundũ alios verò ololygo animal eſt paluſtre, aquis & frigore gaudens (ἡμέρειον) oblõgum, indiſcretũ, lumbrico ſimile, ſed multò tenuius, & pluuia imminente clamans. Sed Ariſtoteles ololygonis nomine nihil quàm maſculæ ranæ tempore libidinis vocem intelligit, Hæc ille.

Vêre calente nouos componit acredula cantus, Matutinali tempore tunc mitilans, Author Philomelæ.

DE ALAVDIS.

A.

ALAVDA SINE CRISTA.

ALAVDA CRISTATA ALBICANS.

ALAVDARVM genera ſunt diuerſa. Sed alauda ſimpliciter à Græcis vocatur κόρυδος vel κορυδαλός. Ab iiſdẽ hodie vulgò *cuzula*, Hermolao Barbaro teſte: à quibuſdã etiã (vt audio) πετρίλις, (ſed hæc dictio

dictio potius *trogliten*, id est passerem domesticũ significare videtur) in Creta, vt Bellonius scribit, chamochilados: quæ vox corrupta videtur à chamæzelos, vt infra dicetur. Cuzula vox etiam à chamæzelo per syncopen facta apparet. ab Italis *allodola* vel *allodetta*, *lodola*, *lodora*. Germanis Lerch / Flandris & Saxonibus Leewercke. Hollandis Leurick / Anglis *lerk* vel *lark*, vel *lauerock*. Illyricè *skrzivvan*. Sed ferè quæ subijciemus nomina primo generi alaudæ, hoc est cristatæ maiori attributa, alaudæ etiam simpliciter conueniunt.

Alaudarum Aristoteles genera duo tantum commemorat: vnum gregale sine crista, de quo paulò pòst: alterum terrenum cristatum. Nominat autem ipse κορυδαλοὺς cõmuni nomine vtranque speciem: Gaza interpres cristatæ nomen peculiare facit galeritam, alaudam verò commune. Ab apice (inquit Plinius) galerita appellata quondam, postea Gallico vocabulo etiam legioni nomen dedit alauda. Alauda cristam in capite habet ad similitudinem galeri, vnde Varro galericum appellat. ¶ Alcanabiri (aliàs alcanabir, canaberi) est auis nota Damasci, cuius meminit Auicenna in curatione colici affectus, & creditur esse auis illa quæ Venetis *lodola* (id est alauda, aliàs capelluta, id est alauda cristata) appellatur, Bellunensis. Idem lib. 2. cap. 187. rerum medicarum Auicennæ pro cambura legit canaberi, & lodolam interpretatur. Apud Serapionem in libro de simpl. pharmacis cap. 426. *hanabroch* legitur, interpres vpupam exponit, sed ineptè: in quo errore etiam Syluaticus est: rectius Aggregator citato eodem loco *Kambrah* legit, & capellutam interpretatur. Syluaticus ex Almansoris interprete alaudam pileatam nominat. *Alcubigi* est auis quæ dicitur alauda capellata, Vetus glossographus Auicennæ. Bellunensis interpretatur auem perdici similem, (aut ipsam perdicem, secundum aliquos,) rostro & pedibus rubeis. *Vide* in Perdice. Galeritæ cristatæ *geceid* vocantur, Albertus, nimirum ex Auicenna. Idem alibi Auicennam & eius interpretem secutus pro Græca voce córydos ineptè scribit, *kocoroz*, & alibi *coratoz*, & *forodoz*. ¶ Græcis alauda est κόρυδος, κορύδων, κορυδαλός: *vide* infra in *a*. Omnes autem hæ voces factę sunt ἀπὸ τῆς κόρυθος, id est à galea: vt & Latinis galerita. vel potius à galero: nam & milites galeis vtentes dicebantur alaudæ. Sic & cassita à casside, id est galea nominatur. Et quanquam omnia hæc nomina alaudis cristatis tantum conueniant, attribuuntur tamen abusiuè etiam minoribus quorum vertex planus & non cristatus est. Itaque Aristoteles differentiæ gratia cristatam, λόφον ἔχουσαν periphrasticè vocat. Quamobrem miramur authorem prouerbij, qui dixit corydalis omnibus cristam inesse. Author obscurus libri de nat. rerum alaudas cristatas (vt ego interpretor) gosturdos vocat, (*vide* infrà in fine capitis secundi) cuius vocabuli ratio quę sit non video, nisi quòd à similitudine coturnicum sic dictos esse ab illiteratis cõijcio. Elluchasem medicus de Baldath (vel interpres) *cuzardos* vocat, quod nomen à gosturdis factum videtur. ¶ Italicè (vt diximus) *lodola capelluta* vocatur, secundum alios *chapelina*. item *couarella* aut *cipperina*, vt Niphus testatur. Gallicè *alouette*, & *cocheuis*. Germanicè simpliciter Lerch: vel Heubellerch / Saxonibus præsertim, nostris Wäglerch / id est alauda viarum. nam (vt Galenus scribit) sæpe eam in viis videmus. Alauda cristata Aristotelis (inquit Turnerus) variam habet in variis regionibus cristam, alicubi semper apparentem, in aliis locis talem vt pro arbitratu suo possit erigere aut deponere. Est sanè vna eademq; vtriusque auis magnitudo. Angli hoc genus (galeritam maiorem) propriè *lercam* nominant. In libro Rhazæ de remediis ex 60. animalib. cap. 45. alaudæ cristatæ nominantur: & mox cap. 46. finoræ. adscribit autem his quoque remedia quæ alij authores alaudis tribuunt.

Alaudarum duo genera.

De cristata quæ Galerita, à galero dicta est.

Κόρυδος vocatur alauda ἀπὸ τῆς κόρυθος, id est à galea.

¶ Alaudarum alterum genus gregale est, nec singulare (σποράς) more alterius: verum colore simile, quanquam magnitudine minus, & galero carens, Aristoteles. Alaudæ similis est terraneola, nisi quòd apicem nõ habet: sic dicta quoniam in terra, non in arboribus diuersatur nidificatq;, (quanquam alioqui altius volet quàm cristata, quam Aristoteles terrenam esse ait,) Hermolaus, Sipontinus, & Grapaldus. Apud nos (Parmenses) triuialiter regius appellatur, Grapaldus. Ego terraneolam non à quoquam veterum dictam puto, sed à recentioribus tantum Italis imitatione vulgi. Sunt qui *petronellam* appellent. Vocatur & alauda campestris ab Italis nonnullis, *lodola champestra*. Alaudam quæ apice caret, magnitudine verò (Aristoteles minorem facit) & colore similis est cristatæ, rustici Lombardi *fartagniam* appellant, nos autem, vt puto, *calandrellam*. Sed *chalandra* seu *chalandrella*, generis quidem alaudæ, diuersi tamen esse videtur, de qua mox priuatim. Hoc etiam non probo quod Niphus suspicatur tetricem ab Aristotele hoc genus alaudæ nominari, non alio argumento quàm quòd Aristoteles alaudam & tetricem condenso frutice prolem munire scribat: quum idem Aristoteles libro nono de alaudis ex professo agens, nullum illius quæ crista caret peculiare nomen adferat. Alauda non cristata (inquit Turnerus Anglus) à nostris fera alauda *a Wilde lerc*, vel *a hethlerk*: à Germanis ein Heidlerch nominatur. Sunt & alia Germanica eius nomina, Sanglerch / id est alauda canora, quod cristatæ ferè prę feratur cantu. & Himmellerch / id est alauda cælipeta. volatu enim alta petit. cum cristata, de qua diximus, & rarò euolet, & euecta alis statim rursus procumbat, neque altis nec longis spatiis confectis, vt Eberus & Peucerus scribunt. Item Holtzlerch / vt Gyb. Longolius interpretatur. ¶ Haud scio an idem genus sit quæ circa Basileam Lurlen dicuntur, aut potius calandræ, de quibus nunc dicemus. alaudarum quidem generis eas quoque esse, & inter alaudas volare nobis constat. Huic similis est vox gurgulio, qua inepti quidam literatores calandram interpretantur, cùm gurgulio Latinis nunquam

De altero alaudarũ genere gregali, et non cristato.

pro aue, ſed pro inſecto frumentis infeſto capiatur. Albertus gurgulum auem nominans, hanc fortè intelligit.

De Calãdra.

¶ Calandris auis eſt parua, ſimilis ferè alaudæ, colore fuſca, plumis deſpecta: ſed vocis modulatione audientes mirificè oblectat, ac omnes auium voces expreſſiſſimè imitatur. quinetiam capta inclusáq;, captiuitatis ſuę oblita vix vnam diei horam ſine cantu præterit, adeóq; per diuerſos auium cantus euagari gaudet, vt de cibo ſolicita non ſit, Author libri de nat. rerum. Antonius Eparchus Corcyræus, vir eruditus, Venetiis aliquando calandram omnino Græcè κορύδαλον, id eſt alaudam appellari mihi aſſeruit, colore ferè & forma coturnicis, minorem, &c. Syluaticus quoq; galeritam kalandram interpretatur. Nominis origo forſitan Græca fuerit, ἀπὸ τοῦ καλῶς ᾄδειν, id eſt à ſuauitate cantus: ἢ ἀπὸ τοῦ κηλεῖν καὶ τέρπειν τῇ φωνῇ τοὺς ἄνδρας. Hodie in Græcia, quæ Italis calandra, βράχολα dicitur. Non probo Alunnũ Italum, qui calãdram facit acredulã & aëdóna. aëdòn enim ſine dubio luſcinia eſt. Sed minus Aggregatorẽ probârim, qui vocis affinitate ſeductus calandriã auem pro charadrio accipit. Sũt qui calandram Italicè dici conijciunt, à verbo *calare* quod eis *deſcendere* ſonat, quoniam vox eius aſcendat quidem, ſed plurimum deſcendat. Itali ferè *chalandram* pro hac aue ſcribunt: Hiſpani ſimiliter, vel *calandra, calandria*, Galli & Angli quoq; eandem vocem ſeruant Germani **Kalander** proferunt, alij **Galander**. Niphus *fartagniam* vel *calandrellam* vulgò Italicè dici putat alterum ab Ariſtotele memoratum alaudæ genus, non criſtatum ſcilicet, vt paulò antè ſcripſi. Medici Elluchaſem, qui Arabicè ſcripſit, interpres, calandrellas inter laudatiſſimi nutrimenti aues numerat.

Chamæzelos.

Chamæzelos, id eſt calandrus auis. Syluaticus. Eſt autem nomen Græcum, & humilem vel humi ſoliq; amantem ſignificat χαμαίζηλος, quod alaudis conuenit. nam & primam ſpeciem terrenam eſſe tradit Ariſtoteles, & alteram vulgò aliqui terraneolam vocãt. hinc fortè corrupta eſt chamochilados vox, qua alaudam vulgò in Creta nuncupari Bellonius ſcribit. ¶ Oppianus libro tertio Ixeuticorum χαλάνδραν & χάλανδρον auem nominat, neſcio an alaudarum aut diuerſi generis. ſed verba paraphraſtę adſcribam. Chalandram (inquit) nemo facilè ceperit, niſi reti iuxta aquam extenſo ab aucupe iuxtà in tugurio latitante: qui auem ad potum hauriendum accedentem funiculo retis attracto inuoluat.

De alio galeritæ genere quæ Germanis Copera dicitur.

¶ Supereſt aliud galeritæ genus (inquit Turnerus) Germanis **Copera**/ à lõgiſſima, vt arbitror, criſta ita dictum, (Anglis *a Wodlerck*,) Ariſtoteli planè incognitum. nam prius Ariſtotelis genus eſſe non poteſt, quia minor eſt quàm vt illud eſſe poſſit: minus autem illud genus eſſe non poteſt, quia galerum habet, qui Ariſtotelis poſteriori generi deeſt. Iam cùm Colonienſes aucupes coperam (quæ mediæ eſt magnitudinis inter Ariſtotelis galeritam criſtatam & nõ criſtatam) concordibus adfirment ſuffragiis, nullam habere peculiarem cantiunculam, ſed ineptè aliarum quibus cum victitat auium voces referre, adducor planè vt credam hanc eſſe recentiorum Græcorum córydon illum cuius in adagio mentio eſt, Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται. Et in hoc verſu: Εἰ κύκνῳ δ' ὠύαλαι κόρυδος παραπλήσιον ᾄδειν. Nam reliqua duo alaudæ genera pulcrè & ſuauiter cantant, Hæc illæ. ¶ Cùm frigus intenſum eſt, & nix agros paſſim tegit, in ſterquiliniis & prope horrea conſpiciuntur ſæpe alaudæ. Et illæ ipſę quæ hyeme nobiſcũ viuunt, per æquinoctium auolant. Non cantillare autem eas expertus ſum. ſæpe enim in auiario carcere à me concluſæ & educatæ præter vocem, quam ſubinde iterant, & à qua Germanicum nomen habent, nihil planè loquuntur. Præterea nidos non conſtruunt in ſegete, verùm in foſſis ſenticoſis, non aliter ac paſſeres maiores, Gyb. Longolius. Noſtri hanç alaudam, hoc eſt criſtatam minorem appellant **Kobellerch/ Steinlerch/ Baumlerch**: & voçem earum inconçinnam eſſe aiunt, tanquam **lů lů** ſæpius repetitum. ſcribo autem **ů**. pro u. Gallico.

De ſylueſtri alaudæ genere.

¶ Eſt poſtremò aliud ſylueſtre genus alaudæ criſtatum, albicãtius proximè dicto, præſertim parte prona, id eſt vẽtre, & circa collum & oculos, vt pictura à perito aucupe eodemq; pictore nobis communicata indicat. nam auem ipſam nondum vidi. nomen ei Germanicum **Waldlerch**/ id eſt alauda ſyluatica: quod Angli etiam proximè dictæ tribuunt.

B.

De figura corporis alaudæ.

Alaudæ magnitudine eſt lutea dicta auis, Ariſtot. Alaudæ coturnicibus ſimiles ſunt, Suidas & Varinus. Aues paruæ, Galenus & Dioſcorides apice eminente in vertice, vt in pauone, Dioſcorid. Paſſer qui ſylueſtris & maior cognominatur, colore & magnitudine alaudam refert, Actuarius. Alauda, vt ait Galenus (& Aëtius) adſimilis eſt paſſerculis qui pyrgitæ & troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extrà quam galero quo illi carent, Hermolaus. Alauda non criſtata colore ſimilis eſt criſtatæ, ſed magnitudine minor, (duplo ferè minor, & roſtro tenui, Turnerus,) Ariſtot. vt in *A.* recitaui, vbi & alia quædam de colore, magnitudine & criſta in diuerſis alaudarum generibus dicta, hîc repeti ſuperuacaneum foret. Color κεραμοῦς, id eſt teſtaceus, communis eſt ferè puluератricibus, vt alaudæ, coturnici, perdici, Longolius.

Ἐπιτυμβίδιον.

Ἐπιτυμβίδας alaudas aliqui à colore dictas cõijciunt, à verbo τύφω, quod eſt vro, quòd ad flammeum colorem accedant. φλογοειδεῖς γάρ εἰσι. Sed magis placet huius nominis cauſam referri ad fabulam, quam referemus in *h.* Goſturdi (*vide* ſupra in *A.* inter nomina alaudæ criſtatæ) aues ſunt admodum paruæ, coloris terrei, criſtam paruam ex plumis habentes in capite, Author libri de natu. rerum, & partim Albertus: ſed lectio apud hunc corrupta eſt. Alauda eſt çoloris cinerei (lego terrei) paulo maior paſſere, & in poſteriore digito pedis longiſſimum

habet

habet vnguem, Albertus. Alaudæ pedem vidi, in quo vnguis posterior, qui pro calce est, circiter duos pollices longus erat, Gesn.

C.

Alauda (prima cristata) in agris habitat, non in syluis, Albertus. in segetibus nidulatur, Gellius. In viis sæpe obuia est, Galenus. inde nostri Wäglerch vocitant. Circa vias, hyemis præsertim tempore, Aetius. Eæ verò quæ cristam non habent, in planis & locis erica consitis, & ad ripas lacuum magna ex parte degunt, Turnerus. inter iuniperos & vepres præsertim vbi frequens myrica (erica) est, gregatim cursitant, Longolius. nam cristatæ, vt diximus non sunt gregariæ. ¶ Alaudæ vescuntur granis (id est frumento & seminibus cerealibus) & vermibus, Albertus. Quæ crista carent ad ripas lacuum, vermiũ causa quibus victitãt, sæpe obuersantur, Turnerus. Alaudæ attelaborum (locustarum generis) oua perquirunt & conficiunt (κόπτουσι,) Plutarchus in lib. de Iside. ¶ Alauda nunquam in arbore consistit, sed humi, Aristoteles. Cristata, vt supra diximus, rarò euolat, & si quando euolârit, mox rursus procumbit. Gosturdi non volant aliarum auium more, sed vento cogente nunc alta nunc ima petunt, Author libri de nat. rerum. Non altè nec depresse gregatim volant, Albertus. ¶ Cantus. Alauda ingenio est ad cantum docili, Hermolaus. Ambæ (cristata maior, & non cristata) suauissimè cantillant caueis inclusæ, Grapaldus. Galerita maior pulchrè & suauiter cantat, & minorem cantu non minus valere tradunt aucupes, Turnerus. Alauda mira alacritate pennis exertis in aëre, vocis modulatione lætæ serenitati temporis quasi applaudit, (tum gestu alarum, iis expansis, tum voce.) nam nubilo pluuióve cælo vix aut nunquam canit: vt neque humi, sed inter ascendendum. ascendit autem paulatim, subitò verò & instar lapidis descendens cantillat, Author libri de nat. rerum. Mas in hoc genere valde musicus est, & multæ modulationis. æstatem primus inter aues prænuntiat, & cantu suo diem antelucano prænuntiat. pluuias & tempestates abhorret, Albertus. Et rursus, Cantat ascendendo per circuitum volans: & cùm descendit, primo quidem paulatim id facit, & tandem alas ad se conuertens (contrahens) in modum lapidis subitò decidit, & in illo casu cantum emittit. Cicurata verò in cauea inter cantillãdum alas mouet, hoc veluti gestu ad liberum aërem redire deposcens. quòd si diu captiua teneatur, vt plurimum alterius oculi cæcitate afficitur: id quod nono ferè anno eis accidere aliquoties sum expertus, Albertus. Alauda cristata in caueis oblectamenti gratia, quod cantu suo suauissimo præbet, alitur. De suaui calandræ cantu & cristatæ minoris (cui vox inepta) supra in *A.* scriptum est. ¶ Alauda sese in puluere volutat vtpote non altiuola, Aristot. ¶ Alauda in condenso frutice, non nido, prolem parit, nidumq; auræ patentem habet. minus enim volat, Aristot. In segetibus artificio magno, quo pueros & accipitres fallat, nidum constituit: Longolius, de cristata maiore loquens. Alaudæ in nido cuculus aliquando parit, Aristot. & Ælianus. *vide* in Cuculo. Alaudæ hyemales, id est cristatæ minores, nidos non constituunt in segete, verùm in fossis senticosis, non aliter ac passeres maiores, Longolius. De gosturdis fertur vulgò, quòd earum oua in terra posita à bufone foueantur: & pullos demum exclusos à parentibus curari, & cibo allato nutriri donec volatus tentare possint, Author libri de nat. rerum. Oua dicuntur in terra edere & rarò fouere, propter quod vulgus mẽtitur hæc à bufonibus foueri. Verum est quidem calorem modicum cum Sole fouendis eis sufficere. Exclusi autem pulli à matre colligũtur & solicitè procurantur in pastu, quæ de ouis ante minus videbatur esse solicita, Albertus. Aiunt eas gramen in nidum amuleti causa inferre, vt in prouerbiis referemus in *h.* Alauda & aliæ paruæ aues, semel anno quatuor aut quinque oua pariunt, Albertus.

Vbi versetur alauda. — *Qualis earum cibus.* — *Volatus.* — *Cantus.* — *Nidus.* — *Incubitus ouorum.*

¶ Alaudæ etiam epilepsia affici traduntur, Aloisius Mondella: contra quàm Plinius scripsit, qui præter hominem solas coturnices comitiali corripi scribit. Sed dici potest ad defendendum Plinium, nõ solas quidem coturnices post hominem, sed illas potissimum huic morbo obnoxias esse. Alaudam sinapis semen conficit, Ælianus. ¶ Alauda hyeme latet, Aristot. & Agricola. Wottonus exemplar Aristotelis mendosum hoc loco esse suspicatur, cùm Aëtius dicat hyemis maximè tempore galeritas inueniri. Sed fortè aliqua parte hyemis latent, reliqua verò conspiciuntur, & quidem propius domos & semitas cibi gratia inquirendi.

Morbi. — *Latet hyeme.*

D.

Alaudas aiunt peculiari quadam industria & amore pullos suos curare & alere. ¶ Lauri folia edit alauda, Philes: nescio an valetudinis aliámve ob causam. In nidum etiam illa fertur amuleti gratia gramen imponere, Ælianus. Contra fascinationis metum folia quercus comedit, Philes. ¶ Alauda & iunco amicæ sunt, Aristot. Alaudis diffident variæ (ποικιλίδες nimirum picarum generis) dictæ aues, Idem. Oua enim inuicem exedunt, Wottonus. Corydalis odit acanthylidem, Philes & Ælianus. quærendum an acanthylis eorum eadem sit quæ pœcilis Aristoteli. *Vide* in Acanthide vel Carduele. Apud nos coruus aliquando deuorauit alaudam iuuenem, cuius rei ipse spectator fui, Albertus. Alauda ardeolæ oua diripit, Aristot. Accipitres quidam in cassitas & hirundines ruunt, Oppianus. Alauda accipitrem adeò timet, vt in hominum sinus confugiat, & loco manens vel in terra sedens capi se permittat, Albertus.

Quibus cum amicitiã vel inimicitias gerat alauda.

E.

Alauda hyeme capitur, & præcipuè tempore niuis, Obscurus. Ismerlos accipitres Galli *loyettas*

De tẽpore & ratione capiẽdi alaudas.

vocitant,id eſt alaudarios,quòd alaudæ ab eis præcipuè capiantur. Oppianus in Ixeuticis viſco eas capi ſcribit. Et rurſus in Ixeuticis, Auceps, inquit, noctua expoſita in apſide aliqua ærea ſubinde funiculum attrahit,& virgulas vndiq; circumpoſitas viſco illinit. Tum alaudæ ad noctuam capiendam properantes inuiſcantur. Alaudæ,columbæ,corui,&c.quomodo capiãtur reti, docet Creſcentienſis lib.10.c.20. Chalandra auis quomodo capiatur, ex Oppiano ſupra in *A.* præſcripſi. ¶ De cantu alaudarum quæ captæ & caueis incluſæ ſunt,ſcripſi ſupra in *C.* Retis genus quo ad corydalos capiendos, & eas auiculas quas peregrinas appellant,vtuntur,Guil.Budæus deſcribit in Annotationibus in Pandectas: Genus eſt (inquit)retis bimembre, quod duabus alis conſtat,humiq; expanſum deuolãtibus auibus adducto ſune in ſe complicatur ad eas obruẽdas:nec ſemel vt illud ſimplarium genus,(pantheron,) ſed identidem contrahitur expanditurq;. Alaudæ, perdices, ruſticulæ,& aues aquaticæ capiũtur noctu ad ignem,tintinabulo,& retis genere quodam,(ſic enim interpretor quod Gallicè legitur *aureel ou couuertoir.*) Ignis hoc modo fit: Ellychnium facito de linteis veteribus ſiccis in ſeuo liquato madefactis: eaq; contorqueto ad craſſitudinem brachij,& longitudinem pedis,accenditoq;, Rob.Stephanus.

¶ Obſeruationes circa temporis conſtitutionem eiuſq; mutationes ex cantu alaudæ,retuli ſuprà in *C.* Hoc adde. Caſſita eſt monitrix duarum rerum,ſcilicet agricolarium operum.operæ enim ruſticæ inchoãtur, quando primum venit caſſita in vere. Deinde eſt monitrix laudationum Dei. quia quotidie hoc facit ter,mane paulo ante ortum,meridie & veſperi. Docet nos illa tempora tribuere precationi & gratiarum actioni. Phil.Melan.

F.

De alimẽto ex alauda.

Alaudæ genus non criſtatum cibo idoneum eſt, Ariſtot. Carne eſt longè ſuauiſſima, Turnerus. Odorata,vt quibuſdam videtur. Cuzardi magis conueniunt medicinæ quàm cibo,Elluchaſem. Alauda carne & iure non inutilis homini eſt,Platina. Cuzardi(alaudę,Baptiſta Fiera) ſiſtunt ventrem,& ius eorum colicis ſalubre eſt, Elluchaſem. Caro alaudæ criſtatæ ventrem conſtringit: ius autem eius eundem fluxum reddit, vt aliqui citant ex opere Raſis ad Almanſorem. Idem in libro de 60. animalibus: Alaudæ criſtatæ,inquit, in cibo calfaciunt & aſtringunt. quòd ſi quis vtetur eis,cõdimentum addat ex aceto,coriandro & ſucco ſinapis. Et mox, Finoræ (inquit: hîc etiam alaudas intelligo) calidiores & ſicciores ſunt quàm paſſeres domeſtici. Alauda(inquit Mich.Sauonarola)eſt calidi & ſicci temperamẽti. caro quidem ſiccior eſt,& in fine ſecundi gradus calida ſiccaq; videtur. Hanc Galenus ſcribit ventrem aſtringere, ius verò eius ſoluere. Eligi debent iuuenes & pingues. Præferuntur carnibus cuzardorum, Elluchaſem. Rufus inter aues ſylueſtres præfert calandrellas (id eſt alaudas non criſtatas) & ſachar (aliàs ſathur) pingues. Secundum locum tribuit ſturnis, phaſianis, perdicibus,&c. tertium coturnicibus & cuzardis,Elluchaſem. Cambura(Auicenna 2.187. Bellunenſis legit canaberi vel camberi)quum cõcoquitur,nutrit plurimum,ſed tardè concoquitur.

G.

Remedia ex alauda contra colicos morbos.

Alauda criſtata aſſa & in cibo ſumpta cæliacos adiuuat. Dioſcorides vt vulgati codices habent & Ruellius tranſtulit: ſed melius Marcellus Vergilius, pro cæliacis colicos reſtituit. Sic verò omnino legendum eſſe,facilè ex plurimis quæ ſubijciemus authorum teſtimoniis cõſtabit. Finoræ decoctæ cum aqua ſoluunt ventrem, (vide ſupra in *F.*) & colo medentur, Raſis. Mande galeritam volucrem, quam nomine dicunt, Serenus inter coli remedia. Elixa in iure (ἐν ζωμῷ. Ægineta & Aetius habent σὺν λιτῷ, ζωμῷ,id eſt cum ſimplici iure,hoc eſt non operoſo, nec rebus aliis nimirum præterquam modico ſale condito. λιτὸν enim interpretantur, ψιλὸν, εὐτελὲς, ἀποίκιλον, ἁπλοῦν) colicos iuuat.edenda eſt autem ſubinde & frequenter vnà cum iure. Ego quidem hanc facultatem verè ei attribui experimento cognoui,Galenus. Quinetiam corydalis(κορυδαλὶς)appellata herba colicis vtilis eſt,Idem. Cęterum Ægineta poſt corydi,id eſt alaudę ad colicam declaratum vſum,ſubijcit coronopodis quoq; radicem aduerſus colicum affectum valere. ſed ita ferebat ordo literarum vt mox de coronopode agendum illi eſſet:cuius tamen radicem aſtringere, & ea gratia non colicis ſed cæliacis prodeſſe Dioſcorides & Galenus ſcribunt. Nos apud Dioſcoridem (inter nomenclaturas ei adſcriptas) legimus *capnon*, id eſt fumariam herbam, à quibuſdam corydalion vel corydalion agrion, vel corion appellari. Et quanquam non memini fumarię à quoquam vim colicis auxiliarem attribui .non dubito tamen quin vtilis eis eſſe poſſit, illis præſertim qui propter excrementa alui indurata & flatus hac ipſa de cauſa collectos in hunc affectum inciderint.ſoluit enim aluum ſuccus fumariæ,qua ſoluta flatibus etiam via patet, Cõueniunt autem colicis non vehementia,ſed leuia tantum medicamenta quę aluum modicè ducant. Quid verò cum alaudis fumarię commune ſit non video;niſi quod florum veluti calcaria longiuſcula alaudarum forte digitis pedum, aut poſteriori ſaltem longiori(ſimiliter vt in alaudis) cõparari poſſunt. Alauda aſſa in cibo ſumpta, mirabiliter ſæpe colicos ſanauit, Galenus ad Piſonem. Coli vitiũ efficaciſſimè ſanatur ab aue galerita aſſa in cibo ſumpta. Quidam in vaſe nouo cum plumis exuri iubent in cinerem, conteriq;(diligentiſſimè,Marcellus,)bibiq; ex aqua(calida,Marcellus)cochlearibus ternis per quatriduũ (triduum,Marcellus,)Plinius & Alexand. Trallianus. Hoc iam præſcriptum remedium,inquit Marcellus, colo & omnibus inteſtinorũ doloribus, & tam hominibus quàm iumentis ex hac re laborantibus efficaciſſimè ſubuenit. Et rurſus, Alauda cum ſua pluma in vaſe fictili gypſato in furno poſito, ita combu-

ritur

ritur vt teri poſſit.cõtritæ autem tenuiſſimus puluis reponitur, & cùm opus fuerit ex eo cochlearia duo vel tria cum aqua calida per triduum aut quatriduum dantur.incredibile hoc colicis remedium, quod adeò prodeſt, vt omnia medicamenta meritò ſuperare videatur, Hæc ille. Porrò cinerem auium vel aliorum animalium deſideratum ſic fieri oportet. in ollam nouam mittitur auis,aut quodlibet aliud animal quod putaueris exurendum,quod addito operculo,circunlitoq; argilla,in furno feruenti torrebitur,ſpiramento permodico facto, Plinius Secundus in epiſtola de medicina, quæ Marcelli Empirici volumini præpoſita eſt. Quidam cor alaudæ (aduerſus colicum affectum) adalligari femini iubent.alij recens tepensq; adhuc deuorari. Conſularis Aſprenatum domus eſt, in qua alter è fratribus colo liberatus eſt aue hac in cibo ſumpta, & corde eius armilla aurea incluſo. alter ſacrificio quodam facto crudis laterculis (forte incluſo corde) ad formam camini, atq; vt ſacrum peractum erat obſtructo ſacello, Plinius. Ad colum: Thraces viuente adhuc alauda cor eximientes, alligatorium faciunt, femori ſiniſtro ipſum circundantes, Alex. Trallianus.

H.

Philologica & grãmatica.

a. Κόρυδος apud Galenum, Æginetam, Theocritum, & alios proparoxytonum ſcribitur. In Auibus verò Ariſtophanis in textu & in ſcholiis oxytonum duobus in locis, vt apud Varinum quoq;. Apud Athenæum εὐκράτης ὁ κορύδος, paroxytonum habetur, perperam vt cõijcio. Ariſtophanes in Auibus κορυδὸν genere fœminino dixit, Plato comicus autem maſculino, Varinus & Scholiaſtes Ariſtophanis. Ariſtoteli κορύδων nominatur, niſi alia ea auis eſt, Ariſtophanis Scholiaſtes & Varinus. mihi quidem non alia videtur, quanquam terminatio variet. Pugnant inter ſe ποικιλίδες & κορυδῶνες, Ariſto. voce penanflexa. ego κορύδωνες proparoxytonum potius legerim. Κόρυδος auis eſt, κορύδαλος verò (proparoxyt.) vicus Atticæ in quo templum erat σωτῆρος κόρης, Ammonius in differentiis vocum. Sed Ariſtoteles, Oppianus, Dioſcorides, Ariſtophanis interpres, Varinus, & alij κορυδαλὸν oxytonum protulerunt. Corydalus auis, id eſt quæ alauda vocatur, quæ animos hominum dulcedine vocis oblectat, Marcellus. Κορυδαλλὸς auis & vicus Atticæ, Heſychius & Varinus. ſed per lambda duplex poeticè ſcribitur, quanquam & apud Æginetã ſic ſcriptum reperio. Ἄρχεσθ' ἀμῶντας ἐγειρομένω κορυδαλλῶ, Καὶ λήγειν εὕδοντος, ἐλινῦσαι δὲ τὸ καῦμα, Theocritus Idyl.10. Hoc eſt, Incipienda meſſis eſt cùm expergiſcitur alauda, & rurſus ea dormiẽte ceſſandum, euitare autem æſtum oportet. Κορυδαλίδες αἱ, Oppianus in Ixeuticis. Κορυδαλλίδες Theocritus per λ duplex. Galeritam Græci corydon & ſcordalon (lego corydalon) & corydalida appellant, omnes à galero ſiue galea, Hermolaus. Κορύφαλος genus auis, Suidas & Varinus. ſed quoniam apud alios authores nuſquam (quod equidem ſciam) hæc vox reperitur, κορύδαλος fortè legendum fuerit: niſi quis pro eodem κορυφὴν & κόρυθα accipiat, & ab hoc corydalon, ab illo coryphalon deriuet. Πίφιγξ, alauda, Heſych. ſed Varino πίφιξ auis eſt ſic dicta παρὰ τὸ πίω, id eſt à potu, quòd aquis gaudeat. Πιφαλλίς, πίφιγξ, Iidem. nos auem, quam Barbari *vanellum* appellamus, Gifitz per onomatopœiam. gaudet autem hæc quoq; aquis. Piphex harpa & miluus, amici ſunt, Ariſtoteles lib.9. de hiſt. anim. vbi Græcè πίφηξ ſcribitur.

Alaudæ legionis Romanæ nomen.

¶ Alauda olim etiam legionis cuiuſdam Romanæ nomen fuit. Huc accedunt alaudæ cæteriq; veterani, Cicero 13. in Anton. Alaudam auem Plinius & Tranquillus aiunt, vt referũt grammatici, legioni dediſſe nomen, quæ alauda vocabatur: de qua Cicero ad Atticum, Antonius (inquit) cum legione alaudarum ad vrbem pergere, pecunias municipiis comparare. Videntur autem & milites ipſi alaudæ dicti, & legio alauda. & quoniam alauda vocabulum Gallicum fuiſſe perhibetur, noſtram ſuper eo coniecturam qualemcunque explicabo. Veteres Gallos magna ex parte lingua Germanica vſos eſſe conſtat: & cùm Cicero (vt modò recitaui) alaudas cæterosq; veteranos dicat, alaudas quoque de veteranorũ conditione fuiſſe conijcio, præſertim ex natione Germanica ſiue Gallica oriundos. nam veteranos & homines quoſuis ætate progreſſos, lingua noſtra vocamus die alten vel alden. nam inferiores Germani olden pronunciant. Recentiorum quidam ſcribunt milites qui galeis vterentur dictos fuiſſe alaudas, ita ſcilicet vt aues ipſæ alaudæ galeatæ ſunt. Hodie quidem alaudæ dici poſſent milites illi, qui vt excellentiores videantur, ſtruthionum aliiſve pennis pileos aut galeas ſuas faſtigiare ſolent.

Alaudiũ unde dictum.

Alaudium (inquit Budæus appellatum eſſe videtur à laudando, id eſt nominando authore, & *a* priuatiuo: quòd qui prædia eo iure habeant, laudare authorem ſuum nemini teneantur, vt qui nullum ſoli dominum cognoſcant, nec patronum. Robertus Stephanus alaudium etiam Gallicè interpretatur, *vng franc aleu.* Sed forſan ab alaudis, id eſt veteranis militibus hæc quoque dicta fuerint: quòd illis huiuſmodi prædia ab initio tanquam bene meritis diuiſa & donata ſint. Sanè *a* priuatiuum in huiuſmodi compoſitionibus inuſitatum eſt Latinis. Sed hanc quæſtionem Grammaticis & Iureconſultis relinquo. Recentiores verò illos (Albertum & ſimiles ſcriptores) qui alaudam auem à laude nominatam aiunt, eò quòd mira alacritate pennis in aëre ſereno exertis muſicam & canoram ſe declaret (à laudato cantu ſic dictam inſinuantes) non poſſum non ridere. quomodo enim Gallicè aut Germanicè voci origo Latina quadraret? Rideo & Syluaticum qui alaudam interpretatur vpupam, quaſi verò omnem auem criſtatam vpupam eſſe oporteret.

Parcus ab alauda differt.

Differt ab alauda parcus, etiamſi quidam negant. eſt autem parcus auicula palumbo minor aliquanto, ſubtus candida, cætera pauoni ſimilis, & criſta quoque, Hermolaus. Hanc auem recentiores *vanellum* vocitant, vt in litera *V.* docebimus.
¶ Alaudarium accipitrem, hoc eſt alaudas captantem, Galli vocant, ſua lingua *loyette*, quam etiam

Cassita. S. Martini auem vocari audio, colore fusco, à speruerio diuersam. ¶ Cassitam, pro alauda, media producta dicunt. *Nec sua luctificis cassitæ funera plangunt Vocibus*, Eobanus Hessus in translatione Theocriti. *Cassida verò, pro galea, media breui ponitur. Aurea cui postquam nudauit cassida frontem*, Propertius. *Aurea vati Cassida*, Virgilius 11. Æneid. vbi Seruius, Ex accusatiuo (inquit) Græco facit nominatiuum Latinum.

Corydelis piscis. ¶ Corydelis salsamentarius piscis est, quem nos cordyllam vocamus, &c.

Corydalis herba. ¶ De herba quæ corydalis vel corydalion vocetur, in *G.* dictum est. Nostri alaudarum flosculos appellant qui nascuntur cærulei pratis humidioribus quibusdam, ex genere paruo herbæ arthriticæ quam & primulam veris nominant, rari inuentu, cùm lutei passim vulgares sint.

¶ Epitheta. Κορυδαλλίδες ἐπιτυμβίδιοι, Theocritus Idyl. 7. aliqui sic dictas volunt, quasi circa sepulchra versari soleant. alij à colore φλογοειδεῖς interpretantur παρὰ τὸ τύφω. Sed magis placet causam huius epitheti ad fabulam referri recitandam in *h.* Καὶ παῖδας εἶχε λιτοῦ κόμην θρέψας λοφῶντας, καὶ πτεροῖσιν ἀκμαίους, de alauda author innominatus apud Suidam. ¶ Alauda galeata, Bapt. Fiera.

Nomina propria ab hac aue desumpta. ¶ Homines olim (inquit Aristophanes in Auibus) auium cognomina vsurparunt: & Philocles corydus nominabatur. vbi Scholiastes, nimirum quod capite superius acutiore esset, καὶ ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν. nam deformem illum fuisse hominem in Thesmophoriazusis etiam indicat poëta. Κορυδεὺς (Κορυδὸς legendũ puto) & filij eius tanquam deformes in comœdiis traducuntur, Hesych. & Varinus. Corydeo deformior, prouerbium apud Apostolium, quòd Corydeus iste admodũ deformis fuisse perhibeatur. Corydos apud Athenæum insignis cuiusdam parasiti nomen est. Εὐκράτης ὁ κορύδος apud eundem legitur. Corydon nomen proprium est pastoris apud Theocritum Idyllio 4. & in Eclogis Vergilij. ¶ Perdices Athenis ab altera parte Corydali quæ vrbem respicit, aliam quàm in vlteriore vocem ędunt, Theophrastus vt citat Æthenæus. Corydalum autem vicum esse Atticæ suprà diximus. Stephanus Corydallum hunc vicum per λ duplex nominans in tribu Hippothoontide collocat: à quo tribulis dicatur Κορυδαλλεύς. Apud eundem Corydalla vrbs Rhodiorum est, gentile Κορυδαλεῖς. Chelidoniæ insulæ contra Tauri promontorium pestiferæ nauigantibus duæ sunt: quarum vna Corydela (Κορύδελα) altera Menalipea dicitur, Idem. ¶ Κορυδαλλία Ἄρτεμις apud Athenæum memoratur.

Hortulanus auis alaudæ similis. ¶ *b.* Hortulanum auem quandam audio Bononiæ vulgò appellari, alaudæ magnitudine & colore, lautam & pinguissimam.

¶ *c.* Ἄειδον κόρυδοι, καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών: Theocrit. Idyl. 7. Vulgò quidam apud nos de Februario dicunt, ante meridiem dies adeò frigidos esse, vt plaustrum per gelu in orbita transeat, à meridie verò in eadem alauda lauet.

¶ *e.* *Dum turdos visco, pedica dum fallit alaudas*, &c. Alciatus in Emblem. ¶ Alexander Trallianus inter remedia ad colum, annuli ferrei circulum octangulum fieri iubet, & in octangulum inscribi, φεῦγε φεῦγε ἰοῦ χολὴ ἡ κορύδαλος ἐζήτει.

¶ *h.* Plinius quum fabulosa quædam à veteribus tradita scripsisset, subdit: Qui credit ista, etiam Democrito credet quum alia (fabulosa,) tum quæ de aue galerita priuatim commemorat, etiam sine his immensa vitæ ambage circa auguria. ¶ Lemnij corydos colunt propter vtilitatem quam ex eis percipiunt. eò quòd attelaborum (bruchorum de genere locustarum) oua perquirant & deuorent, τὰ τῶν ἀττελάβων εὑρίσκοντας ᾠὰ καὶ κόπτοντας, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. ¶ Οὐδ' ἐπιτυμβίδιοι κορυδαλλίδες ἠλαίνοντι, (ἐρέμβοντι, ἐπὶ τῆς αὐλῆς πλανῶνται,) Theocritus Idyl. 7. de tempore meridiano loquens.

Fabula de alauda, similem fabulam aliqui de vpupa referunt. Habet alauda (inquit Galenus libro vndecimo Simplicium pharmacorum in capite cristam è plumis innatam, (λόφον ἐκ τῶν τριχῶν αὐτοφυῆ,) vnde occasio data est fabulæ quam Aristophanes Comicus describit, his verbis:

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, οὐκ πολυπράγμων. οὐδ' Αἴσωπον πεπάτηκας·
Ὃς ἔφασκε λέγων κορυδὸν πάντων πρώτην ὄρνιθα γενέσθαι,
Προτέραν τῆς γῆς. κἄπειτα νόσῳ τὸν πατέρ' αὐτῆς ἀποθνήσκειν,
Γῆν δ' οὐκ εἶναι· τὸν δὲ προκεῖσθαι πεμπταῖον. τὴν δ' ἀποροῦσαν
Ὑπ' ἀμηχανίας, τὸν πατέρ' αὐτῆς ἐν τῇ κεφαλῇ κατορύξαι.

Adscripsi aũt hos versus eò libentius, quòd apud Galenum nonnihil corrupti essent. Sensus est, Alaudam auem priorem terra enatam: vnde mortuo patre, quum vbi sepeliretur nõ extaret, nondum producta terra, illum in capite contumulârit. tumuli signum seu vestigium adhuc in ea spectari surrectum capitis apicem. Et hoc etiam Theocritum insinuasse aiunt (inquit Galenus) ἐπιτυμβιδίους κορυδαλλίδας scribendo, quasi parentis tumulũ in capite gestantes, (etsi aliqui, vt in *a.* retuli, hanc vocem aliter interpretentur.) Hæc eadem memini alicubi in Lexico Varini legere. Corydo igitur tanquam antiquissimæ auium in Auibus Aristophanis regnum decernitur. Cirin etiam auem, de qua inter accipitres scripsimus, parentem suũ in capite tumulasse quidam scribunt. ¶ Colænus quidam cõdidit Colonidas vrbẽ colonia deducta Athenis, corydo auicula duce vsus ex oraculo, Pausanias in Messenicis.

Prouerbia ex hac aue desumpta. ¶ Prouerbia. Corydalis (vel Galeritis) omnibus cristam inesse oportet, Πάσῃσι κορυδαλλοῖσι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι. citatur ex Simonide & vsurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hunc sensum: Nullum esse mortalis ingenium, cui non sit aliquod vitium admixtum, ceu perindè

secundum hominis naturam sit non carere vitio, vt galeritæ naturale est habere cristam. Plutarchi verba subscribam: Ἐπεὶ δὲ χρεὼ, ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πᾶσι κορυδαλοῖς λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ Σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατείᾳ συκοφάντην, hoc est, *Quoniam autem oportet, vt videtur, non solum omnibus galeritis cristam inesse, quemadmodum dixit Simonides: verum etiam omni democratiæ sycophantam.* Congruit huic dictum Cratetis, quod refertur apud Laertium, vix esse quenquam qui prorsus omni vitio careat, sed omnibus malis punicis aliquod inesse granum putre, Hæc Erasmus. Nos quidem supra ostendimus genus gregale alaudarum non esse cristatum. itaq; de illis non verum erit hoc prouerbium.

Corydalis omnibus cristam inesse oportet.

¶ Credebatur laurus efficax aduersus venena, inde iactatum vt qui se tutum approbare vellet, δαφνίνην diceret φορῶ βακτηρίαν, id est, Laureum gesto baculum. cui ferè consimile prouerbium est de corydo aue nido gramen inserente aduersus animalium noxia, Ἐν κορύδου κοίτῃ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις, Cælius ex Geoponicis Græcis 1,15. authore Zoroastre. In corydi nido intorta occultatur agrostis: adagij vsus est (vt inquit Alexander Brassicanus,) si quando significamus nobis non deesse tacita quædam & paucis cognita præsidia: quemadmodum corydus auicula agrosti occulto quodam aduersus ea quæ nocere possint amuleto vtitur. Simillimum illi quod Germani vulgò iactitant: Er ist jhm wie ein Spieß hinder der Thür / Eberh. Tappius.

In corydi nido intorta occultatur agrostis.

¶ Inter indoctos (amusos) etiam corydus sonat, Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται: quadrabit in quosdam qui apud idiotas audent sese velut eruditos venditare, inter doctos alioqui prorsus elingues. id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato: Οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. Corydus vilissimum auiculæ genus, minimeq; canorum, strepit tamen vtcunq; inter aues mutas, apud lusciniam canens ferri nequaquam posset. Corydum autem minimè canoram esse testatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον,

Inter indoctos corydus sonat.

Εἰ κύκνῳ δύναται κόρυδος παραπλήσιον ᾄδειν, Τολμῷεν δ' εἴσασθαι σκῶπες ἀηδόσιν·
Εἰ κόκκυξ τέττιγός ἐρεῖ λιγυρώτερος εἶναι, Ἶσα ποιεῖν καὶ ἐγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι, Erasmus.

Nos primum & secundum alaudæ genus supra à suaui vocis modulatione commendari, tertium verò ἄμουσον & ineptæ vocis esse docuimus. Aquilæ senecta, corydi iuuenta: Ἀετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης: de viuida viridiq; senecta, quæ præstantior sit aliquorum iuuenta. nam anus aquila præstat corydo auiculæ etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache: Πολλῶν νέων γὰρ κἂν γέρων εὔψυχος ᾖ Κρείσσων, Erasmus. nam aquila vtcunq; annosa, quauis tamen aue præstantior est, Suidas.

Corydi iuuenta.

¶ Apologus. Cassita auicula est (inquit Grapaldus) quæ in segetibus diuersatur & nidulum struit, id fermè temporis cùm messis instat, pullos habēs iamiam plumantes. De qua Æsopus Phryx ille egregius fabulator lusit apologum, quem hîc nostris inserere operæpretium duximus. Cassita itura cibum pullis quæsitum, monet eos, vt si quid audiant, id cùm redierit, sibi referant. Interim aduentat dominus segetis illius: & filio, matura inquit, hæc operas postulant. idcirco in crastinum amicos adibis, & roga, veniant operam mutuam daturi, vt messis peragatur. Vbi rediit mater, renunciant omnia, & trepidi orant, vt sese auferat. Iubet illos cassita bono animo esse. nam si dominus (ait) ad amicos messem reiicit, crastino seges non metetur. Die igitur postero cassita ad pabula euolat, dominus frustra amicos præstolatur. Tum ille rursum ad filium: Amici nulli veniunt, quin potius imus & cognatos affinesque nostros oramus, vt adsint diluculo ad metendum. Nunciant hoc itidem pulli pauidi cassitæ. Ea hortatur sint à metu ociosi, futurum vt necessarij fermè nulli obsequiales sint, aduertant modo si quid denuo dicetur. Orta luce proxima, & auicula in pastum profecta, affines opellam non præstant. Hinc dominus filio, Valeant (inquit) beneuoli cum propinquis, nosmetipsi cras metemus. Id quod vbi à pullis mater accepit: hora (inquit) iam est abeundi, nunc dubio procul messis peragetur. in ipso enim iam vertitur cuium est negotium, non in alio à quo petitur. Atque ita cassita cum pullis secessit, & seges demetitur. Et hic est Æsopi apologus de amicorum & propinquorum, vt Gellius (lib. 2. cap. 29.) notat, leui plerunque & inani fiducia. Vnde audenter dicere possumus, O amici, amicus nemo: ô affines, nulli affines: & illud ex oraculo quasi Delphico exiisse, Ne quid expectes amicos, ne quid cognatos, quod tu per te agere possis.

Apologus.

DE ALCYONE.

A.

ALCYON auis est marina, quanquam & amnes subit, Aristotele teste. nomen ei παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν, quòd in mari pariat, vt Scholiastes Theocriti & Varinus scribunt, qua ratione aspirari debebat: & sanè cùm veteres quidam Latini, vt Varro in opere de lingua Latina, & Seruius in primum Georgicorum Vergilij, huic auis nomini ab initio aspirant, tum ex recentioribus eruditi quidam. Iuuenalis halcyonem nominat Satyr. 7. Non recipere flatilem in prima verbum alcyonas, auctor Eustathius est, etiam canone subiecto: quoniam *A* ante *L*, si sequatur *K*, flatilem non admittat, Cælius. Halcyonem cum aspiratione scribendum, ex Theocrito apparet, Χ' ἁλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα. nam si non aspiraretur, non opus fuisset cappa, id est primam literam coniunctionis καὶ in χ, densam mutari, Io. Tortellius. Alcyon (inquit Io. Iouianus Pontanus lib. 1. de aspiratione) pro aue Græci non aspirant, licet fiat ab

Alcyon an aspirari debeat.

eo quod est ἅλς. illi enim vt Grammaticis placet, nunquam aspirant *a* ante *l*, sequente cappa. Chœrobosci grāmatici, qui Græcè de aspirandis vocalibus scripsit, verba hæc sunt: Alcyon verò etsi ab eo quod est ἅλς deriuatur, tamen quia sequitur cappa, tenuatur: & similiter præteritum ἄλτο, licet fiat à verbo ἅλλομαι (& ἁλτῆρες ab eodem verbo. *Vide* Etymologum.) Nam *a* ante *l*, sequente consonante semper tenuatur, nisi fortasse statim sequatur liquida. Nihilominus (inquit Pontanus) apud Theocritum est videre Græcos veteres huic nomini aspirasse: ac licet ipse viderim in vetustissimis codicibus nostris huic nomini aspirationem esse prænotatam, hodie tamen aspirat nemo, & similiter dictionibus alcedo, alcedonia, (de quibus plura suo loco,) Hæc ille. Varro quidem etiam halcedinem cum aspiratione dixit: *Vide* infra in *a*. Est autem alcedo Latinis, eadem quæ Græcis alcyon auis.

Alcedo eadem quæ alcyon.

¶ Alcyon Arabicè secundum Auicennam vocatur *cheren*, Albertus. Alicubi tamen vbi apud Aristotelem alcyon legitur, Auicennæ translatio (quod Albertus fatetur,) habet *alchorab*, quæ vox coruum significat. res ipsa quidem, hoc est per hyemem quatuordecim diebus operam dare (nido &) excludendis ouis, ad alcyonem pertinet, non ad coruum. Et mox, Alcyon (inquit Albertus) est auis nigra, non admodum magna: & forte hanc vocauit Auicenna coruum marinum propter coloris similitudinem. sed nigram esse alcyonem, falsò & sine authore scribit. Et rursus eodem capite, Alcyon est eadem cum alchorab marino, & secundum Ouidium & Homerum auis est Diomedis, rarò apparēs, &c. Sed de auibus Diomedeis toto genere diuersis, nos suo loco priuatim agemus. Alcyonem ignorauit Albertus dicens eam coruum marinum esse, Niphus. Apud Auicennę interpretē alcyonis ceu Græcum nomen in publicatis codicibus absurdissimè legitur. Albertus cum alcyonis scripsisset historiam ex Aristotele vel Auicenna, mox subiungit: Alia autem auis est, quę vocatur Græcè *fauorath*, quæ est picus marinus & agrestis, maior aliquantulum passere, &c. cùm & hæc & quæ sequuntur omnia non minus quàm quæ prius de alcyone expresè scripserat, alcyoni soli conueniant, & eadem fermè repetantur. Idem Aristotelis de alcyone verba recitans, cum cinnamomo aue eam confundit.

Diuersæ autorum sententiæ de alcyone quæ auis sit.

Fui ego aliquando in ea opinione, vt auem quæ à barbaris ispida nominatur, alcyonem esse coniicerem. quam sententiam meam etiam doctissimus vir Guil. Turnerus Anglus tunc approbatam in suo de auibus libro publicauit, & illum nuper secuti Georg. Agricola, Eberus & Peucerus, idem tradiderūt, sed cum distinctione, ac si hæc auis alcyon fluuiatilis esset, non autem marina: cùm veteres huius differentiæ non meminerint. nam Aristoteles scribit alcyonem auem marinam fluuios etiam subire: non autem diuersam fluuiatilem à marina esse. Verum hæc scribo non vt coniecturam, cuius autor ipse fui, refutem: neq; vt viris longè doctissimis aduerser: sed vt diligentius inquirendi occasionem harum rerum studiosis excitem. Hæc iam scripseram cum Petrum Bellonium etiam diligentissimum virum in Græcia nuper aliisq; remotissimis regionibus peregrinatum, similiter ispidam, quam ipse vocat *martinet pescheur*, id est apodem vel hirundinem piscatricem, pro alcyone accipere cognoui. Idē iyngem auem in Atho monte Græciæ vulgò alcion nominari scribit. Alcyonem habemus in inferiori Germania in littoribus maris, & ad Hauelam flumen, vbi ab incolis vulgò impropriè Wasserhünle dicitur, & aliquo modo propriè Eißvogel / quia glaciosa hyeme nidificat & excludit pullos. illo tamen nomine dicitur & alia auis, nempe quæ ispida est, Christophorus Encelius. Puto & anatis oceani genus rostro mirabile, ab aliquibus vocari Eißvogel.

Ispis an alcyon sit.

¶ Arist. de hist. anim. 8, 3. aues quasdam degere scribit circa fluuios & lacus, alias circa mare. Ex parydris & iuxta aquas dulces degentibus præter cæteras numerat etiam τὸ τῶν ἀηδόνων γένος, vt in exemplaribus nostris habetur, Gaza & Niphus vertunt alcedonum, cum Græci luscinias ἀηδόνας vocent: sed illæ non degunt iuxta aquas. quare cùm vox corrupta sit, apparet illos diuinasse legendum ἁλκυόνων. Albertus ex Auicenna hoc in loco habet scorahon, corruptissimam vocem. Alcyonum sanè hoc loco nō rectè legi etiam quæ proximè sequuntur philosophi verba indicant: Circa mare verò versantur (inquit) alcyon (Gaza de suo inserit, quoq;, nimirum ad excusandum quòd proximè etiam alcedones inter παρύδρους nominarit) & carulus, (sic Gaza κήρυλον reddit.) Absurdum autem foret cùm prius alcyones nominasset inter eas quæ degunt circa dulces aquas: mox easdem primas nominat inter maritimas. quanquam enim (vt diximus) fluuios quoque subeat alcyon: primum tamen & pręcipuè maritima est, & à veteribus omnibus maritima nominatur. Kiranides eā in littoribus maris degere scribit. Suidas in voce Ἡμερινὰ inter aues maritimas numerat, his verbis: Θαλάσσια δὲ ἀλκυὼν, ἀηδὼν, κήϋκες, αἴθυιαι, &c. vbi rursus mireris, quomodo aēdō maritima sit, cùm in Aristotelis codice circa aquas dulces degētibus (vt iam dictum est) adnumeretur. Nos sanè Aristotelis locum deprauatum esse coniicimus: Suidæ falsum imitatione librariorum. Obiiciat aliquis Plinium quoq; libr. 10, cap. 32. vbi & reliquam alcyonis historiam ex Aristotele transfert, hæc verba interserere. sed forsan Plinij quoq; codex corruptus fuerit. Quod si quis ispidam recentiorum pleraq; cum alcyone paria facere, vel omnino speciem quandam alcyonis esse contenderit, hoc equidem illi concessero. ¶ Sig. Gelenius alcyonem auem in mari, eiusdem generis esse putat cuius est auis circa aquas dulces vulgò Gyfyz dicta, de qua in Vanello dicemus, sed hæc passere longe maior est.

Gyfyz.

¶ Cælius Calcagninus auem quæ à nautico vulgo (circa Italiam) hodie hirundo marina dicatur, alcyonem esse coniicit: passere (inquit) haud multò ampliorem, colore tum cœruleo, tum viridi, tum etiam leniter purpureo insignem, eoq; non partiliter ita distincto, sed ex indiscreto variè toto corpore & alis & collo refulgentem, rostro subuiridi & longo & gracili, querula admodum voce peruolantē maria, & in præruptis scopu-

De hirundine marina.

ſcopulorum nidificantẽ,cui præterea piſces in cibo ſunt,Hæc ille. Noſtri ab hac diuerſam hirundinem marinam vocant Seeſchwalb/quam ego meropem aut meropi congenerem eſſe puto, vt in illius hiſtoria dicam. Sed veram alcyonem pauciſſimis, præſertim mediterraneis, notam eſſe, mirum non eſt: quoniam(vt Ariſtoteles ſcribit)omnium rariſſimum vidiſſe alcyonem eſt:ferè enim circa Vergiliarum occaſum brumamq́; ipſam apparet:& vbi primum per portum non plus quàm nauem circunuolârit, ſtatim abit,vt nuſquam præterea videatur. quomodo Steſichorum quoq; eius meminiſſe notum eſt. Chærephon etiam apud Lucianum alcyonis cantum tanquam inauditum ſibi hactenus & peregrinæ auis miratur. Audio tamen in Græcia hodieq́; agnoſci alcyonem, vulgari nomine φασιδόνις. *Alcedon rara auis quando appareat.*

¶ Cerylus, κήρυλος, non alia eſt auis quàm alcyon mas, vt Antigonus, citante Varino, ſcribit, & alij authores: qui & ceyx appellabatur. *Vide* infra in *a*. Theocriti interpres tradit ab Antigono proditum ſeneſcentes alcyonas vocari cerylos, Cælius: ſed perperam. dicendum enim, alcyones mares vocari cerylos, eoſdemq́; in ſenecta à fœminis geſtari. Κήρυλος, auis eſt fœmina, libidini dedita: aliqui alcyonem interpretantur, Heſychius. Alcedo apud mare verſatur, & carulus, Ariſtoteles de hiſt. anim. 8,3. non quòd aliter quàm ſexu has aues differre exiſtimaret, ſed vt nomina vulgo vſitata non omitteret: ſic in eodem capite ficedulam & atricapillam pariter nominat, & alibi erithacum & phœnicurũ, cùm iſtas aues non ſpecie ſed affectione tantum aliqua(colore) differre fateatur. Albertus eo in loco ex Auicenna corruptiſſimis nominibus pro alcyone habet *tharaglyon*, pro cerylo *kydeloz*. Niphus carulũ putat eſſe auem, quæ ruſticè apud Italos *ciurlus* appelletur, quæ autem qualiſq́; illa ſit, non explicat. Petrus Bellonius carulum Gallicè *caniard* interpretatur, nec aliud addit, niſi quòd delphini venationem ſequantur, & piſces deuorent, qui fugientes delphinũ ſupra mare exiliunt. Sed Galli vulgò anatẽ marem *canard* nominant. Carulum marẽ alcyonem eſſe Ælianus quoq; agnoſcit: quanquam alibi alcedonem & carulum mutuo inter ſe amore teneri ſcribit: vbi diuerſarũ ſpecie auium amicitias & diſcordias mutuas recẽſet. *Cerylus eadem auis quæ Alcyon.*

B.

Alcedo non multo amplior paſſere eſt, colore tum cœruleo, tum viridi, tum etiam leuiter purpureo inſignis, videlicet non particulatim colore ita diſtincta, ſed ex indiſcreto variè refulgens corpore toto, & alis, & collo. roſtrum ſubuiride, longum & tenue. Talis ſpecies eius eſt, Ariſt. Quod ad colorem, illum pro diuerſo ad lucem aut Solem conuerſione variare coniicio, & iridis colores quodammodo imitari, ſicut ſerici genus ab iſta colorum variatione apud nos denominatum. Similem colorem in vanello aue & coruo ſylvatico obſeruaui, & aliis quibuſdam. Agnoſcit autem hunc in alcyone colorem, quæ vulgo Italis quibuſdam nautis *hirundo marina* dicatur, Cælius Calcagninus quoq; vt in *A*. recitaui. quamobrem miror ab eo defendi Plinium, quem Ariſtotelis ſenſum hac parte non aſſequutum, ex ipſius(quæ hic ſubiicimus)verbis apparet. Alcyon(inquit)auis paulò amplior paſſere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo(roſtro, Ariſt. quod magis placet)gracili ac procero. Et mox, Alterum genus earum magnitudine diſtinguitur, minores in harundinetis canunt: Calcagninus ſentit codices noſtros minus quàm Plinij emendatos eſſe, potius credendum quàm Plinium malè tranſtuliſſe: Ego verò contra ſentio. iudicabunt eruditi. Albertus quidem ea quæ ad colorem & roſtrum alcyonis pertinent, non vt Plinius, ſed vt codices noſtri habent, ex interprete Auicennæ repetit. *Plenumq́; querelæ Ora dedêre ſonum tenui crepitantia roſtro*, Ouidius 11. Metam. Ξανθαὶ ἀλκυόνες, id eſt fuluæ alcyones à colore in Epigrammatis cognominantur. ſed poëtę non raro colorum nominibus impropriè vtuntur. Kiranides alcyonem auem valde ſpecioſam eſſe ſcribit, ſubcœruleam vel viridem, variam colore. Venetiis aues duas vidi vulgo *galberie* dictas, magnitudine vulturum, plumis eleganti varietate aſpectu iucundiſſimis, omninoq́; ſimilibus huic aui quam Turnerus facit alcedinem, Fauconerus. Cætera leguntur ſupra in *A*. *Deſcriptio formæ corporis.*

C.

Alcyon auis eſt marina, Suidas & alij,(vt ſupra in *A*. dictum eſt,) maris adeò amans, vt prope fluctus nidificet, pectus aquis aſpergat, caudã in terra ſicca imponat, Oppianus in Ixeut. Athen. lib. 8. Clearchũ autorem adfert, piſcẽ adonidem ſiue exocœtum in littus aliquando vnà cum fluctu extra aquã ſe recipere, atq; inibi ſuper ſaxis quieſcere, & ſi vigilet aues παρευδιαστὰς cauere, ne ab eis deuoretur. ſic autẽ vocat τοὺς ἐν ταῖς εὐδίαις περὶ τὸ ξηρὸν νεμομένους, hoc eſt aues illas quę ſereno & tranquillo cœlo iuxta littus paſcuntur. vt cerylũ, trochilum, & creci ſimilẽ elorium. Viuit ex venatione piſciũ maris, Alber. ſubit & in amnes, Plin. in amnes longius aſcendit, Ariſt. Iupiter alcyones noctu paſci voluit, & circa ſtagnorum fluuiorumq́; maximè ſolitarias partes, ne hominibus moleſtæ eſſent, Oppianus. Τὸν δ' οἷα δύπτην (εὐκόλυμβον) κηρύλον διὰ ϛενοῦ Αὐλῶνος (θαλασσίου) οἶδμα κῦμα γυμνίτην φάγον, Lycophron. Κεράνων τ' αἰγείροισι καταστικτον, αἳ ἀπὸ νάματα Ξανθαὶ ἀφύσσονται χείλεσιν ἀλκυόνες, In Epigrammatis. ¶ Iupiter Ceyci & Alcyonæ eius vxori iratus, mutauit eos in aues ſingularẽ & diſiunctam vitã degentes, εἰς ὄρνεα χωρὶς ἀλλήλων βιοῦντα, Varinus. ¶ Halcyonẽ videre rariſſimũ eſt (vt in *A*. etiã retuli ex Ariſt.) nec niſi Vergiliarum occaſu,(cũ occaſu heliaco occidunt Pleiades, hoc eſt à quarto nonas Aprilis vêre, Alber.) & circa ſolſtitia brumámve, naue aliquando circunuolata ſtatim in latebras abeuntẽ, Plinius. ¶ Piſcibus(piſciculis paruis) viuit, Ariſtoteles & Kiranides. Ex alto in mare ſe immittit, Oppianus. rectã nimirũ vt catarrhactes & aliæ quædam piſciuoræ aues. Carulum quidem deuorare piſces & παρευδιαστὴν eſſe, paulò ante ex *Alcyon auis marina.* *Quando appareat alcyones.* *Victus.*

Cantus. Athenæo repetij. ¶Scimus muſicas eſſe alcedines, Ælian. Aues quæ ſuauius quàm alcyones cantillẽt, nemo vllas dixerit, Oppianus. Chærephôn apud Lucianũ ſuauem alcyonis vocẽ admiratur. *Littoráq; halcyonẽ reſonant, & acanthida dumi*, Vergil. in Georg. Lugubrem reuera ſonũ ab ea ædi teſtatur Chærephôn apud Luc. Alcedines à maritorũ obitu multo tẽpore lugent & ſe diſperdunt. deſituræ canere, *ceyx ceyx* aliquoties repetunt, atq; ita ceſſant. Porrò ceycis (maris alcyonis) vocem nunquã vel mihi vel aliis audiendã optârim. curas enim & mortes, & infortunia ſignificat. quãobrem Iupiter eas nocte paſci voluit, & locis circa aquas maximè deſertis ne quid hominibus moleſtę forent, Oppianus. Alcyonũ genus vnũ vocale eſt, alterũ mutum, vt ex Ariſtotele Gaza tranſtulit: *vide* ſupra in *A.*

Coitus. ¶Cerylũ aliqui auẽ maſculum & libidinoſum, alij alcyonẽ interpretãtur, Heſych. Ceryli, id eſt alcyones mares in coitu immoriuntur, Ariſtophanis Scholiaſtes: iã ſenes in coitu extinguuntur, Iſacius Tzetzes. Fœtificat alcedo toto ſuæ ætatis tẽpore, parere nata menſes quatuor incipit, Ariſt. Coniugis amans adeo eſt, vt non vno quopiam ſed quolibet anni tempore cohæreat, congreſſusq; huius admittat, non per libidinem, quippe quę alteri nulli prorſus miſcetur, ſed beneuolentiæ quæ nuptam decet & amicitiæ ſtudio, Plutarchus.

Nidificatio. ¶Nidificatio. Nidus (inquit Ariſt.) marinæ ſimilis pilæ, & iis quæ à flore maris haloſachne dicantur, (de haloſachne dicemus infra in *G.*) ſed colore leuiter ruffo, figura proxima cucurbitis medicinalibus iis, quibus collũ porrectius eſt. magnitudo maximis amplior quàm ſpongię, (hoc eſt, vt ego interpretor, maximus alcyonis nidus maximam ſpongiam excędit.) ſunt enim alij maiores, alij minores, conſeptus, ſtipatusq; vndiq; eſt, & crebro tum inani, tum ſolido conſtat. renititur ferramento acuto, vt vix poſſit diſcindi. Sed ſi vnà & ferro tundis, & manu collidis, facile perinde vt flos aridus maris (*holoſachnã* dico) confrangitur. Os eius anguſtũ, quoad ſit exiguus aditus, vt etiã ſi vertatur mare, influere nequeat. habet ſua inania proxima cauis ſpongiarum. Ambigitur ex quanam materia cõponatur. Videtur tamen è ſpinis potius acus piſcis conſtitui. piſcibus enim alcedo viuit, Hæc ille. Nidi eius figura aſſimilatur figuræ pineali, aut ventoſæ quæ habet collum longũ, Alb. Et rurſus, Propter artificioſam compoſitionẽ materiæ, non facile ferro ſecatur, vt nux pinea, quæ ex lignis inuicẽ conſertis componitur, quę facilius manu diſiunguntur, quàm ferro ſcindantur. Sed Ariſtoteles aliter ſentit, nempe nidum hunc ſi ſimul ferro cędatur, & manu atteratur & cõfrietur, (θραύειν enim & διαθραύεσθαι dicit, facile diſſipari. Cæterum mare non intrat in nidum alcyonis (inquit Albertus,) quoniam introitus fit è materia per aquam intumeſcẽte inſtar ſpongiæ, & tumore ſuo claudente viam ne aqua ingredi poſſit: quæ tamen materia ab aue ingreſſura comprimitur, & aquam exudans aditum illi præbet. Et rurſus, Nidum facit cauum inſtar cannę, ex materiæ ſimili oſſi ſepiæ (haloſachnæ, Ariſt.) pręduram, quę facile friabilis eſt, difficulter verò ſecabilis aut fiſſilis. Nidi alcyonum (inquit Plinius, admirationem habent, pilæ figura (nos pilam vel ballam vt vulgo vocant marinam vidimus, orbiculatam, & veluti ex feſtucis coalitam) paulum eminenti ore perquam anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine. ferro intercidi non queunt, franguntúrq; ictu valido, vt ſpuma arida maris. nec vnde confingantur inuenitur. putãt ex ſpinis aculeatis, (lego aculeati, id eſt acus vel belonę piſcis.) piſcibus enim viuunt. Hęc ille. Roſtro ſuo, nec alio inſtrumento, nidum fingit alcedo, imò nauis inſtar fabricat, opus euerti mergiq; fluctibus neſcium. componit quippe deuincitq; conſerẽs inuicem acus piſciculi ſpinas, ac rectis aliis ceu ſtamini, tranſuerſas alias veluti ſubtegmẽ implicat, mox cõſertum recuruat, & in orbem reducit: ac ſic coaptat deniq;, vt opus nauigij ſpecie turbinatũ, ac qualo (κύρτῳ) propemodum piſcatorio oblongiuſculo ſimile euadat. perfectũ littori quò fluctus extremi pertingunt applicat. hic vnda molliter feriens, nondum firma ſatis hiantiáq; procellarum verbere deprehenſa, ſarcire docet: ſolida verò & iam cohęrentia conſtringit figitq; adeo, vt nec ſaxo nec ferro diſſolui diffringíve facile queant. Qua quidem in re magna comprimis admiratione dignum oſtiolum eſt, ſic modificatum figuratumq;, vt hanc vnam ſubeuntem recipiat, cæcum cæteris & abditũ, ac aliud prorſus nihil admittens, ne vndarum quidem. Equidem arbitror nidum huius neminem non vidiſſe. mihi certe quoties vidi tetigíve, (vidi autem perſæpe) iſtuc in animum ſubit dicere canereq;: *Talem quondam oculis Phœbea vidimus arce Deli*, corneam illam ąram, inter ſeptem, quæ vocant, mundi miracula celebratam: quæ quidam citra glutinum omne vinculumq; dextris tãtum cornibus coaptata ac commiſſa fuit, Plutarchus in libro Vtra animalium prudentiora, & Ælianus: Et eadem ferme rurſus Plutarchus in libro de amore in prolem: & poſt cętera, Nidi orificium (inquit) ea commoderatione ad alcyonis magnitudinem factum eſt, vt aliud nullum animal neq; maius neq; minus id ſubire poſſit, ſed aqua etiam (vt ferunt) ne minima quidem admittatur. Iam nido ſuo perfecto, circunlata in eo vndis, pullos nutrit, Gillius ex Æliano. dum nido vehitur, fœtificat, Volaterranus ex eodem. At non eſt veriſimile nidum alcyonis in mari huc illuc iactari: quin potius ſaxo alicui proximè aquam (ita vt aquæ ἐποχεῖσθαι videatur) agglutinari. *Incubat alcyone pendentibus æquore nidis*, Ouidius. Alcyones ſupra aquam marinam oua ſua in ipſo mari (ἐν τῷ βυθῷ) poſita incubant & fouent. alij verò dicũt in extremo margine maris, in arena oua ab eis foueri, Scholiaſtes Ariſtophanis in Ranas. De alcyonio medicamento quod ex nidis alcyonum & ceycum peti quidam exiſtimarunt, dicemus infra in *G.* Nidos vt ſibi ſtruant alcyones, non vt cæteræ aues feſtucas è terra colligunt, ſed marinas aliquot herbas, quales ſunt fuci, algæ, ampelides, boſtryches, otacides & aliæ, Oppianus. Halcyon in littoribus fœtus ſuos ædere ſolet. nam in arenis oua ſua deponit, medio ferè hyemis, Ambroſius.

¶Parit

¶ Parit alcyon circiter quinq; oua, Ariſtot. Et alibi, Partus huic ouis maximè quinq; conſumitur. Pariunt oua quina, Plinius. *Partus.*

¶ Alcyonei dies. Alcyon (inquit Ariſt.) circa brumam parere ſolita eſt. quamobrem quoties bruma ſerena exiſtit, dies alcyonei appellantur, ſeptem ante brumam, & ſeptem à bruma, vt Simonides quoq; ſuo carmine tradidit: vt, Cùm per menſem hybernum Iupiter bis ſeptem molitur dies tẽporis, clementiam hanc temporis, nutricem ſacram variæ, & pictæ alcyonis mortales dixêre. tranquillum verò tantiſper tempus efficitur, ſi ita euenerit, vt bruma auſtrina Vergiliis aquiloniis (τῆς Πλειάδος βορείου γενομένης) fiat. Septem primis diebus nidum conficere auem hanc fertur, reliquis ſeptem parere, educareq; pullos. Dies alcyoneos fieri circa brumam, non ſemper noſtris locis contingit: at in Siculo mari penè ſemper id euenit, Hæc ille. Sed libet etiam Græca Simonidis verba adſcribere: Ὡς ὁπόταν χειμέριον κατὰ μῆνα πινύσκῃ (temperat, caſtigat, πινυτὰ ποιῇ, σωφρονίζῃ) Ζεὺς ἤματα τεσσαρακαίδεκα, λαθάνεμόν τέ μιν ὥραν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι, ἱερὰν παιδοτρόφον ποικίλας ἀλκυόνος. Solſtitio (brumali) maximè ſunt inſignes halcyones. dies earum partus maria quiq; nauigant nouêre, Plinius. Et rurſus, Fœtificãt bruma, qui dies halcyonides vocantur, placido mari per eos & nauigabili, Siculo maximè. In reliquis partibus eſt quidem mitius pelagus, Siculum vtiq; tractabile. Faciunt autem ſeptem ante brumam diebus nidos, & totidem ſequentibus pariunt. Fouent oua ſeptem diebus, tunc pullos educunt quos alij ſeptem diebus enutriunt, Ambroſius. Ante brumam ſeptem diebus totidemq; poſtea, ſternitur mare halcyonum fœturæ, vnde nomẽ hi dies traxêre, Plinius. Et rurſus, Circa brumam pleriſq; bis ſeptem diebus halcyonum fœtura ventorum quiete mollius cælum: ſed & in his & in aliis omnibus ex euentu ſignificationum intelligi ſydera debebunt, non ad dies vtiq; præfinitos expectari tempeſtatum vadimonia, Plinius. Sunt & ſui in naturæ hiſtoriis felices in mari dies, à ventis qui conſileſcunt omnino alcyonides nuncupati, de quorum numero mira inter Græcos diſceptatio cooritur, quinq; modo eos ſtatuẽte Simonide, cui calculum adiicit Ariſtoteles, (ſic apud Varinum quidem legitur, & Euſtathiũ quoq;, ſed falsò. idem locus apud Suidam corruptus eſt, qui Simonidem in Pentathlis, & Ariſtotelem in libro de animalibus, hos dies vndecim facere ſcribit. Sed Ariſtoteles ipſe quatuordecim facit, & Simonides totidem vt ſupra recitauimus, & rectè à Plinio cõuerſum eſt:) Samio verò Demagora ſeptem, nouem autem Philochoro: aliis deniq; quatuordecim. Nec me fallit eſſe inter claſſicos (de Columella puto intelligit, cuius verba inferius recitabo) qui tradant, octauo calendas Martias eſſe alcyonios dies, quibus in Atlantico quidem mari ſumma notetur tranquillitas, Cælius. Ἀλκυονίδες καὶ ἀλκυόνειοι ἡμέραι, αἱ εὐδιειναὶ, νήνεμοι καὶ γαλήνην ἔχουσαι, Suidas. Iouem dicunt quindecim dies, vel (vt aliis placet) quatuordecim, tranquillos feciſſe, vt alcyoni iuxta littora pariẽdi opportunitas eſſet: Vel alcyonides dies vocantur, ſeptem ante huius auis partum & ſeptem illum ſequentes, Varinus. Ἀλκυονίδας τ' ἄν ἤγεθ' ἡμέρας ἀεὶ, Ariſtoph. in Auibus: hoc eſt, & perpetuo alcyonios dies ageretis, ac totam hyemem placidã, non ſeptem ſolum, vt nunc quidam eſſe dicunt, dies brumales tranquillos, Scholiaſtes. Alcyones pariunt ſeptem ordine diebus, & educant fœtum. Fertur autem beneficium hoc (vt mare eis parientibus tranquilletur) Nereides in eas cõtuliſſe, propter inſignem in maritum pietatem, (de qua dicemus in *a*) Oppianus in Ixeut. Alcyone pariente circa ſolſtitia mare totũ tranquillum placidumq; ſternitur, ita vt ſeptem perpetuos dies ac noctes totidem media hyeme liberè nauigetur, omni tum per maria profectione longè quàm per continentem tutiore, Plutarchus. De hac maris admirabili per hoc tempus tranquillitate, ſi cui otium ſuppetit, Alcyonem etiam Luciani dialogum perlegat, quanquam nihil ferè quod non ex aliis authoribus hîc à nobis perſcriptum ſit ab illo tradatur. Οὐχ ὁρᾷς (inquit illic Socrates ad Chærephontem) ὡς αἴθρια μὲν τὰ ἄνωθεν, ἀκύμαντον δὲ καὶ γαλήνιον ἅπαν τὸ πέλαγος, ὅμοιον (ὡς εἰπεῖν) κατόπτρῳ; Similia de huius temporis tranquillitate Ælianus prodit. Halcyonei dies ſunt à Virgiliarum occaſu circa ſolſtitia brumámve. Octauo calẽdas Martij Sagitta crepuſculo incipit oriri, variæ tempeſtates, halcyonei dies vocantur, Columella lib. XI. Varro hebdomadon I. Dies deinde illos, quibus halcyones hyeme in aqua nidulãtur, eos quoq; ſeptem eſſe dixit, Non. Marcellus. *Vide* infra in *H.h.* prouerbium Alcyonij dies. Albertus cur alcyones bruma nidificent, cauſam adfert raritatem corporis earum quod vehementer terreum ſit, & æſtate vehementer exiccetur, adeò vt ſemen habere non poſſit. in maximo verò frigore clauſis vndiq; poris humidum induci ait: & non eſſe credibile alcyonem viuere poſſe in regione quæ excedat latitudinem quinti climatis propter nimium frigus. *De diebus Alcyoneis*

D.

Plutarchus alcyonem ſapientiſſimum diuiniſſimumque marinorum omnium animal appellat. Quas enim luſcinias (inquit) circa muſicæ ſtudium, quas hirundines circa indulgentiam (τῷ φιλοτέχνῳ, niſi quis malit φιλοτέκνῳ, vt proximè de columbis φιλάνδρῳ potius quàm φιλανθρώπῳ) quas columbas circa mariti amorem, quas apes ſummæ alcyonum induſtriæ conferemus? Miram earum circa nidificandum ſolertiam in *C.* expoſuimus. *Alcyonis ſapientia.*

¶ Mariti amans eſt adeò, vt non vno quodam, ſed quolibet anni tempore cohæreat congreſſuſque huius admittat, non per libidinem, vt quæ alteri nulli prorſus miſcetur, ſed beneuolentiæ coniugalis & amicitiæ ſtudio: Eundem grauem iam annis & ægrè ſequentem, ſuſcepta cura fert fouetque ſenem, (γηροφορεῖ καὶ γηροβοσκεῖ,) nuſquam deſtituens, nuſquam poſt ſe relinquens. Nam & humeris impoſitum (τοῖς ὤμοις, in dorſo geſtantes, Gillius ex Æliano. τοῖς πτεροῖς βα- *Mirus erga maritũ amor.*

φαζουσι, Isacius Tzetzes, id est alis ferentes. sed melius dorso aut humeris ne alarum motus impediatur) circunfert vbilibet curatque, & adest in mortem vsque, Plutarchus. Theocriti interpres tradit ab Antigono proditum senescentes alcyones vocari cerylos. Cælius: sed ineptè, dicendum enim, alcyones mares vocari cerylos, eosdemque in senecta à fœminis gestari, vt ex Antigono citatur in Scholiis in Aues Aristophanis, & Varinus etiam scribit ex authoritate Pausaniæ. ¶ Si maritus obierit, fœminæ cibo ac potu omni abstinentes, multo tempore lugent & se disperdunt, &c. vt in *C.* relatum est.

E.

Ceyx infausta alcyonis vox.

Alcedines à morte mariti lugubriter canunt, & desituræ canere, ceyx ceyx, aliquoties repetunt, atque ita cessant. Porrò ceycis vocem nunquam vel mihi vel aliis audiendam optârim. curas enim & mortes & infortunia significat, Oppianus in Ixeut. an verò ceycis, id est alcyonis maris vocem infaustam esse dicat, aut fœminæ luctuosum illum cantum quo ceyx ceyx aliquoties repetit, dubitari potest.

G.

Alcyonij quinq; genera.

Alcyonij (inquit Dioscorides) quinq; cognoscuntur genera, primum quod densum, sapore acerbo, spongiosumque aspectu est: virosum itidem, ponderosum, piscoso (piscium putrium, Galenus) odore, quod copiosum in littoribus inuenitur. Secundum (oblongius, Galenus) concreti in hominis oculo vnguis (sic vertit Marcellus Verg. πτερυγίου ὀφθαλμικοῦ, malim penicilli ocularis, Galenus omittit,) aut spongiæ figuram habet, sine pondere, fistulosum, odore penè algoso. Tertium vermiculorum speciem ostendit, colore magis purpureo, (consistentia molle, Galenus.) quod quidam Milesium dicunt. Quartum succidis lanis simile, fistulosum, nec ponderosum est. Quintum fungorum figuram habet, sine odore & asperum: intus pumicis similitudinem aliquam, foris læuorem habet & acre est: quod plurimum in Bembico (Besbico, habet Græcus codex, & Stephanus) Propontidis insula nascitur, & gentis eius vocabulo maris spuma (ἁλὸς ἄχνη) appellatur. Primi & secundi ad smegmata muliebria (ad exterendum & inducendũ læuorem, Marcellus,) vsus est, cõtra lentigines, impetigines, (scabies, Galen.) lepras, vitiligines, nigredines, vultusq; & reliqui corporis maculas omnes. Vtile tertium vrinæ angustiis est, & concrescentibus in vesica arenis: præterea nephriticis, cutem subeuntibus aquis & lieni. Idem vstum ex vino (fuluo & tenui, Galenus) vtiliter cataplasmatis modo contra capilli defluuia, quas alopecias dicunt imponitur, eas explens. Vltimum dentifriciis accommodatum candorem dentibus affert. Miscetur & ad alia smegmata & psilothra addito sale. Si cremare aliquod eorum volueris, cum sale in crudum fictile cõiicito: lutoq; circunlito ore eius, in fornacem ponito: cumq; coctum fictile penitus fuerit, ablatum ex fictili alcyonium reponito & vtere. Lauatur autem cadmiæ modo, Hucusq; Dioscorides. Auicenna lib. 2. cap. 613. spumã maris nominat, Arabicè *zebd albhar*. Calfacit (inquit) & siccat abscessu tertio: abstergit & adurit. Duo spongiosa adhibentur ad abluendum, (abstergendum) & inter remedia bothor lactei & panni, & vestigiorum (macularum) in facie: cætera in psilothris. Planum (quod fungi speciem refert) medetur abscessibus qui clauis similes sunt: purpureum scrophulis, & podagræ cũ cera & oleo rosaceo, &c. vt Dioscorides. ¶ Galenus lib. x i. de simplicib. med. alcyonia (ἀλκυόνια) omnia abstergere & discutere scribit, acri & calida facultate prædita. Tertium præ cæteris tenuissimarum esse partium: quartum simile illi facultate sed non paulò imbecillius. quintum calidissimũ omnium, ita vt pilos deurere, & cutim vlcerare possit. Hoc Dioscorides (vt retuli) in Propontide halòs achnen vocari ait: cuius tamen Galenus in alcyonio non meminit, sed postea priuatim,

Halos achne, spuma maris.

Halòs achne (inquit) ceu spuma quædã est salis efflorescens, multò quàm sal tenuiorum partiũ. itaq; & attenuare & discutere eo multò validius potest. reliqua verò eius substantia ita vt sal astringere non potest. (Hę propemodũ vires sunt salis petræ hodie dicti, vt in locũ eius rectè substitui posse videatur.) Interpretes Latini *salis spumã* transferũt: non *florem maris*, vt Gaza, vbi Aristoteles ei alcyonis nidum cõparat, nec maris spumam, vt hodie quidam. etsi ἄχνην etiam Græci quidã Grammatici maris spumam interpretentur. Alioqui hęc vox significat minimas festucas (quas nostri similiter vocant Aglen) quisquilias, sordes, aceres, ἄχυρα. & metaphoricè minimas guttulas roris aut vini, inde apud poëtas οὐρανίαν ἄχνην, & οἰνωπὸν ἄχνην legimus, guttas scilicet dispersas minutatim: & κύματος ἄχνην apud Homerum, tenuissimam fluctuũ partem, siue spumam, siue cõspersionem guttarum. Et quoniam mare salsum est, quod ex aquamarina ad scopulos conspersa spumeo aspectu in eis concrescit, ἁλὸς ἄχνη vocatur, maris asperginem dixeris. Spumosa maris (salis) lanugo halos achne est (inquit Dioscorid. lib. 5. ἐπίψησμα ἁλὸς ἀφρῶδες.) inuenitur in saxis. easdem sali vires habet. Videtur autẽ hæc tum viribus tum descriptione diuersa à quinto alcyonio, quod Dioscotides nõ vbiq;, sed in Propontide tantum ab indigenis halosachnen vocari scribit. id enim corpus solidũ est fungorum figura. propriè verò dicta halosachne spumam & asperginem referre debet, consistentia nimirũ nitrosę illi parietum lanugini quam vulgò salem petræ vocamus, similis, Εἴλυτο δὲ πάνθ᾽ ἁλὸς ἄχνῃ, Odyss. ε.

¶ Fit in mari & halcyoneum appellatum (inquit Plin.) ex nidis, vt aliqui existimant, halcyonum & ceycum: vt alii è sordibus spumarum crassescentibus: alij è limo vel quadam maris lanugine. Quatuor eius genera: Cinereum spissum, odoris asperi: alterum molle, lenius, odore ferè algæ. Tertium candidioris vermiculi. Quartum pumicosius, spongiæq; putri simile, penè purpureum. Quod optimum, id est Milesium

lesium

Iesium vocatur. Quò candidius autem, hoc minus probabile est. Vis eorum, vt exulcerēt, purgent. Vsus tostis & sine oleo, mirè lepras, lichenas, lentigines tollunt cum lupino, & sulphuris duobus obolis. Halcyoneo vtuntur & ad oculorum cicatrices, Hæc ille. ¶ Apud Galenum in opere de medicamētorum compositione sec. loc. diuersos alcyonij vsus à me obseruatos, hîc subiiciam. Alcyonium inter abstergentia pharmaca quibus attenuātur pili censetur, lib. 1. cap. 5. Idem miscetur remediis quæ ad alopecias faciunt. præstat autem (inquit) in hunc vsum quod durius & asperius est: & rursus, vstum non vsto præstantius fuerit. Ibidem Soranus alcyonium medicamento ad alopeciam composito adiiciens, id aqua coctum vnà cum ficcis læuigari iubet. Crito etiam duobus ad achôras medicamentis hoc addit: & aliis ad lichenes inscriptis tum simpliciter tum vstum. Alcyonium tum simpliciter tum torrefactum (in eodem opere 4, 7.) medicamentis liquidis ocularibus Asclepiadæ ad ficosas eminentias ac omnem extuberantiam carnis seu callum admiscetur. ¶ Ad dentium dolores ex causa frigida: Suffito canis mortui dentem ita vt fumus inde progressus ore excipiatur. pòst verò ipsum dentem vstum & modico aceto tritum, calidum ore retinendum præbe, & dolore liber erit, poteris & alcyonium suffire, Aetius 8, 28. Celsus alcyonio rodendi & exedendi vires adscribit. *Medicamenta ex alcyonio.*

¶ Nonnulli pharmacopolæ (inquit Antonius Musa Brasauolus) pro spongia re quadam vtuntur intus lanosa, quam aliqui maris spumam arbitrantur, quoniam apud Dioscoridem halòs achne, id est maris spuma, spumosa maris lanugo dicatur. At reuera non est maris spuma quam pro illa sumunt. Suspicatus sum aliquando vrticam marinam esse, quoniā si aperiatur internæ partes manum vrunt veluti in vrtica herba, quod in vetustiore obscurius, in recenti vehementius fit, sicut & in herba vrtica. Facile est autem spumam maris habere circa scopulos collisam. Sed re accuratius perpensa, inueni hoc quod spumam maris vocatis, spongiæ figuram habens prædura, aut pumicosum, veterum alcyonium esse. Habent verò aliqui primam speciem spongię similem: alij quintā, quę pumicosa est. debebant autē seorsim haberi propter vires diuersas. Serapio cap. 388. alcyonium zebethalbahar nominat, interpres spumā maris reddidit: vnde forsitan factum vt vulgò etiam à pharmacopolis sic nominaretur: reuera quidem ex spumæ collisu fit. Cæterum salis spuma aut maris spuma, & alcyonium, quanquam res sunt diuersæ, tamen ab eodem principio nasci, & viribus quodammodo conuenire certum est, Hæc ille. Alcyonium omne hodie spumam maris appellant, excepto subrotundo (primo genere) quod ex figura pilam marinam solemus nominare, (de qua nos plura inferius.) Theophrastus alcyonium pumicem nominat, Georg. Agricola. Dioscorides quidem quinto generi intus pumicis similitudinem aliquam esse refert. *Vrtica marina.*

Lanuginosam illam pilam (inquit Cælius Calcagninus epistolarum libr. 12. in epistola ad Vincentium Caprilem) quam ad me misisti, planè video non esse opus halcyonum, esse tamen halcyonæum (sic ille scribit per æ diphth. in penultima) tecum sentio: vel quòd ex eo halcyones nidum struant: vel, quod magis reor, quoniam eadem sit vtriusq; materia, & propè par opificium, sed hoc naturæ sponte cōcretum. Nam quomodo in hoc nidulari possint halcyones? cui neq; aditus sit, neq; conceptaculum in quo pulli ædantur, vel æditi alantur: præsertim quum Plinius, & ante Plinium Aristoteles, nidis halcyonum os paulum eminentius, sed perquàm angustum tribuat. abest præterea huic durities ferro impenetrabilis, abest rigor ille à spinis belones siue acus, ex quibus constant, contractus. Ad hęc nihil habet simile ad medicorū cucurbitulis quibus est collum porrectius. Ergo hoc halcyonæū existimabimus, nō illud auicularum opera confectum, sed quod intra fornacem excoctū deliciis fœminarum paratur, de quo lepidus poëta meminit, *Ore fugant maculas, halcyonea vocant*, (ἀλκυόνεια per ει diphth. in penult.) Hæc Calcagninus. Vidi ego frustum illius quam seplasiarij spumam maris appellāt, & eruditi alcyonium esse coniiciunt. id erat mali magnitudine (puto autem multò maiora reperiri) rarum, spongiosum, leue, friabile, tenui quadam crusta albicante, qua integrum erat, obductum: colore intus ad rufum & fuscum declinante, gustu subsalsum, mandenti arenosum. Inerant intus corpuscula quædā oblonga, paulò solidiora, albicantia. accensum nō ardet, sed pessimè olet. Videtur autem hoc primū esse alcyonij genus cum aliàs tum fœtoris ratione. quanquā Georg. Agric. pilam marinam vulgò dictā, vt supra recitaui, primum alcyonij genus faciat, subrotundum id esse scribens, quod veteres non exprimunt, nisi quis Dioscoridis verba κατὰ τὴν ἰδέαν σπογγώδης, id est aspectu spongiosum, ita accipiat, pręsertim quum Galenus genus alterum oblongius esse scribat. Sed demus esse rotundum, non tamen satis erit figura ad conuincendum quòd res eadem sit. Ballæ (sic vulgò pilas nominant Itali & Germani) siue pilæ potius marinæ, exiccant, & eundem ferè vsum, quem spongiæ, pręstant. Mentionem earum apud antiquos non reperi: (atqui Aristoteles, vt supra citauimus in C. alcyonum nidos sphæris, id est pilis marinis comparat.) Ego in spongiarum genere eas repono, quamuis zoophyta non sint, id est plantanimalia, vt spongiæ. Nam ex maris spuma ad littora collisa & cuiusdam herbæ minutissimæ festucis fiunt. Nonnulli ex fractis spongiis & spuma, alij arte faciunt ex glutino & taurinis pilis, ignaros pharmacopolas decipiētes. Cùm æstus & impetus maris herbam in minimas festucas diuisam ad littora detrudit: conglobātur illæ immixta spuma, & ob motum supra littus ex fluctu collidente in gyrum tendunt & pilæ formam, Brasauolus. Idem verò alcyonij primam & vltimam speciem apud pharmacopolas reperiri ait, vt recitauimus, spumæ maris nomine. Pila marina, quam inter scribēdum manibus tractabam, ex mediterraneo mari Gallico mihi allatam, magnitudine malum æquabat, mole laxa & rara, exilibus pilorum instar & breuibus festucis

Halcyonæum.

Pila marina.

Qua ratione fiat pila marina.

(nescio cuius marinæ herbæ) mutuò intricatis conferta, omnibus ferè vnius generis, fuscis, inodora, aut suo potius quodã odore non ingrato, insipidis ferè. festucæ illæ dentibus facile franguntur aut scinduntur, vt hac & aliis notis facile discernere sit à pilis animantium. nullum intus cauum, omnia vndiq; sibi similia, nec spumam nec aliam præter festucas illas substantiam reperi. Quòd si aliæ quædam præter has pilæ marinæ reperiantur, quas ipse nondum viderim (quãuis alias reperiri non puto) de illis mihi sermo non est. Nicolaus Myrepsus vnguento 78. contra lumbricos inscripto, admiscet pilam marinam vstam, vbi Græcè scribitur πάλε μαρίνα. reperitur autem (inquit) in mari rotunda, vt lana congesta. Et rursus in vnguento sequente, maris lanam rotundam eam vocari ait, vbi Leonhardus Fuchsius scholiastes: In hodiernam vsq; diem (inquit) deprauata voce ballam marinam vocãt pro pila marina. sic enim vocat Galenus lib. 1. de compos. medic. localiũ cap. 2. inquiens, σφαῖραν θαλασσίαν κεκαυμένην, vbi Cornarius quid sphæra marina esset ignorare se fassus, spõgiam transtulit. miscetur autem cum aliis quibusdam in vnguento Critonis ad capillorum defluuia. ¶ Sed locum obscurum apud Dioscoridem ferè præterieram. Alcyonium secundum (inquit) κατὰ μὲν τὸ σχῆμα πτερυγίῳ ὀφθαλμικῷ ἢ σπόγγῳ ἔοικεν, &c. vbi Marcellus vertit, concreti in oculo vnguis (vt & vetus interpres apud Serapionem, Galenus hæc verba prorsus omisit) aut spongiæ figuram habere, id quod mihi ridiculum videtur. quid enim spongiæ vel alcyonio cum vngue oculorũ vitio, quem Græci pterygion vocant? Ego quanquã authorem non habeo, tamen re ipsa admonitus pterygion ophthalmicum hîc penicillum ocularem interpretor. nam & spongiæ genus mollissimum, è quo fiũt penicilli, vt docent Grammatici, penicillus dicitur. Penicillus igitur ocularis siue ex spongia, siue ex alia materia mollissima fuerit, aptus erit ad gramias & lippitudines abstergendas: in quem vsum etiam leporis pilo vel cauda vtebantur, vt docui in Lepore *E*. Quin & penicilla fiebant ex linteolis conceptis, vel medulla sambuci, vel spongia, vulneribus inserenda ne clauderentur, &c. ¶ Alcyonio nomen alcyones marinæ aues fecerunt, haud sanè quia ex earum nidis alcyonium mari innatet, sed quia ex eo mari innatãti & fluitanti halcyones nidos sibi ad fœturã faciant, Marcellus Vergilius. Alcyonium igitur aut mari innatat, aut in littoribus eiectum reperitur, vt de primo genere Dioscorides exprimit: quemadmodum & pila marina. alcyonum verò nidi, vt diximus, saxis adhærent. Grammatici Græci quidam, vt Hesychius & Varinus, alcyonium ineptè herbam quandam esse scribunt, vt etiam adarcen. Est autem adarce, vt Dioscorides prodit, veluti palustre quoddam alcyoniũ: nempe materia quædam concreta & subsalsa, in palustribus locis arundinibus & plantis quibusdam (χόρτοις) circunadnascens, dum paludes reficcantur, Asij lapidis flori colore similis, tota verò specie alcyonio molli & inani. Acre est admodum, & calidum abscessu quarto, viribus etiam alcyonio præcipuè quinto respondens. Quinta alcyonei species, cuius Dioscorides meminit, in littoribus maris eiecta reperitur, quam incolæ Samothraciæ, Imbri & Lemni vulgò *arkeilli* nominant, abundat in Besbico Propontidis insula non procul sub Marmara, adeò vt naues inde onerari possent. venditur tamen satis magno pretio, propter mercatores & seplasiarios coëmentes: à quibus iam veteri nomine relicto propter leuitatem & similitudinem spumæ, vulgò spuma maris appellatur, Petrus Bellonius.

Cur Alcyonium dicatur.

Adarce.

H.

Alcyon auis. *Alcyone nomen mulieris.* *Alcedo.*

a. Cùm de muliere dicimus, hæc Halcyone (*vide* inferius in propriis) facit: cùm de auibus, hic & hęc halcyon, hi & hæ halcyones, Seruius. Alcyon auis, Alcyone verò cognomen Cleopatræ, Eustathius. sed Ouidius alcyone in recto singulari etiam de aue dixit: *Incubat alcyone pendentibus æquore nidis.* Alcyonum meminit Seneca in Agamemnone. τὰς ἄρσενας ἀλκυόνας, Isacius Tzetzes dixit. Ἀλκυονὶς diminutiuum est pro parua alcedine, Varinus. Halcyonis ritu littus peruolgans furor, (forte, feror,) Pacuuius. hæc enim auis nunc Græcè dicitur ἀλκυὼν, à nostris halcedo, Varro. Et alibi, Halcedo quòd ea (Græcè) halcyone. Alcedo dicebatur ab antiquis pro halcyone, Festus. Alcedonas nostri vocãt quasi algedonas ab algore, Hermolaus. Grammaticis quibusdam alcedo dicta videtur quasi algedo quòd frigidissimis temporibus nidificet: sed longè probabilius est à Græcorum alcyone descendisse hanc vocem. Sed absurdissimè author libri de nat. rerum, alcyon (inquit) quasi ales oceani: eò quòd hyeme in stagnis Oceani nidos facit & pullos educat. Nos Græcam originem ἀπὸ τοῦ ἐν ἁλὶ κύειν retulimus in *A*. Alcyoneus, id est vespertilio, Syluaticus & obscurus quidam barbarus in Synonymis nescio qua ratione. Ἀλκμὰν, ὄρνεον θρηνητικὸν, id est auis lugubris, Varinus: videtur autem vox esse corrupta pro ἀλκυών. ¶ Cerylus, id est alcyon mas, penultima correpta, per ypsilon in medio scribitur, accentus autem variat. Apud Comicum Aristophanem κηρύλος paroxytonum scribitur, & per lambda simplex in plerisque exemplaribus: Pausanias proparoxytonum facit & lambda duplicat, Eustathius & Varinus. Κηρύλος paroxytonum per η, in prima syllaba Doricum est: per ει verò diphthongum in prima & proparoxytonum, Atticum, vt ait Euphronius (in scholiis in Aues Aristophanis) sed verius est Æolicum esse hoc secundo modo scriptum: priore verò Doricam, Atticam & communem linguam pariter vti, Isacius Tzetzes in Lycophronem. Didymus quidem putat (vt ibidem refert Scholiastes Aristophanis) nomen hoc secũdum naturam (id est ex proprietate etymologiæ) debere scribi κείρυλος. Iocatur autem poëta, & Sporgilum quendam tonsorem (κουρέα Græci παρὰ τὸ κείρειν dicunt) κηρύλον cognominat. Euphronius ait dictum hoc apud Dores vulgatum esse, βάλλε δὲ βάλλε, κηρύλος εἴην: quod & Suidas repetit: quo quid sibi voluerint non facile est coniicere: nisi forte idem quod perditissimus ille poëta in ipsa libidine mortem

Cerylus.

tem ſibi contingere optarint, vt quoniam ſemel moriendum eſſet, Epicuri de grege porci morte etiam Epicurea fruerentur. Cerylum enim, id eſt alcyonem marem in ipſo coitu extingui in C. recitauimus. Κήρυλος proparoxyt. ſcribitur apud Athenæum, & κήρυλοι apud Varinum. Κηρύλος, oxytonum, apud Theocritum & Lycophronem. Κίρυλος (in prima per iôta.) piſcis quidã, & genus auis, Heſychius. apud Varinum per rhô duplex habetur κίρρυλος, quod minus placet. quãuis apud Heſychium quoq; ſic ſcribi ordo literarum poſtularet. Κείρυλος auis quam aliqui κήρουν (Varinus habet κύρεν. ego κέρεν legerim,) Heſychius. *Vide* etiam ſupra in *A*. Κῆϋξ auis eſt, accipiter vel alcyon, Heſychius & Varin. *Vide* ſupra inter Accipitres diuerſos. ¶ Ceyx etiam, κήϋξ, alcyon mas nominatur. lege infra vbi Alcyones in auem transformatione ſcribetur inter propria. Halcyoneum appellatum (inquit Plinius) in mari fit ex nidis, vt aliqui exiſtimant, alcyonum & ceycum. Aliqui ceyx per æ diphthongũ ſcribunt. Porrò κὴξ vel καύηξ alia auis eſt, nempe larus vel cepphus. ¶ In halcyonum genere fœmina nuncupatur δάμαρ, id eſt vxor, vt eſt apud Lycophronem & expoſuit interpres, Cælius. *Κίρυλος.* *Ceyx Alcyon mas.*

¶ Epitheta. Alcyones, mœſtæ, dilectæ Thetidi, Ceycis (ſcilicet coniuges.) Nunc ego deſertas alloquor alcyonas, Propertius. ¶ Ceyx, Trachinius, Oetæus. Εἰναλέη κῆϋξ. Homerus. ¶ Κηρύλος δύπτης, (id eſt εὐκόλυμβος,) Lycophroni. ¶ Ἀλκυὼν, θρήνων μελῳδὸς, πολύθρηνος, πολύδακρυς, Luciano. Ξουθαὶ, in Epigrammatis. Ποικίλα, Simonidi apud Ariſtotelem: Gaza variam & pictam reddit. Πολυπενθὴς, Homero Iliad. 9. Σφρίω πελάγιος, Plutarchus de alcyone. Στονόεντά τε φῦλα Ἀλκυόνων, Oppianus. Τανυσίπτεροι, Ibyco apud Athenæum.

¶ Deriuata. Ab alcedine, alcedonia, id eſt dies alcedonios dicimus. Ἀλκυονὶς, parua alcedo eſt: item adiectiuum fœminum. Græcis alcyonei dies ἀλκυονίδες ἡμέραι dicuntur, vt Luciano: & ἀλκυονίτιδες, vt Scholiaſtæ Ariſtophanis in Ranas: & ἀλκυόνειοι apud Suidam. *Alcedonia.*

¶ Propria. Ἀλκυονὶς & Ἀλκυονίτις, mater Alcyonis, Suidas. ¶ Ceyx Trachiniorum rex Luciferi ſtellæ filius, cùm Alcyonem Æoli filiam (vel Neptuni & Alcyones Pleiadis) vxorem duxiſſet, præ nimia ſuperbia inter deos cenſeri, ſeq; Iouem, illam verò Iunonem vocari voluit. Deinde cùm ad Clarium oraculum de ſtatu regni conſulendum vxore prohibente nauigaret, indignatus ei Iupiter, nauim & ipſum in Ægeo mari perdidit. Tum Alcyone vxor viſo mariti cadauere in littus eiecto, miſerabiliter illum defleuit (περὶ τῷ τύμβῳ, aliàs σπίλῳ:) Iupiter verò eam (ſic lugentem, alij præ impatientia doloris in mare ſe ſubmerſiſſe addunt) miſeratus in auem eiuſdem nominis mutauit: & Ceycem quoq; in eiuſdem generis auem maſculam quam cerylum nominant, alij adhuc Ceycem. Sunt qui ſcribant eos à Ioue irato necdum miſerto in aues mutatos: auctaque pœna, vt hyeme tantum & circa littus maris parerent conſtituiſſe Iouem: demum verò cum fluctibus marinis oua ſua confringi, nec vllam ſobolis ſpem eſſe alcyon lugeret, tranquillos dies quatuordecim Iouis (Thetidis & Luciferi, Seruius) commiſeratione, quibus illa & nidi ſtructuræ & excludendis incubitu ouis operam daret inſtitutos: qui hanc ob cauſam alcyonei dicantur. Hæc Scholiaſtes Ariſtophanis in Ranas, Varinus in voce Ἀλκυὼν & rurſus in Εὐϊωΐην: & in Ixeuticis Oppianus, & Scholiaſtes Homeri in nonum Iliados. Copioſius autem hæc omnia deſcribit Ouidius libro XI. Metamorph. *Vide* Cæyx in Onomaſtico noſtro. ¶ Sed alij aliter, vt ſubiiciemus. Probus Grammaticus primum Georgicorum Vergilij interpretans, Varia eſt (inquit) opinio harum volucrum originis, itaq; in altera ſequitur Ouidius Nicandrum, in altera Theodorum. Putatur enim Ceyx Luciferi filius cum halcyone Æoli filia mutatus in has volucres. Idem refert halcyonem Scironis filiam latronis Attici Polyphemonis filij, quum pater ei præciperet vt quæreret maritum, arbitratam permiſſum ſibi vt concumberet cum quibus vellet, ab irato patre deiectam in mare mutatam in hanc volucrem. Iccirco autem dilectas Thetidi poëta dicit has aues, quòd per ſeptem dies quibus excludunt fœtus, in mari tranquillitas eſt vt tuta ſit nauigatio. Hæc ille. Fuiſſe Alcyonei gigantis filias Alcyones Pauſanias prodit, ac eſt ab Apoſtolio in Ionia repetitum, Phthoniam, aliàs Phoſthoniam, Φωσθονίαν, Suidas in Φ.) Anthen, Methonẽ, Alcippam, Pallenen, Drimò, (aliàs Drymò,) Aſterien: quæ à patris obitu ex Pallenæ (non Pellenæ vt Suidas habet) promontorio Canaſtræo (vel Canaſtro, apud Varinum non rectè ſcribitur Caiſtro) quod etiamnum ſic appellatur, in mare ſe præcipites dederint: verum ab Amphitrite in auitiam gentem ſint cooptatæ, ita vt mares ceryli dicantur, fœminæ verò à patris nomine alcyones, Cælius: & Euſtathius, & Suidas qui teſtem huius fabulæ citat Hegeſandrum. Alcyoneum (Ἀλκυονέα, vel vt poëta habet Ἀλκυονῆ) gigantem terribilem Hercules circa Iſthmum Corinthi interemit, cum illac cùm bubus ex Erythea abductis tranſiret, vt canit Pindarus in Nemeis Carmine 4. Huncipſum Alcyoneum ſeptem Alcyonum patrem, & Porphyrionis gigantis fratrem ab Hercule telis confoſſum Grammatici quidam tradunt. Ἀλκυόνος δ' ὁ Ἡρακλέης τοσσον ἔτ' ἀλγεινὸν ἔχετο κήϋξ, Theocritus Idyl. 19. Hercules occiſo Cygno, Trachinen ad Ceycem venit, Cygni ſocerum, qui filiam ſuam Themiſto nomen ei locauerat, vt legimus in Periocha in Scutum Herculis Heſiodi. *De Ceycis & Alcyonis vxoris in aues transformatione.* *Alcyoneus gigas ab Hercule interemptus.*

¶ Dialogus Luciani extat de metamorphoſi alcyonis, Alcyon inſcriptus. Apud Varinum in voce Κήρυλοι, legitur Pauſaniam condidiſſe Alcyones, huius inſcriptionis librum. Proclus Diadochus Alcyonen numerat inter ſeptem Atlantis filias Pleiadas: & quum alias aliis ſphæris cœleſtibus attribuat, vt Celæno Saturni, &c. Alcyonem ad Veneris ſphæram refert, Cælius. Alcyone vna Pleiadum ex qua

Neptunus Irea sustulit, Gyraldus. Glaucum dæmonem marinum aliqui filium faciunt Anthedonis καὶ Ἀλκυόνας, Athenæus.

Historia de Cleopatra Marpissæ filia, quæ Alcyone cognominata fuit.

¶ Fuit & Cleopatra Marpissę filia Alcyone cognominata à parentibus, ad memoriam luctus quo mater affecta fuit Idæ mariti desiderio, cùm ab Apolline rapta esset, vt meminit Hom. lib. 9 Iliados, vbi Marpissam Eueninen, id est Eueni filiam cognominat. Κούρη Μαρπήσσης καλλισφύρου Εὐηνίνης, Ἴδεώ τ', &c. de Cleopatra, quæ διώνυμος, id est binominis fuit, vt & Hectoris filius & alij duobus nominibus vocati, alterum quidem amicis tantum & intimis domi vsurpantibus, alterum verò cæteris communiter, Varinus & Eustathius. Ἴδεω genitiuus Ionicus est pro Ἴδου, à recto Idas: quod non animaduerterunt indoctiores quidam, Ideum non Idam eum appellantes: quos Pontanus etiam vir alioqui doctus in libro de aspiratione secutus Ideum Marpissæ maritum non rectè vocat, & Marpissam ipsam Alcyonen cognominatam fuisse non verè scribit: & an eadem fuerit Marpissa Eueni filia, Idæq; vxor dubitat, quum eandem fuisse constet. Sed illis in quibus errauit Pontanus omissis, ea duntaxat quæ rectè ab eo prodita sunt recitemus: ita vt quæ illi desunt ex aliis authoribus suppleamus. Euenus igitur Martis filius, Ætoliæ rex, cum Marpissa eius filia propter formæ raritatem à multis peteretur, hanc procis conditionem proposuit, vt curuli certamine inito præmium illa victori cederet, victus verò capite plecteretur, quod domus suæ fastigio affixum penderet. Itaque pluribus interfectis Idas Neptuni filius, frater Lyncei, licet à multis Apharei filius haberetur, equis velocissimis à Neptuno patre acceptis puellam rapuit, conspicatus eam Dianæ festo die cum aliis virginibus choreis indulgere, (& in Pleurônem abduxit, Plutarch.) Quo cognito Euenus dolore atq; ira percitus, equos ascendit, Idam insequitur, quem vbi assequi posse desperat, equis confossis, in Lycórman se fluuium, qui pòst Euenus ab ipso appellatus est, deturbauit, cuius rei etiam Plutarchus meminit in libro de fluuiis. Idam autem voti compotem non passus est Apollo, (vt refert Lycophron) & ipse Marpissæ forma captus, quam etiam rapere cogitasset, securum abire: sed obuiam factus in itinere illum aggressus est. Sed nec Idas certamen detrectauit, sagittis eum impetere conatus. erat enim sagittandi peritissimus. Et cùm diu pugnatum esset, (inquit Pontanus: ex Scholiaste Homeri, cùm prius tamen alios secutos autores, Marpissam ab Apolline raptam abductámq; & compressam fuisse scripsisset,) Iupiter ægrè id ferens Mercurium misit qui prælium dirimeret, potestate facta Marpissæ, vt eius optio esset vtrum sequi ipsa vellet, quæ rem hanc animo voluens reputásq; sese mortalem esse, Apollinem verò deum, ac timens ne vbi vetula facta esset repudiaretur ab eo, decreuit potius Idam sequi mortalis mortalem. Et quoniam in magno luctu fuerat Ida marito suo charissimo formosissimoq; priuata, cùm à Phœbo rapta esset, filię postea supra legitimum nomen Cleopatrę, cognomen Alcyonæ adiecit, luctus sui memoriam in filiæ cognomine reponens, ab alcyone aue quæ & ipsa maximo luctu propter Ceycis mariti calamitatem affecta fertur. Nupsit autem Alcyone postea Meleagro, &c. Hæc ferè Pōtanus ex Scholiis in nonum Iliados, & alij. Quod autē Apollo olim Marpissæ amore captus perhibetur, admirandæ eius pulchritudinis significatio est, quasi forma heroidi isti solaris, hoc est Sole digna & maximè spectabilis fuerit, Varinus in Εὐηνίνη: vbi Μάρπησσα in medio per η scribitur, vt apud Plutarchum quoq;, sed perperā. debet enim per iôta scribi cùm heroinam significat: Μάρπησσα verò per η mos est Pari insulæ à quo lapides excinduntur, Stephano: vnde Marpesiam cautem poëta dixit. Alcyon de aue dicitur, Alcyone de Cleopatra, Cælius & Varinus.

Alcyoneus filius Antigoni ex Demò.

¶ Apud Atheneum lib. 13. legimus Demò mulierem ab Antigono amatam esse, ex qua filium susceperit Alcyoneum, Ἀλκυονέα.

Alcyonia palus.

¶ Ἀλκυὼν, vicus quidam, δῆμός τις, Hesychius. Pausanias in Corinthiacis scribit se (prope Lernam in Argiuo vel Mycenæo agro) vidisse Alcyoniam paludem: per quam (inquit) vt Argiui memorāt, Bacchus Semelen ab inferis ducturus, descendit. Polymnus ei descensum hunc ostendit. Alcyonia infinitæ est profunditatis: nec homo vllus reperitur qui ad fundum potuerit vlla machina penetrare. Vnde & Nero multorum stadiorum funes connexuit, & plumbo appenso aliisq; instrumentis paratis, demisit, fundum tamen inuenire nullum potuit, &c. Transtulit hunc locum etiam Leonicenus in Varia historia.

Alcyoniū mare.

Mare ab Antirrhio (quod in Ætolorum Locrorumque finibus locatum est) adusque Isthmum. Alcyonium vocatur, Crissæi sinus portio, ab Isthmo ad Araxum stadia x x x. supra distans, Strabo libro 8.

¶ Vespasianus Augustus vtebatur etiam versibus Græcis tempestiuè satis, vt de Cerulo liberto, qui diues admodum ob subterfugiendum quandoq; ius fisci, ingenuum se & Lachetem mutato nomine cœperat efferre, Ὦ Λάχης Λάχης, ἐπὰν ἀποθάνης αὖθις ὡς ἐξ ἀρχῆς εἰρήσῃ Κήρυλος, Suetonius.

¶ c. Ἀλκυόνες, αἳ παρ' ἀενάοις θαλάσσης Κύμασι στωμύλλετε Τέγγουσαι νοτεροῖς πτερῶν Ῥανίσι χρόα δροσιζόμεναι, Aristoph. in Ranis. Ὄρνις ἃ παρὰ τὰς πετρίνας Πόντου δειράδας ἀλκυὼν Ἔλεγον οἶτον ἀείδεις, Chorus in Iphigenia Euripidis. Ἀλκυόνες δ' ἐπὶ σοὶ οἰκτρὸν γόον ἀΐξουσι, Sibylla in Sardiniam insulam. Οὐδὲ τόσον γλαυκοῖς ἐνὶ κύμασι κηρύλος ᾄδει, Theocritus Idyllio 19. Ἢ τοὺς ἀλκυόνων παῖδας ἔτ' ἀπτερύγους, Hedyle poëtria de muneribus quæ Glaucus deus marinus Scyllæ quam amabat, attulerit.

Superstitiosa de hac aue.

¶ e. Alcyonis caput vel pennam vel ventrem si piscator gestârit, non frustrabitur piscatione, Kiranides. Auis ipsa in domo posita, seditiones & litem auertit, Idem. Si quis gestârit eius oculos nauigans in mari, non timebit tempestatem aut hyemem aut qualemcunque necessitatem. Gubernator quoq; si gestârit eos, securè & absq; hyemis afflictione gubernabit nauim, Kiranides. Cor alcyonis gestantem

gratio-

gratiosum,amabilem,pacificum omnibus & formosum reddit:ita vt vel in medio hostium tutus sit,& neq; tempestate neq; fulmine lædatur.debet autem consui in pelle eiusdem auis & in thalamum aureum imponi,Idem.

¶ *g*. Alcyon tota assa & comesta,dæmoniacos sanat,Kiranides. Alcyonis oculos linteo inclusos si quis capiti nimium dormientis apponat,depellet ab eo somnum,Idem.

¶ *h*. Hymnus in alcyonem sub Socratis persona à Luciano scriptus est in Alcyone dialogo.

¶ Prouerbium. Quod dixit in Cassina Plautus, Tranquillum est, Halcedonia sunt circa forum, prouerbij speciem gerit,inquit Erasmus.significatur hac voce tranquillitas & silentium.Idẽ in Pœnulo, Nisi mihi illam tam tranquillam facis,Quàm mare est olim,quum alcedo pullos educit suos. Extat etiam in Grecorum commentariis huiusmodi prouerbium, Ἀλκυονίπιδας ἡμέρας ἄγεις.id est,Halcyonios agis dies,de tranquillam & otiosam agentibus vitam. Aristophanes in Auibus, Ἀλκυονίδας τ' ἤγεθ' ἡμέρας ἀεί. Vergilius inter prognostica futuræ tempestatis hoc quoq; refert: *Non tepidum ad Solem pẽnas in littore pandunt Dilectæ Thetidi alcyones*. Meminit harum & Theocritus Idyllio 7.

Prouerbium. Halcedonia sunt. Alcyonei dies.

Χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν, Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ.
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς Νηρηΐσι, ταί τε μάλιστα Ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα.

¶ Alcyonios dies discedentibus à se mari,aut eodem elemento reuersuris coniugibus & amoribus suis, amicæ & vxores precabantur, apud antiquos Græcorum & Latinorum poëtas,Marcellus Vergilius. Alcyonitides dies dicuntur,cum oua sua fouent alcyones, quod tempus ventorum vndarumq; tranquillitate celebratur,Scholia in Ranas Aristophanis. *Perq; dies placidos hyberno tempore septem Incubat alcyone pendentibus æquore nidis: Tum via tuta maris, ventos custodit & arcet Æolus egressu, præstatq; nepotibus æquor*. Ouidius Metam XI. Alcedonia dicuntur ab alcedine,sicut ab halcyone halcyonides, hoc est tranquilli dies quibus nidificant halcyones, Varro. Propertius tempestate vexatus lib. I. alcyones alloquitur & inuocat. Halcedo hyeme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere,eos dies halcyonios appellant, Varro. Sed copiosè de his diebus scriptum est supra in *C*.

¶ Emblema Alciati,cuius lemma, *Ex pace vbertas*.

Grandibus ex spicis tenues contexe corollas, Quas circum alterno palmite vitis eat.
His comptæ halcyones tranquilli in marmoris vnda Nidificant, pullos inuolucresq; fouent.
Lætus erit Cereri, Baccho quoq; fertilis annus, Æquorei si rex alitis instar erit.

Emblema Alciati.

DE ALVCONE.

ALVCO auis est nocturna, vt Gaza ex Aristotele reddidit pro Græca voce ἐλεός. Vnguibus aduncis, maior gallinaceo, picas venatur vt etiam vlula: cui & asioni specie quoq; similis est. Ἐλεὸς, auis quædam, & mensa coqui seu lanij, τράπεζα μαγειρική, Suidas. Videtur autem acui vltima ad differẽtiam vocis ἔλεος, quæ misericordiam significat. Ἐλειὸς (per ει diphthongum in penult.) accipitris genus, Hesych. & Varinus. Sed alias etiam nocturnas aues grammatici quidam cum accipitrum & aquilarum genere ineptè confundunt, vt docuimus in Chalcide supra. Vbi apud Aristotelem lib. 8, cap. 3. de anim. histor. ἐλεὸς legitur, Albertus (nimirum ex Auicẽna) habet aquila aleni. Sed glis etiam animal quadrupes ἐλειὸς vocatur. Est & ἐλαιὸς per αι auis nomen, de qua dicam inter paros. Item ἐλέα, aut forte ἑλέα, parua est auis, quæ ἕλη, id est paludes inspectat ab arundinibus, voce proba, Aristoteli. Et forte aluco etiam Græcè ἕλεος cum aspiratione quasi ἕλειος, id est palustris dictus fuerit. nam vlulæ quoddam genus à paludibus, Germani etiam Maßhuw appellant: quod nomen aliqui etiam buteoni tribuunt, quòd is corporis specie aliquatenus vlulam aut bubonem referat. Italicè hæc auis nocturna vulgo nominatur *alocho*, vnde Gaza videtur formasse vocem aluco, quę apud veteres Latinos non reperitur: hanc auem aiunt magnam & ruffam esse: & aliam eiusdem nominis minorem cornutam, id est plumis vtrinq; ad aures cornuum instar eminẽtibus. Talis quidem est bubo, cuius iconem suo loco ponemus. Ololigus, id est luocalis auis, Syluaticus. apparet autem illum *luocalem* pro *alocho* vel *alucone* dixisse. sed ololygon apud Gręcos variis modis accipitur, à nullo tamen pro aue nocturna, vt in Rana scripsimus, (nam Aristoteles ranarum marium vocem qua fœminas ad coitum alliciunt, ololygóna nũcupat, (etsi onomatopœia ipsa ad vlulam auem accedat. Aluco, vulgò *lucarus*, Niphus Italus. Λόχαλος legitur apud Aristotelem circa finem lib. 2. hist. anim. vbi Gaza vertit ciconia: quasi legerit πελαργός. sed apparet hoc nomen Italicum esse auis nocturnæ, ab aliquo forte adscriptum vt vocem *ascalaphon* interpretaretur, & à librariis postea perperam insertum. Illyricè, *lelek*, Gelenius. Aliqui Germanicè interpretantur ein Eul / quod vocabulum vlulæ conuenit, quæ auis aluconi similis est specie naturaq;, & magnitudine æqualis.

Ololigus. Luocalis. Λόχαλος

DE AMPELIDE.

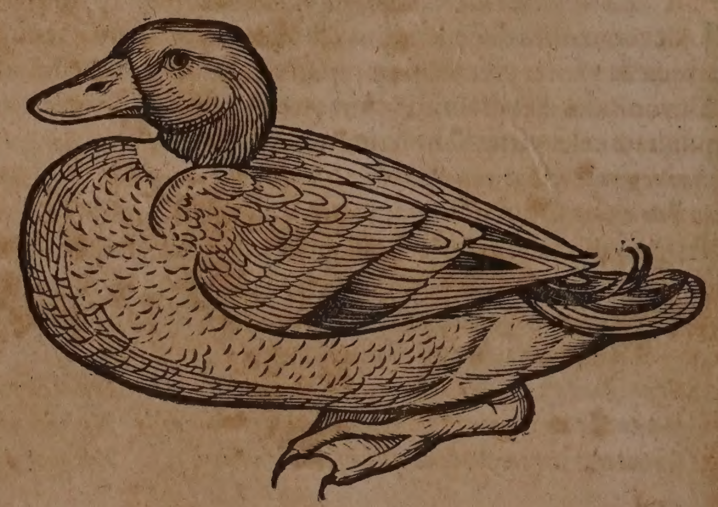
AMPELIDES, ἀμπελίδες, aues sunt quas nunc ampelionas, ἀμπελίωνας vocant, inquit Pollux. numerat autẽ eas inter aues cibo appetitas. Ἀμπελὶς nominatur etiã Aristophani in Auibus in Choro auium: meminit & Callimachus. Germani aues quasdam vocant Weinvögle in/hoc est vinearum aui-

culas, de quibus in Rubeculis ſcribam. Iidem turdorum genus minimum vinearum aues, Weingartvogel/ nominant, noſtri Winßlen. Hos forte Arnoldus Villanouanus frigellos nominat, cùm ſcribit: Frigelli ſturnis ſimiles in vineis reperiuntur, & racemis inebriantur. Ficedula quoq; auis non ficis tantum, ſed & vuis veſcitur, teſte Martiali. Wottonus an eadem ſit ampelis, dubitat. Κρηπὶς (inquit Pollux) placenta fiebat ex farina & melle, in qua impoſitæ erant aues ampelides aut ficedulæ aſſę, quibus in cibo conſumptis, placentam etiam ipſam in ius auium intritam (ζωμῷ ὀρνιθείῳ ἐνθρύψαντες) edebant. Oppianus in Ixeuticis ampeliones leuiſſimas aues viſco capi ait, ἀμπελίωνας ſcribens cum acuto in antepen. id quod magis placet quàm ſi ω circumflectatur, vt apud Pollucem. In eodem opere Oppianus ampelides nominat herbas quaſdam marinas cum fucis & algis, ex quibus alcyones nidificent.

DE ANATE CICVRE, ET IN GENERE.

A.

Deſcriptio anatis domeſticæ.

ANAS apud Auicennam *bath* per *t* aſpiratum, & ſine aſpiratione *bat* apud Serapionem nominatur: à qua voce corruptæ mihi videntur iſtæ, *bar, barar, baltat, har*: apud Syluaticum: apud quem etiam anax pro anas aliquoties legitur. Idem *burachet*, & *fengarion* & *aſcebete* anatem interpretatur. *Beſeher*, id eſt anas, vetus gloſſographus Auicennæ. *Adduuta* pro anate apud Albertum legitur vbi boſcas comparatur anati ex Ariſtotele. Anas Græcè νῆσσα dicitur, νῆσσα κατοικίδιος de cicure apud Scholiaſtẽ Arati. Χῆνα rceentioribus Gręcis, vt audio, aliis παπίτζα vel pappos, de qua voce plura leges in anſere *A.* Italis *anatre, anadre, anitra.* Hiſpanis *anáde.* Luſitanis *aden.* Galli marem appellant *canard*, fœmellam *cane, canon* & *canichon* diminutiua ſunt iiſdẽ. Germani Endt/ Ent/ Ant/ Antvogel: marem priuatim Entrich vel Entrach/ (aliqui Retſchen/ à voce quæ rauca eſt, fœminarum argutior. Vocantur tamen & anates feræ maiores Retſchendten à noſtris,) & Saxones eundem Erpell. Flandri anatem vocitant Aente vel Aende. Angli *duck*: cuius vocabuli origo Germanica eſt, & mergis potius conuenit. Illyrij *Kaczier*, Poloni *Kaczka.*

B.

Anas eſt auis (lato dorſo, minor anſere, & maior pullo aquatico, [fulicam forte intelligit,] Albert.) aliquantulum maior (minor potius, Kiran. gallinæ magnitudinem ei adſcribit) gallo. mas caput & collum viridis coloris habet, roſtrum verò latum: & alas albo viridi nigroq; diſtinctas: torquem albũ circa collum, pedes ruffos & latos ad natandum aptos, Author lib. de nat. rerum. Anatũ omnium roſtri pars ſiue lamina inferior, per medium vacua eſt, & oras tantum habet. medium tenui cute obtenſa repletur, vt & aliæ aues forte, Geſn. Anas domeſtica & alba inuenitur, & cinerea, & compoſiti coloris ex vtriſq; dictis, vt etiam anſer, Albertus. Alexander Myndius marem maiorem eſſe ſcribit, magisque varium, Athenæus: & eidem quod cæſium in oculis eſt paulò minus quàm fœminæ eſſe, vt Gillius ex Æliano reddit, ſed ineptè. nam Athenæus lib. 9. non colore oculorum marem à fœmina diſtinguit, ſed auem aquaticam quæ γλαυκίον ab oculorum colore dicatur, anate paulò minorem eſſe ſcribit. Maſculis omnia membra præſtantiora & colorata pulchrius tum in cicure tum in fero genere. Anatum circa ſuperficiem corporis ſeparati ſunt muſculi, quorum interiores albiores ſunt: quod ſi exteriores liueant, quod vi frigoris fieri videtur, bonam æſtatem ſecuturam ruſtici apud nos coniiciunt: quæ coniectura forte ex ſylueſtri anatum genere certior habetur. Anates quædam candida tanquam zona cinguntur, ex pennis albis, vt Scholiaſtes in Aues Ariſtophanis refert: vnde iocus poëtæ, Καὶ νὴ Δί' αἱ νῆτταί γε περιεζωσμέναι Ἐπλινθοφόρουν. Sed talem in medio collo circulum anas fera maior habet, vt infra dicemus. ¶ Lingua in pleriſq; anatibus propriè dictis vtrinq; videtur quaſi plumas habere, & interius dẽtata eſſe aſperiuſculis vtrinq; eminentiis, vt in feris quibuſdam anatibus obſeruatũ nobis eſt. ¶ Anati gula tota ampla eſt & lata, Ariſt. Quà inteſtinũ deſinit appendices paucas habet, & palmipes eſt, Idem. Auium palmipedum aliæ habent roſtra lata, vt anas & anſer, & omnia eorum genera. eſt enim roſtri latitudo apta ad fodiendum & quaſi cribellandum (euentilandum) lutum. aliæ acutum & longum, &c. Albertus.

C.

Anates in aquis verſantur.

Anas circa lacus & amnes verſatur, Ariſtot. qui & marinam eam alibi facit. Amphibiam vitam degit, ſed in aquis quàm terra libentius. Aquis fluminum gaudet, difficileque ſine his viuere poteſt, maximè

maximè cum cibos ſiccos ingurgitat, Author libri de nat. rerum. Alites quædam quæ incluſæ aluntur non ſunt contentæ terra, ſed etiam aquam requirunt, vt anates, &c. Varro. ¶ In fluuijsq; natans forte tetrinit anas, Author Philomelæ. Noſtri per onomatopœiam de anatum gregatim vociferantium clamore verbum rätſchen in vſu habent. alioqui anates mares peculiariter eodē vocabulo appellant, quorum vox rauca & grauis eſt, fœminarum argutior, vt quidam putant. ſed Albertus contrarium ſcribit: In omni (inquit) anatum genere, vox fœminæ craſſior eſt, maris acutior. ¶ Anates roſtro fodiunt cœnum in aquis, vbi reperiūt radices herbarum, & ſemina plantarum aquaticarum, & vermes, & oua animalium aquaticorum, & alia huiuſmodi quę ſunt cibus anatum, Albertus. Anates domeſticæ auena aut herbarum radicibus aluntur. Anates Ponticas edendis vulgò venenis victitare tradit Aul. Gellius: noſtræ vermibus, piſciculis, lumbricis, gramine, herbis, limo, ſordibusq; aquarū victitant, & venenata etiam quædam attingunt, vt araneam, lacertam, ranam rubetam, Georg. Fab. Delectantur in cibo herba anatina, quæ in ſuperficie aquæ ſtagnantis ex Solis aduſtione naſcitur: quæuis etiā reptilia & vermes & fœda quæcunq; deuorare gaudet, Creſcentienſis. ¶ Anates ſolæ, quæque ſunt eiuſdem generis, in ſublime ſeſe protinus tollunt, atq; è veſtigio cælum petunt, & hoc etiam ex aqua. itaq; in foueas, quibus feras venamur, delapſę ſolę euadunt, Plinius. ¶ Mares aliquando cum plures fuerint ſimul, tanta libidinis inſania feruntur, vt fœminam ſolam coëundo viciſſim ac certatim occidant, Author libri de nat. rerum. Anas non ouat neq; pullificat niſi ſemel in anno, initio veris, propter ſui temperamenti frigiditatem, Albert. ¶ Anatum oua gallinis ſępe ſupponimus: è quibus pulli orti, primum aluntur ab ijs à quibus excluſi fotiq; ſunt. deinde eas (pulli matres) relinquunt, & effugiunt ſequētes, cum primum aquam quaſi naturalem domum videre potuerūt, Cicero de nat. deorum 2. Super omnia eſt anatum ouis ſubditis gallinę atq; excluſis admiratio, primò non planè agnoſcentis fœtum, mox incertos incubitus ſolicitè conuocantis: poſtremò lamenta circa piſcinæ ſtagna, mergentibus ſe pullis natura duce, Plin. Qui cupiunt anates manſuetiores habere, magisq; domeſticas, ij quidem ſi circa ſtagna inueſtigauerint oua, gallinisq; ſubiecerint, enutriuerintq;, cicures habebūt eas, Didymus in Geoponicis. *Vide* etiam infra in E. ex Columella. Anas quaſi conſcia infirmitatis, quòd neq; terræ neq; aquæ ſuos fœtus credat, iuxta paludes & rigua parit, & ſtatim à partu aquas petit, Volaterranus. ¶ Primū vt anas peperit (parit autem in terra extra aquam) propè aut ſtagnum aut paludem, aliumve aquoſum locum, ſtatim eius fœtus recondita quadam natura & propria aquam proſequitur, Ælianus. Et alibi, Anaticularum pulli primum vt lucem aſpiciunt, continuò à partu natāt. Hoc apud eundem lib. 10. variæ hiſtoriæ Græcè ſic legimus, Τὰ δὲ τῶν νηττῶν νεόττια, ὅταν ἴδῃ φῶς παραχρῆμα ἐξ ὠδίνων, νήχεται. Anatum pulli mox vt ouū exeunt, tanta agilitate vigent, vt etiam ſi matrem mori vel alienari cōtigerit, ſine nutrice viuant, Author lib. de nat. rerum. ¶ Palumbes, &c. annuum faſtidium purgant lauri folio: anates, anſeres cęteræq; aquaticę herba ſiderite, Plinius. ſed ſideritis incertum & vagum nomen eſt, & diuerſis herbis quarum vis eſſet ad vulnera ferro facta glutinandum attributum. Dioſcorides triplicem facit, vnam marrubij, alteram filicis, tertiam coriandri folio. Plin. præterea latiſſimo folio ſideritidis genus, quod & ſcopa regia nominetur, commemorat. Chamæpitys quoq; in Eubœa, vt refert Dioſcorides, ſideritis appellatur. Apud eundem inter nomenclaturas Achillei, helxinæ, & verbenacæ alterius ſideritidem legimus. Ex his omnibus quænam aquaticis auibus conueniat ſideritis, loco etiam aquoſo naſcens quærenda eſt. Infeſtantur anates, vt & anſeres, pediculo ſui generis.

Anates in aquis verſantur.
Anatum vox.
Cibus.
Volatus.
Libido & coitus.
Oua gallinis ſuppoſita.
Partus.
Pulli.
Morbi & remedia.
Sideritis.

D.

Aues quædam imitantur ciuilitatem gregaria conuerſatione & defenſione communi. itaq; facilius decipiuntur ab aucupibus. poſitis enim quibuſdam ſuæ ſpeciei auibus, aut auium imaginibus iuxta retia, mox cum ad illas conuerſandi gratia acceſſerint, retibus includuntur, vt grus, anas, & ſturnus, & huiuſmodi. Eædem defendunt ſe mutuò aduerſus accipitres & aquilas. Nam anates & cæteras palmipedes aquaticas, videmus viſa aquila congregari ſimul in aqua, & cum illa impetum fecerit ad rapiendum, demerſo capite aquam ſpargentes in faciem aquilæ, acceſſum eius prohibere, Albertus. Cum aquila in anates (aut earum pullos) rapiendos inuolat, ſe intra aquam ſubmerſione abdunt, atq; infra aquam natando, ex alio loco extra aquam eminent. Quòd ſi aquila illuc quoq; incumbat, & inſtet, ij iterum demerguntur, atq; tandiu ſurſum deorſum commeant, dum aquila fuerit ſubmerſione ſuffocata, aut diſceſſerit in aliam prædam. tum enim hæ depoſito hoſtis ſuæ metu, ad ſummam aquam elatæ rurſus natant, Ælianus. *Viſa fugit nymphe veluti perterrita fuluum Cerua lupum, longeq́ lacu deprenſa relicto Accipitrem fluuialis anas*, Ouidius Metam. x i. Anas, gauia (larus) & harpa inuicem diffident. quoniam omnes cibum à mari petunt, Ariſtot. ſed Plinius hunc locum transferens, aliter: Aquaticæ (inquit) anates & gauiæ diffident: Harpe & triorches accipiter (etiam diffident.) Vulpes cum alias aues tum anates rapiunt.

Mutua anatū ſympathia.
Quaratione anates aquilæ impetum effugiant.
Anas & gauia diſſident.
Vulpes anates rapiunt.

E.

Quæ de anatibus capiēdis apud authores legimus, ad ſylueſtres referre placuit. cicures enim capi non opus eſt. Ex ſylueſtrium autem ouis cicures naſci, ſi gallinis fouenda ſubijciantur, ſcriptum eſt in C. ¶ Anates ſunt naturæ anſerum, & eodem modo nutriuntur vt anſeres, Creſcētienſis. ¶ Neſſotropheij cura ſimilis (vt anſerum, inquit Columel. 8. 15.) ſed maior impenſa eſt. nam clauſę paſcūtur ana-

Quaratione cicurentur & nutriātur anates.

tes, querquedulæ, boſchides, phalerides, ſimilesq́; volucres, quæ ſtagna & paludes rimantur: locus planus eligitur, isq́; munitur ſublimiter pedum quindecim maceria: deinde clatris ſuperpoſitis, vel grandi macula retibus contegitur, ne aut euolandi ſit poteſtas domeſticis auibus, aut aquilis, vel accipitribus inuolandi. Sed ea tota maceries opere tectorio leuigatur extra intraque, ne feles, aut vipera perrepat: media deinde parte neſſotropheij lacus defoditur in duos pedes altitudinis, ſpatiumque longitudini datur, & latitudini quantum loci conditio permittit. Ora lacus ne corrumpantur violentia reſtagnantis vndæ, quę ſemper interfluere debet, opere Signino conſternuntur: eaque non in gradus oportet erigi, ſed paulatim cliuo ſubſidere, vt tanquam è littore deſcendatur in aquam. Solum autem ſtagni per circuitum, quod ſit inſtar modi totius, duarum partium lapidibus inculcatis, ac tectorio muniendum eſt, ne poſſit herbas euomere, præbeatq́; nantibus aquę puram ſuperficiem. Media rurſus terrena pars eſſe debet, vt colocaſiis conſeratur, alijsq́; familiaribus aquæ viridibus, quæ inopacant auium receptacula. ſunt enim quibus cordi eſt vel in ſyluulis tamaricum, aut ſirporum frutetis immorari, nec ob hanc tamen cauſam totus locus ſyluulis occupetur: ſed vt dixi, per circuitum vacet, vt ſine impedimẽto, cum apricitate diei geſtiunt aues, nandi velocitate concertent. Nam quemadmodum deſiderant eſſe vbi irrepant, & vbi deliteſcentibus fluuiaticis animalibus inſidientur, ita offenduntur, ſi non ſunt libera ſpatia, qua permeent extra lacum. deinde per vicenos vndique pedes gramine ripæ veſtiantur. ſintq́; poſt hunc agri modum circa maceriam, lapide fabricata, & expolita tectorijs pedalia in quadratum cubilia, quibus nidificent aues: eaq́; contegantur interſitis buxeis, aut myrteis fruticibus, qui non excedant altitudinem parietum. ſtatim deinde perpetuus canaliculus humi depreſſus conſtruatur, per quem quotidie miſti cum aqua cibi decurrant. ſic enim pabulatur id genus auium. gratiſſima eſt &(eis) eſca terreſtris leguminis panicum & milium, nec non & ordeum: ſed vbi copia eſt(non eſt)etiam glans ac vinacea prębeantur. Aquatilibus autem cibis, ſi ſit facultas, datur cammarus, & riualis alecula, vel ſi qua ſunt incrementi parui fluuiorum animalia. Tempora concubitus, eademque cæteri ſylueſtres aliter (forte, eadem quæ cæteri [vel cæteræ] ſylueſtres alites) obſeruant Martij, ſequentisque menſis, per quos feſtucæ, ſurculique in auiarijs paſſim ſpargendi ſunt, vt colligere poſſint aues, quibus nidos conſtruant. Sed antiquiſſimum eſt, cum quis νησσοτροφεῖον conſtituere volet, vt prædictarum auium circa paludes, in quibus plerunque fœtant, oua colligat, & cohortalibus gallinis ſubiiciat. ſic enim excluſi educatique pulli deponunt ingenia ſylueſtria, clauſique viuarijs haud dubitanter progenerant. Nam ſi modo captas aues, quæ conſueuere libero victu cuſtodiæ tradere velis, parere cunctantur in ſeruitute, (quod & Didymus ſcribit vt recitauimus in *C.*) Sed de tutela nantium volucrum ſatis dictum eſt. Hucuſque Columella. Qui greges anatum habere volunt (inquit Varro 3,11. de re ruſtic.) & conſtituere νησσοτροφεῖον, primum locum, queis eſt facultas, eligere oportet paluſtrem, quòd eo maximè delectantur. ſi id non, potiſſimum ibi, vbi ſit naturalis aut lacus, aut ſtagnum, aut manufacta piſcina, quò gradatim deſcendere poſſint. Septum altum eſſe oportet, vbi verſentur, ad pedes quindecim, vt vidiſtis ad villam Sei, quod vno oſtio claudatur. circum totum parietem intrinſecus crepido lata, in qua ſecundum parietem ſint tecta cubilia: ante ea veſtibulum exæquatum tectorio opere teſtaceo. In eo perpetua canalis in quam & cibus ponitur, & immittitur aqua. ſic enim cibum capiunt. Omnes parietes tectorio leuigantur, ne feles aliave quæ beſtia introire ad nocendum poſſit. id ſeptum totum rete grandibus maculis integitur, ne eò inuolare aliqua poſſit, neve ex ea euolare anas. Pabulum his datur triticum, ordeum, vinacei, vuæ, nonnunquam etiam ex aqua cammari, & quædam huiuſmodi aquatilia. Quæ in eo ſepto erunt piſcinæ, in eas aquam large influere oportet, vt ſemper recens ſit. Sunt item non diſſimilia alia genera, vt querquedulæ, phalarides, ſic perdices, quæ, vt Archelaus ſcribit, voce maris audita, concipiunt. Quæ vt ſuperiores, neque propter fœcunditatem, neque propter ſuauitatem ſaginantur, ſed ſic paſcendo fiunt pingues, Hæc Varro. Similiter ferè Didymus in Geoponicis, Anates (inquit) alendæ ſunt in locis muro cinctis, ne quo euolent. In media autem piſcina gramen eſt ſeminandum nutrimentumque in canalem plenum aqua inijciendum: triticum nempe, aut milium, aut hordeum, aut denique acini vinacei contuſi: (γίγαρτα πεφυραμένα) interdum etiam locuſtas caridaſve (ἀκρίδας ἢ καρίδας) & ſimilia his lacuſtria ac fluuialia, quæ anates comedere conſueuerunt. Saginat autem ipſas vberior cibus, vt auium maximam partem. Varro de re ruſt. 3,5. deſcribens operoſiſſimum ornithotrophēon, id eſt auiarium, Intra falere (inquit) eſt ſtagnum cum margine pedali, & inſula in medio parua. circum falere & natalia ſunt excauata anatum ſtabula. Et mox, Ex ſuggeſto faleris vbi ſolent eſſe peripetaſmata, prodeunt anates in ſtagnum, ac nant. è quo riuus peruenit in duas, quas dixi, piſcinas: ac piſciculi vltro ac citro commeant.

¶ Vtilitas anatum præcipua eſt è plumis.

Prognoſtica tempeſtatum. ¶ Mergi anatesq́; pennas roſtro purgantes, ventum pręſagiunt, Plin. Anates alarum geſtu exultantes vehementem ventum prædicunt, Ælianus. Aratus hoc prognoſticon ad anates ſylueſtres refert. At ſi domeſticæ anates, inquit alibi, ſub tectum (ἐπὶ γεῖσα) aduolent, & alas concutiant, τιναασσόμεναι πτέρυγας, pluuiæ imminentis ſignum eſt. concutiunt enim illas (inquit Scholiaſtes) quòd aeris humiditatem ſentiant, vt & cæteræ aues humectatæ. Cum frequentes congregantur, aut ſe ſæpius lauant merguntq́;, futuros denunciant imbres aut tempeſtates.

Carnes

F.

¶ Carnes anserum & anatũ plurimum sunt in vsu, quoniam inter se parum distant, substantia, complexione & virtute. Humidæ valde, temperatè calidæ, duræ coctionis, mali succi, plurimarũ superfluitatũ, & humores corruptioni paratos generant. Nic. Massa in epist. Caro anatis calidior est omnibus carnib⁹ auium domesticarũ, Auic. & Serap. (hoc & alia quædã similiter de carne anseris apud authores scribuntur: nẽpe de vtraq; quòd sit calida, humida, crassa, dura, concoctu difficilis, excrementitia. Et quanquã indocti quidã interpretes Arabum anatem cũ ansere aliquando confundant: videntur hæc tamen ex æquo ferè vtriq; aui conuenire.) Anatis caro non multum differt ab anserina, sed calidior est, Platina & Bapt. Fiera. Anates excrementitiæ sunt, Psellus. Anatum caro durior est quàm gallinę, columbæ, &c. Galenus lib. 3. de alim. Refrigeratũ calfacit, vt quidam dicunt, & aliquando febrim inducit, Auicenna. Calida est valde. nã comedi de ipsa & calefacit me: & dedi de ea calefacto, & incaluit amplius: & rursus refrigerato, & calefacit eũ, Galen. de composi. catà génη, vt citat Serapio. ego locũ hunc apud Galenum nusquã puto extare. Anates & anseres aues sunt calidæ & humidæ abscessu secundo, (quod & Auicenna scribit in fine secundi, Mich. Sauonarola) humidiores cæteris domesticis auibus (aliàs aquatilibus, Elluchasem.) Caro anatis calidior est, (& multũ nutrit) non tamen plus quàm caro gallinæ, Rasis. Frigida est & melancholica, Alb. Caro anatis & aquaticarum auium nimium humida est, Hippocrates vt quidã citant: & in eo similis ouillæ, Auic. fastidium inducit, Mich. Sauon. Crassior quauis auiũ domesticarum carne, Serapio. Durior quàm turdorum merularúmve aut paruarum auium caro. Wottonus. Minus dura quàm caro anseris, Alb. Humores auget excrementitios, Rasis & Elluchasem. Fastidium inducit, Rasis. febres breui tempore generat, Elluchasem. Alexander Benedictus in lib. de peste anatem damnat in cibo & earum pullos, quos Galenus (inquit) in primis coarguit. Carne etiam anatum & pullorum vtimur, quanquã difficili concoctu & tenaci, Crescent. Anates & fulicæ magis per autumnum conueniunt. sed corporibus temperatis nunquã expedit his vel illis vti, Arnol. de Villanoua in lib. de sanitate tuenda. Archigenes apud Gal. in opere de composi. medic. sec. locos 8, 4. inter cętera quæ stomachicis in cibo conueniant, anates quoq; numerat. Et M. Cato Censorius (vt Plutarchus in eius vita scribit) ægrotos ieiunio macerari prohibens, ali iubebat oleribus & modica carne (σαρκιδίοις) anatis aut palumbi aut leporis. Atqui Elluchasem & alij medici pleriq;, carnes earum, eò quòd duræ & cõcoctu difficiles sunt, stomacho conuenire negant. Caro anatis admodũ humida est ac difficilis concoctu: colorem tamen & vocẽ clarificat, & flatus tollit. mollis (dura secũdum alios) & pinguis est, stomacho grauis, corpus roborat, Serapio ex Aben Mesuai. Auicenna anatis carnem obesare, flatus frangere, & vocẽ clarificare scribit: adipem verò coloris claritatem facere. Tarde à ventriculo descendit, & grauat illum, in primis verò anserina. Si tamen concoquatur harum auium caro plus nutrit quàm cæterarum, & impinguat, Auicenna. Coitum promouet ac genituram auget, Idem & Serapio. Plurimum nutrimẽtum confert, sed non tam laudabile quàm gallinarum & similium auium, Auicenna. Torminosis in cibo prodest, Marcellus. Pręferuntur anates & anseres in nido remanentes, (id est pulli harum auium, vt ego interpretor.) Corpus macrum obesant: sed excrementitio humore id replent. Noxa quæ ab eis in cibo sumptis fieri posset, emendatur inflatione boracis (nitri forte) in gulam earum priusquam occidantur. Succum gignunt phlegmaticũ: prosunt calidis & iuuenibus: & hyeme magis & ad Septentrionẽ regionibus quàm cõtrariis conueniunt, Elluchasem. Eligi debent iuuenes. Erunt autẽ meliores, si ante interfectionem insufflentur: itẽ si assentur vnganturq; oleo, & aromatibus condiantur, vt zinzibere rusticorũ, Mich. Sauon. Mediam inter iuuentutẽ & senectutem ætatẽ habeant, domesticæ tamen aquaticis & paludosis meliores sunt. Massa in epist. *Præstantior alis Est cibus. hæ prosunt moribus & Veneri*, Bapt. Fiera de anate. *Tota quidem ponatur anas: sed pectore tantum Et ceruice sapit, cætera redde coco*, Martialis. Anatem ceruice sapere Germani non iudicant, qui demisso in colla auiũ suffocatarum sanguine, vt Itali & Hispani, non delectantur, Georg. Fab. Auicenna alas tanquã leuiorem & meliorẽ in anate partem cõmendat. Idem, ventres earũ (inquit) suaues sunt: & hepata bona suauiaq; in cibo & boni succi. sed hoc anseribus potius cõuenire videtur. Adeps anatis impinguat, Auicenna. Anatis adipẽ Brudus Lusitanus addit decoctioni pullastræ in febri, nimirum humectandi gratia. Ventriculus eius plurimum nutrit, Idem.

De alimento ex carnibus anatis, & quale sit.

¶ Ex anatum genere quædam Germaniæ dicuntur, quòd plus cæteris nutriant, Calepinus sine autore.

¶ De ouis anatũ, dicã in Anserinis ouis ex Tacuinis medici Elluchasem. ¶ Macrob. 3, 13. cœnam quam Lentulus flamen Martialis exhibuit describẽs, inter cætera anates nominat, & querquedulas elixas. Anates & anseres eligũtur cùm assantur (id est asse præferũtur hæ aues) & inunguntur oleo ad abolendum ingratũ odorem ipsarum. debent autẽ addi aromata, tũ propter odoris gratiam, tùm vt crassities harum auium emẽdetur, Elluchasem. Anas elixari debet, Platina. Anas condimentis quibusdam farcta instar porcelli assari potest, vt docet Platina de honesta voluptate 6, 15. cuius verba recitaui in Sue G.

¶ Ex Apicij de arte coquinaria lib. 6, cap. 2. In grue vel anate. Gruem vel anatem lauas, ornas & includis in olla: adiicies aquam, salem, anethum: dimidia coctura decoques dum obduretur: leuas, lauas, & iterum in caccabum mittis cum oleo & liquamine, cum fasciculo origani & coriandri: prope defrutum modicè mittis, vt coloret. Teres piper, ligusticum, cuminum, coriandrum, laseris radicem, rutam, carænum, mel, suffundis ius de suo sibi, aceto temperas, in caccabum reexinanies vt calefiat:

De apparatu & cõdimentis anatũ.

amylo obligabis: imponis in lancem & ius perfundis. In grue, in anate, vel in pullo. Piper, cepam siccam, ligusticum, cuminum, apij semen, pruna vel damascena enucleata, mustum, acetum, liquamen, defrutum, oleum & coques. Aliter gruem vel anatem ex rapis. Lauas, ornas, & in olla elixabis cum aqua, sale & anetho, dimidia coctura. Rapas quoq; vt expromari possint leuabis de olla, & iterum lauabis, & in caccabum mittis anatem cum oleo & liquamine & fasciculo porri & coriandri: rapam lotam & minutatim concisam desuper mittis, facies vt coquatur modica coctura, mittis defrutum vt coloret. Ius tale parabis: Piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem: suffundis acetum, & ius de suo sibi, reexinanies super anatem, & ferueat: cùm ferbuerit, amylo obligabis, & super rapas adiicies: piper aspergis & apponis. Aliter in gruem vel anatem elixam: Piper, ligusticum, cuminum, coriandrum siccum, mentham, origanum, nucleos, caryotam, liquamen, oleum, mel, sinape & vinum. Aliter in gruem vel anatem assam. Eas de hoc iure perfundis. Teres piper, ligusticum, origanum: liquamen, mel, aceti modicum & olei: ferueat bene, mittis amylum, & supra ius rotulas cucurbitæ elixæ vel colocasiæ vt bulliant: si sunt & vngellę, coques & iecinora pullorum, in boletari piper minutum aspergis, & inferes. Aliter in grue vel anate elixa. Piper, ligusticum, apij semen, erucam & coriandrum, mentham, caryotam: mel, acetum, liquamen, defrutum & sinape. Idem faciet & si in caccabo assas. Hæc omnia Apicius. Præparantur diuersimode ad comedendum. Assatione cum sale, fœniculo, anisi & etiam aliis aromatibus, vt cinnamomo, &c. Elixatione, prius in frusta incisas & vnà cum aromatibus in aqua cum aceto & sale condiunt, donec perfectè in sartagine decoctæ sint, comeduntque sic præparatas in prima mensa hyeme tantum. Massa in epist.

¶ Ex anatibus similiter pastilli parantur vt è gallinis seu pullastris, quibus tum calidis tum frigidis vescuntur, vt in Gallina *F.* ex Balthasaris Cellarij Magirico præscribemus: sed pro anatibus quidam insuper cepas addunt. ¶ Anatis omnis caro & sanguis in cibo conueniunt accipitri, Demetrius Constantinop.

G.

Remedia ex anate. Caro & adeps anatis in cibo quas facultates habeant, prædictum est in *F.* ¶ Ventris & intestinorum dolor in bubus sedatur visu nantium, & maximè anatis, quam si conspexerit cui intestinum dolet, celeriter tormento liberatur. Eadem anas maiore profectu mulos & equinum genus conspectu suo sanat, Columella 6,7. & Vegetius Mulomedicinæ 3,3. Quod traditur in torminibus mirum est, anate (viuente, Marcellus) apposita ventri transire morbum, anatemq; emori, Plin. Carnem etiam anatis in cibo torminosis prodesse Marcellus scribit.

Ex sanguine. ¶ Sanguis anseris, anatis & hœdi vtilissimè in antidota miscentur, Dioscor. Anatis sanguis recipitur in Zopyrion medicamentum apud Marcellum cap. 22. Aduersus omnia mala medicamenta pollet sanguis anatum Ponticarum. Itaq; & spissatus seruatur, vinoq; diluitur. quidam fœminæ anatis efficaciorem putant, Plinius. Apud Galenum lib. 2. de antidotis, leguntur aliquot diahæmaton inscriptę antidoti, hoc est è sanguinibus, quæ anatis sanguinem (aliàs simpliciter, aliàs siccum & de anate recens occisa collectū) recipiunt: aliæ solū, aliæ insuper anseris, hœdi, quædam & marinæ testudinis. Videtur autē melior anatis fœminæ, Damocrates ibidem in cuiusdam antidoti descriptione. Panacia antidotus diahæmaton inscripta inter Andromachi descriptiones pseudepigraphus est, cum sanguinis nullius in ea mentio fiat, nisi mutilati sunt codices nostri: Similis illi quidem est Damocratis quam diximus, paucis exceptis, in quam sanguines diuersi miscentur. In antidotum diahæmaton ex Asclepiadis descriptione anatis vtriusq; sexus sanguis adiicitur, & præterea hœdinus ac anserinus. Eodem in libro ab Andromacho scriptæ antidoti, altera Vrbani Indi, eosdem tres sanguines accipit: altera incomparabilis dicta, eosdem, sed anatis fœmellæ, & insuper testudinis marinę. Scribonius Largus cap. 177. antidotum Marciani describit, cui anatis vtriusq; sexus sanguis, & anseris masculi. hœdiq; & testudinis marinæ admiscentur. Mithridatis inuentum autumant sanguinem anatum Ponticarum miscere antidotis, quoniam veneno viuerent, Plin. Anates Ponticas dicitur edendis vulgò venenis victitare. Scriptum etiam à Leneo Cn. Pompeij liberto Mithridatem illum Ponti regem medicæ rei & remediorum id genus solertem fuisse: solitumq; earum sanguinem miscere medicamentis quæ digerendis venenis valent: eumq; sanguinem vel potentissimum esse in ea confectione, Gellius 17. 16. Ad perniciosa medicamenta: Anatis (νήσσης, interpres non rectè transtulit fulicæ) sanguis liquidus ex oleo potus seruat à potu venenosi medicamenti, & à viperæ morsu liberat, Galenus Europist. 3. 282. Anatis sanguis calidus (recens) vel siccus cum vino potus sanat bibentem ab omni veneno: & à vipera morsos curat, & sanitatem ac robur præstat, & bonam valetudinem, Kiranides. Sanguis anatis aduersatur omnibus venenosis & mortiferis animalium morsibus, Galenus Europist. 2. 143. Ad deleteria letaliáve mirabile: Anatis sanguinem cum vino bibendum dato, Nicolaus Myrepsus. Gualth. Ryffius in libro Germanico de liquoribus stillatitiis, Anatum ferarum sanguis (inquit) variis venenis aduersatur. itaq; antidotus è sanguinibus dicta, cui hic admiscetur, loco optimæ theriacæ vsurpari potest, quod & Manardo Ferrariensi visum est. Hac nimirum occasione aliqui excitati, in eundem vsum chymicis instrumentis puriorem huius sanguinis partem vi ignis abstraxerūt. Liquoris ita secreti sescuncia aut vnciæ duæ potæ, venenis resistunt: calculum etiam renum & vesicæ mirum in modum comminuunt, Hæc ille ex Hieronymo Brunsuicensi, vt coniicio,

iicio. Autumnali tempore interficias anatem ſylueſtrem, collige ſanguinem & eundem in B. M. deſtilla. Huius aquæ manè & veſperi diebus quinq; continuis bibe pro vice tres vncias, & miraberis effectum in calculo. Ex manuſcript. incerto. *Vide* infra in Anatibus feris *G.* Sanguinem à cerebro profluentem anſeris ſanguis aut anatis infuſus ſiſtit, Plinius. Sanguis anatum, fel anſerinum contuſis oculis laudantur, ita vt poſtea hyſſopo (lego œſypo) & melle inunguntur, Plin. Siſtit & anatum maſcularum ſanguis, Idem mox à remedio pro iis præſcripto qui cibos non conficiunt. *Mulcet adeps neruos & ſanguis viſcera ſiſtit*, Vrſinus de anate. ¶ Anatum iecinora iuuant hepaticos, (præſertim calidum & ſiccum iecur) Alex. Benedict. *Ex iecinore.*

¶ Anatis adeps præſtantior eſt quouis adipe: nō enim vllum inueni qui vel ſubtilior ſit, vel emolliat reſoluátve magis, Serapio ex Galeni opere de compoſ. medic. ſec. genera: vbi ego nihil tale reperio. coniicio autem interpretem anatis adipem pro anſerino inepte reddidiſſe. Pinguedo anatis calida & ſubtilis eſt, Serapio. Mordicationes interiores (in profundo) corporis & dolores maximè ſedat, Idem & Auicenna & Galenus iuxta Serapionem, inter auium pinguia principatum tenet, Auicenna. ſed Galenus hunc anſerino attribuit. Coloris claritatem conciliat, Auicenna. Quidam ad ſplendorem faciei inducendum, putamina ouorum trita & ſemina melopeponum purgata pinguedine anatis excipiunt, illinuntq;. Idem pingue apud Nic. Myrepſum emplaſtro ad pleuritidem immiſcetur. Anatis adeps cum aliis in anſere exenterato aſſatur, &c. vt adeps defluens ad paralyſin vtilis colligatur. *vide* in Anſere *G.* Cum roſaceo coctus ſanguinem à cerebro profluentem ſiſtit, Plin. Adipes anatis, anſeris, gallinarum & alij quomodo debeāt curari & reponi, docetur in vulgatis Nicolai Præpoſiti codicibus, his ferè verbis: Animalium recens mactatorum adipes diligenter purga à pelliculis, & pone in olla noua figlina, quæ non ſupra dimidium impleatur. hanc opertam in aliud vas calidiſſimum (vel aqua feruida plenum ſecundum alios) impone, & ſubinde id quod liquatum fuerit in aliud vas defunde, donec nihil amplius liquetur, & colatum in loco frigido repone. Sunt qui repoſituri modicum ſalis adiiciant. *Ex adipe.* ¶ Antidotus Ecloge dicta, vtilis cæliacis & ſanguinem ſpuentibus, numero 330. apud Nicolaum Myrepſum, inter cætera anatis vuluam recipit. *Ex vulua.* ¶ Morſibus venenatis vtiliter imponitur ſtercus columbinum vel anatinum, Arnoldus de Villanoua. *Ex ſtercore.*

H.

a. Anas Græcè νῆσσα dicitur, Atticè νῆττα, Heſychius. à verbo νήχεσθαι, quod eſt natare, Scholiaſtes Ariſtophanis & Varinus. Vel παρὰ τὸ νῶ, νήσω, τὸ κολυμβῶ: ἐξ οὗ καὶ τὸ νήχω καὶ ἡ ναῦς, Euſtathius & Varinus. *Etymologia.* Νήσσας & κολυμβάδας aues, à quibus verba νήχεσθαι & κολυμβᾶν deſcēdunt, Ariſtophanes in Acharnenſibus, Athenæo teſte. Τί φέρεις; Ὅσ' ἐστ' ἀν ἀγαθὰ Βοιωτοῖς ἁπλῶς, Νάσσας, κολοιούς, &c. Ariſtophanes vt iā citauimus. Anates Græci neſſas & necta vocant: quanquam necta magis eſt vt ſepta anataria ſignificēt, quàm anates ipſas, Hermolaus. Τὰ νηκτά τινες καλοῦσι νήσσας, Didymus in Geoponicis. Apud Nicoſtratum quidam ad cibum emi iubet νηττία, id eſt anaticulas. Νησσοτροφεῖον Varro & Columella dixerunt pro ſepto anatario. Glaucium auis eſt νησσοειδής, id eſt anatiformis, Euſtathius. Eſt & adiectiuū νησσαῖος, hoc eſt anatarius. Aratus νησσαίους ὄρνιθας dixit. ¶ Anas à natando, Varro. Recentiores quidam Albertus & alij, anatem maſculino genere protulerunt, quod non probo. Apud Creſcentienſem ineptè aliquando annates per *n* duplicatū ſcribuntur: ineptius etiam annetæ & annatæ. Anaticula diminutiuum apud Ciceronem de Finibus bonorum, recentiores grammatici interpretantur paruam anatem, aut potius aquatilem auiculam vulgò notam, anati forma perſimilem, ſed multò minorem. ego ſimpliciter pro anate parua aut pullo anatis accipio. nam & anguiculos, id eſt angues paruos ibidem nominat Cicero. Anaticulus etiam maſculinum legitur in Calepini dictionario, ſed ſine authore. Quod ad proſodiam, prima corripitur, *Tota tibi ponatur anas*, Martialis in hexametro. De ſecūda ex verſibus poëtarum certi nihil habeo. *Et anatis habeas vropygium macræ*, Martialis lib. 3. in ſenario iambico. *Aut anates aut coturnices dantur quis cum luſitent*, Plautus in Captiuis in Trochaico tetrametro. *Vtinam fortuna nunc ego anatina vterer*, Idem in Rud. ſenario iambico. Sed in omnibus iſtis quod ad carminis rationem ſecunda ſyllaba producatur an corripiatur nihil refert. mihi quidē longa videtur. ¶ Anatem morbum anuum, id eſt vetularum veteres dicebant, ſicut ſenium morbum ſenum, Feſtus. *Anas morbus anuum, id eſt vetularum.* Anatarius quod ex anate eſt, vel quod ad anates pertinet, vt anatariæ plumæ: & anataria aquila Plinio, quæ anates venatur, Græci νησσοφόνον dicunt. Lacuſtres & riuularios quoſdam accipitres dicunt anatarios, Budæus. Similiter anatarium aucupem dixeris, qui anates aucupat. Poteſt & anatum cuſtos anatarius appellari, Anatinus. *Vtinam fortuna nunc ego anatina vterer, Vti poſtquam exiſſem ex aqua, arerem tamen*, Plautus in Rud. ſunt autem verba lenonis naufragi. Chirurgi apud nos vulgò roſtrum anatis vocitant, à ſimilitudine figuræ, inſtrumentum quo ſpinæ, aut ſi quæ faucibus inhæſerunt, extrahuntur.

¶ Epitheta. Νῆσσαι οἰκουροί, Aratus ad differentiam τῶν ἀγριάδων. Fluuialis anas, Ouidius Metam. XI. *Non velox pennis, & pede ſegnis anas*, T. Veſpaſianus Stroza. Claudus, Vrſinus. Item ingluuioſus, pinguis, tumidus, mollis, latipes, apud Textorem.

¶ Anatina herba, *vide* ſupra in *C.*

¶ Νῆττα etiam nomen proprium eſt, Suidas.

¶ *b.* Anatibus ſimiles ſunt ad aues ſed minores, quas glaucia Græci vocant ab oculorum colore,

Boscas. Athenæus.Inuenitur & boſcadis vnum genus maius anate, ſed minus chenalopece. huc & phaſcades pertinent paulò grandiores quàm colymbi,cætero ſimiles anatibus, Hermolaus. ſed de anatibus feris diuerſis mox ſingillatim agemus. *Fulicæ.* Fulicæ ſunt aues anatibus paulò minores, ſed corporis forma conſimiles,Seruius.

¶ *c. Buffones gigno*(anas loquitur apud Io.Vrſinum) *putrida tellure ſepultus.* (melius, *ſepulta*) *Humores pluuij forte quod ambo ſumus. Humet is & friget, mea ſic vis humet & alget, Cùm perit in terra qui prius ignis erat.* Glaucam cithariſtriam alij ferunt canem, alij anatem, (κριὸν, id eſt arietem) alij anſerem amaſſe, Ælianus in Variis.

¶ *e.* Aut anates, aut coturnices dantur (patriciis pueris) quibus cùm luſitent, Plautus Cap.

¶ *f.* In conuiuio Attico apud Athenæum erant tredecim νῆσσαι e Salamine, λίμνης ἐξ ἱερῆς μάλα πίονες.

Anas Neptuno ſacra. ¶ *h.* Anas Neptuno ſacra eſt, Athenæus: deo humoris ſcilicet auis quæ humore & natatione gaudet, Euſtathius & Varinus. Si quis hactenus Neptuno ſuem ſacrificauit, poſthac anati triticum immolet, Ariſtoph. in Auibus. *Anates domeſticæ ſubito efferatæ, futuras calamitates portendunt.* ¶ Anates domeſticas circa annum à nato Chriſto M.LXXXVII. cum gallinis, anſeribus, pauonibus, & aliis auibus hominum vſibus ſubiectis, domeſticæ manſuedinis oblitas, vt & ſubitò efferatas, ſyluas petiiſſe, in Vindelicis Annalibus legitur. Secuta infelix promiſcuæ multitudinis in Syriam nauigatio, domi fames & peſtis. Quod etiam in canibus, equis, aſinis, bobus ante bellum ſociale in Latio accidiſſe, D. Auguſtinus teſtatur.

Emblema. ¶ Emblema Alciati ſub lemmate *Dolus in ſuos.*

Altilis allectator anas, & cærula pennis
Congeneres cernens volitare per aera turmas
Prætenſa incautas donec ſub retia ducat.
Perfida cognato ſe ſanguine polluit ales,
Adſueta ad dominos ire redire ſuos,
Garrit, in illarum ſe recepitq́; gregem:
Obſtrepitant captæ, conſcia at ipſa ſilet.
Officioſa aliis, exitioſa ſuis.

DE ANATIBVS FERIS, ET *primum in genere.*

A.

ANATES feras, ſylueſtres ſiue manſuetas, quæ vagantur liberè, Aratus νήσσας ἀγριάδας vocat, Scholiaſtes ἀγρίας & ἀνημέρους νήσσας: interpretatur autem aues marinas quę in inſulis degant, quaſi νῆσσαι ἀπὸ τῶν νήσων, id eſt ab inſulis dictæ videri poſſint. Cæterum in ſequentibus etiam νησσαίους ὄρνιθας vocat Aratus, non quidem inſulares aues, (ſic enim per σ ſimplex ſcribi oporteret) ſed anatini generis, hoc eſt νησσοειδεῖς, vt ſit adiectiuum à νῆσσα. Germani vocant wilde Enten: & cæteræ nimirum linguæ omnes ſimiliter: id eſt anates ſua quæque dialecto, ſylueſtrium differentia adiecta. In harum deſcriptione, præſertim ſylueſtrium, vir longè doctiſſimus diligentiſſimusq́; Georgius Fabricius, plurimum me adiuuit, & in reliqua etiam vniuerſa animalium hiſtoria multa communicauit. Ego pro conſuetudine mea, vt hominem gratum decet, vbicunque aliquid eorum quæ ad me ſcripſit commemorabo, nomen eius ſemper adiiciam.

B.

Deſcriptio anatis feræ. Heluetia noſtra plurimis aquaticarum auium & anatum generibus abundat, propter lacuum & fluuiorum copiam. Anatum ſylueſtrium (inquit Albertus) apud nos multæ differentiæ ſunt, ſed omnes conueniunt roſtri ac pedum figura. roſtrum omnibus latum, ſerratile, non nimis longum, & valde apertum (patulum) ad cribrandum lutum. pedes ruffi, digiti membranis iuncti ad natandum aptis. ¶ Ego cùm nuper querquedulam diſſecarem, appendices inteſtinorum binas reperi, eo ſitu vt interuallum inter anum & initium appendicum (quæ retrorſum vertebantur quinq; digitos longæ) quatuor digitorum eſſet.

¶ Quæ ſequuntur omnia ex obſeruationibus Georg. Fabricij ſunt. Anates omnes palmipedes ſunt & latiroſtræ, exceptis generibus tribus, quæ palmipedes quidem ſunt, ſed roſtra acuta habent, quæ inter mergos referemus. Latiroſtris omnibus in extremitate corneus quaſi vnguis eſt, quo cibos apprehendunt. Dentium loco circa roſtrum ſtriæ aſperiuſculę. Membranæ pedum in extremo omnibus ſerratæ. *Diuerſæ anatum ferarum ſpecies.* ¶ Differunt inter ſe coloribus, qui ſpeciatim deinceps explicabuntur in ſingulis. Aut corporis quantitate, vnde magnæ, mediocres, & paruæ, tam propriis nominibus, quàm communi quæq; appellari poteſt, excepto mergulo, qui eſt minimus. Aut grauitate aut leuitate corporis, quod diſcrimen ex ſuperiore oritur, & ab Ariſtotele non eſt prætermiſſum. Aut etiam partium ſingularum diuerſitate, vt roſtris, capite, alis, pedibus, cauda. Roſtris, vnde latiroſtra & longiroſtra, item muſtelaris, clangula, fuligula, fiſtularis. Capite, propter criſtas, vt longiroſtra, muſtelaris, raucedula: propter colorem, vt muſtelaris, & mergus ruber: propter magnitudinem, vt anas, magna, clangula, mergus ruber. Alarum firmitate, vt clangula: longitudine, vt alticruta: breuitate, vt mergulus. Colorum in alis vt pulchritudo maxima, ita & diuerſitas maxima. Pedibus vniformes ſunt, præter mergulum. Croceos pedes habent, anas

magna & latiroſtra & longiroſtra:luteos,mediocris & ſtrepera:flauos,clangula, iuncea, & vterq; mergus:albos,altícrura. Caudis æquales ſunt,præter eam quæ ab acuta cauda nomen traxit, & mergulum.

C.

Anates differunt inter ſe vocibus:vt fiſtularis,ſtrepera,raucedula,cercia,muſcatia. à cæteris item volatu. nam aliæ in ſublime feruntur tardius:aliæ celerius.mergulus ob alarum breuitatem potius ſalit quàm volat,Georg.Fabricius. ¶ Anatum ferarum & mergorum genera apud nos hyeme tantum reperiũtur:quæ in Italia,vt Ferrariæ & Venetiis,æſtate etiam & autumno vidi. Anates(feræ ſcilicet)quotannis diſcedunt,Demetrius Conſtantinop. Aquatiles volucres temporibus hybernis ſe conferunt ad lacus & fluuios in auſtri partibus ſitos,qui frigore non cõgelant:aut ad aliquam fluminum partem cui aqua non conglaciat:vt ardeolæ,mergi,anates immanſuetæ,querquedulæ,&c.Georg. Agricola. Hyemis tempore,aut in ripis fluuiorum,aut piſcinarum aggeribus,aut paludũ frutetis latêre: aut ſyluarum propinquitates,hortorũm ve vicina præſidia petere deprehenſum eſt: aliqui migrare eas perſuaſi ſunt, Georg.Fabricius. Anates anſeresq; feri quomodo cum ciconiis migrẽt in Lyciam,atq; illic circa Xanthum fluuium aduerſus coruos,cornices,vultures aliasque carniuoras aues pugnent, in Ciconia *C.* ex Kiranide recitaui. ¶ Graminis genus anguſtis perpetuò foliis virens ſtagnantibus aquis innatat.paſcuntur eo anates ſylueſtres,Tragus.hanc herbam anatinam Creſcentienſis vocat:*vide* ſupra in Anate *C.* Anates Ponticas veneno viuere autumant. Anatum ſylueſtrium oua ſi incubantibus gallinis excluſa fuerint,anates inde cicures naſcuntur,hoc eſt quæ facile manſueſcant.

Quo tempore reperiantur anates feræ.

Vbi degãt hyeme.

Quibus veſcãtur.

D.

Anates feræ noſtri lacus noctu ſæpe tranſuolant ad vicinum fluuium Silum,tanquam tutiores illic à vulpibus & lutris futuræ,vt audio.

E.

Canes aquatici non quadrupedes tantum,vt caſtores,lutras, ſed aues quoq; aquaticas & anates venantur,vt ſcripſi in Caſtore *E.* Quomodo accipitris opera capiendæ ſint anates, ex Demetrio Conſtantinopolitano docui in Accipitre *E.* Lanarij omnes primo timidi ſunt, ſed poſtea ad columbas & anates capiendas inſtituuntur, Albertus. Anates falconum & aſturum præda ſunt,Creſcentienſis. Idem lib.10.cap.17.docet quomodo anatum ſylueſtrium ſæpe ingens copia per cicures allecta irretiatur,ita vt vna hora mille quandoq; capiantur,pantheræ dicti retis opera:& rurſus per aliud retis genus,ibidem cap.20. *Vide* etiam Alciati Emblema ſuperius in fine hiſtoriæ Anatis manſuetæ. Anates aliæq; aues gregariæ quomodo decipiantur ab aucupibus,ſuæ ſpeciei auibus vel auium imaginibus iuxta retia poſitis, dictum eſt in Anate cicure *D.* Non omnes eodem tempore capiuntur:quędam ſtatim ſe dant fluminibus:quædam,cùm iam fluuij gelu incipiunt conſiſtere,è latebris ſuis aduentant, vt clangula, raucedula,fuligula:quæ cùm capiuntur,aucupium ſcitur non eſſe diuturnius,Georg.Fabricius. Aues quæ gregatim incedunt(inquit Cardanus)gregatim etiam capiuntur,vt perdices: magis his anſeres ,omnium maximè anates. Cicuratas enim ex ſuo genere præciſis alis iuxta aquas vallo circunducto alere oportet copioſo iucundiſſimoque illic cibo. id anatibus inter reliqua eſt ſorgum incoctum aquæ. nocte dum cicures clamant,agreſtes deſcendunt ad cibum. Nam animalia omnia conſenſum habent in quatuor vocibus,cibi,Venereorum,pugnæ ac timoris,ſeque mutuò intelligunt. Retibus igitur quæ coopertoria vocant contractis(hærent enim palis inuoluta)clauduntur: vt quandoque mille vno impetu anates captas referant. Et quanquam mirum videatur,certum tamen eſt nullum eſſe felicius aucupium.eliguntur verò è cicuribus quæ colore agreſtibus ſint ſimillimæ, Hæc ille. Anates illaqueantur, παγίσι καὶ βρόχοις θηρῶνται, Oppianus in Ixeut. Anates cæteræque aues aquaticæ etiam viſco capiuntur,cum viſco inuoluitur funis longus ex paucis quibus ſcoria fiunt(locus videtur corruptus) compoſitus, & præcipuè ſerò in lacu vel alibi,vbi aues iſtæ ſæpius morari conſueuerunt Nam aues per aquam natantes noctu incidunt in funem ſuper aquam extenſum, & capiuntur, & poſtridie captæ inueniuntur. Sed oportet hunc viſcum ita eſſe temperatum vt aqua non corrumpatur, Creſcentienſis. Viſcum quoddam eſt aquæ aptum,arte paratum,ex melle videlicet,aut oleo nucum,aut oleo oliuarum. quo vtuntur aucupes ad irretiendas aues tempore pluuio, vel etiam ad piſces ipſos capiendos, Braſauolus. Capiuntur & eſcis quibuſdam obiectis anates aliæque aues , tanquam inebriatæ, quales ſunt lappæ (hoc nomen, Kletten/ad perſonatiam & alia lapparum genera apud Germanos refertur:) ſemina ſparge in locum quem anates frequentant,quo illæ ingeſto ita afficiuntur vertigine, vt manibus capi poſſint. Alia eſca. Tormentilla in vino bono coquatur , tum in eodem cocta frumenti aut hordei ſemina proiicito in ſpatium auibus capiendis deſtinatum:ſic enim tormentillæ fruſtula ſimul cum ſeminibus deuorabunt,& inebriatæ cùm volare nequeant,capientur manibus. Hoc autem commodius fiet cum cælum præfrigidum & nix profunda fuerit. Alia. Per locum auibus frequentari ſolidum hordei grana diſperge.deinde ex farina hordeacea,felle bubulo & ſeminibus hyoſcyami,medicamentum inſtar pultis parato,quod in tabella eis expones.eo guſtato aues adeò grauantur vt volare nequeant & manibus capiantur. Alia. Hordeum,fungos quos à muſcis denominant,cum ſeminibus hyoſcyami miſce, & pulticulam inde factã in tabella expone vt ſupra, Hæc de eſcis ex authore innominato Germano,& quibuſ-

Qua ratione capiantur.

dam manuſcriptis. Si quis locum ex quo anates bibunt cognitum habens, exhauſta ab eo aqua vinum nigrum infuderit, vbi biberint ſtatim concident atque capientur. Idem etiam & fex vini molietur, Didymus in Geoponicis.

Prognoſtica tempeſtatis. ¶ Neſſæas aues (Scholiaſtes interpretatur neſſas, id eſt anates) ſi frequentes & conglobatas ferri animaduerteris, quanquam cælo æſtiuo & ſereno, imminentem pluuiam expectabis, Aratus. *Vide* ſupra in Anate manſueta *E.* Sæpe anates feræ aut æthyiæ marinæ alis in continente concuſſis, ventum inſtare monent, Aratus. Aquaticæ aues, vt anates, aliæq́; ſi principio gelu quærant aquas magnas incongelabiles iuxta mare, ſignum longæ durationis gelu præbent, Gratarolus.

F.

De apparatu in cibum. Anates feræ ad cibum parari poterunt non aliter quàm de cicuribus ſcriptum eſt. Caro ex animalibus habẽtibus duras carnes, vt turtures, grues, anates ſylueſtres, &c. comedi debet à nece earum duodecim horis in hyeme, Auenzoar. vel potius 24 horis pòſt, vt Iſaac ſcribit. Ant. Gazius. Anatibus feris in paſtillo coquendis addito lardum, & caryophyllos tritos cum zinzibere. Coquus Gallicus.

G.

Remedia ex anate fera. Gualtherus Ryffius anatum ferarum ſanguinem aduerſus venena commendat, vt ſcripſimus in Anate cicure *G.* Veteres quidem ſimpliciter anatum ſanguinem laudant: niſi quis Ponticas (quarum ſanguis contra venena præfertur) ſylueſtres eſſe dicat: quod facile conceſſero. ſylueſtres enim quàm domeſticas veneno paſci (quod de Ponticis ſcribunt) veriſimilius eſt. quanquam & anſerum ſanguis eundem in vſum pollere ſcribitur, non ſylueſtrium, ſed ſimpliciter.

DE BOSCADE DVPLICI: ET de PHASCADE.

Bosca palmipes eſt, ſimilis anati, ſed minor. circa lacus & amnes verſatur, Ariſt. de hiſt. 8, 3. interprete Gaza. In Græco legitur βόσκας paroxytonum & maſculinum, Βόσκας ὅμοιος μὲν νήττῃ, &c. Albertus eo in loco (nimirum ex Auicennæ interprete, corrupta voce Græca *batichen* habet. Apud Grammaticos oxytonum ſcribitur Βοσκάς: ſunt autem huiuſmodi vocabula fœminina. Vt à verbo Βόσκω deriuatur Βοσκὰς, quæ auis eſt anate minor: ſic à φέρβω, φορβὰς, Euſtathius. Et alibi, Ἐκ δὲ τοῦ βόσκειν ὥσπερ ὄρνεον ἡ βοσκὰς, οὕτω καὶ προβοσκὶς ἐλεφάντων, &c. Βοσκὰς, φασκίας, Libyes, Heſychius. Apud eũdẽ legitur Βάσκας, auis nomen. Καὶ ἐλεᾶ, καὶ βάσκα, καὶ ἐλασᾶ, Ariſtoph. in Auibus, vbi Scholiaſtes, Baſca auis (inquit) etiam à Callimacho nominatur. Auium quæ boſcades (βοσκάδες) nominantur, mas magis varius cernitur, Athenæus. vt tranſtulit Wottonus. Græcè legitur, ὁ μὲ ἄῤῥην κατάγραφος νήττης, vbi Wottonus μᾶλλον adiicit, νήττης omittit. ego ὁ μὲ ἄῤῥην κατάγραφος, ἐλάττων νήττης. hoc eſt, mas varius eſt, anate minor. melius autem ſimpliciter κατάγραφος dicetur mas, quàm fœminæ comparatione: cum omni anatum generi, & aliis etiam pluribus commune ſit, vt mas fœminam colorum tum varietate tum pulchritudine vincat. Habent etiam mares in hoc genere roſtra ſima & minora proportione, Athenæus. Apud Columellam boſchides pro *boſchades* legitur, quæ quomodo incluſæ nutriantur ſcripſimus ſupra in Anate manſueta *E.* Cæterum cum Columella querquedulas, boſchides & phalerides ſimul nominet, Varro querquedulas, phalarides & perdices coniungit, mox ſubiiciens: quæ, vt Archelaus ſcribit, voce maris audita concipiunt. Quę vt ſuperiores (anates) neq; propter fœcunditatẽ, neq; propter ſuauitatẽ ſaginantur, ſed ſic paſcendo fiunt pingues. atqui perdices cum aquaticis auibus numerari, eodemq́; modo nutriri, & fœcundas ſuauesq́; in cibo eſſe negare, non conuenit. quamobrem mendũ ſubeſſe reor, ac pro perdices legendum boſchides vt apud Columellam. Boſca ruſticè puto *ſartella* dicitur, Niphus Italus. *Cercelle.* accedit autem hoc nomẽ apud Gallicum *cercelle* vel *cercerelle*, quam auem Latinis querquedulam dici putant eruditi quidam. Eberus & Peucerus boſcades interpretantur anates ſylueſtres, quibus roſtra latiuſcula & ſima, color cinereus nigredine variatus, Germanicè dictas Mittelendten / id eſt mediæ magnitudinis anates. Querquedulam quidem Latinè & boſcaden Græcè dictam auẽ eandem exiſtimare nihil prohibet, cum vtraque anatum generis, & cætera ſimilis ſit, magnitudine tantum inferior. ſed de querquedula priuatim ſcribam inferius. Boſca) inquit Turnerus Anglus) auis eſt aquatica anati ſimilis, ſed minor. Quum verò multæ ſint aues aquaticæ anati ſimiles, ſed minores, vt ſunt *telæ* vocatæ ab Anglis, *vuigenæ* & *pochardæ*: eam puto boſcam eſſe, quæ proximè ad magnitudinem & ſimilitudinem anatis accedit. hoc quum pocharda faciat, illam Ariſtotelis eſſe boſcam iudico, Hæc ille. Videtur autem di- *Pocharda* cta *pocharda*, quod roſtrum eius ad cochlearis figuram aliquo modo accedat. nam Galli, quorum linguam Angli in plurimis imitantur, cochleare *pocham* vocitant. Βοσκάδα νηδὺν Nicander dixit ventrem magnum & prominulum. Βοσκαδίης χηνὸς νεὸν ὀρταλιχῆα, id eſt anſeris altilis pullum, Idem in remediis contra toxicum.

¶ Eſt & alterum boſcadum genus maius anate, ſed minus chenalopece, Athenæus. Noſtri has aut ſimiles anates cognominant magnas, & cœruleas ſylueſtres, Groſʒendten / Wild blawendten: *Vide* infra in Anate fera maiore.

¶ Cæterum

¶Cæterum quæ PHASCADES, φασχάδες dicuntur, paulò maiores ſunt quàm parui colymbi, (paruæ colymbides,) cætero ſimiles anatibus, Athenæus & Hermolaus Barb. Hæ ſi non querquedulæ ſunt, (quas paulò ante boſcades minores eſſe coniiciebam,) congeneres ſaltem ac ſimillimæ, paulò tantum minores fuerint. Phaſcades anatibus ſyluestribus fœmellis (quas varias eſſe dixerunt, nempe cinereas, & nigris albisq; maculis diſtinctas) ſimillimæ, ſed minores ſunt, Varroni querquedulæ, Germanis Kriegenten / Eberus & Peucerus. Φασχάδες, aues quædam, Heſychius & Varinus. Βοσχὰς, φασκίας, Libyes, Heſychius. Fieri quidem poteſt vt vulgus φασκάδας corruptè pro βοσκάδας dixerit, cum vtræque anati ſimiles & minores deſcribantur: & phaſcadum nomen neq; apud vetuſtiores reperiatur, neque certam eius etymologiam agnoſcamus. *Phaſcades.*

DE QVERQVEDVLA, ET SIMILIBVS AVIbus, *hoc eſt anati ſimilibus, ſed minoribus.*

Oculorũ pupillam nigram ambit cæruleus è fuſco & ſubruffo mixtus. Inferiore colli parte anterius atris & rotundis (ferè inſtar lẽtis) maculis ſplendentibus (ceu ſpeculis pauonum caudæ) diſtinguitur. In ventriculo nihil ferè quàm glarium, id eſt, ſabulum reperi, Geſ.

ALITES quædam quæ incluſæ aluntur, non ſunt contentę terra ſolum, ſed etiam aquam requirunt, vt ſunt anſeres, querquedulæ, anates. Varro de re ruſt. Idem in opere de lingua Latina, cùm de anate & mergo dixiſſet, ſubdit. Item aliæ in hoc genere à Græcis: vt querquedula, cercuris: halcedo, quòd *De querquedula.*

ea halcyone. quasi cercuris æquè Græcum sit ac alcyon, pro auis nomine. Ego nihil huiusmodi apud authores Græcos inueni, κέρκουρον tantum pro genere nauis breuioris legisse memini. Psellus lib. 1. de victus ratione Georg. Valla interprete, querquedulas inter alimenta excrementitia numerat. Quid verò Græcus codex eo in loco pro querquedulis habeat, quoniã ad manũ non est, ignoro. Querquedula Latinis per onomatopœiam nuncupata videtur: Græcis boscadē minorem aut phascadem dictã coniicio, vt superius retuli. ¶ Querquedulæ quomodo inclusæ nutriantur, scriptũ est supra in Anate *E.* ex Columella & Varrone. ¶ In cœna quo die Lentulus flamen inauguratus est: pręter cętera anates & querquedulæ elixæ appositæ sunt, Macrobius. ¶ Querquedulam Galli, vt in Boscade dixi, *cercellam* vel *cercerellam* interpretantur. Bellonius anatum genera apud Gallos esse scribit *sarcellas* & *morillonos*. Sunt qui genus quoddam anatis syluestris minus, Gallicè *alebrandam* vocitent: eandem Italis *sartellam* dici puto: quanquam Ambrosius Calepinus Italus, querquedula (inquit) semper in aquis natat sicut anas, quam *qualiam* dicimus à voce. atqui coturnicē Galli & Itali vulgò *qualeam* nominant. Vulgus nostrum querquedulam corruptè cercedulam vocat, Theodosius Trebellius Foroiuliensis. Hispani puto *cerceta*. Querquedulam Georg. Agricola Germanicè vocat Krichendtlein / Eberus & Peucerus Krichendte. Georg. Fabricius Kruckendtle. Coniicio autem eandem esse quam apud nos appellant Kleinendten / id est anatem paruam: & à colore Grawendtle / id est anaticulam fuscam: & à locis aquarum cœnosis in quibus victum quæritat, Mürendtle / Sorendtle / vocibus diminutiuis. (nam alia quædam maior Mürendt vocatur.) Alibi in Germania Tröszlen / in Heluetia alicubi etiam Socken. Easdem omnino Ferrariæ in Italia rustici qui in foro vendebãt, nomen interroganti mihi *scaulos* & *cercenolos* (quasi querquedulas) appellarunt. Mediolani audio *garganello* dici, quod nomen aliqui etiam aliis anatibus aut mergis impropriè tribuant. Eliota Anglus querquedulas interpretatur *teale*. Turnerus quidem Anglis *telas* vulgo vocari scribit, quæ anatibus minores sint, alioqui similes, vt & vuigenæ. Vuigenæ & *teelæ* (vt Anglus quidã mihi dictauit) nõ dissimili magnitudine, sed colore, anates sunt. hæ cæsij (fusci) coloris dorso & pennis, sed pectore albo. illæ variis coloribus distinctæ, colũbis maiores vtræq;, & dulcium aquarũ incolæ, in quibus pisciculis & gramine aquatico vescuntur. in pretio sunt Anglis, quòd & præpingues sint vt plurimum, & carnem grati saporis habeant. Telam Anglorum inferiores Germani (Frisij) Teling vocitant, ni fallor: eamq; anate fera minorem faciunt, meanca maiorem.

Querquedulæ appositæ in cœna Lentuli. *Nomina diuersa variarũ linguarũ.*

Descriptio figuræ corporis.

¶ Querquedulæ nostræ syluestres sunt, elegantes, minores multò communibus anatibus, rostro tamen pedibusq; & cætera similes: fuscæ (vel subnigræ) sed partem in alis transuersam viridē habent & adiunctã ei aliam atro colore splendētem, super eas linea latiuscula partim ruffa, partim alba est, rostro nigricante: superior & anterior colli pars ad rostrum vsq; plumis obscurè ruffis vel castanearum coloris vestitur à superciliis, retro maculæ virides tendunt ad 2 vel 3 digitos, colli inferior pars & pectus colore vario sunt ex albicante & fusco pereleganter mixtæ. Crura tota libera sunt, non vt in mergis fæmore intra ventrem abdito. Victu eodem quo anates vtuntur, (illæ præsertim quas nostri scrutatrices vocant, Storendten /) rostro enim fundum aquarum & herbas enascentes perscrutantur. vescuntur enim herbis aquaticis, earumq; seminibus & vermiculis: quæ in dissectarum quarũdam ventriculis vnà cum lapillis inueni: & circa infimum intestinum quatuor digitorum interuallo ab ano; appendices binas retro conuersas quinq; digitos longas obseruaui. ¶ Anas parua, ein Kruckendtle / (inquit Georg. Fabric.) quæ proprio nomine querquedula, discernitur à cæteris anatibus corporis exiguitate, & aliis partibus. Rostrum nigrum, caput rubrum, cũ viridante vtrinq; macula, collum nigris albisq; pennis quasi squamosum. Gula alba, atris notata punctis, venter item albus. Alæ in cæsio viridantes, nigris candidisq; transuersim admixtis pennis. In fœmella minus insigne caput, minus gula, venter magnæ anati fœmellæ similis. In vtrisq; pedes cum membranis nigris cinerei, Hæc Fabricius.

Etymologia nominis querquedulæ. *Febris quercera.*

¶ Querquedulæ licet per onomatopœiam potius sic dictæ mihi videantur, coniecerit tamen aliquis quoniam querquero, id est frigido & hyemali tēpore maximè apparēt, vt & reliquæ aues aquaticę feræ, (apud nos quidē, & vbicunq; lacus aut fluuij sunt qui per hyemē glacie non astringuntur, (inde sic dici potuisse. Iactas me vt febris querquera, Lucilius. Et alibi, Querquera cõsequitur febris, capitisq; dolores. Festus querquerã exponens frigidam cũ tremore, à Græco (inquit) κέρκερα certũ est dici. Ego non κέρκερα Græcè (quæ vox apud nullum autorem extat quod sciam) sed κρυερὰ legerim. An tu forte morbum appellari hîc putas, ęgrotationem cum febri rabida & quercera? Querceram enim grauem & magnam quidam putant dici, Gellius libro vltimo. Is mihi erat bilis querqueratus, Plautus citante Festo.

Querquetularia porta Romæ.

Querquetularia porta Romæ dicta quòd querquetum intra muros vrbis iuxta se habuerit, Festus. Sed apud Plinium 16, 10. Querculana hæc porta nominatur: vel, vt alij legunt, Querquetulana.

Anas Circia quæ querquedula fusca nominari potest.

ANAS Circia, ein Birckilge / à sono vocis ita appellata, cũ parua anate habet similitudinē, colore alarũ & ventris differēs. Alæ enim gemmantibus pennis carent, & in hoc genere vēter magis maculosus est, Georg. Fabr. Hoc genus in nostris etiã lacubus Helueticis reperiri puto. Vidi enim non ita pridē, initio Ianuarij captũ anatis genus exiguũ, paulò maius mergulo, corpore toto fuscum: rostro anatis, hoc est latiusculo; fusco, pedibus etiã fuscis; collo palmũ longo, reliquo corpore sex digitorũ. Erat autem fœmella, & oua continebat. mas nimirum (vt coniicio) colore elegantior est. in ventriculo nihil quàm calculos minimos, & semina quædam herbarum aquaticarum lentiformia ferè (minora altioraq; lente) subruffa, reperiebam.

AMA-

AMARELLVS nominatur in Regimine Salernitano inter aues cibo idoneas. Arnoldus de Villanoua aquaticam esse dicit, anati similem, sed minorem. *Amarellus.*

Ad querquedulas siue anates minores, illam quoq; pertinere puto, quæ circa Argentoratum Kernell vocatur, nomine ad Gallicum *cercella* alludente. Color ei varius. rostrum indici ferè coloris est. circa caput (syncipite) ruffa est, sed punctis albis aspergitur. vertex niger, gula alba, vt pars etiam ventris superior. duæ lineæ albæ longiusculæ ab oculis retro ex latis in angustas tendunt. dorsum nigrum, vt & cauda. colli latera ad ruffum colorem albis aspersa punctis, alæ cinereæ, transuersis duabus lineis albis distinctæ, superiore latiuscula, angusta inferiore, quarum interuallum nigricat, vt & inferior pars alarum (in alis fuscum, nigrum, candidum & viridem colorem discretos videas.) Pectus ruffum nigris maculis magnitudine figuraq; diuersis, tanquam cymatilis ductu (quibus & venter albicans variat) distinguitur. Crura fusca vel cinerea ferè. Sed hæc omnia ad auis depictæ inspectionem scripta mihi sunt. In Germania inferiore alicubi Crackasona vocatur, ni fallor. *Kernell / quæ querquedula varia dici potest.*

HAEC AVIS MAGNITVDINE EST INTER ANATEM ET QVERQVEDVLAM. Caput cirratum habet, cirro dependente retrò. Croceus est in oculo circulus, rostrum latum & dentatum. Strauß Endt *vocari potest.*

DE GLAVCIO.

Glavcivm, γλαυκίον, dicta auis ab oculorum colore, paulò minor est anate, Athenęus: & Hermolaus, apud quem maiores pro minores mendosè legitur. Idem ab Eustathio repetitur in commentarijs in secundum Odysseæ, vbi glaucium auem esse νησσοειδῆ, id est anati similem scribit, minorem. Videtur itaque à querquedula vel phascade aut boscade minore, non aliter differre quàm oculorum colore, quod authores expresserint. Γλαύκιον, glaucium, herbæ nomen est, proparoxytonum: non paroxytonum vt γλαυκίον auis.

DE PENELOPE.

Penelops circa lacus & amnes versatur, Aristot. de hist. anim. 8, 3. numerat autem eum cum ansere & chenelopace, congenerem illis & palmipedē esse insinuans. Gręcè in codicibus nostris πηνελόψ oxytonum scribitur: sed scribendum πηνέλοψ paroxytonum, vt Eustathius, Hesychius, & cęteri omnes habent. Auibus olim adeò delectati sunt homines, vt plerunq; decantarent carmina in quibus mentio fieret hirūdinis, anseris, columbæ aut penelopis, Aristoph. in Auibus: vbi Scholiastes, Penelops auis est, similis anati, magnitudine columbę, cuius mentionem fecêre Stesichorus & Ibycus, (quę verba ex eo Varinus repetit.) vel, vt alijs placet, ὁ πηνέλοψ μείζων μὲν (nisi fortè legendum μείων, id est minor, Wottonus) ἢ κατ᾽ νῆτταν, ὅμοιος δὲ, hoc est, maior est anate, sed similis. Anserum genus sunt penelopes, & quibus lautiores epulas non nouit Britannia, chenalopeces fero (aliàs ferè) ansere minores, Plin. 10, 22. Sed vetus lectio, inquit Hermolaus, pro penelopes habet *chenalopeces*: & posteriore loco pro chenalopeces, *ceramides*. significat autem ceramides colorem figlini, qualem in plumis quorundam anserum aspicimus, vnde nomen quoq; gemmarum vni ceramites, Hæc ille. verum codices quidam posteriore loco neq; chenalopeces neq; ceramides legunt, sed chenerotes. Sed cum Plinius omnia ferè sua è Gręcis transtulerit, & vocabula hæc omnia Græca esse appareat, ea potissimum ad hanc lectionem vsurpârim quę apud Gręcos reperiuntur, & anserum generis esse vocabula ipsa testātur, vt chenelopes & chenalopeces: quāquam Hesych. duo hæc nomina χηνέλοψ & πηνέλοψ ab aliquibus pro aue vna eadēq; accipi scribit: ex quo & Varinus repetijt. Ceramides pro auibus nusquam legi. sed fortè anseres aliquos hoc colore descriptos Plinius legerat, (si modo sic scripsit,) & non intellecto vocabulo huius nominis aues fecit. Color quidē κεραμοῦς, id est testaceus, cōmunis est ferè pulueratricibus, vt alaudæ, coturnici, perdici, Lōgolius. Vria, de qua inter mergos loquemur, colore est ῥυπαροκέραμος, Athen. Mnesias Africę locum (forte lacum) Sicyonem, & Cratin amnem appellat, in Oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas meleagrides & penelopas vocat, viuere tradit, Plin. 37, 2. Ion poeta penelopem auem φοινικόλεγνον cognominat. habet enim penelops collum planè phœnicei, id est punicei coloris. vox autem λέγνη in compositione abundat, Hesychius & Varinus. sed forte λέγνη vox non abundat. λεγνώδεις enim interpretantur ποικίλας, id est varias. Varius autem est in penelope color, si non aliàs, propter collum puniceum saltem. aut quia, λέγνας fimbrias vocant, & λέγνα extrema, nomen forte fuerit inde factum quod partes extremas hæc auis puniceas habeat. Sed hac de re iudicabunt qui viderint auem. nobis enim ignota est, nisi ea sit anas fera quam Germani appellant Rothalß/ à collo rubicundo aut potius puniceo castaneæve colore. quanquam non solum collum eius, sed etiam caput eo colore sit: rostrum fuscum, latum. pectus nigricat, item cauda & extremæ alarum pennæ, venter albicat, (nisi pictura nos fallit, ex qua hæc describimus) & partim ad fuscum vergit: pedes fusci. pupillam oculorum nigram circulus ambit ex flauo rutilus. nota est circa Argentoratum. Nos aliam cōgenerem & similem illi describemus infra, nempe anatem fuscam maiorem, simili colli & capitis colore. Sunt & mergi quidam collo capiteq; puniceo siue castaneæ colore, de quibus infra scribemus, vt quæ vocantur lingua nostra Merch/ & Eyßendtle/ non adeò tamen quàm anates Rothälse & fusca vera: ęquè tamen aut magis rubet circa collum plumis ruffis iubatus mergus rostro angusto, ein Täuchel. ¶ Τῶν μὲν πετάλοισιν ἐπ᾽ ἀκροτάτοισι ξανθοῖσι ποικίλαι πανέλοπες αἰολόδειροι, Ibycus apud Athenæum. Ὠκεανοῦ γὰρ ἀπὸ περάτων ἦλθον πανέλοπες ποικιλόδειροι τανυσίπτεροι, Alcæus in Scholijs Aristophanis.

Chenelopes. Ceramides.

Penelope filia Icarij & Peribœæ.

¶ Penelope filia Icarij & Peribœæ, à parentibus in mare proiecta, per aues penelopes in littus exportata seruataq; est, & à parentibus suis iterum educata, Isacius Tzetzes in Lycophronem. Penelopen Didymus ait Ἀμερακίην & Ἀρνακίαν (Arnæā, quòd à parētibus abiecta repudiataq; esset, Hermolaus) propriè vocatam esse: cùm verò Nauplius eam in mare proiecisset, vt propter filium Palamedem se vlcisceretur, nomen mutasse. Sed potuit etiam Penelope dici παρὰ τὸ πένεσθαι περὶ λόπος, ἤγουν ὕφασμα λεπτόν· ἢ παρὰ τὸ πηνίον ἤτοι μίτον ἑλεῖν, quòd huiusmodi nomen texturæ studiosæ mulieri conueniat, Eustathius. Hermolaus & Volaterranus Penelopen ab auibus istis cùm in mare proiecta esset, non exportatam ad littus, sed simpliciter educatam scribunt, sine authore. *Vide* in Agno in Philologia inter propria.

Vnde Penelope sic dicta sit.

Penelope ludus.

Penelope dictus ludus describitur ab Athenæo lib. 1. in quo calculos (ψήφους, ludum ipsum πεττείαν vocat. ludebant autem stantes) vtrinque per vices aut sortes ad calculum in medio positum, quem

Pene-

Penelopen vocabant, emittere solebant, donec aliquis Penelopen de suo loco depulisset, quo facto oportebat illum ex eo loco in quo calculus à primo iactu remanserat denuo Penelopen petere: quam si cæteris globis omnibus intactis assecutus esset, victor habebatur. Hunc ludum procos Penelopes exercuisse ait Appion, calculis quinquaginta quatuor vtrinque dispositis. erant enim proci omnes numero centum & octo, veluti ominis captandi gratia. nam qui vicisset, de nuptiis iungendæ sibi Penelopes bene sperabat. Nō dissimilis puerorum nostrorum ludus videtur, quo nuces proijciunt per vices, ad quaternarios nucum cumulos, vt euertant, &c.

DE CAPELLA AVE.

CAPELLA auis (vt Gaza vertit αἴξ Græcè legitur, id est capra) penelops & vulpanser, circa lacus & amnes versantur, Aristot. de hist. anim. 8.3. nec alibi vsquam eius mentionem inuenio. Videtur autem illis congener quibus cum numeratur, hoc est anatibus, & similiter palmipes. Vnde verò capræ nomen ei contigerit, cùm auis nobis incognita sit, non facile est diuinare. nam vel voce, vel aliqua corporis parte vt capite, quemadmodum & capriceps auis: vel oculorum colore, quem caprinum (αἰγωπὸν vocant) ad capram quadrupedem fortè accesserit. Sic & glaucium anaticula ab oculorum colore nominatur. Bellonius vanellum auem (ein Gyfitz) vulgò hodie in Græcia αἶξ, id est capram vocari ait, nimirum à voce. *Vide* plura in Vanello.

DE BRENTHO ANATIS AVT MERGI *specie: & alia eiusdem nominis aue montana.*

BRENTHVS (βρένθος) larus & harpa dissident: quoniam omnes è mari victum petunt, Aristot. de hist. anim. 9.1. vbi Plinius pro laro, gauiam vertit, pro brentho, anatem: quem & Theodorus secutus est. Albertus (nimirum ex interprete Auicennæ, *bathyos* habet pro brentho, & merguli pisces venantis speciem interpretatur. Et sanè videtur mergi potius quàm anatis genus esse: & quoniam similiter vt larus & harpe piscibus viuat (id quod mergi, non anates faciunt) idcirco eis inimicus esse. Cæterum eiusdem lib. cap. 11. Aristoteles brinthum (βρίνθον, vt in Græcis nostris codicibus legitur. Theodori verò translatio hîc etiam brenthum habet, legi autem βρένθον etiam per ε. in codicibus quibusdam Græcis testatur Niphus) diuersam auem, quæ montes & syluas colat, victu probo & voce sonora: vel si Græcè mauis, εὔβιοτος καὶ ᾠδικός. Vbi Niphus, Auis est monticola, generis vnci apud nonnullos (authorem non adfert) sed nō cognoscitur in regione nostra. alibi verò, inquit, interpretatur anas, quod hîc nō licet, cùm monticola dicatur. Βρενός, fundus, tumulus, & auis quæ etiam Βρένθος dicitur, Suidas. ijsdem duobus modis apud Varinum scribitur, & cossyphos, id est merula exponitur. Βρένθος auis quam aliqui cossyphum dicunt, Hesychius. Sed brenthum de quo priore loco diximus anatis aut mergi genus esse conijcio, cùm aliàs, tum quia adhuc Angli anates quasdam brantas appellant, de quibus paulò mox scribetur: & Galli anatis paruæ genus, alebrandam, querquedulam nimirum aut congenerem.

¶ Βρένθος pro superbia apud Comicum legitur, vnde βρένθειον vnguentum celebre: & verbū βρενθύεσθαι quod est καλλωπίζεσθαι ἀλαζονικῶς, superbè & procaciter se gerere, Eustathius. proxima huic vox Germanica est eiusdem ferè significationis prangen / superbire & aliquam nobilitatis ostentationem vultu ac gestibus ad id compositis præ se ferre. Διὰ τὸν βρένθον ἡμῶν τ πολύ, Athenæus circa finem lib. 13. Plura de his vocibus lege apud Grammaticos: vbi hoc annotādum occurrit, quod apud Hesychium etiā τύμβον, id est tumulum dici, errore forsan librariorū pro τῦφον, id est fastum & superbiam, legitur.

DE BRANTA VEL BERNICLA.

PLINIVS, inquit Turnerus Anglus, duo præcipua anserum genera facit, Penelopes (aliàs chenalopeces. *vide* supra in Penelope) & quibus lautiores epulas Britannia non nouit chenalopeces (aliàs chenerotes) ansere ferè (aliàs fero) minores. Posterior lectio, vt chenalopeces prius, deinde chenerotes legantur, mihi (inquit Turnerus) magis approbatur. nam & nos vna aue locupletat, & penelopes anatini potius quàm anserini generis eruditis esse videntur. Deinde cùm chenalopecem descripsisset: Chenerotes verò, inquit, quænam aues sint, puto paucissimos hodie esse qui nouerunt. Neque ego, licet Britannus, chenerotes nostros satis noui. nam preter duo Aristotelis genera, (anserem scilicet domitum & ferum,) anserum adhuc duo genera noui in Britannia, ad quorum neutrum si chenerotes pertineant, illos mihi penitus ignotos esse ingenuè fatebor. Prior anser à nostris hodie *branta* & *bernicla* vocatur, & fero ansere minor est, pectore aliquousq; nigro, cætero cinereo, anserum ferorū more volat, strepit, paludes frequentat, & segetem depopulatur. Caro huius paulò insuauior est; & diuitibus minus appetita. Nidum berniclæ, aut ouum nemo vidit: nec mirum, quum sine parentis opera berniclæ ad hunc modum spontaneam habeant generationem. Quum ad certum tempus, malus nauis in mari cōputruit, aut tabulæ, aut antennæ abiegnæ, inde in principio veluti fungi erumpunt: in quibus tēporis

Chenerotes.

Brāta & Bernicla anserū genus apud Britānos.

Qua ratione berniclæ generetur ex ligno.

progreſſu, manifeſtas auium figuras cernere licebit, deinde pluma veſtitas, poſtremò viuas & volantes. Hoc, ne cui fabuloſum eſſe videatur, præter commune omninm gentium littoralium, Angliæ, Hiberniæ & Scotiæ teſtimonium, Gyraldus ille præclarus hiſtoriographus, qui multò felicius quàm pro ſuo tempore Hiberniæ hiſtoriam conſcripſit, non aliam eſſe berniclarum generationem teſtatur. Sed, quum vulgò non ſatis tutum videretur fidere, & Gyraldo ob rei raritatem non ſatis crederem: dum hęc quæ nunc ſcribo, meditarer, virum quendam, cuius mihi perſpectiſſima integritas fidem merebatur, profeſſione Theologum, natione Hibernum, nomine Octauianum, conſului num Gyraldum hac in re fide dignum cenſeret: qui per ipſum iurans, quòd profitebatur Euangelium, reſpondit veriſſimum eſſe, quod de generatione huius auis Gyraldus tradidit, ſeq; rudes adhuc aues oculis vidiſſe, & manibus contrectaſſe: breuiq; ſi Londini menſem vnum aut alterum manerem, aliquot rudes auiculas mihi aduectas curaturum. Porrò hæc berniclæ generatio non vſqueadeo prodigioſa illis videbitur (inquit) qui quod Ariſtoteles de volucre ephemero ſcripſit, legerint, quòd in Hypani fluuio ex folliculis quibuſdã erumpat, &c. Alter anſer (ex duobus quos ſolos mihi in Britannia notos dixi vltra duo anſeris Ariſtoteli memorata genera) marina auis eſt, vulgò dicta à Solendguſe/ in mari Scotico circa inſulam Baſſi, ex venatu piſcium victitãs, (&c. *vide* inferius in Anſere Scotico poſt caput de Anſeribus diuerſis.) Iam quum anſerum genera, licet diligentiſſimè inquirens, apud Britannos plura inuenire non poſſim, chenerotes (qui ab amore mihi nomen habere vidẽtur) aut berniclę aut Baſſani anſeres ſunt, aut mihi prorſus ignoti, Huc vſq; Turnerus. Idem poſt librũ ſuum de auibus publicatum, in epiſtola ad me data, Berniclas ſiue brãtas (inquit) ex putridis nauis malis fungorum more naſci, minimè fabuloſum eſſe doctorum & honeſtorũ virorum oculata fides mihi perſuaſit. Branta anſerem paluſtrem valde refert: his tamen notis ab eo differt. Branta breuior eſt, à collo quod rubeſcit nonnihil, ad medium vſque ventrem, qui candicat, nigra eſt. anſerum more ſegetes populatur. In Wallia (quæ pars eſt Angliæ) in Hibernia & Scotia aues iſtæ adhuc rudes & implumes in littore, ſed non ſine forma certa & propria auis, paſſim inueniuntur. Et rurſus, Præter brantam aut berniclam eſt alia auis, quæ originem ſuam arbori refert acceptam. Arbores ſunt in Scotia ad littus maris creſcentes, è quibus prodeunt veluti fungi parui, primum informes, poſtea paulatim integram auis formam acquirunt, perfectæ tandem magnitudinis illæ, roſtro aliquantiſper pendent, paulò pòſt in aquã decidũt, & tum demũ viuunt. Hoc tot tantęq; integritatis viri affirmauerunt vt credere audeam, & aliis credere ſuadeã, Hæc ille. Ioannes Caius in epiſtola ad me, de eadẽ aue ſic ſcribit. Anſerem brendinum, alij Bernaclũ, ego bernclacũ rectius nominandũ cenſeo. nam veteres Britanni, & moderni Scoti, *clake*, anſerem ferũ nominabãt atq; nominant. vnde adhuc retinetur nomen corruptum apud nos, *lake*, vt *fenlake*, id eſt, paluſtris anſer, pro *fencklake*: ſæpiſſimeq; noſtrates tranſmutant literas, & dicunt pro bren/ bern: & contra. Auis eſt palmipes, figura anſeris, ſed magnitudine paulò infra, capite albo, vertice nigro (quanquam per iuuẽtutem caput eiuſdem cum

Solendguſe Baſſanus anſer.

Quod ſit diſcrimẽ brantæ cũ anſere paluſtri.

De alia aue quæ ab arbore originem ducit.

collo

collo coloris est, fuscũ videlicet) nigro item rostro, exiguo atque curto, à quo linea nigra ad oculum vtrinque ducitur, collo fusco, corpore à pectore ad caudam ex dimidio inferiori, albo, ex superiori ad collum & caudam fusco, medio inter vtrunque, murrino. alis item murrinis, cum cauda longitudine paribus, sed pennis ad extremum obfuscatis: coxendice murrino, vt est columbæ vulgaris, aut gruis. cauda nigra est, ex albo enata, pede nigro & palmato. Gregalis auis est & garrula, in littore, palude, & campo degens, in cibis non ingrata. Eliota Anglus aues quas Angli *barnaclas* vocitent, Chenalopeces esse conijcit. Meminit harum auium (brantæ siue berniclæ dico) Olaus Magnus quoque in descriptione Septentrionalium Europæ regionum, ex fructu arboris cuiusdam nasci scribens in paruis insulis circa Scotiam. In Scotia (inquit Seb. Munst.) inueniuntur arbores quæ producunt fructum foliis cõglomeratum: qui cum opportuno tempore decidit in subiectam aquam, reuiuiscit, conuertiturq; in auem viuam, quam vocant *anserem arboreum*. Crescit eadem arbor in insula Pomonia, quæ haud procul abest à Scotia versus Aquilonem. Veteres quoque cosmographi, præsertim Saxo Grammaticus, mentionem faciunt huius arboris, ne quis putet esse figmentum à nouis scriptoribus excogitatum. Æneas Syluius quidem de hac arbore in hunc modum scribit: Audiueramus nos olim arborem esse in Scotia, quæ supra ripam fluminis enata fructus produceret anatum forma: hos maturitati proximos sponte sua decidere, alios in terram, alios in aquam: & in terram deiectos putrescere, in aquam verò demersos, mox animatos enatare sub aquis, & in aëre plumis pennisq; euolare. De qua re cùm auidius inuestigaremus dum essemus in Scotia apud Iacobum regem hominem quadratum, didicimus miracula semper remotius fugere, famosamq; arborem non in Scotia, sed apud Orchades insulas inueniri. ¶ Iunius Dentatus Parthenopæus, vir apprime nobilis & eruditus, referre solebat pleraque prodigiosa & admirabilia, inter quæ miraculum ingens in penitissimis oris Britanniæ & sinu intimo, vbi æstus effusi Oceani, secundi & reciproci ad Lunæ augmenta & damna, ac frequentes fluxus maris & refluxus, haud secus quàm tempestas statis vicibus littora infestant, ab authoribus memorati existunt: sæpe malos & nauium carinas vetustate tabescentes, ad littora expositos, & diutina aqua madefactos, quosdam veluti fungos breui pediculo, iuxta aquas gignere, paulatimq; adolescere inter fluctus, lapsisq; diebus etiam moueri, sed tamen à trunco minimè diuelli. Interiecto deinde tempore velut ad iustam magnitudinem peruenerint, mirum dictu tradit, quod omnem superat fidem, fungos eiusmodi ita genitos, à trunco sponte euelli, mox alis emissis & penniculis enatis euolare, & marinas aues existere, vescíq; pisciculis littoralibus, perq; maria passim enatare, pariterq; apud incolas mirum non haberi: sed quia passim id euenire soleat, quotidiano vsu miraculũ esse desinere, Alexander ab Alexandro dierũ genialium 4. 9. ¶ Genus testarum quoddã nauigiis putrescente fæce spumosa adnasci apud Aristotelem legimus. ¶ *Barliatæ* (vox corrupta videtur, malim brãtæ vel berniclæ) dictę aues è ligno crescunt. Fertur enim abiegnum lignum in aqua marina relictum, cùm paulatim putruerit, humorem crassum emittere, quo densato paruæ species auiũ formentur ad magnitudinem alaudarum, quæ nudæ primum, paulatim deinde plumis vestiantur, & rostro interim à ligno suspensæ per mare fluitent vsque ad maturitatem, donec se commouentes abrumpantur, & ita demum ad iustum incrementum perueniant (&, vt Iacobus Athonensis episcopus in Oriẽtali historia scribit, sicut aues cæteræ volare incipiant;) Isidorus. De his certum est quòd in orbe nostro circa Germaniam nec per coitum gene-

Barliatæ, aues è ligno crescentes.

rant,nec generantur, Bartholomæus Anglicus.Berneca (Bernicla) quæ ex arbore naſcitur, in quibuſdam quoque Flandriæ partibus inuenitur. Hæc auis ſuperfluitatem non habet, ſicut nec arbores, Obſcurus.Barbates (inquit Albert.lib.23. de hiſt.anim. malim brantæ vel barniclæ) aues falsò quidam dicunt,idcirco nominari vulgò Baumgenß / id eſt anſeres arborum) eò quòd ex arboribus naſcantur, à caudice & ramis dependentes, & ſucco qui inter corticem eſt nutriantur. dicunt etiam aliquando ex putridis lignis hæc animalia in mari generari,præcipuè ex abietum putredine, aſſerentes à nemine vnquam has aues viſas coire vel oua parere. Sed hoc omnino abſurdum eſt. ego enim & alij complures mecum vidimus eas coire, & oua fouere & pullos alere. Auis hæc aliquanto minor anſere eſt, & roſtrum anſeris habet: caput quaſi pauonis (aliàs, colorem capitis vt pauo, ſed nullam è pennis criſtam:) pedes nigros vt cygnus,digitos membrana coniunctos ad natandum. color in dorſo cinereus ad nigredinem declinat.ſtruma (collum parte ſupina) nigra eſt, venter cinereus vel ſubalbidus, Hucuſque Albertus. ¶ Diuerſus ab hoc videtur anſer arboreus,Germanicè vulgò dictus,Baumganß/circa Argentinam coloribus præcipuè differens, cuius iconem egregius pictor & auceps Argentoratenſis ad viuum(vt ait,auem enim ipſe non vidi) expreſſit, quam hîc adiecimus præcedente pagina. Anſere paulò minor eſt, & in ſalicibus moratur infra ſupraq; aquam. Roſtrum ei nigrum (vt pictura indicat) qui color etiam capitis eſt,colliq; proni, dorſi, caudæ & alarum, circa oculos & gula tota ſiue collo ſupino albicat, vbi & maculis quibuſdam cinereis aut fuſcis notatur, quæ in pectore fuſco magis nigricant,in ventre tum albæ tum nigricantes apparent.crura fuſca.

Baumgenß.

Deſcriptio auis dictæ Baumganß.

ITERVM DE EISDEM EX DESCRIPTIOne regni Scotiæ *Hectoris Boëthij.*

Has figuras auium,quas Scoti Clakis *appellant,vt & alias quaſdam Scotici maris,quas infra memorabimus, doctiſsimus Io.Ferrerius Pedemontanus ad nos miſit, præſtantiſsimi apud Scotos viri Henrici à S. Claro liberalitate. Mari huius generis roſtrum acutius, fœminæ obtuſius eſt, vt geminæ icones oſtendunt.*

De anſeribus quæ Clakis à Scotis dicuntur. Quibus modis naſcantur.

RESTAT iam de anſeribus(inquit Hector Boëthius)quos Clakis appellant, quoſq; vulgò perperam in arboribus naſci in his inſulis (Hebridibus) credunt, ea quæ huius rei cognoſcendæ multo iam tempore ſtudioſi re diligenter explorata perſpectaq; cognouimus, diſſerere. Mari enim illis interiecto mihi magis eorum procreandi vis quædam ineſſe videtur quàm alicui alij rei. Variis enim modis, verũ in mari ſemper, prouenire cõſpeximus. Etenim ſi lignum in id mare proijcias,temporis tractu primum in eo vermes excauato ligno naſcuntur, qui ſenſim enatis capite pedibuſq; atq; alis plumas poſtremò edunt. demum anſeribus magnitudine æquales, cùm ad iuſtam peruenerint quantitatem, cælum petunt auium reliquarum more remigio alarum per aëra delati. Id quod luce clarius anno à partu virgineo milleſimo quadringenteſimo nonageſimo plurimis ſpectantibus in Buthquhania viſum eſt. Nam quum in eam ad *Pethslege* caſtellum fluctibus huiuſcemodi lignum quoddam ingens delatum eſſet, rei nouitatem, qui primi conſpexerant admirantibus, ad loci illius dominũ accurrentes rem nouam nunciant.Is adueniens trabem ſerra diuidi iubet, quo facto ingens cõfeſtim apparet multitudo partim vermium,aliis adhuc rudibus,aliis membra quædã formata habentibus,partim etiam formatarũ perfectè auium

auium: inter quas quædam plumas habebant, aliæ implumes erant. Itaq; rei miraculo stupentes iubente domino in templum D. Andreæ Teræ (aliàs, Tyræ, & melius. id pago cuidam nomen est) lignũ comportant, vbi & hodie manet vndique, sicuti erat, à vermibus perforatum. Huius simile duobus subinde annis in Taum æstu appulsum ad Bruthe castellum multis accurrentibus ostensum est. Nec diuersum est quod exinde duobus rursum annis Lethe portu Edimburgensi vniuersum populum spectare contigit. Ingens enim nauis, cui insigne ac nomen Christophori erat, vbi tres perpetuos annos ad vnam Hebridum in anchoris constitisset, huc reducta atque in terram subducta, plena omnia exesis trabibus qua mari semper mersa fuerat, vermium huiuscemodi rudium partim aut perfectam nõdum auis formam habentium, partim iam absolutorum, ostendit. Cæterum cauillari id quispiam possit arborum truncis ac ramis, illis in insulis natarum, virtutem hanc inesse. Christophorum quoq; illam ex trabibus Hebridianis contextam asserens. Itaq; quod ipse quoq; abhinc septem annis vidi haud grauabor in medium adducere. Alexander Galloudianus Kilkendensis ecclesiæ pastor (vir præter insignem probitatem rerum admirandarum studio incomparabili) cum extracta alga marina inter caulem & ramos à radice statim pariter & vsq; ad cacumen enatos qua coniunguntur conchas adnatas videret, rei nouitate attonitus, mox cognoscendi studio eas aperit, vbi magis multò quàm antea obstupefactus constitit. Non enim piscem in testis conclusum comperit, sed (dictu mirabile) auem, ac pro illius magnitudine testas quoq; inauctas. quibus enim paruæ inerant, & ipsæ quoq; apertæ eas pro quantitate complectebantur. Itaq; ad me extẽplo, quem eiusmodi rerum cognoscendarum iam olim magna cupiditate detentũ nouerat, celeriter accurrit, remq; omnem monstrat, non magis rei miraculo obstupefacto, quàm re tanta ac tam inaudita conspecta, læto. hac enim re satis constare arbitror, non hæc procreandarum auium semina aut truncis, aut arborum inesse fructibus, sed ipsi Oceano: quem Maro, vt Homerus, patrem rerum haud temere appellauit. Verùm quoniam id fieri videbant cadentibus in aquam arborum ad littus positarum pomis, vt temporis tractu ex illis eæ apparerẽt volucres alites, in eam sententiam abducti sunt, vt poma illa in ipsas cõmutari opinarentur, sed falsò. Nam tempore adnatis ex vi maris primũ vermibus, atque ijs sensim excrescentibus, vicissimq; pomis illis ex humiditate corruptis, disparentibusq; non satis accurate perspicientibus ex illis in has transmutari formas visæ sunt, Hector Boëthius.

DE PVFFINO ANGLICO.

Avis quædam aquatica, anati similis colore (licet viridem colorem circa caput & collum non habeat) & rostro, magnitudine minor, plumosa apud Anglos (vt audio) *puffin* vocatur. sale conditur, & in deliciis habetur. editur etiam quadragesimæ tempore, quòd videatur quodammodo piscibus affinis, cùm sanguinem frigidiorem habeat. In mari degit, & volat, vbi etiã capitur, vt Anglus quidam nobis narrauit. Et rursus alius quidam Anglus eandem auem his verbis nobis descripsit: Marina est, consimili penè forma cum aue quam Angli *cotam* appellant (aut fulicæ nostræ fluuiatili) nisi quòd exilior est, & colore magis subfusca, (quam nigra:) pennis caret, plumis tantum ceu lanugine quadam vestitur. itaq; subuolare non potest. suburinans alga & cochleis victitat. Si quando vel metu vel aliam ob causam locum ocyus mutare instituit, alarum pedumq; extremitate nitens, aquas celeriter quasi prorepẽs prætерlegit. Retibus gregatim capiuntur, vasisq; sale conditæ in quadragesimam reponũtur, Hæc ille. Turnerus tertium vrinatricis genus, quod anserculo nuper ab ouo excluso simile facit, rostro tãtum exiliore, pro pennis lanuginem quandam habere scribit, nec in mari sed stagnis aut fluuiis nõ rapidis degere. Veteres Græci in gripho auem nõ auem pro vespertilione dicebant, Angli *puffinum* suum quem auem natura fecit, non solũ nomine, sed re ipsa etiam & licentia cibi, auem nõ auem vel auem piscem faciunt.

Puffinus auis quadragesimæ tẽpore editur.

Cota auis.

DE ANATIBVS FERIS IN HELVETIA COMMVnibus, *quarum nomina Latina nobis incerta sunt: & primum de duabus Anatibus feris torquatis.*

Anas fera torqvata minor.

Anas fera torquata, quæ magnitudine, forma & voce inter cæteras proximè ad cicures accedit, (aut magnitudine etiã superat,) à nostris appellatur **Groſſent** / id est anas magna, & à voce **Retſchent**. ad Constantiensem lacum à capitis alarumq; coloribus **Blaſſent** / **Spiegelent**. Circa Verbanum lacum Italicè vocant *ceson*: cygnum autem *ceseno*. Caput ei viride, rostrum subflauum. collum superius viride est, infra castaneæ coloris, in medio circulus albus, vnde torquatam appellauimus: vt videri possint anates illæ quas Aristophanes περιζωσαμένας vocat, & Scholiastes pennis candidis tanquam zona ambiri scribit. In mediis alis transuerso situ cæruleus color est, (inde nomen apud aliquos, **Wild blaw enten**/) qui tamen pro diuerso ad Solem obiectu variat: paucis infra supraq; pennis candidis. Pars dorsi caudam versus & in caudæ principio ex cæruleo ferè ad viridem & nigrũ inclinat. inferior autem cau-

dæ pars pennis atri vel Indici coloris conſpicua eſt, ambientibus per medium fuſcis quarum aliquæ in acutum extenuantur. Venter ex albo cinereus & variè maculoſus, vel (vt Græcè dicam,) στικτός. quæ quidem varietas ex macularum punctis per pennas quaſi guttatim diſperſis in aquaticis auibus nō paucis ſpectatur. Cruribus rubet. ¶ Idem genus Eberus & Peucerus deſcribunt, his verbis: Anates ſylueſtres maiores, quas Germani Groſzenten/ Mertzenten vocant, (id eſt anates maiores vel Martias à Martio menſe,) ima ſupremaq; corporis parte cæſiæ ſunt. pennas alarum & aliis aſperſas coloribus, præcipuè tamen purpureo nitentes habent. collo capitiq; viredo ad nigredinem tendens ineſt, medium collum candidus ambit circulus. Fœmellæ variæ, ſed cinereæ & nigris albiſq; maculis diſtinctæ, Hæc illi. Non alias equidem boſcades maiores Athenæi eſſe dixerim, quarum ſupra memini. ¶ Eaſdem anates à nonnullis in noſtra regione puto appellari Hagenten / id eſt anates ſępium. nimirum quòd circa ſæpes in fluuiorum ripis (quanquam illæ de quibus ſuperius ſcripſi in lacubus frequentes ſunt) obuerſentur. aiunt illas magnitudine cicures æquare, coloribus inſigniri pulchris, viridi, ſpadice, vel caſtaneæ, vario: in mediis alis virere, pedibus rubere. Anas ſylueſtris vera (id eſt domeſticæ maximè ſimilis, inquit Albertus) dorſo & ventre griſea (cinerea) eſt. mas in collo quaſi pauonis radiantes habet pennas, colore compoſito ex viridi & cæruleo, torquem album circa collum, & in alis verſus ventrem maculam virôre ſplendentem. ſed fœmina magis declinat ad nigrum colorem cum cinereo mixtum. Eſt autem vox fœminæ craſſior, maris acutior, vt in omni anatum genere. Cæterum hoc genus anatis duplex eſt, nempe maius & minus, vtrunq; notum apud nos, Hæc ille.

Vox anatis fœminæ craſſior, maris acutior.

DE ANATE FERA TORQVATA MAIORE.

VNIVS generis, vt ex Alberto recitaui, anatum torquatarum duæ ſunt ſpecies: de minore iam dictū eſt. maior apud nos vulgò nominatur Stortzent vel Storent/ hoc eſt anas ſcrutatrix, quòd roſtro fodiens fundum, arenam & herbas, victum ſibi perſcrutetur, quod & reliquæ propriè dictæ anates faciunt: ſed hæc fortè magis aut frequentius, cùm corpore etiam maior ſit. Glandes etiam amat & auenam, & in agros auena cōſitos aliquando inuolat. Coloribus cum pręcedente magna ex parte conuenit, præſertim roſtri, capitis & colli, &c. Qui venantur eas apud nos in lacubus, tandiu perſequuntur donec fatigatas capiant. *vide* infra etiam in Anate muſcaria.

Anas magna.

ANAS magna, ein groſſe Ente. Roſtrum eius in medio nigrum, à lateribus flaueſcens: tergum in nigro flauicante maculoſum. Venter reliquo corpore dilutior. Alæ cinereæ, in quibus pennæ quædam lineis duabus trāſuerſis albæ, quædam inſigni fulgore ſic radiantes, vt aliter in opaco, aliter in ſole gemmare videātur. In mare omnes propemodū partes inſigniores. Roſtrū flauum, caput collūq; gemmantis

mantis

mantis viriditatis, medium collum circulus ambit albus: pars altera ſpadicis colore eſt. Venter magis varius atq; denſus, plumas perdicum habens ſimiles. Cauda in nigro viridans, quæ in fœmella, tergo æqualis eſt: pedes crocei, qui in eadem fœmella, lutei, Georg. Fabricius.

Anas graminea vel iuncea.

ANAS graminea vel iuncea, ein Schmilente / nomen habet apud Miſenos, quòd certo graminis iuncive genere (cui à foliorum anguſtia nomen vulgare ſchmalen. *Vide* ſupra in Anate *C.*) paſcatur, inq; eo frequens verſetur. roſtro & pedibus nigris, reliqua cum anate magna illi ſunt æqualia, color tantum corporis eſt dilutior, Idem.

DE ANATE FERA FVSCA VEL MEDIA, *id est mediæ magnitudinis.*

ANAS syluestris fusca à colore dicta apud nos, **ein wilte grauwe Ent**/ (alij vocant **ein Rotent**) magnitudine & figura ad vrbanam accedit. Rostrum ei latum, inferius omnino nigrum: superior verò rostri pars ante & retro tantum nigricat, per medium ex fusco vel subcæruleo, albicat. Caput totum & maxima colli pars colore* ruffo vel castaneæ splendent nitentq;. Inferior verò colli pars iuxta dorsum & pectus vndique nigricat, vt dorsi etiam finis & cauda. Reliqua dorsi pars cum alis, mustelinum colorem refert vt mures pontici seu varij dicti. insunt autem pennæ vario colore distinctæ ex albis nigrisque lineis cymatili ductu perquam elegantes. Idem in ventre color, sed obscurior: à quo præcipuè ventris colore nomen anatis fuscæ à nostris impositum videtur. Interior alarum pars pennis albis constat. Crurum color glaucus. digiti quoq; pedum glauci vel subalbi, sed nigris membranis coniuncti. oculorum circulus rubet. Idem aut omnino proximum genus est, quod supra in Penelope à colore nominauimus **Rothalß**/ (quo nomine circa Argentoratum vtuntur) & an penelops dici posset dubitauimus, cum similiter φοινικόλεγνος & ποικιλόδειρος sit, hoc est collo puniceo & vario, & anatum generi adscribatur,

**Fœmina in hoc genere capite non rubet, sed maculas aliquas subflauas habet.*

ſcribatur. nã de magnitudine nihil habemus: cum Scholiaſtes Ariſtophanis & magnitudine colũbæ, & rurſus anate maiorẽ penelopẽ deſcribat. Eſto igitur nobis tum rothalſa tum anas fuſca (ſiue vna planè ſpecies eſt, ſiue generis vnius proximi duæ ſpecies minimũ differentes) non aliud quàm penelops veterum, donec alius aliquid certius adferat. Eadẽ etiã aut omnino proxima eſt anas quam Bellonius (Gallicè *morillon* appellat, & veterũ glaucion, eſſe putat. Eberus & Peucerus anates quaſdã Germanicè vocant Mittelenten / hoc eſt medię magnitudinis, vt ego interpretor,) latiuſculis & ſimis roſtris cinereum, colorẽ nigredine in eis variante, & veterum boſcades eſſe ſuſpicantur. Sunt autem hæ vel eædem cum illis quas hic deſcripſimus: aut ſaltem magnitudinis ratione idem vocabulum Germanicũ eis cõuenit.

Anas mediocris (inquit Georg. Fabritius (ein Mittelente / à magna differt quantitate & forma: minor enim eſt, minusq; colorata, in alis præſertim atq; pedibus: nam & horũ membranæ nigræ ſunt, quę in anate magna flaueſcunt: & venter quoq; candidior, ac minus varius. Alæ in maſculis partim nigræ, partim albæ ſunt, & pauculis pennis rubris tinctæ. Mittelente.

DE ANATE MVSCARIA.

ANAS muſcaria, **Muggent**/ ſic vocatur à noſtris, quòd muſcas ſupra aquam volantes captet. Huic quoq; vt ſuperiori magnitudo & figura ferè vt domeſticæ anati. Roſtrum latum & ſimum, cuius lamina ſuperior per medium nigricat, vtrinq; flauet: inferior planè crocea eſt. longum, quatenus extra plumas eminet, digitos duos. Dentes vtrinq; ſerrati, latiuſculi, & quodammodo membranacei, flexiles, eminentes. inferioris tamen laminæ dentes minimum eminent, & ſtrias oblongas ducunt. Color plumarum per totum ferè corpus varius eſt, ex nigricante, charopo, albo & muſtelino alicubi mixtus: vel, vt breuiter dicam, qualis perdicum ferè, hoc eſt κεγχμνοῦς, vt pulueratricum plerarumq;, ſed diſtinctus. Ventris plumæ albent, interius fuſcæ. Pedes flauent: digiti nigricantibus membranis cohærent. collum tam ſupina quàm prona parte στικτὸν eſt, hoc eſt varium quibus ſupra dixi coloribus. Vertex magis nigricat quàm cæteræ partes: qui color etiam in alis habetur. eædem & cauda breues ſunt. Huic congener videtur anas ſtrepera, quam infra deſcribemus Georg. Fabricij verbis. Sed in Podamico lacu circa Conſtantiam aliud etiam anatis feræ genus muſcarium appellari audio, quod alibi à cœno paluſtri etiam **Murent** (vt querquedulæ diminutiua voce **Murentle**) & **Moſſent** dicatur, corpore magno & coloribus elegantiſſimis inſigni, vnde eandem quam ſupra torquatam maiorem nominaui eſſe conijcio. Sed cæteras etiam anates pleraſq; muſcas ſectari aiunt.

DE ANATIBVS PLATYRHYNCHIS,
id eſt latiroſtris.

Figura hæc ſchellariæ noſtræ roſtri latitudinem non exprimit: quod emendabit pictor, ſi quis colores addet.

Schellaria.

ANATEM platyrhynchum appello à roſtri latitudine. rhynchos enim nō de ſuibus tantum dicitur, vt quidam putant, ſed etiā de auibus, non rhāmphos modo, vt annotauit Euſtathius. Noſtri ſchellariam vocant, Schellent à roſtri figura, vt conijcio. imitatur enim quodammodo genus quoddam crepitaculorum ex ære, quæ Germani *ſchellas* nuncupant: vel potius, quoniam inter volandum (vt audio) alis ſuis ita perſtrepat, vt crepitaculorum huiuſmodi ſonum repræſentet.

Deſcriptio.

Roſtrum ei nigrum, breue, medio palmo (id eſt duobus digitis) longum, & eiuſdem ferè latitudinis: non planum aut ſimum vt muſcariæ, ſed conuexum inſtar clypeorum, quare aliqui Schiltent / id eſt clypeatam appellant. Hæc etiam anatis vrbanæ magnitudinem non excedit, vt & muſcaria: & pedes ſimiliter flauos habet, ſed maiores, longiores: & digitos itidem nigris iunctos membranis. Pennæ vbiq; nigræ ſunt, ſed in collo nigricant ex albo: in alis inferioribus albæ. Capitis color qui caſtaneæ obſcurus, vel ruffus admixto nigro. Prona (anterior, puto) pars colli & venter albent. Dentes in ſuperiore roſtri parte vndiquaq; conduntur interius, nec eminent: inferiores verò oblongas ſtrias ducunt vt in muſcaria anate. Lingua nigricat. Audio eam piſcibus quoq; veſci.

Clangula.

Eadem vel omnino congener eſt, quam clangulam Georg. Fabricius nominauit. nam & Miſeni (vt ſcribit) appellant ein Klinger / ab alarum clangore, quæ firmiſſimæ ſunt, nec ſine ſono in volatu mouentur. Roſtrum ei latum, ſed breue ac obtuſum, & nigrum, caput magnum & in nigro viridans. ſecundum oculos, qui in hoc genere pulcri ſunt, vtrinq; macula alba eſt. in fœmella nec viror ille, neq; hæc macula apparet, (figurā ſchellariæ noſtræ ex fœmina factam arbitror, quoniam macula caret.) Tergum & cauda nigra: alæ partim nigræ, partim candidæ. gula cum ventre tota candida. in fœmella gula nonnihil in cinereo maculoſa. Pedes in ambabus flaui, Hæc ille. Sed capitis etiam quam miſit iconem apponemus, vt & roſtri latitudo (non expreſſa à pictore noſtro) & macula ſecundum oculos, appareant. Habui ſimilem è lacu noſtro, capite è viridi nigro, denticulis modicè eminentibus è ſuperiore lamina, cruribus fere croceis, oculorum circulo flauo, pondere XXX. vnciarum.

CAPVT CLANGVLÆ.

RVRSVS idē vel maximè congener platyrhynchi anatis genꝰ eſt, quod audio vocari à Germanis (circa Argentoratū) weiſſer Drittvogel / (neſcio qua nominis ratione, cuius generis etiam fuſcam ſpeciem inueniri aiunt, illam nimirum quam ſupra deſcripſimus: niſi forte Drittvogel / dicatur quaſi tertia auis, quod inter alias duas, forte medię inter vtranque ſimilitudinis ſit: ſic Galli genus quoddam mergi vocant *vn tiers*, inter anatem & morillonum vt ipſi vocant: Bellonius glaucium eſſe putat) ab Anglis *ſcheldrake*, quæ vox ad Germanicam Schellent accedit, Roſtrum ei ſimiliter breue & bene latum (vt in pictura ad me miſſa conſpicor) & nigrum. vt caput etiam ac dorſum & alæ: quarum tamen in medio magna pars alba eſt, & rurſus in ſuperiore parte. colli etiam pars inferior, pectus & venter albent. inter roſtrum quoque & oculos albæ ſunt maculæ, reliqua circa oculos pars maculis è cæruleo viridibus ambitur. Crura & pedes è ruffo flaueſcunt. Sed alij aliter deſcribunt *ſcheledracum* Anglorum: *vide* infra inter Mergos magnos.

Platyrhynchus ctenodus vel Macroplatyrhynchus.

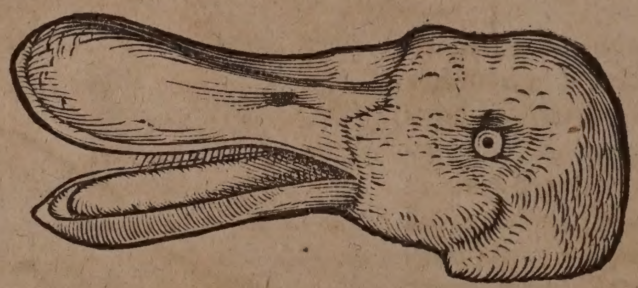
ALTERVM apud nos genus platyrhynchi anatis, ſimiliter vt primum Schiltent / id eſt clypeatam nuncupant: aliqui priuatim Taſchenmul / ob inſignem roſtri latitudinem, quæ ad duos pollices accedit. taſcham enim appellant noſtri marſupij genus latiuſculum quod à zona ſuſpenditur. Roſtrum ei nigrum, latum & in fine quadam cochlearis ſpecie. mediæ extremitati breuis quidam & paruus vncus adiungitur. (inferior roſtri pars ſiue lamina ſuperiorē ita ſubit vt intra eam tota includatur.) Dentes ab vtraq; roſtri parte molles, flexiles, recti, pectinum inſtar è ſuperiori lamina prominentes (à qua dentium ſpecie pectinata, ſi libet, appelletur platyrhynchus ctenodus) in hoc anatum genere (quod ſciam) omnium longiſſimi, ad dimidij digiti longitudinem. aut forte etiam cæteris anatibus dentes æquè longi, ſed roſtro magis adhærent, non ita prominent. Caput nigricat, ſed occipitium & pars poſterior vſq; ad medium colli viriditatem præ ſe fert. Collum duos palmos longum. Reliquum corpus vt anatis communis, vel aliquanto minus. Pedes & crura crocei coloris. plumæ ventris ruffæ (quæ in ſuperiore genere albæ ſunt.) Superior alarum pars ex cinereo cærulea. reliquæ pennæ partim fuſcæ, partim ſubuirides. Hanc quoq; piſces captare aiunt. Vidi etiam alias per omnia ſimilem, ſed colore diuerſo, ſiue quòd ſexu ſeu ſpecie differret: roſtro quali dictum eſt, quatuor digitos longo, pondere vnciarum octodecim, collo pro proportione corporis longo: per caput & collum fuſco colore maculoſo: Linea alba in medijs alis, infra quam virides pennæ, ſuperius verò cæruleæ ſunt. Maiores alarum pennæ longores ſunt quàm in pleriſq; anatibus, & vltra caudam extenduntur. Circulus in oculis ſubflauus.

CAPVT FVLIGVLÆ.

Anas fuligula. ANAS fuligula(ſic vocat Georg. Fabricius imitatione Germanicè vocis apud Miſenos **ein Rußgen**) à fuligineo totius corporis colore. roſtrum vt in clangula breue eſt, vt in latiroſtra(maiore, mox deſcribenda) latum. vnde & latiroſtra minor vocari poteſt. In alis vna linea tranſuerſim alba. venter albus pedes vt anatis paruæ (querquedulæ) à qua etiam non differt magnitudine.

CAPVT LATIROSTRÆ MAIORIS.

Latiroſtra maior. ANAS latiroſtra maior, **ein Breitſchnabel**. Huic roſtrum duplo ferè, quàm in cæteris latius, idq; in mare nigrum, in fœmella modò flaueſcens, modò maculis varium. Striæ quoq; longæ, & frequentes magis, quàm in vllo alio genere. Collum in albo cinereoq; maculoſum, gulæ pars inferior alba. Alæ in parte ſuperiore iſatidis colore ſunt, media albæ, poſtrema in nigro viridantes, reliqua cinereæ. Venter ſpadicis colore, in fœmella mediocri anati ferè ſimilis, in albo flaueſcens. pedes cum primo genere conueniunt, in vtroq; ſexu, Georg. Fabricius.

DE ANATE FERA MARINA.

Anas fera marina. ¶ HIS aliam ſpeciem addo quam peregrinam eſſe aiunt, & **Seevogel** / id eſt auem marinam cognominant: roſtro itidem breui, latoq; & conuexo, ad cæruleum colorem dilutum inclinante: pars media tamen nigricat, vt & caput & cauda extrema, & longiores alarum pennæ: quæ tamen duabus Zonis diſtinguuntur, inferiore alba: & ſuperiore ſimiliter, ſed quam per medium linea ruffa diuidat. Collum breue, album inferius. dorſum fuſcum. pectus ruffum: vt etiam pedes, ſed hi dilutius. Latera cinerea, fuſcis & breuibus punctis lineisve diſtincta. Oculos puncta obſcurè viridia ambiunt. Sed hanc quoque deſcriptionē picturæ tantum intuitu confecimus. Quærendum an hæc ſit **Stub** dicta apud Friſios, auis aquatica anate minor, ſed roſtro latiore.

De anate cirrhata. ANATEM quandam cirrhatam noſtri à corpulentia **Vollenten** appellant: cui itidem roſtrum latiuſculum, corpus gallinæ magnitudine, plenum & obeſum: quamobrem in cibo cæteris pleriſque præfer-

præfertur. Totum roſtrum ſuperius in hac glauco colore eſt: inferius nigrum. Caput etiam & collum vndequaq; nigra. mas apicem in vertice gerit nigris pennarum cirrhis conditum: prope quem pennæ vtrinq; ex nigro virent. Dorſum eſt fuſcum punctis albicantibus tanquam puluere inæqualiter aſperſum, quæ tam parua ſunt vt lateant niſi penitus aſpexeris. Fuſcis alarum pennis candida ſubſunt, quarum extremitas iterum nigreſcit. Cauda breuis, vt anatum generibus, vndiq; fuſca. Venter & ſupinæ partes alarum albent. Pedum digitos glaucos nigræ coniungunt membranæ.

DE ALIIS QVIBVSDAM ANATIBVS QVAS *Georg. Fabricius apud Miſenos nobis deſcripſit.*

Anas fiſtularis, ein Pfeifente, à ſono acutiore, quem fiſtulæ modo emittit, denominata, aëris meatus in roſtro habet latiores: roſtrum colore iſatidis, circa vnguem ductus nigros quaſi fila. Collum rubro nigroq; varium, tergum partim plumeum (forte plumbeum) vt venter anatis magnæ, partim rubris nigriſq; pennis temperatum. Alæ parte ſuperiore cum tergo conueniunt, media maximaq; albæ ſunt, ima cinereæ. In fœmella verò nec roſtrum, nec tergum, nec alæ eodem ſunt ornatu: ſolus venter in vtriſq; candidus. *Anas fiſtularis.*

Anas ſtrepera, ein Leiner / à vocis ſtrepitu grauiore. Roſtrum nigrum, collum in nigro alboque quaſi ſquamoſum, dorſum in cinereo flauicans, ſub alæ quaſi perdicum pennæ. Alæ rubras, nigras, albas pennas permixtas habent. Venter ſupernè candidus, cauda nigra, & in extremo cinerea. Pedes lutei, membranæ nigræ. Hæc muſcariæ noſtris appellatæ, quam ſupra deſcripſimus, congener videtur. *Anas ſtrepera.*

Anas caudacuta, ein Spitzſchwantz / nomen à cauda longiuſcula accepit. Roſtrum ſupernè nigrum, à lateribus iſatidis dilutæ imitatur colorẽ: in fœmella cum maculis nigris cinereum. In alis pennæ infimæ tranſuerſim albæ: mediæ in nigro gemmantes viridi & damaſceno: extremæ nonnullæ flauicantes. Hæc in fœmella varietas non eſt: ſed lineæ tantum duæ tranſuerſim albæ. Capite cum anate mediocri, dorſo cum ſtrepera conuenit, pedes membranæq; cinereæ. *Anas caudacuta.*

Anas quadrupes, magnitudine anatis paruæ. Roſtrũ latum, & in latitudine tenue, figura à noſtratibus omnib. aliquantum differens, priore parte nigrum, extrema flauum. Capitis ſumma pars ad collum vſq; nigra, circa oculos cinerea. Niger circulus collum ambit, nigrum tergum, nigræ alæ, nigra cauda. Venter albus. Pedes flaui, & inter ſe non procul diſtantes, vt pictura indicat. Hanc anatem mortuam vidi. nam duæ aſſeruantur Torgæ in armamẽtario illuſtriſſimi Electoris Saxoniæ. Audiui à quibuſdam circa Merſeburgum ad Salam eius generis captas eſſe, Hæc Fabricius. qui imaginem quoq; anatis quadrupedis ſibi viſæ ad nos miſit, quam hoc loco appoſui. *Anas quadrupes.*

Vidi ego columbæ etiam quadrupedis effigiem typis excuſam & publicatam, de qua ſuo loco ſcribetur. Alæ & crura auium ex oui luteo fiunt, indicio eſt quod pulli qui ex ouo cuius lutea duo ſunt, abſq; ſepiente membrana quatuor alis & totidem pedibus naſcuntur, arbitranturque prodigium, quale olim Mediolani contigit, Cardanus libro 12. de Subtilitate. Atqui anas hæc, vt & columba cuius memini, tetrapodes tantum fuerunt, non etiam tetrapteri. Sed de ouis geminum vitellum habentibus, plura adferam in Gallina C.

Anates longiroſtra, muſtelaris, raucedula & alticruta, ſic dictæ à Georg. Fabricio imitatione vernaculæ linguæ, quoniam piſcibus victitare mihi videntur, quod vel ex roſtri figura conijcio, inter mergos infra à nobis referentur. *De diuerſis anatũ generib.*

Acronivs lacus, quem Conſtantienſem vocamus, multa anatum genera alit: & inter alias, quæ ab accolis vocantur Krautenten / id eſt herbiuoræ: Mooren vel Murenten / quas puto ab anate torquata maiore non differre: Trůbvögel / Kätzle / de quibus nihil hactenus certum reſciui. Bellonius *morillons* Gallicè dictas aues in anatum genere numerat.

Hispani in Hiſpaniola inſula & vicinis inuenerunt anſeres ſylueſtres, turtures, anates noſtris grandiores & cygneo candore, capite purpureo, Petrus Martyr. Sed aliter Chriſtophorus Columbus, In Hiſpana inſula (inquit) turtures ſylueſtres & anates noſtris proceriores inuenimus, anſeresque oloribus candidiores, capite tantum rubeo. Hæ forſan anates Indicæ fuerint.

DE ANATE INDICA MARE.

EST apud nos (inquit Io. Caius, qui figuram huius auis & descriptionem ex Anglia ad nos misit) ex India anas, eadem planè corporis figura, eodem rostro & pede, quo vulgaris, sed ex dimidio maior ea & grauior. Caput illi rubescit vt sanguis, & bona pars coniuncti colli à posteriore parte. Id totum callosa caro est & incisuris distincta: quaq; ad nares finit, carunculam demittit à reliqua carne figura separatam, qualis cygnis est, rostro coniunctam. Nudum plumis caput est, & ea colli pars quæ rubescit, nisi quòd in summo capite crista est plumea atq; candida per totam capitis longitudinem: quam, cum excandescit, erigit. Sub oculis ad rostri initium per inferna, inordinatæ maculæ nigræ carni sunt inductæ: & vna atq; altera à summo oculo ad superna eleuatæ. Oculus flauescit, separatus à reliquo capite circulo nigro. Sub extremo oculo in auersum macula est singularis, separata à cæteris. Rostrum totum est cæruleum, nisi quòd in extremo macula nigrescit vna. Pluma illi per totum colli processum reliquum, alba. Qua corpori collum iungitur, circulus est plumeus, niger, rara pluma alba maculosus & inæqualis, per ima angustior, per summa latior. Post eum per totum imum ventrem pluma alba est: per summum corpus, fusca: sed ab circulo illo nigro pluma alba in summo diuisa. Extremæ alæ atque cauda cum splendore virescunt, vt cantharides. Tibiarum cutis fusca est, incisuris leuibus per circuitus ducta. Membrana per interualla digitorum pedis pallescit magis, vna atq; altera respersa macula fusca, incerta lege disposita, nisi in interuallo sinistri pedis, vbi sex per digiti extremi longitudinem ordine disponuntur. Tardo gradu incedit propter corporis grauitatem. Vox illi non qualis cæteris anatibus, sed rauca, qualis faucibus humanis catarrho obsessis. Maior mas est fœmina. Ea similis mari est, nisi quòd non ita variegato corporis colore est. Viuit ex cœnosis aquis & alijs quibus cætera vulgaris anas gaudet. ¶ De hoc anatum genere forsan intellexit Christophorus Columbus vbi scribit, In Hispana insula turtures syluestres & anates nostris proceriores inuenimus, anseresq; oloribus candidiores, capite tantum rubeo.

DE ANATIBVS QVIBVSDAM GERMANIAE *inferioris & maritimæ, Meanca, Tela & Slupo, &c. anate fera minoribus.*

IN Germania inferiori & maritima apud Frisios audio inueniri auium aquaticarum & anatibus ferè similium diuersa genera, & nominatim ista, Smeant/ Teling/ Slup/ Griffvogel/ Wildenten: Primum ex his minimum esse, secundum maius primo, tertium secundo, quartum tertio, quintum omnium maximum. *Meancæ anates.* Meancæ aues (Murmelius Germanicè vocat Meanck) ab imitatione vocis sic dictæ, anatibus maiores (lego minores) sunt breui collo, breuibus pedibus, coloris cinerei, oculis glaucis, rostro partim croceo, partim rubeo. semper clamant meanca, cadauerum cupidissimæ, & præcipuè hominũ: itaq; gaudent tempestatibus, insidiantur tamen etiã paruis animalibus. Ab his auibus

bus etiam multas alias aues maritimi meancas (nimirum quas vulgò Mew dicunt) vocant, Albertus. Scribit autem eadem quoq; de fulica: nempe auem aquaticam esse, de genere mergorum, anate minorem, cadaueribus vesci & tempestatibus gaudere: colore tamen distinguit nigram esse docens. Vnde apparet has aues congeneres esse: & generis quidem larorum, vel (vt Plinius vocat) gauiarum, quæ aues subinde circa aquas volitant columbarum ferè magnitudine, clamosæ, famelicæ, pisciuoræ, plumosæ & leues: rostro collo & pedibus omnino tales, quales meancas Albertus describit, palmipedes, &c. vt pluribus dicetur in Lari historia. Fulicam etiã Albertus nidificare scribit in petris circa aquas, & laros Aristoteles in petris maritimis. sed Aristoteles cinerei tantum lari meminit, qui circa lacus & fluuios victitet: quem meancam Albertus vocat, nostri Mewb / & Holbrot / &c. & alibi, qui è mari victum quærat, ein wysser Mewb. nos verò alias etiam differentias coloris eorum suo loco adferemus. Alberti quidem fulica de qua nunc diximus, alia est quàm fulica hodie Italis appellata. *Vide* in Fulica. Ex Frisio quodam accepi meancam anati syluestri ferè similem esse, minorem, quæ in sublime volatu efferatur imminente serenitate, alba circum latera. vocabat autem ipse Germanicè Schmeant. Sed hæ aues cùm volaces sint, & rarò natent, anatum generi non debent adscribi.

De fulica.

¶ De tela & vuigena, *vide* supra in Querquedula.

¶ Slvb vel Schlub Frisiorum lingua genus anatis est, minus quàm anas fera propriè dicta, sed rostro latiore. Hæc forte fuerit species vna ex anatibus platyrhynchis, quas supra descripsimus.

Schlub.

Non dubito quin & alia complura anatum genera comperiantur, alia in alijs regionibus: quanquam veteres pauca nominarunt, vt ardearum quoq; tria tantum genera, quæ tamen innumera reperiri Oppianus in Ixeuticis author est. ego verò non plura ardearum quàm anatum genera extare puto, multoq; magis si quis mergorum etiam genera anatibus adnumeret. sunt enim mergi nonnulli anatib. non cætero tantum corpore, sed etiam rostro ferme similes, vt anates primo intuitu existimari possint.

DE MERGIS IN GENERE, QVIDQVE AB *anatibus differant, & seorsim de Mergo apud Latinos veteres, & Æthyia apud Græcos.*

Mergvs non tam species auis est, quàm genus multas sub se species continens. aues tamen, quæ vt plurimum mergi (Merch apud Germanos) vocantur, variæ sunt vt picæ, &c. (vt infra dicemus inter diuersos mergos, quorum vulgaria tantum nomina tenemus) Albertus. Veteres nõ fecerunt plura mergorum genera, fortè quòd cum anatibus ea confuderint. Nos cùm aliàs distinguimus, tum dentibus, qui anatibus omnibus molliores, flexiles transuersiq; per rostrum pertingunt: mergorum, illis quibus rostrum latiusculum (minus tamẽ latum quàm anatibus) duri ac rigidi, vtrinq; tantum in marginibus rostri: cæteris, quibus rostrum latum non est, sed in acutum desinit, nulli. Veteres quidem nullius auis, quod sciam, dentatæ meminerũt, præterquam Diomedeæ, quam Iuba catarractam vocat: vt hæc quoque mergorum generis existimari possit, vt suo loco dicemus. Mergi præterea magis aquatici sunt quàm anates: ideoque semper ferè in aquis manent, non æquè in terram & ripas egrediuntur vt anates. Et crura vel non æquè absoluta habent, vel breuiora, vel non eodem situ sed posterius: quamobrem incommodè ingrediuntur. Piscibus magna ex parte viuunt: & diutius quàm anates vrinari possunt: & natando celerius insequi. Plerisque eorum ceruix procerior. in fame etiam herbis & alijs quibus anates vescuntur. Mergum Varro ait dictum esse quòd mergendo se in aquam captet escam: sed hoc cum diuersarum specierum aues aquaticæ faciant, (omnes quidem palmipedes & quodammodo anatiformes, magnitudine tamen, coloribus, rostriq; figura differentes) de vna tantum specie mergi vocabulum vsurpasse veteres Latini videntur, eadem scilicet quam Græci *æthyiam* vocant. Obijci quidem potest, æthyiam apud Græcos marinam tantum nos legere, & quæ in saxis maritimis oua pariat Aristoteli: mergum verò à Plinio non marinum tantum, sed etiam stagnorum incolam poni: non in saxis sed in arboribus nidificantem: vnde doctissimus Wottonus mergum ab æthyia auem diuersam esse suspicatur. Sed cùm eruditi hactenus omnes eandem esse auem tradiderint, & pleraque de æthyia à Græcis tradita, Plinius de mergo interpretatus sit, nihil eas inter se differre præterquam nomine credimus. Idem enim animal & marinum aut maritimum esse, & circa fluuios stagnave aut in ipsis morari, cùm in auium tum in piscium genere, nihil prohibet: siue quòd à mari quædam ascendant, vt alcyones aues, lupi pisces: siue quòd vtrobiq; nascantur, idq; vel nullo discrimine corporis & naturæ, vel aliquo illo discretæ, vt percæ marinæ à fluuiatilibus. Quin & easdem aues in arboribus nidificare, aut si arbores desint, in nudis scopulis, nihil erit absurdi: vt apes aliàs in arborum aliàs in terræ cauis nidificant. Transtulit sanè locum suum Plinius ex Aristotelis de animalibus historia 5.9. vbi nulla arborum mentio: sed tum lari tum æthyiæ saxis maritimis oua parere scribuntur. Quòd si æthyiam mergum esse negemus, nullum aliud quo appellari Græcè possit vocabulum nobis relinquitur. nam *dypten, poyngem,* & *bũngem* poëtica esse legimus, & idem cum æthyia significare. Hæc nostra quidem est sententia: vt pluribus tamen per nos satisfieret, seorsim quæcunque apud veteres Latinos de mer-

Quibus in rebus differant mergi ab anatibus.

De dentibus anatũ & mergorum quibus inter se hæ aues differunt.

Mergi sunt magis aquatici quàm anates.

Mergus vnde dictus sit.

Mergus an idem sit Latinis quod æthyia Græcis.

go prodita inuenimus, ſeorſim etiam quæ apud Grȩcos de æthyia, conſcripſi, vt conferenti vtriuſque hiſtoriam vnam eandemq; auem aut diuerſas iudicandi libertas relinqueretur. His iam perſcriptis incidi in Turneri Angli de mergo ſcripta. Mergus (inquit) Anglicè *a cormorant*, Germanicè ein Ducher/ (ſed alibi vrinatricis quoque primum genus Germanicè Ducher interpretatur, Anglicè *douckera* vel *louna*.) Et rurſus, Mergus auis eſt magnitudine ferè anſeris, pulla, roſtro longo, & in fine adunco, palmipes, corpore graui: forma corporis aui ſedenti, erecta eſt. Plinius in arboribus nidulari ſcribit, at Ariſtoteles in ſaxis maritimis. Quod vterque aut vidit, aut à referentibus aucupibus didicit, ſcripto mandauit. Et ego vtrunq; obſeruaui. nam in rupibus marinis iuxta hoſtium Tinæ fluuij mergos nidulantes vidi, & in Northfolcia cum ardeis in excelſis arboribus. Qui in rupibus maritimis nidificant, ex præda marina ferè viuunt: qui verò in arboribus, amnes, lacus & fluuios victus gratia petunt, Hȩc Turnerus. Apparet autem ex deſcriptione, quòd mergum auem intelligat, quam noſtri Scharb nominant, Angli (vt audio) *cormorant*. quanquam Galli etiam aliam auem *cormorant* vocāt, nempe phalacrocoracem, quem inferiores Germani Schwemmerganß/ appellant. De mergo magno nigro (ſic enim Albertus vocat, & carbonem aquaticum) qui & ſimpliciter mergus veteribus dictus videtur per excellentiam ſcilicet, plura leges infra inter mergos magnos. Mergum aquarum dulcium audio vulgò Græcè hodie βυτανίδι nominari.

Quid Turnerus de mergo ſcribat.

Nomina diuerſa mergorū Hebraica. ¶ קאת, *kaath*, & שלך, *ſchalac*, Hebraicas voces ferè confundi, & pro eadem aue accipi video, cum Deut. 14. vtraq; ſeorſim nominetur inter immundas aues: vbi Munſterus pro *kaath*, vpupam vertit. LXX. catarrhacten, Hieronymus mergulum: aliqui ardeam: vt *ſchalac* etiam Leuitici 11. Hieron. & LXX. nycticoracem, aliqui mergulum, alij ardeam. Dauid Kimhi *ſchalac* ex magiſtrorum ſententia חשולה, *heſchula*, auem quandam marinam exponit piſcium captatricem: *Onkelos* שלינונא, *ſchalenuna*, mergulum. Abraham Eſre Leuit. 11. auem (inquit) dicunt eſſe, quæ natura ea eſt prædita vt abijciat fœtus ſuos. Is nimirum (vt iudicat eruditus quidam apud nos) eſt cuculus. Arabica tranſlatio Deut. 14. habet זמג, *ſemag*: Perſica vocem retinet Hebraicam. קאת, *kaath*, Dauid Kimhi à vomendo dictam putat. Rabi Ionas auem vocatam dicit קאה, *kaah*, & *thau* radicalem putat literam, vt Pſalmo 102. לקאתמדבר. Porrò in Thalmud magiſtri vocant קיק, *kik*, vel *hakik*, quam auem cuculum Iudæi putant. adſtipulatur R. Abraham Pſalmo 102. & Leuitici 11. auis eſt, inquit, ſolitudinem amans à vomendo dicta, cuius vox ceu בכוי, *cobi*, id eſt ploratus, in Thalmud *kik* dicta Deuter. 14. Chaldȩus קתא, *katha*, Arabs קוק, *kuk*, reddit, Perſa vocem Hebraicam ſeruat. LXX. Leuitici 11. & Pſalmo 102. pelecâna vertunt. Deuter. 14. (vt dixi) catarrhacten: Eſaiæ 34. ὄρνεα. Sophoniæ 2. chamæleontes, (ſed *koah*, vel *koach* chamæleon eſt, non *kaath*. (Hieronymus Pſalmo 102. LXX. imitatus pelicanum, alibi onocrotalum. Sunt quidem aues iſtæ, mergus, catarrhactes, pelicanus & onocrotalus, omnes piſciuoræ, & onocrotalum video à quibuſdam cum pelicano confundi: alioqui pelicano magis conuenit vomitus. aiunt enim illum conchas deuoratas poſtquam concoctionis calore apertæ fuerint reuomere, vt carnem à teſtis ſeligat. vox verò lamentabilis (aut potius terribilis, inſtar rudentis aſini) onocrotali eſt. Pagninus & Oecolampadius *kaath* Eſa. 34. pro onocrotalo accipiunt קאת, *kaath*, Iudȩi noſtri dicunt eſſe Widhopff/ id eſt vpupam, Munſterus.

Græca. ¶ Græci hodie mergum marinum, vt audio vocant χαλικατζ8. Mergum alij mergonem vocant,

Itala. Ambroſius Calepinus. ſed *mergón*, vox apud Italos vulgaris eſt, non Latina. faciunt autem mergones diuerſos & magnitudine differentes. Mergi ab imperito vulgo *ſmergi* dicūtur. Erythrȩus Italus. Mergi ſunt nonnulli quos ceruos aquaticos vocant, Seruius: ego pro ceruis coruos repoſuerim. nam &

Hiſpanica. Hiſpani (vt eruditus quidam ex illa gente nos docuit) mergum coruum marinum vocant, cuoruo marino: corui nimirum nomine indito à colore nigro. Albertus catarrhacten (ipſe peperam carthates ſcribit) mergum nigrum interpretatur, qui forte ſcharbus noſter fuerit, & coruus aquaticus Ariſtotelis potius quàm catarrhactes. Scio quidem mergos quoſdam cornutos vocari, quod plumas inſtar cornuum habeant, vt Seuerus Sulpitius ſcripſit, ſi rectè citat author libri de natur. rerum. ſed hoc nihil ad ceruos. criſtæ potius quàm cornua dici debent: & ſi cornibus conferri poſſent, non tamen ceruinis & ramoſis.

Gallica. ſed de his infra pluribus, adiecta etiam figura. Mergum Galli vulgò interpretantur *vng plongeon* vel *plonget*: quæ vox ad Græcorum πώϋγγας & βϋγγας accedit.

Germanica. ¶ Germani mergum Ducher interpretantur, aliqui Teucher ſcribunt, Tucher/ Duchent. ſed alij alias aues his nominibus deſignant. illam quæ propriè Ducher appelletur, aiunt columba minorem eſſe, &c. *Vide* in Vrinatrice. Flandri voce diminutiua Dükeckin.

B.

Deſcriptio mergi. Subſtricta crura gerentem, & ſpatioſum in guttura, Ouidius mergum cognominat. *Longa internodia crurum, Longa manet ceruix, caput eſt à corpore longè*, Idem. Mergi contra omne genus auium pedes habent in cauda, ita vt in terra ſtantes inſtar hominis pectus erectum præferant, Author libri de natur. rerum. Inſatiabilia animalium, quibus à ventre protinus recto inteſtino tranſeunt cibi, vt lupis ceruarijs, & inter aues mergis, Plinius. Ariſtoteles animalia illa quibus inteſtina recta ſunt, ciborum auida eſſe ſcribit.

Mergus

C.

Mergus tum in aquis dulcibus degit, tum in mari, vt supra docuimus. Mergi maria aut stagna fugientes ventum præsagiunt, Plin. Idem alibi mergos marinos nominat. Mergum mare carpentem, Ouidius dixit: *Æquor amat: nomenq; manet, quia mergitur illi*, Idem. Mergus flumina stagnaq; innatat, sic dictus quòd in aquis se mergat. diutius tamen sub aquis morari non valet, quòd aëris respiratione indigeat. quum percuti metuit, in aqua mergitur, & pisces persequitur, Author libri de nat. rerum. Inter aquaticas mergi soliti sunt deuorare quæ cæteræ reddunt, Plin. In aquam se cibum captans assiduè mergit, Varro. Mergos apricos, Verg. 5. Æneid. Celeres, Georg. 1. ¶ Mergi etiam vocem mutant, vt canit Lucretius: *Accipitres atq; ossifragæ, mergiq; marinis Fluctibus in salso victum vitamq; petentes, Longè alias alio iaciunt in tempore voces:* ¶ Mergi in arboribus nidificant, Plinius. sed quoniam æthyia eadem mergo esse videtur, æthyiam verò Aristoteles in saxis maritimis oua parere scribit: Io. Claymondus, ne Plinius ab Aristotele dissentire videatur, hunc locum sic legit: Gauiæ in petris nidificant, mergi etiam in arboribus. Verum codices omnes, quos quidem viderim, inquit Wottonus in altera litera cõsentiunt. ¶ Oua pariunt mergi incipiente vere, plurimum terna, Plin. ¶ Mergorum pulli vt primum ab ouis exclusi fuerint, si matrem eos perdere contigerit, adeò validi sunt, vt ipsi sese nutrire possint, Albertus & Author libri de nat. rerum.

Mergus tã in mari quàm in aquis dulcibus degit. *Mergi vox.* *Nidus.* *Ouorum partus.* *Pulli.*

E.

Mergos plerosq; capi puto similiter vt anates, visco, defatigatione, bombarda, pisciculis in acum aut hamum affixis funiculo insertum. In ciuitate quadam ad magnum fluuium sita in Oriente, hospitem piscaturum comitatus vidi in nauiculis eius mergos super perticas alligatos, quibus ille guttur filo ligauit, ne pisces captos deuorare possent. Ponunt autem ad singulas naues tres magnas cistas, vnam in medio, & ab vtroq; extremo singulas. Tum mergos solutos dimisit: qui mox pisces quàm plurimos cepere, & ipsimet in cistas illas imposuêre, ita vt breui tempore omnes repleuerint. Tum hospes filis à gutture eorum solutis, eos iam sibi ipsis piscari & piscibus pasci permisit. Hi pasti ad loca propria reuertuntur, iterumq; perticis alligantur, Odoricus de Foro Iulij.

Ratio mergorũ capiendorum.

Mergi anatesq; pennas rostro purgantes, ventum præsagiunt: cæteræq; aquaticæ aues concursantes: item mergi maria aut stagna fugientes, Plin. *Iam sibi tum curuis male temperat vnda carinis, Cum medio celeres reuolant ex æquore mergi, Clamoremq; ferunt ad littora*, Verg. 1. Georg. Huius auis natura est vt sæpe mergens aurarum signa colligat, & præuidens tempestatem futuram, propere medio reuolet ex æquore, & ad littorum tuta cum clamore contendat, Ambrosius Calepin.

Prognostica tempestatis.

F.

Si quis tunc mergos suaueis edixerit assos, Parebit praui docilis Romana iuuentus, Horat. 2. Serm. Hyeme obesiores sunt propter pauciorem tum temporis motum. omne enim animal sereno aëre gaudet, & in eo amplius vagatur, Obscurus.

De esu & apparatu mergorũ.

G.

Remedia quæ Latini ex mergo tradiderunt, & ex æthyia Græci, coniungere volui, (non sine distinctione tamen nominum,) quòd authores ipsi vnam & eandem auem his nominibus intellexisse videantur. ¶ Æthyia tota assata & in cibo sumpta elephantiasin sanat, & spleni medetur, Kiranides. ¶ Æthyiæ sanguis antipharmacum est, & feris venenatis resistit, Idem. ¶ Magi contra quartanas deuorari iubent cor mergi marini sine ferro exemptum, inueteratumq; conteri, & in calida aqua bibi, Plinius. Fama est crudæ æthyiæ (quidam transtulit *fulicæ*, cor comesum comitialem morbum discutere, ipse quidem periculum non feci, Aretæus. ¶ Æthyiæ venter aridus potus (codex manuscriptus habet, & potatus & potatus) concoctionem perfectam ac bonum stomachum præstat, Kiranid. Serenus etiam scribit ventriculum mergi raptum (id est in cibo sumptum) stomacho mederi. Ventrem mergi aliqui commendant tanquam medicamenepticũ, id est concoquens, siue protinus elixum, siue arefactum (σκελετεύων) comedas. At nos id experti vanam esse promissionem comperimus. sicut sanè etiam quod de interna tunica gallinarum memoriæ est proditum, Galenus de simplic. lib. xI. Atqui nec ipse mergi ventriculus facile concoquitur, neq; quicquam ad aliorum concoctionem iuuat, Wottonus è Galeno. Crediderunt forte aliqui, mergi ventriculum in cibo, quod ea auis voracissima est & plurimũ concoquit, nostram quoq; concoctionem roborare posse: quemadmodum nostro tempore multi putant pellem mergi maioris nigri (scharbum vocant nostri) vnà cum plumis interioribus paratam à pellifice, & ventriculo nostro applicatam, vim concoctricem eius promouere, non calore tantum suo, sed peculiari proprietate. Æthyiæ venter aut in eo contenta, Esdræ antidoto miscentur. *Vide* Fuchsij antidotarium 164. f. ¶ Inueteratum sale (σκελετευθὲν, id est simpliciter exiccatum) æthyiæ iecur, ex hydromelite duobus cochlearijs potum, secundas pellit, Dioscor. Æthyiæ iecur assatum cum oleo & modico sale datum, mirificè conferre affirmant à rabido cane morsis. ita enim præsentaneum esse remedium, vt æger protinus aquam flagitet, Aëtius. ¶ Æthyiæ fel cum cedria inunctum, euulsos palpebris pilos non sinit renasci, Kiranides. Æthyiæ oua dysenteriam & renes & stomachum sanant, Idem.

Remedia ex mergo & Æthyia. *Ex sanguine.* *Ex corde.* *Ex vẽtre, iecore, felle, & ouis.*

H.

a. Mergus etiam genus propagationis in vite dicitur. Nonnullos tamen in vineis characatis ani-

Mergus gen⁹ propagationis in vite.

maduerti (& maximè eluenaci generis) prolixos palmites quasi propagines summo solo adobruere: deinde rursus ad arundines erigere, & in fructum submittere; quos nostri agricolæ mergos, Galli condosoccos vocant, eosq; adobruunt simplici ex caussa, quòd existiment plus alimenti terram præbere fructuarijs flagellis, Columella lib. 5. cap. 5. Et rursus 4. 15. mergum esse ait, vbi supra terram iuxta suum adminiculum vitis curuatur, atq; ex alto scrobe submersa, perducitur (aliàs producitur) ad vacantem palum. tum ex arcu vehementer citat materiem, quæ protinus applicata suo pedamento ad iugum euocatur. Item Palladius, 2. 21. Mergum (inquit) dicimus, quoties velut arcus supra terram relinquitur, alia parte vitis infossa. Mergi post biennium reciduntur in ea parte quæ supra est, & in loco iustas vites relinquunt. Veteres vineas mergis propagare potius quàm totas sternere Atticus præcipit, quòd mergi mox facile radicantur, ita vt quæq; vitis suis radicibus tanquam proprijs fundamentis innitatur, Columella 4. 2. Galli hodie vulgò mergum in vinea appellant *marquotte*, quasi *mergottam* per diminutionem, alij *courson, brin*, Carolus Stephanus.

Mergi ferramēta idonea metendis frugibus.

¶ Metendi genera complura sunt, multi mergis, alij pectinibus spicam ipsam legunt, Columella 2. 21. Videntur mergi (inquit Beroaldus) esse ferramenta idonea metendis frugibus, quæ à Plinio mergites appellantur, sic scribente: Stipulæ alibi mediæ falce præciduntur, atq; inter duos mergites spica distringitur. Notum est illud Maronianum, Aut fœtu pecorum, aut cerealis mergite culmi. Exponunt Grammatici mergites dici manipulos spicarum, (vt Seruius) quo intellectu an hic & apud Plinium mergi mergitesq; accipi possint, æstiment eruditi, Beroaldus.

Mergæ furculæ aceruandis frugibus aptæ.

Mergæ, furculæ quibus acerui frugum fiunt: dictæ à mergis volucribus. vt enim illi se in aqua mergunt, dum pisces persequuntur: sic messores eas in fruges demergunt, vt eleuare possint manipulos, Festus. Palas vendundas sibi mergas datas, Vt hortum fodiat atque vt frumentum metat, Plautus in Pœn. Si attigeris ostium, Iam hercle tibi messis in ore fiet mergis pugnis probis, Idem Rudente. Hinc est conijcere mergitem apud Vergilium accipi posse pro manipulo vel aceruo, quantus scilicet vel semel instrumento messorio (quod mergum Beroaldus vocat, masc. g. à plurali ablatiuo mergis apud Columellam, qui à singulari etiam fœminino merga formari posset: Plinius mergitem) meti potest, vel quantus mergite furca simul tolli.

Mergus pro situla.

¶ Mergus aliàs mergur, mergoris, genus vasis quod nonnulli situlam appellant, quòd hauriendæ aquæ mergatur, Calepinus sine authore. Mergulus, instrumentum quo lampadis lychnus continetur, Idem sine authore. ¶ Mergi aues in aqua mersant vel mersitant, vel (vt veteres dixêre) mertant.

¶ Epitheta. Celeres, Vergilius. *Tranquillo silet, immotaq; attollitur vnda Campus, & apricis statio gratissima mergis*, Idem Æneid. 5. Marini, piscantes, edaces, turpes, incolæ aquæ, apud Textorem.

¶ Smilax aspera à Romanis mergina vocatur, vt inter nomenclaturas apud Dioscoridem comperimus.

Fabula de Æsaco in mergum transformato.

¶ *h.* Æsacos filius Priami & Alyxothoës, dum nympham Hesperien quam amabat insequitur, *Ecce latens herba coluber fugientis adunco Dente pedem strinxit, virusq; in corpore liquit*, Ouid. XI. Metam. Et mox, *Vulnus ab angue, A me caussa data est*, Æsacus loquitur. Tum propter dolorem è scopulo in mare se præcipitans, à Thety in mergum conuersus est, & optatæ non est data copia mortis. *Indignatur amans se inuitum viuere cogi Obstariq; animæ misera de sede volenti Exire, vtq; nouas humeris assumpserat alas Subuolat, atque iterum corpus super æquora mittit. Pluma leuat casus, furit Æsacus, inq; profundum Pronus abit, letiq; viam sine fine retentat. Fecit amor maciem, longa internodia crurum, Longa manet ceruix*, &c. id est in mergum mutatur. ¶ Est & Æsacus fluuius Troianus ad Idam montem.

¶ Mergos diuus Martinus diuina virtute coëgit aquam contra naturam suam deserere, & arida loca desertaque petere, Author libri de natur. rerum, ex vita puto diui Martini per Seuerum Sulpitium condita.

Prouerb. Mergus prius vitabit aquas.

¶ Mergus prius vitabit aquas, de re incredibili dixit Ouidius 1. de Ponto. *Nam prius incipient turres vitare columbæ, Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas, Quàm malè se præstet veteri Græcinus amico.*

DE ÆTHYIA.

A.

Aethyia Græcorum non aliam auem quàm mergum Latinorum esse, supra dixi: sed quoniam aliqui super hoc dubitant, de vtraq; seorsim agere placuit: remedia tamen quæ ex æthyia sunt supra in Mergo commemoraui.

Num æthyia & cornix marina eadē sint.

¶ Αἴθυια (quæ & ἄϑυια apud Demetrium Constantinopolitanum recentem admodum scriptorem nominatur.) Eustathio, Hesychio, Suidæ, Etymologo & Varino, eadem est quæ κορώνη θαλάσσιος (vel θαλασσία, vel ἀλία, vel ἐναλία) id est cornix marina. Atqui Arrianus in Pontici maris nauigatione cornicem marinā vnà cum æthyia, tanquam aues diuersas, enumerat. Eadem fortassis apud illū est quæ coruus marinus vocatur, Wottonus. In Pontica insula (inquit Arrianus) quæ Achillis insula vel cursus dicitur, multæ sunt aues, lari, æthyiæ, & cornices marinæ innumeræ. hæ colūt

Achillis

Achillis fanum. mane enim quotidie aduolant ad mare: inde madefactis pennis ad templum studiosè redeunt & aspergunt: & cùm bene habet, rursus pauimentum alis exiccant, Hæc ille. Appion corónen ait eandem esse auem quæ & larus & æthyia dicatur, Etymol. Nos de alia cornice aquatica quæ hodie in quibusdam Angliæ locis sic appellatur, aue eiusdem ferè naturæ cuius ispida, infra dicemus post Cornicem, & plura ibidem de Cornice marina. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias vocat: mergi verò Græci ab Arato ἐρωδιοὶ appellantur, Ioach. Perionius: sed erodios ardeas esse, æthyias verò mergos veterum scripta ostendunt. Apud Aristotelem de hist. anim. 1. 1. vbi Græcè αἴθυια καὶ κολυμβὶς legitur, Albertus habet anser salicis. ¶ Mergum æthyiam Græci vocant, & poetæ dypten. alioqui nihil est aliud dyptes verbũ ex verbo, quàm mergus. poetæ Græci etiam *boyngas* & *bungas* dicunt aues eas, Phocion author, Hermolaus. Πώϋγγες, αἱ αἴθυιαι, κληθεῖσαι βώϋγγες, παρὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν ἠχὴν, (melius ἰυγὴν, vt Varinus habet,) Etymologus. Ad poyngem quidem Græcam vocem Gallica *plongeon* accedit. sic enim Galli mergum vocant. Τὸν δ' οἷα δύπτην κηρύλον διὰ στενοῦ Αὐλῶνος οἴσει κῦμα γυμνίτην φάγρον, Lycophron. vbi δύπτης caruli, id est alcyonis maris epitheton est: Scholiastes εὐκόλυμβον interpretatur. Δύπτης, αἴθυια, κολυμβητὴς, δύτης, Hesychius & Varinus. hoc est, homo vrinator vel natator, vel mergus auis. Δύπται δ' ἐξ ἁλὸς ἐρχόμενοι, Apollonius Argonaut. lib. 1. Νεδίας, τὰς αἰθυίας, Hesychius & Varinus. Κῆξ, auis est marina, hirundini similis, quam alij larum, alij mergum interpretantur, Eustathius: & Varinus idem in Κῆξ εἰναλίη. Peculiaris quædam species mergi marini est in Creta, vrinari solita, diuersa à phalacrocorace (cormorant) & reliquis mergis, quam Aristoteles æthyiam vocauit. qui littora Cretæ habitant, vutamaria nominant & calicatzu magnitudine est querquedulæ (*d'vne sarcelle*,) albo ventre, capite & dorso nigra, itemq; alis & cauda. digito pedum posteriore caret sola palmipedum. Pluma ei instar lanuginis, validè inhærens cuti. Rostrum marginibus acutis, cauum & planum ferè, lanuginosis plumis bona sui parte obducitur, nigrum superiore, album inferiore parte: vertice lato, Petrus Bellonius in libro Gallico Obseruationum, &c.

Δύπτης. Πώϋγγες. Κῆξ.

C.

¶ Suidas in voce Ἡμερινὰ æthyias marinas facit. ¶ Mergi (æthyiæ inquit Oppianus in Ixeuticis 2. 6.) insatiabiles sunt & maximè voraces. pisces ingestos mox aluo reddunt, atque etiam viuos nonnunquam. Soli inter amphibias aues volitando piscantur, ita vt simul vtrunque faciant (καὶ ταυτὸν θηρῶσι καὶ ἵπτανται.) Congros, anguillas, & alios lubricos leuesq; pisces deglutiunt. Vrinantur & sub aqua manent diutissimè. (merguntur autem toto corpore, non collo tantum vt pelecani.) Alios quoque pisces delphinorum & canicularum instar persequuntur. Non in pelago solum, sed paludibus etiam versantur, tum maximè cùm vis aliqua ventorum mare infestat. tunc enim immorari in eo non solent. Has in auium genere solas vocem emittere aut percipere negant, Hæc ille. Apparet autem ex his Oppiani verbis, æthyiam oportere magnam aliquam auem esse, quæ congros & anguillas deuorare possit, & delphinorum caniculariumq; instar venari, quod morficem (*vide* infra inter mergos magnos) facere Albertus scribit. Itaque nostri merguli parui nigri, & alij anatibus non maiores, æthyiæ dici non poterunt. Æthyia apud mare victitat, Aristotel. Auis est marina, insatiabilis, omnibus nota, Kiranides. Æthyiæ & aliæ quædam volucres degunt quidem in fluido, victumq; indeemoliuntur, sed aërem non humorem recipiunt, & foris parere solent, Aristoteles. Mergi & gauiæ saxis maritimis oua bina ternave pariunt: sed gauiæ æstate, mergi à bruma ineunte vere. & incubant cæterarum auium more, sed neutra earum auium conditur, (latet,) Aristoteles de hist. 5. 9. quem locum transferens Plinius, mergos in arboribus nidificare reddidit, quod Aristoteles nusquam scribit.

Descriptio æthyiæ.

D.

Æthyis perquam inimicæ sunt ciconiæ & creces, Philes.

E.

Sæpe anates feræ aut æthyiæ marinæ alis in continente concussis, ventum imminere præmonet, Aratus. Æthyia si obuia fuerit naui velificanti, & volans submerserit se in mari, tempestatem minatur: si verò peruolans (præteruolans) supra petram resederit, (aliàs, si verò peruolauerit, aut supra petram consederit,) felicem nauigationem promittit, Kiranides. Æthyias cùm frequentius in mare sese immergunt, tempestates nauigantibus futuras præsagire ferunt. huius causam reddunt, quòd tranquillo mari progredi non audet æthyia marinarum belluarum metu: at cùm tempestatem præsenserit, audacter progreditur, quòd tunc temporis marinæ illæ beluę in altum abierunt. Verum Aratus, Æthyiæ (inquit) maria aut stagna fugientes, pennasq; in terra rostro purgantes, ventum præsagiunt, Wottonus. ego nihil huiusmodi apud Aratum legisse memini: nisi Wottonus fortè putat Plinium pro πιάσσεσθαι πτέρυγας, pennas rostro purgare, ex Arato vertisse.

Prognostica tempestatis.

F.

Æthyia ad saturitatem vsq; ab accipitre in cibo sumi potest. suauissima enim eius caro est, & facilis concoctu, Demetrius Constantinopolitanus.

G.

Vide supra in Mergo *G.*

H.

Vnde ſit dicta æthyia.

¶ *a.* Æthyam aliqui Latinè per *y* tantum ſcribunt: Græci verò ſemper υ diphthongum in penultima. Dicta quidem æthyia videri poteſt, quaſi *ædyna*, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ δύνειν καὶ δύ πλεῖν: vel ἀπὸ τοῦ αἴθειν propter nigrum colorem, vt etiam Æthiopes. Αἰθύσσειν καὶ ἀναθύσσειν, ῥίπτειν, πλεῖν, φέρεσθαι, ἀπὸ τῆς αἰθυίας τῆς ἐναλίας κορώνης, Etymologus. Æthyiam Gręci etiam pro *thyia*, id eſt pila vel mortario dicunt: fortè quòd piſtillus in eo merſetur emergatq́; ſubinde.

Epitheta. Æthyas Aratus vocat δίνας, quoniam (vt inquit Theon) dum merſantur mari fiat δῖνος, id eſt vortex, ſiue κυκλοτερὴς τοῦ ὕδατος φορά; Cælius. Ὅς τόδε ναίεις Εὐστιβὲς αἰθυίαις ἰχθυβόλοισι λέπας, in Epigrammatis vt citat Suidas, id eſt, Qui habitas in hoc promontorio mergis piſcatoribus frequentato.

¶ Αἰθυίας ἄνθος, genus eſt herbæ, Heſychius & Varinus.

¶ Eryſichthonem quendam inuenio αἴθωνα (αἴθυιαν potius) cognominatum, quod cibo inexplebilis eſſet.

¶ *c.* Ἀλλ' ἐμὸς αἰὼν Κύμασιν αἰθυίης μᾶλλον ἐσωκίσατο, piſcator quidam apud Callimachum. Ἔνθ' αἰμύλη κατὰ βένθος ἀλίγκιαι αἰθυίῃσι Δῦνον, Apollonius lib. 4. Τῆς οὐδ' αἴθυιαι, οὐδὲ κρυερὸς κάβηξ, Euphorion apud Suidam in Κάβηξ: quæ vox larum ſignificat. eſt autem vtraq; auis perquam vorax.

¶ *h.* Æthyiæ epitaphium legimus Anthologij Græci lib. 3. ſectione 24. in fine. ¶ Leucothea apud Homerum Odyſſeæ E. æthyiæ comparatur. Αἰθυίῃ δ' εἰκυῖα ποτῇ (volatu) ἀνεδύσετο λίμνης. Et rurſus, Αὐτὴ δ' ἂψ ἐς πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα, Αἰθυίῃ εἰκυῖα. μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν. ¶ Αἴθυια θεὰ ἐπιθετικῶς ἡ φωσφόρος παρὰ, τὸ αἴθω, vt videtur apud Lycophronem, Euſtathius. Pallas æthyia cognominatur, quoniam humana prudentia (quæ per Palladem innuitur) inuenta eſt nauigatio mergi quadam imagine, Cælius.

Μυθῶδες de Martino mergos ex aqua in aridā compellante.

¶ Diuus Martinus aliquando mergos in flumine cōſpicatus piſcium prædam ſequi, & rapacem ingluuiem aſſiduis vrgêre capturis: Forma (inquit) hæc dæmonum eſt, inſidiantur incautis, capiunt neſcientes: captos deuorant, exaturariq́; non queunt deuoratis. Imperat deinde potēti virtute verborum, vt eum cui innatabant gurgitem reliquentes, aridas peterent deſertasq́; regiones: eo nimirum circa aues illas vſus imperio, quo dæmones fugare conſueuerat. Ita grege facto, omnes in vnum illæ volucres congregatæ, relicto flumine, montes ſyluasq́; petierunt, Seuerus Sulpitius in vita D. Martini.

DE MERGIS DIVERSIS.

Fulica. ¶ Fvlica auis eſt aquatica, quæ mergus niger vocatur, anate minor, Albertus. ſed de fulica ſuo loco dicemus in *F.* litera.

Brēthus. ¶ Brenthvs merguli ſpecies eſt piſces venātis, Albertus. quanquam *bathyos* apud illum corruptè ſcribitur. *Vide* ſuprà in Brentho inter anates feras.

Mergus cornutus. ¶ Seuerus Sulpitius tradit mergorum quandam ſpeciem à re cornutam vocari, eò quòd rubeas plumas in capite inſtar cornuum habeat, Author lib. de nat. rerum.

DE COLYMBO ET COLYMBIDE, VEL VRI- *natrice. item de Thracibus & Dytinis.*

Colymbidem, colymbadem & colymbum apud authores inuenio inter aues aquaticas: apud Ariſtotelem etiam colymbris legitur, ſed corruptè. Gaza apud Ariſtotelem tranſtulit vrinatricem. Vrinatrix auis ex aqua ſibi victum emolitur. circa lacus & amnes verſatur, ex palmipedum numero, ſed foris parit, Ariſt. Colymbi & colymbades ab vrinandi voluptate appellātur, inter omnes (aquaticas aues) minimæ, atri ac ſordidi coloris, (ῥυπαρομέλαιναι,) acuto roſtro. ſoli earum ſpectantur oculi, cætero merguntur, Hermolaus ex Athenęo. σκέπτονται τὰ ὄμματα, τὰ δὲ πολλὰ (λοιπὰ) καταδύεται, Athenæus. Idem non colymbos neq; colymbadas, vt Hermolaus vertit, ſed colymbida bis nominat, vtrobiq; adijciens paruum: quaſi colymbum alium maiorem eſſe inſinuet. Nos quidem infra mergi genus deſcribemus, quod colymbus maior rectè appellari poſſe videtur. Κολυμβίς, auis quædam eſt, Heſychius & Varin. Κόλυμβοι, αἱ κολυμβάδες, τὰ ὄρνεα ἢ ζωΰφια ἐν κολυμβήθραις, Ijdem: hoc eſt, aues vel animalcula in piſcinis. Phaſcades dictæ paulò maiores ſunt quàm paruæ colymbides, cætero ſimiles anatibus, Athenæus. Κολυμβὶς nominatur in Auium choro apud Ariſtophanem. Νήττης καὶ κολυμβάδος, (id eſt, anatis & vrinatricis,) Callimachus meminit in lib. de auibus: item Ariſtophanes in Acharnenſibus pariter nominans, ἀτταγᾶς, φαλαρίδας, Τροχίλους, κολυμβοὺς (cum acuto in vltima,) &c. Athenæus. Numerat autem has aues inter lautitias Bœotorum. Noſtri codices Ariſtophanis, κολύμβους paroxytonum habent, quod placet. Κόλυμβοι (inquit Oppianus lib. 2. Ixeuticorum) ſemper natant, & ne ſomni quidem aut cibi gratia in continentem exeunt: ne noctu quidem, neq; tempeſtatis metu aut frigoris: ſed ſolo partus tempore. Ventis aduerſi natant, ne illorum vi aliquando inuiti in terram extrudantur. quod Thraces etiam ac Dytini (Θρᾶκες καὶ Δυτῖνοι) faciunt. Quanquam autem tria hæc auium aquaticarum genera (inquit idem lib. 3. Ixeut.) omni tempore (πανήμεριον) natare ſoleant, non tamen effugiunt venatores, qui cùm

cùm tranquillum est mare, nauiculam ingressi aliquousq; nauigant, quatenus aues remigij strepitu nō terrentur. Tum is qui rete fert, puppi insistit: alter verò proræ, paulatim nauiculam temone promouens. qui & lucernam in testa gerit, (alius fortè tertius hoc facit, aut idem qui rete gerit,) quam auibus ostendit cùm iam prope fuerint. Aues stellam videre se putantes, nauiculam propius accedere patiuntur. Tum auceps lucerna in naui occultata ne aues dolum intelligant, rete extensum eis inijcit. *Qua ratione capiantur hæ aues.*

¶ Vrinatrices aues quæ natando in aquam demerguntur & rursus emergunt, sunt innumeræ, magnæ & paruæ, inter quas gainæ & id genus sunt, Niphus. *Gainæ aues.* ¶ Vrinatrix minima mergorum & reliquarum auium quę victum ex aquis petunt, ῥυπαρομέλαινα tota, preterquam in ventre vbi albet, mergit sese & conspectos pisces diu sub aquis prosequēs huc illuc fertur, priusquam reuertitur, vnde & nomen inuenit Germanicè Schwartztücherlin / hoc est mergulus niger: & Wasseramsel / hoc est merula aquatica, Eberus & Peucerus. Sed nos aliam vocamus merulam aquaticam, quæ piscibus quidem viuit, ni fallor, palmipes tamen non est. Aristoteles vrinatricis vnum tantum genus (inquit Turnerus) commemorat: ego tamen tria vrinatricum genera vidi. Horum primum totum nigrum est: & si cirrhum, quem in capite gerit, exceperis, mergo, quo tamen triplo minor est, cætera quod ad corporis attinet effigiem, non dissimile est. & hoc genus nautæ nostrates *lounam* nominant, alij *doukeram* (Angli *a douker*, Germani ein Ducher. sed alibi mergum quoq; Germanicè Ducher interpretatur, Anglicè verò *cormorant*.) Secundum genus turdo non maius est, anati colore & corporis effigie simile: & hoc Angli mediam vrinatricem nuncupant. Tertium genus adeo nuper ab ouo exclusum refert anserculum, vt nisi rostrum huius paulò tenuius esset, ægrè alterum ab altero discerneres. Non enim pennas, sed lanuginem quandam (quod nos supra de *puffino* Anglorum scripsimus) earum loco obtinet. Degunt hæc plerunq; tria genera in aquis stagnantibus, aut fluuiis non admodum rapidis, in quorum ripis arundines & carices nascuntur, Hæc Turnerus. *Tria vrinatricum genera.* Audio & Coote dictam apud Anglos auem esse in fluuiis ac stagnis, quæ subinde ad fundum vsq; vrinetur, non piscibus tamen, sed alga, limo, gramine, patuisq; cochleis victitet: forma & colore fulicæ nostræ similis, paulò minor: in cuius rostro paruum tuberculum rubeum emineat. Ad volandum ineptam esse aiunt: quare vulgò fertur non posse illam diutius volare quàm pedis cauo arreptam (priusquam volat) aquam retineat. *Coote auis aquatica apud Anglos.* Auem, quæ Ducher appellatur, in nostris lacubus & Acronio, minorem columba esse audio, fuscam & latiusculo rostro. Eandem puto Albertus mergulum nigrum vocat.

H.

a. Græci verba νήχεσθαι & κολυμβᾶν deriuarunt ἀπὸ τῆς νήττης καὶ κολυμβάδος, (κολυμβίδος, Eustath.) Athen. Κολυμβᾶν verbū natare significat, pro quo Dôres significantius dicunt κολυμφᾶν, ἀπὸ τοῦ κόλους φαίνεσθαι τοὺς ἐν ὕδασι, quod natantiū in aquis corpora mutila & non integra appareant, Etymol. *Κολυμβᾶν.* Matres planus Alexādrinus iocosa quædam problemata quasi ad Aristotelis imitationem confinxit, quale est: Διατί ὁ ἥλιος δύει μὲν, κολυμβᾷ δ' οὔ; hoc est, Cur Sol mergatur quidem (nam δύειν Græcis mergi significat, idemq; verbum de Solis occasu vsitatum est) non natet tamen. Cæterum *vrinari* verbum apud Latinos, vel vrinare etiam (vt Grammatici scribunt) & inurinare apud Columellam in aquam mergi, & natando (rursus) emergere significat. *Vrinari.* Eadem est causa quare sub aqua diu ranæ & phocæ vrinentur. Hinc vrinator dictus qui sub aqua natat. Callistratus Iureconsf. Ad legem Rhodiam, vrinatores appellat eos, qui merces è mari extrahunt, nauigij gratia iactatas. *Vrinatores.* Sed in rem emendabilem visus lapsus esse, quod per vrinatores omne ferme extractum est, &c. Liuius 4. Dec. lib. 5. Quæ verò huius vocis origo sit, non memini hactenus legere: quare coniecturam meam adscribere non grauabor. *Quæ sit huius vocis origo.* Vrinatorem Græci ἀρνευτῆρα vocant. ὁ δ' ἀρνευτῆρι ἐοικώς. Κάππεσ' ἀφ' ὑψηλοῦ πύργου, Homerus Iliad. μ. vbi Scholia ἀρνευτῆρι interpretantur κυβιστῇ ἢ δύτῃ, id est vrinatori. nam hi quoque in caput seipsos proijciunt. quemadmodum árnes, id est agni petulci & lasciui in caput saltare & quasi in aërem cornibus impetere solent. Aut igitur vrinare Latini ab hac voce Græca dixerunt: aut ab vria aue vrinatrice, de qua nunc scribemus. Sunt & oliuæ colymbades apud Athenæum. Est columbarium vas quasi colymbarium, à verbo κολυμβᾶν: *vide* in Columba.

DE VRIA.

Vria, οὐρία, dicta (auis aquatica) non multò minor est anate. rostro longiore ac tenui, colore sordido figlinæ, (figlino, Wottonus,) Hermolaus ex Athenæo. Τῷ χρώματι ῥυπαροκέραμος (ὑποκέραμος, Eustath.) ἐστί. τὸ δὲ ῥύγχος μακρόν τε (forte μικρὸν, Wottonus. sed Eustathius etiam μακρὸν habet) καὶ στενὸν ἔχει, Athenæus. Videri quidem potest hoc nomen non origine Græcum esse, sed ab vrinari verbo Latino deriuatum: & vrinatrix siue colymbis, de qua proximè dictum, ferè non aliud ab hac vria differre, quàm quòd minor est. Vriæ plus cæteris (anatibus feris) nigricant, Eberus & Peucerus, sine authore. interpretantur autem Meerenten / hoc est anates marinas. Ego vrias esse dixerim quas nos appellamus Dücchele: de quibus infra seorsim, & colore magnitudineq; tantum à colymbide prædicta differre. quamuis dycchelina nostra, anate multò minor est, sed inueniūtur eiusdem generis anati pares, & quædam maiores, de quibus in Colymbo maiore scribam.

DE PHALARIDE.

Angvstvm & phalaris roſtrum obtinet, caput rotundius, ventrem ſubcinericeo colore, tergus nigricat, Hermolaus ex Athenæo: apud quem tamen nos legimus, ἔντεφρος τὴν γαστέρα καὶ τὸ νῶτον, Apud eundem phálaris proparoxytonum ſcribitur, apud alios φαλαρὶς aut φαληρὶς, oxytonum. Ariſtophanes in Acharnenſibus ἀτταγᾶς, φαλαρίδας inter Bœotorum delicias nominat, vbi Scholiaſtes phalarides genus auium interpretatur, quæ ſecundum quoſdam in Phaleride naſcantur: quod & Varinus repetit. Eſt autẽ Phaleris vel Phaleros, portus Athenis celeber, à quo Demetrio Phalereo cognomen. Ariſtophanes in auibus ludens, & auium quaſi apotheoſin conſcribens: Veneri, inquit, immolaturus, aui phaleridi (prius) triticum immolet: ſiue hanc auem tritico veſci innuens, (quanquam laro, quam auem piſciuoram eſſe conſtat, paulò pòſt placentas mellitas ſacrificari iubet,) ſeu aliam ob cauſam. Monet autem eo in loco Scholiaſtes phaleridem auem eſſe paluſtrem ſiue lacuſtrem, & pulchram: hîc verò iocosè eam attribui Veneri, παρὰ τὸν φαλλόν. hoc eſt propter nominis alluſionem ad membrum virile. vnde corruptus Suidæ locus emendari poteſt. *Vide* plura apud Varinum in φαληρίς. Phaleris auis ſacra habetur Veneri non modò propter phallos & ithyphallos quos Comici introducunt, ſed etiã propter album genituræ colorem. φάλιον enim album eſt, Euſtathius. Ariſtoteli phalaris nominatur inter palmipedes quę circa lacus & amnes verſantur. Ariſtoteles ait, citante Athenæo, paſſeres mares hyeme perire, fœminas ſuperare, coniecturam faciens è colore. mutari enim pro diuerſis anni partibus colorem paſſerum, vt merularum etiam & phalaridum quæ aliquando albeſcunt. quem locum ego corruptum arbitror, ex Ariſt. de anim. hiſt. lib. 8. cap. vlt. vbi legitur merulas piſces & turdos & caridem (non phalaridem) colorem mutare, vt & aues quaſdam. Vere enim eas nigreſcere, poſt ver denuo albeſcere. Non ignoro tamen merulas etiam aues colorem mutare. Legimus præterea apud Athenæum ἀθληρίδας ταριχηρὰς μυελίας, πυλάδας καὶ χέννια ἤτοι ὀρτύγια ταριχηρά. vbi pro ἀθληρίδας ſuſpicor φαληρίδας legendũ. Poſſunt autem etiam aquaticæ aues ſale cõdiri, vt puffini in Anglia. Αἱ φαλαρίδες, vt & aliæ amphibiæ volucres, laqueis capiuntur, ad quos alliciũtur ſparſis ad ſtagnorum fluminúmve margines frugibus, hordeo, ſiligine aut milio, Oppianus Ixeut. 3. Phalerides in Seleucia Parthorum, & in Aſia aquaticarum laudatiſſimæ habentur, & iam in Italia quoq;, Plinius. Phalerides, & querquedulæ quomodo incluſæ nutriantur, ſcripſimus ſupra in Anate *E.* ex Columella & Varrone. Apud Varronem non phalerides ſed phalarides legimus. qui cùm de anatibus ſcripſiſſet, ſubdit: Sunt item non diſſimilia alia genera, vt querquedulæ, phalarides, &c. ¶ Phalaris anatum ſylueſtrium fœmellarum colore, qui entephros (ſubcinericeus) eſt, conſpicitur, roſtro anguſto & oblongo, rotundo capite, Germanicè Muttvogel/ Reck/ Eberus & Peucerus. Aggregator phalaridem auẽ apud Kiraniden *folegam* (id eſt fulicam) interpretatur. Phalaris auis eſt (vt Kiranidæ interpres tranſtulit) quæ dicitur alba frons. Nam tota nigra eſt, & frontem ſolum albam habet. Inuenitur autem in fluminibus & ſtagnis. Huius cerebrum cum veteri oleo permixtum omnes paſſiones ani curat. Auis ipſa in cibo ſumpta venenis aduerſatur, Hæc ille. Et ſanè huiuſmodi auis eſt quæ hodie à nobis Bölch vel Bölhene/ ab Italis *folega* dicitur, tota nigra, macula tantum frontis alba, &c. vt in fulica copioſius dicetur: ac fieri poteſt vt phalaris Græcè, à macula illa alba nominata primum ſit. φάλον enim album & ſplendidum ſignificat, vnde & phaleræ dictæ.

DE MERGIS ALIQVOT, QVORVM NOMINA *vulgaria tantum nobis cognita ſunt: primum in genere, deinde de mergis varijs, hoc eſt albo nigroq́ue diſtinctis: ex quibus vnum anatem Rheni vocant, cuius figuram hîc appoſuimus: cui aliæ quædam congeneres ſunt, magnitudine quidem & coloribus diuerſæ, collum omnibus quàm in anate procerius.*

De mergis in genere iam ſuprà ſcripſimus. hîc pauca addam, quæ ad illos tantum mergos pertinent, quorum ſola vulgaria nomina mihi cognita ſunt. Noſtri igitur cùm anates à mergis non rectè diſtinguant, auem illam aquaticam, quam mergum Rheni dicere debebant, & alteram quæ mergus glaciei vel brumalis vocanda erat, anate Rheni, & anatem glaciei vocitant: Rhynenten / Yßenten/ Duchenten. quod nomen poſtremum ex mergo & anate compoſitum videri poteſt. Sunt autem hæc duo genera collo longiore inter illos mergos de quibus deinceps hîc agemus: qui omnes anatibus ſimiles ſunt, cùm aliàs, tum magnitudine ferè & roſtri latiuſculi figura. roſtrum tamen eis aliquanto anguſtius quàm anatibus eſt, & aliter dentatum, vt ſuprà dixi: & omnibus in fine magis aduncum, vt commodius piſces retineant. Mergus Rheni maior eſt cæteris: nam cæteri ferè anate paulò minores ſunt, ille par. Quidam ex eis apud alios Germanos appellantur merchi, (Merch/) hoc eſt mergi corrupto nomine, alij nonnæ, (Nunnen/) id eſt moniales, à colorum varietate, albi & nigri præſertim. Kernellæ nomen vnde Germani quidam impoſuerint neſcio, quæ ſola etiam in hoc mergorum genere, albo & nigro non ſimiliter vt cæteri diſtinguitur. hanc ſupra deſcripſi poſt querquedulas, id eſt anates minores, an ex earum genere eſſet addubitans.

¶ Sed

¶ Sed dicam primò de mergo Rhenano, qui in hoc genere mergorum anatiformi maximus eſt. Corpus huic vndiq; albo & atro colore diſtinctum. Roſtrum & pars circa oculos nigrũ eſt. in occipitio maculæ vtrinq; atræ. Reliquum caput partim album, partim fuſcum aut cinereum. Prona colli & pectoris pars cum vẽtre candidi coloris ſunt, ſed qui paſſim cinereis punctis aut maculis diſtinguatur: quæ quidem inferiore ventris & laterum parte cymatili ductu delectant intuentẽ. Crura circa imum ventrem prominent. Pedes digitiq; fuſci, membranæ interſunt nigræ. cauda nigra, alæ dorſumq; totũ nigris & candidis aliquot ſpatijs viciſſim diſtinguuntur. Sunt qui nonnam (id eſt monialem) albam (Wyſſe Nonn) appellent: vt fuſcam monialem alteram, quæ infra deſcribetur. aliqui Yßenten / id eſt anatem glacialem. Et hic eſt mergus cuius appoſita hîc figura eſt. *De mergo Rhenano.*

De alio mergi genere quod superiori est ferè simile.

¶ Eiusdem planè generis est, nec aliud ferè differt mergus alter, nisi quod magnitudine inferior est, & caput, collumq; exterius candidius habet, ac dorsum totum nigrum, non albis spatijs distinctum. Puto etiam ore differre, quod huic cum lingua & dentibus interius rubeat: illi non item, sed potius nigricet. Hunc aliqui mihi mergum albũ vocauerunt, ein Wisse Tuchent. Italicè *morgon* quasi mergum: Lucarni & Bellinzonæ, *gyuen*: in alijs quibusdam Italiæ lacubus *polono*: (quod ad Gallicum *plongeon* accedit.) quidam *garganellum*, nescio quam rectè. nam & alijs anatibus hoc nomen ab Italis tribui video. sed alium quoque mergum maiorem cirrhatum circa Bellinzonam Itali *garganey* vocant: vt *garganello* diminutiuum sit. Hic mihi circa brumam ex Vrsa Heluetiæ fluuio allatus est, paulò minor anate fera communi. pisces adhuc faucibus continebat. Longitudo ab extremo rostro ad caudam extremam dodrantes duos cum palmo. caput album erat: sed maculæ nigræ cingebant oculos. quales & occipitium vtrinque insigniebant, medio interuallo albo relicto. Pectus, collum & venter tota alba. In dorso supremo egregiæ quædam plumæ alternatim albæ nigræq;. inde etiam ad latera versus pectus tæniæ similiter discolores vtrinque procedebant. Rostrum vt anatis, denticulatum, angustius, è fusco ad cæruleum dilutum vergens: extremitate deorsum incuruata, crura digitiq; vt præcedentis. Alæ nigræ candido spatio maiusculo distinctæ: & inferius alijs duabus lineis candidis, vt in præcedente etiam. Dorsum planè nigrum, cauda fusca palmum longa. Ventris plumæ minimæ interiores, fuscæ erant: exteriores & quæ apparent, vt dixi, albæ. ¶ Piscibus tantum vescuntur, cùm alijs, tum gobijs fluuiatilibus, & interdum troctis. lapides etiam subuertunt, vt gobios captent. Hæc etsi de priore tantum genere audiui: de vtroque tamen verè dici puto.

Mergus varius.

¶ Hoc genus Albertus *mergum varium* appellat. Et lib. 23. in Mergo, Aues (inquit) qui vt plurimum mergi vocantur, variæ sunt vt picæ, anatibus alioqui magnitudine rostro & pedibus non dissimiles. (Ex diuersis sanè quos hîc describimus mergis varijs, primum & secundum genus colorum albi nigriq; distinctione ad picam magis accedit quàm sequentia.) Et rursus in Anate, Anatis tertium genus varium est ex albis maculis & dicto colore (sed de nullo certo colore prius dixerat. quamobrem lego, & nigro colore) compositum: & est genus mergi, cuius duæ sunt species magnitudine tantum diuersæ. Ego pro duabus istius mergi varij speciebus, duas quas iam descripsimus acceperim. quanquã enim ea quę sequitur quoq; mergus varius minor appellari possit, non tamen nigro tantum & albo coloribus vt præcedentes distinguitur, sed alijs insuper (capite & collo præsertim) vt dicemus. Idem Albertus alibi trochilum Aristotelis, authoritate Auicennæ, asserit esse auem similem picæ, sed aquaticam & variam, rostro anatino. Eberus & Peucerus hanc auem Germanicè Daucher vocant. varia est (inquiunt) candida quibusdam partibus, quibusdam nigra, palmipes.

De altero mergi varij genere.

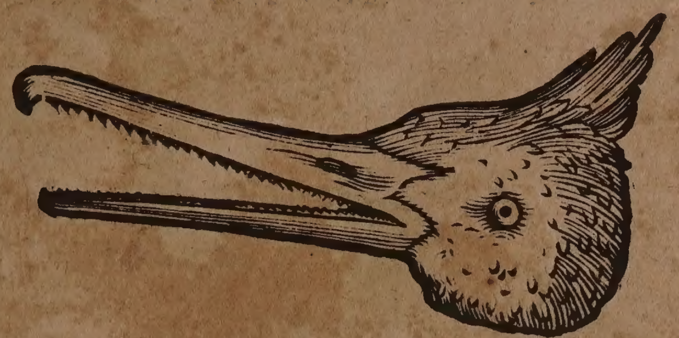
¶ Tertium mergi varij siue glacialis (nam nostri vocant Ysentle) genus est, simile superioribus, sed capite & superiore colli externi parte ruffo spadicéve aut puniceo, (id est ruffo obscurè) collo inferiore versus pectus fusco vel cinereo ferè. eminentibus modicè plumis capitis, magis quidem in mare, in quo etiam rostrum anterius qua incuruatur, rubere puto: in fœmina albere. Dorsum vndique nigrum est. Alæ etiam nigræ, sed albo distinctæ vt præcedentium: hoc est primum spatio ampliore albo, deinde alijs duabus lineis inferius. constant autem lineæ istæ albæ, extremis pennarum albentibus. Venter etiam albus est & supina (interna) pars colli superius. Crura vt præcedentium, breuia, fusca, membranis inter digitos nigris. Rostrum ex cæruleo nigricat: angustius & breuius quàm anatis, dentatum. Magnitudo totius auis querquedulæ par, hoc est anate minor. Collum digitos circiter octonos longum: corpus reliquum ferè septenos, cauda quaternos. In ventriculo eius pisces inueni. Per summa frigora tantum, vnde & nomen ei à gelu. apud nos capitur in lacubus, & fluminibus etiam puto. Aiunt hoc genus aliquando ferè totum album reperiri, sed rarò, primum fortè genus, id est maius (supra nobis descriptum) intelligentes, quòd passim toto corpore multò plus albi habet. In cibum apud nos per hyemem veniunt hi mergi, non minus quàm anates feræ vulgò laudati.

Mustelaris.

¶ Non alia est, ni fallor, quàm Georg. Fabricius *mustelarem* vocauit (vulgò ein Wiselgen) à similitudine mustelæ, quam (inquit) refert capitis rubore. Rostrum cæsium, non latum est, sed vngue (vnco) corneo acuminatum, vt in longirostra. Collum in cinereo album, gula & venter candida, tergum nigrũ, alæ nigræ, in initio, medio, atq; extremò albis pennis transuersim distinctæ. Pedes cinerei, membranæ nigræ. Eiusdem cum longirostra magnitudinis. Capitis eius figura hæc est.

ALII EIVSDEM GENERIS MERGI, OMNES *ex Georg. Fabricij descriptione.*

¶ ANAS longirostra, ein Langschnabel oder Schluchtente / primum nomen à rostro, alterum à gemitu vocis traxit. Rostrum nonnihil rotundum, digiti longitudine, colore in nigro flauicante. Caput cristatum, collum subrubrum, corpus totum nigrum, præter alas, in quibus paucæ tantum pennæ candidæ. Venter magnæ & paruæ anati fœmellæ similis. Pedes crocei, membranæ lutre, (fortè luteæ.) Mediocri anate paulò est minor. Caput ei huiusmodi. *De anate longirostra.*

Longirostram maiorem paulò inferius describemus.

¶ Anas raucedula, ein Rogis / à raucedine vocis originem nominis apud nos sortita. Caput cristatum: rostrum cum longirostra conuenit, nisi quòd colore est nigrius. Corpus & alæ cinereæ, gula & venter alba. Pedes nigri, & vt in mergulo, rectà extantes. *Anas raucedula.*

¶ Mergus ruber, ein roter Teucher / à parte superiore capitis & colli rubra denominatur. Huic gula in nigro flauescens. Corpus alæq; plumis variegatis, anatis streperæ subalis, & ventri anatis magnę respodent. Alarum extremitas nigra: cauda itidem nigra. Capitis magnitudine anatem magnam æquat, latitudine pedum reliqua genera omnia superat. *Mergus ruber.*

¶ Mergus niger, ein schwartzer Teucher / omnia anati membra paria & æqualia habet. Rostrum ei nigrum, collum spadicis colore, corpus vt in fuligula: alæ nigræ, cum linea transuersa alba. Venter in nigro alboq; flauescens. Pedes & membranæ nigræ. ¶ Albertus mergi nigri anate minoris meminit, quæ alio nomine fulica dicatur. Nos etiam infra mergulum nigrum rostro acuto describemus. *Mergus niger.*

¶ Anas alticrura, huius nomen lingua nobis vernacula scire ex aucupibus non potui. hoc imposui differentiæ gratia, dubitans tamen, an inter anates numerari debeat. Rostro acuto est, partim nigro, partim rubeo. Collum albus ambit circulus, tergum in cinereo album, venter candidus. Alæ latissimæ, in quibus pennæ quatuor, extremæ vtrinq; nigræ, in medio candidæ, reliquæ nigræ cum candidis apicibus. Cauda tota candida, in extremitate suprema parumper nigra. Crura quam in dictis generibus exiliora & altiora, pedes candidi, & candidæ membranæ. Hucusq; Georg. Fabricius. Volui autem alticruram quoq; anatem ab eo dictam, mergis adnumerare, quòd rostrum acutum ei tribuat. quamuis hoc in loco illos tantum mergos quibus rostrum latiusculum & anatiforme est, describere institueram. *Anas alticrura.*

DE CÆTERIS MERGIS EIVSDEM GENERIS, HOC *est anatiformibus, rostro latiusculo anterius adunco, & albo nigroque distinctis: sed collo breuiore multò.*

EST & varius ille mergus, (sed collo breui, vt sequentia etiam tria genera, quantum ex picturis conijcio. ipsas enim aues nondum vidi,) quem circa Argentoratum Germani monialem fuscam (Grauwe Nunn: vt primum genus supra descriptum monialem albam) appellant. Huic si collum breuius non esset, per omnia ferè cum mergo illo quem tertio loco supra descripsimus conueniret. *De mergo vario, qui monialis fusca dicitur.*

Ab hoc ferè coloribus tantum differt, qui ijsdem in locis (circa Argentoratum) Merch / hoc est mergus simpliciter vocatur. rostrum ei ruffum, vnco extremo albo, caput collumq; ruffo colore claro spectantur, cirrhis retro exiguis eminentibus: Crura subflaua: pectus & venter albent. Dorsum nigrum est, vt etiam cauda & longiores alarum pennæ. superior alarum pars ad fuscum vel cinereum vergit, media candicat. *Mergus Argentinensis.*

¶ Huic rursus congener est, sed maiori alarum parte albus, quem circa Argentoratum mergum album vocitat vulgus, (wysse Merch:) Hollandi, ni fallor, Pylstert. Rostrum huic quoque ruffum: sed caput cum collo nigrum, viridibus aliquot (vel è cæruleo viretibus) punctis respersum. Crura rubicunda, dorsum nigrum, macula inferius alba adiuncta. *Mergus albus.*

DE MERGO CIRRHATO SIVE LONGIROSTRA *maiore, & illo qui à thymallis piſcibus vorandis nomen apud Germanos habet.*

Merrach.

MERGI cirrhati quanquam & alij quidam ſunt, ſed cirrhis criſtisve plumarum breuioribus, illum cuius capitis figura hîc adiecta eſt, priuatim ſic nuncupare libuit. Circa lacum Acronium (Conſtantienſem nos dicimus) vocatur ein Gann vel Ganner / neſcio quam ob cauſam: niſi fortè quòd maior anate cùm ſit, ad *ganſæ*, id eſt anſeris ferè magnitudinem accedat. Aliqui vocant Merg vel Merrach / nominibus à mergo corruptis. Sed alius etiam hoc maior mergus & anſeri magnitudine propior, de quo proximè dicetur, Merrach à noſtris appellatur: Bellinzonæ & circa lacum Verbanum Italicè *garganey*: à quo diminutiuum eſt *garganello* ſupra memoratum. Capitur aliquando in lacu noſtro circa brumam, maximi frigoris indicium. Roſtrum ei anguſtius quàm anati, minimi digiti longitudine, extremitate ſuperiore vncata. vnde & *longiroſtra maior* appellari poterit. nam minorem longiroſtram, ſimiliter cirrhatam, &c. ſuperius Georg. Fabricij verbis deſcripſimus. cutis ad latera roſtri ſuperioris rubicunda vel punicea eſt, in medio nigricat. dentes duri, firmi, ſerrati, retrorſum flexi, vt in merrachio maiore. Caput ruffum vel teſtacei coloris eſt, cirrho retrorſum eminente. Eiuſdem coloris & collum eſt aliquantiſper: cætero extrinſecus cinereum, vt & dorſum cum cauda aliſq́; Sed maiores alarum pennæ fuſcæ ſunt: macula in eis media parte inferiore alba. Crura & digiti pedum rubent, interiectis membranis ex ruffo fuſcis. Collum paulò breuius dodrante. dorſum quoque dodrantale eſt, cauda digitorum quinque. Corpus in latitudinem quodammodo compreſſum. Plumæ ventris ex albo luteæ vel ruffæ, Huius generis mergus ad me allatus, viſco captus fuerat. Ad incedendum ineptum eſſe aiunt: ſemper in aquis manere, nidulari inter harundines. ſub aqua diutiſſimè omnium ſe continere, & vrinando ad quadraginta aut quinquaginta pedes procedere. caput inter natandum ſublime attollere.

Hippariō auis.

¶ Hippárion auem chenalopeci ſimilem eſſe Grammatici Græci tradunt, nec aliud. Nos ita dictam conijcimus, quòd equi inſtar iubata ſit, iuba ſcilicet ruffa vel pili vulpini ferè colore: quod mergo cirrhato pulchrè conuenit: vt magnitudo quoque chenalopecis, quæ infra anſerem eſt, anatem ſuperat. Si quis tamen colymbum maiorem, de quo paulò pòſt ſcribetur, hipparion à iuba eiuſdem coloris appellare malit, per me licebit. quanquam ille magnitudine ad chenalopecem non accedit, & iubam non extrinſecus tantum vt equi, ſed in circuitu totius colli ſupremi habet.

Anates thymallorum.

¶ In lacu Acronio mergi quoddam genus, collo procero, pedibus nigris, anate communi maius, audio nominari Aeſchenten / hoc eſt anates thymallorum, quòd thymallis piſcibus victitent.

DE MER-

DE MERGIS MAGNIS, MERGANSERE, MERGO marino, Gulone, Scheledraco, & Morfice.

MERGVS anſeri ſimilis magnitudine figuraq́;, vnde nos merganſerem appellauimus, Merrach dictus à noſtris, (quanquam ſuperius quoque deſcriptum mergum cirrhatum aliqui ſimiliter nominant,) per hyemem aliquando in lacu noſtro capitur, ſed rarò. Caput ei cum tertia colli parte ex viridi nigricat. Collum reliquum album eſt cum aliquo pallore. infima colli pars nigreſcit, itidemq́; dorſum. cauda cinereo colore eſt. alæ dorſum verſus nigræ. mox albæ cum pallore quodam, dein iterum nigri- *De merganſere.*

cant sed remissius, mox iterum albæ sunt, idq; intensius. extremæ pennæ nigricant. Sub alis prima pars albet, posterior ex albo nigroq; mixta resplendet. Plumæ ventris & supinæ caudæ, giluæ sunt, id est ex albo & flauo. Palmipes est vt anser, crura & pedes cum membranis inter digitos minij colorem habet. femorum plumæ in prona parte variæ sunt, subalbidæ & nigricantes per interualla cymatili specie. rostrum eius, mergi cirrhati rostro simile est, ab extremitate ad oculum vsque si metiaris digiti medij, id est longissimi, longitudine. Color eiusdem per mediam partem pronam niger, vtrinq; ruffus vel puniceus. dentes habet serratos, asperos, retrorsum inflexos: & alium ordinem dentium minorum paulò interius, sed id tantum in superiori rostro, cuius etiam extrema portio adunca est. Cutis & caro, euulsis plumis, pallido seu luteo colore sunt. Aliqui apud nos hoc genus mergi anatem Italicam vocant, in cibo laudant: & pondere aiunt interdum ad libras duodecim accedere: ventriculum ei corneum esse, firmissimum puto intelligentes & omnia concoquentem.

De mergo marino. ¶ MERGVS marinus Venetijs vulgò dictus *mergo di mare*, magnitudine anserem syluestrem æquat, palmipes, tergo plumis tecto cinereis, cum maculis nigris inspersis: ventre candido: rostro tres digitos longo & tenui, vt amicus quidam ad nos scripsit.

¶ In Acronio lacu eadem vel cognata auis, ansere maior, inepta ingredi, Seefluder nominatur.

¶ GVLO nobis appelletur propter voracitatem, auis marina, quam Angli (vt audio) *gul* indigetant. Vorax est piscium, magnitudine anseris, colore giluo (aut ex fusco flauente,) gregaria, mensis lautioribus contempta.

De scheledraco. ¶ SCHELEDRACVS (Scheldrack) ab ijsdem vocitatur auis fluuiatilis, genere mergi quod cormorantum appellant, minor, (vel si mauis, ansere minor,) anate maior. rostro lato, extremitate acuminata (vnco fortassis), & dẽtibus acutissimis pleno: ex giluo subruffo, vt pedibus quoq;, pectore albo. cęteræ partes variæ sunt. Piscium voracissimum hoc genus auium est: quos mira industria quasi constipatæ, & ordine dispositæ insectantur, donec ex alto in angustias minus profundas compulerint. quò coactos deuorant. Caro eorum minus lauta. ¶ Sed alij diuersam auem, quam supra inter anates platyrhyncos tertio loco descripsimus, Anglorum scheledracum esse aiunt: de quo Angli ipsi iudicent. nos hæc ex auditu tantum prodimus.

De Morfice. ¶ Eadem vel proxima est quæ MORFEX nominatur Alberto, auis aquatica, magna, vulgò apud inferiores Germanos Scolucheres (vel vt Murmellius scribit Scholucheren) dicta. nigra est. rostrum ei serratum & validum, vngues fortes. Sub aqua mergitur, & pisces magnos capit, præcipuè anguillas. Gregatim nidificat in arboribus iuxta aquam, & pullos piscibus pascit. Voraces sunt hæ aues, & à nido auolaturæ, si cibis recens ingestis nimium grauari se senserint, euomũt eos, vt leuiores ad fugam sint. quæ verò non euomunt, aliquando pereunt. Fimus earum siccat arborum ramos in quos inciderit. Saturatæ alas ad Solem expandunt vt siccentur, palis & arboribus insidentes. Volatura vix eleuatur, & caudam diu in aqua trahit, vnde & à quibusdam humidus culus Buchtarß / vt Murmellius scribit: nos potius scriberemus Feuchtarß) vocatur, Hæc Albertus lib. 23. historiæ anim. Cæterum libro 5. cap. 3. de eadem sic scribit: In nostris regionibus auis est aquatica nigra, quæ pisces in fluminibus & maribus venatur, ac plurimum detrimenti infert: pectore & ventre cinereo, tardi volatus. Cum mergitur, diu manet sub aqua. Rostrum ei dentatum instar falcis messorum, quo retinet pisces lubricos, vt anguillas. Rami ventris eius eluuie infecti arescunt, vt ardeæ etiam & ferè omnium aquaticarum fimo. hanc quidam vocant coruum aquaticum, Germani Schaluchorn (fortassis à voracitate, quasi ein Schlucker. *Vide* plura mox in Carbone aquatico.) Pullos vere educat, vt cæteræ aues. nidificat in arbore alta & magna iuxta aquam piscosam. *Vide* mox etiam in Carbone aquatico. Sed de coruo aquatico, quoniam diuersæ sunt sententiæ, dicam infra post Corui historiam. Quęrendum an hæc sit auis,

Anser anguillarũ. quam audio quibusdam inferioris Germaniæ locis vocari Aelgüß / quasi anserem anguillarum, quòd illas deuoret. magnam & totam nigram esse aiunt. Sed alij algusam mihi narrant accipitrum generis esse, magnam, & apud nos quoque capi: piscibus & anguillis victitare, in quos ab alto conspectos rectà deferatur. Quærendum etiam an eadem sit quam à Gallis audio *cormarin*, id est coruum marinum appellari, anate maiorem, rostro anatis rubente.

DE CARBONE AQVATICO, ET MAGNALIBVS.

ARISTOTELES de animalibus 7.3. Corui aquatici, (inquit, vt Gaza vertit, Græcè κόραξ tantum legitur,) magnitudo est quanta ciconiæ, sed crura breuiora, palmipes, natansq; est, colore niger, insidet arboribus & nidulatur in ijs hic vnus ex hoc (palmipedum) genere. vbi Albertus, Hunc (inquit)

De discrimine inter carbonẽ & coruũ aquaticum. vocamus carbonem aquaticum, vulgò Scalueren (Stettini Schulueren.) Scalucheren vel Scholucheren / idem coruum aquaticum in duobus alijs locis interpretatur. quem tamen ab hoc diuersum existimo, quòd rostrum ei serratum tribuat, pectus & ventrem cinereũ. quę nostro scharbo (aui quam vulgò Scharb & Netzescharb vocamus) nõ conueniunt. Vtriq; tamen vt victus idem, sic magnitudo ni fallor eadem tribuitur. vtræq; merguntur, & diu sub aquis manent. Vtræq; in arboribus nidificãt. Vtranq; coruum à colore dixeris: vt confundi eas aliquando mirum non sit. Audio & apud nos scharbos dictos,

alios

alios ventre albo esse, alios alterius coloris, cætera similes. Scharbi quidem nomen vel à coruo factum cõijcias, qui Italis corbo & coruo dicitur: vel ab atro carbonis colore. nam vicini nobis Galli carbonẽ vocant *scharbon*, ipsi *charbon* scribunt. in qua sententia etiam Albertus fuisse videtur carbonem aquaticum hanc auem nominans, vel ab acumine marginum rostri eius. nostri enim acutum dicunt scharff. Turnerus hanc auem simpliciter mergum appellat, Anglicè *cormorant*, Germanicè ein Ducher: & tum circa mare in rupibus maritimis, tum circa amnes, lacus & fluuios in arboribus nidificare testatur, vt supra recitaui in Mergo. Aues palmipedes sunt mergus varius: & mergus magnus niger, qui à quibusdam carbo aquaticus vocatur, Albertus 7.3. Scharbus, quem hæc dum conderem manibus tractabam, longus erat dodrantes quatuor cum palmo, à summo rostro ad extremam caudam extensus. rostrum ei acutum & peculiare, superiori parte instar Latinæ literæ sigma *ſ*. inflexum vnco descen- *Cormorant.*

dente,piſcibus attrahendis apto, ſex digitos longum.idem ſuperius nigricans, vtrinq; albebat. Cutis inferiori roſtro & vtrinq; ſub oculis obtendebatur crocea. Plumæ ventris albæ. Crura octo digitorũ longitudine. digiti pedum quaterni,nigri,amplis nigriſq; membranis iuncti. Pennæ dorſi in ambitu colorẽ ex viridi nigroq; mixtum præ ſe ferebant,per medium ex cinereo lucido ac rufo. Collum ſupinum plumæ partim albæ partim nigricantes tegebant. Capitis colliq; prona parte color ex viridi & nigro permixtus mihi videbatur. Alę ad ſedecim digitorum lõgitudinem extendebãtur:eodem colore quo dorſum, niſi quòd amplius ſubruffi coloris ex ſubruffo lucido ac cinereo mixti. Cæterũ Schuluer magnitudine eſt anſeris, alioqui nigra, clamore horrido,pedibus flauis,palmipes, perdit, corrumpit, & putrefacit arbores,piſciuora,ſedens in arbuto obſeruat.

De catarrhacte.

¶ *Carthates* (inquit Albertus lib. 23. ſcribendum *Catarrhactes*) de genere eſt mergorum, auis nigra, quæ ſubmerſa aquis continet ſpiritum ad ſpatium quo homo velox poteſt ambulando geometricum miliare conficere. Piſcibus multum nocet & vorax eſt. Videtur autem eundem carbonem aquaticum eſſe inſinuare, nigri coloris eſſe ſcribendo, cùm Oppianus catarrhacten album faciat. Ariſtoteles nihil aliud de catarrhacte ſcribit, quàm victitare eum mari, & cùm ſe in altum immerſerit, manere non minus temporis quàm quo ſpatium tranſieris iugeri. minorem eſſe accipitre,gula tota ampla & lata. Cæterum in prædicti ex Ariſtotele loci interpretatione, catarrhacten Albertus Latinè *mergum magnum* vocari ſcribit, nulla de colore eius mentione facta. Nos gauiarum potius ſiue larorum generis quàm mergorũ catarrhacten arbitramur. *Vide* infra in Catarrhacte. Sabaudi auem quandã cui roſtrum ſit inſtar anatis, *corbeau crochereyx* vocãt: nimirum ab anterioris partis aduncitate. Galli enim *crochu* vocant aduncum vel hamatum. quod ſcharbo noſtro conuenit: ſimilitudo verò ad anatis roſtrum non conuenit. quare inquirendum an auis ea Alberti potius morfex ſit. Itali auem aquaticam totã nigram *magun* appellant: vt & homines vrinatores: vel mergum minorem nigrũ, vel potius magnum (de quo hîc ſcribimus) intelligentes. nam eundem quoque alij *morgon* appellant, vel *mergon*.

Prognosticon ex ſcharbo in Rheno apparẽte.

¶ Cùm in Rheno apud nos ſcharbi apparent, ſignum aiunt eſſe magni frigoris, & periculum ne vites frigore pereant. memini tamen in lacu noſtro etiam Septembri menſe in fine alterius decadis aliquando captos, cælo quidem frigido. Porrò quanquam hæ aues totæ nigræ appareant, ſi quis tamen penitius inſpiciat colores deprehendet diuerſos, nempe in alis nonnihil ruffi ſplendentis admixtum, & in cæteris pleriſq; pennis aliquid ſubuiride, vt in coruo quem ſyluaticum vocamus. Fieri tamen poteſt, vt pro ſexus ætatiſq; differentia colores quoque varient. Memini ego me ſcharbum vidiſſe cui in collo ſupremo & in vertice, multæ plumæ albæ inerant, neſcio ſenectutis ne, an alia ratione. Certum eſt hanc auem longo ſpatio vrinari poſſe. non admodum in aqua natat, ſed frequentius alicubi inſidens, palis præſertim aut perticis aquæ fundo infixis, piſces ſpeculatur. Per autumnum ferè ad lacus noſtros aduentat. In magno frigore ſubinde alas extendit. Piſces nantem ſequi & paſſim adnatare ferunt, quaſi odore eius illectos. Pellifices nõnulli pellem eius præparant, vt pro tegumento imponatur ventriculo, tanquam vim cõcoquendi promoueat. nam & auis ipſa validiſſimo ventriculo & alimentum omne celeriter conſumente eſſe creditur. vnde vulgò dicunt, de homine vorace vel multi cibi, ſcharbi ventriculum ei eſſe. *Vide* ſupra in Mergo G. Sic apud Ariſtophanem legimus galli ventrem habere, qui omnia concoquat.

Prouerbium de vorace. Scharbi ventriculũ habet.

¶ MAGNALES aues ſunt Orientis, valde magnæ, pedibus nigris & roſtro, hominibus innoxiæ, piſcibus in fluminibus, & ſtagnis, & aliis aquis inſidiantes vt deuorent, Alber. ex epiſt. Alex. ad Ariſtot.

DE COLYMBIS MAIORIBVS.

Mergorũ genus qđ in lacu Lemãno inuenitur.

MERGORVM genus cui roſtrum anguſtum eſt & in acutum deſinit anate vel maius, vel par, (nam de minimo dicemus mox priuatim,) noſtri Düchel vocãt, vnius ſcilicet literæ mutatione à mergo quem vocant Ducher. Inuenitur in noſtro lacu & vicinis quibuſdam, & Lemanno ſeu Geneuenſi. Is quem in Lemanno captum vidi paulò minor anſere erat, collo oblongo: roſtro duos digitos longo cum dimidio, anguſto & in mucronem deſinente: dorſo nigro, collo inferiore & ventre albo plumis ferè niueis. Digiti pedum terni, lati, adhærentibus membranis, ſed aliquouſq; diuiſi, nõ vt in cæteris aquaticis coniuncti. Venetiis hanc aut ſimillimã auem *ſpergam* vocant (quaſi *ſmergam* nimirum. nam & mergi vulgò illic *ſmergi* dicuntur) roſtro & pedibus vt dixi, colore è fuſco nigricantem, collo ferè caſtaneæ colore, &c.

Aliud mergorũ genus qđ in lacu Tigurino reperitur.

Inuenitur apud nos aliud genus, cætera quidem ſimile, ſed criſtatum plumis circa verticem & collum ſupremum eminentibus, ſuperius nigris, ad latera ruffis, inſtar pilorum vulpis. Vngues omnibus in hoc genere latiuſculi, præſertim medius, non vt in cæteris auibus omnibus teretes & in mucronem attenuati: vt non ſolus homo, ſicut Plato eius definitioni contra cauillantem Diogenem addebat, πλατυώνυχος dici debeat. Crura etiam omnibus iuxta aluum ferè retrorſum porriguntur, natationi potius quàm ingreſſui apta, femoribus in ventre conditis. quamobrem in terram ſi quando egrediantur, facilè capiuntur, propter incommodum ingreſſum. Vidi in vno aliquando inæqualem tibiarum ſitum, altera antrorſum, altera retrorſum porrecta. Quidam eos nunquam in terram egredi putant, & in ipſa aqua (in arundinibus nimirum) nidificare. Alta voce clamant, piſciculis viuunt. Appellatur hic

mergus

mergus circa lacum Verbannm *iurár*: à Sabaudis (ni fallor) *loere*: quo nomine etiam pigram & ſegnem mulierem vocant: à nota huius auis ad inceſſum tarditate. Seuerus Sulpitius tradit quandam mergorum ſpeciem eſſe, quæ à re cornuta vocetur, eò quòd rubeas plumas in capite inſtar cornuum habeat, Author libri de nat. rerum. ſed mergus cirrhatus quoq;, de quo iam ſcripſimus, criſtatus eſt cirrhis retrorſum verſis, inſtar iubæ potius, quàm ſurſum & cornuum inſtar vt mergus hic de quo in præſentia agimus. & quoniam hipparion Græci auẽ chenalopeci ſimilem faciũt, eundẽ mergũ cirrhatum, quòd ferè equi inſtar iubatus ſit & ad chenalópecis magnitudinem propius accedat, potius quàm hunc prę-ſentem, hipparion facere placuit. Vocetur ergo mergi, de quo agimus, genus criſtatum, cornutũ, in vniuerſum verò colymbus maior, ſiue criſtatũ ſiue abſq; criſta fuerit, quòd vt colymbis parua (ſuperius de-

Mergus cornutus ſeu criſtatus.

Colymbus maior. ſcripta) minima ferè in volucrum aquaticarum genere, perpetuò in aquis natet, roſtro ſimiliter anguſto & acuto. Athenęus ſanè colymbidem paruam nominat, & rurſus deſcribens phaſcades, maiores eſſe dicit quàm paruas colymbides, innuẽs ſcilicet eiuſdẽ generis etiã maiores inueniri. quod ipſa quoq; nominũ forma oſtendit, quæ colymbo primitiua eſt, colymbidi diminuta. Nos tamen quæcunq; vel de colymbo, vel de colymbide colymbadéve apud veteres ſcripta extant, ſuprà in vnũ caput coniunximus. Quòd ſi cui etiam vriam maiorem appellare libuerit, non repugnabo, quoniam & roſtri figura conuenit, & vrinandi conſuetudo: & minimum in genere mergorum de quibus hîc ſcribimus, ſupra vriam ſimpliciter dictam eſſe coniecimus. ¶ Mergi contra omne genus auium pedes habent in cauda, ita vt cùm in terra ſtant, geſtu pectoris ſicut homo erigantur, Author libri de natur. rerum. Conuenit autem hic pedum ſitus, & corporis erectio, præſenti mergorum generi magis quàm vlli cæterorum: niſi forte carboni etiam aquatico, id eſt ſcharbo noſtro conueniat.

Mergi pedes in cauda habent.

Aliud colymbi cornuti genus.

¶ Colymbi maioris cornuti vidi etiam alterum genus plumis, quæ circa caput eminent, minus ruffis alboq; permixtis, breuioribus, collo circiter duos palmos longo, &c.

De quadã aue his cõgenere quæ in Acronio lacu reperitur.

¶ In Acronio lacu auem quandam nunc dictis congenerem, ſed anſere maiorem, rarò capi audio, Fluder appellatam, nimirum ab inepto eius per aquæ ſuperficiem motu, cum neq; volare poſſit rectè, neq; ingredi commodè, niſi ſimul pedibus alisq; nitatur, vt cæteri etiam colymbi, propter crura retrorſum verſa: roſtrum ei oblongum eſſe, anguſtum, acutum. Vocem altam ſui cuiuſdam generis ædere. vrinari quàm profundiſſimè, ita vt orgyarum viginti ſpatio quandoq; ſub aqua capiatur, reti videlicet aut mucrone ferreo cui infixus piſcis fuerit. Singulas duabus drachmis & dimidia argenteis ferè venire. Hanc ego colymbum maximum appellauerim.

De colymbis qui in agro Tigurino, certo anni tempore capiũtur.

¶ Colymborum genera in agro Tigurino circa medium Auguſti menſis plerunq;, lacu Gryphio dicto, retibus magna copia publicè capiuntur: & diem illum inde colymborum nominant accolæ, den Tücchel tag. eo enim tempore volare omnino non poſſunt propter pennarum mutationem. Merguntur quidem ſemper celerrimè, vt auditum etiam bombardæ ictum effugiant.

DE TRAPAZOROLIS VEL MERGVLIS.

TRAPAZOROLAM Ferrariæ in Italia vocant (alibi *arzauolam*: circa Verbanum lacum *piombin*, id eſt plumbinam, quòd nomẽ alij iſpidæ aui melius, vt puto, attribuunt) mergi genus exiguum, quòd etſi vriam Athenęi eſſe conijcio, aut congenerem maximè, de qua ſupra egi: quemadmodum & colymbidi, id eſt colymbo minori: (Videntur enim colymbis & vria magnitudine tantum differre) vt ſuum tamen cuiq; iudicium liberũ relinquam, peculiariter quæ de *trapazorola* Italis dicta cognoui, hîc conſcribam. Trapazorola igitur omnino à colymbo maiore, quem deſcripſi proximè, nihil aliud quàm magnitudine differt, quum longè minor ſit: & inſuper quòd trapazorolæ nullæ criſtam iubámve habẽt, colymbi verò maiores aliqui habent. Noſtri hunc mergulũ vocant Dücchelin / quę vox diminutiua eſt à voce Dücchel / id eſt colymbo maiore. aliqui Hürchele. aliqui Duchentle / ſed minus propriè. nam cùm roſtrum ei anguſtum ſit, non debet ab anate denominari. Sunt alia Germanica nomina de eadem hac aue (ni fallor) vſurpata: Ruchen vel Ruggelen / Tüchterli / Pfurtzi / apud Heluetios: & Käferentle apud Sueuos aut Rhętos quoſdam, quaſi anaticulas ſcarabeorum dicas, quos forte perſequuntur. minimas & pinguiſſimas eſſe aiunt. Angli, vt audio, *dob chekin*, hoc eſt mergum pullum à paruitate. Hollandi Arſevoet / (nos ſcriberemus Arßfuß) eò quòd podici pedes ſint adiuncti, (vnde *pygoſcelis* Grçeè vocari poſſet, Πυγοσκελὶς, ζῶόν τι, καὶ ὁ βραχὺς, Heſychius & Varinus. etſi idem ſitus crurum in maiore etiam colymbo eſt.) Luſitani *adem* vel *gatirhas*. Magnitudo ei ferè columbæ, roſtrum tanquam turdi aut merulæ. digiti pedum lati, adhærentibus membranis fuſcis, non continuis tamen ſed trifariam diſſectis, vt in colymbo maiore quoq;: vnguibus ſimiliter latiuſculis. Pectoris & ventris plumæ argenteæ ſunt, ſed in imo ventre coloris fuſci. Roſtrum ſuperius nigricat, vtrinq; rubet.

inferior

inferior roſtri pars ferè tota rubet ſanguineo colore. Capitis colli ventriſq; plumæ fuſcæ ſunt, admixto perpauco ruffo. alæ nigricant. habent tamen etiam albentes pennas, ſed non ſine fuſcis maculis. Supina alarum pars, vt venter, albet. Collum vtrinque rufum eſt: & in ſupina quoque parte, ſed remiſſius. Capitis ſupina pars alba eſt. Ad dorſi extremi latera partim rufæ, partim nigrantes pennulæ habentur. cauda nulla. Pupillam nigram circulus ambit ſpadicis coloris obſcuri, ſi bene memini. Odor quidem grauis, ſed in cibo commendantur. carne ferè teneriore pinguioreq́ue quàm cæteræ palmipedes auium. Multa tenuia oſſicula in femoribus habent ab vna tantùm parte circa articulum agglutinata. dimidia oſſis femoris longitudine. In diſſectis imam gulæ partem amplam & capacẽ reperi: in ventriculo piſces concoctos & lapillos. Pedibus incedere non queunt, niſi pariter etiam alis nitantur. Primæ inter palmipedes feras ad vrbem noſtram in lacu, vt audio, adueniunt.

¶ His ita perſcriptis, eiuſdem auis deſcriptionem à Georg. Fabricio accepi huiuſmodi. Mergulus, ein Mirgigeln / roſtro acuto eſt quale turdorum. corpus nigrum: gula excepta, quæ in mare rubra, in fœmella eſt candida. Venter in nigro alboq; maculoſus. Pennæ alarum nigræ & cæſiæ ſiue glaucæ, & albo conſperſæ. Pedes fiſſi, nec acutis vnguibus incurui, ſed planis recti: & adeò rectà extantes, vt in tergum queat reijcere. Crura plumis denſiſſimis veſtita. Quatuor igitur ab alijs inſignes differentias habet. Roſtri, vt dixi, quod acuminatur, non hebeſcit: alarum, quæ ſunt breuiſſimæ: pedum, qui à cæteris fiſſione aliquantum: digitorum autem latitudine, & rectitudine vnguium planè ſunt differentes. Caudæ deniq;, quæ teres eſt, & vix articuli longitudine. Hæc auis ob alarum breuitatem ſalit potius quàm volat: neque innatare aquis, ſed globi inſtar inuolui videtur. *Eiuſdem auis deſcriptio ex Georg. Fabricio.*

¶ Vidi etiam alterum genus, aliquanto maius & nigrius, per caput ſcilicet, collum & dorſum, roſtro etiam nigro. Ventre albo: circa clunes & femora pennis quibuſdam albis, alijs ruffis: ad latera etiam capitis poſt oculos vtrinq; ruffis paucis. Circulo in oculis pulcro & croceo: genas etiam linea eiuſdem coloris ambiente. longitudine à roſtro ad extremos pedes extenſos retro, dodrantum duorum, ſi bene memini. hoc mihi Turca quidam *karabatak* vocabat. *Alterum merguli genus maius nigrius.*

Huius capitis icon hæc eſt. Merguli nigri Albertus meminit, haud ſcio hancan diuerſam auem intelligens. Sunt ex hoc genere mergulorum alij dorſo fuſco, alij ad ruffum inclinante: & alis alij nigris. alij non item, &c. Præterea alij in fluuijs tantùm degunt, alij in medijs aquis gregatim ferè. ¶ *Puffinum* apud Anglos dictum audio huic generi non diſſimilem eſſe, cùm aliàs tum quod plumas inſtar lanuginis potius quàm pennas habeat, id quod Turnerus de tertio vrinatricis genere ſcribit, quod anſerculum nuper ouo excluſum (inquit) adeò refert, vt niſi roſtrum huius paulò tenuius eſſet, ægrè alterum ab altero diſcerneres. *Puffinus Anglicus.*

¶ In Gallia mergus paruus fluuiatilis eſt, vulgò *vn caſtagneux*, (fortè quòd colorem caſtaneæ referat, vt ex ſupraſcriptis quidam capite præſertim,) ignotus in Græcia, Petrus Bellonius. *Mergulus Gallis fluuiatilis.*

DE ANSERE DOMESTICO: ET DE *Anſeribus quædam in genere.*

A.

Nomina diuersa quib. varijs linguis anser appellatur.

ANSER lingua Arabica aut finitimis dicitur אוז, *auaz*, si rectè scribitur, fortè legẽdum *anaz* (nam alioqui anatem & anserem qui libros Arabicos superiore sæculo Latinè reddidere, confundunt:) aut קקי, *kaki*, vt legimus apud Munsterum in Lexico trilingui. In Hebraicis quidem Lexicis nihil tale inuenio. Græcè χὴν dicitur, hodie vulgò χῆνα: quanquam & anas (vt quidam scribit) vulgò hodie χῆνα nominetur. Italicè *la papara, ocho*, vt Scoppa scribit. vulgò *paparum* vel *paparus*, Monachi Itali in Mesuen. Aliqui *papero* Italicam vocem, pullum anseris interpretantur. Recentiores Græci quidam anatem vocant *pappon* vel *papitzan*. Euphronius Grammaticus in Auibus Aristop. πάππον genus auis interpretatur. alij negant, & Callimachum inter aues pappi non meminisse aiunt. Verbum quidem παππάζειν etiam veteres Græci de anserum voce dicunt, teste Polluce. Anseres & ocæ siue aucæ à Græcis χῆνες appellantur, Hermolaus Barbarus Venetus. Rasis interpres & alij recentiores barbari Italicæ linguæ vulgaris imitatione *aucam* pro ansere scripserunt. Ocha nomen est à Græco deductũ, ac à nostris compositum ex illorum masculino articulo, & χὴν id est anser, vltima litera abiecta. aliqui *o* in *au* diphthongum commutantes dixerunt *aucha*. Io. Tortellius. Aut fortè à Saracenis. scribit enim quidam anserem marem Saracenis *ocke* nominari, fœminam *Wószhe*. Hispanicè *ansaron*. Gallicè *oye* vel *iars*. *oyard* priuatim de mare. *Oyon* & *oyson* diminutiua sunt. Germanicè Ganß. Frisij Guß proferunt, vt vulgus nostrum Gauß. Mas priuatim Ganser vel Ganserich. Plinius tradit à Morinis Belgicæ populis *ganzas* appellari: (aliàs *gantas*, vt Rhenano placet) anseres quosdam, (candidos, verum minores:) & hoc nobis compertum in Morinis est, ita tamen vt omne genus anserum *ganzas* ferè nominent, Hermolaus. Anglicè *agose* vel *goose*. Illyricè *hus* vel *gensy*.

B.

Duo anserũ genera. Quib. in locis anseres optimi reperiantur. Varia anserum genera in Africa & India.

Aristoteles de hist. anim. 8.3. duo anseris genera facit, maius & minus quod gregatile sit: Plinius domitum & ferum. quare aliqui minorem Aristotelis anserem, eundem & ferum existimant. Anseres hodie optimos habet, vt audio, Turingia. abundãt ijsdem circa Norlingam in Germania regio, & Gallis finitima Mediomatricum. Arabiæ pars austrum versus contra Æthiopiam assurgens, aues omnis generis habet præter anseres ac gallinas, Strabo. ¶ In regno Senegæ Nigritarum anseres sunt non vt nostræ, sed colore & pennis multiiugis variatæ, Aloysius Cadamustus. Hispana insula anseres habet oloribus candidiores, capite tantum rubeo, Christophorus Columbus. In prouincia Manzi vel India superiore præcipua ciuitas est Censcalan: in hac anseres habentur pulcri, duplò maiores nostris, toti albi: cum osse supra caput vnius breui (forte oui) quantitate, colore sanguineo. sub gula pellis per semissem pendet. pinguissimi sunt, Odoricus de foro Iulij. Sed hi anseres forte syluestres sunt.

Anseris magnitudo. Color.

Anser est auis aquilæ magnitudinis, Author lib. de nat. rerum. Anser domesticus ferè cuiuslibet coloris inuenitur qui in ansere syluestri est. nempe albus, & cinereus, & vtroq; varians, (vt etiam anas cicur) sed non niger, nec viridis, nec alterius quam dictum est coloris, Albertus. Anseres maximos & candidissimos eligere oportet, Anatolius. Albi fœcundiores sunt: varij vel fusci minus, quia de agresti genere ad domesticum transierunt, Palladius.

Rostrum. Gula. Testes. Pedes.

¶ Anser rostrum latum habet vt anas, Albert. Gula ei tota ampla & lata, Aristot. Aues quæ anterius in collo pappam siue strumam (ingluuiẽ) habent: hæc in quibusdam maxima est, ascendens in collo vsq; ad linguæ radicem, sicut in ansere, Albertus. Appendices quasdam paucas habet infra qua desinit intestinum, Albert. Testes lumbis innexi sunt infra septum transuersum omnibus ouiparis: de singulis singuli meatus pertinent, eodemq; coeunt supra ostium excremẽti, vt in piscibus. isq; meatus qui in coitu amborum consistit genitale est. quod in minoribus latet, in ansere verò & similibus euidentius est cum recens inierint, Aristot. Anser palmipes est, Aristoteles & Plinius.

C.

Anser amphibius. Clamosus. De voce anseris. Parum dormit. Leuiter audit. Odorem hominis sentit. De eius cibo & voracitate.

Anser tum maior tum minor circa lacus & amnes versatur, Aristot. Non terra solum contentus est, sed etiam aquam requirit, Varro. ¶ Omnis anser clamosus est, & vix vnquam tacet, Albert. Gratitat improbus anser, Author Philomelæ. Græci παππάζειν dicũt de voce anseris, authore Polluce: & anserem Itali *paparam*. Aratus κλαγγηδὸν aduerbio de anserum voce vtitur. Argutus anser, Martialis. Anserum clangorẽ Plin. dixit. Anser nocturnas excubias celebrat, & vigilias suas cãtus assiduitate testatur. Gallos in limine adesse canebat, Vergil. 8. Æneid. de ansere. vbi Seruius, *quasi prædiuinabat*. nam canere & dicere & diuinare significat. Omnis anser parum dormit, Albertus. Leuiter audit, Idem. Natura est ad sensus & strepitus ales acuta & solicita, Grapaldus. Nullum animal ita odorem hominis sentit, Plinius. *Humanum longè præsentit odorem Romulidarum arcis seruator candidus anser*, Lucretius. *Canibusve sagacior anser*, Ouidius 11. Metamorph. Adnotatum est in apris præcipuum esse auditum: vel (vt Græcus præfert codex) in anseribus, Cælius. ¶ Anser natura vorax est, ventriculo calidissimo. gaudet herbis, riguis & frigidis. laurum non attingit. Cibarijs summè humidis, quibus interius refrigeretur, delectatur, Ælianus. Improbum anserem apud Vergilium aliqui insatiabilem interpretantur. Herbilis anser, herba pastus, qui gracilior est quàm frumento pastus, Festus. Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι σῖτον (πυρὸν, apud Athenæum) ἔδουσιν Ἐξ ὕδατος, Homerus. De cibo & saginatione anserum,

anserum, *vide* plura in *E.* Herbam in Varrone pabulo anserum feri solitam, non herin, vt habent exemplaria, sed serin scribēdum monemus, authore Columella. ferunt eam cùm est aqua tacta, & cùm est arida, quasi renouellari viridemq́; fieri, Hermolaus.

De gressu & volatu.

¶ Mirum in hac alite à Morinis vsq; Romam pedibus venêre. fessi proferuntur ad primos, ita cæteri stipatione naturali propellunt eos, Plinius. Sunt autem Morini Belgicæ, quos Plinius vltimos hominum dicit, & ita vocantur hodie, Hermolaus. Volant extento collo omnes anseres, ardea contracto, Albertus. Anseres feri maximè volaces sunt, & vix à volatu cessant, nisi necessitate cibi: domesticis contra, volatus est grauis, pascere officiosissimum, quiescere ac dormire præcipuum, Author libri de nat. rerum. Quòd natura calidissimi sunt, idcirco lauationum cupidissimi existunt. etenim natare gaudent, Ælianus.

De coitu & partu.

¶ Anseres in aqua coëunt, (*vide* etiam in *E.*) pariunt vêre: aut si bruma coiuêre, post solstitiū, quadraginta prope diebus. bis anno, si priorē fœtum gallinæ excludant: aliàs (videtur abundare vox aliàs. fortè *al'* in margine scriptum fuit. non enim bis, sed ter anno pariunt, ad summum quater, *vide* in *E.*) plurima oua sedecim, paucissima septem. Si quis surripiat, pariunt donec rumpantur, &c. (*Vide* in *E.*) Plinius. A partu sese aquis ingurgitant, Aristot. Aliquando hypenemia oua pariunt, Idem & Plinius. quæ quidem reliquias esse prægressi coitus (vt quidam dicunt) falsum est. satis enim conspectum est in nouella tum gallina tum ansere, gigni sine coitu, Aristot. Anseres domestici non ouant, neq; pullificant nisi simel in anno, initio veris, propter sui temperamenti frigiditatem, Albertus. Coëunt, non subinde, nec quouis anni tempore vt gallinæ & anates ferè, (vt audio) sed vêre tantum. itaq; magis propter plumas apud nos, quàm propter oua nutriuntur. Varios, albo & cinereo coloribus, apud nos & in Sueuia albis præferri aiunt: quòd & firmioris sint valetudinis, & fœcundiores, nec deteriore pluma.

Chychelinches aues compositæ ex ansere & struthione.

Chychelinches apud Auicennam sunt aues compositæ ex ansere & struthione, quæ pullos æstate educunt, Albertus. mihi hic locus ex Aristotele de hist. anim. 6.2. translatus corruptusq́; videtur, & pro chychelinches legendum chenalopeces, id est vulpanseres. Anserum fœminæ tantum incubant, quæ vt cœperunt, nunquam intermittunt, sed perpetuo fouent incubitu, Idem. Anser tricenis diebus incubat, Aristot. vigintiocto, Columella. ad vicesimam nonam vsque diem, Florentinus. tricenis diebus: si verò tepidiores sint, vigintiquinq;, Plinius.

De morbis anserū & eorum curatione.

¶ Anates, anseres, cæteræq́; aquaticæ annuū fastidiū purgant herba siderite, Plin. Anser vnus ex pedestribus morsus à cane rabido, nec rapit, nec moritur ex morsu. quare apud Aristotelem libro 8. cap. 22. de historia anim. vbi legitur, animalia à cane rabido morsa omnia rabiunt excepto homine, (πλὴν ἀνθρώπου. vbi aliqui legunt πρὶν ἀνθρώπου, id est prius vel citius quàm homo) quidam medicus legit πλὴν χηνὸς, id est excepto ansere. quod licet verum sit, non temere tamen mutandus est Aristotelis locus, Niphus. Anser coruusq́; ab æstate in autumnum morbo conflictari dicuntur, Plinius. Lauri folia etiam in fame non attingunt, vt neq; rhododaphnen vllo modo. præclarè enim intelligunt, si quid tale comederint, se vita priuatum iri, Ælianus. Infestantur sui generis pediculo. Pimpinella maiore quæ in pratis nascitur mulieres quædam ad pituitam anserum vtuntur, Tragus.

Vita anseris lōga.

¶ Anseris vita perlonga est. vidimus anserem domesticum, qui annos sexaginta excessit, Albertus.

D.

Anseres verecūdi & cauti.

Anseres verecundi & cauti sunt, Aristot. Ab authoribus non gloriosum tantum animal pauo traditur, sed & maleuolum, sicut anser verecundum. quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi, Plinius. Anser & catus imitātur verecundiam, Albertus. Tribuitur autem anseri verecundia fortè, quòd non frequenter vt gallinæ & anates, nec quouis anni tempore coëat, & in aqua tantum. Χὴν Græcis nomen tulit παρὰ τὸ χαίνειν, id est ab hiando. quoniam & vorax animal est, & solet plerunq; cùm vel superbia aliqua vel metu ducitur, (ὅτε ἢ θρασύνεται ἢ δειλιᾷ) hiare, Varinus. Anseres feri etiam mitigantur, vt in *B.* diximus. ¶ Anserum historias qui homines amauerunt, differam ad Philologiam *d.*

Canes & struthiones contemnunt. Reformidant verè Accipitrem Aquilam, Lupos & vulpes.

¶ Anseres nihili faciunt canes & magnas struthiones, accipitrem verò vel minimum formidant, Ælianus. Aquila anseres ex cohorte rapit, Idem. Ὡς ὅδε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus de aquila. Et rursus, Ἀλλ' ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν παρὰ βοσκομενάων Χηνῶν ἢ γεράνων. Inimicitia est inter pennas aquilæ & anseris: & vna aquilæ penna coniuncta multis pennis anseris, consumit eas: id quod expertus sum in pennis alarum: & forte idem accidit etiam in alijs earundē auium pennis, Alber. *vide* in Oue *D.* Anseres à lupis & vulpibus rapiuntur, & ideo ab eis custodiendæ sunt, Crescentiensis.

E.

Anseres quomodò capiantur, quæ ab authoribus tradita sunt, omnia ad feros tantum capiendos pertinere videntur. quamobrem eousq; differemus.

De ratione nutriendi anseres.

Amphibij generis sunt quæ non terrestria tantum, sed aquatilia quoq; desiderant pabula, nec magis humo quàm stagno cōsueuerunt: cuius generis anser præcipuè rusticis gratus est, quòd nec maximam curā poscit, & solertiorē custodiā præbet quàm canis, Columella. Idem anserem nutriendum censet, non quia magni fructus, sed quia minimi oneris. Anates sunt naturæ anserum, & eodem modo nutriuntur, Crescentiensis. Genus auium quod philogræci vocant amphibion, non est vlla villa ac terra contentum, sed requirit piscinas: quas, quia ibi anseres aluntur, nomine χηνοβοσκεῖον appellatis.

Anseres albi alijs præferendi.

Horum greges Scipio, Metellus, & M. Seius habent magnos aliquot. Merula, Seius(inquit)ita greges comparauit anserum, vt hos quinq; gradus obseruaret, quos in gallinis dixi. Hi sunt de genere, de fœtura, de ouis, de pullis, de sagina. Primum iubebat seruum in legendo obseruare, vt essent ampli, & albi, quod plerunq; pullos similes sui faciunt. Est enim alterum genus varium, quod ferum vocatur, nec cum his libenter congregatur, nec æque fit mansuetum, Varro. Curandum est vt mares, fœminæq; quàm amplissimi corporis, & albi coloris eligantur. nam est aliud genus varium, quod à fero mitigatum domesticum factum est: id neq; æque fœcundum est, nec tam preciosum, propter quod minime nutriendum est, Columella. Et rursus, Qui greges nantium possidere student, chenoboscia constituant, quæ tum demum vigebunt, si fuerint ordinata ratione tali. Cohors ab omni cætero pecore secreta, clauditur, alta nouem pedum maceria, porticibusq; circumdata, ita, vt in aliqua parte sit cella custodis: sub porticibus deinde quadratæ haræ cæmentis, vel etiam laterculis extruuntur: quas singulas satis est habere quoquouersus pedes ternos, & aditus singulos firmis ostiolis munitos, quia per fœturam diligenter claudi debent, & extra villã: deinde non longe ab ædificio si est stagnum, vel flumen, alia nõ quæratur aqua: sin aliter, lacus, piscinaq; manu fiant, vt sint quibus inurinare possint aues. nam sine isto præsidio, non magis quàm sine terreno rectè viuere queunt. Anser non vbiq; haberi potest, vt existimat verissimè Celsus, qui sic ait: Anser neq; sine aqua, nec sine multa herba (sine herba, Palladius) facilè sustinetur, neq; vtilis est locis consitis: quia quicquid tenerum contingere potest, carpit, sata & morsu lædit & stercore. Sicubi verò flumen aut lacus est, herbæq; copia, nec nimis iuxta satæ fruges, id quoq; genus nutriendum est, Columella & Palladius. Si desit fluuius, lacuna formetur, Palladius.

Qua ratione chenoboscia construi debeant.

Quibus pasci debeant.

¶ Anseribus pascendis destinetur ager palustris, sed herbidus, Colum. & Quintilij. atq; alia pabula conserantur, (si herba non suppetit, Palladius) vt vicia, trifolium, fœnumgræcum, agrestia intyba, (sed præcipuè genus intubi quod serin Græci appellant, Colum.) lactucæ quoq; in hunc vsum semina vel maximè serenda sunt. quoniam & mollissimum est olus, & libentissimè ab his auibus appetitur. Tum etiam pullis vtilissima est esca, Colum. Palladius, Quintilij. Cæterum cauendum est ne edant gramen, (agrostin) quod eis caussa cruditatis existit, Quintilij. Anseres pascunt in humidis locis, vbi pabulum serunt, quòd aliquem fructum ferat: seruntq; his herbam, quæ vocatur seris, quòd ea aqua tacta etiam cum est arida, fit viridis. Folia eius decerpentes dant, ne si comederint vbi nascitur, aut obterendo perdant, aut ipsi cruditate pereant. Voraces enim sunt natura. Quo temperandum ijs, qui propter cupiditatem sæpe in pascendo si radicem prenderint, quam educere velint è terra, abrumpunt collum. (Columella & Plinius hoc non anseri, sed tenero tantum pullo accidere scribunt.) Perimbecillum enim id, vt caput molle. Si hæc herba non est, dandum ordium, aut frumentum aliud. Cum est tempus farraginis, dandum vt in satu seris dixi. Cum incubant, ordeum his intritum in aqua apponendum, Varro. Inter anserum cibaria legumen omne porrigi potest excepto eruo, Palladius & Quintilij. De saginatione anserum inferius dicetur.

Vbi, & quo tempore coeant, pariãt & incubent, ac quomodo tunc curãdi sint.

¶ Saliunt(coëunt, Plinius) ferè in aqua, dum se mergunt in flumen aut piscinam, Varro. Ineunt non vt priores aues (cohortales terrestres) de quibus diximus, insistentes humi. nam ferè in flumine aut piscinis id faciunt, Colum. Anseribus ad admittendum tempus aptissimum est à bruma: mox ad pariendum & ad incubandũ à Calendis Martij vsq; ad solstitium æstiuum, quòd fit vltima parte Mensis Iunij, Colum. Varro, Palladius. Si permittit locorum conditio, anseres vel paucos vtiq; oportet educare: singulisq; maribus ternas fœminas destinare. nam propter grauitatem plureis inire non possunt, Colum. & Palladius. Albi fœcundiores sunt: varij vel fusci minus. quia de agresti genere ad domesticũ transierunt, Palladius. Germani varios, ni fallor, albis præferunt, ceu firmioris valetudinis, nec minus fœcundos, nec pluma deteriore. Singulæ ter(non plus quater, Varro)anno pariunt, Colum. & Quintilij: si prohibeantur fœtus suos excludere, quod magis expedit, quàm quod ipsæ suos fouent. nam & à gallinis melius enutriuntur, & longè maior grex efficitur, Colum. Plus parient, si gallinis oua illarum supponantur, Palladius. Bis anno pariunt, si priorem fœtum gallinæ excludant: plurima oua sedecim, paucissima septem. Si quis surripiat, pariunt donec rumpantur, Plinius. Pariunt vsq, ad duodecim, interdum tamen & plura: ex quibus sanè aliqua ipsi aui (ταῖς ὄρνισι, Cornarius vertit gallinis, quod nõ probat Andreas à Lacuna) sunt supponẽda, Quintilij. Minimè autem concedendum est fœminis extra septum parere: sed cùm videbuntur sedem quærere, comprimendæ sunt, atq; tentandæ: nam si appropinquant partus, digito tanguntur oua, quæ sunt in prima parte locorum genitalium. quam ob rem perduci ad haram debent, includiq; vt fœtum edant: idq; singulis semel fecisse satis est, quoniam vnaquæque recurrit eodem, vbi primo peperit, Columella. Sed nouissimo fœtu cum volumus ipsas incubare notandi erunt (aliquo signo) vniuscuiusque partus, vt suis matribus subijciantur. quoniam negatur anser aliena excudere oua, nisi subiecta sua quoq; habuerit, Idem: sed Plinius, Varro & Quintilij simpliciter scribunt, oua aliena ab eis non excludi. Pariunt singulis fœtibus oua, primo quina, sequenti quaterna, nouissimo terna. quem partum nonnulli permittunt ipsis matribus educare. quia reliquo tempore anni vacaturæ sunt à fœtu, Columella. Extremum partum matribus iam vacaturis educare permittimus. pariture ad haram perducantur. Cùm semel hoc feceris, consuetudinem sponte retinebunt. Gallinis sicut pauonina, etiam anseris oua supponas. Sed anserina oua ne noceant suppositis, sub-

tis,sub-

tis, subiiciatur vrtica, Palladius. Custodiri debet vt ouis subiiciantur radices vrticarum, quo quasi remedio medicantur ne noceri possit excussis anserculis, quos enecant vrticæ, si teneros pupugerint, Columella. *Vide* inferius etiam de vrtica, in cura pullorum. Intra cohortem vt protecti sunt, secretis angulis haras facere oportet, in quibus cubitent & fœtus edant, Columella. Singulis vbi pariunt faciundum haras quadratas circum binos pedes & semipedem. Eis substernendum paleas, Varro. Cellas, in quibus incubitant, siccissimas esse oportet, substratasq; habere paleas: vel si eæ non sunt, gratissimum quodq; fœnum: cætera eadem quæ in aliis generibus pullorum seruanda sunt, ne coluber, ne vipera, felesq;, aut etiam mustela possit aspirare: quæ ferè pernicies ad internecionem prosternunt teneros, Columella. Oportet oua subiicere vsq; ad nouem, Quintilij. Ad incubandum plerunq; supponunt nouem aut vndecim, Varro & Plinius. qui hoc minus, septem: qui hoc plus, quindecim, Varro & Columella. Supponuntur etiam gallinis anserum oua (sicut pauonina) plurima quinq;, paucissima tria, Columella. Incubant fœminæ tantum tricenis diebus: si verò tepidiores sint, vigintiquinq;, Plinius. tempestatibus (cùm sunt frigora) dies triginta, tepidioribus vigintiquinq;. & Columella similiter: sæpius tamen (inquit) anser trigesimo die nascitur. Vt plurimum incubant dies vndetriginta, sed frigore inualescente triginta integros, Quintilij. Sunt qui hordeum maceratum (aqua) incubantibus apponant, nec patiantur matrices sæpius nidum relinquere, Columella & Quintilij.

¶ Anserem recens excussum quinq; diebus primis patiuntur in hara clausum esse cum matre, deinde quotidie cùm serenitas permittit producunt in prata iuxta piscinas aut paludes, vt pastu saturatus etiam potu fruatur, Varro, Colum. Quint. Faciunt autem eis haras supra terram aut subtus: easq; cellas prouident ne habeant in solo humorem: sed habeant molle substramen è palea, aliáve qua re, néve eò accedere possint mustelæ, aliæve bestiæ quæ noceant, Varro. Pullos quidem non expedit plures in singulas haras quàm vicenos adiici: nec rursus omnino cum maioribus includi, quoniam validior enecat infirmum, Idem & Columella. Porrò cauendum est ne teneri anserculi aculeis vrticæ compungantur, vnde (interdum) enecantur, Idem & Palladius. Pullis anserum vrtica contactu mortifera. remedium contra eam est, stramento ab incubatu subdita radix earum, Plinius. *Vide* supra vbi de incubatione anserum scripsimus. Prospiciendum igitur ne vel ab vrtica, vel spina aliqua exasperentur: & ne hœdinos porcinósve pilos deuorent, (ne setas deuorent, Palladius,) quibus deuoratis intereunt, Quintilij. Præterea ne esuriens anserculus mittatur in pascuum: sed ante cōcisis intubis, vel lactucæ foliis saturetur. nam si adhuc parum firmus & indigens ciborum peruenit in pascuum, fruticibus aut solidioribus herbis obluctatur ita pertinaciter, vt collum abrūmpat, Columella. Mortifera pullis anserum etiam auiditas, nūc satietate nimia, nunc suamet vi: quando apprehensa radice morsu sæpe conantes auellere, ante colla sua abrumpunt, Plin. Varro quidem non pullo sed anseri simpliciter collum hac vi aliquando abrumpi refert. Milium, aut etiam triticum, mistum cum aqua pullo rectè præbetur: atq; vbi se paulum cōfirmauit in gregem coæqualium compellitur, & ordeo alitur, quod & matricibus præbere non inutile est, Columella. Pullis exclusis (primis quinq; diebus, Colum.) polentam vel maceratum far, (ἄλφιτα καὶ σῖτον διαβεβρεγμένα, id est polentam vel frumentum maceratum, Quintilij,) sicut pauonibus obiiciunt. nonnulli etiam viride nasturtium consectum minutatim cum aqua præbent, eaq; eis est esca iucundissima. Pullis primum biduo polenta, aut ordeum apponitur: tribus proximis nasturtium viride cōsectum minutatim ex aqua in vas aliquod. Cùm autem sunt inclusi in haras, aut speluncas, vt dixi, victui obiiciunt his polentam ordeaceam, aut farraginem, herbámve teneram aliquam concisam, Varro. Semine papaueris primis decem diebus pascendi sunt, Crescentiensis. Lactuca circa chenobóscium seri debet, olus anseribus gratissimum, & pullis etiam eorum vtilissima esca, Colum.

Quomodo pulli anserum tractandi sint.

¶ Mox vbi quatuor mensium sunt, farturæ maximus quisq; destinatur. (Quatuor mensibus bene saginantur, Pallad. sed Varro ad saginandum eligi inquit pullos circiter sesquimense qui nati sint, eos includi in saginario.) quoniam tenera ætas præcipuè habetur ad hanc rem aptissima: & est facilis harum auium sagina. nam præter polentam & pollinem ter die nihil sanè aliud dari necesse est, (polentam & pollinem aqua madefacta dant cibum, ita vt perinde se saturent, Varro. Polenta dabitur in die ter, Palladius:) dummodo secundum cibum largè bibendi potestas fiat. Ne vagandi facultas detur: sintq; calido & tenebroso loco inclusi, quæ res ad creandas adipes multum conferunt. Hoc modo duobus mensibus pinguescūt: & ea propter etiam tenerrima pullities sæpe quadraginta diebus redditur opima, Columella. (nam paruuli sæpe die trigesimo moriuntur, Palladius: apparet autem vocem, moriuntur, corruptam esse pro saginantur.) Locus (saginarium) solet purgari: quòd ipsi amant locum purum, neq; ipsi vllum, vbi fuerint, relinquunt purum. M. Cato de re rust. cap. 89. gallinas quæ primum parierint, conclusas farcire docet cū turundis factis è polline vel farina ordeacea conspersa, quæ in os indantur. paulatim (inquit) quotidie addas, & ex gula consideres quod satis fiet. bis in die farcias, & meridie bibere dato, nec plus aquam ante (anseri in vase appositam) sinas quàm horam vnam. Eodem modo anserem alito nisi prius dato bibere bis in die, & bis escam. Græci saginandis anseribus polentæ duas partes, & furfuris quatuor aqua calida temperant, & ingerunt pro appetentis voluptate sumenda: tribus per diē vicibus potu adiuuant: media quoq; nocte aquam ministrant. peractis verò 30 diebus, si vt iecur his tenerescat, optabis, tunsas caricas, & aqua maceratas in offas volutabis exiguas, & per dies viginti continuos

Qua ratione saginandi sint.

ministrabis anseribus, Palladius. Impinguantur anseres domi delitescentes (in domibus calidis, vt addit Cornarius) si primis duobus diebus duabus partibus polentæ & furfurum quatuor aqua calida subactis pascantur, vel ad saturitatem vsq;, (vt vertit Cornarius, cuius translationem paulò ante recitata Palladij verba confirmant. Andreæ à Lacuna translationem hîc non probo.) Edunt autem ter in die ac circa noctem mediam: sed largius bibunt. Vbi iam adoleuerint ischades aridas in tenues partes comminuẽs, & cum aqua læuigans curriculo viginti dierum in potu exhibe, Quintilij. Et mox, Exactis triginta diebus, si quis velit hepata eorum distendere, ischadas aridas comminuens & aqua subigens, eas curriculo viginti dierum, aut ad minus decem & septem illis per os iniicito. Nonnulli ad saginandum anserem, augendumq; hepar illius, vbi ipsum anserem incluserunt, triticum madefactum proiiciũt & hordeum. Triticum siquidem pinguefacit celeriter. At hordeum carnem candidam reddit. Vescatur itaq; dies vigintiquinq;, speciebus nutrimentorum iam dictis, aut per se altera aut vtraq; simul. Secundo autem collyria apponenda sunt, nimirum ex eis confecta, septẽ quidem quotidie singulis, idq; quinq; dierum spacio. Dein verò paulatim augendus est numerus, perseuerandumq; dies xxv. vt sint ex toto triginta. Quibus expletis, elixans ischadas, fermentumq; earum decocto subigens, humectansq;, porrigito, sic dies quatuor perseuerando. Quibus etiam diebus melicratum offerendum est. Cæterum ter in die idipsum mutabis, & non eadem vtêris. Atq; in hunc modum reliquis sex (sexaginta, Cornarius) diebus sequentibus cum fermento dicto caricas tundens, proiicito. Qua solicitudine post dies septem (sexaginta, Cornarius) fruêris tum ansere ipso, tum iecinore ipsius & tenero & cãdido. Quod quidem vbi primum extractum est, iniicere oportet in vas aliquod latum, cui sit aqua tepida infusa. Ipsam autem aquam secundo & tertio mutare conuenit. Pręstant autem fœminarum tum corpora tum iocinera. Sint verò anseres non anniculi, sed duorum annorum vsq; ad quatuor, Hæc illi. Saginantur verò melius si ad satietatem milium præbeamus infusum, Pallad. Anserem vnum aiunt saginari posse modio (quẽ nostri quartariam vocant) auenæ, ea tantum & aqua subinde appositis. Sunt apud nos qui hoc modo saginent. Anserem loco angusto includunt, in quo conuerti non possit, sed sedere tantum aut stare, aliqui etiam oculos ei effodiunt, vt audio. tum pascunt eum insertis offis è milio, in sartagine frixis, deinde lacte madefactis, potum nullum apponunt. Sic pinguescere aiunt, & iecur ad mirificam magnitudinem excrescere. Sed plura de iecore anseris, & quomodo in ansere augeatur, leges infra in *F.*

De anserũ pennis. ¶ Anserum pennæ duræ (hoc est maiores in alis) scriptoribus conueniunt & sagittis, Crescentiensis. Molliores, quæ plumæ potius dicuntur, culcitras farciunt. hæ quibusdam in locis bis anno vellũtur, vt delicatorum ceruices mollius recumbant, Platina. Anser plumas pręstat, quas & autumno vellamus & vêre, Pallad. & Colum. Nostri vellunt vêre, æstate media, & autumno quoq; si hyems nõ sit præpropera. Sunt qui albam præferunt plumam, alij coloris differentiam non curant. Mollissimarum pretium in libras quæ sedecim vnciarum sunt, duo denarij, id est didrachmum: cæterarum fere sesquidrachma. Pluma non modo culcitras & ceruicalia, sed & totos lectos facimus, vt mollius cubemus, Humelbergius. Candidorum alterum vectigal in pluma. Velluntur quibusdam locis bis anno. Rursus plumigeri vestiuntur, molliorq; quæ corpori quamproxima, & è Germania laudatissima. Candidi ibi, verum minores, ganzæ vocantur. Precium plumæ eorum, in libras denarij quini. Et inde crimina plerunq; auxiliorum præfectis, à vigili statione ad hæc aucupia dimissis cohortibus totis. Eoq; delitiæ processere, vt sine hoc instrumento durare iam ne virorum quidem ceruices possint, Plinius.

Tempestatis prognosticon anseris clangor. ¶ Tempestatis signum imminentis præbent anseres κλαγγηδὸν ἐπειγόμεναι βρωμοῖο, Aratus: hoc est maiore solito clangore ad pascua exeuntes. Ex quo loco Plinius vertit, Anseres continuo clangore intempestiui. Auienus verò, Gramina si carpit semesa petacius anser, clangoris mentione omissa, quod non placet. Mulierculæ quædam in festo D. Martini cùm anser apponi solet, ex osse dorsi (*Carr* vulgo nominant) qualis quantaq; imminens hyems futura sit præsagiunt. nam si candidius sit, minorem: si nigrum, aliquibusq; maculis, grauiorem futuram putant: idq; vel prima vel vltima sui parte, &c.

Ad custodiam prosunt anseres. ¶ Anser etiam custodia nobis est vsui. Horas, noctes, & fures clangore prodit, Author libri de nat. rerum. Clangore prodit insidiantem, sicut etiam memoria prodidit in obsidione Capitolij cum aduentu Gallorum vociferatus est canibus silentibus, Colum. nos eam historiam referemus infra in *h.* Sunt qui acerrimos ac sagacissimos canes in turribus enutriant, qui aduentum hostium odore præsentiant, latratuq; testentur. anseres quoq; non minore solertia nocturnos superuentus clamoribus indicant, Vegetius.

¶ Anserum lætamen fatis omnibus inimicum est.

F.

De alimẽto ex carnibus anserinis. Anseris & struthocameli caro excrementitia est & difficulter concoquitur, Galenus 3. de alim. & Symeon Sethi. A Celso numeratur anser inter cibos valentissimæ materiæ & plurimi alimenti. Anserinæ partes, alis exceptis, duræ & excrementosæ sunt, nec facile concoctionem admittunt, Galenus in libro de cibis boni & mali succi. Domesticis cunctis auibus crassiorem, calidiorem humidioremq; carnem habent, Symeon Sethi & Elluchasem. Anseres natura humidiores sunt omnibus auibus & duriores concoctu. Rasis. Anserum caro crassa est, Auicenna. calida & humida abscessu secundo, Elluchasem. Anserum caro abunde calida est, sed minus quàm anatum, & humidissima inter cicurum auium

carnes,

carnes, crassæ substantiæ: & propter nimiam humiditatem febres generat. corrigitur autem vt in anatibus dictũ est, Mich. Sauonarola. Propter frigiditatem & crassitiẽ insalubris est anserina caro, Albert. Anser tempore pestilentiæ ab Alexand. Benedicto mensis damnatur. *Vide* plura in Anate *G.* in plerisq; enim anatina & anserina conueniunt. Anatis caro non multũ differt ab anserina, sed calidior est, Platina. Carnes pullorũ anserum, si pingues fuerint, & quatuor mensium ætatem non excesserint, à pluribus appetũtur, Crescentiensis. Caro anseris frigida, sicca, dura, atribiliaria, & cõcoctu difficilis est, Albertus: quod & de anate scripsit, quum medici iam citati vtranq; auem calidam & humidam faciant. Anserina minus dura est quàm anatina, Idem. Inter grues & anseres caro otidum, (id est tardarũ) media est, Galenus. Anseres veteres noxios esse ijs quos hæmorrhoides frequenter vexãt, Arnoldus de Villanoua monuit. Anseris caro in cibo conuenit accipitri, sed absq; multo sanguine. nam si eo copiosiore vtatur accipiter, corde grauatur: & ad venationem donec concoxerit ineptus fit, instar hominis ebrij, Demetrius Constantin. ¶ Anseris carnẽ & recentẽ & salitã comedimus, Platina. Anserinas carnes Iudæi hodie, vt audio, saliunt, & fumo exiccant. vnde pulchrè rubescunt. Anser iuuenis assus præfertur, Tragus.

De apparatu Anserum.

¶ Anserem & cæteras terra & aqua viuentes aues, mali nutrimenti crediderim. tutius quidem & alis & pectore vescemur, Platina. Anserina & gallinacea colla quàm cæterarum volatilium meliora putantur, si sanguine intercutaneo caruerint, Idem. Anserum caro quidem est qualem diximus. alæ verò non sunt cæterarum auium alis deteriores, Galenus. Anseres ad cibum hyeme probiores sunt, Arnoldus de Villanoua in libro de conseruanda sanitate. Et rursus, Pulli gallinarum & anserum quandiu pipticantur, (pipiunt) magis conueniunt æstate & autumno. Atqui Plinius, Anserem coruumq; (inquit) ab æstate in autumnum morbo conflictari dicunt. Anglos in cœna nunquam anseribus vesci audio. *Vide* in *F.* de Anate plura ex Nicol. Massæ epistolis. ¶ Ventriculus volatiliũ si concoquatur vberrimè nutrit. gallinæ quidem & anseris præstantissimus est, Galenus. præfertur ventriculus anseris pinguis, deinde gallinæ pinguis, Elluchasẽ. ¶ Testes & lingua anseris quidnam iuuent in cibo, quære in *G.*

Quæ partes in ansere meliores sint nutrimenti.

¶ Anser diebus festis ad conuiuium veniebat Alexandro Seuero, Lampridius. Ægyptij anseres tum elixos tum assos apponunt quotidie, Diodorus Siculus. Anser elixari debet, Platina. De porcello lactente condimentis quibudam farciendo assandoq; Platinæ verba recitaui in Sue *G.* Idem autem (inquit) ex ansere, anate, &c. Ius candidum in ansere elixo: Piper, careum, cuminũ, apij semen, thymum, cepam, laseris radicem, nucleos tostos: mel, acetum, liquamẽ & oleum, Apicius 6.5. In ansere: Anserem elixum calidum è iure frigido Apiciano. Teres piper, ligusticum, coriandrum, mentham, rutam, refundis liquamen & oleum modicè temperas. Anserem elixum feruentem sabano mundo exiccabis, ius perfundis & inferes, Idem 6.8. Anseres iuuenes minutatim concisi in pastillo per duas horas coquuntur. Possunt etiam integri coqui in massa farinæ secalis cum aqua calida subactæ, quemadmodum pastilli de carne ceruina coquuntur, & tantundem temporis. Anseres σιτευτοί, id est altiles & saginati dipnosophistis apponuntur in conuiuio quod Athenæus descripsit: qui & coqui cuiusdam apud Diphilum hæc verba citat: Ἐγὼ δ' ὑμῖν Χοιρίδιον περιφόρεινα χρομβώσας ὅλα. Δεύρειον ἐπάγω χῆνα τῷ φυσήματι. videtur autem dicere anserẽ in porcello assum se apponere. Vocabant autem Troianum siue Durium porcellum, in cuius ventre aues & condimenta diuersa coquebant, vt expositum est in Sue *G.*

De apparatu & condimẽto anserinarum carnium.

Porcellus Troianus seu Durius.

¶ Nostri sapientiores (exteris, inquit Plinius) qui anseres iecoris bonitate nouêre. Fartilibus in magnã amplitudinem crescit, exemptum quoq; lacte mulso augetur. Nec sine causa in quæstione est, quis primus tantum bonũ inuenerit, Scipio Metellus vir consularis, an M. Sestius eadem ætate eques Rom. Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi, Horatius Serm. 2.8. vbi Acron, ex parte (inquit) totum (scilicet anserem) denotauit. Anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par, Altilis, Iuuenalis Sat. 5. In omni iecinorum genere præstat anserinũ, tanquam humidius, tenerius, & suauius: deinde iecora gallinarum, Rasis citans Galenum. Adhibetur & ars iecori suum, sicut anserum, inuentum M. Apicij, fico carica saginatis, à satietate (aliâs, ac satie) necatis repente mulsi potu dato, Plinius. Aspice quàm tumeat magno iecur ansere maius. Miratus dices, hoc rogo, creuit vbi? Martialis. Hepar συκωτὸν, (id est ficatum, ficubus saginatum, vnde Itali hodieque vulgò iecur simpliciter ficatum nominant) præsertim suum ficis siccis multis nutritorum, est præstantissimum: sic (ficis) pastum iecur anseris albi, seu iecur anseris nutriti alimentis lacte imbutis suauius, coctu facilius, melioris succi, Syluius. Χήνεια ἥπατα, id est anserina iecinora memorat Pollux: item Athenæus, qui hæc Romæ in magno pretio fuisse scribit. Idem hunc Eupolidis versiculum citat, Εἰ μὴ σὺ χηνὸς ἧπαρ ἢ ψυχὴν ἔχεις. hoc est Nisi anseris forte hepar, aut sensus habes: quod ego interpretor, nisi parũ sapis, aut non amplius ansere. nam & mulierculæ nostræ hominem parum sapientem vocant ein witzige Gansz, id est anserem prudentem. *Nec defensa iuuant Capitolia, quo minus anser Det iecur in lances Inache laute tuas*, Ouidius 1. Fastorum. Ansere occiso iecur scitè exime, in frigidam impone, vt solidius fit. deinde in adipe anserino in sartagine frige, & aromatibus condi. Cibus est principum, vt quidam celebrant. Plura de iecore anserino augendo scripsimus præcedenti capite in saginatione anseris.

De anserũ iecore

¶ Anseres commendantur apud nos & adipe: liquamine etiam inde excogitato, quo præcipuè Hebræi condimentis vtuntur, Grapaldus. Hoc adipe plura cibaria condiri Platina scribit. Liquamen quomodo fiat ex adipe porcino vel anserino, docet Platina de honesta voluptate 2.21. cuius verba reci-

De eorundẽ adipe.

Alis. taui in Sue *F.* ¶ Alæ gallinarum & anserum in cibo laudantur: & colla quoq; si sanguine intercutaneo *Lacte.* caruerint, Platina. Anseris lac vocamus lingua vernacula, anserinum pingue lacti incoctum, sacchare *Pedibus.* vuisq; passis adiectis: hoc inter lautelas recensetur. ¶ Messalinus Cotta Messalæ oratoris filius, palmas pedum ex anseribus torrere, atq; patinis cum gallinaceorum cristis condire reperit, Plinius.

Ouis. ¶ Gallinarum ac phasianorum oua præstantiora sunt, deteriora verò anserum ac struthocamelorum, Galenus. Oua anserum deterrima; Psellus. Apud nos pauperiores soli anserum & anatum ouis vescuntur, frixis aut iuri permixtis. Oua anserum, anatum, & struthionum crassa sunt, & difficilia concoctu. quòd si quis ijs vti in cibo velit, vitellis tantum vtatur. Anserum oua malum succum pariunt, Symeon Sethi: & mox subijcit: Dicuntur proprietate quadam peculiari euphyían, hoc est ingenij bonitatem præstare ijs qui cum melle & butyro assiduè ea esitauerint. quæ verba de anserinísne priuatim an de ouis in genere prolata sint, incertum.

G.

Remedia ex anserum iure. Gallinæ & similiter anseris ius post vomitum dari contra sumpta venena, memini legisse. Si neq; qui exugat (venenum morsu serpentis inflictum,) neq; cucurbitula est, sorbere oportet ius anserinum, vel ouillum, vel vitulinum, & vomere, Celsus 5.29. & Nicander contra cantharides. Iis qui coriandrum hauserunt post vomitionem irino oleo concitatam, auxiliatur ius salsum ex gallina & ansere, Dioscorides. Ius de pullo anseris in aqua elixi contra toxicum dat Nicander. Heraclides medicus eryngen herbam in iure anseris decoctam, remediis omnibus contra toxica & aconita efficaciorem arbitratur, Plinius. Ius anseris potum cum vino, prodest eis qui biberint vinum multum, aut aconitum vel dory-*Visceribus.* cnium, id est herbã Apollinarem. prosunt & viscera anseris assa & in cibo sumpta, Kiranides. ¶ Cygni auis loco ponitur anser, Syluaticus. ¶ Antonius Guainerius inter remedia arthritidis vnguentum ex ansere describit quo innumeri homines restituti sint. sed ipsos quos recitat innominato authore *Pinguedine.* versus vtcunq; barbaros, adscribam. Anser sumatur veteranus qui videatur, Mox deplumetur, vitalibus euacuetur. Intus ponantur quæ superius numerantur. Trita caro tota triti, (locum apparet mutilum & deprauatum esse. legi potest, Trita caro catti parui) mox pelle remota, Vnctum porcinum, thus, cera, sagimen ouinum. Pondere sint æquo sal, mel, faba, sitq; siligo. Post hoc assetur: tamen assus non comedetur. Vas supponatur, sic vt liquor accipiatur. Quo membris vnctis, gutta dissoluitur omnis. Certe hoc vnguentum præstat super omne talentum. Io. Gœurotus in libro Gallico de curandis morbis vnguentũ ad arthrîtin describit huiusmodi. Anserem pinguem deplumatum exenteratumq; felibus paruis bene habitis minutatim incisis farcito, adiecto etiam sale, & ad ignem lentum assato: & quod destillauerit, reseruato. Aduersus spasmum (inquit M. Gatinaria) extat experimentum egregium, quod Nic. Florentinus ex Thadæo refert: conuenit autem post diuersiones & euacuationes, resoluens ac remittens dolorem huiusmodi. In anseris pinguis exenterati ventre cattus minutim incisus cum lardo, myrrha & thure (ventre scilicet à farctura consuto) assetur in veru: & supponatur vas aceto albo medium, (ex dimidio plenum.) Defluentem hinc pinguedinem, post primum succum qui minus vtilis est, colligito supernatantem aceto, & in aliquo vase recondito. Deinde bulliat anser in dicto aceto, & pinguedo quæ copiosè ab eo separabitur, aceto supernatans, similiter colligatur & misceatur cum prima. Hac inungetur membrum spasmo affectum. Ipse noui quendam simili vnguento feliciter vsum ad tendines in ceruice induratos atq; obtortos. Anserem exenteratũ farcimus carnibus felis annosæ, & herbis quæ neruos iuuent, vt inde eliquatus adeps sit medicamentosior, Syluius. Leonellus Fauentinus resolutionis curam præscribens, anserem veterem deplumari exenterariq; iubet, & in ventrem eius imponi, pinguedinis anatis, lupi, vulpis, taxi, felis syluestris, ana ℥.2. saluiæ viridis, iuæ, primulæ veris, herbæ paralysis vel arthriticæ ana manip. semis. Herbæ virides (inquit) cum adipibus validè tundantur. his farctus anser in veru assetur, & pingui quod destillauerit collecto, spina dorsi membrumq; paralyticum inungatur.

Sanguine. ¶ Sanguis anseris vtilissimè in antidota miscetur, Dioscor. *Vide* supra in Anate *G.* Ad deleteria letaliáve mirabile: Sanguinem ánserinum cum aceto bibendum dato: aut anatis sanguinem cum vino, Nicolaus Myrepsus. Anseris sanguis calidus bibitur contra leporis marini venenum, Dioscorid. Auicenna calidum bibendum esse non exprimit. Aetius adhuc calentem cum passo bibi iubet. Sanguis anserinus contra lepores marinos valet cum olei æqua portione. item contra medicamenta mala omnia asseruatur cum Lemnia rubrica, & spinæ albæ succo, pastillorum drachmis quinq; qui in cyathis ternis aquæ bibantur, Plin. Idẽ sanguis siccus miscetur medicamento ad febres chronicas in libro qui Galeno adscribitur de remedijs experimento probatis inter Azariconis medicinas. Sanguinem à cerebro profluentem anseris sanguis aut ánatis infusus sistit, Plinius. Ad coryzam equi: Anserem album per dies XXVIII. hordeo solo pasces, & vino potabis. deinde decollati sanguinem colliges, & folle exceptum in nares equi immittes, Innominatus.

Plumis. ¶ Plumas de ventre anserum tritas & inspersas, sanguinem sistere aiunt, Innominatus. Ad sanguinem è naribus profluentem sistendum: Pinnam anseris quàm maximam, vel calami scriptorij fistulam modicè pleniorẽ, aptare oportebit ad longitudinẽ nasi, atq; ita præcidere vt ex vtraque parte perforata sit, atq; inuoluere eã fasciola tenui lintea quasi instita, & explere circuitũ eius, donec videatur in narem cum

cum cunctatione quadam recipi poſſe: atq; ita vt eſt circunuoluta immergere eam naſo aceto acri infectam: & per eam iniicere interdum acetum acre, vel ſuccum ſupradictorum medicamẽtorum. Hoc autem remedio magis vti oportebit cum per vtraſq; nares fluxerit ſanguinis abundantia. nam qui ſine inſtrumento temere acetum aliaq; acria medicamenta infundunt, ſæpe nares ipſas lædunt, vnde reſpiratorius ad fauces meatus quandoq; obturatur, Marcellus. Vt ſanguinem è naribus elicias, pennæ anſerinæ caulem craſſiorem ſumito, eiusq; neruoſam partem denticulatim inſtar ſerræ inciſam in narem vſq; ad oſſa ethmoide immittito.

¶ Subdititium purgatorium: Medullam anſeris aut cerui magnitudine fabæ affuſo vnguento roſaceo & lacte muliebri terito, velut pharmacum teri ſolet, & cum hoc os vteri illinito, Hippocrates lib. 1. de morb. mulieb. Et mox, Aliud ſubdititiũ molle: Medullã anſeris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, reſinæ lentiſcinæ aut terebinthinæ magnitudinẽ fabæ: Hæc cũ roſaceo vnguento ad lentum ignem liquefacito, & velut ceratum efficito. deinde ex hoc tepido os vteri illinito, & pectinẽ irrigato.

Medulla.

DE ADIPIS ANSERINI REMEDIIS EXTRA CORPVS, SVMITVR & intra corpus aliquando, ſed rarò: quod vbi fit, aſteriſcum apponemus.

Anſerum quoq; & omnium auium adeps præparatur, exemptiſq; venis omnibus patina noua fictili operta in ſole, ſubdita aqua feruenti liquatur: Saccaturq; lineis ſaccis & in fictili nouo repoſitus loco frigido minus putreſcit addito melle, Plinius. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demiſſus, quæ altero tantopere capacior ſit, quantus ſit modus adipis, quem curare inſtitueris, obſtructo diligenter vaſe, flagrantiſſimo ſoli exponitur. eliqueſcens inde humor in fictile alterũ excolatur, donec adeps omnis abſumatur. mox loco vehementer frigido reconditur, & ad vſus digeritur. Alij fictile fulciunt ſuper aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ ſolis vicem pẽſet. Eſt & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, coniectusque in ollam eliquatur, adiecto minuti ſalis momento. Mox lineo colo transfuſus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ laſſitudines & fatigationes leuant, Dioſcorides. *Vide* etiam ſupra in Anate *G.* Gallinaceus anſerinusq; ſic odoribus imbui ſolẽt: Cuiuſuis eorum percurati ſextarij duo fictili olla excipiuntur. eryſiſceptri, xylobalſami, palmæ elatæ, & calami planè contuſi, ſingulorum ſeſuncia admiſcetur, vini Lesbij veteris cyathus vnus adiicitur. ea ter efferueſcunt prunis. mox vaſe ſublato ab igne, die noctuq; refrigerantur poſtridie liquata per linteũ craſſum, mundum in vas excolantur. vbi verò adeps coierit, concha excipitur, fictiliq; nouo denſius operto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id inſtituere oportet. æſtate ſiquidem pinguia nõn coguntur. Nec deſunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adiiciant, quò facilius in vnum corpus omnia coaleſcant. (*Vide* infra in Comageni vnguenti deſcriptione ex Plinio.) Eadem ratione ſuillus adeps & vrſinus cæteriq; id genus, odoramentis imbuuntur. Verum ſampſuchi odorem adeps ipſe repræſentabit hoc modo: Curati quàm optimè adipis, pręſertim taurini, mina vna, tempeſtiuiq; ſampſuchi exquiſitè confracti ſeſquimina miſcentur, & inſperſo largiore vino digeruntur in offas, quæ in vaſe cooperto nocte quieſcunt. matutinis in fictili olla leuiuſculo igni, affuſa aqua, leuiter coquuntur. dumque ſuum adeps odorem exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet. poſtero die deterſa ſorde quæ peſſum ierat, ſampſuchi, vt dictum eſt, contuſi iterum ſeſquimina priori paſtillo adiicitur, eodemque modo in offas cogitur. aliis quæ diximus peractis, decoquitur & colatur: & ſi qua fundo hæſit ſpurcitia, deraditur, & frigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anſerinum, gallinaceum, aut vitulinum, à putredine tueri velit, ita faciundum eſt: Quemuis adipem diligenter elotum & ſiccatum in vmbra ſuper cribrum, per lintea munda manibus vehementer exprimat, linoq; conſutum vmbroſo in loco ſuſpendat. & poſt multos dies noua charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle vindicãtur à putredinis vitio. vis omnium eſt excalfacere, mollire, rarefacere. Hæc omnia Dioſcorides.

Qua ratione adeps anſerinus parari debeat ad medicamenta.

Quomodo odoribus imbui debeat.

¶ Anſerinus adeps calidior eſt ſuillo, & morſus in alto corporum magis obtundit, Galenus. Idem in opere de compoſ. med. ſec. genera medicamentum ex liquabilibus deſcribens, adipem iniici iubet tenuium partium: qualis eſt (inquit) leoninus, pardalinus, hiænæ, vrſi. nam de anſerino quid attinet dicere? præſertim ſi anſeres ruſtici (ἐξ ἀγροικίας, hoc eſt ruri degentes non incluſi,) fuerint. Anſerinus maximè tenuium partium eſt, gallinaceus illi proximus, Syluius. Citra moleſtiam reſiccat, Galenus ſec. loc. in medicamentis Apollonij ad capitis dolorem. ¶ Pro medulla cerui adeps anſerinus ſubſtitui poteſt, Hippocrates in libro de ſterilibus. Heras (inquit Galenus ſec. loc. 9.6.) pro œſypo adipem anſ. pari pondere coniecit: eſt autem locus inter medicamenta ad ani vitia. Seuum ſtruthocamelinum efficacioris eſt ad omnia vſus, quàm adeps anſerinus, Plinius. Cucurbita toſta in argilla ac trita cum adipe anſeris vulneribus medetur, Idem. Bubonis cerebrum cum adipe anſerino mirè vulnera dicitur glutinare, Plin. Anſerinus (videtur cinis repetendum ex præcedentibus: ſed de adipe anſerino intelligendum ex Marcello hunc locum recitante patet) cum cerebro & alumine & œſypo, attritis medetur, Plinius. Adeps anſerinus cum butyro pari pondere paſtillis ingeſtus ſanguinem ſiſtit, Idem. Marcellus adipem

Quibus morbis medeatur adeps anſerinus.

anſerinum cum pari butyro infuſum naribus ſanguinem inde manantem ſiſtere ſcribit. & Plinius alibi adipem anſeris aut anatis infuſum ſanguinem à cerebro profluentem cohibere. ¶ Anſeris adeps cum oleo roſaceo phlegmonis medetur, Galenus ad Piſonem. Anſeris pingui in phymate curando vſus, bene habui, Amatus Luſitanus. Anſerinus adeps maximè tenuium partium eſt, ob id in volucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationem, Syluius. Tubera & quæcunq; molliri opus ſit, efficaciſſimè anſerino adipe curantur, Plinius. Adeps anſ. omnes duritie ſoluit, Æſculap. & Conſtantinus. Emollit etiã vteri durities & collectiones, vt infra dicetur. Igni ſacro medetur, Plinius. Sinapi illinitur liuoribus ſugillatiſq; cum melle & adipe anſerino, vt cera Cypria, Idem. Poſt venena ſumpta vomitus eſt prouocandus cum aqua calida mixto butyro, cui rectè additur etiam parum adipis anſeris: vel adeps ipſa cum vino dulci decocta* bibitur, Gainerius. Adeps anſ. vtilis eſt in acopis ac malagmatis, Kiranides. ¶ Honorem debemus Comagenorum clariſſimæ rei, (inquit Plinius 29,3.) Fit ex adipe anſerum, alioquin celeberrimi vſus eſt, ad hoc in Comagene Syriæ parte cum cinnamo, caſia, pipere albo, herba quæ comagene vocatur, obrutis niue vaſis, odore iucundo, vtiliſſimum ad perfrictiones, conuulſiones, cæcos ac ſubitos dolores, omniaq; quæ acopis curantur, vnguentumq; pariter & medicamentum eſt. Fit & in Syria alio modo, adipe auium (anſerum) curato vt diximus, additis eryſiſceptro, xylobalſamo, phœnice elate, item calamo, ſingulorum põdere qui ſit adipis, cum vino bis aut ter ſubferuefactis. Fit autẽ hyeme, quoniam æſtate non glaciat, niſi accepta cera. Et lib. 10. cap. 22. Aliud (inquit) reperit Syriæ pars quæ Comagene vocatur: adipem eorum in vaſe æreo cum cinnamomo niue multa obrutum, ac rigore gelido maceratum, ad vſum præclari medicaminis, quod ab gente dicitur Comagenum. *Vide* etiam ſupra ex Dioſcoride, vbi eius verba retuli de odoribus imbuendo gallinaceo anſerinoq; adipe. ſed Comageni nomen Dioſcorides non habet: quod tamen apud Nicolaum Myrepſum alicubi legiſſe memini. ¶ Adeps anſeris & phaſianorum recipitur in emplaſtrum diapyranu apud Æginetam 7,17. tribuit autem huic emplaſtro vim diſcutiendi.

¶ Apollonius apud Galenum ſec. loc. medicamenta quædam ad capitis & temporum dolorem ex adipe anſ. illinire iubet. ¶ Sanguinem à cerebro profluentem anſeris aut anatis adeps cum roſaceo coctus (& infuſus) ſiſtit, Plinius. videtur autem ſanguinem è naribus fluentem intelligere. ¶ Somnos allicit œſypum cum adipe anſerino & vino myrtite, Plinius. ¶ Cutem in facie adeps anſeris vel gallinæ cuſtodit, Plinius. vtilis eſt εἰς ἐπιμέλειαν προσώπων, Dioſc. hoc eſt, ad conſeruationem faciei, ne ſcilicet tempeſtatibus aut Sole lædatur. Ruellius vertit, *ad mangonizandam faciem*: Marcellus Vergilius, ad nitorem vultus. ¶ Si vulnus (διακοπὴ) acciderit in oculo equi, & gramię (lemę) craſſæ emanant, cum periculo ne oculi ſubſtantia effluat, medullam ouillam tritam illines, & manu aliquãdiu cohibebis bis die. præſtat autem medulla recens. quod ſi ad manum illa non fuerit, adipe anſ. gallinaceóve vtêris. iuuat etiam medulla cum adipe anſ. permixta, Abſyrtus & Hierocles hippiatri. Commẽdatur etiam ab Hierocle ſepiæ oſtracum ad equorum leucomata, cum aliis quibuſdam & adipe anſeris permixtũ. Seuum vituli cum anſeris adipe & ocimi ſucco, genarum vitiis aptiſſimum eſt, Plinius. ¶ Adeps anſ. alopeciæ medetur, Auicenna. Infantum alopeciarum vitia anſerinæ adipis perfrictione ſupplentur, Marcellus. Galenus de compoſ. med. ſec. loc. inter remedia alopeciæ, Vrſæ adeps (inquit) præſtat ſi vetuſtior extet: quanquam etiam hyænæ, leoniſq; ac pardalis ac anſeris adipes conueniunt, & quicunq; tenuium partium ſubſtantiam habent, quo promptè in cutis profundum penetrare queant, atq; ad radices vſq; capillorum pertingant. Et rurſus ad eundem affectum, Quæ ex adipibus (inquit) componuntur modica item thapſia ammixta, ſimiliter proſunt: præſertim ſi euphorbij & adarcij addatur pars duodecima. ſit autem adeps trium generum, leonini, pardalij & hyænæ, cuiuſq; pars vna. Si verò hyęnæ adeps non adſit, ſufficit præſentibus reliquis duobus vti, anſerino ammixto. ſi verò omnes quatuor habeas, ſimul omnes miſcebis, addito inſuper (ſi adſit) vrſino, &c. ¶ Porriginem & vlcera capitis naſturtij ſemẽ emendat cum adipe anſ. authore Seſtio, Plinius. Naſturtij ſemen mixtum adipi anſerinæ tritumq;, furfures capitis aſſidua lauatione depellit, Marcellus.

¶ Ad aurium vitia diuerſa. Adipem anſerinum, gallinaceum, ſuillum, vulpinum, auricularibus medicamentis multis admiſceri apud Nicolaum Myrepſum obſeruauimus. Si auricula aliquo pacto vitiata fuerit, anſerina adipe infuſa diligenter expurgabitur, ſanitatiq; reddetur, Marcellus. *Vide* inferius ad aures percuſſas aut fractas. Si terreni vermes cum adipe anſeris decocti infundantur auribus, cõſtat deplorata vitia eo remedio ſanari, Plinius & Marcel. ¶ Adeps anſ. inſtillatus dolorem aurium lenit, Dioſcor. Auicenna & Symeon Sethi. Anſerinum aut gallinaceum adipem liquefactum ſenſim inſtilla, Apollonius ad aurium dolores apud Galenum de compoſ. ſec. locos, vbi Galenus: Gallinaceus (inquit) & anſerinus adeps, ſiquidem euacuatum corpus inuenerint, & humorem qui inflammatam affectionem excitat non amplius influentem, duabus rationibus tum mitigandi tum curandi profuerint. Si verò influẽte adhuc cauſa adhibeantur, affectioni quidem nihil auxiliantur, leniunt tamen doloris acceſſionem ſiue ſymptoma, quemadmodum etiam ſi ob humorum acredinem mordacitas contingat. Ocimum auribus vtiliſſimum infantium, præcipuè cum adipe anſerino, Plin. Adeps anſ. cum ocimi ſucco tepefacta inſtillataq;, dolores auricularum infantilium leuat, Marcellus. Aures mirificè iuuat adeps anſ. cum ocimi ſucco impoſitus, Plinius. Seuum vitulinum adipe anſ. mixtum adiecto ocimi

ſucco,

ſucco,tepidum auribus dolentibus infuſum optimè ſanat, Marcellus. ¶Ad contuſas & fractas aures: Adipem anſerinum & lac muliebre mixta inſtilla. aut adipem bubulum ac anſerinum æquis partibus liquefactos inſtilla: aut myrrham & adipem anſ. vel butyrum, vel reſinam, & conchylij partem internam æquis partibus trita ſuper aurem & propinqua tempora impone, Aſclepiades apud Galenum. Lac muliebre aurium vitiis medetur modicè admixto oleo: aut ſi ab ictu dolēt, anſerino adipe tepefactum, Plin. Cùm auris percuſſa & rupta fuerit, ſeuum anatis (lego anſeris: anſerem enim & anatem interpretes Arabum nonnunquam confundunt:) coletur guttatim, & apponatur cum eo lac muliebris. hæc tepida cum ſucco baſilici cuius ſemen eſt rubeum, apponantur, (inſtillentur,) Raſis ex Galeno in Anſere in libro de 60. animalibus. Si ex ictu alióve caſu auricula vitiata fuerit, tum per ſe anſerina adeps ſóla diligenter expurgata, leuiq; igne liquefacta, infuſa auriculæ, & dolorem tollit, & vitium perſanat, Marcellus. Ad aurium inflammationes in ſuperficie cutis ex humorum impreſſione aut plaga obortas: item tumores ac rubores, adipem anſerinum & lac muliebre mixta inſtilla: aut adipem bubulum ac anſerinum æquis partibus liquefactos inſtilla, Apollonius apud Galenum. Apud eũdem Andromachus medicamento ad aurium vlcerationes ſiccas non humentes inſcripto, miſcet adipem anſerinum, &c. ¶Terreni vermes cum anſeris adipe vel cum oleo decocti, ſine dubio medentur auribus purulentis, Marcellus. ¶*Si verò obtuſa ſenſus remoretur in aure, Lumbricos terræ, ſeuumq́, ex anſere rauco, Excoque, ſic veterem poteris depellere morbum*, Serenus. Grauitatem aurium emendat adeps anſerinus: quidam adiiciunt ſuccum cepæ & allij pari modo, Plin. Auricularum ſonitum ac grauitatem emendant ſucco ceparum cum adipe anſ. aut cum melle inſtillato, Idem. Et alibi, Allij ſuccus auribus inſtillatur cum adipe anſ. Adeps anſ. cum cepæ ſucco mixtus bene, auriculæ infuſus, ſurdis auditum reuocat, Sextus. Adipem anſ. & fel bouis, ac laurinum pari menſura mixta inſtillato ad auditus grauitatem, Apollonius apud Galenum. Si maior ſit dolor aut grauitas aurium, ſeuum bubulum cum adipe anſ. tepefactum infundunt, Plinius. Et rurſus, Prodeſt & ſeuum vituli cum anſeris adipe & ocimi ſucco. Adeps anſerinus miſcetur croci ſucco, & allij contuſi ſucco, quæ infuſa auribus incommodos ſonitus tinnitusq; earum propriè & vnicè tollũt, Marcellus. Ad ſonitus & inflationes aurium, Nitrum & reſinam & adipem anſ. æquis partibus cum oleo ammixto diſſoluta inſtilla, Apollonius apud Galenum. Et rurſus, Cepas & allium & adipem anſ. pari menſura trita & excolata infunde. Sonitum ac grauitatem in auriculis emendant cum adipe anſerino aut cum melle inſtillantes ceparum ſuccum, Plinius. ¶Si aqua auditorium meatum intrauerit, plurimum prodeſt adeps anſerinus, (atq; item vulpinus, & gallinaceus,) mediocriter calidus infuſus, Galenus ſec. loc. & Euporiſt. 1, 16. Adeps anſ. cum croci ſucco mixta & tepefacta ac ſic infuſa, aquam & omnem humorem de auriculis euocat & perſanat, Marcellus. *Si aqua aurem ſubierit, anſeris aptus Immittetur adeps ceparum non ſine ſucco, Qui grauis eſt oculis, ſenſum tamen auribus auget*, Serenus. Idem planè remedium legi apud Plinium, Sextum, Æſculapium, & Galenum, qui tepefactum inſtillari iubet: Sextus bene miſceri.

¶Adeps de anſeribus cum butyro pari pondere infuſus profluuium narium ſiſtit, Marcellus. Vbi cruſtæ vlceri narium obductæ exciderint (vi ſternutatoriorũ,) adipe anſerino aut butyro cum roſaceo cerato curantur, Lampon ad ozænas apud Galen. ſec. loc. Eodem in opere medicamento cuidã Aſclepiadis ad ozænas adeps anſ. adiicitur. ¶Adeps anſ. labiorum rimas illitus ſanat, Dioſcor. Symeon Sethi, Plinius & Marcellus. fiſſuras faciei & labiorum, Auicenna. Profundiores in labiis fiſſuras, adipe caprino aut anſerino curabis, Nicolaus Myrepſus. Hirci ſeuum efficax eſt labrorum fiſſuris cum adipe anſerino ac medulla ceruina, reſinaq; & calce, Plinius. Sed paulò aliter Sextus, Sepum capræ (inquit, & adipem anſerinum, & medullam cerui, & cepe cum reſina ſimul & calce viua, fac vt malagma, mirè ſanant labiorum fiſſuras. Vlcera oris ac rimas (ſciſſuras) ſeuum vituli vel bouis cum adipe anſerino optimè iungit, Marcellus: Plinius etiam ocimi ſuccum addit. Ad *aphthas*, id eſt vlcera oris, adipem ſuillum aut anſerinum manna inſperſa illinito, Archigenes apud Galen. de compoſ. ſec. loc. vbi Crito etiam ad aphthas medicamentum componit ex alumine & malicorio punici dulcis: quod (inquit Galenus) niſi adipem anſerinum miſcuiſſet ad putrefactiones fortes congrueret.

¶Rigor ceruicis adipe anſerina, vel potius gruina perunctus, velociſſimè mollietur, Marcel. Ad ceruicum tumores ſedandos, ouorum vitelli cocti cum adipe anſerino illiniuntur, felle caprino æquis ponderibus permixto, atq; inde ceruices fricantur, Idem. Anethi ſicci veteris puluerem, & reſinę pityinæ puluerem cum adipe vetere anſerino aut gallinaceo, * edendum mane ieiuno empyico cochlearia tria, & veſpere tantundem dabis, mirè ſubuenies, Marcellus. Idem medicamento è cãcris marinis, &c. pro phthiſico, *adipem anſ. addit. ¶Hydropicis œſypum ex vino addita myrrha modicè *potui datur, nucis auellanæ magnitudine. aliqui addunt & anſerinum adipem, & oleum myrteum, Plin. Adeps anſerinus cum eiuſdem cerebro & butyro & alumine & œſypo impoſitus ad ceroti modum efficaciter renibus prodeſt, Marcellus. Adeps anſerinus cum eiuſdem cerebro & œſypo & alumine ſubigitur, & imponitur ani omnibus cauſis, Idem. Adeps anſerinus aliique diuerſi apud Galenum de compoſ. ſec. locos miſcetur medicamentis ad ſedem. Sedis vitiis prodeſt butyrum cum adipe anſ. ac roſaceo. modum ipſæ res ſtatuunt, vt ſint illitu faciles, Plin. Argimonia trita cum adipe anſ. impoſita cõdylomatis medetur, Marcel. Condylomatis priuatim araneus dẽpto capite pedibusq; infricatur. ne actria

perurant adeps ans. cum cera Punica, cerussa, rosaceo infricatur. item adeps cygni. hæc & hæmorrhoidas sanare dicuntur, Plinius. cuius verba, ne acria perurant, contra acres & calidos sedis dolores interpretor. Nam & apud Galenum Euporiston. 1, 16. sic legimus: Ad sedis ex ardore dolores recentem ans. adipem inungito & emplastri in modum imponito. Heras in medicamētum quoddam sedis, pro œsypo (inquit Galenus) adipem anserinum pari pondere coniecit. ¶ Medicorum aliqui axungia ad podagras vti iubent, admixto anseris adipe, taurorumq; seuo & œsypo, Plinius. Lac muliebre podagris illini iubent aliqui cum œsypo & adipe anserino, Idem.

¶ OEsypum sanat vlcera genitalium cum anserino adipe, Dioscor. ¶ Inhiberi Venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisq; pelle arietina tradunt, Plinius. Vrinæ incontinentiam cohibent leporis testiculi tosti, vel coagulum cum anserino adipe in polenta, Plin.

¶ Adeps anserinus matrici vtilis est, Auicenna. Adeps ans. aut gallinaceus recens & sine sale conditus, ad vuluæ vitia proficit: sale inueteratus, & qui temporis spacio acrimoniam concepit, vuluę inimicus est, Dioscor. Et alibi, Adeps anserinus & gallinaceus conueniunt muliebribus malis. Lac muliebre cum œsypo & adipe anserino, vuluarum doloribus imponitur, Plin. Hippocrates hunc adipem mollitoriis vteri medicamētis crebro admiscet. Vuluarum duritias & collectiones (locorum duritias & concretiones, Sextus) adeps anserinus aut cygni illitus emollit, Plinius: quin & cæteras durities vbiuis, vt supra dictum est. Adeps anserinus vtilis est in pessariis, Kiranides. Si menses non prodeant, adipem anseris & netopum, ac resinam permixta ac lana excepta apponito, Hippocrates de morb. mulieb. 1. Si aqua ex vteris fluat, sulfur & anseris adipem* delingat, Hippocr. de morb. mulieb. Olympias Thebana maluas cum adipe anserino abortiuas esse dicit, Plin. Subdititium ad eiiciendum fœtum immortuum, Testam recentem & adipem ans. terat ac apponat, Hippoc. de morbis mulieb. lib. 1. Medicamēta quædam cum adipe ans. aut ouilla* bibenda consulit mulieribus abortui obnoxiis Hippocrates in libro de sterilibus. Ibium cineres cum adipe anseris & irino perunctis, si conceptus sit, partus continere tradunt, Plin. Adipem ans. calentem adhuc à recenti ex ventre anseris exemptione, illini iubent ventri & coxis puerperæ statim à partu, & eadem loca mox fasciis lineis astringi, quæ per dies nouem relinquantur, ita ventrem sine rugis & læuem permansurum, And. Furnerius. ¶ Vt castigentur (constringantur) papillæ, Anseris seuum illine cum lacte tepente, Serenus. Mammas à partu custodit adeps anseris cum rosaceo & araneo, Plinius. Cum anserino adipe perunctis mammis dolores minuere putant, molas vteri rumpere, scabiem vuluarum sedare si cum cimice trito illinantur, Idem.

DE REMEDIIS EX CAETERIS PARTIBVS, ET EXCREmentis ans. & primum ex cerebro.

Remedia ex cerebro anseris.

¶ Anserinus (addendum, adeps, ex Marcello) cum cerebro & alumine, & œsypo, attritis medetur, Plin. Adeps ans. cum eiusdem cerebro & œsypo & alumine subigitur, & imponitur ani omnibus causis, Marcellus. Adeps ans. cū eiusdem cerebro & butyro & alumine & œsypo impositus ad ceroti modum efficaciter renibus prodest, Idem. Cerebrum ans. (inquit Kiranid.) cum proprio adipe & melle lotum, & decoctione vel iure superpositū, rhagades & hæmorrhoides, omnemq; tumorē ani curat. cum roseo (rosaceo oleo) verò & adipe, & assisgusis (sic habet codex noster manuscriptus) vel testis ouorū solutum, ad tumores matricis facit. cum medulla ceruina ad scissuras labiorum & chimetla conuenit. ad athas lego aphthas) vtile cum succo stringit. cum melle quoq; ea quæ circa linguam sunt sanat. cum nardo ad rheumatizantes aures facit & antiquas, (*Vide* inferius in remediis ex iecore) cum passulis verò purgatis carbunculos curat. cum liliaceo oleo immissum mortuos fœtus educit, Hæc omnia Kiranides.

Ex lingua.

¶ Lingua. Ad eos qui inuoluntariè vrinam reddunt: Anserinas linguas per triduum, quoq; die vnam, edēdas apponito, Galenus Europist. 2, 76. Idem apud Plinium & Marcellum legimus: sed linguas inassatas illi in cibo sumi iubent. authorem Plinius citat Anaxilaum. Lingua ans. peculiari proprietate ad stranguriam, hoc est vrinæ difficultatem facit, Symeon Sethi. Apud Marcellum inuenio, anserum syluestrium linguas assatas à calculosis in cibo efficaciter sumi. Anseris linguā in cibo vel potione sumptam, mulierum libidinem mouere aiunt.

Ex stomacho, intestinis, corde & pulmone.

¶ Stomachus ans. prodest stomachicis, intestina cæliacis, cor & pulmo phthisicis, Kiranides.

Ex iecore.

¶ Iecur ans. iuuat hepaticos, Kiranides. Salsum cum nardo eliquato, & repurgans in aurem inditum, magnum aurium dolorem remittit, Galen. Euporist. 2, 4. Nos supra adipem ans. ad aurium dolores commendari scripsimus: & adeps sanè cum nardo, (id est oleo nardino) permisceri eliquariq; potest, iecur non item. Verum Kiranides neq; iecur neq; adipem, sed cerebrum ans. cum nardo ad rheumatizantes aures commendat.

Ex felle.

¶ Fel ans. contusis oculis laudatur, ita vt postea hyssopo (lego, œsypo, & melle inungantur. Plin. Fel anseris cum felle bubulo & succo daphnæ, surdos sanat, Kiranides. Anginis felle ans. cum elaterio & melle citissimè succurritur, Plinius, & Constantinus Monachus apud quem corrupta est lectio. Fel anseris, maximè quidem syluestris, cum succo prasi aut polygoni, in pessario positum, conceptionem præbet, virisq; intensionem, Kiranides.

¶ Testes

¶ Testes anserum si comedantur, dicuntur multum ad sobolem creandã facere, Symeon Sethi. *Ex testib.*

¶ Recentiores quidam cinerem plumarum anseris aduersus calculum commendant, Alexander Benedictus. *Ex cinere plumarũ.*

¶ Anseris, accipitris, gruum, & similium stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est, Aetius. Excrementum ans. ob nimiam acrimoniam inutile est, Galenus de simplic. lib. 10. Nostri anserem ruri persequi iubent, & stercus quod in fuga concalfactus emiserit collectum, inflammationibus quibusdam (Gebrüt vel griggelen vulgò vocant) in manibus puerorum imponunt, vt eas maturet rumpatq;. Laurentius Rusius medicamento acri contra morpheam serpiginem vel impetiginem in equis inscripto, fimum ans. admiscet. Recentiores quidam medici medicamentis ad anginam hoc fel adijciunt. Stercus ans. potum tusses mitigat, Kiranides. Faciliùs enituntur, quæ fimum ans. cum aquæ cyathis duobus sorbuêre, Plinius. Stercus anserum decoque vel cum nitro vel aqua ad tres haustus, & dato mane & sero ad tres dies, Theophil. Contra adustionem ignis & aliorum liquorum vnguentum cito sanans. Recipe butyri recentis extracti à lacte non saliti ad placitum, decoquatur bene cum stercore anseris, post coletur super aquam frigidam, mundam, claram, dulcem: post iterum dissoluatur, & iterum fundatur supra aquam frigidam vt prius. hoc quo sæpius fiat, hoc melius. vltimo lauetur cum aqua rosacea optima, & liniatur locus eo cum penna: statim sedat dolorem & curat vlcera profunda, antiqua, causata à combustione, Ex manuscripto. *Ex stercore.*

¶ Oua anserina & pauonina, idẽ faciunt quod gallinarũ, Kiranid. Cocti anserini oui putamẽ minutissimè tritũ dimidia drachmæ quãtitate ex vino propinato, Galen. Euporist. 2.114. Dicitur quòd oua anserũ miscẽtur cum oleo, & destillantur tepida in matricẽ: prouocãt menstrua post 4. dies, Auicenna. *Ex ouis.*

H.

a. Volucrum pleræq; a suis vocibus nominantur, vt hæc, vpupa, cuculus: item hæc, anser, gallina, &c. Varro. Recentiores quidam anserem fœminino genere proferũt, quod non laudo. veteres enim semper masc. gen. dixerunt, extra quod rei rust. scriptores, cum de fœminis anseribus earumq; partu loquuntur, genere vtuntur fœm. vt Varro & Columella, Singulæ (inquiunt) non plus quater in anno pariunt. Columella anserculum voce diminutiua dixit. Χὴν, id est anser à Græcis sic dicitur à verbo χαίνειν & χανδὸν ἐσθίειν. hoc est ab oris hiatu & voracitate. nã & vorax est animal, & insuper hiare solet subinde cum vel audaciam vel timorem præ se fert, Eustathius & Varinus. Χῆνες communiter masculino genere dicuntur, Ionicè fœminino. apud Homerum in vtroq; genere reperimus, Eustathius & Varinus in Φρὴν. Χῆνες ἐπειγόμεναι, Aratus genere fœm. Αἰετὸς ἄρπην (legendum, ἀργὴν) Χῆνα φέρων, Homerus. Et alibi, Ὡς ὅδε (αἰετὸς) χῆν᾽ ἥρπαξ᾽ ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus o. Odysseæ, citat Athenæus. Χὴν generis communis est. ἔστι δὲ καὶ εἰδικόν. & deriuatur à voce ἠχὴ, quæ clamorem significat. est enim animal clamosum & vocale, Etymologus & Varinus. Gansz, id est anser, vox Germanica, facta videri potest ex Dorica Χάν. ¶ Χηνία ὀπτὰ, anserculi assi, Menippus Cynicus apud Athenæum. Χὴν, τὸ χηνάριον, Suidas. Θερμὰ χηνίσκων μέλη, Eubulus apud Athenæum. Χηνίδης, pullus anseris, Varinus in Λαγωός: vnde χηνιδεῖς in plurali apud Eustathium. Porrò χένια non anserculos, sed coturnices paruas interpretantur. *Etymologia vocis χὴν.*

¶ Epitetha. Argenteus anser, Verg. 8. Æneid. à colore. de ansere illo albo, qui clangore suo Gallos Capitolium inuasuros prodidit, quem Lucretius quoq; candidum cognominat. Homerus etiam ἀργὴν χῆνα, id est album anserem dixit, Odyss. o. sed hæc epitheta propriè non sunt dicenda, quæ non omnibus in eadem specie indiuiduis conueniunt. Argutus anser, Martialis. Herbilis anser, herba pastus, qui gracilior est quàm frumẽto pastus, Festus. Improbus anser, Verg. id est, insatiabilis, nulli probandus, Seruius. Plumigeri, Plinius & Cicero pro S. Roscio. Canibúsve sagacior anser, Ouidius XI. Metam. Raucus, Q. Serenus. Et apud Textorem, palmipes, planipes, latipes, clangens, garrulus, gratitans, saginatus, stridulus, aquaticus, canorus, palustris. ¶ Ἀργὴν χῆνα ἥμερον, Homerus Odyss. o. Βοσκαδίης χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα, Nicander in Alex. Καὶ πολιὸν χηνῶν ζεῦγος ἐνυδροβίων, in Epigrammate vt Suidas citat. Πλατύποδες, Scholiastes Aristoph. in Auibus.

¶ Deriuata. Anserinus, quod ad anserem pertinet, vel ex ansere sumptus, Plinio & Columellæ. Oua ædit fœtus anserini similia, Marcellinus de crocodilo. Anserarium, hara anserum, vt legitur apud Columellam lib. 8. in capitis 14. inscriptione: in textu verò ipso chenoboscium tantum & hara. *Anserariũ hara anserum.*

¶ Χηνὸς vel χήνεια oua, id est anseris vel anserina, nominantur ab Athenæo. Χηνίσκος, pars nauis, Suidas. Ὡς δὲ ἡ πρύμνη μὲν ἐπανέστηκεν ἠρέμα καμπύλη χρυσοῦν χηνίσκον ἐπικείμενον, Lucianus in dialogo qui Πλοῖον ἢ εὐχαὶ inscribitur. id est, Vt vero ipsa puppis sensim assurgit inflexa aureo anserculo ornata, Lazaro Baysio interprete. Quod nos anserculũ (inquit) vertimus, intellige formam anserculi effictam ad puppis ornamentum, vt vidimus in antiquis nauibus depictis, (quarum mox iconem apponit.) Ὅ τε γὰρ ἐν τῇ πρύμνῃ χηνίσκος ἄφνω ἐπτερύξατο καὶ ἀνεβόησε, Lucianus in veris narrationibus. id est, Anserculus enim qui ad puppim erat, repente alas promere cœpit & clangorẽ fundere. Grammatici Græci cheniscũ scribunt lignũ esse in puppi seu prora, ex quo anchoræ suspendãtur. Cheniscus (inquit Phauorinus) pars est proræ cui appendũtur anchoræ, quæ & carinę nauis est principiũ. Sũt & qui puppis potius principium dicant, ad quam epotides nauis connectuntur. Sed vtcunq; sit, cheniscus dictus est, *Χηνίσκος pars nauis.*

quoniam nauium artifices eam partem in anſerini capitis formam effingunt, ponuntq́; in ſummo nauis, fortè quòd vel nauigium in eius ſpeciem & ſimilitudinem formant: vel potius boni augurij cauſſa, tanquam immerſibilis nauis ſit, vt auis illa quæ fluctus enatet, Hæc fermè ille ex Varino, qui ex Etymologo tranſcripſit, & Euſtathio in Iliados ſeptimū. Cheniſci meminit Artemidorus etiā lib. 2. Onirocriticorū, vbi cheniſcon ait in ſomnis ſignificare nauis gubernatorē. Meminit & Lucianus (locis ſuperius recitatis.) Vt mirū ſit Cælium Rhodiginum (inquit Lil. Greg. Gyraldus) virū multæ lectionis, planè hoc ipſum ignoraſſe, vt qui nauem eſſe cheniſcū putârit, nō nauis partē. Sunt & qui in Apuleio x 1. libro parum ſcitè ita legant: Puppis intorta cerucho: cùm antea rectè legeretur, puppis intorta cheniſco, Hęc L. Greg. Gyraldus. Τὰ κοῖλα τοῦ ζυγοῦ ὑφ᾽ ἃ ὑπάγονται οἱ ἵπποι, ζεῦγλαι· ὧν τὰ ἄκρα, ἀκροχηνίσκοι, Iulius Pollux lib. 1. vnde acrocheniſcos intelligimus extremas iugorum (quibus equi iunguntur) partes nominari, nimirū à ſimilitudine quadam figuræ ad anſerina roſtra. Cheniſci, cuiuſmodi ſunt in lyra, excogitati ſunt ad axes continendos. vbi enim fibulæ non ſint, quid poterit aliud vtilius inueniri? quod ad vim igitur vſum habent fibularum: decoris autem cauſſa inſculpta habent anſerina capita lignea, Oribaſius in libro de machinis cap. 4.

Χηνίζειν, tibia ſonare.

¶ Χηνίζειν verbum ad Muſicos pertinet, quaſi tibiarum ſonū præſentans, Hermolaus. Et alibi, Gingrinas tibias ab anſerina voce dictas putāt. nā & Græci χηνιάζειν, pro eo quod eſt tibia ſonare, dicunt. De gingrijs tibijs *vide* infra in C. Χηνίζειν δὲ εἴρηται ἐπὶ τῶν αὐλούντων. Diphilus Synoride, Ἐχηνίασας, ποιοῦσι τοῦτο πάντες οἱ περὶ Τιμοθέῳ, Athenæus. ¶ Χλεύασμα, καταμώκημα, id eſt irriſio, illuſio, χηνῆσαι, deridere, Heſych. Χηνύστρα, oſcitatio, καὶ τὸ στρατεύεσθαι, (lego στραγγεύεσθαι, id eſt pigritari & ſegniter agere.) Heſych. Χηνυστρᾶσθαι, χασμᾶσθαι. Χηνυστεῖς, βοᾷς, κέκραγας. ἐνίοτε στραγγεύῃ, Heſych. & Varin. Χηνοτρόφοι, qui nutriunt, paſcunt vel ſaginant anſeres, χηνοβοσκοὶ dicti à Cratino apud Atheneū. Χηνοβοσία, χηνοβοσκία, Heſych. Plato in Ciuili circa campos Theſſalicos χηνοβοτίας eſſe ſcribit. ſed forte Χηνοβοσίας legendum per σ. Extra vrbem ſunt συβόσια: forte & γερανοβοσίαι & χηνοβοσίαι ſecundum Platonem, Pollux lib. 9. Χηνοβοσκεῖον, locus vbi aluntur anſeres, Hermolaus. vtitur hac voce Varro. Quintilij in Geoponicis χηνοβόσκιον proparoxytonum ſcribunt, niſi mēdum eſt. Legimus & χηνοτροφεῖον apud Columellam.

Χηνυστρᾶσθαι. Χηνοβόφοι. Χηνοβοσκοί.

¶ Gänßlachtig / ac ſi dicas χηνοειδῆ, noſtri vocāt cutim perfrigeratam & in poros ſurgentem, (φριχώδη,) cum ſcilicet pororum veluti margines perfrictione eriguntur & inhorreſcunt: qualis anſerum plumis euulſis ſpectatur pellis. Conuenticulum mulierum de rebus inutilibus blaterantium vulgus noſtrum deridens, forum anſerinum, ein Gänßmerckt / appellat.

¶ Icones. Boëthi ſtatuarij infans ex ære eximiè anſerem ſtrangulat, Plin. In vaccam æream circa Pyrenen bos conſcendit, & anſeris picturæ anſer acceſſit & inſilijt, Athenæus lib. 13. Οἶδ᾽ ὦ μάλιστ᾽ ἔοικας ἐπτερωμένος, Εἰς εὐτέλειαν χηνὶ συγγεγραμμένῳ, id eſt, anſeri viliſſimè picto, Ariſtoph. in Auibus. De cheniſco nauigij paulò ante ſcriptum eſt.

Chenopus herba.

¶ Plantæ. Noſtri Gänßfüſſel / hoc eſt chenopodem appellant herbam à foliorum figura. Eſt autem fortè eadem chenopus illa, cuius flores, vt etiam rumicis, apibus attingi Plinius negat, lib. 11. cap. 8. noſtri eam ſuibus veneno eſſe obſeruarunt: vt copioſius ſcripſi in Sue C. Rurſus apud Plinium 21. 15. vbi *cynops* legitur, codices quidam manuſcripti (vt Hermolaus annotauit) *chenopus* habet: quod non probo, cùm locus ille totus ex Theophraſto tranſlatus ſit, apud quem nulla chenopus legitur. Hermolaus ibidem promittit ſe de chenopode dicturum in Corollario, in quo tamen ego nullam eius mentionem reperio. Aſpalathus nomen ſeruat in Creta, & alia planta perſimilis ei ibidem achinopodia vocatur, Pet. Bellonius. Vocant & vitis genus Gänßfüſſel in Palatinatu regione Germaniæ.

Vitis genus quod Gänßfüſſel dicitur.

¶ Nyctegreton herbam Democritus *chenomychon* etiam vocari author eſt: quoniam anſeres à primo conſpectu eius expaueſcant, Plin. 21. 11. ¶ Hederam (inquit Calcagninus, ex Plutarcho nimirum) Dionyſio conſecrarunt, quam Ægyptij *chenoſirim*, id eſt Oſiridis plantam vocitant. Chenoſeris quidem vocari poſſe videtur herbæ quam *ſerin* vocant genus, anſeribus præcipuè gratum, vnde & Gänßdiſtel / id eſt carduus anſerinus à noſtris vocatur. ſonchi aſperi & ſylueſtris ſpecies. *ſeri* autem herba anſeres delectari, ſupra in C. docuimus. Hieronymus Tragus intybum hortenſe etiam Germanicè inquit dici poſſe Gänßzungen. Anſerina herba nominatur in Breuiario Arnoldi, capite de ramice: & fortè non aliam intelligit quàm Germanicè ſimiliter ab anſere dictam Gänſerich vel Gänßkraut / quòd anſeres eius pabulo gaudeant: & Gallicè *bec d'oye*, id eſt roſtrum anſeris. poteſt autem illa videri argemone altera Dioſcoridis, quanquam ſcio illud caput, vt Marcellus Vergilius monet, in vetuſtiſſimis codicibus non extare. Recentiores quidam eandem herbam à colore argentariam vocant, vt & aliam quandam ab hac diuerſam. Vis ei aſtringendi, glutinandi, ſiccandi ſine morſu. Bellis maior, flos anſerinus vulgò (Gänßblum) multis Germaniæ locis appellatur. Maluam ſylueſtrem minorem aliqui vocant Gänßbappeln / id eſt, anſerinam maluam: & ſedi genus tertium, Gänſelkraut: & vlmariam à recentioribus quibuſdam herbarijs ſic dictam Gänßleiterle: & auriculam muris (quam vulgò *morſum gallinæ* vocāt) Gänßkraut / id eſt anſerū herbam, ab eo ſcilicet quòd eius cibo delectentur. Noſtri anſerinum vinum Gänßlewyn, per iocum de aqua dicunt.

Chenoſiris. Anſerina herba. Flos anſerinus.

Anſer poeta.

¶ Propria. Anſer poëta quidam fuit Vergilij obtrectator, cuius meminit Seruius Bucolica enarrans Eclog. 7. Et rurſus Eclog. 9. vbi poëta ſcripſerat, *Argutos inter ſtrepere anſer olores*, alludit (inquit Seruius) ad Anſerem quendam Antonij poëtam, qui eius laudes ſcribebat, quem ob hoc per tranſitum

tum carpſit. De hoc etiam Cicero in Philippicis dicit: Ex agro Falerno anſeres depellantur. ipſum enim agrum ei donârat Antonius. Idem Cicero in oratione pro Roſcio Amerino Brutium aduerſarium irridens, ac cæteros qui accuſationes factitabant oratores, anſeres eos appellat. Χηνέας, nomen proprium eſt, Suidas. Eſt & Χηνίδας viri nomen ab anſere factum in meretriciis dialogis Luciani: ſicut Genſericus Germanicæ originis. Chena, Χῆνα, vrbs Laconicæ, ciuis Χηνεύς. Cheneus vel Chenenſis fuit Myſon, meminit Laërtius. Chenæ vicus memoratur à Pauſania alicubi, in Meſſenicis ni fallor. Chenoboſcia, Χηνοβοσκία, vrbs Ægypti è regione Dioſpolis, quaſi ab anſerum paſturis dicta, quæ tamen nullæ illic apparent: circa crocodilos autem occupantur Chenoboſciatæ, Stephanus.

Χηνέας, vir. *Χηνοβοσκία vrbs Ægypti.*

¶ *b.* Oneſicritus perdices conſcripſit in India anſerum magnitudine eſſe, Ælianus. In maris Caſpij inſulis autem naſci ferunt quæ magnitudine vel egregium anſerem ſuperet, & vocem ranis (aliàs catelli, aliàs capræ) ſimilem ædat, &c. Idem. alibi verò hanc auem Caſpiam Indicámve nominans, anſeri magnitudine æquat. Alhalbari eſt auis magna ſicut anſer, non multum volans, & eſt nota apud venatores Damaſci, Andr. Bellunen. Μνοῦς eſt lana vel lanugo tenerrima, quæ in agnis & pullis equorum prima naſcitur: vel pennæ tenuiſſimæ, anſerum præſertim, Varinus. Viſæ ſunt etiam ſerpentes anſerinis pedibus, Plin. Οἱ χῆνες ὑποτύπτοντες (forte ὑπορύττοντες) ὥσπερ ταῖς ἄμαις Ἐς τὰς λεκάνας ἐνέβαλον αὐτοῖς τοῖν ποδοῖν, Ariſtophanes in Auibus: vbi Scholiaſtes addit, διὰ τὸ πλατύποδας τῶν ἄλλων μᾶλλον εἶναι τοὺς χῆνας.

Perdices in India anſerum magnitudine. *Serpentes viſa anſerinis pedibus.*

¶ *c.* De voce anſerum Germani quidam, ni fallor, vtuntur verbo ſchnätteren / quod etiam ad muliebres blaterationes transferunt. Gingrire, anſerum vocis proprium eſt. vnde genus quoddam tibiarum exiguarum gingriæ, Feſtus. hinc & gingritor tibicen appellatur, Perottus. Γίγγρας parua quædam tibia lugubrem & flebilem vocem emittit, Phœnicum inuentum, & Muſæ Caricæ congruens. Porrò Phœnicum lingua Adonia *Gingran* vocat, vnde & tibiæ nomẽ, Pollux, 4, 10. Et rurſus cap. 14. Gingras, (inquit) erat etiam ſaltatio ad tibiam, ab ipſa tibia ſic dicta: ὄρχημα πρὸς αὐλὸν, ἐπώνυμον τοῦ αὐλήματος. Gingriæ tibiæ dicebantur, quæ licet breuiores eſſent, ſubtilioribus tamen modis inſonabant, Perottus. Gingrinas tibias ab anſerina voce dictas putant. nam & Greci χηνιάζειν, pro eo quod eſt tibia ſonare dicunt. ego à Ginge, qui ſit Adonis, Hermolaus. Ἢ χῆνα πλαταγίζοντα καὶ κεχηνότα, Eubulus apud Athenæum. Τῶν δ' (Græcorum in aciem euntium) ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται, ἀγαλλόμενα πτερύγεσσι, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών, Homerus Iliad. β. ¶ Κεστρέων νήστις χορὸς, Λαχάνοισιν ὥσπερ χῆνες ἐξενισμένοι, Theopompus apud Athenæum. Χῆνας Πυρὸν ἐρεπτομένους παρὰ πύελον, Homerus Odyſſ. τ. *In craſſa ſatur vrinare lacuna Anſer auet*, Politianus.

Gingrire anſerum propriũ. *Gingrina tibiæ.*

¶ *d.* Εἰ μὴ σὺ χηνὸς ἧπαρ, ἢ ψυχὴν ἔχεις, Eubolis apud Athenæum: dictum videtur in ſtolidum. *vide ſupra in F.* Ὡς δ' ὁπόθ' ἕρκεος ἐντὸς ἐεργμένοι ἀθρήσωσιν Ἥμενοι ἀνέρα χῆνες, ὅς τις σφίσιν εἴδατα βάλλοι, Σαίνουσιν, τοῦ τ' ἦτορ ἰαίνεται εἰσορόωντος· Ὣς ἄρα Τρώϊοι υἷες ἐγήθεον, Q. Calaber lib. 6. ¶ Cum Lacyden (aliàs Lycaden) peripateticum altorem ſuum anſer tantopere amaret, vt & cum ipſo ſimul ambularet, & cum ille ſederet, hic quoq; ab ambulando quieſceret, & ipſum nunquam relinqueret, eum ipſum Lacydes mortuum non minus ambitioſè, quàm aut fratrem aut filium ſepulturę honore affecit, Ælianus. Poteſt & ſapientiæ videri intellectus anſeribus eſſe: ita comes perpetuò adhæſiſſe Lacydi philoſopho dicitur, nuſquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digreſſus, Plinius. Hermeas Samius anſerem ſcribit ἐρασθῆναι Λακύδους τοῦ φιλοσόφου, Athenæus. Quin & fama amoris, in Glaucen Ptolemæo regi cithara canẽtem, quam eodem tempore & aries amaſſe proditur, Plin. Glaucam citharœdam à cane amatam fuiſſe audio: alij dicunt non à cane, ſed ab ariete: alij ab anſere, Ælianus interprete Gillio. Et alibi, Nihil mirum in Chio Glaucen citharœdam homines, cùm ea eſſet pulchritudine eximia, adamaſſe: ſiquidem ab ariete & anſere etiam eandem audio amatam fuiſſe. ¶ Anſeri Argis dilecta fertur forma pueri nomine Oleni, Plinius: qui locus corruptus aut ab autore non rectè ſcriptus, ex ſequentibus Æliani & Athenæi verbis emendari poteſt. In Ægio (legendum enim Αἰγίῳ, non Ἀργείῳ) puerum amauit anſer: vt Clearchus prodit Eroticorum primo: quem Theophraſtus in Erotico Amphilochum appellatum, & genere Olenium fuiſſe ſcribit, Athenæus & Euſtathius. In Ægio Achaiæ vrbe (cuius etiam Stephanus meminit) præſtantem forma puerum nomine Amphilochum, ſicut Theophraſtus refert, anſer amauit. Nam cùm in Ægienſi cuſtodia is puer cum perfugis ab Olenio (ſi rectè tranſtulit Gillius: malim, ab Oleno, vrbe ſcilicet Achaiæ, vel Ætoliæ, vel Bœotiæ) teneretur, ei anſer dona afferebat, Ælianus. Emendandus igitur & Plutarchi locus, apud quem in libro Vtra animalium, &c. non in Ægio, ſed in Ægypto, hic anſer fuiſſe legitur.

De anſere Lacyden philoſophum perpetuo comitante. *De Glauca ab anſere adamata.* *De puero ab anſere itidem adamato.*

¶ *e.* Anſeres σιτευτοὺς apud Athenæum lego. nos fartiles & altiles dicere poſſumus. ¶ Anſeris viuentis ſi quis abſciderit linguam, poſueritq; ſuper pectus viri aut mulieris dormiẽtis, cõfitebitur omnia quæcunq; fecit, Kiranides. ¶ *Parte alia biſero plumoſam corpore meſſem Nutrit*, Politianus de anſere. ¶ Agris & ſegetibus nocent, *improbus anſer, Strymoniæq; grues*, Vergilius 1. Georg.

Anſeris linguá dormiẽti omnia cõfiteri cogit.

¶ *f.* Sacerdotibus Ægyptiis quotidie carnis bubulæ & anſerinæ ſatis abundeque eſt, Herodotus. Χηνία ὀπτὰ, id eſt anſerculi aſſi, nominantur à Menippo apud Athenæum inter delicias. Ὡς καὶ σιτευτοῦ χηνὸς ὁμοῦ σκευάζει νεοττὸν ὀπτὸν ἁπλῶς καὶ τόνδε, Archeſtratus apud Athenæum. Heliogabalus canes ieci-

noribus anserum pauit, Lampridius. Χόνδρον αὐτῷ δεύσετε γάλακτι χηνός, Eubulus in Procride. de lacte autem anseris dicto scripsi supra in *F.* *Vt tuus iste nepos olim satur anseris extis, &c.* Persius Sat. 6.

Historia de Capitolio anserũ clangore seruato.

¶ *h.* Extat Germanicum carmen de anseris laudibus non illepidè scriptum. Est & anseri vigil cura, Captolio testata defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus. quamobrem cibaria anserum censores in primis locant. Eadem de causa supplicia annua canes pendunt, inter ædem Iuuentutis & Summani, viri in furcas sambucea arbore fixi, Plin. Hanc historiam describunt T. Liuius ab vrbe condita lib. 5. & Plutarchus in Camillo, & Io. Tzetzes Chiliade 3, cap. 102. *Atq; hic auratis volitans argenteus anser Porticibus, Gallos in limine adesse canebat.* Vergilius 8 Æneid. vbi Seruius, Historia (inquit) talis est: Brenno duce Senones Galli venerũt ad vrbem, & circa Alliam fluuium occurrentem sibi deleuerunt exercitum omnem populi Romani. Alia quoq; die quum vellent ingredi ciuitatem, primò cunctati sunt timentes insidias, quia & patentes portas, & nullum in muris videbant. Postea paulatim ingressi, cuncta vastarunt octo integris mensibus, adeò vt ea quæ incendere non poterant, militari manu diruerent, solo remanente Capitolio, ad quod cum vtensilibus reliqui confugerant ciues: qui tamen à Gallis obsidebantur, etiam id penetrare cupientibus: quos alij per dumeta & saxa aspera, alij per cuniculos dicunt conatos esse ascendere. Tunc Manlius custos Capitolij Gallos detrusit ex arce, clangore anseris excitatus, quem priuatus quidam Iunoni dederat dono. Nanq; secundum Plinium, nullum animal ita odorem hominis sentit: quod Ouidius in Metamorph. intelligens dixit, *Nec seruaturis vigili Capitolia voce Cederet anseribus.* Et paulò pòst, Et satis prudenter argenteum anserem dixit. nam quasi epitheton est coloris, & significauit rem veram: nam in Capitolio in honorem illius anseris, qui Gallorum nunciârat aduentum, positus fuerat anser argenteus. Galli (inquit Ælianus) victis Romanis in vrbem irruperunt, Romamq; præter arcem Capitolinam, ad quam difficilis ascensus erat, ceperũt: quam etiam fidei suæ permissam custodiebat M. Manlius consul (qui filium suum, etsi rebus præclarè gestis, & pugna strenuè pugnata, tamen quòd iniussu imperatoris pugnasset, morte mulctauit:) Eã Galli vndique sibi inaccessam vidẽtes, & noctem intempestam ad inuadendos ex insidiis arctissimè dormientes, accommodatam rati, qua non custodiebatur, ac silentium à custodibus erat, non arbitrantibus inde Gallos inuasuros esse, aggrediuntur: ac tum capta arx fuisset, nisi anseres interfuissent. Nam canes obiectum cibum silentio edebant. At enim anseres, cùm ex eorum natura sit ad obiecta cibaria clamores tollere, & minimè ab strepitu conquiescere, editis clangoribus, M. Manlium & circunfusas custodias è somno excitarunt. Ex quo factum est, vt nunc iam quotannis canes suæ fraudis pœnas Romanis dent, ad memoriam veteris eorum proditionis. Anser verò certis diebus in honore est apud Romanos, & magna pompa in foro incedit, Hæc ille. Censores magistratu assumpto cur primum anserum cibaria locare soliti fuerint, inquirit Plutarchus in problematis rerum Romanarum 49. Faciunt hoc, inquit, in memoriam Capitolij anserum clangore seruati. ante omnia autem id faciunt, siue vt rem minimi sumptus primum perficiant: siue quòd cum custodes ipsi rerum maximarum futuri sint, & rerum publicarum tum sacrarum tum ciuilium inspectores, ab animali in primis cauto & prouido boni scilicet ominis & significationis gratia, initium sui muneris & curam auspicantes. *Romulidarum arcis seruator candidus anser,* Lucretius. *Hæc seruauit auis Tarpei templa Tonantis. Miraris? nondum fecerat illa Deus,* Martialis.

De ansere bicorpore.

¶ Vidimus aliquando anserem bicorporem: & nusquam erant connexa corpora nisi in dorso: bicipitem, alis quaternis ac totidem pedibus. & ibat ad quamcunq; partem conuertebatur: fuit autẽ breuis vitæ, Albertus de anim. 18. 6. ¶ Eriphus poëta (Athenæo teste) ex ouo anserino Ledam (imò Helenam) natam ait. alij simpliciter ex ouo. *Vide* in aquila *h.* in metamorphosi Iouis in aquilam.

De more iurandi per anserem.

¶ Per anserem & huiusmodi iurare mos erat veteribus, Hesych. & Varinus. Οἱ δὲ κατὰ κυνῶν καὶ χηνῶν καὶ πλατάνων ἐπώμνυντο, Lucianus. Λάμπων δ᾽ ὄμνυσιν ἔτι καὶ νῦν τὸν χῆνα, ὅταν ἐξαπατᾷ τι, Aristoph. in Auibus. id est, Lampon etiam nunc iurat per anserem, vbi quis fallit in aliquo. vbi Scholiastes: Primi (inquit) Socratici hoc iuramentum vsurparunt. Nam Socrates libro 12. Creticorum sic scribit: Rhadamanthus cùm regnum administraret, videtur omnium hominum iustissimus fuisse: & ferunt de illo quòd iuramẽtis per deos interdictis, iurare iusserit anserem, canem & arietem & similia. Fuit autem Lampon sacrificus, diuinator (oraculorum autor) & vates, cui etiam Atheniensium coloniam in Sybarim deductam aliqui attribuunt, ipsum cùm Atheniensis esset cum aliis nouem ducem eius fuisse dicentes. Iurabat autem per anserem tanquam auem vaticinam, (μαντικὴν auguralem, Erasmus.) consecutus est etiam cibum honorarium in Prytaneo, Hæc ille: & eadem Suidas, qui insuper addit hunc Aristophanis versum conuenire in illos qui iuramento adhibito quempiam decipiunt. Hinc & Erasmus in Chiliadibus, Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, id est, Lampon iurat per anserem, inter prouerbia recenset. ita autem loquebantur (inquit) vbi quis decipere tentaret iureiurando. Per anserem quidem iurare Socrati apud Platonem familiare est. Socratis quidam Atheniensis (sic loquentem inducit Thespesionem gymnosophistam, Philostratus in vita Apollonij) senex fatuus, vt vos putabatis, canem, anserem, platanum deos putans, per eos iurare consueuit. Minimè verò fatuus habitus est, inquit Apollonius, sed diuinus quidam vir & verè sapiens. iurabat autem per ea quæ dixisti, non tanquam deos, sed ne per deos iuraret. Ne deorum nomina cuiuis sermoni adhiberentur, Rhadamanthus per anserem & arie-

Lampon iurat per anserem. Prouerb.

tem

rem iurare iussit, non Socrates vt quidam volunt, Suidas in Χῆνα. Socrates per animalia quædam, vt canem & anserem iurabat, & ante ipsum Rhadamanthus, Porphyrius libr. 4. de abstinendo ab animatis. Et mox, Lex apud Cretenses erat authore Rhadamantho, omne genus animalium iuramentis adhibere. Conijciat autem aliquis per χῆνα & κύνα frequentius quàm alia animalia quosdam iurasse, quòd hæc vocabula quodammodo alludant ad Ζῆνα, id est Iouem. sic enim & nostrum vulgus in iuramentis Dei nomen declinans, ferè vna litera immutata id effert.

¶ Telemacho patris reditum optanti & de procis vindictam, Odysseæ o. ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ἥμερον ἐξ αὐλῆς. hoc est, aquila ad dextram volans apparuit, magnum & candidum anserem domesticum ex corte raptum vnguibus ferens. *vide* in Aquila *h*. Somnium Penelopæ de anseribus viginti ab aquila interemptis, referam in Aquila *h*.

Auguria ex anseribus.

¶ Iuxta Lebadiam ciuitatem Phocensibus finitimam nemus est Trophonij. Ferunt ibi Hercynnam vnà cum Proserpina ludẽtem, anserem, quem tenebat, inuitam dimisisse. Atqui in cauam speluncam àuis cùm deuolaret, & subter lapidem sese occultaret, ingressa Proserpina, cepit sub lapide sedentem. Aquam itaq; profluxisse aiunt, quo loco lapidem amouerat Proserpina, & hac de causa fluuium dictum fuisse Hercynnam, Pausanias in Bœoticis. ¶ Martialis lib. 9. Velium Domitiani comitem inducit Marti anserem vouere: qua de re eius pulchrum legimus epigramma, *Dum comes Arctoi*, &c. Petronius Arbiter anseres Priapo sacros facit, cuius verba adnumerabo. Itaq; ad casæ (inquit) ostiolum processi, & ecce anseres sacri impetum in me faciunt, fœdoque ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem. atq; alius tunicam meam lacerat, alius vincula calciamentorum resoluit ac trahit: vnus etiam dux ac magister sæuitiæ non dubitauit crus meum serrato vexare morsu. Oblitus itaq; nugarum pedem mensulæ extorsi, cœpiq; pugnacissimum animal armata elidere manu. nec satiatus defunctorio ictu morte me anseris vindicaui. Cùm protuli anserem, anus vt vidit tam magnũ æquè sustulit clamorem, vt putares iterum anseres limen intrasse: & complosis manibus, Scelerate, inquit, occidisti Priapi delitias, anserem omnibus matronis acceptissimum, &c. Hæc ille. Mulierculæ quidem nostræ in pueris membrum virile vulgò & iocantes anserem nominant. Iunoni etiam anser dicatus est, vt T. Liuius in Capitolina obsidione indicat. Iside deæ Ægyptiorum, (quæ & Luna putabatur, ab aliquibus Ceres,) anser mactabatur, iecurq; illi apponebatur, vt Herodotus & Ouidius testãtur, Gyraldus. Ægyptijs quibusdam nullam pecudem fas est immolare præter sues, & boues mares & vitulos, dummodo mundos, & anseres, Herodotus lib. 2. De sacrificijs ex animalium sex generibus, inter quæ etiam anser numeratur, apud veteres vsitatis, diximus in Oue *h*.

De Hercynna fluuio, cur sic dictus sit.

Anser Marti & Priapo sacer.

Anser itẽ Iunoni & Isidi sacer.

¶ Tota vrbe in hostium potestatem redacta, solus collis Capitolinus remãserat, qui etiam ipse caperetur, nisi saltem anseres dijs dormientibus vigilarent. Vnde penè in superstitionem Ægyptiorum, bestias auesq; colentium, Roma deciderat, cum anseri solennia celebraret, Augustinus de ciuitate Dei, 2, 22. Minus mirum autem anseri hunc honorem habuisse gentiles, cum Christiani contra gentiles profecturi, diuinum penè honorem anseri tribuerint. Hæc enim verba in vita Henrici quarti imperatoris in Saxonum Chronicis leguntur: Vrbanus Pontifex habito in Hispania concilio, crucem contra gentiles, prædicari tum primum decreuit. Collecta magna hominũ multitudo, duce Godeschalco presbytero Hierosolymam nauigare instituit, quæ vniuersa perijt naufragio. nã Godeschalcum impostorem fuisse sermonibus ferebatur. Secuta alia multitudo, quæ petro Monacho duce, inter vias Iudęos omnes vbicunq; locorum inuentos occidit: & quò voluit, peruenit incolumis. Fuerunt in eadem expeditione Godefridus & Balduinus comites Lotharingiæ, Robertus Flandriæ, Raimundus S. Eligij, Boimundus Siciliæ, & nepos eius Tancredus, & quidam Italus episcopus. Tantus autem erat hominum concursus, vt ab aratro agricolæ, pastores à gregibus, matres à cunis, monachi & vestales è claustris aduolarent. Secum vehebant anserem, quem publicè alebant, & spiritum ei sanctum inesse erant persuasi. Carolum quoq; magnum reuixisse, & tanti itineris comitem credebant, & prouincias inter se distribuebant, antequam eas caperent, Hæc ex Chronicis Saxonicis ad verbum excerpsimus.

De ansere non tantũ à Romanis sed & à Christianis culto.

¶ Anseres vicinis vel familiaribus furtim auferre, pro furto ferè apud nos non habetur: sed etiam familiaritatis indicium, si illi quorum anser fuerat, ad conuiuium in quo anser subreptus apponatur, inuitentur. itaq; sæpe è culina dum assatur, aufertur. Celebratur à nostris prouerbij instar conuiuale hoc dictum, Esset was jr habt/vnd last den Leuten die Gänß gehen/ id est vescimini præsentibus, & anseres alienos relinquite. cuius originẽ ferunt huiusmodi. Vir quidam parum astutus, cui anser subreptus erat, passim de illo inquirens circumibat: & cum forte cœnantes quosdã obseruasset, suspicatus anserem suum, (id quod res erat,) ab illis consumi, stans foris pone fenestram, sermonibus illorum auscultabat. Tum quendam intus (qui nimirum foris stantem illum animaduerterat) cæteros hortantem audiens, vt cibis præsentibus vescerentur, relictis anseribus alienis, suspicione deposita, discessit.

Anseres vicinis auferre, familiaritatis indicium apud Germanos.

¶ De prouerbio, Lampon iurat per anserem, paulò ante scriptum est. ¶ *Cælum non animum mutant qui trans mare currunt*, Horatius. eiusdem sententiæ prouerbium celebrant Germani, Ein Ganß vber Meer/ein Ganß wider her. hoc est, *Anser etiam mari traiecto redit anser*. Quidam sic efferunt, Es flog ein Ganß vber Rhein/ Vnd kam ein Gagag wider hein. nam *gága* de voce anseris per onomatopœiam dicimus. Anserem autem pro stolido dici vulgò scriptum est supra in *F*. in mentione iecinoris

De prouerbijs ex anseribus sumptis.

o

anſerini. ¶ Omiſſa hypera pedem inſequeris, prouerbium affine illi Hollandorum, **Du ſúiſt nae thennen ay/ende leſt tganſen ay varen.** id eſt, Gallinarum oua conquiris, & anſerina negligis.

DE ANSERIBVS FERIS IN GENERE.

Figura ſubſequens anſeris ſylueſtris eſt, ex illis qui ſub initium hyemis ſublimi volatu migrant.

A.

ANSER ferus, ſylueſtris vel immanſuetus, quomodo appelletur in diuerſis linguis, nihil eſt opus recenſere, cùm nullum ei peculiare nomen ſit, ſed cum adiectione ſylueſtris in omnibus (quod ſciam) linguis nominetur: vt ab Italis *ocha ſaluaticha*: ab Hiſpanis *ansár bráuo*, à noſtris **Wilde Ganß**: & à quibuſdam **Schneeganß**/hoc eſt *niuis anſer*. quòd ſub initium hyemis imminentibus iam niuibus apud

apud nos migrare soleat. Anseres indomiti & propriæ libertatis, volacissimi sunt: domestici contrà, Author libri de nat. rerum. Aristoteles anserum duo genera facit, maius & minus. recentiores aliqui minus idem quod ferum esse putant, quoniam Plinius non aliter quàm in domitum & ferum partitur.

Anserum syluestriũ genera quatuor.

¶ Anser syluestris (inquit Albertus) apud nos quatuor generum inuenitur. Est enim anser cinereus maior, qui à colore vulgò Grawgans dicitur: (Huius generis esse puto illum cuius figuram apposui,) & eiusdem coloris ac figuræ minor, qui propter corporis leuitatem altius ac longius volat. Tertium genus totum album est, præter alarum extremas quatuor vel quinq; pennas, quæ nigerrimæ sunt. vulgò *anseres grandinis* siue *niuis* vocantur, (Hagelgänß/Schneegänß / sed nostri alios etiam feros primi & secundi generis niuis anseres vocitant, vt dixi.) sunt autem hi quoq; parui, & altè ac longè lateq; volát. Sed minores sunt quarti generis anseres, quibus rostrum anserinum est, color capitis vt pauoni, absque crista tamen. in dorso cinerei sunt, ad nigrum declinantes, in struma (collo) nigri, & in ventre cinerei, anseres arborum dicti, quòd vulgus eos ex arboribus nasci credat. (Hos alibi scribit maculas nigras in vultu habere, & cinereos esse. Sed de ansere arborum plura leges supra in *Branta* vel *Bernicla* inter anates feras.) Cygnus etiam videtur generis anserini esse tum rostri figura, tum pedum, victuque: & sibilo tempore pugnæ simili. sed magnitudine excedit. Quidam deniq; anserum generi addunt auem quæ post struthionem maxima sit, & in alpibus ac locis ad aquilonem desertis degat: quam nos nunquam vidimus. nisi fortè sit auis illa quam *volinare* vocamus, cygno maior. Hæc omnia Albertus. Est autem auis, quam volinare nominat, onocrotalus, diuersa ab illa quam Plinius tetraonis genus alterum facit, maximam auium post struthocamelum. ¶ Anserum ferorum genera dicta miscetur inter se. apud nos enim anser ferus, qui colore capitis pauonè refert dempta crista, cum domestico coiuit: vnde prognati pulli omnes patris colorem repræsentarunt, magnitudine verò excesserunt, Albertus. Inter anseres (domesticos) genus varium ferum vocatur, & cum albis nec libenter congregatur, nec æquè fit mansuetum, Varro: nec tam fœcundum nec tam pretiosum est, eoq; non nutriendum, Columella.

Cygnus.

Trappgans.

B.

Anseres feri in Alpibus reperiuntur.

Anseres feri niuales dicti, multi reperiuntur in alpibus Helueticis, Stumpfius. Anserum generis sunt chenalopeces) aliàs chenerotes, aliàs ceramides) ansere fero minores, Plinius. Anseres indomiti glauci coloris sunt, Author libri de nat. rerum. sed quomodo diuersa eorum genera tum magnitudine tum coloribus differant, dictum est præcedenti capite. Anser ferus, quem ego vidi, tota forma parum à domestico differebat, longus dodrantes circiter quatuor, aut paulò minus: extensus scilicet à summo rostro ad imos pedes, magnitudine domestici. rostro nigro vtrinque, per medium croceo: palmipes, crura pedesque toti, id est digiti cum membranis ex croceo rubebant. capitis collique color fuscus erat, supra magis nigricans & fortè nonnihil ruffi habens: inferius verò plus cinerei. Venter totus cinereus. inferior pars caudæ, & in tergo etiam vtrinque pars à cauda alas versus, plumis vestiebatur albissimis. Caput ferè anatinum magis quàm anserinum, aliquanto minus quàm anseris. Dorsum & alæ nigricabant, admixto modicè castaneæ colore, præsertim in minoribus & superioribus pennis. margines tamen extremi in nonnullis albicabant, in aliis cinerei erant. in extrema verò dorsi parte caudam versus purè nigricabant. in media cauda albæ quædam erant, subcinericiæ tamen pennæ eminebant: inde rursus nigræ. vltima pennarum caudæ postremitas albicabat. Alis bene extensis vna aut altera series pennarum in extremo albentium apparebat. vltimæ maximæq; alarum pennæ omnium præcipuè nigræ erant, altera earum extremitate, quæ in conspicuo erat, in angustam lineam albentem degenerante. in eisdem alis pennæ ab externo angulo cinereæ descendebant, & paruulæ quædam eiusdem coloris ab interno.

Descriptio anseris feri.

C.

Anser auis clamosa.

Reperiuntur, vt dixi, in alpibus. Omnes (inquit Albertus) nutriuntur ad Aquilonem in paludibus. ¶ Anseres, similiter vt grues, tum volandi duces, tum somni custodes habent, nunquam sine clamore. Vox eis absurda, silentium rarum: quod vbi necessarium videtur lapillo ori immisso vocem continent, tanquam non aliter sibi temperaturi. Hoc autem faciunt ob metum aquilarum. nam Taurum montem superaturi, vbi aquilas timent, lapillos (vide eadem de re paulò pòst) rostris ferunt, ad coercendam linguã. Cæterum pascua locorum, etiãsi lætissima nacti fuerint, facile obliuiscuntur, ideoq; semper oberrant & vagantur. sed lucri nonnihil ex hoc malo eis accedit, quòd non facile capiantur ab aucupibus, qui familiares auibus locos obseruant, & quò ire illæ redireque solent semina ad illiciendum proiiciunt. anseres verò propter obliuionis vitium locos eosdem non repetunt, Oppianus Ixeuticorum 2. Anseres, grues & anates quotannis discedunt, Demetrius Constantinop. Plutarchus anseres Cilices in Tauri montis traiectu (vt modo ex Oppiano Cilice poeta retuli) calculis satis magnis ora obstruere scribit, vt obstreperam naturæ suæ garrulitatem tantisper compescant, dum hostem clam præteruecti fallant. Ælianus & Marcellinus anseres simpliciter Taurum montem transmittentes hoc facere scribunt. sed forsan hoc præcipuè faciunt qui circa Ciliciam sunt anseres feri, quòd iis vicinus mons Taurus necessariò transuolandus sit. Sed grues quoq; in sua migratione arenã ore, alij pedibus lapillos gestare tradunt: vt minores quoq; aues inter migrandũ, contra vim ventorũ, vt Plinius refert: & coturnices etiã. Silentij bonum vel cassa ratione animantia præmonstrant. nam æstu oriente digressi anseres, & syderis

Lapillo ori immisso vocem continet, ne ab aquilis exaudiatur.

De migratione anserum & eorum volatu.

vapore coactini mio,ac occidua petentes,vbi Taurum ſuperaturi montem ſunt aquilis abundantem, roſtra lapillis occludunt,ne clangorē eliciat vel vltima neceſſitas,quos volatu pernici collibus eiectent tranſmiſſis, Cælius. Anſeres quoque & olores ſimili ratione(vt grues & ciconiæ) commeant.ſed horum volatus cernitur,(hoc eſt,vt ego interpretor,magis in conſpicuo eſt quàm gruum, quòd minus in ſublimi volent.)Liburnicarum more roſtrato impetu feruntur,facilius ita findentes aëra,quàm ſi recta fronte impellerent,à tergo ſenſim dilatante ſe cuneo porrigitur agmen, largeque impellenti præbetur auræ. Colla imponunt præcedentibus,feſſos duces ad terga recipiunt, Plinius. Et mox de minoribus quoq; auibus,quæ migrare ſolent,dicturus, Verum hæc(inquit)commeantium per maria terrasq; peregrinatio,non patitur differri minores quoque,quibus eſt natura ſimilis. Vtcunque enim ſupradictas magnitudo & vires corporum inuitare videri poſſunt.Io.Tzetzes Chiliade tertia migrationem & volatum in ſublimi gruum deſcribens,gruibus planè eundem modum ſeruare etiam anſeres ait. Syluestres anſeres omnes gregatim volando,ordinem ſeruant literatum, ſicut & grues: & quò facilius volent,flatui ſe committunt ventorum.quamobrem multi prædicunt ventos, frigora & imbres ad volatum ipſorum. Altè autem volant(vt grues,Stumpfius)ſuperiorem ventum præualere inferiori cognoſcentes. Vix vnquam verò expectant hominem:& de loco ad locum ſicut grues ſe mutant, ſed non latent. Volando defeſſi dolent & vociferantur, Albertus. Et alibi, Anſeres feri omnes(quorum genera quatuor eſſe diximus)recedunt à terra noſtra quæ eſt latitudinis 47 graduum,& in Sclauiam (Illyriam) ad loca aquoſa,paluſtria & arundinibus referta,vbi fœturæ operam dant,ſe recipiunt. In principio autem hyemis reuertuntur ad nos propter paſcua & aërem magis temperatum: & tunc volant in gregibus maximis,ita quòd milleni vel amplius videntur. Volant autem,cùm ventus ſpirat à ſeptentrione ad meridiem:quum à meridie,ad aquilonem.itaque volantes ſemper flatu venti ſuſtinentur. vnde vulgò dicunt volatum anſeris indicare ventum. Similiter ſcribit Auicenna, obſeruatum ſibi in regione ſua, quòd aues quædam aquaticæ tempore veris ad mare mortuum (ſalſum) veniant, quod propriè dicto mari ſalſius & calidius eſt:& inde recedant ad intus qui de more vocantur, (forte, ad Indos qui Mauri vocantur.ſed Auicennæ de animalibus codex impreſſus,habet:& inde recedunt ad locum de cauriſiue)ac inde traiecto Nilo ad lacum de canteſme,(de trauluſtem)dictum, quædam verò vſque ad lacum deterrabeſten dictum , & alios in iis regionibus lacus,perueniunt. Et paulò poſt, Aues quædam ante hyemem receſſuræ,vociferantur altè volando, ne qua earum remaneat, & vt augeatur ſocietas recedentium,vt ſcribit Auicenna. Ambroſius addit, quòd etiam debiliores quaſque & tardiores fulciunt aduentatione(ſuſtentatione)alarum:& expectant ſe inuicem quò minus obnoxiæ ſint inſidiis auium, à quibus perirent,niſi ſe mutuò & expectarent & iuuarent, Hæc omnia Albertus. Aues aquaticas,vt ciconias,hyeme in Ægypto degere,in quam è Septentrione auolarint,Pet.Bellonius obſeruauit. Anates anſereſque feri quomodo cum ciconiis migrent in Lyciam,atque illic circa Xanthum fluuium aduerſus coruos,cornices,vultures,aliaſque carniuoras aues pugnent, in Ciconia C. ex Kiranide recitabitur. Anſeres indomiti aëris alta petunt: volantque, vt grues, ordine literato, volatu ſecundum flatus ventorum directo. Aquilone flante petunt auſtrum,frigidam aëris conſtitutionem imminere præſentientes. Vix autem à volatu ceſſant,niſi eſurie coacti.in tantum enim volatu delectantur vt rarò dormiant:cum domeſtici contrà ad volandum propter grauitatem ignaui ſint, Author libri de nat.rerum. Girfalco venit à regionibus tranſmarinis in cohorte multarum aucarum ſylueſtrium, Obſcurus. Audio grues citius migrare,nempe Septembri menſe. obſeruaui ego circa decimum eius menſis diem auolantes,tum die,tum nocte,quod ex clangore ipſorum intelligitur. anſeres autem feros tardius,nempe in fine Septembris,& Octobris initio. Vidi enim aliquando ſexto Octobris die permultas auolantium turmas,quæ ab Oriente Galliam & Occidentem verſus per turmas triangulas (trianguli ſpecie ſine baſi,duabus tantum productis coſtis)volabant.hoc enim ordine forſan commodius omnes ventum recipiunt,quo ſuſtinetur volatus,nec vllus impedit alterum.ſic etiam omnes facile ducem ſuum quem ſequantur proſpiciunt. Volant ferè ſilentes,niſi turbatus ſit ordo .tum enim clamant, defeſſos ac procul ſequentes expectant & clangore vocant.Expectando videntur ſe humilius terram verſus demittere,quod quidem facilius faciunt quàm aſcendere, cùm nec prorſus loco manere poſſint,nec pergere velint.

De eorum coitu & partu. ¶ Anſeres feri incipiunt coire poſt hyemale ſolſtitium.deinde initio veris pariunt oua,ad ſummum ſedecim. Aiunt autem ſi oua ſubinde ſubtrahantur,pariturum anſerem vſq; ac defectum, Albertus. ſed Plinius hæc de numero ouorum,& partu ſi ſurripiantur, donec rumpatur,de anſere domeſtico tãtum ſcribit.fieri tamen poteſt,vt idem de vtriſq; verum ſit.Quæ ex feris mitigentur,non concipere tradunt, vt anſeres,Plin. ¶ Anſer ſylueſtris captus fuit apud nos,qui per elixationem trium dierum naturalium emolliri non potuit,& tandem induratus fuit,ita quòd cultello ſcindi non potuit, nec vllum animal de ipſo voluit guſtare, Alber. Noſtri ſanè anſerem ſylueſtrem ſiue niualem, longè viuaciſſimum eſſe putant,ita vt ætatem maximè longæuam ſignificaturi, vulgò dicant **alſo alt als ein Schneganß/** hoc eſt, tam prouectæ ætatis quàm anſer niualis.

Anſer ſylueſtris longæuus.

D.

Anſeres feri tam cauti ſunt,vt in Tauri montis tranſitu propter metum ab aquilis lapillis ora impleant

pleant,ne clangant,teſte Ammiano Marcellino, vt ſupra dictum eſt copioſè in *C.* Eorundem volatus quo literam Pythagoræ referunt,ingenio non caret.

De anſerum prudentia.

E.

Anſeres capiuntur à falconibus & aſturibus,Creſcentienſis.Girfalco venit à regionibus tranſmarinis in cohorte multarum aucatum ſylueſtrium,quarum vnam nocte propter frigus pellens ſub pedibus ſuis,aliam interdiu capit in cibum,Obſcurus. Anſeres,cygni,& aliæ aues quædam quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum,Creſcentienſis deſcribit lib.10,cap.18.& mox alium anſeres irretiendi modum cap.19.Quomodo anſeres & aliæ magnę aues baliſtis & ſagittis capiantur,ibidem cap.28.Anſeres quomodo gregatim reti capiantur,lege ſupra in Anatibus feris *E.*

De ratione capiendi anſeres feros.

F.

Anſer ferus quem vidi,deplumatus exenteratuſque, crudus adhuc ſuauiter olebat,inſtar leporis aſſi quodammodo.

G.

Anſerum ſylueſtrium linguæ aſſatæ efficaciter ſumuntur in cibo à calculoſis,Marcellus.Fel anſeris,maximè quidem ſylueſtris,cum ſucco praſi(porri)aut polygoni in peſſario poſitum, conceptionem promouet,& in viris intenſionem,Kiranides. Anſeris feri fimus ſuffitus dæmonia eiįcit, & lethargum ſanat,& ſuffocationem matricis,Idem.

Remedia ex anſere fero.

DE VVLPANSERE.

A.

CHENALOPEX,Latinè *vulpanſer* dici poteſt, vt Gaza ex Ariſtotele tranſtulit,Plinius nomen Græcum reliquit. Χηνέλοπες aues quæ & *χηναλώπεκες* dicuntur,Heſychius & Varinus. Chenelopem aliqui eandem penelopi auem exiſtimant: *vide* ſupra in Penelopis hiſtoria inter Anates feras. Anſerum generis ſunt chenalopeces(aliàs penelopes,)& quibus lautiores epulas non nouit Britannia chenerotes (aliàs *chenalopeces*,aliàs *ceramides*,)fero anſere minores,Plinius. Chenalopex (inquit Turnerus Anglus) ab anſere & vulpe nomen habet. Noſtrates hodie vocant *bergandrum* (fortè quaſi montanam anatem, Bergendten/)anate longior & grandior vulpanſer eſt,pectore ruffeſcente.in aquis degit & in cuniculorum foueis.interdum & in excelſarum rupium cauernis(vnde fortè nomen ab Angloſaxonibus, noſtris patribus,ſortitus eſt)nidificat.Nuſquam aliàs vulpanſerem vidi,niſi in Tamiſi fluuio. Aiunt tamen frequentem eſſe in inſula Tenia vocata,& illic in ſcrobibus cuniculorum nidulari.Moribus admodum vulpinis eſt.nam dum teneri adhuc pulli ſunt,ſi quis eos capere tentet,prouoluit ſeſe vulpanſer ante pedes captantis,quaſi iam capi poſſit:atq; ita allicit ad ſe capiendam hominem, eouſq; dum pulli effugiant:tum ipſe auolat & reuocat prolem,(idem refertur de perdicibus & vanellis dictis,)Hæc ille.an verò amorem illum in ſobolem, & in ea tuenda aſtutiam tanquam de aue quam bergandrum ipſi vocant, obſeruatum tradiderit:an potius quod Ælianus de chenalopece prodit,repetierit,incertum eſt. Et rurſus in epiſtola ad me, Vulpanſerē Angli vocant *a bergander*.nidulatur in cuniculorum foueis more vulpium,anate maior,minor anſere,alis ruffis. Elioata Anglus chenalopecem ſuſpicatur eſſe auem quam Angli nominent *barnaclam*,de qua ſcriptum eſt nobis inter Anates feras. Infra deſcribetur anſer ſtellatus vulgo dictus,de quo inquirēt eruditi an fortè chenalopex ſit veterum. Petrus Bellonius in Singularibus ſcribit ſe menſe Septembri in Ægypto vidiſſe vulpanſerem pullos recenter excluſos in Nilum deducentem:atq; eam eſſe auem fluuiatilem, quæ à Gallis *bieure*, id eſt fiber dicatur, eò quòd ſimiliter vt fiber viuariis noxiis ſit,deuorandis ſcilicet piſcibus.Eſt autem noſtri quam Tåuchel vel groß Tåuchel appellant.

Bergander.

Vulpanſer morib. eſt vulpinis.

B.

Boſcadum genus alterum anate maius eſt,chenalopece minus, Athenæus. Anſeris ſpeciem habet vulpanſer, Ælianus. De ſpecie bergandri, quam Turnerus chenalopecem facit, *vide* in *A.*

C.

Vulpanſerem Ariſtoteles numerat inter aues palmipedes quæ circa lacus & amnes verſantur, de hiſt. anim. 8,3. Et alibi oua hypenemia quandoq; ab ea pari ſcribit, quod & Plinius ex eo repetiit.

Oua hypenemia.

D.

Rectè vulpanſeri nomen inductum eſt,inquit Ælianus, quod ex ingenitis naturæ ſuæ rebus trahit. Cùm enim anſeris ſpeciem habet,tum probe cum vulpe callida improbitate comparari poteſt. atque etiam ſi corpore quàm anſer inferior ſit,animi tamen robore ſuperior,& ad inuadendum præſtantior habetur. ab aquilæ & felis & cæterorum hoſtium ſuorum iniuriis ſe defendit, & propulſat. Pullos ſuos vehementer amat, eandemq; operam quam perdix in eis tuendis ponit. nam ante ſuos fœtus ſeſe prouoluens,aucupi ſpem ſui capiendi oſtendit. hi verò interea cùm venator illuditur, elabuntur: quibus fuga elapſis, is ſeſe alis alleuans diſcedit, ac ſæpe vt pulli facilius elabantur, capiendum ſe venatoribus præbet. Hinc eſt, quòd Ægyptij in hieroglyphicis (vt refert Orus) pro filio deſignando anſerem pingunt.

De vulpanſeris calliditate cum vulpina improbitate comparanda.

F.

De ouis vulpanseris.

Inter oua principatum tenent pauonina, deinde vulpanseris, tertio gallinarum, Epænetus & Heraclides Syracusanus apud Athenæum.

G.

Medicamenta ex adipe chenalopecis.

Faciei tumoribus sarmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiscens illinito, leonis videlicet, aut pantheræ, aut vrsi: sin his careas, animalis quod Græci chenalópeca vocant, Aretæus ad Elephantiasin.

H.

Cynalopex canis Laconicus. Chenalopex homo versutus.

a. Χηναλώπηξ auis est quam diximus. κυναλώπηξ verò canis Laconicus ex vulpe & cane natus, Ciceluchez pro chenalopece vox est corrupta apud Auicennam de animalibus: in Alberti opere chychelinches scribitur. ¶ Χηναλωπέκεια ᾠά, id est vulpanserina oua apud Athenæum legimus. ¶ Theagenes quidam in Auibus Aristophanis Χηναλώπηξ nominatur, vbi Scholiastes hominem illum improbum & versutum fuisse interpretatur. Didymus verò (eodem citante) hunc simul & Philoclem ὀρνιθώδεις fuisse scribit, hoc est capite superius acuminato. Plura de hac voce dicemus mox in *h*. Lysistratus etiam, qui tanquam mollis, & alibi tanquam pauper & aleator traducebatur, Χηναλώπηξ appellabatur, Scholiastes Aristophanis in Acharnensibus & Suidas.

Chenalopex

¶ *b.* Γαπάειον auis quædam est chenalopeci similis, Hesychius & Varinus.

Ægyptiis sacer. De Theagene chenalopece dicta.

¶ *h.* Ægyptij ex volucribus vulpanseres sacros esse aiunt, Herod. lib. 2. Ægyptij vulpanseribus honorem habent, quia sunt pullorum suorum amantes, Ælianus. ¶ Χηναλώπηξ tanquam vocabulum prouerbiale ab Erasmo in Chiliadibus ponitur. Theagenes (inquit) quòd esset garrulus ac stupidus more anserum, & versipellis more vulpium, vulgari ioco dictus est χηναλώπηξ, voce composita ex ansere & vulpe. quanquam Didymo magis probatur anseris nomen additum, quòd auitio ac præsertim anserinis supra modũ delectaretur, videlicet vulpium more, Hæc Erasmus: sed ineptè. neq; enim tale quicquam apud Didymum legitur, verum ea tantum verba quæ nos paulò ante ex Scholiis in Aues Aristophanis citauimus, vbi ὀρνιθώδη conuertimus, non illum qui auitiis & anserinis carnibus delectaretur, vt Erasmus vertit: sed hominem capite superius acuminato. Nam eodem in loco Scholiastes rationem inquirens cur Philocles Corydus nominatus sit, sic scribit: Μήποτε ὀξυκέφαλος ἦν ἐν τῷ ἄνω καὶ ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν. & mox subiungit quòd Didymus scribat, Theagenem quoq; & Philoclem ὀρνιθώδεις fuisse. Οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν λεπτὴν ἔχοντες, ὀρνιθώδεις, Aristoteles in Physiognom. hoc est, qui summum nasum tenuem habent, aues hac parte referunt. Sed aliter Adamantius, Ῥὶς μακρὰ καὶ λεπτὴ πάνυ ὀρνιθώδες. τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ἤθη προσδόκα. Et in præfatione, Γίνεται δὲ ἐν ἀνθρώποις εἴδη ὀρνιθοειδῆ, καὶ θηριοειδῆ, οὐ παντελῶς, ἀλλὰ τρόποις ἐξεικασμένα.

DE ANSERVM GENERIBVS DIVERSIS.

Linurgi. Cenchritæ. Phelini. Phalarides.

LAQVEIS & retibus (παγίσι καὶ βρόχοις) anates capiuntur, & linurgi (λινουργοί) & cenchritæ (κεγχρῖται) & alia genera anserum, & celeres phelini, (φέλινοι) & phalarides, & plurimæ aliæ aues amphibiæ cibo deceptæ. nam ad ripas lacuum aut fluuiorum hordeum, siliginem, aut milium spargunt, Oppianus lib. 3. de aucupio. Videntur autem ex his linurgi & cenchritæ anserum generi annumerari: dictiq; cenchritæ, quòd cenchro, id est milio inescentur.

Anseres agrestes. Anser aquosus. Anseres marini.

¶ Gulæ partem inferiorem amplam habent bubo, anseres agrestes, & aquosus anser similiter, Albertus: vbi Aristoteles ægocephalum, noctuam, anatem, anserem, larum & catarracten nominat, &c.

Chenerotes (sic enim aliqui apud Plinium legunt, vbi alij chenalopeces, alij ceramides) fero ansere minores, Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur Seegänse / id est anseres marinos. *Vide* supra in Branta.

Quartũ genus anserum ex Alberto. De auibus ex putrescentibus lignis in Normannia ad mare nascẽtibus.

¶ Anserum genera fera tria ex Alberto memorauimus supra. Est preterea quartum genus (inquit idem) minimum inter cætera, cui rostrũ anseris, color in capite qui pauoni, sed crista nulla, color dorsi cinereus ad nigredinem vergens, in struma (colli parte anteriore) niger, in ventre cinereus. hoc vulgus de arbore nasci ait. Cæterum alibi faciem eius maculis distingui scribit. Sed de ansere cui vulgare nomen ab arboribus factum est, plura leges supra in Branta: vbi cùm multa recitassem de generatione auium quæ in mari ex putredine nascantur, hæc etiam addenda fuerãt: Audisse me nuper ex hominibus non indignis fide, in Normannia putrescentibus lignis ad mare auiculas quasdam gigni. & rursum ex alio quodam homine literato, Circa Normanniam in Oceano (præcipuè in insula cui nomen *Re*) nasci testas quasdam biualues, rubicundas, quæ singulæ adhæreant ad nexum quendam communem enascentem è foraminibus earum ceu vmbilicis, eiusdẽ substantiæ, & reperiri aliquando circiter octoginta cohærentes. ex his testis auiculas nasci, lautas, magnitudine coturnicis, quæ in mari viuant. Kiranides sanè author est (non satis grauis) è thynnis piscibus in littore putrescentibus vermiculos quosdam nasci, qui paulatim crescente magnitudine, quæ muscas initio non excedat, in aues coturnices conuertãtur.

Ascalaphus.

Ascalaphus aliquibus putatur esse genus anseris, Niphus. sed nos ascalaphum bubonem esse credimus, aut congenerem auem nocturnam. *Vide* infra in Bubone.

Est in alpium montibus anserum genus inter aues maximum præter struthionem, sed tanti ponderis vt manu capiatur immobile super terra, Author libri de nat.rerum ex Plinio, vt apparet: qui tamen non anserum, sed alterum tetraonum genus hoc appellat. Videtur autem cõgener esse auis quam Germani *anserem trappam* (Trappganß) appellant. *vide* Tetraonem post Gallinæ historiam. Otides stardas (vulgò) vocant, quasi tardos anseres, Budæus in Pandectas annotans.

Anserum genus maximum quod in alpibus reperitur.

Anseris genus quoddam ferum Itali *ciccun*, vel *ocham* sternam vocant, vt audio: Germani Sternganß / hoc est anserem stellatũ. Hunc Ferrariæ in Italia vidi in insula Padi. leuis est pondere, dorso & alis cinereis, reliquo corpore albo. palmipes, vt anser, pedibus tamen non rubris, pectore maculis asperso, vt inde stellatus forte sit appellatus. ciccun quidẽ à voce dictum putârim. rostrum minus latum est quàm anseris, magnitudo inter anatem & anserem. Quærendum an hic veterum vulpanser sit.

Trappganß. Anser stellatus.

Sunt & alia ferarum anserini generis auium Italica nomina: *ocha marina*, id est anser marinus. *ocha grossa*, id est anser magnus, *ocha baletta*, quæ piscibus viuit. & *ocharella*, quæ forma diminutiua ab *ocha*, id est ansere est. hanc deplumatam & calidam ventri impositam colicam sanare promittunt aliqui, vt Venetiis audiui.

Ocha marina. Ocha grossa. Ocha baletta. Ocharella

Phalacrocoraces in Germania inferiori vulgò vocant Schwemmergänß: hoc est anseres natantes, si rectè interpretor. maculam habent in medio capite.

Schwemmergänß

Anserũ etiam generis sunt aues quædam supra nobis inter mergos magnos descriptę, vt quę apud nos *merrachi* vocãtur: & qui apud Anglos *gulones marini* & *scheldraki*, pisciuoræ omnes: duæ priores anseri pares, postremæ minores. Sunt & anguillarũ deuoratores anseres, vulgò Germanis Aelgänß / id est anguillarũ anseres, in Frisia) dicti, toti nigri. de his quoq; leges supra inter Mergos magnos in Morfice.

Anserini etiam generis sunt Merrachi Gulones marini & Scheldraki. Aelgänß id est anguillarum anseres.

¶ In insula Hispana turtures syluestres & anates nostris proceriores inuenimus, anseresq́; oloribus candidiores, capite tantum rubeo, Christoph. Columbus. Hispani in Hispaniola insula & vicinis inuenerunt anseres syluestres, turtures, anates nostris grandiores & cygneo candore, capite purpureo. Petrus Martyr.

Anseres Indici.

DE ANSERE BASSANO SIVE SCOTICO,

cuius figuram, vt & sequentium duarum auium, è Scotia accepimus C L. V. Henrici à S. Claro liberalitate.

Anser Bassanus marina auis est, inquit Turnerus, vulgò dicta *a solendguse* prædicto ansere (*bernicla*, de qua supra scripsimus inter anates feras: & in eodem capite de ansere arboreo Baumganß / vulgò dicto) paulò minor, anserem tamen voce & forma per omnia refert, nidulatur in mari Scotico, in rupibus excelsis insulæ Bassi, per antiphrasim, opinor, dictæ: nec alias vspiam in tota Britannia. Hic tanto amore suos pullos prosequitur, vt cum pueris per funes in corbibus ad auferendos eos dimissis, acerrimè non sine vitæ periculo conflictetur. Nec silentio prætereundum est, ex adipe huius anseris (est enim insigniter adiposus) vnguentum à Scotis ad multos morbos vtilissimum fieri, quod cum Comageno à Plinio celebrato, meritò bonitate & remediorum numero potest certare, Hæc Turnerus. Ego nuper ex erudito homine Scoto accepi, hos anseres Solendgänß dictos, longiores domesticis esse, sed minus latos: in rupibus oua parere: & superposito pede altero (vnde nomen fortassis à solea, id est planta pedis, quã & Germani sic nominant) tandem excludere. magnã eorum copiam capi ad insulam *Baß* iuxta *Feurt* fluuium, qui præterlabitur Edeburgum in Scotia: nec alibi vsquam reperiri. digredi procul, vel ad sex circiter miliaria à littore, eius naturæ esse, vt cùm nouum piscem viderint, priorem euomant, idq́; sæpissime faciant, & vltimum demum pullis suis afferant. tot autem pisces euomere, vt qui in præsidio arcis sunt, pisces eiectos ad cibum colligant. facile capi, nec refugere capturos.

De ansere Bassano. Vbi nidu-letur. De storge ipsius erga pullos suos De adipis eius præstantia.

Alia eiusdem anseris descriptio. Magna copia ad insulam Baß reperitur.

Alia rursus eiusdẽ descriptio ex Hectore Boethio.

¶In æstu Scotici maris circa Hebrides insulas(inquit Hector Boëthius in descriptione regni Scotiæ)præter alias insulas nobilis est Maia diui Hadriani ac eius sodalium martyrio pro Christi nomine coronatorum reliquiis. Altissimo hìc scopulo fons aquæ dulcis largissimus,admirando naturæ miraculo,medio mari scaturit. Omnia exuperans rerum in se nouitate Bas castellum viribus humanis propè inexpugnabile. In hoc quoq; æstuario situs est scopulus angusto aditu vix piscariam nauem recipiens, qui non in sese ædificia extructa habet,sed excauatus non incommodiora domicilia intus præbet quàm si magnis operibus extructus esset:cæterum longè hac re munitiora. Quicquid autem in eo est,portentosæ plenum est nouitatis. Auium enim quas vernacula lingua Solandis (ane solend gwyß)appellamus, haud absimilium iis quas Aquilas Plinius aquatiles vocat, in eo ingens copia inhabitat, nec in vllo ferè alio loco.Eę quum primum adueniunt incipiente vere construendis nidis tantam lignorum vim comportant,vt auferentibus qui illic inhabitant(nec enim id ægrè ferunt)satis in annum ex ea parte prospectum sit.Pullos suos piscibus alunt iisq; delicatissimis. Nam si quempiam ante ceperint auolantesque meliorem fundo maris nantem conspiciant,abiecto illo,magno sese impetu præcipitantes immergentesq; prædam persequuntur illam:vbi vero ad nidum escam pullis adportarunt auferentibus rursus hominibus haud grauate concedunt,continuò pro aliis auolantes. Pullos quoque nec repugnantibus deprædantur,vnde ingens commodum ad Castelli dominum redit. Nam cutem detrahentes cum pingui,oleum inde magni precij conficiunt:habent quoq; intestinum quoddam paruum oleo singularis virtutis refertum. Coxendicem enim arthritimque & id genus morbos sanare consueuit, vt appareat hanc auem,cum alioqui omnibus modis hominum vsibus inseruiat,quòd rarior sit hoc solo se esse inferiorem,Hæc ille. Et rursus,Est & Aliza vna Hebridum, iis auibus quas solandis nominatas diximus abundans.

Aquilæ aquatiles.

DE GVSTARDA AVE SCOTICA.

HANC etiam auis aquaticæ,vt apparet,& anserum ferorum generis iconem è Scotia accepi, absque alia descriptione.nam quæ gustardæ auis in Historia Scotica Hectoris Boëthij nobis demonstrata est,non ad auem quæ hìc pingitur,sed ad otidem pertinet,(vt in historia eius recitabimus,(quæ *tarda* & *starda* hodie in multis Europæ regionibus vulgò vocatur, nostris *trappa.* itaq; cùm in nomine huius ad nos missæ iconis erratum suspicer,nihil aliud addam donec rem certius cognouero.

DE CAPRICALCA, QVAM SCOTI *vulgò appellant* ane capricalze.

CAPERCALZE, id est syluestres equi appellati, aues marinæ solius pinus arboris extremis flagellis victitant, Hector Boëthius in Historia Scotica. Audio hanc auem coruo paulò maiorem esse, ac in deliciis haberi. Tæniis transuersis fuscis per collum, pectus, & ventrem distinguitur: cauda ferè nulla, &c. vt pictura ostendit.

DE ANTHO.

ANTHVS auis est magnitudine fringillæ, Aristot. Pulcher ei color, Idem. hinc nimirum & nomen factum, vt ἄνθος, quasi floridus diceretur. Gaza ex Aristotele florum transtulit. Pedes habet fissos. vermiculis vescitur, Aristot. de hist. anim. 8, 3. nec iis solum, sed herbis quoq; pascitur, Wottonus: quod tamen ego apud Aristotelem nusquam reperio. Circa aquas (amnes) & paludes degit, victus facilis, (εὐβίοτος, Aristot. Florus, spinus & ægithus odium inter se exercent: & nimirum sanguinem ægithi & flori misceri non posse dicitur, Idem. Ægithum anthus odit in tantum, vt sanguinem eorum non credant coire, multisq; ob id veneficiis infament, Plinius. Florus odio equum habet. pellitur enim ab equo pabulo herbæ qua vescitur. nubeculans (ἐπάργεμος) hic, nec valens acie oculorum est: quippe qui vocem quidem equi imitetur, atq; aduolans equum fuget: sed interdum excipiatur, occidaturq; ab equo, Aristot. Est quæ equorum hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorum pulsa, imitatur. ad hunc modum se vlciscens, Plin. Equus & piscis anthias inimici sunt, Philes: sed ineptè, cùm anthum auem dicere debuisset. ¶ Florus, φλόρος, auis est per *o* breue: φλῶρος verò per *ω* longum, nomen proprium viri, Suidas, per linguæ Latinæ scilicet imperitiam. debet enim prima, etiam cùm auem significat, produci, cùm verbum floreo primam semper producat. apparet autem recentiores Græcos Latinorum imitatione florum dixisse. nam & anthos Græcè flos est. Flori quidem nomen de hac aue Græci hodieq; retinent, Gallis *bruant* dicitur, vt Bellonius annotat. Eberus & Peucerus Germani Saxones Tyrolt interpretantur. sed aliæ sunt meropes aues quæ φλῶροι quoq; dicuntur, teste Varino. ¶ Auem illã quæ hinnitum equi imitetur, ipsumq; fuget, nostris regionibus ignotam esse Albertus scribit. Apud eundem & Auicennam hæc auis corruptè *ybos, ibis, ydos, hyz, acontis* & *accurtis*, nominatur. duo posteriora nomina corrupta apparet ab anthos, cætera ab Hippo, id est equo, quoniam equi vocem imitatur. Albertus alicubi stultè eandem facit ciconiam, vbi *ybos* vel *ibis* legerat, nimirum quia *ibis* Ægyptia ciconiæ similis est. Sed alia est auis Aristoteli de hist. anim. 9, 21. dicta ἵππος, vbi Gaza piponem vertit: vt alibi πίπραν, piçum auem intelligens.

Anthus seu florus

inimicitias gerit cũ Spino, AEgitho, Equo.

DE APODE.

A.

Cypseli. APODES apud Aristotelem leguntur, Gaza apedes seu depedes reddit, à paruitate pedum sic dictæ aues. Eædem ab aliis cypseli vocantur. Aristot. & Plinius. Κύψελος auis similis hirundini, Hesychius & Varinus. Aliqui hanc vocem per *l* duplex scribunt, cypsellus, quod non placet: facta est autem à specie nidi, vt in C. ostendam. Cypselos Psellus in libro de victus ratione *trogletas* nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent, Cælius. Sed Cælium ex translatione Ge. Vallæ deceptum suspicor. nam hoc interprete, Psellus laudat in cibo passeres & troglatas, (legerim passeres trogletas, hæc quidem verba, quæ hirundinibus similes sunt, pedibus curtis, G. Vallam de suo adiecisse coniicio,) qui foraminibus turrium solum se committunt, (vnde nimirum etiam pyrgitæ hi passeres appellantur, inter attenuantes cibos cum merulis, perdicibus, &c. circa finem lib. I. de victus ratione à Psello memorati.) Eberus & Peucerus Germani χελιδόνας θαλασσίας, id est hirundines marinas etiam nominant, sine authore: nisi fortè ex Plinio ita nominādas putauerunt, qui scribit: Apodes hirundinum specie toto mari cernuntur. *Hirundines marinæ.* Sunt qui alcyonem alicubi hodie vulgò hirundinem marinam vocent: Germani verò meropem aut meropi congenerem auem. Albertus lib. I. de animalibus, cùm scripsisset de apodibus, quorum pedes mali sint, sed alæ bonæ, subdit: Dicit autem Auicenna auem minorem quàm sit vespertilio, (hirundo potius, vt vitium sit interpretis, sed apus hirundine maior est. Itaq; legerim, Dicit Auicenna apodem auem maiorem esse quàm sit hirundo) & est (inquit) de genere vespertilionis, (hirundinis,) quæ in terram cadens super alas cadit, & Arabicè vocatur *abasic*, (voce forsan corrupta ab apode,) & vacillat in motu ac si careat pedibus, &c. Aristoteles quidem illo in loco nullam vespertilionis, sed apodis tantum & hirundinum mentionem facit. Apedes dicuntur hirundines saxatiles & speluncariæ, Niphus. Πετροχελιδόνος meminit Stephanus Atheniens. in litera Γ. Apodhia (apodes, melius) vocantur aues similes hirundinibus, maiores tamen, plurimum volantes, sic dictæ quia vsu pedum carent, apud plures dardani vocantur vulgò, Syluaticus Italus. *Dardanus.* Sed Itali quidam meropem quoq; *dardanum* aut simili nomine vocant. Scoppa Italus cypselum auem Italicè interpretatur *larendena*: sed ea vox hirundinem simpliciter significat, & ipse alibi *chelidóna*, id est hirundinem sic reddit. Apodes aues sunt hirundinum specie, quas & cypsellos vocamus hodie in Venetia prouincia, Hermolaus. Hispanis *apus vencéio* dicitur, aliis *arrexáquo*. Gallis *martinet*, vel *martelet*, & *la grande arondelle*, id est hirundo maior. Georg. Agricola apodem eandem cum hirundine riparia facit, & Germanicè interpretatur Spyrschwalben/ nostri Spyren nominant, & Mawerspyren.) sed hoc nomen puto rectius conuenire iis quas Turnerus apodes minores nominat, den Münsterschwalben/) alij Gerschwalb/ vel Geyrschwalb. sunt autem istæ hirundinibus maiores. has Turnerus Anglus vel hirundines rusticas appellandas putat, vel apodes maiores, Anglicè dictas *the great suuallouues*, hoc est hirundines magnas, (vel *martlettes*, vt Eliota Anglus habet.) Minores verò apodes, quæ hirundine minores sint, in templis & turribus nidulari solitas, vnde & nomen habent apud Anglos à turribus, apud Germanos à templis, (Kirchenspyren / Rheinschwalben/) quas ego potius hirundines rusticas fecerim. In præsentia quidem de maioribus tantum agam. *Falcula seu riparia auis.* Idem Turnerus diuersam ab vtraq; iam dicta auem facit falculam siue ripariam, quam Germanicè interpretatur ein überschwalbe vel Speiren. sed nostri apodes maiores, vt dixi, Spyren nominant, quæ vox per onomatopœiam fortè facta fuerit. Illyrij (ni fallor) apodem vocant *rorayg*, vel *roreicz*. De riparia hirundine scribemus suo loco in elemento *H*. & de argathyli quoq; inter hirundines: quam Plinius etiam ripariarum generi adnumerat, alij parrarum legunt. *Argathylus.* Eberus quidem & Peucerus argathylin hirundinum generis faciunt, & Germanicè Spirschwalben interpretantur.

Apodes

B.

Apodes similes sunt hirundinum, Arist. & Plinius. haud enim discerni ab hirundine possunt, nisi quòd tibijs sunt hirsutis, Arist. Apus maior (cuius figuram dedimus) hirundinũ maxima & nigerrima est, Turnerus. Apodes à paruitate pedum dictæ specie hirundini & falculę proximæ sunt, Gaza ex Aristotele. Apodes dicuntur, non quod sine pedibus sint, sed eorum careant vsu, (vt Plinius quoq; scribit:) hoc autem differunt ab hirundinibus tam agrestibus quàm domesticis, quòd tibias habent hirsutas, Georg. Agricola. Qui negant volucrem vllam sine pedibus esse, confirmant & apodas habere, & ocen (Hermolaus legit nycterin ex Aristotelis primo de animal.) & drepanin in eis quæ rarissime apparent, Plin. Alas habet longas & latas, pedes pilosos & adeò minutos, vt his carere putentur, Eberus & Peucerus. Digiti pedum duo antrorsum, & totidem retrorsum tendunt, quod in icone quam damus, expressum non est.

Descriptio apodis.

C.

Apes auis apparet omnibus anni temporibus, Arist. Apud nos, vt audio, primæ auium discedunt, vltimæ redeunt. Plurimum volant apodes. hæ sunt quæ toto mari cernuntur, nec vnquam tam longo naues tamq; continuo cursu recedunt à terra, vt non circumuolitent eas apodes. Cætera genera residũt & insistunt: his quies, nisi in nido, nulla. aut pendent aut iacent, Plinius. Gregatim plerunq; volant & altius cæteris: & in arbore more hirundinum aliarũ nunquam consistunt, Turnerus. Pennis plurimum valent. moribus, volatu & specie hirundini ac falculæ proximè sunt, Arist. Apodes plures numero hybernis mensibus inter se nexæ latent in ripis fluminum, lacuum, paludum, & in littoribus ac scopulis maris. vnde accidit vt piscatores interdum ita inter se iunctas ex aquis extrahant. dictæ autem sunt ripariæ, quòd soleant ripas excauare, & in eis nidos construere ac latere, Georg. Agricola. Nidificant in scopulis, Plin. Apodes nidum specie cistellæ productæ longius, fictæ ex luto, (νεοττεύουσιν ἐν κυψελίσιν ἐκ πηλοῦ) vno aditu dato arctissimo faciunt. idq; locis angustis intra saxa & specus, vt & belluas deuitare possint & homines, Arist. & hyeme à frigoribus tutæ esse, Georg. Agricola. Hirundo quam Galli *martinetam* vocant, nidificant in terra, & in ripis fluuiorum, Bellonius. Circa turres degit, in terram delapsa se erigere nequit. Nidulatur in crepidinibus fluuiorum altissimè, vel in terra, vel in glarea. Pedibus dependens somnum capit.

Quo anni tempore appareat.

De eius volatu.

Vbi nidificet.

E.

Pueri in Creta apodes & meropes capiunt cicadis, vt in Merope dicetur.

G.

Apodes ex vino tormina sanant, Plinius.

H.

a. Apodes, genere masc. apud Arist. de hist. anim. 9.30. Plinius fœm. gen. protulit. Scoppa vocem cypselos fœmininam facit, ego masculinam malim.

¶ Κυψέλη & κυψελὶς sordes aurium significant. Κυψέλαι καὶ κυψελίδες, ὁ ἐν τοῖς ὠσὶν ῥύπος συνιστάμενος, (lego ῥύπος συνιστάμενος,) Hesych. & Varin. item vasa frumentaria, καὶ τὰ κενὰ σκεύη (lego σκεύη:) & aurium foramen auris pars caua, & pars quædam camini, Idem. Κυψελόβυστον, sordibus obduratum, Suid. & Varin. Κυψέλη, alueare, πλεκτὸν ἀγγεῖον μελισσῶν, Hesych. Κύψελον, κύβερτον μελισσῶν, Idem. Κυψέλη, κυβέρτιον μελισσῶν. λέγεται δὲ καὶ ἡ ὀπὴ τοῦ ὠτός, αἱ δὲ μέλιτται ἐκπεφωλεύκασιν ὥσπερ ἐν κυψέλῃ τῷ φωλεῷ. τὸ μέλι δὲ ἐλείβετο κατὰ τῆς κεφαλῆς, Suidas & Varin. Κυψέλικες, μελισσοφάγαι, Hesych. & Varin. malim κυψελίδες. Κυψέλη, genus mensuræ sex medimnos capiens, quo triticũ vel hordeum metiebantur: sic dictum διὰ τὸ κεκρύφθαι αὐτοῦ τὴν ἕλην. ἔστι γὰρ σκοτεινόν. erant autẽ cypselæ non solum ex viminibus contextæ, (πλεκταὶ) sed etiam figlinæ, Varinus ex Scholijs in Pacem Aristoph. Cypselidas in auribus apud Hippocratẽ memini legisse. has Latini (inquit Aretæi interpres Iunius Paulus Crassus) aurium marmorata seu cerumina vocant. Cypseli aues nomen habent quoniam nidulantur ἐν κυψελίσιν ἐκ πηλοῦ πεπλασμένοις, vt Aristoteles loquitur. hoc est cistellis ex luto fictis, vt Gaza reddit. Suidas cypselen etiam vas vinariũ fuisse scribit, citans hęc innominati authoris verba: Ἅμα τῷ σιδήρῳ καὶ ταῖς οἰνηραῖς κυψέλαις συγκομιζόμενος. Parisiis qui collegia inhabitant literarũ studiosi, cæteros *martinetos* nominare solent. Sunt qui Indicam auẽ pedibus omnino destitutam, (quam auis Paradisi nomine describemus in *P.* elemẽto,) apodem appellent: quibus ad vitandam nominum confusionem non assentior, nisi Indica aliúdve cognomen adijciatur. Galli & Itali quidam ispidam auẽ vulgò vocãt *martinet pescheur*, id est apodem piscatricem. ¶ Vnni populi apodes cognominati sunt, quòd nunquam ferè pedites sed semper equites iter facerent, vt meminit Suidas in voce Ἀκροσφαλεῖς. ¶ Cypselus Corinthiorũ tyrannus fuit. vnde patronymicum Cypselidæ. Cypselidarum anathematis in Phædro meminit Plato. *Vide* Suidam, & Ælianum in Varijs 6.13. Athenæus lib. 14. Niciam testẽ adfert, qui in Arcadicis scribat Cypselum vrbem condidisse iuxta Alpheum in campo, & Cereri ædem construxisse cum ara: & in eius festo certamen de pulchritudine mulierum instituisse, in quo vxor eius Herodice prima vicerit. Cypsela locus munitus est in Arcadia, cuius apud Thucydidem mentio fit historia quinta. Est & in Thracia nominis eiusdem adiacens Hebro ciuitas, Cælius. ¶ Cypselus non parit aquilam, prouerbium citatum à G. Heldelino, Erasmus non memorat.

Cypselis des & vasa frumentaria.

Κυψέλη alueare.

Cur Cypseli aues sic dicantur.

Vnni populi apodes dicti.

De Cypselo Corinthiorum tyranno.

Prou. Cypselus non parit aquilam.

DE AQVILA GERMANA, (QVAM HERODIUM *Albertus & alij quidam vocant: Ælianus chrysaëton & stellarem:) & de Aquilis in genere.*

Figura subsequens aquilæ est, quæ in montibus Rhætiæ & Heluetiæ capitur.

A.

Aquila rex auium. EX his quas nouimus aquilæ maximus honos, maxima & vis, Plinius. Aquila mas rex est omnium auium, Kiranides. Aquilam auium reginam esse volunt, Acron. Herodius rex dicitur auium non quòd regem verè imitetur, sed potius à violentia tyrannidis, quòd omnibus vim inferat, Albert. vocat autem

autem herodium, primum & præcipuum æquilæ genus. Omnis aquila (inquit) viget acie visus, maximè verò illa quæ nobilis aquila vocatur, quæ herodius Latinè (suo scilicet sæculo, non apud eruditos) dicitur, Hæc ille. Sed alij herodium interpretantur hierofalchum, alij diuersam auem. *Vide* supra in Hierofalcho inter falcones. Nos vbicunq; hoc in capite herodium nominabimus ex Alberto, primam & præcipuam aquilam intelligemus. Aquila rex auium est, si non alarionem excipias, quæ forte aquilarum species potentissima est, Ioannes Saresbariensis in Polycratico: ego pro his verbis, si non alarionem, malim legere, si modo aërophilon excipias. legimus enim falconem sacrum siue Britannicum à quibusdam aërophilum (corrupta forsan voce pro hierofalco, quanquam hierofalcum & falconem sacrum diuersos faciunt) vocari, sub quo nec aquila nec vlla auis rapax ausit volare. Videtur sanè falco sacer vel aeriphilus, colore magnitudine, fortitudine, & prædandi ingenio, ad aquilā germanā Aristotelis accedere. ¶ Petrus Bembus in epistolis falconem dicit esse aquilam. nos aquilam à falcone genus esse diuersum docuimus in Accipitre *B.* Regio circa Tarnasari Indiæ vrbem eius generis aquilis, quas falcones appellamus, abundat, Ludouicus Patricius. Aristoteles sextū aquilarum genus *gnesium*, id est verum germanumq; appellari scribit. Vnum hoc (inquit) ex omni auium genere esse veri incorruptiq; ortus creditur, cætera enim genera & aquilarum, & accipitrum, & minutarum etiam auium, promiscua adulterinaq; inuicem procreant. Sed aliter Plinius, Percnopteros (inquit) imbellis & degener, sola aquilarum exanima fert corpora, ceteræ cum occidêre confidunt, (sic habent codices impressi: sensus est, aquilas cæteras non vesci cadaueribus, sed ijs tantum animalibus quæ ipsæ occiderint. Hermolaus, Gelenius, Wottonus, nihil hîc mutant) hæc facit vt quintum genus *gnesion* vocetur, velut verum, solumq; incorruptæ originis, &c. quasi ad percnopteron tantum (quæ degener est & cadaueribus vescitur, & gypæetos dicitur, quasi ex vulture & aquila composita) comparata gnesios dicatur, non vt Aristoteles vult (ex quo tamen transtulit) ad totum aquilarū accipitrumq;, imò omnium auium genus. Recentiores quidam barbari, ea quæ Aristoteles aquilæ, omnia ferè vulturi adscribunt. Aristoteles & alij quidam, inquit Albertus, aquilam & vulturem ad idem genus auis referunt, (nos hoc neq; apud Aristotelem, neq; alium veterem legimus. decepit eum forte gypæeti descriptio, quæ aquila vulturina specie est: aut potius Auicennæ & Arabum interpretes, qui pro aquila aliquando vulturem reddunt.) hinc est quòd aliqui vulturem nobilissimum genus auis esse scribunt, quod non est in vsu nostro. nam vultur apud nos permagna quidem auis, sed pigra & ignobilis est. aquilarum verò apud nos magna valde est diuersitas in colore, quantitate & moribus, Hæc Albertus. vnde apparet verba eius non rectè intellecta à Nipho, qui scribit: Albertus maximam & legitimam aquilam propriè putat esse vulturem, quod exploratum mihi non est. nisi forte alium Alberti locum legerit. Ælianus maximum genus aquilarum *chrysaeton*, (id est auream aquilam, à colore ruffo fortassis) ab alijs stellarem (nimirum propter notas macularum, vt etiam ardeæ genus) appellari scribit, & non sæpe apparere. hoc (inquit) Aristoteles ait venari hinnulos, lepores, grues, anseres ex cohorte. Describit autem eius pugnam aduersus taurum, vt recitabimus infra in *D.* eandem enim cum Aristotelis aquila germana esse apparet. Est & accipiter asterias, de quo supra dictum.

Aquila à falcone differt.

De sexto aquilarū genere gnesio dicto.

Chrysaetos i. aquila aurea.

HÆC auis extensa à rostro ad extremos vngues, quinq; dodrantum longitudinem habet: ad caudam verò extremam, quinq; dodrantum & palmi vnius. Alæ sunt ingentes, in quibus longissima penna longa est dodrantes tres. Collum cùm rostro duos habet dodrantes. Colorem non vnum habet, sed plumas, alibi fuscas, nigricantes, alibi charopas rufas: quemadmodum & in alis: pennæ in alis quo maiores sunt, eò magis nigricant: quo minores, eò plus rufi habent. pedes densi sunt plumis ad digitos vsq; pedum, qui perquā crassi, squamosi, & flauo colore sunt. Vngulæ aduncæ, robustæ, nigræ, digitus crassior, alioqui breuior, sed vngue longissimo, instar pollicis tribus reliquis opponitur, qui longiores quidem sed minus crassi sunt, & breuioribus vnguibus. Callū in medio manus carnosum & amplū veluti volam habet. Medius digitus humani medij longitudine est. Rostrum tribus aut quatuor digitis longum, aduncum, nigrum: inferius, quod cauum, canaliculatum & rectum ferè est, subit cauitatem superioris. In collo prono pennulæ sunt vario colore rufo & albido splendentes, veluti in gallinaceo.

¶ Aquila Hebraicè נשר, *neser* dicitur, vt & inter Iudęos conuenit, & interpretes Veteris testamēti Christianos. pro hac voce Deuter. 14. Chaldæus habet נישרא, *nisra.* Arabs נסר, *neser.* samech litera pro *schin* posita. Persa, אנסימורג, *ansimureg.* LXX. ἀετὸς, Hieronymus aquila. Psalmo 103. vbi *alneser* legitur in Arabica translatione, Abraham testis est lingua Ismaëlitica ita vocari aquilam. Ab hac voce Latini fortasse nisum accipitris speciem dixerint. ¶ זרזיר, *sarsir*, vt Dauid Kimhi docet, quidam canem leporarium interpretantur cursu velocem. alij *nemer*, id est pardum. alij speciem auis immundæ. alij gallum, vt Hieronymus Prouerb. 30. secutus Septuaginta interpretes, qui ἀλέκτορα reddiderūt. nam R. Ioseph dicit esse nomen animantis ambulantis inter gallinas, Munsterus. Dauid Kimhi præterea *sarsir* secundum aliquos interpretatur, אשטורגל, *asturgol*: qua voce aliqui sturnum denotari putant, ego potius asturem siue astorgium, id est accipitrem maiorem. Leui ben Gerson exponit טכפו, *tacphu*, (forte טרפותא, *tarphuta*, id est vulturem intelligens:) vel דבורים, id est apiculam: vel *neser*, id est aquilā. Author commentarij cui titulus *Cabuenaki*: canem leporarium. ¶ Deuteron. 14. Chaldæus pro Hebraica voce פרס, *phæres* vel *peres* reddit ער, *ar*: vbi Augustinus Steuchus accipitris vel aquilæ

Nomina Hebraica aquilæ.

genus esse suspicatur. Germani quidem aquilam Ar/ vel Arn vocant. sed de voce *peres* dixi in Accipitre *A*. & in capite de Accipitribus diuersis. *Aridam* vel *aradam* Alberto ex Auicenna vultur est: quo in loco Aristoteles vulturis tantum mentionem facit, Albertus etiam aquilarum genera addit. alibi verò vulturem, vel vulturem & bubonem, vbi Aristoteles aquilam habet, ineptè ponit, Auicennæ nimirum interpretem secutus. Aquilæ duo genera sunt, aquila absolutè, & altera dicta *zimiech*, vel *zummach*, Tardiuus. Et rursus, Albedo in capite aut dorso aquilæ, signum est aquilæ melioris, quæ Arabicè vocatur *zummach*, Syriacè *napam*, Græcè *philiadelphe*, Latinè milion. Sed ex his Græcum & Latinum aquilæ nomen apud nullum idoneum authorem reperias. Barbara nomina, *achal, gagila* & *haukeb*, Syluaticus aquilam interpretatur: vt *hager achthamach*, aliàs *athamach*, lapidem aquilæ Serapionis interpres.

Græca. ¶ Aquila Græcis est ἀετὸς, & hodie vulgo similiter, vel αἰτός. Cypriis ἀγὸρ, vt Hesych. & Varinus scribunt. *Italica.* Italis *aquila* vel *aguglia*: mas priuatim *terzolo d' aquila*. Hispanis *águila*. *Gallica.* Gallis *aigle*. quo nomine Sabaudos puto etiam de miluis vti: vt Germani quoq; voce Aar de aquila propriè, sed etiam de miluo. *Germanica.* alij scribunt Ar vel Arn/ vel Art: vnde composita nomina, Stockar/ Stoßart/ Fischarn/ Busart: hoc est, aquila truncorum, aquila feriens (quam maximam & germanam esse puto, cuius etiam supra figuram posui,) haliæetus, buteo. Flandri Arnt vel Arent proferunt. Heluetijs & alijs plerisq; Germanis vox Adler vsitatior est: quæ vox mihi composita videtur, quasi Adelar / id est aquila nobilis, ein edel Arn / vt priuatim & per excellentiam de vero & nobiliore genere dicatur. Sunt qui Aern scribant, vel Ern pro aquila, sed audio apud Frisios & Anglos *ernam* peculiare genus aquilæ dici de quo nos infra in pygargo. Vox quidem Ar/ deriuata videri potest à Chaldæis. nam Deuteron. 14. pro Hebraica voce *peres*, quæ accipitrem significat, Chaldæus reddit עַר, *ar*: vbi August. Steuchus accipitris vel aquilæ genus esse suspicatur. *Anglica.* Postremò Anglis aquila est *an egle*. aquila germana, *aright egle*. Illyrijs *orel* vel *orzil*.

B.

Aquilæ quibus in locis abundent, dictum est in Accipitre *B*. Multæ sunt in Tauro monte, Cælius: & in Caucaso, Philostratus. *Vbi abundēt aquilæ.* Rhodus aquilā non habet, Plinius. quare pro ostento habitum, quòd aquila in culmine domus Tiberij in hac insula consedisset, vt Suetonius annotauit. Scythia & Sarmatia aquilam non gignunt, Strabo lib. 7.

De earum magnitudine. ¶ Aquila germana aquilarum omnium maxima est, maior etiam quàm ossifraga, sed cæteras aquilas vel sesquialtera portione excedit, Aristot. media magnitudine est, Plinius: sed locus videtur mihi corruptus: malim, cæteras media magnitudine excedens. Aquila magnitudine est anseris, Liber de natur. rerum. Volantium apud nos maxima, ansere multò est maior, maximè alis & cauda potius quàm corpore ipso ac pondere, Cardanus. Accipitres magnitudine non inferiores aquilis habentur, Ælianus. Falco sacer magnitudine est aquilæ vel paulò maior, Albert. Bubo apud nos aquilæ magnitudinem æquat, Albert.

Colore. ¶ Aquila germano colore est ruffa, (ξανθὴ, Vergilius aquilam fuluam dixit) Aristot. colore subrutilo, Plin. Rubeus vel ruffus color laudatur in aquila, Tardiuus. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur, Festus: de aquilo colore *vide* plura in *a*.

Vnguib. ¶ Aquila aduncis est vnguibus, Aristot. Vncis vnguibus sunt quibus incuruum est rostrum, vt accipitres, aquilæ, Ælianus. Ὅσα τῶν ζώων τὴν ἐπιρυγχίδα κεκάμφωκεν ἀπὸ τὴν γένυν, οἷά ἐστιν ἀετὸς, ἱέραξ, καὶ κεγχρηΐς, ἀλλά τε μὴ πίνοντα. Suidas in Ἐπιρυγχίς. *Oculis.* Oculi profundi laudantur in aquila, præsertim si nata sit in montibus occidentalibus, Tardiuus. Albedo in capite aut dorso aquilæ, signum est aquilæ melioris, quæ Arabicè vocatur *zummach*, Idem. Quorum oculi non glauci sed charopi sunt, animosi habentur, per coniecturam à similitudine ad leonem & aquilam, Aristot. quales autem sint oculi charopi, docui in Leone *B*. *Naso.* Quorum nasus est aduncus (ῥὶς γρυπὴ) & à fronte bene discretus (διηρθρωμένη) magnanimi conijciuntur, exemplo aquilarum, Idem. Huiusmodi nasum quidem etiam in homine aquilinum vocant, & regium quiddam præ se ferre existimant. quoniam aquila quoque rex auium habetur. *Cauda. Alis.* Genus aquilæ vniuersum cauda breui præditū est, alis magnis & latis potius quàm longis & acutis, sicut sunt alæ generis falconum. *Rostro. Pedibus.* Rostrum etiam aquilæ magnum, oblongum & paruum (vncum, potius) habent, pedes magnos & flauos, Albertus. *Capite.* In asture anterior capitis pars porrecta paulatim arctatur & terminatur in rostrum, sicut & aquilæ caput, falconis non item, Idem. Quomodo accipitres sui corporis partibus ab aquilis & falconibus differant, expositum est in Accipitre *B*.

Herodij descriptio. ¶ Herodius oculos habet supra modum ardentes, croceos: ita quòd alba oculi pars topazium ferè exprimit, & pupilla ad sapphirum nigrum perlucidum conculcatæ nigredinis accedit: & loca ciliorum (superciliorum forte) eius sunt os eminens aliquantulum super (supra) oculos, ita quòd membra (palpebras puto intelligit) eius visum colligere videntur, Albertus. videtur autem nihil aliud dicere quàm oculos eius cauos & profundos esse, & videndi aciem in eis ita melius colligi. Et rursus, Herodius est aquila prægrādis, tota nigra, licet in senecta color in dorso & super alas ad cinereum vertatur. pedes ei admodum crocei, vngues longi ac validi: rostrum magnum cinereum ad nigredinem declinans: alæ magnæ & planæ, pennæ rectæ, quæ in fine alarum nonnihil diuaricatæ & sursum recuruæ sunt. Aquilæ maxima vis, quocirca ossa ijs natura tribuit durissima crassissimaq;, quibus & medullæ minimum inest, Wottonus. Fel earum peracre est, colore ærugineo, interdum nigro, Galenus.

¶ Aquilæ

Deſcriptio cuiuſdã aquilæ in agro Tigurino captæ.

¶ Aquilæ pullum ante paucos annos in agro Tigurino captum & in vrbem allatum vidi huiuſmodi: Alarum pennæ maximæ in contrarium extenſæ interuallum relinquebant dodrantum nouem & dimidij. Longitudo à principio roſtri ad finem caudæ, dodrantes quinq;. Proceritas ſtantis pro more, non extenſo collo, dodrantes tres, palmo minus. Pedes erant crocei, & crura à pedibus ad palmi menſuram ſine plumis. digiti pedum medij, longitudine & craſſitudine humani medij in viro mediocre, aut paulò maior. pars dorſi ſuperior inter alas cucullum quodammodo ſua figura referebat, nempe triangula, mucrone deorſum verſo. Ventris plumarum color ruffus ferè aut caſtaneæ, maculis albis aſperſus. roſtrum poſterius ſubflauum, anterius nigricabat Indico propè colore. longitudo roſtri ſuperioris ad tres digitos ferè, vnco præterea ad digiti menſuram deſcendente. A media lingua vnci duo hamorum inſtar retrorſum ſpectabãt. ¶ In agro etiam Heluetiæ Solodorenſi quinto priuſquam hæc ſcriberem anno, iuxta pagum Hofeſtettam, Iulio menſe, capti ſunt duo pulli aquilæ, deſcriptioni præmiſſæ conuenientes. pennæ ceruicis rigebant & longiuſculè diſtabant. qui aquilam adultam viderant, colorem cum ætate mutari aiebant, & pennas albas in capite, pectore & alis, omnes ad fuluum colorem conuerti. Hoc genus aquilæ audio etiam circa Geneuam ſæpe capi, prægrande, ita vt cùm volare nititur aquila, licet nondum adulta, fune alligata ad crus hominis robuſti, ægrè ab eo retineri poſſit: Cicuratas per vrbem volare aiunt, & feles aliquando ſuper tectis arripere ac dilaniare. In Hiſpania audio aquilarum pullos prius albos eſſe, deinde nigreſcere.

Aquilæ circa Geneuam ſæpe capiuntur.

C.

Vbi verſentur aquilæ.

Aquilæ locis æditioribus confidunt, Ariſtot. Montium vertices æditos & conſpicuos incolunt, ſiue cùm à venatu ad quietem ſe recipiunt, ſiue ſoboli nidos parant: & rarò ſanè ad campos rupibus relictis deſcendunt: ſed vt plurimum è ſpeculis ſuis cælum proſpectant, Oppianus in Ixeuticis. Montes magnos ſæpius quàm paruos frequentant, Xenophon. De nidis eorum, ac quibus eos in locis collocent, dicetur inferius. Dicunt quidam herodium, vt alias quoq; rapaces aues roſtrum nimis aduncum & vngues, ad lapidem acuendo atterere, quum hæc inſtrumenta ad prædam hebetata fuerint: & hoc quidem compertum eſt eſſe verum. alio autem tempore non facilè nec diu ſedent aues rapaces in ſaxis, ne acies vnguium retundatur. apud nos tamen herodius ſemper in præruptis ſilicibus ſedens & nidificans inuenitur: ſed ſemper ſubſtratum habet ceſpitem, vel puluerem, vel linum, vel animalium prædando comparatorum pelles, Albertus. ¶ Aquila germana conſpectu rara eſt, Ariſtot. & Plinius: more eius quam cymindem vocari diximus, Ariſtot. ¶ De aquilarum voce κλάζειν, dicimus, vt κλαγγάζειν de gruibus, κλαγγῶ de vtriſq;, Pollux & Varinus. Αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς, Q. Calaber. Clangunt aquilæ, Author Philomelæ. Melanæetus aquila ſola eſt ſine clangore, ſine murmuratione, Plinius. Clangorem aquilarum aut vulturum facile columbæ ſpernunt, Gillius ex Æliano. Εὔφημός ἐστιν. οὐ γὰρ μινυρίζει οὐδὲ λέληκεν. Ariſtoteles de melanæëto. vbi Theodorus transfert, modeſta neque petulans eſt. quippe quæ non clangat, neq; lippiat aut murmuret. ſed verbum lippire apud Latinos non aliter quàm pro ὀφθαλμιᾶν, id eſt lippitudine oculorum laborare inuenio; & forſan à Gaza primum per onomatopœiam confictum eſt.

Herodius roſtrũ & vngues ad lapidẽ acuit.

De aquilarũ voce.

Viſu.

¶ Cælius Rhodiginus adnotauit in aquila viſum eſſe præcipuum, in cane vim odorandi, &c. Aphrodienſis etiam in problematis ſcribit, aquilas inter aues oculorum acie acutiſſima principatum ſibi vendicare. Ex ſenſibus ante cætera homini tactus, deinde guſtus: reliquis ſuperatur à multis, aquilæ clarius cernunt, &c. Plinius. Cur in amicorum vitijs tam cernis acutùm, Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius? Horatius Serm. 1.3. Αἰετὸς ὄρνις δοερκτικὸς (lego ὀερκτικὸς vel διοερκτικὸς,) καὶ ὀξὺς ἐν τῷ ὁρᾶν καὶ ἵπτασθαι, &c. id eſt, Aquila auis eſt in primis perſpicax, & plurimum tum viſu tum volatu valet. ait enim Ariſtoteles, pullos eius ad Solis radios opponi à parente, & non conniuentem pro genuino agnoſcere, alterum eijcere ex quo haliæetus fiat, Scholia in Iliados ρ. Aquila ex auibus maximè acres & acutos oculos habet, in quam Homerus hoc conſentit & teſtimonio eſt, in morte Patrocli ſimilem huic aui inducens Menelaum, cùm requireret, quem ad Achillem mitteret nuntium de morte amici, Ælianus. Omnis aquila viget acie viſus, maximè verò illa quæ herodius & nobilis aquila vocatur, Albertus. Et rurſus, Aquila cicurata prædam videt leporum inter fruteta latentem, antequam ab homine vel canibus obſeruari poſſit. Aquila ab acumine oculorũ nominatur. eſt enim tanti obtutus, vt cum ſuper maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta ſublimitate piſciculos natare videat, & inſtar tormenti deſcendens raptam prædam pennis (pedibus) ad littus pertrahat. nam & contra radios Solis fertur obtutum non flectere. Vnde & pullos ſuos vngue ſuſpenſos radijs Solis obijcit, & quos viderit, ceu dignos & genere cõſeruat. qui verò flexerint obtutũ, quaſi degeneres abijcit, Iſidorus: ſed horũ vel vtrunq;, vel ſaltem quod priore loco refertur, ad haliæetũ, id eſt aquilam marinam potius pertinet. Aquila hoc indice ſuorum pullorum ingenuitatem legitimam experitur, eos adhuc implumeis ac ex ætate infirmos ſolem intueri aduerſum cogit: ac ſi quis illorum ſolis radios ægre intuens, nictatione oculos obnubat, nido expellit, & velut adulterinum abdicat. Sin autem ſolem ſine nictatione reſpiciat, extra ſuſpitionem eſt, atq; idcirco inter legitimos adſcribitur, quòd cæleſtis ignis eſt generis incorruptus index, Ælianus & Io. Tzetzes 12.438. Maximè curant aquilæ vt generoſos fœtus alant: quare pullos volatu aduerſus ſolem probãt: & nimio ſplendori cedentem, aut oculis conniuentem pro

Quomodo aquila ingenuitatẽ pullorũ ſuorum experiatur.

spurio reijciunt, nidoq; pelluht, Oppianus in Ixeuticis. Herodius acutissimè videt, ita vt solem in rota possit intueri. itaq; pullos dicitur suspendere, & illos eijcere qui solem in rota sine lacrymis aspicere nequeant, Albertus. Idem scribit Ambrosius lib. 5. Hexam. at Plinius non aquilam, sed haliæetum, id est aquilã marinã pullos suos cogere aduersos intueri solis radios refert, loco vt apparet trãslato ex Aristotele de historia anim. 9. 34. vbi tamen Græcus Aristotelis codex noster αἰετὸν, id est aquilam simpliciter pro haliæeto habet. Wottonus totum Aristotelis caput iam citatum mendosum suspicatur. mihi quidem si pro æeto haliæetum restituas, mendi nihil superesse videtur. Haliæetum autem legendum esse cùm sequentia probant, vbi hanc aquilam per mare & littora vagari, & auium marinarum venatu viuere tradit: & haliæetum Gaza ex hoc loco transtulit, Plinium scilicet secutus: sed Albertus quoq; haliæetum legit, nimirum ex Auicenna.

De aquilarũ esca. ¶ Aquilarum genera omnia carniuora sunt, Aristot. Delectantur aquilæ agnina, hinnulorum & leporum pulpis, Oppianus in Ixeut. Aquila violentum animal non modo in assequendis ad viuendum necessarijs rapinas facit, sed etiam vsu carnium delectatur. nam ad se explendam lepores, hinnulos, anseres ex cohorte, & alia pleraq; rapit. Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad victum ei herba satis est, Ælianus. *Vide* etiam infra in *D.* quænam animalia *Prædandi ratione.* venetur aquila: & rursus in *E.* cicurata quibus cibis alatur. Vnum par aquilarum magno ad populandum tractu vt satietur indiget. determinant ergo spatia, nec in proximo prædantur, Plinius. Cymindis noctu venatur more aquilæ, Arist. Videtur autẽ sentire, non quidem aquilã noctu venari, sed cymindẽ ita venari noctu vt aquila interdiu. Et alibi, Tempus aquilæ operandi volandiq; à prandio ad meridianum. mane enim quiescit vsq; dum forum frequens, & prandendum iam sit. Idem ex Aristotele repetijt Plinius. Cadauer aquilæ nullum attingunt, nisi forte ab ipsis relicti animalis, Oppianus in Ixeuticis. Io. Tzetzes in Varijs 5. 9. Leones (inquit) & aquilæ cadauera non degustant, siue propter fœtorem, siue per superbiam quandam, cùm in suo vterque genere regiam dignitatem obtineat. de feris loquor. nam de captis inclusisq; tum leonibus tum aquilis, non habeo quod dicam. putarim enim illos non mortua solum corpora vorare, sed etiam ex melle placentas, & huiusmodi. Aquilæ & vultures vltra maria cadauera sentiunt, &c. Niphus in libro de augurijs ni fallor. Nullum genus falconum aut accipitrum ad reliquias prædæ suæ reuertitur quando syluestre est: nec vllum ex eis insidet cadaueri sicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albertus. Aquilæ (vt quidam his in rebus exercitatissimus mihi narrauit) in regionibus ad Septentrionem, vt in Suecia & Liuonia, vt plurimum pisces edunt, & in nidis ac circa nidos earum, inueniuntur anguillæ & pisces, Idem. In vetere Testamento quoque in historia Iobi legimus de *neser*, id est aquila: Vbi fuerint cadauera, illic adest: & in nouo, Vbi fuerit corpus (σῶμα, cadauer) illuc congregabuntur & aquilæ, Matthæi cap. 24. & Lucæ 17. Aristoteles gypæetum tantum ex aquilis cadaueribus vesci scribit. Aquila multis diebus ieiunat, Author libri de natur. rerum.

Potu. ¶ Aquila, vt aduncæ (& carniuoræ) aues prope omnes, sine vllo potu viuit: quod Hesiodus nesciuit. facit enim in narratione obsessionis Nini, aquilam augurij præsidem bibentem, Aristot. Aquila nunquam fontium ad potionem eget, nec puluerulentas volutationes quærit, sed & contra sitim superior est, & laboris alleuationem extrinsecus obiectam non expectat: verum & aquas & requietem præclarè contemnens, sublime fertur, sursumq; in cælestem locum volans, maxime procul ex alto æthere acutissimè inferiora videt, Ælianus. & Pisides apud Suidam cuius & hoc carmen citat: Ἀλλ' εἰσὶ δίψης καὶ χρύσες ἀνώτεροι. Suidas etiam in voce Ἐπιρυγχὶς aquilam inter aues aduncas non bibentes numerat. Quod ad potum, sanguis animalium quæ ceperint, eis sufficit: aquam verò non gustant, Oppianus in Ixeut. Ægyptij aquilam non aquam sed sanguinem testantur bibere, Gillius. Aquilæ pulli sanguinem lambunt, Iob 39.

Aspectu. ¶ Herodius hoc commune habet cum cæteris rapacibus, quòd nisi escam prædámve, aut illum à quo tenetur aspiciat, semper ferè pedes respicit, quum scilicet sibi relinquitur, Albertus.

Volatu. ¶ Herodius cur altissimè volet, dicam in *D.* ex Alberto. Aquilæ aërem volatu superant, & sublimius euadunt, Oppianus Ixeut. Aquila sola auium directo volatu sursum aut deorsum fertur, cæteræ flexionibus vtuntur, Ælianus. Aquilo ventus à vehementissimo volatu adinstar aquilæ appellatur, Festus.

Renouatione iuuentutis. ¶ Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua, Psalm. 103. sentit autem Psaltes vires suas quæ debilitatæ & propè fractæ sint, sic redintegrandas vt aquilæ iuuentutis robori & vigori pares esse queant. Quomodo autem renouetur vel ad iuuentam redeat aquila, alij aliter interpretantur, vt ostendã: mihi quidam vix alia ratio huius mutationis tam probabilis videtur, quàm quæ à mutatione pennarũ intelligitur. videntur enim aues quæ pennas mutarit, quod in rapacibus præcipuè animaduertitur, vt aquilis & accipitribus, quodammodo renouari. Meminit autem pennarum abiectionis in aquila Micheas propheta, Caluitium tuum (inquit) sicut aquila, capite primo. Sic & serpentes iuuenescere dicuntur quotannis cum leberidem, id est pellem veterem exuerint. Super aquilæ senio duo scientissimi ac sanctissimi viri sic scribunt: Aquilæ (inquit Hieronymus) vbi consenuerit, grauantur pennæ (& oculi) quæritilla fontem, erigitq; pennas, calorem in se colligit, eo modo sanantur oculi, in fontem se ter mergit, atque

atq; ad iuuentutem redit. Vnde in Pſalmo, Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Quo in loco Auguſtinus quoq;: Dicitur (inquit) aquila dum ſenio grauatur, roſtri immodicè creſcentis vnco non poſſe os aperire,(*vide* infra ad finem huius capitis C.) nec cibum capere, vnde languefcens naturæ vi collidit roſtrum ad petram, cuius attritu excuſſo quod redundabat, ad cibum redit, atq; ita reparatur vt iuueneſcat omnino, Cælius. Quòd autem nimiam roſtri & vnguium aduncitatem acuendo ad lapidem emendet aquila, verum & compertum eſſe ſcribit Albertus. Rabi Sahadias, vt teſtatur R. Dauid (in commentario in caput Eſaiæ 40. ni fallor) ait aquilam ante omnes aues eſſe maximi volatus, & quolibet decennio, donec ad centum annos perueniat, petere ignem elementarem, atq; eius calore ſupra modum accenſam in mare ſe præcipitem dare, & ſic renouari, plumasque ei nouas repullulare: at cum centeſimo anno id facere tentet, deſtitui viribus, ita vt è mari cum ſe in illud præcipitauerit, reſurgere nequeat, atque ita emori. Aquila cum ſenecta grauatur, nubes omnes volatu ſublimi ſuperat: vnde calore ſolis oculorum eius caligo conſumitur: & mox impetu cum ipſo caloris æſtu deſcendens aquis frigidiſſimis tertio immergitur, indeq; reſurgens ſtatim nidum petit: & inter pullos iam validos ad prędandum in qualitate (ſic legitur) frigoris & caloris, quaſi quadam febri correpta, cum ſudore quodam plumas exuit, & à pullis ſuis fouetur ac paſcitur, donec pennas plumasq; recuperans innouetur, Obſcurus. Quòd autem dicit Iorach & Adelinus (inquit Albertus) de herodio, non ſum expertus. Dicunt enim hanc aquilam, quum ſenuerit tempore quo pulli iam adulti venari poſſunt, ſicubi deprehendat fontem clarum & latè ſcaturientem, rectà ſupra illum in ſublime efferri, vſq; ad tertium aëris locum, quem in Meteoris æſtum vocauimus, vbi cùm incaluerit ita vt ferè exuri videatur, ſubitò demiſſis retractisq; alis in fontem frigidum illabi, vt à frigiditate forinſecus aſtringente calor internus augeatur: tum fonte relicto ad nidum ſuum non procul diſtantem aduolare, & inter alas pullorum tectam reſolui in ſudorem: & ſic cum veteribus pennis ſenectam exuere, induiq; nouis: interea verò donec renatæ fuerint, nutriri præda pullorum. Ad hoc non habeo quod dicam, niſi mirabilia naturæ eſſe multa. in duobus quidem herodijs qui apud nos alebantur, nihil huiuſmodi obſeruaui. erant enim illi cicures & ad modum aliarum auium rapacium mutabantur, Hæc Albertus.

¶ Aliorum animalium non ſemper maribus fœminæ ad coitum obediunt: aquilæ coitum nunquam recuſant. nam & ter & decies quamuis initæ ſint, ſi tamen mares præterea eas appetant, parent, Gillius. Falconum genera plura ſunt, cùm propter regionum diuerſitatem, tum quia cum accipitribus, niſis & aquilis permiſcentur, Albertus. Sextum aquilæ genus (de quo nos hîc præcipuè agimus) gneſium, id eſt verum germanumq; appellant. vnum hoc ex omni auium genere eſſe veri incorruptiq; ortus creditur. cætera enim genera & aquilarum & accipitrum, & minutarum etiam auium, promiſcua adulterinaq; inuicem procreant, Ariſtot. Haliæeti ſuum genus non habent, ſed ex diuerſo aquilarum coitu naſcuntur. id quidem quod ex ijs natum eſt, in oſſifragis genus habet, è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius. video autem eum hæc tranſtuliſſe ex mirabilibus Ariſtotelis, cuius loci verba quoniam aliqua ex parte obſcura ſunt, Græcè adſcribam: Ἐκ (τοῦ ζεύγους) τῶν ἀετῶν (θάτερον τῶν ἀγόνων) ἁλιαίετος γίνεται (παραλλὰξ, ἕως ἂν σύζυγα γένηται:) ἐκ δὲ ἁλιαιέτων φήνη γίνεται, ἐκ δὲ τούτων (οἱ περκνοὶ) καὶ γῦπες. οὗτοι δὲ (οὐκέτι διορίζουσι περὶ τοὺς γῦπας, ἀλλὰ (γεννῶσι τοὺς μεγάλους γῦπας. οὗτοι δέ εἰσιν ἄγονοι. Ex his quæcunq; parentheſi incluſimus Plinius non attigit: niſi forte ab initio pro his verbis, ἐκ τῶν ἀετῶν θάτερον τῶν ἀγόνων, legit ἐκ τῶν ἀετῶν ἑτερογόνων, vertitq;: ex diuerſo (hoc eſt, diuerſi generis) aquilarum coitu, quod non diſplicet: quamquam magis inclinat animus vt legatur, θάτερον τῶν ἐκγόνων, quaſi hoc ſenſu, Ex coitu aquilarũ pullus alter fit halięetus, (idq; viciſſim, nũc mas ſcilicet, nũc fœmina) donec vtriuſq; ſexus haliæeti ꝓgnati fuerint. ex his deinde oſſifraga naſcitur, ex oſſifragis percni aquilarũ generis & vultures. hi tandẽ etſi vultures gignant maiores, quoniam tamen ij ſteriles ſunt, οὐ διορίζουσι περὶ τοὺς γῦπας, non dicuntur peculiarẽ ſpeciem gignere. ſpeciem enim illam appello quæ poſſit ſibi ſimile procreare. Hæc interpretatio noſtra ſi cui non placet, doceat meliorem. ¶ Theocronos accipitris quodam genere ignauo patre, & aquila matre naſcitur. *Vide* ſupra in Capite de accipitribus diuerſis. ex tali quidem parente conceptum ouum enixa fouere negatur.

Coitu & partu, tum germano tũ gneſium promiſcuo.

¶ Nidificant in petris & arboribus, Plinius. *Vide* ſupra ab initio huius capitis C. Nidulantur locis non planis, ſed celſis, præcipuè quidem arduis ſaxis & præcipitibus, ſed arboribus etiam, Ariſtoteles. An propter imperium tuum eleuat ſe aquila, atq; exaltat nidum ſuum? in petra habitat, & moratur in prærupto ſaxo veluti in munito loco: inde explorat eſcam: in longinquum proſpiciunt oculi eius, Iob 39. Aliæ ab alijs longiſſimè nidificant, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant, Ælianus. Vnam ſedem & vnum nidum ſemper habent, Iorath. Nidum aquilæ magnæ difficile eſt adire propter altitudines montium in quibus nidificat. qui pullos inde eximere volunt, à rupe demittuntur longiſſimo fune, vt etiam ad falconum nidos, Albertus.

Nidificatione.

¶ Aquilæ oua pariunt terna, ſed pullos binos excludunt, vt ex verſu, quem ad Muſæum referunt autorem conſtat, Excludit binos, ædit terna, educat vnum. Sed quamuis magna ex parte ſic fiat, tamen & tres viſi aliquando ſunt pulli, Ariſtot. & Plinius. Plutarchus in Mario ſcribit aquilam geminos tantum pullos parere, Textor Rauiſius. Herodius apud nos rarò ſupra vnum pullum inuenitur habere,

Ouis & pullis.

quamuis duo oua pariat. Et hoc iam comperimus per ſex annos continuos inſpecto nido aquilæ cuiuſdam, idq; magna difficultate. non enim potuimus experiri, niſi ab alta rupe ſubmiſſo homine per longiſſimum funem, Albertus. Et alibi, Herodius vnum tantum ouum parit, & ſi duo pepererit, plerunque alterum corruptum inuenitur: & hoc experti ſunt aucupes terræ noſtræ, quæ eſt ſuperior Germania, per octo continuos annos, nec vnquam in nido herodij ſupra vnum pullum inuenerunt. Sunt enim hę aues (rapaces & aduncæ) calidiſſimæ naturæ: quare oua incubantibus illis caleſcunt ac ſi ebulliant. Et rurſus lib. 23. Dicunt aliqui (inquit) herodium duos aut tres pullos excludere, oua tantum bina parere: ex quorum altero vnicus pullus, ex altero bini enaſcantur, quod ego falſum eſſe arbitror. quin potius hæc aquila cùm magno ſit corpore, parum ad ſemen confert: eoq; non ſupra vnum aut duo oua parit, aut ad ſummum tria ſi iuuenis fuerit, ita vt ex ſingulis ouis pulli ſinguli procreentur, niſi quid forte cõtra naturam nouetur. Cùm verò plures duobus enati fuerint, alterum ferè abijcit propter nutriẽdi difficultatem: id quod ſæpe in multis auibus obſeruatum eſt. Ego tamẽ, vt ſupra dixi, non inueni vnquam plus vno pullo in nido aquilæ. indiget enim pullus copioſo nutrimento, quod à parentib. procul requirendum eſt. quòd ſi quando duo inueniantur, id erit in Septentrionalibus regionibus iuxta ſyluas & mare, vbi cum è mari piſcium, tum auium & quadrupedum minorum è ſyluis præda copioſa habeatur.

Pullorum educatione. ¶ Pullum alterum in educando expellunt tædio nutriendi. nam & degenerare ac hebeteſcere aquila dicitur, eo tempore, vt fœtus ferarum rapere non queat: nomenq; hinc exaëti, hoc eſt degenerantis aquilæ accipit. vngues etiam eius inuertuntur diebus paucis, & pennæ albeſcunt, vt meritò ſuos oderit partus. ſed pullum eiectum oſſifraga excipit, atq; educat, Ariſtot. Alterum inquit (Plinius) expellunt tædio nutriendi. Quippe eo tempore ipſis cibum negauit natura, proſpiciens, ne omnium ferarum fœtus raperentur. Vngues quoq; earum inuertuntur diebus ijs, albeſcunt inedia pennæ, vt merito partus ſuos oderint. Sed eiectos ab his cognatum genus oſſifragæ excipiunt, & educant cum ſuis. Verum adultos quoque perſequitur parens, & longè fugat, æmulos ſcilicet rapinæ. Aquilæ in regionibus noſtris non alunt pullos ſuos niſi in nido: & poſtea educunt ad prædam, & cùm per ſe iam prædari poſſunt, longiſſimè à nido ſuo eos abducunt, ita vt circa nidum ipſorum rariſſimè appareant. ipſi verò retinent habitationem, vt retulit mihi falconarius peritus: qui aiebat quòd ne in eadem quidem regione parens pullum iam adultum & ad acquirendam prædam idoneum ſecum eſſe pateretur, Albertus. ¶ Incubat aquila tricenis diebus, & ferè maiores alites, Ariſtot. & Plinius. Mittit (expellit) pullos ſuos aquila antequam tempus ſit, adhuc parentis operam deſiderantes, nec volandi adeptos facultatem: quod per inuidiam ita facere creditur. natura enim inuida & famelica eſt, nec copioſa venationis. magnum tamen quid nanciſcitur, cùm venatur. inuidet igitur ſuis liberis iam maiuſculis, atque edaciuſculis, & ob eam rem vnguibus ſecat. Pulli etiam ipſi inter ſe pugnare incipiunt de ſede, ac paſtu. Itaq; à parente eijciuntur, & pulſantur. deiecti vociferantur, periclitanturq;. Sed oſſifraga recipit eos benigne, & tuetur, & alit dum quantùm ſatis ſit adoleſcant, Ariſtoteles. Genera aquilarum non æquè omnia prolem faſtidiunt: ſed difficilior in alendo vna, cui nomen pygargo: benignior quæ tota nigricat colore, Idem.

Cur aquila alterũ ex pullis ſuis de nido eijciat. Cauſſam eiectionis (inquit Albertus lib. 23.) alij aliam aſſignant. dicunt enim quidam ideo abijci pullum, quòd ſpurium & ignobilem eſſe parens ſuſpicetur. hi enim aiunt aquilam fœminam cum alio genere quàm herodij aliquando coire, quod nos improbamus. Alij verò aquilam diuerſi generis oua ſua fractis herodij ouis ſupponere aiunt: & ideo alienum aliquando eſſe pullum aquilæ, & propter hoc probatione indigere. Sed quia herodius ferociſſima auis eſt, cui etiam ineſſe dicitur præſcientiæ quiddam, quo abſens quoq; ſi quid aduerſum nido appropinquet, præſentit: videtur nullum genus auis tantæ audaciæ, quod ad nidum eius auſit appropinquare: præcipuè cum ponere oua in alieno nido non ſit niſi viliſſimarum auium & ignobilium: quæ ouis ſuis fouendis non ſufficiunt: & huiuſmodi aues ad nidum herodij nunquam acceſſerint. Alij denique dicunt herodium ipſum ſua oua alterius generis aquilæ ſupponere, permiſcendo inter oua illius: ouis verò iam excluſis herodium naturæ inſtinctu reuerti, & pullos ſuos, quos ab alienis ad inſpectionem radiorum Solis dignouerit, alere: alienos abijcere: hos verò colligi & nutriri ab aquila, cui ab initio herodius oua ſua ſuppoſuerat. Et hoc ego, ſi experientia non deeſſet, probabilius iudicarem. Nam incubatio ouorum, occupatio eſt & maceratio per abſtinentiam, quam herodius propter naturæ ſuæ mobilitatem & cibi copiam, qua vti conſueuit, non facile ſuſtinet. Dici etiam poteſt pullum aliquem ab herodio, non tanquam ſpurium & adulterinum, ſed ſimpliciter tanquam viliorem & minus generoſum abijci, Hucuſq; Albert. Iniquiſſima circa pullorum educationẽ aquila eſt: alterũ enim è duobus quos excluſerit in terram eiectum pulſu alarum allidit: & alterum tantum educat: fœtu proprio dum laborem nutricationis fugit abalienato. Huiuſmodi ſcilicet parentes illi ſunt, qui paupertatis prætextu infantes exponunt, quiq; in diſtribuenda hæreditate erga liberos nimium inæquales ſe exhibent, Author Græcus incertus apud Antonium Monachum Meliſſæ 2. 10.

De lapide aëtite quẽ aquilæ nidis ſuis inferunt. ¶ Tribus primis aquilarum generibus (hoc eſt *melanæeto*, *pygargo*, *morphno*) & quinto (hoc eſt, gneſio) inædificatur nido lapis aëtites, quem aliqui dixêre *gagaten*, Plinius. Nos de nominibus, deſcriptione, natura & remedijs huius lapidis, plura ſcribemus infra in *G*. vbi & gagaten diuerſum eſſe lapidem oſtendemus. In præſentia ſat fuerit cauſſas annotaſſe, cur hunc lapidem aquilæ nidis inferant, in

quibus

quibus tradendis authores dissentiunt. Aquilæ aëtiten gentilem suum lapidem in nidum imponunt tanquam aduersus fascinationis iniuriam amuletum, Ælianus vt ex Gillij interpretatione apparet. E mari vel terra sublatum lapidem inferunt in nidũ quo tutior sit & firmior, Orus: depressus scilicet pondere, Gillius. Cùm parturiunt, lapidem quendam nidis imponunt vt tempestiuè pariant, neq; per vim pulso fœtu immaturo abortiant. Non constat autem de hoc lapide: sunt qui de montibus Caucaseis, alij ab Oceani littore peti tradunt, Oppianus in Ixeuticis: Aquila per naturam nimij est caloris, adeo vt & oua quibus supersedet possit coquere, (percoquere, Cælius,) nisi admoueat gagatem lapidem frigidissimum, vt testatur Lucanus, Fœta tepefacta sub alite saxa, Seruius. Sunt qui aëtiten in nido aquilæ prodesse dicunt ad mitigandum calorem ouorũ vel corporis aquilæ, id quod est probabile. alij vt formentur aut viuificentur oua. alij ne frangantur, quod falsum est. nam citius ad lapidem, quàm ad seipsa collisa franguntur, Albert. Aquilæ & ciconiæ nunquam nidos extruunt, quin lapides illis imponant: aquila *aetiten*, ciconia *lychniten* dictum: propterea quòd facem adhibent, vt oua fœtũ producant, & serpentes nidis non appropinquent, Philostratus in vita Apollonij. Sunt qui tradant duos lapides aquilam in nido ponere, (nomine Indes, sine quibus parere non possit, Author lib. de nat. rerum,) sine quorum præsentia oua viuificari nequeant. sed an verum sit ignoratur. hoc certũ est, aues quasdam interponere ouis lapides, vt grues, Albert. Plinius, vt Salueldensis citat, aëtitas scribit in aquilarum nidis reperiri binos, vnà marem & fœminam, & sine his parere aquilas non posse. exclusis verò pullis (inquit Salueldensis) achaten supponunt, qui eos à venenatorũ morsu custodiat. Sed achatę in aquilæ nido nullus author probus mentionem facit. verisimile est aëtiten indoctos in echiten & achaten mutasse. Est autem gagatæ potius quàm achatæ vis serpẽtibus contraria. Quærendum an vt gallinæ libentius & cõmodius pariunt, cùm ouum (aut lapidem colore figuraq; ouo similem) in nido habent, sic aquilæ lapidẽ ouiformem in nidum suũ deferant, cui fortè inter pariendum innixæ enitantur cõmodius. Oua à corruptione præseruat aquila lapide in nidum imposito, Author vetus cuius nominis non recordor. In Geoponicis Græcis 1.15. aquilam callitrichum (non expressa causa) nido imponere legi, authore Zoroastre.

De aquilarum pullis.

¶ Vt aquilarum pulli teneras adhuc pennas sortiri, & à parentibus volatus edocti, non longè ab ipsis primò discedunt: deinde robustiores facti ipsos etiam parentes superuolant, præsertim cùm gulosos sentiant, ac nidoris gratia terram volando radentes: sic Apollonius paruus adhuc Euxeno præceptori voluptuario obtemperabat, &c. Philostratus ex quo descripsit Suidas in Εὔξενος. Aquilæ pulli sine clangore sunt, & sine murmuratione, Author libri de nat. rerum. Aquilæ parentes quomodo pullos suos intuitu aduersus solem probent, dictum est supra in mentione aciei oculorum huius alitis. Pullis, quorum excrementi locum ligârit aliquis vt cibum fastidientes prædam relinquant, multiplicem prædam afferunt, quam colligit qui ligauit, vt referetur infra in *E*.

De aue Scythica quam aquilã quidam esse volũt quæ oua sua in leporina seu vulpina pelle fouet.

¶ Scythiæ terræ incola auis est, magnitudine otidis, hoc est auis tardæ, quæ duos procreat pullos. & quæ peperit oua non incubitu fouet, sed condita in leporina, aut vulpina pelle relinquit, atq; ita obuoluta in summa arbore collocat. cumq; à venatione vacat, custodit. & si quis scandit, impugnat, & verberat alis, perinde vt aquilæ faciunt, Aristot. 9.33. In Scythis auis magnitudine otidis, binos parit, in leporina pelle semper in cacuminibus ramorũ suspensa, Plinius. Niphus dubitat an auis hæc Scythica otidis genus sit, sed ab otide, id est tarda nobis cognita diuersum. quoniam Gręcè legitur, Ἐν δὲ Σκυθίᾳ ὀρνίθων γένος ἐστὶν οὐ ὠτίδες. sed Gaza legit ὡς ὠτίδες, vt ex translatione conijcio, Plinium scilicet secutus: & rectè mea quidem sententia. neque enim otidem siue nostram siue alterius generis hanc esse putârim, sed de genere aquilarum. Est aquila grandis in Septentrione, quæ duo oua semper parit, vt scribit Plinius (imò Aristoteles,) eaq; in leporis aut vulpis pelle in cacuminibus ramorum suspendit vt calore Solis foueantur, Author libri de nat. rerum. Eadem Albertus tanquam ex Plinio recitat: sed neq; Plinius nec Aristoteles hanc auem aquilam esse scribunt, vt facilè constat ex verbis eorum paulò ante citatis. Omne genus aquilarum (inquit Albertus) partes vulpinæ pellis siue à vulpe quam raptam dilaniârit, siue casu inuẽtas, colligere solet, vt oua in eis reponat, vel in alio quopiam molli & calido pilo. Quòd aũt Plinius prodit aquilam aquilonarem oua in pelle vulpis inuoluta à ramis arborum suspendere, donec Solis calore perficiantur, (& excludantur pulli) tum ad eos redire, expertus sum esse falsissimum. quoniam in Liuonia vbi aquilæ aquilonares & perquam feroces magnæq; sunt, nihil planè huiusmodi experimur: sed potius fouent oua aquilæ, & piscibus, auibus, quadrupedibusq; nutriunt pullos suos, Hæc ille. Circa Scricfinniam regionem Septentrionalem remotissimam aquila grãdis detracta leporis pelle oua sua inuoluit, cuius fœtifico calore pulli educuntur, Olaus Magnus: ex cuius Regionum Septentrionalium Tabula hanc figuram adiecimus.

De aquilarũ vita & senectute.

¶ Viuit tempore longo, quod diuturnitate nidi eiusdem declaratur, Aristot. ¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta. *vide* supra inter prouerbia ex Alauda. Senectam quomodo deponat, & iuuentutem recuperet, *lege* supra in mutatione pennarum eius. ¶ Testudines pro medicamento vorant aquilæ, Oppianus in Ixeut. ¶ Oppetunt non senio, nec ægritudine, sed fame, in tantum superiore accrescente rostro, vt aduncitas aperiri non queat, Plinius. Senescentibus aquilis rostrum superius accrescit, incuruaturq; subinde magis magisq;, vt demum fame intereant, Arist. Senem qui fame perierit volentes monstrare Ægyptij, aquilam pingunt adunco rostro. huic enim senescenti aduncum fit rostrum, itaq;

Nõ senio nec morbo, sed fame pereũt aquilæ.

inedia perit, Orus. Symphyto interimitur aquila, Ælianus & Philes. Negant vnquam solam hanc alitem fulmine exanimatam, ideo armigeram Ioui consuetudo iudicauit, Plinius.

D.

De aquilarũ animositate & superbia.

Qui aquilarum modo oculos charopos vel nasum aduncum habent, animosi esse conijciuntur, εὔψυχοι καὶ μεγαλόψυχοι, Aristot. Herodius perquam iracundus est & superbus sicut & aliæ rapaces, & ideo solus volat præterquam tempore generationis & educationis pullorum. tum enim super pullos volitat docens eos volare & prædari, Albertus.

Charitate admirabili in nutritios suos.

Vnum genus aquilarum est, quod in nutricios suos admirabilem charitatem retinet, cuius rei exemplum est aquila Pyrrhi, quam ab omni cibo se prorsus abstinentem, mortuo domino suo immortuam fuisse ferunt, Ælianus. Aquilam Pyrrhus honorabat, Io. Tzetzes. Pyrrhus rex aquila appellari gaudebat, Plutarchus: *Vide* infra inter Propria in *a.* Pyrrhus Epiri rex habuit aquilam, ἀετὸν, ὃς ἔχαιρεν ἀκούων, Εἴ τις ποτὲ προσφθέγξαιτο, Πύῤῥος ὁ ἠπειρώτης, Io. Tzetzes 3. 134. reliqua vt Ælianus. Quod idem alũna viri priuati fecisse dicitur, sese nimirũ in medios rogos, cùm dominus cremaretur, immisisse: sunt qui dicant non viri, sed mulieris alumnã fuisse, Ælianus. De eadem Plinius, Est (inquit) percelebris apud Seston vrbem aquilæ gloria: educatam à virgine retulisse gratiam aues primò, mox deinde venatus (feras scilicet à se captas) aggerentem. Defuncta postremò, in rogum accensum eius iniecisse sese, & simul conflagrasse. Quam ob causam incolæ, quod vocant Heroum in eo loco fecère, appellatum Iouis & virginis, quoniam illi deo ales ascribitur. *Vide* plura inferius in *H.d.*

Gratitudine in seruatorẽ cõmunicatione prædæ.

De gratitudine aquilæ cuiusdam à serpente seruatæ in seruatorem suum, historia refertur infra in mentione pugnæ aquilæ contra serpentes. Herodius prædam cum aliis auibus liberaliter communicat: si tamen præda non suffecerit, proximam sibi quanq; deplumat & deuorat. Non facilè etiam prouocatur ab æmulis auibus, sed patientiam simulat donec prouocatrix tanquam cõfidens appropinquet, quam illa mox captam dilaniat, Albertus.

Studio & cura erga fœtus suos.

¶ Aquila si quem deprehenderit violantem nidum, verberat suis alis & vnguibus lacerat, Arist. Ex omnibus animalibus maximo studio in fœtus suos existit: quare acerrimo odio eum persequitur, quem in nidum inuasisse conspexerit, non inultum impunitumq; dimittit, nec ad repetendam pœnarum moderationem quandam rostro vtitur, sed illum alis verberat, & vnguibus lacerat, Ælianus. Aquila altissimis arboribus nidificat, quò mala bestia non accedat: pullosq; cautè custodiens non deserit, donec ipsi sese defendere sciant ac possint. Itaq; contra draconem vel hominẽ aliúdve animal quod eos turbare vel rapere voluerit, mira animositate pugnat, seq; mortis periculo pro eis exponit. eosdem humeris suis tollit, vt ad volatum prouocet, & sanguinem lambere docet, Author libri de natu. rerum. Aquila prouocans ad volandum pullos suos & super eos volitans, expandit alas suas, & portat in humeris suis: sic Deus Israelem, Deuteron. 32. ¶ Pullum alterum tædio nutriendi expellit. hunc excipit & educat cum suis ossifraga, vt dictum est supra in *C.* Adultos pullos (pullum potius: nam vnum tantum educare fertur, *vide* in *C.*) persequitur longè fugans, æmulos scilicet rapinæ, Author libri de nat. rerum. (Hoc idem faciunt omnes aues rapaces, maximè verò herodius & falco: propter quod etiam falcones & herodij eiecti à parentibus, retibus aucupum capti in regionibus vbi nunquam nidi eorũ inueniuntur, peregrini vocantur, Albertus. Alunt suos pullos donec potestas volandi fiat: tum nido eos expellunt: pòst regione quam ipsi genitores incolunt, tota exterminant. Tenent enim singula aquilarum paria longum tractum. vnde fit ne vllo pacto vicinos habere patiantur, Aristotel. Genera aquilarum non æquè omnia prolem fastidiunt, sed pygargus præcipuè in alendo difficilis est, benignior quæ tota nigricat colore, Aristoteles. hanc & Plinius scribit solam aquilarum fœtus suos alere. Aquila quomodo pullos legitimos probet ac dignoscat aduerso in Solem intuitu, scripsimus supra in *C.*

De pullorum gratitudine erga parentes.

¶ Pulli aquilarum & ciconiarum adulti, parentes suos alunt, & volatum ipsorum promouent, Io. Tzetzes in Chiliad. Aquila aliquando, vt refert Auicenna, visa est deuorare aquilam. sed hoc non facit nisi præ nimia ira, in colluctatione nimirum propter prædam. in hac enim tandem quæ vicerit deuorat

deuorat victam, si præda ab ea extorta non suffecerit, Albertus & Niphus.

¶ Apes non sunt solitaria natura vt aquilæ, sed vt homines, Varro.

De earundem solitudine, solertia & prouidentia.

¶ Fiunt multa solerter & prouidè ab aquilis, quorum hîc aliquot exempla subijciam. In Septentrione quòd frigidius illic cælum est, in vulpis aut leporis pellem detractam & ab arbore suspensam oua ponit, vt in C. scriptum est. A meridiano tempore operantur & volant: prioribus horis diei, donec impleantur hominum conuentu fora, ignauæ sedent, Aristot. & Plinius. Vnum par aquilarum magno ad populandum tractu vt satietur indiget. determinant ergo spatia, nec in proximo prædantur, Plinius: sentiens, vt apparet, aquilas diuersorum parium non in propinquis inuicem, sed multum distantibus locis prædari, quod quidem verum esse videtur: sed Aristoteles (vnde hunc locum transtulit Plinius) alio sensu dixit, aquilas (eiusdem paris) non venari locis suo nido propinquis, sed longè distantibus. quod quidem non temere facere videntur, sed vt ita minus nidum prodant, qui ex longinquo obseruari non facilè potest: vel vt prædam quæ in proximo capi posset, ad vsum magis necessarium referuent, cùm illa semper ferè potiri possint: remotior verò citius aut euaderet aut ab aliis rapacibus auibus comprehenderetur. Ælianus eas hoc facere scribit, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant. Rapta non protinus ferunt, sed primò deponunt, expertęq; pondus tunc demum abeunt, Plinius. Gaza ex Aristotele paulò aliter: Rapta (inquit) non protinus ferunt: sed cùm corripuerint & sustulerint, deponunt, expertæq; iam pondus requiescunt. (Græcè legitur, Ὅταν δὲ κυνηγήσῃ καὶ ἄρῃ, τίθησι· καὶ οὐκ εὐθὺς φέρει, ἀλλὰ ἀποπειραθεὶς τοῦ βάρους ἀφίησι.) leporem etiam non statim rapiunt, sed expectant dum prodeat in plana. nec protinus de alto in terram ruunt, sed paulatim descendunt. quæ ideo faciunt, vt tutiores ab insidiis sint. considunt etiam locis æditioribus, quia difficulter à terra tolluntur. volant sublimes, vt perquam maximè procul aspiciant. quapropter homines solam auium omnium aquilã esse diuinam perhibent. Omnes (aues) profectò quibus vngues adunci, minimè in saxis consistunt, quoniã saxi durities impedimento curuaturæ vnguiũ est, Hæc Arist. Frequenter herodius vngues pedum rostro acuit, vt firmius retineat prædam, Albert. Et rursus, Herodium aiunt, sicut & alias aues rapaces rostrũ & vngues nimis aduncos ad lapidem atterendo acuere, quãdo hæc ad prædam hebetata fuerint instrumenta, & hoc quidem verum esse constat. Condunt reseruantq; suo in nido quantum cibi pullis superfit. quòd enim die quaq; facultas venandi non datur, fit interdum ne quod portent extrinsecus habeant, Aristot. Aetiten lapidem nidis imponunt, vel ad confirmandos illos pondere, vel aliam ob causam, vt copiosè scriptum est capite præcedenti. Zoroastres solus, quod sciam, callitrichon herbam eas in nidum inferre meminit. Aquilæ testudines pro medicamento vorant, Oppianus in Ixeut.

Cur aquilæ in locis longè à nido suo distantibus venẽtur.

¶ Aquila violentum animal & tyrannicum non modò in assequendis ad viuendum necessariis rapinas facit, sed etiam vsu carnium delectatur. nam ad se explendam lepores, hinnulos, anseres ex cohorte, & alia pleraque rapit, Ælianus. Falcones & accipitres prædam digitis apprehensam capiunt: aquilæ verò (vt audio) posteriore digito pedis prius feriunt: vnde & à feriendo aquilæ nomen Stoßar apud nos impositum. Venatur aquila lepores, hinnulos, vulpes & reliqua quæ vincere valeat, Aristot. Aquila absolutè dicta capit leporem, vulpem, capreolum. aquila autem dicta zimiech, capit gruem & aues minores, Tardiuus. Lepores, præsertim anniculi, rapiuntur ab aquilis, *vide* in Lepore *D.* Cyro aduersus Armenium proficiscenti, continuò in primo agro exurgit lepus: aquila autem volãs dextera, leporem despiciens fugientem, & irruit & percussit illum, extulitq; correptum, eoq; ablato in collem proximum, pro libidine vtebatur præda, Xenophon 2. de Pædia. Et alibi, Lepores (inquit) plures sunt in insulis, quòd illic nec à vulpibus occidantur, nec ab aquilis. nam aquilę montes magnos potius frequentãt quàm paruos eiusmodi in insulis sunt. In leporario oportet esse latebras, vbi interdiu lepores delitescant in virgultis atque herbis, & arbores patulis ramis quæ aquilæ impediant conatus, Varro. Melanæetus aquila priuatim à præda leporum λαγωφόνος cognominatur: de qua infra priuatim. ¶ Vulpes supina aquilæ impetum excipit, vt ex Pindari Pythiis scripsi in Vulpe *D.* Sed aquila quoque, referente Æliano, quum in pugna (nescio contra quæ animalia) vicinam se ad succumbendum sentit, sese supinam ad terram abijcit, & in hostem vngues dirigit, quod ipsum cùm hostis præstare non possit, in fugam facilè impellitur. Aquilæ quædam cicuratæ in Tartaria etiam in lupos insilire, eosque in tantum diuexare non dubitant, vt ab hominibus sine labore capi possint, Paulus Venetus.

De earundem venatione.

Aquilæ venantur lepores.

Vulpes.

Lupos.

¶ Herodius rex dicitur auium, non quòd verum regendi modum imitetur, sed potius à violentia tyrannidis, quia omnibus dominatur dum omnes vincit ac deuorat: quamobrẽ & aues omnes hostes habet, Albert. ¶ Aquilarum pennę mixtas reliquarum alitum pennas deuorant, Plin. Non modò præsentem & viuentem reginam auium aquilam cæteræ omnes volucres extimescunt, atq; eius conspectum exhorrent: sed & pennæ eiusdem si quis cum aliarũ pennis commiscuerit, incorruptæ atq; integræ manent: aliæ cum illis cõmunitatem non ferentes, putrescunt, Ælianus. Pennæ aquilarum alias consumunt. est enim aquila auis fœtidissima & σηπεδονώδης, hoc est putrefactioni inferendæ idonea. Vnde ab eo exesas animalium reliquias nullum aliud attingit, Theophylactus Simocatus. Vna penna aquilæ coniuncta multis pennis anseris consumit eas: id quod expertus sum in pennis alarum: & fortè similiter res se habet in cæteris quoq; harum auium pennis, Albertus. *Vide* plura in Oue *D.*

De antipathia aquilæ cũ reliquis auibus.

Pennæ aquilarum alias aliarũ auium mixtas cõsumunt.

Cũ aquila pugnat accipiter. ¶ Accipiter eiuſdem ferè conſuetudinis & rapacitatis eſt vt aquila, Albertus. Aquila capit accipitrem & quamuis aliam auem rapacem, quum eas viderit geſtare lora pedum, cibi id aliquid eſſe putans: ac ideo eas capere conatur, vt conijcimus. nam in deſerto, vbi hæ aues feræ ſunt & ſine loris, non inuadit eas. hoc periculum vt euitetur, aquilam aliámve auem rapacem cicuratam non niſi ademptis loris in prædam emittes, Tardiuus. Accipitres iuſtæ magnitudinis & integræ ætatis, ſæpenumero contra aquilas & vultures pugnare aiunt, Gillius. Herodius, qui vulgo *girfalco* dicitur, aquilam quoq; vincit, Gloſſa Biblica. Falco montanus miræ eſt audaciæ, ita vt aliquando aquilam inuadat, vt in eius hiſtoria diximus. *Cymindis ſiue chalcis.* ¶ Cymindis ſiue Chalcis, qui accipiter nocturnus eſt, bellum internecinũ gerit cum aquila, cohærentesq; ſæpe prehenduntur, Plinius & Ariſtoteles. ¶ Diſſident olores & aquilæ, Plin. *Olores.* Aquilæ pugnat olor, vincitq; eam ſæpius, Ariſtot. Et alibi, Aquilam ſi pugnam inceperit repugnantes vincunt. ipſi autem nunquam niſi prouocati inferunt pugnam. quod & Athenæus ex eo repetiit, ſed in ſingulari numero, cùm Ariſtoteles (hoc quidem in loco, lib. 9. cap. 12. nam ſuperius cap. 1. aquilam à cygno vinci ſcribit) in multitudinis numero cygnos aquilam vincere ſcribat. quod veriſimile eſt, ſi cygni plures, cùm ſit auis gregaria, aquilam vnam aggrediantur. ſin aliquando ſingularem cygnum inuenerit aquila, aut ab aliis eum auerterit, non mirum eſt ſi vincit. Cygnus ab aquila ſæpe hoſtiliter appetitur, nunquam tamen vincitur. ſed eam prouocantem animi non ſolum robore, ſed iure etiam optimo vincit, Ælianus. Si qua auium rapacium (inquit Albertus) vt vultur vel aquila inceperit pugnam cum cygnis, defendunt ſe fortiter, ipſi tamen pugnam non incipiunt: & aliàs vincunt, aliàs vincuntur. Tempore enim noſtro multis videntibus ex ſociis noſtris pugnauit aquila cum cygno: & euolabant ſimul in aerem adeo ſublimem vt viſum noſtrum effugerent: demum poſt duas fere horas deciderunt. erat autem aquila victrix & ſuperior cygno. tum accurrente miniſtro noſtro vt cygnum caperet, aquila fugit. *Qualis vbi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Suſtulit alta petens pedibus Iouis armiger vncis*, Vergilius 9. Æneid. *Ardeola.* Aquila etiam cum ardeola pugnat. vnguibus etenim valens aggreditur. hæc autem repugnando emoritur, Ariſtot. *Grues.* Grues cùm ſe ab aquila impeti perſpiciunt, in orbem cõſiſtunt, & contractæ in ſinum falcatæq;, ac tanquam in aciem ſtructæ, ſpeciem pugnæ oſtendunt: quare aquila regreditur, Ælianus. ¶ Ammianus Marcellinus anſeres dicit in Tauri montis tranſitu propter aquilarum pauorem lapillis ora implere ne clangant. *vide* ſupra in Anſeribus feris *C.* Ὡς ὅτε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus. ¶ Neſſotrophium contegitur clatris ſuperpoſitis vel grandi macula retibus, ne aquilis aut accipitribus inuolandi poteſtas ſit, Columella. Anates ab aquila quomodo ſe defendant, *lege* ſupra in Anate *D.* quanquam anates feras in aquis marinis haliæetus potius, id eſt aquila marina inuadit: morphnus verò, quæ & neſſophónos, id eſt anataria ab anatum cæde nuncupatur, in dulcibus vt conijcio. ¶ Veſtibulum in quo cohortales aues aluntur, retibus munitum ſit, ne aquila vel accipiter inuolet, Columella. Albæ gallinæ propter inſigne candoris ab accipitribus & aquilis ſæpius abripiuntur, Columella.

¶ Clangorem aut aquilarum aut vulturum facilè columbæ ſpernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Ælianus. *Cornices.* Et ſi aquilas conflictationibus cornices eludere ſtudent, has tamen illæ præclarè contemnunt, & deorſum ferri ſinunt: ipſæ verò ſurſum ſubuolãtes, æthereum locum ſecant, quod quidem ipſum nõ cornicum timore agunt. (Quiſnam hoc dicat, qui planè ſciat aquilarum vim?) ſed potius propria quadam animi magnitudine earum infra ſe volantium lapſus facilè patiuntur, Ælianus. *Picæ. Monedulæ.* Apud nos pugnant cum aquila cornix & pica & monedula & huiuſmodi aues, eò quòd aquila deuorat eas. Vidimus enim aliquando cornices & picas deplumantes aquilam, quæ reſidens in arbore patienter iniuriam diſſimulabat: propter quam diſſimulationem cornicula quædam propius accedens rapta eſt ab aquila & deuorata, Albertus. *Chenalopex.* ¶ Chenalopex audax eſt in felem & aquilam à quibus infeſtatur, Ælianus. ¶ De aquilæ pugna cum cygnis ſæpe vincentibus, ſuperius dixi. *Ciconia.* ¶ Aquila & ciconia cauſam pugnæ habent quòd vna comedit oua alterius, Albertus. Et alibi, Ciconia aquilas etiam inſequitur tempore pullorum, & cætera rapacia. & ſi ſola non ſufficit, aduocat alias. ¶ Herodius altiſſimè volat vt de præda circunſpiciat, & propter auium æmulationem. nam aliquando aues quædam leues ſuper eam euectæ deplumant eam. Aues etiam magnæ ſi ſublimitate eam excederent, vt grues & ciconiæ roſtrorum mucrone interimerent eam, Albertus. *Falco ſacer.* ¶ Falco ſacer aquilam ferè magnitudine æquat: & ſub ipſo nec aquila volat, nec vlla auis rapax propter metum: ſed ſtatim hoc viſo cæteræ aues cum clamore fugiunt, Idem. *Sitta. Trochilus.* ¶ Aquilæ hoſtes ſunt ſitta & trochilus. ſitta enim oua aquilæ frangit. aquila tum ob eam rem, tum etiam quòd carniuora eſt, aduerſatur, Ariſtot. Apud Nigidium ſubis appellatur auis quæ aquilarum oua frangat, Plinius. Aquila cum auicula trochilo, cui & ſenatoris & regis nomen, pugnare fertur, Ariſtot. Aquila & trochilus diſſident, ſi credimus, quoniam rex appellatur auium, Plin.

Vultures. ¶ Vultures & aquilæ hoſtes inter ſe ſunt, Ælianus. Aquilam vultur timet, Philes.

De aquilarũ diſſidio & pugnacũ ſerpentibus. ¶ Diſſidet aquila cum dracone. veſcitur enim aquila anguibus, Ariſtot. Aquilę alarum crepitum vbi primum draco auribus perceperit, in latebras ſtatim abditur, Ælianus. Aquilæ non vnus hoſtis ſatis eſt, inquit Plinius, (dixerat autem proximè de primi & ſecundi generis, hoc eſt melanæeti & pygargi aduerſus ceruum pugna. ſed quæ hic aduerſus draconem deſcribitur pugna aquilæ ſimpliciter tribuenda eſt, quod & alij authores faciunt: acrior eſt cum dracone pugna, multoq; magis anceps, etiamſi in aere

in aëre. Oua hic cõſectatur aquilæ auiditate malefica: at illa ob hoc rapit vbicunq; viſum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita ſe implicãs, vt ſimul decidat. Aquila infeſto animo contra draconem pugnat: draco quidem ex fruticibus prodiens, facilè aut ouem aut leporem eximit ex vnguibus aquilæ. Et interea dum hic cum aquila pugnat, lepus ſeſe in fugam dat: & draco fruſtra oculos in aquilam retorquens, eam perſequitur, quòd in ſublime elatam attingere non poſſit, Gillius ex Nicandro. Aquilam ferunt vbicunq; viderit ex alto ſerpẽtem, magno mox ſtridore oppreſſum laniare: & poſtquam extracta de viſceribus venena decerpſerit, adhuc (fortè, ſuctu) faucium deuorare, & virus quod inerat extinguere, veneno calore decocto, Iorath. Ariſtoteles videtur dicere vulturem cum dracone pugnare, quod non eſt verum: (nuſquam hoc ſcribit Ariſtoteles. ſed Auicenna aut eius interpres vulturem cum aquila ſæpe confundit:) ſed neq; aquila omnis cum dracone pugnat. Sed quoddam aquilæ genus eſt paruum, quod venatur ſerpentem quendam qui draco generali vocabulo nominatur. Aquila etiam cum tyro (vipera) & dracone pugnat pro animalibus quæ aliquando venantur, dum alter alteri prædam auferre conatur, Hæc Albertus. *Vtq; volans altè raptum cum fulua draconem Fert aquila, implicuitq; pedes, atque vnguibus hæſit: Saucius at ſerpens ſinuoſa volumina verſat, Arrectisq; horret ſquammis, & ſibilat ore, Arduus inſurgens: illa haud minus vrget adunco Luctantem roſtro: ſimul æthera verberat alis,* Vergilius Æneid. x I. His addam ex Æliano hiſtoriam prolixiorem quidem, ſed memorabilem: Decem (inquit) & ſex viri frumentum in area baculis excutientes, vaſtiſſimis ſolis ardoribus cùm ardentiſſimè ſitirent, vnum ex ſuis vt aquam de proximo hauriret fonte, miſerunt: Is meſſoriam falcem in manibus habebat, & in humeris ſitulam geſtabat: vbi verò ad fontem venit, aquilam extrictiſſimè offendit ſerpente circumplicatam, iam iam proximam vt ſtrangularetur. in eam, vt ſæpe ſolet, inuolauerat: veruntamen nõ ſuarum fraudum compos in ea ipſa expugnanda euaſerat: at enim ſpiris illius circumuenta, vicina erat ad pereundum. Agricola vel quòd non ignoraret, vel quòd auditione accepiſſet aquilam Iouis nuntiam & miniſtram eſſe, & item quòd egregiè teneret feram beſtiam eſſe, falce ſerpentem ab aquila abſcidit, & vinculis eam, vnde effugere non poterat, exſoluit. Cumq; his obiter geſtis reuertiſſet, atq; hauſta aqua vinum temperatũ omnibus miniſtraſſet, ij quidem auidiſſimè bibere ingrediuntur: is autem qui aquam hauſiſſet, iam poſt illos bibiturus erat (nam tum famulus non compotor erat) ad labra poculum cùm admouiſſet, ſeruata aquila circum locum illum etiam nunc verſans, ſic in poculum inuolauit, vt potio effunderetur (vt ſcyphus frangeretur, Io. Tzetzes 3.134.) Ille quod grauiter ſitiret indignatus ait: Hanc ne gratiam, cùm ſis illa (nam auem recognoſcebat) tuo conſeruatori refers? itáne Iouem gratiarum inſpectorem & præfectum vereris? Cùm hæc elocutus ſe ad alios conuerteret, videt ex venenata potione palpitantes, extremum ſpiritum efflare. Serpens, vt conijcere licebat, ſuo veneno fontem imbuerat. (Aquila ſerpentem ſcilicet viderat venenum euomentem in vas [quo aqua hauſta fuerat, vel è quo bibebant] Tzetzes.) Itaq; redemptionis præmium ei qui ſe conſeruaſſet, aquila cum pari ſalute compenſauit. Hæc dicit Crates Pergamenus, & Steſichorus in quodam poemate graui & antiquo, & in vulgus haudquaquam peruulgato, Hæc omnia Ælianus.

¶ Idem Ælianus polypi cum aquila pugnam his verbis deſcribit: Quum in ſaxũ (inquit) non admodum è mari eminens polypus aliquando correpens aſcendiſſet, ibiq; explicatis alis ſumma cum voluptate, quòd frigida tempeſtas eſſet, à tepore ſolis caleſceret, neq; ſanè ſe in ſaxi colorem vertiſſet, quod quidem ipſum cùm ad declinandas, tum magis ad moliendas piſcibus inſidias facere ſolet, aquila acris & acuta in videndo, prædam, ſi non ſibi futuram bonam, attamen paratã & promptam ſibi & ſuis pullis perſpicuè cernens, quãto potuit maximo alarũ impetu in polypum inſiluit: Sed & piſcis hic circumplicantibus aquilam & pertinaciter adhæreſcentibus cirrhis, in profundum detraxit, hoſtem capitaliſſimã, ſimul & interfecit: quæ quidẽ Lupus hians (vt eſt in prouerbio) inani ſpe illuſa, deinde in mari mortua fluitabat. Legitur in eandẽ rem Antipatri Theſſali epigramma lib.1. Epigrammatũ Græcorum, titulo in piſces inſcripto. In Creta vi tauros inuadi ab aquila chryſaëto ſiue ſtellari dicta ſolere in hũc modum narrant. Interea taurus ſe cùm abijcit ad paſtum, ex inſidiis aquila in ceruicem inuolans, crebras illi ac acerrimas plagas roſtro infligit. Ille tanquam aſilo excitatus, primum incenditur ad curſum, deinde quà poteſt ſe in fugam confert. Quandiu in plano & ſtabili loco fertur, ab aquilę moleſtia requieſcit, ea nimirum quoad in planiciem excurrit, nihil ei negotij exhibet, at quieta volans illum acerrimè obſeruat, quacunq; ingreditur. Cùm illum proximè ad præcipitem locum ac decliuem acceſſiſſe videt, explicatis in orbem alis, illius oculos quatit, & ea quæ ante pedes ſunt, nihil illum prouidentem, magna vi præcipitem agit, laniatuq; ventrem appetens, quantum eius cupiditas fert, nullo deinde negotio prędа potitur. Ab aliena præda ſe continet. nihil enim tale etſi humi iacet attingit, ſed ex ſuis laboribus gaudet, atq; à communicando cum aliis ſe ſuſtinet. Poſteaquam expleta atq; exſaturata eſt, ſua aſpiratione graui & tetra reliquias imbutas relinquit, aliis iam ad vſum ineptas, Ælianus.

De pugna polypi cũ aquila.

De aquilæ pugna cũ tauro.

E.

Accipitrum vel aquilarum pullos fune longiſſimo ab excelſis montium rupibus in ſportis demiſſi auferunt è nidis, Albertus. Aquilas quicunque Caucaſum habitant inimicas habent: quamobrem illarum nidos vbicunq; apparent, igniferis ſagittis incendunt, laqueos inſuper ad eas capiendas tendũt, Prometheũ vlciſci dictitantes, Philoſtratus in vita Apollonij. Falcones & herodij eiecti à parentibus,

De ratione capiendarum aquilarũ.

& retibus aucupum capti in regionibus vbi nunquam nidi eorum inueniuntur, peregrini vocantur, Albertus.

De eiſdem cicurãdis & ad venationem inſtituendis.

¶ Plura aquilarum eſſe genera ſatis notum eſt, quorum ad venationem nonnullis vtimur, Grapaldus. Aquila capi debet adhuc parua. ſolet enim audacia & ingenio per ætatem proficere. quare difficilius adulta capitur, Tardiuus. Aquilæ cicurantur, quæ paruæ ſcilicet nidis exemptæ fuerint. nam illas quæ in feritate adoleuerunt non tutò cicuraueris. quoniam facilè propter audaciam ſuam & robur inſtruentis faciem aliásve partes grauiter læderent. Manſueſiunt autem vt hominibus venatu acquirant quaſlibet aues magnas: præcipuè verò vt canum auxilio capiant lepores, cuniculos & capreolos. Qui aquilam ad venationem effert, debet eſſe robuſtus, vt pondus eius ſuſtinere poſſit. Et ſtatim cùm viderit prædam à cane deprehenſam, aquilam conſuetam & inſtructam dimittet, quę ſemper ſuper canes volabit, & cùm leporem viderit ſubitò deſcendet & capiet eam, Creſcentienſis. Herodius cicur ſuper manu ſedens geſtari nõ poteſt, ſed potius brachio toto ſuſtineri debet ab humero vltra manum pelle ceruina munito. & cùm volare conatur, dimittenda eſt ne brachium geſtantis lædat. itaque aut coopertis fertur oculis, aut cùm volare cupit dimittitur. Reuocata, redit ad brachium aucupis, vt vel prædam adepta vel fruſtrata, quieſcat, Albertus. ¶ Rubeus color laudatur in aquila & oculi profundi, præſertim ſi nata ſit in montibus occidentalibus, Tardiuus. Plura leges quod ad electionem aquilæ, ſupra in *B.* ¶ Quum aquila volans caudam extendit, & ſe circa illam cõuertit, & verſus plagam aliquam aſcendit, ſignum eſt meditantis fugam: Item ſi nõ deſcenderit ad ſonum paſtus offerendi: niſi fortè nimis ſatura eſt, aut nimium obeſa. Ne igitur fugiat, conſue pennas caudæ ipſius ne extẽdere poſſit, nec ad volatum eis vti: aut depluma ambitum podicis, ita vt podex nudus appareat. ſic enim propter frigiditatem aeris ſublimis, nõ conabitur tam altè volare. Verum tunc timendum eſt illi à cæteris aquilis, quas propter caudam conſutam euitare non poterit, Tardiuus. Quum aquila pugno relicto circa illum volat, aut in terra, ſignum eſt fugitiuæ. quòd ſi periculum ſit, ne tempore illo quo aues libidine incenſæ generationi operam dant, aquila aufugiat, dabis ei in cibo arſenicum ſiue auripigmentum rubeum, quod libidinem eius extinguet, Idem. Quum aquila dominum ſuum circumuolat, ſic vt non longè ab eo recedat, ſignum eſt fugitiuam non futurã, Idem. Aquila (fera) capit accipitrem, & quamuis aliam auem rapacem, aquilam quoq; cicurem, quum viderit eas geſtare lora pedum, cibi id aliquid eſſe putans. hoc periculum igitur euitandi cauſa lora pedum aquilæ cicuri, aut cuiuis aui rapaci volaturæ, adimito, Tardiuus. Aquilæ quædam cicuratæ in Tartaria etiam in lupos inſilire, eosq; in tantum diuexare non dubitant, vt ab hominibus ſine labore & periculo capi poſſint, Paulus Venetus. Lepores & vulpes (inquit Ælianus) ad hunc modum Indi venantur, neque enim ad capturam eorum canibus egent: aquilarum & coruorum & miluorum pullos educunt ad venationemq; inſtituunt. Inſtituendi ratio hæc eſt: Primum vt ad leporem & vulpem manſuefactos carnem appenderunt, eos de manibus dimittunt, ad quos à tergo inſequendos auibus emiſſis fruendæ carnis ad eos ipſos alligatæ poteſtatem venatores concedunt. Aues autem acriter inſequuntur, & ſimul vt vel hanc, vel illam ceperint, præmium pro captura carnem conſequuntur. Hæc nimirum apud eos proſequendi has beſtias maximè illecebra eſt. Poſtea verò quàm eas exactè ad venandi ſcientiam erudierunt, in montanos lepores, ac feras vulpes emittunt. aues conſueti prandij ſpe quæ ex obiecta præda eis oſtenditur, & inſequuntur, & celeriter comprehendunt: atq;, vt Cteſias ait, quod ceperunt, dominis reportant, non planè inſciæ pro carne illa prædę domeſticæ antea appenſa, ſe ex fera præda nunc viſcera habituras eſſe. Nutritur aquila omni genere carnium, nec facilè morbo corripitur. cùm leporem ceperit, paſcatur eo ſæpius, vt poſtea libentius perſequatur, Creſcentienſis. Plura de cibo aquilæ *vide* ſupra in *C.*

Aquilarũ pullis captis & ad palũ alligatis parantes omnis generis prædam adſerunt quæ ab accolis aufertur & colligitur.

¶ Qui prope nidum aquilæ habitant, vnum ex pullis eius (accedentes ad nidum armati, pręcipuè capitibus, timore aquilæ) auferunt, & ad palum alicubi alligant. Tum illi vociferanti parentes adferunt lepores & cuniculos, ſi in locis illis reperiantur, & gallinas & anſeres, quæ accolæ ſibi colligunt. interdum feles ac vulpes. nuper quidam pullo ſic alligato gallinã attulerunt cum pullis aliquot intra pennas matris, qui ſine vlla læſione ab accolis collecti & nutriti ſunt, Creſcentienſis. Aquilæ magnæ & feroces in Liuonia regione Septentrionali (inquit Albertus) piſcibus, auibus, & quadrupedibus pullos ſuos nutriunt. Incolæ autem nidis exemptos ſub arboribus ponunt aluo ligata vel conſuta, vt cibi appetitum amittant. Parentes verò nihilominus auium piſciumq; prædam apportant, quam incolæ colligunt vt ſe & familias paſcant. interdum tamen ſoluunt pullis anum ne moriantur, quo præda fruantur diutius. Et aliquando quidam, vt ab illo ipſo homine fide digno accepi, in vno nido aquilarum antequam pulli complerentur, plus quàm trecentas anates, & ſupra centum anſeres, lèpores circiter quadraginta, & plurimos magnos piſces collegit.

¶ Aquilæ, vel cuiuſlibet vaſtæ alitis pinnis quæ rigorem habent, aluearia emundentur qua parte emundari non poterunt, Columella. Scythæ, & in primis Androphagi ex eis & Melanchlæni & Arimaſpi aquilarum ac vulturũ oſſibus ad tibias vtuntur, ἀετῶν καὶ γυπῶν ὀστοῖς αὐλητικῶς ἐμπνέουσι, Pollux.

F.

Aquila in cibo interdicta eſt à Deo.

Aquila Deuteron. 14. & Leuit. 11. inter aues immundas recenſetur. Aquilæ cibum nobis interdixit legiſlator, vt & aliarum rapacium, inſinuans nullo commercio illis hominibus qui per rapinam viuunt cõiungi nos oportere, Clemens lib. 3. Pædagogi & Stromateon 5. Aquilam, haliæetum, vulturem & huiuſmo-

& huiusmodi ſublimipetas ac rapaces aues, Moſes in cibo prohibuit, faſtum ſcilicet ſupra alios ſe extollentem & rapacitatem damnans, Procopius.

G.

Vultur eadem omnia poteſt quæ aquila, ſed infirmius. pro vulture etiam abſente accipiter ſubſtituetur, ſed minore efficacia, Kiranides. Aquila quomodo mactari, & vt ſingulæ eius partes ad remedia valeant, adiurari debeat, idem author lib. 3. ſuperſtitioſiſſimè deſcribit. ¶ Pellis aquilæ curata diligenter cum plumis ſuis, & ventri ſtomachoq́; pro faſcia appoſita, colicos magnificè adiuuat & ſtomachicos: & eos qui colicam (vitio) ſtomachi patiuntur, liberat, & concoctionem iuuat, Kiranides. *Remedia ex aquilæ pelle.* *Penna.*
¶ Aquilæ pennam vel alam ſi quis ponat ſub pedibus mulieri in partu laboranti, mox pariet. vbi verò primum pepererit, tolles pennam, Kiranides. ¶ Ad cephalalgiam magnum miraculum: Os capitis aquilæ alligatum patienti in corio ceruino verticem ſanat. tempora verò aquilæ hemicraniam curant, dextrum dextro alligatum, ſiniſtrum ſiniſtro, Kiranid. Ad dolorem hemicranij: Aquilæ capitis os, aut vulturis, dextrum dextro lateri dolenti, ſiniſtrum ſiniſtro appende, Galenus Euporiſt. 3.34. ¶ Cerebrum aquilæ cum oleo & modica cedria inunctum, ſcotomaticos & omnem capitis effectum ſanat, Kiranid. Cerebrum perdicis aut aquilæ in vini cyathis tribus morbo regio reſiſtit, Plinius. Oculis aquilæ cerebro aut felle inunctis claritatem viſus reſtitui dicunt, Idem. his quidam verba eodem in loco ſequentia, cum melle Attico, adiungunt: alij ad ſequens medicamentum referunt. Et alibi, Aquilæ cerebro vel felle viſus claritatem reſtitui & ſuffuſiones curari dicunt. Hepar aquilæ ſiccum & tritum, cum proprio ſanguine ac oxymelite per dies decem (potum) epilepticos ſanat, Kiranides. ¶ Fel omne acre eſt & calfacit, ſed aliud alio magis aut minus: aquilinum inter efficaciſſima numeratur, Dioſcor. Accipitrum & aquilarum fella nimis acria ſunt, quin etiam exedunt, quod vel colore ſuo æruginco teſtantur, qui tamen interdum niger reperitur, Galenus de ſimplicibus 10.13. Apud eundem de compoſit. ſec. locos 4.7. fel aquilæ miſcetur ocularibus compoſitionibus ad ficoſas aliasq́; eminentias, & oculorum ſuffuſiones, &c. De vſu huius fellis ad oculorum claritatem reſtituendam, & emendandas ſuffuſiones, Plinij verba recitaui paulò ante inter remedia ex cerebro aquilæ. Aquilæ quam diximus pullos ad contuendum ſolem experiri, mixto felle cum melle Attico inunguntur oculorum nubeculæ & caligationes & ſuffuſiones, Plinius. ſcripſerat autem hoc facere haliæetum. ſed alij hanc facultatem ſimpliciter aquilino felli adſcribunt. Oculis hebeſcentibus felle aquilæ cum melle Attico inunctis, viſus præſtatur acutiſſimus: vt non ſibi tantum, ſed hominibus quoq; acutū cernant aquilæ, Ælianus. Idem remedium Sextus ad ſuffuſionem oculorum cōmendat. ſed quidam (inquit) illud magis prodeſſe credūt, qui his medicamentum hellebori ℔. j. aut dimidiam myrrhæ, tantundem mellis Attici, obtemperatam faciunt inunctionem, (ſed videtur hæc verba corrupta.) compoſitio fortè talis eſt, vt fellis & hellebori ana ʒ. j. myrrhæ & mellis Attici ana ʒ. ſ. ad inunctionem miſceantur. Fel aquilæ cum ſucco praſij herbæ myrrhaq́; & melle fumum non experto, inunctū oculis, omnem obſcuritatem & hebetudinem tollit, nec vllum in eis vitium fieri ſinit, Kiranides. *Capite.* *Cerebro.* *Hepate.* *Felle.*

¶ Tuſſi medetur lingua aquilæ collo ſuſpenſa, Galenus Euporiſt. 3.37. *Lingua.*

¶ Ad lumborum dolorem, aquilæ pedes euellunt in aduerſum à ſuffragine, ita vt dexter dexteræ partis doloribus adalligetur, ſiniſter læuæ, Plinius. *Pedibus.*

¶ Stercus anſerinum præ nimia acrimonia inutile eſt. coniicio autem ita eſſe & accipitrum & aquilarū. Verùm fugienda eſt materia omnis eiuſmodi quæ difficulter comparari poteſt, Galenus. Verrucas & myrmecias fimus aquilæ illitus curat, Kiranides. Florentinus in Geoponicis confirmat illuc nunquam acceſſurum ſerpentem, vbi aquilæ aut milui fimus cum ſtyrace in ſuffimentum fuerit adhibitus. Aquilæ fœminæ ſtercus cum melle ſynanchicos ſanat, & quaſuis paſſiones circa collum, & ad tuſſes prodeſt, Kiranides. Fimus aquilæ ſuffitus, in partu laborantes adiuuat mulieres, & corruptos fœtus educit, & ſecundas extrahit, Idem. *Stercore.*

¶ De aëtite lapide quem Latinè aquilinum dixeris, aut aquilæ lapidem, vt Sextus. Quòd aquilæ hunc lapidem, & quam ob cauſam, in nidos imponant, ſupra in C. docuimus. Tribus primis aquilarum generibus, (hoc eſt *melanæeto, pygargo, morphno*) & quinto (hoc eſt, gneſio) inædificatur (fortè non ſimpliciter imponi, ſed cum reliqua materia intertexi & implicari ſentit) nido lapis aëtites, nihil igne deperdens, Plinius. Eſt autem lapis iſte prægnans, intus cùm quatias alio velut in vtero ſonante, Idem & Dioſcorides. Aquilæ lapis in ventre eius aut in nido inuenitur, Sextus. Aëtites lapis gignitur in Euphrate fluuio Parthiæ, Chryſermus apud Stobæum. De aëtite non conſtat: ſunt qui è montibus Caucaſeis, alij ab Oceani littore peti tradunt, colore cādidiſſimo, ſpiritu grauidum, qui etiam ex agitatione ſonum ædat: ita potentem vt aquæ bullientis in lebete feruorem extinguat, Oppianus in Ixeuticis. Aëtites duas naturas habet. alter rarus & inanis eſt, alter denſus ac ſolidus, Zoroaſtres in Geopon. 15.1. Aëtites lapis (inquit Plinius 36.21.) ex argumento nominis magnam famam habet. Reperitur in nidis aquilarum, ſicuti in decimo volumine diximus. Aiunt binos inueniri, marem & fœminam: nec ſine iis pariere quas diximus aquilas, & ideo binos tantum. Genera eorum quatuor. In Africa naſcentem puſillum & mollem, intra ſe ac veluti in aluo habentem argillam ſuauem, candidam, ipſum friabilem, quem fœminei ſexus putant. Marem autem, qui in Arabia naſcitur, durum, gallæ ſimilem, aut ſubrutilum, in *De aëtite lapide.* *Quatuor aëtitæ huius lapidis genera.*

aluo habentem durum lapidem. Tertius in Cypro inuenitur, colore illis in Africa nascentibus similis, amplior tamen atq; dilatatus: cæteris enim globosa facies. habet in aluo harenam iucundam & lapillos, ipse tam mollis vt etiam digitis frietur. Quarti generis Taphiusius appellatur, nascens iuxta Leucadem in Thaphiusa (oppido Cephaleniæ,) qui locus est dextra nauigantibus ex hac ad Leucadem, inuenitur in fluminibus, candidus & rotundus. huic est in aluo lapis qui vocatur callimus, nec quicquam tenerius, Hæc Plinius. Apud nos (inquit Ant. Brasauolus Ferrariensis medicus) duo genera sunt, alterum album marmoris colore & effigie: alterum nigrum, subnigrum, vel cinereum. Vocant & lapidem prægnantem quòd intus alterum lapidem album contineat, qui sonat si quatiatur. In aquilarum nidis inueniri scribunt veteres, quód nos nunquam fieri putamus. Frequens est in Apulia monte Gargano, & variis Apennini locis. Albus in fluminibus inuenitur, (præcipuè circa initia riuorum & fluminum.) Ex Armenia alioqui Alexandriam vehitur, inde Venetias. Abutuntur eo quidam ad multas superstitiones & vanitates. hoc volunt furta detegi, hoc non possunt etiam optima cibaria edi, hoc futura prædicere tentant, hoc deprehenduntur vxorum furta, Hæc Brasauolus. Lapis aquilæ inuenitur in India inter Chimonas & Sarādin, (aliàs Chimoas & Sarandi.) Græci antarron (vox apparet corrupta, fortè à Græca apud Dioscoridem χατόκιον, nisi potius χατόχιον legendum est. est enim (inquit) aetites χατόκιον ἐμβρύων, hoc est amuletum retinens fœtus) id est alleuiantem partus. Reperta est autem huius lapidis facultas ab ipsa aquila. nam cùm aquila fœmina paritura est oua, mas ei hunc lapidem ex India allatum supponit, vt facile & minori dolore pariat, Serapio. Hic lapis ex India adfertur, similis castaneæ, nisi quòd habet colorem nebulæ vel pulueris, (aliàs, colorem vellereum, fortè cinereum) & cùm agitatur, lapillus alius interior auditur, qui fracto exteriore apparet sicut auellana, ad albedinem declinans, Rasis apud Serapionem. idem alibi (inquit Serapio) hunc lapidem ouo similem facit. Multa eruditè de aëtitis eorumq; differentiis scribit Georg. Agricola lib. 5. de natura fossilium. Vt belemnites (inquit) aut terram aut arenam aut lapidem in se continet, ita geodes amplectitur terram: aëtites lapidem vel arenam, enhydros liquorem. sed hi differunt à belemnite figura. nam pleriq; omnes in speciem orbis globati sunt, sed modò absoluti, modò compressi. eum certè qui complectitur terram Plinius aliàs in aëtitis numerat, aliàs geoden vocans separatim persequitur. Dioscorides geoden ab aëtite distinguit: quòd ille terram, vnde ipsi nomen impositum, hic lapidem contineat. adeò certè magnam cognationem inter se habent, vt ex eadem constent materia, non aliter ac belemnitę diuersas res etiam ipsi continentes, vt ferè in eodem loco gignantur. gignũtur autem in Saxonibus ad Hildesheimum: in Misenorũ montibus ad Salam, & non longè ab Aldebergo, ac verò etiam sub arce Motestha, inueniuntur verò cùm torrentes ex magnis & assiduis imbribus terram eluunt. Dictus est aetites vel à colore aquilæ candicãte cauda, vt sentit Plinius: vel quòd in aquilæ nidis reperiatur. Misenus non longè ab Aldebergo repertus in rutilo niger est, (&c. omitto enim differentias eorum quas adfert mox à colore, odore, figura, magnitudine, duritie, asperitate, & contrariis, postremò à contentis.) Quidam cùm quatiuntur, sonum nõ ædunt, quòd calculi intus adhæreant: sonant verò in quibus illi liberi ac soluti intus iacent. Nec verò pæantides, gemonides etiam vocatæ, quæ in Macedonia inueniuntur iuxta monumentum Tiresiæ: nec cissites qui nascitur in Ægypto circa Copton: nec gasidane, quam Medi & Arbelitæ mittunt, alij sunt lapides quàm aëtitæ candidi. quia enim ipsi medentur parturientibus, pæantides vocantur: quia prægnantes quasi fiunt & pariunt alterum lapidem, appellantur gemonides: quia cõcipiunt, cissitæ (sed ita cyssitæ potius per y. dici deberent) nomen inuenerunt. Gasidanæ vocabulum peregrinum est, tamen quia cõcipere dicitur, & intra se partum fateri concussa, satis intelligimus etiam aëtiten esse. Verùm de his lapidibus quisq; quod sibi videbitur verius sentiat. Omnino autem iam dicti lapides sunt hi, quos Theophrastus & Mutianus parere crediderunt. Enhydros quoq; ad aëtitas pertinet, Hęc Georg. Agric. Aëtitæ genus vnum (inquit Christoph. Encelius) prægnans est arena & lapillis. aliud chelonitide (sic vocat impropriè lapidem cui species sit conchæ, pectinis aut strombi.) aliud silicem candidum continet. talem ego ad Albim inueni, candidum, subrotundum, durissimum, in cuius superficie cellulæ erãt tanquam in fauis apum: cuius speciem alteram aliquando extra matricem (lapidem continentem) inueni solam, pilei quadã forma. ¶ Vidi ego aetiten magnitudine & forma paruæ pilæ lusoriæ, planè rotundum, ex ruffo albicantem. & alterũ oblongiusculũ, angulosum (tribus aut quatuor angulis) spadiceum ferè vel magis fuscum. longitudine pollicis transuersi, crassitudine minimi digiti ferè. vterq; lapillũ continebat. item alium ex Palæstina allatũ, asperum sabulo, nigricantem, latum qui arenam continebat. alium deniq; oui figura. Aëtites siue geodes quem aperui dum hæc scriberem, ruffus erat, magnitudine pruni, terra siue argilla prægnans albicante, glutinosa, terræ sigillatæ vulgaris colore saporeq;. crustam quoq; ambientem ex eadẽ substantia induruisse gustus prodebat. crusta quidem potentius quàm argilla siccare & astringere videbatur. Eadẽ, vt conijcio, generatur cum argillæ exiguæ massæ (possunt aũt in aquis & fluuiis volutatione offensioneq; tum diuidi in exiguas partes, tum in figuram rotũdam redigi) per superficiem frigore indurantur: aut forsitan etiam calore, siue Solis, siue ex terra subeunte, vel temporis diuturnitate. Exiccatis autem exterioribus & in crustam conuersis, tanquam in oui generatione, interiora molliora manent & humiditatem suam conseruant, vt quæ per crustam nimis densam euaporare non possit. Quòd si fortuitò massula non mera argilla constet, sed lapillum arenásve contineat,

Lapis prægnans.

Georg. Agricolæ de eodem lapide sententia.

Descriptio aetitarũ quos vidit hic author.

Qua ratione generetur hic lapis.

neat, ea quoq; in medio relinquuntur, crusta ambiente propter exiccationem se contrahente, minusq́; loci occupante. quare spacium aliquod inane relinquitur. vnde sonitus. Hęc quidem de generatione & differentiis aëtitæ obseruaui. & vt naturam quoq; eius experirer, bis vnum huius generis igne candefeci, qui nihil inde lædi aut mutari visus est, ne colore quidem: vt conijciam eandem ferè eius substantiã esse, quæ argillæ illius ex qua vascula fusoria aurifabrorum fiunt. ¶ Vultures quum cœperunt oua ædere, aliquid adferunt ex Indico tractu, quod est tanquam nux, intus habens quod moueatur, sonumq́; subinde reddat. Quod vbi sæpe apposuerunt, multos fœtus producunt: sed vnus tantum remanet qui immusulus vocatur, Textor. ¶ Chymistæ aëtiten pro chrysolito, & porphyrite, & chrysochromo cognomine Macedonico, & polychromo accipiunt, Hermolaus in Corollario. Ocytocius lapis est minor aëtite, planus tactu & resonans, Kiranides 1,24. Et alibi, Aëtites lapis rubeus est colore vt cera. gestatus seruat in vtero fœtus, & abortus prohibet. est enim ocytocius, (fortè κατόκιον, vt Dioscorides habet.) ¶ Lapis echites (corrupta vox pro aëtite) id est aquileus, gemmarum optima est, coloris punicei, & vocatur ab aliquibus herodialis (ab indoctis scilicet, qui herodium vt dixi in *A.* pro aquila maxima & nobilissima accipiunt) eò quòd aquilæ eum in nido ouis suis apponant, Albertus. Aëtiten aliqui dixere gagaten, (aliàs gagiten,) Plinius. Seruius quoq; aëtiten nominat gagaten. sed gagaten scimus esse longè diuersum lapidem, qui cùm vritur odorem sulphureum reddat, vt Plin. alibi scribit: aut bituminosum resinæve, vt Dioscorides & Orpheus. itaq; non potest nihil igne amittere, neq; frigidissimus esse, quæ duo aetitæ attribuuntur. quanquam de gagate Plinius refert, vti eo magos in ea quam axinomantiam vocant, & peruri (inquit) negant, si euenturum sit quod aliquis optet. sed magicum hoc, non naturale est. Strabo gangiten in Armenia repertum scribit quo serpentes fugentur, hunc (gagiten seu aetiten Plinij) an alium accipiat, nondum liquet, Hermolaus. Mihi verò dubium non est, quin gagaten intellexerit Strabo. hoc enim tantum serpentes fugari authores scribunt, non etiam aetite. Alius ab aetite est gagates vel gangites lapis, quem Nicander ἐγγαγγίδα πέτρην dixit, medicis notus, Cælius. Cæterũ cùm aetites igni resistere possit, teste Plinio: & aquæ bullientis in lebete feruorem extinguere, vt Oppianus scribit, (alij idem de iaspide tradunt) eo quidem nomine pyrimachus dici posset. Sed alius est lapis pyrimachus cuius meminit Aristoteles lib. 4. de Meteoris, scribens illum quoq; vt ferrum igne vehementer liquari: & quod ab eo igne soluto fluat, rursus concrescere & durari. Eiusdem & Theophrastus meminit in lib. de lapidibus. Interpretes Aristotelis qui nam hic lapis sit, non docent, aliqui recentiorum pyritem esse suspicantur. Pyrimachum aliqui alabastrum esse dicunt, quod non credo: alij lapidem è quo ignis ferro excutitur, Niphus. Bellonius in Memorabilibus suis cap. 53. lapidem quendam describit, quem Græci vulgò *asbeston*, alij *varouitnicon* nominent, &c. qui an sit pyrimachus, inquirẽdum est. Est & amiantus lapis alumini similis qui nihil igne deperdit vt scribit Plinius. sed hunc non puto liquari, vt neq; aetiten. liquari enim & nihil deperdere, fortè solius auri est.

De gagate an idem sit cum aetite.

Lapis pyrimachus.

¶ Aetites ad multa remedia vtilis est. sed vis illa medica non nisi in nido direptis, Plinius. Et alibi, Lapis aetites in aquilæ repertus nido, custodit partus contra omnes abortuum insidias. Aetitæ omnes grauidis adalligati mulieribus vel quadrupedibus, in pelliculis scarificati, vteri animalium continent partus, non nisi parturiant, remouendi, alioqui vuluæ excidunt. Sed nisi parturientibus auferantur, omnino non pariunt, Idem 36.20. est autem obscurum quid sibi velit per hæc verba scarificati vteri: & fortè corruptus est locus: malim ego, lubrici vteri animalium, ex Dioscoride. Aetites mulieribus commodus abortibus aduersatur, Ælianus. Phylacterium est prægnanti, & præstat vt mulier partum perferat, Sextus. Aetites alter densus est & solidus, qui mulieribus alligatus perficit fœtus: alter rarus & inanis intus, (videtur hîc aliquid deesse, tum quia de facultate posterioris nihil dixit, tum quia Græcè legitur: ἀλλ' ὁ μὲν ναστὸς περιαπτόμενος, &c. & sequi debebat, ὁ δὲ ἀραιὸς, &c.) Zoroastres in Geoponicis 15.1. Collo appensus aetites amolitur abortum, Author incertus. Vt fœtus retineatur, lapis aetites appendatur, Galenus Euporist. 2.57. Aetites sinistro brachio adalligatus contra muliebrium locorum lubricitatem fœtus in vtero retinet. parturientibus verò à brachio sublatus femori alligandus est, vt sine dolore fœtus excludatur, Dioscorides. Collo mulieris suspensus conceptum impedit, Constantinus: per errorem fortassis, quòd apud Dioscoridem vel ipse vel alius quem sequutus est, ἀτόκιον pro κατόκιον legerit. Non igitur pugnant authores si alij appenso hoc lapide fœtum retineri, alij promoueri partum & facilem reddi tradunt: quoniam diuersis corporis locis alligatus diuersum præstet: nempe supra vterum retineat, infra vterum verò detrahat partum. quanquam Chrysermus apud Stobæum aetiten ait obstetrices difficulter parientibus super vteros (ἐπὶ τὰς γαστέρας) imponere: & sic illas confestim ac sine dolore eniti. Aetius verò 16,21. aetites (inquit) super ventre gestatus, prægnantes fœtusq; conseruat, nec sinit vuluam emollescere. Mulieribus & cæteris animalibus si supponatur hora partus, facile minoriq; dolore parient, Serapio. habetur autem (inquit) apud nos à quàm pluribus, & persæpe hanc vim ei verè attributam esse experimento cognoui. Hoc idem Rasis (Serapione citante) expertum se ait. Nos superioribus diebus periculũm aetitæ in parturiente facientes, nihil iuuamenti obtinuimus, Amatus Lusitanus. Iac. Syluius in Gallia vsu quotidiano huius lapidis vim probatam ait, vt supra quidem alligatus partum contineat, ad femina verò attrahat. Apud nos aliqui in hunc vsum hoc genus lapidum vel rude vel crusta superiore dempta complanatum, argento includunt, vt ad quanque corporis partem alli-

De remediis ex aetite.

ligari commodè possit: quasi verò vis certa huic lapidi insit fœtum ad sese attrahendi vt magneti ferrum. Atqui experimentis etiam hac in re non videtur fides habenda. quicquid enim appenderis parturienti, instantibus iam doloribus partus & vtero nitente, naturaq; mouente fœtum, vt plurimum paulò pòst pariet mulier: non minus fortè, quàm aliud quodcunq; à natura excernitur, si iam maturum sit ac nisus partis excernentis accedat, vt plurimum procedet, nisi nimium infirma & debilitata sit natura. Scio animum & fiduciam nonnihil præstare: sed hic verbis potius spe & consolatione plenis & religione confirmari, atq; in Deum dirigi debet, non in phylacteriis & amuletis hærere, ne per simplicem in illa fiduciam idololatria committatur. Conatur enim dæmon vt per alios innumeros dolos, sic præcipuè per magiam quæ verbis & amuletis vires mirificas tribuit, mentes hominũ à Deo abstrahere, hanc interim non magiam sed creatæ à Deo naturæ vim esse asserens. Scio etiam occultas rerum esse facultates, qualis est magnetis in attrahẽdo ferro. sed in illis, cùm ex primis aut secundis qualitatibus (vt physici & medici vocant) causas cur quidque fiat reddere nequeamus, vnam habemus communissimam, nempe totius substantiæ similitudinem aut dissimilitudinem. ὡς αἰεὶ τὸ ὅμοιον ἄγει φύσις εἰς τὸ ὅμοιον. Quænam verò substantiæ similitudo, quæ vera sympathia lapidis ad fœtũ in vtero fuerit? An quòd similiter aliquid inclusum intra se gestat, quod concepisse, quoq; veluti grauidus lapis videtur, sicut vterũ fœtus? Sed ficta huiusmodi inter se rerum similitudo innumeras nobis superstitiones peperit. atqui magis ferme ridiculum est hanc facere similitudinem secundum substantiam, atq; animal pictum eiusdem substantiæ cum viuo asserere. Sed his omissis veniã ad reliqua quæ de facultatibus aetitæ authores tradunt. Omnes aetitæ exiccant: quidam insuper astringunt: ex quibus *geodes* ea quæ obscurant oculos, purgat: & cum aqua illitus, sedat inflammationes mammarũ & testium, Georg. Agricola. Verrucas & myrmecias aetites applicatus sanat, Kiranides. Prohibet casum epilepticorum, Euax & Albertus. hinc est fortè quòd Serapio scribit poni eum loco pæoniæ. Tritus & exceptus ceroto parato cum cyprino (vnguento) aut gleucino alióve calfaciente, comitialibus magnopere prodest, Dioscorid. Adalligatus vnà cum pisce aquila ossa confracta restaurat, Kiranides. Prodest cùm ad alia plurima, tum ad rigores qui per circuitus reuertuntur, & præsertim ad quotidianas facit si corpori alligetur, Trallianus. Aetiten lapidem cum ouo ac modico rosaceo podagris illini iubet Ætius 12.44. ¶ Κλεπτέλεγχος est, hoc est furta detegit, si quis eum imposuerit in panem qui edendus sit. nam fur panem illum quamuis commansum dentibus suis deglutire non poterit. eodẽm modo cum cibariis coctum, furem prodere aiunt, cùm cibaria illa deuorare nequeat, Dioscorid. Hunc morem sic deprehendendi furem in Græcia etiamnum durantem pluribus describit Bellonius in Memorabilibus cap. 23. Si quis de cibo aliquo tanquam venenato suspicionem conceperit, aetites in cibum impositus prohibet ne deglutiri possit si venenum sit mixtũ: lapide verò subtracto nihil prohibebit quin cibus deglutiatur, Euax & Albertus qui hoc à Chaldæis prodi scribit. Kiranides videtur aetitæ lapidis facultates quasdam superstitiosas non satis distinguere à facultatibus attributis lapidi, quem ait reperiri in capite piscis aquilæ.

Superstitiosæ facultates huic lapidi tributæ.

H.

Aquila vnde dicta sit.

a. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur: quamuis etiam ab acutè volando dictam volunt, Festus. Aquila ab acumine oculorum vocata est, Isidorus. ab acumine: habet enim tria acuta, visum, iram, & instrumenta venandi, quæ sunt vngues & rostrum, Albertus. Iouis ales, & Iouis armiger per antonomasiã absolutè pro aquila apud Vergilium ponuntur. *Vide* infra in *h*. Flammiger ales, pro aquila quæ Iouis fulminibus seruit, vt exponit Lactantius, Statius 8. Thebaid. Οἰωνὸς ταχὺς ἄγγελος, pro aquila Iliad. ω.

Α'ετὸς vnde.

¶ Α'ετός, Atticum est: αἰετὸς commune. vtroq; modo apud Aristotelem scriptum inuenio. Attici vt pro κλαίω, κλάω: sic ἀετὸς sine iôta proferunt, idq; aptius, vt videtur, quoniam παρὰ τὸ ἀΐσσειν (hoc est ab impetu volandi) hæc auis denominatur, Orion apud Etymologũ. Aetòs dicitur à verbo ἀΐσσω quod est impetũ facio, quasi ἀϊτός. vel παρὰ τὸ ἀεὶ ἐτεὸς εἶναι. fertur enim illam à Ioue semper veri euentus nuntiam emitti, Etymologus. vel ab α particula intendẽte & nomine ἐτεὸς, ὡς λίαν ἀληθὴς καὶ αἴσιος ἐν τοῖς οἰωνίσμασι. vel quoniam Ioui, qui allegoricè aërem denotat, sacra est, eadem origine qua aer, à verbo ἄω (id est spiro) deriuatur, Eustathius.

Varia aquilæ nomina.

¶ Αἰβετὸς, aquila, Pergæis, Etymologus & Varinus. locus aqud Hesychium deprauatus est. Ι'βινος, aquila, Varinus. Παραὸς, aquila Macedonibus, Idem & Hesychius. Alibi tamen apud eosdem inuenio, quòd aquila Macedonũ lingua ἀργιόπους dicatur: & rursus eadem lingua αἰγίποψ, apud Etymologũ & Varinum. Φλέγμας, aquila est fulua & vehemẽs: aut si Græcè mauis, ἀετὸς ξανθὸς, ὀξὺς, Hesychius & Varinus. sed pro Φλέγμας repono Φλεγύας, quam vocem Suidas quoq; pro aquila interpretatur. Φλεγύας est aquila, dicta ἀπὸ τοῦ φλέγειν καὶ λαμπρὸς εἶναι. aliqui auem vulturi similẽ interpretantur. Μορφνοῖο φλεγύαο, Hesiod. in Aspide. Varinus aquilæ nigræ interpretatur: & potest sanè à verbo φλέγω, φλεγύας, pro nigro accipi, vt αἴθων ab αἴθω. sed de morphno aquila dicam infra priuatim. φλεγυὼ quidem & φλεγυρὸν Grãmatici βίαιον & ληστρικὸν, id est violentũ & prædonem vel rapacem exponunt, quod aquilæ conuenit. Α'ρξιφος, aquila apud Persas, Hesychius & Varin. Α'κυλεὺς, aquila, Hesychius. apparet aũt vocem esse corruptam à Latina. *Escos*, id est aquila auis, Syluaticus, corrupta forsitan voce à Grę̨ca aëtos. Hyperionis auis est aquila fœmina, similis aquilę mari, Kiranides. Καταρράκτης, aquila, Sophocli in Laocoõte: harpyias etiã in Phineo catarrhactas vocat. sed catarractẹs vel cataractes propriè

propriè & priuatim vocatur non aquila ipsa, sed aquilæ similis quædam auis rapax, ὄρνεόν τι ἀετῶδες, vt Eustathius in Dionysium scribit: in parecbolis Homericis simpliciter genus auis rapacis interpretatur.

Epitheta aquilæ.

¶ Epitheta. Iouis ales, Iouis armiger (Æneid. 9.) quibus & per antonomasiam absolutè pro aquila vtuntur. Ferox, Horatius. Fulua, Æneid. 12. Et apud Textorem, Alitum regina, altiuolãs, astriuolans, bellatrix, corusca, flammigera, grata Ioui, nubiuaga, nuncius Iouis, prædatrix, præpes Vergilio. (Vide Festum in dictione *præpetere.* Vergilius etiam præpetes pennas dixit: *Nec respirandi fit copia præpete ferro.* Ennius de pugna Cæcilij, ingruentibus in eum veluti imbre, telis.) rapax, regalis, regia, sublimis, venatrix. ¶ Αἰετὸς αἴθων, Iliad. ο. licet autem αἴθωνα interpretari vel à colore nigrum, fuluum, ruffum: vel ab animi feruore, aut ab impetu & vehementia volandi. Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις, Theocritus Idyl. 17. Μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης, Odysseæ τ. Ἀγκυλοχείλην interpretantur vel qui χεῖλος, id est rostrum aduncum habeat, vel chelas, id est vngues vncos. Cleonem Aristophanes traducens, tanquam coriarium & pecunias publicas suffurantem βυρσαίετον ἀγκυλοχείλην cognominauit, quasi aduncas & rapaces manus habentem. Sed de huius vocis etymologia & interpretatione plura leges apud Varinum in elemento *A.* Βασιλήϊος ὄρνις αἰετὸς, Nicander. Accipitrem Homerus ὤκιστον tantum vocat, ἀετὸν verò κράτιστον simul & ὤκιστον. Ὀξὺς, in Epigram. Οἰωνὸς ταχὺς ἄγγελος, absolutè pro aquila, Iliad. ω. Αἰετὸς τανύπτερος, Hesiodus in Theogoniis. Τανυσίπτερος ὄρνις, ibidem de aquila. Τελειότατος πετεηνῶν, Homerus Iliad. θ. vbi Scholia exponunt aquilam auium maximam, vel auspicia perfecta præbentem, ἐπιτελεστικώτατον. Ἀετὸς ὑψιπέτας, Aristoph. in Auibus. Ὑψιπέτης, Iliad. μ. & ν. Ὑψιπετήεις, Iliad. χ. Οἰωνῶν βασιλεὺς per antonomasiam, Pindarus. Ὠμηστὴς, Apollon. Argon.

De aquilo colore.

¶ Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur, quamuis eam ab acutè volando dictam esse volunt. Aquilus autem color ab aqua est nominatus. qui color incertus est inter album & nigrum, Festus. Aquila quidem germana colore ruffo & subrutilo describitur, melanæetus autem & anataria seu morphnus nigricant. Aquilius prænomen (cognomen) ab aquilo colore, id est nigro est dictum, Idem. Corpore aquilo, Plautus Pœn. Colorem inter aquilum candidumq́;, Suetonius in Augusto. Aquilinus, quod ad aquilam pertinet, aut quod aquilæ est simile. An tu inuenire postulas quenquam cocum, Nisi sit miluinis, aut aquilinis vngulis? Plautus, id est rapacibus. Aquilo ventus à vehementissimo volatu ad instar aquilæ appellatur, Festus. Vt aquilifero moranti cuspide sit comminatus, Tranquillus in Cæsare. sed legendum aquilifer casu recto, ex Plutarcho, Cælius. *Vide* inferius inter icones.

Aquilinus.

Aquilo ventus.

Ἀετοὶ καὶ ἀετώματα, templorũ tecta dicta sunt.

¶ Legimus in templis etiam vocari ἀετοὺς, id non aliud indicat, quàm tecta, quæ item pterà vocant, sed & aetómata, sicuti in Agamemnone auctor est Ion, (ex Scholiaste Aristophanis.) Corinthiorum autem fuisse inuentum id cecinit Pindarus, quum in Olympiis ita scribit de Corinthiis, Τίς θεῶν ναοῖσιν οἰωνῶν βασιλῆα δίδυμον ἔθηκε; Antè verò retroq́; aetómata concinnari solita, prodidit auctor Didymus, Cælius. Corinthij inuenerunt τὰ ἐπάνω τῶν ναῶν διπλᾶ ἀετώματα, Scholiastes in Olympia Pindari Carmine 13. Sed alij videntur aquilæ effigiem interpretari apud Pindarum, quæ templis imponi solita sit, vt ex hisce Scholiastæ verbis colligo: Ὁ ἀετὸς οἰωνῶν βασιλεύς ἐστιν, ὃ ἐπὶ τῶν ἱερῶν τιθέμενος. Πτερὰ καὶ πτέρυγας, καὶ ἀετώματα, καὶ ἀετοὺς, id est pinnas & aquilas vocant tecta templorum, Varinus & Suidas. Ἀέτωμα, τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον, Galenus in Glossis & Suidas. hoc est tectũ quod vtrinq; in altum tendit figura triangulari. neq; enim omnia tecta hac specie constituuntur. apparet autem non modò templorum, sed quarumuis ædium tecta in hãc formam constructa sic dicta fuisse. Solent autẽ ditiores huiusmodi tectis ante & retro muros triangulari figura per interualla scansilia se colligentes in mucronem, pinnarum extensarum similitudine, adiungere qui ipsi muri vel pinnæ murorum an similiter aeti vel aetómata dici possint, iudicẽt alij. Ἀετὸς, vel αἰετὸς, τὸ ὀρόφωμα τὸ κατὰ τὸν ὄροφον ὅπερ τινες ἀέτωμα καλοῦσι, στέγασμά τι τῶν οἴκων ἐμφερὲς τῇ πτήσει τοῦ ζώου, Suidas & Etymologus. Eustathius simpliciter aetòn & aétoma partem templi esse scribit, sic dictam à similitudine alarum aquilæ. Galenus libro 3. commentariorum in Hippocratem de articulis, Ἀέτωμα οἴκου (inquit) vocat culmen seu supremam domus partem triangulari forma. nam si solarium (ἡλιαστήριον) quispiam facere velit, loco tegularum aream planam constituet. at si tegulas imponat, ea forma tectũ erigit, qua facilè pluuialis aqua defluere queat. vnde in altum medio culmine à posteriore in anteriorem partem per longitudinem porrecto hinc & inde supra laterales parietes tectum humiliter deducitur, vt geminarum demissarum alarum speciem præferat. ex qua similitudine veteres huiusmodi tecto aetomatis nomen indidisse videntur: quod & ἀετὸν appellarunt cùm alij, tum Diocles Carystius hunc locum paraphrasticè reddens, Hęc ferè Galenus. Græcus quidem codex admodum deprauatus est. Interpres Latinus vertit *lacunar,* & *testudinatum,* quàm rectè viderit ipse. Ἀετὸν quidem dictum apparet, quòd in tali contignatione tecti, trabes inter se oppositæ, colligatæ videantur & connexæ. Aquilas templi Tegeatarum Pausanias in Arcadicis dixit. Τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς ἀετόν, Aristophanes in Auibus. Ἀετὸς, τὸ ἐφ᾽ ἑκάστῃ κνήμῃ τοῦ τροχοῦ σιδήριον, id est ferramentum iuxta singulos rotæ radios, Pollux, Etymologus, Hesiodus & Varinus. καὶ κυμάτιον τὸ ἐν τοῖς γείσοις, Hesiodus & Varinus. ¶ Ἀετιδεῖς, pulli aquilarum Æliano, Suidas. ¶ Ἀέτειον πτερὸν καὶ κρέας, id est aquilinam pennam & carnem Græci dicunt, Suidas. ¶ Ὄρνεον, ἀετῶδες, auis aquilæ similis, vt de catarrhacte & harpe auibus apud Grammaticos legimus.

Αἰετὸς ἵππων. *Ἀετογενεῖς equi.* *Exaetus.*

¶ Αἰετὸς ἵππων, equus celerrimus, in epigrammate Archiæ, Anthologij 1.33. pro equo omnium perniciſſimo, quando aquila inter aues velociſſima eſt. Oppianus Iberos equos tantæ celeritatis eſſe ſcribit, vt ſolæ cum eis aquilæ certare poſſent. Ἀετογενεῖς dicti equi à genitiua quadam nota, quam habent circa armos, à Sarmatis probantur tanquam ad curſus aptiſſimi: improbãtur qui eadem circa caudam & clunes habuerint, Abſyrtus 115. Conuenit ſanè à perniciſſima auium aquila equos etiam velociſſimos ſic appellari, etſi nulla huiuſmodi corporis nota foret. ¶ Exaetus dicitur aquila dum nutrit pullitiem à fortitudine ſua degenerans, adeo vt fœtus ferarum rapere non queat, vt in *C.* docuimus.

Aquila piſcis.

¶ Eſt & aquila piſcis, ἀετὸς apud Athenæum. Καρχαρόδοντες dicuntur, quorum rotundi & alternatim (vel pectinatim) inuicem inſerti dentes ſunt, vt leo, canis, pardalis, ἀετίδες & piſces carniuori, Scholia in Ariſtophanis Equites. ¶ Aetites lapis deſcriptus eſt in *G.*

Ἀετὸς herba Libyca.

¶ Ἀετὸς herba quædam in Libya naſcens, Varinus & Etymologus. ſed ἄερος etiam tanquam herbæ nomen apud Varinum legitur, voce nimirum corrupta. Galenus lib. 6. de ſimplicibus medicamentis refert Pamphilum quendam in opere ſuo de herbis grammatico & magico potius quàm medico, ἀετοῦ, id eſt aquilæ herbæ meminiſſe, cuius apud neminem Græcorum mentionem ſe inueniſſe ſcribat ſed tantum in libro quodam qui Hermæ Ægyptio tribuatur de 36 ſacris herbis horoſcoporum, quas omnes (inquit Galenus) nihil quàm nugas & figmenta eſſe conſtat. Hæc fortè fuerit Prometheum dicta herba Apollonio in Argonauticis, quam fingit natam è ſanguine Promethei aquila iecur eius depaſcente, vnde & radix ſanguinolenta appareat: flore croceo cubitali, (vel cubitum diſtante à terra,) caule gemino. Scholiaſtes ait poetam hæc fingere. à nullo enim rhizotomo talem ſtirpem deſcribi. Nos centaurij maioris tantum radicem ſucco manare ſanguineo apud veteres legimus, cui tamen reliqua deſcriptio non conuenit.

Ἀετώνυχες herba. *Lignum aquilæ aromaticũ.*

Ἀετώνυχες, herba, Heſychius & Varin. Dioſcorides (aut quiſquis nomenclaturas ei adiecit) leontopodium dictam herbam, aetonychon etiam nominari prodit. Ægineta verò lithoſpermum aetonychi ſemen eſſe ait. Sed lithoſpermon ea eſt herba quam vulgò milium ſolis vocitant, longè à Dioſcoridis leontopodio diuerſa. Lignum aquilæ quoddam dictum peregrinum & aromaticum hodie in noſtrum orbem afferri audio. Herba quam Galli *ancholiam* vocant, noſtri aquilegiam, aliqui angelicam, Matthæolus Senenſis *aquilinam* nominat: aliqui amorem perfectum.

Aquila ſignum legionũ Romanarũ.

¶ Icones. In ſceptris regum aquila erat, Scholiaſtes Ariſtophanis. ¶ Aquila fuit ſignum ſingularum legionum Romanarum: vnde aquilifer dicebatur ſignifer in Romana militia. Aquilam Romanis legionibus C. Marius in ſecundo conſulatu ſuo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor aliis: lupi, minotauri, equi apriq́; ſingulos ordines anteibant. Paucis ante annis ſola in aciem portari cœpta erat, reliqua in caſtris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo notatum, non ferè legionis vnquam hybernaſſe caſtra, vbi aquilarum nõ ſit iugum, Plinius. Ex quibus L. Petroſidius aquilifer, quum magna multitudine hoſtium premeretur, aquilam intra vallum proiecit, Cæſar 5. belli Gall. Quum ſigna militaria, quum aquilam illam argenteam (cui etiam ſacrarium ſcelerum domi ſuæ fecerat) ſcirem eſſe præmiſſam, Cic. 2. in Catil. *Signa decus belli Parthus Romana tenebat, Romanaq́ aquilæ ſignifer hoſtis erat,* Ouid. 5. Faſt. *Infeſtisq́ obuia ſignis. Signa, pares aquilæ,* Lucan. lib. 1. *Vt notæ fulsêre aquilæ, Romanaq́ ſigna,* Ibid. Aquilæ duæ, ſigna ſexaginta ſunt relata Antonij, Galba ad Cicer. lib. 10. Iupiter egrediens ad bellum contra patrem Saturnum, aquilæ vidit augurium: cuius cùm viciſſet auſpicio, fictum eſt quòd ei pugnanti tela miniſtraſſet: vnde etiam à felice augurio natum eſt, vt aquilæ militum ſigna comitentur, Seruius. Primum ſignum totius legionis eſt aquila, quam aquilifer portat, Vegetius de re milit. 2.13. C. Cæſare, M. Lepido Coſſ. decimæ legionis Aquilæ Cn. Pompeij filio, quæ fulmina tenebant, viſæ dimittere, & in ſublime auolare: ipſe adoleſcens Pompeius victus, & fugiens occiſus, Iul. Obſequens. Traditur primam aquilam, quæ in exercitu Craſſi ferebatur, ſua ſponte cogente nemine, eſſe conuerſam, aduerſus Parthos proficiſcentis, Plutarchus in vita Craſſi. Ἀετοφόρων λεγεώνων, lib. 8. Sibyllinorum.

Aquila biceps ſignum imperij Romani. *De variis aquilæ imaginib. & inſignibus.*

Aquila etiamnum ſignum eſt imperij Romani, cui bina capita affinxerunt poſtquam imperium in Orientale & Occidentale diuidi cœpit. ſed pictores dum elegantius quàm verius repræſentare aliquam ſtudent, iconem eius paulatim omnino corruperunt. Ὦ ἔβενος, ὢ χρυσός, ὢ ἐκ λευκῶ ἐλέφαντος. Αἰετὸν οἰνοχόον Κρονίδᾳ Διῒ παῖδα φέροντες, Theocritus Idyl. 15. De aquilis aureis in templo Delphico, leges infra in *h.* Aquila aurea in porta templi Hieroſolymitani ab Herode conſecrata, à Iudæis aliquibus poſtea deiecta eſt: quorum aliqui comprehenſi iuſſu Herodis viui combuſti ſunt, vt tradit Ioſephus Antiquitatum Iud. lib. 17. cap. 8. De aquila ſuper tumulo Ariſtomenis, *vide* in *h.* mox poſt prouerbia. In carcerum Olympici certaminis embolo, id eſt roſtro, delphis æreus in canone erectus viſitur, & in medio ara quæ aquilam ex ære alis longè extenſis ſuſtinet. Eſt autem machina huiuſmodi, vt ea commota delphinus in terram cadat, aquila verò ſurſum proſiliat, Idem Eliacorum 2. Leocras (lego *Leochares,* ex Tatiano) ſtatuarius aquilam fecit, ſentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem vnguibus etiam per veſtem, Plinius 34. 8. Diuus Auguſtus in Curia quam in comitio conſecrabat, duas tabulas (pictas) impreſſit parieti: quarum alterius admiratio eſt, puberem filium ſeni patri ſimilem eſſe, ſalua ætatis differentia, ſuperuolante aquila draconem complexa, Idem. Memini cùm Romæ ætatem tererem, ad Palatij radices ponè Anaſtaſiæ templũ, ſacellum effoſſum fuiſſe, quod tum pleriq; Conſi putarunt, propter frequentes cõchas marinas ibi repertas. vbi & effigies albæ aquilæ

cum

cum crista rubra in facelli fornice seu testudine, quod tum plerique consilij symbolum interpretabantur, Lil. Greg. Gyraldus. Apis Ægyptiorum in tergore effigiem aquilæ habet, Herodotus. Vt hominem significent Ægyptij qui tutò vrbem habitat, aquilam pingunt quæ lapidem gestet. hæc enim è mari vel terra sublatum lapidem in suum infert nidum quò tutior sit, ac firmior, Orus 2. 50. Regem qui solitudine gaudeat, quiq; errata non condonet si velint significare, aquilam pingunt. hæc enim desertis in locis nidum sibi construit, sublimiusq; cæteris volucribus volat, Idem 2.57. Cum suis sacris literis Ægyptij victoriam pingerent, aquilam formabant, quoniam ea auis ceteras aues superare solet, Lil. Greg. Gyraldus. Aquilæ pullus masculum & orbiculatum (ἀρρενογόνον καὶ κυκλωειδὸν) quippiam, vel semen hominis connotat, Orus 2.3. Emblemata quædam Alciati de aquila, infra in *h.* referam. ¶ Est & aquila sydus, de qua Higinus: Hæc est (inquit) quæ dicitur Ganymedem rapuisse, & amanti Ioui tradidisse. hanc etiam Iupiter primus ex auium genere delegisse sibi existimatur: quæ sola tradita est memoriæ, contra solis exorientis radios contendere valere. itaq; super aquarium volare videtur. Hunc enim complures Ganymedem esse finxerunt. Nonnulli etiam dixerunt Meropem quendam fuisse, qui Coon insulam tenuerit regno, & à filiæ nomine Coon, & homines ipsos à se Meropas appellarit. hunc autem habuisse vxorem nomine Ethemeam, genere Nympharum procreatam: quæ cùm desierit colere Dianam, ab ea sagittis figi cœpit, tandemq; à Proserpina viua ad inferos arrepta est: Meropem autem desiderio vxoris permotum, mortem sibi consciscere voluisse: Iunonem autem misertam eius, in aquilam corpus eius conuertisse: & inter sidera constituisse: ne si hominis effigie eum collocaret, nihilominus memoriam tenens coniugis desiderio moueretur. Aglaosthenes autem qui Naxica scripsit, ait Iouem Cretæ surreptum, Naxum delatum, & ibi esse nutritum: qui postquam peruenerit ad virilem ætatem, & voluerit bello lacessere Titanas, sacrificanti ei aquilam auspicatam: quo auspicio vsum esse, & eam inter astra collocasse. Nonnulli etiam dixerunt Mercurium, alij autem Anapladem pulcritudine Veneris inductum in amorem incidisse: & cùm ei copia non fieret, animum vt contumelia accepta defecisse: Iouem autem misertum eius, cum Venus in Acheloo flumine corpus ablueret, misisse aquilam, qui soccum eius in Amythaoniam Ægyptiorum delatū Mercurio traderet: quem persequens Venus ad cupientem sui peruenit: qui copia facta, pro beneficio aquilam in mundo collocauit, Hæc omnia Higinus. Aquila occidit 13. Kalēd. Augusti, Plinius. Exorto Leone occidit, exoritur autem cum capricorno, &c. Vide astronomos: vt Higinum de sagitta qua Hercules aquilam interfecit. Griphus est apud Athenæum, quæ nam eadē in cœlo, terra, & mari habeantur: ad quē respondetur, Vrsus, serpens, aquila, & canis, addo & leporē. ¶ De spectro tricipiti, capitibus aquilę, leonis & bufonis, quod Marcomiro Troianorū circa Mæotin regi apparuit, ex Munstero historiam scripsi in Bufone *a.*

Hieroglyphica.

De sydere aquila dicto.

¶ Propria. Ægyptus dicta est olim Aëria, & Aëtia (Ἀετία) ab Aëto quodam Indo, Eustathius in Dionysium. Aquila vrbs Brutiorum ex ruinis Furconij antiquissimi oppidi à Longobardis ædificata, vt scribit Volaterranus. Aquileia vrbs Carnorum metropolis, à legendis aquis dicta existimatur. Aëtos fluuij nomen est in Scythia, aliqui Nilum etiam olim Aquilam dictum volunt, *vide* in *h.* in fabula Promethei. ¶ Aquilam Iudæum Ponticum & Priscillam vxorem eius inuenit Corinthi. Actor. 18. Pontij Aquilæ tribuni meminit Suetonius in C. Iulij Cæsaris vita. Aquilius prenomen (cognomen) ab aquilo colore, id est nigro, est dictum, Festus. Huic simile est apud Græcos Aëtius. Εὐρυμέδων, ὁ Περσεὺς, ἢ Ποσειδῶν, ἢ ἀετὸς, καὶ Ἑρμῆς, Hesychius & Varinus. Eurymedon quidem fluuius est Pamphyliæ. fuit & hoc nomine auriga Eurycreontis regis, & Nestoris minister, vt Varinus scribere videtur: item Fauni filius apud Statium in Thebaide. Aiax Telamone natus primum Aëtos dictus est, propter auspicium aquilæ præteruolantis cùm Hercules in Telamonis gratiam sacrificaret eo nomine vt filius ei nasceretur, vt copiosius scripsi in Leone *h.* in leonis Nemeæi mentione. Pyrrhus rex aquila appellari gaudebat, Plutarchus. Ab rerum gestarum excellentia præsigni Pyrrhum esse aquilam cognominatum, id est aëtòn, prodit historia, Cælius. Πύῤῥος τῶν στρατιωτῶν ἀετὸν αὐτὸν προσαγορευόντων, Τί γὰρ (εἶπεν) οὐ μέλλω τοῖς ἡμετέροις (nisi ὑμετέροις per υ legendum est) ὅπλοις ὥσπερ ὠκυπτέροις αἰρόμενος Plutarchus in Apoph. Aëtius viri nomen, heretici ex Antiochia Syriæ, de quo multa Suidas: item scriptoris rei medicæ. Huic Latinè respondet Aquilius. Magi hominum ad animalia bruta affinitatem insinuātes, brutorum etiam nominibus eos appellāt: vt leones, ijsdem sacris initiatos, mulieres hyænas, ministros coruos, patres aquilas & accipitres, Porphyrius in libro de abstinendo ab animatis.

Nomina propria ab hac aue desumpta.

¶ *b.* Quòd si omni tempore similes miluijs sint stymphalides atq; aquilis, aues mihi vidētur Arabicæ, Pausanias in Arcadicis. Diuus Ioannes in Apocalypsi scribit se vidisse quatuor animalia plena oculis ante & retro, quorum quartum simile fuerit aquilæ volanti, &c, *vide* in leone *H.a.* Similem visionem legimus in prophetia Ezechielis cap. 1. Inter bestias quatuor à Daniele visas, (vt legimus cap. 4. historiæ eius) prima erat sicut leo, erantq; ei alæ sicut aquilæ. Aquilæ inter aues aspectu sunt masculo, ἀῤῥενωποὶ, perdix fœmineo, Adamantius. Cresias scribit gryphes aquilino ore esse, Ælianus.

De animalibus aquilæ similibus.

¶ *c.* Ὁ ν (Eteoclem) ἐφ' ἁμετέρᾳ γᾷ Πολυνείκης Ἀρθεὶς νεικέων ἐξ ἀμφιλόγων Ὀξέα κλάζων αἰετὸς εἰς γᾶν Ὣς ὑπερέπτα, Λευκῆς χιόνος πτέρυγι στεγανὸς, Sophocles in Antigone. Ὣς ἄρα φάσος εἶπεν, ὁ δ' ὑψόθε ἔκλαγξεν φωνᾷ Ἐς τρὶς ὑπαὶ νεφέων Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις. Theocrit[9] Idyllio 17. Reperitur etiā de homine κλάζειν. Ὀξέα κεκληγὼς, Home. de Thersite. ¶ Vt in cane vulturina sagacitas, sic acies aquilina in vena-

Comparationes sumtæ ab aquila.

tore requiritur, Budæus. Aquila de rupibus diſpicit eſcam, & è longinquo proſpiciũt oculi eius, Iob 39. Sic fatus Menelaus abiuit, Πάντοσε παπταίνων, ὥς τ' αἰετὸς, ὅν ῥά τε φασὶν Ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν· Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ Θάμνῳ ὑπ' ἀμφικόμῳ κατακείμενος. ἀλλά τ' ἐπ' αὐτῷ Ἔσσυτο καί τέ μιν ὦκα λαβὼν ἐξείλετο θυμὸν, Iliad. ρ. Homerus cernendi agendiq; celeritatem aliàs accipitri palumbario comparat: aliàs aquilæ, Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ. indicat enim aciem viſus, quòd è ſublimi cernat: pernicitatem verò quoniam velociſſimum animal capiat, Varinus in Παραβολή. Κείνοισιν (equis Iberis velociſſimis) τάχα μοῦνος ἐναντίον ἰσοφαρίζοι Αἰετὸς αἰθερίοισιν ἐπιθύων γυάλοισιν, Oppianus. Excitabit Dominus contra te gentem è longinquo, quæ vt aquila aduolabit, Deuter. 28. Aquilis velociores, leonibus fortiores Saul & Ionathas, 2. Regum 1. Velociores aquilis equi illius, Hieremias 4. Sicut aquila volabit (hoſtis) & expandet alas ſuas ſuper Moab, Idem 48. Aquilis cæli velociores ſunt perſecutores noſtri, ſuper montes perſecuti ſunt, in deſerto inſidiati ſunt nobis, Idem in Threnis 4. Venient equites eius è longinquo, & aduolabunt vt aquila feſtinans ad vorandum, Abacuc 1. Diuitiæ faciunt ſibi alas, & veluti aquila ſubuolant in cælum, Prouer. 23. Tria ſunt mirabilia apud me, imò quatuor quæ nõ cognoui: Via aquilæ (pro quauis aue hoc loco, Munſterus) in cælo, &c. Prouer. 30. Dies mei tranſierunt inſtar aquilæ quæ volat ad eſcam, Iob 9. Aquila in petris manet, in ſaxis præruptis atq; inacceſſis rupibus commoratur, Iob 39. Aquila nunquid ad tuum præceptũ eleuabitur, & in arduis ponet nidum ſuum? Ibidem. Si eleuaueris quaſi aquila nidum tuum, inde detraham te dicit Dominus, Hieremias 49. & Abdias ſimiliter. Suſtinentes Dominum mutabunt vires: renaſcentur (eis) pennæ in modum aquilarum, Eſai. 40. Lais meretrix videtur mihi ταὐτὰ πεπονθέναι Τοῖς ἀετοῖς. οὗτοι γὰρ ὅταν ὦσι νέοι Ἐκ τῶν ὀρῶν πρόβατ' ἐσθίουσι καὶ λαγώς, Μετέωρ' ἀναρπάζοντες ἀπὸ τῆς ἰσχύος, Ὅταν δὲ γηράσκωσιν, ἤδη τότε Ἐπὶ τοὺς νεὼς ἵζουσι πεινῶντες κακῶς, Κἄπειτα τοῦτ' εἶναι νομίζεται τέρας. Sic & Lais nunc (inquit) otioſa eſt & bibula, nihil aliud quærens quàm vt in diem cibo ac potu ſaturetur, Epicrates apud Athenæum. *Aquilam adhuc iuuenem in ouilia Demiſit hoſtem viuidus impetus. Nunc in reluctanteis dracones Egit amor dapis atq; pugnæ*, Horatius in Odis 4.4. Oculum qui ſubſannat patrem, & contemnit doctrinam matris, corui eruent, & pulli aquilæ deuorabunt, Prouerb. 30. *Qualis vbi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Suſtulit alta petens pedibus Iouis armiger vncis*, Vergil. 9. Æneid. imitatus illud Homeri, Iliad. χ. Οἴμησεν δ' ἀλεὶς ὥστ' αἰετὸς ὑψιπετήεις, Ὅς τ' εἶσιν πεδίον δὲ διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν, Ἁρπάξων ἢ ἄρν' ἀμαλὴν, ἢ πτῶκα λαγωὸν, vt Seruius obſeruauit, Ὡς ὅτε χῆν' ἥρπαξ' ἀπιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus alicubi de aquila. Teſtudines terreſtres fœminæ in coitu ſupinæ iacent: quo peracto cum ſe conuertere nequeant, præda tum alijs animalibus tum aquilæ relinquuntur, Ælianus. ¶ *Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum Virtus: nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam*, Horatius in Odis 4.4. ¶ Maſſurius apud Plinium immuſſulum auem dicit eſſe pullum aquilæ priuſquã albicet cauda: *Vide* infra in Capite de aquilis diuerſis. ¶ Acutus clangoris ſonus τὸ κατὰ κλαγγὴν λιγύφωνον ἴδιόν ἐστι τῶν ἀετωδῶν. Euſtat.

Aquila pullos in alis portat præter morem aliarum auium quæ pedibus portant.

¶ *d.* Portaui vos ſuper alas aquilarum, Exodi 19. vbi Munſterus in Scholijs, Portaui vos quaſi in humeris, ſicut aquila pullos ſuos portat in alis præter morem aliarum auium, quæ pullos pedibus, quo volunt, portant. Eſt etiam aquilæ natura (inquit Paulus Fagius) vt ſenſim pullos ſuos ad volandum excitare & prouocare ſoleat. Sic Deus populum ſuum excitauit, quando ex Ægypto eduxit. R. Salomon hunc locum explicans, Omnes cæteræ aues (inquit) pullos ſuos ponunt inter pedes ſuos, eò quòd timeant ſibi ab auibus quæ altius volitant, aquila verò non timet ſibi, cùm vna omnium altiſſimè volet. quia verò ab homine timet, ne forte iaculo impetatur, pullos ſuper alis geſtat: quaſi malit ſeipſam iaculo perire quàm pullos ſuos.

De mira inter puerũ quendã & aquilã ſympathia.

¶ Puerum auium ſtudioſiſſimum, Philarchus memoriæ prodidit, aquilæ pullum quem dono accepiſſet, vario & multiplici cibo aluiſſe, & ſtudioſè diligenterq; curaſſe, (& ægrotantem aliquando curaſſe, Io. Tzetzes 3. 134.) Nam cum ipſum non tanquam rem ludicram alebat, ſed tanquam vel amores ſuos & delicias, vel natu minorem germanum fratrem, ſic ſanè is aquilam magna cum cura & diligentia tuebatur. Cùm autem progreſſu ætatis in mutuam inter ſe amicitiam vehementer exarſiſſent, atq; accidiſſet ex morbo vt puer laboraret, tum ei aquila aſſiduitate officij aſſidebat. Cùm enim is quietem caperet, ipſa quoq; quieti ſe dabat: cùm vigilaret, eadem aſſiſtebat: cùm non ederet, ipſa pariter cibum non admittebat. Poſtea verò quàm è vita exceſſiſſet, atq; efferretur ad monumentũ ſepulcri, eũ proſecuta eſt: poſtq; vbi cremaretur, in medios rogos ſe immiſit, Ælianus. *Sed carmina tantum Noſtra valent Lycida tela inter Martia, quantum Chaonias dicunt aquila veniente columbas*, Vergilius Ecl. 9. *Tam diſpar aquilæ columba non eſt, Nec dorcas rigido fugax leoni*, Martialis. Ἀλλ' ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων Χηνῶν ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ω. Τῷ μὲν (draconi) ἔκπαγλον κοτέων βασιλήϊος ὄρνις Αἰετὸς ἐκ παλάχης (aliàs ἐξ αἴθρης) ἐπαΐξεται, &c. draco enim auium omnium nidos inuadit, & ſi aquila recens agnum aut leporem rapuerit, is illi è fruteto aliquo proſiliens abripit, Nicander.

Pythagoras aquilã incantationibus mitem reddidit.

¶ *e.* Proditur memoriæ, Pythagoram, quum ſuperuolantem ſuſurraminibus magicis excantaſſet aquilam, ita deduxiſſe, vt mitem redderet ac prorſus cicurem. Propterea Ammianus: Pythagoras (inquit) femur ſuum apud Olympiam aureum oſtentabat, & cùm aquila colloquens ſubinde viſebatur, Cælius. Apollonidæ epigramma extat lib. 1. epigrammatum Græcorum titulo εἰς ὄρνις, in aquilam quæ

quæ in Rhodum venerit, vbi alioqui aquilæ inſunt, quum Nero Imperator illic ageret, eiq́; vltro manſuetam ſe præbuerit. ¶ Πληγέντ' ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν ἀετὸν, Æſchylus: hoc eſt, aquilam ſagitta ictam. ¶ Aëtites lapis ſuſpenſus in ſiniſtro brachio conciliat amorem, & diuitias auget vbi fertur, Euax, & Albertus. Quæcunq; facit aquila (in remedijs & amuletis) hæc & vultur, Kiranid. Idē ſuperſtitioſas quaſdam & vanas facultates aëtitæ lapidi ſi cum alijs quibuſdam geſtetur, attribuit, indignas adſcribi. iubet quidem in eo ſculpi aquilam &c. Et rurſus, In hyęnio lapide ſculpe aquilam dilaniantem piſcem, &c. locus eſt corruptus.

Superſtitioſa de aëtite lapide & de aquila.

¶ Ad gratiam & fortunam. Dexter oculus aquilæ in panno mundo ligatus, & in ſiniſtra manu retentus, in collocutionibus magnam gratiam & amicitiā pręſtabit. Siniſter autē oculus in corio ceruino appenſus nunquam ſinit ophthalmiam pati geſtantē, Kiranides. Supra oculos aquilæ in ſupercilijs inueniuntur duo lapides, vnus in vnoquoq; ſupercilio: qui ligati in pelle lupi aut phocæ aut hyęnæ, aut aquilæ, ad collū geſtantem conſeruant ab omni iniuria, & contra noxas ferarū, & dęmonū hominumq́; inſidias arcent, & omne bonum conciliant, Idem. Si quis cubitum ſe conferens os vel roſtrū aquilæ ad caput ponat, videbit in ſomnis quod voluerit, Idem. Cor aquilæ impoſitum vino cum melle & aromatibus, & ita ſmyrnizatum per dies ſeptem, deinde in corio lupino geſtatum, omne malū, morbos & feras amolitur: ita vt geſtans ſemper proſper, beatus ac diues futurus ſit. Kiranides. Ad amorem: Aquilæ renunculi & teſticuli ſicci infuſi & ſuperſparſi condito, in potu vel cibo dati, ſiue viro ſiue mulieri, concupiſcentiam & amorem magnum excitant, Idem. De aquila dextræ alæ penna retenta, diuitem & amabilem facit gerentem, Idem. Vngues aquilæ à pueris & à perfectis geſtatæ, ab omni malo ac phantaſmate iniquo, & ab omni nocumento liberant geſtantem, Kiranides. ¶ Elleborum nigrum effoſſuros circumſcribere iubent, ſpectando exortū precandoq́; (vt id liceat ſibi concedentibus dijs facere, Plinius) cauereq́; aquilam tam à dextra quàm à ſiniſtra. periculum enim ſecantibus imminere aiunt: & ſi aquila prope aduolauerit, moriturum illo anno qui ſuccidit, augurium eſſe, Theophraſt. de hiſt. 9. 9.

¶ *g.* Nerui de collo & dorſo aquilæ ad collum & ſpondylos ligati, dextri ad dextrum, & ſiniſtri ad ſiniſtrum latus, chiragricis proſunt. Similiter & nerui pedum, podágram pedum, & genuum dolores ſanant, Kiranides. Aquilæ lingua appenſa in panno lineo, arthriticos, cionidas, & tuſſientes magnificè ſanat, Idem. Siniſtræ alæ pennam ſi quis tenuerit, & in oleo tinxerit, & à loco tenente vſq; ad ſacram ſpinam (os ſacrum) mulierem in partu laborantem vnxerit, ilico pariet, Idem.

¶ *h.* Hiſtoriæ & fabulæ. Ariſtomenem quomodo aquila ſuſtinuerit, & vulpecula è Ceada liberarit, ex Pauſania narraui in Vulpe *h.* ab initio ferè. ¶ Ptolemæum Soterem Arſinoæ filiū ferunt Macedones expoſitum & ab aquila nutritum eſſe, quæ ſublimis ſupra infantem alis extenſis & æſtum Solis nimium & pluuiam auerterit, & aues gregales depulerit, & laniatarum coturnicum ſanguine tanquā lacte ipſum aluerit, Suidas in Lago. Ganymedes Trois filius fuit, iuuenis ſpecioſiſſimus, quem aquila (vt fabulantur) dum venaretur in Ida monte Troadis, rapuit, menſæq́; Iouis ad præminiſtranda eidem pocula adhibuit, cōtemta Hebe Iunonis filia (quæ prima cauſſa fuit inuidiæ Iunonis erga Troianos) poſtea in Zodiaco poſitus. Xenophon in Sympoſio nō ob formā corporis, ſed ob præſtans ingeniū à Ioue raptum eſſe ait. *Et genus inuiſum, & rapti Ganymedis honores,* Vergil. 1. Æneid. *Raptus alite ſacra Miſcet amatori pocula grata ſuo,* Author Priapei carminis. Nam Ioui ad pocula ſtare finxerunt. Non enim ambroſia deos aut nectare, aut Iuuentute pocula adminiſtrante lætari arbitror: Nec Homerū audio, qui Ganymedem à dijs raptum ait, propter formam, vt Ioui pocula adminiſtraret, non iuſta cauſſa, quur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus, & humana ad deos transferebat: diuina mallem ad nos. Aquilam quæ rapuit Ganymedem, quem aquarium in Zodiaco aliqui eſſe finxerunt, inter ſydera collocatam nugantur, vt ſupra inter icones retuli ex Gigino, Leocras (Leochares, ex Tatiano) ſtatuarius aquilam fecit, ſentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem vnguibus, etiam per veſtem, Plin. *Ætherias aquila puerum portante per auras Illæſum timidis vnguibus hæſit onus,* &c. Martialis. Alciati emblema ſub lemmate *Deus, ſiue Religio, In Deo lætandum*:

Ptolemæus Soter ab aquila nutritus.

Ganymedes ab aquila raptus.

Emblema Alciati. Deus, ſiue religio.

Aſpice vt egregius puerum Iouis alite pictor — *Fecerit Iliacum ſumma per aſtra vehi.*
Quis ne Iouem tactum puerili credat amore? — *Dic hæc Mæonius finxerit vnde ſenex?*
Conſilium, mens atq; Dei cui gaudia præſtant, — *Creditur is ſummo raptus adeſſe Ioui.*

¶ Cùm Prometheus poſt factos à ſe homines Solis ignem furatus eſſet, irati dij febres & morbos immiſerunt terris: & ipſum Prometheum in monte Caucaſo per Mercurium religauerunt ad ſaxum, adhibita aquila quæ eius cor exederet. Hæc autem omnia non ſine ratione finguntur. Nam Prometheus vir prudentiſſimus & à prouidentia ſic dictus, primus aſtrologiam Aſſyrijs indicauit: quam reſidens in monte altiſſimo Caucaſo, nimia cura & ſolicitudine deprehenderat. Dicitur autem aquila cor eius exedere, quòd ἄχος eſt ſolicitudo, qua ille affectus ſyderum omnes deprehenderat motus, &c. Seruius enarrans illud Vergilij ſextæ Eclogæ, *Caucaſeasq́; refert volucres furtumq́; Promethei.* Iupiter (vt canit in Theogonia Heſiodus) Prometheum ligauit, & aquilam ei immiſit quę hepar eius immortale exederet, cuius tantundem noctu reparabatur, quantum interdiu aquila cōſumſiſſet, hanc deinde Hercules interemit. Higinus in ſagitta ſydere ſic ſcribit: Hanc vnam de Herculis telis eſſe demonſtrant, qua aquilam dicitur interfeciſſe, quæ Promethei iocinora dicitur exediſſe. Et paulò poſt, Iupiter Prometheo

Promethei cor ſiue iecur ab aquila exeſum.

vincto aquilam admisit, quæ assiduè noctu renascentia iocinora exesset. Hanc autem aquilam nonnulli ex Typhone & Echidna natam, alij ex Terra & Tartaro, complures Vulcani factam manibus demonstrant, animamq; ei ab Ioue traditam dicunt, &c. Agrœtas tertio & decimo rerum Scythicarum scribit, aquilam Promethei iecur depasci solitam, inde videri receptum vulgò, quòd is perfœcunda potiretur regione, sed quam tamen fluuius Aëtos, id est aquila, maximè infestaret. Scimus autem hepatis aut vberis appellatione fertilitatem plerunq; significari. Quum illuc accessisset Hercules re perspecta, fluminis impetum & copiam alueorum crebritate exinanisse, atq; inde iudicatum, aquilā peremisse, & à vinculis soluisse mox Prometheum, Cælius. Et paulò pòst, Herodotus adijcit Prometheū Scytharum regem fuisse: quumq; eius imperio obnoxa regio summa necessariorum laboraret inopia, nec succurri ab rege posset, quòd Aquila fluuius excrescens nimio plus agros dilueret, ibi coortos homines in vincula Prometheum coniecisse. Herculem verò illum liberasse, & fluuium corriuasse in mare. Ad Nilum qui diceretur Aquila, rem deducit Siculus Diodorus. Aquilas quicunq; Caucasum habitat, inimicas habet. propterea illarum nidos, vbicunque enatæ fuerint, igniferis sagittis incendunt, laqueos insuper ad eas capiendas tendunt, Prometheum vlcisci dictitantes, eò vsq; fabulis fidem adhibuere. Philostratus lib. 2. in vita Apollonij, vbi plura etiam de Prometheo eiusq; vinculis scribit. *Vide* Apolloniū in Argonauticis lib. 2. & eius Scholiasten Græcum ad numerum 56. Alciati Emblema inscriptum, *Quæ supra nos, nihil ad nos:*

Alciati Emblema Quæ supra nos, nihil ad nos.

Caucasia æternum pendens in rupe Prometheus
Diripitur sacri præpetis vngue iecur:
Et nollet fecisse hominem: figulosq; perosus
Accensam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur varijs prudentum pectora curis,
Qui cæli affectant scire, deûmq; vices.

Fulgentius in Mythologico (vt Gyraldus recitat) non ab aquila Promethei iecur corrodi, sed à vulture tradit, idq; perbelle interpretatus est, cui & Petronius Arbiter in his hendecasyllabis congruit: *Cui vultur iecur vltimum pererrat, Et pectus trahit, intimasq; fibras, Non est, quem tepidi vocant poetæ, Sed cordis mala, liuor atque luxus.* *Vide* Macrob. 1. 10. De Prometheo herba nata è sanguine Promethei aquila eius iecur depascente, vnde & radix sanguinea sit, supra in *a.* scriptum est. ¶ Senescentibus aquilis rostrum superius accrescit, incuruaturq; subinde magis magisq;, cui rei data est fabula, vt hoc ita accidat aquilæ, quoniam cùm olim homo esset, hospiti iniuriam intulerit, Aristot. ¶ Fertur aquilam aliquando sagitta ictam, cùm pennam sagittæ adaptatam vidisset, dixisse, Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα. ita hic etiam Euelpis inquit, Οὐχ ὑπ' ἄλλων πάσχομεν ταῦτ', ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γνώμῃ. Æschylus hanc parœmiam Libysticam vocat. ¶ Apud Aristophanem Comicum in Auibus homines quidam interrogant ab auibus, quomodo viuere cum eis queant implumes ipsi & volandi nescij. Epops auis respondet commodè id fieri posse, Pisthetærus verò dubitat: quoniam & apud Æsopum fabula feratur de vulpe, quòd infeliciter aliquando commercium cum aquila habuerit. Scholiastes monet hanc fabulam apud Archilochum esse Æsopo antiquiorem. ¶ Scarabeus contra aquilā. *Vide* infra inter prouerbia. ¶ Καὶ δόμους Ἀμφίονος Καταιθαλώσω πυρφόροισιν αἰετοῖς, Aristoph. in Auibus. ¶ Vaticinium Esdræ de aquila gerente typum ecclesiæ Romanæ, doctissimus vir Theodorus Bibliander præceptor noster exposuit, libro typis publicato.

Aquila gerens typum ecclesiæ Romanæ.

Aquila cur Ioui sacra & eius armigera dicatur.

¶ Aquila Ioui sacra. Armigerum Iouis pro aquila dixit Vergilius 9. Æneid. & Ouidius Metam. 13. Negant vnquam solam hanc alitem fulmine exanimatam, ideo armigeram Iouis consuetudo iudicauit, Plinius. Aliqui eò quòd altissimè volet, à poëtis armigeram Iouis fingi aiunt, & alitum reginam dici. Regia ales pro aquila Ioui sacra, Ouidius 4. Metam. *Namq; volans rubra fuluus Iouis ales in æthra,* Vergil. 12. Æneid. Tutelæ Iouis deputata dicitur, quia prosperum auspicium eius aduersum Titanas pugnaturus accepit, Acron in Horatium. Aquilam fingunt in bello Giganteo Ioui arma ministrasse. Quoniam Iupiter & Saturnus reges fuerunt. sed dum Iupiter cum patre Saturno haberet de agris contentionem, ortum bellum est: ad quod egrediens Iupiter aquilæ vidit augurium: cuius quum vicisset auspicio, fictū est quòd ei pugnanti tela ministrasset: vnde etiam à felice augurio natum est, vt aquilæ militum signa comitentur, Seruius in 9. Æneid. Et alibi, Aquila (inquit) in tutela Iouis est, quia dicitur dimicanti ei contra gigantes fulmina ministrasse: quod ideo fingitur quia per naturam nimij est caloris, adeò vt & oua, quibus supersedet, posset coquere, nisi admoueat gagatē lapidem frigidissimū. Auium præstantissimæ sunt aquilæ, quæ Iouis etiam sceptris proximè fulmina insidere creduntur. Oppianus in Ixeuticis. Ὁ Ζεὺς γὰρ αἰετὸν ἕστηκ' ὄρνιν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, Aristophanes in Auibus: vbi Scholiastes, Debuit dicere in sceptro, vt etiam Pindarus: Εὕδει γ' ἐν σκήπτρῳ Διὸς, aut dixit in capite, quoniam solebant aues vnicuiq; deo sacras in capite imaginis cuiusque collocare. Iouis imago continebat læua sceptrum: dextra verò nūc aquilam protendere videbatur, nunc victoriam. Et quidem aquilam, quòd Iupiter ita superioribus & cœlestibus imperet, vt aquila cæteris auibus: Victoriam verò, quoniam omnia ei subiecta atque deuicta sint, Lilius Greg. Gyraldus. Iupiter aquilam delegit, Ζεὺς ἀετὸν εἵλετο: prouerbium vsitatum vbi qui ascisscit sibi præclaros, suisq; rebus accommodos, Erasmus. Aquila Ioui sacra est, & Græcis à verbo ἄω quod est spiro videtur ἀετὸς dici, à quo verbo etiam ἀήρ, id est aër (quem Iouis nomine allegoricè innuunt) deriuetur. Huic igitur consecratur tanquam & nomine affinis, & tanquam deo perfecto auis perfecta, & cælesti altiuolans, Eustathius in primum Iliados. Fabula est,

quod

quòd cùm Rhea parturiret Iouem, aquila apparuerit,(vel etiam eodem die nata ſit, vt habet Scholiaſtes Homeri Iliad.θ. & in pugna aduerſus gigantes præteruolarit, Idem.) ideoq; Iouem hanc alitem ſibi delegiſſe in auium diſtributione cùm res inter ſe diuiderent Titanes, Κατὰ τὴν ἀποκλήρωσιν τῶν τιτάνων, Idem in octauum Iliados. Aquila Ioui gratiſſima auis eſſe fertur, ſiue tanquam rex regi, ſiue quia ſecundum fabulam eodem die nata eſt quo Iupiter. vel quoniam ei regnum occupaturo, felicis fauſtiq; euentus augurium præbuit. vel quia natum Iouem in cælum deportauit. Fabulantur aliqui Meropem Coum, cùm vxorem mortuam deflere non deſineret, & in luctu hoſpitio Rheam ſuſcepiſſet, in aquilam mutatum ſemper adeſſe Ioui. Ælianus verò latronem quendam fuiſſe ſcribit, qui deinde in aquilam mutatus, vncis vnguibus videatur, & in ſenecta roſtro eius nimia aduncitate reddito inutili, hanc pœnam (famem ſcilicet in ſenectute) vitę dum homo eſſet nimium belluinæ luat, & inſuper odium ſcarabeorum. Cæterum Byzantia Mœro poëtria ſcribit, vt refert Athenæus in libro XI. de poculis, quòd Iupiter in Creta nutritus ſit, Νέκταρ δ' ἐκ πέτρης μέγας αἰετὸς αἰὲν ἀφύσσων Γαμφηλῇς, φορέεσκε πετρῆς (fortè ποτὸν) Διὶ μητιόεντι. Τῷ καὶ νικήσας πατέρα Κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς Ἀθάνατον ποίησε καὶ οὐρανῷ ἐγκατένασσε. Vocat autem Hecuba aquilam Ioui cariſſimum οἰωνῶν, id eſt auium vel ſimpliciter, vel illarum potius ex quibus auſpicia ſumuntur, Hæc omnia Euſtathius in Iliad. ω. Iupiter aquilæ imperat, & tanquam miniſtro vtitur erga homines quibus aliquid ſignificare voluerit, Scholiaſtes Homeri. Aues hominibus deorum ſententiam nuntiant, aquila Iouis, ciconia Iunonis, &c. Porphyrius lib. 3. de abſtinendo ab animatis. Ἐκ Διὸς αἰγιόχου τιμὰν ἔχει αἰετὸς οὗτος, Theocritus Idyl. 33. Ὣς ἄρα νᾶσος ἔειπεν, ὁ δ' ὑψόθε ἔκλαγξεν φωνᾷ Ἐς τρὶς ὑπαὶ νεφέων Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις, Theocritus Idyl. lib. 17. Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, ſed ad victũ ei herba ſatis eſt, Ælianus. ¶ Νυκτάετος, auis ſacra Iunoni, quæ & Erodius. Heſych.

Fabula de Merope Coo in aquilam mutato.

¶ Aquilæ ſublimes volant, vt perquam maximè procul aſpiciant. quapropter homines ſolam auium omnium aquilam eſſe diuinam perhibent, Ariſtoteles. Aquilã Thebani colunt, Strabo libro 17. Thebæ aquilam honorant, tum quia regia videtur auis, tum Ioue digna, Diodorus Siculus lib. 2. de fabuloſis antiquorum geſtis.

Aquila diuinis honoribus culta.

¶ Quòd ſi animantium cruore afficiuntur ſuperi, cur non mactatis illis vulturios, aquilas &c. Arnobius lib. 7. contra gentes. Si hecatombe imperatorio ſacrificio fiat, non centum pecora, ſed centum leones, centum aquilæ, & cætera huiuſmodi animalia centena feriuntur, Iul. Capitolinus.

De ſacrificandis aquilis.

¶ Cùm Lacedæmonij peſte vexarentur, acceperunt oraculũ deſituram illam ſi quotannis virginem nobilem immolarent. Et cùm ſors aliquando in Helenam incidiſſet, & ea pro more ornata ad ſacrificium produceretur, aquila repente deuolans abreptum enſem ad armenta detulit & in iuuencam demiſit, quare Lacedæmonij deinceps à virginibus mactandis abſtinuerunt. Hiſtoriam refert Plutarchus in Parallelis minoribus: & mox alteram ſubiungit de Valeria Luperca apud Valerios ſimiliter ſeruata, hoc eſt enſe per aquilam rapto & in iuuencam demiſſo. Eſt autẽ locus is mutilus, & idem apud Varinum quoq; Lexici ſcriptorem in Neoptolemo corruptus: vterq; collatione alterius emendari poteſt. Tranſcripſit ex Plutarcho etiam Cælius 13. 20. ſed loca obſcuriora non attigit. Iis verò comparent fidem (inquit Cælius) quæ de priſco Tarquinio T. Liuius perſcribit.

De enſe ab aquila abrepto ac in iuuencam demiſſo.

¶ Delphi in medio vniuerſæ quodammodo Græciæ & intra & extra Iſthmum, imò & totius orbis conſiſtere videbantur, vnde & telluris vmbilicum appellabãt. fabulam addentes quam refert Pindarus, confingens ab Ioue duas dimiſſas aquilas in hoc coiſſe loco, vnam ab ortu, alteram ab occaſu. quidam autem dixere coruos, Strabo lib. 9. Pindarus in Pythijs carmine quarto Pythiam ſiue Sibyllam Χρυσέων Διὸς αἰετῶν πάρεδρον cognominat: Vbi Scholiaſtes, Ferunt Iouem cùm vellet maximè mediam orbis habitabilis partem certa menſura deprehendere, duas pari velocitate aquilas, vnam ab oriente, alteram ab occidente emiſiſſe: illas verò conueniſſe Delphis ſeu Pythone. itaq; Iouem in memoriam rei ad deſignandum terræ habitabilis medium in templo Apollinis aquilas aureas conſecraſſe aiunt, quæ poſtea in bello Phocico, cuius author Eumelus fuit, ſublatæ ſint.

Aquilæ duæ à Ioue dimiſſæ Delphis conueniſſe dicuntur, vnde is locus media orbis pars exiſtimatur.

¶ Metamorphoſes. Iouem transformatũ in aquilam vt raperat Ganymedam deſcribit Ouidius lib. 10. Metam. Idem lib. 6. de Arachne puella telã contexente, Fecit & Aſterien aquila (id eſt Ioue in aquilam mutato) luctante teneri. *vide* in Coturnice *h*. Idem lib. 12. Metamorphoſeon fabulator Periclymenum in aquilam verſum, ab Hercule, quem plurimum vnguibus vncis infeſtabat, ſagitta in ſublimi confoſſum, quum inquit: *Mira Periclymeni mors eſt, cui poſſe figuras Sumere quas vellet, rurſusq; reponere ſumptas*, &c. De Merope qui Coon inſulam tenuerit in aquilam conuerſo, fabulam ex Higino retuli ſupra mox poſt icones: & ex Euſtathio paulò ſuperius in Aquila Ioui ſacra. Ælianus verò latronem quendam in aquilam mutatum ſcribit, quæ ſceleris ſui pœnam luat roſtro per ſenectam adeò incuruato, vt cibum capere non poſſit, & ſcarabeos infeſtos patiatur. Venus in aquilam mutata Iouem in olorem mutatum ſequitur: & vterq; demum inter ſydera locatur. *vide* in Cygno *h*. ex Higino: & Cælium Rhodiginum 11. 19. Vt apud Mœrò poëtriam aquila: ſic apud Homerum Peleiádes vel Pleiades Ioui ambroſiam adferunt, Euſtathius: Corrupta forſan lectione: nam Ioui infanti aquilam nectar attuliſſe, Peleiades verò ambroſiam Mœrò canit, vt recitat Athenæus, ex quo ſua Euſtathius mutuatur. Vtriſq; (aquilæ & Peleiadibus) vt gratiam referret Iupiter, inter ſydera eas retulit.

De ijs qui in aquilas transformati ſunt. Iupiter. Periclymenus. Merops Cous. Latro. Venus.

¶ Auspicia. Aquila alis & volatu auspicium facit, Festus. Octauius Augustus cùm lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum sæpius circumuolauit, transgressaq; in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam literam sedit, &c. Suetonius in vita Augusti. Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, aquila tentorio Octauij Augusti supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notãte omni exercitu, futuram quandoq; inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente, Ibidem. Auspicia quædam ex aquila, retulimus etiam paulò antè in Aquila Ioui sacra. Arabes audiunt (ἀκούουσιν, intelligunt) coruos, Tyrrheni aquilas, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Ἀετὸν Grammatici Græci dictum aiunt, ab α particula intendente & ἐτεός, quod valde & semper vera sit ales ac fatalis in auspicijs. Troianis feliciter pugnantibus apud Homerum, & iam fossam ac vallum Græcorum transituris aquila sinistra apparet, non tanquam infausta auis (vt Scholiastes interpretatur) cùm alioqui aues sinistræ infortunatæ sint, sed ad decipiendos Græcos quo minus illi sibi cauerent, tanquam Troianorum desiderio non successuro. Sed poëtæ versus adscribam. Ὄρνις γάρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων, Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ζωὸν ἔτ' ἀσπαίροντα. καὶ οὔπω λήθετο χάρμης. Κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα (κρατοῦντα) κατὰ στῆθος παρὰ δειρὴν, Ἰδνωθεὶς (καμφθεὶς) ὀπίσω. ὁ δ' ἀπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε Ἀλγήσας ὀδύνῃσι, μέσῳ δ' ἐγκάββαλ' ὁμίλῳ. Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν Κείμενον ἐν μέσσοισι, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο, Home. Ili. μ. Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Αἰετὸς ὑψιπέτης. ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς Ἀχαιῶν Θάρσυνος οἰωνῷ, Iliad. ν. Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε (Agamemnoni oranti Iupiter) τελειότατον πετεηνῶν Νεβρὸν ἔχοντ' ὀνύχεσσι, τέκος ἐλάφοιο ταχείης Πὰρ δὲ Διὸς βωμῷ περικαλλέϊ κάββαλε νεβρὸν, Iliad. θ. Et mox, Οἱ δ' ὡς οὖν εἴδον ὅτ' ἄρ ἐκ Διὸς ἤλυθεν ὄρνις. Hîc Scholiastes τελειότατον πετεηνῶν, id est, perfectissimam auium interpretatur maximam, vel signa perfecta ædentem, & maxime perficientem ea quæ significat: vel præcipuam & nobilissimam auium, vt Eustathius docet. Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Αἰετὸς ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ἥμερον ἐξ αὐλῆς, &c. Odyss. ο. Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν Ἐξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα. Ἐλθὼν δ' ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης Πᾶσι κατ' αὐχένας ἦξε καὶ ἔκτανεν. οἱ δ' ἐκέχυντο Ἀθρόοι ἐν μεγάροις. ὁ δ' ἐς αἰθέρα δῖον ἀέρθη. Αὐτὰρ ἐγὼ κλαῖον ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας Ἂψ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ, Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε φώνησέν τε· Θάρσει Ἰκαρίου κούρη τηλεκλειτοῖο, Οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται. Χῆνες μὲν μνηστῆρες, ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις Ἦα πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα· Ὃς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω, Somnium Penelopes quod illa Vlyssi nondum agnito recenset Odysseæ τ. Priamo Iouem oranti αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς Ἤδη ἀποπνείουσαν ἔχων ὀνύχεσσι πέλειαν Ἐσσυμένως οἴμησεν ἀριστερός, Quintus Calaber lib. 1. ¶ Mirum & rarum prodigiũ aquilæ & cygnorum ex Æneidos Vergilij duodecimo recitabitur in Cygno *h*. Auspicium aquilæ præteruolantis fecit vt Aiax Telamonis filius primum Aetos diceretur, vt scripsimus in Leone *h*. & supra in *a*. inter nomina propria ab aquila ducta. Scribit Plutarchus (in Parallelis minoribus cap. 6.) aquilam quandoq; cùm duces manipulorum epularentur cum Polynice Amphiarai hastam abreptam sustulisse in altum, moxq; demisisse: eam verò terræ impactam lauri speciem præbuisse veram: insequenti die hostibus acri prælio ibidem congredientibus, terræ hiatu repentino haustum cum curru, quod hárma dicunt Græci, Amphiaraum perijsse: cõditam ibi postea vrbem, hármatis cognomine fuisse insignem. Cuius rei auctor sit in tertio Κτίσεων Trisimachus. Fuit verò præcellens vates Amphiaraus, &c. Cælius. Aquila correptum à satellite iaculum, in sublime detulit: dehinc in profundum abiecit, Plutarchus in vita Dionis inter portenta Dionysio tyranno exhibita, quibus illi exilium & regni amissio funestæq; calamitates prædicebãtur. Xanthias seruus in Vespis Aristophanis narrat somnium suum, Ἐδόκουν αἰετὸν Καταπτάμενον ἐς τὴν ἀγορὰν μέγαν πάνυ Ἀναρπάσαντα τοῖς ὄνυξιν ἀσπίδα Φέρειν ἐπίχαλκον ἀνεκὰς εἰς τὸν οὐρανὸν, Κἄπειτα ταύτην ἀποβαλεῖν Κλεώνυμον. Traducit autem Cleonymũ ceu ῥίψασπιδα. Strabo lib. 17. de pyramide tertia in Ægypto, quæ primis duabus minor sit, sed maiore impensa structa, sic scribit: Hæc dicitur meretricis sepultura ab amantibus effecta: quam Sappho poëtria Doricham vocat. alij eam Rhodopem nominant, atq; fabulam quandam narrant, quod ea dum lauaretur, aquila alterum ex calceis è manu ancillæ correptum Memphim deportarit, & in sublime supra regis verticem iura dantis elata, calceum in illius gremium demiserit: & quod ille calcei concinnitate & rei miraculo permotus, per totam regionem misit ad eam inquirendam quæ huiusmodi calceum ferret, & quod ea in vrbe Naucratitarum inuenta atq; adducta, & regis vxor fuerit, post mortem verò hanc sepulturam habuerit, Hæc Strabo. Eandem historiam recitat Ælianus lib. 13. Variæ historiæ, regẽ Ægypti in cuius gremiũ iniectus sit calceus Psammetichum nominans. De aquila quæ Augustæ ex alto abiecit in gremiũ conspicui candoris gallinam, scribemus in Gallina *h*. inter auguria. Pro virginibus immolatas legimus iuuencas in quas aquilæ ereptos sacrificis enses, quos iam virginibus intẽtabant, demiserant, referente Plutarcho in Parallelis Græcarum & Romanarum historiarum. fuit autem virgo altera apud Lacedæmonios nomine Helena, altera apud Valerios nomine Valeria Luperca. in quas sors ceciderat vt immolarentur, cùm deus propter pestem virginem aliquam quotannis sacrificandam respondisset. *Vide* etiam Varinum in Neoptolemo. ¶ Aquila partem extorum immolante Hecuba in Ilio, ad Græcos portat, apud Dictyn Cretensem, libro 4. Et rursus libro 5. sacrificantibus

Aquila Amphiarai hastã in altum ferens, moxq; demittens, eiusdem interitũ præsignificauit.

Aquila calceum meretricis in regis Ægypti gremium demisit.

Exta de sacrificãtium manibus ab aquilis rapta.

bus Troianis aquila ſtridore magno immittens ſeſe, extorum partem ereptam ad naues Græcorum deponit. Galbæ Cæſaris auo procuranti fulgur, cùm aquila de manibus exta rapuiſſet, & in frugiferam quercum contuliſſet, ſummum, ſed ſerum imperium portẽdi familię, reſponſum eſt. Atq; ille irridens: Sanè inquit, cùm mula pepererit, vt pluribus retuli in Mulo *h*. Exta de ſacrificantis manu ab aquila rapta, tam efficaci auſpicio fuêre, vt nullum præſentius aut felicius fuerit, Alexander ab Alex. Cyro aduerſus Armenium proficiſcenti continuo in primo agro exurgit lepus: Aquila autem volans dextera, leporem deſpiciens fugientem: & irruit, & percuſſit illum, extulitq; correptum, eoq; ablato in collem proximum, pro libidine vtebatur præda. Auguriũ igitur Cyrus intuitus, cùm lætatus eſt, tum Iouem regem adorauit, dixitq; ad pręſentes: Venatio quidem pulcra eſt futura, ſi Deo libuerit, Xenophon 2. de Pędia Cyri.

Auſpicia aquilarũ quæ acciderunt. Cyro.

Aquila, vt aduncæ aues propè omnes, ſine vllo potu viuit, quod Heſiodus neſciuit. facit enim in narratione obſeſſionis Nini, aquilam augurij præſidem bibentem, Ariſtoteles. Ex aquilæ ſignificatione filium ſuum nomine Midam, Gordias regem fore coniecit: cùm ſupra huius caput arantis primo volaſſet, deinde totum diem in iugo ſeſſitare non prius deſtitiſſet, quàm is ad veſperam arationem dimiſiſſet, Ælian.

Midæ.

Galeotes & Telmiſſus fratres, filij Apollinis, & Themiſtûs filiæ Zabij regis Hyperboreorum, oraculo in Dodona accepto, vt hic orientem, ille occidentem verſus nauigaret, & vbicunq; de ſacrificijs ipſorum femora rapuiſſet aquila, aram ibi conderent: Galeotes in Siciliam, Telmiſſus in Cariam, vbi Apollinis Telmiſſij ædem condidit, Stephanus.

Galeoti & Telmiſſo.

Ante vltimam Bruti (aduerſus Cæſarem & Antonium pugnam) vt P. Volumnius prodidit, aquila prima (vexillum) apum plena conſpecta eſt: & duæ aquilæ in medio vtriuſq; exercitus ſpacio ante pręlium congreſſæ ſimul pugnarunt: quarum pugnam dum ambo caſtra vtrinq; intuentur, ſilentium incredibile tenuerunt: ceſſit verò atq; fugit aquila è partibus Bruti profecta, Plutarchus in vita M. Bruti, & Val. Maximus 1. 4.

Bruto.

Deiotaro verò regi omnia ferè auſpicata regenti, ſalutaris aquilæ conſpectus fuit: qua viſa abſtinuit ſe ab eius tecti vſu: quod nocte inſequenti, ruina ſolo æquatum eſt, Val. Max. ibidem. C. Panſa, Hircio Coſſ. in caſtris Cæſaris luce prima, in culmine prætorij ſuper linteum conſedit aquila: inde circumuolantibus minoribus auibus excita: de conſpectu abijt, Iul. Obſequens. Tranquillus in Tiberio cap. 24. Ante paucos (inquit) quàm reuocaretur dies, aquila nunquam antea Rhodi conſpecta, in culmine domus eius aſſedit. Extat & epigramma ſuper hac re Apollonidæ Gręcum, Anthologij lib. 1. ſectione in Aues inſcripta.

Deiotaro. Octauio Cæſari. Tiberio.

Prępetes aues dicuntur (inquit Alexander ab Alexandro) quę volatu auguria faciunt & futura pręcicunt. Ex his autem, aquila, vulture, & buteone, ſanquali & immuſſulo lætantur, easq; felicis euentus eſſe (aiunt) cum ingentibus alis patulæ & porrectę volant. Et mox, Aquila ſi dextra ex parte venit, felix omẽ facit, & magnarum rerum auſpicia: quas quidẽ volatu augurium facere, pręcipuè ſi ſtridentibus alis euolare videant, omen futuri maximi boni, ac læta & magna portendere dixerunt. Vultures aquilarum fœtus implumes occidiſſe, nidosq; euertiſſe, ipſosq; à paſtu pedibus & roſtro abegiſſe, Tarquinio Superbo exilium & regni amiſſionem, quę mox ſecuta ſunt, portenderunt. Aquilam Tarquinio Priſco pileum detraxiſſe in ſublimi, deinde capiti repoſuiſſe, regnum ominatam ferunt: Sicut Ariſtander aquilę augurio victorem Alexandrum pręduinauit, Idem. Et rurſus, Si vultures, corui, & aquilę in vnum coirent, cædem haud dubiam interpretabantur. Obſeruatum eſt vt minora auſpicia ſemper maioribus cedant, licet priora ſint. ſiquidem cornicis aut columbarum auſpicia, aquila ſuperueniente, irrita fiunt: aquilarum verò augurium, fulmine adueniente, nullum eſt, Alexander ab Alex. Si cor victimę raptum ab aquila aut auibus fuiſſet, nimium propicios deos oſtenderunt, Idem. Et mox, Galbæ fulgur procuranti, cùm aquila exta rapuiſſet, & in ſublimem quercum detuliſſet, imperium portendit.

Tarquinio Superbo. Alexandro. Galbæ.

C. Marius Syllam fugiens iam fermè omni ſpe deſtitutus, hortabatur tamen ſocios, ne in vltima ſpe, ad quam ſeruari ſe antiquorum augurum reſponſo credebat, deſererent. Nam cùm valde adoleſcens eſſet & in agris verſaretur, nidum aquilæ ſeptem pullos habenrem domum retulit. Parentes hoc magna cum admiratione intuentes, augures conſuluerunt. Illi reſponderunt, Marium clariſſimum virum futurum, maximum principatum atq; imperium ſepties habiturum. Sed hoc aliqui fabuloſum putant, quòd aquila geminos tantummodo pullos pariat, Plutarchus in Marij vita.

Mario.

¶ De Cypſelo Corinthi tyranno adhuc priuato oraculum Pythia huiuſmodi reddidit. Concipit in petris aquila enixura leonem, &c. vt ex Herodoto recitaui in Leone *h*. proximè ante prouerbia à leone facta.

¶ Aquila grandis magnarum alarum, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, tulit Cedri medullam, tranſportauit in negotiatorum vrbem, Ezech. 17. Aquila grandis tulit de ſemine terræ, poſuit illud in terræ ſuperficiem pro ſemine, vt radicem firmaret ſuper aquas multas, quod creuit in vineam latam, fructificauit in palmites, & emiſit propagines, Ibidem. Aquila altera grandis magnis alis, multis plumis, & vinea iſta mittit radices ſuas ad eam, & palmites ſuos vt irrigaret eam de areolis germinis ſui, Ezech. 17. Aquila nónne radices vineæ grandis euellet, fructus eius diſtringet, ſiccabit omnes palmites germinis eius, & areſcet, & non in brachio grandi, vt euellat eam radicitus, Ibidem.

Ænigma duarum aquilarũ ab Ezechiele vſurpatũ.

Quaſi aquila ſuper domum Domini, clama velut tuba in gutture, eò quòd tranſgreſſi ſunt fœdus meum, Oſeæ 8. Aquilæ cum duodecim ſuis alis, & octo ſubalaribus, & tribus capitibus myſterium exponitur 4. Eſdræ 12. Aquilæ ſomnium, duodecim alarum & trium capitum, regnantium ſuper totam terrã, ha-

bens octo contrarias pennas, cui venit finis primo, secundo & tertio 4. Esd. 11. Aquilæ vnius volantis audita vox magna, Væ uæ uæ inhabitantibus terram, Apocalypsis octauo.

PROVERBIA.

Neq; imbellem feroces progenerant aquilæ.

E squilla non nascitur rosa, prouerbiali figura dixit Theognis, innuens è probis parentibus nasci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis, *Neq; imbellem feroces progenerant aquilæ columbam*, Erasmus. *Tam dispar aquilæ columba non est, Nec dorcas rigido fugax leoni*, Martialis.

Aquilam cornix prouocat.

¶ Aquilam cornix prouocat, Ἀετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖ. Tradunt peculiare cornicibus esse irritare aquilam. verum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum sibi ab illa noceri non posse. Locus igitur fuerit adagio, si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neq; prodesse queat, neq; lædere, maximis viris oblatrat, Erasmus.

Cypselus non parit aquilam.

¶ Cypselus non parit aquilam, prouerbium citatum à G. Heldelino.

Iupiter elegit aquilam.

¶ Iupiter aquilam delegit, vbi quis asciscit sibi præclaros suisq; rebus accommodos, *vide* supra in Aquila Ioui sacra. ¶ Ioan. Tzetzes Chiliade 8. cap. 243. cùm recitasset prouerbium, Πῶ γὰρ ὅτι τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας; mox subijcit, Huic simile est illud nostrum Πῶ γὰρ φροντὶς τοῖς ἀετοῖς τῶν Πλάτωνος δογμάτων, καὶ νόμων τούτου πορνικῶν, &c.

Lupus aquilam fugit.

¶ Lupus aquilam fugit, *Vide* in Lupo *h.* vbi periculum imminens euitari non potest.

Aquila nõ captat muscas.

¶ Aquila non captat muscas, Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας. Summi viri negligunt minutula quæpiam. Animus excelsus res humiles despicit: aut egregiè docti nonnunquam in minimis quibusdam labuntur. Et maximis occupati negotijs ad pusilla quædam conniuent.

Aquila venatur muscas.

Effertur & citra negationem adagium, Ἀετὸς μυίας θηρεύει, id est, Aquila venatur muscas, quoties magnis minima sunt curæ. Huic non absimile est quod habet Gregorius Theologus in epistola ad Eudoxium rhetorem, Μὴ ἀνάσχῃ ἀριστεύειν ἐν κολοιοῖς ἀετός. id est, Non sustineas tenere primas inter graculos aquila, Erasmus. Pindarus etiam graculos cum aquilis confert, vt paulò post in prouerbio Aquila in nubibus, recitabimus.

Aquilam noctuæ cõparas.

¶ Aquilam noctuæ comparas, Ἀετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις. Martialis in Scazonte, Aquilasq; similes facere noctuis quæris. Aquila visus acerrimi, adeò vt ἀσκαρδαμύκτως, id est, non conniuens aduersus solem intueatur. contrà noctua solis lumen modis omnibus refugit, Erasmus.

Aquila in nubibus.

¶ Aquila in nubibus, pleriq; interpretantur de re magna quidem illa, sed quam non facile assequaris: alij de ijs, qui longè reliquis præcellunt. Aristophanes in Equitibus: ὦ Φοῖβ' ἥδομαι, Ὡς ἐν νεφέλῃσιν αἰετὸς γενήσομαι. Gaudeo isthoc nomine Quòd aquila fiam in nubibus videlicet. Verba sunt populi Atheniensis, promittentis sibi futurum vt orbi vniuerso imperet. Et paulò inferius in eadē comœdia tanquam oraculum pronuntiatur, Αἰετὸς ὡς γίγνει, καὶ πάσης γῆς βασιλεύεις. Quippe aquila es, terræq; omnem dominaris in orbem. Dicuntur & hæc de populo Atheniensi: nisi fortè placet allusio ad spes huius principatus inanes. Rursum in Auibus, Αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι. id est, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet alludere poëtam ad oraculum, quondam Atheniensibus redditum, quo prædicabatur futurum, vt Athenienses tanto interuallo reliquas vrbes superarent, quanto aquila in nubibus reliquis auibus esset sublimior. Pindarus item in Nemeis, se vocat aquilã, Bacchylidem æmulum graculum, videlicet quòd illum immenso vinceret interuallo. Αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετανοῖς, Ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος Δαφοινὸν ἄγραν ποσί. Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται: Quorum carminum hæc est sententia: Aquila pernix inter volucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentã prædam: Loquaces autē graculi humi pascuntur, Erasmus: Ἀετὸς ἐν νεφέλαις, ἐπὶ τῶν δυσαλώτων, παρόσον ἀετὸς ἐν νεφέλαις ὢν οὐχ ἁλίσκεται, Suidas & Varin.

Scarabeus aquilam quærit, vel aquilæ obstetricatur.

¶ Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, id est, Scarabeus aquilã quęrit: cùm imbecillior atq; impotētior, mali quippiã molitur, struitq; insidias inimico longè potētiori. Est & altera lectio, atq; ea meo quidē iudicio verior, Ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται, id est, Scarabeus aquilę obstetricatur. Sensus, vtrumuis legas, fermè idē est. competit .n. in humilē & imbecillū, qui viribus longè præpollēti, maliciosis insidijs & clancularijs dolis perniciē machinatur. Aristophanes in Lysistrata, Ὑπερχολῶ γάρ, αἰετὸν τίκτοντά σε κάνθαρός σε Μαιεύσομαι, id est: Supra modum irascor tibi. scarabeus aquilã ego te, Quando oua paries obstetrix iuuabo. Super hac refertur apologus quidã apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Æsopicum esse, cùm ait in Icaromenippo, fabulatum fuisse Æsopum, quemadmodū aliquando scarabei & cameli cęlū conscenderint. Memint eiusdē fabulæ etiam comicus Aristophanes in Pace, &c. Erasmus. Aquila vtpote regia auis, quamuis cætera parua animalcula contemnit, scarabeū tamen odio prosequitur, quoniã oua eius à scarabeis perduntur. Hinc & fabula conficta est, scarabeum reptando aut euolando (vt hippocantharus apud Comicum in aquilę nidum, oua eius perdidisse. itaq; aquilam inopem consilij, supplicem in Iouis gremio oua deposuisse: scarabeum verò illuc quoq; peruenisse, & Iouem vt eum excuteret surgentem, simul etiam oua effusa fregisse, id quod optabat scarabeus. Inde ortum prouerbiū, Αἰετὸν κάνθαρος μαιεύσομαι, Eustathius in Iliados vltimum. Suidas hoc prouerbium vsum habere scribit, si qui potentiores qui priores iniuriam fecerint vlciscantur. fertur enim scarabeum aquilæ oua perdere, ἀφανίζειν.

Emblema Alciati. A minimis quoq; timendū.

Emblema Alciati, inscriptum *A minimis quoque timendum*:

Bella gerit scarabæus, & hostem prouocat vltro
Robore & inferior, consilio superat.
Nam plumis aquilæ clàm se neq; cognitus abdit,
Hostilem vt nidum summa per astra petat.
Ouaq; confodiens, prohibet spem crescere prolis.
Hocq; modo illatum dedecus vltus abit.

Aquilæ senecta.

¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta, *Vide* in alauda *h.* ¶ Ἅπας μὲν ἀὴρ ἀετῷ περάσιμος, Ἅπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς, Euripides. hoc est, Nullus non aër patet aquilæ, & nulla non terra viro forti patria est.

est. ¶ Aquilam testudo vincit. *Vide* supra in Testudine terrestri *h*. ¶ Aquila thripas aspiciens, Ἀετὸς θρῖπας ὁρῶν: de magnis qui pusilla negligunt. Est thrips auicula quædam (imò vermiculus) minutissima, quã aquila cùm videat, vt est oculatissima, haud tamen dignatur persequi, vtpote prædam vnguibus suis parum dignam. Ad hunc quidem modum (inquit Erasmus) inuenio in commentarijs Græcorum, verum haud scio an mendosè: nam thripas reperio vermiculi genus esse. ¶ Aquilam volare doces, Ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις: eiusdem sententiæ est prouerbium cuius illud, Delphinum natare doces. Quod enim delphini inter pisces, id aquila inter volucres. Allusisse videtur huc Gregorius in epistola quadam ad Eudoxum rhetorem: Τοὺς πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς πτῆσιν ἀετοὺς δοκιμάζοντας: Sine valere vulgus, sine esse graculos, qui volatum aquilarum probent, Erasmus. Meminit Suidas, & ait conuenire in illos qui alios docere conantur ea quæ ipsi melius callent. ¶ Fertur (inquit Æschylus, qui parœmiam hanc Libysticam vocat, Πληγέντ᾽ ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν ἀετὸν Εἰπεῖν ἰδόντα μηχανὴν πτερώματος. Τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς Ἁλισκόμεθα. Ita hic etiam Euelpis inquit, Οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων πάσχομεν ταῦτ᾽, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γνώμῃ.

Aquilam testudo vincit. Aquila thripas aspiciens. Aquilam volare doces.

¶ Emblema Alciati cum lemmate *Fortitudo* vel *Signa fortium*, per dialogismum.

Quæ te caussa mouet volucris Saturnia, magni
Vt tumulo insideas ardua Aristomenis?
Hoc moneo: quantum inter aues ego robore præsto,
Tantum semideos inter Aristomenes.
Insideant timidæ timidorum busta columbæ,
Nos aquilæ intrepidis signa benigna damus.

Emblema Alciati. Fortitudo.

DE AQVILIS DIVERSIS, QVARVM VETERES meminerunt, ac primùm de ijs quæ perperam aquilarum generi ascribuntur.

ARISTOTELES & Plinius sex aquilarum genere fecerunt, in quibus enumerandis neque magnitudinis neq; nobilitatis, neq; alius ordo ab eis obseruatur. nos quidem literarum ordine singula deinceps recensebimus. Sed priùs dicendum de illis, de quibus vel dubitatur, vel quæ ineptè à quibusdam aquilarum generi adscribuntur. Postremò aquilini generis aues à recentioribus memoratas adijciemus. ¶ Diuersæ sunt species aquilarum, permagnæ, mediocres, paruæ. Rursus quædam nobiliores sunt, nec appetunt nisi aues & animalia terrestria viua. aliæ ferè ignobiles & degeneres, quæ non solum carnes viuas, sed etiam cadauera (vt asinorum & alia) & pisces exanimatos petunt: & hæ accedunt ad naturam & ignobilitatem miluorum, Crescentiensis.

Diuersæ species aquilarũ.

¶ ACCIPITRES, ἱέρακες, genus est aquilarum, Scholiastes Homeri. Sed accipitrinũ genus cum aquilino imperitè confundi, scripsi in Accipitre *a*. Nothi accipitres esse creduntur qui censentur in genere aquilarum, Ælianus.

Accipitres, genus aquilarum.

¶ ACMON, ἄκμων, genus aquilę est, Hesychius & Varinus. Forte autẽ duo luporum genera apud Oppianum ab hoc aquilæ genere sic dicta sunt, vt circus etiam & ictinus lupi ab eiusdem nominis auibus rapacibus. *Alrachme* aquilam Syriacè dictam in gypæeto describemus: cui voci si literam initialem demas (nam *al* articulus est) omnino cum acmone conuenit.

Acmon. Alrachme.

¶ Αἰγυπιὸν, alij genus aquilæ, alij vulturem interpretantur, ἀπὸ τοῦ ἀΐσσειν, Hesychius, Varinus, & alij. nimirum quasi ἀΐσσοντα γῦπα. Suidas priscos non γῦπας, sed αἰγυπιοὺς tantum protulisse scribit: & αἰγυπιῶν pro γυπῶν apud Herodotum quoq; legi. Sed nos Iliados σ. legimus, Πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων. in quo loco penultimam vocis γῦπας produci monet Eustathius. Cæterum Iliad. σ. vbi hi versus Homeri leguntur, Οἱ δ᾽ ὥστ᾽ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι Πέτρῃ ἐφ᾽ ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχονται, (Hi duo versus leguntur etiam in aspide Hesiodi,) Ὣς οἱ (Patroclus & Sarpedon) κεκλήγοντες ἐπ᾽ ἀλλήλοισιν ὄρουσαν: Eustathius αἰγυπιοὺς aquilarum generis esse scribit: & aquilis maximè proprium esse vt petris insistant: quod arborum rami eas non ita capiant, & in terra propter vnguium aduncitatẽ incedere non possint. Mihi quidem αἰγυπιὸς, si aquila est, vt Grammaticis placet, gypæetus esse videtur, cui sententiæ nominis etiam ratio astipulatur, & Ælianus, vt videtur. *lege* infra in Vulture *H.a.* inter deriuata. Ἑζέσθην ὄρνισιν ἐοικότες αἰγυπιοῖσι Φηγῷ ἐφ᾽ ὑψηλῇ, Iliad. η. de Minerua & Apolline. Μηριόνης δ᾽ ἐξαῦτις ἐπάλμενος αἰγυπιὸς ὥς, Iliad. ν. Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤτ᾽ οἰωνοί Φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, Odyss. π. de Vlysse & Telemacho filio eum agnoscente. Οἱ δ᾽ (Vlysses cum suis) ὥστ᾽ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι Ἐξ ὀρέων ἐλθόντες ἐπ᾽ ὀρνίθεσσι θορῶσι. Ταὶ μέν τ᾽ ἐν πεδίῳ νέφεα πτώσσουσαι ἵενται· Οἱ δέ τε τὰς ὀλέκουσιν ἐπάλμενοι, οὐδέ τις ἀλκὴ Γίνεται, οὐδὲ φυγή. χαίρουσι δέ τ᾽ ἀνέρες ἄγρῃ, Odyss. χ. Παταγοῦσιν, ἅτε πτηνῶν ἀγέλαι, μέγαν αἰγυπιὸν ὑποδείσαντες, Sophocles in Aiace. Nulla auis tangit cadauer animalis à basilisco mortui, non Αἰγυπιοὶ γῦπές τε, κόραξ τ᾽ ὀμβρήρεα κρώζων, Nicander. ¶ Auium nomina in ιος, quæ tres syllabas excedunt acuunt vltimam, vt αἰγυπιὸς, χαραδριὸς, &c. Etymologus. ¶ Αἰγίποψ etiam aquilam significat Macedonibus, Hesychius, Varinus & Etymologus. Ὡς αἰγυπιὸς τοῖς πτεροῖς τὰς ἐμπίδας (νικᾷ) Philes. id est, quantum aquila volatu culices vincit. Melampus vates ex ægypio volucre quædam cognouisse traditur, vt in Nelei historia refert Scholiastes Homeri in Odyss. λ.

Αἰγυπιός. Αἰγίποψ.

Ægolios. ¶ Aquila Ægolios non eſt nota apud nos, Albertus ex Ariſtot. de animal 8. 3. vbi Græcè αἰγωλιὸς legitur: quæ vox vlulam ſignificat.

Circus. ¶ Circvs, κίρκος, genus aquilæ quod accipiter dicitur, Scholiaſtes Homeri. *Vide* ſupra in Accipitre *a*.

Cymindis. ¶ Cymindis, aquila, Suidas. *Vide* ſupra inter Accipitres.

Harpe. ¶ Harpe, ἅρπη, miluus aut genus aquilæ, Varinus. alij auem aquilæ ſimilem interpretantur. Plura leges infra in Elemento *H.* in Harpe.

Hongylas. ¶ Accipiter laudabilis caput habet paruum & planum ſupra ſicut aquila Hongylas dicta, ὡς ὀγγύλας καλούμενος ἀετὸς, Demetrius.

Ichneumon. ¶ Nicandri interpres Ichnevmonem aquilæ ſpeciem facit, Herculi ſacram, ex Ægyptiorum ſententia, Cælius. Hermolaus Barbarus interpretem iſtum ichneumonem pro genere aquilæ interpretantem miratur. nos ichneumonem in Hiſtoria quadrupedum viuip. non ἀετοῦ ſed ἐνύδρου, id eſt lutræ genus eſſe docuimus.

Immuſſulus. ¶ Sanqualem auem atq; Immvssvlvm augures Romani in magna quæſtione habent. Immuſſulum aliqui vulturis pullum arbitrantur eſſe: Maſſurius pullum aquilæ dicit eſſe, priuſquam albicet cauda. Quidam poſt Mutium augurem viſos non eſſe Romæ confirmauere. ego (quod veriſimilius eſt) in deſidia rerum omnium non arbitror agnitos, Plin. Apud Feſtum immuſculus & immuſtulus ſcribi reperio, vocibus (vt apparet) corruptis. Immuſculus auis genus, quam alij regulum, alij oſſifragam dicunt, Feſtus. Et alibi, Immuſtulus ales ex genere aquilarum eſt, ſed minorum virium quàm aquila, quæ volucris rarò, & non ferè præterquam vere apparet: quia æſtum algoremq; metuit. appellatur autem ita quòd ſubito & inexſpectata ſe immittat, Hæc ille. videtur autem ſecundum hanc deriuationem ab immittendo immiſſulus potius ſcribi debere, & ſic alibi apud Feſtum ſcribitur, inter hęc verba: Oſcines aues Appius Claudius eſſe ait quæ ore canentes faciant auſpicium, vt coruus, cornix, noctua. aut quæ alis (lego, alites autem quæ alis) ac volatu, vt buteo, ſanqualis, immiſſulus, &c. Alibi verò, Alites volatu auſpicia facientes iſtæ putabantur, buteo, ſanqualis, immuſculus, aquila vulturius. Quòd ſi animantium cruore afficiuntur ſuperi, cur non mactatis illis vulturios, aquilas, immuſſulos? &c. Arnobius lib. 7. contra gentes. Sanqualis & immuſſuli alitum volatus, licet æuo priore incognitus, ſecundiſſimos habere euentus cenſebatur, Alexander ab Alex. De augurio ex præpetibus auibus, vt buteone, ſanquali, immuſſulo, *vide* ſupra in Aquila *h*.

Iouis aquila. *Biſtarda.* ¶ Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iovis aquila appellatur, carnes non attingit, ſed ad victum ei herba ſatis eſt, Ælianus. Ego vllam talem aquilam neq; noui neq; legi: conijcio autem *biſtardam* vulgò dictam auem, de qua inter gallos ſylueſtres dicemus, ab aliquibus propter magnitudinem corporis & roſtrum non admodum aquilino diſſimile, aquilam herbiuoram creditam eſſe, ſed ineptè.

Triorchis. ¶ Triorchis, id eſt buteo, à nonnullis inter aquilas cenſetur, vt Varinus ſcribit. Sed is accipitrum, non aquilarum generis eſt.

DE AQVILA ANATARIA, QVAM ET CLANGAM ſeu plangam, & percnum & morphnum appellant.

Alterum (à pygargo) genus aquilæ, magnitudine & viribus ſecundum, planga aut clanga nomine, ſaltus & conualles, & lacus incolere ſolitum, cognomine anataria, & morphna (à macula pennæ, quaſi næuiam dixeris) cuius Homerus etiam meminerat in exitu Priami, Ariſtoteles: parentheſi incluſa Theodorus interpres de ſuo adiecit. Theodorus aquilæ genus à clangore clangam interpretatur. Plangum habet Plinius, vetuſti codices *clangum*, Hermolaus. facile quidē fuit pro κλάγγος legere πλάγγος. vocant autem Græci etiam clangorem κλαγγὴν, qui de aquilarum voce propriè dicitur, vt ſupra in aquila *C.* docuimus: & paulò ante in verſibus Homeri de ægypijs apparet. ſunt autem aquilæ quædam præ cæteris clamoſæ & querulæ: melanæetus hoc vitio caret. eſt enim εὔφημος, οὔτε μινυρίζει, οὔτε λέληκε. Percnon & morphnon Hermolaus in Plinium annotans 10. 3. pro eodem colore interpretatur. *Vide* in Lepore *B.* Περνὸς (lego περκνὸς) κυνηγετικὸς ἀετὸς, ὁ περιοσῶς χηνῶν καὶ κόπτων, Varinus. *Vide* ſupra in Capite de accipitribus diuerſis. Cæterum quod ad magnitudinem anatariæ aquilæ, cum Ariſtoteles eam magnitudine & viribus proximè pygargum ſequi doceat, intelligendum eſt, eodem authore, in aquilarum genere minimum eſſe melanæetum, gneſion, id eſt germanam aquilam maximam, anatariam, pygargum, percnopterum & oſſifragam, mediæ magnitudinis, ita vt vnaquæq; maior ſit præcedente & minor ſequente. itaq; anataria omnium præter melanæetum minima fuerit. Haliæeti verò magnitudo non exprimitur. Sunt qui apud Plinium pro planco planunta legant, quaſi errantem, homines imperiti, & ab Hermolao etiam reprehenſi, quod & authorem illi non habeant, & Ariſtoteles πλάγγον vocarit. Morphnos eſt aquila (inquit Plinius) quam Homerus & percnon vocat, aliqui & plancū & anatariam, ſecūda (à melanæeto, quam Plinius primo loco numerat) magnitudine & vi: huicq; vita circa lacus. Phemonoë Apollinis dicta filia, dētes ei eſſe prodidit, mutæ aliàs carentiq; lingua,

lingua, Plin. Nos in auium genere nullas dentatas nouimus præter anates quasdam aut mergos quosdam maiores: cuius generis etiam catarrhactæ esse videntur, quas aues accipitre minores esse dicunt, aliqui aquilæ similes, & longissimo tempore sub aqua manere, de quibus Plinius, Diomedeas aues (inquit) Iuba catarrhactas vocat, & eis esse dentes oculosq́; igneo colore tradit, cætero candidis. (*Vide plura infra in Catarrhacte historia de auibus dentatis.*) Sed morphnos nigro colore non candido est, vt nomen ipsum ostendit. μόρφνον enim Grammatici nigrum & obscurum interpretantur, παρὰ τὴν ὄρφνην, id est, à tenebris & caligine. Νύκτα δι' ὀρφναίην, Homerus. περκνὸν quoq; nigrum interpretantur. & vnam nigram περκάζουσαν dicunt. sed ea nigredo non sine quodam cœruleo colore est, qualem fere indicum dicunt. μόρφνον verò simpliciter pro nigro aut fusco dixerim. Sunt qui μόρφνον exponant non à colore, sed à cæde quasi μορόφονον per syncopen, tanquam auicidam: hoc est cædis aliarũ auium

Aquila hæc morphnus & percnus à colore nigro dicitur.

authorem, τ̃ μεμορημένον περὶ φόνον, ἢ μόνον φέρονται. alij εὔμορφον, id est formosum. alij rapacem, παρὰ τὸ μάρπτειν, τὸ συλλαμβάνειν, vnde præteritum μέμαρφα, alpha in ο breue conuerso, & ν abundante, Eustathius & Varinus. Phemonoë morphnon aquilarū nigerrimam esse prodidit, (hic color melanæeto potius aut æquè conueniret) prominentiore cauda. consensit & Boëthius. Ingenium est ei, testudines raptas frangere è sublimi iaciendo: quæ fors interemit poëtam Æschylum, prædictam fatis (vt ferunt) eius diei ruinam, secura cęli fide cauentem, Plinius. *Vide* supra in Testudine terrestri *D*. Μόρφνος, εἶδος ἀετοῦ, καὶ ξανθός, Hesychius. Aquila illa (inquit Plinius) quam tertiam fecimus, circa stagna aquaticas aues appetit, mergentes sese subinde, donec sopitas lassatasq; rapiat, (donec vel strāguletin humore vel per summa corripiat, Aristot qui hæc de haliæeto refert, Plinius ad morphnum transtulit & nimirum vtræq; circa venatum auium aquaticarum, quibus victitant, eodem ingenio vtuntur.) Spectanda dimicatio, aue ad perfugia littorū tendente, maximè si condensa harundo sit: aquila inde ictu abigente alæ, & cum appetit in lacus cadente, vmbramq; suā nanti sub aqua à littore ostendente: rursus aue in diuersa, & vbi minimè se credat expectari, emergente. Hæc caussa gregatim auib. natandi, quia plures simul non infestantur, respersu pinnarum hostem obcæcantes. Sæpe & aquilæ ipsæ non tolerantes pondus appensum, vnà mergūtur. Hæc Plin. *Vide* supra in Aquila *D*. Anates contra aquilā simpliciter, quomodo se defendant, *vide* in Anate *D*. ¶ Iliados ω. cum Priamus Ioui supplicaret, Iupiter ei aquilam misit, τελειότατον πετεηνῶν, Μόρφνον, θηρητῆρ᾽, ὃν καὶ περκνὸν καλέουσι: cuius alæ tantum patebant, quantū ianua (valuæ ianuæ) thalami diuitis alicuius viri. Hac ad dexterā volante per vrbem plurimum lætati sunt Troiani. Vbi Eustathius interpres, Morphnos, inquit, scribitur cū acuto in penultima, περκνὸς verò vltimam acuit, quanquam Aristarchus hāc quoq; vocem barytonam scripserit. Porrò auspicium (inquit) veteres sic interpretantur, tanquam auis nigro colore clam adeundum esse Achillem Priamo indicarit, & spē petitionis ratæ futura ei fecerit quòd esset θηρητὴρ, id est venationis & capturæ studiosa. Præterea quia prædam nullam tenebat, Achillem quoq; (qui tanquam vir regius per alitem regiam designetur) placidum & mitem ipsi futurum, & quæ desideret perfecturum, Hęc Eustathius, ex quo Etymologus etiā & Varinus transcripserunt. Κορφνὸς genus aquilæ, Varinus in Στόρχος, voce (vt apparet) corrupta pro μόρφνος: vt & περκνὸς pro περκνὸς, ibidē. Diuersum à percno aquilæ genus est percnopterum, de quo infra. φλεγύας aquila eadem mihi videtur quæ morphnus, vel potius morphni epitheton. legimus enim in Aspide Hesiodi, Μόρφνοιο φλεγύαο, vbi Grammatici exponunt, μέλανος ἀετοῦ. vt habet Varinus: quasi phlegyam substantiuū faciant, morphnū adiectiuum, cùm mihi contrà faciēdum videatur. Plura de voce phlegyas *vide* supra in Aquila *A*. Scribit autē Hesiodus Herculē sagittas habuisse, quæ pennis aquilæ morphni alatæ fuerint. Ex haliæetis ossifragæ nascuntur, ex his verò percni & vultures, Aristoteles in Mirabilibus. Morphni & aliæ quædam aquilæ nidis inædificant aëtiten lapidem vt refert Plinius, de quo plura scripsimus in Aquila *C*. & *G*. Anataria aquila Auicennæ interpreti dibachi nominatur ¶ Morphnos matri deorum sacer est, Gil.

Plinius anatariæ circa stagna eadē tribuit quæ haliæeto Aristoteles.

φλεγύας eadē quæ morphnus.

Dibachi.

Descriptio auis Anglicæ balbushardo quā percnum existimat esse Turnerus.

¶ Omnia (inquit Turnerus) quæ Aristoteles & Plinius percno hactenus tribuerunt, Anglorum *balbushardo* (busbardum enim buteonem accipitrem vocant) conueniunt, si solam magnitudinē exceperis, quæ si alia adfuerint, hîc fortassis non oberit. est autem illa, quam anatariam esse conijcio, auis buteone maior & longior, næuo albo in capite, colore fusco proximo, ad ripas fluminū, stagnorum & paludium semper degens. viuit ex venatu anatum & gallinarum nigrarum, quas Angli *coutas* nominant. Venationem hanc, cuius meminit Plinius, inter aquilam istam (si aquila dicenda sit) & aues aquaticas, non solùm ego sæpissime vidi, sed infiniti apud Anglos quotidie vident. Si qua terræ portiuncula super aquas inter arundineta emineat, in hac solet nidum facere, vt quoniam volatu non admodum valet, à præda non procul absit. Aues subitò adoritur, & sic capit. Cuniculos ista interdum etiam dilaniat. Nunc an ista anataria sit, néc ne, doctis viris iudicandum propono, Hæc Turnerus.

Maßwy Est autem eadem auis quæ à nostris nominatur Maßwy (quod tamen nomen puto aliquos etiam buteonibus tribuere, hoc est miluus palustris: quòd circa paludes & lacus anates aliasq; aues palustres **Fischer.** venetur. ab alijs Fischer / id est piscator, quòd pisces etiam captet quandoq;. fertur enim à nostris rectà in aquam se præcipitare ad piscium capturā (vt haliæetus quoq; apud veteres, quare hoc nomine etiam alias aues appellant quæ similiter piscantur. In lacubus & viuarijs voracitate sua admodum noxius est: ita vt in quibusdam locis homini qui hanc auem ceperit aut occiderit tres drachmæ donentur è **Entenstössel.** publico. Circa Acroniū siue Constantiensem lacū Entenstössel ab anatū cæde nuncupatur. persequitur enim vt audio anates volantes, & si quæ in aquam inciderit, rapit: vel gregatim siue volantes siue natantes, tandiu persequitur, donec fatigatam aliquā rapiat. solent autem illæ fugientes in gregem se *Huard.* colligere. Gallicè, ni fallor, appellatur *huard*, in quibusdā locis. Turcis *schahán*. Italis *aquilastro*, vt con-*Aquila truncalis.* ijcio. aiunt enim hoc nomine auem piscibus viuere. Aquila truncalis etiam vulgò dicta, cinerei coloris, anates rapit, *vide* infra circa finē historiæ Melanæeti. ¶ Hæc scripseram quum à viro quodam Acronij lacus accola, audiui auem circa lacum illum Entenstössel, id est anaticidam dictam vnguibus esse aduncis, miluo colore & rostro similem, maiorem: quæ anates rapiat, in quas toties præceps feratur, donec defatigatas tandem capiat: quod aliquando ad duos aut tres horæ quadrantes in anate vna capienda differtur. ¶ Græci harpen describunt auem aquilæ similem, quæ facile in quem voluerit

locum

locum recto impetu deuolet, ὄρνεον ἀετώδης ὠχερῶς ὅπου θέλει καταφέρεσθαι, Varinus. Hęc autē vel miluo, vel aquilę anatariæ nostræ cognata fuerit.

DE ANOPÆA HOMERI.

ANOPÆ apud Homerum Odyss. α. de Minerua (ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο) genus auis exponitur de genere aquilarū, ossifragæ similis. alij vocem ἀνόπαια interpretātur pro ἀφανής, quod est inuisibilis: vel pro ἀνωφερής, quod est sursum euecta, vt Empedocles de igne scribit, Καρπαλίμως δ' ἀνόπαιον, id est, celeriter verò sursum. & sic Herodianus apud Homerū accipit, ἀνοπαῖα penanflexum scribēs, neutrū plurale loco aduerbij, vt πυκνὰ pro πυκνῶς. Alij ἀνόπαια interpretantur, ἀνὰ τὴν ὀπὴν, id est per foramen in medio tecti, quod κάπνην & καπνοδόχην (infumibulum) nominant. ἢ διὰ τὸ ὀπαίας κεραμίδος, ἤτοι τετρημένης τῆς ἐπὶ τῆς ὀροφῆς. Sunt postremò qui πανόπαια scribant, & hirundinē intelligant: quòd Panope ciuitas in Phocide sit. finguntur autē in Aulide Phocidis contigisse quæ poëtæ fabulantur de Tereo, Varinus ex Eustathio. Est & montis nomen Anopæa Herodoto, & vię iuxta Locridem.

DE AQVILA ALBA SIVE CYGNEA.

AQVILAS cygneas (vt vocant) albedine cygno planè similes, in Sipylo circa paludem Tantali, vt nominant, videre memini, Pausanias in Arcadicis. Album genus aquilæ rarū est, inuenitur tamen aliquādo in alpibus & rupibus circa Rhenum, vt sæpe experti sumus. Est autem hæc aquila tota alba niuei candoris, magnitudine fermè herodij, id est aquilæ germanæ, ignobilior tamen minusq; velox. Viuit venatu leporum, cuniculorum & huiusmodi paruorū animalium. nam aliquando catulos, vulpeculas, & porcellos rapit: & quandoq; pisces in summa aqua natantes, Albertus.

DE AQVILA QVAM PERCNOPTERVM ET *oripelargum & gypaetum vocant.*

AQVILÆ genus quod percnopterum vocant (Gaza addit ab alarū notis. sed quoniam notas ferè maculas appellamus, malim simpliciter transferre, ab alarū colore. περκνὸν enim tum simpliciter

nigrum,tum nigro colore diſtinctum Grammatici interpretantur.*vide* in Lepore *B.* alia eſt autem aquila percnus,quę& anataria,ſuperius deſcripta.alia de qua hîc agimus percnopterus,illa ſcilicet eodem per totum corpus colore,quo hæc in alis tantum inſignis, (capite eſt albicante, corpore maiore quàm cæteræ adhuc dictæ hæc eſt: ſed breuioribus alis,cauda longiore,vulturis ſpeciem hæc refert. ſubaquila,& montana ciconia cognominatur.incolit lucos degener:nec vitijs cæterarũ caret,& bonorũ quæ illæ obtinẽt,expers eſt: quippe quæ à coruo cæterisq́; id genus alitibus verberetur,fugetur, capiatur.grauis eſt enim,victu iners, exanimata fert corpora. famelica ſemper eſt, & querula,clamitat & clangit, Ariſtoteles interprete Gaza. Percnopterus in aquilarum genere,eadẽ oripelargus, vulturina ſpecie,alis minimis,reliqua magnitudine antecellens, ſed imbellis & degener,vt quã verberet coruus.eadẽ ieiunæ ſemper auiditatis,& querulæ murmurationis.ſola aquilarum exanima fert corpora,cæteræ cùm occidêre conſidunt.Hæc facit vt quintum genus gneſion vocetur,velut verum ſolumq́; incorruptæ originis,Plinius.Sunt qui aquilas ſimpliciter cadaueribus veſci ſcripſerint:*vide* ſupra in Aquila *C.* Gillius accipitrum & aquilarum genera enumerans perdicotheron Apollinis miniſtrum eſſe ſcribit,vbi fortè *percnopteros* legẽdum.Porrò cùm apud Ariſtotelem γυπάετος legatur,voce compoſita à vulture & aquila (quod etſi aquilæ genus ſit, vulturem tamen & corporis ſpecie ignobilitate præ ſe fert, vt Ariſtoteles ipſe interpretatur) Gaza ὑπαίετος legit,vertit enim *ſubaquila*. Eſt & buteonis genus quod ad vulturem accedere videtur,vnde gypotriorcha dicendum ſit.ſed codices noſtri hypotriorchen habent, & Gaza vertit ſubbuteonem. *Vide* ſupra inter accipitres de Subbuteone. Vultures qui medij ſunt inter vulturum genus & aquilarum,eſſe tum mares tum nigros colore audio, & nidos extruere, in quibus non oua ſed pullos ſtatim pariant, Ælianus. Subaquilum pro ſubfuſco Plautus in Rud.dixit.Eia corpus cuiuſmodi, Subuolturium?illud quidem ſubaquilum volui dicere. Subuulturium interpretantur rapiens ad ſe homines, quemadmodum ſolent vultures. Gypæeto voci vicina eſt vox grypæetus. Γρυπαιέτυς χαλκηλάτυς, καὶ ῥήμαθ' ἱππόκρημνα, Ariſtopha.in Ranis.Scholia γρυπαιέτυς interpretantur, inſignia ſcutorum peregrina (ἀλλόκοτα:) quòd aquilas in ſcutis pingere ſolerent. Sunt quidem aquilæ omnes γρυπαὶ, id eſt roſtris recuruis, vnde & gryphes dictæ videntur.& naſum aquilinum plerique nominant, quem Græci γρυπόν. Ægypiòs, de quo copioſius ſcripſi ſuprà inter Aquilas diuerſas veterũ, ex ipſa nominis compoſitione partim ad vulturum partim ad aquilarum genus pertinere videtur, vt eadem cum gypæeto exiſtimari poſſit. Circa Gazaram vrbem Ægypti murium tanta copia eſt, vt niſi abundarent illic aues percnopteri dictæ Ariſtoteli,à Gallis *boudrées*, à quibus deuorantur, periculum foret ne fruges omnes ab ijs cõſumerentur,Bellonius in Singularibus.

Subaquila & montana ciconia. *Oripelargus.* *Perdicotheros.* *Gypaetus.* *Gypotriorcha.* *Grypaetus.* *Ægypios.* *Mures à percnopteris in Ægypto deuorantur.*

¶ Alrachme eſt auis magna ſicut miluus, plumis corporis albis,& pẽnis alarum nigris.edit carnes putridas & ſimilia.in Syria abundat, And.Bellunenſis. Vocatur autem *rachame* (vulgaris lectio habet *rachamat*) apud Auicennam lib.2.cap.589.vbi remedia aliquot ex eius felle deſcribit,his verbis: Auis *rachame* fel deſtillatur cum oleo violaceo in aurem oppoſitam aduerſus hemicraneam & aurium dolorem. Fit ex eodem caputpurgium medicamentum pro infantibus,(pueris,) aut infunditur in nares eorum vt flatus (incluſi) diſſoluantur.Fit etiam ex eo *alcohol* ad albedinem (leucoma) oculi cum aqua frigida. Filius Alpatrich docet, fel huius auis exiccari in vaſe vitreo in vmbra,fieriq́; inde alcohol in latere morſus viperæ,quod non eſt veriſimile. Aliqui experimentum eius prædicarũt ad venenum ſcorpij & ſerpentis,& viperę maioris,per illitionem vt videtur.Fimum eius ſi ſuffiatur fœtum expellere traditur, Hæc Auicenna. Fimus rocham ſuffitus fœtum expellit, Serapio ex Dioſcoride,qui fimum *gypòs*,id eſt vulturis,hoc facere dicit. Syluaticus & vetus gloſſographus Auicẽnæ, *alrachame*,(etſi apud illos corruptè legitur *arathamati, aracamati,* & *akakamati*) exponunt autem quæ dicitur frangens oſſa, id eſt oſſifragam. Sed *alrachame* gypæetus potius mihi videtur, auis inter vulturis & aquilæ naturam ambigens,quæ & oripelargus, id eſt ciconia montana dici poſſit, propter pennarum colorem in alis nigrum,reliquo corpore albicantem. *Vide* infra in oſſifraga. Acmon ἄχμων, genus aquilæ apud Varinum exponitur,quæ vox ab Hebraica *rachame* vel *rocham* facta videri poteſt. Plura de Hebraica voce *racham*, *lege* infra in Cygno *A.* Aquila percnopterus, quaſi vermicularia, aut vermiculata ab alarum notis & coloris pennarum varietate.& fortè non imperitè Albertus conijcit hoc genus aquilæ eſſe miluum, Niphus. ego neque Niphi ſententiam de huius alitis colore probo,& minus Alberti qui miluo eandem ſuſpicatur.

Alrachme & rachame. *Remedia ex hac aue.* *Rocham.* *Acmon.*

¶ Auis illa cuius figuram damus à præclaro typographo Io. Heruagio ad nos miſſam, ſi non eſt gypæetus vel oripelargus, ex altero parente ſaltem huius generis aquilæ nata videri poteſt.nam roſtro vulturem,colore ciconiam ferme refert,ignobilis & ignaua. Noſtris aucupibus ignota eſt,nunquam apud nos quod ſciam capta. Sed anno ſalutis noſtræ 1551. Septembris die 29. cùm nix inſolita caderet, huius generis auis, alis grauatis madidisq́;, in locum ſub dio anguſtum ciuis cuiuſdam ædibus adiunctum incidit. Magnitudo eius (vt Heruagius ad nos ſcripſit) per omnia referebat ciconiã forma & coloribus. Carniuora erat, piſces nõ attingebat, frigoris impatiens, corpore intenſo calore, ita vt tangentiũ manus frigidæ mox incaleſcerent. Quatuor aut quinq; horis vno loco immota ſedebat, & Solem aliquando ſplendentem intuebatur. Gallinæ & aues innocuam oderant. Illam plus menſe domi alui,

De aue illa cuius figura ſuperiore pagina poſita eſt.

cibum manibus præbui, è quibus bolos deuorauit, frusta vnguibus decerpsit, & cùm non biberet ex rostro stillas aqueas emittebat. Tandem inter falcones ad magistrum equitum Galliæ deportata est, Hæc Heruagius.

DE HALIÆETO, ID EST AQVILA MARINA.

Haliæetus, ἁλιαίετος, aquila est marina, quanquam etiam lacus adit, vt Aristoteles testatur. Varinus ἁλίαιτος scribit quatuor syllabis, & spiritu tenui ab initio, quod equidem non probo, in *A*. elemento, & in voce περίοργος. Ἁλιαίετος genus aquilæ est in mari victum quærentis, Scholia Aristophanis. Nisum fabulantur in auem mutatum, quæ apud Latinos nomen retinuerit, (etsi multi vulgò accipitrem minorem, nisum appellent,) Græcè verò *haliaetos* dicatur. *Et modò factus auis fuluis haliaetus alis.* *Nisoin* hà quanquam impressi codices habent, *halyætus in alis*. *Vide* supra in Accipitre *a*. item in Cirrhide, vbi fabulam Nisi ex Ouidio, Vergilio, aliisq; descripsi. *Apparet liquido sublimis in aere nisus.* Vergil. I. Georg. inter serenitatis signa. Fuit & alius Nisus Hyrtaci filius, indissolubili amicitiæ vinculo coniunctus Euryalo, quorum historiam copiosè describit Vergilius 9. Æneid. *Thyr* vel *thyrna* auis est, similis accipitri marino, Kiranides. videtur autem accipitris marini nomine haliæetum intelligere. *Linachos* apud authorem libri de nat. rerum, & Albertum Magnum pro haliæeto scribitur. Aquilæ quintum genus est quod Haliæetus, hoc est marina vocatur, ceruice magna & crassa, alis curuantibus, cauda lata. moratur hæc in littoribus & oris. accidit huic sæpius, vt cùm ferre quod ceperit nequeat, in gurgitem demergatur, Aristot. Et rursus, Aquila marina clarissima oculorum acie est, ac pullos adhuc implumes cogit aduersos intueri solem. percutit eum qui recuset, & vertit ad solem. Tum cuius oculi prius lachrymarint, hunc occidit, reliquum educat. Vagatur hæc per mare & littora, vnde nomen accepit: viuitq; auium marinarum venatu, vt dictum est. Aggreditur singulas. cùm emergentem obseruarit, refugit auis vt euolans vidit aquilam, & metu perculsa se rursus ingurgitat, vt in diuersa prolapsa emergat. Sed hęc acie oculorum valens, sedulò aduolat donec vel strangulet in humore, vel per summa corripiat. Vniuersas nunquam inuadit. arcent enim frequentes, respergentesq; suis alis repellunt, Hæc Aristot. sed eadem ferè omnia Plinius transtulit ad morphnon siue anatariam aquilam. potest autem fieri vt cum vtraque auibus aquaticis victitet, simili in venatu earum ingenio vtatur.

Fabula de Niso in haliæetum transformato.
Thyr, vel thyrna.
Linachos.
Descriptio corporis & ingenij.

¶ Haliæetus clarissima oculorum acie, librans ex alto sese, viso in mari pisce, præceps in mare ruit, & discussis pectore aquis rapit, Plin. fertur autem de catarracta quoq;, & aquila anataria nostra, quam miluum palustrem vocamus, & ispida, & cepphi quodam genere, quæ similiter piscibus viuunt, præcipites eas in aquam delabi. vnde & nomen catarrhactæ apud Græcos: & ispidam Galli *plumbinam* vocant, quòd plumbi instar rectà in aquam cadat: & Itali eodē nomine haliæeton, *l'aquila pionbina*, quam in maiorem minoremq; diuidunt, nescio à sexúne tantum an specie diuersa, magnitudine distinguentes. ¶ Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius ex Mirabilibus Aristotelis. *vide* supra in Aquila *C*. ¶ Haliæetus tantum (id est solus inter aquilas. sed alij hoc de aquila simpliciter scribunt, vt etiam quòd acutissimo omnium visu sit, alij de haliæeto, vt docuimus in Aquila *C*.) implumes etiamnum pullos suos percutiens, subinde cogit aduersos intueri Solis radios: & si conniuentem humectantemq; animaduertit, præcipitat è nido, velut adulterinum & degenerem. illum, cuius acies firma contrà steterit, educat, Plinius. Aristoteles scribit aquilam pullos cogere oculos aduersus Solem aperire, & illum qui intueri solem sustineat, pro genuino agnoscere: alterum eijcere, qui haliæetus fiat, Scholiastes in Iliad. *ρ*. *Vide* in Aquila *C*. ¶ Aquila marina (inquit Oppianus lib. 2. Ixeuticorum) inter amphibias aues præstantissima est: specie quidem terrestribus aquilis non dissimilis: sed è mari victitat, & piscium præda, illorum maximè qui sublimius & in superficie aquæ natant, ita vt corporis ipsorum pars aliqua sub conspectum veniat. At non perpetuus eis successus est. Interdum enim cùm in maiores pisces aduncos vnguium mucrones infixêre, nec in altum leuare possunt, pondere victi vnà cum piscibus pessum eunt, & perduntur magis quàm perdant ad imum pelagi fundum, quo pisces vrgente dolore se recipiunt. Hos aiunt spurium esse fœtum terrestrium aquilarum, ideoq; à paternis nidis repelli, deinde per alios quosdam alites educatos, neglecta terra maritimum victum amplecti. quamobrem conspectus ipsorum exoptatus boniq; indicij (nimirum copiæ piscium) apud piscatores habetur, Hæc Oppianus. Est & theocronus eidem aquilæ genus spurium, quod similiter piscibus insidiatur. ¶ Columbæ sibi timent ab aquilis marinis, Ælianus duobus in locis. Haliæetus rapina pascitur, sed quia viribus destituitur, minoribus tantum auibus, quibus præualet, infestus est, Rodolphus in Leuiticum.

De haliæeti oculorum acie clarissima, præcipiti in aquas impetu.
Haliæetus ex diuerso aquilarum coitu generatur.
Qua ratione pullos suos genuinos ab adulterinis discernat.
Haliæetus spurius est terrestrium aquilarum fœtus.
Theocronus.

¶ Secundum genus accipitris, quod haliæetum dicere possumus, priore minùs est, alis crassis pro sui corporis magnitudine breuibus, vnguibus crassis, oculis magnis & obscuris, (Aristoteles ossifragæ obscuros oculos tribuit, haliæeto perspicacissimos.) Non citò mansuescit, quamobrem à multis odio habetur. Anno primo cicurationis parum valet, secundo magis placet, tertio demum satis bene aucupatur, Author libri de nat. rerum, cuius nulla apud me authoritas: & hic quoq; haliæetum imperitè inter accipitres adnumerat.

Haliæeti accipitris genus à quibusdam perperam dicitur.

¶ Haliæetus cur in vetere teſtamento menſis interdictus ſit, dictum eſt ſupra in Aquila *F.*

Remedia. ¶ Aquilæ quam diximus pullos ad cõtuendum Solem experiri (id autem dixerat haliæetum facere) mixto felle cum melle Attico, inunguntur nubeculæ & caligationes & ſuffuſiones oculorũ, Plinius. alij aquilæ felli ſimpliciter hanc vim adſcribunt.

¶ Βαθὺν δ' εἰσέδραμε φᾶσιν Αἰετὸς ὣς μέγα λαῖτμα, ἀφ' οὗ τότε χοιράδες ἔσταν, Theocritus Idyllio 13. de naue Argo. videtur autem per αἰετὸν, intelligere ἁλιαίετον. ¶ Κρατεροί τ' ἁλιαίετοι ἁρπακτῆρες, Oppianus lib. 1. de piſcatione, numerans eos inter aues qui piſcibus viuunt. ¶ Ἐπὶ ποῖον ἱερεῖον καλεῖς Ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι ἴκτινος εἷς ἂν τοῦτο οἴχοιθ' ἁρπάσας; Ariſtophanes in Auibus, haliętos & vultures multò maiores miluis eſſe inſinuãs, maioriq; epulo indigere. Si cirrhidem (quæ ex puella in auem mutata fertur, &c. *vide* in Cirrhide ſupra) auem haliæetus oberrantem viderit, mox eam per inſidias captam perdit, Oppianus lib. 2. Ixeut.

Nomina Hebraica. ¶ Hebraicam vocem עזניה *aſnija*, qua auis immunda ſignificatur Leuit. 11. & Deut. 14. Septuaginta interpretres haliæetum vertunt: Iudæi quidam gryphem. aliqui Gallicè *eſmerellon*, id eſt accipitrem vulgò dictum *ſmerillum*: nomen ei impoſitum eſt à multo robore & fortitudine, vt Kimhi ſcribit. In ijſdem locis veteris Teſtamenti aliqui etiam פרס, *peres*, haliæetum interpretantur, alij aliter: *Vide* in Accipitre *A.* & in Capite de accipitribus diuerſis. In Auicennæ interpretatione pro haliæeto *alchilim* redditum obſeruaui.

Germanica. ¶ Haliæetum Turnerus Germanicè interpretatur ein Vißhärn / noſtri ſcriberent Fiſcharn / id eſt piſcium aquilam. *Aquila piſcium.* Eſt in terra noſtra (inquit Albertus libro 2. de animalibus, & alibi) genus aquilæ paruum, quod aquila piſcium vocatur. piſces enim tantum venatur. huius pes alter digitos membranis iunctos habet vt palmipedes, ad natandum idoneus: alter fiſſos, vnguibus vncis & acutis, aquilæ inſtar, ad capiendum aptus. Idem ab eo repetitur libro 23. vbi hoc quartum genus aquilæ facit. eſt autem (inquit) varium, in ventre album, & nigrum in dorſo: & in ſtruma etiam nigras habet maculas. inſidet arboribus ſuper flumina & ſtagna piſcibus inſidians. *Anglica.* Haliæetus Anglicè vocatur *an oſprey* (inquit Turnerus) Anglis hodie notior quàm multi velint, qui in viuariis piſces alunt. nam piſces omnes breui tempore aufert. Piſcatores noſtrates eſcis fallendis piſcibus deſtinatis, haliæeti adipem illinunt aut immiſcent, putantes hoc argumento eſcam efficaciorem futuram, quòd haliæeto ſeſe in aere librante, piſces quotquot ſubſunt (natura aquilæ ad hoc cogente, vt creditur) ſe reſupinent, & ventres albicantes, ceu optionem eligendi illi facientes, exhibeant, Hæc ille. Quidam haliæetum Germanicè Sofer interpretatur, Illyricè *oſtrziſ*: quæ vox cum Anglica *oſtrey* conuenit. *Aurifrigius auis.* Aurifrigius eſt auis ſic dicta quaſi auram Phrygiam ſequens (ridicula etymologia:) habet autem pedem alterum vncis vnguibus ad prædam inſtructum, alterum latum ad natandum. Gyro multiplici vtitur in aere, nunc more ludentis, nunc more inſidiantis, donec præda in aquis viſa impetuosè deſcendit, altero pede prædam rapiens, altero natante rapientem adiuuans, Obſcurus & Vincentius Belluac. *Oſpreius Anglicus.* Audiui & ipſe ab Anglis oſpreium ipſorum pedem vnum anſeris habere, alterum milui: quem & magnitudine referat, pectore albo eſſe, piſces maximos capere, oleum (adipem) in cauda pretioſum continere: volitare per aerem, & in eo veluti pendere *Gallica.* videri interdum, tum demittere adipis aliquid in aquam, vnde ſtatim piſces attoniti vertantur ſupini: illum mox rectà præcipitẽ ferri inſtar lapidis, & vnum ex illis altero pede adunco ſuo arripere. *Coruus piſcator apud Burgundos.* Burgundi etiam auis, quã *crotpeſcherot*, id eſt coruum piſcatorem appellant. pedes ſimiles & eundem piſcandi morem eſſe ferunt: qui cùm piſcem pede altero aquilino in aqua corripuerit, & propter pondus ex aqua euolare nequeat, altero quo palmipes eſt ad ripam vſque remiget. Cæterum aurifrigij nomen corruptum coniecerim à porphyrione: de quo ſimiliter à Vincentio & Alberto ſcriptum inuenio, pedem alterum ei tanquam anſeris eſſe, alterum digitis fiſſis: quod quidem veteres neque de porphyrione, neque de haliæeto, neque de vlla omnino aue, quod ſciam prodiderunt. *Orfraye.* Aut fortè aurifrigij nomen confictum eſt ad imitationem Gallicæ vocis *orfraye*, quæ rurſus corrupta videtur ab oſſifrago Latinorum. quanquam Galli non oſſifragum hoc nomine, ſed haliæetum intelligunt, Bellonio teſte. qui in Singularibus ſuis, *Orphraye* (inquit) Gallicè dicta auis haliæetus eſt, qui ſuper fluuios & ſtagna plerunq; cernitur. Is in conſpectos piſces rectà lapidis inſtar ex aere deſcendit. & quanquam Gallicum eius nomen *orfraye* ad Latinum oſſifragus accedat, diuerſum tamen hoc aquilæ genus eſt. Sed rurſus in libro de piſcibus in Aquilæ marinæ piſcis hiſtoria haliæetum Græcorum cum Latinorum oſſifraga cõfundit, auem vnam & eandem faciens. Itali (inquit ibidem) lacum Lemanum incolentes (fortè, Larium accolentes) *Agniſtam piumbinam* vocant, Galli *offraye.*

Aygle de mer. Bouſat de mer. ¶ Haliæetum aliqui è recentioribus falconem, alij accipitrem, alij niſum interpretantur, omnes ineptè. Apud Sabaudos audio nominari *aygle de mer*, id eſt aquilam marinam, (non aliam puto quàm haliæetum auem: & aliam *bouſat de mer*, id eſt buteonem marinum, de quibus certi nihil ſcribere poſſum. Scoppa Grammaticus Italus haliæetum facit ſmerillum vulgò dictum, aut illum qui vulgò *muſcetus* dicatur: ex quorum hiſtoriis (quas inter accipitres collocauimus, facilè quiuis quantum ab haliæeto differant, iudicârit. Accipiter (abſolutè dictus) minor eſt aquila truncali vulgò nominata, & maior quàm aquila quæ piſces rapit, Albertus. ¶ Accipitris marini Kiranides & Ælianus meminerunt, qui inimicus ſit coruo.

DE ME-

DE MELANAEETO SEV VALERIA AQVILA.

Melanæetus cur sic dicatur.

TERTIVM genus aquilæ, inquit Aristoteles, colore nigricat, vnde & melanæetus (vel melanaëtus. nam melænaëtum scribi per diphthongum in secunda syllaba, vt impressi codices Aristotelis habent, quos etiam Hermolaus sequitur, non probo. Apud Eustathium rectè μελαναίετος scribitur. Gaza pullam & fuluiam reddidit, sed fuluus color nihil cum pullo aut nigro commune habet) vocatur. magnitudine minima, sed viribus omnium præstantissima hæc est. Colit montes ac syluas, & leporaria cognominatur. vna hæc fœtus suos alit atque educit. pernix, concinna, polita, apta, intrepida, strenua, liberalis, non inuida est: modesta etiam, nec petulans, quippe quæ non clangat, neque lippiat, aut murmuret. De verbo *lippire*, *vide* supra in Aquila *C.* Est autem non hæc tantum aquila nigra, sed etiam morphnos, id est anataria, quam Phemonoë (vt Plinius scribit) aquilarum nigerrimam esse prodidit. Albertus etiam herodium, sic aquilam germanam vocat, totum nigrum esse author est, cui tamen Plinius & Aristoteles ruffum aut subrutilum colorem tribuunt. Genera aquilarum non æquè omnia prolem fastidiunt, sed pygargus præcipuè in alendo difficilis est, benignior quæ toto nigricat colore, Aristoteles & Auicenna. Melanæetos à Græcis dicta, eademq; valeria, minima magnitudine, viribus præcipua, colore nigricans: sola aquilarum fœtus suos alit: cæteræ, vt dicemus, fugant, sola sine clangore, sine murmuratione. conuersatur autem in montibus, Plinius. Valeria Hermolao dicta videtur, quòd viribus præcipuè valeat: nisi (inquit) inularia legendum est. sed Aristoteles aliud aquilæ genus, nempe pygargum, νεβροφόνον, id est inulariam cognominat. melanaëtus verò aquila leporaria Latinè dici poterit, vt Gaza reddit pro Græca voce λαγωφόνος. Λαγοθήρας, aquilæ species, Hesychius & Varinus. Captant autem etiam germanæ aquilæ lepores. Apud Varinum in voce Τρίορχος, ineptè scribitur μελανοδέτης pro μελαναίετος. Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωή, Αἰετοῦ οἴματ' (aliàs ὄμματα, sed Eustathius mauult οἴματα) ἔχων μέλανος τοῦ θηρητῆρος, Ὅς τ' ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν, Homerus Iliad. φ. comparat autem aquilæ nigræ Achillem, quem similiter vt illam fortissimum & celerrimum facit. Eustathius hunc locum enarrans melanæetum aquilam scribit phassophonon etiam, id est palumbariam nominari, vbi lagophónon legendum est. sic enim ab Aristotele nominatur. meritò autem si aquila hæc fortissima est à leporum potius quàm palumbium præda denominabitur. descripsisse autem locum ex Aristotele Eustathium apparet, quoniam hoc etiam addit, esse hanc aquilam paruo corpore, sed cæteris robustiorem. Phassophonon quidem nos ex Aristotele inter accipitres descripsimus. Porrò pro μέλανος τοῦ θηρητ. aliqui legunt μέλανός του, id est nigri alicuius venatici alitis. alij μελανόσσου, nigros oculos habentis. alij denique μελανόστου, nigra ossa habentis, (quod contra naturam videtur.) Sed omnes videntur reprehendendi, scribendumq; μέλανος τοῦ (per articulum, non pronomen encliticum) θηρητ. vt Eustathius annotauit. Melanæeti & aliarum quarundam aquilarum nido inædificatur lapis aëtites, teste Plinio, de quo plura scripsimus in Aquila *C.* & *G.* Primo & secundo generi aquilarum, non minorum tantum quadrupedum rapina, sed etiam cum ceruis prælia. multum puluerem volutatu collectum, insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupem, Plinius. ¶ Illustris Marchio Montherculeus in eo libro quem scripsit de falconibus, melanæetum esse credit genus falconis quod venatores vocant hierofalcum: quòd & nigro colore sit, & montes syluasq; colat ac lepores captet, Niphus. Albertus Magnus tertium aquilæ genus (quod melanaëtus Aristoteli est) interpretatur aquilam quæ vulgò truncalis dicatur, Stockarn/ quòd arboribus (fortè truncis arborum) insidere soleat. Hoc (inquit) rapit animalia parua si quæ occurrunt, & etiam anates & aliquando anseres & huiusmodi. minus primo & secundo genere, cinerei coloris. sed color melanæeti niger non cinereus proditur. Audio in Gallia vel Sabaudia cinerei ferè coloris aquilas sæpe conspici, quæ non solæ sed quaternæ aut quinæ simul volitent. Accipiter minor est aquila truncali, sed maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albertus. *Erna* vulgò dictum genus aquilæ nigrum, per hyemem apud Frisios circa Oceanum Germanicum cernitur. hanc genus quoddam cornicum sequitur, & prædæ ipsius reliquiis inhiat.

Cur Valeria dicatur. — *Inularia.* — *Aquilarū cū ceruis certamē.* — *Aquila truncalis.* — *Erna.*

DE OSSIFRAGA.

Phine. — *Aquila barbata.* — *Ossifraga vnde nomen accipiat.*

OSSIFRAGVS siue phinis, & vt Aristoteles appellat phine, alienos fœtus cum suis alit, quos aquilæ nutriendi tædio eiecerint, Hermolaus Barb. Et rursus, Differt ossifragus ab ossifraga, etiamsi cōfundunt aliqui, quòd ossifraga septimum est aquilæ genus, quæ barbata dicitur (harpe auis ab Oppiano sola barbata memoratur, & vel eadem cum ossifraga est, vel saltem cum ea confunditur. *vide* in Harpe) & sanqualis, ossifragus verò qualem indicaui, &c. Ego nullam huiusmodi apud authores differentiam inuenio. Plinius masculino genere ossifragum profert: Lucretius ossifragam fœminino, Marcellus Empiricus vtroq;. Gaza ex Aristotele φήνην ossifragam reddere solet. Ego vtro genere efferatur nihil interesse & eandem auem significari dixerim. Phinis (vt Hermolaus & Cælius scribunt) φήνης, vt χεύσης, casu recto non inueniri puto, sed φήνη tantum vt μύλη. Φήνη, auis est aquilæ similis, ἀετώδης, Eustathius. εἶδος ὀρνέου ἴσον ἀετοῦ, Suidas. Ossifraga vulgò appellatur auis quę ossa ab alto dimittit & frāgit,

vnde & hoc nomen accepit, Isidorus. Aristoteles sex aquilarum genera facit, quibus ossifragam nõ adnumerat, nimirum tanquam degenerem, & ex haliæetis nascentem vt mox dicemus. Aquila germana (inquit idem) maxima aquilarum omnium est, maior etiam ossifraga, μείζων τῆς φήνης. Sex aquilarum generibus quidam adijciunt genus aquilæ quam barbatam vocant, Thusci verò ossifragam, Plinius. ¶ Cabarum (inquit Auicennæ interpres in historia animalium) id est ossifraga, lingua Arabica dicitur *belez*, & Persicè, vt puto, *hamoni*. *Arathamati*, id est frangens ossa, Syluaticus. apparet autem vox corrupta pro *alrachame*: quam vocem pro vulture positam reperio apud Auicennæ interpretem in historia animalium.

Racham. à benignitate in pullos.

Raham vel *racham*, רחם, auis quædam sic dicta quòd sit benigna in pullos suos, quam Iudæi nostrates picam interpretantur. translatio nostra habet Porphyrio, Leuitici cap. 11. Munsterus. Scio Hebræis vocem *raham* significare misericordem & benignum: & cùm ossifragæ benignitas in alendis tum suis tum aquilæ (quos è nido parentis eiectos suscipit) pullis celebretur, eandem esse auem credi potest. Aut fortè latius patet vocabulum *racham*, ita vt vulturem, ossifragam & gypæetum comprehendat. *Vide* supra in Gypæeto.

Ossifraga pullos à reliquis aquilis eiectos, recipit & nutrit, qui postea nutritores suos deuorant.

Auis quæ Græcè *kym* (corrupta vox à φήνη) Arabicè *cekar* vocatur, quam Auicenna vocat *kabin*, eiectum aquilæ pullum recipit & nutrit. Et hoc apud nos (quanquam in montibus nostris plurima sunt genera aquilarum) nunquam licuit experiri, nisi quòd fama vulgaris est quòd aquila quosdam pullos eijciat: & alia quædam parua aquila & nigra eiectos quum inuenerit nutriat. qui cùm adoleuerint ita vt iam volare queant, deuorent nutritores suos, Albertus. Et alibi, Pullos ab aquila eiectos dicunt aliam auem colligere quam Græci *fehit*, (vox corrupta pro φήνην) Latini fulicam dicunt, vt quidam interpretantur, sed falsò. nam quæ *fehit* vocatur auis consubæ (sic habet) species est, quæ aquilam non nutrit. fulica autem est mergus niger vocatus, & anate minor, quæ similiter aquilam nullo modo nutrit, Hæc ille. D. Ambrosius etiam & alij quidam recentiores φήνην fulicam non rectè interpretantur. Auis quam *cuni* Græci quidam vocant, reuera est illa quam alij cyfred vocauerunt, & Latinè vocatur ossifragus. deijcit enim ossa ex alto super saxa, vt eis confractis medullam edat, Albertus. Idem libro 23. vbi aues singulas ordine literarum describit, ossifragam vocat *kyrÿ*, vel vt alij legunt, *kynium*, suprà *kym* scripsimus: quæ vox pro *kyni* fortè corrupta est, aut contra. nam *m* litera & *ni* syllaba, facile inter se permutantur, in dictionibus barbaris præsertim: ego *kyni* duabus syllabis potius legerim, cùm etiam cuni alibi scribatur: quæ forsitan vox à Græca φήνη corrupta est, vt aliæ pleræq; à scriptoribus Arabicis ita detortæ sunt à Græcis vt origo vix agnoscatur.

Chym.

¶ *Chym* vel *kym* auis est aquila (aliàs vulture) maior: & hoc genus aquilæ quidam gryphem esse putant, Albertus: qui alibi etiam nomen *kym* pro vulture ponit.

Descriptio corporis & ingenij ossifragæ.

¶ Ossifragæ magnitudo maior quàm aquilæ, color ex cinere albicans, Aristot.

¶ Parum oculis valet. nubecula enim oculos habet læsos, Aristot. Carniuora est, Idem. Accipitres, ossifragæ, mergi, Longè alias alio iaciunt in tempore voces, Lucretius. Ossifraga probè & fœtificat & viuit. cœnæ gerula & benigna est. nutricat bene & suos pullos & aquilæ. cùm enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos ac educat, Aristot. Plura *lege* in Aquila *C.* de hac alite excipiente & alente eiectos aquilæ pullos. Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni qui omnino non generant, Plinius. *vide* in aquila *C.* Phene auis non solùm carnes sed etiam ossa rodit & frangit, Kiranides.

¶ Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον, ἤ τ' οἰωνοί, Φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, Homerus Odyss. π. de Vlysse & Telemacho filio eum agnoscente, huius generis alitum erga sobolem suam amorem celebrans. Quem locum imitatus est Oppianus libro 1. de piscatione: Καὶ μέν τις φήνης ἀδινὸν γόον ἔκλυεν ἀνὴρ Ὄρβιον, ἀμφὶ τέκεσσιν, &c.

Remedia ex ossifraga.

¶ *G.* Ossifragi venter arefactus & potus (madefactus & appositus, in codice Marcelli empirici, quod non placet,) ijs qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantum teneant capiẽtes cibum. quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent. maciem enim facit, Plinius. Vnum est ossifrago intestinum mirabili natura omnia deuorata conficienti. huius partem extremam adalligatam prodesse contra colum constat, Idem. huius pars extrema colligitur & reponitur, & cùm opus fuerit, ventri laborantis alligatur. remedio miro omnes intestinorum dolores citissimè sanat, Marcellus empiricus. Auis ossifragæ partem crematam potu morbum comitialem tollere quidam referunt, Trallianus ex Archigene. Ossifragi ventrem arefactum contra calculos & alias difficultates vesicæ commendant, Plinius. Ossifragi auis venter particulatim potus calculos cum lotio pellere proditur, Dioscorid. Idem remedium Kiranides scribit de ventre harpyiæ auis. Auis ossifragæ ventriculus salitus vt seruari possit, aut exustus & in puluerem redactus, cum vini potione datus, vrinam efficaciter prouocat, Marcellus. Eadem ferè remedia etiam harpæ aui attribuuntur, vt suo loco referam. ¶ Phenes os ad coxam suspensum, crissos, id est varices in pedibus curat, Kiranides. Fel eius cum melle albedinem (leucen) & lepram sanat, Idem. Stercus aridum tritum si quis biberit vel gustauerit, concoctionem perfectam reddet: & calculosæ affectioni & dysuriæ medebitur, Idem.

Ὁμώνυμα.

¶ *H. a.* Ossifragus, qui ossium fractura debilitat quempiam, Cassius Seuerus apud Senecam lib. 6. controuersiarum. ¶ Φήνειον, mons ita dictus, Suid. Φήνεια, oppidum in Arcadia Stephano.

¶ Ossifra-

¶ Ossifragam & harpam aues Mineruæ attribuunt, Gillius. Minerua è Pylo abiit φήνῃ εἰδομένη, id est ossifragæ similis, apud Homerum Odysseæ γ. vbi interpretes phenen auem aquilæ similem faciunt. Honestior autem (inquit Eustathius) hæc comparatio Mineruę ad ossifragam est, quàm illa, Ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο. nam φήνη videtur denominata παρὰ τὸ φαίνειν. est autem Minerua φωσφόρος, id est lucifera. Cæterum anopæam auem aliqui genus aquilæ simile ossifragæ esse tradunt: *Vide* supra in capite de aquilis diuersis.

¶ Sanqualem auē atq; immussulum augures Romani in magna quæstione habent. Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrātur esse, (*vide* supra in Aquilis diuersis plura de immussulo:) & sanqualem ossifragæ. Massurius sanqualem ossifragam dicit esse. Quidam post Mutium augurem visos non esse Romæ confirmauêre. ego, quod verisimilius est, in desidia rerum omnium non arbitror agnitos, Plin. Sanqualis auis est quæ ossifraga dicitur, Festus. Alites volatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, immusculus, &c. Idem. quod & alibi repetit, quē locum mutilum supra sub immussuli mentione inter aquilas diuersas expleuimus. Fuit diu quæstioni an sanqualis & immussulus inter aquilas cēsendi forent: quorum volatus licet æuo priore incognitus, secundissimos habere euentus censebatur, Alexander ab Alex. De augurio ex præpetibus auibus vt buteone, sanquali, &c. *vide* in Aquila *h.* Sanqualis porta appellatur proxima ædis Anci, Festus. ¶ Immusculus (legerim, *immussulus*) auis genus, quam alij regulum, alij ossifragam dicunt, Festus. *Sanqualis.*

¶ Quintum aquilarum genus (inquit Albertus) apud nos est perparuū & varium, & à quibusdam vocatur frangēs os, eò quod quando carnes ossium comedit, ossa in altum subuecta super lapidem deiicit, & ex fractis ossibus medullam sugit, Hæc ille. sed cùm paruulam admodum hāc aquilam esse scribat, non potest esse ossifraga aut φήνη, quam Aristoteles omnibus aquilis, excepta tantum germana, maiorem facit. Audio in montibus Heluetiæ nostræ auem aquilini generis nominari Beinbrecher/hoc est ossifragam: ab aliis Steinbrüchel/quasi dicas saxifragam: quoniam ossa (vt ex Alberto retuli) saxis iniecta confringat: de hac olim amicus quidam ex Clarona insigni Heluetiæ pago sic ad nos scripsit. Ossifraga quam vidi annicula erat, capite nudo & flauo colore, rostro incuruo, plumis albis: alæ hinc inde nigras habebant pennas veluti ciconia. affirmabat auceps eas crescere ferè in magnitudinem vulturis, & omnino flauescere: & ex interioribus eius plumis, quæ teneriores sunt, pelliculas pretiosas fieri, vt ex vulturibus quoq;, ad fouendum nimirum debilem ac frigidum ventriculum, Hæc ille. Rursus ab aliis accepi, hanc auem aliquanto minorem vulture esse, eiusq; genus quoddam videri: colore fusco, cùm vultur pectore, collo & capite magis flauescat: raro capi: & si quando à montibus propius ad domos & pagos aduolarit, hyemem propinquam, & asperam expectari. Itē ab alio, auem esse tantam, vt spatium ab ala extrema extensa ad alteram, orgyiam siue vlnam excedat: varia animantium genera inuadere, mures alpinos, rupicapras paruulas: nidificare in rupibus: singulas & solitarias agere, colore ex eo qui castaneæ est nigricante. Sed hæc forsitan aquilæ veræ descriptio fuerit. ego nihil affirmo. ¶ Sabaudi aquilæ quoddam genus nominant *aigle courte*, id est aquilam breuem: & auem diuersam *freynno*: quam fortè Aristotelis φήνην esse, non alio quàm ex nominis collusione parum firmo argumēto ductus, amicus quidam ad nos scripsit. ¶ *Orfraye* auis Gallicè dicta, propriè ossifragus est: etsi quidam hoc nomen caprimulgo impropriè tribuant, qui ab aliis rectius vocatur *fresaye* vel *effraye*, Bellonius in Singularibus. Et rursus, Græci suam phenen scribunt præcipuè benignæ esse naturæ, & tum suos tum eiectos aquilæ pullos bene nutricare, &c. hinc factum & nomen (vt coniicimus) & figmentum de phœnice aue apud recentiores, quæ auis super nido pingitur pectus suum dilanians, vt cruore proprio pullos pascat. quanquam verò Galli *ophraye* (aliàs *orfraye*) auem appellant, quæ ex hoc vocabuli vicinitate ossifragus videri posset, non ossifragus tamen, sed haliæetus est, & circa aquas præda piscium viuit. *De ossifraga in Heluetia visa & capta.* *Aquila breuis.* *Orfraye.*

DE PYGARGO.

Pygargus, πύγαργος, genus aquilæ sic dictum ab eo quod caudam habeat albam, παρὰ τὸ πυγὴν ἔχειν ἀργὴν καὶ λευκὴν, Hesychius & Varinus. Pygargus (ab albicante cauda dicitur, ac si albicillam nomines, vt Gaza de suo addit) aquila, gaudet planis, & lucis & oppidis. hinnularia (νεβροφόνος) à nonnullis vocata cognomine. montes etiam syluasq; suis freta viribus petit. reliqua genera raro plana & lucos adeunt, Aristot. Et rursus, Genera aquilarum non æquè omnia prolem fastidiunt: sed difficilior in alendo pygargus. Multæ aues quibus nutrimentum non sufficit pro omnibus pullis eiiciunt aliquos, & in primis genus illud (scilicet aquilæ) quod dicitur barbaium, Auicenna. Pygargus in oppidis mansitat & in campis, albicante cauda, Plinius. Pygargus & alia quædam aquilarum genera inædificant nido lapidem aëtiten, Plinius. Aëtites nomen habet à colore aquilæ candicante cauda, Idem. Pygargus Aristoteli maior est morphno, & melanæeto quæ minima est aquilarum: minor autem percnoptero & germana aquila quæ magnitudine omnes excedit, etiam ossifragam. Pygargo & melanæeto aquilis non minorum tantum quadrupedum rapina, sed etiam cum ceruis prælia. multum puluerem volutatu collectum insidens cornibus (hęc vel illa) excutit in oculos, pennis ora verberans donec præcipitet in rupes, Plinius. *Pygargus ab albicāte cauda dicitur.*

Aquila regalis. ¶Pygargum aliqui putant esse aquilam illam quam venatores regalem vocant, Niphus. Belisarius meminit milui regalis, qui minus valeat viribus quàm miluus niger. Post herodium (sic vocat aquilam germanam) apud nos nobilior aquila est quæ anseres rapit, & cygnos & huiusmodi aues magnas, & etiam lepores & cuniculos, præcipuè quando pullos habent. hæc minor est herodio, varia ex albis & cinereis pennis intermixtis. sed in cauda penultimæ extremæ pennæ videntur esse albæ. & alba est in pennis ani, & est breuis admodum caudæ, Alb. videtur autem hæc mihi veterum pygargus. *Trappus. Erna.* Pygargum (inquit Turnerus) literatores quidam ineptè trappum à Germanis dictum (tardam, vel bistardam) interpretantur. Sed pygargus Anglorum lingua, nisi fallor, erna vocatur, *an erne*. Ego ernam audio dici genus aquilæ quod apud Frisios ad Oceanum Germanicum per hyemem degat, colore nigro, quod cornices quædam vt ex escarum eius reliquiis victitent sequantur. Pygargus est fortè quam Anglicè di- *Ringtalus* cimus *ringetayle*, Eliota. Sed Turnerus ringtalum Anglis dictum ab albo circulo caudam circumeunte, buteone minorem, subbuteonem Aristotelis esse suspicatur. Quòd si minor est buteone, nō poterit esse pygargus. ¶Eustathius in commētariis suis in Homerum Iliad. decimo, pygargum (authore Zopyro) ardearum genus illud facit, cui in coitu oculi sanguine manent. sed Aristoteles pellon ardeam difficulter coire scribit, pygargum verò inter aquilas tantum recenset. sed Zopyri pygargus ardea, forte stellaris Aristotelis fuerit, quæ & ocnos, id est ignaua dicitur. nam argos & ocnos synonyma sunt. *Alia nominis Pygargi deriuatio, nēpe à pyga ociosa.* Pygargum (inquit Cælius Rhodiginus) esse aquilæ speciem sciunt omnes: inde Græcis rapacem quoq; indicat vox ea. Sed & in Venerea procliuior sic item dicitur (per antiphrasin, Varinus) veluti cui minimè sit pyga ociosa. nam ἀργὸν vocant Græci cessantem. Quin & timidum rectè pygargum dixeris, quòd albicans ei sit pyga: cui diuersum est prouerbium, Melampygo necdum occurristi. Hic enim vti Hercules robore intelligitur insignis: proinde leucopygi imbellia infames concipi ferè valent, Hæc ille ex Varini Lexico vt videtur: vbi pro ἐὰν γὰρ οἱ μελάμπυγοι, καθάπερ Ἡρακλῆς: lego, ἀνδρεῖοι γὰρ οἱ μελάμπυγοι, &c. *Pygargus pro timido.*

DE AQVILIS DIVERSIS APVD RECENTIORES.

Astur. ASTVRES ex genere infimo aquilarum vel miluorum: falcones verò accipitrum nobile genus antiquis fuisse putamus, Paulus Iouius. Nos asturem vulgò dictum, accipitrem maiorem esse docuimus. Cæterum ex falconum generibus maiores, vt sacrum & hierofalcum aquilis, (sacer quidem ad aquilam germanam proximè accedit:) minores verò, vt smerillum & lapidarem, &c. accipitribus adnumerandos iudico.

Zimiech vel Zumach. ¶Aquilæ duo genera sunt, aquila absolutè, & altera dicta *zimiech* vel *zumach*, Tardiuus.

Catul. ¶Aquilæ an accipitris genus sit ignoro, quod apud Germanos inferiores circa Oceanum CATVL appellari audio, accipitre maius, corpore vario ceu maculis aut punctis asperso, à quo gallinæ & anseres rapiantur.

Stockarn. ¶De aquila truncali Alberti, quæ vulgò Stockarn dicitur, lege supra circa finem historiæ Melanæeti.

Aquila Scandinauiæ. ¶Incolæ partis cuiusdam Scandinauiæ aquilæ (*coruum* ipsi vocant) quodam genere occiso, quod agnos & alia animalia prædatur, rostra præfecto regionis adferunt, vt testentur noxiam auem se occidisse, Olaus Magnus.

Lammerzig. ¶IN alpibus quibusdam Heluetiæ, vt circa curiam Rhetię oppidum, & circa Lucernam, auis rapacis genus (aquilæ nimirum) ab agnorum raptu Lammerzig nominant.

Auis Indica rapax, aquila maior. ¶IN regione circa Tarnasari vrbem Indiæ, complura auium genera sunt, raptu pręsertim viuentia, longè aquilis proceriora. nam ex superiore rostri parte ensium capuli fabricantur. id rostri fuluum est phœniceo (cœruleo seu phœniceo, Cardanus) colore distinctū. nihil sanè visu pulchrius, nihil amœnius, aliti verò colos est niger, & item purpureus, intercursantibus pennis nonnullis, Ludouic. Patritius.

De aue miræ magnitudinis, super trium arborum ramis nidificante. ¶INTER Misenam & Bresam Germaniæ oppida, cum rustici multa pecora, vitulos & sues amissa in syluis perquirerent, inuentus est nidus ingens, per tres quercus extensus, tanto spacio vt currus sub illo conuerti potuisset, ex magnis arborum ramis & baculis vel palis constructus. Quare in vrbe nunciata, homines multi ad nidum missi cùm ascendissent, pullos tres maximos inuenerunt, & in vrbem asportarunt. è quibus mox vnus mortuus est, cuius alæ per transuersum extensæ, septem vlnarum mensuram æquarunt. vngues viri magni & corpulenti digitis nihilo erant inferiores, crura leoninis maiora. In nido multa vitulorum & ouium coria reperta, & hinnulus recens, & capita animantium varia, vt vir doctissimus & fide dignus Georgius Fabricius ad me perscripsit, anno Salutis quingentesimo supra sesquimillesimum, quo ipso hic nidus æstiuo tempore inuentus est. Talem auem super trium arborum ramis nidificantem Olaus Magnus in Tabula septentrionali depinxit in B.h. in explicatione verò tabulæ nullam eius mentionem facit.

DE AQVILA HETEROPODE.

AQVILÆ istius picturam ab Argentinensi quodam ciue pictore accepi, homine diligentissimo & auium præcipuè naturæ studioso, qui tamen nihil certi super hac aquila referre potuit. hoc tantum dicebat ab aliis quibusdam pictoribus hanc picturam ceu veram se accepisse. Nos heteropodem appellare voluimus, quòd in vna hac auium (si vera est pictura) crura coloribus diuersis insigniãtur, sinistrum cœruleo, vt rostrum quoq;: dextrum fusco albicante. Venter fuscus est & punctis nigricantibus maculosus, vt pectus etiam & collum. reliquum corpus magis nigricat, oculi subrubent. pars etiam alarum fusca est, & punctis notatur nigris vt venter. capitis & ceruicis pennæ summæ rigere videntur: & dorsi initium circa alarum summitates in gibbum attolli.

HISTORIA DE ARDEA IN GENERE VBI CVM *cæteris ardearum generibus, tum pellæ inprimis siue cinereæ vulgo dictæ pleraque conueniunt.*

A.

ARDEA diuersorum generum est, apud nos quidem pellam siue cineream, simpliciter ardeam vocamus, & Aristoteles pugnam aduersus aquilam aliàs ardeæ simpliciter tribuit, aliàs pellæ cognomento. Idem de historia animalium 8,3. leucerodion erodio minorem esse tradit, per erodium proculdubio *pellon* non asteriã intelligens, quæ tantum tria genera ab eo numerantur. Saxones tamen ardeam simpliciter sua lingua nominantes, de alba intelligunt. Ardeola quanquam diminutiuum est, pro ardea tamen simpliciter à Plinio & aliis accipitur. ¶ שלך, *Schalac*, Deuter. 14. & Leuitici 11. nomen auis impuræ, quam Iudæi interpretantur Reiger/id est ardeam, Munsterus: aliqui mergulũ: *Vide* supra in Mergo post anates statim. Ibidem leges de voce קאת, *Kaath*, vel *kaas*, quam alij ardeam, alij mergulum, alij aliter interpretantur. Huic finitima videtur vox כוס, *kos*, quam exponunt herodium, falconem, nicti- *Nomina hebraica.*

coracem,&c. *vide* infra in Bubone. ſed herodium an pro ardea accipiant, vt Græci faciunt, an pro genere aquilæ, vt recentiores quidam indocti, dubitari poteſt. Ardea *ſchalach* Hebræis à proiiciẽdo, quòd ſe ad capiendum piſces in mare proiiciat. nam & Hebræi piſces eam è mari prædari ſcribunt. Chaldęus *ſchalenuna* vertit, voce compoſita à *ſchalal*, quod eſt prædari, & *nuna* quod piſcem ſignificat, à præda piſcium. Aben Ezra aliam adfert cauſam, nempe quòd abiiciat pullos ſuos, P. Fagius. אנפה, *Anapha*, Dauid Kimhi auem dicit, quam magiſtri vocant דיה רגזנית, *daiah ragaſinith*, id eſt vulturẽ ferociſſimum & vehementiſſimum. Ita quidem R. Salomon interpretatur Leuit. 11. & addit, ſibi videri auem quam vulgus appellat הירון (*heron*:) Sanctes exponit ardeam. nam *heron* Gallis ardea eſt. Abraham à celeriter ſpirando nomen tuliſſe notat. Septuaginta & Hieronymus Deuter. 14. *charadrium* interpretantur: Chaldæus אבו, *ibu*: ſed videntur Chaldæi anapha potius accipere pro vpupa. Perſa *ankoh*, אן כה. Arabs בבגה, *babgach*. Anapha (inquit Munſterus) aliqui picum alij miluum eſſe volunt. putant autem auem illam ſic vocatam, quod facile irritetur & ad iram concitetur. quam quidã טראה, Trapp vulgò (Germanicè) vocant, Hæc ille. Idem graculum interpretatur, Leuit. 11. & Deuter. 14. apparet ſanè auem eſſe quæ ſpecies aliquot ſimiles contineat, quoniam additur iuxta genus ſuum. חסידה, *Chaſida*, Zachariæ 5. Aquila, Symmachus & Theodotion, erodium transferunt, & LXX. Leuit. 11. alij aliter. ſed magis placet ciconiam verti. *vide* in Ciconia *A*.

Græca. ¶ Græcè ἐρωδιὸς oxytonum & ſine aſpiratione ſcribitur, recentiores quidam Latini (barbari potius) non rectè aſpirant, & per aphæreſin etiam ῥωδιὸς apud Heſych. & Varinum. Ἀρδιόλη (ardeola) quam & λάχρῳ aliqui vulgò (in Græca lingua vulgari, vide ne à laro corruptum ſit nomen. nam & Lycophronis interpres erodium larum eſſe putat) vocitant, veteres autem Græci ἐρωδιὸν, Demetrius Conſtantinop. A Græca voce erodios apud Albertum deprauatæ leguntur, *anydion*, *artadaton*, & *mothyos*.

Vulgaria. ¶ Ardea Italis *garza* dicitur, aliis *airone* vt Scoppa grammaticus docet: hinc eſt corrupta vox Latina apud Creſcentienſem *agiron*: ſunt qui *anghiron* efferant. Hiſpanis ſimiliter *garza*, præſertim Luſitanis: aliquibus *grou* quaſi grus, propter corporis ſimilitudinem. Gallis *heron*, quæ vox videri poteſt deducta à Græca erodius. Sabaudis *airon* vel *heyron*: (quanquam & lari genus ſic ab eis vocari puto.) Anglis ſimiliter *an heron*. Germanis quibuſdam ein Heerganß / voce detorta ab erodio, vel à Gallica *heron*. ſed vſitatius ein Reiger / noſtris Reigel / aliis Reiher vel Rayer / Fryſiis Rarg / Flandris Riegher. Illyriis *cziepie*: Poloni ardeæ genus *zoraw* appellant. Turcis *balakzél*. ¶ Albertus Magnus ardeam tantalum quoq; dici ſcribit, ab Iſidoro mutuatus.

Erodius. ¶ Erodium aliqui putarunt eſſe auem ex iis quas Romani Diomedeas vocant. *Vide* infra in Elemento *D*. Suidas ciconiam eſſe ſuſpicatur ineptè: ſed mox tanquam emendans ſubdit, aut ciconię ſimilem. Longè alius eſt herodius recentiorum. nam Albertus Magnus aquilam maximam & Germanam ſic vocat: alij hierofalcum vt in eius hiſtoria oſtendi.

Αἴθυα. *Fulica.* Αἴθυα, id eſt mergus, memoratur ab Ariſt. de hiſt. anim. 5, 8. vbi Albertus habet *abij*, & quidam (inquit) putant eſſe ardeam: ſed ineptè. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias vocat. mergi Græcè ab Arato ἐρωδιοὶ appellantur, Ioach. Perionius. Fortè etiam Plinius fulicam pro ardea è Græco alicubi reddidit. nam & cirrhum fulicis tribuit, qui ardearum eſt: & Diomedeas aues fulicarum ſimiles facit. quas alij (vt Stephanus & Seruius) ardearum generi attribuunt. Gaza in libro de communi animalium greſſu, pro Græco ἐρωδιοὶ, vertit fulicæ, addẽs vel potius ardeolę. Fulicam quidem pro erodio tranſtulit Auguſtinus quoq;, & Lycophronis interpres larum eſſe arbitratur: Ambroſius etiam ſturnum, quem tamen Græci non erodiòn ſed pſâra dicunt, Cælius.

Cepphus. Auem quam Aratus κέπφον dicit, ardeam Vergilius nominat, Perionius. Sed ardeam à mergo, fulica & ceppho prorſus diuerſam eſſe auem, qui hiſtorias ſingularum inter ſe contulerit, manifeſtiſſimè deprehendet.

B.

Ardeæ in Heluetia frequẽtes. Ardeæ apud Heluetios abundant, propter multos & magnos fluuios & lacus piſcoſos, vnde victum petunt Ariſtotele teſte.

Deſcriptio ardearum. Ardeolis omnibus communis videtur longitudo roſtri, colli & crurum, quibus ciconias referunt. ſed collum ardeis magis inuolutum. digiti pedum terni, longi, membranis modicè iuncti, & quartus retro pro calce ſimiliter longus. corpus pro ſua magnitudine non amplum, ſed leue & exile. Ardea coloris eſt cinerei (nos de hoc genere infra priuatim ſcribemus) minor grue, lõgi colli, & ſicut reliquæ etiam aues aquaticæ roſtro non multum inuoluto, Albertus. Erodius auis in capite gerit cumulum pennarum veluti comam (aliàs coronam) oblongam, Kiranides. ſed hoc non de omnibus ardeis verum eſt. aliæ enim apicem illum è pennis retro extenſis conditum habent, aliæ non habent. Porphyrioni & ardeæ inutile eſt vropygium, (cauda,) vt & aliis aquatilibus, Ariſtot. in lib. de ingreſſu animalium.

C.

Ardeæ circa aquas degunt. Ardeæ circa aquas & lacus piſcoſos degunt. quare in Heluetia noſtra abundant. & grammaticis (Suidæ & Euſtathio) erodios Græcè quaſi helódios dici videtur, à lacubus & paludibus, quas Græci ἕλη nominant. Sed in mari (circa mare) etiam degunt, vt ex Arati prognoſticis apparet. Erodius auis in templis & ædificiis ciuitatum nidificat, Kiranides, neſcio quàm verè.

Erodius à quibuſdã inter aues tenebrarum amicas numeratur. ¶ Procopius Gazæus ſophiſta Pentateuchum Moſis enarrans, erodiũ cum noctua & veſpertilione, &c. aues noctis & tenebrarum amicas eſſe ſcribit, quod non probo. Ariſtoteles ſanè de pella, quæ & abſolutè ferè ardea dicitur, diſertè ſcribit,

vena-

venationi(piſcium)eam interdiu operam dare. Euſtathius verò in decimum Iliados ardeam noctu in aquis rapinæ operam dare. ¶ Ardea licet in aquis cibum ſuum quærat, in ſyluis tamen & altis arboribus nidum collocat,(in abietibus,Stumpfius,)Author libri de nat.rer. Piſcibus inſidiatur: & dum per aquam ingreditur piſces pedibus eius non ſine deſiderio adnatantes, vt audio, deuorat. Erodius oſtreorum voraciſſimus eſt.&quemadmodum conchas pelecánes exſorbēt, ſic is oſtrea teſtis obducta vorat, & ingluuie ſua concalefaciens tandiu cuſtodit, quoad calore ſtomachi diſcluduntur. Pòſt vbi is ipſe diductas ſenſerit teſtas,eas euomit, & carnem ad ſuſtentandum ſe retinet: Ælianus, Philes, & Plutarchus.Cochleis etiam ſeu limacibus veſcitur, vt in *D.* referam ex Æliano:nec minores tantum piſces,ſed anguillas quoq; deuorat. Ardea, vt & mergus,cibum ferè crudum excernit, (excrementum ſcilicet liquidum:)itaq; ſemper eſt vorax hæc auis,Albertus. Κλάζειν,id eſt clangere,de voce ardeæ legimus apud Homerum Iliad.κ. *De ardearum nidificatione. Cibo. Voce.*

¶ Ardea per antiphraſin dicitur,quòd breuitate pennarum altius non volet, Seruius: qui & hoc Lucani è lib.5.citat, *Quòd auſa volare Ardea ſublimis pennæ confiſa natanti.* Ardeola dicitur quaſi ardua propter arduos volatus.cùm altius volauerit,tempeſtatem ſignificat, Iſidorus & Albertus. Volatus ei ſublimis & vehemens,Stumpfius. Anſeres omnes extento collo volant,ardea contracto, Albert. Vropygium ei inutile, vt & aliis aquatilibus: proinde volat pedibus retro extenſis, Ariſtoteles de anim. ingreſſu. Ardeæ in grege ſui generis nidificánt:gregatim verò non volant,eò quòd pullis earum inſidiantur accipitres & aliæ aues rapaces,à quibus defendi non poſſent niſi complures ſemper ardeæ circa nidos verſarentur, Albert. ¶ Ardeas dicunt aliqui tanto dolore coire,vt lachrymas ſanguineas oculis emittant:quod ego falſum puto. Vidi enim ipſe(inquit Albertus) ſæpe coire ardeas & oua parere, nec quicquã,tale experiri potui.ſed ſicut reliquæ aues quarum longa ſunt crura, ſimiliter & ardea coit cruribus ſuper dorſum fœminæ flexis,ita vt pedes maris ad caput fœminæ ſint,& genua verſus excremēti ſedem ſuper dorſum:& tunc motu alarum ſe ſuſtinens locum conceptionis fœminæ contingit ac ſemen infundit,Hæc ille. Ariſtoteles priuatim hoc de ardea pella ſcribit. pellæ(inquit) coitus difficilis eſt. vociferatur enim & ſanguinem ex oculis, vt aiunt,emittit cùm coit. parit etiam ęgrè ſummoq; cum dolore. Idem ex eo Plinius repetit. Grammatici verò(Euſtathius &Etymologus) ἐρωδιὸν,id eſt ardeam ſimpliciter, dictam coniiciũt, ὅτι ἔαρ ἱδροῖ,id eſt ab eo quòd ſanguinem exudet in coitu. In animalibus quædam vi vel contra naturam eueniunt, vt ardeę coitus,& ephemeri vita, Theophraſtus in Metaphyſicis. debet autem de ardea mare coëunte intelligi.nam Græcè legitur, ὥσπερ ὁ ἐρωδιὸς ὀχεύῃ. Ardea auis eſt Venerea. vnde aliqui ἐρωδιὸν dictum putāt quaſi ἐρωτίδιον, hoc eſt auem amori & Veneri propriam. *vide* infra in *h.* ¶ Nidificant ardeæ, vt iam diximus,in excelſis arboribus,& gregatim. Licet omnes ex mari viuant, in terra tamen nidificant, Oppianus in Ixeut. *Volatu. Coitu.*

D.

Ciconiæ cum aliunde pullis alendis cibum comparare nequeunt, eſculenta quæ prius ederant, euomunt,atq; in educandos fœtus conuertunt:& ad volandum pullis imperitis duces ſunt. erodios & pelecanos ſimiliter facere audio, Ælianus. Quomodo pullos aduerſus accipitrem defendant ardeæ, paulò inferius dicetur. Ardeolę contra faſcinationis amuletum vt pullos defendant,nidis cancrum imponunt, Ælianus, Philes & Zoroaſtres in Geoponicis. Piſces captant induſtriè ſanè & dolosè, nempe Solis radios ita excipiunt,ne piſces viſa ipſarum vmbra refugiant, Oppianus in Ixeut. Oſtrea quomodo deuorent,& calore ventriculi dehiſcentia reuomant, vt pulpam interiorem à teſtis ſeligant, ſupra in *C.* recitaui. *De cura ardearũ in educandis fœtibus, eisq; conſeruandis. De earundem induſtria in piſcibus capiendis oſtreisq; deuorandis.*

¶ Ardeola & cornix amicæ ſunt, Ariſtot. Ælianus & Plinius.

¶ Diſſident ſorices & ardeolæ inuicem fœtibus inſidiantes, Plinius. Ardeolam aquila, vt pote valens vnguibus, aggreditur. ipſa autem repugnando emoritur, Ariſt. alibi verò de pella priuatim ſcribit, inferiorem eſſe... ſtam ei aquilam eſſe. Harpa & erodius inimici ſunt, Ælianus. Ardea ſeipſam aut pullos ſuos aduerſus accipitrem prædonem defendens, excrementi ſedem illi opponit,& ſtercus putridum emittit: quod ſi accipitrem tetigerit,pennas eius putrefacit, Albertus & Author libri de nat. rerum. De falconibus qui ardeas capiunt,leges in *E.* Ardea odit albos laros, Philes. Pipo(pipra,ſed Græcè legitur hippos in codicibus impreſſis)inimica ardeolę eſt. oua enim & pulli ardeolæ violantur à pipone, Ariſt. Πιπὼ,ὄρνεον πολέμιον ὥς τινες, ἐρωδιὸς, Heſych. lego ἐρωδιῷ, hoc ſenſu: Pipo auis eſt inimica ardeę, vt aiunt. Perdices & erodios idcirco defugiunt cochleæ, quòd eos pernoſcunt penitus hoſtes ſibi eſſe: nec cernere eſt limaces ibi ſerpere, vbi illi ipſi verſentur: eos tamen naturali quadam aſtutia cochleæ quædam præſtātiores decipiunt,& circumueniunt. Siquidem ex natiuis teſtis egreſſæ, in magna ſecuritate paſcuntur. Aues autem, quas modo dixi, in teſtas inanes, tanquam in eaſdem illas inuolant: vt verò nihil inuenerint, eas vt ſibi inutiles abiiciunt, atq; diſcedunt. Illæ verò ſingulæ exſaturatæ paſtu, atq; ex aberratione qua hoſtes fefellerunt ſeruatæ, ita in teſtas tanquam ſuam propriam domum reuertuntur, Ælianus. *Cum ardea diſsident Sorices, Aquilæ, Accipitres, Falcones, Lari, Pipo, Cochleæ, Limaces.*

E.

Ardea cùm accipitrem fugit in altum euolat, Albertus. Falcones capiunt ardeas, grues,&c. Creſcentienſis. Hieroſalchi ardearum hoſtes ſunt, Paulus Iouius. Noſtri falcones ardearum venatores, vocant Reigerfalcken/ Galli *heronniers.* In ardeæ captura duo falcones pariter relaxantur, quorum vnus *De ardearum capiendarum ratione.*

summa petit, alius iuxta terram inuolat, vt videlicet ille volantem ardeam impulsu præcipitet, hic præcipitatam arripiat. Author libri de natur. rerum. Et rursus, Falconum genera duo sunt: alterum nobile, quod auem vsu paruo naturaliter capit: alterum ignobile ac vile, quod non nisi multo labore & maceratione assuefactum hoc facit. hoc posterius genus cùm ardeam ad terram impulerit, & iam prope fuerit vt eam capiat, ardea anguillam vel alium piscem quem recens vorauerit euomit: & tunc falco liberè eam volare permittens, piscem ceu minus fœtidum cibum sibi oblatum præferens, ocyus apprehendit. at falco nobilis piscem eiectum vilipendens, ardeam ipsam aggreditur, Hæc ille. Fertur falcones si sanguinem ardeæ gustarint, omne desiderium capiendi grues amittere: si verò carnes solum sine sanguine ederint, hoc vitium incurrere non creduntur, Crescentiensis. ¶ Ardeæ sæpe oculos petunt, Turnerus. ¶ Nauta nunquam occiderit ardeam. nam quod accipitres in terra venatoribus, hoc in mari piscatoribus ardeæ significare creduntur, Oppianus in Ixeuticis.

Ardea piscatoribus vtiles.

Tempestates præsagiunt.

¶ Ardeæ hominibus charissimæ sunt, & æstatis hyemisq; tẽpus præsagiunt. capita scilicet pectori imponunt, eoq; maximè inclinant, vnde concitatissimus ventus expectari debet, Oppianus in Ixeut. Ardea cùm altius volauerit, tempestatem significat, Seruius & Isidorus. *Quòd ausa volare Ardea sublimis pennæ confisa natanti*, Lucanus lib. 5. Ardea, quasi ardua, eò quòd altè volat. nam cùm tempestatem præsentit, altè supra nubes volare dicitur, Albertus. Ardea obstrepero clangore (& inconcinno volatu, vt interpres Theon adiicit) è mari ad terram auolans, ventum & tempestatem imminere præsagit, Aratus. Et rursus inter pluuiæ signa hanc auem ponit, cum terra relicta ad mare multo cum clangore festinat. Quem locum Auienus sic reddidit, Cum procera salum repetit languore (lego, clangore) frequẽti Ardea. Triste (κνεφαῖος, id est in crepusculo scilicet matutino, vt habet Theophrastus in libris de aquis, licet Ælianus hunc librum quasi Aristotelis citet) sonans ardea tempestatem denunciat: eademque ad mare rectà proficiscens, pluuiam portendit, Gillius ex Æliano. apparet autem Ælianum ex Arato mutuatum. *Notasq; paludes Deserit atq; altam supra volat ardea nubem*, Verg. libr. 1. Georg. inter signa tempestatis futuræ, qua non sit tutum nauigare. Ardea in mediis arenis tristis hyemem indicat, Plinius.

Ardea quasi ardua, quòd altè volet.

Ardea ab ardẽdo, quòd stercore ramos arborum adurat.

¶ Ardeas aliqui dictas suspicantur ab ardendo: nam quarumuis arborum rami in quibus nidificant, proluuie ventris earum infecti, aduruntur & exiccantur, vt omnium ferè auium aquaticarum fimo, qui piscibus viuunt, Albertus.

Ardearũ adeps aptus ad inescãdos pisces.

¶ In libro quodã Germanico manuscripto hæc verba reperi: Si pedes (die Füß / nisi potius legendum fuerit die Feißte / id est pinguedo) ardearum destillentur per descensum, & oleo inde collecto inungantur manus, pisces sponte adnabunt vt comprehendi possint. Pharmacopolæ apud nos ardeę adipem vendunt pisciũ inescatoribus. audio autẽ escas piscibus capiendis fieri ex adipe & ossibus ardeæ.

F.

De ardearum esu & apparatu.

Ardeam legimus carnis esse fœtidæ & non salubris. Pullorum caro præfertur. nam adultiorum caro grauiter olet. Ardeæ pro ętate diutius assari debent: possunt autem pastillis includi, eo modo quem in Gallina *F.* præscribemus. Quicunq; hæmorrhoides crebrò experiuntur, præsertim pulsantes, inter alia grues & agrones (id est ardeas) præcipuè caueant, Arnoldus de Villanoua.

G.

Remedia ex ardea.

Somnos allicit ardeolæ rostrum in pelle asinina fronti adalligatum. putant & per se rostrum eiusdem effectus esse vino collutum, Plinius. Erodij ramphũ (ramphos, id est rostrum, interpres ineptè vngulam transfert) cum cancri felle in corio asinino si suspenderis ad collum vigilantis, dormitabit. Si quis in conuiuio pannum in quo est ramphos (id est rostrum ardeæ) cum vino deponat, bibentes obdormient, Kiranides. Hippiatri quidam Germani equorum oculos illini & lauari iubent coturnicum vel ardearum adipe vt sani & clari fiant.

H.

Etymologia vocis ardeæ & erodij.

a. Ardea per antiphrasin dicitur, quòd breuitate pennarum altius non volet, Seruius. vel quasi ardua, quòd alte volet. nam cum tempestatem pręsentit altè supra nubes volare dicitur: item cum accipitrem fugit. vel ab ardendo, quia fimus eius exurit id quod contingit, vt & aliarum auium aquaticarum quæ piscibus viuunt, Albertus. Ego ardeam vocem Latinam à Gręca ἐρωδιὸς per syncopen factam coniecerim. ¶ Ἐρωδιὸς vel deriuatur à voce ἔαρ quæ sanguinem significat, vt apud Cyrenæum: & verbo ἰδίειν, quod est sudare. quoniam hæc auis in coitu, vt ferunt, sanguinem exudat. vel sic dicitur quasi ἑλωδιὸς, ἀπὸ τοῦ ἕλους καὶ τοῦ ἴδιον, (forte ἥδιον.) φιληδεῖ γὰρ τοῖς ἑλώδεσι τόποις, quòd locis palustribus delectetur. vel quasi ἐρωτίδιος, ἀπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ τὸ ἴδιον, id est amori propria & sacra auis. est enim Venerea, vt aiunt. Sed Claudius philosophus Veneream esse negans, Minerue potius sacram esse ait, iuxta poëtam: Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. Cui respondere licet, ardearum secundum Aristotelem multa esse genera, ex quibus nihil prohibet alia Mineruæ sacra esse, alia Veneri. Sed Herodianus scribit, ἀπὸ τοῦ ῥοίζου (quæ vox sibilum significat) fieri ῥοίδιος, vt ab ἁρμόζω ἁρμόδιος, & abundante epsilo, & omicro in ω magnum mutato ἐρωιδιὸς, iota adscripto manente. Acuit autem vltimã, vt & cætera auium nomina in ιος, quæ syllabas plures tribus habent, αἰγυπιὸς, χαραδριὸς, βομβυλιός. Apud Hipponactẽ scribitur etiam ῥωδιός· Κνεφαῖος ἐλθὼν ῥωδιῷ κατηυλίσθην: quod per aphæresin factum dixeris, si vsum communẽ spectes: perfectũ verò si formationẽ, Etymologus. Ἄργμος, ἐρωδιὸς, id est ardea, Hesychio & Varino.

rino. Ἐρωγὰς quoq; & κερκιθαλὶς pro ardea exponũtur iisdẽ. ¶ Herodij domus dux eſt eorũ, Pſal. 104. è vulgata trãſlatione. Hebraicè *chaſida* legitur. Munſterus vertit, Ciconia pro mãſione ſua habet abietes.

¶ Epitheta. Ardea procera, Auienus. Ἐρωδιοί τε πολλοὶ μακροχαμπυλαύχενες, Epicharmus in Nuptiis Hebæ apud Athenæum lib. 2.

¶ Xiphiam, id eſt gladium piſcem, Galli ſua lingua ardeam maris vocitant, Pet. Bellonius. Ἐρωδιὸς, ἄμαξα, Heſych. & Varinus. Erodialis lapidis meminit Albertus Magnus, eiuſdem puto cum aëtite. nam aquilam germanam erodium vocat. Ardelio, eſt homo inquietus, huc atq; illuc ſemper volitans: & ab ardeola deducitur, ſicut à ſtella ſtellio, Sipontinus. *Nil bene quum facias, facis attamen omnia bellè. Vis dicam qui ſis? Magnus es ardelio*, Martialis lib. 2.

Xiphia.
Ardelio ab ardea.

¶ Propria. Ardea, Ἄρδεα, Vlyſſis & Circes filius fuit, vt Stephanus memorat in Antea. Ab hoc etiam Ardeã ciuitatem in Latio dictã aliqui putant, decem & octo miliaria (170 ſtadiis in monte) ab vrbe poſitã: alij à feruore regionis dictam malunt, alij à Danaë Perſei matre, vel à Dauno Pilumni filio qui eã condidit, vt quidã exiſtimant. Alij conditã ſcribunt à Pilũno Iouis filio & Turni abauo. Hæc olim Turni & Rutulorũ regia fuit. *Locus ardea quondam Dictus auis, & nunc magnum tenet Ardea nomen*, Verg. lib. 7 Æneid. vbi Seruius, Bene alludit. nam Ardea quaſi ardua dicta eſt, id eſt magna & nobilis. quãquam Higinus in Italicis vrbibus ab augurio auis ardeæ Ardeã dictam velit. illud nanq; Ouidij in Metam. lib. 14. fabuloſum eſt, incenſam ab Ænea Ardeã, & in hanc auẽ eſſe conuerſam. Hinc ciues Ardeates dicti: vt ab Ardia Illyriæ ciuitate, *Ardiæi*, Stephano. Eſt & Ardea vrbs Perſidis Ammiano Marcellino lib. 23.

Ardea Vlyſſis & Circes filius.
Ardea ciuitas.

¶ *b.* Ardeæ, vt inquit Ouidius, *Et ſonus, & macies, & pallor, & omnia captam Quæ deceant vrbem. nomen quoq; manſit in illa Vrbis.* Clitarchus in India ſcribit volucrem amatorio affectu flagrantem, nomine horionem, naſci, magnitudine herodio ſimilem, &c.

Horio Indicus.

¶ *c.* Ἐρωδιὸς φωνῇ περὶ πολλὰ λεληκώς, Aratus. Ῥωδιὸν aliqui à ſono vocis dictũ volunt, ἀπὸ τοῦ ῥοίζου, *vide* ſupra in *a.* Ἐρωδιὸς γάρ ἔγχελυν Μαιανδρίην Τελόρχου εὑρὼν ἐσθίοντ᾽ ἀφείλετο, Simonides apud Athen.

¶ *h.* Ab ardeis victum ex aquis primum inuẽtum aiunt, reliquas ab eis dedicisse, cùm victus vnus initio omnibus eſſet auibus: deinde cùm gloriarentur hoc inuento, & ne ipſum quidem Neptunum natando cum eis contendere poſſe iactarent, hanc artem irato deo amiſiſſe, quod etiã Thamyridi ſuperbo cantori ex Muſis contigiſſe aiunt. Hinc adeò reliquæ omnes aues captãdis piſcibus merguntur in aquã: ardeę natandi facultatis expertes in littore ſtantes venantur, Oppianus in Ixeut. At nos ardeis & trochilis & coruis deum ad futura enuncianda vti putamus, Plutarchus in libello Cur Pythia nõ amplius carmine reſpõdeat. Aliqui ardeam Veneream auem eſſe dicunt: alij negant, & Mineruæ potius quàm Veneri eam conſecrãt: quoniam Homerus Iliad. 10. à Minerua Vlyſſi & Diomedi ardeam immitti canat. Sed reſpondere licet ardearum ſecundum Ariſtotelem multa eſſe genera, ex quibus nihil prohibet alia Mineruę ſacra eſſe, alia Veneri, Etymologus. Vlyſſi & Diomedi noctu euntibus aduerſus Troianos Minerua ardeam (ἐρωδιὸν) dextram in via miſit, quam illi quidem propter tenebras non viderunt, ſed clangentem audierunt. Gauiſus eſt autem (inquit Euſtathius) hac aue Vlyſſes, vir ſcilicet prudentia celebris aue præſaga. nam quòd ardea inſidiantibus lætum auſpicium faciat Hermon teſtatur. Cæterùm quòd illi auem audierunt tantum, non etiam viderunt, ſignificabat, ipſos quoq; non venturos in hoſtium aſpectum, ſed facinus tale deſignaturos quod hoſtes omnino auditu cogorituri eſſent. Quòd niſi ſapiens fuiſſet Vlyſſes, deterreri hac aue potuiſſet, quaſi periclitarentur deprehendi & nõ latere, ſicut nec ardeæ clangor ipſos latuit. Venatur autem ardea noctu (Ariſtoteles interdiu hoc eam facere ſcribit) in aquis & paludibus, & rapax eſt. quamobrem Minerua, non noctuam ſibi ſacram, ſed ardeam eis immittit, paluſtribus ſcilicet circa Scamãdrum locis conuenientem. Porrò Zopyrus pro voce Παλλὰς ſcribit πελλὸν, vt rapina ſignificantius deſignetur, (quaſi hoc genus ardeæ cæteris rapacius ſit,) Euſtathius.

Fabula de natandi arte à Neptuno irato ardeis adempta.
Auſpicia.

¶ Ἐρωδιοὶ ἐπηλοφόρουν λεκάναισιν, apud Ariſtoph. cùm aues vrbem conderẽt. vbi Schol. ἐρωδιὸς nomẽ finitimum eſt τῇ ἔρᾳ, id eſt terræ. conſtat autẽ lutum quoq; ex terra. itaq; lutum geſtare eas poëta finxit.

Erodii cur lutum ferre finguntur ab Ariſtophane.

DE ARDEA PVLLA SIVE CINEREA.

ARDEAM pellam (cuius figura in ſequenti pagina poſita eſt) nos ſimpliciter ardeam vocamus: quoniam ea apud nos magis abundat. *Vide* ſupra in Ardea ſimpliciter *A.* Sed alia etiam multa ſuperius in Ardea ſimpliciter dicta, cæteris quoq; ardearum generibus conueniunt: quædam verò pellæ peculiariter, ni fallor, vt pugna aduerſus aquilam, &c. Ardea pella igitur iiſdẽ nominibus quibus ardea ſimpliciter nominatur in diuerſis linguis, aut cinereæ cœruleæve cognomen adiicitur: vt apud Germanos ein blauwer (vel grauwer) Reiger: apud Anglos *the blue heron.* Itali *airon negro*, (ſic & falcinellum aliqui vocant) id eſt ardeam nigram niſi aliam forte intelligant ardeæ ſpeciem. hæc enim noſtra dorſo cinereo magis ad cœruleũ vergente quàm nigro eſt. Ariſtoteli & Plinio Gręcè pellos dicitur, πελλὸς oxytonũ, ſimiliter à colore. nã πελλὸν Grãmatici colorem fuſcũ interpretantur, φαιὸν χρῶμα ἐμφερὲς τῷ πελιδνῷ, liuido colori ſimilẽ. & πελιοί, μέλανες, ὠχροί. Ex ardeis genera duo ſunt cinerei coloris, magnũ videlicet & paruũ, Alb. Et rurſus, Genus ardeæ vnum eſt cinereum, acuti roſtri & longi colli. Zopyrus apud Euſtathium pellòn ardeam rapacem facit. ſcripſerat autem de ardea ſimpliciter paulò ante Euſtathius, noctu

Pellos.
Duo genera ardearum cinerei coloris.

Pellæ descriptio. *Eiuſdem coitus difficilis.* *Pella Anglica.*

eam in aquis prædari piſces, cùm Ariſtoteles contrà, interdiu eam operari (id eſt prædæ operam dare) ſcribat. *Vide* ſupra in Ardea *C*. Pella colore eſt prauo, & aluo humida: ſed ſagax & cœnæ gerula eſt, & operoſa, (ἔπαγρος, id eſt induſtria circa cibum & prædam,) Ariſtoteles. Pellæ coitus difficilis eſt. vociferatur enim & ſanguinem ex oculis, vt aiunt, emittit cum coit. parit etiã ægrè ſummoq; cum dolore, Idem & Plinius. At Zopyrus apud Euſtathium in decimum Iliados, non pellon ſed pygargon ardeam, difficulter coire, & ex oculis in coitu ſanguinẽ fundere ſcribit. *Vide* ſupra in Ardea ſimpliciter *C*. Pella apud Anglos, (inquit Turnerus) in excelſis arboribus non procul à ripis fluminum creſcentibus nidum facit. Superior pars corporis cyanea eſt, inferior autem nonnihil candicat. Ventris excrementis liquidioribus, inuadentes ſe ſubitò aquilas aut accipitres abigit, & ſe ita defendit. Vidi & huius generis, licet raras, albas, quę neq; corporis magnitudine, neq; figura, ſed ſolo colore à ſuperiore diſtulerunt. Viſa eſt etiam alba cum cyanea apud Anglos nidulari, & prolem gignere. Quare eiuſdem eſſe ſpeciei, ſatis conſtat,

Hæc

Hæc ille. Pella prælium cum iis init, à quibus læditur, hoc est cum aquila, à qua rapitur: cum vulpe, à qua noctu capitur: cum alauda, à qua oua eius diripiuntur, Aristoteles. ¶ Iliad. 10. legimus Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. vbi aliqui pro Παλλὰς legunt πελλόν: quasi Minerua illis (Vlyssi & Diomedi noctu euntibus aduersus Troianos) non simpliciter ardeam, sed pullam siue cineream immiserit, quæ scilicet aliis rapacior est, ipsos etiam rapina & præda sperata potituros significans, Eustathius. *Vide* supra in Ardea simpliciter *h*.

DE ARDEA ALBA.

Tria ardearum genera.

ARDEARUM genus album Græcè ἐρωδιὸς λευκὸς, vel λευκερώδιος dicitur, (apud Ariſtot. de hiſt. animalium 8,3. oxytonum eſt,) Ariſtoteli & aliis. Ardeolarum tria genera, *leucòs, aſterias, pellòs*, Plinius ex Ariſtotele. Theodorus Gaza in hiſtoria animalium ex Ariſtotele tranſlata lib. 8, cap. 3. albiculam numerat inter eas aues quæ circa lacus & fluuios victum quærunt, vbi in Græcis noſtris codicibus excuſis nihil quod huic vocabulo reſpondeat, inuenio. Niphus Scholiaſtes albam vel albiculam auem, in margine æditionis ſuæ & in Scholiis, Græcè λευκὸν dici ſcribit, quaſi ita legerit in codice ſuo Græco: & eſſe ex ardeolarum genere, quod equidem non laudo. nam cùm paulò ante leuceródion nominârit Ariſtoteles, quid attineret inutiliter repeti? Nihil autem præterea illic de leuco, (vt hoc vocabulũ pro quacunq; aue noſtris exemplaribus addendum concedam) philoſophus tradit, quàm quòd caudam motitet ſimiliter vt cinclus & aliæ ibidem nominatæ aues.

Albardeola minor pella.

Albardeola minor eſt quàm ardeola (pellos ſcilicet,) roſtro lato porrectoq;, itidem vt illa lacus & fluuios petit, Ariſtot. Et rurſus, Ardea candida colore eſt pulchro, & coit facile (ἀσινῶς. nam ardea pella difficulter coit:) & nidulatur ac parit probè. paſcitur paludibus, lacu, campis & pratis. Ardeæ quædam breues (paruę) & albæ ſunt, aliæ maiores colore vario, Oppianus in Ixeut. Inter aues ardeolarum genere quos leucos vocant, altero oculo carere tradunt, (& ideo facilius capi à venatore in latere cæco inſidiante, vt Albertus addit citans Plinium: ſed hoc, inquit, præter naturam eſſe videtur & falſum:) optimi augurij, cùm ad auſtrum volant, ſeptentrionémve. ſolui

Aues albæ

enim pericula & metus narrant, Plinius. Cùm aues albæ frequentes conueniunt, multam tempeſtatem demonſtrant, Ælianus. an verò ardeas albas intelligat, incertum nobis eſt. Albæ aues cùm congregabuntur, Plinius inter ſigna hyemis.

Leuce ſeu alba inſula ab ardea alba dicta.

Inſula heroum è regione Boryſthenis fluuij ſita, vocatur etiam Leuce. οὕνεκα οἱ τὰ πάρεσι κινώπετα λευκὰ τέτυκται, Dionyſius. vbi Euſtathius κινώπετα interpretatur aues, ὧν ἡ κίνησις ἐν τῷ πέτεσθαι. ἀσυνήθης δὲ ἡ λέξις. intelligit autem fortè, inquit, laros (albos,) vel ſecundum alios ciconias. Ab ardea alba creditur Alba inſula in Ponto nuncupata, quòd inibi viſatur plurimum: ac proinde Pindaro per metalepſin dici Phaenna. quippe φαεινὸν ſignare τὸ λευκὸν, Cælius. Zopyrus apud Euſtathium in decimum Iliados tria ardearnm genera facit, pellòn rapacem, pygargum cui in coitu oculi ſanguine manent, (quòd alij authores de pello ſcribunt, hic ſolus de pygargo:) & aphrodiſion, id eſt Veneream. quæ forſitan albardeola fuerit. ea enim Veneri ſacra præ cæteris æſtimari poterit, ὅτι ὀχεύει ἀσινῶς, hoc eſt quoniam facile coeat, Ariſtotele teſte, non difficulter vt pellós. Hæc ex veteribus de ardeola alba.

Apud recentiores duplex ardea alba obſeruata eſt.

¶ Nos ardeam albam duplicem obſeruauimus, vnam fuſca ſeu cœrulea maiorem, Itali *girono* vocitant: minorem alteram quæ iiſdem *garzetto* vel *garietto* vel *gargea* nominatur. Germani ſine differentia magnitudinis ardeam albam periphraſticè dicunt, ein weiſſer Reiger: Saxones Reiger ſimpliciter. *vide* ſupra in Ardea ſimpliciter. & Itali ſimiliter, *garza biancha*. Angli *a white herow*. Ardeę genus tertium album eſt niuis inſtar, maius cinereis, Albertus. Sed de maiori genere albardeolæ Turneri verba recitaui ſuperius in Cinerea. *Garzettum*, id eſt minorem albardeolam in Italia vidi Ferrariæ, cuius iconem

Atqui ea quæ hic datur icõ ſine criſta eſt.

hîc damus. auis eſt albiſſima & iuxta maris paludes inuenitur, magnitudine ardeæ. ſed quam ego illic vidi calendis Auguſti adhuc parua erat: & per omnia, colore excepto, cum vulgari (cinerea) ardea congruebat. criſtam ex plumis in capite gerebat, (criſtatas quidem eſſe ardeas quaſdam Oppianus etiam in Ixeuticis annotauit,) Roſtrum erat longum, acutum, pedes nigricabant, inferius tamen ſubitò in medio cruris niger color deſinebat, & viridis è glauco ſuberat ad extremos vſq; vngues. minimus pedis digitus binis articulis conſtabat, proximus ab eo ternis, medius quaternis, vltimus quinis.

Criſtatã maiorem vide pag. 219.

In criſta capitis dorſum verſus pennæ oblongæ ad duos cum dimidio dodrantes (ſi bene memini) naſcebantur circiter ſex. eas aiebant ruſticos Ferrarienſes cogi ad ſuum principem deportare: aliquando tamen clam ab eis magno pretio vendi, circiter 36 denario aureo. Guil. Turnerus albardeolam Anglicè interpretatur *a cryel heron, or a duuarfheron, à myre dromble*. Hanc (inquit) ſemel tantũ in Italia vidi, pella multò minor eſt, & hominis conſpectum non perinde atq; cœrulea fugit. Hanc ſi non vidiſſem, Anglorum *ſhouelardam* albardeolam eſſe iudicaſſem, Hæc ille. Ardeæ genus alterum vndiquaq; album eſt, per omnia ſimile cinereæ, melius pennatum, collo longiore, & roſtro anterius rotundo. tanquam duobus circulis vno alteri incumbente, vnde cochleari nomen illi datum, Albertus.

Tertia albardeolæ ſpecies.

Nos hanc tertiam albardeolæ ſpeciem ſtatuimus: ita vt duæ ſint roſtris acutis, ſupra memoratæ: & hęc tertia roſtro anterius lato, quam alio nomine plateam & pelecanum dici puto: de quo plura in Elemento *P*.

Platea & pelecanus

DE ARDEA STELLARI MINORE, QVAM BO- *taurum vel butorium recentiores vocant.*

Aſterias. Fabula de ſeruo in hãc auem mutato.

ARDEA ſtellaris Ariſtoteli & Plinio memoratur, ἀστερίας Græcè cognominata, quòd punctis tanquam ſtellis eleganter picta diſtinctaq; ſit. Ardea ſtellaris piger (ocnus) cognominata, in fabula eſt, vt olim è ſeruo in auem tranſierit, atq; (vt cognomen ſonat,) iners otioſaq; eſt. talis ardeolarum vita eſt, Ariſt. ¶ Italicè *trumbono* appellatur, à voce tubæ opinor: vt & ſalpinx auis, ſiue hæc ſiue alia apud Græcos. ab aliis *tarabuſſo*, vel *terrabuſa*, præſertim Ferrariæ, quaſi terram perforans. roſtro enim inſerto paluſtri terræ vocem ædit horribilem. Eadem puto eſt quam diminutiua voce *aigeron* appellant, id eſt ardeolam.

deolam. nam & ruffam esse aiunt. Hispanicè apud Lusitanos *gazola*, fortè quasi *garzola*, voce diminutiua à *garza*, id est ardeola. Gallicè *butorius*, *boutor*. Vlulæ (vt habet vetus glossematarius in Esaiam) sunt aues magnitudinis coruinæ, maculis resperſæ, quæ rostro in palude fixo horrendè strident voce luporum vlulatui simili, vnde per onomatopœiam Gallicè vocantur *buhort*, (lego *buttor*,) Author obscurus. Recentiores quidam butorium imperitè cum onocrotalo confundunt, quoniam vterque absonam & horribilem vocem emittit. Emittunt & olores interdum bombos ruditui asinino non dissimiles: sed breues, & quæ longè audiri non possunt, Turnerus. sed onocrotalus potius quàm ardea stellaris vocem ædit quam asininæ compares. Germanicè, Vrrind / Meerrind / Maßkuh / quæ voces omnes à boue factæ sunt, eò quòd eius vocem mugientis imitetur, & ab arundinibus, Rortrumm / Rordump / Ror-

Vlula.

Hæc auis vocem bouis mugientis referre dicitur.

reigel. ex quibus duo priora nomina ab arundinibus & tuba compoſita ſunt, quòd inter arũdines degere ſoleat & tubæ ſonum reddere: vt Moßkuh vel Moßochs/ à paludibus, ac ſi bouem paluſtrem dicas. Rorreigel/ardeam arundinum ſignificat: vt Moßreiger / (nam ſic quoq; apud Wirtenbergenſes vocatur, ardeam paluſtrem. Aliqui non Rordump/ſed Rordumpff ſcribunt, alij Rordummel / Friſij Reidommel/alij corruptius Roßdam. Sunt qui retineant Gallicum nomen *pittouer*. Aliqui Lorrind potius apud nos quàm Vrrind appellant, id eſt mugientem bouem, à verbo löuwen / (quaſi ein löuwend Rind.) Saxones ein Wafferochß/id eſt bos aquaticus. Et aliqui à colore (vt amicus quidam nuper ad nos ſcripſit, qui hæc nomina pleraq; onocrotalo tribuebat) ein Mohr/id eſt Æthiopem: quòd colore nigro ſit, inſperſis pennis rubentibus, vt in gallo fero. In Germania inferiore alicubi audio vocari Domphorn vel Dompshorn/à ſonitu tubicinis vel cornicinis. in Auſtria Erdbüll/quòd roſtro terrę (in cauo aliquo terræ) inſerto ſonet. quanquam alij arundini, alij aquæ roſtrum cùm mugit inſerere putant. Sunt qui aquam roſtro haurire dicant, & rurſus emittere. Auguſtæ Vindelicorum Hortybel / fortè à ſono qui nimium grauis & abſonus audiatur, quaſi δύσφημος. quidam deniq; Pickart/(à pungendo fortaſſis. nam & oculos appetit,) vt Eberus & Peucerus Saxones ſcribunt. Anglicè etiam *buttour* vel *bittour* vel *pittour* vocatur. Polonicè *bunk*. Illyricè *bukacz*, Turcicè *geluæ*.

Deſcriptio ardeæ ſtellaris.

¶ Collum botauro vt & cæteris ardeis longum eſt, quod contrahere & extendere ſolet. hoc aquæ immittere dicitur, & in aquæ fundo maximè ſtrepitum ciere, voce contenta inſtar tauri, quæ ad dimidium ferè miliare Germanicum (id eſt horæ vnius itinere) exaudiatur, idq; pluuiæ prognoſticon eſſe. Lacus noſtri Tigurini accolæ audita huius auis voce lætantur, & annum fertiliorem ſibi promittunt. Auis eſt, inquit Turnerus, toto corporis habitu ardeis reliquis ſimilis, ex piſcium venatu ad ripas paludum & amnium viuens, pigerrima & ſtolidiſſima, vt quæ in retia ab equo factitio agi poteſt facillimè. Colore eſt ferè, quantum memini, phaſiani, roſtro limo indito, aſininos ronchos voce refert: oculos hominum auidiſſimè omnium auium appetit. Quare ſi quid impediat quo minus ſtellaris eſſe poſſit, (quod mihi nondum cernere datum eſt,) phoica eſſe oportebit, quam Ariſtoteles oculos maximè appetere teſtatur. quanquam & cæteræ ardeæ idem facere ſæpe viſæ ſunt, Hæc ille. Et rurſus, Buttora (inquit) quam multi etiam docti onocrotalum eſſe putant, auis eſt tota corporis figura ardeæ ſimilis, longis cruribus, ſed ardeæ breuioribus. longo collo, & mirè plumoſo, & roſtro nec breui nec obtuſo. caput pennæ tegunt nigerrimæ. reliquum verò corpus fuſcæ & pallidæ maculis nigris denſiſſimè reſperſæ. Pedes habet longiſſimos. nam inter extremos vngues medij digiti pedis vnius & calcis eiuſdem, ſpithames longitudo intercedit. Vngues habet longiſſimos. nam ille qui calcis vicem in auibus gerit, longitudine ſeſquiunciam ſuperat. quare ad fricandos dentes noſtrates vtuntur, & argento inſerunt. Medius digitus vtriuſque pedis, qui cæteris longior eſt, vnguem habet portentoſum, nempe dentatum & ſerratum, non ſecus atque pectunculorum teſtæ ſerratæ ſunt, ad lubricas anguillas, quas ceperit retinendas, proculdubio à natura ordinatum. Cauda illi breuiſſima eſt, & ſtomachus capaciſſimus, quo ingluuiei loco vtitur. Ventriculum non cæterarum auium ventriculis, ſed canino ſimilem habet, eumque grandem & capacem. (atqui Ariſtoteles caninum ventriculum anguſtum & inteſtino ferè parem eſſe ſcribit. (Ad ripas lacuum & paludium deſidet, vbi roſtrum in aquas inſerens, tantos edit bombos, vt ad miliarium Italicum facilè poſſit audiri. Piſces & præſertim anguillas vorat auidiſſimè, nec vlla auis eſt, excepto mergo, quæ iſta voracior eſt. Porrò præter cætera quæ ſuperius attigi, Ariſtoteles in fabula fuiſſe oſtendens, ardeam ſtellarem ex ſeruo auem fuiſſe factam, opinioni meæ (buttoram eſſe ardeam ſtellarem) multum patrocinatur.

Ratio fabulæ de ſeruo in hic auem mutato.

Vt fugitiuorum enim ſeruorum poſt fugam deprehenſorum, cutis loris, flagris, virgis & ſcorpionibus icta, verberum vibicibus, tota maculoſa redditur: ita huius auis plumæ nigris vbique maculis, ſed potiſſimum in tergo, diſtinctæ & veluti picturatæ, ſerui flagris cæſi cutem proximè referunt: quam rem fabulæ occaſionem dediſſe ex hoc colligo, quod fabularum variarum author Ariſtophanes, de attagene aue, quod ad plumarum colores attinet, huic ſimillima, ad hunc modum ſcribat: Si quis ex vobis erit fugitiuus atque vſtis notis, Attagen is ſanè apud nos varius appellabitur, Hæc omnia Turnerus.

Botaurus quaſi bootaurus, quòd tauri boatum ferat.

¶ Botaurus quaſi bootaurus dicitur, eò quòd tauri boatum, id eſt mugitum imitari videtur. roſtrum enim in terra paluſtri defigit, & ad modum tauri clamores ædit. Excluſos pullos mater mox ſub alis fouet, ſingulum ſub ſingula: & ſic pullis materno corpori adhærentibus incedit, prominentibus eorum roſtris cibum benignè miniſtrans, Phyſiologus author obſcurus. ¶ Butorius auis ſic dicta à voce, crura habet longa, collum extenſum, roſtrumque longum & acutum ſicut ardea: (cui & figura & magnitudine ſimilis eſt, Albertus.) ſed colore differt. eſt enim terræ ſimillima. Verſatur circa ſtagna. piſcium auida. ranas etiam & animalia venenata edit. Hæc ſola veris tempore pro cantu vocem horrificam reddit. In littore ardente Sole, eo loco vbi piſces frequentes nouit, adeo quieta ſtat, vt mortua appareat, & incautis piſcibus minus ſuſpecta ſit. Sed cùm collum longum habeat, breue id incuruando facit, vt cùm piſces incautius ei quaſi nihil præmeditanti adnatârint, collo extenſo illos arripiat, Author libri de nat. rerum. ¶ Butorius auis collum oblongum contrahit curuando, & (mox ſubitò) producit extendendo, ſicut ardea. cruribus quoq; longis prædita eſt, vt circa ripas & littora venari piſces poſſit. Stat autem cùm venatur adeo immobilis, vt mortua vel res inanimata putetur. Similiter cùm illaqueatam ſe ſentit, ſtat immobilis, & venatorem apprehenſu-

rum

rum rostro (quo multum valet, vt ardea) incautum vulnerat. Hæc auis miri odoris est cùm afflatur: Sanguis eius prodest arthriticis. Tempore veris cum libidine accenditur horribilem sonum tanquam cornu ædit, rostrum cœno paludis immittens, vt vox in ipso rumpatur ad modum tonitrui, Albert. Onocrotalus, id est butorius, nisi fallor (certum est eum falli, cùm onocrotalus longè alius sit) fixo in palude rostro horrendè clamat. putatur autem cibum trahere de profunditate terræ vel aquæ, Obscurus. Pigra est auis, & non facilè refugit hominem: vt aliquando ad nidum vsq; accedentem expectet. Apollonius per epistolam Tarsenses reprehendit, quòd iuxta Cydni aquas ociantes tanquam fluuiatiles aues sederent. existimo autem cùm cæteras fidipedes aues pisciuoras, tum stellarem præcipuè, dum pisces adnantes expectant quibus insidiantur, quietas & otiosas longo interdum tempore manere.

¶ His perscriptis amici cuiusdam hominis docti epistolam accepi, qua ille mihi onocrotalum describit, sed à botauro non distinguit. videntur autem mihi hæc etiam eius quæ subscribam verba, ad botaurum omnia, non ad onocrotalum pertinere. Faucibus (inquit) est hæc auis in tenuitate adeò laxis, vt collo suo anguillas duplo crassiores deuoret. Vocem autem cùm emittere vult, rostrum, quod oblongum habet, vel aquis immergit, vel in ripam infigit: idq; facit post Solis occasum, & boatum sæpe totam noctem continuat, ad ortum Solis vel paulò pòst conticescens. Reliquo diei tempore, quasi lateat, non exauditur. latêre autem vel inde colligo, quòd auditus multis sit, visus perpaucis, apud nos (Misenos) præsertim, vbi rarior inuenitur. Insidias tendentem vsq; adeò non metuit, vt se loco non moueat, nisi proximè ventum sit, tum se aut iuncis abdit, aut in aquas immergit. Versatur circa paludes, & maximè piscinas: & ad loca maritima quoq;, vt in Saxonia ad Wismariam & Stralesundam, Hæc ille.

¶ Est auis quæ boum mugitus imitetur, in Arelatensi agro TAVRVS appellata, alioqui parua, Plinius. *Taurus auis.* Eadem fortè ardea stellaris est, quando & botauri nomen conuenit, & vox mugiens. magnitudo tantum obsistit. Sed si ad tantam vocem cõferatur tanta auis, parua dicetur: & eadem in ardearum genere ferè minima est. Hæc scripseram cum Pet. Bellonium quoq; idem sentire reperi: Butorius (inquit) Latinè à Plinio bos taurus dicitur à voce tauri, ab Aristotele ardea stellaris. ¶ Ardea stellaris quam ipse vidi, minor & breuior erat altera, cuius descriptionem subiiciemus cum figura. *Descriptio ardeæ stellaris quam ipse author vidit.* coloribus per totũ corpus iisdem, variis & elegantibus, perdicis rusticæ aut attagenis instar, ruffis vel subflauis, nigris maculis aspersis, splendentibus, per dorsum præsertim. cruribus ex viridi luteis, vertice nigro, collo tres palmos cum tribus digitis longo: reliquo corpore tres palmos tantum. Vnguis maximus ab altera parte serratus erat. digitus medius medium humanum longitudine superabat sesquidigito transuerso. Corpus tenue tanquam pulli gallinacei ferè: alæ etiam ferè vt gallinarum. Ægrè euolat nisi prius salierit. Oua parit ad vndecim vel duodecim, & pauciora. Nidum eius arundinibus intertextum vidi in lacu quodam, cum ouis duodecim. Ipsa quidem colore ita ad arundineum accedit, vt inter arundines latens vix deprehendatur. In Hollandia etiam cristatam reperiri audio.

¶ Est & accipiter asterias, vnde asturem corruptè vulgò dici putant. item in mustelorum piscium genere, vtriq; scilicet (vt & ardeæ) stellaris, à pũctorum aut macularum varietate imposito nomine. *Asterias.* Sed chrysaëton quoq;, quam nos aquilam germanam interpretamur, stellarẽ cognominat Ælianus. Apud eundem auis simpliciter ASTERIAS dicta describitur. Hæc (inquit) mansuescit in Ægypto, atq; adeo præclarè humanam vocem intelligit, vt si quis huic conuicium fecerit vel appellauerit seruam, ex ea contumelia irascatur: vel eandem ipsam vocauerit pigram, ea sic dolenter tanquam ignobilitatis & segniciæ arguta indignetur. Mihi sanè hæc auis non alia quàm ardea stellaris videtur, cui seruæ & pigræ conuicia conueniunt. nam ex seruo mutatam eam fabulantur, & ocnon quoq;, id est pigram cognominant. Sed & cicurari facile puto, vt cæteras quoq; ardeas, & ad iracundiam moueri facile, cùm præ cæteris ardeis vt dictum est, hominum oculos appetat. ¶ Butorio aui vulgò dictæ prorsus videtur eadem quæ ab authore Philomelæ butio nominatur, hoc versu: *Ing. paludiferis butio bubit aquis.* *Butio.* Sed Albertus alicubi butorium ineptè nominat pro buteone accipitrum generis, vt quum falconem nigrum ei comparat. Pygargus etiam ardea quibusdam dicta, eadem cum stellari siue ocno videtur: *vide* mox in Ardeis diuersis.

¶ Ad ardeam stellarem siue botaurum tum nominis tum soni similitudine pertinent soni qui βώμυκοι Græcè appellantur Aristoteli in Problematis 25, 2. *bomugi* Gazæ, *bubices* interpreti veteri. *Βώμυκοι soni.* Et quoniã eadem ratio videtur sonitus etiam harum auium, nec alia reddi posse, philosophi verba adscribam. Cur paludibus iuxta fluuios positis fieri soleant qui bomugi appellãtur, quos tauros numinis religiosos fabulæ narrant? Est id sanè fremitus mugitui tauri adeò similis, vt boues cùm audiunt nõ secus afficiantur, quàm si taurum senserint mugientem, (ὥστε αἱ βοαὶ οὕτω διατίθενται ἀκούουσιν, ὥσπερ μυκωμένου ταύρου. Gaza videtur legisse, αἱ βόες ἀκούουσαι. ego nihil mutandum censeo. nam & vetus interpres sic reddit: voces ita disponuntur auditæ: id est, tales videntur audientibus quibuscunq; animalibus.) An cùm aut fluuij in paludes se fundunt, aut paludes restagnant, & vel à mari offensæ retorquentur, vel flatum vniuersum emittunt, tum fremitus ille excitatur? Causa verò, quod terræ cauernæ infodiũtur, in quas aqua interrumpens, quoniam fluctus in eiusmodi redundatione mouet aërẽ per angustias, (διὰ στενοῦ εἰς εὐρυτέραν κοιλίαν) ceu si quis in amphoram inanem strepitum per osculum mouerit, mugimento similis sonus exultabit. mugitus etenim bobus per id ipsum figurę genus profertur. Multas autem mirasq; voces infor-

mare figuræ cauernarum variæ(inæquales) possunt. nam & amphoræ fundum si quis detracto operculo vicissim modo intus attrahens modo extra depellens perterat, sonum per intercapedinem tam ingenuum reddet, vt belluæ pertimescant & fugiant, quod pomariorum custodes (oporophylaces) emoliri consueuêre, Hæc ille. ¶ Pausanias in Phocicis describens imagines quæ Delphis spectantur: Post Vlyssis socios (inquit) vir quidã sedens conspicitur. inscriptio Ocnũ esse testatur. funiculum aũt nectit. Astat asina, quæ quicquid est nexum, deuorat. Ocnum hunc hominem fuisse laboriosum memorant, sed vxorem habuisse sumptuosam: à qua, quicquid is laboribus collegerat, non ita multò pòst fuisse dilapidatum. Hæc per Ocni vxorem obscurè tradidisse Polygnotum putant. Scio item ab Ionibus dici, si quem laboribus intentum conspicerent, ex quibus nihil ipse commodi caperet: Hic vir Ocni funiculum contexit. Angures præterea & auem ocnum appellant, quæ inter ardeolas & maxima est & pulcherrima, & auium si qua alia hæc certe rata est. *Plura* vide in Asino *h.* in prouerbio Torquet piger funiculum, quanquam nihil illic quod ad hanc auem pertineat, affertur. ¶ Alciati Emblema inscriptum *Ignaui:*

Ocnus vir laboriosus. Prouerb. Ocni funiculum cõtexere. Ocnus auis. Alciati emblema inscriptũ Ignaui.

Ignaui ardeolam stellarem effingere serui — *Et studia, & mores, fabula prisca fuit.*
Quæ famulum Asteriam volucris sumpsisse figuram — *Est commenta: fides sit penes historicos.*
Degener hic veluti qui cauet in aere falco est, — *Dictus ab antiquis vatibus ardelio.*

DE ARDEA STELLARI MAIORE.

HOc genus ardeæ cuius figuram seorsim apponimus, compositum videtur ex ardea pella siue fusca & stellari. libuit autem nobis stellarem maiorem appellare. Itali quidam circa lacum Verbanum *ruffey* appellant, forte à colore ruffo colli & ventris. Auis, quam manibus ipse tractaui, longa erat sex dodrantes, extenso corpore à summo capite mortuæ ad vsque pedes imos. pedes longi duos dodrantes, nempe à clunibus ad extremos pedum digitos. rostrum octo vel decem digitos longum. Iris oculorum flaua. collum perangustum, paulò breuius duobus dodrantibus. Pennæ in collo ex ruffo, albo & nigro coloribus mixtę. cauda non quatuor aut quinq; digitis longior. rostri pedumq; color flauus, sed in tibiis & digitis fuscus. summa femora rubræ tegebant plumæ. Dorsum & alæ colore fusco erant. Subtus alas in superiore ambitu rufæ erant pennæ, sub rostro & oculis albæ: vertex niger. Venter plumis rutilabat. In collo imo iuxta scapulas longiusculæ pennæ, partim albæ, partim fuscæ visebantur.

Ruffey.

¶ Congenerem huic *quaiottum* Italicè dictum, mox inter ardeas diuersas describemus.

Quaiottus.

DE ARDEIS DIVERSIS.

GENERA ardearum infinita sunt, Oppianus in Ixeuticis. Ardeæ quædam breues & albæ sunt: aliæ maiores, colore vario: aliæ mediocres. Sunt quibus à capite ceu crista quædam nutet: aliæ cristatæ non sunt, Ibidem. Ardearum genera apud nos duo sunt cinerei coloris, magnum scilicet & paruum, & alba vtrisq; maior, Niphus. ¶ Tria (inquit Zopyrus apud Eustathium in Iliados decimum) ardearum genera sunt, pella quæ rapax est. pygargus, cui in coitu oculi sanguine manant. (Aristoteles pellam ardeã difficulter coire scribit, pygargum verò inter aquilas tantũ recenset.) & tertia, Venerea, ὁ ἀφροδίσιος. Fuerit autem hęc forte alba ardea Aristotelis, vt supra in eius historia docui: pygargus verò stellaris, quę & ocnus dicitur. quoniam argos & ocnos synonyma sunt vocabula. vtrunq; enim pigrum significat.

Tria ardearum genera.

¶ Pelecanus etiam ardearum generis videtur. nam ardeę albæ Aristoteles rostrum latum tribuit: & reliqua ferè natura pelecano & ardeæ communis traditur circa victum. *Vide* infra in Elemento *P.*

Pelecanus.

¶ Ardeolas marinas Totanum & Limosam ab Italis ad mare Adriaticum dictas, describam inter Gallinas palustres.

Totanus. Limosa.

¶ Ardeolæ genus cristatum similiter ferè vt vanellus auis, Itali *garzetam*, voce diminutiua, nominant. Sed quærendum an hæc forte eadem sit cum stellari. est enim stellaris alia cristata, alia sine crista.

Garzeta.

¶ QVAIOTTI circa Adriaticum mare dicuntur ardeæ quædam similes stellari maiori, iride oculorum similiter flaua: quæ cùm ad ætatem peruenerunt cirros è capite retro oblongos tendunt, albos, in extremitate nigros, alæ infra pectus albent, si bene memini. vel, partim albæ sunt, partim (superius) ex fusco rubent, qui color in aliis corporis partibus reperitur, dorso color simplex, (fuscus puto) collo varius.

Quaiottus.

¶ AVEM quandam ciconiæ per omnia similem, rostro subflauo, Danico sermone audio vocari Onschwal/ & in delitiis haberi. Rursum alius mihi narrauit in aula ducis Bauariæ ali auem nomine Vtenschwalb/ magnitudine & rostro ardeæ, longo, acuto, collo forte breuiore aliquanto, albo & nigro colore distinctam, cruribus altis & rubris, vertice modicè cristato vt columbæ, vescentem omnibus iis ferè quæ è culina reiiciuntur, quadrupedum scilicet ac piscium intestinis, &c.

Onschwal. Vtenschwalb.

¶ DIOMEDEAS aues aliqui ardearum generis esse volunt. *Vide* in Elemento *D.*

Diomedea aues.

DE

Figura hæc eſt ardeæ ſtellaris maioris, cuius deſcriptionem præcedens pagina continet.

DE ALIA QVADAM ARDEA.

¶ VIDI nuper captum apud nos ardeæ genus magnum, roſtro ſubflaui ferè coloris, longo digitos octo ab oculis ad extremum mucronem, marginibus acutis & parte anteriore leuiter dentium loco exaſperatis ſerratíſve. Caput & collum candida, criſta capitis è plumis nigris retrorſum tendebat. Dorſum & alæ cinereæ. ſed maiores alarum pennæ nigricantes, &c. Pupillam oculorum circulus ambiebat lucidus ex flauo ruffus. palpebræ ex viridi flauæ. Longitudo colli ad duos dodrantes aut ſupra: in quo articuli vel ſphondyli tredecim, omnes eodem inflexu, præter vnum, quartum ni fallor à primo, qui in

contrarium flectitur. Crura fusca ferè, quinque palmos longa. Vnguis medij digiti ab altera parte denticulatus. Colli superior pars ad cinereum inclinabat colorem, prona candidior nigris maculis pulchrè distincta, plumis versus pectus oblongis.

DE FALCINELLO.

AVIUM rostra alia recta sunt: alia adunca vt accipitrum: alia falcata, idq; vel sursum, vt *auosettæ* dictę apud Italos, vel deorsum vt *arquatæ* & *falcinelli* similiter Italicè dictarum auium, quod arcus aut falcis speciem rostro imitentur. Libuit autem falcinellum ardeis statim subijcere, quod & magnitudine ferè & tota corporis specie ardeã referat, rostro tantum excepto. Hanc viuam æstate aliquando Ferrarię in Italia vidi. Corpus ei maius columba, elegãti colore viridi ferè, alicubi etiam puniceo admixto, vt in vanello aue, variante scilicet colore pro diuersa ad lucem obuersione. capite & collo fusco: sed superior pars colli anterius albicat maculis nigris interuenientibus. rostrum oblongũ, tenue & anterius falcatum sicut arquatæ (cuius figuram paulò post subiungimus) & coruo syluatico. Crura oblonga, pedes fissi. Aliqui ardeã nigram Italicè, *ayron negro*, vocitãt. Sed hæc quam vidi non erat adulta, maiorem fieri aiunt: & forsitã in colore etiã aliquid mutat per ætatẽ. ¶ Inter omnes quidẽ quas mihi videre contigit aues, nulla magis ad ibidẽ mihi accedere videtur. sed color obstat, quo minus ibis existimari possit.

Ibis.

ARGATHYLIS ex ripariarum genere inter hirundines dicetur.

Argathylis.

DE ARQVATA SIVE NVMENIO.

ARQVATAM hãc auem Latinè vocare volui, quòd rostrum eius inflectatur instar arcus. nam Itali quoq; eandem (vt conijcio) ob causam *arcase* nominant. aliqui verò (Venetijs & in Apulia) *tarlinum* siue *terlinum* per onomatopœiam à sono vocis. alij *torquatum*, quia rostrum intortum habet. alij *charlot*, vt Angli *kurlu*, Galli *corlis*.) alij *spinzago* circa lacum Verbanum: vbi diuersam quoq; auem *spinzago d'aqua* vocant, quam nos infra Auosettam nominabimus. Germani (circa Oppenhemium) Brachuogel / à mense Iunio quo aduentare solent. sed alia quoq; eiusdem nominis est minor, quam inter gallinas aquaticas describam. alij Regenuogel / (circa Argentoratum) id est auẽ pluuiæ: alij Windvogel, id est vẽtorum auem, vel Wetteruogel / quòd tempestatis futuræ & imminentium ventorum prognosticon ex ea sumatur. sed rursus aliam quoq; minorem auem pluuiæ vulgò dictam inter gallinulas syluestres ponemus. Circa lacum Acronium ein Grüy. Frisij ein Schrye / Schryck à Germanis dicitur, quã *crecem* esse conijcit Turnerus,) vtriq; nimirum per onomatopœiam facto vocabulo. Hollandi Hanikens. Angli, ni fallor, *a kurlen*, quam auem aiunt lautissimam esse. ¶ Marianus Sanctus Barolitanus in libro de lapide renum & vesicæ rostrũ arcuatũ appellat instrumentum quod inseritur in meatum vrinarium colis, vt vrina retenta eliciatur: à similitudine rostri animalis quod Veneti *arcuatum* nominant. nos autẽ (inquit) *terlinum* ab ipso vocis sonitu. ¶ Auis arquata quam manibus tractaui ab extremo rostro ad pedes vltimos extensa circiter septem palmos æquabat longitudine. Corporis longitudo à pectoris seu dorsi initio vsq; ad finem caudæ alarum ve, sesquidodrans. pondus accedebat ad vncias triginta. crura erant oblõga, colore subfusco vel cinereo. digitorum extrema pars magis nigrescit. sunt autem fissi, sed aliquatenus membrana coniuncti: quæ etiam vtrinq; iuxta singulos digitos descendit, & inferiorem digitorum partem dilatat. Vngues nigerrimi. Rostrum circiter octo digitos longum, aliquando etiam dodrantem æquat. idẽ post tres digitos flecti incipit deorsum, colore nigrum. Pennarum color fuscus ferè, sed varius & maculosus est. ex eis maximè fulgẽt instar serici villosi, quæ inter alas & dorsum sunt: in medio nigræ, in circuitu per interstitia subruffæ. Collũ sex digitos longũ. color ei obscurior, & plus cinerei habet quam albi, pluma mollissima. Pennæ in cauda quinq; digitos longa nigris & albicãtibus interuallis distinguuntur. In pectore circa nigricantes maculas plumæ subrubẽt. in alis extremitas pennarum nigrescit. Venter pars sub alis albicant. Alæ ipsæ masusculæ sunt, ex egregijs pennis partim nigris, partim albis & fuscis discolores. Occisa erat ictu bombardæ in prato quodam.

Arquata dicitur à rostro instar arcus inflexo.

¶ In ventriculo dissectæ vermiculos quosdam & lapillos inueni. Oua parit, vt audio, ferè quanta gallinæ, quaterna, pallida, mense Aprili. ¶ Laudantur in cibis, & gallinis etiam præferuntur: singulæ denario argenteo ferè væneunt. mihi semel gustanti caro solida, sicca & leporinæ ferè similis visa est, fortè quòd ætate prouectior fuerat auis.

Laudatur in cibis.

An hæc sit veterũ numenius.

¶ Quærendum an hæc sit veterum numenius, νουμήνιος, (apud Varinum non rectè νουμῆνις scribitur) quam auem esse attageni similẽ Hesychius docet, quę & trochilus dicatur, (nimirum à celeritate cursus, qua attagen quoq; valet.) Legimus autem attagenem fuisse pteropœcilon, id est varietate pennarum insignem, quod arquatæ etiam pulchrè cõuenit. Hinc factum est prouerbium, Attagâs, numenius, si quando duo improbi conuenissent vsitatum. Improbos enim seruos & multis stigmatibus notatos, attagênas vocabant. Poterit autem, vt ego quidem conijcio, numenius auis dicta videri à neomenia, id est nouilunio, quòd rostri figura arcum Lunæ recens à nouilunio crescentis in cornua repræsentet. Quòd si quis non approbata hac coniectura nostra scolópacem (gallinaginem Gaza vertit) potius numenium esse velit, quòd Aristoteles illi attagenæ colorem tribuat, non multum illi contendero: etsi figura rostri gallinaginis nouæ Lunæ, id est nouiter apparenti nõ conueniat. Quantum ad sensum quidem prouerbij, nihil refert quancunq; auem variam & attagenæ similẽ ei coniungas. Porrò trochilum auem (quem Hesychius eundem numenio facit) Clearchus apud Athen. lib. 8. cum carulo & elorio inter παρευδιστὰς nominat. sic autem vocat aues τὰς ἐν ταῖς εὐδίαις περὶ τὸ ξηρὸν νεμομένας, hoc est quæ cælo sereno in littore pasci soleant, piscibus scilicet in littore aut vado insidiantes. Sed plura de trochilo in

Prouerb. Attagas, numenius.

Numenius à neomenia, quòd rostri figura arcũ lunæ crescentis repræsentet.

Trochilus

Carulus. Elemento Τ. requires. Iam cùm carulum quoq;, κήρυλον, Clearchus inter aues pareudistas cōnumeret, facile cōijcio illū differre à carulo alcyonis mare, qui & ceyx appellatur. neq; enim hæc alcyonū natura est. itaq; trochilo ipsum congenerē esse arbitror: & forsitā vt carulus corporis specie trochilo similis est, ita trochilus simili nomine *curlu* ab Anglis, *corlis* à Gallis appellatur. *Corlis,* *Corlis* Gallorū, auis est quam Græci vulgo hodie à longitudine nasi (id est rostri) *macrimito* nuncupant, Bellonius. *macrimito.* Idē alibi crecē auē corporis magnitudine mediam esse scribit inter aues à Gallis dictas *corlis* & *cheuallier*, rostro etiam & *Crex.* cruribus inter vtranq;. & mox ibidem nigram (quam ipse sic appellandam conijcit. videtur autem coruus syluaticus noster esse) crassitie corporis ad auem corlis accedere, vel paulò inferiorem esse ait.

D E

DE ASILO.

Asilus, ut Theodorus Gaza vertit, ubi Græcè οἶστρος legitur, inter aues quæ vermiculis victitãt numeratur ab Aristot. de hist. anim. 8. 3. Niphus insectum esse putat quod vulgò tabanus dicatur à sono, & inter aues numerari miratur. Sed idẽ insecto & aui nomen esse non mirũ, cùm & alia non pauca animalia in diuersis generib. sæpe nomen unum homónymon obtineant propter communem aliquam in utrisq; similitudinem, coloris, ingenij, vocis, aut quamuis aliam.

DE ASIONE.

Asio auis est quam Græci σκῶπα vocant, ut Gaza ex Aristotele transfert. nos infra ostendemus asionem potius otũ esse. Asiones (σκῶπες) aliqui omnibus anni temporibus patent, & ob eam rem perennes, & semper asiones (ἀείσκωπες) vocabulo composito appellantur: qui esui non sunt propter vitium carnis. Aliqui autumno interdum apparent, nec plus uno aut altero die immorantur: qui & esui sunt, & valde probantur. differunt hi nullo ferè alio à perennibus illis, nisi corpulentia pingui: & quod vox his deest, illis non deest. de generatione eorum, quænam sit, nihil adhuc exploratum habemus, nisi quod fauonijs flatibus apparent. certum enim hoc est, Arist. Callimachus ait duo genera esse σκωπῶν, καὶ τοὺς μὲν φθέγγεσθαι, τοὺς δὲ οὔ. (Videtur hîc addendum, καὶ τοὺς μὲν ἀεὶ φαίνεσθαι, τοὺς δὲ οὔ. quanquã Eustathius etiam sic citat ut hîc habetur: sed causalem coniunctionem διὸ, quę proximè sequitur, omittit. Ælianus etiam ex Callimacho habet, τῶν σκωπῶν τοὺς μὲν φθέγγεσθαι, τοὺς δὲ συγκεκληρῶσθαι σιωπῇ.) διὸ καὶ καλεῖσθαι τοὺς μὲν σκῶπας αὐτῶν, τοὺς δ' ἀείσκωπας. sunt autem colore glauco, Athenæus. Asio (Scops) minor quàm noctua est, Aristot. Sed Plinius lib. 10. cap. 23. inter aues migrantes otidem & cychramum nominat: ubi in Aristotelis historia anim. 8. 12. otus non otis legitur. Rursus in eodem capite apud Plinium ubi legitur, otis bubone minor est, manuscripti quidam codices otus habent, & similiter Aristoteles. Otus bubone minor est, noctuis maior: auribus plumeis eminentibus, unde & nomen illi. quidam Latinè asionem vocant: imitatrix aliàs auis ac parasita, & quodam genere saltatrix. capitur haud difficulter, ut noctuę, intenta in aliquo circũeunte alio, Plinius ex Aristot. lib. 10. & rursus lib. 11. buboni & oto plumę sunt velut aures. Otus noctuæ similis est, pinnulis circiter aures eminẽtibus præditus, unde nomen accepit, quasi auritum dicas. nonnulli ululam eum appellant, alij asionem, (Græcè nihil aliud legitur, quàm, alij eum nycticoracẽ nominant, (Tyrannio σκῶπας esse nycticoraces dixit, Wottonus. Apud Auicennæ interpretẽ hîc bubo & *golochiz* legitur.) blatero hic est & hallucinator (ἔστι δὲ κολοβὸς, lego κόβαλος, καὶ μιμητής:) & planipes (id est saltator.) saltantes enim imitatur. capitur intẽtus in altero aucupe, altero circumeunte, ut noctua, Aristoteles interprete Gaza. Aristoteles libro secundo animalium historiæ (legendũ libro 8.) otum scribit κόβαλον καὶ μιμητὴν ὄντα ἀντορχούμενον ἁλίσκεσθαι, Suidas in voce Κόβαλος, quam per βωμολόχος interpretatur. *bomolóchon* autem esse ait qui ludendo aliquem decipiat. item illiberalem, malignum. κόβαλα γὰρ τὰ κακά. κακότεχνον, λῃστὴν ἀπὸ τῆς κοπίδος, quasi κοπίβαλον, Etymologus. sed κόβαλος etiam λῃστὴς exponitur apud Suidã. item κοβαλίαν vel κόβαλον τὴν μετὰ ἀπάτης παιδιὰν, ἢ περὶ πονηροῦ ἀνθρώπου κολακείαν. cæterum ludendo aliquem decipere, etsi accipi potest etiã simpliciter, tanquam per ludum & iocũ aliquem decipere. (nã Etymologus κοβαλίαν interpretatur τὴν περιεργασίαν καὶ μετὰ ἀπάτης κατὰ μίμησιν παιδιὰν:) videtur tamen ad ludos qui pecunia deposita fiunt, ut in alea, propriè pertinere. ut κόβαλος sit aleator astutus vel improbus, ὁ κοσὸν ἤτοι νοσὸν καὶ δεινὸς ἐν τῷ βάλλειν καὶ παίζειν τοῖς πεττοῖς ἢ ἀστραγάλοις: vel quasi κακόβαλος, ὁ κακοῦργος περὶ τὸ βάλλειν, ut ipse cõijcio. nam veteres Grammatici aliter deriuãt, ut ἀπὸ τοῦ κόψαι, quod pro blaterare accipiatur, unde κόπις pro blaterone, & δημοκόπος. Aristoteles quidem mihi videtur, ut κόβαλον vocem interpretaretur, per epexegesin addidisse καὶ μιμητὴν. nam blateronem dicere auem noctuarum generis, parũ conuenit: ut forte nec parasitã. Cæterum βωμολόχοι proprie dicebantur homines aris assidentes & assentãdo aliquid de sacrificijs petentes. deinde tibicines & vates, qui sacrificijs adhibebantur. tertiò per metaphorã homines leues & abiecti, & nihil non sui lucri causa ludendo assentandoq; facere sustinentes, Suidas. Graculi etiã genus unũ ab ingenio scilicet βωμολόχος Aristoteli cognominatur. A nomine κόβαλος fit verbũ κοβαλεύειν, τὸ μεταστρέφειν (aliàs μεταφέρειν) τὰ ἀλλότρια μισθοῦ κατ' ὀλίγον, Suidas. in Etymologico nõ rectè κολεύειν legitur. Porrò quũ Gaza μιμητὴν verterit hallucinatorem, quæ vox Græca imitatorem significat, suspicor illum aliter in Græco codice suo legisse, nempe μύωπα, aut tale aliquod vocabulum vitij oculorum.

Scopes. — *Duo σκωπῶν genera.* — *Otis & otus quæ confunduntur.* — *Otus noctuæ similis plumas habet vel ut aures.* — Κόβαλος — Βωμολόχος. — Μιμητής

¶ Ut oti saltatione capiuntur, sic & scopes. Gaudent sanè scopes imitatione, (ὁμοιότητι:) & ab eis verbum σκώπτειν deductum est, τὸ σιωπᾶν κάζειν καὶ καταστοχάζεσθαι τῶν σκωπτομένων, (aliàs τοὺς σκωπτομένους,) διὰ τὸ τὴν ἐκείνων ἐπιτηδεύειν περιαίρεσιν: Athenæus, ex quo etiam Eustathius & Varinus repetierunt. Apud nos quidem Græco verbo σκώπτειν simile est & eiusdem significationis spotten. Scops, ut inquit Alexander Myndius, minor est noctua, & in colore plumbeo (μολιβδοφανεῖ) albicantia puncta habet, & ab utrisq; temporibus duas pinnas subrigit, Iidem & Ælianus & Eustathius.

Oti & scopes gaudent saltatione & imitatione.

¶ Eberus & Peucerus asionem siue scopem illam quæ semper conspiciatur, Käutzlin interpretantur Germanicè, hoc est noctuam paruam. alteram verò quæ autumno tantum appareat uno atque

altero die, ein Steineul/(id est noctuam vel vlulam saxatilem:) illi (inquiunt) ἄφωνοι sunt, hi clamant sub crepusculum. Atqui auis quam nostri noctuã saxatilem nominant, Steinkautz/ auriculas nullas erigit, noctuis potius adnumeranda, cum quib. à nobis describetur: quare scops, qui auritus est, esse non potest: nisi huius etiam generis, vt audio, auritæ quædam inueniantur. Quærendum igitur an scôpes sint minimæ, in noctuarum genere auritæ, vt ego conijcio, quas nostri paruas noctuas Italicas vocãt, (kleine frembde oder welsche Käutzle / Köpple / Itali vel *zus* vel *chio*, in agro Patauino. harũ caudas maculis varias esse aiunt. His simile genus est apud nos, quod vocant vulgo Tschauytle/ exiguum, Italicis *albius*,

Cucubæ. cauda longiore, auriculis altioribus. ¶ Scopes esse videntur, inquit Eustathius, quas Romani cucubas vocãt, ἃς κουκούβας οἱ Ῥωμαῖοι φασίν. vel potius, vt Varinus habet, ἃς κούφους ἢ γούφους οἱ Ῥωμαῖοι φασί. hodie *guuo* vocitant, & *locala*, quæ vox (λόκαλος) legitur apud Aristotelem in fine libri 2. de hist. anim. videtur autem ab aliquo in margine adscripta fuisse vt proximam vocem nycticorax aut ascalaphus interpretaretur. Gaza nycticorax & localos vocibus omissis, ciconia vertit. Alij bubonem Italicè *guuo* vocant. ¶ Vlula, asio & aluco simili specie constant, & carne viuunt, Aristot.

Copes. ¶ Alexander Myndius ait apud Homerũ aliquos κῶπας legere absq; sigma initiali (quod Eustathius etiam annotat in quintum Odysseæ) & Aristotelem quoq; sic eos nominasse, & hos semper videri, nec admitti in cibum. illos verò qui per autumnum visantur vno aut altero die, edendo esse. differũt verò ab ijs quos aiscôpas vocant (τῷ τάχει, legendũ πάχει) corpulentia, & similes sunt turturi ac palumbi. Speusippus quoq; & Metrodorus κῶπας dixerunt: item Epicharmus qui ait: τοὺς κῶπας ἀντορχουμένους ἁλίσκεσθαι, Atheneus & Ælian. Sunt ex Græcis qui scôpas bubones (βούφους forte pro κούφους legit) interpretentur. Alexander, sicuti Theocriti interpres inquit, τοὺς σκώπας scribit, οὐκ ἐπιπρεπεῖς εἶναι τῇ φωνῇ: quod est, scôpas esse voce inamœna insuauiq;, Cælius. Scópes dicuntur (inquit Eustathius) vel à voce inepta, παρὰ τὸ σκαιὰν ὄπα ἔχειν. κακόφωνοι γάρ. vel quod vocem noctu emittant, παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ, ὅ ἐστι νυκτὶ ἀφιέναι ὄπα. vel quòd noctu maximè cernant, παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ ὦπα ἔχειν ἐνεργόν. vel deniq; quod varietate gesticulationum suarum quibus naturaliter vtũtur, homines σκώπτοντας, id est illos qui alios irridere & deludere solẽt, referant. Ab hac aue, vt scribit Atheneus, saltationis quoddam genus σκὼψ nominatur, varietate motuũ insignis similiter vt hæc auis. Ab eadem verò etiam σκωπαῖοι fortassis denominantur apud Timonem, in Laconia non infrequentes, homunculi scilicet parui, σίλπωνες ab alijs dicti: qualis etiã Πίθων Pindaricus fuisse videtur, ὃν καλὸν ἐκεῖνος ἐπονομάζει κατά τινα ὁμοιότητα σίλπωνος. Ex Athenæo quidẽ apparet, quòd σκὼψ, & σκώπευμα quoq; forsitan, saltationis quædã figura (siue gestus inter saltandũ) fuerit. nam σκὼψ (inquit) gestus quidam est prospicientium, extrema manu supra faciẽ inclinata, τῶν ἀποσκοπούντων τι σχῆμα ἄκραν τὴν χεῖρα ὑπὲρ τοῦ μετώπου κεκυρτωκότων. Καὶ μὴν παλαιῶν τῶν δὲ σοὶ σκωπευμάτων, Æschylus. Solent quidẽ manũ oculis hoc modo ad frontem imam opponere spectaturi aliquid ne offendantur luce, vt oculorum imbecillitati consulatur. Et forte qui scôpem saltant, hoc modo simulant imbecillibus se scopum aut noctuarum instar oculis esse, qui lucem ferre apertam nequeant. quanquam scriptores prisci, vt Athenæus, saltationem quandam scopem dictam velint, nõ ab hac oculorum prætectione, sed à motuum & gesticulationum varietate: quòd auis hæc imitatrix similiter varijs gesticulari motibus soleat. Sed decentior aptiorq; forsan hæc saltatio fuerit, tum corporis gestibus, tum visus infirmitate pariter scopem auem imitãdo. In scope saltatione, quæ & σκωπίας (forte σκώπευμα) dicebatur, collum quodammodo circumagebãt ad imitationẽ auis eiusdem nominis, quæ, dum saltantem admiratur hominem, capitur, Pollux. ¶ Σκῶπες, aues quædam, vel gracculi, Hesych.

Vocem habent insuauem.

Σκὼψ saltationis genus ab hac aue dictum.

Scops auis nocturna.

¶ Scops genus est auis nocturnæ, Suidas. Σκῶπες, ὄρνεα νυκτινόμα, κακόνομα, κακόφωνα, οἱονεὶ σκαιόπες τινές, Scholiastes Homeri. Scops omnes aues oris expressione, & articulata voce longè superat, & quemadmodum psittacus & pica, sic hominum & aliarum auiũ voces exprimit, Gillius tanquam ex Æliano. nos non apud Ælianum, sed apud Athenæum lib. 9. hæc verba legimus: Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνήν, καὶ μιμεῖται τοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους. quo in loco etsi Athenæus tũ prius tum pòst de scôpe aue scribat, non videntur tamen hæc verba mihi ad scôpem pertinere, sed in genere ád aues quorũ lingua liberior (latiuscula) & vox articulatior est, vt illas & hominis sermonem & aliarũ auium voces imitari dicamus. quod quidem non solum scôpem non facere puto, sed neq; vllam aliam nocturnam auem. scops enim gestu corporis & colli circumactione tantum, non etiam voce, ad imitationem idonea videtur. ¶ Scopes aues, (quarum Homerus in Odissea mentionem facit, cum eas circum Calypsus antrum versari scribit,) viri saltandi bene periti tradunt cum saltatione comprehendi, tum genus quoddam saltationis esse, quę (si adhibenda ijs fides sit,) scops appellatur. nam quòd ijs auibus iucundissimum sit quosdam ridiculè imitari, ex eo profectum est verbum σκώπτειν, id est, effingere, & non aberrare ab eis imitandis, quos ludicra assimulatione imitantur, Ælianus. Turturem quoq; saltatione capi author est in Hieroglyphicis Orus. ¶ Scôpes mali punici grano pereunt, Ælianus.

Saltatione capitur.

¶ *G.* Glaucomata dicũt magi cerebro catuli septem dierum emendari, specillo dimisso in dextram partem, si dexter oculus curetur: in sinistram, si sinister: aut felle recenti asionis. Noctuarum est id genus maximum, quibus pluma aurium modo micat, Plinius.

¶ Ex his Plinij verbis asionem aliam esse auem quàm scôpem apparet. Scops enim, vt supra ex Aristo-

Ariſtotele & Athenæo Alexandrum Myndium citante, Euſtathioq; retulimus, minor eſt noctua. aſio verò ſecundum Plinium maximum genus noctuarum, quod mihi ſanè non aliud quàm Græcorum otus videtur, quod Plinius etiam aſſerit, & noctua maiorem eſſe ſcribit. id quod à Gaza non animaduerſum miror. Aſio quidem ab auribus dicta videtur quaſi aurio, vel à Græca voce οὖς, vel Hebraica אזן *aſen* vel *oſen*. Sic enim Græci & Hebræi aurem vocant. Nominãtur ab Homero ſcôpes auium genus: neque harum ſatyricos motus cùm inſident, pleriſque memoratos facile conceperim mente: neque ipſæ iam aues naſcuntur, Plinius. Aſio auis aurita ſeruat hodie quoque nomen apud Marſos, Hermolaus. Cæterum vt recentiores otum & aſionem cum ſcope confundunt, quoniam vtraque auis imitatrix eſt, & ſaltationibus capitur, vtraque ſimilis noctuæ: ſic veterum quidam vicinitate vocabulorum decepti, otum & otidem, vt ſuo loco dicemus in Oti hiſtoria. Apud Heſychium & Varinum memoratur etiam ἄσις pro aue.

Aſionem otum eſſe potius quã ſcopem, contra Gazã. Aſio vnde dicta. Aſis.

¶ Thopios (*Thops* legendum puto, vt auis eadem ſit quæ ſcops) auis eſt nocturna, huius oculi & cor ſi noctu geſtentur, metum exterminant, audaciam conferunt, & noxam omnem ab oculis auertunt. Eadem in cibo ſumpta proſperitatem (ſanitatem,) & bonum ſtomachum facit, Kiranides libro 3. in Elemento Θ.

Thopios vel thops.

DE ATTAGENE.

A.

ATTAGAS, ἀτταγᾶς Atticè (apud Ariſtophanem in Acharnẽſibus) vltima circunflexa, auis quam nos ἀτταγῆνα vocamus, Varin. Athenæus attagas non attagenas dicit, etiamſi Varro & Gellius ita nominent. Atagenus (melius, *attagenus* per *t* duplex, ἀτταγηνὸς Athenæo lib. 7.) certè piſcium è numero eſt, Hermolaus. Ariſtoteles quoque cùm bis tantùm huius auis mentionem faciat, nempe lib. 9. cap. 26. & rurſus cap. 49. vtrobique ἀτταγῆνα nominat. Attici non rectè circunflectunt ἀτταγᾶς. nam quæ in ας deſinunt plus quàm diſſyllaba, barytona ſunt, vt ἀδάμας, ἀχάμας. Dicẽdi igitur ἀττάγαι (à recto ἀττάγας, non vt quidam nuper ſcripſit ἀττάγα) & non ἀτταγῆνες, Athenæus. Quæ in ας deſinunt plus quàm diſſyllaba, & α in penultima habentia, barytona ſunt, vt Ἀθάμας, Πολυδάμας. quare nõ rectè Attici vocem ἀτταγᾶς circunflectunt. eſt autem nomen auis, quæ communius dicitur ἀτταγὴν, vnde gignendi caſus ἀτταγῆνος, hinc pluralis numerus, Atticè ἀτταγαὶ, communiter ἀτταγῆνες, Euſtathius. Ἀτταγαὶ quidem etiam à Polluce nominantur. Inuenio & ἀταγᾶς (& ἀταγὴν aliquoties etiam apud Galenum) aliquando per *t* ſimplex ſcriptum, quod non placet. Attagâs autem dictus eſt per onomatopœiam, vt Ælianus docet. Ἀτταγᾶς, auis eſt, quam nos ἀτταγῆνα dicimus, Scholiaſtes Ariſtophanis in Veſpis & Varinus. Suidas vulgò etiam tagenarium, Ταγηνάριον vocari refert. Apud eundem ταγὴν legitur auis nomen, quæ ſanè nõ alia quàm ἀτταγὴν videtur. Ἀτταβυγᾶς, εἶδος ὀρνέου καὶ τὸ ἀτταγᾶς, Heſychius & Varin. malim ego ὃ καὶ ἀτταγᾶς. Conijcio enim omnino eandem eſſe auem. ¶ Attagen Ionicus apud Horatium legitur, apud Martialem verò attagena fœminino genere: vt Gaza etiam ex Ariſtot. tranſtulit. ¶ *Alduragi* ſunt aues quæ dicuntur franculini Latinè, Andreas Bellunenſis in gloſſis Auicennæ. meminit autem Auicenna 2, 2 2 1. vbi vetus tranſlatio habebat *duraz*. ¶ Docti plerique in Italia attagênem interpretantur auem quæ vulgò dicatur *francolinus* vel *francolina*: vt Laurentius Valla in libro in Raudenſem, Auguſtinus Niphus, & Amatus Luſitanus medicus: item Robertus Stephanus Gallus. etſi non puto Gallis vſitatam eſſe hanc vocem. Videtur autem *francolinus* dictus voce diminutiua à *franco*, id eſt nobili, quòd in cibo auium nobiliſſima delicatiſſimaque ſit auis. Bononiæ, vt audio, vulgo *franguelli* nominantur. Eſt autem eadem Germanorum Haſelhun/ id eſt corylorum gallina, (ſic dicta puto quòd inter corylos verſari ſoleat,) quod & in Italia ipſe audiui, & ex icone francolini Venetijs dicti, quam doctiſſimus medicus Aloiſius Mundella ad me miſit, citra vllam dubitationem cognoui. Sed quoniam alij alium quendam francolinum faciunt, cruribus rubris, piſcibus viuentem, Ferrariæ vt audio notum: Neapoli verò auem roſtro, collo & pedibus longis, gallina craſſiorem: & de gallina etiam corylorum noſtra non planè conſtet an attagen ſit, cùm non paluſtribus locis, vt attagen veterum, ſed ſyluis & nemoribus tantum gaudeat: conſultius viſum eſt, vt primum de attagêne veterum duntaxat dicta conſcriberem: & mox de francolino, deinde etiam de gallina corylorum ſiue *bonoſa* (nam hac tanquam Latina voce Albertus & alij quidam recentiores vtuntur) ſeorſim agerem: vt ſiue eadem auis eſt, ſiue diuerſæ, ſuum cuique iudicium relinquatur. Gybertus Longolius attagenem eſſe putabat gallinam ſylueſtrem illam quæ vulgò Germanis Birckhun / à betulis appellatur, de qua inter Gallinulas ruſticas ſcribemus mox poſt Vrogalli hiſtoriam. neque enim attagenem eſſe puto, cum fœmina tantum in eo genere maculoſa ſit inſtar perdicis vulgaris. mas enim (vt quidam putant) totus niger eſt ex viridi ferè. *Vide* infra in capite de Gallinis ſylueſtribus in genere, & in Grygallo minore. Videtur ſanè grygallus noſter attagen alpinus nominari poſſe. Bellonius alicubi in Singularibus attagenem ſpeciem facit lagopodis: & auem quoque Gallicè dictam *canne petiere*, ternis tantum digitis inſiſtentem, lagopodis ſpeciem attageni ſimillimam. ¶ Si attagenem auem paluſtrem & varijs maculis diſtinctam eſſe ab Eraſmo Roterod. verè ſcribitur (paluſtrem eſſe Ari-

Tagenarius & Tagen. Ἀτταβυγᾶς. Alduragi. Francolinus. Haſelhun. Birckhun. Grygallus Attagen auis & varijs maculis diſtincta.

ſtophanis Scholiaſtes ſcribit, ſed dubitari poteſt. *vide* infrà in *C.*) Anglorum *godwittam* ſiue *fedoam*, attagenam eſſe, indubitanter auderem affirmare. eſt autem ipſa gallinagini ita ſimilis, vt niſi paulò maior eſſet, & pectoris color magis ad cineteum vergeret, altera ab altera difficulter poſſet diſtingui. Viuit in locis paluſtribus, & ad ripas fluminum. roſtrum habet longum. ſed capta triticum (veteres attagenam captam cibum detrectare ſcribunt) non ſecus atque columbi, comedit. Triplo pluris quàm *gallinago* apud nos venditur, tantopere eius caro magnatum palatis arridet, Guil. Turnerus. gallinaginem auem intelligit auem illam paluſtrem & maculis diſtinctam quæ vulgò nobis Schnepff/ Gallis *beccaſſa* nominatur, Anglis *Wodcoccus*, de qua rurſus idem Turnerus: Falluntur, inquit, Britannici ludimagiſtri, qui ſuum *Wodcoccum* attagenem faciunt, qui ſolis veſcitur vermibus, & grana nunquam attingit. Attagân Ariſtophanes in Auibus dulce canere dicit. Sunt qui has *ſtarnas* hodie vocatas putent, manifeſto errore, quum ipſarum cantus minimè commendetur. hæ potius aues externæ vocantur, Volaterranus. *Vide* infrà in *C.* de voce attagenis. ¶ Actago, attago, atage, atehemigi, & atacuigi voces corruptæ ab attagêne apud Syluaticum leguntur. Attagena, id eſt coturnix, Idem. Sunt autem quædam (inquit alibi) coturnices magnæ, ſimiles columbis, & hæ ſunt attagenes. alię verò paruæ, quæ vulgò dicuntur qualeæ. Attagen auis optimæ carnis inuenitur abundanter in Rhodo: de qua Hieronymus epiſtola 15. ad Aſſellam de fictis amicis ait: Tu attagenem eructas, & de comeſto anſere gloriaris. aliqui phaſianum, alij perdicem interpretantur, ſed neutri bene, cùm Galenus ab vtriſque diſtinguat. reuera autem eſt auis quæ ab aliquibus vocatur francolino, magnitudine phaſiani, ſed cauda diſſimilis: pennis vario modo coloratis, ſicut gallina Indica: interdum tamen colore viridi & cæleſti conſpicitur. ſapore quidem delicato aues omnes ſuperat, Syluaticus: ex quibus verbis francolinum auem in Rhodo frequentem diuerſam eſſe à noſtra corylorum gallina deprehenditur: quòd ea neq; peregrina ſit, nec vnquam viridi cæruleóve colore ſpectetur.

Attagenes duplices, magnæ quæ coturnices, & paruæ quæ qualeæ vulgò dicuntur.

B.

Quibus in locis capiantur attagenes.

Attagen auis Aſiatica, ex Ionia olim præcipuè laudata eſt authore Gellio, Textor. Attagen maximè Ionius celebratur, quondam exiſtimatus inter raras aues, & in Gallia Hiſpaniaq; capitur, & per alpes etiam, Plinius. Mirabile in Creta ceruos non eſſe (præterquam in Cydoniatarum regione, item apros & attagenas, Idem. Attagénes in Cypro inſula hodie domi aluntur, Alexander Benedictus. Attagâs Ægyptias à guloſis celebrari Clemens in Pædagogo refert. ¶ Attagen (inquit Alexander Myndius apud Athenæum libro nono,) paulò maior eſt perdice, totus circa dorſum κατάγραφος, id eſt verſicoloribus pictus maculis, figulinæ teſtæ colore, ſed magis ruffus: corpore graui, alis breuibus. Ariſtophanes attageni epitheton πτεροποίκιλος tribuit à pennarum varietate. *vide* infrà in prouerbio Attagen, in ſeruum fugitiuum & ſtigmatiam. Ariſtoteles aſcalopan (Gaza gallinaginem interpretatur) attagenis colore deſcribit. Differunt genera auium, quòd alia ſunt βραχέα (malim βραχύπτερα, id eſt alis breuibus,) & non volacia, vt attagen, perdix, phaſianus, gallus: eademq; εὐθὺς βαδιστικὰ καὶ δασέα: hoc eſt ſtatim nata & ingredi poſſunt & plumis veſtiuntur, Theophraſtus apud Athenæum.

Deſcriptio attagenis.

Πτεροποίκιλος.

C.

Attagen auis eſt paluſtris.

Ariſtophanes in Auibus attagân nominat poſt aues paluſtres, & poſt illas quæ locis riguis (εὐδρόσοις) & Marathonijs pratis gaudeant. vbi Scholiaſtes hanc auem in locis lacuſtribus & paluſtribus paſci ſcribit, τὰ λιμνώδη καὶ ἕλη (apud Suidam λεῖα legitur, non rectè. vnde decepti quidam locis campeſtribus verterunt) χωρία καταβόσκεσθαι. Rurſus idem poeta in Veſpis, Τὸν πηλὸν ὥσπερ ἀτταγᾶς (quanquam codex impreſſus, ἀτταγὰς habet, oxytonum) τυρβάσας βαδίζων. vbi Scholia, Attagâs auis in paludibus reperitur & locis cœnoſis gaudet. Cæterum miretur aliquis quòd aliorum ſcriptorum nullus paluſtrem hanc auem eſſe ſcripſerit. Ariſtoteles quidem libro 9. cap. 49. hiſtoriæ anim. aues quæ circa fluuios, paludes aut mare degant, lotrices eſſe ſcribit: cùm proximè antè inter pulueratrices attagenam cum perdice, gallina, phaſiano & alauda nominaſſet. ¶ Attagen pulueratrix eſt (quod & Alexander Myndius teſtatur) vt reliquæ aues non altiuolæ, ſed terræ propinquæ, Ariſtoteles. ¶ Fœcundus eſt, πολύτεκνος, Alexander Myndius. ¶ Attagen, vocalis aliàs, captus obmuteſcit, Plinius. Attagân Ariſtophanes in Auibus dulce canere dicit, Volaterranus. ego neque apud Ariſtophanem neque vllum alium authorem dulcem attagênis cantum memoratum legi, & planè ſomniare videtur Volaterranus. Ἀτταγᾶν dictum per onomatopœiam à voce ſua ex Æliano conſtat, qui ipſum nomen proprium loqui & canere ſcribit. Socrates in libro de igne & lapidibus, vt Athenæus citat, ſcribit attagenes Pylas (Thermopylas Nicol. Leonicus ex eodem authore transferens. in Ægyptum, Gillius ex Æliano) è Lydia aduectas (in ſiluamq; dimiſſas, Ælianus) ad tempus aliquod coturnicis vocem ædidiſſe: deinde cùm ex Cælij fluuij inundatione (τοῦ ποταμοῦ κοίλου ῥυέντος) fames (λιμός: ſed Gillius & Leonicus, legerunt λοιμὸς per οι, id eſt peſtis) ſuperueniſſet. & multi in regione perirent, deinde mutata voce expreſſius dearticulatiusque quàm quiuis expeditioris etiam linguæ puer, loquutas ſubitò fuiſſe, neque poſtea ceſſaſſe iſthuc identidem (ad noſtra vſque tempora) blaterantes, Τρὶς τοῖς κακούργοις κακά: id eſt, Ter malis mala. (ſed κακοῦργος vox Græca ſignificantior eſt, & videntur Pylæi ab attagenibus cacurgi, id eſt non mali tantùm, ſed malefici appellati, quòd ipſos nimirum in fame

Pulueratrix.

Fœcunda.

Vocalis.

De attagenibus apud Pylas articulatè locutis.

in fame & rerum omnium charitate captos in cibis consumerent.) Aiunt autem eos captos neq; mansuescere, neque idcirco amplius pristinas voces ædere, quòd seruitute conticescunt & obmutescunt: Quòd si ex potestate in libertatem volandi dimittantur, & in suas sedes perueniant, rursum loqui, pariterq; cum libertate vocem recipere, Hæc ille & Ælianus. Luscinia quoq; capta obmutescit, nec fert seruitutem, Oppiano: & venatrix auis (ἀγρεὺς) Æliano. ¶ Auis est spermológos, (id est, frugibus & granis vescens,) Alexander Myndius: sicut gallinacei, quod Gillius & Leonicus de suo addiderunt. Wottonus dubitat an σπερμολόγος vertendum sit frugibus victitans, (quod nobis placet:) an potius, seminibus frugibúsve erutis atq; effossis, vt spermologus auis dicta: quam ex Athenæo scribit ab eruendis seminibus nomen habere. Sed hoc parum interest, siue effossis in agro antequam prouenerint, siue aliter repertis seminibus vescatur.

Attagenes capti obmutescunt nec mansuescunt.

Auis est spermologos.

D.

Attagenes ceruos amant, & in dorso eorum saliunt, Gillius ex Oppiano. Attagâs & gallinaceus mutua exercent odia, Ælianus. ¶ Capti non solum non mansuescunt, sed ne vocem quidem amplius ædunt, nisi denuo liberi dimittantur, Alexander Myndius. Atqui Alexander Benedictus scribit attagênes in Cypro insula hodie domi ali.

Ceruos amãt, gallinaceum verò oderunt.

E.

Attagênas pedum celeritate magis quàm volatu fretos venator canibus immissis tanquam lepores capiet, Oppianus in Ixeuticis. Propter corporis grauitatem ac breuitatem alarum à canibus venaticis (ὑπὸ τῶν κυνηγῶν) capiuntur, Alexander Myndius. ¶ Quomodo nutriendæ & educandæ sint hæ aues, in Phasiano leges ex Varrone.

Qua ratione capiantur.

F.

Inter sapores fertur alitum primus Ionicarum gustus attagenarum, Martialis. Phœnicides apud Athenæum libro 14. inquit se varias delicias gustasse, myrta, mel, propylæa, (quam vocem pro cibo nusquam inuenio,) ischadas: sed horum nihil conferri posse cum attagêne. κοὐδὲν ἦν τούτων ὅλως Πρὸς τὴν (malim τὸν, sed sic ἀτταγῆνα vox quę sequitur rectè per *t* simplex legetur carminis gratia, cum alioqui per *t* duplex scribi soleat) ἀτταγῆνα συμβαλεῖν τῶν βρωμάτων. Vbi Athenæus addit, Ἐν τούτοις τηρητέον τὴν τοῦ ἀτταγῆνος μνήμην. similiter per *t* simplex. Ἀτταγᾶς ἥδιστον ἑψεῖν ἐν ἐπινικίοις κρέας, Aristophanes in Ciconiis apud Athenæum. Attagen auis Asiatica inter cibos electiles quondam numerata est, maximè quæ in Ionia nascitur, authore Gellio, Io. Textor. ¶ In alimenti ratione coniunguntur ferè attagenæ cum perdicibus apud Galenum, & Oribasium & cęteros medicos, Wottonus. Caro earum facillimè excoquitur & probum creat succum, Idem ex Galeno de alimentorum facultatibus & de cibis boni & mali suc. dicit autem Galenus succum ex attagenum carne laudabilem, neq; tenuem neq; crassum gigni. Idem libro 6. de sanit. tuenda attagenum carnes quibus conueniant docet: & quòd stomachicis conueniant libro 8. de compositione secundum locos. Pro nephriticis etiam laudantur in libro de renum affectibus, qui Galeno adscribitur. Alexander Benedictus victus rationem pro calculosis describens, Laudatissimus (inquit) in cibo est attagen, si domi non educatus fuerit. nam in Cypro insula hodie domi aluntur. ¶ *Duraz* auis (inquit Auicenna lib. 2, cap. 221. ex emendatione Bellunensis) præfertur carni *cubugi* (coturnicem interpretatur Bellunen. vulgò Venetiis dictam, hoc est perdicem cuius rostrum & pedes rubent) & *alfuachut* (hoc genus turturum est vel palumbium colore camelino aut cinereo, Bellunensis:) eadem temperatior, tenuiorque ac siccior est carne *altedarugi*, (hoc est pasiani, vel perdicis, vel auis coturnici similis, Bellunen.) & minus calida. Cerebrum & intellectum ac genituram auget, libidinemque promouet, Hæc Auicenna. Et alibi, Inter aues melior est caro *alduragi*, & gallinarum est subtilior ea, & non sunt cum nutrimento carnium *alchabagi*, & *altaiaigi* & *altedarigi*, (qui locus obscurus est, & haud scio an deprauatus.) Secundo loco sunt post atagenas gallinarum pulli quo ad bonum succum, sed magis præpingues. tales enim corpus humectant, & ociosos (eos qui non valde exercentur) iuuant, coloremque bonum comparant, & genitali semini adiiciunt, & cerebri substantiam augent, & in primis horum medulla. cerebrum quippe abunde nutrit: & idcirco aiunt quòd his qui leuiori ingenio ac mente sunt, prodest, Symeon Sethi ex interpretatione Gyraldi per nos emendata.

Attagenarũ caro sapidissima.

Saluberrima.

Concoctu facilis.

Boni succi.

¶ Trallianus purulentis in cibo concedit phasianos non pingues, attagenas, &c. Oua alduragi sequuntur naturam ouorum gallinaceorum, Auicenna. ¶ In perdice & attagena & in turture, (scilicet condimentum:) Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen: liquamen, merum & oleum calefacies, Apicius 6, 3.

Condimentum attagenis.

H.

a. Epitheta. Ionius, Horatio. ¶ Ἀτταγινὸς piscis nomen est apud Athenæum, qui & scepinos. Est & Attaginus nomen viri proprium lib. 9. Herodoti.

¶ *f.* Οὐδ᾽ ἀτταγᾶς τε καὶ σιλαγὼς (forte λαγὼς) διατρώγων, Hipponax apud Athenæum. Meminit eorum & Aristophanes in Acharnensibus, vt qui in Megarica abundent, Athenæus.

Attaginus nomẽ piscis & viri.

¶ *h.* PROVERBIA. Attagen, Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali ioco dici solere in seruos stigmaticos, quòd hæc auis plumas habeat variis colorum notis distinctas. Aristophanes in Auibus, Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος, Ἀτταγᾶς οὗτος παρ᾽ ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. Si quis

Prouerb. Attagen, in seruos.

è vobis erit fugitiuus atq; vstis notis, Attagen is sanè apud nos varius appellabitur. Ad eundem modum ταὼς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos & versiculoribus amictos, Erasmus Roter. Idem in prouerbio Attagenæ nouilunium, sic scribit. Refertur hoc adagium è Suida, nec explicatur, (Ἀτταγᾶς νουμηνία, ἐπὶ τῶν, Suidas: nec plura. apparet autem locum esse mutilum. Apostolius qui reliqua Suidæ prouerbia transcripsit, hoc prorsus omisit:) nisi quòd è diuersis locis haud difficile cõiectura colligi potest dictum fuisse in turbam abiectorum & seruilium hominum. Siquidẽ attagen auis est palustris, versicoloribus plumarum maculis distincta, vnde seruum hominem stigmaticum, & cui tergum ob plagarum vibices, variis punctis esset picturatum attagenam vocabant. Porrò ad nouam lunam (sic enim Græci vocant initium mensis cùm calendas non habeant) & serui distrahebantur apud Athenienses, & militum delectus agebatur, (vt Suidas scribit in voce Νουμηνία,) Hæc ille. sed nesciebat numenium auem esse attageni similem, de quo plura leges supra in fine historiæ Arquatæ auis. Itaq; quadrabit prouerbium si duo inter se similiter improbi, & variis dolis referti (vt aues istæ maculis) cõuenerint. Nesciebat etiam idem planè prouerbium esse quod alibi retulit, Conuenerunt Attabas & Numenius. Συνῆλθον ἀτταβᾶς τε (legendum ἀτταγᾶς τε) καὶ νουμήνιος. Quidam (inquit) legunt attagas: (& sanè omnino sic legẽdum est.) Dici solitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos insigne par furum fuisse. Meminit huius Diogenes Laërtius in vita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabant intellectu attestante sensibus esse credendum, quum ipse nec rationi nec sensibus assentiẽdum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum est, Cum Bitho Bacchius, Hęc Erasmus: deceptus (vt apparet) à Diogeniano, qui auium nomina, hominum fuisse nomina putauit. Attagenæ macularum varietate similis est etiam ardea stellaris, quam ex seruo (nimirum stigmatia) in auem mutatam fabulantur, eadem scilicet ratione qua seruus improbus, vibicibus & liuoribus aut etiam cauteriis notatus, attagen dicitur.

Attagenæ nouilunium.

DE FRANCOLINO.

QVONIAM *francolinum* vulgò apud Italos dictam auem alij aliam facere videntur, & rursus alij attagenem francolinum esse aiunt, alij aliam quandam auem, vt supra in Attagêne diximus in *A.* visum est ea quæ recẽtiores de francolino tradiderunt, seorsim conscribere, iis tamen quæ iam in Attagêne *A.* dicta sunt cùm aliis tum ex Syluatici descriptione nõ repetitis. Caro perdicis & francolini apud nobiles pretiosa est: & est temperata, declinans ad aliquam siccitatem. Videtur sanè francolinus non multum à perdice distare. visi sunt mihi eiusdem saporis, & odoris etiam fere. sed francolini leuiores calidioresq; & sicciores perdicibus sunt, vtpote magis syluestres. nam in locis altis ac montibus degunt: & maioris sunt apud nos pretij & rariores, Mich. Sauonarola. ¶ Attagenes, id est frangolinos aues Romę cardinalium cibum appellant, Amatus Lusitanus. *Lagopis*, quos francolinos vocant, ager Vicentinus abundat, qui optimi saporis bonitate fasianos & perdices superant, Zacharias Lilius. Frangolini columbarum syluestrium species, post perdices & coturnices in vsu sunt. si iuuenes & pingues fuerint, optimum sanguinem generant, Nic. Massa. sed gallinarum potius quàm columbarum eos genus esse dicere debuerat.

Laudatur in cibo. *Cardinaliũ cibus.* *Lagopi.*

DE GALLINA CORYLORVM SEV *Bonosa Alberto dicta.*

A.

AVIS cuius effigiem hîc posuimus, Italis vocatur *pernis alpedica*, vel *perdice alpestre*, id est perdix alpina, in locis scilicet qui non procul alpibus distant, vt circa lacum Verbanum, ab aliis *fasanella*, vt Bellinzonæ: aliis *francolino*. Gallis, *gelinette*, vel *gelinette sawage*, id est gallina syluestris, in Burgundia & Lotharingia: vel *perdris de montaigne*, id est perdix montana: item *geline* vel *gelinote de boys*. Illyriis *gerzabek* vel *tzierziabek*. Vngaris *tschasarmadàr*, id est Cæsaris auis. Anglis *a morehen*, vt quidam mihi interpretatus est. sed hoc nomine potius gallina quædam palustris significari videtur. Turcis *iabantaú*. Germanis ein Haselhun. Græcè & Latinè attagen, vt doctorum plerique sentiunt, & mihi quoque videtur. Solus Gybertus Longolius otidem esse putauit, cui minimè assentior. *Vide* supra in Attagêne *A.* Visum est enim de attagêne, francolino, & gallo seu gallina corylorum, distinctè agere, hoc est de singulis separatim, quòd alij eandem tribus his nominibus, alij diuersas aues indicari existiment, vt suum cuique iudicium relinquatur. facilius enim fuerit, si vna est auis, coniungere hæc omnia: quàm, si diuersæ, confusa seligere. ¶ Orix genus est pulli (galli) syluaticum, perdice maius, eodem ferè colore, & vocatur à Germanis Haselhun / id est pullus coryli: Albertus, vbi Aristotelis locum ex historia animalium 8,12. interpretatur. nulla est autem vox Græca eo in loco quæ huic respondeat. Eandem auem Albertus & author libri de naturis rerum *bonosam* appellant, nescio qua ratione, nisi forte origo est Gallica, quasi bonæ auis, quòd in cibo lautissima sit. Francolinum (inquit Aloisius Mundella in epistola ex Ita-

Oryx. *Bonosa.*

ex Italia ad nos missa vnà cum auis francolini icone (Venetiis ad me deferri curaui, vt ita & sapor illius & temperamentum gustanti mihi magis ac magis innotesceret: quæ profectò ambo mihi visa fuerunt optima. In nostris regionibus (circa Brixiam Venetorum) ea auis capi non consueuit, licèt auceps quidam mihi procul dubio affirmauerit, se plurimas per anteactam hyemem venando cepisse: easq; per montes tantum arboribus consitos & syluas videri, non per campestria, vt quæ rapacium volucrum insidias magis timeant quàm hominum astus: ac quandoq; in arborum ramis humilioribus insidêre: & velociter, vt coturnices quoque assolent, currere. Palato sanè quàm gratissima est, ac magis quàm perdix, aut etiam coturnix suauior: probeq; ac multum nutrit, Hæc Mundella. Erat autem, quam misit auis, omnino eadem cum nostra corylorum gallina. *Descriptio huius auis.*

B.

Bonosa in Germania abundat, perdice maior est, (phasiani magnitudine,) colore perdicis, carne foris nigra, interius alba, Albertus. Otis (inquit Gyb. Longolius, intelligit autem gallum coryli) plumas circa aures non erigit vt ôtus, sed demittit, vt palearum quandam speciem repræsentet (potius quàm auricularum. Perdici autem adeò similis est, vt præter hoc indicium, & quòd rostro paulò longior est, ab illa parum distet. corpulentior tamen, & cruribus plumosioribus currit, vt fortassis ob hoc ab Alexandro Myndio lagodias dictus sit, ob id quòd ceu villis leporinis hirta videatur, Hæc ille. Gallus coryli quem ipse consideraui, talis erat: paulò minor gallina, rostro perbreui nigro. palpebra superior croceo aut ferè cocci colore splendebat, (puto autem in maribus hunc colorem intensiorem esse, in fœminis *Lagodias.*

remiſſum.) Pennæ vndiq; variæ,ſic vt color glaucus ſiue cinereus, niger,caſtaneus, & albus in eis ſpectarentur. deniq; tota erat varia & elegans auis.(Alarum pennæ longiores cinerei ferè coloris ſunt, nigro ammixto,caput fuſcum,Stumpfius.) Cauda quàm perdici longior: in extremitate coloris glauci: paulò interius verò linea latiuſcula nigra erat. In ſupina etiam capitis parte plumę nigræ. Pedes omnino hirſuti plumis ad principium vſq; digitorum pertingentibus, quæ villos leporinos ferè referebant. Digiti pedum corticoſi, ſquamoſi, glauci, multis lineis articulati, vt in gallo ſylueſtri illo quem gallum frondium (Laubhan)noſtri vocant.

C.

Quibus in locis degāt.

In ſyluis condenſis & opacis degere ſolent, & plurimæ reperiuntur in ſyluis montanis circa radices alpium, præſertim vbi coryli & rubi abundant: nimirum vt & alantur ijs in locis & ab auium rapacium inſidiis tutiores ſint. Hyeme etiam in ſyluis manent, Georgius Agricola. Amant arbuſculas, quas aliqui ſambucos aquaticas (Germani Schwelken) vocant, Tragus. Inſidere corylis frequenter inueniuntur, quarum iulis ſeu nucamentis, quæ piper longum ſpecie referunt, veſcuntur, Albertus. hinc & nomen eis Germanicum factum apparet.

Qua ratione coeant.

Negant eas coire inſtar aliorum animantium: ſed tempore libidinis marem hiante ore diſcurrere donec ſpuat ſeu ſpumam eijciat, quam fœmina mox deuoret & concipiat, Author libri de nat. rerum. Sed hoc falſum eſſe Albertus ait. nam quod ore(inquit) accipitur, in ventrem fertur, vbi alteratum nutrit, & quod ſuperfluum eſt aluo redditur. Ferme omnes gallinæ ſylueſtres(inquit Chriſtophorus Encelius in opere de Re metallica)coeunt ore, diuerſo tamen modo. Hæ ſpecies gallinarum ſylueſtrium, quæ à corylis & vitibus nomen habent, (dicuntur enim Haſelhůner & Räbhůner/) item quæ ab agris requieſcentibus nomen inuenêre in Marchia, Brachhůner/ Brachuögel/) coloris cyanei, optimi ſaporis, boni chymi, coeũt ore circa æquinoctium vernum, oſculatione facta vt ſolent columbæ. gallus enim iſtarum ſpecierum roſtrum inſerit in os fœmellæ, & ita ſperma infundit, more viperarum, in fœmellam. Hinc credibile eſt quod ferunt aucupes & venatores, gallos de ſylueſtribus gallinis, quæ à corylis nomen inuenêre (quas aliàs, neſcio an bene, bonoſas vocãt)

Ex ouo galli naſcitur baſiliſcus.

ſenio confectos oua more fœmellæ ponere, quæ excludant buffones, & ex illis naſci baſiliſcos ſylueſtres,(die Haſelwůrm:) ſicuti ex ouo galli gallinacei domeſtici poſt nouem annos excluditur baſiliſcus per rubetam domeſticus: id quod teſtatur experientia. Sunt enim iſti ſerpentes (die Haſelwůrm) verè baſiliſci ſylueſtres deſcriptione Nicandri, qui baſiliſcum ſylueſtrem deſcribit. Neque eſt genus per ſe, & rariſſimè reperitur. In Marchia & in ditione abbatis Zinnenſis, prope vrbem Luckenwaldam contigit mihi videre talem ſerpentem interfectum à paſtore. & profectò magna in ſyluis ibi eſt copia talium gallinarum,(der Haſelhůner.)

Deſcriptio baſiliſci ſylueſtris.

Serpens erat capitis acuminati, flaui coloris & ferme crocei, longitudine ad tres palmas & vltra, immenſæ craſſitudinis, cauda turbinata in latus, multis notulis candidis aluo inſignitus, tergore tendẽte ad colorem cyaneum, oris immenſi pro portione corporis. Paſtor qui eum interfecerat acuminata ſecuri, narrabat mihi illum veſci ranis, ſerpentibus, & omnium generum animalculis, præter bonoſis, vt de quarum proſapia ſit genitus. habitationem eius eſſe ad paludes, præcipuè vbi coryli ſint. mirum in modum delectari lacte. propterea interficere eum vaccas venenato ictu, & propterea ipſum quoque eò magis peti à paſtoribus & interfici. Retulit idem mihi paſtor eius vocem eſſe veluti anſeris defendentis pullos, & hanc vocem Nicander vocat *iygen*, Hæc ille. Fides autem eorum penes authorem eſto. mihi quidem nunquam perſuadebit aliquis animalia vlla ore coire aut concipere, aut ex auium ouis ſerpentes generari. refert autem mox ſimilem hiſtoriam de vrogallorum cõceptione, & ſerpentium quorundam ex ſpermate eorum in terram effuſo generatione. Baſiliſcos etiam aliquos ſylueſtres, alios domeſticos eſſe, & illos à Nicandro deſcribi, nullo authore aut teſte, ne ipſo quidem quo nititur Nicandro defenderit. quamobrem ad accuratiorem de hiſce ſerpentibus inquiſitionem, hoc ſcripto noſtro, ſi fortè inciderit, excitari ipſum velim, ita quidem ne vulgo & paſtoribus temere fidem adhibeat.

D.

De pullorum educatione.

Pullos vbi educauerunt vt iam volare poſſint, aliò eos abducunt extra locum educationis ipſorum. illi verò bini, mas & fœmina, alij aliorſum ſe conferunt, Stumpfius.

Equis gaudere dicitur.

Gyb. Longolius, qui noſtram coryli gallinam otidem veterum facit, illam quoq; equis (quod veteres de otide ſcribunt) gaudere tradit, neſcio ex propriáne obſeruatione, an inde tantum quòd auem eandem eſſe perſuaſum habebat. Verba eius in dialogo hæc ſunt. LONGOLIVS, En tibi otin (otidem potius) vt equo delectatur, caudam illius vt vellicat, vt aſſilit ſternutãti. PAMPHILVS, Nidum parat. quamobrem ſetas equinas colligit. LONGOL. Nihil minus. naturalis eſt amor is. quamobrem qui vel viſco vel retibus vel arcu illam fallunt, equum adducunt, ſed eum aucuparium, qui bombardæ vel ſcorpionis fragorem non exhorreſcit. Nam fictis equis, quibus perdices illaqueant, rarò prehenditur.

E.

Quando & quomodo hæ gallinæ capiantur.

Gallinæ corylorum bis anno capiuntur, menſe Martio & autumno. Auceps vocem earum diligenter obſeruatam fiſtula imitatur in ſylua. illæ ſi præſentes fuerint, reſpondent. tum auceps in tugurio aliquo humili ſe abſcondit, & rete erectum aliquot paſſuũ longitudine ante tugurium extẽdit. tum auẽ fiſtula vocat. aduolat illa, & per terram iuxta tugurium huc illuc diſcurrens, reti implicatur & capitur, Stumpfius.

Stumpfius. Si gallus tantum huius generis capiatur, gallina relicta, gallum alterum adducet: ita vt plures galli vnam semper fœminam sequentes deinceps aliquando capiantur. Gallina verò capta, gallus alteram sequitur gallinam, nec amplius ad pristinæ habitationis locū reuertitur, Idem. Captas audio non diu ali posse, sed breui emori. Sed nuper auceps quidam mihi narrauit, se captæ cuiusdam ingluuiem & ventriculum rescidisse, & cibo quo alerentur in eis animaduerso, aliam quandam deinde multo tempore pauisse.

F.

Bonosæ caro foris nigra est, intus alba, tenera & gratissimi saporis, Albertus. delicata, & perdicis ferè sapore, Author libri de nat. rerum. Nostri cibum prorsus nobilem & ferarum auium omniū laudatissimam hanc auem prædicant: ita vt principibus etiam interdum postridie quàm cocta est apponatur sola auium, aut omnino animalium fortassis. Sunt qui colores quatuor diuersos in eius carne inueniri dicant. Aloisius Mondella in probitate succi perdici eam comparat, sapore etiam præfert, vt suprà in Francolino retuli. Bonosa capta per excrementi locum exenterari & saliri condiriq; potest, vt cum plumis etiam diu seruari aut procul deferri possit, Stumpfius. *Hæc auis laudatissima in cibo.*

G.

Epilepticis salubrem esse aiunt bonosam in cibo, Stumpfius. Harum auium pennis mulieres audio vti aduersus vteri suffocationem certo tempore (superstitiosè forsitan) deceptus: nescio suffitúne, vt perdicum etiam pauonumq; pennis, an aliter. ¶ Ventriculos bonosarum tres quatuórve vnà cum cibo in eis contento equis asthmaticis deuorandos dari præcipiunt hippiatri quidam recentiores. *Remedia.*

DE GALLO PALVSTRI.

AVIS quam Scoti (& Angli quoque vt conijcio) vocant gallum palustrem, *anemwyrcok*, Germanicè (scripserim ein Murhan) attagenis historiæ subijcienda videtur. nam & in summis delicijs habetur, & in locis palustribus (vnde nomen) pascitur, & corpus ei subruffum aut subflauum vndiq; punctis nigricantibus distinguitur. Supercilia & barbulę è membrana rubēte, vt in reliquis ferè gallis syluestribus nulla. Effigiem eius ad nos è Scotia mitti doctissimus vir Io. Ferrerius Pedemontanus curauit. Haud scio an eædem sint aues de quibus Hector Boëthius in Scotiæ descriptione sic prodidit: Sunt in Scotia Galli gallinæq; syluestres vocati, qui frumēto abstinent, & enascentibus tantum minutisq; cytisi folijs vescūtur, humanæ gulæ perquā suaues. Gybertus Longolius gallinæ syluestris quoddam genus vocat Kurhenn/quasi Murhenn: quam meleagridem seu Africanam gallinam interpretatur: quæ itidē in palustribus locis versatur: sed Athenæi descriptio meleagridum, Scoticis palustribus iam dictis non conuenit.

DE AVOSETTA RECVRVIROSTRA.

AVIS hęc, cuius iconem in sequenti pagina damus, apud Italos Ferrariæ *auosetta* (ni fallor) nominatur, nescio qua ratione: & à rostri sursum inflexi figura *beccostorta* & *beccoroella*. Lucarni circa lacum Verbanū *spinzago d' aqua*: nam & arquata auis iam suprà nobis descripta *spinzago* simpliciter eis nominatur. hæc verò aquatica est, & palmipes. Turcis *zeluk*. Germanicum nomen nondum discere potui: quanquam apud nos etiam interdum capiatur, sed rarissime. Ea quam Ferrariæ vidi crura habebat dodrantalia, rostrum nigrum & sursum tendens in extremo acutum, quinque digitorum ferè longitudine. pedes colore cyaneo diluto, digitos membranis iunctos. corpus supinum totum albū erat, pronū ex albo nigroq; alternis distinguebatur. caput & ceruix superius ex fusco nigricabant. magnitudo totius corporis ferè columbæ aut paulò gracilior. longitudo ab extremo rostro ad extremam caudam dodrantes duo.

Figura hæc est Auosettæ, cuius descriptionem præcedens pagina continet.

DE AVRIVITTI.

Avrivittis (vt Gaza vertit ex Aristotele, pro Græca voce χρυσομίτρης, quidã codices perperã habẽt ῥυσομίτρης) in spinis victitat, vermẽ & quoduis aliud animal aspernatur. dormit & pascitur eodẽ in loco, vt & cæteræ quæ spinã appetunt, nempe spinus & carduelis, (*thraupis*) Aristoteles. Guil. Turnerus auem carduelem vulgò dictam interpretatur, Germanis ein Distelfinck / vel ein Stigelitz. Auriuittis (inquit) vna est ex auiculis, quæ carduorum semine victitant, & vermes etiam oblatos non attingunt. Alij *goldfincam* aut *distelfincam*, spinum: alij carduelem esse volunt. Sed si quis ex spiniuoris pręter

hanc

hanc aliam aurea vitta redimitam oſtenderit, cui magis auriuittis nomen competat, quàm huic opinionem meam facilè patiar explodi: alioqui non video, quin digna ſit quæ probetur, Hæc Turnerus. Eberus verò & Peucerus auriuittem aliam auē faciunt, quę Germanicè dicatur Goldfinck/ Lobfinck/ Thumbpfaff/ & Gůmpel (Heluetijs Gůger:) vertice tota nigra, ima parte punicea, ſuperiore cinerea nigricans. Sed de hac aue plura dicemus in elemento *R.* inter eas quibus nomen à colore rubro factum eſt vulgò.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA A B. ELEMENTO INCIPIVNT.

DE BARITIS.

BARITÆ, Βαρῖται, aues memorātur Oppiano lib. 3. de aucupio inter illas quæ viſco capiuntur.

DE BETHYLO.

EST & auicula quæ vocatur betylus, olim dicta *detylus*, Hermolaus. ſed *th.* aſpiratum ſcribi debet. Βήθυλος, εἶδος ὀρνέου, δήθυλος δὲ. mutatur enim delta in bêta, vt Belphi pro *Delphi*, Etymologus & Varinus.

BITTACOS βιττάκους, auiculas Eubulus apud Athenæum nominat.

DE BVBONE.

A.

BVBO auis eſt de genere noctuæ, Albertus. videtur autem noctuam genus ad aues nocturnas facere, cùm veteres id nomen tantum pro ſpecie vna poſuerint. *Kos* כוס, nomen auis Hebraicum alij *Nomina diuerſa.* aliter interpretantur: Dauid Kimhi auem immundam ignotā nobis: vel auem quæ locis deſertis degat, & vocem ædat ſimilē בחי ploratui. Rabi Salomon, פלקון. id eſt falconem. Hieronymus Pſalmo 102. nycticoracem, vt & LXX. Munſterus bubonem. Idem in Lexico linguæ Hebraicæ, *Kos* (inquit) eſt nomen volucris vlulantis & clamantis de nocte, nycticorax, vulgò קוץ, Kutz/ (ſic Germani noctuam vocant: & ſanè Hebraica vox pulcrè alludit: ſed bubonem quoq; & alias aues nocturnas noctuarum generis eſſe dici poteſt,) Hæc ille. Verba Pſalmi ſunt, Similis factus ſum pelecano (*kaat*) deſerti, factus ſum vt bubo (*kos*) eſt qui in ſolitudinibus. Aquila & Theodotion, & quinta editio nycticoracē reddūt: ſexta editio noctuam. Symmachus vpupam. Rabi Salomon Leuitici 11. auem ait eſſe remotam ab hominum conſpectu, (quidam ſanè Hebraicè ab abſcondendo dictam rentur) nocte vociferantem, cui ſimilis alia ſit quam vocant יבין, *ibin:* fortè *hibou.* ſic enim Galli bubonem vocant. & ſolet R. Salomon Hebraica nomina Gallicè interpretari. Nominatur ſanè Leuit. 11. *kos* auis inter impuras. vbi interpres Chaldæus vertit קדיא, *kadia.* Arabs כוס, *kus:* Perſa *hakus* חכוס (quæ voces magis etiā quàm Hebraica *kos* ad Germanicam Kutz/ accedunt.) LXX. nycticorax, Hieronymus bubo. Et Deuter. 14. vbi LXX. & Hieronymus herodium vertunt. Pſalmo 102. Chaldæus habet קיפופא, *kiphupha* (noctuam quidam interpretatur. accedit quidem hæc vox ad nomen *cicuma*, quo Gaza nycticoracem reddit. Euſtathius ſcôpas ait eſſe aues quas Romani cucubas nominent: Plura de Chaldaica voce *kiphupha* leges in vpupa.) Arabs עצפור, *azphur.* Pagninus ex R. Salomone exponit noctuam, quæ vernacula (Gallica) lingua *ciuetta* nominetur, ac noctu clamet. Mihi quidē inter tam diuerſas interpretationes animus magis ad bubonem inclinat. *Schachaph*, שחף, Leuitici 11. & Deut. 14. exponitur bubo, à Munſtero. LXX. & Hieronymus larum aut fulicam interpretantur. Chaldæus reddit *ſchachefa:* Perſa etiam vocem eam retinet, Arabs שאף, *ſchaph*, Dauid Kimhi interpretatur auem quæ laboret morbo *ſchachefet* Hebræis dicto, quo corpus attenuetur & deficiat (phthiſi nimirū:) Sed Rabi Salomon ſic vocat morbū in quo naſcantur in carne ampullæ inſtar pomorum, (bubones fortè, ſic dicta apoſtemata Græcis. tranſlatio communis Deut. 28. pro hoc morbo vertit febrim, egeſtatem.) Iudæi recentiores cuculum auem interpretantur. quod ſi bubonem ſignificat, deriuatū inde (vel ab Arabico *ſchaph*) videri poterit Germanicū bubonis nomē Schůffel/ & noctuæ generis Tſchafytle/ & apud Græcos *aſcalaphi.* Sed ſi auis eſt corpore macro & tenui, & tanquam phthiſi conſumto, larum potius eſſe dicemus, quæ auis admodū tenuis leuiſq;, & ſemper famelica eſt. Vicina huic apud Hebræos vox eſt *ſchanaph.* שנף, quam interpretantur noctuam. אי, *ij*, apud Hebræos aliqui bubonem intelligunt, Eſaiæ cap. 13. Septuaginta onocentauros verterūt, &c. *Vide* in Onocentauris inter Quadrupedes. *Aduduc* eſt nycticorax, & ſecundum alios eſt auis quę dicitur bubo, Vetus gloſſographus Auicēnæ. Et alibi, *Hudubub*, eſt auis quæ clamat de nocte. *Hudud* eſt auis quæ clamat nocte, Syluaticus. Ex hiſce nominibus quodnā rectius ſcribatur haud ſcio: primum quidem ad Sabaudicum accedit. vocant enim illi bubunem *vng duc. Alharbe* eſt animal venenoſum, & eſt auis quæ dicitur bubo, Vetus gloſſographus Auicēnæ. Et rurſus, *Harbe*, id eſt bubete auis. Sed nos *harbe* Arabica voce chamæleontē ſignificari, in hiſtoria eius docuimus.

Βύας. ¶ Bubo Græcè βύας appellatur, per onomatopœiā ſcilicet, vt & apud Latinos. Gaza ex Ariſto-
tele pro *bya* bubonē reddere ſolet. Videtur autem nomen eſſe primæ declinationis, quod alpha in ge-
nitiuo & datiuo retineat. inde nominatiuus pluralis βύαι. nam in Lexico Varini βυαὶ (oxytonū, malim
paroxytonnm) ὤφθησαν legitur. In eodem ſolo βοίας reperio per οι diphthongum, nec probo. Butalis,
Βύταλις. βύταλις, in Æſopi fabulis, non alia auis mihi quàm bubo videtur. quòd & noctu tantùm canat, & ſi-
militer nomen (vt *byas* & bubo) à ſono *bu* inditum habeat. Fingit autem eius cum veſpertilione collo-
quium Æſopus reddentis cauſam cur noctu tantùm canat, quoniam interdiu aliquādo canens capta
fuerit. Sunt ex Gręcis qui ſcôpas bubones interpretētur, Cęlius. *Vide* ſupra in Aſione. Audio in Gręcia
hodie bubonem dici σιλόπα. Buffus apud Kiraniden libro 3. nocturna auis, vt Gerardi Cremonenſis
tranſla-

tranſlatio habet, bubo eſt. conijcio autem Græcè βοῦφος ſcriptum fuiſſe. nam & apud Symeonẽ Sethi βοῦφοι noctuæ ſunt: & in quibuſdam Italiæ locis bubo vulgari lingua *lo buſo* dicitur. Recentiores quidam nycticoracem, id eſt coruum nocturnum, eundem cum bubone faciunt. ſed aues eſſe diuerſas, collatis vtriuſq; hiſtorijs, facile deprehendetur.

¶ Bubo Italicè nominatur *guo*, vel *guuo* potius. hanc enim noctuarum maximam eſſe aiunt. Varinus ſcôpas eſſe ſcribit aues, quas Romani κούφους ἢ γούφους (vel cucubas, vt Euſtathius habet) appellent. In alijs Italiæ locis bubonem *duco* vel *dugo* vocitant, auem ſcilicet cornutam, duorum generum, quæ magnitudine diſtinguantur. Bubo auis, id eſt *lo buſo*, Syluaticus. Bubo magnitudine eſt aquilæ, & corruptè vulgò *buſo* dicitur, Niphus. Alibi verò *barbaiân*, de maiori tantum bubone, in vſu eſt nomen. quanquam Scoppa Grammaticus *ciuettam*, id eſt noctuam & barbaianum vnam auem faciat, vt Alunnus bubonem & ciuettam. Et quanquam vulgus nimirum in diuerſis regionibus hæc nomina confundit, docti tamen diſtinguere debebãt. Barbaianum alij nuncupant genus vlulæ quod flammeatum Germani cognominant.

¶ Bubo Hiſpanis *búho* eſt, Luſitanis *búſo* vel *mócho* ¶ Gallis *chat huant*, *chahuhan*, *hibou*. Sabaudis *vng duc*, id eſt dux, quaſi princeps auium: quòd cæteris dominari videatur, ceu virib. ſuperior, & cornibus in capite ceu corona inſignis ſit. & *chaſſetont*, id eſt venatrix, quia aucupes hanc auem adiutricem aucupij habent: & alibi (ni fallor) *lucherant*. ¶ Germanis Vhu / vel groß Huhu / vt Georg. Agricola interpretatur, ein Schuffauß (vel Schuffanß) ein Schůffel (vel Schuffeul) ein Kautz / vt Turnerus. ſed vltimum nomen, noctuæ magis conuenit. Nominum Schuffanß & Schuffeul etymologia, ad Hebræos referri poteſt, quod ad primam ſyllabam, qui bubonem *ſchachaph*, vt Arabes *ſchaph*, appellant. Alijs, vt in Saxonia, Vho: in Carinthia, Steinauff. Heluetijs Huw / Berghuw / Hůru vel Hůruw / quaſi Oruw / (ein groſſer ůwel mit Oren) vel per onomatopœiam à voce: aliquibus Hertzog. Anglis, *alyke foule*, vt Turnerus exponit: vel *ashriche oule*, vt Eliota. Illyrijs *Wyr*. Turcis *vgú*.

¶ Glauces, id eſt noctuæ & nycticoraces nominantur Ariſtoteli hiſtoriæ animalium 9.34. vbi Albertus ſic habet, Auis quæ *hein* vocatur, & ea quæ glauces, ſunt genera bubonum, & aliæ quædam genera ſunt noctuarum. Rurſus eiuſdem lib. cap. 22. Alberti tranſlatio bubonem habet pro glauce, & alibi etiam ſimiliter, vt pluribus dicetur in *D*. Item libri octaui cap. 12. vbi ab Ariſtotele nominatur otus, quem aliqui nycticoracem appellent, Auicennæ interpres habet bubo & *golochiz*. Adeò auium nocturnarum præcipuè nomina confunduntur.

Glauces.

¶ Bubonis apud nos genus alterum reperiri puto, cætera quidem illi, cuius effigiem damus, ſimile, ſed cruribus non æquè hirſutis. ¶ Buteonem aliqui apud nos vocant, Maßhuw, id eſt bubonem paluſtrem, quòd corporis ſpecie aliquatenus bubonem referat.

Buteo à quibuſdã bubo paluſtris dicitur.

B.

Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet, & graue canit: in Ægypto verò alius eſt, magnitudine graculi, & voce diuerſa, Strabo libro 17. Byas magnitudine non minor quàm aquila eſt, ſpecie ſimilis noctuæ, Ariſtot. Bubonem ſemel Venetijs iuſta aquilæ magnitudine vidi, ſed crura erant paulò breuiora quàm aquilæ crura ſolẽt eſſe. cætera aquilæ ſimilis erat, Turnerus. Otis (aliàs otus, quod magis placet) bubone minor eſt, noctuis maior, &c. Plin. Pennatorum animalium buboni tãtum & oto, plumæ velut aures, cæteris cauernæ ad auditum, Idem. Byas vnguibus aduncis eſt, Ariſtot. Vncos vngues & nocturnæ aues habent, vt noctuæ, bubo vlulæ, Plinius. Bubo eſt auis curuorum vnguium, & acuti curuiq; roſtri, ſicut ſunt vngues & roſtra ferè omnium auium rapaciũ. plumis varia eſt (ſicut accipitres & aquilæ quædam (& magnitudine nocturnas omnes excedit, Albertus. Fuluas alas, caput magnum, grandia lumina, longos & adũcos vngues, buboni Ouidius in Metamorphoſi tribuit. Nulli auium oculi maiores, Albertus. *Zuetis* (id eſt noctuis (& bubonibus collum) pro ſua magnitudine) perbreue, Idem. Bubo (vt & genera picorum) binos digitos ante, & totidem retro habet. Flectit enim bubo digitum vnum retro, & ſuper binis vtrinq; digitis reliquum corporis eius quieſcit, ſicut quieſcit ſerpens comprimendo ſe ſuper ventrem & pectus ſuum. Vngues habet magnos, ſimiles vnguibus aquilæ, Albertus. Atqui id genus bubonis quod nos hîc pictum dedimus, digitos (vt pleræque aues cęteræ) anterius ternos habet, poſterius vnum. illud verò genus nocturnæ auis, quod Germani vocant Schleiereul / vlulam eſſe puto, digitos vtrinque binos gerit. Stomachi inferiorem partem amplam habent, bubo & anſer agreſtis ſecundũ omne genus ſuum, Albertus: ſed eo loco (lib. 2. cap. vltimo hiſtoriæ anim.) ab Ariſtotele nominãtur, capriceps, noctua, anſer, anas, &c. aues, non bubo, mox tamen in fine eiuſdem capitis aſcalapho etiam, quem aliqui bubonem putant, talis gula tribuitur, vt & alijs nocturnis, noctuæ, nycticoraci, localo. ¶ Bubo quem ipſe vidi, cuius icon adiecta eſt, magnitudine vincebat anſerem, aut ſaltẽ æquabat reliquo corpore: alis verò magnis erat, & longis ad tres dodrantes, cùm ab initio alarum ad finem vſq; maximæ pennæ ad eandem rectam lineam deflexæ extendebantur. à ſupremo oſſe alarum ad infimam extremitatem recta, dodrans vnus cum palmo erat. Caput tum forma tum magnitudine, felinum referebat pennæ ſupra vtranque aurem nigricantes ſubrigebantur, trium digitorum altitudine. oculi magni, plumæ circa, orrhopygium denſæ & molliſſimæ, digito extenſo (palmo, ſi bene memini) longiores. Longitudo ab extremo roſtro ad vltimos pedes, ſiue

Deſcriptio bubonis. *Magnitudo.* *Aures.* *Vngues.* *Roſtrum.* *Pennæ.* *Oculi.* *Collum.* *Digiti.* *Stomachus.*

Deſcriptio eius bubonis cuius icon hic adiecta eſt.

vltimam caudam quoq;, dodrantes cum palmo æquabat.iris oculorum croceo colore ſplendebat roſtrum breue, nigrum & aduncum erat.pennis remotis aurium meatus magni & patentes apparebant. Vtrinq; ad nares pili barbularum inſtar ex pennulis rigebant.pennis per totum corpus color varius, ex albicantibus maculis, nigricantibus & ſubruffis.Cruris longitudo, dodrans cum palmo.eius pars ſupra genu,perquam craſſa & toroſa erat.vngues nigri,adunci, acutiſſimi. pes ad extremos vſq; digitos piloſus,plumis ex albicante colore ſubruffis. ¶ Bubonem etiam aliquando viuum habui,qui maior erat anſere,iracundus & accedente ad ipſum aliquo,cùm reliquo corpore inflabatur,tum ore ſpiritũ emittebat.Collum, vt noctuæ, flexibile tamen & inſtar iyngis circumducebat, vel etiam magis iynge. Vocem lugubrem & horribilem aliquando (mane præſertim,fortè propter famem) emittebat,quaſi *u* litera per duas ſyllabas protenſa *vhu* vel *puhu*, prima circumflexa, & altera acuta: hanc raris interuallis quater aut quinquies repetebat,vt obſeruaui in eo quem dies aliquot domi alui, crure altero vinctum: conſumebat in diem circiter viij. vncias carnis, vel *rattos* duos: Leporis caput vorauit, ne oſſibus quidem relictis.Si aptè tractaretur, facile patiebatur nihil reluctans, & in dorſum etiam poſita diu iacebat immobilis.

C.

Bubo auis eſt nocturna. Byas auis eſt nocturna, Ariſtoteles & Suidas.idem dicere videtur Albertus, cùm inquit bubonem eſſe de genere noctuæ.Bubo,vt & veſpertilio,victum ſibi noctu parat, Ariſtoteles,vt recentiores quidam citant.Bûphum aiunt amare vigilias.nam interdiu non apparet.Kiranides.Hebetes buboni,vt & cæteris nocturnis,interdiu oculi,Plinius. Die minus quàm noctuam videre aiunt. ¶ In cauernis locisq; deſertis commoratur, noctu volitat ſolus, Io.Rauiſius.Interdiu antra quærit tenebroſa, vt in cauis arborum, aut in cauernis (petroſis) montium, aut vmbraculis ædificiorum quæ homines non frequentant.& ſi quandoque de die apparet, ab auibus in luce volantibus deplumatur, Albertus. *Deſerta incolit.* Deſerta incolit: nec tantum deſolata, ſed dira etiam & inacceſſa, noctis monſtrum.Plinius. Reperitur iuxta horrea aliquando propter mures, Albertus. *In eccleſiis oleum de lampadib. bibit.* In eccleſijs habitat,& oleum de lampadibus bibit, quas ſtercoribus defœdat, Author libri de natur.rerum.Germani quidam & Flandri non bubonem, ſed vlulam, ni fallor. Kircheul appellant ab eccleſijs.Plinius cũ meminiſſet remedij cuiuſdam ex ouo bubonis, ſubdit: Quis quæſo ouum bubonis vnquam videre potuit, cùm tam auem ipſam vidiſſe prodigium ſit? ¶ *Quibus veſcatur.* Byas carnibus viuit, Ariſtoteles.Bubo viuit præda animalium nocte ambulantium, vt murium & aliquando leporum & huiuſmodi paruorum animalium, Albertus. Qui ad me allatus eſt bubo,anatem raptam deuorauerat. Oleum de lampadibus in eccleſijs bibit, & oua columbarum exorbet, Author libri de natura rerum. *De voce ipſius.* Volucres pleræque à ſuis vocibus nominantur,vt bubo, vlula,&c. Varro,Bubo nomen habet à vocis ſono, Albertus & Author libri de natura rerum, *Bubulat horrendum ferali carmine bubo*, Author Philomelæ.Non cantu aliquo, ſed gemitu vocalis eſt,Plinius. Nocte emittit voces magnas,& boat, Kiranides. Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet & graue canit:in Ægypto verò aliuſmodi eſt, nempe graculi magnitudine & voce diuerſa, Strabo libro 17.cognationem habet cum vlula & noctua:ſed differunt voce. Georg.Agricol. ¶ *Volatu.* Bubo debilis eſt ad volatum,Rauiſius. *Vixq́; mouet natas per inertia brachia pennas*, Ouidius de Aſcalapho in bubonem mutato. Volat nunquam quo libuit,ſed tranſuerſus aufertur,Plinius. ¶ *Partu.* Hylas tradit noctuam, bubonem, &c.à cauda de ouo exire,quoniam pondere capitum peruerſa oua poſteriorem partem corporum fouendã matri applicent,Plinius. De bubone Plinius ſcribit,licet probabile non ſit, quòd poſterius ab ouo egrediatur.quod ſi verum eſt, cauſſa eius eſſe non poteſt alia quàm capitis grauitas,propter quam caput diu declinat & immobile manet:poſterius(pars poſterior)autem paruum eſt & breue,ac ſi auis ipſa ſit decurtata, Albertus.

D.

Inuiſa eſt cæteris auibus. Indoctiores quidam, vt qui ex Arabico ſermone de animalibus ſcripta quædam tranſtulerunt, quique illorum interpretationes ſequuntur Albertus & alij,cùm ſæpe bubonem pro noctua vertերint, vt apparet conferenti cum ſcriptis Ariſtotelis (ex quo tanquam fonte pleraque hauſerunt Arabes) multa buboni tribuunt quæ noctuæ ſunt: vt inimicitias cum coruo.quanquam in hoc duplex error eſt.non enim cum coruo noctuam, ſed cum cornice diſſidere Ariſtoteles tradidit. Item cùm Ariſtoteles ſcribat, cæteras Auiculas omnes interdiu noctuam circumuolare,quod mirari vocetur, eamq; percutere:quamobrem (inquit) aucupes ea conſtituta auicularum genera multa & varia capiunt: illi ijſdem ferè verbis de bubone agunt. Bubo (inquiunt) ſi quando de die apparet ab auibus in luce volantibus deplumatur: & ideo ab aucupibus ponitur iuxta retia, vt per eum aues cæteræ capiantur.Sed hic error bene cecidit:nam bubo ſimiliter vt noctua ab auiculis odio habetur.ſimilisq́ue eius ad aucupium vſus.eſt. Bubo cùm ab illis auibus quæ in luce habitant impugnatur, reſupina pedum vnguibus ſe defendit, Author libri de natura rerum. *Incēdula quæ auis ſit.* Incendula auis coruini generis pugnat cum bubone, Albertus.ſed monedulam fortè ſcripſit, non incendulam.monedulam enim alij hoſtem bubonis ex Ariſtotele citant,quanquam falſo.noctuam enim cum cornice pugnare Ariſtoteles author eſt.Sunt autem & cornix & monedulæ graculive coruini generis. *Incendiaria.* Incendulæ verò nomen

nuſquam

nusquam legimus. Plinius semel incendiariæ meminit, (quæ suo tempore ignoretur) qua visa sæpenumero vrbs lustrata sit. vt & bubone viso. *Incendiaria.*

E.

Bubonis ad aucupium vsus. Bubonis ad aucupium idem qui noctuæ vsus est, vt iam in D. diximus: & Sabaudi hanc ob caussam bubonem sua lingua venatorem appellant, *chasseront*. Aliquando ad me allatus est bubo, captus in fouea quales ad capiendos lupos parari solent. ¶ Buteo vastitatis est caussa his locis, quæ intrauerit, vt bubo, à quo etiam appellatur buteo, Festus.

F.

De eius-dem vsu. Bubonem maiorem siue montanum cum præpinguis est, à quibusdam edi audio. Sed in vetere testamento apparet hanc auem & nocturnas omnes impuras habitas.

G.

Remedia ex bubone. Ex bubone remedia quanquam omnia nobis aut vana & inutilia, aut superstitiosa, aut certè superflua videntur, referemus tamen vt proposito nostro satisfiat. ¶ Interfice bubonem abiectis capite & intestinis atque item plumis, purgetur diligenter. dein muscis repleto ventrem rursus consuendo ne euolent, tum assetur in veru, pinguedinem verò distillatam serua: huius guttæ tres auribus surdis instillentur pro vice, ea auditum recuperabis, Ex manuscr. ¶ Sanguis bubonis, aut ius, aut caro eius, asthmaticis vtilissima sunt, Auicenna libro 2. in capite de sanguine. Sanguine pulli bubonis crispari capillum promittunt, Plinius. ¶ Alienis dolore liberat cinis è capite bubonis cum vnguento, Plinius. Eundem cinerem alibi commendat ad neruorum dolores & nodos, cum lilij radice potum, si Magis (inquit) credimus. ¶ Bubonis cerebrum cum adipe anserino mirè vulnera dicitur glutinare, Plinius. Scabiem bubonis cerebrum cum aphronitro sedat, Idem. ¶ Bubonis oculorum cinis collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur, Plinius. Idem inter phreniticorum remedia, Bubonis certè (inquit) oculorum cinerem, inter ea quibus prodigiosè vitam ludificantur, accepe-rim. ¶ Bubonis pedes vsti cum plumbagine (aliàs plantagine) contra serpentes auxiliantur, Plinius. ¶ Quartanis magi excrementa felis cum digito bubonis adalligari iubent, & ne recidant, non remoueri septeno circuitu. Quis hoc quæso inuenire potuit? quæve est ista mixtura? cur digitus bubonis potissimum electus est? Plinius. Catæ stercus cū vngula bubonis in collo vel brachio suspensum, post septimam accessionem discutit quartanam, Sextus. ¶ Bubonis ouo ad capillos remedia demonstrant magi. Quis quæso ouum bubonis vnquam videre potuit, cum tam ipsam auem vidisse prodigium sit, quis vtiq; experiri, & præcipuè in capillo? Plinius.

H.

Bubo generis fœmin. a. Bubo generis fœminini. Vergilius Æneid. 4. *Seraq; culminibus ferali carmine bubo.* Genere masculino Agellius historiarum lib. 4. Et quòd bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est, Nonius Marcellus. *Solaq;* (aliàs *Seraq;* vt Nonius citat) *culminibus ferali carmine bubo.* Virgil. vbi Seruius, *scul.* & Sola bubo contra genus posuit: referens ad auē. plerunq; enim genus à generali sumimus relicta specialitate. Lucanus, *Et lætæ iurantur aues bubone sinistro.* Grammatici quidam recentiores bubonem *Bubo vnde dictus sit.* dictum conijciunt à bouis quodam mugitu, quem non vocali cātu sed gemitu potius reddat. Sed nobis potius placet per onomatopœiam quàm à boue sic dictum.

Epitheta. ¶ Epitheta. Sinister, trepidus. *Quod trepidus bubo, quod Strix nocturna queruntur,* Lucano: infandus Ouidio: ignauus, dirum mortalibus omen, Eidem Metam. funereus Metam. 10. Stygius, Metamorph. 15. raucus, in Tristibus. Luctifer, Senecæ in Hercule. Infestus, Claudiano in Eutrop. Commemorantur & hæc Ioanni Rauisio, trepidus, fœdus, profanus, damna canens, dirus, mœstus, nocticanus, ater, feralis.

Bubo pro tumore inguinis. ¶ Βουβών, bubo vocabulum Græcum est, quo & Latini vtūtur, de abscessu, siue tumore simplici potius, circa inguen maximè. nam & inguina ipsa Græci bubones vocant. vulgò quoq; nostri collectiones & inflammationes (vel inflationes potius) eius partis, inguinarias appellant, Hermolaus Barb. nostri appellant schwinten/bülen. Huic tumori nihil commune cum aue eiusdem nominis quod Latinum est à sono fictum, illud Græcum, à verbo βαίνειν & βου particula intendente. ὁ μεγάλως βαίνων. nam articulus inguinis maximè necessarius est ad incessum, δι' οὗ μεγάλως βαίνομεν. Vel tumor ipse sic nominatur eo in loco, quoniam valde & in altum attollitur, aliqui βομβῶνα nuncupant. Βουβὼν ἐπήρθη τῷ γέροντι, Menander. hinc & verbum βουβωνιῶ apud eundem, Etymologus. *Buboniū herba.* After (herba) ab aliquibus bubonium appellatur. quoniam inguinum præsentaneum remedium est, Plinius. Sedum maius, *bubophthalmus.* bubophtalmus à quibusdam dicitur, vt legitur inter nomenclaturas apud Dioscoridem: Plinius quidem zoophtalmon aliter dici, meminit, quod magis placet.

¶ Buceones appellatos credunt (Pompeio Festo tradente) à buccarum magnitudine: sed alij, bubones scribere malunt, Cælius. *Bubo Lyciæ oppidum.* Bubo, Βουβὼν, Lyciæ oppidum est, à bubone latrone conditum, Stephanus. Nascitur & in Lycia creta circa Bubonem, Plinius. Grammaticus quidam recentior, Lydiæ oppidum esse scribit: sed omnino Lyciæ legendum conijcio ex Plinio & Strabone. apud Etymologum Lycaoniæ ciuitatem esse legimus. vnde βουβωνεὺς gentile fiat, cum βουβώνιος dici deberet.

Magicum ex bubone.

¶ *e.*Non omittam in bubone exemplum magicæ vanitatis. quippe præter reliqua portentosa mendacia, cor eius impositum mammę mulieris dormientis sinistrę, tradunt, efficere vt omnia secreta pronũtiet. præterea in pugnam ferentes idem, fortiores fieri, Plinius. ¶ Buphi vngula fortunata est, & non fallens, & phylacterium appensa homini, Kiranides.

Bubo mali ominis esse putabatur.

¶ *h.*Bubonem cùm apparuit mali ominis esse, & bellum aut famem portendere vetus persuasio est, & ad nostrum vsque seculum deriuata. Bubo funebris (inquit Plinius) & maximè abominatus, publicis præcipuè auspicijs. deserta incolit: nec tantum desolata, sed dira etiam & inaccessa, noctis monstrum: nec cantu aliquo vocalis, sed gemitu. Itaque in vrbibus, aut omnino in luce visus, dirum ostentum est. Priuatorum domibus insidentem plurimis scio non fuisse feralem. Capitolij cellam ipsam intrauit Sex. Papellio Istro, L. Pedanio coss. propter quod nonis Martijs vrbs lustrata est eo anno, Hæc ille. Et rursus, L. Crasso, C. Mario coss. bubone viso vrbs lustrata est. Et quòd bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est, Agellius libro 1. histor. apud Non. Marcellum. C. Claudio, M. Perpenna coss. bubo in æde Fortunæ equestris comprehensus inter manus expirauit, Iul. Obsequens. Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo, Ouidius Metamorph. 15. Inter prodigia quæ Cæsaris mortem portenderint. Cùm imperante Tiberio iuxta palatium Agrippa in vinculis ad arborem teneretur, insigni amictus veste, vt eius fortuna ferebat: Germanus augur qui in vinculis etiam tenebatur, cùm supra Agrippæ caput in arbore cui alligatus erat bubonem vidisset, ad colloquium eius admissus, affirmauit illum præsentem vinculorum iniuriam euasurum, ac Iudæorum regno feliciter potiturum: item liberos quibus regnum relinqueret procreaturum. sed si in posterum capiti suo iterum eiusmodi auem impendere vidisset, sciret morti se propinquum (intra quinque dies moriturum) fore. quæ paulò post omnia, vt augur prædixerat, euenerunt, vt refert Baptista Fulgosus Memorabilium libro 8. cap. 11. transcripsit autem ex Iosephi Antiquitatum Iudaicarum libro 18. cap. 13. & rursus eiusdem operis lib. 19. cap. 7. Bubulat horrendum ferali carmine bubo, Humano generi tristia fata ferens, Author Philomelæ. *Solaq;*(aliàs *Seraq;*)*culminibus*(scilicet templi)*ferali carmine bubo. Sæpe queri, & longas in fletum ducere voces*, Virgilius quarto Æneid. inter portenta mortis Didûs. Byas apparens calamitatem imminentem significat: vnde apud historicos non rarò legitur, βύας ὤφθη, & βύαι ὤφθησαν. Dion sanè in historijs Romanorum has aues visas inter portenta (τέρατα) sæpe numerare solet, Suidas & Varinus. *Ignauus bubo, dirum mortalibus omen*, Ouidius 5. Metam. Hinc infelicia epitheta, quę supra recensui, funereus, Stygius, infandus, dirus, ater, feralis, &c. Hìc vultur, hìc luctifer bubo gemit, Seneca de palude Cocyti. Aues nigræ, inauspicatæ, vt cornix, coruus, bubo, Scoppa: qui hoc tanquam prouerbiale recenset, Auibus nigris huc accessisti & ego candidis. Bubo cantans vel gemens potius per 12. signa, Luna in singulis existente, quid significet, Augustinus Niphus explicat libro 1. de augurijs tabula sexta. Maximè verò abominatus est bubo, tristis & dira auis, voce funesta gemitu. qui formidolosa, dirasq; necessitates, & magnas moles instare portendit. ipsum tamen cantu & stridore querulo, dirum facere auspicium putant: tacens non semper malus fuit: quippe bubonis aspectus Agrippæ captiuo Iudæorum regnum portendisse fertur, Alexander ab Alex. Die natali Ibidis. quod nomen inimici sui fingit Ouidius, *Sedit in aduerso nocturnus culmine bubo, Funereoq; graues ædidit ore sonos.*

Agrippæ & regnũ & mortẽ bubo visus portendit.

Historia de bubonis augurio.

¶ De bubonis augurio historiam memoratu dignam refert Nicolaus Clemangius, Baiocensis ecclesiæ in Gallia aliquando Archidiaconus, qui Pisani Concilij improbitate offensus, in quandam de Concilijs disputationem incidit. Agens autem de Concilio Romano, quod Ioannes XXIIII. Pontifex, in Esquilino monte æde D. Martini celebrauit, tale narrat prodigium. Conuocauerat (inquit) ante quatuor annos Romæ Concilium, maxima quorundam impulsus contentione, Baltazar Cossa perfidissimus, nuper è Petri sede, quam turpissimè fœdabat, eiectus: in quo paucissimis extraneis præsentibus, ex aliquibus qui aderant Italicis (Italis) & aulicis suis, sessiones aliquot tenuit, de rebus superuacaneis, nihilque ad Ecclesiæ vtilitatem pertinentibus. Cùm autem ante primam Concilij congressionem pro inuocatione spiritus sancti, sacra de more fuissent facta, vt patres assederunt, & Baltazar sublimi in loco præsedit: ecce dirus ac feralis bubo, funeris aut alterius, vt ferunt, calamitatis semper nuncius, è latebris erumpens, voce illa sua horrifica continuò aduolat, superq; trabem templi mediam, oculis in Baltazarem intentis, astitit. Vniuersis mirantibus, quod nocturna auis & lucifuga, in turbam diurna luce aduenisset, malumque ex prodigio ominantibus, Baltazar in quem fixa acie oculos intendebat, angi, sudare, atque intra semetipsum æstuare cœpit, & dimissis patribus ac soluto conuentu, discessit. Aliqui prodigium in risum verterunt, dicentes, Specie bubonis in congregationem improborum spiritum sanctum aduenisse. Secuta altera deinceps sessio, in quam eodem modo rursus bubo aduenit, verso semper in Baltazarem contuitu, qui maiore pudore quàm prius perturbatus, auem ominosam clamoribus abigi, & supplosione manuum terreri præcepit. Sed illa non prius amota fuit, quàm fustium ictibus pulsata, in conspectu omnium exanimis decideret. In hanc sententiam Clemangius. Hic autem bubonis aduentus, augurio suo non caruit. nam & Concilium cum dedecore Pontificis dissolutum, & Baltazar paulò post Constantiæ exauctoratus est, & Monhemij in oppido principis Palatini in vinculis detentus. Suam autem fortunam in carcere his versibus,

verſibus, deplorauit: qui quamuis ad hanc hiſtoriam nihil faciant, vtilem tamen de fortunæ mutabilitate admonitionem comprehendunt.

Qui modo ſummus eram letatus nomine præſul,
Excelſus ſolio nuper verſabar in alto,
Nunc ego pœnarum fundo deuoluor in imo,
Omnibus è terris aurum mihi ſponte ferebant:
Sic varians fortuna vices, aduerſa ſecundis
Cedat in exemplum cunctis, quos gloria tollit,
Triſtis & abiectus nunc mea fata gemo.
Cunctaq́; gens pedibus oſcula prona dabat.
Vultum deformem, pallidaq́; ora gero.
Sed nec gaza iuuat, nec quis amicus adeſt.
Subdit, & ambiguo numine ludit atrox.
Vertice de ſummo mox ego Papa cado.

¶ Accidit aliquando vt Changius Can imperator Tartarorum victus ab hoſtibus inter arbuſta lateret: inter quæ cùm fortè bubo inſideret, victores dum perquirunt victos paſſim occultatos, neminem latere putarunt, quaſi aue minime illic manſura ſi hominum quiſquam adeſſet. itaque factum eſt vt ſilentio noctis ſecutæ imperator ad ſuos euaſerit & ſalutis ſuæ cauſſam expoſuerit. Ab hoc igitur tempore Tartari bubonem ceu auem felicem & ſacram reuerentur, & plumas eius ceu amuletum & proſperitatis cauſſam in capitibus geſtant, ac quicunq; illas habere poſſunt ſe felices exiſtimant, Haithonus in libro de Tartaris.

Bubo a-pud Tartaros auis ſacra & felix cur habeatur.

¶ Aſcalaphi in bubonem metamorphoſis deſcribitur ab Ouidio libro 5. Metamorph. Aſcalaphus (vt tradunt Grammatici) Acherontis & Orphnes (vel Stygis, ſecundum Seruium in Georgica) infernalis nymphæ filius fuit. Hunc aiunt rapta Proſerpina à Plutone, cùm quæreretur, num aliquid guſtaſſet apud inferos, eam accuſaſſe, atque dixiſſe, ſeptem grana mali Punici ex viridario Ditis guſtaſſe: ex quo factum eſt vt non in totum reſtitueretur Proſerpina. Ob hanc cauſſam Ceres irata eundem mutauit in bubonem. Alius fuit Aſcalaphus Martis ex Aſiocha filius, Ialmani frater, cuius à Deiphobo occiſi Homerus meminit Iliad. ν. Euſtathius in quartum Odyſſeæ Aſcalaphum virum dictum putat, quaſi Acalaphum, pleonaſmo literæ ſigma, per antiphraſin, eò quòd minimè mollis aut facilis tactu eſſet, ἀλλ' ἀπρόσψαυστος καὶ ἀνέπαφος δι' ἀνδρείαν: qua ratione etiam vrtica Græcis ἀκαλήφη dicatur, quòd tactus earum minimè ἀκαλὸς, id eſt lenis, tener, aut mollis ſit. Idem ab eo ſcribitur in Iliados ο. vbi, Aſcalaphum (inquit) Martis filium, aiunt in Hebræam (Iudæam) tranſlatum, in Samaria ſepultum eſſe, vnde & Samaria dicta ſit, quòd Mars illic filio ſepulcrum fecerit, διὰ τὸ ἐκεῖ σῆμα τὸν Ἄρην, τουτέστι σῆμα, ποιῆσαι τῷ υἱῷ. (Aſcalaphi Martis filij Iliad. ιῶτα etiam meminit Homerus.) Verum Etymologus & Scholiaſtes Homeri innominatus Iliad. ν. Ἀσκάλαφον dictum interpretantur παρὰ τὸ ἀσκαλὲς τῆς ἁφῆς, τὸν λίαν σκληρόν. Sed ἀσκελὲς per ε potius quàm per α ſcribi debet, cùm durum ſignificatur, vide Varini Lexicon. nimirum à verbo σκέλλω quod eſt reſicco, induro: & α litera intendente: vel, vt α priuatiuum ſit, rigidum & inflexile, quod σκέλη, id eſt crura flexuſque non habet. Cæterum ἀσκάλαβος ſiue ἀσκαλαβώτης, ſtellio eſt, quadrupes ouipara, παρὰ τὸ ἀκαλῶς βαίνειν ſic dicta, hoc eſt à molli leniq́ue ingreſſu. Ascalaphvs ἀσκάλαφος, ad imum inteſtinum appendices paucas habet, Ariſtoteles in fin. lib. 2. hiſtoriæ anim. cùm alibi nuſquam hoc nomen apud eum reperiatur. itaque aſcalaphum à bya (quem Gaza ex eo bubonem vertit) diuerſum facit. Niphus aſcalaphum genus anſeris eſſe putauit, deceptus fortaſſis quòd anſeris ſimpliciter & agreſtis hoc in loco reddendo Albertus (ex Auicennæ nimirum interprete) meminit. Ego omnino bubonem, aut ſimilem & congenerem buboni auem eſſe dixerim. Hebraicam vocem *ſchahaph* שחף, Deuteron. 14. aliqui bubonem verterunt. videri autem poteſt ab ea Græcis deductum eſſe aſcalaphi nomen, vt ſupra in A. ſcripſimus. ¶ Qui animalium vaticinorum animas ſibi aſciſcere volunt, præcipua aliqua eorum parte deuorata, animas quos illorum præſentes habent, vt corde coruorum, ἀσπαλάκων & accipitrum, eaſq; Dei inſtar futurorum præſcias, Porphyrius lib. 2. de abſtinendo ab animatis. Et quanquam ſcio ἀσπάλακα Græcis talpam eſſe, & hoc ipſum de corde talpæ à Plinio ſcribi, dubito tamen an ἀσκαλάφων melius legatur, hoc eſt bubonum. quoniam bubonibus, vt dictum eſt, præcipua fides in augurijs habetur: & bubones tanquam aues cum alijs auibus, vt coruis & accipitribus, aptius quàm talpæ numerantur. Iam cùm talpæ Græcis ἀσπάλακες & ἀσφάλακες dicantur, facile factum eſt vt ἀσκαλάφων pro ἀσφαλάκων poneretur. Eadem nimirum fuerit etiam ἀσφαλὸς auis, quę alio nomine etiam ἐνθύσκος, enthyſcus appellatur, Heſychio & Varino teſtibus.

Fabula de Aſcalaphi in bubonē metamorphoſi.

Samaria vnde dicta videatur Euſtathio.

Aſcalaphus à bya diuerſus à quibuſdā cenſetur.

¶ Bubo canit luſciniæ, inter prouerbia recenſetur ab Eraſmo Rot. cùm infans ſuadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctiſſimum. Authorem citat Theocritum in Thyrſide, vbi hic verſus legitur, Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο, hoc eſt, vt ipſe vertit, *Buboq́; montanus philomenis occinat ipſis.* Etſi verò ſcops alia auis quàm bubo ſit, licet recentiores quidam videantur confundere, quod ad ſenſum tamen prouerbij nihil intereſt, cùm vox vtriq; abſurda ſit. Et ſimiliter Calphurnius etiam Ecloga ſexta ex Theocrito vertiſſe videtur, hoc carmine, *Vocalem ſuperet ſi turpis aedona bubo*, quod Eraſmus citat in prouerbio Acanthida vincit cornix.

Prouerbia.
Bubo canit luſciniæ.
Vocalem ſuperet ſi turpis aedona bubo.

¶ Emblema Alciati, ſub lemmate, *Senex puellam amans:*

Dum Sophocles, quamuis affecta ætate, puellam
Allicit & precio, tulit ægrè inſana iuuentus
Noctua vt in tumulis, ſuper vtq́; cadauera bubo,
A quæſtu Archippen ad ſua vota trahit,
Ob zelum, & tali carmine vtrunq; notat.
Talis apud Sophoclem noſtra puella ſedet.

Emblema Alciati.

DE BVDYTIS.

Bvdytæ, βουδύται, aues imbecilles viſco capiuntur, Oppianus Ixeuticorum tertio. videntur autem de paſſerum, id eſt paruarum auicularum genere eſſe, & ita dictæ quod circa boues volitare, easque ſubire ſoleant. imbecillitas quidem paruitatis nota eſt. Coniecerim equidem has eſſe auiculas quæ inter boues & armenta verſari & caudas motitare ſolent, noſtri vocant Kinderſchyſſer / & Kyſerle.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT A C. LITERA.

DE CACA.

Caca, κακὰ, Græcis nomen eſt auis, & idem quod κακία, id eſt malitia ſignificat, Heſychius & Varinus. Videtur ſanè cuiuſcunq; auis hoc nomen eſt per onomatopœiam ei impoſitum.

Calamodytes. ¶ Calamodytes, quem cedri folio perire Ælianus author eſt, ad paſſeres pertinere videtur. nam vulgò etiam paſſeris genus quod inter calamos degit, noſtri Rorſpatz / id eſt arundinarium paſſerem nuncupant.

DE CALIDRI.

Calidris, καλίδρις oxytonum, lacus & fluuios petit. color ei cinereus, diſtinctus variè, Ariſtoteles. Græcè legitur, Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ὄρνεον ποικιλίαν ἔχον, τὸ δὲ ὅλον σποδοειδές, libro 8. cap. 3. de hiſtor. anim.) Eberus & Peucerus *calidrin* interpretantur auiculam minimam, quæ per arbores reptat picorum more, quam Germani vocant Baumkletterlin / de qua inferius in Certhia copioſius ſcribam. ſed cum auicula hæc aquatica non ſit, non placet *calidrin* appellare. quin potius inter gallinagines aquaticas eam collocarim, quarum quædam cinereo colore inueniuntur, pleræq; etiam στικταὶ, id eſt variè maculoſæ in eo genere ſunt.

DE CANARIA.

Canaria auis eſt viridis. Canariam auiculam è Canarijs inſulis mercatores adferunt, & vulgò *auiculam ſacchari* vocitant, Zuckervögele. Auis eſt vulgaris pari magnitudine, roſto albo, paruo, & in acutum tendente: alarum & caudæ pennis totis viridi colore: exiguo ſanè diſcrimine ab auiculis illis quas noſtri citrinas nuncupant. aut ijs quas *ziſelas* noſtri, Itali *ligurinos*. niſi quòd paulò maior eſt quàm vtraque illarum, huic aſpectu ſimilior, illa nonnihil viridior. *Seminib. lini & papaueris veſcitur.* Cibis hæ omnes ijſdem veſcuntur, lini ſcilicet aut papaueris ſemine, vel etiam interdum milio. Canaria priuatim ſaccharo eiuſque arundine ſummopere gaudet: vt & auricula muris herba, quam vulgò *morſum gallinæ* vocant. hac enim ad cantum ſtatim excitatur. *Saccharo gaudet: concentu valde amœno eſt.* Concentu valde amœno eſt & acuto, quem ſpiritu diu non interrupto, nunc in longum, nunc in altum, varia vocis inflexione, & muſica propè, ſanè lepida & artificioſa melodia extendit. Sonus emiſſus omnino gracilis, tamque vibrans eſt, vt cùm paruos faucium aliquando neruos intenderit, auſcultantium aures, tereti quaſi clangore percellat & obtundat. Ob hanc ipſam delicatam cantus ſuauitatem, & quòd è remotiſſimis locis, per mare procul, deinde terra quoque longè, ſumma cura & diligentia non niſi rara aſportatur, magnatum ædibus alitur. Nam & ipſa per ſe peregrina raritate, & tanta gutturis dulcedine homines delectari, ſtupendum non eſt, præſertim quum ab Homero, Dionyſio Afro, Strabone, Ptolemæo, μακάρων νῆσοι (Latinis Fortunatæ numero quinque, Plinio, Melæ) iſtæ inſulæ dicantur, ex quarum vna, hæc auis nomen apud nos adepta eſt, vbi captam negotiatores adferunt. Solet autem magna in eius dignotione fraus exerceri, ita vt non pauci in ea agnoſcenda decipiantur. Hæc omnia ſuper hac aue doctrina & genere præclarus iuuenis Raphaël Seilerus Auguſtanus Geryonis Seileri nobiliſſimi medici filius ad nos perſcripſit, & ſuum hoc in eandem epigramma adiecit.

Quid miror digitis quando rudis organa pulſo
Suaue tot è cannis ire redire melos?
Plures vna ſonos auis hæc nil paſſere maior
Gramineis herbis æqua colore, dedit.
Illa tonos aptè medios quos maxima moles,
Nec calami poterant mille ſonare, canit.
Ergo chelys, citharæq; fides vos, dicite noſtram
Vel mutam ſi fas eſt, vel ἄμουσον auem.

DE CAPRA.

Capella, αἶξ, auis circa lacus & amnes verſatur, Ariſtot. hiſtor. anim. 8. 3. Bellonius in Singularibus

gularibus 1. 10. auem quæ vulgò *vanellus* dicatur Ariſtotelis æga eſſe conijcit, quod illa hodieq; apud Græcos *æx* nominatur. de quo plura leges in Vanello. Audio circa Francofordiam ad Mœnum auem quandam à vulgo Himmelgeiß appellari, id eſt cæleſtem capram. Hieronymus Tragus neſcio quas aues (videntur autem de gallinaginum genere) Germanicè Bruchſchnepfflin vel Habergeißlin vocitari ſcribit, quaſi capellas auenæ dicas, quòd hæ gallinulę ſylueſtres fortè in agris auena conſitis reperiantur, & vocem caprinæ ſimilem ædant.

DE CAPRICIPITE.

Capriceps auis, αἰγοκέφαλος, liene omnino caret. gulæ eius pars inferior paulò latior eſt, & eius iecori ſimul ac ventri fel iungitur, Ariſtot. Ægocephalo aui lienem non eſſe conſtat, Ariſtot. Auis cuius caput ſimile eſt caprino, vocatur Latinè apud vulgus caper hirundinis, Albert. de animalib. 2. 2. 1.

DE CAPRIMVLGO.

Caprimvlgvs, αἰγοθήλας, auis montana eſt, magnitudine paulò maior quàm merula, minor quàm cuculus, moribus mollior, (audax eſt, Ælian.) parit oua duo, aut tria cum plurima. ſugit caprarum vbera aduolans, vnde nomen accepit. Cùm ſuxerit, vber extingui, (reſiccari Ælianus) capramq; excæcari aiunt. Parum clarè interdiu videt, ſed noctu perſpicax eſt, Ariſtoteles & Ælianus. Paruas aues aſpernatur, & caprarum vberibus aduolat vt exugat, (ἐπιτίθεται ταῖς αἰξὶ κατὰ τὸ καρτερὸν,) Ælianus. Caprimulgi appellantur grandioris merulæ aſpectu, fures nocturni: interdiu enim viſu carent. intrant paſtorum ſtabula, caprarumq; vberibus aduolant, ſuctum propter lactis: qua iniuria vber emoritur, caprisq; cæcitas quas ita mulsêre oboritur, Plinius. Vetus interpres Ariſtotelis, vt quidam citant, addit hanc auē interdiu inter lapides degere. & pro Græca voce βλακικὸς (Gaza vertit mollior, Wottonus ſegnior & mollior) reddidit moris (ingenij) aſtuti, quod non probo. nam βλὰξ & βλακικὸς, vt Grammatici docent, contrarium potius indicant, μωρὸς, εὐήθης, ἀνόητος, βραδὺς, μαλακὸς, σκλελυμένος. nam qui ἀλαζόνα interpretantur, errant. Sunt autem & aliæ quædam nocturnæ aues, ſtolidæ, vt otus & ſcops. Diuerſa ab hac auis ægithalus eſt, quam Latinè parum dicimus. aliqui tamen nominis vicinitate decepti cum ægothela confundunt. nam Ariſtophanis Scholiaſtes in Auibus, Ægithalus (inquit) accipitris ſpecies eſt, ſic dicta παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τεθηλακέναι, quòd capram ſuxerit. Oppianus etiam libro 3. de aucupio ægithalum pro caprimulgo accipit: cuius verba inferius in Paro *h.* quomodo capiatur à nobis recitata, hoc potius in loco recitari debuerant. *Caprimulgus caprarū vbera mulget.*

¶ Caprimulgos aues Romæ cognoſci, & ſæpe à paſtoribus deprehendi, Petrus Gillius Venetijs aliquando mihi narrauit. Cùm eſſem apud Heluetios (inquit Turnerus) ſenem quendam conſpicatus, capras paſcentem in mōtibus, quos herbas quærendi gratia aſcenderam, rogabam num auem nouiſſet merulæ magnitudine, interdiu cæcam, noctu perſpicacem, quæ caprarū vbera noctu ſugere ſoleat, vnde capræ poſtea cæcæ euadunt? qui reſpondit, ſe in Heluetiorū montibus ante 14. annos multos vidiſſe, & multas iniurias ab ipſis paſſum, vt qui ſemel ſex capellas à caprimulgo occæcatas habuerat. cæterum nunc omnes ad vnū ab Heluetiis vſq; ad inferiores Germanos, vbi hodie non ſolùm capras lacte priuāt & occæcant, ſed & oues inſuper occidunt, auolaſſe. Nomen auis quærenti, paphum (Pfaff) id eſt ſacerdotem dici reſpondit. Sed vetulus ille mecum fortè iocatus eſt. Ego verò, ſiue iocatus fuerit, ſiue ſeriò locutus, aliud Germanicum caprimulgi nomen quàm quod me docuit iſte, non teneo. Si qui ſint, qui melius & aptius nomen in promptu habeant, proferant, Hæc Turnerus in lib. de Auibus. Idem poſtea in literis ad me miſſis, caprimulgum ſe vidiſſe ſcribit prope Bonnam (Germanię ciuitatem ad ripā Rheni, ſupra Coloniam) vbi à vulgo appelletur Naghtrauen / id eſt coruus nocturnus. Nos auis illius quæ Argentinæ vocatur Nachtram / corrupto forſan nomine, alibi Nachtrap / effigiem infra ponemus cum hiſtoria nycticoracis. nam caprimulgum eſſe nondum auſim aſſerere, præſertim cùm iuxta aquas & inter arundines eam verſari audiam, vbi noctu clamet voce abſona, & tanquam vomiturientis.

¶ Iſidorus & Albertus ægothelan (agothiles in eorum codicibus imperitè ſcribitur) auem peregrinam faciunt, quę in Oriente reperiatur, magna, roſtro lato: cętera verò addunt ex Ariſtotele aut Plinio. *Ægothela.* ¶ Æſalon vulgò caprimulgus vocatur, Niphus: cuius ego ſententiam non probo. *Æſalos.*

¶ Caprimulgus in Creta vulgò cognoſcitur. is à Gallis, quoniam noctu per vrbes volat, & clamorem perquam horribilem ædit, (*vn cry moult effrayant,*) *freſaye* vel *effraye* nominatur: ab alijs parum rectè *orfraye*, quod nomen oſſifrago conuenit. Hic interdiu non videt, non magis quàm noctua aut bubo. Colore & magnitudine fermè cuculum repræſentat. Nidificat in altis turribus & cauis templorum, in Creta verò inter rupes montium circa mare, vbi capras nocturno ſuctu infeſtat. neque enim ſtabulis noctu includuntur illic. Meminit harum auium etiam Ouidius ſtriges appellans, his verſibus: *Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris. Eſt illis ſtrigibus nomen: ſed nominis huius Cauſa, quòd horrenda ſtridere nocte ſolent,* Bellonius. Normanni *freſaiam* auem dicunt volare pedibus ad cælum conuerſis: ſpeciem eſſe bubonis, non maiorem vlula, fuſci coloris. *Caprimulgi in Creta frequētes. Interdiu nō videt. Striges ab Ouidio appellantur.*

Ger. Mag ein Milchsauger / oder Geißmelcher genennt werden/ den Teutschen (so viel wir jetzt zu wissen) vnbekant: wirdt etwan in Franckreich gefunden.

Caprimvlgvs, Ægothelas, depictus ad ſceleton à Petro Bellonio nobis donatum, magnitudine ferè merulæ, hoc eſt dupla quàm hîc exprimitur. Roſtrum ei breue, exiguum, tenue, ſuperiori eius parte leuiter adunca. extremitas acuta & anguſta eſt, ad caput valde latum. fauces amplæ. Crura ad pedes vſque hirſuta. Digiti pro portione perparui & tenues. Vnguiculi illius qui medium digitum prælongum armat, ſquamæ ab altera parte ſerratæ ſunt. Cauda, vt apparet, longa. Color toto corpore varius, partim fuſcus, partim maculis ruffis diſtinctus: in cauda dorſoq́;, & minoribus alarum pennis admodum varians & punctis notatus. Species tota nonnihil ad Apodem vel Cypſelum accedere videtur. In libro quidem de auibus Gallicè edito, aliam auem vlularum opinor generis, pro caprimulgo exhibuit Bellonius. poſtea verò illum, quem hîc damus, ceu veriorem agnitum ad me miſit: cuius antea etiam pennas, Caprimulgi nomine à doctiſſimo Turnero acceperam. Horũ ego auctoritati facile acquieſco.

DE CARDVELE.

A.

Carduelis & acanthis num eadẽ auis ſit. Cardvelis dicitur eò quòd ſpinis & carduis paſcitur, vnde apud Gręcos acanthis dicitur à ſpinis quibus alitur, Iſidorus. Recentiorum quidem Græcorum acanthis, eadem cardueli videri poteſt. ſcribit enim Theocriti interpres acanthidem auem eſſe variam & argutam, & à coloris varietate etiam ποικιλίδα dici. Ariſtotelis verò ac veterum acanthis, diuerſa fuerit, vt Gazæ & Hermolao quoque viſum eſt, vtpote auis colore ignobili. *Vide* ſupra in Acanthide *A.* *Θραυπίς.* Auis Ariſtoteli thraupis, θραυπὶς, dicta, à Gaza carduelis conuertitur: quod & Hermolao probatur. Turnero quidem non aſſenſerim, qui chloridem noſtram (Grünling vulgò vocant) thraupin eſſe conijcit. *Zena.* *Zena*, id eſt auis Iouis, quam Græci vocant aſtragalinum, nos verò carduelem: in capite pennas rubeas habet, in alis aureas, & omnino tota eſt varia colore, Kiranides. Aſtrolinum & aſtrogallum Matthæus Syluaticus *cardellam* vel *carduellum* auem interpretatur. apparet autem voces eſſe corruptas pro aſtragalino vel aſtragalo. *Aſtragalinus.* Carduelis olim ποικιλὶς Græcis, in Creta vulgò *guardelli*, vel *ſtragalino* dicitur, Bellonius. Sed alij videntur aſtragalini Oppiani lib. 3. de aucupio vbi celeres aſtragalinos (τοὺς ταχεῖς ἀστραγαλίνους) *Ποικιλίς.* viſco capi legimus. & nimirum illi paſſeribus adnumerandi ſunt, vt & ampeliones, budytæ, baritæ, ſôdes & ſpini, quas ibidem nominat & ſimiliter inuiſcari ſcribit. Nomen eis à magnitudine aſtragali inditum videtur, tanquam minimis auiculis. Solent enim aliquando authores veteres (medici) aſtragali magnitudinem nominare, quaſi notam vulgò, vt nos ferè nucis. Polybus in opere de *Aſteres.* affectibus corporis, medicamentum quoddam inſtar tali ouis accipi iubet. Cæterum aſteres (ἀστέρες) Oppiani, quas ibidem inuiſcari ſcribit, cardueles forſitan fuerint, quibus (inquit) rubicundus circulus ſtellæ inſtar in capite fulget. quanquam & alia apud nos auicula canora inuenitur, & ipſa (ni fallor) è ſpinis ſeu carduis victitans, Schösserle/ vocant noſtri, rubente in vertice circulo. ¶ Thraupis, acanthis & auriuittis, auiculæ diuerſæ, carduorum ſemine omnes veſcuntur, vt difficile mihi dictu videatur, quamnam è tribus Plinius carduelem fecerit, Turnerus. Putat autem auriuittem eam eſſe, quam nos hîc pro carduele ſimpliciter dicta pingimus. (*Vide* ſupra in Auriuitti.) Quanquam enim & aliæ

aliæ aues carduorum ſeminibus paſcantur, hæc tamen per excellentiam ſic dici videtur, quòd & aliarum pulcerrima ſit, & cæteris (Alberto teſte) cantu præferatur. ¶ Carduelis etiam apud Græcos hodie vulgò γαρδέλι vocitatur. Italis *gardello* & *gardellin*, vt Nic. Erythræus ſcribit, etſi is acanthidem ſic interpretatur. alij aliter ſcribunt, *gardelino, cardellino, carzerino*. Carduelis (inquit Niphus Sueſſanus Italus) vulgò etiam *raparinus* dicitur. Sed alibi *rauarinum* ſonant, vt circa lacum Verbanum. Acanthida aliam à carduele crediderim, vt ſit quæ ſpinus dicitur: carduelis autem paſſer ſolitarius, ſuauiter cantillans, Grapaldus. Sed paſſerem ſolitarium à carduele & thraupide longè diuerſam eſſe auem, facile ex eius hiſtoria conſtabit. Hiſpani carduelem appellant *ſirguerito, ſielecolore*: & ni fallor aliqui etiam *pintacilgo*. Galli *chardonneret*: quanquam & alias aues quæ ſpinas & carduos appetunt, eodem nomine vocent. Sabaudis, *charderaulat*. Carduelis auicula apud Germanos Diſtelfinck (vel Diſtelvogel) dicitur, quòd carduis inſideat: apud quoſdam verò Stigelitz ab imitatione vocis, Albertus. Carduelis multorum generum eſt, ſed tria apud nos notiora ſunt. Primum genus dorſo cinereo eſt, à lateribus croceum, & ante roſtrum in capite rubet minij inſtar, & hoc nobilius habetur. Alterum eſt croceum paruum, quod vulgò Ziſich (Zinßle) vocatur, (de quo in Acanthide ſcripſi.) Tertium vulgò nominatur Finck/ (*vide* in fringilla) cui pectus omninò flammeum rubet. Sunt qui quartum genus adijciant, lino inſidens: quare auis lini (Schößle) vocatur. id in dorſo ferè cinereum eſt vt primum, & in pectore ad croceum colorem cinereo dilutum vergit, Idem. Carduelem Roſtochij vocant Rotfögelken / Friſij ein Kletter, à *klet*, quæ illorum lingua Lappam ſignificat, quam auis illa multum expetit. Rhæti qui Germanicè loquuntur, Truns / ni fallor. Illyrij vel Bohemi *ſteglick*. Poloni *ſczigil*. Eberus & Peucerus Germani ligurini duo genera faciunt, minus quod non valde diſſimile carclueli colorem ex albo nigroque mixtum habeat. nos etiam (inquiunt) Diſtelfincken vocamus. maius, quod fringillam duplo excedat, cætera ferè ſimile, Kirchfinck (forte Kirßfinck) & Kernbeiſſer: colore vtrunque genus ignobile, ſed laudatum amœnitate vocis, Hæc illi. nos de poſteriore hoc genere, quod neque paruum eſt, neque voce admodum placet, in *Coccothrauſte* dicemus. Apud nos quidem carduelis genera duo haberi audio, alterum vertice fuſco, alterum rubente. Turnerus auiculam cui nomen apud nos à viriditate (Grünfinck / alijs itidem Kirßfinck) acanthidem eſſe conijcit. nam hæc quoque carduorum maiorum & lapparum ſemine veſcitur. ego illam inter chlorides poſui. Monuit tamen vir quidam doctus ſub nomine *Grunfincæ* eam auem intelligi non poſſe, quam Germani à viridi colore *Grunfincam* vocant. nam *Grunfinca* noſtra, inquit, cum *acanthophaga* ſit, & nullo pacto pugnam cum pico Martio ſuſtinere poſſit, (quatuor enim partibus minor eſt) & chloris apud Ariſtotelem, non in numero ſpiniuorarum, ſed inter culicum venatores recitetur, & cum pico Martio pugnans tradatur, grunfinca noſtra chloris eſſe nequit. ¶ *Acardelentes, acalantia* & *actalantia*, nomina corrupta ab acanthis & acalanthis, Syluaticus cardellam, id eſt carduelem interpretatur. Liſinia, id eſt auis cardella, Idem. Thraupis nominatur Ariſtoteli hiſtoriæ anim. 8.3. vbi Albertus (ex Auicenna nimirum) *azamicoz* habet.

Raparinus. *De diuerſis carduelium generibus.* *Acardelentes & acalentia.* *Liſinia.*

B.

Cardueles aues minimas eſſe Plinius ſcribit. Totas albas in Rhætia aliquando reperiri audio. Carduelis eſt auis parua, croceo in corpore, (alis) rubeo in capite colore decorata, Author libri de nat. rerum. Carduelibus dorſum cinereum & fuſcum, alæ croceo colore nigroq; mixtim & alternatim variatæ, albiſq; notatæ maculis, vertex nigricans: roſtrum niger ambitus, hunc miniatus, miniatum cæſius circundat, Eberus & Peucerus.

C.

Carduelis (thraupis) ſpinam appetit. dormit & paſcitur eodem in loco. Vermem & quoduis aliud animal edere aſpernatur, vt & reliquæ ſpinam appetentes, ſcilicet ſpinus & auriuittis, Ariſtoteles. Mirum videtur quòd hæc auicula carduorum acutis aculeis paſcitur, Author libri de natur. rerum. Quod carduelis dicitur paſci acutis ſpinarum & aculeis, experimento nouimus falſum eſſe. Paſcitur enim ſeminibus carduorum, lapparum, & virgæ paſtoris (dipſaci) & ſimilium. Edit etiam ſemen papaueris, & rutæ & cannabis. & quæcunque ſemina edit, roſtro decorticat, vt pura medulla veſcatur, Albertus. Et alibi, Genera vinconum, inquit, ex ſpinis victitant, vt auis Zeyßle Germanis dicta, & vinco cardui id eſt carduelis, & vinco rubens pectore, & auis Gurſe dicta. Virgæ paſtoris, id eſt dipſaci, ſemina & vermiculos quæ ſunt in carduis ſuper radices ſiccatis, quærunt auiculæ, & cantant cùm dantur eis, Creſcentienſ. ¶ Cardueles valent amœnitate vocis, Eberus & Peucerus. Carduelis auicula Germanis Diſtelfinck dicitur, quòd carduis inſideat: apud quoſdam verò Stigelitz ab imitatione vocis, Albertus. Et alibi, Carduelis omnia genera (quaterna enumerauimus in A.) muſica, ſed præcipuè primum: deinde ſecundum, eoque minus tertium, & minimè quartum. ¶ Carduelium genera omnia gregatim volant, Albertus. ¶ In caueis incluſas aliquando epilepſia laborare obſeruauimus. ¶ Carduelis auicula etiam vltra vigeſimum annum viuit. Moguntiæ enim puer carduelem vidi, egreſſam vigintitres annos, cui ſingulis ſeptimanis roſtrum ac vngues præcidebantur, vt papauer cibum potumque capere, & ſuo loco conſiſtere poſſet. Cauea verò & car-

De carduelis cibo. *Cantu.* *Volatu, morbo.* *Vitæ longitudine.*

ceribus suis exuta, quo locabatur, vel prona vel supina iacebat immota prorsus præ ætate, & ad volandum inepta, & iamiam propemodum pennis genuinis immutatis cana effecta, Iustinus Goblerus in epistola ad me.

D.

Cardueles imperata faciunt. Cibum ac potũ suspensum pedibus ad se attrahunt.

Cardueles imperata faciunt, nec voce tantum, sed pedibus & ore pro manibus, Plinius 10. 42. Nollem cardueles deuorari. plus enim voce quàm patina hominem delectant. imperata enim faciunt, & pedibus atque ore pro manibus vtuntur: vt is quem in cubiculo Francisci Gonziaci cardinalis, cibum ac potum duobus vasculis æquilibribus funiculo ad se trahentem, cum voluptate pariter & admiratione cernimus, Platina. Carduelis ergastulo clausa suppositam aquam ab imo per filum vasculo suspenso, ad se rostro trahit, pedique filo interdum supposito cùm attigerit vasculum sitim potu sedat, Author libri de natur.rerum. Carduelium genera cornu (vasculum) à caueis, vbi includuntur, dependens, rostro trahunt vt bibant, sed cùm biberint temere decidere sinunt, Albertus. Non vna solum ex auium genere quæ carduorum seminibus vescuntur, imperata facit, & rostro ac pedibus pro manibus vtitur, sed diuersæ spiniuoræ, nempe auriuittis (hanc ipse interpretatur vulgò dictam carduelem, & nobis ein Distelfinck) & alia colore viridi (à quo & nomen ei Germanicum, ein Grünling:) & miliaria, quam linotam nostrates appellant. hæ omnes è duabus situlis vicissim ascendentibus & descendentibus, cibum ex vna, & potum ex altera desumunt, (sumere assuescunt) Turnerus.

In caueis diu aluntur. In hypocaustis nidificant.

¶ Cardueles domi in caueis aluntur multis annis propter cantum, nouem interdum aut amplius annis, donec iam senecta deficiant: & in mensas aliquando emissæ cicures admodum se præbent. Quòd si vterq; sexus coniunctus fuerit, præsertim si spatium volandi eis negatum non sit, prolem procreant, nidificantq; in ipsis zetis siue hypocaustis apud nos, & pullitiem educunt, quanquam rariusculè. pariunt autem oua septem vel plura.

E.

Laqueo capiũtur.

Carduelium genera omnia, cùm carduis insident adeò sunt stulta, vt frequentes vna post alteram laqueo in virgæ extremitate ligato per collum attrahantur, per foramen parietis post quem auceps lateat, non fugientibus cæteris. Similiter quando fisso ligno (amite) capiuntur, vna hærente multæ conueniunt iuuandi animo, & capiuntur, Albertus.

F.

In cibo laudãtur.

Ficedularum, carduelium, & reliquarum auium minutarum caro, si pingues sint, modo non nidificent, boni alimenti est, Platina.

G.

Zena, id est carduelis, assa & in cibo sumpta, iliacos & colicos perfectè curat, Kiranides.

H.

a. Γεράπιν, genus auis, Hesychius & Varinus: corrupto forte nomine pro θεράπιν.

Carystiæ aues.

Carystiæ aues sunt, quæ impune flammas inuolant, ita vt nec plumæ nec carnes earum flammis ignium aliquatenus cedant, Albertus Solinum citans, perperam vt video: neque enim aues, sed lanæ potius, aut lapidis, qui lanæ instar pecti texiq; aptus erat, genus est quod Carystium ab oppido Eubœæ Carysto appellabatur, ex quo etiam mantilia fiebant, quæ igni iniecta à sordibus expurgabantur ac si abluta fuissent, vt Varinus refert. Plinius etiam (lib. 19. cap. 1.) meminit lini viui siue asbesti, quod ignibus non absumatur, in India nascentis. Plura huiusmodi leges in Salamandra.

DE CARYOCATACTE.

Nucifraga.

Caryocatacten appellare libuit genus graculi alpinum siue montanum, quod in sequenti pagina depictum ponitur, vt vocis Germanicæ Nußbrecher significationem exprimerem Græcè. Latinè nucifragam dixeris. quanquam non ignoro caryocatacten apud Athenæum libro 2. nominari vel instrumentum quo nuces frangantur, vel hominem qui nuces confringat. vt & muceropaton, μυκηρόβατον, τὸν ἀμυγδαλοκατάκτην. *muceros* enim (μυκῆρυς) Lacones amygdala vocitant, vt ex Pamphilo Athenæus retulit. Et paulò antè. Seleucus (inquit) in glossis tradit, nuces magnas myceros (μυκήρυς) appellari. Amerias verò μύκηρον scribit amygdalam dici. Μυκηρόβας, καρυοκατάκτης, Hesychius & Varinus.

Nucifrangibulum pro dente.

Nucifrangibulum ioco appellat Plautus dentem, in Bacch. Mihi cautio est Ne nucifrangibula excussit ex malis meis. Sed redeo ad auem. Hæc igitur Germanis vocatur, vt dixi Nußbrecher/ vel Nußbretscher/ Nussʒbicker / Nussʒhäher. Gallis *cassenoix*, eadem significatione. etsi auem quam nos inferius *coccothrausten* appellabimus, Gallis quibusdam sic dici audiam. Italis circa alpes & lacum Verbanum, *merle alpadic*, id est merula alpina (quod nomen merulæ Alpinæ suo loco describendæ potius conuenit) sed graculorum potius quàm merularum generis eam esse apparet. Turcis *gargá*.

¶ Præter tria graculorum genera ab Aristotele descripta (inquit Turnerus) noui & quartum genus quod in alpibus Rhæticis vidi, Aristotelis lupo (monedula communi, minus, nigrum, & albis maculis per totum corpus, more sturni, distinctum, garrulitate reliqua graculorum genera multum superans,

perans, ſemper in ſyluis & montibus degens: cui Rhæti nucifragæ nomen, à nucibus, quas roſtro frangit & comedit, indiderunt, Hæc ille. Amicus quidam noſter cùm ex Curia Rhætorum oppido hanc auem ad nos miſiſſet, hæc ſimul ſcripſit: Nucifraga auis ſimilis eſt per omnia monedulæ in turribus nidulanti, ſed minor, maculis vndique candidis. alæ etiam extremæ candicant, & ſub cauda plumæ quædam prorſus albæ viſuntur. Abundat maximè circa Curiam, & omnino graculorum generis videtur, ſimiliterque obſtrepera eſt. ¶ Eſt & alia auis quæ nuces roſtro non frangit, ſed perforat, vt nucleos comedat, vnde Germanis Nuſſzhäcker / id eſt nucifora, nominatur, alijs Chlän: alijs Nuſſzbicker / de qua nobis inter picos dicetur. Quænam verò auis ſit ea quam Miſeni vocant Nuſſzhäher / Luſatij Gabich / nondum cognoui.

DE AVE CASPIA SIVE INDICA.

FAMA quædam venit in ſermonem hominum apud Caſpios auem procreari magnitudine maximi gallinacei, verſicolore varietate florentem: atque auditione accepi eam ſupinam volare, & ſub collum extenſis cruribus ſubleuare, (ὑποτείνων τῷ τραχήλῳ τὰ σκέλη, καὶ οἷον ἀνέχων αὐτὸς αὐτὸν) tum catelli vocem mittere, neque in ſublime, ſed circum terram idcirco volare, quòd in altum non queat ſeſe attollere, Ælianus. Et alibi, In maris Caſpij inſulis cùm alias aues naſci ferunt, tum maximè vnam ea vi & natura affectam, vt magnitudine quidem vel egregium anſerem ſuperet: pedes autem habeat grui perſimiles, dorſo ſit vehementer rubro, ventre viridi, collo albo, & diſſeminatis maculis croceis diſtincto, non minus quàm duo cubita longo, capite item tenui & longo, roſtro nigro vocem ranis ſimilem mittat. Item alibi, Auis Caſpia, vel potius Indica (nam in India etiam naſcitur) anſeris magnitudine, & lato quidem, ſed tenui capite, cruribus paruis (forte longis, nam μικρὰ & μακρὰ, id eſt parua & longa apud Græcos ſæpe peruertuntur à librarijs) eſt. vario colore diſtinguitur: nam eius dorſum purpureum eſt, venter maxime coccineus, caput & cutis (δέρμα, melius δέρη, id eſt, collum, vt ſupra) exalbeſcunt, vocem caprinam mittit. Hæc Ælianus, tanquam tres diuerſæ ſint Caſpiæ aues: mihi vna videtur. Sed ab alijs authoribus aliter deſcripta. Omnibus enim vna patria, vna magnitudo nempe anſeris, vel maximi gallinacei, quare nec in altum volare poſſunt: ſecundæ & tertiæ colores varij (qui in prima deſcriptione omittuntur prorſus) ijdem, niſi quod ſecũdæ venter viridis dicitur, tertiæ coccineus, errore forſan aliquo, vt πράσινα pro πορφυρᾶ poſitum ſit, ſicut δέρμα pro δέρη. collum & crura omnibus longa. Roſtrum ſecundæ tenue & longum, tertiæ caput latum & tenue. Vox etiam in prima catelli, in altera ranæ, in tertia capræ, videtur aliquomodo ad eundem ſonum quadrare poſſe.

DE CATARRHACTE.

A.

Catarrhactes larorum generis.

CATARRHACTAS aues Callimachus memorauit, Ariſtophanis interpres. Video catarrhacten per ρ ſimplex rectè ſcribi: cum ſcilicet deriuatur à præpoſitione κατὰ & verbo ἀράσσω. & rurſus per duplex ρ à verbo eiuſdem ſignificationis ῥάσσω. vt σάχυς quoque & Atticè ἄσαχυς, σαφὶς & ἀσαφὶς idem ſignificant. geminatur autem ρ in compoſitione, ſi præcedentis qua cum componitur præpoſitionis vocalem ſequatur. ſic à ῥέω, ῥήγνυμι, compoſita extant καταῤῥέω, & καταῤῥήγνυμι, &c. Videtur autem mihi catarrhactes auis eſſe larorum ſeu gauiarum generis, quæ apud Friſios vocatur Semeew / id eſt larus marinus, miluo ferè æqualis, cadaueribus veſcens, & in fame etiam anates rapiens. Conueniunt enim victus, & prædandi modus, & (ni fallor) etiam corporis figura. Ariſtoteles quidem vtrique gulam totam amplam & latam tribuit. Et Oppianus, Catarrhactes (inquit) auis eſt inſtar lari minoris. Plinius diuerſi generis aues quæ Diomedeæ & à Iuba catarrhactæ dicuntur, fulicarum ſimiles eſſe tradit: deceptus forſitan, ita vt pro laris, id eſt gauijs fulicas reddiderit: nam Græci quoque nonnulli cepphum (fulicam interpretantur) & larum confundunt: & Diomedeæ non fulicis ſed cygnis apud alios authores comparantur: niſi fulicam veterum pro lari genere nigro accipias, de quo ſuo loco ſcribemus.

Mergus magnus hoc nomine à quibuſdam vocatur.

Recentiores quidam obſcuri fulicam cum Diomedea & herodio prorſus confundunt. Scio Albertum catarrhacten Latinè mergum magnum exponere. ſed mergorum natura nõ ea eſt, vt ſimiliter ab alto in præceps ruant: quanquam catarrhactes ſimiliter vt mergi & piſcibus viuat, & diu ſub aquis ſe contineat.

Aliud catarrhactæ genus.

Aliud catarrhactæ genus eſt, de quo Euſtathius in Dionyſium, Catarrhactes (inquit) vocatur auis aquilæ ſimilis, è ſublimi cũ impetu rectà aues inuadens, ὄρνεον ἀετῶδες, ὡς ἄνωθεν καταῤῥάσσον ἐν τῷ θηρεύειν τὰ ὄρνεα. Harpe, miluus eſt vel auis alia aquilæ ſimilis, quæ in ſublime euecta, facile quo libet cum impetu rectà ſe demittit, εὐχερῶς ὅπου θέλει καταῤῥάσσει, Varinus, *vide* in Harpe.

Aquila catarrhactes dicta.

Sophocles in Laocoonte aquilam ipſam catarrhacten vocauit, & in Phineo harpyias, Heſychius & Varinus.

Sic & aues Diomedeæ.

Iuba Diomedeas etiam aues, vt Plinius refert, catarrhactas nominauit, quæ quidem ardearum generis videntur: eò quòd in barbarorum capita, qui in Diomedeam inſulam aduenerint, roſtro ferientes & vulnerantes καταῤῥάσσειν, id eſt cum impetu ſe demittere ſoleant: de quibus priuatim ſuo loco dicemus. ¶ Diuus Hieronymus in Biblijs Leuitici cap. 11. vbi LXX. pro Hebraica voce *ſchalac* catarrhacten vertunt, mergulum reddit. *Vide* ſupra in Mergo in genere. Iidem LXX. Deuteron. 14. Hebraicam *kaath*, קאת, catarrhacten vertunt, Hieronymus mergulum, alij aliter. *Vide* rurſus ſupra in Mergo in genere. Eberus & Peucerus catarrhacten falconem album interpretantur. *Vide* in Falcone albo circa finem.

B.

Catarrhactes auis inſtar lari minoris eſt, robuſtior & colore candido (Albertus mergorum generis

ris hanc auem facit, vt dixi, colore nigro, sed absq; authore,) accipitri palumbario similis(περκνόμοιος,) Oppianus. Cataracta auis minor quàm accipiter est, gula tota ampla & lata, Aristot.

C.

De catarracta cibo & potu.

Catarrhacta mari victitat, Aristot. Scopulis & littoribus & petris, quas chœrades vocant, supra aquam eminentibus insidet, Oppianus. Suidas etiam in voce Ἡμερινά catarrhacten marinis animalibus adnumerat. ¶ In potu marina aqua, non vt cæteræ aues fluuiatili aut fontana vtitur, Idem. scribit autem laros quoq; marinam aquam bibere. Catarrhactæ adhuc teneri pisciculos tantum captāt, adultiores deinde maiores inuadūt. Mors illis grauior quàm vlli ambiguę vitę auium contingit. acies enim oculorum senio cōfectis obtusa, in causa est vt in mare se præcipites ferri ad piscium prædam arbitrantes, scopulis ac præcipitiis illidantur & pereant, Oppianus.

Venenatione.

Catarrhactes vbi pisces aliquot natantes viderit (perspicacissimus enim est vel ad fundum vsq; maris) altius volat, & pennis omnibus contractis, in mare tanquam delapsus per medium aeris interuallū quouis telo celerius fertur. & ad vlnæ seu passus (ὀργυιᾶς) spatium immergitur, donec comprehensum piscem extraxerit, quem mox euolans palpitantem adhuc deuorat, Idem. Cùm se alto ingurgitârit, manet nō minus temporis, quàm quo spacium transieris iugeri, Aristot. Piscium vorax est, Procopius.

Ouorum incubitu. Pullorum exclusione.

Catarrhactę fucum aut algam ouis super petram insternunt, nec aliter fouēt, sed ventis semper exposita relinquunt. præterea sic etiam tractant oua sua: mas illa vnde marem procreandum conijcit, fœmina vnde fœminam, in sublime ferunt vnguibus cōprehensa, inde mittunt in pelagus, atque hoc subinde repetunt per dies aliquot. Hoc motu cōcalefactis ouis pulli excluduntur, Oppianus.

D.

Eorundē educatione.

Pulli catarrhactæ mox vt lucem aspexerint, nulla in nidis mora, parentes volatu sequi contendūt. à parentibus autem suscepti, in mare demittuntur, & rursus ilico extrahuntur, vt sic facilius auxilio parentum hoc genus exercitij ipsis reddatur. Itaq; nō ineptè comparaueris eos filiis agricolæ alicuius grauem annis patrem sequentibus: quorum alter imposito bubus aratro terram proscindit, præit alter & sulcis semina committit, operantibus pater docens simul & gaudens assistit, Oppianus.

E.

De harū auium capiendarū ratione.

Catarrhactas imaginibus piscium super tabulas pictis capiunt. nam dum impetu in illas ceu viuos pisces feruntur, illisi pereunt, Oppianus. Gauiarum genus in Rheno etiam sic decipi audio, vt ad tabulam in qua imago gauiæ est, aduolantes capiantur.

F.

Catarrhactes cibis interdictus.

Catarrhactes interdictus est cibis, in translatione LXX. interpretum Leuitici 11. & Deuter. 14. Catarrhactes, ibis, &c. mensis prohibentur, eò quòd aues sint piscium voraces, quorum rapinæ inhiant, Procopius.

H.

Etymologia nominis.

a. Cataractes vel catarrhactes dici potest, *vide* supra in *A.* item cataracta, vt Gaza ex Aristotele transtulit. ¶ A verbo ῥῶ fit ῥάζω & ῥαίνω, eiusdem significationis. item ῥάσσω, quod est cum impetu decido, ἐῤῥωμένως καταπίπτω. vnde & catarrhactes dicitur ἐπί τε ὀρνέων καὶ ἐπὶ πετρῶν ποταμίων, μεταφορικῶς δὲ καὶ ἐπί τινων ἄλλων καταῤῥασσόντων, Eustathius in Odysseæ Υ. Καταῤῥάσσειν ἢ καταῤῥάσσειν, κατακλάνεσθαι, (videtur vox corrupta,) περικλυπεῖν, καταβαλεῖν, καταρίπτειν, καταρῆξαι, κατεψῆσαι, aliàs καταψῆσαι, Hesychius & Suidas. Haliæetus librat ex alto sese, visoq; in mari pisce præceps in mare ruit, Plinius. quod Græcè dixerim εἰς τὴν θάλατταν καταῤῥάττει. Καταῤέκτης, ὁρμητικὸς, Varinus: lego καταῤῥάκτης.

Catarrhactæ propriè quid sint.

¶ Catarrhactæ propriè dicuntur loca petrosa, vbi fluuij cursu impedito, & aqua copiosa collecta, ex alto cum impetu decidunt, τῇ πλημμύρᾳ καταῤῥάσσοντες, ἤτοι ἄνωθεν βιαίως κατιόντες, vnde & cæli catarrhactas dicimus, Eustathius in Dionysium Afrum. Catarrhactes amnis est Pamphyliæ, multus & torrentis more impetuosus, ab alta petra descendens, adeò vt longissimè strepitus exaudiatur, Strabo. meminit eius & Melas. Catarrhactas Danubij, id est partes quasdā in quibus præceps decurrit, apud Strabonem legimus lib. 7. Sunt autem petræ quædam, & veluti mons, per quas ingēte cum strepitu & vorticibus vertiginibusq; multis deuoluitur, vt describit Suidas in voce Καταῤῥάκται.

Nili cataractæ.

Nili catarrhactas legimus apud Plinium lib. 5. cap. 9. & Strabo lib. vltimo. Dionysius Afer poeta Blemyum κολώνας dicit, τοὺς δύο καταῤῥάκτας ἤτοι παταδούπους καὶ κρημνοὺς, id est duo illa præcipitia per quæ Nilus labitur, Eustathius. sunt autem duo (vtrinque singuli) montes, per quos defluit. Sunt & Rheni in Heluetia paulò infra Scaphusiam, Lauffen appellant locum à decursu aquarum: deinde aliæ ad oppidum Lauffenberg. Cataractæ appellantur etiam è terra exeuntes aquæ, & ita ex alto defluentes, vt ruere potius quàm defluere videantur: qualem Tyburi cernimus Anienem.

Cæli cataractæ.

Item loca ipsa è quibus exeunt aquæ, cataractæ dicuntur, vnde in maximis imbribus apertas esse cæli cataractas dicere solemus. Reperitur autem hæc cataracta fœminino genere, & hic cataractes masculino. à Græcis καταῤῥάκτης masculino genere dicitur, Sipontinus. Cataractas quidam cæli fenestras, aliqui nubes, & alij subterraneos specus vocant, Io. Tortellius. In sacris legimus, Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cæli apertæ sunt. hoc est, fenestræ aërei cæli, in quo generantur nubes & pluuia. Sicuti cataractis ex asseribus temperantur aquarū cursus, nunc aperiendo, nunc occludendo, in fossis plerunq; manu factis, quarum præripia

lateritio muniuntur pariete. hinc & à Diodoro Nili celebrantur cataractæ. Quoniam vt in remotioribus Græcorum Lexicis comperi, cataractas ea gens riuos intelligit, ac (vt apertius agam) conductus, (Καταῤῥάκτης, ὀχετὸς ῥύαξ, Hesych.) Cælius. Cataractæ dicuntur fores pendulæ intra portas murorum, aduersus irruptionem hostium, ex ligno ferróve, quæ demitti ac tolli pro voluntate custodum possunt, Germani vocant schußgatter.

Cataractæ portæ.

Οἱ δὲ καταῤῥάκτας οὓς εἶχον ὀλίγον ἐξωτέρω διὰ μηχανημάτων ἀνημμένους, αἰφνίδιον καθῆκαν, καὶ ἐπέβαλον τοῦτο. καὶ τούτους κατασχόντες περὶ τοῦ τείχους, ἀνεσκολόπισαν, Varinus ex authore innominato post vocem Ἥμβρος. Porta cataracta deiecta clausa erat: eam partim vectibus leuant: partim funibus subducunt in tantum altitudinis, vt subire recti possint, Liuius 7. belli Pun. Dictæ catarractæ, quòd ex alto defluere videantur. Græci enim καταῤῥέειν defluere dicunt: (vt Sipontinus ineptè interpretatur. catarractæ enim à verbo καταράττειν, quod supra expositum est, dicuntur.) Dicuntur hac ratione etiam obices, quibus aquæ cursus temperatur & sustinetur, ait Budæus. Patauij *sostegni* vulgò dicuntur, Germanis loßladen/ vel potius laßladen/ id est tabulæ dimissoriæ: quod vel eleuatis illis aqua in præceps dimittatur, vel depressis cohibeatur.

DE CATREO.

CATREVS, κατρεὺς, auis quædam est, Hesychius & Varinus. Catreum autem (inquit Ælianus) ita nuncupatam, cùm ex nimia formæ pulchritudine Clitarchus ait, tum pauonis magnitudine esse, tum pennarum eius extremitates smaragdi similitudinem gerere: ac si alios intuetur (quod si quid aliud intueatur) eius oculi nescias quo colore sint: sin te aspiciat, purpureos dices (vel, cinnabarin te videre in eius oculis diceres: excepta pupilla cui color melinus & acies acuta.) Quod in aliorum oculis album, in illius pallidum est. Capitis plumæ glaucæ, guttis quibusdam croceis sparsis distinctę sunt. Pedibus color sandaracæ, & vox canora, & sicut lusciniæ sic eadem acuta & arguta est. Indi sanè suas delicias etiam ex auibus habent, & earum aspectu etiam oculos pascunt. Sunt inter cæteras quædam vndiquaq; purpureæ & purissimæ flammæ similes, quæ gregatim tantopere volant, vt nubes esse videantur. Cantandi suauitas & oris expressio tanta est, vt comparationem nullam habeat, vt crassum sit, Sirenes quasdam alatas eas dicere, Hæc ille.

DE AVE ALCATRAZ.

CATREO aui peregrinæ alteram similiter peregrinam & nomine etiam finitimam subiecimus, de qua Hier. Cardanus: Genus auium, inquit, piscosum (lego *picosum*, quòd rostro magno longoq; sit, vt pici) est, rostri magnitudine & corporis celebre, in occidentali India *alcatraz* dictum, cinerea croceaq; pluma distinctum, rostro duorum palmorum in acutum tendente, à qua tamen magnitudine parum abest rostrum tum ciconiæ tum gruis.

Caucalias. CAVCALIAS, Καυκαλίας, auis quædam, Hesych. & Vari. Καυκιάλης, herba similis coriandro, & auis, Iidem. sed cùm herbæ nomen est, caucalis potius scribitur. Graucalus, auis cinerea, Hesychius. hæc fortè pardalus Aristotelis est.

Ceblepyris. CEBLEPYRIS, Κεβλήπυρις, auis apud Aristophanem nominatur in Choro auium. vbi Scholia, Fortè non vna vox est, sed duæ. nam & à Callimacho CEBLE, κέβλη, auis nominatur. εἶτα μύρμηξ Ἑρμίππου τετραμέτροις. καὶ Θεμιστοκλέους τὸν τραυνὸς τις ὢν κεβλήπυρις τις ὀνομάζεται, (locus videtur planè corruptus,) vt vel hîc (apud Aristophanem) vel illic (apud Hermippum) aliquid in scribendo peccatum sit. Aliter, Ceblepyrin vocem in duas diuidi non conuenit, propter numerum viginti quatuor auium, quo constituitur chorus. abundaret enim vna. Κέβλη Grammaticis Græcis alioqui caput significat.

Cebriones. CEBRIONES auis nomen apud Aristophanem in Auibus, vbi Epops ciuitatem ab auibus conditam vidēs, exclamat: Ὦ κεβριόνα καὶ πορφυρίων, ὡς σμερδαλέον, τὸ πόλισμα. Pulchrè autem (inquit Scholiastes) cebrionæ porphyrionem coniunxit, quoniam gigantes etiam duo qui contra deos pugnarunt, iisdem nominibus fuere: præsertim cùm aues quoq; pugnam aduersus deos instituerent. Memoratur autem Cebriones gigas à Venere captus. Cebriones etiam filius Priami nothus fuit, qui à Patroclo saxo ictus interiit, apud Homerum Iliad. π.

DE CELA.

AVEM in India nasci accepi, magnitudine triplo maiorem otide, ore permagno & longis cruribus, absonum quiddam sonare, eiusq; summas alas pallidas, cæteras verò pennas cinericias esse, Ælianus interprete Gillio. nam Volaterranus ex Æliano camelam hanc auem vocat. sed Græcus codex noster manuscriptus κήλαν habet, id est celam: & (quod Gillius omisit) ingluuiem ei tribuit maximam, coryco, id est peræ similem. vnde & nomen illi forsitan factum est. cela enim Græcis herniam & in gutture tumorem significat. Itaq; auem onocrotalo hac præcipuè parte & absona voce similem esse coniecerim, maiorem tantum nostro & colore differentem: nec onocrotalum Indicum appellare dubitârim. Reperitur & CILLA, κίλλα, ζῶον πτηνὸν, id est animal volucre, (ex auiúmne an insectorum genere nescio,) apud Varinum. Κίλλαι, ἀστράγαλοι ἢ ὄνοι, Hesychius.

Camela.

DE CE-

DE CELEO.

CELEVS auis, κελεὸς, ſemel & iterum Ariſtoteli memoratur. hanc enim & libyum pugnare ſcribit, lib. 9. cap. 1. de hiſtoria anim. vbi Gaza vertit galgulum cum libyo pugnare. Sed de galgulo nos priuatim agemus ſuo loco. Et rurſus eodem capite Ariſtoteles: κελεὸν & λίβυον (galgulum & lædum habet tranſlatio Gazæ) aues inter ſe amicas eſſe tradit. colere enim celeòn fruteta & nemora (vt Gaza vertit: nos Græcè legimus, παρὰ ποταμὸν καὶ λόχμας, id eſt *iuxta amnes & fruteta*, quod placet, & vetus quoque interpres ſic legit:) libyum verò ſaxa & montes, ſuisq; locis vtrunq; contentum degere pacificè. Sed ne Ariſtoteles ipſe ſibi aduerſetur, celeum & libyum, nunc amicas nunc inimicas inuicem aues eſſe ſcribens, priore loco non celeum (κελεὸν) ſed κολιὸν per o breue in prima ſyllaba legerim, quæ auis vel galgulus eſt, vt Gaza vertit, vel potius picus viridis vulgò dictus. Quære in pico. poſteriore verò celeòs, quæ vt mihi videtur auis aquatica eſt, cùm Ariſtoteles ſcribat, degere eam iuxta fluuios: Puto eſſe genus gallinulæ aquaticæ: Κελεὸς auis eſt celerrima, vnde & κέλλειν verbum, celeriter pergere, Suidas & Varinus. apud Heſychium κελαιὸς ſcribitur. Sunt autem aquaticæ aliquot aues, cruribus longiuſculis, admodum celeres curſu, vt quæ trochili etiam inde nominantur. Fuit Κελεὸς etiam nomen herois Athenis, Heſych. Ariſtophanes in Acharnenſibus memorat aut fingit Celeum quendam (Κελεὸν) filium Amphithoi. Ἀδελφεὸς fit abundante vocali epſilo, vt & κενεὸς nimirum, & fortè κελεὸς ὡς ἀπὸ τοῦ κέλω, Euſtathius in Iliad. β. Καὶ τὸν ἰσόποδα κελεὸν λέγουσιν ἀστεῖζόμενοι, Etymologus.

DE CEPPHO.

A.

CEPPHVM Theodorus Gaza ex Ariſtotele fulicam interpretatur. ſed quoniam an rectè id ab eo factum ſit, non ſatis mihi conſtat, & quæ hodie fulica à pleriſq; populis qui Latinæ linguæ veſtigia retinuerunt appellatur, nihil cum laris aut cepphis commune habere videtur, viſum eſt priuatim de ſingulis, quæ apud authores obſeruata nobis ſunt, conſcribere. Cepphus ea eſt auis quæ communiter larus dicitur, Scholiaſtes in Plutum Ariſtophanis, ex quo Suidas etiam & Varinus repetierunt. Cex, κήξ, vel cauex, καύηξ, ab aliis larus, ab aliis cepphus exponitur, Heſych. ſed plura de hac voce in Laro. Ego illorum potius ſententiam ſequor, qui cepphum non larum, ſed λαροειδῆ, id eſt laro ſimilem eſſe ſcribunt, vt Nicandri interpres & ſequutus eum Varinus. Nam & Ariſtoteles vir hac in re omnium diligentiſſimus diuerſas has aues facit, congeneres tamen eſſe conijcio, cùm locus vbi degunt, victus ratio, ingenium, & corporis ſpecies conueniant. Sed lari nomen latius patêre dixerim, quando & marini & fluuiatiles lari ſunt: cepphi verò & cataractæ (quos ſupra quoq; larorum generis eſſe ex mea coniectura docui) marina duntaxat eſſe larorum genera, colore & magnitudine diſcreta.

Cepphus an fulica ſit dubiũ eſt.
Larus.
Cex vel cauex.
Cepphus nõ larus, ſed laro ſimilis, vel lari ſpecies videtur.

¶ Recentiores Græci (inquit Turnerus) qui poſt Ariſtotelem ſcripſerunt, larum & cepphum eandem auem fecerunt, vt Eraſmus in adagio λάρος κέπφος, ex Ariſtophane & eius interprete oſtendit, (ex eo quidem quod hæc nomina in prouerbio coniunguntur, non eſt neceſſe vnam eſſe auem: quin magis quadrat, duas ſed eiuſdem naturę leuitatis ſcilicet & ſtoliditatis aues ſimul nominari, ad hominem ſtolidum ac leuem & clamoſum deſignandum: vt de improbis & maſtigiis ſeruis ſimiliter duæ aues diuerſæ quidem, ſed vtraq; variè punctis diſtincta, attagen & numenius in prouerbio iunguntur. Verùm ab Eraſmo tantum coniunctas has voces in vnum prouerbium puto, nõ à veterum quoquam.) Sed Ariſtoteles diſtinguit lib. 8. de hiſt. anim. his verbis, Ἔτι δὲ λάρος ὁ λευκὸς καὶ κέπφος. Iam qua nam ratione autores iſtos conciliem, neſcio, niſi dicam poetas rerum peculiares & proprias notas ac diſcrimina, philoſophis multò negligentius obſeruantes, aues corporis figura, natalibus & victus ratione ſimiles, licet manifeſtis notis differentes, eaſdem aues feciſſe, quas ſeueriores philoſophi ad amuſſim omnia expendentes, in diuerſas ſpecies diſtinxerunt. (Atqui ego non poetas, ſed grammaticos quoſdam recentiores cepphum & larum confundere video, quod & ipſum facilè excuſatur, ſi larus, vt ipſe ſentio, genus ad cepphnm ſit.) Poſt hæc quoniam Gaza cepphum interpretatur fulicam: recentiores aũt alij fulicam vanellum auem interpretantur, quam Germani kyuittam vocant, alij gallinæ aquaticæ nigræ genus, cui alba in fronte macula, de qua nos in Fulica recentiorum ſcribemus, reprehenſis vtriſq;, ſubdit. ſed iam reſtat, vt quam auem fulicam (ſeu cepphum. ipſe enim non diſtinguit) eſſe iudicẽ, oſtendam. Eſt auis marina (inquit) magnitudine monedulæ, ſed alis acutioribus & longioribus, colore tota albo, excepto nigro quem in capite gerit cirro: roſtro etiã & pedibus puniceis. Hãc ego ſæpe in mari nauigans cõſideraui, tum pręſertim quando vel deficiente vento, vel flante cõtrario, emiſſa anchora, ventum ſequundiorẽ quieſcentes expectauimus. Hæc ſtatim ſoluta anchora, gauiis comitata aduolat, ex purgamentis nauis eiectis, eſcæ nõnihil ſibi promittens, diutino clangore defatigata tandẽ *keph* profert, vt *lari cob.* vnde à noſtris marini cobbi dicuntur, Hæc Turne. qui hanc auem Germanicè ait vocari ein wyß mewe / Anglicè *a vuhite ſemau vuith*, vel *a blak cop.* vocant aũt Angli laros quoq; *ſeecob*, id eſt cobbos marinos vt iam recitauimus. Gauiam albam (inquit idem) à fulica (*ceppho*) parum differre arbitror,

Deſcriptio cepphi ex Turnero.

ſolo nimirum cirro & roſtro. Turneri de ceppho ſententiam Eberus etiam & Peucerus confirmant. & ſanè mihi quoq; placet hanc auem cepphum eſſe, & eandem fortaſſis Plinij fulicam propter capitis cirros. fulica verò recentiorum alia demonſtrabitur ſuo loco. in laro etiam genera eius aliquot Germanicè nominabo, ex quibus num aliqua cum ceppho aut cataracta conueniant, diligentiores qui loca maritima habitant adeúntve, obſeruabunt. ¶ Auicennæ interpres in hiſtoria animalium caſu alicubi habet pro ceppho, vt Albertus alicubi *ſokocol*. Hiſpanus quidam cepphum ſeu fulicam ſua lingua *cercétam* mihi interpretatus eſt, quod nomen ego querquedulæ magis conuenire ſuſpicor. Auis quam Aratus cepphon dicit, ardeam Vergilius nominat, Perionius.

B.

Altera deſcriptio per partes.

Cepphus laro ſimilis eſt, Scholiaſtes Nicandri. Plumis abundat, carne exigua præditus, Scholiaſtes Ariſtophanis. Gracilis eſt auis, (ἰσχνός,) carne nulla ferè, cùm tota propè oſſibus & plumis conſtet. Leuiſſima eſt, vnde facilè vento impellitur, Heſychius: & fluctibus innatat, Scholiaſtes in Plutum Ariſtophanis & Suid. & ab ipſa leuitate nomen tulit, vt cepphos παρὰ τὴν κουφότητα dicatur, Oppianus. Currit per ſummam aquam, Idem. Reliqua *vide* in *A*.

C.

Auis marina eſt. Maris ſpumā edit. Obſtrepera eſt. Piſcoſis locis gaudet. Thunnos & delphinos ſequitur. nunquam otioſa. Tonitrua pertimeſcit.

Cepphus apud mare victitat, Ariſtot. Auis marina eſt, Scholiaſtes Nicandri. Circa mare degit, Heſychius. Circa aquas ſemper moratur, Scholiaſtes Arati. Veſcitur ſpuma maris, qua etiam obiecta capitur, Nicander. *Vide* in *E*. Maris ſpumam edit, vnde Aratus, Θηρεύων ἀφροῖο νέην χνόα λευκαίνουσαν, Scholiaſtes. ¶ Auis eſt viliſſima & obſtrepera, λάλος, Scholia in Plutum Ariſtophanis. ¶ Currunt cepphi per ſummam aquam, & proſperum piſcatoribus ſucceſſum promittunt. verſari enim his in locis gaudent, in quibus meliores piſcium greges fuerint. thunnos maximè comitantur: quòd ab ijs piſciculorum, quos dentibus ſuis diſcerpunt, carunculæ aliquot in aquis relinquuntur, quas cepphi ſtatim ingurgitant. ſequuntur etiam delphinos, & piſcium ab illis occiſorum ſanguine paſcuntur. ſed maris quoque ſpumam ingerunt. Nunquam ſanè otioſos aut dormientes cepphos terra maríve aliquis facilè deprehenderit: ſemper aut venantur, aut volitant. Ad tonitrua adeò timidi ſunt, vt eorum ſonitu exaudito ex aëre in mare decidant. Generatio quidem eorum ex mari ne an ex aere ſit, (locus hic in Græco codice noſtro mutilus videtur.) non conſtat. nam terra etiam cùm tonuerit fructus quoſdam (vt de tuberibus legimus) ſponte emittit, Oppianus. ¶ Δισσάς τε πέτρας κέπφος αἷς προσήλατο Δαιτὸς χατίζων, Lycophron. Nicander cepphum celerem cognominat. ¶ Cepphum parturientem in primis clamare aiunt. *vide* infra prouerbium, Cepphus parturit.

D.

Cepphus auis eſt ſtolida, εὐήθης, Scholiaſtes Ariſtophanis. nam facilè decipitur, vt dicemus in *E*. vnde homines ſtolidi & deceptu faciles prouerbio etiam cepphi dicuntur.

E.

Stolida eſt. Ratio cepphos capiendi.

Cepphi ſpuma capiuntur. appetunt enim eam auidius. quocirca ſpuma inſperſa eos venari in vſu eſt, Ariſtot. Veſcitur cepphus ſpuma maris, & eadem per piſcatores (mare turbantes vt ſpumam colligant) obiecta capiuntur, Scholiaſtes Nicandri. Τῷ γὰρ (ἀφρῷ) δὴ ζωήν τε σαοῖ, καὶ πότμον ἐπαυρεῖ, Nicander. Piſcatores marinam ſpumam cepphis eminus primum obijciunt, deinde propius ſubinde, donec paulatim ad manum vſq; illiciant, (aut manu ipſa ſpumam porrigant,) & ita facilè capiunt, Scholia in Plutum Ariſtophanis & Suidas. ¶ Cepphi cùm ventum imminentem ſentiunt, aduerſi volant, vt piſces quoque contra ventum niti ſolent. ſic enim vnda à capite eis defluens caudam verſus, ſquamas eorum quo minus inhorreſcant componit, (complanat.) Sic & cepphi gregatim cōtra ventum volantes, ne illum ſequentibus pennæ ac plumæ peruertantur & rigeant, venti imminentis indicium præbent, Scholiaſtes Arati. Cepphi cum relicto mari gregatim in terram aduerſo vento reuolant, ventum prænunciant, Wottonus ex Arato. Noſtri etiam fluuiatiles & lacuſtres lari (Holbroten) inſtante vento, in aëre ſublimes volitant, & vento ſe obuertunt.

Cepphi aduerſo vento volant.

F.

Carne ſūt probi odoris prædita.

Caro cepphorum probi odoris eſt, excepta parte poſteriore vltima, quæ ſola lituum (lego limum. Græcè legitur θιώνς, malim θινὸς, id eſt littus, & ſic quoq; legi poteſt, non limum. quanquam eodem ſenſu, in Gazæ tranſlatione. Vetus interpres, quæ ſola fœtet) olet. pingueſcunt ſatis, & eſui ſunt, Ariſtot. Niphus lituum herbam exponit, ſine authoritate.

G.

Cepphus quaſi κοῦφος.

a. Cepphi auis præter alios Callimachus in Hymnis meminit, Scholiaſtes Ariſtophanis. Cepphus quidem dictus videtur quaſi κοῦφος, à leuitate, cùm leuiſſima auium ſit pro magnitudinis ratione: aut per onomatopœiam. Inuenio & κέμφος, apud Varinum, pro eadem aue. Ciris etiam vel cirrhis auis, de qua priuatim inter Accipitres ſcripſimus, è genere cepphorum forſitan fuerit, propter cauſas illic aſſignatas. Ἀλιάποδα, τὸν κέμφον, ἢ θαλάττιον ὄρνιν, Heſychius & Varin.

Epitheton cepphi θοὸς, id eſt celer, apud Nicandrum.

Κεπφωθεὶς, ἐπαρθεὶς, ἐρεθισθεὶς, ὀξέως ἐλαυνόμενος, ἀπατηθεὶς, Heſych. & Varinus. de homine nimirum leui, inconſtante, aut ſtolido & facili deceptu. nam & cepphus auis leuiſſima eſt, & huc illuc vento impelli-

impellitur, & decipitur facile. legitur etiam κεμφωθεὶς apud Varinum eadem significatione. item Κεκεπφωμένα, ἐπηρμένα, apud vtrosque. Κεπφωθεὶς, καταγελασθείς. εἴρηται δὲ ἐπὶ τῶν ἀλόγως δίκην ἀνοήτως συνεπαιρομένων, Hesychius non suo loco, nempe post Κέφαλον.

¶ *h.* Prouerbia. Cepphus larus, Κέπφος λάρος, in garrulum ac vecordem dicebatur, præcipuè qui cuiusuis rei cupiditate deceptus capitur: ab auis ingenio ductum, quam spuma marina gaudere & capi aiunt, (*vide* supra in *E.*) Aristophanes vtitur in Pluto, interpres admonet cognomen esse prouerbiale. Rursum in Nebulis Cleonem larum vocat, quòd furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello de mercede seruientibus, Σαυτὸν δὲ παρακαλέσας θαρρεῖν, ἐπιχείρει τῇ ἄγρᾳ εἰ θέλεις, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον παραχανὼν τὸ δέλεαρ. id est, Sumpta verò fiducia venatum aggredere, si videtur, lari in morem, totam escam ore deuorans. Athenæus indicat auem hanc (larum) Herculi attributam à priscis, quòd & ille fuerit ἀδηφάγος, atque itidem βουφάγον esse vocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piscibus: quo magis mirum est hodie religionis causa vulgus piscibus vesci. proinde congruet & in obsonatores, quòd larus auis piscium sit appetens, Erasmus. Sed veterum nullus hoc prouerbio vtriusque auis nomine in ipsum coniuncto, quod sciam, vsus est: *vide* supra in *A.* Laros vocamus homines stolidos, εὐήθεις: eosdemq; cepphos, à leui huius nominis auicula vt veteres docent, ἀπὸ κούφου τινὸς καὶ εὐμεταχειρίστου ὀρνιθαρίου, Eustathius. videtur autem εὐμεταχείριστον ei idem quod κοῦφον significare, quòd vt vnumquodq; leuius est, ita manibus geritur & tractatur facilius. Κέπφος, τάττεται ἡ παροιμία ἐπὶ ἀλογίστων καὶ ἀνοήτων ἀνδρῶν, Scholiastes Aristophanis. Καὶ κέπφοι τρήρωνες ἀλωπεκιδεῦσι πέπεισθε, Aristophanes in Pace, vbi Scholiastes: Τρήρωνες οὐκ ἐπὶ τοῦ κέπφου, ἀλλὰ καθ᾽ αὐτό. κέμφοι (κέπφοι hîc legit Varinus, quòd placet) γὰρ οἱ κοῦφοι ἀπὸ τῶν ὀρνέων. ὅθεν καὶ τοὺς ἐλαφροὺς ταῖς φρεσὶ κούφους (forte κέπφους) καλοῦμεν. A ceppho aue quæ leuissima est, ac facile vento impellitur, homo etiam leuis ingenij, (ὀξὺς καὶ κοῦφος, vt inconstantes & ardeliones) cepphus cognominatur, Hesych. Cepphus prouerbialiter dicitur pro homine vili & loquace, Suidas. Κεμπὸς, κοῦφος, ἐλαφρὸς ἄνθρωπος, Idem & Varinus. Conijcio autem hanc quoque vocem deprauatam esse à ceppho, etsi literarum ordo in Lexicis obstet. ¶ Cepphus (etsi Erasmus larum vertit, quod non probo) parturit, Κέπφος ὠδίνει, antiquitus dicebatur in eos qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promissis exhiberēt. aiunt enim cepphum auiculam cùm parturit vociferari. hinc natum prouerbium, vbi quis magna præ se fert, pusilla præstiturus, Hæc ferme scribit interpres Aristophanis in Comœdiam Pacem, Erasmus Chiliad. primæ Cent. 9. repetit autem idem Chiliad. 2. Cent. 2. vbi addit, Confine est illi, *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.*

Prouerb. Cepphus larus.

Cepphus parturit.

CERCIS, Κερκὶς, à Varino & Hesychio exponitur genus auis, radius textorius: stirps quædam, & piceæ aut populi (αἰγείρου) arboris cacumen. Est & crex auis, de qua infra, eadem fortè quæ κερκίς. nam & Κερκαὶ apud Hesychium non alia quàm crex est, per onomatopœiam dicta. & CERCION apud Æ-lianum, de qua dicemus inter Motacillas. *Cercis.* *Cercion.*

DE CERTHIA.

Certhius Turneri.

NOVIMVS auiculam quandam exiguam, nomine certhiam, cui mores audaces, domicilium apud arbores, (καὶ οἰκεῖ περὶ τὰ δένδρα, victus ex cossis, (καὶ ἐστι θριποφάγος,) ingeniū sagax in vitæ officijs, vox clara, Aristot. historiæ anim. 9.17. Græcè legitur huius auiculæ nomen κέρθιος, certhius. Albertus in sua translatione legit *rarycheus*, vbi & alia quædam ineptè scribit, & pro thripophago, deuorare eam aliam quandam auiculam canoram, nempe *vinconem* Germanis dictum, (id est fringillam,) vocari autem Germanicè Barchengel/ de qua scribemus in Lanio, ficto à nobis nomine.

¶ Auis est quædam, inquit Turnerus, quam Angli *creperam*, id est reptitatricem nominant, quòd super arbores semper repat, quam certhiam esse credo. Ea regulo paulo maior, pectore pallido (nos tota parte supina alba vidimus) cætera fusca & maculis nigris distincta est: voce acuta, & rostro tenui (oblongo instar vpupæ ferè) & leuiter in fine adunco: nunquam quiescit, sed semper per arbores picorum modo scandit, & cossos è corticibus eruens comedit, Hæc ille. Eberus & Peucerus certhiam auiculam carduele minorem esse scribunt, variam, pulcram, audacem, voce clara, thripophágon, & Germanicè *Creperà.*

vocari Hirengryl/(ab alijs puto Hirngryll/ inter auiculas musicas maximè commendatam: quam nos infra inter chloridis species gryllum appellabimus.) Ijdem reptitatricem Turneri auiculam (quam ipsi Germanicè vocant Baumheckel/(picum cinereum etiam Saxonicè Baumhecker/ vocant) & Baumkletterlin) calidrin Aristotelis faciunt, de qua supra scripsimus. Auicula (inquiunt) parua est, cinerea & *Calidris.* varia, agilis & ad motum expedita: rectà sursum prorepit, & accliuia quæq; conscendit rectissimo tramite. (nisi fortè non hanc, sed auem quam nos Chlän vocamus, inter picos describendam intelligunt. nam eam quoque apud Saxones audio Baumhecker vocari.) Atqui ego cum Turnero potius senserim: quoniam calidris lacus & fluuios petit. quanquam dubius sum an culicilegam potius reptatricem illam Turneri (quam scandulacam Latinè dixeris) appellem. *Vide* infra in Cnipologo.) Aliqui Germanicè Rinnenkläber nominant. Vide ne potius dici debeat Rindenkläber/ quòd corticibus arborum adhæreat.

DE CHARADRIO.

A.

CHARADRIVS auis est regia, futuri præscia, Kiranid. quam Gaza Latinè hiaticolam dici posse scribit, quod circa fluminũ alueos & riuorum charadras, siue hiatus riparũ versari soleat: alibi verò rupicem transtulit, à recto rupex. Hebraicam vocem *anapha*, אנפה, Leuit. 11. & Deut. 14. Septuaginta & Hieron. charadrium transtulerunt. sed non videtur charadrius hac voce significari, quoniam adijcitur iuxta genus suum, charadrij verò species haberi plures non legimus. quanquam Niphus charadrium speciem

speciem noctuæ esse conijcit, eò scilicet quòd noctu se abdat. sed is noctuæ vocabulo nimis generaliter vtitur. Recentiores quidam obscuri, pro charadrio ineptè caladrius, caladrion, & calandria scribunt. Sunt qui charadrium eandem ictero siue galgulo aut galbulæ auem esse suspicentur, quoniam Aristoteles icteri non meminit, & ex charadrij aspectu hic morbus curari tradatur. Vocatur autem morbus idem etiam regius, vt galbula auis alio nomine (vulgò Italis) *regalbulus* [& secundum aliquos *regaliolus* Suetonio] dicitur. hinc est quod Gerardus Cremonensis charadrium in Kiranide regulum conuertit. auem enim regiam charadrium esse Kiranides scribit, nimirum quòd à regibus ad huius morbi curationem requireretur. Ego, ne quid confudisse videar, priuatim de singulis veterum recentiorumq; scripta recitabo. Hoc quidem certò nobis constat, galgulum siue galbulam Latinè dictum, qui hodieq; nomen in Italia retinet, non esse charadrium Aristotelis, quod historiam vtriusque conferentes facillimè deprehendent. De ictero aue plura *vide* infra in galgulo. ¶ Charadrium ipse conijcio eam esse auem, cuius imaginem apposui. Ea Germanicè alicubi, ni fallor, Triel vel Griel nominatur. Italis *coruz*. Hanc aliquando apud ciuem meum, qui vno aut altero anno domi aluerat, consideraui. Videtur nonnihil ad accipitris speciem accedere, nisi quòd nec rostrum nec pedes vncos habet, sed pennis vt accipiter aut tinnunculus subruffis est, collo, capite, pectore & ventre maculosis: ijsdemq; partibus ex luteo subruffis, nisi quòd colli pars posterior magis ad fuscum tendit. in dorso & alis maculas quasdam ruffas habet, cætero color fuscus his partibus. cauda breuis & angusta. magnitudo ei quæ gallinæ paruæ aut columbæ. crura oblonga duos palmos excedunt, colore tota subluteo. in quibus digiti terni, breuibus interiore parte membranis iuncti. digito posteriore caret, vt tarda & struthio. vngues breuissimi, mutili. Oculi magni, pupillam circulus flauus, vel aureus ambit. Rostrũ lõgiusculum, anterius nigricat, posterius flauet, extremis partibus inferiore scilicet superioreq; leuiter decussatis, quod in pictura non satis apparet. Omnino cognata est hęc auis pluuiali. Eius tamen nõ meminit Ruellius. fortè *guillemot* est Bellonij. Τειδάκτυλος enim est vt & pica marina & pluuialis. Dalechampius charadrium putat Diomedeam esse, ni fallor, sed authorem non adfert. Ego verò charadrio nihil conuenire cum Diomedeis puto, nec ardearum generis illam esse, vt falsò veteres quidam nempe Seruius & Stephanus putarunt, nec vllis aliis cognatas auibus sed sui omnino generis. Auis est hæc (cuius icon supra apposita est) stolida & stupida, vnde homines etiam stolidos nostri vocant Triellappen. Domi inclusa subinde obambulat, aliquando in orbem ad multum tempus, circa columellam aut aliud quippiam: aliquando recto tramite, & si quid impedimento fuerit, transilit potius quàm à via recta declinet. oculos, etiamsi digitos admoueas, non claudit. facilè mansuescit: nam etiamnum libera ruri, parum sibi timet ab homine. Aquatica est, & in pratis palustribus vel circa paludes degit. audiui aliquando in lacu nostro glacie astricto, manibus se capi permisisse. Noctu, etiam in domibus, mures captat. In Germania inferiore abundare audio, noctu vagari, & vocem tanquam fistulæ ædere. Videtur sanè & morbus arquatus siue icterus ei conuenire, cùm crura tota, rostrum & iris oculorum flauo luteóve colore in ea spectentur, & tota pars corporis supina ex ruffo colore pallescat. Hic igitur, nisi fallor, charadrius Aristotelis fuerit.

Caladrius & Calandria. *Auis regia.* *Descriptio figuræ.*

Audio etiam auem quę vulgò à Germanis quibusdam (circa Confluentiam) Weicker appelletur, mures captare. quamobrem etiam mustela nominatur à Carolo Figulo, quòd mustelæ quadrupedis instar muribus insidietur: quæ an eadem sit charadrio nostro non possum asserere. ¶ Charadrius noster cùm domi aleretur imminente tempestate perquam inquietus erat.

B.

Charadrius colore & voce prauus est, Aristot.

C.

Vox charadrio praua. noctu apparet, die aufugit, Aristot. A Procopio Gazæo etiam inter aues noctis & tenebrarum amicas cum noctua, vpupa & vespertilione numeratur. ¶ Apud mare victitat, Aristot. & Suidas in voce Ἡμερινά. Atqui Aristophanes charadrium aliasq; aues fluuiatiles ad ciuitatem auium condendam, aquam adferre fingit: & charadræ, à quibus illi nomen, vt grammatici quoq; testantur, fluuiorum potius quàm maris dicuntur, prærupta scilicet & confragosa cauernosaq; circa ripas loca, præruptos torrentium alueos Gaza transtulit. in his enim versari gaudet. Nihil igitur prohibet & circa mare & circa dulces aquas charadrium degere. ¶ Charadrius sulfure interimitur, Ælianus interprete Gillio. sed Philes qui sua ex Æliano transcripsit, charadrium titano poto perire docet. τίτανος autem calcem, interdum etiam gypsum significat.

Auis est nocturna. Aquatica. *Sulfure necatur.*

F.

Charadrium aliqui non aspectu, sed in cibo sumptum ab ictero liberare putant. *vide* mox in G. In vetere quidem testamento hæc auis mensis impura pronunciatur. causam adfert Procopius interpres Græcus, quod noctis ac tenebrarum amica sit, quemadmodum & noctua & vespertilio.

In cibis interdicta.

G.

Charadrius morbo regio medetur, vt affirmant quidam, si ab ægro vel conspiciatur duntaxat. quocirca qui auem vendunt, abscondunt eam, ne ab ægro prius videatur quàm eam vendiderint, & ille gratis curetur, vt author est Euphronius: Andreas non hoc visam, sed in cibo efficere author est, Scholiastes Aristophanis. *Vide* etiam infra in prouerbio, Charadrium imitans. Charadrius ictericis.

Morbo regio medetur.

medetur.& si ictericus eum intueatur, refugit ille & auersatur oculis conniuens, non propter inuidiam remedij (vt quidam putant) sed quia contagione se affici sentit, transeunte in ipsum per obtutum alterius affectionis ceu fluxu quodam, Heliodorus libro 3. Æthiopicæ historiæ & Simocatus. Charadrius auis eximio naturæ beneficio affecta est, nam si quis ictericus in eam acerrimè intueatur, illa contrà sine nictatione ex animo respiciat, sic affectum hominem suo obtutu ad sanitatem reducit, Ælianus. Rubetam aliquis aspiciens vtcunq; optimè coloratus, pallore tanquam ictericus afficitur: & rursus charadrium intuens (χαραδριῷ τῷ γαληνῷ) liberatur, Philes.

H.

a. Χαραδριὸς quando auem significat, acuit vltimam. εἶδος ὀρνέου μεταβαλλομένου εἰς τὰ προκείμενα, hoc est auis colorem rerũ obiectarum in se recipiens, (quanquam alij authores ictericorum duntaxat colorem ab eo recipi tradiderunt) pro charadra verò barytonũ est, χαράδριος (Erasmus legit χαράδρειον gen. neutro, forma diminutiua) Scholiastes in Aristophanem. Auium nomina in ιος. quæ syllabas plures tribus habent, vltimam acuunt, vt χαραδριός, αἰγυπιός, Etymol. Χαράδρα, locus est inæqualiter concauus, φαραγγώδης, à verbo χαράσσειν: ἐξ οὗ καὶ ἡ χαράδρα ὀνοματοπεποίηται. ἴσως δὲ καὶ ὁ χαραδρειός, Eustath. Concitant & charadræ melodiam quandam fluctibus suis, Scholiast. Aristoph. Χαραδρειὸς ὄρνεον ὀνοματοπεποίηται παρὰ τὸ ἐν ταῖς χαράδραις διαβιβάζειν, Idem. ¶ Varonum ac rupicum squarosa incondita rostra, Lucilius apud Festum: vbi an rupices charadrios intelligat, non constat.

Charadra locus concauus.
Charadrius auis vnde dicatur.

¶ Proverbium. Charadrium imitans, Χαραδρειὸν μιμούμενος, dici solitum de dissimulante ac rem vtilem occultante. Suidas refert hunc senarium scazontem ex Hipponacte, Καὶ μὴν καλύπτει. μῶν χαραδριὸν περνᾶς; id est, Et num charadrion quæso venditor cælat. (nos aliter distinximus, vt duæ personæ in hoc versu loquantur.) Item Aristophanes in Auibus: Ἄλλως ἄρ᾽ οὔποψ, ὡς ἔοικ᾽, εἰς τὴν λόχμην Ἐμβὰς ἐπῶζε, χαραδρειὸν μιμούμενος, id est, Alioqui vpupa, vt videtur, saltum ingressa abdidit sese, charadrion imitans. Quo loco interpres narrat huius auis vim medicam (&c. *vide* supra in *G.*) Erasmus. Sed commodius videtur, vt charadrium imitans accipiatur pro latente vel occultato instar charadrij, non pro occultante. nam & charadrius ipse interdiu (vt diximus) latêre in cauernis, noctu prodire solet. & cùm venduntur latent, occultanturq; à vendentibus. Εὐφρόνιος ἐκ τοῦ χαραδριὸν μιμούμενος ἀξιοῖ δὲ χεῖσθαι ἀποκεκρυμμένως, Scholiastes Aristophanis.

Prouerbiũ charadriũ imitans.

Socrates apud Platonem in Gorgia, quum Callinicen eò pellexisset, vt fateretur beatam vitam nõ esse sitam in copia rerũ, sed in perpetuo influxu. nam qui satur est, aut non sitit, quoniam nec molestiam sentit, nec voluptatem, lapidis more viuit, potius quàm hominis: ita subijcit, Χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ᾽ οὐ νεκροῦ, οὐδὲ λίθου. id est, Rursus tu charadrij quandam narras vitam, non mortui lapidisve. Marsilius vertit auem, quum Socrates videatur sentire de voragine, in quam quum perpetuò decurrat aqua, nunquam tamen expletur. nisi fortè charadrius auis est de numero voracium, quemadmodum & larus, vt hinc nomen inuenerit à charadra ductum, Erasmus in prouerbio iam recitato Charadrion imitans.

Charadrij vitã narras.

¶ Ab his quæ apud veteres de hac aue leguntur, recentiorum quorundam & obscurorum scripta de eadẽ separatim proponere volui, quòd quædam sine authore & nugacia ab ijs tradantur. ¶ Charadrius est auis garrula, Rodolphus in Leuiticum. Auis est tota alba, vt quidam ferũt, quæ in Perside reperitur, (inuenta in Perside ab Alexandro,) sed illic quoq; rara, & atrijs regum requisita, eò quod, multi ei capiendæ, insidientur propter augurium (auxilium) quod ictericis ex ea præstatur, Albertus. Charadrios auis regia est futuri præscia. nam si infirmum intueri recuset, mortis signũ est. si verò aciem oculorum in faciem eius direxerit, omnem ab eo morbum aufert, & volans aduersus Solem, proijcit morbum: ita vt & ipsa & æger seruentur, Kiranides & Physiologus, & Albertus ferè similiter. Charadrius omne hominis ægroti malum intra se colligit, & in aere volans illic comburit atq; dispergit, Author libri de nat. rerum. Infirmum moriturum non respicit: sed si valetudinis restituendæ spes sit, aspectu suo omnem ab eo morbum ad se trahit, ita vt æger liberetur, auis ægrotet, & sæpe pro illo moriatur, Obscurus quidam Aristotelem falsò citans: qui hoc etiam addit, Hæc auis habet os crassum in crure, cuius medulla oculos caligantes si quis illeuerit visus claritatem in eis promouet. Pars interior femoris caliginem aufert ab oculis, Author libri de nat. rerum, & Albertus.

Recentiorum quorundam sententia de charadrio.

¶ Charadrij cor & caput gestatum, illæsum & innocuum ab omni infirmitate facit gestantem per omne tempus vitæ suæ, Kiranides.

DE CHLORIDE.

A.

Chloris et chloreus an eadem sit auis.
Chloris à viriditate dicta.

Chloris legitur apud Aristotelem historiæ anim. lib. 9. cap. 13. vbi Gaza luteam vertit, cùm alibi (semel scilicet lib. 8. cap. 3. vbi chloris in numero earum est quæ vermibus pascuntur. neque enim alibi ab Aristotele memoratur) chlorida luteolam vertat, diminutiua voce Latina Græcã eiusdem formæ: chloreũ verò luteam vel luteum, vtrunq; historiæ anim. lib. 9. c. 1. Hinc decepti quidam recentiores chloridem & chloreum vel confuderunt, vel non rectè distinxerunt. Chloridem mirum est Gazam vertisse

vertisse luteam, cùm vulgò nota auis sit & à viriditate vocetur Græcè, Volaterranus & Niphus Itali. quibus & ipse assentior: primum enim non probo quòd Gaza luteam aut luteolam verterit, cùm chlorionem tamen reddat vireonem. quanquam scio χλωρὸν apud Græcos non de viridi tantùm, sed luteo etiam colore dici: & vitellum siue luteum oui eodem nomine vocari. deinde non aliquam lutei coloris auiculam, sed illam quæ à viriditate apud Germanos etiam denominatur, chloridem esse iudico: non ligurinum quam Germani cisela vocant, vt Gyb. Longolius & Guil. Turnerus putauerunt, quòd illi acanthidis apud Aristotelem historia magis conuenire videatur. Vtrisq; obijci potest, quòd & acanthis & nostra à viriditate dicta seminibus vescantur, chloris verò Aristotelis vermibus. Sed nos aliam chlorin non inuenimus in præsentia: itaque distinguendi gratia moneo lectorem, ea quæ sequuntur omnia de nostra chloride intelligenda esse, quam & viridiam vocare libuit, vbi Aristotelis nomen non subijcitur. ¶ Nostra igitur chloris Italis appellatur *verdon* aut *verderro* aut *verdmontan*, aliis (ni fallor) *zaranto, caranto*, aut *taranto*: alibi *frinson*, vt circa Tridentum. Lusitanis *verdelham*. Sabaudis *verdeyre*. Germanis Grünling / Grünfinck / alibi Kuttuogel / & circa Francfordiam ad Mœnum Tutter: alibi Rappfinck / quia semen raporum edit. Illyriis (ni fallor) *zeglolka*. Turnerus acanthidem hanc auem facit, & Germanicè interpretatur, Kirßfincke / melius puto scripturus Hirßfinck / id est miliariam. non enim cerasis, sed milio vescitur, vnde apud aliquos Hirßuogel appellatur. Idem Turnerus in epistola ad me scripta *kirssfincam* istam (id est chloridem nostram) putat esse thraupin. Anglicè *a grenefinche*. Auis quę Gallicè *verdier* dicitur, & Græcè chloris, vulgò hodie à Græcis assarandos vocatur, vt in quibusdam Gallię locis *ferrant*, Bellonius.

Chloris à viriditate dicta.

Viridia.

B.

Chloris à colore partis suæ inferioris pallido (ochro) dicta, Aristot. atqui nostra chloris vt & ligurinus, quam alij chlorin putant, nō infra tantum sed supra quoq; virent, nisi quòd pennas aliquot nigras in alis & cauda habent, ligurinus etiam in capite. Magnitudine alaudæ est, Idem. hæc magnitudo ligurino non conuenit, sed viridiæ. Videntur sanè hæ duæ aues tum natura tum corporis specie similes, magnitudine tantum differre. Grenefinca (viridia) nostra magnitudine passerem æquat. tota viridis est, præsertim mas in hoc genere, fœmina pallida est, Turner. Auicula quàm Itali *zaranto* vocant, (eadem, ni fallor, viridiæ nostræ) ligurino similis est, sed paulò maior, rostro latiusculo, minus viridis per dorsum, in pectore & sub alis egregiè crocea. nuces edit. vsus eius in aucupio nisorum.

Descriptio figuræ.

C.

Chloris vermiculis vescitur, Aristot. Viridia nostra inter spinas plurimum degit, & ex herbarum seminibus victitat, præcipuè carduorum maiorum & lapparum, vt auriuittis minorum, Turner. Raporum etiam semen edit, vnde à Germanis quibusdam Rappfinck appellatur. Chloris nidum sibi ex symphyto (quod magna difficultate & reperitur & effoditur, Ælianus) stirpitus euulso facit: sed stragulum subijcit ex lana & villo. parit autem quatuor aut quinq;, Aristot. Chloris nidulatur in arboribus, Wottonus. Chloridis in nido cuculus aliquando parit, Idem. *Vide* in Cuculo. Viridia nidulatur in arboribus ramis salicum aut prunorum siluestrium. Cantat amœnè, Turnerus. Cantu & volatu libero est, Volater.

Cibus.

Nidificatio.

Cantus et volatus.

Mansuetudo.

D.

Viridia præ cæteris mansuescit Volaterranus. Cibum & potum è fitulis haurire non recusat, Turnerus: attrahendo scilicet è cauea suspensas, vt in Carduele diximus.

H.

Luscinia apud Homerum χλωρηΐς cognominatur, quòd in locis viridibus versari soleat, vel quòd simul cum virescentibus plantis, id est vere appareat, vel propter colorem, Eustathius. ¶ Chlorites gemma herbacei coloris, quàm dicunt magi inueniri in scyllæ auis ventre, Plinius.

¶ Est & Χλῶρις apud Homer. Odyss. λ. filia Amphionis (qui filius fuit Iasi regis Orchomeni & Pyli) & Persephones filiæ Mij, mater Nestoris, Eustath. & Innominatus Scholiastes. hãc à Diana occisam

Χλωρηΐς luscinia dicta.

Chlorites gemma.

Chloris dicta est

filia Amphionis. *Arcturi filia.* *Niobes filia.* *Nympha à Zephyro dilecta.* *Mœcha vetula.*

ferunt ob matris superbiam. Chloris Amphionis filia cursus certamine vicit in Elide ad Iunonis templum, Pausanias. Fuit & Chloris Arcturi filia, cuius meminit Plutarchus in libro de fluuiis. Item Chloris vna ex filiabus Niobes apud Io. Tzetzen. Apud Argiuos Latonæ simulacrum est: cui appositam virginis imaginem à pallore Chlorin appellant, Niobes filiam fuisse, & Melibœam initio nominatam asserentes, Pausanias in Corinthiacis. Chloris nympha apud Textorem, cuius epitheta, Zephyritis, candida, verna, florigera. fingitur hæc à Zephyro dilecta & in vxorem ducta, cui ille in munus amoris ac violatæ pudicitiæ, omne ius in flores concesserit, & pro Chloride Floram vocauerit. itaq; dea florum habetur. Lampsacidæ flores candida Chloritibi, Claudianus. Est etiam Chlôris mœcha vetula apud Horatium Carm. 3,15.

Grünfinger. *Greßling.*

¶ Viridiæ quam Germani Grünling vocant, similis est alia auis iisdem dicta Grünfinger/ eadem (ni fallor) magnitudine, sed rostro vnco & viridior.

¶ Alia præterea Greßling/ quasi graminea vocatur, dorso viridi, rostro albicante, magnitudine fringillæ, ventre albicante & fusco, cantu satis suaui.

DE CITRINELLA.

Tarin.

CITRINELLA in quibusdam Italiæ locis, vt Tridenti, nominatur auicula chloridi nostræ vel ligurino congener, pectore luteo seu citrino, capite cinereo. in caueis alitur propter cantũ quo mirè excellit, præ omnibus huius generis serino tantum excepto. papaueris nigri seminibus vescitur. Galli vocant *tarin*, & alibi (vt circa Auinionem) *tirin*, Neapolitani *lequila*, Turci *saré*, nostri Zitrynle. Hanc si quis chloridem esse malit à flauo citrinóve colore partis inferioris, concedam. ¶ Capitur in altis Heluetiæ montib. & alpibus, vt retro thermas Fabarias.

Canaria.

¶ Similis huic est, vt audio, Canaria dicta auicula, quæ è Canariis insulis sacchari feracibus aduehitur, suauissimi cantus.

Auicula aurea.

¶ Auicula aurea, *vccello d'oro*, ab Italis dicitur, auicula parua instar citrinellæ, & admodum canora, aureo pectoris colore, vnde & aureola dici posset Latinè, ex Italia ad Germanos adfertur.

Gyrola.

¶ Citrinellis etiam comparatur, aut ligurinis magnitudine & partim colore, auicula in quibusdam Germaniæ regionibus, vt Alsatia, *gyrola* (Gyrle) nomine, per onomatopœiam vt coniicio, cantu laudatissima. Serinus etiam auis de qua nunc scribam, alicubi Girlitz vocatur.

DE SERINO.

AVICVLA cuius hæc icon est, cantu egregiè musico omnibus huius generis (etiam citrinellæ) prælata, Italicè (vt audio) *serin* vocatur, vnde nos etiam serinum diximus: Gallicè *cedrin*, haud scio an à colore citrino. nam ligurinũ auiculam refert, & magnitudine & colore partim, pectore ac ventre scilicet ex viridi fuluescens: parte superiore partim eiusdem coloris, partim fusca. In primis mansuescit, & ad multos annos (tredecim aut quatuordecim) caueis inclusa alitur. Væneunt apud nos quæ cantu præstant, singulæ statêre duplici, aliæ sesquistatêre aut tetradrachmo. Germanicum eius nomen est Fädemle: & in Heluetia alicubi Schwederle (quamuis aliqui diuersam hanc esse auiculam volunt:) circa Francfordiam ad Mœnum Girlitz: vt alia quædam parua auicula huius generis in Alsatia *gyrola*.

Scartzerini.

¶ Non aliæ sunt, vt audio, *scartzerini* dictæ auiculæ, circa Tridentum capi, & ad Germanos deferri solitæ, à quibus Hirngryllen appellantur. suauiter cantillant: & forsitan nomen eis à continuo cantu factum. nam vt grylli in agris apricis & circa balnea ac fornaces cantu suo continenter vtuntur. aut fortè quòd vocem mirè flectant & varient ad suauitatem modulationis,

quasi

quasi vi quadam intellectus & phantasiæ id faciant. nam & homines εὐφαντασιώτους, hoc est qui phantasia valent, gryllos cerebro continere vulgus dicit. est autem Hirn / Germanis cerebrum. aut potius quòd summa & argutissima vocis acutie cerebrum penetrare videantur. circa Francfordiam simpliciter Gryllen appellant. Itaque Latinè etiam gryllum aut gryllodum, & Græcè similiter γρύλλον ἢ γρυλλῳδὸν, hanc auem appellemus licet. Capiuntur & in Germania apud Carinthios. Augustæ Vindelicorum simul vterq; sexus (canit enim vterque) trium staterum siue drachmarum duodecim pretio vænit, vt audio. Magnitudine sunt qua ligurini, vel paulò minores, sed minus lutei. Capiuntur etiã in Heluetiæ nostræ montibus ac syluis quibusdam, & circa Vocetium mõtem, & circa Bellinzonam. Auceps quidam apud nos cùm vtrunq; sexũ domi inclusum aleret, ita vt aliqua volandi libertas esset, pullos etiam ex eis habuit. sed aliquando cùm pro mare gryllo marem ligurinum adhibuisset, oua quidem nata sunt, sed ex quibus fotis nihil prouenit.

Gryllus vel gryllodus.

DE CHLORIONE SEV CHLOREO.

CHLOREVS, quem Theodorus quandoq; luteum, quandoq; luteam vocat, mea quidem sententia longè alia auis est, & maior quàm chloris. nam turtur & chloreus pugnant Aristoteli, & occiditur à chloreo turtur. Ad hæc chloreus & pipra dissident. oua enim inuicem exedunt, apud eundem. Et coruus & chloreus pugnant, vt refert Plinius: nisi fortè exemplaria hoc in loco sint mendosa. In hoc genere lutearum nonnulli vireonem marem esse opinantur, Ælianus. Mihi sanè chloreos & chlorion Aristotelis vna eademq; auis videtur: quod inde etiam conijcimus, quoniam à chloreo turtur vincitur, chlorioni turturis magnitudo tribuitur. frequentius autem quarum magnitudo conuenit pugnant & committuntur. Plinium etiam video non distinxisse: Pugnant (inquit) coruus & chloreo, noctu inuicem oua exquirentes: qui locus translatus est ex Aristotelis historiæ anim. lib. 9. cap. 1. vbi Græcè legitur πίπρα καὶ χλωρεύς. Iam vt chloreum à chlorione recentiores quidam non rectè, vt ipse conijcio, separant: sic chloridem & chloreum confundunt, vt supra ostendi in Chloride *A*. Guil. Budæus, Gyb. Longolius, & Guil. Turnerus & alij quidam recentiores chlorionem auem interpretantur illam quæ vulgò *oriolus* dicitur, Gallis *lorion*, nobis Widewal: de quo nos inter picos agemus. Iidem Longolius & Turnerus diuersum à chlorione chloreum rati, Germanicè interpretantur Gälgorß / quem ego passerem spermologũ esse suspicor, & à Saxonibus vulgò Wonitz nominari. sic enim chloreum Eberus & Peucerus interpretantur, Turnerum scilicet sequuti vt in alijs plerisq;. ¶ Habent Itali auem quæ circa Bononiam *regalbulo* & *rigey* vocatur, quam in Galbula describam: & Germani habent quam à rostri figura cruciatam indigetant, nos Loxiam diximus: quarum alterutram potius chlorionẽ esse conjecerim quàm vel oriolum vel passerem spermologum nostrum: sed animus magis ad galbulam inclinat. ¶ ALSECRAH est auis viridis nota Damasci, Andr. Bellunen. hæc chloris ne an chlorion sit, inquirant quibus occasio fuerit.

Chlorus cum turture & coruo pugnat.
Chloreus & chlorion eadẽ est auis.
Galbula.
Loxia.
Alsecrah.

¶ Vireo (chlorionem sic Gaza reddit, nescio quàm rectè, cùm Plinius non viridem, sed totam esse luteam scribat hanc auem, & Gaza alibi chlôrin auiculã luteam & luteolam verterit, & similiter chloreum quem nos eundem chlorioni esse sentimus luteum luteámve) docilis & ad vitæ munera ingeniosus notatur, sed malè volat, nec grati coloris est, Aristot. non mirum autem si χλωρὸν siue viridem siue luteum colorem in hac aue ingratum dixerit, cùm eundem in chloride etiam improbarit. Et rursus, Vireo totus viridans (χλωρίων δὲ χλωρὸς ὅλος) ex obscuro est, (hoc Gaza de suo addidit.) Hyeme hic non videtur, sed æstiuo solstitio potissimum venit in conspectũ, discedit ex ortu arcturi syderis, Idem, Plinius & Ælianus. Magnitudine turturis est, Aristot. Vireo in luteæ genere mas, vitæ munerũ sciens est, simul & aptus ad quiduis discendum, ideoq; & laboris in discendo patiens, Ælianus. Chloreus, vulgò etiam gloreus siue grallus, de genere milui parui est, vt dicunt, Niphus ineptam Alberti sententiam secutus. nam pro chlorione Albertus habet glaro, & imperitissimè exponit genus milui parui, qui turturis pullos è nido rapere conetur, & impugnando parentem etiam aliquando interimat. Idem Albertus ex loco Aristotelis de hist. anim. 9. 15. pro chlorione habet florietus. hanc auem Auicenna (inquit) vocat *haudon* (aliàs *halydon*) imitatricem esse scribens gestuum humanorum sicut simia, & cantũ exercere persuauem: linguam extremam non habere acutã, praui coloris esse qui aliquantulum ad nigredinem pallidam declinet. Chlorioni hostis est crex. nocet enim & ipsi & pullis. ex flagratione (incẽdio) procreatam hanc auem fabulantur quidam, Aristot. ¶ Χλωρεύς, ὀρνιθάριον χλωρὸν, Hesych. & Varinus. Χωρεῖον, ὁ δοχεῖον κόπρου, id est matula vel receptaculum stercoris, & auis quædam, Hesychius. apud Varinum χωρείων per ω magnum in vltima scribitur. ego pro aue χλωρείων scribendum puto, pro matula (vel latrina fortassis) χωρεῖον. Χλωρεῖον, genus animalis, Suidas. ego potius χλωρείων legerim, genus auis. Φωκήων, auis quædam, Hesych. suspicor autem hîc quoq; χλωρείων legendum.

Vireo.
Descriptio chlorionis.
Crex hostis chlorioni.

CHYRRHABVS, χύρραβος, auis quædam est, Hesychius & Varinus. Sigismundus Gelenius propter nominis similitudinem, eandem auem esse conijcit quam Germani *scarbum* vocant, quem inter mergos magnos descripsimus. Sed vbi descriptiones ipsæ desunt, nihil momenti adfert nominum similitudo.

Chyrrhabus.

DE CICONIA.

A.

Ciconia ab Hebræis chaſida dicta eſt à pietate & benignitate.

CICONIAM Hebræi vocant chaſida, חסידה, vt recentiores Iudæi ferè interpretantur, & Munſterus in Leuitico & Deuteron. & Iob 8. & Hierim. 8. tranſtulit. accedit etymologia pietate & benignitate inſignem auem indicans, qualis ciconia apprime eſt. quin etiam certo tempore abit reditq́; quod Hieremias propheta illi tribuit. Quamobrem diuerſas interpretũ opiniones miramur. nam Dauid Kimhi ex magiſtrorum ſententia vulturem albũ interpretatur: *daiah lebana*, id eſt miluum album, vt P. Fagius interpretatur. hunc verò aiunt (inquit) *haſida* dictum, quòd faciat gratiam vel pietatem cum

cum sodalibus suis, distribuendo eis cibos suos. R. Salomon Leuitici 11. ea repetit quæ D. Kimhi transcripsit: additq; vulgò dici צִיגוּנְיָיא, ciconia: idem sentit Abraham Esra. Aquila, Symmachus, & Theodotion Zachariæ quinto (vbi alas mulierum quas Propheta per visionem vidit, alis comparat auis chasida, Munsterus miluum vertit) herodium verterunt. Hieremiæ octauo Symmachus & Theodotion vocem Hebraicam posuerunt, Aquila herodium vertit. Rursus septuaginta Leuitici vndecimo & Psalmo 104. herodium, Deutero. verò 14. pelecana, Zachariæ quinto epopa, id est vpupā: Hieremiæ 8. Hebraicum relinquunt (Hieronymo teste) ἀσιδὰ enim transtulerunt, vt & Iob 39. Hieronymus in Leuitico & Psalmo 104. herodium conuertit, in Deuteron. onocrotalum & Hieremiæ 8. miluum pro chasida, pro agur vero (עָגוּר, de qua voce plura dicā in Grue *A.*) ibidem ciconiam. Symmachus & Sexta æditio Psalmo 104. ἰκτῖνον id est miluum. Rabi Salamon Zachariæ 5. vulturem putat. Deuteronomij 14. Chaldæus interpres pro chasida habet *charadita* חִירְיתָא, quæ vox ad Græcam herodius alludit, (aliàs *chorata*, חוּרְוָתָא fortè à candore, Fagius.) Arabs *zakid*, צְקִד, Persa Hebraicam vocem relinquit. Arnobius & Augustinus Psalmo 104. fulicam reddiderunt. Chasida (inquit Munsterus) auis est, quam translator noster vocat miluum & porphyrionem. Rabi verò Dauid & Abraham, dicunt esse auem magnā quæ nidificet in sublimioribus domibus & abietibus ac per singulas hyemes & æstates locum mutet. ¶ Vires quas fimo ciconiæ Dioscorides tribuit, Serapio illum locum transferens auis lacalit fimo adscribit, Albertus pro ciconia lalath habet. nimirum ex Auicenna, vbi transtulit locum ex Aristotelis historia animalium 9. 13. quanquam ipse ciconiā hac voce significari nesciuit. Alibi etiam apud eundem (ex Aristotelis hist. animal. 9. 6.) *ladach* pro ciconia scriptum inuenio. Sebastianus Munsterus in Lexico trilingui post Hebraicum ciconiæ nomen chasida, hæc etiam subiungit: *deiuta* דְיוּתָא: *chauaritha*, חֲוָרִיתָא: *machuautha*, & fortè *machuata*, מְחֻוָּתָא: quæ ego omnia Chaldaica esse puto. *Alocolobri*, id est ciconia, Syluaticus.

¶ Græcis πελαργὸς dicitur, quod nomen etiam hodie seruant. Italis *cigogna* vel *Zigognia*. Hispanis *ciguenna*. Gallis & Sabaudis *cicogne* vel *cigogne*. Germanis ein Storch vel Storck. Saxonicè ein Eebher/ vt Turnerus refert. Rostochij & alibi in Germania Adebar vel Odeboer. Flandris Houare. Anglis *a storke*. Illyrijs *cziap*. Polonis *boczan*. Turcis *leglék*.

B.

Ciconiæ in Heluetia abundant, præsertim ijs in locis à quibus paludes aut lacus non procul distant. Transpadana Italia iuxta alpes Larium locum appellat, amœnum arbusto agrum, ad quem ciconiæ nō permeant: sicuti nec octauum citra lapidem ab eo, Plin. In Fidenate agro nec pullos nec nidum faciunt, Idem. In Germania auis est notissima, Britannis verò plerisq; omnibus tam ignota est, quàm quæ omnium ignotissima. nec mirum, cum nusquā in insula nostra nisi captiua ciconia videatur. Auis est mediæ magnitudinis inter gruem & ardeam, pennis albis & nigris distincta: crura longa habet, rostrum gruinum, sed rubrum & crassum, Turnerus. Ciconia alas habet nigras, & caudam aliasq; partes albas, Albertus. Sunt qui ciconiis non inesse linguas confirment, Plinius. Hoc & Germani in grypho quodam insinuant, Ein Vogel ohn Zungen/ Der ander saugt seine Jungen/ rc. ¶ Ciconiæ cur habeāt rostrum magnum & collum oblongum, meminit Galenus lib. 11. de vsu partium. Ciconia δολιχόδειρος est, (id est collo prælongo.) Rostrum ei rubicolor, rectum & orthogonio acuto persimile. Linguam habet quidem, sed breuissimam. Pedes etiam vt rostrum rutilescunt. In pullis verò rostra simul ac pedes fusco colore cernuntur, Gaspar Heldelinus. Crura ei procera & excelsa, Idem. Est Antuerpiæ ciconia Indica, rostro gibboso, alis rubris, pedibus anserinis: quæ vtrum Phœnicopterus sit dubitari potest. Ex literis cuiusdam ad Gesnerum.

Ciconiæ quibus in locis desgant.

Ciconia Anglis ignota.

Descriptio eius.

C.

Glotorat immenso de turre ciconia rostro, Author Philomelæ. Ciconias ferunt linguas non habere, verum sonum quo crepitant, oris potius quàm vocis esse, Solinus. Ciconiæ quasi *cicaniæ* à sono quo crepitant dictæ sunt, quē rostro quatiente faciunt, Isidorus. Idem de voce ciconiæ clangere dixit. In Pythonos comæ congregatæ, inter se commurmurant, Plin. Extat Philostrati epistolium ad Epictetum huiusmodi: Εἰ κρότῳ ἀνοήτῳ χαίρεις, καὶ τοὺς πελαργοὺς ἐπειδὰν παριόντες (fortè παριόντας) ἡμᾶς κροτῶσιν, ἡγοῦ δῆμον (δήμου) τοσοῦτῳ σωφρονέστερον (scilicet κροτεῖν, aut lege σωφρονεστέρους) τοῦ Ἀθηναίων, ὅσῳ μηδὲ αἰτοῦσι μηδὲν ὑπὲρ τοῦ κροτεῖν. Hoc est, Si plausu temerario delectaris, ciconias etiam cum prætereūtibus nobis applaudunt modestius Atheniensium populo id facere putabis, quòd gratis & absq; mercede plaudant. Ciconiæ pulli vocem gauiis (vanellos puto intelligit) pressiorem parentum desiderio emittunt. porrò sono illo, qui siue arteriæ interioris vehementiore impulsu, siue (quod magis videtur) modulata linguæ rostriq; cōplosione æditur, certè vix est alius vel gratior, vel plausibilior. Hoc crepero sono ver prænuntiat, coniugem salutat, gratias Deo factori eglottorat. Videtur autem hoc verbum (glottorare) ἀπὸ τῆς γλώττης factum, Gaspar Heldelinus.

De ciconiæ voce.

Glottorat ciconia.

¶ Circa Thessaliam aiunt tantam serpentium vim prouenire, vt nisi à ciconijs cōsicerentur, incolas pellerent, Aristot. in Mirabil. Circa Alexandriā in sinistra Nili parte, fertili & herbosa, aues aquaticæ per hyemem collectæ videntur, quarum copijs campi & prata albent, præsertim ciconijs, quas Ægyptij meritò amant, cùm propter ranas quas illic nimis abundè nascentes ciconiæ consumunt,

Serpentibus, ranis, aliisq; venenatis animalib. vescitur.

tum quia ſerpentes etiam integros deuorant, Bellonius. Ciconia duo maximè loca victus quærendi gratia infrequentat, ſtagna ſcilicet & prata. E ſtagnis lacubusq;, adde etiam paludibus, varia quidem & multa animalcula, ſed præcipuè omnis generis ranas mira celeritate comprendit, comprenſa ſtatim iactu quopiam non fallente in fauces deijcit, deiectas ſtomacho recondit. Verum eas modo ranas infenſius inſectatur, quæ regni ſui (aquarum) terminos egrediuntur. Cæterum prata ea potiſſimum frequentare inſueuit, quæ in conuallibus aut locis irriguis iacent, quod genus Græci βαθυλειμους (ſic habet liber impreſſus) vocāt: inde lacertas, cherſydros aliosq; ſerpentes, ranas calamitas, aliasq; pratorum peſtes capit, maximè autem cicinias (cæcilias, id eſt cæcos ſerpentes) quibus vnicè delectatur, ſectari ſolet, Gaſp. Heldelinus. *Serpente ciconia pullos Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta*, Iuuenalis: qui arguēs Romanos quorum liberi tales euadebant, quales à parentibus inſtituebātur memorat naturā ciconiæ eiusq; pullorum. hi enim à teneris aſſuefacti colubris veſcuntur. Ciconia circa lacus & paludes degit, ranas, bufones, angues & piſces comedens, Turnerus. Multifariam ſerpentibus inſidiatur, eosq; deuorat & alia venenata animalia, nec indè perit: bufonē verò non niſi in magna fame guſtat, tanquā præ ceteris venenoſum, Author libri de nat. rerum.

De eiuſdē greſſu. ¶ Quædā in ingreſſu ante ſe pedes iaciunt, vt ciconiæ & grues, Plin.

Volatu. ¶ Ciconia volans pedibus tanquā gubernaculo nauta, curſum moderatur: porrectisq; in caudam quæ breuior illi contigit, pedibus per magnū aëra contendit, Gaſp. Heldelinus.

Dormiēdi ratione. ¶ Cur grus, ciconia, & aliæ quædā aues dormientes vni tantum pedi innitantur, & caput humero alteri imponant, Hieron. Garimbertus quærit quæſtione 51.

Nidificatione. ¶ Neq; enim hirundines & ciconiæ, quæ in Italia pariunt, in omnibus terris pariunt, Varro. Apud Germanos in ſummis tectis, aliquando in ipſis ſummis fumarijs nidulantur, Turnerus. Nunquam nidos extruunt, quin lychniten dictum lapidem imponāt, quaſi facem adhibentes vt oua fœtum producant, & ſerpentes nidis non appropinquent, vt aquilæ aëtiten, Philoſtratus in vita Apollonij. Turdi vt non aduenæ volucres faciunt pullos, vt in agro ciconiæ, in tecto hirundines, &c. Varro. Ciconia primo protinus aduentu veterem nidum repetit, quem ſi quidem ſaluum & incolumem inuenit, collectis hyberno ſitu ſordibus ſtatim repurgat, inſtauratq;. ſin ſæuiore aliqua ventorum tempeſtate deiectum cernit, ramentis illico vndiq; ex agris paluſtriq; vlua comportatis, poſſeſſionem ſedis nouo nido occupat. Pomeria primum rotunda ſciotherico (quod vulgus Mathematicorum concauum vocat) valde ſimilia figit, mox ædificat, deinde conſtabilit. Poſtremò ſi quid diſtortius horret, admirabili quadam roſtri induſtria in ordinem componit. Nidificat autem in æditioribus ædium faſtigijs, aut aridis proximè, idq; rarius, arboribus, Gaſp. Heldelinus.

Coitu. Partu. Incubitu. ¶ Veneri non alibi indulgent quàm in nido. Oua triginta non amplius diebus fœmina, quatuor, anſerinorum tum magnitudine tum colore ponit: quæ quamprimum, variatis quidem vterq; vicibus, plumis fouent. Obit autem pater incubandi munus tantiſper, dum illa ſibi per otium cibum quærat. Incubitum, niſi aſperior tempeſtas impediat, ſpatio menſis, vt plurimum abſoluunt, Gaſp. Heldelinus.

Migratione & locorum mutatione. ¶ Ciconiȩ quo nam è loco veniant, aut quo ſe referant, incompertum adhuc eſt. E longinquo venire non dubium, eodem quo grues modo: illas hyemis, has æſtatis aduenas. Abituræ congregantur in loco certo: comitatæq; ſic, vt nulla ſui generis relinquatur, niſi captiua & ſerua, ceu lege prædicta die recedunt. Nemo vidit agmen diſcedentium, cùm diſceſſurum appareat. nec venire, ſed veniſſe cernimus: vtrunq; nocturnis fit temporibus. Et quamuis vltra citráve peruolent, nunquā tamen aduenisse vſquam, niſi noctu exiſtimantur. Pythonos *comen* vocant in Aſia patentibus campis, vbi congregatæ inter ſe cōmurmurant, (vbi primo aduentus ſui tempore ciconiæ aduolant, Solinus:) eam quȩ nouiſſimo aduenit lacerant, atq; ita abeunt. Notatum, poſt idus Auguſtas non temere viſas ibi, Plin. Simulatq; ciconiolæ in pennas integras excreuere, iamq; alarum firmiore ope leniter ſpirante aura, nido ſe tollere, mox proxima nido tecta circumuolare audent: deinde libero etiam cælo ſublimes ludere ſuſtinent. Poſtremò cùm finitimas ciconiarum ædes obuolitantes, ad alarum facienda pericula euocant: id quod idibus Iunij faciunt (eo enim tempore nidos primum egredientes deſerunt, euolantq; ac reuolant. accedit quòd è pratis ipſȩ quod ſumant ductu inſtinctuq; parentum venantur) tum inquam, ſolertiſſima quadam ingenij perſpicacitate profectionis tempus obſeruant. eſt autem ſub æſtatis exitum circiter idus Auguſti, (circiter diem aſcenſionis Mariæ) Gaſp. Heldelinus. Et rurſus, Idibus Auguſti ciconiæ iuuenesq; ſenesq;, collecto agmine pulcerrimo, iter laborioſum illud pernocte luna ingrediuntur. Priuſquam verò mare traijciunt, omnes quas quidem agri noſtri emiſere, Atheſim Galliæ flumen, non ita procul ab Sextinianis aquis, ſeu (vt alijs placet) Seſtianis aris, nimirum vbi Marius Cimbros ferro fudit, congregantur. Illic habitis inter ſe publicis cōcionibus commurmurant, exercitū luſtrant, cognitionibus diem vnum aut alterum traducunt, iudicia grauiter exercent: & ſi quam tardatior ſegnities morata eſt, aut adulterij crimen conuicit, eam communibus ſententijs diſpungunt occiduntq;. Cæterum abiturȩ aquilonis ſecundum flatum prudenter expectant. qui ſimulatq; pronior incidit, tum ceu lege prædicta die abitum maturant. Auium multa genera locum ita mutant, vt certum ſit vnde & quò ſe recipiant: ciconiæ verò vnde veniant, quò reuertantur, non ſatis conſtat. Quidam ex Lycia volare aiunt, alij ex Æthiopia, quo loco inchoata exundatione Nili fœcundatur Ægyptus, Oppianus in Ixeut. Ciconiæ hyeme latent, Ariſtot. hyeme ſub aquis conduntur, Fulgoſus. nidos eoſdem repetunt, Plinius. Audio ciconias cum gruibus (non ſimul ſed diuerſis temporibus) iniurias frigoris fugientes,

mutatione

mutatione cæli solum vertere, ac rursus hyberno tempore exacto, ad patriam sedem remigrantes, cùm illas, tum has, sicut homines, domum, probè nidos suos recognoscere, Gillius ex Æliano. Vulgus agreste & rapa post ciconiæ discessum malè seri putat: nos omnino post Vulcanalia, & præcocia cum panico, Plinius. Ciconiæ à nobis prius recedunt quàm hirundines, Albertus. In Heluetiam ad nos aduentare solent circa octauum calend. Martij. Ciconiæ quæ æstate in Europa sunt, magna hyemis parte vt in Ægypto, sic etiam circa Antiochiam (iuxta Amanum montem) degunt, Bellonius. Et rursus, Cùm circa Abydum essem vicesimo quarto die Augusti, ingentem ciconiarum vim conspexi, quæ ad tria vel quatuor millia accedere videbatur. Volabant illæ à Russia & Tartaria, & Hellespontum agmine decussato tranuersum traijciebant. Et cùm supra Tenedum insulam essent, longo per anfractus tractu se conuertebant, donec in circulum omnes colligerentur. inde priusquam longius à faucibus Propontidis pergerent, in minores aliquot turmas supra viginti se distribuebant, & se inuicem versus meridiem sequebantur. Haud equidem adfirmare ausim, quòd quidam authores sunt hybernis in Africa ciconias diebus delitescere, perinde vt apud nos gauias (vanellos, vt conijcio, sic vocat) hirundinesq; factitare ferunt: & cùm has tum illas (id est gauias & hirundines) aspera hyemis tempestate, in cauas se ad mare stipites cōdere, foliis aridis muscoq; obtectas velut demortuas latere vulgò aiunt. Sed hoc ne modo, an in longinquioribus Aphricæ terræ montium recessibus ciconię lateant, tanquam incompertum in medio relinquimus, Gasp. Heldelinus. Ciconias ex Africa vsq; ad nos proficisci, multorum non incerta opinio persuadet, Idem. Circiter x. calend. Martias ciconia mas aduentare consueuit, Idem. Et rursus, Ciconia mas verno aduentu coniugem suam ad summum decem dies anteuertit. Tum nido, si forte violatum inuenerit, reparato, coniugem solicitus expectat. ea aliàs prius, aliàs decima demum nocte, perluni scilicet, aduentat. Huius ille aduentui mirè gratulatur & alis applaudit. Vbi autem nido etiam accepit, dij boni, quæ dulcissima salutatio? quanta ob felicem aduentum gratulatio? quos applausus? quos complexus? quàm mellita cernas oscula? Atq; interim lenes quoq; susurri quidam audiuntur. Ciconiæ aduentus cum aliis omnibus gratissimus est, quòd dura hyemis tempestate sint leuati, tum maximè illis qui angusta contractaq; paupertate premuntur. is certè qui primus ciconiam venisse aduertit, in quemcunq; incidit pleno ore Homeri illud decātat, Δός μοι εὐαγγέλιον ὅτι ἔαρος ἦλθε πελαργός, Idem. ¶ Mox primo vere pelargi (id est ciconiæ) simul gregatim pergunt: vt & aliæ aues, anseres feri, anates, aliæq; quæ ab Ægypto, Libya & Syria aduolant, & in Lyciam ad flumen Xanthum perueniunt. vbi prælium committunt cum coruis, cornicibus, colis (κολοιοὺς, id est graculos intelligo) vulturibus & quibuscunq; carniuoris. Nam hæ quoq; præsciunt tempus, & eodem adueniunt omnes. Tum pelecanorum (lego pelargorum, vel pelargorum & pelecanorum, vt inferius quoq; legitur) exercitus in altera ripa fluminis aciem instruit: corui autem & vultures aliæq; carniuoræ in altera consident. Totum verò sextum (videtur locus corruptus) mensem in pugna expectant. sciunt enim dies in quibus aggressio futura est: qua facta clamor ad cælum vsq; auditur, & in flumine sanguis vulneratarum auium apparet, ac pennæ plurimæ euulsæ decidunt, quibus Lycij lectos suos farciunt. Finito iam conflictu dilaniatas reperiunt innumeras aues, cornices aliasq; carniuoras, & ab altera parte non paucos pelargos & pelecanos. Quòd si (pelargi &) pelecani vicerint, conijcitur inde tanquam ex certo signo, abundantiam omne genus frugum futuram: sin carniuoræ, ouium & boum & aliarum quadrupedum fœcundus prouentus expectatur, Kiranides. Sed cornices ciconiis inimicas esse parum est verisimile, si verè ab aliis scribitur non aliter quàm ijsdem ducibus eas migrare, vt in D. referam. *Pugna cũ alijs auibus carniuoris.*

¶ Videtur ciconia caput perquam rheumaticum habere. nam de rostro eius aqua subinde extillat, & magis hyeme, Author libri de nat. rerum.

D.

In ciconia admiramur ingenium & prudentiam, iustitiam, gratitudinem, temperantiam, & naturale in alias quasdam aues odium. Primò igitur de ingenio ac prudentia ipsarum, de reliquis deinceps dicendum.

¶ Quòd certis temporibus vno in loco congregatæ discedant ac reuertantur ciconiæ, vtrunque clam & noctu, & alia quædam ad ingenij earum admirationem pertinentia, in C. retulimus. Ambrosius & Magnus Basilius tradunt ciconias iamiam commigraturas non aliter quàm collecto proficisci agmine: ac velut per tesserarios, militiæ quadam imagine, tempore pronũciato, pariter moueri omnes, mirè seruatis ordinibus, ceu nec agminis coactor desit. Cæterum ducendi functionem cornices subire, quæ illas & dirigant, & turmis quodammodo stipatricibus consectentur eatenus, vti vel aduersus inimicas aues munimento haudquaquam contemnendo esse credantur, ac periculis subire propriis non suam bellandi aleam, Cælius. Cornices eas (ciconias) duces præcedunt, & ipsæ quasi exercitus consequuntur, Isidorus. Ciconiæ cæteræq; aues cùm vulnus per pugnam acceperint, origanum (Gaza *cunilam* vertit) plagæ imponunt, Arist. Græcè legitur, Οἱ δὲ πελαργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν ὀρνίθων: atqui Ælianus non quasuis aues hoc facere scribit, sed præter ciconias perdices tantum & palumbos: Plinius ciconiam tantum. Ciconiæ in vrbes vastatas non veniunt, vt in Philostrati epistolis legimus, his verbis: Οἱ πελαργοὶ τὰς πεπορθημένας πόλεις οὐκ ἐσπέτονται, καλῶν πεπαυμένων ἠχῶ φεύγοντες. ¶ Ciconias audio cùm primũ adueniunt nidũ aliquoties lustrare & circunuolare antequã ingrediantur. Ciconiæ nidos suos quotan-

De ciconiæ ingenio & prudentia.

Cornices ciconias ducũt.

Ciconiæ vulnere accepto origanum imponũt.

Vnum ex pullis domino loci vbi nidificant deijciunt.

nis repetunt, & vnum è fœtibus ſuis domino loci, ſub quo fœtificant, deplumatum quaſi tributum, vt fertur, deijciunt: ſed forte cauſſa magis eſt tædium nutriendi. Quinimò, vt vulgo dicitur, pro decimis deijciunt deo ius ſuum ſeruantes. In cuius ſignum Thuringiam, vbi decimæ non dantur, neq; intrant, neq; inhabitant, vt experientia docet, Author libri de nat. rerum.

De earundem gratitudine & pietate erga parentes.

¶ Magna cura ciconiæ exacta ætate parentes alunt, etſi humanis hoc facere legibus nullis iubentur, ſed ſola bonitate naturæ ad id impellantur. Iidem parentes amanter ſuos fœtus curare dicuntur: Cuius rei hoc teſtimonium eſt, quòd pullos qui per ætatem è nido nondum euolare queunt, cum aliunde ad eos alendos cibum cōparare nequeunt, eſculenta quæ prius ederant, euomunt, atq; in educandos fœtus conuertunt, & ad volandum pullis imperitis duces ſunt. Herodios & pelecanos ſimiliter facere audio, Ælianus. Ἀντιπελαργεῖν (inquit Eraſmus Rot. in prouerbiis) apud Græcos eſt mutuam officij vicem rependere, maximè nutricandi fouendiq; eos, à quibus aliquando fueris enutritus aut inſtitutus: vt ſi liberi parentes ætate feſſos viciſſim alant foueantq;: aut ſi diſcipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura ſumptum quæ Græcè pelargus dicitur. Ea inter aues vna pietatis ſymbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magiſtra, quæ edicit, vt liberi parentes alant, aut vinciantur. ad id reſpexiſſe videtur Homerus Iliad. δ. cùm ait, οὐδὲ τοκεῦσι Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν, id eſt, Nec nutricandi officium genitoribus vnquam Perſoluit charis, breue at illi contigit æuum. Animantium reliqua tantiſper amant agnoſcuntq; parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera. vna ciconia parentes ſenecta defectos viciſſim alit, & volandi impotentes humeris geſtat. quorum poſterius laudatur in Ænea, cui inde pij cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella, quæ matrem captiuam complureis dies ſuis vberibus aluit. Hanc ob cauſam, vt author eſt Suidas, antiquitus in regum ſummo ſceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipſo geſtamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, violentiam cohibere. nam hippopotamus animal efferum eſt ac violentum, atq; adeò impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teſte Plutarcho. Diuus Baſilius etiam ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eòdem alluſit Crates Cynicus ſcribens Hipparchiæ vxori de filio nato, cùm pollicetur ſibi curæ futurum, vt illum matri ciconiam pro cane remittat in ſenecta. canes enim vocantur Cynicæ ſectæ philoſophi, Significat igitur puerū fore pium, qui parentem iam decrepitam mutuò foueat. De ciconiarum pietate meminit & Ariſtophanes in Auibus. Ἀλλ᾽ ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος Παλαιὸς, ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν. Ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων, Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id eſt, Nobis quidem auibus peruetuſta lex viget, Ciconiarum inſcripta tabulis, vt ſimul Ciconia parens educauerit ſuos Ciconiadas, (pullos, imitatione Græci vocabuli,) & iam volucres euaſerint, Pulli viciſſim nutriant patrem ſuum. Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profecto venuſtius, nemo felicius, quàm Angelus Politianus in quodam epigrammate. Κοὔπω γε θαῦμα Εἴ γε νέοι τὴν γραῦν ἀντιπελαργέομεν, id eſt, ſi nos Latini olim Græcorū literis educati, nunc Græciam velut anum atq; effœtam viciſſim ſuas doceamus literas. Porrò huiuſmodi officium quòd liberi viciſſim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicunt, γηροβοσκεῖν ſeu γηροτρεφεῖν & γηροκομεῖν. Extat in hanc ſententiam huiuſmodi ſenarius, Ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς, id eſt, *Viuax eris ſenes parentes confouens*, Hæc omnia Eraſmus. Ciconias genitorum ſenectutem inuicem educare inuulgatum eſt, (θρυλλεῖται παρὰ πολλοῖς,) Ariſtot. vnde apparet Ariſtophanis Scholiaſten & Suidam nō rectè ſcribere, Ariſtotelem ſimpliciter hoc verum eſſe aſſerere. Genitricum ſenectam inuicem educant, Plin. Eximia illis ineſt pietas. etenim quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipſæ à pullis ſuis inuicem aluntur. Ita enim impenſè nidos fouent, vt incubitus aſſiduitate plumas exuāt, Solinus. Pelargici nomi ab Ariſtophane dicti ſunt quaſi ciconiariæ leges, quibus liberi parentes alere iubētur. id quod in iure quoq; cautum eſt. Ideo in ſceptris regijs antiqui ciconiam ſculpere ſolebant in ſummo, in infimo autem hippopotamum animal improbiſſimum, ſignificare volentes iuſtitiæ obnoxiam eſſe (ὑποτετάχθαι) violentiam: cuius iuſtitiæ ſymbolum eſt ciconia, quæ parentes ſenio confectos alere, humeriſq; geſtare in volatu creditur, Budæus ex Ariſtophanis Scholiaſte vt apparet. Ἀντιπελαργεῖν, παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς χάριτας ἀντιδιδόντων· καὶ ἀντιπελάργωσις, Suidas & Varinus. A ciconiæ pietate ductum eſt verbum antipelargεῖν. hoc eſt promerentibus gratiam in tempore referre, & antipelargia, huiuſmodi gratiarū relatio, Budæus in Pandectas. Apud Æſopum pelargus ab agricola captus dimitti orans, Sum (inquit) pelargus auis pientiſſima, quæ meis parentibus obſequi ſoleo. eoſq; non deſero vnquam. Quæ cauſa eſt vt Ægyptij hieroglyphica litera pietatem ſcribentes, ciconiam pingerent. Petronio Arbitro pietati cultrix epitheto decoratur. Diuus quoq; Ambroſius auem piam appellat. Et verba eius Io. Baptiſta Pius è libro 5. Haxameron hæc recitat. Aues non erubeſcunt reuerendi ſenis membra portare. eſt enim vectura pietatis. quod eouſq; frequenti teſtificatione percrebuit, vt cōgruæ mercedem remunerationis inuenerit. nam Romanorum vſu auis pia vocatur. Quodq; vix vni imperatori conſulto ſenatus delatum dicitur, iſtæ hoc aues in commune meruerunt. pios enim filios patrum prius oportuit in iudicio prædicari. Habent etiam vniuerſorum ſuffragia. nam retributio beneficiorum ἀντιπελάργωσις nominatur. Pelargòs enim ciconia dicitur. Virtus itaq; ab his nomen accepit, cum relatio gratiarum ciconiæ vocabulo nuncupetur, Hæc ex Ambroſio Bapt. Pius, qui idem ἀντιπελαργεῖν

Antipelargεῖν.

Pietatis ſymbolū erat apud Ægyptios ciconia.

Latinè

Latinè interpretatur redhostire. Æneam pium à Vergilio appellari ideo scribit idem Baptista, quoniã patrem succollauit, vt ciconiæ patrem seris annis inuolucrem succollare solent, Franc. Syluius in epistolas Politiani. Parentes senes & ad volatum inualidos, filij suis alis huc illuc gestant vt nutriantur: & si cæci fuerint, cibum eis ingerunt, Kiranides. Ciconiæ aues piæ parentes senio affectos suis alis gestantes incedunt (βαδίζουσι,) Scholiastes Aristophanis, Suidas & Varinus. Ciconiæ à sua prole aluntur & incessu volatuq; ab eis iuuantur, Io. Tzetzes: vel si Græcè mauis, Πελαργοὺς τρέφουσι τὰ τέκνα τὰ οἰκεῖα, καὶ τῇ βαδίσει πλήσει τε τῇ τούτων συνεργοῦσι. Ciconia dicitur auis pia. cũ enim seniores pennis amissis victum sibi quærere nequeunt, iuniores frigida genitorum membra refouentes cibum eis procurant, donec pennæ validiores subnascantur, Author libri de nat. rerum. Parentes senes alunt & pastum educunt, Eberus & Peucerus. Ferunt autem *lalath* (id est ciconiam) parentes autumno nutrire, vt vêre nutrita est ab eis. alij eos non prius quàm senecta exhausti sint à prole nutriri sentiunt, Albertus. Merops eò iustior ciconijs existimanda est, quòd non in senectutem parentes alere differt, sed statim vt per ætatem volare potest, hoc ipsum exequitur. iustitia enim & pietate omnibus auibus præstat, Ælianus. Ægyptiorum sapientes vt parentis amatorem significent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non separatur ab illis, verum ad vltimam vsque senectutem permanens parentibus victum sufficit, Orus. Quantum temporis ciconiæ impenderint fœtibus educandis, tantũ & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur, Paulus Fagius è commẽtarijs Iudæorũ. Genitores pullos, si forte spurca tẽpestas, aut ingentibus procellis imber effundatur, explicatis alis, ceu fomentis quibusdam amicis, ne algeant, obtegunt. Simul ac parẽs progeniem paruam reuisens ad dulcẽ nidum appulit, ciconiolæ suaui quodam sibilo aduentum congratulantur, escamq; rostulis, tanquam osculis eliciũt. atq; interim etiã λαρυγγίζοντες glotteraturiunt, colla porrigunt, hiãt. tum parens quicquid immenso labore illo suo animalculorum venata est, torto retortoq; gutture, è stomacho, quo viua omnia condiderat, egerit: egesta pulchro certoq; ordine singulis suum dimensum dispensans, cuiusq; in os velut præmansum inserit: eumq; laborem piũ tantisper sibi sumit, dum pulli per se cibũ ore collatũ capere possunt. Gasp. Heldel.

Merops statim vt volare potest parẽtes alit.

¶ Gratam accepti beneficij memoriam (inquit Ælianus) ipsæ etiam bestiæ retinent. Tarentina mulier, nomine Heracleis, & ceteris in rebus ex maximè raro fœminarum genere fuit. & verò ab omni stupro integram castamq; se marito conseruauit: quippe quę vt viuentem eum studiosè & diligenter coluisset, sic posteaquam è vita excessisset, se fidissimam & ab omni libidine continentem humato coniugi præstans, vrbanas commorationes, & domum, in qua mortuum vidisset maritum, adeò malè odit, vt præ mœrore ad sepulchri monumentum, vbi sepultura affectus ille esset, miserrimè commoraretur. Hæc igitur fœmina cum æstiuo anni tempore ciconijs pullorum suorum volatum experientibus, vnus & infirmissima ætate & alarum, debilitate delapsus, alterum crus fregisset, eiusmodi casum intuita, se cognito morbo, misericordẽ pullo præbuit. nam & vulnus obligauit & medicamentis & cibo potioneq; adhibitis cicatricem obduxit, & ad incolumitatem perduxit, atque iam ad volatum confirmatum, è manibus dimisit. Hic admirabili quadam naturæ intelligentia non ignorans se conseruatæ vitæ præmium mulieri debere, anno post cùm ad vernum solem fortè apricantem eam, quæ sibi benignè fecerat, perspexisset, demisso atque humili volatu proximè ad ipsam profecta, in eius sinum lapidem euomuit, deinde in tecto sudsedit. Cuius facti admiratione commota Heracleis, dubitabat quid istuc esset. Cum igitur lapidem intus alicubi deposuisset, nocte insequenti somno soluta, eum fulgere, & radiatam domum tanquam immissis facibus ex eo splendere perspexit. vbi vero ciconiam comprehendisset, & vulneris cicatricem percepisset, hanc agnouit eam esse quam miseratione commota curauisset, Hactenus Ælianus. Eandem historiam breuius & paulò aliter Oppiani in Ixeuticis paraphrastes hoc modo expressit: Mirablilis omnino & solertis ingenij sunt, siue iniuria cauenda, siue gratitudinis ædendum aliquod signum fuerit. Nam & hoc accidisse fertur: Cum quidam ciconiæ crus lapide confregisset, eaq; in nidum transuersa, vt poterat, se reciperet, à mulieribus quæ claudicantem viderant, restituta est & cum cæteris auolauit. Sequentis deinde anni vêre cum redijsset ad eundem locum (agnoscebatur autem ex claudicationis signo) & mulieres conspectu sui, ceu quæ libenter apud ipsas diuerteret, exhilarasset: mox è rostro oblongo egregiam & pretiosam gemmam ab pedes mulierum euomuit, quodquidem illę gratitudinis ergò fieri intellexerunt. Huic planè similis est historia, quam doctissimus vir Iustinus Goblerus I. C. ad nos perscripsit, his verbis: Præter pietatis erga parentes laudem Gesnere, quam ciconijs & natura & historia ab antiquo tribuit, etiam re ipsa compertum est, hospitalitatis officium vicemq; ciconias agnoscere beneficio suo, & compensare. Contigit enim nõ procul à patria mea (*Sanctogoarinum* vulgus appellat) in ciuitate quõdam imperij libera Wesalia superiore, quod sæpe audiui auos & maiores meos mihi commemorare, vt ciconia nidum in cuiusdam ciuis tecto haberet, in quo per multos annos ex more oua excluderet, & pullos nutricaret. Tanto autem tempore eadem auis benigni hospitis clementiam experta, vt quæ à nemine domesticorum (pio patrefamiliâs ita cauente) infestaretur, quotannis suo tempore & auolare & redire, eundemq; nidum repetere solebat. Habuit autem in more præter cæteras sui generis aues hæc bestia, siue hospitis frugi & modesti humanitate ducta, siue commoditate loci ædiumq;, siue (quod verisimilius est) natura ad hoc ipsum inuitante, vt bis quotannis, nimirum sub veris & autumni tempus pridie ferè antequam auo-

De grata accepti beneficij memoria, quæ in eadem aue obseruata est.

Aliud exemplum gratitudinis earundem.

laret, & postridie cùm rediret circum limen ac porticum domus hospitis sui volitaret, & stridenti rõstro se præsentem velut indicaret, semper lætabundo ac ceu applaudente gestu voceq́; à patrefamiliás accepta ac rursus dimissa. Hæc cùm iam multis annis inter auem & hospitem consuetudo fuisset, tandem aliquando ex more sub autumnum auolatura ante ad porticum domus obstrepero impetu fertur, ac crepitanti rostro ceu hospiti valedictura insolentius aliquanto gestire visa est, cui bene precatus herus amico ore auem quasi alloquens iubet vt salua & incolumis redeat. Sub ver igitur postmodum reuersa bestia ex more hospitem in foribus ædium rostri crepitu salutat, ac mox ante pedes viri radicem magnam recentis zinziberis è gutture exerens tanquam gratulabunda collocat, rostro vt plurimum obstrepero, in symbolum hospitalitatis. Admiratus hospes peregrinum & informe quodammodo munus accipit, & vicinis videndum præbet, certo cognoscentibus gustando veram ac viridem zinziberis esse radicem. Et quandoquidem hactenus apud multos dubium fuit, & quodammodo incompertum (inter quos etiam Plinius est) quonam è loco veniant, aut quo se referant ciconiæ: vel ex hoc facto constabit, calidas eas terras & vltramarinas, vbi zinziber hodie nasci dicitur, cùm à nobis auolant, petere. Verum & hoc exemplo qualicunq́;, si non aliud certe nos admoneri arbitrarer, inter homines etiam cùm pietatem tum hospitalitatem plurimi fieri oportere.

Aliud itẽ exemplũ eiusdẽ gratitudinis. ¶ Extat & aliud luculentum super ciconiarum mirifica gratitudine exemplum in Ixeuticis Oppiani: In Italia (inquit) vt fertur, cùm serpens quidam ad nidum prorepens ciconiarum pullos deuorasset, & alteram deinde sequentis anni fœturam similiter perdidisset, ciconiæ tertio demum anno reuersæ, nouam quandam auem & prius non visam, (quæ breuior quidem ciconijs erat, sed rostrum magnum & acutum ensis instar à capite exerebat) secum adduxere, indicata nimirum ei fœtus calamitate sui, siue pollicitationibus vllis siue verbis vt opem ferret inuitatam. Nam vtrum aues & animantes aliæ, suum inter se colloquium nobis ignotum misceant, in dubium vocari potest. Auis hæc, nondum absoluto ciconiarum fœtu, coniuncta eis non erat: pullis verò iam exclusis cùm parentes ad comparandum pullis auiq́; custodi victum longius auolarent, ipsa nidum non deseruit, vt serpenti obsisteret. Serpens igitur paulò pòst progressus è latibulo, pullos aggreditur: & licet ab aue custode rostro impeteretur, non statim recessit, sed erectus corpore, caudæq́; innitens, se opponebat: & secundò iam ictus spiris inuoluere custodem frustra moliebatur, vtcunq́; plurimis se flexibus insinuaret. nam facile euadebat auis in sublime se recipiens. Sic dum ille perdere, hæc seruare pullos annituntur, plurimis tandem ille vulneribus confossus iacuit: at non impune. auem enim in conflictu dentibus venenatis adeò læsit, vt omnes ei pennæ defluerent. Cùm verò reuertendi tempus appetijsset, ac reliquæ ciconiæ iam auolassent, parentes cum pullis seruatis, vt beneficij memores se declararent, tantisper mansere, donec nouis ei pennis renatis simul auolarent, Hæc Oppianus.

De earundem castitate & temperantia. ¶ Ciconia riuali inuidia laborare fertur: Nam cùm in Cranone Thessaliæ eximia forma mulier, cui nomen esset Alcinoë, à coniuge peregre profecto domi relicta, stupri consuetudinem cum seruo quodam fecisset, hoc quidem ipsum ciconia intelligens, seruiles iniurias in dominum non sustinuit, quo minus quàm mox facto impetu eum sensu oculorum orbans, iniuriam in dominum illatam vlcisceretur, Ælianus. Ego hanc virtutem potius castitatis quàm riualem inuidiam in hac aue appellarim. Nam vt Author libri de natur. rerum scribit. non dubium est ciconias castitatis sectatrices esse, fœdusq́; coniugij inuicem seruare. Fertur enim quòd in eminentiori loco domus cuiusdã par ciconiarum habitarit: vnde mare ad pastum recedente, frequenter alius mas adueniens fœminam adulterino coitu polluebat. At illa statim eminus in fonte se mergebat, sic scelus adulterij per aquæ lauacrum delens, marem proprium deludebat. huiusmodi factum dominus habitationis frequenter aduertit, & quadam die post adulterium eam à fonte ne lauaretur prohibuit: nec mora, masculus à pastu rediens in fœmina sua scelus adulterij deprehendit, & in præsentia dissimulans abijt. Reuersusq́; secunda die maximam multitudinem secum adduxit, quæ singulæ adulteram aggressæ miseram crudeli laniauerunt morte.

Tempestatẽ præsentit ciconia. ¶ Ciconia tempestatem præsentit, quæ sicunde imminet, tum antè se medium in nidum ambobus pedibus (nam alternis aliàs insistens quiescit) confestim sistit, pennas tristior diffundit, rostrum in pectus condit, vnde & plumas, ceu barbam promittit, vultum demissum eò obuertit, qua parte tempestas ventus aut imber ingruit. quod si in angulis aut marginibus nidi temere insisteret, facilius vi tempestatis præcipitaretur, Gasp. Heldelinus.

De naturali eiusdẽ odio in creces. ¶ Ciconia & crex, aues sunt inimicæ, Gillius ex Æliano, nescio quàm rectè. nam Philes, qui sua omnia ex Æliano mutuatur, vt scribit: Ε῎χθος γε μὴν ἔχουσιν αἰθύιαις μέγα Μακροὶ πελαργοὶ, καὶ βραδύπτεροι κρύκες, (lego κρέκες) id est, Ciconiæ & creces mergis admodum infensæ sunt aues. Sed fieri potest vt eandem ob caussam propter quam mergos oderunt, tanquam eodẽ victu piscibus scilicet, vtentes (vt conijcio) ipsæ etiam inter se inimicæ sint.

Aquilas. Ciconia aquilas etiã insequitur tempore quo pullos nutrit, & alias rapaces aues: quibus obsistere si sola nõ valeat, aduocat alias, Albertus. Aquila & ciconia caussam pugnæ habent quòd vna comedit oua alterius, Idem. sed Aristoteles sittam scribit aquilæ hostẽ esse, & eius oua frangere. Herodius (sic vocat aquilam germanam) altissimè volat, ita vt aues omnes superet. nam si magnæ aues, vt grues & ciconiæ, sublimius ea volarent, rostrorum acie eam conficerent, Albertus.

Vespertiliones. Ciconia non modo magno vespertilionis odio tenetur, sed hæc etiam illius, Ælianus. Et rursus,

Ciconiæ ouis suis perniciem molientes, vespertiliones sapientissime vindicant. Cùm hæ itaq; solo suo contactu oua ipsa sterilia efficiant, hoc remedio vtuntur ciconiæ: Platani folia in nidos suos inferunt, (quod & Zoroastres in Geoponicis confirmat) ad quæ accedẽtes vespertiliones, torpore comprehẽsæ, perniciem afferre non queunt. Ciconiæ serpentum hostes sunt, Isidorus. *Serpẽtes.*

E.

Aduenæ aues sunt, quæ certo anni tempore à nobis auolant, certo redeũt, quas cùm in auiario amputatis pẽnis longioribus cludimus, inter mãsuetas & domesticas viuere discunt, feritatemq; exuũt, vt grues & ciconiæ, Gyb. Longolius. ¶ Qui sibi metuit, noctu præsertim dormiens, à venenosis animalibus, nutriat circa se grues, pauones, cygnos, Auicẽna: sed Bellunẽsis pro cygnis ciconias reponit, quod probo. ¶ Ciconia aduentus sui testimonio veris initium denotat, D. Ambrosius. ¶ Ex ciconiarum cũ carniuoris auibus conflictu in Lycia, si ciconiæ cum suis vicerint, frugum fertilitas futura præsagitur: sin carniuoræ, pecorum prouentus abundans speratur, vt supra in *C.* ex Kiranide recitauimus.

F.

Ciconia in vetere Testamento inter aues mensis impuras censetur: quanquam illic Hebraicam vocem *chasida* alij aliter interpretantur, nos omnino ciconiam esse credimus, vt in *A.* docuimus. Cornelius Nepos scripsit ciconias magis placere quàm grues, cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo velit attigisse, Plinius. Ciconiæ pullos apponere mensis instituit Rufus Prætorius, vt apud Porphyrionem legimus, Grapaldus. Ciconia etiam pietati cultrix Nequitiæ nidum in caccabo fecit meo, Petronius Arbiter. Ciconiam pauci nunc velint tangere, nedum esse, ob pastum credo quem è serpentibus & luridis bestiolis colligunt. caro eius eadem ferè quæ gruis est, Platina. Idem hanc auem elixari iubet. Mihi aliquando ciconiæ pullum gustanti caro mollis & humida visa est, Ibidem. ciconiam & gruem Baptista Fiera in cœna sua, tanquam graues cibos improbat. Ibis (inquit) in antiquos redeatq; ciconia luxus, &c. remedij quidem causa ciconias aliqui esitabant, vt dicetur in *G.* Ciconiæ in cibo nõ laudantur, Tragus. Caro ciconiæ neruosa, grossa, & ad digerendum dura, sed tamen bene digesta, multum nutritiua Ant. Gazius. melancholicum generat succum, Auicen. *De Ciconiarum esu.*

G.

Ciconia assa elixave si semel anno edatur, vêre incipiente antequam aduolet (auolet) ad bellum, innocuum & illæsum seruabit quod ad neruos & articulos eũ qui comederit. Fugient enim ab eo podagra, chiragra, gonagra, ischias, arthritis, opisthothonus, & quæcunq; neruorũ passiones sunt & articulorum, Kiranides. ¶ Ciconiæ pullum (elixatum, Marcell.) qui ederit, negatur annis (multis, Marcell.) continuis lippiturus, Plinius & Marcellus. Si pullum ciconiæ in olla rudi clausa vsseris, habebis cinerẽ illum pro collyrio ad nebulam oculorum, & lachrymarum epiphoram & trichiasin. Quod si collyriũ liquidum malueris, mellis acapni quantum sufficit, vt inungi possit, addito, Kiranides. Pelagonius aduersus omnes morbos (aduersus pestem) efficacissimum puluerem credit esse, si pullũ ciconiæ nondum adhuc stantẽ, (volantem,) sed iam plumas habentem viuum in cacabũ (ollam testaceam) mittas, & gypses (gypso illinas,) perustumq; vapore furni, in puluerẽ redigas, & tritum vitreo vase custodias: (& cum opus fuerit) grande cumulatumq; cochlearium cum vini sextario (cum vino) animalis faucibus infundas, donec recipiat sanitatem, Vegetius de art. Vet. 1. 17. & Hippiatrica Græca cap. 4. In ventrem pulli ciconiæ exenterati nec dum volantis imponito vnciam camphoræ cum drachma ambræ optimæ: & extillantem chymico artificio liquorem colliges, ita vt pro coloris mutatione vasa quibus liquor excipitur ter mutes. Hi faciem purgant & nitidam reddunt, sed postremus præcipuè, Andreas Furnerius in Gallico libello de decoratione naturæ humanæ. Oleum ex ciconijs vtilissimum ad inungenda membra paralytica, à Leonello Fauentino his verbis describitur: Ciconia exenterata & deplumata in sufficiente modo olei communis discoquatur donec carnes ab ossibus separentur. Tum carnes persę contritę ac denuo in eodem oleo coctæ exprimantur. hoc oleum adseruato. habet enim eundem vsum cum viperino oleo ad paralysin, Leonellus Fauentinus. Aliud ad idem: Pullum ciconiæ rostro sub alam inclinato suffocabis puluino imposito: deinde (incisum nimirũ minutatim) in alembico rosario stillatitium ex eo liquorem colliges: & primum membra paralytica decocto cancrorum absq; sale ablue, deinde liquore è ciconia collecto inunges: atq; hoc alternis facere aliquandiu perges. Aiunt quosdam omnino resolutos, contractos & claudos huius remedij vi egregiè restitutos esse. neruos enim extendit & dirigit, Innominatus in libro manuscripto. *Remedia ex ciconia integra.*

¶ Ciconiæ viuæ neruos de pedibus, cruribus & alis aufer: qui podagricos & chiragricos, similes similibus alligati, sanant, Kiranides. Medicamentum naturale ad fistulam pedum, admodum celebre, & à multis comprobatum: Neruos onagri, & apri, & ciconiæ sumito, ac plicatis inde chordis, dextros quidem neruos dextris ægrorum pedibus, sinistros autem sinistris alligato, ac statim dolorem leuabis. Vbi autem dolor conquieuerit, non amplius alligabis, sed vbi rursus dolorem senserit: ac miraberis, quòd neq; dolor, neq; aliud quid periculosum subsequatur, quemadmodũ multos attonitos fieri cõspicimus, vbi pedes fluxionibus tentari desierint. Nonnulli verò ciconiæ neruos alijs non cõplicant, verũ retinẽt, mittuntq; in phocæ pellẽ, ac illigant chordis seorsim absq; neruis ciconiæ plicatis. pedibus *Ex neruis.*

ægri ſimiliter illigant dextros dextris, ſiniſtros ſiniſtris, cùm Luna eſt in occaſu, vel in ſigno ſterili,& Saturnum ingreditur, Trallianus lib.11.

Ex ventriculo. ¶ Contra venena omnia ciconiarum ventriculus valet, Plinius. Echinus(id eſt interior membrana) de ventriculo ciconię, lotus in vino & in vmbra ſiccatus tritusq́;, bibitur cum vino diluto aqua marina aduerſus venena mortifera, Kiranid. Tradunt aliqui ventriculum ciconiæ vel eius cerebrum cum vino diluto ſumptum, additis duobus granis ſpicæ nardi curare venenum cuiuſcunque naturæ, Ferdinandus Ponzettus. Nec capræ nec oues peſte inficientur, ſi ex ciconiæ ventriculo aqua intrito ſingulis cochleare vnum infuderis, Quintilij Geop. Canem à peſtilentia ſeruat puluis ventriculi ciconiæ, ſolutus in aqua, inq́; canis os iniectus. idem facit ius elixi eiuſdem ventriculi canis ori infuſus, Blondus. Furunculis mederi dicitur ventriculus ciconiæ ex vino decoctus(& impoſitus,) Plinius. 1

Ex inteſtinis, felle, fimo. ¶ Inteſtina eius in cibo ſumpta colicos ſanant & nephriticos, Kiranides. ¶ Fel inunctum viſum acuit, Idem. ¶ Ciconiæ fimum ſi ex aqua hauriatur, comitialibus prodeſſe credunt, Dioſcor. Nonnulli ciconiarum fimum potum orthopnoicis auxiliari aſſerunt, Ægineta. Fugienda eſt materia omnis eiuſmodi quæ difficulter comparari poteſt. qua occaſione complures validiſſimas vires talibus materiis teſtimonio adſcribunt ſuo, ceu non facile redarguendi. velut qui ciconiarum ſtercus comitiali morbo mederi ſcriptitant. Verum quanquam hoc multis aliis quæ ſcribunt, longè ſit parabilius, curioſum tamen eſt, vt taceam falſum eſſe, quod de illo eſt proditum. Nam quidam iis qui talia memorant, credulus, epoto hoc ſtercore nihil adiutus eſt. Nam & antequam experiare promiſſorum prauitatem ac falſitatem ipſi qui talia ſcribunt, detegunt. Nam cum multis modis difficulter homines ſpirent, nec quòd omnibus conferant adſcribunt, nec quòd his aut huic. Tam etſi ſunt inter eos qui talia ſcriptitant, qui nō ſimpliciter diſpnœę, 2 hoc eſt difficilis ſpirationis, ſed orthopnœæ talia eſſe remedia dicunt, nempe ciconiæ ſtercus, noctuæ ſanguinem, vrinam humanam & alia his abſurdiora, &c. Galenus lib. 10, cap. 27. de medic. facul. Vnguentum multa experientia cognitum, inueteratæ etiam podagræ accommodatum: Stercoris ciconię quadrantem cum pari axungia tritam illinito. Vtere, nec cuiquam patefacito. multos enim ſeruauit, Aetius 12,44. Idem à Nicolao Myrepſo præſcribitur, hiſce verbis: Emplaſtrum ciconiæ omnino podagricos ſanans, habet ſtercoris ciconiæ, adipis ſuilli veteris, ſingulorum ſelibram. Fimum ciconiarum, ſed de nido ipſo dum ciconiæ pullos habent, ſumes, & cum axungia vetuſtiſſima permiſcebis & conteres, atq; emplaſtri modo pedibus appones, efficaciter podagram ſanabis, Marcellus empiricus. Ciconię fimum cum hyoſcyami foliis & lactucæ ſylueſtris, podagricis prodeſt, Kiranides.

Ouis. ¶ Oua ciconiæ cum vino ſoluta, denigrant capillos. oportet autem cum paſta(farina ſubacta) frontem & oculos operire, ne 3 liquor defluens has partes tingat. Capilli iam tincti, ablui debent, & oleo irino inungi, aut omphacio in quo ſolutus ſit adeps vrſinus vel aprinus, Kiranides. Auicenna oua auis *alhabari*(tardam Bellunenſis exponit) item oua *aloclo*æ(aliàs *aloclocb*: ciconiam intelligo, quæ aliàs *lalath* & *lacalit* dicitur Arabicè) capillos denigrare ſcribit.

H.

Etymologia. *a.* Ciconiæ quaſi *cicaniæ* à ſono quo crepitant dictæ ſunt, Iſidorus. Κικόνεον, auis ſic dicta memoratur in Lexico Varini, non alia nimirum quàm ciconia Latinorum. Ciconias Germanis Storcken dictas, παρὰ τὴν στοργὴν, hoc eſt à mirabili illo affectu & amore quo parentes prolem proſequuntur, & proles illos viciſſim, Gaſp. Heldelinus pulchrè diuinat.

Homonyma. Ciconia genus menſuræ. ¶ Sed huic operi exigendo quaſi quandam machinam commenti maiores noſtri regulam fabricauerunt, in cuius latere virgula prominens ad eam alti- 4 tudinem, qua deprimi ſulcum oportet, contingit ſummam ripæ partem. id genus menſuræ ciconiam vocant ruſtici, Columella lib. 3.

Item inſtrumentum quo hauritur aqua è puteis. Telonem hortulani vocant lignum longum, quo hauriunt aquas (è puteis.) hoc inſtrumentum Hiſpani ciconiam vocant, eò quòd imitetur eiuſdem nominis auem, leuātem ac deponentem roſtrum dum clangit, Iſidorus. Organon quo ex puteo hauritur aqua celonium inuenio appellatum: ciconiam quidam Latinè dicunt, Cęlius. Κηλώνειον, τὸ γεράνιον, Suidas, cum ει diphthongo in penultima, idem rurſus eandem vocem cum iôta ſimplici in penultima, equum admiſſarium, ἵππον ἐπιβατήριον, interpretatur. Sed Heſychio κήλων admiſſarius eſt, ὀχευτὴς ſimpliciter: Celonium verò tum per diphthongum, tum per iôta ſimpliciter, lignum quo aqua hauritur, ἀντλητήριον ξύλινον, & κήλον quoq; ἄντλημα. Et ſanè videtur κήλων vox primitiua eſſe, κηλώνιον diminutiua, vt melius per iôta tantum ſcribatur. etſi Varinus cum diphthongo ſcribat, & antepenultimam per ο breue, deriuans à 5 κάλων, quod eſt lignum, & verbo νεύειν, τὸ ἀνανεῦον καὶ καταvεῦον ξύλον. interim tamen geranium, id eſt inſtrumentum hauſtorium paruum interpretatur, quaſi vocem diminutiuam agnoſcēs. Κηλώνιον equum admiſſarium idem dictum ait παρὰ τὸ κήλων, quod eſt calidum, ego παρὰ τὸ κήλεον legerim, quod poëtis feruidum ſignificat, & ignis epithetō eſt. Euſtathio κήλων aſinus admiſſarius eſt, & per metaphoram etiam homo libidinoſus, à verbo κηλεῖν quod demulcere & delectere ſignificat: & κηλωστὸν lupanar, à verbo κηλόω κηλώσω, cuius turpis ſignificatio ſit. Et forte tum κήλων pro libidinoſo, proq; admiſſario iumento, tum verbum κηλεῖν pro συνουσιάζειν, (vt videtur,) metaphoricè à ſordida plebe ſic dicta ſunt, διὰ τὴν ὁμοίαν κήλωνι ἀντλητηρίῳ κίνησιν περὶ τὸ συνουσιάζειν, vt κηλεῖν ſit Græcis quod ceuere Latinis. Nos lignum illud oblongum, quod alteri in terram infixo tranſuerſum imponitur, vt anteriore ſui parte(cui funis cum vrna appenditur) ceu roſtro gruis ciconiæve inſtar nutans, in puteum demittat, vrnam, renuensq́;

nuensq; extrahat, vocamus ein Brunnenschwenckel. Aliqui simpliciter perticę oblongæ absolutę, funē cum vase appendunt, & perticam manibus demittunt in puteum: quam ipsam quoq; aliquis celonem vel celonium dixerit, vt & perticam illam qua per canalem in puteo inserta (instrumēto quali sentina nauium exhauritur) aqua per eundem canalem regurgitat: Et forte hoc est quod Hesychius scribit, κήλων ὁ ἐν τῇ νηῒ λεγόμενος. Isidori verba qui hoc instrumentum telonem vocat, Sipontinus etiam repetit: Sed eruditi quidam tollonem potius vel tollenonem vocandum coniiciunt. Nam tolleno, genus est machinæ, vt ait Festus, à tollendo dictum, quo trahitur aqua in alteram partem prægrauante pondere, à tollendo dictum. Collectis rursus animis in arietes tollonibus libramenta plumbi aut saxorum, stipitésve robustos incutiebat, Liuius 8. belli Maced. Vel tollenonum haustu rigandos, Plinius lib. 19. Heus sic tolloni gratia? cape hanc vrnam tibi, Plautus Rud. Tolleno describitur à Vegetio 4. 21.

Tollo vel tolleno genus machinæ quo trahitur aqua.

¶ Πελαργὸς ciconia Græcis dicitur, vocabulo composito ex contrarijs. nam πελὸν (oxytonum) nigrum seu liuidum significat (vt & πελιδνὸν, vel πελιόν: vnde πελιώματα, liuores, vibices, sugillata,) & ἀργὸν album, Eustathius, Suidas, Etymologus. διὰ τὸ ἔχειν πτερὰ μέλαν τε καὶ λευκά, Suid. lego, μέλανα καὶ λευκά, vt & Eustathius habet in Iliad. λ. & Etymologus. Πελαγὸς pro πελαργὸς poeticum est, *rhô* litera omissa, Etymologus. Κίκωψ, ciconia, vt Gelenius in Lexico symphono scribit. ego hanc vocem nusquam reperio. Proxima quidem huic vox est cucupha, κουκουφά. scribit autem in Hieroglyphicis Orus Ægyptios gratitudinē significantes, cucupham pingere. vbi Mercerus interpres in Obseruationibus suis cucupham, ciconiam esse coniicit. sed quærendum an forte vpupa sit, quæ ipsa quoq; à pietate in parētes celebratur, eoq; nomine apud Ægyptios in honore est, vt Ælianus refert. Erodium auem, ἐρωδιὸν Suidas ciconiam esse putat, aut ciconiæ similem: nos omnino ardeam esse suo loco ostendimus. Ybos vel ibis pro antho aue apud Albertum legitur: qui eam stultè eandem ciconiæ facit. sed & recentiores quidam ibidem cum ciconia confundūt. Insula Heroum è regione Borysthenis fluuij sita vocatur etiam Leuce, ab auibus albis. nam κυνόπτερα λευκὰ aues albas Eustathius illic interpretatur. intelligit autem fortè (inquit) laros albos, vel secundum alios ciconias.

Πελαργὸς vnde dicta ciconia.

Κίκωψ.

Cucupha.

Ibis à quibusdam cum ciconia confunditur.

¶ Epitheta. *Candida pennis ciconia*, Ouidius 6. Metam. Glotorans, apud Textorem. Ciconia etiā grata peregrina hospita, Pietati cultrix, gracilipes, è tota Istria (Crinitus & alij legunt choralistria, quod placet,) Auis exul hyemis, titulus tepidi tēporis, Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo, Petronius Arbiter. ¶ Μακροὶ πελαργοί, Philes. Ζάειχες, epitheton ciconiarum, Hesychius. sed videtur potius peculiare in aliqua lingua ciconiæ hoc nomen substantiuum esse. ad Germanicum sanè Storch alludit.

¶ Derisuri aliquem digitis dextræ manus in vnitatem collectis veluti ciconiæ rostrum effingunt, & manum post tergum eius motitantes derident. Persius, *O Iane à tergo quem nulla ciconia pinsit*. Vnde paulò post posticam sannam appellat: *Posticæ occurrite sannæ*, hoc est derisioni quæ post tergum fit, Perottus. A ciconia fit ciconinus, vt ciconinum rostrum, Idem.

De derisione quæ post tergū fit ciconiæ rostro digitis effi cto.

¶ Πελαργιδεῖς Aristophani & Æliano dicuntur, ciconiarum pulli: vt ἀετιδεῖς aquilarum. Suid. Videtur autem forma patronymica. Πελαργίδης, ὁ τοῦ πελάργου (malim πελαργοῦ, cùm rectum πελαργὸς oxytonum ferè semper ab eruditis scribi inueniam) γόνος, Varinus in Λαγωός. ¶ Πελαργὸς, genus vasis fictile, Hesychius: nimirum à figura rostri prominentis. vnde & alembica vulgò dicta, hoc est vasa rostrata, in quibus vapores per halitum vi ignis euecti è vasis subiectis (cucurbitas vocāt) in liquorem densantur, & cauo limbo excepti per rostrum destillant, non ineptè pelargos aut ciconias nominâris. Λάϊνον, λίθινον, πελαργόν, Hesychius: denotans fortè eiusdem figuræ vasis genus lapideum. Varinus nihil tale habet. ¶ Ὀρειπέλαργος, id est ciconia montana inter aquilas dicta est. ¶ Pelargitis herba, πελαργῖτις, ac si ciconiariam dicas, nominatur apud Galenum de comp. med. sec. locos lib. 9. cap. 2. sect. 3. inter remedia splenicorum ex Asclepiade. propinantur eius tritæ cochlearia duo cum aceto mulso. Cornarius fatetur se ignorare quæ herba sit: quod & ipse fateor, coniicio tamen geranium primum esse, quod inter nomenclaturas Dioscoridi adscriptas pelonitis etiam nominatur. quanquam nulla ei ad lienem vis attribuitur. Vasorum quidem quæ semina includunt figura, vt gruis rostro confertur, vnde gruinaria dicitur, ciconiæ etiam rostro rectè conferri potest. quare & à Germanis ab vtriusq; auis rostri similitudine appellatur, Storchenschnabel/Kranichschnabel. Πελαργᾶν Pythagoræ significabat τὸ νουθετεῖν consulere & admonere, Suidas & Varinus. Πελαργοχρῶτες νῆες apud Lycophronem dicuntur naues ciconiarū coloribus tinctæ, hoc est atro & cādido discretis, Eustathius & Varinus in Μίλτος. A Lycophrone naues ciconias appellari crediderim, quòd vt hę superiore corporis parte albis, inferiore nigris sint pennis: ita naues albo velo vtantur, cætera parte propter picem, qua oblinuntur, nigra, Gasp. Heldelinus. Pelargicæ, id est ciconiariæ leges, πελαργικοὶ νόμοι, ab Aristophane dicuntur, quæ parentes à liberis nutriri, ἀντεκτρέφεσθαι, sanciunt, Suidas: vt supra in *D.* recitauimus.

Πελαργὸς genus vasis.

Pelargitis herba.

Πελαργᾶν.

Naues ciconiæ cur dictæ.

Pelargici nomi.

¶ Icones. Ciconia super sceptris regum antiquitus sculpebatur, hippopotamus in imo, vt violentiam & impietatem iustitiæ pietatique apud reges præsertim cedere & subiici debere innueretur: vt supra in *D.* docuimus. ¶ Apollonius Tyaneus olim cùm ciconias marmoreas pinxisset, è Byzantio veras expulit, Ioan. Tzetzes 2, 60. Non ciconiam, vt Grammatici quidam putarunt, sed cornicem concordiæ symbolum esse Politianus in Miscellaneis ostendit. *vide* in Cornice. Ægyptij vt parentis amatorem significent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non separatur ab illis,

Icones.

Ciconius. verum ad vltimam vsque senectutem permanens parentibus victum sufficit, Orus.

Cicones populi. Pelargus dictus à forma nasi. Pelargicus Neptunus. Pelargicus murus.

¶ Propria. Ciconius nomen eius qui Brixiam condidit, vt quidam tradunt. Cicones Homero populi Thracię sunt iuxta Hebrum. sed his nihil commune cum ciconia aue, cùm eius appellatio hęc Latina sit. ¶ Varus Pergæus sophistes à forma nasi Pelargus cognominabatur, id est ciconia, Cælius. Pelarga Potnei filia Pausaniæ memoratur. Πελαργικὸς apud Aristophanem in Auibus Neptuni cognomẽ est, pro *Pelasgico*, vt ad pelargum, id est ciconiam alluderetur, quemadmodũ & Sunieracus ibidem pro *Suniarato* cognominatur, vt allusio fieret ad accipitrem, quoniam in auium rep. sermo est: vel pro pelagio, quoniam pelagi præses est Neptunus, vt Scholiastes monet. In eadem fabula memoratur pelargicus murus, Πελαργικὸν τεῖχος, qui Athenis in arce fuit: cuius & Callimachus meminit, Τυρσηνῶν τείχισμα Πελαργικόν. vocat autem murum Tyrrhenum, quòd à Tyrrhenis suffossus & dirutus sit: quos qui viderant pelargos nominabant, propter sindones quas gestabant, Etymologus. Erãt nimirum sindones illæ albo & atro coloribus distinctæ, à quibus etiam monachorum & monialium nescio quæ genera hodie pelargos & pelargas dicere possis. Didymus Pelargicum murum in petris situm fuisse scribit. Coniecerim ego ita dictum quòd super eo fortè ciconiæ nidificarent: vt & Pelargicum collem album in Iouis Dodonæi luco, cuius mentionem facit Eustathius Iliad. π. vbi Iupiter Pelasgicus cognominatur: alia lectio Pelargicus habet, inquit Eustathius, à colle prędicto. Πελαργοὶ fabula sic inscripta ab Aristophane citatur ab Athenæo.

Phœnicopterus.

¶ *b. Ciconia candida pennis*, Ouidius 6. Metam. Gracilipes, Petronius Arbiter. Auis quam Galli vulgò *flambant* vocant, Bellonius phœnicopterũ interpretatur, ciconiæ similis esse fertur, sed rostro recuruo, breuiore, tota est alba: partes verò alarum rubent, quæ in ciconiis nigræ sunt.

¶ *c.* Ciconia (*chasida*) pro mansione sua habet abietes, Psalm. 103. interprete Munstero. Ciconia (*chasida*) in cœlo cognouit tempus suum, Hieremiæ 8. Choralistria, epitheton ciconiæ apud Petronium Arbitrum à vocis aut soni potius crepitatione. quærendum an legi possit crotalistria. est enim crotalum instrumentum quod manu pulsatur, laminis quibusdam ex ære rotundis, sonum ex collisione reddentibus. Auis exul hyemis apud eundem. Quum Pompeius Magnus animi releuandi gratia ad ædes Luculli in Tusculano forte se contulisset, Lucullum culpauit, quòd ædes magnis quidem ęstatis caloribus adpositas, cæterum sæuiente hyemis rigore incommodissimas eduxisset. Cui subridens Lucullus, prudenter, vt solitus, respondit: An verò, ô Pompei, minus tibi nos quàm ciconiæ mentis habere videmur, vt non cum ipso pariter tempore sedem quoq; permutemus?

Magicum

¶ *e.* Pelargi victoris cor in accipitris aut vulturis victi pelle ligetur, scribaturq; in corde, Quoniam vici aduersarios, hoc amuletum dextro brachio alligatum quicunq; gestârit, inuictus erit & admirabilis in bello & certaminibus omnibus, potieturq; indubia victoria & magna, Kiranides.

¶ *h.* Gaspar Heldelinus Lindauiensis ciconiæ encomium doctissima declamatione nostra memoria condidit. Quis dedit ciconiæ (chasida) pennas & plumas? Iob 39.

Ciconiæ honore affectæ ac occidi prohibitæ. Auguria ciconiarũ.

¶ Circa Thessaliam aiunt tantam serpentium vim prouenire, vt nisi à ciconiis conficerentur, incolas pellerent. Quãobrem ciconias honore afficiunt, & ne quis occidat lege sanxerunt, eadẽ in eum qui occiderit pœna decreta qua homicidas puniũt, Arist. in Mirab. & Plinius. Noceri eis omnibus quidem locis nefas ducunt, sed in Thessalia vel maximè, vbi serpentiũ immanis copia est: quos dum escãdi gratia insectantur, regionibus Thessalicis plurimum mali detrahunt, Solinus. Thessali ciconias colunt, eò quòd serpentium magnam multitudinem in regionę (aliquando) perdiderint. quare lege sanxerunt, vt exilio mulctetur quisquis ciconiam occiderit, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Ciconiæ apud Ægyptios eò venerationem habent, quòd senectute affectos parẽtes alunt, Ælianus. ¶ Ciconiam non vt grues prodigium facere dicunt: sed in auguriis haud dubiam ferre concordiæ significationem, Alexander ab Alex. Anno à Christi natiuitate 454. cum Attila Aquileiam obsideret, ciconias animaduertit quæ in turribus ciuitatis nidificauerant, vno impetu ex vrbe migrare atq; fœtus suos exportare: vnde magnam in vrbe famem esse coniecit, & milites hoc auspicio exhortatus tãquam vrbem interitui proximam ciconiæ desererent, vrbem cepit. Aues hominibus deorum voluntatem nunciant, Iunonis ciconia, Mineruæ crex & noctua, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis vulturios, ciconias, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes.

¶ In Germania quidam, vt fertur, stultitiam simulans propter paupertatem, liberos suos in ciconiarum nidum imposuit tanquam ab illis alendos: quo animaduerso annona à magistratu donatus est.

Fabula de Antigone in Ciconiã transmutata.

¶ Pallas apud Ouid. Metam. 6. cum Arachne contendens, in tela sua *Antigonen pinxit ausam contendere quondam Cum magni consorte Iouis: quam regia Iuno In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi, Laomedónve pater, sumptis quin candida pennis Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.* Alexander Myndius ciconias scribit exacta ætate decursaque circum Oceanitidas insulas volantes, hoc præmium pro pietate, quam gesserint aduersus parentes, assequi, vt ex auibus conuertantur in homines: quod existimo confictum, ob pietatem & sanctitatem hominum illarum insularum, Ælianus. De ciconia rege dato ranis à Ioue fabulam inter Æsopicas legimus, quam G. Heldelinus in Ciconiæ encomio elegantissimè describit.

¶ Prouerbium ἀντιπελαργεῖν, ac si *reciconiare* dicas, vt retaliare, explicatum est supra in *D.* *O Iane à tergo cui* (aliqui legunt, *quem*) *nulla ciconia pinsit, Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,* Persius Sat. 1.

Sat.1. id est, quem nemo digitis dextræ manus in vnum collectis ad instar rostri ciconiarum ridet. Verbi pinsere (quod à Græco πτίσσειν factum videtur) nota est significatio, vnde & pistillum & pistrinū dicimus ac pistorem. Pinsebantur enim in pilis olim fruges, pistillo subinde alternis immisso eleuatoq;, vnde hordeum sic suis corticibus exutum ptissanam vocant, cum prius ἄπτιστον, hoc est integrum nec decorticatum esset.

¶ Alciati emblema, inscriptum, *Gratiam referendam.* *Alciati emblema.*

Aerio insignis pietate ciconia nido,
Inuestes pullos pignora grata fouet.
Taliaq; expectat sibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
Nec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum
Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

DE AVIBVS CICONIÆ SIMILIBVS.

TRINCOS auis nominatur Monspessuli in Gallia, vt audio, auis ciconiæ persimilis, minor tantum: quæ serpentibus similiter vescitur, sed regionem non mutat. *Trincos.* ¶ Est & circa Oceanum Germanicum, vt in Dania, auis magna ciconiæ similis, paucæ carnis, quam ONSCHVAL Germanicè vocitant. *Onschual.* ¶ Oppianus in Ixeuticis meminit auis innominatæ, quæ ciconijs similis sit, sed minor, rostro magno & acuto ensis instar, serpentium hoste, &c. vt recitauimus suprà in Ciconia D.

¶ De ibide, quam aliqui ferè colore tantū & rostri aduncitate à ciconijs differre putant, suo loco dicetur. Strabo eam magnitudine & figura ciconiæ persimilē esse scribit: item de Phœnicoptero alibi.

DE CICONIA NIGRA.

INVENITVR etiam genus ciconiæ dorso omnino nigrum, ventre subalbum, quod non in locis habitatis ab hominibus, sed in paludibus deserti nidificat, Alber. Idē ex Aristotele de hist. anim. 9.6. pro

ichneumone(quanquam eam vocem ex Auicenna corruptè legit *anſchycomon* & *thyamon*)ibidem interpretatur,quæ ſit auis Ægyptia,nempe ciconia tota nigra in dorſo, & inuenitur etiam fuſca,(griſea,) inquit. Nos hanc ciconiam nigram appellamus,**ein ſchwartzer Storck**: quæ ſępe reperitur in montanis & ſyluoſis Heluetiæ locis,vt circa Eremum D.virginis,circa Lucernam oppidum,circa Toſam fluuium,& alibi.Forma & magnitudine à ciconijs propriè dictis non differt.Nidulatur in arboribus,præcipuè abietibus.quod ſi roſtrum aduncum haberet, ibidum generi adnumeraſſem.nunc cùm id ei rectum ſit,ciconijs ſubiũgere placuit.

Deſcriptio ciconiæ nigræ Ciconia nigra quam ipſe vidi Septembris initio captam cis Alpium montem non procul ab vrbe noſtra diſſitum,huiuſmodi erat:Dorſum colore eminus totum nigrum apparebat:ſed ſi propius inſpiceres vanelli vel corui ſyluatici colorem referebat, in quibus color niger, ſi propius cõſideres, cum viridi vel ſubcœruleo & pauco purpureo mixtus videtur. Ventri & lateribus ſub alis color albus. Auis tota à principio roſtri ad extremos pedes extenſa,dodrantes quinq; cum dimidio excedebat.Roſtrum magnum & validum erat, colore puniceo,vt crura etiam ac pedes. Longitudo roſtri ſupernè à mucrone extremo modicè deorſum inflexo, vſq; ad initium plumarum capitis,digiti octo.Oculos pellicula rubra ambiebat,orbicularis, niſi ante & retro in angulos deſineret. Collum pedem ferè vel digitos quatuordecim longum: Ala dodrantes quatuor,ſi ad finem longiſſimæ pennæ in rectum quoad fieri poteſt extenſæ menſura procedat: cauda dodrantem:& ſimiliter cruris pars ſupra genu ad coxam:inferior verò pars à genu ad pedem paulò breuior erat.Corpus item inter collum & caudam dodrantale.Dorſum & pectus latiuſcula, vt in anſere ferè.Digiti pedum diuiſi, apparebat tamen initium quoddam membranæ palmipedum, præſertim inter duos longiores digitos. digitus medius quinque digitos longitudine æquabat. Lingua breuiſſima. Pondus,libræ medicinales ſeptem cum dimidia. Longiores in alis pennæ magis quàm cæteræ nigricabant. Qua parte alæ iunguntur corpori,oblonga cauitas retrorſum extenſa cernebatur. Anterior pars pennarum intra poſteriores condebatur.Inteſtina erant inuoluta.In femore diſſecto neruos quatuordecim inueni magnitudine differentes,quorum duo latiſſimi in genu partem cartilagineam ſe inſerebant vtrinq;,ſex alij minores erant, tres minimi.Poſtremò tres planiori parti incumbentes minimis aliquanto maiores. Fel viride erat.In ventre apparebant quiſquiliæ quædam ſtercoroſæ ceu fimi bubuli,& inter eas reliquiæ quædam ſcarabeorum vel locuſtarum,nempe capita & vaginæ,quarum quædam erant diſcretæ ceu cortex in hippuri:Vnde conijcio eam tum herbis tum cruſta tectis inſectis veſci.Sono eam crepitare aiunt ſimiliter alijs ciconijs. ¶ In cibo ferini admodum odoris eſt,& ferè piſcoſi. Videtur prius elixari debere,tum aſſari & aromatibus condiri.caro eius paulò minus rubet quàm troctæ vel ſalmonis.adeps etiam nonnihil rubet. Caro mihi guſtanti ſat bona & dulcis viſa eſt.ſed pellis tenacior eſt,& grauiter olet, vt eam detrahi præſtet.& forſan ea detracta,præcedente elixatione nihil opus fuerit. Pediculis infeſtatur.

DE CINAMOMO AVE.

Cinnamolgus. Cynamulmus. Cinnamomus. CINNAMOLGVS (apud Plinium,aliâs cynamulgus)auis Ariſtoteli cinnamomus vocatur. niſi quis κιννάμολγον,non κιννάμωμον,in eo quoq; ſcribendum cenſeat, Hermolaus in Plinium. Ego omnino cinamomum duntaxat ſcripſerim, à cinamomo aromate,vt ex ſequentibus apparebit,idque per *n* ſimplex.nam apud Græcos ſemper κινάμωμον ſcribi reperio pro aromate ſimul & aue apud medicos, Theophraſtum,Ælianum,Philem,Dionyſium & eius interpretem Euſtathium. Ὄρνιθες δ᾽ ἑτέρωθεν ἀοικήτων ἀπὸ νήσων Ἦλθον φύλλα φέροντες ἀκηρασίων κιναμώμων, Dionyſius in Periegeſi. Neſtor etiã Grammaticus contendit cinamomum prima ſyllaba correpta ſcribendum,quanquam poetę aliquando carminis gratia produxerint. Atqui cinnamum eadem ſignificatione,apud Martialem,Ouidium,Claudianum poëtas *n* duplici ſcribitur,& Plinium quoq; lib.10.& Solinum,vnde & cinnamologus dici poſſet hæc auis, quã vocem in Pliniano indice reperimus, vt ſpermologum & cnipologum aues dicimus. *Cinnamologus.* nã cur cinnamolgus aut cynamulgus ſcribatur,nulla planè ratio eſt.Plinius in fine libro 12.Hiſtorię naturalis,diuerſi etiam cinnami meminit:quod (inquit)caryopon appellãt.Hic eſt ſuccus nuci expreſſus, multum à ſurculo veri cinnami differens, vicina tamen gratia,(vnde nomen quoq; idem conijcimus impoſitum,)in Syria naſcens.Id fortè carpeſium fuerit,cum & nomen alludat,& pro cinnamomo ſubſtituatur,& in Cilicia Syriæ vicina naſci dicatur:quanquam fructus cubebæ, quæ carpeſium creditur, acinus vel bacca potius quàm nux eſt. *Zibibas* quidem vuas puto Arabica aut vicina lingua vocari. Videtur ſanè mihi Hebraica vel Arabica huius vocis origo eſſe, ſiue à *Ken*, קֵן, id eſt nido,quod in Arabia ex nido auis eodem nomine dictæ ſagittis decuteretur:ſiue à *Kaneh*, קָנֶה, quæ vox cannam & arundinem ſignificat.eſt enim cinamomum cortex fruticis figura cannæ ſeu canalis inſtar:vnde & Galli hodie vulgo *canellam* vocitant.

Hæc auis nidum ex ſurculis cinnamo- ¶ In Arabia cinnamomus(τὸ κιννάμωμον,genere neutro)auis appellatur,quã ſurculos cinnamomi portare,ac nidum ex his conficere aiunt. nidificat excelſis arboribus & ramis:ſed incolæ ſagittis plumbatis nidum petunt,atq; ita diſcuſſo in terram cinnamomum legunt, Ariſtoteles, Ælianus & Philes.In Arabia *cynamolgus* (aliâs *cinamomus*)auis appellatur, cinami ſurculis nidificat. Plumbatis eos ſagittis

gittis decutiunt indigenæ, mercis gratia, Plinius. Phœnix rogos ſuos ſtruit cinnamis, Solinus. Et mox, Cinnamolgus perinde Arabiæ auis, in excellentiſſimis lucis texit nidos è fruticibus cinnamorum: ad quos quoniam nõ eſt peruenire propter ramorum altitudinem & fragilitatem, accolæ illas congeries plumbatis petunt iaculis, deiectasq; pretijs vendunt amplioribus, quòd hoc cinnamum magis quàm aliud mercatores probent. Dionyſius Afer cinamomũ canens ex inſulis inhabitatis ab auibus eiuſdem nominis afferri, terram quæ cinamomum ferat ignotam eſſe inſinuat, quod & Herodotus ſcribit. conijcimus tamen inſulas aliquas circa mare rubrum intelligi. Apud Ariſtot. tum ſurculos ipſos, tum aues ex illis nidum ſtruentes (κινάμωμα τὰ) cinamoma (genere neutro plurali, quod apud Græcos commodius fit, apud quos ὄρνεον etiam generale auium nomen, neutrum eſt. ego nullum præterea neq; apud Græcos neq; Latinos auis nomen neutri generis noui) dici apparet, Euſtathius. Cinamomum Arabes mirabilius quàm thus aut caſiam legunt. nam aut quo modo, aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: niſi quòd probabili ratione vtuntur quòd quidam volunt id gigni in his regionibus, vbi Dionyſius educatus eſt: & ipſas cinnamomi feſtucas afferri à grandibus quibuſdam alitibus ad nidos è luto conſtructos in præruptis montiũ & homini inacceſſis. Cõtra quas hoc Arabes excogitauerunt: Boum aſinorumq; defectorum, & aliorum iumentorum membra minutatim conciſa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos poſuêre, procul abſcedunt. Ad hæc fruſta delapſæ volucres, ad nidos ſuos carnẽ comportant: cui ſuſtinendæ impares nidi, ad terrã diſciſſi labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt, Herodotus lib. 3. Cinnamomum fabuloſa narrauit antiquitas, princépsve Herodotus, auium nidis, & priuatim Phœnicis, in quo ſitu Liber pater educatus eſſet, ex inuiis rupibus arboribusque decuti, carnis quam ipſæ inferrẽt pondere, aut plumbatis ſagittis, Plinius. Et mox, Omnia falſa: ſiquidem cinnamomum, idemq; cinnamum, naſcitur in Æthiopia, &c. ¶ Cynamulgos auicula in Æthiopia de cinamomo nobiliore nidũ texit, &c. hæc auicula eum ſuis interaneis non euiſcerata comeditur, propter aromaticum odorem eorum quibus nutritur, Albertus ſine autore. Nos apud Plutarchũ rhynthacen auiculam legimus apud Perſas naſci, in qua nihil inueniatur excrementi, ſed interna omnia adipe plena ſint: vnde eam aëre atq; rore ſolum nutriri arbitrantur. ¶ Idem Albertus, Ariſtotelis ex hiſt. anim. 9. 14. de alcyone locum transferens, alcyonem cum cinamomo aue imprudenter confundit: vt & alij eum ſecuti ineptiſſimi ſcriptores.

mi conficit.

Rhyntaces.

CINDAPSVS, Κινδαψὸς, auis quædam, Suidas, Heſychius & Varinus. Eſt & muſicum inſtrumentũ eiuſdem nominis, ὄργανον κιθαριστήριον: (pro quo etiam σκινδαψὸς legitur in Lexico vulgari, neſcio quàm rectè,) eadem voce Indus ſignificatur, Heſychius.

Cindapsus.

CINOPEON, Κινώπεον, ὄρνεον, Varinus: tanquam certa quædam auis ſpecies hoc nomine indicetur: vel potius auis in genere. Ego κινώπετον legendum ſuſpicor: quæ vox aliquando auem in genere ſignificat. Nam apud Dionyſium Afrum κινώπετα λευκὰ Euſtathius aues albas interpretatur, vt ſcripſimus in Ciconia *H. a.*

Cinopeon

CINNYRIDES, Κιννυρίδες, auiculæ paruæ, τὰ μικρὰ ὀρνιθάρια, Heſych. & Varinus: per onomatopœiam fortè ſic dictæ, ſiue quis in genere (propter τὰ articulum adiectum) quaſuis paruas auiculas hac voce deſignari putet: ſiue certam aliquam ſpeciem. Nam & κίσσιρις, & κίσιρνις, ſpecies auis, apud eoſdem legitur.

Cinnyrides.

DE CNIPOLOGO, QVEM CVLICILE-
gam Gaza interpretatur.

ARISTOTELES hiſt. anim. 9. 3. picorum genera enumerans, poſt dryocalapten ſiue pipram, id eſt picum Martium maiorem minoremq;, & coliòn (*galgulum* interpretantur) ſiue picum viridem, qui omnes non alio magis viuunt quàm venatu vermiculorum circa arbores lignáve naſcentiũ, quos Græci κνίπας vel σκνίπας vocant: In ijs (inquit) eſt & auis quæ proprio nomine κνιπολόγος dicitur: magnitudine parua, quanta eſt acanthylis. colore cinereus, diſtinctus maculis, voce parua. hic etiam lignipeta eſt. Gaza pro cnipologo culicilegam vertit, quod non placet. Etſi enim cnips vel ſcnips apud Græcos aliquando pro culice aut inſecto volucri accipiatur, tamen cùm certum ſit coſſos, id eſt vermes qui ligna erodunt σκνίπας dici, & pici (inter quos hic minimus eſt) coſſis vermiculisq; magis quàm culicibus victitent, vnde & dryocopi & xylocopi, id eſt lignipetæ dicuntur, cùm culices venandi gratia, ligna roſtro impetere nihil opus ſit, cnipologon Græcum vocabulum, potius relinquere, quàm culicilegam cum Gaza Latinè dicere viſum eſt. CVLICILEGA verò alia auis fuerit κωνωποθήρας à venatu culicum Heſychio & Varino dicta. Albertus cnipologi deſcriptione ex Ariſtotele poſita, vt iam recitauimus, inpicorum genere: hæc etiam auis (inquit) vocatur apud nos picus generali nomine.

¶ Guil. Turnerus in libro de auibus cnipologon facit motacillæ genus albo nigroq; variè diſtinctum, deceptus nimirum tranſlatione: vt Eberus & Peucerus quoq;, qui cnipológon Germanicè interpretantur Fliegenſtecher/ id eſt muſcipetam. hæc (inquiunt) à motacilla differt, quanquam & ipſa caudã moueat, muſcas venatur & culices, colore cinereo maculis diſtincto, voce parua, magnitudine ſpini.

Sed Turnerus postea re melius perpensa, in familiari ad nos epistola: Culicilegam Aristotelis (inquit) in terra Bergensi (in Britannia) vidi. tota cinerei ferè coloris est, & speciem habet pici Martij.

Certhius. ¶ Est apud nos auicula minima in syluis lignipeta, variè distincta, per arbores reptãs & cossos disquirens, quam Turnerus certhium vel certhiam Aristotelis esse conijcit, cuius figuram & descriptionem supra dedimus in Certhia, vbi plura de hac auicula leges. cui si color cinereus conueniret, omnino cnipologon faceremus. nunc cum colore differant, natura tamen & genere aues proximas esse dicemus. Vtriq; natura pici, hoc est circa arbores versari, & cossis viuere. nam certhiam θριπoφάγον Aristoteles facit, vt cnipologon κνιπoφάγον. vtriq; magnitudo exigua. Sed cnipologo vox parua, φωνεῖ δὲ μικρὸν, Aristoteles. certhiæ clara, φωνὴ λαμπρά. ¶ Culicilega, hoc est cnipologos veterum Græcorum, hodie à Græcis *susurada* vocatur, à Gallis *bergeronette*, similis aui, cui apud Gallos nomen *lauandiere*, (id est motacillæ vel culicilegæ cinereæ) Bellonius, qui in Auium historia, susurada nomen culicilegæ non huic, sed cinereæ tribuit.

Cliuina. CLIVINAM quoq; auem ab antiquis nominatam animaduerto ignorari. quidam clamatoriã dicunt, Labeo prohibitoriam, Plinius. Ego non certam aliquam auem, sed quęcũq; in auspicijs aliquid suo clamore fieri prohiberet, sic dictã ex verbis Festi conijcio. Is enim, Cliuia (inquit) auspicia dicebãt antiqui, quæ aliquid fieri prohibebant. omnia enim difficilia, cliuia vocabãt. vnde & cliua, loca ardua.

DE COCCOTHRAVSTE.

A.

COCCOTHRAVSTES, κοκκοθραύστης auis quædam est, Hesychius & Varinus. Nos hoc nomine appellare voluimus auem cuius effigiem hoc loco damus, quod rostro suo coccos & interiora grana siue ossicula cerasorum confringere soleat, vt nucleis vescatur. Italicè *frison* vel *frusone* nominatur, vel *grison*: & circa Verbanum lacum *franguel montagno*, id est fringilla montana. Gallicè *choche pierre*: & alibi (vt audio) *cassenoix*, id est nucifraga, quod nomen Caryocatactæ aui supra descriptæ magis conuenire videtur. Germanicè Steinbysser/ Klepper/ apud Heluetios: Kernbeiß/ in Austria Kirschfinck/ circa Francofordiam ad Mœnum: & aliqui Kirschenschneller. Eberus & Peucer. acanthidis duo genera faciunt: minus (inquiunt) quod non valde dissimile cardueli colorem ex albo nigroq; mixtum habet: nos etiam Distelfincken vocamus. Maius fringillam duplo excedit, cætera ferè simile, Germanicè dictum Kirchfincken/ (lego Kirschfincken, & Kernbeisser, colore vtrunq; genus ignobile, sed valet & commendatur amœnitate vocis, Hæc illi. Audio etiam Bollebick alicubi vocari, hoc est gemmiuoram, quòd gemmas arborũ comedat, sicut illa quæ per onomatopœiam à nostris Gügger dicitur. Auem etiam cui à viriditate nomen apud nos, vt Turnerus scribit, aliqui Kirschfinck appellant, sed legendum arbitror Hirßfinck, à milio quo in cibo vtitur. Est & alia auis Steinbysser dicta, quòd calculos puto in ripis fluminum rostro feriat dum muscas petit, de qua in Motacilla dicemus. hanc enim Turnerus cinclum esse coniicit. Coccothraustes noster lingua Turcica, vt audio *giégen* vocatur.

Magni-

B.

Magnitudo ei alaudæ aut loxiæ noſtri. Roſtrum durum, validum, breue, latum, ſimile fere roſtro auis quam Güggeꝛ vocamus, maius, fuſcum. Color capitis (in fœmina) charopus vel ex flauo ruffus, in pectore & ventre ex cinereo rubicundus. Pennæ alarũ ſuperius nigricant, in medio albent, in imo coloris ferè cœrulei vel indici ſunt. item minores aliæ ſuperinnatæ partim albicant, partim charopæ ſunt. Pennis nigris roſtrum inferius ambitur, & ſimiliter oculi. Collum pronum & vtrinq; ad latera plumis veſtitur cinereis. dorſum ex ruffo nigricat. propius caudam charopæ ſunt pennę, extremæ in cauda albicant. *Deſcriptio.*

C. D.

Capitur in ſyluis, & in cibum venit. Ceraſorum oſſa frangit & nucleis veſcitur. Cantu peculiari nec inſuaui vtitur, cymbalorũ (vt audio) ferè æmulo. caueis tamen includi non ſolet, niſi rarò forte, vbi ſi oſſa ceraſorum deſint, ſeminibus cannabis ali poteſt. Nam nuper auceps quidam, vt rem ridiculam oſtentaret, turdi genus Bohemicũ (vt Germani appellant) in cauea incluſit, idq; ceraſis aridis paſci aſſuefecit. quæ cùm turdus integra deuoraret, oſſicula ceraſorum quæ ſubinde excernebat, in ſubiectam caueam cui incluſus erat coccothrauſtes delapſa, illum alebant. ¶ Nidificat, vt audio, in arborum cauis. æſtate rarius, hyeme frequentius apud nos viſitur. ¶ Itali hominem craſſi ingenij, & deceptu perſuaſuque facilem ſignificantes, coccothrauſten craſſi roſtri appellant, *Tu ſei vn friſone dal' becco groſſo.* Eſt enim ſanè hæc auis ſtolida, & vt capitis, ita ingenij craſſi. Vidi aliquando caueæ incluſam os ceraſi roſtro tenentẽ, ſi quis aſpiceret, ita hiantem diutiſſimè perſeuerare. *Cibus.* *Cantus.* *Nidificatio.*

DE CÆRVLEO.

Novimvs & ſaxatilẽ auiculam quandam, cui nomen cœruleus (cyanos, κύανος proparoxyt. quamuis apud Heſychium oxytonum legitur.) quæ maxime in Scyro colit, ſaxa amans, magnitudine minor quàm merula. maior paulò quàm fringilla. pede magno eſt, ſcanditq; ſaxa. colore tota cœruleo, roſtro tenui (ῥύγχος χαλεπὸν, Gaza legit λεπτὸν, cui adſtipulatur etiam Alberti translatio quæ habet gracile: vetus interpres, anguſtum) & lõgo crure breui ſimiliter vt pipo (ἵππος. Gaza videtur πίπρα legiſſe, pro qua voce etiam alibi pipo tranſtulit) eſt, Ariſtoteles. Turnerus cœruleum coniicit eſſe auem quæ Anglicè vocetur *a clotburd, a ſmatche, an arlyng, a ſteinchek:* & Germanicè ein Brechvogel. Hanc inquit in cuniculorum foueis & ſub lapidibus in Anglia nidulari, & hyeme non apparere. Sed Brachvogel apud Germanos aliarum etiam auium nomen eſt, vt Arquatę ſupra deſcriptæ, & auis cuiuſdã circa aquas degentis proceris cruribus, quarum neutra cœruleus eſſe poteſt. Ego Turneri cœruleũ non agnoſco: vt neque Eberi & Peuceri qui cœruleum interpretantur klein Zimmer, id eſt turdũ minorem. nullum enim turdum cœruleum nouimus. Eſt apud nos pici genus paulò maius fringilla, dorſo cœruleo, & roſtro tenui longoq;, vulgò Chlän appellant: quod an cœruleus ſit, inquirendum. Huic ſimilem colore aiunt eſſe auem quæ Steinrötele appellatur, in Auſtria & alibi, à ſaxis impoſito nomine, dorſo cœruleo. ventre rubicundo ſuauiter canora: muris adhærens, & in eis nidificans. Omnino ſanè cœruleum de genere picorum eſſe coniecerim: cum & crure ſimiliter breui vt pipra ſit: (pipra autẽ (vel, vt Gaza vertit, pipo) Ariſtoteli non alia auis quàm picus eſt) & eo ad ſcandendum apto: & roſtro etiam vt picorum genus oblongo. Auis, cui cyanus nomẽ eſt, natura ſua ab hominũ conſuetudine abhorret, vrbanas cõmorationes odio perſequitur, locorum agreſtium vbi homines verſari ſoleant, inſolens eſt. eis locis in quibus eſt ab hominibus ſolitudo, & montiũ iugis, & pręcipitijs delectatur. Epirum & inſulas hominum frequentia habitabiles, haud ſanè in amore habet: Scyro, & ſi qua eſt eiuſmodi alia ſterilis, & ab hominibus inops, delectatur, Ælianus.

¶ Auis quam cyanon Ariſtoteles, Plinius cœruleum vocat, quoniam in rupibus altorum montium verſatur & merulæ ſimilis eſt nomine mutato nunc vulgo Græcis *petrocoſſypho* vocitatur, hoc eſt merula ſaxatilis. eſt autem merula minor, vndiquaq; cærulea, & in magno pretio propter cantum vt caueis includatur. vox ei eadem quæ merulæ, Gallicum nomen nullum: quoniam in Gallia non reperitur, vt neq; in Italia. niſi in caueis apportetur. quandoque enim nido eximitur vt ſermonem humanum edoceatur, Bellonius. Eadẽ prorſus mihi videtur auis illa de qua nuper genere & doctrina ſupra ætatẽ ſuam ornatiſſimus iuuenis Auguſtanus Raphael Seilerus nobiliſſimi medici Geryonis Seileri filius his ferè verbis ad me perſcripſit. Auis quam à cœruleo colore Germani Blawvogel nominant, ſturni magnitudine eſt: pectore, lumbis & ceruice pulchrè cyanea, obſcurius tamen quàm iſpida: dorſo & alis nonnihil nigricat obſcurè interim glaucis vel ſubcœruleis. Roſtrum ei ſeſquidigiti longitudine, ſubter nares fuſcum, in imo aculeatum, ſuperiori parte adunca inferiorem vt plurimum contegente. pedes fiſſi vt in cæteris auibus. Degit in altiſſimis alpibus, neq; cacumine montiũ contenta, in ſcopulis maximè, & pręruptis & niuoſis locis viuit. nec alibi eam reperiri conſtat quàm in montibus circa Atheſim fl. præcipuè circa Ænipontem vrbem. Hanc ob cauſam apud ipſos inquilinos in magno pretio habetur, aliturque quibuſcunq; cibis mẽſæ hominũ familiaribus, iſtiſq; qui merulis turdiſq; aucupio deſtinatis præbẽtur. *Petrocoſſypho.* *Blawvogel.* *Vbi degat & nidificet.*

De eius voce, cantu, & colore.

Voce articulata, amœna admodum & varia est: ipſa tam docilis, tamq́; diligēter res obſeruat, vt pleraq́; vocis articulo aliquo ſignificet & indicet. Media & intempeſta nocte expergefacta, ad aſtantis prouocationem, quaſi iuſſa, claro ſpiritu canit, imperata quæ ſibi putat iniungi, probè ſuo officio executura, quod verſiculis aliquando vtcunque delineaui. *Cæſia auis glaucæ* (glaucum colorem intelligit cœruleum) *verè ſacrata Mineruæ, Præ te cui ſeruit noctua nulla magis. Quid ſibi vult? quis te docuit parere monenti? Inſtinctu proprio num facis iſta tuo? Non puto: ſed deus eſt qui te ciet, vſque monenti: Scilicet vt morem ſic homo quiſque gerat.* Oculos hominum aliorum alitum more appetit, quòd imaginem in iis ſuam velut in ſpeculo intuens, cognati deſiderio trahitur, ipſiusque conſuetudinem deſiderat. Ante tempus autumni quo cæteræ aues incubant, prolique dant operam, cum colore etiam vocem mutat, ac alis expanſis nouos cantus excogitat, ſecum ipſa continuò murmurans, nec veteris tamen quem olim didicit, obliuiſcitur. Color ſub hyemem è cœruleo nigrior euadit, quem mox circa veris initium, in proprium rurſus commutat. Adulta vel è nido materno ſemel egreſſa, volatuiq́; paulum adſuefacta, non amplius vllis (quod omnes aucupes affirmant) blandimentis vel aſtutiis ob innatam ſolertiam capitur. Nidum in præaltas deuiasque ſolitudines deſuper in ſpecus congerit, quando locum ſecuritati idoneum nacta eſt, cui tutò ſe fœtumque ſuum credere auſit, eumque ſua quoque fraude altiſſimis iugis ab hominum acceſſu non ſolum abdit, ſed à rupicapris etiam aliiſque feris, in cauernas deorſum condit, ibique pullos binos aut quaternos vermibus nutrit, dum eos extra nidum productos exponat.

Qua ratione à venatoribus capiatur.

Tum prius venatores ſiue aucupes, vel fortuitò vel ex inſidiis loco animaduerſo, gralla ſeu ſparo longo, tereti, læui, cuius ſingulare & rarum inuentu lignum eſt (qualis rupium ſcanſoribus rupicapraſque præcipitantibus ſæpe vitæ periculo, ſemper inſcendendis ſcopulis adiumento eſſe ſolet) arrepto, ibi etiam aſcendunt vbi vni plantæ veſtigium non crederes. Et ne quid præteream, faciem hi, non totam, ſed qua in tranſuerſum proſpiciunt, ac inde caput illis vertigine afficitur, faſciolis obtegunt, partim aduerſus ipſos pullorum parentes, partim & veriore cauſa, ne quoquam latius oculorum radiis aciéve pertingant, quàm quò ſolo pede innitendum, vel manus implicanda eſt. Sic illi tandem ad nidum, non abſque extremo periculo & defatigatione permeant, quem prælonga illa quam diximus ſude ſurſum è profundo ad ſeſe attrahentes auferunt, domique fouent & alunt, deinde vel carè vendunt, vel proceribus notis mares diſtribuunt. Hæc omnia ad nos Raphael Seilerus. ſuſpicor autem eandem hanc auem quæ Blawvogel ab ipſo nominatur, aut certè congenerem, à Rhætis circa Curiam alibique, Steinrötele nuncupari.

DE COLARI.

Colarem (τὸν κόλαεν) vlula cæteriq́; adunci rapiunt: vnde his oritur bellum, Ariſtoteles de hiſt. anim. 9, 1. vbi Alberti tranſlatio ſic habet, *Colyeuz* (pro *ægolio*, id eſt vlula) genus parui accipitris, comedit auem quæ vocatur *bolarcheon*, id eſt ſpeciem quandam paſſeris. Niphus etiam de colari ſcribit, quod paſſeris ſpecies videatur. Sed certi nihil habemus. Ipſe quidem ſuſpicor eundem fortaſſis collyrionem eſſe, de quo nunc agemus, facili librariorum lapſu.

DE COLLVRIONE.

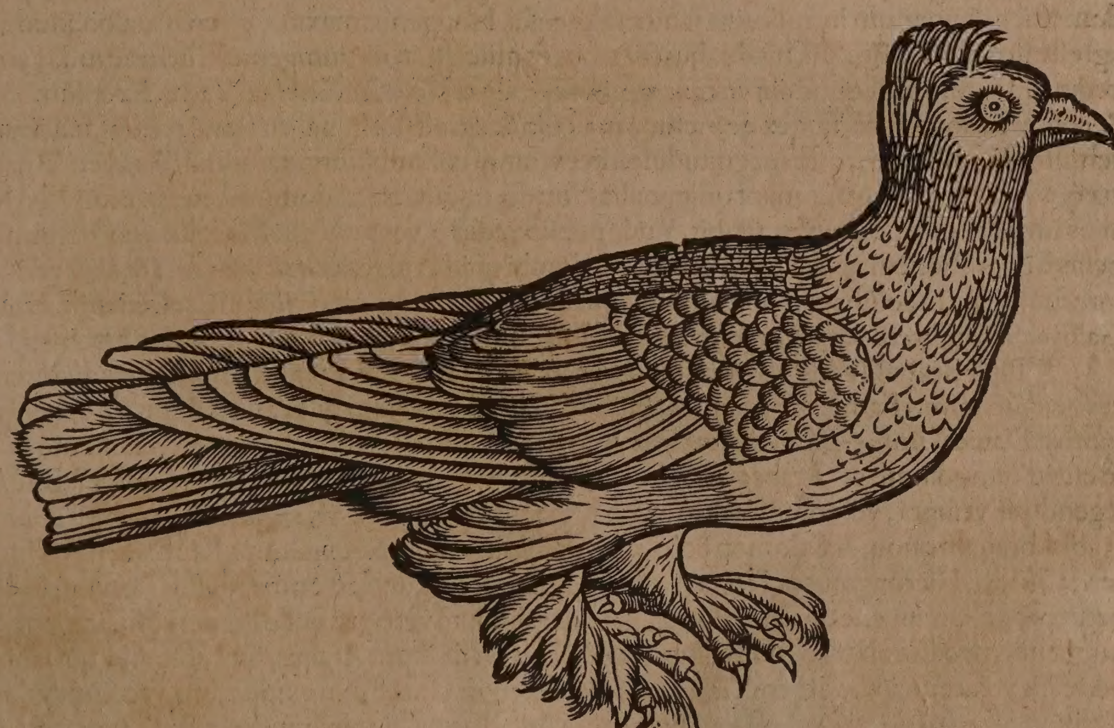
Collvrio eiſdem quibus merula veſcitur. magnitudo eius eadem quæ ſuperioribus eſt, (pardalo ſcilicet, & mollicipiti cui magnitudo paulo infra turdum.) Capitur hiberno potius tempore, Ariſtoteles. Apud Heſychium & Varinum κολλυρίων & κορυλλίων legitur, vtrunque pro genere auis. Sed magis placet vt collyrio legatur. nam & collyram legimus panis genus quod pueris daretur, vel panem ſubcinericium dictum. ¶ Guil. Turnerus in libro quem de auibus ædidit, collurionem eſſe putabat auem quæ Germanis Krametsvogel dicitur, id eſt iuniperi auis, Anglis *a feldfare*. Sed poſtea datis ad me literis, iuniperi auem vulgò dictã, ſecundam potius turdi ſpeciem nunc ſibi videri ſcripſit, (quę & noſtra iam prius ſententia erat:) collyrionem verò auem quæ vulgò Germanis Durſtel (Droſtel noſtris, id eſt turdela) dicatur. Eberus etiam & Peucerus collurionem turdorum generis faciunt; quæ Germanis Brachvogel (ſed hoc nomen vagum eſt, & aliis etiam commune) dicatur. Capitur (inquiunt) ſub hyemem maximè, nec figura nec magnitudine multum diſſimilis merulæ, colore fuſco terreo obſcuro, vt humi ſedens vix agnoſci & à terræ colore diſcerni poſſit. Ego hanc eſſe coniicio quæ à noſtris Winſel appellatur. ¶ Quærendum an etiam colaris auis ſemel tantum ab Ariſtotele nominata, vbi ab vlula & cæteris aduncis eam rapi ſcribit, non alia quàm collurio ſit, librariorum forte lapſu.

DE COLVMBA DOMESTICA, ET IN GENERE *quæ ad columbaceum genus pertinent.*

COLVMBA VVLGARIS.

COLVMBA ANGLICA VEL RVSSICA.

A.

COLVMBACEVM genus appello, quod Aristoteles περιστεροειδῆ, quo & domesticæ siue cellares, vt Columella nominat, & feræ columbæ comprehenduntur, vt palumbes, œnades, liuiæ, turtures. Nos de domesticis primum agemus, quarum historiæ illa etiam quę columbaceo generi in vniuersum communia occurrent, adiungemus. ¶ Hebræis *ion*, יון, columbus est, in plurali *ionim*, Ezechielis 7. In fœminino *ionah*, יונה, columba, Genes. 8. Cæterum Ieremiæ cap. 26. & 46. vbi translatio nostra habet, columba: Hebræi legunt mœror vel tristitia, vt sit deriuatum à verbo *ianah*, ינה, quod est mœrore affecit, afflixit, Munsterus. *Ion* quidem masculinum pro columbo, in scriptis Rabinorum frequẽtius est. Geneseos 8. Chaldæus interpres Hebraicam vocem *ionah* relinquit, pro qua Arabs habet *atlekeha*, אטלקהא, & *hamamah* vel *chamamah*, חמאמה: Persa *kaphtar*, כפתר. Rursus Psal. 55. Chaldæus habet *ionetah*, יונתא, Arabs *dazamah*, דזאמה. Charmiuno & Taëra præfectæ erant curæ capillorum & vn- *Nomina.*

guium Cleopatrę. significat autẽ Hebræorum & Syrorũ lingua *charmi* (χαρμὶ) vitem, ἰωνὰ verò colũbam illam quã Gręci οἰνάδα vocant. *Taera* verò, τάϊρα, Ismaelitarũ lingua, columba est, Io. Tzetzes Chiliad. 6. cap. 44. *Hamam* Auicennæ columba est. Quidam *hemame* Saracenis columbã esse scripsit. *Demen chame*, sanguis columbæ, Syluaticus: & pro eodem *dem alcamer*, apud veterẽ Glossographum Auicennæ. *Hara hamen*, stercus columbinũ, Syluaticus: pro qua etiã alibi apud eundem *laaman* & *caficium* legitur.

Columba domestica.

¶ Columba Græcè περιστερὰ dicitur, Atticè etiã περιστερός: & vulgò hodieq; similiter, vel περιστερί. columba domestica, περιστερὰ οἰκίδια Galeno. Columbarum genus vnum Galeno (de compos. simpl. phar. lib. 10.) κατοικίδιον est, hoc est domesticum, alterũ νομαδικὸν, hoc est pascuum & syluestre, Hermolaus. Italicè *columbo*, columba, *colombapuniono*, & *palumbo* etiam apud Scoppã Grammaticũ. Sed Hispani quoq; columbam *palóma* vocant: quæ tamen nomina à palumbo, id est columbo syluestri facta apparet. quamquã & palumborũ alij cicures dicuntur, aut dici possunt, (vt audio,) alij feri. Gallicè *coulon*, *colombe*, *colombe priuee*. Germanicè, Tub / Taube / zame Taube / Hußtube. Saxonicè & Flãdricè Duue. Nostri columbum, id est marem priuatim appellant ein Kuuter / per onomatopœiam. Sunt & palumbi cicures, nostris zam Schlagtuben / quos & Italicos puto aliqui vocant, Welschtuben / pedibus plumis induti: quos alij Russicos appellant, ghößlet Tuben / hoc est dasypodes columbas, vt Galli *pigeon pate*. sed has Anglicas potius dicendas audio, & cristas etiã è plumis in capitibus habere. ¶ Anglicè *a culuer*, vel *doue*, *a house doue*, *a tayme doue*. Illyricè, *golub*. Turcicè, *iugargen*.

Columba saxatilis seu agrestis.

De triplici columbarum genere.

¶ Columba saxatilis Varroni inter altiles nominatur, (alia, ni fallor, quàm quæ Rhætis vulgò Steintube / id est saxatilis dicitur, quæ prorsus fera est.) hęc scilicet est quæ Galeno νομὰς & βοσκὰς dicitur, quòd liberius in agris & campis pascatur. (Sic & equas nomades dicunt, quæ in armento liberæ pascuntur, tanquam pascuas aut pascales:) & πυργῖτις quibusdam, vt Wottonus docet. nam Varro saxatiles columbos agrestes dicit. Sed adscribam ipsa Varronis verba de triplici columbarũ genere: In villã intrò inuolant columbæ, de quibus Merula: Axi, si vnquam περιστεροτροφεῖον constituisses, has tuas esse putares, quamuis feræ essent. Duo enim genera earũ in περιστεροτροφείῳ esse solent: Vnũ agreste, vt alij dicunt saxatile, quod habetur in turribus, ac columinibus villæ. à quo appellatæ columbæ, quæ propter timorem naturalem summa loca in tectis captant. Quo fit, vt maximè agrestes sequãtur turres, in quas ex agro euolant suapte sponte, ac remeant. Alterum genus columbarum est clementius, quòd cibo domestico contentum intra limina ianuæ solet pasci. Hoc genus maximè est colore albo. Illud alterum agreste sine albo, vario. Ex his duabus stirpibus fit miscellum tertium genus fructus caussa, atque inceduntin locum vnũ, quòd alij vocant περιστερεῶνα, alij περιστεροβοσκεῖον, Hæc Varro. Ex columbo agresti & columba domestica, siue ex domestico masculo & agresti fœmina, dũ simul coëunt, nascitur genus tertium columbarum, quæ magnitudine inter vtranq; columbã sunt, natura ad blandiendũ natæ, pronæq; ad lasciuiam. Corrumpunt quippe alias, furtoq; comitatiores domum reuertuntur, (sed hoc Plinius simpliciter de columbis scribit. Vnde publico edicto vetantur ali. Miscellæ à nostris ob duorum generũ cõmistionem appellãtur, Perottus. Columbi quidã vulgò *saxaroli* dicũtur: (& alij à pennarũ colore turgni.) hi in colũbarijs melius durant quàm cæteri. albi omnino vitẽtur. Crescẽtiensis. Hoc genus Gallis & Sabaudis est *colombe passagiere* aut *rocheray*. Germanis Veldböck / Veldtuben bey den Häusern.

Pipiones.

¶ Pipiones pulli columbarum dicuntur, *vide* in *H. a.* Cicero pullos columbinos dixit: recentiores quidam minus Latinè columbinos absolute. Hebræi *gosal*, גוזל, vocitant pullum auis, præcipuè columbæ. Dauid Kimhi *gosal* auiculam paruam interpretatur: Chaldæus in vetere Testamento *bar iónah*, id est pullum columbæ. Arabs *pherak hamas*, פירך חמים, melius *hamam*. Persa *kebuhar* (fortè *kaphtar* legendum vt supra, vel contra) *bezar*, בבוהר בצר. Septuaginta περιστερὰ, Hieronymus columbam. Rabi Abraham quoq; & Salomon & Iosephus, pullum columbæ exponunt. Rursus Septuaginta Deuter. 32. νεοσσοί, Hieronymus pulli. *Alfrach* est nomen commune ad omnes pullos: & aliquando vsurpatur pro gallina iuuene quæ nondũ oua peperit: absolutè verò pro pullo columbino, imperfectis adhuc pennis necdũ volante, And. Bellunens. *Alnuaheb*, vt scribunt Arabes, sunt columbi qui iam pennis perfectis volare incipiunt, Idem. Περιστερίδιον & περιστέριον Græcè diminutiua sunt, vt columbulus apud Latinos: περιστεριδεὺς etiã, vel περιστερίδης patronymica forma, de pipione dici potest. *vide* infrà in *H. a.* Περιστερόπουλον apud recentiores Gręcos, vt Demetriũ Constantinopolitanũ, legitur. Gallis pipio appellatur *pigeon*. Italis *piccione*. Nos circumscribimus, ein junge Tub: vel diminutiuo vtimur ein Tüble.

Liuiæ columbæ.

¶ Columbæ agrestes, quæ & saxatiles Varroni dicuntur, maximè sequuntur turres, in quas ex agro euolant suapte sponte ac remeant. Hoc genus Græci πελειάδας nominant à liuore. varij enim sunt coloris, ac liuidi: propter quòd è nostris quidam (Gazam videtur intelligere) eas liuias appellauere, οἰνίας καὶ οἴνας (melius οἰνὰς) ἡ ἀγρία περιστερὰ, Pollux. Paucæ inter eas albæ sunt, colore improbato. Pedes plumis nudos habent, rubidos & scabrosos, Perottus. Sed nos liuias omnes, syluestres esse ostendemus, in quo vnius omnes coloris sunt, nec ali solent, nisi allectatrix forte ex eo genere. Perottus quidem eius quam liuiam puto omnino non meminit. Color albus (inquit idem Perottus) in domesticarum genere non improbatur, (sed agrestium duntaxat) quòd hæ scilicet accipitrum iniurijs minus obnoxiæ sint. nam intra limina ianuæ solent depasci. Domesticæ magnitudine superant agrestes, pedibusq; sunt ita plumatis, vt vix aliquando ingredi possint, Perottus.

Columbæ

B.

Columbæ etiam patriam nobilitauêre, in Campania grandissimæ prouenire existimatæ, Plinius. Alexandrinæ & Campanæ columbæ, tanquam peculiare quiddam habeant, à Columella nominãtur. In Campania grandissimæ nascuntur, & in Therapne, cum alioqui Spoleti sint perexiguę: mirum inter duodecim millia passuum tantam esse differentiam, Perottus. Siculas columbas olim laudatas fuisse Athenæus refert, qui hæc Alexidis verba citat: Περιστερὰς ἔνδον τρέφων τῶν Σικελικῶν τούτων πάνυ κομψάς. Et ex Georgicis Nicandri, qui Siculas columbas ali iubet. Insulæ Veneri antiquitus consecratæ, vt Paphus, Cythera, & Sicilia circa Erycem, præcipuè columbis abundabant: nam hæ quoq; Veneri sacræ erant. Theophrastus tradit inuectitias esse in Asia etiam columbas, Plin.

Vbi nobiliores columbæ reperiãtur.

¶ Columba palũbe & œnade minor est, maior turture, Arist. Columbæ variæ sunt, hoc est coloribus inter se differentes, Aristot. Columbæ genus alterum clemẽtius est, & colore maximè albo: agreste verò siue saxatile, sine albo, vario, Varro. In Noruegia columbæ totæ albæ habẽtur, Gyb. Longolius. Indiam dicunt habere columbas colore melinas, (*giluas*, Gillius,) Ælianus in Variis. Athenæus Dęmachum (Daimachum) huius rei authorem adducit. Eo tempore primum quo exercitus Persicus circa Athon montem interiit, columbæ albæ in Græcia visæ sunt, ignotæ prius, Athenæus. Reperiuntur apud nos columbæ aliæ candidissimæ, aliæ atræ totæ, aliæ reliquo corpore præter caput & pedes: aliæ cœruleæ ferè. aliæ præterea capitibus cristatis modicè, Cyprias nuncupant, quæ ceu nobiliores pręferuntur. aliæ cruribus totis hirsutis ad extremos vsq; pedum digitos, quas dasypodes vel hirtipedes dixeris. à regione vulgò *Russicas* vel melius *Anglicas* nominant, magnitudine circiter alaudæ, rostellis exiguis. tales Venetiis pretiosissimas haberi audio. gehößlet oder Reussisch Tauben. Nuper etiam genus nouum allatum est Augustam Rhæticorum, rostris paruis ceu fringillarum. Nostri columbas vulgares & viles colore Feldböck vocitant, omnes ferè præter Cyprias: & vel vnam pennam aliquando vitium coloris facere aiunt. Plumæ versicolores columbis à natura ad ornatum datæ, Cic. lib. 3. de finibus.

De columbarũ magnitudine & varietate tum generis tũ coloris.

¶ De coloris varietate in pennis ceruicis columbarum ita cecinit Lucretius lib. 2. *Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris, Lumine qui mutatur in ipso? propterea quòd Recta aut obliqua percussus luce refulget. Pluma columbarum quo pacto in Sole videtur, Quæ sita ceruices circùm, collumq́; coronat. Nanq; aliàs fit, vti claro sit rubra pyropo: Interdum quædam sensu fit, vti videatur Inter cœruleum virideis miscere smaragdos.* In Solis deliquio (inquit Cælius Rhodig. colorata omnia, insita priuantur venustate. Liquet id amplius in columbarum mire splendicantibus pennulis, quas in earum collo conuisimus. nanq; etiamsi vnius sint coloris, variis tamen aspectibus variè illustratæ sub differenti specie oculis exhibent sese. cuius ratio est, quia mouendi vim à luce color suscipit, quò verò amplius ab illa mouetur, amplius & ipse mouet. imbecilliores autem colores esse in intensioribus, sicuti imperfectum in eo quod perfectum est. Sunt qui existiment diuersos re ipsa esse inibi colores, diuersasque superficies ex diuersarum portionibus pennularum radiantes. Columbini quidem colli submutantis colores meminit Hieronymus aduersus Ioannem Origenis consectatorem: Columbarum (inquit) colla ad singulas conuersiones colorem mutant. Sed & Martianus de nuptiis Philologiæ: Arcesilas (inquit) collum intuens columbinum dubitabat, siquidem hac permotus varietatis incertitudine, amplius astruere ἀκαταληψίαν cœpit, id est incomprehensibilitatem. Sed & Nero Cæsar disertissimè, vt primo Naturalium quæstionum Seneca tradit: *Colla Tiberiacæ splendent agitata columbæ*, (sed *Cytheriacæ* potius legendum, cuius vocis primã aliàs produci, aliàs corripi inuenimus, *Armigerumq́; Iouis Cythereidasq́; columbas*. Tiberiacæ quidem legi syllabæ mensus non patitur.) Meminit & Academicorum secundo M. Tullius. Hæc Cælius iudicans ipse in collo columbæ plures videri colores, nec esse plus vno. Ceruices columbarum ad lucem refractam auricolores fermè se offerunt, χρυσοειδεῖς, Aristot. in libro de coloribus.

De coloris varietate in pennis ceruicis.

¶ Columbę & similia vtraq; palpebra conniuent, Arist. & Plin. Ingluuies eis præposita ventriculo est, Idem. Aues quoq; geminus sinus habent: quædam vnum in quo merguntur recentia, vt guttur: alterum in quem ęx eo dimittunt concoctione maturata, vt gallinæ, palumbes, columbæ, Plinius. Ingluuies in quibusdam parua est, & fermè rotunda, vt in speruerio & columba, Alber. Columbo ventriculus est feruentior, & lien eius magnitudine deficit, Aristot. Columbis, vt magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, vt propemodum sensum effugiat, Idem. Sexum dignosci haud facile est, nisi interiorum aspectu, Idem. Columbis aliis ventri, aliis intestino fel iungitur, Aristot. Intestino tantum fel iungitur in columbis, Plin: Columbam felle carere traditur, Orus in Hieroglyphicis & Beda. Sed Galenus in libro de atra bile, ridiculos illos esse ait qui columbam felle carere putant, quoniam vesicam eius non habeant. Idem Orus alibi columbæ bilem in dorso esse scribit.

Descriptio singularũ partium columbæ.

C.

Columbi semper visuntur, & hyemem etiam nobiscum agunt, Aristot. & Plinius qui columbas propter hoc inter aues perennes ponit.

¶ Volucres pleræque à suis vocibus nominantur, vt gallina, columba, &c. M. T. Varro. *Et castus turtur atque columba gemunt*, Author Philomelæ, *Non murmura vestra columbæ, Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ*, Gallienus imperator in Epithalamio. Γογγίζειν (per iôta in penultima, vel γογγύζειν *voce.*

De columbarum

A

per ypsilon,)de voce columbæ dicitur,(authore Polluce)τονθορύζειν, Varinus. Γογγύζειν verò & γογγύσαι, de voce suum apud Hesychium legitur. Et apud eundem βομβῆσαι de columbina voce. ¶ Columbi frugibus viuunt, Aristot. Granis(Cerealibus) vescuntur, vel his quæ ex granis conficiuntur, nec alio cibo, Albertus. Cadauere nullo pascuntur, sed puro gra[illegible]o, Author libri de nat. rerum. Cætera quæ ad cibum eorum pertinent leges infra in *E*.

Cibo.

Potu. ¶ Proprium columbarum & palumbium & turturum esse videtur, ne collum cùm bibunt, resupinent(*eleuent*, vetus interpres) nisi satis hauserint,(*biberint*,) Aristot. Videtur autem hic locus Wottono suspectus: fortassis quod apud Athenæum aliter legatur, hoc modo: Ὁ δὲ Μύνδιος Ἀλέξανδρος οὐ πίνειν φησὶ τὴν φάσσαν ἀνακύπτουσαν(lego ἀνακύπτουσαν ex Aristotele) ὥσπερ τὴν τρυγόνα. Ego Athenæi locum corruptum, Aristotelis integrum esse iudico. vt melius legatur, ὥσπερ οὐδὲ τὴν τρυγόνα. nam Plinius quoq; sic transtulit, Proprium generis eius, & turturum, cùm bibant colla non resupinare, largè bibere iumentorum modo. *Vide* infra in *H.c.* Columba iuxta aquas quiescere gaudet, vt sitim sedet, Author libri de nat. rerum. ¶ Columba auis est multiuaga, Plinius.

Nido. ¶ *Aspicis vt veniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas sordida turris aues*, Ouidius. Columbi (præsertim agrestes) à columinibus ædificiorum dicti sunt. nidificant enim propter timorem in summis locis, Varro. In alto nidificat, quò nocens bestia nulla perueniat, Author libri de nat. rer. D. Iulius apud Mundam cùm syluam cæderet, arborem palmæ repertam, cōseruari vt omen victoriæ iussit. ex ea continuò enata soboles, adeò in paucis diebus adoleuit, vt non æquipararet modo matricem(arborem primum consitam) verumetiam obtegeret, frequentareturque columbarum nidis: quamuis id auium genus duram & asperam frondem maximè vitet, Suetonius in Augusto. Columbæ debilem nidum faciunt, eò quòd calida habent corpora, & non multum indigent calore nidi, Alber.

Coitu.

Osculatione. ¶ Coeunt intra annum columbæ, quippe quæ semestres nosse incipiant Venerem, Aristot. Pullos quinquemestres fœtificare, author est Plinius. Peculiare columbis illud etiam est, vt in coitu, nisi ante mutuò osculentur, mas non ascendat. sed iunior sit, an senior, interest: senior enim primum coitum osculo exorditur: sequētem & sine osculo agit. At iunior quoties libet coire, toties osculatur, Arist. & partim Plinius. Fœmina marem non admittit, nisi præosculatus ante coitum fuerit, Ælianus in Variis Aristotelem citans & Athenæus. Atqui Oppianus Ixeuticorum primo de turturibus scribens: Oscula(inquit) antequam procreandæ soboli indulgeant, permiscent: idq; inter eas quæ prouectiores ætate sunt perpetuum est. iuniores non rarò absq; osculis id faciunt. Columba senex coire non potest, sed tantum osculatur, Obscurus quidam ex Aristotele, apud quem nos nihil tale legimus. Coruorum exosculationem illam quę sæpe cernitur, qualis in columbis esse ab Aristotele traditur, Plinius. Rostrorum coniunctio coruis & id genus auibus solita est. quod in monedulis quas mansuetes alimus, planum est. genus etiam columbinum hoc idem facit, Aristot. Amorem mutuum querulo gutture ictuq; rostri ostendūt columbæ. in Venerem crebro ruunt, frequenti pedum orbe facta adulatione, Platina. Columbæ quæ calidiores sunt tempore libidinis caudam flectunt ad terram, & trahunt eam super terra, & sic ad Venerem mouentur mas & fœmina, Albertus. ¶ Hoc etiam columbis proprium est, vt fœminæ saliant, ac supergressu mutuo agant, si mas non sit, & cum osculo, vt mares. & quamuis nihil altera emittat in alteram, tamen plura sic oua, quàm ex maris coitu pariunt. Verum nullis his enascitur pullus, sed sunt omnia irrita,(hypenemia Græci vocant, Plinius,) Aristot. Columba cùm peperit, postridie marem repetit & concipit, inquit Athenæus & Eustathius. Excludunt die x v i i i, statimq; concipiunt, Plinius. Columbi cum pluribus adolescere, aut coire nō patiuntur, neq; coniugium iam inde à primo ortu initum deserunt, nisi cœlebs, aut vidua. Quinetiam fœminæ parturienti mas adest, & cultu, omniq; officio fungitur. sæpe etiam fœminam pigrius euntem ad nidum propter partus laborem mas percutit, cogitq; intrare. Exclusis iam pullis terram salsuginosam potissimum præmanducatam in eorum os inserēs, suum ingerit, atq; ita præparat ad cibum recipiendum. adultos iam, cùm tempus prodeundi ex nido est, mas subigit. Ita magna ex parte columbæ mutuo degunt amore: sed interdum nonnullæ ętiam ex maritatis cum aliis coëunt, Aristot. cuius verba ferè etiam Plinius transtulit, de amore mutuo scilicet & coniugio columbarum, deq; mariti circa coniugem çura & pullos, quæ infra in *D.* recitabimus. plura etiam de coniugio columbarum ibidem allaturi. Cæterum inter verba Aristotelis iam recitata, vbi Græcè legitur, φροντίζει τῆς ἁρμοττούσης τροφῆς, id est de cibo eis conueniente curam gerit. Gaza legit τῆς ἁλμυριζούσης γῆς. quæ lectio mihi quoq; probatur, & Athenæus Aristotelem citans similiter legit: etsi codex noster deprauatus λαμυριζούσης habet. Salsis quidem columbas delectari, docebimus infra capite 5. Paulò supra verò Athenæus Aristotelis verba hoc modo refert, καὶ γενομένων τῶν νεοττῶν ὁ ἄρρην ἐμπτύει ὡς μὴ βασκανθῶσι. cùm Aristoteles non tanquam remedium aduersus fascinationem marem in os pullorum inspuere dicat, sed vt appetitionem cibi in eis excitet, ad quam rem aptus est sapor salsus. sed Athenæus in verbis hisce vltimis simpliciter marem inspuere dicit. Albertus etiam in sua translatione substantiam terrestrem salsam in os pullorum à patre infundi scribit. Plinius, Pullis(inquit) primo salsiorem terram collectam gutture in ora inspuunt, præparantes tempestiuitatem cibo: vbi inspuit fortassis, & pręparans legendum, vt de mare duntaxat intelligatur.

¶ Columbæ soboli procreandæ plærunque indulgent, vnde sacræ Veneri creduntur. Vel decies anno

anno pariunt, Ariſtot. omnibus anni partibus, Ælianus. Tota æſtate fœtant, Ariſtot. Et rurſus: Pariunt columbæ omnibus anni temporibus, pullosq́; educant, ſi locum apricum habeant, & cibum. ſin minus, æſtate tantummodo fœtant. Sed proles præſtantior vêre, quàm autumno eſt: deterrima æſtate, & omnibus tempore calidiore. *Fœcunditate.* Et alibi, Decies anno pariunt: nonnullæ etiam vndecies: Ægyptiæ verò & duodecies. in Ægypto etiam brumali menſe, Plin. Columbæ ouum citius perficitur quàm gallinæ. huius enim ouum decem à coitu diebus magna ex parte conſiſtit, columbæ paucioribus, Ariſtot. Albertus ouum columbinum in vtero ſeptem diebus perfici ſcribit. A coitu decem diebus oua matureſcunt in vtero: vexatæ autem gallinæ & columbę penna euulſa, aliave ſimili iniuria, diutius, (id eſt tardius,) Plin. Et rurſus, Pariunt à coitu quinto die. Facultas columbis retinendi oui, etiam tempore parturiendi eſt. Nam ſi ab aliquo vexetur, aut penna in nido euulſa, vel quauis alia ſimili re infeſtetur, aut etiam ſponte *Ouis.* moroſius habeat, ouum per triſtitiam retinet, partumq́; differt, Ariſtot. Columbarum oua candida ſunt, Idem & Plinius. Columbarium genus, vt palumbes & turtur, pariunt magna ex parte bina oua. ſed complurimum terna palumbes & turtur, Ariſtot. Columbacei generis aues rarò tria oua pariunt: quod etiam cum contingit, tertium ferè corrumpitur, Albertus. Columbæ pariunt ferè bina oua, ita natura moderante, vt aliis crebrior ſit fœtus, aliis numeroſior, Plinius. Columbarum genus pauca parit, vtpote volax, ſicut & aues vncæ. materia enim volatu conſumitur, & in alas pennasq́; conuertitur. ſępe autem parit, vtpote corporis magno & ventris calore, & facultate concoquendi maxima præditū, & quòd cibum facile ſibi acquirat, Ariſtot. De columbarum fœcunditate plura leges infra in *E*. Columbæ magna ex parte marem & fœminam generant: *Partu.* priorem marem, poſteriorem fœminam. & cum pepererint primum ouum, vno interpoſito die, ſecundum pariunt, Ariſtot. Marem ſemper & fœminam pariunt, priorem marem, poſtridie (vel citius, Albertus) fœminam, Plin. Natura fœcundiſſimum eſt animal. quippe ſingulis quadragenis diebus concipit, parit, fouet, ac denique enutrit pullos: idq́; ferè totius anni curriculo facit. nam ſi ab hyemali ſolſtitio vſq; ad æquinoctium vernum excludas tempus, reliqua parte anni fœturam ædit. licet etiam videre columbas ipſas nondum integrè educatis pullis oua ædere atq; incubare, Florentinus. A partu caudam diſtendunt, Ariſtoteles. Columba citra dies triginta (quadraginta Florentinus, vt iam recitaui) prole expedita ſuperiore, parit, Ariſtot. Æſtate quidem interdum binis menſibus terna ædunt paria. nanque octauo decimo (paulò ante ſcripſerat, viceſimo) die excludunt, ſtatimq́; concipiunt. quare inter pullos ſæpe oua inueniuntur, & alii prouolãt, alii erumpunt, Plinius. ¶ Pariunt aliquando oua hypenemia, Ariſtot. Et rurſus, In columbis maximè *Ouis hypenemijs.* notatum eſt, quod oua quandoq; infœcũda pariant, vel ex iis ipſis quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quamuis in cubitu foueantur. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter ſe libidinis imaginatione concipiunt, (vt ſupra quoq; de columbis ſcriptum eſt,) aut puluere: nec columbæ tantum, ſed & gallinæ, &c. Plinius.

¶ Incubant ambo & mas & fœmina, Ariſtot. & Porphyrius lib. 3. de abſtinentia ab animatis. *Incubitu.* Incubat viciſſim omne columbaceum genus, Athenæus ex Ariſtotele, & Ælianus in Varijs. Fœminæ parturienti mas adeſt, & cultu omniq́; officio fungitur. ſæpe etiam fœminam errantem & vagantem *Cultu maris circa coniugem parturientē & incubantem.* ad nidum cõpellit: & cùm pepererit oua, cogit vt incubet, Ælianus ex Ariſtot. Sic & Porphyrius, καὶ τὴν θήλειαν, ἂν πλείονα χρόνον ἀποπλανηθῇ, κόπτων ὁ ἄῤῥην εἰσελαύνει πρὸς τὰ ᾠὰ καὶ τοὺς νεοττούς. vbi Ariſtoteles habet, ἐὰν ἀπομαλακίζηται πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς νεοττιᾶς, διά τε τὴν λοχείαν, τύπτει καὶ ἀναγκάζει εἰσιέναι, ſed ſenſu eodem. Incubant ambo viciſſim, interdiu mas, (in Gręco codice noſtro additur, ἐν τῷ θέρει, quod Gaza rectè omiſiſſe videtur, cùm aliorũ nemo addiderit,) noctu fœmina, Ariſtot. & Plin. qui addit, in eo genere, quaſi palumbes etiam & turtures idem faciant. Excludunt viceſimo die, Plinius: mox verò ſubiungit, Æſtate interdum binis menſibus terna ædunt paria. nanq; octauodecimo die excludũt. *Ouorum excluſione.* Et nimirum æſtate celerior ſit excluſio. Oua columbarum propter caliditatē quindecim (tantum) diebus fouentur & excluduntur. alijs autem quindecim diebus complentur ad volandum, Albert. ſed Ariſtoteles de hiſt. anim. 6. 4. de palumbis & turturibus hoc ſcribit, nempe oua harum auium diebus quatuordecim (non quindecim) in vtero geſtari, totidem incubari, totidem deniq; excluſa perfici ad volatum. Columbarum verò oua ante dies decem, in vtero perfici, vt ſupra ſcripſimus. Concoquunt atq; aperiunt columbæ citra diem viceſimum ouum quod prius ædiderint, (maſculum ſcilicet, quod ferè die vno prius quàm fœmineum ædunt.) perforant (τιτρώσκει, in ſingulari, nimirum vt de fœmina intelligatur) ouum pridie eius diei quo pullum excludunt, Ariſtot. Gręcè legitur, τιτρώσκει δὲ τὸ ᾠὸν τῇ προτέρᾳ (ſcilicet ἡμέρᾳ) ἢ ἐκλέπει. Alberti tranſlatio ſic habet: In fiſſura oui primò columba paruula in ouo exiſtens penetrat teſtam anteriore (parte) roſtri ſui, ita vt teſta eleuetur ad magnitudinem grani tritici: & poſtea diuidit eam in duas partes & exit pullus. Idem alibi, Ouum columbæ in vtero cõpletur ſeptem diebus: deinde fouetur per quatuordecim, poſtea fiſſo ouo exit pullus.

¶ Fouent prolem ambo (inquit Ariſtoteles) ad certum tempus, eodem modo quo oua. fœmina *Cura circa pullos.* in opere ſobolis acerbior mare eſt, vt cęteris quoq; à partu euenit animalibus. Mares pullis excluſis primi cibum in os ingerunt, ψωμίζουσι πρότεροι τὰ νεόττια, Porphyrius. Terram ſalſuginoſam præmanſam ori eorum inſerit, præparans eos ad cibum capiendum, vt ſupra hoc in capite ex Ariſtotele ſcriptũ eſt. Pulli ab vtroq; parente alternis cibantur, Albertus. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariũt pullos,

vt quæ paruæ corpore multos progenerant: & quæ in pauciparo genere copiam alimenti parere vnà cum prole non solent, vt palumbes, turtur, columba, Aristot. In pullos exclusos masculum inspuere aiunt, repellentem ab ipsis omnem inuidiam, ne quo pacto fascinari possint, Ælianus in Varijs lib. 1. Adultos iam, cùm tempus prodeundi ex nido est, mas subigit, Aristot. Non exeuntes (tempestiuè) de nido pullos alis percutiunt, & aliquando mas coit cum eis, & eijcit, Albertus. Pulli vt primum absoluti sunt, mox cum suis matribus parere incipiunt, Florentinus. Si vêre nati tempestiuè fuerint, ante hyemem autumno eiusdem anni pullos habebunt, Albertus. Hominum dentibus quoddam inest virus: quod & columborum fœtus implumes necat, Plinius. & forsitan id sensit Martialis in disticho, Ne violes teneras præduro dente columbas: Tradita sic Gnidiæ sint tibi sacra deæ. ¶ Pulli columbarum in nido manent, donec mater aliã oua pariat, nisi alium nidum illa habeat. expellit autẽ pater pullos è nido ascendens super eos tanquam coiturus cum ipsis, Albert.

¶ Columbus tum lauare tum puluerare solet, Aristot. Gyb. Longolius tamen columbas inter aues pulueratrices rectè numerari non putat. ¶ Gregatim degunt, Aristot.

Visu. ¶ Visum nouies recuperant, Author libri de nat. rerum.

Calore. ¶ Columbæ calidissimæ sunt, & lapillos propter (calidam) stomachi temperiem deuorant, Author libri de nat. rerum, Fimum etiam feruidum habent, Idem. Columbo ventriculus est feruentior, Aristot.

Vitæ diuturnitate. ¶ Columbæ & turtures annis octonis viuunt, Plinius. In columbarijs non inueniuntur vltra octo annos durare, Crescentiensis. Turtures & columbæ vel ad annum octauum viuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices (παλεύτριαι) aluntur, Aristot. Compertum est apud nos columbam viuere per viginti annos, & raró supra, Albertus. Columbæ, turtures & gallinacei herba quæ vocatur *helxine* annuum fastidium purgant, Plinius.

Morbis. ¶ Columbas perimunt fabæ aut frumentum, macerata in aqua, in qua elleborus albus infusus fuerit, Serapio. Hominum dentibus inesse virus columbis implumibus letale Plinius author est.

D.

Columbi gregales sunt. Columbi gregales sunt, Aristot. Columbam errantem cùm viderint sibi aggregant, Author libri de nat. rer. Ars illis est inter se blandiri, & corrumpere alias, furtoq; comitatiores reuerti, Plin. Perottus quidem priuatim de columbis miscellis hoc scribit. *Vide* infra ab initio capitis quinti de verbo παλεύειν. Cum hominibus degere solent, Aristot. In vrbibus columbæ cum hominibus frequentes habitant, seq; ad pedes horum huc & illuc magna mansuetudine & facilitate versant. In locis autem, vbi ab hominum frequentia solitudo est, propinquitatem hominum minime expectantes, aufugiunt. In multitudine hominum confidentiores sunt, seq; nihil ibi graue passuras planè sciunt: vbi aucupes venatoriaq; instrumenta versari vident, non amplius sine summa ibi formidine habitant, Ælianus. Aloisius Cadamustus in historia nauigationum suarum cap. 40. scribit se in Oceani quadam insula innominata & incognita prius, dierum aliquot vltra Canarias nauigatione, incolas nullos inuenisse: sed columbos duntaxat & varia genera auium. Columbi (inquit) capiebantur pro libito manu hominis. non enim pauebant ad viri conspectum, vtpote ad rem sibi hactenus inuisam. Cepere igitur ex his quàm plurimos, quos scipionibus occiderant, nobisq; attulêre. Columba auis innocens est, nec rostro nec vnguibus lædens, Albertus.

Matth. x. Estote simplices sicut columbæ. ¶ Ecce ego emitto vos velut oues in medio luporum. estote igitur prudentes veluti serpentes, & simplices sicut columbæ, Christus ad discipulos Matthæi x. Vbi Erasmus paraphrastes, Columbina (inquit) simplicitas præstabit, vt de omnibus bene mereri cupientes, neminem lædatis, ne prouocati quidem. serpentina prudentia, ne quam ansam illis præbeatis calumniandi doctrinam. Ioannes Tzetzes Chiliade 9. cap. 263. hoc sensu hæc verba à Domino prolata ait, Seruate capita vestra quemadmodũ serpens, qui insidijs petitus vapulansq; ad mortem, omni modo caput suum abscondit: sic vos à tyrannis & impijs cruciati, caput seruate mihi, fidem vestram, & ne Deum negetis vsq; ad ipsam mortem. Simplices autem sitis sicut columbæ, ac prudentes (pariter) sicut columba Noë, quæ diluuij tempore dimissa ad arcam reuersa est. Omnis sanè columba si nata fuerit domi, nón recedit inde, nisi fuerit spuria, & non genita ibi sed aliunde adducta. Poterit præterea aliquis rhetoricè hoc dictum illustrando, seruanda iubere capita hoc est authores (αὐθέντας) & dominos nostros, nec illos decipere aut fallere dolis sacrilegis, Hæc Tzetzes.

De columbarum timiditate. ¶ Nihil timidius columba, Varro.

Mũditie. Fimum columbæ & ipsæ nido eijciunt, & pullos eijcere docent, Author libri de nat. rerum.

Gloriæ intellectu. Columbis inest quidam & gloriæ intellectus. nosse credas suos colores varietatemq; dispositam. quin etiam ex volatu creduntur (aliàs quæritur) plaudere in cœlo, varieq; sulcare, Plinius. Aliquando sola sedens auri splendores in pennis colli sui intuens delectatur, & volando sibi congratulatur, Albertus: colores varios circa collum admirans, alarum plausu rostroq; plumas fulcit, & ad volatum cultius pennas disponit. Author libri de nat. rerum.

Memoria. Animantes quædam magis valent memoria, vt quibus purgatior & absolutior imaginatio est, vt apes, columbæ, Themistius.

Pudicitia. Columbi pudicitia aues omnes antestant. Plures enim in eodem columbario mixtim degunt, neq; tamẽ quis alterius connubia violat, Platina. A perdicibus (inquit Plinius) columbarũ gesta spectantur maximè simili ratione: mores ijdem, sed pudicitia illis prima, & neutri nota adulteria.

Coniugij fide. Coniugij fidẽ non violant, communemq; seruant domum. Nisi cœlebs aut vidua, nidũ non relinquit. Et imperiosos mares, subinde etiã iniquos ferunt: quippe suspicio est adulterij, quamuis

uis natura non fit. Tunc plenum querela guttur, fæuiq; rostro ictus, mox in satisfactione exosculatio, & circa Veneris preces crebris pedum orbibus adulatio. Amor vtriq; sobolis æqualis: sæpe & ex hac caussa castigatio, pigrius intrante fœmina ad pullos. Parturienti solatia & ministeria ex mare, Hæc Plinius ex Aristotele translata: cuius eadem de re verba, nempe de amore mutuo & coniugio columbarum, itemq; de cura & cultu mariti tum circa coniugem parturientem & incubantem, tum fœtum exclusum, iam supra in C. recitaui. Columbas ab adulterio castissimas esse percepi, nunquam enim ex societate inter se instituta, neq; mas nisi morte ipsa vxoris distrahitur, neq; fœmina dissociatur, nisi vidua fuerit, Ælianus. Idem rursus de palumbis scribens: Ex auibus (inquit) castissimi sunt ab omni stupro. Mas enim & fœmina in hoc genere tanquam nuptijs alligati mutua consensione adeo ad stabile & certum connubium per summam castimoniam adhærescunt, vt neuter alienum cubile attingat. si autem impudico amore capti ad alienam Venerem libidinis oculos adiecerint, eos reliqui circumsedentes marem quidem mares discerpunt, fœminas verò fœminæ disperdunt. Huiusce etiam modi lex castitatis ad turtures pertinet, sanctaq; & syncera permanet: tum etiam ad columbas albas manat, præterquam quòd non vtranq; occidunt. nam marem duntaxat perimunt, fœminam verò illius misericordia permoti impunitam atq; inultam in viduitate reliquam ætatem ducere permittunt. Ægyptij mulierem viduã, quæ ad mortẽ vsq; permanserit in eo vitæ statu volentes significare, nigrã columbam (περιστερὰν μέλαιναν) pingunt. Hæc enim quandiu vidua est, alteri viro non miscetur, Orus in Hieroglyphicis. Mas & fœmina (inquit Albertus) postquam semel coiuerunt, non facile deserunt coniugium. Antequam verò coiuerint, mares qui carent coniugibus, suas alijs abstrahere conãtur, vnde acerrima pugna oritur. Auicenna refert se vidisse duos columbos pro fœmina pugnantes: accessisse autem fœminã ad victorem. deinde pugna repetita cùm vinceret qui antea victus erat, ad eundem relicto altero fœminã rediisse. Hic sanè mos est columborum, vt si mas sine vxore, fœminã marito carentẽ viderit, mox cùm ea coeat: hæc statim à coitu illum sequatur & obediat, Hucusq; Albert. Ægyptij hominẽ ingratum ac infestum ijs à quibus beneficio affectus est significantes, columbã pingunt. Mas enim vbi robustior euaserit, ex consortio matris patrẽ expellit, itaq; ei cõnubio iungitur, Orus in Hieroglyphicis, quod & Ælianus ex eo repetijt. ¶ Columbæ fascinationis amuletum laurinos ramulos tenues primum colligunt, deinde ad custodiam pullorum in nidos imponunt, Ælianus. Zoroastres in Geoponicis palumbes nidis laurum imponere scribit, nec causam addit, nisi quis propter blattas id eas facere cõijciat: quoniam proximè de hirundinibus dixerat, ea causa apium ab eis nido imponi.

Amore sobolis. *Castitate.* *Adulterij pœna.* *Pugna pro coniugibus.* *Ingratitudine erga parentes.* *Laurum nidis imponunt.*

¶ Columbæ propter genuinum timorẽ nidificant in summis locis, Varro. Pugnax hoc animal est. alter alterum infestat, nidumq; alter alterius subit, sed rarò. nam etsi ex longinquo minus, tamen apud ipsum nidũ summo certamine dimicatur, Aristot. Quũ plures colũbæ nidos inuicẽ propinquos habẽt, pugnãt inter se pro nidis & vxoribus tota die, Albert. Pennis eleuatis pugnant, Author libri de nat. rer.

De earundem pugnacitate.

¶ Cùm turture amicitia columbæ intercedit, Ælianus. Amici pauones & columbæ, Plinius. ¶ Vulpes communis est hostis pauonum, columbarum & omnium ferè auium, Stumpfius. Accipitres quidã celeres ad aucupiũ sunt, columbis maximè & palumbis exitiales, Demetrius Constantinop. Distinctio accipitrum ex auiditate. alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores volitantem: alij sedentem sublimi: aliqui volantem in aperto. Itaq; & columbæ nouêre ex ijs pericula, visoq; considunt, vel subuolant, contra naturam eius auxiliantes sibi, Plin. Ælianus, & Albertus. Columbas nosse credas suos colores verietatemq; dispositam. quinetiam ex volatu creduntur plaudere in cœlo, varieq; sulcare. Qua in ostentatione vt vinctæ præbentur accipitri (niso Author libri de nat. rerum) implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum humeris eliditur, alioquin soluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit. Ob id cum ijs habenda est auis quæ tinnunculus vocatur. Defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum, vt visum vocemq; eius fugiant. Hac de caussa præcipuus columbis amor eorum. Feruntq;, si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas, Plin. Columba accipitris venientis vmbram in aquis prospicit, Author libri de nat. rerum. Clangorem quidem aut aquilarum aut vulturum facile columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Ælianus. Bubo oua columbarum exorbet, Author libri de nat. rerum. Cornix ouis columbæ insidiatur, vt ea dissipet & exugat, Author libri de nat. rerum. Gallinas etiam columbis infestas esse audio.

Sympathia cum turture, & pauone. *Antipathia cum Vulpe. Accipitre.* *Bubone.* *Cornice.* *Gallinis.*

E.

Columba sedens, ἡμένη πέλεια, à Suida prouerbij titulo commemoratur, qui hoc dici solitum indicat de supra modum mansuetis ac simplicibus, (ἐπὶ τῶν ἁπλουστάτων, διὰ τὸ εὐῆθες τοῦ ζώου, Eustathius) alle comparatione ad paleutriam columbam, sensu scilicet contrario. nam columbæ, inquit, quæ euolant, fallunt cæteras, παλεύτριαι dictæ, à verbo παλεῦσαι, quod est fallere, Hæc Suidas. Erasmus verò, Columbæ (inquit) cùm auolant, fallunt cæteras pernicitate motus: cùm sedent, nihil mitius aut simplicius. neq; quicquam habent quo se tueantur aduersus miluios & accipitres, præter alarum velocitatem. Mihi videtur dici posse & in eos qui simplicitatem simulant, quò magis imponant: propterea quod mos sit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ subsultans cæteras columbas alliciat. Ea Græcis dicitur, παλεύτρια, à verbo παλεύειν, quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus

De columbis allectatricib. quæ παλεύτριαι dicuntur.

de columbis loquens, Καὶ ἐπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. id est, Et cogit paleutriam agere, alligatas in reti. (Et rursus, δεδεμένοι παλεύσετε: vbi Scholiastes, Aues excæcatæ, præsertim columbæ & palumbi, in retibus locantur vt voce alliciant alias sui generis, quod glossæmatici παλεύειν dicunt.) Vide lector num legendum sit ἠμμένη, id est illaqueata. id enim patitur quo fallat alias, Hæc Erasmus. Sed apud Suidam vt ἠμμένη per μ duplex legatur, ratio ordinis literarum non admittit. Deinde Suidas non eandem facit τὴν ἠμένην, & τὴν παλεύτριαν, vt Erasmus. sed illam sedentem & simplicem: hanc euolantem astutam, cuius comparatione etiam contrario sensu (hoc enim est quod dicit κατ' ἀντιπαρεξέτασιν) columba sedens, pro homine simplici accipiatur. Euolantes quidem columbas arte blandiri alijs, easq; corrumpere, furtoq; comitatiores reuerti, Plinius author est: vt hoc nimirum Suidas παλεύειν dixerit. Cæteri verò scriptores non item, vt mox patebit. quamobrem non aliter reprehendo Erasmum, quàm quòd Suidæ verba quæ interpretabatur, non assecutus mihi videatur. Idem Erasmus in prouerbio, Pulcrè fallit vulpem, Παλεύει καλῶς τὴν ἀλώπεκα, dictum, inquit, apparet in eum qui dolis captaret astutum. nam παλεύειν est arte illectare. Vnde & columbæ exoculatæ, quas aucupes in reti ponunt, quò subsultantes reliquas deceptas alliciant, paleutriæ dicuntur: & qui feris tendunt casses παλευταὶ vocantur. Turtures & columbæ vel ad annum octauum viuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices (παλεύτριαι) aluntur, Aristot. Et mox de palumbis ac turturibus scribens, Et cùm mares (inquit) in totum diuturniores quàm fœminæ sint, in his marem prius quàm fœminam mori nonnulli aiunt, videlicet documēto earum, quæ domi allectatrices aluntur. Vbi Niphus Italus, Apud nos etiā (inquit) allectatrix siue hallucinatrix (hoc forte dicit, quoniā excæcari solent. sed aliud est cæcū esse, aliud hallucinari) fit palumbes è syluestribus. Nostri etiam liuias, id est minimas columbas syluestres, allectatrices faciunt, Locktuben/ vt sui generis aues in rete pelliciant. Παλεύτρια περιστερὰ, πλάνος: & verbum παλεῦσαι, ἐξαπατῆσαι, ὑπαγαγέσθαι, θυρεύειν, προσκαλεῖσθαι. solent enim aues aliquas excæcatas in reti collocare, Suidas & Varin. Παλεύεται, θηρεύεται, ἀγρεύεται. Παράνομον γάμον παλεύσας, ἀντὶ τοῦ ὑπαγαγόμενος, per metaphorā. sunt.n. paleutriæ columbæ, quæ alias decipiunt & alliciunt, αἱ ἐξαπατῶσαι καὶ ὑπάγουσαι πρὸς ἑαυτὰς, ἤγουν ἐνεδρεύουσαι. Παλευταὶ, οἱ τὰ λίνα ἱστῶντες οἷς τὰ θηρία παλεύεται, Hesych. Παλεύειν pro decipere apud Lycophronem legitur hoc versu, Ἣ μὲν παλεύσει δυσλύτοις οἴστρου βρόχοις. Παλεύτριαι, αἱ πλάνοι καὶ οἷον εἰπεῖν ἀνδραποδιστήριαι περιστεραὶ, Scholiastes Lycophronis. Eubulus apud Athenæum lib. 13. meretrices paleutrias appellauit, τὰς φειδώλους κερμάτων παλευτρίας, πώλους Κύπριδος ἐξησκημένας. Fuerint autem paleutriæ columbæ forsitan dictæ quasi veteranæ quædam. sunt enim veteres, id est olim captæ, πάλαι ᾑρημέναι, vt paraphrastes Oppiani de aucupio scribit. *Vide* etiam infra in Coturnice *E.* Lanarij omnes pri-

Quomodo colūbi reti capiantur.

mo timidi sunt, sed postea ad columbas & anates capiendas instituuntur, Albert. Columbi & aliæ aues quomodo capiantur reti, docet Crescentiensis lib. 10. capitibus 20. & 21. & rursus cap. 26. quomodo laqueis è pilis caudæ equinæ capiantur, & alijs quibusdam. & cap. 28. quomodo feriantur sagittarum illo genere quod caput crassum habet, pulzones vocat. Columbæ retibus capiūtur vt palumbi, (*vide* in Palumbo *E.* sed facilius laqueis, Oppianus tertio Ixeuticorum. Diuus Basilius in epistola ad Iulittam, columbas agrestes & αὐτονόμους à quibusdam capi scribit allectas per mansuetam, quam aliquandiu domi familiariter aluerint. hanc alis vnguento suauiter fragrante inunctis emitti ad externas, quæ postea ipsam domum reuolantem suauitate odoris inuitatæ comitentur. Serapio scribit columbas perimi deuoratis frugibus aut fabis madefactis aqua, in qua elleborus albus maceratus fuerit.

De earum fœcunditate & pretio.

De quæstu & vtilitate quæ ex columbarum educatione redit.

¶ Nihil columbis fœcundius. Itaq; diebus quadragenis concipit, & parit, & incubat, & educat, & hoc ferè totū annum faciunt. Tantummodo interuallū faciunt à bruma ad æquinoctium vernum. Pulli nascuntur bini, qui simulac creuerunt, & habent robur, cum matribus pariunt, Varro. Nos plura de columbarū fœcunditate scripsimus supra in *C.* Fœcunditas columbarū (inquit Columella) quamuis longè minor sit, quàm est gallinarū, maiorem tamen refert quæstum. Nam & octies anno pullos educat, si est bona matrix, & precijs eorū domini cōplent arcam, sicut eximius autor M. Varro nobis affirmat, qui prodidit etiā illis seuerioribus suis temporibus paria singula, millibus singulis sextertiorū solita venire. Nā nostri pudet seculi, si credere volumus, inueniri qui quaternis millibus numûm binas aues mercentur. Quanquam vel hos magis tolerabiles putem, qui oblectamenta delitiarum possidendi, habendiq; caussa graui ære & argento pensent, quam illos, qui Ponticū phasim, & Scythica stagna Mæotidis eluant. Iam nunc Gangeticas, & Ægyptias aues temulenter eructant, Hæc ille. Paria singula vulgo veneunt ducenis numis, necnon eximia singulis millibus numûm (hoc est denarijs 250. Gallico verò nomismate libris quinquaginta Turonensibus, Rob. Cenalis) quas nuper cum mercator tanti emere vellet à L. Axio equite Romano, minoris quadringentis denarijs (hoc est libris Turonicis octoginta, Rob. Cenalis) daturū negauit. Axius, Si possem, inquit, emere περιστερεῶνα factū, quemadmodum in ædibus cùm habere vellē, fictilia columbaria, iam ijssem emtum, & misissem ad villam. Quasi verò (inquit Pica) nō in vrbe quoq; sint multi, colūbaria qui in tegulis habent. An tibi nō videntur habere περιστερεῶνας, cum aliquot supra centū millium sextertium habeant instrumentū? è queis alicuius totū emas censeo, & antequam ædifices rure, magnum condiscas hic in vrbe quotidie lucrum ex asse semissem condere in loculos. Qui nostro tempore in nostris regionibus (in Italia circa Bononiam) rem experti sunt, columbas dicunt post sex menses parere, & non prius: & quamdiu viuunt quater aut quinquies,

quies, aut ſexies, aut etiam amplius per annum parere, ſi alimentum abunde contingat: ſin minus, ter ſaltem parere, videlicet per æſtatem, Creſcentienſis. Agriculturę ſtudioſis vtiliſſima eſt columbarum poſſeſſio, cum ob alias cauſas, tum vel maximè ob cõmoditatem ſtercoris atq; pullorum, qui ægris conualeſcentibus admodum neceſſarij ſunt. Reddunt enim columbæ vectigal magnum ſuis poſſeſſoribus: & quum duos tantum menſes hyemis nutriantur ſub tecto, reliquo anni tempore ſua induſtria ex agris ſibi quæritant pabulum, Florentinus. Columbarum amore inſaniunt multi, ac ſuper tecta exædificant turres ijs, nobilitatemq; ſingularum & origines narrant, vetere iam exemplo. L. Axius eques Romanus ante bellum ciuile Pompeianũ denarijs quadringentis ſingula paria venditauit, vt M. Varro tradit. Columbas redire ſolere ad locum licet animaduertere, quòd multi in theatro è ſinu miſſas faciunt, atq; ad locum redeunt, quæ niſi reuerterentur, non emitterentur, Varro.

¶ De columbario ſeu periſtereône. Vulgo columbariũ vocant ſtabulum columbarum, ipſum *De columbario.*
ædificium & locum columbis alendis accõmodatum: & ita Palladius quoq; appellat: Verum Columella & M. Varro columbaria capiunt pro nidis & loculamentis & cellis, in quibus ſingula paria fœtificant, Phil. Beroaldus. Columborum etiam poſſeſſio non abhorret à cura boni ruſtici. Sed id genus minore tutela paſcitur longinquis regionibus, vbi liber egreſſus auibus permittitur, quoniam vel ſummis turribus, vel æditiſſimis ædificijs aſſignatas ſedes frequentant patentibus feneſtris, per quas ad requirendos cibos euolitant. In periſtereône (inquit Varro) vno ſæpe vel quinque millia ſunt incluſæ. περιστερεὼν fit, vt teſtudo, magna camera tectus, vno oſtio anguſto, feneſtris punicanis aut latioribus, reticulatis vtrinq;, vt locus omnis ſit illuſtris. Neue ſerpens, aliudve quod animal maleficum introire queat, intrinſecus quàm leuiſſimo marmorato toti parietes ac cameræ oblinuntur, & extrinſecus circum feneſtras, ne mus, aut lacerta qua adrepere ad columbaria poſſit. Nihil enim timidius columba. Singulis paribus columbaria fiunt rotunda in ordine crebra. Ordines quàm plurimi poſſunt à terra vſq; ad cameram. Columbaria ſingula eſſe oportet, vt os habeant, quo introire & exire poſſint. intus ternorum palmorum ex omnibus partibus ſub ordines ſingulos tabulæ fictæ (factæ,) vt ſint bipalmes, quo vtantur veſtibulo, ac prodeant. Aquam puram eſſe oportet, quæ influat, vnde & bibere, & vbi ſe lauare poſſint. Permundæ ſunt enim hæ volucres. Itaq; paſtorẽ columbaria quotquot menſibus crebro oportet euerrere. Eſt enim quod eum inquinat locum, appoſitum ad agriculturam, ita vt hoc optimum eſſe ſcripſerint aliquot. ſiue ſi columbã quid offenderit, vt medeatur. ſi qua perierit, vt efferatur. Si qui pulli idonei ſunt ad vendendum, promat. Item quæ fœtæ ſunt, vt certum locum diſcluſum ab alijs rete habeant, quo transferantur, è quo foras euocare poſſint matres. Quod quidem faciunt duabus de cauſis. Vna, ſi faſtidiunt aut incluſæ conſeneſcunt, quo libero aëre cum exierint in agros redintegrentur. Altera de cauſa propter illicium. Ipſæ enim propter pullos, quos habent, vtiq; redeunt, niſi à coruo occiſæ, aut ab accipitre interceptæ, Hęc Varro. Nec in plano villæ loco, (inquit Columella) nec in frigido, ſed in ædito fieri tabulatum oportet, quod aſpiciat hybernum meridiem. Eiusq; parietes, vt ornithone pręcepimus, continuis cubilibus excauentur: vel ſi ita non competit, paxillis adactis tabulæ ſuperponantur, quæ vel loculamenta, quibus nidificent aues, vel fictilia columbaria (nidi ſeu loculamenta, quæ è viminibus etiã non improbantur, Grapaldus) recipiant, præpoſitis veſtibulis, per quæ ad cubilia perueniant. Totus autẽ locus, & ipſæ columbarum cellæ poliri debent albo tectorio, quoniam eo colore præcipuè delectatur hoc genus auium. Nec minus extrinſecus læuigari parietes maxime circa feneſtram, & ea ſit ita poſita, vt maiore parte hyberni diei ſolem admittat, habeatq; appoſitam ſatis amplam caueam retibus emunitam, quæ excludat accipitres, & recipiat egredientes ad apricationem columbas, nec minus in agros emittant matrices, quæ ouis, vel pullis incubant, ne quaſi graui perpetuæ cuſtodiæ ſeruitio contriſtatæ ſeneſcant. Nam cum paulum circa ædificia volitauerint, exhilaratæ recreantur, & ad fœtus ſuos vegetiores redeunt, propter quos ne longius quidem euagari, aut fugere conantur, Hæc ille. Columbarium poteſt accipere ſublimis vna turricula in prætorio conſtituta læuigatis ac dealbatis parietibus, in quibus à quatuor partibus (ſicut mos eſt) feneſtellæ breuiſſimæ fient, vt columbas ſolas ad introitum, exitumq; permittãt, Nidi figurentur interius, Palladius. Extruere domum conuenit (vt docent Quintilij in Geoponicis Gręcis) temporibus (locis) claris & lucidis, tutam ab acceſſu ſerpentium, eamq; illinire accuratè. In ipſius autem columbarij muris, à pauimento vſque ad ſummum faſtigium, nidi faciendi ſunt, quos nonnulli quidem σηκοὺς appellant, ac ſi dicas loculamenta, nos verò κρυθίνους (nullam huiuſmodi vocem in Lexicis reperio) dicimus: in quibus ſanè & pullos ædere, & degere coniugatæ debent columbæ. Singulis porrò nidis aſſeres inſerendæ ſunt, vt per eas ipſis tranſitus fiant. In ipſa autem domo latiorem peluim expedit collocare, in qua & bibere & ablui poſſint columbæ, nec ipſius aquæ occaſione homo aſſiduè perturbet eas, id quod certe maximè incommodat. Nõn tamen prorſus damnandus hominum eſt ingreſſus. Neceſſarium quippe eſt interdum verrere columbarium, fimumque legere: & ſi quid intus ſiniſtre habeat, id corrigere, & inſtaurare, ne ſerpens aut alia reptilia columbas vaſtent atque deturbent. Ego quidem acceſſui reptilium volens obſiſtere, vbi elegi locum ſelectum remotumque à contubernio domorum, columnas tranſtuli illuc pro ratione magnitudinis operis fabricandi. Quibus quidem minimè ad rectam lineam, ſed ordine circulari diſpoſitis, imponens capita, ac in ipſis poſtea capitibus inſidentibus dictis columnis admodum generoſas trabes (ἐπίστυλα) confirmans tandem ſu-

pra columnas in formam orbis domunculas duas extruxi altitudine cubitorum ſeptem. In earum autem parietibus ab occaſu quidem gratia ſplendoris, feneſtram vnam aperiens, ab ortu verò aliam in hac per quam ſunt egreſſuræ ad paſturam, poſui dictum cathectem (nempe quod retinendi columbas vim poſſidet) vnde columbas ad paſcua exire oportet. Cæterum à latere meridionali ianuam conſtitui vt per eam pateat ingreſſus ei, qui curandarum auium prouinciam ſubijt. Hoc enim modo ipſas volucres hactenus illęſas ſeruaui. Siquidem nec reptilia poſſunt aſcendere per columnas, vtpote bitumine accurate inductas & læuigatas, neq; item catus, nec aliud animal in eas graſſari poterit quum domus haud quidem conſiſtant prope è quibus inſidiari queant. Columbaria (vt ſcribit Creſcentienſis) duobus prę-cipuè poſſunt fieri modis, aut ſuper columnis & parietibus ligneis muro circundatis lapideo, aut ſuper turri è craſſis muris constructa, & vtrunq; nidos ſeu nidorum foramina poteſt habere. Sed præſtat in turri lapidea quàm lignea fieri: & nidos interius conſtrui: qui ſi exterius ſint, fimus perditur, qui maximè vtilis eſt, & pulli facilius à rapacibus auibus capiũtur. Excitetur ergò turris lapidea ampla anguſta ve pro domini arbitrio, non admodum alta, parietibus lęuigatis & dealbatis cęmento (tectorio) albo, habẽs à ſingulis quatuor partibus breuiſſimas feneſtellas ſeu foramina, quæ columbis ſolum ad introitum exitumq́; ſufficiant: ſub quibus quàm proximè circuitus lapideus emineat circumquaq;, quo muſtelæ aliæq́; nocentes feræ aſcendere prohibeantur. Super tectum etiam feneſtra ſit, per quam ingrediantur & exeant columbi, qui ad Solem ſuper tecto morari gaudent. Sit autem cancellata lapidibus aut lignis, ne per ipſam rapaces volucres alis apertis intrare queant. Nidi formantur interius, quos quidam faciunt rectos & mediocriter anguſtos, alij obliquos, quibus incubantes columbæ ſe contineant. Quidam præterea prouidè faciunt feneſtellas latas & modicè concauas ſeu longas. Sunt qui cultellos paruos circa parietes & tectum affigunt, aſſerentes in his columbas libentius incubare: Ego experimento didici, columbas quaſdã in muro libentius quàm ciſtellis nidificare, quaſdã è diuerſo: & rurſus alias libentius eſſe in aperto, & ſuper quacunq; re cum nido vel ſine nido incubare, alias gaudere occultari. Quamobrem non inutile puto in columbario cuiuſcunq; generis nidos habere, vt diuerſis columbarum affectibus ſatis fiat. quamuis qui in muro ſunt à fimo & pediculis purgentur facilius, quod crebrò fieri expedit, eò quòd ab eis cum augentur, plurimum incubantes columbæ lædantur. Eſt etiam opportunum quòd intra columbarium ponantur trabes in pluribus partibus, & præcipuè in circuitu, & aſſides (aſſeres) ſuper quibus tempore pluuiarum & niuium & ſuperflui æſtus, columbæ in magna multitudine morari ac quieſcere poſſint. Sic enim à loco proprio non facile recedent. Purgetur etiam crebrò ipſarum locus, & vndiq; ſit decorus. nam in pulcra domo, ſicut & homines, morantur auidius. Hoc animaduertendum, quòd vnumquodq; par tres vel ſaltem duos nidos requirit, licet aliquando augeantur in tantum vt nidos omnes & ſolarium atq; trabes, & cætera loca omnia repleant, Hactenus Creſcentienſis. Colore albicante præſertim delectantur columbi, vnde Ouidius: Aſpicis vt veniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas ſordida turris aues.

Quales columbæ & quomodo alẽdæ ſint.

¶ Aluntur in periſtereône columbæ tum clementiores, tum agreſtes & ſaxatiles: ex quibus fit miſcellum tertium genus fructus cauſa, Varro. Qui erigere columbarium vult, is à tenellis columbis auſpicari non debet, ſed ab eis quæ iam ędere pullos cœperunt. Quod ſi in ipſis primis auſpicijs, columbarum decem paria iungantur, citò quidem multiplicabuntur, Quintilij. Seligendæ verò ſunt ad educationem neque vetulæ, nec nimium nouellæ, ſed corporis maximi. Curandum ſi fieri poſſit, vt pulli, quemadmodum excluſi ſunt, nunquam ſeparent . Nam ferè, ſi ſic maritatæ ſunt, plures educant fœtus. Sin aliter, certe nec alieni generis coniunguntur, vt Alexandrinæ, & Campanę. minus enim impares ſuas diligunt, & ideo nec multum ineunt, nec ſæpius fœtant. Plumæ color non ſemper, nec omnibus idem probatus eſt: atq; ideo qui ſit optimus, non facile dictu eſt. Albus, qui vbiq; vulgo conſpicitur, à quibuſdam non nimium laudatur, nec tamen vitari debet in ijs quæ clauſo continentur. Nam in vagis maxime eſt improbandus, quod eum facilime ſpeculatur accipiter, Columella. Item feras has in turribus, ac ſummis villis, qui habent agreſtes columbas, quo ad poſſunt immittunt in περιστερεῶνας ætate bona, parantq́; vt nec pullos, neq; vetulas, totidemq́; mares quot fœminas habeant, Varro. In columbarijs nouis columbi prouectiores ętate (inquit Creſcentienſis) ponendi non ſunt quòd ij recedere & ad ſedes priſtinas reuerti ſoleant, ſed iuuenes cum pennas perfectas aut ferè perfectas habent. Præferuntur autem ſaxatiles, ſecundo loco qui à pennarum colore vulgò *turgni* dicuntur. hi enim in columbarijs melius durant quam cæteri. albi vitandi, quòd neq; durare poſſint, & ab auibus rapacibus etiam è longinquo conſpiciantur. Quanto plures quidem initio ponentur, tanto ocyus implebitur locus. Id faciendum eſt pręcipuè Auguſto & Septembri menſe, vel etiam Iulio: quo tempore facilius cibum in agris vicinis inueniunt: vnde fit ne longius à columbario recedant nec perdantur. Menſe quidem Martio, Aprili vel Maio ponendi non ſunt propter contrariam rationem. Dies circiter quindecim vt minimum includẽdi ſunt. ſic enim pingueſcent (poſtea,) & ad reuertendum peritiores erunt. nam primis quindecim diebus emaciantur. Poſtea verò per dies aliquot præbeatur eis in columbario (etiamnum incluſis) bonus & copioſus cibus & aqua. Demum emittantur cœlo nubilo vel ſereno. ſed præſtat pluuio emitti. tũc enim egreſſi reuertuntur, nec ſubitò euolant ad remota, Hæc ille. Cæterum cibos iuxta parietem conueniet ſpargi, quoniam ferè partes eæ columbarij carent ſtercore. Commodiſſima cibaria putantur vi-

cia,

cia, vel eruum, tum etiam lenticula, miliumq́;, & lolium, nec minus excreta tritici, & si qua sunt alia legumina, quibus etiam gallinæ aluntur, Columella. Cibus apponitur circum parietes in canalibus, quas extrinsecus per fistulas supplent. Delectantur milio, tritico, ordeo, piso, faseolis, eruo, Varro. Gratus eis cibus est cicercula, fœnograecum, eruum, pisum, lens, frumentum, & quæ ex eo zizania (lolium nimirum) dicitur, Florentinus. Fœtus frequentant, si ordeum torrefactum, vel fabam, vel herbum sæpe consumant. Triginta autem columbis volantibus diurni tres sextarij tritici sufficient, aut creturæ, ita vt herbum fœtus gratia mensibus præbeamus hybernis, Palladius. Pastor columbarum sæpe locum purgato, & fimum agriculturæ vtilem reponat: & si quem saucium inuenerit, curet: si quem extinctum, eijciat: si qui nimis feri ac pugnaces alijs molesti sunt, remoueat & aliò seponat: pullos vendi idoneos depromat, cibum deniq; & potum cum opus erit affatim præbeat, Crescentiensis. Glans fagi turdis & columbis conuenit, & eorum carnes concoctu faciles facit, Crescentien. Duobus aut tribus mensibus acceptant condititia cibaria, cæteris se ipsas pascunt seminibus agrestibus. Sed hoc suburbanis locis facere non possunt, quoniam intercipiuntur varijs aucupum insidijs: itaq; clausæ intra tectum pascidebent, Columella. Plura de columbarum cibo scripsi supra in C. Cauendum ne euolent columbæ, ne scilicet nidificent alibi, neue distrahantur egressæ: quare in fame sunt exercendæ, (sic transfert Andreas à Lacuna quod Græcè legitur, ἀλλὰ περὶ τὸ πεινᾶν ἀσχολοῦνται: vbi Cornarius vertit, circa columbarium exerceantur. Vide an pro verbo πεινᾶν commodius legatur γεννᾶν. Sensus quidem hic mihi videtur, cibum columbis affatim suppeditandum, vt ipsæ soboli tantum incubandæ, & pullis postquã exclusi fuerint alendis, operam dare possint, neq; alimentum foris quærendo diutius ab ouis aut pullis absint.) Si verò tanta alimenti copia non suppetit, matribus tantum educantibus pullos exitus permittendus est: quod vbi famem illæ expleuerint, citius redeant, pullisq́; nutrimentum apportent, Florentinus.

¶ Qui saginare solent pullos columbinos, quo pluris vendant, secludunt eos, cùm iam pluma sunt tecti. Deinde manducato (mollificato & masticato, vel molli. Crescentien.) candido farciunt pane: hyeme hoc bis, æstate ter, mane, meridie, vesperi. hyeme demunt cibum medium. Qui iam pinnas (pennas magnas, Crescentien.) habere incipiunt, in nido relinquunt illisis (fractis, Crescentien.) cruribus, & matribus, vberius vt cibo vti possint, obijciunt. Eo enim totũ diem se, & pullos pascunt. Qui ita educantur, celerius pinguiores quàm alij fiunt, & candidiores: parentes eorum Romæ, si sunt formosi, bono colore integri, boni seminis, Varro. Eadem ratione qua gallinas, palumbos etiam columbosq́; cellares, pinguissimos facere cõtingit. neque est tamen in columbis farciendis tantus reditus, quantus in educandis. Sed potest in hoc etiam auiario (columbario) sagina exerceri. Nam si quæ steriles, aut sordidi coloris interueniunt, similiter vt gallinæ farciuntur. Pulli vero facilius sub matribus pinguescunt, si iam firmis, prius quàm subuolent, paucas subtrahas pinnas, (alterius alæ, Crescentiensis,) & obteras crura, vt vno loco quiescant, præbeasq́; copiosum cibum parientibus, quo & se, & eos abundantius alant. Quidam leuiter obligant crura, quoniam si frangantur, dolorem & ex eo maciem fieri putent. Sed nihil ista res pinguitudinis efficit. Nam dum vincula exercere (exerere, excutere) conantur, non conquiescunt, & hac quasi exercitatione corpori nihil adijciunt. Fracta crura non plus quàm bidui aut summum tridui dolorem afferunt, & spem tollunt euagandi, Columella. *Quomodo saginandi sint pulli columbini.*

¶ Columbis vtile esse aiunt lutum rubrum, quod appetitum in eis excitet, & pullis statim dari debeat. Hoc Aristoteles de terra salsa scribit, eamq́; à parente mare pullis recens natis in os inseri.

¶ Columbi qui nascuntur in columbario, vel parui in eo ponuntur, non facile recedunt, etsi quãdoq; ad alia colũbaria se conferũt in quibus cibũ inueniunt, quum non præbetur eis in suo nec in agris inueniunt. sed omnes ferè postea tempore quo non egẽt cibo reuertũtur ad locum proprium: ad quod maximè refert vt columbarium pulcrum & bonum sit. Si temporibus quibus non inueniunt escam copiosè eis præbeatur domi, vt cum nix vel gelu magnũ obtinet, & mense Aprili & Maio aratis stipulis, non recedunt, & plurimos fœtus ædunt. Cibus quidem eis conueniens est frumentum, faba, vicia melica, & alia genera quibus vesci gaudent. Pro centum autem paribus columbarum detur granorũ pars corbis octaua diebus singulis, & duplum cum nihil omnino per se inueniunt. Potus etiam in colũbario adsit sufficiens, quoties aquam nisi valde remotam propter æstum vel gelu inuenire non possunt. vel in aliquo vase prope columbaria ponatur, quò descendere possint. Præcipuum sanè & ferè necessarium eis est, quòd sedes ipsorũ sit prope locum in quẽ aqua influat, vnde & bibere & vbi lauari possint. Laudatur etiam vt omne genus granorum eis exhibeatur, vt sunt frumenta, faba minuta, cicercula, vicia, orobus, melica, hordeum, spelta, lolium, & alia, vt quodnam præcipuè appetant obseruetur, & id præcipuè detur eis vt auidius ibi morentur & pluries pariant. Palladius probat vt æstate quæ maximè pinguescunt triticum vel milium mulsa maceratũ semper accipiant. Quibuscunq; enim granis mulsa remollitis pastæ non recedent, & alias secũ adducent, quod non pauci asserunt. Alij verò dicunt non referre an sit mellita esca nec ne, cùm eis datur esca vesperi potius quàm mane, vt interdiu escã sibi quærere curent, & qui non inueniũt, intus inueniant. nã si daretur mane, nõ curarent alibi inuenire. Sed tempore niuis mane dari oportet, ne exeant ad loca in quib. capiuntur, cùm certum sit alibi non posse inuenire, Crescentiensis. Columbas abigit graueolentia, Basilius. Debet custos sæpe ad columbas accedere: & quoties in columbarium intrat aliquam escam modicam secum portare tempestiuè, easq́; semper *Quid columbas in columbario retineat vel ab eo abigat.*

aliquo certo & consueto modo vocare, vt magis mansuescant. Idem tegulam figlinam pro aqua in columbario collocare, quæ assidem (asserem) habeat supra se aliquantulum eleuatam, habentem multos & spissos pedes incisos atq; adhærentes, inter quos possunt caput ponere & aquam haurire, nec in vas intrare, vt aqua munda permaneat, Crescentiensis. Vasa, quib. aqua præbeatur, similia esse debent gallinarijs, quæ colla bibentium admittant, & cupientes lauari, propter angustias non recipiant. Nam id facere eas nec ouis nec pullis, quibus plerunq; incubant, expedit, Columella. ¶ Oppianus libro 1. de venatione author est colores in columbis artificiales fieri posse. nam còm columbæ, inquit, Veneris desiderio mouentur, & oscula iam maritis miscent, colũbarius pulcherrimas varias, pręsertim purpureas vestes in conspectum earum exponit, quibus illæ delectatæ pullos etiam eiusdem coloris ædunt.

Quo artificio colores in columbis fieri possint.

¶ Locus autem subinde conuerri, & emundari debet. Nam quanto est cultior, tanto lætior auis conspicitur, eaq́; tam fastidiosa est, vt sępe sedes suas perosa, si detur euolandi potestas, relinquat, quod frequenter in his regionibus, vbi liberos habent egressus, accidere solet. Id ne fiat vetus est Democriti præceptum. Genus accipitris tinnunculũ vocant rustici, qui ferè in ædificijs nidos facit. Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq́; opercula supponuntur, & gypso lita vasa in angulis columbarij suspenduntur, quæ res auibus amorem loci sic conciliat, ne vnquam deserant, Columella. Columbæ tinnunculos præcipuè amant, à quibus contra accipitres defenduntur, feruntq́; si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas: Quod auro insectis alarum articulis quæsiêre aliqui, non aliter innoxijs vulneribus, multiuaga alioquin aue, Plinius. Tradunt veteres quòd si columbarum alæ annulo aureo argenteove inurantur, cito & libenter eas ad columbarium semper suum redituras, nec deserturas vnquam, Serapio. Non pereunt, & neq; locum deserunt, si per omnes fenestras aliquid de strangulati hominis loro, aut vinculo, aut fune suspendas. Inducunt alias, si cumino pascantur assidue, vel setosi hirci alarum balsami liquore (ladanum videtur intelligere) tangantur, Palladius. Columbæ persistent, & alias peregrinas perducent secum, si fragranti vnguento eas vnxeris: vel si cyminum vorandum dederis abeuntibus ad pastum. Quòd si *lygi* (id est viticis) semen triduo in vetere vino macerâris, ac postea orobos eodem vino madefactos columbis obtuleris, & mox eas abegeris, vt primum columbæ exterę halitum senserint, continuo omnes festinabunt ad columbarium. Citius reuocabis columbas elelisphaco (id est saliua) vna cum thure intra columbarium combusto. Perseuerabunt etiam columbæ si caput vespertilionis posueris in columbarij fastigio; aut etiam vitis agrestis ramum quo florescit tempore decerptum in columbario reposueris, Didymus. Et rursus, Ianuas atq; fenestras nec non angulos columbarij oleo opobalsami inungito, & sic manebunt. Nec etiam fugient si cyminũ lentemq́; melicrato infusa sparseris. Si melicratũ dederis illis in potum, ac lentibus per se passo incoctis eas cibâris, prolẽ non deserent. Non recedent & alias secum adducent, si granis quibuscunq; mulsa maceratis pascantur, vt supra recitaui ex Crescentiensi. Præparant aliqui retinendis columbis hocce pharmacum amatorium. Testulam (ostracum) cribratam & costum, cum veteri odoratoq́; vino miscentes simul, eis porrigunt exeuntibus ad pasturam: Sunt qui hordeaceam farinam vnà cum caricis (ficubus siccis) coquentes & læuigantes, mellis aliqua portione adiecta, columbis offerant. Alij ad pastũ prodeuntibus dant cyminum, Didymus. Gracca ex leguminibus degenerat, in tantum columbis grata vt pastas ea negent fugitiuas illius loci fieri, Plinius. Rex Cypri in Papho inter cœnandum columbarũ circumuolantium alis nec alio flabro ventilabatur, Vngebatur enim vnguento quodam Syriaco, cui admixtus erat copiosè fructus quidam cuius cibo colũbas delectari aiunt. Itaq; aduolantes odore allectæ tanquam in caput regis insessuræ, cum proximè erant à pueris repellebantur: vnde parum auolantes mox reuolabant, ita vt subinde regem mediocri & commodo flatu refrigerarent, Athenæus lib. 6. Peristereon vocatur herba, caule alto, foliato, cacumine in alios caules se spargens, columbis admodũ familiaris, vnde & nomen, Plinius. Sunt qui hanc in columbario spargi, & circa nidos suspendi suadeant. Salsa adeò appetere dicuntur, vt nec hospitia commutent si argillam parietum sale condiueris: & iure caseorum delectari, quod à salsis demanat caseis. Sunt qui pro retinendis columbis in fenestra columbarij ponant argillam de furno admixta vicia. Columbæ alliciuntur hoc pastillo: *Maizi* seu *sorgi* lib. I x. cymini libræ v I. mellis x. costi lib. I. seminis viticis libræ v. coquuntur omnia in aqua ad illius consumtionem: inde additur vini odorati optimi quantum sufficit cum libris quindecim cæmenti vetusti: & fit tumulus in columbarij medio. Columbæ aliæ cùm odorem senserint ad locũ veniunt. sentiunt autem cum ipsis commiscentur indigenis columbis. cùm semel adierint locum relinquere nequeũt, suauitate cibi allectæ, Hier. Cardanus. Herba carlina vulgò dicta, quæ chamæleontis species est, columbis obijcitur alijs quibusdam mixta, vt euolantes alias secum adducant, escam columbarũ quo multas alias venentur, è radice carlinæ conficiunt hac ratione: Radici adiungunt lutum adustũ de clibano, mel, vrinam, muriamq́; qua haleces (*harengæ*) conditæ fuerint, (Häringlack) & massam inde formatam columbarijs imponunt, Hieron. Tragus interprete Dauide Kybero. Sunt qui radicem carlinæ in aqua coquant, cui adijciunt lutum ruffum de furno in vrina remollitũ simul cum salis manipulo in eadẽ dissoluti, & modicũ mellis. Alij carlinã cum pisis albis melle excipiunt: ad cuius massæ odorẽ columbæ alliciũtur. Sunt qui in vnum subigant carlinã, cannabis semina, coriandrum, & lutum fornacis veteris cum vrina. Nonnulli sanguinem humanum (vt audio) cum pisis integris in vase figlino per

Quomodo tractandæ sint columbæ tũ vt in suo columbario remaneãt, tum vt alias secum adducant.

quadrantem

quadrantem horæ circumagunt.deinde ſanguinem manu columbis illinunt& piſa edenda obijciunt, vt hoc remedio adhibito tum ipſæ maneant,tũ alias alliciant. Cumino quidem(quod medici & pharmacopolæ Romanum vulgo cognominant)mirificè columbas delectari aſſeritur,itaq; hæc ſemina cũ terra figlina miſcent,addũtq; legumina quædã & ſalẽ forte.aliqui linteola,quibus incluſa hæc ſemina fuerint ſub alis columbarum alligant.hunc enim odorem columbæ alienæ ſequũtur.rem aiunt certam eſſe,ac lege prohibitã in aliquibus Italię locis,vbi ſacerdotes etiam qui confidẽtes audiunt inter genera furti ſuper hoc inquirant. Columbę amabunt locum,& alias etiam adducent,vt quidam mihi aſſeruit, ſi caput caprę excoriatum in aqua coquatur,cum copioſo (libræ pondere fortaſſis)cumino Romano, & multo ſale,(quatuor vnciarum forte,)quod deinde in columbario ponatur. Vaſculum vitreum impleto lacte mulieris puellam lactantis & in columbario ſuſpendito.ſic enim augebuntur & allicientur aliæ,eruntq; manſuetiores,Ex libro Germanico manuſcripto.In Africæ parte quadam,ſic columbas peregrinas venantur.Habent reticulum quoddã ſummitati cannarũ oblongarũ affixũ,quo in domus tecto latitantes vicini columbas captare ſolent.Author deſcript.Africæ lib.3.

Contra animalia columbis noxia.

¶Contra animalia columbis noxia.Aduerſus ſerpentes & alias animantes noxias quomodo ſtrui poſſit columbarium ſuper columnis,recitatum eſt ſupra ex Quintilijs. Ne mus aut lacerta adrepat,partes columbarij circa feneſtras læuiſſimo marmorato oblinuntur:ac ſimiliter toti parietes & cameræ intrinſecus,ne ſerpens aliudve quod animal maleficum introire queat,Varro.Rutæ ramulos in colũbarijs pluribus locis oportet contra animalia inimica ſuſpendere,Palladius Auicenna quidem muſtelas etiã ruta fugari ſcribit,id quod mireris,cum eandem impugnaturæ ſerpentes guſtare dicantur.*vide* in Cato *E*.Didymus etiã ad feles(æluros)abigendas rutã poni ſuſpendiq; iubet paſſim in columbario, pręcipuè circa feneſtras atque aditus omnes.Ruta enim(inquit)vim poſſidet feris aduerſantem.A muſtelis tutæ fient,ſi inter eas frutex virgoſus ſine folijs aſper,vel vetus ſpartea proijciatur,qua animalia calciantur,vt eam ſecretò non videntibus alijs vnus attulerit,Palladius.Muſtelæ cinis pullis columbinis datus in offa, tuetur eas à muſtelis,Plin.Caput lupi in columbario ſuſpenſum,ne catus vel furo,vel aliud animal columbis nocens accedat, efficit, Raſis & Albertus. Læduntur columbæ à faginis (muſtelis ruſticis quas vulgò *foynas* vocant, à fago, noſtri Martes fagorum) muſtelis & catis, & cæteris pluribus animalibus quæ de raptu auium viuunt, contra quæ debet cuſtos hoſtium & omnia loca vnde intrare poſſunt diligenter claudere, & ſtaſas circunquaque eminentes procurare, ne quid ſurſum per parietem repere poſſit, Creſcentienſis, Columbarium habeat appoſitam ſatis amplam caueam, retibus emunitam,quæ excludat accipitres,&c. Columella, vt ſupra recitatum eſt. Coruos aut accipitres qui columbas intercipiunt columbarij interficere ſolent, duabus virgis viſcatis defixis in terram inter ſe curuatis, cùm inter eas poſuerint obligatum animal, quòd intercipere ſoleant accipitres, qui ita decipiuntur, cùm ſe obleuerint viſco, Varro. Læduntur columbæ ab auibus rapacibus tam diurnis quàm nocturnis: contra quas (nocturnas) claudat cuſtos de nocte feneſtram: vel ſi ea aperta intrauerit auis rapax,& ipſe perturbationem ac ſtrepitum columbarum audierit, intret audacter cum lumine,auemque captam occidat,nec curet de exitu columbarum. Aues autem diurnas viſco vel paruo reticulo capiat & occidat. Feneſtram de ſubſellis cancellet & claudat, vt columbi intrare valeant & exire,non autem auis rapax quæ non niſi alis apertis intrat,Creſcentienſis.Serpens non ingredietur columbarium,ſi in quatuor angulis eius hanc vocem Ἀδὰμ inſcripſeris,feneſtræque(hoſtio,Florentinus)etiam ſi illam habeat. Abiges autem ipſos ex peucedano ſuffimentum molitus,Democritus & Florentinus.Sed de remediis quibus ſerpentes pellantur, copioſè ſcribemus in Serpente in genere.

Morbi quibus infeſtantur.

¶Moleſtantur pulli plerunque etiam pediculis, quos cuſtos inquiret, & nido abiecto alium mundum reponet.Item naſcuntur eis varioli circa oculos qui excæcant eos,maximè menſe Auguſto. Vendendi ſunt aut comedendi cum ſolo capite ſunt infecti, Creſcentienſis.

Qua ratione moſchus & margarita adulterentur.

¶Impoſtores quidam aromatibus ſanguine columbino exceptis ſiccatisq; ad Solem,rurſusq; tritis & aqua roſacea moſchata aliquoties rigatis ſiccatisque, quarta vel tertia parte moſchi veri admixta, moſchum adulterant. ¶Margaritas aliqui ſic mentiuntur:Conchas paluſtres in forti lixiuio coquunt, donec cortices nigri ſeparari poſſint.reliquum album contundunt,& rore inter Pentecoſten & Auguſtum collecto deſtillatoq; excipiunt,ſubigunt,& globulos minutos formãt,quos acicula pertuſos filoq; inſertos ad Solem indurant. tum columbis deuorandos obiiciunt,ita vt cibi aliud nihil præbeant,in loco puro,& per aluum redditos ſeligunt in cribro,abluunt, & aliquandiu coquunt in aqua calcis clara & forti:demum Soli per dies octo exponunt,vt perfectè dealbentur. Alij conchas in forti aceto ad Solem vel iuxta fornacem macerant,vt à cruſta nigra purgari poſſint.

Antidotorũ vim in columbis quidã experiuntur.

¶Sunt qui antidotorũ vim in columbis experiantur.nam poſtquam duabus columbis venenum (arſenicum ferè) dederint,alteri mox antidotum præbẽt,alterã relinquunt:quòd ſi hæc moriatur,illa ſuperuiuat,antidotũ ceu rectè paratam & hominibus etiam aduerſus venena auxiliarem prædicãt.Aliqui vt verum monocerotis cornu,quod in ſuperandis venenis nulli antidoto cedat, ſe vendere declarent,aquam in qua illud iniectum fuerit, columbę alteri à veneno ſuperbibendum dant:alteram ſinunt,vt dictum eſt.Sed homines impoſtores, niſi diligentiſſimè caueatur,hîc quoq; fraudem facere poſſunt.nihil enim non comminiſcitur auaritia.

¶ De columbis quæ epiſtolas pertulerunt, dicetur in Philologia e. ¶ Homerus Iliados penultimo celebrationem funeris Patrocli deſcribens inter reliqua aliorum certamina, ſagittarios columbam (πελειάδα) funiculo ſuſpenſam à malo nauis, eminus eam impetentes facit.

De fimo colũbino. ¶ Fimum columbarum ad agriculturam appoſitum eſt, ita vt hoc optimum eſſe ſcripſerint aliquot, Varro. Et rurſus, Stercus optimum ſcribit, Caſſius eſſe volucrum præter paluſtrium ac nantium. de hiſce præſtare columbinum, quod ſit calidiſſimum ac fermentare poſſit terram. id vt ſemen aſpergi in agro oportere, non vt de pecore aceruatim poni. Ego arbitror præſtare ex auiarijs turdorum ac merularum. Caſſius ſecundum poſt columbinum ſcribit eſſe hominis: tertiò caprinum, &c. Proximũ turdorum fimo Columella colũbarijs, mox gallinarijs facit. Aliqui columbaria præferũt, proximum deinde caprarum eſt, &c Plinius. Columbinũ feruidiſſimum, ceterarumq́; auium ſatis vtile eſt, excepto paluſtrium, Palladius. Stercus colũbinum ſpargere oportet in pratum, vel in hortũ, vel in ſegetem, Cato. Fimus columbarum optimus eſt omnibus plantis & ſeminibus, & poteſt ſpargi quocunq; tempore anni quoties aliquid ſeritur cum ipſo ſemine, ac etiam poſtea quandocunq;. & vnaquæq; corbis huius fimi æquiualet fimi ouium quadrupedum plauſtro. nam ex viginti corbibus ſatis commodè, ex vigintiquinque bene, ex triginta optimè impinguatur iugerum frumenti, ſi manibus per agrum ſpargatur æqualiter, & cum ipſo grano tunc ſato vertatur. Tria quidem paria columbarum in anno faciunt corbem fimi, ſi columbaria nidos intrinſecos habeant. & quò magis cibantur in columbario, tanto plus fimi recipietur ab eis. ſic enim diutius in eo morantur, nec ſemper coguntur extra quærere victum, Creſcentienſis.

In quem vſum ſtercus columbarũ Samariæ tã carè venditum ſit. ¶ Facta eſt fames magna in Samaria, & tandiu obſeſſa eſt, donec venundaretur caput aſini octo argenteis, & quarta capi ſtercoris columbarum quinq; argenteis, vt legitur 4. Reg. 6. æquat autẽ quarta pars ſextarium Atticum, argenteus numus (qui idem ſtater & ſiclus dicatur) quatuordecim ſolidos Gallicos valebat, vt Robertus Cenalis computat. Mirari verò aliquis meritò poterit (inquit idem Robertus) in quem vſum tanti emeretur fex illa columbina. Sunt qui dicant ad ignem conſtruendum: quod minimè credibile eſt, cùm nec huiuſcemodi materia ignem foueat, nec tam abundans eſſe potuerit vt ciuitati ſatis eſſe poſſet. Exiſtimant alij in ſtrumis columbinis recondita granula nondũ digeſta empta fuiſſe ab his qui inediã patiebantur. At nec id quidem fidẽ meretur. nam vnde illis tanta copia, vt colũbos alerent, cùm deeſſet pabulum tribus aut quatuor equis alendis? Rectius ergo ſentit Ioſephus, quòd fece illa columbarum vtebantur obſeſſi vice ſalis. quæ ſanè miſera conditio ſummæ calamitatis ſpecimen dabat.

¶ Columbino ac ſuillo fimo plagis quoq; arborum medentur, Plinius.

De igne ex ſtercore columbino accenſo. ¶ In ea Myſia quæ eſt Aſiæ pars, domus hac aliquando ratione conflagrauit. Erat proiectum columbinum ſtercus, cui iam putri & excalfacto ac vaporem edenti & tangentibus admodum calido, in propinqua feneſtra fuerat ita, vt iam contingeret eius ligna, quæ largè nuper illita reſina fuerant. media igitur æſtate cùm Sol plurimus incidiſſet, accẽdit tum reſinam tum ligna. hinc autem & fores quædam aliæ, quæ propè fuerant, & feneſtræ nuper etiam reſina illitæ facile ignem conceperant, atq; ad tectum vſq; ſummiſerant, Galenus lib. 3. de temperamentis. meminit etiam primo de differentiis febriũ, & in libro de cauſis morb. & libro ſexto de medicamentis ſimplicibus columbarum agreſtium ſtercus maiori tempore perfectè accendi ſcribit, & ignem ex illo diutius durare.

Prognoſticõ pluuiæ. ¶ Columbæ veſperi tardius ſolito ad columbarium reuolantes, ſignum faciunt pluuiæ, Incertus. 4

F.

De alimẽto ex colũbis percipiendo. Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, ſed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ, Galenus lib. 3. de alim. Idem in libro de cibis boni & mali ſucci, inter alimenta laudata, & neq; tenuem neq; craſſum ſuccum gignentia, columbas adnumerat. In libro de victu atten. turricolas domeſticis ad tenuantem victum præfert. eaſdem Pſellus inter attenuantia recenſet. Gregales in turri nidificantes conueniunt ſiccis, Galenus libro 6. de ſanitate tuenda. Idem in libro de attenuante victu, columbas modice edendas conſulit ijs qui otioſè viuunt. Pſellus columborum & palumbiũ meminit inter ea quæ humores excrementitios pariant. Rurſus Galenus in libro de victus ratione in morbis acutis columbas olim languentibus dari conſuetas refert: & in libro de tenũ affectibus, columbas ceu cibũ laudabilem commendat. Columbæ nimium calidæ ſunt, & ſanguinẽ accendunt, 5 & corpus obnoxium febribus reddunt. quamobrem ſalubrius in paſtillis ſumentur cum vuis acerbis

Columbus veſcentes ab aere peſtilenti immunes ſeruantur. quàm aſſæ. ſic enim minus calfacient ſanguinem. Veteres quidem columbæ (vt & nouellæ priuſquam euolãrint) propter caliditatem nimiam & ſiccitatẽ & concoctionis difficultatem, (& quia craſſum malumq; ſuccum generant, Mich. Sauonarola) vitari debent, Arnold. Villanou. Veteres durioris alimenti ſunt & improbandi, Platina. Purum autem hoc animal eſſe videtur. ſiquidem cùm aëris conſtitutio peſtilens eſt, omniaq; tam animata quàm inanima, ea afficiuntur, quotquot hoc veſcũtur animali, ſoli ab hac lue immunes ſeruantur. ideoq; hoc tempore regi in cibo ſumendo nihil aliud pręter columbas apponitur: idemq; ijs, qui quòd dijs miniſtrent puri caſtiq; permanent, Orus in Hieroglyphicis. Ex volucriũ genere gallinæ altiles omnibus præſtant: deinde perdices & palũbi debilis nutrimenti gratia exhibẽdi, turtureſq; altiles & columbæ, Aëtius 9, 30. in cura colici affectus frigidi & phlegmatici. Inter aues

laudantur

laudantur palumbus, columbus, & aliæ quæcunq; haud ita multum pingues sunt, Aretæus in cura Cephalæę. Hippocrates in libro de internis affectionibus diætam præscribens in morbo hepatico quodã columbas edi iubet.

Pulli colũbini in cibo quibus salubres sint.

¶ Pulli columbarum admodum necessarij ægris conualescentibus existunt, Florentinus. Columbarum pulli sunt boni chymi & subtilis, Galenus in libro de dissol. contin. Sanguinem generãt calidiorem & crassiorem temperato, Ibid. Ab eodem libro 8. methodi medendi columbæ iuuenes laudantur pro calidis & siccis. Pulli columb. calidi & humidi, crassiq; succi sunt, quod animaduertitur ex grauitate motus eorum, & quoniam calidi actu sunt, & cibos celeriter percoquunt, Auerrois. quare veteres cum frigidis sumi præcipiunt, vt cum aceto (liquore) vuæ acerbæ, pomi citrini (citrij) portulaca, lactuca, scariola, coriandro & similibus. qui verò iam volare incipiunt, minus iam graues & concoctu leuiores sunt. Conueniunt phlegmaticis non cholericis, Auicenna & Rasis. Columbulorũ caro vel pullorum columbarum calida est & humida & superuacanea, hoc est superfluitatis multæ, & præcipue domesticorum, & sanguinem crassiorem calidioremq; mediocri gignit, atq; ideo nonnunquam febres facit, & frigiditate dolentes renes iuuat, seminiq; genitali & sanguini adijcit, caput verò & oculos lædit. Ferunt etiam, si nimium vsurpetur, lepram gigni, Symeon Sethi. Pulli columbarum qui iam volare incipiunt, in cibo vires augent, Nic. Massa. His rite paratis medici vesci consulunt ijs qui parum sanguinis habent, & quos vires ac calor innatus destituunt, præsertim ex longo morbo. Conferunt autem proprietate quadam dolori renum, sperma & sanguinem augent, Rasis. Sunt ex Arabum schola qui tradant corpora pullorum columborum esse tardæ digestionis (concoctionis) & longæ morę in stomacho. Rasius tamen, Columbus (inquit) leuis est cibus & subtilis. Et rursus, Est cibus mirabilis (si rite paretur) ad caliditatem declinans. Pulli columbini numerantur à Rufo in secundo ordine auium laudabilium cum perdicibus, &c. nam in primo ordine calandrellas & sachar (aliâs sathur pingues) ponit. Pulli columbini, turtures & filacotonæ, natura inter se proximæ sunt. Sed pulli columbini nocent cerebro & oculis, præsertim assi: & multos superfluos humores generant. Sanguis eorum facile corrumpitur, (*putrescit*, Haliabbas,) & morbos sanguineos producit: & cibi cum succo ab his pullis destillante parati. quibus si adderetur pingue ex ijsdem columbis, augerent coitum & renibus prodessent, Elluchasem ex Galeno, Theodosio & Hippocrate si rectè citat. Pipiones nondum volantes calidæ & humidæ plus quàm satis est naturæ sunt, & ob hanc rem tardæ concoctionis habentur, Auicenna. Multum alimenti ac plus sanguinis generant, vnde inflammationes & febres oriuntur, Platina. Synanchen eam ob causam aliquando inducunt: & propter cibum eorum perijt quidam Cassisa nomine, qui die vno comederat ter de assa columba, Rasis. Crassos humores generant propter nimiam humiditatem, Auicenna & Arnoldus. ¶ Qui tentare iam volatum incipiunt, leuius concoquuntur, & succum meliorem præstant. debent autem ab hominibus calidi temperamenti edi cum omphacio & coriandro & medulla citroli, (mali citrij nimirum: nam & Bapt. Fiera in magno calore labrusca conditi iubet, & acribus pomis, quanquam Albertus ex Auicenna legit citrulli, quod est genus cucumeris,) Auicenna. Salubriores sunt, maximè si cocti ex agresta fuerint, ne biliosis ob caliditatem obsint. Hic cibus (columbarum iuuenum iam volucrium) pituita laborantibus non incongtuit, Platina. Volantes propter motum minus humidæ sunt, & meliores, Albertus. Caro columbarum iuuenum calida est vsque ad secundum gradum, & humida amplius, Mich. Sauonarola. Coitum promouent, R. Moses in Aphoris.

¶ Columbarum proles præstantior vêre quàm autumno est: deterrima æstate, & omnino tempore calidiore, Aristot. Per ver & autumnum meliores sunt columbuli, (quoniam his temporibus granis maximè vescuntur, Albertus) quàm qui per æstatem & hyemem nascuntur, Symeon Sethi. ¶ Columbarum pulli dantur his quibus dolet caput, apud Galenum in opere de composit. sec. locos. Aretæus elephantiacos perdicibus & columbis vesci iubet. Morsus à cane rabido, postquam mala symptomata sedata fuerint, post triduum cibetur pullis auium præter columborum, Arnoldus. Pipionis coxam præ cæteris partibus ganeones laudant.

Sanguis columbinus in cibo noxius.

¶ Columbino sanguine aliquos vesci, nec esse illum suillo inferiorem, leporino verò multò peiorem, Galenus author est lib. 3. de alim. facult. Sanguis pullorum columbinorum facile corrumpitur, & morbos sanguineos producit, Elluchasem.

Oua item noxia.

¶ Oua columbarum percalida habentur, & mali saporis, Auicenna. nec facile indurantur per assationem, Albertus. In cibo sumpta intensionem (colis) præstant, Kiranides.

Quomodo columbi ad cibũ apparandi sint.

¶ Apparatus ad cibum. occidi debent columbi antequam assentur, ita vt fere calidi verubus infigantur. Columbi elixantur aliquando, sed vt plurimum assi vel in sartagine cocti comeduntur, Nic. Massa. Sunt qui sub alis compressos digitis circa cor suffocent: alij in collo superius venam incidunt vt sanguis omnis effluat, qui etiam salubrius facere videntur. Aut relinquendi sunt, aut assandi desiccandiq; cum frigidis & siccis condimentis. syluestrium autem vel eorum qui in turribus degunt nõ admodum pinguium caro, melius elixabitur Ant. Gazius. Obseruandum vt capita eorum abscindantur cũ præparantur: quoniam habent vim quandam morbũ capitis chronicum generandi, teste Rasi Aphorism. 4. Auenzoar etiam in Teisir 9. 10. capita eorum & colla abscindi iubet, cuius rei causam alibi eandem assignat. (*Messos*, *Almosos*, Syluaticus) genus est cibarij, vt cum colũba in aceto, vel rhu, vel om-

Capita columborũ abscindẽda quare.

phacio, vel ſucco limonum aut granatorum acidorum coquitur, cuius ventri imponitur menta vel gelatina, vt legitur apud Auicennam cap. 7. de victu hecticorum, Vetus gloſſographus Auicennæ & Syluaticus. In palumbis & columbis altilibus: Piper liguſticum, coriandrum, careum, cepam ſiccã, mentham, oui vitellum, caryotam: mel, acetum, liquamen, oleum & vinum. Aliter in elixis: Piper, careum, apij ſemen, petroſelinum, condimenta moretaria caryotam: mel, acetum, vinum, oleum, & ſinape. Aliter: Piper, liguſticum, petroſelinum, apij ſemen, rutam, nucleos, caryotam: mel, acetum, liquamen, ſinape & oleum modicè. Aliter: Piper liguſticum, laſer, vinum, ſuffundis liquamen, vino & liquamine temperabis: & fundis ſuper columbum vel palumbum, pipere aſperſum inferes, Apicius 6. 4. ¶ Columba iuuenis quomodo in paſtillo ad cibum paretur: docebitur in Gallina *F.* Innominatus qui Gallicè Magirica ſcripſit, in paſtillum è pipionibus addi iubet lardum minutatim inciſum, & gingiberis aliquid. Ex pipionibus ius conſumptum, *vide* in Capo *F.* ex Platina. Si cruſtam voles ex pipionibus & quauis aue, primum facito ebulliant. vbi ad cocturam ferè ventum erit, ex lebete eximito: exemptaq; in fruſta conciſa, in ſartagine cum abundanti larido frigito. Inde in patellam vel teſtam bene vnctam, cruſtaq; inſtratam, deuoluito. Huic pulmento non iniuria pruna & ceraſa vel auſtera addes. Agreſtam deinde & oua octo, ſi plures conuiuas habebis: vel pauciora, ſi paucos, cum modico iure rudicula agitato. Huic petroſelinum, amaracum, mentham, gladio minutatim, quoad fieri poteſt, conciſam admiſceto, ad ignemq; ponito, longè tamen à flamma. Lente enim ebulliat neceſſe eſt. Cochleari interim tandiu miſceri debet, donec cochleare ob craſſitudinem integat. Fundito poſtremò hoc iuſculum in cruſtam, ad ignemq;, ac ſi artocrea eſſet, ponito: coctam, conuiuis apponito. Multum alet, tardè concoquetur, pauca recrementa relinquet, bilem reprimet, corpus exaſperabit, Platina 6. 10. Idem mox capite XIII. Mirauſe Catellonicum ex capis aut pipionibus parare docet: vt recitabimus in Capo *F.* & quomodo fiat ius conſumptum ex pipionibus, Ibidem. In pipionem exoſſatum: Pipionem exinanitum & bene lotum, per diem ac noctem in aceto acri ſines: lotum deinde, ac repletum aromatibus & herbis, elixum pro libidine aut aſſum facies. Vtrouis modo ſine oſſibus inuenies, Platina 9. 39. Et mox ſequenti capite, quomodo ex vno pipione duo fiant docens, Pipionem (inquit) ſine aqua ita appoſitè deplumato, ne pellem frangas. Exenterato deinde cutem integram auertes ac diriges: directam, optimo farcimine replebis. integer tum omnino videbitur. Verũ pipionem hoc modo aſſum, frictum, elixum facies. Aſſum ſemicoctum, ſale ac trito pane aſperges, inungeſq; leniter vitello oui, vt cruſtam pro cute faciat. Vbi incoctus omnino fuerit, vehementi igne ſtatim torreto, quò coloratior fiat. inde conuiuis appones. ¶ Iudebot eſt cibus qui vocatur rui: ſunt autem micæ panis quibus ſuperfunditur pingue de pullis columbinis dum aſſantur, Syluaticus.

G.

Remedia ex columbis. Columbæ turrium proſunt paralyticis, & partibus torpidis trementibusq;, Odor etiam columbarum in aerem reſolutus, ab affectibus iam dictis præſeruat, Filius Zor apud R. Moſen. Columbarum aer proprietate occulta paralyticis confert, ſi in cubiculo vbi dormiunt, verſentur columbæ, Ex manuſcripto. Pulli columb. in cibo ſumpti membra reſoluta roborãt, & tremorẽ vniuerſi corporis ſanant, relaxata crura & minimè incedere potentia, ac ſenſu motuq; ferè priuata reparant, Nic. Maſſa. Aliqui catulum viuum aut columbum diſſectum per ſpinam melancholicorum aut deſipientium capiti affecto admouent, quod faciendum conſulit Amatus Luſitanus Curatione 34. Columbarum caro recens concerpta contra ſerpentes auxiliatur, Plinius. Columba inciſa (per ventrem, Arnoldus Villanou.) & impoſita calida morſui ſerpentium, venena omnia rapere & ſanare creditur, Sextus. Sin autem ſubitò replicantur (id eſt contrahuntur) corpora morbo, Contractos reuocat neruos caro ſumpta columbæ, Serenus.

¶ Columbæ ſanguis in oculis cruore ſuffuſis & recentibus eorum vulneribus illinitur, Dioſcorides. Si ictus oculum lædit vt ſanguis in eo ſuffundatur, nihil commodius eſt quam ſanguine vel columbæ vel palumbi vel hirundinis inũgere. neq; id ſine cauſa fit, cum horum acies extrinſecus læſa interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celeberrimeq;(forte celerrimeq;) hirundinis. Eorum ergo ſanguis noſtros quoq; oculos ab externo caſu commodiſſimè tuetur, hoc ordine, vt ſit hirundinis optimus deinde palumbi, minimè efficax columbæ, & illi ipſi & nobis, Celſ. lib. 6. vbi rurſus inter ea quæ purgant vlcera harum trium auium ſanguinem commemorat, neſcio quàm rectè. Columbarũ, turturum palumbium, perdicum ſanguis, oculis cruore ſuffuſis, eximiè prodeſt. in columbis maſculæ efficaciorem putant. Vena autem ſub ala ad hunc vſum inciditur, quoniam ſuo calore vtilior eſt. ſuperimponi oportet ſplenium è melle decoctum, lanamq; ſuccidam ex oleo aut vino, Plinius. Ad ſanguinem in oculis ex ictu: Columbæ ſanguis reciſus, deinde infuſus, optime facit. Debebit autem vena aperiri quæ in aſcella eius eſt: imponitur & ſangnis in lanula & melle decocto mixto ſupra oculos, optime facit, Sextus. *Ex ſanguine.* Sanguis columbarum de loco pinnarum, eo momento quo pinna auellitur, oculis dum adhuc tepet, debet infundi, qui ictu aliquo vulnerati aut ſanguine ſuffuſi fuerint. album quoq; oui incocti cum croco trito oculis ſuperpoſitum & lana alba ſuccida inuolutum medetur, Marcellus. Ad purgandum oculum à ſanguine propter contuſionem. Rec. Columbum pro viro & columbam pro fœmina, & pro dextro dextram, & pro ſiniſtro ſiniſtram abſcinde alam, & fac vt ſanguis ille ita ex ala decidat intra

affectum

affectū locum, poſtea ſerico opereatur panno, & poſtridie nitidus erit. Sanguis columbæ oculis calidus infuſus, ſanat lippitudinem & vulnera & vlcera oculorū, Kiranides. Sanguine col. (inquit Galenus de ſimpl. medic.. 10. 3.) ad hypoſphagmata, id eſt ſugillata in oculis conſiſtentia, quidam vtuntur, protinus videlicet ſumentes qui ex animante mactata effluit. Hunc calidum in hypoſphagmata affundebat quidam, venis ad alarum exortus inciſis, quò videlicet ad multos vſus idem animal ſufficeret. (vt iterum ſcilicet & ſæpius ex eadem columba ſanguinem oculo ſugillato infundere poſſet. nam ex mactata ſemel tantum vti licet.) Alter pullorum tenerorum extractis pennis (ſunt autem hæ molles, & fiſtulas humore plenas obtinent) eum ipſum humorem exprimebat, oculis inſtillans. At alijs medicis controuerſia fuit, pulli ne ſanguinem, an colūbæ adultæ meningi affundere oporteret: & an maris an fœminæ. Sed collyria ſunt plurima quæ medeantur hypoſphagmatis: & maximè quod plurimam recipit myrrham, quale eſt quod à Democrate compoſitum diaſmyrnon vocant. Secundo ſunt quæ habent multum thuris: poſt quæ ſunt quæ ex croco conſtant. Quin & fœnigræci ſuccus ſanguine columbino in hoc vtiq; præſtat. Quid ergo moramur aut columbos, aut palumbos aut turtures, cum omnium medicamentorum paratu facillimum habeamus fœnumgræcum? tum memorata collyria in promptu ſeruemus? Idem libro 4. capite 8. de compoſ. ſec. locos, Archigenis hæc verba recitat: Ad hæmalopas & hypoſphagmata, id eſt, ad cruentatos oculos & ſugillatos: Cum plagæ oculis illatæ ſunt & oboriuntur ex eis cruentæ ſuffuſiones, ſtatim in principio tum ad inflammationem, tum ad dolorem compeſcendū, facit columbinus ſanguis inſtillatus, & præſertim is qui ex teneris pennis exprimitur: Qui locus mihi ſuſpectus eſt: neq; enim ſanguis ex pennis exprimitur ſed humor quidam, vt iam ex opere Galeni de ſimplicibus medicamentis recitatum eſt. vtebantur autem alij ſanguine ex venis, alij humore pennis teneris expreſſo. Idem remedium apud Galenum in libro de medicamentis parabilibus legitur. Item quòd petiam (ſic habet interpres barbarus) oculi emendet, & oculorum tumores, in libro de oculis notho. Quocunq; ictu læſus oculus, ſi ſanguinolentus videbitur, palumbinus ei, vel perdicis vel turturis ſanguis: aut ſi hæc animalia non erunt, columbinus de pinna ſublatus ſtatim, id eſt adhuc calens infundatur, Marcellus. Col. ſang. luſcioſis (nyctalopſi) illinitur, vt turturum etiam & palumbium, Dioſcor. & Plinius. Inſtillatus nyctalopa, (id eſt nocturnam oculorum cæcitatem) iuuat, Galenus Euporiſt. 1. 46. Idem legitur ex Archigene in opere Galeni de compoſ. ſec. locos. Sanguis col. miſcetur medicamento ad leucoma equi compoſito, in Hippiatricis Græcis. Peculiariter col. ſang. cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet, Dioſcor. Abſcindit fluxum ſanguinis narium qui eſt ex velamine cerebri, Auicenna. E naribus fluentem ſanguinem ſiſtit columbinus ſanguis, ob id ſeruatus cóncretuſq;, Plinius & Marcellus & Serenus. Columbæ ſanguinem (inquit Galenus de facultat. ſimpli. lib. x.) Pergameni noſtri atq; adeò per totam ferè Aſiam qui capitis oſſa confracta perforant, in craſſum cerebri inuolucrum effundere aſſolent. Poſtea quidam cum haberet palumbum, nec eſſet ad manum columba, vſus eſt palumbi ſanguine, & tamen ſeruatus eſt homo ille. Et alius turturem eundem ad vſum applicans, nihil hominem læſit. Quippe ſimilia efficere poſſe ſimilia conſtat. Et paulò poſt, Ego verò ſexcentos noui eorum quibus Romæ perforata fuere capitis oſſa, nec quicquam ab vſu roſacei citra columbi ſanguinem offenſos. Verum id calidum ſit æquè atq; columbæ ſanguis neceſſe eſt. ac fortaſſis ipſa tantum caliditatis in contactu moderatione eſt vtilis, haudquaquam eximia & incognita facultate. Adeſt illi quoq; bona, facultatis temperatura. Sed quid hoc? nam & hæc roſaceo ineſt, præterquā quòd leuiter aſtringat. Itaq; melius inuenire nihil poſſis in capite perforato, quàm vt roſaceo probo vtaris, Hæc Galenus ex quo & Auicenna repetijt. Hierocles medicamento cuidam ad ſtranguriam equi ſanguinem columbæ admiſcet. Sanguis columbæ prodeſt podagræ, Auicenna.

¶ Adipem columbinum ad dyſuriam cōmedat Alexan. Benedictus, inunctū ſcilicet. *Ex adipe* ¶ Columbinæ pinnæ maximè primū naſcentes vſtæ cum vrtica atq; impoſitæ podagræ dolores leuant, Marcell. *Pinnis.*

¶ Cerebella columbarum recentiores quidam medicamentis Venerem promouentibus miſcent oſtentatione magis, vt videtur, quàm vtiliter. nam cibi ratione & copioſius ſumpta magis ad hanc *Cerebro.* rem nimirum contulerint, quàm cum medicamentis parcè admixta. ¶ Columbarum ventriculi internam membranam adijciunt aliqui dyſſentericis medicamentis, vt apud Nicolaum Myrepſum *Ventriculo.* medicamento 79. & 80. obſeruauimus: quanquam illic Fuchſius echinos non internas membranas ventriculi ſimpliciter vertit, ſed adijcit erinaceorum terreſtrium, & pro περιστερῶν legit χερσαίων: vt apud Aetium quoque libro .9. capite .48. vbi Cornarius ſimiliter vertit vt in Nicolao Myrepſo Fuchſius. Oroſcius quidem nihil in eum locum animaduertit. ¶ Celſus 4. 8. ad hepaticum morbum inter alia columbæ iecur recens & crudum commendat. *Iecore*

¶ Columbarum oua cum thure aut hordei decocto proſunt contra ceruſſæ venenum, Dioſcorides. *Ouis.* Venerem concitant lutea ex ouis quinque columbarum ſi admixto adipis ſuilli denarij pondere ex melle ſorbeantur, Plinius. Ad rhagadia, Columbina oua coquenda ſunt, & vbi induruerunt purganda: deinde alterum iacêre in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, ſic vt inuicem vtroque aliquis vtatur, Celſus lib. 6. Et mox de condylomate tuberculo, Iiſdem etiam ouis rectè tuberculum id fouetur. ſed deſidere ante homo in aqua debet, in qua verbenæ decoctæ ſunt ex reprimentibus. Paulò poſt etiam hæmorrhoidum vitium ouis foueri iubet, ſed ſimpliciter, vt gallinacea intelligamus.

Fimo. ¶ Columbinum fimum vehementius & excalfacit & vrit, Dioscorides. Gallinaceum omnia eadem sed inefficacius præstat, Idem. Galenus etiam acre esse & valde attrahere scribit. Idem lib. 3. de medic. simpl. Columbino stercori (inquit) si manum inseras, manifestam senties caliditatem. In agro etiam columbinum stercus feruidissimum esse Palladius scribit: & nos supra in *E.* retulimus quomodo aliquando hoc fimo arido per Solem accenso domus conflagrârit. Columbæ stercus euocat & educit, Celsus. In columbis, quarum stercoris nobis creber est vsus, multò semper inferius ac imbecillius expertus sum earum stercus quæ in domibus degebant: quàm earum quæ in montibus, quas nomadas nuncupant, Galenus. Gallinaceum fimum omnia quæ columbinum, sed inefficacius præstat, Dioscor. minus calidum est columbino, Galen. Pro fimo palumbi fimum columbæ ad remedia adhiberi posse, & rursus pro gruis fimo columbinum, in Antiballomenis quæ Galeni & Æginetæ operibus adijci solent, legitur. Fimo columbarum agrestium (nomadum) inquit Galenus lib. 10. de simplic. persæpe vtor ad multa ceu calfaciente pharmaco. & cum nasturtij semine tusum incretumq́; aridum pro sinapi in ijs quæ phœnigmo (rubificatione) indigent, adhibeo, vt sunt inueterati affectus, hemicranea, coxendix, scotomata, vertigines, & cephalæa: & in lateribus, scapulis, ceruice, lumbis dolores inueterati: item nephritides & affectus cæliaci, & podagricæ arthritides, quando videlicet in articulis eorum nondum constiterint tophi siue pori. Atque hoc stercus planè fœtidum non est, maximè arefactum. quocirca & in vrbibus eo variè vtimur, aliàs aliis miscentes medicamentis. Et rursus lib. 3. de compos. medic. sec. genera, Columbarum (inquit) in turribus rusticorum agentium stercus acre est, quo interim ruri vsus sum in adolescente nerui vulnere affecto, atque hoc agricola loco illi præfectus cùm vidisset (erat enim non imprudens) imitatus semper vsurpat, & neruis vulneratis medetur. Porrò compositio & vsus similiter se habet vt in medicamine ex euphorbio, sic vt cætera nihil discrepet, sed euphorbij loco stercus indatur. Verùm stercus hoc subtilitate euphorbio cedit, eoq́; duris corporibus ruri ex vsu est. Temperaui idem aliquãdo cum metallicis, experiundi gratia, statim à principio cum eis terens ex aceto ad Solem, sicut supra docui, multoq́; acrius medicamentum euasit, quemadmodum & cùm ærugi-nem non vstam acceperit, Hæc ille. ¶ Stercus columbæ omnes dolores soluit & humores desiccat, Æsculapius. ¶ Morsibus venenatis vtiliter imponitur stercus columbinum vel anatinum, Arnoldus Villanou. Ad pastinacas marinas, Columbinum stercus perfundens aqua, id ex similagine leuigato (& imponito,) Tarentinus. Ad nigras cicatrices inalbandas, columbinum stercus ex aqua illinito, ipsumq́; cito abluito ne exulceret: aut aliis medicamentis id misceto, vt thuri, saponi, cimoliæ, ana, cum aceto, Oribasius apud Aetium 13. 129. Cataplasma è fimo columbarum cum farina hordei & aceto, aliqui ad omnem tumorem commendant. Panos aperit fimum columbarum per sese vel cum farina hordeacea aut auenacea illitum, Plin. Fimus col. cum farina illitus prodest aduersum paniculas, Marcellus. Ad vomicam, id est tumorem suppuratum aut similem: Simplice resina miscebimus hordea tusa, Et mulsos amnes & purgamenta columbæ, His bene decoctis languentia membra fouentur, Serenus. Stercus col. vtile est ad impetigines, Æsculapius. miscetur medicamentis ad impetigines apud Aetium. Cum cedria mixtum lefros (leucas) & alphos, & lichênas & lepras perfectè curat, Kiranides. Fimus colum. cum lacte caprino mixtum & potus putredinem vulnerum in visceribus, & extra appositus mirè sanat, & apostematibus & fistulis maximè prodest, Arnoldus lib. 4. Breuiarij. Carbunculos emarginat, tritum cum melle (oxymelite, Plinius & Serenus) lini semine & oleo, Dioscorid. Carbunculus fimo columb. aboletur per se illito, vel cum lini semine ex aceto mulso, Plinius. Carboni medendo, *Dulcacidum laticemq́, cumini* (lego, *Dulcacidum laticem cum lini*, Ex Plinio & Dioscorid.) *semine iunge, Atque fimum pariter Paphiæ compone columbæ, Hinc line diruptas partes, & clausa venena*, Serenus. Cum farina hordeacea & ærina (id est è lolio) & visco ac adipe superpositum, gangrænas circuncauat & scrophulas disrumpit: cum aceto autem illitum lenticulas & maculas faciei & puncturas tollit, Kiranides. Cum farina hordeacea mixtum strumas ex aceto discutit, Dioscor. Aduersus strumas prodest fimum col. illinire per se, vel cum farina hordeacea auenaceáve ex aceto, Plinius. Ambustis igni medetur, Dioscorid. Hordeum cum fimo columbarum ad duritias commendatur, Plin. Col. stercus omnes duritias discutit, & humores exiccat cum oleo aut melle calefacto distemperatum, & super duritias ligatum, Sextus. Stercus columb. medicamentis contra myrmecias in equis miscet Hierocles. Clauos pedum sanat fimum columb. decoctum ex aceto, Fimum colum. ex melle cicatrices ad colorem reducit, item vitiligines albas ex vino, Plinius. Cum aceto tritum cicatrices omnes sanabit, Marcellus. Liuentia & suggillata extenuat, Plinius. Stigmata (faciei) delet ex aceto, Idem: ita vt assiduè medicamen superducatur, Marcel. Attritis medetur cum melle, Plin. Reperio & vsum eius ad thlasma equi in Hippiatricis Græcis.

¶ Stercus colum. vel solum vel cum ouo tritum, dolentibus articulis illitum prodest, Marcellus. Conuenit doloribus articulorum, Auicenna. Coxendicem, & podagram in qua tofi nondum constiterint hoc fimo iuuari, supra ex Galeno retulimus. ¶ Si caluescat mulier ex defluuio capillorum, stercus columbinum impone, Hippocrates. Cum aceto tritum capiti impositum, Alopecias & cicatrices omnes sanat, Marcellus. Ad alopeciam Archigenis medicamentum probatum, quod Nic. Myrepsus refert: Fimum columb. bene tritum cum aceto irrigato, & nitro prius fricato loco illine. postea subtile linteum

linteum imponito: quod vbi abstuleris, locum prius irrigato. Commēdat Galenus huius fimi vsum ad inueteratos capitis affectus, hemicraneam, scotomata, vertigines, cephalæam. In apoplexia quidam columbum dissectum syncipiti admouēt, & cantharides spatulis. Author Additionū in Breuiario Arnoldi de Villan. antidoto cuidā contra epilepsiam stercus col. miscet. Cū epilepsia fit ex bile atra, stercus columb. tritū cum ouis coruorum misce & ceu cataplasma spleni impone, appositis prius sanguisugis. hoc enim cataplasma materiam trahit à capite ad splenem & generat febrim. & sic epilepticū liberat, idq; maximè si fiat per autumnum, Arnoldus. ¶ Stercus col. miscetur medicamento oculari ad cicatrices, vt videtur, in iumentis apud Vegetium Veterinariæ 2, 22. Ex aceto (coctum & illitum, Marcell.) laudatur ad ægilopas similiter ad albugines & cicatrices (oculorum, Marcel.) Plinius. Ad ægilopas probè facit thus cum ster. columb. recenti impositum, Archigenes apud Galenū de compos. sec. loc. Ad ægilopas, hoc est fistulas oculorum, Fimi col. aridi drachmas quatuor cum masculo thure tere & insperge, certum est, Galenus Euporiston 3, 14. Fimum col. adhibetur etiam ad pilorum ablationem in oculis, in lib. de oculis qui Galeno adscribitur. ¶ Fimum col. fomentis ad aurium dolorem adhibendis, miscendum aliquando scribit Apollonius (si bene memini) apud Galenum de compos. sec. loc. Parotidas comprimit col. stercus vel per se, vel cum farina hordeacea aut auenacea, Plinius. Tritum cum farina hordeacea & melle subactum calideq; appositum nascentes parotides comprimit, Marcellus. ¶ Inflammatas tonsillas Nic. Myrepsus illini consulit stercore col. Fimum col. cum passo gargarizatum tonsillas & fauces adiuuat. etiam cum fico arida ac nitro impositum extra, Plinius. Marcellus, qui sua ex Plinio transcribit, posterius hoc remedium asperitatem faucium mollire destillationemq; castigare tradit: quæ verba apud Plinium mox subiecta ad sequens ex cochleis remedium pertinent. ¶ Ad anginā & colli dolorem, fimum ex melle instar cataplasmatis imponito, Galenus Eupor. lib. 3. cap. 265. & ibidem cap. 69. Plinius vino & oleo permixtum, anginis illitum remedio esse tradi docet. ¶ Galenus, vt supra recitaui, huius fimi vsum prædicat ad veteres dolores in ceruice, scapulis, lateribus & lumbis. ¶ Fimum col. tostum potumq;, cœliacorum, (vide ne potius colicorum) dolores mulcet, Plinius. Commēdatur & Galeno ad cœliacos affectus veteres, sed foris adhibitum. Tritum ex melle ventri illitum, alui incontinentiam stringit, Marcellus. Medicus quidam magni nominis stercus columbinum album (vel partem eius albam) modicè addi iubet medicamentis pituitam purgantibus, efficaciter acuere affirmans. Equi strophosi collyrijs in anum indendis Hippiatri cum alia tum stercus col. miscent. Ad inflationem ilium & ventris equi: Fimum col aut gallinaceum quantum manus capit in vino dissoluimus cum nitro, & inde clysterem iniecimus, &c. Absyrtus & Hierocles. Ad hydropicos Archigenis remedium apud Galenum de compos. sec. locos. Æris vsti, stercoris col. ana drachmam vnam, rutæ ramulos tres, salis communis parum, cum vino Ephesio & aqua, ita vt tota mixtura heminæ dimidiæ sit præbeto. Col. stercus adijcitur emplastro cuidam ad lienosos hydropicos & cachecticos, apud Nic. Myrepsum, numero 71. Fimum col. cum melle illitum ileo resistit, Plinius. Dolorem colicæ curat in clystere, Auicenna. ¶ Galenus hoc fimum laudat ad veteres lumborum dolores: item ad nephritides. ¶ Cum oleo & vino potum Venerem inhibet, Plinius. Col. stercus tritū cum hordei farina, & adipe suilla & ouorum albo permixtum & coctum, emplastri more rectissimè renibus (dolentibus) imponitur, Marcellus. Ad vrinæ difficultatē in equo, Aliqui columbinum stercus cum vini duabus heminis infundunt, Theomnestus in Geoponicis. Si vrina retineatur propter calculum à renibus delapsum & in lotij meatu hærentem, nostrum electuariū vel puluerem eius dabis, cuius hæc est descriptio: Stercoris murium, columborum (scilicet stercoris) porcellionum, (id est asellorum integrorum) singulorum vnciam miscebis cum sesquilibra mellis despumati, & facies electuarium, de quo exhibebis semunciam cum iure vel vino. Vel loco mellis accipe tantūdem sacchari optimi, & morsellos inde para: de quibus itidem semunciam præbeas cum iure gallinaceo vel vino. Hoc remedium si exhibere pergas, intra triduum vrinam promouebit, quamuis etiam prima statim die vtilitas eius sentietur. nam lapidem renum comminuet. Quòd si puluere vti malis, dentur inde scrupuli duo cum iure vel vino, Marianus Sanctus Barolitanus. *Ad calculum frangendum vel expellendum.* Cōstat aquam fieri posse quæ lapidem vesicæ per cathetērem immissa illico confringat. ad quod duo sunt necessaria vt & lapidem atterat, & vesicæ sit necssaria. primum præstabit modus & materia. nam extremos vapores è scorpionum cinere, vel Macedonici petroselini, vel tecolitho aut lapidibus cancrorum excipiemus. Sic enim aqua fiet quæ etiam porphyriten comminuat. Porrò innocentiam præstat, si materia ex qua aqua excipitur, omnis salsedinis expers fuerit. non igitur è salis genere aliquo, aut alumine vel chalcantho aut vini fæce: sed ex aliquo eorum quæ nuper retulimus aquam excipere oportebit. Equidem scio stercus columbinum ac parietariam, hoc vel illud hac arte in aquam deductū, lapides vesicæ durissimos frangere posse. Quodnam aūt illud sit quod id facturum sit & absq; noxa, experientia declarari oportet, &c. Hæc ille libro 2. de subtilitate. Fimum col. in aceto per diem ac noctem macerabis & colando separabis acetum, propinabisq; calculoso. In hoc aceto iniectum lapidem frangi aiunt, Ex libro manuscripto. Aliqui septem diebus in vase vitreato macerari in aceto volunt, deinde acetum colatum bibi. Alij fimum col. purgari diligenter iubent, & postquam in aceti modo qui sufficere videatur (sextarijs tribus aut amplius) diebus septē maceratus fuerit, destillant in alembico instar aquæ rosoceæ. hoc liquore poto calculum vesicæ & re-

num pelli aiunt, idq; experimentis constare. Galenus Euporiston 3. 273. calculosis turturis stercus vstū ex mulsa propinat, vt lapides per vrinam exturbentur. Ad calculum vesicæ, *Sive palumborum capitur fimum acre ferorum, Dulcacidis sparsum succis, tritumque solutum*, Serenus. ¶ Ad discutiendas genuum fluxiones, Salem columbinumq; fimum terens ex oleo inungito, Galenus Euporiston. 3. 131. ¶ Clauos pedum sanat fimum col. decoctum ex aceto, Plin. ¶ Stercus col. suffitum (Symphorianus Champegius ad secundas educendas radicem aristolochiæ rotundæ addit) per infundibulum et secundas educit, Arnoldus Villanou. Idem in Breuiario fœtum viuum aut mortuum & molam quoq; expelli tradit, si fimum col. per se vel cum alijs (vt castoreo, opopanace, myrrha) felle vaccino exceptum suffiatur. Suffitum huius fimi aiunt fœtum extrahere, Aspasias apud Aetium.

¶ Remedia ex fimo col. vsto. Incussi articuli fimi col. cinere cum polenta & vino albo curantur, Plinius. Ambustis fimi col. cinis medetur ex oleo illitus, Idem. Fimi col. cinis cum arsenico & melle ea quæ erodenda sunt (in vlceribus) aufert, Plin. Col. fimi cinis ex oleo vlcera omnia pedum sanat, Idem & Marcellus. Emplastrum de fimo col. vsto cum aceto forti, imponitur super ficus vel hæmorrhoides ani, &c. vt legimus in Additionibus Breuiarij Arnoldi Villanou. Fimum turturis (cui columbinum pares obtinere facultates videtur) vstum ex mulsa propinatur calculosis, vt lapides per vrinam exturbentur, Galenus in Euporistis.

¶ Andreas Furnerius in libro de decoratione, liquorem quendam stillatitium, qui faciem nitidā & teneram reddat, præscribit, cui inter cætera (oua recentia, caseum musteum pinguissimum, vinum Maluaticum, poma arantia, oleum tartari & cerussam, diuersis ponderibus mixta) pipionem adijcit.

H.

Etymon nominis columbæ.

a. Columbus masc. gen. & columba fœminini apud authores legitur: qui tamen in plurali numero fœminino magis vtuntur, vt obseruant grammatici. Columbæ appellatæ sunt à columinibus (culminibus) villæ, (in quibus degere solent,) Varro. Nonnulli à voce primis syllabis correspondente dictas putant, Grapaldus. Quòd si columbus per onomatopœiam dictus fuerit, eandem palumbi quoque nominis rationem esse conijciemus. Columba dicta quòd lumbos colat multa generatione, Albertus. Columbæ à Græco verbo κολυμβᾶν (quod vrinare significat, inde forsan quòd bibentes rostrum aquæ diutius immergant) appellantur, Hermolaus in Corollario. Seruius in Bucolico ludicro titos scribit dici columbos non Latinè quidem, sed multorum auctoritate tanquam Latinè. Titos verò palumbes dici arbitror ex passerum salacitate qui solent τιτίζειν, id est, *titissare.* quanquam & τρυθίζειν de voce eorum vsurpatur. hinc fortè *titis* deriuatur, vt scribit Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quælibet minutior, Cælius. Palumbes, vt Seruius inquit, non dicuntur Latinè, sed multorum auctoritas Latinum fecit, vt Ciceronis in elegia, quæ Thalemastis inscribitur, & Virgilij in Bucolicis. Palumbes vulgus titas vocat: ita enim apud Seruium legendum (vt doctissimus Ge. Fabricius nos admonuit) vt ex Cornuto Persij interprete apparet, qui titos, columbos agrestes interpretatur, in prima Satyra. Ascensius in eundem locum, Titos, inquit, esse pullos columbinos, congruit vulgari Flandrico, quo sic pulli gallinacei vocantur, & de iuuenibus ignauis per irrisionem dicitur, quòd sint pulcri titi.

Titi pulli columbini.

Περιστερὰ vnde dicta. *Πελειάς.*

¶ Περιστερὰ apud Græcos dicta videtur à duro & laborioso volatu, παρὰ τὸ πέτεσθαι στερρῶς. vel à nimio amoris affectu, παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾶν. est enim feruidissima ad Venerem, Etymologus & Varinus. Attici masculino genere περιστερὸν efferunt, vt Alexis & Pherecrates, citante Athenæo. meminit & Eustathius. Ἀπόπεμψον ἀγγέλλοντα τὸν περιστερὸν, Pherecrates. Πελειὰς, ἄδος, auis, vox deriuata à primitiuo πέλεια, non simpliciter columba est, sed genus columbæ nigrioris, vt dictio ipsa insinuat. nam πελὸν vel πελιὸν (oxytona) nigrum significant, etsi nonnihil à nigro differant, (liuidum enim potius designant, qui color nigricās cæruleo dilutus videtur, vnde & Gaza liuias hoc genus columbarum ex Aristotele transferens nominauit,) Eust. in Iliad. λ. Dôres πελειάδα pro colūba ponūt, vt Sophron, Athen. Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν ὥστε πέλεια, Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος (διωκομένη) κοίλην εἰσέπτατο πέτρην Χηραμόν. Iliad. φ. vbi Scholiastes simpliciter columbam reddit. Καὶ τε σύ γε θρέψαιο δρακοντιάδας διτοκεύσας, Ἢ Σικελὰς μεγάροιο πελειάδας, Nicander in Georgicis apud Athenæum. Videtur aūt per διτοκεύσας palumbes aut turtures intelligere, quæ bis anno pariunt, Aristotele teste: columbæ verò singulis mensibus, exceptis nimium frigidis. quare nō placet quod apud Hesychium & Varinum legitur, Δίγονος ἡ περιστερά. Chaoniæ (Vergilio) dictæ sunt columbæ ab Epiri parte, pro epiroticæ. nam olim in Dodona sylua Epiri oracula reddebant. Quod ideo fingitur, quia lingua Thessala Peliades & columbę & vaticinatrices vocantur, Seruius. Sic & Hesychius, Πέλειαι, columbæ, & vaticinatrices in Dodona. Plura *vide* infra in *h.* ex Herodoto. Πέλλιρ, περιστερᾶς, (lego περιστερὰ) Hesych. & Varinus. Peleiades poetis etiam Pleiades sydus significare, ostendemus in Peleia, id est Liuia columba *H. a.* Τρήρων epitheton est omnis generis columbarum proprium, Eustathius. Homerus hoc epitheton columbis tribuit propter timiditatem, Varin. ἀπὸ τοῦ τρεῖν καὶ εὐλαβεῖσθαι, Scholiastes Homeri. Et simpliciter aliquādo pro columba ponitur. hinc dictio cōposita apud poetam πολυτρήρωνα, Iliad. β. sic aūt Thisben Bœoticam cognominat à copia columbarum, vt Grammatici interpretantur. Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι, Homerus. id est, timidis columbis, Suidas. Δειλαί τοι δειλοῖσιν ἐφεδρεύουσι πέλειαι· Ἄμμες δ' ἀβέστοις ἀνδράσι τερπόμεθα aquila loqui-

Chaoniæ cur dictæ sint colūbæ.

Τρήρων.

la loquitur vt Suidas citat in Πελειάδες. Π]ίωνης ὡς ὄμμα πελείας πεφόβημαι. est enim perquam timidum animal, Ibidem. Τρήρων, δειλή, ἀπὸ τοῦ τρεῖν, ὅ ἐστι φοβεῖσθαι. δειλὸν γὰρ τὸ ζῶον καὶ ταχύ, Hesychius. Τρηρόν, ἐλαφρόν, δειλόν, ταχύ, πλοῖον μικρόν, Idem. Porrò peleiàs etsi pro columba simpliciter à poetis poni videtur, aliquot tamen eius nominatæ testimonia infrà in Columbæ liuiæ historia ponemus. ¶ Columbulus, diminutiuum. Tu passerculis & columbulis nostris inter aquilas vestras dabis pennas, Plin. epistola 202. Vt albulus colũbulus Dionæus, Catullus epigrammate 27. de Cæsare, cuius mollitiem notat. Περιστέριον diminutiuum apud Athenæum legitur, qui hęc Pherecratis verba citat: Α᾽λλ᾽ ὦ περιστέριον ὅμοιον Καλλισθένει πέτου, κόμισον δέ μ᾽ ἐς Κύθηρα καὶ Κύπρον. Ab hoc etiam alterum fit diminutiuum περιστερίδιον, apud eundem Athenæum. ¶ Pipio, id est columbæ pullus, apud Lampridium. videtur autem per onomatopœiam sic dictus. Περιστεριδεῖς, id est pulli colũbini, Aristophanis Scholiastes, Suidas & Eustath. à nominatiuo singulari περιστερίδης, sicut περδικιδεῖς, ἱερακιδεῖς, χηνιδεῖς, &c. Eustath. ¶ Apud Germanos quosdam Taub epicœni generis nomen est, Tauber masculini, Täubin feminini.

Columbulus. *Pipio.*

¶ Epitheta. Aëriæ columbæ, Ouidius, id est alte volantes. Blanda, Idem 2. Amorum. Chaoniæ, Vergilio, à Chaonia Epiri parte, vt paulò ante docuimus. *Non me Chaoniæ vincent in amore columbæ*, Propertius lib. 1. Molles, Horat. 1. Carm. *Molles vbi reddunt oua columbæ*, Iuuenalis Sat. 3. de loco sub tecto. Thisbeæ. *Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas*, Ouid. x 1. Metamorph. de Dædalione mutata in auem rapacem, hoc est accipitrem secundum Grammaticos. Est autem Thisbe in Bœotia vrbs, & portus Thisbeorum & nauale columbis plenum, vnde πολυτρήρωνα Thisben Homerus cognominauit. Teneræ. *Ne violes teneras præduro dente columbas*, Martialis. sed de pullis intelligere videtur, quibus dens hominis venenum est. Volucris, Vergilio 5. Æneid. Veneri eas consecrauit antiquitas, vnde Epitheta, Cythereiades Ouidio 13. Metamorph. *Colla Cytheriacæ splendent agitata columbæ.* Nero vt citat Seneca libro 1. Nat. quæst. Ales Cythereia pro columba, Silius Italicus lib. 3. per antonomasiam. Paphia, Q. Sereno. Dionææ, Statio libro 3. Præterea, Imbellis, Horatio 4. Carm. Pauidæ, Valerio lib. 8. Argonaut. Placida, Ouidio 7. Metamor. Plaudens alis, Vergilio 5. Æneid. Præcipites, Festinæ, 2. Æneid. *Totas sine labe columbas* dixit Ouidius 2. Metamorph. ¶ Περιστερὰ vox versibus hexametris non commodè admittitur: quamobrem poetæ Græci πέλειαν & πελειάδα, quod genus columbæ peculiare & ferum esse dicemus, simpliciter pro columba ponunt: vt & τρήρωνα aliquando per antonomasiam, quod nomen Eustathius omnis columbacei generis proprium epitheton esse scribit. Πελειαὶ δειλαί, apud Suidam. Circus apud Homerum τρήρωνα πέλειαν persequitur, id est pauidam columbam, Iliad. χ. Ρ῾ηϊδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν, Η῾ δέ θ᾽ ὕπαιθα φοβεῖται, id est ante ipsum fugit. Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ᾽ (ἴχνη, βήματα,) ὁμοῖαι, Iliad. ε. de Iunone & Minerua. Rursus Iliad. ψ. τρήρων πέλεια sagittis in certamine ferienda proponitur. Θοαὶ τρήρωνες, Oppianus. Epitheton quidem τρήρωνες pro pauidis, etiam aliis auibus fortè attributum inuenias, sed rarissimè. Καὶ κέπφοι τρήρωνες ἀλωπεκιδεῦσι πέπεισθε, Aristophan. in Pace. vbi tamen Scholiastes hanc vocem non cepphis attribuendam, sed per se accipiendam docet: ac si dicat poeta, Vos cepphi (id est stolidi ac leues) & timidi fidem habetis hominibus astutis.

Epitheta.

¶ Columba in sacris literis pro spõsa vel coniuge charissima accipitur: quòd in columbaceo genere præcipuè coniugij lex firmissima, & mirus inter coniuges amor spectetur. Columba mea, formosa mea, Canticorum 2. Columba mea vna, perfecta mea, Ibid. 6. Et cap. 5. Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, integra mea. Et cap. 1. Ecce tu pulchra es amica mea, oculi tui (similes sunt oculis) columbarum. Væ prouocatrix & redempta ciuitas, columba, Sophoniæ 3. ab initio capitis: vt Hieronymi translatio habet. Sed Munsterus sic reddit, Væ sordidæ & pollutæ vrbi molestatrici העיר היונה. Audiui de viro docto, cùm diceret carinam propriè esse id quod vulgò Venetiis dicitur *la columba*: sed eam columbam puto esse quod δρύοχον à Polybio dicitur. Latinum nomen (quod sciam) non habet. Verba Polybij sunt in primo, Αὖθις ἔγνωσαν ἐκ δρυόχων εἴκοσι καὶ διακόσια ναυπηγεῖσθαι σκάφη. Id est, Rursus decreuerunt à fundamentis ducentas & viginti ædificare naues. Quod enim est fundamentum in domo, id est δρύοχον in naui. sic dictum opinor, quòd omnem δρῦν, id est materiam nauis contineat, Lazarus Bayfius. Columbarium accipitrem Mercurio aiunt sacrum esse, Gillius. ego authores phassophoni tantum accipitris, id est palumbarij meminisse reperio. Columbarius Varroni lib. 3. de re rust. custos & pastor columbarum est. Columbarium neutri generis & columbaria fœminini (vt cellam subintelligas) locus dicitur, vbi habitant columbæ agrestes. nam domesticarum peristereônas vocamus, Perottus. ego nihil interesse puto, & omnino idem columbarium Latinis significare, quod peristereon Græcis. Qualia columbaria tectis superponuntur, Columella libro 9. An tibi columbaria qui in tegulis habent non videntur habere peristereônas? Varro libro 3. de re rust. Hic locus Italicè hodie vulgò *la palumbara*, vel *la columbara* vocatur. Porrò columbarium aliàs pro ipso ædificio, nempe stabulo columbarum capitur: aliàs pro nidis seu loculamentis in quibus singula paria fœtificant, vt suprà in E. apparet. ¶ Columbaris, quod est columbi. Columbinus, idem, vel quod ad columbas pertinet. Columella columbare stercus dixit. Pulli columbini Varro & Cicero. Gaza Aristotelis interpres per columbarium genus, & aues quæ specie columbacea continentur intelligit columbas, palumbes, œnada & turturem. ¶ Cionion siue cion vasculi genus est, quo nomine in hodiernum vsque diem vtuntur

Columba pro sponsa & coiuge charissima. *Colũbarium.* *Cionion vas cur columbarium dictum sit.*

cauponæ,(Germanis puto ein ſtyſz.)hoc columnas à noſtris ex interpretatione Græca vocitatum putes. vnde apud Iuriſperitos columnarium. quanquam non columnarium, ſed columbarium fortaſſe pronunciandum ſit. inſtrumenti genus ita nominatur Vitruuio, ad aquam hauriendam per tympana: etiamſi à colluuie colluuiarium ſunt qui legant. In quo illud mihi occurrit, columbarium non à columbis, ſed à Græco verbo quaſi colymbarium veniſſe: quando Græci κολυμβᾶν & colymbiſas vocāt, quod nos vrinare & vrinatores dicimus. Vrinatorium ergo vas quo videlicet aut vinum promitur, aut aqua, columbarium à veteribus dictum exiſtimare poſſumus. alioqui & columbæ ab hoc ipſo verbi Græci ſignificatu appellātur. Quid ſi columnarium apud Iuriſperitos pro menſa lapidea, quæ cartibum & cartibulum quoq; dicebatur, accipias? de qua M. Varro: Altera (inquit) vinaria menſa erat lapidea, quadrata, oblonga vna columella,(&) vocabatur cartibulū, in qua vaſa ponerētur ænea, Hæc omnia Hermolaus in corollario. Columnarium eſſe videtur Pomponio Digeſtis De argento legato, ad bibendi vſum vas comparatum, etiam ſi minus fallor plauſibilius viſum iri pleriſq;, ſi colum legas vinarium, Cælius. Ego columbaria in tympanis ſiue rotis hauſtoriis vaſa eadem eſſe dixerim, quę & hauſtra dicuntur ab vſu: & columbaria à figura dicta conijcio, qua referant loculamenta ſeu nidos quę pro columbis in cellis columbariis fiunt. niſi hoc intereſt, vt videtur quòd hauſtra illa quæ columbaria propriè dicūtur, caua ſunt & in ipſo tympano: alia verò, vt modioli quadrati foras prominent: vt etiam figuræ Vitruuio adiectæ declarant. is enim lib. 10. cap. 9. tympanum ad aquam hauriendam deſcribens: Secūdum axem (inquit) columbaria fiunt excauata in ſingulis ſpatiis ex vna parte, &c. vbi Io. Iocundus hoc ſcholion margini adiecit: Colūbaria, id eſt caua & canales fiunt in ſingulis octantibus axis, per quæ aqua concepta in tympano educitur. Opàs Græci vocant tignorum & aſſerum cubilia, noſtri caua & columbaria, Cælius. Sunt & in organis (chirurgicis & mochlicis) quædam columbaria inſculpta ad ſimilitudinem columbarū, quæ ornandi cauſa facta ſunt: atq; ad id etiam, vt aliud ferant epipegma, Oribaſius in lib. de machinamētis c. 4. Columbar apud Plautum in Rud. genus vinculi eſt, teſte Priſciano. Illic in columbam, (columbar,) credo, leno vortitur. Nam in columbari collum haud multò pòſt erit. Et alibi, vt Sextus Pompeius citat: Non ego te noui naualis ſcriba columbari impudens? ſiue quòd columbaria (inquit) in naue appellabātur ea, quibus remigent, ſiue quod columbariorum quæſtus temerarius, incertusq;, Hæc Feſtus. Sed fortè hîc etiam columbar genus vinculi accipiendum: quod à collo denominatum aliquis coniecerit. ¶ Cn. Mattius in Mimiambis, Sinuq; amicam recipere frigidam calido, columbatim labra conferens labris, vt Perottus citat.

¶ Περιστεροειδῶν, hoc eſt auium columbarij generis plures ſunt ſpecies, Ariſtot. Περιστερόεντα πέτηλα Nicander in Ther. dixit folia verbenæ. Extra vrbem ſunt ſtabula, haræ, & περιστερεῶν Platoni in Theæteto dictus, Pollux lib. 9. Græca voce περιστερεών, quæ columbarium ſignificat, (*vide* ſupra inter Deriuata Latina,) vtitur etiam Varro in præfat. lib. 2. de re ruſt. & lib. 3. cap. 7. eundem locum περιστεροτροφεῖον appellat, quòd in eo columbæ alantur. Villaticæ paſtionis genus in villa eſt, quod appellant Græci ὀρνιθῶνας καὶ περιστερεῶνας, Columella 8. 1.

Icones. ¶ Icones. De Archyta Pythagorico plerique nobilium Græcorum & Phauorinus philoſophus affirmatiſſimè ſcripſerunt, ſimulacrū columbæ è ligno ab Archyta Pythagorico ratione quadam diſciplinaq; mechanica factum volaſſe. ita erat ſcilicet libramentis ſuſpenſum, & aura ſpiritus incluſa atque occulta concitum. Libet herclè ſuper re tam abhorrenti à fide ipſius Phauorini verba ponere. Ἀρχύτας Ταραντῖνος φιλόσοφος ἅμα καὶ μηχανικὸς ὢν ἐποίησε περιστερὰν ξυλίνην πετομένην· ἥτις εἴποτε καθήσειεν, οὐκέτι ἀνίστατο. μέχρι γὰρ τούτου. id eſt, Archytas Tarentinus philoſophus pariter & mechanicus vir columbam ligneam fecit volantem: quæ ſicubi ſubſediſſet, præterea non exurgebat. hactenus enim (nimirum moueri poterat,) Hæc Gellius 10. 12. At Cælius Calcagninus in libro de perenni motu terræ, Columbam (inquit) illam Archytæ ligneam certis machinis ac pōduſculis inſtructam fuiſſe legimus: vt quum moueri ſemel cœpiſſet, ſemper moueretur, neq; deſineret: vt illa ſcilicet priſtina quæ motus principium dederat, nunquam deſerente impulſam, ſtructura præterea & artificio adiuuante. De hoc Archyta Pythagorico Diogenes Laertius libro 8. ſcribit, primum ipſum mechanica mechanicis principiis vſum expoſuiſſe, primumq; motum organicum deſcriptioni geometricæ admouiſſe, &c. Huic non diſſimilem artificem Caſſiodorus in varijs Boëthium prædicat. nam ad eundem Boëthium ſcribens, vt recitat Crinitus: Tibi (inquit) ardua cognoſſe, & miracula monſtrare propoſitum eſt. Tuæ artis ingenio metalla mugiunt, Diomedes in ære grauius buccinatur, æneus anguis inſibilat: aues ſimulatæ ſunt, & quæ vocem propriam neſciunt habere, dulcedinem cantilenæ probantur emittere. Parua de illo referimus, cui cælum imitari fas eſt, Hæc Caſſiodorus. Ad imaginem columbæ circa Pyrenen pictæ (tanquam viuæ) columba aduolauit, Athenæus lib. 3. In poculo Neſtoris Iliad. λ. quatuor aures vel anſæ erant, δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον Χρύσειαι νεμέθοντο. Athenęus ex eo loco peleiádas ſimpliciter columbas exponit, vel Pleiadas ſydus. Περιστερία, κοσμάρια ποιά, Heſych. hoc eſt, ornamenta quædam exigua, quaſi columbulos dicas, columbarum fortaſſis imaguncule ex auro argentóve aut alia re pretioſa. nam periſterion diminutiuum eſt à periſtera. quare non probo penultimam apud Varinum per ει diphthongum ſcribi. Phigalenſes in antro quodam Cereris ſimulacrum conſecrarunt, quod manu altera delphinum, altera columbam ſuſtinebat, &c. Cælius 15. 31. De columbis adoratis, *leges* infra in *h*. Hominem

De colūba lignea volante.

qui

qui ſuapte natura bile careat, ſed eam ab altero ſuſcipiat notantes Ægyptij, columbam pingunt dorſo erecto. illic enim bilem habet, Orus in Hieroglyphicis. Iidem columbam pingunt pro homine ingrato & infeſto ijs à quibus beneficia accepit. (columbus enim talem ſe in parentes præſtat. quippe qui robuſtior factus, patrem pugnando à matre fugat, cui ipſe miſcetur, Cælius.) item columbam nigram pro vidua, quæ ad mortem vſq; permanſerit in eo vitæ ſtatu, Idem. Spiritus ſanctus ſuper dominum Ieſum columbæ ſpecie deſcendens viſus, vt legimus Matthæi 3. Marci 1. Lucæ 3. Ioannis 1.

Columba dorſo erecto picta quid ſignificet.

Columba hominis ingrati ſymbolũ.

¶ Columbinam (argillam vel margam) Gallia ſuo nomine *eglecopalam* appellat. glebis excitatur lapidum modo. Sole & gelatione ita ſoluitur, vt tenuiſſimas bracteas faciat, Plin. Eadem aut ſimilis fuerit argilla nigricans, qua agros alicubi ſtercorari audio: ex qua etiam optima vaſa figlina & ignis tolerantiſſima fieri puto, qualibus aurifabri vtuntur. Et ex eadem nimirum materia, ſed magis indurata, etiam lapis ille niger in tenuiſſimas laminas ſciſſilis, quo ad pugillares & ædium tecta vtuntur. Io. Auguſtinus Pantheus alchymiſta lapidem lebetum vocat fuſcum illum, qui Plurij prope Clauennam in Rhętia non procul à Lario lacu ex montibus deportatur, & ferro tornatur in vaſa ignis apprime patientia: videtur autem eundem nominare petram columbinam. Argillam cruſtaceam aliquando inueniri Ge. Agricola refert.

Columbina argilla.

¶ Stirpes. Periſtereon, Περιστερεὼν, vocatur herba columbis admodum familiaris, vnde & nomen, Plin. Aliqui recentiores Latinè columbinam herbam, vel columbariam, vel columbarem appellant. Nicander in Theriacis περιστερόεντα πέτηλα vocat verbenæ folia. Scholiaſtes periſtereôna dici ſcribit, ex Crateia, quòd folia diuiſa habeat & pedibus columbinis ſimilia. Eſt & inter fumariæ nomenclaturas apud Dioſcoridem periſtereon, à florum ſcilicet ſpecie, quæ columbarum ingluuiẽ quodammodo repræſentat, vnde à noſtris quoq; nominatur **tubenkröpfle**: vel ad differentiam generis cuiuſdam loti ſylueſtris inodori, (cui ſimiles ſed lutei flores, quæ ſimiliter **tubenkröpfle** apud nos vocitatur) **rote tubenkröpfle**. Audio & chamæbatum ruribus noſtris alicubi **tuben kröpfle** appellari, vel ipſum vel fructum eius. Lithoſpermon à Romanis columbam appellari, inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectas legitur. Columbinæ vuæ acinoſiſſimæ, Plinius. Columbinum cicer alij Venereum vocant, candidum, rotundum, lęue, arietino minus, Plinius. hoc fortè eſt quod vulgò piſum album nominatur, interius flaueſcens, foris læue, rotundum: quod & piſis alijs in cibo ferè præfertur: de quo plura leges apud Ruelliũ lib. 2. cap. 36. qui id orobiæum & orobiam Græcis vocari docet, ſub quo genere etiam ſylueſtre contineatur, eruo ſimile, ſubamarum, ſecundum alios dulciſſimum. *Rhai alhaman*, hoc eſt paſtus columbarum, (aliâs additur & camelorum, vt ſcribit Auicenna 2.565.) eſt herba quæ fert granum ſimile grano myrti, ſed magis cinereum: cuius medulla colore & guſtu refert lentem excorticatam cum exigua dulcedine. Calida gradu primo, & humida ſecundo. Carnem in vulneribus generat: & cum aceto impoſita vlcera pernicioſa & ſerpentia ſedat. reſoluit abſceſſus pituitoſos. tenuium partium eſt, nec nocet camelis in cibo. Vermibus venenoſis aduerſatur. decoctio eius capillos denigrat, Hæc ille. apparet autem leguminis quoddam genus eſſe, & vires eaſdem ferè habere quas cicer. *Kuzikenden* (inquit Auicenna 2. cap. 386.) eſt res leuis ſicut aſne lutea: & in Rakia nominatur ſtercus columbarum, & in Baldach & Ægypto nominatur *kenden*, (vel, vt Bellunenſis legit, in Bagaded nominatur *nux handem*, vel *nux gendem*:) ex qua concuſſa cum aqua & melle fit vinum, &c. calida & humida eſt abſceſſu primo: ſanguinem incidit ſecundum aliquos & coitum promouet. Geranij genus cui folia maluæ, rotunda, ſed multipliciter diſſecta, quidam vulgo *pedem columbinũ* nominant, præſertim in Gallijs, teſte Ruellio. *Seukar*, id eſt pes columbinus, quo tingitur oculus vel cera, Vetus Gloſſographus Auicennæ. Hippuris in quibuſdã Germaniæ locis **tubenrock** appellatur, (à columbis,) Adamus Lonicer.

Periſtereõ herba.

Lithoſpermos colũba dicta.

Columbinæ vuæ.

Columbinũ cicer.

Paſtus columbarũ herba.

Stercus columbarũ.

Pes columbinus genus geraniæ.

¶ Propria. C. Cæſar Caligula Colũbo (mirmilloni) victori, leuiter tamen ſaucio, venenũ in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit. ſic certe inter alia venena ſcriptum ab eo repertum eſt, Suetonius. Columbariẽſes nominantur à Io. Baptiſta Egnatio in hiſtoria principum Romanorum. Eſt autem Columbaria inſula in mari Thuſco. Periſtere, Περιστερὴ, vrbs Phœnicum: gentile Periſterites, Stephanus. Periſterides, inſulæ iuxta Smyrnam, Plinius 5. 31.

Colũbus mirmillo.

Colũbarienſes.

Colũbaria inſula.

Periſtere vrbs.

Periſterides inſulæ.

¶ *b.* Rhyndace & lagopus aues columbæ magnitudine deſcribuntur. Oculi tui veluti columbarum ſunt, abſq; eo quod intrinſecus latet, Canticorum primo & quarto. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo & requieſcam, Pſalmo 54. Si iacueritis inter ollas (fuligine infectas: eritis ſicut) alæ columbæ, quæ tegitur argenteis (pennis) & ſunt plumæ eius ſimiles auro fuluo, Pſalmo 68. interprete Munſtero. ¶ Anno à Chriſto nato 1550. prope Lindauiam oppidum ſitum in ripa Acronij lacus, in pago Rikkenhouio nata eſt columba quadrupes ano duplici. nos quam ob cauſam aues quãdoque quadrupedes naſcantur, inter anates diximus.

Similitudines à columbis ſumptæ.

¶ *c. Sonantq́ turres plauſibus columbarum*, Martialis libro tertio. Relinquite ciuitates & habitate in petra habitatores Moab: & eſtote quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis, Hieremiæ 48. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Eſaiæ 60. Columba mea in foraminibus petræ in cauerna maceriæ, Canticorum 2. ¶ Meditabor vt columba, Eſaiæ 38. Vociferamur nos omnes quaſi vrſi, & meditando meditamur quaſi colũbæ, Eſaiæ 59. vbi Munſterus, Meditatio columbæ, inquit, gemitus eſt. Meditabar ſicut colũba, Ezechias moribundus Eſaię c. 38. Et ancillę eius

Columba quadrupes cũ ano duplici.

minabantur gementes vt columbæ, murmurantes in cordibus suis, Naum 2. ¶ Helioscopion quartum genus tithymali circa oppida nascitur, semine albo, columbis gratissimo, Plin. Nostri hominem qui affatim vno haustu bibat, haustum columbinum trahere dicunt, ein tauben schluck thun/ ἀμωσὶ πίνειν Græci. ¶ *Tollunt se celeres: liquidumq́; per aera lapsæ, Sedibus optatis gemina super arbore sidunt*, Vergi. 6. Æn. de columbis. Et rursus., *Geminæ tum forte columbæ Ipsa sub ora viri cælo venêre volantes, Et viridi sedêre solo*. Et libro 5. *Qualis spelunca subito commota columba Cui domus & dulces latebroso in pumice nidi Fertur in arua volans: plausumq́; exterrita pennis Dat tecto ingentem: mox aere lapsa quieto Radit iter liquidum celeres neq; commouet alas. Sic Mnestheus, sic ipsa fuga secat vltima pristis Æquora*. Et alibi, eodem libro, *Et alis Plaudentem nigra figit, sub nube columbam*. ¶ *Nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam*, Horat. in Odis. 4. 4. *Murmur apricantes niuea dant turre columbi: Expanduntq́; alas, & amicam blanda rogantes Oscula circumeunt, insertantq́; oribus ora. Iam vicibus nido incubitant, genitrixq́; paterq́;: Iamq; ora excudunt: natisq́; implumibus escam Commansam alternant, rostellaq́; hiantia complent*, Politianus in Rustico.

Haustus columbinus.

¶ *d.* Terra eorum facta est in desolationem à facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris domini Hieremiæ 25. Et rursus cap. 50. Disperdite satorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore messis à facie gladij columbæ. Sed vtrobique Hebraicè legitur *ionah*, יונה, Munsterus sæuitiam interpretatur vel gladium sæuientem secundum Kimhi: Ionathan viuum inebrians. Columba seducta Ephraim, non habens cor, Oseę septimo. *Non me Chaoniæ vincant in amore columbæ*, Propertius libro primo. *Issa est purior osculo columbæ*, Martialis libro primo. *Hic Hecuba, & natæ nequicquam altaria circum Præcipites atra ceu tempestate columbæ Condensæ, & diuûm amplexæ simulacra tenebant*, Vergilius secundo Æneid. ¶ *Accipiter velut molles columbas*, Horatius. *Quàm facilè accipiter saxo sacer ales ab alto Consequitur pennis, sublimem in nube columbam: Comprensamq́; tenet, pedibusq́; euiscerat vncis: Tum cruor, & vulsæ labuntur ab æthere plumæ*, Vergilius XI. Æneidos. ¶ Peridexion (forte peristereon, *hyperdixin* habet Albertus) arbor est in India, cuius fructus dulcis est & gratus columbis, cuius gratia in hac arbore diuersari solent. Hanc serpentes timent, adeò vt etiam vmbram eius fugiant. Nam si vmbra arboris ad Orientem vertatur, serpentes ad Occidentem recedunt, & è diuerso. itaque vi huius arboris serpentes columbis nocere non possunt. Si quæ autem forte aberrauerit, serpentis flatu attracta deuoratur. Nam si gregatim degant aut volitent, nec serpens nec ocypteros, id est sparauerius eas lædere potest vel audet. Huius arboris folia aut cortex suffitu omne malum (bestias venenatas) auertunt Kiranides & Albertus.

Peridexion seu fortè peristereon arbor Indica.

¶ *e.* In Medera insula olim ignota, quam Lusitani nunc obtinent, copia maxima columborum fuit, quibus capiendis non alia arte vsi sunt aucupes, quàm alligato perticæ vncino ex arboribus, quibus insidebant, aues admirabundas (vt quæ in insula deserta hominem prius non vidissent) & nihil pauentes detrahendo, Aloisius Cadamustus. Idem etiam in alia quadam insula noui orbis columbos ab hominibus nihil pauentes, scipionibus cæsos refert. Heroes apud Homerum ne aerem quidem volucribus liberum permittebant, sed laqueos & retia (παγίδας καὶ νεφέλας) turdis & columbis (κίχλαις καὶ πελειάσι) tendebant, Athenæus. ¶ Polyphemus apud Ouidium Metam. 13. Galateæ canens, *Munera tibi* (inquit) *erunt, Damæ, leporesq́;, capræq́;, Parq́; columbarum, demptúsve cacumine nidus*. Æneas 6. Æne. certamina suis proponens, inter cætera malum nauis *Erigit, & volucrem traiecto in fune columbam. Quò tendant ferrum*, (sagittas,) *malo suspendit ab alto*. quam Eurytion deijcit, *& alis Plaudentem nigra figit sub nube columbam*. Videtur autem Vergilius in hoc imitatus Homerum, qui & ipse Iliados penultimo in certamine funebri τρήρωνα πέλειαν sagittis feriendam in malo nauis proponit.

De columbis noui orbis.

¶ Columbæ etiam internunciæ in rebus magnis fuêre, epistolas annexas earum pedibus obsidione Mutinensi in castra consulum D. Bruto mittente. Quid vallum & vigil obsidio, atq; etiam retia amne prætenta profuêre Antonio, per cælum eunte nuncio? Plinius. Frontinus scribit Hirtium literas collo columbæ seta religatas ad Decium Brutum Mutinæ obsessum ab Antonio misisse. Et forsan hanc per columbas missionem Iuuenalis innuit, cùm scribit: *Tanquam à diuersis partibus orbis Anxia præcipiti venisset epistola penna*, Grapaldus. Vno eodemq; die victoria Taurosthenis ex Olympia Æginam nunciata est ipsius parenti, vt alij affirmant, per spectrum. Alij verò dicunt Taurosthenem columbam à suis pullis madidis adhuc & inuolucribus abstractam secum deportasse: cumq; vicisset, purpura amictam eam remisisse, eamq; summa cum festinatione ad pullos properantem eodem die ex Pisa in Æginam aduolasse, Ælianus Variorum libro nono. Iacobus tradit trans mare versus Orientem columbas esse quæ nunciorum fungentes officio literas dominorum suorum sub alis breui tempore perlongè deportent, in primis necessarias cùm per agros inimicorum aliis nunciis via non patet, Author libri de natura rerum.

Columbæ internunciæ epistolas ferentes.

¶ Columbini testiculi mulieri à viro dati, amoris poculum sunt: sic & matrix columbæ viro à muliere data, Kiranides. ¶ Nostri vulgaribus metris, illi qui domum castam & puram seruare voluerit, sacerdotes & columbas non admittere consulunt. Wiltu dein Hauß halten sauber/ So hůt dich für Pfaffen vnd für Tauben. ferè enim vbi columbæ aluntur, pediculi & cimices oriuntur, & mures quoque propter cibum alliciuntur. ¶ *Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna Vina columbino limum* (fæcem, Acron: nec aliud in hunc locum) *bene colligit ouo, Quatenus ima petit, voluens aliena vitellus*,

Horatius Serm. 2.4. Ouorum quidem gallinaceorum ad potiones crassas & turbidas purificandum pharmacopolis hodie vsus est: vt in ipsorum historia copiosius exponetur.

¶ *h.* Columba Carnos & Illyricos in bellum commisit, Ælia. ¶ Nota est historia sacra de columba à Noe ex arca diluuij tempore emissa, quæ primũ vacua reuersa est: iterum verò post septẽ dies, emissa vesperi rediit cum oliuæ ramo: & rursus post 7. dies, non rediit. Hanc Græci etiã poetæ ad suas fabulas mutuati sunt. nam columbam (vt refert Plutarchus in libro de comparatione terrestrium & aquatilium animantium) Deucalioni scribunt arca emissam quantisper remearet, & eôdem continuò se reciperet, tempestatis: postquam auolasset, serenitatis argumentum dedisse. Cum diluuij aqua paulum cessasset. Noe ex arca coruum primum emisit, qui quidem non est reuersus iterum, cadaueribus se pascens multorum quæ interierant. Deinde columbã emisit, quæ arrepto ramo oliuæ reuersa est: id quod indicium erat manifestum aquas subsedisse, Io. Tzetzes 6. 81. *Qualis & ipse fuit, quo præcipiente columba Est data Palladiæ præuia duxq; rati*, Ouidius in Ibin. ¶ Dercetûs deæ Syriæ filia Semiramis à columbis fuit educata, quæ aues ideo Syris sacræ sunt, Diodorus libro 3. qui eodem loco subdit, Venerem aliquando obuiam factam Dercetò, amorem cuiusdam adolescentis sibi sacrificantis iniecisse: ex quo cum filiam dea suscepisset, sui erroris pudore affectam, adolescentem ab se amouisse, & filiam in deserta & saxosa loca, vbi columbarum erant ingentes turmæ, exposuisse: quæ columbæ puellam enutriuerunt. Mammes vir sanctus columbam habuit, Io. Rauisius Textor.

De colũba à Noe ex arca emissa.

Semiramis Dercetus filia à columbis educata.

¶ Auguria. *Sed carmina tantum Nostra valent Lycida tela inter Martia, Quantum Chaonias dicunt aquila veniente columbas*, Vergilius. 9. Ecloga. vbi Seruius, Minora enim inquit auguria maioribus cedunt, nec vllarum sunt virium licet priora sint. Quod & Alexander ab Alexandro ex eo repetit: Et insuper, Siquidem cornicis (inquit) aut columbarum auspicia, aquila superueniente irrita fiunt. Columba si comitata est, (principibus vel regibus, videtur addendum, vt mox ex Seruij verbis patebit) prosperos successus auguratur, cæteris autem nullius auspicij credita est, Alex. ab Alexandro. Geminæ columbæ Æneidos Sexto, Æneæ duces sunt ad inueniendum ramum aureum in nemore latentem. Geminæ tum forte columbæ Ipsa sub ora viri cælo venêre volantes, *Et viridi sedêre solo.* Et mox, *Pascentes illæ tantum prodire volando, Quantum acie possent oculi seruare sequentum.* Est autem boni ominis (vt fertur) in augurio videre pascentes aues. Bene autem à columbis (inquit Seruius) Æneæ datur augurium, & Veneris filio, & regi. nam ad reges pertinet columbarum augurium, quia nunquam solæ sunt, sicut nec reges quidem. Animæ alas, quas ei Plato attribuit, contemplatiuam intelligamus virtutem, atq; item moralem, &c. Columbas sanè geminas ad aureum ramum inueniendum Æneæ duces, non aliud quàm hasce alas esse contẽderim, quibus connitentibus erigitur mens ad sapientiã, auri nomine sæpius significatam. Sed & à Venere mittuntur, quia amor diuinorum eximius alis præstat alimenta, quibus surrigimur, mox & in deum transimus. Quam rem illa significant, *Tollunt se celeres, liquidumq; per aera lapsæ Sedibus optatis geminæ super arbore sidunt*, Cælius. Telemacho locuto ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος. ἐν δὲ πόδεσσι Τίλλε πέλειαν ἔχων, κατὰ δὲ πτερὰ χεῦεν ἔραζε, Odysseæ Θ. Circum de genere aquilarum (accipitrum) columbam discerpentem vnguibus, felix nuncium attulisse Homerus voluit, Alexander ab Alexandro. ¶ De columba Aretullæ Martialis carmen libro octauo, numero 32.

Auguria ex columbis.

Aera per tacitum delapsa sedentis in ipsos
Fluxit Aretullæ blanda columba sinus.
Luserat hoc casus, nisi inobseruata maneret,
Permissaq; diu nollet abire fuga.
Si meliora piæ fas est sperare sorori,
Et dominum mundi flectere vota valent:
Hæc à Sardois tibi forsitan exulis oris
Fratre reuersuro nuncia venit auis.

¶ Charon Lampsacenus in Persicis de Mardonio scribens, & exercitus Persici interitu circa Athon montem (cum triremes Persarum Athon præterlegentes perirent, Ælianus in varijs,) Tum (inquit) primum columbæ albæ in Græcia visæ sunt, cum prius non fuissent, Athenæus.

Colũbæ albæ quãdo primũ in Græcia visæ.

¶ Somnia. Περιστερὰς βλέπειν τε προξενεῖ βλάβην, Senarius apud Suidam. hoc est, Columbas videre malum aliquod præsagit. Aspasia Hermotimi filia Phocensis viri pauperis, cum mentum ei maximo formæ detrimento intumuisset, nec haberet vnde sumptum in medicos faceret, in somno columbam vidit: quæ in mulierem mutata bono animo ipsam esse iussit, & rosea serta Veneris iam arida contrita tuberi imponere: quod cum fecisset, tumor euanuit: ipsaq; rursus inter formosissimas puellas numerata est aut potius omnibus prælata. Tandem inuita relicto patre ad Cyrum Darij filium adducta, vna omnium concubinarum charissima illi fuit. Vnde Aspasia insomnij memor, Veneri sacrificia gratificatoria peregit: & ingens idolum in honorem eius faciendum curauit, iuxta quod gemmis picturatam columbam statuit: Deinde Cyro in prælio contra fratrem occiso, ab Artaxerxe quoq; similiter amata & in honore fuit, vt multis scribit Ælianus ab initio lib. 12. Variæ hist.

Somniũ Aspasiæ de columba eam monente de quodã remedio.

¶ Columbæ Syris sacræ fuerunt, quòd Dercetûs deæ Syriæ filiam Semiramidem aluisse crederentur, vt suprà ex Diodoro Sic. recitauimus. Assyrij columbam coluerunt, Gyraldus. Et rursus, Syri pisces & columbas deos sibi consecrarunt. (quamobrem iniuria affici non patiebantur, Xenophon Anabaseos primo.) Chaoniæ Vergilio dictæ sunt columbæ ab Epiri parte. nam olim in Dodona sylua Epiri oracula reddebant. quod ideo fingitur, quia lingua Thessala Peleiades & columbæ & vaticina-

De columbarũ cultu & veneratione.

Vaticinatrices Dodoneæ cur colũbæ dictæ ſint.

trices vocantur, Seruius. Πέλειαι, columbæ & vaticinatrices in Dodona, Heſych. Mulieres Dodonæi oraculi antiſtites (vt ſcribit Herodotus lib. 2.) aiunt geminas ex Ægypto columbas aduolauiſſe, vtrãq; nigram, vnam quidem in Africam, alteram in Dodonam: quæ fago, inſidens humana voce elocuta ſit, eo loci Iouis oraculum condi debere, & ſe interpretes eſſe. Eam verò quæ ad Afros abiſſet columbam, iuſſiſſe Afris vt Ammonis oraculum conderent, quod oraculum & ipſum Iouis eſt. Sic illæ referebant, quarum antiquiſſimæ nomen erat Promeneæ, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nicandræ: De quibus ita mea fert opinio. Si reuera Phœnices ablegauerunt feminas ſacerdotes, & earum alteram in Africa, alteram in Græcia vendiderunt: hanc quæ in Græcia illa quæ Pelaſgia vocabatur, vęniit, eam eſſe quæ apud Theſprotos væniit. atque deinde ancillantem ibidem condidiſſe ſub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis miniſtrare in Iouis templo. Et poſteaquam illa linguam Græcam accepit, dixiſſe aiunt, ſororem ſuam in Africa ab eiſdem Phœnicibus (vt ipſa fuiſſet) vænundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ ſunt, ob id mihi videtur factum, quia barbaræ eſſent: quòd videlicet ſimile quiddam auibus ſonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana voce locutam aiunt, poſtquam more ipſorum mulier locuta eſt, tandiu volucris modo ſonare viſa, quandiu barbarè loquebatur. Nam columba quodammodo humanam vocem ſonat. Nigram autem columbam eſſe dicentes, Ægyptiam feminam ſignificant. Sunt itaque ſimillima inter ſe oracula, & illud apud Thebas Ægyptias, & hoc apud Dodonam, &c. Hæc omnia Herodotus. Palæſtæ locus Epiri eſt apud Oricum, vt Lucanus in quinto Pharſaliæ innuit. Eum verò locum Palęſtæ dictum aliqui putant, quoniam geminę columbæ fatidicæ è Syria Dodonam euolauerunt, quæ Palęſtinæ ſunt appellatæ. In illis quoque fuiſſe inferorum oſtium ferunt, item Acheruſiam, Gyraldus. aliqui verò (ait) Palęſtinas deas in Faſtis Ouidij pro Furiis accipiunt. ¶ Perſæ columbas albas abigunt propter leucę affectionis odium, Cæl. ex Herod.

Columbæ Veneri ſacræ cur dicantur.

¶ Græci rectè dicunt & ſentiunt columbam Veneri ſacram eſſe, Plutarchus in lib. de Iſide & Oſirid. Etymologus cauſam addit, quoniam maximè ferueant ad coitũ, & ſæpius anno pariant, quod aliæ aues non faciunt. Hinc epitheta apud poetas, Cythereiades, Cytheriacæ, Dionæę. Vt albulus columbulus Dionęus, Catullus in epigrammate Cæſaris mollitiem notans. Λευκὸς Ἀφροδίτης εἰμὶ γὰρ περιστερὸς, Alexis apud Athenæum. Venerem curru vectam aliquando legimus, columbis tracto, vt in ſexto facit Apuleius: quod & Phurnutus interpretatur, propter columbæ puritatem & caſtitatem, propterq; oſcula, vt in Periſteræ puellæ fabula, in hanc auem conuerſæ Lactantius Grammaticus retulit, Gyrald. Et alibi, Veneri albas columbas dicabant veteres, & ideo Æneas apud poetam maternas appellat aues. Athenæus author eſt in Sicilia ad Erycis montem ſtatis quibuſdam diebus, quas loci illius accolæ profectorios (ἀναγωγάς) appellant, quoniam Venerem inde in Libyam quotannis id temporis proficiſci (ἀνάγεσθαι, quod verbum propriè dicitur de naui ſoluente) conſtantiſſimè credant, nullas eo tractu columbas videri, (reliquo verò tempore ingentem earundem auium copiam, ſuper deæ templo ſuperuolare conſtat, Ælianus in Varijs:) veluti quæ abeuntem venerantes deam cum illa peregrè ſint profectæ. Quæ poſtea nonam poſt diem (ἐν τοῖς λεγομένοις καταγωγίοις, hoc eſt in feſto reuerſorio. nam κατάγεσθαι de naui ad littus appellente dicitur) vna præueniente, quæ ex mari in Veneris templũ volare percipitur, omnes vno turmatim agmine illico adeſſe viſuntur. Quamobrem incolarũ profuſiſſimo gaudio, quod magnificis epulis locupletes teſtantur, cæteri qua poſſunt hilaritate & applauſu, feſtũ cõcelebratur hoc tempus: vniuerſusq; regionis illius tractus butyrum olere dicitur, quod aduentantis deę certiſſimum eſſe indicium perhibent, Nicolaus Leonicenus in Varijs ex Athenæo 3. 64. meminit etiam Ælianus in Varijs. & in Animalium hiſtoria poſt reliqua, Nouem (inquit) diebus lapſis, vnam forma inſignem ex pelago Libyco ſpectari aiunt reuolantem, quæ non ſit quemadmodum reliquæ gregales liuiæ columbæ (ſic habet Gillij tranſlatio) ſed rubra, qualem nobis Anacreon canit eſſe Venerem: quum eam quodam loco purpuream & auro ſimilem canit. Hanc cæterarum greges ſequuntur, & rurſus Erycini reuerſionis dies celebrant.

De ſacrificijs colũbarum.

¶ Sacrificia. Geneſeos 15. columbam legimus adhibitam fœderi pangendo. Columbæ pulli quomodo ſacrificandi, *vide* Leuitici 1, & 14. Turtur aut columba quomodo offerendi, Leuitici 5. Turtures duos vel duos pullos columbarum non potens offerre, offerat decimam ephi ſimilæ, ſine oleo & thure, Leuitici 5. Cùm expleti fuerint dies purgationis, &c. pullus columbæ ſiue turt. pro peccato offeratur, Ibid. 12. Par turturum aut duos pullos columbarum, Lucæ 2. Columbas vendentibus dixit: Auferte iſta hinc, &c. Ioan. 2. Matth. 21. Marci 11. ¶ *Ergo ſæpe ſuo coniunx abducta marito Vritur in calidis alba columba focis*, Ouidius libro 1. Faſtor. de ſacrificio auium loquens.

Metamorphoſis Semiramis in columbam. Itẽ Cææ. Anij filiarum. Iouis.

¶ Metamorphoſes. Semiramis in columbam mutata memoratur Ouidio, lib. 4. Metamorph. his verſibus: *Vt ſumptis illius* (Dercetidis) *filia pennis Extremos altis in turribus* (aliàs montibus) quod magis placet) *egerit annos.* Grammatici Græci, vt Varinus, Semiramin, columbam montanam interpretantur. *Tranſit* (Medea in aere vecta) *& antiquæ Carthæia mœnia Cææ, Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ Miraturus erat naſci potuiſſe columbam*, Ouidius libro 7. Metamorph. Idem libro 15. Metamorph. Anij filiarum, quæ omnia ſuo tactu in frumentum, vinum, oleumve conuertebant, in columbas mutationem memorat. Achiui commemorant (Autocrates ſcribit, Athenæus) Iouem ipſum in figuram

guram columbæ versum esse cum amaret Phthiam virginem habitantem in Ægio, Ælianus in Varijs & Athenæus, cuius verba mutila ex Æliano restitui possunt. Peristeram puellam in columbam conuersam Lactantius Grammaticus refert, Gyraldus.

Peristera.

¶ Prouerbia. Aquilæ columbam non generant: *Vide* in Aquila *h.* ¶ Mitior (vel Mansuetior) columba, πρᾳότερος περιστερᾶς. Columbina simplicitas ac mansuetudo, laudatur etiam in diuinis literis. Nam hoc est columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam: nec aliunde præsidium habet aduersus miluios, quàm à celeritate volandi. Adagij meminit Diogenianus, Erasmus. ¶ Palumbem pro columba, φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, subaudi verbum ad sententiam accommodatum: In epistola Mormiæ nescio cuius ad Chremetem, (in epistolis Æliani:) Αὐλητρίδα δὲ λυσάμενος ἧς ἔτυχεν ἐρῶν, νύμφης στολὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασὶν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης. id est, Redemptam tibicinam quam fortè amabat, sponsæq; stola amictam mihi induxit columbæ loco palumbam, vt aiunt, meretricem pro sponsa. Vsus est Plato in Theæteto, Λαβὼν οἷον φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς. id est, Si velut accipiat palumbem pro columba. Error est in re non in ipsa scientia. Palumbes autem columbis sunt adsimiles. Conueniet, vbi quod deterius est & adulterinum, pro eo quod est præstantius ac legitimum supponitur, Eras. ¶ Columba sedens: *Vide* supra in *E.* ¶ Columbæ prius vitabunt turres, de re incredibili dixit Ouidius 1. de Ponto. *Nam prius incipient turres vitare columbæ, Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas: Quàm male se præstet veteri Græcinus amico.* ¶ Non tam ouum ouo simile, quàm illud prouerbij speciem præ se fert, quod est apud Iuuenalem Sat. 2. *Dat veniam coruis vexat censura columbas.* Pœna legum exercetur in humiles quospiam, & à quibus ob ingenij mansuetudinem aliquid emolumenti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumptum est ab apophtegmate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodum refert Plutarchus in vita Solonis. Leges (inquit) aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quòd in illas si quid leuius aut imbecillum incurrerit, hæret: sin maius aliquid, dissecat ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam quod in Phormione ait Terentius: *Quia non rete accipitri tenditur neque miluio, Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt, tenditur.* Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur, Erasmus. Hoc sensu Germani proferunt, Die grossen dieben henckend die kleinen. Et, Die kleinen diebe henckt man an den galgen/ die grossen in seckel: Vel, die grossen laßt man lauffen. ¶ Socrates ad Theodotam lib. 3. Apomnemoneumatum apud Xenophontem, Vtrum (inquit) fortunæ permittis, num quis amicus ad te vt musca volet, (pro quo nostri dicunt, Expectare columbam assam ori hianti inuolaturam, Warten ob einem ein gebratne tuben in das maul fliege:) an verò tu etiam aliquid machinationis confers? ¶ Quos de re leui & vili contendere significamus de fimo columbino certare dicimus, Vmb ein tauben dreck hadern.

Prouerbia.
Aquilæ columbam non generant.
Mitior columba.
Palumbē pro columba.
Columba sedens.
Columbæ prius vitabūt turres.
Vexat censura colūbas.
Expectare columbā assam ori hianti inuolaturam.
De fimo colūbino certare.

COMMVNIA QVÆDAM OMNI COLUMBACEO GENERI.

QVANQVAM in historia columbæ mansuetæ iam perscripta, plurima omni columbaceo generi (quod complectitur mansuetas, agrestes, palumbes, liuias, œnadas & turtures) communia dicta sint: visum est tamen hîc seorsim breuiter ea conscribere quę authores communia esse expressè docuerunt, quæ cum pauca sint, facilius sic inuenientur.

C.

Proprium columbis & palumbis & turturibus esse videtur, ne collum cum bibunt resupinent, nisi satis hauserint, Aristot. Omnes vno tractu bibunt demisso capite, & non erigunt in potu sæpe capita sicut aliæ aues. nam collū earum breue & amplū est & multæ aquę capax, in alijs auibus non item, Albert. ¶ Cantus omnibus similis atq; idem trino conficitur versu, præterq; in clausula gemitu, hyeme mutis, vêre vocalibus, Plinius 10.35. videntur autem hæc verba non ad palumbes tantum pertinere, vt quidam putauit, sed ad omne genus columbarum. A sono vocis turtur vocatur, & gemit pro cantu, sicut & cætera genera columbarum, Albertus. ¶ Columbæ (& huius generis aues) coniugium mutuum ad mortem vsq; non deserunt. & altero coniugum extincto alter viduus manet, Aristot. apud Athenæum. ¶ Columbæ vel decies anno, aliæ (vt palumbes, turtur, vinago,) semel anno & parcius generant, Aristot. ¶ Pariunt magna ex parte bina oua quæ specie columbacea continentur omnia, vt palumbes, vt turtur: sed complurimum terna, palumbes, & turtur, Aristot. Columbarium genus cur multoties pariat, sed pauca, bina plerunq; oua: *Vide in Columba C.* Mare vno contenta, & turtur & palumbes viuit, (vt & columbæ,) nec alterum recipit, Aristot. Incubat vicissim omne columbaceum genus, Athenæus ex Aristot. *Vide supra in Columba C.* vbi etiam ex Aristotele causam scripsi, cur palumbes, turtures & columbæ imperfectos & cæcos pariant pullos. ¶ In omni columbaceo genere mares quàm fœminæ minus viuaces videntur. *vide in Palumbe C.*

De bibēdi ratione.
De cantu & voce.
De coniugio,
Fertilitate,
Partu,
Coitu,
Incubitu.

¶ Sanguine columbæ, palumbi aut turturis ad remedia vtare parum interest, vt ex Galeno docuimus in Columba *G.*

DE COLVMBIS FERIS IN GENERE.

SEMIRAMIS columba montana eſt, Heſychius & Varinus. *Vide ſupra in Columba h.* inter Metamorphoſes. ¶ Indi ad regem ſuum afferunt columbas quas negant manſuefieri poſſe, Ælianus. ¶ Erunt in montibus quaſi columbæ conualliũ, Ezechielis 7. ¶ In Italiæ quibuſdam locis muſtelis domeſticis, vt audio, vtuntur, vt extrahant colũbas è cauernis vel nidis ſuis. ¶ Columbæ feræ, quæ autumno auolant, verno ante cæteras aues ad nos reuertuntur, vt audio. Sed Ariſtoteles, Veniunt (inquit, columbæ feræ) ad noſtra loca cum iam fecerint prolem. cætera verò omnia quæ æſtate accedunt, nidulantur apud nos, & carne magna ex parte ſuos enutriunt pullos, excepto columbaceo genere.

F.

Ius conſumptum quomodo fiat ex capo aut columbis ſyluaticis &c. in Capo monſtrabimus ex Platina.

G.

Remedia ex columbis feris. Columbos mares ſylueſtres in cibo membris trementibus ac reſolutis, & linguæ ad loquendum impeditæ prodeſſe conſtat, Arnoldus Villanou. in Antid. Columbarum ſylueſtrium fimum priuatim contra argenti viui potum valet, Plinius: Dioſcorides ad eundem vſum aridum bibi ſuadet cum nardo & vino.

DE COLVMBIS FERIS QVIBVSDAM, *porcellana, ſaxatili, œnade.*

Porcellanæ colũbæ. PORCELLANAE Venetijs dicuntur columbæ quædam maritimæ, roſtro pedibusq; rubris, cætero nigræ.

Frangolini. ¶ FRANGOLINI, columbarum (gallinarum potius, *vide* in Attagene) ſylueſtrium ſpecies eſt, poſt perdices & coturnices in vſu, Nic. Maſſa.

Saxatiles columbæ. SAXATILES columbas, Steintuben/ in quibuſdam Rhætiæ locis vocari audio maiores manſuetis, colore cinereo, quæ in ſaxis nidulantur. has frequentes apparere aiunt eo tempore quo prata demeſſa ſunt, quòd tum locuſtas perſequantur. Eadem, ni fallor, colombo *ſaſſarollo* dicitur. Columba ſaxatilis Varroni inter altiles nominatur, &c. *vide* in columba ſimpliciter *A.* Liuia etiam aliquando in templorum muris & montium rupibus nidificat, ſed ea minor eſt quam columba.

De œnade. OENAS (*Vinago* vt Gaza vertit) autumno potiſſimum & conſpicitur & capitur; (vnde & nomen à vino, ſeu vindemiæ tempore ei inditum coniectura eſt:) cui magnitudo maior columbo, minor quàm palumbi eſt, quod & Ælianus repetit. Modus maximè capiendi eam dum ſe in aquam bibendo propendit, Ariſtot. Frugibus quoq; viuit vt columba, & bina parit oua, Ariſt. 6. 1. hiſt. anim. vbi Gaza de ſuo addit ſemel tantum anno eam parere. id quod de œnade verum mihi videtur. turturem verò de qua ſimul ibidem agit, bis anno parere conſtat. Veniunt ad noſtra loca cum iam fecerint prolem, Ariſt. hiſt. 8. 3. videtur autem de turture ſimul & œnade ea verba protuliſſe, Euſtathius œnadem maiorem colũba eſſe ſcribit, colore quem Græci οἰνωπὸν appellant, (qualis ſcilicet vini nigri eſt, vel qualis in vuis nigris maturis apparet: vt ab eo ne colore, an vindemiæ tempore quo capitur, œnàs dicta ſit dubitemus. Οἰνὰς, genus corui, aut columba fera, (aliàs, columbæ feræ ſpecies,) Heſych. & Varin. Οἰνιάξ, ſpecies corui, Iidem. Οὐνὼ Hebraicè & Syriacè ſignificat columbam illam, quam Græci vocant οἰνάδα, Tzetzes. *Vide in Columba A.* Quidam Gallicè interpretatur œnadem, *grand columb*, id eſt columbam magnã, vel *biſet*: Rob. Steph. *colombo biſet*. OEnáda etiã interpretantur aliqui locum vitibus conſitum. Οἰνάδες, ἀμπελώδεις τόποι, Heſych. Οἰνάδας ἀχλάς, ἀντὶ τοῦ Οἰνομαΐπιδας, Idem. Οἰνὰς auem ſignificat, non (vt quidã putant) vitem. in Sparta quidẽ etiam οἰναδοθῆκαι quidam vocantur ab huius auis aucupio, Ælia.

Viſcus ab excremẽto œnadis naſcitur. Viſcũ naſci aiunt ab excremento œnadis, cum illa viſci deuorato ſemine ſuper arbore aliqua excreuerit, Athenæus. Plin. pro œnade palumbem reddidiſſe videtur: Viſcũ, inquit, ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per aluũ auium redditũ, maximè palumbis & turdi.

De œnanthe aue. ¶ Alia eſt OENANTHE auis, Οἰνάνθη, Ariſtot. & Plinio, (vitifloram Gaza reddit,) quæ ſtatos latebræ dies habet, exoriẽte Sirio occultata, ab occaſu eiuſdem prodit: quod miremur, ipſis (eiſdẽ) diebus vtrunq;. Vitat enim interdum frigora, aliàs æſtum. Plin. ſanè lib. 18. c. 30. eadem de parra & vireone ſcribit, quæ lib. 10. c. 29. de œnanthe & chlorione, vt œnanthen parram eum tranſtuliſſe appareat. Niphus œnanthen à colore ſimili germinantibus vuis dictam conijcit. Eſt & vua œnanthe quam vites ſylueſtres ferunt, quæ cum flore colligitur, ſuauiſſimo odore cùm floret, vt & ſatiuæ vitis: qualis puto & tiliæ & fabarũ florentium eſt. hinc œnantharia medicis dicta. Plura de œnanthe aue leges infra in Elemento *O.* ¶ OEnas (inquit Guil. Turnerus Anglus) mihi nunquam hactenus viſa eſt: nec quid habeat nominis apud noſtros aut apud Germanos, compertum habeo. Vidi tamen Venetiis columbos his noſtratibus ſeſquialtera proportione maio-

ne maiores. sed hos non vinagines fuisse credo, sed columbos è Campania ad Venetos aduectos, vbi Plinius columbos scribit esse grandissimos. Niphus ex Aristotele de hist. anim. 8. 3. dubitat an vinago sit genus illud columbæ, quod in Italia habeatur ex columbo cellari & palumbo nascens. & quoniam Aristoteles hoc in loco columbarum genera numerans peleiadem omittit, vt lib. quinto œnadem, dubitat an œnàs & peleiàs eadem auis sit. Sed œnadem Aristoteles columbam maiorem facit, peleiadem minorem. OEnas etiam canis nomen est apud Xenophontem, si bene memini.

DE OENADE, CVIVS ICONEM EX MONTE *pessulo Guil. Rondeletius ad nos misit.*

OENAS, columbacei generis est, columbo maior, palumbe minor ἐλάττων φαβὸς, Aristot. est autem phaps palumbus minor, phatta palumbus maior, scribitur autem Græcè οἰνὰς apud Aristotelem, Athenæum & Eustathium. Rondeletius tamen vir doctrina & iudicio præstantissimus ἰνὰς per iôta tantum in prima legendum censet, vt ita dicatur hæc auis ἀπὸ τῶν ἰνῶν, hoc est à fibris carnis. ita enim fibrosa & dura est, vt neque edi neq; ad cibum parari nisi detracto tergore commodè possit. Auis est gregalis, & circa Monspessulum vulgò angelus (*vn angel*) vocatur: simillima perdici, sed rostro & pedibus nigris. plumis ex fusco colore in nigrum vergentibus, & luteis in ruffum. cætera, magnitudine præsertim, perdici persimilis, vt Io. Culmannus noster pereruditus ac diligens iuuenis ad nos perscripsit. ¶ Ego eandem auem esse conijcio, quæ apud Arabes scriptores alchata, vel alfuachat, & filacotona nominatur: *vide* infra in Capite de Palumbe *A.* circa finem. hoc vnum fortè obstiterit quòd pedes alchatæ perbreues tribuit Bellunens. hoc tamen non impediet quin saltem eiusdem generis proximi species sint diuersæ. & sanè angelo etiam Monspessuli dicto, vt pictura ostendit, pes propriè dictus, hoc est inferior & digitatus, breuis est proportione, & postremus digitus minimus. ¶ Cognata omnino auis est etiam quæ à Bellonio perdix Damasci vocatur, & describitur ab eo in Singularibus obseruationibus quas Gallicè ædidit, lib. 2. cap. 93. nisi quòd minor est & cauda breuiore. Perdix Damasci, inquit, minor est tum maiore tum minore perdice nostrarum regionum. Color ei in dorso & collo superiùs qui becassæ, id est gallinaginio. Alarum pars propior corpori pennas habet albas, fuscas & fuluas: pennæ verò maiores decem cinereæ sunt. Venter & alarum pars interior albent. circulus pectus ambit sicut in merula torquata (vel in aue quam Galli vulgò *canne petiere* vocitant) coloris mixti ex rubeo, flauo & fuluo. Et sanè credidissem hanc auem esse de genere pluuialis, vel illius quam *rasle de genet* Galli vulgò appellant, nisi crura ei plumis integerentur vt perdici albæ Sabaudicæ, (*lagopodi*,) vel columbæ dasypodi.

DE LIVIA COLVMBA.

COLVMBACEI generis est liuia (πελειὰς, à liuore dicta,) minor quàm columba, & minus patiens mansuescere. liuet etiam plumis & penè nigricat (Græcè simpliciter, nigra est,) & pedibus rubidis scabrosisq; est: quas ob res nullus id genus cellare alit, Aristot. Gaza interprete: ex quo etiam Athenæus repetiit. & Ælianus in Variis lib. 1. Apparet sanè πελειάδα (poetæ etiam πέλειαν dicunt,) à colore liuido dictam, quem Greci πελὸν & πελιὸν & πελιδνὸν vocant. *Vide* in Columba *H.a.* vbi etiam ostendi πελειάδα Doricè & poeticè simpliciter pro columba accipi. A πέλεια fit πελειὰς, vt à μαῖα μαιὰς, Etymologus. Πέλεια non simpliciter columba est, sed species columbæ nigrioris, vt dictio ipsa subindicat, Eustathius in Homerum. Πέλεια, genus columbæ simile palumbi, Varinus. Πέλειαι, columbæ nigræ, φράσσαι, Hesych. legendum autem φάσσαι, id est palumbes. quanquam palumbium genus diuersum sit, & maius. Liuiæ discedunt & palumbes, nec hybernare apud nos patiuntur, Aristot.

Columbæ cauernarũ seu syluestres. *Palũbus minor.*

¶ Columbæ cauernarum nigræ ſunt aliquantulum, & in arboribus habitant, Albertus. Et rurſus, Columbæ *belez* (vox corrupta à Græca πελειάδες) domeſticis griſeis (fuſcis) ſimiles ſunt, minores: & vocantur apud nos columbæ cauernarum (Lochtuben vulgò kleine wilde Tuben: & alicubi vt Turnerus ſcribit, Holtztaube) & inſident arboribus. volant gregatim, nec cicurantur. & ſi retineantur, non pullificant. Nidificant non in lapidibus aut muris, ſed potius in cauernis arborum, aut in arboribus. pedes eis aſperi, valde rubei, Hæc ille. Columbæ ſylueſtres in turribus & montium ripis nidificant, domeſticis minores, à nonnullis liuiæ quaſi liuidæ dictæ. harum fimus ad Sinapiſmum requiritur, Monachi in Meſuen. Niphus Italice vulgò *palumbellas* dici ſcribit. & ſanè Latinè etiam palumbus minor rectè appellabitur. nam maior eſt qui ſimpliciter palumbus dicitur, vel ad minoris differentiam torquatus. A Gallis liuia *croiſeau* appellatur, Brabandis *croiſi*. Anglicè *ſtocdoue*, vt Turnerus docet.

B.

Deſcriptio liuiarum.

¶ Vidi ego apud nos liuias captas cum aliàs, tum Februario etiam & Auguſto menſibus. Auis ea columbæ domeſticæ ſpecie perſimilis eſt paulò minor. pedibus rubet. roſtrum albicat, circa nares tamen purpurei parum habet. Plumæ vbiq; cinereæ, ſed in cauda extrema pennæ nigreſcunt, mediæ ſubruffum aliquid habent. Collum pronum & ad latera partim purpureas, partim ſubuirides plumas habet; pro diuerſo ad lucem poſitu hoc vel illo colore ſplendentes. Collum ſupinum ex cinereo purpureum eſt. Alarum pennæ quatuor longiores nigricant cum aliquo ſubruffo colore: minimæ cinereæ ſunt: mediæ partim cinereæ, partim ad extrema nigricant, & earundẽ vltimæ dorſum verſus ſubruffæ ſunt. Longitudo à roſtro ad extremam caudam dodrans & digiti quinq; ferè. Differt à palumbe quòd & multò minor eſt, & maculas albas circa collum & in alis vt illa non habet. ¶ In India liuiæ columbæ virides pennas habent, vt primo aſpectu, ſi quis in auium cognitione rudis ſit, pſittacum non columbam dicat. Roſtrũ illis & crura Græciæ perdicibus ſunt ſimilia, Ælianus.

Liuiæ Indicæ virides pẽnas habent.

C.

Quibus veſcãtur. *Vbi nidificent.*

Columbæ cauernales glandibus & granis veſcuntur, Albert. Semper cateruatim noctu prope pagos in aliquam arborem aduolant, & eandem ſingulis noctibus repetunt, vt Brabandus quidam nobis narrauit. Nidificant liuiæ in cauis aliquando arboribus & templorum muris, Turner. Perdicum vita amplius quàm ad ſedecim annos extenditur, Ariſtotel. hiſtor. anim. 6.4. ſed cum eo in loco de columbaceo genere agat, ſuſpecta eſt dictio πέρδικες: & tradunt aliqui (vt Niphus annotauit) in verioribus codicibus legi πέλειαι.

D.

Liuiæ, vt audio, cicurari non ſolent. De celeritate πελειάδος lege Euſtathium in Odyſſ. μ.

F.

Quod ad cibum attinet, liuijs conuenire videntur omnia ferè quæ in palumbe afferuntur. *Aridior ſi te delectat forte columba Liuia, turrita quæ tibi ab arce cadit: Non ſapiat torquata minus mihi cara palumbes, Si modo fert molles non diuturna* (non annoſa) *dapes*, Bapt. Fiera. Liuiæ apud nos vt audio, palumbis, tanquam teneriores in cibo præferuntur.

H.

Τρήρων.

¶ Πέλεια columbæ genus eſt in primis timidum, quare & τρήρων dicitur, Euſtathius. Sed idem docet peleiada Doribus (ac poetis, qui & *peleian* efferũt) colũbam ſimpliciter ſonare. & τρήρων commune eſſe epitheton columbarũ omnium: quandoq; etiã per antonomaſiam τρήρων ſimpliciter pro columba vſurpa-

Peleiæ Ioui ambrosiam ferre finguntur.

vsurpatur. Apud Homerum Odysseæ 12. legitur supra Planctas petras marinas nullas aues transire posse, sed ne peleias quidem, quæ Ioui patri ambrosiam afferant, quo nomine scilicet maior reuerentia eis deberetur. Non modò (inquit Eustathius enarrator) poeta ne peleias quidem supra Planctas transire posse canit, propter pernicitatem harum auium in volatu: sed etiam vt impudentiam earum argueret, quæ ne ijs quidem auibus parcant, quæ Ioui ambrosiam adferant, Eustathius. Alexander Paphius tradit Homerum Ægyptiis parentibus Dmasagora patre & Æthra matre natum, nutricem habuisse prophêtin quandam, filiam Ori sacerdotis Isidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit, vnde is noctu voces nouem diuersas ædiderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ & merulæ: & puerum inuentum esse cum nouem columbis colludentem in lecto, & aliquando Sibyllam in conuiuio apud parentes pueri insania captam carmen effudisse, cuius initium, Δμασαγόρα πολυνίκε. in quo Dmasagoram etiam μεγακλεῆ & στεφανίτην appellârit, & templum nouem Pegridarum, hoc est Musarum, condere iusserit. Hoc illum fecisse & puero iam adulto rem omnem aperuisse. Itaq; poetam in honorem anium quibus cum infans collusisset, finxisse eas ipsas Ioui ambrosiam aduehētes, Idem.

Homerus infans cū nouē columbis colludens inuentus.

Pleiades sydus Peleiades dictæ.

Et rursus, Poetę Pleiades sydus Peleiades nominant per epêthesin. nam Simonides eas πελειάδας οὐρανίας (& Atlantis filias, Athenæus) vocat, & τρήρωνας cognominat, vnde quidam decepti aues intellexerunt. Pindarus ὀρείας πελειάδας dicens, tanquam οὐρείας, situm earum ἐπὶ τῆς οὐρᾶς, id est in cauda tauri innuit: Æschylus easdem ἀπτέρους πελειάδας, (id est inuolucres, vt euitaret homonymiam cum auibus, Athenæus.) & Lamprocles, Αἳ ποταναῖς (pro πτηναῖς) ὁμώνυμοι πελειάσιν ἐν αἰθέρι κεῖνται. Item Euripides, Ἑπταπόρου δρόμημα πελειάδος. & Theocritus (Idyl. 3.) Ἀντέλλοντι πελειάδες. Homerus certè Pleiades inter stellas fixas tanquam celeberrimas agnouit: nam in Aspidopœia ante cæteras earum meminit. De ijsdem Mœro Byzantia sic cecinit, Ζεὺς τρήρωσι πελειάσιν ὤπασε τιμήν, Αἳ δή τοι θέρεος καὶ χείματος ἄγγελοί εἰσι. Conuenit autem his quoq; (non tantùm πελειάσιν, id est liuiis columbis propriè dictis) epitheton τρήρωνες, quòd Orionem fugiant, vt in fabulis est, persequētem matrem ipsarum Pleionen, Πληϊόνην, à qua secundum aliquos Pleiades denominantur, Hæc omnia Eustathius ex vndecimo Dipnosophistarum Athenæi mutuatus. Mœro (aliàs Myro) etiā Byzantia, inquit Athenæus) non peleiades, sed Pleiades, in poemate Mnemosyne, Ioui ambrosiam ferre canit. nec abs re id fingitur à poetis: quoniam hominibus quoq; ortu occasúq; partium anni discrimina & arationis messisq; tempus) id est generationis frugum & perfectionis) significant: vnde Hesiodus, Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων, Ἄρχεσθ᾽ ἀμητοῦ, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων. Et Aratus, Iupiter, inquit, Pleiadibus θέρεος καὶ χείματος ἀρχομένοιο Σημαίνειν ἐπένευσεν ἐπερχομένου τ᾽ ἀρότοιο. Et sanè multò augustius fuerit stellas Ioui ambrosiam ferre, quàm columbas confingi.

Peleiades inter sydera collocatæ à Ioue.

Ceterum figmentum Mœrûs, cuius etiam carmina recitat Athenæus, huiusmodi est: Cùm Iupiter in specu quodam Cretæ nutriretur, Peleiades τρήρωνες ambrosiam ei ex Oceano afferebant, nectar verò è saxo quodam rostro hauriens aquila. Has aues postea Iupiter victo patre Saturno, vt gratiam referret, inter sydera collocauit, quæ aquilam vocant & Pleiades. Author etiam astronomiæ quæ in Hesiodum refertur Peleiades semper pro sydere dicit. Itaq; Homerum quoq; verisimile est in Nestoris poculo sydus sic appellasse: quod cùm aures siue ansas geminas haberet, vtraq; scilicet in binas partes versus poculum rursus coeūtes diuisa, vt cùm binæ sint aures, & circa vtranq; (περὶ ἑκάτερον) binæ Peleiádes spectentur, & rursus aliæ duæ sub fundo poculi in vniuersum sex habeantur, quot scilicet in cælo etiam conspiciuntur. Sed cùm poeta περὶ ἕκαστον dixerit, geminæ columbæ circa vnamquamq; binarum aurium diuisionem, quæ quatuor sunt numero, non debent accipi: sic enim octo fierent. Potuit autem ἕκαστον pro ἑκάτερον dicere, quoniam ad vnum principium binæ diuisiones aurium rursus conueniunt. Sed præstat illum qui plura super hoc Nestoris poculo & allegorica eius ad cælum relatione, nosse voluerit, ad ipsa Athenæi verba remittere. Quod ad imaginem vel sculpturam attinet, potuerunt, inquit Athenæus, Pleiades in illo vel auibus vel virginibus similes fuisse, sed stellis exornatæ. Extat super eodem poculo elegans Alciati emblema, *Scyphus Nestoris inscriptum.* Δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον (scilicet οὖας τοῦ ποτηρίου) Χρύσειαι νεμέθοντο. Iliad. λ. vbi Scholiastes: Pascebantur, id est pascentibus & viuis similes erant columbæ seu liuiæ columbæ.

¶ Πελειάδος columbæ epitheta, habes supra in Columba simpliciter. sunt enim ferè communia, &c. ¶ Ἴθματα πελειάσιν ὁμοῖαι, Homerus Iliad. ε. de Iunone & Minerua. id est progressu suo similes columbis, quarum vestigia occulta (ἀφανῆ) esse scribunt antiqui, & non pro ratione magnitudinis discreta, Varinus. ¶ Πελειὰς ἡμβρύη, *vide* supra in Columba *E.* ab initio.

Auspicia ex liuia columba.

¶ Οἱ δ᾽ ἄλλοι εἴξαντες ὑπέτρεσαν, ἠΰτε κίρκους Ὠκυπέτας ἀγεληδὸν ὑποτρέσσωσι πέλειαι, Apollonius in Argonaut. Et alibi, Ἠΰτε κίρκοι Φῦλα πελειάων κλονέουσιν. Idem lib. 2. Phineum fingit Argonautis suadere, ne per Symplegades petras nauigēt, nisi prius eminus emissa columba, Οἰωνῷ δὴ πρόσθε πελειάδι πειρήσασθε, vt si illam viderint incolumem euadere per ipsas sequantur: sin minus, retrorsum nauigent tanquam prohibentibus dijs. vbi Scholiastes, Veteres (inquit) nauigaturos vsos esse columba (præmissa s. supra mare tanquam duce nauigationis) Asclepiades etiam testatur in Tragodumenis.

Veteres nauigaturi colūba præmissa vtebātur.

Λυπεῖσθε πελειάδες ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς, Theocritus in Epitaphio Bionis Idyl. 19. Αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς Ἤδη ἀποπνείουσαν ἔχων ὀνύχεσσι πέλειαν Ἐσσυμένως οἴμησεν ἀριστερὸς, Q. Calaber lib. 1. auspiciū hoc referens Priamo Iouem orante visum. Ἡ Κύπρος Ἔχει πελείας διαφόρους, id est Cyprus præstantissimas habet columbas, Antiphanes apud Athenæum. Celebrantur

ſanè hodieq; à noſtris etiam columbæ Cypriæ. Πελειάδα χειρὶ μεμαρπὼς, & πελειοθρέμμονα νῆσον, Varinus citat ex poeta quopiã. Idem in voce Κίχλαις, Turdis (inquit) & columbis (πελείαις) Hom. Odyſ. χ. cõparat ancillas Penelopes turdis forte, à cichliſmo, vel κιχλισμοῦ, id eſt inconcinno & laſciuo riſu, quo vtebantur vt ſe mutuò exhilararent. columbis verò propter libidinem, ad quam hę aues procliues ſunt: ὧν τὸ πάνσοφον διὰ τὸ ἀεὶ μίγνυσθαι. Cùm Phineus ab Iaſone conſilium petente, deberétne cum Argonautis inter Symplegadas petras nauim tranſmittere, nauis eam quæ columbæ (πελειάδος) celeritatem eſſe audiuiſſet, columbam præmitti iuſſit: quæ ſi ſalua euaderet, ipſis etiam tutam fore eam nauigationem. Præmiſſæ igitur columbæ poſtrema tantum caudæ parte retẽta, Argonautę illam ſequuti ſunt, & nauis ſimiliter Symplegadum concurſu extremæ tantum proræ confractę damnum paſſa eſt, Euſtathius in Odyſſeæ μ. Meminit etiam Ouidius in Ibin, vt retuli in Columba *h*.

DE PALVMBE.

Colvmbacei generis svnt:

I.	Phatta maxima, palumbus maior	IIII.	colvmba.
II.	Inde Phaps, palumbus minor.	V.	livia, peleiás.
III.	oenas, vinago.	VI.	tvrtvr omnium minima.

Palvmbvs & palumba apud authores leguntur, vt columbus & colũba. ſed palumbes frequentius eſt, idq; in vtroq; genere. Plinius etiam palumbum ferum dixit. nam & domeſticus ſiue cellaris palumbus eſt, pedibus pennatis: noſtri vocãt zame Schlagtauben/Welſchtauben. Palumbes antiqui cellares habebant, quas paſcendo ſaginabant: noſtris tẽporibus aucupij duntaxat gratia aluntur, Perottus. Niphus colũbę genus quoddam ex palumbo & columba cellari naſci teſtatur. Idem & Perottus palumbos eſſe docent, qui vulgò Italis torquati dicãtur, à torque ſiue circulo albo collum ambiente: vnde Martialis etiam hoc

epitheton eis tribuit. Et mihi quoq; videtur palumbus cùm abſolutè dicitur, pro torquato accipiendus tanquam maiore. nam alterius generis Ariſtoteles meminit φάβα nominans, vt inferius referam: cuius Latinum nomen peculiare non habemus, ſed palumbum minorem appellare licebit. Palumborum genus vnum cuius fimo viſcum naſcatur, Athenæus œnadem appellari tradit, Hermolaus & Perottus. atqui veterum nemo phattis aut phapſi œnadem adnumerauit, ſed columbaceo generi ſimpliciter. Si tamen palumbum genus ad hanc quoq; extendere placet, fuerit ſanè genus. ſub quo columbæ ſylueſtres omnes continebuntur, excepto turture: nempe phatta, id eſt palumbus maior, qui & torquatus ab authoribus cognominatur, *phaps*, id eſt palumbus minor, œnas & peleiàs, id eſt vinago & liuia. ¶ *Alurſan* ſeu *aluraſen* eſt ſpecies columborum ſylueſtrium, qui ſunt alijs maiores & noti in Syria, Bellunenſis. Et rurſus, *Aluers* ſunt columbi magni ſylueſtres, Sanguis columbæ, *guaraſcen* (*alurſan* Bellunenſis) & turturis memorantur ab Auicenna lib. 2. cap. 610. ex Galeno, qui ſanguinem columbi palumbi ac turturis nominat. & eiuſdem libri capite 299. ſanguis *guareſcen* ad vulnus oculi commendatur, Bellunenſis *vreſan* legit. Sed alia etiam quæ Græci phattis, id eſt palumbis tribuunt, Arabes aui *guareſcen* nominatæ adſcribunt. Coniicio autem Arabes huius vocis initium per *ain* literam ſcribere, cuius vim aliqui gamma præpoſito efferunt, alii omittunt. Apud Hebræos hoc nomen non inuenio. Apud Syluaticum & alios Arabes indoctiores variè ſcribitur. *Guaraſcen* id eſt turtur vel palumbus ſylueſtris, Syluaticus. *Guariſcen*, genus columbæ, Idem. *Algauariſcen*, genus columbæ, Vetus Auicennæ gloſſematarius. apud quem etiam *guariſdem* legitur. *Algueſim*, genus columbarum quæ ſemel anno pariunt, Syluaticus. ¶ Græcis palumbus φάσσα, Atticè φάττα dicitur. hodie vulgo φάσσα. A phatta voce Albertus, vel Auicennæ interpretes quos ſequitur, *fehita* & *vehica* detorſerunt. ¶ Palumbes Italicè vulgò torquati dicuntur, Niphus. Seruant & palumbi nomen, *lo palumbo*: ſed de columba cellari potius quam ſylueſtri id efferunt, vt & Hiſpani *paloma*. Palumbes domeſticis maiores aliqui glandiphagas nominant, à glandibus quibus libenter paſcuntur: alii torquatas, Monachi Itali qui annotationes in Meſuen dederunt. Circa lacum Verbanum *tudon* appellari audiui: quæ vox à Germanica tauben forſan detorta eſt. Circa Ferrariam *colombo fauaro*, ac ſi fabariam dicas, quòd fabis veſcatur, vt audio. Græci quidem phàba palumbum minorem appellant. Arnoldus in libro de ſanitate tuenda cadones nominans poſt turtures, videtur mihi palumbes intelligere. ¶ Hiſpanicè, *paloma torcatz*. id eſt columba torquata, Gallicè *ramier*, fortè quod inter ramos arborum nidificet, Græcè

Nomina.

quidem

quidem semiramis columba syluestris exponitur, cuius dictionis posterior pars cum Gallica congruit. Robert. Stephanus palumbem interpretatur *coulon au pigeon ramier, vng mansart.* Vocem *mansau* Brabandis vsitatum audio ¶ Germanicè Ringeltaub/ à circulo siue torque circa collum. Alijs, vt in Heluetia, Schlagtaub/ groß/ Holtztaub. Alijs Plochtaub/ nomine forsan à palũbe facto. Flandris Kriessduue. Albertus alicubi non rectè pro phatta Aristotelis columbam cauernalem vertit: quam liuiam esse supra docuimus, & Germanicè dici Lochtaub. ¶ Anglicè, *a coushot, a ringged doue,* vt G. Turnerus interpretatur: vel, vt Eliota, *a Wood culuer*, id est columba syluestris. vt alij, *a blokdoue, a stokdoue.* ¶ Illyricè, *diwoky.*

¶ Aristoteles (lib. 8. hist. anim.) columbarum species quinque facit, quæ sunt: Περιστερὰ, οἰνὰς, φὰψ, φάσσα, τρυγών. Libro autem quinto de partibus animal. φάβα non nominat Athenæus. Gaza pro duabus vocibus phaps & phassa, vnam Latinam posuit, palumbes. Eberus & Peucerus sexu tantum differre putant, vt phatta fœmina sit, phaps mas: sed sine authore. Phaps (inquit Eustathius Homeri interpres) media est magnitudine inter columbam & œnadem. phatta verò magnitudine gallinacei, colore cinereo, vt Athenæus etiam ex Aristotele citat. OEnas maior est columbo, minor palumbe, Aristot. interprete Gaza. Græcè est, ἐλάττων φαβὸς, vt Athenæus quoque legit: Alberti translatio habet, minor quàm *kyloz* vel *kaloz.* Στυγνὸν δύστανον ἀθλίαν φάβα Μέσακ̓λα πλευρὰ περισπλόοις περιπλεγμένην, Æschylus in Proteo. idem in Philoctete φαβῶν dixit in genitiuo plurali, vt Athenæus citat. Quanquam autem phaps & phassa, vt scripsi, differunt, idem tamen accipiter à priore voce phabotypos appellatur & phaboctónos, quasi palumbicida: à posteriore phassophónos: Latinè palumbarium reddunt. Φαβοτύπος, εἶδος ἱέρακος, καὶ περιστερᾶς (lego, καὶ φὰψ εἶδος περιστερᾶς) ἀγρίας σπερμοφάγου, Hesychius & Varin. Φασσοφόνῳ, τῷ τὰς φάσσας φονεύοντι. ἔστι δὲ (addo, ἡ φάσσα) εἶδος περιστερᾶς ὑπὸ τὴν τρυγόνα, Ijdem. id est, phassa autem species est columbæ sub turture: cùm contrà verius turtur sub columba sit. quærendum an rectius legatur κατὰ τὴν τρυγόνα. Aquitani Galli *phába* (genus à phatta diuersum, quod cæteri Galli, nescio an ipsi quoque, *ramier* nominant) sermonis Græci vestigium retinentes, *phauier* appellant, Author libelli de nomenclaturis animalium & stirpium Latinis, Græcis & Gallicis innominatus. sed quærendum diligentius, diuersam ne auem Aquitani *phauier* appellẽt, an potius eandem quam cæteri Galli *ramier*, vt ego puto. nam Itali quoque palumbem communem, id est torquatam fabariam vocitant. Phassa æstate apparet, hyeme latet: phaps verò & columba semper apparent, Athenæus Aristotelem citans, apud quem nihil tale inuenio. *Columbarũ species quinque. Phatta & phaps quã in re differant.*

¶ Alchata est genus columborum syluestrium, quorum alæ oblongæ sunt, pennæ & plumæ coloris coturnicũ, & cutis extrema prædura. quamobrem medici in regionibus ad Orientem præcipiunt huiusmodi columbos excoriari, vt cutis remoueatur. Vulgo noti sunt in Syria, pedibus nigris & valde breuibus, Andreas Bellunens. Caro palumbi & alcatha dura est, Auicenna 2.146. Et rursus ibidem, Caro alcatha salubris est illis quorum iecur obstructum est & infirmum, & quorum corruptum est temperamentum (cachecticis) & hydropicis. Eadem auis aliàs alfuachat vel alfuachet vocatur. nam de hac quoque Bellunensis scribit, speciem esse turturum coloris camelini vel cinerei. alij (inquit) dicunt speciem esse columborum syluestrium paruorum, coloris vt dictum est, notam in Syria. Caro auis *duraz* (id est francolini) præfertur carni auis cubugi (id est perdicis, cuius rostrum & pedes rubent) & *alfuachat*, (vetus lectio, *alfaguakit*, Auicenna 2. 221. Filacotonæ apud Elluchasem qui Tacuinos Arabicè scripsit, cum columbis & turturibus numerantur: vnde palumbium generis esse conijcio, & easdem fortè quas Auicenna *alfuachat* nominat. Paulò ante quidem idem Elluchasem palumbes syluestres & filacotonas simul commemorat. *Alchata genus columborũ syluestriũ. Alfuachat. Filacotona.*

B.

In agrum Volaterranum palumbium vis è mari quotannis aduolat, Plinius. ¶ Πέλεια, id est liuia columbæ genus est simile palumbi, phattæ, Varinus. ¶ In columbaceo genere maximo corpore sunt palumbes, φάτται: inde φάβες, vt in *A.* ostẽdi. OEnas maior est columba, minor palumbe, ἐλάττων φαβός. phassa verò (id est palumbus maior) magnitudine est gallinacei, colore cinereo, Athenæus Aristotelem citans: & Eustathius. haud multò minor paruis gallinaceis, Nic. Leonicenus. nonnullis locis gallinaceum æquat, Wottonus. Ego tantas ferè columbas memini videre Venetiis aduectas, quæ forsan huius generis palumbes cicuratæ erant. Palumbi feri ad cæruleum colorem inclinant: cellarium pedes plumis vestiuntur. Palumbes maior est columba communi, & magis ad albedinem declinans, cùm tamen sit coloris grisei, (cinerei,) Albertus. Torquati cognominantur à torque siue circulo albo ex plumis collum coronante. ¶ Palumbo ingluuies præposita ventriculo est, Aristot. Caput habet subcæruleum purpureúmve, & nigrum oculi rotundissimum, Wottonus. Aues quædam sinum vnum habent quo merguntur recentia, vt guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, vt gallinæ, palumbes, columbæ, Plinius. ¶ Palumbis dum Venerem exercent testes insigniter augentur, cùm hybernis mensibus ne vllos quidem testes in ijs haberi nonnulli arbitrerentur, Aristot. ¶ Palumbus torquatus, quem manibus tractaui dum hęc scriberem, longus erat circiter duos dodrantes, à rostro ad pedes retro extensos. pondere vnciarum sedecim cum dimidia. circulus albus in collo imperfectus, supina colli parte desinens, duorum digitorum interuallo. is in minoribus ætate non percipitur. Candidæ aliquot pennæ in mediis alis apparent, in liuiis non item, vt neque circulus colli. Externa pars alarum, *De phassæ seu palũbi magnitudine. Colore, Ingluuie, Capite, Oculis, Testibus. Particularis descriptio palũbi torquati.*

quæ longioribus pennis conſtat, colore nigricat. interior magna ex parte fuſca eſt, vt etiam dorſi ſuperior pars. reliquum dorſum & cauda cinerei planè coloris ſunt. In collo præcipuè prono & ad latera, pennæ (præter albas) variæ, & pro alio atq; alio ad lucem poſitu, purpureæ, virides, cœruleæ, cinereæ. Collum pronum cum aliqua parte pectoris purpurei coloris plumas habet, cui cinerei etiam nonnihil confuſum eſt. Cauda extrema nigra, pedes rubicundi: roſtrum ſubflauum, cute vtrinq; purpurea inductum. Ventris plumæ partim albæ, partim cinereæ. Aliâs etiam mihi inſpicienti torquati venter magis ruffus viſus eſt quàm liuiæ.

De palumbis Indicis. ¶ Petrus Martyr Oceaneæ Decadis primæ lib. 10. refert Hiſpanos in quadam inſula noui Orbis inueniſſe palumbes noſtris grandiores, ſapore & guſtu perdicibus noſtris meliores, aromaticum quendam odorem ſpirantes: quorum ingluuies cum diſſecuiſſent, odoratis floribus plenas deprehenderint.

C.

De voce & gemitu palumbarum. Camporũ incola palumbes eſt, Ariſt. Degit & in ſiluis. Palumbes hyeme non gemit, niſi quod aliquando ex aſperrima hyeme placidum tempus ſucceſſiſſet, gemuerit: quod apud peritos in admiratione habitum eſt. cæterum ineunte vere gemere incipit, Ariſtot. Cantus omnibus (omni columbaceo generi, vt ego accipio: etſi Wottonus ad palumbes tantum referat) ſimilis atq; idem, trino conficitur verſu, præterq́; in clauſula gemitu, (aliâs, præterquam in clauſulæ gemitu,) hyeme mutis, vêre vocalibus, Plinius 10.35. Audiuimus torquatos palumbes hyeme ſerena & tranquilla multis diebus, gemere, qui aduenientibus imbribus ſtatim ſilent. Ruſtici quidem dicunt gemitum palumbium eſſe ſignũ veris præſentis, Niphus. Alexander Myndius palumbes (phaſſas) negat vocem ædere hyeme, niſi ſerenitas (εὐδία) fuerit, Athenæus. Solſtitij tempus indubitatis notis ſignauit natura. palumbium vtiq; exauditur gemitus, Plin. *Plauſitat arborea clamans de fronde palumbes*, Author Philomelæ. Palumbes minurriunt Æl. Spartianus in Antonino Geta. Dum ſua torquati recinunt dictata palumbes, Politianus in Ruſtico.

Cibo. ¶ Cibus. Palumbes frugibus viuit, Ariſtoteles. Glandes & grana comedunt palumbi & columbæ cauernales (id eſt liuiæ,) Albertus. Palumbos ſunt qui à glandibus quibus libenter veſcuntur, glandiphagas nominant: & hyemali tempore cum non inueniunt ſemina & fructus, fame coactæ paſcuntur herbis, Monachi in Meſuen. Fabarias Itali quidam vulgò vocant, eò quòd fabis veſcantur, vt audio. Viſcum ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per aluum auium redditum, maximè palumbis & turdi, Plin. Athenæus de œnàde columba ſcribit, ſi deuorato viſci ſemine ſuper arbore aliqua excreuerit, viſcum naſci. *Potu.* ¶ Alexander Myndius tradit palumbem (phaſſan) non bibere collum reſupinantem: *vide* ſuprà in columba *C.* *Migratione.* ¶ Palumbes & columba toto anno viſuntur, Ariſtotel. & Athenæus. Græcè legitur phàps, quæ eſt palumbes minor. Palumbes (φάτται, quæ maximæ ſunt) diſcedunt, & liuiæ, nec hybernare apud nos patiuntur, Ariſtot. Et rurſus, Palumborum aliqui latent: aliqui non latent, ſeu cum hirũdinibus abeunt. Abeunt & palumbes, quónam & in ijs incertum, Plin. Volant gregatim tum palumbes tum turtures, cum accedunt, & cum ſuo tempore abeunt, Ariſtot. Palumbium vis quotannis in agrũ Volaterranum (Blondus legit Veliternum) ex mari volitat, Plin. Turtures, vt audio, in genere columbaceo primæ auolant, deinde liuiæ: poſtremò palumbi torquati, quorum tamen aliqui remanent. ego nuper medio Septembri torquatos vidi Tiguri: & aliâs circa medium Februarij torquatum & liuiam videre memini. Quædam cum æſtate æuum degant in ſyluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium receſſus ſecutæ: ſicut merulæ, palumbes, &c. Georg. Agricola. Et rurſus, Palumbes aliquando in anguſtis montium locis latere conſuerunt. Apud Epiphanium Theologum legimus palũbas quadraginta diebus latitare quaſi mortuos, inde reuiuiſcere. *Coniugij fide.* ¶ Mare vno contenta & turtur & palumbes viuit, nec alterum recipit (vt & columbæ,) Ariſtot. Palumbus amiſſo conſorte, nec viride quicquam in quo requieſcat petit, nec alios amores requirit, Liber de nat. rerum. *vide* in columba *D.* ¶ Columbæ amorem mutuũ querulo gutture ictuq; roſtri oſtendũt. In Venerẽ crebrò ruunt, frequẽti pedum orbe facta adulatione. Idem faciunt & palumbes: verum quia ſemiferi ſunt, rarius fœdant, Platina. *Coitu.* palumbes & turtures trimeſtres coire, fœtificareq́; aliqui referunt, argumento quod larga eorum copia eſt. Gerunt vterum decem & quatuor diebus, ac totidem alijs incubant, & totidem alijs fœtus ita volucer fit atq; perficitur, vt vix poſſit apprehendi, Ariſtot. *Partu.* Palumbes gemina ædit oua, idq́; ſemel duntaxat anno, Idem. In locis frigidis ſemel, in calidis bis, Albertus. *Algueſion* (palumbes) genus eſt colũbarum quæ ſemel anno pariunt, Syluaticus. Columbacei generis aues omnes bina oua pariũt. ſed columba vel decies anno: aliæ ſemel anno & parcius generant, Ariſtoteles. Et rurſus, Turtur & palumbes pariunt vêre, nec plus quàm bis: atque ita, ſi prior fœtus corruptus eſt. frangunt enim oua mares auium complures. ſed quamuis tria interdum pepererint oua, nunquam plus duobus pullis educunt. nõnunquam etiam vnum tantum. reliquum ouum ſemper irritum eſt, quod vrinum vocant. Palumces & turtures plurimum terna oua, nec plus quàm bis ferè pariunt: atq; ita, ſi prior fœtus corruptus eſt. & quamuis tria pepererint, nunquam plus duobus educant. Tertium quod irritum eſt, vrinum vocãt Plinius. Turtures & palumbes bis vêre pariunt. & ſi oua ſecunda auferri aut corrumpi contingat, tertio aliquando pariunt, Albertus. Palumbi & turtures bis anno pariunt, cæteræ aues ferè ſemel, Plinius. Columbacei generis aues magna ex parte bina oua pariunt, vt palumbes & turtur. ſed complurimum terna, palumbes & turtur, Ariſtot. Palumbes & turtur imperfectos & cæcos pariunt pullos, vt in Co-

lumba

lumba *C.* dictum est. Transisse solstitium caueto putes, nisi cum incubantem videris palumbum, Pli-
nius. Et alibi, Pariunt post solstitia. Palumbium fœmina incubat à pomeridiano incipiens, totaq; no- *Incubitu.*
cte, & vsq; ad tempus ientaculi (post meridiana in matutinum, Plinius) perseuerans: reliquo tempore
munus idem mas subit, Aristoteles. Nigidius putat cum oua incubat sub tecto nominatam palumbem
relinquere nidos, Plinius. Mas palumbium fugit terram salsam & humidam, ac ponit in os pulli vt
assuescat cibo, Liber de natura rerum. sed hoc veteres de columbis tantum scribunt. ¶ Palumbis
siccitas cœli prodest, tum ad ceteram sanitatem, tum ad partum. Quamuis enim huiusmodi constitu-
tio auibus omnibus conueniat, præcipuè tamen palumbis idonea est, Aristot. ¶ Nidificant in arbo- *Nidifica-*
ribus, Monachi in Mesuen: & sæpius, Textor & Perottus. Ante ver frigore adhuc præualente nidifi- *tione.*
cant, Alciatus. Palumbes in condensa hedera nidulatur, aut super ramum arboris ex pauculis ligni-
culis transuersim positis tenuissimum nidum construit, Turnerus: sed latum vt audio. Nidulantur &
palumbes & turtures semper locis eisdem, Aristot. In palumbium (φαβῶν) nido maximè (aliquando)
cuculus parit, quorum oua esu absumens, sua relinquit, Idem. Cuculus semper in alienis nidis parit,
maximè palumbium, Plinius. ¶ Vita palumbibus longa. nam ad vigesimum quintum (πεντεκαίδεκα *Vitæ lon-*
in nostris codicibus, id est quintum decimum) & ad trigesimum annum protrahitur. nõnullas quadra- *gitudine.*
ginta etiam annos cõpleuisse exploratum habetur. ætate aũt prouectis vngues accrescunt, quos reci-
dere solent, qui alunt. nihil, quo lædantur apertè, aliud his senescentibus accidit, Arist. Viuere palum-
bes ad tricesimum annum, aliquos ad quadragesimum, Aristoteles author est: vno tantum incom-
modo vnguium, eodem & argumento senectæ, qui citra perniciem reciduntur, Plinius. Et cum ma-
res in totum diuturniores quàm fœminę sint, in his (de palumbis & turturibus proximè scripserat: sed
videtur de toto columbaceo genere hoc intelligendum, quod id omne ad libidinem sit profusum: cu-
ius quidem causa (vt ibidem Aristoteles scribit, libro 9. cap. 7. histo. anim.) passerum etiam mares bre-
uioris vitæ sunt quàm fœminæ) marem prius quàm fœminã mori nonnulli aiunt, videlicet documen-
to earum quæ domi allectatrices aluntur, Aristot.

D.

Palumbes semiferi sunt, Platina. ¶ De coniugali castitate palumbium & turturum Æliani ver- *De castita*
ba recitaui in Columba *D.* Palumbes consorte suo amisso, amplius non coit. extra nidum stercus eij- *te palum-*
ciunt, & pullos crescentes ad idem faciendum erudiunt, Liber de natura rerum. Mira est palumbium *bium &*
in coniugio castitas, (σωφροσύνη περὶ τὰς συνοίκους:) quæ etiã adulterio corruptæ, interimunt corrupto- *cura circa*
rem si assequi possint, Porphyr. lib. 3. de abstinentia ab animatis. Palumbes ante ver magno adhuc fri- *pullos.*
gore nidificans, plumas sibi euellit, vt pulli calidiore nido fruantur: quibus ipsa nudata frigore aliquan-
do perit, Alciatus. ¶ Perdices aiunt, & ciconias, & palumbos vulneri accepto origanum imponen-
tes ad sanitatem redire, Ælianus. ¶ Palumbes lauri folio annuum fastidium purgant, Plinius. Lau-
rum nido imponunt, Zoroastres. *vide* in Columba *D.* Laurum edunt contra fascinationem, Philes. *Quara-*
Palumbes vbi morbo laborat, folium lauri in nidum suum inferens conualescit, Orus. Palumbes & *tione vul-*
perdices bene inter se sentiunt, Ælianus. *nerib. & morbis*

E.

Palumbi difficilimè capiuntur. statim enim visis aucupibus procul auolant. Vincuntur tamen *suis mede-*
& ipsæ dolo. Nam auceps arbori insidentes conspicatus, rete in solo extendit, ac tenues paleas insper- *antur.*
git, vt lateat: & palumbos alios olim captos excæcatosq; imponit, & pedibus funiculos illigat, quo *Quomo-*
commoto sese concutere & strepitum ædere palumbos cogit: eo percepto cæteri pascuis & arbustis *do capian*
relictis aduolant. Auceps in attegia conditus, quantum potest retium funem attrahit, & perdicis simul *tur.*
omnibus euersis, palumbos retium finibus intricatos capit. Eiusmodi retibus (ἐπίσπαστρα vocant) co-
lumbæ etiam comprehenduntur, sed multò facilius laqueis, Oppianus. Palumbes antiqui cellares
habebant quas pascendo saginabant: nostris temporibus aucupij duntaxat gratia aluntur, Perottus.
Apud nos etiam allectatrix siue hallucinatrix fit palumbes ex syluestribus, Nyphus Italus. In Antiate
agro Italiæ palumbium aucupium est per autumnum. Palumbæ cum mari transuolato Italiam reli-
cturæ sunt, aliquandiu in nemoribus Antiatum commorantur. quare peritissimi Neptunienses retia
quàm maxima in id aucupij magno parata impendio suspendunt. Exinde palumbes quascunq; lon-
go tractu viderint congregatas in arboribus considere, iactu lapidis & clamore territas in aera volare
compellunt: dumq; aues in magnum coactas numerum aduolando, tensis retium insidijs viderint su-
pereminere, contorta funda paruum lapidem vel naturaliter album, vel gypso delinitũ maximo emit-
tunt crepitu. quo territæ bombo palumbes, vt accipitres chiluones à Plinio appellatos, quibus nunc fal-
chonibus est nomen, quos in lapide bomboq; fundę timẽt, declinando feruentur, terræ quam possunt
volatu rapidius appropinquãt, sicq; amentes in retia se præcipitant, Blondus in Latinis.

¶ Offæ panis vino madefactæ, hyeme turtures, sicut etiam palumbos, celerius opimant quàm *De sagi-*
cæteri cibi, Columella. Eiusdem verba quomodo pinguissimi reddantur palumbi, scripsi in Columba *nãdis pa-*
E. Palumbes eodem modo farciunt ac reddunt pingues, quo gallinas, Varro: cuius de gallinis saginan- *lumbis.*
dis verba suo loco referemus. Palumbum recentem sic farcito. Vti prehensus erit, ei fabam coctam
tostam primum dato: ex ore in eius os inflato item aquam. Hoc dies VII. facito. Postea fabam fresam

puram, & far purum facito, & fabæ tertia pars vt inferuescat: cum feruere incipiet, puriter facito, & coquito bene: id vbi excoxeris, deponito. bene oleo manū vngito. depsitoq; primum pusillum, postea magis depses, oleo tangito, depsitoq;, dum poteris facere turundas, & eas ex aqua dato, & escam temperato, M. Cato cap. 90.

F.

De alimēto ex palumbis.

Ruffus auium tres ordines statuit: & præfert ex auibus syluestribus alaudas non cristatas & *sathur*, (forte turdos:) deinde sturnos, phasianos, perdices, turtures, pipiones, palumbes syluestres & filacotonas, &c. Elluchasem. Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè, perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ, & galli. his verò durior est caro turturis, palumbi, & anatis, &c. Galenus lib. 3. de alimentis. Itaq; cōcoctu difficilis est, (Auicenna teste) & excrementosa, Wottonus. Palumbus & alchata (quod est genus palumbi) duræ sunt carnis, Auicenna. Columbi & palumbes inter excrementosa numerantur à Psello lib. 1. Pulli columbini, (columbæ,) turtures & filacotonæ proximæ inter se naturæ sunt, Elluchasem de alimentis. Palumbes siccat in cibo & ventrem astringit, Hippocrates. Idem lib. 1. de morbis muliebribus, mulieri, cui menses pituosi fluunt, palumbæ & similibus vesci consulit. Palumbus aluum astringit, Celsus & Auicenna: magisq; si in posca decoctus est Celsus. Palumbi hyeme salubriores sunt, Arnoldus de conseru. sanitate. Nostri liuias torquatis in cibo præferunt. Ex aucupio palumbarum Romanus nostri temporis populus nuptias & conuiuia maiori ex parte parat. melioris quidem saporis & nutrimeuti paruæ (liuiæ nimirum) quàm aliæ sunt palumbes, Blondus. Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. loc. palumbes stomachis in cibo conuenire scribit, Trallianus tympanicis. M. Cato Censorius iubebat ne ægrotis imponeretur ieiunium: sed potius alerentur oleribus & modica carne anatis, aut palumbi aut leporis, Plutarchus in vita eius. Turtures ac palumbes tempore pestilētiæ in cibo laudātur ab Alexandro Benedicto. Aretæus elephantico victum præscribens, perdices, palumbes & columbos probat: & rursus palumbum torquatum in cibo eius qui cephalæam patitur. In colico affectu frigido & phlegmatico, gallinæ altiles ad cibum præferuntur: deinde perdices & palumbi debilis nutrimenti gratia exhibendi, turturesq; altiles & columbæ, Aetius. *Inguina torquati tardant hebetantq; palumbi, Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax*, Martialis. ¶ *Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbes*, Horatius Sermon. 2.8. vbi Acron Scholiastes, Quia in clunibus (inquit) aliquid habetur tetri odoris & saporis minus iucundi. Sunt qui priusquam coquant palumbum, in aqua frigida aliquandiu relinquant. Apicij verba de condimento in coctura columbi altilis & palumbi recitauimus in Columba *F.* Ad pastillos è palumbis parandos, vtêris salsa (iure intinctorio) calida, vt pro bubula carne, & speciebus aromaticis eisdem, nisi quòd cepa requiritur in liquamine suilla frixa, Coquus Gallicus.

G.

Remedia ex palumbe.

Caro *alcatha* (quæ est species palumbi) vtilis est ijs qui ex obstructo aut infirmo hepate laborant, & corruptione temperamenti (cachexia) & hydrope, Auicenna. ¶ Palumbes siccat in cibo & ventrem astringit, Hippocrates & Auicenna. Aluum astringit palumbus, magisq; si in posca decoctus est, Celsus. Palumbum ferum ex passo concoque, atq; inde potiones singulas cœliaco per triduum da bibendas, Marcellus. Caro palumbi in aceto decocta dysentericis & cœliacis medetur, Plinius. Palumbus ferus ex posca decoctus tormina sanat, Idem. Palumbi torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Palumbus ferus & è posca decoctus ilio resistit, Idem. In contractione neruorum caro palumbina in cibis prodest & inueterata, Plinius. Si mulier concepit & periculum sit effluxionis, vescatur palumbe, Hippocrates libro 1. de morbis mul. Torquati palumbi caro ob glandium esum traditur Venerem hebetare, cum columbæ potius stimulent, Perottus. *Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax*, Martialis. ¶ Iumentorum verminatio finitur ter circunlato verendis palumbo: mirum dictu, palumbus emissus moritur, iumentum liberatur confestim, Plinius.

Sanguine.

¶ Palumbi, turturis & columbæ, nec non sanguis perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum vulneribus, lusciosisq; illinuntur, Dioscorides. Plura de vsu palumbini columbiniue sanguinis ad oculos sanguinolentos, seu sanguine suffusos, & sistendum sanguinem qui è membranis cerebri fluit (præsertim cùm ossa capitis à chirurgis perforantur) leges in Columba *G.* Palumbi sanguis vtilis est vulneribus oculi, Auicenna. Vulnera purgat, Celsus, *vide* in columba *G.* Vrtica trita cum sanguine miluino aut palumborum permixta, pedes illiti efficaciter sanantur, Marcellus: ad podagram ni fallor.

Cinere.

¶ Cinis plumarū aut interaneorum palumbis in mulso ad cochlearia tria potus morbo regio resistit, Plinius. ¶ Cinis plumarum palumbium ferarū ex aceto mulso contra calculos & alias vesicæ difficultates sumitur: item intestinorum ex his cinis cochlearibus tribus è nido hirundinum, Idem

Fimo.

¶ Pro fimo palumbi columbino ad remedia vti licebit, vt legimus in Antiballomenis quæ Æginetæ libris adiiciuntur. Palumbi stercus adurit, Celsus. Vires quas Dioscorides columbarum fimo adscripsit, recentiores quidam indocti palumbino attribuerunt. etsi enim palumbium fimus eadem possit quæ columbinus, efficacior etiam, conseruanda tamen sunt bona fide authorum verba. Ad calculum vesicæ: *Siue palumborum capitur fimus* (g. n. vt videtur. nam fimū hîc legi nō potest, cum prima huius dictionis alibi semper ab eo corripiatur) *acre ferorum Dulcacidis sparsum succis tritumq; solutum*, Serenus. id est, ex oxymelite bibitur. De columbini quidem fimi vsu aduersus calculum,

multa

multa diximus in columba. Fimum palumbium in faba sumitur contra calculos & alias difficultates vesicæ, Plinius. Fimus palumb. in sorbitione sumptus ex faba facta (forte, fracta) admirabile strangu-riosis præsentat auxilium, Marcellus. ¶ Lapilli in palumbium ventriculo inuenti, contriti potioni in-spergantur contra calculos, Plinius. *Lapillis in ventriculo inuentis.*

H.

a. Palumbus. m. g. passim apud authores legitur: palumba fœmininum apud Propertium. Pa-lumbi (lego, Palumbes) fœm. g. *Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes*, Verg. Bucol. Aliquando masc. *Macrosq; palumbes*, Lucanus lib. 14. masc. g. Qui enim intelligo duæ vnum expetitis palumbem, Plautus Bacchid. Quo palumbem vnum ex ore tollit, Pomponius de Vite, vt Nonius citat. Palumbium fero-rum Plinius dixit, sed alia lectio habet ferarum. Palumba & colũba syluana, videlicet auis casta ex mo-ribus appellata. est enim comes castitatis: cum amisso corporali consortio solitaria incedat, nec carna-lem vltrà copulam requirat, Isidorus. Hoc alij quidam recentiores nullius doctrinæ homines clarius exprimendo, Palumbus (inquiunt) castus putatur, quasi parcens lumbis: vt contrà columbus, quasi colens lumbos. Quòd si columbus per onomatopœiam dictus fuerit, vt Grapaldus suspicatur, ean-dem in palumbo quoq; nominis rationem esse conijciemus. Palumbula diminutiuum legitur in Cor-nu copiæ Perotti, authore non citato. Vulgo quidem apud Italos hodie *palumbella* dicitur, palumbis genus alterum & minus, quod liuiam Nyphus interpretatur. ¶ Titos palumbos dici arbitrantur qui-dam, &c. *vide* in Columba *H.a.* ¶ Φάττιον, id est palumbulus, (nam & colũbulus dicitur,) diminuti-uum à φάττα, Antiphani nominatur apud Athenæum. Φάψ, auis genus apud Lycophronem. Τὰς οἰνο-τρόπους λέγομεν, αἳ κατ' (ὅτι) τοῦ Ἀγαμέμνονος τοὺς Ἕλληνας λιμῷ συνεχομένους, μετεπέμψατο τὰς οἰνοτρόπους διὰ Παλαμήδους, αἳ ἐλθοῦσαι εἰς τὸ Ῥοίτιον ἔτρεφον αὐτούς, Varinus. quasi phabes columbarũ genus sit, quod aliàs οἰνοτρόπον dicatur, à quo Græci sub Agamemnone fame laborãtes in Rhœtio nutriti sint. Idem Va-rin. alibi Οἰνοτρόπους interpretatur OEneæ filias. Rhœtium vel Rhœteium promontorium Troiæ fuit. Οἰνειάδαι populus dicebantur, & eodem nomine Acarnaniæ vrbs quam habitabat, iuxta Acheloum. *Palũbus quasi parcens lumbis. Titi. Φάττιον.*

¶ Epitheta. Aeriæ, Vergil. Buc. Cana, Alciatus. Macri, Lucanus. Plausitantes, Textor. Raucæ, Vergilius Bucol. Torquata vel torquatus epitheton proprium & distinguendi causa adiectum, magis quàm poeticum videtur. *Sed cape torquatæ Venus ô regina columbæ*, (alij codices *palumbæ* habent, quod minus placet. facit enim poeta hanc auem Veneri sacram. existimatur aut columba Veneri, palumbes Proserpinæ sacra,) Propert. *Inguina torquati tardant hebetantq; palumbi*, Martial. ¶ Τρήρωνες apud Græ-cos commune epitheton est omni columbaceo generi. *Epitheta.*

¶ Palumbina caro, Plinius. Palumbarius accipiter est, vt Gaza transfert ex Aristot. quem Græci φαβοτύπον, φαβοκτόνον, & φασσοφόνον, cognominant, vt supra in *A.* ostendi. Apud Eustathium Homeri interpretem & Varinum, melanæetum, id est aquilam nigram, legimus etiam phassophónon dici: sed legendum est lagophónon, id est leporariam, vt Aristoteles habet. ¶ Phassachates gemma de genere achatis, apud Plinium: à palumbo sic dicta, quem aliquando venarum & macularum discur-su exprimit, vt Georg. Agricola annotauit. ¶ Caniculam mustelorum generis in quibusdam Galliæ locis vulgò *palumbum* vocari audio. *Deriuata. Phassachates gemma.*

¶ Icon. Hominem qui se ipse ex oraculo pristinæ sanitati restituerit volentes innuere Ægyptij, palumbum (*phassam*) pingunt lauri folium tenentem. hic enim vbi morbo laborat, lauri foliũ in nidum suum inferens, conualescit, Orus. ¶ T. Manlius summo loco natus, dictus est Torquatus, quòd Gal-lum quendam immani corpore, qui se ad singulare certamen prouocauerat, occidit, eiq; caput præci-dit, torquem detraxit, eamq; sanguinolentam sibi in collum imposuit, Perottus. *Torquatus cur dictus sit T. Manlius.*

¶ *b.* Scõpes turturibus & palumbis similes sunt, Ælianus.

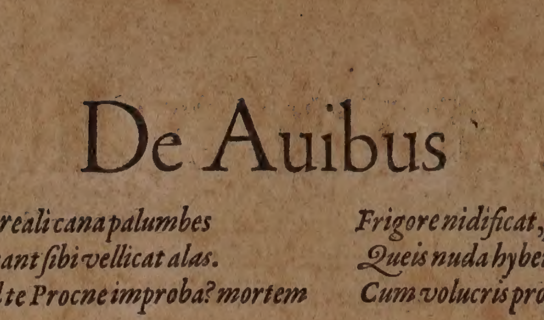
¶ *e.* Præterea tenerum leporem geminasq; palumbes. Nuper, quæ potui syluarum præmia misi, Nemesianus. Apud Theocritum Idyllio quinto pastor puellæ suæ palumbem dono se daturum pro-mittit, Κὴγὼ μὲν δωσῶ τᾷ παρθένῳ αὐτίκα φάσσαν Ἐκ τᾶς ἀρκεύθω καθελών. Τηνεὶ γὰρ ἐφίσδει. *Auguria.*

¶ *h.* De gallinis & palumbibus auguria non accipiuntur præterquam ex ouis. Liuia enim Au-gusta ex Nerone grauida cum parere virilem sexum cuperet, hoc vsa est puellari augurio, ouum in si-nu fouendo, &c. vt refertur in Gallina *H. h.* ¶ Pherephattæ, id est Proserpinæ nomen multi ex Græ-cis Theologis factum putant παρὰ τὸ φέρβειν τὴν φάτταν, id est à pascenda palumbe. est enim hæc auis Proserpinæ sacra. quamobrem etiam mulieres Maiæ sacerdotes eam ipsi immolant. Maia vero ea-dem est quæ Proserpina, tanquam mea quædam, id est obstetrix & nutrix. est enim dea terrestris, & eadem Ceres, Porphyrius lib. 4. de abstinentia ab animatis. ¶ Dum iter facimus prope vrbem Me-cham (in Arabia) cælũ inumbrabant palumbes innumeri. Aiunt autem incolæ has aues traxisse genus ab illa palumbe quæ Mahumeti in aurem loquebatur sub velamento sacri pneumatis. Inerant dicti palumbes vicis, ædibus, tabernisq; ipsis frumentarijs milij ac orizæ: vixq; licet eos abigere. occidere quidem aut capere huiusmodi palumbes propè capitale censetur. Arbitrantur enim incolæ, si hę aues vapularent orbem ruiturum, ob id impensa (publica) aluntur in templo medio, Ludouicus Roma-nus. ¶ Palumbem pro columba prouerbium explicauimus in Columba *h.* *Palumbes Proserpinæ sacra. De palũbis Arabicis quas capere aut occidere capitale sit.*

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur, *Amor filiorum.*

Ante diem vernam boreali cana palumbes
Mollius & pulli vt iaceant sibi vellicat alas.
Ecquid Colchi pudet, vel te Procne improba? mortem
Frigore nidificat, præcoqua & oua fouet.
Queis nuda hyberno deficit ipsa gelu.
Cum volucris propriæ prolis amore subit?

DE TVRTVRE.

A.

TVRTVR plerunque masculini generis, rarò fœminini reperitur. Hebraicè dicitur *tor* תר vel תור, 2
vt legitur Canticorum 2. in multitudinis numero *torim*, Leuitici 1. Geneseos 15. Chaldæus pro *tor*, habet שפנינא, *saphnina*, & similiter Arabs. Persa תתרו, *tetaru*. Septuaginta τρυγόνα & Hieronymus tur-
Nomina. turem transtulit. Apud Auicennam articulo præposito *alsafanin* dicitur, interprete Andrea Bellunensi. Inuenio & צוצילתא, *zuziltha*, nescio cuius linguæ vocabulum pro turture, in Lexico trilingui Seb. Munsteri. *Duram*, id est turtur auis, Syluaticus. Sed Andreas Bellunensis apud Auicennã 2,221. vocem *duraz* (ipse *duragi* legit) interpretatur francolinum: qui nobis attagen videtur. certum est aliam à turture auem hoc nomine designari ex ijs quæ de ipsa scribuntur ab Auicenna. *Guarascen*, id est turtur vel palumbus syluestris, Syluaticus. sed omnino palumbem hoc nomine indicari in palumbe *A.* docuimus.
In Alberti historia animalium semel & iterum *targula* legitur, vbi Græcè apud Aristotelem habetur τρυ- 3
γών. quidam (inquit) dicunt targulam esse sturnum. Sed omnino turtur est. & alibi *thagoren* pro turture apud eundem. ¶ Græcè τρυγὼν vocatur, & hodie vulgò τριγόνι vel τρυγόνα. ¶ Italicè *tortore, tortole, tortora, turtura.* ¶ Hispanicè *tórtola.* ¶ Gallicè *tourte, tourterelle, tortorelle.* ¶ Germanicè Turteltaub/ Turtel. ¶ Angli & Saxones communi vocabulo Turtelduue nominant, Turnerus. Vsurpatur & *turtell* nomen in Anglia. ¶ Illyricè *hrdlicze.*

¶ *Alfuachet* est genus turturum vel palumbium in Syria, colore camelino vel cinereo, *Vide* in Palumbe *A.* circa finem. ¶ Henrico Galliarum regi nostro tempore coronando, Turcarum Imperatorem inter cætera munera audio misisse par turturum rari cuiusdam & peculiaris generis.

B.

Descriptio turturis. Turtures in Germania sunt multò frequentiores quàm in Anglia, Turnerus. ¶ Turtur in co- 4
lumbaceo genere minima est, Aristot. colore cinereo, Eustathius & Athenæus Aristotelem citans. Cinerei coloris est, sed in dorso color rufus superinspergitur in superficie pennarum, Albert. Turtures albas sæpe apparere audiuimus, Ælianus. Menstrua fœtura albæ inter illas commendantur, Grapaldus. In Germania etiã albæ in pretio & raræ sunt. Turtur (τρυγὼν) inter omnes volucres sola dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2.53. ego omnino vespertilionem (quæ νυκτερὶς Græcè dicitur) hoc loco pro turture reposuerim.

C.

Quibus in locis degant turtures. ¶ Degunt æstate turtures locis frigidis, hyeme tepidis, Aristot. Loca sabulosa libenter frequentant, Platina. Turtur tum campestris tùm monticola est, Aloisius Mundella, Semper in iugis montium
& arborum verticibus commoratur, vt scribit Origenes Homilia 2. interprete Hieronymo: vnde Ver- 5
gilius *aeriam* cognominare videtur, Cælius. Loca tutissima & amœnissima incolit, Author lib. de nat. rerum. In montium iugis, syluis & locis desertis commoratur. tecta enim hominum & conuersatio-
De turturum cibo, Potu, Voce & gemitu. nem fugit, Isidorus. ¶ Turtur frugibus viuit, Aristoteles. Glandes & grana edit: vt palumbi etiam & columbæ cauernales dictæ, Albertus. Plura de cibo earum & saginatione scribemus in *E.* ¶ Columbacei generis & turturum proprium est, cùm bibunt colla non resupinare, largè bibere, iumentorum modo, Plinius. *Vide* in Columba *C.* ¶ A sono vocis turtur vocatur, Albertus & Isidorus. & gemit pro cantu, sicut & cætera genera columbarum, Albertus. Græci etiam eas στένειν, id est gemere dicunt. *Nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo*, Vergilius. *Et castus turtur atque columba gemunt*, Author Philomelæ. Τρυγὼν dicitur à verbo τρύζειν, quod proprium est vocis turturum, vt τρίζειν (per iota) vespertilionum, Eustathius & Varinus. Τρύζειν vocem exprimit asperiusculam, vnde & inflectitur trygon, Cælius.

Cælius. Et rursus, Τρύζειν, hoc est tryssare ab Græcis dicitur de inani obstreperaq; verborum multitudine, vnde corriuatur etiam trygon, id est turtur. Ὄρτυγας χυλίζειν, apud Pollucem legimus. Turturi & alijs nonnullis auium proprium est crepitus alui. pars etiam nouissima alui earundem vehementer citatur cum vocem reddunt, Aristot. Turturem loquaciorem dicunt, quòd non modò oris inexhausta assiduitate vocalis sit, verum etiam ex posterioribus sui partibus quàm plurimum, vt ferunt, loquatur. Menander huius prouerbij mentionem facit in comœdia quæ inscribitur Plotius: atq; eandem etiam Demetrius in Dramatico opere, quod Siciliam inscripsit, meminit postica corporis parte clamare, Ælianus. Turture loquacior, τρυγόνος λαλίστερος, prouerbium in garrulos & impendio loquaces homines dici solitum, Erasmus. quoniam turtures non ore tantum, sed & posterioribus partibus loquuntur, Suidas. Scomma est in loquaces, Varin. Turturem loquacissimam agnoscit parœmia, quemadmodum & cercópen, (κερκώπην, genus cicadę, aut simile cicadæ animal,) Eustathius & Varin. Ἔστι δὲ ἡ κερκώπη ζῷον ὅμοιον τέττιγι καὶ τρυγονίῳ, Athenæus lib. 3. sed nimirum non alia re cercope turturi similis est quàm obstrepera garrulitate. Τρυγόνων ἀναφαίνονται λαλίστεροι, Clemens Stromat. 1. Theocritus in Syracusanis mulieres quasdam loquaculas turtures appellat. Παύσασθ᾽ ὦ δύστανοι ἀνάνυτα κωτίλλοισαι, Τρυγόνες· ἐκκναισεῦντι πλατυάσδοισαι ἅπαντα. *Loquacitate.*

¶ Turtures & cursu & peregrinatione lætantur, Cicero 2. de Finibus. Multum valent volatu, & pedibus etiam, Albertus. *Volatu & cursu.*

¶ Nidulantur & palumbes & turtures semper locis eisdem, Aristot. Turtur in nido suo ponit folia squillæ, ne lupus pullos eius infestet, Ambrosius. sed vulpem hoc facere, non turturem, Zoroastres tradit in Geopon. 15. Cuculos in Helice aiunt parituros non construere nidum, sed in palũbium aut turturum nidis parere, Aristot. in Mirabilibus. *Nidulatione.*

¶ De coitu, vteri gestatione, partu, incubitu fœtuq; turturis, scripsimus non pauca in Palumbe *C*. quòd ea cũ palumbe communia habeat. Turtures oscula antequam procreandæ soboli indulgeant, permiscent: idq; inter eas quæ prouectiores ætate sunt, perpetuum est: iuniores non rarò absq; osculis id faciunt. quòd si fœmina desit, mares præter communem auium legem se inuicem conscendunt: & oua, sed infœcunda, progenerant, Oppianus lib. 1. de aucupio. sed legendum potius fœminas se inuicem conscendere si mas desit. Aristoteles hoc columbis attribuit, & aliter. *vide* in Columba *C*. Turtur bis anno parit. apud Aristotelem quidem historiæ animalium 6. 1. Gaza interpres de suo adiecit, eam semel anno parere. Menstrua fœtura albæ inter turtures commendantur, Grapaldus. *Coitu.* *Partu.*

¶ Turtures non patiuntur apud nos hyemare, sed discedunt: nisi paucæ locis apricis remanserint, Aristot. Turtures ac coturnices immani numero, suo tempore trans mare in Italiam aduolant, & alio tempore reuolant, Varro. 3. 5. de re rust. Turtures peregrinatione lætantur, Cicero 2. de Finib. Hæ in genere columbaceo apud nos primæ auolant, deinde liuiæ à cauernis vulgò dictæ, postremò palumbi torquati. Turtur æstate tantum apparet, hyeme se condit. latitat enim suo tempore, Aristot. Et rursus, Turturem hyeme latêre maximè omnium constat. nemo enim propè dixerim vidisse per hyemem vspiam turturem dicitur. latêre autem incipit prępinguis: & quanquam pennas in latebra dimittit, tamen pinguedinem seruat. Vêre turtur occultatur, pennasq; amittit, Plinius & Platina. Sunt qui dicant eam hyeme deplumem iacere in concauis rimarum, (tota hyeme in concauis arboribus latere, vere demum prodire, Liber de nat. rerum.) & idem aiunt de cæteris auibus, quod nondum exploratũ est. nam quod huius signum afferunt, aues latentes non inueniri pennas mutare, non satisfacit. aues enim duobus modis pennas mutant: quædam scilicet vno eodemq; tempore pennas omnes exuunt, sicut accipiter: quædam paulatim, vt pica & coruus, Albert. Turtures multæ terras calidas hyeme petunt, multæ etiam remanent, si locum habeant Soli expositum & quieti aptum, Author libri de nat. rerum. Sæpe manent, quum montem habuerint contrà Boream, & ab altera parte locum liberum & patentem, in quo se Soli exponant, & regio temperata fuerit, Albertus. Turtures aliquando in angustis montium locis (aut in arboribus) latêre consueuerunt: qua de causa verno tẽpore deplumes conspiciuntur, Geor. Agricola. Aduentu suo vernum tempus prænunciant, Albertus. Veniunt ad nostra loca cum iam fecerint prolem, Aristot. hist. animal. 8. 3. videntur enim mihi hæc verba de turture & œnade tantum accipienda. Plinius turtures trimestres esse scribit (hoc est tribus mensibus nobiscum degere) colũbas perennes. *Peregrinatione.*

¶ Volant gregatim tum palumbes tum turtures, cum accedunt, & cum suo tempore abeũt, Aristot.

¶ Columbæ & turt. octonis annis viuunt, Plinius vel ad annum octauum viuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices aluntur, Aristoteles. Mares quidem fœminis minus viuaces videntur. *Vide* in Palumbe *C*. *Vitæ longitudine.*

Columbæ & turt. herba quæ vocatur helxine annuum fastidium purgant, Plin. Aliquando ita debiles sunt vt manu capi possint, Liber de nat. rerum. Turtur & aliæ quædam aues, mali punici grano pereunt, Ælianus. *Morbus & remedijs.*

D.

Volant gregatim turtures & palumbes, cum accedunt, & cum suo tempore abeunt, Aristoteles. Turtur paulò plus lupo cicuratur, Albertus. Nulli auium est infesta, & ad omnium infestationes patientissima, Liber de nat. rerum, & Albertus. *De turturum moribus & ingenijs.*

¶ De coniugali castitate palumbium & turturum Æliani verba recitaui in Columba *D*. Mare vno contenta & turtur & palũbes viuit: nec alterum recipit, Arist. idem de columbis fertur. Post primum coniugem secundum nescit, vt fertur, Albertus. Mortuo vel capto marito solitaria siccis arborum ramis gemens ac tristis insidet, Liber de nat. rerum. Illud sctu & *Coniugij castitate.*

admiratione dignum est,quod traditur turturem amisso viduam marito,arborem viridem non petere: sed siccis ramalibus & truncis semper insidere, ac fluenta limpida ad potum turbidare, Grapaldus. ¶ Turtures gladiolum(iridis fructum)nidis imponunt,tanquam fascinationis amuletū,& ad pullorum custodiam,Ælian.irim comedit,Philes. ¶ Turturem amat merula, Aristot. Cum turture amicitia columbæ intercedit,Ælianus. Turtures & psittaci amici sunt, Plinius. ¶ Turtur cum pyralide(Gaza ignariam vertit) pugnat.locus enim pascendi victusq; idem earum est,Aristot.& Plinius. Turtur odit pyrallidem(πυραλλίδα,)Philes:nam quod apud eundem proxime antè legitur, Turtur odit pyrrham (πύῤῥαν)deprauatè legi apparet. Turtur & luteus (chloreus,id est chlorion)pugnant.occiditur à luteo turtur,Aristot. Cum turture coruus & circus insitas inimicitias gerunt: & turtur vicissim hostili odio
1 ab vtroq; diffidet,Ælianus.Magna est naturarum familiaritas inter psittacum & turturem.nam hunc de omnibus amat ille:& contra.Quod mihi & item multis exploratum sæpe fuit.Sed Ouidij testimonium huc adferre pulchrum erit,ex epistola Sapphûs: *Et varijs albæ iunguntur sæpe columbæ: Semper & à viridi turtur amatur aue*, Ant.Mizaldus.

Cum quibus amicitiam colat, vel inimicitias gerat.

E.

Turtures aliquando ita debiles sunt naturaliter, vt manu capi possint, Liber de nat. rerum. Turtures etiam excæcatæ allectatrices aluntur, Aristot. Ad hanc rationem aucupantur turtures, qui absolutè perfecteq; earum aucupium tenent,nec longissimè ab experimento aberrant,vt saltent,valdeq; suauiter præclareque canant:quorum auditu hæ delectantur, saltationisq; conspectu permulcentur, acceduntq; propius.aucupes sensim & pedetentim eò secedunt,vbi retium explicatorum positæ sunt insidiæ,in quas incidentes,capiuntur,captæ primum saltatione & cantiunculis,Ælian. Turtur tibia
2 ac saltatione capitur,Orus 2.54. ¶ Turtures visco capiuntur:& sub arbore cuius ramis turturem alteram(allectatricem)insidère viderint, Oppianus lib.3.de aucupio. Et rursus,Turtures capiuntur cum siticulosæ ad fontem accesserint,prope quem venator arundinem erigit,pennis ad summum alligatis, quarum motus turtures admodum terret fugatq;. Sed alia turtur iampridem capta, in propinquo ponitur, qua conspecta cæteræ aduolitant, & retis tractu obteguntur. Turtures columbæ & aliæ aues quomodo capiantur retibus,Crescentiensis docet lib.10.cap.21.& rursus cap.26.quomodo intricentur laqueis è pilis caudæ equinæ & alijs quibusdam.

Qua ratione capiantur turtures.

¶ In septis villæ affixis nutriri possunt turtures,&c. Varro. Et rursus Merula apud eundem lib.3 cap.8.Turturibus,inquit,locum constituendum proinde,magnum ac multitudinem alere velis.Eumq; item, vt de columbis dictum est, vt habeat ostium,ac fenestras,& aquam puram ac parietes,ac came-
3 ras munitas tectorio.Sed pro columbarijs in pariete mutulos,aut palos in ordine, supra quos tegeticulę canabinæ sint impositæ.Infimum ordinem oportet abesse à terra non minus tres pedes,inter reliquos dodrantes,à summo ad cameram ad semipedem,æque late mutuli à pariete extare possunt,in quibus dies noctesq; pascuntur.Cibatui quod sit,objiciunt triticum siccum in centenos vicenos turtures ferè semodium,quotidie euerrentes eorum stabula,à stercore ne offendantur.Ad saginandum appositissimum tempus circiter messem.Etenim matres eorum tūc optimæ sunt,cum pulli plurimi gignuntur qui ad farturam meliores.Itaq; eorum fructus id temporis maxime consistit, Hæc ille. Turturum educatio superuacua est,quoniam id genus in ornithone nec parit,nec excludit.A volatura ita vt capitur farturę destinatur:eaq; leuiore cura, quàm cæterę aues saginatur.Verum non omnibus temporibus. Per hyemem,quamuis adhibeatur opera,difficulter gliscit.Et tamen quia maior est turdi copia,pretiū
4 turturum minuitur. Rursus æstate vel sua sponte, dummodo sit facultas cibi, pinguescit:nihil enim aliud,quàm objicitur esca,sed præcipuè milium:nec quia tritico vel alijs frumentis minus crassescant, verum quòd semine huius maxime delectantur.Hyeme tamen offæ panis vino madefactæ:sicut etiam palumbos,celerius opimant quàm cæteri cibi. Receptacula non tanquam columbis, loculamenta:vel cellulæ cauatę efficiuntur, sed ad lineam mutuli per parietem defixi,tegeticulas cannabinas accipiunt prætentis retibus, quibus prohibeantur volate,quoniam si id faciant,corpori detrahunt.In his autem assidue pascuntur milio, aut tritico.sed ea semina dari nisi sicca non oportet. Satiatq; semodius cibi in diebus singulis vicenos & centenos turtures. Aqua semper recens & quàm mundissima vasculis,qualibus columbis atq; gallinis præbetur.Tegeticulæq; mundentur,ne stercus vrat pedes,quod tamen &
5 id ipsum diligenter reponi debet ad cultus agrorum,arborumq;,sicut & omnium auium, pręterquam nantium.Huius auis ætas ad saginam non tam vetus est idonea,quàm nouella.Itaq; circa messem,cum iam confirmata est pullities,eligitur,Columella. Columbarij cellæ duo subiecta cubicula fiant.Vnum breue,& propè obscurum,quo turtures claudi possint,quos nutrire facillimum est.Nam nihil expetūt, nisi vt æstate,qua sola maxime pinguescunt,triticum,vel milium mulsa maceratum semper accipiant, Palladius. Turtures impinguantur tum milio tum panico,atq; potu largiore,vt anates,oblectantur, Didymus.Aucupes Lombardiæ, præcipuè Cremonæ, tota æstate turtures feras retibus capiunt,& in domunculam quæ lumen habeat includunt:eisq; dant continuè aquam puram,& milij quantum sumere voluerint:& ferè vsq; ad hyemem vel partem(maiorem)autumni exactam seruant.atq; ita quingentas & mille quandoq; congregant:quæ mirificè impinguantur.sic saginatas optimè vendunt, Crescentiensis.

Qua ratione tractandæ & nutriendæ sint.

¶ Turtu-

¶ Turturum quę domi saginantur stercus seruatur ad agrum colendum, Varro.
¶ Turtur aduentu suo vernum tempus prænunciat, Albertus.

F.

¶ Turtur pinguior in cibis probatur, Grapaldus. *Dum pinguis mihi turtur erit, lactuca valebit, Et cocleas tibi habe: perdere nolo famem,* Martialis. Turtures autumno magis conueniunt in cibo, quòd eo tempore solum reperiantur, Arnoldus Villanou. Edi debent postridie quàm occisæ fuerint, & antequam annum ætatis transegerint, Elluchasem. Comedi debent à nece ipsarum duodecim horis hyeme vt scribit Auenzoar: vel potius horis 24. pòst, vt Isaac, Ant. Gazius. Turtur carnes habet siccas & calidas, Albertus. Caro eius calida est vsq; ad tertium (aliàs secundum) gradum, & sicca: licet habeat humiditatem quandam superfluam. veteres difficulter concoquuntur, & crassum ac melancholicum sanguinem generant, Mich. Sauonarola. Turtures calidæ sunt, & siccę admodum. quare non probantur nisi pulli, & qui iam prope sunt vt euolent, Elluchasem. Turtur bene alit & bonum succum generat, Arnoldus. Ex turture alimentũ laudabile est, & neq; tenuius quàm par sit neq; crassius, Galenus. Auicenna laudauit carnes turturum præ cæteris, siue quòd respexit vim illam qua ingeniũ confirmare creduntur: siue quia in regione ipsius meliores quàm alibi reperiuntur, Recentior quidam cuius nomẽ nobis excidit. Sed Auicenna hæc scribit de aue *duraz* vel *duragi*, quã Francolinum vulgò dictum Bellunensis interpretatur, nõ turturem vt alij quidam indoctiores: à quibus & Fiera Mantuanus in poemate de alimentis ea tribuit turturi, quæ aui *duragi* Auicenna adscripsit, vt intellectum confirmare, genituram augere. De turture quædam, quod ad nutrimenti rationem, ex Galeno & Elluchasem medicis recitauimus in Columba & Palumbe. Alexander Benedictus tempore pestilentiæ turtures ac palumbes in cibo laudat. Psellus turturem damnat. Archigenes apud Galenum in libro de comp. sec. loc. inter cibos stomachicis vtiles numerat. Arnoldus in lib. de conseru. sanit. iis quos hæmorrhoides vexãt interdicit. Turtur, vt docet Isaac in v. d. c. x v i. domi per aliquos dies ali & (modicè) saginari debet, priusquam in cibum veniat, vt sic nimia eius siccitas temperetur. & sic tutius poterunt assari. si verò macrę fuerint elixas edere præstabit, Ant. Gazius. Turtures & palumbes tympanicis apud Trallianum permittuntur: item colicis apud Aetium palumbi, & turtures altiles. ¶ In perdice & attagena & in turture (condimentum:) Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen, liquamen, merum & oleum calefacies, Apicius.

De alimento ex turture.

G.

Dysentericis in cibo turtures mirè prodesse dicuntur. vtpote ventrem sistentes: sed efficacior ad hoc ipsarum sanguis habetur, Grapaldus. Columbarum, turturum, palumbium, perdicum sanguis oculis cruore suffusis eximiè prodest, &c. Plinius. *Vide* plura in Columba *G.* cum de hoc remedio, tum ad sistendum sanguinem qui ex cerebri membranis erumpit. Sanguis turturis calidus destillatur super aurẽ contritam & dolentem, Auicenna. ¶ Adeps galli cum adipe turturis, si detur in cibo alicui pondere quadrantis drachmę occidet & tineas, Rhasis. ¶ Turturis fimum albugines extenuat, Plinius. cũ melle albulam curat, Kiranides. Ad summam leuitatem tritum & cum melle Attico aut etiam alterius generis, dummodo optimo & despumato inunctus, leucomata oculorum potenter extenuat, Marcellus. Ex mulso coctum, & ceroti modo ventri ac renibus laborantis impositum, efficaciter prodest, Idem. Difficulter mingentibus auxilium admodum probatum. Turturis stercoris drachmã tritam da ieiuno bibendam cum melle, tribus diebus, Nic. Myrepsus. Cum roseo solutum & inunctum matricem sanat, Kiranides. Turturis stercus vstum ex mulsa præbeto calculosis. lapides enim per vrinam exturbat, Galenus Euporiston 3.273. Idem vsus ex columbæ stercore à quibusdam mirè prædicatur. Turturis fimum in mulso decoctum, vel ipsius decoctę ius prodest contra calculos & alias difficultates vesicæ, Plinius. Stercus *zezir*, id est sturni (Latinus interpres malè vertit *turturis*) oryza pasti, impetigines abstergit, Serapio. *Vide* in Sturno.

Remedia ex turture. Sanguine. Adipe, fimo.

H.

¶ *a.* Turtur a voce nominatur, Isidorus. Albertus vbi ex Aristotele turdorum speciem tertiam memorat, turturis eam speciem esse scribit, cum turdi scribere debuisset. Sed Auicennæ etiam interpres pro turdo turturem habet, vt citat Aggregator. ¶ Τρυγὼν Gręcis etiam per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ τρύζειν, à sono dicitur. Est autẽ τρύζειν secundum Grammaticos γογγύζειν, ψιθυρίζειν, λογοποιεῖν πολυλογεῖν, ἀσήμως λαλεῖν, & propriè de voce turturum vsurpatur, (metaphoricè verò in iam dictis significationibus, Scholiastes Homeri:) *Vide* suprà in *C.* Τρύζειν, hoc est *Tryssare* ab Græcis dicitur ad inani obstreperaq; verborum multitudine: vnde corriuatur etiam *trygon*, id est turtur, Cælius. Et rursus, Τρύζειν vocem exprimit asperiusculam, vnde inflectitur trygon, ex Eustathio. Cæterum τρυγὼν piscis marinus radio in cauda venenato, quem pastinacam Latinè dicimus, etsi recentiores quidam (vt Diuus Ambrosius) turturem verterunt: non à voce, sed forsan παρὰ τὸ τρύειν ἢ τρύχειν dictus fuerit, quæ verba βλάπτειν καὶ κακοῦν, hoc est nocere & affligere interpretantur. Apud authores semper fœmininũ inuenio τρυγὼν, vt apud Etymologum etiam in verbo τρύζειν, quamuis ibidem τοῦ τρυγόνος masculinum legitur, mendosè vt iudico. Τρυγῶς, (malim τρυγὼς oxytonum,) τρυγόνας, Hesych. & Varinus. Τειγὸς, τρυγὼν, Hesychius. Ἡ δύτεραι αἱ τρυγόνες, Hesychius & Varinus. Τρυγητὴρ, ὁ τρυγὼν, Varinus: sed legendum τρυγῶν vltima circunflexa,

Etymon.

vt sit participium à verbo τρυγάω, quod vindemiare significat. Κερκώπη animal est simile cicadæ & trygonio, (τρυγονίῳ) Athenæus lib.3.

¶ Epitetha. Turtur aëria Vergilio, sicut & palumbes eidẽ. Castus, Authori Philomelæ. Cereus, Martial. lib.5. (Cereos puto turtures appellari à Martiale, qui deplumati, cutem pinguedine flauam habent: in plumis enim nihil apparet cereum, Ioannes Sturmius in quadam epistola.) Niger, Ouidio epist. 21. Item Raucus & Pudicus apud Textorem.

¶ Τρυγὼν piscis marinus aculeo venenato: καὶ ἡ τῶν γυναικῶν μίξις, καὶ σιὼ τρόφος, Hesych. & Varinus. Turturem piscem Robertus Stephanus *trutam* (*troctam*) interpretatur, sed authorem non adfert.

¶ Turturis appellatione sanctus intelligitur spiritus, vbi de magnis & occultioribus mysterijs agitur, quæ capere haud possunt multi, Origenes Homilia 2. interprete D. Hieronymo. Τρυγονῶσα τὴν θύραν, Aristoph. ἡσύχως κνῶσα, Suidas.

Icones.
¶ Mulierem lactantem ac bene nutrientem pictura expressuri Ægyptij turturem pingebant. sola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, Orus. sed hoc de vespertilione verum est, non de turture. Iidem hominem saltatione tibiarumq; cantu gaudentem notantes, turturem pingunt. hæc siquidem tibia & saltatione capitur, Idem.

Trygon nutrix Æsculapij.
¶ Ladon relicta æde Erinnyos, ad dextram præterfluit Æsculapij pueri templũ, vbi monumentum extat Trygonis: quam nutricem Æsculapij fuisse perhibent, Pausanias in Arcadicis.

¶ *b.* Scôpes turturibus & palumbis similes sunt, Ælian. Ortygometram Alexander Myndius ait magnitudine turturis esse, Gillius ex Athenæo nimirum. Genæ tuæ sicut turturis, Cant.1.

¶ *c.* Vox turturis audita est, Cant.2. Ἄειδον κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών, Theocritus Idyl. 7. Et turtur nidum vbi ponat, Psalm.83. Turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini, Hierem.8.

Ægyptij cur à turture abstineant.
¶ *f.* Ægyptij (vt scribit Porphyrius lib.4. de abstinendo ab animatis) multa curiosè obseruabant, & inter cætera turture etiam abstinebãt. ἱέραξ γὰρ ἔφασαν πολλαχῇ τὸ ζῶον συλλαβὼν, ἀφίησι, μισθὸν ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν. Itaq; ne in talem (ab accipitre dimissum) turturem imprudentes inciderent, genus eorum vniuersum in cibo vetuerunt.

De oblatione turturum.
¶ *h.* Turtur aut columba in vetere Testamento quomodo offerri iussæ sint, *vide* in Columba *h.* Turtures quomodo offerendæ Domino, Leuitici 1. Si pauper est, olei sext. duosq; turtures, Leuit.14. Qui patitur fluxum seminis, &c. die octauo offerat duos turt. Ibid. 15. Octaua autem die offeret duos turtures, Num.6. Turtur adhibita est fœderi pangendo, Geneseos 15. Moloch fuit imago concaua, habens septem conclauia. vnum aperiebant simile offerendæ, alterum turturibus, &c. Munsterus in Tophet. ¶ Auditum est albas turtures sæpe apparere, easdemq; cum Veneri & Cereri, tum verò Parcis & Furijs sacras esse, Ælianus. Sed placet Vrsidio lex Iulia: *tollere dulcem Cogitat hæredem, cariturus turture magno, Mulorumq; iubis, & captatore Macello*, Iuuenalis Sat.6. id est, non vult esse adulter & sine vxore, vt hæreditatem eius alij donis ambiant.

Prouerbia. Turture loquacior. Turturẽ psallere.
¶ Prouerbium Turture loquacior, (cuius meminit Eustathius) iam supra expositum est in *C.* Turturẽ psallere, Τρυγόνα ᾄδειν, de ijs vsitata parœmia qui malè & ineptè canerent: ἐπὶ τῶν φαύλως πραττόντων, (forte ψαλλόντων.) nimirum à verbo τρύζειν, quod de turturum voce in vsu est, (& ad indecoram aut nimiam in homine loquacitatem transfertur,) vt in illo, Μή μοι τρύζητε, Suidas. Erasmus huius prouerbij non meminit.

DE CONTILO, CORAPHO, CORCORA, ET CORINTA.

Contilus. Coutis.
CONTILVS, κόντιλος, genus auis, vel coturnix: item serpentis nomen, Hesych. & Varinus. Si pro serpente accipias iaculum significare videtur, qui Græcis etiã acontias dicitur, quod iaculi instar in hominem se vibret. Est & κουτὶς auis, quæ aliàs sycalis, id est ficedula dicitur. Apud Eustathium in Odysseæ ρ. scribitur contylus per *y.* Colaphum (inquit) Attici *condylum* vocant: contylus verò genus est auis.

Coraphos.
¶ CORAPHOS, κόραφος, auis quædam, Hesych. & Varinus.

Corcora.
CORCORA, auis (quædam) Pergæis sic dicta. Κόρκορα, ὄρνις, Περγαῖοι, Hesych. & Varinus.

Corinta vel Cornica.
CORINTA, (aliàs Cornica) auis maxima est in Oriente, quæ ferè ad magnitudinem pulmonis vaccæ (pulmonẽ) habet mollẽ, & multo infusum sanguine, ideoq; multò plus quam aliæ aues bibit, paucas & paruas habet plumas & pennas, Albertus Plinium citans, apud quem nihil tale inuenitur.

DE CORNICE.

A.

Cornix coruini generis species.
CORNIX auis est generis coruini, Albertus & Theon in Aratum. Aristoteles etiam coruini generis aues nominans, videtur intelligere coruum, cornicem, graculos & huiusmodi. *Oreb* Hebraicè coruus est: quæ vox cum coruis etiam cornices & genus omne corninum comprehendere videtur. *Monchar algorab*, id est rostrum cornicis, Bellunens. *vide* in coruo *A.* In trilingui Dictionario Seb. Munsteri

Munsteri *kurka* בירכבא, Chaldaica (vt coniicio) vox pro cornice scribitur. *Kaath*, קאת, Septuaginta pelecanum vertunt, vulgata æditio onocrotalũ: in Thalmud hæc auis (teste R. Dauid Kimhi) alio nomine קיק, *kik*, vocatur, quæ auis sit solitaria & loca maritima incolat. Iudæi vulgò *kra* (id est cornicem) interpretantur, P. Fagius. Auicennæ interpres *algadem* & bubonem pugnare scribit, vbi in Aristotelis historia anim. legimus cornicem & noctuam pugnare. Albertus etiam alicubi pro cornice *guidez* vel *gaudes*, nimirum ex Auicennæ interprete, reddere videtur. Aues quædam ingluuiem non habent, vt κολοιὸς, κόραξ καὶ κορώνη, Aristoteles. vbi Albertus, Coruus (inquit) & auis quæ *guidez* vel *gaudes* vocatur, quæ secundum quosdam est falconum genus. Ego non falconum generis auem hac voce significari, sed cornicem aut graculũ hoc in loco ex collatione contextus Græci animaduerto. magis tamen ad cornicem animus inclinat, vt graculi nomen omissum sit. Cornix in Libro de nat. rerum etiam *kokis* dicitur. Rur-

sus Albertus in Aristotelis historiæ anim. 6, 6. scribens, pro cornice ponit *hachoac*: & alibi *karyme* (quam vocem apparet à Græca κορώνη corruptam. nam eo loco Aristoteles scribit cornicem deuorare eiecta à mari) inquit animal est quod quidam vocant *hacham*. Idem alibi vbi Aristoteles cornicem habet, monedulam ponit: & alibi cum coruo eandem (cornicem) confundit. Borositis, id est auis corone, cornix, Kiranides. *Xercula*, id est cornix auis, Syluaticus. ¶ Græcum nomen κορώνη est, & vulgare hodie κουρούνα vel κουρένα. ¶ Italica, *cornice, cornacchia, cornachio, gracchia*. Hispanicum, *cornéia*. ¶ Gallica, *corneille, graille, graillat*. ¶ Germanicum Kråe vel Kråye/ Krahe/ Haußkråe/ Schwartzkråe/ Winterkråe. ¶ Anglicum *a crouu*. Illyricum *Wrana*.

B.

Cornices in Britannia abundant, Cardanus. Cornicum atq; coruorum infinita copia est, in quodam monte Africæ à coruis nomen habente, qui patrio nomine *Cunaigel, Gherben* appellatur. Author descriptionis Africæ lib. 3. Totæ nigræ sunt, media magnitudine inter monedulam & coruum, Turnerus. Erat in vrbe Roma hæc prodente me equitis Romani cornix è Bætica, colore mira admodum nigro, Plinius. ¶ Solent Rhodigini mei (inquit Ludouicus Cælius) perelegans vsurpare prouerbium, vbi rarenter quid admodum & ferè nunquam obtingere volunt significare. dicunt enim perinde esse infrequens, ac sit alba cornix. ceu ferè non visatur auitij id genus albicās. Nam & M. Tullius Familiarium epistolarum septimo, ipsum hoc innuisse videri potest: Quòd, inquit, quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre. Cæterum scitu condignum est, visam temporibus meis, dum ista proderem, duorum ferè stadiorum spacio à patriæ (Rhodigij) mœnibus, cornicem albam, capite nigricante sicuti cæteris, alarum apicibus in rubedinem vergentibus. nec erat expressus candor, sed liuens aliquo modo. Fuit ea mensibus aliquot omnibus conspicua, non parum multis ad insolentem speciem ad spectaculum confluentibus. Quin & nonnullis abiit res ea in prodigium: quòd post eam visam, loco nunquam fuisset pax: tumentibus tunc perniciosissimis bellorum procellis, ac latius grassante ferri licentia, &c. Hæc ille. In domo Ludouici Patauini Cardinalis cornix alba visa est, Niphus. Perottus quoque cornicem albam à se visam testatur. Peculiare Hispaniæ esse Posidonius asserit, vt nigræ ibi sint cornices, Strabo. ¶ Cornix pro ingluuie gulam habet patentiorem propius ventriculum, Arist. & Plinius. Est hæc auis, vt obseruaui, rostro, cruribus & toto corpore vndiquaq; nigerrima, ita vt præ nigredine splendeat, & ad lucem obuersa quasi Indicum colorem, id est nigrum subcœruleum referat. Superiore rostri parte barbulas quasdam veluti setas emittit circa palpebras, aliquando etiam inferius, nigra quædam veluti granula minima habet.

Quæ regiones cornicibus abundẽt.

Cornices totæ nigræ.

De cornicibus albis visis.

Descriptio cornicis.

C.

De cornicum cibo. Cornices circa vrbes præcipuè versantur, Wottonus: item circa domos & sterquilinia. Omniuoræ sunt, littora petunt, & quæ vnda eiecerit animalia tangunt, Aristot. Carnes, pisces & grana interdum vorant, circa littora maris & ripas fluminum multum versantur, vt ea animalia quæ vnda eiecit, tangant, Turnerus. In Britannia ingens copia est cornicum. quoniam in pabulo humido illic vermes multi abundant. vbi enim pabulum, ibidem animalia sunt quę eo vescuntur. atq; immodicè tunc multiplicantur, cùm vbiq; abundauerit, Cardanus. Cornix nucibus in cibo gaudet, Liber de nat. rerum. *Incessu.* Baccis oliuarum vescitur, Io. Vrsinus. ¶ Aues quædam ambulant (non currunt, nec saliunt,) vt cornices, Plinius. *Voce.* ¶ Cornix vel coruus κράζειν vel κρώζειν dicentur, à vocis asperitate, Varinus in Ἔκλαγξα. Et alibi, Κρώζειν de coruo, de cornice κράζειν dicitur. Sed contrà fortè legendum, vt κρώζειν cornicum sit, & κράζειν coruorum. nam Pollux τὰς κορώνας κρώζειν scribit: & Euphorion apud Athenęum, Ὑετόμαντις ὅτε κρώζει κορώνη. & Aratus, παχέα κρώζουσα, de cornice. & Hesiodus, Μήτοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. *Ne forte insideat cornicans garrula cornix*, vt Erasmus Roterod. interpretatur. Φθονεραὶ γὰρ ἐπικρώζουσι κορῶναι, Aristoph. in Equitibus. *Crocituq́; graui pluuiam increpat vsq; morantem*, Politianus in Rustico. Cornix & ipsa voces humanas imitatur. Papinius in Syluis, *Quæ refert iungens iterata vocabula cornix*. Omnes tamen ferè codices *perdix* habent: quod etiamnum legi posse ipse crediderim propter perdicis fabulam Ouidianam. Adde quòd Serenus illam *garrulam* appellat, id est canoram. Cornicem verò vocalem inueniri & nos liquidò scimus, & Plinius locupletissimus testis accedit in decimo sic scribens: Nunc quoq; erat in vrbe Roma, hæc prodente me, equitis Romani cornix è Bætica, primum colore mira admodum nigro, deinde plura contexta verba exprimens, & alia atq; alia crebro addiscēs, Grapaldus. Cornices præter carnem etiam alio pabulo vtuntur: atq; duritiem nucis rostro repugnantem, volantes in altum in saxa tegulasve iaciunt, iterum ac sæpius, donec quassatā perfringere queant, *Coitu.* Plinius. Super frondibus arborum nidulantur, Turnerus. ¶ Cornices eodem secum inuicem modo naturaliter coëunt, quo homines, Orus. Palàm non coëunt, Volaterranus ex Æliano: vbi Politianus vertit, Cornices non videat quispiam licenter misceri ac temere. Gillius verò, Societatem non temere instituūt, quam tamen vbi semel inierint, fidem inter se mutuam seruant amanter. Ego Politiani translationem præfero. nam Græcè legitur: Οὐκ ἂν ἴδοι τις μιγνύμενα ταῦτα τὰ ζῷα ἀνέδην καὶ ὡς ἔτυχε: nec aliud ad hanc sententiam pertinens additur. ¶ Fœtus earum post solstitium accidit, Plin. Cornix gemina *Partu.* solet oua (oua picta, Albertus, vt picæ & passeres) parere, ex quibus mas & fœmina plerunq; gignun-*Incubitu.* tur, rarius ex vtroq; mas aut fœmina nascitur, Orus. Cornicum fœminæ tantum incubant, assidueq́; in opere perseuerant. mares his cibum suggerunt, pascuntq́; incubantes, Aristot. Idem corui faciunt, *Fœtu.* vt generis hoc potius proprium sit quàm speciei, Albertus. Cornicum pulli ouis non ad caput ruptis, vt cæterarum auium, sed retrorsum, pedibus primum prolatis, excluduntur, Oppianus. Hylas tradit cornices à cauda de ouo exire, (& alias quasdam aues quarum grandiora sunt capita,) quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. *Cura circa pullos.* Cornix cæcos pullos excludit, Aristot. ex quo caussam retuli in Columba *C*. Cùm pullos pascit, assiduè cursitat, Gillius. Pullos quidem, vt audio, non prius solent, pascere, quàm plumis vestiri incipiant, vt & aliæ pleræq; aues, quæ volaces magis quàm pulueratrices sunt. hæ enim per se edunt. Cornices fœtum etiam iam volantem, diu sequuntur & pascunt, Albertus. Non cuculum modo in alienis nidis parere quidam putant, sed etiam auem rapacem asturi (accipitri) similem, in nido corniculæ, Albertus: vbi exponit locum Aristotelis de hist. anim. 9.29. nihil autem tale Aristoteles habet. sed alibi docet cuculum à quibusdam accipitrem existimatum. ¶ Cornices & corui toto anno manent, Demetrius Con-*Peregrinatione.* stantinop. Ab Arcturi sydere ad hirundinum aduentum notatur cornicē in Mineruæ lucis templisq́; raro, alicubi omnino non aspici, sicut Athenis, Plin. Cornix vulgò à Germanis quibusdam *hyberna* cognominatur, Winterkräe/ quòd hyemis nuncia sit. nam æstate ingruente auolat, Tappius. Ego apud nos cornices simpliciter dictas, vel domesticas audio non migrare: sed genus earū cinereum: cui à nebulis nomen apud nostros. Cornicum ductu quomodo migrent ciconiæ quum maria transuolant, & in A-*Vitæ longitudine.* siā collecto agmine pergunt, recitauimus in Ciconia *D*. ¶ Cornix natura est calida, Theon in Aratum.

¶ Cornicis vita longissima: vt pote cui nouem nostras ætates dedit Hesiodus. Hinc Iuuenalis de Nestore ætate polychronia longæuo, *Exemplum vitæ fuit à cornice secundæ*. Hinc ἐννεάγηρα κορώνη apud Aratū, quòd nouem ætatum annos viuat. vel nouem pro multis accipiendum poeticè, vt sit πολύγηρα, vti Theon interpretatur. Et cornicibus omnibus superstes, Martialis. est autem hyperbole prouerbialis de vehementer annosis, ab auis huius prodigiosa viuacitate sumpta. *Seruatura diu parem Cornicis vetulæ temporibus Lycen*, Horatius 1. Carm. Cornix centum iuxta Ægyptiorum morem computatis annis viuit. cōstat autem Ægyptiacus annus quatuor vsitatis & cōmunibus annis, Orus. Viuit vsq; ad annos quingentos Kiranides. Hesiodi versus de ætatibus cornicis, cerui, corui & phœnicis, & veteris cuiusdam innominati authoris interpretationem (quæ inter poëmatia Maronis circunfertur) recitaui in Ceruo *C*. Hesiodus cornici nouē (Pisthetęrus in Auibus Aristophanis quinq; tantū) nostras tribuit ætates, (γενεὰς) quadruplū eius ceruis, id triplicatum coruis, Plin. coruus verè (vt canit Hesiodus) nouies excedit phœnix, phœnicem decies Nymphæ. Sed quid per γενεὰν Hesiodus intellexerit, annum ne tantum, vt

Cleom-

Cleombroto Lacedæmonio placet apud Plutarchum in libro de oraculorum defectu: an, vt Heraclitus vult, annos triginta: an octo & centum, vt alij quidam, (qui non ἠβώντων, sed γηρώντων apud Hesiodum legunt,) an nonaginta sex, vt vetus Hesiodi carminum interpres sentit, ambigitur, vt Plutarchus pluribus differit: sed magis inclinat animus γενεὰν pro anno vno accipi, quòd intra id spacium generētur & perficiantur) nō omnia tantū quę terra profert, sed etiā homo in vtero: & vt annus vnus dicatur γενεά, id est ætas, quo tota deinceps hominis vita & ætas mēsuratur: ita vt vnitas etiā numerus appellatur, qui numerus propriè non est, sed aliorū numerorū mensura prima. Quòd si ætatem pro anno vno accipias, cornicis vitam nouem annorū faciemus: cerui, triginta sex: corui, cētum & octo: phœnicis, nongentorum & septuaginta duorum: nympharum deniq; nouies mille septingentorum & viginti. Cornicibus viuacior, Ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκώς, prouerbium ab Erasmo recensetur de vehementer annosis. Huc pertinet (inquit) quòd philosophus ille moriens, cornicibus inuidisse legitur longęuitatem, quam natura negasset homini. Synesius in epistola quadam, Εἰκὸς ἐστὶ κορώνης ἐνιαυτοὺς ἄρξαι παρ' ἡμῖν τὸν δικαιότατον. id est, Consentaneum est iustissimum principem, cornicis annis imperaturum esse.

Morbi.

Corui ante solstitium generant: ijdem ægrescunt sexagenis diebus, siti maximè, antequam fici coquantur autumno. cornix ab eo tempore corripitur morbo. Cornix in solstitio morbo corripitur, Author libri de nat. rer. Scabiem & lepram patitur, Porphyrius libro 3. de abstinentia ab animatis. Cornix si inciderit in comesæ à lupo carnis reliquias, moritur, Ælianus & Philes.

D.

De cornicum moribus & ingenio.

Cornices nucum duritiam si rostro perfringere nequeant, in altum volantes, in saxa & tegulas iaciunt iterum ac sæpius, donec quassatas perfringere valeant, Plinius. Imitantur etiam sermonem humanum, vt in *C.* scripsimus. ¶ Cornicum fœminæ tantum incubant, assiduéque in opere perseuerant. mares his cibum suggerunt, pascuntque incubantes, Aristot. & Plinius: vt & corui, Albertus.

Cura circa fœtus.

Cornix aliquandiu pullis suis prouidet: & iam volantes pascens ipsa comitatur: cùm cæteræ postquam enutriuerunt pullos, nihil amplius curent, Aristoteles & Albertus. Sola cornix volantes pullos aliquandiu pascit, Plinius. Author libri de natur. rerum. idem scribit de aue *kokis*, quam iccirco non aliam à cornice esse conijcimus. Cornix etiam volans (malim, volantes) pullos suos pascit, Orus.

Coniugij fide & castitate.

¶ Palumbes (vt turtures etiam & columbæ) coniugium seruant, nec mas à fœmina, neque hæc à mare relinquitur ad exitum vsque vitæ: quod corui etiam, cornices & graculi faciunt, Athenæus ex Aristotele. Coróne siue fœmina siue mas si moriatur, coniux alter viduus permanet, Kiranides & Athenæus. Cornices inter se fidissimæ sunt, mira his castitatis & matrimonij cura, haud palàm coeuntibus (Amanter mutuam inter se fidem seruant, cùm semel societatem inter se coierunt, quam non temere ac licenter inter se instituunt, Gillius ex Æliano. *vide* in *C.*) extincta consorte, alteri viduitas impolluta. quare & inter hymenæos (post Hymenæum, Politianus) pro concordiæ pudicitiæque felici auspicio inuocatur. In augurijs quoque vna ex his visa fortunatissimum putant, Volaterranus ex Æliano. Ego fortunatum hoc auspicium esse apud Ælianum non legi: & si legeretur apud eum, non approbarem. nam Orus in Hieroglyphicis ita scribit: Cùm vni cornici occurrerint homines, augurantur præsagium sibi hoc esse viduæ vitæ, quòd scilicet animali viduam agenti vitam obuij facti fuerint. Cælius hunc locum transferens simpliciter reddit, Cornix solitaria visa ostentum veteribus faciebat. Sed melius Politianus, Qui sedes auium (inquit) & volatus obseruant, inauspicatum esse captantibus auguria dicunt, vnius tantum cornicis obsequium. Plura leges infra in *H.a.* Cornix gemina solet oua parere, ex quibus mas & fœmina gignuntur. vbi verò, quod raró tamen accidit, vel duo mascula, vel duo fœminea oua pepererit, mares fœminis connubio iuncti nunquam ad alteram diuertunt cornicē: ac ne ipsa quidem fœmina, quoad viuit, ad alterum marem. sed disiuncti, soli deinceps semper degunt, Orus in Hieroglyphicis. magis autem conueniret, vt cum ex duobus ouis alter mas, altera fœmina gignitur, genitæ cornices connubio inter se iungerentur, quàm cùm vterque mas aut vtraque fœmina generatur, sed Græcus etiam codex sic habet, vt Mercerus interpres Latinus transtulit. Græci quidem (inquit idem Orus) in hunc vsque diem, ob tantam harum auium concordiam, in nuptijs ignorantes verbum illud vsurpare solent ἐκκορὶ, nimirum κορὶ cornicem appellantes. Memini ego audire ex amico quodam qui ruri habitabat, sēper annos decem aut amplius cornicum coniugium, id est marem & fœminam, certo anni tempore aliquandiu quotidie ad domum suam aduolantes, vt cibum ipsis expositum caperent, obseruasse. ¶ Cornices verbenacam supinam nidis imponunt vt blattas abigant, Zoroastres in Geoponicis contra fascinum nidis suis imponunt aristereona, Ælianus.

De Sympathia vel antipathia cornicū cum reliquis animalib.

¶ Cornix dux est auium, Io. Vrsinus. Ciconijs cum maria transuolant, & in Asiam collecto agmine pergunt, duces se præbent, vt scriptum est in Ciconia *D.* In eiusdem Ciconiæ historia capite tertio, pugnam ciconiarum & pelecanorum aduersus cornices, coruos, vultures, aliasq; carniuoras aues descripsimus ex Kiranide. Amicæ sunt aues cornix & ardeola, Aristot. Plinius & Ælianus. Mustela cornicis oua pullosq; violat, Aristoteles: nidos sæpe diripit, Perottus. Cornix valde infesta est auibus rapacibus: & ideo interdum dilaceratur ab eis, Albert. Horribiles (rapaces nimirum) aues tanquam suos hostes impugnant: sed illæ frequenter cum impugnantibus multum detulerint, tandem impatientia victę lacerant importunas, Author libri de nat. rerum. Cornix, pica, monedula & huiusmodi aues, apud

nos cũm aquila pugnant,quoniam aquila comedit eas,Albert. Cornices quomodo eludant aquilas & aliquando deplument,*vide* in Aquila *D*.ex Æliano. Inimicitiæ intercedunt cornici cum circo, Ælianus.Cornix ouis columbæ inſidiatur,vt ea diſſipet & exugat, Author libri de nat. rer. A cornice(auis) tympanus nomine occiditur,Ariſt.In morte Kokis auis,aues omnes cum dolore ſuauiter vociferantur, Author de nat.rer. Cornix cum noctua diſſidet.cornix enim meridie oua ſurripiens noctuæ abſumit, cùm non clarè interdiu noctua videat.noctua contra oua cornicis noctu exedit.eſtq; altera interdiu,altera noctu potentior,Ariſt.& Ælianus.Cornices & noctua diſſident,Plinius:in expiabili bello, Ælian. Interpretes barbari quidam bubonem(vel noctuam)& monedulam,vel bubonem & coruum,pro noctua & cornice ex Ariſtotele reddiderunt:vel incendulam & bubonem, corrupto incendulæ nomine pro monedula.

Aliud noctua ſonat,aliud cornix.

Aliud noctua ſonat,aliud cornix: Ἄλλο γλαῦξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται, prouerbium de iis qui inter ſe non conſentiunt, ἐπὶ τῶν ἀλλήλοις οὐ συμφωνούντων, Suidas: Apoſtolius addit, καὶ ἐριζόντων τοῖς κρείττοσι. Accommodari poteſt) inquit Eraſmus)vel ad eos qui decertant cum longè præſtantioribus: vel ad illos inter quos ob morem ingeniiq; pugnantiam,minimè conuenit. Siue cùm eſt alius alio longè facundior. Quemadmodum enim auem etiamſi non videas, tamen è cantu licet dignoſcere:ita ſtilus diuerſus prodit pſeudepigraphiam.Nullum enim eſt autorum genus,vbi non reperies notha quædam & ſubdititia τοῖς γνησίοις admixta,Eraſmus. Noctuam inter cornices eſſe vulgò Germani dicunt, **Ein Eule vnder einem Hauffen Krähen** / quum ſtolidus aliquis incidit in homines naſutos & contumelioſos:quale Latinum illud prouerbium eſt, *Aſinus inter ſimias*.

E.

De ratione capiendarũ cornicum.

Multę magnæ aues capiuntur magnis virgulis inuiſcatis,præcipuè corui & cornices,cũ auxilio gũmi (*gimmi*,id eſt noctuæ) hoc modo.In ijs locis quos frequentare ſolent aues,truncatur ramis arbor aliqua, quæ ab alijs arboribus multũ diſtet.ſed aliqui rami frondibus nudati relinquũtur in ea.vel perticę aliquę ſuper eã ponuntur. his leuiter infiguntur virgulæ magnæ viſco illitæ.gimmus in terra ponitur,in loco parum eminente,vt facilius ab auibus volantibus videatur:quem cum aues viderint circunuolitant, & volando defeſſæ in arborem viſco litam ſe recipiunt, vnde in terram decidunt. Eas auceps pertica perſequatur & occidat.nam ſi manibus caperet,læderetur ab eis,Creſcentienſis 10,27. Et rurſus cap.28. Capitur(inquit)cornix delectabili quodam modo.Cornix capta duobus perbreuibus palazolis (lignis, bacillis) ad principium alarum annexis,ſuprema in terram firmatur. clamat illa & fugere conatur.aduolant aliæ iuuandi animo,ex quibus illa proximam roſtro & vnguibus correptam detinet,quæ ſic detenta facile capitur. Eodem modo aiunt aregazas(picas)capi poſſe. Memini me aliquando cornices manu cepiſſe,cùm inter carnes nucem vomicam tritam miſcuiſſem,Cardanus. Sunt qui vt cornices & graculos alliciant,cum viuis allectatricibus carent,pelles occiſarum materia aliqua farctas,vt viuentium ſpeciem referant,exponant.

Prognoſtica tempeſtatum ex cornicibus.

¶ *Mutant cum tempeſtatibus vnà Rauciſonos cantus cornicum ſecla vetuſta, Coruorumq́ greges,vbi aquam dicuntur & imbres Poſcere,& interdum ventos auraſq́ vocare*,Lucretius. Ὑετόμαντις ὅτε κρώζει κορώνη,Euphorion apud Scholiaſten Nicandri.id eſt, *Cum pluuiæ vates cornix crocitauerit. Antequam ſtantes repetat paludeis Imbrium diuina*(præſcia)*auis*(cornix, Acron)*imminentum*, Horatius Carminum 3,27. Domum ædificans imperfectam ne relinquito,ne inſidens illi garrula cornix crocitet, Heſiodus. hoc eſt ne tempeſtas & pluuia ingruens ſic imperfectæ noceat. vox enim cornicis tempeſtatis ſignum eſt, Moſchopulus.ſed alij aliter interpretãtur.*vide* infra in *h*.inter prouerbia. Magnum tempeſtatis ſignum eſt cornix noctu canens, Aratus:vbi Theon Scholiaſtes, Vox eius noctu acuta ſignum eſt tempeſtatis. Si nocturna tibi cornix canit, Auienus Arati interpres. Si coruus,cornix,graculus, crepuſculo veſpertino vocales ſint,tempeſtatis aduentum prædicunt, Ælianus. Tum veſpertinum cornix longæua reſultat, Auienus. Quum terreſtres volucres contra aquam clangores dabunt,perfundentes ſeſe, ſed maximè cornix,ſignum eſt hyemis,Plinius.Garrula cornix terreſtris ſub initium tempeſtatis(χείματος)littus eminens ſubit.)iuxta mare apparet,vt quæ aquis gaudeat,Theon:)aliquando & in fluuij aquam à capite vſq; ad ſummos humeros ſe immergit, aut etiam tota innatat:aut frequenter verſatur iuxta aquam(ἢ πολλὴ στρέφεται παρ' ὕδωρ,in aquis fluuiorũ aut marinis,Theon(craſſa voce crocitans, Aratus. vbi Theon Scholiaſtes,Cornix(inquit)& coruus (ſunt enim eiuſdem generis) cum corpore admodum ſicco ſint, plurimum gaudent humectantibus.cùm igitur initium hyemis (χειμῶνος) ſenſerint, & aër corpora earum humectârit,tunc etiam innatant aquis,ceu quibus valde gaudeant. Cæterum aqua ipſa fluuiatilis aut marina parum eas iuuat,niſi aër quoq; humidus fuerit. Et rurſus, Immergit autem ſe cornix refrigerandi gratia,ſiue quòd aëre ambiente refrigerato,animalia ipſa calore intus collecto magis caleant, ſiue propter externum calorem. Vt plurimum enim ante pluuias aër terram ambiens calidior fit. Vel illud πολλὴ στρέφεται,accipi poteſt,quaſi multum gaudeat cornix & ſaliat, frigiditatis amans. eſt enim ipſius natura calida. *Fuſcaq́ nonnunquam curſans per littora cornix Demerſit caput, & fluctum ceruice recepit*, Cicero ex Arato. *Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce, Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena,* Vergilius. vbi Seruius, *Plena voce*, id eſt *rauca* (forte potius *craſſa*. cùm & Aratus dicat, παχέα κρώζουσα) contra naturam ſuam,pluuiam vocat,id eſt *denunciat*. Corui verò contra, non ſolitarij, ſed plures,nec rauca,ſed tenui & puriſſima voce contra naturam ſuam,pluuiæ ſignum faciunt.Cornix in litore caput

mado-

madefaciens, aut tota natans & noctu vehementius vociferans pluuias annuntiat. Geop. Lat. 1.3. Aratus inter serenitatis (εὐδίας) signa cornicem ponit, vesperi voce placida & varia vtentem, his verbis: καὶ ἥσυχα ποικίλλουσα Ὠ'ρῃ ἑσπερίῃ κρώζῃ πολύφωνα κορώνη. Vbi Theon in Scholijs, Corui (inquit) & cornices per initia tẽpestatis (χειμῶνος) gaudẽt: in progressu verò crescente frigore nõ amplius gaudent. incipiẽte deinde æstate rursus gaudẽt. excessus enim temporũ non ferunt. itaq; cornix cũ placida (nõ aspera) variaq; voce lætitiã suam testatur, signũ est serenitatis. Et mox, Apud Archilochũ legitur, ὑφ' ἡδονῆς σαλευομένη κορώνη. id est, pennas concutiens præ gaudio, quod facere solet signũ serenitatis exhibẽs. Noctua continenter canens per noctem, & cornix leniter in die vociferans, & corui plures gregatim velut gaudentes & clamantes serenitatem significant, Geop. Lat. 1.2.

¶ In Britannia abundant cornices, vt ob frugum damna nuper publico consilio cornices perdentibus proposita præmia sint, Cardanus.

F.

Cornicis carnes esse in longissimis morbis vtilissimum putant, Plin. Demetrius Constantinop. corui aut cornicis carnem accipitri dari prohibet, quòd valde noceat. Et rursus, Accipiter (inquit) de coruo edat cor & cerebrum & iecur, & perparum de pulpa pectoris. sanguine verò eius omnino abstineat. est enim salsus & perniciosus accipitri, vt omnia salsa. Idem in cornice cauendus est. Vtriusque etiam ossa & interiora vitabit. vrunt enim ac nimiam sitim & noxiam inducunt. *De alimẽto ex cornice.*

G.

Cornicis carnes esse, & nidum illinere, in longissimis morbis vtilissimum putant, Plinius 30. 11. *Remedia ex eadem.* Cornicis cerebrum coctum in cibo sumptum, capitis doloribus (grauibus & inueteratis, Marcellus) remedio est, Plinius: effectu mirabili, Marcellus. In cibo sumptum palpebras gignere dicitur, Plin. Fimus in vino potus dysenteriam sanat, Kiranid. Vt pili fiant albi: vermes (ventres, forte) coruorum seu cornicum iugulatarum & positarum sub fimo recenti tribus diebus, ponantur in cacula, & affuso oleo bulliant donec liquefiant. inde pilos quater inunges, Elluchasem.

H.

a. Cornicem à coruo quidam existimant appellatam, Perottus. Cornicula, diminutiuum apud Horatium. *Etymon.* ¶ Κορώνη dicitur quasi κρώνη, à verbo κρώζω. ἢ παρὰ τὸ καῦρον ἢ γαῦρον, ὅπερ σημαίνει τὸ κανὸν, Etymologus. Κολοιοὶ, μικραὶ κορωνίαι, Varinus & Hesychius. quasi κορωνία diminutiuum sit à κορώνη, quod non probo. potius enim κορωνὶς dicendum fuerit. & sic legitur apud Io. Tzetzen 8.205. κολοιὸς, ἡ μικροτέρα κορωνίς. Κορωνιδεύς, pullus cornicis, Hesychius & Varinus. hinc pluralis numerus κορωνιδεῖς, apud Eustathium. Græci in nuptijs ignorantes verbum ἐκκορεῖ vsurpant, nimirum κορεῖ cornicem appellantes, Orus. ¶ Κορώνη non solùm pro terrestri cornice accipitur, sed etiam pro marina apud poëtas: vt hoc carmine, Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι κύμασιν ἐφορέοντο. dicit autem Apion eandem esse auem, quæ & larus & æthyia, (id est mergus) dicatur, Etymologus & Eustathius. *De cornice marina.* Κορῶναι, ἁλίαι αἴθυιαι, (malim pòst ἁλίαι distinguere, nõ ante,) κολυμβίδες, Hesych. & Varin. sunt autẽ colymbides etiã de mergorũ genere, colore nigro nimirũ, atq; inde cornices dictæ, vt etiã lari forte. Æthyiã eandẽ esse cum cornice marina, authores sunt Hesych. & Suidas. Coruus aquaticus Aristoteli dictus Wottono videtur esse κορώνη θαλάσσιος Arriani in Ponti Euxini nauigatione, & alia ab æthyia. Sunt & marinæ cornices, de quibus Homerus, τανύγλωσσοί τε κορῶναι, Theon in Aratum. Plura de cornice marina, *vide* infra inter cornices diuersas.

¶ Κόμβα, κορώνη, * πολυείνιοι Hesych. lego Πολυρήνιοι: vt Polyrhenij populi Cretæ, cornicẽ combam appellent. est enim Polyrrhenium Plinio, Πολύρην Stephano, vrbs Cretæ. Combe etiã dicta fuit mater Curetum, Varin. *Κόμβα.* Κέραξ, cornix, Hesychius & Varin. huic proxima est vox Germanica, Krae. *Κέραξ.* Δαυλίαν κορώνην, ἀντὶ τοῦ δῶνα (legerim ἀηδόνα) οὕτως δὲ ἀηδὼν ἐλέχθη, Hesych. Δαυλία κορώνη, luscinia, τουτέστιν ἡ δασεῖα, Suidas. Δαῦλος penanflexum, δασύ, id est densum significat. δαυλὸς verò oxytonũ substantiuè, τὸ δάσος. vnde & Daulis vel Daulia ciuitas Phocidis dicta videtur, quod in loco denso, id est nemoroso, vel fruticibus & arbustis pleno sita fuerit, vt Eustathius scribit. huiusmodi autẽ locos lusciniæ etiã frequentant. Δαυλίαν κορώνην, id est Dauliam cornicem lusciniã vocant poëtæ, (Lycophron fortassis, qui multa huiusmodi inusitata & ferè absurda habet,) siue quòd Tereus in Daulide Phocidis cum ea vixerit: siue quòd illic Philomela mutata sit in auem. *De cornice Daulia.* Non video quid sibi velit adagium, nisi fortè dictum est in garrulos aut canoros. Magis autem suspicor Zenodotum siue Zenobium, siue quisquis alius fuit, hoc prouerbium fuisse commentum, quò locum faceret narrandæ fabulæ: quod idem in nonnullis alijs ab eo factum conijcio, Erasmus Rot. Mihi etiam nullus prouerbij sensus subesse videtur. Geographus scribit Daulidem oppidulum esse in mediterranea (Phocide) post Delphos, vbi Tereũ Thracem regnasse, & ea quæ de Philomela ac Procne feruntur, accidisse fama sit. Δαυλία cornix & luscinia, Varinus. sed apparet hîc error ab eo commissus. non enim Daulia vox aues diuersas significat, cornicem & lusciniam: sed Daulia cornix periphrasticè, lusciniam tantum. *Rhapõticum, Oculus cornicis dictum.* Iuxta fluuium Tanaim & Volham, nascitur Rhaponticum, quod Tartari nominant *cinireuent* nomine Persico, & *cucilabuca*, vel vt alii efferunt *kilcabuha*, quod Latinè sonat *oculus cornicis*, naturæ per quam calidæ, Matth. à Michou.

¶ Epitheta. Cornix annosa, Horatius 3. Carm. Fusca, Cicero ex Arato. Garrula Ouid. 2. Metam. *quem garrula motis Consequitur pennis scitetur vt omnia cornix*. Improba, Vergil. 1. Georg. ab importuna *Epitheta cornicis.*

& assidua garrulitate. Longæua, Auienus. Rauca, Lucret. lib. 6. sed forte tempestatem tantum præsagiens rauca est. *vide* supra in *E*. Sinistra, Vergil. 9. Eclog. Vaga, Horat. 3. Carm. Vetula, Idem 4. Carm. Leguntur præterea apud Textorem, Ingrata, Inuisa Mineruæ, Longæua, Sedula, Viuax. ¶ Ἐννεάγηρα, Arato. Λακέρυζα, Hesiodo, Arato & Apollonio. Grammatici interpretantur κορώνη, κράκτια, μεγάλα κράζουσα, λοίδορος, φλύαρος, λάλος, Hesychius & Varinus. Etymologus deriuat à λα particula intendente, & verbo κρῶ κρύζω, ἡ μεγάλως κράζουσα· ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα λακερύζω. Πολιαὶ κορῶναι, Aristophanes, id est canæ cornices, ab ætate scilicet, quæ his auibus in primis longæua est. Ὑετόμαντις, Euphorion.

Cornicari.

¶ Cornicari, tanquam prouerbialis vox ab Erasmo recensetur. Quin & Græci, inquit, prouerbio κρώζειν dicunt, pro eo quod est inhiare prædæ, aut ineptè garrire, Aristophanes in Pluto, Σὺ μὲν οἶδ' ὃ κρώζεις, ὥς ἐμοῦ τι κεκλοφότος Ζητεῖς μεταλαβεῖν. id est, Quid crocites scio, nempe si quicquam rei Furto inuolarim, vt hinc tibi partem feras. Interpres admonet esse prouerbium in eos, qui cornicum more frustra cornicantur. Persius Satyra quinta, *Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè*. Vsus est & D. Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum. Galli hoc verbum *gazouiller* interpretantur, à *gaza* aue, vt conijcio. sic enim Itali picam vocant. Diaphragma, id est septum transuersum, in pecoribus coqui apud nos lingua nostra cornicem appellant, die Kräien oder lysten.

ὁμώνυμα.

Corone pro summo arcus cornu, & pro alicuius rei fine.

¶ Coronen (Κορώνην) dicimus in arcu, hoc est summum cornu & incisionem vbi neruus sedet. Vnde, inquit Eustathius, bonum rerum finem, auream coronen prouerbium dicit, Cælius. Locus Eustathij est in Commentarijs in Iliad. α. his verbis: Ὅθεν καὶ τὸ ἀγαθὸν τέλος τῶν πράξεων χρυσῆν κορώνην ἡ παροιμία καλεῖ· ὡς ὅτε τις εἴπῃ χρυσέαν ἐπιτεθῆναι κορωνίδα ταῖς πράξεσιν ἢ τοῖς λόγοις, ἤτοι συμπέρασμα καὶ τέλος, &c. coronen vel coronidem auream factis dictisve imponi dicemus, finem vel exitum felicem intelligentes, ducta translatione à corone quæ in arcu est, aut forte à coronide nauium, aut corone illa quæ ianuam claudit, Hæc ille. Suidas κορώνην interpretatur πλήρωσιν, hoc est perfectionem. Κορώνεια, vrbs Bœotiæ, ἀκρώρεια, τέλος, Hesychius. sed significationes duæ posteriores, magis pertinent ad vocem Κορωνίς, vt Varinus habet.

Coronea vrbs Bœotiæ.

Κορώνη. Species coronæ.

Κορώνη significat etiam speciem coronæ (στεφάνου εἶδος καὶ γένος ἐμπλοκῆς, Eustathius. κορωνίς, στεφανίς, Hesych.) & figuram rotundatam (σχῆμα περιφερές, Hesychius & Varin.) Cælius. est autem coronis etiam è capitis ornamentis vt Latini appellant, figura rotunda: vt hæc etiam Latinorũ vox Græcæ originis videri debeat. Priuatim verò de violis contextæ corollæ, κορωνίδες dicuntur, vt Varinus annotat & Cælius obseruauit. Scoppa quoq; Grammaticus nostri sæculi, coronã Latinè dictam interpretatur Italicè, *la cornice de la porta, muro*. Sic & κορωνὶς infra, quod supremum & vltimum ædificio imponitur.

Corona in ædificijs quid sit.

Coronæ (inquit Budæus) sunt prominentiæ & veluti supercilia quædam parietum, arcendis stillicidijs inuenta, siue structura siue intestino opere constent: quod minutiariam lingua vernacula dicimus. Vitruuius libro secundo, Summis parietibus structura testacea sub tegula subijciatur, altitudine circiter sesquipedali, habeatq; proiecturas coronarum, ita vetari poterunt quæ solent in ijs fieri vitia. A corone, id est cornice aue, cuius collum flexibile est, (εὐλύγιστον,) res alias diuersas, inflexas aut flecti faciles eodem nomine appellamus, vt coronen in ianua & in arcu, & in naui coronidem. Est autem corone in arcu extremitas, (incisio in extremitate vtraq;, quam *crenam* vocamus, voce fortassis deducta à corone per syncopen: Germani similiter Krinnen/) cui neruus immittitur, Eustathius. habet enim cornix auis collum flexibile & ferè incuruum, τράχηλον εὐλύγιστον καὶ οἷον ἐπικαμπῆ, Etymologus. Idem coronen in arcu τὴν τοῦ τόξου ἐγκοπὴν interpretatur, id est incisionem in summo cornu arcus, & summitatem arcus inflexam. & hunc Homeri versum citat, Πὰν δ' εὖ λειήνας χρυσῆν ἐπέθηκε κορώνην. à quo fortassis etiam prouerbium tractum est, κορώνην χρυσῆν ἐπιτιθέναι, paulò ante memoratum. Αὐτοῦ δ' ὠκὺ βέλος καλῇ προσέκλινε κορώνῃ, Odysseæ φ. Δὴ τότε τόξον ἑλὼν στρεπτῇ ἐπέλασσε κορώνῃ. Νευρεὶην, Theocritus Idyllius 32.

Corone in aratro.

¶ Histoboë vel histobœus, lignum est in aratro ad iugum vsq; protensum inter bouem vtrunq;, cuius apicem vocant coronen, Cælius. τὸ τέλος τοῦ ἱστοβοέως τὸ μετὰ τὸν ζυγὸν, κορώνη, Pollux. Κόρων (lego κορώνη,) τὸ ἐπικεκαμμένον τοῦ ῥυμοῦ, Hesychius. Apollonio lib. 3. annulum iugi significare videtur, vt quidam in Lexicon retulit.

Κορώνη summa pars penis.

¶ Κορώνη significat etiam summam partem penis, quæ glans Latinis dicitur, Cælius. Et rursus, Eadem pars (inquit) quinto Therapeutices à Galeno balanus, à nobis etiam glans per similitudinem vocatur. Κορώνη, τὸ ἄκρον τοῦ αἰδοίου. Ἔδοξέ τις τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ ἄχρι τῆς κορώνης περιῃρῆσθαι, Suidas.

Coronides naues.

¶ A corone, id est cornice aue, fortassis etiam naues κορωνίδες dicuntur, non solùm quòd cornicis instar nigræ sint, sed etiam quòd ἄφλαστα (ligna vel tabulas, de qua voce plura Varinus) in prora & puppi per curuaturam inflexa habeant. nam & cornicis collum flexibile est. Videntur autem naues nigræ κορωνίδες dici, ad differentiam τῶν μιλτοπαρῄων id est minio rubentiũ, quarum in Bœotia Homerus meminit, Eustathius in Iliad. α. Idem alibi coronen partem puppis in naui interpretatur.

Κορώνη ianuæ annulus.

¶ A cornice aue, cui collum flexibile, in ianuis quoq; κορώνη per translationem dicta est, quæ & à coruo córax siue corácion appellatur, qua ianua clauditur, Eustathius. Et rursus, Κορώνη τὸ κοράκιον· ἢ μᾶλλον κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ κρίκος, ᾧ ἔστι τὴν θύραν ἐπισπάσασθαι: id est, annulus quo ianua attrahi potest. Quod rursus alibi alijs verbis effert, Κορώνη τὸ κρικίον ᾧ ἐπισπᾶταί τις τὴν θύραν. Item, Τὸ κοράκιον ἢ ὁ κρίκος, ᾧ ἔστι τὴν θύραν ἑλκύσαι. Item, Τὸ τῆς θύρας ἐπίσπαστρον, quod & *rhoptron* vocatur. Córaca (id est coruum) appellatum Homerus corónen nominat, Pollux. Et alibi, Quem nũc κόρακα vocant in ianua, Homerus κορώνην dixit. Κόρακι κλείεται θύρα, Posidippus apud eundem. Αὐτίκ' ἄρ' ἥγ' ἱμάντα θοῶς ἀπέ-

λυσε

λυσε κορώνης, Homerus de Penelope aperiente ianuam: vbi Scholiastes κορώνης interpretatur κρίκου κόρακος. Vide expositionem Eustathij in eum locum. Χρυσῆ δὲ τέτατο κορώνη. Idem de annulo ianuę vt Etymologus citat. Κορώνη, annulus hostij quo pulsatur, vel ob figuram, vel ob garrulitatem sic dictus, vt quidam in Lexico vulgari annotauit. Simplicius Theocriti glossematarius citatur ab illo qui Epigrammata Græca exposuit, & hæc eius verba referuntur: Ἔστι δὲ κόραξ σιδηροῦς ἐμπεπηγμένον εἰς τὸ μέσον καὶ ὑποκρούει τὴν θύραν. videtur autem non aliud sentire, quàm coracem esse annulum aut alterius figuræ ferrū, quo feriente ianua media pulsetur. ¶ Κορώνη pars est cubiti, vt Philoxenum aiunt scripsisse in libro de dialecto Romanorum, per metaphoram à flexibili cornicis collo, ἐκ τοῦ ζώου τῆς κορώνης λυγίζειν εἰωθυίας τὸν τράχηλον, Eustathius. nimirum quod circa exortum illum siue processum in vlna rotundum, quem κορώνην & κορωνὸν vocari legimus, brachij inflexus fiat. Radij & cubiti in brachio excessus ambos quidem coronas à rotunditate nominant: priuatim magnum posteriorem Attici olecranum, Hippocrates anconem, Theophilus. Κορῶναι dicuntur duæ eminentiæ in imo occipitio, vel sub parencephalide, quę in duas cauitates laterum primi spondyli insident, Pollux. *Item pars cubiti.*

¶ Coronis vocabulum deriuatum, κορωνίς, videtur quædam eadem quę κορώνη primitiuum significare, vt in præcedentibus annotatum est. Κορωνίδες propriè dicuntur βλαστήματα, id est germina, Cælius & Varin. nimirum vt & corone pro summa & extrema parte in alijs etiā rebus accipitur. sunt enim germina partes summæ, & quibus stirpes ceu coronantur. Κορωνίς, quod supremum & vltimū ædificio imponitur, τὸ ἄκρον ἢ τὸ τελευταῖον τῆς οἰκοδομῆς ἐπίθεμα: propriè verò cacumē mōtis, ἡ ἀκρώρεια, Suidas & Varinus. Coronida imposuisse (inquit Cælius) adagium est, significans vltimam rei manum admotam, nec affectū opus, sed prorsus completum finitumq́ꝫ. siquidē coronis est quandoq; montis vertex, aut structuræ summū: quãdoq; verò quod in fine libri ponitur: vnde est adagionis origo. Quod in libro de Alexandri fortuna manifestum Plutarchus facit: Dionysius, inquit, Philoxenum poëtā in Latomias coniecit: quod quum illi tragœdiam à se concinnatā recoquendam emendandamq; tradidisset, totā is ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν. id est ab initio ad coronidem vsq; circumscripsit: quod est expunxit deleuitq́ꝫ. nam περιγράψαι est etiam ἀπαλεῖψαι, Hæc ille. Et paulò post, Hinc est illud Plutarchi elegantissimum, in sermone qui est An seni administranda respublica: Qui verò, inquit, ciuilibus actionibus & certaminibus innutritum non permittit ad facē & vitæ coronidem progredi, prorsum ingratus est. *Vide* plura mox in prouerbio *Ad coronidem*, ex Erasmo Rot. Κορωνὶς summa pars nauis est: & in genere pro summo accipitur: οἷον, ἡ κορωνὶς τῆς σοφίας, id est summa vel perfectio sapientiæ, Etymologus. *Varia coronidis significata.*

¶ Κορωνὶς diminutiuum est à κορώνη, de puppe nauis, Etymologus. Κορωνίδες νῆες apud Homerum leguntur Iliad. β. & λ. Grammatici καμπυλοπρύμνους interpretātur, id est quarum extremitates & puppes incuruæ sunt. *Vide* etiam supra in Κορώνη. Κορώνη, omne quod incuruatum est, vnde & naues coronides, Eustathius. Sunt qui Coronida nauis puppim interpretantur, quòd sit in eius apice curuatum rostrum. Quidam rostratas exponunt. Ouidius libro 15. naues coronatas dixit. *Torta coronatæ soluunt retinacula naues.* Etymologus nihil quidem rostro simile in puppi nauis poni scribit, vt quidā ineptè tradunt: sed ita τίθεται ἡ κορωνὶς ἐπὶ τῆς πρύμνης τῆς νεώς, hoc est coronis dictio ponitur pro puppi nauis, eò quòd puppis in summa naui sit. Ad coronidem vsque Μέχρι τῆς κορωνίδος, prouerbium (apud Erasmum Rot.) quum extremum finem rei significamus. A nauibus (inquit) translatum putant literatores, quibus aliquid rostri speciem gerens solet addi. Corone Græcis vocatur quicquid velut ornamenti gratia rebus perfectis additur. Plutarchus aduersus Stoicos, Ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id est, Ab ingressu & initio vsque ad coronidem, (ducta metaphora vt apparet à chori parodo, id est ingressu in fabulis.) Iucundius erit quoties transfertur ad animum, veluti si quis studiorum coronidem dicat, aut moneat vt egregiè cœptis auream addat coronidem: aut vitæ laudabiliter actæ auream iubeat imponi coronidem, hoc est mortem piam, Hæc Erasmus. ¶ Coronis in libri calce apponi solita (inquit Cælius) ferè hanc præfert figuram ⅃. (ego non erectam sed iacentem lineam pinxerim cum vnco deorsum vergente —˥) Nam Aristophanis interpretes scribunt, esse lineā breuē vtriq;, sed ab inferiori parte flexam. Ex ijs verò amplius Martialis carmen illustratur ex libro decimo, *Si nimius videor, seraq́ꝫ coronide longus Esse liber, legito pauca, libellus ero.* Cæterum quod Græci coronida impingere dicūt, Latinè ad vmbilicum perducere non minus rectè dicitur. Nam poëtæ elegantissimi quum exactum opus significāt, ad vmbilicos se venisse scribūt. *Promissum carmen iambos Ad vmbilicum adducerem*, Horatius in Epodo. Quem locum dum exponit Porphyrio, ita scribit: Ad vmbilicum adducere, pro finire & consummare opus posuit Horatius. quia in libri fine ex ligno aut osse vmbilici solent apponi. Plura de vmbilico libris addi solito eundem in locum libro 15. cap. 20. Cælius congessit, quæ nos præterimus. Κορωνίς, τὸ περιγραφικὸν, τὸ ἐπισημεῖον ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου, Etymologus. Coronis nota est corniculatæ lunæ figuram exprimens, in fine librorum pingi solita, vt Aristophanis Scholia exponunt. Sic quidam in Lexico vulgari nescio quàm rectè. Coronis hac nota —ʒ. (est autem quasi zēta paruum, cuius apex supremus in rectam lineam extenditur longiusculè sinistrorsum) in fine vniuscuiusq; epodi ponitur apud Pindarum, vt in fine totius carminis Asteriscus, Hephæstion. Est autem idem signum quod in vetere comœdia, vt passim apud Aristophanem habetur: de quo Aristophanis Scholiastes in Pluto, Cùm carmina generis diuersi non sunt, sed ijsdem versibus quibus ab initio actores vtuntur, coronis vocatur,

Ad coronidē vsq. Prouerb.

Coronidē auream addere vel imponere.

Ad vmbilicum adducere.

quoniam ijs finitis coronidis ſignum adijci ſoleat. id verò eſt linea breuis deorſum inflexa. Alia igitur eſt coronis quæ in fine librorum quorumuis addebatur, & alia nimirum figura: alia quæ pingebatur in fine carminum quorundam in fabulis poetarum. Quando autem hæ coronides appingi ſolerent, pluribus ex Hephæſtione docet Cælius 15.19.20. & Varinus in Κο.

Deriuata. Κόρωνος. ¶ Κόρωνος proparoxytonum, montis nomen. oxytonum verò κορωνὸς angulum ſignificat, Cyrillus. Οἳ γε μὲν ἤμων Αἰχμῇς ὀξείῃσι κορωνιόωντα πέτηλα Βριθόμενα σταχύων, Heſiodus in Aſpide. Id eſt, Metebãt illi falcib. acutis culmos ſupremos vel coronatos, ſpicis grauidos. Sed alia lectio habet κορυνιόεντα, id eſt capitatos. ſpica enim in culmo inſtar corynæ vel clauę eſt, κορυνήσις apud Varinũ germinatio eſt, & κορυνώδης ramoſum. Paraphraſis Ioannis Pediaſimi ſic habet. οἱ μὲν ἐκείνων ἐν δρεπάναις ὀξείαις ἔθεριζον τὰ πέτηλα, ἤγουν τὰς καλάμας τὰς ἀπορμουδουμένας (verbum obſcurũ vel corruptũ) διὰ τῶν ἀσταχύων. Et paulò pòſt, Scribitur etiã κορωνιόεντα, id eſt nigros. nã ſpicarũ aliæ ſunt albæ, aliæ ruffæ, aliæ nigræ, quę & maximè probãtur. Κορυνιόεντα verò interpretatur ῥαβδώδη, καὶ δι᾽ εὐκαρπίαν εὔογκα. ¶ Κορωνὸς oxytonũ, ſuperbus, elatus, ὁ γαῦρος καὶ ὑψαύχην. Κορωνῶν, γαυριῶν. καὶ ἐκορώνα, ἐγαυρία, Heſychius & Varin.

Κοράνιος. Τετρακόρωνος ceruus. Κόρωνος, proparoxytonũ, improbus, & taurus ὀρθόκερος, id eſt cornib. excelſis vel erectis, Iidẽ. Et rurſus Κοράνιος, bos cornua lunata habẽs. ¶ Ceruus τετρακόρωνος Heſiodo & Oppiano cognominatur, quòd cornicis vitã quater ſuperet. ¶ Ariſtodemum tyrannũ apud Cumas μαλακὸν cognominatũ aliqui tradunt à barbaris hoſtibus, quo verbo intelligatur ἀντίπαις, id eſt puber. quoniã id ætatis cum coætaneis etiamnum comantibus, quos inde coroniſtas vocant in bello aduerſum barbaros manu promptus apparuerit, &c. Cælius ex Dionyſij Romanis antiquitatibus.

Coroniſtæ. ¶ Apud Rhodios feſtũ ſiue ludus celebrabatur, in quo cornici aggregatio quædam hordei & id genus rerum aliarũ fiebat: vnde id, Καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα. id eſt, Cornici virgo fert ficos. Qui verò eiuſmodi prẹeſſent curę, dici coroniſtas inuenio: ſicuti in libro de nominibus Alexandrinis commeminit Pamphilus. Quæ ab eiſdem præcinerentur, id eſt τὰ ἀδόμενα, vel vt in alijs reperio τὰ διδόμενα, id eſt quæ dabantur, (melius ἀδόμενα, vt Athenæus & Euſtathius habent, quàm διδόμενα vt Varinus & Heſychius)

Coroniſmata. coroniſmata vocabant, Cælius ex Athenæo. Τὸ μοχλίον Τὸ τῆς κορώνης αὔριον δειπνήσομεν, Antiphanes apud Athenæum: vbi Plutarchus Rhodiacã quandam hiſtoriam eſſe ait, cuius iam olim ſibi lectæ non amplius meminerit: ſcire verò ſe Phœnicem Colophonium mentionem facere ἀνδρῶν τινῶν ὡς ἀγειρόντων τῇ κορώνῃ, καὶ λεγόντων ταῦτα· Ἐσθλοὶ κορώνῃ χεῖρα (manum plenam) προσδότε κριθῶν, Τῇ παιδὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἢ λέκος πυρῶν, & reliqua. neq; enim verſus omnes recitare libet, quòd plures ſint, & vt videtur corrupti. Eodem modo apud Rhodios verno tempore pro hirundine colligebant, χελιδονίζειν id vocantes, vt ſuo loco narrabimus.

Κορώνεος. ¶ Κορώνεος, ficus arbor fructus nigros proferens. Τὴν κορωνεὼν γέ μου ἐξέκοψαν, Ariſtoph. in Pace. vbi Scholiaſtes docet κοράκιον etiam dici, quod fructus eius colore coruũ referat. quod Suidas etiam & Varinus repetunt. Apud Varinum ſcribitur, Κοράνεον σῦκον, τὸ καὶ κοράκειον. Iſchádes (ficus) quædam vocabantur βασιλέως aliæ κορωνέας, Pollux.

Roſtrum cornicis. Coronion. Coronopus. Coronopodion. ¶ *Monchar algorab*, id eſt roſtrum cornicis, Andreas Bellunenſis. Coronion, ſeſamoides paruum, inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectas. Dioſcorides quidem folia coronopodis ei tribuit. Eſt autem κορωνόπους herba à Dioſcoride & medicis memorata, à foliorũ ſimilitudine ad cornicis pedem dicta, quam & κορακόποδα vocant, id eſt coruinum pedem. Κορωνοπόδιον herba à Tarentino ad ineſcationem piſcium additur. Fuchſius Germanicè Kräenfuß interpretatur, Tragus Rappenfuß. Coronopus herba inter aculeatas à Theophraſto ponitur, ſponteq; naſcentes. interim & ſeritur medicinæ ad vſum. Silago aut ſtilago dicitur à noſtris, à Græcis etiã coronopodion, vt Galeno. Sunt Arabes qui hanc *coruinum* (pedem) vocent. nec prohibeo, dum res conſtet, quibus cuiq; libet vocibus vtatur. Illud monendi ſunt, herbam, quæ modo pes coruinus ab officinis & herbicidis appellatur, nõ tam coronopoda videri, quàm ranũculi genus, quod polyanthemõ cognominatur. quandoquidem aculeata & oblonga eſſe coronopus herba traditur, & aluinis prodeſſe: coruinus autem pes, auis eius & ranunculi ſimilitudine conſpicitur, plurimis foliorum diuiſuris, cuius vel tactu ſolo puſtulæ ambuſti modo corporibus attolluntur, flore aureo copioſoq;: quibus notis ranunculum polyanthemon vocatum conijciunt, Hermolaus. Plura de coronopode ſcripſimus in *Boue H. C.* Fico folia ſunt laciniosa & cruciformia, hoc eſt, vt Theophraſtus inquit, σκολοποειδῆ. niſi quis κορωνοποειδῆ magis legẽdum putet. nam Hippocrates verè inquit, folia ſunt fico pedibus cornicis ſimilia, Hermolaus. In Germania inferiore alicubi genus allij ſylueſtris, folijs latiuſculis geminis circa ſyluas & ſæpes proueniens, neſcio quam ob cauſſam cornicum porrum vocitant, Kräe! aug.

Icones cornicũ. ¶ Icones. Corone ciuitas in Peloponneſo (*vide* mox inter propria nomina) quibuſdam dicta creditur, quòd mœnium fundamenta, defodientibus ænea ſit inuenta cornix. cuius fortè argumento rei in Acropoli æneum ſtabat Pallados ſimulacrum ſub dio, cornicẽ manu tenens, Cælius. Heron in pneumaticis inter automata opera cornicem confingit, quæ ſe ad auiculas itidem fictas conuertat αὐτομάτως, Politianus in Miſcellaneis cap. 97. ¶ Ægyptij in Hieroglyphicis Martem & Venerem ſcribentes, duas pingunt cornices, vt marem ac fœminam: & ſimiliter cum nuptias innuunt: item ad deſignandũ virum qui cum vxore conſuetudinem Veneream habeat, Orus. Eum qui iuſtam hominis ac legitimam vixerit ætatem volentes monſtrare, cornicem mortuam pingunt, propter longæuã eius ætatem, Idem. Eum qui in continuo motu & animi intentione vſque adeò verſetur, vt ne veſcens quidem quieſcat, ſignifican-

Cornix concordiæ symbolũ.

significantes Ægyptij cornicis pullos pingunt. hæc enim etiam volans pullos pascit, Idem. Cornice, non ciconia, vt quidam putant, prisci concordiæ effigiem repræsentabant: quod vel Æliano authore cõstat, qui cornices inter se fidissimas esse, & cùm societatem coierint maximo se opere diligere testatur, Politianus. *Vide* in Ciconia *a*. Sed & in nomismatis aureis duobus Faustinæ Augustæ, manifestam prorsus imagunculam nuper mihi Laurentius Medices ostendit, cum titulo ipso Concordię, Idem. De Concordia dea Iuuenalis ita meminit: *Quæq; salutato crepitat Concordia nido.* Quo in loco (inquit Lilius Greg. Gyraldus) diuersa sentiunt. Et Probus quidem vetus interpres: In tutela, inquit, Concordiæ ciconia est. Templum Concordiæ vetus fuit, in quo ciconia multa, &c. Merula de ciconia & ipse multa affert, vt hoc astrueret, & eum secutus Britannicus, item Valla Geor. Politianus verò in Miscellaneis cornicem, non ciconiam intelligit: idq; tum Æliano auctore de animalibus, tum quibusdam antiquis nomismatibus affirmat, quorum etiam ego nonnulla conspexi, Hæc ille. Mineruæ simulacrũ quoddam legimus quod cornicem præferebat, Lil. Gr. Gyraldus.

Propria virorum & mulierũ nomina.

¶ Propria. Coróne dicta, Κορώνη, quædam mulier Delijs ostendit locum in quo natus esset Apollo, vt refert Plutarchus in libro de oraculorum defectu. Meretrix quædam Callisto nomine, cui mater Κορώνη fuerit, memoratur apud Athenæum lib. 13. Et rursus in eodem, Ἦν δὲ Κορώνη τῆς Ναννίου θυγάτηρ τὸ τῆς τήθης ἀναφέρουσα ἐκ τριπορνείας ὄνομα. hoc est, Corone scortum fuit Nannij scorti filia, neptis Coronæ similiter scorti. Coronus, Κορωνὸς, filius Thersandri. *vide* mox in Coronea ciuitate. Orthopolidis filia fuit Chrysorthe. hanc, vt putant, Apollo cõpressit, & ex ea natus puer Coronus est appellatus. Coroni filius Corax fuit, Pausanias in Corinthiacis. Fuit & Coronus quidam Lapithæ filius, cuius meminit Stephanus in Philaida. ¶ Coronen, id est cornicem, filiam Apollinis, legimus in Coronismatis dictis carminibus apud Athenæum. sed qui hæc cantillabant auem ipsam cornicem, per iocum forte, Apollinis filiam fecisse videntur. ¶ Coronis, Κορωνὶς, vna Hyadum apud Hesiodum. Obseruatũ in Pausaniæ monumentis (in Corinthiacis) deam in Sicyonia Coronidem coli, cuius tamen simulacrum peculiare templum habeat nullum: sed cum sacrificij appetit tempus, id in Palladis transferunt sacraria, honoreq; prosequuntur, Cælius. Coronis, alio nomine Arsinoë, nympha fuit, Phlegyæ, vel (vt alij tradunt) Leucippi filia: quæ ex Apolline Æsculapium peperit. Postea coruus auis sacra Apollini quũ eam deprehendisset cum iuuene quodam Æmonio (Elati filio, cui Ischys nomen erat,) rem habentem, ad Apollinem detulit. Quare Apollo iratus, eam (maturo iam partu, Seruius in septimum Æneid.) sagittis interemit: factiq; tandem pœnitens, quum illam ab inferis nequiret reuocare, secto eius vtero conceptum ex se eduxit infantem, eumq; Æsculapium appellauit, & Chironi centauro tradidit educandum, vt Grammatici annotarunt. Coronides (inquit Gyraldus) cognominatus est Æsculapius à matre, qua de re lege fabulam apud Ouidium lib. 2. Metam. quæ ita incipit: *Pulcrior in tota, quàm Larissæa Coronis, Non fuit Æmonia, placuit tibi Delphice certè*, &c. quo loco Coronis Larissæa ab omnibus legitur, ab vrbe Larissa. Ego verò ex tertio hymno Pyth. Pindari, *Lacerea* legendum puto, ab vrbe, cuius post Pindarum Hellanicus etiam & Stephanus meminere: Hæc ille, pluribus etiam subiunctis de eadem hac Coronide ex Pindaro & eius Scholiaste, quæ breuitatis studio relinquimus. Homerus, inquit, & Hesiodus Χορωνὶν vocant. ego nunquam à bonis authoribus per χ scribi opinor.

Propria vrbiũ nomina.

¶ Corone, Κορώνη, vrbs Messeniæ, quæ à Strabone etiam Coronea, κορώνεια dici videtur. scribit enim Coroneam ciuitatem esse prope Heliconem in alto conditam, quam Cuarius fluuius alluat, vbi Pambœotia celebrata fuerit: cuius ciues Coronij (Κορώνειοι, Varinus per ει scribit penultimam) dicantur, vt alterius Messeniacæ Coronenses, Κορωνεῖς, Eustathius in Iliad. β. Addit Bœoticam Coroneam à Corono Thersandri filio (Sisyphi nepote, Pausanias in Bœoticis) nominatã. Et alibi Coronen Messeniæ olim Pedasum dictã docet. *Vide* plura in Stephani Ethnicis & Onomastico nostro, de his & alijs etiam eiusdem nominis vrbibus. In Peloponneso ad Pamisi fluuij dextram (ad mare, sub monte Temathia, Pausanias) Corone ciuitas fuit, à Bœotiæ Coronia (ex qua conditor eius oriundus fuit) sic appellatione ducta: vel quòd mœnium fundamenta defodientibus ænea sit inuenta cornix, cuius forte argumento rei in Acropoli (arce) æneum stabat Pallados simulacrum sub dio, cornicem manu tenens, Cælius ex Messenicis Pausaniæ. ¶ Coronus, Κόρωνος proparoxytonum, Cyrillo montis nomen est.

¶ *b.* Γαστρικὼ δὲ, λοιμώδεις θέρος ἀραχνίων πλήθη προσδηλοῦν, καὶ θείοις ἐαρινοῖς, ὅταν κορώνης ποδὶ εἴκελα γένηται, Plutarchus in libro de oraculorum defectu. Θεῖα quidem folia fici dicuntur, quæ figura ac diuisione cornicis pedem referunt, vt diximus supra in coronopedis herbæ mentione. Hesiodus lib. 2. Operum, nauigationem vernam cum folia summæ ficus tantum apparent, turgentia scilicet primo vẽre, quantum cornicis vestigium, terræ imprimitur, ὅσον τ᾽ ἐπιβᾶσα κορώνη Ἴχνος ἐποίησεν. Videtur autẽ hæc comparatio folij ficulni turgentis ad cornicis vestigium, quod ad magnitudinem, eò elegantior, quoniam figura etiam comparantur, vt ibidem in Scholijs Proclus testatur.

Κρώζειν etiam de pullis gallinaceis dicitur.

¶ *c.* Corniculæ in medio cæli, Baruch. 6. Ab arcturi sydere ad hirundinum aduentum notatur eam in Mineruæ lucis templisque raro; alicubi omnino non aspici, sicut Athenis, Plin. Κρώζειν verbum, & nomen κρωγμὸς (à Moschopulo) de cornicis voce vsurpantur. Κρώζειν Aratus etiam de pullis gallinaceis dixit. Tum vespertinum cornix longæua resultat, Auienus. Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cùm mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea

nocte nouem voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, Iusciniæ & merulæ, vt recitaui in Columba Liuia ex Eustathio. ¶ Φυλόμαχον τ̃ πάντα φαγεῖν βόρον, οἷα κορώνην Παννυχίην αὐτὴ ρωγὰς ἔχει χάπετος, Posidippus in Phylomachum gulonem. Κίκιμον, τῆς κορώνης τὸ κόπριον, id est excrementum cornicis, Hesych. & Varin.

Κίκιμον excrementum cornicis.

De cornicis sepulcro.

¶ *e.* Ad nuncupatum lacum Mœrida (Myridis, Cælius qui & Græca Æliani verba recitat 25.28. in Ægypto, vbi Crocodilon oppidum est, Cornicis sepulchrum ostenditur: cuius causam Ægyptij eam afferunt, quòd cum eorum rex, cui Marrhes nomen esset, cornicem valde cicurem haberet, quæ postquam audisset quò volatus dirigendus, & quænam regio transeunda, & vbi terrarum requiescendum esset, eò regis literas ocyus quàm quiuis nuncius perferret, eam mortuam & sepulchri honore affecit, & cippo ornauit, Ælianus.

Mira & superstitiosa.

¶ Cornicem occisam tandiu relinques donec puteat. cadauer iam fœtidũ expones in locum vbi mures aranei sunt. conuenient illi ad hanc escam consumendam qui in domo fuerint omnes: & ita congregati vel scopis vel aliter occidi capíve poterunt, vt nuper ex homine quodam polyistore cognouimus. ¶ Ad amorem coniugalem, Si vir gestauerit cornicis masculæ cor, mulier fœminæ, mutuo inter se amore pariter per omnem vitam concordes degent, Kiranides. Cornicis interiora assa si mulieri ignoranti dederis, valde te diliget, Idem.

¶ *g.* Si cui pedes dolent, cornicem capias illæsam, & posteriorem digitum dextri pedis cornicis abscinde à pede iuxta crus per puerum incorruptum: & ligans filum suspende vel circumnecte. cornicem verò terebinthino vnguento vel oleo totam vnge, & dimitte eam viuam volare. Digitum verò eius (illigatum pelli ceruinæ) circumliga patienti pedi, &c. Kiranides: qui etiam verba quædam concepta simul effari iubet.

Metamorphoses in cornicem.

¶ *h.* Coronidis in cornicem mutatæ fabulam prosequitur Ouidius Metam. 2. Leucippe, Aristippe & Alcithoe sorores, dictæ Minyades, mutatæ sunt, vna in cornicem, altera in vespertilionem, tertia in noctuam, Ælianus Variorum lib. 3. Socrates Platonis inuidiam & improbitatem notans, narrauit amicis in somnis sibi visum Platonem in cornicem mutatum, caput suum inuadere & lancinare caluitium, Athenæus lib. 12.

Auguria ex cornice.

¶ Cornix auis est augurijs & incantationibus apta, Albertus. Cornicem aiunt augures hominum curas significationibus agere, insidiarum vias monstrare, futura prædicere. Magnum nefas hoc credere, Deum consilia sua cornicibus mandare, Isidorus. Obseruatum est, vt minora auspicia semper maioribus cedant, licet priora sint: siquidem cornicis aut columbarum auspicia, aquila superueniente irrita fiunt, Alexander ab Alex. Auium voces vsq; adeò variȩ sunt pro diuersis earum affectibus, vt earũ varietatis differentias omnes obseruare difficillimum foret. itaq; cornicis & corui varietatem augures aliquatenus obseruarunt, cæteris tanquam supra hominis captum differentijs relictis, Porphyrius lib. 3. de abstinẽtia ab animatis. Oscinum tripudium (augurium) est quod oris cantu significat quid portendi cùm cecinit coruus, cornix, &c. Festus. Et rursus, Oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt coruus, cornix, &c. Quid augur? cur à dextra coruus, à sinistra cornix faciat ratum? Cicero 1. de Diuinatione. Φθονεραὶ γὰρ ἐπικρώζουσι κορῶναι, Aristoph. in Equitib. Coruus vel cornix crocitans, vel quæuis auis augurifica, quid significet per duodecim signa Luna in eis existente, docet Augustinus Niphus libro primo de augurijs, tabula sexta. Vlpij Traiani imperium aduenìens pleraque mirifica denuntiauerunt. in queis præcipuum, cornix è fastigio Capitolij Atticis sermonibus effata, Καλῶς ἔςαι, S. Aurelius Victor. Aues nigræ inauspicatæ habebantur, vt cornix, coruus, bubo, Scoppa. Cornix ales est inauspicatæ garrulitatis, à quibusdam tamen laudata, Plin. Inauspicatissima est fœtus tempore, qui accidit post solstitium, Idem. *Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix*, Verg. Eclog. 9. Vbi Seruius, Augures, inquit, designãt spatia lituo, & eis dant nomina, vt prima pars dicatur antica, posterior postica: idem dextra & sinistra. Modo ergo cornicem ab amica ad sinistram partem volasse dicit, & in caua ilice consedisse, quæ res agrorum damnum significabat per milites clamore gaudentes & litibus, sicut cornix etiam. Nã hæc auis & clamore lætatur & alias frequenter inuadit, Sic ille. A dextra coruus, & à sinistra cornix vel picus, spem non ambiguam & ratum auspicium fecēre, Alexander ab Alex. ex hoc Plauti nimirum in Asinaria, Picus & cornix est ab læua, coruus porrò ab dextra. Teq; nec læuus vetet ire picus, Nec vaga cornix, Hor. Car. 3.27. Cornicis per Iunonem immissæ augurium, cùm Iason & Medea amantes conuenturi essent, Apollonius describit lib. 3. Argonaut. De augurio ex cornice solitaria apparente, *vide* supra in *D.* Extat epigramma Ouidij, quo suũ narrat somniũ (de tauro, vacca, & cornice) quo sibi visum erat tauro & vacca niuea simul dormientibus, cornicem pectus vaccæ fodisse, vnde illa ad aliud armentũ tauro relicto discesserit, liuidis in pectore vbi cornix foderat notis relictis. Cornicem augur interpretatur anum, quæ puellæ amantis animũ dimoueat &c. ¶ Cornix non placuit Mineruæ: *An quia garritu pluuiosæ nuncia lucis Dicar, & infelix omen habere putor? Siue quòd excerpam baccas pallentis oliuæ*, Io. Vrsinus. Cornix inuisa Mineruæ dicitur, quòd prodidisset ei tres filias Cecropis quæ Erichthonium in cista inclusum eis seruandum dederat, & ne inspicerent prohibuerat, vt prosequitur Ouidius lib. 2. Metam. In arce Coronæ vrbis Messeniæ Palladis simulacrum erat sub dio cornicem manu gestans, Pausanias. Corniscarum diuarum locus trans Tyberim

Oscinum tripudiũ. Oscines aues.

Cornices Mineruæ inuisæ, Iunoni vero sacræ.

berim erat cornicibus dicatus, quod in Iunonis tutela esse putabantur, Perottus. Rex Calechut cum cibum sumere desierit, mox sacerdotes quicquid dapum superfluit, in locum quendam transferunt, inq; nuda humo collocant: quo facto rursus & iterum manibus complosis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc vnum alũtur. hæ enim signo huiusmodi assueuêre, propterea veluti tessera data ilico aduolant, regiasq; reliquias depascuntur. Has volucres nefas est lædere. ob eam rem tutò volitant quocunq; libuerit, Ludouicus Romanus 5.3.

Cornices in Calechut dapibus regiis aluntur.

¶ *Ne si forte suas repetitum venerit olim Grex auiũ plumas, moueat cornicula risum, Furtiuis nudata colorib.* Horatius in epist. 1. 3. ex apologo Æsopi. *Vide* in Graculo *h.* in prouerbio Æsopicus graculus.

¶ PROVERBIA. Cornicari, *vide* supra in *a.* ¶ Acanthida vincit cornix, prouerbium vsurpatum Calphurnio in Bucolicis Eclog. 6. *Nyctilon vt canturudis exuperauerit Alcon Astyle, credibile est vt bia. vincat acanthida cornix, Vocalem superet si dirus aedona bubo.* ¶ Prouerbium, Tam ratum ac alba cornix, dictum est supra in *B.* ¶ Aquilam cornix prouocat. *Vide* in aquila *h.* ¶ Domum cum facis ne relinquas impolitam, Ne fortè insideat cornicans garrula cornix, Hesiodus in Operibus. Græci versus hi sunt, Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν, Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. Proclus interpres (inquit Erasmus) admonet locum hunc bifariam accipi. quibusdam videri monere poetam vti quisque domicilium ante hyemem absoluendum curet, netum non habeat quo depellat frigoris molestiam. hyemem enim cornicis indicatam symbolo, videlicet auis hybernæ. Alij putant significatum ædificium semel institutum non oportere imperfectum relinquere, ne vulgo risui sis: & qui præterierint obloquantur carpantq; leuitatem tuam, qui quòd cœperis non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem voluit indicare poeta, nempe auem garrulam & obstreperam, vt hinc etiam verbum prouerbiale ductum sit κρώζειν. At ipsi Proculo magis probatur, vt καθολικῶς accipiamus, vnicuique negotio, quod semel instituerimus, finem idoneum imponendum, vt nihil omnino desideretur, & vbique connitendum ad perfectionem. Id quò longius auocabitur à simplici sermone, hoc venustius fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne literarũ studium deserat, sed laudabiliter institutis summam imponat manum, ne vulgo ludibrio sit, quòd à bene cœptis destiterit, Hęc omnia Erasm. Nos hoc insuper obseruauimus pro ἀνεπίξεστον aliàs legi ἀνεπίρρεκτον, quod Scholia exponunt ἀθυμίαστον ἢ ἀτελείωτον. ¶ Aliud noctua, aliud cornix sonat. *Vide* supra in Cornice *D.*

Prouerbia. Cornicari. Acanthida vincit cornix. Tam rarum ac alba cornix. Aquilam cornix prouocat. Domum imperfectam ne relinquas ne inside at cornix. Aliud noctua, aliud cornix sonat.

¶ Cornicum oculos configere, prouerbium de quo non satis liquet vnde sit natum, ex apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora sumptum. Videtur autem perinde valere quasi dicas, nouo quodam inuento veterum eruditionem obscurare, efficereq; vt superiores nihil scisse, nihil vidisse videantur. Effertur autem per ironiam. Fieri quidem potest vt cornicum viuacitas & concordia huic adagioni locum fecerit: vt is videatur cornicum oculos velle cõfigere, quisquis ea quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare ac rescindere conetur. Nec admodum absurdum, si quis in hunc modum accipiat, vt dicatur oculos cornicum configere, qui perspicacissimis oculatissimisque visum adimat offundatq; tenebras: aut qui rem ipsissimam acu, quod aiunt, tangat, tantus videlicet artifex, vt non solùm scopum aut auem, verùm & ipsos oculos iaculo feriat, Sic Erasmus. apud quem pluribus leges quomodo Tullius & D. Hieronymus hoc prouerbio vsi sint. Nec admodum diuersè, inquit, vsurpauit Macrobius lib. Saturnalium septimo, his verbis. Et quia his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Eustathium, vt recepta contraria dispositione, quicquid pro vario cibo dici potest, velit communicare nobiscum: vt suis telis lingua violenta succumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plausum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Prouerbium in M. Tullij oratione positum, Cornicum oculos configere, non tam enarrat Valla, quàm implicat, Cælius Rhodig. 25. 28. vbi ne ipse quidem huius prouerbij vim explicat, quamuis id se fecisse insinuet. ¶ Cornix scorpium, subaudi *rapuit*: Quadrat in hos qui parant eos lædere, vnde tantundem mali sint vicissim accepturi. Quemadmodum cornix correpto scorpio, arcuata illius cauda vulnus accepit lethale, perijtq;. de qua re extat Græcum epigramma Archiæ, quod Erasmus recitat, & carmine etiam Latino reddit. Atque id (inquit idem Erasmus) in rebus humanis frequenter vsu venire solet, vt qui cepisse videatur, ipse captus sit. Quemadmodum & Horatius, Græcia capta ferum victorem cepit. Cornix scorpium, parœmia in eos qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu, Cælius ex Suida & Hesychio. *Vide* Emblema Alciati in fine historiæ Corui. Huic affine est illud, Coruus serpentem. ¶ Cornicibus viuacior, prouerbium explicatum suprà in *C.*

Cornicũ oculos cõfigere. Cornix scorpium. Cornicib. viuacior.

¶ Habent & Germani sua à cornice prouerbia, qualia sunt: **Die Krae gehet jres hupfens nit ab.** id est, Cornix suam claudicationem nõ deserit: de ijs qui nunquam mutaturi sunt ingenium. quicquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Eiusdem sententiæ est illud, Æthiops non dealbescit. **Ein Krae beisset der andern kein Aug auß.** id est, Cornix vna alterius oculos morsu non excæcat. quo sensu illud effertur, Bestia nouit bestiam.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *in simulacrum Spei.*

Quæ tibi adest volucris? cornix fidissimus oscen, Est bene cùm nequeat dicere: dicit, Erit, &c.

Emblema Alciati.

¶ Aliud eiusdem sub titulo, *Prudens magis quàm loquax.*

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis, Inter aues sani noctua consilij.

Armiferæ merito obſequijs ſacrata Mineruæ eſt, *Garrula quo cornix ceſſerat ante loco.*

¶ Aliud *Concordia* inſcriptum, vel *Concordiæ ſymbolum.*

Cornicum mira inter ſe concordia vitæ eſt, *Inq́ vicem nunquam contaminata fides.*
Hinc volucres hæc ſceptra gerunt, quod ſcilicet omnes *Conſenſu populi ſtantq́, caduntq́, duces:*
Quem ſi de medio tollas, diſcordia præceps *Aduolat, & ſecum regia fata trahit.*

Eiuſdem Emblema quod inſcribitur, *Iuſta vltio*, de coruo ſcorpium rapiente, referam in Coruo *h.* quanquam prouerbium cornici eam hiſtoriam tribuat, vt ſuprà dictum eſt.

DE CORNICIBVS DIVERSIS: ET PRIMVM *de Cornice frugiuora.*

Cocix. COCIX Latinè vocatur auis, cornice maior, roſtro magno & albo iuxta caput vbi ſunt nares, ea carnes non guſtat, & à quibuſdam graculus vocatur, Germanicè **touch** (lego **ruch**) Albertus. Sed quòd Latinè cocix vocetur, ſine authore ſcribit. omnino enim inuſitata eſt hæc vox Latinis ſcriptoribus. coccyx quidem Gręcis cuculum ſonat. *Vide* in Cornice *A.* Graculum etiam non eſſe, ex graculorum hiſtoria facile conuincetur. *Σπερμολόγος.* Cornix quædam graniuora eſt, roſtro albo, cætera nigra. hanc σπερμολόγον, id eſt frugilegam Ariſtotelis, Longolius eſſe coniecit, Turnerus. Spermologus, vulgò **ein Roeck** / Longolius. Apud Anglos etiam, vt audio *rook* vocatur hæc auis, roſtro non planè nigro, ſed poſterius albicante, eodemq́; ſcabriore, vnde nomen fortaſſis à Germanis impoſitum ab aſperitate: in agris degens, non vt cornices propriè dictæ, quæ & carniuoræ ſunt, circa domos & ſterquilinia: in arborib. nidificans. Σπερμολόγος, κολοιώδες ζῶον, Heſych. Σπερμολόγος μικρὸν ὀρνίθάριον κολοιώδες, Suid.

¶ Cornix fera & ſylueſtris, vulgò Germanis **Holkrae** / maior reliquis. color ei partim cinereus ad albedinem vergens: partim fuſcus, vt in capite & collo. alæ variis mixtim coloribus tinctæ. degit in ſyluis, Eberus & Peucerus.

DE CORNICE VARIA.

CORNIX VARIA, MARINA, HYBERNA: **Näbelkrae.**

CORNIX varia, quæ partim cinerea eſt, partim (nigra,) à Germania inferiore recedit æſtate, & reuertens autumno manet per hyemem. ſed à ſuperiore Germania verſus Meridiem nunquam recedit. Cauſſa eſt, quia in inferiori parte Germanię ſunt loca aquoſa, ex quorum vaporibus aer hyeme temperatur. in ſuperiori verò eſt aer puriſſimus, & loca perquam alta, ad quæ æſtate accedunt, Albertus. Cornix cinerea, σποδοειδὴς, Germanis **Schiltkrae** / **Näbelkrae** / Eberus & Peucerus. Eſt & marina quædam cornix, quam aliqui hybernã cornicem vocant, capite, cauda & alis nigris, cætera cinerea. an hanc aliquando viderint Ariſtoteles & Plinius dubito. nam de ea nuſquam mentionem fecerunt, Turnerus. Cornices iſtæ in Heluetia nunquam nidificant, vt audio. migrant enim aliò. Ab Italis, ni fallor, *mulacchiæ* vel *munacchiæ* dicuntur. aues enim è cornicum genere ſic vocari Alunnus author eſt. In huius nido

reperiri

reperiri fabulantur herbam vel radicem, quæ gestantem inuisibilem reddat: quod alij de corui nido nugantur: *Vide* in Coruo *H.d.* Audio hanc cornicem in Germania inferiori Bundtekrāe/ vel Pundterkrāe vocari, & in cibum admitti: aduenire hyeme, ideoq; pueros eis imprecari, Pundterkrāe Gott gebe dir den range / Du bringst den kalten Winter ins Lande. Gallicè cornicem siluestrem dici, *corneille sauage*. Eine Bundtekrāe macket gheinen Winter. id est, *Cornix vna hyemem non facit*, prouerbium apud Westphalos celebratum: cui illud Græcorum respondet, *Vna hirundo non facit ver*. Est autem cornix (varia) hyemis nuncia, & æstate ingruente auolat, Tappius.

¶ Cornix varia (captã Decembri mense apud nos nuper obseruaui) dorso, ventre & collo cinereis est, (sed dorsum in medio etiã nigricantibus maculis distinguitur: à quibus fortè punctis & reliqua etiam colorum varietate, Pundterkrāe/ Germanis inferioribus appellatur,) cæteris partibus nigris, alis scilicet, cauda, capite, cruribus & colli parte inferiore. Sed hę pleræq; ita nigræ sunt, vt ad cœruleum siue Indicum colorem vergant. Mentum (hoc est, pars infra oculos & rostrum) præ cæteris atrũ est. Plumæ quædam sui generis, setiformes ferè, bonam rostri superioris partẽ vltra nares vsq; tegunt. In ventre dissectæ reperi quisquilias quasdam & cortices granorum quorundã, & substantiam quandam albam pinguem ex ijsdem forte granis concretam, & lapillos. in iecore fel nullum, siue quòd non habeat, siue quòd globo bombardæ (quo interempta erat) viscera essent confracta.

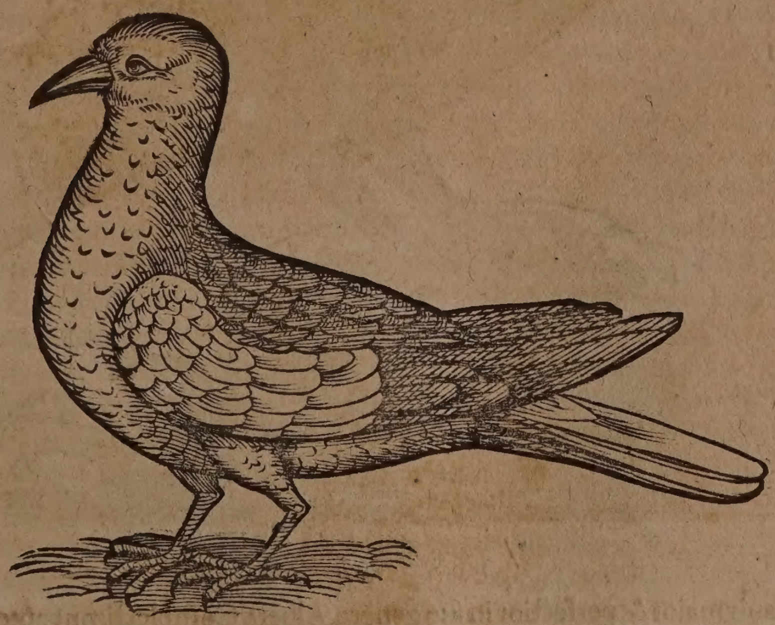
DE CORNICE AQVATICA ET MARINA.

Morpetenses in Anglia cornicem aquaticam vocant auem, quæ sturno paulò minor est, corpore toto nigro, excepto ventre albo. Caudã habet breuiusculam, rostrum alcedone, (alcedo ei est *ispida* vulgò dicta) paulò breuius. Ante volatũ alcedonis (ispidæ) more crebrò nutat, & in volatu gemit. voce alcedonem ita refert, vt, nisi videas, alcedonem esse iurares. Hanc apud Morpetenses in ripis fluminum, non procul à mari, vidi, aliàs nusquam. Pisciculis victitat vt alcedones, Turnerus. Audio hanc auem apud nos quoq; reperiri circa Limagum fluuium.

Eadem forte aut cognata est auis quæ merula aquatica dicitur.

Cornix Marina, κορώνη θαλάσσιος, vel ἁλία & εἰναλία, Homero etiam simpliciter κορώνη dicta, & alibi τανύγλωσσος, id est linguam exerens cognominata, Eustathio, Suidæ & Hesychio nõ alia quàm æthyia est. Arrianus distinguit. *Vide* supra in Æthyia statim post Mergum, & in Cornice *H.a.* Circa speluncam Calypsûs erat nemus, in quo & aliæ aues nidificant, τανύγλωσσοί τε (πλατύγλωσσοι, Schol.) κορῶναι Εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλε, Homerus Odyss. *E.* id est cornices marinæ, piscari & pisces deuorare (hoc enim per marina opera intelligit poëta Eustathio) solitæ. Oceani Germanici accolæ Schyrkryen (forte quasi clamosas cornices, vel nomine per onomatopœiã facto) cornices quasdam appellant, quæ aquilam marinam (Ern dictam ab eis) sequuntur, & reliquias eius deuorant. Fulicæ quædam marinæ apud Frisios Marcol dictæ (nescio à mari ne an à mergo) cadaueribus vescuntur, & coruorum instar odio habentur: de quibus, num phalacrocoraces, aut potius cornices marinæ sint, inquirendum.

CORNIX COERVLEA, CVIVS ICONEM
Io. Kentmannus, historiam verò Ge. Fabricius miserunt è Misnia.

HÆc auis planè syluestris & immansueta à Misenis ein wilde Holtzkrae / ab alijs Galgenregel / vel Halckregel appellatur. Trãs Albim in saltu Luchouiano & in syluis finitimis reperitur. versatur in

locis non frequentatis. Nidum vt vpupa ex oleto construit: & præter cætera à proiectis cadaueribus victitat. A colore quidam eam nominant ein Teutschen Pappagey/ id est Psittacum Germanicum. Deportatur hinc in alias nationes, nulla alia commendatione nisi coloris. Hæc G. Fabricius. Rostrum, vt pictura ostendit, nigrum est: crura fusca & pro portione corporis parua. Cœruleo colore passim nitet, in capite, alis, cauda, circa orrhopygium & tota parte supina: alibi synceriore, alibi admixto viridi. Dorsi & colli proni color fuscus est, maiores alarum pennæ nigræ. ¶ Quærendum an hæc sit pica illa syluestris quam Eberus & Peucerus Germanicè vocant Heidenelster / Krigelster. *vide* infra in Pica A.

Pyrrhocorax. ¶ Pyrrhocoracem, circa Athesin Germani vocant Steinkräe/ id est cornicem rupium: quòd in rupibus degat & nidificet, eãdem Anglus Eliota cornicem Cornubiæ appellat: nisi hoc genus graculi potius est, rostro & pedibus rutilis. pyrrhocoraci enim rostrum luteũ est. ¶ In Lotharingia coruum syluaticum quem post Corui historiam describemus, cornicem marinam, *corneille de mer*, nominari audio. Multa enim rara & peregrina, vulgus marina vocitat.

CORVINO GENERI COMMVNIA QVÆDAM.

CORVINI generis aues (ὄρνεα κορακοειδῆ) appello coruorum, cornicum, graculorum, & huiusmodi species. Coruini generis auibus robustum & prædurum rostrum est, Aristot. Minus Venere valent, & rarò solent coire, Idem. Ex his corui & cornices cõniugia seruant. Gregatim degunt ferè. Corui & cæteræ omnes coruini generis aues, præter cornices, pellunt nidis pullos ac volare cogunt, Plin. Curant pullos diu etiam postquam euolauerint è nidis. comitantur enim volantes & pascunt, præcipuè cornix: deinde cocix (sic ipse vocat ineptè) quæ maior est cornice, rostro albicante, vulgò ein Rüch / & monedula, & plura alia auium genera his similia, Albertus in Arist. de hist. anim. 6. 6.

DE CORVO.

A.

Corui genus, cuius plures species sunt. CORVVS est auis maior & perfectior in suo genere, Albert. Complectimur autem coruini generis appellatione (vt Aristoteles nominat) coruum, cornicem, & monedulam siue graculum. Cornix & coruus congeneres sunt, Theon Scholiastes Arati. Coruus & graculus eiusdem generis sunt, Crescentien.

Nomina vreba.

ſcentien. ¶ Hebræis coruus *oreb*, ערב, dicitur: pro qua voce Deuter. 14. Chaldæus tranſtulit עורבא, *vreba*: Arabs גראביב, *gerabib*: Perſa, בלך, *calak*: Septuaginta κόραξ: Hieronymus, coruus. Videtur autem (vt doctus quidam apud nos conijcit) omne genus coruinum hoc vocabulo indicari, vt pręter coruum, cornix, graculus, pyrrhocorax, &c. nam Deuteron 14. legitur, Omnis coruus iuxta genus ſuum. *Orebim*, id eſt corui, numero plurali, Leuit. 11. Pſalmo etiam 147. & Eſaiæ 34. pro *oreb* coruus à Græcis & Latinis redditur. *Reigiel algerab*, pes coruinus, herbæ nomen apud Auicennam 2. 568. Sed Bellunenſis in Gloſſis Auicennæ *Monchar algorab*, roſtrum cornicis transfert. Syluaticus *gorab* coruum vertit. conciliari poſſunt, ſi *gorab* vel *oreb*, generis vocabulum eſſe dicamus. *Alchorab*, id eſt coruus, initio hyemis parit quatuordecim diebus, &c. Albertus ex Auicenna. Verum Ariſtoteles id de alcyone ſcribit, quod & Albertus agnoſcit: ſed fortè, inquit, Ariſtoteles de coruo marino ſentit, vt alcyon à coloris ſimilitudine hoc nomen tulerit. Sed in hoc etiam errat. neque enim alcyon nigra eſt auis. Rurſus alibi idem Albertus, Coruus *abka* (inquit) eſt coruus communis magnus: hunc miluum interimere ſcribit. vbi Ariſtoteles habet, nõ coruum, ſed cornicem occidere tapynum, de hiſt. anim. 9, 1. *Pes alacona*, id eſt pes corui, Syluaticus. ¶ Coruus apud veteres Græcos κόραξ, hodie vulgo κόρακας dicitur. Italicè, *coruo* vel *corbo*. Hiſpanicè *cueruo*. Gallicè *corbeau*. Germanicè Rapp vel Rab / quæ vox ab Hebraica *orab* vel *gorab* facta videri poteſt per aphæreſin. Flandris, Raue. Anglicè *a rauen*, vel *crowe*, quanquam & cornicem ſic interpretatur Eliota. Illyricè, *hawran*.

¶ Albertus cornicem alibi cum coruo, alibi cum monedula confundit, Auicennæ interpretem barbarum ſequutus. Idem coronen, id eſt cornicem, Græcę linguæ ignarus coruum interpretatur.

Duo genera coruorum apud Saxones.

¶ Corui veri & maiores Germanicè (Saxonicè) dicuntur Rolckraben à ſono vocis, qui pullos per quadrageſimam excludunt. altera ſpecies corui a Saxonibus dicitur Corracken, quæ æſtate circa ſolſtitium excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen: *Coruus maturis frugibus oua refert*, Chriſtoph. Encelius.

B.

Corui in Aſia & Theſſalia rari ſunt.

Theophraſtus tradit in Aſia inuectitios eſſe coruos, Plinius. In Cranone Theſſaliæ duos tantum coruos in ciuitate eſſe dicunt: qui cùm pullos ædiderint, diſcedant, & alios duos ex ſe genitos relinquãt, Ariſtotel. in Mirabilibus & Plinius. Hæc apud Euſtathium Crannon *ni* duplici ſcribitur, ciuitas quæ aliàs Ephyre. Cranon in Theſſalia, vt Hecatæus inquit, oppidum iuxta Tempe, vbi nunquam plures duobus corui ſunt. Fuit & in Epiro Cranon, &c. Hermolaus in Plinium.

De corui magnitudine, colore.

¶ Coruus maior eſt cornice, Turnerus. in Ægypto minores quàm in Græcia fiunt, Ariſtot. ¶ Coruus auis eſt nigerrima, Perottus. Totus eſt niger, roſtro & corpore validis, Albertus. Corui pennę per magna frigora interdum albicant, Ariſtot. Et alibi, Iam perdix viſa eſt alba, & coruus, &c.

De coruis albis.

Arceſilao regnante apud Cyrenæos coruus albus apparuit, de quo triſte oraculum ferebatur, &c. Heraclides in republica Cyrenæorum. Coruus albus de raris inuẽtu dixit Iuuenalis hoc hemiſtichio, Coruo quoq; rarior albo. Ammianus in Epigrammate, Θᾶττον ἔην λευκοὺς κόρακας πτηνάς τε χελώνας Εὑρεῖν. Id eſt, Aut albus coruus prius, aut teſtudo volucris Inuenietur. Galenus libro de naturalibus facultatibus primo, Itaq; Lycus (inquit) dum palàm eſt eum neq; vera loqui, neq; eadem cum Eraſiſtrato, ſimilis videtur albo coruo, qui nec ipſis coruis admiſceri poſſit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conueniet in hominem ſui ingenij & alienum à ſenſu communi. Sunt enim quos pudet vſquam cum quoquam conſentire, quaſi nihil verum ſit, niſi diuerſum ſit, Hæc Eraſmus in Prouerbijs.

Stratagema Iphicli coruos gypſo illinentis.

Phœnices in Rhodo ciuitatem Achæam obtinebant duce Phalantho. eam cum Iphiclus Græcorum dux obſideret, obſeſſi negligentiores erant, quòd nunquam futurum ſperarent ſe expugnatum iri, propter oraculum quo eis promittebatur ciuitatem tandiu in eorum poteſtate futuram, donec corui albi & in crateribus piſces apparerẽt. Hoc cognito Iphiclus, capto cuidam Phalanthi familiari qui ex vrbe aquatum prodierat, perſuadet vt piſciculos ex proximo illic fonte captos in vrna ſecum deferret, & eos in craterem è quo vinum Phalantho miſcebatur, immitteret. Id ita factum eſt, eodemque tempore Iphiclus coruos aliquot gypſo illitos dimiſit. His viſis Phalanthus territus, & oraculo iam ſatisfactum exiſtimans, conditionibus ab Iphiclo acceptis vrbem tradidit, &c. Athenæus lib. 8. In veteribus memorijs obſeruatum, Bœotia Thracum impetu, & bellico furore deuaſtata, redditum ijs, qui ſtragibus ſuperfuerant, ex intimo ſpecu oraculum, Ibi ſedem firmaturos, vbi coruos albentes conſpicati forent. Id verò in Theſſalia mox factum ad Pagæaticum ſinum. Illorum nanque oblati aſpectibus ſunt, Soli qui dicebantur ſacri corui, quos vino madentes pueri gypſo litos emiſerant, Cęlius. Eadem hiſtoria copioſius ex Eraſmi Chiliadibus recitabitur infra in Prouerbio, *Ad coruos*.

Fabula corui ex candido in nigrũ mutati.

fabula corui ex candido in nigrum mutati, deſcribitur ab Ouidio Metamor. lib. 2. Fingit autem ab irato Apolline colorem atrum ei inductum, quòd in cauſa fuiſſet vt Coronidem (quæ Æſculapium ex eo conceperat) nunciato ipſius cum iuuene Æmonio concubitu, ſubita ira commotus ſagitta conficeret. *Vide* Higinum in Hydra. Ipſi apud Alphonſum Siciliæ regem, dum Neapoli ſub Calliſto pontifice eſſemus, vidimus coruum ei à rege Britanniæ miſſum, miro candore conſpicuum, Perottus. Olaus Magnus ſcribit in regionibus Septentrionalibus quibuſdã coruos albos abunde conſpici. Monedulas iam vidimus propter frigus regionis naſci albas, & ſimiliter coruos: figura quidem indicante eas verè eſſe de ſpecie monedularum & coruorum, Albertus. Coruum album in Noruegia

videre raritas nulla est, Gybertus Longolius. Io. Carus qui cum Hispanis in nouum orbem nauigauit, albos coruos & merulas istic se vidisse adserit, Idē. Coruus dealbabitur vt quidam (nugator, vt videtur) nobis retulit, si ouum corui pinguedine vel cerebro felis illitum gallinæ albæ loco frigido incubandū supponatur. ¶ Coruum viridem ex India aduectum Monaci (quod oppidum est Bauariæ) nuper sibi visum quidam nobis retulit. Coruus ętatis initio minus nigricans est, quum cęlesti rore pascitur, vt scribit Cassiodorus & propheticus perdocet psalmus, Cælius.

De coruo viride.

Descriptio corui.

¶ Coruini generis auibus robustum & prædurum rostrū est, Aristot. aptum scilicet ad frangēdū cibum & ad pugnandum, Albertus. Qui nasum habent aduncum à fronte statim, (ῥῖνα ἐπίγρυπον ἀπὸ τοῦ μετώπου εὐθὺς ἀγομένην,) impudentes sunt, instar coruorum, Aristot. in Physiog. Quibus oculi lucidi sunt, (στιλπνοί,) ij libidinosi (λάγνοι) habentur, ceu qui gallos & coruos hac parte referant, Ibidē. ¶ Coruus pro ingluuie gulam habet patentiorem propius ventriculum, Aristot. Aues quędam carēt sinu illo in quem ex gutture demittunt concoctione maturata, sed gula patentiore vtuntur, vt graculi, corui, Plinius. ¶ Coruis, alijs ventri, alijs intestino fel iungitur, Aristot. Fel renibus, & parte tantum altera iungitur intestino, in coruis, coturnicibus, &c. Plinius.

C.

Coruus aquis oblectatur. *Solitudine gaudet.* *Quibus vescatur.*

Cornix ac coruus insigniter aquis oblectantur, vt Theon Arati interpres scribit. nam cum earum alitum corpora admodum sicca sint, humentia expetunt. quin & solitudinis amicū animal coruus est prouerbio suffragāte, βάλλ' ἐς κόρακας, Cælius. ¶ Corui carniuori sunt. Frequenter cibos venantur, sed carne morticina, hoc est animalis per se mortui vescuntur, vt vultures & aquilarum genera, Grapaldus. Cadauęribus vescuntur, Scholiastes Aristophanis & Author de nat. r. Hinc prouerbium Βάλλ' ἐς κόρακας: & illud Horatij epistola 7. *Non pasces in cruce coruos.* id est, non suspendêris. Delphini cùm pompylum gustauerunt, inefficaces stupidiq́; redditi fluctu in littora eijciuntur, vbi à coruis gauijsq́; cæterisq́; maritimis auibus exeduntur, Ælianus. Terra tenera est (vt Cato vocat) colore pulla, temperatæ vbertatis, mollis facilisq́; culturæ, &c. quam recentem exquirunt improbæ alites vomerem comitantes, coruiq́;, aratoris vestigia ipsa rodentes, Plinius. Corui & cornices multiplici cibo vtuntur, omnibus cadaueribus inhiant, vniuersisq́; seminibus insidiantur, fructus arborum persequuntur, Macrobius. Coruus ætatis initio minus nigricans est, quum cælesti rore pascitur, vt scribit Cassiodorus & propheticus perdocet psalmus, Cęlius. Nos corui pullum aliquando nutriuimus carne cruda, pisciculis, & pane ex aqua madido.

Æstiuo tempore ventris profluuio laborat, & propterea à potu abstinet.

¶ Coruus quòd æstiuo tempore alui relaxatione se laborare planè sciat, idcirco ab humidis cibis se continet, Ælianus. at Simocatus non ab humidis cibis, sed à potu coruum æstate abstinere tradit propter ventris profluuium. Apud Ouidium secundo Fastorum Phœbus coruo minatur: *At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus, De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.* Siti ægrescit antequam fici coquātur autumno. Quandiu ficus concoquuntur negatur bibere posse, quòd guttur habeat pertusum illis diebus, Higinus. Hæc eadem Plinius fere, Ægrescunt sexagenis diebus, siti maxime, &c. Nisi forte legendum sit, *Ii decrescunt sexagenis diebus siti maxime, antequam fici coquantur autumno.* Ebrietatem quoq; sentit, vt dicam in *E.* ¶ Merdas albas coruorum Horatius dixit Serm. 1. 8.

De corui voce & loquacitate.

¶ Coruus auis est valde clamosa, Albertus, Alitum pleræq; à suis vocibus nominantur, vt cuculus, coruus, Varro. Coruus crocitat, Author Philomelæ. A corui voce fit factitium verbum croco, à quo crocito. Inde verò crocatio & crocitatio deducuntur. item crocio, à quo crocitus quartę declinationis. Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua, Plautus. Nonius eundem Plauti locum ex Aulularia citans, pro crocitabat, legit crocibat. Crocitum (inquit idem) propriam coruorum vocem veteres esse voluerunt. Et rursus, Crocire cum sit coruorum, Plautus Aulularia cantare eos dixit. Crocatio, coruorum vocis appellatio. Pompeius lib. 3. Mutant cum tempestatibus vnà raucisonos cantus cornices, coruorūq; greges, Lucretius. Coruus auis clamosa nihil aliud sonare nouit quàm cras, cras: diuersas tamen voces format, scilicet sexaginta quatuor vt dicit Fulgentius, Author libri de nat. r. Maximè omnium auium multos clangores & varias voces fundit. nam institutus cùm humanam vocem mittit, tum eius locutio alia quædam est ludentis, alia longè seriò agentis. Si enim quod pertineat ad deum agit. hic tibi sacrum quippiam & diuinationis plenum loquitur, Ælianus. Cicuratus aliquando loquitur, Albertus. Et rursus, voces hominum imitatur, & cantus auium domesticarum. *Vide* infra in Psittaco ex Plutarcho. Corui loqui & salutare addiscunt, vt pluribus recitabitur mox in *D. Ouantes gutture corui,* Vergilius 1. Georg. Corui singultu quodam latrantes, seque concutientes, si continuabunt, ventos portendunt. Κρώζειν aut κράζειν verba apud Græcos dicūtur de voce cornicis aut corui (per onomatopœiā) propter asperitatem vocis quam ædunt, Varinus in Ἔκλαγξα. Κρώζει ὁ κόραξ, ἡ δὲ κορώνη κράζει, Idem. *Vide* supra in cornice *C.*

Pennarū mutatione.

¶ Cur animalia quædam mutantur, alia non? vt coruus qui semper incommutabilis persistit. An quorum natura vincere perdomareq; humorem non potest, vt auium, quæ vesicam quoq; nullam ob eam rem obtinent, hæc nusquam mutari possunt? Aristoteles problematum 10. 8. Coruus & pica pennas suas paulatim mutant, accipitres verò vno tempore pariter, Alber. ¶ Noctuæ & corui (κόρακες, sed video erratum esse ac legendū *nycticoraces*) interdiu non vident, Athenæus lib. 8. tanquam ex Aristotele in epistola Epicuri

Coitu.

¶ Coruus ante tempus vernum (semper Martio mēse) oua parit & fouet, ante tonitrua, Albertus. Et rursus, Coruus coit, parit & nidificat mense Martio, timens

mens,vt dicunt experti, tonitruum. hoc enim aiunt oua eius perdere. Corui ante Solstitium generant, Plin. Corui mares non coëunt cum fœminis, priusquam cantu quodam ceu nuptiali & hymenæo eas demulserint. hæ verò maribus ita conciliatæ, admittunt, Oppianus lib. 1. de aucupio. Coruinæ speciei aues minus Venere valent,& rarò solent coire, Aristoteles. Albertus hoc de gracocenderon aue scribit, nempe omnium minimè eam coire,& semel tantùm anno.sed apparet eam vocem corruptam à Græca κορακοειδὲς, quæ coruinum genus significat,non vnam aliquam auem. Coruum vulgus, vt Plin.scribit,ore parere & coire arbitratur: ideoq; grauidas si ederint coruinum ouum per os partũ reddere, atq; in totum difficulter parere si tecto inferatur. Aristoteles negat,sed exosculationem illam in ijs esse,qua- *An corui* lem in columbis sæpe cernimus. Sunt qui coruos & ibin (inquit Aristot.de generat.anim.3.6.) ore coi- *ore coeant* re opinentur:inter quadrupedes etiam mustelam ore parere. Hæc enim & Anaxagoras, & alij quidam *vt quidã* naturales authores scribunt simpliciter valde & inconsideratè: qui in auium genere ratiocinatione illa *existimarunt.* falluntur, quòd rarò coruorum coitus cernatur, rostrorum coniunctio sæpenumero, quæ omnibus id genus auibus solita est. quod in monedulis, quas mansues alimus, planum est. genus etiam columbinũ hoc idem facit. Verùm hæc quoniam coire quoq; visuntur, ea fama caruerunt. coruinum genus libidinosum non est, quippe quod parum fœcundum sit. coire tamen id quoq; visum est. Sed enim non cogitasse quemadmodum semen per vuluam deueniat ad ventriculũ, qui semper quod ingestum est concoquat, vt patet in cibo perficiendo, absurdum omnino est. Vuluas aũt id quoq; auium genus, & oua habere cernitur iuxta septum, Hæc Aristot. Albertus hunc locum enarrans, Auicenna(inquit) diligentius considerans, scribit se vidisse coire duos coruos non aliter quàm aliæ aues coëunt. rarò autem in hominum conspectu coëunt corui. itaq; multi cùm vident eos oscula inter se conferre, coire putant. Mihi verò videtur has aues fortè ante lucem vel in crepusculo coire: quo tempore ab hominibus non videntur, nec obseruatur eorum coitus, Sic ille. Corui pariunt cum plurimum quinos, Plin. Multæ aues ore *De eorun-* cõcipiunt & coëunt, vt corui exosculatione facta, vt fit in columbis: licet hoc negat Aristoteles, nec ego *dẽ partu.* multum adfirmo, quia non vidi coëuntes. coëunt enim corui circa æquinoctium vernum, loquor de veris & magnis coruis, qui à sono vocis Kolckraben dicuntur, & per quadragesimam excludunt pullos & fouent. nam ipse aliquoties in Saxonia circa festum paschatis illorum pullos vidi & habui. Altera verò species corui, quæ dicitur à Saxonibus Corracken/ æstate circa solstitium excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen: Coruus maturis frugibus oua refert. Et potest fieri vt corui isti veri ore coëant in frigore. nam si vulgari modo auium coirent, frigus semen vnà incidens in matriculam corrumperet. & profectò ea species quæ templa incolit, monedula dicta, ore coit tempore verno, Christophorus Encel. qui & bonosas & vrogallos (vt in illarum auium historia recitaui) & omnes ferè gallinas syluestres ore coire scribit: cui fidem habeat qui voluerit, mihi sanè non persuaserit. & friuola est ratio, quòd coruos in frigore ore coire scribit, ne cum semine irrumpens in matriculam frigus id corrumpat. cur enim non eandem ob caussam cæteræ etiam animantes quæcunq; hyeme coëunt ore coëunt? vel quomodo frigus nõ etiam per os irrumpere æquè ac in matricem posset, cùm multò amplior hic meatus sit? Sed his in rebus vbi an sint affirmare non possumus, cur sint, inquirere stultum est. Coruum ore coire & parere vulgus arbitratur, ad quod respiciens Epigrammatarius poeta in Apophoretis scriptum reliquit: *Corue salutator, quare fellator haberis? In caput intrauit mentula nulla tuũ*, Grapald. Parit coruus quatuor &(aut) quinq;, Arist. Et alibi, Non modò bina, vt aliqui volũt, parit, verùm etiam plura. Incubat aũt viginti diebus, & pullos nido expellit. quod idem & aliæ complures volucres faciunt. quibus enim partus numerosior est, vnum sæpe eijciunt, Arist. tædio nutriendi, Albert. Quinos aliquando parit coruus, Plin. *Incubitu.* Fœminæ coruorum oua solæ incubant, & mares eis escas administrant, Author libri de nat.rer. Coruus turres incolit, in quibus etiam nidificat, Idem. Pulli coruorum, septem diebus absq; vlla cibi alimonia *Pullis* degere feruntur. septima verò die nigrescunt, Idem. Pulli coruorum, vt fertur, antequam nigrescant à *quomodo* parentibus vtcunq; neglecti, inedia affecti, huc illucq; vagantur in nido, & ciborum expectant aperto *à parenti-* ore subsidium. Vnde etiam scriptum est, Iob trigesimo octauo. Quis præparat coruo escam? &c. Sed *bus negle-* cùm nigrescere illi cœperint, tanto eis alimenta præbenda coruus ardentius requirit, quanto illos alere *cti nutri-* diutius distulit, Gregorius in Moralibus. Sunt qui non à matribus pullos coruorum nuper natos sed *antur.* à muscis præteruolantibus ali putent. Plinius dicit coruos obliuiosos esse, & plerunque minimè ad suos reuerti: sed quadam ratione naturæ congerunt ad suos nidos quæ vermes possint creare, ex quibus relicti eorum pulli aluntur interdum. Horum obliuionem probat etiam ex rebus, quas quum absconderint, derelinquunt, Seruius in primum Georg. Vbi D. Matthæus in genere ponit Deum pascere volatilia cœli, ibi D. Lucas coruos nominatim ponit. fortasse respexit Dominus ad illud Psalm. 147. Dat iumento panem suum, filijs corui clamantibus. Nam quædam coruorum species est, qui pullos suos exclusos negligunt, quos Deus miraculo implumes & omni creaturæ ope destitutos enutrit. quidam arbitrantur rore, vt alij enatis in nido vermiculis. Sunt qui credunt prorsus absque cibo eos sustentari. nisi hoc de coruis sit ideò à vate sic positum, quòd corui locis arctioribus, & vbi non satis cibi pluribus sit, eoq; duo tantùm incolunt, qui & pullos suos cùm iam potestas volandi est nido eijciunt, deinde regione tota expellunt. Hæc enim Aristot. lib.9. de animal.cap.30. de coruis scribit. Martinus Bucerus in 6.cap. Matthæi. ¶ Aues quæ in vrbibus solent præcipuè viuere, semper apparent, nec loca

mutant aut latent, vt coruus & cornix, Ariſtot. Corui toto anno manent, Demetrius Conſtantinopol.

Vitæ diuturnitate.

¶ De diuturnitate vitæ corui, leges quę ſcripſimus in cornice *C*. Retulit mihi quidam fide dignus, coruos à temporibus quorum non extat memoria, hoc eſt amplius annis centum, in turri quadam manſiſſe apud ciuitatem Galliæ quæ Coruatum vocatur: & quotannis pullos nutriuiſſe: & quanquam ſubtraherētur, illi locum eam ob cauſam non mutaſſe, Albert.

Morbis & mortiferis.

¶ Coruus ab æſtate in autumnum morbo conflictari dicitur, Plin. Æſtiuo tempore potu abſtinet, quòd tũ ſcilicet alui profluuio obnoxius ſit, vt ſuperius hoc in Capite ſcripſimus. Siti ægreſcunt, antequam fici coquantur, autumno. ¶ Coruus erucæ ſemine occiditur, Ælian. Eruca coruum interimit, Philes.

D.

De moribus & ingenio coruorum.

Moſes Iudæis coruum in cibo prohibuit, improba ingenia & animos tenebroſos hoc interdicto traducens, Procopius.

Obliuione.

Coruos obliuioſos eſſe, ex Plinio & Seruio ſcripſi ſupra in *D*. Coruus cicuratus furatur multum aliquando coartata per comminationem, (apparet locum eſſe corruptum,) Albertus.

Furacitate.

Coruus natura procliuis eſt ad furtum, vt experientia Erfordiæ docuit, vbi coruus cicur paulatim de menſa in qua pecuniæ iacere conſueuerant, in hortum vicinum ſub lapidem numos aliquot, qui pretio quinq; vel ſex florenos æquabant, abdidit, Obſcurus.

Manſuetudine.

¶ Coruus longæuus citiſſimè fit domeſticus, Author libri de nat. rerum. Ægyptij corui, Nilum accolentes, nauigantibus quaſi ſupplices eſſe videntur, ſibi quippiã largiri efflagitantes, quòd eis ſi quid dono detur, petere ceſſantes, nihil moleſti amplius ſunt: ſin autem horum quæ poſtularint nihil impetrauerint, in nauis roſtro inſidentes, inſequuntur nautas, funes arrodunt, ac vincula conſcindunt, Ælianus.

Senſu futuri.

¶ Tempore quo apud Pharſala hoſpites Mediæ periēre, corui locis Athenarum Peloponneſiq; defuerunt, quaſi ſenſum haberent aliquem, quo inter ſe rerum euenta ſignificarent & mouerentur, Ariſtot. Scientiſſimus eſt mutationum aeris nuncius, &c. vt in *E*. dicetur.

Sagacitate.

Quantum cum ſterili ferax ager differat, planè noſcunt: in vberrimo enim gregatim ferũtur, per ſterilem agrum & infructuoſum bini volare aſſolent, Ælianus.

Pullorum expulſione.

Locis arctioribus, & vbi non ſatis cibi pluribus ſit, duo tantum incolunt: & ſuos pullos, cum iam poteſtas volandi eſt, primum nido eijciunt, deinde regione tota expellunt, Ariſtot. Corui robuſtos fœtus ſuos fugant longius: itaque paruis in vicis non plus bina coniugia ſunt: circa Cranonem quidem Theſſaliæ ſingula perpetuò: genitores ſoboli loco cedunt, Plinius.

Solertia in aqua ex vaſis fundo alleuãda.

Tradendum putauēre memoriæ quidam, viſum coruum per ſitim lapides congerentem in ſitulam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, ſed quæ attingi non poſſet: ita deſcendere pauentem, expreſſiſſe tali congerie quantum poturo ſufficeret, Plin. Corui Libyci ſeſe inclinantes roſtrorum aduncitatem quo ad poſſunt in vaſa intrudunt, atque inferunt, quæ homines ſitis metu aquæ compleuerant, ac (ne rumperentur) ſupra tecta ad ſeruandum aëris beneficio aquam poſuerant. itaq; potione fruuntur. Cum aquam deficere vident, calculos ore & vnguibus apportantes, in vaſa inferunt: atque calculi quidem in fundum detruduntur, ac deſident, aqua verò de vaſis fundo ex ſubſidentium occupatione calculorum alleuata, ſuperiorem vaſis vacuitatem replet: qua ſolerti machinatione corui aquam contingentes, potione referciuntur: non ignorantes, quæ ſunt penitius in media philoſophia recondita atq; abdita, vnũ & eundem locum duo corpora capere non poſſe, Ælian. Idem hoc coruos in Africa faciētes viſos ſibi Ariſtotimus refert apud Plutarchũ in libro Vtra animalium, &c.

Hiſtoria de coruo loquente, cuiꝰ mors à populo Rom. vindicata eſt.

Reddatur & coruis ſua gratia, indignatione quoq; populi Romani teſtata, non ſolum conſcientia. Tiberio principe ex fœtu ſupra Caſtorum ædem genitus pullus, in oppoſitam ſutrinam deuolauit, etiam religione commendatus officinæ domino. Is mature ſermoni aſſuefactus, omnibus matutinis euolans in roſtra, in forum verſus, Tiberium, deinde Germanicum & Druſum cæſares nominatim, mox tranſeuntem populum Rom. ſalutabat, poſtea ad tabernam remeans, plurium annorum aſſiduo officio mirus. Hunc ſiue ęmulatione incitatus manceps proximæ ſutrinæ, ſiue iracundia ſubita, vt voluit videri, excrementis eius impoſita calceis macula, exanimauit, tanta plebei conſternatione, vt primo pulſus ex ea regione, mox & interemptus ſit, funusq; innumeris aliti celebratum exequijs, conſtratum lectum ſuper Æthiopum duorum humeros præcedente tibicine, & coronis omnium generum, ad rogum vſq;: qui conſtructus dextra viæ Appiæ ad ſecundum lapidem, in campo Rediculi appellato fuit. Adeo ſatis iuſta cauſa populo Romano viſa eſt exequiarum ingenium auis, aut ſupplicij de ciue Romano in ea vrbe, in qua multorum principum nemo deduxerat funus: Scipionis verò Æmiliani poſt Carthaginem Numantiamque deletas ab eo, nemo vindicauerat mortem. Hoc geſtum M. Seruilio C. Ceſtio Conſulibus ad quintum kalendas Aprilis, Plinius.

Altera hiſtoria de coruis Auguſtũ ſalutantib.

Exprimit coruus ſermonem humanum miro modo. cum ex Actiaca victoria reuerteretur Auguſtus, occurrit ei inter gratulanteis quidam coruum tenens, quem inſtituerat proferre hæc verba: Aue Cæſar victor imperator. Miratus Cæſar tam officioſam auem, viginti millibus eam emit, (hoc eſt quingentis aureis ſolatis, Robertus Cenalis) multaſque præterea ſimileis comparauit. Quo exemplo motus pauper ſutor inſtituere ipſe quoque aggreſſus eſt coruum ad parem ſalutationem ſed impendio exhauſtus ad auem non reſpondentem dicere: ſolebat, Opera & impenſa perijt. Cœpit tamen aliquando coruus optatam ſalutationem exprimere, ac forte audita, dum tranſiret Auguſtus, reſpondiſſetque, Satis talium ſalutatorum habeo domi, ſuperfuit coruo memoria, vt & illa, quibus dominum querentem ſolebat audire, verba ſubiungeret, Opera & impenſa perijt.

perijt. Ad quod ſubridens Cæſar, emi auem iuſſit quanti nullam aliam emerat, Perottus. Vide Macrobium libro 2. Saturn. cap. 4. Corui loqui & ſalutare diſcunt: *Vide* ſupra in *C.* ¶ Columbæ coniugium inter ſe mutuum ſeruant fidum ad mortem vſq;: & altero defuncto coniux alter viduus permanet. quod idem corui etiam faciunt, Athenæus ex Ariſtotele. Fœtus ſuos nutritos, & ætate procedente firmos, acriter inſectantur nidoq; expellunt. Quamobrem filij coruiculi deinde ea quæ ſunt ad viuendum neceſſaria inquirunt, genitoresq; ſuos minime alunt, Ælianus interprete Gillio. Corui pullos ſuos cum iam poteſtas volandi eſt, primum nido eijciūt, deinde regione tota expellunt, Ariſtot. Coruus iam ætate affecta cum pullos alere non poteſt, ſeipſum eis cibum præſtat, hi autem comedunt patrem: vnde prouerbium eſſe natum ferunt, Mali corui malum ouum, Ælianus. alij aliam huius prouerbij originem adferunt, vt in *h.* referemus. ¶ Corui nidis ſuis (agnum, id eſt) amerinam (ἄγνον ἔγκαρπον Philes) imponunt amuleti gratia, Ælianus.

De coruorum coniugij fide.

Pullorum educatione.

¶ Coruus tauro & aſino aduerſarius eſt: quippe qui aduolans feriat, & eorum oculos laceret, Ariſtot. & Ælianus. Coruus vulpi amicus eſt. pugnat enim cum æſalone. vnde fit, vt huic cum ab illo percutitur, auxilietur, Ariſtot. Æſalon parua auis, oua corui frangit, cuius pulli infeſtantur à vulpibus. inuicem hæc catulos eius ipſamq; vellit. quod vbi viderint corui, contrà auxiliātur velut aduerſus communem hoſtem, Plinius. Si quod animal coruus contra vulpem pugnare animaduerterit, ſubſidio ei venit, amicitia adductus quæ illi cum vulpe intercedit, atq; vlciſcitur, Ælianus. Sed non veram amicitiā inter coruum & vulpem intercedere, ex Alberto & Auicenna recitauimus in Vulpe *D.* Lepus coruorum & aquilarum vocem metuit, & aduerſus harum auium inſidias in dumeta ſe abdit, Ælianus. In regione quadam ad Septentrionem remota capita coruorum (liber Germanicus habet aquilarum, quod placet) præſidi regionis pro tributo adferuntur, in ſignū occiſæ auis noxiæ quæ illic agnos & oues interimit, Olaus Magnus. Coruus occiſo (à ſe & guſtato, Solinus) chamæleonte, qui etiam victori nocet, lauro infeſtū virus extinguit, Plinius. ¶ Miluus & coruus hoſtes ſunt, Ælianus. Miluo eſt quoddā bellum quaſi naturale cum coruis, Cicero 1. de Nat. Coruum miluus impugnat. eripit enim miluus à coruo quicquid tenet, vt qui & vnguibus ſit prestantior & volatu. ita fit, vt eos quoq; victus ratio faciat inimicos, Ariſtot. Coruus & miluus diſſidēt, illo pręripiēte huic cibos, Plin. ac ſi coruus miluo pręripiat, vt Perottus etiam ſcripſit, his verbis, Coruus miluo volanti præripit eſcas. Ego cum Ariſtotele & interprete eius Gaza, potius dixerim miluum coruo præripere. Ictînos (inquit Albertus, quanquam codex eius impreſſus perperam habet *acrinoz* & *lartinoz*) paruum genus eſt milui, quod vocatur apud nos miluus riſus, non rapit oua vel pullos coruorum, ſed potius quod inuenit de cibo præparatum, coruo extorquet, eoq; pugnat cum ipſo. nam robore vnguium & volatu pernice coruo præſtantior eſt. Præteritis temporibus (inquit Niphus) apud Apuliam ingens bellum annotatum eſt inter coruos & miluos, quod tribus diebus noctu diuq; vt fuit narratum perdurauit: vbi tandem milui ſuperati fuerunt. Et non multo tempore pòſt in eadem regione non defuit bellum acerrimum inter Hiſpanos & Gallos: vbi Gallis ſuperatis, interficitur prorex Gallorum. ¶ Mutuo vterq; in alterum odio pelagius accipiter & coruus flagrant, Ælianus. ¶ Falconum & coruorum prælium ex Ænea Syluio deſcripſi in Falcone *D.* ¶ Percnopterus aquila degener eſt, & à coruo etiam verberatur, Ariſtot. & Plinius ¶ Pugnam ciconiarum & pelecanorum, aduerſus cornices, coruos, vultures, aliasq; carniuoras, deſcripſimus in Ciconia *C.* ex Kiranide. ¶ Pugnant coruus & chlorio (aliâs chloreus) noctu inuicē oua exquirentes, Plinius ex Ariſtotele de hiſt. anim. 9. 1, vbi Græcè legitur, πίπρα καὶ χλωρεὺς, Gaza vertit pipo & lutea. pipram autem Ariſtoteles alibi dryocolapten, id eſt picū nominat. Choretes (vox corrupta pro chloreus) cōtra coruos pugnat, Albert. Turturem chloreus odit, chloreum coruus, Philes: qui in omnibus Ælianum ſequitur. atqui Gillius ex Æliano aliter, Cum turture coruus & circus inimicitias gerunt, & turtur viciſſim hoſtili odio ab vtroque diſſidet. ¶ Coruum aliquando alaudam iuueuem deuoraſſe obſeruauimus, Albertus. ¶ Coruus interdiu præualet, bubo nocte, & viciſſim alter alterius oua vorat, Author libri de nat. rerū. ſed Ariſtoteles hoc de cornice & noctua ſcribit. *vide* in cornice *D.*

Cum quibus amicitiā vel inimicitiā gerat.

De bello inter coruos & miluos commiſſo.

¶ Apud Celtas aiunt pharmacum (herbam venenoſam) eſſe xenicum dictū, quo citiſſima mors inferatur. eo ſagittas inficiunt. aduerſus hoc inuentum ferunt remedium corticem quercus (Dioſcorides hoc remedium contra toxicum commendat.) alij folium quoddā (herbam quandam) diuerſum, quod coracium (κοράκιον) nominent. eò quòd corax, id eſt coruus ab eis obſeruatus ſit, qui cum xenico guſtato periclitaretur, quæſito hoc folio deuoratoq; conualuerit, Ariſtot. in Mirabilibus. Videtur autem mihi xenicum illud non aliud eſſe quàm venenoſiſſima herba, *tora* hodie dicta: & coracium quę antitora nominatur, de quibus copioſè docui in Lupo *a.* ¶ Cadente fulmine corui ex ſu a natura lumen ferre (forte, fugere) videntur, Hermolaus Barbarus.

Coracion herba quâ tanquam antidoto vtuntur corui.

E.

Corui quomodo reti capiantur, Creſcentienſis docet lib. 10. cap, 20. Item corui & cornices quomodo inuiſcentur, eiuſdem libri cap. 27. vt iam ſupra in Cornice ſcripſimus. Vidi ego canem ſpatio horæ interiiſſe, qui carnes nucis vomicæ puluere aſperſas deuorârat. corui etiam eiuſmodi carnes comedētes, per breue ſpatium volātes decidūt, Braſauolus. Corui & canes herba œnutra deuorata inebriātur.

Quomodo capiantur corui.

& sic inebriati corui etiam capiuntur, Athenæus ex Aristotele libro de ebrietate.

¶ Traditur ingruentis mali certissimum haberi præsagium, vbi exercitum vultures insequantur. coruos equidem ipsum hoc quandoq; factitasse compertum est, Cælius.

Tempestates præsentiunt & præsagiunt.

¶ Coruus scientissimus est mutationis aëris nuncius: & alia crocitationis voce præsagit auram tranquillam, alia tempestatem, Author libri de nat.rer. *Mutant cum tempestatibus vnà Raucisonos cantus cornicum secla vetusta, Coruorumq; greges, vbi aquam dicuntur & imbres Poscere, & interdum ventos aurasq; vocare*, Lucretius. Κόραξ ὀμβρήρεα κρώζων, Nicander. id est, Coruus pluuiam crocitando præsagiens. Cornix & coruus, eiusdem generis aues, cum corpore admodum sicco sint, plurimum gaudent humectantibus. cum igitur initium tempestatis (χειμῶνος) senserint, & aer corpora earum humectârit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus valde gaudeant, Theon Arati Scholiastes. Corui & graculi cũ gregatim apparent, & similem accipitribus vocem ædunt (id est acuta voce clamitant. talis enim accipitrum vox est, Scholia) pluuiam prædicunt. Corui præterea imminente pluuia magnas pluuiæ stillas voce imitantes, & proferentes (subinde) κλάξ. vel cum confusam habent vocem instar stillarum, pluuiam significant. vel grauem (magnam) vocem ingeminant, (subinde repetunt,) & pennis omnibus concussis vehementer perstrepunt, Ex Arato & Theone Scholiaste. Imbrium guttas coruus effingere conatur, Ælianus. Auienus priorem partem loci ex Arato iam recitati, sic transfert: Agmine cum denso circunuolitare videtur Graculus, & tenui cum stridunt gutture corui. Coruus excitato & volubili sono crocitans, & alarum plausu se concutiens, tempestates præmonstrat. Rursus si coruus, cornix, graculus, crepusculo vespertino vocales sint, tempestatis aduentum prædicunt, Ælianus. Notandum cornicem rauca voce & solam, (iuxta carmen Vergilij, *Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce*,) pluuiã prædicere: coruos verò & plures, & voce tenui & purissima contra naturam suam, *Tum liquidas corui presso ter gutture voces*, Seruius. atqui Vergilius primo Georgicorũ hoc de coruis carmẽ inter serenitatis signa ponit vt paulò pòst recitabimus. Coruus si in serenitate non consuetam vocem ædiderit & nimium clamosus fuerit, aquam significat: item si pediculos sibi eximat super oliuam, Obscurus. Corui singultu quodam latrantes, seq; concutientes, si continuabunt, ventos: si carptim vocem resorbebunt, ventosum imbrem præsagiunt, Plinius. *Et è pastu descendens agmine magno Coruorum increpuit densis exercitus alis*, Vergilius primo Georg. inter pluuiæ signa: ex Arato, vt apparet, qui tamen non coruorum habet, sed κολοιῶν, id est graculorum. ¶ Corui stantes aduersus Solem, si rostra aperiant, calorem significant, Obscurus. Corui & cornices per initia tempestatis (χειμῶνος) gaudent, in progressu verò crescente frigore non amplius gaudent. incipiente deinde æstate rursus gaudent. excessus enim temporum non ferunt. Itaq; cornix cum placida (non aspera) variaq; voce lętitiam suam testatur, signum est serenitatis, Theon Arati Scholiastes. Aratus inter prognostica, Καὶ κόρακες μὲν μοῦνοι ἐρημαῖοι βοόωντες Διστάκις &c. id est, Sereni & tranquilli cœli signum faciunt etiam corui, quando primum quidem seorsim clamant & geminant vocem: deinde vniuersi (μεταθρόα κεκλήγοντες: vbi Scholiastes, λαμπροτέρᾳ τῇ φωνῇ χρώμενοι.) & plures gregatim collecti, cum multo (pleniore) clamore, (φωνῆς ἔμπλειοι: vbi Scholia, μετὰ γεγωνοτέρας φωνῆς) gaudentibus similes (vt ex placida & remissa voce conijci potest) somnum ineunt, (κοίτοιο μέδονται: vbi Scholia, περὶ τὴν τοῦ ὕπνου ὥραν συνουσιαζόμενοι.) Multi etiam corui (Scholiastes addit, circa matutinum tempus) super cortice (trunco) arboris, vel ramis eius consĭdentes, & volatu eam repetentes, (qui motus gaudentium est, crocitantes interim cantantesq;) pennas concutiũt, (vel arbori insidentes laxant & remittunt alas,) Hæc ex Arato & Scholijs. Hunc Arati locum Vergilius primo Georgicorum sic reddidit, inter signa serenitatis:

Tum liquidas corui presso ter gutture voces
Aut quater ingeminant, & sæpe cubilibus altis
Nescio qua præter solitum dulcedine læti,
Inter se folijs strepitant: iuuat imbribus actis
Progeniem paruam, dulcesq; reuisere nidos.
Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.
Verum vbi tempestas, & cæli mobilis humor
Mutauere vias, & Iupiter humidus austris
Denset, erant quæ rara modò: & quæ densa, relaxat:

Vertuntur species animorum, & pectora (aliàs *pectore*) *motus Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat, Concipiunt. hinc ille auium concentus in agris: Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui*, Hæc Vergilius. Seruius addit, ex venturæ propinquitate serenitatis coruos lætari.

De coruis venaticis.

¶ Coruus longæuus citissimè fit domesticus, coruosq; syluestres inuitos retinet ac seducit, Author libri de nat.r. Vidi aliquando coruum venaticum, qui perdicem cepit & alios coruos syluestres: sed coruos non capiebat nisi fretus auxilio hominis propinqui, Albertus. Ipsi apud Alphonsum Siciliæ regem, dum Neapoli sub Callisto pontifice essemus, coruum vidimus missum à rege Scytharum, aucupio mirabilem: si quidem alios coruos & phasianas cum eo capere solebat, Perottus. Coruorum & miluorum pulli apud Indos quomodo cicurentur & instituantur ad prædam hominibus adferendam, scripsi in Aquila E. ex Æliano. Recens est fama Crateri Monocerotis cognomine, in Erizena regione Asiæ, coruorum opera venantis, eo quod deuehebat in syluas eos consĭdentes corniculis humerisq;. illi vestigabant agebantq;, eò perducta consuetudine vt exeuntem sic comitarentur & feri, Plinius. Perottus aliter legit, In Troccena regione Asiæ Craterus coruorum opera venari solitus proditur, quos deuehebat in syluas insidentes humeris, illi verò coruiculos vestigabant agebantq;, &c.

¶ Scripse-

¶ Scripſerunt quidam, porcos ſequi eos à quibus cerebrum corui acceperint in offa, Plin. Cerebellum corui de pane collectum ſcrofæ ſi dederis comedere, ſequetur te quocunq; ieris, Sextus.

F.

Coruus iuxta genus ſuum, id eſt quæuis coruini generis auis, in cibis damnatur Leuitici 11. & Deuteron. 14. *Coruus in cibo prohibitus.* Reprobat legiſlator, inquit Procopius Gazæus, maligni ingenij & tenebroſi (atri) homines, qui per eiuſmodi aues qualis coruus eſt, indicãtur. Coruo in lege prohibito auaritia (πλεονεξία) prohibetur, Clemens Stromat. 5. ¶ Corui aut cornicis carnem nunquam dabis accipitri. valde enim nocet, &c. *vide* ſupra in Cornice *F.*

G.

Multa remedia ex anſere, quod miror æquè quàm in capris (aliàs coruis.) nanq; anſer coruuſq; *Remedia ex coruis.* ab æſtate in autumnum morbo conflictari dicuntur, Plinius lib. 29. in fine capitis 3. Gelenius in annotationibus ſuis docet vetuſtos codices non in coruis, ſed in capris habere, quod & ipſe probat, &c. Coruus viuus ſepultus in fimo equino, & per dies quadraginta putrefactus, deinde combuſtus & in ceroti formam redactus, podagricos ſanat perfectè, Kiranides. Medicus quidam celebris noſtra ætate, coruos duos menſe Martio è nido combuſtos in læuiſſimum pollinem redactos, epilepticis propinabat, bis vel ter in die drachmæ pondere exhibito cum aqua decoctionis caſtorei. Aliqui coruum excoquunt, & nocte concubia in plumbeum vas condunt, ad denigrandos capillos, Plinius. ¶ Sanguis coruorum ſubtiles reddit capillos, Raſis. *Ex ſanguine,* ¶ Seuum corui nigri & rutam recentem cum oleo miſce, quo inuncti capilli nigreſcent, Raſis. *Seuo,* ¶ Quidam ſanguine & cerebro corui vtũtur cum vino nigro ad denigrandos capillos, Plinius. *Cerebro,* Cerebrum corui cum ſtillatitio liquore verbenæ hauſtum epilepticis prodeſſe nuper amicus quidam ad nos ſcripſit tanquã experimentis probatum remedium. ¶ Fel corui mixtum cum oleo de aliuiule & corpori toti illitum, ſoluit hominem ligatum ne coeat, Raſis. *Felle,* Oportet aliquando hominum cogitationes fallere medicum, & perſuaſioni eorum etiam falſæ ſe accõmodare, & remedia quædam etiam contra rationem permittere in quibus illi confidant. Memini ego quendam virum nobiliſſimum iuraſſe, ſe eſſe ligatum ne cum mulieribus coiret. quem cum ab hac perſuaſione nulla arte reuocare poſſem: finxi me quoq; omnino credere ipſum eſſe ligatum: & remedium oſtendi ex libro Cleopatræ de informanda fœminarum ſpecioſitate: in quo promittitur, ſi ita ligatus fel coruinum cum ſeſamelæo miſceat, ac corpus totum inungat, adiutum iri. Hoc ille audiens confiſus eſt libri verbis, & cum id feciſſet, liberatus coëundi libidinem recepit, Conſtantinus in libro de incantatione. Quidam ſuffiebat ſe (felle coruino, ni fallor, de hoc enim proximè dixerat) vt redderet capillos albos, quod quidem conſequutus eſt, Raſis. ¶ Si pes corui ad collum tuſſientis pueri ſuſpendatur, multum prodeſt, Raſis. *Pede,* ¶ Corui fimus ſuffitus alphos albos & albam lepram ſanat, Kiranides. *Fimo,* Dentium dolorem ſtatim abire tradunt fimo corui lana adalligato, Plinius. Fimus corui lanula obuolutus denti cauo infulcitur minutatim, ac ſine dolore eum diſcutiet, Marcellus. Cauo denti fimum corui ſi impoſueris, dentem rumpit & tollit dolorem, Sextus. Conſtantinus Afric. in libro de anim. de cerebro corui hoc ſcribit. Fimũ corui lana adalligatum infantium tuſſi medetur, Plin.

¶ Ouum corui grauidis cauendum conſtat, quoniam tranſgreſſus abortos aſperos facit, Plin. *Ouo,* Oua eius denigrant capillos, Kiranides. ſi pilis raſis à capite illinantur, Raſis. Corui ouum (coruini oui interiora, Marcellus) in æreo (Cyprio, Sextus) vaſe permixtum, (& diu coagitatum, Marcellus. donec mutet colorem, Sextus) illitumq; deraſo capite (in vmbra per peniculum pictoris, Marcellus. donec ouum conſumatur, Sextus) nigritiam capillis affert. ſed donec inareſcat (ſiccetur infectio, Marcellus) oleum in ore habendum eſt, ne & dentes ſimul nigreſcant. (tanta enim ſolet eſſe vis eius, vt etiam dentes dum ſiccatur inficiat. Et ſeuo ceruino faciem perungi oportet, ne diſtillantibus guttis maculetur, Marcellus. idq; in vmbra faciendum, neq; ante triduum abluendum, Plinius. vel, vt Sextus, medicamento illito caput ligabis, & poſt diem quartum ſolues. & hoc efficit vt nec cani vnquam exeant. Quarto die (inquit Marcellus) caput lauari oportet poſt medicamen impoſitum. Eadem ferè Ælianus & Conſtantinus in libro de animalibus ſcribunt. Oua etiam auis tardæ, (*alhabari,*) & *alocloæ* (*alochloch*, ciconiam intelligo) apud Auicennam capillos denigrare legimus. Oua coruorum ab Arnoldo Villanouano ad epilepſiam commendantur. Cum epilepſia fit ex melancholia, ſtercus columbinum tritum, cum ouis coruorum miſce, & ceu cataplaſma ſpleni impone, appoſitis prius ſanguiſugis. hoc enim cataplaſma materiam trahit à capite ad ſplenem, & generat febrem, & ſic epilepticum liberat, & maximè ſi fiat in autumno, Arnoldus Villanou. Tres guttæ ſanguinis de ſpatulis patientis epileptici per ſcoriationem (ſcarificationem) extractæ cum ouo corui, patiente adhuc exiſtente ſtupido, in potu datæ multum proſunt, Idem. ¶ Vt pili fiant albi: Vermes coruorum vel cornicum iugulatarum & poſitarum ſub fimo, &c. *vide in Cornice G.* *Vermib.*

H.

Etymon corui.

a. Coruus dicitur à Græco κόραξ, Perottus. Κόρβυς Romani vocant quos Græci κόρακας, fortaſſis à verbo κράζειν, Suidas. *Synonyma.* Corax vox Græca pro coruo nouè ponitur à Cicerone lib. 3. de Oratore, citante Nonio: Quare Coracem iſtum veſtrum patiamur nos quidem pullos ſuos excludere in nido, qui euolent clamatores odioſi ac moleſti. *Phœbeius ales.* Phœbeius ales pro coruo, Ouid. 2. Metam. Coruum ſatyram

Satyra auis.

auem dixit in Valerij Coruini historia L. Florus: cuius nominis causam sunt qui ad fellationẽ referant, de qua Martialis, *Corue salutator quare fellator haberis? In caput intrauit mentula nulla tuum*. Et Plin. lib. 10. coruos inquit ore parere aut coire vulgus credit: Aristot. negat. Quid si ad Saturam paludem seu Satyram relatum malis? ea vero Pontina est, viginti quatuor olim vrbium locus capax, cuius meminit Vergilius Æneid. 7. in agro autem Pontino rem gestam auctor idem Florus est, nec non A. Gellius ac T. Liuius, etiamsi apud hunc Pomptino legitur, Cælius. Alij apud Florum non Satyram, sed Satyriam (quatuor syllabis) auem legunt. Coruiculus, diminutiuum à coruo, si rectè Perottus sic apud Plinium legit. *vide* supra in fine capitis 5.

Etymon vocis κόραξ. Synonyma Græca. Ὁμώνυμα.

¶ Coruus Græcè κόραξ à colore nigro dicitur. κορὸν enim nigrum est, Cælius ex Oppiani Scholiaste. Κόραξ, παρὰ τὸν (τὸ) κόρον (paroxytonum. Cælius vltimam acuit, quod placet vt differat à substantiuo κόρος, quod est saties: præsertim cum & alia colorum nomina in ος oxytona sint,) id est à nigro colore. vel à magnitudine capitis, παρὰ τὸ κόραν μεγάλην ἔχει. Alectoridas Persæ etiam coruos vocant, Hermolaus. *vide* in Gallo B. Σαβαείχειν, τὸ σάβειρος, σάβειος, κόραξ, Hesychius. Coruus Celticè λοῦγος dicitur, Plutarchus in libro de fluuijs. Phalangia, ligna rotunda, (nostri wellen vocant, quòd ad voluendum apta sint, cylindri forma:) στρογγύλα ξύλα καὶ σύμμετρα: Ἀττικοὶ δὲ κόρακας, Hesych. Phalanx & phalangium, araneus est. καὶ οἱ κόρακες δὲ παρὰ Ἀττικοῖς φαλάγγια, Etymologus & Suidas. Οἰωνοὶ nomen est generale ad omnes alites carniuoras, vt vultures, coruos, vt poetarum interpretes docent. *Migerus*, id est coruus auis, Kiranides 1. 12. Γοιωεὲς, corui, Hesychius & Varinus. Οἰνὰς, genus corui, aut columba fera, Idem. Οἰνάξ, genus corui, Idem. sed posterior hæc vox corrupta videtur. de œnade aue inter columbas scripsimus.

Epitheta corui.

¶ Epitheta. Loquax coruus, Ouidius 2. Metamorph. Oscen, Horatius 3. Carm. Salutator, Martialis. Phœbea ales, Silius. Phœbeius ales per antonomasian Ouidio 2. Metam. Præterea apud Textorem, latrans, niger, nigrans, vocalis, crocitans, garrulus, querulus, viuidus, increpitans, Delphicus, vilis, feralis.

Ministrãtes sacris corui dicuntur. Coruorũ mẽsis Februarius. Caput corui apud Chymistas.

¶ Ægilops malum est in angulis oculorum, quod Auicenna *garab* vocat, Haliabas coruum, Manardus. *Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis, Tam subitò coruus, qui modò cygnus erat*, Martialis. Magi eos qui sacris ijsdem initiati sunt, leones appellant: ministrantes verò coruos, Porphyrius. Germani quidam Februarium coruorũ mẽsem vocitant, Hadrianus Iunius. Fieri nequit vt ex albo in nigrum mutatio fiat, nisi per medios colores, imò & per medias substantias. norunt hoc Chymici, per multitudinem colorum ad desideratum illud, quod caput corui vocant, peruenientes, quum tamen in rem simpliciter albam non operentur, sed cui sit croceum aliquod admixtum, Manardus. ¶ Coruinus, adiectiuum, quod ad coruum pertinet.

Coruus pro annulo ianuæ et aliis instrumẽtis sumitur.

¶ Corone vocatur annulus quo ianua attrahitur, qui & rhoptrum, & corax, id est coruus. *Vide plura in Cornice a.* A cornice aue cui collum flexibile, coróne in foribus per translationem dicta est, quemadmodum etiam à coruo córax, ὁ κόραξ δηλαδὴ τὸ κοράκιον, Eustathius. Ἐπιστάτης lignum est córacas, id est coruos habens, à quo instrumenta coquinaria suspendunt, Scholiastes in Aues Aristophanis. alij aliter iuterpretantur. Artemidorus mulieres quasdam Hispanicas monilia ferrea collo circundata gestare refert, quæ coruos (κόρακας) supra verticem incuruatos habeant, & ante frontem longius se extendant, hos ad coruos velum cum velint attrahere, vt extentum faciei præbeant vmbraculum: hocq; magnum ducere ornamentum, Strabo lib. 3. ¶ Lupi instrumenta sunt vncinata quibus vasa quæ in puteos forte inciderunt, extrahuntur: quæ Græco vocabulo etiã harpages & harpagæ vocantur: vt scripsimus in Lupo & Onagro. Sunt & in belli vsibus harpagæ (inquit Cælius) ab Agrippa excogitatæ, capiendis oblaqueandisq; nauibus. Ea verò sunt cubitorum quinq; ligna, ferro circũplexa, fibulasq; ab capite vtroq; præfixas continentia, vni falx ferro curuata inhæret, alteri funes destinantur plurimi, falces machinis attrahentes, vbi in tendiculam incidit hostica nauis: cui intercipiẽdæ machi-

Coruus instrumẽtũ pugnæ naualis.

nula præstò & altera est: córaca vocant, id est coruum. Diades suis scriptis ostendit se inuenisse coruum demolitorem quem nonnulli gruem appellant, Vitruuius 10. 29. Et rursus circa finem eiusdem capitis, De corace nihil putauit scribendum, quod animaduerteret eam machinam nullam habere virtutem. Hunc locum enarrans Gulielmus Philander Castilionius, Quòd dicat (inquit) coruum à nonnullis gruem vocari, venire quis possit in suspicionem, eo vsos esse capiendis aduersariorum machinis transferendisq; in muros, cuiusmodi machina vsum fuisse scribit Vitruuius capite vltimo Calliam architectum Rhodi, cum accedentem ad mœnia helepolim correptam transtulit in muros. hoc vt credam facit quòd apud Iulium Pollucem legatur lib. 4. geranon, id est gruem, in theatro machinam fuisse, quæ ex sublimi ferebatur ad rapienda corpora, ea vsam Auroram cum Memnonis rapuit corpus. Sed quod demolitorem adiecisset Vitruuius, aliud esse suspicatus sum. interea cogitanti se offert mihi Polybij locus ex lib. 1. quem ad hunc modum vertit Nic. Perottus (cui nos ex codice Græco Vaticanæ Bibliothecæ cum Aldinum mutilum reperissemus, versus amplius tres addidimus: Lignea (inquit coruum describens) columna proris inerat, longitudinis quatuor vlnarũ, latitudinis palmorum trium, in eius apice rotam constituerant, huic præterea tabulæ inhærentes scalas conficiebant, quarum latitudo erat pedes quatuor, longitudo sex vlnæ. foramen autem tabulati erat oblongũ & circumambibat

columnam

columnam post primas statim scalæ duas vlnas. habebat autem veluti sepem ad vtrunq; oblongum latus genu tenus altam. in ligni extremo ferrum erat instar mallei peracutum. præterea annulus funi alligatus, ita vt hæc machina, machinis frumentarijs simillima videretur. Igitur simul ac nauis hostium aduentabat, laxato fune scalæ demittebantur, ferrum pondere ac vi ligni super hostium nauim delapsum figebatur. si aduersa prora erat, bini milites per scalas descendebant, duo primi præferentes scuta, reliqui latera scutis protecti. si verò obliqua erat hostium nauis, in eam ex tota pariter naui desiliebatur, Hactenus Polybius: Quæ verba mirè faciunt ad rem nostram. Coruorũ mentio est apud Q. Curtium libro quarto, Hucusq; Philander. Harpagones (inquit Plinius) Anacharsis excogitauit primus, & manus (ferreas) Pericles Atheniensis. auctor nobis est in Viris illustribus Nepos Cornelius, hisce vsum ex Romanis primum Imperatorem Duillium, Cælius. Coruis & manibus ferreis hostes arripiebant ex propugnaculis. Diodorus Siculus de gestis Alexandri. Circa Hieronis nauim córaces erant ferrei, qui organis emissi hostiũ scaphas tenebant, καὶ παρέβαλλον εἰς πληγὴν, Athenæus. Nominatur & apud Appianum córax cum ferreis manibus, inter instrumenta pugnæ naualis. ¶ Κόραξ, gallinaceorum summa rostra παρὰ τὸ κορὸν, id est à nigro colore sic dicta, Hesych. & Varinus. ¶ Κοράκινος, proparoxyt. in Lexico Græcolatino vulgari *coruinus* exponitur, sed absque authore. ¶ Κορακῖνος quidem penanflexum piscis nomen est, cuius mentio apud Palladium in remedijs aduersus arborũ formicas. non enim coracina pix illic, vt vulgati codices habent, sed coracinus piscis legendum, quod constat ex Geoponicis Græcis. Coracinus color memoratur Vitruuio lib. 8. cap. 3. his verbis, Ex potu fluminum quorundam pecora quamuis sint alba procreant alijs locis Leucophæa, alijs pulla, alijs coracino colore. Hunc locum enarrans Guil. Philand. Strabo (inquit) lib. 12. de Laodicensium pecoribus loquens, τὴν κόρακιν χρόαν vocat, cuiusmodi scilicet in coruis conspicitur, id est nigerrimum: (Hermolaus vertit, coracino colore.) Eum locum Georgius Tifernas non rectè interpretatus est. Talis color est, si quid intelligo, serici villosi, quod villutum vulgò dicitur. Coraxorum lanitium omnium pulcherrimum ex Turditania Hispaniæ venit, Strabo lib. 3. A corui colore lanæ coraxicæ dicuntur, Hermolaus. Corybas lapis quidã colore κορακὸς (id est nigredine saturata splendens) in Inacho fluuio nascitur, Plutarchus in libro de fluuijs. Λίθοι κορακοὶ τὴν χρόαν, Idem in Strymone fluuio: vbi similiter fortè κοραξοὶ legendum. & apud Strabonem, loco iam citato à Philandro, considerandum, an rectius τὴν κοραξὴν χρόαν legeretur, quàm κόρακιν per iôta in vltima. Est colorũ vnus coraxis nomine, cuius Strabo lib. 12. meminit, in Laodicensis lanæ prǽconio. nec præterijt lib. 8. Plin. Cælius. Sed Plin. lib. 8. c. 48. inter lanarum differentias, Laodiceæ tantum, non coraxis, meminit, ne quis fallatur. Κοραξοὶ, genus Scytharum, & pudendum muliebre, Hesych. & Varin. Κοράκιον emplastrum describitur à medicis, Galeno, Paulo & Nicol. Myrepso, à colore atro, vt apparet, dictum. recipit enim gallas & chalcitidem.

Deriuata. — *Coracin⁹ color.* — *Coraxus color.* — *Coraxorũ lanitium.* — *Coraxi gens Scythica.*

¶ Coracina sacra legimus apud Ambros. in Pauli epistola ad Roma. quæ Coraci præstarentur, siue is intelligatur coruus, seu eius nomẽclaturæ deorum mutorum (multorum forte) vnus, Cælius. ¶ Os acromij, id est scapulæ processum ad summum humerum, Galenus κορακοειδῆ nominauit: Arabes *pi haoreb* (vel *pi algorab*) id est rostrũ porcinum, (legendũ, coruinum,) Vesalius. Est & in scoptulo vtroq; in inferiore capitis eius parte exiguus acutusq; processus: qui cum anchoræ aut coruini rostri similitudinem referat, ἀγκυροειδὴς (scilicet ἐστὶν) à nonnullis, ab alijs κορακοειδὴς nuncupatur. quandoquidẽ extrema eius pars vti coruinũ rostrum extenditur, Wott. Destructum id est rostrũ corui, & est quoddam additamentum, Syluat. ¶ Σκορακίζειν verbum, & inde composita reperies infra in Prouer. Ad coruos. ¶ Κορακοφοροκλείδης, ἔστι γὰρ (κατά τινας ὁ) ἱεροκλείδης, Hesych. & Varin. ¶ Κοράττειν, ἢ κοράξαι, τὸ ἄγαν προσκαρτερεῖν καὶ λιπαρεῖν, id est improbè & pertinaciter quippiam flagitare. ducta translatione à coruis fores circũuolitantibus, nec discedentibus, Suid. Hesych & Varin. Κορασεῖ, ὀρχεῖται, (est & κορδακίζει, αἰσχρῶς ὀρχεῖται apud Suid.) καὶ ἄκλητος ἐλήλυθε, Hesych. Κοράττειν, κορακεύεσθαι, Idem. Κόραξε, πόρθει, Varin. ¶ Galli coruum (*corbeau*) appellant partem lapidis è muro prominentis sustinendæ trabis gratia, Latini mutulum, (Germani puto Kragstein,) Rob. Steph. Scapum in botro seu vua, ramosum illud à quo acini dependent, quidam appellãt, nostri Trapp/Rapp/oder Kamm: Galli *grappe*. hinc & vini genus indocti quidẽ scripiores *raspatitiũ* nominarũt, Nic. Myrepſ. raspe antidoto 500 & alibi nostri rappis.

Coracina sacra. — *Σκορακίζειν.* — *Coruus lapis è muro prominẽs.*

¶ Coronopus, id est Cornicis pes, herba est quam & κορακόποδα vocant, Hesychius. *Vide plura supra in Cornice a.* Auicenna lib. 2. cap. 568. vocat *regielalgerab*, id est pedem coruinum, vt reddit interpres. est autem *gerab* Arabicè nomen commune ad cornicem & coruum. ¶ Coracion, Κοράκιον, nomen est folij siue herbæ Aristoteli in Mirandis narrationibus, vt supra in *D.* ostẽdi. Coronopodem Fuchsius Germanicè Kräenfuß, id est cornicis pedem interpretatur, Tragus Rappenfuß, id est corui pedem. Hippoglosson in monte Atho frequentem herbam vulgò nominant *coracobotano*, hoc est corui herbam, P. Bellonius. Rostrum coruinum herba est, quam multi consolidæ speciem faciunt, sed falsò. est enim herba modicè pilosa, odore boraginis, vi conglutinandi pollens, Syluaticus. Hæc forte pulmonaria Plinij fuerit, quæ consolidæ species dici potest, & boraginem redolet, folijs hirsutis: rostrum coruinum autem dici potuit à foliorum præsertim minorum figura, vt conijcio. ¶ Corui oculum ali qui vulgò vocant *nucem vomicam*, nostri Kroneugle, quæ vox potius cornicis ocellum sonare videtur. ¶ Κορώνεως, ficus arboris species Aristophani in Pace: vbi Scholiastes docet κοράκιον etiam dici, quod

Coronopus herba. — *Coracion.* — *Rostrum coruinũ.* — *Corui oculus.* — *Coroneos.*

Radix corui. fructus eius colore coruum referat. Κορακέων σύκων meminit Hermippus, hoc versu: Φιβαλέων μάλιστ' αὐτὴ τῶν κορακέων, Athenæus. Rhæti alpini gentianam omnium minimam, sed flore maximo calathiformi, in altissimis montibus nascentem, sua lingua Rischcorff/ id est radicem corui appellant, nostri ab amaritudine Bitterwurtz.

¶ Phalacrocorax, pyrrhocorax, & nycticorax aues suis locis describentur. *Coracias auis.* Coracias, κορακίας, Aristoteli graculus est, vt Theodorus vertit, è monedularum genere, ab atro corui colore dictus. Κορακίας, ὁ μέλας, καὶ κολοιὸς, Hesychius. Κορακίας μέλας, Suidas. ego vtrumque locum corruptum arbitror, & lego Κορακίας, ὁ μέλας κολοιός. Κορακόνιοι, genus auis, Hesychius & Varinus. *Corax piscis.* Corax piscis est, & alius ab eo coracinus: vtrique à coruo vel nigro colore nomen. etsi coracinum quidam dictum existiment ab assiduo pupillarum motu, διὰ τὸ διηνεκῶς τὰς κόρας κινεῖν. Theodorus modò coruulum, modò *Coraceus.* graculum reddit. Κορακεὺς, genus piscis, Hesychius & Varinus. Speusippus κόρακον inter malacostraca numerat apud Athenæum.

Coruinus lapis. ¶ Coruina lapis apud recentiores quosdam qui parum Latinè scripserunt, in capite coracini piscis reperitur. ¶ Nugatores quidam coruinum lapidem quendam memorant, (Rappenstein) de quo scribam mox in *d.*

Icones corui. ¶ Coruus inter sydera nominatur Proclo in libro de Sphæra, & Vitruuio 9. 7. fertur autem ab Apolline inter sydera relatus: *vide* infra in Prouerbio Coruus aquatur. Pausanias scribit Nemesin coronam gestare, in qua corui & fortunæ parua insignia contineantur: cuius rei rationem se nescire fatetur. Relatu dignum ex Græcorum thesauris: Metellum nepotem curiosius Philagri sepulchrum exstruentem, lapideum apposuisse coruum. id quum foret intuitus, Cicero, in eius leuitatem iocatus: Hoc, inquit, sapientius à te factum: Πέτεσθαι γάρ σε μᾶλλον ἢ λέγειν ἐδίδαξε: Volare magis te docuit quàm dicere, Cælius.

De Valerio qui Coruinus cognominatus est. ¶ Propria. Coruinus nomen viri apud Horatium Carminum 3.21. L. Valerius in Pontino agro insidente galeæ satyria alite (id est coruo) adiutus est, Florus. Lucius cognominatus est Coruinus (κόρβιος ἐκλήθη ὁ Λεύκιος) ab euentu, eò quòd in monomachia aduersus Gallum corui auxilio vsus est: *Vide* Suidam in Κορβῖνος & in Ἀμύνασθαι, & copiosius in Κελτοί. Describitur historia à T. Liuio & A. Gellio libro 9. cap. 11. Valerius Coruinus tribunus militum, sub duce Camillo reliquias Senonum persequente, aduersus Gallum prouocatorem solus processit. Coruus ab ortu Solis galeæ eius insedit, & inter pugnandum ora oculosq; Galli reuerberauit: & hoste victo Valerius Coruinus dictus fuit, vt Grammaticus quidam annotauit. Idem Messala cognominatus est, quia Messanam vrbem in Sicilia vicit, *n* litera in *l* mutata. Tiberius Cæsar in oratione Latina secutus est Coruinum Messalam, quem senem adolescens obseruauerat, Suetonius. Valerij Coruini historiam persequuntur Plinius Secundus de viris illustribus cap. 29. Liuius lib. 7. dec. 1. Florus lib. 1. cap. 13. Plinius 7. 48. Valerius Max. 8. 14. Gellius 9. 11. Orosius 3. 6. Eutropius 3. 1. Gellius Maximum Valerium vocat, Florus Lucium, alij quidam Marcum. Quis ignorat diremptos gradibus ætatis floruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensium, &c. & proximum Ciceroni Cæsarem, eorumq; velut alumnos Coruinum ac Pollionem Asinium? Velleius Pater-*Vrbs Galliæ Corua tũ dicta.* culus. ¶ Retulit mihi quidam fide dignus, quòd corui à temporibus quorum non extat memoria, hoc est plus quàm per centum annos, in turri quadam manserunt apud ciuitatem Galliæ quæ Coruatum vocatur, Albert. in Aristot. de hist. anim. 9. 20.

De quibusdam qui coraces dicti sunt. ¶ Opuntius quidam luscus κόραξ cognominabatur. erat enim homo rapax & deformis: vel, quia rostrum (os) magnum habebat, Scholiastes in Aues Aristophanis. Vlysses ab Lycophrone córax dicitur, hoc est coruus, διὰ τὸ πολυχρόνιον. quoniã ætate iam fessus interijt, ab Telegono interemptus, quem ex Circe susceperat, cuius rei vel Oppianus cõmeminit, Cælius ex Isacio Tzetze Scholiaste Lycophronis. Orthopolidis filiam Chrysorthen, vt puto Apollo cõpressit: & ex ea natus puer Coronus est appellatus. Coroni filius Corax fuit, sine liberis mortuus, Pausanias in Corinthiacis. Coracis aurigæ cuiusdã meminit Ammianus Marcellinus lib. 14. Corax Ithacus quidam fuit, à quo denominata est Coracos petra, vt mox dicemus. *Corax Rhetor Siculus.* ¶ Corax & Tisias Siculi dicendi præcepta condiderunt, Cælius. Et alibi, Corax rhetoricæ initia propagauit, (quòd & Suidas testatur,) hic præpotens fuerat apud tyrannum Hieronem. quo vita functo, quum eandem requireret potentiam Corax, videretq; populum ἀσταθμητον καὶ ἄτακτον, nec tyrannidem vlterius pati, in concione orationis artificiosæ rudimenta deprompsit. Discipulum habuit Tisiam, Perottus. *Vide* plura in Onomastico nostro. Ab hoc natum ferunt adagium, Mali corui malum ouum, quod infra explicabitur in *h.* Cic. etiam 3. de Oratore rhetorem quendam Cora-*Coruus Rhetor stupidus.* cem cognominat, sed metaphoricè, vt suprà citauimus ab initio Philologiæ. Corui rhetoris stupidi meminit Seneca in secunda Suasoria. Hic est Coruus, inquit, qui cùm tentaret scholam Romæ, summo illi, qui Iudæos subegerat, declamauit controuersiã, de eaq; apud matronas disserebat, liberos nõ esse tol-*Calondas Corax qui Archilochũ interemit.* lendos. ¶ Calondas (Callonides à Plutarcho vocari videtur, in libro de ijs qui à Deo serò puniti sunt, Gyraldus) quidam Corax cognominatus, Archilochum in bello occidit, Cælius. Archilochum poetam quidam nomine Corax, interfecit: quem, cùm oraculum ei dixisset Ἔξιθι νηοῦ: id est, Exi de templo, ferunt respõdisse, At innocens sum rex. ἐν χειρῶν γὰρ νόμῳ ἔκτεινα. id est, cominus eum occidi, quemadmodum lex iubet, Heraclides in Repub. Pariorum Iusto Vulteio interprete. sed quum obscurum sit illud

illud Coracis responsum, locum corruptum esse suspicamur: & forte legendum, Ἐν πολέμῳ γὰρ (vel tale quid,) νόμῳ ἔκτεινα. Quòd autem in bello à Calonda, Corace cognominato, interemptus sit Archilochus, Suidas etiam refert: & pluribus Gyraldus in historia poetarum. ¶ Corax dictus fuit frater Tyburti, à quo oppidū Volscorum cognominatum est, Perottus. Hic cum fratre Catillo oppidum Tybur in Italia constituit, authore Seruio apud Vergilium in illud Æneid. 7. *Tum gemini fratres Tyburtia,&c.* sed codices emendatiores habent *Coras.* ¶ Author incertus in Anthologio Græcorum Epigrammatum iocatur in hominem deformem, quem magnam simiam & Córaca cognominat, ex quo Hermione Hermolyci filia, similes scilicet parenti filios complures ἑρμοπιθηκιάδας & (ἑρμαγέλην, sic vocat à multitudine, quasi gregem simiolarum, filiorum Hermionæ, & nepotum Hermolyci) pepererit. neq; id mirum ait, deformes & nigros è Corace natos, cum Iupiter in Cygnū candidissimam alitem mutatus, Helenam & Dioscuros è Leda pulcherrimam sobolem susceperit. *Corax frater Tybur ti.*

¶ Corax nomen fuit vnius ex equis Cleosthenis Epidamnij, vt scripsimus inter propria equorum nomina. nostri etiam equum colore nigrum Rapp, id est coruum vulgò vocitant. Corax vnus è canibus Actæonis apud Æschylum, Pollux. *Corax equus & canis dicti.*

¶ Loca Laodiceæ proxima oues optimas ferunt, ex quarum lana Coraces (Græcè est, lanæ sunt præstantes, non solum mollitie, verum etiam εἰς τὴν κοραξὴν χρόαν, id est colore atro) maximum prouentum capiunt, Strabo lib. 12. ¶ Coraxi, Κοραξοί, genus Scytharum, Hesych. & Varinus. Plinius 6. 5. & Pomponius lib. 1. Colchidis regionis populos esse scribunt: Stephanus gentem esse Colchorum, πλησίον κώλων, (sic habet codex impressus,) authore Hecatæo in Asia: vnde Coraxicus murus & Coraxica regio dicatur. Iuxta eosdem pars Tauri montis Corax (alias *Coraxis*) appellatur: Plinio Coraxicus lib. 5. cap. 27. Coraxis apud alios memoratur mons, qui à Septentrione Colchidem claudit: & Corax fluuius qui ex eodem (vel ex Caucaseis montibus) oritur. Corax montis nomen in Sarmatia Europæ apud Ptolemæum: Stephano mons est inter Callipolim & Naupactum, cuius meminerit Polybius lib. 20. gentile Coracius. Ætoli latus Parnasi incolunt iuxta Coruum. sic enim montem Ætolium appellant, Strabo lib. 9. ¶ Coracij regio appellatur in mediterraneis Arabiæ, vbi maxima Indicarum arundinū copia nascitur, Strabo lib. 16. ¶ Corax vocabatur locus supplicij in Thessalia, vt dicemus infrà in Prouerbio, Ad coruos. ¶ Κόρακος πάγος mons Europæ in Nicandri Theriacis. ¶ De coruorum portu in Oceani Germanici vel Britannici littoribus, sito, infra inter auspicia scribemus. ¶ Coraconnesus, Κορακόννησος, insula quædam Stephano, cuius meminisse ait Alexandrum tertio Lybicorum. Vbi Ladon Arcadiæ fluuius prorumpit in Alpheum, Coruorū insula locus appellatur, Pausanias in Arcadicis. ¶ Πὰρ Κορακοςπέτρῃ in fine Odysseæ ν. vbi Scholiastes innominatus docet, hunc locum in Ithaca sic dictum esse, quòd ibi Corax inter venandum à petra delapsus obierit, propter quem casum mater eius Arethusa se ipsam strangulârit, & fonti in Ithaca nomen dederit, vt filius saxo. sed huius nominis fontes etiam alibi sunt, in Syracusis, in Smyrna, in Chalcide, & Argis. Eadem ferè apud Hesychium legimus. Κορακοςπέτρα, vox enuncianda ὑφ᾽ ἕν, ὅ ἐστι κατὰ σύμπλοκὴν, vnde gentile, Κορακοπετρίτης voce composita, (vel κορακοπετραῖος, vt Stephanus habet) sic dictus est locus in Ithaca (quod & Stephanus scribit) ab incola quodam Corace, qui inter venandum leporem persequens, ab eo loco præceps delapsus est, Eustathius. ¶ Coracesium, Κορακήσιον, locus in Cilicia, cuius incolarum improbitas notatur, Eustathius. sunt qui partem Tauri montis esse docent. Primum Ciliciæ castellum est Coracesium, in petra prærupta positum, Strabo. *Lanæ Coraces.* *Coraxi Scythæ.* *Coraxis mons.* *Corax fluuius & mons.* *Coracij regio.* *Coracis pagus.* *Coruorū portus.* *Caraconnesus insula.* *Coracos petra.* *Coracesium.*

¶ *b.* Cincinni eius condensi & nigri veluti coruus, Canticorum 5. Apud Apuleium de deo Socratis, vulpes astutè coruum laudat his verbis: Quantum ad decorem pluma mollis, caput argutum, rostrum validum. iam ipse oculis perspicax, vnguibus tenax, &c.

¶ *c.* Coruus in superliminari, Sophoniæ 2. interprete Hieronymo. sed melius Munsterus, Desolatio erit in poste eius. Hebraicè enim non *oreb*, id est coruus legitur, sed *horeb*, id est vastitas & desolatio. Noctua & coruus habitabunt in ea, Esaiæ 34. hoc est, desolata reddetur. Coruorum pullis dat escam inuocantibus eum Deus, Psalm. 147. Coruo Deus præparat escam suam dum pulli clamant ad Deum, vagantes, eò quòd non habeant cibos, Iob 38. Considerate coruos, qui non serunt neq; metunt: quibus non est penuarium neq; horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos præstatis volucribus? Lucæ 12. Oculum qui subsannat patrem, & vilipendit doctrinam matris, hunc eruent corui torrentis, (orebe nahal) deuorabuntq; ipsum pulli aquilæ, Prouerb. 30. Ἐχρῆμα σε κόραξι δεῖπνον, Aristoph. in Thesmophoriaz. *Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis Coruorum,* Horat. Serm 1. 8.

¶ *d.* Corui & picæ homines (voce) imitantur, retinentq; memoriam eorum quæ audierint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Nugantur quidam coruinum quendam lapidem appellari (Rappenstein vulgò) qui gestatus inuisibiles faciat, & ab ignium aquarumq; nocumentis præseruet. reperiri illum in nido corui: si quis subrepta inde oua elixaq; in eundem reponat, hoc enim animaduerso coruum parentem auolare, & lapidem (vel radicem) adferre, qui suo contactu ouis pristinum vigorem & cruditatem restituat. Sunt qui cornicem variam nido suo herbam vel radicem imponere nugentur, cuius beneficio non videantur, & gestantes quoq; homines reddantur inuisibiles. *Magica & superstitiosa.*

¶ *g.* Cor corui gestatum ad inhibendū somnum aliqui efficax esse putant, vt Fernelius annotauit.

De coruo à Noacho emisso ex arca.

¶ *h.* A Noe diluuij tempore coruus primum emissus est,& reuersus: deinde columba, vt Geneseos octauo legimus:& recitatum est supra *in Columba h.* ex Io. Tzetze. Succurrit in hac volucre (coruo) fabulas poetarum cum sacra historia conuenire, apud illos à Phœbo, apud nostros à Noëo ex arca aquæ gratia dimissa, ac eius contumacia vtrobiq; accusata, Volater. ¶ Dion in Pompeij rebus scribit populi clamore dissono superuolantem coruum grauius ictum decidisse ὥσπερ ἐμβρόντητον, Cælius. Titus Imperator cùm in Isthmijs aliquot Græcorum ciuitatibus libertatem donasset, ea per præconem promulgata, præ immensa vocis gaudentium magnitudine accidit, vt corui qui fortè superuolabant in ipsum deciderent stadium, aere diuiso. Nam cùm vox permagna æditur, ipsius vi disiunctus aer nullam volantibus firmitatem exhibet: vnde aues tanquam ad inane peruenerint delabuntur: aut certè è clamoris ictu, tanquam sagitta quadam sauciæ, exanimes concidunt. Potest & quidam aeris, sicut & pelagi vortex esse, qui violento circumagat impetu, Plutarchus in vita T. Quintij Flaminij. ¶ L. Valerius in singulari pugna aduersus Gallum prouocatorem à coruo galeæ eius insidente adiutus, victoria potitus est, & ab euentu Coruinus cognominatus. *Vide* supra inter propria. ¶ Corui deferebant panem & carnes Eliæ prophetæ mane ac vesperi, & de torrente Carith bibebat, Reg. 3.17. Paulus primus anachoreta ministros sibi & familiares coruos in eremo habuit, Textor. Meginradum quendam eremitam apud Heluetios eo in loco qui etiamnum Eremus appellatur, circa tempora Caroli Magni, duo latrones occiderunt. eos Tigurum vsq; à coruis persequentibus infestatos, eoq; argumento deprehensos pœnam dedisse è vulgo aliqui credunt, & inde adhuc durare insigne domus in quam diuerterant. Historias quasdam de coruis, infra etiam inter auspicia reperies.

De coruis qui vi clamoris aere diuiso volantes in terram deciderint.

De coruis pijs ministrantibus.

¶ Coruos duos (vel aquilas, secundum alios) à Ioue dimissos, vnum ab ortu, alterum ab occasu, Delphis conuenisse fabulantur. quare illic medium totius orbis constituunt, & telluris vmbilicum appellant, Strabo lib. 9. refert autem fabulam Pindarus. ¶ Coruum ex albo in nigrum ab irato ei Apolline mutatum fabulantur, vt supra *in B.* retuli. In pugna gigantum contra deos, Apollo in coruum mutatur apud Ouid. 5. Metam. ¶ Οὔπω κόρακ᾽ εἶδον ἐμπεφορβιωμένον, Aristophanes in Auibus. irridet autem tibicinem quendam tanquam nigrum, qui coruum nimirum repræsentabat. Habebant autem tibicioes phorbia, id est pelliculas quasdam circa os, ne labia eorum læderentur.

Auspicia ex coruis.

¶ Auspicia ex coruorũ aliquo facto, aut volatu, aut voce. ¶ Qui animalium vaticinorũ animas sibi adsciscere volunt, præcipuas illorum partes vorant, vt corda coruorum aut accipitrum: & sic animam eorundem in se recipiunt, quæ dei instar futura eis præsagit, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. Aues nigræ inauspicatæ sunt, vt cornix, coruus, Scoppa. ¶ Artemidorus portum quendam in Oceani (Germanici vel Britannici) littoribus esse scribit, quem duorum coruorum vulgò nominent. in eo quidem duos apparere coruos, dextris albicantibus alis. Qui igitur vlla de re controuersantur, illuc accedere, in sublimi loco posita tabella, vtrinq; seorsum in ipsa lagana collocare. ipsas dehinc aduolantes alites partim commanducare, partim dissipare. cuius autem lagana dissipentur, illum victorem euadere. Hæc quidem fabulosius memorat, Strabo libro 4. ¶ Coruos aurum corrosisse velut dirum maliq; portenti procuratum fuit, Alexander ab Alex. Si vultures, corui & aquilæ coirent in vnum, cædem haud dubiam interpretabantur, Idem. At nos ardeis & trochilis & coruis Deum ad futura denuncianda vti putamus. Plut. in libello, cur Pithya non amplius carmine, &c. Clitodemus in Attica historia inquit, cùm Athenienses classem iam Siciliam versus instruxissent, infinitam coruorũ multitudinem prouolasse Delphos, & mutilasse quasdam simulacri (Mineruæ aurati) partes, aurumq; ab eo rostris detraxisse. Addit idem, hastã fregisse coruos, & noctuas, & quicquid ad imitationem fructuũ autumnalium erat ad palmam (æneam ab Atheniensibus dedicatam, vt & Mineruæ simulacrũ) effictum, Pausanias in Phocicis. Inter cætera portenta quæ expeditionem Atheniensium in Siciliam præcesserunt, hoc etiam accidit. In Delphis Palladis aureum simulacrũ æneæ palmæ superpositum stabat, quod Atheniẽses pro re bene ac feliciter aduersus Medos gesta constituerant. Hoc diebus plurimis corui rostro vnguibusq; petentes quodammodo lacerare conabantur, ac palmæ fructus qui ex auro fabricati erant, partim vorantes absumpsere, partim vi conuulsos deiecerunt, Plut. in Nicia. Idem in lib. De eo quòd Pythia non amplius carmine respondeat, Quo tempore (inquit) Athenienses cladem à Siculis acceperunt, Palladij (id est Palladis) simulacri scutum corui tundebant, (περιέκοπτον, mutilabant.) Alexander Magnus Babylonem ingressurus, contemptis Chaldæorũ monitis, propinquus iam vrbi complures altercantes, seq; mutuo ferientes coruos aspexit, ex quibus nonnulli penes ipsum delapsi sunt. Ipse paulò pòst in vrbe vita defunctus est, Plut. in eius vita. Cùm Marius Romæ perniciosissimam seditionem (qua plurimo sanguine pugnatum est inter ipsum & Syllam) moliretur, inter cætera diuinitus ædita signa, tres corui pullos in viam productos deuorarunt, eorumq; reliquias intra nidum retulerunt, Idem in vita Syllæ. Marco Ciceroni mors imminens auspicio prædicta est. cùm enim in villa Caietana esset, coruus in conspectu eius horologij ferrum loco motum excussit: & protinus ad ipsum tetendit, ac laciniam togæ eò vsque morsu tenuit, donec seruus ad occidendum eum milites venisse nunciaret, Valerius. Iuxta Ararim flumen situs est mons Lugdunus. in eo Momorus & Atepomarus imperio pulsi à Sesironeo ciuitatem conditurí dum fundamenta fodiunt, derepente corui apparuerunt, & circumuolitãdo arbores circumquaq; repleuerunt. Quamobrem Momorus auspiciorum peritus vrbem Lugdolũ nominauit.

Lũgos

Lûgos enim Celtica lingua coruum sonat. *dûlon* verò (fortè *dunum*, quæ vox aliarum etiam ciuitatum quarundam nominibus adijcitur) excellentem, vt tradit Clitophon lib. 13. Ctiseon, Plutarchus in libro de fluuijs. L. Sylla, Q. Pompeio coss. Stratopedo, vbi senatus haberi solet, corui vulturem tundendo rostris occiderunt, Iul. Obsequens. Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, aquila tentorio eius supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente, Suetonius in Octauio Augusto. Constat illis diebus quibus bellum contra Baiazetem parabatur in Apulia coruos vulturesq; tanta ex aëre vi, tantisq; agminibus inter se conflixisse, vt curri duodecim eorum cadaueribus explerentur, Bembus initio libri quinti.

¶ Cum Metellus pontifex Maximus, Thusculanum petens iret, corui duo in os eius aduersum veluti iter impedientes aduolauerunt: vixq; extuderunt vt domũ rediret. insequente nocte ædes Vestæ arsit, quo incendio Metellus inter ipsos ignes raptum Palladium incolume seruauit, Valerius. Alexandro Magno Hammonis oraculum per deserta & arenosa loca adeunte, quum ductores iam errare cœpissent, dispersis ex ignoratione comitibus, coruos (duos, Strabo libro 17.) qui præuolantes eis iter monstrarent, & tardius subsequentes præstolarentur, apparuisse constat. Quod verò longè mirabilius est tradit Callisthenes, noctu palantes cantu ac vocibus ad sequenda comitũ vestigia reuocasse, Plutarchus in vita Alexandri. Tempore quo apud Pharsala hospites Mediæ periere, corui locis Athenarum Peloponnesiq; defuerunt, quasi sensum haberent aliquem, quo inter se rerum euenta significarent, & mouerentur, Aristoteles. Ex quo Plinius sic transtulit, Corui in auspicijs soli videntur intellectum habere significationum suarum. nam cum Mediæ hospites occisi sunt, omnes è Peloponneso & Attica regione volauerunt.

¶ Arabes coruos audiunt, (vel intelligunt: κοράκων ἀκούσι,) Porphyrius de abstinendo ab anim. lib. 3. Auium voces vsq; adeò variæ sunt pro diuersis earum affectibus, vt earum varietatis differentias omnes obseruare difficilimum foret. itaq; cornicis & corui vocum differentias aliquot augures obseruarunt, reliquas tanquam supra hominis captum reliquerunt, Ibidem. Oscines aues Appius Claudius esse, ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt coruus, cornix, Festus. Oscinum tripudium est quod oris cantu significat quid portendi, cum cecinit coruus, cornix, &c. Idem. *Oscinem coruum prece suscitabo Solis ab ortu*, Horatius Carm. 3. 27. Ab ortu enim Solis, inquit Acron, prospera corui omnia sunt, aduersa ab occasu. Si ab ortu clara voce occinuerint, præsentem felicitatem: contrà verò ab occasu exitium apportant, Alexander ab Alex. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, graculorum, miluorum, aquilarum, cornicum, Niphus. Apud Indos quædam regio est, quæ dicitur nunc *Pharcelos*, vbi coruorũ magna multitudo perijt: ad quam quum postea redijsset lõgè maior multitudo, desolationẽ regionis, & incolarum interitum significauit, Idem. Vt vulturum & aquilarum, sic & coruini generis vnũ in locum congregatio, mortes significat & vastitates futuras. Retulerunt quidem nobis multi fide digni aliquando multos coruos apparuisse in castro superioris Sueuiæ, quod Ruffum castrum vocatur, ita vt numerus coruorum muros & tecta domorum operire videretur: & subito mortuum fuisse comitem, qui princeps castri erat, coruosq; recessisse: vnde vulgò dicebatur coruos animam eius abduxisse, Albertus in Aristotel. de hist. anim. 9. 36. Pessima coruorum significatio, cum glutiunt vocem velut strangulati, Plin. Coruus vel cornix glocitans (crocitans) per 12. signa Zodiaci, Luna in eis existente, quid significet, explicat Niphus libro 1. de augurijs tabula sexta. Tiberius Gracchus cum ad res nouas pararetur, auspicia domi prima luce petijt: quæ illi perquam tristia responderunt. & ianua egressus, ita pedem offendit, vt digitus ei decuteretur. tres deinde corui in eum aduersum occinentes, partem tegulæ decussam ante ipsum protulerũt. quibus omnibus contemptis à Scipione Nasica pontifice Maximo decussus Capitolio, fragmento subsellij ictus procubuit, Valerius. Picus & cornix est ab læua, coruos porrò ab dextra, Plautus Asin. Non temere est, quòd coruos cantat mihi nunc ab læua manu, Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua, Euclio apud eundem in Aulularia. Quid augur? cur à dextra coruus, à sinistra cornix faciat ratum? Cicero 1. de Diuin.

¶ In ditione Carthaginensium aiunt duos coruos circa Iouis templum perpetuò manere, nec vsquam aliò volare, & alterum ex eis anteriorem colli partem habere albam, Aristoteles in mirabilibus.

¶ Corui Romæ publicè sepulti historiam recitaui supra in *D*.

¶ Coruum sacrum & Apollinis pedissequum esse dicunt: idcirco diuinationibus præditum fatentur, eiusq; clamori dant operam, qui auium sedes, & clangores, & volatus ipsarum à dextra ac sinistra cognoscunt, Ælianus. Græci coruum Apollini sacrum esse dicunt, Plutarchus in libro de Iside & Osir. est enim auis nigra, qui color tenebrosæ nocti conuenit: nã & cygnus eidem deo sacer est ob diei candorem, vt scribit Eustathius, & Varinus in Λυκηγενής. Cum duo præstabiles colores piceus ac niueus forent, quibus inter se nox cum die differunt, vtrunq; colorem suis Apollo alitibus condonauit, coruo nigrum, cygno autem album, Apuleius de Socratis dæmonio. Coruus & accipiter hominibus Apollinis sententiam nunciant, Porphyr. lib. 3. de abstinentia ab animatis. Corui apud veteres futura significare putabantur cantu & volatu, inde Phœbo aues dicatę deo diuinationis: ex eoq; à Silio Italico

Arabes coruos intelligunt.

Coruus Apollini sacer.

Phœbea ales coruus nuncupatur, Grapaldus. Coruus ab Ausonio *Phœbeius oscen* dicitur. At Phurnutus coruum à Phœbo ait alienum esse, quòd vel ipso colore profanus ac impurus sit habitus, id est μιαρός: illiq; potius cycnum auem attribuit, quod is auium maximè sit musicus & candidissimus, Gyraldus. Apollo cum gigantes dijs bellum inferrent, in coruum mutari voluit, tanquam in auem scilicet sibi sacram.

Corui Soli sacri.

¶ In Thessalia ad Pagæaticum sinum corui erant Soli sacri, vt meminit Scholiastes Aristophanis in Plutum. ¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis canes, coruos, &c? Arnobius contra gentes.

¶ Apologum corui & vulpis Apuleius describit in libro de deo Socratis. *Vide infrà* in prouerbio, Si coruus posset tacitus pasci: & alium apologum in prouerbio, Coruus serpentem.

Prouerbia. Coruus albus. Coruus aquat.

¶ PROVERBIA. Coruus albus: *Vide supra in B.* ¶ Coruus aquat (Κόραξ ὑδρεύει, παροιμία ἐπὶ τῶν δυχερῶς τινὸς τυγχανόντων, Suidas, Hesychius, & Varinus:) dici solitum vbi quis non citra negotium, citraq; ingenium consequeretur ea quæ cuperet. Aut vbi quis rem nouis artibus tentaret efficere. Ductum ab apologo de coruo quum sitiret, congestis lapillis aquam ex imo fundo in summam vasis oram euocante: quod Plinius vt rem gestam memorat lib. 10. cap. 43. Sed probabilius videtur, vt adagium referatur ad eam fabulam quam Fastorum lib. 2. narrat Ouidius ad hunc modum,

Forte Ioui Phœbus festum solenne parabat,
Non faciet longas fabula nostra moras:
I mea, dixit, auis, ne quid pia sacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus adfer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratêra recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris densissima pomis:
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur, nigris longum capit vnguibus hydrũ:
Ad dominumq; redit, fictaq; verba refert.
Hic mihi causa moræ viuarum obsessor aquarum,
Hic tenuit fonteis officiumq; meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Proinde prouerbium mihi magis videtur conuenire in cessatorem, Erasmus. Ego non *aquat*, sed *aquatur* potius verbo deponente dixerim. Coruus Apollinis tutela vsus (inquit Higinus in Hydra) eo sacrificante missus ad fontem aquam puram petitum vidit arbores complures ficorum immaturas: eas expectans dum maturescerent, in arbore quadam earum consedit. Itaq; post aliquot dies coctis ficis & à coruo compluribus earum comesis, expectans Apollo coruum, vidit eum cum cratere pleno volare festinantem. Pro quo admisso eius dicitur (quòd diu moratus sit Apollo, qui coactus mora corui, alia aqua est vsus) hac ignominia eum affecisse, vt quandiu ficus concoquerentur, coruus bibere non possit, ideo quòd guttur habeat pertusum illis diebus. Itaq; cùm vellet significare sitim corui, inter sidera constituit crateram, & supposuit hydram quæ coruũ sitientem moraretur. Videtur enim rostro caudam eius extremam verberare, vt tanquam non sinat se ad crateram transire. Per æstatem coruus exarescit siti confectus, eum clamore vltionem testari fama est, cuius causam afferunt, quòd cùm ad aquationem eum famulũ suum Apollo misisset, ille magna segete inuenta adhuc viridi, inuestigare volens granum frumenti, expectãs vt maturuisset, mandatum domini neglexit: quam obrem siccissimo anni tempore siti affectus, suæ moræ dat pœnas. Hoc fabulæ simile videtur, Ælianus. Corui auium soli pullis suis potum ministrant (forte, non ministrant,) mento (gutture) eis statim à coitu dehiscente. quod veteris cuiusdam peccati culpa eis accidere fama est. nam cùm Coronis in Tricca Æsculapiũ pareret, Córax aquari iussus re neglecta, libidini indulgebat, (ἐλαγνεύετο. malim ἐστραγγεύετο, id est nimiam moram trahebat.) Quamobrem iratus Apollo conuertit eum in auem atram, & absq; potu rostrum (δίχα ποτοῦ τὰς ῥῖνας) ei excrescere fecit: quę res pullis est molestissima, Paraphrastes Oppiani lib. 1. de aucupio.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas. Coruum delusit hiantem. Corui lusciniis honoratiores. Inter Ledæos ridetur coruus olores. Mali corui malum ouum.

¶ *Dat veniam coruis, vexat censura columbas*, Iuuenal. Satyr. 2. *vide in Columba h.* ¶ *Coruum delusit hiantem*, dictũ est ab Horatio (2. Serm. Sat. 5.) in eum qui captatorem suum arte frustratus fuerat. *Plerunque* (inquit) *recoctus Scriba ex quinqueuiro coruum delusit hiantem.* Loquitur de Corano, qui Nasicæ socero, spe testamenti per dolum ostentata, moriẽns, nihil præter plorare reliquit. Videtur aũt hoc adagium effictum, & imitatum ad illud Græcorũ, λύκος ἔχανεν: id est Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat, *Lupum delusit hiantem*: & Κόραξ ἔχανεν, id est Coruus inhiabat, Erasmus. ¶ Corui lusciniis honoratiores, Κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτεροι: Cùm indocti doctis pręferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris viris. Aut cùm plus tribuitur improbitati & audaciæ, quàm eruditioni ac sapientiæ, Erasmus. ¶ Inter Ledæos ridetur coruus olores, Martialis lib. 1. ¶ Mali corui malũ ouum, Κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν: aptè vsurpabitur quoties à malo præceptore discipulus malus proficiscitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata vir illaudatus: deniq; facinus sceleratum ab homine scelesto. Metaphoram alij referunt ad naturam animantis, quæ nec ipsa est idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quicquam vtile. Sunt qui dicant fieri, vt coruorum pulli parentes ipsos deuorent, si fortè non pascant illos ad satietatem, (*vide ex Æliano, suprà in D.*) & hinc ductum adagium. Alij (vt Suidas & Varinus) malunt ad huiusmodi fabulam referre: Corax quidem primus Syracusis, de quo supra inter propria nomina diximus) post mortem Hieronis, instituit artẽ rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adolescens quidam Tisias hac lege pactus est, vt tum demum mercedẽ persolueret, vbi iam artem perdidi-

perdidicisset. Dein vbi iam arte cognita præmium reddere cunctaretur, Corax in ius discipulum vocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit. Percontanti quis esset artis finis, vbi Corax respondisset persuadere dicendo: Age (inquit) si persuadeo iudicibus me nihil debere, non reddam, quia vici causam: sin minus persuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tisiæ dilemma tanquam vitiosum & antistrephon, in discipulum retorsit, ad hunc modum. Imò (inquit) si persuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto: sin minus, dabis, quia sententijs iudicum damnatus. Quod commentum tam vafrum, tamq; callidum vbi iudices audissent, admirati versutiam adolescentis, succlamarũt, Κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν. Sunt qui narrent, hoc succlamatum à corona circumstantium, cùm alter alteri litem intenderet, Huiusmodi fermè leguntur in Prolegomenis in Hermogenis Rhetoricen, Hæc Erasmus. adijcit idem ex A. Gellio simillimam per omnia historiam de Protagora Rhetore & Enathlo eius discipulo, quam à L. Apuleio etiam in Floridis describi ait. Tappius idem prouerbium tanquam Germanis quoq; ijsdem verbis vsitatum refert: böse Raben/ böse Eyer: & eiusdem sententiæ hoc, Wie der Vogel ist/ so legt er Eyer. ¶ Volantia sectari, τὰ πετόμενα διώκειν, apud Aristotelem lib. 3. τῶν μετὰ τὰ φυσικά, de vehementer obscuris, & quæ difficillimum sit peruestigare. Cui nõ dissimile est illud, *Est aliquid quo tendis, & in quo dirigis arcum? An passim coruos sequeris testaq; lutoq;?* de ijs qui nullũ certum vitæ scopum sibi proponunt, sed ex tempore viuunt, ad quamuis occasionem mutabiles, Erasmus. Plato in Euthyphrone, Τί δὲ, πετόμενόν τινα διώκεις; id est, Quid autem volantem quempiam insectaris? Eundem sensum habet prouerbium, Aues quæris. ¶ Si coruus posset tacitus pasci. Si breuis apologus autore Fabio parœmiæ genus est, cur non illud etiam prouerbiis annumeremus, quod scripsit Horatius: *Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet Plus dapis, & rixæ multò minus inuidiæq;.* Quidam existimant mutuò sumptum ex Apologo, quem in libro de deo Socratis refert Apuleius, de coruo prædam nacto, quam vulpes ita intercepit, dum arte persuadet illi, vt canere incipiat. Quadrat in eos, qui si quid bonæ rei nacti sunt, continuò iactant ostentantq;, atq; ad eum modum efficiunt, vt alij tum obsistant, quò minus eiusmodi plura commoda nanciscãtur, tum quæ nacti sunt interuertant, Erasmus. ¶ Coruus serpentem, Κόραξ τὸν ὄφιν, vbi quis suo ipsius inuento perit. sumptum ex apologo quodam Æsopi. Coruus esuriens serpentem in aprico dormientem conspicatus rapuit, à quo morsus perijt. Cognatum ei quod aliàs retulimus, Cornix scorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantem: veluti Diogenes Cynicus comeso polypo crudo periit, Erasmus. ¶ Ad coruos, Βάλλ' ἐς κόρακας: id est, Abi ad coruos, perinde valet quasi dicas, abi in malam rem atq; in exitium. Βάλλ' ἐς κόρακας, τίς ἐσθ' ὁ κόψας τὴν θύραν; id est, Apage ad coruos, quis est qui pepulit hostium? Aristophanes in Nubibus. Rursum in Pluto, Οὐκ ἐς κόρακας; id est, An non ad coruos? Iterum in eadem fabula, Ἔρρ' ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ' ἡμῶν. id est, Ocyus hinc in coruos abeas. Reperitur apud hunc poetam & aliis plerisq; locis. Plutarch. in commentario quem scripsit aduersus Herodotum, taxat eum, quòd Isagoram ad Cares, velut ad coruos relegârit: id est, quòd eum Carem fecerit. Zenodotus scribit in Thessalia locum esse quendam, cui nomen inditum Coruis (Κόραξ, vt recentior quidam annotauit,) in quem nocentes præcipites dabantur. atq; huius adagij Menandrum etiam meminisse. Quosdam autem originem adagionis ad huiusmodi quandam historiam referre. Bœotiis quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum est, futurum vt è finibus expellerentur, simulatq; corui albi apparuissent. Euenit deinde vt adolescentes aliquot per lasciuiam & temulentiam coruos, quos ceperant, gypso oblitos rursum emitterent. Quos vbi vidissent volantes Bœotij, recordantes oraculum, arbitrati adesse tempus, quo forent suis è sedibus eijciendi, summopere perturbati sunt. Cæterum adolescentes territi & ipsi tumultu, profugerunt, ac locũ quendam sibi mercati sunt, cui nomen *Corácon*, id est Coruorum. Contigit aliquantò post vt Æoles eiectis Bœotijs, Arnam occuparent. apud quos hic deinde mos receptus, vt maleficos relegarent in eum locum, cui nomen erat Corui. (*Vide* supra in *B.* & in Lexico Varini in Βάλλε.) Aristophanis interpres paulò diuersius hanc recenset historiam: nempe Bœotijs aliquando à Thracibus subuersis ac profligatis respondisse deum, vt ibi sedem figerent, vbi coruos albos conspexissent. conspexisse aũt in Thessalia iuxta sinum Pagæaticũ circumuolantes coruos quosdam Soli sacros, quos pueri per lusum gypsatos dimiserant. Bœotij verò rati iam perfectum oraculi symbolũ, inibi sedem constituerunt. Sunt qui parœmiam ad coruorum volatum referant, quòd in desertis ferè locis volitare consueuerint, (& obseruare cadauera, Scholiastes in Plutum Aristophanis.) Vt prouerbium conueniat cum illo, in extremas solitudines publicitus deportandum. Euripides in Hecuba, Οὐχ ὅσον τάχος Νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι; Stratonicus citharœdus apud Athenæum lib. 8. detorquet in cantorem (psalten) quendam. is quum ei nescio quid molestus esset, Ψάλλε, inquit, ἐς κόρακας, deprauata per iocum voce ψάλλε pro βάλλε, Hæc omnia Erasmus. Εἰς κόρακας, εἰς σκότος, εἰς ὄλεθρον, Apostolius. Οὐκ ἐς κόρακας φθαρήσεται ὁ σκοπιώρος ὁ Λέσβιος; Alciphron. Εἰς κόρακας ὦ μαστιγία, Hipparchus apud Athenæum. Παῦ' ἐς κόρακας. οἱ σφῆκες οὐκ ἀπὸ τῶν θυρῶν, Aristophanes in Acharnensibus. Eiusdem Scholiastes in Ranas, cùm Bacchus dixisset ἐς κόρακας, locũ ait Athenis fuisse hoc nomine, in quem aliqui supplicij causa abijcerentur. Οὐκ ἢν λαβὼν θύραζε τὰ ψηφίσματα καὶ τὴν ἀνάγκην ἐς κόρακας ἐντεῦθεν; Aristoph. apud Pollucem lib. 8. Σκορακίζειν verbũ compositum est, pro ἐσκορακίζειν, hoc est ἐς κόρακας ἀποπέμπειν, vnde etiã nomen σκορακισμὸς fit, Suid. Etymologus sic νέρθεν pro ἔνερθεν, &c. ε initiali abiecto, & Eustathius. Μὴ ἀποσκορακίσῃς με, μὴ ἀποδιώξῃς.

Coruos sequi.

Si coruus posset tacitus pasci.

Coruus serpentē.

Ad coruos.

Σκορακίζειν.

ἢ ἀποδοκιμάσῃς: hoc est, ne me reijcias aut detesteris, Varinus. Ἐκκορακίζειν, ἀποδιώκειν, Idem. Germani etiam malum & exitium imprecantur per coruos: Daß dich die Raben fräſſen: hoc est, Corui te deuorent. ¶ Eleganter dictum est à Diogene Cynico, κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας. id est, satius esse ad coruos deuenire quàm ad adulatores, quòd hi & viuos & bonos etiam viros deuorarent, Athenæus: ex quo Erasmus transtulit in prouerbio, Ad coruos. Οἱ μὲν κόρακες τῶν τετελευτηκότων τοὺς ὀφθαλμοὺς λυμαίνονται, ὅταν αὐτῶν οὐδὲν ἔστι χρεία· οἱ δὲ κόλακες τῶν ζώντων τὰς ψυχὰς διαφθείρουσι, καὶ τὰ τούτων ὄμματα τυφλώττουσι, Epictetus. Est autem scita collusio vocum κόραξ & κόλαξ: & quoniam balbutientes pro littera rhô, lambda pronunciare solēt, Sosias seruus apud Aristophanem in Vespis narrans somnium suum, inter cætera ait se vidisse θεωρὸν κεφαλὴν κόρακος ἔχοντα: (vbi Scholiastes, Traducit, inquit, Cleonem tanquam rapacem, & improbum, & adulterum.) Εἶτ᾽ Ἀλκιβιάδης εἶπε πρός με τραυλίσας, Ὁλᾷς Θέωλος τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει. & mox subdit, conijciendum esse, ὅτι ἀρθεὶς ἀφ᾽ ἡμῶν ἐς κόρακας οἰχήσεται. Similis allusio etiam inter κόλαξ & σκώληξ est, qua vtitur Anaxilas apud Athenæum, his verbis: Ἔνιοι κόλακές εἰσι τῶν ἐχόντων οὐσίας Σκώληκες, &c.

Satius est ad coruos quàm ad adulatores deuenire.

¶ Cùm vir opimus (opulentus) obit, inquit in Emblematis Alciatus, *Maxima rixa oritur: tandem sed transigit heres, Et coruis aliquid vulturibusq́; finit.* ¶ Eiusdem Emblema quod inscribitur, *Iusta vltio. Raptabat volucris captum pede coruus in auras Scorpion, audaci præmia parta gulæ. Ast ille infuso sensim per membra veneno, Raptorem in stygias compulit vltor aquas. O risu res digna. alijs qui fata parabat, Ipse perit: proprijs succubuitq́; dolis.* Atqui prouerbium, Cornix scorpium, non coruo sed cornici eam historiam tribuit.

DE CORVIS AQVATICIS.

Emblemata Alciati.

De corvo aquatico multa iam scripsimus supra inter Mergos maiores. Mergi sunt nonnulli, quos ceruos (lego *coruos*) aquaticos vocant, Seruius. Hispanis hodieq; mergus *cuoruo marino* appellatur. Georg. Agricola coruum aquaticum Germanicè ad verbum interpretatur Waſſerrabe. Idem, corui aquatici (inquit) hybernis temporibus se conferunt ad lacus aut fluuios qui frigore non congelant. Coruus aquæ, id est *macha*, Auicenna de animalibus libro 8. Aristoteles coruum aquaticum magnitudine ciconiæ esse scribit, crurib. breuioribus, palmipedem, natantem, colore nigrum: arboribus insidere & nidulari in iis vnum ex hoc (palmipedum) genere. Hæc descriptio conuenit aui, quam nostri *scharbum* appellant, cuius historiam & figuram inter Mergos requires. Vbi & Morfex auis aquatica nigra palmipes, &c. à nobis describitur, eiusdem cum scharbo generis vt apparet. vtraque in arboribus nidificat. Córax, auis est palmipes, Varinus. Niphus hunc Aristotelis coruum aquaticum, vulgò coruum marinum dici scribit. ¶ Plinius coruos aquaticos naturaliter caluere, & inde nomen eis apud Græcos esse docet. vnde apparet phalacrocoracem Græcorum posteriorum Aristotele (nam apud Aristotelem hoc nomen non inuenitur. conijcimus autem eum quem coruum vocat aquaticum, vel palmipedem eundem phalacrocoraci esse) à Plinio coruum aquaticum transferri. Robert. Stephanus phalacrocoracem Gallicè interpretatur, *vng corbeau d'eau, vng cormorant, corbeau pescheret.* In Burgundia vocari audio auem quandam *crot pescherot*, id est coruũ piscatorem, cui pedes diuersi sint. alter vnguibus vncis ad rapinam comparatus, alter palmipes ad natandum. nam cùm piscem arripuit in aqua, nec facilè propter pondus ex aqua euolare potest, piscem altero pede retinens, altero remigat vsque ad ripam. Idem Angli de aquilæ marinæ quodam genere narrant, quam *osprey* appellant, & recentiores de porphyrione & auriphrygio. Fulicæ genus duplex fecerim, alterum minus, apud nos commune per hyemem præsertim in lacubus, alba frontis macula insigne. alterum maius, quod in Italia notum aiunt, & in arboribus nidificare, pisces magnos vorare: quod an phalacrocorax & coruus aquaticus Aristotelis sit nondum comperi. *Vide* supra in fine historię Cornicis marinæ. Gelenius phalacrocoracem Illyricè *lyska* interpretatur, sed fulicam sic nominari Illyrijs puto. Coruum aquaticum Aristotelis Wottonus suspicatur eandem esse cum cornice marina, cuius in Ponti Euxini nauigatione Arrianus meminit, ab æthyia eam distinguens: nam Hesychius & Suidas non distinguunt. Pugnant inter se *frichachyz* & *coronos*, id est coruus aquaticus, Albertus, absurdissimè. nam apud Aristotelem eo in loco sic legitur, Triorches, phrynus & ophis pugnant. Plura de Phalacrocorace leges in Elemento *P.*

Descriptio corui aquatici ex Aristotele.

Phalacrocorax.

¶ Auicennæ translatio ex Aristotele pro alcyone alicubi habet *alchorab*, quæ vox coruum significat. vbi Albertus, Alcyon (inquit) est auis nigra, non admodum magna: & fortè hanc vocauit Auicenna coruum marinum propter coloris similitudinem. Et rursus, Alcyon est eadem cum *alchorab* marino, & secundum Ouidium & Homerum auis est Diomedis. Sed alcyonem auem esse nigram falsum est.

Alcyon an sit coruus marinus.

¶ Coruus rubro rostro apud Anglos inuenitur, cuius meminit Plinius, Longolius. apparet autẽ eum sentire de pyrrhocorace, qui in Cornubia Angliæ, & in alpibus reperitur. vnde vulgò à nostris Alprapp, id est coruus alpinus nominatur: cui tamen rostrum luteum, non rubrum. Sed nuper speciem alteram pyrrhocoracis vidi, quam in Bauariæ quibusdam locis Steintahen, id est graculum saxatilem vocant, rostro longiusculo, rubro, &c.

Pyrrhocorax.

¶ Incen-

¶ Incendula auis coruini generis cum bubone pugnat, Albertus. legendum monedula. *vide in Bubone in fine capitis quarti.*

DE CORVIS MARINIS EX LIB. III. CAP. XXXIX. NAVIgationum in Indiam Occidentalem.

In mari *Sur* dicto tanta est coruorum marinorum multitudo, vt incredibile videatur, qui tamen à nostris forma nihil differunt. Hi tanta copia & multitudine aduolant aliquando, vt penitus mare obtegant, sicq; contigui & stipati sunt, vt mare vniuersum ac si holoserico tectum esset, nuspiam appareat.

DE CORVO SYLVATICO.

AVIS, cuius hic effigies habetur, à nostris nominatur vulgò ein Waldtrapp/ id est coruus syluaticus, quòd locis syluosis, montanis & desertis degere soleat: vbi in rupibus, aut turribus desertis nidificat. quare etiam Steinrapp vocatur, & alibi (in Bauaria & Stiria) ein Claußrapp: à petris seu rupibus, & pylis (nam *pylas*, id est angustias inter duos montes Germani Clausen appellant, hoc est loca clausa) in quibus nidos struit. Lotharingi, vt audio, *corneille de mer*, id est cornix marina: quam & in iuglandibus aliquando nidificare ferunt. sed fortè ea alia auis est. Circa lacum Verbanum coruus marinus dicitur. alibi in Italia coruus syluaticus, vt in Istria circa promontorium Polæ, vbi homine per funem demisso per rupes nidis eximuntur, & inter mensarum delicias habentur, vt apud nos quoque in montium quorundam rupibus. sic enim Fabarias thermas repertas aiunt, cùm auceps quidam per altissimas rupes propter has aues se demisisset. Multi reperiuntur ad Danubium in vtraq; ripa vbicunque saxa & rupes attolluntur: vt non procul à Passauio & supra Kelheymium in petræis faucibus. Expetuntur regũ venationibus & mensis. Alibi in Italia *coruo spilato* appellatur, id est coruus depilis, quoniam senescens caluescat. Germanicè quidam nuper conficto à se à sono vocis eius nomine Scheller vocabat. ¶ Sunt qui phalacrocoracem hanc auem interpretentur, quoniã & magnitudine & colore ferè coruum refert: &

caluescit, vt vidi, cum adultior est. Turnerus Aristotelis coruum aquaticum & Plinij phalacrocoracem & coruum syluaticum nostrum auem vnam esse arbitratur, tertium genus graculi. Coruus syluaticus Heluetiorum, inquit, auis est corpore longo & ciconia paulò minore, cruribus breuibus sed crassis: rostro rutilo parum adunco (curuo) & sex pollices longo: alba in capite macula, & ea nuda, si bene memini. Quòd si palmipes esset & interdum nataret, indubitanter tertium graculorum genus esse adfirmarem. verum licet auem in manibus habuerim, an palmipes fuerit, nec ne, & calua, non bene memini, Sic ille. Sed cum nos certò sciamus, palmipedem non esse coruum syluaticum nostrum, non poterit esse coruus aquaticus Aristotelis, sed neq; Plinij, qui (vt diximus) phalacrocoracē, id est coruum caluum, eundem & aquaticum facit, Noster verò syluaticus non est aquaticus, neq; in aquis degit: sed in pratis, & locis palustribus victum sibi quærit. Iam cum Aristoteles tertium gracculi genus palmipes faciat, id quoq; coruus syluaticus noster esse non potest.

Ibis nigra. ¶ Avis quam prius hæmatopodem esse putabam (inquit Bellonius) nunc potius ibin nigram esse conijcio: cuius Herodotus & Aristoteles meminerunt. Ea corporis mole auem à Gallis vulgò *corlis*(arquatam maiorem nostram esse arbitror) dictam refert, vel paulò minor est, tota nigra, capite phalacrocoracis, rostro iuxta caput plus quàm pollicari crassitudine, inflexo modicè in arcum & in acutum desinente, rubicundo, qui crurum etiam color est. Proceritas crurum ea ferè quæ in ardea stellari. colli longitudo quæ in aue quam Galli vocant *aigrette*, ita vt primo visa à me hæc auis ardeam stellarem quodammodo referre videretur corporis ferè specie, Hæc ille in Gallico libro Singularium obseruationum suarum.

Descriptio corui syluatici. ¶ Coruo syluatico nostro magnitudo est gallinæ, color niger toto corpore, si eminus videas: sin propius, ad solem præsertim, cum viridi permixtus videtur, pedes ferè vt gallinæ, longiores, digiti fissi, cauda non longa, à capite retro crista tendit, cùm adultiores sunt: in iunioribus non apparet. rostrum rubicundum, oblongum & aptum inseri angustis terræ, arborum & murorum aut petrarum foraminibus, vt latitantia in eis insecta & vermes, quibus pascitur, extrahat. Crura oblonga, obscurè rubentia. Locustis, gryllis, pisciculis, & ranunculis eos vesci audio. Vt plurimum nidificat in altis arcium destructarum muris, qui in Helueticis montium regionibus frequentes sunt. In ventriculo dissecti aliquando præter alia insecta, reperi plurima illa quæ radices frugum populantur, milij præsertim, Galli *curtillas* vocant, nostri transuersas (twären) à pedum situ vt conijcio è gryllorum genere. Edunt & vermes è quibus scarabei à Maio mense dicti nascuntur. Volant altissimè. Bina aut terna oua pariunt. Primæ omnium, quod sciam auolant, circa initium Iunij, vel, vt ab alijs mihi relatum est, circa D. Iacobi diem. aduentant autem initio veris eodem tempore quo ciconiæ. Gregatim volare solent. Vocem nec frequentem nec claram ædunt, sed ferè *ka ka*, vel *kæ kæ*, præsertim cùm pulli eis adimuntur, quod fieri apud nos solet quinq; ferè post Pentecosten diebus. Pulli eorum diebus aliquot antequam volare possint nidis exempti, nutriri & facile cicurari possunt, ita vt in agros euolent, & subinde reuertantur. Laudantur ijdem pulli in cibis, & in delicijs etiam habentur, suaui carne ossibus mollibus. Qui è nidis eos auferunt, in singulis singulos relinquere solent, vt anno sequente libentius redeant.

Corythus. Corythvs, κόρυθος, auis est, vna è genere trochilorum, Hesych. Sunt autem trochili gallinæ syluestres quædam, pedibus longis, corpore gracili, cursu celeres, vt conijcio.

DE COTVRNICE.

A.

Coturnicem eam esse auem, cuius hîc figura cernitur, vt homines docti nostra ætate omnes consentiunt, & copiosè in epistolis suis Aloisius Mundella medicus approbauit: ita literatores quidam repugnant, eam quæ hodieq; vulgò *coturnix* apud Italos dicatur veterum quoq; coturnicem esse putantes. sed horum error crassior est, quam vt nos in eo refellendo tempus collocare conueniat, & iam à doctissimo viro Mundella satis est reprehensus. Nos hoc in loco de coturnice veterum agemus,
Nomina. de altera, quam Itali vulgò sic vocant, post Perdicem. ¶ *Schelau*, שלו, apud Hebræos coturnix est, vnde pluralis numerus *schaluim*. Dauid Kimhi interpretatur auem prępinguē, quæ dicatur vulgò קוליא, *qualea*: & similiter R. Salomon. adstipulantur Iosephus & Hieronymus. Septuaginta *ortygometram*, id est coturnicum matricem verterunt. Exod. 16. Chaldæus interpres habet סליו, *selau*: Arabs סלוי, *salui*: Persa מורג צה, *moreg zag*, & Numeri 11. Arabs similiter, Chaldæus שליו, *schaliu*: Persa מורג צהה, *moreg zeha*. Psalmo 105. Chaldæus פסיונין, *phasiani*: Arabs אלשלוי, *elschalui*, cum articulo *el*, Munsterus in Lexico trilingui pro coturnice habet שלו, *schalau*: שלוא, *schiluah*: סלוא, *salua*, & כבלי, *kakli*. Bellunensis apud Auicennam lib. 2. *seman*, coturnicem vel qualeam interpretatur: *altedarugi* verò (aliàs *altaiugi*) phasianum, vel perdicem, vel auem coturnici similem. *Dorache*, id est coturnices; Interpres Auicennę ex Aristotele de hist. anim. 8. 12. ¶ Coturnicem Græci ortyga vocant, Isidorus. à recto ὄρτυξ. hodie vulgò ὀρτύκη, vel ὀρτίκι. ¶ Itali *quaglia*, vt Alunnus & Scoppa scribunt: vel *quallia*. vnde & barbari quidam authores *qualeam* ceu Latinam vocem scribunt. Coturnices vulgò *quaquilæ* dicuntur vel

qualeæ,

qualea Ant. Gazius. *Quiſcula*, id eſt coturnix, nomen à ſono fictum, Arnoldus Villano. Calepinus querquedulã quoque (ea anas fera eſt, parua) qualiã vulgò à voce dici meminit. Hiſpani *cuaderniz*. ¶ Galli *caille*. ¶ Germani Wachtel: Flandri Quackel. hinc fortè Albertus, Coturnix (inquit) auis, quam vulgò *quiſculam* vocamus. ¶ Angli *quayll*. ¶ Illyrij *krziepelka*, vel *krzepelka*. ¶ Coturnicem vulgò *currelium* dicimus, à currendo, Comeſtor. hinc & Ortygiam dictam putant, quòd harum auium greges è mari in eam prouolent, Athenæus.

B.

Vbi frequentes reperiantur coturnices.

In Delo primum viſæ coturnices, Solinus. In ſinu Arabico præcipuè nutriuntur, Comeſtor. In conuallibus alpium Helueticarum apud Rhætos, Sedunos & Leopontios, non pauciores quàm alibi capiuntur, alioqui copioſæ per Heluetiam præſertim circa Auenticum, vbi canes ad earum aucupium egregiè inſtitutos alunt, Stumpfius. ¶ Perdicibus ſimiles ſunt, ſed multis partibus minores, Turnerus. Theophraſtus forte illas perdices nanas dicet. ſic enim per omnia perdicem imitantur, vt præter exiguitatem & preſſitudinem corporis planè nihil diſtent, Longolius. Coturnix parua auis eſt, Plinius. ¶ Color κεραμοῦς, id eſt teſtaceus, communis eſt ferè pulueratricibus, vt alaudæ, coturnici, perdici, &c. Longolius. Coturnix aliquando alba viſa eſt, Ariſtot. in lib. de Coloribus. nam μέλας illic pro λευκὸς non rectè legitur. *vide in Ceruo B.* ¶ Coturnicibus & gallinaceis pennæ ſunt duræ, Ariſtot. in Phyſiognomon. Coturnicum oſſa difficulter afficiuntur aut patiuntur quicquam (δυσπαθῆ ſunt, dura nimirum ac ſolidiora,) Orus. ¶ Coturnici proprium eſt præ cæteris auibus, vt & ingluuiem, & gulam infrà prope ventriculum amplam & latam habeat, Ariſtot. Et alibi, Gula eis amplior eſt infrà. ¶ Coturnicibus alijs ventri, alijs inteſtino fel iungitur, Ariſtot. Plinius aliter. Fel (inquit) renibus, & parte tantum altera iungitur inteſtino in coruis, coturnicibus, phaſianis. Pedibus fiſſis ſunt, Athenæus ex Ariſtot. ¶ Alexan. Mynd. apud Athenæũ, coturnicem inquit fœminam graciliore collo quàm marem eſſe, neq; nigras partes ſub mentum ſubiectas poſſidere, ingluuiem (ζίβολον, lego πρόλοβον cum Gillio) in aue diſſecta non magnam ſpectari: cor magnum & tricuſpidatum, (ζίβολον.) Iecur etiam habere, & fel inteſtinis adnexum: ſplenem paruum & qui vix conſpiciatur: teſtes ſub iecinore contineri vt in gallinaceis.

Deſcriptio coturnicis. Magnitudo, Color, Pennæ, Oſſa, Gula, Fel, Pedes, Collum, Ingluuies, Cor, iecur, fel, teſtes.

C.

De voce coturnicis.

Coturnix appellatur à ſono vocis, Feſtus. Blondus etiam à recentioribus qualeam à voce dictam ſcribit. Si iteratim ſones co tur nix, ita vt ſingulas ſyllabas toni tractu pronuncies, auis vocem te liquidò imitatum cognoſcas, Gyb. Longolius. Coturnicibus maribus tantum cantus datus eſt, Ariſtot. & Albert. Coturnix mas vocem ædit exilem, ferè ſicut gryllus: fœmina craſſam, Albert. Coturnicibus vox eſt in pugna, Ariſtot. Aliis in pugna vox, vt coturnicibus: alijs ante pugnam, vt perdicibus, &c. Plinius. ¶ Coturnix humi nidulatur, nec vnquam in arbore conſiſtit, ſed humi, Ariſtoteles. Cum ad nos ve-

Nidulatione.

nit, terrestris potius quàm sublimis est, Plinius. pulueratrices sunt, Gyb. Longolius. ¶ Coturnicem
vulgò currelium dicimus à currendo, Comestor. Currit satis velociter, Albertus.

Cursu.
Cibo.

¶ Coturnix est auis miliaris, hoc est milio vt plurimum vescitur, Aloisius Mundel. Coturnices
milio & tritico, & præterea pura aqua pinguescunt, Didymus in Geoponicis. Coturnicibus veratri (a-
liàs, *veneni*) semen gratissimus cibus, Plin. Et rursus, Venenis capreæ & coturnices (vt diximus) pin-
guescunt, placidissima animalia. Quod alijs cibus est, alijs est acre venenum, Lucret. Et mox, Præterea
nobis veratrum est acre venenum, At capris, (capreis, ex Plinio) adipes & coturnicibus auget. Cicu-
ta sturnos nutrit, nos verò interimit: & elleborus coturnici pro cibo est, homini venenum, Galenus ad
Pisonem. Elleborus homini venenum est, alimentum coturnicibus, Aristot. lib. 1. de plantis, & A-
phrodisiensis in Problem. Orobus coturnicum apud Arnoldum Villanou. in lib. de venenis, Auicen- 1
næ *napellus* est. *Vide* in Lupo *a*.

Volatu & peregrinatione.

¶ Coturnices cum ceciderint (ὅταν πέσωσι, malim ὅταν πέτωνται: quod verbum in sequentibus
etiam bis ponitur: id est cum volauerint) si serenum sit aut aquilonium tempus, sociantur, & prosperè
degunt, (ἠρεμοῦσιν, id est quietè agũt. Gaza videtur legisse εὐημεροῦσι:) sed si austrinum, molestè, propter-
ea quod parum volant. humidus enim grauisq; auster est. Quam ob rem qui aucupantur, austrum,
non aquilonem obseruant. omnino ægre propter sui corporis pondus volant. sunt enim corpore gran-
diore, quàm suis pennis deferri possint, vociferantesq; ob eam rem volant. laborant enim quasi op-
pressæ onere. cum hæc adeunt loca, sine ducibus pergunt. at cum hinc abeunt, ducibus lingulaca, o-
to, otide Plinius & matrice (ortygometra) proficiscuntur, atq; etiam cynchramo, à quo etiam reuo-
cantur noctu, cuius vocem cum senserint aucupes, intelligunt parari discessum, Aristot. Aduolant co- 2
turnices non sine periculo nauigantium, cum appropinquauêre terris. Quippe velis sæpe insidunt, &
hoc semper noctu, merguntq; nauigia, Plin. Blondus ex Plinio legit, velis incidũt, non insidunt: quam
lectionem Solinus quoq; secutus est, & ex Oppiano eadem approbari potest. Iter est his per hospitia
certa. austro non volant, humido scilicet & grauiore vento. Aura tamen vehi volunt, propter pondus
corporum viresq; paruas. Hinc volantium illa conquestio labore expressa. Aquilone ergo maximè
volant ortygometra duce. Primam earum terræ appropinquantem accipiter rapit. Semper hinc re-
meantes comitatum sollicitant, abeuntq; vna persuasæ glottis & otis (aliàs otus, vt & Aristoteles habet)
[&] cenchramus (aliàs *cynchramus*.) Quòd si ventus agmen aduerso flatu cœperit inhibere, ponduscu-
lis lapidum apprehensis, aut gutture harena repleto, stabilitæ volant, (*vide in D.*) Plinius. Eadem ferè
Solinus, cuius tamen verba non omittam, ne quid ad maiorem claritatem desiderari possit. Adue- 3
niendi (inquit) habent tempora æstate depulsa. Cum maria tranant, impetus differunt, & metu spatij
longioris vires suas nutriunt tarditate. Vbi terram persentiscunt, coëunt cateruatim: deinde globatæ
vehementius properant: quæ festinatio plerunq; exitium portat nauigantibus. Accidit enim plerunq;
noctibus vt vela incidant, & præponderatis sinibus alueos inuertant. Austro nunquam exeunt. nam
metuũt vim flatus tumidioris. plurimum se Aquilonibus credunt, vt corpora pinguiuscula atq; eò tar-
da facilius prouehat siccior & vehemẽtior spiritus. Ortygometra dicitur quæ gregẽ ductitat. eandẽ (pri-
mam, scilicet ex coturnicib. non ortygometrã, Plin.) terræ proximantem accipiter speculatus rapit. ac
propterea opera est vniuersis, vt sollicitẽt ducẽ generis externi, per quem frustentur prima discrimina,
Hæc ille. Coturnices pascuis prioribus relictis gregatim volitant, & maris spaciũ volatu nõ intermisso,
(sunt qui in Delum insulam è mari eas deferri scribant, vt non vno continuo volatu mare traijciant,) 4
ceu auiũ celerrimæ, superant: tam timidæ interim, vt maris aspectũ exhorreant, & oculis conniueant
vnde aliquando velis illisæ nauiũ à nautis capiuntur, Oppia. in Ixeut. Redeunt sine ducibus, Eberus &
Peucer. Coturnices quoq; discedunt, nisi paucæ locis apricis remanserint: quod & turtures faciunt, A-
ristot. Semper ante adueniunt quàm grues, Plin. Prius abeunt quàm grues. hi enim Septembri mense,
illæ Augusto incipiunt, Aristot. Ciconiæ prius recedunt quàm hirundines, & hæ quàm coturnices, Al-
bert. Coturnices ad nos, vt audio, medio ferè Aprili veniunt, & abeunt cũ prima pruina ingruit: ita vt si
pridie plurimę apparuerint, & postridie pruina subsequatur, ne vna quidẽ amplius reliqua cõspiciatur.
Coturnicum multitudo ex Italia volantiũ, in Capreis insulis prope Neapolim capiebatur principio au-
tumni. Ad maritimam regionem circa Pisaurum ingens coturnicũ copia aduentare cõsueuit, & mille
insidijs capi: sed potissimum sub extremũ verni temporis illarum aduentu obseruato, Alois. Mundel. 5
Turdi quotannis trans mare in Italiam aduolant circiter ęquinoctium autumnale, & eodem reuolant
ad æquinoctiũ vernum, & alio tempore turtures ac coturnices immani numero. Hoc ita fieri apparet
in insulis propinquis Pontia, Palmaria, Pandataria. Ibi enim in prima volatura cum veniunt, moran-
tur dies paucos requiescendi causa. Idemq; faciunt cùm ex Italia trans mare remeant, Varro. Cotur-
nicem multi credunt trans mare auolare, quod falsum esse conuincitur. quoniam trans mare per hye-
mem non inuenitur. latet ergo, sicut aues cæteræ quibus superflui lentique humores concoquendi
sunt, Albertus. Cùm è Rhodo Alexandriam Ægypti nauigaremus, plurimæ coturnices à Septentrio-
ne Meridiem versus volantes, in naui nostra captæ sunt. vnde certo persuasus sum coturnices cœ-
lum mutare. nam prius etiam cum è Zacyntho insula in Moream seu Nigropõtum nauigarem verno
tempore, coturnices contraria profectione à Meridie ad Septentrionem volantes obseruaram, vt illic
per totam

per totam æſtatem degerent: quo tempore etiam permultæ in naui noſtra captæ ſunt, cum diuerſis alijs migrantium auium generibus, Petrus Bellonius.

De earundem libidine & coitu.

¶ Vſq; adeò tum perdices, tum etiam coturnices copia libidinis gaudent, vt in aucupantes corruant, & ſæpenumero capitibus eorum reſidant, Ariſtot. & Athenæus ex Alexandro Myndio, vbi pro καθίζοντας ἐπὶ τῶν κεφαλῶν, legendũ eſt ex Ariſtotele, καθιζάνειν ἐπὶ τὰς κεφαλάς. Clearchus ſcribit perdices, paſſeres, coturnices & gallos gallinaceos, non modo cum vident fœminas ſemen emittere, ſed etiam cum earum vocem audiunt: cauſam eſſe in animo impreſſionem. quod ipſum coitus tempore cognoſces, ſi contra eos ſpeculum poſueris, & ante hoc ipſũ tendicularum inſidias. nam ad imaginem ſuam quæ inaniter in ſpeculo repræſentatur accurrentes, capiuntur, & ſemen emittunt: gallinaceis exceptis, quos imago conſpecta ad pugnam tantum excitat, Athenæus & Euſtath. Proprium hoc coturnicum generi, vt rara inter eas fœmina ſit, & mares multi fœminam vnam quærant, Albert. Ariſtoteles cum perdicum pugnam pro fœminis deſcripſiſſet, & mariũ in hoc genere ſalacitatem, & quòd cum fœminæ ad incubandum aliquò diffugientes clam pariunt, ne oua à maribus propter ſalacitatẽ frangantur, mares interim cœlibes inter ſe pugnent, victusq; victoris venerem patiatur, nec ab alio niſi ſuo victore ſubigatur: idq; non ſemper, ſed certo tempore anni fieri. demum ſubdit: Hoc idem à coturnicibus quoq; agi animaduertimus. Idem ferè Plin. ſcribit, ex Ariſtot. (vt apparet) mutuatus. Coturnicibus vox eſt in pugna, Ariſtot. & Plin. Teſtudines montanæ vento implentur quemadmodum coturnices, Scholiaſt. Nicandri. Athenæus refert ex Phanodemo Delum inſulam ab Achæis Ortygiam dictam. quòd obſeruati ſint coturnicũ greges è mari volantes (φερομένας ἐκ τοῦ πελάγους, quaſi in mari etiam generentur. Phanodemum enim hæc de generatione coturnicum referre ſcribit) in hanc inſulam conſidere, eò quòd portus habeat cõmodos. Cùm hyemes (tempeſtates) fiunt magnæ in partib. deſertę Libyę, mare magnos producit thynnos in littore (proijcit in littus:) ex, quibus putreſcẽtibus vermes enaſcuntur intra dies 14. primum muſcarum inſtar, deinde locuſtarum magnitudiue, donec paulatim coturnicum magnitudinem acquirant. Demum notho, id eſt auſtro flante, vel libonoto, auctæ adulteę; maria tranſeunt in Pamphiliam vel Ciliciã & Hyberniam: & conſequenter borea flante pergunt ad maritima loca & reliqua Melanitidis terrę. Ceterũ indocti ſophiſtæ ignorantes earum naturã, pudicas (caſtas, cum ex putredine non ex coitu naſcantur,) eſſe dicunt, Kiranid. lib. 1.

Coturnices ex putredine naſci quidam exiſtimant.

De earum nidis.

¶ Aues grauiores nidos ſibi non faciunt, vt coturnices, vt perdices, & reliquæ generis eiuſdem. quibus enim volandi facultas deeſt, ijs nidus non prodeſt, ſed facta in aprico area (alibi enim nuſquã pariunt) atq; materia, vt vepribus quibuſdam congeſtis, quoad accipitrum & aquilarum iniuriam deuitare poſſint, oua ædunt, & incubãt. Mox cum excluſerint, protinus pullos educunt, propterea quod nequeunt ſuo volatu ijs cibum adminiſtrare, Ariſtot. Et rurſus, Coturnix non nido, ſed condenſo frutice prolem munit, minus enim volat. Nidulantur humi, vt dixi, coturnices, quæ etiam nunquam in arbore conſiſtunt, ſed humi, Idem. Ὄρτυξ νεοττιὰν οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ κονίστραν, καὶ ταύτην σκεπάζει φρυγάνοις, Athenæus ex Ariſtotele. ¶ Refouent ſuos pullos ſub ſe ipſæ ducendo more gallinarum & coturnices & perdices. nec eodẽ in loco & pariunt & incubant, ne quis locum percipiat longioris temporis mora, Ariſtot. ¶ Coturnicum pulli, mox vt excluſi ſunt, per ſe comedunt, Albertus: vt & perdicum & omniũ pulueratricum ni fallor.

Cura circa pullos.

Morbis.

¶ Coturnicibus veratri (aliàs, *veneni*,) ſemen gratiſſimus cibus. quam ob cauſam eas damnauêre menſę, ſimulq; comitialem propter morbum deſpui ſuetum, quem ſolæ animalium ſentiunt præter hominem, Plin. & Solinus. Coturnices comitiali morbo corripi non pauci noſtro tempore obſeruarunt. Sed quanquam Plin. ſolas illas pręter hominem hunc morbum ſentire ſcribat, conſtat tamen alia quoq; animalia eodem malo affici, vt cattos, quod nos ſæpe vidimus: & vt ab alijs accepimus, capos gallinaceos, alaudas, equos, picas. Dici tamen poteſt ad defendendũ Plinium non ſolas quidem coturnices poſt hominem; ſed illas potiſſimũ huic morbo obnoxias eſſe, Aloiſ. Mundel.

D.

Coturnix pugnax eſt.

Aues quibus duræ ſunt pennę, fortes (& pugnaces) habentur, vt coturnices & gallinacei, Ariſtot. in Phyſiognom. Pugnant inter ſe pro fœminis, & inter cœlibes etiam mas victus victoris venerem ſuſtinet, vt in *C.* ſcriptum eſt: & manſueti inter ſe ſpectaculi gratia certaturæ committuntur, vt referemus in *E.*

Mare traijciendo quomodo ſeſe muniat.

¶ Cum mare tranſuolant, vt intelligant ſuperatúmne iam ipſis mare ſit, nec ne, ſingulæ ternos ore lapillos ferunt, quorum ſingulos per interualla demittunt: & diligenter obſeruant, vtrũ in mare lapillus quiſq; deciderit, vlteriuſq; volandum ſit: an in terram, & tempus iam adſit quieſcendi, Oppianus in Ixeut. Si ventus agmen (traijcientium mare) aduerſo flatu cœperit inhibere, ponduſculis lapidum apprehenſis, aut gutture harena repleto, ſtabilitæ volant, Plin. Hoc & grues ſimiliter factitare aliqui prodiderunt. ¶ Ex coturnicum grege (poſtquam mare traiecit) primam terræ proximantẽ accipiter ſpeculatus rapit. ac propterea opera eſt vniuerſis vt ſolicitent ducem generis externi, per quem fruſtentur prima diſcrimina, Solinus. Author lib. de nat. rerum ſic legit, Idcirco cura eſt vniuerſis, vt externi generis ducem ſolicitent, ſcilicet cornicem, per quam prima diſcrimina caueant. Sed dicendũ potius ortygometram, aut cenchramum, aut aliam ex illis quas Ariſtot. & Plin. memorant, duces coturnicum eſſe.

Pelecanus coturnici infeſtus.

¶ Pelecanus de coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitat: rurſus coturnix ab ea vehementer diſſentit, Ælianus & Philes. ¶ Aſtures capiunt coturnices, &c. Creſcentienſis.

E.

De coturnicũ aucupio. Qui coturnices aucupantur, austrum non aquilonem obseruant: causam retuli in *C.* ex Aristotele. Capiuntur imitatione vocis fœminæ, Albertus. Instituuntur ad aucupium earum canes apud nos vulgò, qui priuatim etiam à coturnicibus denominantur. Reti quod expegatorium vulgò vocatur, satis magno, capiuntur perdices, coturnices & phasiani, & aliæ quædam aues cum auxilio catuli ad hoc instructi, qui aues inquirit, quas cum viderit, subsistit, nec ad eas progreditur ne depellat. sed ad aucupẽ dominum suum respiciens retro caudam mouet, vnde auceps cognoscit aues esse prope canem: & tunc ipse ac socius rete trahunt, quo aues vnà cum catulo operiunt. Est & aliud paruum rete in capite perticæ præparatum, vt apertum existat, quo vnus solus vtitur auceps, & ad coturnices solum cum quasilatorio (instrumento) cuius sonus est per omnia similis voci coturnicis fœminæ, ad quem mares ardenter accedunt, & sic irretiuntur, Crescentiensis lib. 10. cap. 25. Et rursus cap. 26. Item fiunt laquei multi de pilis caudæ equinæ, in funiculo eiusdem materiæ texti, qui tenduntur in sulcis frumenti, funiculo à terra eleuato vltra altitudinem auis, parum decliuis laqueis & apertis, vt auis transiens capite immisso capiatur collo: & hoc modo capiuntur perdices in agris, & coturnices ac phasiani in semitis nemorum per quas transeunt. Coturnices (inquit Oppianus in Ixeuticis lib. 3.) noctu retibus, quæ nubes vocant, capiuntur, clamantibus alijs natu maioribus, (παλαιοτέρων, iam olim captis, vnde forsan verbum παλεύειν factum:) ad quarum vocem dum accurrunt, in sagenas incidunt. Interdiu etiam in terra hoc modo capiuntur: Reti extenso aliquis tunicam supra caput erectã calamis vtrinq; sustinens mouet, paulatim progrediens: metuũt illæ sibi, & dum vestis huc illuc nutantis vmbrã fugiunt, retium laqueis inuoluuntur. Capiuntur ab auibus rapacibus, asture & accipitre, (& nisis pręcipuè rubris, vt quidam scribit,) Crescent. Circa Neptuniũ Italiæ oppidũ (inquit Blõdus in Latinis) aucupiũ est coturnicum. Nam quum ad prima veris signa hirundines & simul cum ipsis coturnices, transmisso mari infero in Italiam redeunt, omnia Antiatũ quondam littorũ supercilia passus quinq; milia Neptunienses contiguis retibus complent, sedensq; vnusquisq; in fundi proprij & magno pretio comparati loco, ad particulam retiũ propriam venientes noctu coturnices fistula illectat. & quum turmatim illæ retib. intricentur, si aliqua de longissimo volatu fessa extra rete in sabulũ ceciderit, eam auceps manu percipit, fuisseq; audiuimus intra mensem vnum, quo id continuatur aucupium dies aliquot, in quorum singulo centies huiusmodi auicularum mille sit captum, Hæc ille. Coturnices, perdices & passeres, quomodo coitus tempore speculo proposito capiantur, recitaui in Coturnice *C.* ex Athenæo.

De coturnicibus impinguandis. ¶ Quidam in ornithone præter turdos ac merulas alias quoq; includunt, quæ pingues vęneunt carè, vt miliariæ ac coturnices, Varro. Petrus Crescentiensis libro 9. capite 93. quomodo coturnices & aliæ aues inclusæ pinguescant præscribit. *Vide* infra in Turdis.

De coturnicum certamine & ludo. ¶ Pergami & Athenis fuit pugna gallinaceorum & coturnicũ, tanti decoris, vt ad illud tanquam gladiatorum munus effusissimo studio omnes conuenirent, Alexan. ab Alexandro. Ludus quidam est in quo coturnices in gyrum (γῦρον Pollux simpliciter κύκλον περιγραπτὸν dicit hunc ludum describens, alioqui gyros Græcis scrobem significat) collocant, quas feriunt in caput. & is qui coturnicem in gyro comprehenderit, lucratur sibi deinceps quotquot potest. sin frustretur, alteri coturnices ferire permittit, idq; alternis fit. Meminit Plato in Alcibiade. item in Phædone: Non (inquit) cum hominibus abiectæ sortis nobis certamen est, sed cum præstantissimis. quare non negligẽda nobis res est, neq; tanquam feriendis coturnicibus ludamus agendum, Suidas. Qui ita ludunt ὀρτυγοκόποι dicuntur. Plato etiam verbum ὀρτυγοκοπεῖν vsurpat. Pergami certamen gallorum omnibus annis publicè ædi solitum, Plinius scribit. id & Athenis factitari cœptum, auctor est Ælianus est, à Themistocle superatis Persis. Adijcit & in sermone qui Anacharsis, seu de gymnasijs inscribitur Lucianus, coturnicum magno studio, non gallorũ modo certamina ibidem spectari consueuisse. Seueri quoq; filios Herodianus scribit, dissidere solitos puerili primum certamine, ædendis coturnicum pugnis, gallinaceorumq; conflictibus, Cęlius Rhodiginus. Aristoph. Carcini poetæ filios, quòd domi inter se contentiosi essent, ὄρτυγας οἰκογενεῖς vocabat, quasi dicas domigenitas & altiles coturnices. scimus enim quòd huiusmodi genus auiũ inter se certantiũ, passim ludo hoc tempore habetur, & ab antiquis etiam habebatur: id quod ex Polluce, Luciano, Herodiano, Plutarch. & Ouid. alijsq; in Obseruatis meis ostendi, Gyrald. In præscripto circulo coturnicem statuebant, tum alter eam digito percutiebat: alter in aduersum nitebatur illam intra circulum continere. quod ni fecisset, coturnicis dominus succumbebat, Cælius Calcagninus ex Polluce vt apparet. Sed Pollux simplicius sic scribit, vt nos vertimus: Coturnicem in circulo circunscripto positam aliquis digito feriebat. quòd si illa ictui cedens extra circulum se reciperet, (ἀνεχάπιζεν ἔξω τοῦ κύκλου,) iam victus erat coturnicis dominus, Hæc Pollux: qui etiam hæc Eupolidis verba citat, Οὐκοῦν περιγράψεις ὅσον εἰς ἄριστον κύκλον ἀποκρίνεται. Τί ἐστιν εἰς ἅμιλλαν ἀριστήσομαι. ἢ κόψομαι τὴν μάζαν, ὥσπερ ὄρτυγα, libro 9. capite de ludis. vbi etiam paulò post vocabula aliquot ad hoc certamen pertinentia recenset, vt sunt, ὀρτυγοκοπεῖν, ὀρτυγοκοπία, ὀρτυγοκόποι, qui & στυφοκόποι dicebantur, (*vide* plura infra in *H.a.*) καὶ τὸ κόπτειν τοὺς ὄρτυγας, καὶ ἀνακλαδάλλειν, καὶ ἀνερεθίζειν, ἀνεγείρειν, παροξύνειν. Et hæc (inquit) vocabula sunt ὀρτυγοκοπικά. Et rursus ibidem, Circulũ, inquit, describebant in arca aliqua (τηλίᾳ) qualis pistorum est, vel eorum qui panes vendunt, in quo coturnices (duas pariter) sistebant inter se certaturas.

quòd si

quod si altera è circulo excederet retrò conuersa, vincebatur & ipsa & dominus ipsius. præmium victori erat pro quo certabant, aliàs ipsa coturnix, aliàs argentum. Interdum verò alter (hominum sic certantium) coturnicem sistebat: alter digito indice feriebat, & plumas è capite vellebat (ἀπέστιλε. lego ἀπέτιλλε. nam & paulò post sequitur τίλλων) quòd si coturnix sustineret, victoria penes illum stabat cuius erat alumna: sin cederet & refugeret, penes ferientem aut vellentem. Sic victis coturnicibus remedium adhibebant, inclamando in aurem, quod τρυλλίζειν vel ἐντρυλλίζειν, nominabant, (vide ne θρυλλίζειν legendum sit per θ. & ἐνθρυλ. à verbo θρυλλέω. nam & Varinus θρυλλίζειν fortassis ab eo verbo primitiuo deriuatum suspicatur) vt coturnicis quæ victrix extiterat vox quàm citissimè è memoria eius tolleretur, Huc vsq; Pollux. vnde apparet nõ rectè scripsisse Calcagninum, alterum ex ijs qui concertabant ferijsse coturnicem, alterum verò in aduersum intra circulum eam continere conatum. neque enim alter alterius conatus impediebat: sed coturnix icta sibi permittebatur, vt vel maneret intra circulum, vel excederet. ¶ Adiantum facit gallos coturnicesq; (perdices, Plinius non coturnices) pugnaciores, cibarijs eorum admixtum, Dioscorides & Auicenna. Κωδωνίζειν verbum probare & experiri significat, ducta translatione vel à vasis figlinis, quæ sono experimur an integra sint: vel à tintinabulis (Græci codonas vocant) quæ agitata si argutius sonant probantur: Vel ab equis aut auibus quibusdam, vt coturnicibus. solent enim equi & coturnices si parum fortes sint, sonitu tintinabulorum terreri: animosiores verò facile ferunt, Varinus. *Vide plura super hoc verbo in Equo H. b.*

F.

Coturnix est auis regia, Comestor. *In pretio sum nunc, olim damnata coturnix, Vox, nomen, pretium dat sapor ipse mihi*, Grapaldus. Autumno quàm vêre pinguior est, Aristot. Nostris temporibus autumno in pretio est. vêre cum redit insipida & mali alimenti habetur. in littore Antiaci captas edi. nihil insipidius, Platina. Pulli perdicum autumno conueniunt, quo quidem tempore etiam solum reperiuntur, sicut & pulli coturnicum (iuuenes coturnices) & turtures, Arnoldus Villanou. de conserua. sanit. Quandoquidem coturnices quæ pascuntur elleboro, eos à quibus comestæ fuerint, in tantum vitæ discrimen agunt, vt distendantur, conuellanturq; ceu correpti vertigine, cum illis milium certè elixandum est. Quòd si aliquis prius quàm sic prospexerit sibi, ex eis comedens, tali corripiatur affectu, is milium decoctum hauriat. Idem etiam faciunt myrti baccæ. Milium quidem naturali quadam facultate venenis resistit. nam si ex milio panem confectum prius comederit quispiam, à nullo deleterio lædetur, Didymus in Geoponicis. Coturnicibus veratri (aliàs veneni) semen gratissimus cibus. quam ob causam eas damnauêre mensæ, simulq; comitialem propter morbum despui suetum, quem solæ animalium sentiunt pręter hominem, Plin. *Vide plura supra in C.* Ex coturnicum cibo timetur tetanus & spasmus. non quia comedant elleborum tantum, sed quia in substantia earum hosce producendi affectus facultas inest, Auicenna. Coturnices improbantur assæ, quia siccæ sunt: & maximè quæ pastæ fuerint elleboro, Elluchasem. Et rursus, Rufus auium tres ordines statuit: pręcipuè laudans calandrellas & sathur: inde sturnos (turdos) phasianos, perdices, &c. postremo coturnices & cuzardos.

De alimẽto ex coturnicib.

¶ *Sint autumnales croceo tibi pabula lumbo, Siue coturnices, siue vocas qualeas.*
Sensibus hæc mala sunt, tenebrisq; replentia fuscis, Ventri inuisa, malis febribus exitium.
Si tamen vlla tuos circumuolitauerit orbes, Cœna tibi non sit, sed leue prandiolum.

Bapt. Fiera. *Quiscula* id est coturnix, ab authore carminum Salernitanorum inter cibos laudabiles numeratur: vbi Arnold. Villanou. in commentarijs; Huius auis (inquit) caro secundum aliquos est subtilis substantiæ, & bonum chylum generat, vtilissima sanis conualescentibus. Secundum Isaac tamen coturnices cæteris auibus deteriores sunt, nec nutrimento nec concoctione laudabiles: quòd ijs in cibo sumptis timeatur spasmus & tetanus, vt Auicenna etiam scripsit. Hinc est quòd Galli comedunt coturnices cum molli & pingui caseo, & inde faciunt pastillos. Sed potest per coturnicem intelligi etiam alia auis quæ Italis vulgò sic dicta est: cuius carnem Rasis tertio ad Almansorem auium omnium carnibus præfert post carnes starnæ (perdicis minoris,) Hæc Arnold. Sed Michael Sauonarola ea quæ Arnold. de quiscula scribit, tanquam laudabilis alimenti aue, de *coturnice* vulgò Italis dicta tradit: de veterum verò coturnice, quam ipse qualeam vocat, eadem ferè quæ Baptista Fiera, his verbis: Caro qualearum calida est in fine primi gradus, aut potius vsq; ad secundum, vt videtur, excrementitia admodum (vel, vt ipse loquitur, multæ humiditatis,) quare cito corrumpitur, & neq; temperatis hominibus conuenit, neq; dyscratis, cibus difficilis concoctu, præparans corpora ad febres, & iam factas augens. Auicenna rectè mea sententia à coturnicis vsu abstinendum suadet, veluti tetanum & spasmum inducentis, Amatus Lusitanus. Rasis in c. 420. libri 20. se vidisse scribit homines spasmum patientes propter has aues in cibo sumptas. Pro hecticis laudantur qualeæ Septembri captæ, mediæ pinguedinis Gaynerius. Alexander Benedict. in pestilenti constitutione coturnicem damnat. Coturnicis carnes non probo, non solum quoniam à maioribus nostris improbatas inuenio, sed etiam quia veris & æstatis tempore siccæ admodum sunt, & ad atram potius bilem quàm bonum sanguinem gignendum idoneæ. autumno & hyeme pinguedine nimia obesæ, vt palato gratiores, ita ventriculo & concoctioni ineptissimæ, exigui nutrimenti, nauseamq; & fastidium pariunt, & quibusdam etiam in aquilonari ora

extremam perniciem, vt à fide dignis intellexi, attulerunt, Manardus in epistolis 18. 1. Aristóteles (inquit Aloisius Mundella) de coturnicibus & perdicibus in eodem capite tradit, quasi vtræq; natura inter se non multum differant. quamobrem cum eiusdem generis esse videantur, manifestum relinquitur coturnicem non ita vt vulgò fertur praui succi esse, neq; à mensis ablegandam, nisi pauperum fortasse, vt qui minoris impensæ cibis vesci consueuerint. Neq; etiam quòd morbo comitiali corripiatur, quodq́; veneno pascatur ab huius esu abstinendũ esse censuerim. nõnulla enim nouimus animalia, quę licet venenis quandoq; nutriantur, boni tamen succi sunt, quemadmodum sturni qui cicuta vescũtur. Quod si elleboro vescitur coturnix, quod nobis nondum constat, (milio quidem eam vesci, & in aruis milio consitis vt plurimum eam inueniri scimus,) eo cibo iuuari eam probabilius est quàm lædi, (hoc quidem concedi potest Mundellæ. sed non ideo hominem quoq; coturnicis elleboro pastæ cibo iuuari magis quàm lædi probabile est: constat enim venenis pastas animantes homini etiam venenosas esse.) Quare coturnicis nutrimentum, quòd non ingrati etiam saporis sit, laudandum potius quàm damnandum censeo. nam & Auerroes mirificè coturnicum carnem laudat, tanquam bonum generantem succum. Et licet veneno interdum vescantur, & interdum comitiali morbo vexentur, non tamen semper, nec omnes existimo, sed illas fortasse quæ in auiarijs captæ reseruantur. nam & hac ratione capi gallinacei, quòd nonnulli eorum quandoq; comitiali morbo corripiantur, improbandi essent. Id quoq; non prætermiserim Dominum Deum nostrum Israelis populum, quem ardentissimè diligebat, dum per deserta illa transiret loca, ad satietatem vsq; coturnicibus non pasturum fuisse, nisi probati illæ fuissent alimenti & salutaris. Ex methodis quidem à Galeno traditis, quibus facilè quæ sint alimenta bona & mala cognoscere possimus, satis manifestum fieri posse puto, coturnicem, præsertim assam, quòd boni & grati odoris sit & saporis, omisso etiam ipsius condimento: quodq́; manducanti non displiceat, sed optimè respondeat, atque oblectet, boni esse alimenti. Psellum quidem inter illa quæ boni succi non sunt coturnicem connumerare non me latet, nullis tamen rationibus adhibitis. Sed esto quòd non multum laudabilis succi sit coturnicis caro. at certè concedetur, non omnino eam à nostris mensis ablegandam, quoniam comedẽtes multum delectet ac iuuet. nam cibus qui cum voluptate sumitur, Galeno teste, quamuis paulò deterior, non modò non manet deterior, sed quandoq; redditur melior, Hæc ille. ¶ Coturnices aiunt vim concoquendi roborare, Rasis. Coturnices, id est qualeæ, eiusdem temperamenti sunt cuius perdices, sed paulò siccioris. probè nutriunt, Nic. Massa. ego hæc verius dici putârim de coturnice vulgo dicta Italis. Paulò post quidem de qualeis, Qualeæ (inquit) vulgo dictæ, & sturni & passeres non laudantur in cibo, quòd vel nimis siccæ sint & parum nutriant: vel nimis humidæ & succum ad putredinem paratum generent.

¶ De coturnicis coctura aliquid leges in Pauone. Phasiani & coturnices & perdices eduntur vt plurimum assæ, & aliquando elixæ aspersæ aromatibus temperatis, Nic. Massa. Coturnicem assabis: sed & si elixetur cum pipere & saluia, non insuaues videbuntur, Platina.

G.

Remedia ex coturnice. Coturnicis ius ventrem emollit, ipsa in cibo sumpta renes curat, Kiranides. Ant. Gainerius aduersus napellum puluerem coturnicis vel turdi vtiliter dari posse suspicatur, deceptus (vt apparet) ab Arabibus quibusdam aut interpretibus eorum, qui coturnices napello pasci scripserunt. atqui Græci coturnices elleboro, sturnos verò (non turdos) cicuta vesci tradiderunt. Arabes & auium & venenorum nomina confuderunt. ¶ Ad morbum comitialem remedium valde efficax: Coturnicum cerebrum ex vnguento myrteo tritum stanneo vase reponito: & cum quempiam morbo comitiali prolapsum videris, eo faciem illinito. admiraberis enim huiusce naturalis auxilij efficaciam. nam statim ægrotus exurget, Galenus Paratu facilium 3. 155. ¶ Coturnicis oculi suspensi ophthalmiam sanant, & tertianam & quartanam, Kiranides. ¶ Io. Kuefnerus medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad vim veneris excitandam membro pudendo inungit. Pessus ad conceptum promouendum apud Aetium lib. 16. cap. 34. Radicis altheæ expurgatæ & lotæ vncias iij. diligenter contusas in olei sextario torrefacito: deinde abiectis radicibus adipis coturnicis vncias sex, ceræ vncias duas admisceto. ego verò vncias iiij. admisceo. Vnguentum præclarum ad tunicas vel cicatrices, vngues & diuersa vitia oculorũ, ex libro manuscripto: Mellis vnciam, adipis coturnicis semunciã, myrrhæ, chalcanthi (albi) vtriusq; drachmam, misce, cola, fiat vnguentũ: quo dormiturus bis singulo mense oculos illinat, & nunquam opus habebit alio remedio aduersus varios oculorũ affectus. Sunt qui equorũ oculis aduersus eadẽ vitia zinziber tritum cum adipe coturnicis subactum inungãt, vel adipe per se inuncto oculos incolumes seruari promittant. ¶ Oua coturnicis inuncta testibus voluptatem inducunt, & pota libidinem augent, (amorem faciunt,) Kiranides.

H.

a. Coturnix fœm. generis meminit Plautus Capt. Primam producit, vt in hoc versu Lucretij, At capris (*capreis*, Plinius) adipes & coturnicibus auget. sed magis probo Iuuenalem qui corripuit Sat. 12. Verum hæc nimia est impẽsa, coturnix, &c. Aut anates aut cothurnices (sic habet codex impressus per
Etymon. *th.*) dãtur quiscum lusitent, Plautus in Capt. versus est trochaicus tetrameter. Videtur sane hæc dictio à Græca ortyx facta per metathesin, vel vtraq; potius per onomatopœiam: vt & qualea apud recentiores sicut Blondo videtur: cuius sententiæ & ego potius accesserim quàm amici cuiusdã nostri qualeas

appellari

appellari suspicantis à qualis, in quibus tanquam in viuariis captæ mensis reseruentur. ¶ Coturnices apud Albertum vocibus deprauatis dicuntur *antogos* (pro ortyges) & *hakalokyrim* & *harkoyz*. alij, inquit idem, *guagias* (forte *qualeas*) vocant. Ortyga Attici dicunt media producta, vt & κήρυκα, Athenæus. sed aliquando propter carmen corripitur, Scholiastes Aristophanis & Eustath. Ὄρτυγες (media correpta) οἰκογενεῖς, Aristophanes in Pace. Ὄρτυξ, κόκκυξ, declinantur per υγος. nam nomina in υξ masculina simplicia bissyllaba, si consonantem aliquam immutabilem initio secundæ syllabæ habent, declinantur per κος, vt κῆρυξ, excipe ὄνυξ: reliqua per γος, vt ὄρτυξ, Athenæus. Ὀρτύγιον nomen est diminutiuum, Eustathius. ac si coturniculam dicas. Eupolis ὀρτύγια μικρὰ dixit. Ὡς δὴ σὺ τί ποιεῖν δυνάμενος (Τίσυον [lego, Τί σὺ ὢν] ποιεῖν δυνάσαι, legit Eustathius) ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχων, Antiphanes, in timidum vt videtur, & pusillanimem. Ὁ ἐλλέβορος τῶν ὀρτυγίων ἐστὶ τροφὴ, Galenus ad Pisonem. Χέννιον, id est coturnix parua nominatur à Cleomene, qui scripsit Χέννια ταριχηρὰ μύελα. Hipparchus quoq; χέννια dixit, Οὔ μοι Αἰγυπτίων βίος ἤρεσεν, οἷον ἔχουσι Χέννια τίλλοντες, Athenæus. Χέννιον auicula quædam quæ apud Ægyptios sale asseruari (ταριχεύεσθαι) solebat, & genus piscis, Varinus & Hesych. Est & Chennis insula in Ægypto, aliàs Chemmis, &c. Κέαρος, coturnix, Hesych. & Varin. Κόντιλος, auis genus, aut coturnix, est & serpens, (iaculus nimirum, quasi acontilus,) Iidem. Τόρτυξ, coturnix, Varinus.

Homonyma.

¶ Epitheta. Pia, peregrina, apud Textorem. Ἀδύφωνος, apud Athenæum.

¶ Dic igitur me tuum passerculum, gallinam, coturnicem, Agnellum, hœdillum, Plautus in Asin. Carcinus poeta tragicus fuit, cuius filij tres memorãtur à Scholiaste Aristophanis in Pace, ipsi etiam tragici poetæ, à paruitate corporis ortyges cognominati, aut fortè quòd contentiosi & pugnaces essent, sicut coturnices mares sunt. Corpore minutuli perbreuesq; ortyges dicuntur, Cælius. ¶ Οἱ τὰ κωνία (sic legendum, non κωνήια) τρέφοντες ἐν τοῖς ὀρτυγοτροφείοις, Aristoteles Problem. 10, 14. Gaza vertit, in caueolis. ¶ Ἀλεκτρυοφόρον Æschines dixit in Antiocho: vnde nos etiam fortè ὀρτυγοφόρον dicere poterimus, (cum fortassis qui circumferat coturnices ad ludos vel certamina, in quibus etiam gallinaceorum vsus erat, vel ad vendendum.) nam ὀρτυγοκόπος vsitatum non est. Potest & ὀρτυγοπώλης dici, qui coturnices vendit. Τυμφόκους (στυμφοκόπους lego) etiam Comici nominant (scilicet τοὺς ὀρτυγοκόπους.) Sunt & hæc ortygocopica vocabula, ἔκοπτον τοὺς ὄρτυγας, ἐβύλισαν, (ἐβύλλισαν,) ἀνεκδαίδαλον, (fortè ἀνεκλάδαλλον, *vide supra in E.*) Pollux. Apud Aristophanem in Auibus Midias quidam Ortyx cognominatur. Καὶ γὰρ ἤκει (ἤκει pro ἐῴκει, vt Suidas interpretatur) ὄρτυγι ὑπὸ στυφοκόμπου τὴν κεφαλὴν πεπληγμένῳ. Vbi Scholiastes, Ammonius, inquit, Midiam putauit ortyga cognominatum esse, διὰ τὸ κυβευτὴν εἶναι, καὶ ἐν πυρῷ (forte γύρῳ) τοὺς ὄρτυγας κόπτειν. Nam & alibi μειδίαν ὀρτυγοκόπον appellat: & alibi etiã gallinaceorum studiosum eum fuisse scribit. Traducitur alioqui tanquam vir improbus & fur pecunię publicè, & πλωχαλαζών. Habent autem pleriq; codices στυφοκόμπου, dictione obscura: quam aliqui interpretantur coturnicem pugnacem, παρὰ τὸ στερεῶς κόπτειν: ficto nomine auis παρὰ τὸ κολάπτειν τὴν κεφαλὴν, ὃ συμβαίνει τοῖς ὄρτυξι. Dionysius Zopyrus ὀρτυγοκόμπου legit, & μ literam (propter carmen, aut forte de industria, vt simul κόμπον, id est fastum, hominis notaret) insertam ait, Hęc ille. Mihi quidem in mentem venit posse etiam τυφοκόμπου legi apta significatione & hominis qui notatur moribus conueniente. sunt enim τύφος & κόμπος vocabula synonyma quibus fastum & superbiam Græci appellant. erat aũt Midias homo fastuosus, & inde πλωχαλαζὼν etiam cognominatus. Vt sensus sit, Midias vocabatur ortyx, eò quòd præ nimio fastu coturnicem capite ictam referret. Videntur enim coturnices in ludo ab hominibus, vel ipsæ inter se certantes percussæ, præsertim pugnaciores, vt & gallinacei, caput & ceruicem magis erigere. ¶ Niphus accipitrem qualearium nominat qui coturnices capiat.

Homines corpore breues dicti sunt coturnices.

Ὀρτυγοφόρος.

Midias Ortyx dictus.

Accipiter qualearius.

¶ Plantaginem aliqui ortyga vocant, Plinius. Ὀρτυξὶς, herba quædam, Hesych. & Varinus.

¶ Coturnicis osse picto stabile ac tutum quippiam indicabant Ægyptij, quòd difficile huius animalis os afficiatur ac patiatur quicquam, Orus in Hieroglyphicis 2, 11.

Icon.

¶ Propria. Ortyges, Ὀρτύγης, viri nomen apud Athenæum lib. 6.

¶ Delus olim Ortygia dicebatur, Strabo. Phanodemus scribit insulã Delum ab Achæis idcirco Ortygiam nuncupatam, quòd eiusmodi volucres gregatim ex mari proficiscãtur in hanc insulam portuosam, (εὔορμον,) Ælianus & Athenæus. In Delo primum visæ coturnices aues quas ortygas Græci vocant, Solinus. hinc & Ortygiam hanc insulam dictam aiunt, Perottus. Lycophron Delum insulam ὄρτυγα πετραίαν dixit, propter Asteriam. hæc enim (vt scribit Isacius Tzetzes Scholiastes) Iouis concubitum fugiens, mutauit seipsam in coturnicem, & in mare prosiliens facta est insula, quæ ab ipsa Ortygia & Asteria dicta est. Lycophronis Scholiastæ Delum Ortygiam dictam putant παρὰ τὴν ὁμώνυμον ὄρτυγι δαιμονίᾳ τινὶ, (coturnicem illam intelligo, in quam mutata fertur Asterie,) vel à coturnicibus in eam aduolantibus, Eustathius in Odysseam. Meminit Ortygiæ Homerus Odyss. ε. Latona ex Ioue in coturnicem mutato Dianam & Apollinem concepit, quos peperit in Delo quæ prius inde Ortygia vocabatur, Scholiastes Pindari in argumento Pythiorum. Aliqui, vt Nicander, Delum sic dictam putant ab Ortygia oppido. *Linquimus Ortygiæ portũ*, Verg. Fuit & Ortygia alia circa Siciliam ex opposito Plemmyrij Siciliæ amnis, quæ ponte iungitur Syracusis, & fontem habet Arethusam, cuius meminit Verg. Æneid. 3. ¶ Ephesus etiam Ioniæ vrbs olim Ortygia dicta est, vt scribunt Eustath. & Stephanus.

Ortygia Delus cur dicta sit.

Fabulæ de Asteria et Ioue in coturnicem mutatis.

¶ *b.* Capreæ insula vltra Surentum Campaniæ, Tiberij principis arce quondam nobilis, nunc

coturnicum multitudine, Perottus. Plura de hac insula in Caprea diximus. In Medera insula coturnices abundant, Aloisius Cadamustus. ¶ Lagopus altera à coturnicibus magnitudine tantum differt, Plin. Chrysantheron auis magnitudine coturnicis, Kiranides. Otis est colore coturnicis, (secundum alios perdicis,) Athenæus. Corydi, id est alaudæ, aues sunt coturnicibus similes, Suidas & Varin. *Alchata* est species columbarum, quæ coturnices colore pennarum referunt, And. Bellunen. ¶ Quibus digiti pedum connexi sunt (συμπεφραγμένοι, arctè coniuncti) timidi iudicantur, ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ὄρτυγας τοὺς στενόποδας τῶν λιμναίων, Aristot. in Physiog. sed ortyx auis palustris non est. legendum conijcio ὄρνιθας nō ὄρτυγας. sunt enim aues palustres multæ digitis pedum angustius iunctis & timidæ.

¶ *c.* Pratinas coturnicem peculiariter ἀδύφωνον vocat, πλὴν εἰ μή τι παρὰ τοῖς Φλιασίοις ἢ τοῖς Λάκωσι φωνάεντες, ὡς καὶ οἱ πέρδικες, Athenæus. Attagênes è Lydia allatæ Pylas, aliquandiu coturnicis vocem ædebant, &c. Socrates in libro de igne & lapidib. apud Athenæum. ¶ *Ecce coturnices inter sua prælia viuunt*, Ouid. 2. Amorum.

¶ *e.* Quasi patriciis pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur quibus cum lusitent, Plautus Capt. Potius ego mihi amicum probum optarim, quàm optimam (strenuissimam) inter homines coturnicem aut gallinaceum, Plato in Lyside. ¶ Tarentinus in Geoponicis coturnicum carnem inueteratam, miscet ad escam porcorum piscium.

Κιχλίζειν. *Historia de coturnicib. datis à Deo Israelitis.*

¶ *f.* Κιχλίζειν, coturnices pingues edere, vel immodestius ridere, Suidas. Dominus Deus filiis Israel non mannam solum dedit, sed aliquando etiam coturnices abundè. sic enim legitur Exod. *16.* Facto vespere ascendit coturnix, operuitq; castra. Et Numeri 11. Et profectus ventus à Domino coturnices de mari proiecit in castra, vt vndique circa ea itinere diei omnia plena coturnicibus essent, duobus cubitis supra terram. Et surgens populus tota illa die noctéq; & postridie etiam collegerunt coturnices. Coturnix vobis in signo fuit, castra ad tutelam, 4. Esdræ 1.

¶ *g.* Oculi coturnicis cum radice œnotheræ (aliàs *althææ*) alligati rigorem (typum) quotidianum & quartanum mitigant in diminutione Lunæ, Kiranides.

Coturnix nulla vnquam pro patre cadet. *Metamorphosis Iouis seu Asteriæ in coturnices.*

¶ *h.* Coturnix nulla vnquam pro patre cadet, Iuuenalis Sat. 12. traducens eos, qui cùm pro amicorum vel parentum ægrotantium salute ne minimum quidem sumptum facerent, pro diuitibus orbis quorum hæreditatem expectabant, magnificè impendebant. ¶ Iupiter in coturnicem mutatus cum Latona concubuit, Scholiastes in Pindarum in argumento Pythiorum. sed aliter Perottus, Iupiter, inquit, cùm Latonam compressisset, sororem quoque eius nomine Asterien vitiare conatus est, quę deorum miseratione in auem conuersa est, quam nos coturnicem vocamus. at Iupiter sese in aquilam, vt eam raperet, vertit. Illa verò rursus deorum miseratione in lapidem transmutata est, qui diu sub aquis latuit. Tandem verò precibus Latonæ à Ioue in summas aquas deductus est. *Vide supra in a.* inter Propria. ¶ Coturnices in Latonæ tutela existimant constitutas, Solinus. Persina boum greges & coturnicum &c. præmiserat, partim vt ex vnoquoq; genere sacrificaret hecatomben, partim populo inde pararentur epulæ, Heliodorus.

Prouerbia, Seruauit Herculem coturnix strenuū.

¶ Prouerbia. Ὄρτυξ ἔσωσεν Ἡρακλῆν τὸν καρτερόν. id est, Seruauit Herculem coturnix strenuum. Senarius est Græcis prouerbij vice celebratus: quem tamen Zenodotus negat apud vllum veterum scriptorum inueniri. cæterum dici solitum, de his qui in periculo seruati essent ab his à quibus minimè sperarant. Adagionis originem ad huiusmodi fabulam referunt: Coturnicem quandam Herculi in delicijs fuisse, cuius nidore cum viua incenderetur, ille mortuus sit in vitam restitutus. Meminit huius fabulæ Athenæus quoq; libro 9. scribens, Herculem Iouis & Asteriæ filium, in Libyam proficiscentem à Typhone fuisse interemptum: reuocatum autem in vitam odore coturnicis, illi ab Iolao admotæ, & eam ob causam Phœnices Herculi coturnice sacrificare, Erasmus. Athenæus Eudoxum Cnidium huius fabulæ authorem citat: Reuixit (inquit) cum olfecisset coturnicem. nam ea aue etiam viuens delectabatur, Meminit & Eustathius. ¶ Κιχλίζειν tanquam prouerbiale verbum Erasmus in Adagijs coturnissare transtulit. cum cichla Græcis turdum non coturnicem significet. *Vide in Turdo h.*

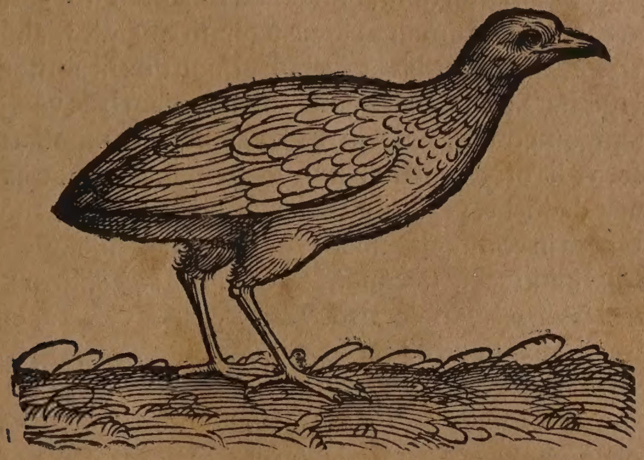
Κιχλίζειν. *Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur.*

¶ Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur: prouerbiali schemate dixit Martialis in clancularium quendam poetam, qui corniculam Æsopicam referens, suos ineptos versiculos nomine Martialis in vulgus spargebat, ratus futurum vt titulo decepti lectores, Martialis esse crederent. *Credis hoc Prisce, Voce vt loquatur psittacus coturnicis.* Conueniet in musicos aut poetas longè dispari stylo, longeq; dissimili facultate, Erasmus.

DE ORTYGOMETRA.

ORTYGOMETRA, (ὀρτυγομήτρα, Gaza simpliciter matricem vertit,) forma perinde ac aues lacustres est, & coturnicibus auolantibus ducem se præbet, Aristoteles. *Vide supra in coturnice C.* Alexander Myndius apud Athenæum, hanc auem ait esse magnitudine turturis, cruribus longis, timidam, (δυσθαλῆ καὶ δειλήν.) Vox δυσθαλὴς forte gracilem ac tenuem corpore significat. Nuper anonymus quidam, qui de animalium nominibus Latinis & Gallicis libellum ædidit, hāc auem colore inter viridem & croceum medio esse tradidit, tanquam eodem Alexandro Myndio authore: quod quidem

apud

apud Athenæum non legitur. Ithacesiæ ortygometræ Crates meminit, Athenæus. Ortygometra dicitur quòd gregem coturnicum ducit, Isidorus.

¶ Ortygometram vulgò Itali coturnicum regem appellant, (*el re de qualie*,) maiorem aliquanto, ac nigriorem, Perottus. Quidam Gallicè interpretatur, aut potius circumloquitur, *le roy* & *mere des cailles*, proprij nominis ignoratione, vt etiam Germanicè quidam Der Wachteln König. *Nomina.* ¶ Ortygometra vt in Italia, sic per totam Græciam reperitur, in Creta rarior. Refert hæc auis coturnicem quibusdam notis, & quum volatu non admodum valeat, cursus celeritatem à natura accepit. Galli nominant *vn rasle*, Itali *roy des cailles*. *Descriptio.* Refert autem gallinam aquaticam, quam Itali fulicam appellant, quòniam & nigra colore est, & aquam quotidie frequentat. Sed longè minor est, & non omnino sic nigra, cùm sub alis colore albo variet, & vtrinq; ad latera. Cauda eius ruffa est inferius, & breuis vt in omnibus auibus aquaticis. rostrum duos digitos longum, quod tamẽ si rusticulæ aut gallinaginis rostro conferas, breue dixeris, Petrus Bellonius in Memorabilibus Græciæ. Quanquam verò scribat eandem auem quam Itali *regem coturnicum* vocant, Gallorum *rasle* vel *rallam* esse, mihi tamen alius videtur rex coturnicum Italis dictus, vt conijcio ex figura, quam clarissimus medicus Aloisius Mundella ad nos misit, cui color fuscus potius quàm niger, & rostrum breuius quàm à Bellonio scribitur. Memini ego à Gallis audire *rallam* vulgò Gallicè dictam auẽ corpore gracili esse, magnitudine merulæ, quæ in pratis velociter currat, rarò vel nunquam volet, altis cruribus, voce *kr. kr. kr.* frequenti, colore subruffo: satis lautam in cibis, carne colore æruginosi æris, quæ contra morbum regium in cibo commendetur, vt etiam ius decoctæ. *Rallæ descriptio.* Sed de *rala* aquatica & terrestri plura scribam inter Gallinulas. Angli perdicem rusticam siue gallinaginem *ralam* appellant, vt audio. Aristot. quidem aquaticis auibus eam forma, id est corporis specie, similem esse scribit, non colore aut aquæ frequentatione. Est autem hæc ferè species aquaticarum auium, vt crura oblonga habeant, digitum qui pro calce est perbreuem, corpus gracile, & plumas plerunq; varias, ventrem albicantem, & caudam breuem, rostrum longiusculum, modicè flexum. Idem Bellonius in memorabilibus Syriæ inter aues nominat *rasle* (alias *ralle de genet*,) nec explicat quæ aut qualis ea sit. Non probo illos qui ortygometram interpretati sunt ein Schnepff / id est rusticulam. hanc enim gallinaginem vel scolopacem Arist. esse docebimus. certum est eam cum coturnicibus non discedere. In hac sententia video Arnoldum Villanouanum fuisse, qui pro ortygometra, ethigometram scribit, & auem interpretatur lautam, perdici similem, longo rostro.

¶ Ortygometram (inquit Turnerus) aliqui eandem esse auem cum *crece* & *cychramo* (*cenchramo*) volunt. sed Aristoteles omnino distinguit. Et rursus, Aliqui ortygometrã esse volunt germanorũ *scricam*, & Anglorum *dakerhennam*, quæ nobis crex non ortygometra videtur. *Vide* mox plura in Crece. *Scrica.* Ego planè scricam Germanorum, vel ortygometram, vel cynchramum, vel alterutri prorsus congenerem auem esse sentio. *Cynchramus.* nam crex ibidis est magnitudine, pedibus gruinis. Ortygometra, id est scrica nostra, ein Schrecke / (inquit Gybertus Longolius,) duplo maior est. Vocem mirificam instar coaxantium ranarum clamoris ædit, sed subtiliorem multò & acutiorem: ita vt rubetam assereres, ni vnico spiritu sæpius ingeminaret. Rostrum ei quàm coturnici longius est & acutius. crura pedesq; satis etiam pro corporis spatio longos (longiora coturnice) obtinet, colore inter croceum & viridem medio, quin etiam frugilega est: & aduena, antequam coturnices haud vspiam audias: & cum illa non auditur, neq; coturnices te speres amplius tum visurum. Greci quoq; cenchramum appellant, vt nos Germani screcũ. Neq; etiam aliter ac coturnices retibus fallitur, nisi quòd his fistula imponitur: screccos verò imitatione vocis, serrata costa, quam ferrea lamina, aut cultro serratim leuiter percutiunt, in perniciem agunt, Hæc ille. Et alibi, Scricæ nostræ primæ discedunt, & primæ veniunt.

¶ Heluetij auem quandam Brachuogel appellant, à mense Iunio quo capitur vel in quasdã regiones aduentat: alij Brachammvsel / quod magnitudine corporis merulã referat (forte & colore partis pronæ.) reperiri eã audio in pratis palustribus plerunque rostro oblongo, cruribus longis, auolare autumno, deinde verno tempore cum coturnicibus redire. *Brächuogel.* hæc quidem ortygometra an cenchramus sit

(alterutram enim esse suspicor) nondum mihi constat. Sed cenchramum potius esse cõijcio, quòd differat ab ea, quam ex Italia accepi, ortygometræ effigie. figuram eius infra dabimus inter gallinagines aquaticas. *Etymon nominis.* ¶ Ortygometram Perottus scribit sic dictam, quòd dux sit ac moderatrix coturnicum, ab ortyx & metron quod est mensura. sed ineptè. producit penultimam hæc vox, & Græcè per η scribitur, non per ε, vt μέζον. sic & tettigometra, & eiusdem originis reliqua, composita scilicet ab ortyx & μητὴρ (malim μήζα) id est mater, vt sit ortygometra coturnicum mater seu matrix. sic metropolis dicta est vrbs matrix, ex qua coloniæ deductæ, vt pluribus docet Budæus in Annotationibus prioribus in Pandectas. Μήζα sanè vox Græca in compositione magnitudinem & in suo genere principatum significare videtur, vt in Leone dixi initio capitis secundi. ¶ Ὀρτυγομήζα, coturnix prægrandis, Hesychius. Ὀρτυγομήζα, παρὰ τὸ ὄρω τὸ διεγείρω, Etymologus & Varin. sed locus videtur corruptus. ortyx enim potius dictio simplex est, & à verbo ὄρω, quod est excito, deriuari poterat: fortè quòd facilè ad pugnam animo concitetur. Sed magis placet per onomatopœiam sic dici.

¶ Hebraicam vocem *schelau*, aliqui ortygometram interpretantur: sed coturnicem simpliciter ea voce significari magis probamus. *Vide in Coturnice A.* Albertus lib. 23. ortygometram & ortygem confundit. Idem alibi ortygometram facit genus galli syluestris maximum, quod vulgò Orhan vocetur. quam eius interpretationem ineptissimam Niphus etiam referens non improbat.

DE CRECE.

Crecis descriptio. Crex moribus pugnacibus est, ingenio valens ad victum, sed cætera infelix. crura habet longa, ac ideo posteriorem digitum, qui pro calce est, minutum. pugnat cum galgulo, & merula, & vireone. nocet enim his & eorum pullis, Aristot. Auis est marina, ibidi similis, Varinus. Ibis nigra in Ægypto, pedibus est gruinis, &c. eadem qua crex magnitudine, Herodotus. Creci similis traditur elorius, Athenæus. Crex & ciconia inimicæ sunt, Ælian. Ad ciuitatem auium condendam è Libya venerant innumeræ grues, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. Τούτους δ' ἐτύκιζον αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν, Aristoph. in Auibus. vbi Scholia, Crex genus est auis rostro admodum acuto & serrato, (idem Suidas & Varinus repetunt.) Τύκος verò instrumentum est quoddam, quo lapides poliunt, (περιτύκουσι, καὶ ξέουσιν.) is verò labor non ineptè auibus longum rostrum habentibus tribuitur. Βραδύπτεροι κρέκες, Philes. sunt enim aues aquaticæ tardioris volatus. *Vide in Ciconia* ad finem quarti capitis. ¶ Κρὲξ auis nomen fictum per onomatopœiam, vt & κερκὶς, id est radius textorius, à verbo κρέκειν, quod est ἠχεῖν, Eustathius. Κερκὰς, auis eadem quæ crex, Hesych. & Varin. Eadem fortè etiam cercis fuerit. *Vide suprà in Cercis.* Crex auis est inauspicata nuptiis, ὄρνεον δυσοιώνιστον τοῖς γαμοῦσι, Suidas. Ὀρνεόν τι ὃ τοῖς γαμοῦσιν οἰωνίζεται, Hesych. id est, auis à qua auspicia petebant pro nuptiis. Κρὲξ, κορυφαῖα, (κερκὶς quidem exponitur Varino ἡ τῆς πίτυος κορυφὴ, ἢ αἰγείρου: κοκκίδα etiam αἴγειρον interpretantur Grammatici:) τάσσεται δὲ καὶ ἐπὶ τροχοῦ, (fortè de rota currus, propter sonum quem reddit dum voluitur, Hesych. & Varin. *Crex Mineruæ sacra.* ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, Mineruæ crex & noctua, Porphyr. lib. 3. de abstinendo ab animatis.

De aue quadam Anglica, quæ crex à quibusdam esse putatur. ¶ Est auis quædam apud Anglos, longis cruribus, cætera coturnici, nisi quòd maior est, similis, quæ in segete & lino, vere & in principio æstatis non aliam habet vocem, quàm *crex, crex:* hanc enim vocem semper ingeminat, quam ego Aristotelis crecem esse puto. Angli auem illam vocant *a dakerhen*, Germani ein Schryk. (audio à Frisijs vocari ein Schrye/ auem quam nos arquatam appellauimus) nusquam in Anglia nisi in sola Northumbria vidi & audiui, Turnerus. *Vide infra inter Gallinulas terrestres.* Quęrendum an hæc à Turnero descripta auis, ortygometra sit. aut an eadem fortè quam circa Argentoratum Matrkern appellant, cuius figuram inter gallinas syluestres dabimus. Ortygometram aliqui eandem esse auem cum crece & cynchramo volunt, sed Aristoteles planè distinguit, Turnerus. ¶ Albertus pro crex habet *cratoz*, quam coruini generis auem esse imperitè scribit. ¶ Poetę κρέκα etiam pro capillo dicunt, vt innominatus quidam apud Suidam in hoc hemistichio, Πορφυρέαν ἤμησε (ἔκοψε) κρέκα. Κρέκειν & ἀποκρέκειν verba vsurpantur de concentu citharæ, Cælius.

DE CVCVLO.

A.

Nomina. KAATH, קאת, Hebraicam vocem, aliqui קיק, *kik* vel *hakik* (vt vocant magistri in Thalmud) id est cuculum, interpretantur: alij onocrotalum, pelecanum, cataracten, mergulum, &c. *Vide suprà in Mergo in genere.* Dominus ponet Niniuen sicut desertum, & pernoctabit in superliminaribus eius cuculus, (*kaath,*) Sophoniæ 2. interprete Munstero. Idem in Lexico trilingui cuculum nominat *kik*, קיק: & *kakata:* קאקאתא. *Schalac* etiam Hebraicè quidam cuculum dici putant: alij mergulum, alij nycticoracem. *Vide* itidem suprà, in Mergo in genere. Larus auis Hebraicè *schachaph* nominatur à morbo quo laborat. Hebræi vulgò cuculum sic vocant, quòd hæc præ cæteris scabiosa appareat, P. Fagius. Quidam

kore

kore Hebraicum nomen interpretatur cuculum. *Vide in Perdice A.* In Auicennæ animalium historia typis excusa, modò *banchem*, modò *euchem* pro cuculo legitur. ¶ Græcè, coccyx, *κόκκυξ*, vocatur: vnde *karkolix* vox corrupta apud Albertum lib. 23. In Creta hodie *decocto*, Bellonius. ¶ Latinè, cuculus, cucullus, cuccus: *Vide infra in A.* ¶ Italicè, *cucculo, cucco, cuco, cucho.* ¶ Hispanice, *cuclillo.* ¶ Gallicè, *cocou, coquu.* Germanicè, **Gucker/Guggauch/ Kukkuck / Gugckuser.** Flandricè, **Kockock**/ vel **Kockuut.** ¶ Anglicè, *a cukkow*, & *a gouke.* ¶ Illyricè, *Ziezgule.*

B.

De duob. cuculi generib. Alberti sententia.

Cuculus quidam componitur ex columba & niso siue speruerio: alius ex columba & asture. mores etiam habet ex vtroque compositos. ex columba enim habet quòd non prædatur alias aues: ex niso autem & asture habet, quòd insidiatur nidis auium aliarum debilium. & ideo aues pugnant cum cuculis tempore quo oua pariunt, Albertus libro 23. Et vbi librum sextum Aristotelis de historia animalium interpretatur, cap. 7. Cuculus (inquit) duplex est, (etiam ex Auicennæ sententia,) maior & minor. Maior ex asture & columba componitur. quoniam rostrum & vngues & pedes habet similes palumbo: reliquũ corpus simile est asturi, nisi quòd varietas pennarum in cuculo habet maculas nigras ferè rotundas, in asture verò sunt lineæ nigræ: volatu etiam asturem refert. hæc auis Græcè *kakakoz* dicitur (pro coccyx voce corrupta. aliquando enim quando coniungit voces triplicat eas, & profert sonũ *kakakoz.* Minor aũt cuculus componitur ex columba & speruerio, habens rostrum & pedes columbæ: & cætera corporis membra & volatũ similia speruerio: vnde falsa vulgi opinio nata est cuculũ maiorẽ aliquando esse asturem, & econuerso. Magnitudine quidem & volatu cuculus maior magnum accipitrem refert, minor paruum. Et fortè plures sunt differentiæ huiusmodi cuculorum, Hæc ille. Maiorem cuculum (inquit Niphus) nonnulli putant petere saxa & domicilia in quibus columba nidificat, vt illius oua voret, & sua imponat. Secundum verò cuculum, petere nidos auium minorum, in quibus pariat. Sed, pace Alberti dixerim, non inuenitur cuculus maior. Non cuculum modò in alienis nidis parere quidam putant, sed etiam auem rapacem asturi similem in nido corniculæ, Albert. vbi exponit locum Aristot. de hist. anim. 9. 2. 9. nihil autem tale Aristoteles habet, sed alibi docet cuculum à quibusdam accipitrem existimatum, vt in *C.* referemus. Vnde apparet Albertum parum sibi constare: nec tanquam suam de duobus cuculi generibus opinionem, sed alienã referre.

Descriptio cuculi.

¶ Vnguibus non est aduncis cuculus, sed ijs & capite ac rostro rictuq; columbam potius (vetus lectio habet victu columbi potius, vt intelligamus eum & leguminibus vesci præter reliquorum accipitrum morem. ad hoc rictum vix puto inueniri de vllis auibus nedum de columbis, Gelenius in Plinium: mihi placet *rictu* legi ex Aristotele) quàm accipitrem refert. colore tantum accipitrem imitatur: nisi quòd accipiter maculis distinguitur, ceu lineis: cuculus velut punctis. magnitudo atque volatus similis accipitrum minimo, Aristoteles & Plinius. Turturis (fortè accipitris) ferè colorem habet, Author libri de natur. rerum. Immutatur colore cùm se abditurus est, Arist. Inspexi aliquando cuculum iuuenem, qui ventre & adiacentibus partibus similis erat speruerio. colore totus nigricans, sed maculis subruffis per alas aspersus. foramina narium

in roſtro multum eminebant.oris pars interior flaui coloris erat.Digiti eius bini antrorſum tendebant, bini alij retrorſum vt in pico.

C.

De voce cuculi.

Cuculus à ſua voce nominatur, Varro & Iſidorus.non apud Latinos tantum, ſed apud Græcos quoq;,& alijs pleriſq; linguis, vt vix alia auis ſit quæ ſimiliter in tot linguis vnam aut ſimilē habeat nomenclaturam. Cretenſes cuculum hodie *decocto* vocant, vocis ipſius imitatione, Bellonius. Ὁ κόκκυξ ἐστὶ δύσφωνος, Varinus. Cuculus eſt auis improba quæ vocem ſuam in cantando non mutat, ſed ſemper eandem replicat, Lib. de nat. rer. Abditurus ſe vocem mutat, Ariſtot. & Plinius. *Et cuculi cuculant, fritinit rauca cicada*, Author Philomelæ. Cucculat & frigulat voce, Alunnus. nos frigulare de cuculi voce nuſquam legimus. Græci κοκκύζειν verbum cum de cuculi tum de galli voce vſurpant. *vide infra in a.* 1
Plinius cuculi cantum dixit. Audiuntur apud nos cuculi plerunq; vſq; ad diem D. Ioannis.

De eiuſdē volatu inſtabili.

¶ Auis pigerrima eſt, & loco non ſtabilis, Author de nat. rer. Breues & paruos volatus facit, Iſidorus. *Nō illum* (accipitrem quem celebrat) *vano cuccus deceperat aſtu Dum vagus incertas itq́, reditq́, vias*, Veſpaſianus Stroza.

Cibo.

¶ Vermibus & inſectis quibuſdam, vt muſcis, erucis, cuculos veſci audio.

Nido.

¶ Cuculus ſaxa & domicilia petit in quibus nidificet, Ariſtot. ſed cum idem alibi cuculū alienos tantum nidos petere ſcribat, conciliari poteſt, dicendo cuculū per ſe perrarò nidificare: in nidis verò alienis frequenter, Niphus. Vide ne pro κόκκυξ apud Ariſtotelem legendum ſit κόσσυφος. Locus eſt hiſtoriæ anim. 6. 1. vbi Albert. non cuculum ſed cygnum habet.

Cuculus in nidis parit alienis, ouaq́ ſua alijs incubāda & excludēda, pulloſq́ nutriendos tradit.

Cuculus non nidificat, ſed in nidis parit alienis, & præcipue in palumbium, & curucæ, & alaudæ humi, atq; etiam in nido luteolæ appellatæ ſuper arborem. parit hic vnum ouum, nec ipſe incubat. Sed auis in cuius nido pepererit, ea incubat, 2
excludit atq; enutrit. quæ cum ipſe alienigena pullus accreuerit, ſuos eijcere dicitur, ita vt pereant. Alij eos à genitrice occidi, & dari in cibo cuculi pullo aiunt, videlicet improbatos propter ſpeciem cuculi elegantiorem. ſed quanquam plurima ex ijs vidiſſe nonnulli confirmant, tamen de pullorum interitu non conuenit inter omnes. Alij enim cuculum ipſum repetere nidum, cui ſuum ouum mandarit, pulloſq; deuorare nutricis volunt. alij pullum cuculi, quod magnitudine præſtet, poſſe percipere cibum omnem oblatum, atq; ita cæteros fame perire autumant. alij ipſum vt fortiorem, cæteros paſtus conſortes occidere authores ſunt. Sed prudenter ſanè prolis ſuæ procreationē moliri videtur cuculus. Cum enim ſe ignauum, minimeq; opitulandi potentē nouerit, facit quaſi ſuppoſititios ſuos pullos, quo ſeruari poſſint. timiditate enim hæc auis excedit, quippe quæ ab auiculis vellatur, & præ metu earum fugiat, Ariſtot.

Cauſa ſubijciendi pullos quæ ſit.

Cauſa ſubijciendi pullos putatur, quod ſciat ſe inuiſam cunctis auibus. Nam minuta quo- 3
que infeſtant. ita non fore tutam generi ſuo ſtirpem opinatur, ni fefellerit: quare nullum facit nidum, alioquin trepidum animal. Educat ergo ſubditū adulterato fœta nido. Ille auidus ex natura, præripit cibos reliquis pullis, itaq; pingueſcit, & nitidus in ſe nutricem conuertit. illa gaudet eius ſpecie, miraturq́; ſeſe ipſam, quòd talem peperit. Suos comparatione eius damnat vt alienos, abſumiq́; etiam ſe inſpectante patitur, donec corripit ipſam quoq; iam volandi potēs, Plin. pullos cuculi nemo ſe ait vidiſſe, Ariſtot. ferè nemo, Wott. nemo ſe ait vidiſſe in nido proprio, Albert. Parit cuculus, verū non in nido quem ipſe fecerit, ſed interdum in nidis minorum auiū: & oua quæ aliena repererit, edit. maximè vero nidos palumbium petit, quorum & ipſorum oua eſu abſumens, ſua relinquit. parit maiore ex parte ſingula oua, raro bina, Ariſtot. & Plin. Propter naturæ ſuæ frigiditatem, vt quidam conijciunt. Curucæ quoq; in nido parit. fouet illa, & excludit, & educat, Ariſtot. Cuculos in Helice aiunt parituros, non 4
conſtruere nidum, ſed in palumbiū aut turturum nidis parere, nec incubare, neq; excludere, neq; nutrire eos: ſed pullum educatum ab aliena matre cęteros pullos de nido eijcere, quos tanquam maior & validior facile ſuperat. Quin & matrem aiunt eius forma delectatam, in pullis proprijs expellendis eum iuuare, Ariſtot. in Mirab. Cuculus (inquit Ælianus) ſibi conſcius eſt, ſe neq; incubare, neq; ex ouis pullos excludere poſſe, ob frigidam corporis conſtitutionem. itaq; in alieno nido parit, non tamen cuiuſlibet auis, ſed alaudæ & luteolæ: quòd non ignoret ab ijs oua ſuis perſimilia pari ſolere. ſi autem illarum nidos ouorum inanes & vacuos repererit, non eò diuertit, ſed in eos vbi oua intus ſint, atq; ad ea ipſa admiſcet ſua: ſi autem illarum oua complura offenderit, ex ijs quædam perdit, ac in eorum locum ſua (totidem, ne dum numero ſuperflua inuenerit auis incubatura, quaſi aliena repudiet, (Author libri de natu. rer.) ſupponit, quæ non ab illarum ouis internoſci poſſunt, ob ſimilitudinem. Iam verò aues quas 5
dixi aliena oua excludunt: pulli vero cuculi cum ætate procedenti ad volatum firmi paululum exiſtūt, ſibi conſcij ſe eſſe illegitimos fœtus, ad parentem ſuum euolant. iam enim ſuccreſcentibus pennis (ab aue quæ eos excluſit) alieni deprehenduntur, atq; acerrime verberantur, Hæc ille. Nidum non facit ipſe, aliarum verò auium deuoratis ouis, & ſuis ſuppoſitis, diſcedit. fouentur ea per alienam matrem donec excluſis pullis fraus detegatur: qua cognita eos relinquit, & alium nidū ſtruit, & ita demū cuculus accedens pullos nutricatur, Oppianus Ixeut. 1. Cuculi genus non extaret, niſi ſua oua alieno nido ſupponeret, Theophraſtus in hiſt. Plant. Cuculus ouis quæ in palumbi nido inuenerit clam confractis, ſua reponit, Albertus. Auis quæ excluſit pullum cuculi, nutrit eum, & ſpecie eius delectatur adeò, vt ipſa nutriendo illum famem ferat, Idem. De pulllo cuculi (inquit Niphus) ſententiæ ſunt diuerſæ. dicunt enim nonnulli nutricem incubare ouum cuculi, & ſimul etiam ſua. ſed quoniam ouum

cuculi citius excluditur, ideo viso pullo cuculi, auis nutrix non amplius excludit oua sua. Alij dicunt cuculum oua auis, in cuius nido parit, vorare & proprium relinquere incubandum. quam opinionem Albertus & Auicenna magis probarunt, & Aristoteles nonnunquam. Alij dicunt cuculum patrem repetere nidum, & vorare pullos auis nutricis, ac suum relinquere. Nonnulli verò asserunt pullum cuculi suis motionibus propter suum pondus opprimere pullos nutricis auis, præsertim in prima teneritate. cum videlicet primum excluduntur, Hæc Niphus. Cuculi oua in passeris nido reperta comedunt, & sua obijciunt, quæ ille inuenta fouet ac nutrit, Isidorus. Vulgò fertur quòd non cuculus tantum, sed etiam alia quædam auis rapax similis ferè asturi (quam etiam aliqui falsò asturem vocant in terra nostra) in nido alieno pariat, hæc quidem in nido corniculæ parere creditur: cuculus verò præcipuè parit in nido auiculæ grasemuschæ (id est currucæ) dictæ, aut alterius paruæ illi similis. Cuculum autem nunc simpliciter voco quem alibi minorem cuculum appellaui. is & in currucæ nido parit, & alterius citrinæ cuiusdam auis, quam alij gursam, alij ameringam vocant. interdum etiam in nido auiculæ, quæ iuxta ripas aquarum cauda oblonga & valde mobili insignis est, vnde & nomen ei apud Germanos. Fertur autem ouum cuculi citius excludi, eoq; excluso auiculam non amplius incubare alia oua, sed nutrire pullum cuculi, qui deinde paulatim crescendo reliqua oua incubet & excludat. Ouum enim cuculi ferè semper est in medio ouorum aliorū. Alij dicunt oua omnia simul excludi, & cæteros pullos à matrice interimi, dariq; in cibum pullis cuculi, quòd illos propter formam & magnitudinem mater pullorum præferat. & hoc rustici quidam & aucupes se vidisse testantur. Verum hoc apud nos non de cuculo, sed de cornicula fertur, in cuius nido auis asturi similis parit, Albertus. Et alibi, Maioris cuculi mos est, parere in nido palumbi: minoris verò in nido currucæ aut motacillæ. & Auicenna scribit se cuculum minorem in vtriusq; auis nido inuenisse aliquando in ripa fluminis, & semel in arbore: & auiculas illas cuculum vermiculis nutrientes obseruasse. Sed cuculi genus simplex esse, nec maioris & minoris differentia distingui, ostendimus supra in *B*. Ego ab aucupibus nostris audiui cuculum in diuersarum auicularum nidis reperiri, à quibus alatur: nempe rubeculæ, (quam Hußrötele vocant,) lusciniæ, motacillæ albæ, & brunellæ vulgò dictæ. Acron apud Horatiū Satyr. 1. 7. cucullum esse scribit auem abiectam, quæ hoc vitio naturali laboret, vt oua vbi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. vnde cucullum rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentes. Sed currucam potius aut similem aliam auem non cuculum hoc facere scribendum fuerat. Cuculus parum generat, quanquam aduncus non est, quia naturæ frigidæ est, Aristot. Nulla auis vnum parit, excepto cuculo, qui & ipse duo interdum parit. nec multa parit, sed sæpe bina, aut terna cum plurimum, bina quidem magna ex parte, Idem. *Acron cucullum oua aliena calefacere scribit: sed male.*

¶ Cuculus (inquit Aristot.) ex accipitre fieri immutata figura à nonnullis putatur: quoniam quo tempore is apparet, accipiter ille cui similis est, non aspicitur. sed ita ferè euenit, vt ne cæteri quidem accipitres item cernantur, cum primum vocem emisit cuculus, nisi per quam paucis diebus. Ipse autem breui tempore æstatis visus, hyeme non cernitur. est hic neque aduncis vnguibus, vt accipiter, neque capite accipitri similis: sed ea vtraque parte columbum potius, quàm accipitrem repræsentat. nec alio, quàm colore imitatur accipitrem, nisi quod accipiter maculis distinguitur, ceu lineis: cuculus velut punctis. magnitudo atque volatus similis accipitrum minimo, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo cuculus apparet: nam vel ambo vnà visi aliquando sunt. Quinetiam ab accipitre interimi cuculus visus est, quod nulla auis suo in genere solet facere, Aristot. *Vide etiam in Accipitre C.* Cuculus apparere incipit Martio, quo tempore nullus accipiter (nec astur, nec sparuerius) apparet, nisi paucis diebus vltimis Martij, Niphus. *Non apparent accipitres quo tempore apparet cuculus.*

¶ Cuculus immutatur colore, & vocem minus explanat, cum se abditurus est, quod facere exortu caniculę solet. apparere autem incipit ab ineunte vêre ad eius syderis ortum, Aristot. Procedit vêre, occultatur caniculæ ortu, Plinius: pòst rarissimè cernitur, Ælian. Æstate volat & lasciuit: hyeme iacet languens & deplumatus, ac buboni similis apparet, Obscurus. Hyeme latet in cauis arboribus, Georg. Agricola. Hyeme plumas amittere dicitur, intratq; terræ latibulum, vel concauitates arborum: illuc æstate congerit, vnde hyeme viuat, Author libri de nat. rerum. Certum est cuculum hyeme latêre in concauis arborum & lapidum. Comportari autem æstate ab eo cibum quo hyeme nutriatur, falsum esse constat. sed hyeme pennas amittit & mutat, Albert. Fabulantur quidam apud nos rusticum quendam cum truncum fornaci calfaciendæ hyeme immisisset, cuculi in eo vocem audiuisse. Cuculus auis est verna, Etymologus. Amphisbæna sola serpentium frigori se committit prima omnium procedens & ante cuculi cantum, Plin. Cuculi certo tempore adueniunt, miluorum scapulis suscepti propter breues & paruos volatus, ne per longa aeris spacia fatigati deficiant, Isidorus. Cuculus in Phœnice ante messem apparet, Scholiastes Aristophanis. *Vide infra in H.a.* ¶ Nostri hominem valde scabiosum vulgò dicere solent tam scabrum esse quàm cuculus. forte quòd per hyemem cum latet ac pennas mutat, hæc auis corpore scabro videatur. ¶ Cuculi saliuæ cicadas gignunt, Isidorus. Creditur enim vulgo saliuam quandam expuere: vnde & herbæ nomen, de qua mox in *a.* dicemus. Mihi auem vllam spuere verisimile non fit: & qui cuculum domi vermiculis aluêre, spuentem nunquam obseruarunt. *Quando appareat cuculus & quādo latere incipiat. Vbi lateat hyeme. Cuculi saliuæ cicadas gignunt.*

D.

Cuculus auis est timidissima, vt inquit Anacreon, Etymologus. Pertimida est auis, quippe quæ *De cuculi timiditate.*

ab auiculis vellatur, & præ metu earum fugiat, Aristot. Et alibi, Frigidæ est naturæ, quod ipsius pauore iudicatur. nam ab omnibus auibus fugatur, & in alienis parit nidis. Διὰ δειλίαν ὃ συναυλίζεται τοῖς λοιποῖς ὀρνέοις, Varinus. ¶ *Astutia.* Coccyge astutior: *Vide* infra inter Prouerbia. *Non illum* (accipitrem quem celebrat) *vano cuccus deceperat astu Dum vagus incertas itq; reditq; vias,* T. Vespasianus Stroza. ¶ Solum cuculum inter aues à suo genere interimi Plinius scribit, non rectè intellectis, vt apparet, Aristotelis verbis. Aristoteles enim hoc non scribit, sed vt contra vulgi opinionem cuculum non esse de genere accipitris doceret, illum etiam ab accipitre deuorari ait, quòd non fieret si eiusdem generis esset, vel mutata tantum figura ab eis differret. ¶ Quòd nidum proprium non faciat, neq; oua sua foueat, neque pullos excludat, &c. sat copiosè præcedenti capite explicatum est. ¶ *Aues minores cũ cuculis pugnant.* Aues (minores) pugnant cum cuculis eo tempore quo oua pariunt, Albertus. Et rursus, Aues ferè omnes impugnant cuculos, sed occultè accedunt ad eos.

E.

Miraculum fertur de cuculo, quo quis loco primum audiat alitem illam, si dexter pes circunscribatur, ac vestigium id defodiatur, non gigni pulices vbicunq; spargatur, Plinius. *Prognostica tempestatum ex cuculo.* Cuculus primus auium verni temporis nuncius est, Oppianus. Cum propius ciuitatem accesserit, magis verò si intrarit, pluuiæ vel tempestatis prognosticum esse audio. Quidam annonæ caritatem timendam existimant cum propius domos hæc auis accesserit, quod cœlo frigido facere solet. Audiuntur apud nos cuculi plerunq; vsq; ad diem diuo Ioanni sacrum: quod si etiam ab eo tempore audiantur, vinum acerbius futurum metuitur.

F.

De alimẽto ex cuculo. Pullus cuculi dum in nido educatur (ab aliena matre,) eo tempore præcipuè & pinguis & grati saporis est, Aristot. Cuculi pullo qui iam volare potest, nulla auium suauitate carnis comparatur, Plinius. postquam per se viuit mutat saporem, Perottus. Hodie nusquam puto in cibum admitti cuculum. nam quia spuit (vt vulgò credunt) auis impura & excrementitia iudicatur. Quod si *kaath* Hebræis cuculum significat, vt quidam interpretantur, (alij aliter,) lege etiam Mosis interdictus fuerit Deuter. 14.

G.

Remedia ex eodem. Auis cuculus leporina pelle adalligatus, somnos allicit, Plinius. Ad canis rabidi morsum aliqui fimum cuculi laudant decoctum (in vino, vt obscurus quidam addit) & potum, Idem.

H.

¶ *a.* Cuculus dicitur tribus syllabis breuibus: vt apud Authorem Philomelæ, *Et cuculi cuculant, fritinit rauca cicada.* Horatius cucullum, dixit *l* consonante duplicata, *Cui sæpe viator Cessisset, magna compellans voce cucullum,* in Satyris 1.7. Quod quidam ex cuculo faciunt cucullum apud Horatium, ex aui vestem, nihil est necesse, quum hæc vox penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine Trochaico, At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculum vxor ex lustris trahit, Trochaicus est, Erasmus. Alberto ineptè etiam gugulus scribitur. Coccyx apud Romanos cuccus (κοῦκκος) vocatur, Suidas & Varin. ὁ παρὰ Ῥωμαίοις κοῦκκος, Isacius Tzetzes in Lycophronem, *Cuccus.* vt codex impressus habet: Cælius verò *cucus* legit (non *cuculus*) per *c* simplex. *Non illum vano cuccus deceperat astu,* T. Vespasianus Stroza. ¶ Coccyx Græcum est nomen, quo etiam Plinius vtitur. Ὄρτυξ & κόκκυξ declinantur per υγος, vt in Coturnice *a.* docuimus.

Epitheta cuculi. Epitheta. Vagus, Vespasiano Strozæ. Πρόσθε βοῆς τέττιγος (aliàs κόκκυγος) ἐαρτέρου, Nicander in Theriacis. id est, initio vêris. Κόκκυξ, ὄρνεον ἐαρινὸν δειλότατον, ὥς φησιν Ἀνακρέων, Etymologus.

Cuculus maritus qui cum alienis vxoribus dormit. ¶ Cuculum maritum vocat mulier apud Plautum, qui cum alienis vxoribus dormiebat: quòd cucullus auis cum tempus suę partitudinis appetit, nidum auiculæ, cui curruca nomen est, animaduertit, in eiusq; nido, exclusis illius ouis, oua sua enititur. In Asinaria, At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Plura *vide* infra inter Prouerbia. Magna compellans voce cucullum, Horatius in Sat. 1.7. vbi Acron, Cucullus auis (inquit) hoc vitio naturali laborat, vt oua vbi posuerit oblita, sępe aliena calefaciat. Vnde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentes. Sed hoc alij de curruca potius scribunt, etsi non similiter. ¶ *Cucullus capitis tegmen.* Cucullus, capitis tegmen. *Sumere nocturnos meretrix augusta cucullos,* Iuuenalis Sat. 6. *Illinc cuculo prospexit caput tectus,* Mart. lib. 5. *Contentusq; illic Veneto duroq; cucullo,* Iuuenal. Sat. 3. Mulieres nostrates (inquit Budæus) cappam vocant. *Tempora Santonico velas adoperta cucullo,* Idem Sat. 8. Saga cu- *Cuculio.* cullata, id est cucullos habentia, Columellæ. Cuculio (vt Iulius Capitolinus docet) est genus pilei viatorum, quo capite obtecto vagari nocte solent. Cuculionem pro cuculo videtur accipere Cato cap. 2. Funes veteres sarciri nouosq; fieri: centones, cuculiones familiam oportuisse sibi sarcire, Idem cap. 135. Videtur esse à cuculus, forma Græca diminut. sicut ab homine homuncio. Penulę Gallicæ genus si cucullum nõ habet, Bardiacus dicitur: idem cum cucullo bardocucullus vocatur: vtriusq; Martialis meminit. Habet autem nomen à Bardis Galliæ gente, quòd hæc eo genere vestis præcipuè vteretur, Perottus. *Cucullus papyraceũ tegmentum.* Cucullus papyraceum tegmentum quo pigmentarij vtuntur. Vel thuris piperisq; sis cucullus, Martialis lib. 3. de libro suo loquens. ¶ *Cuculare.* Cuculare, apud Authorem Philomelæ de voce cuculi.

Coccyges quinã appellentur. ¶ Cóccyges in Acharnensibus Aristophanis, vt Scholiastes exponit, dicuntur homines inepti ac imperiti, ἄπρακτοι καὶ ἀπαίδευτοι. nam & coccyx auis (inquit) voce inepta canit, ἄμουσόν τι φθέγγεται.

Eos

Eos qui facile decipiantur priſci Græci ab oti ſtolidæ auis natura otos appellabant: noſtri ſimiliter homines ſtolidos cuculos cognominare ſolent. Lycophron Aiacem cóccyga vocauit, ſiue (vt Scholiaſtes explicat) διὰ τὸ μονιὸν, id eſt ab ingenio minimè ciuili aut ſociali, ſed ſolitario: ſiue propter loquacitatem διὰ τὸ φλύαρον. iactabundæ quidem eius & impiæ loquacitatis Homerus meminit. Pleriſq; arriſit Battum cóccyga fuiſſe nuncupatum, de loquutionis pontificio præpedito, Cælius. Nos apud Pindari Scholiaſten in Pythijs Carmine quarto legimus Battum regem cóccyga dictum, διὰ τὸ μὴ γεγονὼς (γεγωνὼς potius per ω in vltima & penultima. id eſt, quòd non clara voce vteretur. erat enim ἰσχνόφωνος) φθέγγεσθαι. Κόκκυγες, id eſt cuculi (prouerbialiter vt videtur) dicebantur, ſi qui numero pauci, complures viderentur, Heſych. & Varin. Os ſacrũ à lato incipiens in anguſtum deſinit, vbi coccyx eſt, qui & ſphondylion (σπονδύλιον, Pollux) & orrhopygium nominatur, Cælius ex Polluce. Τοῦ δὲ καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, ὁ πρῶτος κόκκυξ καλεῖται. καὶ ἔστι πάντων μέγιστον, Pollux. Κόκκυξ ὁ περίβολος τοῦ ἱεροῦ ὀστέου τοῦ πρὸς τοῖς ἰσχίοις, Heſych. & Varinus: quãquam corruptus apud illos locus eſt. ſicut & κόκκυς pro κόκκυξ, quod interpretãtur λόφον καὶ περικεφαλαίαν. id eſt, criſtam & galeam. videtur autem etiam appendix illa oſſis ſacri ſic dicta eſſe, quòd inſtar criſtæ emineat, non quòd cum aue quicquam commune ei ſit. Vocatur & cóccyx in iumentis pars quædam humeri vel inter humeros. *vide* in Equo *B.*

Coccyx pro oſſe ſacro.

¶ Κοκκύζειν verbũ de gallinaceorum voce Gaza ex Ariſtotele cucurrire tranſtulit. Coccyſſare, id eſt κοκκύζειν verbum habent Græci fictitium ex gallinacei voce ac coccygis, Cælius. Ἄδειν galli proprium eſt, κοκκύζειν cuculi, Pollux & Scholiaſtes Ariſtophanis. Et alibi cum poëta de gallinaceo dixiſſet ὁπόταν μόνον ὄρθειον ᾄσῃ, Scholiaſtes addit: Κοκκύζειν enim tum propriè dicitur gallus cum parta victoria canit. Ὁ δ᾽ ὄρθειος ἄλλον ἀλέκτωρ κοκκύσδων νάρκεσσιν (ἤγουν ἀπραξίαις,) &c. Theocritus. hinc nimirum etiam compoſita voce (gallus) ὀρθιοκόκκυξ dicitur, Varinus. Κοκκύσω, inſtar gallinacei clamabo, ſignũ dabo, σημείσω, apud Ariſtophanem, Idem. Ἀπεπυδάρισα, μόθωνα περιεκόκκυσα, Ariſtoph. in Equitibus. vbi interpres περικοκκύζειν exponit contemnere, ludibrio habere, περιρογχάζειν, περικορδακίζειν, eſt autem cordax ſaltationis genus. Κοκκύζειν, ταράσσειν, φωνεῖν ὀξέως, ᾄδειν, vnde cóccyx dictus apud Heſiodum. & κοκκοβόας ὄρνις, & ὀρθιοκόκκυξ, pro gallinaceo, Heſych. & Varinus. Σὲ δὲ κοκκύζων ἀλέκτωρ προκαλεῖται, Comicus apud Varinum. Ἦμος κόκκυξ κοκκύζῃ, Heſiodus. id eſt initio veris. Κόκκυξ λήγοντος τοῦ χειμῶνος κατάρχεται κοκκύζειν Ἀνθρώπους πάντας τέρπει δέ. τὸ ἔαρ γὰρ μηνύει, Io. Tzetzes. Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες, ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι, Theocritus Idyllio 7. vbi κοκκύζειν pro eo quod eſt ſtolidè & inepte blaterare poſuit, vt huiuſmodi poëtæ merito coccyges dicantur.

Coccyſſare.

Ægypti quondã & totius Phœnices Cóccyx rex erat, Et cum primum cuculus dixiſſet κόκκυ, tum Phœnices omnes Triticum & hordeum in agris metebant, Piſthetærus in Auibus Ariſtophanis. Reſpondet Epops, Τοῦτ᾽ ἄρ᾽ ἐκεῖνʼ ἦν τοὔπος ἀληθῶς, Κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε. Eo in loco Scholiaſtes, Multi (inquit) Ægyptiorũ recutiti erant, & cuculo canente κόκκυ, recutiti omnes in agros conueniebant. Aliter Parœmia eſt, Κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, ἀντὶ τοῦ κόκκυγος κράζοντος τὰ πεδία θερίζομεν. Et rurſus, Κόκκυ vox eſt quędam, vel accipitur pro minimo. apparet autẽ cóccyx in Phœnicia ante meſſem. Κόκκυ, Atticè τὸ ταχὺ, (ἢ ἀντὶ τοῦ ὀλίγου, ἐλάχιστον,) Heſych. & Varin. Κοκκῷ (cum iota ſubſcripto, Suidas abſq; iota habet, ego κόκκυ legendum conijcio,) Atticè pro celeriter. Κόκκου, acclamatio opilionis, Heſych. & Varin. fortè hîc quoq; κόκκυ legendum. ¶ Νεφελοκοκκυγίαν ciuitatem à ſe in aëre condendã, compoſito à nubibus & cuculis nomine, vocant aues apud Ariſtophanem. ¶ Κοκκυγίαν, ἄνεμον οἱ Κροτωνιᾶται, Heſych. & Varin.

Coccyx rex Ægypti.

Κόκκυ.

¶ Stirpes. Nicander in Theriacis olynthos, id eſt groſſos caprifici coccygas vocat, quòd cum cuculis ſimul verno tempore prodeant. Κεκοκκυγωμένον, colore coccygino, id eſt purpureo tinctum, à coccygea arbore, Heſych. & Varin. Adrachne arbor ſimilis eſt vnedoni, (arbuto,) folio tantum minore. Similis & cogyggria folio, magnitudine minor. proprietatẽ habet fructum amittẽdi lanugine (pappum vocant) quod nulli alij arbori euenit, Plinius 13. 22. Gaza ex Theophraſto coggygriam non rectè prunum alicubi vertit. Arbor quæ ab Italis hodiè vulgò *cotonum* vel *ſcotonum* dicitur, folio breuiore & rotundiore quàm vnedonis, nec ſecto aut ſerrato, pappos habet ferè vt vitis ſylueſtris cauſtica, vt obſeruaui in collibus non procul Tridento. eam eſſe puto quam Plinius barbam Iouis appellat lib. 16. cap. 18. nimirum quòd pappis ſuis barbam imitari videatur. Aquas odit (inquit) & quæ appellatur Iouis barba, in opere topiario tonſilis, & in rotunditatem ſpiſſa, argenteo folio. nec alibi eius meminit. Coggygriæ folium (inquit Theophraſtus) arbuto ſimile eſt, idq; non magnum. Vnde apparet hanc arborẽ, & eam quæ Iouis barba dicitur, eandem, aut certe congeneres eſſe. an verò coccygriæ (vel coccygeę) vſus aliquis ſit ad veſtes purpureo colore tingendas, alius præter Heſychium nemo quod ſciam tradidit. nec puto barbæ Iouis aut ſcotoni talem aliquem vſum eſſe. Græci prunum κοκκύμηλον vocant, quaſi cuculi malũ. nam & per diſſolutionẽ vocabuli κόκκυγος μῆλον dicitur, Euſtathio teſte. Μῆλον ὁ κόκκυγος καλέουσι, Nicander vt citat Athenæus. Κοκκύμηλον fructus qui apud nos βερίκοκκα, Suid. & Varinus. ſed bericocci vox corrupta eſt à Latina præcox vel præcoquum. ſic enim Armeniacum malum appellant aliqui: quod tamen perſici non pruni ſpecies eſt. Non probo Grammaticos qui κοκκύμειλα per ει in penultima ſcribunt, nec illos qui in antepenultima. ¶ Coccyx herba nominatur ab Heſychio & Varino: nec aliud addunt. Lenticula quæ in aqua naſcitur quàm tenerrima contuſa, & antequam cubitum eat ei qui dolet pedes impoſita, deinde interpoſito tempore ſublata, & herba cuculus trita in reli-

Coccyges groſſi caprifici.

Coggygria arbor.

Coccyx herba.

quam partem noctis imposita, mirè dolores podagræ sedat, Marcellus. suspicor autem cuculum ab eo solanum intelligi. nam inter medicamenta simplicia ad Paternianum (qui liber Galeno adscribitur) cap. 83. vua lupina, hoc est solanum hortense, cuculus etiam nominatur. quod & cacubalum à Plinio dicitur, quod nomen etiam apud Dioscoridem inter solani hortensis nomenclaturas legitur. Caucalis (lego cuculus) vua lupina, Syluaticus.

Panis cuculi. Cuculi flos.

¶ Panem cuculi quidam nominant trifolij genus acetosum, à quo sapore Plinius oxyn appellauit. Vulgò etiã à Germanis *cuculi flos* (gauchblům) appellatur, flos quidam herbæ syluestris, caryophylli syluestris (quam aliqui lychnidem putant) flori similis, sed in partes plurimas dissectus & laciniatus. cuius caulem vulgò aiunt cuculi saliua aspergi. apparet enim in eo spuma alba, circa genicula maximè, vt Tragus scribit. ego in his saliuis locustas gigni arbitror. Plutarchus in libro de fluuijs in Apæsanto monte iuxta Inachum fl. herbam selenen gigni scribit, à qua destillantẽ spumam, pastores initio vêris pedibus illinere ait vt à serpentibus tuti sint. Hæc forte aut saliuam vt flos cuculi habet, aut forte chondrilla est, in qua succus mastichæ similis concrescens è vino contra viperas bibitur. Luna quidem absurda vulgi persuasione spumam quandam demittere creditur, vnde & specularis lapis aphroselenos cognominatus, quasi ex lunæ spuma concretus, & comitialem morbum lunaticum appellant, quo correpti ore spumant.

Coccyx piscis.

¶ Coccyx piscis similiter atq; auis vnde nomen traxit, vocem emittit, Ælianus.

Coccygiũ mons. De Ioue in cuculũ mutato.

¶ Coccygium mons est Græciæ iuxta Inachum fluuium, Dyceium prius appellatus. postea *coccygium*, eò quod Iupiter eo in monte cum Iunone sorore concubuerit, (in cuculum mutatus ne agnosceretur.) nascitur in eodem paliurus arbor: cui omne animal quod insederit, hæret tanquam visco retinente, excepto cuculo, Plutarchus in libro de fluuijs. Pausanias in Corinthiacis hunc montem prius Thornacem non Dyceium vocatum insinuat, in Corinthiacis scribens: Ad Halicen itur & alia quadam via inter Pronem & Thornacem, vt veteres appellarunt. Quia vero Iupiter ibi dicitur in cuculum se permutasse, montis quoq; nomen mutatum aiunt. In eius vertice Iouis templum fuit. Stephano Θόρναξ mons est Laconiæ. Quindecim stadijs Heræum seu Iunonium templum ad læuam Mycenis distat, &c. in eo Iunonis simulacrum altera manu malum Punicum gerit, altera sceptrum. Sceptro cuculus insidet. quoniam Iupiter, vt aiunt, cum Iunonis virginis amore captus esset, in hanc se auem permutauit, eamq; Iuno, vt ludicrum quoddam venata, comprehendit, Pausanias in Corinthiacis. Theocriti Scholiastes enarrans hoc carmen poetæ Πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἥρην: hoc est, Omnia nouerunt fœminæ, etiam vt Iupiter Iunonem duxerit, cuius vsus ad prouerbij instar haberi posse videtur: Aristoteles (inquit) in libro de Hermiones templo, Iouem fabulatur, cum Iunonis ab alijs dijs separatæ concubitum insidiosè quæreret, in cuculi forma latêre voluisse, & consedisse in monte qui prius Thronax (Θρόναξ) dicebatur, nunc verò Coccyx. & cum Iuno sola proficiscens ad eundem montem peruenisset, Iouem nimia tempestate excitata, ad Iunonem quiescentem eo in loco vbi nunc Iunonis τελείας (id est pronubæ vel nuptiarum præsidis) ædes est deuolasse frigenti rigentiq; similem, & in Iunonis genibus insedisse: misertam eam auis veste obtexisse. tum illum pristinam formam resumpsisse, & cum Iuno copiam sui negaret, quòd matrem timeret, Iouem se illi maritum fore promisisse. vnde præcipui etiam Argiuorum deam hanc colunt, cuius simulacrum in templo insidens solio sceptrum insidente cuculo manu tenet.

¶ *c.* Κόκκυξ ὄρνεον λάλον, Io. Tzetzes. θορυβητικὸν καὶ φλύαρον, Isacius Tzetzes. & ἄμουσον apud alios. Πρόσθε βοῆς τέττιγος (aliàs κόκκυγος) ἐαρτέρου, Nicander.

¶ *d.* De cuculi ingratitudine extat Philippi Melanchthonis Declamatio.

¶ *e.* Aues in paliuro arbore coccygij montis insidentes, retinentur tanquã visco, cuculo tantum excepto, Plutarchus in libro de fluuijs.

Ludus cuculus appellatus.

¶ *h.* Iupiter in cuculum mutatus, *Vide* supra in Coccygio monte. Luditur à pueris nostris ludus quem cuculum appellant. hoc modo: Vnus occlusis oculis manet in loco quem solium vel tribunal appellant, numeros interim ab vnitate deinceps clara voce paulatim proferens, dum alij diffugientes passim se occultant: occultatis omnibus vnus cuculi voce clamat. tum ille à solio discedit & passim inquirit si quem abditum deprehendat. Deprehenso aliquo tribunal celerrimè repetit, ne cursu à deprehenso aliove præueniatur. Vltimus enim inquisitoris laborem subit. Hunc ludum Pollux libro 9. apodidrascindam appellat.

¶ Qui cuculum ruri canentem audiunt, petunt ab eo per ludum, aut ex veteri aliqua superstitione, vt voce numerum annorum quos adhuc superstites victuri sint ipsis præsagiat. numerant verò totidem annos, quoties ille suum, κόκκυ per interualla post quæstionem factam repetiuerit.

Prouerbia. Cuculi dicuntur qui in re parũ honesta deprehensi fuerint.

¶ Prouerbia. Olim qui fuissent in re quapiam parum honesta deprehensi, vulgari probro cuculi dicebantur. Id ortum à vinitoribus, qui serius cœpissent putare vineam, nec hoc munus absoluissent priusquam audiretur ea auis, velut cessationem exprobrans agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebant vinitores. Ita Plinius libro 18. cap. 26. In hoc temporis interuallo (inquit) quindecim diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat inde natam exprobrationem fœdam putantium vites per imitationem cantus alitis temporarij, quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumque meritum, falcem ab illa volucre in vite depre-

deprehendi, vt ob id petulantiæ sales etiam in primo vêre ludantur. Auspicio tamen detestabiles videntur. Adeò minima quæq; in agro naturalibus trahuntur argumentis. Porrò quos Plinius (inquit Erasmus) petulãtiæ sales appellat, apud quasdam nationes & hodie licet agnoscere. Vernis enim mensibus quum auditur coccyx, coniugati mutui salibus inter sese ludunt, dicentes: Tibi canit hæc auis: significantes vxorem parum vigilanter custoditam. Quin & Plautus in Asinaria, sic facit vxorem conuiciantem marito in amica deprehenso. At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculũ vxor ex lustris rapit. Ex Plinij verbis supra recitatis, intelligi possunt Horatiani versus Sermonum 1. 7. *Tum Prænestinus salso multumq; fluenti Expressa arbusto regerit conuitia durus Vindemiator & inuictus, cui sæpe viator Cessisset magna compellans voce cucullum.* Quem locum Porphyrio explicans: Nam solent (inquit) leuia (forte pro leuia legendum *lenti*, vt Erasmo videtur) rustici circa viam arbusta vindemiantes à viatoribus cuculi appellari: quum illi prouocati tantam verborum amaritudinem in eos effundunt, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atq; iterum appellare. Acron viatores cuculos appellari ait, quasi *pigros*. Cùm his conuenit illud Plautinum, Etiam cubat cuculus, quòd grauatim surgeret assessor puellæ. Quin arbitror in conuicio cuculi allusum ad vocem cubandi. In Pseudolo pro generali conuitio videtur vsurpasse, Quid fles cucule viues. Nisi forte lacrymantem ac singultientem amatorem cuculũ appellat, quasi κοκκύζοντα. Similiter in Mercatore, Isthęc filio non credam qui obsequitur patri, huic non, vt mero cuculo. Itidem in Persa, Tua quidem cucule caussa non hercle si os præciderim tibi, Hæc omnia Erasmus. ¶ Astutior coccyce (melius per *g* coccyge) dicebatur, qui astu sibi consuleret. sumtum ab auis ingenio, oua subijcientis in nidos alienos, Erasmus. ¶ Cuculi, Κόκκυγες, de ijs qui cum pauci sint, multi numero esse videbantur, Hesych. & Varin. Cuculi nimirum dici possunt qui strepitum, clamorem, aut ostentationem magnam exercent, cùm re ipsa parum aut nihil sint aut præstare possint. ¶ Coccygis cantus dicitur de ijs qui eadem ingerunt semper, Cælius. Cantilenam eandem canere, prouerbiale dictum est apud Latinos, quod & Germani vsurpant: **Du singest jmmer ein gsang wie der Guckguck.** Cantilenam semper eandem repetis instar cuculi. ¶ Ipse semet canit: huic affine est illud Germanicum, **Der Guckguck muß jm selbst ein orgycht außruffen.** ¶ Aries nutricationis mercedem persoluit, de homine beneficijs ingrato. impetit enim aries cornibus. Eiusdem apud Germanos sententiæ est illud: **Du lonest mir wie der Guckguck dem Gorsen.** Mercedem mihi rependis qualem currucæ cuculus. nisi gorsæ nomine Germanico alia auis accipienda sit, passer spermologus forte, **ein Emmeritz.** Gurgulum (Cuculum, forte) & grasmuggam (id est currucam) pugnare Albertus scribit. ¶ Cuculus semper in alio nido parit, nunquam bis in eodem: **Der Guckguck legt stäts in ein ander Nest:** videtur torqueri posse in hominem improbum & astutum, sed euius doli facile deprehendantur, vt nemo iterum ab eo decipiatur. Quanquam & aliter interpretari licet, cuculum semper in alio (id est simpliciter alieno) nido parere.

Tibi canit cuculus. Etiam cubat cuculus. Astutior coccyge. Cuculi de ijs qui cũ pauci sint multi esse videbantur. Coccygis cantus. Ipse semet canit. Mercedẽ mihi rependis qualẽ currucæ cuculus. Cuculus semper in alio nido parit, nũquam bis in eodem.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *Cuculi.*

Ruricolas, agreste genus, plerique cucullos
Cur vocitent, quænam prodita caussa fuit?
Vêre nouo cantat coccyx, quo tempore vites
Qui non absoluit, iure notatur iners.
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit vxor adulterio.

Emblema Alciati.

CVREVS, Κυρεύς, auis quædam est sic dicta à voce, qua sonum imitatur forficis tonsorum panni. ἀπὸ τοῦ φθέγγεσθαι ἐμφερὲς ἦχον γναφικοῦ μαχαιρίου, Hesych. & Varinus. Κυρεὺς alioqui tonsorem significat. Γναφικὸν μαχαίριον, forficem interpretor, qua tonsores panni vtuntur. γνάφαλον quidem tomentum est, hoc est lanugo quæ tondetur à pannis laneis. μάχαιρα verò non modò gladium aut cultrum, sed etiam forficem significare videtur: vnde & Germanica vox **schär** per aphæresin facta sit. nam qui ψαλίδα hoc instrumentum Græcè vocant, authorem non adferunt. Aristoteles in libello de mundo ad Alexandrum, deum comparat τοῖς ἐν ταῖς ψαλῖσι λίθοις τοῖς ὀμφαλοῖς λεγομένοις, hoc est medijs lapidibus fornicum qui vmbilici dicuntur, &c. fornicis quidem figura lapidibus in ea eminentibus per decussim, forficem apertam vel χ literam refert.

Cureus auis.

DE CVRRVCA.

CVRRVCA, parua auis, quæ alienos pullos, proprios putans, nutrit, maximè cuculi, vt Grammatici docent. *Tu tibi nunc curruca places, fletumq; labellis Exorbes*, Iuuenalis Sat. 6. de viro stolido, fictas improbæ vxoris lacrymas miserantis. Codices quidam pro *curruca* habent *eruca*, quod non placet. Meritò enim maritus stultus qui mœchæ vxoris filios pro suis & legitimis educat, vt cuculi pullos curruca & aliæ quædam aues, sed illa præcipuè, currucæ nomine appellatur. Talem Galli vulgò hodie nominant *mary coquu*, id est maritum cuculum, impropriè vt videtur. non enim educat fœtus illegitimos cuculus, sed illegitimus ipse educatur. Acron quidem Grammaticus omnino errauit, vbi illud Horatij interpretatur, *Magna cõpellans voce cucullum.* Cucullus enim auis (inquit) hoc vitio naturali laborat, vt oua vbi posuerit oblitã, sæpe aliena calefaciat. vnde rustici sibi obijciunt quasi alieni curam sustinentes. Atqui nos cuculum non aliena oua fouere, sed ipsum potius ab aliena matre foueri, satis in Cuculi historia probauimus. Quòd si quis tamen adhuc talem maritum cuculum appellare velit, concedi hoc

Curruca pro marito stulto qui mœchæ vxoris filios pro suis educat.

illi poterit, ea ratione qua cuculum ſimpliciter hominem nullius ingenij & inertem vulgò etiam vocamus. curruca, vulgò Italicè *lo cornuto*, vxoris & ſimilium, Scoppa in Dictionario obſcurius quàm oportebat. Currucula nomen adhuc in vſu Italiæ eſſe audio, cum aliquis de ſtoliditate notatur. nomen quoque *cornuto* detortum à curuca videtur.

Nomina Græca.

¶ Curuca (vt Gaza vertit per ſimplex rhô. Græcè legitur Ἐπιλαΐς (lib. 8. cap. 3. de hiſt. anim.) aliàs ὑπολαΐς, quod magis placet) vermes paſcitur, Ariſtot. Et alibi, Curucæ (ὑπολαΐδος) in nido cuculus aliquando parit, fouet illa, & excludit, & educat: quo quidem præcipuè tempore & pinguis, & grati ſaporis pullus cuculi eſt. Cuculi genus non extaret, niſi curuca eſſet, εἰ μὴ ἦν ἡ ὑπολαΐς, Theophraſtus de cauſis 2.24. Gaza vertit, niſi ſua oua alieno in nido ſupponeret. Ὑπολαῗς (penanflexum Heſychio, paroxytonum Varino: malim oxytonum vt Ariſtoteles & Theophraſtus habent) auis quæ vermiculis victitat. Ὑπολῆϊς, ſpecies auis, ἢ λάϊς, (locus videtur corruptus,) Iidem. Forſitan autem hypolâis dicta fuerit, quòd ὑπὸ τοὺς λᾶας, id eſt ſub lapidibus vermiculos inquirat. Curucæ verò apud Latinos nomẽ per onomatopœiã factũ conijcimus. Eſt & HYPOTHYMIS, ὑποθυμὶς, auis nomen in Auibus Ariſtophanis, quæ à Callimacho quoq; memoratur.

Diuerſæ authorum ſententiæ de aue Currucæ.

¶ Currucam auem paruam, in cuius nido cuculus pariat, aliqui auiculam interpretantur, quæ imitetur cantu & magnitudine philomelam, alij caudatremulam, vtrunq; Albertus Auicennæ authoritate probat: alij alaudam. ſed hi conuincuntur verbo Græco quod eſt hippolais. quoniam eſt auis fiſſipes, quæ quia nidificat in oculi concauitate, quæ eſt capitis equi mortui, dicta eſt hippolais. hæc ruſticè *ſartagnia* vocatur, Niphus Italus. quod ad etymologiam attinet, ridicula videtur & ex imperitia linguæ Græcæ ab eo conficta. non enim hippolais Græcè ſcribitur, tanquam ab equo compoſito nomine, ſed hypolais, à præpoſitione hypo, &c. Deinde quanquam aliqui ſcribant, in alaudæ, chloridis, motacillæ aliarumq; auium nidis cuculum parere: non eaſdem tamen omnes curucas appellant, vt Niphus ſomniat. Sic & Gallicè quidam currucam interpretantur *vng verdon*, quæ vox chloridẽ auiculam potius ſignificat, in cuius ſimiliter nido cuculus parit.

¶ Auis quæ Græcè dicitur andothia (vox eſt corrupta) in Germania vocatur Graſemuſch, philomelæ ſimilis. hæc excludit aliquando oua aliarum auium, præcipuè cuculi. & docet pullos aliarum auium quos nutrit, voces ſuas proprias, Albert. in Ariſtot. de hiſt. anim. 4.9. Et alibi in lib. 7. c. 7. Cuculus parit in nido auiculæ, quæ philomelã cantu & magnitudine refert ac parit in roſarijs: Germanicè dicta Graſemuck. Pugnant inter ſe gurgulus (cuculus, quem alibi gugulũ vocat) & auis muſica Graſemuſch dicta, quòd vna deuoret oua alterius, Albert. Vſitatum eſt apud Germanos quoſdam prouerbium, Du loneſt mir wie dem kuckkuck die gorſe. hoc eſt, Eam mihi gratiã refers quam curuca cuculo, cum contrà potius dicendum videatur, quam cuculus curucæ. *vide* in cuculo *h.* circa finem.

Deſcriptio currucæ.

¶ Curucam (hypolaida) Ariſtotelis ſuſpicor Anglorum *titlingam* eſſe. nam nullam auem in vita frequentius cuculi pullũ ſequentem, & pro ſuo educantem, quàm illam obſeruaui. Eſt autem illa luſcinia minor, ſed eadem corporis figura, colore ſubuiridi. culices & vermiculos in ramis arborum ſectatur. raró humi conſiſtit. hyeme non cernitur, Turnerus. Et alibi, Ineunte ſtatim hyeme diſcedit. Alibi *lingettam* vocat, & à Germanis paſſerem gramineum vocari ſcribit. Ficedula auicula eſt Germanorum grasſmuſcho ſimilis, Idem. Coloniæ etiam paſſerem troglodyten aliqui vulgò *graſmuſchum* appellant. ſed impropriè. nam peritiores quiq; aucupes ein Koelmuſch, hoc eſt paſſerem in foraminibus & cauernis degentem nuncupant.

cupant. ¶ Germanicum nomen Graßmuck fortè à Latino curruca per metathesin factum est. vel Graß-
quasi passerem graminis dicas. Germani enim inferiores passerem Musch appellant, ni fallor. Pronun- muck.
ciant autem nostri & superiores Germani Graßmuck, inferiores & Flandri Grasmüsche. Species *De pluri-*
huius generis plures sunt, nempe quatuor aut quinq;, vt aucupes nostri obseruarunt. Vermiculos autem *bus gras-*
edunt omnes. Quædã enim ex eis maiores sunt, colore fusco, præ cæteris canoræ. has Lucarni & circa *muschi*
lacum Verbanum *piccafigas*, id est ficedulas nominant, quarum figura in præcedenti pagina expressa *speciebus.*
est. ¶ Aliæ atricapillæ dicuntur, nostris Schwartzköpff / Italis *capi neri*, vel *teste nere*. His audio caput in prima ætate rubere, deinde nigrescere, maribus duntaxat: fœminis verò semper rubere. auolare eas hyeme. Græcè, ni fallor, hodie vulgò χαζογεἶτζα vocitant. Atricapillam (inquit Turnerus) in Anglia nunquam vidi, neq; sæpius in vita quàm semel, Ferrariæ in Italia mihi demonstratam. Anglorum *lingettæ* (supra *titlingam* dixit) & Germanorum grasmuco, quod ad corporis magnitudinem attinet, similis erat. sed atrum habebat caput, & reliquum corpus colorem magis ad cinereum vergentem. Forte hæc potius ficedula dicenda erit quàm prima, quum atricapilla à ficedula Aristoteli tempore tantum differat, quo capitis colorem mutat. Sed de ficedula iterum suo loco dicemus. ¶ Tertia species pectore albo conspicitur, capite cinereo, eadem magnitudine qua prima. hanc nidum aiunt ex lino struere, hinc fortè *lingetta* Anglis dicta. ¶ Quarta corpore minore est, ventre albo, oculis etiam albicantibus, inter sæpes ferè degit, & hyeme discedit: vt lusciniæ etiam & fringillæ, præsertim fœminæ. nam aliquando hyeme mares tantum complures simul apparent sine vlla fœmina. ¶ Ad currucarum genus
aut ficedularum, hanc quoq; auem pertinere puto quæ circa Argentoratum Germanicè Bürstner Bürst-
appellatur, cuius iconem inter passeres dabimus. nam & specie & magnitudine conuenit, vt ex pictu- ner.
ra conijcio, & vuis eam pinguescere audio, vt ficedulas. ¶ Italis *pizamosche* (quasi *myiocopos*, id est mu- *Pizamo-*
scas & culices rostro pungens ac deuorans) dicitur illa ex prædictis auibus, in cuius præcipuè nido cu- *sche.*
culus reperitur: quam tertiam speciem supradictam esse conijcio.

¶ Eliota Anglus currucam in cuius nido cuculus parit, suspicatur esse eam auem quæ Anglicè passer sæpium appelletur, *an hedge sparowe*: quo nomine dictam apud Anglos auiculam Turnerus passerem troglodyten interpretatur: cui apud Germanos etiã nomẽ à sæpibus Zaunschlipfle. ¶ Grasmuschi (sic prima species simpliciter & per excellentiam vocatur Germanis, ni fallor) nidum humi in fruteto spinoso vuæ crispę, vt vocant, reperi apud nos circa initium Iunij: in quo oua erant quaterna, auellanæ magnitudine. Fertur & inter harundines nidificare. ¶ Illyrij grasmuschum nostrum vocant *pienige*. Gyb. Longolius eundem Græcè ægithum dici suspicatur.

CVRRVCÆ quoddam genus inueniri audio capite (vertice) flauo vel croceo.

DE CYGNO.

A.

CYGNVS, Κύκνος, auis nomen est Græcum vetus, quam Græci hodie *cyprinum* appellant. Latini etiam Græco nomine cycnum, vel potius cygnum *c* in *g* mutato, frequentius quàm suo olorem dicunt. Vergilius tum olorem tum cygnum nominauit.

¶ De Hebraico vocabulo non constat. *Racham*, רחם, Leuitici 11. inter aues impuras numeratur, *Nomina.*
(aliàs רחמה, *rachama* scribitur,) vbi LXX. interpretes cycnum reddiderunt. sed cycnus impuris & cibo negatis auibus, meo quidem iudicio, adscribi non debet. Iidem LXX. pro eadem voce in Deuteronomio verterunt epopa, id est vpupam: vbi Complutensis codex, non epops, sed porphyrio habet, & similiter Hieronymi tanslatio. Chaldæus interpres pro *racham* transfert *ierakreka*, ירקריקא, (forte à croceo siue flauo colore, quem illis vox *ierakrek* significat, P. Fagius) in Deut. & Leuitico. Arabs *rakam*, רכם, *heth* litera versa in *kaph*. Persa vocẽ Hebraicam retinet. Dauid Kimhi *racham* docet esse auẽ quæ valde afficiatur in suam prolem: vt & R. Abraham simul indicans doctissimum *Saadiam* eandẽ auem Arabica lingua *rakam* (vt diximus) appellari asserere. *Racham* auem sic dictam à misericordia (pietate) qua in pullos afficitur, Iudæi nostrates Aglaster & Atzel Germanicè, id est picam interpretantur, Munsterus in dictionario linguæ Hebrçæ, & sic etiam ipse reddidit Leuit. 11. Sed *racham* (vt nos supra docuimus in Gypæeto) omnino auis rapacis nomen est quæ cadaueribus vescitur: siue gypæetus ea sit, siue ossifraga secundum alios. Ossifragæ quidem, vt & vulturis, mirus in prolem affectus celebratur. Fimus vulturis suffitus fœtum ex vtero pellit, Dioscorides. Serapio interpres pro vulture *racham* transtulit. Constat igitur *racham* omnino neque cygnum, neque aliam, vt alij interpretati sunt, auem esse præterquam de aquilarum aut vulturum genere, vel inter vtrunque ambigente, vnde gypæeto nomen. *Tinschemet*, תנשמת, Leuitici 11. Chaldæus interpres vertit בותא, *baueta* vel *bota*, id est cygnũ, (in Trilingui Dictionario Munsteri *kaueta* (vel *chauetha*) legitur, facili transitu à litera ב in כ) Rabi Salomon interpretatur צואיטא, *zuettam* vel *ciuetam*. sic Galli noctuam vocant. Alij aliter. *vide* in Talpa *A.* *Tinschemet* quidam Hebræorum sic dictam volunt, quòd non sine horrore & stupore videri possit. *schom* (שמם) enim Hebræis stupere significãt. R. Salomon dicit esse similem muri noctu volanti, hoc est vespertilio: & ita Iudæi vulgò exponunt. Septuaginta Porphyrio verterunt. sed magis arri-

det Hebræorũ ſententia. Vulgata æditio cygnum habet, Paulus Fagius. *Ianſchuph*, ינשורת, Leuitici xı. Abram Eſra exponit auem noctu volantem, Chaldæus *kipopha*, vt etiam Deut. xıııı. קיפופא. Arabs *baſchak*, באשק. Perſa vocem Hebraicam ſeruat. ʟxx. ibis transferunt in Leuitico: in Deuteronomio, cycnus: & ſimiliter Hieronymus. ita enim permutant (confundunt) interpretationem duarum vocum *ianſchuph* & *tinſchemet*, vt etiam aliarum quarundam. Sed doctioribus videtur vox *ianſchuph* omnino auem nocturnam, nempe noctuam vel ſtrygem ſignificare, quæ à crepuſculo denominetur.

¶ Cygnus Italicè dicitur *lo cino, cigno*, Scoppa. Tuſci hodie vulgo *cigno* pronuntiant. nam apud Petrarcham homœoteleuta ſunt *cigno* & *maligno. ceſano* Veneti, (quæ vox ad Germanicam accedit. puto autem etiam anatis ferè genus ab Italis quibuſdã *ceſano* vocari,) Nicolaus Erythræus. ¶ Hiſpanicè *ciſne*. ¶ Gallicè *cyne* vel *cygne*. ¶ Germanicè Schwan. Saxonib. & noſtris vocatur etiam ölb/ Elbs/ vel (vt alij ſcribunt) Elps/ ölbſch. ¶ Anglicè *a ſuuan*. ¶ Illyricè *labut*. ¶ Polonicè *labeſc*.

Hiſpania

B.

Quibus in locis abundent Cygni.

Hispania producit cygnos, & eius generis aues plurimas, Strabo lib. 3. Supra Auernũ Italiæ lacum iuxta Cumam auem nullam peruolare, falsum est. nam qui illic fuerunt, cygnorum copiam in eo esse narrant, Aristot. in Mirabilibus. Circa fluuios Caicum, Caystrum & Mæandrum abundare eos legimus. In Eridano apparere interdum cygnos, sed paucos, Lucianus ex nautis se audiuisse refert. Circa Strymonem fluuium abundant cygni, Bellonius. In Britannia, vt audio, abundant, rarissimi apud nos, nec nisi hyeme aliquando sæuissima cùm lacus toti gelu conglaciant capiuntur. In Polonia cygni sunt diuersi generis: sunt enim alij feri, pari magnitudine, alij domestici, quorum quidam Tubicines dicuntur, qui rostro sunt rubeo flauescente, macula nigra in fine, quorum vox suauis est, & tubã refert. communes verò aut vulgo dicti cygni, rostro sunt toto nigro. ¶ Cygnus videtur generis anserini esse tum rostri figura, tum pedum, victuq́; tempore pugnæ etiã sibilat vt anser, Albertus. Forma victuq́; anseri similis, sed multo maior, totus candidus, pedibus nigris, Turnerus. Primo anno cinerei coloris est, post annum verò albissimus euadit, Albertus. Plumæ ei albæ, sed carnes nigræ, Author libri de nat. rerum. Cato cygni nigra est, (præcipuè pedes,) & dura sicut omnium aquaticarum auium maiorum, Albert. Olores purpureos Horatius dixit, vt niuem purpuream Albinouanus. ¶ Pondus oloris, quem nos *elbum* dicimus (nihil enim differre puto. quamuis nuper quidam rostri colore & corporis magnitudine, ita vt *elbus* minor esset, rostro nigricante, differre putabat) ad libras (vnciarum duodecim) viginti quatuor accedit. Cygnus rostro est parum turbinato, colore rutilo (ruffo,) in cuius summa parte qua capiti committitur, nigerrimum tuberculum, atq; id rotundum, & in rostrum sese inflectens, existit, Turnerus. Cygno rostrum est sicut anseri, serratum, & falcis instar dentatum, Albertus. Dentes habet in rostro minutissimos, Author libri de nat. rerum. *Collumq́; à pectore longè Porrigitur, digitosq́; ligat iunctura rubentes. Penna latus velat: tenet os sine acumine rostrum*, Ouidius 2. Metam. Κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ο. Poëta cycnos per excellentiam δουλιχοδείρους cognominat, quod collum ei pro sua portione longissimum sit, & veluti lineæ piscatoriæ vsum in aquam porrectum præbeat, Eustathius & Varin. ¶ Olor palmipes est, & ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot.

Descriptio cygni.

¶ Cygni, quem *elbum* vocamus, descriptionem ex inspectione propria olim confeci huiusmodi: In longitudinem extensus mediocrem viri staturam æquat, totus vndiquaq; candidus. Rostro lato vt anas, croceo, macula anterius nigra ad spatium vnguis humani. Ab oculis versus rostrum pellis apparet nigricans. Crura nigra. Digiti pedum membranis nigris iunguntur. Plumæ desinunt paulò supra genu. inde ad extremos digitos tres palmi restant longitudinis. Alarum ambitus superior quatuor palmorum est. longissimæ alarum pennæ palmos septem cum dimidio æquant. Cauda circiter tres palmos longa est: collum circiter octo.

C.

Quibus in locis versentur cygni.

Cygni circa lacus, amnes, paludesq́; viuunt, Aristot. In locis amœnis circa fluuios, Textor. In stagnis magis quàm fluuijs, Albert. In pratis, littoribus & stagnis aluntur, Oppianus. Fontes, lacus, paludes aliave loca aquis redundantia incolere solent: vt stagna & fluuios perennes, quorum confluens moderatè & sedatè fertur, Ælian. In mari Africo à nauigantibus aliquando conspecti sunt, &c. Aristot. Olor grauius habet corpus, *nec se cæloq́; Ioniq́; Credit, sed Stagna petit patulosq́; lacus: ignemq́; perosus, Quæ colat elegit contraria flumina flammis*, Ouid.

De eorum cibo.

¶ Victu eodem quo anser vtitur, Albert. & Turnerus. Aristoteles eum εὔβιοτον vocat, quòd circa parandum sibi victum non segnis neq; iners sit. Herbis vescitur, Athenæus ex Aristotele. Herbis & vermibus & ouis piscium, & huiusmodi, & granis segetum, Albertus. Rostro cribrat cœnum, vt cibum inueniat: & dentibus secat inuentum, Idem. Cycnus Græcè dicitur, vt Grammatici quidam conijciunt, eò quòd cibi inueniendi caussa cœnum præ cæteris animalibus scrutari & turbare soleat, ἀπὸ τοῦ κυκᾶν τὴν ἰλὺν, Varinus. Olores mutua carne vescuntur inter se, (alter alterum deuorant,) maximè in volucrum genere, Aristot. & Plinius. hoc quidem in pugna per nimiam iracundiam facere videntur. alioqui enim carniuori non sunt: & ne piscibus quidem vtuntur, vt qui cicures alunt, obseruarunt.

Voce, & cantu.

¶ *Grus gruit, inq́; glomis cycni prope flumina drensant*, Author Philomelæ. Cygnus tempore pugnæ sibilat sicut anser, Albert. Κύκνους ᾄδειν author est Pollux, vbi vocis animalium differentias explicat. Olores interdũ bombos emittunt ruditui asinino non dissimiles: sed breues, & qui longè audiri non possint, Turnerus. Inter omnes aues suauissimè occinunt: vox tamen, vt sæpius audiens consideraui, anserina est, Cardanus. Iam quidam cum in mari Africo nauigarent, multos canentes, voce flebili, & mori nonnullos conspexere, Aristoteles & qui ex eo repetijt Ælianus. Ego huiusmodi voces lugubres, inquit Albertus, (non sub mortem tantum,) sed in qualibet tristitia ab eis edi animaduerti. Cygnis canentibus scopuli & valles respondent. omnium sanè auium in primis musici feruntur, quo nomine Apollini consecrantur. Canunt autem, non lugubri vt alcedines, sed suaui & mellito cantu, veluti tibijs aut citharis adhibitis, Oppianus in Ixeuticis. Et rursus, Diluculo canunt ante Solis ortum tanquam in aëre vacuo per id tempus audiendi clarius. Canunt etiam in maris littoribus, nisi tempestas & procellarum sonus cantum dissuadeant. Hoc enim vigente ne suis quidem ipsi cantilenis satis perfrui possent.

Sed ne in senecta quidem morti vicina cantus obliuiscuntur, qui tamen eis in illa ætate remissior est quàm in iuuenta: quum neq; ceruicem amplius erigere, neq; pennas extendere queant, Fauonium tūc ad canendi suauitatem obseruant, ignaui iam cruribus & membrorum viribus defecti. Moriturus secedit aliquò, vbi nulla auis canentem audiat, nec olores alij luctuosè interpellent si qui forte adessent, qui similem vitæ exitum sibi imminere intelligerent. Ægyptij senem musicum volentes demonstrare, cygnum pingunt, quòd hic senescens suauissimum edat concentum, Orus. *Sic vbi fata vocant vdis abiectus in herbis Ad vada Mæandri concinit albus olor*, Ouidius. *Dulcia defecta modulatur carmina lingua Cantator cygnus funeris ipse sui*, Martialis lib. 13. Moriturus flebilem cantum emittit, fixa prius in cerebro penna: quod miror Aristotelem ac Plinium vel ignorasse: vel si sciuerunt, non tradidisse, Perottus. In senecta leniter cum melodia vita soluitur, penna capiti traiecta. *Veluti canentia dura Traiectus penna tempora cantat olor*, Ouidius. Cantant enim, vt ait Plato, non ex tristitia, sed potius lætitia propinquante fato, quòd immortales se sentiant, & ad Apollinem suum remigraturos. Nam Pythagoræ erat opinio immortalem eos habere animam. Cicero Apollini sacros eos dicit ob vaticinium finis eorum. Cygnus itaq; allegoricè animæ probi viri comparari potest qui lætus mortem obit, Volaterranus. Olori tanta animi est tranquillitas in extremo vitæ spiritu, vt sibi tanquam næniam canat. Quod autem non angore atq; molestia implicatus eum extremum cātum edat, Socrates testatur: sed potius alacri animo affectus. Neq; enim qui animo dolorem capit, bilem (vide an Græcè non χολὼ, id est bilem legatur, sed χολὼ ἄγει, id est ocium & occasionem canendi non habet qui animo dolet) ducit cantu, Ælianus. Cycni canori (ᾠδικοὶ) sunt, præcipuè circa obitum. Cæterum Alexander Myndius ait se complures cygnos morientes secutum, nec vnquam eorum cantum audijsse, Athenæus. Cygnus inter magnas & aquaticas aues sola musica est, & fertur in Hyperboreis regionibus præcinentibus cantoribus vel melodis, concinere cygnos. sed experientia constat apud nos quòd non canant nisi tempore doloris ac tristitię. quamobrem lamentari potius quàm canere dicendi sunt, Albertus, Plato quidē scribit, Eustathio citante in Iliados Π, animal nullum per tristitiam canere. Olorum morte narratur flebilis cantus, falsò, vt arbitror, aliquot experimentis, Plinius. Lucianus in libello de Electro vel Cygnis, se cum per Eridanum nauigaret, cygnos vllos vidisse negat. & à nautis audiuisse paucos quidem illos apparere interdum in paludibus fluuij, vocem vero omnino debilem, inconcinnam absurdamq; ædere (κρώζειν οὔτω πάνυ ἄμουσον καὶ ἀσθενές) vt corui & graculi præ illis sirénes existimari possint. Cycnū canentē paucissimi, audiuerunt, etiamsi vulgatior fama tenet, ingruēte fatali momēto εὐφωνότατον καὶ ᾠδικώτατον εἶναι τὸν κύκνον, id est voce cantuq; præcipuè præstare cycnum. Auctor tamen primo Variæ narrationis Ælianus est, audisse quandoq; se canentem cycnum, Cælius: quem vel memoria lapsum, vel corrupto codice Gręco vsum video. nam codex impressus, Iusto Vulteio interprete, sic habet: *Ego verò cycnum nunquam audiui canere, fortasse neq; alius.* Eustathius tamen in Iliad. β. experientia inquit constare cycnos egregie canoros esse, τὸ ᾠδικοὺς εὐγενῶς εἶναι τοὺς κύκνους.

De eorundem robore. ¶ Robustæ sunt aues adeò vt etiam aquilas impugnent, Oppianus. Vim suam in alis habent, temperamenti biliosi aues, & ob hoc iracundæ, Author libri de nat. rerum. ¶ Anser, anas & cygnus domesticæ, semel anno tantum pariunt, initio veris, propter sui temperamenti frigiditatem & crassitiem, Albertus ni fallor. Tempore libidinis blandientes inter se mas & fœmina, alternatim capita cum *Coitu.* suis collis inflectunt velut amplexandi gratia, (colla mares applicant fœminis: deinde mas fœminam conscendit, Albertus.) Nec mora, vbi coierint, mas conscius læsam à se fœminam fugit. at illa impatiens fugientem insequitur. non diuturna tamen hæc eis discordia est: sed noxa cessante reconciliantur. & fœmina maris persecutione relicta post coitum frequenti caudæ motu & rostri se aquis mergens purificat, Author libri de nat. r. Post coitum, sicut & cæteræ aues aquaticæ, immergūt se aquis tam mas quàm fœmina, Albertus. Falsum est autem quod dicitur cum dolore fœmina semen suscipere, & ideo post coitum marem fugere. non prius enim fugit, quam coëundi libido cessat, Idem. ¶ Super aquis ni-*Nidificatione.* dificat cygnus, de pullis educandis sollicitus, Author libri de nat. rerum. Cum domesticus est in domibus nidificat, & in lapidibus iuxta aquas: apud nos verò in paludibus inter herbas, sicut ferè omnis auis aquatica, Albert. sed Aristoteles eo in loco quem illic Albertus enarrat, non cygnum, sed coccygē *Partu.* tum in domibus tum in petris nidificare ait. ¶ Tertio anno parit, Albertus. Cycnus ab Aristotele vocatur καλλίπαις & πολύπαις, quia plures producat & speciosos fœtus, Cælius ex Æliani Varijs. sed Aristoteles voce εὔτεκνος tantum vtitur. Gaza vertit, non carere eum probitate prolis. ¶ Διαιροῦσι (Διαίρουσι oxytonum potius) δὲ καὶ τὸ πέλαγος, Athenæus ex Aristotele. Traijciunt pelagus & per mare volant indefesso alarum remigio, Ælianus in Varijs. Sed apud Aristotelem hist. anim. 9. 12. legitur Ἀναπέτονται *Migratione.* γὰρ καὶ εἰς τὸ πέλαγος. Volant etiam in pelagus longius, Gaza interpres. Plinius quum de gruum migratione scripsisset, subdit: Anseres quoq; & olores simili ratione commeant. sed horum volatus cernitur, *Natatione & volátu.* &c. *vide* in Anseribus feris *C.* ¶ Cygnus probè natat, non probè ingreditur, volat mediocriter, Albertus. Oneris impatiens est, & in stagnis quiescere quàm volare mauult. Pede altero natat, altero se regit veli modo, (alterum eleuat, & sursum versus caudā extendit, vt illo se regat ad ventum,) Author de natur. rerum & Albertus. Si longius proficisci instituit, gregatim natat aut volat, & tūm posteriores caput dorsis imponunt anteriorum, Albertus. Cygni natationem tam facilem esse audio, vt homo

in ripa

in ripa expeditè progrediens vix illam æquet. ¶ Cygnus ab Ariſtotele εὔγηρως dicitur, quod ad ſenectutem ſatis commodè & non grauem ſibi perueniat, quod & Ælianus ſcribit. Vitam ei longiſſimam eſſe audio: ita vt vulgò vel trecenteſimum annum attingere credatur, quod mihi veriſimile non eſt ¶ Olori cicuta perniciem infert, Ælianus.

Vitæ diuturnitate.

Cignis cicuta perniciosa.

D.

Olores gregales ſunt, Ariſtot. Cicurantur præciſo alæ interioris articulo, Albertus. Εὐήθεις dicuntur ab Ariſtotele, hoc eſt probitate morum inſignes, hiſtor. anim. 9.12. quamuis enim Græci εὐήθη ſtolidum, ſimplicem & ineptum vocant, hoc loco tamen inter cygni laudes ab Ariſtotele ponitur, vt hæc etiam adiuncta, εὔβιοτος, εὔγηρως, εὔτεκνος. Hinc eſt nimirum quòd Ælianus ſcribit eos ſuapte natura mites & pacatos eſſe. nam ſi prouocentur & infeſtentur vel inter ſe, vel ab alio quouis, admodum iracundi & pugnaces ſunt. Cygnus temperamenti biliosi eſt atq; ideo iracundus, Author libri de nat. rerum. Oloribus vt alter alterum deuoret, in more eſt, maximè in volucrum genere. ἀλληλοφάγοι εἰσὶ μάλιστα τῶν ὀρνέων Ariſtot. Mutua carne veſcuntur inter ſe, Plinius. Μάχιμός ἐστιν. ἀλληλοκτονεῖ γοῦν ὁ μάχιμος, (ἐν μάχῃ potius,) Athenæus ex Ariſtotele non inuicem ſe deuorare, ſed occidere tantum ſcribens. Cygnus mirè amat pullos, pro quibus etiam acriter pugnat. ſibilat autem pugnando ſicut anſer, Albertus. Lygon lygeamq; Græci vocant & arborem & quoddam herbæ genus, quod vt inquit Athenæus, in nidos ſuos parituri cygni ferant (authore Bœo,) Hermolaus. ¶ Cygnus non facile ſecum eſſe patitur anſeres, vel alterius generis aues quę eodem cum ipſo cibo veſcantur, Albertus. Diſſident olores & aquilę, Plinius. Cygnus impugnat aquilam, vincitq; ſæpius, Ariſtot. Et rurſus, Aquilam (indocti quidam hîc pro aquila *accipitrem* ſcribunt) ſi pugnam cœperit, repugnantes vincunt. ipſi autem nunquam niſi prouocati inferunt pugnam. Sæpe altius volando euecti, aquilas impugnant ſi quid illæ in ipſos aut pullos eorum mali moliantur. non tamen incipiunt pugnam, ſed pacem quo ad licet conſeruant, & placidam vitam alimentis etiam anteponunt, Oppianus. Plura & ab his diuerſa, leges ſupra *in Aquila D.* ex Alberto. ¶ Cygni & dracones hoſtes inter ſe ſunt, Ælianus & Philes.

De moribus & ingenio cygnorum.

De antipathia ipſorũ cum quibuſdã alijs auib.

E.

Cygni, anſeres, &c. quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, Creſcentienſis docet lib. 10. cap. 18. Girofalcones capiunt cygnos & grues, Sigiſmundus Baro. ¶ Qui ſibi metuit à venenoſis animalibus, noctu præſertim dormiens, is nutriat grues, pauones, cygnos, (Bellunenſis pro cygnis *ciconias* repoſuit. eſt ſanè vtraq; auis ſerpentibus inimica,) &c. ab his enim terrentur & morſu impetuntur animalia venenata, Auicenna. ¶ Cygnus ferus nuper apud nos denarijs ſiue drachmis argenteis quinq; cũ triente vænundatus eſt. ¶ *Laſſus Amyclæa poteris requieſcere pluma, Interior cygni quam tibi lana dedit*, Martialis lib. 14. Pellis vna cum plumis paratur pro operimento pectoris & ventriculi, tanquam vim concoctricem iuuandi peculiari aliqua vi prædita. ¶ Gratius deſcribens retis genus quod pinnatum vocant, quòd auium pennæ ei imponantur ad terrendas feras. *Sunt* (inquit) *quibus immundo decerptæ vulturæ plumæ, Inſtrumentum operis fuit, & non parua facultas: Tantum inter niuei iungantur vellera* (id eſt pennæ) *cygni.* &c. ¶ *Cuius olorinæ ſurgunt de vertice pennæ*, Vergilius libro 10. Æneid. de Cupauone filio Cycni Ligurum ducis. dicit autem illum cycni pennas in galea habuiſſe, ad memoriam ſcilicet patris in cycnum mutati. Galea criſtis adornatur, inquit Nicolaus Erythræus, quo terribilior hoſti fiat, & miles criſtatus procerior appareat. has autem ex olorinis pennis colligere moris fuit apud antiquos, & ex equinis ſetis, quum hodie ex ſtruthiocamelo plurimum petantur. Laudant aliqui cygnorum pennas ad calamorum ſcriptoriorum vſum.

De cygnorum aucupio.

Vſus varij ex cygno.

¶ Cygno apud nos hyeme in lacu aliquo apparente, quod perraro fit, frigus ingens imminere timetur. Nautæ ſibi hanc auem lætum prognoſticon facere dicunt, ſicut Æmilius ait: *Cygnus in auſpicijs ſemper lætiſſimus ales. Hunc optant nautæ quia non ſe mergit in vndis*, Iſidorus: & Cælius Calcagninus, qui hoc etiam addit, hanc auem lubricis pennis adiantum herbam imitari: videlicet quòd pennæ eius humore ſimiliter non madeſcant.

Prognoſtica tempeſtatũ ex cygno.

¶ *Strymoneamq; gruem, aut album deiecit olorem* (funda ſcilicet,) Vergilius XI. Æneid. de filia Metabi.

F.

Cygni menſis apud nos non admodum laudantur, forte quòd nimis annoſi tantum ad nos perueniant. capiuntur enim rariſſimè. Apud Athenæum quidem dipnoſophiſtis apponuntur. Ad patinas veniunt eadem ferè ratione qua anſeres, Platina. Elixari debent, Idem. Sigiſmundus Baro in libro de rebus Moſchouiticis, Cygnos aſſos (inquit) in aula principis pro primo ferculo fere hoſpitibus, quoties carne veſcuntur, apponere ſolent, vnà cum *embammate*, hoc eſt aceto ſale & pipere condito. In Friſia cygnos ſaginari & ſaliri audio, vt in diuerſas regiones euehantur. Cygni caro nigra eſt (præcipuè pedes) & dura, ſicut omnium auium aquaticarum magnarum, Albertus. De carne ciconiarum & cygnorum & ſimilium, quæ vt plurimum in paludibus & lacubus verſantur, dicendum eſt cum Iſaac in libro p.d. quòd minus probentur quàm aues terreſtres, Ant. Gazius. Et rurſus, Caro ſiſonis (inquit Almanſor) & aliarum auium ſylueſtrium, quo plus rubedinis vel nigredinis habet, tanto ſanguini melancholico propinquior fuerit.

De alimẽto ex cygno.

G.

Cycni loco ad remedia anſer ponitur, Syluaticus. Cycni tenellus pullus in oleo decoctus, admirabile neruorum medicamentum eſt, Aetius 2.179. ¶ Præcipuè faciẽ purgat atq; erugat cygni adeps, Plin. Ad lentiginem, Cygnæos adipes hilari miſceto Lyæo, Omne malum propere maculoſo ex ore fugabis, Serenus. Sedis vitijs efficax eſt cygni adeps, Plinius. Ne acria perurant (Contra ardores ſedis) adeps cygni illinitur, contra hęmorrhoides etiam vtilis, Idem. Adeps cygni hæmorrhoidas comprimit, ſi aut potui detur, aut loca inde tangantur, Marcellus. Vuluarum duritias & collectiones adeps anſerinus aut cygni emollit, Plinius Videtur autem nobis ad eadem omnia profuturus cygneus adeps, ad quę anſerinus prodeſt. ¶ Ad ignem ſaçrum, *Vel oloris fæcibus oua, Sed non cocta dabis, ſic torrida membra fouebis*, Serenus.

H.

Etymon. *a.* Cygnus Gręcè, Latinè olor dicitur, ſed etymo Græco à colore, quòd totus ſit albus. *holon* enim Græcè totum dicitur, Iſidorus & Albertus. Ab eodem ſcilicet etymo Scoppa grammaticus noſtri ſæculi cum aſpiratione *holor* ſcribit, quod non placet. Olor ſecundum aliquos dicitur quaſi ὅλος ὡραῖος, id eſt *totus candidus.* (totus pulcher potius,) Perottus. Vergilius & alij primam huius vocis corripiunt, *Sed argutos inter ſtrepere anſer olores*, Vergil. 5. Ecl. ¶ Κύκνος Græcis paroxytonum eſt. inueni & penanflexum, librariorum, vt puto, errore. penultima enim communis eſt ſyllaba, nec natura ſed poſitione producitur. Horatius 4. Carminum corripuit, *Donatura cygni, ſi libeat, ſonum.* & Theocritus Idyll. 16. ἢ θήλων ἀπὸ χροιᾶς κύκνον ἔγνω. Cycnus dicitur, quòd cœnum, dum quærit alimentum, κυκᾷν, id eſt fodere & turbare, præ cæteris aquaticis auibus ſoleat, Varinus. Sunt qui aliter forment: à verbo κλῶ (inquiunt) quod eſt φωνῶ, vocem ædo, clamo, fit κλύω: vnde κύκνος quaſi κλύκος. eſt enim auis clamoſa ſicut anſer quoq;, Etymologus. vel à terete collo, ὁ κυκλοτερῆ ἔχων τὸν τράχηλον, παρὰ τὸ κύκλος, Varinus. ſed quærendum an potius per onomatopœiam ſic appelletur. Cinnaria, id eſt cinnus (cygnus) auis, Syluaticus. Κύδνος, cycnus, Heſychius & Varinus. Et nimirum fluuius Ciliciæ Cydnus & Cycnus appellabatur. Syri quicquid candidum eſt cydnum vocant, (*cygnum* legit Iſidorus, vnde Cygno fl. nomen,) authore Priſciano: & Solinus ſcribit amnem Cydnum à candore Syrorum lingua nomen ſortitum. Α῎γλα (Heſychius in fine ypſilon ſcribit) cycnus apud Scythas, Varinus.

Epitheta. ¶ Epitheta. Albus olor, Vergilius, Æneid. 11. & Ouid. epiſt. 7. Amans flumina cycnus, Ouid. 2. Metam. Amycleos ad frena citauit olores, Statius 1. Sylu. *vide* mox in Ledæi. Argutus, Verg. 5. Eclog. Candenti corpore cycnus, Idem 9. Eclog. Canotus ales pro cygno, Horat. 2. Carm. Canus, Politianus. Innocui latè paſcuntur olores, Ouidius 2. Amorum. Ledæi, Martialis lib. 1. dicuntur autem Ledæi: quia Iupiter in forma cygni cum Leda concubuit: & eadem ratione Amyclæi, hoc eſt Lacones. Niuei, Vergil. 2. Geor. & Valerius 6. Argonaut. Purpurei (id eſt elegantes, vel ſplendidi. nam & niuem purpuream dixit Albinouanus,) Horatius 4. Carm. Rauci, Verg. 11. Æneid. ¶ Sunt & alia apud Textorem partim in Cygno, partim in Olore poſita. Ales, Aonius, Apollineus, Apricus, Argenteus, Blandus, Candidus, Cantor, Cayſtrius, Dulcis, Flumineus, Imbellis, Lacteus, Mollis, Multiſonus, Neptunius, Nitidus, Paphius, Phœbeius, Plumeus, Reſonus, Sonorus, Therapnæus, Vagus, Vocalis. ¶ Κύκνοι δουλιχόδειροι, Homerus. Στρυμόνιοι, Theocritus.

Calchas cur cygnus dictus ſit. ¶ Lycophron in Caſſandra Calchantem cycnũ nominat, eò quòd (vt interpres Iſacius Tzetzes docet) ætate admodum prouectus & vates fuerit. Præſentiunt enim obitum ſuum cycni, & tum argutiſſimè canunt, vt Æſchylus etiam teſtatur his verbis: Κύκνου δίκην τὸν ὕστατον Μέλψασα θανάσιμον γόον. eſt enim hæc auis deo (Apollini) ſacra. *Dircæum leuat aura cygnum*, Horatius lib. 4. Carminum, Ode 2. de *Pindarus cygno cõparatus.* Pindaro, quem cygno comparat, ſe verò api. Κύκνον τὸν Μουσῶν ἄξια μεμψάμενον, Suidas ex Epigrammate. Eraſmus eleganter cygni & poëtæ comparationem ſenarijs conſcripſit, qui ante tranſlationem eius Hecubæ vel Iphigeniæ Euripidis habentur. *Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis, Tam ſubitò coruus, qui modo cygnus eras*, Martialis. *Nanum cuiuſdam Atlanta vocamus, Æthyopẽ Cygnum*, Iuuenalis Sat. 8.

Cygnus inter cataplaſmata oculorum. ¶ Cygnum Galenus nominat inter cataplaſmata oculorum lib. 4. cap. 7. de compoſ. ſec. locos. Appellantur (inquit) talia à medicis collyria Libiana, & Cygni ob colorẽ album qualem etiam cygni habent, præualente in ipſis amylo & terra Samia ac ceruſa Rhodiaca. Cygnum collyrium deſcribit etiam Trallianus 2.5. ¶ De cygno genere nauis, *vide* inferius inter Icones.

¶ Olorinus adiectiuum, quod oloris eſt, vt pennæ olorinæ apud Vergiliũ. & color olorinus, qui & cygneus, teſtante Thyleſio, pro candido. Gaſidanen gemmam Medi mittunt, coloris olorini, Plin. *Cygneus color.* Cygneus adiectiuum à Gręcis ſumtum eſt. Illa tanquam cygnea fuit diuini hominis vox & oratio, Cicero 3. de Oratore. Κύκνειον, (abſolutè apud Athenæum. ſubauditur μέλος) τὸ τοῦ κύκνου μέλος, Suidas.

¶ Aquilas cygneas (vt vocant) albedine olori planè ſimiles videre me memini in Sipylo circa paludem Tantali, vt nominant, Pauſanias in Arcadicis. ¶ Olorum ſimilitudinem onocrotali habent, nec diſtare exiſtimarentur omnino, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius vteri genus, Plin.

Icones. ¶ Icones. Cycnus genus eſt nauis ſic dictæ quod in prora cycnorum effigies haberet, Etymologus. Ἡ ναῦς δὲ πότερον εἰκόσορός ἐστιν, ἢ κύκνος ἢ κάνθαρος, Nicoſtratus apud Athenæum. ¶ De cygno ſydere dicemus in Metamorphoſi Iouis in Cygnum infra in *h.*

¶ Olor

¶ Olor teste Herodoto lib. 6. Thraciæ rex fuit. ¶ Hercules occiso Cygno, & Marte eius patre vulnerato, Trachinem ad Ceycem venit. erat autem Cycnus gener Ceycis, filiæ eius Themistonomæ maritus, vt legimus in Aspide Herculis apud Hesiodum, & apud Pausaniam alicubi. Cygnum, inquit, Hercules occidit, Pindarus in Olympijs carmine 2. vbi Scholiastes, Cygnum Martis filium infestantem Thessaliam (Varinus θαλασσίαν habet, non Θεσσαλίαν) Hercules occidit. Rursus etiam in alijs Scholijs, in idem Carmen *Thessaliam* legimus. Et rursus in Carmen decimum Olympiorum, vbi Pindari verba sunt Τρέπε δὲ κυκνεία μάχα καὶ ὑπέρβιον Ἡρακλέα. Cygnus (inquit) malè afficiebat hospites, & cùm in via qua transeundum erat iuxta mare habitaret, (ἐν παρόδῳ τῆς θαλασσίας οἰκῶν,) transeuntibus capita amputabat, eo proposito vt Apollini templum è capitibus strueret. Et Herculem etiam aliquando transeuntem adortus Martis parentis auxilio ipsum fugauit. Sed postea tamen ab Hercule occisus est, vt Stesichorus in Cycno tradit. Cygnum Martis filium Hercules equestri certamine vicit, adiutus equo Arione quem Neptunus in faciem equi transformatus ex Erinny genuerat, vt Grammatici quidam tradunt. ¶ Cycnum filium Neptuni & Scamandrodices, vel Harpales secundum alios, Troianis in bello socium Achilles occidit, Scholiastes Pindari in Olympijs Carmine 2. Et rursus alius Scholiastes, Hunc, inquit, cum classe Troianos iuuaret, & in angustia quadam maris Græcos appellere (ἀποβῆναι) prohiberet, Achilles interemit. Meminit eius & Q. Calaber lib. 4. & Ouidius Metamorph. libro 12. Plura de eo, & an reuera inuulnerabilis fuerit, &c. leges in Dictionario Varini, primum in Κύκνος ἄτρωτος ἦν, deinde in Κύκνος ὁ Σκαμανδροδίκης. Cycnum Troianum (socium Troianorum,) à natiuitate canum fuisse ferunt, (vt & Tarconem qui 12. ciuitates condidit in Thuscia sub Tyrrheno,) sed propter sapientiam qua à puero claruit, Eustathius in Dionysium. Τίς θῆλυν ἀπὸ χροιᾶς Κύκνον ἔγνω; Theocritus Idyl. 16. De Cygno Colonense (idem est Cygnus Neptuni filius. is enim Colonis imperauit teste Pausania. Colone ciuitas supra Lampsacum in mediterraneo sita, quæ & Batiea dicebatur, patria fuit Cygni, Hermolaus) fertur, illum inuulnerabilem fuisse, quòd cùm pugnator scientiæque bellicæ peritissimus esset, & in bello Troiano ab Achille lapide percussus fuisset, minimè vulneratum eius cadauer inspicientes homines, inuulnerabile dixerint, Palæphatus. Thrax quidam à cygno enutritus, nomen à nutritore habuit, Varinus ni fallor. Hegesianax author est Cycnum illum qui singulare certamen cum Achille subiuit, in Leucophrye ab aue eiusdem nominis nutritum esse. Cæterum Bœus scribit Cygnum (nescio an eundem, Neptuni scilicet filium, an potius regem Ligurum, vt alijs placet) in auem conuersum esse, &c. Athenæus. Cycnum ferunt vxoris calumnia inductum, filium Tenum (aliàs Tenen, vt habet Eustathius in Dionysium. aliàs Tennen, Τέννην, vt habet Varinus, & Heraclides in Tenediorum republ. & Pausanias in Phocicis) arcæ inclusum in mare deiecisse: quæ tempestate acta in Tenedum appulerit, vbi ille seruatus insulæ postea imperauerit, Diodorus Siculus.

Olor rex Thraciæ.

Cygnus ab Hercule occisus.

Cygnus filius Neptuni ab Achille occisus.

¶ Cygnus rex Ligurum Phaëthontis amator post illius interitum diutino fletu in auem nomine seruato mutatus esse dicitur in fabulis, vt scribit Ouidius Metamorph. 2. *Namque ferunt luctu Cycnum Phaethontis amati, Populeas inter frondes, vmbramq; sororum Dum canit, & mæstum Musa solatur amorem: Canentem molli pluma duxisse senectam, Linquentem terras, & sydera voce sequentem*, Vergilius 10. Æneidos. Meminit & Pausanias in Atticis. Apud Ligures, inquit, vltra Eridanum Cycnum Musicæ deditum regnasse aiunt, & post obitum ex Apollinis sententia in auem transmutatum esse. Sed Bœus apud Athenæum (ex quo etiam Eustathius repetit) Cygnum quendam à Marte in auem sui nominis conuersum scribit: quæ cùm ad Sybarin fluuium peruenisset, cum grue coierit. Gruem verò idem Bœus mulierem fuisse ait, &c. Virum hunc ego perimam impurissimum, Barbatum, tremulum, Titanum, Cygno prognatum patre, Plautus in Menæhmis. ¶ Cygnus equi nomen à candore, Statio lib. 6. Thebaidos.

Cygnus rex Ligurum in auem eiusdem nominis mutatus.

¶ Cycnitis, Κυκνῖτις, regio in qua Cycnus imperauit, Stephanus. ¶ Cycnus oppidum fuit in ripa Phasidis, Plinius 6. 4. ¶ Cycneia Tempe nominantur ab Ouidio lib. 7. Metamorph. in quibus puer Phyllio amatus à saxo desiliens, *Cuncti cecidisse putabant, Factus olor niueis pendebat in aere pennis*, vt pluribus in Tauro recitaui ex Ouidio. Mihi videntur poetis duo maximè celebrari Tempe, Thessala: & Bœotia, quæ Teumessia dicuntur à monte Teumesso, & ab Ouidio Cygneia, Hermolaus Barb. ¶ Cygnum Syri vocãt quicquid candidum est: hinc & Cygno fluuio nomen, Isidorus. sed alij melius legunt *cydnum* pro candido & pro fluuio, vt suprà ostendimus, prima huius capitis parte.

Cycnitis regio.

Cygnus oppidum.

Cycneia Tempe.

¶ *b.* Κύκνου τε πολιώτεραι δὴ αἵδ᾽ ἐπανθοῦσι τρίχες, Aristoph. in Vespis. Sic & Vergil. 10. Æneid. de Cygno in auem mutato, *Canentem molli pluma duxisse senectam*. Diomedearum auium forma cygnis est proxima, Ouidius.

¶ *c. Et qualem infelix amisit Mantua campum, Pascentem niueos herboso flumine cycnos*, Vergil. 2. Georg.

¶ Cycnus est auis quæ cantu delectatur, ὄρνεον φιλῳδόν, Suidas. Si difficilior mœstiorq; in præsentia essem (inquit Socrates in Phædone Platonis) quàm in superiore fuerim vita, deterior equidem cygnis videri deberem. Illi enim quando se breui præsentiunt morituros, tunc magis admodum dulciusque canunt, quàm antea consueuerint, congratulantes quòd ad deum sint, cuius erant famuli, iam migraturi. Homines verò cùm ipsi mortem expauescant, cygnos quoque falsò criminantur quòd lu-

De cygno mortem præsagiente, atq; ob ea suauiter canente.

gentes mortem ob dolorem cantum emittant. Profectò haud animaduertunt nullam esse auem quæ cantet, quando esuriat aut rigeat, aut quouis alio afficiatur incommodo. non ipsa philomela, nec vpupa, quas ferunt per querimoniam cantare lugentes. At mihi neque hæ aues præ dolore videntur canere, neq; cygni. sed quia Phœbo sacri sunt, vt arbitror, diuinatione præditi præsagiunt alterius vitæ bona: ideoque cantant alacrius, gestiuntque ea die quàm superiori tempore. Equidem & ego arbitror me cygnorum esse conseruum, eidemque deo sacrum, neque deterius vaticinium ab eodem domino habere quam illos, neque ignauius è vita decedere, Hæc ille. Indi & Ægyptij dicunt phœnicem auem in nido tabescentem propempticos hymnos sibi ipsi decantare etiam. Hoc ipsum cygnos facere perhibent, qui sapientissimi inter ipsos habentur, Philostratus in vita Apollonij libro tertio. *Hic vndique clamor Dissensu magnus vario se tollit in auras. Haud secus, atque alto in luco cum fortè catervæ Consedere auium, piscosove amne Padusæ Dant sonitum rauci per stagna loquacia cycni*, Vergilius XI. Æneid. *Ibant æquati numero, regemque canebant: Ceu quondam niuei liquida inter nubila cycni: Cum sese è pastu referunt, & longa canoros Dant per colla modos: sonat amnis, & Asia longè Pulsa palus.* Idem 7. Æneid. imitatus locum Homeri quem recitaui in Ansere *H. c.* confert autem ille Græcorum in aciem euntium copias agminibus anserum, vel gruum, vel olorum in Asio (sic dicto loco circa Lydiæ fluuium Caystrum. vel asio, id est palustri) prato, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων: σμαραγεῖ δέ τε πόντος. *Vare tuum nomen Cantantes sublime ferent ad sydera cycni*, Idem in Bucol. *Cum tuba depresso grauiter sub murmure mugit. Et gelida cycni nece torti ex antro Heliconis, Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam*, Lucretius libro 4. Quòd in cygni formam sit transiturus, cantuque repleturus orbem, Horatius de seipso Carm. 2. 20. *O mutis quoque piscibus Donatura cygni, si libeat sonum*, Idem ad Melpomenen libro 4. Carm. Στρυμόνιοι μύρεσθε παρ' ὕδασιν αἴλινα κύκνοι, Theocritus Idyl. 19. Ὡς ὅτε καλὰ νάοντος ἐπ' ὀφρύσι Πακτωλοῖο Κύκνοι κινήσωσιν ἐὸν μέλος. ἀμφὶ δὲ λειμὼν Ἑρσήεις βρέμεται, ποταμοῖό τε καλὰ ῥέεθρα, Apollonius 4. Argonaut. Τοιάν δὲ κύκνοι, Τιοτιοτιοτιοτίγξ, Συμμιγῆ βοὴν ὁμοῦ Πτεροῖσι κρέκοντες, ἴαχον Ἀπόλλω, Τιοτιοτιοτιοτίγξ, Ὄχθῳ ἐφεζόμενοι παρ' Ἕβρον ποταμόν. Τιὸ τιὸ τιὸ τιό. Διὰ δ' αἰθέριον νέφος ἦλθε βοά. Πτῆξε δὲ ποικίλα τε φῦλα θηρῶν, Κύματά τ' ἔσβεσε νήνεμος αἴθρη, Τοτοτοτοτοτοτοτοτοτοτοτίγξ. Πᾶς δ' ἐπεκτύπησ' Ὄλυμπος, Εἷλε δὲ θάμβος ἄνακτας. Ὀλυμπιάδες δὲ μέλος χάριτες, Μοῦσαι τ' ἐπωλόλυξαν Τιοτιοτιοτίγξ. Κύκνειον ᾆσμα, id est Cygnea cantio vel cantilena, refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Æliano in opere de naturis animalium, prouerbij vice. Conuenit in eos, inquit Erasmus, qui supremo vitæ tempore facundè disserunt, aut extrema senecta suauiloquentius scribunt, id quod ferè solet accidere scriptoribus, vt postrema quæque minimè sint acerba maximeque mellita, videlicet per ætatem maturescente eloquentia. Porrò cygnos instante morte mirandos quosdam cantus ædere, tam omnium literis est celebratum, quàm nulli vel compertum, vel creditum. Ælianus negat eos canere, nisi flante zephyro vento, quem Latini Fauonium dicunt. Nec desunt philosophi, qui huius rei caussam etiam addere conantur, affirmantq; id accidere propter spiritus per collum procerum & angustum erumpere laborantes. D. Hieronymus in quodam laudans senilem eloquentiam, commemoratis aliquot scriptoribus: Hi omnes, inquit, nescio quid cygneum vicina morte cecinerunt. Idem in Epitaphio Nepotiani, Vbi est ille ἐργοδιώκτης noster, & cygneo canore vox dulcior? Nos item in epigrammate quodam, quod olim ex tempore lusimus ad Gulielmum Archiepiscopum Cantuariensem: *Vates videbis exoriri candidos Adeò canoros atque vocales, vti In alta fundant astra cygneum melos, Quod ipsa & ætas posterorum exaudiat.* Meminit adagij & Athenæus libro Dipnosoph. 14. ex authore Chrysippo, referens quendam adeò impensè delectatum fuisse dicterijs (φιλοσκώπτην) vt cùm esset à carnifice trucidandus, dixerit se velle mori decantata cygnea cantione, (ὥσπερ τὸ κύκνειον ᾄσας,) sentiens dictum aliquod salsum, quod simulatque proloquutus esset, non contaretur emori. M. Tullius præfans in librum de Oratore tertium, de L. Crasso ita loquitur: Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis vox & oratio, quam quasi expectantes post eius interitum veniebamus in curiam, vt vestigium illud ipsum, in quo ille postremum institisset contueremur, Hucusque Erasmus. Κύκνειον, τὸ τοῦ κύκνου μέλος, Suidas. Ἐμὲ δεῖ κελαδεῖν, ἐμὲ δεῖ παταγεῖν, οἷά τε κύκνον ἄγοντα ποικιλόπτερον μέλος τὰν ἀοιδάν, Pratinas apud Athenæum lib. 14. Theocritus Idyllio 5. prouerbij specie dixit, Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίζειν, Οὐδ' ἔποπας κύκνοισιν, Erasmus Roterod. transtulit, *Haud fas est Lacon philomelam vt prouocet vnquam, Pica nec argutis epopa obstrepat improba cygnis.* Simile est in eodem Idyllio, Σφὴξ βομβεῦν τέττιγος ἐναντίον, Scilicet obstrepitans argutæ vespa cicadæ, & in eum qui certat longè impar cum superiore, aut qui negotium facessit longè se præstantioribus. Tum canent cygni cùm tacuerint graculi. hoc est, Tum loquentur eruditi, cùm garrulis non erit loquendi locus. aut inter garrulos & obstreperos non est eruditis dicendi locus. Vsurpauit adagium Gregorius Theologus in epistola, ad Celeusium præsidem. Παῦσαι καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς, ἤ σοι παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. id est, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silētio, aut tibi referam prouerbiū vt verissimum, ita breuissimum, Tunc canent cygni, cùm tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur Cicero, Verg. Horatius, & tacent Pero, Philiscus, Mæuius, qui viuis illis obstrepebant, tanto loquaciores quanto indoctiores, Erasm. Eodem prouerbio vsus est Antipater in Epigrammate quo Erinnam

Tum canent Cygni cùm tacuerint graculi. Prouerb.

nam poëtriam celebrat, Λωΐτερος κύκνου μικρὸς θρόος, ἠὲ κολοιῶν Κρωγμὸς, ἐν εἰαριναῖς κιδνάμενος νεφέλαις. *Suauidicis potius quàm multis versibus ædam, Paruus vt est cycni melior canor ille, gruum quàm Clamor in ætherijs dispersus nubibus austri*, Lucretius lib. 4. *Inter Ledæos ridetur coruus olores*, Martialis lib. 1. *Sed argutos inter strepere anser olores*, Verg. 5. Eclog. Ioannis Leluandi Angli liber Cygnea cantio inscriptus extat. Ἄρτι δὲ κυκνείῳ φθεγγομένην στόματι, Incertus in Epigrammate in Erinnam poëtriam. In Pactoli fluuij Lydiæ ripis tempore verno Κύκνων εἰσαΐοις λιγυρὴν ὄπα, τοί τε καθ' ὕδωρ Ἔνθα καὶ ἔνθα νέμονται ἀεξομένης ἐπὶ ποίης, Dionysius Afer. Τίς ὁ κύκνῳ συνυφαίνων τὴν ᾠδὴν ὅταν ἐκπετάσῃ τὸ πτερὸν ταῖς αὔραις, καὶ ποιῇ μέλος τὸ σύριγμα: Greg. Nazianzenus.

¶ d. *Qualis vbi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger vncis*, &c. Verg. 9. Æn. videtur autem imitatus Homericum illud Iliad ο. Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν παρὰ βοσκομενάων Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων.

¶ e. *Et fundam tereti circum caput egit habena, Strymoniamq́ gruem, aut album deiecit olorem*, Verg. Æneid. 11. In regis Angliæ aula multos semper cygnos ali audio.

¶ f. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum, inter cæteras aues cygni apponuntur.

¶ h. Eubuli poëtæ Προσουσίαν ἢ Κύκνον Athenæus citat. Οὐδ' ἐξέπληττεν αὐτὰς κύκνους ποιῶν καὶ μέμνονας κωδωνοφαλαροπώλους, Aristophanes, vt Varinus citat in Κωδωνοφ. Fabulam elegantem de hirundinibus & cycnis Gregorius Nazianzenus in epistola ad Celeusium præsidem recitat. Hirundines (inquit) olim cygnis obijciebant quòd hominum conuersationem recusarent, neq; musicam publicè exercerent: sed prata, fluuios & solitudinem amarent: & parum admodum cantillarent, idq́; inter se tantum quasi eos musicæ puderet: Nostræ verò (aiebant) ciuitates sunt, & homines, & thalami: nos hominibus canimus, & fortunas nostras eis narramus: nempe vetera illa & Attica, Pandionem, Athenas, Tereum, Thraciam, peregrinationem, nuptias, (τὸ κῆδος,) stuprum, linguæ exectionem, literas, & postremò Ityn, & quòd ex hominibus in aues transformatæ simus. At cygni loquacitate illarũ offensi vix responso eas dignati sunt. Responderunt tamen, Atqui nostri gratia vel in solitudinem exire nõ desunt qui velint, vt musicam nostram audiant, quum zephyro alas pandimus vt suauem & concinnum inspiret sonum. Quod si non multum nec inter multos canimus, hoc ipsum tamen præcipuè in nobis laudari meretur, quòd cantum mediocritate temperamus (μέτρῳ φιλοσοφοῦμεν,) nec tumultuosam musicã ædimus. Vos verò etiam in contubernio hominum molestæ estis, ita vt meritò illi vos auersentur, quæ ne lingnis quidem exectis silere possitis. Et cum de hac calamitate vestra, ceu vocis priuatione conqueramini, nullas tamen vocales & musicas aues loquacitate non superatis.

Fabula de hirundinibus & cygnis.

¶ Metamorphoses. Fabulantur poetæ homines quosdam Apollini familiares (παρέδρους) iuxta Eridanum in cygnos mutatos esse, eosq́; etiamnum canere non oblitos pristinæ musicæ, Lucianus. nos hoc de Cygno tantum Ligurum rege Stheneli filio, circa Eridanum, legimus. *Vide* supra inter propria.

¶ Cygni pueri in auem transformatio, describitur ab Ouidio Metam. lib. 12. item Hyries filij in cygnũ lib. 7. & in eandem alitem Iouis lib. 6. in tela Arachnes. Arachne puella (inquit) cum Pallade certans, in tela tua *Fecit olorinis Ledam recubare sub alis*. Olorem inter sydera (inquit Higinus) Græci cygnum appellant: quem complures propter ignotam illis historiam, communi genere auium ὄρνιν appellauerũt: de quo hæc memoriæ prodita est caussa, Iupiter cùm amore inductus Nemesin diligere cœpisset, neq; ab ea vt secum concumberet impetrare potuisset, hac cogitatione amore est liberatus. Iubet enim Venerem aquilæ similatam se sequi, seseq́; ipse in olorem conuertit, & vt aquilam fugiens ad Nemesin confugit, & in eius gremio se collocauit: quem Nemesis non aspernata, amplexum tenens, somno est est consopita. quam dormientem Iupiter compressit, ipse autem auolauit: & quòd ab hominibus altè volans cælo videbatur, inter sidera dictus est esse constitutus. quod ne falsum diceretur, Iupiter è facto eum volantem, & aquilam consequentem, collocauit in mundo. Nemesis autem, vt quæ auium generi esset iuncta, mensibus actis, ouum procreauit: quod Mercurius auferens detulit Spartam, & Ledæ sedenti in gremium proiecit, ex quo nascitur Helena, cæteris corporis specie præstans, quam Leda suã filiam nominauit. Alij autem cum Leda Iouem concubuisse in olorem conuersum, dixerunt: de quo in medio relinquemus, Hæc Higinus. Hyperôa, id est tabulata seu cœnacula domuum superiora Græci prisci ᾠὰ vocabant, inquit Clearchus in Amatorijs, Helenam scribens in hisce locis nutritã, vulgò ex ouo prognatam fuisse creditum. Non rectè autem Neocles Crotoniates dixit, ouum è quo nata sit Helena, à Luna decidisse. mulieres enim Lunares (Selenitidas) Herodoro Heracleote authore, oua parere, ex quibus geniti quindecies magnitudine nos excedant. Ibycus etiam de filijs Molionis scribit, Ἀμφοτέρους γεγαῶτας ἐν ὠέῳ ἀργυρέῳ. Cæterum Eriphus poëta Ledam anserina oua enixam ait, Athenæus lib. 2. Fabula de metamorphosi Iouis in Cygnum, eleganter describitur à Cælio Rhodigino libro 11. Lectionum antiquarum cap. 19. In Laconica templum est Hilairæ & Phœbes Leucippidum, vbi à lacunari dependet ouum fascijs comprehensum, quod Ledæ partum esse aiunt, Pausanias in Laconicis. Gallinaceus in somnio Luciani ait se tempore belli Troiani Euphorbum fuisse, nouisseq́; Helenam, non adeò formosam vt fabulantur, sed corpore candido & collo procero, vt eatenus rectè cygni filia credita fuerit, &c.

Metamorphoses quorundã in cygnos.

¶ Cygni Apollini ob præsagium finis sacri habentur, &c. *Vide* supra in Coruo *h.* & hoc ipso in

Cygni Apollini sacri cur dicantur.

capite *H. c.* ex Phædone Platonis. Itaq; commemorat vt cygni, qui non fine cauſſa Apollini dicati ſunt, ſed quòd ab eo diuinationem habere videantur, qua prouidentes quid in morte boni ſit, cum cantu & voluptate moriantur, Cicero 1. Tuſcul. Cygnus Apollini ſeu Soli conſecratur, ob candorem diei, vt coruus à nigredine noctis, Varinus & Euſtathius. Apollini ſacer eſt cygnus, non ſolùm tanquam auis canora & vaticina, ſed etiam propter leucum, id eſt album colorem. deriuatur enim eius nomen apud Græcos à verbo λεύσσειν, quod videre ſignificat. videndi autem facultatis author eſt Apollo, vnde & Delius nominatur, ceu qui omnia δῆλα, id eſt conſpicua & viſui expoſita reddat, Iidem. ¶ Venerem aliqui cygnis vehi dixêre, vt Horatius in tertio Odarum, item Ouidius & Statius: hic in Epithalamio dicens, *Amycleos ad frena citauit olores*: ille in Metam. *Medias Cytherea per auras Cypron olorinis nondum peruenerat alis*, Gyraldus. *Cycnis diſcedere tempus, Duxerunt collo qui iuga noſtra ſuo*, Ouidius in fine libri 3. de Arte am.

Venus cygnis vecta dicitur.

Auſpicia ex cygnis.

¶ Athenis non procul ab Academia monumentũ Platonis ſpectatur, quem in philoſophia ſummum fore hoc præſagio deus ſignificauit. Socrates nocte priore, quàm Plato diſcipulus eius erat futurus, cygnum ſibi in ſinum inuolaſſe per ſomnum vidit, Pauſanias. ¶ Apud Vergilium libro 1. Æneid. ex aquilis & cygnis augurium deſcribitur huiuſmodi. alloquitur autem Venus Æneam. *Namq; tibi reduces ſocios, claſſemq; relatam Nuncio, & in tutum verſis Aquilonibus actam: Ni fruſtra augurium vani docuere parentes. Aſpice bis ſenos lætantes* (poſt periculum, ſecuros iam ab aquila) *agmine cygnos, Ætherea quos lapſa plaga Iouis ales aperto Turbabat cælo: nunc terras ordine longo Aut capere, aut captas iam deſpectare videntur. Vt reduces illi ludunt ſtridentibus alis*, (ſignum augurij eſt, inquit Seruius,) *Et cætu cinxere polum cantusq; dedere: Haud aliter puppesq; tuæ, pubesq; tuorum Aut portum tenet, aut pleno ſubit oſtia velo.* Hoc eſt vt cygni iſti poſt aquilæ perturbationem, qua diſperſi fuerant, vt naues tempeſtatibus conſtabat eſſe turbatas, hilaritate omni lætitiaq; recepta, ordine ſoluto ſecuri volitant: ſic & naues tuæ & omnes tui, ſecuri degunt ac tuti, Donatus. Cygnos (inquit Seruius) nauibus comparat, aquilam tempeſtati. In augurijs autem conſideranda ſunt, non ſolùm aues, ſed etiam volatus, vt in præpetibus: & cantus, vt in oſcinibus. Quia nec omnes, nec omnibus dant auguria: vt columbæ non niſi regibus dant, quia nunquam ſingulæ volant, ſicut rex nunquam ſolus incedit. vnde in Sexto, Maternas agnouit aues: per tranſitum oſtendit regis augurium. Item cygni nullis dant niſi nautis, ſicuti lectum in Ornithogonia, Cygnus in augurijs nautis gratiſſimus ales: Hunc optant ſemper, quia nunquam mergitur vndis. Quum cygnus neque in præpetibus, neque in oſcinibus nominetur, cur ab illo ſumitur augurium? ſoluitur, quòd augurium ad aquilam poeta retulit: ſed docet Vergil. bonum omen ad naues factum de cygni volatu. Hæc Seruius, omen non augurium ex cygno factum ſcribens. Iſidorus carmen quod Seruius ex ornithogonia citat, ad Æmilium authorem refert, & ſic legit: Cygnus in auſpicijs ſemper lætiſſimus ales, &c. Cygnus nautis & his qui freto agi volũt proſperos curſus denuntiat, reliquis inauſpicatus, Alexander ab Alex.

Prouerbia. Cygnea cantio. Vpupæ cum cygnis certant. Cygno nigro rarior. Anſer inter olores. Alciati emblema.

¶ Prouerbia. Cygnea cantio, Vpupæ cum cygnis certant, & Cygni canent tacentibus graculis, explicata ſunt ſupra in *H. c.* ¶ Cygno nigro rarior, tam vſurpari prouerbialiter poteſt, quàm illud *Coruo rarior albo. Rara auis in terris, nigroq; ſimillima cygno*, Iuuenalis Sat. 6. de muliere formoſa, diuite & pudica. ¶ Anſer inter olores, *vide* in Graculo prouerbium Graculus inter Muſas.

¶ Alciati emblema, quod inſcripſit *Inſignia poetarum:*

Gentiles clypeos ſunt qui in Iouis alite geſtant,
Sunt quibus aut ſerpens, aut leo ſigna ferunt.
Dira ſed hæc vatum fugiant animalia ceras,
Doctaq; ſuſtineat ſtemmata pulcer olor.
Hic Phœbo ſacer, & noſtræ regionis alumnus,
Rex olim veteres ſeruat adhuc titulos.

DE CYNCHRAMO.

CYNCHRAMVS, κύγχραμος, nomen eſt auis, Gaza legit apud Ariſtot. de hiſt. anim. 8. 12. codex Græcus impreſſus habet cychramus, κύχραμος. Sunt qui *cenchranum* legant apud Plinium, alij *cichramus*. Apud Heſychium κυγχράνος legitur per γχ. quanquam in eo ordine vbi ſine gamma ſcribi debuiſſet. Varinus abſq; gamma in ſuum Lexicon tranſcripſit. Inuenio & κιγκράμας apud eoſdem. Vtcunq; eſt, nomen per onomatopœiam factũ videtur. Cynchramus diſcedentibus coturnicibus ducẽ ſe præbet, vt lingulaca quoq;, ortygometra, & otus. A cynchramo coturnices etiam noctu reuocantur, (Græcè eſt, ὅσπερ αὐτὰς καὶ ἀνακαλεῖται νύκτωρ) cuius vocem cùm ſenſerint aucupes, intelligunt parari diſceſſum, Ariſtot. Cychramus perſeuerantior (quàm glottis, quæ nunquam plus vno die cum coturnicibus pergit, & in proximo hoſpitio eas deſerit) feſtinat etiam peruenire ad expetitas ſibi terras. itaq; noctu is eas excitat, admonetq; itineris, Plin. ¶ Cynchramus auis eſt quæ noctu diluculum verſus primo clamat, quaſi vocans aues ad iter, Niphus. Gyb. Longolius cenchranum & ortygometram pro vna aue accipit, (quod non probamus,) quæ ſcrica à Germanis vocetur ein ſcrecke. ea verò ortygometrá ne potius an cynchramus ſit, quoniam alterutram eſſe non dubito, iudicent diligentiores. Nam crecem non eſſe, vt Turnerus putabat, ex crecis hiſtoria confirmari poteſt. *Vide* plura in Ortygometra, mox poſt Coturnicem. Miliaria an eadem ſit auis cum cenchramo conſideret lector, Wottonus.

Pro cynchramo, Albertus deprauatam habet vocem *fababoniz*, & gallinā vibicis interpretatur, (Birckhün) de qua plura scribemus inter gallinas syluestres. ¶ Est apud nos auis Brachuogel dicta, cruribus proceris, & rostro quoque, eodemq; inflexo modicè, altera maior, quam Latinè arquatam nominaui: altera minor, inter gallinulas aquaticas descripta, quarum alterutra an cynchramus esse possit inquirendum.

De avibvs qvarvm nomina incipivnt a litera D.

DE DACNADE.

Dacnades sunt auium genus, quas Ægyptij inter potandum cum coronis deuincere soliti sunt, quæ vellicando morsicandoq; & canturiendo (cantitando, Gillius) assiduè, non patiuntur dormire potantes, Pompeius Festus. Δακνὶς, auis quædā, Hesych. & Varin. Δάκια (per iôta in penultima. melius forte per epsilon) auiculæ syluestres, ὀρνιθάρια ἄγρια, Iidem. Ῥοίδας, δάκνας, Iidem. an verò hoc postremum etiam aues aliquas significat, incertū est mihi. Inuenio & ῥοιλιάς, δάκνας apud Hesych. *Δακνίς. Δάκια.*

DE DICÆRIS INDICIS AVICVLIS.

Parvvlarvm quarundam auium Indicarum natio in excelsis rupibus nidificat, quarum magnitudo accedit ad ouum perdicum, sandaricino colore est: Indi sua lingua *Dicærum* solent nominare: Græci, sicut audio *Dicæum*. Eius stercus si quis milij magnitudine sumserit in potionem dissolutum, ad vesperam morietur. mors suaui somno similis est, & nullum omnino sensum doloris habet. Quamobrem summopere Indi id assequi student. ipsum enim ma'orum obliuionem existimant inducere. Quod quidem ex India muneri missum rex Persarum omnibus rebus antefert, & asseruat, insanabilium malorum remedium, si sumere sit necesse: neque apud Persas quisquam alius quàm rex id habet, Ælianus. Eædem fortè sunt aues, quæ ab Hesychio & Varino nominantur δρυκκαί. *Stercus harum auium suauem mortem adfert.*

DE DIOMEDEIS AVIBVS.

In Diomedea insula sita in Adriatico mari, templum Diomedis esse aiunt mirabile & sacrum, id vndiq; circunsideri auibus insigni magnitudine, quarum magna & dura sint rostra. eas si Græci homines aduenerint, quiescere: si vero ex vicinis locis barbari aliqui, subuolare & è sublimi præcipites (καταράσσειν) capita eorum ferire, & rostris ad mortem vsq; vulnerare. Fabulantur autem Diomedis socios cum ipse ab Ænea regionum illarum rege dolo occisus esset, naufragio circa insulam facto, in has aues mutatos esse, Aristoteles in libro mirabilium narrationum. ¶ Diomedeas aues Iuba cataractas vocat, eis esse dentes oculosq; igneo colore, cætero candidis tradens. duos semper (super, Solinus) ijs duces, alterum ducere agmen, alterum cogere, (congreges enim volitant.) Scrobes excauare rostro, inde crate consternere, (surculis in versum superpositis imitari texta cratium, & sic contegere subtercauata,) & operire terra quæ antè fuerit egesta: in his fœtificare. Fores binas omnium scrobibus: orientem spectare quibus exeant in pascua, occasum quibus redeant, (vt lux & moranteis excitet, & receptui non denegetur, Solinus.) Aluum exoneraturas subuolare semper, & contrario flatu: (quo proluuies longius auferatur, Solinus.) Vno hæ in loco totius orbis visuntur, in insula quam diximus nobilem Diomedis tumulo atq; delubro, contra Apuliæ oram, fulicarum similes, (forma illis penè quæ fulicis, Solinus. malim, ardeis.) Aduenas barbaros clangore infestant, Græcis tantum adulantur, miro discrimine, velut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemq; eius quotidie pleno gutture madentibus pennis perluunt atq; purificant: vnde origo fabulæ Diomedis socios in earum effigies mutatos, Plinius. Diomedeæ insulæ duæ sunt (è regione Gargani, vt quidam scribunt. Vide Horatium lib. 1. Serm. *Qui locus à forti Diomede conditus olim, &c.*) quarum altera habitatur: in altera deserta Diomedem disparuisse quidam fabulantur, comitesq; in aues conuersos esse. Eas etiam hac ætate mansuescere, & humanam quodammodo vitam agere, & viuendi ordine, & erga benignos mansuetudine: à malignis autem & sceleratis fuga & euitatione, Strabo lib. 7. Diomedem à Dauno interfectum lugentes socij in aues cygnis similes conuersi sunt: quæ barbaros refugiunt, accedunt verò ad Græcos, ita vt ex manibus eorum cibos auferant, & sinus eorum subeant. degunt autem illæ in insula cui à Diomede nomen, quæ sita est circa Adriaticum mare & Ionium sinum, Varinus in Diomede. Insula quædam nomine Diomedea, auibus Diomedeis abundat. hæ hominibus natione barbaris neq; quippiam nocent, neq; eos adeunt: Sin Græcus aduena eò diuerterit, diuino quodam munere ab his auibus aditur, alis explicatis, tanquam manibus, ad prensationem & complexum. Græcos se pertrectantes non refugientes, intrepide se palpari sustinent: in accumbentium sinus aduolant, velut ad mensas hospitales inuitatæ. Vulgò socij Diomedis esse iactantur, qui vnà cum eo contra Ilium arma tulerunt. prima eorum natura in auium speciem immutata, etiam nunc se esse Græcos & Græcorum studiosos perseuerare, Ælianus. *Si volucrum*

Fabula de Diomedis socijs in aues mutatis.

Græcis adulatur, barbaros infestant.

quæ sit dubiarum forma requiris Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis: Magna pedis digitos pars occupat, oraq́ cornu Indurata rigent, finemq́ in acumine ponunt, Ouid. lib. 14. Metam. vbi Diomedis sociorum in aues transformationem describit. *Nunc etiam horribili visu portenta sequuntur, Et socij amissi petierunt æthera pennis, Fluminibusq́ vagantur aues (heu dira meorum Supplicia) & scopulos lachrymosis vocibus implent*, Diomedes vndecimo Æneidos. Vbi Seruius, Hoc loco nullus dubitat fabulæ huius ordinem à Vergilio esse conuersum. nam Diomedis socios constat in aues esse conuersos post ducis sui interitum, quem extinctum impatienter dolebant. Hinc eæ aues hodieq; Latinè Diomedeæ vocantur, quas Græci ἐρωδιοὺς dicunt. cuius generis auem auspicio dixit Homerus Diomedi & Vlyssi speculatoribus apparuisse: Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. Habitabant autem in insula quæ est haud longè à Calabria in conspectu Tarentinæ ciuitatis. Quin etiam de his auib. dicitur, quòd Græcis nauibus lætæ occurrant Romam venientibus, Latinas vehementer fugiant, memores originis suæ, & quòd Diomedes ab Illyrijs interemptus est, Hæc ille. Has aues aiunt, si barbarus quispiam illuc accessisset, ocyus aduolantes, vnguibusq; & rostro oculos & caput petentes, consauciasse & fœdè lacerasse, neque prius destitisse, quàm ibi illum crudeliter interemissent. fuisse enim illas (rostro) vnco, & incuruis præterea armatas vnguibus, Nic. Leonicenus in Varia hist. 1. 84. sed authorem non adfert, nec nos vsquam legimus rostro & vnguibus vncis has aues fuisse. nam & Ouidius rostra earum acuta esse scribit: & Albertus, Rostris acutis (inquit) cauant molliora rupium in quibus nidificent: & tecta desuper ex tegulis (surculis) & puluere componunt ad modum magni cyphi. Et rostri figura acuta, non adunca ardearum generi conuenit. Ardearum autem generis has aues esse & Seruius sentit, cuius verba iam recitauimus: & Stephanus Grammaticus testatur. Diomedea (inquit) vrbs Dauniorũ est, in qua ardeæ cicures (ἐρωδιοὶ χειροήθεις) aduolitant (ad homines, Græcos quidem, non barbaros,) & sinum subeunt, in quas Diomedis socios mutatos aiunt. Cæterum cataractę dictæ sunt ἀπὸ τοῦ καταῤῥάσσειν, vt supra ex Aristotele citauimus. quòd in hominum capita barbarorum præcipites ruant, eaq; rostris feriant. Alias ab his catarrhactas, hoc est laros marinos albos & paruos, descripsimus supra, quæ & ipsæ è sublimi præcipites ruunt ad piscium prædam. & hæ forsitan fulicis conferri possunt, non Diomedeæ catarrhactæ, quæ cygnis ab Ouidio comparantur, & insigni magnitudine præditæ ab Aristotele dicuntur. Aut igitur errasse, duasq; diuersas aues nominis similitudine deceptum confudisse Plinium iudico: aut ex Græco aliquo scriptore fulicas pro ardeis reddidisse. nam & alibi cirrhos fulicis esse scribit, quod ardeis magis conuenire videtur: vt & color albus. sunt enim albæ quædam ardeæ etiam maiores cæteris. sed & cataractæ lari, albi traduntur. Rostris ferire & vulnerare, caputq; & oculos hominum petere, ardeæ solent. Oculi quoq; ignei coloris ab ardearum genere alieni non sunt. tales enim vidisse memini. & ardeę pellæ, id est fuscæ, oculos coitus tempore sanguine suffundi quidam tradunt. Cæterum, dentes an in vlla aue reperiantur præter aquatilium, vt anserum, anatum & mergorum genere, non facile dixerim. nam vespertilio, quæ dentes habet, auis est non auis vt in grypho legimus. Sunt qui morphno etiam, id est anatariæ aquilæ dentes tribuant. *Taui* est auis habens dentes in palato Vetus Glossographus Auicennæ. Sed habent & ardearum rostra summa partes marginum exiguas serratas & asperas dentium instar ¶ Diomedeæ aues magnitudine sunt cygnorum, colore candido, duris & grandibus rostris circa Apuliam in insula Diomedea inter scopulos littorum & saxa volitantes, Isidorus. Obscurus quidam inter recentiores fulicam à Diomedea prorsus non distinguit. ¶ Diomedis aues hyeme incubant, forte propter vitanda tonitrua, quæ ouis noxia dicuntur, Albertus.

An rostro & vnguibus aduncis sint.

Ardearũ generis esse has aues.

Catarrhactas dictas esse.

In illis Diomedeis insulis, quæ hodie *Tremiti* vocantur, sub imperio Venetorum in Adriatico mari, Canonici regulares sunt diui Augustini Lateranensis institutionis. In eisdem aues quasdam raras vulgò artenas dictas (tanquam ardeas) quæ nec alibi reperiuntur amicus quidam, qui in illis aliquandiu habitauit, quantum meminisse poterat, nobis per literas significauit. Fatebatur autem non omnium exactè se meminisse. Magnitudine (inquit) sunt qua gallinæ satis corpulentæ: sed collo & cruribus longiusculis. Color eis fuscus vel cinereus obscurus, & (nisi fallor) non nihil albi habent sub ventre, vt columbi syluestres quandoq;. Rostrum prædurum, & aduncum vt aquilæ ferè, non adeò tamen: colore egregiè rubrum, si bene memini. Oculi formosi, igneo colore, non admodum magni. Vidi enim aliquando vnam, quæ virga percussa in capite oculos aperiebat, & clamabat: sed mox recludebat, cum lucem Solis ferre non posset. Piscibus viuunt, quos noctibus tantum venantur. Digitos habent vncos, ferè vt accipiter minor. non longè à scopulis insularum Diomedis prouolant. Incolæ in cauernis scopulorum & in terra eas nidificare affirmabant. Fœcundissimas equidem esse scio. In cauis autem degunt vt lucem Solis declinent: qua ne offendantur, interdiu latent: noctu verò circa scopulos non longè supra aquam volitant. Carnes earum in cibum nõ veniunt, propter virus piscium quod resipiunt. Euadunt autem immodicè pingues, ita vt visa à me sit huius generis auis quæ præ pinguedine pedibus se sustinere nõ poterat. Ex hoc pingui vnguentum fit, colore croceum, odore grauissimo, neruorum morbis salubre, conuulsioni, arthritidi, ischiadi, defluxionibus frigidis, & multis alijs malis quæ humores frigidi crearint, quod experientia mihi constat. Egregiè enim calfacit: & omnino lædit affectus calidos, in vulneribus, rupturis, aut alijs morbis calidis. Canonicum quendam eius loci olim quotidie hoc vnguento ventriculum sibi inungere solitum audiui, vt melius concoqueret & plura appeteret.

Descriptio vera auium illarũ quæ hodie Diomedeas insulas incolunt.

teret. Deplumatas exenteratasq; aues in Sole suspendunt, & adipem destillantem colligunt. Vocem ædunt similem vagitui infantium. Et aiunt olim ducem Vrbini Franciscum Mariam Guidonis Vbaldi nostro tempore ducis patrem, cùm fortè ad illas insulas appulisset, ac noctu harum auium vocem audiuisset, infantium esse vagitus putauisse, & canonicos scortatores: donec aue ab illis allata & præsentis audito clamore se deceptum intellexit. Falsum est quod Plinius & sequutus eum Augustinus in libris de ciuitate Dei referunt, aduenas barbaros has aues clangore infestare, Græcis adulari. Nec illud verum, quod ab eodem Plinio traditur, ædem Diomedis (cuius adhuc vestigia extant, sacello ibidem extructo) quotidie eas pleno gutture & madentibus pennis perluere atq; purificare. Color quoq; earum non simpliciter albus est, vt Plinius scribit; sed ad cinereum vergens, vt in fulicis (larorum generis) etiam, quibus eas comparat. Dentatæ an sint, non obseruaui. rostrum sanè habent validum & longiusculum, (supra etiam aduncum dixit, quod ardearum generi non conuenit.) Scrobes eas rostro cauare, inq; eis fœtificare, incolæ testantur. Verè etiam scriptum puto, omnium scrobibus fores binas esse, vnas orientem versus, quibus exeant in pascua: alteras ad occasum, quibus redeant. Mordent crudeliter, & vnguibus aduncis quod volunt sicut accipitres arripiunt, Hæc ille.

DE DRYOPE.

Dryops, δρύοψ, auis vna est de choro auium apud Aristophanem, Scholiastes quæ sit non explicat. Hesychius autem à dryocolapte, id est pico martio, diuersam esse docet. ¶ Dryopes, Δρύοπες, populi fuerunt iniusti circa Parnassum, quos Hercules superatos bello in Peloponnesum transtulit. sic autem dicti sunt à Dryope Lycaonis & Diæ Lycaoniæ filio, Varinus. Horum meminit Verg. 4. Æn. *Cretesq́, Dryopesq́ fremunt. Tamq́ cadas domitus, quàm quisquis ad arma vocantem Iuuit inhumanum Thiodomanta Dryops,* Ouidius in Ibin. *vide* plura in Onomastico nostro.

De Avibvs qvarvm nomina incipivnt ab E. litera.

DE EDOLIO.

Edolivs, Ἐδώλιος, auis quædam, Hesychius & Varin. sic dicta forte ab aliqua corporis aut rostri figura: nam ἐδώλια dicuntur transtra nauium in quibus remiges sedent: & per metaphoram sedilia in domibus. Apud eosdem eidalis quoq; auis, Εἰδαλίς, memoratur, à pulcritudine forsan dicta. εἰδάλιμον enim formosum & speciosum interpretantur. Sed magis puto corruptas esse has voces. nam apud Aristophanem in Auibus vbi textus habet, Καὶ ἐλασᾶ καὶ ἐρωδιῷ, carmine trimetro dactylico, Scholiastes pro ἐρωδιῷ legit ἐδωλιῷ: & Callimachum pro edolio ait εἰδώλιον per ει diphthongum inter aues numerare. *Eidalis.*

DE ELAPHIDE.

Elaphis, ἐλαφίς, pennas in dorso omnes ceruinæ pelli colore similes habet, (vnde nomen apud Græcos. Latinè ceruinam aut ceruiam aut ceruariam dixeris.) Pascitur autem hæc in aquis, sicut iynges in terra. linguam nempe longissimam, lineæ aut funiculi instar in aquam procul extendit, & sensim ad fauces deceptum aliquem piscem, qui ad conspectam adnatauerit linguam, allicit. Ad huius imitationem nimirum piscatores olim, ad longam arundinem ex pilis equinis lineam suspenderunt, Oppianus in Ixeuticis 2.12. Forte hæc auis pennas varias & maculosas habuerit hinnulorum instar. nam & lupus ceruarius ab iisdem maculis sic dictus videtur, & in mustelorum piscium genere nebrias. Iam cum & aquatica auis sit, & linguâ prælongam exerat, cogitandum est an eadem vel certe cognata sit Aristotelis glottis, id est lingulaca auis, cui à linguę longitudine nomen: & corporis forma auibus aquaticis similis. ¶ Ceruinæ aues Diodoro Siculo lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis, non aliæ quàm struthiocameli sunt, magni cerui magnitudine, &c. *Glottis seu lingulaca auis. Ceruinæ aues.*

DE ELEA ET ELASA.

Eleas & elasas auium nomina sunt Aristophani in fabula quæ Aues inscribitur: quænam verò aut quales sint à Scholiaste non explicatur. Nominatur autẽ in duobus versib. proximis (dactylicis trimetris) vtraq; auis à Comico, Καὶ ἐλεᾶ καὶ βάσκα, Καὶ ἐλασᾶ καὶ ἐρωδιῷ. Eleâs forte ea auis est quæ ἐλέαι à Callimacho nominatur, qui sic scribit: Ἔλεα (proparoxytonum) μικρὸν (ὄρνεον) φωνῇ ἀγαθόν, Scholiastes Aristophanis. hoc est, Elea auis est parua, voce proba. Apparet aũt Callimachũ ab Aristotele mutuatũ, qui hist. anim. 9.16. Helea, ἐλέα (inquit) vitæ commoditate nota. εὐβίοτος, si qua alia auis. consistit æstate in vmbra & aura, hyeme in Sole & apricis. inspectat paludes ab arundinibus summis: paruo corpore est, sed voce proba. (quæ ferè etiam de alcyone Plinius scribit, *vide* in Alcyone *A.*) Gaza veliam interpretatur, aspiratione in *u* consonantem versa, vt pro hespero vesperum dicimus. sed sequentia quæ ad diuersam auem gnaphalum Aristoteli dictam pertinent, Gaza aut librarij, omissa gnaphali *Heleæ descriptio ex Aristotele.*

mentione, non rectè ad veliam (heleam) omnia referunt. Erroris occasionem video, quoniã bis legitur φωνὴν ἔχει ἀγαθὴν, primum de heléa, deinde de gnaphalo. Ἑλέας, paroxytonũ, auis quædam, Hesych. & Varin. Ego ex diuersis istis modis quinq;, quibus huius auis nomen scribi reperio, (cum prima syllaba aliàs denso aliàs tenui spiritu scribatur, media aliàs per epsilon tantum, aliàs per ει diphthongum: vltima per α nudè finale, vel per ας. deniq; accentu variet, nunc acuto primam nunc mediã occupante, nunc vltimam circunflexo) eum præ cæteris probo, qui apud Aristotelem habetur: nempe ἡ ἑλέα, vt vox sit generis fœminini (nam in ας masculini generis foret) paroxytona, prima aspirata. innuit enim Aristoteles nomen ei factum à paludibus quas inspectat, eas Græci vocant ἕλη. Est & *Teleas* auis secundum quosdam. *vide* in *T.* Alexander Myndius apud Athenæum scribit ægithali (id est pari) genus alterum à quibusdam vocari ἐλαιὸν, ab alijs pirian (si rectè scribitur,) & quo tempore maturæ sunt ficus sycalida, id est ficedulam, cuius alterum genus melancoryphus appelletur. Sed hæc auicula ab Aristotelis heléa & eleâ Aristophanis, planè diuersa mihi videtur. *Vide* mox in Ficedula *A.* ¶ Eleã seu veliam Eberus & Peucerus auem inquiunt esse paruam, colore pulcro, inferne croceo valentem voce: quæ æstate vmbrosa, hyeme aprica loca petat: & Germanicè interpretantur Zigelhempfling. Scio Germanos aliquos linariam nostram Hempfling vocare: cuius ego nullam speciem veliam esse, aut circa paludes versari arbitror.

Enthyscus, auis quædam, ὁ ἄσφαλος, Hesych. & Varin. ásphalos verò quæ sit non docent. Videtur autem eadem ascalapho. *vide* in Bubone supra.

Epimachos pulcerrimos, psittacos & struthiones grandes prouincia Abasiæ fert, Paulus Venetus 3.45. Io. Rauisius ophiomachum auem esse scribit quæ serpentes impugnet.

DE ERYTHROPODE.

Erythropus, ἐρυθρόπους, genus est auis, Varinus. Memoratur in Choro Auium apud Aristophanem. Scholiastes ait Callimachum quoq; eius meminisse, nec aliud addit. Apud Plinium libro 10.

Hæmatopus auis.

cap. 47. hæmatopodis auis (à sanguineo pedum colore dictę) mẽtio fit. sed Hermolaus himantopodam legere mauult. Etiamsi (inquit) & auis genus sit Aristophani, quam dicat erythropoda. hæc autem sit an diuersa, non statuo. Eberus & Peucerus hæmatópodem & erythrópodẽ pro vna aue accipiunt, quam

Rotfinck

Germanicè interpretantur Rotfinck / id est fringillam rubram: cum rursus fringillam etiam simpliciter dictam sic interpretentur. Sed cùm nullam huius auis descriptionem veterem habeamus, & ex solo nomine coniectare oporteat quod ei à rubente pedum colore impositum est, rubent autem illi permultis diuersæ naturæ & magnitudinis auibus: rem pro incerta potius relinquere quàm diuinare hominis docti fuerit. Est inter aues aquaticas, quas gallinellas (seu gallinagines) aquaticas vocamus, quòd victum circa aquas quæritent, cruribus omnes proceris, & rostris pleræq; oblongis, genus vnum quod

Rotbein *circa Argentoratum.*

circa Argentoratum Rotbein / id est erythropus, vt verbum verbo reddam, appellatur: cuius figuram dabimus inter Gallinulas aquaticas. sed hoc cruribus tantum rubet: *Rala* verò Anglorum, quam inter easdem Gallinulas duplicem describemus tum rostro tum cruribus.

Ermacõ.

Ἕρμακον, ὄρνεον Hesychius & Varinus.

Erythrotaon.

Erythrotaon apud Plinium legitur, alij tetraonem, alij aliter legunt. ea auis inter gallinas montanas (alpinas) maxima nobis videtur, quam vulgò *gallum vrum* appellamus, etsi quidam gallum Indicum esse suspicentur. nos de vtroq; inter Gallos & gallinas agemus.

Externæ aues. Starnæ.

Externæ aues apud Plin. doctis videntur eæ, quæ hodieq; in Italia *starnæ* vulgò nominantur, & apud Germanos aliosq; simpliciter veterũ perdices (Feldhüner / Rebhüner) hactenus creditæ sunt.

De avibus qvarvm nomina a litera F incipivnt.

Fatator & Facator.

Fatator (facator, Albertus) est auis in Oriente, quæ sobolis procreandæ naturaliter cupida, tempus veris quo aues cæteræ conceptioni dant operã, anticipat. vnde fit vt oua, quæ tum parit, (hyeme, mense Ianuario, post solstitium brumale, Albertus) frigore corrumpantur. quare denuo, calidiore tempore subsequuto parit, & pullos excludit, (sed hoc Aristoteles de merula scribit,) cum cæteræ aues agrestes ferè omnes semel tantum anno pariant, Author libri de nat. r.

Fetix.

Fetix etiã secundum Albertum, bis parit æstate, & sobolem numerosam habet, corpore parua, (parua plerunq; fœcundiora sunt,) & breuis vitæ.

DE FICEDVLA ET ATRICAPILLA.

Ficedulæ aui nomen à ficu, vt & συκαλὶς apud Græcos, quod ea (vt Varro ait) ping uis fiat, vel quòd ficuum tempore capiatur. Italis hodie *becquefigo* (*piccafyga* circa lacum Verbanum) id est συκοκόπος, dicitur, auicula lusciniæ simillima tum colore tum magnitudine ferè. Gallis similiter *becquefigue.* Germanis Graßmugg / vel Graßmusch, id est passer gramineus, vt Turnerus interpretatur. sed quærendum an à colore potius, quasi Graumusch, id est passer fuscus sic appelletur. nam cum quatuor ferè genera auium (vt pluribus in Curruca docui) grasmuschi nostris vocentur, genus fuscum inter cætera præcipuè videtur ficedula esse. Ficedula auicula est Germanorum grasmuscho similis, Turnerus.

Phœni-

Phœnicurus,cui nomen à rubente cauda,differt à ficedula quę cinereo tota & obſcuro colore conſtat, Eberus & Peucerus.

Ficedulã & atricapillam eandem eſſe auem.

¶ Ficedulæ & atricapillæ vicibus commutantur. fit enim ineunte autumno ficedula: ab autumno protinus atricapilla. nec inter eas diſcrimē aliquod niſi coloris & vocis eſt. Auem autem eſſe eandem conſtat:quia dum immutaretur,hoc genus vtrunq; conſpectum eſt,nondum abſolute mutatum: nec alterutrum adhuc proprium vllum habens appellationis, Ariſtoteles & Zoroaſtres in Geoponicis 15.1. Alia ratio ficedulis,quàm luſcinijs.nam formam(vocem Ariſtot.)ſimul coloremq; mutant. hoc nomen non niſi autumno habent, poſtea melancoryphi vocantur, Plinius.¶ Melancoryphi, genus auium,quæ Latinè vocantur *atricapillæ*. eò quòd ſumma earum capita nigra ſint,Feſtus.Plinius etiam Græcum melancoryphi nomen retinuit. Atricapilla vulgò Italis *capiſuſcula* dicitur, Niphus. Et alibi, Atricapillam (inquit)aliqui duplicem eſſe volunt, alteram paruam, quæ non mutatur in ficedulam: nam & hæc tempore ficedulæ viſa eſt. alterā paulùlum maiorē, quæ conuertitur in ficedulam, & hæc nunquam videtur apparente ficedula. Atricapilla circa Ferrariam Italiæ *capo nero* nominatur, quanquam & parum maiorem alibi *capo negro* vocari audio. Gallicè *piuoine*.hæc maximè (inquit Petrus Bellonius)in Creta abundat per fruteta volitans.& quoniam huius auiculæ caput caudaq; & pars corporis nigricant,à multis vulgò *aſprocolos*) id eſt albicilla, leucopygos) per antiphraſin nominatur, (melampygus potius dicenda.) nam alia quædam auis, propriè leucopygos (Bellonius Gallicè tantum ſcribit *cul blanc*)appellatur,quæ veterum Græcorum œnanthe eſt.alij in Creta magis propriè atricapillam melanocephalum,eadem qua Latina vox eſt ſignificatione,nominant.eſt autem eadem quæ ficedula,Gallis *papafigho* vel *becafigo* dicta,Hæc ille. Atricapilla Germanis,vt creditur,eſt **ein Graßmuckle**, Turnerus.Hanc in Anglia (inquit idem)nunquam vidi,neq; aliàs quàm ſemel Ferrariæ in Italia, &c. *vide* ſupra in Curuca *A*.Noſtri appellant **Schwartzkopff/die Graßmuck mit dem ſchwartzen Kopff.** caput enim vt audio,prima ætate eis rubet,deinde nigreſcit,maribus duntaxat:fœminis vero ſemper rubet.Eber.& Peucerus Germanicè(Saxonicè)interpretantur **Münchlein** / id eſt,paruū monachum, nimirum à macula illa capitis rotunda.curucę(inquiunt)ſimillima eſt,cinerea,vertice nigerrimo qualem auriuittis habet.auriuittem vocant auem quam noſtri **Güger** alij **Gümpel/Goldfinck.**¶ Fecetola(Ficedula)auis quædam parua boni ſaporis, quam nominat Dioſcorides(in capite de hirundinibus. Serapionis interpres eum locum transferens pro ſycalide habet ſophlidas,& apud Syluaticum *ſoſadas*, id eſt facetola: Auicenna omiſit,) Syluaticus. *Alchaugi*,id eſt ficedula auis, Idem. Ficedulam Græci ſycalida vocant, ac ampelida vel ampeliona quoq; vt tradit Pollux,Hermolaus & Cælius. Ampelis & ampelion ſit ne eadem quæ ficedula,nondum conſtat, Wottonus. Nos plura de Ampelide priuatim ſcripſimus in Elemento *A*.

Melancoryphi.

¶ *Beccefigas* Itali quidam etiam alias quaſdam aues nominant præter hanc de qua agimus luſcinię ſeu curucæ ſimilem,cui præcipuè hoc nomen debetur: vt alias, & galbulam, quam aliter *galbedro* & *rei galbulo* vocitant,Græci hodie vulgo συκοφάγον, de qua ſuo loco dicemus.

¶ Alter ex ægithalis (id eſt paris auibus) à nonnullis ἐλαιὸς vocatur, ab alijs πιζίας(πυειας) legit Wottonus,qui locum hunc Athenæi mendoſum ſuſpicatur. vide num σπιζίας legi poſſit.eſt enim *ſpizites* ægithali ſpecies Ariſtoteli à magnitudine fringillæ dicta,vt accipiter ſpizias eidem qui fringillas venatur,) & ſycalis eo tempore quo ficus maturæ ſunt: cuius alterum genus melancoryphum dicitur, Athenæus. Videtur autem pari & ficedulæ genus confundere,ea(vt conijcio)erroris occaſione:quoniā vt ficedulæ ſpecies atricapilla eſt,ſic & pari genus paruū atro vertice inſigne cōſpicitur, vnde ei & nomē apud nos **Kolmeiß**: & apud Italos quoſdā parus maior ab eodē capitis colore *capo negro* vocatur.

An gallinago & ficedula eadem ſit.

¶ Falluntur qui Albertum Magnum ſecuti, *gallinaginem*, id eſt *beccaſſam* Gallorum, ficedulam vocant:vt illi etiam(Gyb.Longolius)qui auem rubente pectore **Güger** à noſtris dictam,quoniam capite atro ſit atricapillam faciunt.Eberus & Peucerus ficedulam interpretantur auem phœnicuro adeò ſimilem,vt niſi cauda differrent,quæ illi rubea,huic cinerea eſt,vix poſſent dignoſci, Germanicè **Schnepfli,Wüſtling.** prioris nominis cauſa eſt,quòd auidiſſimè hiantibus faucibus muſcas & culices captet.Ego verò hanc potius erithaco cognatam quàm ficedulam exiſtimàrim.

B.

Deſcriptio ficedulæ.

Ficedula auis paruula eſt,Platinæ,Grapaldo & alijs.*vide* in *A*. Celſus lib.2.c.18.Ex his(inquit)quę volatu fidūt, firmiores ſunt(in alimenti ratione)quæ grādiores aues quàm quæ minutæ ſūnt,vt ficedula & turdus. ¶ Proprium atricapillæ & luſciniæ præter cæteras aues,vt linguæ ſummæ acumine careant, Ariſtot. Eodem caret etiam rubro pectore auis quam dixi à noſtris **Güger** appellari.Reliqua dicta ſunt ſupra in *A*.

C.

De ficedularum cibo.

Ficedulam & atricapillam vermiculis nutriri Ariſtoteles prodidit.qui victus etiam noſtris atricapillis vulgo dictis & currucis conuenit.ſed autumni tempore ficubus etiā pingueſcit ficedula, & tum potiſſimum capi ſolet,vt Athenæus & Euſtathius referunt.Ficuum eſu pinguis fit, Varro de lingua Lat. Vuis quoq; veſcitur teſte Val.Martiali,hoc diſticho: *Quum me ficus alat, quum paſcar dulcibus vuis, Cur potius nomē non dedit vua mihi?* hinc & ampelidē eandem à vineis nominatā Cælius conijcit. ¶ Attica-

Nido. *Partu.* *Cura circa pullos.* pilla in arboribus nidificat, Aristot. in cauis arborum sicut apud nos parix, Niphus. Atricapillam etiam plurima ædere aliqui referunt, sed post Africam struthionem. Iam vel decem & septem oua atricapillæ reperta sunt. Sed plura etiam quàm viginti parit, & numero impari semper, vt narrant, Aristoteles & Plini. Melancoryphus pullos tam diligenter alit, vt statim in nidis pinguissimi sint. cum è nido auolant matrem turmatim sequuntur, nec deseruntur ab ea donec sibi alendis sufficiant, Albert. ¶ Amerinæ flore atricapilla perit, Ælian.

Quando & quomodo capiantur.

E.

Ficedulæ capiuntur tempore ficuum, Athenæus & Eustathius. Κουπίδας Græci quidam ficedulas nominant, & retia quibus capiuntur κουπίδια, Hesych. & Varin.

De alimento ex ficedulis.

F.

Ficedulæ pinguissimæ fiunt, & in Italia (vt audio) in magno pretio habentur. Apicius turdos & ficedulas bis vel ter simul nominat, tanquam aues ex æquo delicatas. Negant vllam auē præter ficedulā, totam comesse oportere, Gellius libro 19. Ficedularum, carduelium, reliquarumq; auiū minutarum caro, si pingues sunt, modò non nidificent, boni alimenti est, Platina. Ficedula optima est autumno, propter alimentum eis tunc abundans, Galenus in Hippocrat. de victu acut. ex auibus quæ volatu fidūt, firmioris sunt nutrimēti quæ grandiores, quàm quæ minutæ, vt ficedula & turdus, Celsus lib. 2. *De apparatu & cōdimento earum.* ¶ *Cærea* (id est pinguis) *quæ patulo lucet ficedula lumbo Cum tibi forte datur, si sapis adde piper*, Martialis. *Si sapit, & calida arescit ficedula. quæris Cur piper? vt melius si bibis, inde coquas?* Baptista Fiera. Hirūdines vti ficedulę in cibo (similiter scilicet paratæ, nōn quòd ficedulæ etiam oculos iuuent) aciei visus medicamentum præbent, Dioscorides. Ficedulas implumes ac nullibi comminutas aut exenteratas, in folio vitis cum modico salis, fœniculi ac laridi inuolues: inuolutaq; cinere calido & carbonibus integes. Ante dimidium horæ coquentur. assas si voles, quaternas simul deuincies circa veru capite & pedibus: ne si transfixę fuerint, nil habeas quod comedas. Sunt qui in extrema coctura laridū his instillent, Platina. Ficedulas assabis, sed etsi elixentur cum pipere & saluia, non insuaues videbūtur, Idē. Apicius lib. 6. c. 5. describit ius pro coquendis & condiendis auibus diuersis, turdis ficedulis, &c. *vide* infra in Pauone *F.* de ficedulę coctura. Athenæus lib. 4. in opiparo quodam conuiuio porcum assum appositum scribit turdis & ficedulis fartum. qualis etiam Apicij porçus hortulanus est.

H.

a. Ficedula antepenultima longa Martiali, *Cærea quæ patulo lucet ficedula lumbo.* Iuuenalis licentius corripuit Sat. 14. *Mergere ficedulas didicit nebulone parente.* Συκαλλίδας Epicharmus dixit lambda duplicato propter versum: cōmuniter melius scribitur simplici, Athenæus. Colidis, id est ficedula auis, Syluaticus: voce corrupta (vt apparet) à Græca sycalide. Κουπίδες ficedulæ sunt, & κουπίδια retia quibus capiuntur, Hesychius & Varinus.

Epitheta. ¶ Epitheta. Ἀγλααὶ συκαλλίδες, Epicharmus. est autem ἀγλαὸν splendidum, cum aliàs, tum pinguedine lucens: vnde Martialis, *Cærea quæ patulo lucet fic. lum.* ¶ Μελαγκόρυφοι, οἱ ἀποκεχρυμμένοι. ἄμεινον δὲ νοεῖν οἱ ἄνθρωποι. Μελαγκορύφους, μοιχοὺς, τοὺς γεννητικοὺς ἀνθρώπους, Hesych. & Varinus. videtur autem poeta aliquis melancoryphos, id est atricipites appellasse homines libidini & scortationibus deditos, quòd noctibus fortassis laruati, vel capita obuelati, aut facie alieno colore picti, ne facile possent agnosci, vagarentur. ¶ Turdetani & Ficedulenses nominantur in Captiuis Plauti.

Prouerbium. *Gratæ auibus ficus sunt, sed plantare recusant.* ¶ *c.* Prouerbium illud Græcis vsurpatum, Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσι, id est, Gratæ auibus ficus sunt, sed plantare recusant. à ficedulis auiculis præcipuè ductum videtur, quanquam & aliæ quædam aues, (vt dixi in *A.*) ficubus vescuntur. Eiusdem sensus est hoc apud Germanos iactitatū, *Felis amat pisces, sed aquas intrare recusat:* Die katz hat die fisch lieb / sy wil aber nit ins wasser.

Κρηπίς. ¶ *f.* *Et eodem iure natantes Mergere ficedulas didicit nebulone parente*, Iuuenalis Sat. 14. Κρηπὶς, placenta ex farina & melle, in qua positæ erant aues ampelides aut ficedulæ assæ: quibus comesis placentā quoq; (crustam) iuri intritam edebant, Pollux. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, ficedulæ, turdi, &c. ante cœnam apposita sunt, Macrobius. Tiberius Cæsar Asellio Sabino H. S. ducenta donauit pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ, & ostreæ & turdi certamen induxerat, Suetonius. ¶ Augusto aues omnes ficedulæ sunt, (quia tum temporis plerįq; pinguescunt vuis & ficubus,) apud Italos prouerbiali sensu dicitur, & ad varias sententias accommodatur.

Emblema Alciati. ¶ h. Emblema Alciati, sub lemmate *Paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere.*

In tenui spes nulla lucri est: vnoq; residunt Arbusto geminæ non bene ficedulæ.

DE FRINGILLA SIVE SPIZA, ET PHRYGILO.

Fringilla auis dicta est quòd frigore cantet & vigeat, Festus. Sunt qui frigillam scribant ex recentioribus, *n* litera omissa. sed melius videtur cum *n* scribi. nam Itali hodieq; in vulgari lingua sic scribunt. Quoniam verò de fringilla apud veteres Latinos aliud nihil legimus: & pauca admodum de spiza Græcorum, quam Gaza ex Aristotele fringillam interpretatur, (& dubium mihi est an fringilla nostra eadem quæ *spiza* Aristotelis sit, vt amplius dicam mox in mentione de fringillis diuersis) placuit ea seor-

ea ſeorſim conſcribere, & ſubiungere quæ de fringilla hodie pleriſque omnibus dicta, obſeruauimus. Auienus ex Arato ſpinum, σπίνον, fringillam reddit inter ſigna tempeſtatis, hoc verſu: *Si matutino fringilla reſultat ab ore*, vbi Aratus habet, Καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. Acanthis veterum Græcorum, auis eſt quæ Gallis *ſerin* dicitur (Germanis Zinßle) & recentioribus Græcis vulgò ſpinidia, Petrus Bellonius. *Vide* plura de ſpinis (vel ſpinijs, ſpinthijs, ſpinidijs Græcorum,) ſuprà in Acanthide *H.* Fieri quidem poteſt vt vna auis tum ſpinos tum ſpiza dicatur Græcis, per onomatopœiam ſcilicet à verbo σπίζω: præſertim Arato etiam ſcribente, Καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. quanquam verbum σπίζειν etiam extendere ſignificat, vnde σπιθαμὴ dicta extenſio digitorum, & aſpis ſcutum rotundum, non extenſum in longitudinem apud Euſtathium. Σπιζία dicuntur quælibet aues, Heſychius: nimirum minores duntaxat: vt paſſeres apud Latinos. Σπίζα ſanè Ariſtoteli ſpeciem certam ſignificat, pro qua Gaza fringillam reddit. Hæc, inquit Ariſtoteles, vermiculos petit: æſtate tepidis, hyeme frigidis locis degit, contra quàm turtur. magnitudine eſt fringilla æqualis aui floro: oroſpizæ, id eſt fringillæ montanæ non admodum diſsimilis, magnitudine quoque, qua & ſpiziten ægithali, id eſt pari ſpeciem refert. ¶ Spiza auicula eſt paſſeri ſimilis, Heſychius & Varin. ¶ Σπιζίτης, εἶδος αἰγιθαλοῦ (lego αἰγιθαλοῦ. Varinus etiam corruptius habet αἰγιαλίου) ὀρνέου, Heſychius. id eſt Spizites (Gaza fringillaginem vertit,) ægithali auis ſpecies eſt. De accipitre ſpizia, id eſt fringillario, dictum eſt inter Accipitres. *Spinus.* *Spizia.* *Spiza.*

¶ Eſt & phrygilus ſeu phregilus auis, cuius in Auibus Ariſtophanes meminit. Si quis (inquit Chorus auium) fugitiuus & ſtigmatias è vobis eſt, attagâs apud nos vocabitur: ſin Phryx barbarus non minus Spintharo phregilus (φρεγίλος. malim φρυγίλος vt infra etiam. & ſic magis fiet alluſio ad Phrygem. & Suidas quoq; hoc loco φρυγίλος legit. Varinus in Sabazio phrygilos oxytonum legit, cum Scholiaſtes Ariſtophanis, è quo tranſcripſit, paroxytonum habeat) auis apud nos erit, de genere Philemonis. nam Philemon etiam (inquit Suidas) tanquam Phryx & peregrinus notabatur. Καὶ φρυγίλῳ σαβαζίῳ. Idem poeta paulò pòſt. vbi Scholiaſtes iterum monet phrygilum auem eſſe, & Sabazium, id eſt Bacchum iocosè ita cognominari, quoniam Phrygum deus eſſet. Frigellus auis nominatur in verſibus Salernitanis inter eas quæ in cibo laudantur. Arnoldus Villanouanus auem interpretatur quæ vuis veſcatur, & inebrietur etiam. velocis volatus, ſturno ſimilis, ſed melioris nutrimenti. circa vineas frequens, initio Nouembris præferenda. *Phrygilus ſeu phregilus.* *Frigellus.*

QVAE DE FRINGILLA RECENTIORES *ſcripſerunt.*

A.

FRINGILLA Italicè *franguello* dicitur, vel *frangueglio.* Fringilla Græcis veteribus ſpiza dicta, hodie in Græcia *fringilaro* vocatur, Italis *fringuello* (*frenguelo,*) Gallis *pinſon,* Petrus Bellonius. Audio autem *pinſon* Gallicè dici hanc auem à pungendo, quòd roſtro pungens etiam vulneret interdum. aliqui *guinſon* appellant. Sabaudi *quinſon.* nec ſcio an eadem ſit, quæ niſi, fallor, alicubi *frinſon* dicitur. quidam *beree* interpretatur. Eberus & Peucerus Germanicè Finck / Rotfinck: noſtri plerunq; Buchfinck vocitant. Tertium carduelis genus Vinche vulgò dicitur, Albertus. Anglicè *ſchaffinche,* (vel *finch,* vt alij,) *a ſheld appel, a ſpink,* Turner. Eliota interpretatur *ruddocke, robin, redbreſt,* quæ nomina Turnerus rubeculæ ſiue erithaco tribuit. Illyrijs *pinkawa* vel *pienkawa.* Polonis *ſlowick.*

B.

Vinchæ aui pectus omnino rubet inſtar flammæ, Albertus. colore obſcuro & nigricante rubet, Eberus & Peucerus. Fringilla paſſerem magnitudine ęquat: varijs coloribus, albo nempe, viridi & ruffo diſtincta eſt. maris pectus rubeſcit, fœminæ palleſcit, (pallidius & dilutius eſt,) Turnerus. Fringilla toto corpore candida aliquando viſa eſt. *Deſcriptio auis.*

C.

Hyeme frequẽter apparẽt.

Fringillas puto apud Latinos nomen accepisse, quòd in frigore plures conuolantes cernantur quàm æstate, Turnerus Anglus. In Heluetia nostra per hyemem recedunt, fœminæ præsertim. mares enim aliquando complures simul apparent sine vlla fœmina. Gregatim volant vt & reliqua carduelium genera, Albertus. ¶ De cibo earum dicam mox in mentione vinconum diuersorum. ¶ Nidulantur in summis fruticum ramis, aut arborum infimis, nidumq́; intus ex lana, forisq́; ex musco faciunt, Turnerus. Vtuntur ad nidum suum etiam aranearum filis. ¶ De cantu earum *vide* mox in *E.* ¶ Cum visum caueis inclusæ amiserint, aucupes eis nescio quomodo herba beta mederi audio.

Vbi & quomodo nidificẽt.

Visus quomodo ijs restaure-tur.

D. & E.

De ratione capiendarũ fringillarum.

Fringillas non facile capi audio. quomodo capiantur leges supra in Carduele *E.* ex Alberto. ¶ Fringillæ (vt Rob. Stephanus Gallicè scripsit) hunc ferè in modum capiuntur. In loco plano, vbi fringillæ præteruolare solent, tres arbores resectæ eriguntur, parum inter se distantes (*en trepied*) hæ frondibus infrà cinguntur instar attegiæ. per medium funis extenditur, perticæ alligatus, ab altera parte sustinetur furca, & è longinquo tenetur ab aliquo homine. Funi duæ aut tres fringillæ annexæ sunt. Virgulæ etiam visco illitæ per arbores disponuntur, & non procul inde duabus vel tribus caueis inclusæ fringillæ collocantur, quæ præteruolantes voce alliciant. Illectæ illæ dum curiosius fringillas à fune pendentes vel caueis inclusas inspiciunt, visco capiuntur.

De earum cantu.

¶ Cantat mas primo vêre, Turnerus. Cardueles aues omnes canoræ sunt, sed præcipuè quæ per excellentiam sic vocantur, deinde spini, tertio fringillæ, postremo linariæ. Omnes caueolis inclusæ cornu suspensum rostro trahunt vt bibant, sed à potu temere delabi sinunt, Albert. Aucupes aliqui fringillas æstate tota loco obscuro includunt, aliũq́; sub hyemem verò vel autumno, extrahunt canoras. canere autem incipiunt cum lucem reuisunt (alioqui id temporis mutæ sunt) vtunturq́; ita ad retia pro reliquis auibus illiciendis.

DE FRINGILLIS SEV VINCONIBVS DIVERSIS.

Fringilla Italica.

AVCVPES nostri fringillam Italicam quandam nominant, nescio quid à communi nostra differentem. Vt carduelis nomen Albertus commune facit tribus aut quatuor auicularũ generibus. quæ omnes canoræ sunt, & carduorum aliisq́; seminibus vescũtur: ita & Germanicam vocem vinco (nostri Finck proferunt) de iisdem ferè omnibus vsurpat. nam carduelem, quæ hoc nomen per excellentiam sibi vendicat, vinconem carduorum appellat, Distelvinche/ vt vulgò etiam hodie Germani. & *ziselam* nostram, id est spinum, qui minimus carduelium est, alias in vinconum genere numerat, (Genera, inquit, vinconum apud nos sunt, aues *ceycos* [lego Zeißle] dictæ apud nos: & vinco cardui, &c.) aliàs simpliciter vinconem nominat, Germanicè *fichendulam* (nisi corrupta vox est à librariis) per onomatopœiam. Rubeum verò vinconẽ à colore pectoris (Rotfinck) eum vocat, quem nos vinconem simpliciter, aut vinconem fagorum. Omnia hæc genera, inquit, edunt semina spinarum albarum, & rosarũ, & herbarũ: & maximè semen papaueris & lappæ & huiusmodi. Iam cùm Aristoteles acanthophagas, id est carduorum seminibus victitantes aues, neque vermem neque animal vllum attingere scribat, *spizan* verò inter vermiuoras numeret, dubitari potest, an fringilla nostra Aristotelis spiza sit. quamobrem quę Græci de spiza prodiderunt, separatim suprà conscribere volui. Audiui tamen & fringillam vermiculis vesci. Auem cui caput atrum, pectus omnium maximè rubrum, lingua sine acumine, Güger à nostris dictam, aliqui Germanicè Goldfinck & Lobfinck nominãt, alij Blutfinck: inferiores Germani quidam Goutfinck. Galli quidam chloridis auiculæ genus, quam nos suprà *citrinellam, quinson verdier* nominant, vt audio, id est fringillam viridem.

Distelvinche. Vinco carduorum. Zeißle. Spinus. Rotfinck Vinco fagorũ, vel rubeus vinco.

DE FRINGILLA MONTANA.

MONTIFRINGILLA, ὀροσπίζης, nomen accepit à montibus in quibus degit, fringillæ similis & magnitudine proxima, sed collum habet cæruleum. in mõtibus degit, vesciturq́; vermiculis, Aristot.

ſtot. Fringillæ, id eſt veterum Græcorum ſpizæ, à recentioribus Græcis fringillari vocantur: & ſimiliter oroſpizæ, id eſt fringillæ montanæ, quæ Gallis vulgò dicuntur *montans* vel *pinſons d'Ardaine*, Petrus Bellonius. Montifringilla (inquit Turnerus) Anglis appellatur *a bramling*: Germanicè **ein Rowert** (vel **Schneefinck / Winterfinck** / id eſt fringilla hyberna aut niualis, Eberus & Peucerus) hæc auis fringillæ magnitudine & corporis figura ſimilis eſt: ſed mas in collo plumas habet cęruleas, quas nõ æquè promptè in fœmina deprehendas. Roſtrum luteũ eſt, & alæ variis coloribus, albo, nigro & luteo diſtinguuntur, vt auriuittis (ſic vocat carduelem vulgò dictam.) Vox illi inſuauis & ſtridula. Noſtri eandem aut proximam auem vocant **Waldfinck** / i. fringillam montanam: & **Thannfinck** / id eſt fringillam abietum, cuius figura eſt quam damus. alæ ei duabus tranſuerſis lineis ex ruffo flaueſcentibus diſtinguuntur media linea nigra interiecta: ſunt & lineę duæ anguſtiores albæ, ſub luteis ſtatim. Magnitudine fringillam excedit: color in capite, dorſo & cauda nigrior quàm fringillæ. ſupina pars albicat. pectus cum gutture nonnihil ruboris habet, &c. ¶ Itali quidam etiam *coccothrauſten* noſtrum *franguel montagno*, id eſt fringillam montanam vocitant: vel, vt alij proferunt *frenguelo montanino*: vt ex eiſdem nonnulli auem cui caput atrum, pectus omnium maximè rubrum, linguæ acumen nullum.

Coccothrauſte à quibuſdam fringilla montana dicitur.

DE FVLICA VETERVM.

A.

FVLICA, quæ & fulix dicitur, marina vel ſtagnenſis auis eſt, vt Grammatici quidam ſcribunt, paulò ſupra magnitudinem columbæ: dicta à furuo, id eſt nigro. *Chaſida* Hebraicam vocem aliqui fulicam interpretantur. *vide in Ciconia.* Cepphum Theodorus Gaza Latinè fulicam reddidit. ſed quoniam an rectè id ab eo factum ſit, non ſatis mihi conſtat, & quæ hodie fulica à pleriſque populis, qui Latinæ linguæ veſtigia retinuerunt appellatur, nihil cum laris aut cepphis commune habere videtur, priuatim de ſingulis quæ apud authores obſeruata mihi ſunt, tradere volui. Larius lacus eſt Galliæ ciſalpinæ vicinus alpibus, à fulicarum quæ ibi ſunt multitudine appellatus. Græci enim *láron* fulicam vocant, Perottus. *Schachaph* Hebraicam vocem Deuter. 14. Septuaginta *láron* interpretantur, Hieronymus fulicam. *Vide* in Bubone *A.* Ego larum & cepphum aues congeneres eſſe puto, & cepphum lari ſpeciem eſſe. *vide* ſupra in Ceppho. Phalaris auis, vt ſcribit Kiranidæ interpres, quæ dicitur alba frons. nam tota nigra eſt, & frontem ſolum albam habet. inuenitur autem in fluminibus & ſtagnis. Aggregator folegam interpretatur, id eſt fulicam. Sed plura de phalaride ſcripſi ſupra inter Mergorum genera poſt anates. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias, Ioach. Perionius. ſed nos æthyias omnino mergos eſſe ſuo loco docuimus. Gaza in libro Ariſtotelis de communi animalium greſſu pro Græco ἐρωδιοὶ vertit, fulicæ vel potius ardeolæ, quaſi dubitans vtro modo rectiùs verteret. Ἐρωδιὸν fulicam transfert Auguſtinus: & Lycophronis interpres larum eſſe ſcribit: Ambroſius etiam ſturnum, quem tamen Græci non erodion, ſed *psára* dicunt, Cælius. Nos erodiòn ardeam eſſe ſine dubitatione aſſerimus. Diomedeas aues fulicarum ſimiles eſſe Plinius tradit, & ſecutus illum Solinus. ego fulicas illos pro erôdiis ex Græco aliquo ſcriptore vertiſſe ſuſpicor, vt ſupra in Diomedeis dixi. Sunt etiam qui phenen, id eſt oſſifragam pro fulica accipiant imperitiſſimè, (*vide* ſupra in Oſſifraga,) quos etiam Albertus reprehendit. Denique interpres Galeni Euporiſton tertio, ducenteſimi octuageſimi ſecundi, pro *neſſa* hoc eſt anate, fulicam vertit.

Nomina. Fulix. Cepphus. Larius. Phalaris. Erodius.

B.

Fulicæ ſunt aues aquaticæ, anatibus paulò minores, ſed corporis forma conſimiles, Seruius. Sic & Albertus, Fulica eſt qui mergus niger vocatur, anate minor. Auis eſt nigra, aquatica, vulgò nota, paulò ſupra magnitudinem columbæ, Perottus. Fulicæ leues & paruæ, vt Textor citat, à poetis quibuſdam cognominantur. A furuo, id eſt nigro, dicitur fulica, Perottus. *Cana fulix*, Vergilius. ¶ Fulicarum generi natura (in capite) cirros dedit, Plinius. ſed hoc fortè de ardeis potius intelligendum eſt. videtur enim Plinius (vt in *A.* oſtendi) pro erodiis Græcorum quandoque fulicas tranſtuliſſe. Plinius vbi ex authoritate Iubæ Diomedeas aues fulicis ſimiles albas eſſe tradit, videtur fulicas omnes albas facere. nam non de eo quod rarius, ſed frequentius accidit, in genere loquuntur claſſici ſcriptores, Turnerus.

Deſcriptio.

C.

Paluſtres fulicæ, Ouidius octauo Metamorphoſeos. Vergilius marinas fulicas dixit ad diſcretionem fluuialium, Seruius. Nidulantur & lari & fulicæ in eiſdem locis, in excelſis nempe petris & marinis rupibus, Turnerus.

Vbi verſentur & nidulentur.

E.

Fulicæ matutino clangore tempeſtatis ſigna ſunt, Plinius. *Cana fulix itidem fugiens è gurgite Ponti, Nunciat horribiles clamans inſtare procellas*, Cicero primo de diuinat. Marinæ In ſicco ludunt fulicę, Vergilius ſecũdo Georgicorum inter ſigna tempeſtatis. Follatæ ſiue follegæ & anates tam ſylueſtres quàm domeſticæ, quatientes alas, aquam ſignificant: ſubmergentes verò ſe & alas quatientes, ventum præ ſe ferunt, Obſcurus.

Prognoſtica tempeſtatis ex fulicis.

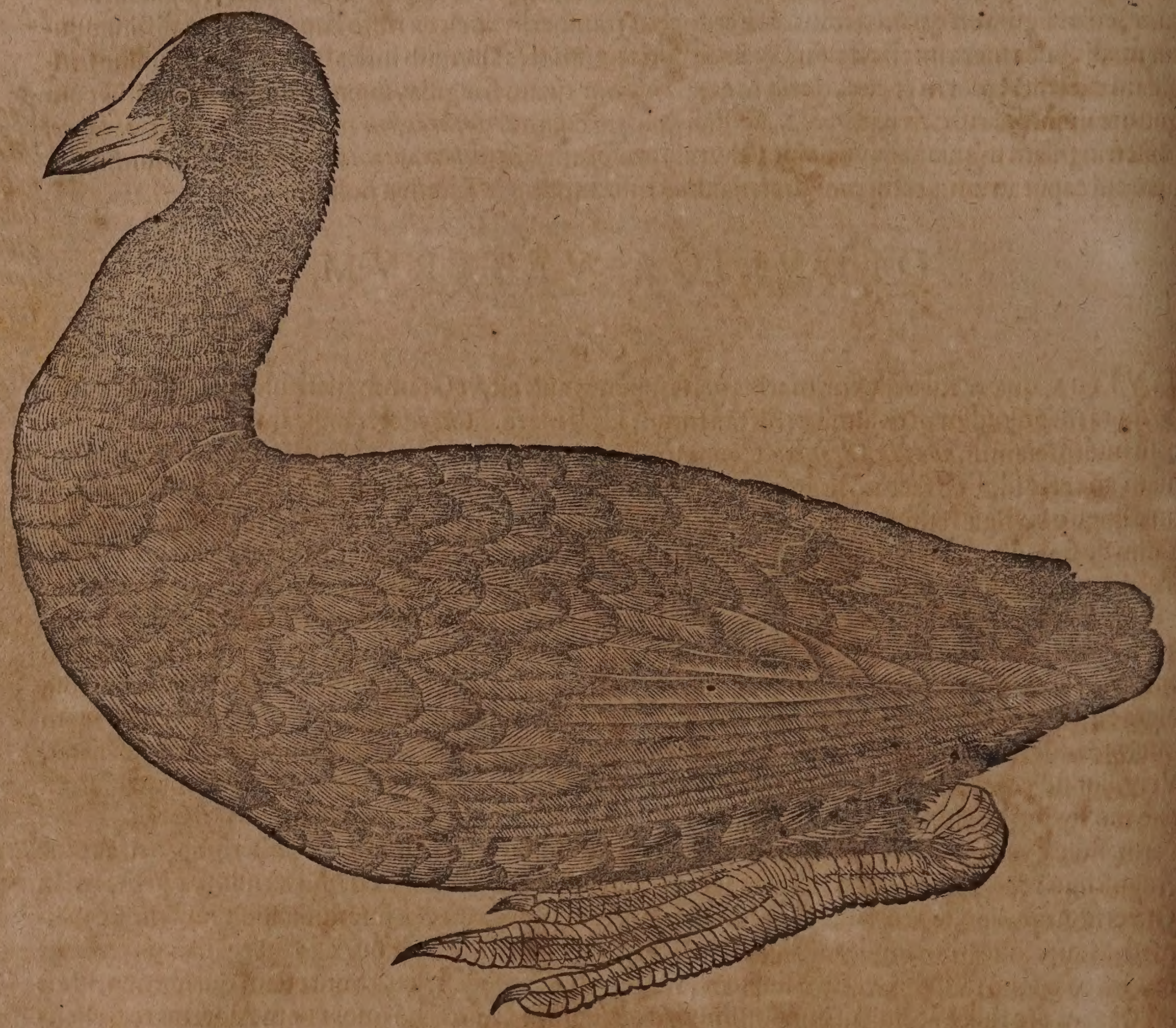
G.

Remedia ex ijsdem.

Ad araneorum morsus: Renes leporis & fulicæ eius bestiæ, qui ab araneis laborat si crudos deglutiat, sanabitur: morsis etiam cocti dentur, Sextus. Aiunt quidam cor crudæ æthyiæ (fulicæ vertit Crassus) ad comitialem prodesse, Aretæus.

¶ *H. a.* Epitheta. Leues, Marinæ, Palustres, Paruæ, Vagæ, apud Textor. *Cana fulix*, Verg.

DE FVLICA RECENTIORVM.

A.

Nomina vulgaria fulicæ apud varias nationes.

FVLICA quæ hodie apud Italos, Gallos & alios quosdam hoc nomen habet, etsi à nonnullis corruptum, siue eadem est quæ veterum fulica, vt ego existimo: siue diuersa, vt quidam suspicantur, separatim hîc nobis describetur. A Græcis hodie λῦφα per metathesin dicitur. Italis *folega*, vnde etiam indocti quidam, Aggregator & alij, in Latinis libris folega, follega & follata scribunt: Arnoldus Villanouanus fulsa vel fulca. Sed audio duas esse aues apud Italos *folegæ* nomine, minorem de qua hîc agimus: & maiorem, quæ in arboribus nidificet ac pisces tantos ferè deuoret quanta ipsa est: quam ego phalacrocoracem vel coruum aquaticum Aristotelis esse conijcio. ¶ Galli nominant *foulque*, (Monspessuli hoc nomine marinas tantùm quasdam aues vocari audio diuersas à nostris) alij *foucque* aut *foulcre*: Parisiis etiam diabolum à colore nigro. albi *poulle d' eau*, id est pullum aquaticum, vt Itali etiam circa Verbanum lacum *polun* vel *pullon*, & rursus Galli quidam *gelinette*, quod nomen alij attagenæ nostrę tribuunt, vt hæc melius cum additione dicatur *gelinette d' eau*. Bellonius Gallus fulicam Italis dictam, gallinam aquaticam esse ait, totam nigram. alij *iodelle* vel *iondarde*. Neocomi *belleque*. ¶ Heluetij ein Böllhinen/ vel Belchinen. circa lacum Acronium ein Belch: quæ nomina facta videntur, vel ab Italicis *folega, pullon*: vel Gallicis, *poulle d' eau, belleque*. alij Florn/ circa Francfordiam ad Mœnum: alij à macula alba frontis quæ rasum sacerdotis verticem refert, Pfaff: Sueui Bleß/ Blessing. Georgius Agricola interpretatur Wasserhun/ id est gallinam aquaticam, quòd corporis magnitudine ad gallinam accedat, vnde & Rorhenle alicubi appellatur, id est gallina harundinum. Albert. Magno pullus aquæ. In capitibus quarundam auium (inquit) est substantia dura, media inter carnem & cartilaginem, vt in capite galli & gallinæ. in capite etiam pulli aquatici auis nigræ, tale quiddam est album, quod non erigitur, sed super verticem

ticem capitis eius iacet instar galeæ albæ. Et alibi, Anas maior est pullo aquatico. Sunt qui fulicam Germanicè reddant Hagelgans, id est anserem grandinis, nescio qua ratione. alij Taucher, id est mergum, nimis communi vocabulo. alij Schwartztaucher / id est mergum nigrum. Fulica est qui mergus niger vocatur, anate minor, Albert. lib. 23. in Aquila. Et rursus in Fulica, Est (inquit) de genere mergorum, in mari & circa stagna degens, nec vagatur per diuersa volitans, sed in loco generationis suæ manet. cadaueribus vescitur, & tempestate gaudere videtur. Tunc enim in profundum maris natat & ludit. nidificat in petris quas aqua circumfluit: vbi & ciborum thesauros recondit, vnde etiam extraneis auibus liberaliter impartitur, Albert. & partim Physiologus. Fulica stagnis gaudet, esca & pace contenta, nec locum in quo hæc suppetant, deserit, Physiologus. Ego Albertum mergi nigri & fulicæ nomine non fulicam nostram de qua scribimus, sed larum nigrum accipere arbitror, de quo suo loco agetur. Rursus fulicam nostram Rostochij vocant Zapp. Hollandi ein Meercoot, lacum illi sua lingua meer / id est mare appellant. Sed dubito an hæc sit fulica maior potius, vel phalacrocorax. nam à Frisijs genus fulicę maius & marinum, audio nominari Marcol. has ferunt coruorum instar exosas esse, quòd cadaueribus pascantur. inter arundines parere. nidum ab accolis perforari, oua eximi vno tantum relicto in absentia matris. illam reuersam oua per foramen decidisse suspicari: & alia parere: ijsq; rursus ademptis alia, donec effœta tandem exhauriatur, emoriaturq;, nisi maturè oua quę pepererit in nido ei relinquantur. alij oua eius nido eximi aiunt vno tantum relicto, secus enim non redire eam. De aue simili nostræ fulicæ quæ Anglis dicitur *a coote*, mox priuatim mentio fiet. Eliota Anglus phalacrocoracem interpretatur *a Water crowe*, (id est cornicem aquaticam,) vel *a coote* per coniecturam. Sunt qui fulicam interpretentur Germanorum *kyuittam* (Gyfitz / vanellum) quæ cùm nec marina sit nec aquatica, fulica esse nequit. Non desunt qui fulicam (gallinam illam nigram aquaticam, alba in fronte macula esse volunt. sed isti Vergilij & Aristotelis autoritate facile erroris conuincuntur: quorum ille auem facit marinam, hic lib. 8. hist. anim. apud mare viuere testatur. Quare quum palustris illa gallina neq; auis sit marina, neq; apud mare victū petat, sed in stagnis, paludibus & recentibus aquis perpetuo degat, nec Vergilij fulica, nec Aristotelis *cépphos* esse poterit, Turnerus. Atqui an Gaza pro *cepphe* rectè fulicam verterit, non constat. & fulicam duplicem esse nihil fortassis prohibet, aliam marinam, aliam dulcium aquarum, vt & larus apud Græcos. Certum est eam quæ fulica hodie ab Italis dicitur, in aquis dulcibus agere. Fulica (inquit Niphus Italus) est auis stagnensis vel lacustris, paulò supra magnitudinem columbæ, à furuo, id est nigro colore. Seruius quoq; fulicas aliquas fluuiales esse testatur. & Vergilium æthyias ex Arato fulicas transtulisse obseruatum est. ¶ Fulica nostra Illyrijs, vt audio *lyska* dicitur: etsi quidam phalacrocoracem interpretentur, vel coruum aquaticum. Polonis *kacza* vel *dzika*. ¶ Obscuri quidam authores fulicas cum Diomedeis auibus confundunt.

De fulicibus marinis quæ apud Frisios sunt.

B.

Fulica nostra, quam dum hæc consignarem manibus tractaui, magnitudine est gallinæ, colore nigro per totū corpus, in collo quidem & capite atro, id est nigerrimo. rostrum ex albo subrubescit: synciput glabrum est, figura ouali, alba pellicula intectum, caluitij specie. Ventris plumæ molles & confertæ sunt, colore cinereo. alarum superior ambitus per angustam lineam albicat. Digitis pedum membranæ nigræ latæ adhærent, non (vt in reliquo ferè palmipedum genere) continuę, sed diuulsæ, vt in colymbis magnis ac paruis: sed hoc peculiare habent, quod secantur vtrinq;, aut saltem ab altera parte, iuxta digitorum articulos, præsertim in medio. internodia membranarum semicirculos ferè cōstituunt. Color pedum pullus, supra genu verò vbi desinunt plumæ, pars femoris in ambitu ex viridi flauescit. Collum oblongum, cauda breuissima. *Reliqua leges in A.*

Descriptio fulicæ nostræ.

C.

Fulicæ (maiores puto & marinæ tantum, quæ fortè phalacrocoraces fuerint) demordent arundines, donec paulùlum adhuc extent supra aquas, & super stipitibus nidos construunt, vt audio.

F.

Anates & fulcæ (fulicæ) magis per autumnum conueniunt: sed corporibus temperatis nunquam expedit anatibus aut fulcis vti, Arnold. Villanou. Fulicæ nostræ nescio quid graue & palustre olent plerunq;. quamobrem à peritioribus elixantur primo in olla aperta, vt odoris virus exhalet, deinde assantur condiunturq;.

De edendis fulicis.

DE SIMILIBVS FVLICÆ NOSTRÆ AVIBVS, PRImum Cotta Anglorum, deinde Rallo Italorum, cuius hæc icon est.

FVLICAS nostras in Anglia nullas esse audio: sed similem eis forma & colore auem quæ vulgò *cotte* vel *kut* appelletur, in fluuijs & stagnis reperiri, magnitudine paulò minorem: cuius rostrum tuberculo quodam rubeo insigniatur, crura etiā rubeant, nulla syncipitis macula. hanc negant diutius posse volare, quàm pedis cauo hausta (priusquā volet) aqua retineatur. vrinando ad aquę fundum vsq;, alga, limo, gramine, paruisq; cochleis se nutrit, piscibus abstinet. Cæterum auis quam Hollandi nominant ein Meercoot phalacrocorax vel fulica maior videtur. *Vide supra in Fulica recentiorum A.*

¶ Misit ad me nuper Georg. Fabricius pictam auem fulicæ nostræ persimilem, vndiquaq; nigram, nisi quod infra oculos vtrinq; alba macula rotunda apparet, caluitium in syncipite nullum, rostrum quoque & crura nigra sunt; cùm illud in nostra albicet, hæc fusca sint. Apud Misenos nimium communi nomine ein Wasserhun/ id est gallina aquatilis appellatur.

DE RALLO ITALORVM.

RALLVS magis aquatica est auis quàm terrestris, ac Mæstris, (rute Venetijs non multum distante) magnis capitur expensis, falconum scilicet, accipitrumve, ac famulorum cateruæ, qui venaticorum ca-

rum canum vice, cothurnis induti per aquas illas modo hac, modo illac errantes, volucres illas quibusdam fustibus exturbent, nonnullos frutices, & arbusculas quas incolunt, concutientes, quò ita postmodum præda sint falconum insidijs. Celeberrima quidem est hæc auis inter proceres illius ciuitatis: verum, iudicio meo, multò, & turdo, & coturnice gustu inferior, Aloisius Mundella archiater Brixiensis in suis ad me literis, à quo iconem quoque accepi. Differt hæc à nostra fulica quòd in alis & circa oculos plus albi coloris habet, rostrum nigrum, crura subuiridia, membranas inter digitos non ita dissectas, caluitium nullum, quantũ ex pictura assequor. Hęc forte ortygometra est Bellonij. *Vide supra pagina 346. linea 54.*

De avibus, quarum nominum initialis *litera est G.*

DE GALBVLA VEL GALGVLO.

De Galbula galguloue aue, (vnam enim vtroq; nomine appellari arbitror, vt postea docebo,) quoniam recentiores non parum dissentiunt: primum quæ apud veteres tradita inuenio: seorsim conscribam. ¶ Auis icterus vocatur à colore, quæ si spectetur, sanari id malũ tradunt, & auem mori. hanc puto Latinè vocari galgulum, Plin. Et alibi cum pici meminisset illius, qui in surculo arboris nidum suspendit cyathi modo subdit: Galgulos quidem ipsos dependẽtes pedibus somnum capere confirmant, quia tutiores ita se sperant, (nos alias etiam aues, caueis inclusas hoc facere vidimus, vt thraupides, non tamen perpetuo:) vnde apparet galgulum Plinij aliam esse auem quàm genus illud pici quod nidum suspendit, cum recentiores quidam confundant. *Galbula decipitur calamis & retibus ales, Turget adhuc viridi cum rudis oua mero,* Martial. lib. 13. Idem separatim eodem libro de ficedula scribit, vnde erroris conuincuntur illi qui galbulam cum ficedula confundunt. *Icterus an galgulus sit.*

¶ Gaza ex Aristot. aliàs *celeon,* galgulum vertit, de quo supra scripsi in Auium nominibus quę à C. incipiunt. videtur autem gallinaginis aquaticę genus. alias χολιὸν, quem omnino picum viridem vulgò dictum existimo, de quo inter picos agemus. Sed nominum similitudo illum, vt conijcio, decepit. *Celeos.*

¶ Sunt qui oriolum auem vt barbari nominant, id est *videuallum* Germanorum, galgulum esse putent. sed videuallus pici genus est, nidos à surculis arborum suspendens, quod Plinius, vt paulò ante scripsi, à galgulo separat. ¶ Galgulum quidam à galbula differre putant, vt galbula vel galbulus sit icterus, Eberus & Peucerus. Ego sanè differre non puto. nam quæ vulgò *regalbulus* hodie Italis dicitur, quod nomen à galbula factum est, galguli etiam siue icteri colorem pallidum & luridum refert. Plinius enim luridum hanc alitem vocat. Icterias gemma (inquit) aliti lurido similis, ideo existimatur salubris contra regios morbos. facit autem huius gemmæ genera quatuor. Luridum Grammatici interpretantur quod supra modum pallidum est, quasi loridum & loro percussum. *Lurida præterea fiunt, quæcunq; tuentur Arquati,* Lucretius libro 4. Sunt qui icterum morbum non ab aue ictero nominatum velint, (quam aliqui charadrium interpretantur, mihi quidem non placet; *vide supra in Charadrio A.*) sed à quadrupedibus feris quas Græci ictidas (Latini viuerras vel martes, vt interpres addit) appellant, Aretæus. Ἴκτερος à multis oxytonum scribi reperio, sed Oppiani codex noster in Ixeuticis proparoxytonum facit. Icterus (inquit) auis quædam à colore nominatur, quam si quis huius nominis morbo detentus inspexerit, mox integrè à morbo liberabitur. *Videuallus.* *An galbula à galgulo differat.*

¶ Charadrium galbulam aliqui Germanicè interpretantur Gelbling / quo nomine auem coloris ferè lutei de genere passerum, spermologum, (ein Emmeritz /) aut similem appellari puto, vt illam quæ Gaulammer / dicitur alibi: Geor. Agricola Hemmerling appellat, & galgulum interpretatur. Quidam nuper auem, quam mihi loxian appellare placuit, veterum galgulum esse conijciebat. *Charadrius.*

¶ Ego omnino galgulum galbulamve nullam ex hactenus dictis auibus, sed peregrinam Germaniæ auem esse dixerim, quæ Italicè circa Bergomum *galber* (galberius, authore Calepino) vocatur: Venetijs etiam *becquefigo* à quibusdam, sed impropriè, vt & oriolus auis pici genus, (cui similis est:) cum ficedula tantum lusciniæ similis propriè sic appelletur: (sed quidam etiam Latinè, vt dixi, galbulam cum ficedula confundunt: & Græcos hodie Galbulam συκοφάγον nominare audio. nam ficubus etiam vescitur, non vermibus tantum & muscis.) alibi *rigey* & *reigalbulo,* vel *reigalbero,* vt circa Bononiã, alibi *galbedro.* circa Ferrariã *galbedro* vel *melesiozallo.* Galbula quam Bononiæ vidi circa initium Augusti mensis, magnitudine erat turturis ferè, aut turdi & forma simili, colore partim luteo per dorsum, partim luteo cum viridi mixto constabat, præsertim circa caudæ initium. alæ superius nonnihil obscuræ, inferius fuscæ & nigricantes. pedes fusci. idem color in collo prono, & pectore, venter albicans lineis per medium nigris distinguebatur. pennæ sub alis minores, luteæ maiores inferioresq; fuscæ erant. cauda quatuor aut quinq; digitos longa. Hanc fœminam fuisse puto. vidi enim postea alias colore elegantiore magisque luteo, qui mari conuenit. Rursus aliàs cum viderem galbulum, videbatur mihi oriolo pico similis, sed minus flauus, & colore potius mixto ex viridi, fusco flauoq; constare Niphus Italus galgulum apud Aristotelem ex interpretatione Gazæ, à rusticis vulgò *grallum* vocari docet. sed alibi meropem quoq; *Galgulus peregrina Germaniæ auis.* *Descriptio galbulæ.*

Galgulus Græcè chlorion.

grallum vocari ſcribit. ¶ Cæterum de Græco apud veteres galguli nomine non ſatis mihi conſtat. conijcio tamen chlorionem eſſe, cum & color & turturis magnitudo conueniant. Sit ne aliqua naturæ affinitas inter galgulum & oriolum picum, ac forte etiam meropem vt conijcio, conſiderandum alijs relinquo.

¶ Auium quædam trimeſtres ſunt (id eſt tres menſes tantum nobiſcum manent) vt turtures, & quæ cum fœtum eduxêre abeunt, vt galguli, Plinius. ¶ Galgulum (χολεὸν) crex impugnat. nocet enim tum ipſi tum pullis, Ariſtoteles.

¶ C. Iulij Cæſaris futura cædes euidentibus prodigijs denunciata eſt. Pridie Martias idus auem regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ ſe inferentem, volucres varij generis ex proximo nemore perſecutæ, ibidem diſcerpſerunt, Sueto. Regaliolus auis eſt, quam Plinius ſcribit appellari *regem auium* in Italia. alij putant galgulum, quæ auis Græcè dicitur icteros à colore, Calepinus. ego apud Suetonium pro regulo potius acceperim, vt in Cæſarem ac regem auis etiam regiæ omen magis conueniat. & forte regalioli nomen vulgus fecit, ceu diminutiuum à regulo, quod rurſus à rege diminutiuum eſt. auicula enim omnium minima tale nomen meretur. Qui galbulum putant, coniecturam fecêre nimirum à vulgari hodie apud Italos nomine, quo hanc auem hodie aliqui *regalbulo* vocant. Gerardus Cremonenſis quidem in Kiranide pro charadrio transfert regulum. auem enim regiam charadrium eſſe Kiranides ſcribit, nimirum quòd à regibus ad huius morbi curationem requireretur. Sed certè galgulus non eſt charadrius Ariſtotelis. *vide* in Charadrio *A.* 1

Gielfincke Friſiorum.

¶ Friſij auiculam fringilla minorem, pectore luteo, cauda oblonga, iuxta aquas degentem ſua lingua nominant Gielfincke / hoe eſt fringillam luteam. hanc Chriſto oculos in cruce eruiſſe nugantur aniculæ. 2

DE GALLO GALLINACEO, ET IIS OMNIbus, *quæ ad Gallinaceum genus in genere pertinent, quorum aliqua interdum ſub gallinæ nomine apud authores proferuntur.*

A.

Gallinaceorũ nomẽ vt & gallinarũ pro toto genere aliquando ſumitur.

GALLVM ſimpliciter & cum adiunctione gallum gallinaceum, & gallinaceum quoque ſimpliciter pro eadem aue apud veteres & probatos authores legimus, Plautum, Varronem, Ciceronem, Plinium, Lampridium, alios. Plinius etiam gallinaceum genus dixit, pro gallis, gallinis, earumq́; pullis, cùm ait: Seminarium munitum ſit ad incurſum gallinacei generis. Gallinaceos vocant totum hoc genus auium, quod de gallinario deuolat, Gybertus Longolius. ſed nos gallinarum quàm gallinaceorum nomen frequentius ab authoribus pro genere toto vſurpari animaduertimus: vt cùm dicunt gallinarum multa eſſe genera, villaticas, Tanagræas, Rhodias, Africanas, &c. nimirum quòd in hoc genere fœminæ ſemper plures propter partum alantur, mares perpauci, quòd vnus fœminis multis ſufficiat. Gallum gallinaceum Albertus & alij linguæ Latinæ imperitiores, capum hoc eſt gallum caſtratum interpretantur: Iſidorus etiam gallum ſimpliciter. nam gallos (inquit) veteres caſtratos vocabant. Ad quod alludit etiam Martialis, gallum à caſtratione ſcribens propriè gallum vocatum iri. ſed is iocatur. Conſtat ſanè idoneos ſcriptores omnes, galli & gallinacei nominibus ſiue iunctim ſiue ſeorſim, de gallis maribus, id eſt non caſtratis vſurpaſſe. Gallinæ trium ſunt generum, villaticæ, & ruſticæ, & Africanæ. è queis tribus generibus proprio nomine vocantur fœminæ, quæ ſunt villaticæ, gallinæ, mares galli: capi ſemimares, quòd ſunt caſtrati, Varro & Columella. Et alibi Varro, Canterij appellantur in equis, quòd ſemine carent: in ſuibus maiales, in gallis gallinaceis capi. 3 4

Gallinarũ tria genera.

Capi galli caſtrati.

Nomina.

¶ *Barbur*, ברבור, 3. Regum 4. Dauid Kimhi ex magiſtrorum ſententia ait eſſe aues quæ afferantur ex Barbaria, R. Salomon gallos pingues, Kimhi addit caſtratos, Ioſephus volatilia vertit, Hieronymus auium altilium, Septuaginta ἐκλεκτῶν, (quaſi legerint *barur*, id eſt electus:) Chaldæus auem ſaginatam vel altilem. *Gaber* vel *geber*, גבר, Eſaiæ vigeſimo ſecundo, (Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut aſportatur gallus gallinaceus, interprete Hieronymo.) Septuaginta & plerique Hebræorum virum interpretati ſunt, (quidam תרנגולא, *tarnegula*, id eſt gallinaceum, teſte Dauid Kimhi in Commentariis,) Chaldæus *gabera*, גברא, id eſt virum. *Sarſir*, זרזיר, Prouerbiorum 30. variè exponunt, Hieronymus gallum. *vide in Aquila A.* Quis poſuit in renibus ſapientiam, aut quis dedit cordi (vt Munſterus vertit Iob trigeſimo octauo. Hebraicè legitur שכוי, *ſekui*) intelligentiam? Sunt (inquit Munſterus) apud Hebræos, qui vocem *ſekui tarnegul* (תרנגול, vocem Chaldaicam eſſe conijcio, cuius vltima ſyllaba Germanicę galli nomenclaturæ congruit) id eſt gallum interpretantur. Dauid Kimhi, Abraham Eſre, Chaldaicum Thargum vtrunque, R. Symeon *ben Lakis* in Talmud, & R. 5

Moſes

Moſes in Commentarijs in Iob gallum reddunt: Hieronymus itidem. Septuaginta *ποικιλτικῶ*. Eruditus quidam apud nos mauult cum R. Leui animæ potentiam imaginatiuam intelligere. Munſterus in Lexico trilingui pro gallo ſcribit etiam סכוי, *ſikui*: & pro gallina סכויא, *ſakuia*. & rurſus pro gallo *nergal*, נרגל: & *habur*, חבור: quarum vocum prior ad *tarnegul* accedit, poſterior ad *gaber*. Gallum hodie Saracenis *dic* appellari quidam literis prodidit. Auicennæ caput 296. libro ſecundo inſcribitur *Giazindiuch*, interpres Latinus vertit de gallinis & gallo. *Gigeg*, gallina vel gallus, Syluaticus. *Adicaſugeg*, (*Aduzaruzegi*, Vetus Gloſſographus Auicennæ) gallus vel gallina, Idem. *Furogi* vel *furogigi*, gallus, Idem.

¶ Gallus apud veteres Græcos ἀλέκτωρ vel ἀλεκτρυὼν dicebatur: & hodie etiamnum ἀλέκτωρ vel ἀλέκτορας. Italicè *gallo*. Gallicè *vn cocq, gau, geau, gal, cog*. Hiſpanicè *gállo*. Germanicè, Han / Hauß-han / Gul / Gůggel. Nam vocabulum Hun etſi pro gallina ferè vſurpatur, tamen communius eſt ad omne gallinaceum genus. Anglicè *cok*. Illyricè *kokot*.

B.

De Gallis ſiue Gallinis quæ à regionibus & locis denominantur, nec aliter à villaticis communibus differunt quàm magnitudine, aut etiam pugnacitate.

Hadrianæ gallinæ (Ἀδριανικαὶ), nimirum à regione, non vt Niphus ſuſpicatur, quòd forte

De Hadrianis & pumilis gallinis.

ab Adriano Imperatore obſeruatę ſint. vixit enim Adrianus multò poſt Ariſtotelis tempora) paruo quidem ſunt corpore, ſed quotidie pariunt. ferociunt tamen, & pullos ſæpe interimunt. color his varius, Ariſtoteles. Et alibi, Multa admodum pariunt. fit enim propter corporis exiguitatem, vt alimentum ad partionem ſumptitetur. Hadrianis laus maxima (circa fœcunditatem,) Plinius. Adrianas ſiue Adriaticas gallinas (τοὺς Ἀδριατικὰς ὄρνιθας) Athenienſes alere ſtudent, quanquam noſtris inutiliores, vtpote multo minores. Adriatici verò contrà noſtras accerſunt, Chryſippus apud Athenæum libro ſeptimo. Gallinæ quædam Adriani regis vocantur, quæ apud nos dicuntur gallinæ magnæ, & ſunt magni & oblongi corporis. abundant apud Selandos & Hollandos, & vbiq; in Germania inferiore. Pariunt quotidie, minimè benignæ in pullos ſuos, quos ſæpe interficiunt. Colores earum ſunt diuerſi, ſed apud nos frequentius ſunt albæ, aliæ aliorum colorum. Pulli earum diu iacent ſine pennis, Albertus. ſed hæ forſitan Medicæ potius vel Patauinæ gallinæ fuerint. Gallinæ Adrianæ non magno & oblongo corpore ſunt, vt ſomniauit Albertus, ſed contrà vt Ariſtoteles & Epheſius tradiderunt, Niphus. Gybert. Longolius Germanicè interpretatur Lei hennen/ Variæ ſunt (inquit) roſtro candidiuſculo. pulli earum columbarum pipiones colore referunt. Ab Adriaticis mercatoribus primum in Græciam aduectæ videntur, & inde nomen tuliſſe. Quòd autem ferocire Ariſtoteles eas ſcribit, factum eſſe puto ob patriæ mutationem, cum in calidiores regiones deuectæ & feruentioris ingenij redditæ ſunt, Hæc ille. Varro Africanas, quas non alias eſſe conſtat quàm Hadrianas, varias & grandes facit, Turnerus.

Medicæ vel Patauinæ gallinæ.

Africanæ gallinæ.

Ego Africanas ab Adrianis multum differre puto, cum Numidicis verò eaſdem eſſe. Hiſpanus quidam amicus noſter gallinam Adrianam, Hiſpanicè gallina *enána* nominat. nimirum quod corpore nana & pumila ſit, quale genus in Heluetia apud nos audio nominari Schotthannen/ alibi Erdhennle/ alibi Däſchünle. Sed Gyb. Longolius gallinas plumilas Germanicè vocat Kriel. Vulgares ſunt (inquit) & paſſim extant. per terram reptant claudicando potius quàm incedendo. Licebit autem gallinaceos huius generis pumiliones, gallinas pumilas cum Columella nominare. ſunt enim in omni animantium genere nani, vt dixit Theophraſtus. Pumiliones, aliàs pumilas, aues, niſi quem humilitas earum delectat, nec propter fœcunditatem, nec propter alium reditum nimium probo, Columel. Eſt & pumilionum genus non ſterile in iis, quod non in alio genere alitum, ſed quibus certa fœcunditas rara & incubatio ouis noxia, Plinius.

Galli Tanagrici. Lydæ gallinæ.

¶ Apud TANAGRÆOS duo genera gallorum ſunt. hi machimi, (id eſt pugnaces, vel prœliares, vt Hermolaus) vocantur, alij coſſyphi. Coſſyphi magnitudine LYDAS gallinas æquant, colore ſimiles coruis (coracino. hinc coſſyphi nimirum dicti quòd merularum inſtar atri coloris ſint:) barbam & criſtam habent inſtar anemones, (calcaria & apex anemonæ floris macula modo rubent, Hermol.) Candida item ſigna exigua in roſtro ſupremo & caudæ extremitate, Pauſanias in Bœoticis interprete Lœſchero.

Rhodiæ, Chalcidicæ, Alexandrinæ, Medicæ.

Ad pugillatum atq; prælia, Grçci è Bœotia Tanagricas, item RHODIAS, (vt Athenæus, Columella, Martial. nec minus CHALCIDICAS & MEDICAS probauere. quidam ALEXANDRINAS in Ægypto, Hermolaus. Tanagrici, Medici & Chalcidici, ſine dubio ſunt pulchri, & ad præliandum inter ſe maximè idonei, ſed ad partus ſunt ſteriliores, Varro. Tangarici plerunque Rhodijs & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à vernaculis diſtant, ſicut & Chalcidici, Columella: cum paulò antè dixiſſet Rhodij generis aut Medici propter grauitatem neque gallos nimis ſalaces, nec fœcundas eſſe gallinas. Et rurſus, Deliaci (ſcriptores) quoniam procera corpora & animos ad prælia pertinaceis requirebant, præcipuè Tanagricum genus & Rhodium probabant, nec minus Chalcidicum & Medicum, quod ab imperito vulgo litera mutata Melicum appellatur.

Melicæ.

Ex gallinaceis quidam ad bella tantum & prælia aſſidua naſcuntur, quibus etiam patrias nobilitarunt Rhodum ac Tanagram. Secundus eſt honos, habitus Melicis ac Chalcidicis, vt planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana purpura, Plinius. Κολοίφρυξ (Varinus habet κολοίϐρυξ per β.) gallus Tanagręus, & mons Bœotiæ, Heſychius. Κολοκϐύων, ἀπὸ τοῦ κολονοῦ ἀλεκϐυόνος μεγάλου γέγονεν, Ijdem. Κολεκϐύων, γένος τι Περσικὸν ἀτιλέϐοις ὅμοιόν ἐστι, Suidas. Sed videntur in hiſce Græcis quædã corrupta, Ταναγραῖοι ἀλεκτορίσκοι, id eſt Tanagræi gallinacei, pugnaces & animoſi (θυμικοὶ) ſunt inſtar hominum, Suidas: qui & hæc Babrij verba citat, Ἀλεκτορίδων τῶν μάχη Ταναγραίων, οἷς φασὶν εἶναι θυμὸν ὥσπερ ἀνθρώποις: & hoç prouerbium, Ἀλεκϐυόνα καὶ ἀθλητὴν ταναγραῖον. celebrantur autem (inquit) tanquam generoſi. *Vide* infra inter prouerbia. Χαλκιδικὸς, genus gallinacei, Heſych. & Varin. Rhodiæ aues fœtus ſuos nõ commode nutriunt, Columel. ¶ Antiqui vt Thetin *Thelin* dicebant, ſic Medicam Melicam vocabant. Hæ primò dicebantur, quia ex Media propter magnitudinem erant allatæ, queq; ex his generatæ poſtea propter ſimilitudinem. Var. & Feſtus. Turner. Gallum Medicum interpretatur Anglicè *a baucock*, vel *a cock of kynde.* Medicæ, generi villatico adſcribuntur, propter magnitudinem in Italiam tranſlatæ.

Puluerariæ. Patauinæ.

cuiuſmodi Patauinæ modo ſunt, Puluerariæ cognominatæ à vico, vbi grandiſſimæ ac ſpectabiles maximè naſcuntur: quas Turcarum rex, is qui Conſtantinopolim ætate noſtra cepit vi, muneris magni loco à ſenatu miſſas habuit, Hermolaus. Patauinæ ſaginatæ libras ſedecim pondere exuperãt, Grapald. Quidam Germanicè circumſcribentes interpretantur, groß Welſch Hennen / id eſt grandes Italicas gallinas. Nos tales habemus gallinaceos, altis cruribus, abſq; cauda. Grande genus gallinaceorum, quod pedibus ad pectus vſq; ſublatis incedit, plumis ex auro fuluis, patrum memoria in Germaniam ex pro-

ex proximis prouincijs aduectum est. Videntur autem Medici. quanquam non Media modò, verùm
Bœotiæ ciuitas Tanagra & Rhodus Chalcisq; insulę insignes corpore suffecerunt. vnde istos vel Me-
dicos vel Tanagricos vel Rhodios vel Chalcidicos appellare licebit. Vulgus Longobardicos nuncu- *Logobar-*
pat. pauci à villicis educātur quòd parum fœcundi sint, Gyb. Longolius. Gallinaceos (ἀλεκτρυόνας, pro *dicæ.*
toto genere) aiunt in Perside primum natos, atq; inde aliò deportatos esse, Menodotus Samius apud
Athenæum. Aues Persicas vocabant aues Ecbatanis (aduectas) propter raritatem; Scholiastes Aristo- *Persicæ*
phanis in Aues. dubitat autem an auis vlla propriè Μῆδος dicatur. nam poëta illic auem quandam (cri- *aues.*
statam) peregrinā Μῆδον nominarat. Et rursus in eadem fabula, sub Epopis persona, Ὄρνις ἀφ᾽ ἡμῶν τοῦ
γένους τοῦ Περσικοῦ, Ὅσπερ λέγεται δεινότατος εἶναι πανταχοῦ Ἄρεως νεοττὸς, de gallinaceo vt pleriq; inter-
pretantur. Varinus etiam auem Persicam gallum exponit: Suidas auem Medicam, pauonem. Quin
& gallum aliquando Persis imperasse Comicus fabulatur. Sunt autem Medi Persis finitimi, vt eadem
auis ab vtrisq; denominata sit.

¶ Circa Tarnasari vrbem Indiæ gallos gallinasq; proceriores vidisse memini quàm vsquā alibi, *Indicæ.*
Ludouicus Patritius. ¶ In Alexandria quæ ad Ægyptum spectat, gallinæ quædam habentur mono- *Ægyptia-*
siræ, (ex quibus pugnaces oriuntur galli,) bis ac ter anno incubantes, post absolutionem scilicet pullis *cæ.*
ipsis subtractis, seorsumq; enutritis, Florentinus. ¶ Arabiæ pars austrum versus contra Æthiopiam
assurgens, auium omnium copia abundat præter anseres ac gallinas, Strabo.

¶ Gallinaceo generi soli fidipedum altilium colores diuersi. nam & aliæ huius generis alites alijs *De gallo-*
coloribus visuntur, & in singulis vel color vnus per omne corpus, vel varij. A gallo candido abstineas. *rum colo-*
vide inter prouerbia in *h.* ¶ Gallinacei habent ossium consistentiam laxam, cauam & leuem, Galenus *re.*
vndecimo de vsu partium. Quæcunq; aues pennas duras habent, fortes sunt, vt coturnices, galli, Ari- *Ossibus.*
stoteles in Physiognom. *Pennis.*

¶ In rationis expertibus mari prærogatiuum honorem atq; præstantiam quandam natura largi- *Crista.*
ta est. serpens cristatus est: gallus item formæ excellentia illustratur, Ælian. Gallus est auis faucibus &
capite cristata, Obscurus de nat. rerum. Solus inter aues peculiarem sibi cristam sortitus est, sic institu-
tam vt nec caro sit, nec à natura carnis omnino aliena, Aristot. Spectatissimum insigne gallinaceis,
corporeum, serratum: nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verum pecu-
liare, Plinius. Gallinæ plicabilis crista per medium caput, gallinaceo erecta, Perottus. Magi in febri-
um medicina vtuntur gallinaceorum cristis, auribus, vnguibus, & radijs (alias *rasis*) barbis eorum, vt
Plinius prodidit. Gallinaceus cristam habet rubram: carnem quæ rostrum cingit vndique, mentum
quidam vocant, Columel. etiam genam. Membranosa cutis quæ sub mento & collo dependet vtrinq;
paleæ (tanquā palearia, Beroaldus in Columellam) dicuntur. at plumæ longiores quæ collum & cer- *Paleis.*
uicem vndiq; cingunt, quasq; pugnaturi & irati etiam explicant, iubas Columellā nuncupasse video.
Sub his prominet ceu aqualiculus, omnibus tamen auibus communis: id primum ciborum recepta-
culum est, quod à Græcis stómachos dicitur, Gybertus Longolius. Pauo Indicus neq; paleis neq; ge-
nis præditus est, Idem. Mentum vocant quæ gallinarum rostris adiacet carnem, Cælius. Gramma-
tici quidam paleam exponunt cartilaginem defluam à collo galli gallinacei. Paleę ex rutilo albicantes,
quæ velut incanę barbæ dependent, Columella de gallinaceo. Galea pro palea apud Columellam in
Meleagridis mentione legi conijcio. Similiter & in bobus palearia dicimus, quæ à collo & pectore
dependent. Gaza apud Aristotelem κάλλαιον, τὸ, cristam vertit: melius barbam redditurus vel paleas.
Videntur autem callæa dicta ob purpureum colorem & floridum. nam κάλλη Græci appellant flori-
dos colores, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, vt Ammonius de differentijs vocū interpretatur: & ibidē κάλλαια
τοὺς τῶν ἀλεκτρυόνων πώγωνας. Et forsitan Latina vox paleæ à Græcis deducta est, κ in π mutato, & lam-
bda vno exempto. Plura de hac voce leges infra in *H. b.* item de partibus gallinacei in *E.* vbi ex rei ru-
sticæ scriptoribus de huius alitis electione agetur. Οἱ τὴν ῥῖνα ἔγκοιλον ἔχοντες τὰ περὶ τοῦ μετώπου περιφε-
ρῆ, τὴν δὲ περιφέρειαν ἄνω ἀνεστηκυῖαν, λάγνοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας, Aristot. in Physiognom. hoc
est, vt innominatus quidam transfert: Quicunq; nasum concauum habent, & frontem rotundam, &
sursum eminens rotundum, luxuriosi, refertur ad gallos. Adamantius nihil tale habet. ¶ Qui ocu- *Oculis.*
los splendidos habent, libidinosi sunt, gallinaceorum instar, Ibidem. ¶ Gallinaceorum testes tem- *Testibus.*
pore coitus, grandiores fiunt quàm aliarum auium, ob salacitatem, Aristot. Coturnix testes sub iecore
habet vt gallinacei, Alexander Myndius apud Athenæum. ¶ Gallinaceo ingluuies præposita ventri- *Ingluuie.*
culo est, Aristot. Aues quædam geminos sinus habent: vnum quo merguntur recentia, vt guttur: alte-
rum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, vt gallinæ, columbæ, &c. Plinius. Cato cap. 29.
gulam pro *ingluuie* dixit. Πρόλοβος auiū est ingluuies, quæ ab aliquibus φῦσα dicitur, & inest omnibus
gallinaceis, Suidas. ¶ Iecur gallinæ fissum est ab vno extremo in alterum, Albertus. Ad imum inte- *Iecore.*
stinum appendices paucas habet, Aristot. ¶ Aues non volaces, vt pauones, gallinæ, vropygium (id est
caudam pennis conditam) ineptum habent, (non aptum flecti qua parte cum cute coalescit,) Aristot. *Cauda.*
Gallus pennas in cauda instar semicirculi curuat, & similiter in collo & dorso, Albert. In sublime cau-
dam falcatam erigit, Plinius. ¶ Calcar cum habeant mares, fœminæ magna ex parte non habent; *Calcari-*
Aristoteles. Et rursus, Gallinæ cum mares vicerint, cucuriunt. crista etiam eis caudaq; erigitur, ita, *bus.*

ne facile præterea ſit,an fœminæ ſint cognoſcere. nonnunquam etiam calcaria parua ijs enaſcuntur. Galli ſpiculis aduerſis in cruribus armantur.habent & quandoq; ſpicula gallinæ:ſed hoc errore potius quàm operæ naturæ, Obſcurus de nat.rerum. Natura calcar addidit in auium genere ijs,quæ ob corporis molem ſint ad volandum minus idoneæ,cuiuſmodi ſunt galli, Ariſtoteles.

De Alectorio lapide quem in vētre gallireperiri aiunt. ¶ Alectorias vocant gemmas in ventriculis gallinaceorum inuentas cryſtallina ſpecie,magnitudine fabarum:quibus Milonem Crotonienſem vſum in certaminibus inuictum fuiſſe volunt,Plinius 37.10. Feruntin ventre galli alectorium,id eſt gallinaceum lapidem.Sed is ſarda vel achate fingitur, in quo flammea macula appareat,nam de alectorio vero nihil comperti habeo, Cardanus. Plinius alibi inter remedia calculi,lapillorum meminit qui in gallorum veſica(quaſi auis veſicā habeat)reperiantur.Recentiores quidam non ex gallo mare,ſed caſtrato(quem gallinacei nomine imperitè intelligunt)hunc lapidem haberi putant:& quidam lingua vernacula interpretantur **Kapunen ſtein**,id eſt caponis lapidem. Gallus aliquando trimus caſtratur: tum quinto vel ſeptimo à caſtratione anno,in iecore eius lapis inuenitur alectorius nomine, quem vbi conceperit,non amplius bibit.quare homo etiam lapidem hunc geſtans non ſitire dicitur, Author de nat.rerum, & Albertus in hiſt.animalium. *Radaim* lapidem & donatidem eundem aiunt, qui niger ſit & luceat.ferunt autem cum capita gallorum formicis permittuntur,aliquando poſt multa tempora in capite maris galli hunc lapidem inueniri. Conferre pollicentur ad rem quamuis impetrandam, Albertus de metallicis 2.17.Lapis alectorius Dioſcoride teſte(nihil huiuſmodi in noſtris exemplaribus Dioſcoridis reperitur)inuenitur in ventribus gallorum gallinaceorum cryſtallo ſimilis vel aquæ limpidæ. Albertus ſcribit lapidem eſſe nitentem, cryſtallo obſcuro ſimilem.extrahitur autem ex ventriculo galli gallinacei, poſtquam caſtratur ſupra quartum annum.quidam poſt nonum extrahi dicunt.melior eſt de gallo decrepito.maximus in hoc genere fabam æquat. Ore geſtantes reges & gladiatores inuictos reddit, ac ſitim tollit.mulieres viris conciliat,Syluaticus c.408.Et rurſus capite 470.Alberti hæc verba recitat:Vidi ſapphirum & lapidem galli oculum intrare ſine vlla oculi noxa.politus enim lapis ac tenuis non lædit oculum, niſi pupillam attigerit. Hic oratorem verbis facit eſſe diſertum. Conſtantem reddens cunctisque per omnia gratum. Hic circa veneris facit incentiua vigentes. Commodus vxori quæ vult fore grata marito, Vt bona tot præſtet clauſus portetur in ore, Author obſcurus de lapidibus. Alectoriæ, quanquam rarò in gallorum gallinaceorum & caponum etiam,ventriculo & iecore gignuntur. ſed in iecore plerunque maiores,nam nuper in capo inuentus eſt longus vnciam, latus digitum, altus ſeſcunciam: inferior pars, quæ latior, humiles habet cauernas.ſuperior, quæ ſtrictior, ad dextram extuberat:ad læuam humilis eſt & fuſca,cum reliquum eius corpus in fuſca candidum ſit. At in ventriculo reperti, non rarò ferè figura ſunt lupini,magnitudine eiuſdem aut fabæ, modo in cinereo candidi: modo fuſci coloris, ſed diluti: nunc verò cryſtallina ſpecie,ſed coloris obſcuri, quæ fibras interdum habent ſubrubras. Cryſtalli ſimilis ſi politus inter oculum & palpebram inferiorem interponitur, & ex vna parte ad alterum transfertur,oculum non lædit.quod idem facit ſapphirus, vel onyx, vel alia gemma polita interpoſita,modo parua ſit,Georg. Agricola.

C.

De gallorum volatu. Gallina eſt tardi volatus, Albertus.Non volax eſt,& vropygium, quo volatus dirigitur,ineptum habet,*vt in B.retuli* ¶ Puluere impendio delectatur, in quo ſeſe volutando quodammodo ſcabit, Grapaldus.Gallina puluerat rix eſt vt reliquæ aues non altiuolæ, Ariſtot. Dixit Epheſius Heraclitus

Pulueratione. ſues cœno lauari, velut cortales aues puluere aut cinere, ſiquidem hiſce rebus plumā pinnasq; emundari. ¶ Solum hoc volucrum genus cælum crebro aſpicit, Plinius.

Cãtu, quo diei noctisq; tempora diſtinguit. ¶ Gallinaceis maribus tantum cantus datus eſt, Ariſtot.Sed & gallinæ interdum cum gallos vicêre cucurire ſolent,Idem.Gallos gallinaceos in eo loco ſic aſſiduè canere cœpiſſe, Cicero 1.de Diuinat.Canorum animal gallus gallinaceus, Ibid.Cantant ante lucem galli, Ibid.Græci autem ᾄδειν,id eſt canere,de gallinaceis dicunt:& quandoq; κοκκύζειν(cui ſimile eſt apud Latinos verbum cucurrire) de quo plura ſcripſi in Cuculo *a.Vide infra in H.C.* *Cucurrire ſolet gallus, gallina gracillat*, Author Philomelæ.Eliſa vox in illum ſonum erumpit,cui Græci κλωσμὸν nomen ab immaturo gallorum (forte pullorum gallinaceorum)cantu dederunt, Quintilianus. eſt & κλωγμὸς ſonus quidam. Quin etiam gallum nocte ex plaudentibus alis Auroram clara conſuetum voce vocare, Lucretius.Gallos vigiles noſtros excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; ſomno natura genuit.Norunt ſydera, & ternas diſtinguunt horas interdiu cantu.cùm Sole eunt cubitum, quartaque caſtrenſi vigilia (id eſt hora tertia poſt mediam noctem, Vegetius libro tertio) ad curas laboremq; reuocant.nec Solis ortum incautis patiuntur obrepere,diemq; venientem nunciant cantu, ipſum verò cantum plauſu laterum, Plinius. Gallus diei nuncius, horas noctis diſcutit,& demum vocem exhortationis emittit.cumq; cantus edere parat,prius alas excutit,ac ſeipſum feriens vigilantiorem reddit, Gregorius in Moralibus. Ex gallis qui animoſi ſunt,vocem ædunt grauiorem,Ariſtot.in Phyſiogn. Nocte profunda cantat validius, & matutino leuius.cantus enim cum vento fertur, & antequam æſtimari poſſit longius auditur, Obſcurus de nat.rerum. Amant & hunc cantorem milites.quia in caſtris illis vice horarij gnomonici eſt. Nam cum ſtatis noctis horis vigilias commutare coguntur,hoc indice noctis interualla diſcriminant.

Crepuſcu-

Crepusculo cubitum eunt, tribus ante noctis statum (id est ante mediam noctem) horis cantant. me-
dio eiusdem spatio vocem iterant. tribus itidem ab intempesta nocte horis, iterum cantillãt: quod tem-
pus ob id gallicinium appellatur. Itaq; bellicis curribus aliquando singulis singulos gallos alligant, Gyb. *Gallici-*
Longolius. Sigismundus Liber Baro in descriptione itineris sui per Moschouiam, Gallum (inquit) Mo- *nium.*
schouiticum more Germanorum super currum sedentem, frigoreq; iam iam morientem, famulus cri- *De gallo*
sta, quæ gelu concreta erat, subitò abscissa, non solùm hoc modo seruauit, verùm etiam vt erecto statim *moribun-*
collo cantaret, nobis admirantibus, effecit. Scribit in Diuinationibus M. Cicero, Democritum hisce *do & cri-*
fermè caussam adortum explicare, cur ante lucem concinant galli. Depulso (inquit) & in omne cor- *sta abscis-*
pus diuiso ac modificato cibo, cantus ædunt quietè satiati. Qui quidem, vt ait Ennius, silentio noctis fa- *sa sanato.*
uent faucibus, rursum cantu plausuq; premunt alas. Sunt verò qui (huius sententiæ est Ambrosius Leo *Ratio cur*
Nolanus, cuius verba copiosius recitat Erasmus in prouerbio, Priusquam gallus iterum cecinerit) sala- *galli nocte*
cissimæ auitij eius naturæ acceptum referri astruant oportere euentum eiusmodi. Nam cantu signifi- *canant.*
cari Veneris appetentiam, inde est argumentum euidens, quòd antequam vsui Venereo sufficiãt, con-
ticescunt. Esse porrò in more auibus nonnullis, vt procliuitatem & lubentiam ad initium quolibet prę-
eant cantu, quum alibi comprobat Plinius, tum vbi ait, Perdices fœminas concipere superuolantium
afflatu, sæpe voce tantùm audita masculi. Contingere autem gallinaceis, quod ferè cæteris vsu venire
compertum est, vt peracto cibo, refecto per quietem corpore, ac inde maximè vegeto, libidinis titillen-
tur prutitu. Interuulsus autem somnus, ac identidem repetitus, cantus frequentiæ caussam facile sug-
gesserit, Cælius. Gallus si rarum esset animal, non solùm forma, sed cantu admiratione dignissimum es-
set. Exultat voce, proculq; ea exauditur: & nocte etiam ad mille atq; amplius passus. Cùm expergisci-
tur à cibo canit, plerunq; tamen Sole meridiante mediaq; nocte, ac cùm radij primum auroram effin-
gere incipiunt. Robur igitur Solis sequitur, & in octo partes totum diuidit diem naturalem, non tamen
oriente Sole, sed cum accedit ad auroræ terminos, sic & ante meridiem, Cardanus lib. 10. de Subtilitate.
Galli antelucano tempore canunt, siue vt fertur, naturali quodam sensu Solis ad nos se cõuertentis ceu
Deum salutantes impulsi, siue caliditate suæ naturæ & motus cibiq; sumendi desiderio, Heliodorus lib.
1. Æthiopicorum. Gallum album mensi sacrum, vtpote horarum nuncium, credidit Pythagoras. In lo-
cis vbi cæli status vuidus est, gallos non cantare Theophrastus inquit, Ælianus. Gallinaceis vox est
cum vicêre, Aristot. Aliis in pugna vox, vt coturnicibus: aliis ante pugnam, vt perdicibus: aliis cum vi-
cêre, vt gallinaceis. ijsdem sua maribus, Plinius.

¶ Gallina vnguibus scalpendo victum quærit, ad quem inuentum pullos vocat, Albert. *Chondros,* *De galli-*
(id est alica vel far) dabatur in cibo gallinaceis, Athenæus circa finem lib. 3. Piscibus etiam in cibo gau- *nacei ge-*
dent. Canes & gallinæ humano stercore vescuntur, Brasauolus. Plura de cibis quibus ali ac saginari ge- *neris cibo.*
nus gallinaceum solet, *leges in gallina E. item in Capo.* Veterum sententia frequens fuisse videtur, gal-
lo vim omnia quæ deglutierit conficiendi adesse. Propterea in Vespis Aristoph. Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε
κοιλίαν ἔχειν. id est, Galli me ventrem habere dictitabat. Id verò enarrantes Grammatici, Galli (inquiũt)
calore ventris feruentissimo cuncta percoquunt, Cælius. Gallinæ calida natura præditæ sunt. nam &
venena conficiunt, & aridissima quæq; semina consumunt. & nonnunquam arenas lapillosq; ingluuie *De gallo-*
sua deuoratos dissoluunt, Dioscorid. ¶ Galli quidam pugnaces sunt nimium & rixosæ libidinis: qui & *rum pu-*
cæteros infestant, nec patiuntur inire fœminas, cùm ipsi pluribus sufficere non queant. horum procaci- *gnacitate.*
tas quomodo cohiberi debeat, ex Columel. scribemus infrà in *E.* Plura etiam de pugna gallinaceorum,
qui ad certamina ab hominibus cõmittuntur, ibidem leges. In gallorũ pugna qui superat, coit cum gal-
linis, & erigit caput ac caudam. victus tabescit ob seruitutem, Albert. *Vide* plura mox in *D.* Galli præ o-
mnibus auibus pugnaces & libidinosi sunt, Oppian. in Ixeuticis. Gallinaceorum genus copia libidinis
gaudet, Aristoteles. Clearchus scribit perdices, passeres, coturnices & gallos gallinaceos non modò *Libidine.*
cùm vidẽt fœminas, semen emittere, sed etiam cùm earum vocem audiunt: caussam esse in animo im-
pressionem. quod ipsum coitus tempore cognosces, si cõtra eos speculum posueris: Nam ad imaginem
suam, quæ inaniter in speculo repręsentatur accurrẽtes, semen emittunt: exceptis gallinaceis, quos ima-
go conspecta ad pugnam tantùm prouocat, Athenæus. Gallinaceus alteri mari cum gallina coitum *Coitu.*
absque pugna non permittit, Athenæus. Idem ex Theophrasto refert gallos agrestes domesticis libi-
dinosiores esse: & mares statim à cubili velle coire, fœminas autem magis procedente die: quod & Æ-
lianus repetijt. Gallus auis salax ad vnum ouum fœcundandum multotiens cum eadem coit gallina.
quòd si multi sint galli, enecant gallinas nimio coitu, Albertus. Vnicus gallus sufficit multis gallinis, Io.
Textor. Gallinaceus vnus pro sex gallinis destinari solet, Florentin. Canes Indici ex bellua quadam
simili & cane generantur: nec non in auibus salacioribus idem fieri visum est, vt perdicibus & gallinis,
Aristot. Quę non vnigena coeunt, primos partus similes sibi edunt, communi generis vtriusq; specie.
quales ex vulpe & cane generantur, aut ex perdice & gallinaceo: sed tempore procedente ex diuersis
prognata parentibus soboles, forma fœminæ instituta euadit, Alex. Benedictus. Si fœminarum facul-
tas non sit, omnes subigunt in cohortem suam recentem venientem, Ælianus. Perdices maritos suos
fallunt, (occultantes se dum incubant.) tunc inter se dimicant mares desiderio fœminarum. victum
aiunt Venerem pati. id quidem & coturnices Trogus & gallinaceos aliquando, Plinius. Gallinacei

etiam idem interdum quod perdices faciunt. in templis enim vbi ſine fœminis munerarij dicatiq; ver-
ſantur, non temere eum qui nuper dicatus acceſſerit, omnes ſubigunt, Ariſtoteles. Nouiſſimè ſacra-
tum priores accedentes ſubigunt donec alius quiſpiam offeratur: quòd ſi nullus oblatus fuerit, pugnant
inter ſe victumq; ſemper ſubigit victor, Athenæus ex Ariſtotele. In regione quæ vocatur *Leylychynie*
omnes galli iuniores, nec dum prouecti ætate, inter ſe pugnant: & victor cum victo coit, quum galli-
næ defuerint, Albertus. ¶ Gallus exertam ſemper habet criſtam atque rubentem, niſi malè valeat.
Morbis & remediis. Gallinacei herba quæ vocatur helxine (*alſine* potius, de qua dicam in *H.a.*) annuum faſtidium purgant,
Plinius. Galli cùm ſanguinis immoderati copia grauantur, per criſtam ſeſe purgare ſolent, vnguibus
ſcilicet ſcalpentes, vt cruorem proliciant. Carnem quæ roſtrum cingit vndique, mentum quidam vo-
cant, Columella etiam genam. hac vulnerata cùm pituita laborant, quicquid abſceſſit, exprimitur, 1
atque ita animal liberatur, Gybertus Longolius. Gallinacei generis pituitas fumo ſabinæ ſanari tra-
dunt, Plin. Liguſtri acini gallinaceorum pituitas ſanant, Idem. Allia & cæpe gallinaceos pituita tenta-
tos ſanant, Galenus 2. Methodi. Allium contra pituitam & gallinis gallinaceis prodeſt mixtum farre
in cibo, Plinius. Plura *vide* infrà in Gallina *E.* Gallinacei caſus ex tumore ſcirrhoſo in tunica cordis de-
ſcribitur à Galeno libro quinto de Locis affectis. De gallo qui per Moſchouiam ſuper curru vectus præ
nimio frigore iam morti vicinus erat, criſta quæ iam gelu concreta erat ſubitò abſciſſa reſtitutus eſt, ſu-
Letiferis. perius hoc in capite mentionem fecimus. ¶ Taxi fructus edentes in Italia gallinæ nigreſcunt, Dio-
ſcorides. Sparti etiam ſemine depaſto moriuntur. Audio & aquam vitæ (vt vocant) eis lethalem eſſe.
Stercus hominis qui bibit elleborum album, necat gallinas, Auicenna. Auro ſuperlato vis venefica eſt,
gallinarum quoque & pecorum fœturis. Remedium eſt abluere illatum, & ſpargere eos quibus mede- 2
ri velis, Plinius. fortè & gallinæ viciſſim auro venenum ſunt: id enim dum ſimul coquuntur in ſe attra-
hunt, vt alibi docet Plinius neſcio quàm verè. Salamandra ſi in aceruo tritici reperiatur, totum infici au-
dio, adeò vt & gallinæ inde veſcentes pereant. Cimicis natura contra ſerpentium morſus & præcipuè
aſpidum valere dicitur: item contra venena omnia, argumentum, quòd dicunt gallinas quo die id ede-
rint, non interfici ab aſpide, Plinius.

D.

De gallorum moribus & ingenio: ac primũ de eorum amore & cura erga coniuges & pullos. Gallus gallinis aliquando mortuis tabeſcit, Albertus. Contra ſerpentes & miluos pro gallinis di-
micat, Textor. Gallinas diligenter cuſtodiunt, & alienos à grege abigunt, pro illis dimicantes, Humel-
bergius. Mares viſi nonnulli ſunt, qui cùm fortè fœmina interiſſet, ipſi officio matris fungerentur, in
pullos ductando, fouendo, educando, ita, vt de cætero vel cucurire, vel coire appeterent, Ariſtoteles.
Narrantur & mortua gallina mariti earum viſi ſuccedentes in vicem, & reliqua fœtæ more facientes,
abſtinentesq; ſe à cantu, Plinius. Quin & iam inde à primo ortu naturæ, ita nonnulli mares effœmina-
ti proueniunt, vt neque cucuriant, neq; per coitum agere velint, & Venerem eorum qui tentent ſuper-
uenire patiantur, Ariſtoteles. Matrice gallina extincta, is ipſe incubat, & pullos ex ouis excludit, ac tum
ſilentio vtitur, quòd ſanè ſibi conſcius ſit ſe muliebre munus obire, & parum viriliter facere, Ælianus.
Galli partus gallinarum leuare, & doloris participatione ſolari videntur, dum placida & exili voce eis
accinunt, Oppianus in Ixeut. Maritus etiam inter bruta partus dolores intelligit, & plurimi ex eis pari-
entibus fœminis condolent, συνωδίνει, vt gallinacei: quidam etiam excudendo iuuant, vt columbi, Por-
phyrius 3. de abſtinendo ab animatis. Recentiores quidam de gallo caſtrato ſcribunt, ſi pectore & ven-
tre deplumatus vrticis perfricetur, pullos fouendos admittere, quòd eo fotu pruritum quem vrticæ ex- 4
citarunt mitigari ſentiat, atq; ita delectatum, in poſterum etiam pullos amare, ducere, paſcere: quod ſe
obſeruaſſe & miratum eſſe Albertus tradit.

Animoſitate & gloriæ cupidine. ¶ E gallinaceis animoſi (οἱ εὔψυχοι) vocem ædunt grauiorem, Ariſtot. in Phyſiognom. Proximè
(poſt pauones) gloriam ſentiunt etiam galli gallinacei, Plin. Imperitant ſuo generi, & regnum in qua-
cunq; ſunt domo exercent. Dimicatione paritur hoc quoq; inter ipſos, velut ideo tela agnata cruribus
ſuis intelligentes: nec finis ſæpe commorientibus. Quod ſi palma contingit, ſtatim in victoria canunt,
ſeq; ipſi principes teſtantur. Victus occultatur ſilens, ægreq; ſeruitium patitur. Et plebs tamen æquè ſu-
perba graditur ardua ceruice, criſtis celſa: cælumque ſola volucrum aſpicit crebrò, in ſublime caudam
quoque falcatam erigens, Plinius. Gallus victus victorem ſequitur, Ariſtophanis interpres. Gallinacei
volunt vincere, vt aliæ animantes innumeræ pro ſola victoria contendentes, Galenus 5. de decretis 5
Hippocr. De certamine eorum cùm ab hominibus committuntur, ſcribemus ſequenti capite. Sunt ſa-
nè natura pugnaces cùm aliàs, tum propter fœminas coitus gratia, vt in *C.* dictum eſt. Illud item in eo
mirificum, cùm limen intrat, tametſi ſuperum altiſſimũ exiſtit, is tamen ſeſe inclinat, (ἐπικλίνει τὸν λό-
φον, id eſt criſtam inclinat, Atheneus & Euſtathius:) quod quidem ipſum ſuperbia inductus facere vide-
tur, ne videlicet criſta vſpiam offendatur, Ælianus.

Sympathia cum Luna. ¶ Gallinaceum exoriente luna quaſi diuino quodam ſpiritu afflatũ bacchari atq; exultare ferunt.
Oriens quidem Sol ipſum nunquam fallit, tum vehementiſſimè vocem contendens, ſemet magis ma-
giſque cantando vincere conatur, Ælianus. ¶ Philon dicit eum qui Nicomedi Bithyniæ regi pocula
Pincerna Bithyniæ. adminiſtraret, à gallinaceo adamatum fuiſſe, Ælianus & Euſtathius. Auctor Nicander eſt, Secundum,
qui pincerna regius fuit in Bithynia, à gallo amatum eximiè cui nomen foret Centaurus, Cælius.
¶ Porphy-

¶ Porphyrionem auem & gallum in eodem versantes domicilio mirificè inter se coniunctos & inuicem amantes animaduerti. tandem gallo propter epulas occiso, porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris accepit, sibi vt inedia mortem consciſceret, Ælian. ¶ Galli gallinacei terrori sunt etiam leonibus generosissimis ferarum, Plinius. *Vide* plura in Leone *D. Stat ceruix ardua, qualem Præfert Marmaricis metuenda leonibus ales, Ales quæ vigili lucem vocat ore morantem*, Politianus in Rustico. Leo & basiliscus gallinacei tum aspectum tum vocem extimescunt, Ælianus. Iure gallinacei perunctos pantheræ leonesq; non attingunt, præcipuè si & allium fuerit incoctum, Plinius. Gallinaceorum cantus leones timent, Solinus. Leonem dicunt gallum album fugere, Rasis 8. 8. Sed hæc ipsa ales quæ leones exterret, metu basiliscos exanimat, miluos extimescit, Ælianus. Basiliscus & ad visum galli contremiscit, & ad vocem conuulsus moritur. quare qui per Lybiam iter faciunt, aduersus hoc malum comitem itineris gallum sibi assumunt, Idem. Aues cicures & domesticæ audacter cõtemnunt equos, asinos, boues: ac si cum mansuefactis elephantis aluntur, non modo eos non timent, verum per eos etiam ipsos gradiuntur. Et gallinacei vt in eorundem dorsis considêre audent: sic magnum eis metum mustela vel præteriens inijcit. & qui vocem vel mugientium vel rudentium præclarè contemnunt, illius clamorem vehementer horrent, Idem. Gallus & attagen inimici sunt, Ælianus. Columbas etiam gallinaceo generi inuisas esse aiunt. Vesparum examen metuit Phrynichus velut gallinaceus: *Vide* in Prouerbijs infra. De animalibus quæ gallinaceum genus infestant leges plura in Gallina *E.*

Porphyrione. Antipathia cum leonibus. Basilisco. Pantheris. Miluis. Mustelis. Attagene. Colũbis. Vespis.

¶ Gallinaceis circulo è sarmento addito collo non canunt, Plinius.

E.

Gallus facile sentit auræ mutationes ex montibus Solis contingentes. & ideo cantu horas distinguit: & nocte canens se erigit, & alis percutit, excutitq; vt vigilantius cantet, Albertus. Hic præter familiarem vsum, quem in villam fert, dum gallinas plenas facit, & culinam dapibus opulentat, magno adiumento patrifamiliâs esse consueuit cantu suo, quo ad opera familiam reuocat monetq;, vt absterso ab oculis somno, expergiscantur, & viuere discant. ob id à Græcis ἀλέκτωρ, veluti ἀπολέκτωρ, hoc est, à lectis mortales reuocans, Gyb. Longolius. Lege etiam supra in *C.* quomodo cantu suo ad opera mortales excitet, & diei noctisq; tempora distinguat. ¶ Si galli noctu canant citius quàm solent, mutatio aëris aut ventus ostenditur, Gratarolus. Gallinacei, ceteręq; domesticæ aues, alarũ percussione concrepantes, gestientes, exultantes, strepentes, tempestatem nunciant, Ælianus. Nostri gallum tempestatis (ein Wetterhan/) appellant, qui peculiari quadam facultate ad indicandum aëris suo cantu mutationes præditus videatur. Gallum tempore pluuio canentem, serenitatem instantem polliceri pleriq; credunt. Gallinæ domesticæ pediculos inquirentes, & maiori voce crocitantes, eo sono qui guttas aquarum crebras imitetur, pluuiæ signum faciunt, Aratus. Græca eius verba sunt, καὶ πτθαὶ (αἱ ἥμεροι καὶ τραφεῖαι) ὄρνιθες, ταὶ ἀλέκτορος ἐξεγένοντο, Εὖ ἐφθειρίσαντο, καὶ ἔκρωξαν μάλα φωνῇ, Οἷόν τε σταλάον ψοφέει ἐπὶ ὕδατι ὕδωρ. ¶ De saginando gallinaceo genere dicetur in Capo & in Gallina *E.* Cùm gallina altilis antiquis cœnarum interdictis excepta esset, inuentum diuerticulum est gallinaceos pascendi lacte madidis cibis. multò ita gratiores approbantur, Plinius. ¶ Gallinaceos non attingi à vulpibus, qui iecur animalis eius aridum ederint: vel si pellicula ex eo collo inducta, galli inierint. similia in felle mustelæ legimus, Plinius.

Vsus galli ad tẽpora distinguẽda, mortalesq; ad opera excitandos. Prognostica tempestatũ ex gallo. De saginã dis gallis.

¶ Electio. Ex gallis eligendi sunt pugnacissimi. tales autem discernes quũ vsu atq; experimento, tum signis etiam quibusdam, Florent. Gallinaceos mares nisi salacissimos habere non expedit. atq; in his quoq; sicut in fœminis, idem color, idemq; numerus vnguium: status altior quęritur, Colum. Galli probantur lacertosi, Varro. συνεσπραμμένοι τοὺς ὄγκους, id est mole corporis contorta, Florentinus. Cristæ sunto sublimes, sanguineæ (rubentes, Varro. φοινικόλοφοι, Florent.) nec obliquę. Oculi rauidi vel nigrantes, Colum. raui vel nigri, Varro. Galli sint εὐχάροποι τὰς ὄψεις καὶ [malim ἢ] μελανόφθαλμοι, Flor. Cornarius vertit, aspectũ pulchrum habeant, pro εὐχαρ. τὰς ὄψ. Andr. à Lacuna, aspectu venusto splendicent. Ego vocẽ εὐχάροπον Græcam esse non puto, sed χαροπὸν tantum quæ rauum significat: de qua multis egimus in Leone. Rostrum breue, acutum, Varro. breue & aduncum, Columella. Palea rubra subalbicans, Varro. Paleæ ex rutilo albicantes, quæ velut incanæ barbæ dependent, Columel. barba rosea, γένειον ῥοδίζον, Flor. Aures maximæ candidissimæq;, Columel. collum variũ aut aureolum, Varro. bene cõpactum & coloribus varium, (Τραχήλους ἔχοντες εὐπαγεῖς, καὶ ποικίλοι [lego ποικίλους] τοῖς χρώμασι) Florent. Iubæ variæ vel ex auro flauæ, per colla ceruicesq; in humeros diffusæ. tum lata & musculosa pectora, lacertos æque (forte lacertosaq;) similes brachij alæ, tum procerissimæ caudæ duplici ordine, singulis vtrinq; prominentibus pinnis inflexæ, Col. caudæ magnæ, frequentibus pinnis, Var. magnæ & densæ, Florent. Femina vasta, & frequenter horrentibus plumis hirta, (pilosa,) Var.) Crura robusta, nec longa, (*breuia*, Var.) sed infestis velut sudibus (spiculis solidis & bene mucronatis, Florent.) nocenter armata, Columel. crura squamosa, crassa magis quàm longa, Florent. Vngues longi, Varro. Præterea laudantur qui elati sunt, ac vociferantur sæpe, in certamine pertinaces, Varro. qui pugnam ipsi nõ auspicentur, sed aggredientibus alijs fortiter repugnent, & acriter de illis se vlciscantur, Florent. & qui animalia quæ nocent gallinis non modo non pertimescant, sed etiam pro gallinis propugnent, Var. Mores autem quamuis non ad pugnam neq; ad victoriæ laudem præparentur, maxime tamen

Electio gallorum qualis esse debeat.

generosi probantur, vt sint elati, alacres, vigilaces, & ad sæpius canendum prompti, nec qui facile terreantur. Nam interdum resistere debent,& protegere coniugalem gregem:quin attollentẽ minas serpentem vel aliud noxium animal interficere, Colum. Et rursus, Non probo pugnacem, nec rixosæ libidinis marem. Nam plerunq; cæteros infestat, & non patitur inire fœminas, cum ipse pluribus sufficere nõn queat. impediẽda est itaq; procacitas eius ampullaceo corio, quod cum in orbiculum formatum est, media pars eius rescinditur,& per excisam partem galli pes inseritur: eaq; quasi compede cohibentur feri mores. Talibus autem maribus (gallinaceis vulgaribus) quinæ singulis fœminæ comparantur. Nam Rhodij generis, aut Medici propter grauitatem, neque patres nimis salaces, nec fœcundæ matres, quæ tamen ternæ singulis maritantur: & cum pauca oua posuerunt, inertes ad incubandum, multoq; magis ad excudendum raro fœtus suos educant. Itaq; quibus cordi est ea genera propter corporum speciem possidere, cum exceperunt oua generosarum, vulgaribus gallinis subijciunt, & ab his exclusi pulli nutriuntur. Tanagrici plerunq; Rhodijs, & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à vernaculis distant, sicut & Chalcidici. Omnium tamen horum generum nothi sunt optimi pulli, quos cõceptos ex peregrinis maribus, nostrates ediderunt. Nam & paternam speciem gerunt,& salacitatem fœcunditatemq; vernaculã retinent, Idem Columel. Huius igitur villatici generis nõ spernendus est reditus, si adhibeatur educãdi scientia, quam pleriq; Græcorũ,& præcipue celebrauere Deliaci. sed & ij, quoniam procera corpora,& animos ad prælia pertinaceis requirebant, præcipuè Tanagricum genus, & Rhodiũ probabant, nec minus Chalcidicum, & Medicum, quod ab imperito vulgo litera mutata Melicum appellatur. nobis nostrum vernaculũ maximè placet, omisso tamen illo studio Græcorum, qui ferocissimum quenq; alitem certaminibus & pugnæ prẽparabant. nos enim censemus instituere vectigal industrij patrisfamilias, non rixosarũ auium lanistæ, cuius plerunq; totum patrimonium pignus aleę victor gallinaceus pyctes abstulit, Idem. Nec tamen sequendum in seminio legendo Tanagricos ac Medicos & Chalcidicos: qui sine dubio sunt pulchri,& ad præliandum inter se maximè idonei, sed ad partus sunt steriliores, Varro. Gallinarum pennæ culcitris imponuntur, Crescentiensis. Maio mẽse caseum coagulabimus sincero lacte, coagulis vel agni, vel hœdi, vel pellicula quæ solet pullorum (gallinaceorũ scilicet) ventribus adhærere, Pallad. Cauendum est ne ad præsepia boum gallina perrepat. nam hoc quod decidit immistũ pabulo bubus affert necem, Columel. Anienus Arati interpres Latinus inter pluuiæ signa ponit, *Pectora cum curuo purgat gallinula rostro.* Gallinæ si vltra solitũ se concutiant in arena: vel segregentur plures earum in vno loco simul,& in pluuiæ principio quærant locum opertum vbi à pluuia protegantur, signum est magnæ futuræ pluuiæ, Gratarolus.

¶ De certaminibus gallorum. Galli alij, nempe ferociores, quorum vsus ad certamina futurus sit eliguntur: alij, nempe salaciores, ad implendas gallinas, vt paulò superius dictum est ex Columel. qui auium lanistas aliquando totum patrimonium hoc certamine perdere ait. Maximè pugnaces esse Tanagricos, Rhodios, Chalcidicos & Medicos, dictum est & paulò antè,& supra in *B.* Victi galli silere solent, canere victores, Cicero. Si gallus cum altero pugnans vincatur, idcirco non canit, quòd ex illa mala pugna spiritus fracti illi vocem supprimant. Cuius offensionis verecundia confusus, in primam quanque latebram sese occultat. Is autem qui ex certamine victoriam reportàrit, tum oculorum eminentia, tum ceruice erecta simul & cantus contentione insolenter effertur, & triumphanti similis est, Ælianus. Lego apud Alexandriam aues haberi monosiros, vnde pugnaces subnascantur gallinacei, si bis aut ter ouis incubàrint, Cælius. Perdices & gallinaceos (gallos & coturnices, Dioscorid.) pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis adianti ramulis, Plinius. Gallinaceis mox compugnaturis allium in cibis obijcere solebant, quo acrius decertarent. Ex quo facetissimè in veteri comœdia, ἐσκοροδισμένος, id est allio pastus, pro vehementi ac nimis in pugnam procliui dicitur quandoq;, Cælius. Pergami omnibus annis spectaculum gallorum publicè æditur ceu gladiatorum, Plinius. De hoc & coturnicũ certamine Pergami Athenisq; celebrari solitis, plura retuli supra *in Coturnice E.* Athenienses post victoriam eius belli, quod cum Persis gesserunt, legem constituerunt, quotannis vt certo die galli in theatro publicè certarent: vnde verò initium lex duxerit, dicam. Contra Barbaros cùm Themistocles exercitum duceret, & gallos non ignauiter pugnantes animaduertisset, exercitum cõfirmauit, his verbis ad milites vsus: At hi neq; pro patria, neq; pro penatibus, neq; pro sepulchris maiorũ, atq; libertate, neq; pro pueris mala sustinent: sed vt ne vincantur, neuter cedit alteri. Quæ cùm dixisset, Athenienfibus animum auxit. Itaq; id factum, quòd eis fuisset significatio (incitamentum) ad virtutem, ad similium factorum monumentum seruari voluerunt, Gillius ex Ælia. lib. 2. Variorum. Gallinacei volunt vincere, vt aliæ animantes innumeræ pro sola victoria cõtendentes, Galen. lib. 5. de decretis Hippocratis. *Vide etiam supra in D.* Auium lanistæ à Columel. dicuntur, qui gallinas (gallos) parant, instruuntq; ad certamen, qui mos hodieq; durat apud Boëmos: vbi primores præparant gallos gallinaceos pugnæ quasi gladiatoriæ, fiuntq; sponsiones pretij non parui, dum vnusquisq; pecuniam largam deponit, quam aufert dominus victoris gallinacei, Beroaldus. Circa Tarnasari vrbem Indiæ gallinaceos procerissimos videre memini: ex quorum sanè acerrimis conflictibus summam voluptatem cepi. nam quotidie huic ludo per medios vicos Mahumetanorum animi causa opera dabatur, mirumq; est Mahumetanorum pro hac re certamen. habent priui priuos gallos gallinaceos, eosq; committunt aliis, expositis

Atheniẽses solenne gallorum quotãnis certamen lege constituerũt.

Auium lanistæ.

positis quandoq; pro alitum futura victoria vtrinque aureis centenis singulo congressu. Conspicati sumus senis horis concertantes alites, nec prius illæ modum prælio faciebant, quàm occubuissent; Ludouicus Romanus.

¶ M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum fimo ex auiarijs. proximum Columella columbarijs, mox gallinarijs facit, Plin. Gallinaceum fimum mulieres nostræ laudãt pro betonica altili, quæ in vasis colitur: non item ad alia, quod multæ inutiles herbæ ex eo nascantur. ¶ Qui piscandi scientiam in Macedonia tenent, vt pisces quosdam fluuiatiles varijs distinctos coloribus, (*pæcilias* puto Græcè legi sic dictos pisces) qui muscis in fluuio volitantibus vescuntur, capiant: purpurascente lana hamum circumuestiunt, & ad eandem lanam gallinacei pennas duas cerei coloris speciem gerentes accõmodant & conglutinant, &c. Ælianus. Lac coagulatur etiam à domesticæ gallinæ pellicula, quæ intra ventriculum stercori destinata est, echinus ab asperitudine Græcis appellata, ceu cortex quidam, Berytius apud Constantinum. ¶ Esca ad capiendos pisces magnos, omniaq; marina, vel glaucos, orphos, & quæcunq; sunt huiusmodi: Galli testiculi cum nucibus pineis torrefactis ac tritis committuntur, ita vt sint testiculorum drachmæ octo, nucum pinearum drachmæ sedecim, teruntur autem in farinæ speciem, fiuntq; collyria, quorum esca pisces illectantur, Tarentinus in Geoponicis Græcis. ¶ Cur gallus, simia, serpens, canis, culeo parricidæ inserantur, ex Hier. Cardano scriptum est *in Simia E.* ad finem. ¶ Seminarium munitum fit ad incursum gallinacei generis, Plin. ¶ Vuæ florem in cibis si edêre gallinacei, vuas non attingunt, Plinius. *Vide in Gallina E.*

Vsus fimi gallinacei generis.

Vsus pennarum et testiculorum gallinaceorum ad capiendos pisces.

F.

DE GALLINACEI GENERIS TOTIVS IN CIBIS VSV, APPARATV, ET SAlubritate gallorum, gallinarum, & pullorum. De ouis tantum separatim dicetur in Gallina F. item de Capo priuatim quædam.

In Alexandri Seueri conuiuiis esse solebant gallinæ, oua, &c. adhibebatur & anser diebus festis. maioribus autem festis diebus fasianus: ita vt aliquando & duo ponerentur, additis gallinaceis duobus, Lampridius. Pertinax imperator nimium illiberalis, amicis si quando de prandio suo mittere voluit, misit offulas binas, aut omasi partem, aliquando lumbos gallinaceos, Iulius Capitolinus. Hoc primum antiquis cœnarum interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij consulis vndecim annis ante tertium Punicum bellum, ne quid volucrũ poneretur præter vnam gallinam, quæ non esset altilis: Quod deinde caput translatum, per omnes leges ambulauit. Inuentumq; diuerticulum est in fraude earum, gallinaceos quoq; pascendi lacte madidis cibis. multò ita gratiores approbantur, Plin. Et mox cùm de saginatione gallinarum dixisset, Nec tamen (inquit) in hoc mangonio quicquam totum placet, hîc clune, alibi pectore tantum laudatis. Constat Messalinum Cottam Messalæ oratoris filium palmas pedum ex anseribus torrere, atque patinis cum gallinaceorum cristis condire reperisse, Plinius. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij calcanea camelorum, & cristas viuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & lusciniarum, quòd qui ederet ab epilepsia tutus diceretur, Lampridius.

Quomodo veteres gallinis in cibis vsi sint.

¶ Apparatus varij. Apicius lib. 5. Artis coquinariæ, cùm Conchiclas quasdam (sic dicta edulia à faba conchide, vt puto) cum faba & cum pisa descripsisset: Aliter (inquit) conchiclam sic facies: Pullum lauas, exossas, concidis minutatim cepam, coriandrum, cerebella eneruata: mittis in eundem pullum; liquamine, oleo & vino ferueat. cùm coctus fuerit, concidis minutatim cepam & coriandrum. colas ibi pisam coctam non conditam, accipies conchiclam pro modo, componis variè: deinde teres piper, cuminum: suffundis ius de suo sibi. item in mortario oua duo dissolues, temperas, ius de suo sibi suffundis pisæ integræ elixæ, vel nucleis adornabis, & lento igni feruere facies, & inferes. Aliter conchicla farsilis, siue conchiclatus pullus vel porcellus: Exossas pullum à pectore, femora eius iungis in porrectum, surculo alligas, & impensam paras, & facies alternis pisam lotam, cerebella, lucanicas, & cætera. teres piper, ligusticum, origanum & zingiber. liquamen suffundis, passo & vino temperabis. facies vt ferueat. & cùm ferbuerit, mittis modicè & pisam cùm condieris, alternis in pullo componis, omento tegis, & in operculo deponis, & in furnum mittis vt coquantur paulatim, & inferes.

Apparatus varij gallinacei generis.

EX EIVSDEM AVTHORIS LIB. VI. CAP. IX.

In pullo elixo ius crudum. Adijcies in mortariũ anethi semen, mentham siccam, laseris radicem: suffundis acetum: adijcies caryotam: refundis liquamen, sinapis modicum & oleum: defruto temperas, & sic mittis in pullum, anethatum. Aliter pullus. Mellis modicè, liquamine temperabis. Lauas pullum coctum, & sabano mundo siccas. charaxas, & ius scissuris infundis, vt combibat: & cùm combiberit, assabis, & suo sibi iure pertangis, piper asperges, & inferes. Pullus Parthicus. Pullum aperies à naui (pectore forte. nam infra pullum farsilem à pectore aperiri iubet. Sed Humelbergius partem posteriorem ventris accipit) & in quadrato ornas: teres piper, ligusticum, carei modicum: suffundes liquamen: vino temperas: componis in cumana pullum, & condituram super pullum facies, laser & vinum inter illas dissoluis, & in pullum mittis simul & coques, piper asperges & inferes. Pullus oxyzomus. Olei ace-

tabulum maiorem ſatis modicè, liquaminis acetabulum minorem, aceti acetabulum perquam mino-
rem, piperis ſcrupulos ſex, petroſelinum, porri faſciculū. Pullus Numidicus, (qualis apud Numidas cō-
diri ſolebat, aut potius ex pullis gallinæ Numidicæ.) Pullum curas, elixas, lauas, laſere & pipere aſper-
ſum aſſas: teres piper, cuminum, coriandri ſemen, laſeris radicem, rutam, caryotam, nucleos: ſuffun-
dis acetum, mel, liquamen: & oleo temperabis. Cum ferbuerit, amylo obligas: pullum perfundis: piper
aſperges & inferes. Pullus laſeratus. Aperies à naui: lauabis, ornabis & in cumana ponis: teres piper,
liguſticum, laſer, vinum: ſuffundis liquamen: vino & liquamine temperabis, & mittis pullum: coctus
ſi fuerit, pipere aſperſum inferes. Pullus paroptus. Laſeris modicum, piperis ſcrupulos ſex, olei aceta-
bulum, liquaminis acetabulum, petroſelini modicum. Pullus elixus ex iure ſuo. Teres piper, cumi-
num, thymi modicum, fœniculi ſemen, mentham, rutam, laſeris radicem: ſuffundis acetum: adijcies 1
caryotam & teres: melle, aceto, liquamine & oleo temperabis: pullum refrigeratum & ſiccatum mit-
tis, quem perfuſum inferes. Pullus elixus cum cucurbitis elixis. Iure ſupraſcripto addito ſinape perfun-
dis & inferes. Pullus elixus cum colocaſijs elixis. Supraſcripto iure perfundis & inferes. Facit & in eli-
xum cum oliuis colymbadibus non valde (impletum,) ita vt laxamentum habeat, ne diſſiliat dum co-
quitur in olla: ſubmiſſum in ſportellam cum bullierit, frequenter lauas & ponis ne diſſiliat. Pullus Va-
rianus, (à Vario Heliogabalo fortaſſis, aliàs Vardanus.) Pullum coques iure hoc: liquamine, oleo, vino:
faſciculum porri, coriandri, ſatureiæ: cum coctus fuerit, teres piper, nucleos cyathos duos, & ius de ſuo
ſibi ſuffundis, & faſciculos proijcies, lacte temperas, & reexinanies in mortarium ſupra pullum vt fer-
ueat: obligas cum albamentis ouorum tritis: ponis in lance, & iure ſupraſcripto perfūdis. Hoc ius can-
didum appellatur. Pullus Frontonianus. Pullum prædura, condies liquamine, oleo mixto, cui mittis 2
faſciculum anethi, porri, ſatureiæ, & coriandri viridis & coques: vbi coctus fuerit, leuabis eum, in lan-
ce defruto perfundes, piper aſperges & inferes. Pullus tractogalatus, (à tracta & lacte quibus condie-
batur, Humelbergius.) Pullum coques liquamine, oleo, vino: cui mittis faſciculum coriandri, ce-
pam: deinde cum coctus fuerit, leuabis eum de iure ſuo, & mittis in cacabum nouum lac & ſalem mo-
dicum: mel & aquæ minimum, id eſt tertiam partem, ponis ad ignem lentum vt tepeſcat: tractum con-
fringis & mittis paulatim, aſſiduè agitas ne vratur, pullum illic mittis integrum vel carptum, verſabis
in lance, quem perfundes iure tali. Piper liguſticum, origanum: ſuffundis mel, & defrutum modicum:
& ius de ſuo ſibi temperas in cacabulo: facies vt bulliat: cum bullierit, amylo obligas & inferes. Pul-
lus farſilis. Pullum ſic ne aliquid in eo remaneat, à ceruice expedies: teres piper, liguſticum, zingiber,
pulpam cæſam, alicam elixam, teres cerebellum ex iure coctum: oua confringis & commiſces vt vnum 3
corpus efficias: liquamine temperas, & oleum modicè mittis, piper integrum, nucleos abundantes,
fac impenſam, & imples pullum, vel porcellum ita vt laxamentum habeat. Similiter & in capo facies.
Accipies pullum & ornas vt ſupra: aperies illum à pectore, & omnibus eiectis, coques. Pullus leuco-
zomus. Accipias aquam & oleum Hiſpanum abundans, agitatur vt ex ſe ambulet & humorem conſu-
mat: poſtea cum coctus fuerit, quodcunq; olei remanſerit, inde leuas: piper aſperges, & inferes.

¶ In iſicia de pullo. Olei floris libr. 1. liquaminis quartarium, piperis ſemuncia. Aliter de pul-
lo. Piperis grana XXXI. conteres, mittis liquaminis optimi calicem, caræni tantundem, aquæ XI. mit-
tes: & ad vaporem ignis pones. Iſicia de pauo primum locum habent. ita ſi fricta fuerint vt callum vin-
cant. ſecundum iſicia de phaſianis, tertium de cuniculis, quartum de pullis. Aliter, (Iſicium amylatum.)
Oſſicula de pullis exproma. deinde mittis in cacabum porros, anethum ſalem: cum cocta fuerint, ad- 4
des piper, apij ſemen: deinde orindam (forte oryzam, cuius & paulò ante meminerat in ſimili iſicio
amylato. ſed Humelbergius ex Heſychio orindam interpretatur ſemen ſimile ſeſamæ, &c.) infuſam te-
res: addes liquamen & paſſum vel defrutum, omnia miſces & cum iſicijs inferes, Apicius. 2. 2.

¶ Gallus cum oxyliparo apponitur Dipnoſophiſtis apud Athenæum lib. 8. Γαλεοὺς καὶ βατίδας
ὅσα τε τῶν γενῶν ἐν ὀξυλιπάρῳ τρίμματι σκευάζεται, Timocles Comicus. Eſt autē forte oxyliparum trim-
ma ſeu condimentū, idem aut ſimile quale ſupra in pullo oxyzomo Apicius deſcripſit, quod conficitur
aceto, liquamine & oleo quæ liparà, id eſt pinguia ſunt, &c. Inuenio oxyliparon genus eſſe iuris in quo
raiæ ac cæteri eius naturæ piſces mandi ſoleant, Hermola. ¶ Qui morbo regio æſtiuo vel icteri prima
ſpecie laborat, obſonium edat pullum gallinaceum percoctum, probè conditum cum cepa, coriandro,
caſeo, ſale, ſeſamo, & vua paſſa alba, Hippoc. in lib. de internis affectionib. Egregia quędam cōdimen- 5
ta pro pullis coctis deſcribit Ant. Gainerius in c. de reſtaurando appetitu. ¶ Pullus in agreſta. Pullum
cum ſalita carne decoquito. vbi ſemicoctus fuerit, grana vuæ ſublatis è medio vinaceis, in cacabum fer-
uentem indito: petroſelinum & mentham minutatim concidito, piper & crocum in puluerem con-
terito. Hæc omnia in cacabum, vbi pullaſtra cocta fuerit, conijcito, ac patinam ſtatim facito. Hoc ob-
ſonio nil ſalubrius. admodum enim alit, facile concoquitur. ſtomacho, cordi, hepati, renibus conuenit,
ac bilem reprimit, Platina. lib. 6. c. 16. Et mox c. 17. Pullus aſſus. Pullū bene depilatum, exinanitū & lo-
tum aſſabis. aſſo. atq; in patinam impoſito, antequā refrigeat, aut ſuccum mali medici, aut agreſtam
cum aqua roſacea, ſaccaro ac cinnamo bene trito infundes, conuiuisq; appones. Hoc Bucino non diſ-
plicet, qui acria (acida) ſimul ac dulcia appetit, vt bilem reprimat & corpus obeſet. Idem 6. 9. præſcri-
bit quomodo paretur paſtillus ex quauis carne animantis cicuris, vt vituli, capi, gallinæ & ſimilium.

Eiuſdem

Eiusdem è lib.6.cap.15.de porcello lactente condimentis quibusdam farciendo assandoq́;, verba recitaui in Sue G. Idem autem (inquit) fieri potest ex anate, capo, pullastra. ¶ Ex capis aut pullastris Mirause Cattellonicum, Platinæ verbis describemus *in Capo F.* ¶ E pullastris pastilli, ex libro Germanico Baltasaris Stendelij. Pastillo cõfecto pullastras ritè paratas membris confractis impone: & pro magnitudine pastilli tria aut quatuor oua addito, salem, & zinziber satis abunde. per æstatem conuenit etiam vuas passas Corinthiacas addi, vt caponibus quoq́;,& aliquid butyri recentis. operculum etiam facies quale pro pastillo è capone præscribitur, & ouis illines. horis duabus coques. Quòd si frigidum habere malis, ius per foramen superius effundito, & pingui separato flatu, idem rursus affundito. Cum pulli in olla operta coquuntur, vel assantur potius in butyro, affuso etiam vino modico cum semiassi sunt, nostri hoc genus cocturæ vocant verdempffen. Latinè forsan suffocare dixeris, quemadmodum oua *pnictà*, id est suffocata Græci efferunt. Sunt qui vuarum acinos cum pullo in olla operta coquant. deinde conterunt, exprimunt, & rursus ad pullum affundunt cum butyro, Baltasar Stendelius. Et rursus ad idem, Pullos ritè paratos in ollam inde, vinum & ius carnium affunde, cum modico salis & aromatici pollinis crocei. quod si iusculum crassius desideras, segmenta duo panis albi tosta bullienti iuri inijcito, cum ferbuerint, extractis vnà cum iecore tritis exprimito succum colando per aromaticum pollinem, & rursus affundito, & perfectè coqui sinito. Sunt qui limonum (quæ poma sunt de genere citreorum) segmenta cum pullis elixant, quæ deinde ijs cum inferuntur imponunt, &c. ¶ Pullos elixos vel suffocatos, vt diximus, nostri aliquando cum pisis recentibus seorsim coctis inferre solent.

Pastilli ex pullis quomodo cõficiendi.

¶ Gelu cum expresso succo carnis gallinacei pulli, in Gallia vsitatum pro febrientibus & alijs ad vires restaurandas. Carnem pulli & pedes vituli aut veruecis discoques donec caro incipiat dissolui, tum percolabis & exprimes succum, cui adijcies bonam partem sacchari ac pollinis cinnamomi: purificabis cum albuminibus & testis ouorum, colabis denuo, addesq́; crocum, aut aliud quippiam pro colore quem desideras, viride, rubrum, &c. si acidum placuerit, aceti aliud, vel *rob*, id est defrutum aliquod eius saporis, vt de ribes aut berberis addi potest. ¶ Cibarium contusum: Gallinam vel caponem percoquito donec carnes bene mollescant, & in pila pulpam vnà cum ossibus contunde. quod si parum carnis fuerit, licebit etiam segmenta albissimi panis simul conterere. tum vnà cum iure omnia per æneum vas colatorium exprimes, modicum generosi vini, & croci aromatumq́; quantum satis videbitur adijcies, & coques aliquandiu, cum inferre volueris, panem tostum subijcies, interdum oua extra testam in aqua cocta impones. Reliquias etiam gallinarum & caponum à mensa, carnes scilicet cum ossibus aliqui tundunt, & ferculum parant: cui nonnulli elixum hepar agninum contusum adijciunt. Hic cibus puerperis, & ijs qui venam secuerint conuenit, Baltasar Stendelius.

Gelu ex carne pullorum. *Cibariũ cõtusum.*

¶ *Si vespertinus subito te oppresserit hospes, Ne gallina malum responset dura palato, Doctus eris viuam misto mersare Falerno: Hoc teneram faciet*, Horatius 2. Serm. Nux pullo inclusa illum longè celerius coqui facit, Cornelius Agrippa. ¶ In pastillum gallinaceum. Cristas pullorum trifariam, iecuscula quadrifariam diuidito: testiculos integros relinquito, laridum tessellatim concidito nec tundito. duas aut tres vncias vitulinæ adipis minutatim concidito, aut loco adipis medullam bubulam aut vitulinam addito. Gingiberis, cinnami, saccari quantum satis erit sumito. Hæcq́; omnia cũ cerasis acribus (acidis) ac ficcis ad quadraginta misceto, inditoq́; in pastillum ad id aptè ex farina subacta factum. In furno aut sub textu in foco decoqui potest. Semicoctum vbi fuerit, duo vitella ouorum disfracta, modicũ croci & agrestæ superinfundes, Plat.6.38.

Ratio gallinam teneram faciendi. *Pastillus gallinaceus.*

¶ Eduliũ in asthmate & alijs affectionibus pectoris, cum ægri infirmi sunt admodum. Pullum vel gallinã iuuenem pinguem cum ordeo puro discoquito donec liquefiat. tum tere pullũ cum pulpa & ossibus, & parum ptisanæ infunde, exprime, cola. præstabit quidem pullo dum teritur aquã rosaceam affundere, & diligenter miscere, Arnold. in lib. de aquis. Idẽ in lib. de conseruanda sanit. Album ferculũ (inquit) de pullis gallinarum frequẽter sumi poterit, modo ne fiat de pulpis effilatis, (sic loquitur,) sed ex transuerso subtiliter incisis: & postea contritis ac ligatis cum lacte amygdalarum, paucóue amylo aut pollinæ orizæ.

Edulium ægris aptũ & vtile.

¶ Ius gallinaceum cum amygdalis: Cape tibi selibram amygdalarum, tres ouorum vitellos exiguos, iecuscula gallinarum, panis è simila modum duorum ouorum, cremæ lactis quantum semiobulo emitur, ius gallinæ veteris perfectè coctum. Tum amygdalas contusas cum iure percolando exprime, & da. Vel pone prius in hoc iure sic parato pullum prius coctum, & modicè simul efferuere sinito, vt densiusculum fiat: & modicum cinnamomi, caryophyllorum salisq́; addito, Baltasar Stendelius. Ex eodem ius viride pro gallina (aut pullo:) Pyretro, sampsucho, petroselino minutatim dissectis vinum affunde, simul agita, saccarum & aromatis aliquid adde, & affunde iuri in quo gallina cocta est: nec amplius coquito ne color viridis euanescat.

Ius gallinaceum cum amygdalis. *Ius viride pro gallina.*

Conditura pro gallinis elixis: Gallinam elixam integram, vel in partes diuisam, bene purgatam in ollam inde, permodicum aquæ affunde cum pauco vino dulci, & butyri modicum adde & pollinis aromatici nonnihil de macere, cinnamomo, caryophyllis. Cura diligenter ne diutius ad ignem maneat hoc ferculũ. fit enim prorsus inutile. Tolles cum ad ruffum colorẽ gallina vergit, & ius mediocre habet. Si dulce placuerit, saccarum per se vel cum aromatibus adijcies. Aliud edulium de pullis vel capis cum pane tosto, &c. ex eodem. ipse Germanicè vocat Plützte hüner. Pullos aut capos assos frustatim dissectos saccaro cum aromatibus condies, ac vino dulci perfundes, imponesq́; segmentis è pane albo tostis eodem vino

Condimẽta varia pro gallinis elixis vel assis.

dulci madentibus. frigidum pones. Condimentum quo gallina vel pullus farcitur: iecur & ventriculum è gallina manu diligenter eximes, ita ne quid frangas. hæc minutatim concisa cum ouo permisce, & croceum colorem adde si placet. addes & olus viride concisum, vel vuas passas minores: his immissis pollinem aromaticum affundes & ventrem gallinæ religabis, eamq; in olla coques eo genere quod suffocationem vocant, (verdempffen) Cæterum pro gallina assanda, condimentum hoc in patella mixtum cũ ouo subiges, & in ventrem immittes, Idem. Præscribit & alios quosdam modos, (ein angelegte Henn/ Knödle von Hennen/ quos breuitatis gratia relinquo. ¶ Aliqui gallinã pullam in optimo vino albo discoquunt, & dissolutam coctione diutina exprimunt, colantq; ius, & cum oui vitello ad ignem miscent, hac sorbitione prostratas ægrorum vires mirificè restaurari aiunt. ¶ Liquamen quomodo fiat ex adipe gallinaceo & anserino, *vide in Sue F.* ex Platina. ¶ Porcelli dimidia parte assi & dimidia elixi, fartique turdis ac ventriculis gallinaceis, Athenæus meminit libro 9. ¶ *Mutagenat*, est cibus qui fit in aliquo vase cum lacte seminum communium, (cucurbitarum generis,) iure gallinæ & vitellis ouorum. conditur autem saccaro & polline qui constat cinnamomo, spica, cubebis, calamo aromatico & cari semine. coquitur ad ignem, & apposita super vas testa calida, Syluaticus.

De salubritate carnium gallinacei generis.

¶ Ex volucrium genere gallinæ (gallinaceum genus) omnibus præstant. sint autem altiles, Aetius in cura colici affectus. Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ & galli, Galenus 3. de alimentis. Idem in libro de cibis boni & mali succi enumerans cibaria laudata, & neq; tenuem neq; crassum succum (aut sanguinẽ) gignentia, adnumerat ex auibus gallos & gallinas, &c. quod & in alijs libris ab eo repetitur, & secutis eum authoribus alijs. Temperatum bonumq; sanguinem *ornithopula* (id est pulli gallinacei) gignunt nec tenuem nec crassum plus iusto, Symeon Sethi. Gallinæ (& pullorum gallinaceorum, Sethi) caro facile concoquitur, Galenus in libro de diff. continui. Minus suauis est quam phasiani, sed similis ei in coctione & nutrimento, Ibidem. Gallinæ caro accommoda est siccis, Galenus sext. de sanitate tuenda. Gallinacei vtiles sunt calidis & siccis, Idem 8. Methodi. Gallinæ cortales non edendæ sunt homini qui otiosè viuat, sed montanæ potius, Idem in libro de attenu. victu. Gallinacei pulli prosunt ijs qui minus se exercent & otiosis, (hoc Galenus non concedit, cuius hæc sunt verba: Gallinaceæ carnis vsum, ijs quibus ratione victus tenui opus est, exercitatis quidem non prohibeo, præsertim earum quæ in montibus fuerint educatæ. at qui se nõ exercent, ijs gallinacea carne minus vtendum est. alis tamen gallinarum vel in tenui victus ratione vesci licebit. quanquam neq; viscera, neq; gallinaceorum testes huic diætæ sunt idonea.) & his simul quibus facile obstruuntur meatus. his insuper qui stomachum calidum habent, vnaq; aluum promouent, Symeon Sethi. Gallinarum (vel gallinaceorum pullorum) caro secundo loco est quo ad bonum succum generandum post attagenas, præsertim si pinguis fuerit. talis etiam corpus humectat & otiosos iuuat, coloremq; bonum comparat, & genitali semini adijcit, & cerebri substantiam auget. & in primis earum (vel pullorum) medulla. hæc enim cerebrum abunde nutrit. & idcirco aiunt, quòd his qui leuiori ingenio ac mente sunt, prodest, Idem. Caro pullorum gallinaceorum (gallinarum alfethi) intellectum auget. vocem clariorem reddit, & genituram in iuuenibus auget, Auicenna. Gallorum veterum caro astringit, ius soluit. (*vide* infra in *G.*) gallinarum verò ius astringit, Galenus in opere de simplicibus, & ad Pisonem. Galli excipiuntur à cibis ictericorum, nisi moderatè carnosi fuerint, in libello de cura icteri qui Galeno adscribitur. Pullus cohortalis quo tenerior est, eò minus alimenti præstat, Celsus. Inter aues melior est caro alduragi, (id est francolini, Bellunensis) & gallinarum est subtilior ea. & non sunt cum nutrimẽto carnium alchabugi, & altaiaigi & altedarigi, Auicenna. Gallinæ succum gignunt temperatum. nam neq; calidæ sunt, vt facile in bilem abeant: nec frigidæ, vt pituitam augeant. Itaq; nescimus qua ratione vulgus & medici quidam podagricis eas interdicant ceu podagrã generantes. quod si fieret, nullam certam ob causam, sed occulta quadã proprietate contingeret. ab authoribus quidem nihil huiusmodi proditum est. (Putauit Aristot. eum qui aliquandiu gallinas pingues esitauerit, inducere hęreditatẽ hęmorrhoidum & podagrę, Rasis.) Coloris bonitatem faciunt: & cerebella earum substantiam cerebri augent, ac sensus acuunt. Ipsæ in cibo cõueniunt conualescentibus & otiosis, pręcipuè pulli & antequam coierint, Elluchasem. Idem in tabulis laudat eas quæ pascantur viridi & libero campo: genituram augere scribit & cerebrum exercitio vtentibus conuenire, præsertim cum bono vino odorato: temperatis, pueris vere. calidas esse temperatẽ, vel in secundo abscessu. gallos verò calidos & siccos in secundo. præferri ex eis qui vocis temperatæ sunt, stomachum roborare. conuenire frigidis, decrepitis, hyeme: nutrimentũ ex eis non laudari. ¶ Gallina est tẽperatę carnis & leuis, Albert. ¶ Galli caro durior quàm gallinæ est, Idem. Decrepiti galli carnes teneriores sunt quã iunioris, & si quid inest viscosum decoctione cõsumitur, Idem.

¶ Caro gallinarum iuuenum est calida & humida, licet parum: vnde Galenus temperatam esse scripsit. pulchrum colorem efficit, quamobrem à mulieribus appetitur. Sed nimis annosarum caro frigida est & sicca, difficilis concoctu, sicut & gallorum & caponum decrepitorum. Auicen. tertia primi: Præstant (inquit) gallinæ quæ in ventre agni aut hœdi assantur. earum enim humiditates conseruantur. Pullorum marium caro est temperata, ad humiditatem declinans quod ad nos. facile cõcoquitur, sanguinem laudabilem gignit, appetitum roborat, omnibus ferè temperamentis conueniens. ius eorũ humores

mores æquat & ventrem ſoluit Auicennæ. ius verò gallinarum magis nutrit. Pullaſtrarũ verò caro humidior & minus calida eſt, non æquè ſanis conueniens, ſed magis intemperatis quibuſdam. ex his earum quæ nondum peperêre caro, mediocriter pinguis, proba & temperata eſt Auicennæ. Gallina ſiccior eſt quàm pulli, & ventrem nonnihil aſtringit, quem pulli humectant. quare elixæ magis quàm aſſæ gallinæ ſunt comedendæ, Iſaac.

Quales in cibis eligendi ſint.

¶ Electio. Galli gallinæq; veteres improbantur. eliguntur pulli mediocriter pingues, Sauonarola. Mares antequam cantent aut coëant: fœminæ antequam pariant, (cum parere incipiunt, Arnold. Villanou.) Idem, Sym. Sethi, Auicen. Raſis, Elluchaſem. Capos præpingues aſſos medios inter maciem & pinguedinem comedes. idem fiet de gallina & pullaſtra, Platina. His tanquam ſaluberrimis veſci debent quotidie vel maiori ex parte, quicunque ſanitatis rationem habent, Elluchaſem. Gallinæ meliores ſunt hyeme. quia tum minus fœtu exhauriuntur. Pulli verò æſtate dum tritura fit, dumq; adhuc de vite omphacium pendet, eſui meliores habentur: maſculi tamen magis quàm fœmellę, Platina. Galli ante interfectionem fatigari debent, Elluchaſem. Gallinæ (parum iuuenes ſcilicet, quo minus duræ ſint) ſtatim occiſæ euiſcerari debent, & ſuſpendi à matutino tempore vſq; ad veſpertinum, vel contrà, Arnoldus de Villanou. Vulgò experimento cognitum eſt pullos albos in ventriculo non facile coqui, vt Gilb. Anglicus ſcribit. Marſilius tamen præfert albos pro hecticis, tanquam minus calidos, Gaynerius. Gallinas albas nigris aliqui ſuauiores eſſe tradunt, Chryſippus apud Athenæum. Gallorum & gallinarum caro alimenti eſt inter aues optimi. quia facile in ſanguinem vertitur, & parum excrementoſa eſt. Caro autem gallinarum eſt melior quàm gallorum, niſi ſint caſtrati: nigrarum quoq; & quæ nondum pepererunt caro eſt melior & leuior. Veterum autem, præcipuè gallorum, caro nitroſa eſt & ſalſa, cibo inepta, Syluius. Gallinas autem carnem tunc habere ſuauiſſimam, cum non alimento abunde eis exhibito, ipſe ſuis pedibus ſcalpentes non ſine labore cibum inueniunt, Clemens ſecund. Stromat.

Quibus ægrotis carnes gallinaceæ cõducant.

¶ Hippocrates in lib. de internis affectionibus, à pituita (inquit) maximè in aquam intercutem tranſitus fit, &c. in hac qui curabilis eſt, obſonium edat carnem galli aſſatam & calidam, &c. Et rurſus, Qui pituita alba laborat, &c. in cœna vtatur galli carnibus & ſuis tritis. In morbo craſſo etiam à pituita putrefacta obſonium è gallinaceo pullo cocto commendat. Et alibi in eodem lib. Ab hepate laborans aqua intercute, &c. galli carnem aſſatam calidam habeat. ¶ Aretæus in curatione cephalææ carnes nuper interfecti galli laudat. Morſus à cane rabido pullorum ius ſorbeat, Arnold. de Villan. ¶ Qui gallinaceam carnem eſitauerint, non ſtatim lac acidum (oxygala ſumant: quoniam obſeruatum eſt colicos morbos inde fieri, Sym. Sethi

Alimentũ ex iure gallinarũ.

¶ Gallinarum ius aſtringit, gallorum verò veterum ventrem ſoluit, vt ſcribit Galenus lib. 11. de ſimplicib. & in lib. de attenu. victu. *Vide mox in G.*

Sãguine.

¶ Gallinarum ſanguis non eſt inferior ſanguine ſuum, ſed multò peior leporino. ſunt qui eo veſcantur, Galen. lib. 3. de alimentis. Et rurſus lib. 10. de ſimplic. c. 4. Non pauci (inquit) pro alimento habent ſanguinem leporis & gallinarum, & ex ijs etiam qui vrbes incolunt complures.

Capitibus & interaneis.

¶ Patina ex capitibus & interaneis caponum & gallinarum: Gallinarum atq; auium iecuſcula, pulmones, pedes, capita & colla, bene lauabis. Lota & elixa in patinam ſine iure transferes. Indes acetũ, mentham, petroſelinum, inſpergesq; piper aut cinnamum, ac ſtatim conuiuis appones, Platina.

Paleis & criſtis.

¶ Gallinaceorum criſtæ & paleæ nec probandæ nec improbandæ ſunt, Galenus libro tertio de alimentis.

Ventre et hepate.

¶ Ventres & hepata anſerum pinguium, deinde gallinarum pinguium omnibus præferuntur, Elluchaſem. Ventriculus volatilium ſi concoquatur, vberrimè nutrit. gallinæ quidem & anſeris præſtantiſſimus eſt, Galenus in libro de cibis boni & mali ſucci. Ventriculi in cibo laudantur præ inteſtinis, præſertim altilium gallinarum, magisq; etiam anſerum. ſunt enim perquam ſuaues: cæterum craſſi duriq;, eoq; ad concoquendum difficiles: ſed quibus ſemel coctis multum alimenti inſit, Galen. ſi bene memini. Ventriculi animalium non laudantur in cibo, præter ventriculum gallinarum, aut anſerum, aut gruis, Arnoldus Villanou.

Alis. *Inteſtinis.* *Teſtibus.*

¶ Gallinarum alæ bene coquuntur, & bene nutriunt. conueniunt è balneis redeunti. item in victu attenuante, Galenus in diuerſis locis. Alæ auium in cibum ſumptæ, ſaluberrimi ſunt alimenti, pręcipuè autem gallinarum. ſunt qui & anſerinas his addant. frequenti enim motu ſi quid mali ſucci ineſt, purgatur. Similiter quoq; anſerina & gallinacea colla (quàm) cæterarum volatilium meliora putantur, ſi ſanguine intercutaneo caruerint, Platina. Gallinaceorum lacte nutritorum alæ & teſtes in ſiccitatibus conueniunt, Galenus 7. Methodi. ¶ Inter hepata primatus anſerino: quod vt humidius & tenerius eſt, ita ſapore ſuauius: ſecunda laus hepati gallinaceo, Raſis ex Galeno. ¶ Gigeria, inteſtina gallinarum cum his & ita (forte, cum gallinis ita) cocta, Lucilius lib. 8. Gigeria ſunt ſiue adeò hepetia, (hepatia,) Nonius. Quidam ſic citant, *Gigeria ſine oleo, his veſcamur alacriter.* Inteſtina gallinarum cum rebus alijs incocta, veteres gigleria vocabant, Hermolaus. ¶ Gallinacei teſtes & viſcera non conueniunt in victu attenuante, Galenus. ¶ Gallinaceorum renes, teſtes & iecur, præſertim altilium, boni ſucci ſunt, Galenus. Teſtes eorum ſuauiſſimi ſunt, & probum alimentum corpori conferunt, Idem tertio

de alimentis. Et rurſus, Per omnia optimi ſunt. In ſiccitatibus(affectibus & conſtitutionibus ſiccis)cõueniunt, Idem 7. Methodi. Gallorum lacte altorum teſtes vtiles ſunt in ſyncope ex ſuccis tenuibus, Idem 12. Methodi. Cur gallinaceorum teſtes, quos lacte ſaginant, ampliſſimi & concoctu faciles fiant, cauſam adfert Alexander Aphrodiſienſis in Problematibus 2. 73. interprete Gaza. Teſtes galli(aliàs *galli caſtrati*. qui ſcilicet à caſtrando eximuntur(laudabiles ſunt & faciles concoctu, Auicenna. Languentibus dari confueuernnt, Galenus in Commentario in librum de victus ratione in morb. ac dandi in tertiana, Idem ad Glauconem. Iis qui ex ſyncope maraſmo contabeſcunt, teſticulos gallorum, quos Græci orchis & paraſtatas appellant, dare oportet. perpetuò enim omnibus hectica laborantibus commodi exiſtunt, cum abundè nutrire & vires augere poſſint, vbi probè concocti fuerint. quapropter id alimenti ſemper exhibendum eſt, vbi vires nondũ ad extremum collapſæ fuerint. quod enim 1
præſidium deinceps eſſe poteſt, ſi natura alimentum concoquere non poſſit? Alex. Trallianus. Gallinaceos præparamus (in vſum præcipuè hecticorum & phthiſicorum) pane in lac acidum & ſeroſum merſo ſi ante nutrimus quàm iugulemus, vt teſtes habeant gratiſſimos & præſtantiſſimos: idq; ante coitum, ne virus ex ſemine oleant. ſic enim boni ſunt ſucci, validè nutriunt, facilè coquentur, Syluius citans Galeni librum 3. de aliment. ¶ Gallinaceorum teſtes ſubinde ſi à conceptu edat mulier, mares in vtero fieri dicuntur, Plinius.

G.

DE REMEDIIS EX OMNI GALLINACEO GENERE, GALLIS, GALlinis, pullis, eorumq́ partibus & excrementis. De ouis tantum ſeorſim agetur in Gallina G. 2

Remedia ex gallo vel gallina integris.

Morbo regio reſiſtit gallina, ſi ſit luteis pedibus prius aqua purificatis, dein collutis vino quod bibatur, Plinius. Gallus natus in Martio, ſi viuus ponatur in olla obturata optimè & ponatur in furno vt deſiccetur totaliter, & pulueriſetur, & hic puluis miſceatur cum aliquo liquore, vel re ad propoſitum faciente, eſt mirabile medicamentum contra paralyſin, Incert. Gallinaceum pinguem verno tempore dempta cute & interaneis, ſale fartum in vmbra ſuſpendito, donec areſiat: mox illum exoſſato, atque vnà cum ſale conterito, in vitrea hamula ad vſus ſeruato, obolis duobus ſi bibitur, mirè Venerem concitare dicitur, Alexand. Benedictus. ¶ Mirabile remediũ in arthritide à muliere quadam, & adhibetur in quouis loco vbi iuncturæ exeunt (fortè exiſtunt.) Gallina bene habita quadrima, abſinthio referta, coquatur in tribus ſitulis aquæ ad duarum partium conſumptionem. hinc æger foueatur (vapo- 3
retur, fiat ſtuffa,) bis quotidie donec liberetur, fricando ſemper ad inferiora, Additiones ad practicam Varignanæ. ¶ Pullas & capos iure & carne viperarum cum pane ſubactis nutriuit Matthæus Gradi ad vſq; deplumationem, curaturus horum eſu elephanticos, Syluius. Serpentem varium, qui inter alios minimum habet veneni, & Germanicè vocatur ein Huf (vocem à librariis corruptam cõiicio) cum tritico coque. deinde ſic cocto tritico gallinam paſce, & idem ius pro potu præbe. Huius gallinæ carnibus accipiter paſtus pennas mutabit, & morbum, ſi quem habet, expellet, Albertus. ¶ Ex gallo vulturino viuo remedium ad elephantiaſin Aetius præſcribit, vt recitabimus *in Vulture G*. qualis autem hic gallus ſit non docet. idem quidem remedium ex vulture etiam fieri ait.

Ex iure gallinaceo.

¶ Ius. Ad vteros: Gallinam iugulato & feſtucam lineo panniculo inuolutam intra auem conde, eamq; conſuito, elixato, & ius potui dato, Author Euporiſtorum quæ Galeno tribuuntur 3. 237. Galli- 4
narum ius ſimplex aluum retinere, veterum autem gallorum eandem ſubducere experti ſumus, Galenus lib. 11. de ſimplicibus, & in libro de theriaca ad Piſonem. Gallinarum iuniorum ius ſimplex ad temperanda humorum vitia datur, & in ardoribus ſtomachi vtile eſt, Dioſcorides. Græcè legitur, δίδοται ἐπικράσεως χάριν τῶν φαυλοτήτων. cùm Galenus de eodem ſcribat, ὅτι ἐπικρατητικῆς ἐστι δυνάμεως, hoc eſt facultatem cohibendi & aſtringendi habere. videtur autem vtrunque verè dici, vt & ἐπικρατητικὸν hoc ius ſit, id eſt fluxiones reprimat: & ἐπικεραστικὸν, hoc eſt humorum acrimoniam temperet. Marcel. Vergilius Dioſcoridis interpres, hæc verba δίδοται ἐπικεράσεως χάριν φαυλοτήτων, ſic reddidit in annotationibus: Datur ad emendanda in homine tẽperamenti ſui vitia, quod minimè probo, quum & verba Græca repugnent, & temperamenti vitia etiam contraria eſſe poſſint. Idem oſtendit ſe hunc locum de galli iunioris iure, in Græcis codicibus Dioſcoridis pleriſque omnibus vno excepto non reperiſſe, in 5
vetere tamen Latina tranſlatione, & apud Serapionem quoque extare. Ad ſenſum quidem neceſſarius eſt perficiendum, & ſententiam veram continet. Ius gallinarum, ſi æſtate in eo grana vuæ immaturæ decoquantur, bilem extinguit, Nic. Maſſa. Aluum cit & gallinaceorum decoctum ius, & acria mollit, Plinius. Sed acria mollire, id eſt mordaces humores temperare, gallinarum iuri magis conuenire iudico, earumq; iuniorum: gallinaceorum minus, & minimè quidem veterum, cui ipſi tamen aluum ciendi facultas maior. Ius gallinæ iuuenis & pinguis temperat complexionem, & eſt optima medicina leproſis, Auerrois. Ius è gallinaceo dyſentericis medetur, ſed veteris gallinacei vehementius. ſalſum ius aluum cit, Plinius. hic quoque vt galli iunioris ius in dyſenteria prodeſſe facile conceſſerim, ita an veteris quoq; gallinacei ius ei conueniat, addubito: & verbũ vehementius ita interpretari malim, quaſi hoc ius vehementius magisq; medicamentoſum ſit, quàm vt dyſentericos iuuet: nõ aũt quaſi vehementius

aut effi-

Ex iure Galli veteris.

aut efficacius illis medeatur. Itaq; galli iunioris ius dysenterijs vtile dixerim, veteris inutile, salsum insuper noxium. Si torminosi vel cœliaci propter frequentes desurrectiones viribus deficientur, dandum erit eis ius gallinæ pinguis excoctæ cum butyro, Marcellus. In iliaco affectu (inquit Aretæus, Iunio Paulo Crasso Patau. interprete) alimenta aluum ducentia exhibeantur, vt iuscula gallinarum. Ad inflammationes tõsillarum & anginas gallinæ hœdive iusculo vtere, Galenus Euporiston 2. 15. Caua iecoris purgat galli veteris ius, Trallianus. Ius è vetere gallinaceo aluum deijcit. abiectis itaq; interraneis salem conijci oportet, & consuto ventre decoqui in viginti sextarijs aquæ, donec ad treis heminas (Marcellus Vergilius suspicatur sextariorum & heminarum numeros, pro rei necessitate maiores, vitiumq; in eorum notis forte esse. Plinius quidem in tribus congijs, id est octodecim heminis coqui iubet) redigantur: totum id refrigeratum sub diuo, datur. Aliqui incoquunt brassicam marinam, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores crassosq;, atram bilem, & strigmenta elicit. prodest longis febribus, suspirijs, articularijs morbis, & inflationibus stomachi, Dioscor. Ius è gallinaceo aluum soluit. Validius è vetere gallinaceo. Prodest & contra longinquas febres, & torpentibus mẽbris tremulisq;, & articularijs morbis, & capitis doloribus, epiphoris, inflationibus, fastidijs, incipienti tenesmo, iocineri, renibus, vesicæ: contra cruditates, suspiria. Itaq; etiam faciendi eius extant præcepta. Efficacius enim cocti cum olere marino, aut cybio (cnico forte, vt Dioscorides) aut cappari, aut apio, aut herba mercuriali, aut polypodio, aut anetho: vtilissime autem in congijs tribus aquæ ad tres heminas (id est libras ferè) cum supradictis herbis, & refrigeratum sub diuo dari tempestiuis antecedente vomitione, Plinius. Ius è gallo vetere (inquit Auicenna 2. 296.) ex Galeni præscripto sic fit. Gallus nutritus cursu fatigetur donec cadat, tum decolletur & exenteratus impleatur sale, consuaturq; filo, & coquatur in viginti sextarijs aquę vsq; ad tres cotylas, & id omne semel bibatur. quod si polypodium & anethum adijciantur, vtile erit aduersus articulorum dolorem ac tremorem, &c. vt Dioscor. Et rursus, Ius galli veteris cum polypodio & anetho in colico affectu saluberrimum est. *Febribus aut longis galli noua iura vetusti Subueniunt, etiam tremulis medicantia membris*, Serenus. Decrepitorum gallorum caro (inquit Io. Mesue lib. 2. de purgantibus cap. 23. Iacobo Syluio paraphraste) nitrosa & salsa, cibo inepta, medicamentosa est, iure suo maximè. potissimum verò gallorum ruforum, qui ad motum sint alacres, ad coitum ardentes, ad dimicandum fortes, obesorum & macrorum medij: quoq; vetustiores, eò magis sunt medicamentosi Galeno. Id ius ob nitrosam & salsam substantiam calidum est, lauat, terget, tenuat, flatus dissipat, cum semine anethi vel dauci & polypodio & sale gemmæ coctum: & dolorem ventriculi, coli, iljum, renum, à flatibus ortum sedat, obstructa aperit. Purgat pituitam quidem cum turbit & cnico, ob id confert arthriticis doloribus ex hac natis. melancholiam verò cum epithymo & polypodio: & cum ijsdem, atq; thymo, hyssopo, anetho & sale gemmæ, arthriticis confert. Gallus autem furfure à Galeno nutritus, alijs etiam melle & pauco sale, plurimum fatigetur vel à nobis venantibus, vel potius dimicando, decapitatus, & exenteratus cum sale, aut sale gemmæ, igne lento, aqua sufficiente coquatur ad duarum aquæ partium consumptionem: alijs atq; alijs simul incoctis pro varijs medicorum scopis. Potatur eius decoctũ ad libras duas, Hæc ille. Hieroc. in Hippiatricis curationem equi anhelosi præscribens, inter cætera oleum laurinum, rosaceũ, crocum, vinum vetus, &c. simul decoqui iubet vnà cum gallinaceo, & hoc decoctũ vnà cum hydromelite & ouo per dies sex in equi nares infundi. Veteris galli iure vsi sunt frequenter prisci pro medicamento aluum molliente, & ad ichores educendos. aluum mirè proritat, si satis copiosè sumatur, hoc est ad tres vel quatuor cõmunes pateras. (nam vna patera nihil efficit. alibi à libra vna ad duas bibi iubet.) in qua copia potum etiam capi ius ventrem emollit. gallinacei verò pulli ius etiãsi multò copiosius hauriatur, nihil omnino educet. Sed plura de his iuribus scripsi in Cõmentarijs nostris in librum de ratione victus in morbis acut. Ant. Musa Brassau. Et rursus, Ius è vetere gallo atram bilem educere, vt Serapio scribit, cùm experirer verum esse non reperi. Lenit enim & ea solum educit quę in ventriculo & intestinis continentur. Senam quandoq; miscui, & atram bilem eduxit: aliàs turbit, pro pituita detrahẽda: aliàs myrobalanos citrinos pro bile flaua. Medicamentum purgans ex iure veteris galli compositum. Interiora abijcienda sunt & sal inijciendus ita vt gallus impleatur, & consuendus est, multaq; aqua in qua parum olei sit, multumq; anethi & porri, incoquendus: his colliquatis ius suaue & stomacho aptum magisq; accõmodatum ad purgandum redditur: eius colati dentur ad minus heminæ duæ. Summè facit ad inueteratas ad somnũ propensiones, καταφορὰς, Oribas. Synops. 3. Iura decrepitorũ gallorum prosunt asthmati & defectum cordis patientibus, Albert. Amatus Lusitanus pro muliere quadragenaria, quæ maximo dolore ab ore ventriculi ad imum pectinem cruciabatur, febricitabat, vomebat, nec quicquam aluo reddebat, post cætera remedia, ius galli præscripsit huiusmodi. Gallum veterem, 4. ad minimum annorum, defatigatum interfice, & exẽterato immitte, salis gẽmmæ drachmas 3. seminis cnici, polypodij de quercu recentis & contusi, ana vnciam 1. seminis dauci, anethi, ameos, ana semunciam. turbith drachmas 3. misce & in libris 12. aquę fiat decoctio ad medias, Huius decoctionis (inquit) vncias 6. ieiuna bibebat: & ex eadem interdum clyster parabatur, quibus aluus secessit, ac dolor ex toto leuatus est. Alypon ad purgationem datur è gallinaceo iure, Plin. Lathyridis grana stomachum lædunt. itaq; inuentum est, vt cum pisce aut iure gallinacei sumerentur, Idem. Aluo soluendæ Mercurialis decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextariis aquæ ad

dimidias, bibitur ſale & melle admixto, nec non cum vngula ſuis aut gallinaceo decoctum ſalubrius, Plinius. Heliotropij tricocci illitum ſemen, & potum in iure gallinacei decoctum, aut cum beta & lente, ſpinæ ac lumborum ſanguinem corruptum trahit, Idem. Clyſter ad omnem colicam ex deſcriptione Io. Gœuroti medici regis Galliarum. Gallus quem vetuſtiſſimum inueneris, virgis verberatus decolletur, & in ſitulam aquæ inijciatur. deplumati exenteratiq; ventri immittantur hæc medicamenta: Aniſi, fœniculi, cumini, polypodij, ſeminis cnici, ſingulorum ſemuncia. turpeti, ſenæ, agarici in ſubtili linteo ligati, de ſingulis drachmæ binæ. florum chamæmali manipulus. decoquantur vſq; ad oſſium ſeparationem. Huius decocti libra cum oleis de anetho & de chamæmalo (duabus vel tribus vncijs vtriuſq;) & duobus oui vitellis miſceatur, fiatq; clyſter, qui tepidus větriculo vacuo exhibeatur. ¶ Chiron Centaurus pro remedio malidis ſiue peſtilentiæ iumentorum, præcipit catulum lactentem viuum 1
in aqua feruenti miſſum ac depilatum ita decoqui, vt oſſa ſeparentur à carne: quibus diligenter ablatis, eius caro cum aqua in qua decocta fuerit, liquamine optimo, vino veteri & oleo & pipere cum melle condita, vſq; ad ſextarium debere ſeruari, ac ſingulis animalibus binas cotylas tepefactas donec ad ſanitatem perueniant, diebus ſingulis dari per fauces. De gallo quoq; gallinaceo albo eadem quæ de catulo obſeruanda demonſtrat, Vegetius 1. 17. Idem remedium Abſyrtus in Hippiatricis deſcribit capite 128. enchymatiſmum catharticum, id eſt infuſionem purgatoriam appellans, nec aliud admiſcens, ſed ſolum catulũ aut gallum in aqua diſcoquens. Contra malidem humidam equo infunditur per os ptiſana ex auena, percolata, cui incoctus ſit canis κουτάβιος (malim γαλαθηνὸς, id eſt lactens, vt ſupra) bene purgatus & depilatus: ſin minus gallina, Hierocles. Gallina alba cocta cum decem cepis albis, & cum manipulo de aluiule, donec bene cocta ſit & comedatur, & bibatur aqua, addit in appeti- 2
tu coitus, Raſis ni fallor. ¶ Ius ex gallinaceis potum præclarè medetur contra morſus ſerpentium, Plinius. Ius gallinaceorum coquitur aliquando cum remedijs aſtringentibus ad dyſenteriam, & cum lacte ad vlcera veſicæ, Auicen. Plinius etiam ſimpliciter ius è gallinaceo (iuniore nimirum, vt ſupra monuimus,) dyſentericis mederi ſcribit. In febri hepiala, in qua exteriora calent & frigent interiora, ijs cibis vtere qui hemitritæo phlegmaticæ conueniunt. Gallus antiquus poſt longam cum altero dimicationem occidatur: coquaturq; cum hordeo, paſſulis enucleatis, pulegio, hyſſopo, thymo & violis: temperetur q; cum oxymelite acri. propinato quantum vno hauſtu ſorbere poſſit æger, Brudus Luſitanus. Et rurſus pro eadem febri cum à ſimplici pituita dependet, præſertim in homine frigidæ naturæ: Seneſcentem gallũ (inquit) prædicto modo defatigatum, parato ad hunc modum: Chamæmeli manipulum ſeſqui: ficuum aridarum, paſſularum enucleatarũ, ſingulorum manipulum: hordei ab vno cortice 3
exuti manipulos tres, coquito ſufficienter & colato. Cum libra huius iuris miſceto adipis anatis recentis vncias tres, aceti albi è pulegio vnciam, ſalis parum. bulliant iterum donec permiſceantur. Dato calidum, quantum vno hauſtu ſorbere poſſit. efficaciſſimum eſt ad craſſos humores & lentos febrem generantes. Idem cum capo & pulla efficere poſſis, ſed inefficacius. Dicatur hæc ſorbitio ex adipe anatis. Idem Brudus paſſim in opere ſuo de victu febricitantium, diuerſa remedia cum gallinis aut pullis coquenda præcipit, febribus diuerſis ſalubria, vt cucurbitam, pruna, vuam acerbam &c. quæ propter prolixitatem omittimus. ¶ Gallinacea iura ſalubriter bibuntur, vbi ſumpti veneni ſuſpicio eſt. nam aluum ſubducunt, & ſtomachum reſoluentia proniorem ipſum ad vomitionem reddunt. & venenorum acrimonias hebetant: atq; meatus obſtruentia, celerem virium (veneni) penetrationem inhibent, Dioſcorides: cum ad hunc vſum non tantum hæc iura nominaſſet, ſed etiam piſces præpingues, vetu- 4
ſtas carnes pingueſq;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur. ¶ His qui toxicum biberint, iuſculum pulli gallinacei pinguis abſorbendum dato poſtquam vomuerint, Aetius. ¶ Veneficijs ex muſtela ſylueſtri factis, contrarium eſt ius gallinacei veteris largè hauſtum: peculiariter contra aconitum, addi parum ſalis oportet, Plinius: Pinguis gallinæ ius contra aconitum bibitur, Galenus libro 2. de antidotis & Nicander. Dioſcorides aduerſus idem malum lixiuiam laudat cum vino & gallina decoctam. Ius ſalſum ex gallina vel anſere auxiliatur illis qui coriandrum ſumpſerint poſt vomitionem irino oleo concitatam, Dioſcor. Gallinæ pinguis de pectore caro cocta, vel iuſculum inde potum, remedio eſt contra dorycnium, Nicander & Dioſcorides.

¶ Caro gallinarum claritatem vocis efficit, Auicenna. Aduerſus exitum ani (reſolutionem vel teneſmum) pullam gallinaceam aſſam edito, Obſcurus. Cimicum natura contra ſerpentium morſus 5
& præcipuè aſpidum valere dicitur: item contra venena omnia argumentum, quod dicunt gallinas quo die cimices ederint, non interfici ab aſpide: carnes quoq; earũ percuſſiſ plurimum prodeſſe, Plin.

Ex diſſectis gallinis. ¶ Diſſectæ gallinæ (gallinarum pulli, Ægineta) & adhuc calentes appoſitæ, ſerpentium morſibus auxiliantur. ſed identidem alias ſufficere oportet (deinde folia oliuæ viridia trita cum oleo & ſale ſupponere vulneri, Kiranid.) Dioſcor. Et alibi, Diſſecti gallinarum pulli, cùm maximè tepent, percuſſo loco applicentur. Nec deſunt qui hiſce tanquam diſcordia quadam naturali pugnantibus vtantur. verum huius rationem inire facillimũ fuerit. Gallinę enim calida natura præditæ ſunt: argumento, quòd deuoratum inſigne virus conficiunt, & aridiſſima quæq; ſemina conſumunt. item nonnunquam arenas lapilloſq; ingluuie ſua deuoratos, diſſoluunt. Itaq; animantis admoti calore adiutus ſpiritus, ab icta parte impetum capeſſens exiliensq; ſecum venenum exigit. Carnes gallinæ nouiter occiſæ, ſi mor-

ſibus

ſibus imponatur, obſiſtunt omnibus venenoſis & curant, præter aſpidis morſum, Galenus Euporiſton 2.143. Viuum gallinaceum pullum per medium diuidere, & protinus calidum ſuper vulnus(a ſerpente inflictum imponere oportet, ſic vt pars interior corpori iungatur, Celſus. facit id etiam hœdus agnúsve diſciſſus, &c. Idem. Ad morſus venenatos: Optimè auxiliantur ſi ſtatim poſt cucurbitas plagæ imponantur animalia parua diſcerpta, &c. *vide in Hædo G.* Carnibus gallinaceorum, ita vt tepeant, appoſitis, venena ſerpentium domantur, Plinius. Ad viperæ morſum: Primum ſcarificato: aut gallinam diſſecato, & internè adhuc calentem morſui imponito, atq; hoc frequẽter repetito, Aetius. Obſcurus quidam aduerſus virulentos morſus in viro gallum diſcerptum calẽtemq; adhuc imponi iubet, in muliere gallinam: & ſtatim cor(cerebrum potius) è vino bibi. Epilepſia quandoq; contingit ex morſu animalis venenoſi. in quo caſu quamuis auem, vt gallinã, pullum, aut pipionem columbamve, per dorſũ ſcindes & loco morſus calidam impones. nam ſua caliditate venenũ ad ſe trahit. Vel ſic, Gallus gallináue deplumetur circa anum, & ponatur anus ſupra locũ morſionis, & attrahet ad ſe, Leonel. Fauentin. ¶ Si bubo ortus ſit in peſte, gallus depiletur circa anũ, & apponatur loco per horam, & in alia hora apponatur alter, & ſic fiat per totum diẽ. Sic venenum attrahitur à corde galli, & gallus ſubito moritur, Petrus de Tuſignano, ſed locum prius ſcarificari iubet. ¶ Amatus Luſitan. catulum vel columbum viuum diſſectum per ſpinam ſupra caput mulieris melancholicæ vel deſipientis imponi conſulit. Similiter ego quoſdam gallinam nigram diſſectam in eodem caſu admouere audio.

¶ Attactio dicitur, cùm neruus pedis anterioris in iumento, à poſteriore crure (vt fit aliquãdo præ feſtinatione) læditur. hoc malum ſi recens ſit, prima vel ſecunda die iunctura & locus ſcarificetur, vt per ſcarificationem ſanguis exeat: poſtea gallus per medium ſciſſus ſuperponatur calidus cum omnibus inteſtinis, Ruſius.

¶ Sunt qui ſcribant ſanguinem galli & gallinæ ad meningum, id eſt membranarum cerebri ſanguinis profluuium prodeſſe, quem ego cum nihil egregium præſtiturum ſperarem, experimentum de eo ſumere nolui, ne vel curioſus vel ſtolidus eſſe iudicarer, ſi multis probatiſq; remedijs ad hũc vſum neglectis, maiorem è ſanguine iſtarum alitum non compertam hactenus vtilitatem expectarem, præſertim cum ſanguinis ab hac parte profluuium valde periculoſum ſit. Eſt enim omnino experiẽtia huiuſmodi periculoſa, & à ſolis regibus circa facinoroſos homines vſurpanda, Galenus lib. 10. de ſimplicibus. Atqui Dioſcorides & alij hoc remedium è gallinæ cerebro, vt infra dicetur, non è ſanguine prodiderunt. Sanguis galli leucomata oculorum & cicatrices cum aqua inunctus ſanat, Conſtantinus. Paucus gallinæ ſanguis cum oleo ex ouis permixtus, ſcabiem cholericam curat, Arnoldus Villanou. Sanguis gallinarum nigrarũ aufert maculas fœtidas, & lentigines à facie & huiuſmodi, maximè ſi miſceatur ei lapis vaccinus tritus cum baurach rubeo. & reddit faciem formoſam, abſtergit, & bonum colorem facit. Raſis. Galli ſanguis eryſipelata & chimetla ſanat, & ijs qui matinum leporem comederint auxiliatur. Si quis allium contriuerit, & biberit calidum ſanguinem cum vino, nullum reptile timebit. pultibus verò aſperſus, & ſumptus ad magnitudinem nucis circiter dies decem in cibo ab his qui ſurſum (per arteriam forte) educunt ſanguinem, prodeſt, Kiranides. Pullinum (de gallinaceo genere intelligo. *vide* infrà in Gallina, *H. a*) ſanguinem tepidum in eam aurem quæ obtuſior erit vel dolebit, infundes, Marcellus. *Ex ſanguine.*

¶ Gallinaceum adipem intra corpus empyicis tãtum dari legimus, apud Marcellum Empiricum, cuius hæc ſunt verba: Anethi ſicci veteris puluerem, & reſinæ pityinæ puluerem, cum adipe vetere anſerino aut gallinaceo, edendum mane ieiuno empyico cochlearia tria, & veſpere tantũdem dabis, mire ſubuenies. Adeps galli cum adipe turturis ſi detur in cibo alicui pondere quadrantis drachmæ, infeſtabitur à tinea, (achoribus, puto,) Raſis. *Ex adipe.*

¶ De facultatibus eiuſdem extra corpus. Gallinaceus adeps ad quæ profit, & quomodo curetur, leges in Anſerino ex Dioſcoride: & ibidem quomodo odoribus imbui ſoleant, & qua ratione etiam incurati à putredine præſeruentur. In Anate quoq; ex Nicolao Myrepſo, quomodo reponendi ſint adipes anatinus, anſerinus & gallinaceus recitauimus. ¶ Gallinaceus adeps medius eſt inter anſerinum & ſuillum. anſerinus ex his valentior eſt. Subſtituuntur aliquando gallinaceus, anſerinus, ſuillus, caprinus adipes, quiuis in alterius abſentis vicem. Gallinaceus tamẽ calidior & ſiccior eſt quàm ſuum, & tenuior, ac minimum terreſtris, idq; magis etiam ſi è gallinis ſylueſtribus fuerit: & tenuitatis ratione profundius penetrat, Galenus 11. de ſimplicibus, & de compoſitione medic. ſec. genera, & Methodi lib. 14. Indurata iuuat, Idem. Anſerinus adeps maximè tenuium partium eſt, ob id in volucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationem, gallinaceus illi proximus, Iac. Syluius. Galenus lib. 3. de compoſit. ſec. loc. cum Apollonij ad aurium dolores verba hæc recitaſſet, Anſerinum aut gallinaceum adipem liquefactum ſenſim inſtilla, ſubdit: Adeps harum alitum maximè mitigat omnes affectiones dolores inducentes, ſimulq; ipſarum aliquibus magnificè auxiliatur, &c. vt in Anſerino ſcripſi cum quo hic pleraq; communia habet. Adeps pullorum calidior eſt quàm adultarum gallinarum: & galli quàm gallinæ, Obſcurus. ¶ Myricæ ſemen cum altilium (gallinarum, vt conijcio) pingui furunculis imponitur, Plin. Ad ambuſta: Lardum & adipem gallinaceum adhibito candelæ lumine ſuper aquam liqua, & collectum ex aquæ ſuperficie pingue inungito, Innominatus. Varos(Varices, Marcellus) adeps

gallinaceus cum cæpa tritus & ſubactus(impoſitus vel perductus aſſiduè, Marcel.) ſanat, Plin. Idem remedium maculas rubeas delere Raſis annotauit. ¶ Cutem in facie adeps anſeris vel gallinæ cuſtodit, Plinius. Adeps anſeris & gallinaceus vtilis eſt ad nitorem vultus, εἰς πϱοσώπων ἐπιμέλειαν, Dioſcorides, vt Marcellus vertit: *ad mangonizandam faciem*: vt Ruellius. ego cum Plinio potius verterim *ad faciei cuſtodiam*, aduerſus ventos ſcilicet, frigora & Solem. Fiſſuras in facie ſanat, & faciem reddit lucidam, Raſis. ¶ Adiuuat adeps gallinæ mirificè ruptas oculorum tuniculas admixtis ſchiſto & hæmatite lapidibus, Plinius. Eundem præcipuè laudant contra puſtulas oculorum in pupillis. Has (gallinas) ſcilicet eius rei gratia ſaginant, Idem. Gallinarum adeps puſtulas oculorũ reprimit, Æſculap. & Conſtantinus. Si oculus iumenti diſſectus ſit, adeps anſeris vel gallinæ prodeſt, vt ſcripſi in Anſere.

¶ Gallinæ adeps liquefacta & tepide inſtillata, quodlibet vitium aurium ſanat, Marcellus. A- 1
dipem anſerinum & alios auricularibus medicamentis Nicol. Myrepſus admiſcet. Gliris pingue &
gallinæ adeps, & medulla bubula liquefacta tepenſq; infuſa auribus plurimum prodeſt, Marcellus. A-
pollonius (vt & Raſis) anſerinum aut gallinaceum adipem liquefactũ dolentibus auribus ſenſim inſtil-
lari iubet, vt ſuperius retuli. Adeps gall. cum nardo liquefacta ad dolorem aurium vtilis eſt, & contra
neruorum paſſiones, Kiranides. Eundem inſtillatum tepidum etiam aduerſus difficultatem auditus
proficere obſcurus quidam ſcripſit. Gallinarum adeps auribus purulentis calida infunditur, Plinius.
Ad auriũ nocumenta ex aqua confert adeps tum anſerinus tum vulpinus, tum gallinaceus, Galen. Eu-
poriſton I. 16. ¶ Adeps anſ. aut gall. rimas labiorum egregiè curat impoſitus, Plinius & Marcellus.
¶ Adeps gallinæ aſperitati linguæ confert, Obſcurus. ¶ Dentientium puerorum gingiuas gallina-
ceorum pingui molliendas Ægineta conſulit. ¶ Laudant & gallinarum adipem contra puſtulas 2
in papillis: has ſcilicet eius rei gratia ſaginant, Wottonus. ¶ Adeps anſerin. aut gallin. recens & ſine
ſale conditus, ad vuluæ vitia proficit, (vel, vt alibi, muliebribus malis conuenit:) ſale inueteratus, & qui
temporis ſpatio acrimoniam concepit, vuluæ inimicus eſt, Dioſcor. Anſerini vel gall. adipis vſum ad
fœtum pellendum in Anſere diximus. Recens laudatur ad dolorem matricis: & in eiuſdem apoſtema-
te inſtar emplaſtri imponitur, Raſis. Cum nardo liquefacta ad muliebria peſſaria facit, Kiranides.

Ex criſta. ¶ Galli criſtam contritam morſibus canis rabidi efficaciter imponi aiunt, Plinius & Kiranides.
Gallinæ criſtam aridam da in cibo ei qui mingit in lecto neſcienti: curabitur, Raſis. alij hoc remedium
ex gula & larynge galli promittunt. Capitis doloribus remedio eſt gallinaceus, ſi incluſus abſtineatur
die ac nocte, pari inedia eius qui doleat, euulſis collo plumis circunligatiſq;, vel criſtis, Plinius & Mar-
Ex oſſiculis. cellus, ſed paulò aliter. ¶ Oſſiculis gallinarum in pariete ſeruatis, fiſtula ſalua, adacto dente, vel gingiua 3
ſcarificata, proiectoq; oſſiculo, ſtatim dolorem abire tradunt, Plinius. Inguinibus mirabile exhibet re-
medium, ex gallinacea ala oſſiculum extremum, cochleario terebratum, nodiſq; ſeptem licio ligatum,
Tibijs. atq; ita brachio vel cruri eius partis quæ inguina habet ſuſpenſum, Marcellus. ¶ Gallinæ tibiæ cum
pedibus coctæ, & cum ſale, oleo acetoq; comeſtæ, coli (alias *colli*) ſedant dolorem, Conſtantinus & Æ-
ſculapius. Ego *coli* legendum puto ex Marcello Empirico, cuius hæc ſunt verba: Gallinam per totum
diem à cibo abſtineto. dein poſtero die cum eam occideris, crura eius cum ſale & oleo inaſſato, & ieiu-
no colico qui ſe pridie cibo abſtinuerit manducanda dato, mirificè profueris.

Cerebro. ¶ Gallinacei cerebellum recentibus plagis prodeſt, Plin. Dioſcorides animalia theriaca, id eſt
quæ vim morſibus venenatis contrariam habeant enumerans, gallinaceorum etiam cerebella in ci-
bo commendat. Gallinarum cerebellum in vino bibendum datur contra ſerpentium morſus, Idem. 4
Æſculapius & Conſtantinus. contra ſcorpionum ictus, Kiranides. Idem galli cerebrum cum aceto
(aliàs condito) aduerſus ſerpentium morſus bibendum conſulit. Venena ſerpentium domantur galli-
naceorum cerebro in vino poto: Parthi gallinæ malunt cerebrum plagis (morſibus ſerpentium) impo-
nere, Plinius. Gallinacea cerebella cum vino pota medentur viperarum morſibus, Dioſcorid. ex E-
raſiſtrato & Ægineta. Ἠ' ἐσὺ γ' ἐγκεφάλοιο πέϱιξ μιώτγξας ἀϱαιὰς· Ὄϱνιθος λάζοιο χατοιτιάδος, Nicander.
Petrichus etiam, vt Nicandri Scholiaſtes refert, contra ſerpentium morſus gallinæ cerebrum com-
mendat. Ad viperæ morſum: Galli cerebrum cum poſca adiecto pipere, his qui à vipera percuſſi ſunt
vel morſi, potui dabis, auxilium maximũ experiêris, Sextus. Contra omnium phalangiorum (ara-
nearum, Raſis) morſus remedium eſt gallinaceum cerebrum cum piperis exiguo potum in poſca, Pli-
nius. Ad cunctos autem morſus ictuſq; minorum, Exiguo piperis cerebrum conſpergito galli, Quo 5
lita (alij authores *bibi*, non *lini* volunt) ſaneſcunt depulſo membra dolore, Serenus. Gallinarum cere-
bellum ſanguinem à cerebri membrana profluentem (per nares à cerebri velaminibus, Auicenna) ſi-
ſtit, Dioſcorides & Plinius. naribus ſanguine fluentibus prodeſt, Marcellus. contra fluxum ſanguinis
à cerebro, Raſis. Ad ſanguinem è naribus ſiſtendum: Aut galli cerebro, vel ſanguine tinge columbæ,
Quod niſi ſupprimitur ſanguis, potandus & ipſe eſt, Serenus. Atqui Galenus in libro de ſimplicibus
hoc remedium non tanquam è cerebello, ſed è ſanguine gallinæ a quibuſdam memoratum reprobat,
vt ſuperius recitaui. Cerebrum gallinarum in cibo ſumptum acuit intellectum. quare caput aſſeritur
caſſare (ſic habet codex impreſſus) cæcitatem, Arnoldus in Breuiaio. Cerebrum gallinarum contra
tremorem cerebri commendatur à Raſi. Gingiuis puerorum infricatur vt dentes abſque dolore na-
ſcantur, Kiranides.

¶ Quæ

Ex membrana quæ in interiore ventriculi galli sinu resi det.

¶ Quæ interiore ventriculi galli sinu residet membrana, secti in laminas cornus speciesimilis, quæ inter coquendum abijci solet, siccatur, (& reponitur ad remedia,) Dioscor. Pellicula ceu cortex quidam intra ventriculum gallinæ stercori destinata, echinus ab aspritudine Græcis appellatur, & lactis coagulandi vim habet, Berytius apud Constantinum. hæc vis alioqui propria tribuitur ruminantium adhuc lactentium ventriculis, quos & coagula nominant. *Vide* plura in Echino terrestri *G.* ab initio de nomine huius particulæ. Magna fraude medicamentarij institores nobis imponunt, qui ex ventriculo, quo nihil in alitibus istis carnosius est, panniculos detractos & siccatos pro ingluuie vendunt. & hæc est causa cur nemo hodie mihi cognoscatur, qui se feliciter in ventriculo roborando, pelliculis istis vsum profiteatur: Gybertus Longolius, non ex ventriculo, sed ex primo cibi in gallinis receptaculo, quod stomachum & ingluuiem vocat, hanc membranam decerpendam sentiens. Atqui ego veteres hanc vim non ingluuiei aut stomacho, id est ori ventriculi galli gallinæve, sed ipsius ventriculi, quem κοιλίαν propriè vocant, interiori membranæ, tribuisse asseruerim. Nam & Dioscorides κοιλίαν nominat de hac membrana agens lib. 2. cap. 43. tum ab initio, tum in fine eius capitis. quanquã adiecta in fine à quibusdam adulterina existimantur. Et Galenus libro 11. de simplicibus post cœlian, id est ventriculum mergi statim huius membranæ meminit, intus aduerbium ponens pro eo quod est in ventriculo. Vno tantũ in loco (lib. 3. Parabiliũ, qui Galeno falsò adscribitur) galli gulã vnà cum larynge (scribitur autẽ Græcè etiã γόλαν) ijs auxiliari qui strata permingunt, legimus. Tunica interior gallinarũ lixiuio calido hora vna maceratur, ter lauatur, deinde vino ter maceratur, & ter lauatur: iterũ lixiuio. post vino, & siccatur clibano ex quo panis extract᷒ est, Syluius ex Bartholomęo Mõtagnana. Vẽtris gallinaceorũ mẽbrana quæ abijci solet, inueterata & in vino trita aurib. purulẽtis calida infunditur, Plin. Galli gallinacei ex ventriculo interiore mẽbrana, quę proijci solet, arefacta tritaq; ex vino, adiecto paululo opij, medicamen aurib. vtilissimum facit, quod calefactum infusum suppurationem eius (earum) expurgat & sanat, Marcellus. Pellis interior de ventriculo galli trita cum vino auribus prodest, & sputum (pus forte) mouet, Constantinus. ¶ Gallinaceorum ventris membrana inueterata & inspersa potioni, destillationes pectoris & humidam tussim vel recens tosta lenit, Plinius. Ventriculi gallinacei membranam, qua sordes aqualiculi continentur, arefactam terito diligenter, & cum vino potui dato, humidam tussim sedabis, Marcellus. ¶ Trita in vino conuenienter stomachicis datur in potu. Dioscorides. Ant. Gaynerius has membranas præparatas miscet medicamento cuidam ad confortandum ventriculum: item Leonellus medicamento ad stomachi dolorem. Tunicam interiorem ventriculi secundi gallinarum miro quodam modo lotam & siccatam, & potam, stomachicis augere coquendi facultatem, falsum esse expertus est Galenus (de medic. simplicib. lib. 11.) Vnde subit admirari in ea hæresi falsa medicos omnes etiam hodie permanere. Putant, opinor, eam vim illi esse, quòd ea similis sit tunicæ internæ ventriculi nostri, sed vi tanta coquendi prædita, vt lapillos conficiat. sed æquius fuerit, eam tunicam ex struthiocamelo sumere, quippe cui mira sit natura coquendi, quæ sine delectu deuorârit, (vt refert Plinius 10. 1.) vt ferrum & ossa veruecum integra. Vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas stomachicis applicant, Syluius. An non vident harum pellicularum temperamentum vitiari siccatione: & vim illam coquendi viuis inesse, non superesse mortuis: nec fortasse pellibus illis insitam, sed potius à carne multa crassa densaq; pelliculam hanc vndiq; ambiente? Iac. Syluius. Si hordeo malo aut nimio iumentum læditur, remedium est pelliculam de ventre pulli siccatam fumo deterere, additisq; octo scrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & vncia pollinis ex thure, cum sextario vini veteris tepefacto per os date, Vegetius. ¶ De vsu eiusdem pelliculæ ad ileon, *vide* infra in remedio ex iecore. ¶ Hanc pelliculam de gallina nigra quidam è vulgo aduersus regium morbum edendam suadent, bis aut ter. Aliqui priuatim de capo nigro cuius pedes sint flaui accipiunt, eius quidem vsu ictericum quendam conualuisse mihi affirmatum est. ¶ Pellis interior de ventriculo galli trita & cum vino pota ventrem astringit, Constantinus. Gallorum ventriculus (Marcellus Vergilius interpres addit, in senectute, quoniam proximè de veterum gallinaceorum iure dixerat author) inueteratus (κοιλία ταριχευθεῖσα, & in vmbra siccatus pondere trium vnciarum (ὅσον γ'. sic habet codex noster impressus, corrupta vt apparet ponderis nota, drachmæ fortassis, quæ designatur alibi in Dioscoride instar maiusculi lambda iacentis, hoc modo <.) sumptus, præsenti remedio est contra nimias purgationes, quæ à deijcientibus aluum medicamentis fiunt: quamprimum enim purgationes eas sistit. in quem vsum terendus est & cum aqua bibendus. (δεῖ δὲ τρίμμα ποιεῖν καὶ ἐνθεῖν μετὰ ὕδατος καὶ διδόναι. malim ita reddere, in quem vsum contritus & cum aqua permixtus, [instar trimmatis aut moreti,] exhibendus est,) Dioscorides: cuius interpres Marcellus Vergilius, Hunc locum (inquit) Serapio non habet, neq; antiqua interpretatio, neq; probatissimus mihi codex Latinæ translationis. vnde fit vt suspicemur accreuisse eum Dioscoridi, præsertim quum alienus etiam Dioscoridis sermonis in ea re ductus nobis videatur. Membrana gallinarum tosta et data in oleo ac sale, cœliacorum dolores mulcet. abstinere autem frugibus ante & gallinam & hominem oportet, Plinius. Membrana quæ est in ventriculo gallinę siccata & trita, & cũ vino austero potui ieiuno cœliaco data, medetur: ita vt ipsa gallina prius vel biduo abstineatur à cibo, & qui potionem accepturus est, antè diem frugi sit, & non cœnet, Marcellus. Nicolaus Myrepsus dysentericam quandam potionem laudatam describit, in qua membrana

hæc cum cæteris miſcetur. Membranam è ventriculo gallinacei aridam: vel, ſi recens ſit, toſtam, vtiliter contra calculos bibi traditur, Plinius. Dum vino pota calculos frangit & per vrinam eijcit, Conſtantinus. Celebrant quidam inter calculi remedia gallinacei ventris interiorem membranam, Alex. Benedictus. Fieri quidem poteſt vt aliqui huic membranæ vim calculos diſſoluendi ineſſe ſibi perſuaſerint, ex eo quòd gallinæ etiam lapillos concoquere vulgò credantur, vt Dioſcorides etiam credidit. Ego quoniam experientiam huius effectus hactenus nullam audiui, nec rationem aliquam qua id effici poſſit video, aſſenſionem meam adhuc cohibeo. De ventriculo galli interior pellicula in vino miſſa & ſiccata ac trita cum ſale, poſita (*pota*) cum vino vel condito, nephriticos perfectè ſanat, Kiranides. ¶ Ad ſiſtendam exuberantiam mictionis: Accipe pelliculas quæ ſunt in ventre gallinarum: de quibus in Sole ſiccatis drachmam miſcebis cum thure maſculo, glande ſicca, balauſtijs, galla, ana ʒ. iij. Trita omnia melle roſato excipies, & ex frigida propinabis ieiuno, Galenus Euporiſton 2.133. Ad inuoluntarium mictum in ſtratis: Galli guttur vſtum ligulæ menſura ieiuno ex aqua propinato, Galenus Euporiſton 2.76. Et rurſus, Gallinæ gulam (γοῦλαν) pariter cum gutture, vre, & tere diligentiſſime, ac ex vino vetere propina, Euporiſton 3.238. Idem remedium Raſis è criſta galli promittit. In Germanico quodã codice manuſcripto inuenio haſce membranas tritas vtiliter bibi cõtra ſtranguriã. ¶ Aduerſus abortũ: Suffiatur primò mulier cum filato primo cocto: deinde accipiat graſſilũ gallinæ, & pelliculã ventriculi qua cibus continetur diſcutiat lauetq́;, & modicè coctã in prunis comedat, vel pollinem tritarũ bibat, idq́; faciat per plures dies: experimento conſtat, Author additionũ Breuiarij Arnoldi Villanou. apparet autem verba quædam inter hæc aut corrupta aut barbara eſſe. ¶ In libro quodam manuſcripto inuenio hanc pelliculam de ventriculo capi vtiliter tritam fiſtulis prius mortificatis inſpergi.

Ex iecore. ¶ Ileo reſiſtit gallinaceorum iecur aſſum cum ventriculi membrana, quæ abijci ſolet, inueterata, admixto papaueris ſucco. alij recentem torrent ex vino bibendam. Hepar gallinæ tritum, & cum hordei farina & aqua emplaſtri modo impoſitum, podagricis prodeſt, Kiranides.

Felle. ¶ Gallinarum & perdicum fella ad medicinæ vſum cæteris præſtant, Galenus. Fel efficaciſſimum creditur ſcorpij & callionymi piſcium, marinæq́; teſtudinis & hyænæ: perdicis item & aquilæ, gallinęq́; albæ, Dioſcorides. ¶ Fel gallinæ maculas in corpore illitum aufert, Raſis. Apud Galenum de compoſit. ſec. locos, miſcetur medicamentis liquidis ocularibus Æſclepiadæ, ad ficoſas eminentias, ac omnem extuberantiam carnis ſeu callum. Fel quorundam animalium laudatur à medicis ad viſum acuendum, & principium ſuffuſionis diſcutiendum, vt callionymi & ſcorpij piſcium, gallinæ, &c. Idẽ de ſimplic. 10. Galli gallinacei, maximè albi, fel ex aqua dilutum, & inunctione adhibitum, leucomata oculorum & hypochyſes ſanat, & aciem luminum confirmat, Marcellus. Galenus libro 4. de compoſ. ſec. loc. medicamento liquido cuidam ad oculos ſuffuſos, alios galli fel, alios aliud adiecíſſe ſcribit. Ad ſuffuſionem admirabile quod ilico viſum reſtituit: Muris ſanguinem, & galli fel, & muliebre lac æquis ponderibus miſce, & bene ſubactis vtere. probatum eſt enim, & magnificè profuit, Idem Euporiſton 3.16. Vlcera oculorum & albugines felle galli inungito, Idem Euporiſton 2.99. *Fel quoq; de gallo mollitum ſimplice lympha Exacuit puros dempta caligine viſus*, Serenus. Fel galli cum ſucco chelidoniæ herbæ & melle illitum, viſum acuit perfectè, Kiranides. Gallinaceo felli vis alligato (malim, illito: vel, ad caligationes, vt & aquilino ſicut proximè dixerat) ad argema, & ad albugines ex aqua diluto, (aut ſupra forſan rectè, hîc verò pro *diluto* legendum aut ſaltem ſubintelligendum *illito*.) item ad ſuffuſiones oculorum, maximè candidi gallinacei, Plinius. Et rurſus cum fimum ruffum gallina. luſcioſis illini dixiſſet, ſubdit: Laudant & gallinæ fel ſed præcipuè adipem contra puſtulas in pupillis. Fellis gallinacei, vel vulturini, quod longè magis prodeſt, ſcrupulum, & mells optimi vnciam, bene trita coniunges, atq; in pyxide cuprea habebis, & opportunè ad inungendum vtêris. hoc nihil potentius caliginem releuat, Marcellus. ¶ In manuſcripto quodam libro Germanico remedium hoc ad epilepſiam traditur. Fel gallinacei cum aqua mixtum bibat æger, & diebus decem abſtemius eſto.

¶ Aetius illos qui re Venerea vti non poſſunt inter cetera gallorũ teſticulos eſitare conſulit. Galli *Teſticulis.* teſtes cum vino poti Venerẽ irritant, & bonã habitudinẽ præſtant, Kiran. Gallinaceorũ teſtes ſubinde ſi à conceptu edat mulier, mares in vtero fieri dicũtur, Plin. Galli albi teſticuli à muliere deglutiti à conceptu ſtatim antequã aliud quicquam deguſtet, Dioſcorus Euporiſton 2.78. eſt autẽ locus mutilus. Ad inuoluntarium vrinæ exitũ in ſtratis: Galli teſtem vſtum edendũ apponito, Galenus Euporiſton 3.257. ¶ Ad caducos: Galli teſticulos contritos cum aqua ieiuno dabis bibere. abſtineant autem à vino diebus decem, caducis remedium eſt. Debebunt autem teſticuli ſicci ſeruari, vt cùm fuerint neceſſarij, continuò ſumantur, Sextus & Conſtantinus. Ad comitiales: Gallinacei teſtes ex aqua & lacte quidam bibendos cenſent, antecedente quinq; dierum abſtinentia vini, ob id inueteratos, Plin. Galli gallinacei teſticulos in puluerem tritos ex aqua & lacte ieiuno propinato, idq́; diebus quinq; facito, vino autem abſtinendum eſt, Trallianus hoc ſe ex Gallia accepiſſe ſcribens. Serapion pro epilepticis probat medicamen confectum è teſtibus galli gallinacei: Cælius Aurelianus, improbans ipſe vt videtur.

Ex fimo. ¶ Gallinaceum fimum omnia quæ columbinum, ſed inefficacius, præſtat, Dioſcor. minus calidum eſt columbino, Galen. Et rurſus, Cæterum vt in alijs omnibus animaliũ partibus aut excremẽtis plurimum refert, montaníſne locis, an in pratis, paludibus, lacubus & ædibus verſentur. Semper enim

quæ

quæ exercētur, ijs quæ non exercētur ſunt ſicciora: & quæ cibis vtūtur calidioribus ſiccioribusq́; ijs quę humidis frigidisq́;. Itaq; vt columbarū ſtercus ſemper imbecillius expertus ſum quæ in domib. degunt quàm nomadū & montanarū: ſic gallinarū quoq; inueni multò infirmius earū quæ concluſæ ſeruantur & furfurib. aluntur, non paulò autē valentius earum quæ in agris, atrijs aut foris paſcūtur. Stercoris gallinacei pulli drachmæ duæ diſſolutæ in multa aqua calida, & potæ, vomitùm mouent, Arnoldus de Villan. Stercus galli cū ſucco praſij datū, mox vomitū proritat, Idē. Certo educit per vomitū. quare cōtra venena propinatur, Ferdinand. Ponzettus. Idem Gaynerius ſcribit, ſed miſceri iubet cum lini vrticæve ſemine in aqua decocto, aut aqua & butyro, &c. Ad felis morſum galli ſtercus liquidum cum adipe gallinaceo ſubigito & imponito, Aetius. Idem ex aceto impoſitum morſibus canis rabidi, ſalutare traditur, Kiranides. Gallinaceum fimum priuatim contra venena fungorum bibitur ex aceto aut vino, (vel oxymelite, Raſis,) Dioſcor. Nicander contra idem venenum commndat πάτον στρουθοῖο κατοικάδος(πιθόν.) Galenus etiam aduerſus ſtrangulationem à deuoratis fungis gallinarum domeſticarū fimum cum oxymelite bibi conſulit, in Euporiſtis 1.131. nimirum vt vomitus ſubſequatur. Cum medicum quendam in Myſia gallinaceo vtentem ſtercore conſpexiſſem, in eis qui ab eſu fungorū ſuffocabantur: & ipſe quoq; ſum vſus in quibuſdam vrbem inhabitantibus, qui & ipſi fungos eſitarant, ipſum videlicet ad læuorem contritum tribus quatuorve oxycrati aut oxymelitis inſpargens cyathis. & palàm adiuti ſunt, idq; celeriter: nam qui præfocabantur, paulò pòſt vomebant pituitoſum humorem omnino craſſiſſimum, & exinde planè liberati ſunt ſymptomate, Galenus lib. 10. de ſimplicibus. Dioſcorides in euporiſtis remedia contra opium deſcribens, hæc verba ponit, ἢ κόπρος· ὄργης λεῖος σὺν ὄξει ἢ σὺν ὀξυμέλιτι. vbi ego pro ὄργης legendum conijcio ὄρνιθος. *Vide* etiam inferius inter remedia ex candida parte huius fimi. ¶ Gallinarum fimum, cum agrimonia, biſmalua, betonica in aqua decoquatur, & fumus quotidie mane recipiatur per horam & veſperi ſimiliter, confert ſcabioſis affectibus membrorū, extrahit omnes excremētitios humores, & curat Theophraſtus, Stercus gallinæ cū melle deſpumato & farina fabarū excorticatarum in modū vnguenti mixtū, faciei puſtulis illinitur, Incertus. Gallinarū fimū recens illitū alopecias celerrimè explet, Plin. Gallinaceorū ſtercus cū oleo vtroq; (nō explicat quibuſnam) permixtū, alopecijs vtile eſt, Marcell. cum aceto alopecijs impoſitū prodeſt, Raſis & Kiranides. Si prius fricetur locus cum panno & cepe donec rubeat, Raſis. Aridum quoque tritum cum nitro & arido (vox corrupta) vnguento alopeciam inſpiſſat, Kiranid. Recens adpoſitum podagris, plurimum iuuat, Marcellus & Plinius. Perniones quæ naſcuntur in manibus impoſitum ſanat, & omnes morſus, Conſtantinus. *Eſt qui gallinæ perducat ſtercore corpus*, Serenus inter carbonis(carbunculi) remedia. De vſu huius ſtercoris ad fiſtulam curandam, ſcripſimus in Rubeta *G*. Phlegmonas quę naſcuntur in naribus impoſitum ſanat, Æſculapius. Furunculo medicādo: *Prætereaq́; fimum, ex gallo quod legeris albo Imbribus ex acidis fidens appone dolenti*, Serenus. *Vide* etiam infra inter remedia ex rufa parte huius fimi. Fimum gallinaceum cum oleo & nitro clauos pedum ſanat, Plinius. Marcellus pulli gallinacei fimum rubrum clauellis frequenter illinendum conſulit. Fimum gallinaceum recens inunctum, contuſiones ex calciamentis ſanat. aufert etiam myrmecias, Kiranides. Si fiat ex eo cataplaſma cum melle, id illitum cruſtam ignis Perſici rumpit, Raſis. ¶ Mactatæ recens gallinæ ventrem vnà cum ſtercore inuoluito melle, & iumento adhuc calentem in fauces immittito, Pelagonius aduerſus tuſſim iumenti è faucibus vel gutture prouenientem. ¶ Gallinaceum fimum contra coli cruciatus ex aceto aut vino bibitur, Dioſcor. cum aqua calida & melle, Raſis. Medicus quidam Myſus hoc fimum bibendum dabat ijs qui diutino coli dolore fuiſſent vexati ex œnomelite: vel ſi id non aderat, ex aceto, aut vino aqua diluto, Galenus lib. 10. de ſimplic. Et rurſus in opere de compoſ. ſec. loc. ex Aſclepiade: Gallinarum interanea omnia exempta, & in vas fictile coniecta aſſato, ac trita reponito. vſus verò tempore cochleariuṁ vnum & dimidium, & ſeminis dauci Cretici tuſi & cribrati tantundem ex aquæ mulſæ calidæ cyathis tribus exhibeto. In libro quodam Germanico manuſcripto albam tantum huius fimi partem aduerſus colicum affectum è vini cochleario, ſalubriter bibi legimus. Ruſtici noſtri recens hoc fimum è lacte aut iure pingui contra colum vel matricem propinant. ¶ Stercus gallinæ ſuffitum ſecundas educit, Arnoldus Villanou. In iure caſei diſſolutum ſtercus gallinæ album & potum prodeſt ex vtero ſuffocatis, Ex manuſcript. ¶ Ad iumentorum remedia. Si equus pennam vorârit, primo vratur in vmbilico, deinde in os eius ſtercus bouis tepidum inſeratur: tum fiat phlebotomia, demum omnia interiora gallinæ ſanæ in os eius immittes. Et ſi ne ita quidem liberatur, minue diligenter ipſum, Ruſius. Equo ex pituita per nares laboranti, fimum gallinaceum in nares inflabis, Obſcurus. Si equa marem non patitur, gallinaceo fimo cum reſina terebinthina trito, naturalia eius linuntur. ea res accendit libidinem, Anatolius. Sunt qui ad vlcera iumentorum vtantur fimo gallinac. arido trito cribratoq́;, inſpergentes mane, & veſperi ſuccum ſambuci immittentes per dies aliquot: vbi vlcera primum abluerint vino in quo ſambuci folia decocta ſint cum modico ſale: Ad inflationem ilium & ventris equi: Fimum columbinum aut gallinaceum, quantum manus capit, in vino diſſoluimus cum nitro, & inde clyſterem inijcimus, &c. Abſyrtus & Hierocles. ¶ Rabies canum ſirio ardente homini peſtifera. quapropter obuiam itur per triginta eos dies, gallinaceo maximè fimo mixto cibis. aut ſi præuenerit morbus, veratro. Plin.

Ex fimo candido. ¶ Gallinacei fimi candidi vires. Ad vitiligines quidam illini iubent gallinarum fimum candidum ſeruatum in oleo vetere cornea pyxide, Plin. Idem cum oleo vetere tenuiſſimè tritum & ad poſitum, leucomata & hypochyſes ſanat, & aciem luminum confirmat, Marcellus. Aduerſus fungos noxios: Philagrius, gallinaceum ſtercus album (inquit) tritum exhibemus ex poſca aut aceto mulſo. huius enim manifeſtum habemus experimentum, quòd ad fungorum ſtrangulationes auxilietur, Aetius. Plinius in hyſſopo decoctum aut mulſo, venena fungorum boletorumq́; aſtringere dicit. Item inflammationes ac ſtrangulationes. quod miremur (inquit) cum ſi aliud animal guſtauerit id fimum, torminibus & inflationibus afficiatur. *Vide* ſupra in viribus Gallinacei fimi ſimpliciter. Illitio ad occultas anginas: Galli ſtercus album, & ceruſſam colore referens, exiccatum habeto, & vſu poſtulante ſubige cum aqua aut melicrato, propinato cochlearium. Deſperatos enim ſanat. Quod ſi bibere nequeant, cum melle ſubactum intimis partibus illinito, Nic. Myrepſus. Fimum gallinarum duntaxat candidum, oleo in vetere corneisq́; pyxidibus adſeruant, ad pupillarum albugines, Plin. Sunt qui huius fimi parte alba duntaxat intra corpus ſumpta, ſanguinem concretum diſcuti referunt. Fimum gallinac. album & frictum (φρύξας) tere ac potui confidenter exhibeto aduerſus colicam, Aetius 9.31. *Vide* ſupra inter remedia ex hoc fimo ſimpliciter.

Ex fimo ruffo. ¶ Galli ſtercus ruffum, vel vt Plinius habet, ex gallinac. fimo quod eſt ruffum. Impoſitum furunculos rumpit, & dolorem tollit, Sextus. *vide* ſupra inter remedia ex hoc fimo ſimpliciter. cum aceto recens illitum furunculos & canis rabidi morſus curat, Plin. & Conſtantinus. Ex fimo pulli gallinacei quod rubrum fuerit colliges, & impones clauellis, atq; inde eos ſæpius lines, vehementer medebitur, Marcellus. Stercus gall. citrinum cataplaſmatis inſtar impoſitum, cum oui vitello & exiguo croco, quemuis abſceſſum purulentum aperit, Raſis. Fimum gallinaceorum duntaxat rubrum luſcioſis illinendnm monſtrant, Plinius.

Ex cinere fimi. ¶ Cinis fimi gallinarum. Prodeſt ad ictus ſcorpionum, Plin. Gallinarum vel columbini fimi cinis ex oleo impoſitus vlcera pedum curat, Marcellus. Fimi gallinacei cinis pedum exulcerationes ſanat. columbini fimi cinis ex oleo, Plin.

Ex lapillis veſicæ. ¶ Lapillos qui in gallinaceorum veſica inueniantur, conteri & potioni inſpergi aduerſus calculos iubent, Plin. Alexander Benedictus lapides in gallinaceo ventre repertos, contra calculum à quibuſdam commendari ſcribit, ex hoc Plinij loco fortaſſis, memoria lapſus. Nos de lapillis qui in ventribus gallinaceorum reperiantur, plura ſcripſimus ſupra in *B*.

¶ Veneficia quædam fiunt ab his quæ eduntur excrementis corruptis, vt ſanguine vel vrina leproſorum, cum in his frumentum maduerit, gallinæq; frumento depaſtæ fuerint, Hier. Cardan.

De fimo gallinaceo equis & bubis periculoſo. ¶ A præſepibus equorum remouebuntur aues domeſticæ atq; altiles, quæ ea propter reliquias pabuli ſectari ſolent: & in his non ſolum pinnulas excutiunt, ſed etiam ſtercora deijciunt: atque illæ cũ gutturis, hæc cum alui periculo ab equis deglutiuntur, Ioach. Camerarius. De fimo gallinaceo à bobus aut equis deuorato, & remedijs contra eum, plura in Quadrupedum iſtarum hiſtorijs ſcripſimus. Hierocles equo aduerſus hunc fimum deuoratum auxiliari docet ipſum fimum gallinæ album & ſolidum: quem conteri iubet cum drachma ſeui, (στέατος,) & cum duobus polentę chœnicibus vinoq́; nigro auſtero in mazas redigi, & equo edendas dari. Gallinarum fimum, duntaxat candidum, in hyſſopo decoctum aut mulſo, venena fungorum boletorumq́; aſtringit: item inflammationes ac ſtrãgulationes: quod miremur, cũ ſi aliud animal guſtauerit id fimũ, torminibus & inflationibus afficiatur, Plin.

¶ Quidam à gallo gallinaceo pugnante leuiter læſus in rabiem veniſſe dicitur, Cælius Aurelianus de morb. acut. 3.9.

H.

a. Vt ornis apud Græcos, ſic apud Latinos auis etiam aliquando pro *gallo gallinave* abſolutè ponitur. Rhodias aues pro *gallinis Rhodijs* Columella dixit. & Græcè Ταναγραίους ὄρνιθας genere maſc. legimus, id eſt alites Tanagręos, pro *gallinaceis Tanagræis*. Gallinaceos mares pro *gallis gallinaceis* Columella dixit. Gallos à contrario ſenſu appellatos quidam exiſtimant. nam Galli ſacerdotes matris deûm caſtrati erant. hinc Martialis, *Ne nimis exhauſto macreſceret inguine gallus, Amiſit teſteis, nunc mihi gallus erit.* Et rurſus, *Succumbit ſterili fruſtra gallina marito, Hanc matris Cybeles eſſe decebat auem.* Criſtatus ales, pro gallo, Ouidius 1. Faſtorum.

Etymon vocis ἀλέκτωρ. ¶ Ἀλέκτωρ Grecè dicitur à priuatiua particula & lecto: ἐκ τοῦ α καὶ τοῦ λέγω, διὰ τὸ ἐκ λέκτρου ἡμᾶς ἐγείρειν, Euſtathius & Athenæus. A tertia perſona præteriti paſſiui verbi λέγω, quod eſt dormio, fit λέκτρον, ἀλέκτωρ: & forte Ἠλέκτρα & ἀλεκτρυών, (oxytonum,) Idem. Ἀλεκτρυὼν nomen viri Iliados ρ. ſeruat ο magnum (non ſeruat: *Vide* mox inter Propria) in genitiuo, pro aue vero Homeri ſeculum hanc vocem non agnouit, Varinus. Vtebantur nimirum antiquitus tantum voce ὄρνις de gallo in genere maſc. de gallina in fœminino. Gallos gallinaceos alectryónas & aléctoras Græci vocant, quia nos à lecto exuſcitent: gallinas verò alectoridas & ornithas. Ariſtophanes alectoras qui mares ſint, alectryænas quæ fœminæ, alectryónas vtrunq; continere, ludens in comœdia monſtrauit. Inuenias & pro maribus alectoridas acceptos, vt inquit Athenæus, Hermolaus. Socrates ſanè in Nebulis Ariſtophanis Strepſiadem docens, reprehendere videtur quod ἀλεκτρυόνα in vtroq; ſexu proferat, itaque iubet eum

fœminam ἀλεκτρύαιναν vocare, ficto vocabulo & poëtico, vt à λέων scilicet fit λέαινα: marem verò ἀλέκτορα. Apparet autē(inquit Scholiastes) vulgarem hanc consuetudinem tum fuisse, fœminā quoq; ἀλεκτρυόνα nominandi, vt patet ex hisce (Aristophanis) in Amphiarao verbis: Γύναι, Τί τὸ ψόφου ἐστίν; Ἡ ἀλεκτρυὼν Τὴν κύλικα καταβέβληκεν. Οἰμώξουσά γε. Et in Platonis(Aristophanis, Athenæus. positum est καὶ πλάτων pro καὶ πάλιν à librarijs) Dædalo, Ἐνίοτε πολλαὶ τῶν ἀλεκτρυόνων ὑπηνέμια βίᾳ τίκτουσιν ᾠὰ πολλάκις. Ὁ δὲ παῖς ἔνδον τὰς ἀλεκτρυόνας σοβεῖ. Attici quidem etiam gallinas sic vocabāt. Et Theopompus, Vocant verò gallinam etiam etiam ἀλεκτρύαιναν: Hęc Scholiastes. sed locus, quod ad authorum citationes, nō rectè distinctus emendari potest ex Athenæo, cuius verba subieci. Cratinus(inquit) ἀλεκτρυόνα in fœm. genere dixit. item Strattis, Αἱ δ᾽ ἀλεκτρυόνες ἅπασαι, καὶ τὰ χοιρίδια τέθνηκεν. Et Anaxandrides Rhodius Comicus, Ὀχευομένας τὰς ἀλεκτρυόνας θεωροῦσιν ἄσμενοι. Et Theopompus in Pace, Ἄχθομαι δ᾽ ἀπολωλεκὼς ἀλεκτρυόνα τίκτουσαν ᾠὰ πάγκαλα. Et Aristophanes in Dædalo, Ὠὸν μέγιστον τέτοκεν ὡς ἀλεκτρυών. Dicitur & ἀλέκτωρ. Ὥσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus. Veteres ἀλεκτρυόνας vocabant etiam gallinas, Hesych. Ab ἀλέκτωρ masculino, fœmininū ἀλεκτορὶς deriuatur. Ἀλεκτορὶς poëticum est, ὡς τὸ ἀλέκτωρ ἑλληνικὸν (lego ἀδόκιμον) ὅλως, Varin. Thomas Magister quoq; annotat, vocem ἀλεκτρυὼν significare marē & fœminam: ἀλεκτορὶς aūt esse vocem planè poëticam, ἀλέκτωρ verò vocabulum esse ἀδόκιμον. Atqui ἀλεκτορίδα Aristoteles etiam dixit lib. 6. de historia anim. & Galenus in opere de simplicibus medic. ἀλεκτρυόνος, καὶ ἀλεκτορίδος αἷμα. itaq; ego vocem ἀλεκτρύαινα prorsus ἀδόκιμον dixerim, ἀλέκτωρ verò poëticam tantùm contra Varinum & Thomam Magistrum: qui cùm ἀλεκτορὶς poëticum faciant, poëtæ nullius testimoniū proferunt, & ego quoq; nullum ex poëtis hac voce vsum memini. ἀλέκτορα verò in prosa nemo dixit, sed poëtæ aliquot, Aristophanes, Theocritus, Cratinus. item Septuaginta Prou. 30. & Kiran. Vsus nostro tempore obtinuit vt gallinæ ὄρνιθες & ὀρνίθια dicantur, galli verò ἀλεκτρυόνες & ἀλεκτορίδες, Athenæus. Ὄρνις genere cōmuni priuatim de(auibus)domesticis(id est gallinis) dicitur, Eustathius. Ὄρνιθες ἐνοικίδιοι & κατοικίδιοι, pro gallinaceo genere, in scriptis Porphyrij. Ὄρνιθας σοφίμους Suidas in Melito dixit, siue pro gallinacei generis, siue pro alijs etiam altilibus auibus. Ἀλεκτορίδης, pullus gallinaceus, forma patronymica, Suidas, & Varinus in Ἀλεκτοβαγώς. Ἀλεκτρυόνιον & περδίκιον ab Antiphane nominātur forma diminutiua: qua etiam ἀλεκτορίσκοι dicuntur. sed Suidas alectoriscos Tanagręos nominat, qui grandes sunt gallinacei.

ὄρνιθες dicuntur gallinæ.

Ἀλεκτορίδης.

¶ His subiungam rariora quædam gallinacei generis nomina, quæ partim poëtica sunt, partim glossis & dialectis differunt, partim fortassis etiam barbara. & quoniam ea non pauca sunt, ordinem alphabeticum ijs recensendis adhibebo. Βρητὸς, gallus anniculus, Hesych. & Varin. Ἠϊκανὸς, gallinaceus, Iidem. ¶ Κέρκνος, accipiter vel gallinaceus, Hesych. & Varinus. Σέρκος, gallus, & gallinæ σέλκες, Iidem. Κῆρυξ, accipitris genus & gallinaceus, Suidas & Varin. Κίκιρρος, gallinaceus, Hesych. & Varin. Κικκὸς oxytonum, gallinaceus: paroxytonum verò, parua cicada, ὁ νέος τέττιξ, & κίκκα (paroxytonum) gallina Iidem. vox per onomatopœiam facta videtur, vt Germanica Güggel. Κοκκοβόας ὄρνις, de gallinaceo accipiendum videtur apud Sophoclem, Eustathius. à voce nimirum, de qua verbum κοκκύζειν vsurpant Græci. Κορύθων, ἀλεκτρυών, αἱ νεανίδες, Hesych. & Varinus. forte autem sic nominatus fuerit gallus quòd córytha, id est cristam gerat. & eadem ratione fortassis etiā κορυθεὺς apud eosdem, quæ vox eis etiam cophinū & calathum significat. Κόσκικοι, οἱ κατοικίδιοι ὄρνιθες, Hesychius & Varin. Κοττοὶ, gallinacei à crista capitis sic dicti, Iidem in Προκόττα quod est κεφαλῆς βίζωμα. Κόττος, ὄρνις: sed equum quoq; aliqui sic vocabant, Iidem. Et rursus, Κοττοβολεῖν, τὸ περιτηρεῖν τινὰ ὄρνιν. Κοτυλοιοί (κοτυλιοί, per iota in penultima, Varinus) κατοικίδιοι ὄρνεις, Hesychius. Κοτίχας, gallus, Hesych. & Varinus. ¶ Μηδικοί, aues Medicæ, gallinacei, Iidem. Aristophanes in Auibus Medum (μῆδον) auem facere videtur. Scholiastes gallinaceum accipiēdum suspicatur. alibi quidem dubitat an vlla auis rectè μῆδος appelletur. Sed cùm gallinaceus ab eodem Comico etiam Persica auis dicatur, medum quoq; vel medicam auem pro gallinaceo accipi ab eo probabile est. De Medicis gallinaceis magnis & pugnacibus, scriptum est supra in *B.* Ὥσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus apud Athenæum. Ὀλόφωνος, gallinaceus, sic dictus, vel à lopho, id est crista, vel ab eo quod inter canendum in sublime se erigat, ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ᾄδειν ὅλον αἴρεσθαι καὶ μετεωρίζεσθαι. Hesych. Alexarchus Cassandri Macedonum regis frater, gallum gallinaceum orthoboam (ὀρθοβόαν, nimirum quod inter canendum se erigat, vnde & ὀλόφωνον dictum quidam conijciunt, vt iam diximus: nisi quasi ὀρθροβόαν potius, à matutino cantu, sic appellatum placeat,) vocabat, Hermolaus ex Athenæo. Ὀρτάλιχοι, gallinacei, Eustathius. item pulli gallinacei, *Vide* infra in Pullo. Ὀρτάλιχοι pulli sunt qui nondum volare possūnt, volare tamen gestiunt & conantur, παρὰ τὸ γλίχεσθαι τοῦ ὀρούειν καὶ πέτεσθαι, Etymologus & Varin. Bœoticè etiam ipsi gallinacei sic vocantur, vt apud Aristophanem in Acharnensibus, Scholiastes & Varin. Thebani rerū nomina innouare gaudent. itaq; sepiā vocāt ὀπισθοτίλαν, ἀλεκτρυόνα ὀρτάλιχον, &c. Athenæus lib. 13. & Varin. in Λεξάδων. Ὀρταλὶς αἰχμητῇσιν ὑπεννηθεῖσα νεοσσοῖς, Nicander de gallina. Ὀρταλίχοισι χελιδόσιν Oppianus dixit.

Rariora quædam gallinacei generis nomina.

Βρητός. Ἠϊκανός. Κέρκνος. Σέρκος. Κῆρυξ. Κίκιρρος. Κικκός. Κοκκοβόας ὄρνις. Κορύθων. Κόσκικοι. Κοττοί. Κοτίχας. Μηδικοί. Ὀλόφωνος. Ὀρθοβόας. Ὀρτάλιχοι. Ὀρταλίς

¶ Gallinaceus Persica auis (περσικὸς ὄρνις) dicitur propter cristam. Multos pueros deceperūt amatores, alius coturnice, alius Persica aue aliave donata, Aristophanes in Auibus. vbi Scholiastes, Pretiosa(inquit) omnia, quibus solus rex(Persarum) vtebatur, Persica vocabantur. & hoc in loco auis Persica, non certam aliquam auem designat. sunt tamen qui gallinaceum, & qui pauonem interpretentur. *Vide* su-

Περσικὸς ὄρνις.

Σέρκος. Κλυτὸς ὄρνις. Κρόκος. Κώκαλον. Χειλῶνες. Ψήληκες. Ωἰδὸς ὄρνις.

perius paulò in Medo. ¶ Σέρκος, gallinaceus, (ſcribitur etiã κέρκνος, vt ſupra:) & gallinæ σέλκες, Heſych. & Varinus. Κλυτὸς ὄρνις, gallinaceus, Iidem: forte quòd procul exaudiatur. κλύειν enim audire eſt.

¶ Κρόκος, τὸ κροτὸν, (mendum eſt forte:) & gallinacei qui collum habent eiuſmodi, (croceis vel aureis iubis ſcilicet ornatũ,) κρόκη, Heſych. & Varin. Gallus κροκίας Hermanubidi immolabatur, Plutarch. Κώκαλον, genus quoddam gallinacei, Iidem. Χειλῶνες, gallinacei quidam, Iidem. Ψήληκες, τῶν ἀλεκτρυόνων οἱ νοθαγένναι, Suidas & Heſych. Ωἰδὸς ὄρνις, pro gallinaceo apud Pollucem.

Epitheta.

¶ Epitheta. *Nocte deæ noctis criſtatus cæditur ales*, Ouid. 1. Faſt. *Criſtatæq́; ſonant vndiq; lucis aues*, Martialis. *Excubitorq́; diem cantu patefecerat ales*, Vergilius. Apud Textorem galli epitheta ſunt hæc, Gallinaceus, Metuendus leonibus, Nuncius lucis, Salax, Volucris Titania. ¶ Ὀρταλὶς αἰχμητῆσιν ὑπευνηθεῖσα νεοσσοῖς, Nicander. dixit autem *neoſſos*, id eſt pullos, pro gallinaceis adultis. Κοκκοβόας ὄρνις de gallo dici videtur apud Sophoclem, Euſtathius. Ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus. *Vide* paulò ſuperius plura de hac voce. Ὀξύφωνος, apud Lucianum. Ὀρθριοκόκκυξ ἀλεκτρυών, Diphilus apud Euſtathium. Varinus nõ rectè habet ὀρθιοκόκκυξ. Ὄρθειος ἀλέκτωρ, Theocritus Idyl. 7. Ὀρθροβόας, *vide* ſuperius inter nomenclaturas varias huius alitis. Ὄρνιχες φοινικόλοφοι, Theocritus Idyl. 27.

Deriuata. Gallina. Gallinaceus. Gallinarium.

¶ Deriuata. A gallo fit gallina. à gallina gallinaceus, quæ vox & pro gallo ſimpliciter ponitur, & tanquam epitheton ei adiungitur, differentiæ forſan gratia. nam & Galli populi ſunt, & ſacerdotes Cybeles ſic vocabantur. Dicitur etiam adiectiuè gallinaceum quod ex gallis vel gallinis eſt, vt pullus gallinaceus & oua gallinacea Varroni, & fel gallinaceum Ciceroni 2. de Diuinat. ¶ Gallinarium, locus in quo gallinæ nutriuntur, Columellæ. Idem pro gallinario officinam dixit. Gallinarium eſt quod & cohors dicitur, vnde aues cohortales. Ædicula verò altera, cuius parietibus corbes affiguntur, in ijsq́; gallinæ incubant, officina cohortalis (aliàs *cortalis*, das Nïſthauß) ob id appellatur, quòd non aliter ac in officinis noſtris cuncta parantur, quæ in vſum humanũ veniunt, ita iſtic oua & pulli, quæ in cibum, Gyb. Longolius.

Gallinarius. Gallicinium.

¶ Gallinarius Plinio & Ciceroni 4. Academ. cuſtos eſt gallinarum qui Varroni & Columellæ gallinarius curator dicitur. ¶ Galliciniũ pars noctis appellata eſt, in qua galli cantant. Primum tempus diei dicitur mediæ noctis inclinatio: deinde gallicinium: inde conticininm, cum & galli conticeſcunt, & homines etiam tum quieſcunt, Macrobius Satur. 1. 3. Noctis gallicinio venit quidam iuuenis è proxima ciuitate, Apuleius lib. 2. de Aſino. Tempus qua galli cantant, tribus ab intempeſta nocte horis, gallicinium appellatur, Gyb. Longolius.

Gallulare & gallulaſcere. Gallus pro caſtrato. Archigallus.

¶ Gallulo, pubem emitto. vnde gallulaſco, pubeſco, quòd pubeſcentes vocẽ grandiorem ad galli gallinacei ſimilitudinẽ faciant. Cuius vox gallulaſcit, Næuius. Ariſtot. hoc τραγᾶν dixit. *Vide* in Hirco *H. a.* ¶ Gallus fortunã corporis ſignificat, vt inquit Quintilianus: id eſt caſtratum. nam tales erant Galli ſacerdotes Cybeles: de quib. extat prouerbiũ, Γάλλους τί τέμνεις; Gallos quid execas? id eſt, Cur affligis afflictum? quid actum agis? Gallum matris deûm ſacerdotem Iul. Firmicus archigallum vocat, Brodæus. Matris deûm Cybeles ſacerdotum antiſtites archigalli nominabantur, vt in antiquis elogijs aduertimus. Epithaphium eſt Romæ in S. Martino in montibus, huiuſmodi. *D. M. C. Camerius Creſcens Archigallus Matris Deûm Magnæ Idææ & Attis Po. Ro.* &c. vt recitat Gyraldus: qui Tertulliani etiam verba de archigallo quodã repetit, Syntagmate quarto de dijs. Archigallum etiam puto eunuchorum genus eſſe. Quo ſydere prodeant hermaphroditi, eunuchi, viragines, archigalli, vbertim ſcribit Matheſeos tertio Firmicus, Cælius. Paraſius pinxit Archigallum, quam picturam amauit Tiberius princeps, Plinius.

Gallipes. Cares galli dicti.

¶ Gallipedem quidam in Suetonij Tiberio ineptè pro Callipide legunt. ¶ Cãres à Perſis vocantur galli, eò quòd criſtam in galeis habeant, Plutarchus in Artaxerxe.

Ἀλέκτωρ pro vxore. Tibia ἀλέκτωρ. ἱππαλεκτρυών. Ἀλεκτρυοφόρος.

¶ Ἀλέκτωρ poëtis vxorem ſignificat, ἡ ὁμόλεκτρος, Euſtathius: vt & ἄλοχος. item virginem lectum ſiue coniugium non expertam. ſic Mineruam ἀλέκτορα legimus, Idem. Pompeianus ſophiſta cum Panathenęa feſta celebrarẽtur Athenis, in quibus iudicia ceſſant, dixit: Γενέθλιός ἐστι τῆς ἀλέκτορος Ἀθηνᾶς, καὶ ἄδικος ἡ τήτες ἡμέρα, Athenæus libro 3. Ion Tragicus tibiam quoq; ἀλέκτορα dixit, quod propter ſoni eius ſuauitatẽ auditores λέγεσθαι, id eſt dormire nolint, Euſtathius. Eadem ratione Sol etiã ἠλέκτωρ cognominatur, quòd homines in lectis cubare non ſinat, vel (potius) quòd ipſe nunquam cubet aut quieſcat, Euſtathius. ¶ Diitrephes prius pauper, nunc ditatus, ξουθός ἐστιν ἱππαλεκτρυών, Ariſtophanes in Auibus. vbi Scholiaſtes, Nunc (inquit) facta eſt ales magna & non vulgaris. gallus enim pleriſq; auibus præſtat. Plura de hac voce leges in Equo *a.* vbi animalia ab equo denominatã memorantur. Iubas etiam & capillum Græci alectoridas appellant, Hermolaus. ¶ Ἀλεκτρυοφόρον Æſchines dixit in Axiocho: vnde nos etiã forte ὀρτυγοφόρον dicere poterimus. nam ὀρτυγοκόπος non eſt in vſu, Pollux. videtur autem ſignificare eos qui has aues venales geſtant: vel ad ludos potius. nam ὀρτυγοκόπος dicitur, qui in ludo coturnicẽ digito ferit, &c. Phrynichus ἀλεκτρυοπωλητήριον dixit: ὥστε καὶ ἀλεκτρυονοπώλην ἂν εἴποις, Pollux.

Alectoriæ pillulæ. Ἀλεκτρυοφωνία. Ὀρνιθών.

¶ Pilulæ alectoriæ quædam aluum purgantes à Nicolao Myrepſo deſcribuntur: quas ſic dictas apparet, eò quòd vi ſua purgandi eos qui ſumſerint, à lecto excitent. ¶ Ἀλεκτρυοφωνία, gallicinium, vt quidam in Lexicon vulgare Græcolatinum retulit. ſed apud Marcum Euangeliſtãm cap. 13. ἀλεκτοροφωνία ſcribitur. ¶ Gallinarium Græcè ὀρνιθῶνα vocarim, ad verbum *auiarium* dixeris. ſed illi cum omnem auem, tum gallum gallinamq́; per excellentiam ornin nominant. Itali hodie vulgò *pullarium* appellant, Calepinus. In villa eſt paſtionis genus, quod appellant Græci Ὀρνιθῶνας, καὶ περιστερεῶνας

ρεῶνας, Varro. Ὀρνιθονομεῖον, τὸ τὰς ὄρνιθας ἔχον οἴκημα, Suidas. Latinè etiam auiaria appellantur, vbi cicures atq; omnia genera auium segregata farcirentur. Hoc & ὀρνιθοβοσκεῖον Varroni dicitur. Μέταυλος, ἡ ὑπὸ τῶν λεγομένη αὐλὴ, οὗ ὄρνιθες ἦσαν, apud Aristophanem, Varinus. Πέταυρον Grapaldus ex Polluce interpretatur caueam, in quam se cortis alites cubitum ituræ recipiunt. Πέταυρον Aristophanes nominat οὗ τοὺς ἐνοικιδίους ὄρνιθας ἐγκαθεύδειν συμβέβηκε, Pollux libro 10. Verum, vt ego conijcio, non gallinarium totum petaurum nominari debet, sed tabula vel asser (σανίς, Varinus) quasi πέτευδον, παρὰ τὸ εὕδειν ἐν αὐτῷ τὰ πετεινά. dicuntur etiam πέταυρα, asserculi (σανίδια, nimirum quas Latinè scandulas dicimus) quibus ædium tecta teguntur, ἐν οἷς στεγάζομεν τὰ ἐσωτήπα. quibus hospitia, voce à Latinis sumta, teguntur,) quod propter leuitatem facile ad auras & flatus volitent. Scribitur & πέτευρον Varino, & exponitur tabella tenuis & oblonga, qualis ædium tectis pro lateribus adhibetur. Αἰθαλόεν πέτευρον aliqui trabem interpretantur, &c. Οὐδ᾽ ὁπότ᾽ ὀρτάλιχοι μινυροὶ ποτὶ κοῖτον ὁρῷεν Σεισαμένας πτερὰ ματρὸς ἐπ᾽ αἰθαλόεντι πετεύρῳ, Theocritus Idyl. 13. Ταῤῥὸς, μετέωρόν τι ξύλον, ἐφ᾽ ᾧ ἀλεκτορίδες κοιμῶνται, Varinus. Κοττάναθρον, ἔνθα οἱ ὄρνιθες κοιμῶνται, Hesych. Κοτλὸν supra gallinaceum interpretati sumus. ¶ Ratio cohortalis, quam Græci vocant ὀρνιθοσοφίαν, Columella.

¶ Ὠὰ ἀλεκτόρεια, id est gallinacea oua, Synesius in epistolis. Ὀρνίθεια κρέα, id est gallinaceæ carnes, Xenophon lib. 4. Anabas. *Ἀλεκτόρεια ὠά.*

¶ Stirpes. Cunila gallinacea, non alia herba est quàm quæ origanum Heracleoticum Græcis vocatur, Plinio teste. Ruellius sic dictã putat quòd à gallinis pascatur. In Ponto (inquit Plautus) absinthiũ fit & cunila gallinacea. ¶ Alectorolophos, quæ apud nos crista dicitur, folia habet similia gallinacei cristæ, Plin. Syluaticus *gallitricum* vel *centrum galli* vulgò dictum interpretatur, cuius semen (inquit, oculis immissum) caliginem ad se trahit. Eandem alibi *scarleam* vocat, (vt nostri **scharlach**) quod visus claritatẽ renouet. Et alibi, Eraclea (Heraclea) est (inquit) quæ Latinè ferraria nigra vocatur: quam recentiores centrum galli, & gallitricum syluestre, vocant. Videtur autem de sideritide Heraclea sentire, quam hodie eruditi quidam herbam Iudaicam vel tetrahit Arabicè & vulgo herbariorum dictam esse putant. quibus ego quoque potius assenserim. etsi illa etiam quam *polemonium* Ruellius facit, pulcrè cum Dioscoridis descriptione facere videtur. Vulgare quidem gallitrici nomen, à galli crista corruptum videtur. Inter verbenacæ etiam nomenclaturas apud Dioscoridem crista gallinacea legitur. Τζεντογάλλη nominatur apud Nic. Myrepsum vnguento 62. ¶ Gallitricus (lego *Galli crus*) id est sanguinaria, eò quòd naribus imposita, sanguinẽ suauiter fluere facit. nascitur circa vias & saxosis locis. habet in summitate velut pedes galli, Syluaticus. Plura leges de hac herba in Boue *H. c.* & in Cornice *a.* Capnos siue capnion, hoc est fumus, duplex. alia Dioscoridi descripta, nascẽs in hortis & segetibus hordeaceis: alia & nomine & effectu similis, quã pedes gallinaceos vocant (teste Plinio) in parietibus & sepib. genitã, ramis tenuissimis sparsisq;, flore purpureo, vt inquit Plinius: quam nonnulli modo cymbalarẽ vulgò dictam, nescio quàm rectè interpretantur, folio hederæ, prætenui, vt in cotyledone commonuimus, Hermolaus Corollario 724. vbi etiam mox crassissimum illorum errorem reprehendit, qui ex eo quòd capnon Plinius Latinè pedes gallinaceos vocari scribit, capnon etiã à Dioscoride monstratũ, non aliud genus esse putant, quàm quæ vulgò sanguinaria & galli crus dicitur. quæ gramini (inquit) tam similis est, vt ab eo forte non admodum seiungi possit: nisi quòd folio minore cernitur, & fibris potius quàm radice nititur. id autem quod in vtroq; summo frutice trifarin (trifarium) gallinacei pedis imitationem habet, candidius in hac quàm in gramine conspicitur. Et alibi, Cotyledon non est, vt quidam rentur, quæ vulgò *cymbalaris* appellatur, etiamsi cymbalion à Dioscoride vocetur. est autem cymbalaris herba folio tenus anguloso, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens, quam quidem nonnulli genus alterũ capni dictæ faciunt, Hæc ille. Vulgaris quidem apud nos hæc herba est, & lactis etiam nonnihil habet, flosculo calathiformi ex purpureo ad cœruleum inclinante, radice alba dulci, vt rapulo syluestri congener videatur. oculis à quibusdam vtilis creditur, nimirum vt capnos quoq;, vt ab eodem effectu nomen idem contigerit. foliorum species per ætatem mutatur, ex rotundiori in longam. quæ verò eius pars pedes gallinaceos referat, nõ facile dixerim, nisi forte mucrones illi in quos diuiditur calyx qui florem sustinet, eos repræsentare dicantur. præsertim cum flos deciderit aut aruerit. tunc enim in diuersa tensi rigentesq; magis apparent. ¶ Apud Dioscoridẽ inter thlaspeos etiam nomenclaturas pes gallinaceus legitur. Item caucalis (apud eundem) tum eodem nomine, tum pes pulli vocatur: nimirum quòd extremum folium in gallinæ pedem conformetur, vt Ruellius scribit. Portulaca Macro etiam pes pulli dicitur, Syluaticus. Adamus Lonicerus tertiam *aizoi* speciem Germanicè interpretatur, **Hünerbeer, Hünertruben.** ¶ Herba quã pro aristolochia rotunda pharmacopolæ Germani hactenus falsò acceperunt, à quibusdam Germanicè **Hanensporn**, idest calcar gallinacei, à floris figura, nominatur. ¶ Alsine herba Græcis dicta, vulgò morsus gallinæ & passerina à quibusdam nominatur, Germanis **Hünerdarm, Hünerscerb, Vogelkraut.** ea cum cæteris auibus tum gallinis grata & salubris, et fastidij remedium existimatur: vt helxine etiam, qua Plin. gallinaceos scribit annuum fastidium purgare, si modo non errore aliquo factum est vt helxine pro alsine scriberetur.

¶ Animalia. Κόκκαλον, vetustum, & species gallinacei, Hesych. & Varinus. Κόκκαλος etiam nomen proprium est, Varin. Persæ etiam coruos alectoridas vocant, Hermolaus nescio quo authore.

Stirpes. Gallinacea cunila. Alectorolophos. Gallitricum. Centrum galli. Crista gallinacea. Galli crus. Pedes gallinacei. Cymbalaris. Pes pulli. Calcar gallinacei. Morsus gallinæ. Corui alectorides dicti.

Vpupa ἀλεκτρυὼν dicta. Gallus marinus. Gallus matricis.

Pauſanias quidem in Bœotia gallinaceos quoſdam coraxos, id eſt atro coruorum colore eſſe ſcribit. Vpupam etiam ἀλεκτρυόνα & γέλαστον vocant, Heſych. & Varin. Cancer Heracleoticus vulgò apud Italos gallus marinus, *gallo de mare*, nominatur. quòd eius chelæ criſtã galli referant, Pet. Bellonius. Piſcis quidam ad Oceanum Germanicum, gobijs congener, vt ex pictura conijcio, vulgò Seehan, id eſt gallus marinus vocitatur. ¶ Gallus matricis, id eſt mola matricis, Syluaticus. Amatus Luſitanus lib. 1. Curationum Medicinaliũ meminit mulieris quæ geminos vtero geſtans quinto menſe abortiuit, & tertio à primo abortu die, fruſtum quoddam carnis emiſit, galli criſtæ cum roſtro gallinaceo ſimile.

Icones.

¶ Icones. Aſis (regio puto ſic dicta) puerum delphino inſidentem numis inſculpebat, Dardanis gallorum pugnam, Pollux lib. 9. & Cęlius. Perſarum rex Artaxerxes Cyri iunioris percuſſori ex Caria, virtutis præmium contribuit, vti in prima acie gallum aureum in haſtæ geſtaret apice. Nam *Câras* omnes Perſæ ἀλεκτρυόνας dicunt, id eſt gallos, propter criſtas quas in galeis ſurrectas habent, Cælius. ¶ In Apollinis Delphici templo chirotechnæ (id eſt opifices manuarij) frigida quædam & curioſa fecerunt, vt qui manui Apollinis gallinaceum impoſuit, vt horam matutinam & tempus inſtantis ortus deſignaret, Plutarchus in libro Cur Pythia non amplius carmine reſpondeat. ¶ Lapis Eiſlebanus aliquando galli effigiem refert, Georg. Agricola. In arce Eleorum Mineruæ ſimulacrum eſt, cuius galeę gallinaceus inſidet, Pauſanias. *vide* infra in *h.* ¶ Athenienſes Anterotis aram conſtituerunt, in qua pueri nudi & formoſi ſignum inerat, in vlnis geminos ſuſtinentis generoſos gallos, & ſe in caput impellentis, quibus Timagoram & Meletum, ſeu Melitum (vtrunq; enim legimus) qui amore perierunt, ſignificabant. Hiſtoria notiſſima apud Pauſaniam & Suidam: quanquam nonnihil inter ſe euarient, ille in Attica, hic in dictione Melitus, Gyraldus. Geſtat autem puer gallinaceos: quòd vnà cum duobus gallis, quos à Melito ſibi dono datos vlnis geſtabat, ex arce Athenis ſe præcipitaſſet. Pauſanias aliter hanc hiſtoriam referens, gallinaceorum quoq; non meminit. ¶ In excelſarum turrium apicibus gallinacei icon ex orichalco conflata, & inaurata plerunq; imponi ſolet, lamina ad ventum verſatili. Vide Emblema Alciati quod in fine hiſtoriæ galli recitabitur.

Nomina propria virorum quæ ab hac aue deducuntur.

¶ Propria. Auctor Nicander eſt, Secundum, qui pincerna regius fuit in Bithynia, à gallo amatum eximiè cui nomen foret Centaurus, Cælius. ¶ Alectryon nomen proprium viri Iliados *ρ*. non ſeruat *o* magnum in obliquis, ἠλεκτρύων verò paroxytonum ſeruat, Euſtathius. Υἱὸν Ἀλεκτρυόνος μεγαθύμου, Homerus. ¶ Electryon memoratur Amphitryonis pater & filius Alcei, vt teſtis eſt Heſiodus in Aſpide. ¶ Alector filius fuit Argeæ filij Pelopis & Hegeſandræ filiæ Amyclæ τῆς (Ἀμύκλα,) cuius filia Iphiloche vel Echemelus (Ἐχέμηλος) Megapenthi filio Menelai nupta fuit, Euſtathius. Fuit & alius Alector filius Epei regis Elidis, &c. Euſtathius in ſecundum Iliados. ¶ Adæus quidam Philippi militum peregrinorum dux ἀλεκτρυὼν cognominabatur. Meminit eius Heraclides Comicus his verſibus: Ἀλεκτρυόνα τὸν τοῦ Φιλίππου παραλαβὼν Ἀωρὶ κοκκύζοντα, καὶ πλανώμενον Κατέκοψεν. οὐ γὰρ εἶχεν οὐδέπω λόφον. Ἕνα κατακόψας μάλα συχνοὺς ἐδείπνισε Χάρης Ἀθηναίους, vt Athenæus citat libro 12. nam hic Chares (inquit Euſtathius) Athenienſes in foro epulis excepit, cum ſacrificaret epinicia propter pugnam proſperè cõtra Philippi peregrinos milites geſtam. dicit autem illum intempeſtiuè ceciniſſe (ἀωρὶ κοκκύσαι) eò quòd pugnam intempeſtiuè aggreſſus ſit: & nondum criſtam habuiſſe, hoc eſt inermẽ adhuc periculo ſe expoſuiſſe. *Vide* infra in prouerbio *Philippi gallus.*

Fabula de alectryone in auẽ mutato.

¶ Alectryon quidam adoleſcens Marti acceptus fuit, quem Mars aliquando cum Venere concubiturus in domo Vulcani pro vigile ſecum ducebat, vt ſi quis appareret, Sol oriens præſertim, indicaret. ille verò ſomno victus cum Solis ortum non indicaſſet, Mars à Vulcano deprehenſus & irretitus eſt. qui poſtea dimiſſus, Alectryoni iratus in auem eum mutauit vnà cum armis quæ prius gerebat, ita vt pro galęa criſtam haberet. Itaq; memor deinceps huius rei alectryon, etiam nunc ales, id tempus quo Sol prope ortum eſt, quo ſcilicet Vulcanus domum reuerti ſolebat, cantu deſignat. Fabulam memorant Lucianus, & ex eo interpretatus Cęlius Rhodiginus, & Ariſtophanis Scholiaſtes, & Euſtathius in octauum Odyſſeæ, & Varinus. Alectryonem aliquando Martis miniſtrum & militem fuiſſe etiamnum teſtantur, criſta, animoſitas, calcaria, vt rhetor quidam ſcripſit. ἀλλὰ τοῦτο τῆς ὕστερον μυθοποιητικῆς οὐ σεμνὸν ἐστὶ λάλημα, Euſtathius.

De Alectryone Perſarum rege. à quo videtur gallus auis Perſicæ nomen accepiſſe.

Alectryon olim tyrannidem geſſit, & Perſis primus imperauit, etiam ante Darium & Megabyzum: vnde etiamnum ab illo imperio Perſica auis appellatur, Piſthetærus apud Ariſtoph. in Auibus. Vbi Scholiaſtes, Forte etiam in præcedentibus (inquit) alectryóna vocat Medum auem. nam Perſas quoque Medos vocabant. Mox autem ſubdit Epops, Hinc eſt nimirum quòd adhuc inſtar magni regis incedit, cyrbaſiam (tiaram) in capite ſolus auium rectam gerens. Quanquam enim (inquit Scholiaſtes) Perſæ omnes tiaram ferrent, ſolis tamen regibus erectam ferre fas erat: cæteris complicata erat vel in frontem prona vergebat, vt Clitarchus tradit. Adeò verò præpotens (inquit Cælius) & formidoloſum fuiſſe illud imperium aiunt, vt nunc quoq; auibus id genus diluculo præcinentibus, proſiliant ad opera omnes ceu mulctam veriti.

Propria nomina fluuiorum & regionum.

¶ Cornelius Gallus, poetæ veteris nomen. ¶ Gallus gentile à Gallia. ¶ Eſt & Gallus fluuius Phrygiæ, cuius aqua furorem inducit. Amnis it inſana nomine Gallus aqua, Ouidius. Ab hoc, auctore Feſto, Galli dicebantur ſacerdotes Cybeles, qui poſtquam ex eo bibiſſent ſe caſtrabant, & inter ſacrificandum furioſè ſe gerebant. *Crinémque rotantes Sanguinei populis vlularunt triſtia Galli,* Lucanus lib. 1. Quidam Gallum puerum putauére, qui contracta offenſa deæ ſe execuerit, & ſimul

fluuio

fluuio nomen dederit, Gyraldus. ¶ Gallinaria insula est à gallinis feris sic dicta: *vide* infra in Capite de gallinis feris. ¶ *Et Pontina palus & Gallinaria pinus*, Iuuenalis Sat. 3.

¶ *b. Formoso regi, cui vertice purpurat alto Fastigiatus apex, dulciq́; errore coruscæ Splendescunt ceruice iubæ, perq́; aurea colla, Perq́; humeros it pulcer honos, palea ampla decenter Albicat ex rutilo, atq; torosa ptio galli in pectora pendet Barbarum in morem. stat adunca cuspide rostrum, Exiguum spatij rostrum. flagrantq́; tremendum Raui oculi, niueasq́; caput latè explicat aureis. Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaq́; nodo Vix distante sedet, durus vestigia mucro Armat: in immensum pinnæq́;, hirtiq́; lacerti Protenti excurrunt, dupliciq́; horrentia vallo Falcatæ ad cælum tolluntur acumina caudæ*, Politianus in Rustico. ¶ Crista in gallinaceo, vocatur etiam apex à Politiano. Cristas tollere vel detrahere prouerbium referetur infra. Gallorum cristas aliqui barbarè *ruffas* nominant. *Ascili*, id est crista galli, Syluaticus. Græci λόφον appellant, vt Eustathius. Aristophanes in Auibus κυρβασίαν: quanquam Varinus Cyrbasiam & Cybarsiam quoque caput gallinacei interpretatur, κεφαλὴν ἀλέκτορος: Hesychius κορυφὴν ἀλέκτορος, id est verticem vel cristam galli. Hippocrates cyrbasicam pileum acutum vt videtur, qui & tiara. alij cyrbasiam, alij tiaram erectam, qua soli Persarum reges vtebantur. Ὁ Περσικὸς ὄρνις ὁ ἀλέκτωρ λέγεται διὰ τὴν λοφίαν, Suidas. ¶ Rostrum, vulgus Italicum *becco* vocat, vocabulo Tolosano antiquo: quanquam id illis gallinacei rostrum significaret, author Tranquillus in Vitellio. Κόραξ, coruus, & summa gallinaceorum rostra, à colore nigro quem Græci κορὸν dicunt, Hesychius & Varinus. Κάλεα (lego κάλλαια) barbæ gallinaceorum, & pennæ in cauda earum secundum Ælium Dionysium, Varinus in voce Θρόνα. Κάλλαιοι (lego κάλλαια) gallinaceorum barbæ, & omnis color purpureus, vel secundum alios varius. πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα. ἔνιοι δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ' Αἰγυπτίοις χρῶμα καλλαϊνόν. Ponitur etiam pro vnguento, & καλλαὶ (malim κάλλη, vt Ammonius de differentijs vocum habet.) τὰ βαπτὰ ἔρια, Hesych. Καλλιάνθη πορφυρᾶ, Hesych. & Varin. legendũ forte, Κάλλη, ἄνθη πορφυρᾶ. nã κάλλη vocãt floridos colores, τὰ ἄνθη τ̃ βαμμάτων, Hesych. Καὶ ἀπὸ τῶν ὤτων ἑκατέρωθεν εἶχε κρεμάμενα, ὥσπερ οἱ ἀλεκτρυόνες τὰ κάλλαια, Athenæus de tetrace magna. Hermolaus cristas vtrinq; ex auribus pendentes reddidit, quod non probo. Sed plura de hac voce scripsi supra in *B.* Αἰκάλλειν verbum dicitur de cane blandiente auribus & cauda: & per translationem à gallinaceis. κάλλεα eorum barbæ (τὰ γένεια) vocantur, Varinus. Quemadmodum barbæ appendiculas quasdam gallinacei possident, sic aries bellua marina fœmina, cirros ex imo collo pendentes habet, Ælianus. ¶ In pullo partem quandam nauim vocat Apicius lib. 6. cap. vlt. pullum à naui aperiri iubens: pectus forte intelligens. nam mox pullum farsilem à pectore aperiri iubet. sed Humelbergius partem posteriorem ventris interpretatur: qui vt nauis cauus, & figuræ eius non dissimilis sit. ¶ Intestina gallinarum cum rebus alijs incocta veteres gigleria vocabant, Hermolaus. alij gigeria legunt. Gigeria pullorum coques Apicius 4. 1. ¶ *Actraltigi*, fasianum (imò attagenem, significat, non vt quidam putant testiculos gallorum, Syluaticus. Ὄρρα, gallinacei cauda, Hesych. & Varinus. Κάλεα (malim κάλλαια (barbæ gallinaceorum, & pennæ in caudis eorum secundum Ælium Dionysium, Varinus in Θρόνα. ¶ Πλῆκτρα Atticis sunt calcaria gallorum quibus pugnãt, quæ communiter κέντρα vocantur, Varinus. Πλᾶκτρον Doricum est, vt & πλακτὴρ apud eosdem. Κόπτες, κέντρα ὀρνίθεια, Iidem. Calcar tollere prouerbium referetur in *h.* ¶ Boccatius gallinaceos pedes Sirenibus attribuit ex Albrico ignobili authore, Gyraldus. ¶ Plumas sub cauda quæ gallinis aut capis saginandis euelli solent, aliqui priuatim nominant Mastfederen.

Descriptio poetica. *De crista gallinacei.* *De rostro.* *De barbis.* *De naui.* *De intestinis.* *De cauda.* *De calcaribus.* *De plumis sub cauda.*

¶ *c.* De voce & cantu gallinacei. *Miratur vocem angustam, qua deterius nec Ille sonat, quo mordetur gallina marito*, Iuuenalis Sat. 3. de adulatore. Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν (ἀλέκτωρ legi potest, vt versiculus constet) ἐφθέγξατο. Prius atq; gallus cantet iterum cristiger. Prouerbium est à prisca consuetudine sumtum, qua noctis deliquium & accessum diei Galli cantu metiebantur, gnomonibus horarijs nondum repertis. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuntians diem. Veteres initium diei à prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximum tempus gallicinium vocabant: quòd id temporis lucem multò ante præsentientes incipiunt canere. Tertium conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt. Quartum diluculum, cùm incipit dignosci dies. Quintum mane, cùm clarus iam dies exorto Sole. Itaq; secundus gallorum cantus, multò Solis exortum anteuenit. Hinc Iuuenalis, *Quod tamen ad galli cantum facit ille secundi, Proximus ante diem caupo sciet.* Consimiliter Aristophanes in Concionatricibus, Οὐδ' εἰ μὰ Δία τότ' ἦλθες, ὅτε τὸ δεύτερον Ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο, Erasmus. Gallus antequam in hac nocte cantet (bis cantet, Marcus) ter me negabis, Matthæus Euangelista. Gallus statim cantauit vt Petrus negauit, Lucas & Ioannes. ¶ *Excubitorq́; diem cantu patefecerat ales*, Vergilius. *Cristatus ales, Qui tepidum vigili prouocat ore diem*, Ouidius in Fastis. *Surgite iam vendit pueris ientacula pistor, Cristatæq́; sonant vndique lucis aues*, Martialis. *Sub galli cantum consultor vbi hostia pulsat*, Horatius in Sermonibus 1. 1. *Auroram gallus vocat applaudentibus alis*, Politianus. ¶ Ipse semet canit, Αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, ipse suimet tibicen est: prouerbium conueniens cùm aliàs tum in illos qui semetipsos laudant, qui mos est gallis gallinaceis, etiam quum è pugna se proripuerint. Plato in Theæteto, Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν. id est, Videmur mihi ignaui galli in morem, quum ante victoriam à sermone resilierimus canere, Erasmus.

De voce & cantu. *Distributio diei à galli cãtu.* *Ipse semet canit, prouerb.*

Cur dicatur magis canora buccina facta ex sambuco ibi cæsa vbi gallorum cantus non sit auditus.

¶ Ex sambuco magis canoram buccinam tubamq́; credit pastor ibi cæsa, vbi gallorum cantum frutex ille non exaudiat, Plinius. Hoc cur fiat, si modo verum est, (inquit Cælius Calcagninus in epistolicis quæstionibus libro 2.) nemo facile dixerit. Sunt qui hoc non simpliciter, sed συμβολικῶς traditum putent, more Pythagorico, vt multum diuersum quàm dicitur, intelligatur. Sicut proditum est, non ex omni ligno Mercurium debere fieri: Deum non populari ritu, sed electo ac religioso colendum esse: sic non vulgari, sed remotiori Musicæ incumbendum esse admonentes, non ex obuia quaq; sambuco tibiam sambucenq́; coagmentari oportere dixerunt, & expedire vt remotiora petantur, atque inde decerpatur vbi cantus galli non obstrepat. Nam sic hodie quoque locum longè sepositum ad quem nemo adeat significantes, dicunt in eo ne gallum quidem vnquam exauditum. Aut certe stridula illa atq; admodum obstrepera vox galli hebetare, & stridore suo quodammodo diffindere & conuellere potest penetrabilem ac fungosam sambuci materiem: vtpote qua leo etiam tantæ animal constantiæ consternetur. Alij sunt qui eo dicto nil præterea ostendi putent, quàm syluestrem sambucum satiuæ multò esse præferendam: quòd ea procul locisq; abditis, hæc propè inter nostra septa adolescat, Hæc ille. Materies quidem sambuci mire firma traditur. constat enim ex cute & ossibus. quare venabula ex ea facta præferunt omnibus. Quoniam verò loca syluestria (qualia sunt in quibus gallorum cantus non auditur) sicciora sunt, ligna etiam illic sicciora solidioraq́; fiunt, & ex tali materia tibiam magis canoram tornari credibile est, cum vnumquodq; corpus eò magis sonorum sit quo siccius simul solidiusq;. ¶ Ἀλεκτοροφωνία, id est gallicinium, apud Marcum Euangelistam. Περὶ ἀλεκτρυόνων ᾠδὰς, ἀλεκτρυόνων ᾀδόντων, ὑπὸ τὴν ᾠδὴν ὄρνιθα, Pollux. Κύρυξ ὁ ἀλεκτρυὼν, τρίτον δὲ ᾄδει Suidas. Τῆς νυκτὸς ἤδη περὶ δευτέραν οὔσης ὀρνίθων ᾠδὴν, Synesius in epistola. Ὄρνιθες τρίτον ἄρτι τὸν ἔσχατον ὄρθρον ἄειδον, Theocritus Idyl. 31. Καθ' ὃν καιρὸν ἀλεκτρυόνες ᾄδουσι, τοὺς σωοδεῦντας ἰδίῳ κηρύγματι ἐπὶ ἔργον ἐγείροντες, Heliodorus in Æthiopicis. Διατορόν τι καὶ γεγωνὸς ἀναβοήσας, Lucianus de gallinaceo quem & ὀξύφωνον cognominat. Ἕως ἐβόησεν ἀλέκτωρ, Homerus in Batrachomyomachia. Ἄδειν verbum de gallinaceorum voce priuatim vsurpatur, Pollux & Eustathius. vt κοκκύζειν de cuculis, Pollux & Aristophanis Scholiastes. sed Hyperides & Demosthenes de gallinaceis etiam κοκκύζειν dixerunt, Pollux. Gaza Aristotelis interpres pro hoc verbo cucurrire reddidit. *Vide* plura in Cuculo *a*. Κοκκύζειν τὸν ἀλεκτρυόνα (ἤγουν ᾄδειν ὡς αὐτῷ ἔθος) οὐκ ἀνέχονται, Cratinus apud Eustathium. qui & hoc Platonis

De Nibæ gallis nunquam canentibus. Prouerb. Cùm Nibas coccyssauerit.

Comici citat, Σὲ δὲ κοκκύζων ἀλέκτωρ προσκαλεῖται. Cùm Nibas coccyssauerit, Ὅταν Νίβας κοκκύσῃ: prouerbium simillimum illi ad Græcas calendas. Tradunt in Thessalonica Macedoniæ ciuitate vicum esse, cui nomen Nibas, vbi galli nunquam vocem ædant, (vt Nibas per synecdochen dicatur pro 3 gallinaceis qui in eo vico sunt.) Hesychius addit (ait) nibades dici capras cristatas, vt ab ijs expectetur τὸ κοκκύζειν, quod est gallinaceorum, Erasmus. Νιβάδες, αἱ τοὺς λόφους ἔχουσαι αἶγες, Hesychius & Varin. ego capras feras quæ montium iuga niuosa incolunt, interpretarer, non vt Erasmus cristatas. nam & νίβα niuem exponunt: & νιφοβόλον, ὑψηλόν. Amator quidam apud Theocritum Idyl. 7. ne expectemus (inquit) amplius, ὁ δ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ Κοκκύσδων νάρκαισιν (ἀπραξίαις) ἀνιηρῇσι διδοίη. Gallinacei nomina vel epitheta à cantu eius sumpta ὀρθροβόας, κοκκοβόας, ὀρθριοκόκκυξ & ὀλόφωνος, supra in *H.a.* memorata sunt. Ὅ τ' ἀστερόπροικος ὥραν πᾶσαν κανάχων ὀλόφωνος ἀλέκτωρ. Apodus, vox galli immatura & intempestiua, Scoppa grãmaticus. est autem Græca vox ἀπῳδὸς, id est absonus. Ἀλεκτρυόνα τὸν τοῦ Φιλίππου παραλαβὼν Ἀεὶ κοκκύζοντα καὶ πλανώμενον, Heraclides apud Athenæum.

De Galli pugnacitate.

¶ Ἐνδομάχας ἀλέκτωρ, Pindarus in Olympijs Carmine 12. id est, gallinaceus intestina & dome- 4 stica prælia pugnans. Φιλονεικότεροι ἀλεκτρυόνων, id est gallinaceis pugnaciores, Erasmus ex Luciano.

Adde gregem cortis, cristatarumq́ volucrum
Induperatores, laterum qui sidera pulsu
Explaudunt, viliq́ citant Titãna canore,
Et regnum sibi Marte parant. quippe obuia rostris
Rostra ferunt, crebrisq́ acuunt assultibus iras.
Ignescunt animis, & calcem calce repulsant
Infesto. aduersumq́ affligunt pectore pectus.
Victor ouans cantu palmam testatur, & hosti
Insultans victo, pauidum pede calcat iniquo.
Ille silet, latebrasq́ petit, dominumq́ superbum
Ferre gemit, comes it merito plebs cætera regi,

Politianus in Rustico. Gallus gallinaceus Vbi erat hæc (olla) defossa, occepit ibi scalpurire vngulis Circum circa, Plautus. *Ipse salax totam fœcundo semine gentem Implet, & oblongo nunc terram scalpurit vngui Rimaturq́ cibos, nunc ædita nubila visu Explorat cauto,* Politianus in Rustico.

De verbena quæ à gallo gustata coire prohibeat.

¶ Verbena quoquo modo applicata prohibet τὴν τοῦ αἰδοίου ἔντασιν, ita vt si gallus eam gustauerit, gallinas superuenire nequeat, Kiranidæ interpres vt gallus gallinam 5 non calcet, (saliat nimirum,) edendam ei verbenam dari iubet cum furfure & polenta: Idem si cinædius lapis gallo detur cum polenta, cinædum futurum scribit. Dicunt quidam decrepitum gallum, ouum ex se generare, idq́; in fimo ponere absq; testa, sed pelle tam dura vt ictibus validissimis resistat:

De ouo galli ex quo basiliscus gigni dicitur.

atq; hoc ouum fimi calore fœcundari ita vt basiliscus ex eo gignatur: qui serpens sit per omnia gallo similis, sed cauda longa serpentina. ego hoc verum esse non puto, quanquam ab Hermete proditum, scriptore apud multos fide digno, Albertus. Et rursus, Basiliscos aliquando dicunt gigni de ouo galli, quòd planè falsum est & impossibile. nam quod Hermes docet basiliscum generare in vtero (generari in fimo) non intelligit de vero basilisco, sed de elixir (elydrio) alchymico, quo metalla conuertuntur.

¶ *d.* Quis dedit gallo (*sekui*, Hebraicè. alij transferunt cordi, vel facultati imaginatiuæ) intelligentiam?

gentiam? Iob 38. *Non illum squamea tutò Aggreditur serpens, non raptor ab æthere miluus*, Politianus de gallo. ¶ Si vis vt non cantet gallus, vnge frontem eius oleo, Rasis.

¶ *e.* Tu istum gallũ si sapis Glabriorem reddes mihi quàm volsus ludius est, Plautus Aul. ¶ Proditur memoriæ Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, quum ei præmonstrasset gallinaceos coram Callia pennis ac rostro dimicantes. Chrysippus etiam in libro de iustitia (vt refert Stobæus) gallorum æmulatione inijci nobis ad fortitudinem stimulos & subijci calcaria prodidit, Cælius. Gallinaceorum calcaribus in pugna plectra quædam siue embola ærea apponebant, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Cleomenes Cleombroti cum quidam ei gallinaceos pugnaces offerret, quos pugnando pro victoria etiam emori dicebat: Quin de illis potius (dixit) mihi dato à quibus occiduntur. illi enim præstabunt, Plutachus in Laconicis. Malim ego mihi amicum bonum obtingere, quàm optimum (pugnacissimum, ἄριστον) gallinaceum aut coturnicem, Plato in Lyside.

Magica & superstitiosa.

¶ Si contra aduersarium tuum caussam obtinere volueris, calcar galli de crure dextro tecum feras & vinces, Rasis. Fel gallinæ si quis illinat virgæ & mox cũ vxore sua rem habeat, non diliget alium, Idem. ¶ Crista capitis galli cum grano thuris & pauco cornu cerui gestata, omnem timorem nocturnum & omnem occursum malum aufert, & intrepidum reddit gestantem, Kiranid. ¶ Testiculi gallinacei aridi miscentur escæ cuidam ad pisces omnes magnos in mari capiendos, in Geoponicis Græcis à Tarentino. ¶ Gallus contra orobanchen herbam in aruis nascentem (quæ & leo dicitur) circunfertur, vel semina terræ mandanda gallinaceo sanguine rigantur, vt recitaui in Leone *H.a.* tanquam & herba leo non minus quàm animal, à gallo abhorreat. ¶ Sybaritæ adeò molles erant, vt neq; gallinaceos neq; artifices qui strepitum vllum mouerent, in vrbe ali paterentur, ne somni tranquillitas interciperetur, Athenæus. Gallinaceus in Somnio apud Lucianum, prædicat se hoc muneris à Mercurio obtinuisse, vt cuicunq; dedisset caudæ suæ dexteram pennam longissimam, quæ præ mollitie incuruatur, is fores omnes aperire posset & inspicere omnia, inuisibilis ipse interim. ¶ Illud incredibile, quòd calcaneus (*calcar* potius) pedis dextri galli victores faciat, Cardanus. ¶ Ἀλέκτωρ πίνει καὶ οὐκ οὐρεῖ. μυξὸς (forte μυοξὸς) οὐ πίνει καὶ οὐρεῖ, incantatio in dysuriam asini apud Suidam.

¶ *g.* Antidoti Adriani (inquit Nicolaus Myrepsus) vim experientia plurimi inuenerunt. narrant enim si gallo à serpente iaculante venenum demorso aliquid huius antidoti cum aqua tepida in os immiseris, confestim hunc restitui ac liberari. ¶ Cor gallinæ ea adhuc palpitante, coxæ alligatum, partum accelerat optimè, Kiranid. *Vide* in *h.* in Gallo Latonæ sacro. ¶ Gallinacei dexter testis arietina pelle adalligatus, Venerem concitat, Plin. Et alibi, Magi tradunt inhiberi Venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisq; pelle arietina. item cuiuscunq; galli gallinacei, si cum sanguine gallinacei lecto subijciantur. Sed aliter Sextus, Galli testiculi (inquit) cum adipe ans. in arietis pelle brachio suspensi, concubitum excitant. suppositi lecto cum ipsius sanguine, efficiunt ne concumbant qui iacent. ¶ Cristis & auribus & vnguibus gallinaceorum crematis tritisq; cum oleo perungi iubent febrientes, cum Geminos transit Sol. Si luna, rasis barbis eorum, Plin.

¶ *h.* Gallinas (id est genus gallinaceum) primi feruntur habuisse Persæ, Hermolaus. ¶ Gallus succinctus lumbos suos; & aries, nec est qui ei resistat, Prouerb. 30. ¶ Pescenninus Niger ob vnius gallinacei direptionem decem commanipulares, qui raptum ab vno comederant, securi percuti iussit, Ambrosius Calepinus ex authore innominato. Platonem legimus hominem definiuisse animal bipes, sine plumis: & cùm Diogenes Cynicus irridendi gratia in academiam eius gallinaceum deplumatum immisisset, hunc hominem Platonis esse clamitans, illum postea πλατυώνυχον, id est latis vnguib. præditum, differentiæ caussa addidisse. Epitaphium Anytes in gallinaceum, Epigrammatum Græcorum lib. 3. sect. 24. Οὐκ ἔτι μ' ὡς τὸ πάρος πυκιναῖς πτερύγεσσιν ἐρέσσων Ὄρσεις ἐξ εὐνῆς, ὄρθριος ἐγρόμενος. Ἦ γάρ σ' ὑπνώοντα σίνις λάθρηδον ἐπελθὼν Ἔκτεινεν λαιμῷ ῥίμφα καθεὶς ὄνυχα.

Historia de decem commanipularib. ob raptum vnius gallinacei à Nigro interemtis.

¶ Gallus in Somnio Luciani fingit se olim Euphorbum, deinde Pythagoram fuisse. ¶ De Alectryone iuuene Marti deo familiari in auem eiusdem nominis mutato, scriptum est supra inter Propria nomina.

Gallinaceus à quibusdam pro Deo cultus. Ab alijs, Dijs consecratus.

¶ Gallinaceum in Syria cultum pro deo, Lucianus refert in libello de dea Syria. Ἀλλ' ἔστιν ἀλεκτρυὼν ἱερὸς, οἰκέει δ' ἐπὶ λίμνῃ. ¶ Veteribus monumentis traditur, gallinaceorum fibras maximè dijs gratas videri, Alexander ab Alexandro. Fuit quidem priscis opinio, vt ex hœdis potius & agnis hostiæ fierint, quia hæ mites & cicures essent. nam gallinacei, sues & tauri animo magis abundare videntur, Gyr. Anubis apud Ægyptios vocatur (vocabulo Græcæ originis) ὁ ἀναφαίνων τὰ οὐράνια καὶ τῶν ἄνω λόγος: hoc est ratio superiorum & cœlestia declarans. & idem interdum Hermanubis, quod nomen rebus inferioribus conuenit, vt illud superioribus: sacrificant autem vtrique gallum, illi album, quòd cœlestia syncera & lucida existiment: huic κροκίαν, (hoc est pennis & iubis croceis præditum, Gyraldus etiam croceum transtulit,) inferiora omnia mixta & varia esse rati, Plutarchus in lib. de Iside & Osiride. Pyrrhus rex cùm splêne laborantib. mederetur, albo gallo sacrum peragebat, Lilius Gr. Gyrald. In opertaneis sacris gallinæ nigræ non videbantur puræ, Idem. Gallũ nutrito quidẽ, ne tamen sacrificato: est enim Soli & Lunæ dicatus. Hoc (inquit Lilius Gr. Gyraldus) ab aliquibus inter symbola repositum est. Sunt qui dimidiatum tantum efferant, Gallos enutrias. Nonnulli præceptum hoc non symbolum

Symbolica gallorũ interpretatio.

faciunt, nec aliud quàm gallum ipſum intelligunt. Sed licet etiam ſymbolicè interpretari: vel vt Picus, vt diuinam animæ noſtræ partem, diuinarum rerum cognitione, quaſi ſolido cibo & cœleſti ambroſia paſcamus: Vel ſimplicius, gallos, id eſt milites ac bellatores homines in ciuitate habendos eſſe, & in contubernio retinendos, non tamen rei ſacræ cauſſa. ſeu vrbis vigiles & cuſtodes intelligas, quando ij per gallos ſignificari videntur: & Soli ac Lunæ dicati, quoniam tempori hoc hominum genus inſeruiunt, quod per Solem & Lunam intelligitur: vel quòd nos gallus ſuo cantu admoneat. Alius aliam comminiſci poterit expoſitionem, vt glorioſos & ſtolidos homines, nimiumq́; ſibi arrogantes, habendos illos quidem, & non penitus eijciendos: non tamen ad ſacra, id eſt arcana admittendos, minusq́; in ſerijs & grauioribus ſermonibus habendos. Scribit Pauſanias in Lacon. (lege, *Corinthiacis*) Methanam vrbem ad Iſthmum, in qua ciues contra Africum vineis floreſcentibus ac germinantibus infeſtum, galli pennis albis ac niueis (alas omnino candidas habentis, Lœſcherus Pauſaniæ interpres,) remedio vſos fuiſſe: quem gallum homines in diuerſa trahentes, diſcerpebant, per vineas diſcurrentes, demum in eundem locum redeuntes, vbi diſcerpſerant, gallum ſepeliebant. Adeò hi diuerſi fuêre à Pythagoræ inſtitutis, quem tradunt gallum album adeò amaſſe, vt ſi quando videret, fratris germani loco ſalutaret, & apud ſe haberet, (*Vide* infra inter prouerbia, Gallo albo abſtineas) ſuis verò ſectatoribus, qui ciuiles id eſt politici dicti ſunt, permiſiſſe ait Iamblichus, vt gallum, agnum, & alia quædam paulò antè nata, præter vitulum, ritè ſacrificarent. Idem ſcribit Suidas. Sed & Laertius, Sacrificijs (inquit) vtebatur Pythagoras inanimis. Sunt qui dicant, gallis gallinaceis, & hœdis etiam lacteolis quos teneros dicunt, agnis autem minimè. Cæterum Ariſtoxenus apud Gellium, cuncta illum animata in cibum permiſiſſe ait, boue aratore & ariete exceptis. Idem ſcribit Suidas: qui & illud ait, à Theoclea ſorore, vel potius (vt eſt apud Laertium) Themiſtoclea, hæc placida illum ſumpſiſſe. At verò Chriſtiani theologi nonnulli, per gallos concionatores & diuinos homines intelligunt, qui nobis verba ſalutis enuntiant: quiq́; iacentibus in tenebris & vmbra mortis, lucem, qui Deus eſt, prænuntiant, & à nobis mentis noſtræ veternum ac torporem ſuo cantu excutiunt, Hæc omnia Gyraldus. Socrates in Phædone ad mortem ſe præparans, Æſculapio (inquit) ô Crito gallum debemus, quem reddite neque negligatis. Hoc votum tanquam hominis minimè ſapientis Lactantius libro tertio Diuinarum inſtitutionũ, & in Apologetico Tertullianus reprehendunt: defendit Cælius Rhodiginus in Antiquis lectionibus 16. 12. his ferè verbis. Oblitus eſt (inquit) Lactantius ſententiæ illius, Nunquam futurum Platonicum, qui allegoricè Platonem nõ putet intelligendum. Quid verò illis inuolucris ſibi Plato voluerit, iam nunc ex Platonicorũ ſententia promere adoriar. Priſci Æſculapio medico, Phœbi filio gallum ſacrificabant, diei Solisq́; nuncium, id eſt diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici, quæ diuinæ prouidentiæ filia nominatur, cui diem id eſt vitæ lumen ſe debere fatebantur. Eiuſmodi medicum in ſuperioribus Socrates perquiri iuſſerat, morborum animi curatorem. præterea priſcorum oracula tradunt, animas remeantes in cœlum pæana, id eſt triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergò Deo votum, vt alacer pæana canens cœleſtem repetat patriam, Hæc Rhodiginus. Socrates gallum Æſculapio ſacrificandum teſtamento cauit, cuius rei ex Platone etiam Euſebius, Tertullianus & Lactantius meminêre. Artemidorus quoq; in libro Onirocriticôn quinto, ſomnium cuiuſdam narrat, qui gallum Æſculapio vouit, ſi ſanus foret, Gyraldus. Et rurſus in libro de Symbolis Pythagoræ, Æſculapio gallus immolabatur. ſunt qui gallinas ſcribant, & has quidem roſtro nigro, nigriſq́; pedibus, & digitis imparibus. Si enim luteo eſſent roſtro, vel pedibus, impuræ putabantur ab aruſpicib. Ἀφίνσι τῷ Ἀσκληπιῷ ἀνάθημά τε καὶ ἄθυρμα, οἱονεὶ θεράποντα καὶ οἰκέτην ὑπολείποντα τῷ νεῷ τὸν ὄρνιν, ὁ Ἀσκληπιός ἐκεῖνος, Suidas ex innominato, in Ἀλεκτρυόνα. ¶ Maiæ, quam & Proſerpinam & Cererem vocant, gallinaceum conſecrarunt. quamobrem initiati huic deæ auibus cortalibus abſtinent, nam & Eleuſine abſtinentia ab his alitibus, & piſcibus fabiſq́; præcipitur, Porphyrius lib. 4. de abſtinẽdo ab animatis. ¶ Gallus etiam Cybeli dicatus fuit, Gyraldus. ¶ Sunt qui tradant Pythagoram præter ſua inſtituta, bouem quandoq; Muſis, & Ioui gallum album immolaſſe: quod vix crediderim, propter ea quæ de eo in Symbolis retuli, Idem. ¶ *Pecudem ſpondere ſacello Balantem, & laribus criſtam promittere galli. Non audent,* Iuuenalis Satyr. 8. Gallum Latonæ in amore eſſe aiunt, & quòd ei affuerit parienti, & quòd etiam nunc parientibus adſit, & faciles partus efficiat, Ælianus. Kiranides quidem gallinæ cor ea adhuc palpitante exemtum, & coxæ adalligatum, partum egregiè accelerare ſcribit. ¶ Gallus ſacer erat Marti, & in templis dedicabatur, Euſtathius. Hinc forte Ariſtophanes in Auibus gallum Ἄρεως νεοττὸν, hoc eſt Martis pullum cognominat. Scholiaſtes quidem ſic vocari ait, tanquam fortem & pugnacem. Romani Marti interdum gallum appingebant, ob militum videlicet vigilantiam: vel propter Alectryonis fabulam, Martis ſatellitis, in eam auem conuerſi, vt in eius nominis Feſtiuo libello Lucianus ſcribit, & Auſonius poeta vno penè verſu attigit: *Ter clara inſtantis Eoi, Signa canit ſerus deprenſo Marte ſatelles,* Lilius Gr. Gyraldus. Lacedæmonij cum aliquo ſtratagemate victoria potiti eſſent, Marti bouem immolabant: ſi verò aperto Marte viciſſent, gallum. id quod ab eis non ſine ratione fiebat, quod pluris æſtimabant incruentam victoriã, quàm cruentam, Lilius Gr. Gyraldus: vt duces ſuos exercerent, nõ bellicoſos tantum eſſe, ſed etiam στρατηγικούς, (lego στρατηγηματικούς) Plutarchus in Laconicis. ¶ Mercurio gallum attribuit Fulgentius, ob mercatorum videlicet vigilantiam, Gyraldus. Gallinaceus Ἑρμῆ

παρέδρος memoratur in Somnio Luciani. In arce Eleorum Pallados galeæ insidet gallus, ex pugnacis naturæ argumēto. Sed, inquit Pausanias (in Eliacis) Mineruæ sacrā arbitrari, (existimari posse,) quam ἐργάνην vocant, possumus auem hanc, Cælius. forte quod ad érga, id est opera, gallus excitet. ¶ Nocti deæ (inquit Gyraldus) gallus sacrificabatur, & nocturno tempore. *Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales, Quòd tepidum vigili prouocat ore diem*, Ouidius in Fastis. ¶ Sacri sunt Soli, cui venienti assurgunt, quo cum eunt dormitum, Textor. Soli & Lunæ sacrū esse gallum, supra etiam scripsimus in Symbolo Gallum nutrias, &c. Scribunt Laertius & Suidas gallum album non attingendum, inter symbola esse: hoc est ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ: quòd Ioui, inquit, sacer est & Lunæ, atq; horarum nuncius & diei. Meminit & Plutarchus quarto Symposiacōn, sed causam non adfert, Gyraldus. Gallum album mensi sacrum, vtpote horarum nuncium credidit Pythagoras, (quare & abstinere eo iussit, Laertius,) Gyraldus. ¶ Mnaseas in libro de amoribus Iouis, scribit esse templum quoddā Herculis, & vxoris eius, quam ceu Iouis filiam poetæ celebrant. In huius templi ambitu, cicures aues multas nutriri ait, nempe gallos & gallinas. Compascuntur autem & gregatim pro sui generis sexu degunt, & sumtu aluntur publico, dijs (quos diximus) consecrati. Gallinæ in ęde Hebæ, Gallinacei in Herculis pascuntur. Fluit autē in medio riuus perennis & lympidæ aquæ. Gallinarum nulla ad Herculis templum accedit: neq; vllus gallorum ad Hebæ. At suo tempore mares stimulati libidine, riuum transuolant: & postquam impleuerint fœminas, ad Deum suum & suas redeunt sedes, lustrati purgatiq; interfluēte riuo, quo sexus vterq; dispescitur. Deinde natis tempestiuè ouis & excusis incubitu pullis, fœminæ nouellæ matribus, mares genitoribus accedunt & aluntur. ¶ Volucris Titania, pro gallinaceo, apud Textorem. ¶ Ludouicus Romanus author est cacodæmonis sacerdotes sanguine gallinacei, cultello argenteo iugulati, carbonib. ignitis asperši, ei sacrum peragere.

Auguria ex gallinaceo genere.

¶ Auguria. Inter diuinationū genera aliqui etiam alectryomantiā numerant, Gyrald. Præposteros aut vespertinos gallorū cantus optimi euentus multi notauêre. Themistocli pridie quàm in Xerxē duceret, auditus gallorum cantus, victoriæ mox futuræ prænuntium fecit: idq; ideo, quòd victus nequaquam canit: victor verò obstrepit & murmurat. contrà verò gallinarū. nam diri aliquid imminêre, aut futurū incommodū illatum cantus designauit, Alexander ab Alex. Cecinêre galli nocte tota qua magnus Matthæus vicecomes primum suscepit filium: vnde Galleacio nomen inditū, portento quodam magnę successiones, Volaterranus. Gallinaceorum sunt tripudia solistima. hi magistratus nostros quotidie regunt, domosq; ipsis suas claudunt aut reserant. Hi fasces Romanos impellunt aut retinent: iubēt acies aut prohibēt, victoriarū omniū toto orbe partarū auspices. Hi maximè terrarū imperio imperant. extis etiam fibrisq; haud aliter quàm optimæ victimæ dijs gratæ: Habent ostenta & præposteri eorum vespertini cātus. Namq; totis noctib. canendo Bœotijs nobilē illā aduersus Lacedęmonios præsagiuere victoriam, ita coniecta interpretatione, quoniā victa ales illa non caneret, Plin. Puls potissimū dabatur pullis in auspicijs, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret: id est terripuuiū. puuire enim ferire est. Bonum enim auguriū esse putabant, si pulli per quos auspicabātur, comedissent: præsertim si eis edentib. aliquid ab ore decidisset. Sin aūt omnino non edissent, arbitrabantur periculum imminere, Festus. Moris fuit Romanis ducib. pugnā inituris aduocare pullarium, vt offas gallis obijceret ad auguriū captandū. si vescerentur, ratum erat auspicium, cùm aliquid ore excidisset, terripudium dicebatur solistimum, mox tripudium dictū, quoniā scilicet esca in solo cadebat, Grapald. Cùm terripudio Flaminius auspicaretur, pullarius diem prælij cōmittendi differebat, M. Tullius lib. 1. de Diuinat. Non solùm augures Romani ad auspicia primum pararunt pullos, sed etiā patres familiæ rure, Varro. Pullarius dicitur qui pullorum curam habet, & qui è pastu pullorum captat auspicia, Ciceroni ad Plancum lib. 10. & Liuio 8. ab Vrbe. Attulit in cauea pullos, is qui ex eo nominatur pullarius, Cic. 2. de Diuinat. P. Claudius bello Punico primo cùm prælium nauale committere vellet, auspiciaq; more maiorum petijsset, & pullarios non exire pullos cauea nunciasset, abijci eos in mare iussit, dicens: Quia esse nolunt, bibant, Val. Maxim. ¶ Inuenitur in annalib. in Ariminensi agro M. Lepido, Q. Cabulo Coss. in villa Galerij locutum gallinaceum, semel quod equidem sciam, Plin. ¶ Galenus alicubi in Commentario in primum Epidemiorum, insomnij de cristis gallinaceorum meminit.

Gallinaceus semel locutus.

Prouerbia.

Gallo albo abstineas.

Galli cantus ante victoriā.

Priusquā gallus iterum cecinerit.

Tollere cristas.

¶ Prouerbia. Gallo albo abstineas, Ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ: hoc est, Candido gallo ne manū admoliaris, quòd mensi sacer sit, vtpote horarum nuncius, Erasmus in Chiliadibus inter Symbola Pythagorica. Gallo albo abstinendum, id est saluti cuiusq; purissimè (fortè legēdum *purissimi*, vt clarior sit interpretatio. albus enim color puritatē significat) fauendū, Plutarch. in Symbolis Pythag. interprete Gyraldo. Pythagoram ferunt gallum album adeò amasse, vt si quando videret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet, Gyrald. ¶ Tolle calcar, Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, id est, Tolle calcar vltorium. extat adagium in Aristophanis Auibus, Αἶρε πλῆκτρον εἰ μάχῃ, Tolle calcar si pugnas. In eum dici solitum, qui iam vltionem parat. Mutuò sumta metaphora à gallis pugnam inituris, quibus ferrei stimuli quidam alligari solent, quo se tueantur inter certandum, Erasmus ex Suida & Scholiaste Aristophanis. Prouerbia, Galli cātus ante victoriam, & Priusquam gallus iterum cecinerit, memorata sunt supra in *H.c.* Tollere cristas, (vt, Tollere cornua,) pro eo quòd est animo efferri. Iuuenalis, Quid apertius? & tamen illi Surgebant cristæ. id est, Sibi placebat. Translatum ab auibus cristatis, in quibus cristæ

erectiores alacritatis atq; animorum indicia sunt: nisi ad militum cristas referre malumus, quo sanè hominũ genere nihil nec insolentius, nec stolidius. In hanc sententiam Aristophanes in Pace dixit, detrahere cristas, ἥπερ ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε. Id est, quæ nobis cristas detraxit: videlicet reddita pace. Cõtra submittere fasces dicuntur, qui de iure suo concedunt, ac legitimam potestatem vltro ad priuatam mediocritatem demittunt, &c. Erasmus.

Detrahere cristas.

Gallus insilit. ¶ Gallus insilit, Ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ. vbi quis semel victus redintegrat certamen. à gallorũ certaminibus sumtũ. Nam is huic animanti mos est, vt ad pugnam assiliat, quò magis lædat calcarib. suis in hunc vsum à natura affixis, Erasmus.

Philippi gallus. ¶ Philippi gallus, Φιλίππου ἀλεκτρυών. hoc dictitari consueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo sese iactaret. Nam Alectryon dux quidam erat Philippi regis, quem Chares Atheniensis confecit. Apparet autem Charetem hunc huius facti, nimium crebro, nimisq; insolenter apud populum Atheniensem verba facere solitum, vt hinc vulgò sit vsurpatum. Recensetur apud Zenodotum, Erasmus. *Vide* etiam supra inter Propria. Φιλίππου ἀλεκτρυὼν, ἐπὶ τῶν ἐν μικροῖς κατορθώμασιν ἀλαζονευομένων.

Domi pugnãs more galli. ¶ Domi pugnans more galli, Ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ. In eum qui semper domi desidens, non audet vel in bellum, vel in certamina proficisci foras. Nam hoc animal pugnacissimum quidem est, sed domi. Ita quidem interpretes Pindari: sed addubito tamen an scriptũ sit ἐνδομύχας, id est domi abditus. (ego ἐνδομάχας ab intestinis pugnis rectè scribi non dubito.) ἐνδομάχης dictio nouè cõposita ab ἐντὸς & μάχομαι. Hærebit in istos qui domi perpetuò rixantur, quum foris sint placidissimis morib. Conuenit cum eo quod alibi diximus, Domi leones, Erasmus. *Vide* supra inter Propria.

Socratis gallus. ¶ Socratis gallus, aut *callus*, Nonius Marcellus è Varrone citat Socratis gallũ in significationẽ caluitiæ: inuenisse se, quum dormire cœpisset tam glaber quàm Socratis gallus, esse factũ ericium cum pilis & proboscide. Sentit quisquis illic loquitur, se quum iret cubitum fuisse læui corpore, nec vllos habuisse pilos toto corpore. in somno transformatum in ericium qui totus hirsutus est, & suum more proboscidẽ habet. Scio locum esse mendosum. Aldina æditio pro gallo legit *caluum*. ego *callum* malim, &c. Adagiũ conueniet in nudos & inopes, Erasmus. Nostra æditio Varronis verba sic citat, Inuenisse se cùm dormire cœpisset tam glaber quàm Socrates, caluum esse factum ericium è pilis albis, &c.

Gallus in suo sterquilinio plurimũ potest. ¶ Quod scriptũ est in ludicro Senecæ, Gallus in suo sterquilinio plurimum potest, prouerbij speciem habet. Intellexit, inquit, neminem parem sibi Romæ fuisse, illicq; non habere se idem gratiæ: Gallum in suo sterquilinio plurimũ posse. Allusit ad Claudiũ imperatorẽ Lugduni natum. hodieq; de cane vulgò dicũt, eũ in suo sterquilinio plurimũ audere. In alieno timidiores sumus omnes, in suo quisq; regno ferocior est & animosior, Eras. Tappius idẽ adagium Germanicè vsitatum recitat. Ein Hane ist auff seinem Mist sehr kûne.

Superatus es à gallo quopiam. ¶ Superatus es à gallo quopiam, Ἡττήθης τινὸς ἀλεκτρυόνος, iocus prouerbialis in seruos qui dominos à tergo sequuntur, supplices videlicet & abiecti, cuiusmodi solent esse galli superati in pugna. nam hæc auis in pugna superata silet, & vltro sequitur victorem. Sumptum est ex Aristophane nisi me fallit memoria. Refertur ab Eudemo, Erasmus.

Gallinaceus Tanagræus. ¶ Ἀλεκτρυόνα ἀθλητὴν Ταναγραῖον. celebrãtur enim isti à generositate, Suidas. sed magis probo copulatiuã coniunctionem interseri, vt alibi apud eundem habetur, Ἀλεκτρυόνα καὶ ἀθλητὴν Ταναγραῖον, vbi etiã prouerbialiter vsurpari scribit. vt siue gallinaceũ Tanagræũ, siue athletã Tanagræũ dicas, animosum & strenuum intelligas. elegantius autẽ fuerit, si hominẽ & athletã pugnacẽ ac fortẽ, gallinaceũ Tanagrẹum, cognomines: quàm si athletã Tanagrẹũ simpliciter non enim athletas à Tanagra laudatos legere memini, sed gallos tantũ.

Gallinacei in morem trepidat. ¶ Gallinacei in morem trepidat, Πτήσσει ὥς τις ἀλέκτωρ. in malè affectum & cõmotum, aut etiam pauitantẽ opportunè dicetur. πτήσσειν enim Græcis fugitare significat, atq; expauescere. peculiariter aũt de auibus dicitur. Πτήσσει Φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ. fuit hic Phrynichus poeta Tragicus, quẽ Athenienses mille drachmis mulctarunt, quòd Milesiorũ excidiũ tragœdia cõplexus esset. Quod quidem ego non adscripturus erã inter adagia, nisi cõmentarius Aristophanis hoc nominatim prouerbij loco retulisset. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cùm antea fuisset ferox & insolens, ex Socratis familiaritate cœpit esse mansuetus ac modestus. Citat aũt hunc senarium è poeta quopiam, Ἔπτηξ' ἀλέκτωρ ὡς κλίνας πτερόν. Pauidus refugit more gallinacei, Quum victus alas ille summittit suas. Meminit huius & in vita Pelopidæ. Cæterũ quanquam gallus natura pugnax est, vbi tamẽ se imparem in conflictu sentit, mire deiectus ac supplex profugit, risum præbens spectatoribus, Eras. *Vide* paulò inferius, Vesparum examen metuit Phrynichus.

Gallorum incusare ventres. ¶ Gallorum incusare ventres, Ἀλεκτρυόνων μέμφεσθαι κοιλίαν: de edacibus, ac luxu multũ absumentib. facultatum. Huic enim animãti venter mirificè calidus, ita vt omnia statim concoquat. Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν, Ταχὺ γοῦν καθεψεῖν τἀργύριον, Aristophanes in Vespis. hoc est, Mihi dixerat ventrem esse gallinacei, Velociterq; concocturũ argentulũ. Hoc genus homines Græci dicunt καταπιεῖν τὴν οὐσίαν, id est deuorare substãtiam. id enim est atrocius quàm καταφαγεῖν. Eras. Quòd si quis gulosus naturã accusaret, quòd calidiorem ventriculũ gallis tribuisset & omnia concoquentem, in hunc apto sensu adagium cõueniret, Gallorũ ventres ab eo incusari. nostri ventriculum huiusmodi, mergi ventriculum appellant, ein scharben Magen/ qualem homini voraci inesse aiunt.

Vesparum examen metuit Phrynichus velut gallinaceus. ¶ Vesparum examẽ metuit Phrynichus velut gallinaceus: prouerbium conuenit in eos, qui damnum patiuntur. cum enim Phrynichus tragicus Mileti captiuitatem ageret, Athenienses metuentem perhorrescentemq; lachrymantes eiecerunt, Ælianus in Varijs 13.17. sed

alij

alij aliter. *Vide* paulò superius in Prouerbio, Gallinacei in morē trepidat, Πτήσσει φρύνιχος ὥς τις ἀλέκτωρ. Plura etiam ad Æliani verba clarè intelligenda leges in Gyraldi historia poetarum, & apud Suidam: quæ quia nihil ad gallum, omitto. ¶ Gallinaceos amantibus ficum ne serito, Hermolaus Corollario 194. veluti prouerbiale recenset. ego Græcum carmen, Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσιν: hoc est, Aues amant ficus, sed plantare recusant: perperam aut lectum ab eo, aut malè intellectum suspicor. *Gallinaceos amātibus ficū ne serito.*

¶ Sunt & peculiaria quædam Germanorum prouerbia à gallo sumta, vt, Weñ die Hůner für sich kratzend / Cùm gallinæ antrorsum scalpent, de eo quod ad calendas Græcas vel nunquam futurum sit. Es wirt kein Han darnach kräyen / Nullus gallinaceus super hac re cucurriet, id est, Nemo curabit. Et quæ Eberhardo Tappio memorantur in Collatione Latinorū adagiorum cum Germanicis. Er dunckt jm der beste Hane im Korbe seyn / Præcipuus gallus in corbe (vel auiario) sibi videtur, hoc est stultè sibi placet, Accissat. Es stehet wol da ein Hane im Hauß ist / Res bene habet in domo in qua gallus est, eodem sensu quo apud Latinos, Oculus domini: &, Frons occipitio prior. Er laufft darůber als ein Hane über die heissen Kolen / Percurrit tanquam gallus carbones ignitos, id est summa celeritate transit, ne minimum quidem immoratur, Vt canis è Nilo. Zween Hanen auff einem Mist vertragen sich nit. Zween Narren tůgeu nit in einem Hauß. Duobus gallis in vno sterquilinio, duobus stultis in vna domo non conuenit. Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. Vnstäter dann ein Wetterhane / Inconstantior gallo qui cantum pro tempestate variat, Cothurno versatilior. *Prouerbia Germanica.*

¶ Emblema Alciati sub titulo, *Vigilantia & custodia.* *Emblema Alciati.*

Instantis quòd signa canens det gallus eôi,
Et reuocet famulas ad noua pensa manus,
Turribus in sacris effingitur, ærea mentem
Ad superos peluis quòd reuocet vigilem.
Est leo sed custos, oculis quia dormit apertis,
Templorum idcirco ponitur ante fores.

DE CAPO.

A.

IN gallinaceo genere villatico capi semimares dicuntur, quòd sunt castrati, Varro. En tibi capones, vt euirati neque vocem ædunt, neq; gallinis molesti sunt, Pamphilus in dialogo Gyb. Longolij de Aui- *Nomina.*

bus. vbi mox ipse Longolius, Ego illos nón capones, sed cum Varrone & Columella libentius capos
vocauerim. Atqui Martialis quoq; caponem dixit. Cantherius hoc distat ab equo, quod capus à gallo,
Festus. Gallinaceum veteres *paponem*, (*capum* potius,) recentiores verò caponem vocauerunt, Alber-
tus. Sed ille gallinaceum pro castrato tantum accipit, non pro mare: *vide* in Gallo *A.* & *H. a.* Capi (vt
Grammatici quidam scribunt) galli sunt quibus testes auelluntur, vnde meritò galli à similitudine sa-
cerdotum Matris deûm dici posse viderentur. itaque à contrario sensu gallos appellatos quidam exi-
stimant. Gallus à castratione vocatus est. nam inter aues cæteras huic soli testiculi adimuntur. veteres
autem abscissos vocabant gallos, Isidorus. *Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus, Amisit testes:
nunc mihi gallus erit*, Martialis lib.13. sub lemmate Capo. Et mox de eodem, *Succumbit sterili frustra gal-
lina marito, Hanc matris Cybeles esse decebat auem.* id est, hæc potius & propriè debebat vocari gallus. Ca- 1
pus videri posset dictus quasi captus testibus, vt captum oculis & auribus dicimus, pro visu & auditu
priuatum. vt caper etiam dicitur propriè de hœdo vel hirco castrato. sed syllabæ primæ quantitas pro-
hibet, quæ producitur. Alius coactos non amare capones, Martialis lib.3. est autem senarius scazon. Ex
recentioribus quidam capum gallinaceum dixit per pleonasmum. capum enim dixisse sat est. Gallus
spado pro capone, apud Petronium Arbitrum. ¶ *Barbur* vocem Hebraicam aliqui capum interpre-
tantur. *vide* in Gallinaceo *A.* Italicè nominatur *capon* vel *capone.* Gallicè *chappon.* Germanicè Kappun/
Kappaun/Kaphan. Anglicè *capon.*

B.

De alectoria lapide, leges in Gallinaceo *B.* circa finem.

C.

Capi epileptici. Capi etiam epilepsiæ obnoxij feruntur, Aloisius Mundella. Plura quæ partim huc referri pote- 2
rant, partim ad *D.* leges mox in *E.*

E.

Quæ sit ratio gallos castrãdi. Castrantur gallinacei parte nouissima suæ alui, quæ cùm coëunt, concidit. hanc enim si duobus
aut tribus ferramentis adusseris capos facies. quòd si perfectus est qui castratur, crista pallescit, & cucu-
rire desinit, neque coitum venereum repetit. sed si adhuc pullus est, ne inchoari quidem ex ijs quic-
quam potest, cùm accrescit, Aristoteles. Definunt canere castrati: Quod duobus fit modis, lumbis ad-
ustis candente ferro, aut imis cruribus, mox vlcere oblito figulina creta. Facilius ita pinguescunt, Pli-
nius. Gallos castrant vt sint capi, candenti ferro inurentes calcaria ad infima crura, vsque dum rum-
pantur (ignea vi consumantur, Columel.) atque extet vlcus, quod obliniunt figlina creta, (dum consa- 3
nescant, Columel.) Varro. E gallis apud nos euulsis testiculis per posteriora modico vulnere capones
fiunt, Grapaldus. Vulnus quidem tantum fit quantum digito immittendo & testibus singulis extra-
hendis sufficit, quo testes lumbis superius adhærentes inquiruntur sub intestinis galli supini, inuentiq;
digiti summitate reuelluntur. ijs extractis vulnus filo consuitur, & cinis infricatur, tum etiam crista re-
secatur, vt virilitas omnis absit. Sunt qui in cristæ abscissæ locum calcar è crure exectum inferant, quod
coalito vulnere etiam crescere solet. Galli castrati forma quidem maris sunt, sed animo fœmineo præ-
diti. pinguescunt ita citius, etiamsi fartum non obesantur. videasq; quosdam in eam plenitudinem
corporis perductos vt de magnitudine cum ansere facile certent, Gybertus Longolius. Cum gallinis
pascuntur: sed non defendunt eas, non cantant, nec horam diei vel noctis discernunt, ad nihil præter
De capis saginandis. cibum vtiles, Author libri de natur. rerum. ¶ Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenêre, quò 4
vnctius ac lautius deuorarent, Platina. Pinguescunt capi milij farina cum melle, præsertim & turun-
dis in cibo datis. nam Plinius eo nomine vocat bucceas, quibus farcire saginareq; gallinas, anseres &
capones solemus, Grapaldus. Sunt apud nos qui capos saginant hoc modo. Includunt eos loco an-
gusto, & è farina milij turundos faciunt, magnitudine ferè & longitudine articuli digiti mediocris: è
quibus ab initio circiter denos eis in fauces inserunt: & per aliquot deinceps dies quotidie plures pau-
latim aucto numero. qui postea minuitur etiam paulatim. dandum est autem eis plus minus pro con-
coctione, quæ tactu explorata ingluuie animaduertitur. Debent autem turundi mox inferendi, prius
in aquam aut lac immitti vt facilius descendant, & leniter digitis per collum premendo deduci. In de-
fectu milij, furfur cum pauca de frumento farina & milij etiam pauca, in turundos redigitur. Sic ferè
viginti diebus obesantur, mero quidem milio quatuordecim. Sunt qui gallinas & capones breui pin- 5
guescere scribant, si cereuisia eis bibenda apponatur pro aqua. Capus gliscens, *lo capone impastato, nu-
trito de pasta*, Scoppa in Dictionario Latinoitalico. videtur autem pastæ nomine turundos intelligere.
De gallina farcienda priuatim scribemus infrà in Gallina *E.* Videtur autem ratio eadem farciendis v-
trisque conuenire.

De capis oua incubantibus & pullos fouentib. ¶ Capus ventre & pectore deplumatus & perfricatus vrticis, pullos fouere & pascere solet, &c.
vt recitauimus in Gallo *D.* Sunt qui hoc modo affectum, non pullos modò curare, sed oua etiam in-
cubare dicant: præsertim si pane vino madente inebrietur, & mox ebrius in loco obscuro ouis impo-
natur. sic enim cùm ad se redierit, oua propria existimantem, perficere aiunt. ¶ Fabæ semina Græci
asserunt capi sanguine macerata aduersantibus herbis liberari, Ruellius. Ego in Geoponicis adhuc
nihil tale reperi.

In

F.

In Gallinaceo *F.* permulta à nobis recitata sunt, quæ omni gallinaceo generi tum salubritatis in cibo tum apparatus ratione communia sunt: hîc ea quæ ad capos priuatim pertinent afferemus. Omniũ auium laudes, quantum ad obsonia pertinet, vna caro gallinacea comprehendit. Quid enim popinis afferunt reliquæ altiles, quod non vnus capus in se habeat, siue elixũ, siue assum velis? Huius auis patina stomachum iuuat, pectus lenit, vocem sonoram facit, corpus obesat, Platina. Capi in cibis gratiores sunt, vtpote remoto Veneris vsu facti pinguiores, & salubrioris nutrimenti, Grapaldus. Phasiani caro medium quoddam inter perdicem & caponem obtinet: licet Auerroes eum, quantum ad obsonia pertinet, cæteris auibus anteferat, Platina. Caporum iuuenum in locis altis degentium caro mediocriter pinguis, cæteris omnibus (gallinacei generis, vel quibusuis auibus potius) præstat, substantiæ & qualitatum, & proinde etiam nutrimenti ratione, quod ad homines sanos, Mich. Sauonarola ex Isaaco. Ioannes Mesue (inquit idem) huiusmodi capos (cæteris auibus) meliores & læuiores esse addit. Capus in quatuor qualitatibus temperatus est, quare multum alit, & Venerem auget, Isaac. qui alibi etiam capum auibus omnibus præfert, vt qui melius nutrimentum & perfectum generet sanguinem. Gallinacei (capi) caro bona est, & solidior quàm gallinæ, Albert. Capo laudatur in cibo circa ætatem sex vel octo vel septem mensium, Arnoldus Villan. *De vsu caporum in cibo.*

¶ Pullum farsilem ex Apicio descripsimus in Gallo *F.* ait autem in capo etiam similiter fieri. De porcello lactente condimentis quibusdam farciendo assandoq́;, Platinæ verba recitaui in Sue *F.* Idem autem (inquit) fieri potest ex ansere, anate, grue, capo, pullastra. ¶ Apicius lib. 4. cap. 3. in minutal Apicianum testiculos caponum adijcit, gallis nimirum dum castrarentur exemptos. ¶ Fieri ius consumtum, aut ex phasiano, aut ex perdice, aut ex capreolo, aut ex pipionibus, aut ex colũbis syluaticis potest. Si ex capo voles, cacabum sumes, qui aquæ metretas quatuor contineat: Huic capum fractis ac comminutis ossibus indes cum vncia succidiæ macræ, piperis granis triginta, cinnamo pauco nec nimium tunso, tribus vel quatuor caryophyllis, saluiæ laceræ trifariam folijs quinque, lauri duobus. Sinito hæc efferueant horis septem, vel donec ad duas scutulas vel minus redigantur. Caue salem indas aut salita, si ægrotantium causa fiet. parum aromatum nil vetabit quo minus ægroto etiam apponatur. Senibus hoc & valetudinarijs detur, Platina. ¶ Ius caponis cum caseo. Ius capi affundito segmentis panis albissimi, & caseum optimum tritum in tyrocnestide inspergito cum pauco polline aromatico dulci, hoc ferculum in lance obtectum apponito, Baltasar Stendelius scriptor Magiricæ Germanicus. Idem docet quomodo pastillus è capone fiat. de quo leges etiam *in Gallo F.* Artocreas de carne vituli hœdi aut capi elixa, ex Platina recitauimus in Vitulo *F.* ¶ Mirause Catellanicum: Catellani gens quidem lauta, & quæ ingenio ac corpore Italicæ solertiæ haud multum dissimilis habetur, obsonium, quod mirause illi vocant, sic condiunt: Capos aut pullastras aut pipiones bene exenteratos & lotos, in veru collocant: voluntq́; ad focum tantisper, quoad semicocti fuerint. inde exemptos, ac tessellatim diuisos, in ollam indunt. Amygdalas deinde tostas sub cinere calido, abstersasq́; lineo panno, terunt. His buccellas aliquot panis subtosti addunt, mixtaq́; cum aceto & iure, per cribrum setaceum transmittunt. Posita in ollam hæc omnia, inspersaq́; cinnamo, gingiberi ac saccaro multo, tandiu efferuere simul in carnibus procul à flamma lento igne permittunt, quoad ad iustam cocturam peruenerint, miscendo semper cũ cochleari, ne seriæ adhæreant. Hoc nihil suauius edisse memini. Multi est alimenti, tardè concoquitur hepar & renes concalefacit, corpus obesat, ventrẽ ciet, Platina. Idem lib. 6. cap. 41. & 42. cibaria alba, siue leucophaga, delicatissima, ex pectore capi parare docet. & rursus lib. 7. cap. 84. cibarium croceum ex eodem. Eiusdem libri cap. 49. esitium quoddam ex carne describens, Sunt etiam (inquit) qui pectus capi tunsi non incommodè addant. Esitium ex pelle caporum ab eodem præscribitur lib. 7. cap. 55. ¶ Aloisius Mundella Dialogo 3. scribit se ægroto cuidam febri continua maligna laboranti, cum iam signa concoctionis apparerent, modo turdum, modo vnum aut alterũ oui vitellum, modo caponis carnem contusam concessisse, potius quàm vituli. Idem Dialogo 1. describens historiam iuuenis cuiusdã biliosi febricitantis continuè à se curati, Victus ratio (inquit) fuit caro caponis iuuenis, per diem ante mactati, cum seminibus melonum contusa: nec non panis in eiusdem iure optimè incoctus, ad virium (quæ debiles in eo valde erant) robur conseruandum. *Varij caponis apparatus.*

G.

Obscuri quidam authores caponi attribuunt vires medicas ex Dioscoride & alijs authoribus, quas illi gallinaceis adscripserant: quoniam per imperitiam linguæ Latinæ gallinaceum interpretantur caponem. ¶ Leonellus Fauentinus electuarium quoddam phthisicis præscribens, quod valde prædicat, immiscet in id pulpam caponis pinguis & bene cocti, incisam contusamq́; in mortario lapideo, &c. Medici quidam quoties deiectas vires ægrotantium excitare volunt, medicamentum dant quod ex carnibus caponum & perdicum conficitur, quod facile corrumpitur, si aliquo notabili tẽpore moretur, neq; etiam ita ægrotos alit, neq; vt quæ prius diximus, (vinum, oua sorbilia, testes gallinacei,) Aloisius Mũdella Dialogo 3. Ad ethicos, asthmaticos, cardiacos & ischiadicos, aut alia quauis de causa consumtos: Recipe caponem aut pullũ & assa cum speciebus cordialibus, caryophyll. floris muscati, trium sandalor. croci ana, intusq; ponantur, tunc recipe aquam rosatum, lauendulæ, quę supra caponem fun- *Remedia ex capone.*

datur vel pullum, tantiſper dum aſſabuntur, poſt capiatur & exprimatur per torcular, ſuccus ab ægro potetur, Incert. Ius caponis mirè reſtaurans vires. ſi vel cochleariū paruum inde ægrotus ſorbeat. Capum veterē para, exentera: totum cum oſſibus comminue. Tum in vaſe bene obturato vitreo aut ſtanneo per ſex horas bulliat, adiecto etiam auro, vt annulis vel nomiſmatis aureis, Obſcurus. Capo generoſus in aqua pura diſcoquitur cum folijs boraginis & bugloſſi, ana manip. j. conſeruarum de violis, roſis, boragine & bugloſſo, ana vnc. ij. adijciatur etiam nonnihil de illis quæ cordialia vocant contritum. deſtillatum inde liquorem in diplomate (balneo Mariæ) cum puluere diaſantalon mixto propter odoris gratiam, propinabis creberrimè, And. à Lacuna circa finem libri de peſte. Sunt qui in quibusuis morbis, capitis præſertim, & frigidis & cum virium imbecillitate deſtillatas huiuſmodi caponum aquas laudant. & nos colicis affectibus aliquando prodeſſe experti ſumus, ijs maximè qui flatuoſi fuerint. aqua enim deſtillata aphyſos redditur, vt non amplius inflet, ſi rectè parata fuerit, adijcientur autē medicamenta alia atq; alia à perito medico pro affectuum varietate. Plura leges in Theſauro Euonymi Philiatri. ¶ Vir nobilis quidam in colico affectu poſt multa remedia fruſtra tentata, liberatus eſt tandem epoto cyatho (duarum aut trium vnciarum) pinguedinis capi pinguis decocti in aqua (vt fieri ſolet ad cibum) abſq; ſale. oportet autem pinguedinem iuri innatantem ſeparatam bibere quàm calidiſſimam, Ex libro manuſcripto. Ei qui patitur varices, ſeui hircini ſelibram, & adipis de capone libram, ſimul permiſce, & in linteo die Iouis ceroti more adpone. potenter ſubuenies, Marcellus. Ad fiſtulam cum emortua eſt, (hoc eſt vt mihi videtur, cùm nullus in ea doloris ſenſus ſupereſt,) pelliculam interiorem de ventriculo capi quæ abijci ſolet, in Sole arefactā tere & inſperge, Obſcurus. ¶ Sunt qui oſſa crurum capi compoſitis ad alba mulierum profluuia medicamentis admiſceant.

DE GALLINA, ITEM DE OVIS TVM GALlinaceis, tum in genere in C.E.F.G.& H.c.&c.

A.

Nomina. GALLINÆ propriè dicuntur fœminæ in gallinaceo genere villatico, ſed interdum pro genere toto nominantur, vt ὄρνιθες etiā vel ὄρνις, id eſt aues, apud Græcos. *Vide* in Gallinaceo *A.* Domeſticæ vel vernaculæ gallinæ ſunt, quas Varro villaticas nūcupat, Gyb. Longolius. Plinius, villares. Cohortalis eſt

auis

auis quæ vulgò per omnes ferè villas conſpicitur, Columella. ¶ Hebraica nomina תרנגולת, *tarnegolet*, & סכויא, *ſakuia*, pro gallina, ponuntur à Munſtero in dictionario trilingui. *Vide* ſupra in Gallinaceo. *Gigeg* gallina vel gallus, Syluaticus. Alibi apud eundem legitur *digegi*, vt apud Serapionis interpretem *digedi*. *Teſeſe*, gallina Saracenis, vt alicubi legimus. Gallinæ *alſethi*, ſecundum expoſitores Arabes, ſunt gallinæ quæ nondum pepererunt oua, Andreas Bellunen. Galli & gallinæ apud vetuſtiſſimos Græcos nomen nullum peculiare inuenimus, ſed communi ὄρνιθος vocabulo ſignificaſſe hanc ſpeciem videntur. Ariſtoteles verò & alij ὄρνιθα de auibus in genere proferunt, gallum ἀλεκτρυόνα vel ἀλέκτορα vocant, gallinam ἀλεκτορίδα: rurſus recentiores Græci ὄρνιν vel ὄρνιθα in genere communi, de gallo gallinaq; dicunt, vt ſcripſimus in Gallo *H.a.* Ὄρνιθα etiam hodie Græcis vulgò gallina eſt caſu recto. Italicè *gallina*. Hiſpanicè ſimiliter. Ἀλεκτορίδες οἰκογενεῖς, id eſt gallinæ domeſticæ, Ariſtot. Gallicè *geline* vel *poulle*. Sabaudis ſimiliter, vel *genillete*. Anglicè *hen*. Germanicè Heñ/Hun. ¶ Gallinas graciles & plumis contractioribus, neq; vt aliæ garrulas, Germani nouellas (Mertzhennen vocāt, quòd anniculæ ſunt, neq; ouum hactenus peperêre. Quæ verò glocientes ſtrepitu ſuo moleſtæ ſunt, & agmen pullorum ducūt, veteranæ ſunt, (Kluckhennen/Gluggeren/) at omnes quòd pullis educandis cuſtodiantur, vno nomine matrices, (Brůthennen,) à Columella dici video, Gyb. Longolius. Gallinas iuuencas & veteres Plinius dixit & Gaza, (ex Ariſtotele,) eum ſecutus. Gallinas teneras quæ primum pariерint apud Catonem legimus.

B.

Deſcriptio.

Gallinæ criſta ferè carent, Gyb. Longolius. Gallina plicabilem criſtam per medium caput habet, gallinaceus erectam, Perottus. Sunt quædam pedibus per totum hirſutis Gehößlete Huner. Reliqua leges in Gallo *B.* ſupra. & quædam infra in *E.* de electione gallinarum.

C.

Quæ de gallinis hoc in loco dici poterāt, pleraque omnia iam ſupra in Galli hiſtoria expoſita ſunt. Infra etiam in *E.* de cibo & pulueratione earum, deq; alijs quibuſdam, authorum verba referemus.

De voce gallinarũ. Pipare. Glocire. Gracillare. Glocidare. Canturire. Singultire. Cucurrire.

¶ Pipare propriè gallinæ dicuntur, Nonius. Bos mugit, gallina pipat, Varro Aboriginibus citante Nonio. Varro pullos *pipare* dixit, Nonius. Pipire propriè dicuntur pulli gallinacei & huiuſmodi Columellæ. Pipatio Oſcorum lingua clamor plorantis appellatur, Feſtus. Glocientes ruſtici appellant aues eas quæ volunt incubare, Columella. Gallina cecinit, Terentius Phormione. *Cucurire ſolet gallus, gallina gracillat*, Author philomelæ. Glocire & glocidare gallinarium proprium eſt cum ouis incubituræ ſunt, Feſtus. ¶ Ex dialogo Gyberti Longolij de auibus. Pamphilus, Qua de cauſa hæc gallina canturit, officinam cortalem petens? Longolius, Non canturit, ſed ſingultit. hoc enim verbo Varro vocem gallinarum fractam, & intra roſtrum formatam imitatur. Ruſticorum gens Columellæ tempore glocire maluit dicere. Pamphilus, Gallus etiam ſubinde ſingultit. Longolius, Rectè. ſed cum cantat cucurrire dicitur Latinè, Græcè autem κοκκύζειν. ¶ De morbis gallinacei generis ſupra in Gallo *C.* dictum eſt, diceturq; etiam infra in *E.*

De morbis earũ.

Gallinarum nonnullæ cum adeò valde peperiſſent, vt etiam bis die parerent, mox à tanto partu interiêre. hyperinæ enim, id eſt exhauſtæ effœtæq; & aues & plantæ fiunt, Ariſtot. Et rurſus, Nonnullæ è cortalibus bis die pariunt, iam aliquæ in tantū copiæ prouenerunt, vt effœtæ breui morerentur. ¶ Ex gallinis quæ veneris appetentior eſt, noctu iuxta Gallum proximius conſidit, Albert.

Fœcunditate.

Gallinæ & perdices complura oua pariunt, non quidem multa ſimul, ſed ſæpe, Ariſtot. Oua plurima pariunt gallinæ, perdices, Plin. Coitus auibus duobus modis: fœmina humi conſidente, vt in gallinis: aut ſtante, vt in gruibus, Idem. Gallina cum clamore accedit ad nidum, & cum clamore ab eodem recedit. quod ſi impediatur, mox tamen ſibi relicta cantum abſoluit, Albertus. Gallinas in Illyria aiunt non vt alibi ſemel parere, ſed bis aut ter die, Ariſtot. in Mirabilibus. Gallinæ pumilæ minus fœcundæ ſunt, Columella. Gallinæ Hadrianæ multa admodum pariunt. fit enim propter corporis exiguitatem, vt alimentum ad partionem ſumptitetur. Vulgares etiam gallinæ fœcundiores ſunt generoſis. corpora enim alteris humidiora, alteris grandiora & ſicciora. Animus generoſus in eiuſmodi corporibus potius conſiſtit, Ariſtoteles de generatione 3.1. Gallinæ coëunt & pariunt omnibus anni temporibus exceptis brumalibus diebus, (præterquam duobus menſibus brumalibus, Plinius, & Ariſtoteles alibi.) magna etiam generoſarum nonnullis fœcunditas, quando vel ſexaginta ædunt ante incubitum. quanquam ipſæ minus fœcundæ, quàm ignobiles ſunt, Ariſtoteles. Eſt autem tanta fœcunditas, vt aliquæ & ſexagena pariant, aliquæ quotidie, aliquæ bis die, aliquæ in tantum vt effœtæ moriantur. Hadrianis laus maxima, Plin.

Partu.

Pariunt in loculamentis diſpoſitis, ab ipſiſmet electis loco abditiore, Grapaldus. Gallinæ veteres pariunt initio vêris, iuuenes æſtate. Sed autumno quoq; pariunt, Albert. Gallinarum iuuencæ pariunt primæ, ſtatim vêre ineunte: & plura quàm veteres, ſed minora, Ariſtot. & Plinius. & in eodem fœtu prima & nouiſſima, (ſcilicet minora pariunt,) Plin. Gallinæ iuuenes pariunt æſtate, quum ſuperfluus humor exiccatur in eis: & autumno quoq;. Veteres autem magis principio veris: quòd tum calido humido frigiditas naturæ earum temperatur, Albert. Aues, (gallinę,) niſi pariant, laborant morbo, atque intereunt, Ariſtoteles. Gallina multa pariens, & non incubans ouis, frequenter ægrotat, & moritur eò quòd non abſtrahitur à partu. exhauritur enim vis eius omnis. Ea verò quæ incubat, ægrotat quidem propter affectū erga pullos, quem vox acutior indicat: ſa-

natur tamen humore vitali in ea reparato interim dum non parit, Albert. Inhorrescũt à coitu, ac se excutiunt. sæpe etiam festuca aliqua sese lustrant, quod idem & ædito ouo interdum faciunt, Aristot. Facilius pariunt si festucam è terra ore apprehensam dorso imposuerint, Oppianus in Ixeuticis. Gallinæ, vt Theophrastus refert, ouo ædito, religione quadam excutiunt se, & circumactæ purificant, aut festuca aliqua sese & oua lustrant, pericarphismum Plutarchus vocauit, Cælius. Gallina post coitum se excutit eò scilicet quòd per libidinem incitatur in ea vapor, faciens extensionem, in ea sicut & in homine pandiculatio fit quando languet desiderio coitus. & tum confricando se aliquoties festucam ore apprehendit tanquam nidum componens. In nido etiam sedens sæpe rostro conuertit paleas vt & aliæ aues, Albert. ¶ Gallinæ etiã ex phasianis concipiunt, vt copiosè scribetur in *E*. ¶ Gallinæ auesq; reliquæ, sicut Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locũ, & cubilia sibi nidosq; construunt, eosq; quàm possunt mollissimè substernunt. Fabas si comedant gallinæ intercipitur eis generatio ouorum, Auicenna & Crescentiensis. Gallinas aiunt ex assiduo fabarum esu sterilescere, Didymus. Si frequenter edant cortices fabarum, steriles fiunt: quæ etiam arboribus nouellis ad radices appositæ eas exiccant, Clemens 3. Stromat. Quo tempore arbores florent, gallinas potissimum pinguescere audio, floribus vescentes: sed tum oua earum etiam præcipuè cito corrumpi & putrescere.

Fabarum esus gallinas steriles facit.

DE OVIS: ET PRIMVM DE IPSORVM FORMATIONE, PARTIBVS, NAtura, sexu. deinde de geminis, & de subuentaneis, alijsq; corruptis aut monstrosis. Item de incubatione eorum, & pulli generatione exclusioneq;.

Quæ de OVIS eorumq; natura deinceps afferemus, pleraq; omnia non ad gallinas modo, sed genus auium vniuersum pertinent, & ad quadrupedes quoq; Ouiparas aliqua ex parte: sed quoniam ea omnia in gallina magis cõspicua sunt, familiari præ cæteris nobis alite, ad eius potissimum historiam referre libuit. Dicentur etiam nonnulla de auium generatione ex ouis, in communi auium historia: sed paucissima aut nihil fortassis, quod hic quoq; annotatum à nobis non sit.

De ouorũ formatione in vtero.

¶ Oui formatio. Ouum est animal potentia, ex ouificantis productum superfluo, Aggregator. Ouum gallinę consistit à coitu, & perficitur decem diebus magna ex parte, Aristot. A coitu decem diebus oua maturescunt in vtero. vexatæ autem gallinæ & columbę penna euulsa, aliave simili iniuria diutius, (tardius,) Plinius. Ouum è semine galli conceptum, vt plurimum vndecimo die paritur. citius quidem in iuuenca, & regione calida, & nutrimento calido vtente, quàm in contrarijs. Alius autem est conceptus, quando semen galli in matrice inuenit materiam oui venti, aliqua ex parte aut omnino, propter pellem & testam, completam. huic enim coniungitur, & fœcundat totum ouum: & prout materia in matrice magis minusve præparata fuerit, tardius citiusve eandem perficit, Albert. Incœpta oua si adhuc paruis desierit coitus, non accrescunt. sed si continuetur, celeri incremento augentur, iustamq; magnitudinem implent, Aristot. & Albertus. Huius rei caussam inquirit Aristot. de generat. anim. lib. 3. cap. 1. Concipit fœmina quæ coierit ouum superius ad septum transuersum: quod ouum primò minutum & candidum cernitur: mox rubrum cruentumq;. deinde increscens luteum & flauum efficitur totum. Iam amplius auctum discernitur, ita vt intus pars lutea sit, foris candida ambiat. Vbi perfectum est, absoluitur atq; exit putamine, dum paritur, molli, sed protinus durescẽte, quibuscunq; emergit portionibus, nisi vitio vuluæ defecerit, Aristot. Auis hypenemia gerens oua, si coeat nondum mutato ouo ex luteo in album, fœcunda ex subuentitijs redduntur. item si conceperit ex coitu oua, si eis adhuc luteis existentibus cum alio mare coiuit, simile eius quo cum postea coiuit, prouenit omne genus pullorum, Aristot. in libris de hist. & de gener. anim. Gallinæ parere à bruma incipiunt. optima fœtura ante vernum æquinoctium. post solstitium nata, nõ implẽt magnitudinem iustam, tantoq; minus quanto serius prouenêre, Plin. Confecta bruma parere ferè id genus auium consueuit: atq; earum quę sunt fœcundissimæ, locis tepidioribus, circa Calen. Ian. oua edere incipiunt: frigidis autem regionibus eodẽ mense post Idus, Columella. In ouo pelliculæ ex vmbilico tentæ sunt: & reliqua quæ de puero dicta sunt, sic se habere in ouo volucris reperies ab initio ad finem, Hippocrates in libro de natura pueri.

De formatione pulli in ouo.

Et rursus, Volucris ex oui luteo nascitur, hoc modo. Iucubante matre ouum calescit, & quod in ouo inest à matre mouetur: calescens autem id quod in ouo inest, spiritum habet, & alterum frigidum ab aëre per ouum attrahit. Ouum enim adeò rarum est, vt spiritum qui attrahitur sufficientem ei quod intus est transmittat: & augescit volucris in ouo, & coarticulatur modo eodem ac consimili velut puer. Nascitur autem ex luteo oui volucris: (hoc dicitur contra omniũ sententiam. Græcè legitur, Γίνεται δὲ ἐκ τοῦ χλωροῦ τοῦ ᾠοῦ τὸ ὄρνεον. Τροφὴν δὲ καὶ αὔξησιν ἔχει τὸ λευκόν, τὸ ἐν τῷ ᾠῷ. Τοῦτο ἤδη πᾶσιν ἐμφανὲς ἐγένετο, ὁκόσοι προσέσχον τὸν νοῦν. Et paulò ante, τὸ ὄρνεον γίνεται ἐκ τοῦ ᾠοῦ τοῦ χλωροῦ.) alimentũ verò & augmentũ habet ex albo, quod in ouo est. Vbi autem deficit alimentum pullo ex ouo, non habens id sufficiens vnde viuat, fortiter mouetur in ouo, vberius alimentum quærens: & pelliculæ circum dirumpũtur. & vbi mater sentit pullum vehementer motum, putamen excalpens ipsum excludit, atq; hæc fieri solent in viginti diebus. Vbi enim excusa est volucris, nullus humor in oui testis inest. qui sanè memorabilis existat. expensus est enim in pullum, Hæc ille. Aristoteles de generatione anim. lib. 3. cap. 2. pullũ ait non

ex luteo,

ex luteo, sed ex albumine generari: & non albumen, (vt Alcmæon Crotoniates & alij pleriq; putarint, coloris affinitate decepti) sed luteum pulli in ouo veluti lac & nutrimentum esse. Candidum membranæ subiectum in ouo principium est, (Ὧι διαδίδοται ἀρχὴ ὑπὸ τὸν ὑμένα λευκόν.) in hoc enim semen continetur, & non in eo qui neottòs, id est pullus vocatur. sic autem vulgò vocant luteum, quod superfluitas est seminis. decepti sunt enim qui huius opinionis authores fuerunt, Suidas in Νεοττόν. *Et genus omne auium medijs è partibus oui, Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?* Ouid.15.Metam. Oua inter animal & non animal veluti ambigere videntur, Cælius. Oua è quibus mares nascentur, gallina gerit in parte ventris dextra, è quibus fœminæ, in sinistra, Physiologus. Quonam modo oua in vtero increscant, & quomodo adhæreant, explicat Arist.lib.3.cap.2.degener.anim. Gallinis porrò tertia die ac nocte postquã cœpere incubare, indiciũ præstare incipiunt, (*Vide* etiam infrà vbi de incubatione seorsim agetur.) At maiorum auium generi plus prætereat temporis necesse est, minori autem minus sufficit. Effertur per id tempus luteus humor ad cacumen, qua principium oui est: atque ouum detegitur ea parte, & cor quasi punctum sanguineum in candido liquore consistit: quod punctum salit iam & mouetur, vt animal. Tendunt ex eo meatus venales sanguigeri duo tortuosi ad tunicam ambientem vtranq;, dum augetur. Membrana etiam fibris distincta sanguineis, iam album liquorem per id tempus circundat, à meatibus illis venarum oriens. Paulò autem pòst, & corpus iam pulli discernitur, exiguum admodum primum & candidum, cõspicuum capite & maximè oculis inflatis, quibus ita permanet diu. sero enim decrescunt oculi, & se ad ratam contrahunt proportionem. Pars autem inferior corporis, nullo membro à superiore distingui, inter initia cernitur. Meatuum, quos ex corde tendere diximus, alter ad ambiendum album liquorem fertur, alter ad luteum velut vmbilicus. Origo itaq; pulli in albumine est, cibus per vmbilicum ex luteo petitur. Die iam decimo pullus totus perspicuus est, & membra omnia patent. Caput grandius toto corpore est. oculi capite grandiores hærent. quippe qui fabis maiores per id tempus emineant nigri, nondum cum pupilla. quibus si cutem detrahas, nihil solidi videris, sed humorem candidum rigidumq; admodum refulgentem ad lucem, nec quicquam aliud. ita oculi & caput. Iam verò & viscera eo tempore patent: & alui intestinorumq; natura perspicua est. Venæ etiam illæ à corde proficiscentes, iam sese iuxta vmbilicum constituunt. Ab ipso autem vmbilico vena oritur duplex. altera tendens ad membranam ambientem vitellum, qui eo tempore humet, & largior, quàm secundum naturam est. altera permeans ad membranam ambientem eam, qua pullus operitur, & eam quæ vitellum, humoremq; interiectum continet. dum enim pullus paulatim increscit, vitellus seorsim in duas partes secatur, quarum altera locũ tenet superiorem, altera inferiorem, & medius humor candidus continetur. nec partem inferiorem à vitello liquor deserit albus, qualis antè habebatur. Decimo die albumen exiguum iam, & lentum: crassum, pallidulum nouissimè inest. Sunt enim quæque locata hoc ordine. prima, postremaq; ad testam oui membrana posita est, non testæ ipsius natiua, sed altera illi subiecta. liquor in ea candidus est, deinde pullus continetur obuolutus membrana: ne in humore maneat. mox pullo vitellus subiacet, in quem alteram ex venis prorepere dictum est, cùm altera albumen ambiens petat. Cuncta aũt ambit membrana cum humore, specie saniei. Tum verò membrana alia circa ipsum fœtum, vt dictum est, ducitur, arcens humorem. sub qua vitellus alia obuolutus membrana, in quem vmbilicus à corde, ac vena maiore oriens pertinet: atq; ita efficitur, ne fœtus alterutro humore attingatur. Vicesimo die iam pullus si quis putamine secto solicitet, mouet intus sese, pipitque aliquantulum: & iam ab eodem die plumescit, quoties vltra vicesimum exclusio protelatur. ita positus est, vt caput super crus dextrum admotum ilibus, alam super caput positam habeat. quinetiam membrana, quæ pro secundis habetur, post vltimam testæ membranam, ad quam alter vmbilicus pertendit, euidens per id tempus est, pullusq; in eadem iam totus locatur. & altera quoq; membrana, quæ & ipsa vicem secundarum præstat, vitellumq; ambit, ad quem alter vmbilicus procedit, latius patet. Oritur vmbilicus vterque à corde, & vena maiore, vt dictum est. Fit autem per id tempus, vt vmbilicus alter, qui in secundas exteriores fertur, compresso iam animante absoluatur: alter, qui adit vitellum, ad pulli tenue intestinum annectatur. Iam & pullum ipsum multum humoris lutei subit: atque in eius aluo fecis aliquid subsidit luteum. excrementum etiam album eodem tẽpore pullus emittit, & in aluo quiddam album consistit. Demum vitellus paulatim absumitur totus membrorum haustu, ita vt si pullo decimo die pòst excluso rescindas aluum, nonnihil adhuc vitelli comperias. Vmbilico verò absoluitur pullus, nec quicquam præterea haurit. totus enim humor, qui in medio continebatur, absumtus iam est. Tempore autem supradicto pullus dormit quidem, sed non perpetuò, quippe qui excitetur interdum, & mouens sese respiciat, atq; pipiat. Cor enim eius cum vmbilico, vt spirantis reflat & palpitat. Sed auium ortus ad hunc modum ex ouo agitur, Hæc omnia Aristot. de hist.anim.6.3. quæ etiam Albert. in suis de animalibus libris paraphrasi reddidit, quam in præsentia relinquo. Omnibus ouis medio vitelli parua inest velut sanguinea gutta, quod esse cor auium existimant, primum in omni corpore id gigni opinantes: in ouo certè gutta salit, palpitatq;. Ipsum animal ex albo liquore oui corporatur. Cibus eius in luteo est. Omnibus intus caput maius toto corpore: oculi compressi capite maiores. Increscente pullo, candor in medium vertitur, luteũ circunfunditur. Vicesimo die, si moueatur ouum, iam viuentis intra putamen vox auditur. Ab eodem tẽpore plumescit ita positus, vt caput supra dextrum pedem

habeat, dexteram verò alam ſupra caput. Vitellus paulatim deficit. Aues omnes in pedes naſcuntur, contrà quàm reliqua animalia, Plinius. Principiò (inquit Ariſtot. de generat. anim. 3. 2.) corde conſtituto, & vena maiore ab eo diſtincta, vmbilici duo de vena eadem pertendunt, alter ad membranam quæ luteum continet: alter ad membranam cui ſecundarum ſpecies eſt, qua animal obuolutum continetur: quæ circa teſtæ membranam eſt. Altero igitur vmbilico cibum ex luteo aſſumit: quod quidem caleſcens humidius redditur: cibum enim humidum eſſe oportet, qualis plantæ ſuppeditatur. Viuunt autem principio & quæ in ouis, & quæ in animalibus gignuntur vita plantæ: adhærendo enim capiunt primùm & alimentum & incrementum. Alter vmbilicus ad ſecūdas tendit, (vt alimentum ex eo hauriat,) ita enim pullum auis vti luteo exiſtimandum, vt fœtus viuipari ſua parente vtitur, &c. Membrana verò exteriore nouiſſima ſanguinolenta hic perinde, vt ille vtero, vtitur, &c. Creſcentibus vmbilicus primum conſidet, qui ſecundis adiungitur. hac enim pullum excludi conuenit. reliquum lutei, & vmbilicus ad luteum pertinens pòſt collabitur. cibum enim habeat ſtatim oportet, quod excluſus eſt. nec enim à parente nutritur, & per ſeipſum ſtatim capere cibum nō poteſt. quapropter luteum ſubit cum vmbilico, & caro adnaſcitur. Vidi ego nuper ouum, in quo caruncula eminebat pulli rudimentum, ita vt roſtrum & ſpecies oculorum prominerent & mouerentur, poſterior pars craſſa informis & inanis erat inſtar ſacculi, quo vulnerato ſanies quædam emanabat è nutrimento. Vitellus adhuc integer erat. ¶ Oua quædam ſi aperias diffluunt, vitello præſertim, quod ſignum eſt vetuſtatis. quòd ſi vitellus ouo aperto integer manſerit, ac in medio eius gutta rubicunda & veluti ſanguinea apparuerit (ex qua corda pullorum initio conſtitui ſolent) ſignum eſt oua eſſe ad cibum adhuc laudabilia, Tragus. Ego aliquoties in ouis euacuatis ſemen (das Hünle) obſeruaui, & in ſemine venulam criſpam albiſſimam, quam vmbilici loco eſſe puto, vitello inſertam.

De oui partibus. ¶ Partes oui. Ouum ipſum in ſe ſuum habet diſcrimen, quippe quod parte ſui acutum, parte latius ſit. parte latiore exit cùm gignitur, Ariſtot. Quòd oui pars acutior principium ſit, vt quæ vtero adhæſerit: quodq; durior ſit parte obtuſa, & poſterior exeat: & quòd oua quaſi in pedes conuerſa animalia verò in caput prodeant, Ariſtoteles docet libro tertio de generat. anim. cap. 2. Vmbilicus ouis à cacumine ineſt, ceu gutta eminens in putamine, Plinius. Ouum æquè omnium volucrum duro putamine conſtat: ſi modò non deprauetur, ſed lege conſummetur naturæ. Gallinæ enim nonnulla pariunt mollia vitio. Et bicolor quoq; ouum auium intus eſt, luteum interius, album exterius. Semen genitale volucrum omnium album, vt cæterorum animalium eſt, Ariſtot. Semen maris perficit ouum vſque ad exitum, quod inde patet: Si frangatur ouum perfectum, inuenitur ſemen galli in ouo, triplici differentia diſtinctum. colore enim albius eſt, vtpote purioris ſubſtantiæ. & ſubſtantia denſius, quam reliquum albumen, quo firmius retineat calorem formantem ne facile exhalet. quod ad ſitum, pertingit per albumen totum vſq; ad vitellum, cui verſus partem acutiorem oui infigitur. nam pulli ſubſtantia ex albumine eſt, nutritur autem è vitello, Albertus. Albedo oui apud Arabes intelligitur pars albuminis oui viſcoſa craſſa. Pars verò eiuſdem albuminis quæ eſt ſubtilis, apud eos appellatur *alzenbach* oui ſeu *alrachich* oui, And. Bellunenſis. Noſtri genituram quæ in albumine craſſiuſcula apparet, nec facile diſſolui poteſt, auem appellant, den Vogel: quòd pullus ex ea naſcatur. Oua albificat ſemen, Galen. in Anatome viuorum. In animalib. calidioribus candidum & luteum in ouo diſtincta ſunt: & ſemper eis (auibus calidioribus & ſiccioribus) plus candidi ſynceriq; eſt, quàm lutei & terreni, minus verò calidis & humidioribus contrà, plus lutei, idq; humidius eſt, vt in paluſtribus auibus, Ariſtot. de generat. anim. 3. 1. Albertus in paluſtrium ouis duplo plus lutei quàm candidi haberi ſcribit. Grandines dictæ, quæ initio vitelli adhærent, nil ad generationem cōferunt, quanquam aliqui ita non exiſtimant. has duas eſſe certum eſt, alteram parti ſuperiori iunctam, alteram inferiori. Χάλαζαι in ouo Ariſtot. dixit, pro ea quam mulieres vocant gallaturam, id eſt genituram. hæ duæ ſunt: altera maior quæ parti inferiori iungitur, & ad Solem obtegente manu apparet intra putamen. quæ verò parti ſuperiori hæret non cernitur, niſi fracto putamine, & inſpecta parte lutei infera. eſt pars ſuperior cacumen. inferior verò pars rotūda huic oppoſita eſt, Niphus. Kiranides oui pelliculam hymena nominat. Oui tunicæ tres ſunt. vna vitellum continet: ſecunda albumen, quæ eſt tanquam pia mater: tertia teſtæ adhæret tanquam dura meninx, Albertus. Et rurſus, Prima tunica intra teſtam oui ſubſtantiam à teſta defendit. ſub hac alia mollior continet albumen, quæ in pulli generatione ſecundarum loco eſt, & pullum complectitur. inter has tunicas eſt humor crudus qui excernitur dum formatur pullus. Vitellus ſub albumine tunica propria ambitur, verſus partes naturales pulli ſitus, à ſpiritualibus eius remotus.

De oui eiuſq; partium natura. ¶ Oui & partium eius natura: Oua integra in aqua dulci merguntur, corrupta innatant, vt dicetur pluribus infra in tractatione de ouis corruptis. *De ouis toſtis.* Toſtum ouum diſſilit facile, non diſſilit aqua concoctum: ignea ſiquidem vi, quodam ferrumine copulatur quod ineſt, humectum ampliuſq; calefactum exuſtumq;, plures parit ſpiritus: qui loca nacti peranguſta, exitū molientes teſtam prærumpunt, demumq; euaporant. Præterea flammæ vis tunicam circunſiliens putaminoſam, amburendo diſtringit: quod & fictilibus euenire dum torrentur euidens eſt. Quamobrem perfundi prius frigida ſolent oua. calida ſiquidem aqua mollicie ſtatim humorem effundit, & raritatem relaxat, Cælius. *Vide* Aphrodiſienſem problem. 1. 102. ¶ Oua aceto macerata intantum emolliuntur, vt per annulos tranſeant, Plin. Acetum mollit

mollit oui corticem, vt in angustum vrceum (phialam vitream angusti colli) immitti possit, me hoc experto. sed nigrior paulò euadit, aqua verò durescit, Cardanus. Dissoluuntur aceto forti, præsertim destillato, vel succo limonum, margaritæ, testæ ouorum, Syluius. ¶ Firmitas ouorum putaminibus tanta est vt recta nec vi nec pondere vllo frangantur, nec nisi paululum inflexa rotunditate, Plinius. hoc verò ita se habere quotidianis & vulgaribus experimentis constat. Cur ouum pressum vtroque extremo ambabus manibus frangi nequeat: pressum latere facile frangitur? Quoniam per angulos tantummodo suos manibus renititur opprimentibus. est enim angulus quodquaque in structura validius constet. adde quod pressum per extrema, parte minima sentit. pressum per latera parte ampla conflictatur vt facile possit destrui, Aphrodisiensis problematum 2. 45. Cur vertigo surgenti potius accidat quàm sedenti? An quoniam quiescenti humor vniuersus vnum in membrum se colligit: ex quo cruda etiam oua nequeunt circumuerti, sed protinus decidunt. mouenti autem humor se æquè expandit, &c. Aristot. in problemat. 6. 4. Si ouum filo circunligatum super igne aut cādela accensa teneas, filum nō comburetur, nisi forte post multum temporis. exudat enim humor, qui lineum filum humectat. Idem linteo aridis vini fecibus circunuoluto accidit. Naturam vitellus oui, & albumen habent contrariam, non tantum colore, verum etiam virtute. Vitellus enim spissatur frigore, (idem Niphus asserit:) albumen non, sed amplius humet. contrà albumen spissatur igne, vitellus non, sed mollis persistit, nisi peruratur. magisque in aqua feruente, quàm ad ignem cogitur, atque induratur. Membrana hæc inter se discernuntur, Aristot. Sic & Albertus, Vitellus oui cum assatur, nisi comburatur, non durescit, sed mollitur potius sicut cera. Et quoniam mollescit dum calefit, corrumpitur facile collecto superfluo humore temporis vel loci, si aliquandiu immoretur. Albumen verò non facile congelatur frigore: sed humidius efficitur potius, & cum assatur durius, & in generatione pulli densatur in substantiam membrorum. Et rursus eadem Aristoteles de generatione anim. 3. 2. his verbis: Naturam candidum & luteum contrariam habent. luteum nanque gelu duratur & coit, calore contra humescit. quapropter cum vel in terra vel per incubitum conçoquitur, humescit. atque ita pro cibo animalibus nascentibus est. Nec verò cum ignitur assaturque, quoniam naturæ terrenæ est, vt cera. ideoque cum plus iusto calescunt, nisi ex recremēto humido sint, saniescunt reddunturque vrina. ad candidum gelu non concrescit, sed magis humescit. ignitum solidescit. quamobrem cum ad generationem animalium concoquitur, crassescit. ex hoc enim consistit animal. ¶ Si quis rupto putamine oua plura in patinam conijcit excreta, & coquit igne molli & continente, vitelli omnes in medium coëunt: albumina autem circundant, & se in oras constituunt, Aristoteles. ¶ Candidum ex ouis admixtum calci viuæ glutinat vitri fragmenta. vis vero tanta est (oui candido, Hermol.) vt lignum perfusum ouo non ardeat, ac ne vestis quidem contacta aduratur, Plinius. Galenus in opere de simplicibus medic. ouorum albumen magis terrenum oleo esse scribit, & similem ei esse secundum humorem oculi. Albumen mixtum est è substantia aërea, terrea & aquea simul, sicut oleum: sed magis terrestre est quàm oleum dulce, quare ægrè concoquitur, Ant. Gazius.

De ouis aceto macerati & emollitis.

Cur ouum pressum vtroq́ extremo frāgi nequeat.

De natura cōtraria albuminis & vitelli.

De mira albuminis vi & natura.

¶ Sexus ouorum. Quæ oblonga sunt oua, & fastigio cacuminata, fœminam ædunt, quæ autem rotundiora & parte sui acutiore obtusa, orbiculum habent, marem gignunt, Aristoteles. eandem sententiam Albertus approbat: reprehendit verò translationem sui temporis tanquam contrariam ijs verbis quæ nunc recitauimus. Nostri quidem codices Græci & Gazæ translatio eam sententiam habent, quam nunc retuli & Albertus comprobat. Auicenna scribit ex orbiculari ouo breuique progigni marem: ex oblongis acutisve fœminam. ipsum hoc comprobat experimentum & suffragatur ratio. siquidē virtutis perfectio in masculinis ouis ambit æqualiter, & continet extrema. at in fœmininis, à centro longius abit materia in quo est vitalis calor. hoc verò planè imperfectionis argumentum est, Albertus vt citat Cælius. In ouis tam difficile saporum & sexus discrimen est, vt nihil gulæ proceribus æquè incertum sit, Marcellus Vergilius. qui cum Columellæ & Aristotelis de sexu ouorum discernendo sententias contrarias recitasset: Est sanè (inquit) in natura grauis author Aristoteles: Columella tamen villaticam pastionem ex quotidiana obseruatione & experientia docebat. nec nostrum est inter tam graues scriptores tantas componere lites. Video Plinium quoque cum Columella & Flacco sensisse. Quę oblonga sint (inquit) oua, gratioris saporis putat Horatius Flaccus. Fœminam ædunt quæ rotundiora gignuntur, reliqua marem. *Longa quibus facies ouis erit, illa memento, Vt succi melioris, & vt magis alba rotundis Ponere. nanq; marem cohibent callosa vitellum*, Horatius lib. 2. Serm. Cum quis volet quàm plurimos mares excludere, longissima quæq; & acutissima oua subijciet. & rursum cum fœminas, quàm rotundissima, Columella. Ex ouis præfertim in plenilunio natis, si plenilunij tempore subijciantur incubanda, & ita obseruetur temporis ratio vt in plenilunio etiam pulli excludantur, omnibus fœminas non mares nasci, quidam apud nos arbitrantur.

De ouorũ sexu.

DE OVIS MONSTROSIS, VT GEMINIS ET MOLLIBVS, &c. DE IRRITIS vel sterilibus, vt subuentaneis. de corruptis, vt vrinis, &c.

De ouis geminis.

¶ Oua gemina binis constant vitellis. qui ne inuicem confundantur, facit in nonnullis prætenue

quoddam ſeptum albuminis medium. alijs vitelli contactu mutuo ſine illo diſcrimine iunguntur. Sunt in genere gallinarum, quæ pariant gemina omnia, in quibus animaduerſum eſt, quod de vitello expoſui. quædam enim duodeuiginti peperit gemina, excluſitq́;, præterquam, ſi qua eſſent (vt fit) irrita. Cæteris itaq; fœtus prodijt, ſed ita gemini excluduntur, vt alter ſit maior, alter minor: & tandem in monſtrum degeneret, qui minor nouiſſime prouenit, Ariſtot. Quædam gallinæ omnia gemina oua pariũt, & geminos interdum excludunt, vt Cor. Celſus autor eſt: alterum maiorem, alioquin negant omnino geminos excludi, Plin. Vetus quoq; Ariſtotelis interpres (inquit Wottonus) ad eundem ſenſum vertit ex Arabico ita: Et in quolibet inueniuntur gemelli, & vnus gemellorum paruus eſt, & alter magnus: & multoties eſt paruus monſtroſus. Græca verò Ariſtotelis exemplaria (niſi mendam ſubeſſe iudicemus) ita habẽt: Τὰ μὲν οὖν ἄλλα γόνιμα, πλὴν ὅσα τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δὲ ἔλαττον γίνεται τῶν διδύμων, τὸ δὲ τελευταῖον τερατῶδες. hoc eſt, vt ego arbitror: E cæteris itaq; gemina fœcunda ſunt, niſi quib. hoc cõtingit, vt alter maior fuerit, alter minor. in ijs enim tandẽ in monſtrũ degenerat qui minor nouiſſimè prouenit. Vtra aũt ſentẽtia fuerit verior, indicabit experiẽtia. Videtur certe Plinius vel ex profeſſo cum Ariſtot. hac in re minimè conuenire, quando Celſum authorem non Ariſtotelem citet. In quibuſdam exemplaribus Plinianis habetur (vti rectè annotauit Claymundus) non alioqui, ſed aliqui negãt omnino geminos excludi, Hæc ille. Quærendum an legendum in Ariſtotelis verbis non πλὴν ὅσα, ſed πλὴν ὅτι: & γίνεται præſens loco præteriti ἐγένετο accipiendum ſit, vt non ſimpliciter hîc de ouis geminis ſcribat Ariſtoteles, ſed de illius tantum gallinæ geminis quorum hiſtoriam hoc in loco recitat hoc ſenſu, Ex ouis octodecim gallinæ cuiuſdam omnibus geminis, pauca quædam irrita fuerunt: cætera verò omnia (rite) fœcunda: niſi quòd è geminis pullus alter ſemper minor fuit, & vltimus (alter ſcilicet minor de ouo poſtremo excluſo vel parto) monſtroſus. In ouis quibuſdam gemelli ſunt. ſed alter geminorũ comprimit alium: & aliquando ruptis telis (tunicis) bicorporeus generatur, Albert. Calor fouens gallinæ ſemen illud in fiſtulas (ſic habet codex impreſſus) paulatim oui candidum vertit, tum verò & lutei aliquid. nã alæ & crura ex luteo fiunt. indicio eſt quòd pulli, qui ex ouo cuius lutea duo ſunt abſq; ſepiente membrana quatuor alis & totidem pedibus naſcuntur, arbitranturq́; prodigium, quale olim Mediolani contigit, Cardanus. Atqui nos alibi de anate ſcripſimus, & rurſus de columba, quæ tetrapodes tantũ, non etiam tetrapteri fuerunt.

De monſtroſis pullis. Monſtra (inquit Ariſtot. de generat. anim. 4. 4.) ſæpius gignuntur in ijs, quorum partus numeroſus eſt, & præcipuè in auium genere, earumq́; potiſſimum in gallinis. ijs enim partus numeroſus, non modo quòd ſæpe pariant vt columbæ, verum etiam quòd multos ſimul conceptus intra ſe continent, & temporibus omnibus coëunt: hinc gemina etiam pariunt plura. cohærent enim conceptus, quoniam in propinquo alter alteri eſt, quomodo interdum fructus arborum complures. quòd ſi vitella diſtinguuntur membrana, gemini pulli diſcreti ſine vlla ſuperuacua parte generantur. ſed ſi vitella continuantur nec vlla interiecta membrana diſterminantur, pulli ex ijs monſtrifici prodeunt, corpore & capite vno, cruribus quaternis, alis totidem. quoniam ſuperiora ex albumine generentur, & prius: vitellum enim cibo ijs eſt. pars autem inferior poſtea inſtituitur, quanquam cibus idem diſcretusq́; ſuppeditatur. in ouis quibuſdam gemelli ſunt ſed alter geminorũ comprimit alium: & aliquando ruptis telis (inuolucris) bicorporeus generatur, Alber. Iam quale certo tempore eſt ouũ in gallina, tale aliquando prodijt luteũ totũ, qualis poſtea pullus eſt. Gallina etiam diſciſſa talia ſub ſepto, quo loco fœminis oua adhærent, inuenta ſunt colore luteo tota magnitudine oui perfecti: quod pro oſtento augures capiunt, Ariſtot. Audio & *trilecitha*, id eſt triplicis vitelli oua interdum reperiri: frequentius verò *dilecitha*, eaq; in medio teſtæ plerunq; cauitatem habere. Magis nutriunt & ſubtiliora ſunt oua quæ duos vitellos habent, Elluchaſem. ¶ Fiunt & tota lutea quæ vocant *ſchiſta*, cum triduo incubata tolluntur, Plin. ¶ Ego me aliquando ouum videre memini cuius teſta ab altera parte extrema in anguſtum veluti collum inſtar cucurbitæ ſe colligebat.

De ouis mollibus. ¶ Gallinæ nonnulla pariunt oua mollia vitio, Ariſtot. Albertus oua ſine teſta exteriore inter ſubuẽtanea numerat, vt infra recitabimus. Qui ixiã biberũt ſumtis remedijs vomentes, tales ferè humores reddunt, qualia ſunt oua gallinarũ altilium, quæ ſine putamine reddũt propter ictũ aut aliã vim quampiã, διά τινα πληγὴν ἢ πιέσασιν, Scholiaſt. Nicãdri. Et rurſus, Oua ſine putamine parit (ῥίπτει, eijcit) gallina. ἢ ἀπὸ πληγῆς ἢ ἐκ πλήθους ἐναποκειμένων αὐτῇ. hoc eſt, vel propter ictũ aliquẽ, vel propter multitudinem (ouorum nimirum ſe inuicem comprimentium) in ea. Poetæ quidem verſus hi ſunt, Ἄλλοτε μὲν πληγῇσι νέον θρομβήϊα γαστρὸς Μαρναμένη (ſcilicet ſ. gallina) δύσαπτον ὑπεκχύνον ἔκχεε γαίῃ.

De ſterilib. & infœcundis. ¶ Pariunt autem oua nonnulla infœcunda, vel ex ijs ipſis, quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quamuis incubitu foueantur. quod maxime in columbis notatum eſt. Sterilitas ouis accidit, vel quia ſubuentanea ſunt, de quibus infra dicetur: vel alijs ex cauſis.

Quot modis oua corrumpantur. corrumpuntur enim ferè quatuor modis. Primò, albumine corrupto, ex quo partes pulli formari debuerant. Secundo, propter corruptionem vitelli, vnde alimentum ſuppeditandum erat. itaq; formatur pullus imperfectè, & partes quædam in ipſo non abſolutæ inueniuntur & non coniunctæ, ſicut in abortu animalis viuipari ante perfectionem lineamentorum fœtus. Albumine autem corrupto nihil omnino per incubationem formatur, ſed ouum totum turbatur & corrumpitur ſicut corrumpitur humor (ſanies) in apoſtemate. quamobrem per quam fœtida redduntur talia oua. Hæc eſſe conijcio quæ Ariſtoteles & alij vrina vocant, de quibus infra copioſius ſcribetur. noſtri putrida oua, fule Eyer quanquam

quam Ariſtoteles vrina non albumine, ſed vitello corrupto fieri ait.) Tertio contingit ouum corrumpi, membranarum & fibrarum quæ per albumen tendunt, vitio. nam corrupta tunica quæ continet vitellum, humor vitellinus effluit, & confunditur cum albumine. itaque impeditur oui fœcunditas. Corruptis autem fibris, corrumpuntur venæ & nerui pulli, & chordæ: & impeditur nutritio, & compago ligamentis deſtructis diſſoluitur, & læſis neruis ſenſus amittitur. Quartò, per vetuſtatem, exhalante ſpiritu in quo eſt virtus formatiua: vnde vitellus pondere ſuo penetrat albumen, & ad teſtam fertur in eam partem cui incumbit ouum. His quatuor modis oua infœcunda fieri contingit. In ſecundo quidem modo aliquando accidit, quòd humoribus corruptis partes igneæ combuſtæ feruntur ad teſtam oui, eamq́; aſpergunt: vnde ouum in tenebris lucet quemadmodum quercus putrefacta. Et huiuſmodi ouum ſibi viſum in regione Coraſcena teſtatur Auicen. Sũt & alij fortè plures corruptionis ouorum modi, qui ſub iam dictis facile comprehendi poſſunt, Hæc omnia Albertus.

De ouis ſubuentaneis vel zephyrijs & hypenemijs.

¶ Subuentanea. Ouorum quæ ſubuentanea vel *zephyria* nominant Galenus meminit lib. 2. de ſemine, (Oua facientes, inquit, ſine mare aues & piſces ſunt ſiccæ temperaturæ,)& lib. 14. de vſu partium, vbi cauſam adfert cur nihil tale greſſilia faciant. In Luſitania ad Oceanum monte Tagro, quædam è vento certo tempore concipiunt equæ: vt hîc gallinæ quoq; ſolent, quarum oua hypenemia appellant, Varro. Sunt qui *hypenemia*, hoc eſt ſubuentaneos illos partus, *zephyria* nominent: eò quòd verno tempore aues flatus illos fœcundos ex fauonio recipere videantur. ſed idem faciunt etiam ſi digito in genitale palpetur, (τῇ χειρί πως ψηλαφώμεναι,) Ariſtot. Nouimus altiles gallinas ſine maris opera, mulierum manibus tantum confotas, oua peperiſſe, Oppian. in Ixeut. Oua ſubuentitia (etſi partes videantur habere omnes) principio carent, quod à maris ſemine affertur. quapropter animata non ſunt, &c. Ariſtot. de generat. anim. 2. 3. Et eiuſdem lib. cap. 1. Perdices fœminæ (inquit) tum quæ coierint, tum quæ nondum coierint, quarum vſus eſt in aucupijs, cum olfaciunt marem, vocemq́; eius audiunt, alteræ implentur, alteræ ſtatim pariunt. nam vt in homine & quadrupede fit, quorum corpora accenſa libidine turgent ad coitum. alia enim cum primum viderunt, alia cum leuiter tetigerunt, ſemen emittunt. ſic & perdices ſua natura libidinoſæ, leui egent motu cum turgent, citoq́; ſecernunt, (ſemen emittunt,) vt in ijs quæ non coierunt, ſubuentanea conſiſtant: in ijs quæ coierint, oua breui augeantur & perficiantur. Et rurſus in eodem capite; Subuentanei conceptus in ijs fiunt auibus quæ non volaces ſunt vt vncæ, ſed multiparæ, quoniam excremento ipſæ abundant. vncis in alas & pennas id vertitur, corpusq́; exiguum ſiccum & calidum habetur. deceſſus autem menſtruorum & genitura, excrementum ſunt. Et paulò pòſt, Fiunt ſubuentanea oua, quoniam materia ſeminalis in fœmina eſt, nec menſtruorum deceſſio fit auibus vt viuiparis ſanguine præditis. Volacibus ſubuentanea non gignuntur, ſcilicet eadem cauſa, qua neq; multa ab ijs ipſis generantur. Vncunguibus enim parum excrementi ineſt, & marem deſiderant ad excrementi commotionem. Gignũtur ſubuentanea oua plura numero quàm quæ fœcũda ſunt, ſed minora, ob vnam eandemq; cauſam. quòd enim imperfecta ſunt, minus augentur: quòd minus augentur, plura numero exiſtunt. minus etiam ſuauia ſunt, quoniam minus cõcocta. concoctum enim in quouis genere dulcius eſt. Sed auium aut piſcium oua non perfici ad generationem ſine mare, ſatis exploratum habemus. Et rurſus, Auium etiam ſubuentanea oua colorem duplicem obtinent. habent enim ex quo vtrunq; fit, & vnde principium, & vnde cibus. Sed hæc imperfecta ſunt & maris indiga. fiunt enim fœcunda, ſi quo tempore ineuntur à mare. Subuentanea oua ſine coitu gignuntur. & falſum eſt quod quidã dicunt ea reliquias eſſe prægreſſi coitus. ſatis enim conſpectum eſt in nouella tum gallina tum anſere, gigni ſine coitu, Ariſtoteles. Et rurſus, Non audiendi ſunt qui oua hypenemia dicta à vento, quaſi ſubuentanea dixeris, reliquias eſſe partus, quem coitus fecerit, arbitrantur. Iam enim aliquas gallinarum & anſerum iuuencas, expertes adhuc coitus parere hypenemia viſum ſæpius eſt. Sunt hæc ſterilia & minora, ac minus iucundi ſaporis, & magis humida (vt Plin. quoq; ſcribit) quàm ea quæ fœcunda gignuntur, ſed plura numero. humor eorum craſſeſcere incubatione auis non poteſt: ſed tam candida, quàm lutea pars ſimilis ſibi perſeuerat. Pariunt genus id oui plures aues, vt gallinæ, perdices, colũbæ, pauones, anſeres, (vt Plin. quoq; tranſtulit) & quæ ab anſere, & vulpe compoſito nomine chenalopeces, id eſt, vulpanſeres dictæ ſunt. Oua huiuſmodi omnia ſunt infœcunda, nec aliud quàm ouum, niſi quo alio modo maris opera contingat, Idem. Et alibi, Redditur certe ouum ſubuentaneum illud fœcundum: & quod iam conceptum per coitum eſt, tranſit in genus diuerſum, ſi prius coëat, quæ vel ſubuentaneum, vel ſemine maris diuerſi conceptum fert, quàm ouum ipſum à lutea in candidam ambientem partem proficiat. Ita enim fit, vt ſubuentanea oua fœcunda reddentur: & quæ inchoata à mare priore ſunt, ſpecie poſterioris proueniant. At ſi iam cãdidum acceperunt humorem, fieri non poteſt, vt vel ſubuentanea in fœcunda mutentur, vel quæ per coitũ concepta geſtantur, tranſeãt in genus maris, qui ſecundus coierit. Græcè legitur ſubuentanea oua fœcunda futura, ſi gallina ineatur, πρὶν μεταβαλεῖν (τὸ ᾠὸν) ἐκ τοῦ ὠχροῦ εἰς τὸ λευκόν: Niphus vertit, priuſquã candidum obtegat luteum. prius enim oua lutea tantum apparent in vtero: poſtea etiam albumen in eis diſcretum. Vbi autem ſcribitur oua ex ſemine maris qui prius coierit concepta, degenerare ſi alius inierit poſtea, & poſterioris ſpeciem referre: Albert. non rectè habet, alterari ea ad ſterilitatem ouorum venti. Auis quæ ouum coitu conceptum gerit, ſi cum alio mare coierit, ſimile eius quo cum poſtea coiuit, ex-

cludet omne genus pullorum. quapropter nõnulli ex ijs, qui vt gallinæ generosæ procreentur operam dant, ita mutatis admissariis faciunt, tanquam semen maris sua facultate materiam contentam in fœmina qualitate tantum quadam afficiat, non etiam misceatur constitutionemq́; subeat, Aristot. de generat. anim. 1.20. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter se libidinis imaginatione concipiunt, aut puluere, Plinius: qui hæc ex authore aliquo Græco mutuatus videri potest. Græci quidem ἀφὴν tum puluerem vocant, tum tactum siue contrectationem. concipiunt autem gallinę huiusmodi oua etiam manu contrectatæ, ψηλαφώμεναι, vt Aristot. scribit. Contrà afferri potest, ἀφὴν non simpliciter puluerem, sed illum quo palæstritæ, post vnctionem inspergebantur significare, vt Budæus annotauit: & cùm pulueratrices sint gallinæ, & pulueratio quoq; contrectatio quædam & affricatio sit, hoc quoq; modo sterilia huiusmodi oua ab eis concipi posse.

¶ De eisdem subuentaneis ouis quæ apud Albertum obseruaui adijciam. Oua venti (inquit) in auibus concipiuntur ex vento maximè. rara enim corpora habent, & aerea, & locum ani, per quem concipiunt, vento expositum. itaque vento ad libidinem mouentur, sicut etiam mulieres austro matricem aperientes delectantur, vnde menstruus sanguis attrahitur. Fit autem hoc frequenter in auibus propter volatum & continuum caudæ motum, propter quem etiam attrahitur semen ad matrices earum. Fœminæ enim auium testiculos habent super caudam & exteriori parte corporis: mares verò interius, vbi aliis animalibus siti sunt renes. Et rursus, Zephyria oua concipiunt autumno, flante austrino vento. hic enim aperit corpora auium, & humectat, & fœcundat. Autumno autem abundat in eis sicca ventositas. Aliæ verò oua venti concipiunt vêre, receptione venti austrini. item ad tactum manus supra anum, & per confricationem. Et alibi, Oua venti dicuntur, eò quòd calor (incubantis auis) resoluere quidem ipsa potest in ventum: sed non formare in pullum. hæc tamen oua coagulabilia sunt hepsesi & optesi, sed non formabilia, proprio formante destituta. ita enim se habent vt seminis fœminæ permixtio cum sanguine menstruo, (sine semine viri,) vnde nihil generari potest. Si oua subuentanea gallinæ subijcias incubanda, nec albugo nec vitellus immutabuntur: sed vtrumque colorem suum seruabit. vnde apparet errasse Galenum cum dixit, semen fœminæ quoque coagulare in generatione & formare: etsi minus id efficiat quàm semen maris. Inueniũtur quędã oua venti absq; albumine (absq; vitello, forte) qualia fiunt quando in materia coitus abundant gallinæ ex aliquo cibo singulariter materiam coitus operante. tunc enim absq; vitello testa albumini circũducitur: & figura oui datur & producitur. Vidi ego ouum prorsus sphęricum, duabus testis intectum, vna intra alterã, cum albumine aquoso tenui inter vtranq; absq; vllo vitello, & altero etiam albumine intra interiorem testã. quod vero vitellum solum haberet subuentaneum ouũ visum nullum adhuc est. hic enim pro alimento duntaxat est, membrana discretus ab albumine, quod est sperma fœminæ vi matricis & testium attractum ad oui substantiã. Inueniuntur pręterea quędam oua venti, quæ non habent testam exteriorem, sed membranã tantum quæ testę subijci solet. quod fit, quoniam talia oua humida sunt & aquosa: & non habent calorem satis validũ. pręsertim si cibo humido sperma augente alãtur gallinæ, Hucusq; Albert. ¶ Auctor est in Hexaemero Magnus Basilius, subuentanea oua in cæteris irrita esse ac noua, (*vana*,) nec ex illis fouendo quicquam excuti: at vultures subuentanea ferè citra coitum progignere fertilitate insignia. Intelligi verò subuẽtanea seu hypenemia debent, citra coitum concepta libidinis imaginatione. quæ ratio molam in fœminis quoq; producere creditur, vitę ineptam. quod agens principium ex maris seminio non affuerit, Cælius. Ouum venti est ouum super quod non cecidit tempore coitus ros & virtus de semine maris: & vulgò dicitur ouum venti, quòd sterile sit & infœcundum, Bellunensis. Gallinæ nouellæ, quas à Martio mense Germani denominant, pariunt nonnunquam oua subuentanea, Eberus & Peucerus. Πλήθυσι γάρ τοι καὶ ἀνέμων διέξοδοι θήλειαι ὄρνιν, πλὴν ὅταν παρῇ τόκος, Plutarchus Sympos. 8.

De ouis canicularibus, vrinis & corruptis. ¶ Oua quę canicularia & vrina (κυνόσουρα καὶ οὔρια) à nonnullis vocantur, ęstate magis consistunt, Aristoteles interprete Gaza. forte autem ab eo dicta fuerint cynosura, quod æstate & sub Cane magis vrina fiunt. alioqui sydus etiam cynosura vocatur, nempe vrsa minor. Deprauantur oua (inquit Aristot. de generatione animalium. 3.2.) & fiunt quæ vrina appellantur, tempore potius calido, idq́; ratione. Vt enim vina temporibus calidis coacescunt, fæce subuersa. hoc enim causæ est vt deprauentur. sic oua pereunt vitello corrupto. id enim in vtrisq; terrena portio est, quamobrem & vinũ obturbatur fęce permista, & ouum vitello diffuso. Multiparis igitur hoc accidit meritò, cum non facile omnibus calor conueniens reddi possit, sed alijs deficiat, alijs superet, & quasi putrefaciendo obturbet. Vncunguibus etiam quamuis parum fœcundis, nihilominus tamen idem euenit. sæpe enim vel alterum ex duobus vrinum fit, sed tertium semper ferè. Cum enim calida sua natura sint, faciunt, vt quasi ferueat supra modum humor ouorum. Cum autem plus iusto calescunt, nisi ex recremento humido sint, saniescũt, redduntuŕq; vrina. Columbas inquit idem de hist. 6.4. vt plurimum bina tantum oua parere. & si quando tria pepererint, binos tantum pullos perfici, ouum tertium vrinum relinqui. Vrina fiunt incubatione derelicta, quæ alij cynosura dixêre, Plin. Oua generationi inepta οὔρια quasi fluctuosa dici legimus. nam οὖρον dicunt ventum, quo argumento etiamnum ab Homero mulos dici οὐρῆας coniectant periti, & recenset Eustathius: διὰ τὸ ἄγονον, id est ob insitam non gignendi proprietatem, quòd eorum semen sit ἀνεμιαῖον,

ἀνεμιαῖον,id eſt ſpiritoſum, & proinde fœcunditatis neſcium, Cælius. Vnde fit vt τὰ ἀφανισθέντα ᾠὰ καὶ ἐξουρήσαντα,hoc eſt corrupta & vrina oua,fluitent? Integra certè καὶ ἀπαθῆ, confeſtim ſidere,manifeſtum eſt. Ac ratio quidem erui illinc poteſt,quòd aqueſcant,ac ſpiritus cõtabeſcentia concipiant plurimum. Qua ratione colligitur & illud, cur in aqua pereuntes, primò quidem ima petere: mox vbi computreſcere cœperint,emergere ac fluitare ſoleant,&c. Idem. Ab exhauſto ouo facile plenum diſcernes,ſi ea in aquam demiſeris. hoc ſiquidem deſcendet & delabetur, illud verò natabit in ſuperficie, Leontinus. Ouum recens poſitum in aqua ſalſa ſupernatat, in dulci verò ſubmergitur, vt Aponenſis in problematis ſcribit. Aquam marinæ ſimiliter ſalſam reddituri,tandiu ſalem inijciunt,donec ouum non ſubſidat. De ouis quorum albumen corruptum eſt, ſicut humor in apoſtemate, vnde & infœcunda & omnino fœtida redduntur, Alberti verba recitaui ſupra. Videntur autem eadem vrina Ariſtotelis eſſe: quanquam is vrinorum non albumen ſed vitellum corruptum eſſe ſcribit. ¶ Si incubante gallina tonuit,oua pereunt, Ariſtoteles. Si cubatu tonuerit, oua pereunt: & accipitris audita voce vitiantur. remedium contra tonitrum,clauus ferreus ſub ſtramine ouorum poſitus,aut terra ex aratro, Plinius. Tonitrua incubationis tempore oua concutiunt, vnde illa corrumpuntur,& præcipuè ſi iam in eis formati ſunt pulli. ſed aliarum auium ouis hæc magis nocent, aliarum minus: coruorum maximè. itaque videntur corui partu ſuo & incubitu tempus tonitrui præuenire,& pullos Martio educare, Albertus. Tonitruis vitiantur oua, pulliq́; ſemiformes interimuntur antequam toti partibus ſuis conſumentur, Columella.

De [illegible] tonitru corruptis.

¶ Incubatio & Excluſio. De incubatione nonnihil ſuperius ſcriptum eſt, & ſcribetur in *E.* copioſe. Gallinæ cum incubant, non cum pepererint, furiunt, ratione inediæ, Ariſtoteles in Problem. 10.37. Ouis triduo incubatis puncti magnitudine apparent viſcera, Ariſtot. Et rurſus, Oua gallinarum tertia die ac nocte poſtquam cœpere incubari,indicium præſtare incipiunt. maiori quidem auium generi plus temporis prætereat neceſſe eſt, minori minus ſufficit. *Schiſta* oua Plinius appellat tota lutea, quæ triduo incubata tolluntur. Cauſa nominis, vt arbitror, quia diuidantur, & diſcedat vitellus à candido, Hermolaus. In ouo primum apparet caput pulli, Galenus in Anatome viuorum. ſed de formatione pulli in ouo plura ſuperius ſcripta ſunt. ¶ Excludunt celerius incubantes æſtate, quàm hyeme. ideo æſtate gallinæ duodeuigeſimo (vndeuigeſimo, Plinius)die fœtum excludunt: hyeme aliquando vigeſimoquinto. Diſcrimen tamen & auium eſt,quòd aliæ magis alijs fungi officio incubandi poſſunt, Ariſtot. Æſtate locis calidis decimonono die exeunt oua,hyeme viceſimonono, Albertus. Caput pulli ad acumen oui conuertitur,& totum corpus ad reſiduum: & pullus naſcitur ſupra pedes, ſicut & cæteri pulli auium, Idem. Et rurſus, Exit autem in partu prius pars latior, quæ extrorſum in aue vertitur: poſterius acuta, quæ diaphragma reſpicit. quare etiam durior eſt eadem & ex calore nonnihil corrugata in ouis gallinarum. Exeunt oua à rotundiſſima ſui parte, dum pariuntur, molli putamine,ſed protinus dureſcente, quibuſcunq; emergunt portionibus,Plinius.

De incubatione et excluſione.

D.

Gallinæ cum mares vicerint, cucuriunt, & exemplo marium tentant ſuperuentu coire. criſta etiam caudaq́; erigitur,ita,ne facile præterea ſit,an fœminę ſint cognoſcere. nonnunquam etiam calcaria parua ijs enaſcuntur,Ariſt. ¶ Villaribus gallinis & religio ineſt. inhorreſcũt ędito ouo, excutiuntq́; ſeſe, & circumactu purificant, & feſtuca aliqua ſeſe & oua luſtrant, Plinius. De hoc gallinarum pericarphiſmo, plura leges in *C.* Ὡς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσι Μάσταχ', ἐπεί κε λάβῃσι. κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ, Acchil. Iliad.1. ſuos quos pro Græcis ſubierat labores & pericula præ nimia in eos beneuolentia,conferens matricis auis(gallinæ nimirum per excellentiam)in pullos affectui,quos illa dum paſcit,& cibos ſubinde collectos ore porrigit,ſe ſuamq́; famẽ negligit. Citat hæc verba Plutar. in libro de amore parentũ erga prolem. Vbi etiã eius hæc verba leguntur, ὅτι ἡ Ὁμηρικὴ ὄρνις τῷ ἑαυτῆς τρέφει λιμῷ τὰ ἔκγονα καὶ τὴν τροφὴν τῆς γαστρὸς ἀπολαβοῦσα, ἀποκρατεῖ καὶ πιέζει τῷ στόματι, μὴ λάθῃ καταπιοῦσα. Gyb. Longolius ſic tranſtulit,Homerica auis ſua fame paruulos natos paſcit:& nutrimentum quod ventri ſuo deſtinauerat,ore retinet,ne eo in ventrẽ delapſo in obliuionem ipſa adducatur. Sed lector cõſiderabit, an ſic potius reddi debeant verba poſteriora: Ventris ſui alimentum ore tenens,abſtinet tamen, & ne forte nolens etiam deglutiat, mordicus premit. Et paulò pòſt in eodem libro: Quid verò gallinæ, (inquit Plutarchus,)quas obuerſari noſtris oculis quotidie domi conſpicamur,quanta cura & ſedulitate pullos cuſtodiunt & gubernant? alijs alas, quas ſubeant, remittunt: alijs dorſum, vt ſcandant, reclinant. neq; vlla pars corporis eſt, qua non fouere illos, ſi poſſent, cupiant: neq; id ſine gaudio & alacritate, quod & vocis ſono teſtari videntur. Canes & angues (κύνας καὶ δράκοντας,forte κίρκους καὶ δράκοντας) cum de ſe agitur, ſibiq́; ſolis metuunt,fugiunt tum quidem. ſi verò pullorum agmini ab his periculum verentur, vindicare illud ab iniuria nituntur, & ſuprà quàm vires patiuntur ſæpe dimicant. Gallinæ auesq́; reliquæ, ſicut Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locum, & cubilia ſibi nidosq́; conſtruunt, eosq́; quàm poſſunt molliſſimè ſubſternunt,vt quàm faciliimè oua ſeruentur. ex ouis pullos cum excluſerunt,ita tuentur,vt & pennis foueant,ne frigore lædantur: & ſi eſt calor à Sole, ſe opponant. Cum autem pulli pennulis vti poſſunt, tum volatus eorum matres proſequuntur, Gillius. Super omnia eſt anatum ouis ſubditis atq; excluſis, admiratio primò non planè agnoſcentis fœtum: mox incertos incu-

De gallinarũ pugna cum maribus.

Religione.

Affectu et cura circa pullos.

bitus ſolicitè conuocantis: poſtremò lamenta circa piſcinæ ſtagna, mergentibus ſe pullis natura duce, Plinius. Exeuntes pullos gallina ſub alas congregat, defenditq; eos à miluo & alijs periculis, Albertus. Gallina ſupra modum diligit fœtum ſuæ ſpeciei, adeò vt præ voce nimis acuta qua ſuum in pullos amorem teſtatur, ægreſcat. Oua quidem quæ incubat, vnde ſint non curat, circa alienum etiam partum ſolicita, Idem. Gallina ardet ſtudio & amore pullorum: primum enim vt circum auem rapacem ſupra tectum gyros agere cognoſcit, ſtatim vehementer vociferatur, & ceruicem iactans, atque in gyrum contorquens, caput in altum tollit, ac omnibus plumis inhorreſcit, tum explicatis alis timidos pullos, & ſub alato tegmine pipientes protegit, auemq; procacem retrocedere cogit: Deinde eos ex latibulo plumeo prodeũtes ſtudioſe paſcit, Gillius. Noſtri miluum aut accipitris genus à gallinarum præda vocant den Hünerdieb / id eſt gallinarum furem. Rubetarium eſſe credo accipitrem illum (inquit Turnerus) quem Angli *hen harroer* nominant. Porrò ille apud noſtros à dilaniandis gallinis nomen habet. palumbarium magnitudine ſuperat, & coloris eſt cinerei. Humi ſedentes aues in agris, & gallinas in oppidis & pagis repente adoritur. Præda fruſtatus, tacitus diſcedit, nec vnquam ſecundum facit inſultum. hic per humum omnium (accipitrum) volat maximè. Vrticarum genera quædã mortifera pullis, gallina roſtro nititur euellere: in quo conatu tantum aliquando laborat, vt rumpatur interius, Albertus.

De accipitre rubetario gallinas diripiente.

¶ Quę nam animalia gallinis infeſta ſint, dictum eſt paulò ante, & ſupra etiam *in Gallo D.* diceturq; amplius infra in *E.* Gallinam ferunt eo die quo ouum peperit, à ſerpente lædi non poſſe: & tum carnem quoq; eius à ſerpente morſis remedio eſſe, Albert. Qui ſerpentium caniſve dente aliquando læſi fuerint, eorum ſuperuentus gallinarum incubitus, pecorum fœtus abortu vitiant, Plinius.

Gallina recenter ouum enixa à ſerpẽte lædi nõ poteſt.

E.

Quales eligendæ ſint gallinæ.

Electio. Mercari porrò niſi fœcundiſſimas aues nõ expedit, eæ ſint rubicundæ vel fuſcæ plumæ nigriſq; pennis, ac ſi fieri poterit, omnes huius, & ab hoc proximi coloris eligantur: ſin aliter, euitentur albæ, quæ ferè cum ſint molles, ac minus viuaces, tum ne fœcundæ quidem facile reperiũtur, atq; ſunt conſpicuæ. propter quod inſigne candoris ab accipitribus & aquilis ſæpius abripiuntur. ſint ergo matrices probi coloris, robuſti corporis, quadratæ, pectoroſæ, magnis capitibus, rectis rutiliſq; criſtulis, albis auribus: & ſub hac ſpecie quàm ampliſſimæ, nec paribus vngulis, generoſiſſimæq; creduntur, quæ quinos habent digitos, ſed ita ne cruribus emineant tranſuerſa calcaria. nam quæ hoc virile gerit inſigne, contumax ad concubitum dedignatur admittere marem, raroq; fœcunda, etiam cum incubat, calcis aculeis oua perfringit, Columella. Sint præcipuè nigræ aut flaui coloris, Palladius. Gallinarum generoſitas ſpectatur, criſta erecta, interdum & gemina, pennis nigris, ore rubicundo, digitis imparibus, aliquando & ſuper quatuor digitos tranſuerſo vno, Plinius. Qui villaticas gallinas parat, eligat fœcundas, plerunque rubicunda pluma, nigris pennis, imparibus digitis, magnis capitibus, criſta erecta ampla. hæ enim ad partiones ſunt aptiores, Varro. Gallinas educaturus eligat fœcundiſſimas: quas nimirum ex vſu rerum & experientia dignoſcet: imò verò ex pluribus alijs indicijs. In vniuerſum enim quæ colore flaueſcunt, & ſortiuntur digitos impares, quæque magna poſſident capita (τὰς ὄψεις μεγάλας, oculos magnos, Cornarius) criſtamq; erigunt: nec nõ nigriores & corpulentiores. Eæ omnes gallinæ facile mares ferent: multò erunt præſtantiores ad partum, oua maxima ædent: ac breuiter, generoſos excludent pullos, Florentinus. Mox quoque ſicut in cæteris pecoribus eligenda quæque optima, & deteriora vendenda: ſeruetur etiam in hoc genere, vt per autumni tempus omnibus annis, cum fructus earum ceſſat, numerus quoque minuatur. Summouebimus autem veteres, id eſt quæ trimatum exceſſerunt. Item quæ aut parum fœcundæ, aut parum bonæ nutrices ſunt, & præcipuę quæ oua vel ſua, vel aliena conſumunt. Nec minus, quę velut mares cantare, atq; etiam calcare cœperunt. Item ſerotini pulli, qui ab ſolſtitio nati capere iuſtum incrementum non poterunt. In maſculis autem non eadem ratio ſeruabitur, ſed tandiu cuſtodiemus generoſos, quandiu fœminam implere potuerint. Nam rarior eſt in his auibus mariti bonitas, Columella.

¶ Gallinarium. Ædicula iſta cuius parietibus corbes (quos Varro gallinarum cubilia appellat) affixos vides, in ijsq; gallinas incubantes, officina cohortalis ob id appellatur, quòd non aliter ac in officinis noſtris cuncta parantur, quæ in vſum humanum veniunt, ita iſtic oua & pulli, quæ in cibum. Iſte qui in gallinarium ſcandit, & oua manibus verſat, gallinarius curator vel cuſtos rectè dicetur, Gybert. Longolius in dialogo de Auibus. ¶ Non ſunt plures quàm quinquaginta in vno auiario nutriendæ. labefactantur ſiquidem in anguſto arctatæ. porrò numeri gallinarum pars ſexta ſint gallinacei galli, Florentinus. Parandi matrices modus eſt ducentorum capitum, quæ paſtoris vnius curam diſpendant: dum tamen anus ſedula vel puer adhibeatur cuſtos vagantium, ne obſidijs hominum aut inſidioſorum animalium diripiantur, Columella. Si ducentas alere velis, locus ſeptus attribuendus, in quo duæ caueæ coniunctæ magnæ conſtituendæ, quæ ſpectent ad exorientem verſus, vtręq; in longitudinem circiter decem pedes, latitudine dimidio minores (latitudine paulò minus, Creſcenti.) & altitudine paulò humiliores. Vtriuſq; feneſtræ latitudine tripedali, & eo (vno) pede altiores, è viminibus factæ raris, ita vt lumen præbeant multum, neq; per eas quicquam ire intrò poſſit quod nocere ſolet gallinis. Inter duas oſtiũ ſit, qua gallinarius curator earum ire poſſit. In caueis crebræ perticę traiectę ſint, vt omnes

ſuſtinere

ſuſtinere poſſint gallinas. Contra ſingulas perticas in pariete exculpta ſint cubilia earum. Ante ſit, (vt dixi) veſtibulum ſeptum, in quo diurno tempore eſſe poſſint, atq; in puluere volutari. Præterea ſit cella grandis, in qua curator habitet, ita vt in parietibus circum omnia poſita ſint cubilia gallinarum, aut exculpta, aut affixa firmiter. Motus enim cum incubant nocet, Varro. Gallinaria conſtitui debent parte villæ, quæ hybernum ſpectat orientem: iuncta ſint ea furno, vel culinæ, vt ad auem perueniat fumus, qui eſt huic generi præcipuè ſalutaris. Totius autem officinæ, id eſt ornithonis, tres continuæ extruuntur cellæ, quarum, ſicuti dixi, perpetua frons orienti ſit obuerſa. In ea deinde fronte exiguus detur vnus omnino aditus mediæ cellæ, quæ ipſa tribus minima eſſe debet in altitudinem, & quoquouerſus pedes ſeptem: in ea ſinguli dextro læuoq; pariete aditus ad vtranque cellã faciendi ſunt, iuncti parieti, qui eſt intrantibus aduerſus. Huic autem focus applicetur tam longus, vt nec impediat prædictos aditus, & ab eo fumus perueniat in vtranq; cellam: eæq; longitudinis & altitudinis duodenos pedes habeant, nec plus latitudinis quàm media ſublimitas: diuidantur tabulatis, quæ ſupra ſe quaternos, & infra ſeptenos liberos pedes habeant, quoniam ipſa ſingulos occupant. vtraq; tabulata gallinis ſeruire debent, & ea paruis ab oriente ſingulis illuminari feneſtellis, quæ & ipſæ matutinum exitum præbeant auibus ad cohortem, nec minus ad veſpertinum introitum, ſed curandum erit, vt ſemper noctibus claudantur, quo tutius aues maneant. Intra tabulata maiores feneſtræ aperiantur: & eæ clatris muniantur, ne poſſint noxia irrepere animalia. Sic tamen, vt illuſtria ſint loca, quo commodius habitent, auiariusq; ſubinde debet ſpeculari aut incubantis, aut parturientis fœtus. Nam etiam in ijs ipſis locis ita craſſos parietes ædificare conuenit, vt exciſa per ordinem gallinarum cubilia recipiant: in quibus aut oua ædantur, aut excludantur pulli. hoc enim & ſalubrius, & elegantius eſt, quàm illud, quod quidam faciunt, vt palis in parietes vehementer actis, vimineos qualos ſuperimponant. Siue autem parietibus, ita, vt diximus, cauatis, aut qualis vimineis, præponenda erunt veſtibula, per quæ matrices ad cubilia vel pariendi, vel incubandi cauſa perueniant. neq; enim debent ipſis nidis inuolare, ne dum adſiliunt, pedibus oua confringant. Aſcenſus deinde auibus ad tabulata per vtranq; cellam datur iunctis parieti modicis aſſerculis, qui paulum formatis gradibus aſperantur, ne ſint aduolantibus lubrici. Sed ab cohorte forinſecus prædictis feneſtellis ſcandulæ ſimiliter iniungantur, quibus irrepant aues ad requiem nocturnam. Maximè autem curabimus, vt & hæc auiaria, & cætera, de quibus mox dicturi ſumus, intrinſecus, & extrinſecus poliantur opere tectorio, ne ad aues feles habeãt aut coluber acceſſum, & æquè noxiæ prohibeantur peſtes. Tabulatis inſiſtere dormientem auem non expedit, ne ſuo lædatur ſtercore, quod cum pedibus vncis adhæſit, podagram creat. ea pernicies vt euitetur, perticæ dolantur in quadrum, ne teres leuitas earum ſuperſilientem volucrem non recipiat: conquadratæ deinde foratis duobus aduerſis parietibus induntur, ita vt à tabulato pedalis altitudinis, & inter ſe bipedalis latitudinis ſpatio diſtent. hæc erit cohortalis officinæ diſpoſitio. Cæterum cohors ipſa, per quam vagantur, non tam ſtercore, quàm vligine careat. nam plurimum refert aquam non eſſe in ea niſi vno loco, quam bibant, eamq; mundiſſimam: nam ſtercoroſa pituitam concitat. puram tamen ſeruare non poſſis, niſi clauſam vaſis in hunc vſum fabricatis. ſint autem, qui aut aqua replentur, aut cibo, plumbei canales, quos magis vtiles eſſe (quàm) ligneos, aut fictiles compertum eſt. hi ſuperpoſitis operculis clauduntur, & à lateribus ſuper mediam partem altitudinis per ſpatia palmaria modicis forantur cauis, ita vt auium capita poſſint admittere. nam niſi operculis muniantur, quantulumcunque aquæ, vel ciborum ineſt, pedibus euertitur. ſunt qui à ſuperiore parte foramina ipſis operculis imponant, quod fieri non oportet: nam ſuperſiliens auis proluuie ventris cibos, & aquam conſpurcat, Columella. Cors ad meridiem pateat, & obiecta ſit ſoli, quò facilius hyeme aliquem teporem concipiat, propter ea, quæ inſunt animalia, quibus etiam ad æſtatis temperandum calorem porticus furcis, aſſeribus, & fronde formari debent, quæ vel ſcandulis, vel (ſi copia ſuppetit) tegulis, vel (ſi facilius, & ſine impenſa placuerit) tegentur caricibus aut geniſtis, Palladius. Gallinæ domeſticæ in calidioribus & bene munitis ab aëris & frigoris aditu locis ſunt educandæ, in quibus fumus quidam exurgit. In parietibus autem ipſis manſiunculas facere expedit, vt in eis pariant. Intra quas etiã adaptandi ſunt aſſeres paleæq; ſimiliter ſubſternendæ: ne videlicet delatum ouum in durum incidens dirumpatur. perticæ etiam figendæ ſunt, in quibus aues pernoctant, Florentinus. Gallinas educare nulla mulier neſcit, quæ modo videatur induſtria. Hoc de his præcepiſſe ſufficiat, vt fumo, puluere vtantur, & cinere, Pallad. Siccus etiam puluis, & cinis vbicunq; cohortẽ porticus, vel tectum protegit, iuxta parietes reponendus eſt, vt ſit, quo aues ſe perfundant. nam his rebus plumam, pinnasq; emundant: ſi modo credimus Epheſio Heracleto, qui ait ſues cœno, cohortales aues puluere, vel cinere lauari, Columel. Gallina poſt primam emitti, & ante horam diei vndecimam claudi debet: cuius vagæ cultus hic quem diximus, erit. nec tamen alius clauſæ, niſi quod ea non emittitur, ſed intra ornithonem ter die paſcitur maiore menſura. nam ſingulis capitibus quaterni cyathi diurna cibaria ſunt, cum vagis terni vel bini præbeantur. Habere etiam clauſam oportet amplum veſtibulum, quò prodeat, & vbi apricetur: idq; ſit retibus munitum ne aquila, vel accipiter inuolet: quas impenſas, & curas niſi locis, quibus harum rerum vigent precia, non expedit adhiberi. Antiquiſſima eſt autem cum in omnibus pecoribus, tum in hoc fides paſtoris, qui niſi eam domino ſeruat, nullus ornithonis quæſtus vincet impenſas, Idem.

De gallinarũ partu.

¶ Gallinæ ad ouorum partionem à villico, à nobis verò in menſam ali ſolent, Gyb. Longolius. Gallinarum fructus ſunt oua & pulli, Varro. item priuatim capus & gallus, Humelbergius. ¶ Libentius ferè & commodius pariunt gallinæ, cum iam prius ouum in nido conſpiciunt: quamobrem aliqui marmor ad oui ſimilitudinem formatum imponunt.

Quanam fœcunditatẽ earũ augeant.

¶ Gallinæ vt oua multa & magna pariant. Vinaceę cibo ſterileſcunt. Hordeo ſemicocto & parere ſæpe coguntur, & reddent oua maiora. Duobus cyathis ordei bene paſcitur vna gallina quæ ſit vaga, Palladius. Fabæ etiam vel earum cortices ſterilitatem gallinis inducere putantur: *Vide ſupra in C.* Naſturtij ſemina trita cum furfure ſubacta vino, gallinis cibum exhibita, efficiunt vt oua magna pariant, Raſis. Ad idem, Comminutam Laconicam teſtam ac furfuri miſtam lęuigatamq; vino eis propone. aut ipſius teſtæ contritæ acetabulum vnum duobus chœnicibus furfuris miſcens, edendum dato. Sunt qui ad eundem effectum alimento minium(μίλτον, rubricam, Cornarius) permiſceant, Leontin. Gralegæ (Rutæ caprarię) ſemen dicunt mirabiliter fœcunditatem gallinarum augere, Creſcen. Gallinis quæ oua parere nequeunt, gith dato, Obſcur. Gallinæ ſemine cannabis paſtæ, per totam hyemem oua pariunt, quod & vrticę ſemen facere certum eſt, Braſauola. Atqui Sym. Sethi, cannabis ſemen in homine genituram exiccare ſcribit inſtar caphuræ. Vrticæ ſiccantur, atteruntur manibus, ſeruantur in hyemem, & in aqua feruefiunt pro gallinarum cibo per hyemem, vt inde fœcundiores reddantur. Sunt qui furfuribus coctis tanta craſſitie, quanta ſumi à gallinis poterunt, matura vrticæ ſemina immiſcent: & ſic eas per hyemem incaleſcere & fœcundiores fieri aiunt. Sed de alimentis quę horum alitum fœcunditatem augent, inferius etiam in mentione de cibis earum dicetur. Aliqui viſcum etiam pro gallinis coquunt. Viſci quidem pabulo fœcunditatem dari cuicunq; animali ſterili arbitrari nonnullos, author eſt Plin. Gallinarum quę abſinthium edunt, oua, amariuſcula fiunt, Matthæolus.

DE INCVBATIONE: ET PRIMVM QVÆNAM OVA SVBIICIENDA, ET *quot numero: & quibus gallinis, & quando. Deinde quæ cura parientibus & incubantibus adhibenda. De ouis diuerſarum auium, quæ gallinis ſubijci poſſunt. De ijs quæ oua propria edunt, &c.*

Quæ oua gallinis ad incubationem ſubijcienda ſint.

Oua quæ incubanda ſubijcies, potius è vetulis ſunto, quàm è pullaſtris, Varro. Aptiſſima ſunt ad excludendum recẽtiſſima quæq;. poſſunt tamen etiam requieta ſupponi, dũ ne vetuſtiora ſint, quàm dierum decem, columel. Oua incubari infra decem dies ædita vtiliſſimum. vetera aut recentiora infœcunda, Plin. Oua decem dierum bene fouentur, & pauciorum vſq; ad oua quatriduana. quæ infra aut ſupra hoc tempus ſunt, minus valere probantur, Albert. Oua plena ſint, atq; vtilia, (*fœcunda*, Albertus) nec ne, animaduerti aiunt poſſe, ſi demiſeris in aquam: quod inane natat, plenum deſidit. Qui, vt hoc intelligant, concutiunt, errare, quod in eis vitales venas confundunt. In ijs idem aiunt, cum ad lumen ſuſtuleris, quod perlucet, id eſſe obinane, Varro. Florentinus & Plin. *Plura vide ſupra in C.* vbi de ouis vrinis dictum eſt. & inferius vbi de incubatione ſcribetur. Oua ad incubationem eliguntur, in quibus Soli obtentis ſemen galli apparet. tum à ſeptem dierum incubitu iterum inſpiciuntur: & ſi quod eſt quod Soli obtentum non appareat alteratum, eijcitur tanquam ſubuentaneum & inutile, Albert. Sed alij (vt infra recitabimus, vbi de cura incubantium ſermo erit) verſus Solem an ſemen galli appareat contemplari ſolent, non in ijs ouis quæ ad incubationem initio deliguntur, ſed quæ per aliquot dies incubitum iam pertulerunt. Cum quis volet quamplurimos mares excludi, longiſſima quæq; & acutiſſima oua ſubijciet: & rurſus cum fœminas, quam rotundiſſima, Columel. *Vide ſupra in C.* In ſupponendo oua obſeruant, vt ſint numero imparia, Varro, Plin. Pallad. & Florentinus.

Quot numero ſubijcienda.

¶ Quæ velis incubet, negant plus viginti quinq; oportere oua incubare, quamuis propter fœcunditatem pepererit plura, Varro & Plinius. Mulieres noſtræ vltra ſeptendecim vel nouendecim oua non ſupponunt, Creſcentienſis. Numerus ouorum quæ ſubijciuntur, impar obſeruatur, nec ſemper idem: nam primo tempore, id eſt menſe Ianuario quindecim, nec vnquam plura ſubijci debent, Martio x i x. nec his pauciora. vnum & viginti Aprili. tota deinde æſtate vſq; in calendas Octobris totidem. Poſtea ſuperuacua eſt huius rei cura, quod frigoribus excluſi pulli plerunq; intereant, Columel. A calendis Nouembris gallinis oua ſupponere nolito, donec bruma conficiatur. In eum diem terna dena ſubijcito ęſtate tota, hyeme pauciora, non tamen infra nouena, Plinius. Supponantur gallinæ, fœcundæ quidem non plura quàm viginti tria oua, pauciora verò non tali: ſcilicet pro vniuſcuiuſq; natura, Flor. Ferè autem, cum primũ partum conſummauerint, gallinæ incubare cupiunt ab Idibus Ianuarijs, quod facere non omnibus permittendum eſt, quoniam quidem nouellæ magis edendis, quàm excubandis ouis vtiliores ſunt. Inhibeturq; cupiditas incubandi pinnula per nares traiecta.

Quibus gallinis incubare permittẽdum ſit.

Veteranas igitur aues ad hanc rem eligi oportebit, quæ iam ſæpius id fecerint, moresq; earum maxime pernoſci, quoniã aliæ melius excubant, aliæ editos pullos commodius educant. At è contrario quædam & ſua & aliena oua comminuunt, atq; conſumunt, quod facientem protinus ſubmouere conueniet, Col. Oua ſubijciantur, non quidem ijs quæ florent ætate, aut parere poſſunt, gallinis, ſed prouectioribus. vigent enim atq; floreſcunt anniculæ ad emiſſiones (partiones) ouorum, potiſſimum autem bimæ ſed minus quæ ſunt ſeniores, Florentinus.

tinus. Appositissimæ ad partum sunt anniculæ aut bimæ, Varro. Gallinæ incubationi destinandę, rostra aut vngues non habeant acutos. tales enim debent potius in concipiendo occupatæ esse, quàm incubando, Idem. Quæ non secus quàm gallinacei calcaribus spiculatis armantur, cauendum est ne eæ incubent. pertundunt enim oua, Florentinus. Oportet qua die subditurus es oua, non vnam tantum gallinam, sed tres superponere aut quatuor, Idem.

¶ Frigoribus exclusi pulli plerunq; intereunt. Pleriq; tamen & ab æstiuo solstitio non putant bonam pullationem, quod ab eo tempore etiam si facilem educationem habent, iustum tamen non capiunt incrementum. Verum suburbanis locis, vbi à matre pulli non exiguis preciis væneunt, nec plerunq; intereunt, probanda est æstiua educatio, Columella. Aiunt optimum esse partum æquinoctio verno, aut autumnali. Itaq; quæ ante, aut postea nata sunt, & etiam prima eo tempore, non supponenda, Varro. Oua gallinæ subdenda ab eo potissimum tempore ædi etiam debent, quo spirat Zephyrus, vsq; ad Autumnale æquinoctium. Nempe à 7. Februarij, vsque ad vigesimam secundam Septembris. Quare dum emittuntur hoc tempore, separatim seruentur, vt ex eis pullorum exclusio fiat. Quæ enim ante id temporis æduntur oua, aut etiam eo transacto, quæq; etiam ædidit primò gallina, eorum certè nullum est subijciendum. Infœcunda siquidem fiunt, imperfectaq;. Est autem præstantissimum tempus æquinoctium vernum ad incubandum, hoc est à vigesima quarta Martij vsq; ad nonas Maias, Florentin. Oua Luna noua supponito, Plin. Incubare oportet incipere secundum (post) nouam Lunam. quod ferè quę ante (prius inchoata) non succedunt, (non proueniunt,) Varro & Plin. Semper cùm supponuntur oua, considerari debet, vt Luna crescente à decima vsq; ad quintamdecimam (quod & Palladius repetit, & Tragus hodie à mulieribus in Germania obseruari scribit) id fiat. nam & ipsa suppositio per hos ferè dies est commodissima: & sic administrandum est, vt rursus cùm excluduntur pulli, Luna crescat, diebus quibus animantur oua, & in speciem volucrum conformantur, Columel. Oportet subijci oua Luna increscente: hoc est, à primilunio vsq; ad quartamdecimam diem. nam quæ ante nouilunium subiecta sunt, tabescunt & corrumpuntur, Florentinus. Ex ouis natis in defectu Lunæ (non generantur pulli.) sed plurimum sunt generantia. (horum verborum sensum nō assequor: & ni fallor, omitti possunt.) eò quòd oua à nouilunio vsque ad plenilunium & replentur & humectantur, & sunt laudabilia ad generationem. & econuerso, quæ generantur à plenilunio vsque ad nouilunium, Elluchasem. Audio hanc apud nos quorundam persuasionem esse, vt ex ouis suppositis omnibus fœminę generentur, subijci oportere plenilunio, & ea quoque ad hoc præferunt quæ in plenilunio nata fuerint: & ita obseruandam temporis rationem, vt in plenilunio etiam excludantur pulli.

¶ Parientium & incubantium cura. Gallinas includere oportet, vt diem & noctem incubent, præter quàm mane & vespere, dum cibus ac potio his detur. Curator oportet circumeat diebus inter positis aliquot, ac vertat oua, vt æquabiliter concalefiant, Varro & Florentinus. Recludere autem hostium est opus, tum diluculo, tum crepusculo vespertino, illisq; pro consuetudine offerre & nutrimentum & potum: ac postea rursus occludere. quòd si aliquæ non ascenderint vltrò, cogendæ sunt, Florentinus. Supponendi consuetudo tradita est ab ijs, qui religiosius hæc administrant eiusmodi. Primum quàm secretissima cubilia eligunt, ne incubantes matrices ab aliis auibus inquietentur: deinde antequam consternant ea, diligenter emundant, paleasq;, quas substraturi sunt, sulfure, & bitumine, atque ardente tæda perlustrant, & expiatas cubilibus inijciunt. ita factis concauatis nidis, ne ab aduolantibus, aut etiam desilientibus euoluta decidant oua. Plurimi etiam infra cubilium stramenta graminis aliquid, & ramulos lauri, nec minus allij capita cum clauis ferreis subijciunt: quæ cuncta remedia creduntur esse aduersus tonitrua, quibus vitiantur oua, pulliq; semiformes interimuntur ante, quàm toti partibus suis consumentur. Seruat autem qui subijcit, ne singula oua in cubili manu componat, sed totum ouorum numerum in alueolum ligneum conferat: deinde vniuersum leniter in præparatum nidum transfundat. Incubantibus autem gallinis iuxta ponendus est cibus, vt saturæ studiosius nidis immorentur, néve longius euagatæ refrigerent oua: quæ quamuis pedibus ipsæ conuertant, auiarius tamen, cùm desilierint matres, circumire debet, ac manu versare, vt æqualiter calore concepto facile animentur. Quin etiā si qua vnguibus læsa, vel fracta sunt, vt remoueat. Idq; cùm fecerit, die vndeuigesimo animaduertat, an pulli rostellis oua percuderint, & auscultetur, si pipiant. nam sæpe propter crassitudinem putaminū erumpere non queunt. Itaq; hærentes pullos manu eximere oportebit, & matri fouendos subijcere, idq; non amplius triduo facere. nam post vnum & vigesimū diem silentia oua carent animalibus: eaq; remouenda sunt, ne incubans inani spe diutius detineatur effœta, Colum. In cubilib. cùm parturient, acus substernendū: cùm pepererint, tollere substramen, & recens aliud subijcere, quòd pulices & cætera nasci solent, quæ gallinā conquiescere non patiuntur, ob quam rem oua aut inæqualiter maturescunt, aut consenescunt, Varro. Curę aūt debebit esse custodi, cùm parturient aues, vt habeant quàm mundissimis paleis constrata cubilia, eaq; subinde cōuerrat. & alia stramenta quàm recentissima reponat: nam pulicibus, aliisq; similibus animalibus replentur, quæ secum affert auis, cùm ad idem cubile reuertitur. Assiduus autem debet esse custos, & speculari parietes, quod se facere gallinæ testātur crebris singultibus interiecta voce acuta. Obseruare itaq;, dum edant oua, & cōfestim circumire oportebit cubilia, vt quæ nata sint recolligātur, notenturq; quæ quoq; die sint edita, vt quàm recen-

Quo tempore incubare debeant.

Quæ cura parientib. & incubantib. adhibenda sit.

tiſſima ſupponantur glocientibus: ſic enim ruſtici appellant aues eas, quæ volunt incubare. Cætera vel reponantur, vel ære mutentur, Columella. Cum volumus vt ouis gallinæ incubent, ſtramen nitidum eſt ſubſternendum, in eoq; imponendus ferreus clauus: quòd is videatur habere vim vitium quoduis propulſandi, Florentinus. Oua quæ incubantur, ſi habeant in ſe ſemen pulli, curator quatriduo poſtquam incubari cœperint, intelligere poteſt: ſi contra lumen tenuit, & purum vniuſmodi eſſe animaduerterit, putant eijciendum, & aliud ſubijciendum, Varro. Quarto die poſtquam cœpere incubari, ſi contra lumen cacumine ouorum appræhenſo vna manu, purus & vniuſmodi perluceat color, ſterilia exiſtimantur eſſe, proq; eis alia ſubſtituenda, Plin. Oua incubationi idonea, quarto die ſanguineas habent venas. quo tempore ſi quæ ad radios Solis clara apparuerint in acutiore parte, reijciantur, Albert. Diſcernitur an id quod latet in ouis vitale ſit, & prolificum, ſi poſt quartam diem quàm foueri cœperit, nulla facta commotione vehementi ſenſim contra ſplendorem Solis & lumen ea quiſpiam ſpeculetur. Nam ſi fibroſum aliquid cruentumq; videatur diſcurrere, prolificum eſt quod ineſt: ſin contrà perſpicuum maneat, ceu infœcundum eſt reijciendum, in reiectorumq; locum ſubſtituenda alia. Nec nobis verendum eſt ne corrumpantur oua, vel ſi ab aliquo ſæpius ſenſim & commodè permutentur, Florentinus. Multum refert ne moueantur manu. nam venæ & humores inuerſione corrumpuntur. quod vel inde conſtat: quod cum gallina in occulto excubat, oua omnia fœcunda fiunt. manibus verò hominum tractata plura corrumpuntur, Albertus. Oua incubanda deliguntur, in quibus Soli obtentis ſemen galli apparet. tum à ſeptem (quatuor, vt Varro & alij) dierum incubitu iterum inſpiciuntur. & ſi quod eſt quod Soli obtentum non appareat alteratum, abijcitur tanquam ſubuentaneum & inutile, Idem. *Vide* ſupra vbi dictum eſt de ouorum ante incubationem delectu. Et in aqua experimentum eſt, (de hoc etiam tanquam ante incubationem potius adhibẽdo ſuperius ſcriptum eſt,) inane fluitat. itaq; ſidentia, hoc eſt plena, ſubijci volunt. Concuti verò experimento vetant, quoniã non gignant confuſis vitalibus venis, Plin. ¶ Pulli excluſi à ſingulis gallinarum ſtatim ſubtrahendi ſunt, ſubijciendiq; illi quæ paucis incubat: quæ tamen ſub ea ſunt oua vel nondum concreta & formata, diſtribuere conuenit inter alias quæ adhuc fouent tepôre ſuo, vt vnà cum alijs & ipſa calefacta animentur, Florentinus. ¶ Sunt in Alexandria illa quæ ad Ægyptum ſpectat, gallinæ quædam *Monoſiræ* (ex quibus pugnaces oriuntur galli) bis ac ter incubantes, poſt abſolutionem ſcilicet pullis ipſis ſubtractis, ſeorſumq; enutritis, ſic vt contingat gallinam vnam quadraginta duos, aut etiam ſexaginta pullos excludere, Flor.

De ouis diuerſarum auiũ quæ gallinis ſubijciuntur.

¶ De ouis diuerſarum auium quæ gallinis ſubijciuntur. Diuerſi generis oua aliqui gallinis ſupponunt, Florent. Anatum oua gallinis ſæpe ſupponimus, &c. Cicero. *vide in Anate C.* Anatum etiam ſylueſtrium oua, vt ibidem ſcripſimus, ſi incubantibus gallinis excluſa fuerint, anates inde cicures naſcuntur. Anſerum oua quomodo gallinis ſupponantur, *vide ſupra in Anſere E.* item pauonina quomodo, infra in Pauone, & Phaſiani in Phaſiano.

Quot diebus excludantur.

¶ Excluſio. Diebus ferè viginti excludunt, Varro. Phaſiani oua non aliter quàm gallinarum ad viceſimam primam diem excluduntur, Florentinus.

Qua ratione gallinæ ab ouis cõedendis diſſuefaciendæ ſint.

¶ Quæ gallinæ propria comedunt oua, eas ſic diſſuefacere oportet. Ex ouo enim albumine effuſo, in luteum ipſum humidum gypſum inijcito, vt teſtæ duritiem contrahat. Volentes quippe gallinæ in ſubiecto ouo gulam explere, nec in eo amplius inuenientes quid ſucci, citò quidem deſtiterint vaſtare oua, Florentinus.

Quomodo phaſiani ex phaſiano & gallinis procreentur.

¶ Ex phaſiano mare & gallinis gallinaceis quomodo phaſiani procreẽtur, ex dialogo Gyb. Longolij de Auibus, in quo author & Pamphilus colloquuntur. LONG. Noui quoſdam, qui ſingulari artificio ingentem apud noſtrates educatione & ſeminio phaſianorum quæſtum faciebant, quorum ſanè ædes rectius officinam, quàm viuarium phaſianorum quiſpiam appellauerit. PAMP. Quæſo rationem iſtam explices. LONG. Phaſianum marem, qua poterat diligentia, curabat (quidam in) domuncula decem pedibus longa lataq;, viminibus & luto vndiq; bene ab aëre tuta, in ea feneſtellę omnes in meridiem ſpectantes, de ſummo tecto copioſè ſatis lumen adminiſtrabant, in medio crates vimineæ domunculam diuidebant. interuallum cratium tantum erat opertum, quantum ſatis fuit auis capiti colloq; tranſmittendo. In altero maceriæ latere phaſianus ſolus regnabat. PAMP. Quid verò altera pars, carebatne habitatore? LONGOL. Audies. Sub initium veris, villaticas aliquot gallinas ſibi comparabat, ſed fœcunditatis cognitæ, plumisq; varijs, vt propemodum fœminam phaſianum mentiri poſſent. has aliquot diebus communi pabulo alebat, verùm ita obiecto cibo, vt phaſianus in gallinarum conuiuio, traiecto per craticulã collo, lurcaretur. PAMP. Qua de cauſa obſecro non admittebatur? LONGOL. Principio hac ratione conſueſcere cum gallinis diſcunt, deinde moleſti eſſe nequeunt, cum veluti carcere ab iniuria inferenda prohibeantur. Alioqui ita ferociunt capti, vt ne pauoni quidem parcant, quin mox ore dilacerent. At vbi iam aliquot dies conſuetudine gallinarum mitior factus eſt, vna, quam cognouit illi inter reliquas magis familiarem, intromittitur, pabulumq; copioſius ſuggeritur. PAMP. Quid de reliquis fiet? LONGOL. Plerunq; primã iugulare ſolet: ne gallinarius itaq; cuſtos omni ſpe ſua decolletur, reliquas in ſubſidium alit. PAMP. Quid ſi res ad triarios redeat, ſolaq; vna ſupereſt ſpes gregis? LONGOL. Tum latrone comprehenſo candente ferro roſtrũ illius tangunt, & vino Chymico nates illius lauant. PAMP. O Apitianam diligentiam. LONG. Vbi cognouerint gallinas ab illo

plenas

plenas factas, diuortium statim procuratur, admittiturq́; noua pellex, quam cupiunt vxoris more ab illo tractari. Vxorem autem ad ouorum partionem alunt. Oua autem quotquot posuit, incubantibus aliis supponuntur. PAMPH. Ea fortè ab gallinaceis reliquis nihil distant. LONG. Imò punctis nigris vndique sunt maculata, & longè maiora speciosioraq́;. Vbi autem post animationem exclusa sunt, à gallina seorsim educantur: maximè polenta illius frumenti triangularis, quod vulgò non ineptè fagotriticum vocant, quod semen fago, (id est fagi semini,) farina triticeæ perquam similis sit: idipsum aqua ex lacubus fabrorum hausta subigunt, apij folia recentia cultellis domita, immiscent: obijciunt etiam baccas, quæ ex hyeme superfuêre. hijs enim maximè delectantur, & ad incrementa proficiunt. PAMPH. Non tamen fieri credo, vt per omnia patri similes sint. LONG. Non sunt: verum qui fucum istum non nouêre, fraudem non facilè sentiunt. Porrò fœminæ ex hoc seminio procreatæ, cùm ad patrem admittuntur, primo aut secundo partu, genus ad vnguem propagant. PAMPH. Mirum ergo mihi, non omnia auiaria phasianis esse plena. LONG. Non dubito magnum prouentum cuiuis etiam polliceri, modò neque laboris sit impatiens, & sumptus magnos ferre possit. Cogitur enim paupertinos aliquot alere, qui pro baccis quotidie in siluam excurrant. Nam sine hijs nihil ab illis boni sperare licet, Hęc omnia Longolius. Phasiani non modò è Media accersebantur: sed villaticæ quoq; gallinæ ouis è phasiano mare conceptis copiam illorum præbebant, Ptolemæus apud Athenæum.

¶ Exclusio ouorum absq; incubatione. Si aut tempus sit bene temperatum, aut locus, in quo oua manent, tepidus, concoquuntur & auium oua, & quadrupedum ouiparorum sine parentis incubitu. hæc enim omnia in terra pariunt, concoquunturq́; oua tepore terræ. nam si quæ quadrupedes ouiparæ frequentantes fouent quæ ædiderint oua, custodię gratia potius id faciunt, Aristoteles. Et alibi, Incubitu auium oua excludi naturæ ratio est: non tamen ita solum oua aperiuntur, sed etiam sponte in terra, vt in Ægypto obruta fimo pullitiem procreant. Et Syracusis potator quidã, ouis sub storea in terra positis, tandiu potabat, donec oua æderent fœtum. Iam verò & cùm in vasis quibusdam tepidis (ἀλεεινοῖς) essent coniecta, sponte oua pullos prompsere. Cæterum Albertus pro recitatis iam postremis philosophi verbis, ita habet: Ouis positis in vasis calidis, superposita stupa calida, leni calore fouente & nõ adurente extrahuntur pulli. & præcipuè calore vitali alicuius animalis, vt si in sinu hominis teneantur: aut si fortè sub fimo calido ponantur, aut sub cineribus lentè calefactis, aut aliquo huiusmodi. Oua quędam & citra incubitum sponte naturæ gignunt, vt in Ægypti fimetis. Scitum de quodam potore reperitur, Syracusis tandiu potare solitum, donec cooperta terra fœtum æderent oua. Quin & ab homine perficiuntur, Plin. Et rursus, Liuia Augusta ouum in sinu fouendo exclusit, (vt referetur infra in *b*.) inde fortasse nuper inuentum vt oua in calido loco imposita paleis igne modico fouerentur, homine versante pariter, vt stato tempore illinc erumperet fœtus. Si gallina non incubet, hac industria complures habebis pullos. qua die incubanti gallinæ oua subijcis, eadem stercus gallinaceum accipiens id ipsum contere, cribraq́; ac deniq; in vasa inijce ventricosa, pennas illi gallinarum circumpone. posthæc autem, figura recta imponito oua, sic vt pars mucronata supernè tendat, ac dein rursus ex eodem fimo tandiu illis inspergito, donec vndiq; inducta videantur. At, vbi duos aut tres dies primos sic intacta esse oua permiseris, singulis postea diebus illa conuertito, cauens ne contingantur mutuò, vt videlicet ex æquo incalescant. post vigesimam autem diem, dum sub gallina oua excludi incipiunt, inuenies ea quæ in alueis sunt circumfracta. Ob quam nimirum caussam etiam inscribunt diem qua supponuntur, ne dierum numerus ignoretur. Vigesima igitur die putamen extrahens, pullos in cophinum conijcito, eos alens delicatissimè. Ascisce etiam gallinam, quæ moderabitur omnia, Democritus in Geoponicis, Andrea à Lacuna interprete, qui Græcam vocem γάςρας, vasa ventricosa interpretatur, Cornarius ventriculos. Hieronymus Cardanus qui hunc locum in libros de Subtilitate transcripsit, puluinaria, his verbis: Puluinaria duo reple stercore gallinarum tenuissimè trito, inde plumas gallinarum annecte consuendo vtrique molles ac densas. oua verò capite tenuiore suprà extante, colloca super alterum puluinar. deinde reliquum superpone in loco calido. permitteq́; immota duobus diebus. pòst verò ad vigesimam vsq; diem illa sic verte, vt vndique æqualiter foueantur. inde stata die, quæ iuxta vigesimam primam est, pipillantes iam ex ouo sensim educito. Ego etsi hoc etiam modo oua excludi posse existimem: video tamen aliud sensisse Democritum verbis eius Græcis perpensis. & placet gastran vas ventricosum verti, vt primum in tale vas intelligamus fimum inijciendum, tum super fimo imponendas plumas, vt (ἐπίβαλλε potius quàm περίβαλλε legatur:) in plumis oua: postremò rursus fimum addendum donec cõtegantur oua. Erat & gaster vas, & gastra fictilis Dioscoridi. sed & gasterium vocat Aristophanes, seruatq́; adhuc nomen, Cælius. huiusmodi est quod corrupta voce *guiscardum* appellant Itali, vt quidam in Lexicon Græcolatinum retulit. Scaphos cauitatem nauis vocat Thucydides, quam, inquit interpres, *gastéra* dicimus, Cælius. Τὸ μὲν ἔδαφος τῆς νεὼς κύτος, καὶ γάςρα καὶ ἀμφιμήτριον ὀνομάζεται, Pollux. Eustathius gastra vocem factam ait ab accusatiuo gastéra per syncopen: & vulgò ab idiotis sic vocari fundum nauis. Idem apud Homerum gastram tripodis interpretatur cauitatem tripodis aut fundum eius. Hesychio gástra, posterior pars femoris est. Γάςρα, ἡ εἰς κύτος γεννηθεῖσα τοῦ λαιμοῦ, Varinus. est autem locus, vt suspicor corruptus. Fertur in quadam regione inueniri homines, qui furnos ita temperatè calefaciant, vt eorum calor par sit calori gallinæ incubantis, & in furno seu clibano ponere quàm plurimas

De ouis excludendis absque incubatione gallinarum.

plumas, & mille gallinacea oua quæ poſt viginti dies naſcantur ac erumpant, Creſcent. In Ægypto circa Alcairum oua arte excluduntur: Clibanum parant cum multis foraminibus, quibus oua diuerſa gallinarum, anſerum, & aliarum auium imponunt. tum fimo calido integunt clibanum: & ſi opus fuerit, ignem circumquaq; faciunt. ſic oua ſuo quæq; tempore matureſcunt, vt ſerpentium apud nos per ſe in fimo calido, Tragus. Apud Ægyptios magna eſt copia pullorum gallinaceorum. nam apud eos gallinę ſua oua non incubant, ſed ea in clibanis tepore ſenſim adhibito ita fouentur, vt mirabili arte compendioq; pulli intra paucos dies progignantur ſimul & educantur, Paulus Iouius libro 18. hiſt. ſui temporis.

De cura pullorum recens excluſorum.

¶ Pullorum recens excluſorum cura. Excuſſos pullos ſubducendum ex ſingulis nidis, & ſubijciendum ei, quæ habeat paucos. Ab eaq;, ſi reliqua ſint oua pauciora, tollenda, & ſubijcienda alijs, quę nondum excuderint, & minus habent triginta pullos. Hoc enim gregem maiorem non faciendum, Var. Gallinæ quæ paucis incubat, triginta tantum ſubijciendi ſunt pulli, quandoquidem generi gallinarum res infenſiſſima eſt frigus, Florent. Veruntamen ſeruare oportet modum. neq; enim debet maior eſſe quàm triginta capitum. negant enim hoc ampliorem gregem poſſe ab vna nutriri, Columella. Pulli autem duarum aut trium auium excluſi, dum adhuc teneri ſunt, ad vnam quæ ſit melior nutrix, transferri debent, ſed primo quoq; die, dum mater ſuos, & alienos propter ſimilitudinem dignoſcere non poteſt, Idem. Pullos autem non oportet ſingulos, vt quiſq; natus ſit, tollere, ſed vno die in cubili ſinere cum matre, & aqua ciboq; abſtinere, dum omnes excludantur. Poſtero die, cum grex fuerit effœtus, hoc modo deponitur. Cribro vitiario, vel etiam loliario, qui (quod) iam fuerit in vſu, pulli ſuperponantur: deinde pulegij ſurculis fumigentur. ea res videtur prohibere pituitam, quæ celerrime teneros interficit. Poſt hæc cauea cum matre claudendi ſunt, & farre ordaceo cum aqua incocto, vel adoreo farre vino reſperſo modice alendi. nam maxime cruditas vitanda eſt, & ob hoc tertia die cauea cum matre continendi ſunt, priusq;, quàm emittantur, ad recentem cibum ſinguli tentandi, ne quid heſterni habeant in gutture. nam ſi vacua non eſt ingluuies, cruditatem ſignificat, abſtineriq; debent, dum concoquant. Longius autem non eſt permittendum teneris euagari, ſed circa caueam continendi ſunt. & farina ordeacea paſcendi, dum corroborētur. Cauendumq; ne à ſerpentibus adflentur, quarũ odor tam peſtilens eſt, vt interimat vniuerſos, id vitatur ſæpius incenſo cornu ceruino, vel galbano, vel muliebri capillo: quorũ omniũ ferè nidoribus prędicta peſtis ſubmouetur. Sed & curandum erit, vt tepide habeantur. nam nec calorem, nec frigus ſuſtinent: Optimumq; eſt infra officinam clauſos haberi cum matre, & poſt quadrageſimum diem poteſtatem vagandi fieri. Sed primis quaſi infantiæ diebus pertractandi ſunt, plumulæq; ſub cauda clunibus detrahendæ, ne ſtercore coinquinatæ dureſcant, & naturalia præcludant. Quod quamuis caueatur, ſæpe tamen eueuit, vt aluus exitum non habeat: itaq; pinna pertunditur, & iter digeſtis cibis præbetur, Columel. Obijciendnm pullis diebus quindecim primis mane ſubiecto puluere (ne roſtris noceat terra dura) polentam miſtã cum naſturtij ſemine, & aqua aliquanto ante facta intrita, & ne tum deinde in eorum corpore turgeſcat, aqua prohibendum, Varro. Nutrimentum quo vtuntur primis 15. diebus, eſt miſta farina cardami ſemini, ac vino perfuſa cum aquæ feruefactæ portione. porri enim folia tenerrima cum caſeo muſteo contuſa, illis porrigimus. Hordeum autem exactis duobus (ſex, in Græco codice. ſed interpres mendum ſuſpicatur) menſibus offeratur, Didymus. Vt nutriantur pulli, accipiens hordaceum fermentum, id, atq; etiam furfur, aqua irrorato, Democritus. Recentes pulli, vbi primum in corbem coniecti ſunt ſtatim ſuſpenduntur in tali loco, vbi leuem fumum excipiant. Alimentum autē duobus primis diebus non ſumunt. Vas porrò in quo illis apponitur nutrimentum, fimum bubulum in ſe contineat, (βολβίτῳ κλεῖε, bubulo ſtercore claudatur, vt Cornarius vertit,) Didymus. Aſininum ſiue equinum ſtercus, in vaſa capacia inijcito, ex quo decem diebus exactis naſcentur vermes pullorum nutricationi percommodi, Democritus. Quando de clunibus cœperint habere pinnas, è capite, & è collo eorum crebro eligendi pedes. Sæpe enim propter eos conſeneſcunt. Circum caueas eorum incendendum cornu ceruinum, ne qua ſerpens accedat: quarum beſtiarum ex odore ſolent interire. Prodigendi in ſolem & ſterquilinium, vt ſe volutare poſſint, quòd ita alibiliores fiunt. Neq; pullos tantũ, ſed omne ὀρνιθοβοσκεῖον cum æſtate, tum vtiq; cum tempeſtas eſt, molle atq; apricum eligi debet intento ſupra rete, quòd prohibeat eas extra ſepta volare, & in eas inuolare extrinſecus accipitrem, aut quid aliud. Euitare item caldorem, & frigus oportet, quod vtrunq; his aduerſum. Cum iam pinnas habebunt, conſuefaciendum, vt vnam aut duas gallinas ſectentur. Cæteræ vt potius ad pariendum ſint expeditæ quàm in nutricatu occupatæ, Varro. Vt pulli multum & cito creſcant: Teſtas è quibus emerſerunt pulli tunica interiore dempta, contritas, cum ſale, & ouo cocto duro miſcebis, & pullis primi alimenti loco appones, Innominatus.

De ratione ouorũ ſeruandorum.

¶ Seruatio ouorum. Oua in lomento ſeruari vtiliſſimum, Plinius. aut hyeme in paleis, æſtate in furfuribus, Idem & Leontinus. Vt primum emiſſa ſunt oua, ſtatim reponenda ſunt in vaſis cum furfure, Florentinus. Qui oua diutius ſeruare volunt, perfricant ſale minuto, aut muria: atq; ita ſinunt tres aut quatuor horas, eaq; abluta condunt in furfures aut acus, Varro. Aliqui aqua abluentes oua, ea ſale minutiſſimo inducunt, (καταπλάττουσι. malim καταπάττουσι, id eſt conſpergunt,) & ſic conſeruãt. Nec deſunt qui tres horas aut quatuor, oua ipſa in tepidam ſalſuginē infundentes, eaq; poſtea eximentes in furfure aut paleis reponunt, Leontinus. Ouorum quoque longioris temporis cuſtodia non aliena eſt huic

huic curæ: quæ commode ſeruantur per hyemem, ſi paleis obruas, æſtate ſi furfuribus. Quidam prius trito ſale ſex horis adoperiunt: deinde eluunt, atq; ita paleis, aut furfuribus. obruunt: nonnulli ſolida, multi etiam freſa faba coaggerant: alij ſalibus integris adoperiunt. Alij muria tepefacta durant. Sed omnis ſal quemadmodum non patitur putreſcere, ita minuit oua, nec ſinit plena permanere, quæ res emptorem deterret. Itaq; ne in muriam quidem qui dimittunt, integritatem ouorum conſeruant, Columel. & Leont. Sale exinaniri creduntur, Plin. Oua recentiora quidam ſeruari aiunt frumenti genere quod ſecale vocant. noſtri **roggen**: vel cinere, ita vt acutior pars oui inferior ſit, tum rurſus ſecale aut cinerem ſuperinfundunt. Oua ſeruantur ad multos dies vt recentia videantur, ſi imponantur in ollam effuſa aqua frigida.

De ijs quæ gallinis noxia ſũt.

¶ Nonnulli purgant domunculas gallinarũ & nidos, ipſasq; aues ſulphure, aſphalto, picea, (πεύκαις.) ſed & ferri laminam aut clauorum capita atq; lauri ſurculos imponũt nidis, vt quæ ad arcẽda prodigia (διοσημείας, tempeſtates) omnia magnam vim habere videantur, Leont. ¶ Ius de carne ſalſa gallinis mortiferum exiſtimatur. item liquor è vini aut eiuſdem fæcis vapore vi ignis collectus, ni fallor. ¶ Vt gallinæ vertigine afficiantur, Ὄρνιθας σκοτῶσαι: Frumentum maceratum laſere & melle mixtis, obijcito, Berytius. videtur autem hoc fieri, non tantum ad gallinas, ſed alias etiam aues, feras pręſertim, capiendas. quanquam hæc inter ea quæ de gallinis ſcribuntur in Geoponicis Græcis legantur: Andreas à Lacuna hoc fieri ait, vt gallinæ vertiginoſæ non fiant. quod ego probare non poſſum, cum neq; verba Græca ſic habeant: neq; talis aliqua laſeris vis legatur apud ſcriptores, ſed potius pleriſq; animalibus propè venenoſa. Pecora enim tradunt eo ſumpto cum ægrotant, aut ſanari protinus, quod ferè conſequitur, aut emori. ſi quando inciderit pecus in ſpem naſcentis, hoc deprehendi ſigno: oue, cum comederit, protinus dormiente, capra ſternutante. ſerpentes auidiſſimas vini admiſtum rumpere. pręcipitaſſe ſe quendam ex alto cum in dentium dolore cauis addidiſſet incluſum cera.

Contra morbos gallinarũ.

¶ Contra morbos gallinarum. Pullis iam validioribus factis, atq; ipſis matribus etiam vitanda pituitę pernicies erit. quæ ne fiat, mundiſſimis vaſis, & quàm puriſſimã prębebimus aquã. nam in cohorte per æſtatem conſiſtens, immunda, ſtercoroſa, pituitam (coryzam, noſtri vocant **das Pfipfe**) eis concitat, Colum. & Paxam. Nec minus gallinaria ſemper fumigabimus, & emũdata ſtercore liberabimus, Colum. Inimiciſſima gallinaceo generi pituita, maximeq; inter meſſis & vindemiæ tempus, Plinius. Id vitium maximè naſcitur cum frigore & penuria cibi laborant aues. item cum ficus aut vua immatura nec (videtur menda) ad ſatietatem permiſſa eſt, quibus ſcilicet cibis abſtinendæ ſunt aues: eosq; vt faſtidiãt efficit vua labruſca de vepribus immatura lecta, quæ cum farre triticeo minuto cocta (Plin. ſimpliciter cibo incoctam dari iubet, alibi cum farre miſcendam) obijcitur eſurientibus: eiusq; ſapore offenſæ aues omnem aſpernantur vuam, Columel. Vuæ florẽ in cibis ſi edẽre gallinacei, vuas non attingunt, Plin. (alibi:) fortaſſis autem œnanthen è Græco vuæ florem tranſtulit. A Dioſcoride quidem memoratur genus vitis ſylueſtris ſterile, quod fructũ non profert, ſed florem tantũ quẽ œnanthen vocant. Similis ratio eſt etiam caprifici, quæ decocta cum cibo præbetur auibus, & ita fici faſtidium creat, Col. Præſeruans contra coryzam ſeu grauedinem remedium: Origanum humectans (in aqua macerans) da bibendum, Leont.

Cõtra pituitam.

¶ Gallinacei generis pituitæ medicina in fame: & cubatus in fumò, ſi vtiq; ex lauro & herba ſauina fiat, (ſauinæ herbæ fumi aduerſus hũc morbum vis alibi etiam ab eo celebratur.) penna per tranſuerſas inſerta nares, & per omnes dies mota. cibus alliũ cum farre: aut aqua perfuſus, in qua lauerit noctua: aut cum ſemine vitis albæ coctus, & quędã alia, Plin. Idem liguſtri acinos alibi hoc malũ ſanare docet, nimirum in cibo. Pituita gallinis naſci ſolet, quæ alba pellicula linguã veſtit extremam. hæc leuiter vnguibus vellitur, & locus cinere tangitur, & allio trito plaga mũdata conſpergitur, Pallad. Sunt qui ſpicas allij tepido madefactas oleo faucibus earum inferant, (inſerant,) Columel. Allij mica (lego, *ſpica*) trita cum oleo faucibus inſeritur, Pallad. Allia minutim ſciſſa in calidum oleum inijciens, illis vbi refrixerint, ora gallinarum colluito. quòd ſi illa etiam vorauerint, efficacius reſtituentur, Paxam. Allio roſtri foramina inunge: aut in aquam ipſum allium conijciens, potandum dato, Leont. Aliqui in lotio humano elixantes allia, roſtrum gallinæ fouent: verum circumſpectè, ne ſcilicet portio aliqua in oculos illabatur, Paxam. Lotio ablue, (roſtra nimirum & ora,) Leont. Quidam hominis vrina tepida rigant ora, & tandiu comprimunt, dum eas amaritudo cogat per nares emoliri pituitæ nauſeam, Columel. Vua quoq; quam Græci ἀγρίαν σταφυλὴν vocãt, (*ſtaphiſagria*, Pallad.) cum cibo (aſſiduè, Pallad. ſola, aut miſta orobo, Paxam.) miſta prodeſt. vel eadem pertrita, & cum aqua potui data, Columella. Munda etiam ſcilla, macerataq; ex aqua, atq; exhibita cum farina, idem præſtat, Paxamus. Sunt qui ex origano, hyſſopo & thymo ſuffimentum molientes, caput gallinæ exponant vt fumum excipiat, allioq; perfricent eius roſtrum, Paxamus. Atq; hæc remedia mediocriter laborantibus adhibentur. nam ſi pituita circunuenit oculos, & iam cibos auis reſpuit, ferro reſcinduntur genæ, (ſcalpello aperiuntur quæ ſub gena conſiſtunt partes, Paxamus,) & coacta ſub oculis ſanies omnis exprimitur. atque ita paulum triti (ſubtiliſſimè, Paxamus) ſalis vulneribus infriatur, Columella. *Vide ſupra etiam in C.*

Contra ſaniem oculorum

¶ Si pituita & ſanies circumuenit oculos, &c. lege quæ proxime retrò ex Columella recitauimus. Si amarum lupinum comedant, ſub oculis illis grana ipſa procedunt, quæ niſi acu leuiter apertis pelliculis auferantur, extinguunt (oculos, Creſcentienſis. qui hæc ita recitat, ac ſi remedia quæ ſequuntur,

ex portulacæ ſucco,&c. ad hunc ipſum affectum pertineant, quod mihi non probatur:& Paxamus etiam aliter habet,) Columel. Oculos portulacæ ſucco forinſecus, & mulieris lacte curemus: vel Ammoniaco ſale, cui mel & cyminum æquale miſcentur, (particulas affectas fouendo. cæterum ad vmbram ducendæ ſunt,Paxamus,) Idem.

Cōtra pediculos. ¶ Pediculos gallinarum (quibus plurimum infeſtantur, prȩcipuè cum incubant, Creſcent.) perimit ſtaphiſagria, & torrefactum cyminum pari pondere, & pariter tunſa cum vino:& amari lupini aqua, (ſylueſtris lupini decoctum in aqua, Paxamus,) ſi penetret ſecreta pennarū,Pallad.& Paxa.

Cōtra diarrhœam. ¶ Diarrhœa correptas curabis,ſi farinæ (ἀλφίτων,polentæ,Cornarius) quantum manu apprehendi poſſit tantundemq́; ex cera vino læuigans, atq; paſtam conficiens,ante alium cibum obtuleris deuorandū: aut pomorum etiam, cydoniorúmve decoctum bibendum. Quæ mala, etiam ſub cineribus cocta, auxiliantur,Paxamus.

De podagra. ¶ Suo læduntur ſtercore, quod cum pedibus vncis adhæſit podagram creat,Columel.

Contra abortum: ¶ Gallinæ abortum non facient, ſi oui luteum (aliàs *album*) aſſatum cum vuæ paſſæ (toſtæ) pari portione contuſum, ante alium cibum porrexeris, Leontinus & Pamphilus.

De animalibus gallinaceo generi infeſtis, & remedijs cōtra eadē. ¶ De animalibus gallinaceo generi infeſtis,leges etiam *ſupra in Gallo D.* Ne gallinæ à catis lędantur: Catus non inuadit gallinam, ſi ruta agreſtis ſub eius (gallinȩ) ala appendatur, Africanus. Idem referre medium etiam aduerſus vulpes & alias animantes gallinis noxias valere legimus: & multò efficacius fore (contra feles nimirum & vulpes) ſi vulpis aut felis fel cibo admiſtum exhibueris, vt etiam Democritus confirmat. Vulpes gallinis inſidiatur,Albert.& idcirco forte mutui hoſtes ſunt miluus & vulpes, quoniam vtriq; gallinas rapiunt, Stumpfius. Circa caueas gallinarum incendendum eſt cornu, ne ſerpens accedat, cuius odore ſolent interire. Multas à vulpibus & quibuſdam aliis animalibus noxiis patiuntur inſidias, ideoq́; circa loca in quibus verſantur extirpanda & remouenda ſunt omnia in quibus vulpes latere poſſunt. Noctu claudantur in caueis diligenter circumquaq; & ſeptis, nec permittantur foris cubare.fertur enim vulpem ſubdolam intueri eas,quantumcunque in alto remotas loco, ita vt videant oculos eius lucentes tanquam faculas:& cauda quaſi baculo quodam minari eis, vt ſic præ metu delapſas rapiat. Patiuntur etiam inſidias miluorum & aliarum rapacium auium, præcipuè aquilarum. contra quas tendantur funes vel vites ſeu vitalbæ (audio vitem ſylueſtrem cauſticam in Italia alicubi vitalbam vocari) ſupra loca in quibus interdiu morantur. Capiantur etiam vulpes taliolis, vel alijs artibus & milui retibus, fiſco vel laqueis, Creſcentienſis. *Putorij* & *martari* (viuerræ ſeu muſtelæ ſylueſtres) omnes infeſti ſunt gallinis quibus captis primò caput & cerebrum auferunt ne clamare poſſint, Albert. Muſtela etiam gallinis infeſta, oua earum exorbet, & ipſas interficit, Albert. oua tantum rapit,nec aliter nocet,Stumpfius. Ἀλέκτορας γαλῆ δειματοῖ,Philes. Vite nigra aiunt ſi quis villam cinxerit (vt modò de vitalba ex Creſcentienſi retuli) fugere accipitres,tutasq́; fieri villaticas alites, Plin.

De cibo gallinarū, qualis & quomodo diſtribuendus. ¶ Cibi. Eo tempore quo parere deſinent aues, id eſt ab idibus Nouembris, pretioſiores cibi ſubtrahendi ſunt, & vinacea præbenda, quæ ſatis commodè paſcunt adiectis interdum tritici excrementis, Columella. Maximè obſeruandum ne vinaceos acinos vorent, vt qui fœcunditatem (Andreas à Lacuna vertit *firmitudinem*. legit enim μόνιμα,non γόνιμα, quod non probo) earum cohibeant, Florentinus. Vinacea quamuis tolerabiliter paſcant, dari non debent, niſi quibus temporibus anni auis fœtus non edit. nam & partus raró, & oua faciunt exigua. Sed cùm planè poſt autumnum ceſſant à fœtu, poſſunt hoc cibo ſuſtineri,attamen quæcunq; dabitur eſca per cohortem vagantibus die incipiente,& iam in veſperum declinante bis diuidenda eſt, vt & mane non protinus à cubili latius euagentur, & ante crepuſculum propter cibi ſpem temporius ad officinam redeant, poſſitq́; numerus capitum ſæpius recognoſci. nam volatile pecus facile paſtoris cuſtodiam decipit, Columella. Gallinas aiunt illas ſuauioris eſſe carnis,quæ cibo non abundè eis appoſito, ſed quem ipſæ pedibus fodientes eruant non abſq; labore paſtæ fuerint,Clemens Stromatéωn ſecundo. Chondro,id eſt alica aut farre paſcebantur etiam gallinæ. βούλομαί σε δίκην ἀλεκτρυόνος ἐμφορηθέντα τοῦ χόνδρου κορύζασθαι, Æmilianus apud Athenæum circa finem libri tertij. Cibaria gallinis præbentur optima, pinſitum ordeum,& vicia, nec minus cicercula,tum etiam milium,aut panicum : ſed hæc vbi vilitas annonæ permittit. vbi verò ea eſt carior,excreta tritici minutè cōmodè dantur.nam per ſe id frumentum,etiam quibus locis viliſſimum eſt,non vtiliter præbetur,quia obeſt auibus. poteſt etiam lolium decoctum obijci, nec minus furfures modicè à farina excreti,qui ſi nihil habent farris,non ſunt idonei,nec tantum aptuntur (appetuntur,) Columella. Cibus illis eſt offerendus, elixum hordeum,aut milium aut frumenti furfur, aut zizania vocata lolium, quæ quidem ad nutritionem eſt commodiſſima:ac humida folia cytiſi. Hæc enim eas maximè durabiles & firmas reddunt,(fœcundiores potius.γονιμώτερα,non μονιμώτερα,) Flor. Cibis idoneis fœcunditas earum elicienda eſt, quò maturius partum edant. Optimè præbetur ad ſatietatem ordeum ſemicoctum. nam & maius facit ouorum incrementum, & frequentiores partus. Sed is cibus quaſi condiendus eſt interiectis cytiſi foliis ac ſemine eiuſdem, quæ vtraq; maximè putantur augere fœcunditatem auium. Modus aūt cibariorum ſit, vt dixi, vagis binorum cyathorum ordei, aliquid tamen admiſcendum erit cytiſi, vel ſi id non fuerit, viciæ, aut milij, Columella. Sed quinam cibi ſimul & nutriant & fœcundas reddant, ſupra etiam hoc in capite dictum eſt, non procul initio. Ieiunis cytiſi folia, ſeminaq́; maximè probantur, & ſunt huic generi gratiſſima: neque eſt vlla regio, in qua non poſſit huius arbuſculæ copia

eſſe vel

esse vel maxima, Columella. Cytisum in agro esse quamplurimum refert, quòd gallinis & omni generi pecudum vtilissimus est, quod ex eo cito pinguescit, Idem. Aristomachus viridem cytisum gallinis dari iubet, aut si aruerit madefactum, Plin. Gallis cytisi semen foliaq; (arida) perfusa aqua, offerenda sunt, quippe quæ non minus quàm viridia eos nutriant, Florentinus. Cannabis semen in homine genituram extinguit, gallinis auget. nam quæ in hyeme hoc semine pascuntur gallinæ oua pariunt, cæterę non item, Amatus Lusitanus.

De saginãdis gallinis.

¶ Saginatio. Vides & hìc prope villæ culinam quasdam caueis inclusas. has villica copiosiore cibo pascit, vt quàm mox plenas factas, carius mercatori vendat. has *farctas* & altiles nuncupant, (Germani Masthennen,) Gyb. Longolius. Altiles dictæ quòd sagina altæ & enutritæ sint, Platina. *Pascitur & dulci facilis gallina farina, Pascitur & tenebris. ingeniosa gula est*, Martialis sub lẽmate, *Gallina altilis.* Interdictum est lege C. Fannij consulis, ne quid volucrum poneretur, præter vnam gallinam quæ non esset altilis, Plin. Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenêre, quò vnctius ac lautius deuorarent, Platina. Gallinas saginare Deliaci cœpere: vnde pestis exorta, opimas aues & suopte corpore vnctas deuorandi. Fœminę quidem ad saginam non omnes eliguntur, nec nisi in ceruice pingui cute. Postea culinarum artes, vt clunes spectentur, vt diuidantur in tergora, vt à pede vno dilatatæ repositoria occupent. Dedêre & Parthi cocis suos mores, Plinius. Hyeme melius quàm æstate saginatio fiet, probabiliorq; erit fartura, Platina. Gallinæ & capi impinguantur citò si cereuisia eis in potu apponatur pro aqua. *Vide plura superius in Capo E.* Pinguem quoq; facere gallinam, quamuis fartoris, non rustici sit officium, tamen quia non ægre contingit, præcipiendum putaui. Locus ad hanc rem desideratur calidus maxime, & minimi luminis, in quo singulæ caueis angustioribus, vel sportis inclusæ pendeant aues, sed ita coarctatæ, ne versari possint. Verum habeant ex vtraq; parte foramina. Vnum, quo caput exeratur: alterum, quo cauda, clunesq;, vt & cibos capere possint, & eos digestos sic edere, ne stercore coinquinentur. Substernatur autem mundissima palea, vel molle fœnum, id est cordum. Nam si durè cubant, non facile pinguescunt. Pluma omnis è capite, & sub alis atque clunibus detergetur. Illic ne pediculum creet, hic ne stercore loca naturalia exulceret. Cibus autem præbetur ordacea farina, quæ cum est aqua consperſa & subacta, formantur offæ, quibus aues saginantur. Eæ tamen primis diebus dari parcius debent, dum plus concoquere consuescant. Nam cruditas vitanda est maximè, tantumq; præbendum, quantum digerere possint. neq; ante recens admouenda est, quàm tentato gutture apparuerit nihil veteris escæ remansisse. Cum deinde satiata est auis, paulùlum deposita cauea dimittitur, sed ita ne vagetur: sed potius, si quid est, quod eam stimulet aut mordeat, rostro persequatur. Hæc enim ferè communis est cura farcientium. Nam illi, qui volunt non solum opimas, sed etiam teneras aueis efficere, mulsa recente aqua prædicti generis farinam conspergunt, & ita farciunt. nonnulli tribus aquæ partibus vnam boni vini miscent, madefactoq; triticeo pane obesant auem, quæ prima luna (quoniam id quoq; custodiendum est) saginari cœpta, vigesima pergliscit, Columella. Gallinæ saginantur maximè villaticæ. Eas includunt in locum tepidum, & angustum, & tenebrosum, quòd motus earum, & lux pinguitudini inimica, electis ad hanc rem maximis gallinis, nec continuo his, quas Melicas appellant, cum Medicas deberent, Varro. Antiquissimum est maximam quanque auem lautioribus epulis destinare. Sic enim digna merces sequitur operam & impensam, Columella. Amplas omnes è villaticis, euulsis (*pennis extremis*, Florent.) ex alis pinnis, & cauda, farciunt turundis hordeaceis partim admistis ex farina loliacea, aut semine lini ex aqua dulci. (Alij tritici pollinem miscent. Sunt qui his omnibus infundant vinum, Flor.) Bis die cibum dant, obseruantes ex quibusdam signis, vt prior sit concoctus, quàm secundum dent. Dato cibo, tum perpurgant caput, ne quos habeant pedes, & rursus eas concludunt. Hoc faciunt vsq; ad dies viginti quinque. Tum deniq; pingues fiunt. Quidam ex triticeo pane intrito in aquam, misto vino bono & odorato farciunt, ita vt diebus viginti pingues reddant ac teneras. Si in farciendo nimio cibo fastidiunt, remittendum in datione pro portione, sic vt decem primis processit. in posterioribus vt diminuat eadem ratione, vt vigesimus dies & primus sit par, Varro. Si fastidiet cibum, totidem diebus minuere oportebit, quot iam farturæ processerint: ita tamen, ne tempus omne opimandi quintam & vigesimam lunam superueniat, Colum. Cæterum maior pars milio alunt gallinas, Flor. Gallinas & anseres sic farcito: Gallinas teneras, quæ primum parierint, concludas, polline vel farina ordeacea consperſa, turundas facias: eas in aquã intinguat, & in os indat: paulatim quotidie addat, & ex gula consyderet, quod satis fiet. Bis in die farciat, & meridie bibere dato, nec plus aquam ante (in vase appositam) sinas quam horam j. Eodem modo anserem alito, nisi prius dato bibere bis in die, & bis escam, Cato.

De gallinis castratis.

¶ Febrientibus magis conueniunt gallinæ castratæ, quanquam veteres castrationis earum non meminerunt. ego castratas domi alo, quarum caro albior, melior & friabilior est. Facile & citò coquuntur, & teneræ fiunt & gratæ palato, Mich. Sauonarola.

¶ Si cibus deesse sentiatur apibus, ad fores earum posuisse conueniet crudas gallinarum carnes, & vuas passas, &c. Plinius.

De vsu albuminis oui.

¶ Albuminis vsus. Aurum marmori & ijs quæ candefieri non possunt, oui candido illinitur, Plin. Candidum ex ouis admixtum calci viuæ glutinat vitri fragmenta. vis verò tanta est, vt lignum per-

fuſum ouo non ardeat,ac ne veſtis quidem contacta aduratur,Plinius. Aurum ouatum ex Grammaticis quidam dictum volunt,quoniam oui albo antea illito, æra ac marmora auri & argenti laminis decorarentur. Papauer candidum panis ruſtici cruſtæ inſpergitur affuſo ouo inhærens,&c. Plin. Pharmacopolæ vt ſerapia & alias potiones clariores reddant,oui albumine, aliquando etiam teſtis pariter vtuntur, decocto interim agitando inijcientes. Oui albumen ex aqua frigida ſcopulis agita, donec in ſpumã abeat,quam particulatim ſyrupo,vel alteri decocto feruenti inſpergas:& vbi nigruerit,cochleari foraminulento deradas, nouam inſpergas:id fac donec erit ſyrupus clarior. Alij vbi ex bullis clarius decoctum vi ignis factum animaduertunt in id tepidum (nam calidius decoctum albumen coqueret, in frigidiore minus promptè & parcior ſpuma elicitur)albumina ſingulis libris ſingula, ſed etiam pluribus pauciora inijciunt, ſcopulis agitant,vt ſpumeſcat, ſaccharum in particulas confractum conijciunt, recoquunt: vbi ſpuma ſubſedit, igni aufertur, calidum,ſi craſſum eſt & vix colatur. ſi facile colatur,ſed turbidum, tepidum vel frigidum colatur, per manicam Hippocratis, melius autem per pannum clauis quatuor; angulis quatuor firmatum. Colatur autem ter quater ſi non ſatis claruerit: ſi ne ſic quidem albumen ſeparatim in aqua agitatum, ſcopulis inſpergitur decocto igni reddito, ſpuma illa vſta, alia inijcitur,idq; toties donec bullæ clarum ſatis produnt. tunc colatur quoties eſt neceſſe, Iac.Syluius.

Ratio vinum clarificandi & purificandi.

Surrentina vafer qui miſcet fæce Falerna Vina, columbino limum (id eſt fæcem) *bene colligit ouo, Quatenus ima petit voluens aliena vitellus*, Horatius Serm. 2. 4. Vinum vt pellucidum confeſtim fiat: Alba ouorum conijce in vas quotquot ſuffecerint, & vinum quoad ſpumat concutiatur. cum vino & modicum ſalis albi tenuis, & fit album, &c. Nicolaus Myrepſus. Quoniam vitellus oui naturam habet cognatam cum fæce vini & albugo cum vino: ideo fit quòd cùm oua immittuntur vino (turbato per æſtatem propter calorem auſtrinum) cum harena & calce clarificatur vinum. nam harena & calx perforant (penetrant) vini ſubſtantiam, & vitellus attrahit fæcem, Albertus in Ariſtotelem de generatione animalium 3. 2.

Vitelli vſus.

¶ Vitelli vſus. Cùm aqua decoquitur in ſalem, non conſtat ſal, qui terreſtris eſt naturæ, niſi per oua vel ſanguinem. quia ſanguis,& vitellus in ouis, eiuſdem ſunt naturæ, Albertus. De vſu vitelli ad vinum fæculentum purificandum,iam proximè dictum eſt. quoniam idem ferè albuminis etiam ad claritatem medicatis potionibus conciliandam vſus eſſe videtur. Vitellus oui in plenilunio excluſi, ſordes panni abſtergit. ſi verò alio tempore excluſum ſit, id efficere non poteſt. huius cauſam dicunt quidam eſſe, quia media ſaginata (ſic habet codex impreſſus. forte ſanguinea) gutta in vitello, prima quidem generatione exiſtens,calorem penetrantem & diuidentem maculas ex multo lumine lunę humidum mouente tunc concipit,quod alio tempore facere nequit, Albertus.

F.

DE OVORVM APPARATV AD CIBVM ET SALVBRITATE, Tractatio ſeptem partium.

PARS 1. *De ouorum diuerſis nominibus ſecundum coctura differentiam.*
2 *De ouorum ſalubritate ſimpliciter.*
3 *De eadem pro diuerſa coctura ratione.*
4 *Electio ad cibum.*
5 *De vitello & albumine ſeorſim quod ad ſalubritatem, &c.*
6 *Apparatus diuerſi.*
7 *Primóne an vltimo loco menſæ ſumenda.*

De ipſius gallinæ in cibo vſu, ſatis dictum eſt ſupra *in Gallo F.* hìc de ouis tantum agemus, quæ etſi ex aliis etiam nonnullis auibus in cibum veniant, de gallinaceis tamen maximè & præcipuè quæcunq; hìc adferemus accipi debent.

Oua diuerſis modis coquũtur.

¶ Oua diuerſis modis coqui & ad cibum parari ſolent, aut ſimpliciter: aut cum aliis miſta, ſiue præcipuo ipſa loco, ſiue condimenti duntaxat. Par eſt autem vt de ijs quæ parantur ſimpliciter primò dicatur. Coquuntur autem hæc vel in aqua, vel ſub cineribus calidis, vel in ſartagine. Et quanquam quouis horum modo magis minúsve liquida & dura fiant pro coctionis modo, de ijs tamen quæ in aqua elixantur maximè ſentiunt authores cùm ſorbilia, mollia duráve aut ſimilibus oua nominibus appellant. licebit autem horum proportione comparationeq; de ijs etiam quæ alio coquendi modo magis minúsve cocta fuerint, quid ſentiendum ſit iudicare.

Diuerſa ouorum coctorũ nomina.
Sorbilia.

¶ Pars 1. *De ouorum diuerſis nominibus ſecundum coctura differentiam.* Sorbilia, Græcè ῥοφητὰ, oua dicuntur, quæ dum coquuntur excalfiunt (incaleſcunt) tantum, Galenus lib. 3. de alimentorum facult. Et in libro de alimentis boni & mali ſucci, ſorbilia prodeſſe ſcribit gutturi exaſperato, ſi modus in coctione adhibeatur, ita vt liquidum (albumen) adhuc coactumq; non ſit. Braſauolus etiam ſorbilia interpretatur, quæ vix denſari cœpere coctura. his (inquit) non vtimur, niſi cùm oua ſunt recentiſſima, vt naturalem gallinæ calorem adhuc ſeruent. Tragus hæc Germanicè interpretatur ganz lauter geſotten oder gebraten. Sed elixa in aqua apud authores ſorbilia vocantur, potius quàm aliter parata. videnturq;

turq; etiam ea potius intelligi quæ è teſtis ſuis ſorbentur, non autem è teſtis euacuata. etſi quod conſi-
ſtentiæ modum attinet idem ferè in vtriſq; forſan obſeruari poſſet. ¶ Oua quæ coquuntur in aqua,
quandoq; abſq; teſta, quandoq; cum teſta imponuntur, & ἐξάφητα à Grecis dicuntur, Braſauolus in A-
phoriſmos. Hermolaus in Corollario *exapheta* eadem facit quæ *pnicta*. Ego apud Græcos ſcriptores *Exaphe-*
veteres reperiri hoc nomen non puto. Lexicorum quidem ſcriptores qui vocabula vel Græcè vel La- *ta.*
tinè expoſuerunt, non ponunt. Videntur autem mihi ἐξαφητά (ſyll. vltima acuta) oua appellari, quæ è
teſtis ſuis effuſa coquuntur integra, ſiue in aquam calidam, vt ſorbilia vel mollia coquenda, ſiue aliter
vt pnictà, vt quidam putant. Nam ſi non integra, ſed fracta miſtaq; liquoribus addendis coquuntur
pnictà, (vt mihi quidem videtur, & explicabo inferius,) non putarim exaphetà vocanda. Quod ad
vocabuli originem certi nihil habeo. His ſcriptis locũ Symeonis Sethi inueni, quem alijs errandi occa-
ſionem dediſſe video. ſunt aũt verba hæc, Ἐπαινοῦνται δὲ τὰ πνικτὰ, ὥσπερ γε καὶ τὰ ὀνομαζόμενα ἐξεφετὰ
(Gyraldus legit ἔξεφθα. quaſi ἔξω τοῦ ἰδίου κελύφους ἑψόμενα inſinuans. ſed hoc nomen apud alios authores
non extat. malim ego ἐξαφετὰ legere, hoc eſt emiſſa & effuſa, à verbo ἀφίημι. talia aũt vocabula non v-
ſitata veteribus Græcis, nec analogicè compoſita nõ pauca recentiores habent à vulgo ſumpta,) τὰ ἐπὶ
θερμοῦ ὕδατος σκευαζόμενα, hoc eſt, laudãtur quæ pnictà dicũtur, & exaphetà, quæ in aqua calida coquun-
tur. quòd aũt intelligat de ijs quæ in aquam calidam è teſta ſua effunduntur, vel hinc patet, quoniam de
alijs iam ſupra egerat, & quòd hæc oua ab alijs etiam, præcipuè Arabibus, quos Symeon in multis ſequi
ſolet, probantur: & quod Galen. quoq; eorum meminit poſt pnictà, periphraſticè nominans τὰ ἐπιχεό-
μενα ἄνωθεν ταῖς λοπάσιν, hoc eſt patellis (calidam ſcilicet continentibus) infundi ſolita. infundi aũt niſi
fracta teſta non poſſunt. Symeon autem cùm cetera ex Galeno (lib.3. de alim. cap. de ouis) mutuatus ſit,
hanc etiam partem non omiſſam ab eo eſſe credendum eſt. Noſtri hæc vocant in Waſſer geſellt / in
Waſſer geſchlagen: & vel per ſe edenda, ægris præſertim afferre ſolent, vel coctis panis ſegmentis im-
poſita. In his parandis (inquit Galen.) ſimiliter vt in pnictis curandũ eſt, ne ſupra mediocrem conſiſten-
tiam incraſſentur: ſed cùm adhuc ſuccum ſuum retinent, vas ab igne ſubmouendum. Symeon Sethi e-
tiam αὐγοκούλικα oua nominat, quam vocem Gyraldus interpres relinquit. ea fortè fuerint quæ non vt Αὐγοκού-
exapheta extra teſtam effuſa coquuntur, ſed in ipſa teſta, ſiue parum ſiue multum coquantur. Græcus λικα.
quidem Symeonis textus corruptus videtur: nam poſt nominata ſimpliciter ſorbilia, mollia, & dura,
mox ſubijcitur: καὶ κοινῶς δὲ τούτων τὰ αὐγοκούλικα, nulla idonea cõſtructione. Græci quidem hodie vul-
gò oua vocant αὐγά. culica teſtas intelligo. nam & culleolam & guliocam (vt Calepinus ſcribit) nucis
iuglandis ſummum & viride putamen dici inuenio. ¶ Ad mediocrem vſq; conſiſtentiam cocta τρο- Τρομητὰ
μητὰ, id eſt tremula nuncupantur, Galenus & Symeon Sethi. Quod Dioſcorides ἁπαλὸν, id eſt tene- *ſeu Tre-*
rum ouum dixit, nos ex Celſo molle vertimus, Marcel. Vergil. Τρομητὰ tremula interpretantur non- *mula.*
nulli, vt ſint eadem cum ijs quæ liquida ſeu mollia, vel hapalà etiam dicuntur. quanquam hoc nomine
dicuntur Neapolitanis, quæ ſine teſta enaſcuntur, Cælius. Tenerum, ſiue liquidum, ſiue (vt Corne-
lius) *molle*, ἁπαλὸν Græci vocant, quod recentiores elixum & ſemicoctum interpretantur, Hermolaus.
Et rurſus, Sunt & quæ τρομητὰ, hoc eſt tremula dicantur. ſed hæc alij aliter cognominant. & quantum
conijcio, tenera & tremula ſunt eadem. Ego liquida, non vt Cælius & Hermolaus tremula aut mollia
dixerim, ſed potius *ſorbilia*, quæ cùm tota adhuc liquida ſint, tota etiam exorberi poſſint. mollibus panis
intingi ſolet, dura manduntur dentibus. Sorbile, ῥοφητὸν, ouũ vocat Dioſcor. quod in coctura concepto
tãtum calore vix denſari incœperit, & liquidum adhuc caleat potius quàm coctũ ſit. Tenerum deinde
ſiue molle, quod vlteriore coctura, denſatum quidem, non tamen duratum penitus fuerit, Marcellus
Vergilius. *Hapalà*, id eſt tenella vel liquida dicuntur oua cocta, vt albumen in coagulati lactis ſpeciem
veniat, recentes ſemicocta interpretantur & elixa, ſed an bene, iudicium ferre nolo. ſunt autem fortè
illa quæ à Celſo cap.2. libro 2. mollia dicuntur. Quod ſi adhuc magis coquantur, vt ad mediocrem vſq;
conſiſtentiam veniant, & ita fiant, vt cùm è putamine educuntur, tremere videantur, τρομητὰ, id eſt
tremula dicuntur. Sunt qui velint hæc illa eſſe quæ Celſus mollia vocauit. Sed & tremula, & mollia, &
ſorbilia, ac ſi idem ſint accipimus, nec vllam differentiam quæ digna notatu ſit, facimus. quamuis Gale-
nus ſentiat tremula omnium optimè nutrire: ſorbilia minus, ſed expeditius deſcẽdere, Braſauolus. Tra-
gus oua mollia vel tremula, interpretatur Germanicè Totter weyche Eyer. ¶ Ἑφθὰ & ἑψηθέντα abſo- Ἑφθά.
lutè Galeno & Symeoni Sethi dicuntur, non ſimpliciter elixa, ſed ad duritatem aliquam. Ouum σκλη- Σκληρά.
ρὸν, hoc eſt durum, quod ita ſit coctum vt indureſcat, videtur autem idem ἑφθὸν, Hermolaus. Ἑφθὰ vo-
cant perfectè cocta, quæ vulgò oua apta vt ex pane comedantur, nuncupamus. at ſi adhuc magis co-
quantur, dura, (σκληρὰ) fiunt. Galenus tamen hephthà & dura pro ijſdem ſumere videtur, Braſauolus.
Durum ſiue igne duratum ouum, quod extrema coctura ad eam duritiem peruenerit, vt commandu-
cari & teri dentibus opus ſit, Marcellus Vergilius. Noſtri huiuſmodi oua teſtis ſuis exuunt, & in partes
aliquot ſecant, vt alternis vitelli ac albuminis ſegmentis lances acetariorum coronent. Eaſdem etiam
partes, ſeorſim vtraſque, minutim diſſectas, duobus in lance interuallis diſtinguunt, & tertium addunt
de carne infumata rubente, donec alternis lanx repleatur, quam ſacro die paſchali qui eccleſiæ Roma-
næ ritus ſequuntur, in templum ſacerdoti conſecrandum afferunt. ¶ Aſſa vel toſta, ὀπτὰ ἢ ὀπτηθέντα, *Aſſa vel*
quæ in cineribus calidis coquuntur, vel aſſantur, Galeno & alijs. Toſtum ouum diſſilit facile, non diſ- *toſta.*

silit aqua concoctum, (vt in C. explicatum est.) quamobrem perfundi prius frigida solent oua, Cælius. ¶ De Græco penu est Babylonios venatibus assuetos, vbi in solitudine deprehenderentur, nec cibaria percoquendi esset occasio, cruda oua fundæ imposita, vertigine assidua tandiu rotare consueuisse, donec coquerentur, Cælius. ¶ Postremò τηγανιστὰ dicuntur oua in sartagine spissata, oleo scilicet vel butyro fricta. nam teganon Græcis patellam vel sartaginem significat. nostri vulgò oua in butyro nominant, **Eyer in Ancken.** His vesci quidam solent, præcipuè in ientaculo, ebriosi etiam aliqui in comessatione, Tragus. *Albagie* ex vitellis ouorum est cibus, factus in sartagine ex ouis conquassatis, quem Veneti *fritaleam* appellant, Andreas Bellunensis.

Τηγανιστὰ, id est in sartagine spissata.

Pnicta id est suffocata.

¶ Oua quæ *pnicta*, id est suffocata appellant, elixis (*hephthis*, id est duris) & assis sunt meliora. parantur autem ad hunc modum. vbi ipsa oleo & garo & pauco vini consperſa fuerint, vas, quo continentur, cacabo aquam calidam habenti indunt. deinde vbi ipsum totum supernè obturarint, ignem substruunt, quoad oua mediocrem habeant consistentiam. Quæ enim supra modum fiunt crassa, elixis & assis fiunt similia. quæ verò ad mediocrem crassitiem peruenerunt, & melius quàm dura concoquuntur, & alimentum corpori dant præstantius, Galen. lib. 3. de alim. facult. vt quidam trãstulit. sed verbum Græcum ἀναδεύσαντες, quo Galen. & Ægineta vtuntur, non conspergere, sed subigere & permiscere significat: quod miror nec Hermolaum, nec alios (quod sciam) præter Cornarium animaduertisse. is enim in annotationib. suis in Galeni libros de compos. medic. sec. locos, hæc Æginetæ verba super his ouis, Ἀναδευθέντα ὠμὰ μετὰ γάρου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ ἐν διπλώμασι συμμέτρως πηγνύμενα: sic vertit, Cruda cum garo vinoq; ac oleo subacta, (Albanus irrigata vertit, & diplomata inepte vasa ænea testaceáve) in duplici vase coquuntur donec mediocriter condensentur. Galenus lib. 11. de simplic. medic. de ouis agens, vtiliter ouum crudum ambustis imponi scribit, siue albumen tantum imponas lana molli exceptum: siue ouum totum vnà cum vitello conquassatum, ἀναδεύσας. Ἀναδεύειν, φυρᾶν, μαλάττειν, Hesychius. Δεύειν, βρέχειν, Varinus: id est irrigare, madefacere. Videtur autem verbum compositum ἀναδεύειν, permixtionem quæ per totum fiat, præsertim in humido vel liquido, (quasi ἄνω καὶ κάτω καὶ διὰ παντὸς γιγνομένην) significare. hanc enim vim præpositio ἀνὰ in compositione quandoque habet, vt in verbis ἀναφυρᾶν, ἀναμιγνύναι, ἀνακινεῖν, ἀναθολοῦν. nam & extra compositionem vltro citroq; significat, vt ἀνὰ τόπον, ἀνὰ στρατόν. itaque oua cum oleo & vino ἀναδεδευμένα, permixta & agitata vertere licebit: ita vt tale ferè hoc ferculum fuisse videatur, (sed densius tamen) quale apud nos ius est cui vulgò à vino calido nomen. neque enim oua integra permanent, sed franguntur agitanturq;. Hermolaus primum non rectè exapheta & pnicta confundit. deinde pnicta interpretatur, quæ in aquam calidam mittuntur immerguntúrq; cum garo, &c. hoc quoq; perperam, vt ex Galeni & Æginetæ verbis iam recitatis facile percipitur. Pnicta Galenus vocat quòd præfocari videantur dum certo genere coquuntur, &c. Cælius: qui nec ipse verbi ἀναδεύειν vim animaduertit. Pnictòn vocant etiam quoddam obsonandæ carnis genus. quod equidem reor haud multum distare ab eo quod anábraston appellãt, Hermolaus. Nos huiusmodi genus cocturæ appellamus **verdempffen** / quoniam vase operto & incluso intus vapore veluti suffocari videatur quod intus coquitur. vnde etiam oua pnicta non ineptè puto Germanicè dixeris **verdempffte Eyer.** Ad oua pnicta coquenda Galenus oleo vtitur, nos butyro, Brasauolus. Suspicor autem eduliũ non aliud ab ipso intelligi, quàm in quo oua integra relinquantur. audio enim in Italia oua parari, ita vt eis in vas (stanneum plerunq;) euacuatis, superinfundatur parum aceti, vini & olei aut butyri, vt oua integantur. coquunt autem donec album densari supra vitellos & albescere cœperit. Sed hæc pnicta Græcorum non esse ex prædictis patet.

De ouorũ salubritate.

¶ Pars II. *De ouorum salubritate simpliciter.* Cibos quot modis iuuent oua, notum est. Nullus est alius cibus qui in ægritudine alat neq; oneret, simulq; vim potus (quidam legunt vini vsum) & cibi habeat, Plin. Recentia alimentum sunt sanguini proximum, R. Moses. Temperamentum oui (Galenus hoc non de ouo, sed de albumine scribit. albumen quidem mole sua vitellum in ouo superat, vt totum ouum corporis temperati respectu frigidius existimari possit, etsi Aggregator absolutè calidum faciat) frigidius est corpore temperato. refrigerat enim temperatè, & sine morsu desiccat, Serapio. Temperata sunt oua: sed albumen ad frigiditatem declinat, vitellus ad caliditatem. vtraq; humida sunt, præcipuè tamen albumen, Auicenna. ¶ Oua, vt author est Galen. alimentum humens conferunt, In libro de ptisana. Multum nutriunt, Methodi 8. Victum plenum faciunt, In Aphorismos. Velociter nutriunt propter suæ substantiæ subtilitatem. Oua cùm materia & nutrimentum omnium auium existãt, necesse est vt validissimi & multi sint nutrimenti. totum enim assimilatur sanguini, &c. Isaac. Aliquando vim carnis retinent, vt scribit Rasis. Nutriunt secundum omnes sui partes, præsertim vitellos, ita vt ex eis nulla ferè pars excrementitia fit, Nic. Massa. Oua, præsertim vitelli, valde corroborant cor. sunt enim naturæ temperatæ, & citò in sanguinem vertuntur, & parum superflui relinquunt: & sanguinem generant subtilem & clarum: hoc est conformem sanguini quo nutritur cor, Auicenna in libro de medicinis cordialibus. commendat autem oua ex gallina, perdice, phasiano, starna. Oua temperata dicuntur, albumine scilicet & vitello simul sumptis: quorum alioqui alterum per se ad calidum, alterum ad frigidum inclinat, Nicol. Massa. Oua humectant & hecticis conferunt, Anton. Gazius. Boni succi sunt, De euporistis. Crassi & boni succi, & humorũ acrimoniam infrænant, De victu in morbis acutis.

tis. Non dura bene parata & cocta, generant bonum humorem, medium inter crassum & tenuem, De dissolutione continui. Ab aliquibus difficulter coquuntur, Libro primo de locis affectis. Ab ouorum vsu multo seni cauendum, Libro quinto de sanitate tuenda. Languentibus dari consueuerunt, De victu in morbis ac. In febri cum syncope ex tenuibus succis Galenus oua (ouorum vitellos) dedit ante quartum diem, & post oua etiam carnem, Methodi 12. Purgatis tutò exhibentur, In præsagio experim. confirm. Hæc omnia Galenus. ¶ Cibi qui viscosum aliquid habent, vt oua, acrocolia, cochleę, edacitatem prohibent, (περιγράφει τὴν πολλὴν βρῶσιν,) quòd diutius in ventriculo immorentur, & inhærendo humores (alimentum, chylum) secum detineant, Athenæus. *Sunt bona, sed facile & subito tamen oua putrescunt, Sic nihil ex omni parte iuuare potest*, Baptista Fiera. De ouorum vsu in tenui victu & quòd aliquando prohibeantur non quia calidiora sint, sed quia plenius nutriant, pulchrè differit Aloisius Mundella dialogo secundo Medicinalium.

¶ Pars III. *De ouorum salubritate pro diuersa cocturæ ratione.* Coctura ouorum quæ in aqua fit, melior est cæteris: & quæ in calidis cineribus, melior quàm quæ in sartagine, nempe si eiusdem generis semper inter se conferas, dura duris, mollia mollibus. nam mollia in cineribus, duris in aqua coctis prẹferre oportet, Brasauol. Ouum molliculum plus alit sorbili, & durum plus molli, Dioscorides. Quantum sanè ouo cocturæ accesserit, tanto τροφιμώτερον fiet, hoc est tantum in nutriendo virium illi accrescet, Marcel. Vergil. ¶ Ouum sorbile cibus est leuissimus, Galenus de dynamidijs. Boni succi est, non calefacit, vires potest reficere aceruatim, antiquitus sumebatur cum garo, lenit gutturis asperitates, Galen. in lib. de compos. sec. locos. & alibi. Ouum sorbile boni succi est, pituitam crassiorem facit, imbecillissimæ materiæ est (id est minimum alit. vt durum valentissimæ) ouum molle vel sorbile: eadem minimè inflant, Celsus. Vt sapidiora sint & citius è ventriculo descendant, modicum quid salis addendum est, Nic. Massa. Multos vidi qui ex sorbilibus ouis molliorem ventrẽ habuêre: & nonnullos qui vno exhausto, quinquies vel sexies deijcerent: Brasauolus. Oua mollia omnium præstantissima sunt ad nutriendum. sorbilia minus nutriunt, sed facilius subducuntur, & gutturis leniunt asperitates, Galen. & Symeon Sethi. Salubris est vsus ouorum recentium fractorum (effusorum) in aquam (bullientem) & mollium, Elluchasem, Arnoldus de Villanoua, & Symeon Sethi. Oua elixa in aqua cum testis suis, peiora sunt quàm fracta in aqua. quia crassos & fumosos halitus testa cohibet. vnde ex frequente eorum esu inflatio oritur, & stomachi ventrisq; grauatio, Isaac. Et rursus, Oua in aqua fracta meliora sunt elixis in testa. quia calor aquæ temperatè penetrat, & crassas oui partes subtiliat, & grauitatem odoris aufert. Et alibi, Oua in aqua sine testa cocta, naturalem suam humiditatem seruant, & sui odoris grauitatem exuunt. Sed aliqui magis appetunt in testa sua cocta quàm effusa, ex quorum numero se etiam fuisse scribit Ant. Gazius. Vitanda sunt oua cocta in ventribus gallinarum, & inuoluta (nescio quid sibi velit hæc vox) & *frixa*, Arnoldus de Villanoua. Crassi succi sunt oua, quæ vel elixa vel tosta, penitus densata sint. frixa etiam mali succi, fumosæq; in stomacho cocturæ sunt, secum etiam admistos cibos corrumpentis. quapropter inter deterrimas earũ rerum habentur, quæ concoqui nequeunt. Mediocriter verò cocta, quæ ideò tremula appellantur ad concoctionem, digestionem, nutritionem, bonique succi generationem præstantiora, Galenus in libro de cibis boni & mali succi. Oua non obdurata multum alunt, Psellus. Molle ouum stomacho aptum est, Celsus. Oua dura (ἑφθὰ καὶ ὀπτά, id est dura tum elixa tum assa) & ad coquendum sunt difficilia, & tardi transitus, (descensus,) crassiusq; alimentum corpori tribuunt, Galenus & Symeon. Tardè & paulatim nutriunt, Galenus. Valentissimæ materiæ sunt, (id est plurimum alunt, si concoquantur,) Celsus. Crassum & viscosum alimentum præbent, R. Moses. Oua obdurata, assa & frixa, difficulter concoquuntur, Psellus. Duris in aqua coctis peiora habentur quæ sub cineribus calidis induruerint. nam si quid habent humidi exiccatum est. & rursus his quoq; peiora, quæ in sartagine cocta induruêre, Brasauolus. Oua dura vel fastidium mouent, vel non citò descendunt, Elluchasem. Oua in aqua durata sunt fugienda in epilepsia, Galenus de puero epilept. Monachus quidam Franciscanus cum in festo paschatis collecta à se oua ad duritiem cocta, alba ac rubra (albumina & vitellos: solẽt enim eo tempore incisæ minutatim vtræq; hæ partes in patinis digeri) ac saturitatem edisset, astricto ventre vt neque clysteribus neq; medicamentis cederet, obijt, Brasauolus. Duris in aqua coctis tardius permeant: & crassioris sunt succi quæ in calidis cineribus assantur, (nimium assantur, Symeon. ὑπεροπτηθέντα,) Galenus. Oua assata sub cinere, ab igne calorem suscipiunt, vt fumosum quoque & grauem odorem. itaque magis siccant minusq; refrigerant quàm elixa in aqua, Isaac. Oua cum duobus modis assentur, inter carbones & in cinere, Isaac ea quæ in cinere assantur deteriora esse scribit. quoniã cum calor foci circumeat ipsa, fumosos eorum halitus exire prohibet: quod super carbones non fit, Ant. Gazius. In sartagine verò cocta, (spissata,) pessimum habent omnibus modis alimentum. nam interim dum concoquuntur in nidorem (ructus fumosos) vertuntur: & non modo crassum succum, sed etiam prauum gignũt atque excrementitium, Galenus & Sethi. Et alibi Galenus, Oua frixa tardè descendunt, mali succi sunt. & corrumpunt etiam secum admixtos cibos, & inter deterrima earum rerum habentur quæ concoqui nequeunt. Mox in nidorem & cholericos humores ac putredinem vertuntur. quare sunt causa fastidij & nauseæ, Isaac. ¶ Oua pnictà elixis (duris in aqua coctis) & assis sunt meliora, Galenus: vt supra recitatum est.

De ouorũ salubritate pro diuersa cocturæ ratione.

Videntur quidem pnictà tanquam in diplomate cocta, cum ſapidiora eſſe, idq; condimentorum quoque ratione, tum magis lenire ac mitigare, quam quæ in vaſe ſtatim igni impoſito parantur, quæ facilius empyreuma aliquod trahunt.

De electione ouorũ ad cibum.

¶ PARS IIII. *De electione ouorum ad cibum.* Oua gallinarum præ cæteris eligimus. non opus eſt autem aliorum quoque ouorum facultates enumerare, quòd natura eorum cum gallinaceis conueniat, Serapio. Gallinarum ac phaſianorum oua præſtantiora ſunt, deteriora verò anſerum ac ſtruthocamelorum, Galenus. Inter oua principatum tenent pauonina, deinde vulpanſeris, tertiò gallinarum, Epænetus & Heraclides Syracuſanus apud Athenæum. Secundum à gallinaceis locum merentur oua auium quæ curſu gallinæ procedunt, (quæ affinitatem cum gallinis habent,) vt ſunt *altedarigi* & *alduragi*, & *alchabegi*, & *altheiugi*, Auicenna. Gallinæ & perdicis oua laudantur præ cæteris ceu magis temperata, deinde anatis, (fortè, *anſeris*,) quamuis malum reddant nutrimentum. Alia verò oua, vt paruarum auium aut magnarum, comedenda non ſunt niſi medicinæ cauſa, Raſis. Oua gallinarum omnibus præferuntur, maximè ſi ex gallo conceperint. nam zephyria minus ſapiunt, Platina. Oua ſubuentanea minora ſunt, & minus iucundi ſaporis (vtpote minus concocta) & magis humida quàm ea quæ fœcunda gignuntur, Ariſtot. & Plinius. Oua recentia veteribus plurimum præſtant. quippe optima ſunt recentiſſima, vetuſtiſſima autem peſſima. quæ verò in horum medio ſunt, proportione receſſus ab extremis, bonitate aut prauitate inter ſe differunt, Galen. libro 3. de alim. & alibi, & Serapio. Oua recentia, plena ſunt: vetuſtiora vt plurimum circa partem latiorem inania. Sunt quæ dum aperiuntur vel refringuntur, difluant, vitello præſerim: quod ſignum eſt vetuſtatis. Quòd ſi vitellus ouo aperto integer manſerit, & in medio eius gutta rubicunda & veluti ſanguinea apparuerit, ex qua corda pullorum initio conſtitui ſolent,) ſignum eſt oua eſſe ad cibum adhuc laudabilia, Tragus. Sapidiora ſunt oua quæ ex gallinis pinguibus, non macilentis, ſunt nata: & ex depaſtis triticum, hordeum, milium, panicum, potius quàm herbas, Platina. Ex ouis recentibus ſi quæ in vitelli ſuperficie venulas rubicundas habuerint, in cibo laudari audio. Oua oblonga à quibuſdam maſcula cenſeri, & ſalubriora ſapidioraq; rotundis, ab alijs verò rotunda haberi maſcula, recitatum eſt *ſupra in C.* Arabes præferunt oblonga, parua, tenuia, vt Tragus citat. Idem oua recentia in plenilunio excluſa, tanquam præſtantiora, cum ad cibum ceu durabiliora, tum vt gallinis ſupponantur, colligi iubet. De ouis præcipuè vitellus probatur Auicennæ, & oua ipſa potius ſimpliciter parata, quàm alijs admiſta, vt quidam citant. Magis nutriunt & ſubtiliora ſunt oua, quæ duos vitellos habent, Elluchaſem.

De eorundẽ virtute ad Veneremexcitandã.

¶ Omnia oua, præcipuè paſſerum, Venerem promouent, Auicenna. Gallinæ & perdicis oua genituram augent, & ad coitum ſtimulant, Raſis. Bulbi, cochleæ, oua, & ſimilia, ſemen augere videntur, non (tollenda videtur negatio) eò quòd habeant naturæ ſuæ principium cognatum, (ὁμοειδές,) & facultates eaſdem ſemini, Heraclid. apud Athen. apud quem Alexis poeta quoq; oua inter cibos Venerem incitantes numerat. Oua promouent coitum, & maximè cum cepis & rapis, R. Moſes. ¶ Auicen. in libro de viribus cordis, ouis quoq; cor roborandi potentiam adſcribit. Galenus quidem ouum ſorbile vires defectas aceruatim (ἀθρόως) reſtaurare ſcribit: & in febri cum ſyncope ex tenuibus ſuccis oua (ouorum vitellos) ante quartum diem exhibuit, Methodi 12. Vitella, maximè ſorbilia, cor fouent ac membra nutriunt. Platina.

De albuminis & vitelli facultatibus alimentarijs.

¶ PARS V. *De albuminis & vitelli facultatibus alimentarijs ſeorſim.* Oua temperata ſunt: ſed albumen ad frigiditatem declinat, vitellus ad caliditatem: vtrunq; humidum eſt, præcipuè albumen, Auicenna, & Iſaac. quanquam Galenus Oui crudi albumen (inquit) lana molli exceptum, vel totum ouum agitatum, vtiliter imponitur ambuſtis quæ moderatè refrigerat & ſine morſu ſiccat. Sed dici poteſt, oui tum album tum luteum, alimenti quidem ratione corpora noſtra humectare: foris verò applicatum nonnihil ſiccare. Ouorum album ægrè cõcoquitur, Galen. Method. 12. Vitelli facilius coquũtur quàm albumina, Idem ad Glauconem lib. 1. Id cur fiat Aphrodiſienſis inquirit problematum 2. 84. Vitellus (inquit) calidus, albumen humidum & frigidum eſt. Et rurſus, Vitellus plus caloris quàm ſiccitatis habet. Dandi ſunt in ſyncope ex tenuibus humoribus, Galenus Methodi 12. quòd cum facillimè concoquantur, ſubitò & multum & probè alant, atq; ita vires reſtaurent. Albumen frigidum eſt & viſcoſum, nec probum ſanguinem generat, & ægrè concoquitur: vitellus verò temperatus eſt, & cæteris albuminis vitijs caret, vt Medici quidam referunt. De ouis ſufficit vitellum ſumpſiſſe ab autumni medio vſq; ad medium veris: reliquo tempore albumen etiam cum vitello ſumere licebit, Arnoldus de Villanou. Vitella, maximè recentia & ſorbilia, ex gallina, perdice, phaſiano, cor fouent ac membra nutriunt. in ſanguinem enim purum conuertuntur. quare qui inanitate laborant, hoc cibo, repurgato prius ſtomacho, quòd facilimè in alios humores conuertitur, crebrò in prima menſa vtantur, Platina. Vitelli laudantur maximè de gallinis iunioribus mares habentibus, Iſaac.

Apparatus diuerſi ex ouis.

¶ PARS VI. *Apparatus diuerſi ex ouis.* De diuerſis ouorum cocturis, in aqua, ſub cinere, in ſartagine, deq; ouis pnictis, abunde iam explicatum nobis eſt Parte prima huius capitis. Ouum cum melle, vel garo, vel ſale coctum, eſt compoſitum ex diuerſis facultat. Galen. de victus rat. in morb. ac. Commentario primo. *Candida ſi croceos circumfluit vnda vitellos, Heſperius ſcombri temperet oua liquor*, id eſt garum, Martialis. Ouis ſorbilibus aut mollibus condimenti gratia quidam inſpergunt cari ſemen,

men,aliqui(pauci)aquilinæ ſemina, alij ſcobem nucis myriſticæ.ſal quidem perpetuum eſt condimen-
tum omnium.

¶ Oua frixa,œnogarata,obelixa liquamine,&c.Apicius 7.17.Humelbergius ſic legit. Oua frixa *Oua fri-*
œnogaro(ſilicet affuſo inferuntur.) Oua elixa, liquamine, oleo, mero : vel ex liquamine,pipere,laſere. *xa.*
In ouis hapalis,nucleos infuſos:ſuffundes mel,acetum:liquamine temperabis. Oua hapalà(inquit Hu- *Hapala.*
melbergius) vocat Apicius tenera & mollia, quæq; ſine cortice & putamine cocta ſunt in aqua : qualia
& ſtomachum confortant, authore Scribonio Largo Compoſitione medicinali 104. Sed Scribonius
loco iam citato ſimpliciter oua hapalà commendat, nec dicit ea ſine putamine in aqua coqui : & Dio-
ſcorides hapalòn ouum molle appellat,hoc eſt medium inter ſorbile & durum,vt ipſe interpretatur: &
nos ſupra quoque ex aliorum ſententia retulimus. Tyropatina : Accipies lac, aduerſus quod patinam *Tyropati-*
æſtimabis : temperabis lac cum melle quaſi ad lactantia, (id eſt lactaria, Humelbergius) oua quinq; ad *na.*
ſextarium mittis:ſed ad heminam oua tria in lacte diſſoluis, ita vt vnum corpus facias:in cumana colas,
& igni lento coques:cùm duxerit ad ſe, piper aſpergis & inferes. Oua ſphongia ex lacte : Oua quatuor, *Sphongia.*
lactis heminam,olei vnciam,in ſe diſſoluis,ita vt vnum corpus facias.in patellam ſubtilem adijcies olei
modicum,facies vt bulliat,& adijcies(oleo bullienti)impenſam (mixtionem iam dictam ex ouis, lacte
& oleo)quam paraſti.vna parte cùm fuerit coctum,in diſco vertes,melle perfundis:piper aſpergis & in-
feres, Hæc omnia Apicius. Humelbergius oua ſphongia interpretatur cibum qui ouorum formam
præ ſe ferat, & ſpongioſum, id eſt ad modum ſpongiæ rarum, tenerum & inflatum. Noſtri hoc vel ſi-
mile edulium vocant ein bratne Milch/ Græcè Latineq; *oogala* dici poteſt. quanquam Cælius, Pultem
(inquit)ex ouis & lacte concinnatam oogala dicunt medicæ rei ſtudioſi. Laudatur hoc inter cibos dy-
ſentericorum ab Aetio, ſi bene memini. Oua decoquuntur etiam in aqua, vel iure carnis, integra ſine
corticibus, quæ ſapida & optima ſunt, præſertim ſi cum ſaccharo & cinnamomo condiantur. Sunt &
qui in ſartagine primo modo pauxilla oua primũ pertractata, in aqua ſimplici, iuncto pauxillo ſaccha-
ro vel aqua roſacea percoquunt,quæ ego non vitupero. Fit etiam ex eis laudatiſſimum ferculũ, ſi con-
fuſa in iure carnium comedantur,cum quibus conducit modicum aceti, vel ſucci vuæ acerbæ ponere.
Ego tamen in ſenibus & conualeſcentibus vini aromatici aut Maluatici optimi portionem aliquã cum
ſaccharo & cinnamomo libentiſſimè porrigo. Vtcunq; parentur,ſemper portiunculam ſalis addere o-
portet,cùm ſic facilius & digerantur,& à ſtomacho etiam deſcendant,Nic.Maſſa in epiſtolis.

¶ Ex Platina. Ouorum albore vtimur in condituris quorundam eduliorum ac bellariorũ. Iuſcu-
lum croceum è vitellis ouorum cum agreſta, iure vituli aut capi, pauco croci,&c. deſcribitur à Platina
6.44. Frictella quomodo fiat ex albamento ouorum, polline & caſeo recenti, leges apud eundem lib. *Frictella.*
9.cap.3. ¶ Quæ ſequuntur ab eodem authore omnia ſunt, lib.9. cap. 19. & deinceps prodita. De ouis
agitatis & confractis: Oua cum modico aquæ & lactis bene agitata, & confracta aut tudicula aut co- *Oua agi-*
chleari,caſeo trito cõmiſcebis. Mixta, ex butyro vel oleo coques. Suauiora erunt, ſi & parum cocta,& *tata & cõ-*
dum coquuntur,nunquam voluta fuerint.Herbacei coloris ſi voles, his betæ ac petroſelini pluſculum, *fracta.*
ſucci bugloſſi,menthæ,amaraci,ſaluiæ parũ addes. Aliter:Eaſdem herbas conciſas,& frictas modicum
in butyro aut oleo,ſuperiori impenſæ admiſcebis,ac coques. Nutriunt hæc, tardè cõcoquuntur,hepar
iuuant, obſtructiones & calculum generant. Oua frictellata : In patellam feruentem oleo aut butyro, *Oua fri-*
oua recẽtia &integra,abiecto putamine,indes:lentoq; igne decoques,oleo ſemper,præſertim cochlea- *ctellata.*
ri aut tudicula ſuffundendo. Vbi alba eſſe cœperint, cocta ſcito. Durioris concoctionis propter frictu-
ram hæc putant medici. Oua elixa: In feruentem aquam oua recentia,abiecto folliculo indes. cõcreta *Elixa.*
vbi erunt,ſtatim eximes.tenella eſſe debent,ac ſaccharo,aqua roſacea,aromatibus dulcibus,agreſta aut
ſucco malarancij ſuffundes. Sunt qui & tritum caſeum inſpergant: quod nec mihi nec Phoſphoro pla-
cet,qui tali edulio perſæpe veſcimur. ſine caſeo enim optimum ac ſuauiſſimũ eſt. Aliter : Oua in lacte
aut in vino dulci coques,eo modo quo ante. Verùm de caſeo nulla fiat mẽtio.plus alit hoc: etſi ad phle-
gmonen ſanguinem ducit. Oua fricta: Oua recentia diu coquendo dura facies.ablatis deinde putami- *Fricta.*
nibus,oua ipſa ita per medium ſcindes, vt nullibi albamentum cõminuatur.Exempta vitella,partim cũ
bono caſeo tum veteri tum recenti,& vua paſſa contundes, partim reſeruabis ad pulmentum coloran-
dum. Parum item petroſelini,amaraci,menthæ minutatim conciſæ,addes. Sunt qui & duos albores o-
uorum aut plures cum aromatibus indant. Hac impenſa albamenta ouorũ repleta & concluſa, lento i-
gne in oleo friges. Frictis,moretum ex reliquis vitellis & vua paſſa ſimul tunſis,ac ex agreſta & ſapa diſ-
ſolutis,addito gingibere,caryophyllo,cinnamomo,infundes:efferueantq; paululum cum ipſis ouis,fa-
cies. Hoc plus mali in ſe habet quàm boni. Oua in craticula: Oua tunſa in patellam extẽdes & coques, *Oua in*
donec concreta plicari quadrifariam poſſint.Hæc in quadræ modum redacta,in craticulam ad focum *craticula.*
poſitam extendes. Oua deinde recentia, ablatis putaminibus,huic indes: ſaccharumq; & cinnamum,
dum coquitur,inſperges. Cocta conuiuis appones. Oua in veru. Veru bene calefacto,oua per longum *In veru.*
transfiges, & ad ignem, ac ſi caro eſſet, torrebis. Calida ſunt edenda. Stolidum inuentum, & coquo-
rum ineptiæ ac ludi. Aliter : Oua recentia in cinere calido diligenter ad ignem volues, vt æquali- *In cinere*
ter coquantur. Exudare vbi cœperint, recentia & cocta putato, ac conuiuis apponito. Optima hæc *calido.*
ſunt,& cuiuis apponi percommodè poſſunt. Aliter:Oua recentia in ollam cum recenti aqua impoſita,

vbi parum ebullierint eximito atq; edito. Optima enim sunt & bene alunt. Oua fricta Florentinorum more: In feruentem ex oleo patellam, oua recentia, ablatis putaminibus singilatim indes, tudiculaq; aut cochleari circumquaque restringes, in rotundum redigens. Coloratiora vbi esse cœperint, cocta scito. tenella intus sint necesse est. Coqui difficilius hæc, quàm quæ suprà, consueuerunt. Aliter: Oua integra in carbones ardentes conijcito, ac calida donec frangantur, fuste percutito. Cocta & exempta, petroselino & aceto suffundito. Oua fricta: Caseum pinguem & tritum, parum menthæ ac petroselini concisi, vuæ passæ minimum, modicum piperis tunsi, duo vitella ouorum cruda simul miscebis. mixta, in oua more Florentino fricta, vbi inde per tenue foramen vitellum exemeris, indito: ac iterum frigito, donec farcimen coquatur. Conuoluenda sæpius sunt, & cocta agresta aut succo malarancij cum

Oua in pastilli morem. gingiberi suffundenda sunt. Oua in pastilli morem: Farinam subactam, tenuem admodum facies: extensæ per tabulam, oua recentia distincta spatijs addes, inspergendo semper vnicuiq; parum sacchari, aromatum, minimum salis. Inuoluta deinde, vt pastillos solemus, aut elixabis aut friges. fricta tamen laudabiliora sunt. Dura fiant caueto. Hucusq; Platina. Idem capite vigesimo nono septimi libri iusculum verzusum describit: quod recipit ouorum vitella quatuor, sacchari vnc. quatuor, succi malarancij tantundem, semunciam cinnami, aquæ rosaceæ vnc. duas. Iubet autem eo modo coqui, quo iusculum croceum coquitur. & quo magis placeat, etiam crocū addere. Hoc genus cibarij (inquit) æstate precipuè salubre habetur. multum enim ac bene alit, parum refrigerat, & bilem reprimit.

Kroßeyer. ¶ Germani **Kroßeyer** vocant oua cum putamine suo in cinere assa, vel in butyro frixa, quibus in mucrone apertis aliquid salis & aromatum, vt cinnamomi, macis, & nucis myristicæ inijcitur, & omnibus intus ligello inserto diligenter permixtis, foramen iterum clauditur crustula testæ cum albumine apposita, vt in Magirico quodam libro Germanicè scripto reperimus. Ex quo etiam sequentem apparatum transcribere volui.

Oua farcta. Oua farcta: (author anonymus globosa vocat, **Kugelecht Eyer**:) Vitellos ouorum agita & misce cum pane de simila friato, nuce moschata & sale. hac impensa testas ouorum reple per foramen, quod crustula testæ albumine illita rursus claudes. & oua coques pro libito, elixabis, assabis, aut friges in butyro. Placentam quæ ex ouis fit nos frictatā vocamus, quæ & tardi & nidorosi nutrimenti causa est, Brasauolus. *Mutagenat*, id est cibus qui fit in aliquo vase cum lacte feminum communium & iure gallinæ & vitellis ouorum cum saccaro & miscella aromatica è cinnamomo, spica, cubebis, calamo aromatico & cari semine. coquitur autem in igne & apposita super vas testa calida, Syluaticus.

Farina ex ouis subacta. Farinam quidam ex ouis aut lacte subigunt, Plinius. Idem mulieres nostræ faciunt, & phyramata sic subacta cylindro extendunt in tabula, substrata inspersaq; farina, in fascias oblongas, quas deinde per partes quadratas diuidunt, quantas capere sartago potest, in qua oleo aut butyro frigi debent **Eyerörle/Milchörle**. Sed alia quoq; innumera panum, placentarum, laganorum, eduliorumq; diuersorum genera ex ouis, aut eis admixtis, fiunt, vulgò cognita, (**Pfannenkuchen/verbrüthe Küchle/Eyermüser/Süssel/Eyerziger/gebratne Milch**/&c. quæ omnia persequi infinitum foret. Sat fuerit ea quæ authores de his tradiderunt collegisse.

De ordine ouorū in cibo. ¶ PARS VII. *Ordo ouorum in cibo.* Oua bina mensæ inferri secundæ apud priores solita scribit Athenæus, cum turdis, &c. Apud Romanos cœnæ initia habebant oua, attestante Porphyrio quoque. Vnde Horatius, *Ab ouo vsq; ad mala citaret*, Sermonum 1. Integram famem ad ouum affero: itaq; vsq; ad assum vitulinum (aliâs vitellinum) opera ista perducitur, Cicero in epistola ad Pætum. Vbi integram famem ad ouum adferre (inquit Cælius) non aliud esse videtur quàm ad secundam vsq; mensam cibi appetentiam producere. Quòd si sanitatis rationem spectes, oua quoquo modo parata tum à sanis tum ab ægris priore loco sumenda videntur. à sanis, quoniam facilius, sorbilia præsertim & mollia, concoquuntur. liquidiora enim & faciliora concoctu, quæque facile corrumpuntur, priore sumi loco debent. à duris quidem sanos pariter & ægros, & hos multò magis abstinere prorsus conuenit, nisi cum aluus solutior est, quàm si durius coctis ouis coercere libuerit, ea quoque ante alios cibos esitari conuenit: vt contrà etiam si mollire aluum sorbilius exhauriendis statueris, id quoque initio mensæ faciendum.

G.

DE REMEDIIS EX OVIS, PARTES.

PARS I.	*De remedijs ex ouis integris in genere primùm, deinde particulatim.*			
II.	*De oleo ouorum. Et remedium ex putidis.*			
III.	*Remedia ex sorbilibus.*		IIII.	*E crudis.*
V.	*E duris, & vstis.*		VI.	*Cum aceto.*
VII.	*Cum alijs diuersis admixtis.*		VIII.	*De remedijs albuminis.*
IX.	*De remedijs vitelli.*		X.	*De pellicula interiore, & pullis ouorum, id est, nondum exclusis.*
XI.	*De testis ouorum.*			

Remedia ex ouis integris in genere. ¶ PARS I. *De remedijs ex ouis totis, in genere.* Anserina & pauonina oua idem quod gallinacea præstant, Kiranides. Ouum gallinaceum maximè nobis in vsu est, vtpote facilimum paratu. quare non indigemus alijs, licet eadem facultate præditis. est autem temperamento frigidius symmetris, Galenus

lenus de simplic. 11. Posset tamen aliquis hæc omnia ad album duntaxat oui liquorem referre, cum & ante & post hæc verba de eo ipso Galenus agat. sed ipsum quoq; integrum ouum aliqui ad frigiditatem vergere sentiunt, eò quòd albuminis in eo quàm vitelli copia maior sit. Et ipse Galenus mox in eodem capite, Oui (inquit) vel albumen, vel id vnà cum vitello impositum ambustis, mestis, mediocriter refrigerat. Dictum est sæpe pharmaca illa quæ vim eximiam nullam obtinent, vehementioribus materiæ instar admisceri. vnde fit vt polychresta, hoc est multiplici vsu celebria habeantur, & potentioribus (diuersis) inseruiant. Huiusmodi etiam ouum est, quod diuerso insuper elixationis aut assationis accedente modo, magis etiam varium de se præbet vsum. nam siccantibus humores pharmacis, elixando duratum, vel assatum vel frixum miscetur: ijs verò quæ cõtentos in thorace & pulmone humores incidunt, sorbile, hoc est leuiter elixum aqua dum incalescat tantum, Galen. Idem in libro de boni & mali succi cibis, ouorum vires propè ad alicam accedere scribit.

De iisdem particulatim.

¶ *De iisdem particulatim.* Oua medentur apostematibus circa anum & pectinem: & supponitur licinium infusum in eis & in oleo rosarum, propter abscessus ani & percussionem eius, Auicenna. Et rursus, Emplastris apostemata prohibentibus miscentur oua: item clysteribus propter vlcera & apostemata: & erysipelata eisdem vtiliter illinuntur cum oleo. Oua confracta contusa (illita) super tumores apostematum, prohibent ea augeri, & oleum rosarum cum eis mixtum, Petrus Aponensis in Problemata Aristot. Cur pelles recenter detractæ, maximeq; arietum, verberum vulneribus & vibicibus admotæ, & oua super confracta (ἐπικαταγνύμενα) prohibent vlcera, ne consistant, Aristoteles quærit in Problematis 9. 1. *Vide in Ariete G.* quod autem ad oua, inquit ea viscositate sua cutim veluti agglutinare, & prohibere ne vlcerum calore nimio humores attrahi possint. ¶ Recentia illita adustiones ignis sanant, Kiranides. Ambusta aquis si statim ouo occupentur, pustulas non sentiunt. quidam ammiscẽt farinam hordaceam, & salis parum, Plinius. Oua medentur adustioni ignis. vteris autem eis cum lana, & prohibent vlcerationem. ac similiter adustioni aquæ etiam, Auicenna. Plura leges inferius inter facultates albuminis. Oua cum oleo trita ignes sacros leniunt, betæ folijs super illigatis, Plinius. ¶ Tumorem mamillæ repelles agitato ouo cum vino quinquies copiosiore, eo liquore madefactum linteum imponens, Ex libro Germanico manuscripto. ¶ Ouo gallinaceo caput illinito, postea aqua vel succo herbæ cyclaminis caput lauato: hoc pacto lendes necati vltra non renascuntur, Marcellus. Galenus alicubi in opere de medic. compon. sec. locos, oua extergere negat. ¶ Dioscorides inter aconiti remedia numerat oua in oleum euacuata, ita vt totum hoc cum muria misceatur & sorbeatur tepidum. Verba Græca sunt, Ὠ᾽ὰ τε κενωθέντα ἐπὶ αὐτὸ καὶ χλιανθέντα, (Marcellus legit διεθέντα, quanquam vertit trita) σὺν ἅλμῃ καὶ ῥοφούμενα: Ægineta habet, Ὠ᾽ά τε κενωθέντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, λειανθέντα, σὺν ἅλμῃ ῥοφούμενα. apparet autem vox λειανθέντα, corrupta à χλιανθέντα. Cæterum hæc verba ἐπὶ αὐτὸ vel ἐπὶ τὸ αὐτὸ, Ruellius interpretatur *in idem*, scilicet oleum, quoniam impressi codices Græci, proximè ante oleum nominant. tanquã id tum per se, tum cum absinthio potũ prosit, Ægineta & Aetius non oleum eo loco, sed vinum merum vel per se vel cum absinthio potum auxiliari scribunt, & sic quoq; Marcel. Vergil. quoq; vertit, nec in annotationibus quicquam admonet. tanquam omnino in codice suo Græco sic legerit, Cornar. ex Aetio lib. 13. c. 61. sic reddit, Oua in vnum fasciculum euacuata, conquassata & tepefacta, ex muriaq; absorpta. Rursum Marcel. ὠὰ κενωθέντα ouorum putamina vertit, quòd ea tantum ouis depletis & euacuatis supersint, & quòd apud Æginetam legatur λειανθέντα, quam vocem ipse exponit trita & infracta. Nicandri versus quoq; citat ceu qui pro sua opinione faciant: Πολλάκι δ᾽ ὀρταλίχων ἁπαλὴν ὠδῖνα κένωσας, Ἀφρὸν ἐπεκερἁσαιο θοοῦ δορπήϊα κέπφου. Mihi quidem Nicander nequaquam de putaminibus ouorum sentire videtur, sed de ipsis ouis (synechdochicè dico, pro albumine & vitello tantum) euacuatis, ita vt tota oui interna substantia in vase aliquo vnà cum muria cõquassetur & misceatur, bibaturq;. nam pro *muria* (*hàlmen* Dioscor. vocat) Nicander spumam marinã dixit, quã scilicet pasci & inescari solent cepphi marinæ aues. Sic & Nicandri Scholiast. sensisse videtur, scribens: Oua deplere præcipit & cum spuma marina miscere. Et Hermola. ex Dioscoride, Oua in patinam depleri & subigi cum salsugiue iubet.

¶ Lac cum ouo & rosaceo valet ad oculorum phlegmonas, Galenus lib 10. de simplicib. Ad oculorum dolores & vigilias: Mulsam instillato, & ouũ præmaceratum (nimirum in mulsa) ac putamine mundatum, in duas portiones secato, & super oculum deligato, & somno occupabitur. Idem Euporist. 3. 18. ¶ Cibo quot modis iuuent, notum est, cum transmeent faucium tumorem, calfactuq; obiter foueant, Plin. Dantur & tussientibus cocta (ad duritiem nimirum. hæc enim Greci ἑφθὰ absolutè vocant, & hęc etiam propriè teri possunt. quanquã & sorbilia per se ad tussim prodesse non est negandum) & trita cum melle, Idem. Ad tussim, Ouum melle teres domitum feruentibus vndis, & sumes, Seren. *Vide infra in Ouo duro.* ¶ Equo strophoso oua quatuor in os confringe, & vt simul cum putaminibus deglutiat cura, Anatolius. Oua gallin. numero quatuor adijciũtur cerato cuidam podagrico apud Aetium 12. 34. ¶ Infunduntur & virilitatis vitijs singula, cum ternis pasci cyathis amylique semuncia, à balneis, Plinius.

Remedia ex ouorũ oleo & quomodo fiat.

¶ Pars II. *De oleo ouorum.* Oleum de ouis experientia plurima probatum est cutim expurgare, impetiginem, serpiginem, & alia cutis vitia persanare, capillos regignere, vlcera maligna & fistulosa

curare. Vitelli ouorum elixando duratorum triginta, aut circiter, manibus friati, in ſartagine terrea
plumbata(ſartagine lapidea,Monachi in Meſuen)frigantur igni mediocri,mouendo cochleari ligneo
aut ferreo,donec rubeſcant,& oleum ab his reſoluatur, quod preſſi cochleari largius remittent. Vel ij-
dem vitelli elixando indurati mola frangantur, deinde in offas tundantur, & torculari exprimantur,
quale in oleo amygdalino explicuimus, & oleum deſtillabit. Vel ipſi vitelli corpulento vaſi (cucurbitæ
deſtillatoriæ)oleumque in capitellum (alembicum)ignis violentia attollatur, qualiter oleum philoſo-
phorum pòſt dicendum,Io.Meſues paraphraſte Iacobo Syluio. Cuius fœditatem mirè aufert,(inquit
Syluius,) ac cicatrices, præcipuè in ambuſtis relictas. ferè autem grauiter olet: minus tamen poſtre-
mum ſublimando deſtillatum. Pilos auget Serapioni in Antidot.aurium ,dentium, ſedis doloribus: &
alijs pleriſque ſedis affectibus (vtile) Raſi in Antidotario. Oleum ouorum Nicolai. Vitellos ouorum 1
elixorum frige igni lento prunarum in patella ferrea, ſemper mouendo rude ferrea, donec probè aſ-
ſentur,calidiſſimos linteo forti,oleo amigd.dulc. madefacto exprime. Satius eſt vitellos crudos frigere,
cochleari aſſiduè moueri, donec aſſati & cochleari preſſi, vaſe inclinato reddant oleum : quod phiala
conditum etiam diu integrum ſeruatur. Ex viginti vitellis extrahes horis duabus vnc. quatuor aut cir-
citer,Hæc Syluius. In codice quidem Nicolai Myrepſi quem Leonhardus Fuchſius nobis Latinum
e Græco reddidit, nullam olei de ouis deſcriptionem reperio. Oleum ouorum ſalubre & experimen-
tis cognitum eſt aduerſus impetiginem alioſque morbos. admixto pauco ſanguine gallinæ curat ſca-
biem choleric am.iniectum tepidum ſedat ſtatim vehementiam doloris in abſceſſibus aurium,& acce-
lerat concoctionem eorum,aperitque ipſos:& facit naſci capillos. confert etiam aduerſus fiſtulas & vl-
cera melancholica.mitigat dolorem ambuſtorum & ardorem.cicatricem ſubtilem reddit,& dentium 2
dolores aniq; eliminat, ſi illinatur cum pinguedine anſeris, per diem curat ægrum vehementer affe-
ctum dolore hepatis propter flatus contracto. colorem corruptum reſtituit, præſertim in albedine o-
culorum, Arnoldus de Villanou. Hoc oleum ipſe hoc modo fieri obſeruaui : Vitelli ouis ad duritiem
elixis exempti, in ſartagine aſſentur, vertendo ſubinde voluendoq; paulatim cochleari, donec inci-
piant ita liqueſcere, vt iam in chylum æquabilem & pulti ſimilem conuertantur. manet autem mate-
ria adhuc flaui coloris.eam mox infundes in linteum,quod vtrinq; torquens ac circumuoluens oleum
ſubflauum exprimes. Alij cum vitelli ſic in patella aſſi ad chylum illum peruenerunt,amplius adhuc co-
quunt,donec materia tota ſiccari ac denigrari incipiat:quæ paulò pòſt iterum liqueſcet,& multum hu-
morem nigrum & ex aduſtione graueolentem remittet. Tum cochleari materiā in ſartagine craſſiu-
ſculam comprimunt, vt oleum & humor omnis vaſe in alterum latus inclinato defluat & colligatur. 3
Et hoc tanquam maiore deſiccandi vi præditum ſuperiori præferunt.

Ex ouis putidis

¶ Pręſentaneū colicis remediū ſic: Oua putidiſſima in Sole ponito vt perſiccentur,cum aruerint
conteres,& minutiſſimè percribrabis, & ad prędidiū in doliolo vitreo condes.cumq; in aliquo auſpica-
cabitur coli dolor,in hemina aquę calidę dabis bibēda cochlearia tria,Marcel. ¶ Si oui albumen cum
vitello ponatur in matula alicuius, quem veneno infectū eſſe ſuſpicio fuerit, intra aliquot horas locus
veneni in hepate demonſtrabitur.nam ſi id in venis fuerit vltra gibba hepatis, aut in vijs vrinalibus, o-
uum nigreſcet ac fœtebit. Sin citra cōcaua hepatis,vt in orobo(colo, vel alterius inteſtini nomē legen-
dum apparet)ouum rugas & colorem citrinū contrahet,abſq; fœtore. Hoc annotatū reperi in margine
codicis cuiuſdam Serapionis iuxta caput de vrina, Obſcurus. Ad exuſtionem: Ouorum aſſorum vitel-
los in ſartagine combure, & in modum emplaſtri impone, Galenus Euporiſt.3.198. In præcipitatione 4
matricis. Ouum putridū frangas ſub pedibus mulieris, dein bombace excipias & in forma licinij ma-
trici imponas, reducet eam ad locum ſuum naturalem. cauebis tamen ne fœtor ad nares mulieris per-
ueniat, Nicolaus Florentinus.

Ex ouis ſorbilib.

¶ Pars III. *Remedia ex ouis ſorbilibus.* Oua ſorbilia,in quibus liquidum(id eſt albumen)coactum
adhuc denſatumque non eſt,ad leniendas(læuigandas)gutturis(pharyngis)aſperitates idonea ſunt,Ga-
lenus in libro de alimentis boni & mali ſucci, & alibi. In inflammationum arteriæ principijs leniſſima
ſunt(remedia,)Idem libro ſeptimo de compoſ.ſecundum loc. Symeon Sethi ſcribit oua anſerum pro-
prietate quadam εὐφυΐαν, hoc eſt bonum ingenium facere,ijs qui cum melle & butyro ea adſiduè eſita-
rint. ſed veriſimilius eſt, oua cum anſerina tum non minus gallinacea ſorbilia, ſiue per ſe, ſiue magis
etiam cum melle ac butyro ſumpta,non,εὐφυΐαν, ſed εὐφωνίαν,id eſt vocis bonitatem, repurgata læuiga- 5
taq; arteria,præſtare. Oua ſorbilia vocem clarificant,Elluchaſem. Ouum ſorbile miſcetur ijs quę con-
tentos in thorace & pulmone humores incidunt, & vſurpatur in illis quorum guttur exaſperatum eſt
clamore, vel acrimonia humoris. tenacitate enim ſua partibus affectis inhæret & immoratur catapla-
ſmatis inſtar: & pariter ſubſtantię ſuæ lenitate omnis morſus experti eaſdem mitigat curatq; : qua ratio-
ne aſperitates etiam circa ſtomachum, ventrem, inteſtina & veſicā obortas curat, Galen. Prodeſt ni-
mium calidis œſophago, ſtomacho, veſicæ, Elluchaſem. *Acrochliaron*, id eſt leuiter calefactum ſor-
ptumq; prodeſt veſicæ roſionibus, renū exulcerationibus, gutturis ſcabriciæ, reiectionibus ſanguinis,
deſtillationibus, & thoracis rheumatiſmis, Dioſcorides tanquam de albumine priuatim : ſed videntur
de toto ouo ſorbili rectè eadem prædicari poſſe. Vtile eſt tuſſi, pleuritidi, phthiſi, raucedini vocis à cau-
ſa calida,dyſpnœæ:& ſputo ſanguinis,idq; in primis cum vitellus tepidus ſorbetur, Auicenna. Sangui-
nem ſpu-

nem ſpuentibus ſalutare eſt ouum ſorbile, Elluchaſem. Oua ſemicocta commendantur ad tormina (dyſenteriam) ſine febre, Galenus de victu in morbis acutis commen. quarto. Semicocta ſtomachum roborant, & vires reſtaurant, vt alibi inter Notha Galeno adſcripta legimus. Reperiuntur qui ex ſorbili ouo ter quaterq; excernant, Braſauolus. Ouorum trium aut quatuor candidum in aquę congio concuſſum bibat febriens. hoc valde frigefacit, & ægrum ad aluum exonerandam conturbat, Hippocrat. libro 3. de morbis. ¶ De ouis quæ cum remedijs efficatioribus miſcentur, inferius etiam dicetur in genere, & particulatim: in præſentia verò de ſorbilibus tantum quæ alijs ammiſcentur. In ouum ſorbile maſtichæ puluerem mittes, ſed opus eſt vt mox coagitatum ſtatim ſorbeas, ne dilatione fiat cruſta: quo exhauſto facile tuſſem ſedabis, ſi id ſępius feceris, Marcel. Amylon datur cum ouo his qui ſanguinē reiecerint: in veſicæ verò dolore, ſemuncia amyli cum ouo & paſſi tribus ouis (ea nimirum paſſi menſura, quantam tres ouorum teſtæ caperēt) ſufferuefacta, à balineo, Plin. Ad vomitum nimium reprimendum ſulphuris viui puſillum, & ramenti de cornu cerui tantundem, in ouo ſorbili tritum & permixtum bibi vtile eſt, Marcellus. Sulfur cum ouo ſorptum expurgat in icteris, vt legitur in libello de cura icteri qui Galeno tribuitur. Tuſſem quamuis grauem maiorum natu intra quinque dies, paruulorum etiam intra triduum ſanat, qui ſulphuris triti quātum tribus digitis capere poteſt, in ouo ſemicocto ſorbili per triduum ieiuno, aut per quinq; dies dederit, Marcell. In ouo ſorbili cimicem vnum contritum ieiunus ignorans qui ſorbuerit, deſinet vomere. hoc ſæpe expertum eſt, Idem. Medici liquida reſina rarò vtuntur, & in ouo ferè è larice, propter tuſſim vlceraq; viſcerum, Plin. Eadem ratione ſunt qui etiam catapotia ex ouo ſorbili deglutiant, quod ita facile commodeq; deuorentur: ſed hîc ouum aliud nihil confert, ad tuſſim verò vlceraq; viſcerum ipſum quoque per ſe nonnihil iuuat.

¶ PARS IIII. *Remedia ex ouis crudis integris* (id eſt cum albumine & vitello) abſorptis, primum *Ex ouis*
per ſe extra & intra corpus: deinde alijs admixtis: Ouum crudum vtiliter mox imponitur ambuſtis, ſi- *crudis in-*
ue albumen tantum imponas lana molli exceptum, ſiue totum vnà cum vitello agitatum, ἀναδεύσας:) *tegris.*
refrigerat enim moderatè & ſine morſu ſiccat, Galen. Ad ignem ſacrum: Ouo crudo linies corpus vbi feruor fuerit, & deſuper folium betæ impones: miraberis ſanitatem, Sext. Ad epiphoras oculorum ſedandas: Limaces complures tere in mortario nouo vel nitido, & adijce ibi ouum gallinaceum incoctum, & tinge illic lanam ſuccidam, & fronti impone, Marcel. Sæpe boum languor & nauſea diſcutitur, ſi integrum gallinaceū crudum ouum ieiunis faucibus inſeras, ac poſtero die ſpicas Vlpici vel allij cum vino conteras, & in naribus infundas, Columel. Ouum ſi ſorbeatur crudum, prodeſt contra ſanguinis fluxum, eiuſdemq; mictum, Auicen. Alexan. Trallianus oua cruda in renum inflammatione ſorberi conſulit. Ouum crudum ſi ſorbeatur, ſiſtit fluxum muliebrem, & reiectionem ſanguinis ſuperiorem, & arteriam attenuat, & clarificat. Facit etiam ad inflammationem ani, & rupturas, & ad omnem dolorem perfectè, Kiranid. Ouum crudū ſitim prohibet, & raucedinem emendat. vt in nothis Galeno attributis legimus. Raucus ſi oua incocta recentia ſingula per triduum ieiunus hauſerit, ſtatim remediabitur, Marcel. Cæterum toto ouo crudo vtimur, admixto roſaceo, ad inflammationes circa palpebras, aures & mamillas, quæ ex ictu iſtarum partium vel aliter oboriuntur: item circa corpora neruoſa, vt cubitum, tendines digitorum, vel articulos in manibus pedibusq;, Galen. Andromachus apud Galenum in opere de compoſ. med. ſec. locos, oua cruda integra duo immiſcet medicamento cuidam compoſito ad ſedem. Oua cruda cum paſſo oleiq; pari modo tuſſientibus dantur, Plin. Si quis purulentum tuſſit, (Ad puris & ſanguinis excreationem, Plin.) ouum crudum cum pari menſura ſucci de porro ſectiuo expreſſi, tantundemq; optimi mellis (Græci, Plin.) permixtum, calefactum ieiunus ſorbeat, Marcell. Ad phthiſicos: Oua cruda duo in calicem verguntur. eò adijciuntur olei optimi, gari floris, paſſi Cretici, ſingulorum vnciæ quinq;. cumq; hæc in calicem conieceris, axungiæ vetuſtiſſimę tantundem in vaſe igne diſſolues, eundemq; liquorem calidum cæteris rebus adijcies: omniaq; pariter ſuper aquam feruentem remittes, & calida phthiſicis bibenda præbebis, Marcel. Oua in aceto macerata vt emolliatur putamen, cum farina in pane ſubigunt: quibus cæliaci recreantur. quidam ita reſoluta (aceto mollita) in patinis torreri vtilius putant. quo genere non aluos tantū, ſed & menſes fœminarum ſiſtunt: aut ſi maior ſit impetus, cruda (præmolita aceto) cum farina ex aqua hauriuntur, Plin. Oua ex aceto decocta ardores vrinæ, renum vlcera ac veſicæ mirificè tollunt: & multo magis, ſi nuper nata & cruda excuſſo albamento deglutieris, Platina. *vide* etiam in Vitelli remedijs infra. Oua cruda dyſentericorum qui ardorem ſentiunt clyſteribus adduntur, cum vino modico ac largo roſaceo conquaſſata, Aetius. Qui præcordiorum ardore vexantur, ſi etiam febres & lumbricos habeant, hoc remedio ſanabuntur: Ouum crudum ſummiter apertū exinanies, idq; implebis oleo viridi, & defundes: & lotio virginis pueri implebis, & defundes: tum adijcies parum mellis, & in vnum cum oui ipſius interioribus permiſcebis, & potandum ieiuno dabis. hoc & ſtercus vetuſtiſſimum & lumbricos noxios pellit, & febrem acutiſſimam releuat, Marcel. Ad ſecundas mulieris morantes: Sapæ cyathos duos, ouum crudum vnum, & aquæ calidæ quod ſatis eſt, ſimul mixta bibenda præbeto. Et ſi ſequitur quidem, confeſtim ipſam ſubuertet, eaq; vomente ſtatim ſecunda eijcietur. Si verò non exciderit, fœnugræcum *Ex ouis*
cum aqua coquito ad tertias. præbe bibendum. eſt enim probatum, Nic. Myrepſus. *duris &*

¶ PARS V. *Remedia ex ouis duris & vſtis.* Oua elixādo indurata, aſſa & frixa, miſcētur medicamētis *vſtis.*

ijs quæ humores(fluxiones)exiccare possunt,Galenus. In ouis est astrictio,& propriè in vitello eorum assato,Auicenna. Aluum astringunt dura oua,magisq; si assa sunt,Celsus. Oua assata in cinere sine fumo, medentur solutioni ventris & dysenteriæ, (quod & in nothis quibusdam Galeno adscriptis legitur) cùm sumuntur cum aliquibus astringentibus & aqua agrestæ: item asperitati (vlcerationi) intestinorum ac vesicæ, Auicenna. Galenus hoc scribit de ouis in aceto coctis,vt inferius referetur. Oua tota sistunt & menses mulierum cocta & ex vino pota, (dura intelligo) Plinius vt quidam citat. Si quæ mulier menses ordinato tempore non habuerit, tria oua recentia ad duritiem cocta, putamine separato, & minutatim concisa lateri ignito infundat, & vaporem (quod per canalem aut infundibulum fieri poterit)vtero concipiat: sic fiet vt paulatim hoc vitium emendetur, Ex libro Germanico manuscripto. videtur autem hoc remedium,nõ prouocandis mensibus, sed coercendis illis qui intempestiuè fluunt destinatum esse. Oua cocta & cum melle trita tussientibus dantur, Plinius. videtur autem de duris intelligere,vt supra exposui. Ex ouo duro interius quod est (albumen nimirum vnà cum vitello) passo intritum,adiectis aquæ calidæ cyathis duobus, si antequam cubitum eas biberis,quietiorem à tussi maiorem partem noctis habebis,& eius potionis assiduitate sanabere, Marcel. Putant aliqui oua diutissimè elixa & indurata immodicè,homini venenum fieri.

¶ Albumen & totum combustum ouum, & cum vino vel aceto potum vel impositum, omnes fluxus stringit,Constantinus. alij ex Æsculapio,nulla albuminis mentione facta, sic legunt, Ouum totum combustum,&c. Ad sanguinis reiectionem è pectore, Ouorum cinis prodesse putatur, Serenus. Ad profluuium mulieris: Gallinæ ouum totum comburas & conteras, & in vino mixtum illinies, restringit,Sextus. *vide in Testa oui vsta inferius.*

Ex ouis cũ aceto coctis vel maceratis.

¶ Pars VI. Remedia ex ouis cum aceto coctis, aut solum in eo maceratis & emollitis. Si aceto coctum edatur ouum, exiccat fluxiones ventris, Galenus & Symeon Sethi. quòd si etiam admiscueris aliquid eorum quæ dysentericis & cœliacis prosunt, deinde super igne mediocri & minimè fumoso, qualis carbonum est,frixeris, & exhibueris ægris, non parum eos adiuueris. Conuenienter autem addetur huic remedio omphacium & rhûs,tum ruber dictus qui obsoniis aspergitur,tum succus ipsius: & galla,& sidia,& cinis cochlearum quæ integræ tostæ fuerint: nec non vinacea, & fructus myrti,mespili,corni. his medicatiora sunt balaustia,& hypocistis,& cytini, Galenus. Oua cocta sicut sunt (in testa sua nimirum) cum aceto, prohibent effusionem humorum ad stomachum & intestina, & fluxum ventris & dysenteriam: & medentur asperitati gulæ & ventriculi, Auicenna. Ex aceto decocta ardores vrinæ,renum vlcera ac vesicæ mirificè tollunt: & multò magis si nuper nata & cruda excusso albamento deglutieris, Platina. Maceratorum in aceto putamen mollitur. talibus cum farina in pane subactis, cœliaci recreantur. Quidam ita resoluta(aceto mollita) in patinis torreri vtilius putant. Quo genere non aluos tantum, sed & menses fœminarum sistunt: aut si maior sit impetus, cruda (præmollita tamen aceto) cum farina ex aqua hauriuntur: Et per se lutea ex ijs decocta in aceto donec indurescant: iterumq; cum trito pipere torrentur ad cohibendas aluos, Plinius. Cœliacos recreabis pane, *Quem madido farre efficies ac mollibus ouis, Quorum testa fero prius emollescat aceto*, Serenus. Oua in aceto cum testis suis macerata,& alio die in patella infusa ibiq; tosta, cœliacis in cibo data plurimũ prosunt, Marcellus. Oua decoquuntur ex aceto donec indurescant, & vitelli eorum tosti cum pipere esui cœliaco dantur,citò medentur,Marcellus. Tussis in equo(inquit Theomnestus in Hippiatricis Græcis)quam æstus aut puluis excitauit,ijs remediis abigitur. Oua quinque cum suis putaminibus in aceto acri cùm aduesperascere cœperit,macerabis. diluculo deprehendes exteriorem callum intabuisse, sic vt ea prorsus emollescant: qualia videri solent quæ intempestiuè ponuntur & præcoci partu gallinarum eduntur: quorum folliculus tactui non renitens, in vesicæ modum liquoris capax remanet. Vbi os diduxeris, linguam educens, integra singillatim faucibus impelles: singula auripigmento conuolues. sed caput sublime teneatur, dum singula deuorârit. Sub hæc autem fœnigræci aut ptisanæ cremor melle dilutus infunditur. ea triduo data vitium extenuabunt, Hæc ille. Ad ruborem faciei cum pustulis rubeis. Ouum recens aceto forti per triduum aut quatriduum macerabis, ad corticis plenam emollitionem, tum extractum simul totum in mortario bene contunde ac vtere,Incert. Oua in forti aceto triduo remollita, torre. tunc album cum vitello ex tertia parte aceti misceantur. his adde puluerem thuris,vnge faciem & in crastino ablue: confert ijs qui sunt quasi leprosi, Theophrastus. Ad lentigines faciei, Pone in acerrimo aceto oua septem integra, & tamdiu dimitte ibi donec exterior testa in modum interioris pelliculæ mollescat,& cum eis admisce pulueris sinapis vncias quatuor, & simul tere & in faciem inunge frequenter, Trotula. Ad scabiem pruritumq;: Oua gallinæ integra in acetum acerrimum demitte per diem noctemq;: quæ si tria fuerint, ipsis cum putaminibus in eodem aceto contritis adijce sulphuris ignem non experti,arsenici scissilis,vuæ taminiæ, cerussæ, spumæ argenti, nerij succi, singulorum vnciam vnam, olei veteris quantum satis est, omnibus contritis obline in balneo, Galenus Euporist. 3.77. Oua decem in aceto acerrimo macerato, quoad omnis ipsorum testa marcescat & mollescat. Dein coquito oua cum aceto, & luteis ipsorum cum rosaceo & aceto læuigatis, adijce lithargyri vnciam semis. Mixta & subacta bene,redige ad glutinis crassitudinem & illine, Nicolaus Myrepsus.

Ex ouis permixtis cum alijs diuersis remedijs.

¶ PARS VII. *Remedia aliquot ex ouis permixtis cum alijs diuersis remedijs efficacioribus.* Etsi in præcedentibus etiam remedia aliquot ex ouis memorauimus, vbi ea cum alijs quibusdam miscentur. sunt enim oua (vt ab initio huius capitis dictum est ex Galeno) veluti materia plurimis alijs medicamentis. visum est tamen hoc in loco separatim quædam recensere, huiusmodi præsertim vbi longè potentioribus remedijs oua adduntur, ita vt propè materiæ solum instar eis sint, nec aliud quicquam suapte vi aut minimum conferant. Cum balsamitis (vox videtur corrupta, legerim *diuersis*) rebus mixta oua, multis subueniunt ægritudinibus, Constantinus. Aduersus ictus serpentium cocta oua tritaq; adiecto nasturtio illinuntur, Plin. Contra fungos gallinarum oua cum posca pota prosunt, addita aristolochię drachma, Dioscorides. Scabiem corporum ac pruritum oleo & cedria mixtis tollunt: vlcera quoq; humida in capite cyclamino admixta, Plin. *Ouaq; cum betis prosunt sæpe illita tritis*, Serenus inter ignis sacri remedia. Oua lacti commista (*oogala* vocant) dysentericis prosunt, Aetius 9.45. Torminibus quoq; multi medentur, oua bina cum alijs piscis (cum allij spicis) quatuor vnà atterendo, viniq; hemina calefaciendo, atq; ita potui dando, Plin. Fit & dysentericis remedium singulare, ouo effuso in fictili nouo, eiusdemq; oui mensura, vt paria sint omnia, melle, mox aceto, item oleo, confusis crebroq; permixtis. Quo fuerint ea excellentiora, hoc præsentius remedium erit. Alij eadem mensura pro oleo & aceto resinam adijciunt rubentem, vinumq;: & alio modo temperant, olei tantum mensura pari, pineiq; corticis duabus sexagesimis denariorum, vna eius quod *rhus* diximus, mellis obolis quinque simul decoctis, ita vt cibus alius post quatuor horas sumatur, Idem. Probatissima paralyticorum cura est ad omnes corporis partes. Primo accipiatur olla terrea & noua, & accipiatur tria oua recentia & ponantur in ollam prædictam, & post accipiatur semen synapi & ponatur super oua, ita vt oua sint cooperta cum synapi. & post pone super semen & oua acetum album & fortissimum, & imple ollam totam, & cooperi eam cum panno lineo forti peroptimè, & pone tegulam super pannum & claude, & fac foueam in terram & impone ollã, & cooperiatur cum terra fortiter & sic mitte stare per quinque dies & noctes, & tunc extrahe ollam de terra: & illud quod intus est accipe & tere bene, & misce totum in simul, & inuenies quòd factum est vnguentum optimum. Et vbicunq; paralyticus sentit dolorem, sedeat ad ignẽ vngendo se cum huiusmodi vnguento, & liberabitur in vna nocte, & si habeat grauissimam paralysin in VIII diebus liberabitur. Tota oua adiuuant partum cum ruta & anetho & cumino pota ex vino, Plin. Oua gallinarum imparia in vrina asini elixata & esa, nephriticos & colicos sanabunt mirificè, Kiranides.

¶ Oui testa aliquando mensuræ vsum præbet medicamentis quibusdam, quibus ferè etiam ipsum ouum (hoc est interiora, albumen & vitellus) adijcitur. Marrubij succum Castor in ouum inane conijcit, ipsumq; ouum infundit melle æquis portionibus tepefactum, vomicas rumpere, purgare, persanare promittens, Plinius. Ad vomicam aut similem tumorem, *Ouum defundes in fictile, deinde putamen Marrubij succo implebis, pòst melle liquenti Omnia consociata tepenti prospera potu Sumuntur, reserantq; malum, purgantq; leuantq;*, Serenus. Sed clarius idem medicamentum a Marcello traditur, his verbis: Ouum incoctum (crudum) in calicem defunditur, & testa eius succo marrubij impletur, & in ipsum (eundem scilicet in quem ouum depletum est) calicem defunditur: & mellis optimi despumati tantundem. omnia hæc in se permiscentur, ac tepefacta hauriuntur, miro modo vomicas rumpunt, & ad sanitatem laborantem stomachum perducunt. Ouum recentissimum aperies, & in calicem vacuabis, ac testam eius implebis melle optimo despumato, nec non oleo viridi bono, & in ipsum (eundem in quem defusum est ouum,) ac simul omnia permiscebis, & diu agitabis: ac postea in calida aqua ipsũ calicem tepefacies. & sic dabis dysenterico cui medendum erit, mirè proderit, Idem Marcellus. Pastillus cœliacis & dysentericis: Ouum crudum recens perforato, & in vasculum euacuato, & cũ testa subscripta mensurato: Olei omphacini testam oui vnam, piperis albi tenuissimè triti tantundem, gallarum omphacitidum tantundem, farinæ tritici tantundem. Omnia (nimirum cum ouo, id est interioribus oui euacuatis) subacta & mollita in pastillos redigito, & in sartagine fricta ante cibum dato, Asclepiades apud Galenum in opere de Compos. medic. sec. locos. In eodem Galenus ex Archigene describens fomentum, cuius vapor intra os recipiendus est, ad gurguliones inflammatos & tonsillas, Origanum (inquit) aut hyssopum, cum sufficienti aceto diligenter in olla feruefacito obturata. operculum autem circa medium habeat foramen. deinde harundinem ad foramen operculi ac os ægri adaptato, ac fomentum admittito. Si verò os à feruore harundinis comburatur, ouum vacuum vtrinque perforatũ ægri in ore contineant, & per ipsum harundo inseratur.

De remedijs ex albumine oui.

¶ PARS VIII. *De remedijs ex albumine oui.* Petrus Aponensis problem. 69. quærit an albumẽ oui sit calidum, & vitellus frigidus: contrà scilicet quàm communis & recepta medicorum opinio est. eam quæstionem nos ceu superuacaneam omittimus. Candidum oui crudum refrigerat, spiramenta cutis occludit, Dioscorid. Læuat exasperata, Celsus. Acrimoniæ expers est, collinit, & mitigat acres mordicationes, obstruit, Galenus in diuersis locis. Glutinat vulnera, Celsus. Aiunt & vulnera candido glutinari, Plinius. Albore oui vtimur in purgandis vulneribus, & in constringendis quæ laxa sunt, Platina. Ambusta si statim eo perungantur pustulas non sentiunt, Dioscor. Oui crudi albumen lana molli exceptum, vel totum (id est albumen simul cum vitello) agitatum, Galenus vtiliter imponi scribit

ambuſtis, quòd ea moderatè refrigeret: & ſine morſu ſiccet. Auicenna (ſi bene memini) vitellum pariter & albumen humectantis naturæ facit, nutrimenti nimirum magis quàm medicamenti ratione. *At verò ambuſtum flammis qui candidus oui Succus ineſt, penna inductus ſanare valebit*, Serenus. Lana albumine madens vtiliter imponitur locis igne aut aqua feruida aduſtis, Serapio. Miſcetur vtiliter medicamentis profluuium ſanguinis ex cerebri inuolucris ſupprimentibus, quæ citra morſum obſtruere & aſtringere poſſunt, Galenus, Auicenna, & Serapio. Ad ſanguinem fluentem è naribus, aliqui thuris farinam cum calicis oui cinere, & vermiculato gummi ex oui candido linamento in nares conijciunt, Plinius ſi bene memini. In Andromachi quadam potione pro hæmoptoicis apud Aetium lib. 8. alijs quibuſdam aſtringentibus candidum ouorum duorum adijcitur. Vtendum eſt hoc liquore non ſolum in oculis, ſed etiam cæteris omnibus partibus quæcunq; remedijs minimè mordacibus indigent, vt vlcera maligna (rebellia) omnia circa ſedem & pudenda, quæ ſcilicet exiccare ea abſq; morſu poſſunt, quale pharmacum eſt pompholyx lotus, & metallica quædam abluta, Galenus & Serapio. Faciem à Solis aduſtione tuetur, Dioſcor. & Plin. Epithema ex albumine prohibet corruptionem coloris à Sole & remouet eam, Auicenna. Vtiliter contra hæmorrhoidis ſerpentis morſus crudum ſorbetur, Dioſcorid. quam vim Plinius luteo adſcribit. Sunt qui ægrotos pleroſque iam deſperatos intra duos ignes ouorum albuminibus conquaſſatis perfricatos, diebus aliquot, ſemel quotidie, reſtitutum iri polliceantur.

¶ Oua cōferunt coryzæ, Auicenna: qui forte hoc intelligit de albumine præſertim, quod fronti (vt mox dicetur) applicatum, fluxiones à capite deſcendere prohibet. Lac muliebre mixto ouorum candido liquore, madidaq; lana frontibus impoſitum, fluxiones oculorum ſuſpendit, Plinius. Lanæ habēt & cū ouis ſocietatē, ſimul fronti impoſitæ contra epiphoras. non opus eſt eas in hoc vſu radicula eſſe curatas: neq; aliud quàm candidum ex ouo infundi ac pollinem thuris, Idem. Eſt & vnum de collyrijs mixtum cum thuris manna, vt id lana colligas, & circa tempora imponas. hoc fluentes oculorum lachrymas ſtringit: & facit ſomnum, ſi exiguum oleum adijcias, Sextus. Infantes apud nos à matribus vel nutricibus poſt balneum ſtatim quotidie toto corpore illinuntur albumine oui conquaſſato cū modico vini tepido. Ouo (albo eius potiſſimum) tanquam ſine morſu exiccante, vtimur ad anacollemata quæ fronti imponuntur. & palpebrarum etiam pilos (quorum ortus non eſt directus, Serap.) eodem reflectimus (ἀνακολλῶμεν,) idoneo aliquo admixto, quale etiam thus eſt, præſertim pingue, & non vetus aut aridū. Verū in his nō oui tēperies, ſed lentor ipſe vtilis eſt: quē forte aliquis etiā ideo vtiliorem eſſe dixerit, quod remedio cui miſcetur, aduerſus non ſit. nā alia quædam lenta & viſcoſa aduerſantur, vt viſcū quod acre & calidū eſt, Galenus & Serapio. Candido ouorū in oculis & pili reclinātur, ammoniaco trito admixtoq;, Plin. Agglutinatoriū ad fluxionem oculorum, Oui tenuis vitellum cum thure fronti imponito. Aut cochleam cum teſta ſua & oui candido ad ſtrigmentitiam formam redactam in ſplenio altero ad alterum extendendo imponito, ſua ſponte decidit vbi reſtiterit fluxus, Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. locos. Candidum oui fronti impoſitum cum thure fluxiones arcet, auertitq;, Dioſcorides: pro cuius verbis Græcis Ἀνακόλλημα ἐπὶ ῥευματιζομένων σὺν λιβανωτῷ κατὰ τοῦ μετώπου ἐπιτιθέμενον: Barbari tranſlationem cum thuris polline, frontibus perunctis, rheumatiſmos reclinat, Marcellus Vergilius reprehendit. Ex Plinio enim (inquit) accepto reclinandi verbo, voluiſſe videtur eadem Plinio, non Dioſcoridi, hoc loco docere: & de reclinandis palpebrarum pilis in hoc ſcriptore præcipere, cum non de palpebris reclinandis, compeſcendis, firmandiſve Dioſcorides hîc præcipiat, niſi nos fallimur: ſed de compeſcenda omni à ſuperiore parte in oculos deſtillatione, ſeu rheumatiſmo. quam ob cauſam iubet fronti imponi. Verbum quidem anacollema, manifeſtè indicat vim remedij lentore ſuo glutinantis, aut naturæ ſuæ vi fluentia firmantis ac retinentis. Verum non eam ob cauſam, vt videtur, ex ouorum candido fieri anacollema Dioſcorides ait: ſed quoniam glutinoſo lentore fronti hæreret, Hæc ille. Et ipſius tranſlationem hoc in loco nos etiam potius quàm Hermolai probamus. ſed reclinandi verbū cum de palpebris ſermo eſt cōpeſcere aut firmare, vt ipſe interpretatur, non ſignificat. neq; enim veteres Græci medici ἀνακολλᾶσθαι dicunt palpebras (nam de his quoq; hoc verbo vtūtur æquè, quàm de fluxione retinenda) quæ effluant; ſed quę retortæ in oculum pungendo moleſtæ ſunt, cum ad ſitum & rigorem naturalem illitis quibuſdam (glutinantibus & rigorem cum aruerint præſtantibus) reducuntur. quos pilos aliqui forfice euellunt. Hæc quod ad propriam vocum ſignificationem, quod verò ad rem ipſam, ipſaq; remedia, pleraq; quæ pilos reclinare poſſunt glutinoſo humore ſuo eadem ſi fronti illinantur, catarrhum etiam ad oculos ſiſtere poſſe videntur. ¶ De anacollemate fronti apponendo ex albumine ouorum thuriſq; polline, ne fluxus (lachrymæ & epiphoræ) in oculos decumbant, & de pilis palpebrarum retortis albumine per ſe vel cum ammoniaco reclinandis, paulò ante ſcripſimus. Oua per ſe infuſo candido oculis epiphoras cohibēt, vrenteſq; refrigerant, Plinius. Inter ocularia pharmaca mordacitatis maximè expertia ſunt quæ dixi, ſuntq; acrimoniæ omnis expertes tres præcipuè liquores: primus fœnigræci decoctum, alter lac, tertius tenuis ouorum liquor. In hoc genere eſſe exiſtimandum eſt tum gummi, tum tragacantham. & niſi prædicta tria copiaq; & vſu prompta & expedita eſſent, liceret parum gummi aut tragacanthæ in multa aqua maceratum in eundem vſum velut illa aſſumere, &c. Galenus in opere de compoſ. med. ſec. loc. Et rurſus, Eiuſdem generis cum prædictis pharmacis, ſubtenuis ouorum liquor exiſtit, ex redundanti potens humiditates abluere,

luere, & exasperata oblinere. verum obturandi meatus vim cum illis æqualiter non habet, sicut neq; vim reficcandi. Atqui fœnigræci succus quod ad viscositatem attinet, similis est albo ouorum liquori, &c. Et iterum, Lenitiuos liquores dico oui candidum & fœnigræci decoctum, & lac. Vt plurimum verò albus oui liquor cum accommodatis pharmacis lippitudines curare sufficit: per collyria videlicet *Monohemera*, hoc est vnius diei appellata, &c. Albus & tenuis ouorum liquor, quo ad ophthalmias etiam vtimur, è numero pharmacorum ab omni morsu & acrimonia alienissimorum est, nec ita fallit vt lac non raro fallere solet, emulsũ scilicet ab animalibus, quæ cruditate, aut labore nimio, aut siti affecta fuerunt, aut malis vsa cibarijs, quod in mulieribus sæpe accidit, vnde lac intemperatum efficitur. Oua verò vnum duntaxat, ex vetustate scilicet, vitium habent, quod facile est cauere recentibus vtentem, Galenus de simplic. lib. 11. Albumen oui sedat dolores acres, magis quàm vlla alia eiusdem facultatis: quoniã agglutinatur & remanet, nec facile recedit vt lac, Auicenna. Gallinæ ouum notissimum est omnibus habere vim ad omnium oculorum dolorem. album infusum in oculos sedat punctiones, Sextus: omnesq; feruores & prurigines, Constantinus. Oui candido ad lippitudines vtimur, Galenus. Oua per se infuso candido oculis epiphoras cohibent, vrentesq; refrigerant. quidam cum croco præferunt, & pro aqua miscent collyrijs. infantibus verò contra lippitudines vix aliud remedium est, butyro ammixto recenti, Plinius. Candidum oui inflammationes oculorum infusum lenit, Dioscor. Et rursus, Inflammationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo, melle & vino, mitigat. Ad cruentos & suggillatos oculos candidum oui instillatum prodest, atq; amplius pura lana exceptum & supernè impositum, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. ¶ Ad auris dolorem à calore, Oui album instillato meatui auris, Nicolaus Myrepsus. Dolores aurium leniuntur oui candido, Galenus de compos. sec. loc. Et rursus, Ad dolorem auris ex inflammatione obortum, Miscetur opium muliebri lacti & oui candido, quæ ipsa etiam per se sæpe aurium inflammationibus profuêre. Ad aurium nocumenta ex aqua, Oui aquato, modo eodem quo in oculorum inflammationibus vti ipso consueuimus. præparato vtitor, Galenus Euporiston 1.16. ¶ Summè tepidum (ἀκροχλίαρον) prodest vesicæ rosionibus, renum exulcerationibus, gutturis scabriciæ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis, Dioscorides: tanquam de candido oui tantum hæc remedia accipienda sint. ego de toto ouo acrochliaro, id est non cocto, sed leuiter calefacto sorptoq; hæc verè scribi putarim. Aiunt & calculos pelli candido oui, Plin. Ex albumine fit clyster cum meliloto propter vlcera intestinorum & putrefactionem eorum, Auicenna. Dioscorides quidem vitellum cum meliloto vtilem esse scribit ad inflammationes sedis & condylomata. Ex albumine fit pessarium cum oleo de alcanna, quod vlceribus vuluæ salubre est, & vuluam lenit, Auicenna. Ouorum quinq; candida adijciuntur cerato cuidam podagrico refrigeranti apud Aetium 12.43.

¶ Est quando albumen oui alijs & potentioribus ferè medicamentis admiscetur. ex quibus nonnulla priuatim hîc conscribere libuit. Vlceribus ex ambusto cum candido ouorum tostum hordeum & suillo adipe, mirè prodest. Eadem curatione ad sedis vitia vtuntur. infantibus quidem etiam si quid ibi procidat, Plin. Ad combusta igne, *Ordea vel franges atq; oui candida iunges: Adsit adeps, (mira est nam potentio-forma medela,) Iunge chelidonias, ac sic line vulnera succis*, Serenus. Ad ignem sacrum candido ouorum trito cum amylo vtuntur, Plinius. Sunt qui sex aut septem albumina cum thure albo permisceant, & emplastrum inde paratum ossibus fractis imponant, Obscurus. Ad sanguinem sistendum, Cum oui candido mistæ & pilis leporis exceptæ aloes pars dimidia & thuris pars vna, medicamentũ sunt optimum, Galenus quinto Methodi, & in libro de curandi ratione per phlebot. Felle tauri cũ oui albo collyria fiũt (ad oculos,) aquaq; dissoluta inunguntur per quatriduum, Plin. Aetius lib. 15. cap. 28. describit emplastrũ ex ouis optimum quod accipit spumæ argenti, cerussæ, ana vnc. 4. cadmiæ vnc. ij. ceræ ℔. j. rosacei ℔. ij. ouorum albumina decem. Metallica (inquit) ex aqua & vino terito, deinde cum ouorum albuminibus subigito. postea liquatis quæ liquari oportet admisceto, vnito & vtere. Vsum ipse non exprimit, videtur autem ad vlcera maligna facere, quæq; circa sedem sunt, quæ citra morsum siccari conuenit. Describitur & apud Galenum alicubi in opere de comp. sec. genera (ni fallor) ceratum quoddam ex ouis. Vt splendescat facies: Farinam fabarum misce cum albuminibus oui, & inunge, Furnerius Gallus. Candido ouorum in oculis & pili reclinantur, ammoniaco trito admixtoq;: & vari in facie cum pineis nucleis ac melle modico. Plin. Asclepiades apud Galenum in opere de compos. sec. loc. ad catapotij adipsi, id est sitim extinguentis compositionem, seminum cucumeris & portulacæ ana partes duas capit: & tragacanthæ partem vnam ouorum crudorum recentium candido dissoluit, & probè tritis alijs addit, & catapotia inde facta in vmbra siccat, atq; vnum sub lingua teneri iubet, vt liquor inde solutus deuoretur. Ramicosis cochlearum cinis cum thure ex oui albi succo illitus per dies xxx. medetur, Plin. Ad pedum rimas ouorum candido decocto cum cerussæ denariorum duorum pondere, pari spumæ argenti, myrrhæ, exiguo deinde vino vtuntur, Plinius. ¶ Sunt qui ad vulnera quædam sananda, oui albumen cum sale subactum in olla noua vrant donec soluatur & clarum fiat, hoc deinde lapide calido in puluerem atterunt, vt in libro quodam Germanico manuscripto reperi. ¶ Liquor de albumine instrumentis chymicis destillatus, oculos refrigerat & confortat: & vtiliter miscetur collyrijs alijsq; oculorũ remedijs. Facies & manus eo ablutæ nitore & claritate proficiunt, Cicatrices etiam fœdas, com-

Ex eodem albumine cum alijs potentiorib. medicamentis admixto.

bustionis aliarumq; noxarum cutis vestigia emendat frequenti illitu, Ryffius ex Brunsuicensi ni fallor, Odor ex albuminib. ouorũ, dũ putrefiũt, si postea destillãtur sublatus venenosus & admodũ noxius est.

Remedia ex vitello.

¶ *PARS IX. De remedijs vitelli.* Vitellus ouorum eandem albumini vim obtinet, (hoc est similiter conuenit ijs quæ remedia minimè mordacia postulant:) quamobrem miscetur cerotis lenientibus (ἀδήκτοις) ouis elixis vel assis exemptus. interest autem parum aliquid, eò quòd oua assa, paulò magis exiccent, eodemq; nomine minus leniant aut mitigent. Miscet & cataplasmatis aduersus inflammationes, vt in ijs quæ circa sedem fiunt, cataplasmatis è meliloto, Galenus & Serapio. Oui vitellus extrinsecus illitus paregoricus vel stypticus inuenitur, Inter notha de simplicibus Galeno adscripta. In ouis est astrictio, & propriè in vitello eorum assato, Auicenna. Corn. Celsus scribit vitellum crudum mollire, discutere quæ in aliqua parte corporis coierunt, & vulnera purgare. Vitelli ouorum incoctorum (id est crudorum) coagitati & inliti, liuores qui ex tumore aut collisione aliqua facti erunt, etiam veteres, extenuant, Marcellus. Ad liuentia luteis ouorum vtuntur: si vetustiora sint, cum bulbis ac melle, Plinius. Vitellus assatus & tritus cum melle, vtiliter imponitur panno & nigredini, (suggillatis & liuoribus,) Auicenna: sed hoc de suggillatis oculorum apud Galenum legitur, vt inferius recitabo. ¶ Vitellus oui prius coctus, deinde in sartagine probè frixus, ac per lineum pannum expressus fortiter liquor, medicina est admodum vtilis membro virili dolenti, Incertus. ¶ Vitellus assatus miscetur medicamento cuidam ad sedem ex Andromacho apud Galenum in opere de comp. sec. loc. Sedis etiam vitijs vtilia sunt ouorum lutea, durata igni, vt calore quoq; prosint, Plin. Extalem (id est anum) nimis prominentem reprimit gallinaceus vitellus si coctus integer ab ipso ægro illic calidus adsiduè contineatur, Marcellus. Ouorum lutea vtilia sunt & ceruicis doloribus cum anserino adipe & rosaceo, & condylomatis cum rosaceo. item ambustis durata in aqua, mox in pruna putaminibus exustis, tum lutea ex rosaceo illinuntur, Plin. Prodest & tussientibus per se luteum deuoratum liquidum, ita vt dentibus non attingatur. thoracis distillationibus, faucium scabriciæ, priuatim contra hæmorrhoidum morsum illinitur, sorbeturq; crudum, (Dioscorides hanc vim albumini tribuit.) Prodest & renibus, vesicæ rosionibus exulcerationibusq;, & cruenta excreantibus, Idem. Oua sorbilia prosunt tussi & pleuritidi, & phthisi, & raucedini vocis ex caliditate, & stricturæ anhelitus, & sputo sanguinis, præsertim cum sorbetur vitellus eorum tepidus, Auicenna. Et rursus, Vitellus confert vlceri renum & vesicæ, præcipuè si sorbeatur crudus, (hoc Platina de integro ouo scribit.) Vitelli ouorum crudi quinque cum vini tribus cyathis hæmoptoicis prosunt, Constantinus & Æsculapius. Cũ vini veteris aut mulsi cyathis tribus permixti, & calidè per triduum poti, excreationes cruentas emendant, Marcellus. Suggillata in oculis oui vitellus impositus discutit: sunt qui mel misceant, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. 5.1. Oui assi vitellus miscetur cataplasmatis ad oculos lippientes, inter Asclepiadis medicamenta in eodem opere 4.7. item ad fluxiones cohibendas. Agglutinatorium ad fluxionem oculorum. Oui tenuis vitellum cum thure fronti imponito, (ὠοῦ λεπτοῦ λέκυθον, vide an legendum ὠοῦ λεπτόν. [vel λευκὸν] ἢ λέκυθον. nam & album & luteum oui conuenit,) Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. 4.8. Ad hæmalopes & hyposphagmata, id est cruentos & suggillatos oculos, statim à principio tum ad inflammationem tum ad dolorem compescendum prodest oui assi luteum cum vino impositum, Ibidem. ¶ Vitellus apostemati calido in aure medetur, Auicenna. ¶ Dolores stomachi lenit oui vitellus tostus, & in farina comminutus, cum polenta potus, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. & Euporiston 1.97. Ouorum vitelli cum vino vel oleo cocti, adiecta polenta, mane sumpti, medentur his qui cibos non continent, Constantinus. In patinis frigitur vitellus vt cibo aluos sistat, per se vel admixta galla aut fructu rhois, Dioscorid. Sistunt & menses mulierum cocta ouorum lutea, & ex vino pota: inflationes quoq; vuluæ cruda cum oleo ac vino illita curant, Plinius.

Ex eodem vitello cũ alijs medicamẽtis admixto extra corpus.

¶ De remedijs ex eodem cum alijs medicamentis admixto: primum extra corpus, deinde intra. Ad liuentia ouorum luteis vtuntur: si vetustiora sint, cum bulbis ac melle, Plin. Contra adustionem ignis. vnguentum laudatur ex vitellis ouorum recentium, oleo rosaceo, cera alba & sepo arietino, Galenus vt quidam citant. Vitelli cum oleo rosaceo & croco inuncti medentur dolori podagricorum: & si valde doluerint, misceatur modicum opij, Idem vt quidam citant. Ouorum assatorum lutea quinq; apud Aetium 12.44. adduntur vnguento cuidam arthritico anodyno. Ad exanthemata curanda oui cocti vitellus cum melle & psimmytio tritus rectissimè adhibetur, Marcellus. Si quæ maligna pustula in facie, vel brachijs vel pedibus, non frangat eam ne forte de vita periclitetur. sed vitellum oui cum pari sale ad spissitudinem subactum imponat & leniter fricet, vel in ouum albumine eiecto salem iniectum diligenter misce, & cum linteo impone & illiga pustulæ, Obscurus. Vitellum oui coctione induratum misce cum axungia vel cæpe & fermẽto & est maturatinum optimum, Theoph. Vitellus induratus oui recentis cum butyro mixtus inungitur opportunè capitis scabiei malignæ, Incert. ¶ Oui vitellus tostus cum rosaceo & croco vtilis est oculorum doloribus, (περιωδυνίαις,) Dioscorid. Lutea ouorum cocta vt indurescant, admixto croco modicè, item melle & lacte mulieris illita, dolores oculorum mitigant. vel cum rosaceo & mulso lana oculis imposita, vel cum trito apij semine ac polenta in mulso illita, Plinius. Si *chemosis* (id est vtriusq; palpebræ distortio ex inflammatione) fortis contigerit, oui luteum cum muscæ (μυίας. sed in hoc remedio caro muris non muscæ adhibenda legitur apud Galenum Eupo-

riston

riston 1.31.)carne terito,atq; vbi ad cerati formam deducta fuerint,linteolo excepta impone,confestim sedant,Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. loc. 4.8. Et mox: Oblitiones oculorum, Oui assi luteum cum modico croco ac vino tritum imponito. Vitellus cum croco & oleo rosaceo vtilissimus est ictibus(magnis doloribus,Dioscor.)oculorum:& cum ex eo fit cataplasma cum farina hordei auertit fluxionem ab oculis:& cum thure fronti illinitur eandem ob causam,Auicenna. Vitellum oui (eodem die positi)aliqui cum sale subigunt:& vstum inde puluerem oculis equorum lunaticis inspergunt:quo remedio cicatrices etiam aboleri aiunt. ¶ Ad ceruicum tumores sedandos, ouorum vitelli cocti cum adipe anserina illiniuntur,felle caprino,æquis ponderibus permixto, atq; inde ceruices fricantur,Marcellus. ¶ Ad mamillas Ægineta 3.35. ouorum luteis crudis cum cerato vtitur. ¶ Fissuras ac rimas pudendorum iuuat resina fricta cum rosaceo trita ad strigmentitiam crassitudinem,ammixto etiam oui assati vitello,Asclepiades apud Galenum lib.9. de comp. sec. loc. ¶ Luteum oui inassatum cum meliloto sedis inflammationibus prodest & condylomatis,Dioscor. Cum vitello,sale & melle, sunt qui & crocum addant,balani ad aluum proritandam componuntur. Nonnulli cum celeritate opus est, vel alia desunt, vitellum copioso sale mixtū linteolo illigant. Cum propter hæmorrhoides locus inflammatur,maximè vbi dura aluus eum locum læsit:tum in aqua dulci desidendū est,& vitium fouendum ouis,imponendi vitelli cum rosæ folijs ex passo subacti,Celsus. ¶ Ouorum vitellum(vt alibi etiam candidum)Hippocrates mollitorijs vteri medicamentis admiscet.

¶ Intra corpus cum alijs remedijs. Gallinacei oui vitellum semicoctum oleoq; permistum si quis sorbeat,sitire desinet,Marcellus. ¶ Cum vua fruticis eius quem rhoa dicunt, aut galla in patinis frigitur vitellus,vt cibo aluos sistat:qui per se etiam offerri solet,Dioscor. Damus & ouorum assatorum lutea dysentericis cum modico aceto ac rhoë,paucissimo oleo admixto,Aetius. Quinque ouorum lutea in vini hemina cruda sorbentur dysentericis, cum iure putaminis sui,& papaueris succo ac vino, Plin. Vitelli tosti cum pipere esui cœliaco dantur, cito medentur, Marcellus. Lutea ouorum per se decoquuntur in aceto donec indurescant,iterumq; cum trito pipere torrentur ad cohibendas aluos, Plin. Et rursus,Ouorum lutea dantur cœliacis cum vuæ passæ pinguis pari pondere,& malicorio,per triduum æquis portionibus. Et alio modo,lutea ouorum trium(cum)lardi veteris & mellis quadrantibus,vini veteris cyathis tribus trita ad crassitudinē mellis,& cum opus sit auellanæ nucis magnitudine ex aqua pota. Item ex oleo fricta terna, totis ouis pridie maceratis in aceto. Sic & lienicis. Sanguinem autem reijcientibus cum tribus cyathis musti.

Intra corpus.

¶ Ad eminentias expertum valde probatum: Ouum elixato donec durum fiat, & repurgato: quod in eo testaceum est,abijcito. interiorem autem eius partem cum albo ipsius in carbones conijcito,& tantisper assato,donec totum albescat. dein vitellum eius conijce in mortarium plumbeum,cum cerussa & oleo rosaceo sufficienti:& omnia simul diligenter subigito,quo ad glutinis crassitudinē nanciscantur. Dein chamæmelon coquito in aqua ad tertias,& foueto cum spongia sæpius locū. Post vnctionem desuper cum penna illinito, & sic curato bis die. assiduè obseruando,Nicolaus Myrepsus.

¶ Aqua de vitellis destillata vestigia combustionis & ex alijs læsionibus cutis relicta sanat(vt etiam de albumine destillata)& omnem scabiem cutis:sed multò efficacius ad hæc est oleum de vitellis, (de quo supra scripsimus,)Ryffius.

Aqua ex vitellis destillata.

¶ PARS X. *De remedijs ex pellicula oui interiore, & ex pullis ouorum*,id est,nondum exclusis. Membrana putaminis detracta ouo siue crudo, siue decocto, labiorum fissuris medetur, Plinius. In oui testa membrana quæ hæret, ruptis labijs rectè adponitur, Marcellus. Labiorum fissorum cura mirabilis: Oui internam pelliculam fissuris eorum agglutina,Nic. Myrepsus. Hymen,id est pellicula oui,ad labra scissa & aurium fractionem facit, & ad asperam linguam. item ad cruris fracturam, Kiranid. Vestem (id est tunicam) oui delicatam interiorem siccatam, contere, vino misce,& cola,& ex aqua calida dysenterico da bibendam,Marcellus. Ad paronychiam, testam subtilem interiorem oui circumuolue digito vel vngui vbi dolor est,& in nocte liberaberis,Theoph. ¶ Stomachum dissolutum confirmant pulli ouorum cum gallæ dimidio,ita vt ne ante duas horas alius cibus sumatur. Dant & dysentericis pullos in ipso ouo decoctos,admixta vini austeri hemina,& pari modo olei polentæq;,Plin.

Remedia ex pellicula oui interiore & ex pullis nondum exclusis.

¶ PARS XI. *De remedijs ex testis ouorum*: primum simpliciter, deinde vstis, tertio de testis ouorum vnde pulli exclusi sunt. Amiantum Syluaticus interpretatur testas ouorum è quibus pulli in nido excluduntur,manifesto errore,cum amiantus genus lapidis sit. hoc forsan fieri potest, vt ad medicinam amianti loco testæ ouorum vsurpari possint. ¶ Crito apud Galenum lib.5. de compos. med sec. loc. præscripto ad lichênas medicamento,Forinsecus(inquit)conseruandi pharmaci gratia vesicæ pelliculam, aut oui testam,aut viridia folia quantum satis est impone. ¶ Vnguentum ad splendorem faciei: Putaminum ouorum puluis,semina melonū mundata,misceantur cum pinguedine anatis lota,Furnerius. ¶ Oui testa tosta cum mirro(myrto)attritiones pedum ex calceamentis sanat. omnemq; tumorem & rheumatismum constringit. Vtilis est etiam in pessarijs,& in his quæ sunt circa sedem,hoc est ad matricis passiones,& dolores sedis:maximè verò tumores erysipelatum & nascentiarum,Kiranid. ¶ Ad sanguinis narium eruptiones: Putaminis oui partem vnam,gallæ omphacitidis partem vnam trita linamento torto aqua aut aceto madefacto,excipito & indito. frontem verò aut nasum gypso aut luto

Ex testis ouorum.

figulino integito. aures autem contentè obturare iubeto, Asclepiades apud Galenum de comp. med. sec. loc. Sunt qui ad hoc remedium oui putamine vsto vti malint: *Vide* inferius. Ad sanguinem sistendum: Cortices ouorum in aceto acri donec molliantur maceratos, in Sole siccabis, conteres, & insperges vbicunque sanguis fluit. Vel, puluerem ex ouorum corticibus cum fuligine pistoria mistum, insperge, & mox sistetur, Ex libro Germanico manuscripto. ¶ Ad dolorem dentium: Ouorum putamina, sepiam & oleum misceto & coquito, donec tertia pars relinquatur, & tepidum ore contineto, Galenus Euporiston 3.187. ¶ Si aluus fluat, Torridus ex vino cortex potabitur oui, Serenus. ¶ Recentiores authores inter calculi remedia celebrant oui testas, Alex. Benedictus. Ad eliciendam vrinam: Ex ouo recente interiora (album & vitellum) effundas: & testam digitis in calicem vinum continentem confriato: & mox pariter ebibito, vrina statim sequetur, Obscurus. Sunt qui ad hoc remedium testa oui ex quo pullus exclusus sit, vtantur. ¶ Ad penis dolorem & inflammationem: Cuminum & ouorum putamina bene decoquito, & foueto: effectum miraberis, Galenus Euporiston 3.279.

¶ Equo strophoso oua quatuor in os confringito, & vt simul cum putaminibus deglutiat, curato, Anatolius.

Ex iisdem vstis. ¶ E testis vstis remedia. De corticibus ouorum vrendis scribit Bulcasis tractatu tertio. Comburi putamina sine membrana oportet, Plinius. Puluis ad vlcus antiquum in crure siccandum. Cortices ouorum & soleas calciamentorum veterum vre, quibus addes fimum bubulum de mense Maio arefactum & tritum. De his mistis puluerem insperge vlceri, & lanuginem typhæ superinsperge. Calx alba de testis ouorum in furno vstis, chirurgis erodens præstat medicamentum, Tragus. ¶ Oui putaminis cinis in vino potus, sanguinis eruptionibus medetur, Plinius. Si sanguis ex vulnere immodicè fluat, fimi caballini cum putaminibus ouorum cremati cinis impositus mirè sistit, Idem. *Si verò infrenus manat de vulnere sanguis*, fimus manni (equi) cum testis vritur oui, *Et reprimit fluidos miro medicamine cursus*, Serenus. Cortex oui vstus tritusq; inflatur naribus ad sistendum sanguinem; Kiranides. alij etiam non vsto vtuntur vt supra dictum est. Ad sanguinis è naribus profusionem: Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo extractum cum fissili arsenico permisceto, in naresq; patientis immittito. si arsenicum præstò non fuerit, solus oui liquor sufficiet, Galenus Euporiston 3.97. Ad sanguinem fluētem è naribus, aliqui thuris farinam cum calicis oui cinere & vermiculato gummi, ex oui candido, linamento in nares coniiciunt, Incertus. Putaminis cinis in vino potus sanguinis eruptionibus medetur, sic fit & dentifricium, Plin. Dentrificium præstat cinis ex ouis, sed non sine vino, Serenus. atqui Plinius in verbis iam recitatis scribens, Sic fit & dentrificiū, intelligere videtur, non quasi id quoq; cum vino fiat, vt medicamentum proximè ab eo memoratum in vino bibendum contra sanguinis eruptiones: sed vsto similiter putamine, & absq; membrana vt de proximo remedio dixerat. Cortex oui vstus collutus (forte *affrictus*: nisi cum vino colluendum dicas, vt Serenus sentire videtur) dentes purgat, Kiranides. ¶ Ventris dolori: *Præterea niuei sterilis testa vritur oui, Quæ postquam in terram fuerit conuersa farinam, Ex calidis potatur aquis, & pota medetur*, Serenus. ¶ Recentiores ad genituræ profluuium corticis oui cinerem laudant, Alex. Benedictus. ¶ Si ramex in scrotum descenderit, vtiliter illinitur cinere de testis ouorum mixto cum vino. sic enim intestina in locum suum redeunt, Obscurus. ¶ Idem cinis mulierum menses cum myrrha illitus sistit, Plinius. Ad profluuium mulieris, Gallinæ ouum totum (cum testa scilicet) comburas, & conteras, & in vino mixtum illinies, restringit, Sextus. Ad alba mulierum profluuia, cineris corticis oui, cineris cornus cerui, farinæ succini, seminis anethi, singulorum drachmas duas misce, cribra, fiat puluis, vtatur cum aqua.

¶ Remedia de testis ouorum vnde pulli exclusi sunt. Nicolaus Florentinus in difficultate vrinæ mirificè commendat corticē oui è quo pullus exclusus est, cuius à pellicula sua repurgati drachmam propinat. ego eundē cum nobili cuidam fœminæ exhibuissem, emisit duodecim (vasa) vitrea vrina plena. est enim hoc summū remedium, Gatinaria. Alij simpliciter testam oui è vino propinant. Eosdem cortices, à quibus pullus exierit, & eodem pondere Leonellus cum aqua saxifragæ bibi consulit ad prouocandam vrinam. Idem remedium bestijs etiam & pecoribus prodesse reperio. ¶ Si mulieri matrix prociderit, abluat eam aqua, & linteo abstergat, & vngat vnguento quod Martiatū appellant, & postremò inspergat testas ouorum tritas è quibus pulli exclusi fuerint, Obscurus.

H.

Etyma, synonyma, & homonyma gallinarū. *a.* Volucrum pleræq; à suis vocibus dictæ sunt, vt anser, gallina, Varro. Gallinula diminutiuum, apud Auienum Arati interpretem. Thrax est gallina Syro par, Horatius Serm. 2. 6. Cortis aues pro gallinis dixit Martialis. Oua pullina, id est gallinarum, Lampridius. Myricæ semen cum altilium pingui furunculis imponitur, (gallinarum intelligo,) Plinius. Pumiliones aues (id est gallinas, vt & Græci pro gallinis simpliciter aues dicunt) non nimiū probo, Columella. Auitia oua pro gallinaceis Cælius Rhodig. dixit, vt Græci ὀρνίθεια. ¶ Ἀλεκτρίς, θρὶξ ἡ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τρεφομένη, καὶ ὄρνις ἡ θήλεια. id est, capillus & gallina, Varinus. sed melius legetur ἀλεκτορὶς, vt Hesychius habet. Alectoridas Persæ etiam coruos vocant, Hermolaus. mihi quidem mendum subesse videtur. Ὄρνις, ὄρνιθος communiter (Doricè ὄρνιξ ὄρνιχος. quanquam Alcman in recto ὄρνις dixit) masc. & fœm. genere apud veteres dicebatur de quauis aue non de gallina tantum vt recentiores vulgò vtuntur. Menander tamen ὄρνιθας & ὄρνεις, τὰς,

dixit

dixit pro gallinis, & Antiphanes ὀρνιθήλειαν pro gallina. Ὄρνιθας & ὀρνίθια (Cratinus etiam ὀρνίθια dixit) consuetudo nunc solum gallinas vocat, gallos verò ἀλεκτρυόνας & ἀλεκτορίδας. Reperitur & ἀλεκτρυὼν & ἀλεκτρύαινα quoq; apud Comicum pro gallina: & apud Nicandrum στρουθὸς, per excellentiam scilicet. non enim de passere modò, sed de quauis aue στρουθὸν Græci dicunt. Βοσκὰς ὀρταλὶς, gallina domestica vel altilis Nicandro: qui etiam gallinarum oua ὀρταλίχων ἀπαλῶν ὠδῖνα appellauit. Κύμβαι, ὄρνιθες, Hesych. & Varinus. videntur autem aues simpliciter intelligendæ: quoniam cymbateutæ etiam aucupes Varino sunt. Κόρκορα, ὄρνις, Pergæis, Iidem. Κίκκα, gallina, Iidem. κικκὸς etiam gallus est Hesychio. Gallinas Comici aliquando mylacridas vocant. quanquam Aristophanes ita appellat bestiolam inter molas nascentem, Hermolaus. Σὺ δὲ δεῦρ' ἡ κιθαρῳδὸς (Scholiastes gallinam interpretatur) ἔξιθι, Πολλάκις ἀναστήσασα μ' εἰς ἐκκλησίαν Ἀωρὶ νύκτωρ διὰ τὸν ὄρθριον νόμον, Vir quidam in Ecclesiazusis Aristophanis. Plura de Græcis gallinæ nominibus leges in Gallo *a*. ¶ עַיִשׁ, *ayisch*, vel עָשׁ, Hebraicum nomen syderis est, quod alij draconis sydus, alij Pleiades seu gallinam (Germani vocant die Glugghenn) interpretantur, Munsterus. Dic me tuum passerculum, gallinam, coturnicem, Plautus Asin. ¶ Gallinarius, gallinaceus, & alia deriuata à Gallina in vtraq; lingua reperies in Gallo *a*. & stirpium quoque nomina ab hac alite facta.

Epitheta gallinæ.

¶ Epitheta. Ὀρταλὶς βοσκὰς Nicandro, gallina altilis. Legitur & ὄρνις κατοικὶς, id est gallina domestica, & ὄρνις φιαρὰ, id est gallina pinguis apud eundem. ¶ Tenera, cohortalis, glociens, glocitans, querula, apud Textorem.

DE OVO ET SI IN PRAECEDENTIBVS IN A.B. ET D. NIHIL DICTVM *sit: visum est tamen hîc in Philologia, eodem de ouo ordine pertractare, quem in ipsis alioqui animalibus seruamus: vt in* a. *conferantur, quæ ad nomina & denominationes pertinent, in* b. *partes*, &c.

Denominationes variæ ouorum.

Ova Hebraicè *beiah* dici inuenio, Arabicè *beid* vel *baid* apud Auicennam. non probo enim quod apud Serapionem *naid* legitur. Syluaticus *baadh* scribit pro Arabica voce. Idem *barch* & *elbair* nescio cuius linguæ vocabula, (Arabica & corrupta conijcio) oua interpretatur. Munsterus in Lexico trilingui *beza* & *beia* scribit, בֵּיעָה, בֵּיצָא. Ouum Latini à Græco ὠὸν dixerunt, interposita *u* litera euphoniæ caussa. Græci verò ὠὸν quasi οἷον, hoc est solitarium. singula enim pariuntur, Etymologus. Hodie vulgò αὐγὸ nominant. Itali *ouo*. Galli *oeuf*. Germani Ey. Angli *an egge*. Ouum ex poëtis aliqui ὤϊον vocat, vel ὄϊον, si rectè scribitur. Eustathius hoc omittit ὤεον & ὤϊον tantum ponit, &c.) Alexis ἡμίτομα ὠῶν dixit. Ὠϊοῦ πολὺ λευκότερον, Sappho. alij ὤεον Athenæus. Alij ὠάριον diminutiua forma, Idē & Eustath. Κτίλα τ' ὤεα βρύχων, Nicand. id est mansuetarū ouiū oua comedēs. Ὤβεα, τὰ ὠά, Ἀργεῖοι, ἢ τὰ ἀργὰ ὦτα, Hesych. Ὠβεοκόπας, serpentes nimirum ab ouis deuorandis. ἀπὸ τούτου ὠβὶλ ὠὸν, id est ouum, & nux vel lignum Persici, τοῦ περσικοῦ τὸ ἐντὸς, Idem. Ἄρκηλα, ouum. sed Crêtes hystrichem sic vocant, Hesych. & Varin.

Synonyma oui.

Cyami nomine non aliud intellexisse videtur Pythagoras quàm ouum, quòd sit in eo animaliū κύησις, id est fœtura. *Vide* in *f*. infra. Ouatus in similitudinem oui factus. Alijs turbinacio pyri, alijs ouata species (Cælius oualem figuram dixit) ceu malorum aliquibus, Plin. lib. 15. Aurum ouatum, ouo illitum. quoniam oui albo antea illito, æra ac marmora auri & argenti laminis decorarentur. *Hinc illud subijt, auro sacras quòd ouato Perducis facies*, Persius Sat. 2. nec obstat quòd ouum habeat primam longam. pleraq; enim deriuatiua primitiuorum naturam non seruant. Hoc Plinius lib. 35. de marmoribus loquens innuere videtur: quum inquit Claudij principatu inuentum, (Neronis verò) maculas quæ non essent in crustis inserendo, vnitatem variare, vt ouatus esset Numidicus, vt purpura distingueretur Sinnadicus. Nonnulli ouatum aurum dici aiunt, ouatione victoriaq; quæsitum: vel ingens & copiosum, quantum ouationibus comparatur. Ouatio, tempus quo gallinæ oua faciunt, Plin. lib. 29. Certa luna capiendum censent, tanquam congruere ouationem etiam (aliàs, operationem eam) serpentium humani sit arbitrij. Ouare, per onomatopœiam, vt & Græcis ὤζειν, quod Hesychius interpretatur βοᾶν, καὶ λέγειν ὢ ὢ, καὶ θαυμάζειν. Ouatio dicebatur etiam paruus triumphus, ab ouo: vel potius ab ohe interiectione gaudentium, quasi ohatio. Vel à voce militum, quæ fiebat geminato *o o* litera, per interpositionem *u*. euphoniæ caussa. Ὦα, (penanflexum) μηλωτὴ, διφθέρα, & fimbria vestis siue inferior: siue superior circa collum, quam & περιστόμιον & περιτραχήλιον vocant, & στόμα ἐνδύματος. alij ἀνάκλασιν ἐνδύματος interpretantur, in Psalmo ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, Suidas. Apud Hesychium scribitur ὦα paroxytonum, τοῦ περιβάτου ἡ μηλωτὴ, &c. Ὦα, id est fimbria vestis, ab oue dicta est. quoniam veteres solebant pellem ouillam extremis vestibus assuere quo minus attererentur, Eustathius. Dicitur etiam ᾧον (in plurali ᾧα) tabulatū in domo superius apud Lacedæmonios, quod & ὑπερῷον vocatur, Idem. Ὤα pro οἴα, per ectasin & synæresin. est enim pellis ouilla. οἶς autem ouis. sed ὄα per *o* breue, fimbriam vestis significat secundum Æl. Dionysium, Varinus. Ὄα etiam sorbum arborem significat & fructum ipsius, id est sorba, non mespila vt quidam scripsit. Sunt & quæ vulgo dici solent ὠὰ τάριχα, id est oua salsa inueterataq;, abdicandi vsus. Nunc oua piscium salita in offas, aut in pastillos durata, inclusaq; membranulis *oà taricha* dicuntur, inter lautissimos recepta cibos, Hermolaus.

Ouatio. Ouare. Ὦα vestis fimbria. Ὦον superius domus tabulatum. Ὄα sorbus arbor. Ὠὰ τάριχα. Epitheta oui. Homonyma.

¶ Epitheta. Κτίλα ὤεα, id est mansuetarum auium oua, Nicander. Ouum leue, teres, tractabile,

apud Textorem. niueum, Sereno. ¶ Ouum pro arborum fructu apud Empedoclem lector accuratus inueniet, Cælius. Recentiores quidam barbari scriptores cephalæam, id est grauem capitis dolorem, qui vnam duntaxat in partem & spatium quantum ab ouo occuparetur incumbit, ouum appellant. Ὠὸν etiam genus est poculi. item ὠοσκύφιον poculum duplici fundo (διπύθμενον) ab ouo poculi genere & scypho dictum, Eustathius: & Athenæus lib. 11. apud quem legimus pocula quædam vno & simplici esse fundo, vt phialas & similia eius pocula. alia verò duplici quòd præter fundum proprium τὸ κτ' τὸ κύτος συγχαλκευόμενον ὅλῳ τῷ ἀγγείῳ, aliud extrinsecus ab acutiore figura in latiorem desinens, pedis & basis loco appositum habeant, cuiusmodi sunt ooscyphia, cantharia, &c. Οἶνος κεκραμένος ἐν ὠῷ χρυσῷ, οὗ αὐτὸς βασιλεὺς πίνει, Dinon in Persicis citante Athenæo.

Ὠοτοκεῖν. Ὠοφυλακεῖν. Ἐπώζειν. ¶ Ὠοτόκα ζῶα, animalia ouipara Aristoteli. vnde verbum ὠοτοκεῖν fit, hoc est oua parere. & nomen substantiuum ὠοτοκία. Ὠοφυλακεῖν custodire oua, In Lexico vulgari. Ἐπώζειν verbum dicitur de auibus quæ ouis incubantes clamant, Aristophanis interpres. sed videtur potius simpliciter incubare significare, factum per syncopen à verbo ἐπωάζειν, quo Aristophanes & Athenæus vtuntur. Hinc nomen ἐπωασμὸς incubatio: & ἐπωαστικαὶ ἀλεκτορίδες, gallinæ in incubando assiduæ, apud Aristotelem. Ὠοειδὴς, ouatus, oui formis.

Propria nomina à gallinis vel ouis desumta. ¶ Propria. Ad Gallinam villa Cæsarum fuit ad Tyberim. &c. *vide* infra inter Auguria. Ab insula Baltia non longè Oonæ separantur, quas qui habent viuunt ouis auium marinarum & auenis vulgò nascentibus, Solinus ex Xenophonte, Lampsaceno, & Mela. Oonæ locus Septentrionalis ab auibus copiosis dictus, quarum oua rapta incolæ sale condiunt, & seruant in multum tempus ad cibum, Zieglerus in Schondia sua.

De gallina quadrupede. ¶ *b.* Kembergi vno à Wittenberga miliario nata est gallina quadrupes, quæ anteriores pedibus posterioribus oppositos & inuersos habuit, anno Salutis 1522. vt amicus fide dignus ad nos scripsit. C. Claudio, M. Perpenna Coss. pullus gallinaceus quadrupes natus, Iul. Obsequens.

Oua decumana. ¶ Oua decumana, id est magna, Festus. *Galedragon* Xenocrates herbam spinosam, caule ferulaceo, cui summo capite inhæreat simile ouo, &c. Plinius. ea non alia quàm dipsacos est.

Cælum à veterib. ouum dici solitum. Sed & ipsum cœlum à veteribus ouum dici solitum, & hominem quoq; ceu quandam cœli paruam imaginē comperias, Hermolaus. Democritus & Pythagoras primi videntur oui nomine cœlum appellasse. Sed & Plato ex Ciceronis interpretamento: Deus (inquit) cœlum ita tornauit, vt vel nihil, vel parum asperitatis haberet, nihil offensionis, vt in volucrum cernimus ouis. Quin hominem quoque cœlum esse dictum comperimus: quia sit cœli simulacrum quoddam, etsi paruum, Cælius. Mirum est in re tam parua, mundi permixtionem intelligi quandam. Ouum quippe elementis consurgere ac compingi quatuor, veterum medicorum assertione traditum scimus. Nam crustæ modo circumiectum obductumq; putamen, terræ imagine quadam arescentis in frigore vim naturæ præfert. Humor autem frigens humectusq;, aquam exhibet planè. Sicuti aerem quod inest spiritosum, calens humensq;. At in meditullio luteum fixum, mediocritatem caloris obtinens, & aridioris naturæ, igni compar facile colligitur. cui calculum adiecerit & color: si quid tamen eiusmodi adesse igni creditur. An non & globata suffragatur figura? Quid, quod inest ouo vitalis vis, veluti & mundo? Idem ex libro secundo problematum Aphrodisiensis. Sed hic paulò aliter quædam: Vitellus (inquit) ignem repræsentat. plus enim calidus, minus siccus, quasi vitellus etiam, (non calidissimus quidem vt ignis: sed calidior quam siccior sit.) Deniq; orbis vniuersi, quem mundum vocamus, speciem in ouo dixeris demonstrari. nam & ex quatuor constat elementis, & in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet, Hæc illi. Nec importunè elementis de quibus sunt omnia, ouum comparauerim. omni enim genere animantium, quæ ex coitione nascuntur, inuenies ouum aliquorum esse principium instar elementi. In gradientibus enim, lacertæ & similia ex ouo creantur. Quæ serpunt, oui nascuntur exordio. Volantia vniuersa de ouis prodeunt, excepto vno quod incertæ naturæ est, (vespertilione.) Natantia penè omnia de ouis oriuntur generis sui, crocodilus verò etiam de testeis qualia sunt volantium. Et ne videar plus nimio extulisse ouum elementi vocabulo, consule initiatos sacris Liberi patris: in quibus hac veneratione ouum colitur, vt ex forma tereti ac penè sphærali, atque vndiq; versum clausa, & includente intra se vitam, mundi simulacrum vocetur, Disarius apud Macrobium Saturn. 7. 16.

Vmbilicaris appendicula oui. ¶ Στόλος ὀμφαλώδης dicitur, id est vmbilicaris appendicula, in ouis imperfectis adhuc, in parte acuta: quæ ouo amplius increscente, obtenditur latius atq; minuitur, perfectoq;, mucro exitum complet, Cælius.

Diuersæ albuminis oui appellationes. ¶ Oui album nominatur à Celso, oui candidum & albumen (vt quidam citant, ego plerunque semper oui candidum ab eo nominari inuenio) à Plinio, albus liquor Columellæ, albor oui Palladio. Apicius albamenta ouorum dixit. *Candida si croceos circunfluit vnda vitellos*, Martialis. Recentiores quidam è Græcis transferentes oui aquatum, & tenuem oui liquorem nominarunt. Indoctiores *albuginem*, cum albugo propriè sit in oculo macula siue cicatrix altiuscula, sicut vtiq; in summo nubecula, vt probi authores docent. Legimus & oui albi (lego album) succum apud Plinium in ramicosi infantis remedio: vt apud Serenum quoq; candidum oui succum.

Lac gallinæ. Germani vocant das klar oder wyß im Ey. Galli *le blanc d' vng oeuf. aubin d' oeuf.* Itali *volume de louo.* Aristoteli dicitur τὸ λευκὸν τοῦ ὠοῦ. Sunt qui hunc liquorem lac gallinæ appellarint.

¶ Vitellus

De vitello oui.

¶ Vitellus & luteum oui (vt Plinius vocat) interior eius lutei coloris liquor est. Recentiores quidam vitellum etiam genere neutro efferunt, vt & Gaza quandoq;, contra veterum authoritatem. Vitellus à vita dictus est, pars oui rubra, quòd ex ea viuat pullus. Nihil ne, inquit, de vitello? Id enim ex ouo videbatur aurum declarasse, reliquum argentum, Cicero 2. de Diuinat. Hinc vitellinus. integram famem ad ouum affero. itaq; vsq; ad assum vitellinum opera perducitur, Cicero. quidam deductum hoc adiectiuum esse volunt à vitulo, vt sit genus edulij, quo veteres mensas claudebant. nam ab ouis eas incipere certum est. Vetus exemplar habet vitulinum, quod placet. *Candida si croceos circumfluit vnda vitellos*, Martialis. Itali vitellum appellant *turlo de l' ouo*: Galli *le moyen d' un oeuf*, *le iaulne*: Germani Todter vel Tutter: forte quia mamillam Tutten appellant. alitur autem pullus vitello intra ouum, succo eius attracto, vt infans in lucem editus lacte mamillæ. Ozonab, id est vitellus oui, Syluaticus. ¶ Est etiam vitellus à vitulo diminutiuum, vnde & assum vitellinum fortè apud Ciceronem. C. Valerio, M. Herenio Coss. maris vituli quum exta demerentur, gemini vitelli in aluo eius inuenti, Iul. Obsequens. ¶ Vitellum oui Græci modo lecython, modo chryson vocant, Hippocrates etiam chloròn, (τὸ χλωρὸν τοῦ ὠοῦ, in libro de natura pueri,) Hermolaus. Aristoteles ὠχρὸν vocat: & alibi λέκυθον fœminino genere vt & Dioscorides. Τῶν ὠῶν τὰ χρυσᾶ, apud Athenæū inuenio. & ὠοῦ τὸ πυῤῥὸν apud Suidam in Νεοττόν. Veteres oui luteum etiam νεοττὸν vocabant, id est pullum: nimirum quòd pullum ex illo nasci formarique existimarent. καὶ τεττάρων ὠῶν μετὰ τοῦτο φιλτάτη τὸν νεοττὸν, Menander. Clearchus pulli genituram esse scribit ἐν τῷ λευκῷ, καὶ οὐκ ἐν τῷ χαλυμένῳ νεοττῷ. διεψεύσθησαν γὰρ οἱ πρῶτοι τοῦτο φήσαντες, καὶ ἔστι τὸ ὠχρὸν περίττωμα τοῦ σπέρματος. Chrysippus in libro de oraculis scribit, quendam somnium suum, quo oua à lecto suo pendentia viderat, ad diuinatorem retulisse: audijsseq; ex illo, inuenturum se vbi foderet thesaurum. Et cum vase in quo aurum argentumq; erat inuento, ad vatem argenti nonnihil attulisset: dixisse illum, Τοῦ δὲ νεοττοῦ οὐδέν μοι δίδως; hoc est, De vitello verò nihil ne mihi dabis? Suidas in Νεοττόν. Lusit autem is pulcrè circa somnium ouorum, in quibus candidum & luteum continetur, illud ad argentum, hoc ad aurum referens, cum in somnij interpretatione, tum magis argenti tantum parte muneri oblata. Demetrius Constantinopolitanus ὠοῦ τὸ κρόκον dixit, Eustathius τὸ ἐν τοῖς ὠοῖς κροκοειδές. Λέκιθος (per iôta in penult. malim per ypsilon) propriè τὸ ξανθὸν τοῦ ὠοῦ διὰ τὸ λέπει κεύθεσθαι, Scholiastes Aristophanis. Vitellum oui lecithon dici à Græcis scio, & approbat ad Glauconem primo Galenus. Cæterum λέκιθος masc. gen. (Eustathio teste) leguminis genus est, quod pisum (πίσον, Scholiastes Aristophanis. apud Suidam πισσὸς oxytonum duplici s scriptum non probo) aliàs nuncupant, quod in Pisa Elidis abunde nascatur: refert autem colore luteum oui, vnde ei nomen. Λεκιθοπώλης masc. gen. paroxytonum verò cum iôta in vltima, λεκιθόπωλις, fœminini, mulier quæ lecithon, id est pisum, & synecdochicè quæuis legumina vendit, ὀσπριόπωλις, Suidas. aut vilissima omnino tanquam nugiuendula, vt Plauti verbo vtamur, Cælius. sunt qui etiam oua vendentem interpretentur, vt Suidas habet, quod minus placet. Sed Cornarius libro quinto Commentariorum in Galeni libros de compos. sec. loc. Lecythopolæ (inquit) Græcis appellantur, non qui pisa aut oua vendunt, sed pulmentaria è farinis leguminum elixatis & pinguedine aliqua conditis. nam edulium ex cicere & reliquis leguminibus fractis ἔτνος appellatur, sicut ex farina eorundem pulmentarium quod in aqua coquitur pingui adiecto, λέκυθος (malim per iôta in penultima in hac significatione. vt in Galeni etiam Glossis legimus, Λέκιθον φακῶν, τὸ ἔνδον τοῦ λέπους. id est lentium pars interior, intra corticem, vel à cortice separata) velut in libro de boni & mali succi cibis Galenus ipse declarat. quare κυαμίνη λέκυθος, nihil aliud est quàm fabæ lomentum elixatum. Ad clauos & callos facit λέκυθος κυαμίνη μετ' ὄξους ἑψηθεῖσα, Paulo lib. 3. cap. 80. Idem ἐρέβινον λέκυθον, id est erui farinam siue lomentum habet lib. 3. cap. 25. & Hippocrates in Spurijs ad primū De muliebribus adiectis, Πτισάνης (inquit) λέκυθον ἐμβαλὼν ἐς χρέα ὕδατος, ἕψε μέχρι λιπαρὸς γένηται. Cæterum Artemidorus lib. 5. somnio 85. λέκυθον oui testā appellat, nisi corrupta est lectio, & κέλυφος (aut λέπυρον) fortasse legendū. Verba eius hæc sunt: Ἔδοξέ τις δοῦλος παρὰ τῆς δεσποίνης ὠὸν λαβεῖν ἑφθὸν, καὶ τὸν μὲν λέκυθον ἀποῤῥίψαι, τῷ δὲ ὠῷ καταχρήσασθαι, Hæc ferè Cornarius. Etymologia quidem tum interiori leguminum parti ex qua farina fit, tum oui luteo ferè conuenire videtur, quoniā vtrunq; intra suum corticem continetur, quanquā vitellus non immediatè, διὰ τὸ λέπει κεύθεσθαι. Legumen omne tribus modis manditur, inquit Athenæus. aut enim ex eo fit quod etnos dicitur, vt ex faba & piso. aut lecithos, vt ex araco aut phace. aut ex aphaca & lentè, Hermolaus. Meleager Græcus author volumen singulare scripsit, lecithi & phaces comparationem continens, Idem: vbi lecithus absolutè pro sui generis legumine accipiendus videtur: aut pro lente molita vel saltem à corticibus separata. nam φακὸν lentem crudam interpretantur, φακῆν coctam: potest autem coqui vel cum corticibus suis, vt sic cocta φακῆ dicatur: vel absq; illis, λέκιθος. Nec illud tacuerim lecython pro gutto oleario & ampulla falsò à quibusdam cœpisse lenticulā vocari: nescio quàm peritè, cum lenticula vasculum non sit magis quàm id quod Græci discum vocant, &c. In summa lecithos pro legumine, aliquando pro putamine, per iôta scribitur: pro vitello per *y*, pro ampulla per *u* potius quàm per *y*, Hermolaus. Verum pro ampulla nō per *u*, vt Hermolaus putat, sed per *y* penultima scribitur, prima verò per *e* longū, λήκυθος, cùm in alijs significationibus per ε scribatur, id est *e* breue. Eustathius in sextū Odysseæ λήκυθον olearium vas dictum scribit παρὰ τὸ ἔλαιον κεύθειν, quod & ὄλπη vocetur,

Λέκυθος Græcè dicitur oui vitellus.

Oui somnio thesaurus inuendicatus.

An Λέκιθος vel λέκυθος dicendū sit.

Λεκιθοπώλης.

Λέκιθος pro leguminum pulmēto.

διὰ τὸ ἔλαιον πεπᾶσθαι, ἤγουν κεχῆσθαι: è pretiosa materia fieri solitum. non solùm enim ad oleum simplex, sed etiam ad vnguenta eius vsus erat. Hinc forte verbum ληκυθίζειν apud Strabonem lib. 13. (pro quo quidam ineptè in Lexicon Græcolatinum vulgare retulit λυκυθίζειν) μηδὲν φιλοσοφεῖν πραγματικῶς, ἀλλὰ θέσεις ληκυθίζειν: quod quidam exponit themata & argumenta fictitia elaborare. Varinus interpretatur τὸ μεῖζον βοᾶν καὶ ψοφεῖν, ληκυθιστὴν verò non τὸν μέγα βοῶντα, sed contrà τὸν μικρόφωνον. Placenta λεκιθίτης dicebatur, cui admixtus erat vitellus oui, Eustathius. Theophrastus loti Ægyptiæ radicem decoctam, lecithodem fieri ciboq; gratam scribit: hoc est araci leguminis alterius in modum: quanquam Theodorus albumen oui, quemadmodum in ea voce luteum intellexerit, vehementer miror. cum lecythos vitellum oui potius quàm candidum significare videatur. hoc primi vidimus, seu rectè seu perperam: certè si errauimns, vtilis & eruditus error futurus est, Hermolaus. videtur autem aliquid in his verbis esse corruptum, & sic legendum: Quanquam Theodorus albumen oui cur potius in ea voce quàm luteũ intellexerit, &c. Locus est apud Theophrastum de hist. plant. 4. 10. Vbi Theophrasti verba sunt, φλοιὸς περὶ αὐτὴν μέλας. τὸ δὲ ἐντὸς λευκόν. ἑψόμενον δὲ καὶ ὀπτώμενον γίνεται λεκιθῶδες. ἡδὺς δὲ ἐν τῇ προσφορᾷ. Vbi Gaza vertit, elixum assumq; in speciẽ albuminis verti, sed ineptè, vt Hermolao etiam videtur. Verum is quoq; errat, lecithum hoc loco aracum legumen interpretatus: cum Dioscorides, qui totum ferè caput de hac stirpe ex Theophrasto transcripsit, coctam eius radicem scribat τῇ ποιότητι ἀναλογεῖν λεκύθῳ ὠοῦ. hoc est qualitate referre luteũ oui. Marcellus pari saporis qualitate esse transfert. Sed forte ad substantiam potius coloremq; referri conuenit. cùm Theophrastus doceat partem internam aliàs quidem albam esse, coctam verò λεκιθώδη fieri. sic enim bilem quoq; λεκιθώδη, id est vitellinam dictam à coloris & crassitiei similitudine apud veteres medicos nouimus.

Diuersæ testarum oui appellationes. ¶ Oui testam Serenus, aliqui putamen, Plinius calicem quoque vocant. *Vide* in Cochleis in genere *H. f.* in lib. de aquatilibus, de calicis vocabulo. Græci κέλυφος, quod Suidas interpretatur τὸ λέπυρον τοῦ ὠοῦ. item λέπος, vt Anatolius, & λέμμα Aristophanes. Oui putamen celyphanon dixit in Alexandra Lycophron. quanquã eo nomine quilibet censeri cortex valeat, Cælius. Hippocrates in libro de nat. pueri τὰ λεπύρια dixit: Arist. ὄστρακον. Nicandri Scholiastes oua ἀνόστρακα nominat quæ sine putamine reddũtur. *Ostracóderma* oua dicuntur putamine contecta testaceo, (oua testea Macrobius dixit:) *malacóderma* verò quæ molli obducuntur cute, Cælius. Ἀλλ᾽ ὥσπερ ᾠὸν νὴ Δί᾽ ἀπολέψαντα χρὴ Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ λέμμα καθ᾽ οὕτω φιλεῖν, Aristophanes in Auibus de formosa muliere vel meretrice, quæ laruata (personata) in scenam prodierat, quam quidam osculari se cupere dixerat. Lecython, id est vitellum oui quidam sic dictum conijciunt, διὰ τὸ λέπει κεύθεσθαι. Videtur & pro putamine lecythos accipi Artemidoro, nisi potius corrupta est lectio, vt superius dictũ est. Annara (alibi Amiantus) id est testa ouorum vnde pulli excluduntur, Syluaticus.

Algarichi. ¶ Algarichi sunt cortices (membranæ potius) subtiles interiores ouorum & arundinum, Andr. Bellunensis. Hippocrates ὑμένας vocat in libro de nat. pueri.

De ouis testatorũ animaliũ. ¶ *c.* Ouum in testatis, (vt ostreis, echinis, pectinibus) impropriè vocatur. tale enim quid est, quale est pingue in sanguineo genere cùm vigent, Aristot. de partib. 4. 5. *Incubare ouis & oua.* ¶ Incubare ouis vel pullis gallina dicitur plerunque cum datiuo: Plinius libro 9. cum accusatiuo etiam dixit incubare oua. Græcè ἐπῴζειν Aristophanes, Athenæus ἐπῳάζειν, Porphyrius θάλπειν. Ἐπικαθεζομένης τῆς μητρὸς θερμαίνεται τὸ ᾠὸν, Hippocrates in libro de nat. pueri. Ἡ καὶ ἀφαυρὰ Τέκνα πιθαιβώσσουσιν ὑπὸ πλευρῇσι θέρουσαι, Nicander. *Excludere oua.* ¶ Exeunt oua à rotundissima sui parte dum pariuntur, Plin. Idem gallinas incubantes dixit oua excludere, & fœtũ educere. *Excudere pullos.* Aues ex ouis excudunt pullos, Cic. 2. de nat. Varro etiã & Columella oua excudere dixerunt, & anserculum excussum. Καὶ ὁκόταν ἡ ὄρνις αἴσθηται τὸν νεοττὸν κινηθέντα ἰσχυρῶς, κολάψασα ἐξέλεψεν, Hippocrates. Οἱ ἄρρενες τῶν περιστερῶν ταῖς θηλείαις συνεκλέπουσι τὰ ὠά, Porphyrius libro 3. de abstinendo ab animatis. Ἐκβάλλειν τοὺς νεοττοὺς, & ἐκγλύφειν τὰ ὠά, legimus apud Varinum in Alcyone. & in eadem significatione ἐκκολάπτειν verbum in Lexico Græcolatino vulgari: & nomen ἐκκόλαψις τῶν ὠῶν. ¶ Italis *chioccia* vocatur gallina quæ pullos alit, hoc est glociens vel glocitans. nostris ein Gluggere eadem origine: incubans verò ein Brütere. Illam Latinè *matricem* dixeris, Matricem glocitatricem Grapaldus nominat. Gallina gracillat, Author Philomelæ. Gybertus Longolius gallinas crocitantes dixit. Κακκάζειν verbum est Atticum de gallinis vocem ædentibus circa partum, Hesychius & Varin. huic simile est illud nostrum, Gaggsen. Vocibus crebrum singultat acutis parturiens, Politianus de gallina. Pollux hoc verbum de Meleagridum voce in vsu esse scribit. Ἀλεκτρὶς γὰρ βοῶσα συνεχῶς λυπηρὸν ἄκουσμα· ὁ δὲ μιμούμενος ἀλεκτορίδα βοῶσαν εὐφραίνει, Plutarchus. Sunt qui hoc dictum inter Germanos instar parœmię vsurpent. So mancher Schrey/so manches Ey thut vnsere Henne legen. hoc est, Gallina nostra toties parit, quoties clamârit. Τὰς ἀλεκτορίδας ἀπέκτειναν, τοῦ μὴ κελαδούσας καὶ ᾀδούσας ἐπὶ τοῖς ᾠοῖς μηνύσαι τὸν μοιχὸν, Suidas ex innominato. Vinum in quo trigle viua suffocata fuerit, viris impotentiam ad Venerem, mulieribus vt gallinis (ὄρνισι) quoq; sterilitatem adfert, Athenæus. *Ouum hypenemiũ siue subuentaneũ.* ¶ Ouum ὑπηνέμιον, id est subuentaneum, aliqui ἀνεμιαῖον vocant, vt Plato in Theæteto, Scholiastes Aristophanis. Eadem & ἀνεμιαῖα vocabãt, Athenæus. Amorẽ siue Cupidinem Aristophanes in Auibus natũ fingit ex ouo hypenemio à Nocte ædito. ¶ Semina omnia aliquid in se alimenti continent, quòd vnà cum generandi principio natura profundit, sicut in ouis. Qua de caussa

non

non ineptè Empedocles, Oua ſolent excelſis gignere ramis, inquit. (φάσκων ὠοτοκεῖν μακρὰ δένδρα.) Enimuero natura ſeminum ouis proxima eſt, Theophraſtus.

¶ *d.* Gallinæ inſtar volui congregare filios tuos ô Ieruſalem, vt pullos ſub alas, & noluiſti, Matthæi 23. Vt gallina pullos ſuos ſub alas ſuas, ſic vos ego collegi ingratos, Eſdræ 4. 1. ¶ Serpentes pingueſcunt ouis, Plinius.

¶ *e.* Qui gallinas alere permultas quæſtus cauſſa ſolerent, Cicero Academicarum libro 3. Gallinam altilem nominat Macrobius 3.13. Paſcales, id eſt paſcuales, & oues & gallinæ appellantur, quòd paſſim paſcantur, Feſtus. Græcè nomades dixeris. Ὄρνιθες σιτευτοὶ vel σιτιστοὶ nominantur ab Athenæo libro 14. quæ etiam fœm. g. efferuntur, σιτευταὶ, σιτισταὶ. Plumulæ ſaginandis gallinis vel capis ſub cauda & clunibus detrahendæ, vulgò dicuntur Maſtfädern.

Vocibus interea crebrum ſingultat acutis
Tollit anus, ſignatq́ dies, vigilemq́ lucernam
Vt primum gallina glocit, numero impare ſubdit
Parturiens coniunx: quæ ſcilicet oua ſubinde
Conſulit: & Lunæ creſcentis tempora ſeruans,
Verſatisq́ diu, ſolers auſcultat an intus
Pipiat inuolucer pullus, tenerumq́ putamen Pertuderit molli roſtro, atq́ erumpere tentet, Politianus in Ruſtico. ¶ Vt equi ferocitatem deponant, pennam gallinæ quo volueris modo eis deglutiendam præbe, Eumelus. Grecè legitur, Πτερὸν ὄρνιθος οἴνῳ (lego ποίῳ) βούλει τρόπῳ δίδου καταπιεῖν. ¶ Σκιμαλίζειν, tactu minimi digiti experiri an gallinæ oua gerant. *Vide* Varinum, ex Scholiaſte Ariſtoph. in Acharnenſes, & Cælium 9.37. Ariſtophanes vtitur pro contemnere, ἐξουθενίζειν, χλευάζειν. ¶ Supponere oua gallinis, Cicero. ¶ Gallinarum pullos eo colore enaſci aiunt, quo oua incubanda tincta fuerint, vt in libello quodam Germanico manuſcripto legimus. Sunt qui ouo inſcribunt quæcunq; velint intus, quòd cortex ſit peruius & admittat colores. Gallas cum alumine tritas aceto ſubige. inde inſcribe hoc liquore quod velis cortici: & ſiccatum impone muriæ. vel cera obline ouum, & inſcriptis literis ſtylo, vt cera dehiſcat maneantq; lituræ, in quibus humor imponatur, ſiccum ouum coquito, donec dureſcat. inde acri aceto infunde. ſic enim literæ fiunt penetrabiles, quas cortice detracto videbis in ouo, Cardanus ex Africano in Geoponicis Gręcis. ¶ Ad lithoſtrota cõficienda (qualia vulgò Muſaica vocãt opera) ex fruſtulis lapidũ diuerſorũ colorum glutino tenaci inuicem iunctis, fit *maltha* (glutinũ) perpetua ex calce & ſuillo adipe, vel pice, aut oui candido, Cardanus. Qui colores picturarum illuſtrant, oui candidum ſpongia frangunt, donec prorſus tenue & aqueum fiat: quod ita fractum coloribus ſuis admiſcent, vt vulgares etiam pictores. Olim ad ornandos criſpandosq; capillos albi liquoris oui vſus erat etiam pro iuuenibus, qui nunc puellis relinquitur, Tragus. In fornacibus laterum calx de teſtis ouorum vritur alchymiſtis vtilis, Idem. ¶ In libro quodam Germanico manuſcripto rationem traditam inuenio, qua ebur fictitium è teſtis ouorum fiat. ¶ Non præteribo miraculum, quanquam ad medicinam non pertinens: ſi auro liqueſcenti gallinarum membra miſceãtur, conſumunt illud in ſe. ita hoc venenum auri eſt, Plinius.

Pulli admittunt colorem quo oua tincta fuerint.

Glutinũ confectũ ex oui candido & alijs.

Gallina auri venenum.

¶ *f.* *Nec minimo ſanè diſcrimine refert, Quo geſtu lepores & quo gallina ſecetur*, Iuuenalis Sat. 5. Si pingui lacertæ, halinitro cyminoq; farinam tritici miſcueris, gallinæ hoc cibo ſaginatæ adeò pinguefaciunt homines, vt diſrumpantur, Cardanus. ¶ Coqui ad fercula quædam oua cochleari conquaſſare vel agitare ſolent, vt vndiquaq; miſceantur, Germani dicunt klopffen / hoc eſt pulſare. Ex lacte (inquit Apicius 7.10.) lauas pulmones, & colas quod capere poſſunt, & infringis oua duo cruda. Oua quæ non ſint recentia veteres appellabant requieta, Hermolaus. Oua vetera vulgò *euanida* dicuntur, Ferrariæ *ſtantia*, Latinis *requieta*, Braſauolus. Oua incocta pro crudis Marcellus dixit. Flos arbuti concauus eſt tanquam ouum exſcalptum ore aperto, Theoph. de hiſt. 3. 16. Gaza interprete. Græcè legitur ἄνθος κοῖλον ὥσπερ ὠὸν ἐγκεκολαμμένον (forte ἐκκεκολαμμ.) τὸ στόμα δ' ἀνεῳγμένον. Iudæos aiunt oua aperire parte acutiore, (vt ſi qua illic gutta ſanguinis apparuerit, abſtineant:) Italos obtuſiore. noſtri in latere aperiunt. *Grandia præterea tortóque calentia fæno Oua adſunt ipſis cum matribus*, Iuuenalis Sat. 11. Οὐσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι πατρὸς, Οὕτω συνεστρογγύλικα, κἀξεκόκκισα, (id eſt veluti nucleos è nuce pinea euacuaui,) Ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ὠόν τις ῥοφῶν, Nicomachus apud Athenæum. Ματτύα κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν πολυτελῶν ἡδυσμάτων, vt docet Artemidorus ſic ſcribens de gallina mattya, (εἴ τις, lego περὶ, τῆς ὄρνιθος ματτύης:) Ἐσφάχθω μὲν διὰ τοῦ στόματος εἰς τὴν κεφαλὴν, ἔστω δὲ ἕωλος καθάπερ ὁ πέρδιξ. ἐὰν δὲ θέλῃς ὡς ἔχει τοῖς πτεροῖς ἐᾶν τετιλμένην. Et rurſus, Καὶ νομάδα παχεῖαν ἕψε, καὶ νεοσσοὺς τῶν ἤδη κοκκυζόντων. id eſt, Paſcalem (liberè paſcentem) pinguem coque, & pullos iam cucurientes. Quòd ſi libuerit inter pocula (παρὰ πότον) vti, olera (cocta) in catillum exime, & minutatim conciſis gallinæ carnes impone, labruſca cum ſuis acinis æſtate aceti loco iuri adiecta, dum coquitur gallina. quam rurſus eximes tempeſtiuè, priuſquam vinacea remittat. hæc quidem mattya ſuauiſſima fuerit. Naucratitarum nuptialibus cœnis cauebatur, ne quis ouum intuliſſe vellet, aut μελίπηκτα, id eſt mellita, Cælius ex Athenæo, qui Hermeam citat authorem. Ægyptij purificationis tempore animatis omnibus & ouis quoque abſtinebant, Porphyrius. Pythagoras interdicto illo quo à fabis abſtinere (κυάμων ἀπέχεσθαι) iuſſit, per fabas oua intellexit. à quibus nimirum non alia ratione abſtineri voluit quàm à quorumuis animaliũ carnibus, par homini fore ſcelus exiſtimans in aue aut auis ouo peccanti. Itaque eius diſcipuli quotidianum illud iactabant, Ἴσον τε (τοι) κυάμους ἔσθειν, κεφαλάς τε τοκήων quod eſt non differre comediſſe

De apparatu gallinarum & ouorũ.

Oua requieta.

Incocta.

Exſcalpta.

Qua ex parte aperiantur oua.

Ægyptij & Pythagorei ouis abſtinebant.

oua, & parentum capita. Vocauit autem ouum cyamon, quòd quasi κύησις, id est fœtura animalis esset, & conceptum eius intra se clauderet, Marcellus Vergilius. Pythagoras abstinere iussit ouis, & quæ ex ouis nascuntur animalibus, Laertius. Cyami nomine nõ aliud intellexisse videtur Pythagoras, quàm ouum, quòd sit in eo animalium κύησις, id est fœtura, Cælius. Plura leges apud Erasmum in Chiliadibus, in symbolo Fabis abstineto. ¶ Huc (ad superstitionem) pertinet, ouorum vt exorbuerit quisq; calices cochlearumq;, protinus frangi, aut eosdem cochlearibus perforari, Plin. Idem hodie circa oua in Bauaria obseruari Bauarus quidam mihi narrauit. ¶ Ouo filum circumductum in igne non ardet, Cardanus de Subt.

¶ *h.* An obsecro hercle habent quoq; gallinæ manus? Nam has quidem gallina scripsit, Plautus in Pseudolo. ¶ Quæstio ouúm ne prius fuerit an gallina, mouetur à Macrobio, & à Plutarcho in Symposiacis 2. 3. ¶ Traditur quædam ars gallinarij cuiusdam, dicentis quod ouum ex quaq; gallina esset, Plin. Quum ouum inspexerant, quæ gallina peperisset dicere (aliàs *discernere*) solebant, Cicero lib. 2. Academicarum. ¶ Extat Niciæ cuiusdam perelegans tetrastichon, quo ridetur quidam tingendi capilli affectator: qui dum ei rei nimium studet, vitiata cute amiserit capillos omnes, hunc turpiter nudato capite ouum esse factum totum, facetissimè Nicias cauillatur: Καὶ δασὺς ὢν λίαν ὠὸν ἅπας γέγονε, Cælius.

Fabula de Helena ex ouo nata vnde sumta sit.

¶ Scribit Neocles Crotoniata, ouum ex quo prognata credatur Helena, ex luna delapsum. quippe oua parere Selenetidas mulieres, indeq; nascentes homines quinquies decies esse nobis ampliores, quod approbat Herodorus quoq; Heracleotes, Cęlius ex Athenæi lib. 2. Superiora ædium tabulata, quæ ὑπερῷα nunc vocant, olim ὤϊα (vel ὦα) vocabant. & Helena in istis domus partibus nata, ex ouo 2 genita existimata est, vt Clearchus in Eroticis tradit. *Vide* plura infra in Prouerbijs, Ex ouo prodijt, &, Ouo prognatus eodem.

¶ Oui somnio thesaurus indicatus, vt supra retuli in *b.* ex Cælio Rhodigino. Ὠὰ κρατεῖν ἔδοξεν τι σημαίνει λύπας, Suidas.

Auguria ex ouis & gallinis.

¶ Liuia Augusta prima sua iuuenta, Tiberio Cæsare ex Nerone grauida, cum parere virilem sexum admodum cuperet, hoc vsa est puellari augurio, ouum in sinu fouendo, atq; cum deponendum haberet, nutrici per sinum tradendo, ne intermitteretur tepor. Nec falsò augurata proditur, Plin. Gallinam cum lauri ramulo cecidisse ferunt in sinum Liuiæ Drusillæ, &c. Niphus. Ad Gallinam villa Cæsarum fuit ad Tyberim, via Flaminia. quæ ab eo dicta est, quòd Augustæ ex alto abiecit in gremium aquila conspicui candoris gallinam, lauri ramum suis baccis fœtum rostro tenentem, quam seruari iussi 3 serant aruspices, ramum verò inseri diligenter: quod ad villam factum est, quæ hac de caussa Ad gallinam dicta fuit. *Vide* etiam infra in Prouerbio, Albæ gallinæ filius. Alia quædam leges in Gallo *h.* Orpheus scripsit Ooscopica, Ὠοσκοπικά, Suidas. hoc est de diuinatione ex ouis. Ouorum quondam purgandis piaculis, lustrationibusq; quotidianus erat vsus: & in Bacchi Orgijs aliorumq; deorum sacrificijs, vbi pro homine soluendum aliquid deo esset, adhibebantur. Omittimus quæ in Orphicis & Bacchi Orgijs, in hac ipsa re obseruata ab antiquis traduntur. id solum ex eis repetemus, ideo religioni oua inseruisse, & in tanto honore cunctis gentibus fuisse, quòd capiente omni mundo tot animalium naturas & genera, nullum ferè est in quo non ex ouo species aliqua nascatur. Volucres passim ouum gignũt. aquatilia in mari penè infinita. in terrestribus lacertæ. in ambiguis & quibus in terra æquè quam in aqua victus est, crocodili. in bipedibus aues. in carentibus pedibus, angues. in multipedibus attelabi: & ne 4 longiores simus, in pluribus generibus alijs plura alia. Ob quæ totam referre naturam credita fuerunt: & in religione ad placanda exorandaq; numina gratiorem habere potestatem: Marcellus Vergilius, nimirum ex Saturnalibus Macrobij 7.16. cuius verba superius retuli. Καὶ εἴ που εὕροι ἐν τῇ τριόδῳ Ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, ἢ ὠὸν ἐκ καθαρσίου, Lucianus in dialogis mortuorum. id est, Sicubi cõperiat in triuijs Hecates cœnam iacentem, aut ex catharsio ouum. Catharsium in Græcorum doctrina videtur purificatio quædam dici. Morem quippe Athenis fuisse produnt, conciones expurgandi, atq; theatra, & omnino quemlibet populi conuentum. id verò minutis fiebat porcellis, quos nominabant catharsia. eiusmodi obibant munus, qui dicebantur à collustratione peristiarchi. Oua expiationibus apta monstrat Iuuenalis illud, *Nisi se centum lustrauerit ouis.* Sed & in arte Ouidius, oua hæc lustralia indicat illis versibus *Et veniat quæ lustret anus, lectumq́; locumq́; Præferat, & tremula, sulphur & oua manu.* Eius aũt ab recentiorib. 5 ratio promitur, quòd ex animalium generibus adeò multiformibus, plurima ædantur ouis, quæ velut media sint inter animal & non animal. proinde pergrata dijs censuêre veteres, Cælius. In purgationib. præterea notamus oua adhiberi solita, & sulphura, tædas, lauros & similia, vt ex Plinio, Iuuenale, Ouidio, Apuleio poetis cæteris colligimus, Gyrald. Oui quod in cereali pompa solitum fuerit esse primum, meminit Varro de re rust. 1. 2. Gallinæ luteo rostro pedibusq;, ad rem diuinam puræ non videntur: ad opertanea sacra, nigræ, Plin. De Termini sacrificio Prudentius contra Symmachum ita canit: *Et lapis illic Si stetit antiquus, quem cingere sueuerat error Fasceolis, vel gallinæ pulmone rogare, Frangitur, & nullis violatur Terminus extis,* Æsculapio gallinæ immolabantur, Festus. *vide in gallo h. Libet expectare quis ægram Et claudentem oculos gallinam impendat amico Tam sterili,* (pauperi,) Iuuenalis Sat. 2. immolabant enim, nimirum dijs, præsertim Æsculapio, pro salute & sanitate donanda gallinas. Magi

Zoroastren

Zoroastren secuti canes, gallinas (ὄρνιθας) & terrestres echinos bono deo attribuunt, aquaticos autem malo, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Ex animatis olim sex sacrificia in vsu erant, de oue, sue, boue, capra, gallina & ansere, Suidas. *Vide* in Oue *h.* Orpheus scripsit Oothytica, ᾨοθυτικά, Suidas. id est de sacrificijs ex ouis. Ouorum hecatombe, ᾨῶν ἑκατόμβη, ab Ephippo nominatur, (per iocum,) Athenæus.

¶ PROVERBIA à gallina. Feliciter natum, Albæ gallinæ filium dicimus. *Quia tu gallinæ filius albæ*, Iuuenalis Sat. 13. Vel quod læta atq; auspicata Latini alba vocant, vel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem verbis: Liuiæ olim statim post Augusti nuptias Veientanum suum reuisenti, præteruolans aquila gallinam albam, ramulum laureum in rostro tenentem demisit in gremium. Cumq; nutriri alitem, ac pangi ramulum placuisset, tanta pullorum soboles prouenit, vt hodie quoq; ea villa Ad gallinas vocetur. Tale verò lauretum, vt triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent. Fuitq; mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Et obseruatum est, sub cuiusq; obitum, arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus: & quicquid ibi gallinarum erat, interijt. Conueniet igitur adagium in eos, qui rara & fatali quadam felicitate successuq; rerum vtuntur. Huic diuersum est illud apud eundem Iuuenalē, *Nati infelicibus ouis*. non abhorret huic quod scribit M. Tullius libro Epistolarum familiarium septimo ad Curionem: Quum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit ex hoc etiam frequentius quàm solebat, quòd quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecam. Veteres enim quod inauspicatum haberi volebant, atrum aut nigrum vocabant: quod felix, album. Vnde apud Senecam Asinius Pollio, Albutij sententias, quòd inaffectatę essent & apertæ, solitus est albos appellare. Quin & Gręcis λευκότερον εἰπεῖν dicitur, qui clarius rem explicat, Erasmus. Idem alibi in Prouerbio Alba auis, λευκὸς ὄρνις, eadem quæ nunc recitauimus Ciceronis verba repetit. interpretatur autem pro re noua atq; auspicata. Quadrabit etiam (inquit) in rem admodum raram & inusitatam, quòd aues perpaucæ sint hoc colore. Ita Iuuenalis, *Coruo quoque rarior albo.* ¶ Lac gallinaceum Ὀρνίθων γάλα, id est gallinarum lac. dicitur in opulentos & quib. quiduis rerū suppeditat, vt illud Copiæ cornu. Aut de raris inuentu, atq; ob id pretiosis: vt sit hyberbole significās nihil omnino deesse. Plinius in præfatione historiæ mundi, irridēs Græcorū deliciosas quasdā & magnificas inscriptiones: Ceriō (inquit) inscripsêre, quod volebāt intelligi fauū: alij κέρας Ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, velut lactis gallinacei sperare possis in volumine haustū. Ἐγὼ γὰρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα Ἀντὶ τοῦ βίου λάβοιμ' ἂν οὗ μ' ἐνυνὶ ἀποστερεῖς, Aristophanes in Vespis, (in Acharnensibus,) id est, Non lac hercle gallinaceum, Hacce pro vita capiam, quam mi adimis in præsentia, Eustathius in quartum Odysseæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus Ὠά (decipitur Erasmus, aut Eustathius ex quo citat: lege, ex Anaxagoræ Physicis.) Rursum Aristophanes Comicus in Auibus, Δώσομεν ὑμῖν Αὐτοῖς, παισί, παίδων παισὶν Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν, Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα, χορούς, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων. Ὥστε παρέσται ὑμῖν κοπιᾶν Ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. id est, Dabimus vobis ipsis, filijs, filiorum filijs, opulentiam bonę valetudinis, felicitatem, facultates, pacem, iuuentam, risum, choros, festa, lac gallinarum, vt sitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ lib. 14. narrat de Samiorum agris, quòd essent omnium rerum ampliter feraces. illud vulgò iactatum esse, quòd lac etiam ferrent gallinaceum. Idem testatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Athenæus lib. 9. Dipnosoph. ex mediæ comœdiæ scriptore quodam Mnesimacho senarios hos adducit, καὶ τὸ λεγόμενον, Σπανιώτερον παρέστιν ὀρνίθων γάλα, Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς. id est, Et quod dicitur prouerbio, Lac suppetit res rara gallinaceum, ac Plumis reuulsis phasianus adprobè, Rursum lib. 9. adducit ex Numenio, Ἠδ' ὅ τε ὄρνιθος καλέεται γάλα. id est, *Atque quod gallinæ dicitur lac*, Erasmus. Anaxagoras in Physicis scribit id quod gallinæ lac vocatur, albū in ouis liquorē esse. Animalibus viuiparis cib. qui lac vocatur, in mammis parentis paratus est: sed contra quàm homines putant & Alcmæon Crotoniates ait. non enim albumen oui lac est, sed vitellus. hic. n. pullis pro cibo est. illi albumē pro cibo esse existimāt, pοpter coloris affinitatem, Aristoteles de generat. anim. 3. 2. Καταπιόντος ἐγὼ Τύραννον, ὀρνίθων παρέξω σοι γάλα, Pisthetærus Herculi in Auibus Aristophanis. Scholiastes Aristoph. in Acharn. hoc prouerbiū locum habere ait in ijs qui admodum fortunati sunt, & nihil non possident, ita vt etiam circa res impossibiles aliquid lucrentur. impossibile enim est vt vnquam lac è gallinis habeatur. at fortunati homines id quoque si voluerint comparare sibi possunt. Meminit & Suidas. Βούλοιντο μὲν ἂν καὶ τῶν ὀρνίθων γάλα προσέχειν, Synesius in epistolis. De herba quam *ornithógala* Græci vocant, scripsimus in Gallo *a.* ¶ Germanica prouerbia nonnulla etiam extant, à gallinis facta, vt sunt: Per messem ferociunt gallinæ, In der ärn sind die Hüner taub. hoc est Satietas ferociam parit. Gallinis caudam religare meditaris: Du wilt den Hüneren den schwantz aufbinden: non diuerso sensu ab isto, Aquilam volare doces. Cum alienis gallinis oua in nidum parere, Mit anderen Hüneren ins Nest legen: vt apud Latinos, Alienum arare fundum, quod est cum alienis vxoribus rem habere.

Prouerbia à gallina.
Albæ gallinæ filius.
Nati infelicibus ouis.
Alba auis.
Lac gallinaceum.
Prouerbia Germanica.

¶ PROVERBIA ab ouis. Ouum adglutinas, Ὠὸν κολλήεις, (si rectè legitur. malim κολλᾷς,) id est, Ouum glutino compingis. Refertur à Diogeniano. Ridiculè laborat, qui fractum oui putamen glutino sarcire & coagmentare conetur, Erasmus. ¶ Ab ouo vsque ad mala, prouerbiali figura dixit Ho-

Prouerbia ab ouis.
Ouum adglutinas.

Ab ouo vsq; ad mala.

ratius in Sermonibus Sat. 3. pro eo quod est, ab initio conuiuij vsq; ad finem. *Si collibuisset* (inquit) *ab ouo Vsque ad malà citaret, iò Bacche modò summa Voce, modò hac resonat quæ chordis quattuor ima.* Antiquitus enim cœnam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit venustius, si longius trahatur, ab ouo vsq; ad mala: id est, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt quàm oportet, notantur illo versu Horatiano, *Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo*, Erasmus.

Ex ouo prodijt.

¶ Ex ouo prodijt, Ἐξ ᾠοῦ ἐξῆλθεν, aiunt dici solitum de magnopere formosis ac nitidis: quasi neges communi hominum more natos, sed ex ouo, more Castoris & Pollucis. Siquidem est in poetarum fabulis Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperisse oua, è quorum altero prodière gemini Castor & Pollux, insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius forma literis omnium est nobilitata, Erasmus.

Ouo prognatus eodem.

¶ *Ouo prognatus eodem.* hoc fortassis simpliciter dictum est ab Horatio. Quandoquidem ad fabulam respicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerso, ouum peperit, vnde gemini prognati Castor & Pollux. Id ouum Pausanias in Laconicis refert ostendi apud Lacedæmonios suspensum tænijs à testudine templi. Verum si quis hoc dictum deflectat ad ijsdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore, aut ita consimilibus ingenijs, vt eodem ouo nati videri possint, nihil æquè fuerit prouerbiale. veluti si dicas: Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc conueniunt, vt iures eodem prognatos ouo. Aristoteles quidem ostendit iuxta naturam fieri posse, vt ex eodem ouo duo pulli nascantur, Erasmus.

Non tam ouum ouo simile.

¶ Extant apud authores aliquot similitudinis adagia, quorum de numero est, Non tam ouum ouo simile, de rebus indiscretæ similitudinis. Vides ne vt in prouerbio sit ouorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuisse complureis saluis rebus illis, qui gallinas alere quæstus causa solerent. Ii cum ouum inspexerant, quæ id gallina peperisset dicere solebant. Neque id est contra nos. Nam nobis satis oua internoscere, Cicero 2. Academic. Idem prouerbium refertur & à F. Quintiliano. Vsurpatur & à Seneca in libello, quem in Claudium Imperatorem lusit, Erasmus. Ouorum inter se miram ac propè indiscretam similitudinem, sæpenumero apud animum meum non sine stupore perpendi. Alterum enim alteri si compares, fallitur examen, hebescitq; intuentis obtutus: tanta prorsum parilitas est, tantaq; geminitudo, Cælius. Huic simile est aut idem potius apud Germanos, Tappio referēte, Eyer sind Eyern gleych. & hoc, Wär er einē Hasen so änlich als einem Narren / die Hundt hetten jhn langst zerrissen.

Ouo candidius.

¶ Ὠοῦ πολὺ λευκότερον, id est, Ouo multò candidius Sappho dixit, Athenæus. ¶ Apud Tappium hæc etiam Germanica inuenio: Ouum præ gallina sapit, Das Ey wil klüger seyn dan die Henne. cui illud Latinorum respondet, Ante barbam doces senes. Qui oua desiderat, gallinarum obstreperos cantus ferat oportet: Wer Eyer wil haben der muß der Hennen kackelen lyden. Qui vitat molam, vitat farinam. Hollandorum est, Anserinis neglectis oua gallinacea requiris, Du suist nae thennen Ay / vnd lest tgansen Ay faren. cui Tappius illud Græcorum confert, Omissa hypera pedem insequeris.

DE PVLLIS GALLINACEIS.

De pullis gallinacei generis etsi quædam superius dicta sint in Gallinæ historia, capite tertio & quinto & sexto, & alibi fortassis: hic tamen de ijsdem copiosius separatim agere volui, superioribus quidem non repetitis. neq; enim vllarum auium pulli ita in vsu sunt ad cibum, ac gallinacei. Nominat autem pullos gallinaceos Plautus in Captiuis, fœtus scilicet gallinarum adhuc tenellos: & Martialis in lemmate distichi, Si Libycæ nobis volucres & Phasides essent, Acciperes. at nunc accipe cortis aues. Sed absolutè etiam pullos pro gallinaceis poni inuenio apud Vegetium & alios. Pellicula quæ solet pullorum ventribus adhærere, Palladius in Maio Tit. 9. Puls potissimum dabatur pullis in auspicijs, Festus. dabatur autem non quibuslibet, sed gallinaceis. Heliogabalus vna die non nisi de phasianis tantum edebat, alia die de pullis, Lampridius.

Gigeria pullorum.

Gigeria pullorum coques, Apicius. Pullastrum & pullastram neotericè vocamus, Grapaldus. Pullastræ vocabulo pro parua gallina, Hermolaus, Sipontinus & Platina vtuntur. Quidam etiam fœminino genere pullas efferunt, è recentioribus.

Pullaster & pullastra.

Pullaster vel pullastra, significat gallum vel gallinam adolescentes. sic à M. Varrone libro 3. de re rustica, pullastræ dicuntur iuuencæ gallinæ, ait enim, Et ea quæ subijcias potius è vetulis quàm è pullastris.

Pulleiacius.

Pro pullo pulleiacium Augustus dicere solebat, vt ait Tranquillus.

Pullicinus.

Pullicenus (aliâs pullicinus quod magis placet. nã & Itali hodieq; pulcinos vel pullicinos appellãt) diminutiuũ à pullo. Seruos habuit vectigales qui eos ex ouis & pullicenis & pipionibus alerent, Lampridius de Alexandro Seuero.

Νεοσσοί.

¶ Ab Athenæo libro 9. νεοσσοὶ ὄρνιθες & ἵπποι dicuntur. Νεοττίδες ἀλεκτορίδων καὶ χηνῶν, Aristoteli sunt fœmellæ iuuencæ è gallinaceo vel anserum genere, quæ nuper scilicet parere cœperunt: possunt etiam sic dici antequam pepererint. Athenæus pullos gallinaceos à Græcis *hippos*, hoc est quasi equulos vocari scribit: credo, quia pulli propriè sunt equorum, Hermolaus. Ὁ τοῦ νεοσσοῦ ζωμὸς, id est, pulli gallinacei ius, Dioscorides.

Ὀρτάλιχοι.

Ὀρτάλιχος (vox poetica) tum gallum ipsum tum pullum gallinaceum significat. sed pullum frequentius, *vide* in Gallo *H. a.* Ὀρτάλιχοι, pulli qui nondum volare possunt: & galli ipsi Bœotis (quod & Scholiastes Aristophanis scribit,) Varinus. Pullos qui recens apparuerunt, (Ὀρνίθων τὰ ἐν ὄψει ἤδη ὄντα) Græci νεοττοὺς vocant, aliqui ὀρταλίχους, Eustathius.

Ἀνορταλίζειν.

Ἀνορταλίζειν verbum Aristophani in

Equitibus

Equitibus efferri & superbire significat: vel leuiter agere, & nimis facile aliquid credere. Propriè autem ὀρταλίζειν dicitur de auibus volare incipientibus (ἐπὶ τῶν ἀρχομένων ἀναπτερύσσεσθαι ὀρνίθων, vt & πτερυγίζειν) vel de ijs qui pueros in sublime efferunt citato motu, (ἀναρριπτεῖν τὰ νήπια τῶν παιδίων, οἷον ὀρθοῦν ποιεῖν εἰς ὕψος) & impropriè deinde etiam de alijs motibus, Scholiastes Aristophanis.

Aues προπέται & προπετεῖς dicuntur, quæ antequam ocyptera, id est pennæ maiores eis enatæ aut satis perfectæ fuerint, volare gestiunt, inutili & sæpe noxio conatu. cùm cadant interdum & in humum allidantur. eædem ὀρτάλιχοι dicuntur, ὡς λίχοντες (γλίχοντες) ῥύειν, hoc est à cupiditate motus & volatus, Io. Tzetzes 7.128. Ὄρνιθες δροσερῶν μητέρες ὀρταλίχων, Versus à Suida citatus. Οὐδ᾽ ὁπότ᾽ ὀρτάλιχοι μινυροὶ ἐπὶ κοῖτον ὁρῷεν, Theocritus Idyllio 13. Βοσκάδιος χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα, Nicander de pullo anseris. Plura de voce ortálichos leges in Gallo *a*. Νέβεχχες, pulli gallinacei masculi, Hesychius & Varinus. Alectryòn Græcis gallus est, vnde diminutiuum ἀλεκτρυόνιον: vt ab alector ἀλεκτορίσκος, & patronymica forma ἀλεκτορίδης, vt scripsimus in Gallo *H. a*. Pulli Græcè vulgò ἀλεκτορόπουλα dicuntur, apud Symeonem Sethi ὀρνιθόπουλα. *Alfrach* (Arabicè) est nomen commune ad omnes pullos, & quandoq; dicitur de gallina iuuene, quæ nondum oua peperit: sed absolutè prolatum significat pullum columbinum, qui nondum volare potest, Andr. Bellunensis. ¶ Pullus Italicè dicitur *pollo, pollastro, pulcin*. sed hic propriè tener adhuc & implumis, pullastro maiusculus & iam mensis aptus. Gallicè *poulsin, poussin, pol, pollet, cochet*, & *pollaille* de pullastra adultiore. Germanicè Hünle/ Hüncklel. Anglicè *chyk*. Νέβεχχες

¶ Pullos maturos dicere possumus primo vere exclusos: vt serotinos illos quos patria lingua autumnales appellamus. Et serotini quidem non pariunt oua sub veris initio, quemadmodum illi quos maturos esse dixi. quamobrem non ad pullationem, sed ad veru aluntur, Gyb. Longolius. *Pulli maturi & serotini.*

C.

¶ Varro pullos pipare dixit, Nonius. *Vide* in Gallina *C*. Pipire propriè dicuntur pulli gallinacei (& huiusmodi) Columellæ. Vrticarum genera quædam pullis mortifera sunt, quæ gallina rostro conatur euellere, Albertus. *Pipare & pipire pullorum est.*

E.

¶ Mustelæ cinis si detur in offa gallinaceis pullis, tutos esse à mustelis aiunt, Plinius.

F. & G.

Des ij quæ circa salubritatem pullorum gallinaceorum, & apparatum ad cibum & remedia considerantur, abunde dictum est in Gallinacei historia.

H.

a. Pullus generale vocabulum est omnium alitum: & quadrupedum etiam quorundam fœtus pulli dicuntur, vt equi & asini, vnde pullini dentes, Grapaldus. Pullos dicimus paruos fœtus quorumcunq; animalium, sed præcipuè auium: & inter eas gallinarum præcipuè per excellentiam. Sed iumentorum quoq;, vt Greci πῶλον, nos Füle. Ranę pullos Horatius dixit, de apibus nouellis Columella. *Quia tu gallinæ filius albæ, Nos viles pulli nati infelicibus ouis*, Iuuenalis. Quinetiam arborum atq; plantarum pullos dicimus, vt Plinius, vnde verba pullulare, pullescere, pullulascere. Pullatio, fœtura pullorum, Columellæ. Pullities ipsa pullatio vel pulli ipsi: qua voce idem vtitur de turture, anseribus & apibus. Georg. Alexandrinus in priscarum vocum enarratione, pullicium, (pulliciem legendum arbitror) interpretatur fœturam pullorum è Varronis lib. 3. Pullinus, quod est pulli. vnde pullini dentes, quos primum equi iaciunt. Pullarius, qui pullorum curam habet. & qui è pastu pullorum captat auspicia, vt in Gallo *h*. ostendimus. *Homonyma.* *Deriuata.*

¶ *c*. *Alulen*, id est cibus pullorum, Vetus Glossographus Auicennæ. Insipere, farinam iacere pultis, (lego *pullis*.) Vnde dissipare, obsipare. vt cùm rustici dicunt, Obsipa pullus escam. Festus.

¶ *h*. C. Claudio, M. Perpenna C o s s. pullus gallinaceus quadrupes natus, Iulius Obsequens. *Vide* supra in Gallina *b*. ¶ De augurijs vel auspicijs è pullis, leges in Gallo *h*. Aduersus grandines olim agnum aut pullum immolabant, Cælius Calcagninus in libro de re nautica. *Pullus quadrupes.*

De Gallinis Sylvestribvs.

18. *De auibus quarum veteres meminerunt, quæ ad genus gallinaginum aquaticarum referri posse videntur.*
19. *De rusticula, vel perdice rustica maiore.*
20. *De gallinagine siue rusticula minore.*
21. *De duodecim generibus gallinularum aquaticarum, quæ circa Argentoratum capiuntur, &c.*
22. *De Gallinulis duabus siue ardeolis marinis.* 23. *De glottide.*

DE GALLINIS SYLVESTRIBVS IN GENERE, ET *de nonnullis etiam particulatim.*

De discrimine inter gallinas syluestres & agrestes.

GALLOS gallinásve syluestres aut feros ferásve dicamus, vtrunq; sexum comprehendēdo, nihil interest. Dixerim autem syluestres potius quàm agrestes. Nam agrestes vel pascales eas potius rectè appellari puto, quæ licet domesticæ, non inclusæ tamen, sed in agris liberè pascuntur: nomades Græcis: & similiter ferè in columbarum genere. Græci animalia syluestria videntur ἄγρια vocare, agrestia verò ἄγροικα, vt Galenus de compos. medic. sec. genera, lib. 3. cap. 5. Sunt sanè permulta earum genera, figura, magnitudine, locis in quibus degunt, & alijs quæ circa naturam eorum & cibi rationem considerantur, longè differentia: vt imperitè illi facere videantur, qui de gallinis syluestribus in genere aliquid scribunt. Quoniam tamen à veteribus, & recentioribus etiam, pauca quædam sic scripta inueni, ea vnum in locum hîc coniungenda existimaui.

Gallus syluestris an phasianus sit.

Fieri autem potest, vt certam aliquam speciem per excellentiam generali galli syluestris nomine appellarint. Ego vel phasianum, vel magnos gallos montanos syluestris nomine apud veteres acceperim, medicos præsertim. In theriacæ ratione gallum syluestrem nominat Galenus: id interpretatus Auicenna fasianum marem eo nomine intelligendum prodit, Cælius. Gallus syluestris, id est fasianus siccior altili, Syluaticus.

De gallorum vel gallinarũ syluestriũ libidine.

¶ Theophrastus scribit ex gallinaceis libidinosiores domesticis agresteis esse, itemq; mares statim à cubili velle coire, fœminas autē magis procedente die, Ælian. *Vide* supra in Gallo *C.* ¶ Gallinæ montanæ in victu attenuante conceduntur à Galeno.

Adipe.

¶ Gallinarum adeps medius est inter anserinum & suillum: sed ex agrestibus gallinis tenuiorum est partium, vt scripsi in Gallo villatico *G.* sed Græcus codex (lib. 3. de compos. medic. sec. genera) adipis τῶν ἀγροίκων ἀλεκτρυόνων καὶ ἀλεκτορίδων mentionem facit, ἄγροικα appellans, quæ non in ciuitatibus sed ruri pascuntur, vt ipse videtur interpretari. Sed quod ad remedia, syluestrium adipes magis etiam quàm agrestium subtiles dixeris.

Cibo.

¶ Gallinæ syluestres, montanæ præsertim, quo cibo captæ ali debeant, non constat. quidam captas omnino cibũ respuere aiunt, aut raro sumere. ¶ Pastilli apparatum è pullastro ex Germanico Baltasaris Coqui libro in Gallo descripsimus. monet autem gallinas syluestres quoq; similiter parari, sed laridum passim infigendum esse, vt solet assandis. Gallinas syluestres assabis, sed & si elixentur cum pipere & saluia, non insuaues videbuntur, Platina. De gallinæ syluestris coctura, *vide* etiam in Pauone.

Coctura & apparatu.

Nomina Hebraica.

Dukiphat.

¶ *Dukiphat*, דוכיפת, Hebraicum nomen, Leuit. 11. & Deut. 14. R. Salomon exponit gallum syluestrem duplicata crista, qui vulgò dicatur, הכפא, *hachpha*, (fortè legendum *hupa*, הופא, sic enim Galli vpupam vocant:) vnde etiam nomen sit, quasi *du*, id est duas habens, *cephot*, id est cristas. Chaldaicè vocatur נגרשרא (*negarschara*, ni fallor) id est artifex montis, propter opera sua, vt inquit R. Salomon. Iudæi vulgò Germanicè interpretãtur Vrhan/ id est maximũ gallum syluestrem. nostri vpupã, Paul. Fagius. Dauid Kimhi etiam ex magistrorum sententia gallũ syluestrem interpretatur. Chaldaica translatio Deut. 14. habet בגר טורא, *kagar thura*, vpupam intelligunt: Arabica הדהד, *hadhar*: Persica אן כה בנך, *an coh benak*. Septuaginta Deut. 14. porphyrionem verterunt, Leuit. 11. vpupam, vt & Hieronymus, quod probat Sanctes. Sunt qui gallinam Africã aut Meleagridē intelligant.

Neelasa.

¶ *Neelasa*, נעלסה, Iob 29. Kimhi exponit טוסים (ταὼς) id est pauones. Sentētia hæc est: Nunquid (dedisti) alas plausibiles pauonibus, aut pennas ciconiæ & plumas? interprete Munstero. Septuaginta Hebraicã vocem relinquunt. Chaldæus pro *neelasa* ponit תרנגול ברא, hoc est gallum syluestrē. R. Abraham putat esse struthionē.

Ranãn.

¶ Ranan, רנן, vt D. Kimhi docet, auis est quę exultat & sibi placet ob vocem aut pennas, nimirũ pauo. In cõmentarijs etiam in Iob cap. 39. multos scribit pauonē putare. Alij auem esse conijciunt cantu excellentem, veluti תריונביילך (si rectè scribitur. lusciniam intelligo, quæ gallis *russignole* dicitur.) Aliqui volunt esse auem quæ delectatur in suo cantu, Munsterus. Leui ben Gerson alã aut pennam potius auis intelligit. Interpres noster struthionis pennam reddit. Vtuntur autem struthionum pennis in cristis qui exultant & lætitiam aut superbiam ostentant. Chaldæus vertit תרנגולברא, id est gallum syluestrem. Septuaginta περιστερῶν (?) ...

ziz.

Septuaginta τερπομένων. זיז, *sis*, vel *ziz*, Hebræis nomen generale est de omni fera bestia. Rabini quidam auem maximam interpretantur, quæ alis suis extensis Solem obscuret, Psalm. 80. alij simpliciter auem quandam, alij omne reptile agri exponunt. Septuaginta μονιὸν ἄγριον, id est aprum, (*vide* in Apro *A.*) Chaldæus *tharnegul*, id est gallum syluestrem. rursus septuaginta ὡραιότητα, Psalmo 50. Hieronymus pulcritudinem. Augustinus species. Esaiæ 66. Septuaginta εἴσοδον. Ionathan זיו יקרהא מחמר, *mechamar sis iekaraha*, Hieronymus omnimodam gloriam, Symmachus pinguedinem, Theodot. multitudo, Aquila παντοδαπὴν χώραν, malim παντοδαπὴν ὥραν.

¶ Vpupam

Vpupa à quibusdã gallus syluestris dicitur.

¶ Vpupam Varinus ἀλεκτρυόνα ἄγριον, id est gallum syluestrem interpretatur. & Itali quidam eandem gallum paradisi vocitant. Videtur autem ei galli nomen attribui propter cristam. quamuis illam è pluma tantum habet, non vt gallinaceum genus ex cartilagine quadam carnosa. Hebraicam quoque vocem *dukiphat*, vt paulò ante retuli, alij vpupam, alij gallum syluestrem exponunt. ¶ Κυπαρίσσια, genus gallinaceorum, Hesych. & Varinus.

De quodã genere galli syluestris quod apud Suenos reperitur.

¶ A Sueuis circa Rauenspurgum audio genus quoddam galli syluestris Riethanen, id est gallos paluſtres appellari, magnitudine anseris ferè, pedibus gallinacei: capitibus pulchris, magnis, in quibus pennæ rubicundæ spectentur. caudis ferè quales galli Italici gerunt. rarò capi nisi hyeme aliquando, captos interdum sale condiri. Ab Hieronymo Trago inter feras gallinas nominãtur Rothüner, id est gallinæ rubicundæ Germanicè dictæ. Longolius hoc Germanicũ nomen perdici Græcæ attribuit. videtur autem perdicem rubram vulgò dictam intelligere. ¶ Lagopodem alpium nostrarum incolæ nominant gallinam saxorum vel niuium, Steinhün, Schneehün, Schrathün. ¶ Attagenem nostram, id est gallinam corylorum, quidam Gallicè, vel Sabaudicè vocant *gelinettam*, id est gallinulam, vel gallinulam syluestrem. Supra statim pòst Attagenem de GALLO PALVSTRI illo quem Scoti vocant Myrkock, scripsimus, & effigiem eius è Scotia missam addidimus. ¶ Reperitur in Scotia etiã aliud genus galli syluestris, phasiano carne ac magnitudine simillimum: sed nigra pluma, rubentibus admodũ palpebris. syluestrem agri gallum nostrates (Scoti) dicunt, estq; frumento victitans, Hector Boëtius in descriptione Regni Scotiæ. Huius alitis effigiem, quam vnà cum proximè dicta, Cl. V. Henricus à S. Claro è Scotia nobis transmittendam curauit, hîc adieci.

De alio genere quod in Scotia reperitur.

Scoti in hoc genere marem vocant *ane blakcok*, id est gallum nigrum: fœminã quæ magnitudine inferior & colore dilutior est, *ane grey hen*, id est gallinam fuscam. Mas collo, pectore, alis coxisq; punctis rubicundis aspersus est, fœminã leucophæã maculæ nigræ variãt. Supercilia & barbulas in vtroq; sexu membrana rubens insignit. Anglus quidam hac icone visa, in Anglia etiã retulit capi locis erica plenis.

De alio genere Anglico.

¶ Eandẽ auem Guil. Turnerus intelligere videretur, in descriptione quam statim subdemus, nisi fœminæ alium colorem tribueret, quam ait magis ruffam esse perdice, cum fœmina galli nigri Scotici fusca sit, vt diximus. Gallinaceum syluestre genus apud nos est (inquit Turnerus Anglus, *Morhennã* vulgò vocant, ni fallor, forte propter colorem maris nigrũ vt in Mauris: alij, puto, *hethcok*, id est gallum ericarum) in quo fœmina à mare ita differt, vt duorum generum istiusmodi rerum imperito videri possint. Mas gallo domestico paulò minor totus niger est, excepta ea parte caudæ quæ podicem tegit, ea enim alba est. Cæterum nigredo huius nonnihil splendescit, ad eum ferè modum quo columborum nigrorum torques circa colla splendescunt. ad viriditatem igitur proximè accedit. in capite rubrum quendam habet, sed carneum cirrum, & circa genas duos habet veluti lobos rubros, & eos carneos. Fœmina tota maculis distincta est, & à perdice, nisi maior esset, & ruffa magis, ægrè dignosci posset. In desertis locis & planis, erica potissimum consitis, ambo degunt. grano vescuntur, & summis ericæ germinibus. Breues habent alas, & breues faciunt volatus. Hanc auem attagenem esse conijcerem: sed qui attagenem describunt, marem à fœmina non separant. vnde colligo eundem fuisse colorem, & eandem figuram maris & fœminæ. Quòd si attagen non sit, gallina videtur esse Varronis rustica, Hæc ille. Verum hanc auem non esse attagenẽ, ex eius historia apparebit: præsertim cum attagen palustris sit, hæc non item. *Vide* an eadem sit auis, quam Gyb. Longolius attagenem putauit: cuius verba recitabimus infra in Grygallo.

DE GALLINA RVSTICA.

ALIA videri potest gallina rustica, cuius Columella & Varro meminerunt: alia verò perdix rustica, cuius Martialis, eadem (ni fallor) *rusticula* Plinio dicta. ¶ Gallinæ quæ vocantur trium generum sunt, villaticæ, & rusticæ, & Africanæ, Varro & columella. Rustica gallina non dissimilis villaticæ, per aucupẽm decipitur: eaq; plurima est in insula, quam nautæ in Ligustico mari sitam producto nomine alitis Gallinariam vocitauerunt, Columella. Gallinæ rusticæ (inquit Varro) sunt in vrbe raræ, nec ferè mansuetæ sine cauea videntur Romæ, similes facie non his villaticis gallinis nostris, sed Africanis aspectu ac facie incontaminata. In ornatibus publicis solent poni cũ psittacis ac merulis albis, item alijs id genus rebus inusitatis. neq; ferè in villis oua ac pullos faciunt, sed in syluis. Ab his gallinis dicitur insula Gallinaria appellata, quæ est in mari Thusco secundum Italiam contra montes Ligusticos, viginti millium Albingaunium. alij ab his villaticis inuectis à nautis ibi feris factis procreatis, Hæc ille. Albingaunij quidem Liguriæ oppidi Plinius etiam meminit. est autem illi vicinum Intemelium oppi-

Insula Gallinaria.

pidum, & ſic apud Varronem legendum puto, (ſic & Hermolaum legiſſe video,) non vigintimillium, vt Gallinaria inſula ſita intelligatur contra hæc duo Liguriæ oppida & Liguſticos montes. ¶ Sylueſtres gallinæ quæ ruſticæ appellantur, in ſeruitute non fœtant: & ideo nihil de his educandis præcipimus, niſi vt cibus ad ſatietatem præbeatur, quò ſint conuiuiorum epulis aptiores, Columella.

Ruſticulæ.

¶ Ruſticæ gallinæ ſunt agreſtes (ſylueſtres potius) roſtro longiore, quæ per diminutionem ruſticulæ quoq; appellantur, Ge. Alexandrinus: quem video gallinaginem vel perdicem ruſticam, (quam Galli *beccaſſam* à roſtri longitudine, noſtri Schnepff appellant, Plinius, vt videtur, ruſticulam,) pro gallina ruſtica accepiſſe. Audio & hodie circa Bononiam in Italia gallinam ruſticam ſiue ruſticellam nominari auem paluſtrem & lautam, haud ſcio an *beccaſſam*, an aliam quandam. Sed cum Columella gallinam ruſticam villaticæ non diſſimilem faciat, *beccaſſa* verò longè diſſimilior ſit illi quàm aliæ quædam ſylueſtres gallinæ inter alias quærenda eſt quæ nam tum forma tum magnitudine ad villaticam accedat proximè: qualis illa eſt cuius è Scotia miſſæ imaginem paulò antè poſuimus: vel illa (niſi eadem ſit) quam in Anglia reperiri Turnerus ſcripſit, vt proximè recitauimus: in quo genere mas totus niger eſt, fœmina varia inſtar perdicis, &c. Rurſus cum Varro ruſticas non villaticis gallinis ſed Africanis aſpectu ſimiles ſcribat, ac facie incontaminata: Africanas autem non alias quàm Meleagrides faciat, dubitare aliquis poſſet tanquã alia Varronis quàm Columellæ gallina ruſtica eſſet. quod mihi quidem non videtur. poſſunt enim ruſticæ villaticis reliquo corpore ſimiles eſſe, facie verò diſſimiles. ¶ Gallina apud nos ruſtica (inquit Turnerus) nuſquam reperitur, ſi gallina illa quam *morhennam* vocant, (quam ſupra verbis ipſius deſcripſimus,) non ſit: quamuis de eadem an attagen ſit dubitamus.

DE MELEAGRIDE.

A. & B.

CIRCA Meleagridis hiſtoriam nec veteres ferè ſcriptores, neq; recentiores conſentiunt. quamobrem veterum de ijs ſcripta primo loco adferre placuit, deinde recentiorum ſeorſim. Græcè ſcribitur Μελεαγρὶς oxytonum, fœminino genere.

Variæ veterũ ſcriptorũ ſententiæ de Meleagride.

¶ Gallinæ Africanæ ſunt grandes, variæ, gibberæ, (gibboſæ, vt Beroaldus exponit) quas Meleagridas appellant Græci. hæ nouiſſimæ in triclinium ganeariũ introierunt è culina propter faſtidium hominum. Væneunt propter penuriam magno, Varro. Simili modo (vt Memnonides circa Memnonis ſepulcrum in Ilio) pugnant Meleagrides in Bœotia. Africæ hoc eſt gallinarum genus, gibberum (aliàs *gilberium*, Volaterranus gilbarum legit) varijs ſparſum plumis: quæ nouiſſimæ ſunt peregrinarũ auium in menſas receptæ, propter ingratum virus. Verum Meleagri tumulus nobiles eas fecit, Plinius. Columella diſtinguit: Africana gallina eſt (inquit) quam plerịq; Numidicam dicunt, Meleagridi ſimilis, niſi quòd rutilam galeam & criſtam capite gerit, quæ vtraq; ſunt in Meleagride cœrulea, Columella. Trãquillus etiam cum Columella ſentiens, ſeparat Meleagridas à Numidicis (ſeu Africanis. nam Varro, & Plinius quoq; vt videtur non diſcernunt) Volaterranus & Niphus.

Numidicæ. Gutteræ.

Meleagrides, & Numidicæ & Gutteræ, aues ſunt quæ & Afræ dicuntur. Ge. Alexandrinus. apparet autem illum pro gibberis apud Varronem gutteras legiſſe: & conijciat aliquis gutteras forte cognominari poſſe quòd plumis varijs quaſi guttis diſtinguantur, vt Plinius & Athenæus teſtantur de Maleagride. *Et picta perdix, Numidicæq; guttatæ*, Martialis. ſed cum gutterum pro guttato alius nemo, quod ſciam, dixerit, non temere quicquam mutârim. In eo etiam quòd galeam Meleagridi rutilam eſſe Columella ſcribit, vt & criſtam, mendum mihi ſubeſſe videtur: & paleam legendũ. vocant autem paleam vel paleas, quæ veluti barbæ à gallinarũ roſtro dependent, vt in Gallo *B.* docuimus. quanquam, vt author eſt Clytus apud Athenæum, barbam ſeu paleas propriè dictas non habet, ſed eius loco carnem oblongam, & magis quàm in gallinis rubentem.

Quibus in regionibus reperiantur Meleagrides.

¶ Meleagrides fert vltima Syriæ regio, vt Diodorus Siculus ſcribit. Mneſias Africæ locum (lacum) Sycionem appellatum tradit, & Cratin amnem in Oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas Meleagridas & penelopas vocat viuere, Plinius. Meleagrides aues paſcebantur in Acropoli Suidas & Varinus. Meleagrides primi feruntur habuiſſe Ætoli, Athenæus. Strabo libro 16. circa Arabiam alicubi in fronte portus magni (ſic dicti) tres inſulas eſſe ſcribit, quarum vna Meleagrides multas habeat.

¶ Clytus Mileſius Ariſtotelis diſcipulus libro 1. de Mileto, Circa templũ Virginis, inquit, in Olero (codex Græcus habet ἀέρῳ. Gillius vertit ad templum æreum: & idem ſcribit, Hiſtrum in Olero tradere Meleagridas à nullis auibus quæ vnguibus ſint vncis violari. Volaterranus ex Æliano legit, Meleagrides in Lero inſula eſſe. eſt autem Leros inſula in Icario mari. ego in Olero legerim, quæ vrbs eſt Cretæ in alto loco ſita, à qua Minerua [quam & Virginem, Παρθένον, per excellentiam vocant] Oleria dicta, & feſtum eius Olerium, apud Stephanum. conijcio autem has alites Mineruæ ſacras fuiſſe, cum Athenis etiam in Acropoli educari ſolitæ fuerint olim) Meleagrides aues ſunt. locus vbi aluntur paluſtris eſt. pullos ſuos nullo amoris affectu hæc ales proſequitur, & teneros adhuc negligit. quare à ſacerdotibus curam eorum geri oportet.

Deſcriptio Meleagridũ.

Magnitudo ei gallinæ generoſæ. caput pro corporis magnitudine paruum, & glabrũ, (ψιλὸν,) in quo apex (criſta, λόφος) carneus durus & rotundus ſpectatur, claui vel paxilli inſtar eminẽs, (in Græco additur, καὶ τὸ σῶμα ξυλοειδὲς, pro quibus verbis Gillius nihil aliud poſuit,

quam

quàm paxillũ quem diximus ligneum eminere. Wottonus rostrum ligneũ vertit. ego pro σῶμα forte χρῶμα legendum conijcio. nam de totius corporis colore posterius agit. & apicis illius colorem hoc in loco lector desiderare poterat. itaq; ξυλοειδὲς tanquam coloris nomen accipio, etsi Columella Meleagridi tum cristam tum galeam rutilam tribuit. Hæc scripseram cum Hermolaum quoq; in Corollario nobiscum facere obseruaui. Gyb. Longolius ad totius corporis colorem refert.) Ad malas ab ore (στόματος, non σώματος, vt rectè etiam Hermolaus & Wottonus legunt) orta caruncula longa barbæ loco dependet, rubicundior quàm in genere gallinaceo. quod autem in gallinis rostro adhæret, πώγωνα vocant Græci quidam (Latini paleam mentúmve) non habet. Rostrum acutius & maius quam gallinæ. Ceruix nigra crassior breuiorq; quàm gallinæ. Corpus totum varium est, nigrum videlicet maculis (πίλοις. forte πτίλοις) plumarum candidis, frequentibus, lente maioribus, distinctum. sunt autem orbiculi isti in rhombis nigris. vnde ipsi etiam rhombi varietatem exhibent, (in Græco additur, τοῦ μὲν μέλανος ἔχοντος λευκότερον τὸ χρῶμα, τοῦ δὲ λευκοῦ μελάντερον.) Alæ etiam maculis notantur albis, specie serrata per versus parallelos (spatia æquidistantia) digestis. Crura sine calcaribus, cæterò similia gallinaceis. Fœminæ maribus adeò similes sunt, vt vix dignosci sexus queat, Athenæus. ¶ Gallinæ rusticæ similes facie sunt, nõ his villaticis gallinis nostris, sed Africanis aspectu ac facie incontaminata, Varro. facit autem easdem Africanas & Meleagrides.

¶ Verbum κακκάζειν in vsu esse de Meleagridum voce docet Pollux. Hesychius hoc verbum Atticis vsitatum esse scribit de gallinarum voce circa partum: cui simile est apud nos gaggsen. Meleagrides, vt & attagæ, suum ipsæ nomen voce sua imitantur, Ælianus. *De earũdem voce.* ¶ Meleagridum & phasianorum oua punctis distinguuntur, Aristot. (& Plinius) de hist. anim. 6. 2. vbi Albertus cum primum rectè nominasset meleagridem auem, mox iterum de eadem, Et oua (inquit) *cathailar*, quæ Latinè *theagridi* (ineptè pro meleagride) vocatur. *Ouis.* ¶ Quorum tenuior est res familiaris in celebribus Isidis conuentibus anseres atq; aues meleagrides immolant, Pausanias.

¶ Meleagri qui filius OEnei regis Calydoniæ fuit historiam leges apud grammaticos, Eustathium (in nonum Iliados & alibi) & alios, vnde nos etiam aliquando eam in Onomasticon propriorũ nominũ retulimus. Meleagri sorores aliqui in Meleagrides aues mutatas ferunt. alij familiares (virgines) Iocallidis virginis in Lerna, cui diuinos honores præstant, Suidas & Varinus. Ælianus scribit Meleagridas in Lero insula esse, quas fabula vult Meleagri OEnei filij natas fuisse, luctu patris in aues conuersas, quare & lamentabili carmine cantus earum exaudiri, Volaterranus. *Fabula de Meleagri sororibus in aues conuersis.* ¶ Μελεάγρια & μελέαγρα radices quædam dicuntur, vt Suidas scribit, qui & hæc innominati authoris verba recitat: Ῥίζαις αὐτοὺς μελεαγρίων καὶ καρδίαις καλάμων ἐδεξιοῦτο. Videntur autem herbæ alicuius syluestris radices esse, adeò dulces vt mel syluestre dici meruerint, quales videntur illæ quas Itali vulgò dulcichinos vocant.

DE MELEAGRIDE RECENTIORVM OPINIONES.

RECENTIORES quidam indocti *gallos vros* vulgò dictos (Orhanen) Meleagrides esse crediderunt: sed & alia non conueniunt, vt in Galli vri historia apparebit, & quod hic captus animum despondet, cibumq; (non) nisi longo post tempore assumit. Meleagrides verò confestim vt captæ sunt, escas non recusant. Has nobis quandoq; Ægyptij pro gallinis Hierosolymitanis magno mendacio vendiderunt, & in Syria captas affirmarunt, certè præter colorem & paleas vris nostris planè similes, Gybertus Longolius.

¶ Raphael Volaterranus suo tempore Meleagrides duas secundum Plinij descriptionem Romæ in hortis Cardinalis S. Clementis visas scribit. Augustinus Niphus Meleagrides vulgò Tunes appellari tradit, nimirum ab vrbe Africæ Tuneto. Eliota Anglus Meleagrides Anglicè interpretatur, *hennes of Genny*: Quidam Hispanicè *gallinam moriscam*. Petrus Bellonius gallinas Indiæ vulgò dictas: vt & ante ipsum Gulielmus Turnerus. Qui in suo de Auibus libro, Columellæ (inquit) Meleagrides, videntur illæ esse aues quas nonnulli pauones Indicos appellant. nam illas paleis & cristis cœruleis esse in confesso est. Horum sententiæ ipse etiam aliqua ex parte accedo, & gallinas Indicas vulgò dictas Meleagridum speciem esse iudico, quòd cum Clyti Peripatetici descriptione à nobis recitata in pluribus quàm vlla mihi cognita auis conueniant. *Gallinæ Indicæ.* etsi enim calcaribus non careant, neq; eadem fortassis colorum varietate eodemq; ordine digesta spectentur: habent tamen apicem illum paxilli instar à capite prominentem, & barbæ vel palearum loco carnem dependentem rubram, caput glabrum, &c. Conuenit & magnitudo generosæ gallinæ, quanquam & colore & magnitudine gallinas Indicas diuersas reperiri audio. maximas esse & præferri nigras, alias albicare, minimas corpore vario esse, maculis nigris corpus albicans distinguentibus. Iam cum Columella Africanas cristæ tantum paleæque (vel eius quod pro palea est) colore à Meleagridibus differre scribat, vtranque auem generali gallinæ Indicæ appellatione comprehendi licebit.

¶ Gallinæ Aphricanæ, Græcis Meleagrides, nunc PHARAONIS aues dicuntur, Georgius Alexandrinus. *Gallinæ Africanæ.* Aues Pharaonis dictas, quæ ex Oriente deferri soleant, in regno Senegæ Nigritarum plurimum abundare Aloysius Cadamustus scribit.

DE MELEAGRIDE, VEL GALLO NVMIDICO AVT MAVRITANO *syluestri, cuius iconem & descriptionem à Io. Caio Britanno accepi: qui gallinam domesticam quoq; à nostra diuersam eiusdem regionis, se missurum promisit.*

GALLVS Mauritanus pulcerrima auis est, magnitudine corporis, figura, rostro, & pede phasiano similis: vertice corneo, in apicem corneum à posteriori parte præcipitem, in anteriori leniter accliuem eleuato, armatus. Eum natura voluisse videtur inferiori capitis parti tribus veluti lacinijs se promittentibus committere atq; deligare: inter oculum & aurem vtrinq; vna, & in fronte media item vna: omnibus eiusdem cum vertice coloris: ita vt insideat capiti eo modo, quo ducalis pileus illustrissimo Duci Veneto, si quod iam aduersum est, auersum fieret. Rugosus is est inferius, per circuitum: qua se attollit, in directum. In summo collo ad occipitium, nascuntur erecti quidam atq; nigri pili (non plumæ) in contrarium versi. Oculi toti nigri, æquè & in orbem palpebræ atq; cilia, si maculam in summa & posteriori parte supercilij vtriusque demas. Imum caput per longitudinem vtrinq; caro quædam callosa colore sanguineo occupat. quæ ne propendeat veluti palea, vt replicaretur natura voluit, & auerso ductu in duos processus acutos à capite liberos finiret. Ex hac carne attollunt se vtrinq; carunculæ, quibus mares in ambitu vestiuntur, & caput in anteriori parte à cætero rostro pallido separatur. Harum ad rostrum margines inferiores, replicantur etiam leniter sub vtroq; nare. Quod inter verticem & carnem est à dextra & sinistra parte, album deplume est, leui cœruleo mixtum. Color verticis atq; apicis, idem prorsus est cum colore dactyli. Tibiæ nigræ sunt, & in anteriori parte, squamosa incisura duplici notatæ: in posteriori, nulla, sed læues, & veluti punctis quibusdam sui coloris resperse. Color illi sub faucibus exquisitè est purpureus: in collo obscurè purpureus: in cætero corpore per summa contuenti qualis consurgit si album & nigrum pollinem vtcunq; tenuiter tritum, colori fusco rariùs aspergas, nec tamen commisceas. Tali colori maculæ albæ ouales aut rotundæ per totum corpus in-

esse

esse visuntur, per summa minores, per ima maiores, comprehensæ interuallis linearum, vt apparet in plumarum compositione naturali, quæ se mutuò intersecant obliquo hinc inde ductu per summa tantum corporis, non item per ima. Id non ex toto corpore solum deprehendes, sed ex singulis aulsis plumis. Superiores enim, obliquis lineis se mutuo intersecantibus, aut, si mauis, orbiculis quibusdam ex albo & nigro (vt dixi) polline confectis, & per extremitates coniunctis, vt in fauis aut retibus, maculas ouales aut rotundas in spatijs fuscis comprehendunt: inferiores non item. Vtræque tamen simili lege positæ sunt. Nam in alijs plumis, ordine ita iunctæ sunt, vt ferè triangulos acutos faciant. in alijs, vt ouale m figuram repræsentent. Huius generis ordines tres aut quatuor in singulis suis plumis sunt, ita vt minores in maiorum complexu reponantur. In extremis alis & in cauda, rectis lineis æquidistantibus procedunt per longitudinem maculæ. Inter gallum & gallinam vix discernes, tanta est similitudo, nisi quòd gallinæ caput totum nigrū est. Vox illi est diuisus sibilus, non sonorior, non maior voce coturnicis, sed similior voci perdicis, nisi quòd submissior ea est, nec ita clara. cursus velox. Hæc omnia Caius. ¶ Ego omnino Meleagridem hanc auē, vel Numidicam gallinam appellârim. Eadem nimirum fuerit Afra auis in versu Horatiano, Non Afra auis descendat in ventrem meum, &c. *vide* in Struthocamelo *h.* in prouerbio Afra auis.

Ferrariæ in horto ducis, quem *Montagna* vulgò nominant, duas aues vidi, gallinis paulò maiores, totas cinereo colore, eoque albicante, cum nigris rotundisque maculis inspersis: capite pauonibus simillimas, & cristatas plumis instar pauonum. Gallinas Indicas vocabant, Io. Fauconerus in epistola ad nos.

DE GALLINA AFRICANA SIVE *Numidica.*

Gallinæ trium generum sunt, villaticæ, & rusticæ, & Africanæ, Varro & Columella. Numidicæ (gallinæ celebrantur) in parte Aphricæ Numidia, nunc etiam in Italia, Plin. Gallinæ Africanę sunt grandes, variæ, &c. Varro. *vide* proximè superius in Meleagridis historia. Varro enim non distinguit: Columella colore tantum cristæ paleæq;, in Africana rubentium, in Meleagride cœrulearum. Numidicarum eadem est ferè quæ pauonum educatio, Columella & Varro in Geoponicis Græcis. Est & phasianorum educatio eadem, quæ suo loco explicabitur. ¶ Tuo palato clausus pauo nascitur, Gallina tibi Numidica, Petronius Arbiter. Pulli Numidici cocturam & condituram ex Apicio recitaui in Gallo *F.* ¶ Ansere Romano quamuis satur Annibal esset, Ipse suas nunquam barbarus edit aues, Martialis sub lemmate Numidicæ: Si Libycæ nobis volucres & phasides essent, Acciperes: at nunc accipe cortis aues, Idem. Plinius gulam illorum reprehendit, qui victu simplici & præsentibus non contenti, aues vltra Phasidem amnem & è Numidia pętunt. *Nec frustum capreæ subducere, nec latus Afræ Nouit auis noster tyrunculus,* Iuuenalis Satyr. 11. Phil. Beroaldus etiam ex Horatio Afram auem, *gallinam Africanam* interpretatur. De his & Papinius intelligi voluit in Syluula: Quas vdo Numidæ legunt sub Austro.

¶ Manardus in epistolis gallinas Numidicas, gallinas deserti vocari scribit. Michael Sauonarola gallinas deserti temperamento perdici proximas esse tradit, siccare & astringere admodum. Ex recentioribus quidam dubitat an coturnix ab Italis vulgò dicta, auis Numidicæ, quam quidam deserti gallinam vocent, aliqua species sit. Ego de gallina deserti certum nihil habeo. auis verò Numidicæ, id est gallinæ Africanæ speciem eam esse quæ *coturnix* vulgò Italis dicitur, neutiquam mihi verisimile fit. ¶ Aristoteles Hadrianas gallinas facit varias & paruo corpore, vt & Plinius: Varro Africanas quas non alias esse constat quàm Hadrianas, varias, & grandes facit, Recentior quidam: sed absque authore. nam qui Adrianas easdem Africanis esse scripserit, nullus est quod sciam. Nos de Adrianis scripsimus in Gallo. *B.*

¶ Aphricanæ gallinæ nidos in nemoribus struunt locis vliginosis. Eæ solebant (circa Coloniam Agrippinam) esse tam frequentes, vt drachmæ pretium in foro non excederent. nunc singulas aureo numo licentur. Plumis mirificè varijs fulget, vt eminus videnti phasianus videri possit. cristam habet purpuream, & caudam minimè longam, corporeque pressior (quàm phasianus) est. Hanc olim in auiarijs sedulo curabant Romani, Gyb. Longolius. interpretatur autem Germanicè Kürhenn, nescio qua nominis origine. Quod si Africana eadem cum Meleagride est, vel ita tantum differt vt Columella putauit, (neque enim aliam eius descriptionem à priscis relictam habemus,) non potest ea esse quam Longolius putat. Existimauit ille fortassis satis esse ad persuasionem, quoniam curhenna sua varia sit gallina, cum Africana quoque varia siue guttata memoretur. Sed nimis infirmum hoc argumentum est. Nouimus enim & alias quasdam toto corpore varias è gallis syluestribus, vt grygallos.

DE GALLOPAVO.

De ratione nominis Gallopauonis.

Hanc auem cum aliqui gallinam Indicam, alij pauonem Indicum vocitent, nobis composito ex vtrisq; nomine *gallopauū* appellare libuit, vt & eruditos quosdam ante nos appellasse audio. Etsi.n.

2

gallinacei generis, eâ potius esse quàm pauonini constet, habet tamẽ cum pauonib. cõmunem caudæ 3
explicationem. hoc vt in vno nomine appareret, & simul Indici differẽtiam adijcere non esset necesse, gallopauum diximus. Itali appellant *gallina d' India.* Hispani *pauòn de las Indias.* Galli *poulle d' Inde.* Germani ein Indianisch/ oder Kalekuttisch/ oder Welschhun. Angli *a kok of Inde.* Turnerus & Bellonius gallopauum nostrum Meleagridem esse conijciunt: qua de re sententiam meam in Meleagride supra exposui. Iis qui erythrotaonẽ esse putant, de quo in Vrogalli historia inferius scribam, non assentior. ¶ Qui vulgò pauo Indicus appellatur, nihil pauonis habet præter expansam pauonis in morem caudã: quam tum cum irascitur, subitò extendit, Gyb. Longolius.

Descriptio eiusdem ex Æliano. Ex Gillio.

¶ In India gallinacei nascuntur maximi: non rubram habent cristam vt nostri, sed ita variam & floridam, quemadmodum coronam ex floribus contextam. Pennas posteriores (caudæ, τὰ ἐς τὰ πυ- 4
γαῖα) non inflexas habent, neq; in orbem reuolutas, sed latas, quas cùm non erigunt, vt pauones trahũt: eorum pennæ smaragdi colorem gerunt, (χρόαν δὲ ἔχει τὰ πτερὰ αὐτῶν χρυσωπὰς τε καὶ κυαναυγεῖς [forte, χρυσωπὴν τε καὶ κυαναυγῆ] κατὰ τὴν σμάραγδον λίθον,) Ælianus 16.2. in translatione P. Gillij. & sanè gallus hic Indicus non alius quàm noster pauogallus videtur, vel certe omnino congener. Rursus in Gillij accessionibus, gallopauum nostrum his verbis descriptum inuenio: De gallo peregrino: Is quem ex nouo orbe deportatum vidi, eadem est qua pauo colli proceritate, quod ipsum simul cum capite à plumis omnino nudum est: tantum purpurascẽte pelle obducitur: & tam valde crassum est, vt pellẽ quæ antea laxa & vacua spectabatur, cum vocem mittit, sic contendat & inflet, vt ad brachij crassitudinem accedat. Vox cum fragore per collũ longe lateq; vagans redditur, vt liquorẽ in doliũ infusum diceres strepe-
re: in sua tamen voce quiddã gallinaceũ recinit. Eius capitis vertex colore partim albo, partim cæruleo, 5
partim purpureo distinctus, crista caret: quædam rubra appendicula carnea ex eius summo rostro per superiorem rostri accliuitatem, tantopere eminet, vt digiti longitudine inferius dependeat quàm rostrum ipsum, quod quidẽ ipsum ea superintegitur, vt hoc nisi è transuerso videri non queat. Hanc quidem appendiculam cum pastum capessit contrahit, vt quæ antea digito longior, quàm rostrũ propendebat, modò contracta ad rostri longitudinem non accedat. Huius plumæ tum accipitris speciem similitudinemq; gerũt, tum extremæ albæ visuntur. Cruribus est procerissimis, eiusdemq; vngues similiter vt nostratium aduncitatem habent, & distinctionem. Illius quem vidi corpus & rotundum erat, & pauonis excelsitatem superabat. oculorum ambitus cæruleo & purpureo colore efflorescebat, & perinde vt accipitres acri atq; acuto videndi sensu vigebat. Cum quispiam ad gallinam appropinquat, totus inhorescit, plumis & gradu superbo exterrere accedentes conatur: gallina illius alba erat, &

pauonem

pauonem cum is plumas caudæ amisit, referebat, Hæc omnia Pet. Gillius. Pauogallus (inquit Gyb. *Ex Longolio.* Longolius, pauonem Indic. ipse vocat) crista caret: nisi pelliculam istam carnosam, quam per nares adeò demittit irata, vt rostro promineat, & in pastu ita retrahit, vt vix videri queat, cristā appelles. Quinetiam neq; paleis neq; genis prædita est. quid enim ista rubescens pellis aliud, ac appendix quædam cutis, quam nunc contrahit, nunc extendit: nunc cæruleo colore, mox pallido, deinde purpureo pro affectibus, vt apparet, suis pingit? Pauo Indus (inquit Hier. Cardanus) caudam in rotam erigit, gaudetq; *Ex Cardano.* hominum admiratione qui illam intuentur. quo fit vt pauo Indus sit, quem aliqui gallum existimant. nam & ipse caudam suam miratur in orbem conuersam gestiens: quamuis pulcritudine multum à nostro pauone decedat. Decoratur tamen pelle circa caput, cuius colorem pro voluntatis arbitrio mutat. Cùm enim varij coloris sit, alboq; ac cinereo quasi distincti, aduenìente sanguine modo cærulea, modo rubra fit. Et cùm sit iracundus, speciem ac affectum irati hominis præbet, pellem illam pro facie habens. Sed aliud est maius, quòd eam pellem quandoq; colligit, vt vix videatur, tuncq; pallet. aliquando verò eam extendit, adeò vt rostrum totum integat, tuncq; purpurea plerunq; videtur. Indicio est igitur illam vnà cum sanguine extendi, quanquam & viderim simul pallentem atq; extensam. Colligitur igitur ac contrahitur, quoniam tenuis est & laxa: vt scroti etiam cutis, quæ quandoq; tota contracta videtur, quandoq; verò extensa multum. Igitur laxitas & tenuitas tam extensionis & contractionis, quàm mutationis colorum caussæ sunt, Hæc Cardanus. Attagen, id est francolinus auis, pennis est vario modo coloratis sicut gallina Indica, interdum tamen colore viridi & cælesti visitur, Syluaticus: si modo de pauogallo hic loquitur, & non potius de Indica gallina illa de qua paulò post dicetur. Pellicula in vertice loco cristæ pauogallus, veluti paxillus quidam est, vt de Meleagride Clytus peripateticus scripsit. illum aliquando multum demittit, vt totum rostrum contegat, & ad pectus vsq; interdum porrigatur. Colli illa sub rostro appendix carnosa, cùm ab aue contrahitur, tuberculis quibusdam exasperari apparet. In pectore medio veluti penicillus quidam è setis iubæ equinæ inflexis, ab vno principio se extendens, ad duos circiter digitos longis, in mare præsertim, spectatur.

¶ Gallopauum aiunt vocem quandam ædere gallinaceæ non dissimilem (*Gu Gu* clamitat, præsertim iratus, non canit vt nostri galli) & in frigidis regionibus ægrè ali. minimum ex eis fructum esse, sumtus in educando alendoq; & curæ multum requiri. in cibo lautissimos haberi, & principum mensis dignos. ¶ Catreus auis Indica in C. Elemento nobis descripta, cum pauogallo confinem naturam habere videri posset, nisi canora & musica esse traderetur.

DE GALLINA INDICA.

INDICA Gallina, quam Philippus Traiectensium episcopus in delicijs habuit, cristata planè fuit, (crista speciosa ornata) perq; omnia gallinæ similis, si colorem, quo psittaci in morem virebat, excipias. Eam quanquam viuam non viderim, exuuiæ tamen, quæ Batauoduri in arce custodiebātur, indicant gallinacei generis auem, Gyb. Longolius. Quærendum an hic sit attagen Syluatici, quem scribit pennis vario modo coloratis esse sicut gallina Indica, interdum tamen colore viridi & cœlesti inueniri. Pauones Indi (Gallopaui) pulchritudine multum nostro pauone inferiores sunt, sed caudam suam similiter mirantur in orbem conuersam. at contrà gallinæ quas ego vidi Indicæ, nostris pulchriores sunt, pennisq; pauonis decorantur: sed cauda ampla carent, quam nec in orbem erigunt. igitur non à coloribus, sed operationibus ipsis species animalium sunt distinguendæ, Cardanus.

IDEM alterius etiam gallinæ Indicæ meminit hisce verbis: Gallina Indiæ occidentalis, imò potius vulturis genus (nam cadauera & res corruptas sectatur) bene olet ob caloris vehementiam & siccitatem temperie.

DE GALLINIS LANIGERIS VEL LANATIS.

Icon hæc desumta est ex charta quadam Cosmographica.

FVCH ciuitas est maxima versus Orientem, in qua maximi galli nascuntur. Gallinæ sunt albæ

inſtar niuis, non pennis ſed lanis tectæ vt pecus, Odoricus de Foro Iulij. In ciuitate *Quelinfu*, in regno
Mangi nomine, inueniuntur gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent, vt catti, nigri ſcilicet coloris,
ſed oua pariunt optima, M. Paulus Venetus 2. 68.

DE OTIDE.

Veterum opiniones de Otide.

DE OTIDE quoniam variæ ſunt recentiorum ſententiæ, primum ea ſeorſim conſcribam, quæ a-
pud veteres mihi lecta obſeruaui: mox de illis etiam auibus priuatim acturus, quas vel otidem ve-
te:um ſimpliciter eſſe, vel genus aliquod otidis, vel alijs viſum eſt, vel nobis videtur. Et quãquam gal-
linaceorum generi otidem adſcribendam nemo adhuc monuerit, mihi tamen rectè ad id referri vi- 1
detur. De tetraone quidem vel tetrace magno (quem noſtri vrogallum vocant, & eruditi quidam
congenerem otidi faciunt, quibus & ipſo adſtipulor) quin gallinarũ generis ſit, nemo qui auem ipſam
viderit, dubitare poteſt.

¶ Auibus quas tetraonas vocant, ſuus eſt nitor abſolutaq́; nigritia, in ſupercilijs cocci rubor. Ha-
rum alterum genus vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorẽ reddit, &c. Proximæ eis ſunt
quas Hiſpania aues tardas appellat, Græcia otidas, Plinius. Hinc eſt quòd Gaza etiam Ariſtotelis inter-
pres pro otide tardam vertere ſolet. Otidem auem magnam & gallinacei generis, vt dixi, cum oto aue
nocturna noctuæ ſimili veteres etiam authores confudiſſe conijcio. Eſt otus qui cum coturnicibus a-
uolat, idem ſcops Ariſtoteli, non ſatis cognitus ei, vt fatetur: cum præteruolando tantum per biduum

Otis & otus diſtinguuntur.

appareat: pinguis & eſculentus alioqui. Hic apud Plinium libro 10. cap. 23. non rectè otis vocatur. nam 2
& apud Ariſtotelem otus legitur: & in quibuſdam Plinij codicibus, quanquam glottis & otis & cychra-
mus legatur, paulò pòſt tamen, otus bubone minor eſt, legitur. quod probo, quod ad nomen: de re
ipſa verò iudicium meum adhuc cohibeo. neq; enim vlla nocturna auis auolare videtur. quòd ſi quæ
otus dicta auis cum coturnicibus auolat, illius fortè deſcriptio apud authores non extat. Nam otis ma-
gna, ſi ea eſt vt docti credunt quam vulgò *trapum* vocant, non auolat, niſi fallor, ex noſtris regionibus,
(etſi Heluetiæ rara eſt,) & hyeme etiam apud nos capitur interdũ. *Vide mox in c.* De oto nocturna aue,
plura ſcribam in Elemento *O*. Fieri ſane facile poteſt, vt Ariſtoteles quoq; harum auium nomina &
hiſtorias non ſatis diſcreuerit, nominum vicinitate deceptus, aut vulgi conſuetudinem ſecutus. Sunt o-
tides, quos & *otos* vocant, aues parum volaces, & quæ volando citò defatigantur nõ aliter atq; perdices,
Wottonus. Alexander Myndius otum vel otidẽ (vt ſcribit Athenæus, qui hæc nomina confundit, vel a- 3
liorum potius confundentium verba citat) etiã lagodian (λαγωδίαν) nominari ſcribit. Mihi lagodiæ no-
men à lepore factũ, non otidi (de qua hîc agimus) ſed oto noctuæ ſimili conuenire videtur, eò quòd pe-
des plumis villoſos & leporinis ferè ſimiles habeat, qua ratione lagopodi etiam (quam noſtri perdicem
albam vel montanam appellant) inditum nomen. Ἐ῎νησαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες, Xenophon libro 1.
Anabaſeos. Inuenio & ὀτίδες per *o* breue in prima, & οὐτίδες per ου diphthongum ſcribi. Galenus in Gloſ-
ſis à Xenophonte lib. 1 Anabaſ. ὀτίδα per omicron haberi teſtatur, apud Ariſtotelem per *ω*. quod & Va-
rinus repetijt. Eſt & οὖτις paroxytonum (malim oxytonum) in Heſychij Lexico.

¶ *Albabari* eſt auis magna ſicut anſer, non multum volans, nota apud venatores Damaſci, And.
Bellunenſis. Interpres Auicennæ tardam vertit. Fimum eius Auicenna ad impetiginem laudat, & oua 4
ad denigrandos capillos, vt referam in *G*. quanquam hæc remedia de otide Græci non ſcripſerint. *Clas*,
id eſt tardus auis, Syluaticus.

B.

Quib. in regionib. reperiantur.

Hiſpania otides producit, Strabo. Paſcuntur circa Cephiſum aues potiſſimum quæ otides ſunt
dictæ, Pauſanias in Phocicis. Otus auis Athenæo (noctuarum generis vt videtur,) circa Alexandriam
Libyæ maximè capitur. ¶ Otidis magnitudine Scythica quædam auis eſt, Ariſtot. & Plinius. *vide* in
Aquila *C.*

Deſcriptio otidis.

¶ Otides perdicum ſimiles ſunt: præ obeſitate autem corporisq́; pondere, parum ſe alis at-
tollunt, Volaterranus ex Æliano. Athenæus otidi colorem coturnicis tribuit tanquam ex Ariſtotele: ex
quo hæc etiam citat: Otis auis fidipes eſt, tribus inſiſtens digitis, magnitudine gallinacei grandioris, ca-
pite oblongo, oculis amplis, roſtro acuto, lingua oſſea, gracili collo. Nos horum nihil in ijs quæ extant
Ariſtotelis legimus. ſed hoc tantum, quòd gula ei tota ampla ſit, ingluuies nulla: appendices paucæ quæ- 5
dam infra qua deſinit inteſtinum. Syneſius in epiſtolis otidem ab imperito aliquo pauonem exiſtima-
ri poſſe ſcribit.

C.

De otidis ruminatione, & volatu. De eiuſdem incubatione & migratione.

Otides vel oti cibum ruminare dicuntur, Athenæus & Euſtathius. Breui volatu vtuntur pro-
pter corporis ſui grauitatem vnde fit vt vel manu capiãtur, ſi quis celeriter inſtet, & canibus, vt in *E*. re-
citabo. ¶ Incubat tarda tricenis diebus vt reliquæ etiam alites magnæ, vt aquila, anſer, Ariſtot. Migrat
& regionem mutat, Athenæus ex Ariſtotele. Ariſtoteles quidem de oto ſcribit, auolare eum cum co-
turnicibus: quem locũ Plinius repetijt. in cuius codicibus & otus & otis legitur. ego non otum noctuæ
ſimilem, quamuis tum Plinius tum Ariſtoteles ita interpretẽtur eodẽ mox in loco, ſed otidẽ de qua ſcri-
bo auolare puto cũ coturnicibus: ſed corporis grauitate impeditũ perſeuerare non poſſe, & in locis pro-
ximis

ximis remanere, vt de glottide etiam legimus. Nocturnam quidem auem aut noctuæ similem nullam migrare arbitror.

D.

Otidis sympathia cum equo.

Attagen ceruum amat, perdix damam, otis equum, Gillius ex Oppiano. Et rursus, Otides circum pedes equorum concursant. Itaq; si quis pellem equinam sibi induat, facile quotquot libuerit capiet, Athenæus. Ægyptiorum sapientes hominem viribus imbecillem significaturi, qui fortiorem insequentem fugiat, otidem auem & equum pingunt. volat enim illa viso equo, (αὕτη γὰρ ἵπταται ὅταν ἴδῃ ἵππον,) Orus. Mihi huius auis & otidis pictura, melius ad sequentis hieroglyphici inscriptionem quadrare videtur, quæ est: Quomodo significent hominem qui ad patronum suum confugiens nihil ab eo iuuatur: vbi passerem & noctuam pingi legitur. sed ad eandem rem denotandam diuersas fieri picturas nihil obstat. ¶ Vulpes in Ponto sic otidas venatur, vt & sese auertens, & in terram abijciens, tanquam auis collum, sic caudam extendat: eæ autem hac insidiarum instructione seductæ, ad illam, tanquam ad suam gregalem accedunt: illa verò se vertens nullo negotio capit, Ælianus. ¶ Otis metuit sibi à cane, Philes. *vide mox in E.*

Eiusdem antipathia cum vulpe. Cane.

E.

Quomodo capiantur.

Otides equis gaudent, & si quis equinam pellem sibi induerit, quotquot volet venabitur. nam sponte ad illum accedent, Athenæus & Eustathius. Equum vbi aspexerit magno statim cum gaudio ad ipsum aduolat, Ælianus. Qui perdicum in ceruos, idem in equos otidum amor est, quamobrem huiusmodi industria falluntur. Retia aliquis prope fluuium aut stagnum idoneo loco erigit, angustoque per medium transitu relicto, quo eques vnus transire possit, equum auibus ostendit. Sequuntur illæ statim pennis omnibus expāsis, donec equus ex loco illo angusto recedat, ipsæ verò inclusæ omnes irretiantur, Oppianus libro tertio de aucupio. ¶ Canem nulla non auis paruifacit. Vnam otidem excipio, (Oppianus attagenes etiam ceu parum volaces canibus posse capi meminit,) quæ propter corporis sui grauitatem, & tarditatem canem perhorrescit. Eam enim ponderosa corporis mole constrictam alæ non facile alleuant: idcircoque demisso atque humili volatu vtitur, quia pondere deprimitur. Ex eo fit, vt nonnunquam à canibus capiatur: itaque conscientia suæ humilitatis perculsa, simulac canes latrantes audiuerit, in dumeta, aut paludes excursione se impellit, quibus & protegatur, & ab instanti periculo seruetur, Ælianus. ¶ Otidum volatus breuis, Xenophonte teste, qui sic scribit: Otides si quis celeriter instet, capere poterit. breui enim volatu vtuntur sicut perdices, & mox fatigantur. Verum autem esse quod Xenophon scripsit, Plutarchus ait: qui multas huius generis aues in Alexandriam ex adiacente Libya volare ait, capique eas hoc modo. Otus ad imitationem natum animal, earum præcipuè rerum quas ab homine agi viderit, aucupes etiam imitari solet. Stant illi è regione, & certo quodam pharmaco oculos sublinunt: & alia quædam glutinosa pharmaca parata proximè alicubi in paruis peluibus apponunt: quibus visis oti postea se illinunt, & conglutinatis oculis ac palpebris mox capiuntur, Athen. & Eustath. Sed cum otum ac otidem, vt dixi, confudisse veteres quidam videantur, hoc aucupandi genus non ad otidem, sed ad otum noctuæ similem pertinere mihi videtur. Est enim otus auis, vt & aliæ quædam noctuis similes, (scopes maximè,) omnino ad imitationem apposita, eoque nomine facilis deceptu. Otidem verò cum canibus & retibus facile sit venari, hac machinatione nihil est opus.

F.

De alimēto ex otide.

Hispania aues tardas appellat, quas Græci otidas, damnatas in cibis. Emissa enim ossibus medulla, odoris tædium extemplo sequitur, Plinius. Atqui Xenophon, libro primo de expedit. Cyri, citante Athenæo, otidum carnes suaues esse ait. Ἥδη δέ τις καὶ ὠτίδα ἔδωκεν, ὄρνεον ἐκτόπως ἡδύ, Synesius in epistolis. Otidum caro media est inter gruum carnem & anserum, non tam dura scilicet atque fibrosa quàm sit gruum caro. excrementosa est, ac proinde vitanda ijs qui salubri, id est tenui victus ratione vti volent, Galenus & Symeon Sethi. ¶ Æthyia, id est mergus, ad saturitatem vsque ab accipitre edi potest. suauissima enim eius caro est, & facilis concoctu: item otidis, Demetrius Constantinopolitanus.

G.

Remedia ex eadem.

Phryges & Lycaones mammis puerperio vexatis, inuenêre otidum adipem vtilem esse, Plinius. *Alhabari*, id est tardæ auis fimum impetigini medetur, Auicenna. Oua auis tardæ (*alhabari*, Bellunensis) sunt tinctura bona capillorum, vt fertur: quod quidem experimento apparere aiunt, de laneo eis inserto, & donec nigrescat relicto, Auicenna libro secundo in capite de ouis. & similiter oua *aloclo æ* (*alochloch*) vt aiunt, Idem. Kiranides ciconiæ oua cum vino soluta capillos denigrare scribit: & oua corui canos nigredine occultare, idem & Sextus. nec de aliarum auium ouis tale quid proditum inuenio.

H.

Onesicritus perdices conscripsit in India anserum magnitudine esse, Ælianus. hæ forte fuerint otides, vel eius congeneres. conuenit enim magnitudo anseris, vel maior potius, & color perdicis. ¶ Vna ex aquilarum genere quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad victum ei herba satis est, Ælianus. ego nullam aquilam herbiuoram extare puto: nisi quis otidem aquilæ nomine dignetur, propter magnitudinem & rostrum, vt in gallinaceo genere, non dissimile aquilino. etsi autem otis quoq; carnes edit, herbis tamen & frugibus etiam pascitur.

DE OTIDE QVID SENTIANT recentiores.

Otis an eadem sit cū tarda. OTIDAS dici putant *stardas*, quasi tardos anseres, Cælius, & Budæus in Annotationibus in Pandectas. alij *tardas* scribunt. & Plinius, Tetraoni (inquit) proximæ sunt quas Hispania aues tardas appellat, Græcia otides. Otis nobis cognita perdici similis est: & tarda dicitur, quia tardè conspecta est Romæ, Niphus. Idem dubitat an auis illa Scythica, (cuius meminit Aristot. de animalibus 9. 33.) quæ oua sua in leporina aut vulpina pelle deponit, otidis genus sit, sed ab otide nobis nota diuersum. Ego tardæ nomen factum existimo, non quòd tardè conspecta sit Romæ, sed à corporis tarditate potius. Nam & Isidorus, Tarda (inquit) auis apud nos dicitur, eò quòd tardo & graui volatu detenta, nequaquam vt cęteræ volucres velocitate pennarum attollitur. Græcè autem gradipes (ego nec hanc nec aliam eiusdem significationis vocem de hac aut alia aue apud Græcos extare puto) vocatur.

An auis corylorū sit. Orix. Gyb. Longolius otidem interpretatur auem à corylis Germanicè dictam ein Haselhun / quam Itali *francolinum* vocant, cum Attagêne nobis descriptam. Eam quo minus otidem esse credam, cùm magnitudo tum aliæ notæ in Otidis historia positæ, prohibent. Orix Alberto genus est gallinæ syluestris, perdice maius, ferè colore perdicis, Haselhun dicta Germanis, Albertus. nomina quidem orix (quod apud nullum probatum authorem legitur) & otis colludunt: vnde Longolius fortè auem eandem esse coniecit, & forsitan etiam ex lagodiæ nomine (quod tamen, vt supra docui, oti potius quàm otidis est) ad eandem sententiam impulsus, ac si Germanicum quoque nomen à lepore potius quàm corylis factum esset, quod nobis non videtur. neque sanè ex nominibus certi quicquam constanter colligi potest. Longolium Eberus etiam & Peucerus secuti sunt.

TARDÆ VEL BISTARDÆ HISTOria è recentioribus.

Nomina. TARDAM vel bistardam auem quãuis otidem esse non dubitem, (& eandē quæ Germanicè Trapp appellatur, (propter diuersas tamen quorundā opiniones, (cùm alij otidem alio vocabulo recentiorum interpretentur, vt proximè exposui: aliqui tardam seu trapū nostrum, alio vetere, tetracē vel tetraonem vocantes, vt deinceps dicam) veterū de otide scripta, & de tarda recentiorum, nostrasq; obseruationes separaui. Pygargum aquilæ genus Germanorum literatores (vt Murmellius) *trappum* interpretãtur turpi lapsu, Turnerus. Sig. Gelenius in Lexico Symphono, auem Trap / Illyricè *drofa* vocari scribit (Poloni *trop* dicunt) & eam esse conijcit quæ in Lexicis Græcorū ῥάφος appellatur. Ῥάφοι, aues quædam, Hesych. & Varin. sed cùm nulla præterea raphi auis mentio aut descriptio extet, nos ex sola nominum vicinitate, eandem esse auem non asseremus. Kiranidi pelecanus alio nomine etiam *ramphos* appellatur, à rostro videlicet quod insigne & omnium latissimum habet. ¶ Tarda Gallicè nominatur *oustarde*, vel *houtarde*, vel *bistarde*. Auis tarda quæ bistarda vocatur, Syluaticus. Anglicè *a bustard*, vel *a bistard*. Germanicè ein Trapp / vel Trappganß / vel Ackertrapp.

¶ Trappus

¶ Trappus apud Ariſtotelem tetrix, (τέτριξ & οὔραξ) & Plinio tetrao eſt, Turnerus. Olaus Magnus in deſcriptione regionum Septentrional. trappum erythrotaonem nominat.

De tarda & otidis vel tetraonis tribus generibus, Hermolai ſententia.

¶ De tarda, & otidis vel tetraonis tribus generibus Hermolaus Barbarus in Caſtigationibus Plinianis ita ſcriptum reliquit: Vbi vulgati codices habent, Decet & tetraonas ſuus nitor, Politianus ſimiliter legit, ex Suetonio in Caligula, qui ait: Phœnicopteri, pauones, tetraones, Numidicæ, Meleagrides, Phaſianæ. Et hercule codices antiqui ferè habent tetragonas. quod & fortaſſe rectius eſt quàm tetraonas. quoniam Græci eas (vt conijcio) *tetracas* appellant. Tetracis enim meminit Ariſtoph. in Auibus. Et Athenæus, In Mœſia (Myſia) & Pæonia, inquit, naſcuntur tetraces porphyrioni ſimiles, maximis gallinaceis maiores, criſtis (barbis) ex vtraq; auricula pendentibus, voce graui, forma cōſpicua (florida) ſtruthionis ſapore. Eſt & auiculæ, inquit, puſillæ nomen tetrax, Alexandro Myndio Epicharmoq;. Ergò tetraones ſiue tetragones, aut eædem ſunt quæ & tetraces, aut valde ſimiles. Merula non diſſentit quidē penitus: ſed & erythrotaonas quoq; dici eas poſſe credit, ſcripta ad nos epiſtola his verbis: Peragraui, inquit, fines patrios. ſecus Æmyliā viam oblatę mihi ſunt paſcentes aues, haud ita multò anſere maiores: quarum ceruix quatenus alas contingit, rubro perfunditur. rubeſcunt item cilia, (atqui in noſtris ſtardis ſeu trappis, quas ipſe videre potui, cilia prorſus non rubeſcūt.) Rogati de nomine ruſtici, reſpōdêre ſtardas appellari, & nidificare inter matureſcentes ſegetes. præterea caudam in modum pauonis ſubrigere, quarum carnes qui comedêre non inſuaues aiunt eſſe. eas contenderim erythrotaones Plinio vocari. tu quid ſentias quando otium fuerit perſcribe. Reſpondi ad hunc modum de erythrotaone: Si quæris de nomine, ſubdubito: cum propter illa Suetonij verba, qui tetraonas aues in Caligula appellat, tum quòd omnes Pliniani codices manuſcripti tetragones ſiue tetragonas habent, nullus erythrotaonas. ſin de re, tecum ſum: vt genus hoc intelligam, quod (vt ſcripſiſti) Ligures ſtardas vocant. nam & Veronæ Aquileiæq; modo ſterdas, modo trapos eas nominãt. Hiſpani tardas, à tarditate dictas vt arbitror. quoniam, vt inquit eodem loco Plinius, alterum earum diſcrimen vulturum magnitudine coloreque conſpicitur. nec vlla, inquit, auis, excepta ſtruthiocamelo, maius corpore implet pondus, intantum aucta, vt in terra quoq; immobilis prehendatur. deinde ſequitur, Proximæ (inquit) eis ſunt, quas Hiſpania aues tardas appellat, Græci otidas: vt tria videantur eius alitis faſtigia. Sed vulgus differentias & interſtitia tueri diu neſcit, proindeque tria earum genera tanquam vnum eodem vocabulo ſignificat, tardas appellando, Hæc Hermolaus.

De tetrace quem cum trappo cōfundere videtur, Longolij ſententia.

¶ De tetrace, ex Dialogo Gyberti Longolij de auibus, quem is interpretatur Vrhan Germanicè, id eſt vrogallum, vel gallum ſyluaticum maiorem: & cum trappo confundere videtur. mihi tetrax Athenæi, & Ariſtotelis tetrix, cuius verba recitat, vrogallus videtur, vt & Plinij tetraon ſiue erythrotaon: Nemeſiani verò tetrax, omnino idem qui trappus vel otis. Tetracem eſſe arbitror (inquit Longol.) quam Ariſtoteles etiam tetricem vocat: Athenæus porphyrionis ſpeciem eſſe docet. Indicat autem porphyrionis vox neſcio quid purpuraſcentis, quem tamen colorem in vrogallinaceo nondum deprehendi. Certè Athenæus tetracem ita deſcribit, vt Myſiorum potius nomenclaturæ videatur tribuere, quod aſſerit, quàm veritati. Nam ab indigenis ita vocatam auem dicit. Refert autem in Myſia ſibi in ſporta allatum, magnitudine maximi gallinacei, ſpecie porphyrioni perquam ſimilē, vtrinq; ab auribus propendentibus gallorum inſtar paleis, graui voce, floridoq; corpore. Certè vrus noſter non paleas, verum veſtigia tantum palearum habet: neq; porphyrionis forma conſpicitur, cum non adeò longo ſit collo, ſed inſtar pauonis adducto & gracili, nullaq; virentium aut rubentium plumarum imagine ſpectabilis: Vt tetracem tamen appellem, Nemeſiani poetę authoritas, qui de aucupio Latinis verſibus conſcripſit, me adducit. Eos hîc recitare placuit. *Et tetracem Romæ, quem nunc vocitare taracem Cæperunt, auium eſt multò ſtultiſsima, nunquam* (namq; forte) *Cùm pedicas necti ſibi contemplauerit adſtans, Immemor ipſe ſui, tamen in diſpendia currit: Tu verò adductos laquei cum ſenſeris orbes, Appropera & prædam pennis crepitantibus aufer: Nam celer oppreſsi fallacia vincula colli Excutit, & rauca ſubſannat voce magiſtri Conſilium, & læta fruitur iam pace ſolutus. Hic prope Pentinum radices Apennini Nidificat, patulis qua ſe ſol obijcit agris. Perſimilis cineri dorſum,* (collū forte) *maculoſaq; terga Inficiunt pullæ* (nigræ, vt in perdice) *cacabantis imagine notæ. Tarpeiæ eſt cuſtos arcis non corpore maior: Nec qui te volucres docuit Palamede figuras. Sæpe ego nutantem ſub iniquo pondere vidi Mazonoim* (Mazonomi lego) *puerum, portat cum prandia, cirro Quæ conſul prætorve nouus conſtruxit ouanti.* Principio poeta auem iſtam *ſtultam* vocat, quòd laqueum, quem ſibi coràm parari videt, nō fugit, ſed abeunte aucupe, mox accurrens, ſeſe huic inuoluit. Denide *cacabanti colore* & maculis perſimilem aſſerit, hoc eſt, ſi quid ſentio, perdici. etenim me legiſſe alicubi memini, *cacabare* perdicis eſſe vocem: neq; aliter etiam nunc ſonant. Deinde de magnitudine quàm bene conuenit, ad anſeris pondus collata. Ariſtoteles tetracem (imò tetricem) nō tecto ſed aperto nido oua ponere ſcribit, idq; plurimū in fruticibus. id quod nos etiam obſeruauimus, & nidum eius congeſtum potius quàm conſtructum vidimus. Idem ab Athenienſibus vragem nominari perhibet: vnde coniecerit aliquis hodie etiam à nobis vrum gallum dici, quod mihi tamen non videtur. aſtruant hoc illi, quibus Germania olim Græciſſaſſe exiſtimatur. Eſt & ſanè vrus gallus etiam puluerator, vt omnes propemodum frugilegæ. Nec alius videtur tetraon vel erythrotaon Plinij, quem è Germania vel Septentrione, anſeris ſpecie nigricantem, (videtur hîc Longolius gallum vrum & trappum confundere, vt infra etiam in vrogallo

dicam. nam cum de vrogallo agat, eundem Plinij tetraonem nunc faciens, mox vulgò eundem anseris nomine venire scribit, quod trappo non vrogallo conuenit. illum enim Trappganß/ appellant,) rubro paulò perfusum, venire asserit. Non enim speciem hic ad similitudinem, sed ad magnitudinem refero. Quòd rubro autem perfusum prædicat, id & in coturnicibus & perdicibus videre licet, & in nostro tetraone eundem colorem animaduertere. Nam & is à perdice nulla propemodum ratione, præterquam magnitudine, qua vel quatuor propè gallinaceos etiam maximos vincit, distat. quin etiam & gregarius est, & puluerator, & frugilegus. Sub autumnum ad nos gregatim aduolat, agrum quem insedêre, ouium grege occupatum diceres, tanta est volucris magnitudo, sępe mihi conspectæ: nec vllam pestem magis odêre holitores. nam ventrem rapis fulcit, & non mediocri præda contentus esse solet. At non video, cur vulgò anseris nomine veniat, cum nulla in tam magno corpore mica sit, quæ anseris speciem præbeat: nisi quia anserum modo gregatim volat. (*Vide* infra in capite de recentiorum scriptis de Tetrace.)

Tetraones & tetraces.

¶ Tetraones, τέτρακες, Trappen German. colorem habent album, tendentem ad cinereum, alas nigricantes: magnitudine vultures vel æquant vel superant, Eber. & Peucer. Sed qui elegantissimus in nostris trappis color est per dorsum, caudam, & alarū partem, vt in ardea stellari vel perdice rustica distinctus, ab illis non memoratur.

Bistardæ descriptio ex Alberto.

¶ Bistarda auis est (inquit Albertus) bis vel ter saltum dans, priusquam de humo eleuetur, vnde & nomen ei factum, (quasi *bistardans* s. saltum.) Magnitudine & specie aquilam refert. rostro est curuo, vnguibus aducis, alis & cauda alba, reliquo corpore varia. Carnibus vescitur vt aquila: volucres tamen nō pr̨edatur. sed cadauera forte inuenta comedit: vel animal innocens aut agnum aut lepusculum occidit. quod quidem sola facere nō audet, sed à pluribus sui generis auibus adiuta. Herbis etiam in fame vescitur. ciceris, pisi & leguminum herbis præcipuè delectatur: quod rarum est in auibus carniuoris. Nidificat, non in sublimi, propter tarditatem: sed in terra parit, cùm matura seges est, Albertus.

Trappus quibus in locis Germaniæ vt plurimū reperiatur.

¶ Trappus in regionibus nostris rarus est, in Alsatia & circa Brisacum oppidum non infrequens, vt audio. Memini ter quaterque apud nos captum, & in Rhætia circa Curiam, Decembri & Ianuario mensibus, nec apud nos nec illic à quoquam agnitum. Ego duos ex eis ponderare volui: quorum alter libras nouem duodecim vnciarum appendebat, alter libras tredecim cum dimidia.

Descriptio accurata trappi.

Eosdem cum diligentius inspicerem, descriptionem confeci huiusmodi. Trappi color parte prona (id est dorso & alis, collo excepto, quod cinereum est) talis est qualis grygalli (de quo infra scribetur) vel perdicis rusticæ, id est becassæ, præsertim minoris, vel etiam ardeæ stellaris, sed magis ruffus, nigris maculis vndantibus ferè eleganter distinctus. Rostrum gallinæ. Caput & collum cinereum. sed supina colli pars, ad album vergit: pectus quoque & venter, & crura quatenus plumis vestiuntur ad media vsque femora, alba sunt. Cauda digitos quindecim longa, hoc est palmos ferè quatuor: pennis pulchris, ruffis, cum tænijs quibusdam & maculis nigris, superiore interioreque parte albis, vt etiam in extremitate, ornata. Collum dodrantale. reliquum corpus à collo ad orrhopygium, circiter quinque palmos longum. cauda tres palmos. alarum pennæ maiores candidæ, circa finem nigræ. Crura fusca, paulò breuiora duobus dodrantibus. digiti pedum & vngues vt in gallina. sed digiti terni tantum antrorsum tendunt, nullus retro. Vola vel pars interior retro densa torosaque est. Ventriculus magnus & herbis quibusdam (auricula muris, genere quodam viciæ syluestris, & dauci vel apij) refertissimus erat: vna cum duobus calculis albis. Alias etiam in ventriculo capti in maxima niue, lapillos tantum quosdam & cortices arborum inuenimus. In extrema gula ante stomachum seu os ventriculi, pars est capacior, & ex multis rotundis ferè carunculis compacta & intricata quodammodo. Intestinis diductis & extensis, id quòd à fundo ventriculi ad aluum rectà procedit, dodrantum est septem cum dimidio. appendices verò duæ ab aluo retrocedunt, quarum altera tenuior est, circiter tres dodrantes longa, altera amplior longa dodrantes duos cum dimidio. Tres isti meatus iuxta aluum in vnam capacitatem conueniunt.

Starna.

¶ Starna (à recentioribus dicta) vel est perdix minor, vel auis magna vt anser, grisea, cinerea, cuius caro laudatur, maximè cum iuuenis fuerit, Conciliator vt citat Antonius Gazius. sed hæc auis magna vt anser, starda vel tarda potius quàm starna dicenda est: quod nomen perdici nostræ vel Externæ aui conuenit.

De trapporū tarditate, timiditate, captura, pennis.

¶ Trappos permultos in Anglia esse audio, & locis gaudere aquosis. Syluaticus tardam auem in aqua degere scribit. In segetibus sæpe inueniuntur. euolare nisi vento iuuante non possunt: nec subitò, sed præcedente tantum curriculo aliquo vel duobus tribusve saltibus. Has aues perquam timidas esse audio, & pusillanimes, ita vt vel leuiter vulneratæ moriantur. ¶ Trappi à canibus capiuntur, præsertim cessante vento. item à falconibus & accipitribus. ¶ Trapporum pennæ à piscatoribus requiruntur, vt repræsentatas ex eis muscas pro inescandis piscibus, hamis suis annectant. Eædem vsum scribendi præbent, vt & anserinæ.

Laudantur in cibo.

¶ Laudantur à vulgo in cibò trappi, tanquam suaues & teneri. caro quidem eorum alba non est. Bistardi carnes vituperantur tanquam crassæ & difficiles concoctu. præferuntur tamen si vno die prius occisæ fuerint. Pectoribus & costis eorum allia passim inseri debent, cum pipere & aromatibus. Quòd si con-

ſi cõcoquantur, multum alunt. In nidis reperti maioribus preſtant. ſed debet ab eorum eſu chalcemellitum ſumi, & vinum bonum vetus cum zinzibere conditum, Elluchaſem.

¶ *Anapha*, ענפה, veteres Hebræi exponunt genus milui, noſtrates Iudæi vulgò trappum, Paulus Fagius.

¶ In Merchia Scotiæ regione naſcuntur aues GVSTARDES vernaculo ſermone dictæ, colore plumæ ac carne perdicibus non diſsimiles, ſed quæ holores corporis mole exuperant. Rara eſt ea auis, atq; humanum aſpectum plurimum abhorrens. nuda humo oua ponit, quæ ſi ab homine contrectata, aut eius anhelitu & afflatu vel leuiter imbuta ſenſerit (quod facile naturæ beneficio dignoſcit) extemplo veluti inidonea ad pullos procreandos relinquens, aliò ad oua parienda ſe confert, Hector Boeth. Ego è Scotia auis cuiuſdam palmipedis iconem accepi, tanquam guſtardæ: quam poſui ſupra poſt anſeres feros, quoniam à guſtarda ſiue tarda qua de hic ſcribimus, planè diuerſa eſt, & in nomine fortaſſis ab eo qui adſcripſit, erratum eſt. Vera quidem tarda, guſtarda dicta videtur è Britannis: quoniam Guß anſerem ſignificat, ac ſi tardum anſerem dicas. palmipes tamen non eſt, & præter magnitudinem nihil cum anſere commune habet. ¶ Aliæ aues apud Albertum ſunt goſturdi, nempe alaudæ criſtatæ.

Guſtardes Scotiæ aues.

Goſturdi.

DE TETRACE, TETRICE, TETRAONE, ERYthrotaone, *ex veterum ſcriptis.*

De Tetrace vel tetraone ſcripſimus nonnihil etiam ſupra in Tarda, præſertim ex Nemeſiano, cuius tetrax omnino non alia auis quàm Tarda eſt. Tetrix, quam Athenieſes vragem vocant, nec terræ nec arbori ſuum nidum committit, ſed frutici, Ariſtot. (Quo in loco Albertus pro tetrix habet *radoryz*, quæ, inquit, ſpecies quædam picorum eſt, ferè ſimilis turdo, &c.) Et alibi, Tetrix minus volat, eoq; non in nido, ſed frutice condenſo prolem ſuam ædit, nidumq; auræ patentem habet. Ab imperatore præfectus eram Myſiæ, (inquit Laurentius ille qui dipnoſophiſtas inuitauit) cum tetracem primum vidi, & ſic appellari à Myſijs & Pæonibus didici. At tetracem eſſe ex dictis Ariſtophanis recordatus ſum. Cum autem exiſtimarem dignam auem eſſe, de qua mentionem Ariſtoteles faceret, tractatum illum eius tot talentis eſtimatum legens, non de eiuſmodi aue quicquam inueni. Itaq; gaudebam me habere locupletiſſimum teſtem Ariſtophanem, qui recens ab illius ætate fuit. Ac nimirum cum hæc dixiſſet, ingreſſus quiſpiam eſt, qui in calatho tetracem ferret: hæc maximum gallinaceum magnitudine ſuperabat, & porphyrionis ſpeciem ſimilitudinemq; gerebat, ac quemadmodum galli barbulas vtrinq; ab auribus propendentes habebat. eius vox grauis erat. Cum autem floridam & pulchram auem admirati fuiſſemus, cocta nobis non multò pòſt allata fuit, cuius carnes magnarum ſtruthionum non diſsimiles ſæpe comedimus, Hæc Athenæus lib. 9. Sed eruditis quibuſdam (vt Longolio & Turnero) Ariſtotelis tetrix, de qua verba eius paulò ante recitaui, non alia quàm tetrax magna Athenæo deſcripta videtur, quibus ego etiam facile aſſentior. ¶ Videri autem poteſt tetrax hęc ales magna à voce dicta. nam & tetrax parua, ſpermologo, id eſt frugilegæ ſimilis, per onomatopœiam ſic appellatur, ὅτι τετϱάζει τὴν φωνὴν, quoniam cum oua peperit talem vocem emittit: de qua inter paſſeres ſcribemus. Tetrax, phlexis & elasâs aues nominantur in Auibus Ariſtoph: nec à Scholiaſte ſuper ijs quicquam adfertur. ¶ Decet & tetraones (aliàs *tetragones*, vel *retragones*, vel *tetracones*, vt codices quidam antiqui habent. Politianus in Miſcellaneis ſcribit in vetuſtiſſimo codice Mediceæ bibliothecæ haberi, Decet & traonas: conijcit autem legendum *decet tetraonas*. Merula etiam *erythrotaones* legi poſſe ſuſpicatur) ſuus nitor abſolutaq; nigritia, in ſupercilijs cocci rubor. Alterum eorum genus vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit, (hæc forſitan otis eſt Galeno atq; Ariſtoteli, & ôtus Athenæo, Wottonus:) nec vlla auis, excepto ſtruthiocamelo, maius corpore implẽs pondus, in tantum aucta, vt in terra quoq; immobilis prehendatur. gignunt eos alpes, & Septentrionalis regio: in auiarijs ſaporem perdunt. moriuntur contumacia ſpiritu reuocato. Proximę eis ſunt, quas Hiſpania *aues tardas* appellat, Græci otidas, damnatas in cibis, Plin. Eſt in alpium montibus anſerum (forte *anſerum* legit aliquis, vbi Plinius habet, Alterum eorum genus, &c. quanquam tetraces Nemeſiani *tardas*, Germani trappos anſeres appellant) genus, inter aues maximum præter ſtruthionem: ſed adeò ponderoſum, vt manu capiatur, Author de nat. rer. ¶ Cæterum vt apud Plinium diuerſę ſunt lectiones vt dixi, ita apud Gręcos etiam varijs modis hoc nomen ſcriptum reperio, quos omnes tamen ad alitem vnam referri conijcio. Iam ſupra tetrax (vnde genitiuus tetragis, τέτϱαξ, τέτϱαγος: quemadmodum & cum pro paſſere accipitur) ab Athenæo ſcribi oſtendimus, quem & Euſtathius ſequitur: ab Ariſtotele tetrix, τέτϱιξ (& ὄϱαξ.) Τετϱάδων, auis quædam eſt Alcæo, Heſychius & Varinus. Phaſianos aliqui tetráonas (τετϱάωνας) nominant, Ptolemæus libro 12. Commentariorum de regia Alexandriæ, apud Athenæum lib. 14. ſed rurſus idem Athenæus lib. 9. phaſianum ab Epæneto *tatyram* nominari ſcribit: & à Ptolemæo Euergete in ſecundo libro Commentariorum τέταϱτον, vbi forte ſimiliter τετϱάωνα potius legendum. Vt autem phaſianus olim tetraon dicebatur, ſic etiam tetraones noſtri (præſertim minores. nam vrogallum noſtrum tetraonem maiorem, ſiue ſimpliciter tetraonem Plinij eſſe conijcio) à quibuſdam vulgò phaſiani montani vocantur.

ſunt enim vtrique gallinacei generis vt videtur. Olaus Magnus etiam in regionum Septentrionalium deſcriptione aues quaſdã in niue degentes vocat Germanicè Orhanen (id eſt tetraonas) vel phaſianos.

RVRSVS DE TETRACE VEL TETRAO- *ne, &c. ſcripta recentiorum.*

VOLATERRANVS & Gyb. Longolius de tetraone Plinij verba recitantes, anſeris ſpecie eum eſſe dicunt, quod Plinius non ſcribit. Coniectura tamen eſt eum anſeri congeneres tetraonem ac otidem facere. libro 10. cap. 22. vbi cum de anſeribus egiſſet, mox ſubdit, Anſerini generis ſunt chenalopeces & chenerotes. Et ſtatim, Decet tetraonas ſuus nitor, &c. Iidem tetraonas ex Plinio, rubro paulum perfuſas eſſe ſcribunt, quod Plinius non dixit, ſed in ſupercilijs cocci ruborem eis eſſe. Merula eandem auem tetraonem, (vel, vt ipſe legere mauult, *erythrotaonem*) & tardam (vulgò *ſtardam*) facit: & cilia eius rubeſcere ſcribit, (vt ſupra in Capite de tarda recitaui.) Tetrix Ariſtotelis, & Plinij tetrao, ea eſt auis quæ vulgò *trappus* dicitur, Turnerus. Ego in trappis illis vel, tardis tribus quos aliquando vidi, cilia (vel ſupercilia, vt Plinius de tetraone ſcribit) neutiquam rubere animaduerti: ſed in ea aue potius, quam noſtri vrogallum (Orhan/) appellant: cui etiam nitor & abſoluta nigritia conueniunt. In eadem ſententia ſunt, cum alij quidam viri docti, tum Ge. Agric. qui tetraonas interpretatur Germanicè Pirckhüner/Auerhän. Paucæ aues (inquit idem) hyeme in ſyluis manent, vt tetraones, attagenes. Sigiſm. Gelenius vrogallum tetraonem eſſe nominum ſimilitudine conijcit, quoniam Illyrica lingua hodieq; *tetrzew* vel *tetres* appelletur. Tetrax Athenæi nihil ad tetraones. hi enim à Plinio abſoluta eſſe nigritia dicuntur, & quaſi coccinis ſupercilijs: quidam tamen vulturum colore. tetracem verò porphyrioni ſimilem tradit Athenęus, eiuſq; admiratur τὸ εὐανθὲς, quaſi picturatum ſignificãs, & floridum, quod Hermolaus forma conſpicua conuertit: tum pendere vtrinq; ab auribus paleam oſtendit, Politianus. Ego contra Politianum vel omnino eaſdem, vel maximè congeneres aues eſſe dixerim, vtraſq; ſcilicet in ſyluestri gallinaceorum genere maximas. ¶ Auguſtino Nipho Ariſtotelis tetrix, non magna aliqua auis, ſed alaudæ ſpecies videtur, abſq; criſta, magnitudine & colore ſimilis criſtatæ. quod ego non probo, neq; enim id omiſiſſet Ariſtoteles, cum alias vbi de criſtata ſentit, ſemper τὴν λόφον ἔχουσαν addere ſoleat. Quòd ſi tetricis nomine paruam aliquam auem Ariſtoteles intellexit, ea nõ alia quàm tetrax paſſerum generis fuerit, de qua ſuo loco ſcribemus. ¶ Capitur apud Moſchouitas auis ſubnigra, puniceis ſupercilijs, magnitudine anſeris: quæ pulparum ſapore phaſianorũ ſuperat dignitatem, Moſchouitica lingua *tetrao* nuncupata, quæ Plinio erythrotao vocatur, Alpinis populis cognita, & maximè Rhętis qui ſaltus ad Abduæ amnis fontes incolunt, Paulus Iouius. Eſt autem hic omnino vrogallus noſter.

DE VROGALLO.

Vrogallus idem eſt cũ tetraone Plinij.

VROGALLVM imitatione Germanicæ vocis hãc auem gallinacei generis feri omnium maximam appellare mihi libuit: nam quo apud veteres nomine dicta ſit, non conuenit inter recentiores. Mihi quidem omnino tetraon Plinij videtur. & quoniam alia etiam non diſſimilis ei gallina fera reperitur in Heluecicis Rhæticiſq; montibus, multò minor tamen, maioris minoriſq; differentia addenda fuerit, vt illum de quo hîc agimus vel vrogallum tetraonemve ſimpliciter appellemus, vel maiorem: alterum de quo poſtea ſcribemus, vrogallum minorem, vel tetraonem minorem. ſic enim etiam montium incolę Germanicè appellitare ſolent, kleine vnd groſſe Orhanen. *Vide* plura ad vetus huius auis nomen pertinentia, ſupra in Tarda, & in Capite de Tetrace vel Tetraone è recentiorum ſcriptis. Videtur autem Germanice Vrhan vel Orhan dictus, (aliqui ſcribunt Awerhan) non quidem ab auribus, ſed à magnitudine: vt in boum etiam ſylueſtrium genere maximum vocamus vrum, Vrochß/Awerochß: vt pluribus in Vri hiſtoria docui. ¶ Gyb. Longolius imperitos quoſdam Grammaticos Meleagrides pro vrogallis accipere ſcribit. Anſerem (inquit idem) omnino corporis magnitudine ęquant, vt ob id vros (vrogallos) à Germanis dictos autumem. Etenim non aliter gallinaceos, ac vri boues noſtros, pondere corporis ſuperant. Et rurſus, Vri (vrogalli) noſtrates perdicis in morem dorſo ſunt vario, ventre ſubcandicante, (hęc trappo, id eſt tetraci Nemeſiani, non vrogallo noſtro cõueniunt, vt & aliæ quędam notę à Longolio hic recitatæ: vt duas aues diuerſas confundere mihi videatur, vt ſupra etiam in Tarda ſcripſi, nimirum quòd morte præuentus dialogo ſuo de Auibus extremam manum non impoſuerit,) pedibus cruribuſq; tuberoſis quarundam columbarum in modum ſpectantur, capti animum deſpondent, cibumq; niſi longo poſt tempore non aſſumunt, Hæc Longolius.

Ortygometra an vrogallus ſit.

¶ Albertus Magnus libro 7. de animalibus vrogallum ineptè putauit veterum ortygometram eſſe. Ortygometra (inquit) genus eſt gallinæ maximum, anſeris magnitudine: pennis in pectore hyacinthi coloris, in dorſo cinerei. Vocatur autem Orhan/ ab incolis alpium, in quibus maximè abundat. Incolit ipſa iuga montium: & ex glacie quæ illic perpetua eſt, aliquando cryſtallos deijcit: & inueniuntur aliquando parui cryſtallini berylli in gulis (pappis) eius, Hæc ille. Sed vrogallus quem ipſe obſeruaui ac deſcripſi, dorſo non erat cinereo.

¶ Vrogal-

¶ Vrogallus apud Italos diuerſa habet nomina. nam circa Tridentum *cedron* vocatur: alibi, vt *Nomina.*
circa Vincentiam, *gallo ſeluatico*, quo nomine qui circa Tridentum habitant, alterum ſylueſtris galli genus domeſtico ſimile aut par appellant. alibi circa Rhętiam, *ſtolzo*, vel *ſtolgo*, vel *ſtolcho*: cuius vocis etymon videri poteſt Germanicum. noſtri enim ſtoltz appellant, quicquid magnificum aut ſuperbum eſt: vt forte propter magnitudinem ac pulchritudinem ex adiectiuo nomine ei proprium factum ſit. Illyrij *tetrzew*, quaſi tetracem vel tetraonem nominãt. Germani Orhan/ vel etiam Pirckhun/ quod nomen etiam alteri cuidam generi attribuitur, quod mox ab vrogalli hiſtoria memorabimus. Sunt qui phaſianis adnumerent, atq; ita appellent, Bergfaſan. Phaſianus etiam in montibus Helueticis reperitur, perpulcra auis, & flauis pennis ſplendida. duorum eſt generum, maior & minor. reperiuntur autem quidam nigri, alij fuſci, (vrogallos minores intelligo, quorum fœminæ, vt & maiorum magis fuſcæ ſunt quàm mares, vt eadem auis ſit phaſianus maior,) & vrogallus minor, admixtis tamen diuerſi coloris ſplendentibus pennis. Maximi phaſiani alio nomine vrogalli vocantur, Stumpfius. *Dukiphat* Hebraicam vocem Iudæi quidam recentiores Germanicè Vrhan interpretantur, vt ſupra ſcripſi in Gallo ſylueſtri in genere.

¶ Vrogalli quidam reperiuntur qui libras duodecim aut quatuordecim appendunt, Stumpfius: intelligit autem de libris noſtris, quæ ſedecim vel octodecim vnciarum ſunt. ¶ Vrogallus à me inſpectus huiuſmodi erat.

Deſcriptio vrogalli ab autore inſpecti.

Collum dodrantale, plumis veſtitum nigricantibus, ſed cinereo diluto colore ſparſim notatis. alarum longiſſimæ pennæ palmorum quinq; nigricantes, aut fuſcæ potius. reliquæ in alis, minores dico & minimæ, caſtaneæ ferè colore, nigricantibus punctis diſtinctę. caput nigrum, pars infra roſtrum nigrior. Roſtrum gallinę, breue, gibberũ, latum, validum. Supercilia & pellicula circa oculos rubra. Collum pronum punctis cinereis varium, quibus pennæ virides ſuccedunt. Pectus & venter colore nigro. In medio thorace vbi os pectoris maximè prominet, plumæ aliquot ab altera parte albæ, altera nigræ ſunt. Minores plumæ ſub alis albiſſimæ, præterquam in ſummo: reliquæ albicantes fuſco admixto ſplendidę. Cauda quinq; palmos longa, aut paulò plus, pennis nigris condita, maculis paucis albiſſimis extremitates præſertim minorum pennarum & punctis variarum inſignientibus. In metaphreno (dorſo ſuperiore) plumæ caſtanearum coloris, punctis aſperſæ, vt in alis: in inferiore (dorſo) cinereę, magis variæ punctis quàm in collo, longè pulcherrimę. Poplites & femora plumis albis veſtiuntur, quæ in cruribus fuſcæ vſq; ad digitos pedum deſcendunt, vt in grygallo quoq;, & vrogallo minore. quibus etiam digitos pedum ſimiles habet, & appendiculas quaſdam pectinatim vtrinque à digitis ſed breuiter eminentes, & alia vbiq; toto corpore multa ſimilia, vt congeneres eſſe aues, magnitudine ferè tantum & colore diſtinctas, non ſit dubitandum. Longitudo vrogalli à capite extenſi ad pedes, dodrantes quatuor cum dimidio. Cauda extẽſa ſemicirculum reddebat, trium in circumferentia dodrantum. Ex albis in cauda maculis ætas conijcitur, quò enim iuniores ſunt, eò pauciores illas habere feruntur. Marem à fœmina quod ad colorem nihil differre audio, niſi quòd fœmina minus nigra eſt.

¶ Verſantur vrogalli in altiſſimis montium iugis. Albertus: aut altiſſimis potius ſyluis. Folia ſtirpium edunt, à quibus etiam nomen vulgare factum vrogallo minori, **Laubhan.**

¶ Species quædam ſylueſtrium gallinarum nomen inuenit ab arboribus & patria vbi potiſſimum verſatur, **ein Birckhan/** (betulam arborem noſtri vocãt **Birck**,) dicitur & **Aurhan**: forſitan ab aura, quam facillimè ſentit propter rariſſimum corpus: aut **Vrhan /** à ſenio longiſſimo: aut cauda, (quæ Græcis *vrà* eſt:) aut magnitudine, quia reliquis gallinis maior ſit.

Hoc auiũ genus coire.

Hæc etiam coit ore menſe Martio, ſed multò aliter quàm bonoſæ. Gallus huius ſpeciei ſperma ex ore tempore coitus in vêre excreat & euomit, & voce magna aduocat gallinas ipſas, (ſicut domeſticus gallus aduocat galllinas inuẽto aliquo grano) quæ cum aduenerint, ſperma eiectum & excreatum à gallo in terram, ore legunt & reglutiunt, & tali modo concipiunt. Quas deinde ludens gallus omnes ordine comprimit, (quaſi verò illud comprimere non ſit coire,) & quaſi ratum facit ſemen comeſtum. at non coit, quod vidi: ſicuti ſemina quorundam piſcium tantum afflatu maſculi, teſte Plinio, rata redduntur, vt ita dicam. Nam ſuper quas gallinas non aſcendit, illæ oua hypenemia pariunt vt domeſticæ gallinæ. Quicquid verò fugatis gallinis, caſu aliquo remanet in terra de ſpermate galli excreato, hoc operante Sole nonnunquam, forſitan rore aut pluuia ſuperueniente, & putrefacta materia, mutatur in vermes & ſerpentes quæ dicuntur à Germanis **Vrhanſchlangen** & **Birgſchlangen** (id eſt vrogallorum ſerpentes, & montani ſerpentes.) harum copia eſt in ſylua, quæ à Tangera fluuio nomen habet in veteri Marchia.

Serpentes & gẽmas è genitura vrogalli generari.

Quicquid econtra remanet in terra de ſpermate excreato iſtius galli, pluuia non ſuperueniente aut rore (non) coincidente, mutatur & coagulatur quaſi in veſicam tranſlucidam & candidiſſimam, & veluti lapideſcit: & fit gemma quæ à paſtoribus & venatoribus colligitur. & reperitur in locis vbi tali modo galli iſti coeunt, **Auff dem paltz platzel** tempore verno, **Wann jhr paltz zeit iſt.** Hæc illa ipſa gemma facta & coagulata ex ſpermate galli excreato, mirum in modum facit ad conceptum datum (data) mulieribus ſterilibus incitat ad Venerem, & auget appetitum prolis. Gemmæ tales magnitudine & forma & candore margaritarum apparent. nonnunquam grana harenæ vnà coagulata in his reperiuntur, aut pulueres, Chriſtophorus Encelius Salueldenſis. Ego huic ſerpentium & gemmarum è genitura galli generationi, non facile crediderim. nam ſi huiuſmodi res alienę prorſus naturæ ex auis ſemine naſci poſſent, ex aliorum quoq; animalium ſemine, quod proculdubio ſæpe in terram delabi cõtingit, multa & varia cur minus quàm è galli ſemine naſcerentur? Præterea hoc auium genus ore coire quis credat? ſcribit quidem ipſe Encelius ferè omnes gallinas ſylueſtres ore coire, ſed modo diuerſo. Et paulò ante, Multæ aues ore (inquit concipiunt & coeunt, vt ſunt corui, exoſculatione facta vt fit in columbis. licet hoc negat Ariſtoteles. nec ego admodum adfirmo, quia non vidi coeuntes. De graculis tamen ſiue monedulis mox adfirmans, Graculi (inquit) profecto ore coeunt tempore verno. Inter aquatilia etiam lolligines, ſepias, locuſtas, ſquillas, cancros, ore coire ſcribit. Ferunt & noſtri quidam aucupes vrogallos coituros aream aliquam puram & planam in terra parare, in qua coeant: fœminam à coitu maris genituram quæcunque effluxerit deuorare & concipere.

Vrogallis audio interim dum gallinas voce alliciunt & inuitant (**faltzen/** [vel **paltzen/** etiam puto] Germani appellant, & **locken/**) viſum & auditum intercipi: atq; interim opus eſſe magna celeritate aucupis vt bombardæ globo feriat: alioquin enim auditum eius acutiſſimum eſſe.

Tetrao Latinorum eſt auis quam Itali hodie vocant *gallo cedrone*. Sabaudi gallum ſyluaticum, *vn coc de bois*. hæc frequenter in altis Cretæ montibus videtur, duplæ magnitudinis ad capũ macula vtrinq;

iuxta

iuxta oculos ſupra tempora inſignis, inſtar phaſiani. colore tam atro vt tanquam palumbi collum reſplendeat. nihil in ea albi, prȩterquam in alis. crura ſimiliter vt attagenis hirſuta, Bellonius.

DE GALLO BETVLÆ.

¶ Aristoteles de hiſtoria animalium 8.12, inter alias aues quæ auolantibus coturnicibus duces ſe prȩſtant, cynchramum quoq; numerat: à quo inquit reuocantur noctu, cuius vocem cum ſenſerint aucupes, intelligunt parari diſceſſum. Hunc locum reddens Albertus, *Fababorioz* (aliàs *fababonitz*, inquit,) eſt gallina quam vocamus gallinam ſybicis, (vibicis,) quæ eſt arbor quam quidam nutricam (forte *myricam* ſcripſit. quanquam myrica alia arbor eſt) vocant. eò quòd gallus huius generis in hac arbore inſidens frequenter inuenitur, & cantat noctu ſicut gallus domeſticus, maximè quando diſceſſum parat. Nos de cynchramo ſcripſimus ſupra *in Elemento C.* Cæterum arbor quam vibicem appellat, non alia eſt quàm betula, Germanicè vulgo dicta ein Birck: è qua virgæ conficiuntur, quibus vibices & liuores in percuſſis excitantur. Sunt qui vrogallum maiorem etiam Germanicè nominent Birckhun/ vel vt Ge. Agricola ſcribit, Pirckhun. Sed is potius Germanicè dici debet Birghun/ id eſt mõtana gallina: hoc verò genus de quo nunc agimus, Birckhun/ hoc eſt gallina betulæ, rectè appellatur: ſiue quòd betulæ gemmis veſcatur, ſiue quòd inter has arbores latêre ſolet, ſiue à colore vt Gyb. Longolius ſuſpicatur. Nam ſupremum (inquit) à betula corticem ſi detrahas, qui albo ſubeſt, in nigroq; ruffeſcit, præcipuum huius gallinȩ colorẽ imitatur. nam dorſum alioqui inſtar perdicis maculoſum habet: Hȩc Longolius, qui hanc auem attagenem eſſe conijcit. Ego attagenem aliam eſſe puto, (quoniam à veteribus paluſtris deſcribitur auis:) hanc verò betulȩ gallinã, eandem eſſe quæ à noſtris montium incolis Spilhan vocitatur, nos grygallum minorem appellabimus paulò pòſt, vbi & gallina betulæ ſeorſim amplius deſcribitur Longolij verbis. In libro quodam vulgari, in quo rerum nomenclaturæ varijs linguis enumerantur, auem Germanicè dictam Pirckhun / Italicè *calmaza* (corrupta forſitan voce pro *gallinaza*) vocari inuenio.

Birck-hun.

DE VROGALLO MINORE, *vel Tetraone minore.*

Avis hæc quam vrogallum minorem voco, vel tetraonem minorẽ, vulgus noſtrum ſecutus, quod eandem in alpibus Germanicè ſic appellat, kleiner Orhan/ cum ſuperiore multa communia habet, & poſt eandem inter ſylueſtres gallinas maxima eſt. Aliqui Laubhan appellant, à frõdibus ſiue folijs arborum & fruticum quibus veſcitur, alij Birgfaſan/ id eſt phaſianum montanum. alij Grůgelhan/ quaſi grygallum dicas, à voce. Sed alius eſt grygallus, cuius hiſtoriam proximè ſubijciemus: alius etiam Spilhan vulgò dictus, grygallo minor, nec aliud ferè differens. Imperiti quidam & vulgus hominum hæc nomina confũndunt: ſunt qui ſexu tantum differre putent, ſed falluntur. Ego enim ipſe ſingula hȩc genera diligenter inſpexi, præter grygallũ minorem, quem nondum videre potui: & à viris harum rerum peritiſſimis, præcipuè clariſſimo viro Ægidio Scudo Claronenſi, differentias eorum didici. Colores igitur & alia ſingulis peculiaria, in ſingulorum deſcriptionibus leges, hìc magnitudines comparaſſe ſat fuerit. Eſt enim ad attagenem (ſic voco gallinam coryli vel francolinum)

Laub-han, Spil-han.

Grygallus minor,	ein Spilhan/	ſeſquialter:	ad gallinam corylorum.
Vrogallus minor,	ein Laubhan/	duplus:	
Grygallus maior,	ein Grůgelhau/	triplus:	

Vrogallus maior, omnium maximus, qui etiam anſerem quandoq; excedat.

In Atheſina regione gallinæ ſylueſtris genus capi audio, quod vulgò Germanicè Bromhenn nõminetur, fortè quòd inter frutices & ſentes latere ſoleat, villatica maius. quod ego vel vrogallum minorem noſtrum, vel grygallum maiorem eſſe conijcio. nam maioris vrogalli nomen vbiq; idem eſt: grygallus verò minor infra gallinam villaticam eſt.

Brom-henn.

Vrogallus minor à me conſpectus multò maiora ſupercilia è pellicula rubente, (cœrulea quandoq;, ni fallor) quàm vrogallus magnus habebat. plumas in vertice nigras. Roſtrum nigrum, breue, longitudine tantum tranſuerſi pollicis. Collum quinq; aut ſex digitorum longitudine, cœruleis vel Indicis plumis veſtitum. Infra collum in medio dorſo & alis plumæ nigricant. alarum tamen mediæ partes candidȩ ſunt, item interiores. Venter quoq; nigris plumis integitur. poſt medium dorſi, quod nigricare diximus, iterum caudam verſus plumæ ſunt Indicæ vt in collo. vtrobiq; tamen non totȩ plumȩ huius coloris ſunt, ſed margines tantum earum & extremitates, ferè vt in pauonibus. Cauda pennis ſuis nigricat, quæ in medio multȩ curtæq; ſunt, ita vt latè extendi poſſint: vtrinq; verò tres longiores extrorſum reflexȩ, ita vt lilij figuram qualis depingi ſolet, cauda extenſa quodammodo referat. Circa orrhopygium & poplites plumȩ denſiſſimæ, quæ ad digitos vſq; pedum extenduntur, quaſi natura ipſos munire voluerit ne frigoris iniuria læderentur, vt & grygallum maiorem (nam minorem non vidi) & vrogallũ maiorem, & maximè lagopodes. Digitis pedũ ſquamatim compactis, vtrinq; ſquamoſȩ quȩdam

Deſcriptio vrogalli minoris ab authore conſpecti.

vel corticeæ appendices eminent vt in caudis cancrorum ferè, ſicut in alijs etiam gallorum montanorum generibus. Magnitudo totius alitis, inſtar gallinæ villaticæ, vel paulò maior, & oblongior. Plumæ pedum nigricant, ſed maculis albis diſtinguuntur: & tibię anterius tantum, non etiam poſterius, plumis induuntur. ¶ Fœmina in hoc genere, mari ſimilis eſt, ſed minus nigra, & magis fuſca, vt & in vrogallo maiore.

¶ Italicè nominatur *faſàn négro*, vel *faſiano alpeſtre*, vel *gallo alpeſtre*, à montium incolis & vicinis. ¶ Phaſianos ſylueſtres nigriores in alpibus capi, qui rubedinem quandam circa collum prope roſtrum habeant, in ſchedis meis annotatum inuenio, haud ſcio an ex authore aliquo, an quòd ita audiuerim. ¶ Stumpfius etiam memorat phaſianos quoſdam montanos, nigros & fuſcos, veris phaſianis maiores, qui non in ſummis montium altiſſimorum, vt vrogalli maiores, ſed medijs plerunq; ſyluis reperiantur: de his

de his ipſis, vt video, vrogallis minoribus ſentiens: in quibus nigrior mas eſt, fœmina dilutior. ¶ Vrogallus minor raró viuus capitur, vt ſcripſit ad me, qui miſit olim amicus è montibus Claronæ:) Capitur enim laqueo, ita vt collo aſtricto ſuffocetur & inſtar furis pendeat.

Quomodo capiantur.

¶ Vrogalli minores in Septentrione (in Noruegia & finitimis regionibus) duobus aut tribus menſibus ſub niue ſine cibo latitant: interim tamen aliquãdo à venatoribus capiuntur, Olaus Magnus. Eædem forte aut ſimiles aues fuerint, de quibus Ariſtot. in lib. Mirabilium narrationum: In Ponto (inquit) aiunt per hyemem aues quaſdam reperiri, quæ neq; excernant, neq; cùm pennæ eis euelluntur, ſentiant, neq; cum veru transfiguntur, ſed tum demum cùm ab igne incaluerint. Niſi quis lagopodes potius accipiat, quæ in ſummis & frigidiſſimis, vbi ne frutex quidem præ frigore vllus creſcit, alpium iugis degunt.

De auib. quæ hyeme nihil ſentiunt, niſi ab igne incaluerint.

DE GRYGALLO MAIORE.

AVIS hæc ad viuum depicta, in Helueticis alpibus, circa Claronam præcipuè, vocatur ein Grügelhan / per onomatopœiã: quam ego ſecutus Latinè etiã grygallum dicere volui. Græcè etiam γρυκόκκυξ nominari poterit. à particula *gry* ad vocis imitationẽ facta, & verbo κοκκύζειν, quod voci gallinaceorum peculiariter tribuitur: vnde & orthriococcyx pro gallinaceo legitur. Quòd ſi quis propter mirificam colorũ varietatem, qua attagenem & gallinaginem etiam ſuperat, attagenem alpinũ nominare voluerit, præſertim cùm delicatiſſimam eſſe in cibo exiſtimem, non ineptè is mihi facere videbitur: etſi

Grügelhan.

magnitudine attagenes doctis plerisq; existimatos (francolinos) vt præcedenti capite docui, triplo ferè excedat. ¶ A capite ad pedes extensa auis, quam vnicam in hoc genere vidi, longa erat tres dodrantes & palmum, rostro vt vrogallus maior, sed minore ac nigriore. Toto corpore perdicis ferè præsertim rusticæ, vel gallinaginis instar colorato & punctis distincta vbiq; maculisq; nigricantibus, reliquus color ruffus est vel ad castaneæ colorem vergens. est & cinerei aliquid, in collo præcipuè. sunt & albę quędam alicubi maculæ. Iris oculorum rubicunda. Colore circa oculos, retro pręsertim, rubente, angustius tamen quàm in alijs gallis syluestribus, nisi fœmina hæc forte fuit quam vidi. Ima colli pars prona tubet, intercedentibus lineis ex cæruleo virentibus. In ventre plurimum albi est. Crura pedesq; & digiti similiter vt in vrogallis. Varietas quidem colorum tam multiplex est, vt varietatem decoremq; eius verbis exprimere nequeam.

DE GRYGALLO MINORE.

Spilhan.

GRYGALLVS minor à me appellatur, qui vulgò in Helueticis alpibus, Claronæ præsertim, Spilhan/ vel Spillhan/ nescio quam ob causam. Is à superiore, vt audio à viris harum rerum peritissimis, magnitudine tantum differt, dimidio scilicet minor, sesquialter verò ad attagenam quam coryli gallinam vocamus.

Birckhun Coloniensis.

¶ Haud scio an eadem auis sit quę circa Coloniam & alibi Birckhun/ id est betulæ gallina, nominatur: quam Gyb. Longolius *attagên* esse putat. Perdici, inquit, persimilis est, sed maior. nomen Germanicum habet, non à montibus, sed ab arbore betula. densa enim loca & opaca, vt venatoris insidias, maximè bombardarum minas fugiant, petunt. quamobrem sæpe in betuleto latent: de quo subinde, si diligenter adsis, in fœnilia & sata callidissimè excurrere videas. at quòd nunc non eadem natalia obseruant, in causa est bombardarum frequens vsus, qui multis præclaris auibus Germaniam spoliauit. Alioquin ego non tam à montibus, quàm à betulæ colore auem nuncupatam reor. Nam supremum à betula corticem si detrahas, qui albo subest, in nigroq; ruffescit, præcipuum huius alitis colorem imitatur. perdice enim paulò magis subruffescit, vt de Attagêne Alexander Myndius tradidit. dorsum quoq; instar perdicis maculosum habet, Hæc ille. Quærendum autem an hæc vel eadem sit cum grygallo minore nostro: vel fortè fœmina in eo genere quod *morhennam* appellant. talem enim omnino describit Turnerus, vt supra dictum est, & dubitat an sit attagen vel gallina rustica. marem verò in eodem genere totum nigrũ facit. Fieri autem potest, vt vel Turnerus deceptus sit, (quod magis puto) talem huius galli fœminam existimando, vt vtrunque genus diuersum sit: vel Longolius talem huius fœminæ marem esse ignorauerit. Ego quidem in nullo animalium genere, fœminam mari colorum varietate & pulcritudine anteire puto. Plura de gallina betulæ *vide* paulò superius in Capite proprio.

DE ORDINE SEQVENTIVM GALLINACEI GENERIS, VT VVLGVS FERÈ appellat, auium: quæ omnes feræ sunt, gallinis villaticis aliqua ex parte similes, minores tamen, longis cruribus, &c.

De gallinellis vel gallinaginibus.

HACTENVS dictum est de illis auibus quas gallinacei generis mansueti aut feri esse, nemo dubitat, & quas veteres etiam eidem generi adscripserunt. Restat vt de cæteris etiam scribamus, quę à vulgo nostro aliarumq; nationum (Italiæ & Galliæ præsertim, quod sciam) *gallinellæ* ferè (ab Italis) appellantur, (quo nomine communi etiam Latinè dici poterunt, nisi quis *gallinagines* malit) quòd gallinis similes, sed minores sint, cruribus omnes longis, & rostris pleræq; lõgiusculis, fidipedes, digitis tribus ante, vno retrorsum extenso, in omnibus, ni fallor (nam inter aquaticas gallinellas Argentorati mihi depictas, duas [Schmirring & Koppriegerle] video posteriore isto carere, nescio an verè, an quòd pictor non expresserit, quod magis puto) minimè volaces, & ad cursum potius comparatæ. quamobrem crura eis longiora data sunt. Plumæ in cruribus ad media femora omnibus descendunt. omnes in delicijs mensarum habentur, carne suaui & tenera, sæpe etiam pingui. Differũt victu & locis in quibus pascuntur. Sunt enim aliæ aquaticæ, quæ in ripis, littore, glarea, locis aut pratis palustribus victitant, multorum omnino generum. aliæ terrestres locis siccis, quarum pauca genera nouimus. hæ corpulentiores, illæ graciliores. Primum igitur de terrestribus agendum.

Duo genera sũt gallinularũ, terrestres & aquaticæ.

DE GALLINVLIS TERRESTRIBVS: ET PRImùm de illis quæ vulgò Germanis Hegescharæ dicuntur, quarum & icon hîc expressa est.

Heggeschårn cur sic appellentur.

AVIS hæc à nostris aucupibus vulgò Eggenschår appellatur, ab alijs Heggeschår tribus syllabis, vel Heggschår duabus: quoniam turmatim iuxta sępes decurrunt, vbi post fœnisecia deprehenduntur. *heggam* enim vel *hagam* Germani sępem vocant, *scharam* verò gregem vel turmam. aut fortè quoniam circa sępes terram fodiant. Verbum enim scharren nobis significat pedibus fodere, vt gallinæ solent. quod tamen an hæ aues faciant certum mihi non est. Sunt qui periphrasticè nominent, ein groß Wasserhünle / hoc est gallinellam aquaticam magnam, sed non propriè aquatica dici debere videtur.

Corpore

Corpore breui & craſſo eſt:& reliqua ſpecie ſicut hîc pingitur. Vix vlli auium digiti pro ſua magnitudine longiores, poſtremus etiam ad anteriores circiter dimidiam longitudinem obtinet. Colores non ſatis memini: puto tamen crũra ſubuiridia eſſe: in dorſo & alis colorem è ſubruffo fuſcũ,&c. Circa Verbanum lacũ quidam mihi Italicè *polle* nominabant: quod nomen cùm pullam ſeu gallinam ſignificet, nimis generale eſt. ¶ Græcum aut Latinum nomen nullum habeo: poterit tamen *trochilus terreſtris* dici (nam alij ſunt aquatici è gallinellarum ſimiliter genere trochili) cum & genus cõmune ſit, & in curſu celeritas, vnde nomen à Græcis factum. quanquam & minimam auiculam regulũ aliqui trochilum appellant. Hegeſchara quidem celerrimè per frutices currit, & aliquando ad latus ſalit. malè volat, & ægerrimè in aërem ſe attollit. A falconibus aut accipitribus capitur, qui propter coloris obſcuritatem (vt audio) difficilius hanc auem quàm coturnicem eminus viſu deprehendunt. ¶ Vocem eius eſſe audio aſperam & ſerratam, vt ita dicam, *ger, ger, ger*, (proferendo *g* conſonantem vt Latini ſolent ante e) inſtar ſerpentium vocis quodammodo. itaq; etiam capi ab aucupe vocem eius imitante allectã, dum cultrum per aridum lignum crenatum deducit. (Sunt qui dicant hageſcharam captam vocem inſtar ſciuri emittere.) ¶ Sed alios hoc idem de alia quadam aue referentes audiui: quæ menſe Iunio & Maio in pratis reperiatur, magnitudine turdi viſciuori, colore ruffo inſtar perdicis, cruribus longis, cauda nulla, die nocteq; obſtrepera, voce mirabili, quam imperiti prætereuntes natricum (ſerpentium) eſſe

Trochilus terreſtris dici poteſt.

De voce eius.

putent, non admodum dissimili anatũ voci (der Enten retschen) sed argutiore. Hæc (aiunt) inter herbas & gramen sese abdit, vt rarò appareat. Deprehendũnt eam tamen aliquando fœnisecës in nido. Oua eius 12. aliquando inuenta sunt, columbinis paulò maiora. Hæc nobis amicus quidã retulit, cui fœnisecës narrauerant. Apparet aũt hanc quoque, si alia auis est, inter gallinellas terrestres numerari debere. Quærendũ an eadem sit de qua Turn. Est apud Anglos (inquit) in Northumbria auis longis cruribus, cætera coturnici, nisi quòd maior est, similis: quæ in segete & lino, vere & initio æstatis nõ aliam habet vocẽ quam *crex, crex.* hanc enim semper ingeminat, quam ego Arist. crecem esse puto. Angli vocant *a dakerhen*, Germani ein Schryck. (Ea quam nos arquatam nominauimus, à Frisijs, vt audio, Schrye appellatur.) Sunt qui etiam rusticulam minorem, voce sua ita obstrepere dicant, ac si quis cultrum per serram duceret. ¶ Retulit etiam nuper mihi quidam similes quasdã *hegescharæ* aues ex India adferri, in Gallia à se visas, quæ carnem & mures edant grandibus bolis, & ossa magna deuorent, magnitudine gallinæ. ¶ Hegescharam Anglicè audio *ray* vel *rayl* nominari, & inter segetes capi, lautissimam auem.

DE GALLINVLA QVAM NOSTRI VOcant Brachhun: *vel phæopode duplici, quarum alteram arquatam minorem vocaui.*

PHÆOPVS Brachuogel.

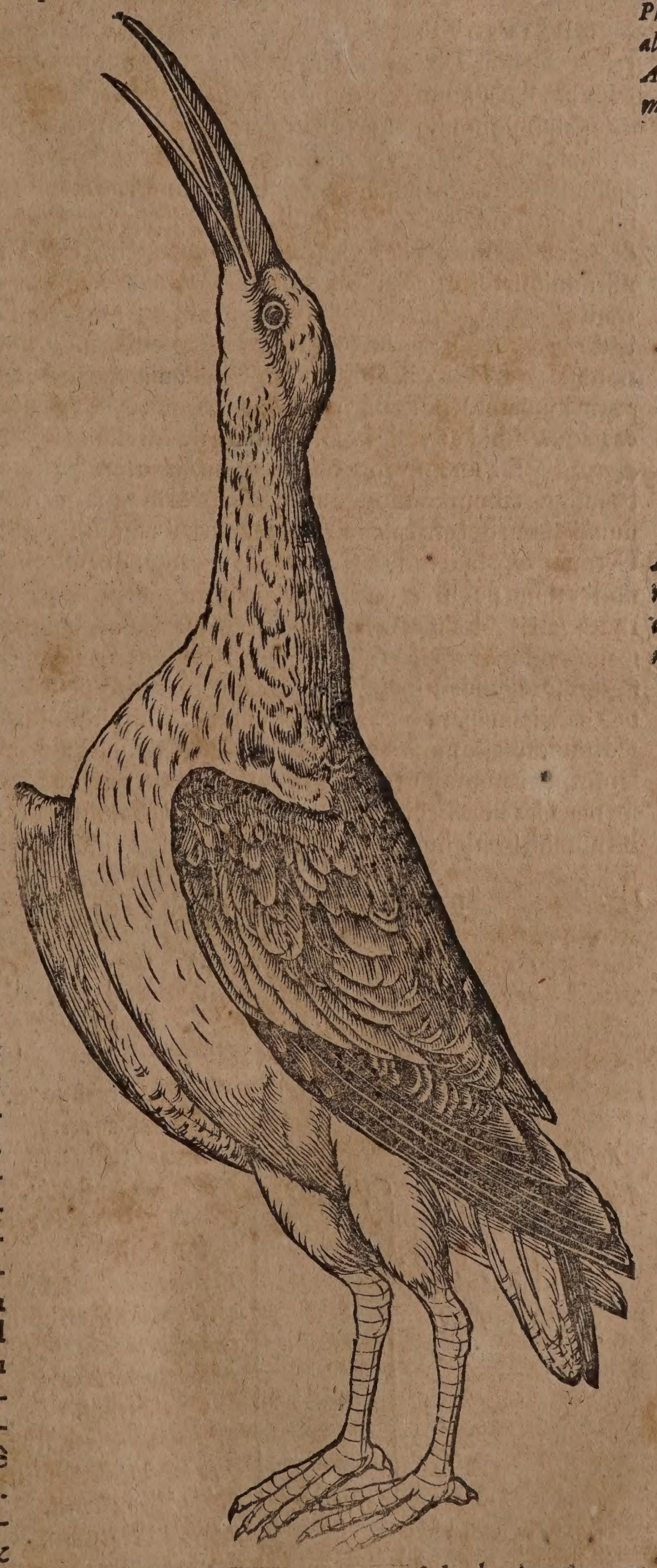
HÆc auis circa Argẽtoratum nominatur Brachuogel / corpore nigricante paucis ruffis & subflauis maculis aspersa, rostro tenui, oblongo, nigricante, modicè inflexo, collo albicante, inferiore eius parte circa medium & infra ad flauũ vel ruffum tendente, ventre albo, crurib. fuscis vel cinereis, vt pictura nobis ostẽdit. vnde phæopus cognominari posset. quẽadmodũ etiã ea cuius figura proximè sequetur, quã tamẽ arquatã minorem potiꝰ appellare visum est. Eiusmodi aues Mediolani *giraldellos* nominãt. ¶ Sed video etiã turdi genus paruum à Saxonibus Brachuogel vocari, quod Eber. & Peucer. collurionẽ faciunt. Turnerus etiam *batin* esse conijcit auiculam quæ vulgò vocetur klein Brachuógelchen / Anglis *stonchattera*.

CHRISTOPHORVS Encel. lib. 3. de re Metallica meminit auis quæ in Marchia regione Germaniæ vulgò nominetur ein Brachhun / Brachuogel / nomine ab agris quiescẽtibus (brach vocãt) imposito: coloris cyanei, optimi saporis, boni chymi. Hoc etiã genus, vt & alias gallinas syluestres ore coire scribit circa æquino-

ctium

ctium vernum, mare in os femellæ inserente rostrū & infundēte genituram, quod verisimile mihi nequaquam esse, suprà in Vrogallo dixi. Nos autem Brachuogel descripsimus *in Elemento A.* Arquatæ nomine, propter rostri figuram, de qua an sentiat Encelius quoq; incertus sum. color quidem cyaneus arquatæ nostrę non conuenit. Audio autem eam appellari Brachuogel in quibusdam locis à mense Iunio quo aduentare ad illos solet: Encelius à quiescentibus & noualibus agris hoc nomen suæ *brachhennæ* factum ait. Arquatam nostram aliqui etiam Regenuogel/ hoc est auem pluuiæ appellāt, alij venti vel tēpestatis auem, Windtuogel/ Wetteruogel/ quòd tēpestatis futurę prognosticon ex ea sumatur. Sed video hæc nomina parū certa esse: nam & aliæ quædam aues iisdem nuncupantur: quæ quoniam ad gallinaginum aquaticarū (vt omnino conijcio ex pictura) historiam pertinent, icones earū hîc adijciemus. Regenuogel.

Phæopus. altera vel Arquata minor.

HANC auem, quam arquatā minorem dixerim, (de maiore scripsi in Elemēto *A.*) aliqui similiter vt maiorē vocant Regenuogel/ id est pluuiæ auem, (à qua tamē diuersa est quæ apud Gallos vna voce *pluuier*, id est pluuialis vocatur.) In Italia quidam *tarangolo*. Superiori (iam descriptæ) ferè similis est, cruribus vt illa cinereis, & ventre albo, & sub capite similiter, itemq; rostro, nisi quòd paulò oblōgius videtur. Alæ maculis albis asperguntur, alioqui ex ruffo fuscæ. sed longiores earū pennæ nigræ sunt, vt & dorsum & collum pronum nigricant. Collum supinum cum pectore nōnihil ruboris habet obscuri & valde diluti, plurimisq; maculis nigricantibus distinguitur. ¶ Arquata minor & ochropus magna, ein Schmirring/ quanquam gallinulæ aquaticæ sunt, aliter tamen ferè capiuntur, vt ex aucupe quodam Argentinensi intellexi: nempe alis duabus commissis, idq; in gramine, nō in ripa, alioqui dispositis vt mox in Capite de Gallinulis aquaticis capiendis in genere dicetur. Sed cùm hęc duo genera prę cęteris adeò cauta sint, vt noctu in locis qui vndique aqua ambiūtur quiescāt, astutia opus est vt alis istis opportunè dispositis deprehendātur. Si quę è retibus euaserint, tā altè clamant, vt spatio itineris ferme horę exaudiantur.

Arquata minor & ochropus magna.

DE RALA TERrestri.

RALA vel *ralla*, nomen apud Anglos & Gallos in vsu, multis & diūersis auibus inconstanter, vt video tribuitur. nā & terrestres & aquaticæ quædā sic appellātur, omnes tamen gallinularū generis, & cruribus oblongis. Petrus Bellonius ortygometrā vulgò *rallā* dici interpretatur. Hegescharam nobis proximè descriptā, Angli (vt puto) *rayl* appellant. Perdix rustica vel rusticula Plin. (inquit Turn. in epist. ad me) ab Anglis vocatur *rala*. Est aūt rala duplex, altera cibū è ripis fluminū petit, altera degit in ericeto in locis syluestribus. Aquaticam [illegible] Colonię diu alui, & malè volare deprehendi, & egregiè pugnacem. Rostrū & crura erant rubra, plumæ multis maculis resperſæ. Montana verò illa & syluestris crura habet multò breuiora aquatili, & plumas vndiq; magis cinereas. sed rubra interim cru-

ra habet & roſtrum. auis vtraq; apud nos regium epulum (*real* Itali regium vocant, Galli *royal* & forte hinc ductum eſt ralæ vocabulum. à colore crurum forte erythropus fuerit) vocatur, Hęc ille. Ego ruſticam perdicem vel ruſticulam, non ralam Anglis, ſed *Wodcoccum* vulgò dictum. Gallis *beccaſſam*, interpretor. ¶ Quærendum an rallæ aues forte dici potuerint, quod longis cruribus tanquam grallis inſiſtere videantur. Sunt enim grallæ (noſtri *ſtelzas* dicunt) fuſtes furculas habentes, quibus nituntur qui ſuper ijs ambulant, teſte Nonio. Vnde grallatorius gradus, id eſt magnus, cuiuſmodi ſolet eſſe grallatorum. Diuerſi generis eſt rallus auis, vt quidam in Italia vocant, quem poſt fulicam deſcripſi.

DE AVIBVS SIVE GALLINVLIS AQVATICIS: longis cruribus &c. quædam in genere.

Girardelli & giarioli.

PRIVSQVAM reliquas huius generis aues ſingillatim proponam, in genere prius quędam adferenda videntur. Dixi autem iam ſuperius quoq; nonnulla toti huic generi tum terreſtrium tum aquaticarum gallinaginum communia. ¶ *Girardelli* Mediolani, & alibi in Italia *giarioli* (vt audio) varię aquaticæ gallinulę nominantur, quaſi glareolæ: quòd in glarea (ſic vocāt loca ſabulo & lapidibus plena circa fluuios & torrentes) verſari ſoleant. Noſtri ferè omnes huiuſmodi aues in genere Waſſerhünle / id eſt gallinulas aquaticas nuncupant. Sunt aūt innumera earum genera, vt ardearum etiam aquaticarum auium, quarum μυρία εἴδη eſſe author eſt Oppian. magnitudine pręcipuè & coloribus diſcreta. Sed ardeæ maiores ſunt & piſciuoræ, roſtris omnes rectis, &c. Gallinulæ minores, neq; tam piſcibus (ni fallor, niſi minimis fortè piſciculis) ſed vermiculis potius & inſectis circa aquas victitant. Ariſtotel. ortygometram τοῖς λιμναίοις, i. paluſtribus auibus corporis ſpecie ſimilem eſſe ſcribit. Idem τοὺς ὄρτυγας (malim ὄρνιθας) τῶν λιμναίων στενόποδας (forte στεγνόποδας legendū: hoc enim ad συμπεφραγμένον accedit: & alio nomine στεγανόποδες dicūtur: vt non de gallinulis aquaticis, ſed anatibus & mergis & huiuſmodi palmipedib. loquatur.) eſſe ſcribit in Phyſiognomonicis, hoc eſt pedibus vel digitis pedum anguſtè cōiunctis, & naturæ timidæ: vnde homines etiam timidi eſſe conijciantur illi, οἷς τῶν ποδῶν τὰ δάκτυλα συμπεφραγμένα. Eſt autem, vt nos obſeruauimus, hæc ferè ſpecies aquaticarum auium, vt crura oblonga habeant, quo cibum commodè circa aquam & in aqua quęrant. non enim natant, quare palmipedes non ſunt. digitum qui pro calce eſt perbreuem habent (quo quædā omnino carent, vt ea quæ Schmirring / Germanicè, & altera quæ Koprìegerle vocatur, quantū ex pictura video) corpus gracile & adductum, non craſſum nec in corpulentiā extenſum: caput pleræq; omnes puto proportione paruū: plumas plerunq; varias, ſub alis & in laterū partibus quas alæ occulunt, coxiſq; & femoribus, verſus quoſdam criſpantes coloris varietate (albi vel alterius) redditos: caudam breuem. Roſtrum eſt longiuſculū, modicè flexum: pręterquam in ruſticula vtraq;, & marinis quibuſdam, quarum omnino rectum eſt roſtrū. Partem capitis ſupinam, quę inter roſtrum & collum eſt, multis albêre video ex picturis, vt etiam ventrem. ſed hoc intereſt, quòd venter alijs ſimpliciter albus eſt, alijs in albo maculis diſtinctus fuſcis. Maximę alarum pennæ omnibus ferè nigræ aut nigricantes, ochra & erythra exceptis. Plurimæ etiam circa oculos maculas albas habent. Roſtrum pleriſq; nigrum. in ochra & poliopode aliquid punicei habet: & rubri nōnihil in erythra. in ochropode magna, pars dimidia quæ iuxta caput eſt, flauet, anterior nigra eſt.

EX GALLINVLIS AQVATICIS, QVAS NOVIMVS, SVNT

Roſtro quædam			Pedibus
Recto		*Ruſticula maior,*	*cinereis.*
		Ruſticula minor,	*è viridi fuſcis.*
		Totanus } *maritimæ*	*è pallido rubentibus.*
		Limoſa } *maritimæ*	*glaucis, vel è cinereo ſubuiridibus.*
Modicè inflexo	*Longiore*	*Phæopus,* Brachuogel.	*cinereis.*
		Poliopus, Deffyt.	*ſimiliter, vel canis.*
		Chloropus, Glutt.	*viridibus.*
		Hypoleucos, Fyſterlin.	*fuſcis, cum exiguo ſubruffo colore.*
		Arquata minor. Phæopus altera, Regenuogel.	*è cinereo fuſcis.*
		Erythropus maior, Rotbein.	*rubicundis.*
		Melampus, Rotknillis.	*fuſcis nigricantibus.*
		Ochropus magna, Schmirring.	*pallidis vel ſubflauis.*
		Rhodopus vel Phœnicopus, Steingellyl.	*è fuſco roſeis.*
	Breuiore.	*Erythropus minor,* Kopprigerle.	*rubicundis.*
		Ochropus media, Mattknillis.	*è fuſco viridibus.*
		Ochra, Wynkernel.	*obſcurè ſubflauis.*
		Erythra, Mattkern.	*è fuſco cinereis.*
		Ochropus minor, Riegerle.	*è flauo viridibus, vel ſubflauis.*

Gallinu-

Gallinulas hasce omnes ferè à crurum colore denominauimus, præter hypoleucon,à partis inferioris albedine.erythram & ochram,à totius corporis colore.

¶ Auem *Deffyt* à crurum colore Poliopodem vocaui:) quamuis etiam gallinula quæ Brachuogel dicitur superius descripta, fuscos habet pedes,sed minus (vt ex pictura conijcio) canos, vt Phæopus potius sit quàm Poliópus: in ea quæ Rotknillis dicitur,magis nigricant è fusco,nec vllius in hoc genere nigriora, quare Melampodem cognominabimus. *Matkerna* verò etsi fuscos habeat pedes, à totius corporis tamen colore potius Erythram nominare placuit.) ¶ Item pleræq; omnes iam dictæ aues cum aquaticæ sint,& inter frutices ac arbusta riparum versentur, non alio ferè,quod sciamus,cibo quàm pisciculis aluntur.& initio autumni plerunq; ad nos aduentant, & hyemis exitu denuo auolant, vt & aliæ quædam aues migrare solitæ. Aucupium earum mane ante Solis exortum fit,aut vesperi post occasum. Interdiu enim locis palustribus degunt,incipiente verò vespere tam sublimi volatu euehuntur, vt non amplius appareant. Aucupes in ripa,quam frequentare solent,rete extendunt,ita vt versus aquam spectet.vtrinq; autem ad rete eius generis aues quas capere voluerint, aliquas mortuas, & circiter duas viuas disponunt:ad quarum allicientium vocem aues è sublimi se demittunt,& reti in aquam deiecto capiuntur. Cæterum arquatæ minoris & ochropodis magnæ captura nonnihil differt, vt supra indicauimus.

Deffyt polliopus cur dicta sit.

Quando & qua ratione aucupandæ sint hæ aues.

¶ Alcyonem Encelius Salueldensis vulgò à quibusdam Wasserhünle/ id est gallinulam aquaticam,sed impropriè appellari scribit.

¶ *Almencalbum*,seu *almebacalbum*,est illud quod Ægyptij vocant *albucalmum*, & est auis aquatca, quam habitantes infra terram Ægyptij in loco nominato *Alsemur* vocant gallum aquæ, vt docet Glossa Arabica & Sirasi,Andr.Bellunensis.Sunt qui etiam fulicam nostram(ein Böllhinen)pullum seu gallinam aquæ appellent. sed ea palmipes est & natat, nec longa habet crura vt gallinulæ de quibus hîc agimus,quarum nulla palmipes est.

Almencalbũ gallus aquæ.

DE AVIBVS QVARVM VETERES MENTIONEM *fecerunt, quæ ad genus gallinaginum aquaticarum referri posse videntur.*

Calidris & Celevs aues suo loco dictæ sunt, Trochilvs dicetur. Sunt autem trochili diuersi,ex quorum genere corythum (κόρυθον) etiam esse Hesychius & Varinus tradunt. Nvmenis post Arquatæ historiã descripta est, & Attagen quoque auis palustris in *A*. Elemento. Elaphis in *E*. de Glottide vltimo post Gallinulas loco agetur. Phoenicoptervs auis palustris à puniceo colore pennarum dicta,in *P*. non omittetur.

Calidris. Celeus. Numenis. Attagen. Elaphis. Glottis. Phœnicopterus.

Tryngas (Τρύγγας) lacus & fluuios petit, caudam motitat, vt etiam cinclus, albicula & iunco. sed inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristoteles. Tryngas Germanicè dicitur ein Wasserhenn/(id est gallina aquatica, Anglicè *a Water hen,or a mot hen*,(forte *a mor hen*,) Turnerus. Est autem auis (inquit) tota pulla, excepta ea caudæ parte, quæ podicem tegit. ea enim candida est, & tum cernitur cùm caudam erigit.alis parum valet,atque ideo breues facit volatus. In stagnis,quæ nobilium ædes obducunt,& in piscinis apud Anglos plerunque degit. Si quando periclitatur,ad arundineta densiora solet confugere. Audio & *snyt* appellari apud Anglos auem longo rostro, magnitudine picę, quæ semper iuxta aquam versetur, & caudam motitet: quæ cinclus, an tryngas sit quærendum est. ¶ Tryngas, ein Wasserhenne / nigra tota, fidipes, candido vertice ad rostrum vsque demisso, pedibus altis & nigris,caudam continuò mouet,& loca incolit aquosa,Eberus & Peucerus.

Tryngas.

¶ Huc pertinet etiam auis quæ alicubi in Heluetia, vt Claronæ, Wassertrostle/ id est turdus aquaticus nominatur,rostro breui,cruribus altis, fidipes: quam non memini me videre, nec an tryngas sit asserere possum; nisi fortè merula aquatica est,de qua suo loco.

Turdus aquaticus.

DE RVSTICVLA VEL PERDICE *rustica maiore.*

A.

Gallinago dicta (*ascolopas*) per sepes hortorum capitur (ἐν τοῖς κήποις ἁλίσκεται ἕρκεσι, forte melius vertetur,in hortis capitur retibus. nam ἕρκεσι pro δικτύοις Sophocles etiam dixit, vt Varinus habet) magnitudine quanta gallina est,rostro longo, colore attagenæ. currit celeriter, & hominem mirè diligit, Aristot.de anim.hist.9.26.in quo loco Albertus habet ascolakos.sed eiusdem libri cap. 8. circa finem σκολόπαξ habet Aristoteles,quod magis placet. Scolopax (inquit, ὁ σκολόπαξ Gallinago vertit Gaza) ex auibus non volacibus, nunquam in arbore consistit, sed humi. Facile quidem fuit coniuncto articulo pro ὁ σκολόπαξ, ἀσκαλώπας scribere. Scolópax sanè apud Hesych.etiã & Varinũ,legitur. videtur

Ascolopas.

Scolopax.

autem ſic dicta hæc auis quòd roſtrum longum & rectum habeat inſtar pali. nam palum ſiue lignum longum rectumq́; Græci ſcólopa nominant, σκόλοπα, omnibus ſyllabis breuibus. cùm Nemeſianus penultimam producat, vt iam recitabo, apud quem prima per *a* ſcalópax ſcribitur, quaſi σκαλώπαξ Græcè dici deberet. Volaterranus ineptè Ariſtoteli ſcribit hãc auem alectoridem dici, cùm alectoris gallinam ſignificet, cui magnitudine tantum comparatur ab Ariſtotele. Scolopacis auis Herodianus meminit, qui ſilueſtrem perdicem interpretatur, vt & docti plerique ruſticam perdicem à Martiali dictam interpretantur) quam & Nemeſianus ſic vocat, & eius venationem mox poſt otidem quibuſdam notis ſimilem ſtatim deſcribit, cuius hi ſunt verſus: *Cùm nemus omne ſuo viridi ſpoliatur honore, Fultus equi niueis ſiluas pete protinus altas Exuuijs. præda eſt facilis, & amœna ſcolopax. Corpore non Paphijs auibus maiore videbis, Illa ſub aggeribus primis quà proluit humor, Paſcitur exiguos ſectans obſonia vermes. At non illa oculis, quibus eſt obtuſior, etſi Sint nimium grandes, ſed acutis naribus inſtat, Impreſſo in terram roſtri mucrone ſequaces Vermiculos trahit, & vili dat præmia gulæ.* Hæc Nemeſianus citante Gyb. Longolio, qui hanc auem non aliam facit, quàm quæ *beccaſſa* vulgò dicitur, ein Schnepff.

Beccaſſa.

Ruſtica perdix vel ruſticula. ¶ Eadem planè quæ ſcolópax Græcorum, Latinorum ruſtica perdix, vel ruſticula eſſe videtur. *Ruſtica ſum perdix. quid refert, ſi ſapor idem eſt? Carior eſt perdix, ſic ſapit illa magis*, Martialis ſub lemmate Ruſticula. Ruſticulæ & perdices currunt, Plinius. Ruſticulam Scoppa interpretatur Italicè gallinam *arceram*, id eſt *beccaſſam*, vt & Gallicè quidam. Cæterum aliam eſſe auem quæ gallina ruſtica à Columella nominatur, & gallinæ villaticæ ſimilis eſſe fertur, ſupra dictum eſt. Humi nidulantur perdices, & ruſticulæ, quæ ſunt noſtrates perdices (quæ vulgò perdices vocantur, ab Italis *ſtarnæ* vel externæ. nam propriè perdices ſunt maiores, vt Hiſpanæ & Chienſes, & Siculæ, Niphus. Et rurſus, Gallinago Ariſtotelis eſt, quæ vulgò *gallinella* dicitur. quamuis alij quidam, ſed malè, (vt recognitor ille Papinij,) noſtram perdicem intelligentes, dicant gallinellam ruſticè dictam, eſſe ruſticulam ſiue ſtarnam, (externam.) Turnerus ruſticulam illam auem eſſe putat, quæ Anglicè *rala* dicatur, duûm generum, aquatica & terreſtris, vt ſuprà recitaui in Capite de rala.

Gallinago & gallinella. Nomina neoterica & vulgaria huius auis. ¶ Scolopacem Theodorus gallinaginem vernaculam vocem ſecutus (ita enim vulgò nominatur) interpretatus eſt, Hermolaus. Volaterranus & Niphus Italicè vulgò *gallinellam* dici ſcribunt. Effertur & *gallinaza* à quibuſdam, vt circa lacum Verbanum: vbi & *pola* à quibuſdam, nimis generali vocabulo dicitur, id eſt pulla. Phaſiani & turdi & gallinacea (de gallinagine intelligo) magis hyeme conueniunt, Arnoldus de Villanoua. *Arcia* circa Brixiam dicitur, vt audio, & alibi *gallina arcera*, teſte Scoppa. alibi *piſſacare*, circa Bononiam: & gallina ruſticella, ni fallor, alicubi, ſed impropriè: in Hetruria *accegia*. Sunt aues quædam quæ gallinæ ſilueſtres dicuntur, vulgò *gallinaceas* appellant, quæ ad naturam perdicis & temperamentum eius proximè accedunt, vt Michael Sauonarola teſtatur, Anton. Gazius Patauinus. ¶ Gallis nominatur *becaſſe*, vel *becaſſe grande*, à roſtri longitudine, ac ſi roſtricem Latinè dicas. nam *becco* roſtrum appellat vulgus Gallicum, vocabulo Toloſano antiquo: quanquam id illis gallinacei roſtrum ſignificaret, vt author eſt Tranquillus in Vitellio. Fuerit autem & pico fortaſſis ſuum nomen à roſtro factum, quod validiſſimum habet, vt *becaſſa* quaſi *picaſſa* longum. ſunt qui ſcribant

bequaſſe.

bequaße. Normanni *videcocq* appellant non diuersam, vt quidam putant, sed eandem auem. est autem ea vox Anglorum, qui *Wodcok* vocitant, nomine semigermanico & semigallico. nam *Wod* eis est silua, vt nobis Wald. *cok* gallinaceus, vt Gallis. quidam Germanici & Anglici sermonis imperiti, *videcocq* dictam suspicantur ridiculè, quòd rostrum instar virgæ genitalis gallinacei habeat. ¶ Germanica nomina varia sunt, nam vel simpliciter Schnepff appellatur, & Schnepffhun / & Rietschnepff / quòd humidis locis gaudeat ac palustribus: & ad differentiam minoris rusticulæ, grosser Schnepff. id est rusticula maior. Brabandis Neppe nominatur, (vnde Albertus & alij quidam *nepam* dixerunt,) à Flandris Sneppe: ab Anglis *snype*, vel *Wodcok* vt supra scripsi. à Turcis in Asia minore *tcheluk*. ¶ Græcis hodie vulgò *xylornitha*, id est gallina siluatica, Bellonius.

¶ Falluntur Britannici Ludimagistri, qui suum *Wodcoccum* (id est *beccaßam*) attagenem faciunt, qui solis vescitur vermibus & grana nunquam attingit, Turnerus. ¶ Sunt qui auem (beccassam) cui à rostri lõgitudine à Germanis nomen rectè inditum est, veterum ortygometram esse putent, Gyb. Longolius. *Ethigoneta* (mendosè pro *ortygometra*) auis est similis perdici, sed longo rostro, Arnoldus Villanou. Sed de ortygometra post Coturnicem scripsimus. ¶ Albert. ficedulam, *nepam* vel *sneppam* Germanorum interpretatur, ea forsitan solùm ratione ficedulam eam vocans, quòd suauis & pinguis sit auis, & mensis plurimum quæsita: nam veterum ficedulam aliam esse fatetur. ¶ Georgius Alexandrinus *becaßam*, id est perdicem rusticam, cum gallina rustica confudisse videtur, vulgi fortè nomenclaturis deceptus, vt supra in Gallina rustica scripsi.

B.

Reperitur hæc auis in omnibus ferè regionibus: apud Heluetios quidem circa loca montana & aquosa, etiam abundat, initio hyemis præsertim. Magnitudine paulò inferior est quàm villatica gallina. Rostro longo: & ea propè crurum forma, qua *cynchramum* (cynchramum verò *scricam* Germanis dictam facit, ein Schreckc) esse diximus. ingluuie caret, Gyb. Longol. Nepa rostrum oblongum habet, in dorso colorem perdicis, in ventre nisi: linguam valde longam, quam procumbens in puluere procul extendit, & attrahit vermes, Albertus. Idem vbi Aristotelis libri de hist. anim. noni caput 26. interpretatur: Auis (inquit, nimirum ex Auicenna) *ascolacos* (ascalopas) vt Græci vocant, in hortis & pratis capitur, magnitudine galli (gallinæ Aristot. sed minor etiam quàm gallina est, vt columbis melius à Nemesiano conferatur,) rostro longo, colore vt attagen, qui declinat ad cinereum cum quodam rubore & flauedine distincta. Moratur autem in hortis. nam diligit loca hominibus vicina, propter semina quæ inuenit incubentis (in areis fortè) herbarum hortorum. Sed siue hæc Albertus de suo adiecit, siue ex Auicenna mutuatus est, falsa videntur. non enim seminibus vescitur scolopax (id est *becaßa* nostra) sed vermibus, vt neq; alia auis (quod sciam) cui rostrũ sine latitudine oblongum est. Longolius tamen, *vt in E. referam*, inclusam farina fagotritici pinguescere scribit. ¶ Gallinago quam ipse inspexi instar paruæ gallinæ erat, eadem qua perdix nostra corpulentia, vnciarum fortè duodecim pondere. colore macularumq; varietate mirificè distincta, ex ruffo vel testaceo colore, albicante, nigro, & aliis. Rostro ab extremitate ad oculos quinque digitos aut amplius longo, anterius nigricante & asperiusculo. Rostri pars superior vltra inferiorem extenditur. Lingua gracilis, oblõga, neruosa. Crura ferè rosei coloris. *Descriptio huius auis.*

C.

Ascolopax auis pulueratrix est, Gyb. Longolius. Versantur circa hortos, & circa domos etiam in vrbibus in Italia vt audio. alioqui circa riuos & locis humidis degere gaudent: & per diem ferè inter arbusta latere, noctu in prata prouolare. ¶ Capiuntur Octobri mense ferè apud nos. Autumno mane & vesperi inter arbores volant, Albertus. In die quiescunt, in aurora & crepusculo volant, Idem. Capiuntur in Anglia mane potissimum & crepusculo in siluis. nunquam apud nostrates nisi hyeme videntur. quare de prole & modo nidulandi nihil habeo quod dicam, Turnerus Anglus. Sæpenumero aduentantibus turdis incipiente capitur autumno in Gallia & patria nostra (circa Brixiam,) Aloisius Mundella. Circa solstitia hyberna nobis vendi solet, Gyb. Longolius. Ficedula (sic vocat *sneppam*) à quibusdam locis Germaniæ nunquam recedit. In Sueuia enim semper inuenitur. sed à Germania inferiore Aquilonari, quæ multum est aquosa, recedit æstate, & redit in fine autumni, Albertus. ¶ Snepa solis vermibus vescitur, & grana nunquam attingit, Turnerus. Rostrum molli luto infigit, & cibum vermium requirit: & si aliquando profundius defixo rostro hæserit, pedibus lutum eruens se liberat, Albertus. In puluere procumbens longè extendit linguam & attrahit vermes, Idem. Sunt qui dicant gallinaginem spiritu immisso in caua, vnde sonus etiam quidam procul audiatur, vermes extrahere: eosq; exire propter calorem aere ex inflatu auis calfacto. sonum autem reddi, si locus cauus, angustus & oblongus sit. *In quibus locis versetur hæc auis.* *Quotempore appareat.* *Quib. vescatur.*

D.

Mirificè amat hominem, Aristotele teste, scolopax.

E.

Nepa in die quiescit, in aurora & crepusculo volat: & ideo tunc in altum eleuatis retibus capitur, Alb. Mane & vesperi inter arbores volat. quare tunc expansis in altum retibus capitur: eò quòd exeũdo & intrando semper easdem vias sequi consueuit, Idem. Capitur apud Anglos diluculo potissimum & *Quomodo capiatur.*

crepuſculo in ſyluis, retibus in loco arboribus vacuo ſuſpenſis, & veniente aue dimiſſis. Ruſticulæ capiuntur noctu ad ignem, tintinnabulo, & genere retis quod Galli coopertorium vocant. Ignis quidem fit è pannis veteribus ſiccis in ſeuum liquatum intinctis, tum contortis brachij craſſitie longitudine pedis, accenſisq́; Rob. Stepha. ¶ Scolopaces ſæpe in ornithone mihi ſagina plenos fieri, videre contigit. Hæc autem ex farina fagotritici cum aridis ſubacta ficubus paratur, quæ in labris paulò latioribus effuſa, copioſius aqua conditur. eam roſtris illi longiſſimis hauriunt potius quàm ducunt. Ab hac fartura, quòd magnis impenſis fiat, multi abſtinent. verùm illi mihi haudquaquã ſapere videntur. Edunt enim omnium ferè minimum, vt quæ carnoſæ admodum ſunt, & ingluuie planè careant, Gyb. Longolius.

Quomodo in ornithone ſaginari debeat.

F.

Laudatur in cibis. Snepa carnem habet ſuauem, Albert. Habetur quidem in delicijs, minus tamen quàm perdix, & carne minus alba eſt & magis rubicunda quàm perdix. Gallinacea (id eſt becaſſa) magis hyeme conuenit, Arnoldus de conſeru. ſanitate. in pleriſq; quidem locis hyeme tantùm reperitur.

G.

Remediũ ex eadem. Gallinaginem aliqui deplumatam exenteratamq́;, in furno torrent & cremant in olla figlina ad quoddam remedium, aduerſus calculum ni fallor.

DE RVSTICVLA SYLVATICA.

ALIA

ALIA est quæ simpliciter rusticula dicitur, vel rusticula palustris maior, de qua iam scripsimus: alia verò rusticula siluatica, de qua nunc agimus, quæ syluatica potius quàm palustris est, vnde à Germanis vocatur Waldschnepff/Holtzschnepff: maior superiore, cùm gallinam ferè æquet: & colore simili quidem, sed saturatiore. cruribus cinereis, ventre albicante, rostro minus longo, vt pictura ostendit, quam ab Argentoratensi aucupe eodemq; pictore accepi. Tendiculis seu laqueis capitur.

DE GALLINAGINE SIVE RVSTI- *cula minore.*

AVIS est apud Batauos eadem (qua rusticula maior) forma rostri, capitisq; item corporis: nisi quòd longè minor sit, mensarum delicijs maximè nobilis. at hæc neque in auiario, neq; in caueis viuere dignatur. neque mihi constat quo nomine hactenus à veteribus sit appellata. Aduena est secundum vernum æquinoctium, neque à marginibus lacuum & stagnorum quoquam discedit, quare neq; pulueratr ix est (vt rusticula maior,) Gyb. Longolius. interpretatur autem Germanicè Hårsneff. alij vocant Heer schnepff/ hoc est dominorum & nobilium gallinaginem. alij Graßschnepff/ fortè quòd inter gramin a lateat: alij voce diminutiua Schnepfflin: alij nimis generali vocabulo Wasserhůnle. Galli *becasson.* Sabaudi *becasse petite*, id est gallinaginem minorem. Turcæ (vt audio) *ielué.* ¶ Ebero & Peucero *molliceps.* ab Aristotele dicta auis, eadem est quæ Germanorum Harschnepff: quod mihi nequaquam congruere videtur, quanquam Longolius quoque ante illos idem senserit. ¶ In rusticula maiore inferior rostri pars aliquantò breuior est superiore, non item in minore rusticula: in qua tamen anterior pars (si bene memini) multò quàm in maiore asperior est.

De huius auis voce, cibo, & carne.

¶ Rusticulæ minoris vocem auditam pluuiæ prognosticon quidam faciunt. Eandem aliqui talem esse aiunt, ac si quis cultrum per serram ducat. quod tamen alij de alia quadam aue dicunt, de qua supra scripsi inter Gallinulas terrestres. In rusticulæ minoris ventre initio Decembris captæ, inueni scarabeos quosdam, & vermes albicantes, tenues, oblongos, quales farinarios nostri appellant. Caro eius tenera & suauis est.

De quibusdã auibus rusticulæ similibus.

Hæmatopus becasse de mer.

Rusticulæ siue gallinagini maiori similes esse audio in Frisia aues quasdam. nam ea quæ Wülp nominatur vulgò, rostro & pennis colore illi confertur, sed magnitudine vincit. item Grütte dicta, rostro, &c. ¶ Hieronymus Tragus inter aues mensis requisitas meminit illarum quæ Germanicè dicantur Bruchschnepflin oder Habergeißlin: quæ forsitan non aliæ sunt quàm quas suprà inter Gallinulas terrestres Brachuogel (ab agris noualibus, rostro ferè becassæ, sed arcuato) nuncupaui. ¶ *Hæmatopus*, id est pica marina vt Galli vocant, rostrum habet quatuor digitos longum, vt gallinago: vnde & gallinaginem marinam (*becasse de mer*) aliqui nominant, Bellonius.

DE DVODECIM GENERIBVS GALLINVLARVM AQVATICARVM, QVÆ circa Argentoratum capiuntur: quarum nulli peculiare aliquod Latinum Græcúmve nomen aßignare poßum. In genere verò nonnihil de eis dictum est suprà, pag. 498.

DE PRIMO GENERE, *quod vulgò Germanicè vocant Rotbein/ id est erythropodem.*

LVCAS Schan Argentoratensis pictor diligentissimus, & idem auceps, captas à se aliquot gallinulas aquaticas egregiè depictas (nisi hoc aliquis improbet, quòd nõ eo qui viuarum est corporis gestu, sed vt pingendas suspenderat reddidit) mecum communicauit. Ex his iam superius duas dedimus, gallinulam scilicet à noualibus agris dictam Brachvogel/ vt conijcio; (nisi ea potius terrestris est quàm aquatica) & alterã cui à pluuia nomen Regenvogel. Reliquum est, vt cęterarum quoq; icones proponã, & breuissimas à coloribus pictis sumptas descriptiones. viuas enim aliquot earum nõ vidi. Præponam autem illas ferè quibus rostrum longius est: quibus id breuius, postponam. Icones quidem ipsę si colores non addantur, pleræq; parum inter se discernuntur.

¶ Primi huius generis Germanicũ nomẽ à rubente crurum colore factum est, vt dubites an hæc sit erythropus cuius Aristophanes meminit. quanquam & *rala* Anglorum, tum terrestris tũ aquatica (vtraq; inter gallinulas terrestres suprà nobis memorata) cruribus simul & rostro rubeat. ¶ Auis cuius hæc icon est, rostro est (vt apparet) oblongo & nigricante, per summũ modicè inflexo. pennis fuscis, albo passim aspersis. vẽtre albo, fuscis per transuersum maculis intercepto. Meminit huius auis etiam Turnerus: Est apud Anglos (inquit) in locis palustribus auis quędam, longis, & rubris cruribus, nostra lingua *redshanca* dicta: cui an descriptio hæmatopodis Pliniani conueniat, qui apud Anglos degunt inuestigent, & examinẽt. Quòd si Anglorum *redshanca* (vt conijcio) eadem quæ Germanorum Rotbein est, cùm vtrunq; nomen Germanicum sit & eiusdem significationis: nõ poterit esse hæmatopus Plinij, cui rostrum simul & crura prælonga rubent, nostræ verò rostrum tantum.

¶ Erythropodem alterum minorem Germanicè dictum Koppriegerlin inferius describam loco vndecimo.

DE SECVNDO GENERE, QVOD *Glutt nominant, quasi glottidem.*

HVIC aui vulgare nomẽ est Glutt/fortè tanquam *glottis*, cuius Aristoteles meminit, imposito à lingua oblonga nomine. quod si illa non est, congener videri potest. nam cum rostro sit longo, linguam etiam ei longam esse verisimile est, vt & gallinagini in hoc genere, quæ cũ vermibus pascatur, (sicut pleræq; omnes huius generis puto,) linguam exerit oblongã, vt in eius historia scriptum est. Sed de veterum glottide, siue alia siue eadem est, infra scribemus. Glottis hæc nostra colore fusco est, albo colore in alis modicè asperso pennis extremis. alba est circa oculos, collo, pectore & ventre toto. Rostrum nigrũ est, crura ferè viridia, vel mixti è pallido & viridi coloris. Vocem instar fistulæ argutam ædit.

DE TERTIO GENERE, QVOD
Deffyt nominatur vulgò, à nobis Poliopus.

TERTIVM hoc genus nescio qua ratione Deffyt appellatum, cruribus est cinereis vel canis, vnde poliopodem aliquis dixerit, rostro partim obscurè roseo, partim nigricante, per collũ supernè ac dorsum fuscus color ad subruffum accedit, qui in alis multò dilutior & albicantior est. in quibus etiam pennarum margines albi sunt, vt pectus quoque & venter totus.

DE

DE QVARTO GENERE, Schmirring DICTO, NOS *Ochropodem magnum nominabimus.*

OCHROPVS magnus, quem sic nomino à luteo vel sulfuris instar subflauo crurũ colore, (qui in rostro etiam ad dimidium vsq; vel vltra apparet. anterior enim eius pars nigra est,) Germanicè Schmirring / per onomatopœiam (vt conijcio) nuncupatur. Est autem in hoc genere maximè varius, cùm septem in eo colores (vt pictura ostendit) discreti apparent. nam præter subflauum quem dixi, passim toto corpore ruffus apparet: in breuissimis alarum pennis extremis etiam rubens vt in rubrica fabrili. albus tum in capite & circa oculos, tum in mediis alarum pennis & ventre. Longissimæ alarum pennæ nigræ sunt: & alibi passim, in dorso, cauda, collo & alis maculæ nigricant. Palpebrarum margines color croceus tingit. Est & fusci vel cinerei nonnihil in alis. ¶ Digito posteriore pedes carent, nisi pictura me fallit. ¶ Nidificat inter fruticeta è musco & gramine.

¶ Ochropodes aliæ duæ, media & minima, inferius describentur, octauo & duodecimo locis.

DE QVINTO GENERE, QVOD RHODOPODEM *appellamus, vulgus Germanicum* Steingällyl.

RHODOPVS auis, vt nos appellauimus, roſeum vel amethyſti ferè colorem in cruribus habet. roſtro eſt nigro, corpore fuſco, cinereæ per alas maculæ: vt per collum quoque, quod alioqui album eſt. venter abſque maculis candet. caudam albam tranſuerſæ lineæ nigræ cingunt. roſtrum eſt nigrum. Cauſa nominis Germanici ignota mihi eſt. Turnerus ſcribit tinnunculum etiam *accipitrem* ab Anglis alicubi Steingall vocari.

DE SEXTO GENERE GALLINVLÆ AQVATICÆ,

quam Hypoleucon cognomino: vulgus Germanicum appellat Fysterlin/ *nescio qua ratione.*

HYPOLEVCON, hoc est ſubalbum, genus hoc gallinulæ cognomino, quod tota pars ſubtus collum, pectus & venter, albi coloris puri & abſq; maculis ſit, præ cæteris huius generis auibus. Reliquum corpus fuſcum apparet, in alis dilutius. circa collum ſuperius vtrinque ruffum vel ſubflauum nonnihil admixtum eſt. Crura fuſca cum modico colore ruffo: Roſtrum nigrum modicè flexum anterius.

DE SEPTIMO GENERE QVOD Rotknillis *vocitant, ego Melampodem cognomino.*

GERMANICVM nomen Rotknillis compositum videtur, à colore. est enim ruffo vel rubicundo colore cum maculis fuscis in collo hæc auis, & circa oculos. Knillis verò nescio vnde facta vox communior est, cum alia etiam huius generis gallinula proximè describenda, Matknillis dicatur. Nos à crurum colore Melampodis nomen finximus, quod nigripedem significat. nulla enim huius generis auis, quòd sciam, nigriora habet crura. Corpus fuscum est, cum maculis quibusdam sordidi coloris & obscuri. rostrum etiam nigrum est. alas maculæ albæ distinguunt.

DE OCTA-

DE OCTAVO GENERE VVLGO DICTO Mattknillis: *nobis Ochropus medius.*

DE Germanico huius auis nomine proximè retro dictum eſt. nos ochropodem medium nominauimus, à crurum colore luteo, vel ſubuiridi obſcure. nam ochropodem magnum ſupra loco quarto deſcripſi, minimum duodecimo deſcripturus. Roſtrum ei nigricat, vt & tota ſuperior pars corporis. alæ ad fuſcum tendunt, præter pennas longiores nigras. fuſcum eſt etiam pectus cum collo, vt pictura indicat. Vidi ego captam huius generis auem, initio Februarij, huic ſimilem: ſed roſtro oblongiore paulò quam hic pingitur: dorſo minus nigro, fuſco potius: cui verſus caput nonnihil cinerei coloris admixtum erat: in dorſo verò poſteriùs aliquid ſubruffi obſcuri. cauda aliquatenus tota candida erat, ſed circa finem duæ lineæ nigricantes ſpacijs albis diſtinguebantur. Apparebant & exigua puncta albicantia paſſim, præſertim in minoribus pennis alarum. venter candidiſſimus. collum cinereum maculoſum. roſtrum nigrum. pars capitis inferior candida. crura ferè ex viridibus fuſca. lingua in oblongũ mucronem deſinens. Magnitudo totius quæ merulæ, ſed corpus paulò gracilius, & collum oblongius.

DE NONO GENERE, QVOD ERYTHRAM *nuncupo, vulgus* Mattkern.

CVR Mattkern à vulgo hæc auis dicatur ignoro: ego à totius corporis colore erythram vocaui. Etsi autem corpus totum ferè (ventrem albicantem rubro tamen ſuffuſum, & crura leucophæa excipio) rubicundum ſit. obſcurior tamen is rubor in dorſo eſt, & maculis nigris interceptus: clarior in alarum aliquot pennis: in quibus longiſſimæ ad rubricæ fabrilis colorem accedunt. in collo inferius puncta quædam albicant. Roſtrum nigricat. non abſq; rubore, breuius quàm plerisq; alijs in hoc genere. ¶ Inter arundines capitur laqueis, (mit Böglinen.) Vocem & clamorem ædit quo repræſentatur ſonus fullonum lanas ferientium. Er ſchreyet vnd ſchnurret wie die Wollenwäber wen ſie die Wollen ſchlahend. ¶ Audio etiam ab alijs Reinuogel/hoc eſt auem Rheni appellari: paruam quandam in gallinularum genere, colore variam ſubfuſcam, & alio nomine Mattkern dici.

DE

DE DECIMO GENERE

Gallinularum, cui Ochræ nomen fecimus, vulgò Wynkernell *appellant.*

HVIVS etiam auis Germanici nominis rationem non assequor. *Kernella* quidem vulgò Germanorum dicta, in anatum quoq; ferarum genere est: & *Matkerna* inter gallinulas proximè dicta. ego ochram nominaui, à totius ferè corporis colore subuiridi, sed sordido & obscuro, prona parte magis fusco. Caput, collum, pectus & alæ, punctis & maculis candidis insigniuntur. cauda albicat aliqua ex parte. rostrum partim nigricat, partim puniceum est. Crura vt in ochropodum genere, lutea.

DE VNDECIMO GENERE,

quod Erythropodem minorem appello, vulgus Koppriegerle.

GERMANI circa Argentoratum, vt proximè sequentem auem Riegerle/vocant: ita eam quam nunc describimus Koppriegerle/nescio quã ob caussam. Ego à pedum colore rubẽte erythropodem, adiecta minoris differentia. nam maiorem supra primo loco descripsi. Coloris est fusci, & nõnihil subruffum habet in alis præsertim & collo. Alas per medium linea alba transuersa distinguit. longiores earũ pennæ partim nigræ, partim cinereæ apparent. cauda alba. rostrum nigricat. Digiti pedum posteriores nulli, vel breuissimi videntur, si pictura benè habet. Erythropodem maiorem supra primo loco descripsi.

DE DVODECIMO GENERE GALLINVLARVM, *quod Ochropodem minorem nomino, vulgus* Riegerle.

VVLGO hanc auem Riegerle vocant,(quaſi motriculam dicas. verbum enim Regen, nobis moueri eſt. Nam cùm aliquid circa aquam audierit hæc auis, ſtatim mouetur, & exigua voce ſua argutiſſimè clamat,) vt ſuperiorem Koppriegerle. Minima quidem inter gallinulas videtur. Roſtrum nigricat. collum album eſt, idq; altius quàm in cæteris, idem linea fuſca ceu torque ambitur inferius. Caput quoq; nigricat, in quo ſpatium ſupra oculos nigrum inter albas vtrinq; maculas continetur. Dorſi alarumq; color ad cinereum vergit. longiſſimæ alarum pennæ nigricant. Crura ſublutea ſunt, à quorum colore Ochropodem minorem hanc auem nominaui. magnum enim ochropodem iam prius deſcripſi loco quarto, medium octauo. Vidi paruam huius generis, hoc eſt, breui roſtro, recto fere, pedibus pallidis ſiue è luteo viridibus: albis maculis toto fere corpore pulcrè conſperſam. In dorſo extremæ pennæ marginibus obſcurè ruffis erant: pars interior nigredine ſplendebat. Venter ex albo cinereus.

SPECI-

SPECIES DVAE GALLINARVM AQVATICA-*rum de nouo adiectæ.*

HÆc auis ex genere gallinarum aquaticarum capta menſe Decembri 1562. Poſſet ein äſchhünlin/ (id eſt, gallina cinerea) nominari, quia ex inferiori parte fere tota, collo & pectore & ventre coloris eſt cinerei. Dorſum obſcuro fumi colore eſt; eundem colorem habent plumæ, ſed in medio nigricant. Similiter etiam minores alarum pennæ: maiores verò alarum pennæ ſunt nigriores. Sunt autem breuiores quàm in alijs auibus eſſe ſoleant, extremæ & longiores alarum pennæ: vtpote non admodum factæ ad volatum. Crura fuſci coloris, minimo roſeo admixto. Colli longitudo, digitis quatuor. A collo totidem vel paulò plus ad orrhopygium. Cauda 3. digitos longa. Roſtrum quatenus nudum eſt, vel à meatibus narium, longum eſt digitos duos, & paulò plus. Caput portione exiguum. Alis erectis pingere volui, non quòd ita volantem auem animaduerterim, ſed vt colorum varietas ſub ipſis alis, eademq; multò pulcrior minutioribus lineis tranſuerſis per laterum partes quæ alis occultantur, appareret: quæ coxas etiam & femora ornat.

SPECIES gallinæ aquaticæ hic capta 12. Nouembr. 1565. parua, breuis, craſſiuſcula, ventre non tam gracili vt ceteræ. Inter XII gallinarum aquaticarum ſpecies ad me Argentorato miſſas ei ſimilima eſt quæ *ſteingællila* nominatur. ex inferiori quoq; alarum parte maculis ſparſa eſt. odorem habet grauiorem, & ex poſteriori parte gramen aquaticum redolet. in femore plumæ ſunt vſq; ad medium, & vltra, vt in alia ſpecie quæ in *b.* pingitur. inter duos digitos maiores membranula perbreuis interiacet. λευκόπυγος eſt ſeu πύγαργος, id eſt albicante orrhopygio, ventriculus erat vacuus.

DE GALLINVLA QVAM ANGLI *Godwittam vel Fedoam appellant.*

SI satis exploratum mihi esset attagenam auem palustrem esse, & variis maculis distinctam, vt Erasmus scribit, Anglorum *Godwittam* siue *fedoam*, attagenam esse, indubitanter auderem adfirmare. Est autem ipsa gallinagini ita similis, vt nisi paulò maior esset, & pectoris color magis ad cinereum vergeret, altera ab altera difficulter possit distingui. viuit in locis palustribus, & ad ripas fluminum. rostrum habet longum, sed capta triticum non secus atqui columbi, comedit. triplo pluris quàm gallinago apud nos venditur, tantopere eius caro magnatum palatis arridet, Turnerus.

¶ Haud scio an illa quoque auis gallinularum generis sit, quam Frisij TIRCK appellant, pennis & rostro non dissimilem sturno, cruribus proceriorem.

GALLINAGINIS VEL GALLINVLÆ GENVS *nomine ignoto, quod* Samethünle *nomino.*

GALLINVLARVM syluestrium, præsertim aquaticarum genus, multiplex est. inter cæteras ea quam hîc pictam exhibeo rara & insignis est, colore atro & ruffo per totum ferè corpus, (quantum memoria teneo,) nisi quòd venter albet, pulcherrimè distincta. Et quoniam color ater in ea holoserici instar splendet, Germanicum eius nomen fingere libuit ein Samethünle. crura alta & fusca sunt. digiti prælongi, sed postremus breuis: rostrum oblongum.

DE GALLINVLIS SIVE ARDEOLIS MARITIMIS, *quarum alteram Totanum, alteram Limosam circa Venetias vocant.*

TOTANVS.

TOTANVS & LIMOSA, vt Venetiis vocant, si bene memini, inter ardeolarum gallinarumq; naturam ambigere ferè videntur, quòd gallinulis maiores sint, ardeolis minores. Rostra eis recta & acuta, & ad victum è piscibus apta sunt. In Germaniæ maritimis has aut similes aues Polschnep / vel Pfulschnepff nominari audio: hoc est gallinagines paludum, vt conijcio.

Descriptio totani. ¶ Totanus auis est aquatica, rostro nigricante, præsertim anterius: posterius enim, & magis inferiore parte, ruffum est, vertex cinereus, vt & reliqua pars prona. Alarum ima pars alba, extima nigra est. reliquæ plumæ in ambitu variæ (ποικίλαι) sunt & albicantes. cauda palmi longitudine, transuersis lineis albis nigrisq; depicta, vt etiam Limosæ. Pennæ supra caudam ad medium dorsum vsque albicant.

LIMOSA.

Pars omnis ſupina alba eſt: in collo tamen & ſuperiore alarum ambitu nigricantes maculæ viſuntur. Totius auis longitudo ab extremo (roſtro) ad pedis extremum extenſæ, dodrantem cum duobus palmis æquat. Roſtri longitudo circiter tres digitos, colli totidem. Fidipes eſt: verum duo maiores digiti pedis aliquouſq; membrana iunguntur, vt & Limoſæ. Pedes duos palmos longi ex pallido rubent, vnguiculis muniti nigris. Corpus auis ea ferè craſſitie eſt qua Mergulus noſter roſtri acuti.

Limoſæ deſcriptio.

¶ LIMOSA per dorſum coloribus arquatam maiorem fermè refert, maculis varia tota parte prona, capite & collo præſertim. ſimilis propè Totano iam deſcripto (in quo de hac etiam nonnihil leges) ſed paulò maior. roſtrum ei vndiq; nigricat. Interna alarum pars variè maculoſa eſt. reliqua pars

ſupina albet, in collo tamen maculis diſtinguitur. Pennæ alarum extremæ lateribus adiunctæ, extremitatem caudæ attingunt. Pedes longiores quàm ſuperioris, glauci, vel ex cinereo ſubuirides. Totius à roſtro ad vngues longitudo, dodrantes duo cum palmo: colli, palmus: roſtri ſimiliter.

DE GLOTTIDE.

GLOTTIS, Γλωτ̃ὶς, auis eſt Ariſtoteli, Gaza *Lingulacam* reddidit. Volui autem hanc quoque Gallinularum aquaticarum hiſtoriæ adiungere, quoniam eadem forma qua aues (gallinulas intelligo) *Lingulaca.* lacuſtres eſt, vt ortygometra quoq;, Ariſtotele teſte. Lingulaca, quæ linguam exerit prælongam, otus & ortygometra, duces ſe præbent abeuntibus coturnicibus, Ariſtot. Glottis prælongam exerit linguā, vnde ei nomen. Hanc initio blandita peregrinatione (cum coturnicibus) auidè profectam, pœnitentia in volatu cum labore ſcilicet ſubit. reuerti incomitatam piget & ſequi: nec vnquam plus vno die pergit, in proximo hoſpitio deſerit. verum inuenitur alia, antecedente anno relicta: ſimili modo in ſingulos dies, Plinius. Cæterū quænam hæc auis ſit, & quo hodie appelletur nomine, non facile dixerim. nam & alias quaſdam aues, lacuſtrium auium ſpecie, cum coturnicibus auolare puto. Habent autem omnes illæ corpus gracile, crura & roſtra longa, & pleræq; etiam linguas longas, quas exerunt ad cibum vermium quibus veſcuntur, vt inter cæteras de gallinagine vel ruſticula conſtat. Eſt inter alias quæ Glutt Germanis appellatur, vocabulo ad Græcum accedente: de qua plura leges ſupra Loco ſe- *Elaphis.* cundo inter duodecim illas Gallinulas aquaticas quæ circa Argentoratum capiuntur. Eſt & *elaphis* apud Oppianum, quæ pennas in dorſo omnes ceruinæ pelli colore ſimiles habet: & lingua longiſſima in aquam protenſa, ſenſim ad fauces deceptum aliquem piſcem attrahit: quæ & ipſa glottidi Ariſtote- *Picus linguoſus.* lis cognata videtur. ¶ Albertus pro glottide ex Ariſtotele de animalium hiſt. 8. 12. picum linguoſum habet. Niphus etiam lingulacam vulgò Italicè ſcribit *picum tocciulum* dici, qui longa lingua ſua extrahat vermes & formicas. Sed vtrunq; deceptum apparet. neq; enim ſoli pici longas linguas habent: nec auiū lacuſtrium forma, qua glottis eſt, picorum generi conuenit. Picum *tocciulum* quidem non alium quam iyngem eſſe puto.

¶ Lingulaca, piſcis etiam nomen eſt, & herbæ apud Plinium. Glottis Atticum fuerit, commune gloſſis. Eſt aut γλωσσὶς etiam pars tibiæ Euſtathio. Ἀηδόνα, ὠδὴν καὶ γλωσσίδα, οἱ δὲ χελιδόνα.

DE AVIBVS GARAMANTIDIBVS.

SVB æquatore ad orientē & meridiē verſus reperiuntur variæ punctisq; diſtinctæ aues, quas quidā Garamantidas vocāt, nomine à gente vnde plurimæ afferuntur, eis impoſito, Nicephorus Calliſtus.

¶ GAVSALITES, Γαυσαλίτης, auis quædam apud Indos, Heſychius & Varin.

DE GNAPHALO.

GNAPHALVS, Γνάφαλος, dicta auis, voce proba eſt, colore etiam pulcro: nec non ingenio valet in vitæ officijs, & ſpeciem præ ſe fert decoram. peregrina hæc auis eſſe videtur, quippe quæ raró noſtris locis appareat, Ariſtoteles. Gaza hunc locum transferēs nullam gnaphali mentionem facit (mendoſo forte codice vſus:) & omnia quæ de gnaphalo ſcribuntur, ad veliam (ἐλέαν) cuius Ariſtoteles proximè meminerat, refert. Atqui noſtri codices Græci gnaphali nomen exprimunt: & in veteri etiam traductione tanquam aues diuerſæ ponuntur. Albertus pro gnaphalo habet *adepellus.* Ebeſus & Peucerus gnaphalum interpretātur fullonem, (nam & piſcis γναφεὺς eſt, quem fullonem Gaza interpretatur. *gnáphalon* quidem Græcis tomentum ſignificat, & gnaphalus auis à plumis forte tomenti inſtar *Seydenſchwātz. Wipſtertz.* mollibus dici potuit) Germanicè Seydenſchwantz/Wipſtertz. hanc auem pulcram eſſe aiunt, colorum varietate elegantem, raró apparere, & hyberno tempore ferè cerni, vt videatur eſſe peregrina. Hæc infra poſt picas pluribus deſcribetur Garruli Bohemici nomine.

DE GRACCVLIS VEL MONEDVLIS IN GENERE: *& priuatim de illa ſpecie quæ tota nigra eſt, roſtro etiam & pedibus, quam Ariſtoteles lycon cognominat: & pleriq; hodie præ cæteris monedulam: vnde & dulæ vel tulæ nomen vulgare apud nos factum: cuius iconem ſequens pagina continet.*

Gracculus nomē generis. Monedula verò ſpecies eius ſecūda. GRACCVLI coruini generis ſunt, vt docui in Coruo *A.* Primitiuū graccus eſt, diminutiuum gracculus: & quanquam plurimi per *c* ſimplex has voces ſcribant: multi tamen ex eruditis *c* duplicāt, quos ſequi placuit, cum aliàs: nam & Graccho ab hac aue cognomē factum aiunt: tum vt ſemper produci eas in carmine ita certius ſit. ¶ Græcis gracculus κολοιὸς eſt, oxytona voce. Gaza ex Ariſtotele monedulam vertit, cuius tres ſpecies cùm faciat Ariſtoteles, & primam rutilo roſtro κορακίαν nominet: Gaza eandem gracculū Latinè vocat. Ego gracculum potius nomen generis fecerim: monedulā verò ſpeciem eius ſecundam, quæ tota nigra eſt, roſtro etiam cruribusq;. ea enim præcipuè monetæ rapax eſt, &

eſt, & talis, qualis ab Ariſtotele deſcribitur ſecunda gracculi ſpecies. accedit & vernaculum Germanis eius nomen *tula*, quaſi *dula*, vltimis duabus tantum de monedula ſyllabis ſeruatis. Deſ. Eraſmus etiam κολοιὸν gracculum potius quàm monedulam vertit. Plinius tamen de iynge loquens ex Ariſtotele κολοιοὺς gracculos tranſtulit. Sed nonnunquam Græci etiam κολοιὸν pro ſecunda ſpecie priuatim ponunt, vt apud Conſtantinum Cæſarem de agricult. lib. 14. Nobiſcum etiam doctiſſimi viri Turnerus & Wottonus ſentiunt: Monedula (inquit hic) de ſecũda ſpecie ab Ariſtot. deſcripta, niſi fallor, antonomaſticè dicitur: cui & Ouidius immenſum illum auri amorem tribuit, cuius & hic verſus: *Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.* Ad agrum circa Larium lacum ciconiæ non permeant: ſicuti nec octauum citra lapidem ab eo, immenſa alioqui finitimo Inſubrium tractu examina gracculorum monedularumq́;, cui ſoli aui furacitas auri argentiq; præcipuè mira eſt, Plinius. apparet autem ex his eius verbis, gracculos & monedulas ſpecie eum diſtinguere cum ſimul vtraſq; nominet: genere non item, cum mox in ſingulari numero ſubiungat, cui ſoli aui &c.

¶ De tribus gracculorum generibus diuerſę ſententiæ. Gracculorum tria ſunt genera: Vnũ quod

coracias vocatur, magnitudine quanta cornix, roſtro rotundo, rutilo. Alterum lupus cognominatum paruum & ſcurra. Tertiũ, quod familiare Lydiæ, ac Phrygiæ terræ, idemq; palmipes eſt, Ariſtot. ¶ Ex his tribus ab Ariſtotele deſcriptis gracculi generibus, primum (inquit Fr. Maſſarius) pedibus & roſtro rutilis, in Veronenſi agro maximè abundat. ibiq; *tacola* nominatur. Turnerus hanc auem eandem eſſe putat, cum pyrrhocorace Plinij, quę cornice paulò minor eſt, roſtro luteo, paruo, &c. Wottonus etiam in eandem ſententiam inclinare videtur, nihil tamen affirmat. Nec aliter Eberus & Peucerus ſentiunt. Et Albertus Magnus vbi interpretatur Ariſtotelis locum de hiſt. anim. 9.24. Coracias (inquit, quanquã Græca vocabula apud illum valde corrupta ſunt) gracculorum generis, rubei roſtri, φοινικόρυγχος habet Ariſtot. id eſt, punicei roſtri. Gaza vertit pro vna hac voce, roſtro rotundo, rutilo, quod non laudo. In noſtro quidem pyrrhocorace, quem Itali quidã *tacolam* nominant, roſtrum non puniceũ aut rutilum, ſed luteum eſt:) & hæc eſt per omnia ſicut genus monedulæ montanæ, Albertus. Vocatur aẽt pyrrhocorax à nonnullis monedula montana. Sed de pyrrhocorace ſeorſim agemus mox à gracculorum hiſtoria.

De Coracia, primo gracculorũ genere.

De lupo & ſcurra ſecundo genere: quod Latinis monedula dicitur.

¶ Secundum gracculi genus, λύκος & βωμολόχος Ariſtoteli dictum, hoc eſt lupus & ſcurra, Latinis propriè monedula appellatur, vt ſupra etiam docui, Turnero & Wottono conſentientibus. De voce quidem βωμολόχος nos plura iam ſupra in *Aſione*. Lupus, genus graculi paruum, *ſcurapola* Venetis vocatur. tota hæc & pedibus & roſtro nigra eſt, Fr. Maſſarius. Λύκιος (λύκος potius) genus eſt gracculi, Heſychius & Varinus.

De palmipede, tertio genere.

¶ Tertium genus, cuius nomen Ariſtoteles nullum expreſſit, palmipes, phalacrocoracem Plinij eſſe ſuſpicatur Turnerus, & ſecuti eum Eberus ac Peucerus. Sed quanquam ex Ariſtotele Gaza tres tantum ſpecies gracculi faciat: & Albertus quoq; ſimiliter: Græcum tamen contextum conſideranti, quatuor eſſe videntur. primum ſcilicet tres fidipedes, deinde quarta palmipes. Verba eius Gręca hæc ſunt: Κολοιῶν δ' ἐστὶν εἴδη τρία. ἓν μὲν ὁ κορακίας. οὗτος ὅσον κορώνη, φοινικόρυγχος. ἄλλος ὁ λύκος καλούμενος. ἔτι δὲ ὁ μικρὸς, ὁ βωμολόχος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τι γένος κολοιῶν περὶ τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν, ὃ στεγανόπουν ἐστί. Gaza hæc verba, ἔτι δὲ, omiſit. quæ ſi legamus, gracculus ille paruus ὁ βωμολόχος alius fuerit quàm λύκος. ¶ Monedulæ aliæ ſunt maiuſculæ, ſimiliores cornicibus, niſi quòd nigriores. aliæ mediæ, quibus & roſtra & pedes rubent. aliæ minimæ, Perottus.

Tria apud Rhætos gracculorum genera.

¶ Apud Rhætos tria gracculorum genera agnoſci audio: vnum quod Tulla voce Germanis communi appellent, capite cæruleo: alterum Beena dictum, inter Rhætos qui Germanicè loquuntur, & hanc eſſe monedulam vulgarem: tertium Germanicè Taha / Italico verò ſermone quo Rhæti vtuntur *zorl*, pedibus & roſtris rutilis, in locis ſylueſtribus. Eandem eſſe puto quæ in Bauaria Steintahen / id eſt gracculus ſaxatilis appellatur, in Atheſina regione Steinkråe / id eſt cornix ſaxatilis. (& haud ſcio an eadem quoq; ſit Anglorum cornix Cornubiæ,) cuius iconem ab amico miſſam hîc adiunxi. Roſtrum ei oblongius, rubrum, vt etiã crura. reliquũ corpus vndequaq; cõcolor, nigrũ. Turres maximè in montibus incolit. cicuratur, & veſcitur ſimila è lacte, carne, pane, tritico, &c. mox quicquid illi apponitur deguſtans.

Stephanion genus gracculi.

¶ Stephanion, Στεφανίων, genus gracculi, Heſych. & Varin. hoc forte fuerit genus, quod in quibuſdã Heluetiæ locis reperiri audio, vt circa Tugium, cæteris ſimillimũ, ſed albo circulo collum ambiente diſtinctũ. de quo tamen certi adhuc nihil habeo.

¶ Quæ *merula alpina* vocatur circa Verbanum lacum, nos Caryocatacten in Elemento *C.* nominauimus, quærendum an graculi potius, picæve genus quàm merulæ dici mereatur. ¶ Wottonus ſpermologum quoq; auem cum monedulis numerat, nimirum ex Heſychio qui ſpermologum κολοιῶδες ζῶον interpretatur, *ſpermonomum* quoq; vocans. Spermologum, id eſt frugilegam Ariſtotelis Longolius coniecit eſſe cornicem graniuoram, roſtro albo, cætera nigram, quæ vulgò Germanis dicitur ein Küch. De ſpermologo paſſere inter paſſeres loquemur. Cornicem maiorem roſtro albicante aliqui graculum vocant, Albertus.

Lenios.

¶ Auienus Arati interpres κολοιοὺς alicubi coruos interpretatur. Lenios ſpecies eſt monedulæ, pedibus & roſtro nigra, Albertus ex Ariſtot. de hiſt. anim. 9.19. vbi Ariſtoteles non monedularum, ſed merularum differentias enumerat. Idem alicubi cornicem cum monedula, alibi cum coruo confundit: & alibi vbi Ariſtoteles κολοιὸν habet, in Alberti tranſlatione coruus legitur.

Nomina neoterica & vulgaria.

¶ Graculi vulgò *ciagulæ* dicuntur, Niphus Italus Sueſſanus. Ab alijs in Italia *tatula* dicitur, ab alijs *taccola* (quanquam & pyrrhocoracem aliqui *taccolam* vocant) ab alijs *cutta*, & *pola*, forte à *pullo*, id eſt nigro

nigro colore. ¶ Hiſpanicè gracculus *graío* vel *graia* nominatur. ¶ Gallicè *chucas* vel *choca, chouette*, vel *gay*. Bellonius auem *gay* dictam Gallicè, interpretatur graculum: & multis coloribus latera eius variegata eſſe ſcribit: vnde ſuſpicor hoc nomen Gallicum non graculo, quem hic deſcribimus, ſed generi picæ, (quod garrulum quidam vocant) conuenire. Sabaudi quoq; *gay* nominant, & alicubi etiam *chue*, ni fallor, à voce. ¶ Germani Tul, Dole. Saxones Aelke, vel Kaycke, vel Gacke vt alij ſcribunt. ſunt qui in Heluetiâ quoq; Graacke proferant. Hollandi, Brabandi & Friſij Ka, vel Cau vel Chau. circa Roſtochium, vt audio, Wachtel, quod nomen alij omnes coturnici propriè tribuunt. Aliqui Tahe/Talhe/Dale/Döl. Flandri, Gaey/Hanneckin. ¶ Monedulã Angli vocant *a caddo, a chogh, a ka*, Turnerus. Eliota Anglus interpretatur *a iay*. alij ſcribunt etiam *dawe, choughe, cadeſſe*. ¶ Illyrij *kawka*, vt Turcæ *tſchauka*. Poloni *zegzolka*. ¶ Hebraicam vocem *anapha*, אנפה, quidam graculum interpretantur. *vide* in Ardea *A*. *Oreb* Hebræis plerunq; corũum ſignificat: videtur autem continere omne genus coruinum, nempe cornices, graculos. *vide* in Coruo *A*.

B.

Quibus in locis nõ compareant gracculi.

De gracculis quod ad corporis ſpeciem parteſq; attinet, & ſecundũ eas differẽtijs, iam ſupra quoque in *A*. nonnihil attulimus. ¶ Gracculus non facile comparet in Alexandria, Heſychius. In tranſpadana Italia ad agrum circa Larium lacum ciconiæ non permeant: ſicuti nec octauum citra lapidem ab eo, immenſa alioqui finitimo Inſubriũ tractu examina gracculorũ monedularumq;, Plin. ¶ Gracculus auis eſt parua, Suidas. Minor cæteris in hoc genere eſt, quæ βωμολόχος, id eſt ſcurra cognominatur, vt ſupra recitaui. Monedula multò minor eſt pyrrhocorace, Turnerus. Cornici ſimilis eſt gracculus, ſed longè minor. Formoſa eſt auis, quanquam nigra, & grata, Author libri de nat. rerum. Simocatus & alij dicunt τὸν κολοιὸν ὑπάρχειν ὄρνιν πανευπρεπέστατον, Io. Tzetzes. ¶ Monedula vel gracculus auis eſt nigra, coruini generis, Albert. Superiore capitis parte aliquantulum in nigrum colorem vergit & cinereum nitentem, Idem. Nigra eſt per totum corpus. eſt enim de genere cornicis, Author libri de nat. rerum. *Nigra pedes, nigris velata monedula pennis*, Ouidius 7. Metam. Monedulas iam vidimus propter frigus habitationis naſci albas, Albert. In Noruegia monedulæ albicant, Gyb. Longolius, qui monedulam albam etiam viſam ſibi ſcribit. ¶ Monedula magno roſtro eſt, albo vbi coniungitur capiti, Albert. Atro colore eſt ad Indicum vergente in luce, præſertim in capite & medijs alis. Colli & capitis pars retro oculos in lateribus, ad cinereum colorẽ inclinat. ¶ Monedulæ (gracculi Plinius) pro ingluuie gulam habent patentiorem propius ventriculum, Ariſtot. Atqui Albertus lib. 2. de animalib. tract. 2 cap. 2. quædam (inquit) aues os ſtomachi ſiue meri non habent latum, & papam (ingluuiem) tamen non habent, vt pica & graculus. ¶ Monedulæ pedes nigri ſunt, Ouidius & Albert. ¶ Iyngi vngues grandes ceu gracculis, Plinius.

Deſcriptio gracculi & Monedulæ.

De monedulis albis.

C.

Quib. in locis verſentur & nidificẽt.

Monedula templorum turres incolit, & in earum latibulis (cauis) nidulatur. Graculus libenter in altiſſimis nidificat: idq; in tanta multitudine, vt in vna ſæpius arbore ſeptem paria graculorum nidos conſtruant, Author libri de nat. rerum. In altiſſimis arboribus (in ſyluis, & in cauis arboribus, Turnerus) nidos ciuiliter conſtruunt, & ſæpe complures in vna arbore, Albert. ¶ Gracculi aues ſunt loquaces, minimè canoræ ſed odioſè garrulæ atq; obſtreperæ. Clamoſæ ſunt, maximè tempore coitus, & pullorum, Albertus & Author libri de nat. rerum. Loquaciſſimum genus eſt & vocibus importunum, Iſidorus. Graculi à ſono oris vocati ſunt, Feſtus. vocem enim primæ nominis ſyllabæ correſpondentem emittunt, Grapaldus. Gracculus frigulat, Author Philomelæ. Græcis, vt Pollux docet de gracculorum voce, verba κλώζειν & κολοιᾶν in vſu ſunt. Κλώζειν, ſono aliquo illudere alicui, à voce gracculorum, qui κλώζειν dicuntur, Varin. ¶ Exprimunt gracculi & humanum ſermonem, vt dicam in *D*. ¶ Gracculus cadauer non tangit, Albert. Amant carnes & glandes, vt & genus picæ quod garrulum vocant, Hier. Tragus. Tradunt & monedulam condentem ſemina in theſauros cauernarum, eiuſdem rei præbere cauſas, Plinius de inſitione. Graculi forte dicti ſunt à gerendo, quòd iacta ſegetum ſemina plurimum gerant: vel quòd ex oliuetis cubitũ ſe recipientes duas pedibus baccas, tertiã ore ferãt, Feſtus. ¶ Varro graculos dictos conijcit quòd gregatim volitent. Sturni etiam, vt gracculi, aues ſunt clamoſæ & gregatim degentes, Euſtathius. Graculos aues eſſe minimè ſolitarias, ſed gregales, apparet ex Varrone de re ruſt. lib. 3. ¶ Roſtrorũ coniunctio coruis & id genus auibus ſolita eſt. quod in gracculis, quos manſuetos alimus, planum eſt, Ariſtot. Graculi clamoſi ſunt, præcipuè tempore coitus (quem in eis tempus excitat vernum, Author de nat. rerum) & pullorum, Albert. Ore coëunt tempore verno, Chriſtoph. Encelius: qui & alia quædam animalia ore coire ſcribit, vt in Vrogallo maiore recitaui. mihi omnino vllũ animal ore coire veriſimile nequaquam fit. ¶ Gracculi, merulæ, & aliæ aues lauri folio annuum faſtidium purgant, Plinius.

De graccolorũ voce & loquacitate.

Cibo.

Volatu.

Coitu.

De mutuo eorum inter ſe amore.

D.

Graculi maximè inter ſe compatiuntur, Author libri de nat. rerum. Gregatim degunt ac ſe inuicem diligunt, vnde natum prouerbium, Semper gracculus aſſidet gracculo, Scholiaſtes Homeri. Sui generis aues tantopere monedulæ amãt, vt hic amor etiã pernicioſus eis ſit, vt referam in *E*. ¶ In columbaceo genere mares nõ relinquunt ſuas coniuges vſq; ad mortẽ: & coniugũ altero mortuo alter vi-

Coniugij fide & caſtitate.

duus manet. Idem & gracculi faciunt, Athenæus lib. 9. ex Aristotele. nos in ijs quæ extant Aristotelis nihil tale legimus. ¶ Monedula auis est grata, Albert. Aristoteles minimum genus gracculi βωμολόχον, id est scurram cognominat: de qua voce Græca plura scripsi in Asione. ¶ Docilis est graculus, & facile mansuescit, Textor. Graculi exprimunt etiam sermonem humanum, quo impensius delectant, & caueis emissi reuertuntur, Grapaldus. Voces imitantur humanas si adhuc pulli edoceantur. Mane quidem diligentius addiscunt, vt omnes aliæ aues, Albertus. mane oriente Sole citius, discretius & tenacius meminisse dicuntur, Author libri de nat. rerum. ¶ Gracculi πανουργίᾳ διαφέρουσι τοσοῦτον, Clearchus apud Athenæum. sed pro τοσοῦτον legerim τούτων, scilicet ὀρτύγων, de quibus proximè dixerat. vt non simpliciter astuti gracculi, sed coturnicibus tamen astutiores sint, nec eodem quo illæ modo capi possint. Scribunt & alij quidam gracculum astutum esse, nec facilem captu. Sturnos & gracculos aiunt cum vmbra propria pugnare, Eustathius. Vmbræ quidem propriæ repræsentatione in oleo capiuntur, vt referam in *E.* ¶ Huic soli aui (gracculos & monedulas proximè nominauerat) furacitas auri argentiq́; præcipuè mira est, Plin. Quicquid monetæ auri vel argenti inuenerit monedula, tollit & abscondit, Albert. Hinc est quod à moneta ei nomen factum est, secundo scilicet generi. non enim omnia gracculorum genera aurum furantur, Turnerus. ¶ Monedula gaudet fricari in capite, Albert.

Docilitate & mansuetudine. Vocis humanæ imitatione. Astutia. Auri argentiq́; furacitate.

¶ Aristoteles noctuam & cornicē inter se pugnare scribit: pro quo indocti Aristotelis interpretes, & qui eos secuti sunt, aliâs noctuam & monedulam inuicem pugnare reddunt, aliâs monedulam & bubonem aliâs *nicedulam* vel *incedulam* & bubonem. monedulam enim cum cornice confundunt è Græco vel Arabico transferentes, vt cum noctua bubonem: librarij verò monedulam etiam in nicedulam peruerterunt. ¶ Pica, cornix, monedula & huiusmodi aues contra aquilam pugnant aquila enim deuorat illas, Albert. ¶ Gauia cum monedula amoris coniunctionem habet, Ælianus.

Monedula aquilæ inimica, Gauiæ amica.

E.

Gracculum auem perastutam esse audio & perdifficilem captu. Cornicibus & monedulis captis pelles detrahunt, faciuntq́; vt viuæ videantur, ad allectandum alias. Non maiores tantum accipitres & falcones, sed parui etiam vt dendrofalcus & nisus siue speruerius interdum monedulas capiunt. ¶ Aduersus clamosos gracculos (inquit Oppianus) venatio talis instituitur. Virga oblonga terræ infigitur, cui laqueus ad funiculum additur, & in medio ὕσπληγξ, quæ circumactu suo vimina vtrinq; sita contegat. In summam virgam oleæ bacca imponitur, cui è regione laqueus pendet: quem vbi contigêre gracculi, ὕσπληγξ delabitur, & virga erecta laqueus ita attrahitur vt auium ceruices inhæreant. Similiter etiam picis insidiantur aucupes. Est & alius dolus gracculis capiendis accommodatus: Vas (ἄγγος. κρατὴρ Athenæus) oleo plenum eo in loco exponitur, vbi conspiciatur à gracculis. Illi suas in vase imagines intuiti, aliosq́; gracculos esse rati, in oleum deuolant: & licet statim resiliant, madidi tamen oleo ita pennis & membris omnibus grauantur, vt auolare nequeant, eoq́; statim in loco comprehendantur, Hæc ille. Oleo quidem similiter eos capi Athenæus etiam refert lib. 9. dipnosoph. Graculi (inquit) quantumuis callidi, capiuntur tamen cratêre olei pleno: cuius labris qui insederint, mox ad imaginem in eo apparentem se demittunt, (καταπέτουσι, sic enim legendum ex Eustathio. ἐμπίπτουσιν, idem Eustathius ex alio authore. καταπτάντες, Oppianus) vnde pennæ eis oleo madidæ ceu glutino impediuntur. Sui generis aues vehementer monedulæ amant, quæ quidē res eas sæpe in perniciem inducit. nam si quis pelues olei plenas disponat in loco quem frequentare solent, curiosa bellè auicula eò profecta, in vasis labro considet, & simul sese inclinans, suam ipsius vmbram despicit: & quòd existimet aliam se monedulam videre, ad eam ipsam festinat descendere, eoq́; vt est delapsa, olei crassitudine circunfusa, sine laqueis, sine retibus constricta tenetur, Ælianus.

De gracculorum captura & venatione.

¶ In Lemno insula gracculos colūt, aduersò volatu occurrentes locustarum exitio, Plinius. Monedularum se beneficiarios existimant Thessali, Illyrij, Lemnij, ob eamq́; rem his victum vrbes publicè præbendum esse decretum fecerunt, qui locustarum fruges vastantium oua perderent, earumq́; sobolem perimerent, vnde magna ex parte locustarum multitudo veluti in nubem coacta minuebatur, frugesq́; incolumes ad tempestiuitatem perueniebant, Ælianus.

De eorundē cultu.

¶ Theopompus Venetos inquit Adriam accolentes cum sementes faciunt, monedulis farinas oleo temperatas muneri idcirco mittere, vt eos permulceant, & cum ipsis tanquam fœdus sanciant, ne sementes refodiant, & grana sparsa legant. Lupus cum hæc vera esse fatetur, tum eosdem addit loros rubros eis proponere, & monedularū greges extra fines manere, ac nimirū duos aut treis ex vrbibus tanquam legatos ad eos mitti solere, exploraturos hospitum multitudinem: qui vt eam perspexerunt, inuitant & reuertuntur. Eæ autem inuitatæ gregatim proficiscuntur. ac si offas obiectas comederint, se pacem & fœdus habere Veneti intelligunt: sin contempserint, & tanquam vilia non dignentur comedere, indigenæ sibi persuasum habent, illorum contemptū famem ostendere. Illæ enim tanquam muneribus incorruptæ, nec ex obiectis escis quippiam gustantes, in arationes inuolant, & cum maxima animi acerbitate inuestigantes, semina prædantur, Ælian. Eadem ferè Aristoteles scribit in Mirabilibus: non tamen offis aliquibus, sed omni frugum genere exposito à Venetis inuitari ait gracculos, quorum sæpe multæ myriades in eorum regionem inuolent. ¶ Fugabis graculos vnum captum suspendens. Cæteri namq; videntes illum aufugient, nimirum illic putantes paratas esse retium insidias.

Veneti quomodo cum graculis fœdus facere olim soliti sint. De ratione graculos fugandi.

insidias. Graculos etiam accedere, ac præterea volucria omnia prohibebis, si veratrum nigrum, maceratum ex vino, cum hordeo disseminaueris. Commode tamen facies, si priusquam in aruum descendant, strepitu atq; fragore aliquo illos abegeris. Facileq; eos perterrefaciet, tum is qui à crepitaculis fit, tũ qui à taurino tergore (ἀπὸ τῆς ταυρείας, scuticã intelligo,) editur sonus, Leontinus in Geoponicis.

Prognostica ex gracculis.

¶ Prognostica. Graculi adulãtes sub tecta (nimirum vt protectionem quærant) & alas concutientes, (vt quæ aeris humiditatem sentiant. nam quæuis aues madefactæ alas concutiũt,) signum sunt pluuiæ, Aratus & Scholiastes. Graculi turmatim syluis valedicere identidem conspecti, sterilitatem ac triste nescio quid veteribus semper indicarunt, Gratarolus. Agmen coruorum in futurum, excidium retulerunt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, graculorum, &c. Niphus. Monedulæ volantes modo in sublime, modo deorsum versus, frigus & pluuiam monstrant, Ælianus. Gracculi serò à pabulis recedentes hyemem præsagiunt, Plinius. quod Aratus dixit, Καὶ φῦλα κολοιῶν Ἐκ νομοῦ, ἐρχόμενα παραφερὲς ἐπὶ ὄψιον αὖλιν. Et rursus, Καὶ ψὲ βοῶντε κολοιοί, similiter inter hyemis (χειμῶνος, tempestatis) imminentis signa. Vbi Auienus sic habet, Hesperus æthra Cùm redit innumero si cantu gracculus instat. Et Ælianus, Gracculus (inquit) crepusculo vespertino vocalis, tempestatis aduẽtum prædicit. Illud verò quòd iam recitaui Καὶ φῦλα κολοιῶν Ἐκ νομοῦ, &c. Vergil. 1. Georg. sic vertit, *Et è pastu descendens agmine magno Coruorum increpuit densis exercitus alis:* cum Græcè habeatur κολοιῶν, id est *gracculorum*. Corui & gracculi cum gregatim apparent, & similem accipitribus vocem ædunt, pluuiæ signum faciunt, Aratus. est autem accipitrum vox acuta, Scholiastes. Auienus sic transfert, *Agmine cum clauso circunuolitare videtur, Gracculus & tenui cum strident gutture corui.*

F.

De eorundem esu.

Pulli graculorum apti sunt ad cibũ, si cum plumis & pelle fuerint excoriati, Albertus & Author libri de nat. r. Sunt apud nos qui fune à fenestris altarum turrium demittantur, vt pullos monedularum è cauis exemptos in saccum, quem annexum habent, recondant, cibi gratia. Monedula gaudet fricari in capite (tanquam pruriens:) & carnes etiam eius pruritum capitis inducunt, Albertus & Author libri de nat. rerum.

H.

Etymon gracculi & monedulæ.

a. Gracculus primam semper producit in carmine, etsi quidam per *c* simplex scribant, vt dixi in *A.* M. Varro graculum dictum putat ab eo quòd gregatim volet, forte quasi gregaculum. Festus à gerendo, quòd iacta segetum semina gerat, vel baccas oliuæ: aut à sono vocis, (vt Quintilianus quoq;,) quod mihi quidem præ cæteris probatur. Sunt qui à gracilitate vocatos existiment propter paruitatem, Perottus. ¶ Monedula à *moneta*, quam furatur, denominata est: Alberto sic dicta videtur quasi monetam tollens vel diligens. Habet hæc vox antepenultimam longam, reliquas breues. *Nigra pedes, nigris velata monedula pennis*, Ouidius. ¶ Κολοιὸς auis tumultuosa & clamosa est, denominata à verbo κολῴω, vel verbo κλῶ quod est φωνῶ καὶ κλάζω: à quo etiam κλώζειν & κλωγμὸς dicuntur. Eustathius & Etymologus. Κολοιοὶ, σκοπὸς, μικραὶ κορωνίαι, (malim κορωνίδες, vt Tzetzes habet) Hesych. & Varinus. Κολοιὸς est cornix minor, ἡ μικροτέρα κορωνὶς, Io. Tzetzes in Chiliadibus. Σκῶπες, aues quædam, vel graculi, & genus saltationis, Hesych. & forte supra quoq; non σκοπὶς, sed σκῶπες, legendum fuerit. videtur sanè scôpis nomẽ, quod genus quoddam noctuæ propriè significat, ridiculum & ad imitationẽ natum, monedulæ etiam ridiculæ & stolidæ aui potuisse attribui. Γώπας, κολοιοὺς, Macedones, Hesychius & Varinus.

Homonyma & synonyma.

Κορακίας, Aristoteli genus est gracculi primum, vt dictum est supra in *A.* ab Hesychio exponitur ὁ μέλας, καὶ κολοιὸς, καὶ κορακῖνος ὁμοίως. Κορακίας, μέλας, Suidas. Κολοφὼν, κολοιὸς, & piscis quidam marinus, Hesych. Celes, aliâs *celtos*, id est stragulus auis, Syluaticus. legendum conijcio, *Colæos*, id est graculus auis. Κολοιούς τε ψῆράς τε nominat Homerus, vt citat Suidas.

Epitheta.

¶ Epitheta. Graculus frigulans, loquax, apud Textorem. ¶ Monedula lasciua, apud eundem. ¶ Κολοιοὶ ὀξυβόαι, Oppianus. Κραγέται, Pindarus.

Colophon cur dictus graculus.

¶ Icon. Hesychius admonet colophonem interdum dici graculum: quòd, vt opinor, summis ædium fastigijs auis ea soleat imponi, velut admonens iuxta corniçẽ Hesiodiam, vt homines sibi componant nidos: neq; enim semper fore æstatem, Erasmus in prouerbio, Colophonem addidit.

¶ Alia auis est quæ κολιὸς, vel κολεός: alia item κελεὸς, alia verò de qua hìc agimus κολοιός. Κολῳὸς tumultum significat. Ἐν δὲ θεοῖσι κολῳὸν ἐλαύνετον, Homerus Iliados primo. Scholiastes hoc nomen à gracculo translatum ait, aue obstrepera, tumultuaria & clamosa, (ο breui scilicet in longum conuerso, & iôta subscripto vel adscripto.) Philoxenus vero deriuat à verbo, κλῶ quod est κλάζω, per paragogen neq; adscribit iôta. Sunt qui κολοιὸν, vt dixi, à verbo κολοιᾶν, quod est tumultuari, deducant. Verbum κολῳᾷν apud Homerum extat, κολῳεῖν apud Antimachum. Pollux de gracculorum voce κολοιᾷν verbum vsurpat, vt & κλώζειν. Pindarus in Nemeis Bacchylidem vellicans, vt locutuleium impendio, ac humilem, sic ferè pronunciat. Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται, Cælius.

Agathocles gracculus cur dictus sit.

Timæus historiarum conditor Agathoclem Siciliæ tyrannũ κολοιὸν nuncupat & τριόρχην, id est gracculum & buteonem: & gracculum quidem fortassis ob latrocinia & furacem naturam. nam latrocinijs eum incubuisse ante tyrannidẽ historia testis est, sed in concionibus quoq; perfacundus est creditus: quo nomine ab æmulis & inimicis gracculus videri potest appellatus: veluti loquax magis esset quàm eloquẽs, vti de Atilio Palicano

X 4

Gracchi vnde ſic dicti ſint.

pronuntiatum nouimus. nam & eadem ratione Gracchum apud Romanos cognominatum legimus: quamuis apud Varronem obſeruatum ſit, Gracchum ideo nũcupatum, quòd eum mater menſibus duodecim in vtero geſtaſſet, quia legitimum pariendi tempus eſſet ſupergreſſa. proinde ex iunioribus quidam etiam bene doctus, ſine flatili ſcribendum cenſuit. quum Quintilianus olim quidem veteres aſpiratione parciſſimè vſos ſcribat, diuq; obſeruatum ne conſonantibus aſpiraretur, vt in Graccis & triumpis. Sed hoc non perpetuum fuit, & priſcis ſolis vſitatum, Cælius. A graco aue Gracchi cognomen principio ortum à facundia, quam æmuli loquacitatem vocabant, Perottus.

Puſilli ſtatura κολοιοὶ dicti.

Puſillos item ſtatura κολοιοὺς, id eſt graculos dici conſueſſe, in Ariſtophane videor obſeruaſſe. nam & auis hæc minutula eſt, vt quæ tota ferè pennis conſtet, Cælius. Verbum Tulen noſtris in vſu eſt, pro eo quod eſt ſtultè imaginari, ſiue à gracculis factum, ſiue per alluſionem nominis Toll/quod ſtolidum ſignificat. De homine ſtolido dici hæc vox etiam videtur, iuxta illud Gregorij in epiſt. quadam ad Eudoxum, Τοὺς πολλοὺς ἐα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς πτῆσιν ἀετοῦς δοκιμάζοντας, hoc eſt, Sine valere vulgus, ſine eſſe graculos, qui volatum aquilarum probent: vt Eraſmus vertit, vbi pro ἀετοῦς forte ἀετοῦ legendum eſt.

Coliæ piſces.

¶ Sunt & coliæ piſces, dicti Theodoro monedulæ, Cælius. Κολίας piſcis, ab aue eiuſdem nominis, quam Galli vocant *vn gay*, dicta, quòd eius latera coliæ auis modo multis coloribus variegata conſpiciantur, Pet. Bellonius. ſed video eum per coliam auem genus illud picæ intelligere, quod aliqui recentiores garrulum appellant. ego nullam auem Græcè coliam dici memini. & κολοιὸς gracculus eſt, non garrulus recentiorum. Vbicunq; gracculum piſcem interpretes Galeni verterunt, coracînus ſcribi & intelligi debet, Bellonius. ¶ Gracculus numeratur inter Diogenis Cynici ſcripta, Laertius.

Similia.

¶ *b.* Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet, in Ægypto verò graculi, Strabo. Monedulæ ſimili ſpecie eſt ſpermologus auis, magnitudine tetraci æqualis, vt author eſt Alexander Myndius, Wottonus.

¶ *c.* Gracculorum epitheton à voce eſt κραγέται apud Pindarum, ὀξυβόαι apud Oppianum. Κολοιοὶ οὖλον κεκλήγοντες, Homerus. id eſt, Gracculi acuta vel denſa voce clamantes: ὀξὺ βοῶντες ἢ πυκνόν. Graculi non ſunt ſolitaria natura, Varro. Plinius examina gracculorum dixit, Homerus νέφη κολοιῶν. Πολλοὶ γὰρ μίσει σφε κατακράζουσι κολοιοί, Ariſtophanes in Equitibus. videtur autem rhetores tanquam loquaces & tumultuantes nominare gracculos. & verbo κράζειν vtitur alludens ad gracculorum vocem de qua propriè κρώζειν dicitur. Κολοιῶν κρωγμὸς, Antipater in Epigrammate.

Adoleſcẽs a gracculo amatus.

¶ *d.* Non plus aurum tibi quàm monedulæ committebant, Cicero pro Flacco. Adoleſcentem quendam in Sparta ob ſpeciem gracculus amauit, Ælianus.

¶ *e.* Nam vbi illò adueni, quaſi patricijs pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur, quîs cùm luſitent, Plautus in Captiuis. Gracculis alijsq; auibus quæ domi aluntur, paxilli in parietibus figuntur, quibus inuolẽt & inſiſtãt. vnde Ariſtophanes in Veſpis, Ὁ δ' ὥσπερεὶ κολοιὸς αὐτῷ πατταλοὺς Ἐνέκρουεν εἰς τὸν τοῖχον, εἶτ' ἐξήλλετο.

Pompeij apophthegma.

¶ *h.* A Pharſalica pugna quum aufugeret Pompeius, dicente Nonio quodam ſupereſſe adhuc aquilas ſeptem, nec dum animum eſſe deſpondendum. Rectè (inquit) moneres, ſi cum gracculis depugnandum foret, Cælius.

Fabula de gracculo qui ſeſe pennis aliarum auium ornauerat.

¶ Iupiter regem auium creaturus diem præſcripſit in quo aues omnes apparere deberent: & cùm aliæ aquis ſeſe abluerent, gracculus omnium deformiſſimus, defluentibus diuerſarum auium pennis ſe exornauit. vnde pulcerrima omnium viſus eſt: & regiam quoq; dignitatem adeptus fuiſſet, niſi noctua primum agnitam pennam vnam de ſuis euulſiſſet, & mox cæteræ aues ſimiliter. Priuatus enim furtiuis pennis mox gracculus, vt initio erat, gracculus apparuit. Hæc fabula ſignificat, multos rerum alienarum rapina & furtis vincere videri eos qui honeſtum natura & laboribus poſſident, Io. Tzetzes. Eandem fabulam deſcribit copioſè & eleganter Theophylactus Simocatus in epiſtola quam fingit Themiſtoclis ad Chryſippum: Pennis alienis omnibus ablatis, inquit, gracculus iterum gracculus apparuit. Γέγονεν αὖθις ὁ κολοιὸς κολοιός. Hæc fabula Chryſippe, ſi veritatem ſpectes, ad magnam moderationẽ nos hortatur. Nam ſimiliter nos homines quoq; nihil in hac vita proprium poſſidemus: ſed breui quod hic agimus tempore, ornatu fictitio ſuperbimus: morientes verò ijs quæ noſtra non erant, priuamur. Fac igitur vt pecuniam & corpus negligas, & animam immortalem excolas. hæc enim æterna & immortalis eſt, cætera mortalia & ad breue tempus noſtra, Hæc Simocatus.

Metamorphoſis Arnes in gracculũ.

¶ Arne Sithonis in monedulam mutata fertur, vt refert Ouid. lib. 7. Metam. *Quamq; impia prodidit Arne Sithonis accepto quod auara popoſcerat auro, Mutata eſt in auem quæ nunc quoq; diligit aurum, Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.*

Auguria ex gracculis.

¶ Imperante Antonino Caracalla inſedit obeliſco vociferabundus gracculus, mirum dictu, ſucclamatum ab omnibus, ceu ex compoſito, Martiali ſalue, Martiali ab tempore multo te vidimus. Hæc autem non intelligenda eſt gracculi appellatio, ſed eius erat nomen, à quo interemtus eſt mox Antoninus, Cælius. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures. vt & aliarum quæ cadaueribus veſcuntur, vulturum, graculorum, &c. Niphus.

Prouerbia.

Æſopicus graculus.

¶ PROVERBIA. Æſopicus graculus, Αἰσώπειος κολοιὸς, dicitur qui aliena ſibi vſurpat, aliorumq; bonis ſeſe venditat. Vſurpat Lucianus in Pſeudologiſta. Horatius, Moueat cornicula riſum Furtiuis nudata coloribus. (Grammatici quidam Græci gracculum corniculam, id eſt cornicem paruam interpretantur.) Extat apologus (ſupra à nobis recitatus) inter alios qui Æſopi nomine circunferuntur, Eraſmus.

Eraſ. Aquila inter graculos primas tenet, Αετὸς ἐν κολοιοῖς ἀριϛεύει, *vide* in Aquila *h*. Pindar⁹ in Nemeis aquilã graculo cõparat, ſe vocans aquilã, Bacchylidem æmulũ gracculũ, quòd illũ immenſo ſuperaret interuallo: vt recitauimus in Aquila *h*. in prouerbio Aquila in nubib.

Aquila inter graculos primas tenet.

¶ Vetus adagiũ eſt, Nihil cum fidibus graculo, nihil cum amaracino ſui: quod de ijs dicitur, qui ſe ijs rebus, quas ignorant, petulantius audent immiſcere, vel de rebus ſuis nimium præſumunt. quale eſt illud, Sus Mineruam: vel quod dici ſolet, Aſinus ad lyram, Perottus.

Nihil cũ fidibus graculo.

¶ Gracculus inter Muſas, κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις: Indoctus inter doctiſſimos, infantiſſimus inter eloquentiſſimos. Rectè dicetur & in homines oſtentatione falſæ doctrinę ſeſe iactitãtes, & viris eruditis impudenter obſtrepentes. eſt enim graculus auis minimè canora, ſed tamen odioſè garrula atq; obſtrepera. Huic confine eſt illud Vergilij, *Argutos inter ſtrepit anſer olores*, Eraſ.

Gracculus inter muſas.

¶ Semper graculus aſſidet graculo, Αἰεὶ κολοιὸς πρὸς (παρ, aliàs ποτὶ) κολοιὸν ἱζάνει. Refertur à Diogeniano prouerbialis hic ſenarius: notaturq; ab Ariſtotele in Rhetoricis, vbi inter alia complura huius ſententiæ prouerbia hoc quoq; commemorat. item libro Moralium octauo, Καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, id eſt, Et graculus (inquit) ad graculum. Græcis eſt trochaicus dimeter, haud dubium quin ex poëta quopiam decerptus. Eleganter vſurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epiſtola, Κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις, id eſt, Graculum autem aſſidere graculo, audis & à prouerbio. Plutarchus in libro de polyphilia, Οὐκ ἀγελαῖον οὐδὲ κολοιώδης. id eſt, Non armentarium (gregarium potius) eſt, neque graculeum. Quin huic aui nomen inditum à κολάω, quod eſt conglutino, Eraſmus. ſed verbum κολλάω, quod glutino ſignificat per λλ duplex ſcribitur, nec ab eo quiſquam κολοιὸν dictum tradidit, ſed potius à verbo κολούω, vt ſupra oſtẽdimus. Gregatim degunt & mirè ſe inuicem amant: quare in vſum venit hoc prouerbium de ijs qui cum ſui ſimilibus conuerſantur, Suidas & Scholiaſtes Homeri. Euſtathius conuenire ait de amicitia hominum vilium, περὶ εὐτελοῦς φιλίας. Simile & Germani vſurpant, Vögel von einen(einerley) fäderen/fliegen gern zůſamen.

Semper gracculus aſsidet graculo.

¶ Graculo magis obſtreperus, in hominem importunæ loquacitatis prouerbialiter dici poteſt, authore Eraſmo. *Vide* ſupra in *a*. itẽ illud quod habet Plutarchus in libro aduerſus vſuram, Απιθανώτερος κολοιοῦ: hoc eſt, Ineptior ad perſuadendum quàm graculus, vel vt Eraſmus transfert, Homo cui minus fidei habeatur quàm graculo.

Graculo magis obſtreperus.

¶ De ijs qui circa rem aliquam planè nihil operæ & curæ ponunt, parœmia hæc Tzetzæ locum habebit, Ποῦ γὰρ ἐστὶ τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας; hoc eſt, Quid enim graculi de regno curant? (In lemmate ſic habetur, Ὁπόσον κολοιοῖς βασιλείας καθέστηκε μέλησις. hoc eſt, Quantum graculi regnũ curant) Io. Tzetzes. qui cum hanc ſuam eſſe parœmiam dicat, non vulgarem neq; ab alijs ſcriptoribus vſurpatam inſinuat.

¶ Alciati Emblema, cuius lemma *Imparilitas*.

Emblema Alciati.

Vt ſublime volans tenuem ſecat æthera falco,
Sic ſummum ſcandit ſuper æthera Pindarus ingens,
Vt paſcuntur humi gracculus, anſer, anas:
Sic ſcit humi tantum ſerpere Bacchylides.

DE PYRRHOCORACE.

ALPIVM peculiaris eſt pyrrhocorax, luteo roſtro, niger, Plinius. Huic aui nomen à coloribus inditum apparet, quòd roſtrum ei *pyrrhon*, id eſt ruffum vel luteum ſit, reliquum corpus inſtar coracis, id eſt corui nigrum. Perottus nomen pyrrhocoraci factum eſſe ait à colore roſtri igneo, quod non

probo:alius enim *pyrrhos* .i. ruffus vel luteus eſt quam igneus. Ab hoc primũ gracculi genus quod Ariſtoteles coraciã vocat,roſtro puniceo(etſi id in noſtro pyrrhocorace luteum eſt,vt Plinius quoq; ſcribit. ſed fieri poteſt vt per anni tempora aut ætatem quoq; color mutetur)non differre eruditis quibuſdam videri,ſupra oſtendi in Gracculis *A*. Petrus Bellonius,Gracculus(inquit)cui roſtrum & pedes rubent,Ariſtotelis coracias,Plinij pyrrhocorax,in altis Cretæ montibus abundat,incolæ *ſcurapola* nominant. Sed pyrrhocorax roſtro luteo deſcribitur,qualem nos hîc damus:graculus verò coracias roſtro puniceo,qualem ſupra dedimus: Non probo recentioris cuiuſdam opinionem, qui pici genus maximum,quod Germani Holkrae nominant,pyrrhocoracem eſſe ſuſpicatur:quanquam ea auis nigra ſit,& magnitudine non multum infra coruum,& plumas in capite rubentes gerat.nos illam inter Picos deſcribemus.

Nomina varia. ¶ Pyrrhocorax noſter ab Italis quibuſdam *ſpeluier* vocatur,circa Lucarnum & Veronam *taccola*, (quamuis alibi gracculum communem etiam *taccolam* & *tatulam* dici audio,) circa Bellinzonã *paſon*, alibi etiam *zorl* vt audio. Apud Valeſios qui ferè Gallica lingua vtuntur, *choquar* vel *chouette*, quæ tamen communia gracculorum generi nomina ſunt. ¶ Germanicè qui loquuntur Valeſij, vocant Alprapp/id eſt coruum alpinum : circa Claronam Heluetij Alpkachlen/& wilde Tulen/id eſt monedulas ſylueſtres. Aliqui Steinhetzen/id eſt garrulos(ſic enim genus picæ recentiores vocant)ſaxatiles.Rhæti qui Germanicè loquuntur Beenen:quanquam alij, vt audio,gracculos communes eodem vocabulo vocitãt,pyrrhocoraces verò Tahen. ¶ Primum Ariſtotelis graculorum genus (inquit Turnerus)Plinio pyrrhocorax eſt: Anglis *a cornish choghe*,Germanis ein Bergdol.cornice paulò minor eſt,roſtro luteo,paruo,& in fine nonnihil adunco.frequens eſt in alpibus,& apud Anglos in Cornubia. vocem habet monedula acutiorem & magis querulam, non parum etiam maior quàm monedula(minor tamen coruo.)Sunt qui huius generis roſtrum & crura æſtate admodum rubere dicant, hyeme verò lutea & pallida eſſe vt in merulis. pyrrhocorax quem ipſe vidi, roſtrum luteum, crura rubicunda habebat.Vocem eorum non admodum diſſimilem merularum voci eſſe aiunt, & ad fiſtulæ ſonum nonnihil accedere.Cùm in altum volant, frigus augeri:cum ad humiliora,remittere ſperant:Noxij ſunt agris frumento conſitis, (quod granis ſcilicet veſcantur vt etiam communes graculi.) Alicubi apud Rhætos hyeme tantum cernuntur, alibi verò toto anno,ni fallor:circa altiſſimos tantum montes gregatim ſemper frequentes. ¶ In cibum non veniunt,niſi forte apud pauperes,& pulli præſertim,vt & reliqui graculi. Quidam pyrrhocoracem præcipuo ſapore eſſe ſcribit, ex Plinio.ſed hæc verba Plinij, præcipuo ſapore, ad lagopodem referuntur, de quo ſtatim agit,non ad pyrrhocoracem.

De grauculo. GRAVCALVS, Γραύκαλος, auis cinerea apud Ariſtotelem, Heſychius & Varin.Nos apud Ariſtotelem pardalum legimus auem, totam cinerei coloris:de qua plura leges in *P*.

DE GRVE.

Nomina. SVs, סוס, vel סיס, *ſis*, nomen Hebraicum in vetere Teſtamento grus exponitur, ab alijs hirundo vel miluus,vt dixi in Equo *A*. Turtur & hirundo & ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui,populus autem meus non cognouit iudicium domini,Hierem.8.interprete Hieronymo:qui vocabulum *ſus* vertit hirundinem,*agur*(עגור) verò ciconiam. Munſterus eo in loco gruem interpretatur.Idem Eſaię cap.38.(vbi Hieronymi tranſlatio habet,ſicut pullus hirundinis ſic clamabo,meditabor vt columba,) pro *ſus* vertit *gruem*, pro *agur hirundinem*. Hoc quidem ex locis iam citatis conſtat, *agur* auem eſſe aduenam, & voce vtentem lugubri. Dauid Kimhi Hebraicam vocem *agur*, Chaldaicè interpretatur סנוניתא, *ſenukita*,ſi rectè ſcribo: quam vocem à Thalmudicis vſurpatam R.Hai exponit Arabicè כטאת,*cataph*,vulgò ארונדינא,arundina,id eſt hirundo. Sunt qui auem putent loquentem voce humana גאצה,*gazah*,vulgo dictam,(id eſt picam, vel genus picæ.) Totidem verbis ferè Kimhi exponit Hierem.8.vbi Arabicam vocẽ ponit קטאת, *kataph*.Salomon hirundinem putat. Septuaginta Eſa.38. prætereunt. Aquila & Theodotion habẽt *agor*,Symmachus incluſa.Rurſus Hierem. 8.Aquila & Symmachus Hebraicũ nomen *agor* relinquunt, Septuaginta vertunt ἀγροῦ στρουθία, id eſt *agri paſſeres*. ¶ *Maracarae*,id eſt fel gruis,Syluaticus. ¶ Munſterus in Dictionario trilingui pro grue Hebraice ſcribit *ſas*, סס,& *ſenunit*, סנונית:quorum poſterius ad ſenukita prædictũ accedit, quod tamẽ ponitur pro *agur*, id eſt hirundine.

¶ Græcè γέρανος vocatur, quod proparoxytonum eſt nomen : idem nomen Græci hodieq; ſeruant,ſed vltimam acuunt.dicitur etiam χλαρός. ¶ Italis eſt *gru* vel *grua*.Hiſpanis *grúlla*. Luſitanis *ema*. Gallis *grue*. Germanis Kran vel Krane/ quod nomen à Græco geranos deſumtum videri poteſt. vel Kranich/Kranch:& noſtris etiam Krye. Anglis *a crane*. Illyrijs *gerzab*. Polonis : *Zoraw*. *Vipio grus minor.* ¶ Vipionem vocant minorem gruem, Plinius: vt pipionem pullum columbæ.

B.

De diuerſis gruum generib. In Tartaria circa ciuitatem Cianigainorum, quinq; gruum genera inueniuntur. quædam habent alas nigras vt corui : aliæ ſunt albæ & candidæ,quarum pennæ veluti oculis aurei coloris diſtinguuntur, vt ſunt apud nos caudæ pauonum. Rurſum aliæ noſtris non diſſimiles. quartò, aliæ paruæ, quas pennæ veſtiunt longæ & pulcerrimæ,rubeo ac nigro colore permixtæ.quinti generis ſunt colore

cinereo

cinereo (griſeo) oculis rubentibus & nigris, valde magnæ, Paulus Venetus. Petrus Martyr in hiſtoria *De grue*
Noui orbis, in pratis quibuſdam Noui Orbis (in Cuba) gruum agmina noſtratibus duplo grandiorum *Baleari-*
Hiſpanos reperiſſe ſcribit. ¶ Pico Martio & grui Balearicæ natura çirros (in capite) dedit, Plinius. *ca.*

Virum tu hunc gruem Balearicum, an hominem putas esse? Laberius apud Nonium. In ciuitate *Halep*, quam aliqui olim *Hierapolim*, alij *Beræam* dictam putant, vidimus auem grui similem, minus crassam, margine circa oculos rubente, cauda ardeæ, voce minore quàm gruis. Hác veteres gruem Balearicam appellasse credo, Bellonius.

¶ Apud Anglos etiam nidulantur grues in locis palustribus: & earum pipiones sæpissime vidi, quod quidam extra Angliam nati falsum esse contendunt, Turnerus. ¶ Gruum in senectutute pen-

Grues in senectute nigrescũt.

nas nigrescere perspectum est, Aristoteles & Plin. Grues senescentes effici nigriores aiunt. cuius affe-
ctus causa esse potest, quòd pennarum natura earum albicet, plusq; humoris senescentibus ijs consti-
tuitur in pennis, quàm vt facile putredini pateat: canicies enim efficitur putredine quadam, Aristot. de
generat. 5. 5. Albertus quòd in senecta grues è cinereis nigrescant, terrestrem naturã humidi ipsorum 1
causatur, quod à colore iam imminuto non satis concoqui ait. Grues in senectute fuluescunt, Solinus:
cum tres iam citati authores eos nigrescere scribant. Grues aliquando albi videntur, vt oculatus quidam testis nobis narrauit. & albi coloris gruem se vidisse Gyb. Longolius quoq; testatur. Ali solent grues à nobilibus Polonię qui pennas caudę euellũt, & in caua vnde euulsę sunt oleũ infundũt, sic pennæ albæ subnascũtur arte (in paucis natura) quæ magno apud eos in pretio sunt, ad exornãdos pileos. ¶ Gruibus rostrũ porrectius est, Aristot. Arteria eorum cur angusta sit, quærit Aphrodisiẽsis problematũ 1. 123.

Descriptio gruis.

¶ Grus quam hæc scribens inspexi, fœmina erat, & oua gerebat. Longa sex pedes ferè viri medio-
cris, extensa rectà à summo rostro ad imos pedes. Pennæ quædam in alis retro versus caudam pulchræ
& crispæ erant, quas aliqui auro vel aliter ornatas pileis addunt. Alarum alioqui maiores pennæ nigri-
cant: superiores verò paruæ & cinereæ sunt. Collum duos dodrantes longum. altitudo ab imo pedis 2
ad tergum summum, quatuor ferè dodrantes. Pondus totius libræ medicinales duodecim. Cauda breuis longioribus alarum pennis occulitur. Plumæ crurum cinereæ quinq; digitis supra genua desinunt. infra plumas cortice vestiuntur nigro. Digiti humanis non breuiores. Anterior colli pars & ad latera nigricat: prona albet, reliqua omnia cinerea, præter maiores alarum pennas. Vertex niger cum macula rubente, quæ quidem in mare magis rubet.

C.

De voce gruum.

Gruum vox cur rauca sit inquirit Aphrodisiensis problematum 1. 123. *Paruus vt est cycni melior canor ille, gruum quàm Clamor in ætherijs dispersus nubibus austri*, Lucretius lib. 4. Grus gruit, Author Philomelæ. Grues nomen de propria voce sumpserunt, tali enim sono susurrant, Isidorus. Gruere dicun-
tur grues, vt sues grunnire, Festus. Κλάζειν verbum rectè dicetur de aquilis, κλαγγάζειν de gruibus, κλαγ- 3
γὴ nomen de vtrisq;, Pollux & Varinus. Latinè clangere & clangorem dicemus. Κλάζειν verbum est
proprium de sono vocis gruum, & auium simpliciter: abusiuè verò etiã homines, & porci & arcus κλάζειν dicuntur, Eustathius. Grues κλάζειν dicuntur, non κράζειν, (clangere, non clamare,) Idem. Ἠΰτε περ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρὸ, Homerus Iliad. γ. de Troianis, qui clamore confuso temere in pugnam ruebant. Vox gruis ex alto quotannis clangentis (κεκληγυίης,) tempus arandi sub hyemem denotat, Hesiodus. Γέρανος κρώζουσα, Aristophanes in Auibus. Ἔχουσιν αἱ γέρανοι τοὺς ἐπιονείποντας ἐν τοῖς ἐχάτοις, Aristoteles. ¶ Aues quædam (ingrediendo) ante se pedes iaciunt, vt ciconiæ & grues, Plinius.

De earundẽ incessu.

Perq; fabam repunt & mollia crura reponunt, Ennius de gruibus, vt citat Seruius in illo Vergilij de equo, *Altius ingreditur & mollia crura reponit.* Audio gruem etiamnum implumem, tam celeriter tamen cur-
rere, vt homo non assequatur. ¶ Congruere dictum est à gruibus, quæ non se segregant, siue cum vo- 4
lant, siue cum pascuntur, Festus: Et rursus, Congruere, hoc est conuenire, à gruibus: quia id genus volucrum minimè soliuagum est. ¶ Frugibus & seminibus vescuntur, inuisæ eo nomine agricolis, vt dicam in *E.*

Societate. Cibo.

Nidulatione. Coitu. Partu.

¶ Apud Anglos etiam nidulantur grues in locis palustribus, Turnerus. ¶ Non considente humi fœmina, sed stantes coëunt, Aristot. & Plinius. Pariunt oua non amplius quàm bina, Aristot. Grus inter duo oua quæ parit, lapidẽ (aliquoties, vt alibi addit) interponit, quod Coloniæ per annos aliquot in horto quodam experti sumus, Albertus. Et alibi, Grues domesticas quotannis vidimus lapidem in-
ter sua oua collocare. sed hunc sine discrimine acceperunt de lapidibus fortuitò inuentis. dubitari qui-
dem potest, vtrum in libertate lapidem peculiarem quęsituræ fuissent & vtiliorem. ¶ Gruem hausta
vitis lachryma interimit, Ælian. Κτείνει δὲ λιβὰς τὰς γεράνους ἀμπέλου, Philes. Grues & similes aues an- 5
nuum fastidium purgant iunco palustri, Plinius.

Morbis & remedijs.

De Volatv Et Migratione Grvvm.

¶ Quæ circa volatum & migrationem reuersionemq; gruum obseruauimus, ea hunc in locum conscribemus omnia: Quando scilicet auolent, Vnde, Quo, Quomodo, Quàm altè, Quo ordine, Quibus ventis. Tum ducis eorum & custodum vigilúm ve historiam addemus: Et an lapides arenamq; gerãt, & quã ob causam, dicemus. Fessi quomodo descẽdãt, & quomodo noctu quiescãt. Quando deniq; ad nos & quomodo reuẽrtãtur. Quod si quæ forte vnius argumẽti nõ vno pariter loco memorabimus, vel causæ nonnihil subesse existimabit Lector æquus, aut festinãti inter tãtos lucubrãdi labores calamo igno-

Quando aduolent grues.

ignoſcet. ¶ De gruum migratione nonnulla leges etiam ſupra in anſeribus feris. Grues Septembri mẽſe diſcedere incipiunt, Ariſtot. Nos proximo anno Septemb. die vndecimo grues primum migrantes audiuimus, hora vna ante noctem. Anno verò 1561. migrantes vidi Octobris die 17. veſperi, hora 4. & nocte etiam hora nona, in aëre eas audiui. erat autem tempus id tepidius. Grus omnem terrarum orbem peragrat, nec diu in eadem regione permanet, Symeon Sethi. More regis Perſarum æſtiua ac hyberna conficiunt, Ælianus. Aues quædam non mutant locum apud nos, aut (vt) grues ſunt continuè & hyeme & æſtate. licet regio noſtra perquam frigida 47. ferè gradibus latitudinis ab æquinoctiali diſtet, Albertus. In inſula nuper inuenta quę Cuba dicitur, magnus numerus gruum videtur, vbi viuunt & nidificant, nec locum mutare ſolent, ſed toto anno in ea manent. Ex lib. 17. cap. 5. hiſtoriæ Indicę. Cum Thraciam grues relinquunt, defugiendo iniurias frigoris, frequentes congregantur in (*ad*) Hebrum fluuium Thraciæ, & in turmas ac ordines ſe diſponunt. Cum verò iam proximum eſt vt auolent, hyberni circa Nilum victus deſiderio incenſæ, grus quæ inter alias extremo ętatis tẽpore affecta fuerit, ter circa vniuerſum gregem volans (περιδραμὼν κυκλοτερῶς, καὶ τὸν στρατὸν τηρήσας, Io. Tzetzes) diſcedit, ſupremumq́; diem vitę cõficit, (ſtatim procidens mortua iacet, Tzetzes:) Hanc primò ſepultura reliquę afficiunt, rectà deinde in Ægyptum iter faciunt: neq; immenſa pelagi ſpatia alarum robore tranſmittentes vſquam interquieſcunt, Ælianus & Io. Tzetzes. Quum Thraciam relicturæ ſunt, vna reliquas omnes luſtrant, (ἀγνίζει,) & exclamat. tum cæteræ auolant, ea quæ collectas aues luſtrauit, ſola remanente, Oppian. ¶ Grus altè admodum volat, vt nubes è proximo conſpiciat, neq; tempeſtate agitetur, atq; ita altam agat quietem, Orus. Volant altè, vt procul proſpicere poſſint: & ſi nubes tempeſtatemq́; viderint, conferunt ſe in terram, & humi quieſcunt, Ariſtot. Plinius & Oppianus. Cum nubes pluuijs grauidas proſpiciunt, clamant & vociferantur, ac ducem ſuum celeriores captare volatus ſolicitant, Iſidorus. Grues multa prudenter faciunt. loca enim longinqua petunt, Ariſtotel. Gaza addit, ſui commodi gratia. Grues Scythicæ plagæ hyemem fugientes ad loca circa Nili fontes ſe conferunt hybernatum, Herodot. lib. 2. Grues in Thracia naſcuntur, vbi hyems ſolet eſſe atrox, & tempeſtas perfrigida: idcircoq; eam, quòd ibi ortæ ſint, amore proſequuntur, in qua æſtiuo tempore patrię ſedis ſtudio captæ, ætatem ducunt: medio autumno ſalutis ergò, frigoris vim non ſuſtinentes, tanquam terræ ambitum, cæli mutationem temporumq; varietatem ſcientia & cognitione comprehẽderint, frequentes in Ægyptum, Libyam, ac Æthiopiam proficiſcuntur, Ælianus. Immenſus eſt tractus quò veniunt, ſi quis reputet à mari Eoo, Plinius. Poſt hyemem volare feruntur à montibus orientis, Iſidorus, de earum ad nos (vt apparet) reditu loquens. Atqui cæteri authores omnes non ab oriente neq; ad orientem, ſed à ſeptentrione ad meridiem volare ſcribũt, cum à nobis diſcedunt: contrà, cum redeunt. Grus ſenſuum acrimonia valet, (εὐαίσθητος eſt,) & frigus facile pręſentit. quare fugiens frigus & hyberna Thraciæ loca, ad calidiora & Oceanum meridionalem peregrinatur: vel ſecundum Ariſtotelem ab extremis ad extrema, nempe à Scythicis campis ad paludes è quibus fluit Nilus, Euſtathius. ¶ Quando proficiſcuntur, conſentiunt, Plinius. Aduerſus aquilas aliasq; aues (rapaces) ſe mutuò iuuant & defendunt, Io. Tzetzes. Cum ſeſe ab aquila impeti perſpiciunt, in orbem conſiſtunt, & contractæ in ſinum falcatæq; exiſtunt, atq; ordinatim tanquam in aciem ſtructæ, ſpeciem pugnæ oſtendunt. quare aquila regreditur. ex autem ad tergum præuolantium collis & capitibus adnitentes, nonnullam requietem laborioſi volatus capiunt. itaq; laborem facilem efficiunt, Ælianus.

Quàm altè volent.

Quò ſeſe hyeme recipiant.

Quomodo ſeſe aduerſus aues rapaces defendant.

Quo ordine volent.

¶ Grues vt facilius aerem incidant, ordinẽ inſtituunt triangulum oxygonium, Io. Tzetzes. Trianguli figuram efficiunt, vt hac forma facilius aera aduerſum ſecent. ex triquetra figura ſexangulam aliquando ædunt, Ælianus. Grues Cicero ait, cum loca calidiora petentes maria tranſmittunt, trianguli formam efficere: eius autem ſummo angulo aer ab ijs aduerſus pellitur. Deinde ſenſim ab vtroque latere tanquam remis, ita pennis curſus auium leuatur: baſis autem trianguli quam efficiunt grues, ea tanquam à puppi ventis adiuuatur, Gillius. Vbi ventus exortus eſt maiori cum vi, & ſæuit cælum, non quomodo cum eſt tranquillum frontatim ac lunato globi ſinu volant: ſed in cuneum momento ſe traducunt, (non falcatæ, ſed triquetræ volant, ne vel circumflante vento ordo conturbetur, vel etiam funditus de ſuſcepto itinere depellantur, Gillius.) ac ipſo mucrone ventum diuidunt, circum latera fruſtra luctantem, ſic vt nihil acies turbetur, Plutarch. *Et cætu cinxère polum*, Verg. 1. Æneid. de cycnis volantibus. vbi Seruius, Plin. (inquit) in Nat. hiſtoria dicit, omnes aues colli longioris, aut recto ordine volare, vt ſequens põdus capitis præcedentis cauda ſuſtentet: vnde & prima plerunq; deficiens relicto loco incipit eſſe poſtrema: aut in cœtu ſe omnes inuicem ſuſtinere. Hoc autem volatu imitantur literas quaſdam: vnde in Lucano, *Et turbata perit diſperſis litera pennis:* Hæc ille in genere de auium longioris colli volatu, quæ mihi ad grues potiſſimum pertinere viſa ſunt. Grues vnam ſequuntur ordine literato, D. Hieronymus ad Ruſticum de vita Monaſtica. Syluestres anſeres quoq;, ſimiliter omnes gregatim volando ordinem ſeruant literatum, Albert. *Vide* ſupra in Anſeribus feris C. Turbabis verſus, nec litera tota volabit, Vnam perdideris ſi Palamedis auem, Martialis de gruibus. Volantes ordinẽ quodam *Y.* (Y pſilon) literam faciunt: id quod Palamedem deprehendiſſe legimus, Grapaldus. Inter volandum litera Alpha (*Λ*) ab eis delineari videtur, vel vt alijs amplius arridet, Ypſilon. cuius inuentionem ex auium volatu Palamedi attribuunt, id quod indicare vel Philoſtratus aduertitur, Cælius: Recen-

tiores quidam, vt Eberus & Peucerus, grues volucri ſuo ordine literam Λ, (Lambda) potius repræſentare putant. Illud inter omnes conſtat, Cadmũ 16. literas è Phœnice in Græciam detuliſſe, Α, Β, Γ, Δ, Ε, Η, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ο, Π, Σ, Τ, Υ. his Palamedem Troiano bello 4. adieciſſe, Ξ, Θ, Φ, Χ. quas volunt ſimul cum ordine aciei à gruibus didiciſſe, Perot. Quod ſi, vt Perottus ſcribit, nec Λ, nec Α, nec Υ literas, Palamedes inuenit, meritò aliquis dubitet, quomodo aliqua iſtarũ Palamedis litera, aut grues ab eius figura Palamedis aues vocari poſſint. Mihi quidem quod ad ordinis figuram attinet, Λ literam magis referre videntur volantes hæ aues: volant enim (vt dictum eſt) trianguli oxygonij figura, ſiue tum ſolum cùm venti vis maior vrget, vt Plutarchus ſcribit, ſiue aliàs quoq; vt alij. Videtur ſanè hic ordo alias etiã commoditates habere, quòd ſic ducem videlicet omnes ex æquo proſpiciant: & alter alterius proſpectum non impediat, & vento ſecundo etiam ex æquo fruantur omnes. ¶ Prouectiores ætate in primum ordinem volando collocant, ne ſcilicet ſe fatigent nimium ſequendo, ſi iuniores præcederent. Clamorem etiam ædunt, ne ſeparentur nimium aliæ ab alijs. Si quam ſenſêre defeſſam, aliæ duæ vtrinque alis ſubleuant, aut etiam ſuper dorſis & pedibus ferunt. retrorſum enim cœlo ſereno pedes extendere ſolent, Oppianus.

Quibus vẽtis volent.

¶ Volant flatu ſecundo, Ariſtot. raró contra impetum venti, niſi fugiendo, nitentes, Albertus. Secundos ventos & retro flantes obſeruare norunt, Ælianus. Quod de gruibus iactatur, eas volatum obuertere contra ventos, id ipſum omnes piſces præclarè intelligunt: ſemper enim contra fluctum natant, Gillius in Æliano, cõtra reliquos ſcriptores qui non aduerſis ſed ſecundis ventis grues volare tradunt.

De earũ ducibus.

¶ Ducem etiam habent, & eos qui clament (τοὺς ἐπισυρίττοντας) diſpoſiti in extremo agmine, vt vox percipi poſſit. Cùm conſiſtunt, cæteræ dormiunt, capite ſubter alam condito, alternis pedibus inſiſtẽtes: dux detecto (nudo) capite proſpicit, & quod ſenſerit voce ſignificat, Ariſtoteles. Ducem quem ſequantur eligunt. In extremo agmine per vices, qui acclament (qui viciſſim acclament, ne qua deeſſe videatur, vt quidam citant,) diſpoſitos habent, & qui gregem voce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus lapillum pede ſuſtinentes, qui laxatus ſomno decidens, indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite ſubter alam condito, alternis pedibus inſiſtentes: dux erecto prouidet collo ac prædicit, Plinius. Cùm in terram deſcenderint cibi gratia, dux earum caput in altum erigit in cuſtodiam omnium: cæteræ verò ſecurè paſcuntur, Iſidorus. Dux multum clamat, vt omnes conueniant: quòd ſi nimio clamore raucеſcat, alius conſtituitur, Albertus. Caſtigat voce quæ cogit agmen: ea cùm rauceſcit, ſuccedit alia, Iſidorus. Grues in tergo præuolantium colla & capita reponunt: quod quia ipſe dux facere non poteſt, quia non habet vbi nitatur, reuolat, vt ipſe quoque quieſcat: in eius locum ſuccedit alia ex ſequentibus: eaq; viciſſitudo in omni curſu conſeruatur, Ælianus. Itineris iam experientes duces ad volatum conſtituunt: & natu grandiores, vt vero proximum eſt, ad regendum extremum agmen deligunt, minores natu mediæ ſunt, Idem. Gruum gubernandi rationem hominibus regendi reſpublicas doctrinam dediſſe ferunt, Idem.

Cuſtodibus, & vigilibus.

¶ Cuſtodes ſemper ac duces circumeunt, & ſiue homo ſiue fera accedat, exclamant, altaq; voce inſidias indicant, vt reliquæ in tempore fuga ſibi conſulant, Oppianus. Vigiles conſtituunt, & decima quæq; cuſtodit excubias, Albertus. In longiſſimis terræ tractibus noctu reliquæ omnes ſomnum capiunt, tres aut quatuor ad reliquarum cuſtodiam aduigilant: & ne ſomno opprimantur, operoſo labore ac moleſto ſtant; nempe lapillum ſumma cautione ſublimi pede continent, vt ſi qnando ſomnus obrepſerit, edito ſtrepitu ex lapilli caſu, expergiſcantur, Ælianus. Quæ noctu excubant in terra, crurum alterutri corpore innituntur, altero adducto prehenſum lapillum tenent. Igitur illa in retinendo iugitas obrepere diutius ſomnum non ſinit: ſed ſtatim vt remiſere, decidens calculus excitat arguitq; negligentem. Itaque non eſt cur iſtuc Herculis adeò quiſquam miretur, Quod alæ ſubdens arcum hærentem brachio, & Dextra clauam regens manu quieſceret, Plutarchus. Nocte excubias diuidunt, & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos ſuſpenſis digitis, quibus ſomnos arguant: quod cauendum eſt, clamor indicat, Iſidorus: & Plinius ferè ſimiliter vt ſuperius recitaui. Ægyptiorum ſapientes hominem ſibi ab aduerſariorum inſidijs cauentem cùm volunt ſignificare, gruem vigilantem pingunt. hæ enim hoc ſeipſas præſidio cuſtodiunt, tota nocte per vices excubias agentes, Orus. Cùm lapis è pede alicuius vigilis exciderit, reliquæ ſono percepto omnes clamant, quaſi increpantes vigilum ſomnolentiam, Albertus.

An lapidem deuorent volaturæ grues.

¶ Migraturæ grues, lapidem pro ſe quæq; deuorant, & vt vnde prandere poſſint habeant, & aduerſus incurſiones ventorum firmamentum aſſequantur, Ælianus. Et rurſus, Lapis quem deuorant, vt eo tanquam ſaburra firmentur volantes, auri index eſt: quem poſtquam eò vbi habitant ſe applicauerunt reuomunt. Quod de lapide narrant, falſum eſt. lapidem enim eas tenere fulcimento, quem, vbi deciderit, accipi vtilem ad auri probationem aiunt, Ariſtot. Idem Albertus quoque falſum eſſe ait. Lapis enim (inquit) è grege eorum cadens, à pedibus non ab ore cadit. Solent autem aliquando lapides pedibus complecti, cùm digiti pedum eis incuruantur, vt ſuper lapidem dirigant: in quem vſum nõ peculiarem vllum lapidem, ſed quemuis ſine diſcrimine accipiunt: vt illum etiam quem ouis incubantes interponunt, nullo diſcrimine capiunt. Quamobrem ridiculum eſt quod Iſidorus ſcribit: Fertur, inquit, grues poſt hyemem volantes à montibus Orientis, harenas aureas & aurichalcum lapidem deglutire: & poſtea in locis tranſmarinis reuomere. Vnde dixerunt qui experti ſunt, lapidem quem grues euomunt, ignis vi conuerti in aurum. Certum eſt Pontum tranſuolaturas, primum omnium anguſtias petere,

tere, inter duo promontoria Criumetopum & Carambin, mox saburra stabiliri: cum medium transierint, abijci lapillos è pedibus: cum attigerint continentem, & è gutture harenam, Plin. Lapidibus non omnes inter volandum, sed quædam se onerant, quæ alijs velociores & leuiores sunt, ne reliquas celeritate volandi præueniant, & defessæ posteriores aciem deserant. Lapides quidem ab eis proijci deprehensum est à nautis, in quorum aliquando naues inciderunt, Albertus. Aristophanes Byzantius grues scribit deuorare lapides, vt cum bene sublimes volantes, & impetu quodam rectà antrorsum ad conficiendum iter attendẽtes, aspectum ad inferiora impeditum habent, de via fessæ eos deijciant, & ex lapidum casu percipiant, supra maréne an terram subuolent. nam si ad mare lapides deferantur, iter susceptum facere pergunt: sin ad terram decidant, à volando requiescunt, Gillius è Scholijs in Aristophanis Aues: vnde Suidas etiam & Varinus descripserunt. Coturnices etiam mare traiecturas lapillis se munire Plinius & Oppianus scribunt. Grues lapidem deglutientes, Αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκῦαι: Suidas ex Aristophane citat, ostendens dici solitum de ijs qui summa prouidentia gerunt negotium. idque inde in vulgi sermonem venisse, quod gruibus hic mos sit, vt quoniam admodum sublimes volant, & cætera. vt iam interprete Gillio recitaui. Verba in Auibus Aristophanis hæc sunt, Ἐκ μὲν γε Λιβύης ἧκον, ὡς τρὶς μυρίαι Γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκῦαι λίθους. hoc est, vt Erasmus interpretatur, Venêre gruum terdena fermè millia Lybicis ab oris, deuoratis maximis Saxis. In eadem fabula sycophanta quidam sic loquitur: Μὰ Δί', ἀλλ' ἵν' οἱ λῃσταί γε μὴ λυπῶσί με, Μετὰ τῶν γεράνων ἐκεῖθεν ἀναχωρῶ πάλιν, Ἀνθ' ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας.

¶ Fessis aliquibus ad terram omnes descendunt, vt se inuicem expectent, Albertus. Omnes vno crure innixæ dormiunt, & capita alis obuelant, Oppianus: duce & vigilibus exceptis, vt dictum est. Cur grus & aliæ quædam aues dormientes vni tantum pedi innitantur, & caput humero alteri imponant, Hieronymus Garimbertus quærit quæstione 51. Nocte superueniente ad fluuios festinant: & in medijs illorum collibus, quos amnis insularum instar circumfluit, resident: atq; hoc ad insidias cauendas faciunt, quòd insidiosæ feræ aut traijcere flumen non possint, aut traijciendo saltem strepitum cieant, quo ipsæ à somno excitæ aufugiant, Oppianus.

Quod noctе in terrã descendant, & quomodo & vbi dormiant.

¶ Grues volucres aduenæ sunt, Varro. Audio ciconias cum gruibus iniurias frigoris fugientes, mutatione cæli solum vertere, ac rursus hyberno tempore exacto, ad patriam sedem remigrantes, cùm illas, tum has, sicut homines domum, probe nidos suos recognoscere, Ælianus interprete Gillio. Sed quanquam vtræq; hæ aues frigoris iniurias fugiant, diuersis tamen temporibus auolare & redire solent. Ciconias è longinquo venire non dubium, eodem quo grues modo. illas hyemis, has æstatis aduenas, Plinius. Coturnices semper ante adueniunt quàm grues, Idem. Cum hybernum tempus in Lybia & Æthiopia traduxerint, lætissimiq; dies ac tranquilli illucescere cœperint, retrò ad Thraciam versus gradiuntur, Ælianus. Ab Æthiopia & Nilo migrant (ad nos redeunt) Ἄτλαντος νιφόεντα πάγον καὶ χεῖμα φυγοῦσαι, Oppianus. Cum reuertuntur ad nos (à meridie ad septentrionem) nullum ducem habent, abeuntes verò habent. tum enim timent sibi ab auibus rapacibus & Pygmæis. in reditu non item, Albertus.

Quando ad nos redeant.

D.

Grues gregales sunt, Aristot. Grus est animal ciuile, & sub duce degit, Idem. Ad communem custodiam cooperantur, Niphus. Animalia quædam imitantur ciuilitatem in habitatione congregata & defensione communi, sicut grus, Albertus. ¶ Quæcunq; grues circa migrationem prudenter & admiratione digna faciunt, in C. retulimus. ¶ Grues inter se pugnant tam vehementer, vt dimicantes capiantur. hominem enim expectare potius, quàm pugna desistere patiuntur, Aristot. ¶ Grus animal est timidum, Eustathius. Auis est ad ludum & derisionem facilis: nam syluestris etiam ad vocem hominis clamorem eius repræsentantis ludit & saltat, Albertus. Mansuefactæ lasciuiunt, gyrosq; quosdam indecoro cursu vel singulę peragunt, Plinius. Aduenæ aues sunt, vt grues & ciconiæ, quæ certo anni tempore à nobis auolant, certo redeunt: quas cum in auiario, amputatis pennis longioribus, cludimus, inter mansuetas & domesticas viuere discunt, feritatemq; exuunt, Gyb. Longolius. ¶ Grues plurimum se inuicem diligunt & iuuant, Albertus. Aduersus aquilas aliasq; aues rapaces mutuò se iuuant, vt in C. dictũ est. Grus mas & fœmina pro pullis ducendis inter se decertãt. nos quidẽ oculis nostris vidimus gruem marem deijcere fœminam gruem, & occidere rostro vndecim vulneribus inflictis, eò quod pullos quò minus ipsum sequerentur abstraxisset. hoc autem accidit Coloniæ vbi grues mansuetæ generare solent, Albertus.

Grus animal gregale & ciuile. Pugnax. Timidũ. Ad ludũ facile. Mansuescit. Grus mas & fœmina pro pullis ducendis certãt.

¶ Grues ex Scythicis campis ad paludes Ægypto superiores, vnde Nilus profluit, veniunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur. non enim id fabula est, sed certe, genus tum hominum illic, tum etiam equorum pusillum (vt dicitur) est, deguntq; in cauernis, vnde nomẽ Troglodytæ à subeundis cauernis accepere, Aristoteles. Pygmæos sub terra degentes, supra Gangem posita loca incolere, & sicut fama de ipsis prædicat viuere, non vanum est, Philostratus lib. 3. de vita Apollonij. Pygmæorum & latrantium (ὑλακτούντων) gentes in India & in Æthiopia reperiuntur, Idem. Pygmęi homines in Æthiopia sunt, tam parui, vt pueri septem vel octo annorum, &c. vt legimus in Hebraica epistola regis Æthiopũ ad pontificem Romanum in Cosmographia Munsteri. Pygmæos Albertus genus quod-

De pugna gruum cũ Pygmæis. An sint Pygmæi.

dam simiarum esse putauit, quod hominum gestus sermonemq; imitetur: & nos plura de eis scripsimus in Capite de Simijs diuersis. sed hîc quoq; nonnulla adijciemus, quæ illic desiderantur.

Eorũ descriptio. Pygmæi (inquit Eustathius) statura sua ne cubitum quidem æquant: denominantur enim à pygone. est autem πυγόνος vel πυγούσιον interuallum, quod à cubiti flexu ad initium vsque parui digiti, vel ad manum extremam digitis in pugnum (quem Græci πυγμὴν vocant, vt inde etiam Pygmæi à Pygme dicti videantur, quòd eorum mensura non cubitum totum, sed ad pygmen vsq; tantum impleat) pertingit. De his traditur, quòd cornua etiam sibi apponant, & arietum præ se ferentes speciem (ἐν σχήματι κριῶν: nisi malis ἐν ὀχήματι κειῶν, vt arietibus eos in pugna inequitare intelligamus) vt Hecatæus ait, crepitaculis quibusdam sonent, & hoc modo grues suos hostes, (τὰς πυγμαιομάχους γεράνους,) qui breuitatem ipsorum contemnunt, vlciscantur. Sunt autem agriculturæ studiosi: &, vt fertur ridiculè, securim in messem adhibent; (ἀξίνῃ ἐχρήσαντο ἐπὶ τὸν ἄσταχυν.) Cæterum & aquilonares quosdam Pygmæos esse legimus, è regione Thules (Θούλης) circa Inclica (Ἰγκλικά. Γίγγλοι etiam nani exponuntur apud Grammaticos.) breui admodum corpore & vita quoq; breuissima, qui telis exiguis & in acus ferè tenuitatem exeuntibus vtantur. Nec desunt qui homunciones huiusmodi à se visos affirment. Cæterum Pithecussæ dictæ insulæ non tales (homunciones) alunt, sed aliæ quædam feruntur, Hæc ille. Pygmæi homines parui sunt, qui cum gruibus bellantur, & perdicibus inequitant, Basilis apud Athenæum. At Menecles contrà apud eundem, Pygmæi (inquit) aduersus perdices & grues pugnant. Inducias habet gens Pygmæa abscessu gruum cum ijs dimicantium, Plinius. Gerania vrbs fuit Thraciæ, (in eo tractu quem Scythæ Arotêres tenuêre,) vbi Pygmæorum gens fuisse proditur, quos Catizos barbari vocant, creduntq; à gruibus fugatos, Plinius. Πυγμαίων τ' ὀλιγοδρανέων (βραχυβίων interpretor) ἀμενηνὰ γένεθλα, Oppianus. Pygmææ mulieris in gruem mutatio describitur ab Ouidio libro 6. Metamorph. *Vide etiam infra in h.*

E.

De gruũ capiendarum ratione. Grues cùm alijs modis, tum ita capiuntur. Cucurbita sicca & decollata excauatur, visco intus illinitur, inijcitur scarabeus, qui exitum quærens immurmurabit. eo sonitu excitata grus accurret, & capite inserto, captoq; scarabeo, ipsum etiam cucurbitæ vas oculis, capitiq; agglutinabit, vt eo pennis hærente iam neq; visu neq; progressu vti valeat, sed vno in loco cõsistat, donec ab aucupe manibus capiatur. Si desit scarabeus, cepæ folium iniecisse in aluum cucurbitæ sat fuerit. Laqueis etiam facile capietur, si quis arundinem sectam vtrinq; perforet, & exiles festucas imponat, ac perforatum lapidem ab arundine suspendat. in media autem arundine ferreum acum figat, & fabam ei inserat, quam grus respiciens laqueo caput insinuet. Hac arrepta, iam retractura caput, collum illaqueatum sentiet: perceptoq; dolo, sursum euolare nitetur: sed lapidis pondus obsistet, donec ab accurrente aucupe comprehendatur, Oppian. lib. 3. de Aucupio. Gruibus pedicas ponere per hyemem conuenit, Verg. 1. Georgic. *Strymoniamq; gruem funda deiecit*, Idem 11. Æneid. de filia Metabi. Captæ vel pedica vel retibus in mensas transferuntur, Platina. Grues, cygni, &c. quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, pulcrè docet Crescentiensis 10.18. Pantheron retis genus est quo vtuntur Galli ad passeres, sturnos, grues, Budæus. Ἄρκυν τε γλαγερῶν λαιμοπέδαν γεράνων, In epigrammate quodam veteri. Aquila rapit anseres, grues, &c. Ælianus. Herodius (sic vocat aquilam germanam) altissimè volat. nam si aues magnæ (quas insectatur) altius supra eam euaderent, vt grues & ciconiæ, rostrorum acie eum interimerent, Albert. Falcones capiunt anseres, grues, &c. Crescentiensis. Galli falconem *gruier*, quasi gruarium, cognominãt, qui ad grues capiendos institutus est. Vidimus accipitrem ex genere perdicariorum palumbis magnitudine, gruem tractim deturbantem, visenda solertia oculis inuolatam, ita vt præda torpens & in terram decidens à cane leporario exciperetur, Budæus. Lanarius falco quomodo instituatur ad gruum venationem, supra in eius historia dictum est. Girofalcones capiunt cygnos & grues, Sigismundus Baro. Per grues domesticas aliæ capiuntur grues, Author libri de nat. rer.

Grues agris nocẽt. ¶ Grues Ægyptios sementem facientes offendunt, & mensæ (vt ita dicam) in armis ciborum redundantia extructæ interueniunt, ac tametsi minus inuitatæ, hospitalis tamen mensæ iure fruuntur, Ælianus. Grues & anseres nocent agris, Verg. Georg. 1. Γέρανοι γεωργοῦ κατενέμοντο χώραν ἐσπαρμένην νεωστὶ πυρίνῳ σίτῳ, Suidas in Πυρίνῳ. ¶ Plato in Ciuili in Thessalicis campis scribit esse χηνοβοτίας & γερανοβοτίας, hoc est anserum & gruum pascua.

Vsus varij ex ijsdem. ¶ Qui sibi metuit, noctu præsertim dormiens, à venenosis animalibus, nutriat secum grues & pauones, Auicenna & Rasis. ¶ Æthiopes ex Asia in locum clypeorum pelles gruum prætendebant, Herodotus lib. 7. ¶ Tibiæ primum ex gruum tibijs, vnde nomen habent, tum ex arundinibus factæ sunt, Perottus.

Prognostica. ¶ Initium hyemis clangore suo migrantes in sublimi grues designant. *Quin & gaudebit arator Plebe gruum prima: gaudebit tardus arator Agmine pigrarum*, (&c. deest,) Auienus. Obseruato quando gruis vocem quotannis altè in nubibus clangentis audias. hæc enim signum arationis adfert, & hyemem pluuiam prænunciat, Hesiodus. Cùm grus crocitans in Libyam migrat, serito, Aristophanes in Auibus. Χαίρει καὶ γεράνων ἀγέλαις ὡραῖος ἀροτρεύς Ὥ' ειον ἐρχομένῃσι· ὁ δ' ἄωρος αὐτίκα μᾶλλον, &c. Aratus. hoc est, Agricola qui messem celeriorem (vel tempestiuè serere) desiderat, gaudet grues maturius migrantes apparere: contrà qui tardiorem messem vel sementem (Theon vtroq; modo exponit) optat, tardiore gruum aduentu lætatur. solet enim mox à gruum migratione hyems & pluuia ingruere, eaq;

citius,

citius, si grues maturè & in magnis turmis appareant: tardius verò, cum serò & non in magnis turmis, sed per interualla & pauciores, & passim moram diutius trahentes migrant. Grues ante blandam tranquillitatem (cum longam tranquillitatem futuram præsentiunt) omnes simul ad eundem cursum (volatum coniunctum vno continuo ordine, & rectà extensum) ceu bona spe fretæ (ἀσφαλέως, tutæ à tempestatibus) pergent, neq; retrò se conuertent in serenitate volantes, Aratus. Vbi Scholiastes Theon, Præsentientes (inquit) tranquillitatem aliquandiu duraturam, in sublime se efferunt, fiducia plenæ ad tam longinquum iter. Quòd si ventus & tempestas inciderint, retrò ferri solent, & ordinem turbare, & metum clamore testari. βοῶσι δὲ πάλιν ὡς ἡδόμεναι, ὅταν εἰς τὰ θερμὰ τῶν τόπων ἐν χειμῶνι γένωνται. hoc est, quanquam (non solum propter metum, sed) etiam gaudentes clangunt cum hyemis tempore ad loca calidiora peruenerint. Et mox, Cælo tranquillo licet interdum retro & inordinatè volitent, æqualem tamen & continuum (λεῖον) volatum peragunt. Fieri quidem videtur, vt cum aër durior densiorq; (vt fit propter ventos & frigus & pluuias) occurrit, retrò vertantur grues: cum contra lenis, placidus & æquabilis est, rectà pergant. *Tunc & Strymonias circumvolitare* (forte rectà, volitare) *repente Suspicies, & per apta* (versus est mutilus pro apta forte legendum *aperta*) *vbi mitior annus Sponte procellosum disiecerit aera cæli*, Auienus ex iam citato (ni fallor) Arati loco. Imminente tempestate, non solent in alto oblongi gruum ordines eodem ductu pergere, sed cõuersi retrorsum feruntur, Aratus. vbi Theon, Grues (inquit) aiunt, cum pluuiæ futuræ sunt, nec in sublime ferri, nec ita rectà pergere, sed retrocedere. Auienus ex Arato sic transtulit, *Si Threiciæ per aperta Sponte grues trepidant, nec sese audacius æthræ Committunt.* Grues nauta cum videt gyros agere, subindeq; reuolutare in medio maris intelligit, contrarijs ventis impellentibus illas, ab itinere instituto absistere, auium discipulus factus, ad portum renauigat, & nauem incolumem seruat, Ælianus. Grues silentio per sublime volantes serenitatem, sic noctua in imbre garrula: at sereno, tempestatem, Plinius. Grues ex mari in mediterranea volantes, tempestatis atroces minas intelligenti significant: eædem silentio & quiete volantes, serenitatem promittunt, Ælian. Grues in mediterranea festinantes ventum præsagiunt, Plinius. Turbulentè clamantes acerbam tempestatem denunciant, Ælianus. *Nunquam imprudentibus* (hominibus) *imber Obfuit, aut illum surgentem vallibus imis Aeriæ fugêre grues*, Vergilius Georg. 1. Earum clangores pluuias accersere fama est, Ælianus. Quum nubes pluuias prospiciunt, clamant & vociferantur, ac ducem suum celeriores captare volatus solicitant, Isidorus.

F.

De alimẽto ex gruibus, deq; earum apparatu.

Grues Polluci nominantur inter aues quæ in cibos veniunt. idem γερανοβοσίας, id est gruum pascua à Platone nominata meminit, vt iam apud veteres grues cibi gratia anserum instar etiam domi & in villis nutritas appareat. Balearibus insulis in honore mensarum est vipio. sic enim vocant minorem gruem, Plinius. Cor. Nepos, qui diui Augusti principatu obijt, scripsit ciconias magis placere quàm grues: cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo velit attigisse, Plinius. ¶ Gruis & anseris caro conueniunt accipitri in cibo, sed absq; multo sanguine. nam si eo copiosiore vtatur accipiter, corde grauatur, (tanquam homo ebrius vino,) & ad venationem ineptus fit, Demetrius Constantinopol. Valentissimæ materiæ est & plurimi nutrimenti, omnis grandis auis, vt anser, grus, Celsus. Gruum carnes calidæ sunt, siccæ & fibrosæ: & ideo post duos dies quàm iugulatæ fuerint, eas esse oporter. Sanguinem temperato crassiorem & magis melancholicum gignunt, Symeon Sethi. Caro gruis crassa est, neruosa & fibrosa, difficilis concoctu, & sanguinem atribiliarium parit, Rasis. Est hæc auis terrestris naturæ, carne dura, Albertus. grauiore quàm reliquarum auium, Author de nat. rerum. vitanda illis quos hęmorrhoides, crebrò vexant & maximè pulsantes, Arnoldus Villanoua. Gruis caro à Theodosio perhibetur frigida. Ioannes verò eam calidam ponit. mihi quidem frigida magis quàm calida videtur. est enim crassæ substantiæ, difficilis concoctu, & sanguinem malum generat. vnde eam frigidam & siccam esse conijcio: ficciorem tamen quàm frigidiorem. Eligenda est iuuenis, per falconem aut aliam auem rapacem capta. Salubriores erunt, si antequam coquantur suspensæ à collo lapidibus ad pedes alligatis per diem & noctem pendeant: item si aromatibus condiantur, & vinum generosum superbibatur, Mich. Sauonarola. Elluchasem quoq; vno alterove die post interfectionem seruari eas iubet lapidibus ad pedes alligatis suspensas, vt teneræ fiant carnes earum: deinde diu & diligenter decoqui. Post gruum carnem ingestam chalce mellitum sumi debet, & vinum bibi fuluum, (& cibi aut potus) huiusmodi sumi, qui vt citius distribuantur & excernantur efficiunt. sunt enim hæ aues neruosæ (carnis,) & crassæ pinguedinis, Elluchasem. Ex gruibus cibaria quouis modo cocta, tardè coquuntur: atram bilem augent, & recrementi in se quàm alimenti plus habent, Platina. Grues torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Otidum caro medium quendam locum habet inter anserum & gruum carnes, Symeon Sethi. Ciconiæ caro eadem ferè quæ gruis est, Platina. mihi quidem ciconiæ caro humidior, gruis verò siccior videtur. ¶ Ius gruum vocem clarificat, & semini genitali adijcit, Symeon Sethi. ¶ Ventriculi animalium non laudantur in cibo, præter ventriculum gallinarum, aut anserum, aut gruis, Arnoldus de conser. sanit. Occisa grus in pennis iaceat (vel potius collo suspendatur, lapidibus ad pedes alligatis, vt supra dictum est) æstate per diem vnum, hyeme per duos. sic enim caro tenerior (& facilior concoctu, Hali) fiet, Albertus. Grues & phasiani mactati biduo æstate, hyeme triduo serua-

ri debent, Arnol. de conser.sanit. Caro ex auibus habentibus duras carnes,(vt sunt turtures,grues,ana-
tes feræ, & huiusmodi) comedi debet à nece earum duodecim horis in hyeme, Auenzoar.vel potius
24.horis pòst, vt Isaac scribit, Ant. Gazius.Rasis simpliciter ad plures à mactatione dies gruem seruari
iubet: Sym. Sethi duos dies postquam iugulatæ fuerint nullo æstatis aut hyemis discrimine adnotato:
¶ *Mazonomo*(genere lancis, Acron) pueri magno discerpta ferentes Membra grauis sparsæ sale mul-
to non sine farre,Horat. Grus elixari debet,Platina.Eiusdem de porcello lactente condimentis quibus-
dam farciendo assandoq;,verba recitaui *in Sue G.* Idem autem (inquit) fieri potest ex ansere,grue, &c.
Gruem cum coquis, caput eius aquam non contingat, sed sit foris ab aqua. cum cocta fuerit, sabano
calido inuolues gruem,& caput eius trahe,cum neruis sequetur,vt pulpę vel ossa remaneant.cum ner-
uis enim manducari non potest, Apicius 6. 2. quo in loco varios grui & anati coquendis seu condien-
dis communes apparatus describit, quos nos omnes *in Anate F.* recitauimus.

G.

Remedia ex grue.

Grues torminosis in cibo prosunt, Marcellus. ¶ Ius gruum vocem clarificat & semini genitali
adijcit, Symeon Sethi. ¶ Caput gruis, oculi,& venter siccentur, & tosta cum omnibus contentis re-
digantur in puluerem: quo sanantur fistulæ, cancer, & omnia vlcera, Arnoldus Breuiarij 3.21. Gruis
collum, caput, rostrum ventriculum & viscera aliqui calcinant in fornace & miscent medicamentis
præseruantibus cancrum non vlceratum, ne augeatur. ¶ Galenus in opere de compos.medic. sec.lo-
cos, recitat compositionem quandam Andromachi ad vitia sedis,cui cætera cerebrum gruis immisce-
tur. ¶ Ex medulla cruris gruis fit *alcohol*,id est collyrium, Serapio 7.33. *Vide* inferius in Felle. ¶ Tu-
bera & quæcunq; molliri opus sit,efficacissimè anserino adipe curantur, idem præstat & gruum adeps.
Gruis adeps remissus durities omnes soluit,Constantinus.Cum adipe anserino remissus,locorum du-
ritias & concretiones discutit, Sextus. Rigor ceruicis adipe anserina, vel potius gruina perunctus, ve-
locissimè mollietur,Marcellus. Pingue illud,quod cum coquuntur grues superfluitat,si auribus instil-
letur, auditus grauitati mederi creditur. tum & harum pinguedo cum scillitico aceto sumpta (περιλαμβανόμενον) in balneo lienis durities iuuat, Symeon Sethi. ¶ Iecur gruis vtile est contra dolorem
renum & operationem (vox corrupta videtur) vesicæ, si aridum bibatur pondere drachmæ cum aqua
cicerum, Rasis. ¶ Fel gruis medetur aduersus spasmum oris. & si drachmę pondere cum *zambac* im-
mittatur in nares,Rasis. est autem sententia imperfecta, quæ fortè compleri potest ex aliorum scriptis
quæ nunc subijciemus. Fel gruis calidum subtile, si cum aqua samsuci naribus instilletur, paralysi pro-
dest, & facit titillationem, (videtur aliquid corruptum,) Haly. Sunt qui tradant, si gruum fel cum *zam-
bacelæo*(quidam ineptè oleum baccharũ oliuæ interpretatur) misceatur,memoriæ lapsui prodesse. Sunt
& qui harum etiam felle ad oculorum morbos feliciter vtantur, Symeon Sethi. ¶ Gruis testiculi vti-
lissimi sunt ad albuginem oculorum, si findantur, & apponatur sal gemmæ:tum aridi terantur,& cum
spuma maris & stercore lacertæ & saccharo imponãtur oculis. contra ictum & plagam oculi ablue hoc
totum, Rasis ¶ Gruis & columbæ fimum eandem facultatem obtinet, vt in Antiballomenis Græcis
legimus. Anseris,accipitris,gruum,& similium stercora,de quibus multa nugaces quidam fabulantur,
inutilia esse experimento compertum est, Aetius 2.117.

H.

Grues Naupliadæ & Palamedis aues cur dictæ sint. Cuius generis sit γέρανος. Etymon. Synonyma.

a. Grues masculino & fœminino genere dicuntur, vt Nonius & Seruius obseruarunt. *Strymo-
niæq; grues*, Vergil.1. Georg. *Longior hic quàm grus grue tota cum volat olim*, Lucilius apud Nonium. Vi-
rum tu hunc gruem Balearicum,an hominem putas esse? Laberius apud eundem. ¶ Grues etiã Nau-
pliadæ volucres dicuntur, vt Textor annotauit, *& Palamedis aues*. quoniam Palamedes Nauplij filius ex
earum ordine tres literas reperisse fertur. *Clangunt Naupliadæ volucres*, & *peruia pinnis Nubila conscri-
bunt*, Politianus. *vide supra in C.* vbi de literato gruum ordine scriptum est.

¶ Γέρανος generis epicœni est, Suidas. Io. Tzetzes in masc.& in fœminino genere vtitur, Basilis &
Menecles apud Athenæum masc.genere. Γεράνους semper in fœminino genere efferes,non masc.sicut
etiam ἵππους,si Atticè loqui volueris. Γέρανος dicitur quasi γήρευνος, ἀπὸ τοῦ τὴν γῆν (τὰ τῆς γῆς σπέρματα)
ἐρευνᾶν:hoc est,ab eo quòd terræ semina perscrutetur. vnde & σπερμολόγος (frugilega) nominatur. semi-
na enim quę terra non obruta fuerint in agris,colligit, Varin.& Eustath. de auicula exigua quæ spermo-
logus similiter vocitatur,inter Passeres dicam. Aut fortè geranos vocata est, quòd colore cinereo & fe-
rè cano tanquam *géron*, id est senex appareat. quin etiam in senectute color pennarum ad nigredinem
ei mutatur. Γέρων,honorandus,ἔντιμος, (vt & γερώνιος,& γεραρὸς,) οἱ δὲ γερανὸς, Hesychius & Varin. le-
gendũ puto γέρανος,id est grus,cum accentu in prima. nam & γέρων nonnullis grus fœmina exponitur,
(vt συειστὴς mas) secundum Ælium Dionysium, citante Cælio. Γνὶς,grus, Tyrrhenis, Hesych. & Varin.
Συειστὴς,grus mas, Ijdem: dictus forsan à voce. nam & Aristoteles grues in postremo migrãtium agmi-
ne ἐπισυρίττειν ait. Σέρτης,grus, Polyrhenijs, Ijdem.

Epitheta.

¶ Epitheta. Grues aeriæ,(id est, altius volantes) Vergilius 10. Æneid. Altiuola, Alciatus. Hyber-
na Rhodopes grus, Statius Sylu. 4. Strymoniam gruem, Vergil. Æneid. x1. Seruius Thraciam inter-
pretatur. Threïcia grus, Ouidius 3. de Arte. Reperio & apud Ioan. Textorem hæc epitheta. Grues ad-
uenæ, altiuolantes, Thracum volucres, rapidæ, querulæ, profugæ, granilegæ, vagæ. ¶ Ἁρπάκτειραν
σπέρμα-

πτέρμαλος ὑψιπετῆ (aliàs ὑψιπέτην, Suidas in Bistonia) βιστονίαν γέρανον, In epigrammate. Thracia olim Bistonia dicebatur, vt in Bisone dixi. Α'ρχαῖν τε γλαγερῶν λαιμοπέδαν γεράνων, In epigrammate. Η'έριαι γέρανοι, apud Homerum: Eustathius & alij interpretantur matutinas, vel in aere volantes. Vergilius quoque grues aerias dixit. Κραιπναὶ, Calabro. Υ'ψιπέτης γεράνων χορὸς ἔρχεται ἠεροφώνων, Oppianus. Αἴθυσσα γέρανος, Babrius apud Suidam. Η' μακραύχην ὄρνις, id est auis proceri colli, pro grue, Melanthius apud Athenæum. Πυγμαιομάχοι γέρανοι, Eustathius.

Congruere dictũ à gruibus.

¶ Gruere dicuntur grues, vt sues grunnire: vnde tractum est congruere, hoc est conuenire, quia id genus volucrum minimè soliuagum est, Festus. Et alibi, Congruere dictum est à gruibus, quæ non se segregant, siue cùm volant, siue cùm pascuntur. Ingruere est simul gruum modo inuadere, Perottus.

Homonyma.

Variæ machinarũ species grues dictæ sunt.

¶ Γέρανος, imber apud Cyrenæos, παρὰ τὸ τὴν γῆν ῥαίνειν, Varinus. Diades suis scriptis ostendit se inuenisse coruum demolitorem, quem nonnulli gruem appellant, Vitru. *vide in Coruo a.* Sunt qui gruem exponant machinã ad subleuanda onera, sic dictam quòd in longum prominens collum gruis referat, cuius sępe meminerit Vitruuius. *Vide* Budæum in Pandectas. Tympanum, Græci etiam géranon appellant, est rotæ ambitus magni genus, cuius circumactu calcantibus hominibus adfixas pro gradibus regulas, axis fune obuoluitur, atq; ita onera extolluntur, aut sublata deprimuntur, Philander in Vitruuium 10.4. Nostri hanc machinam vocant ein Steinrad/quod ad saxa potissimum eleuanda huius rotæ vsus sit. Geranium vocatur lignum, quo ex puteis hauritur aqua, celoneum item nuncupatum: nam κᾶλον lignum est, νεύειν adnuere, Cælius. Κηλώνειον, γεράνιον μικρὸν, τὸ ἀνανεῦον, καὶ κατανεῦον, Varinus. *vide in Ciconia a.* Γέρανος etiam est machina quædam quæ è sublimi demittebatur ad raptum corporis alicuius, quo vsa est Aurora cùm Memnonis corpus raperet, Pollux libro 4. Géranos est vncus (harpax) in scena paratus à mechanopœo, quo persona aliqua rapiebatur ἐξ οὗ (δι' οὗ forte) ὁ ἐσκευασμένος ὑποκριτὴς τραγῳδὸς (ἁρπάζεται,) Varinus. Dicebatur item γέρανος instrumentum ligneum in quo pistores farinam pinsunt: vnde & farinas (τὰ ἄλφιτα) γεράνεια cognominant, Hesychius & Varin. Nos tale instrumentum inter variam rei rusticæ supellectilem, depictũ dedimus *in Boue H.e.* Simili etiam (pila scilicet, cum pistillo qui à fune pendet, funis autem alligatus est perticæ flexili quæ per transuersum tabulato superiori affixa est) figuli nostri vtuntur: & simili ferè puto molitores ad excorticanda & frangenda legumina. nec ineptè aliquis etiam malleos istos quibus lintea ad vsum chartæ parandę comminuuntur, grues dixerit.

Geranos saltationis genus.

¶ Fuit & geranos saltatio, quam nostris literis dicere gruem licet. numerosa erat saltantium turba, quadam volantium gruum similitudine. instituta hæc primùm fertur à Theseo apud aram Deliam, dum exitum de labyrintho imitatur, Cælius. Τὴν δὲ γέρανον κατὰ πλῆθος ὠρχοῦντο, ἕκαστος ἐφ' ἑκάστῳ κατὰ στοῖχον, τὰ ἄκρα ἑκατέρωθεν τῶν ἡγεμόνων ἐχόντων, τῶν περὶ Θησέα πρῶτον περὶ τὸν Δήλιον βωμὸν ἀπομιμησαμένων τὴν ἀπὸ τοῦ Λαβυρίνθου ἔξοδον, Pollux lib. 4. Γερανουλκὸς, princeps & coriphæus chori & saltationis in Delo, Varinus: quasi geranum, id est sequentem saltationem post se trahens.

Geranochrus.

¶ Geranóchrus, color est lanæ à gruibus vocatus, Hermolaus. Apud Plin. in Epidico de geranio video mentionem haberi, corruptis licet vulgatis codicibus: Cerinum, inquit, vel geranium: & epiphonema statim per annominationẽ subiungit, Gerræ maximæ. hanc verò (vestem) à colore gruis cinericio puto dictam, vt ea sit quam Græci σποδοειδῆ vocãt, Cælius Calcagninus in Epistol. Γεράνιον χρῶμα pro cinereo colore, apud innominatum quendam Græcum recentiorem reperi.

Geranopipas.

¶ Geranopipas legitur in scripto quodam Hieronymi ad Eustochium, de sene quodam monacho: Huic, inquit, inimica castitas, inimica ieiunia, prandium nidoribus probat, & altilis γερανοπίπης, vulgò *pipizo* nominatur. Ipse (inquit Cęlius Rhodig.) malim legere γέρων οἰνοπίπας, id est *senex temulentus*, quem plebeia voce *pipizonem* dici solitum coniectamus. nam πιπίζειν sugere significat.

Geranobotia.

¶ Plato in Ciuili γερανοβοτίας esse scribit in Thessalicis campis: sed Pollux ex Platone γερανοβοσίας legit, per σ.

Trigeranos.

¶ Seleucus ad nos misit tigrin, & oportebat nos illi vicissim remittere θηρίον Τριγέρανον. οὐ γὰρ γίνεται τοῦτ' αὐτόθι, Philemon in Neæra apud Athenæum. ego quid per vocem τριγέρανον significetur non assequor.

De stirpibus à grue denominatis.

¶ Stirpes. Geranium, Γεράνιον, herba à Dioscoride (vel quisquis est qui nomenclaturas diuersas adiecit) pelonitis etiam vocatur, (malim pelargitis: quod scilicet instar rostri vel gruis, vel pelargi, id est ciconiæ, pericarpia sua veluti acus quosdam rigentes proferat,) & echinastrum (quòd acus illi veluti spicula in echino rigeant) & geranogeron: cuius formę viriumq; descriptio omnino eam quæ pecten Veneris appellatur quibusdam, referre mihi videtur: nec obstat quòd eadem fortè caucalis alibi dicta videatur. alia enim caucalis Dioscoridis esse potest, &c. Est & alterum geranium Dioscoridi, folijs maluæ similibus, cui in coliculorum cacuminibus apices quidam prominent similitudine gruini capitis cum rostro, aut caninorum dentium, nullo in medicina vsu. Sunt in folliculo illo (pericarpio) geranij secundi cum viridi colores alij plures, præsertimq; cinereus, tam præsenti totius colli capitisq; & rostri gruini imagine, vt aptiore picturà ostendi à peritissimo pictore animalis eius tota ea pars non potuisset, Marcellus Vergilius. Est & gruina inter secundi geranij nomenclaturas apud Dioscoridem. mihi quidem eadem nominis ratio à gruini rostri similitudine ad pericarpia in his stirpibus, in vtroque geranio conuenire videtur, etsi authores secundo tantum generi hos acus adscribant, cui folia vt maluæ, vulgò cognito, pedem columbinum vocant. Plinius geranij genus vnum folijs cicutæ facit, minutioribus: alterum verò anemonæ folijs, &c. videtur autem mihi ex diuersis authoribus hæc descripsisse, &

vnum geranij genus (poſſunt enim eadem folia vel anemonæ comparari, vel cicutæ vt minora ſint tamen) in duo diſtraxiſſe. Eſt & tertium apud nos geranij genus, folijs ferè pimpinellæ, ſed magis diuiſis, binis è regione, quam acum paſtoris vulgò quidam nominant. *Herba Roberti* quoq; vulgò dicta, quam inter ſideritides ponunt eruditi, & alia quædam ſylueſtris in montibus ferè naſcens, radice ſanguinea, (vnde nomen ei apud nos, Blutwurtz) apices acuum inſtar habẽt eadem qua gerania effigie eminentes. Plinius id genus cui folia anemones, radicem inquit mali modo rotundum habere, cum Dioſcorides ſimpliciter ῥίζαν ὑποστρόγγυλον dixerit, hoc eſt radicem ſubrotundam: ego oblongam & teretem accipio. Radix è geranio (inquit alibi Plinius) peculiariter ſecundis inflammationibusq; (lego inflationibus ex Dioſcoride, & ipſo Plinio in pręcedentibus de geranio ſcriptis) vuluarum conuenit. Apud Heſychium & Varinum γεράνιος pro herba ſcribitur. ¶ Quinquefolium herbam aliqui Germanicè vocant Kranfuß, id eſt gruis pedem, quaſi *geranopodium.* ego inter lychnidis coronariæ nomẽclaturas apud Dioſcoridem geranopodion legere memini. ¶ Γεράνεια, quæ ſecundum aliquos hydna dicuntur, hoc eſt tubera, Euſtathius. Cranium, tuber & fungus radice carent, Theophraſtus 1.9. Græcè legitur, Ὕδνον, μύκης, πύξος, κράνιον. ſed Athenæus libro 2. pro duabus poſtremis vocibus, habet πέζις & γεράνειον. quanquam is locum Theophraſti citat non ſuper carentibus radice, ſed ſuper habentibus corticem læuem. Hydnon eſt quod aliqui aſchion vocant, Theophraſtus primo, decimo. hîc etiam Athenæus pro aſchion legit γεράνειον. Quærendum an tuberi appellatio cranij melius conueniat propter rotunditatem.

Geranites gemma.

¶ Geranites gemma à gruis colore (aliàs collo) nomen habet, Plinius.

Grus marinus piſcis.

¶ Grus marinus, piſcis quidam ab Æliano deſcriptus, &c. NEROGVRVNO, νερογούρουνο, hoc eſt grus nigra, à Græcis vulgò dicitur (vt audio) auis quędam aquatica. Ardeam Hiſpani quidam *grou*, quaſi gruem appellant, propter quandam corporis ſimilitudinem.

Icones.

¶ Icones. Ægyptiorum ſapientes hominem ſibi ab aduerſariorum inſidijs cauentem cum volunt ſignificare, gruem vigilantem pingunt. hæ enim hoc ſeipſas præſidio cuſtodiunt, tota nocte per vices excubias agentes, Orus. Ijdem ſyderalis ſcientiæ gnarũ cùm ſignificant, gruem volantem pingunt. illa enim altè admodum volat, Idem. Typographi quidam pro inſigni ſuo gruem habent pictum, qui pede altero attracto lapillum ſuſtinet, vigilantiæ & diligentiæ monumentũ. Guloſi hominis icon gruino collo ab Alciato repræſentatur, cuius Emblema infra in fine huius hiſtoriæ ponam. Ludouicus Dominicus in Italica deſcriptione Theatri Iulij Camilli, inter imagines Ioui attributas: Sub Gorgonibus Iouis (inquit) erat imago gruis, quę cælum volatu petens, roſtro caduceum tenebat: & elabente è pedibus eiųs pharetra, ſagittæ effuſæ per aerem cadebant diſperſæ. qualem memini iconem vidiſſe in auerſa parte veteris cuiuſdam nummi. Grus animum vigilantem ſignificat, qui iam defeſſus & faſtidiens mundum eiuſq; impoſturas, tranquillitatis deſiderio ad cælum euolat, caduceum hoc eſt pacem & tranquillitatem gerens. E pedibus verò pharetra cum ſagittis excidit, hoc eſt curæ huius mundi relinquuntur. In hanc ſententiam Pſaltes: Quis dabit (inquit) mihi pennas ſicut columbæ? & volabo, & requieſcam.

Emblema ex grue.

Nomina propria à grue deſumpta.

¶ Propria. Gerana, Γεράνα, mulier quædam fuit, apud Pygmæos olim diuinis honoribus affecta, & à Iunone in auem gruem conuerſa: *vide infra in h.* ¶ Gerania vrbs fuit Thraciæ, (in eo tractu quem Scythæ Arotêres tenuêre,) vbi Pygmæorũ gens fuiſſe proditur, quos *Catizos* barbari vocant, creduntq; à gruibus fugatos, Plinius. Gerania locus eſt in Laconico agro, Idem 4.5. Geranthæ vrbs Laconicę eſt Pauſaniæ, Stephanus. In ora Græciæ oppidum eſt Geranea, Idem. Gerania vocatur promontorium in Megaride (cuius meminit Lyſias) in mediterranea vergens, ac oblongum, indeq; ab figura nuncupatum, Cælius. Stephano Γεράνεια mons eſt inter Megara & Corinthum, à quo ſe præcipitem dedit Ino cùm fugeret Athamanthem, (vt meminit etiam Scholiaſtes Pindari in argumẽto Iſthmiorum.) A primitiuo Γεράνη (inquit) deriuatur Γεράνεια. gentile Γερανεύς vel Γερανειάτης. Hunc montem Geraniam fuiſſe appellatum ſcribit Pauſanias in Atticis, quia Megarus quidam in diluuio ad volitantium gruum clangorem eum tranauerit. Geranidæ, Γερανεῖδαι, incolæ Phocidis, Heſychius & Varinus. Gerania, Γεράνεια, oppidum Phrygiæ, Stephanus.

Similia ex gruibus.

Philoxenus gruis collum optaſſe dicitur.

¶ *b.* GROMPHENAM auem in Sardinia reperiri narrant, grui ſimilem, ignotam iam etiã Sardis, vt exiſtimo, Plinius. Stymphalides aues ad gruum magnitudinem accedunt, Gillius. Ibis eſt cruribus gruinis, Valla apud Herodotum. Theophilus ait Philoxenum Euryxidis filium (τὸν Εὐρύξιδος) hominem gulæ præcipuè circa piſces mancipium, non ſatisfeciſſe ſuæ circa ingluuiem libidini, gruis collum optando: cùm potius oportuiſſet eum omnino aut bouem aut camelum, aut elephantum fieri, vt & multum & multa cum voluptate ingereret, Athenæus lib. 1. cùm paulò antè Philoxeni Leucadij & alterius Cytherij opſophagorum, hoc eſt gulæ circa piſces obnoxiorum meminiſſet. Φιλόξενός τις ἐρίξιος ὀψοφάγος ὢν τὸν φάρυγγα αὑτῷ μακρότερον γεράνου γενέσθαι ηὔξατο, ὡς ἡδόμενος τῇ ἁφῇ, Ariſtot. in Ethicis 3.10. Ego vtrobiq; Κυθήριον legere malim. nam & Machon Comicus apud Athenæum lib. 8. de Philoxeno Cytherio ſcribit, optaſſe illum ſibi collum tricubitale: Φιλόξενός ποθ' ὡς λόγος, ὁ Κυθήριος Εὔξατο τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πήχεων, Ὅπως καταπίνω φησὶν ὅτι πλεῖστον χρόνον, Καὶ πάνθ' ἅμα μοι τὰ βρώμαθ' ἡδονὴν ποιῇ. ſed Philoxenum Eryxidis à Plutarcho quoq; memorari Cælius annotauit. quare nihil definio.

nio. Clearchus non Philoxenum, sed Melanthium quendam ait optasse sibi τῆς μακρὰν γένος ὄρνιθος τὸν τράχηλον, ἵν' ὅτι πλεῖστον τοῖς ἡδέσιν ἐν διατρίβῃ, Athenæus. ¶ Ibis nigra in Ægypto pedibus est gruinis, Herodotus. ¶ Apion refert OEneo in Menide regnante, bicipitem gruem apparuisse, tumq; Ægyptum feracem extitisse: atq; sub alio rege quadricipitem auem visam fuisse, & quanta antea nunquam Nilum alluuione redundasse, frugumq; vbertatem mirificam fuisse, Ælianus.

¶ c. Parasitus quidam apud Athenæum, multa de se iactans, inter cætera nihilo se grue inferiorem esse ait ad matutinam absq; calceis deambulationem: Ἀνυπόδητος ὄρθρος περιπατεῖν γέρανος. ¶ Capra quidem cytisum sequitur, lupus inde capellam, Ἁ γέρανος τὤροτρον, (id est grus verò aratrum,) ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὶν μεμάνημαι, Theocrit. Idyllio 10. *Trahit sua quenque voluptas.* Ægirus agricola in epistolis Theophylacti Simocati, de gruibus cõqueritur Platano rustico, quòd messes ipsorum inuadant & spem frugum consumant. ¶ Cattuza & Rhacole Stephano, regio est Pygmæorum, & incolæ Tussyli, vt Cares vocabant. Plinius Catizos hanc gentem appellauit. Ὅθεν δὲ τὰς γεράνους ὁρμᾶν, τὸ χωρίον Ῥακώλην προσαγορεύεσθαι, Stephanus. *Pendula ceu paruis moturæ bella colonis Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo, Ordinibus varijs per nubila texitur alis Littera, pennarumq; notis inscribitur aer*, Claudianus. Τῆσι δ' ἄρ ἱπτάμενῃσι κτ' στίχας εὐρέες ἐσμοί Ἠέρα τε σκιάουσι, καὶ ἄλλυτον ὄγμον ἔχουσιν, Oppian. *Clamorem ad sidera tollunt Dardanidæ muris: Quales sub nubibus atris Strymoniæ dant signa grues: atque æthera tranant Cum sonitu, fugiuntq; Notos clamore secundo*, Verg. 10. Æneid. Κλαγγὴ (clangor) propriè dicitur de gruum voce. hoc vocabulo ab initio statim tertij Iliad. poeta ter vtitur, semel de clamore Troianorum pugnam ineuntium, bis de gruum voce. est enim (inquit Eustath.) grus auis vocalis, φωνητική: vt timidiora animalia omnia φωνητικώτερα sunt animosis. Τῶν δ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ, Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμενα πτερύγεσσι, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών, Homerus Iliad. β. Ταὶ δ' ἐφέροντο Κλαγγηδὸν κραιπνῇσιν ἐειδόμεναι γεράνοισι, Calaber lib. 3. ¶ Gruem marinum piscem è semine gruum per mare migrantium delapso nasci aliqui credunt, vt in Aquatilium historia recitabo.

¶ d. Gruum genus quadam prudentia præditum videtur, Plato in Ciuili. Ad ciuitatem auium condendam è Libya venerant ὡς τρισμύριαι Γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. Τούτους δ' ἐτύκιζον (ἐξέεον) αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν, Aristoph. Μὰ Δί', ἀλλ' ἵν' οἱ λῃσταί γε (piratæ) μὴ λυπῶσί με, Μετὰ τῶν γεράνων ἐκεῖθεν (ab insulis & vrbibus) ἀναχωρῶ πάλιν, Ἀνθ' ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας, Sycophanta apud Aristoph. in Auibus. vbi Scholiastes, Ἀνθ' ἕρματος, id est pro lapide. grues enim ore lapillos circunferunt, ne in transuersum rapiantur à ventis. ¶ Erasistratus præ nimio aduersus Hippocratem contendendi studio, ne communes quidem omnium hominum notitias obseruat, ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν γεράνων ἀνοητότερος εὑρίσκεται, Galen. in lib. de phlebotomia cõtra Erasistratum. hoc est, Sed ipsis etiam gruibus minus mentis habere deprehenditur. ¶ Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων Χηνῶν, ἢ γεράνων ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Homer. Iliad. o. ¶ In breuis staturæ hominem scomma Iuliani: Ἀσφαλέως οἴκησον ἐν ἄστει, μή σε κολάψῃ Αἵματι Πυγμαίων ἡδομένη γέρανος.

¶ e. Gruum cerebrum quippiam amatorium habet, vtile ad conciliandam mulierum gratiam, si modò benè animaduerterunt qui hæc primi obseruarunt, Ælianus.

¶ f. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum grus etiam appositus memoratur.

¶ g. Pulmonis vulturini dextræ partes venerem concitant viris adalligatæ gruis pelle, Plin. Iecur ranæ dryopetis, (aliàs *diopetis*) & calamitæ in pellicula gruis alligatum venerem concitat, Idem. Negant illos in vllo labore lassescere, qui neruos ex alis & cruribus gruis habeant, Idem. *Magicã vel superstitiosa.*

¶ h. Iocatur Epicharmus apud Athenæum ludendo circa voces ἔρανον & γέρανον. Ὁ Ζεύς μ' ἐκάλεσε Πέλοπί γ' ἔρανον ἑστιῶν. Ἠ παμπόνηρον ὄψον ὦ τᾶν ὁ γέρανος. Ἀλλ' ὅτι γέρανον, ἀλλ' ἔρανόν τοι λέγω.

¶ Apologus de grue, quæ stipulata mercedem os lupi gutturi inhærens immisso capite eduxit, relatus est in Lupo, in prouerbio, E faucibus lupi. Qui in conuiuijs gryphos inenarrabiles quodammodo probant, Æsopeam vulpem gruemq; imitari videntur, quarum vtraq; facetoso conuiuij apparatu alteram delusit ac dimisit incœnem, Cælius. ¶ Pygmæa in gruem mutata memoratur in descriptione telæ Palladis, apud Ouid. Metam. lib. 6. Bœus author est Cygnum regem Ligurum à Marte conuersum esse in sui nominis auem: & cùm ad Sybarin fluuium peruenisset coiuisse cum grue. Idem scribit, insignem quandam mulierem apud Pygmæos fuisse (hæc ab Eustathio Γεράνα vocatur) quæ cùm à ciuibus deæ instar coleretur, veros deos ipsa contempserit, maximè verò Iunonem & Dianam. Quare indignata Iuno in speciem informem, auis scilicet, ipsam conuertit, & Pygmæis, à quibus antea colebatur, inimicam & exosam reddidit. Addit, ex hac & Nicodamante testudinem terrestrem natam esse, Athenæus. Meminit etiam Ælianus de animalib. 15. 29. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, grus Cereris, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. *Apologus de grue lupi gutturi inhærens os extrahente.* *Metamorphoses in grues.*

¶ Prouerbia. Grues lapidem deglutientes: *Vide supra in C. & in d.* ¶ Gruibus stolidior, *Vide supra in d.* ¶ Ibyci grues, Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, Græcis in prouerbium abierunt, quod dici cõsueuit, quoties sceleribus nouo quodam & improuiso casu proditis, scelesti pœnas dant ijs quos læserunt. Id ex huiusmodi quodam euentu natũ memorant. Ibycus poeta quidam, cùm in latrones incidisset iam occidendus, grues fortè superuolantes obtestatus est. Aliquanto post tẽpore cùm ijdem latrones in foro sederẽt, *Prouerbia.* *Grues lapidem deglutiẽtes.* *Gruib. stolidior.* *Ibyci grues.*

rursumq; grues superuolarent, per iocum inter se susurrabant in aurem, Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν: id est, Adsunt Ibyci vltores. Eum sermonem assidentes in suspicionem rapuerũt, maximè desiderato iampridem Ibyco. Rogati quidnam sibi vellet ea oratio, hæsitanter atq; inconstanter responderunt. subiecti tormentis facinus confessi sunt. atq; ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt: ac (aut potius suo ipsorum indicio, vt dicitur, perierunt. Huiusmodi fermè Plutarchus in Commentario de futili loquacitate. Meminit huius adagij Ausonius in Monosyllabis: Ibycus vt periit? vindex fuit altiuolans grus. Extat super hac re Græcum Antipatri epigramma, (in Anthologio,) Erasmus.

Emblema Alciati.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *Gula.*

Curculione (Gurgulione) *gruis, tumida vir pingitur aluo, Qui larum aut manibus gestet onocrotalum.*
Talis forma fuit Dionysi & talis Apici, Et gula quos celebres deliciosa facit. 1

DE GRYPE, PRIMVM EX VETERIBVS, *deinde recentioribus.*

Grypes aut gryphes an dicendũ sit.

GRYPS generis masculini, in gignendi casu facit grypis, vt apud Græcos γρύψ, γρυπός (etsi aliqui primam circunflectant in obliquis, quę quidem apud Vergilium longa est, *Iungentur iam gryphes equis.* ego vtroq; modo, aliàs cum acuto, aliàs cum circũflexo, in vetustis Græcorum codicibus scribi reperio) non γρύφος. multi tamen Latini, etiam veteres, gryphas per *ph.* scripserunt. nos vtroq; modo vtemur, etsi absq; aspiratione grypem scribi magis placeat. Non desunt qui etiam gryphum scribant in secunda declinatione, quos non probârim: & minus illos qui gryphonem in tertia. Plinius tamen 7.2. gryphis dixit 2
in datiuo plurali, in quem locum Hermolaus & Gelenius nihil annotarunt. Forte dicendum Latinos sæpe in plurali nominum à Græcis sumptorum terminationem in *bus* vitare: vt in poematis, edigrammatis, &c. Γρυμῶος, ὁ γρύψ, Hesych. & Varin. legitur autem apud Lycophronem, Λεύσσω θέοντα γρυμὸν ἐπτερωμένον. aliqui κορμὸν, id est truncum vel stipitem interpretantur. Lycophron pro naui accipit, vt Cælius annotat. etiamsi ad Alexandrum posse referri putat interpres. Picos veteres esse voluerunt, quos Gręci γρύπας appellant, Nonius. Picos diuitijs qui aureos montes colunt. Ego solus supero, Strophilus inuento thesauro in Aulularia Plauti.

Nomina.

¶ Hebraicam vocem *peres,* פרס, aliqui gryphem interpretantur: nos potius *accipitrem,* Paulus Fagius. Deuteronom. 14. inter aues immundas Hebraicè *peres* legitur, in translatione LXX. interpretum γρύψ, & sic Procopius quoq; habet, (Ἀποφάσκει ὁ νόμος τὸν ἀετὸν καὶ τὸν γρύπα,) & Hieronymus. & similiter Leuitici 11. alij hanc vocem aliter interpretantur, vt indicauimus supra in 3
Capite de accipitribus diuersis. Est & *asnyh,* אזניה, Hebraicum nomen, quod ab alijs atq; alijs conuertitur accipiter, smerillus, haliętus, gryps. In Lexico trilingui Munsteri pro gryphe legitur etiam ברגזא & עדיא, hoc est *bargesa* & *adia,* si rectè lego, nescio qua dialecto.

An sint gryphes, & vbi degant.

¶ Gryphas volucres auritas in Æthiopia aduncitate rostri fabulosos reor, Plin. In Asiatica Scythia terræ sunt locupletes, inhabitabiles tamen. nam cùm auro & gemmis affluant, gryphes tenent vniuersa, alites ferocissimæ, & vltra omnem rabiem sæuientes: quarum immanitate obsistente, aduenis accessus difficilis ac rarus est. Quippe visos discerpunt, velut geniti ad plectendam auaritiæ temeritatem.

Descriptio gryphium.

Arimaspi cum his dimicant, vt intercipiant lapides, (gemmas,) Solinus. Gryphas Aristeas ait feras esse leonibus (equis, Leonicenus in Varijs, Aristeam quoq; citans, non probo) similes, sed alis atq; rostro aquilæ, Pausanias. verum quæ capita cum incuruis rostris aquilarum more, sed aurita habeant, Leoni- 4
cenus. Grypibus (γρυψὶ) maculas ceu pantherarum inesse aiunt, Pausanias in Arcadicis. Aurum quod grypes effodere dicuntur, petræ sunt aureis guttis minutissimis conspersæ, quas hæc fera rostro discindit. Sunt enim huiusmodi aues in India, & Soli sacræ esse perhibentur: easdemq; quadrigæ iungunt qui Solis imaginem apud Indos pingunt. Magnitudine autem ac viribus leonibus pares illos esse tradunt: & ob petrarum cupiditatem sibi inuicem insidiari. elephantos quoque ac dracones superare.

De eorum volatu.

Volant autem nõ multum, sed quantum paruulæ aues, nõ enim pennatæ sunt, sed rubra pellicula alarũ costæ, tanquam digiti (animalium scilicet steganopodum) connectũtur. Itaq; in gyrum delatæ aliquantum volare, & è sublimi pugnare possunt, Philostratus lib. 3. de vita Apollonij. Philostratus scribit grypes superare elephantos & dracones, (Ælianus cum cæteris quidem animalibus grypes pugnare ait, ab

Pugna aduersus elephãtos & dracones.

elephantis verò & draconibus vinci,) omnia deniq; animalia præter tigridem, quæ ob velocitatem ab 5
ea aufugit: vultu quoque non multum ab humano differre, Volaterranus.

¶ Gryphem Indicũ animal audio similiter quadrupedem vt leonem esse, robustissimis item existere vnguibus, leonũ similibus: tum esse posticis partibus nigrum (κατὰ πτερόν. in nostro codice videtur κατόπιν legendum) anticis verò rubrum: alas autem ipsas non item eiusmodi, sed albicantes ferunt.

Altera eorundẽ descriptio.

Ctesias eos ait (τὸν δὲ αὐχένα κυανοῖς διηνθίσθαι πτεροῖς: id est, collum cæruleis pennis floridè distingui) aquilino ore esse, & capite cuiusmodi pictores fingunt: oculis autem igneis, nidosq; in montibus facere, vtq; ætatis processu grandes non capi, ita earum pullos comprehendi posse. Bactri autem Indis finitimi

An aurũ effodiãt et custodiãt.

eos illic auri custodes esse, aurumq; effodere aiunt, & simul eo ipso nidos construere: quod verò auri in terram deciderit, Indos homines auferre. Contra Indi eos auri, quod veri quidem simile videtur, custodes esse negant. neq; enim gryphes auri egere. at contra ipsos cùm ad colligendum aurum homines

accesse-

accesserunt, hos de pullis suis maiorem in modum timentes, pro eis pugnare, atq; cum alijs etiam animalibus concertare, eaq; funditus vincere. Contra autem leones & elephantos nō stare, (atqui Philostratus has etiam bellua à grypibus superari scribit.) idcirco indigenæ, quòd ab huiusmodi animalium robore timeāt, non interdiu, sed ad collectionem auri noctu proficisci, quod se tum melius latere arbitretur. Locus vbi gryphes versantur, ac vbi aurum effoditur, desertissimus est. Quocirca aurum venari studentes, mille, aut bis mille armati eò perueniunt, simulq; fossoria & saccos afferunt, silentem lunam obseruantes. Quòd si gryphes fallant, duplicem commoditatem assequuntur, quòd & eorum vita ab illorum atrocitate seruatur, & quòd etiam aurum Indi domum auferunt. Sin in furto deprehendantur, pereunt. Cum semel eò profecti sunt, domum non nisi triennij, aut quadriennij interuallo reuertuntur, Ælianus.

¶ Sphingem finxerunt vnguibus grypis, Scholiastes Lycophronis. Ad Septentrionem Europæ quàm plurimam auri vim esse constat. sed quomodo fiat, pro comperto dicere non queo. Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi, quod quidem non crediderim, vt viri nascantur vnoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parem, Herodotus libro 3. Aristeas Proconnesius in versibus suis scriptum reliquit, grypes ob aurum cum Arimaspis (qui omnes lusci nascantur) supra Issedonos certare. aurum verò quod custodiunt terram proferre, Pausanias.

[*De ancha vel ancha aue monstrosa.*]

¶ *Aucha* vel *ancha* (nescio cuius linguę vocabulum, apud Rasim in libro de 60. animalibus cap. 39. auis est maxima, teste Aristotele, (nihil tale apud Aristotelem extat) ex cuius alarum pennis pharetras fieri aiunt, ad condendas sagittas. & ex vnguibus eius vasa potoria. Indigenæ vt eas capiant, duos boues alligant in curru alligato lapidibus, iuxta currum verò tugurium est, in quo latet venator, qui in promptu secum habet ignem & aquam. Et cum aduenerit auis, & vnguibus in bouis corpus infixis nec illum auferre, nec vngues extrahere potest, venator igne alas eius accendit: iisque consumptis vt volare non amplius queat (ignem aqua restinguit, &) capit. Sunt sanè animalia omnia in regionibus ab æquatore versus meridiē tum corpore maiora, tum magis admiranda, vt elephantes & rhinocerotes, & alia monstrosa. Cæterum in felle huius auis est quædam facultas mirabilis aduersus comitialem, cum ad sternutationem ciendam sumitur drachmæ pondere, (nimium hoc pondus est: præstat enim plus quàm *ocilece*, (vox mihi obscura,) Hæc ille. Aues in Æthiopia tantæ reperiuntur, vt pedibus bouem vel equum integrum abreptum pro pullis cibandis auferant, Rex Æthiopiæ in epistola Hebraicè scripta ad pontificem Romanū in Cosmographia Munsteri. ¶ Indorum grypes & Æthiopum formicæ, quanquam sint forma dissimiles, eadem tamen agere student. nam aurum vtrobique custodire perhibentur, & terram auri feracem adamare, Philostratus. Aurum à formicis aut gryphibus apud Scythas erutum omittamus, Plinius.

[*Grypes vnde dicti.*] [*Grypæ nidi vulturum.*] [*Epitheta.*] [*Icones.*]

¶ Grypi nomen impositū mihi videtur à rostri & vnguium aduncitate, qua aquilam referre dicitur. grypum enim Græci aduncum vocant. Gryphes & striges an extent in natura, Angelus Decembrius quęrit parte 68. *Iungentur iam gryphes equis*, Vergil. Ægl. 8. Vbi Seruius, Hoc genus ferarum in Hyperboreis nascitur montibus, omni parte leones sunt, alis & facie aquilis similes, equis vehementer infestæ, Apollini consecratæ. ¶ Grypæ, (Γρυπαὶ, secundum alios Γυπαὶ) dicuntur nidi vulturum, Hesychius. Γρυπῶν χρυσοφυλάκων οἴκησις, Eustathius. Gryphes Hyperborei, obunci, & Scythici apud Textorem. Γρυπαιέτους χαλκηλάτους, καὶ ῥήμαθ' ἱπποκρημνα, Aristophanes in Ranis. Scholiastes interpretatur γρυπαιέτους, peregrina (ἀλλόκοτα) scuti insignia. aquilas enim (inquit) solebant in scutis pingere. Canathra grypum imagines sunt ac tragelaphorum ligneæ, quibus insidentes puellæ circumferebantur in spectaculis, vt Xenophon indicat & Plutarchus exponit, Cælius. ¶ Scyles rex Scytharum habuit in vrbe Boristhenitarum ędes magnificas, & circa illas è lapide candido sphinges & grypes stantes, Herodotus libro quarto. Athenis in arce simulacrum est Palladis: cuius galeæ ad partem vtranq; gryphes sunt additi, in medio imago sphingis incumbit, Pausanias. Πέρσας ἔχον (de dapidio picto) καὶ γρῦπας ἐξώλεις τινὰς τῶν Περσικῶν, Hipparchus apud Athenæum.

[*Homonyma.*]

¶ Grypus, nasus gibbus seu aquilinus, à gryphis similitudine, Tortell. Apud Persas plurimi sunt grypi, γρυποὶ, Scholiastes in Argon. Apollonij. Grypos, id est adunco naso homines Persæ amplexabantur, & regios opinabantur quòd eiusmodi fuisse Cyrum proditum sit, Cælius. Γρύπες, pars de instrumentis nauis, & anchoræ, & genus animantis volucris quod γύπον (γύποι * ἐμέσιν, Hesych.) vocant, Varinus. ,Γρῖφος, idem quod ,γρῖπος, genus retis piscatorij, παρὰ τὸ γρῶ τὸ ξύω. ἑλκόμενος γὰρ ξύει τὸ ὑποχείμενον ἄμμον, Eustathius. hinc & griphus dicitur sermo obscurus, & intricatus instar ænigmatis, qui in conuiuio (inquit Eustathius) proponi solebat, proposita in medium phiala vino plena, quam qui griphum soluisset, pro mercede ebibebat. Agrestes boues epigrypos esse dicunt Græci, id est rictu leuiter adunco. ¶ Persina boum armenta, & equorum, ouium, coturnicum ac grypum (γρυπῶν) greges pręmisit, partim vt ex vnoquoq; horum animalium genere hecatomben adornaret, partim vt populus inde aleretur, Heliodorus libro decimo.

Ex Recentioribvs.

[*Gryphes aues esse fabulosas.*]

Qvis gryphas auritos in Asiatica Scythia habitare credat? Perottus. Plinius etiam (vt recitaui) has aues fabulosas existimat. hinc est forte quod nullum eius in linguis diuersis peculiare nomē reperi-

tur, ſed nationes omnes vſitato Græcis nomine gryphem appellant. cur enim nomen rei nunquam viſæ, aut nuſquam (vt ſuſpicamur) extanti, aut certè in ipſorum regionibus nuſquam, indere homines voluiſſent? Nam quod Græcorum vanitas indiderit mirum non eſt, quæ centauros etiam & ſphinges & alia huiuſmodi nomina confinxerit. Illyrica tamen lingua gryps appellatur *nob*. Græcis hodie vulgò γρυπίς. Italis & Gallis *gryphon*, vel *griffon*. Germanis Gryff vel Greiff. Anglis *a grype* vel *gryffon*. ¶ Perperam Grammatici quidam vulturem gryphem nominant, vulturem & gryphem ineptè confundentes, Turnerus.

Deſcriptio.

¶ Gryphus eſt auis quadrupes, capite & alis aquilæ ſimilis, ſed multò maior. In nido ſuo lapidem agathem ponit, Author libri de nat. rer. Animal pennatum & quadrupes eſt gryphus, (&c. vt Seruius,) Iſidorus. Gryphes aues ab hiſtoricis potius quàm philoſophis & rerum naturæ peritis memorantur. Aiunt autem eas anterius, capite, roſtro, alis, & pedibus anterioribus, aquilam referre: poſterius verò, vt cauda & pedibus leonem. & in aquilinis quidem pedibus, longos habere vngues, in leoninis verò breues. ex maioribus (vt ex Raſi etiam ſuprà ſcripſi) cyphos potorios fieri. hinc eſſe quòd alij lõgos, alij breues gryphis vngues inueniri dicant, Albertus. Ioan. de Monteuilla ſcribit corpus magni gryphi maius eſſe octo leonibus regionum noſtrarum. nam poſtquam bouem, equum, vel hominem etiam armatum occiderit, pleno volatu illum auferre, vngues eius tanquam cornua bouis eſſe, è quibus magni pretij pocula fiant: vt de pennis alarum eius arcus rigidi & miſſilia & ſagittę ad iaculandum aptæ. Memini ego me videre apud aurifabrum in ciuitate noſtra cornu nigrum læue, & in ſummo aduncum, ferè vt in rupicapris, triplo fortè craſſius, cuius labris argentum inducturus erat aurifaber, vt pro poculo menſis adhiberetur. id fortè bouis alicuius peregrini, vt quem Indicum vocãt, aut bubali, cornu erat, ille verò pro gryphis vngue acceperat.

In locis ſeptentrionalib. non reperiri gryphos.

¶ Ad extremũ ſeptentrionem Rhiphæos & Hyperboreos montes aliqui poſuerunt, quos illic nullos eſſe experientia cõſtat. Quin etiam in Iuhra & locis ſeptentrionis non effoditur aurũ, argentum, nec alia metalla. nec inueniuntur illic gryphi & magnæ aues prohibentes fodere & efferre aurum. Ego ſanè cõtra veteres authores gryphos nec in illa Septentrionis, nec in alijs orbis partibus inueniri affirmarim, Matthias à Michou in Sarmatia Aſiana.

De aue mirabili quæ Ruc dicitur: quæ an gryps ſit dubitari poßit.

¶ Vltra *Madaigaſcar* maximam & ditiſſimam inſulam, aliæ quędam inſulæ ſunt, quæ propter velociſſimũ maris curſum difficilimè adiri poſſunt. In his certo anni tempore apparet mirabilis ſpecies auis, quæ *Ruc* appellatur aquilæ quidem effigie, ſed magnitudine immenſa. Aiunt qui illas viderunt aues, pleraſq; alarum pennas longas eſſe paſſus duodecim, ea craſſitie quæ longitudinis naturæ conueniat. Auem tanti roboris eſſe, vt ſola ſine aliquo adminiculo elephantem capiat: & in ſublime raptum, rurſum ad terram labi ſinat, quo carnibus eius veſci poſſit. Ego Marcus quum primum hæc de illa aue audiſſem, putabam eſſe gryphum, qui pennatus & quadrupes (ex recentioribus tantum aliqui gryphem quadrupedem faciunt, veterum nullus quod ſciam) fertur, leoni omni ex parte ſimilis, niſi quòd faciem habet aquilæ ſimilem. Sed hi qui aues illas viderant, conſtanter aſſerebant, nihil illis commune eſſe cum vlla beſtia, & quòd duobus vt reliquæ aues incederent pedibus. Habebat meo tẽpore magnus Cham Cublai nunciũ quendam, qui in inſulis illis tam diu captus tenebatur, donec incolis earum ſatisfactum eſſet: & hic poſtliminio domum reuertens, mira retulit de conditione illarum regionum, & de varijs animalium generibus quæ in illis inueniuntur, Paul. Venetus.

De pede gryphis in tẽplo Lutetiæ ſuſpenſo.

¶ Lutetiæ in templo quodam (Palatij, ni fallor) pes gryphis ſuſpenſus oſtenditur. eum quidam falſum eſſe ſuſpicantur, & ex ligno confectum. Canonici verò illius loci, ex Melita vel Rhodo allatum eſſe aſſerunt à quodam huius ordinis equite.

De aue Chym dicta.

Avis *chym* vel *kym* (Græcè φλών legitur, id eſt oſſifraga) maior eſt aquila (vulture, ex Auicenna.) & hoc genus aquilæ quidam gryphem eſſe putant, Albertus. idem rurſus vocem *kym* pro vulture ponit.

In Capite de Aquilis diuerſis quarum recentiores meminerunt, auem in Miſnia Germaniæ repertam deſcripſi maximam, cuius crura leoninis maiora fuerunt, vngues inſtar digiti humani.

DE GYGE AVE.

Gyges auis eſt ſemper clamoſa & canora, (ἀναβοᾶν ἀεὶ καὶ ᾄδειν δοκεῖν,) vnde & nomen ei impoſitum. Hæc aues amphibias noctu deuorat. Linguam eius ære exectam ſi quis infanti (qui tardius loqui incipiat) edendam dederit, mox ſilentium eis ſoluetur vt fari incipiat, Oppianus de aucupio 2. 19.

De avibvs, qvarvm nomina *H.* litera inchoat.

DE HARPE.

Harpe quæ auis.

Harpe auis rapacis nomen eſt incõſtans. nam alij miluum, alij miluo ſimilem auem, alij aliam quandam faciunt. *Arba* auis eſt, quæ in lingua noſtra vocatur *arpa*, ſimilis miluo, ſed vtcunq; maior, Syluaticus. Harpe (inquit Euſtathius in Iliad. τ.) vel miluus eſt, vel alia auis aquilæ ſimilis, quæ è ſublimi

sublimi facile in quem voluerit locum cum impetu se demittit. alij auem marinam laro inimicam faciunt: quæ cibum (inquiunt) colligere solet & custodire in stipulis (ἐπὶ τοῖς κάρφεσιν) vt pullis suis suppeditet. *Harpe* auis, quam aliqui miluum vocant, alij ossifragam, Scholiastes in Iliad. τ. Io. Tzetzes etiam harpam cum miluo confundit, Aristotel. manifestè distinguit. Cretenses miluum ἀρπεπὸν vocant, Hesychius.

Descriptio.

¶ Harpæ (inquit Oppianus) conspectui raró se offerunt, rupium asperrimarum incolæ. Nidos enim pullis struunt in altis montium hiatibus. Præcipitijs, vt reliquæ volucres truncis ac ramis, insidunt. Pullos amore miro prosequuntur, adeò vt si quis rusticus pullum harpæ latenter suffuratus fuerit, illa nidum deinceps, cibo neglecto, non relinquat, & locum omnem gemitu plorantis instar mulieris impleat, & lachrymarum defluxu genas madefaciat. Vestiuntur autem eis maxillæ & mentum tam frequentibus plumis, vt barbæ quandam speciem ad collum demissam repræsentent, (Plinius ossifragam quoq; barbatam dici scribit: & è Græcis Grammaticis quidam, *harpen* interpretantur *phenen*, id est ossifragam: & idem in pullos amor proq; illis amissis luctus vtriq; aui tribuitur: remedia etiam ferè eadem) & hæc eis inter omnes aues nota peculiaris est. Lapidibus vescuntur, & pridem mortuorum animalium ossibus. Quòd si deglutire possint, auidè, quod obtigerit, ingerunt: maiora verò vnguibus apprehensa, in sublime volantes, per saxa deijciunt toties, donec frangantur edendoq; sint. Morbos hedera nigra sanant aut præueniunt, Oppianus libro 1. de Aucupio. Harpæ hederam nidis imponunt ad custodiam pullorum, (vel vt abigantur blattæ, Zoroastres in Geoponicis) Ælianus.

Harpa cũ quib. dissideat, vel coueniat.

¶ Harpa cum *gauia* (laro) & *brentho* (Gaza *anatem* vertit, ex Plinio vt videtur) dissidet. quoniam omnes cibum à mari petunt, Aristot. Harpe inimica *phoix* est. victus enim earum est similis, Idem. Et rursus, Harpa, *pifex* & miluus amici sunt. vbi Albertus corruptè habet, *Archy* & *archytynos* (pro harpe & ictînos) amicitiam colunt. Harpę & miluo communes inimicitiæ contra triorchin sunt, Plinius. Et rursus, Dissident inuicem, aquaticæ, anates & gauiæ: harpæ & triorches accipiter. Sed Aristoteles sic scripserat: Dissident etiam inter se qui è mari viuunt, vt brenthus & larus & harpe: item triorches, rubeta & serpens. Harpa & erodius inimici sunt, Ælianus. Harpa auis montana impetens oculos effodit, Plinius: sed perperam (vt video) cum Aristotele de historia animalium. 9.18. phoici (cui inimica harpe sit) peculiare præ cæteris esse scribat, vt oculos potissimum appetat. nec montanam esse harpen, sed alibi ex mari eam viuere ait.

Harpe Oppiani miluí genus esse videtur.

¶ Harpe Oppiani videtur mihi genus vulturis illud, quod nostri à partis pronæ colore ruffo vocant ein Goldgyr/ id est aureum vulturem, cuius figuram cum vulturis historia ponam. nam & in altissimorum montium petris similiter agit: & sub mento (vt ita nominem) plumas barbæ instar demissas habet. Aristotelis verò harpe cum victum ex aqua (mari) petat, & propter eundem anati laroq; infesta sit, ea aut maximè congener videri potest, quæ Germanicè Mafwy/ id est miluus palustris nominatur, quòd è paludibus & lacubus anates & aues aquaticas rapiat, recto (ni fallor) deorsum impetu in eas delata.

¶ *Zaucos* vel *zeuocos*, quidam *zingion*, alij harpen dicunt, species est vulturis alba, deuorantis cadauera, Kiranides 1.6. Et rursus libro 3. Harpe (inquit) auis est rapax, similis vulturi, sed minor & rubicundior. Facultates quidem quas eo in loco ei attribuit, phenæ, id est ossifragæ ab alijs adscriptæ videntur: & Homeri quoq; Scholiastes, vt supra recitaui, harpen secundum quosdam phenen interpretatur. iam quòd harpen vulture minorem & rubicundiorem esse scribit, vulturi aureo nostro (quem paulò ante harpen Oppiani esse conieci) conuenit.

G.

Remedia ex harpa.

Harpe species est vulturis alba, deuorantis cadauera. huius intestinum si cui in cibo dederis, rumpetur ingurgitatione. erit enim insaturabilis. Colenteron, id est maius intestinum eius si tritum alicui dederis in potu, aut assum in cibo, colicum perfectè curabit, Kiranides 1.6. Adeps harpæ cum vnguento olei inunctus, quartanas expellit. Fimus lepras sedat cum aceto illitus. Iecur eius vtcunq; modicè datum, interiora omnia corrumpit, Ibidem. addit & phylacterium in quo harpe auis sculpitur, indignum relatu.* ¶ Rursus idem lib. tertio: Harpe (inquit) auis est rapax, similis vulturi, sed minor & rubicundior. Huius venter aridus tritus & cum polenta vel farina sumptus dysuriam sanat, & lapides vesicæ frangit: ileon siue *condason* (forte, *chordapson*) lumborum sanat. Venter eius gestatus concoctionem summam promouet. Eadem ferè aut similia remedia ossifragæ etiam aui à veteribus adscribuntur: diximus autem supra, harpen aliquos non aliam quàm ossifragam auem facere.

H.

Homonyma.

Harpe (ἅρπη) auem & falcem quoq; significat, Scholiastes Homeri. Δεξιτερῇ δὲ πελώριον ἔλλαβεν ἅρπην, Μακρὴν, καρχαρόδοντα, Hesiodus. hinc harpedophorus (Suidas habet ἁρπηφόρος) dicitur falcifer. Ἅρπη εἶδος δρεπάνης παρὰ τὸ ἁρπάζω, Varinus. Ἅρπη falcem & ventum significat, Hesychius. sed pro vento *harpyia* potius scribendum videtur. ¶ Harpe Græca dictio (vt annotant Grammatici) ensem falcatum significat quo vtitur Mercurius. *Et subitus præpes Cyllenida sustulit harpen*, Lucanus lib. 9. hoc est incuruum Mercurij gladium. *Vertit in hunc harpen madefactam cæde Medusæ*, Ouid. 5. Metamor. ¶ Ἅρπην πράσας, Lycophron de Phæacia insula, id est Corcyra: in qua subterra latebat falx, qua Iu-

piter Saturnum castrauit. vel quoniam in illa Ceres harpen, id est falcem à Vulcano accepit, messibus idoneam: & eam ob causam Corcyra *drepanon*, id est falx nominatur. est & in Sicilia locus Drepanon dictus, quòd in eo abscondita falx sit qua castratum fabulantur Saturnum, Varinus.

Harpides. ¶ Harpides (ἁρπίδες) calciamenta sunt, quæ item crepidas vocant, &c. Harpys, ἅρπυς verò amorem significat, Cælius. ¶ Ἡ δ' ἅρπῃ εἰκυῖα τανυπτέρυγι λιγυφώνῳ Οὐρανοῦ ἐκκατέπαλτο δι' αἰθέρος, Homerus Iliad. τ. de Minerua. Τανυπτέρυγα magnas vel longas alas habentem interpretantur. Cæterum acutus clangoris sonus aquilarum generi (Eustathio teste) proprius est. Harpam Mineruæ attribuunt, Gillius.

Emblema. ¶ Emblema Alciati, cui lemma, *Æmulatio impar.*

Altiuolam miluus comitatur degener harpam, Et prædæ partem sæpe cadentis habet, &c.

DE HARPYIS.

Harpyiæ an & quales fuerint. EQVIDEM quæ de harpyis traduntur ficta esse arbitror, Perottus. Harpyiæ dicuntur aues quædam rapaces, Varinus. Harpyias aliqui fabulantur in Thracia fuisse, corporibus vulturum, auribus vrsorum, faciebus virgineis: Isacius Tzetzes, & Varinus in Scylla, vbi pro κύρκων legendum est κορῶν ex Tzetze. ¶ Sophocles in Phineo harpyias nominat catarrhactas, Varinus & Hesychius: quòd vehementi scilicet ac præcipiti ad rapiendum aliquid in terra volatu ferrentur. ¶ Harpyias malas pro nequissimis mulieribus veluti ex adagio vsurpasse videtur Apuleius, Cælius. Δράκαιν' ἄμικτος, χίμαιρα πυρπνόος, τρίκρανος σκύλλα ποντία κύων, πλωάθ' ἁρπυιῶν γένη, &c. nihil aliud quàm scorta fuerunt, vt

Quid per illas harpyias sit intellectum. Athenæus libro 13. Anaxilæ versibus recitat. Qui harpyiarum fabulam historicè interpretantur, mulieres fuisse aiunt ἀσώτους δαπάνους (si rectè scribitur,) Eustathius. id est *in luxum prodigas ac sumptuosas.* Sidonius Apollinaris pro cruentis sanguinariisq; raptoribus, qui pecuniæ vel immoriantur, harpyias vsurpasse videtur: In foro (inquit) Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus harpyiæ, &c. vt citat Cælius.

Variæ harpyiarum interpretationes. ¶ Ἅρπυια, subita rapina, ἁρπαγὴ ἢ διὰ τάχους, Hesychius. Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο, Homerus Odysseæ α. Grammatici (vt Scholiastes Homeri, Suidas, Varinus, Hesychius) harpyias interpretantur rapaces deas vel dæmones, alij dæmones alatas fœminas, alij ventos rapidos, alij canes rapaces. Harpyiæ per allegoriam venti intelliguntur, Varinus. Ἅρπυιαι, αἱ τῶν ἀνέμων συστροφαὶ, θύελλαι, Hesychius. Ἅρπυια, ἡ τοῦ ἀνέμου καταιγὶς, ἄνεμος καταιγιδώδης, Eustathius. Harpyias Scholiastes quidam Hesiodi flatus rapaces interpretatur, qui ex aquæ exhalatione nascantur. vnde nimirum Hesiodus ex Electra Oceani filia ipsas natas fingit. quemadmodum & iris in nubibus ab exhalatione ortis apparet, cuius quidem conspectum nemo non admiratur, vt meritò Thaumantis filia fingatur, quemadmodum & venti omnia penetrantes. Harpe auis, & falx, & ventus, Hesychius. sed vt ventum significet, harpyia potius scribi debet.

Fabulæ de ortu & origine harpyiarum. ¶ Electra Oceani filia ex Thaumante peperit Irin, Ἠϋκόμους θ' Ἁρπυίας, Ἀελλώ τε, Ὠκυπέτην τε Αἵ ῥ' ἀνέμων πνοιῇσι καὶ οἰωνοῖς ἅμ' ἕπονται, Ὠκείαις πτερύγεσσι, μεταχρόνιαι γὰρ ἴαλλον, (ἴαλλον, ἀντὶ τοῦ ἔτρεχον, ἐπέτοντο. χρόνον verò cælum vocabant, vt sensus sit, Cæli enim motum & cursum sequebantur,) Hesiodus in Theogonia. Harpyiæ dicuntur Ponti (Neptuni secundum alios) & Terræ filiæ, vt ait Seruius, (vt quidem citant:) vnde in insulis habitant, partem terrarum, partem maris tenentes. Fabulæ referunt etiam Phinei filias Eraseian & Harpyreian aues fuisse, quæ cibum ab ore senis diripuerint, Varinus. *Strophades Graio stant nomine dictæ Insulæ Ionio in magno, quas dira Celæno Harpyiæq; colunt aliæ, Phineia postquam Clausa domus, mensasq; metu liquêre priores. Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla Pestis, & ira deûm Stygijs sese extulit vndis. Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris Proluuies, vncæq; manus,* (id est vngues vnci,) *& pallida semper Ora fame*, Vergilius 3. Æneid. Vbi Seruius, Phineus (inquit) rex fuit Arcadiæ: hic suis liberis superinduxit nouercam, cuius instinctu eos cæcauit. Ob quam rem irati dij ei oculos sustulerunt, & adhibuerunt harpyias. quæ quum ei diu cibos abriperent, hic Iasonem cum Argonautis propter vellus aureum Colchos petentem suscepit hospitio, cui etiam ductorem dedit. Hoc ergo beneficio illecti Argonautæ, Zeten & Calaim filios Boreæ & Orithyiæ, alatos iuuenes ad pellendas harpyias miserunt. Quas quum strictis gladijs persequerentur, pulsæ de Arcadia peruenerunt ad insulas, quæ appellabantur Plotæ. & quum vlterius vellent iuuenes tendere, ab Iride admoniti, vt abstinerent à Iouis canibus, suos conuerterunt volatus. Quorum conuersio, id est στροφὴ, nomen insulis dedit, quod Apollonius exequitur plenissimè. Vt autem canes Iouis dicerentur, hæc ratio est: quia ipsæ furiæ esse dicuntur, vnde etiam epulas dicuntur abripere, quod est furiarum. vt, *Et manibus prohibet contingere mensas.* Vnde & auari finguntur furias pati, qui abstinent partis. Item ipsas furias esse paulò pòst idem testatur, dicens: *Vobis furiarum ego maxima pando.* Furias autem canes dici & Lucanus testatur: vt, *Stygiasq; canes in luce superna Destituunt.* & in sexto Vergilius, *Visæq; canes vlulare per vmbram Aduentante dea.* Sanè apud inferos Furiæ dicuntur & canes, apud superos Diræ & aues, vt ipse in duodecimo ostendit. In medio verò Harpyiæ dicuntur: vnde duplex in his effigies. Has Vergilius tres dicit, Aëllò, Ocypéte, & Celænò: Apollonius duas, quem in duodecimo Vergil. sequitur: vt, *Sunt geminæ pestes*, Hæc Seruius. Harpyiarum venter (inquit Donatus eundem Vergilij locum enarrans) nõ retinebat cibum, sed statim effundebat quicquid victus causa recepis-

recepiſſet. vnde non tantum non ſatiebantur, ſed ſemper patiebantur famem, atque ex ea pallor ſuccedebat. --*tunc littore curuo*(inquit Æneas libro 3. Æneid.) *Extruimusq́ toros, dapibusq́ epulamur opimis. At ſubitæ horrifico lapſu de montibus adſunt Harpyiæ: & magnis quatiunt clangoribus alas, Diripiuntq́ dapes contactuq́ omnia fœdant Immundo: tum vox tetrum dira inter odorem. Rurſum in ſeceſſu longo ſub rupe cauata Arboribus clauſi circum, atque horrentibus vmbris Inſtruimus menſas: arisq́ reponimus ignem. Rurſum ex diuerſo cæli, cæcisq́ latebris Turba ſonans prædam p... us circumuolat vncis, Polluit ore dapes*, &c. Sunt qui putent tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. Apollonij verò interpres in illis poetæ verbis ex Argonauticôn primo, Ἀλλὰ θύελλαι Ἁρπυίαι ἁρπάγδην ὀπίσω φέρον. id eſt, At thyellæ aduerſæ raptim retro ferebant, ita ſcribit: Thyellæ hyberni flatus & procellæ. vnde Homerus per ſynonymiam thyellas poſuit, & harpyias, hoc eſt procelloſos flatus. Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι. Τόφρα δὲ τὰς κούρας, Ἅρπυιαι ἀνηρέψαντο. Apollonius verò operis eiuſdem libro ſecundo, Iouis magni canes harpyias dixit illis verſibus: Οὐ θέμις ὦ υἱεῖς Βορέου ξιφέεσσιν ἐλάσαι Ἁρπυίας, μεγάλοιο Διὸς κύνας. Et mox ſubiungit, fugatas à Zete & Calai conieciſſe ſe in ſpecu, quod in Creta viſebatur ſub Arginûnte. Sunt ex Græcis qui Irin harpyiarum ſororem prodiderint, Cælius. Sunt qui Harpyiarum nomine Furias intelligant. vnde etiam epulas abripere dicuntur, quod eſt furiarum. Hinc eleganter Horatius gulam dixit rapacibus dignam harpyis: intelligi volens, gulones dignos videri, quibus harpyiæ furtim inuolantes edulia ſurriperent, in ipſo edendi deſiderio & epularum apparatu, ſicuti Phineias diripuêre dapes, Cælius.

¶ Ex harpyis vnam nomine Celæno (quæ ſeipſam apud Vergil. furiarum maximam vocat) Homerus Podargen nominat Iliad. π. & ex ea Zephyrũ ventum Achillis equos, Balium videlicet & Xanthum genuiſſe dicit: Τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην, Τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Ἅρπυια Ποδάργη Βοσκομένη λειμῶνι παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο. Vbi Scholiaſtes, Harpyiarum (inquit) nomina ſunt Ἀελλώ, Ὠκυπέτη, Ποδάργη. ſunt qui Harpyiam hîc armentalis equæ nomen faciant, cui à pedum albedine epitheton ποδάργη factum ſit. Podargæ nomen proprium eſt Harpyiæ, vnde & Hectoris Pódargos denominatur. Dicit autem hæc poeta fabuloſè propter nimiam iſtorum equorum celeritatem, quos & ποδηνέμους & ἀελλόποδας cognominat. Naturalis quidem ratio hæc eſt: Equæ concepta genitalibus ſuis aduerſa Boreæ aura (aut etiam Zephyri) pullos generoſiores pariunt, quales nimirum & Achillis equi fuerunt. Sed nomen etiam & etymologia equi velocis, quem Græci πόδας ἀργὸν vocant, ex Podarge harpyia natum eſſe, pulcrè colludunt, Euſtath. Et rurſus alibi, Harpyia (inquit) genus venti eſt: fingitur autem ſecundum fabulas dæmonium quoddam alatum, equiforme (ἱππομορφὲς) vt & Pegaſus ſecundum eaſdem equus alatus. Quoniam enim violenti quidam venti etiam grauia corpora infernè ſubleuant ac tollunt, confictæ ſunt harpyiæ venti quidam craſſi (σωματοειδῆ τινα πνεύματα) forma monſtroſa, à quibus rapta dicuntur quæcunq; quomodo euanuerint vel quo peruenerint ignoratur, (ὅσα γίνονται ἀφανῆ:) vt poeta etiam ſentit, inquiens, Ἅρπυιαι ἀνηρέψαντο. Etſi verò cæteris Harpyis fabulæ manus attribuãt ad raptum idoneas, ea tamen (Podarge) de qua Homer. hoc loco agit, manibus prædita videri non poteſt propter equinam ſpeciem. Cæterum equi Achillis Xanthus & Balius æquales celeritate dicuntur flatibus (venti nimirum alicuius, vt Zephyri, aut harpyiarum ventorum, qui per allegoriam volare dicuntur,) & vngulis pares harpyis iuxta Harpinnam illam apud Lycophr. quod parabolicum eſt, & non ſimpliciter accipiendum. nimium enim audacis & mendacis foret equos illos ſimpliciter Harpes (Harpyiæ) & Zephyri ſobolem eſſe aſſerere, Hæc ille cùm alibi tum in primum Odyſſeæ. Sunt qui ſcribant, ideo virgines fingi, quòd omnis rapina arida ſit ac ſterilis. ideo plumis circundatas, quòd quicquid inuaſerit rapina, celat. Volatiles autem, quòd omnis rapina ad volandum ſit celerrima. Dicitur enim aellò, quaſi ἑλῶν τὰ ἄλλο, id eſt alienum tollens, (etymologia eſt abſurda:) ocypete, citius auferens. Cælenum verò Græci nigrum vocant. vnde & Homer. 1. Iliad. Rhapſodia, Αἶψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί. Quæ omnia id demum ſignificare agnoſcimus, quòd aliena cõcupiſcimus primò, mox expetita inuadimus, poſtremò inuncata ſemel abſcondimus illatebramusq;. Sed & ipſum Harpyiarum nomen inditum à rapacitate videtur, ſiquidem eo nomine indicatur Græcis rapina. *Vide* plura apud Cælium 29.27. Ἅρπυιαι ἄπλητον ἐπὶ ψάων πνείεσκον: id eſt Harpyiæ putidum & fœtidum odorem emittebant, Varinus: conijcio autem carmen eſſe Apollonij. Sirênas (Varinus corruptè habet *Harpyias*) Lycophron ἁρπυιογόνους vocat, ἀντὶ τοῦ ὀρνιθογόνους ἀπὸ μέρους. erant enim alatæ, & partes inferiores ſicut aues habebant, (ſuperiores virgineas, quod & Harpyis tribuitur. Vtraſq; ſanè pro meretricibus meritò per allegoriam interpreteris,) Iſacius Tzetzes. Ἐοικότες ἁρπυίῃσι Καρπαλίμως ζεύγλῃσι μέγ' ἔνθορον ἀχαλδόντες, Calaber lib. 4. *Exterruit ales Aello*, Ouid. lib. 3. Metam. Ἀελλός, furens, vel auis quædam, Heſych. & Varinus.

Recentiores veterum figmentis non contenti, plura inſuper commenti ſunt: Harpyiam (inquit author de natur. rer.) primum hominem quem in deſerto viderit occidere ferunt: & ſi poſtea fortuitò aquas inuenerit, (vel iuxta mare conſederit,) faciemq; ſuam in eis contemplata fuerit, mox ſui ſimilem hominem occidiſſe ſe animaduertentem, immodicè triſtari, & omni tempore vitæ ſuæ occiſum lugere. Sed hæc (inquit Albertus) fabuloſa videntur, tradita ab Adelino & Iorach. Harpyia quamuis rationis expers auis, aliquando tamen cicurata vocem exprimit humanam, Author de nat. rer. ineptiſſimè mendaciſſimeq;: quaſi non ſatis fuiſſet Vergilium poetam Harpyiarum vni ſermonem humanum tri-

Harpyiarũ nomina.

Harpyiæ genus uẽtus Euſtathio.

Interpretatio formæ harpyiarum.

Figmẽta recentiorũ de eiſdem.

buisse, nisi illi etiam qui philosophi videri volunt, simiæ purpuratæ, huiusmodi nugas simpliciter ceu veras proponerent, quod hominis insanè deliri est. ¶ Penelope (Odyss. υ.) duas Pandarei filias orbas à Venere educatas, iam nubiles ab Harpyis raptas & Furijs traditas ait, Eustathius: vbi Harpyiæ à Furijs distinguuntur, cum alij easdem faciant.

Homonyma. ¶ Harpyia, vrbs Illyriæ iuxta Encheleas, Stephanus. Harpyia etiam nomen est vnius è canibus Actæonis, apud Ouidium.

DE HELIODROMO.

HELIODROMOS est auis in India, quæ mox nata euolat ad Orientem versus Solem: & statim cum Sol vertit se ad Occidentem, rursus eundem sequitur. Annum vitę vnum nõ excedit. parit marem & fœminam. Hęc auis pota gratiam conciliat. Nam si quis eam aperuerit, & interiora eius gestauerit, passans (condiens, inueterans) eam myrrha, ditescet. In cibo etiam sumpta bonam valetudinem efficit. & qui gestauerit eam cum ab omni morbo tutus perpetuo, tum etiam diues reddetur, Kiranides.

¶ HEMIONION, Ἡμιόνιον, herba & auis quædam, Hesychius.

DE HELORIO.

HELORIVS, Ἐλώειος, auis creci similis traditur, hic vt & trochilus & carulus, mari tranquillo littoribus aduolat, victum ex piscibus quærens, Athenæus. Non probo eos qui elorium sine aspiratione scribunt. videtur enim hæc auis (ardeæ vel ibidi similis) nomen παρὰ τὰ ἕλη, id est à paludibus accepisse quòd circa eas nimirum degere soleat. ¶ Homerus, ἑλώεια vocat ἑλκύσματα ἢ σπαράγματα: vt Iliados primo, Αὐτοὺς δ᾽ ἑλώεια τεῦχε κύνεσσι, παρὰ τὸ ἕλω τὸ φονεύω, ἢ παρὰ τὸ ἕλκω.

DE HERCYNIÆ SILVÆ AVIBVS.

Aues quarũ pennæ in tenebris luceant. IN Hercynio Germaniæ saltu inusitata genera alitum accepimus, quarum plumæ ignium modo colluceant noctibus, Plinius. Saltus Hercynius aues gignit, quarum pennæ per obscurum emicant, & interlucent, quamuis densa nox obtegat, & denset tenebras. Vnde homines loci illius plerunq; nocturnos excursus sic destinant, vt illis vtantur ad præsidium itineris dirigendi, præiactisq; per opaca callium, rationem viæ moderentur indicio plumarum refulgentium, Solinus. ¶ Emeriæ (nomen corruptum apparet pro *Hercyniæ*) quæ noctu volantes pennis aërem illuminant, & in tenebris magis quàm interdiu lucent, sicq; produntur & capiuntur, Iorath. Author de nat. rer. & Albert. Magnus has aues lucidas à luce nominant. *Vide infra in garrulo Bohemico post picas.*

DE HIMANTOPODE.

PORPHYRIONIBVS rostra & prælonga crura rubent. hæc quidem & himantopodi, multò minori, quanquam eadem crurum altitudine nascitur in Ægypto. insistit ternis digitis. præcipuè ei pabulum muscę. vita in Italia paucis diebus, Plin. lib. 10. cap. 47. Dubitandum aũt videtur, cum inquit hæc quidem & himantopodi, vtranq; ne partem quæ in porphyrione rubet, hoc est rostrum & crura, an crura tantùm intelligere debeamus. nam hic, pronomen cum de duobus dictũ est, ad posterius referri solet. Wottono quidem & Bellonio vtranq; partem in hac aue, similiter vt in porphyrione rubere placet. Scio hæmatopodas videri nominatas aues has, à colore pedum sanguineo. Cæterum multi codices Pliniani tam in Indice quàm hoc loco, Imantopodas habent, ex argumento pedum, quasi loripedes. ait enim crura ijs prælta esse. nam & populi Æthiopię, qui serpendo (id est, vt Solinus interpretatur, flexis crurum nisibus) ingrediuntur, Imantopodes Pomponio Plinioq; vocantur. In disputationem reuoco, non decido rem, Hermolaus in Plinium. Sed himantopodes cum aspiratione scribendum ijs facile constat, qui Græcè sciunt. Lentis cruribus esse Himantopodas scribit Mela Pomponius: tu interpretare loreis, ex nominis quoque etymo, Cælius. Himantopodes (Ἱμαντόποδες) aues nomen à crurum tenuitate habent. hoc nouum in eis, quòd maxilla inferiore fixa, superior solum ipsis moueatur, Oppianus libro secundo de aucupio.

Hæmatopus. Descriptio. ¶ Inter aues omnes mihi cognitas, nulla non 4. digitos in pedibus habet, præter pluuialem, & tres alias: quarum vnam Galli vocant *Guillemot*, alteram *Canne petiere*, tertiam *pie de mer*, id est picam marinam, (*bistardam* ego addiderim, & charadrium nostrum) est autem pica hæc veterũ hæmatopus, quæ in nostris littoribus raró quidem, conspicitur tamen aliquando. ea corporis mole est, qua auis aigretta Gallis dicta, alis prædita instar gauiæ (*muettam* Gallicè vocat. cuius alæ oblongæ sunt, & in acutum ferè desinunt) corpore phœnicopteri (quem Galli *flambant* nominant) rostro quatuor digitos longo, vt gallinaginis, vnde & gallinaginem marinam aliqui appellant. figura quidem ab omnibus aliarum auium rostris differt: nam circa finem planum & latiusculum est, & in acutum desinit, (*applati* & *agu par le bout*,) & modi-

& modicè nigrum in fine: cùm cætero tota rubeat. Caput totum & collum: & tota ſuperior (prona) alarum pars per tranſuerſum albet, vnde à picæ colore Galli nomen ei impoſuerunt. In ventre etiam & ſub alis alba eſt. Cauda in fine nigra, longa vt anatis. Digitos in pedibus duos habet coniunctos, & tertium interiorem ſeparatum. calcis loco nullum habet retro paruum vt cæteræ aues aquaticæ habere ſolent. Pedes ei molles, non ita ſicci & duri vt in alijs. Crura tres digitos (ſic habet textus Gallicus, videtur autẽ corruptus, ne crura roſtro breuiora ſint) longa. digiti pedum breues, cum vngue vno flexo vt in biſtarda. Caro eius improbatur, cùm ſit dura & valde nigra. Gula prægrandis eſt, ampla & valida, Bellonius in Singularibus Obſeruationibus libro 1. cap. 11. ſed rurſus lib. 2. cap. 32. Supra (inquit) ſcripſi de ibide nigra, hæmatopodem eſſe conijciens: ſed nunc re diligentius animaduerſa, ibidem nigram cuius *Ibis nigra.* Herodotus & Ariſtoteles meminerunt eſſe ſtatuo. magnitudine eſt qua auis Gallicè dicta *corlis* (arquatam interpretor) vel paulò minor, tota nigra, capite phalacrocoracis, roſtro verſus caput plus quàm pollicari craſſitudine, quod in acutius tendit, & modicè inflectitur, colore rubro: vt crura etiam, quibus alioqui ardeam ſtellarem refert. collo vt aigretta Gallorum, ita vt quum primum vidiſſem hanc auem corpore & habitu vel geſtu ardeæ ſtellari ſimillima mihi videretur, Hęc ille. atqui ſupra (libro 1. cap. 11.) hæmatopodem, non hanc ibidem nigram (quæ mihi coruus ſiluaticus noſter videtur) ſed aliam auem eſſe coniecerat, quam Galli vulgò picam marinam à coloris varietate nominent: cùm ibis nigra, vt ipſe ſcribit, tota ſit nigra.

HÆMATOPVS, quem pingendum curaui ad ſceleton, cuius iconem hîc damus, à pręſtantiſſimo Lugdunenſi medico Iacobo Dalechampio, omnibus ingenij & doctrinæ virtutibus ornatiſſimo viro mihi donatum. Mitto (inquit) & do auem non admodum frequentem, à te nuſquam memoratam in copioſiſſimo volumine De auibus, paluſtrem & aquas etiam profundas adeuntem, quod ex crurum altitudine intelligi poteſt. Hęmatopoda ſiue Himantopoda (nam vtroq; modo apud Plinium in alijs atq; alijs exemplaribus legitur (cẽſet eſſe Benedictus Textor: nomine conuenienti, ſiue crurum ſanguineum colorem, ſiue obſequioſam ferè lori modo flexilitatem ſpectemus, Hæc ille. Pliniana deſcriptio quam ſupra poſuimus, ei quã exhibemus aui omnino fauet. quod ad nomẽ, meliores codices non hæmatopodi, vt alij quidam, ſed himantopodi habent. aliqui Hæmantopodi, quod ab Himantopode corruptũ facile apparet: nam ſi ab hæma, quod eſt ſanguis, deriuetur, ν literam habere non poteſt. Nos etiam in Paraphraſi Ixeuticorum Oppiani Himantopodes legimus. Ἱμαντόποδες aues, inquit, nomen à crurũ tenuitate habent. hoc nouum in eis, quòd maxilla inferiore fixa, ſuperior ſolũ in ipſis moueatur, Sic ille. ſed in aue hîc propoſita maxillarum motus nihil ab aliarum auium natura variat, vt ex articulis in ſceleto apparet. Himantopodis quidem (hoc eſt Loripedis) nomen probo, rei etiam ipſius argumento: vix enim alius auis tam procera crura cum tanta exilitate reperias: ſanguinea verò plurium. ¶ Quod ad partium magnitudinem & colorem, ſceletos ſic ſe habet: Roſtrum digitos ferè quatuor longũ eſt, caput paruum: collum digitorum 5. reliquum corpus (quod leue & gracile eſt, inſtar auium paluſtrium ferè quas Gallinulas aquaticas vocamus) digitorum 6. cauda 4. crura 15. Alarum longitudo parum excedit dodrantem. Color roſtri nigricat. in capite & collo prono fuſcus: dorſo & alis niger, pauco ſubuiridi admixto, ſi diligentius intuearis. cauda cinerea. Partes pronæ omnes, & latera quoq;, albi coloris ſunt. Crura ſanguinea: digitis duntaxat ternis, (ſicut in Biſtarda, OEnade Rondel. Morinello Caij, Struthocamelo, Pluuiali, & Cana Petiera Bellonij, eiuſdemq; Pica marina:) quorum medius longiſſimus eſt, breuiſſimus interior: iungitur autem medius cum exteriore breuiſſima membranula tanquam palmipedum. Poplitum cauitas inſignis eſt, articulo tam flexili vt in ſceleto etiam tibia ad femur tota fa-

cillimè reflectatur. Videtur sanè non cursu tantùm valere, sed etiam volatu hæc auis: quoniam oblongæ eius alæ sunt, ita vt longissimæ earum pennæ caudam seu orrhopygium duobus aut amplius digitis excedant. ¶ Alia auis est, quam pro Hæmatopode Bellonius exhibet lib. quarto, cap. 11. De auibus: quam à Gallis *Pie vel Becasse de mer*, id est Picam vel Scolopacem marinã vocari scribit: quòd rostrum instar Scolopacis habeat: in alis verò transuersam maculam albam vt picæ, &c. cruribus rubētibus quidem, sed breuioribus crassioribusq́; quàm Himantopodis nostræ.

GERMANICVM nomen fingendum est, vtpote auis peregrinæ. Ein frembder Vogel / wirdt etwan in Franckreich gefangen / doch selten: mit roten / langen vnd gar dünnen Schenckeln: mag ein Riemling genennet werden.

In Himantopodem Tetrastichon nostrum.

Loripedem Graio vocitant me nomine: quanquam
In ripis celeri curro citata gradu.
Hæmatopun alij: nullo quæ nomine mallem
Nota ornithophagis viuere sola mihi.

Auis Anglica. ¶ Est apud Anglos in locis palustribus auis quædam, longis & rubris cruribus, nostra lingua *redshanca* dicta: cui an descriptio hæmatopodis Pliniani conueniat, qui apud Anglos degunt inuestigent & examinent, Turnerus. Ego hanc auem, de qua Turnerum sentire conijcio, primo loco inter duodecim Gallinularum aquaticarum genera descripsi, & Erythropódem maiorem nominaui. himantopodis quidem historia ei non conuenit. ¶ Eberus & Peucerus hæmatopodem & erythropodem non distinguunt, & fringillam rubram interpretantur nulla ratione: nam & communem fringillam sic vocant, Rotfinck.

Hippocamptus. HIPPOCAMPTVS, Ἱπποκαμπτος, auicula quædam, Hesych. & Varinus.

Hippos. ¶ HIPPOS auis alicubi apud Aristotelem nominatur, Gaza piponem vertit: alibi verò πίπρας similiter piponem. *Vide in Pico A.*

DE HIRVNDINE DOMESTICA, ET *in genere.*

A.

HIRVNDINVM plura genera sunt. de apode seu cypselo scripsimus *in Elemento A.* de cæteris mox post præsentem historiam scripturi. in præsentia de hirundine vrbana siue domestica, & si quæ de hirundinibus in genere afferri poterunt, agemus. ¶ *Agur* Hebraicam vocem aliqui hirundinem interpretantur: alij picam, alij gruem esse malunt. *Vide in Grue A.* ¶ *Sus* vel *sis*, Hebraicè à quibusdam hirundo exponitur, (vt Hierem. 8.) ab alijs grus, vel miluus, vt *dixi in Equo A.* *Chauraf*, id est hirundo, Syluaticus. apud Serapionem legitur *thartaph.* apud Auicennam lib. 2. cap. 356. *chatas* vel *chataf.* Hirundo, *chauraf* & *algardaione* idem significant, Syluaticus. ¶ Græcè χελιδών, & hodie vulgò χελιδόνι, vel χελιδώνη. ¶ Italicè *rondine*, vel (vt alij scribunt) *rendena, rondena, rundina, rondinella, cesila, zisila. Rondone* verò Italicè dicta apus est, quæ & *biui* alibi. ¶ Hispanicè *golondrina, andorinha.* ¶ Gallicè *harondelle.* Delphinatibus *hirondelle.* ¶ Germanicè Schwalbe / Schwalb / à nostris Schwalm / Haußschwalm. Saxonibus Swale / Flandris Swalwe: Brabandis *arunde*, à Gallica voce. ¶ Anglicè *swallowe.* ¶ Illyricè *Wlastowige.*

Nomina.

B.

Definitio hirundinis. Hirundines Thebarū tecta subire negantur, quoniam vrbs illa sæpius capta sit, nec Biziæ in Thracia propter scelera Terei, Plinius. Hirundo est auis leuissima, rostro paruo, forma grata, nigredine decentissi-

centiſſima, modicam habet carnem & nigram, plumas multas, Author de nat.rerum. Cyanea, id eſt cærulea hirundo cognominatur Simonidi apud Athenæum: Ariſtophani ποικίλα, id eſt varia. Hirundinis pennæ præ nimio frigore interdum albeſcunt, Ariſtoteles. Idem in libro de coloribus aliam cauſam adfert cur hirundo & alia quædam animalia ante tempus albeſcant vel caneſcant, vt recitaui *in Ceruo B.* ex interpretatione Ruellij. ſed præſtat verba authoris Græca apponere. καὶ μέλας (λευκὸς lego cum Ruellio) δήποτε πέφηνε καὶ ἔλαφος καὶ ἄρκτος. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ὄρτυξ, καὶ πέρδιξ, καὶ χελιδών. ὅταν γὰρ ἀσθενήσωσι τῇ γενέσει πάντα τὰ τοιαῦτα, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῆς τροφῆς, περὶ ὥρας ἐκπεπλόμενα (forte ἐκπεπλομένης) γίνεται λευκά. Albæ hirundines aliquando apparent, ſicut dicit Alexander Myndius, Ælianus. Hirundo alba non minor perdice in Samo apparuit, Heraclides. In Samo alba naſcitur hirundo, Ælianus. ¶ Hirundo auis eſt parua, dorſo & alis nigra, ventre alba, rubea ſub gutture, Albertus. ¶ Hirundines domeſticæ primi hirundinum generis ſunt, ſanguinolento pectore nobiles, Turnerus. Et rurſus, Ad primum genus referri poſſunt hirundines illæ in domibus ruſticorum ſemper nidificantes, quas à reliquis generibus, duæ ſanguinolentæ maculæ, quas vtrinq; in pectore videas, diſtinguunt. *Hirundo Tecta ſubit, neque adhuc de pectore cædis Exceſſere notæ, ſignataq; ſanguine pluma eſt*, Ouid. *Et manibus Progne pectus ſignata cruentis*, Vergilius. Hirundines domeſticæ nigræ ſunt, Eberus & Peucerus. ¶ Vt pennis præualere, ſic pedibus degenerare videtur hirundo, Ariſtot. Hoc differunt apodes ab hirundinibus tam agreſtibus quàm domeſticis, quòd tibias habent hirſutas, Georg. Agricola. ¶ Hirundines caudam habent longam, bifurcatam, Albert. ¶ Sola hirundo ex his quæ aduncos vngues non habent, carne veſcitur, Plinius. ¶ Hirundini, vt auiculis omnibus, non gula amplior, nec ingluuies, ſed ventriculus longior eſt, Ariſtot. Fel earum alijs ventri, alijs inteſtino adhæret vel in eodem hirundinum genere, Idem. ¶ Vidimus hirundinem albam in Taurinis, Scaliger.

C.

Hirundo ſola auium non niſi in volatu paſcitur, Plinius. Carne veſcitur, etſi vnguibus non ſit ad- *De hirundinis cibo.* uncis, Ariſtot. Sola carne veſcitur ex ijs quæ aduncos vngues non habent, Plin. apibus iniuriam infert, Ariſtoteles. apes populatur, Plin. Muſcis & apibus inſidiatur, Albert. Capiunt cicadas, Plutarchus, Ælianus & Philes.

¶ Heſiodus teſtatur luſciniam ſolam auium ſomni expertem eſſe, & aſſiduam in vigilijs: hirun- *Vigilijs.* dinem verò non prorſus ſemperq; vigilare, ſed dimidium tantummodo ſomnum perficere, Ælianus in Varijs.

¶ Hirundinum genera vt pennis præualent, ſic pedibus degenerare videntur, Ariſtoteles. Volu- *Volatu.* crum ſoli hirundini flexuoſi volatus, velox celeritas, quibus ex cauſis neque rapinæ cæterarum alitum obnoxia eſt, Plinius.

¶ Volucrum pleræque à ſuis vocibus nominantur, vt hirundo, vlula, Varro. Drinſat (aliàs *Trin-* *Voce, & garrulitate.* *ſat*) hirundo vaga, Author Philomelæ. *Regulus atq; merops, & rubro pectore Progne Conſimili modulo zinzilulare ſciunt*, Idem. χελιδόνας ψιθυρίζειν apud Pollucem legimus. Τιτυβίζει, ὡς χελιδὼν φωνεῖ, Heſych. & Varinus. Τιτυβίζεσθαι, ποιὸν ἦχον ἀποτελεῖται. καὶ Βάβειος, Ἔπη χελιδόνος ταύτης ἀκούσας μικρὰ τιτυβιζούσης, Suidas. Cantu valent hirundines, Ælianus. Nulla auis cùm aut fame, aut frigore aut alia moleſtia afficitur, canit, ne ipſa luſcinia quidem, aut hirundo, & vpupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone. Hirundo garrula eſt, & diem præcinendo nunciat, Albertus. Hirundines auiculæ ſunt loquaces & garrulæ, Ælian. Cùm primum redierint vêre, cantu priſtinis nidis inuentis applaudere & ſibi gratulari videntur, mirificè vario & quaſi articulato, vt verbis etiã quibuſdam gaudium ſuum teſtari videantur vulgò.

¶ Auium quædam perennes ſunt vt columbæ, aliæ ſemeſtres vt hirundines, Plinius. A noſtris ob- *Migratione.* ſeruatum eſt aduenire eas Martio, abire Auguſto. Fauonium quidam ad 6. Cal. Martij chelidonian vocant ab hirundinis viſu, Plinius. Diſcedunt ante hyemem, Ariſtot. hybernis menſibus, Plinius. Abeuntes eas aliquando palumbi aliqui comitantur, Ariſtoteles. Ciconiæ à nobis prius recedunt quàm hirundines, & hirundines quàm coturnices, Albert. Milui non ante hirundines abeunt, Plinius. Signum orientis Arcturi ſeruetur hirundinum abitus, nanq; deprehenſæ intereunt, Idem 18.31. Hirundo tamdiu hominum hoſpitio vtitur, dum pullos ex ſeſe pepererit ac aluerit: deinde ingrata in deſertos receſſus abſtruſa latet, Ælianus. Hirundines (tam domeſticæ quàm agreſtes, Georg. Agricola) hyeme ad loca tepidiora abeunt, ſi vicina ſint: at ſi longè diſtent, non mutant ſedem, ſed ſe ibidem (in anguſtis montium locis, G. Agricola) condunt, Ariſtot. Iam viſæ ſunt multæ hirundines in anguſtijs conuallium nu- *Latitatione.* dæ, atq; omnino deplumes: milui etiam de huiuſmodi locis euolaſſe, cùm primum appareret, viſi ſunt, Idem. In vicina abeunt, apricos (aliàs Africos) ſecutæ montium receſſus: inuentæq; iam ſunt ibi nudæ atq; deplumes, Plinius. Iam viſum eſt quòd hirundines in plantis quibuſdam concauis ſe abdiderunt: & hoc accidit in quadam ſylua ſuperioris Germaniæ, vbi inciſa quercus putrida inuenta eſt plena hirundinibus, & fuit multus puluis ligni putrefacti in quercu: & ſimiliter viſum eſt de miluis, Albertus. Idem hoc Pompeius Columba, vir maximus rerum naturæ rimator, in Germania ſe reperiſſe in côcauo cuiuſdam arboris in imo fluminis exortæ, teſtatus eſt mihi, Auguſt. Niphus. Comperi latêre hyeme hirundines in nido ſuo tanquam mortuas. proinde non puto auolare eas. Totam hyemẽ habent ſecum

recentia oua, reuiuiſcunt autem ſubæſtatem. Quare iudico mirabile quoddam opus eſſe, ac imaginem reſurrectionis noſtrorum corporum, Innominati authoris verba hæc ſunt quæ recitat Gaſp. Heldelinus in Encomio ciconiæ. Idem rurſus in excauatis arborum truncis hirundines abſcondi ſcribit. Hyematum Alexandriam hirundines, miluos cæteraſq; volucres, pontum hyeme adueniente à noſtris regionibus Europæis tranſuolantes, tendere cognoui, Petrus Martyr lib. 2. Legationis Bab. In Libya circa fontes Nili milui & hirundines perennant, (id eſt non recedunt inde, quòd regio admodum calida ſit,) Herodotus lib. 2. Per ver ad nos veniunt, flare incipiente Fauonio, Grapaldus. Hirundo cuſtodit tempus aduentus ſui, Albert. Ab Arcturi ſydere ad hirundinum aduentum, notatur cornicem in Mineruæ lucis templiſq; raró, alicubi omnino non aſpici, Plinius. Arcturi ortus & hirundinis aduentus à Columella coniunguntur, tanquam eiuſdem temporis.

Nidificatione. ¶ Hirundo tecta ſubit, Ouidius. Hirundines volucres aduenæ in tecto pullos faciunt, Varro. Intra domos hominibus habitatas nidificant, Albertus. Nidum hirundo confingit implicito luto feſtucis ad normam lutariæ paleationis: & ſi quando luti inopia eſt, ſeipſa madefaciens volutat in puluere omnibus pennis. ſtragulum ſibi etiam more hominum facit, duriora primum ſubijciens, & modice totum conſternens pro ſui corporis magnitudine, Ariſtot. Nidum luto conſtruunt, ſtramento roborant. Si quando inopia eſt luti, madefactæ multa aqua pennis puluerem ſpargunt. Ipſum verò nidum mollibus plumis flocciſq; conſternunt tepefaciendis ouis, ſimul ne durus ſit infantibus pullis, Plinius. Si luti facultas ſit, id hirundo vnguibus fert, nidumq́; ex eo fingit: ſin minus luti facultas ei detur, aqua ſe conſpergit, atq; in puluerem ſe abijciens, alas luto mergit, idq́; poſt alis agglutinatum roſtro excutiens, nidificat, Ælianus. Primum feſtucis ſolidioribus ceu fundamento iactis, molliores inſuper adfigunt. Luti, quo cęmento & veluti glutino nidum ædificandum relinunt, cum penuria eſt, ad lacum ſinumve proximum aduolantes, ſummis alis ſic ſtringunt aquas, vt humeſcant liquore tantum, nihil grauentur autem: mox concepto hoc puluere, illinunt aſpera, hiantia glutinant, Plutarchus. Pulchrè intelligit hirundo, quòd ſi teneros, ex penniſq; nudos in duris fruticibus pullos requieſcere ſineret, non ferendis doloribus premerentur: quamobrem in ouium tergo conſidens, floccos lanarum euellit, indeq; ſuis pullis nidum quàm molliſſime ſubſternit, Ælianus. Hirundinum duo prima genera (nempe domeſticum & quod in cauis riparum nidificat iuxta aquas) artificioſos nidos ſibi conſtruunt, grauia inferius, & leuia ſuperius ponendo, & erigendo parietes. foramen in nido relinquunt, per quod intrent: interiora nidi, pilis plumiſq; impoſitis, mollia & calida faciunt, Albertus. Omnes quæ in muris nidificant, claudunt nidos prę̨ter foramen per quod intrant, Idem. Figuram operi, nec anguloſam, nec multifidam, ſed æquabilem, & quantum id fieri poteſt ſphæricam maximè inducunt. Hæc enim omnium eſt cum firmiſſima tum capaciſſima, & animantium inſidijs minus patet, Plutar. Boreæ & ventorum qui ex Thracia ſpirant flatus non amant, & nidos inde auerſos collocant, Oppianus. Redire quotannis vêre ad eoſdem nidos ſolent.

Coitu. ¶ Auerſæ hirundines coeunt, contra atq; cæteræ aues, Ælian. Hirundo fœmina libidinis imagine concipit aut puluere, Author de nat. rer. *Partu.* ¶ Hirundines bis anno pariunt, Plin. Cætera quæ carne veſcuntur, non plus quàm ſemel anno parere exploratum eſt, hirundo vna bis anno nidificat, Ariſtot. Primi partus oua quandoq; propter hyemem (frigore. prima enim omnium parit) corrumpuntur, poſteriora verò pullos proferunt, Phyſiologus: ſed Ariſtot. de hiſt. 5. 13. de merula hoc refert: cum qua etiam hirundinem nominauerat, ea tantum ratione quòd ſimiliter bis pareret. Non amplius quinq; ferre in vtero atq; parere ſolet, Ælian. Hirundines quæ in Italia pariunt, non in omnibus terris pariunt, Varro. Pauſanias cum dixiſſet hirundines in Daulia non parere ſubiūgit: Nec in ipſa quoq; Terei Thracis patria, his verbis: Φωκεῖς δὲ λέγουσιν ὡς τῇ φιλομήλῃ καὶ ὄρνιθι οὔσῃ, Τηρέως ἐστὶ δεῖμα, καὶ τῆς πατρίδος ἀπέστη τοῦ Τηρέως, Hermolaus.

Pullorum cæcitate. ¶ Hirundini cæci primò pulli, & ferè omnibus quibus numeroſior partus, Plinius. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum paruæ corpore ſint, multos progenerant, vt cornix, hirundo, &c. quamobrem ſi quis hirundinum nouellarum adhuc oculos præpugnat, rurſum incolumes reddentur. cum enim fiunt, non facti iam, corrumpuntur. itaq; denuo oriuntur ac pullulant, Ariſtot. Hirundinum pullis, laceratis oculis ſubnaſci alios nonnulli referunt, Ariſtot. Et rurſus, Pullorum hirundinis adhuc recentium oculi, ſi quis ſtimulo (acu) eos vexârit, reſaneſcunt: & cernendi vim poſtea planè recipiunt. Serpentium catulis & hirundinum pullis ſi quis eruat oculos, renaſci tradunt, Plinius. Philoſophi hos renaſci tradunt, quòd imperfecti ſint, medici dicerent quòd humidiores ſint, Cardanus. hoc ſi verum eſt, cur non omnibus renaſcerentur, cum natiua humiditas pullis omnibus maximè abundet? quare magis placet Ariſtotelis ratio. nam quod læditur antequam perfectum ſit, & interim dum creſcit, facilius reſarcitur. aliorum verò pullorum oculi ſtatim perfecti ſunt. Hirundinum pullos plena Luna excæcant, reſtitutaq; eorum acie capita comburuntur ad oculorum remedia, Plinius: quaſi plena Luna excæcati facilius reſtituantur. Ariſtoteles in Samo ait albam naſci hirundinem, cuius oculos ſi quis pupugerit ſtatim quidem excæcatur, poſt verò viſum recipit: &, ſicut ille dicit, ſic acute quemadmodum à principio videt, Ælianus interprete Gillio: quaſi non in quauis hirundine (aut cuiuſuis potius hirundinis pullis, vt alij authores ſcribunt, & Ariſtoteles ipſe in libris de hiſt. & de gen. animalium. Nam in Mirandis narrationibus, albam quidem hirundinem

rundinem in Samo nasci scribit, sed nihil aliud addit) sed in alba tantū in Samo hoc accidat. Hirundinis pulli (inquit alibi Ælian.) similiter atq; canum catuli, tardum visum accipiunt. Veruntamen eadem mater admota herba quadam visum eis adfert: & adhuc ex ætatis infirmitate alis hæsitantibus tremebundos, parumq; ad volandum habiles, è nido ad cibi inquisitionem profert. Huius herbæ homines quamuis compotes fieri summo cupiant opere, nunquam tamē in hac parte eorum studio satisfactum est, Ælianus. atqui alij authores pleriq; omnes chelidoniam, id est hirundinariam hanc herbam nuncupant. Chelidonia hirundines oculis pullorum in nido restituunt visum, vt quidam volunt, etiam erutis oculis, Plinius. Et alibi, Chelidoniam visui saluberrimam hirundines monstrauere, vexatis pullorum oculis illa medentes. Si quis hirundinum pullos excæcauerit, hirundinariæ herbæ rostro demorsæ liquorem oculis infundunt, & noxam cæcitatis amoliuntur, Oppianus. Sed de hoc ex chelidonia remedio, an eo hirundines vtantur, nihil omnino certi constat, Niphus. Extrinsecus interdum si ictus oculū lędit, vt sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quàm sanguine vel columbæ, vel palumbi vel hirundinis inungere. Neq; id sine causa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq; (celerrimeq;) hirundinis. vnde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes aut id herba (quidam legit, per parentes id herba) chelidonia restitui, quod per se sanescit, Celsus. Chelidonia herba in hirundinum stercore nascitur, quæ oculis plurimum suffragatur, Marcellus. ¶ Pullus hirundinis auidè clamat & ieiunus & de nocte, Author de natura rerum.

De Chelidonia pullis visum restituente.

¶ In ventre hirundinum pullis lapilli reperiuntur candido aut rubenti colore, qui chelidonij vocantur, Plinius. Nos quæcunq; de his lapillis obseruauimus, omnia in *G.* referemus.

D.

Hirundo hominis studiosa est, cuius cōtubernalem se esse gaudet: cum ei rursus bonum videtur, discedit. Homines Homeri lege hospitalitatis eam tecto recipiunt: qui præcipit, hospitem præsentem diligendum, discedere verò volentem dimittendum, Ælianus. Hirundines hominibus maximè familiares & contubernales sunt, Oppianus. ¶ E volucribus hirundines sunt indociles, è terrestribus mures, Plinius. Hirundinem & murem animalia indomita esse dicunt: sed ego sæpe mansuefactas vidi, & ad manum volantes sicut aliæ aues aduolant, Albertus. Animalia complura nec placida, nec fera sunt, sed mediæ inter vtrunq; naturæ, vt in volucribus hirundines, apes, Plinius. Ex animalibus duo, quæ hominum hospitio vtuntur, musca (mus Plinio, sed de vtroq; verum est) & hirundo nulla arte ad hominum tractationem mansuescere possunt: neq; nobis quicquam officij cum quapiam animi grati vel minima significatione compensant. nam musca quòd sibi timeat negotium exhiberi, prehensari perhorret. hirundo verò sic homini diffidit, vt neque mansuefieri possit, neq; quicquam non periculi plenum ab homine expectare, Ælian. ¶ Hirundinibus aduersus blattas defensionem natura largita est. nam cum blattæ earum ouis perniciosæ sint, matres apij folia ante pullos proijciunt, ob idq; ab illis ad pullos accessus fieri nequit, Ælianus. Quanta solertia earum in nidi extructione sit, dictum est in *C.* & quomodo pullorum oculis chelidonia herba medeantur.

De hirundinis cum hominibus familiaritate.

Indociles sunt.

Qua ratione aduersus blattas se defendat.

¶ Hirundinem accipiamus maternæ sedulitatis in filios grande documentum, Ambros. In fœtu summa æquitate alternant cibum, Plin. In enutrienda prole mira tam mas, quàm fœmina æquitate laborat. Impartit pullis singulis cibum, obseruans consuetudine quadam, ne qui acceperit, bis accipiat, Aristot. Iustitiam mater hirundo aduersus filios suos seruat, in distributione cibariorum suam cuiq; tribuens dignitatem. non enim vnica tantum cibi vectione omnes pascit, neq; enim posset, cum ea quę affert pusilla, & pauxillula sint: primum in lucem editum primò pascit: deinde ab illo secūdum: tertium, tertio loco partum alit: sicq; deinceps vsq; ad quintum progreditur, Ælian. Pullos suos hoc ordine pascunt, vt illi qui cibo accepto locum mutauerit, nihil amplius largiantur, donec ad pristinum suum locum redierit, Oppian. ¶ Notabili mundicia egerunt excrementa pullorum: adultioresq; circumagi docent, & foris saturitatem emittere, Plin. & Aristot. Lapillum dicuntur pullo excluso dare, Plinius. *vide infra in G.* Ægyptiorum sapientes, omnes parentum opes filijs relictas volentes innuere, hirundinem pingunt. illa enim iam morti proxima, luto seipsam volutat, & pullis latebras (nidum, *vt in C. dictum est.*) quanquam alij non moribundam, sed quandocunq; nidificare voluerit, hoc eam facere, id est aqua se aspergere, tum in puluere volutari scribunt, cum luti inopia est) comparat, Orus 2.32. ¶ Hirundines & apes suas gregales extinctas eijciunt, Ælian. Io. Tzetzes cadauera sui generis hirundines sepelire scribit. ¶ Quomodo aggerem Nilo, quo minus inundet, opponant, *vide* infra in Hirundine riparia. Hostilem in modum apibus insidias moliuntur hirundines, Ælian. ego non tanquam hostes, sed cibi gratia tantum apibus eas insidiari dixerim. Hirundines & passeres interficiunt se cum conueniunt in vna domo, Auicenna. Albertus hirundines illas quæ in muris exterius & lapidibus nidificant, mirè cum passeribus diffidere scribit. *vide* infra in capite de hirundinibus syluestribus. ¶ Coluber aliquando hirundinis nidum inuadit, vt pullos eius deuoret: ea (parens) primum auolat lugubriter canens, cum verò pullos iam perire animaduerterit, superato metu ad colubrum aduolat, & circa eius maxillas se voluit, donec ab eodem hoste conficiatur, Oppianus libro quinto de piscibus.

De earundem erga pullos cura & sedulitate.

De inimicitijs aduersus apes.

Passeres.

Colubrū.

E.

Hirundo musicę reuerentia permotis non ab apiarijs occiditur, alioqui ad necandum facilis. satis

Hirundines ab aluearibus arcendæ. *Hospitio libenter suscipiuntur.* *Nunciorum vice defunctæ.* *Ver nunciant.* *Pluuiam præsagiunt.*

enim est eas prope alueos nidificare prohibere, Ælianus. Hirundines apibus nocent, Idem, Aristot. & Florentinus in Geopon. quare nidos earum alueis propinquos apiarij tollunt, Aristot. Absint ab aluearibus meropes, aliæq; volucres, Et manibus Progne pectus signata cruentis, Vergilius. ¶ Vulgus hirundinum aduentu gaudet, & tanquam fortunatas aues hospitio libenter suscipit, vt nidos earum vastare plerisq; religio sit. ¶ Cecina Volaterranus equestris ordinis quadrigarum dominus, comprehensas in vrbe secum victorię nuncias amicis mittebat, in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore. Tradit & Fabius Pictor in annalibus suis, cum obsideretur præsidium Romanum à Ligustinis, hirundinem à pullis ad se allatam, vt lino ad pedem eius alligato nodis significaret, quoto die adueniente auxilio eruptio fieri deberet, Plinius.

¶ Hirundo certa aduentus sui tempora obseruat, eoq; veris initium nunciat, Ælianus & alij. *Veris & aduentum nidis cantârit hirundo*, Columella. Garrula est, & diem canendo prænunciat, Albertus. Vêre homines cantando excitat, Kiranides. ¶ Aratus inter signa pluuiæ (licet Theon Scholiastes χειμῶνος signum faciat) ponit hirundinem circa lacus aquę tam proximè volitantem vt etiam ventre contingat. Ἢ λίμνην πέρι δηθὰ συνεχὲς χελιδόνες ἀΐσσονται Γαστέρι τύπτουσαι αὔτως εἰλυμένον ὕδωρ, id est aquam à vêto commotam. *Aut argutalacus circumuolitauit hirundo*, Auienus ex Arato. Hyemem (tempestatem) præsagit hirundo tam iuxta aquam volitans, vt penna sæpe percutiat, Plinius.

F.

De alimēto ex hirūdine.

Hirundines à pauperculis quibusdam, vt apodes quoq;, etiam in cibum admittuntur. Alimentum ex eis nocuum & feruidum est, Baptista Fiera. Remedij quidem gratia sumi à medicis iubentur, *vt referetur in G.*

G.

Remedia ex hirundinibus.

Efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monstrantur, pulli syluestrium (hirundinum sunt:) multò tamen efficacissimi ripariarum, Plinius. ¶ Linguæ vlcera & labrorum hirundines in mulso (in melle vel mulso, Sextus. in mulsa, Constantinus) decoctæ sanant, Plinius. Ad morsum canis rabidi laudant hirundinis decoctum epotum, Plinius. Sunt qui hirundines totas censeant deuorandas aduersus quartanas, Plinius inter remedia à Magis prodita. Si hirundinum pulli tres tribus offis in fauces boum (cum vino) deijciantur, toto anno eos valere quidam scripserunt, Plinius & Columella. ¶ Aqua hirundinum sic fit: Hirundines iuuenes tritas misce cum castoreo & pauco bono aceto, & destilla. Hęc aqua à ieiuno pota est vera medicina morbi caduci ex quacunq; causa oborti. & quamuis aliquis hunc morbum quinquennio passus fuerit, curabitur, idq; perfectè, si per dies quatuor huius aquæ parum biberit. phrenitin quoq; pota intra nouem dies curat. cerebrum corroborat magis quàm vlla medicina. ventriculum purgat. pectus emollit, neruos confirmat, & resolutionis eorum causas exterminat, genituram auget, & refrigeratos calfacit. Cum hyssopi decocto pota, hydropem ex causa frigida curat: item febres quotidianas, & capitis dolorem tollit, somnum facilem præstat, concoctionem iuuat, & vrinæ (alias *alui*) excretionem promouet. Sed abstinendo ea grauidæ, ne fœtus in vtero periclitetur. Pilos remouet vbicunq; cuti puræ illinitur, ita vt nunquam renascantur, Lullius & Ægidius. ¶ Hirundines comestæ (*frequenter*, Kiranid.) caducos sanant, Sextus. Pulli hirundinum vel assi, vel elixi, in cibo sæpius sumpti, oculis caligantibus efficaciter prosunt, Marcellus. Hirundines vti ficedulæ (paratæ) in cibo, aciei visus medicamentum præbent, Dioscor. Hirundo in cibo acuit visum: & aliquando exiccata (inueterata & trita) datur in potu aurei pondere, Auicenna. Verum hoc posterius remedium non ad visum acuendum, sed aduersus anginam à Dioscoride ponitur: quanquam id ipsum etiam aduersus anginam positum ab Auicenna repetitur, Salitur (inquit) & exiccatur, & bibitur aurei pondere aduersus synanchen. Vnde apparet illum in posteriore secutum Dioscoridem: in priore verò Galenum, qui tamen simpliciter non tanquam ad visum acuendum hoc remedium à nonnullis vsurpari scribit, &c. Et ipsæ & pulli exiccati (σκελετευθέντες: Marcellus Vergilius vertit, sale inueterati, Plin. in sale seruati, Ruellius simpliciter exiccati) si drachmę pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur, Dioscor. Sunt multi qui cuiuscunq; hirundinis (domesticæ, syluestris, aut ripariæ) pullum edendum censent, ne toto anno metuatur anginæ malum, Plin. Vulgò audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari, Celsus. Pullus hirundinis syluestris, vel melius si ripariolæ, certè etiam domesticæ assus vel elixus comestus, anginam velocissimè certissimeq; sanat: adeò vt hominem ab hoc morbo per totum annum tutissimum præstet, Marcel. Aduersus anginam, Ius in quo hirundinum pulli cocti fuerint accipitur tepens, & intra fauces continetur, atq; aliquid inde transmittitur, Marcel. Laboranti vuæ diuturno labore hæc cura succurrit: Hirundinem viuam testa Africanæ cochleæ includes, eamq; phœnicio inuolutam lino circa collum subligabis, intraq; diem nonum omni molestia liberaberis, Idem. Ad gurguliones inflammatos & tonsillas, aiunt aliqui summè facere hirundinum pullos teneros valde, siue recentes, siue inueteratos assos & in cibo exhibitos. statim enim leuant suffocationem, Archigenes apud Galenum de compos. secundum locos. Hirundo comesta partum accelerat, Kiranides.

Aqua hirundinū quomodo fiat, & ad quid vtilis. *Ex hirūdinibus assis vel elixis.*

Ex crematis.

¶ Ex hirundinibus crematis remedia. Hirundines ad remedia sic rectè vrentur: Pullos hirundinum implumes in olla noua pones, & modicum salis superinijcies: & olla luto obturatam super prunas aut

aut in furno collocabis, donec cremati fuerint, Bulcasis. Hirundines ad remedium contra anginas (inquit Asclepiades apud Galenum de compos. sec. loc.) vtuntur hoc modo: Pullos sale conspersos vnà cum pennis in fictile conijcimus, obturatumq; prunis imponimus. Gratia habenda est Asclepiadæ (inquit Galenus) ob id quòd tam diligenter describit, quomodo hirundinum pullos vti iubeat, & quòd ipsa animalia & non eorum recrementa in pharmaci (contra anginam) compositionem præparanda censeat. Leonellus verò Fauentinus remedia anginæ describens, hirundinem hoc modo comburi vult: Decolletur (inquit) & sanguine euacuato deplumetur, & saliatur, deinde ponatur in vase vitreato oris angusti: & claudatur os vasis cum luto, & relinquatur in furno donec præ ariditate facile teri possit. Plinius ad oculorum remedia viuas hirundines cremari iubet: alibi vero ad anginam pullos strangulatos cum suo sanguine comburi. ¶ Vlcus etiam annosum coalescet si cineres hirundinis altæ ei inducas, Serenus. Hirundinis pullorum cinis cum lacte tithymalli spumaque cochlearum, pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur, Plinius. Sunt puto qui hirudini vstæ, non hirundini, psilothri vim tribuant. sed cum addiderit pullos Plinius, hirudini legere non possumus. Si spina vel aculeus in pede aliave parte canem læserit, extrahet illum impositus puluis hirundinellarum (cinerem de pullis hirundinum intelligo) in olla noua cum partibus intestinis (cum ipsis intestinis) combustarum: quod medicamentum tanquam saluberrimum in pyxide reseruandum est, Albertus. Ego hunc cineris hirundinum vsum apud veteres non reperio: cæterum harundinis, quam phragmiten cognominat, radicem concisam per se, & vna cum bulbis illitam, surculos & cuspides extrahere, Dioscorides tradit. Contra canis rabiosi morsus prodest glebula ex hirundinũ nido illita ex aceto, vel pulli hirundinis combusti, Plin. Ad soluendam ebrietatem, Cineris hirundinum adustarum quantitatem sufficientem da ebrioso, Author Thesauri pauperum. Ad comitialem, *Aptus mustelæ cinis est & hirundinis vnà*, Serenus. Hi duo cineres misti comitialibus quotidie in potu dandi sunt, Plinius. Nuper amicus quidam noster remedium aduersus comitialem à medico quodam in Germania celeberrimo exhiberi solitum his verbis mihi descripsit: Cineri de quatuor hirundinum pullis combustis, drachmas duas castorei addebat. & vnciam aceti fortis. hæc mixta linteolo exprimebat, & expressum inde liquorem ægro ante vel mox post paroxysmum propinabat. Tam pullorum quàm matrum in fictili olla (ἐν χύτρᾳ, Auicennæ interpres habet in vitro) crematarum cinis cum melle (si ex eo fiat *alcohol* cum melle, Auicenna) oblitus, oculis claritatem adfert, Dioscorides & Kiranides. Hirundines viuas cremare, & cinere earum cum melle Cretico inungi caligines vtilissimum est, Plinius. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis pulli cinerem cum melle in oculos mitte, Sextus. ¶ Hirundinum pulli in cinerem combusti, faucium morbis medentur, Sextus vel Æsculapius & Constantinus. Hirundinum ripariarum pulli ad cinerem ambusti, mortifero faucium malo, multisque alijs morbis humani corporis medentur, Plinius. Cinerem ex hirundinibus aduersus anginam aliqui in potu dant, alij illinunt vel per se contingendo, vel cum melle, alij cum canna tenui inspirant. Vulgo audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari: seruatumq; eum ex sale cum is morbus vrget, comburi, carbonemq; (cinerem) eius contritum in aquam mulsam (quæ potui datur) infricari, & prodesse. Id cum idoneos autores ex populo habeat, neque habere quicquam periculi possit, quamuis in monumentis medicorum non legerim, tamen inserendum huic operi meo credidi, Celsus. Anginis succurritur cinere hirundinis ex aqua calida poto. huius medicinæ auctor est Ouidius poeta. sed efficaciores ad omnia ex hirundinibus remedia pulli syluestrium sunt: multò tamen efficacissimi ripariarum. Strangulatos cum sanguine comburunt in vase, & cinerem cum pane aut potu dant. quidam & mustelæ cineres pari modo admiscent. sic & ad strumæ remedia, & comitialibus quotidie in potu, Plinius. Crematarum hirundinum cinis pro discutienda angina vtilissimus est, quem deinceps vtinam medici in vsum traherent, Amatus Lusitanus: an verò intra corpus sumi debeat, an foris adhiberi non exprimit. Palatum cinere hirundinis aduersus synanchen vtiliter tangitur, Auicenna. Hirundinum combustarum cinis cum melle Attico mixtus, faucibusque inditus, & anginam reprimet, & vlcera si quæ arterijs inerunt contacta purgabit sanabitque, Marcellus. Præcipuè contra synanchen prodest, si hirundininos pullos viuos in nido prendas, & viuos incendas, vt puluis ex his fiat, die Iouis, Luna vetere. sed obserua vt impares in nido inuenias, & quanti fuerint exuras. horum in calida aqua puluerem bibendum dabis, & de ipso puluere digito locum synanches ab intro continges. miraberis remedium. sed in lotis manibus remedium facies, Idem. Hirundinum cinere cum melle commodè perunguntur anginæ, Dioscorides & Kiranides. Asclepiades & Andromachus pullorum cinerem anginis illinunt, Dioscorides verò tam matrum quàm pullorum cinere vtitur. Marcellus Empiricus cap. 15. remedium ad anginam describens compositum, hirundinum pullorum exustorum cinerem adijcit. & rursus alteri hirundinum syluestrium pullorum exustorum cinerem: quod quidem Liuiam Augustam semper compositum habuisse dicit, & reconditum in vasculo vitreo. facere enim mirificè aduersum anginam & synanchen. Eandem compositionem paulum variantem (vbi Galenus habet seminis *ἀρῆ*, Marcellus habet *ὀρῆ*, quod non placet) Galenus describit lib. 6. de compos. medic. sec locos. vocat autem stomaticam illitionem ex *besasa*, hoc est semine rutę syluestris. Celebre est (inquit) & hoc pharmacum ab Andromacho descriptũ. Id inter alia apud Galen. recipit cinerem hirundinũ recẽtem: apud Marcel. hirundinum syluestrium pullorum

Ex cinere.

cinerem. Hoc ipſum pharmacum (inquit Galenus) etiam Heras ſcripſit, vt parum abſit quo minus penitus idem ſit. de hirundinibus quidem ambo obſcurè tradiderunt, quanquam alij clare ſcripſerint, niſi quòd inter ipſos non conuenit. alij enim nidum vrere iubent, ex ſtercoribus hirundinum maximè compoſitum, alij ipſas hirundines, alij ipſarum pullos. Hi verò obſcurius ſcripſerunt: & Andromachus quidem cineris hirundinum recentis: oportebat autem ipſum apponere vſtarum. tale enim quiddam cineris vox ſignificat, niſi nidum ipſum terere ac læuigare iubet. Heras autem, hirundinum recrementi, non apponens vſtarum. Forte igitur neuter vult comburi debere hirundinum recrementum, quemadmodum alij. In quibuſdam tamen exemplaribus, ſic ſcriptum eſt, Hirundinum tenerarum vnciam j. quemadmodum in alijs hirũdinum à trabibus. Palàm eſt autem acre & diſcuſſorium hoc pharmacum eſſe ex hirundinum excrementis conſtans: quemadmodum etiam alia omnia omnium animalium ſtercora, aliqua magis, aliqua minus: velut etiam ipſorum animalium vſtorum cinis, Hæc Galenus. Aliud ſtomaticum, quod facit etiam ad anginas, Aſclepiadæ: Hirundinum ſylueſtrium vſtarum cineris drachmas iiij. croci drach. j. nardi Indicæ drach. j. melle excipe. mixtura fit quum iam ſub manibus ſunt affectiones. Pulli hirundinum cum pennis in fictili ſuper prunas vſti diachelidonium (διαχελιδόνων potius) ſtomaticum ad anginas Andromacho faciunt apud Galenum, Syluius. Stomaticum ex hirundinibus ad anginas vt Harpocras (ſcripſit, vel vſus eſt.) Pullorum hirundinum vſtorum numero vndecim. mellis cyathum j. (aliàs ij.) myrrhæ obolos tres. Omnia tere, & miſce. Hæc duo præſcripta pharmaca (inquit Galenus de compoſitione medic. libro 6. cap. 1.) ex hirundinibus ſunt abſq; *beſaſa*. alia autem duo ſtomatica hæc præcedentia ex hirundinibus vnà cum beſaſa conſtant. Eſt autem & tertia coniugatio pharmacorum eiuſdem generis, in qua ea quæ ex beſaſa citra hirundines præparantur, continentur. Eandem (nunc recitatam) ad anginas illitionem Nicolaus Myrepſus duoq; deſcribit in Capite de illitionibus, interprete Leonhardo Fuchſio, ſed variantem nonnihil, & vt iudico ex parte deprauatam: Pullos (inquit) hirundinum agreſtium numero xi. ſucci myrti viridis, mellis Attici, ana cyathos ij. ſeminis myrti ſucci (forte *ſicci* legendum, non ſucci. Galenus habet tantum myrrhæ) triobolum, miſce. Electuarium diachelidonon Auicenna etiam deſcribit primo quinti, & Meſue in curatione anginæ, & Serapio inter Antidota 8. Ad anginam: Cinerem crematæ hirundinis, cum fimo canis oſſibus paſti miſce, hic puluis inſpiretur in fauces & locum abſceſſus cum cannula ſubtili bis vel ter in die, Leonellus Fauen. ¶ Hirundinum cinere multi melle excepto vſi ſunt ad affectiones quæcunq; circa fauces & vuam cum tumore fiunt, Galenus. Hirund. exuſtarum cinis vſq; ad periculum laboranti vuæ, cum melle mixtus potenter illinitur, Marcellus. Sic vuæ & tonſillarum inflammationibus ſuccurri Dioſcorides & Plinius ſcripſerunt. Sic & faucium dolor mitigatur, Plinius. Ad gurguliones inflammatos & tonſillas, Hirundines integras vnà cum pennis vſtas ac tritas cum melle illinito, Archigenes apud Galenum de compoſitione medic. ſecundum locos. Et rurſus, Aut cinerem pullorum hirundinum implumium illine. Hirund. cin. cum melle inunctus vlcera in gutture & lingua, & omnia depaſcentia, & gangrænas perfectè curat, Kiranid. ¶ Ad oris putredines & cruſtas, Vſtarum hirundinum cinerem ex melle illinito, Galen. Euporiſt. 1. 72. Aut hirund. vſtarum & ſtercoris humani (pueri, prǽſertim qui biduo ante lupinos ederit & vinum mediocre biberit, huius autem ſtercus exiccatum reponitur, Nic. Myrep.) parem modum cum melle illine, Idem ex Archigene lib. 6. de compoſ. med. ſec loc. ¶ Cinis hirund. raucedines ſanat cum melicrato potus, Kiranides.

Ex capite. ¶ Hirundinis matutino paſcentis caput præciſum, maximè Luna plena, lineo panno adalligant capitis doloribus licio, Plinius. ¶ Hirundinum pullos plena Luna excæcant, reſtitutaq; eorum acie, capita comburuntur. hoc cinere cum melle vtuntur ad claritatem & dolores, ac lippitudines & ictus, Plin. & Marcellus. Hirund. capita vſta cum melle illita leucomata in equis curare in Hippiatricis Græcis legimus. ¶ Ex hirundinum pullis fit calliblepharion bonum, quod aſpritudinem pruriginemq; oculorum potenter expurgat, nec patitur quicquam in his moleſtiæ concreſcere: humidos quoq; naturaliter oculos exſiccat, quod hoc modo componitur. Capita pullorum quàm plurima igne lentiſſimo comburuntur, & trita in puluerem tenuiſſimum rediguntur, quæ admixta recenti adipe gallinæ inunctioni maximè proſunt, Marcellus.

Ex ſanguine. ¶ Comitialibus medetur hirundinum ſanguis cum thure, Plinius & Serenus. Nicolaus Myrepſus ſanguinem hirundinis miſcet ſuffimento ad epilepticos experto. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis fel & ſanguinem inungito, mirè prodeſt, Sextus. Sanguis eius de ſubala dextra medetur oculis, Albertus. Sanguine hirundinis recenti ac tepido inunctus oculus ictu læſus & cruore ſuffuſus, ſtatim ſanabitur, Marcellus. Extrinſecus interdum ſi ictus oculum lædit, vt ſanguis in eo ſuffundatur, nihil commodius eſt, quàm ſanguine vel columbæ, vel palumbi, vel hirundinis inungere. Neq; id ſine cauſa fit, cum horum acies extrinſecus læſa interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celeberrimeq; (celerrimeq;) hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus eſt per parentes id herba reſtitui, quod per ſe ſaneſcit. Eorum ergo ſanguis noſtros quoq; oculos ab externo caſu commodiſſimè tuetur, hoc ordine, vt ſit hirundinis optimus, deinde palumbi, minimè efficax columbæ & illi ipſi & nobis, Celſus: quaſi non hirundinis tantum oculi extrinſecus læſi, ſed etiam columbæ ac palumbi vi interni ipſorum ſanguinis per ſe ſaneſcãt: ſed tardius quàm in hirundine, quòd ſanguis eius ad ſanan-

ſanandum efficacior ſit tum ſibi ipſi tum nobis, in illis infirmior. Sanguis hirundinis illitus podagricos dolores mirificè lenit, Trallianus lib. 11. Hirundininus ſanguis pſilothrum eſt, Plinius.

¶ Hirundinum caro recens concerpta contra ſerpentes auxiliatur, Plinius. Aduerſus viperæ morſus in iumentis hirundinis pullos diſſectos adhiberi conſulit Pelagonius. *Ex carne.*

¶ Hirundinis cerebrum ad ſuffuſiones facit, Plinius. Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem ad idem remedium mel ei admiſcet. Auicenna etiam & innominatus quidam apud Serapionem, idem remedium cum melle in ſuffuſionis oculorum (aquam ipſi vocant) principio commendant. *Ex cerebro.*

¶ Hirundinis oculi fronti alligati ophthalmiam ſanant, omnemq; rigorem febrium auferunt, Kiranides. *Ex oculis.*

¶ Corda hirundinum cum melle deuorari iubent Magi aduerſus quartanas, Plinius. Hirund. cor recens deuoratum comitialibus prodeſt, Plinius. Cor mandito amomis Commixtum, ingenij vis tibi maior erit, Io. Vrſinus. Certiſſimum eſt (inquit Iacobus Oliuarius) quod ab Hieronymo Montuo medico præſtantiſſimo didici, corda hirundinum augere memoriam, ſi cum cinnamo, amomo, & his quas elephanginas ſpecies vocant, ſumatur. Hirund. cor potum morbos faucium curat, Æſculapius. *Ex corde.*

¶ Hirundinis fel pſilothrum eſt, Plinius. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis fel & ſanguinem inungito, mirè prodeſt, Sextus. *Ex felle.*

¶ Ex ventre hirundinis medicamẽta quædam leguntur apud Nic. Myrepſum Leonharto Fuchſio interprete: in quibus ego *nidum* potius legendum puto. nam in Græcis vocabulis facilis eſt mutatio. *vide* infra inter remedia è nido hirundinis. Ad omnem virulentum ictum in iumentis Eumelus pulli hirundinis ventrem, vel eorundem nidum contritum imponi iubet. *Ex ventre.*

¶ Hirundinum ſtercus acre eſt, & digerit, vt aliorum animalium (omnium) magis, minus, Syluius (ex Galeno.) Celſus hirundinis ſtercus inter adurentia numerat. Decoctum & potum aduerſatur morſui rabidi canis, Plinius vt quidam citant. Ponzettus tum illitum tum potum conferre ſcribit. Aliqui (Magi) fimũ hirundinis drachma vna in lactis caprini vel ouilli, vel paſſi cyathis tribus ante acceſſiones aduerſus quartanas propinant, Plinius. Potum naſcentiam (*phyma*, id eſt furunculum vel ſimilem tumorem intelligo) ſanat, Kiranides. ¶ Ad faciendum capillos albos: Stercus hirund. tritum cum felle taurino inunge, Galenus Euporiſton 2. 82. Cum felle caprino miſtum capillos tingit nigros & alphos leproſos nigros ſanat, Kiranides. Vt pili fiant albi, ſuffiantur ſulfure vel ſtercore hirundinum, Elluchaſem. Oribaſius apud Aetium 13. 129. hirundinis ſtercus ex aqua illini iubet ad nigras cicatrices inalbandas. Capillis nigrandis infectio optima: Hirundinum ſtercus quantum ſufficiat cum aceti ſextario, mitte in fas fictile, atq; in fimo caballino per dies 35. ſuffoſſum habeto, ac ſic macerato, atq; hoc medicamento raſum caput illinito in vmbra per peniculum pictoris: ſed ſeuo ceruino faciem prius perunge, nequid inde deſtillet, & maculet: & dum ſiccatur infectio, oleum intra os teneto, ne & dentes inficiantur: ac poſtquam impoſueris medicamen quarto die caput lauato, Marcell. ¶ Ad dolorem capitis & temporum: Hirund. ſtercus priuſquam terram attigerit ſimul cum luto nidi, in vaſculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem, Galenus Euporiſton 2. 92. Mirificè medetur albugini oculorum quod iam expertus ſum, Albertus. Stercus hirund. calidum oculos excæcat, Albertus. Contigit aliquando vt fatigato Tobiæ à ſepultura, venienti domum & obdormienti iuxta parietem, ex nido hirundinum ſtercus calidum in oculos incideret, vnde excæcatus eſt. Stomaticæ compoſitioni ex *beſaſa*, aliqui hirundinum cinerem admiſcent, alij hirundinum recrementum (ſimpliciter, alij eiuſdem cinerem, vt Heras) vt ſupra recitaui: mihi quidem cinerem ipſarum hirundinum addi magis probatur. Hirund. ſtercus in cibo vel in potu ſumptum, tribuit colo ſanitatem, Marcellus. Idem apud Nic. Myrepſum miſcetur medicamento ad difficultatem vrinæ & calculum & colum. Aluum cit & hirundinum fimum adiecto melle ſubditum, Plinius. *Ex ſtercore.*

¶ Oua hirundinis denigrant capillos & albugines, Kiranides libro 3. Elemento vltimo. Alij hanc facultatem fimo hirund. attribuunt. *Ex ouis.*

¶ Nidum hirund. cum vino vetere contritum aduerſus viperarum morſus in iumento imponito, Pelagonius. Ad omnem quidem virulentum ictum in iumento Eumelus pulli hirund. ventrem, vel eorundem nidum contritum imponi iubet. Glebula ex hirund. nido illita ex aceto, morſui canis rabidi medetur, Plinius & Valerianus. Aetius Sermone 14. cap. 49. hirundinis nidum tritum & cribratum ac melle exceptum, contra eryſipelata faciei commendat, tanquam remedium cito diſcutiens. Ad oculos ſanguine ſuffuſos & ſtaphylomata in equo: Nidum hirund. integrum, vt nihil prorſus de eo amittatur, in vaſe cum aqua miſce & turba, cola. & liquorem colatum iumento ſitienti bibendum dato, aut etiam per cornu infundito, Eumelus. Terra nidi hirund. cum aceto cephalalgiam ſedat, Kiranides. Hirundinum ſtercus priuſquam terram attigerit ſimul cum luto nidi in vaſculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem, Galenus Euporiſton 2. 92. Stomaticæ compoſitioni ex beſaſa ad anginas aliqui hirundinum cinerem admiſcent, alij nidum vrere iubent ex ſtercoribus hirundinum maximè compoſitum. Terra nidi hirundinum cum aqua ſoluta & inducta, colli & faucium tumores & ſynanchen curat, Kiranides. Anginæ nidus hirund. mederi dicitur potus, Plinius. Ad anginam valet emplaſtrum maturans & reſoluens abſceſſum è nido hirund. quod ab Arculano deſcribitur, Leonellus Fauent. Hoc tem- *Ex nido.*

pore medici pro angina curanda discutiendáve emplastrum ex nido hirundinis collo imponunt, non sine magno & euidenti iuuamento. quanquam non desint aliqui, qui quum nidum ex terra & paleis compositum animaduertant, rebus, vt apparet, stypticis, illius admotionem timent, ac metuunt ne forsan astrictione sua materiam intrò repellat: quo fit vt solo nidi decocto vtantur, in quo cæteræ res anginam discutientes miscentur. sed reuera falluntur, quum omnia in hirundinis nido contenta, potius discutiendi vim quàm constrictoriam aliquam habeant, Amatus Lusitanus. *Vide* plura apud eundem lib. 1. Curatione 40. Asclepiades apud Galenum de compos. sec. loc. medicamento cuidam ad laxatas columellas nidum hirundinum syluestrium aridum admiscet, vbi Galenus, Nidus hirund. syluestrium (inquit) multam discussoriã vim habet. Ad inflammatas tonsillas illini debet stercus columbæ & venter hirundinis, Nicol. Myrepsus. vbi Fuchsius κοιλίαν id est ventrem quàm χελιδὼν, id est nidum legere mauult: quod non probo. Tonsor meus cum ex tonsillis laboraret grauiter, & ijs tumentibus cum aliquo rubore vix iam diglutiret cibum, hirundinis nidum contritum miscuit cum melle & axungia (quod remediũ in vulgari puto Germanico de herbis libro inuenerat) quo apposito calido ter aut quater, mox & mirabiliter sanatus est. Angina etiam in latere colli tumido laborabat quidã nepos meus ita vt nihil deuorare posset: dolebat etiam post aurem & capite seu vertigine quadam: vena secta est cephalica eiusdem lateris (sub lingua enim non poterat, cum os non posset aperire) nidi hirundinis contusi partem cum pauco melle & adipe gallinæ veteris imponi iussi: post 2. horas melius habuit. Ad fluxionem gutturis, Nido hirund. trito ex aceto illinito, Galenus Euporiston 3.283. Emplastrum ad pleuriticos mirabile (numero 80. apud Nic. Myrepsum.) Nidum (nam Græcus codex χελιδὼν habet. Fuchsius κοιλίαν, id est *ventrem* legit, quod non probo) hirundinis vniuersum accipiens terito, & succo apij farinaq; fœnigræci imbuto & probè calefacto vtere. Contra calculos sumi prodest cinerem intestinorum palumbium ferorum cochlearibus tribus è nido hirundinum, Plinius. Vrticæ semen & hirund. nidum cum sapa terito ac illinito, Aetius inter vnguenta podagrica 12.44.

Ex lapide chelidonio. ¶ Chelidoniæ lapilli (à recto chelidonias, vt apparet, ὁ χελιδονίας λίθος. quidam chelidonium lapidem, & chelidoniam gemmam dicunt) vulgò à nostris Schwalmenstein vocantur, id est hirundinum calculi. In ventre hirundinum pullis lapilli, candido aut rubenti colore, qui chelidonij vocantur, magicis narrati artibus reperiuntur, Plinius. Et alibi, Chelidoniæ duorum sunt generum, hirundinum colore, & alia parte purpureæ, nigris interpellantibus maculis. Aspidi similis est gemma quam vocari chelidoniam inuenio, Idem 37.11. vbi gemmas nominat quæ ab animalibus denominantur. vnde hanc aspidi chelidoniæ similẽ, nomẽ ab ea tulisse conijcimus, & ab ea cui hirũdines nomẽ fecerũt diuersam. Genus quidẽ aspidũ vnũ est, quas chelidonias vocant, quæ circa ripas fluuiorũ præsertim Nili, latibula habẽt. Pulli hirundinis Augusto mense lapidẽ chelidoniũ gestant aliquãdo in hepate vel ventriculo. quem ego diuersorum inueni colorum. Fertur autem quòd pulli gestantes lapidem hoc signo cognoscuntur, quòd in nido sedent conuersis ad se inuicem vultibus. nam cæteri qui non habent lapidem, posteriora ad se conuertunt, Albertus & Author de nat. rerum. Lapilli sunt exigui, & tales iam vidimus à socijs nostris extractos è ventriculo hirundinum mense Augusto. tunc enim extracti efficaciores habentur. & frequenter duo simul in vna hirundine inueniuntur, Albert. Chelidonijs, qui in hirund. ventriculis reperiuntur, figura globi ferè dimidiati, semperq; intus caui. qua de causa admodum tenues existunt. in eminẽtia sunt plerunq; rauo, sed diluto colore, in caua cõuexitate purpureo, nigris interdũ interpellantibus maculis. atq; ob id duæ earũ species videntur esse, Georg. Agricola. Lapilli magnitudine sunt vt ipse vidi, seminis lini, forma quoq; simili. ego nigros & ruffos tales vidi lapillos, Christophorus Encelius. Vidi & ipse cum ruffos lentis figura & magnitudine chelidonias: tum alios quosdam candidissimos non tamen perspicuos, quos in monte quodam Sedunorum abunde reperiri audio, in arena inter excelsas rupes. horum vnum cum fregissem dentibus multum renitentem, solidum deprehendi, non cauum. ¶ Iidem aut simillimi chelidonijs hodie nominatis lapillis illi mihi videntur, quorum Strabo libro 17. mentionem facit, his verbis: Acerui quidam ex tritura lapidum ante pyramides (in Ægypto) iacent, in quibus lapilli & forma & magnitudine lentis inueniuntur, quidam vt hordei grana, quæ semiexpoliata excurrunt. dicunt reliquias ciborum qui operantibus supererant in lapidem induratas, quod quidem satis videtur verisimile. nam & apud nos collis quidam est oblongus, in campo situs, qui tofi calculis in modum lentis plenus est, &c.

¶ Dissectis crescẽte Luna pullis hirundinis qui primo partu exclusi sunt, (ἐκ τῆς πρώτης νεοσσοποιΐας, è prima fœtura,) in ventre eorum lapillos offendes. è quibus duos, vnum colore varium, alterum purum eximes: (quorum alter colorem vnum habet, alter plures, Auicenna.) ij priusquam terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt. & sæpe prorsus eos recreabunt, Dioscor. Sanant vel lapilli è ventre pullorum hirundinum sinistro lacerto annexi. dicuntur enim excluso pullo lapillũ dare. Quod si pullus is detur incipienti in cibo, quem primum peperit, cum quis primum tentatus sit, liberatur eo malo, Plinius. Lapilli in ventriculis hirund. reperti & brachio alligati, caducos perfectè sanant, Sextus. De collo puerorum suspensi ad comitiales morbos vtiles esse perhibentur, Ge. Agricola. Mirificum hoc ad comitiales remedium est. duo lapilli in hirundinum pullis dissectis inueniuntur: quorum vnus quidem niger, alter verò albus existit. comitiali

collapso eos imponito, ac ipsum excitabis. nigrum verò cuti alligato. At hirundines dicuntur primo pullo hos lapillos dare, qui non facile inueniuntur nisi vniuersis pullis dissectis, Alexander Trallianus. Author Additionum in Breuiario Arnoldi antidoto cuidam contra epilepsiam lapidem hirundinis admiscet. Hirundinum pulli lapillos in ventriculis habere consuerunt, ex quibus qui albi maxime fuerint, si in manu etiam singuli teneantur, aut circa caput lino nectantur, veterrimos & diutinos capitis mulcent dolores, nisi contactu terræ lapillorum potentia minuatur, Marcellus. Et alibi, Hirundinis ventriculo scisso albi ac nigri lapisculi inueniuntur, qui si lupino aureo includantur, & collo suspendantur, omnem dolorem oculorum perpetuò auertent. sed & contra quartanas prosunt, croceo linteo vel panno inuoluti linoq; ad collum validiore suspensi. Adduntur ad oculorum collyria, Ge. Agricola. Si quid in oculos inciderit, imponuntur. nam cùm minimi & læuissimi sint, nec mole obsunt, nec figura aut angulis: & palpebrarum compressione, id quod inciderit, emouere & elidere possunt, vt & alectorolophi semen. Dextro brachio suspensi hepaticos perfectè sanant, Kiranides.

¶ Quin & è nido earum lapillus impositus recreare (excitare) comitiales dicitur confestim, & adalligatus perpetuò tueri, Plinius & Serenus. Lapilli in nidis pullorum hirundinum reperti appensique, à tussi tutum reddunt. sanant & columellæ vitia & tonsillarum phlegmonen, Galenus Euporiston 2. 44.

H.

a. Hirundo primam corripit. *Aut arguta lacus circunuolitauit hirundo*, Auienus. videri autem potest ab hærendo dicta, quoniam tectis ædium vel trabibus, vbi nidificat, adhæreat. Varro tamen à sua voce sic dictam conijcit. A poëtis vocatur Progne, vt à Vergilio: Pandionis ales, ab Ouidio ad Pisonē: Atthis à Martiali, propter fabulam quam in *h.* referemus. Ἀτθὶ κόρα μελίθρεπτε, in epigrammate lib. 1. sect. 60. Brodæus hirundinem aut lusciniam interpretatur, ego hirundinem omnino eo in loco. illæ quidem non vescuntur melle. ¶ Χελιδὼν penultimam producit, Arato, Theocrito, Aristophani, Oppiano. Vocatur autem χελιδὼν, ἢ παρὰ τὸ τὰ χείλη δονεῖν, ἢ παρὰ τὸ τὰ χείλη οἰδαίνειν, ἢ παρὰ τὸ τοῖς χείλεσιν ᾄδειν, Etymologus & Varinus. Dicitur & χελιδὼ, χελιδοῦς, vnde vocatiuus ὦ χελιδοῖ, Eustathius. Ποικίλα χελιδοῖ, Aristophanes in Auib.

Etymon & prosodia nominis.

Χελεὰρ, χελιδὼν, χελιδονίας, & piscis quidam, Hesych. Ἀηδόνα, ᾠδὴν, καὶ γλωσσίδα, οἱ δὲ χελιδόνα, Etymologus. Ὄρνις δ᾽ ὣς ἀνόπαια διέπτατο, Homerus: alij πανόπαια legunt, & hirundinem interpretantur, alij aliter. *vide* supra in Capite de Aquilis diuersis. Ἀδωνὶς, χελιδὼν, καὶ ἡ θεὶδαξ, Etymologus. sed magis placet vt Hesychius habet, Ἀδωνὶς, ἡ χελιδὼν, καὶ ἡ θειδακίνη. Κέιες, hirundo, Hesych. & Varin. Thebani, qui nouis rerum nominibus gaudebant, hirundines κωπιλάδας vocabant, Athenæus lib. 13. & Varinus in Λεξάλεθω. Κωτίλος, auis sic dicta, à qua etiam loquaces & adulantes vel decipientes κωτίλοι dicuntur: hirundo, Varinus. quanquam ab illo per λ duplex scribitur. Ὀλολυγόνα apud Theocritum aliqui hirundinem interpretantur deflentē Ityn, alij aliter. *vide* in Acredula. Ὠκύπτερον Kiranidę interpres hirundinem exponit, alibi vero sparueriū, id est accipitrē minorem.

Synonyma.

¶ Epitheta. Arguta, Vergilio 1. Georg. & Auieno. Garrula, 4. Georg. Vaga, Sereno, Veris prænuncia, Ouidio 2. Fast. Et apud Textorem Bistonis, peregrina, trinsans, Daulias, lasciua, Pandione nata, vocalis. nam Agrestis & Rustica differentiæ potius sunt, & speciē propriam constituunt. ¶ Θρηϊκία χελιδὼν, Aristophanes in Ranis. Εἰαρινὴ ζεφύρου πρωτάγγελος ὄρνις, Oppianus. Ἄγγελε κλυτὰ ἔαρος ἀδυόδμου, κυανέα χελιδοῖ, Simonides apud Athenæum, & Aristophanis Scholiasten. Κεκροπίδες, in Epigrammate. Κωτίλη etiam epitheton esse potest, vt Latinis garrula. nam & ipsas substantiuè Thebani κωπιλάδας vocabant. Hirundo κωτίλη appellatur Hesiodo, Anacreonti & Simonidi, Gyraldus. Cùm sexaginta dies à solstitio brumali abierint, initio noctis Arcturus oritur. Τὸν δὲ μετ᾽ ὀρθρογόη (aliàs ὀρθοβόη) Πανδιονὶς ὦρτο χελιδὼν Ἐς φάος ἀνθρώποις, Hesiodus. Varinus ὀρθρογόην exponit, τὴν μεγάλως θρηνοῦσαν, ἢ περὶ τὸν ὄρθρον ἠχοῦσαν, id est magno vel matutino luctu insignem auem. Cognominatur & ὀρθόλαλος, (forte ὀρθρόλαλος:) Κερκίδας, ὀρθολάλοισι χελιδόσιν εἰκελοφώνους, vt Suidas citat. Πεδοῖκου, χελιδόνιος συνοίκου, Αἰσχύλος Τροφοῖς, Hesychius & Varin. ego χελιδόνος legendum conijcio, vt πέδοικος (quod etiam μέτοικον interpretantur) eius epitheton sit. Ποικίλα χελιδοῖ, Aristoph. in Auib. Καταυλούμενοι πρὸς χελιδόνος (aliàs χελωνίδος) πολυκρότου ψόφους, Athenæus lib. 5. *vide* in Testudine *a.* Ὑπωρόφιος. nam Theocritus hirundinis τέκνα ὑπωρόφια dixit. Ὄρνις κατὰ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Oppianus de hirundine. Ἀτθὶ κόρα μελίθρεπτε, λάλος λάλον ἁρπάξασα Τέττιγα πτανοῖς δαῖτα φέρεις τέκεσιν· Τὸν λάλον ἁ λαλόεσσα, τὸν εὔπτερον ἁ πτερόεσσα, Τὸν ξένον ἁ ξείνα, ἀρινὸν ἠεινά, (forte εἰαρινά. nam Oppianus etiā εἰαρινῇσι χελιδόσι dixit.) Οὐχὶ τάχος ῥίψεις; οὐ γὰρ θέμις, οὐδὲ δίκαιον Ὄλλυσθ᾽ ὑμνοπόλους ὑμνοπόλοις στόμασιν, Incertus in Epigrammatum lib. 1. sect. 60. vbi Brodæus Atthidem puellam hirundinem vel lusciniam interpretatur, ego omnino hirundinē hoc in loco. cicadas quidem ab hirundinibus capi Plutarchus & Ælianus scribunt.

Epitheta.

¶ Dic igitur me tuam anaticulam, columbam, vel catellum, hirundinem, &c. Plautus. Est & hirundininus adiectiuum, quo vtuntur Plinius & Plautus in Rud. In nido seges est hirundinino, Martialis lib. 11. Ligneis securiclis (Galli hirundinis caudas vocant) cæra & amurca perfusis veteres in alligationibus (lapidum) vsos ipsa opera docent, Gul. Philander in Vitruuium 2. 8.

¶ Χελιδὼν, vngulæ concauitas in equis: & in canibus eodem modo secundum aliquos: & in homine pars supra cubitum, τὸ ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος τὸ κατὰ τὰς καμπάς, Hesychius, Suidas & Cælius. *Vide* in

Homonyma.

Equo *B.* Ornamenta in brachijs quædam ponebantur circa carpos, vt pericarpia, echini, ὄφεις, χελιδόνες (aliàs χλιδόνες, quibus vtebantur Samij, vt ſcribit Athenæus:) ſed ἀμφιδέες & χλιδῶνες (χλιδόνες potius, vel χελιδόνες vt ſupra: niſi vtrunq; rectè dicatur, & χελιδόνες, & per ſyncopen χλιδόνες) tum circa brachia, tum circa carpos nominantur, Pollux. Equorum impetigines ſunt ſquammulæ anteriorum crurum ſub armorum partibus in ipſis animalibus natæ. has Græci lichenas vocant, ſiue chelidonas nos verò impetigines vel hirundines, Cælius Aurelianus. ¶ Πρὸ χελιδόνων, Ante hirundines, id eſt ante hirundinum aduentum, Ariſtophanes in Equitibus.

Deriuata. ¶ Χελιδονιδεῖς, hirundinum pulli, Euſtathius. Achæus durius dixit, Χάσκοντα λιμῷ μόσχον ὡς χελιδόνος, pro νεοττὸν, ἤγουν χελιδονιδῆ, Idem. Χελιδόνειον μέλος, id eſt hirundinis cantus, Suidas. ¶ Fauonium quidam ad VII. Cal. Martij chelidonian) à recto chelidonias, ὁ χελιδονίας ἄνεμος) vocant ab hirundinis viſu, Plinius lib. 2. Eſt & chelidonias vel chelidonius lapis, (ὁ χελιδονίας ἢ χελιδόνιος λίθος,) vel chelidonia gemma: de quo ſupra in *G.* ſcripſimus. niſi quis diſtinguendi gratia malit vt is qui nomen ab hirundine habet, chelidonius lapis vel chelidonia gemma dicatur, alter verò chelidonias, cui aſpis ſimiliter dicta nomen dedit. Chelidonium etiam gladij genus eſt cauda bifurca, Brodæus. nam & auis hirundinis huiuſmodi cauda eſt. ¶ In Rhodo inſula (Euſtathij codex impreſſus in Homerum, non recte habet Ῥωμαίων pro Ῥοδίων) feſtum ſiue ludicrum ſolebat celebrari, in quo cornici aggregatio fiebat quædam hordei & id genus rerũ aliarum. Vocabant autem carmina illa (τὰ ἀδόμενα, aliàs τὰ διδόμενα) coroniſmata. Eiuſmodi quippiam & hirundinibus in eadem fiebat inſula, vt eſt apud Theognin tertio de ſacrificijs Rhodiorum.

Χελιδονίζειν. Id verò χελιδονίζειν dicebant, quòd ita concinerent: Ἦλθ᾽, ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. id eſt, Venit, venit hirundo pulcras ducens horas & annos pulcros, Cælius. Athenæus lib. 8. integra hæc carmina Doricè ſcripta ſic refert, nos ex Euſtathio quædam emendauimus, etſi is integra non referat: Ἦλθ᾽, ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτοὺς, ἐπὶ γαστέρα λευκὰ κἀπὶ νῶτα μέλαινα. Παλάθαν οὐ προκυκλεῖς ἐκ πίονος οἴκου, (Euſtathius habet, Εἶτα ὡς συνόψει φασί, οὐ παλάθαν ζητοῦμεν, quod nõ placet. exponit autem παλάθην, σύκων ἐπισυνθέσιν.) Οἴνου τε δέπαστρον, τυροῦ τε κάνυστρον (forte κάνιστρον, Euſtathius omittit) καὶ πυρῶν; Χελιδὼν καὶ λεκιθίταν (placentam, à lecitho, id eſt vitello ſic dictam) οὐκ ἀπωθεῖται. Πότερ᾽ ἀπίωμες, ἢ λαβώμεθα; Εἰ μέν τι δώσεις. (ἐλλειπτικῶς ἔχει· ἔστι δὲ καὶ παρ᾽ ὑπόνοιαν. Euſtathius.) εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἐάσομεν. Ἢ τὰν θύραν φέρωμες, ἢ θ᾽ ὑπέρθυρον, Ἢ τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημέναν. Μικρὰ μέν ἐστι ῥᾳδίως μιν οἴσομεν. Ἂν δὴ φέρῃς τι, μέγα δή τι καὶ φέροις. Ἄνοιγ᾽ ἄνοιγε τὴν θύραν χελιδόνι. Οὐ γὰρ γέροντές ἐσμεν, ἀλλὰ παιδία. Fiebat autem hæc collectio menſe *boedromiône* (Iunium interpretantur, quod hîc non conuenit. hirundinis enim aduentus vernus eſt) à pueris paſſim circum eundo cantillantibus: & primum eã inſtituiſſe in Lindo Cleobulus Lindius fertur, cum pecunia colligenda egerent, Hæc Atheneus. Qui hanc cantilenam decantabant, χελιδονισταὶ vocabantur. (& cantus vel ludus ipſe χελιδονισμὸς Euſtathio) vt qui cornicis nomine ſtipem colligebant, κορωνισταὶ, Euſtathius & Heſych. Æſchylus χελιδονίζειν verbum vſurpat pro βαρβαρίζειν, id eſt barbarè loqui: & Ion in Omphale barbaros, χελιδόνας nominat maſc. g. (cum alioqui fœm. g. tantum efferantur) Herodiano teſte, Scholiaſtes Ariſtophanis. *vide* infra in prouerbio Hirundinum muſêa.

Chelidonium collyrium. Vtuntur & per ſe ſucco (chelidoniæ maioris, etſi de vtraq; proximè locutus ſit) in collyrijs, quæ chelidonia appellantur ab ea, Plinius. Apud Galenum de compoſ. ſec. loc. 4. 7. collyriũ chelidoniũ inuenio, in quod chelidonia herba non recipitur, ab hirundinibus, vt apparet, dictum, quaſi oculis hominum claritatem ita reſtituere poſſit, vt remedio quodam viſum ſuis pullis ademptum reddere creduntur hirundines.

De herba chelidonia. ¶ Chelidonia herba eſt, quæ & chelidonium dicitur. Χελιδονία βοτάνη, Oppianus. Dioſcorides & alij medici χελιδόνιον gen. neutro proferunt. eſt autem duorum generum, maius & minus. recentiores quidam Latinè *hirundinariam* nominant. Creditur chelidonium maius nomen ſibi inueniſſe, quòd hirundinum aduentu ex terra prodit: diſcedẽtibus verò ijſdem marceſcit. Alij verò tradiderunt, ſi quis ex hirundinis pullis in nido excæcatus fuerit, matrem hanc herbam oculis admouẽtem, cæcitati eius mederi, (vt inde potius, quàm à tempore nominatum videatur,) Dioſcorides. *vide* ſupra in *C.* Τὸ χελιδόνιον ἅμα τῇ χελιδονίᾳ ἀνθεῖ, id eſt chelidoniũ cum aduentu hirundinis floret, Theophraſt. de hiſt. 7. 14. interprete Gaza. Dioſcorides nõ florere tũ, ſed prodire ſcribit, ἅμα ταῖς χελιδόσι φαινομέναις ἀναφύεσθαι. Apud nos quidem chelidonium minus eo tempore & prodit & ſtatim floret: marceſcit idem menſe Maio. chelidonium verò maius Iunio demum floret: vt Plinius non rectè ſcripſerit, Florent aduentu hirundinum, diſceſſu marceſcunt: tanquam de vtroq; verè dicatur. Περὶ δὲ (circa fontem) θρύα πολλὰ πεφύκει, Κυάνεόν τε χελιδόνιον, Theocritus. Dioſcorides tribuit maiori chelid. folia colore ſubglauco. ¶ Hanc capnon quæ naſcitur in ſæpibus chelidoniam phragmiten vocare moris eſt Aetio, ad exinanitiones partium in iocinere curuarum vtilem: dictam, vt puto, quoniã ſucco diſcutit caliginẽ, vt chelidonia: & ob id in medicamenta oculorũ additur: vt in collyriũ Martiani eã chelidoniã capnitida cognominantis. Quod ſi eadem probetur eſſe cum cymbalari, vt quidam conijciunt, etiã illa ſimilitudo confluet, quod folium hederæ habuerit, quale chelidonio minori contigit. propterea conſiderari cupio, nonquid non ſimilis, ſed eadem omnino ſit capnos hæc cum chelidonio minore. multa certe paria cõperio, Hermol. Eruditi quidã chelidoniã phragmitin eam eſſe herbã conijciunt, qua hactenus pharmacopolæ in Germania pro ariſtolochia rotunda perperam vſi ſunt. Chelidonion paruum inter fumariæ

fumariæ etiam nomenclaturas apud Dioſcoridem legitur: & chelidonion ſimpliciter inter vitis albæ & anagallidis purpureæ nomina. ¶ Eſt & apud Germanos alia ab hirundinibus dicta herba, neſcio qua occaſione, Schwalbenkraut/ quam multi aſclepiadem veterum eſſe putant. flore lacteo, liguſtri ferè odore: folijs binis per genicula, lauri ferè, ſed in anguſtum exeuntibus, radicibus albis multis implicatis, &c. quas aliqui ad oſſa fracta conſolidanda facere putant, vt eo quidē nomine Wallwurtz potius quàm Schwalmenwurtz dici deberet, vt & ſymphytum maius. ¶ Ficus chelidoniæ, ἰσχάδες χελιδόνιαι, ficus Atticæ ſunt, quæ & chelidónes vocantur, Pollux. Commendantur eædem ab Athenęo libro 14. qui eas colore ἐρυθρομελαίνας, id eſt ex rubro & nigro permixto eſſe ait. Purpureæq́; chelidoniæ, Columella inter ficus. Nouiſſima ſub hyeme maturatur chelidonia ficus, Plin. Grammatici quidam à Chelidonijs populis in Britannia dictas conijciunt, neſcio quàm rectè. Clemens in Pædagogo nominat ἰσχάδας χελιδονίους, δι' ἃς εἰς Ἑλλάδα πεντακοσίαις ἅμα μυριάσιν ὁ χαλκοδάμων ἐστάλατο Πέρσης. Χελιδόνεως, (Χελιδόνειοι potius) εἶδος ἰσχάδων, Heſych. & Varin.

Schwalbēkraut. *Ficus chelidoniæ.*

¶ Χελιδόνιαι λαγωοί, & χελιδόνιος δασύπους legitur apud Athenæum lib. 9. Euſtathius chelidonias lepores interpretatur, qui ſuperiore parte nigri ſint, inferiore ſubalbi inſtar hirundinum. Friſij qui maritimam Germaniæ partem habitant, prænunciam hirundinum (Schwälcken Vorbott) vocāt auem de genere motacillæ. ¶ Eſt & χελιδών, id eſt hirundo marina, piſcis Ariſtoteli. Volat hirundo (piſcis) ſanè perquam ſimilis volucri hirundini, Plinius. Eſt & alius piſcis chelidonias dictus, χελιδονίας ὁ, cuius Athenæus ex Diphilo meminit: vt & hirundinis piſcis polypo ſimilis. Alterum exocœti genus circa Byzantium quidam chelidonium vocant, Bellonius.

Chelidoniæ lepores. *Hirundo marina piſcis.*

¶ Piſcem Boreum (inter ſydera) hirundinis præferre caput, propterea'q; à Chaldeis piſcem nuncupari chelidoniam Theon ſcribit, Cælius. Cùm LX. dies à ſolſtitio brumali abierint, initio noctis arcturus oritur, poſt illum verò hirundo apparet, Heſiodus. Χελιδὼν etiam eſt numiſma argenteum Peloponneſiacum, (vel χελώνη potius apud Pollucem.) Ægyptiorum ſapientes omnes parentum opes filijs relictas volentes innuere, hirundinem pingunt. illa enim iam morti proxima, luto ſeipſam volutat, & pullis latebras (φωλεὸν, nidum) comparat, Orus.

Hirundo inter ſydera. *Icones.*

¶ Propria. Chelidonius ex Cleopatre mollibus patrimonium grande poſſedit, Seneca epiſtola 88. Χελιδὼν vocabatur Cleopatræ cinædus, Suidas in Χελιδὼν & in Κίναιδα. Item vates quidā priſcus, Idem. Et nauis quæ in Maſſiliam traiecit, ἡ ναῦς ἡ εἰς τοὺς εἰς Μασσαλίαν διακομίσασα, Idem. Menippus quidam olim Χελιδὼν cognominabatur, Ariſtoph. in Auibus. vbi Scholiaſtes, Διὰ τὸ ἱπποτρόφον εἶναι καὶ παντηλεία τοῦτον (fortè καυτηρίῳ τούτῳ, ſcilicet χελιδόνι) χρῆσθαι, οὕτως ὠνομάσθη. Chelidonem theologū quendā fuiſſe aiunt, qui obſeruatis prodigijs collegerit rerū exitus. *vide* infra in Prouerbio, Audi chelidonem. Cic. lib. 3. Verrinarum de Chelidone meretrice agit, quam efflictim deperibat Verres. ea verò tum in Vrbana tum in Sicilienſi Verris prætura omnia moderabatur, tranſigebat, decidebat. chelidon quoq; hirundinem auem ſignificat: omniaq́; auſpicatò, & captatis augurijs Romani agebant, augurésq́; & auſpices & publicis & priuatis rebus adhibebant. Propterea ait Cicero: Nam vt Verres prætor factus eſt, qui cū auſpicatò à Chelidone ſurrexiſſet, fortē nactus eſt Vrbanæ prouinciæ, &c. Quibus verbis alludit ſimul & ad auſpicium, & meretricis concubitum & cubile, Gyraldus in libro Ænigmatum. ¶ Chelidoniæ inſulæ ſunt in initio oræ Pamphyliæ, Strabo lib. 11. Et lib. 14. Chelidoniæ inſulæ in Pamphyliæ ac Lyciæ confinio iacent. Et rurſus in eodem, Prope Hieram promontorium Lyciæ Chelidoniæ inſulæ tres ſunt, aſperæ ſanè, & magnitudine æquales, ad ſtadia quinq; inter ſe diſtantes, &c. Poſt Rhodum verſus orientem Χελιδόνιαι νῆσοι Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Παταρῆδος ἔνδοθεν ἄκρης, Dionyſius Afer. Herodianus Χελιδόνιαι legit cum acuto in vltima, Euſtathius. Chelidoniæ inſulæ nauigantibus peſtiferæ, Plinius 5. 31. Hæ duæ ſunt ſecundum Stephanum, quarum vna Corydela, altera Menalippea dicitur, contra Tauri promontorium ſimiliter Chelidonium dictum ſitæ. Stephanus has inſulas, Chelidonias petras appellat. Chelidonij populi ſunt Illyriæ, Stephanus. ¶ Ἐχεχελιδών, hippodromus Athenienſiū, nō ab hirundine, ſed ab Echelo heroë denominatus eſt, vt ſcripſi in Equo *H.e.*

Nomina propria ab hirundinib. deſumta. *Chelidoniæ inſulæ.*

¶ *c.* Supra corpus eorum volant noctuæ & hirundines, Baruc 6.

¶ Garrula quæ tignis nidum ſuſpendit hirundo, Vergilius 4. Georg. Sicut grus & hirundo (*agur*) ſic garriebam, Eſaiæ 38. Tecto vaga plorat hirundo, Politianus. Τρίλεγγυα, Oppianus de hirundine. Ὅταν ἦρος ὥρᾳ κελαδῇ χελιδών, Steſichorus. & Ariſtophanes in Pace, Ὅταν ἠχῇ μὲν Φωνῇ χελιδὼν Ἐξομένη κελαδῇ. Vlyſſes neruum arcus intendit, πειρήσατο νευρῆς, Ἡ δ' ὑπὸ καλὸν ἄεισε χελιδόνι εἰκέλη αὐδήν, Odyſſ. φ. Εἰ τὸ συνεχῶς, καὶ πολλὰ, καὶ ταχέως λαλεῖν, Ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες Ἐλέγοντ' ἂν ἡμῶν σωφρονέστεραι πολὺ, Nicoſtratus apud Stobæum. Ὀξὺ μὲν ἔκλαγεν αὖψα, καὶ ἄνθορεν ὀξὺ λακοῦσα, Oppianus de hirundine. Τραυλὰ μινυρομένα πανδιονὶ κάμμορε φωνᾷ, In epigrammate authoris incerti. Et rurſus Palladas, Τίπτε πανημέριος πανδιονὶ κάμμορε κούρη Μυρομένη κελαδεῖς τραυλὰ διὰ στομάτων; Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum fabulantur, cùm mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem voces diuerſas ædidiſſe, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, ſturni, luſciniæ & merulæ, vt recitaui in Columba liuia ex Euſtathio. Οὐδὲ τόσον θρηνήσεν ἀν' ὤρεα μακρὰ χελιδών, Theocritus Idyll. 19. Ἐφ' οὗ Δὴ χείλεσιν ἀμφιλάλοις Δεινὸν ἐπιβρέμεται Θρηϊκία χελιδὼν Ἐπὶ βάρβαρον ἑζομένη πέταλον, Κελαδεῖ δ' ἐπίκλαυτον ἀηδόνιον Νόμον,

Homerus infans vna nocte nouem voces ædidiſſe dicitur.

Ariſtophanes in Ranis de Cleophônte, quem traducit tanquam peregrinum, imperitum, loquacem, ignobilem, barbarum & matre Thraſſa genitum. videtur enim hæc omnia Threiciæ hirundinis appellatione comprehendere. Χελιδὼν δὲ ἀπαιδευσία, Scholiaſtes.

Similia ex hirundine.

¶ Hirundo (*ſis* Hebraicè ſcribitur) & ciconia (*agur*) cuſtodierunt tempus aduentus ſui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini, Hieremiæ 8. Νεῦμαι, σοι νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδὼν, Homerus in Ireſione apud Herodotum. Ὠρεάνα, χελιδόνων ὀροφὴ, id eſt hirundinum tectum, (nidus) fortè, Heſych. & Varinus. *Vêre nouo cùm iam tinnire volucres Incipient, nidosq; reuerſa lutabit hirundo*, Calphurnius. Achæus poëta pullum hirundinis durius μόσχον χελιδόνος dixit, Euſtathius.

Poetica de ingenio & moribus earũ.

¶ *d.* Ariſtophanes in Auibus hirundines fingit lutum ore conferre ad extruendam auium ciuitatem. hoc enim faciunt (inquit Scholiaſtes) cùm nidificant. ¶ Μάσακα δ' οἷα τέκνοισιν ὑπωροφίοισι χελιδὼν Ἄψορρον ταχινὰ πέτεται, βίον ἄλλον ἀγείρειν, Theocrit. Idyl. 14.

Ὡς δ' ὁπότ' ἀπτῆνεσσι φέρει βόσιν ὀρταλίχοισι
Οἱ δ' ἁπαλὸν τρύζοντες ἐπιθρώσκουσι καλιῇ
Χεῖλος ἀναπτύσσουσιν, ἅπαν δ' ἐπὶ δῶμα λέληκεν

Μήτηρ, εἰαρινὴ Ζεφύρου πρωτάγγελος ὄρνις.
Γηθόσυνοι περὶ μητρὶ, καὶ ἱμείροντες ἐδωδῆς
Ἀνδρὸς ξεινοδόκοιο λίγα κλάζουσι νεοσσοῖς,

Oppianus libro 3. de piſcatione.

Hybernos peterent ſolito cum more receſſus
Deprehendere nefas ad tempora verna reuerſæ,
Serò dedit pœnas, diſcerpi noxia mater

Atthides, in nidis vna remanſit auis.
Et profugam volucres diripuere ſuæ.
Debuerat: ſed tunc, cùm lacerauit Itym, Martialis.

Πῶς δ' ὄρνις κατὰ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Ἀρτίτοκος νεαροῖσι περισκαίρουσα νεοσσοῖς Κίρκον ὑπὲρ τέγεος κατεπάλμενον ἀθρήσασα, Ὀξὺ μὲν ἔκλαγεν αἶψα, καὶ ἀνθορεν ὀξὺ λακοῦσα, Αὐχένα δ' ὑψόσ' ἄειρεν ἐς ἠέρα γυρώσασα, Καὶ πάσαις ἑκάτερθεν ἑοῖς ἔφελξεν ἐθείραις, Καὶ περὶ πάντα χάλασε ποτὶ χθόνα. τοὶ δ' ἄρα δειλοὶ Τεῖχος ὑπ' εὐπτέρυγον περιλέες τρύζουσι νεοσσοί. Ἡ δὲ καὶ ἀψεφόβησε, καὶ ἤλασεν ὄρνιν ἀναιδῆ, Εἰρυμένη φίλα τέκνα, τά τ' εἰσέτι νήπια φέρβει, Ἄπτερα λυσικόμων θαλάμων ἀπολύμενα δεσμοῦ, Oppianus libro 3. de venatione. Οἵη δ' ἀμφὶ μέλαθρα μέγ' ἀχαλόωσα χελιδὼν Μύρεται αἰόλα τέκνα, τά που μάλα τετριγῶτα Αἰνὸς ὄφις κατέδαψε, καὶ ἤκαχε μητέρα κεδνὴν. Ἡ δ' ὁτὲ μὲν χήρη περιπέπταται ἀμφὶ καλιήν· Ἄλλοτε δ' εὐτύκτοισι περὶ προθύροισι ποτᾶται, Αἰνὰ κινυρομένη τεκέων ὕπερ, Poëta quidam priſcus, Apollonius (vt conijcio) aut Q. Calaber. Serpens quidam impetu ſubiturus nidum hirundinis vt pullos eius voraret, decidit in focum & igne perijt, vt legimus inter Epigrammata Græca 3. 24. Ἠ ἔτις εἰαρινῇσι χελιδόσιν ἐγγὺς ἔκυρσε Μυρομέναις ἑὰ τέκνα, τά τε σφίσι λῃίσαντο Ἐξ εὐνῆς, ἢ φῶτες ἀπηνέες, ἠὲ δράκοντες, Oppianus lib. 1. de Venatione.

Magica & ſuperſtitioſa remedia ex iiſdem.

¶ *c.* Kiranides (lib. 3. in Hirundine) ex pullis hirundinum in ollam luto obfirmatam incluſis & aſſatis, &c. philtrum ſiue στεργητρον, & contrarium ei μίσητρον. ſuperſtitioſa & impia perſuaſione parare docet. Mulier vt non ſecedat à viro, iecur hirundinis vſtum bibendum clam præbe ex vino, & non amplius de alio cogitabit viro, Nic. Myrepſus. Χελιδόνων φάρμακον, id eſt Hirundinum pharmacum apud Hipponactẽ memoratur, quod fit (τὸ διαγινόμενον) ἐπειδὰν χελιδόνα πρῶτόν τις ἴδοι, Suidas. ¶ Ἡ μὲν χελιδὼν αὐτὸ (αὖ τὸ) θέρος ὦ γύναι λαλεῖ, Philemõ apud Scholiaſten Ariſtoph. Εἶτα χελιδὼν (ὥραν ἀποφαίνει) Ὅτε χρὴ χλαῖναν πωλεῖν ἤδη, καὶ ληΐδαριόν τι (θερίστριον, ἢ εὐτελὲς ἱμάτιον θερινὸν) πρίασθαι, Ariſtoph. in Auib.

Auſpicia.

¶ *g.* Hirundinis roſtri cinis cum myrrha tritus, & vino quod bibatur inſperſus, ſecuros præſtabit à temulentia iuueuit hoc Horus Aſſyriorum rex, Plin. Hirundinum pullis paſce accipitrem, & citius mutabit pennas, Demetrius.

¶ *h* Apologum de hirundinibus quæ cygnis obijciebant quòd in ſolitudine canerent, cum ipſę ſuos cantus in ciuitatibus publicarent, &c. recitaui in Cygno *h.* ¶ Hirundinum genus dijs penatibus & Veneri, quæ ipſa quoq; è numero penatium eſt, charum eſſe dicitur, Ælianus. ¶ Hirundines infauſti ominis eſſe, & ancipitem afferre fortunam, multi prodiderunt. nam Pyrrhi tabernaculo, & in naui Antonij inſidentes, ſuſcepti belli infelicitatem & funeſtas clades portenderũt, Alexander ab Alex. In Pyrrhi pueri tabernaculo nidificans hirundo, rerum actiones quas ſuſciperet, non bene & feliciter euenturas eſſe ſignificauit. Et item Cyro altera nidum in huius tectis conſtruens, quæ ei male caſura eſſent prænunciauit. Contra enim Medos (*Scythas*, Alexander ab Alexandro) profectus, non reuertit ad ſuos: ſed rebus male geſtis, de loco quopiam ſe præcipitem deiecit. Dionyſio priori arcem relinquenti nidificantes ibidem reditum præmonſtrarunt, Ælian. Cleopatræ nauis, quæ Antonias dicebatur, ſignum habuit horrendum. nam cùm ſub puppi hirundines nidificaſſent, ſuperuenêre aliæ, & primis per vim expulſis, nidos deſtruxêre, Plutarchus in Antonio. ¶ Iſis in Byblo Ægypti nutriuiſſe fertur reginæ (quam alij *Aſtarten*, alij aliter vocant) filium, digito ei in os pro mamilla inſerto: & noctu quæ in corpore eius mortalia erant, aduſſiſſe: ipſamq; hirũdinis ſpecie circa columnam lugendo volitaſſe. donec regina aliquando noctu infantem amburi conſpicata clamore emiſſo, immortalitatem ei ademit, &c. Plutarchus in libro de Iſide.

Fabula de metamorphoſi philomelæ in luſciniam & Procnes in hirũdinem quæ tamẽ, ab alijs aliter narratur.

¶ Homerus Odyſſeæ τ. luſciniæ fabulam, inquit Euſtathius, aliter quàm recentiores memorat. neq; enim Pandionis, vt illi. mentionem facit, (niſi Pandion forte alio nomine etiã Pandareos dictus ſit) neq; Procnes, neq; Terei. & Itylum vocat illum, quem recentiores Ityn, quem Pandarei filia è Zetho peperit, κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος. alia lectio habet Ζήτοιο. Sunt & qui Itylum, Ἀήτυλον eſſe nugentur.

&pri-

& prima litera adempta Ἤτυλον per η, ceu qui genus ab Aëte ducat, vt & pater eius Zetes Boreæ filius. Cęterum recentiores sic tradunt: Pandionis Atticæ tyranni filiæ fuerunt Procne & Philomela. Ex his Philomela (Φιλομήλα) Tereo Thraci nupsit, & sic ex Attica muliere facta est Thracia. Porrò Tereum aliquando Athenas profecturum rogauit vt Procnen sororem suam secum adduceret. quod is fecit quidem, sed in itinere puellæ vim intulit: & ne facinus sorori aperiret, linguam execuit, Procne verò in tela texendo iniuriam sorori prodidit. Philomela vindictæ cupida filium Ityn è Tereo sibi partum, occidit, & patri coctum apposuit. Comedit ille, & ex minutis quibusdam reliquijs filium esse agnouit. itaq; persequutus sorores occidere parabat, fugiunt illæ, & dijs imploratis, in aues mutantur, Philomela hirundinis, Procne verò lusciniæ forma assumpta, (lego, Philomela lusciniæ, Procne verò hirundinis forma assumpta.) Quamobrē hirundinis vox aspera & cantu insuauis est, vt cui lingua mutilata fuerit: & frequenter Terei ceu balbutiens nomen efferre conatur. luscinia verò ityn subinde suo cantu repetit. Tereus deniq; in vpupam transformatus crebrò Vbi nam sunt, (Πȣ̃ ἄρα εἰσὶν,) exclamat. Sic quidem recentiores fabulantur: alij verò Homerum sequuti, Pandarei (inquiunt) cui pater fuit Merops Milesius, filiæ fuerunt Mérope, Cleothéra & Aëdón. Harum maxima natu Aëdon Zetho Amphionis fratri nupta, vnicum filium peperit Itylum: & cùm inuideret numerosæ leuiri sui (τȣ̃ δαέρος, τȣ̃ ἀνδραδέλφȣ) Amphionis soboli, qua ille ex Niobe vxore Tantali & Hippomedusæ filia augebatur, Itylum filium suum cum filijs Niobes ludere & vno etiam in lecto interdum dormire solitum, seorsim cubare (vel, vt alij scribunt, in lecto interiore) iussit, vt ipsa intempesta nocte accedens, primum ex Amphionis filijs occideret, Amaleum nomine, (Ἀμαλέα:) sed cùm Itylus vel oblitus esset vel non obtemperasset matri, ea noctu filium proprium, Amaleum esse rata, occidit, quo cognito præ nimio luctu vt ex hominibus migraret, à dijs petijt. itaq; in lusciniam mutata, Ityli luctum retinuit, cuius nomē cantu suo repetere solet. Alij Aëdóna mulierē non ignorantia, sed sponte Itylum filiū interfecisse dicunt. occiso enim (aiunt) Amphionis filio Amaleo, cum vxorem illius (Amphionis) timeret, mox suum quoq; filium interemit, vt expectandam sibi ab inimica vltionem præueniret. Porrò in sequente Rhapsodia (Odyss. υ.) reliquas duas Pandarei filias parentibus orbas, Penelope à Venere educatas ait: & cùm iam nubiles essent ab Harpyis raptas & Furijs traditas esse. Fortassis enim cum forma quidem excellerent, propter orbitatem tamen infelices, in prauam & furiosam aliquam (εἰς τὸ δύσκολον καὶ ὡς οἷον εἰπεῖν ἐριννυώδες ἦθος) vitam præ nimio luctu conuersæ, obscuræ perierunt, vt inde à ventis raptas & Furijs traditas fabulosè feratur, Hæc omnia Eustathius. ¶ Similiter hanc fabulam Varinus quoq; refert è Scholijs Aristophanis in Aues, in vocabulo Ἴτυς. in hoc tamen differt, quòd Procnen Terei vxorem, & Ityn eiusdem è Tereo filium facit, non Philomelæ vt Eustathius. Procne (inquit) cum sororis Philomelæ casum intellexisset, mactatum Ityn filium Tereo edēdum apposuit. quo ille cognito, gladio eas persecutus est, clamans πȣ̃ πȣ̃, (vt solent quærentes.) Philomela verò præ metu Terei nomen efferebat. Procne verò filium lugens Ityn, Ἴτυ Ἴτυ miserabiliter sonabat. Ioue autem miserato, Procne in lusciniam, Philomela in hirundinem, & Tereus in vpupam mutati, easdem adhuc voces canunt, Hæc ille. nos Philomelam potius in lusciniam mutatam dicimus, & Prognen (cum Ouidio) in hirundinem, & huic vocem τηρεύς, illi verò Ἴτυ Ἴτυ conuenire. Aristophanes ipse Terei (sub persona Epopis) vxorem facit aëdóna, id est lusciniam, Io. Tzetzes etiam Hesiodi Scholiastes eandem fabulā similiter narrat, Procnen scilicet Terei vxorem fuisse, & in lusciniam mutatam: Philomelam verò in hirundinem. Tereum quoq; addit Philomelæ in Aulide Bœotiæ vim intulisse, & huius fabulæ Sophoclem in Tereo meminisse. Procne ex Tereo binos liberos suscepit, & in hirundinē à Ioue mutata est, Proclus in Hesiodum. Megaris non procul Hippolytæ Amazonis sepulcro, tumulus conspicitur Terei, qui Prognen Pandionis filiam vxorem habuit. Regnauit autem, vt Megarenses aiunt, Tereus in ijs Megaridis partibus, quæ Pegæ, id est fontes appellantur. Sed vt mihi videtur, & certè adhuc coniecturæ extant, in Daulide quæ supra Chæroneā est, Tereus regnauit. Olim enim Barbari, eius quæ nunc Græcia nominatur, multas partes incoluerunt. Ob flagitia verò quæ Tereus in Philomelā, & mulieres in Itym commiserāt, subigere eos nō potuit. Atq; ideo manus sibi ipsi Megaris attulit: cui tumulū confestim excitarunt, & adhibitis pro mola calculis, rem sacrā quotannis peragunt. Vpupam præterea auē primùm ibi apparuisse asserunt. Mulieres Athenas peruenerunt, ibiq; dum mala deplorāt, quæ passæ fuerāt, quæq; vltionis causa ipsæ regesserant, lachrymando contabescūt. Vnam itē in lusciniā commutatā esse aiunt, alterā in hirundinē, non aliam ob causam, vt puto, quàm quòd eædem quoq; auiculæ miserabilē cantum ædant & lamentis similem, Pausanias in Atticis. ¶ *Aut vt mutatos Terei narrauerit artus: Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit*, &c. Vergilius Eclog. 6. vbi Seruius, Tereus rex Thracum Pandionis Athenarum regis filiam Prognen duxit vxorem: & Athenas profectus vt sororem illi accerseret Philomelam, in itinere illam vitiauit & linguam abscidit. Illa tamen rem in veste suo cruore descriptam misit sorori. Qua re cognita Progne Ityn filium interemit, & patri epulādum apposuit, postea omnes in aues mutati sunt, Tereus in vpupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniam. Et mox in illud Vergilij, *Quas illi Philomela dapes*, Atqui (inquit) hoc progne fecit, sed aut abutitur nomine, aut illi imputat propter quam factum est. Idem rursus in quartum Georg. sibi aduersatur, enarrans illud poëtæ, *Et manibus Progne pectus signata cruentis*, (id est hirundo:) Nomen (inquit)

posuit pro nomine. nam Philomela in hirundinem versa est: pro qua Prognen, vel quasi sororem posuit: vel quasi eam, quæ fuerat illius sceleris causa. nam ipsa miserat Tereum ad adducendam sororem. Quod ait Seruius in Bucolicis, (inquit Erythræus in Indice Vergiliano,) Atqui hoc progne fecit, rectius quidem dixisset ex fabula: Atqui hoc pariter cum Progne fecit. Nam & apud Ouidium in 6. Metamorph. *Iugulum ferro Philomela resoluit: Ityosq́ caput Philomela cruentum Misit in ora patris.* Tu illinc integram fabulam pete. Hanc quidam in auem sui nominis mutatam ferunt, quæ à Latinis luscinia appelletur. Prognen verò in hirundinem. Quos apertè sequitur Martialis eo disticho, cuius est lemma, *Luscinia.* Ait enim, *Flet Philomela nefas incesti Tereos, & quæ Muta puella fuit, garrula fertur auis.* Et alibi idem Martialis: *Multisona feruet sacer Atthide lucus.* Nam Atthis ab eo luscinia intelligitur, quasi Attica auis: quod declarat epitheton *Multisona*, & verbum *Lucus*. In lucis enim multis modis canit luscinia: quum hirundo tecta frequentet. Et hoc a Græcis traxisse videtur, apud quos Tragœdia extabat Philochori de Philomela, quæ Atthis inscribebatur. In hac sententia fuisse videtur & illius carminis auctor, quod Philomelæ titulo circunfertur. Quod etsi omnino negligendum non sit, Ouidium tamē non refert. Probus tamen, non reprobus Vergilij interpres, prodit, Philomelam in hirundinem, Prognem in lusciniam conuersam. quod mihi verisimilius fit, propter garrulitatem hirundinis, quam ex amputatione linguę Philomelæ referat. quum ipsa luscinia mille modis cantum variet. A Probo stat M. Varronis auctoritas, cuius in I I I I. de orig. verb. hæc verba sunt: Lusciola (fortasse *lusciniola* ὑποκοριστικῶς legendum) quòd luctuosè canere existimetur, atq; esse ex Attica Progne facta auis, Hactenus Erythræus. Progne pro Græco *Procne* dicitur, vt cygnus pro cycnus. Primam in Progne corripuit Petronius Arbiter, quem Quintilianus & Macrobius citant: *Atq; vrbana Progne quæ circum gramina fusæ*, Erythræus. Τὰ περὶ φιλομήλαν καὶ Πρόκνην ἐν Δαυλίδι μυθεύουσι, Θουκυδίδης δ' ἐν Μεγάροις φησί, Strabo. Fabulam omnē copiosius cæteris ex Ouidio (vt conijcio) Nic. Perottus in Cornucopiæ persequitur. Itys verò (inquit) in phasianam mutatus est: quæ auis picturatarū vestium colores seruat, quibus vti regij pueri solebant. Prognen quæ facinus illud in filium perpetrauit, & Ityn, in arce Athenis Alcamenes dedicauit, Pausanias. Hirundines aliqui ideo auersas coire putant, quòd Tereum regem horreant, ne quando latenter irrepens, nouam tragœdiam efficiat, Ælianus. Hirundines in aues mutatæ sunt cum vir adhuc esset Thracius, ille Tereus: postquam verò & illum mutatū viderunt in auē, relicto omni auiū cōsortio, ad hominum domicilia confugerunt. Quinetiam neq; Boreæ neq; ventorum qui ex Thracia spirant flatus amant: & nidos inde auersos collocant, Oppianus. Biziam in Thraciam ingredi negantur propter scelera Terei, Plinius. Hesiodus testatur lusciniam solam ex omnibus auibus somni expertem esse, seduloque in vigilijs versari: hirundinem verò non prorsus semperq; vigilare, sed dimidiū tantummodo somnum perficere. Has autem pœnas luunt propter facinus in Thracia perpetratum in cœnam illam illicitam, Ælianus in Varijs lib. 12. Pandionis ales, Ouidius ad Pisonem, hirundinem intelligens aut lusciniam. nam Progne & Philomela filiæ fuerunt Pandionis. *Daulias & Getici tandem secura mariti Ales adest, plausuq́ larem cantuq́ salutat*, Politianus de luscinia, (vel hirundine.) *Deflet Threcium Daulias ales Itym*, Ouidius in epistola. nam Daulia vel Daulis oppidum fuit Phocidis sub ditione Terei regis Thracum. Daulidas aues etiamnum vocant, Plutarchus in Symposiacis 8.7. Cum hirundo in Gorgiam sophistam alui onus emisisset, directo in eam visu, Οὐ καλὰ ταῦτα εἶπεν ὦ Φιλομήλα, Idem ibid. Diluculo autem philomela inter frutices silentem Prognen, inter aceres minurizantem, Sidonius I. epistolarum, id est parua voce succinentem, cantillantem, quod & Græci μινυρίζειν dicunt. Ἴτυλος, ὀρφανὸς, μόνος, νέος, ἁπαλὸς, Varinus. vocat autem Homerus Itylum quem alij Itym. Itys quidem in prouerbio, I modo venare leporem nunc Itym tenes, quid sibi velit, non facile dixerim.

Procnes epitheta.

Prognes apud Textorem epitheta sunt hæc: Daulias, Querula, Impia, Rhodopeia, Pandionia, Getica, Sæua: Dura, Attica, Minuriens, Cruenta, Ismaria, Garrula, Domestica, Acerba, Cecropis. Eadem & Philomelæ attribuit, & insuper, Flebilis, Tristis, Dulcis, Garrula, Sibilans, Torua. ¶ *Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos*, Iuuenal. Sat. 7. Philomelides quidam Lesbi rex fuit.

Prouerbia.

1. Audi chelidonē.

¶ Prouerbia. Audi chelidonem, Πύθου χελιδόνος, id est in tempore curato tua negotia. Quidam à theologo quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. nam aiunt huic fuisse morem obseruatis prodigijs colligere rerum exitus, (Ἀπό τινος Χελιδόνος θεολόγου καὶ τερατοσκόπου, καὶ περὶ τελετῶν διειλεγμένου, Suid.) atq; huius opinionis author citatur Mnaseas Patrensis ἐν τῷ Περίπλῳ. Nonnulli malunt ad auem hirundinem referri, quòd stridula sit auis, ac lugubris, siue quòd vêris prænuntiet aduentum, Erasmus. Huc & illud facere videtur quod annotauit Suidas, Χελιδόνειον μέλος, Hirundininū carmen. est autem vox hirundinis (inquit) non luctus, sed cantus adhortans & incitans ad opera (ᾆσμα ἐνδοτικὸν καὶ κελευστικὸν πρὸς ἔργα:) nam hyeme neq; volant neq; canunt, (sed tempore vêris adueniunt, & summo diluculo ad opera mortales excitant.)

2. Hirundines sub eodem tecto ne habeas.

¶ Hirundines sub eodem tecto ne habeas, Ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν. Diuus Hieronymus Aristotelis autoritatem secutus, interpretatur abstinendum à commercio garrulorum & susurronum. Verum hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchum Symposiacôn decade octaua, 8.7.) Nam haud æquum videri (ait,) vt auem domesticam & humani conuictus citra noxam amantem, perinde vt sanguinarias & rapaces (nam hoc etiam inter Pythagoræ symbola est, Γαμψώνυχον οἴκοι μὴ τρέφειν) propellamus. quod enim de garrulitate causantur, id esse friuolum,

cum

cum gallos, graculos, perdices, picas, cumq; his alias complureis multò magis obstreperas non arceamus à domestico contubernio: imò nihil penè minus in hirundinem conuenire, quàm garrulitatem, (ψιθυρισμοῦ μὲν γὰρ ἥκιστα χελιδόνι μέτεστι, λαλιᾶς δὲ καὶ πολυφωνίας οὐ μᾶλλον ἢ κίτταις καὶ πέρδιξι καὶ ἀλεκτορίσι.) Ne id quidem accipiendum videtur, quòd quidam Pythagoricum hoc symbolū ad tragœdiam quæ de hirundine fertur, referunt, quasi triste omen secum adferat. nam hac ratione philomelam item eijci oportere, vt quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaq; vero propius videtur, ob id improbatam hirundinem, quòd eidem malo videatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis vnguibus. Siquidem carnibus victitat, & cicadas, animal maximè vocale ac Musis sacrum venatur: præterea humi volans minutis animalibus insidiatur, deinde sola auium in tectis versatur, nullam adferens vtilitatem. Nam ciconia quum ne tecto quidē vtatur nostro, (οὔτε σκέπης μετέχων, οὔτε ἀλέας,) tamē haud quaquam mediocrem contubernij gratiam refert, bufones, serpentes, hostes hominum è medio tollens. Contrà hirundo, posteaquam sub nostro tecto suos educauit pullos, abit nulla relata gratia communicati hospitij. Deniq; quod est omnium grauissimū, duo duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquam humano conuictu mansuescunt, neq; tactum admittunt, neq; consuetudinem, neq; vllius rei aut disciplinæ communionem. Musca semper pauitat ne quid mali patiatur, & ob hanc causam indocilis ac semifera. Hirundo item natura videtur hominem exosum habere, proinde nec cicuratur, vtpote diffidens semper, semperq; suspicans mali quippiam. His de rebus rectè Pythagoras conuictorem ingratum parumq; firmum, hirundinis symbolo monuit ablegandum, Huiusmodi fermè Plutarchus Erasmo interprete. Quibus illud vnum videtur addendum (inquit Erasmus) Ciceronem, seu quisquis is fuit, in Rhetoricis ad Herennium, infidæ amicitiæ similitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ vere ineunte præsto sint, hyeme instante deuolent: ita falsi amici, inquit, sereno vitæ tempore adsunt, simulatq; fortuna immutata est, deuolant omnes. Locum è Symposiacis Plutarchi de hirūdine hospitio non recipienda, Phil. Melanchton etiam conuertit. Hieronymus & Cyrillus & quidam alij, putant nos hoc symbolo moneri, ne garrulis & nugacibus fidem præstemus, néve eorum consuetudinem consortiumq; habeamus. Alij sic interpretantur vt cauendum dicant ab ijs amicis, qui infelicitatis tempore recedunt. Talis enim est hirundinis natura, vt garrula sit, & bono tempore, hoc est verno & æstiuo, nobiscum sit, malo verò & turbido, hoc est hyberno, demigret, proculq; à nobis recedat. Alexander quoq; Myndius & Dionysius Heliopolites, hirundinem in somnis malum significare prodiderunt. contrariū tamen sentit Artemidorus lib. 2. Onirocriticôn, vbi de hirūdine quædam scitu digna scribit, L. G. Gyraldus. Sub eodem tecto hirundines non habendas, id est mutabiles homines in amicitia non habendos, vel alienos in locum nostrum non habendos, Plutarchus in libello de symb. Pythagoricis interprete Gyraldo. Hirundo tandiu hominum hospitio vtitur, dum pullos ex sese pepererit, ac aluerit: deinde ingrata in desertos recessus abstrusa latet. quamobrem Pythagoras minimè tecto recipiendam censebat, Ælianus.

¶ Hirundinum musea Aristophanes in Ranis dixit. Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα, Χελιδό- *3. Hirundinū musēa.*
νων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. hoc est, Sunt ista folia, & stulta blateramina, Musea hirundinum, artis ac subuersio. Interpres admonet prouerbium esse in impendio loquaces & obstreperos. hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre quā voluptatis. (Τὸ γὰρ χελιδόνων γένος πλέον διὰ τὸ πολὺ τῆς ᾠδῆς ἀνιᾷ τοὺς ἀκούοντας, ἢ διὰ τὸ μέλος εὐφραίνει, Scholiast. Aristoph. hoc est, *magis nimio suo cantu auditoribus molestum est quàm suauitate iucundum.*) Aptè dicetur in poëtas indoctos, oratores loquaces magis quàm eloquentes, aut in cœtum hominum ineptè loquacium, Erasmus. Sic & alibi Aristophanes, Οὔ πεὶ χείλεσι βρέμεται Θρηικία χελιδών. Contrario sensu sirênum & lusciniarum musêa legimus, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Comicus tragicos poëtas hirundinum musêa vocat, quod barbaro & obscuro sermone vterentur, ὡς βάρβαρα καὶ ἀσύνετα ποιοῦντας, Hesychius & Suidas. Πολὺς δ' ἀνείρπε κισσὸς εὐφυὴς κλάδοις, Χελιδόνων μουσεῖον, Euripides apud Scholiasten Aristophanis. Homines barbari (οἱ ὑποβάρβαροι) & parum puræ orationis hirundinibus conferuntur, & hirundinum musêa cognominantur, Eustathius. Χελιδονίζειν pro βαρβαρίζειν Æschylus dixit, & Ion barbaros χελιδόνας nominauit, Scholiastes Aristophanis.

¶ Noua hirundo, apud Aristophanem in Equitibus, (etsi Sui- *4. Noua hirundo.*
das ex Auibus citat, fallente, sicut opinor, memoria:) Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶθ', ὥρα, νέα χελιδών: id est, Spectate pueri, non videtis ver, noua ecce hirundo. Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quasi dicas initium veris, propterea quòd id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius, Zephyris & hirundine prima. Suidas ait dici solere, quoties verba darentur alicui. Sumptum à ioco puerili. nam hi data opera nouam hirundinem adsimulantes videre sese, ostēdunt alijs: deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod volunt surripiunt, (sic quidem Aristophanes vsus est.) Proinde quadrabit in eos, qui falsa spe quapiam iniecta fallunt ac nocent, Erasmus: *5. Hirundo totos schœnos anteibit.*
qui apud Aristophanem distinguit post ὥρα, & νέα χελιδὼν coniungit. codex noster ὥρα νέα coniungit. sed Suidas pro ὥρα habet ἆρα, interrogandi aduerbium, οὐχ ὁρᾶτ' ἆρα; νέα χελιδών, id quod placet.

¶ Hirundo totos schœnos anteibit. Πρόσω τις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρεῖται. Vbi quis immenso vincit interuallo. nam σχοῖνος Græcis mensuræ genus est quæ sexaginta complectitur stadia Herodoto & Her- *6. Vna hirundo nō facit ver.*
mogeni: Plinius alicubi quadraginta stadia illi tribuit, alibi triginta, scribarum (vt videtur) vitio. Verum suspicor Chelidonem hoc loco pro viro accipiendum, qui haud scio an cursu celeritateq; præcelluerit, Erasmus.

¶ Vna hirundo non facit ver, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. hoc est, vnus dies non sat est ad

parandam virtutem aut eruditionem. aut non vnum aliquod benefactum, benedictúmve sufficit ad hoc, vt viri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis. plurimis enim virtutibus ea res constat. Aut vt certum aliquid cognoscas, non satis est vnica coniectura. Siquidē fieri potest vt vna quæpiam hirūdo casu maturius appareat. Sumptū ab hirundinis natura quæ veris est nuncia. Aristoteles libro Moralium primo, Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα. id est, Ver enim nec vna hirundo facit, nec vnus dies. & beatum eodem modo felicémve nec vnus dies, nec breue efficit tempus. Aristophanes in Auibus, Δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est, Multa videtur opus habere hirundine. Interpres indicat allusum ad prouerbium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Huic affine videtur illud Sophocleon in Antigona: Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. Etenim quemadmodū vna hirundo non facit ver, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec vnus nummus diuitem, Erasmus. Sensus est huius parœmiæ, non posse vno die sapientē vel ad perfectionem peruenire, vel ad inscitiam, εἰς τελείωσιν ἐμβάλλειν ἢ εἰς ἀμαθίαν, Hesychius. Et quoniam hirundines veris nunciæ sunt, Aristophanes in Auibus ludens in quendam vetere & è varijs centonibus consuta veste indutum, appellat eum ποικίλαν χελιδόνα, id est variam hirundinem. Tum alius, Εἰς θοιμάτιον τὸ σχολιὸν ἄδειν μοι δοκεῖ· Δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est, non vna hirundine, sed pleni iam veris tepore indigere videtur, quo multæ se proferunt hirundines. ¶ Hirundo æstatem loquitur, Had. Iunius.

Emblema. ¶ Alciati Emblema sub lemmate *Garrulitas.*

Quid matutinos Progne mihi garrula somnos | *Rumpis, & obstrepero Daulias ore canis?*
Dignus epops Tereus, qui maluit ense putare | *Quam linguam immodicam stirpitus eruere.*

DE HIRVNDINIBVS DIVERSIS.

ARISTOTELES tria tantum hirundinum genera facit: domesticas, apodes & falculas. Plinius autem quatuor genera facere videtur: domesticas, rusticas, apodes & riparias, Turnerus. Hirundinum quædam nidificant in domibus, quædam fenestris vitreis, quædam in abruptis montium. & hæ qualitate & quantitate differunt, Author de nat. rerum. Quatuor Hirundinum summa genera sunt nota nobis. Primum hoc vulgare, nigrum. Alterum simili forma sed suffuluum in ripis nidificans, cuius consimilis species nidos appendit artificio mirabili parietibus. Strident hæ quasi sibilo inter volandum. Godalios Vasconia vocat. Tertiū genus est, quater tanto grādius, toto corpore atrum, fœdissima facie, crurib. breuissimis, crassissimis, hirtis. Biuit appellātur à Liguribus Taurinis, ab Adriaticis Dardanelli. In cauis lateritiorum parietū nidificant. Quarti generis vnum tantū vidi, magnitudine Buteonis, sed facie nullo modo ab his dissimili. Cruribus tamen atq; vnguibus ad prædam & pugnam idoneis, nec minus rostri aduncitate. Captum vocabat Rondonem Maurellus Mediolanēsis, Galeacij vicecomitis aucupio pręfectus. Dardanellos, humi si sint, non posse sese attollere, compertum habemus experientia, Scaliger. Hirundinum genera sunt quatuor: domesticæ: quæ in muris exterius: quæ in terra (ripis) iuxta flumina: & marinæ dictæ, Albertus, ¶ De apode siue cypselo, hirundinū generis aue, in Elemento *A.* scripsi. Cæterum marinas nullas agnosco. piscis enim est, non auis, quam hirundinem marinam veteres appellant. Nostri tamen auem meropi congenerem, vt conijcio, Seeschwalm, id est hirundinem marinam nuncupant: & Itali gauias hirundines marinas. aiunt enim earum alias nigras, alias albas esse, & piscibus viuere. Plinius apodes hirundinum specie toto mari cerni scribit, & semper comitari naues, haud sciō quàm rectè. fortassis enim aues illæ non apodes, sed gauiarum generis fuerint: quod considerabunt ij qui propius mare versantur. ¶ Auis quæ caput caprino simile habet, vocatur Latinè apud vulgus caper hirundinis, Albertus.

Auis quæ dicitur. Caper hirundinis.

DE HIRVNDINIBVS SYLVESTRIBVS.

HIRVNDINES quædam rusticæ sunt, quę & syluestres & agrestes à Plinio nominantur: præter enim Pliniū nullus, quod sciā, ex veteribus earū meminit. Alterū genus hirundinū est (inquit) rusticarū & agrestium, quæ rarò in domibus, diuersos figura, sed eadē (qua domesticæ) materia cōfingunt nidos, totos supinos, faucibus porrectis in angustum, vtero capaci: mirum qua peritia occultandis habiles pullis, & substernēdis molles. In Ægypti Heracleotico ostio molē continuatione nidorū euagāti Nilo inexpugnabilē opponūt, &c. Sed hoc posteri⁹ ad riparias

hirun-

hirundines, non ad ſylueſtres ſimpliciter vocatas pertinere dixerim: quare ad illas differo, etſi dubitem ad vtras potius referri debeat. Et alibi, Anginis (inquit) ſuccurritur cinere hirundinis ex aqua calida poto. Sed efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monſtrantur pulli ſylueſtrium. (proinde cætera etiam ex ſylueſtri hirundinum genere remedia, ſupra in domeſtica requires.) figura nidorum ſylueſtres deprehendit, Hæc Plinius.

¶ Hirũdines ſylueſtres illas eſſe ſuſpicor, quas Turnerus apodes minores vocat, quarũ iconẽ poſuimus. Apodes minores (inquit Turner.) voco, quæ in ſcopulis, templorũ feneſtris ædítioribus & ſummis turrib. nidos figũt. has Angli vocant *rok martnettes*, vel *chirche martinettes*: Germani Kirchſchwalb / Alij aliter Germanicè nuncupãt, Murſpyren / Münſterſpyrẽ / Murſchwalben, (vt Ge. Agricola:) Bergſchwalben / wyſſe Spyren: eò quòd in templis, & muris & montibus nidificent. Imo ventre ad collum vſq; albicant, reliquo corpore nigræ, Eberus & Peucerus. In muris veterum ædificiorum & cauernis ac ſcopulis montium nidificant, Matthæolus. Hirundinum genus tertium in parietibus murorum (in muris) exterius nidificat, & muſcis eſt infeſtum. Idem cum paſſeribus pugnat. paſſer enim domicilium (nidum) eius præoccupat initio veris antequam veniant hirundines. tum hirundo conatur eum è nido eijcere. Et obſeruatum eſt ſæpius Coloniæ, hirundinem cum non poſſet eijcere paſſerem, ſtridore ſuo hirundines multas conuocaſſe. quæ ſimul cum impetu aduolantes, luto quod roſtro ſingulæ gerebant, nidi foramen ſubito obſtruxerunt: & paſſerem ita incluſum ſuffocarunt, Albertus. Et rurſus alibi, Hirundines quæ in muris & lapidibus nidificant, concludunt luto nidum vſq; ad arctum foramen per quod intrant & exeunt. quod ſi paſſer intrauerit, & non citò exierit, hirundinibus collectis pluribus & luto obturantibus nidum ſuffocatur, poſtea reparato foramine hirundo ad quam pertinebat nidus, paſſerem mortuum eijcit. Auicenna hirundines (ſimpliciter) & paſſeres ſe interficere mutuò ſcribit cum in vna domo conuenerint. Hirundines omnes quæ in muris nidificant, claudunt nidos prę ter foramen per quod intrant, Albertus. ¶ Apodes hoc differũt ab hirũdinibus tam agreſtibus quàm domeſticis, quòd tibias habent hirſutas, Geor. Agricola. Turnerus ſanè eas quas nos ſylueſtres hirundines facimus, apodes minores vocat, nullo antiquo nomine impoſito: ruſticas verò ſeu ſylueſtres alias facere videtur, quæ ſcilicet in domibus ruſticorum ſemper nidificant: quas à reliquis generibus (inquit) duæ ſanguinolentæ maculæ quas vtrinq; in pectore videas, diſtinguunt: quod Ouidius his verſibus pulchrè oſtendit: *Altera tecta ſubit: nec adhuc de pectore cædis Exceſſere notæ, ſignataque ſanguine pluma eſt.* Hæc ille. refert autem has hirundines ad primum genus, hoc eſt ad domeſticas, quas itidem ſanguinolento pectore nobiles dixerat: vt Ouidij verſus de pectore ſanguinolento, ad domeſticas ſimpliciter, vel ad vtraſque referri poſſint.

Hirundines ſylueſtres eædẽ quæ apodes minores.

De pugna hirundinum cum paſſerib.

An apodes ab hirundinibus ſylueſtrib. differant.

DE HIRVNDINIBVS RIPARIIS, ET PRImum de Drepanide.

De drepanide.

DREPANIS Ariſtoteli memorata auis, à Theodoro falcula aut riparia conuertitur. videtur autem non alia quàm quæ riparia à Plinio nominatur, à Marcello Empirico ripariola voce diminutiua. eſt enim (ni fallor) in hirundinum genere minima, vnde & à Germanis quibuſdam, vt circa Argentoratum Rhynuögele / id eſt Rheni auicula, diminutiua formula dicitur: cuius figuram nos poſuimus, quòd alia riparia nondũ nobis cognita ſit. aut enim hæc riparia ſimpliciter eſt, aut certè ei cognata. Drepanis vt pennis præualet, ſic pedibus degenerat, vt & hirundo & apodes. nam tria hæc genera & moribus & volatu (ὁμοιόπτερα) & ſpecie (tum reliqua ſcilicet, tum paruitate pedum) proxima inter ſe conſpiciuntur, Ariſtot. Æſtate tantũ apparet drepanis cum imber inceſſit. tunc enim & apparet & capitur. deniq; rara hæc auis eſt, Idem. Qui negant volucrẽ vllam ſine pedibus eſſe, confirmant & apodes habere, & drepanin in eis quæ rariſſimè apparent, Plin. ex Ariſtotele. Δρεπανὶς Heſychio & Varino cenchron, id eſt miliũ ſignificat. δραπενίδες verò eiſdẽ (lego δρεπανίδες, quanquam ordinis ratio apud illos hoc non admittat) genus auis eſt. ¶ Tertium hirundinum genus eſt quæ ripas excauant, atque ita internidificant. nidos enim (proprios) non faciunt: migrantq; multis diebus antè, ſi futurum eſt vt auctus amnis attingat, Plin. Ripariæ in riparum cauis nidificant, Idem. ¶ Alterum genus hirundinum eſt ruſticarum & agreſtium, &c. In Ægypti Heracleotico oſtio

De ripariis hirundinibus.

De hirundinibus Ægyptiacis nidos Nilo inexpugnabiles conficientib.

molem continuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt stadij ferè vnius spaciô, quod humano opere perfici non posset. In eadem Ægypto iuxta oppidum Copton insula est sacra Isidi, quam ne laceret amnis idem, muniunt opere, incipientibus vernis diebus palea & stramento rostrum eius firmantes, continuatis per triduum noctibus tanto labore, vt multas in opere emori constet. Eaq; militia illis cum anno redit semper, Plin. Conijceret autem aliquis hoc opus circa fluuios ad riparias pertinere, quòd illæ maximè in ripis fluuiorum versentur & pariant. Sed obijci potest quod alibi scribit Plinius riparias non facere nidos proprios. sed in riparum cauis nidificare. itaq; tale opus quo Nilus inundare prohibeatur, non efficient. item quòd hoc ipso in loco Plinius mox à rusticarũ & agrestium hirundinum mentione hæc scripsit, tanquam illas tantum hoc opus perficere sentiens. Sed Albertus hirundines illas quæ in foraminibus riparum ædificant iuxta aquas, nidos artificiosos sibi construere asserit, nõ minus quàm domesticas, vt in illis retulimus. quare rem in medio relinquo. Plutarchus quidem in libro de fluuijs (de Nilo scribens) hirundinibus simpliciter hoc attribuit. Generantur (inquit) in Nilo lapides κόλλωτες (nimirum à vi agglutinandi, vel glutinoso humore) quos hirundines colligunt cum imminuta est Nili aqua (κατὰ τὴν ἀσέβειαν τοῦ Νείλου. locus videtur corruptus. ego pro ἀσέβειαν reponerem μείωσιν vel κατάβασιν, vel simile aliquod vocabulum) & chelidonium, id est hirundininum appellatũ murũ construunt, qui aquæ impetũ cohibet, & regionẽ inundari prohibet, vt Thrasyllus in Ægyptiacis tradit.

Remedia ex ijsdem.

¶ Hirundinũ quæ ripas excauant pulli ad cinerem ambusti, mortifero faucium malo, multisq; alijs morbis humani corporis medẽtur, Plin. Remedia quidẽ eadẽ omnia, eodẽ teste, ex hirũdinum genere domestico, syluestri & ripario habẽtur: sed efficaciora è syluestrib. è riparijs efficacissima.

¶ Albertus in historia animalium libro 1. cap. 3. pro ijs quæ Aristoteles de depranide scripserat, sic habet: Hirundinis quædam species non apparet nisi vno tempore anni post pluuiam in fine æstatis mense Augusto, cum Sol est in Leone. ea auis Græcè vocatur *abroycayn*, & quidam vocant eam *daryachim* (aliàs *dryacha*. voces sunt corruptæ à Græca drepanis.) Est autem admodum rara: & per totum annum non nisi semel apparet, mense vno, quo etiam perit. quare generatio eius obscura est. Et rursus lib. 23. *Dryacha* (inquit) auis est Aristoteli pedibus carens, (χαλκόπους non ἄπους Aristoteli est:) & cum ad terram ceciderit, cubitis alarum & pectore repit ferè sicut vespertilio. Non apparet autem nisi post pluuiam in principio æstatis. & eo tempore parit, cumq; pulli conualuerint moritur.

¶ Tertium hirundinum genus quod in ripis nidulatur, Angli nominant *a bank martnet*. Germani ein Vberschwalbe/ aut Speiren/ (aliqui Wasserschwalme/ Rynschwalme/) Turnerus. G. Agricola apodem eandem cum hirundine riparia facit, (cui non assentior,) & Germanicè interpretatur Speirschwalben. Ego diuersarum hirundinum nomina in diuersis Germaniæ locis confundi puto. nostri spiras (Sppren) vocant apodes: inferiores verò Germani riparias sic nominant, vt dixi in Apode *A*. Ripariæ inter hirundines minimæ colorem habent fuscũ ad cinereum vergentem, überschwalben Germanis dictæ, Eber. & Peucerus. Scaliger facit secundum genus hirundinum suffuluum in ripis nidificans. Eas etiam scribit stridere quasi sibilo inter volandum, & *Godalios* in Vasconia nominari. In terra in foraminibus riparum iuxta aquas nidificant, & insidiãtur bibionibus (culicibus) qui volant super aquas, Albert. Hirundines quæ in altis ripis fluuiorum nidulantur, vt & cæteræ syluestres, ab Italis *rondoni* vel *tartari* dicuntur, Matthæolus Senensis. ab alijs, vt audio, *dardanelli*. à Gallis *martinet*, quod nomen etiam ad apodes seu cypselos pertinet. Dardanellos Scaliger facit tertium genus hirundinum ab hoc diuersum. *Vide* supra De hirundinibus diuersis. Volitant super aquas, & occursu mutuo infestæ videntur, cùm interim nihil aliud quàm muscarum venationem sibi proponant. Arena rostro allata nidificare eas aiunt.

Descriptio hirũdinis cuius icon ante posita est.

¶ Auiculam, cuius figurã pro riparia posui, in Rheni riparum cauis nidificare certum est. sunt qui foramina etiam ab ea excauari asserant. Eadem ab alijs Germanicè Feelschwalm nominatur. caudam vt alia genera hirundinum bifurcatam non habet, quantum ex pictura apparet: ventre albicat, vt in collo quoq;: pectore fusca est.

De hirundinũ genere nidos ex musco conficiẽte.

¶ In genere item ripariarum est, cui nidus ex musco arido ita absoluta perficitur pila vt inueniri non possit aditus, Plinius 10. 33. cùm proximè de alijs hirundinibus riparijs egisset: quare magis placet ripariarũ legi, quàm vt nonnulli codices habent parrarum. nam Gazam quoq; ripariarum legisse video. etsi eo in loco Plinius non de certo auium genere, sed in vniuersum de auium in nidificando solertia perscribat. Et mox, Argatilis appellatur eadem figura ex ligno (lino) intexens. Solerti porrò ingenio argathylis (Græcus codex habet *acanthylis*: Gaza vertit *argathylis*, Plinij scilicet lectionem secutus. acanthylis quidem non alia auis quàm acanthis videtur: Hesychius & Varinus acanthyllis per *l* duplex scribunt, & genus passeris interpretantur) in ripariarum genere (Gaza hoc de suo addidit, Plinium nimirum sequi se ratus: cùm tamen Plinius non argathylin ripariarum generis esse scribat, sed innominatam aliam de qua proximè egerat) suum instruit nidum. filis enim intexit lineis specie pilæ, aditu arcto, Aristot. 9. 13. Quærendum est an non parrarum, neq; ripariarum, sed parorum) id est ægithalorum generis sit, quæ ex musco arido nidificat. talis quidem pari species apud nos est, quàm à caudæ longitudine denominamus: sed nidus eius oblongus est, non pilæ forma. Ægithalus & argathylis nomina facile permutari potuerunt.

DE HO-

DE HORIONE ET HORTVLANA.

Clitarchvs in India ſcribit volucrem amatorio affectu flagrantem, nomine *horionem*, ſi bene memini, naſci, magnitudine parem ardeæ, rubris ſimiliter cruribus, oculis cæruleis, ſic à muſica inſtructã, vt naturæ munere tam ſuauiter canat, vt ipſas referat Sirenes, & dulcedine ſua ad ſuauiſſimos hominum cantus, qualis in primis eſt hymenæi nuptialis, accedat, Ælianus. Ω'ϵίων ſyderis nomẽ, aut auis quædam, Heſychius. In noſtro Æliani codice manuſcripto prima huius nominis non aſpiratur, vt neq; Orioni ſyderi.

¶Hortvlanam auiculam quandam in cibis expetitam & facile pingueſcentem, Itali circa Bononiam vocant. Hortulanæ caro calida eſt, genituram auget, & renes calefacit ac impinguat, & menſes prouocat, Raſis.

HORTVLANA, VT VVLGO IN ITALIA *vocant, circa Bononiam.*

Hvivs auis effigiem Vlyſſes Aldrouandus, vir cùm in re medica tum ſtirpium hiſtoria præſtantiſſimus, ad nos miſit. Eſt autem, vt pictura præ ſe fert, huiuſmodi: Magnitudine alaudæ, roſtro & cruribus rubicundis: iride oculorum alba, exteriore ambitu flauo. in collo & pectore partim flauus, partim viridis color eſt, diſcretus vterque. Venter croceus maculis diſtinctus cinereis: quo colore maculæ alibi etiam paſſim in eo vidẽtur. Alarum & caudæ pennæ nigræ ſunt. eſt tamen & ruffi & cinerei nonnihil in eiſdem.

De Avibvs qvarvm nomina incipivnt ab I. litera.

DE IBIDE.

A. *Nomina.*

Hebraicam vocem *ianſchuph* Leuit. 11. & Eſaiæ 34. Septuaginta & Hieronymus ibin interpretantur. doctiores multi noctuam, & auem nocturnam eſſe conſentiunt, à voce *ianaph* (vel *neſcheph* potius) quæ crepuſculum ſignificat: tum temporis enim apparet, vt Aben Ezra dicit, cum lucem interdiu ferre nequeat. *Vide* in Cygno ſupra, & Noctua infra. *Tinſchemet* quoq; eiuſdem linguæ vocabulum alij ibin, alij aliter exponunt, vt ſcripſi in Talpa *A.* Auicennæ interpres pro ibide habet *auſchuz*, ſed Albertus legit *caſeuz*. Auis (inquit, de ibide ſentiens) quæ ab Ægyptijs ſecundum Ariſtotelem leheras

(alias *ieberas*) dicitur, secundum Auicennam *caseuz* vocatur. ¶ Græcè ἶβις scribitur. ¶ Mentiuntur qui dicunt ibides esse ciconias: nisi dicant genus esse ciconiarum in orbe nostro ignotum. habent enim ciconiæ rostrum rectum. ibides aduncum, Author de nat. r. & Albertus. ¶ Ibidi fortè cognata est auis quam Itali *falcinellum* vocitant: mox post Ardeas nobis descripta: cui rostrum longum & aduncum, id est modicè arcus aut falcis instar, inflexum. color pennarum subuiridis. *Tringo* dicta auis à vulgo Gallorum ad mediterraneum mare, quæ ciconiæ similis est & serpentibus vescitur, nondum mihi cognita est. ¶ Bellonius ibidem nigram facere videtur auem illam, quam nos Coruum syluaticum diximus. *vide* supra in Himantopode. ¶ Hieroglyphicam quandam picturam veterem gemmæ insculptã accepi à D. Occone in qua exprimitur Ibis Ciconiæ persimilis, sed rostro arcuato. Germanicè dici posset **Ein Krummer storck** vel **ein Aegyptischer storck**.

Ibis in Ægypto tantum viuit.

Ibis extra Ægyptum nunquam progreditur. quoniam cœli status illic vuidus est, (ὅτι νοτιωτάτη χωρῶν ἁπασῶν Αἴγυπτός ἐστιν. id est, quoniam Ægyptus magis quàm vlla regio ad meridiem sita est. quod cum verum non sit, Gillius νότιον, *humidum* transtulit, licet in ea significatione vsurpari non putem, nisi fortè à poeta aliquo:) & Luna omnium maximè planetarum humida (νοτιωτάτη.) Iam si quis vi atq; impetu eam ab Ægypto exportet, illa quidem ex insidiatoribus vltionem capit, vel cum magna sua pernicie. mortem enim sibi fame consciscens, raptoribus studium in se exportanda extra Ægyptum vanum esse ostendit, Ælianus. Circa Licham in extrema Africa lacus quidam dulcis est, & in eo loco ibes conspiciuntur, Strabo. Visam in alpibus ab se peculiarem Ægypti ibin, M. Egnatius Caluinus præfectus earum prodidit, Plinius. Scio ego in alpibus reperiri auẽ, quam nostri ciconiam nigram appellant: quam tamen ibin esse rostrum rectum non sinit. vt neq; coruus syluaticus alpina auis nigra ibis esse mihi videtur, quanquam rostro adunco, quòd alia quædam non respondeant. ¶ Ibes Ægypti duplici genere distinguuntur. sunt enim aliæ candidæ, aliæ nigræ. candidæ apud Pelusium tantum non sunt, cum in reliqua tota Ægypto habeantur. nigræ contrà apud Pelusium tantùm, in cætera Ægypto nullæ, Aristoteles, Plinius, & Solinus. Rostrum non rectum, sed aduncum (πρόσωπον ἐπίγρυπον, Herodotus) vel obliquum ibidi tribuunt Plinius & Pausanias. Stymphalides aues magnitudine grues æquant, sed ibibus sunt similes, rostra tamen habent firmiora, & non vt ibes obliqua, Pausanias in Arcadicis. Ibis nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. pugnant autem nigræ cum serpentibus. At earum quæ pedes humanis similes habent (omittit hæc Wottonus. Græcè legitur, Τῶν δ᾽ ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι, ψιλὴ τὴν κεφαλὴν (δηλονότι ἡ ἰδέη) καὶ τὴν δείρην πᾶσαν. id est, Illarum autem (ibidum quæ hominibus magis familiares sunt, & circa eos versantur, vel pedibus eorum se aduoluunt) caput ac collum totum glabrum est. pennæ cãdidæ præter caput ceruicemq; & extrema alarum & natium, quæ omnia vehementer nigra sunt: crura & facies (πρόσωπον, rostrum) alteri consentanea, Herodotus libro 2. Crex auis marina ibidi similis, Hesychius. Ibis magnitudine & figura ciconiæ persimilis est. colore autem duplex. nam altera ciconiæ similis, altera tota nigra: & nullum Alexandriæ triuium non eis plenum est, Strabo. Ibes aues sunt excelsæ, cruribus rigidis, corneo proceroq; rostro, Cicero 1. de nat. deorum. Qui Tarichæ bestijs præsunt, ibidis intestinum sex & nonaginta cubitorum esse affirmant, quod idem in Lunæ defectione comprimitur, Ælianus. hinc est nimirum quòd etiam decrescente Luna minus quàm augescente alimenti hanc auẽ capere apud eundem traditur. Ibis iuxta Nilum est varia, in Æthiopia (Pelusio malim) verò nigra: auis magna, in multis ciconiæ naturam referens, Albertus. Idem alibi ibidem scribit esse ciconiam totam nigram in dorso, & reperiri quoq; fuscam, (griseam.) Hæc auis, maius quam corporis magnitudo ei respondeat, cor habet. Idcirco veteribus Ægyptijs cordati hominis hæc volucris typus erat. Gaudent. Merula.

Duo ibidũ Ægyptiarum genera.

Descriptio ibidis.

C.

Ibis aquã non ingreditur.

Ibis licet aquatica sit & super (iuxta) Nilum versetur, aquam tamen nunquam ingreditur, neque natare potest, Albertus & alij obscuri. Nocte & die semper iuxta litora (ripas) ambulat, Physiologus. ¶ Magna tarditate graditur: nec eam ocyus quispiam ingredi videat, quàm molli gradu & tardo, more lautarum mulierum, Ælianus.

De eiusdẽ gressu.

¶ Cibus ibidis. Gaudet ibis alimento fœtido, venenoso, & voracissima est, & inimica serpentibus, Simocatus. Apud Græcos Lexicorum conditores ibin ὀφιοφάγον ab esu serpentium, & ῥυπαροφάγον ab impuritate victus cognominari inuenio. Nullum Alexandriæ triuium non plenum est his auibus, partim vtiliter, partim inutiliter. vtiliter quidem, quia omnem serpentem, & omnes macelli immunditias colligit. inutiliter verò quia immunda est, & omnia comedit, nec facile à mundorum coinquinatione arceri potest, Strabo lib. 17. Ibes nigræ anguium volucrium cateruas pestilentes intra Ægyptios fines & ingredi prohibent, & pro terra sibi amica propugnantes, illud vniuersum agmen interficiunt, atq; consumunt. Aliæ vero ibes ex Æthiopia Nili alluuionibus serpentes Ægyptum appetentes conficiunt, eorum conatibus obuiam euntes: quæ causa prohibet Ægyptios ex accessu serpentium perire, Ælianus. Serpentes (*paruos*, Mela) alatos ferunt initio veris in Ægyptum volare, quos ibides aues occurrẽtes ad ingressum planitiei interimũt: & ob id opus ibidẽ magno in honore Ægyptij habẽt, Herodotus. Ibes maxmam vim serpentium conficiũt. auertunt pestem ab Ægypto quum volucres angues ex vasti-

Cibo.

Pugna contra serpentes.

ex vaſtitate Libyæ vento aſtico inuectas interficiunt atq; conſumunt. ex quo fit, vt illæ nec morſu viuæ noceant, nec odore mortuæ. Eam ob rem inuocantur ab ipſis Ægyptijs ibes, Cicero 1. De nat. deorum. Ibis ſerpentum populatur oua, gratiſſima[illegible] ex his eſcam nidis ſuis defert. Sic rareſcunt prouentus fœtuum noxiorum. Nec tum aues iſtæ tantum intra fines Ægyptios proſunt. nam cùm Arabicæ paludes pennatorum anguium mittunt examina, quorum tam citum virus eſt, vt morſum antè mors quàm dolor inſequatur: ſagacitate, qua ad hoc valent, aues excitatæ, in procinctum eunt vniuerſæ, & prius quàm terminos proprios externum malum vaſtet, in aëre occurſant cateruis peſtilentibus. ibi agmen deuorant vniuerſum quo merito ſacræ ſunt & illæ ſæ, Solinus & Ammianus Marcellinus. Ibis Ægyptijs vtiliſſima eſt ad ſerpentes ac locuſtas bruchosq; delendos, Diodorus. Quod autem calidiſſima ſit natura, propterea vel peſſimarum rerum conficientiſſima vorago eſt. ſiquidem ſerpentes & ſcorpios exeſt, & conficit, atq; ex his partim facile & calore, quo permulto abũdat, exterit, & concoquit: partim nullo negotio excrementa excernit, atq; expellit: ægritudine perraro afficitur, Ælian. Ibis iuxta aquas colligit piſciculos & cadauera reiecta, & alia quæ inuenerit animalia, & maximè ſerpentes. altiores quidem & puriores aquas, in quibus piſces puri degunt, refugit, Albertus & alij obſcuri. Catarrhactes, ibis &c. prohibentur. eò quòd aues ſint piſcium voraces, quorum rapinæ inhiant, Procopius. Ibin audio creſcente Luna copioſiore alimento vti quàm decreſcente: & inteſtinum eius in Lunæ defectione comprimi, Ælianus. In quidlibet vel ſordidiſſimum, quamuis immittit roſtrum, vt quippiam illic inquirat, ex inquiſitione tamen cibi cum ſe quieti tradit, cubile lauat, & purgat, Idem. Ibis nunquam ſordidã aut veneno infectam (medicatam aut inſalubrẽ, Plutarchus) aquam bibit, Idem.

¶ Ore parit, Solinus. ore pariunt ibides: Gaudent. merula Ægyptij eam ferunt ore coire & parere: veruntamen ea de re mihi non facile perſuadent, Ælianus. Ariſtoteles de generat. anim. 3.6. contradicit illis qui coruum & ibin ore coire putant, vt retuli in Coruo *C.* Ibis in palmis, ad euitandos feles, nidificat: non enim facile in palma, ob eminentem & cultellatum trunci corticem ij ſæpe repulſi & reiecti, ſurſum correpere poſſunt, Ælianus. Lunæ ſacra eſt. tot enim diebus oua excudit, quot Luna augetur & decreſcit, Idem. Ibidis oua frangunt Ægyptij, quòd inde baſiliſci credantur naſci, Simocatus. ¶ Ibis roſtri aduncitate per eam partem ſe perluit, qua reddi ciborum onera maximè ſalubre eſt, Plin. Purgationem qua ibis vtitur, ſalſuginem ſcilicet adhibens, aduertiſſe & imitati poſtea Ægyptij dicuntur, Plutarchus & Ælianus. ſed Ælianus ſalſuginis mentionem non facit. Vidi ego canem ſæpe vomitu vtentem, & Ægyptiam auem clyſterem imitantem, Galenus in libro de phlebotomia. ¶ Apion eam ait longiſſimæ vitæ eſſe. Atq; in eam rem Hermopolis ſacerdotes citat ſibi ſanè immortalem ibim oſtendiſſe, quod quidem ipſum huic nõ minus procul à vero abeſſe videtur, quàm ab omni ratione abhorrere exiſtimo, Ælian. Ibis felle hyænæ interimitur, Ælianus.

De earum coitu & partu.

Purgatione.

Vitæ longitudine.

D.

Mitiſſima (manſuetiſſima) auis eſt ibis, Strabo. Hæc auis prima clyſteris vſum hominibus monſtrauit, vt retuli in *C.* ¶ Crocodilum ſi ibidis penna tangas, immobilem reddes, Orus & Ælian. De ibidum pugna contra ſerpentes ſcripſi in *C.* Ibidis pennæ ſerpentibus aduerſantur, Simocatus. Non mouebitur ſerpens penna ibidis ipſi iniecta, Zoroaſtres in Geoponicis. & Florentinus Democritũ citans authorem. Quilibet ſerpens ibidis pennam vel intueri timet: ſi attigerit, obtorpeſcit: ſi comederit, ventre dirupto moritur, Philes.

De ibidũ pennis ſerpentibus infeſtis.

E.

Ibis etſi vtilis eſt in Ægypto, vt quæ ſerpentes omnes, & omnes macelli immundicias abſumat: inutilis eſt tamen tanquam auis immunda, & quæ à mundorum etiam inquinatione non facile arceatur, vt narraui in *C.* Ioſephus Antiquitatum Iudaicarum 2.10. Moſes (inquit) cùm ad bellum contra Æthiopes ab Ægyptijs mitteretur, plectas ex papyro fecit in modum arcarũ, easq; complens ibidibus ſecum portabat. hoc autem animal ſerpentibus inimicum eſt, fugiunt enim eas aduenientes: & cùm ſe celare voluerint, flatu velut ceruorum arreptæ deuorantur. Ibides autem ſunt valde manſuetæ. & generi tantum ſerpentino feroces. Ibis apud Ægyptios ſacra eſt & amabilis & innocua: ideo quòd nidulis ſuis ad cibum ſuggerens oua ſerpentum, efficit vt rareſcant mortiferæ peſtes abſumptæ, Ammianus Marcellinus. Veſcitur ibis ſcorpionibus & ſerpentibus, Ælianus. Ægyptijs vtiliſſima eſt ad ſerpentes ac locuſtas bruchosq; delendos, Diodorus.

Qua in re vtilis ſit Ibis in Ægypto.

F.

Ibis, ſiue *tinſchemet* Hebraicè dicta eſt, ſiue *ianſchuph*, in vetere Teſtamento, cibis interdicitur. ſiue etiam neutro iſtorum nominum. impura enim videtur, cum ſerpentibus & cibis impuris tantum alatur. Ibidum oua & caro venenoſa ſunt, quoniam deuorant ſerpentes, Albertus. Ibis, in Pentateucho, auis Ægyptia, obſcœnitate oris immunda, quo aluum purgare conſueuit, Eucherius. Ibidem, ciconiam & gruem Baptiſta Fiera in Cœna ſua tanquam graues cibos improbat. *Ibis* (inquit) *in antiquos redeat, & ciconia luxus.* nos ciconiam quidem menſis receptam legimus, ibin verò nunquam.

De alimẽto ex Ibide.

G.

Ibidum oua & caro venenoſa ſunt, quoniam deuorant ſerpentes, Albertus. Oua earum frangunt Ægyptij quòd inde baſiliſci credantur naſci, Simocatus. Si quis ea comederit, morietur. Author

Remedia ex eadẽ.

de nat. rerum. Aſſa feras (ſerpentes, nidore ſcillicet) depellunt, Kiranides. Cinis ibidis ſine pennis crematæ potus tormina ſanat; Plinius. Ibidum pennæ vim ſerpentibus contrariam habent, (non tamen inter hominis remedia commendantur,) vt ſcripſi ſupra in *D.* ¶ Pro folijs erini, id eſt caprifici, fimus ibidis vel folia mori in medicina ſubſtitui poſſunt, vt legimus in Antiballomenis Græcis quibuſdam. ſed folia mori aliâs proximè poſtponuntur, ſubſtituenda ſcilicet pro radice hibiſci.

H.

a. Ibis in gignendi etiam caſu ibis facit, vel ibidis. Cicero & Plinius *ibes* in multitudinis numero protulerunt. Inuenio & Ἴβυς per *υ* in vltima apud Athenæum, quod non probo. Ἶβυξ ὀρνέου εἶδος καὶ Ἴβυς, Heſych. & Varinus. Ἶβις auis eſt, cuius genitiuus Ἴβιδος, & accuſatiuus (pluralis) τοὺς Ἴβιδας, Varinus. quaſi maſcul. generis ſit. Plutarchus in libro de Iſide, & alij omnes (quod ſciam) gen. fœmin. proferunt. Ἶβιξ (malim ἴβυξ per *υ*) genus eſt auis clamoſæ, à qua Ibycus nomen proprium factum eſt: καὶ ἰβυκλῶσαι, ὅπερ κατὰ μεταφορὰν λέγεται βουκλῶσαι, Etymologus in Ibis. Videri autem poteſt Ibyx auis nomen per onomatopœiam factũ, vt & Gifytz apud noſtros: quæ forſitan etiam eadem fuerit, cum & clamoſa ſit, & onomatopœia ſimilis. ¶ Ybos vel ibis pro antho aue apud Albertum legitur, qui eam alicubi imperitè eandem ciconiæ facit. *vide* in Antho. Idem Albertus alicubi *ichneumonem* quadrupedem ex interpretis Auicennæ (opinor) translatione *anſchycomon* & *thyamon* vocans, ibidem auem interpretatur indoctiſſimè.

Icones. ¶ Ichneumonis & ibidis imago in ſtatua reperitur Romæ in horto *Belueder* in palatio Pontificis, Bellonius. ¶ Ægyptij cor volentes indicare, ibin pingunt, quòd hæc auis Mercurio cordis ac rationis pręſidi attributa ſit, (vt dicemus in *h.*) Orus. Iidem pro homine rapace & otioſo, crocodilum pingunt cum ibidis penna in capite. hunc enim ſi ibidis penna tangas, immobilem reddes, Idem. De ibide aurea quæ in comeſſationibus Ægyptiorum circunferebatur, *vide* infra in *h.*

¶ Ibidis ſanguis inter rubi nomenclaturas apud Dioſcoridem legitur. item ibidis penna & ibidis vnguis pro quinquefolio ſecundum Magos.

Nomina propria ab Ibide. ¶ Ariſtophanes in Auibus Lycurgum ibin cognominatum ſcribit: vbi Scholiaſtes oſtendit Lycurgum à pleriſque vel genere vel moribus Ægyptium eſſe creditum. ¶ Minutianus auctor eſt, Coruinum ab Ouidio appellatum fuiſſe ibin ex auis fœditate, cui ventrem roſtro purgare inſitum ſit, & hoc ex Callimachi imitatione, Cælius. Callimachum inuenio Apollonium poëtam ibin appellaſſe. Ibis (vt Grammatici ſcribunt) à ſimilitudine auis eiuſdẽ nominis, pro inuido ponitur. vnde Ouidius conſcripſit libellum in inuidum, quem in ibin vocauit. *Ibidis* (inquit) *interea tu quoque nomen habe.*

Ibis quare Mercurio ſacra. ¶ *h.* In pugna gigantum contra deos Cyllenius (id eſt Mercurius) ibidis alis latuit, Ouidius 5. Metam. ¶ Ibin orationis parenti Mercurio aiunt in amore eſſe, quia orationis ſpeciem ſimilitudinemq́; gerat. nanq; eius nigræ pennæ cum tacito, & nondum emiſſo ſermone cc mparari queunt: nec dum vero prolatæ orationi, intimorum ſenſuum enunciatrici, candidæ poſſunt conferri, Ælianus inteprete Gillio. ſed aliter ex eodem Volaterranus: Ibis (inquit) à Mercurio diligitur, quòd eius naturæ conueniat. nam quod nigra & alba in hoc genere reperitur, altera mentis tantum excogitata, tacitaq; notantur. altera verò nuncius auditi prolatiq; ſermonis extrinſecus ſignificatur. Ægyptij dicunt ibin ſtatim ab ouo excuſam duas drachmas appendere, quantum & cor infantis nuper nati. Eadem pedum inter ſe & ad roſtrum interuallis deſignatis trigonum æquilaterum (cordis quadam ſpecie ſcilicet) conſtituit, Plutarchus in Sympoſiacis 4. 5. & in libro de Iſide. Illam ibidis etiam vim de Ægyptiorum libris accepi: eam nimirum cum in pennas, quæ ſub pectus exiſtunt, collum & caput abdiderit, cordis figurã exprimere. Socrates in Phædro Platonis, Audiui (inquit) circa Naucratem Ægypti priſcorum quendam fuiſſe deorum, cui dicata ſit auis quam ibim vocant, deo autem ipſi nomen Theuth. Eruditi *Thoth* vel *Theuth* deum, Mercurium interpretantur. Ægyptij cor volentes indicare, ibin pingunt. quod quidem animal Mercurio attributum ac dicatum eſt, cordis omniſq; rationis præſidi & moderatori. nam & ibis per ſe ipſa magna ex parte cordi adſimilis eſt, de qua re plurimi apud Ægyptios agitantur ſermones, Orus 1. 36.

Lunæ etiã cur ſacra ſit. ¶ Ibis Lunæ ſacra eſt. tot enim diebus oua excudit, quot Luna augetur & decreſcit, Ælianus. In comeſſationibus (κωμασίαις) Ægyptiorum, aurea deorum ſimulacra circunferunt: canes duos, accipitrem vnum, & ibin vnam. & quatuor hæc ſimulacrorũ idola, quatuor literas vocant. canes duo mundi hemiſphæria interpretantur, accipitrem Solem, ibidem Lunam. opacam enim Lunæ partem (τὰ σκιερὰ) nigro ibidis pennarum colori: ſplendidam albo conferunt. alij per canes accipiunt duos tropicos, per accipitrem æquinoctialem, per ibin deniq; zodiacum: quòd hæc auis præcipuè in numeri & menſuræ cogitationem Ægyptios induxerit, quemadmodum præ cæteris circulis zodiacus, Clemens lib. 5. στρωματέων.

Apud Ægyptios lege cautum eſt ne quis ibidẽ interimeret. Ægyptij animalium quorundam figuras non ſine humani generis emolumento dijs tribuére. nam cum eorum regio adeò ſerpentibus ſcateat, vt nulla maior peſtis incolas ſoleat infeſtare, prouida natura Deusq; malorum depulſor aues quaſdã illuc immiſit ibes appellatas, quæ ſerpẽtes interimunt. quamobrem Ægyptiorũ ſapientes, vt homines Ægyptios ab interficiendis huiuſmodi auibus ſuæ gentis conſeruatricibus deterrerent, (neq; enim deerant qui eis mortem molirentur,) lege cauerunt, ne cui liceret Ægyptiorum ibim interimere, ſubiecta cauſa, quòd dij ſi quibus apparerent, in ibium forma ſeſe eis oſtenderent, Alexander Aphrod. in 12. primæ philoſophiæ Ariſtot. Ægyptij diuerſa animalia

lia colunt vel vsus vel symboli gratia:quædam etiam vtriusq;, vt ibin.hæc enim reptilia mortifera interimit,hæc prima clysteris vsum in seipsa ostendit:& religiosissimi sacerdotum non alia lustrali aqua purgantur,quàm de qua ibis biberit.neq; enim vnquam illa insalubrē aut venenatam aquam gustat, cum ne accedat quidem.hæc designatis inter se pedum gressu distantium & rostri interuallis triangulum æquilaterum efficit.Et nigræ eius pennis albis ita appositæ sunt, vt Lunam amphicyrton referant, Plutarchus in libro de Iside. Ipsi quorum vanitas ridetur Ægyptij, nullam belluam, nisi ob aliquam vtilitatem consecrauerunt:velut ibin,quòd maximam vim serpentum conficiat, Cicero. *Vide* etiam supra in *C.* Inuocant Ægyptij ibes suas contra serpentium aduentum, Plinius. *Crocodilon adorat Pars hæc*(Ægypti.)*illa pauet saturam serpentibus ibin*, Iuuenalis Sat.15. Πῶς ἂν μὴν οὖν σώσειεν ἴβυς,(ἶβις potius,) ἢ κύων; Timocles in Ægyptijs apud Athenæum. Ægyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus,quamuis carnificinam potius subierint:quàm ibim,aut aspidem, &c.violent,Cicero. In Ægypto si quis aliquam de feris sacris volens occiderit,morte mulctatur:sin inuitus,plectitur ea mulcta quam sacerdotes statuerint.Ibin verò aut accipitrem quisquis necauerit,siue volens siue nolens,necessariò morte afficitur, Herodotus lib.2.Diodorus Siculus tamen non accipitrem cum ibide, sed ælurum,id est felem in eodem honore ponit. ¶ In Ægypto sacerdotes non omni aqua se aspergunt,sed ea duntaxat,ex qua ibim bibisse credunt.nam planè sciunt hanc nunquã aquam impuram aut veneno infectam bibere. sacram enim diuinandi quandam vim in se habere hanc auem existimant,Ælianus.

¶Emblema Alciati *in Sordidos: Quæ rostro(clystēre velut)sibi proluit aluum Ibis, Niliacis cognita littoribus, Transiit opprobrij in nomen quo Publius hostem Naso suum appellat, Battiadesq́ suum.* *Emblema.*

DE AVE INCENDIARIA SEV SPINTVRNICE.

Inavspicata est & incendiaria auis(de bubone prius scripserat)propter quam sæpenumero lustratam vrbem in Annalibus inuenimus:sicut L.Crasso,C.Mario Coss.quo anno & bubone viso lustrata est.Quæ sit auis ea nec reperitur, nec traditur.Quidam ita interpretantur incendiariam esse, quæcunq; apparuerit carbonē ferens ex aris vel altaribus,alij Spinturnicem eam vocant.sed hæc ipsa quæ esset inter aues qui se scire diceret non inueni,Plinius. C.Lælio,L.Danitio Coss. auis incendaria visa occisaq;,Iulius Obsequens. Auis incendiaria secundum grammaticos quosdam dicta est quòd incendijs nascatur.

¶Intvba auis amari iecoris falsò creditur à nonnullis in Vergiliano versu, primo Georg. *Et amaris intuba fibris*:quo doctissimus poeta ad genus illud intubi videtur alludere quod picris appellatur, Hermolaus in Corollario. *Intuba auis.*

DE ISPIDA.

A.

Ispida auis nomen apud recentiores, à sono vocis factum est, vt scribit Author libri de nat.rerum. Italicè *picupiolo,piumbino*, id est plumbina vocatur,& circa lacum Larium martinus piscator: & alibi

auis paradiſi propter pulcritudinẽ ſcilicet. plumbina verò nominari videtur, vt Io. Ant. Clarius Ebolitanus ad nos ſcripſit, quoniã deſuper deuolans in aqua, tanquam plumbũ iactum, deorſumq́; tendens, linea perpendiculari mergitur, vt inde piſciculos quibus veſcatur, piſcetur. Eandem ob cauſam etiam halizetum auem piſcium rapacem Italis *plumbinam* dici puto. Græci eadem ratione aues quaſdam catarrhactas nominant. Rurſus Itali quidam hanc auem piſcatorem ſimpliciter nominant, circa Mediolanum: alij piſcatorem regis, vt Angli quoq;: alij vitriolum, à vitrioli id eſt chalcanthi colore, vt conijcio, circa lacum Verbanum: in Hetruria auẽ S. Mariæ. ¶ Hiſpani in Luſitania *aruela*. ¶ Galli *peſcheur*, id eſt piſcatorem: alij *martinet peſcheur*, vt & Larij lacus accolæ: alij *tartarin* per onomatopœiam: alij *artre*, quòd *artras*, Gallicè dictas, id eſt tineas abigat. Circa Luteriam audio *mounier* appellari, neſcio quàm rectè. à nonnullis impropriè etiam *piuerd*, id eſt picum viridẽ, à colore. ¶ Germani Myſuogel/ vel Eißuogel/ id eſt glaciei auem, vt Albertus Magnus quoq; interpretatur. nam hyeme etiam apud nos manet, & circa aquarum ripas glacie concretas degit. Pomerani Mſengart. ¶ Angli *the kynges fiſſher*, id eſt regis piſcatorem, vt & Itali quidam. ¶ Iſpidam ex recentioribus quidam veterum alcyonem eſſe putant, vel ſimpliciter, vel fluuialem: qua de re ſententiã meam expoſui in Alcyone *A*. Chriſtophorus Encelius alcyonem ab iſpida diuerſam facit: ſed illi quoq; vt huic Germanicũ nomen Eißuogel attribui ſcribit.

B.

Deſcriptio Iſpidæ. Iſpida auis parua eſt, ſed pulchra & pennarum venuſtate clariſſima: colore medio inter viridem & cœruleum, qui ad Solis radios ſapphirum refert: color pectoris inſtar carbonum ardentium eſt. Binos tantum habet in pedibus digitos, vngues aduncos, roſtrum paruum & rectum, Albertus & Author de nat. rerum. Iſpidæ (ipſe alcyonem fluuiatilem ſeu ripariam vocat) pectus purpureum eſt, collum & dorſum in viridi cœruleum, alæ fuſcæ: roſtrum, vt etiam pedes, cinereum, Ge. Agricola. Iſpidæ (ex noſtra inſpectione) roſtrum eſt nigrum, rectum, in ſummo acutum, tres digitos longum. Venter totus, & minores ſub alis plumæ, colore ferrugineo vel ruffo tali qualis ferè interiorum caſtaneæ tunicarũ eſt. Pedes breues, rubicundi: in quibus duo longiores digiti ad mediam vſque partem connexi, poſtea finduntur. ſunt autem articulati ab imo digiti multis minutis trãſuerſis lineis. Terni anterius ſunt quorum breuior introrſum ſpectat. Plumæ genua tegunt, inferior pars nuda eſt. Per mediũ dorſum, à principio eius vſque ea finem caudæ plumæ ſunt cœrulei coloris diluti & ad album inclinantis, mirũ in modum ſplendidæ, vt oculos etiam viſu immorantes ſplendore ſuo offendant. Pronum caput cum ceruice videtur viridis coloris, tranſuerſis lineis ex albo cœruleis diſtinctum. Virent etiam alæ. ſed interior pars plumarum in eiſdem ad purpureum ferè tendit violaceo dilutum colorem, vt cœrulearum quoque per medium dorſum. Aſperguntur & alæ lucidis aliquot punctis. longiores earum pennæ exteriorem partem viridantem habent, interior nigricat. Lingua perbreuis eſt, latiuſcula, ac ſubrubens cum faucibus palatoq́;. OEſophagus valde longus. ventriculus in infimo corpore iuxta anum. adeps ruffa.

C.

Auis eſt ſolitaria. Iſpida maximè ſolitaria auis eſt. Manet apud nos etiam hyeme circa ripas glacie concretas, vnde & nomen ei à noſtris impoſitum. Allata eſt mihi nuper Ianuarij initio capta. ¶ Piſcibus viuit. vnde in varijs linguis alij piſcatorem ſimpliciter, alij piſcatorem regis, alij martinum piſcatorem vocitant. *De eius cibo.* Circa aquas volat, piſciculis inſidiatur & vermibus, Albertus & G. Agricola. *Nido.* Terram circa aquas roſtro cauat, ibiq́; nidum congerit ac fœtus facit, Author de nat. rerum. Audio eam in arena vel in ſcopulo aliquo iuxta aquam nidificare: *Partu.* nidum forma rotunda conſtruere, eminente in angulum foramine exiguo, mollem, ex floribus harundinum. pullos interdum nouem in nido vno reperiri. ¶ Iſpida cum pullis ſuis ſuauiter olet moſchi odorati ferè inſtar, Hier. Tragus. Caro eius mortuæ non putreſcit. *Pelle.* Vulgò creditur pellem eius detractam (multi vnà cum carne ſeruant, inteſtinis tantum ademptis) & alicubi ſuſpenſam, pennas quotannis tanquam in viuo corpore mutare: quod ego falſum eſſe expertus ſum in pluribus huius generis auibus per plures annos reſeruatis, Albertus.

D.

Ali & manſuefieri poſſe hanc auem non puto.

E.

De vſu eius in pannis à tineis conſeruandis. Qui pannos laneos vendunt, huius auis pellem cum pannis habere ſolent, quaſi vi quadam peculiari aduerſus tineas polleat. vnde & *artram* à Gallis quibuſdam dici arbitrantur. hoc autem vt præſtet, ſatis eſſe aiunt in eadem cella eam haberi, atq; hoc quidam per aliquot annos ſe expertos mihi retulerunt: ego vix fidem habuerim. Sunt qui negent fulgurari domum in qua fuerit nidus ipſius. Dicunt etiam auguria ſectantes hanc auem conſeruatam in theſauris, augere illos & amoliri paupertatem, Albert. Sunt & ſimiles quædam circa alcyonem ſuperſtitiones, quas retuli in Alcyone *H. e.*

F.

In cibo non probatur, Hieron. Tragus.

Cornix aquatica Iſpidæ ferè ſimilis. Cornix aquatica apud Morpetenſes Anglos dicta (quam ſupra inter Cornices deſcripſimus) roſtro eſt paulò breuiore quàm iſpida, ante volatum eiuſdem more crebrò nutans. Voce eandem ita refert, vt, niſi videas, iſpidam eſſe iurares. In ripis etiam fluminum degit, & piſciculis victitat.

Itvx

Ityx, ἴτυξ, auis quædam, Suidas. Sed forte legendum ἴζυξ, quod auis nomen commemoraui *Ityx.* supra in Ibide *H.a.* aut Ἴτυς. fertur enim Itys puer in phasianum mutatus.

Iunco lacus & fluuios petit, caudam motitat vt & cinclus, albicula & tringa. quæ inter mino- *Iunco.* res has maiuscula est. turdo enim æquiparatur. Iunco quidem alaudæ amicus est, Aristoteles interprete Gaza: qui pro Græca voce χοίνικλος iunco transtulit. nam Græci iuncum χοῖνον nominant. & forte inter iuncos degit cùm circa aquas versetur. Apud Hesychium & Varin. χοίνικος legitur sine lambda. Σχοίνικος, auriga Amphiarai, & auis quædam, & planta, Hesychius. ¶ Ego (inquit Turnerus) quum nullam aliam nouerim auiculam, iuncis & harundinibus insidentem, præter Anglorum passerem harundinarium, illum iunconem esse iudico. auis est parua, passere paulò minor, cauda longiuscula & capite nigro. cætera fusca, Turnerus. vocat autem hanc auem Anglicè *a rede sparrow*, Germanicè ein Reidtmüß / (nostri potius efferrent ein Riedtmeiß / id est parum palustrem. Nos plura de harundinario passere inter passeres, & de paro palustri (hic enim ab hirundinario passere differt, etsi Turnerus vnam auem faciat) inter paros dicemus: vt de motacillis quoq; diuersis in Elemento *M.* Eberus & Peucerus etiam Turnerum (vt plerunq;) secuti iunconem interpretantur Germanicè ein Riedtmeiß / id est parum palustrem. Græcè ab ijsdem scribitur χοίνικλος vel χοινίων.

DE IYNGE.

A.

Iynx auis apud Aristotelem dicta, ἴυγξ, *torquilla* vertitur à Theodoro Gaza, tanquam vulgo (Italorum) sic nominetur. Idem ab antiquis turbinem appellatam scribit. ego nullum ex antiquis turbinis *Nomina.* nomine pro aue vsum inuenio. A colli circumactu, reliquo corpore quiescente, collitorquis appellari potest, Cælius. Scaliger Verticolliam appellat. Italica huius auis nomina varia obseruauimus; *collotorto, stortacoll, capetorto*: &, vt author Promptuarij habet, *vertilla.* Neapoli formicula dicitur, quoniam formicis vescitur. Hispanicè *torzicuello,* ad quod accedit Italicum *pico Bocciulo. Vide* supra in *Glottide* ad finem. Gallicè *terco* vel *turcot*: in Atho monte Græciæ alcion nominatur, Pet. Bellonius. Germanicè Windhalß / Naterhalß / Naterwendel / Naterzwang / Träehals: quæ nomina omnia ei indita sunt quod collum circumagat, vel simpliciter, vel serpentis instar. Eberus & Peucerus meropem Germanicè Krinitz, & Windhalß interpretantur, quasi vel Windhalß Germanicum vocabulum de duabus diuersis auibus in vsu sit, vel merops quoq; collum circumuoluat similiter, quod non puto. Iidem motacillam, vel Græcè σεισοπυγίδα eandem faciunt auem: Theocriti (vt video) Scholiasten & Suidam secuti. mihi hæc Grammaticorum opinio non placet: nec iynx nobis cognita, quæ absq; omni controuersia veterum iynx est, caudam motitat, quod equidem sciam aut obseruarim, cùm viuam dies aliquot aluerim. quanquam video Io. Tzetzen quoq; iyngem interpretari cinclida & σεισοπύγιον: & in opere Galeni de compos. medic. sec. loc. iyngem etiam cinædum nominari. sed hoc est iyngem & motacillam confundere. Ioh. Langius eandem ab agricolis, ob mugitum Wasserochs & Rhuerdromel vocari scribit epist. 2. 59.

B.

Descriptio Iyngis. ¶ Iynx auium vna vtrinque binos habet digitos. causa est quòd eius corpus minus quàm cæterarum propensum est in aduersum, Aristot. & Plinius. Atqui etiam aliæ picorum & nocturni generis auium, binos vtrinq; digitos habent, vt psittaci quoq;. Iynx paulò maior quàm fringilla est, colore vario. Habet sibi propriam digitorum, quam modo dixi, dispositionem & linguam serpentibus similem: quippe quam in longitudinem mensura quatuor digitorũ porrigat, rursumq; contrahat intra rostrum. Collum etiam circumagit in auersum (prorsum & retrorsum, Langius) reliquo quiescente corpore, modo serpentum (vnde torquilla vulgò appellata est, quãquam turbo ab antiquis.) Vngues ei grandes, & similes vt monedulis (κολοιῶν, habet codex noster, & sic Gaza & Plinius legerũt: ego legerim κολιῶν, id est vt picis viridibus) exeunt: voce autem stridet, Aristot. interprete Gaza. Iynx linguam serpentium similem in magnam longitudinem porrigit. Collum circumagit in auersum. Vngues ei grandes ceu gracculis, Plinius. Aristoteles torquillam fringillæ comparauit, quoniam coloribus similes sunt, Niphus. nam quòd ad magnitudinem torquilla paulò maior est quàm fringilla. pictura quidem à nobis posita magnitudinem iustè exprimit. *Turbo.* ¶ Turbo, vt Gaza nominat, fortè à corporis figura dictus fuerit. cauda siquidem (cuius pars postrema in icone à nobis posita patentior & latior esse debebat) rhombi alteram partem quodammodo refert, & reliquum corpus cauda & capite dempto rhombum integrum. Vngues vtrinq; bini sunt, ita vt vtrobiq; longior alter cum altero breuiore coniungatur. Linguæ aculeus tam acutus & validus est, vt hominis quoq; cutem penetret instar aciculæ. lingua infra arteriæ summũ subit, & supra cranium reflexa naribus inseritur. est autem gemina vbi ab occipitio reflecti incipit. in sincipite rursus conueniunt partes vtræq;. Marem à fœmina discerni puto cum aliâs fortè, tum pectore magis flauo. ¶ Huius auis historiam nullus Latinorum aut Græcorum inquit Ioh. Langius in epist. tomo 2. epist. 59. præter Pyndari in Pithijs interpretem descripsit: ἴυγξ ὄρνεον πεποικιλμένον τῇ τραχώσει, &c. id est, Iynx volucris versicolori pluma variegata, collo procero, linguam habet longe exertam & prominentem, cum qua dum collum versatile circumagit crebro vibrat, ob id quoq; tortilla dicta, Hæc ille.

C.

De huius auis cibo. Iynx lingua exerta magna celeritate formicas aculeo linguæ suæ transfixas (vt pueri ranas mucrone ferreo per arcum attracto emissoq; venari solent) vorat. nec vnquam illas rostro attingit vt cæteræ aues suos cibos. Ego aliquando Aprili mense captam per quinq; dies formicis alui: quæ deinde mortua est. & haud scio an ali diutius possit. ægerrimè enim fert captiuitatem. nec alio præter formicas cibo vescitur: vt diuersis vermiculis. asellis alijsq; ei obiectis experiri volui. Rostro lignum ferit & strepitum ferè vt pici mouet. Iynges linguas prælongas, vt piscatores lineas extendunt, qua formicæ transeunt. accelerant illæ tanquam ad escam: & vbi iam plures insederint, paulatim iynges lingua retracta captas deuorant, Oppianus in Ixeuticis. *Capitis circumagitatione.* ¶ Si manu teneas caput circumagit in vtranq; partem, non adeò quidem vt rostrum ad medium dorsum omnino retrò spectet, sed aliquousq;, vlterius scilicet quàm vlla alia auis. *Voce.* ¶ Voce sua stridet, Gaza ex Aristotele. Græcè legitur τρίζει. Grammatici Græci iyngem per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ ἰύζειν dictam rentur. Vocis sono obliquam tibiã imitatur, Ælianus. *Nidificatione.* ¶ Nidificat in foraminibus arborum vt pici. aliquando etiam in domibus (rusticorum tantum puto.) Hyeme, vt audio, non apparet, sed autumno maximè. ego mense Aprili captam vidi & aliâs Iulio: quo tempore etiam sobolem habebat. parit autem oua multa, circiter octo vel nouem.

D.

De eiusdẽ moribus. Iyngem mirabilem & stultam auiculam dies aliquot nutriui formicis. Ea homine accedente nõ facile refugiebat: irascebatur tamen, & collum in sublime erigens & rostro pinsens (sine morsu tamen) ac idem retrahens extendensq; per vices, tanquam minando, iram declarabat. plumis interim, præsertim capitis, rigebat. & caudam erigebat dilatabatq;.

F.

In cibum etiam admittitur, vt Hieronymus Tragus scribit.

G.

Remedia ex eadem Antonij Musæ ad pilos pungentes in palpebris enascentes, *trichiasim* vocant: Fel auiculæ quæ cinædus appellatur, (est autem iynx, vt ostendemus mox in *H.a.*) & aconiti dimidium eius, mixtis vtere. hoc est euulsis pilis locũ illine, Galenus de compos. medic. 4.7. inter Asclepiadæ liquida medicamenta ocularia. Aliqui etiam cinædi auiculæ felle per se vtuntur, vt eodem in capite legimus.

H.

Etymon & synonyma. Ἴυγξ auis debebat potius (φυσικώτερον) ἴυξ sine gamma vocari: à verbo scilicet ἰύζω, ἰύξω, vltima vocali abiecta, Eustath. Lynx pro iynge, id est illecebra apud Sophoclem legitur, vt citat Athenæus lib. 13. Τοίαν δ' ἐν ὄψει λύγγα θηρατηρίαν Ἔρωτος ἀστράπτουσαν ὀμμάτων ἔχει. Lynx auis, id est vultur, Kiran. Scribitur etiam ἴνυξ apud Hesychium & Varinum, quod non placet. Μίνθον alij mentham interpretantur, alij ἤυγγα, (fortè ἴυγγα,) Varinus. Τὸ ἴγγα, auicula quædam, Varinus. Iynx auis quæ & cynædœon (κιναίδιον. malim κιναίδιον cum Suida) vocatur, Hesychius & Varinus. Fel auiculæ quæ cinædus appelletur (vt retuli in *G.*) medici contra pilos in palpebris pungentes illinunt. Kinædius, id est iynx: & piscis marinus in cuius corpore translucido spinæ apparent, Kiranides. Apud Kiraniden libro 1. in Phoca, nomina-

nominatur ad superstitiosum quoddam phylacterium formicarius & iynx,(lectio corrupta habet *itygos:*)puto autem pro iynge ab interprete formicarium redditum esse,& vtrunq; in textum ascitũ.nam & Itali quidam hodie iyngem formiculam vocant.

Epitheta.

¶ Pindarus ποικίλαν ἴυγγα dixit à varietate coloris. item τετράκναμον, propter caussam inferius explicandam.

Homonyma.

¶ Iynx auis quoniam veneficis ad philtra & amatorias illecrebras in vsu erat: iyngos etiam vocabulum authoribus Græcis plerunq; ἐπιθυμίαν, πόθον ἢ θέλησιν(forte θέλξιν id est mulcimentum)significat:hoc est desiderium,cupiditatem, voluntatem,lenocinium, illecebram, & quicquid animum ad amorem ac desiderium trahit.vt Grammatici annotant,qui & hæc authorum anonymorum dicta citant: Ἴυγγί τινι ἑλκομένη,Hesych. Τῇ συλληφθέντες ἴυγγι,Suidas. Σοφίαν τινὰ καὶ ἴυγγα κινήσουσ ἐπ' αὐτὴν Αἰγυπτίαν,Heliod. Ἡ δὲ Κλεοπάτρα ᾤετο ταῖς αὐταῖς ἴυγξιν αἱρήσειν καὶ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου,καὶ μέντοι καὶ τοῦ σεβαστοῦ κρατήσειν ῥᾷστα.Καὶ αὖθις,Τοιαύτη τις προσῆν ἴυγξ Διογένους τοῖς λόγοις τοῦ κυνός,Suid. Troilus Achillē πυρφόρῳ ἔβαλεν ἴυγγι Τόξων,ἤγουν πυρφόρῳ βέλει. λέγει δὲ τῷ ἔρωτι. Τοίανδ' ἐν ὄψει λύγγα(sic citat Athen. lib.13.θηρατηρίαν Ἔρωτος ἀστραπὴν τιν' ὀμμάτων ἔχει,Sophocles. Per illecebras mutuas, quæ magorum iynges nuncupantur, & sympathiam seu cognationem quandam rerum miracula consurgunt maxima, Cælius. Magi rerũ naturalium sympathias,odia & illecebras,quib.cum astris consentiunt & conspirant,*iynges* appellarunt,Lang.epist.59.tom.2. Est inter erotica infamis quoq; iynx.propter quod scitè admodum pro cupiditate vehementi dicitur iynx Pindaro: Ἴυγγι δ' ἕλκομαι ἦτορ, νεομηνία θιγέμεν, Idem. Qui vehementi & impotenti desiderio trahuntur ad aliquid, iynge trahi dicuntur, Erasmus in Prouerbijs, citans hoc Pindari è Nemeis hymno 4. Ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ,id est,Iynge trahor animo. & illud Theocriti in Pharmaceutria, Ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα. ¶ Iynges vocant philtra & quæcunq; ad illiciendos amores parantur,ab iynge aue,qua ad hanc rem olim abusæ sunt veneficæ, vt Grammatici docent. hanc enim auem aiunt idoneã esse εἰς μαγγανείας,(μάγγανα interpretãtur φάρμακα, μηχανήματα,)Hesych. ¶ Sunt qui iynga fuisse antiquis citharã cantus prædulcis tradant, (vt Varinus recitat) vt inde omne quod expetas iucundius, rectè iynga dicas,Cælius. Iynx etiam fistulam significat ex vnico calamo compactam, vt quidam in Lexicon Gręcolatinum retulit. Ἴυγγες,λεπτοὶ πόροι καὶ αἱ τέρψεις,Suidas & Varin.

Deriuata.

¶ Iyx potius dici debebat quàm *iynx*,à verbo ἰύζω, vltima vocali abiecta:à quo etiam ἰυγμὸς deducitur, Eustathius. Ἰυγή, vox, clamor, Hesych. idem quod ἰυγμός. Ἴυζον legimus apud Homerum de canibus & venatoribus contra leonem clamantibus, Iliad. ρ. vbi Scholiastes: Ἰύζουσιν ἀγροικικῇ φωνῇ προσφέρονται, προσφωνοῦσι. πεποίηται δὲ ἡ λέξις παρὰ τὸ ἰοὺ ἐπίρρημα. Ἰυγγίης, Bacchus,Hesychio & Varino. fortè quòd vinum homines ad se iyngis instar illiciat, quasi illecebrosum interpretêris. Hinc ego (inquit L.G.Gyraldus)putârim Pindarum quodam hymno Pyth.ad Arcesilaum Cyrenæum iyngem auē Bacchi nuncupasse.

Imagines.

¶ Babylone ex testudine loci vbi rex ius dicere solebat,iynges quatuor aureæ pendebant,fatalem conditionem (Adrastiam)significantes, admonentesq; regem ne se supra hominem efferret.eas verò dicunt Magos cum in regiam venissent, iussisse fieri. Vocant autem ipsas deorũ linguas,Philostratus lib.1.de vita Appollonij.

Iynx vnde de incantationib. & amatorijs philtris apta dicatur.

¶ Myrus piscis colorem totum similem habet iyngi, tum intus, tum foris, vt scribit Aristoteles lib.5.de animalib, Athenęus. sed Aristoteles libri iam citati cap.10.aliter, ὅτι ὁ σμύρος ἐστὶν ὁ μόξεους καὶ ἰσχυρὸς, καὶ τὸ χρῶμα ὅμοιον ἔχει τῇ πίτυι (Gaza vertit *larici*. non ἴυγγι) καὶ ὀδόντας ἔχει καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Hinc igitur Athenæi locus restituetur. Iyngem prima Venus fertur è monte Olympo ad homines detulisse, ac dedisse Iasoni, & docuisse eum incantandi artes, vt Medeæ animum in sui amorem compelleret, Scholiastes Pindari in Pythijs Carmine quarto in Arcesilaum Cyrenæum. vbi hæc poetæ verba legimus, Πότνια δ' ὠκυτάτων βελέων Ποικίλαν ἴυγγα τετράκναμον οὐλυμπόθεν, Ἐν ἀλύτῳ ζεύξασα κύκλῳ Μαινάδ' ὄρνιν Κυπρογένεια φέρεν Πρῶτον ἀνθρώποισιν, &c. Cognominat autem iyngem variã à colore: item τετράκναμον,hoc est quatuor tibijs vel quatuor radijs insignem, quoniam à veneficis hæc auis ad circulum seu rotam alligari solebat,alis binis supernè,& pedibus binis infernè,vt ita quatuor radiorum rotæ speciem præ se ferret. Potest & rota ipsa metaphoricè(inquit Scholiastes)iyngis nomine appellari,quatuor distincta radijs. sed poeta notanter ἴυγγα τετράκναμον dixit,non κύκλον. Iynx auis philtris est accommoda & excantaminibus amatorijs. pendēs enim ex rota agitatur,aut cùm cerea amburitur rota super ardētes prunas. Tradunt alij eius interanea explicari rotæ circumuoluta, Cælius ex Varino vel Scholiaste Pindari. Langius in epistola 59.tom. 2. locũ illum Scholiastis Pindari citans sic transtulit: Mulieres veneficę hanc ad amatoria philtra & ἐπῳδὰς expedire aiunt, hanc arreptã quadrifariã alis & pedibus rotæ alligant, quam crebro versant. carmina quoq; occinunt, quale est illud quod Sionętha apud Theocritum in Pharmaceutrijs adeo repetitum succinit, Ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα, Χ' ὡς δινεῖθ' ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος ἐξ Ἀφροδίτας, Ὣς κεῖνος δινοῖτο ποθ' ἁμετέρῃσι θύρῃσιν. id est, *Iynx redde domum mihi Delphida, redde maritum, Aereus vt rhombus conuertitur ab Aphrodite, Sic præceps voluatur ad hæc mea limina Delphis.* Alij asserunt viscera Iyngis exemta radijs rotarum implicare sagas, quibus versis, solicitare ad reditum amantes, Hæc Langius. Ex iynge auicula caudam quatiente ad philtra vtuntur priuatim pennis quæ circa caudam sunt, priuatim etiam osse circa pectus labdoide figura, specie simili myopi seu calcari equitum. Collum etiam eius ad alia quædã prodest: & auis tota ad amores,

alis ſuis in aliqua rotula extenſa & circumuoluta in nomen amantis, Io. Tzetzes Variorum 11. 380. Iynx etiam paruum quoddam inſtrumentum eſt, quod veneficæ ſolebant circumagere, ceu ita ſibi conciliaturæ eos quos amabant, Suidas. Feruntiyngem ipſam prius mulierem fuiſſe, filiam Pithûs vel Echûs & Panis quæ cum in Ioue Iûs(Ἰοῦς vt Scholiaſtes Lycophronis habet,& Cælius quoq; legit. Varinus non rectè habet Ἠοῦς, id eſt auroræ)amorem ſuis veneficijs excitaſſet, à Iunone fugata in auem mutata ſit, Varinus. Iynx perhibetur filia Echûs aut Pithûs, aut Hieronices aut Veneris(ſed Græcè legitur Ἴυγξ Ἠχοῦς ἢ Πειθοῦς, θυγάτηρ Ἱερονίκης καὶ Ἀφροδίτης,) quæ cùm Iouem ſuo veneficio affeciſſet, eam ob cauſam à Iunone in auem conuerſa ſit, Suidas. quamuis hic ἀπελιθώθη habeat, Varinus melius ἀπωρνεώθη. Iyngis ope puella Theocriti ad alliciendum amatorem vtitur.

¶ Emblema Alciati, quod inſcribitur *Inuiolabiles telo Cupidinis*, habet autẽ adiecta figura iyngem in rotula extenſam.

Ne dirus te vincat amor, neu fœmina mentem
Diripiat magicis artibus vlla tuam:
Bacchica auis præſto tibi motacilla paretur,
Quam quadriradiam circuli in orbe loces:
Ore crucem & cauda, & geminis vt complicet alis,
Tale amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris ſigno Pagaſæus Iaſon
Phaſiacis lædi non potuiſſe dolis.

¶ Nos quoq; olim in iyngis iconem vinctam ad manum hominis luſimus his ſenarijs.

Cur vinctam iyngem picta detinet manus?
Auis hæc amoris & voluptatis nota eſt,
Quæſita philtris: fortè quòd quouis agat,
Ante & retrorſus, colla, in orbem, libere.
Sic & voluptas corda agit mortalium,
Mirumq́; torquet in modum quoquò libet.
Hanc tu niſi vinctam cum ratione rexeris,
Mentis peribit quicquid ac ſenſus habes.
Hoc faſcinum putabis, atq; maximum
Philtrum, veneficiumq́; quàm miſerrimum.
Hoc torquet animos, turbat, & retro mouet.
Aut igitur omnem tu voluptatem fuge,
Aut ſi libet vti, vincla ſemper admoue.
Nunquam cicuratur, ſemper eſt vinclis opus.

IZINES, ἼΖΙΝΕΣ, οἰωνοὶ, ὄρνιθες, προχόοι, λέβητες, tripodes, Heſychius & Varinus.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA L. CONSONANS INCHOAT.

DE LAGOPODE.

Lagopus in alpibus ſolum reperitur.

ALPIVM peculiaris auis eſt lagopus, præcipuo ſapore. pedes leporino villo inſignes ei nomen hoc dedére, cætero candidæ, columbarum magnitudine. Non extra terram in qua naſcitur ea veſci facile: quando nec viua manſueſcit, & corpus occiſæ ſtatim marceſcit. Eſt & ALIA nomine eodem à coturnicibus magnitudine tantum differens, croceo tinctu, cibis gratiſſima, Plinius 10.48. *Si meus aurita gaudet lagópode Flaccus*, Martialis lib.7. In alijs exemplaribus *lagopice* legitur, quod quidam ancillæ nomen interpretatur, quàm rectè ipſe viderit. in lagopode quidem prima breuis eſt, ſed licentia produci potuit. *Pinguemq́; vitijs albumq́;, nec oſtrea, Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare lagois*, Horatius Sermonum 2.2. vbi Acron, Aut(legerim, Lagois eſt auis quæ)carnem leporis habere perhibetur. aut genus piſcis quod in mari Italo non inuenitur. Λαγωΐνης, auis quædam, Heſychius & Varinus, ¶ Otidem auem, de qua inter Gallinas ſcribemus, Alexander Myndius *lagodian*(λαγωδίαν)cognominari ait. ¶ Eſt & herba lagopus, de qua plura ſcripſi in Lepore *a*.

Alia eſt etiã auis eodem nomine dicta.

Lagois.

Lagodias.

Lagopus herba.

Deſcriptio auis ex Alberto.

¶ Lagopus pedes habet leporinos, & villũ pro plumis, & malè volat: & ideo in ſpecubus ſub terra viuit. quòd ſi ad prædam aliquando proſilit, mox ea capta ad antrum redit & comedit, Albertus: tum hoc ex Plinio addit, non manſueſcere, captam mori, & citiſſimè putreſcere. Sed ex eo quòd illam è ſpecubus ad prædam proſilire ſcribit, nocturni generis auem exiſtimaſſe videtur. ſunt autem nocturnæ quædam aues pedibus ferè villoſis & pluma contectis, non tamen inferius quoq; vt nobis cognita lagopus. ¶ Lagopis, quos francolinos vocant, ager Vicentinus abundat, qui optimi ſaporis bonitate faſianos & perdices ſuperant, Zacharias Lilius. ¶ Eberus & Peucerus lagopodem *croceam* Germanicè interpretantur Emmerling/Goldammer, quod eſt genus paſſerum.

Lagopus pro francolino.

Auis ſuperius depictæ nomina varia & deſcriptio.

¶ Auis quam ego pro lagopode pinxi, à noſtris & montium incolis Germanicè nominatur ein Schneehůn/Schneeuogel/ein wyß Räbhun/ein wild wyß Hůn/Steinhůn, circa Lucernam Schrathůn, quæ vocabula vel à colore candido facta ſunt: vel à locis vbi degunt, niuibus ſcilicet & ſcopulis circa montium vertices. poſtremi ſignificationem non aſſequor. Bellonius Gallicè vocat *perdrix blanche de Sauoie*, id eſt perdicem albam Sabaudicam. Ego in Sabaudia Valleſijs finitima *arbenne* vocitari accepi. cui proximum nomen eſt *vrblan*, Italis in Lombardia vſitatum. Burmij in Rhætis Italicè loquentes appellant *rhoncas*, alibi *herbey*: alibi *perdice alpeſtre*: qui circa Tridentum habitant *pernise bianche de la montaigne*, id eſt, perdicem albam montanam. ¶ Ciuis quidam Curiæ Rhætorum vir non indoctus perdices albas in montibus Rhætorum inueniri mihi affirmauit, nihil à vulgaribus noſtris differentes, niſi quòd colorem, quem æſtate fuſcum & noſtris ſimilẽ habeant, hyeme in candidum mutent, quemadmodum & lepores in ijſdem montibus, quorum pedes etiam villoſos perdices illæ repræſentent. aiebat autem totas eſſe candidas, præter minimas quaſdam notas quæ circa aures nigricent. lagopodes ve-

rò (die Schneevögel oder Berghüner) quamuis eadem magnitudine ſint, non tamen eſſe perdicum generis: & in frigidiſſimis montium iugis vel cacuminibus morari, vbi ne frutices quidem vlli præ nimio frigore creſcere poſſunt: perdices locis non adeo frigidis reperiri, & maximè inter iuniperos. Eſt in Pyrenæis montibus perdicis facie, cuius rubra crura tegit pluma columborum more: ipſa tota candida. Hanc equidem puto Lagopoda Plinianam. Vbi locis inferioribus liquantur niues, altiora, & ſoli auerſa loca perſequuntur, in quibus nix perennat. Iccirco raro capitur in campis. Tanti candoris eſt, vt à venatoribus hoc ſolo, quòd niues ipſas ſuperat, viſu deprehendatur. Latet enim homine conſpecto: eoq; diſſimulato, ſeſe motu prodere cauet. Tanta ei fallendi fiducia, niuis ſimilitudine. In ſummis iugis imminentibus ei valli, cui Arbuſti cognomen eſt, qua fauces aperiunt iter in Tarraconenſem,

frequentiſſima. Tantæ verò ſunt ſimplicitatis, vt à venatoribus diſpoſitam lapidum ſeriem tranſilire non audeant: ſed ſecundum illam, quaſi ſecus murum inſuperabilem decurrentes in decipulas incidant. Aiunt Norici medici earum carnes eſſe ſaluberrimas. quarum eſu naturalis calor mirificè roboretur. Omnium carnium celerrimè corrumpuntur, Scaliger lib. de Subtil. ad Cardanum.

¶ Allata eſt ad me aliquando lagopus, initio Maij capta, magnitudine columbæ, tota candida, niſi quòd pennæ in cauda vtrinq; nigræ erant. pedes & digiti vndiquaq; hirſuti, vt in lepore. roſtrum quale galli corylorum dicti, quem attagenem interpretor. Auriculæ nullæ, nec aliquid aurium inſtar eminens, vt mireris cur auritam lagopodem Martialis dixerit. Amplius corpus mari, & à roſtro oculos verſus linea nigra, qua fœmina caret. Supercilia etiam, id eſt ſemicirculi ſupra oculos in mare magis rubent, in fæmina pallent. Æſtate fuſcam eſſe aiunt, non albam: eas verò quæ non aſcendant in mõtes, ne hyeme quidem albeſcere. vocem ædere non diſſimilem ceruinæ. prope niuem & glaciem degere in alpium verticibus tota hyeme. eadem in ijs quæ in perdicibus obſeruari, quòd oua humi pariant, & quòd gregatim volent nec in ſublime. cauis equorum veſtigijs per niuem aliquando inſidere, vnde ſi quis forte accedat ſubitò euolent. viatores propè admittere, minimè ſuſpicaces. capi interdum pane tantum obiecto, alio accedente à tergo. ¶ Guſtaui aliquando aſſatæ lagopodis carnem, ſubamarã guſtu alioqui non ingrato, & delicijs quæſitam. cutis eius nigricat. ¶ Lagopus (quæ Germanicè Steinhün vel Schneehün dicitur) non procul volat: & facile capitur, tanquam ſimplex & ſtolida auis hoc ferè modo: Lapides oblongo ductu diſponuntur, tanquam ad muri extruẽdi initium. eò cum peruenerint lagopodes, non tranſiliunt, ſed iuxta illum ſubinde aſcendunt deſcenduntq;. tum aucupes funem longum laqueis inſtructum iuxta eundem extẽdunt, & cum illic viderint aues, funem tandiu huc illuc trahunt, donec illæ collo illaqueentur, Stumpfius. Quin & ſimplicius interdum capiuntur: Aucupum alter pileum manu rotat, quem dum admiratur auis, alter cum longa arundine & laqueo accedit. Lagopodes hyeme fuſci fiunt, æſtate cãdidi: habentq; crura & pedes albo pilo tectos. incolæ montium aiunt carnes earum cibum eſſe lautum, ſalubrem & calidi temperamenti. capiuntur hoc pacto: Lapilli diſponuntur in longam ſeriem continui ad quam venientes aues cum non audeant tranſire metam poſitorum lapidum, ordine ſequuntur murulum illum, donec in extremitate eius incidant in laqueos & poſitas inſidias, Munſterus. ¶ In Septentrione genus eſt auium niualium, quæ in ſæuiſſima hyeme tantũ & magnis niuibus prodeunt, turdi magnitudine & ſapore, totæ candidæ, Olaus Magnus. Mihi quidem hæ aues vel lagopodes, vel eis congeneres videntur.

Caro eius in cibis laudata.

Qua ratione capiatur.

Attagen Creticus lagopodi ſimilis.

¶ Attagen vulgò in Creta *Taginari* vocatur: aliquibus attagas, vt Conſtantinopoli. Hæc auis noſtræ quæ Gallis vulgò *canne petiere* dicitur, perſimilis eſt. ſed canna noſtra non habet crura plumis intecta: attagen habet, & roſtrum nigrum, breue, prævalidum, corpus quàm canna gracilius. Reliqua, vt color etiam, ferè ſimilia ſunt. Sed attageni color inconſtans, reperitur enim totus candidus, quem conijcio nihil differre à perdice alba Sabaudorum, hoc eſt lagopode Plinij. Memini equidem Venetijs attagenem album videre. Itali ſiue albo ſiue alio colore inſignem *francolinum* appellant, Bellonius.

DE LAGOPODE VARIA.

ALTERVM etiam hoc lagopodis genus in Helvetiæ montibus reperitur. Auis huius generis quam deſcripſi, mas erat. ventre candido, & alis quoque albiſſimis. à poſteriori parte tamen pennæ aliquot partim fuſcæ, partim variæ (ποικίλαι) erãt. Caput, collũ & dorſum plumis fuſcis & maculoſis diſtinguebantur. collum ſupina parte plurimum albi, nigri parum habebat: prona partim varias, partim albas plumas. Pellicula ſupra oculos vtrinque ſemicirculi figura rutila eminebat. Roſtrum perbreue,

ue, nigrum: cuius pars superior incuruata, inferiorem canaliculatam in se recipiebat. Cauda digitos quinq; longa duodecim pennis nigris constabat, & duabus in medio candidis, & tribus aut quatuor varijs. Circa coxas densæ & multæ erant albæ plumæ, ad imos vsq; digitorum vngues adnatæ, ita vt nihil planè nudum appareret exceptis vnguiculis nigris. Vola pedis tantum & interna digitorum pars sine plumis erant. digiti tamen vndequaq; coëuntibus plumis tanquam pilis integi poterant. Magnitudo columbæ aut paulò maior. longitudo totius circiter palmos quinq;. ¶ Hanc auem circa Tridentum Italicè puto dici *otorno*, circa Verbanum lacū *colmestre*. Nostri priuatim Steinhun / id est saxatilē gallinam appellant: vt & præcedentem aliqui. sunt qui distinguendi gratia magnitudinis differentiam adijciant, (klein oder groß Steinhun.) conijcio autem secūdum hoc genus paulò maius esse. De priore quidem genere dubium mihi non est, quin sit lagopus prima Plinij, candida, &c. hoc secundū verò etsi dubitari fortè potest an secunda Plinij lagopus sit, quam à coturnicibus magnitudine tantum differre scribit, omnino tamen ad idem genus cum prima referri debet.

DE TERTIO LAGOPODIS GENERE.

Vidimus nuper tertiam quoq; huius generis speciem, initio Septembris captam, vario prorsus & maculoso colore insignem, albido & nigricante ferè passim distinctam, vētre tamen & maioribus alarum pennis candidis, magnitudine qua gallina sex mensium. Hæc forte attagen est Bellonij, aut ei proxima auis. hic enim attagenem lagopodis speciem facit. Est autem hæc inter lagopodes quod sciam maximè varia & maculosa.

¶ LALAGES, Λάλαγες, ranæ virides circa paludes, vel genus quoddam auis, Varinus. aliàs λάσαγες.

DE LANIIS, ET PRIMVM DE CINEREO.

A.

LANIVM cinereum nostrum, alij aliter Latinè Græcéve nominari posse coniecerunt. ego cum nulli veterum descriptioni satis eam accedere viderem, nouo nomine *lanium* appellare malui: quòd in alias aues non solum se minores sed maiores etiam aliquas laniando sæuire soleat. Germanica eius nomina habemus Thorntråer / Thornkreßer / quasi torquispinum vel spinilanium dicas. ferunt enim aucupes insecta à se capta & auiculas eum spinis veprium infigere, & circumtorquendo occidere, simul etiā rostro laniantem deuorātemq;. Item Nüntöder / Nünmorder / hoc est enneactonos, apud Westphalos, Hessos & Turingos: quòd singulis diebus nouem alias volucres occidere credatur. Circa Friburgum Heluetiorū Waldhäher / vel Waldherr. Angli vocant *a shrike a nynmurder*. In Anglia (inquit Turnerus) sæpius quàm bis nunquam vidi, in Germania sæpissime. Nomen huius apud nostros (Anglos) neminem inueni qui nosset, præter Franciscum Louellum tam animi quàm corporis dotibus equitem auratum nobilissimum. Itali *regestola*, nescio quam ob causam (forte quasi *regazula* voce diminutiua. nam *gaza* & *regaza* ijsdem pica est:) Circa lacum Verbanum *oresta*. alij *regestola falconiera*, quòd prædandi natura falcones & accipitres imitetur. vnde alijs *gaza sperniera* dicitur. circa Ferrariam *destolo falconiero*. alij gaza marina. gaza quidem pica est. refert autem hæc auis picā aliquo modo, cauda præsertim, & in genus etiam quoddā picarum sequit. alij *passera gazera*, quam aiunt magnas etiam aues nido suo appropinquantes morsu repellere: nisi hoc nomen forte minori tantum generi laniorum, quòd passeris magnitudinem non excedit, conueniat. Sabaudi *matagasse*: quibus etiam *agasse* picam sonat. alij *pie griayche*, id est pica Græca, vel *pie escrayere*. Galli quidam *arneat*: alij *pie ancrouelle*, quòd vnguibus *Nomina.*

ſuis paſſim adhæreat arborum truncis ita vt aliquando vix extricetur. Turcæ *gezegán*. Bellonius ſcribit vidiſſe ſe in Ægypto in ſæpibus volantes aues illas, quæ Gallicè dicuntur *pies grieches* (id eſt picæ Gręcæ) quæ (inquit) mures deuorant, vt tinnunculi.

¶ Turnerus in libro de Auibus Ariſtotelis tyrannum eſſe arbitratur, cui Ariſtoteles corpus non multò amplius quàm locuſtæ tribuit, criſtam rutilam ex pluma elatiuſculam, &c. inde nimirum quod propter ſæuitiam in cæteras aues tyranni nomen mereri videatur. Quanquam Ariſtot. (inquit) vnum tantum tyranni genus faciat, Colonienſes tamen aucupes tria genera eſſe cōtendunt. Primum vocant die groſſe Nünmörder, quod Angli etiam *ſchricum* nominãt: & ego Ariſtotelis mollicipitem eſſe conijcio. ſturnum magnitudine æquat, color eius à cyaneo ad cinereum vergit. Secundum genus eiuſdem eſt coloris, cuius & ſuperius, ſed paſſerem magnitudine non excedit. Hoc genus etiã in aues ſæuit. Tertium genus, quod Ariſtotelis tyrannus eſt, auicula eſt regulo paulò maior, criſta rutila redimita, & cæteris generibus (ſi aucupibus credere fas ſit) cęde & corporis effigie non diſſimilis. Secundũ & tertium tyranni genus apud Anglos hactenus nunquam videre contigit, & primum genus licet in Anglia ſit, pauciſſimis tamen notum eſt: ſunt tamen qui norunt, & *ſchricum* vocant. Primum genus ex iſtis à Turnero deſcriptis ſpinitorquus noſter eſt, magnitudine merulę, vel turdi ferè. alterum genus noſtri appellant ſpinitorquum minorẽ, ſpecie, colore & natura ſimile, ſed fringilla aut paſſere non maius. Tertium genus (quod Turnerus in lemmate hiſtoriæ tyranni Germanicè videtur Goldhenlin appellare, neſcio quàm rectè. Germani enim regulum ab aurea capitis nota Goldhenlin appellant,) à Turnero poſitum, non putauerim laniorum generis eſſe: & Turnerus ipſe non id ſe vidiſſe, ſed ab aucupibus audiuiſſe inſinuat. Vidi quidem in Italia minimum harum auium genus, vertice rubente, reliquo corpore cinereo, tenerum & molle tactu, in cibo laudatũ tanquã ſaluberrimum. (ſed hæ non ſunt quę Germanis Goldhenle dicuntur.) Eædem vel minimis lanijs paulò maiores ſunt, quę Italicè vulgò (circa Ferrariam) *verſ* vel *verle* dicuntur, roſtro, pedibus & colore maioribus lanijs ſimiles: vt *caſazui* etiã dicti, magnitudine media, magis ruffi dorſo, pectore varij, cætera ſimiles, *σικτοί*.

Tria Laniorum genera ex Turnero.

¶ Eberus & Peucerus lingulacam, id eſt glottidẽ Ariſtotelis, Dorendreer Germanicè interpretantur: quibus ego nullo modo aſſentior. Iidem mollicipitẽ, gallinaginem minorem faciunt, (ein Härſchnepff,) non vt Turnerus lanij noſtri genus primum.

B.

Deſcriptio huius auis.

Auis quæ Germanicè non ſine cauſa nominatur Nünmörder/huiuſmodi eſt: Magnitudine minimum turdorum genus ęquat, è longinquo contemplanti tota apparet cinerea. Propius autem inſpicienti, mentum, pectus & venter alba apparent, ab vtroq; oculo ad collum vſq;, longa & nigra macula, ſed nonnihil obliqua porrigitur. Capite tam grandi eſt, vt aui triplo maiori (modò roſtrum longius & maius eſſet) proportione ſua ſatis reſponderet. Roſtro nigro eſt, & mediocriter breui, & in fine adunco, ſed omnium firmiſſimo & fortiſſimo, vtpote quo manum ſemel meam duplici chirotheca munitam, ſauciauerit, & auium oſſa & capita confringat & conterat quàm ocyſſimè. Ala vtraq; nigra tota eſt, niſi quòd alba linea grandiuſcula, mediam vtrinq; alam tranſuerſim diſtinguat. Caudam picæ ſimilem habet, longiuſculam nimirum, & variam. Tibias & pedes pro ratione corporis omnium minimos, & eos nigros: alas breues, & veluti per ſaltus ſurſum atq; deorſum volitat, Turnerus. Ore eſt firmo, paruo & rotundo, pennis inualidis, ſed pedibus valet, Eber. & Peuc. Alarum pennæ multæ inferius albicãt. pennæ in cauda nigræ ſunt, ſed extremæ vtrinq; ſitæ albę, diuerſo modo. nam prima extremarum tota albet, ſecunda minus quàm prima, & tertia minus quàm ſecunda, quarta deniq; minus quàm tertia, ita vt vtrinq; ex quaternis pennis interior ſemper minus alba ſit exteriore. ſuperius tamen, hoc eſt circa orrhopygium, omnes albicant. qui color etiam in ventre & inferiore colli parte ſpectatur. Roſtrum, crura & vngues nigredine ſplendent. Roſtrum aduncum eſt vt ſperuerio. eius pars ſuperior valde inflexa deorſum duos angulos vtrinque efficit. inferior verò pars modicè ſurſum curuatur. Os ſubrubet intrinſecus, & lingua extrema (ni fallor) in fibras quaſdam diuiditur. Hæc ex obſeruatione propria.

C.

De eius cibo.

Viuit ex ſcarabeis, papilionibus & grandioribus inſectis: ſed non ſolis iſtis, verum etiam, more accipitris, auibus. Occidit enim regulos, fringillas, & (quod ego ſemel vidi) turdos. Tradunt etiam aucupes hanc picas quaſdam ſylueſtres interdum iugulare, & cornices in fugam adigere. Aues quas occidit, non vnguibus, vt accipitres, volando perniciter aſſequitur, ſed ex inſidijs adoritur, & mox (quod iam ſæpius expertus ſum) iugulum petit & cranium roſtro comprimit & confringit. Oſſa comminuta & contuſa deuorat: & quando eſurit, tantos carnis bolos in gulã ingerit, quantos rictus oris anguſtia poteſt capere. Oſſifraga dici poſſet, ſi eius illi magnitudo adeſſet. nam nec moribus, nec colore ab ea multum abludit. Præter morem quidem reliquarum auium, quando vberior præda contigit, nonnihil in futuram penuriã reponit. Muſcas enim grandiores & inſecta iam capta in aculeis & ſpinis arbuſtorum figit & ſuſpendit, Turner. ¶ Audio lanios noſtros plerũq; verſari inter frutices ſpinoſos, & cum cōſident caudam erigere. in ijſdem nidificare. fruticum & humilium arbuſtorũ ſummis ſurculis inſidere. inſanire nouies die: & ſingulo menſe horis viginti quatuor ægrotare morbo, quem quidam S. Ioannis appel-

Nidificatione.

Morbo.

appellant, Itali malum terræ, quo tanquam mortui iaceant. nullo non die viuum aliquod animal perimere, aues scilicet aut vermes (vt iulos & erucas) pręsertim hirsutos, quos circa spinam aliquā intorqueant. cantillare, & varias auium modulationes imitari latentes in sæpibus, vt aues ad se alliciăt capiendas. nam alioqui parum valent volatu. itaq; in ipso etiam aere operam dant vt volent sublimius, id est supra illas aues quas capere conantur: & celeritatem illarum varijs vtentes ipsæ anfractibus impediunt, donec defessas corripiant. sic turdis & similibus maiusculis auibus interdum potiuntur. alioqui muscas captant.

Venatione.

E.

Lanij facile capiuntur. nam cum vident auem aliquam caueę inclusam, desuper volant inuasuræ, tacta verò decipula mox concidit. ¶ Cicurantur aliquando à pueris accipitrum instar & aluntur, vt passeres captent è nidis. Audio Franciscum Galliarum regē, cicurem habuisse lanium, eoq; ad manum redeunte aucupari solitum. Omnium auium facilimè cicurantur, & mansuefacti carnibus aluntur, quę si fuerint sicciores, aut prorsus exangues, potum requirunt, Turnerus.

Quomodo capiantur & curetur.

F.

Hieron. Tragus lanios & alias aues rapaces in cibo improbari scribit. atqui minimum genus laniorum rubore verticis insigne, vt supra scripsi, in Italia delicatum & salubre habetur.

Qualis in cibo.

DE ALIO LANIORVM GENERE MAIORE.

SIMILIS hæc auis est superioribus lanijs, maiori præsertim: quam tamen duplo ferè vincit magnitudine, vt ad merulam ferè dupla sit. natura & species corporis eadem, nisi quòd alæ sunt ruffæ. Germanicè circa Argentoratum, Francofordiam & alibi Werkengel vel Warkengel nominatur, nescio qua ratione. Sed Albertus Aristotelis de hist. anim. caput tertium libri octaui enarrans, hoc nomen Germanicum pręcedentibus lanijs tribuit, ita vt cōmune potius quàm vni speciei proprium videri debeat. Aristot. quidem eo in loco picorum genera duo facit, maius & minus. Albert. verò ineptè (vt solet) pro pico auem *kya* vel *kyliam* nominat. *Kyliam* (inquit) Græcè est auis, quæ apud nos Warchengel vocatur: & habet rostrum non curuum (rostrum incuruum lego) nec vncos vngues, in quo genere species maior, ad magnitudinem merulæ accedit, minot verò paulò infra sturnum est. vtrisque color cinereus, & maculæ duæ nigræ iuxta oculos. Venantur aues paruas, quas rostro capiunt. Idem Albert. alibi (in Aristot. de hist. anim. 9.17.) pro certhio aue (suo nobis loco descripta) habet *rarycheus*, & Germanicè Warkengel interpretatur. Et alibi, Auis (inquit) Germanicè dicta Warkengel / venatur paruulam auem musicam, quam nos vinconē, quidam Germa. *sichendulam* vocăt (acanthidem intelligo, ein Zinßle / Zyschen /) ab imitatione soni ipsius auis. Sed lanij nostri varias auiculas, non acanthides tantum discerpunt.

Warckengel.

¶ MERVLIS affine quoddam genus est venaticum & captiosum, colore atrum, splendidè canorum, rectè ex eo venaticum (Ἀγρεὺς) appellatum, quòd ex auibus multas sui cătus permulsione ad se allicit, & capit: cuius ingenitę sibi præstantiæ hæc auis non ignara, eo naturæ munere ad se voluptate & cibo explendam vti videtur. nam ex sui cantus auditione & bellissimas oblectationes habet, & aucupio & venatione proximè ad se accedentium auicularū exsaturatur. Quòd si quando quisquā hanc captam

Ἀγρεὺς auis quæ cătus sui suauitate illectas aues capit & laniat.

conclufcrit in caueam, non modo canere omittit, verum pro feruitute fua à venatore pœnas filentio fumens, muta permanet, atque elinguis, Ælianus. videri autem poteft hoc genus lanijs noftris cognatum, cum & magnitudo, & natura venandiq; modus aues cantu allectas, conueniant. folus color ater non conuenit. Bellonius in Obferuationibus fuis Gallicis, Circa Gazam Syriæ (inquit) vidimus auem, quæ meo quidem iudicio fuauitate cantus fui cęteras plerasq; vincit, veteribus, ni fallor, venatica dicta. Magnitudine paulò fupra fturnũ eft, ventre albo, dorfo cinereo, vt molliceps auis quam Galli vocant *gros bec* à magnitudine roftri: cauda nigra, quæ alas eius excedit vt in pica.

DE LARO.

A.

Cepphus & larus quomodo differant. CEPPHVS eft qui vulgò *larus* dicitur, Scholiaft. Ariftophanis & Suidas. Ego cepphum è larorum genere auem effe non dubito: quando & inter Grammaticos veteres id conuenit: & locus vbi degunt victusq; ratio, & ingenium, vt conferẽti apparebit, non difcrepant. Lari quidem nomen latius patêre dixerim, quum & marini & fluuiatiles lari fint: cepphum verò & catarrhacten, larorum marina duntaxat genera effe, quæ colore & magnitudine differant. *Lege* plura in Ceppho *A.* Larus vox Gręca *Nomina.* eft, λάρος: Latinè *gauiam* reddunt, Gaza & alij. Larus in Pentateucho *gauiam* fignificat, Eucherius. Hebraicam vocem *fcharchaf* aliqui larum interpretantur. *vide* in Fulica veterum vel in Bubone. Larus Hebraicè *fchachaph* nominatur à morbo quo laborat. Hebræi vulgò cuculum fic vocant, quòd hæc auis prę cæteris fcabiofa appareat, P. Fagius. *Thachmas*, תחמס, Leuit. 11. exponitur auis quædam immunda & rapax. iuxta Thargum eft genus accipitris. LXX. & communis tranflatio larum verterunt. quidam vulgò interpretantur lufciniam, vt fcribit Munfterus. Deut. 14. LXX. γλαῦκα reddunt, Hieronymus noctuam. *Thargum* Hierofolym. habet *chatuphita*, חטופיתא, quod fonat raptorem aut harpyiam. Chaldæus *tarphita*, טרפתא, id eft laceratorem. Arabs *cataph*, בטאת. Perfa Hebraicam vocem retinuit. Perottus in Cornu copię, Gręci (inquit) larum fulicam vocant: quæ auis eft nigra aquatica, vulgò nota, paulò fupra magnitudinem columbæ. quam ego eius opinionem non probo. Sed de fulica tum veterum tum recentiorum, fuo loco fatis dictum eft. Albertus ex Ariftotele de hift. anim. pro laro habet *alerotz*, *Tria larorum genera.* ex Auicenna nimirum: & alibi *latrotz*. ¶ Larorum plura funt genera. Albi funt quidam, & minoribus columbis fimiles. His alij maiores & robuftiores funt, ac pennis denfius veftiti. His rurfus tertium genus maius eft, albis itidem pennis, extremis tantum vnguibus & collo nigricans: ijsq; cæteri omnes lari de pafcuis & fede tanquam regibus concedunt, Oppianus de aucupio. Buphagus genus lari, ab infigni voracitate dicti, nominatur Euftathio.

B.

Lari aefcriptio. Cepphus auis marina eft laro fimilis, Scholiaftes Nicandri. Lari leues ab Oppiano cognominantur, ob corporis leuitatem. nimirum quòd propter multas & denfas plumas (πυκινὰ πτερὰ lari dixit Homerus) leuiores fint corpore quàm appareant. Cataractes auis inftar lari minoris eft (προσόμοιος, id eft fimilis. ἴσος malim, id eft æqualis, fcilicet magnitudine. quanquam & fpecie corporis fimilis eft) robuftior & colore candido, accipitri palumbario fimilis, Oppianus. ¶ Larus coloris eft cinerei. inuenitur tamen & albus, qui apud mare victitat, Ariftoteles. Auis peralba illa gauia, Apuleius. Laris fenefcentibus pennas cœruleus color inficit, Oppianus. *Vide* plura ex eodem fuperius in *A.* Larus eft nigra auis (fine authore) lato oris rictu, hinc prouerbium *Larus hians*, Textor. Gauiæ gula tota ampla eft & lata, Ariftoteles.

C.

Vbi degat. Lari alij circa dulces aquas, alij circa mare degunt, vt fcripfi in *A.* Gauia illa peralba quæ fuper fluctus marinos natat, demergit fefe propere ad Oceani profundum gremium, Apuleius. Larus cinereus *De eiufdẽ cibo.* lacus & fluuios petit: albus apud mare victitat, Ariftot. Larus auis eft rapax & vorax, Suidas & Varin. Cibum à mari petit, ideoq; cum anate & harpa diffidet, Ariftot. Lari aues vt Eudemus fcribit, fublimeis cochleas furripiunt, ac ex alto deijcientes, magna vi ad faxa allidunt. itaq; efculenta teftis feiunctis eligunt, Ælianus. Delphini in littora eiecti à coruis, laris cæterisq; maritimis auibus exeduntur, Idem. *Natandi peritia.* ¶ Quod ad natandi velocitatem, vix auis vlla laro contenderit, Oppianus. ¶ Mergi & lari faxis mari- *Nidificatione & partu.* ritimis oua bina ternave pariunt. fed lari æftate, mergi à bruma ineunte vêre. & incubant cæterarum auium more: fed neutra earum auium conditur, Ariftoteles. Gauiæ in petris nidificant, mergi in arboribus. pariunt plurimum terna, fed gauiæ æftate, mergi incipiente vêre, Plinius. Fœtificant in petris, *Morbo.* prçcipuè à quibus potabilis aqua manat: vt fœtus eorum victu quidem marino, aqua verò (in potu) dulci vtantur: donec adulti nidos relinquant, quo tempore iam cibo fimul ac potu ex mari vtuntur, Oppianus. ¶ Perit larus mali punici grano, Ælianus.

D.

Cũ quib. amicitiã & inimicitias gerat. Lari hominum amantiffimi funt, & prope eos tanquam maximè familiares verfantur, ac vbi viderint pifcatores extrahere, fua retia, ceu prędæ participes adiungunt fe nauiculis, & clamore partẽ aliquam fi-

quam sibi postulant. Illi pisces aliquot proijciunt, quos lari statim vorant, & si qui alij fortè sagenas subterfugerint, promptè excipiunt, Oppianus in Ixeut. ¶ Larus cum monedula amoris coniunctionem habet, Ælianus. Harpen aliqui interpretantur animal marinum laro inimicum, (λάρῳ πολεμίαν,) Varin. Larus cibum à mari petit, ideoq; cum anate & harpa dissidet, Aristot. Aquaticæ, anates & gauiæ: harpe & triorches accipiter dissident, Plin. Ardea odit albos laros, Philes.

E.

Lari marinę auis penna à piscatoribus pelamydum ad hamum lineæ annexum alligatur, vt ab occurrente aqua sensim & leuiter agitetur, Ælianus.

F.

Lari in cibum hominum non veniunt, cùm impuræ habeantur tanquam aues rapaces, & piscibus & alijs etiam impuris (cadaueribus nimirum circa littora) viuentes. Prohibentur etiam in vetere testamento in translatione LXX. & Hieronymi. Homines inexplebiles legislator damnat, prohibitis in cibo passeribus & laris auibus, quæ cibos semper obuios (τὸ παρεμπῖπτον) colligunt, Procopius. ¶ Accipiter comedat inter alia cor lari cum sanguine & paucis de pectore carnibus, Demetrius Constantinop. Et rursus, Lari cor tantum & iecur voret accipiter. cæteræ enim eius partes graues & virosæ sunt. *Improbatur in cibo.*

G.

In epilepsia dant aliqui cerebrum gauiæ fumo siccatum atque concisum, infantibus vel pueris odorandum, perfectis autem ætatibus bibendum ad modum cyathi cum mulso & aceto tribus cyathis, Cælius Aurelianus. *Remediũ ex eodẽ.*

H.

a Larus auis nomen accepit à laris pisciculis quos appetit. ij verò sic appellantur & capiuntur in lacu quodam, qui Thessalonica distat itinere bidui, Siderocapsa verò dimidij diei, Bellonius. sed cùm authorum nullus huic etymologiæ patrocinetur, mihi quoq; ea parum arridet. *Etymon.* ¶ Λάρος pro aue paroxytonum est, & primam corripit. Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, Homerus Odyss. ε. cùm verò suauem significat, oxytonũ est & primam producit. Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ λαρὸν τετυκώμεθα δόρπον, Homer. Et alibi, Λαρὸν δὲ οἱ αἷμ' ἀνθρώπου. Dicitur autem λαρὸν, τὸ ἄγαν ἀρηρὸς τῇ ψυχῇ, παρὰ τὸ λα, καὶ τὸ ἄρω, ὅ ἐστιν ἁρμόζω, κρᾶσις τῶν δύο αα εἰς α μακρόν. Hinc superlatiuus λαρώτατος, primam & secundam producens apud Homer. præter canonem. nam secunda per omicron scribi debuerat, Eustath. ¶ Lycophronis interpres ἐρωδιὸν larum esse arbitratur, Cælius. sed erodiòs indubitatè ardea est. Κὴξ εἰναλίη, (Cex marina,) auis est marina similis hirũdini, vel larus, vel mergus, vnde genitiuus κηκός. ὅθεν ἴσως τὸ κηκάζειν ἐπὶ βλασφημίας, Eustath. & Varin. Κῆκες, lari, Hesych. & Varin. Κὴξ, larus secundum Appionem: qui & καύηξ dicitur. Τινὲς καὶ ἐφυΐαν (sic habet codex impressus) ἀποδιδόασιν, οἱ δὲ κέπφον. οἱ δὲ διαφέροντα ἀλλήλων, Hesych. Κάβηξ, larus Etymologo. In epigrammatis libro 3. titulo in naufragos legitur καύηξ per υ. Χ' ὡ μὲν ὑπὸ καύηξιν ἢ ἰχθυβόροις, λαρίδεσσι Τεθριῶντ', ἄπνους εὑρεῖ ἐν αἰγιαλῷ. versus sunt Leonidæ. Et rursus, Κὴγὼ μὲν ἁλιζώοις λαρίδεσσι Κέκλαυμαι. Videtur autem λαρὶς, diminutiuum à λάρος. Ἤ ὑ τέ τις καύηξ δινήεις ἁλμυρὸν πέλαγος, Antimachus apud Scholiasten in Argonautica Apollonij. Videtur aũt Græca vox καύηξ, per onomatopœiam facta: & similiter gauia apud Latinos, aut ad imitationem Græcæ. Καύαξ, larus, Hesych. & Varin. Καύηξ ἐρινοῦ προσκαθήμενος κλάδῳ, Lycophron. Et rursus, Καύηξ κυμάτων δρομεύς. exponitur autem à Scholiaste larus. Κάβηξ (Καύληξ, Varinus: quod non placet) larus, propter voracitatem. κάβη (καύη, Varinus) enim cibus est, Τῆς οὐδ' αἴθυιαι, οὐδὲ κρυεροὶ κάβηκες, Euphorion, vt Suidas & Varinus annotarunt. Lycophron tres senes, Calchantem, Idomeneum & Sthenelum καύηκας nominat, quòd senes & albi (cani) essent instar larorum. Καύης (καύηξ) enim larũ significat apud Ænianes. vnde & Hipponax, Κίκων δ' ὁ πανδάλητος ἄμμορος καύης, Isacius Tzetzes. Κέρβος, larus, Hesychius & Varinus. Οἱ δὲ κοράνησιν (cornicibus marinis) ἴκελοι κύμασιν ἐφορέοντο, Homerus. dicit autem Apion eandem esse auem quæ & larus, & æthyia vocetur, Etymologus. *Vide* in Cornice *H.a.* *Synonyma.*

¶ Fortè apodes illæ quæ toto mari cernuntur Plinio, & semper comitantur naues, gauiarum generis sunt: quod considerabunt ij qui iuxta mare habitant aut qui maria nauigant.

¶ Epitheta. Κοῦφοι τε λάροι, Oppianus. Λαρίδεσσιν ἁλιζώοις ἰχθυβόροις, Leonides in Epigrammatis. Κρυεροὶ κάβηκες, Euphorion apud Suidam. *Epitheta.*

¶ Larus pro homine rapace & fure accipitur, item pro parasito & pro stolido: vt ostendetur infra inter prouerbia.

¶ Larius lacus est Galliæ cisalpinæ vicinus alpibus, à fulicarum quæ ibi sunt multitudine appellatus. Græci enim larum fulicam vocant, Perottus. nos fulicam à laro differre ostendimus. quare magis probo Catonis sententiam, qui in Orig. Larius lacus (inquit) dictus est, quia Hetrusci larunem (aliàs *laronem*.) barones etiam pro viris fortibus quidam putant esse Latinum) vocant nobilem principem. *Larius lacus vnde dictus.* Lari insulæ dictæ, Λάρου νῆσοι, Aphricæ adiacent prope terram, Ptolemæus. Leuce insula dicta ab auibus albis, laris fortè aut ciconijs, Eustathius in Dionysium. *Lari insulæ.*

¶ g. Larus eadem potest quæ alcyon. Huius cor tenens ad mulierem partu laborantem ingredere, & mox pariet. Recedes autem mox vt peperit, ne & aliud quid (ipse vterus) subsequatur. Venter quoque eius aridus potus & gestatus, concoctionem maximè confirmat, Kiranides. *Superstitiosa de laro.*

De quorundam in laros metamorphosi.

¶ *h.* Vulgò celebratur opinio laros olim homines fuiſſe, qui primi venationem & prædam marinam exercuerint: deinde, ſic volentibus dijs, in aues mutatos, iuxta vrbes & portus volitantes, veteris etiamnum artis meminiſſe, Oppianus de aucupio. ¶ Aquam bibebat etiam Lamprus Muſicus: de quo Phrynichus ait, luxiſſe eum laros, inter quos mortuus ſit argutus ille Muſarum ſophiſta. In Pontica inſula, quæ Achillis inſula vel curſus dicitur, multæ ſunt aues, & inter alias innumeras lari, quę Achillis fanum colunt, vt ſcripſi in Æthyia. Epicureus quidam (apud Athenæum) cum placentam nimis calidam deuoraſſet, ἐξεφέρετο, (euomebat.) quo viſo Cynulcus ait, Ἀποφέρεται ἐκ τῆς βρογχοπαρατάξεως ὁ λάρος.

Larus Mercurio ſacer & Herculi.

¶ Homerus Odyſſeæ quinto Mercurium laro aſſimilat, non corpore, ſed motu & volandi ſuper mare impetu. Verba poëtæ hæc ſunt: Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικὼς, Ὅς τε κατὰ δεινοὺς κόλπους ἁλὸς ἀτρυγέτοιο Ἰχθῦς ἀγρώσσων, πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἅλμῃ. Larus Mercurio cōuenit, vtpote auis alba deo argiphontę. nam argòn album ſignificat. διὰ τὸ λευκὸν, ὅ ἐστιν ἐναργὲς, τοῦ λόγου. commendatur autem oratio cui præeſt Mercurius, cum perſpicua & quaſi candida fuerit. aut propter ſuauitaem, διὰ τὸ λαρὸν καὶ ἡδύ. laron enim ſuaue eſt. oratio autem res ſuauis & iucunda, Euſtathius & Varinus. Laro confertur Mercurius Odyſſeæ quinto. vt inde ſacer ei videri poſſit. ſed Herculi magis conuenit hæc auis, ſiue larus ſimpliciter, ſiue is qui buphagus nominatur. talis enim Hercules quoq; celebratur. nam Atheneus & alij tradunt fuiſſe eum βουθοίναν, id eſt integri bouis deuoratorem, inq; eo certamine Lepreum viciſſe, Euſtathius. Herculi propter voracitatem ſacer eſt larus, qui & βουβάρος cognominatur, Athenæus ab initio libri decimi. Ariſtophanes quidem in Auibus eandem ob cauſam Herculi larum attribuit: Si quis (inquit) ante hac Herculi bouem ſacrificârit, pro eo iam laro plenas & bene farctas placentas (ναστοὺς μελιτούττας) immolet. ¶ Τοὺς λάρους ἅπαξ εὑρόν ποτε ἐκβεβρασμένους, καὶ τούτους ἀνέπηξα εἰς τὴν δρῦν ἱερὰν τὴν πλησίον τῆς θαλάσσης, Paſtor apud Dionem Chryſoſtomum in Euboico.

Prouerbia Cepphus, larus.

¶ Prouerbia. Cepphus, larus: in garrulum ac vecordem dicebatur, præcipuè qui cuiuſuis rei cupiditate deceptus capitur, Eraſmus. *Vide* plura ſupra in Ceppho *h.* Laros vocamus ſtolidos, (τοὺς εὐήθεις,) quemadmodum & cepphos & otos, Euſtathius. Πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικὼς, *Matron parodus* de paraſito apud Athenæum. comparat autem paraſitum laro propter inſatiabilem in vtriſque voracitatem: vel propter nominis ſimilitudinem, tanquam à verbo λαρινεύεσθαι, quod eſt σιτίζεσθαι, id eſt paſci & ali: vnde & boues & ſues larini dici videntur, Euſtathius.

Larus hians.

¶ Larus hians, Λάρος κεχηνὼς, dicebatur vbi quis auidius inhiaret prædæ. eſt enim larus auis auida voraxque. Λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορῶν, Ariſtophanes in Equitibus, Cleonem ob rapacitatem larum vocans: quòd quemadmodum auis in ſcopulis obuerſatur, ſi quid piſcium poſſit venari, ita ille verſaretur in reipub. negotijs adminiſtrādis (in foro. τὴν δὲ πέτραν λέγει, διὰ τὸ βῆμα τὸ ἐν τῇ Πνυκὶ, Scholiaſtes,) ſuum interim agens negotium. Refertur hic trimeter apud Athenæum libro octauo. Ὀψοφάγους ὥστε τοὺς λάρους εἶναι Σύρους. Eſſe vti laros opſoniorū auidos Syros, Eraſmus. In Nubibus quoq; Ariſtophanes Cleonem vocat larum munerum & furti, Κλέωνα τὸν λάρον δώρων καὶ κλοπῆς. Larus hians, in rapaces & furaces dicitur. nam & larus auis rapax & vorax eſt, Suidas & Varinus.

Larus in paludibus.

¶ Larus in paludibus, Λάρος ἐν ἕλεσι: Suidas ſcribit dictitatum de ijs qui faciles ſunt ad dandum. ductum à laro aue, quę quia facile decipitur illiciturq;, proinde prouerbio locum fecit, Eraſ. Παροιμία ἐπὶ τῶν ταχὺ ἀποδιδόντων, Suidas & Apoſtolius. mihi quidem Eraſmi interpretatio non placet, tanquam lari dicantur qui faciles ſint ad dandum. neque enim talis eſt lari natura, vt liberalis ſit aut facile communicet: ſed contra potius rapax voraxque eſt. quare vel mendum in dictione ἀποδιδόντων ineſſe ſuſpicor, & ἀπατωμένων aut tale quid legendum: vel certè alio ſenſu accipiendum, vt de homine vorace, qui ſubinde ingerat egeratq;, vt ἀποδιδόναι, ſcilicet τὴν τροφὴν, pro eo quod eſt cibum egerere accipiatur. ferè enim omnes piſciuoræ aues famelicæ ſunt, & mox aluo reddunt quod acceperint.

Larus parturit. Lari vitam viuit. Emblema.

¶ Larus parturit, prouerbium apud Eraſmum, quod potius efferri debet Cepphus parturit. *vide* ſupra in Ceppho *h.* ¶ Lari vitam viuit, Λάρου βίον ζῇ, Ælianus in epiſtolis de mercatore perpetuò nauigante.

¶ *Gurgulione gruis, tumida vir pingitur aluo, Qui larum*, (producit primam quæ correpta eſt,) *aut manibus geſtet onocrotalum*, Alciatus in Emblemate *Gula* inſcripto.

DE LARORVM GENERIBVS DIVERSIS

quorum mentio fit apud recentiores.

An lari de genere milui dici poßint.

Qvæ de laris eorumq; generibus diuerſis, (quæ magnitudine & colore differunt, & locis etiam, cum alij circa aquas dulces degant, alij circa mare,) apud recētiores obſeruaui, vnum hîc in locum digerere placuit, ita vt primum illa ponerem quæ ad laros in genere pertinere viderentur, deinde quæ ad genera ſingula priuatim.

¶ Larus eſt de genere milui, tam in aqua natans ad prædam, quàm in aere volans, Albertus. Mihi miluis adnumerare aut cognatos facere laros nequaquam placet, cum palmipedes ſint omnes mihi cogniti lari, roſtro oblōgo & recto ferè, (vel in extremo modicè inflexo,) non breui & adunco vt milui, magni-

magnitudine, columbæ plus minus, alis oblongis & validis, quæ pari cum cauda longitudine extenduntur, colore in eisdem cinereo, reliquarum enim partium colores differunt, cruribus breuiusculis, corpore leuissimo, multis & densis plumis induti, multa circa pellem pinguedine, clamosi, volaces, famelici, pisciuori, &c. ¶ Lagus (corruptè pro *larus*) est auis aquatica, mergo vtcunq; moribus cõtraria. Nam sicut mergus tempestatem maris fugit: sic larus in tempestate lædatur & ludit, Iorath. Larus est auis quæ & in aere volat, & in aqua natat, Elicius in Leuit. Vulgò vocatur *rasse*, Obscur. ¶ Gauiæ palustribus in locis per hyemem latent, Gaspar. Heldelin. videtur autem non laros (quos Aristot. latere negat. apud nos quidem non latere certum est) gauiarum nomine intelligere, vt debuerat, sed aues illas quas aliqui *vanellos* vocant, nostri Gyfitz: quæ larorum & magnitudine & leuitate sunt, & similiter clamosæ, vnde & per onomatopœiam vtrisq; idem inditum nomen: & à Germanis Oceani accolis lari etiam Gyfitz appellantur: sed alijs multis tum corpore tum natura differunt.

Descriptiones larorum ex diuersis authoribus.

¶ Larus in Creta vulgò antiquum nomen Græcum retinet, *laros*, Bellonius. *Crocali* vel *crocay* gauię vulgò nominantur circa Adriaticum mare, aliæ albæ, aliæ cinereæ, (sunt qui crocalos mihi dixerint aues esse albas, in dorso aliquid fusci habere, rostro falcato, pedibus nigris:) in alijs Italiæ locis, vt audio, *rondene marine*, id est hirundines marinæ, quæ & nigræ & albæ inueniantur, & piscibus viuant: alibi *hoche marine*, id est anseres marini, non à magnitudine, sed forte quòd similiter palmipedes sint. ¶ Larus Gallicè vocatur *mouette*, & alibi (vt ad Oceanum circa Dieppam) *maune*, Bellonius. alibi *gabian*, à Latino nomine gauia. Germanicè Mewe/ vt quidam putant, Murmellius. à qua voce etiam Gallica *maune*, detorta videtur. est autem onomatopœia: vt & Mawen de voce felium, quam gauiæ aliquo modo referunt. Laros est auis alba marina quam nos *melbam* (*meuuam*) vocamus, Albertus. Sed video etiam laros qui circa dulces aquas viuūt Mewen vocari, vt commune hoc nomē sit: marinos verò Seemewen priuatim. Aues quædam palmipedes habent aliquando partem aliquam qua comprehendant ea quæ sunt in aqua, & collum illis est sicut harundo piscatorum, & ideo est longum: rostrum verò eis pro hamo, Albertus ex Aristot. de partib. anim. 4. 12. Et talis est (addit Albertus de suo) auis quæ meba Germanicè vocatur. Audio etiam alicubi Meerschwalm/ id est hirundinem marinam vocari, vt & ab Italis quibusdam: circa Gandauum Miesen/ tum fluuiatiles tum marinas gauias. ¶ Illyricè *Wlastowige* vel *morska*. ¶ Gauiæ aduolantes ad piscatores qui retibus piscantur, copiæ piscium capiendæ spem faciunt. ¶ Imminente vento, sublimes in aëre volitant & vento se obuertunt: quod & veterum quidam de cephis prodidit. Dicuntur etiam precedere accessum maris clamantes, & vulgo accedentis maris signum seu nunciæ habentur.

Nomina diuersis gentibus lari nunc appellantur.

DE LARIS QVI CIRCA AQVAS DVLCES DEgunt, & primum de cinereo, quem sic cognomino quòd plus cinerei habeat quàm reliqui.

GAVIA cinerea, quæ ad flumina & lacus ascendit, querula semper & clamosa est, pisciculos captat & vermes ad ripas lacuū, Turner. Hęc Italicè circa Comum *galedor* vocatur, circa Verbanum lacum & alibi *galetra*, Gallis *gauian* vel *mouette*, vel *glaumet*. Sabaudis *grebe*, vel *griaibe*, vel *beque*, vel *heyron*, quamuis ardeæ potius id nomen conueniat. Germanis Meb/ Mew/ Mieß/ nostris Holbrod/ Holbrüder/ circa Acronium lacum Alenbock. Anglis *secob*, *seegel*. Turcis *baharė*. *Vide* plura paulò ante de communibus larorum generi vocabulis. videntur enim pleraq; huic etiam generi quod circa dulces aquas degit vel simpliciter attribui, vel fluuiatilis differentia adiecta. quamuis non deesse puto è vulgo qui fluuiatiles etiā laros, impropriè marinos cognominent, (vt Germani quidam & Itali hirundines marinas) propter speciei similitudinem. ¶ Apud Frisios audio hanc auem Kabel vel Mew vocitari, quę rusticos arantes sequatur propter vermiculos: perquam φιλόστοργον esse in sobolem, oua terna parere, idq; in magnis gregibus, ita vt aliquando ducentæ trecentęve per interualla dispositos habeant nidos: oua colore & magnitudine similia esse ouis auium quas Schrien appellant. ¶ Meaucæ (aliàs *Meancæ*) aues ab imitatione vocis nominantur, colore cinereo, &c. Albertus. *Vide* plura supra in capite De anatibus Germaniæ inferioris & maritimæ. Eberus & Peucerus gauias cinereas Germanicè interpretantur Kybitz: quæ colore (vt scribunt) cinereo propemodum nigricant, ventre albent, cristam capite gerunt, amnes & flumina petunt victus causa. Ego nullam gauiam cristatam circa aquas dulces versari adhuc cognoui. *Kybizam* quidem nos *vanellum* aliàs dictam auem vocamus, quæ cristata est, sed non gauiarum generis, colore viridi ferè, &c. interim scio idem kybizæ vocabulum ad gauias quoq; transferri. ¶ Gauia communior apud nos, huiusmodi est: Crura rubent, membranis digiti rubris sæpiuntur, rostrum quoque leniter incuruum rubet. magnitudo parum superat columbam, oblongior. alæ magnæ & oblongæ. color vndique albus, in dorso tantum & alis cinereus. extremæ & longiores alarum pennæ altero latere albæ sunt, altero partim albæ partim nigrę. Tota leuis est ac plumis abundat. parum carnis habet. Os etiam interius totum & lingua rubent. Linguæ extremitas bifida est.

Nomina.

Larorum fuscorum ingenium & mores.

Gauiæ cōmunis descriptio.

DE STERNA.

EIVSDEM generis eſt & alia parua auis, noſtrati lingua *ſterna* appellata, quæ marinis laris ita ſimilis eſt, vt ſola magnitudine & colore ab illis differre videatur: eſt enim iſte larus, marinis minor & nigrior. Tota æſtate tam improbè clamoſa eſt, quo tempore parturit, vt iuxta lacus & paludes degentes, immodico clamore tantum non obtundat. hanc ego ſanè auem eſſe credo, cuius improba garrulitas adagio, Larus parturit, locum fecit. volat ferè perpetuò ſuper lacus & paludes, nunquam quieſcens, ſed prædæ ſemper inhians. Nidulatur hæc in denſis arundinetis, Turnerus Anglus. Friſij quoq; hanc auem

Stirn. Stirn appellant: & aiunt eſſe coloris fuſci, clamoſam, laro proximè deſcripto minorem, minus albam,

Spyrer. vertice nigro. Cruribus & roſtro rubet vt ſuperior. Circa Argentinã Spyrer appellant, noſtri Schnirring.

Schnirring. capitur aliquando virgis viſco illitis circa Limagum noſtrum. ex alto ad prædam piſcium ſe demittit. Volant aliquando frequentes, nimium clamoſæ.

DE LARO PISCATORE

ETSI larorum genus omne piscari & piscium præda victitare solet, hunc tamen priuatim piscatorem circa Argentinam appellari audio, ein Fischerlin. Circa Oppenhemium eandem, aut aliam certè similem gauiarum generis auem vulgò Fel vocitant. albicare eam aiunt, vertice nigro. Minor est hic quoque laro cinereo, vertice nigro vt sterna, rostro & cruribus è fusco pallidis. volatus celerrimi, & dum pisces captat etiam in aquam se mergens, quod larus cinereus non facit. Sunt qui etiam aquilæ speciem quæ circa paludes anatibus ac piscibus insidiatur, piscatorem (Fischer) Germanicè nominent. Fischerlin. Fel.

DE LARO NIGRO.

LARVS hic niger eſt roſtro, capite, collo, pectore, ventre & dorſi parte ſuperiore ſaltem (neque enim ex pictura de toto iudicare licet) alis cinereis, vltra caudam extenſis: cruribus leui rubore notatis. Circa Argentoratum Meyuógelin/ id eſt auis Maij appellatur.

Meyuógelin.

Haud ſcio an idem ſit larus ille niger, qui in Germania inferiore, vt circa Gandauum, Branduogel nominatur, à colore nimirum. nam & ceruos & vulpes colore nigricantes Germani vocant Brandhirtz & Brandfúchs. Laro cinereo maiorem eſſe aiunt, & homines perquam auerſari. Alibi meuam nigram appellant, ein ſchwartzen Mew. & forſan eadem fulica veterum fuerit. Albertus quidem fulicæ & mergi nigri appellatione non fulicam noſtram, (ein Bölhinen / quæ forte alia quam veterum fulica eſt, (ſed larum nigrum accipere mihi videtur. *Vide* ſupra in Fulica *A*. & in Capite de anatibus Germaniæ inferioris.

Brandvogel.

DE LA-

DE LARIS MARINIS, ET PRIMVM *de albo.*

LARVS marinus Anglicè nominatur *seecob*, vel *seegell*: etsi Turnerus larum simpliciter ita interpretatur. Eberus & Peuc. laros albos marinos etiam Germanice Seegallen vocant, & Albuken. albæ sunt (inquiunt) hæ gauiæ, & in mari circunuolitant coniunctę fulicis. Gauiam albam à fulica parum differre arbitror, solo nimirum cirro & rostro, Turn. In petris & rupibus marinis nidificat, Idem. Aues quædam maritimæ ita callidæ sunt vt rarò capiantur, vt quam Græci *chikyloz*, nos melbam magnam vocamus: hæc enim valde cauet retia aucupis, cum verò capta est, optimè cicuratur, Albert. in Aristot. de hist. anim. 9. 12. vbi Aristot. hæc de cinclo scribit. Catarrhactes (de quo supra scripsimus) fortè ea species lari est, quæ apud Frisios vocatur Seemew / id est larus marinus, maximus in larorum genere, miluo ferè æqualis: qui cadaueribus (etiam hominum) vescitur, & in fame etiam anates rapit: semper in mari volitat, oua apud Frisios nō parit. Alba quædam auis duorum generum, maior & minor, volat super aquam, & aliquando residet & natat in aqua: nostri Mere (lego Mew) vocant. pisces venatur, & cadaueribus aquę innantibus vescitur, Albert. Et alibi, Pisces captat auis alba marina quam nos melbam vocamus. ¶ Galancas, γαλαγκὰς, vulgò hodie à Græcis vocatur, auis columba maior, quæ aquæ innatat, nec mergitur, albissima: hæc an gauiarum generis sit quęrendum.

¶ Gauiæ marinę, ab accolis Oceani Germanici (vt supra scripsi) *kybitzæ* per onomatopœiam nominātur, & generali vocabulo See oder Meruógel. Has nautæ aiunt ventorum & tempestatis vi è suis locis procul impelli, & vt ipsi loquuntur in alia atq; alia maria peruenire. cuius autem singulæ regionis

Diuersæ gauiarum marinarũ species. ſint alumnę facile ex ipſa ſpecie dignoſcũt. Magna celeritate propter vim tempeſtatis vrgentis aliquando ad maximas naues aduolant, ceu circa ſummos earum malos quietẽ & protectionem quærant, & in ipſas aliquando naues incidunt. Videntur & clamore ſuo tanquã galli mutationem tempeſtatis prænunciare, vnde nautæ pleriq; de nauigatione ſua conſilium capiunt. Pleræq; ſunt albæ, quædam ad cæruleum vel cinereum colorem dorſo & alis inclinant, ventre interim albo. Britannicis circulus rubicundus collum inſignit, vt Danicis niger: Luſitanicę paulò maiores cęteris capita acuminata & plumis criſtata habent ferè vt vpupæ: Pruſſicarum capita partim albo, partim nigro colore diſtinguuntur.

DE LIBYO.

LIBYVS, Λιβυὸς, & galgulus pugnant, Ariſtot. de hiſt. anim. l. 9. interprete Gaza. pro galgulo quidem Græcè κελεὸς legitur, quam ego auem nõ galgulum, ſed gallinulis aquaticis adnumerandam cenſeo. Rurſum inferius eodem capite hæ duæ aues Λιβυὸς & κελεὸς inter amicas nominantur. cauſam addit philoſophus . quoniam celeòs iuxta fluuios & nemora degat, libyus (Gaza hîc *lædus* vertit. Albert. tranſlatio habet, *dedos* ſerpens manet in lapidibus & montanis) verò ſaxa & montes incolat. ſuiſq; locis vterq; contentus degat pacificè. Quamobrem ſuperiorem locũ aut deprauatum, aut abundare iudico.

DE LINARIA.

LINARIAM hanc auiculam appellaui, imitatione Gallorum qui *linotam* vocant, quod lini ſeminibus potiſſimum veſcatur. etſi Ruellius *linotam* vulgò dictam auiculam, miliariam interpretetur. dicuntur autem miliariæ aues quædam à rei ruſt. ſcriptoribus quòd incluſæ milio ad cibum pingueſcant: *vide* infra in *M.* Elemento. Ea quam nos hîc pinximus paſſeris eſt magnitudine & ſpecie, colore ſubruſ-*Linariæ deſcriptio.* fo aut teſtaceo, paſſim etiam nigricans aut fuſca, cùm alibi, tum maximè cauda, alis extremis & dorſo, venter teſtaceus colore maculis aſpergitur fuſcis. crura ferè punicea. A milio aues miliariæ dicuntur, vt Varroni placet, quòd (vt arbitror) ad hanc frugem cateruatim ſe conferant, eoq; veſcentes pingueſcãt. Vulgus Gallicum *linotas*, vel melius *linarias* appellitat. quia cùm rarior apud nos ſit vſus milij, ad linum & cannabim turmatim aduolent, ſicut carduelesad carduos. inde nomen adhuc vulgò remanſit, Ru-*Nomina.* ellius. ¶ Italicè *fohonelo* dicitur, vel *fanello*, alicubi *canuarola*, nimirum à cannabi. ¶ Gallis, *linotte.* Sabaudis, *lynnette.* ¶ Germanis, Lynfinck / Schöſzlin / Henffling / Flacksfinck. Friſijs priuatim Rubin. ¶ Anglis *linota.* ¶ Turcis *gezegén.* ¶ *Vide* quædam in carduele ex Alberto.

¶ Eberus & Peucerus eleam ſiue veliam auem ſcribunt eſſe paruam, colore pulchro, infernè croceo, quæ voce valeat, & æſtate vmbroſa, hyeme aprica loca petat. Germanicè interpretantur Zigelhempfling: & alteram eius ſpeciem, cineream cognominantes, Heidenhempfling. mihi hæ linariæ ſpecies, his quidem nominibus, ignotæ ſunt. Eleam quidem auem, vel potius heleam à paludibus quas ab arundinibus ſummis inſpectat dictam, neque linariam, neque aliquam eius ſpeciem eſſe arbitror.

¶ Gyb. Longol. linariam ſiue miliariam eſſe rubetrã (*batin* Ariſtotelis) putabat, quòd rubis crebrò inſideat. Sed quum Anglorũ *buntinga* (Germanorum *Gerſthamera*) in rubis tam frequens ſit, quid vetat quò minus & ipſa quoq; batis dici poſſit? nihil itaq; de hac aue (bati) certum habemus, Turnerus.

¶ Suauiter canit linaria, eaq; gratia vt carduelis alitur. Cibus apponitur cannabis, panicum & auena

auena fracta, inuicem permixta plerunq;. Dum in caueis alitur, corripitur quandoq; comitiali morbo. ¶ Acanthides, cardueles & linariæ, cornu suspensum rostro trahunt: sed post potum temerè delabi sinunt, Albertus. Cum in libertate adhuc est linaria, si accipitrem persequentem euaserit, mirificè cantu sibi de salute gratulatur. ¶ Quomodo capiatur leges in Carduele E. ex Alberto. ¶ Est & linaria herbæ nomen apud recentiores, cui folia lino similia.

De huius auis cantus suauitate, cibo & morbo.

Auis quæ linaria seu canabicea, interpretatione vocabuli Germanici dicta, duorum est generum. Vnum mite, ein Henfling oder Krauthenfling/ alterum magis ferum, quod nostri à lapide, ein Steinhenfling appellant. Prima igitur inter ipsas differentia est naturæ, quod alterum altero magis domesticum. Altera colorum, primo enim secundũ genus magis rubet in capite atq; pectore. Tertia vocis: nam primum genus excellit artificio imitandi, & cãtus diuturnitate: quod etiam alijs quæ cura aluntur intra solet accidere. nam si alitur cum luscinia aut fringilla, earum voces propemodũ exquisite imitatur, optimè tamen omnium cantilenam fringillæ, quæ Reitherzu appellatur. ad quam alludens Ioan. Stigelius, poeta præstãtissimus ita canit, *Lingua nec obstabit nugacis garrula sturni, Quo fringilla minus carmen equestre sonet.* Vtrunq; genus, cannabis, raporum, papaueris semine vescitur, sed quia cannabis pinguescunt nimium, ideo ei sal immiscetur. Si autem solo nutriuntur papauere, excæcantur, vt cardueles. Dempti è nidis implumes, aluntur iusculo trito cum aqua è papaueris & rapi seminibus, quod eis ligno instillatur, donec ad cibum capiendum vsu assuescant. Intra parietes, vt quidam existimant morbo corripiuntur comitiali, quo propter salacitatem laborare coturnices & passeres notum est: sed fortasse sideratione extinguũtur, subito enim concidũt vt & sturnus & fringilla, & aliæ quędam. Hæc de duob. generibus vulgaribus. Linarię tertium genus est quod nostri ein Tschetscherle/nominant, à vocis sono, minus corpore, simplicius colore, asperius cantu. idq; non omni anno aduentat: quia autem sonorum admodum atq; garrulum, aucupes pro illicibus vtuntur, Georgius Fabricius in epistola ad Gesnerum.

DE LINARIA RVBRA.

LINARIAM rubram hanc auem vocare volui, quòd linarię suprascriptæ congener videatur vel nomine apud nostros aucupes, etsi rarius capitur. Schosserle appellant, aliqui (ni fallor, vt circa Francofordiã ad Mœnum) Stockhenfling: Itali circa Verbanum lacum *finett*. Considerandum an hic forte sit Oppiani *aster*, nisi is carduelis vulgò dicta est. Cãtu non adeo probatur vt superior. Magnitudine & figura rostri ad ligurinũ accedit, colore differt. Cocci color in vertice saturatus. In pectore & supino collo, & vltimę dorsi pennę eundem colorem dilutiorem & non continuum habent: licet nonnullæ in pectore valde rubeant. Ventris color albicat, alę subnigræ. Ceruix & dorsum dimidium superius pennas è fusco ruffoq; mixti coloris habent. rostrum flauet, sed medius superioris partis angulus liuet, breue, ex lato in acutum desinit. ¶ Hæc auis Norimbergæ, vt audio, Tschütscherle vocatur. Aduolant aliquando turmatim, & ferè pestilentia breui sequutura expectatur. *Lege infra in Salo.*

LINVRGI aues, Λινουργοὶ, capiuntur laqueis (παγίσι καὶ βρόχοις) vt anates & cenchritæ, & alia anserum genera, celeresq; phelini & phalarides, Oppianus lib. 3. de aucupio. vnde nos facile linurgos aues aquaticas & palmipedes esse conijcimus, quæ forte lini seminibus obiectis pascantur illicianturq;, vt cenchritæ milio. mox enim subiungit poeta, aues iam nominatas aliasq; plurimas ex amphibijs, obiectis circa lacuum amniumve ripas, hordei, olyræ aut milij seminibus decipi.

DE LOXIA.

HANC auem lingua Germanica Krützuogel/id est cruciatã, vel Krummschnabel/id est *curuirostram* appellat, Illyrica *krziwonoska*, id est nasicuruam, à rostri figura vtraq;. Sola enim hæc auiũ summas rostri partes ac mucrones inuicem transponit ac decussat, quare nos loxian ab obliquitate nominauimus. Capitur apud nos interdum, sed frequentius vt audio circa Bernam, vel potius circa S. Gallidi oppidum, vbi syluæ abietum plures sunt. magnitudine supra maximum parum, colore per corpus vario, quem tempore etiam & ætate mutat. Habui ego nuper Septembri captum nigricantem, qui sequente mense colorem mutabat in magis rubicũdum. Primum rubere solent pectore, vẽtre, & collo inferius, deinde flauere. Cœruleus in vertice, ceruice, & circa oculos color apparet: in cauda & extremis alis è subruffo nigricans. Crura rubicunda. Hyeme prę sertim colorem mutat. Sunt qui colores eius quotãnis mutari asserant, ita vt nunc ad flauum, nunc ad viridem, rubrum aut cinereum magis declinet. Frigoribus gaudet, & canit: æstate ferè silet cum cæterę aues canunt. Nidificat Ianuario mense aut Februarij initio in abietibus, quarum nucleis etiam vescitur. pulli quidem eius multò ante capiuntur quàm a-

Linurgi.

liarum auium. Vorax eſt auis, ſimplicis & ſtolidi ingenij, caueis incluſa roſtro ac pedibus ſurſum deorſumq; reptitat. hominē ferè nihil reformidat. Cepi aliquādo manu ſylueſtrem (niſi illa fortè alibi cicurata euaſerit) quæ ad alteram quam in cauea alebam aduolauerat. Cannabis ſemine in primis delectatur. Cùm ſatis biberit, pocillū roſtro reijcit, ſi extrahere poſſit: fortè quòd imaginem ſui cōſpiciat. Cantillat interdum ſatis ſuauiter. Audio eam cadaueribus quoq; veſci, æſtate non inſuauem eſſe in cibo. ¶ Quærendum an hæc ſit Ariſtotelis chlorion: etſi illam potius, quam galbulam Latini vocant, hodie vulgò *regalbulum* circa Bononiam, chlorionem eſſe coniectem. ¶ Loxia reuera eſt quam noſtri ein Krinitz appellant: quia roſtro crucem tranſuerſam exprimit: & colorem mutat: & in rotundis caueis, ſcandendo ſe roſtro ſuſpendit. Quidam eos continenter alunt ſuperſtitione perſuaſi, eas domos, in quibus ſint, non conflagrare incendio, Georg. Fabricius in epiſtola ad Geſnerum.

DE LVSCINIA.

A.

Nomina. LVSCINIAM ex Latinis pleriq; alio nomine philomelam nuncupant, vt hirundinem Prognen, propter fabulam quam in Hirundine retuli. Græcorum verò plerique philomelæ nomine non luſciniam, ſed hirundinem accipiunt. Philomela dici debet non *philomena*, ſuffragante Pauſaniæ authoritate, qui Φιλομήλαν dicit, Cælius. ¶ *Thachmas* Hebraicam vocem, aliqui luſciniam interpretantur, alij aliter: *vide* in Laro *A.* ſic & ranam, aliqui luſciniam, alij aliter. *vide* in Gallo ſyluatico. ¶ *Enondon*, ruſciniolus auis, Syluaticus. vox corrupta videtur à Græca aedon, ἀηδὼν, quæ luſciniam ſignificat: vt & *audon*, apud Auicennæ interpretem. *Odorbrion*, id eſt ruſſignolus auis, Syluaticus. Hodie vulgò à Græcis *adoni* vel *aidoni* vocatur, Bellonius. ſcribunt autem ἀδονὴ ἀηδόνη vel ἀϊδόνι. ¶ Italicè *roſignuolo*, *roſcignolo*, *ruſcigniuolo*, *roſcignuolo*, *vſcigniuolo*, *luſigniuolo*. Luſcinia æſtate cùm colorem vocemq; mutauit, in Italia alio nomine appellatur, Ariſtot. Hoc nomen (inquit Niphus Italus) quo luſcinia æſtate dicatur, nō eſt traditum à Latinis nec notatum: licet Albert. dicat apud Italos hyeme luſciniam dici vniſonum. ¶ Hiſpanicè *ruiſſennór*. ¶ Gallicè *roſsignol* vel *rouſsignol*, quod tamen nomen (Bellonio teſte) etiam phœnicuro attribuunt, appellantes illum *roſsignol de mur*. ¶ Germanicè Nachtgall. ¶ Anglicè *nyghtyngall*. ¶ Illyricè *ſlawik*.

B.

Deſcriptio auis. Luſciniarum color æſtate mutatur, Plinius & Ariſtot. Luſcinia tum colorem tum cantum mutat, Iidem & Clemens in Pædagogo. Poetæ hāc auem à ceruicis colore χλωραύχενα & ποικιλόδειρον cognomi-

gnominant: id est collo insignem vario, aut viridi, nisi synecdochicè per collum vocem accipias, quam variam & floridam edunt. Lusciniæ & atricapillæ proprium est præter cæteras aues vt linguæ summo acumine careant, Aristot. Linguis earum tenuitas illa prima non est, quę ceteris auibus, Plinius.

C.

De luscinia cibo, Philomenę vermibus victitant, formicas auidissimè legunt, & oua earum, & ex his conualescunt infirmæ, Albertus. Plura de cibo earum leges infra in *E.* ¶ *Nidificatione,* Nidificant ferè inter frutices & in sæpibus loco denso non procul à terra. nidum è folijs arborum, paleis & musco parant oblongum. ¶ Luscinia aliquando coit cum *xanthiuro*, (phœnicuro,) Christophorus Encelius. ¶ *Partu,* Parit æstate quinque aut sex oua, Aristoteles. Vere primo parit, cum plurimum sena oua, Plinius. Minores aues, vt philomena & alauda, semel anno pariunt quatuor aut quinque oua, Albertus. ¶ Cuculus cum in aliarum auicularum, præcipuè currucę, tum in luscinię nido aliquando parit, vt audio. ¶ *Vigilia,* Hesiodus testatur lusciniam solam ex omnibus auibus somni expertem esse, seduloque in vigilijs versari, Ælianus in Varijs. Luscinia peruigil custos cum oua quodam sinu corporis & gremio fouet, insomnem longæ noctis laborem cantilenæ suauitate solatur, quò possit non minus dulcibus modulis (vt mihi videtur) quàm fotu corporis oua animare quæ fouet, Ambrosius vt quidam citant. Neque quantum lusciniæ dormiunt, Οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνώουσι, (prouerbium quod recitatur à Varino,) in eos conuenit qui somni parcissimi sunt. Lusciniæ minimum dormire feruntur, vel propter Ityn extinctum, vel ob timiditatem. Equidem magis arbitror dictum, quòd lusciniæ vernis mensibus per omnem ferè noctem perpetuo cantu garriant, Erasmus Roter. Ἀηδόνων ἐπὶ (ἐστὶ) μὲν ὕπνου τὸ ἐλάχιστον, ἐπὶ δὲ λύπης τὸ σφοδρότατον, Hesych. ¶ *Latitatione,* Luscinia æstate adulta non diu apparet. abdit enim sese & latet, Aristoteles. Hyeme non cernitur, Plinius. Conditur ab autumno vsq; ad vernos dies, Aristoteles.

¶ *Cantu.* Cantus. Luscinia Græcis ἀηδὼν dicitur, vt Grammaticis placet, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ ᾄδειν, quòd sine intermissione ferè cum cœpit, canat. Catrei auis vox acuta & concisa est, sicut lusciniæ, Ælianus. Εὐστομεῖν verbum de lusciniarum voce Pollux habet. *Scribere me voces auium philomela coegit, Quæ cantu cunctas exuperat volucres. Dulcis amica veni noctis solatia præstans, Inter aues etenim nulla tibi similis. Tu philomela potes vocum discrimina mille, Mille potes varios ipsa referre modos. Nam quàmuis aliæ volucres modulamina tentent, Nulla potest modulis æquiualere tuis. Insuper est auium spatijs garrire diurnis: Tu cantare simul nocte dieq; potes,* Author Philomelæ. Luscinia canere solet assiduè diebus ac noctibus quindecim, cum sylua fronde incipit opacare. dein canit quidem, sed non assiduò. mox adulta æstate, vocem mittit diuersam, non iusuper variam, aut celerem, modulatamq;, sed simplicem. colore etiam immutatur, Aristoteles. Colorem & vocem per æstatem in aliam speciem immutat. neq; enim sic cantum variat, distinguit, inflectit, acuit, quemadmodum verno tempore, Ælianus. Luscinijs diebus ac noctibus continuis 15. garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. Primum tanta vox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in vna perfecta musicæ scientia modulatus æditur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur reuocato: infuscatur ex inopinato: interdum & secum ipse murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extẽtus, vbi visum est vibrãs, summus, medius, imus. Breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quę tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominũ excogitauit: vt non sit dubium hanc suauitatem præmonstratam efficaci auspicio, cum in ore Stesichori cecinit infãtis. Ac ne quis dubitet artis esse, plures singulis sunt cantus, & non ijdem omnibus, sed sui cuiq;. Certant inter se, palamq; animosa contentio est. Victa morte finit sæpe vitam, spiritu prius deficiente quàm cantu. Meditantur aliæ iuniores, versusq; quos imitentur accipiunt. Audit discipula intentione magna & reddit, vicibusq; reticent, (audit attenta discipula, redditq; vicibus cantum, vt citat Author de nat. rer.) Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehensio. Ergo seruorum illis precia sunt, & quidem ampliora quàm quibus olim armigeri parabantur. Scio sestertijs sex candidam (Sestertia sex, 150. coronati (alioquin, quod est prope inusitatum, væniisse, quæ Agrippinæ Claudij principis coniugi dono daretur. Visum iam sæpe, iussas canere cœpisse, & cum symphonia alternasse: sicut homines repertos, qui sonum earum, addita in trãsuersas harundines aqua, foramen inspirantes, linguæve parua aliqua opposita mora, indiscreta redderent similitudine. Sed eæ tantæ tamq; artifices argutiæ à 15. diebus paulatim desinunt, nec vt fatigatas possis dicere aut satiatas. Mox æstu aucto in totum alia vox fit, nec modulata aut varia. Mutatur & color, Plinius. De luscinia Plinius falsò scribit quòd à coitu vocem deponat & mutet colorem. audiuimus enim nos illam sæpe canentem dum oua adhuc incubaret, Albert. qui Plinij verba non rectè animaduertisse videtur. Hæc auis mira modulatione audientes exhilarat. gaudet ad ortum Solis, præitq; lætitia venientem. verno tantum tempore cantat, hyberno nunquam. Initio quidem vẽris adeò suæ vocis amœnitate delectatur, vt rarissimè comedat. & hoc cum summa festinatione, Author de nat. rerum. Luscinia modulos suos pullos docere, versusq; quos imitarentur tradere visa est, Aristoteles. Lusciniæ mares canunt perinde vt suæ fœminæ. fœmina tamẽ cessat cantu, cum incubat, pullosq; educat, Aristot. Auium quarundam maribus eadem vox quæ fœminis, vt lusciniarum generi, Plinius. Cicadarum mares tantum canunt, non fœminæ, tanquam sic monente natura mulieres decere silentium. nam & lusciniarum fœminæ ἀμελεῖς (cantu priuatæ, Cælius

Rhodig.) ſunt, Euſtathius Iliad. γ. Luſcinia longæ noctis tædia cùm oua fouet dulcibus cantibus releuat, & cantu diem nunciat, & cantu oua viuificat, Albertus: & Ambroſius vt ſupra recitaui. Philomela inter incubandum cantat. & dixerunt aliqui Platonicorum oua eius non poſſe ſine cantu parentis viuificari. id quod verum eſſe (aliqua ratione) videtur. nam ſpiritus lenis & calor eleuans ſanguinem in talibus animalibus mouet in eis cantus iucunditatem, & deſiderium gaudij. talis verò parentum calor incubando magis vitalis eſt quàm alius, Albertus. Petrus Aponenſis Ariſtotelis problemata enarrans, philomenas Scotiæ ſcribit non tam ſuauiter canere quàm Italicas: & oblectari eas cantu humano. Luſciniæ domeſticæ (præſertim mares) ineuntem brumam cantu admodum vocali, tacentibus reliquis produnt, Incertus. Charmidem Maſſilienſem audio dicentem, non modò muſicæ perſtudioſam eſſe luſciniam, verùm gloriæ etiã cupidam. Cùm enim in deſerta ſolitudine ſibi tantũ canit, tum ſimplicem cantum & illaboratum edit: cùm aũt captiua tenetur, & non caret auditoribus, cantum variat, contendit, remittit, exprimit, obſcurat, Ælianus interprete Gillio. Græcè legitur, ποικίλον τἀναμέλπειν, καὶ τεχερῶς ἐλίττειν τὸ μέλος. Κατᾴδει ἡ ἀηδὼν ἐρημαίων χωρίων εὐστομώτατα ὀρνίθων καὶ τορώτατα, Ælianus libro primo de anim. Atqui in cauea luſciniam minus bene canere Eberhardus Tappius inter ſententias prouerbiales ponit, tanquam libertatis deſiderium cantus earum ſuauitatem imminuat. Philoſtratus in vita Apollonij libro 7. adoleſcentem quendam ſcribit philomelas & merulas & alias aues docuiſſe hominum voces imitari.

Narratio mira de luſcinijs ſermones hominũ imitantib.

¶ His adiungere libuit narrationem quam amicus quidam vir doctiſſimus & fide dignus ad me perſcripſit. Quoniam de auibus perſcripturus es Geſnere, dicam tibi de luſcinijs ſermones hominum imitantibus mirabile quiddam, ac propemodum incredibile, quod tamen & veriſſimũ eſt, & ipſe his meis auribus audiui atque expertus ſum proximis Comitijs Ratisbonenſ. Anni 1546. cùm iſtic in publico diuerſorio ad auream Coronam agerem, habebat hoſpes tres luſcinias ſeparatim collocatas, ita vt ſingulæ ſingulis caueis opacis includerentur. Per id verò tempus vernum, quo alioqui continuò ac indefeſſæ cantare ſolent, aduerſa valetudine ex calculo ita laborabam, vt quàm minimum mihi ſomno indulgere liceret. Tum circa, & poſt quidem mediam noctem, cùm nihil vſquam turbarum eſſet, miras altercationes & æmulationes duarum luſciniarum Germanico ſermone inter ſeſe colloquentium audiuiſſes planè hominum ſermones imitantium, me ob admirationem propemodum obſtupeſcẽte. Promere enim ac conferre inter ſeſe nocte ſilentio hominum facto, quicquid interdiu ab hoſpitibus colloquentibus inaudierant ac meditatæ fuerant. Duæ autem inter eas erant eius artis inſignes atque præcipuæ, vix decem pedũ ſpacio diſiunctæ, tertia longè remotior aberat, quam non ita lecto decumbens exaudire poteram. Sed duæ illæ mirum dictu quàm inuicem altera alteram laceſſendo ac reſpondendo inuitabant, nec voces tamen ſimul confundebant, ſed potius alternatim reddebant. Præter autem quotidiana & recenter à conuiuis prolata, duas potiſſimum hiſtorias mutuò inter ſeſe prolixè & à media nocte in auroram vſq;, donec nullus hominum ſtrepitus fieret, decantabant, & ea quidem modulatione ſua natiua & vario inflexu vocis, vt niſi intentus nemo hominum facilè ab illis beſtiolis expectaſſet vel animaduertiſſet. Et quærenti mihi ex hoſpite num linguæ earum fortaſſe nouacula ſolutæ eſſent, aut aliquid loqui edoctæ, reſpondebat, minimè: num item animaduertiſſet, aut intelligeret quæ noctu occinerent, ſimiliter negabat. Idem dicebat familia tota. Ego verò qui totas noctes ſæpe dormire non poteram, auſcultabam beſtiolas auidius ac diligentius induſtriam earum & certamen profectò admiratus. Altera hiſtoria ſeu collocutio erat de pincerna ſeu oikete, eiuſq; vxore, quæ poſtulantẽ maritum profecturum in bellum ſequi noluerat. Conabatur enim maritus vxori, quantum ex auiculis aduertebam, perſuadere ſpe prædæ vt diuerſorio eo ſeruitioq; relicto ſecum proficiſceretur in bellum. Illa verò recuſans ſequi, vel Ratisbonę manſuram, vel Norimbergam abituram ſe recipiebat. Fuerat vtrinque magna & longa contentio, ſed amotis (quantum intelligebam) arbitris atq; hero inſcio hancq; totam reddebant auiculæ. Si quid etiam ſecretius tacendumq; magis inter diſceptandum fortè euomuerant, illæ prodebant, ceu neſcientes diſcrimen inter honeſtas & inhoneſtas voces. Et hanc quidem contentionem & altercationem beſtiolæ ſæpe noctu repetebant, vt quæ firmiſſimè, vt conijciebam, hærebat, ac probè meditata fuerat. Altera erat tunc imminentis belli Cæſaris contra Proteſtantes hiſtoria, & ceu præcinium quoddam. rem enim omnem, quæ paulò pòſt accidit, velut præſagientes ac vaticinantes decantare viſæ ſunt. Tum & immiſcebant ea, quæ antea contra ducem Brunſwicenſem geſta erant. Sed ego puto, auiculas illa hauſiſſe omnia ex nobilium ſeu Capitaneorum quorundam priuato & clãdeſtino colloquio, quod eo loci, vbi auiculæ detinebantur, tanquam in publico diuerſorio, frequens eſſe potuit. Hæcq; nocte (vt dixi) & præſertim poſt mediam, cùm profundius eſſet ſilentium, faciebant. interdiu ferè magna ex parte ſilebant, & nihil quàm apud ſe illa quæ fortè vel in menſa conuiuæ vel deambulando conferebant, meditari videbantur. Ego profectò nunquam Plinio noſtro credidiſſem multa adeò miranda de auiculis illis ſcribenti, niſi ipſe has beſtiolas talia promentes & oculis vidiſſem & auribus hiſce audiuiſſem. Neq; ſatis ex tempore tamen mi Geſnere iam iſta ad te omnia perſcribere poſſum, & ſingula comminiſci longum eſſet.

D.

Philomelas gaudere cantu humano ſcribit Petrus Aponenſis in problemata Ariſtot. Philomela vt exper-

vt expertus ſum, aduolat ad cantantes, ſi bene cantent. & dum cantant, auſcultat tacens, & poſtea quaſi vincere conans canendo reſpondet. Et ſic etiam ſeipſas mutuò prouocant ad cantum, Albertus. Sermonem humanum addiſcunt, vt referam in E. Luſciniæ tanquam amantiſſimæ ſuæ ſobolis Oppianus meminit lib.1. de piſcib. Ariſtoteles affirmat luſciniam quæ ad canendum pullum inſtituerat obſeruatam. Adſtipulatur certe, quod inconcinnius canunt, quaſcunq; matres ob exilitatem vocis amandant. docentur contrà quæcunq; degunt vnà, diſcuntq;, non quæſtus laudisve ſtudio, ſed quia modulari volupe eſt, tumquia magis elegantiam quàm vſum vocis amauere, Plutarchus. Dedit & luſcinijs natura miram concentus ſuauitatem. hæ pullos ſuos ad cantum potius quàm temere educant: & quorum putauerint eſſe genuinos cantus, illos omni diligentia curant: mutos autem occidunt, tanquam indignam Atticis luſcinijs ſobolem. Quinetiam libertatis amorem tantum pullis ſuis inſtillant, vt ſi capiantur cantum omnino recuſent ac elingues fiant, Oppianus de aucupio. Quòd ſi capiatur iam confirmata ætate, & incluſa aſſeruetur in cauea, idcirco ſe & cantu & cibo abſtinet, & pro ſeruitute venatorem ſilentio vlciſcitur, quia omnium vehementiſſime auium libertatis retinens eſt. quarum rerum experientes viri, iam ætate grandes capere omittunt, & pullos comprehendere ſtudent, Ælianus. Luſciniç pulli ſi qui capiantur adhuc cantandi rudes, interque homines alantur, ideo peius canunt, quòd ante legitimum tempus à magiſtris parentibus ſubducti fuerint. cum igitur aluntur cum parentibus, erudiuntur & diſcunt, non ob quæſtum, ſed quòd ex cantu mirificam voluptatem capiant, Gillius. atqui noſtri aucupes luſcinias omnes è nido eximi oportere vt ali poſſint, aſſerunt. adultiores cibum omnem detrectare. Luſciniam ſi ſe audiri ſentiat ſuauius canere audio: ſerpentem timere, atque ideo fruteta ſpinoſa quærere.

Luſciniā cātu gaudet humano. *Pullos ad canendū docet.* *Libertatis amantiſſima eſt.*

E.

Luſcinia auis eſt ſtolida & curioſa, ideoq; captu facilis. ſi quis in terra alicubi foſſulam faciat, & diſcedat, aduolat illa curioſè. formicis vel ouis facile ineſcatur. Oppiani verba de merularum & luſciniarum aucupio, referam in Merula. ¶ *Cur me Donace formoſa reliquit? Munera namque dedi, noſter quæ non dedit Idas, Vocalem longos quæ ducit aedona cantus: Quæ, licet interdum contexto vimine clauſa, Cum paruæ patuêre fores, ceu libera ferri Nouit, & agreſteis inter volitare volucres. Scit rurſus remeare domum, tectumq́; ſubire Viminis, & caueam totis præponere ſyluis*, Alcon apud Nemeſianum. Luſciniæ educandæ circa initium Maij nidis eximuntur. eligūtur autem mares, quorum color aliquāto obſcurior eſt quam fœminarum. canere illi (pulli Maio exempti) incipiunt menſe Auguſto paulatim, canuntq́; ferè anno toto. Aluntur vermibus quibuſdam aquaticis: vel melius farinarijs vermibus, qui apud piſtores repeꝛiuntur, & copioſius apud textores pannorum è lino vel cannabi. vtuntur enim illi miſcela quadam è furfuribus aceto & axungia: qua deſtillante putreſcenteq; vermes naſcuntur, & conſeruantur pro luſcinijs in furfure. Edunt & carnem, corda bubula, crudam quidem libentius, vel coctam ſed abſq; ſale, oua gallinacea cocta, & oua formicarum tempore vêris præſertim. Facile pingueſcunt, vt etiam extinguantur præ adipe. quare carnem crudam, ne nimis alat, diſſectam vel contuſam aqua interdum prius abluere ſolent. cibos pingues non dant. aquam in vaſe aliquando apponunt, vt ſi libuerit lauent. Domini & loci conſueti mutationem non facile ferunt. Dominum quidem ſuum agnoſcere & amare videntur. Hyeme ob frigus facile pereunt: quæ in Italia vltra hyemem educatæ fuerint, magno væneunt.

Qua ratione capiantur luſciniæ. *Qua ratione educādæ ſint.*

¶ Habebant Cæſares iuuenes (Druſus & Britannicus Claudij filij) luſcinias Græco atque Latino ſermone dociles: præterea meditantes in diem, & aſſiduè noua loquentes, longiore etiam contextu. Docentur ſecretò & vbi nulla alia vox miſceatur, aſſidente qui crebrò dicat ea quæ condita velit, ac cibis blandiente, Plinius.

Sermones humanos ediſcunt.

¶ Luſciniæ domeſticç, pręſertim mares, ineuntem brumam cantu admodum vocali tacentibus reliquis produnt, Incert. Cantu diem nunciant, Albert. Veris nunciā luſciniam Sappho cognominauit.

Ver cātu prænunciant.

F. G.

Auiculas diuerſas quæ Auguſto menſe & autumno pingueſcunt ficedulas Itali vocant eo tempore (*becquefigas* vulgò) & inter alias (vt audio) luſciniam quoq;, vel potius auem luſciniç ſimilem, nimirum curucam. Pro cachecticis in cibo laudantur alaudæ, luſciniæ, &c. Alexander Benedict. Heliogabalus ſæpe edit ad imitationem Apicij calcanea camelorum, & criſtas viuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & luſciniarum, quòd qui ederet ab epilepſia tutus diceretur, Lampridius. Carnes luſciniæ aiunt in cibo ſumptas vigiliam promouere, Ælianus.

Quib. vtiles ſint luſciniæ in cibo.

H.

a. Aëdon vox Græca vſurpatur etiam à Nemeſiano poeta Latino. Luſcinia incipiente vêre non deſinit cantare dies ac noctes flebili & luctuoſa voce, vnde etiam nomen accepit vt Grammaticis placet. Luſciola (lego *luſciniola*) quod luctuoſè canere exiſtimetur, atq; eſſe ex Attica Progne in luctu facta auis, Varro de lingua Latina. Idem de re ruſt.3.5. ornithotrophīon operoſiſſimum deſcribens, Intra rete (inquit) aues ſunt omne genus, maximè cantrices, vt luſciniolæ ac merulæ. Plautus etiam in Bacchid. luſciniolam dixit. Luſcinia dicitur quaſi *lucinia*, quę cantu ſuo ſolet ſignare diei ſurgentis exortum, Iſid. Luſcinia à Cicerone acredula vocatur, Idem. ſed Cicero acredulam vertit pro aue quam Aratus ὀλολυγόνα nominat. Pandionis ales: Ouidius ad Piſonem, hirundinem intelligens aut luſciniam. nam Pro-

Etymon & ſynonyma.

gne & Philomela filiæ fuerunt Pandionis. *Vide* in Hirundine *H.h.* Lusciniæ nota est fabula. quapropter Philomena(*Philomela* potius)& Daulias & Pandaris à Græcis appellatur, Volaterranus. Daulias ales, id est luscinia, à Daulide oppido, Seneca in Hercule OEtæo. Daulia cornix, id est luscinia, Suidas & alij, vt copiose scripsi in Cornice *H.a.* Euboi, hoc est luscinia, echinus maris, Kiranid.1.5. Acanthis auis est, quam alij lusciniam, alij carduelem esse volunt, Grammaticus quidam. nos nostram aliorumq́; de acanthide sententiam, ab initio huius libri retulimus. Ἀηδὼν, genitiuum facit ἀηδόνος, Suidas: penultima breui. Reperitur & ἀηδόος, contractè ἀηδοῦς, poëticè apud Sophoclem: & vocatiuus ἀηδοῖ, tanquam à recto ἀηδὼ, vt Λητώ. sic à χελιδὼν, χελιδοῦς & χελιδοῖ, Eustath. & Varin. Ἀηδὼν fit à verbo ἀείδειν, mutatione Æolica ει diphtongi in η, impropriam diphthongum, Eustath. & Etymol. Recetiores quidam deriuant ab ἀεὶ & ᾄδω, quòd sine intermissione ferè cum cœpit canat. Ἀδόνες pro ἀηδόνες, Theocrit. Idyl.19. Ἀέηδόνα, ἀηδόνα, Hesych. & Varin. Τετράδυσιν, ἀηδόνα, Iidem. Ἀ τθὶς κόρα μελίθρεπτε, &c. Epigram. lib.1. sectione 60. Brodæus eo in loco Atthidem hirundinem vel lusciniam interpretatur, ego hirundinem omnino. Ἁ δ' ὀλολυγὼν Τηλόθεν ἐν πυκινῇσι βάτων τρύζεσκεν ἀκάνθαις, Theocritus Idyl.7. hoc est luscinia (vel hirundo) Ityn deplorans, Scholiastes & Varinus. sed alij aliter interpretantur, vt in Acredula & in Rana C. exposui. Ἀηδονιεὺς, lusciniola, diminutiuum est patronymicæ formæ. Οἷοι ἀηδονιῆες ἐφεζόμενοι ἐπὶ δενδρῶν Παντὶ ὄντα πτερύγων πειρώμενοι ὄζον ἀπ' ὄζω, Theocritus. Est & ἀδονὶς apud eundem pro ἀηδονὶς, Idyl. 19. vt ἀδόνες pro ἀηδόνες. Αἴπερ ὁμοῖον Μοισᾶδοι Δάφνις ταῖσιν ἀηδονίσι, Theocritus Idyl.7. Ἀηδονὶς, lusciniæ pullus, & pudendum muliebre apud Archilochum, & locus in quo cantabant, & officina, (ἐργαστήριον) Hesychius & Varinus. Ἀηδόνων γένος alicubi apud Aristotelem legitur, vbi Gaza alcyonem transtulit: quære in Alcyone *A.*

¶ Epitheta. Aëdon vocalis, Nemesianus. Epitheta quædam Philomelæ & Progne communia retulimus in Hirundine *h.* Aëdon & aëdonis apud Textorem inter epitheta Philomelæ, ipsam potius philomelam siue lusciniam significant. ¶ Ἀηδὼν εὔφωνος, αἰολόφωνος, Oppian. Ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδὼν, Sappho apud Suidam. Λιγύμυρος (apud Varinum λιγύμοχθος) ἀηδὼν τανυσίπτερε, Aristoph. in Auibus. Λιγεῖα, ξένουσα Ἴτυν, ξουθά, Æschylus. Ἡ δυμελῆ ξύμφωνον ἀηδόνα μούσης, Aristophanes in Auibus. Ἀ στονόεις ὄρνις, Sophocles in Electra. Οἰκτρᾶς ὄρνιθος ἀηδοῦς, Idem apud Suidam. Ποικιλόδειρος, Hesiod. Μελίγηρος, in epigrãmate Philippi. Χλωρηΐς ἀηδὼν, vel quòd degat in locis viridibus, ἢ ὡς ἅμα τοῖς χλωροῖς φαινομένη. vere enim apparet. vel propter colorem, à quo & apud Simonidem ἀηδόνες χλωραύχενες cognominantur, Scholiastes in Odyss.τ.

Homonyma. ¶ Sunt in bombardarũ genere, vt vocant hodie, quæ nescio quam ob causam lusciniæ dicuntur. ¶ Ἀηδόνες, Sirenes apud Lycophronem, propter suauem ac demulcentem earum cantum, Eustathius & Isacius Tzetzes. Ἀηδόνας ἀδελφάς, τὰς εὐλάλους, Lycophron. Libyssa aëdon (apud authorem innominatum.) quoniam in Carthagine Libyæ mulieres sunt quæ filios suos nescio qua religione Saturno sacrificabant. aliqui ἐρημίαν, id est vastitatem (vel orbitatem) exposuerunt, non rectè, Hesych. Quidam in epigrammate cicadam aëdóna cognominat, hoc est musicam & suauiter cantillantem. Ἀκρίδι τῇ κατ' ἀρούρας ἀηδόνι. Ἀηδὼν pro glosside, id est lingula tibiæ per metaphoram legitur apud Euripidem in OEdipo: qui tibias quoq; alicubi λωτίνας ἀηδόνας nominauit, Hesychius & Varinus. Ἀηδόνα, ᾠδὴν καὶ γλωσσίδα· οἱ δὲ χελιδόνα, Etymologus. Τὰν οὐδὲν ἀλγοῦσαν ἀηδόνα μουσᾶν, Euripides in Palamede, vt citat Isacius Tzetzes. Κερκίδα τ' εὐποίητον ἀηδόνα, τὰν ἐν ἐρίθοις Βακχυλὶς εὐκρέτους (sic habet codex impressus) εὖ διέκρινε μίτους, vt citat Suidas in Μίτος. Ἀηδὼν, Minerua apud Pamphylios, Hesychius &

Deriuata. Varinus. Λάμπρος μυυρὸς ὑποσοφιστὴς μουσῶν σκελετὸς ἀηδόνων ἠπίαλος ὕμνος ᾄδου, Phrynichus apud Athenæum. ¶ Ἀηδόνειος ᾠδὴ καὶ ἀηδόνειον μέλος, Suidas & Varinus. Κελαδεῖ δ' ἐπίκλαυτον ἀηδόνιον νόμον, Aristophanes in Ranis, id est, Lugubri cantu perstrepit quali filium deflet luscinia Ityn. Ἀηδονὶς, lusciniola, & locus in quo canebant, Varinus.

¶ Fabricius Luscinus, viri nomen apud Ammianum Marcellinum libro 3. videtur autem Luscinus à lusco potius quàm à luscinia deriuatum. ¶ Aëdon, Ἀηδὼν, vocabatur maxima natu filiarum Pandarei, vt retuli in Hirundine *h.*

Curuca lusciniæ similis. ¶ *b.* Curuca minor est luscinia, sed eadem corporis figura, colore subuiridi, Turnerus. Et rursus, Colore lusciniæ & corporis magnitudine auiculam illam proximè refert, quam Angli *lingettam*, & Germani passerem gramineum nominant. Audio in quibusdam Heluetiæ montibus, vt circa thermas Fabarias passeri specie & magnitudine non dissimilem auiculam reperiri, instar lusciniæ canoram, quę & ipsa forsitan é curucarum genere fuerit.

De lusciniæ voce & cantu. ¶ *c.* Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem diuersas ædidisse voces, hirundinis, pauonis, lusciniæ, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio. Lusciniç vocem aiunt esse ἴτυ ἴτυ, tanquam amissum filium Ityn deflentis, vt in Hirundine *h.* retulimus. Agesilaus cum inuitaretur ad audiendum quendam lusciniæ vocem egregiè imitantem, recusauit, ipsam se lusciniam sæpe audijsse dicens. Poëtæ cantiones, & carmina, vt quæq; dulcissima sunt, non alijs quam lusciniarum cygnorumque modulis comparant, Plutarchus. *Nec querulæ cessant tenerum tinnire volucres, Fluctibus alcyone, densa philomela sub vmbra*, Politianus.

¶ T. Ve-

¶ T. Veſpaſiani Strozæ carmen in Philomelam libro ſexto Eroticωn.

Æmula diuini ſuauiſsima carminis ales,
Mollibus & varijs quæ tot diſcrimina vocum
Munere pro tali tibi quid philomela rependam?
Dum vagus huc illuc hortis genialibus erro,
Hoſpitis officio tu protinus vſa benigni,
Nec procul hinc denſis canis abdita frondibus altæ
Verum hic iuniperi inſidis mihi proxima trunco,
Et licet hac perſtem tibi tam vicinus in vmbra,
Nil tamen ipſa times, nec gutturis iſta canori
Grata ſed in longum luco reſonante querela
Nos verò tali quoniam dignaris honore,
Humanas auium, quæ mulcent cantibus aures
Viue diu, ſimilisq́; tui generata propago

Quæ virides vmbras & loca ſacra tenes:
Flexibus humana dulcius arte refers:
Præmia quæ tanto digna labore putem?
Miror & artifici culta vireta manu,
Fingis in aduentu carmina mille meo.
Ilicis in ramo populeisve comis.
Non imitabilibus me venerata modis.
Deq́; tua ſuaui garrulitate loquar:
Sedulitas ideo dulce remittit opus.
Ducitur, argutis continuata modis.
Dicimus in laudes hæc tibi pauca tuas:
Cedere carminibus carmina cuncta tuis.
Finiat extremum non niſi ſera diem.

¶ Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσι,
Ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνὴν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον, ὅν ποτε χαλκῷ
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος,
Ὣς καὶ ἐμοὶ δίχα θυμὸς ὀρώρεται ἔνθα καὶ ἔνθα, Penelope apud Homer. Odyſſ. τ. Πολυηχέα φωνὴν, multiſonam vocē, hoc eſt quæ multis mutetur ac variet modis interpretor. aliqui (inquit Ælianus) legunt πολυδευκέα φωνὴν, τὴν ποικίλως μεμιμημένην, ὡς τὴν ἀδευκίδα: (aliàs ἀδευκέα) τὴν μηδόλως εἰς μίμησιν παραβαπεῖσαν. *Pandaris vt quondam florente ætate puella Vere nouo ramis denſa ſuper arbore mæſtum Ingeminans carmen varijs loca cantibus implet*, Volaterranus ex Homero. Luſcinia vêre πολυήχως καὶ ποικίλως ᾄδει, Ælian. ¶ Ἀηδόνες αἱ πυκινοῖσιν ὀδυρόμεναι ποτὶ φύλλοις, Theocrit. Idyl. 19. Et rurſus, Οὐδὲ τόσον πόκ' ἄεισεν ἐνὶ σκοπέλοισιν ἀηδών. Item Idyl. 12. Ὅσσον ἀηδὼν Συμπάντων λιγύφωνος ἀοιδοτάτη πετεηνῶν Τόσσον ἔμ' εὔφρανας τὺ φανείς.

¶ Οὐδ' οἰκτρᾶς γόον ὄρνιθος ἀηδοῦς ᾄσει δύσμορος. ἀλλ' ὀξυτόνους ᾠδὰς θρηνήσει. χερόπληκτοι δὲ στέρνοις πεσοῦνται δοῦποι, Sophocles apud Suidam. Et rurſus, Ἀλλ' ἐμέγ' ἁ στονόεσσ' ἄραρε φρένας, (Atticè, pro ἴση μοι ταῖς φρεσὶν,) ἃ Ἴτυν αἰὲν Ἴτυν ὀλοφύρεται, ὄρνις ἀτυζομένα Διὸς ἄγγελος. Dicit autem ſe imitari & æmulari luſciniam meritò lugentem Ityn: quam Iouis nunciam vocat, quòd ver prænunciet, vel diem: vel quòd ſuam ipſius calamitatem, illam vulgari ſermone iactatam, nunciet. ἢ ἄγγελος, οἷον τέρας, τὸ παρ' αὐτῆς γινόμενον εἰς τερατείαν τῆς φύσεως, vt apud Suid. legimus. Ὦ φίλη, ὦ ξουθὴ, ὦ Φίλτατον ὀρνέων, Πάντων ξύννομε τῶν ἐμῶν, Ὕμνων ξύντροφ' ἀηδοῖ, Ἦλθες, ἦλθες, ὤφθης, Ἡδὺν φθόγγον ἐμοὶ φέρουσ' Σ' ἀλλ' ὦ καλλιβόαν κρέκουσ' Σ' αὐλὸν, φθέγμασιν ἠρινοῖς Ἄρχου τῶν ἀναπαίστων, Chorus ad Luſciniam in Auib. Ariſtoph. In eodem dramate Epops luſciniam ſic alloquitur: Ἄγε σύννομέ μοι παῦσαι μὲν ὕπνου, Χύσον δὲ νόμους ἱερῶν ὕμνων, Οὓς διὰ θείου στόματος θρηνεῖς· Τὸν ἐμὸν καὶ σὸν πολύδακρυν Ἴτυν Ἐλελιζομένη (θρηνοῦσα) διεροῖς (δύγροις ἐκ τῶν δακρύων) μέλεσι. Γένυος ξουθῆς καθαρὰ χωρεῖ (ἀντὶ τοῦ χωρήσει) Διὰ φυλλοκόμου σμίλακος ἠχὼ, Πρὸς Διὸς ἕδρας. ἵν' ὁ χρυσοκόμας Φοῖβος ἀκούων, τοῖς σοῖς ἐλέγοις (θρήνοις) Ἀντιψάλλων ἐλεφαντόδετον φόρμιγγα, θεῶν ἵστησι χορούς, Διὰ δ' ἀθανάτων στομάτων χωρεῖ Ξύμφωνος ὁμοῦ Θεία μακάρων ὀλολυγή. Αὐλεῖ τις. Tum Euelpis ſubdit: Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ τοῦ φθέγματος τοὐρνιθίου, Οἷον κατεμελίτωσε τὴν λόχμην ὅλην.

¶ *d. Qualis populea mærens philomela ſub vmbra*, &c. Vergil. Georg. 4. vbi Seruius eum ſpeciem pro genere poſuiſſe ait, philomelam pro quauis aue. Nulla auis cum aut fame aut frigore, aut alia moleſtia afficitur, canit: ne ipſa luſcinia quidem, aut hirundo & vpupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone.

¶ *e.* Cor luſciniæ ſi quis ea adhuc palpitante cum melle tranſglutierit, & aliud cor eiuſdem auis cum lingua portauerit, ſuauis ad loquendum erit, & ſonoræ vocis, & libenter audietur, Kiranides. *Superſtitioſa.*

¶ *f. Luſcinias ſoliti impenſo prandere coemptas*, Horat. Serm. 2. 3. Luſciniæ plumas cum quidam detraxiſſet, & parum omnino carnis inueniſſet, Vox tu (inquit) es, & aliud nihil, Plutarchus in Laconicis.

¶ *g.* Magi oculos earum (fortè *eorum*, ſcilicet cancrorum, de quibus proximè dixerat) cum carnibus luſciniæ in pelle ceruina adalligatos, præſtare vigiliam ſomno fugato tradunt, Plin. Si quis oculos luſciniæ abſtulerit, eamq́; viuam dimiſerit, eosq́; portauerit, nullo modo dormiet, quandiu portauerit. Fel autem eius cum melle illitum viſum perfectè acuit, Kiranides.

¶ *h.* Extat Philippi cuiuſdam carmen inter Epigrammata Græca 1. 40. de luſcinia, quæ boream fugiens quum per mare volaret delphini dorſo ſuſcepta vectaq́; ſit, & illum nantem carminibus ſuis delectârit, vt vel hoc hiſtoriæ Arionis fidem faciat. *De luſcinia à Delphino per mare vecta.* ¶ In auibus Ariſtophanis luſciniæ perſonam gerit meretricula habitu ornata meretricio, capite verò luſciniam referens, (plumis nimirum eius auis capiti circumpoſitis:) vnde quidam dicit, Ὅσον δ' ἔχει τὸν χρυσὸν simul ad auis varietatem in collo, ſimul ad meretricis ornatum reſpiciens. Apologum accipitris & luſciniæ Heſiodo ſcriptum, retuli in Accipitre *h.* ¶ Pandareo filiæ fuerunt Merope, Cleothera, & Aedon. quarum hæc in luſciniā mutata fingitur: ſecundū alios Progne in luſciniā, & ſoror eius Philomela in hirundinem, vt copioſè proſequuti ſumus in

Hirundinis historia. Sunt qui contra Prognen in Hirundinem, Philomelam verò in lusciniam transformatam putent.

Auspicia. ¶ Picus Martius & luscinia efficaci auspicio habentur, prosperaq́; semper & felicia decreuerunt, Alexander ab Alex. Mira lusciniæ cantus suauitas, &c. vt non sit dubium hanc suauitatem præmonstratam efficaci auspicio, cùm in ore Stesichori cecinit infantis, Plinius.

Prouerbia. ¶ PROVERBIA. Bubo canit lusciniæ, à Calphurnio Ecl. 6. prouerbij specie vsurpatur his versibus: *Nyctilon vt cantu rudis exuperauerit Alcon Astile, credibile est vt vincat acanthida cornix, Vocalem superet si dirus aedona bubo.* Videtur aūt transtulisse ex isto Theoc. Idyl. 1. Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὼς κύνας ὥλαφος ἕλκοι. Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. Et quanquam scops alia auis est quàm bubo, vtraq; tamen nocturna & absonæ vocis est. Eiusdem sententiæ est etiam illud Theoc. Idyl. 5. Pica cum luscinia certat, Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν, Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. ¶ Lusciniæ deest cantio: prouerbialis allegoria (inquit Erasmus) perinde quasi dicas, Mulieri desunt verba, poetæ versus, oratori color, sophistæ cauillum. Nulla enim auium æquè canora atq; luscinia, etiam fœmina, sicuti testatur Plin. 10. 29. Ego quoque pol metuo ne lusciniolæ defuerit (defuat) cantio, Plautus in Bacchidibus. Tappius etiam Germanis quibusdam vsitatum hoc ait, Die Nachtegall kan nit singen. ¶ Corui lusciniis honoratiores, cùm indocti doctis præferuntur, &c. *Vide* in Coruo *h.* ¶ Lusciniarum musea, Ἀηδόνων μουσεῖα, apud Varinum ex authore innominato in prouerbio Χελιδόνων μουσεῖα, id est Hirundinum musea, cuius sensus contrarius videtur, de barbaris & loquacibus & molestis: quale scilicet hirundinum genus est, quod nimio cantu suo audientes magis molestat quàm suauitate oblectet. lusciniæ verò etsi cum cœpere canant assiduè, tanta tamen earum cantus & suauitas & varietas est, vt auditores mirificè capiat: vt hominum eloquentia & eruditione præstantium orationes, scripta, bibliothecas, vel etiam doctorum conuentus, pulcrè lusciniarum musea appelles. Sic & Sirenum musea dicuntur, eodem loco apud Varinum. ¶ Lusciniæ nugis insidentes, Ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι. Proximum illud (Hirundinum musea, inquit Erasmus) ad imperitos & tamen garrulos conuenit, hoc ad eruditos qui tamen immodicè suo studio delectentur, quod genus sunt poetæ potissimum. Plautus in Bacchidibus ad puellam transtulit, Metuo (inquit) ne lusciniolæ defuerit cantio. Quanquam in Græco prouerbio iocosa deprauatio videtur inesse, vt pro λόχμαις dictum sit λέσχαις. Sumptū est autem ab incredibili canendi tum studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Λέσχαι loca dicebantur publica, in quibus colloquendi vel epulandi vel se calfaciendi gratia homines conueniebant: & quoniam plerique ijs in locis de rebus inutilibus sermones miscebant, factum est vt eadem dictio nugas significet. in hoc tamen prouerbio nugas interpretari non placet: cùm non ad indoctam loquacitatem, vt Erasmus ipse testatur, sed eruditos sermones pertineat: vt idem nimirum sensus sit etiam superioris prouerbij Lusciniarum musea. ¶ Neque quantum lusciniæ dormiunt: *vide* supra in *C.* ¶ Luscinia vocalior, prouerbialiter vsurpari posse Erasmo placet. *Vocalem superet si dirus aedona bubo*, Calphurnius. ¶ Ioan. Tzetzes in Varijs 8.244. cùm parœmias duas commemorasset, Quantum graculi de regno curant, &, Quantum aquilis leges Platonis curæ sunt, subdit: Hæc quoque similis est superioribus parœmia, Syllogismorum quæ cura est lusciniis? siue librorum qualiumcunq; Aristotelis? Συλλογισμῶν γὰρ τίς φροντὶς ἐστὶ ταῖς ἀηδόσιν· Εἴτε καὶ βίβλων οἱασοῦν τῶν Ἀριστοτελείων;

1. Bubo canit lusciniæ. 2. Lusciniæ deest cantio. 3. Corui lusciniis honoratiores. 4. Lusciniarum musea. 5. Lusciniæ nugis insidentes. 6. Neque quantum lusciniæ dormiũt. 7. Luscinia vocalior. 8. Syllogismorum quæ cura est lusciniis?

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB *M.* LITERA.

Magnales. MAGNALES aues sunt Orientis valde magnæ, pedibus magnis (aliàs *nigris*, malim magnis,) & rostro (scilicet magno) hominibus non nocentes. Piscibus in fluminibus & stagnis insidiantur, quos deuorant, Albert. Eædem forsitan onocrotalis sunt.

Matteyis. MATTYE͂IS, dictio Macedonica, nomen auis, & *lágana* quæ è iure eius circunferuntur, Hesych.

MELANDERVS, Μελάνδειρος, auicula quædam, Hesychius & Varinus: à colli scilicet nigro colore dicta.

Mellicus. MELLICVS nescio quæ auis, suauiter canens per æstatem, Kiranides.

DE MEMNONIIS AVIBVS.

AVCTORES sunt, omnibus annis aduolare Ilium ex Æthiopia aues, & confligere ad Memnonis sepulcrum, quas ob id Memnonidas (Memnonias, Solinus) vocant. Hoc idem quinto quoque anno facere eas in Æthiopia circa regiam Memnonis, exploratum sibi Cremutius tradit, Plinius & Solinus. Circa Memnonis sepulcrum quinto quoque anno cùm biduo circunuolarint, tertio die pugnam ineunt, & se rostris & vnguibus lacerant: deinde reuertuntur in Ægyptum, Albertus. ¶ Terram Mariandyneam aues aspectu nigras incolere ferunt, (Græcus codex noster manuscriptus habet, Τὴν τὴν Παφλαγονίαν καὶ τὴν γείτονα. Κύζικον ὄρνιθας οἰκεῖν μέλανας ἰδεῖν φασι,) quæ figura corporis & forma accipitribus similes esse videntur: eæ vsu carnium cùm se abstinent, tum in omni victus ratione se continent, eis enim ad cibum semina satis sunt. Cùm autumnus esse cœpit, Ilium gregatim aduolant. Eas autem idcirco

circo Memnonias vocant, quòd rectà ad Memnonis filij Auroræ & Tithoni sepulcrum proficiscantur. id enim vel etiam nunc à Troadis incolis ad ornamentum Memnonis conditum ibi fuisse dicitur, atq; Memnonis cadauer ex cæde à matre in Susa tantopere decantata exportatum fuisse, vt humatione afficeretur, eque dignitate illius exequiarum iusta ei persoluerentur. Aues igitur Memnonis gentiles (ἐπωνύμους) quotannis eò proficisci, ibiq; primum in contrarias partes distrahi, deinde pugnam committere, eamq; summa contentione tamdiu pugnare, dum ex his media pars pereat, altera victrix discedat, Ælianus. ¶ Memnones aues (Οἱ ὄρνις οἱ μέμνονες, malim Μέμνονος in genitiuo, id est, Memnonis aues. Sic & Hesychius & Varinus, Antipsychi, inquiunt, vocantur Memnonis aues) genus à nigerrimis Æthiopibus ducunt. sed Æthiopia relicta, vt quæ nimio calore fœturam impediat, ne nidos quidem in ea struunt (Sol enim statim oua omnia combureret) & Aquilonem versus ac Thraciam feruntur. Cùm autem ad Hellespontum ac Troiam peruenerunt, super Memnonis sepulcro inter se tanta prælia miscent, vt strepitus alarum scuta resonantia repræsentet. deinde cùm desitum est pugnare circa montem Æsepum (Æsepus est fluuius Lyciæ sub Ida, cuius meminit Homerus libro secundo & quarto Iliadis) se lauant, & in arena se volutantes puluere sparguntur, ac super Memnonis sepulcro alas ad Solem siccant, collectumq; pennis puluerem monumento inspergunt: vel hoc argumento, ni fallor, ex humana in auium formam se transijsse, & neque regium honorem, neque belli meditationem à se negligi declarantes, Oppianus in Ixeuticis. ¶ Ouid. lib. 13. Metamorph. Memnonides aues è fumo & fauillis rogi in quo Memnon ab Achille occisus cremabatur, primum natas fingit, colore nigro, vnguibus aduncis. Aues aliquas in Numidiam atq; Æthiopiæ sepulcra peti, Plinius reprehendit. Οὐδ᾽ ἐξέπληττεν αὐτοὺς κύκνους ποιῶν καὶ μέμνονας κωδωνοφαλαροπώλους, Aristophanes vt Varinus citat, in Κώδωνοφ. Οὐ τόσον ἡρώοισιν ἄγχεσι παῖδα τὸν Ἀοῦς Ἰ πάμμνος περὶ σᾶμα κινύρεται Μέμνονος ὄρνις, Theocrit. Idyl. 19.

DE MEROPE, CVIVS EFFIGIEM EX PETRI *Bellonij peregrinationibus mutuati sumus.*

A.

MEROPS, Μέροψ, auis nomen vsitatum est Bœotijs, Aristot. Meropes aues vocantur apiastræ, quia apes comedunt, Seruius. Merops qui & apiaster, Gaza apud Aristotelem. Alberto eadem auis *muscicapa* nominatur, vt suspicor, sine authore. Aëropes vel aëropodes dicuntur parentes suos alere vt ciconiæ, Aristoph. Scholiastes & Suidas Aristotelem citantes: sed legendum apparet μέροπες tribus syllabis: quamuis Hesychio etiam & Varino ἀέροπες aues quædam sint. Eberus & Peucerus ἀέροπα dici arbitrantur ab aëreo colore. nos aliam meropis etymologiam adferemus. *Alkemus* vel *akeuius* auis apud Rasim de LX. animalibus, capite XLVIII. non alia mihi quàm merops videtur. scribit enim eam apibus vesci, &c. *Marochos* pro merope apud Albertum legitur. ¶ In Creta vulgò *Nomina.*

melissophago dicitur à comedendis apibus, Bellonius. A nonnullis Græcis hodie μελισσοφάγ. Meropes aues quæ & flori (φλῶροι) dicuntur, Varinus: nimirum à floridis coloribus. sed alia auis est anthus, quam Gaza Latinè florum reddit. Phlorus, φλόρος, per o breue auis est, per ω longum verò, φλῶρος, proprium viri nomen, Suidas. Anthum auem à Græcis hodie vulgò *florum* dici Bellonius testatur. ¶ Meropes dicuntur aues, quas in Italia vocant barbaros, Probus in Georgica. ego *dardos* vel *dardaros* legerim. *darda* enim Græcis hodie apiculam sonat: & *dardo* circa Bononiam alibiq; meropem auem, quæ apes muscasq; vt hirundines riparię (quæ vulgò similiter Italis *dardani*, *dardanini* & *tartari* dicuntur) volando deuorant. Meropes aliter *gauli* vulgo Italico dicuntur, vt aiunt: & *ieuoli* Anton. Marcellus. Vulgo apud nos *grallum* appellant, Niphus. sed idem alibi galgulum quoque grallum interpretatur. Meropem Neapoli audio *lupo de l' api* vocitari: in Sicilia *picciaferro*, à ferrea rostri duritie. ¶ Hispanicè *aueiuruco*. ¶ Gallicè dici posset *guespier*, Bellonius. ¶ Germanicum nomen fingere licebit, ein Imbenwolff/ vel Imbenfraß.

¶ *Darhartaria* Latinè meroli (merops vocatur, & est picus viridis, Albert. Et alibi, Merops (inquit) est de genere picorum. Sed longè alia auis est picus viridis, vt historiam vtriusq; & icones conferenti facile erit animaduertere. ¶ Galli & Germani quidam putauerũt meropem esse auem quæ Gallicè *mesange* appellatur, (ea parus est Latinorum,) quod falsum est, Bellon. Eber. & Peucer. auem Germanicè dictam Krinitz vel Windhalß/ meropem faciunt, quum ea omnino iynx sit.

B.

Descriptio auis.

Auis est merops tam vulgaris in Creta, vt nusquam non in illa volare appareat: rara alibi, & ipsis etiam Græcis per continentem incognita, vix vnquam visa Italiæ, Bellonius. Nos in quibusdam Italiæ locis satis frequentẽ esse accepimus. Colore est lõgè pulcherrimo, quo vel cum egregio psittaco certat, paulò maior sturno, Bellon. Et rursus, Magnitudine sturni est, similis ferè ispidæ vulgò dictæ aui, (ipse ispidam alcyonem interpretatur.) *Muscicapa* auis est maior turture & columba, colore pennarum sicut lanarius, pedes & rostrum habet sicut hirundo, Albertus. hæc forte meropi non conueniunt. Meropes aues sunt virides. Seruius. Errat Seruius qui meropem inquit viridem esse, & viridiores pẽnas habere, Perottus. Pennæ huius auis inferiores pallidæ sunt, superiores cęruleæ, vt alcyonis: postremæ pinnulæ rubræ habentur, Aristot. interprete Gaza. Græcè legitur, τὰ δὲ ἐπ' ἄκρων τῶν πτερυγίων ἐρυθρά: id est, in summis alis rubræ. Plin. ex Aristot. sic, Merops est pallido intus (*in ventre*, Isidorus: quod magis placet) colore pennarum, supernè cyaneo, priori (Isidorus legit *pectore*. sed malo priori, cum Græcè sit, ἐπ' ἄκρων) subrutilo. ¶ Meropes rubentibus sunt cruribus & ore prælongo, Textor. Gręci hodie suum melissophagum rostro oblongo esse dicunt: Siculi durissimo, vnde & *picciaferrum* nominant. Rictum oris tantum habet muscicapa, vt muscas multas in os eius gratia humoris insidentes capiat, Albertus. Oris rictum habet amplissimum propter muscas & ciniphes, quibus vescitur. rostrum tamen inter aues comparatione sui corporis habet minimum, & pedes similiter, Liber de natura rerum. sed meropis rostrum non videtur mihi corporis reliqui comparatione in eo minimum. Idem coloris esse flaui audio.

C.

De meropis cibo, Voce,

Meropes comedunt apes (inter volandum instar hirundinum, Bellonius:) vnde & apiastræ Latinis dicuntur, & Græcis vulgò melissophagi. Cicadas quoq; deuorant, Bellonius. Muscicapis nomen quia muscas capiunt, quibus solis & vermiculis vescuntur, Albertus. ¶ *Regulus atq; merops, & rubro pectore Progne Consimili modulo zinzilulare sciunt*, Author Philomelæ. Meropes sic dicuntur Græcè, quoniam earum vox multiplicem capit partitionem, à *merismo opos*, id est partitione vocis, Probus in 4. Georg. Longè auditur merops, ac vocem ædit quodammodo instar hominis, qui ore in rotundum clauso sonaret *grulgruru vrurul*, sono tam alto quàm oriolus, Pet. Bellon. ¶ Contrà volat atq; cæterę aues. aliæ enim omnes quasi sursum ad oculos versus: illa verò retro (ad caudam versus) volat. Et profectò naturam volatus admiratione & insolentia pleni, quem facit hoc animal, summopere miror, Ælianus.

Volatu, Nidificatione & partu.

Volat ferè cum alijs sui generis auibus, raro solus, frequens circa montes thymi feraces vbi apes deuorat, Bellonius. Muscicapa pigra est in volatu, Albertus. ¶ Solus merops subiens terræ cauernas facit cunabula, Aristot. Cunabula in terra facit, corporis grauitate prohibitus sublime petere. Nidificat in specu sex pedum defossa altitudine, Plin. Parit sex aut septem æstate, (ὑπὸ τὴν ὀπώραν,) in pręcipitijs mollioribus, intrò vel ad quatuor cubita subiens, Aristoteles.

D.

De eiusdem auis erga parẽtes pietate & gratitudine.

Sunt qui meropes quoq; item facere confirment, quod ciconiæ, vicemq; reddi, vt parentes non modo senescentes, verum etiam statim, cum iam datur facultas, alantur opera liberorum: nec matrem aut patrem exire, sed in cubili manentes pasci labore eorũ, quos ipsi genuerunt, enutrierunt, educarunt, Aristot. & Ælian. Genitores suos reconditos pascunt, Plin. Aëropes dicuntur parentes suos alere, & in pennis gestare vt ciconiæ, Aristoph. Schol. Meropes solliciti de pullis suis: & quando iam senescunt & volare nequeunt, pulli fouent eos & alunt quandiu viuunt, Iorath.

Astutia.

¶ Merops auis est astuta: quæ pullos ne quis capiat mutat de loco ad locũ. ipsa quoq; cũ aliquem suos pullos quęrentẽ videt, ad loca diuersa se transmutat, ne forte cognoscatur vbi eos nutriat, Kiranid.

Meropes

E.

Meropes apibus iniuriam inferunt, Aristoteles, Vergilius, Ælianus & Florentinus in Geoponicis. Quare nidos eorum alueis propinquos apiarij tollunt, Aristoteles. ¶ Pulchritudo eorum inuitat pueros in Creta vt cicadis eos capiant, sicuti apodes, id est hirundines maiores, hoc modo: Acicula instar hami curuata cicadã transfigunt, aciculam filo alligant, cuius ipsi extremitatem tenẽt. Cicada sic transfixa in aerem euolat. eam conspectam merops impetu petit, & deuorata filo hærente capitur, Bellon. *Ratio meropis capiendæ.*

F. G.

Merops in cibo improbatur, Bellonius. Caro auis *alkemi* est austera, prauæ (difficilis) concoctionis: vtilis tamen contra inflationes, Rasis. Si fel eius misceatur cum gallis, oleo omphacino, capillos denigrat nigredine firma, Idem. *Alimentũ & remedia ex eadem.*

H.

a. Pro merope Auicennæ interpres habet *merum.* Merops, id est para auis, est omnino viridis, quam quidem grangenam vocant, Kiranidæ interpres. Merops vocatur, eò quòd citò hominem ad amorem conciliet, Idem. Μέροπες hominum epitheton est apud poetas, aliquando autem absolutè sine substantiuo ponitur imperfectè, vt etiam βροτοί, Eustath. & Varin. Μέροπες homines dicuntur ab eo quòd vocem articulatam habeant, & diuisam in dictiones, syllabas & literas: vel quia linguis & dialectis vtuntur diuersis. ὄπα quidem & αὐδὴν poetæ de hominum voce duntaxat efferunt, Eustathius & Varinus. vel à Merope Coo qui ante Phaethontem fuit, Hesychius. *Etymon & synonyma.*

¶ Pandareum Meropis Milesij filium canem aureum in Creta furatum aiunt, &c. Eustath. Huius Pandarei filiæ memorantur Merope, Cleothera & Aëdon, &c. vt retuli in Hirundine *h.* Merops Côus ante Phaethontis tempora fuit, Hesychius. Μερόπη, nomen vnius Pleiadum, Eustath. Merope fuit Atlantis & Pleione filia, quæ Sisypho nupsit, atq; ob id fingitur stella inter pleiades obscurissima, de qua Ouid. *Septima mortali Merope tibi Sisyphe nupsit: Pœnitet, & facti sola pudore latet.* Eustathius refert quòd Côs insula olim dicta sit Merope & Meropeis, Μεροπηΐς (Suidas habet μεροπὶς, vt & Plinius 5. 31. Hercules Troia euersa per Ægæum pelagus rediens vi tẽpestatis actus est in Côn Meropidem, εἰς Κῶν Μεροπίδα, Scholiastes Homeri in Iliad. ξ.) quoniam populi quidam Meropes in ea habitarint: deinde Côs à Cô Meropis filia. Merops filius fuit Triopæ (Thessalorum regis) à quo Coi Meropes dicti sunt, & insula ipsa Μεροπὶς, Stephan. idem in dictione Κῶς, Vocabatur (inquit) hæc insula Μέροπος) (lego Μεροπὶς à Merope gigante, Côs postea dicta à Cô Meropis filia. Siphnus quoq; insula (eodem teste) olim Merope dicebatur. Merops dictus est vnus ex terrigenis gigantibus illis, qui affectasse regnum cæleste dicũtur: hoc est qui turrim Babel extruxerunt, in qua ædificanda cùm interuenerit linguarum confusio, vocumq; diuisio, qui eam moliebantur, dicti sunt Meropes, id est diuersarum vocum, vt Grammaticus quidam annotauit. Meropem Coum fabulantur cùm vxoris mortem deflere non desineret, & in luctu hospitio Rheam suscepisset, in aquilam mutatum semper adesse Ioui: *Vide* in Aquila *h.* ex Eustath. & Higino. Meropis Percosij vatis meminit Homerus Iliad. β. Aëropes populi in Trœzene, & genus quoddam in Macedonia, Hesychius. scripsimus autem supra in *A.* meropem quoq; auem à nonnullis aëropem vocari. Legitur & Aërope Atrei vxor, adulterio à Thyeste Atrei fratre corrupta. Meropus, mons Græciæ iuxta Thessaliam, variis præruptus anfractibus, vnde & nomen habet. nam cùm ex varijs anfractibus, vndiq; referiente Echo, voces diuersas reddat, ab effecto hanc appellationem sortitus est, Grammaticus quidam. *Nomina propria ab hac aue desumpta.*

¶ *e.* Si *akeuium* auis decollata frigatur cum oleo, & inde manus alicuius inungatur, qui postea eam in apes immittat, non lædetur, Rasis. ¶ Merops ad multa facit, sicut & alcyon, Kiranid. Cor eius ad nimium amorem aptum est, Idem.

¶ *g.* Meropis cor in cibo cardiacos, ictericos & stomachicos iuuat, Kiranid. Fel eius cum melle ac succo rutæ suffusionem oculorum sanat, Idem.

DE MEROPE ALTERO.

MEROPEM qui viderunt, aui quam hîc pictã damus non dissimilem esse aiunt, tum coloribus tum corporis specie. Mihi quidem neutram adhuc videre contigit. Ea quam hîc ponimus ab aucupe quodam & pictore Argentinensi (rarissimè tamen circa Argentinam conspicitur) expressa est, nomine Seeschwalm/ id est marina hirundo. videtur enim partim forma corporis, vt pedum breuitate: partim natura, vt volatu, & quòd inter volandum muscis pascitur, hirundinem referre. (Cælius Calcagninus tamen alcyonem hodiè vulgò alicubi in Italia hirundinem marinam nominari scribit.) Versatur, vt audio, circa aquas, crassior merope, vel sturno, (vt pictura ostendit:) rostrum habet oblongum, nigrum, & eiusdem coloris lineam à rostro per oculum retro ad colli initium pertingentem: crura fusca, breuia, dorsum ex flauo & viridi ferè mixtum: caudam & extremas alarum pennas virides. ventrem & pectus cærulea. partem sub rostro flauam. syncipunt ei albicat, vertex & occiput rubent.

Ispidæ nostræ, cognata est auis. Merops (inquit Bellonius, Italis rarus, Gallis nullus, apiculis & vespis vescitur, quas sequitur ad latera montium volitando gregatim, sicut & Græcè hodie vulgò in Creta, vbi frequens est, Melisophago dicitur, Latinè Apiaster. Magnitudine est Merulæ, in cibum non ve-

nit, vt nec Iſpida à quibuſdam dicta auis, cui perſimilis eſt, & ſimiliter terram excauat: plumis & coloribus tam eleganter veſtitus quàm pſittacus. pedibus etiam ſimiliter digitatis, ita vt digiti bini retrorſum, & totidem antrorſum tendant. Lingua ei longa & gracilis eſt. Roſtrum nigrum, oblongum, & falcis inſtar inflexum, quaſiq; triangulum, cauda prorſus cærulea, vltra alas extenſa. Crura breuia, vt ægrè ſuper terra conſiſtat, vt plurimum volans. Pars ſub roſtro & pectore pulchrè flaua eſt: & vtrinque linea nigra diſtinguitur. Magnitudo ei quæ Merulæ, quanta ferè hîc pingitur. Hæc certè deſcriptio, eam ipſam auem, quam nos hîc pinximus, eſſe arguit. digiti quidem pedum in ipſius etiam pictura ſimiliter vt hîc collocati ſunt. Vox Meropi (inquit idem Bellonius) clara, & tam alta vt Orioli, ſimilis ferè ſibilo hominis, qui ore in rotundum aperto (lingua ad palatum reflexa) editur, ac ſi cantillaret *Crulgurwurul.* Ab ea fortè Meropis nomen Græci ei fecerunt.

DE MERVLA.

A.

Nomina. MERVLA fœminino genere tantùm apud claſſicos authores, à recentioribus etiam *merulus* effertur, vt ab authore Philomelæ. quidam à nigro colore voce non Latina *nigretum* appellauerũt. *Archia*, id eſt merulus auis, Syluaticus: neſcio qua lingua. Coſſyphos certè Ariſtoteles merulas intelligit, item cottyphos, Hermolaus. Κόψιχος auis, quæ κόσσυφος à nonnullis dicitur, Heſych. & Varinus. Suidas habet κόσσιφος per iôta in penultima, quod non placet. Κόψιχος, ἐπὶ ὀρνέων: κόσσυφος ἐπὶ ἰχθύων, Suidas abſq; authore. proximè quidem ſcripſerat κόψιχος εἶδος ἰχθύος. Κόψιχος, gloſſa (vox alicui genti peculiaris) eſt: κόσσυφος, cõmunius Euſtath. Merula auis hodieq; Græcis κοτζιφὸς nominatur. Ab hoc Græco nomine corrupto leguntur, apud Syluaticum *coſefos* vel *coſſifos*, *kepſos*: Apud Albertum *faſtozoz* vel *farrakoz*,

rakoz,

rakoz, cokoylos, folkynos, & chyricos, & focoton. ¶ Hæc quoq; barbara ſunt, & neſcio cuius linguæ, apud Syluaticum omnia, *Alſia*, merulus: Echus, idem: *Euchus*, meruli venter. *Nithoſeuchis*, Idem. item *edulcus* & *ethida*, pro merulo. Sed video omnia hæc vocabula corrupta eſſe ab æthyia Græcorum, quæ Latinè mergum non merulum ſonat.

¶ Merula Italis dicitur *merlo*. Hiſpanis *mierla*. Luſitanis *melroa*. Gallis *merle*. Germanis Amſel: Merl in Germania inferiore, vt Coloniæ, in Hollandia, &c. quidam Flandricè ſcribunt Merlaer / vel Meerel. Hollandi etiam peculiare vocabulum vſurpant ein Lyſter. Anglis *a blak oſel, a blak byrd*. Illyrijs *kos*, quæ vox facta videtur à Græca *koſſyphos*. Turcis *feluek*.

¶ Merularum genus vnum nigrum & vulgare eſt, Ariſtot. Nigra merula roſtro rutilo eſt, colore nigro & nitente, cætera non diſſimilis turdo, Eber. & Peucerus. Merularũ genus alterum vndiquaq; nigrum eſt, (de fuſco genere intelligo, cui roſtrum quoq; nigricat: (alterum roſtro cereo, *κηρῷ τὰ χείλη περιστοικὸς*,) idemq; magis canorum, Oppianus. ¶ Genus alterum candidũ eſt, magnitudine quidem compari, & voce ſimili: ſed circa Cyllenã (montem) Arcadiæ familiare, nec vſquam alibi naſcens, Ariſtot. in hiſt. anim. & Plin. In Cyllene coſſyphi penitus albi reperiuntur: à comicis autem qui ita appellantur ex alio genere auium ſunt, non canori, Pauſanias in Arcadicis. In Cyllene Arcadiæ merulas albas gigni fertur, nec vſquam alibi, voce varia: ad Lunam progredientes, interdiu verò, ſi quis experiatur, captu difficiles eſſe, Ariſtot. in Mirab. & Euſtathius in Iliados β. Gallinæ ruſticę in ornatibus publicis ſolent poni cum pſittacis, ac merulis albis, item alijs id genus rebus inuſitatis, Varro. Io. Carus qui cum Hiſpanis (in nouum Orbem) nauigauit albos coruos & merulas iſthic ſe vidiſſe adſerit, Gyb. Lon-

Diuerſa merularũ genera. 1. nigrum. 2. album.

golius. In Noruegia merulæ & monedulæ albicant, Idem. In Heluetia etiam apud nos aliquando captæ sunt albæ merulæ, rostro tamen flauente.

3. Fuscū. ¶ Est etiam ex hoc genere quæ similis nigræ sit, sed fusca colore, & magnitudine paulò minor. versari hæc in saxis & tectis (ἐπὶ τῶν κεράμων) solita est: nec rostrū rutilum vt merula habet, Aristoteles. Quærendum an hoc genus sit quod nostri passerem solitarium nominant, de quo infra post Merulam torquatā priuatim agemus: vel genus illud merulæ quod Eberus & Peucerus Birckamsel, id est merulam montanam interpretantur: mihi animus inclinat ad priorem. Vidi ego nuper Ianuario mense & initio Februarij hoc genus fuscum, in ventre ad cinereum colorem inclinans. mas paulò nigrior est & pectore magis ruffo & maculosiore quàm fœmina, rostro color idem in vtroq; sexu. Autumno adueniunt, & ad cibum tanquam lautæ & opimæ probantur. nostri quoque vocant Birckamßlen vel Hagamßlen.

Tertij generis merularum descriptio. Hanc esse puto cuius descriptionem olim confeci huiusmodi: Auis est paulò infra turdum maiorem. colore nigricat in capite, dorso & alis, ruffo quodam modicè admixto. cauda est atra. crura ex glauco nigricante ruffoq; compositum colorem habent. pectus obscurè maculosum ex plumis partim subfuluis, partim nigricantibus. os interius & lingua luteo seu melino colore sunt. rostrum nigrum & concolores digiti. ventris color ex nigro cinereoq; mixtis constare videtur.

De merulæ magnitudine & colore. Albertus enarrans Aristotelis de hist. anim. caput 19. libri 9. pro merula hac fusca ipse monedulam montanam interpretatur, cum merulam dicere debuisset) nomen leneos ponit, cui in Græco nihil respondet. nisi φαιὸς forte ita deprauatū sit. nā Theodorus φαιὸς legit quod est fuscus. codices vulgati βαιὸς habēt, quod est paruus: quod nō probo, quū mox sequatur, magnitudine paulò minor.

B.

Aristoteles turdum *tricháda* merulæ æqualem facit, Athenæus. Merula tota valde nigra est, solo rostro aureo, Kiranides: nigra aliquātulū, fusca pectore, Albertus. Hyeme ex nigra redditur ruffa, (ruffescit, Plinius,) Aristot. Ξανθὸς (ὑπόξανθος, Ælianus) ἐκ μέλανος γίνεται, Aristot. & Clemens in Pędagogo. Varinus *cóssyphon melanóstícton* esse scribit. Hæc auis croceum quantulumcunque colorem habet in pectore, (rostro potius:) reliquum verò corporis occupat nigredo, Author de nat. rerum. Rostrū & pedes crocei habet coloris & multum nitentis, Albertus. Rostrum anniculis in ebur transfiguratur, duntaxat maribus, Plin. Rostrum singulis annis mutant in candorem, Author de nat. rerum.

C.

Merula versatur in locis densis, consitis arboribus & spinetis, & in fissuris lapidum, Albertus in Aristot. de hist. anim. 9. 11. vbi Aristoteles hæc omnia de trochilo tantum scribit.

De eiusdē cantu. ¶ Merulæ cantu valent, Ælianus. Dulcisonæ sunt, & æstate multum canunt, Kiranides. Merula dicebatur olim medula: quia mirabiles vocis modulos reddit, maximè cum vernum tempus imminere prospexerit. nam hyeme tacet, tantummodo balbutiens, Author libri de naturis rerum. Merula domestica dulce canit, & vocis amœnitate seipsam oblectat, Idem. Clausa ergastulis propter pinguedinē diutius cantat: & tunc contra naturā carnibus vescitur, & propter eas libentius cantat, Albertus. Cantui educatur, Volaterranus. *Et merulus modulans tā pulcris concinit odis: Nocte ruente tamen carmina nulla canit*, Author Philomelæ. Aues quædam per anni tempora tum colorem tum vocem mutant, vt merula quæ ex nigra ruffescit, & vocem cohibet, (τὴν φωνὴν ἴσχει. Gaza vertit, vocem reddit diuersam.) canit enim æstate, per hyemem verò strepitat, & tumultuantem ædit vocem, Aristot. Gaza aliter, Strepitat enim per hyemem cum per æstatem tumultuans cantet. sed Græcè legitur: Ἐν μὲν γὰρ τῷ θέρει ᾄδει, τοῦ δὲ χειμῶνος παταγεῖ καὶ φθέγγεται θορυβῶδες. cui lectioni astipulatur etiam Ælianus, Κόσσυφος θέρους μὲν ᾄδει, χειμῶνος δὲ παταγεῖ καὶ τεταραγμένον φθέγγεται. & Clemens in Pædagogo, Παταγητικὸς ἐξ ᾠδικοῦ γίνεται. Item Plinius qui sic transtulit, Canit æstate, hyeme balbutit, circa solstitium muta. Merularum genus alterum vndiquaq; nigrum est, (fuscum videtur intelligere:) alterum rostro cereo, quod & magis canorum est, Oppianus. In Cyllene cossyphi penitus albi reperiuntur: à comicis autem qui ita appellantur ex alio genere auium sunt, non canori, Pausanias in Arcadicis. Κοψίχους σίζειν apud Pollucem legimus. Οἷα πιππίζουσι καὶ τρέχουσι διακεκραγότες, Aristophanes in Auibus de merulis. Philostratus in vita Apollonij lib. 7. adolescentem quendam scribit philomelas & merulas docuisse hominum voces imitari.

Cibo. ¶ Merula domestica contra naturam carnes comedit, Author de nat. rerum & propter eas (pinguescens) libentius cantat, Albertus. Iisdem quibus collurio vescitur, Aristot. Myrtis, lauris & cupresso cōsitis nemoribus gaudet: & læta populo, picea pinuq; frondosa, deniq; hedera se oblectat, Oppianus. Vermes & locustas edit, Elluchasem. Pomis sorborum, & orni sambuciq; acinis etiam vescitur. ¶ Lauare amat, & plumas rostro purgat, Author de nat. rerum.

Volatu. ¶ Aues quædā saliunt, vt passeres, merulæ, Plinius. Merum, solum antiquis: vnde & auis merula, quòd soliuaga & solitaria pascitur, Festus: quòd, mera, id est sola volitat, Varro. Hyeme volare vix potest propter pinguedinem, Author de nat. rerum. ¶ Plumas non exuit sicut cæteræ aues, Idem. Pennas non mutat contra naturam auium, Albertus.

Latitatione. ¶ Merula hyeme latet, Aristot. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicuti sturni, turdi, merulæ &c. Aristoteles. Abeunt & merulæ turdiq; & sturni simili modo in vicina. sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, visi sæpe ibi (aliâs, *nisi spe cibi*) quo hybernum pabulum petunt, Plinius. sed Platina sic legit, Occultantur

hæc

hæc animalia sæpibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt. Merulæ aliquando in angustis montium locis latere consueuerunt, Georg. Agricola. ¶ Parasitus quidam in Aristophontis Pythagorista apud Athenæū inter cætera de se gloriatur, si frigus sub dio ferendum sit, se *cópsichon*, hoc est merulam, esse. Ὑπαίθριος χειμῶνα διάγειν κόψιχος. ¶ *Partu.* Merula bis anno parit. sed eius primi partus intereunt frigore hyberno: omnium namque auium prima hæc parit. posteriorem autem partum educat, & feliciter ducit ad finem, Aristot. Merulæ bis anno pariunt, Plinius. Ante exactam hyemem fœtificant, Oppianus. apud nos ferè Martio vel Aprili, vt aucupes narrant. *Fatator* (deprauatum nomen conijcio, nec aliam auem quàm merulam indicare) ante alias aues parit: sed oua eius prima frigore pereunt, secunda excludit & pullos educat, Author de nat. rerum. ¶ *Nidificatione, morbis & remedijs.* Nidum durum & quasi glutino quodam firmatum construit merula. ¶ Lauri folio fastidium annuum purgat, Plinius. ¶ Mali punici grano perit, Ælianus.

D.

Merula vocem humanā imitatur. Philostratus in vita Apollonij de adolescente quodam scribit, qui merulas docuerit sermonem humanum imitari. ¶ *Quibus amica vel inimica sit.* Merulæ & turdi (turtures, Aristot.) amici sunt, Plin. Rubeculam audio (cui à rubente pectore nomen vulgus imposuit) merulam amare, eamq; sequi, & noctu ferè iuxta merulam aut in proxima arbore quiescere. Merulam crex impugnat. nocet enim ipsi pullisq;, Aristot. Merulas, turdos & garrulos (picarum generis) præcipuè infensas esse noctuæ aiunt, & ad eius clamorem mox aduolare.

E.

Quomodo capiatur. Accipitres capiunt merulas, turdos, &c. Crescentiensis. Merulas (inquit Oppianus in Ixeuticis) & canoras luscinias capere licebit laqueo inter densa fruteta collocato, quem bini orbes constituant, sub intortis finibus retis latentes, & marinis retibus, quæ ἀποχὰς vocant, similes. Intenduntur etiam longissimi nerui bubuli, posita in medio virga, à neruis funiculus & laqueus suspenduntur. Ad hæc esca imponitur vermiculus aliquis, aut lūbricus, qua inescata auis illaqueatur, & omnibus illis quæ ad capturam destinata erant, circumactis, detineatur. Cæterum in merulas alium etiam captionis modum adolescentes excogitarunt. Scrobem hyeme fodiunt, cum auis maximè cibi inops est, & oliuæ aut lauri baccam inijciunt, ac propè testæ fragmentum vel lateris ponunt: scrobi item paxillum inserunt, quo testas binas intendunt. Apponitur & altera auis laqueo ligata. Sic omnino merula famelica aduolabit, & scrobem subibit, Hæc ille. ¶ *Educatur ad cantū.* Merula cantui educatur, Volaterranus. *vide* in C. Varro de re rust. 3. 5. ornithotrophîon operosissimè describēs, Intra rete (inquit) aues sunt omne genus, maximè cantrices, vt lusciniolæ ac merulæ, quibus aqua ministratur per canaliculū, cibus obijcitur sub rete. Merulæ quomodo clausæ saginentur, in Turdis leges. ¶ M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum (& merularum, vt ipse Varro habet 1. 38.) fimo ex auiarijs, Plinius.

F.

De vsu merularū in cibis, & qualitate alimenti. *Tum pectore adusto Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbes*, Horatius 2. Serm. Galenus in libro de cibis boni & mali succi, merulas numerat inter cibaria laudata, & neq; tenuem neq; crassum succum gignentia. Merularum caro durior est quàm perdicis, columbæ, gallinæ, &c. Idem libro 3. de alimentis. Aluum astringit, Celsus. Merulæ improbantur in cibo, eò quòd vermibus & locustis pascantur: vnde carnis acrimonia in eis percipitur, & odor ingratus. sed neq; colore placent, deteriores *cuzardis*, (id est alaudis,) Elluchasem, ex quo etiam Mich. Sauonarola quędam repetijt. Turdorum & merularum carnes sunt calidæ & siccæ in fine primi gradus, vsque ad principium secundi, vt Iesus docet. Eligi debent pingues & laqueo vel retibus captæ secundum Baldach. nonnulli pręferunt captas cum aue, (noctua.) Difficiles sunt concoctu: quod cauetur si in iure humectante decoquantur. Merulæ quidem turdis (ego turdos merulis prætulerim, quod & Volaterranus facit: merula sturnis) sunt meliores, Mich. Sauonarola Merulæ tardè concoquuntur, parū alunt, melancholiā augent, Platina. Medici Salernitani inter aues laudatas eam numerant. Arnoldus tenerā eligit. Alexander Benedictus etiā pestilentiæ tempore eam laudauit. Arnoldus interdicit eius cibo illis quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maximè pulsantes. ¶ De merulæ coctura, dicetur aliquid in Pauone. Merulas assabis: sed & si elixentur cum pipere & saluia, non insuaues videbuntur, Platina. ¶ Ad artocreas è merulis: Accipe caseū optimum, & indito in auem medullam bubulam, lardum minutatim incisum, & gingiber, Coquus Gallicus.

G.

Remedia ex eadem. Merulę torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Turdus inassatus cum myrti baccis dysentericis medetur: item merulæ, Plinius. Oleum vetus in quo merula discocta est donec dissoluatur, inunctum opisthotonon & ischiadem curat, Kiranides. Merularum (sturnorum potius, quos oryza pasci vt fimo eorum crocodilea adulteretur, Dioscorides meminit) qui oryza vescuntur, fimus tritus & cum aceto mixtus, morpheæ nigræ impositus & lentiginem quoq; extirpat, Hali.

H.

Etymon & synonyma. ¶ *a.* Merum solum antiquis, vnde & auis merula, quòd soliuaga est, & solitaria pascitur, Festus. Isidorus merulam ait antiquitus *medulam* vocatam eò quòd moduletur. Merulæ nomine fœminino mares quoq; sunt, Varro. Τουπς, merula, Hesychius & Varinus. Brenthum aliqui merulam interpretan-

tur, Iidem. *vide* in Brentho supra inter Anates. *Sisofigius* auis merula, Syluaticus. mihi potius motacilla videtur, voce corrupta à Græco σισοπυγίς. Pausanias Bœoticarum gallinarum duo genera describit, quorum alterum cossyphos, id est merulas appellat, à colore scilicet atro.

Homonyma. ¶ Fungos qui riguis prodeunt, longo pediculo, callo corporis in turbinem mucronato, Galli vulgò *merulios* vocant, non à merula aue, sed à metæ figura, quasi *metulios*, vt Ruellio placet. ¶ Est & merula saxatilis piscis Plinio, nimirum à colore auis dictus, quem Græci ab eadem aue cóssyphon nominant. A merula merulatim pro solitariè dicimus, Grapaldus. ¶ Cornelius Merula consulari familia ortus nominatur à Varrone de re rust. 3. 2. Georgius Merula Alexandrinus vir inter vtriusq; linguæ cognitione claros floruit circa annum Salutis 1494. ¶ Merula fluuius est qui Albingæ ciuitatis latus alluit, alio nomine Centena dictus, quia centenis amnibus augeatur.

¶ *b.* Caprimulgi appellantur aues grandioris merulæ aspectu, Plin. Merula sandaricino colore, Næuius apud Festum. sed color sandaracæ rostro merulæ duntaxat conuenit.

¶ *c.* Euolare merulas, Cicero 5. de finibus. ¶ Κόσσυφοι ἀχεῦσι ποικιλόστραυλα μέλη, Incertus in epigrammate. ¶ Ferunt merulam quandam olim adeò excelluisse in nouem modis vocum, quibus omnis cantilena componitur, exprimendis, vt nullus hominum perfectè illam imitari potuerit: eamq; quasi ostentantem sæpe in præsentia hominum nouem ordine notas formasse, Albertus & Author de nat. rerum. Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum fabulantur, cùm mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, merulæ, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio. ¶ Herbæ quas à radicis figura testiculos & satyria vocant, ex spermate turdorum & merularum nasci videntur, Hieron. Tragus.

Historia de merula nouem voces exprimente.

¶ In merulam quercui insidentem Argentarij epigramma.

Μηκέτι νῦν μινύριζε παρὰ δρυΐ, μηκέτι φώνει
Κλωνὸς ἐπ' ἀκροτάτου κόσσυφε κεκλιμένος.
Ἐχθρόν σοι τόδε δένδρον. ἐπείγεο δ' ἄμπελος ἔνθα
Ἀντέλλει, γλαυκῶν σύσκιος ἐκ πετάλων.
Κείνης ταρσὸν ἔρεισον ἐπὶ κλάδον. ἀμφί τε κείνῃ
Μέλπε, λιγὺ προχέων ἐκ στόματος κέλαδον.
Δρῦς γὰρ ἐπ' ὀρνίθεσσι φέρει τὸν ἀνάρσιον ἰξόν.
Ἡ δὲ, βότρυν. στέργει δ' ὑμνοπόλους Βρόμιος.

¶ *e.* Archiæ epigramma in merulam quæ è reti euasit turdis detentis.

Αὐταῖς σὺν κίχλῃσιν ὑπὸ φραγμοῖο διωχθεὶς
Κόσσυφος ἠερίης κόλπον ἔδυ νεφέλης.
Καὶ τὰς μὲν συνοχηδὸν ἀνέκδρομος ὤχμασε θώμιγξ,
Τὸν δὲ μόνον πλεκτῶν αὖθι μεθῆκε λίνων,
Ἱρὸν, ἀοιδοπόλων ἔτυμον γένος. ἦ ἄρα πολλὴν
Καὶ κωφαὶ πλὴν ᾠδῶν φροντίδ' ἔχουσι πάγαι.

Extat hoc libro 1. Anthologij, vbi etiam aliud Pauli Silentiarij eiusdem argumenti legitur.

¶ Testudo fit magna, in qua millia aliquot turdorum ac merularum includi possint, Varro. ¶ Τοῖς τε κοψίχοισιν εἰς τὰς ῥῖνας ἐγχεῖ τὰ πτερά, Aristophanes in Auibus. vbi Scholiastes, Merulæ (inquit) cùm oua pariunt, pungunt ea. quamobrem aucupes pennas eis inserunt, vt rostra pennarum mollitie hebetent. vel ne pituita laborent, (ἵνα μὴ κορύξωσι. lego κορυζῶσι.) aut iugulatis pennas inserunt, vt ab illis suspensæ ab omnibus conspiciantur.

¶ *f.* Apud Nicostratum quidam emi ad cibum iubet, νῆτ(τ)α καὶ κοψίχους. Κομψεία, carnes merularum, Hesych.

¶ *h.* Σὺ κοψίχου γ' ἔοικας σκάφιον ἀποτετιλμένῳ, Aristoph. in Auibus. Scaphium (inquit Scholiastes & Suid.) tonsuræ genus est, κουρὰ ἡ ἐν χρῷ. ὁ δὲ κῆπος, τὸ περὶ μετώπου κεκοσμῆσθαι.

¶ VENATRIX auis (Ἀγρεύς) venatica & captiosa, colore nigro. merulis affinis est, &c. *vide* supra post Laniorum historiam.

Caprimulgus merularũ genus. ¶ Est quoddam merularum genus quod CAPRIMVLGVS vocatur. Albertus. Aristoteles magnitudine tantum merulæ caprimulgum confert, ita vt paulò maior sit. alioqui auis nocturna est.

De aue venatrice allectas suo cantu auiculas inuadẽte. ¶ Est etiam merulis affine genus quoddam venaticum & captiosum, colore atrum, splendide canorum: rectè ex eo venaticum appellatum, quòd ex auibus multas sui cantus permulsione ad se allicit, & capit: cuius ingenitæ sibi præstantiæ hæc auis non ignara, eo naturæ munere ad se voluptate & cibo explendam vti videtur: nam ex sui cantus auditione & bellissimas oblectationes habet, & aucupio & venatione proximè ad se accedentium auicularum exsaturatur. Quòd si nando quisquam hanc captam concluserit in caueam, non modo canere omittit, verum etiam pro seruitute sua à venatore pœnas silentio sumens, muta permanet atq; elinguis, Ælianus.

Merulæ aureæ Brabandis. ¶ Brabandi vulgò aues quasdam totas lutei vel aurei coloris, vt audio, Goldmerles / hoc est MERVLAS aureas vocant, vel OLIMERLES. Ego hanc auem esse puto quæ obscuris quibusdam Latinis scriptoribus *oriolus* dicitur, quam Plinius videtur picorum generi adnumerare. sed ea nigrum colorem in alis habet, non tota aurea est.

Merula alpina Italis. ¶ Verbani lacus accolæ Italico sermone MERVLAM alpinam nominant auem, *merle alpadic*, quam nos supra Caryocatacten appellauimus. sed merulam torquatam potius sic vocādam conijcio.

Merula noualium Germanis dicta. ¶ Auis quædam Germanis vocatur Brachuogel vel Brachamsel, id est MERVLA noualium, quòd in noualibus agris ferè degat, & circa loca palustria, rostro & cruribus oblongis, corporis reliqui specie vel magnitudine non dissimilis merulæ puto. *vide* supra in capite de Gallinulis terrestribus.

DE

DE MERVLA TORQVATA.

MERVLÆ tertia quædã ſpecies à Gallis vocatur *merle au collier*. habet enim lineam albã ſub gutture verſus pectus: quæ totum eius collum ambit. Hoc genus maximè abundat in valle Morienna & vallibus Sabaudiæ, Bellonius. Apud nos etiam circa montes reperitur: & vulgò nominatur **Ringamſel** hoc eſt, merula torquata, vel **Waldamſel**, id eſt merula ſyluatica. Magnitudine ferè & colore turdi eſt, inter collũ & pectus parte prona plumas habet albas duorum digitorũ latitudine. reliqua pars tota inferior varia & maculoſa eſt, nigris in medio pennis, ambitu albis, roſtrum inferius ſubflauum, tota pars ſuperior fuſca, alarum pennæ margine extrinſeco albicant, præſertim quæ in medio ſunt. Auis barbatula eſt vt turdus. Nomina ei apud noſtros diuerſa, **Birgamſel/Steinamſel**: hoc eſt, merula montana, merula ſaxatilis. **Roßamſel**, quod in ſyluis vermiculos quærat in fimo equino. **Kureramſel**, forte quòd circa Curiam Rhætorum in montibus degat. ſed **Birgamſel** vocatur etiam merula fuſca non canora, de qua ſupra in Merula *A*. Italis quibuſdam *merulo alpeſtro*. Quidam vir doctus monuit me per literas hanc auem quam merulam torquatam nomino, in Friſia vocari **ein Krametsmerle**/ quòd cum turdis quos **Krametsuogel** appellant aduolare & diſcedere credatur. nuſquã enim in regionibus Friſiæ finitimis nidus eius reperitur, & niſi memoria fallit, non habet in collo torquem, ſed in pectore maculam albam prægrandem. Teſtatur etiam ſe primo vere audiuiſſe in Friſia ſuauiter cantantem.

DE PASSERE SOLITARIO.

EST etiam ex merularum genere quæ similis nigræ sit, sed fusca colore,& magnitudine paulò minor. versari hæc in saxis & tectis solita est: nec rostrum rutilum vt merula habet, Aristot. Merula fusca, id est nec nigra nec alba, passer solitarius est à recentioribus dictus. quoniam soliuaga est,& tecticola,& saxicola, Niphus: cuius sententiæ ego quoq; astipulor. conueniũt enim, genus merulæ, color, magnitudo,& habitatio. Alia, sed huic congener, vt conijcio auis est, de merularum & ipsa genere, in saxis habitans, vnde petrocossyphus, id est merula saxatilis à Græcis vulgò dicitur, à Germanis

Blawuogel. Blawuogel, similiter propter cantum pretiosa, de qua supra in Cyano scripsimus. Est & alia merula fusca, non canora, de qua supra diximus in Merula A. ¶ Passer solitarius circa Tridentum merulus solitarius nominatur. Romani merulum stercorosum vocant, quia habitat in latrinis antiquis & rimosis, Albertus. Germani nomen Latinum seruant Passer solitari, ab Italis nimirum acceptum. in Germania enim hãc auem nasci non puto, sed ex Italia tantum mitti, vel Rhætia nobis transalpina, quæ Italiam spectat. circa Larium lacum in dumosis rupibus nidulatur:& solitarius degit, non cum alijs auibus, vnde nomen: nec mirum, cum de genere merularum sit, quibus inde nomen quòd meræ id est solę volitent. Posset autem vocari ein Steinamsel: vel ein grawe Steinamsel/ Cyanus verò ein blawe Steinamsel. Mediolani & Geneuæ in foro aliquando has aues vendi aiunt magno pretio. Passer solitarius Geneuæ si mas fuerit,& cicur, & canere nouerit, nummo aureo vęnit. Grapaldus imperitè carduelem putat esse passerem solitariũ suauiter cantillantem. ¶ Passer solitarius auis est nigra,(fusca,) merula minor, canora:& dicitur solitarius, quia cum nullo sui generis vnquam congregatur nisi tempore generationis. Versatur in parietibus,& cum alijs passeribus coniungitur,& cum eis volat ad pastum, eos qui sui generis sunt omnino cõtemnens, Albertus. Apud eundem falconarius Federici Imperatoris ad remedia quædam vtitur fimo passeris Indici siue solitarij, vel loco eius passeris communis. Vidi ego iuxta Larium lacum passerem solitarium vel montanum vt vocabant, fœminam ni fallor: quæ eadem cum merula habebat communia quæ cyanus auis, nempe rostrum, pedes,& magnitudinem. caput cinereum ferè: dorsum, ventrem & pectus cœrulea,(versus Solem præsertim:) alæ & cauda vno colore nigricabant. ¶ Passer solitarius, στρουθίον μονάζον auis aliquanto grandior passere ac subnigrior, solus per domorum culmina incedens, cantu suauis, Calepinus. ¶ Passer solitarius in tecto, Hebraicè (*Zippor boded al gug,*) Psalmo 102. hinc factum puto vt recentiores passeri, quem solitarium cognominant, nomen imposuerint. neque enim apud veteres reperitur.

DE MERVLA AQVATICA.

AVIS hæc à nostris appellatur Wasseramsel/ Bachamsel, hoc est merula aquatica vel riualis. Lucarni & circa Verbanum lacum nomen ei *folor*, vel *folun d'aqua*, Bellinzonæ *lerlichirollo*. Mense Nouembri aliquando captam & in cibum paratam gustaui, saporis erat mediocris, non admodũ grati. Vescitur vermiculis aquaticis, illis præsertim quos nostri vocant Kerderle: haud scio an etiam pisciculis. ¶ Eandem aut congenerem esse conijcio, quam Turnerus in Alcyone describit, cornicem aquaticam nominans, sturno paulò minorem,&c. cuius verba recensui supra post Cornicem variam. Cognata etiam illa videtur, quam cinclum Turnerus facit, Germani puto Lyßklitter appellant, cuius effigies inter Motacillas ponetur. ¶ Nostra quidem merula aquatica capite & dorso fuscis est: alis partim nigra, partim cinerea: collo & pectore alba: ventre rubicundo, cum maculis quibusdã albis aut cinereis. cruribus roseis, cauda nigra breui. rostro non longiore ferè quàm merularum, nigro: fidipes. ¶ Cæterum Eberus & Peucerus etiam palmipedem auem, minimam in mergorum genere, quam vrinatricem veterum esse putant, Germanicè interpretantur Wasseramsel & Schwartztücherlin, id est merulam aquaticam & mergulum nigrum. ¶ Georg. Agricola merulam interpretatur Amsel & Sehamsel, merulam quandam marinam vel maritimam quoq; reperiri insinuans.

Methydrides. ¶ METHYDRIDES, Μεθυδρίδες, paruæ quædam aues, Hesych.& Varinus.

DE

DE MILIARIA.

Hæc effigies nimis crassa est. Rostrum etiam rectius esse debebat, non adeò gibbũ, nec ita curuũ in summo, sed lenissime, nec ita crassum.

MILIARIÆ à cibo dicuntur, quòd milio fiant pingues, Varro de lingua Lat. In ornithone præter alias aues quidam alunt miliarias ac coturnices, quæ pingues væneunt carè, Idem de re rust. Coturnix est auis miliaris, hoc est milio vt plurimum vescitur, Al. Mundella. & sanè licebit coturnicem hoc modo miliarem dicere, si adiectiuè accipias: si verò substantiuè, miliaris nomen est auis à coturnice diuersæ, Varrone, vt iam recitaui, distinguente: quæ nimirum præ cæteris auibus milio maximè farciri soleat: vt quæ hortulanus vulgo ab Italis hodie nuncupatur, *ortelano*. hanc enim alaudæ non dissimilem esse audio, etiam colore, minorem. autumno captam per mensem milio ali, & mirè pinguescere. Ruellius *linariam* auem vulgò dictam, *miliariam* facit, de qua in *L.* Elemento nobis scriptum est. ¶ Wottonus an eadem sit auis miliaria cum cenchramo dubitat: ego planè diuersas puto, quanquam & cenchramus apud Græcos ab eadem fruge nomen inuenisse videatur: sed alij cynchramum scribunt, &c. Diuersa etiam cenchris est, nempe tinnunculus accipiter, κεγχρὶς: nimirum à varietate punctorum milij instar. cenchritæ verò auium aquaticarum genus milio inescatum capitur. *Vide* in Accipitre tinnunculo *H.* ¶ Eubulus inter strutharia hoc est auiculas nominat acanthylides, bittacos, spinia, & κερχνῆδας: à recto κερχνής. quæ forte eadem miliariæ Latinorum fuerit. quanquam sic etiam scripta hæc vox alibi tinnunculum significet, qui tamen cùm parua auis non sit, non potest apud Eubulum intelligi.

Cenchramus. *Cenchris.* Κερχνής.

DE MILVO.

A.

MILVVM Plinius ex accipitrum genere esse scribit. Vocatur & Miluius. ¶ *Daah*, ראה & איה *aiah*, nostrates Iudæi interpretantur pro generibus miluorum. & *daah* miluum simpliciter exponunt. *aiah* verò miluum rubeum, vulgo Rötelwy. nostri interpretes vulturem reddunt. Chaldaicè טרפיתא *taraphitha* dicitur, videlicet à rapacitate. nam *taraph* rapere significat. Quidam ex Hebræis sentiũt *aiah* à notis insulis quas inhabitet sic vocari. אי, *ai* enim Hebraicè insulam significat, איים *iym*, insulæ, Paul. Fagius. *Aiah*, איה, Rabino Kimhi auis est quæ vulgò *gaza* vel *agassa*, id est pica dicitur, Deut. 14. & Leuit. 11, vbi Chaldæus interpres *taraphitha* transtulit, hoc est vulturem: Arabs *zeda*, צדא. Persa *mar an tih*, מראן טיח. Septuaginta ἰκτῖνον & ἰκτῖνα, id est miluum. Hieronymus vulturem. *Daiah*, דיה, nomẽ auis, miluus, Deut. 14. in plurali *dauoth*, דיות, Esaiæ 34. Munsterus. *Daiah* auem Elias Leuita suspicatur di-

ctam ab atrore. Deuter. 14. Chaldæus vertit דייתא, *daietha*, vel *daiatha*. Arabs *cheda*, חדא. Persa *an dih*, אן דיה. (vox quidem *dih*, accedit ad Germanicam Wih.) Septuaginta prætereūt. Esaiæ autem 40. ἐλαφροὶ (aliàs ἔλαφοι, cerui) reddunt pro *douoth*, דיות. Hieronymus miluus. Eodem cap. Esaiæ Kimhi interpretatur vulgari lingua אולטורל, *aultul*. (nimirum *austour*, quod Gallis est vultur.) R. Salomon *al torisch*, אל טורש, vulturem interpretatur. *Daah*, ראה, miluus, auis ob pernicē volatum sic vocata, Munsterus. à verbo scilicet *daah*, quod est volare. hoc nomen in Leuitico cum delta (rectius nimirū,) in Deut. cum rhô scribitur. Deut. 14. Chaldæus vertit *bath kanepha*, בת כנפא. Arabs *gadach*, גארח. Persa *mar an daah*, אן ראה מרך. Septuaginta *gyps*, id est vultur. Hieronymus miluus. Chaldæus in Leuit. *daietha*, item in Deut. R. Abraham probat eos qui volunt idem esse nomen cum *raah*, ראה *Alhada* est auis quæ dicitur miluus, And. Bellunens. ¶ *Hasida* vel *chasidah*, Hebraicam vocem Thalmudistæ aliqui *daiah lebano*, id est miluum album interpretātur: & sic dictum volunt quòd faciat gratiam siue pietatem cum sodalibus suis, distribuendo eis cibos. *vide* in Ciconia *A.* ¶ *Sus* vel *sis* Hebraicè grus exponitur, vel hirundo vel miluus, vt docui in Equo *A.* ¶ *Anapha*, אנפא, veteres Hebræi exponunt genus milui irritabile, quasi deductum nomen sit à verbo *anaph*, quod irasci significat, vt etiam Aben Ezra explicat. nostrates Iudæi vulgò Trapp / P. Fagius. *vide* in Ardea *A.* ¶ *Ardrias, burdo* & *actiros*, nescio quæ vocabula, singula Syluatico miluum significant. postremum à Græco ictînos corruptum apparet.

¶ Miluus Græcis ἰκτῖνος vel ἰκτὶν vocatur. Io. Tzetzes cum de ictino, id est miluo scripsisset, multos hoc nomen ineptè cum ictide (id est viuerra) confundere subiungit. Harpe auis rapax alijs miluus est, alijs miluo similis auis, alijs alia quædam. *vide* in Harpe *A.* Miluus auis est quam vocamus harpam, Tzetzes. Harpetos, Ἁρπετὸς, miluus est Cretensibus, Varin. & Hesychius. Aristoteles & Plinius harpen à miluo manifeste distinguunt. Miluus hodie à Græcis vulgò λοῦπη dicitur, nimirum à lupina rapacitate, Varinus in Ἰκτῖνι. Bellonius tamen *licadurum* hodie vocari scribit. ¶ Miluius auis Italicè *lo nichio, miluio*, Scoppa. *Nibius* corruptè vulgò dicitur, Niphus. Inuenio & *nibbio* scriptum, & *niggo*. *Poyana* quoq; Italicum vocabulum est, quasi *pullana*, ni fallor, à raptu pullorum, haud scio miluus an buteo potius. ¶ Hispanicè, *miláno*. Miluos quosdam Hispani regales appellant, Pet. Martyr. ¶ Gallicè *milan*, & *escorffle* quoq; Roberto. ¶ Germanicè Wy / Weye: vel vt Peucerus & Eberus scribunt, Weiher. Flandris Wûwe. Genus quoddam milui Saxonicè Rûttelwy dicitur: Paulus Fagius scribit Rötelwy / & miluum rubeum interpretatur. Vulgus nostrum miluum furem pullorum appellat, Hûnerdieb. Miluus Wei vel Hûuerarh / Ge. Agricola. Angli verò accipitris generi, quem rubetarium esse conijcit Turnerus, à dilaniandis gallinis nomen imposuerunt, *hen harroer*. Ego circum accipitrem priuatim gallinis insidiari legisse memini. ¶ Anglicè, *a glede, a puttok, a kyte*, Turnerus. ¶ Illyricè, *luniak*.

De varijs miluorū generib. ¶ De generibus miluorum. Duo miluorum genera noui, maius & minus: maius colore propemodum ruffo est, apud Anglos frequens, & insigniter rapax. Pueris hoc genus cibum è manibus in vrbibus & oppidis eripere solet. Alterum genus est minus, nigrius, & vrbes rarius frequētans. Hoc genus vt in Germania sæpissime, ita in Anglia nunquā me vidisse recordor, Turn. Et rursus in epistola ad me, Miluos tales habemus in Anglia, quales nusquā aliàs vidi. Nostrates sunt Germanicis multò maiores, clamosiores, ad albedinem magis vergentes, & multò rapaciores. Tanta enim est nostrorū miluorum audacia, vt panem pueris, pisces fœminis, & sudaria sepibus, & virorum manibus eripere audeant. Imò sæpe pileos hominum capitibus, eo tempore, quo nidulantur, vi auferre solent. Miluorum duo sunt genera: alteros tempestate nostra regales, (nimirum Rötelwyen Germani. Hispani etiam regales quosdā miluos appellant. Niphus regalem aquilā quandam à quibusdam pygargum existimari scribit.) alteros nigros, qui & robustiores sunt, Belisarius. ¶ Albertus pro ictino perperam habet *acrinoz* & *lartinoz*: quod (inquit) paruum genus est milui, & vocatur apud nos miluus risus. Ego conijcio illum Germanicam vocem Lachwy / sic voluisse interpretari. quæ sicubi in vsu est, cur à risu deriuetur rationem nullam video. etiamsi lachen Germanis ridere significat. quin potius suspicor harpam vel milui genus circa aquas & paludes versari solitum, quod Maßwy nostrum vulgus appellat, id est palustrem miluum, alicubi Lachwy vocitari. paludem enim Germani & Maß & Lachen / quasi lacum, appellant. Eodem in loco vbi Aristoteles (de hist. anim. alicubi) habet, γαλλιώ, χελεὸν, λιζυὸν imperitè

miluorum

miluorum generis facit, barbaris quibusdam vel Græcis potius corruptis nominibus vtens. sic & pro chlorione aue, habet glaro, & genus milui parui exponit. Coróne, id est cornix, occidit tapynum, Arist. Albertus pro tapyno miluum habet. Nostri nescio quod milui genus vocant örliwy. ¶ Aquilam percnopterum ab alarum notis vel colore dictam, fortè non imperitè ait Albertus miluum esse, Niphus. ego imperitissimè dictum puto. ¶ Astures ex genere infimo aquilarum vel miluorũ esse putamus, Paulus Iouius.

B.

Descriptio milui.

Milui ex accipitrum genere magnitudine differunt, Plinius. Miluus ex accipitrum genere iisdem & magnitudine & pennis respondet, Ebe. & Peuce. Buteonem aliqui natura formaq; miluo non dissimilem esse putant. Miluo magnitudo est accipitris, pennæ ruffæ, vngues & rostrum adunca similiter, Albert. sed alas curuas & non rectas habet, in quo ab illis differt, Author de nat. rerum. Ictericorum oculi pallidi (ὠχροὶ) & nigri sunt, sicut ictinorum, id est miluorum, Suid. Niuosis in locis milui cādidi reperiuntur. Scal. Miluo ventriculus est feruentior, Aristot. Iecori eius simul & intestino iungitur fel, Aristot. plerisque toto intestino continetur, sicut accipitri, miluo, Plinius. Fel quibusdam dispergitur in hepate, ventre, & intestino inferiore inuoluto primo, vt accipitri & miluo, Albertus. Miluis, vt magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, vt propemodum sensum effugiat, Aristot. Ælianus scribit marem miluum non inueniri, &c. Volaterranus Ælianum authorem citans, sed falsò. nam Ælianus 2. 45. de vulturibus hoc scribit, de miluis verò mox alia quædam.

C.

De milui voce.

Oculos miluinos pro acutissimis Politianus dixit. ¶ Miluum quidam coniiciunt fictitio nomine dictum a voce quam ædit. Iugere milui dicuntur cum vocem emittunt, Festus. *Accipiter pipat, miluus hiansq; lipit*, Author Philomelæ. ¶ Milui videntur artem gubernandi docuisse caudæ flexibus, in cœlo monstrante natura, quod opus esset in profundo, Plinius. Sunt qui miluum à molli volatu dictū putent. *Rahaph*, רחף, motus quidam est, quali scilicet miluus in aëre mouetur immotis alis, &c. Munsterus. Horam integram aut plus eo miluos obseruauimus, non iactatis alis captare prædam, interea dum Tomaclariæ mulieres scruta lauant ad Garumnā. Hoc Itali aucupes *tendere* vocant, Galli *planare*. Elata namq; ea ex parte paulisper ala, motum aëris in reliquum etiam corpus excipiunt. atque ita sustinentur.

Volatu.

Rapacitate & cibo.

¶ Rapacissima & semper famelica hæc auis est, Plinius. carniuora, Aristot. Insidiatur auibus domesticis, maximeq; pullis gallinaceis & anserinis, & quos incautos viderit, statim rapit. Sectatur etiam cadauera, quare circa coquinas & macella volitat, vt si quid carnis crudæ proiiciatur foras, mox rapiat, Albertus & alij. Nullum genus falconum cadaueri insidet sicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albert. Miluus auis est quam vocamus *harpam*, rapiens pullos gallinarum, Io. Tzetzes. Miluus cubitus (videtur vox corrupta) cum à nido egreditur, perfectis iam alis, aues magnas venatur: & cum validior fuerit, debiliores tum capit. tandem cum ad summum vigorem peruenit, muscas, culices, ac lumbricos terrestres captat, & tunc fame moritur, Iorath. Fertur etiam vulgò miluum primo anno adeò audacem esse, vt nihil mortuum gustet, secundo nihil viuum præ metu, tertio fame mori. Vescuntur & glande aues quædam vncorum vnguium, pomisq; multæ, sed quæ carne tantum non viuunt, excepto miluo, Plinius. In Ægypto palmulis etiam vescuntur, teste Bellonio. ¶ Miluus quandoq; visus est bibere, sed rarò, Aristot. Miluum aiunt ex solis aquis pluuialibus bibere, eo solum tempore quo pluuia cadit, Io. Tzetzes.

Potu.

Quare milui punicæ malō non insideant.

Fabula de patre Sides in miluum mutato.

Punicæ malo nunquam eos insidere ferunt, & ne aspectum quidem eius sustinere. Fertur autem, si credere dignum est, virum quendam amissa vxore, ex qua filiam nomine Siden (*side* etiam malum punicum significat) susceperat, libidinis affectu in filiam arsisse. illam verò ne à parente contaminaretur super materno sepulchro sese iugulasse. postea verò dijs hunc casum miseratis, terram de sanguine arborem produxisse: & patrem mutatum in miluum, calamitatis suæ monumenta refugere, nec insidere huic arbori, Oppianus.

De eiusdē migratione & latitatione.

¶ Milui hyeme ad loca tepidiora abeunt, si vicina sint: at si remota fuerint, non mutant sedem, sed se ibidem condunt. Iam enim de angustijs vallium euolasse, cum primum apparerent, visi sunt. Sic & hirundines, Aristot. Miluus de genere vnco paucis quibusdam diebus latet, & noctua, Idem. Hybernis mensibus latent, non tamen ante hirundines abeuntes, Plin. In libya circa fontes Nili milui & hirundines perennant, Herodotus libro secundo. id est non recedunt inde per hyemem, quòd regio admodum calida sit. Accidit in quadam sylua superioris Germaniæ, vbi incisa quercus putrida, inuenta est plena hirundinibus, & fuit multus puluis ligni putrefacti in quercu. & similiter visum est de miluis. miluus enim ad breue tempus latet, ita vt multi ipsum latere nesciant. Aues sua tempora norunt, quando scilicet ad calida loca festinantes, rigorem hyemis debeant declinare, & principio veris ad regiones solitas redire. Vnde scriptum est, Miluus non apparet nisi in æstate, sicut nec turtur & hirundo. In hyeme nanque manent in nido, vel latent in cauernis arborum, vel ad alia loca calidiora se transferunt, Author Glossæ in Hieremiam. Hyematum Alexandriam hirundines, miluos (quos *regales* Hispani appellant) cæterasq; volucres, pontum hyeme adueniente à nostris regionibus Europæis transuolantes, tendere cognoui, Pet. Martyr. Cuculi tempus habent & ipsi veniendi miluorum scapulis suscepti propter breues & paruos volatus, ne per longa aëris spacia fatigati deficiant, Isidorus. Milui in Ægypto ni-

dificant dum absunt à nostris regionibus. & illic adeò mansueti sunt, vt ad fenestras vsq; domuum aduolent, & dactylis pascantur. Æstate in Europam transeunt, vt Solis æstũ declinent, Bellonius. *Partu.* ¶ Pariunt milui bina magna ex parte: interdum tamen & terna, totidemq; excludunt pullos. sed qui ætolius nuncupatur, vel quaternos aliquando excludit, Aristot. Sed Plinius 10.60. *ægolius* legit, quod est vlula, non ætolius. Singulos ferè parit, nunquam plus ternos, is qui ægolios vocatur quaternos, Plinius ibidem: cuius loci lectionem nos ex Aristotele sic restituimus, *Miluus binos ferè parit, nunquam plus ternos,* &c. Vicenis diebus incubat, Aristot. & Plinius. Nilui rhamnum nidis suis imponunt ceu fascinationis remedium, (vel nescio contra quas noxas,) Ælianus. ¶ Traduntur à solstitijs affici podagra, Plin. *Morbis.* Arthritica auis est & podagrica, ideoq; timida: & latet aliquando, circa solstitia frequentius, quòd tunc morbo (podagræ) magis obnoxia sit, Albertus. Certo anni tempore magnum in pedibus dolorem patitur, Oppianus.

D.

De eiusdẽ auis audacia. Impudentissimi omnium milui sunt, qui etiam ad hominum vsq; manus prouolant, Oppianus. Buteones paulò minus audaces miluis sunt. remotius enim à domibus prædantur, Stumpfius. Viribus & audacia destituitur miluus, nisi quòd pullis domesticis insidiatur, Albertus. Aquilæ quædam non solum aues viuas, sed etiam mortuas degustant: & hæ declinant ad naturam & ignobilitatem miluorum, Albertus. Miluus audax est in paruis, timidus in magnis. fugatur à niso, quamuis triplo maior illo, Author de nat. rerum. Primo ætatis suæ anno animosior esse fertur, deinde paulatim timidior fieri, ita vt tertio anno etiam fame intereat. *vide* supra in *C.* ¶ Notandum in miluis, nihil eos vnquam esculenti rapere ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex ara, ac ne ferentium quidem manibus, nisi lugubri *Miluos carnes sacrificatas non rapere.* municipiorum immolantium ostento, Plinius. Miluus in rapinas faciendas eminentissimus si superior extiterit. carnes è macello rapacissime aufert: ex Olympiæ tamen aris (de carnibus Ioui sacrificatis, in Græco legitur, nulla Olympiæ mentione) eas nunquam attingit, Ælianus. Meminit & Pausanias in Eliacis: & Aristoteles in Mirabilibus, Miluos (inquit) esse aiunt in Elide, qui carnes ab illis qui per forũ gerunt rapiant, sacrificatis verò abstineant. *Cum quibus amicitiã vel inimicitias gerãt.* ¶ Cùm harpa miluus amicitiam seruat, Aristot. & Ælianus. Communes inimicitiæ harpæ & miluo contra triorchin, Plinius. Habent & cuculi veniendi tempus miluorum scapulis suscepti, propter breues & paruos volatus, ne per longa aëris spatia fatigati deficiant, Isidorus. Vulpem & miluum inimicitias exercere aiunt: forte quia ambo rapiunt gallinas, Stumpfius. Miluus cum coruo dissidet. eripit enim miluus à coruo quicquid tenet, vt qui & vnguibus sit præstantior, & volatu. ita fit, vt eos quoq; victus ratio faciat inimicos, Aristot. plura leges in coruo *D.* Gallus cum cantu suo terreat leones, & basiliscos exanimet metu, miluum tamen timet, Ælianus. Gallus contra serpentes & miluos pro gallinis dimicat.

E.

De miluorum venatione. Milui capiuntur vt accipitres: lege in Accipitre *E.* Quomodo irretiantur milui & aquilæ, & aliæ aues quæ cadauera appetunt, Crescentiensis præscribit 10.22. Miluorum venationem primus demonstrauit Alfonsus rex Neapolitanus patrum nostrorum memoria, commissa in aëre falconum (magnorum accipitrum & falconum, Volaterranus) cum eis pugna, Niphus. Volatilis aucupij (per accipitres & falcones) studiũ hodie flagrantissimũ est, ita vt nec ardeæ nec milui intra nubes conditi, euadere humanas manus possint, Budæus. Milui nigri regalibus vulgo dictis robustiores sunt, vt quamuis etiã ad terram vsq; capti, & à sacris falconibusq; circumacti, per aëra descendant, à falconum tamen manibus quandoq; euadant. Capiuntur autem præcipuè à sacris qui bini se inuicem iuuant, Belisarius. ¶ Coruorum & miluorum pulli apud Indos quomodo cicurentur & instituantur ad prædam hominibus adferendam, leges in Aquila *E.* ex Æliano. ¶ Milui olim veris ineuntis signum erant: *vide* infra in Prouerbio, Prouolui ad miluos. *Auspicia.* ¶ Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, miluorum, &c. Niphus. Milui ludentes & spatiantes in aëre, alter cum altero volando, significant calorem, siccitatem, aërisq; serenitatem, Gratarolus. ¶ Reptilia abiguntur si milui fimus cum styrace suffiatur, Florentinus in Geoponicis.

F.

De alimẽto ex miluis. Auicenna miluinam carnem crassam esse scribit: & alibi, duræ carnis. ¶ Miluus in sacris Deuteron. 14. & Leuit. 11. cibo interdicitur. Moses in Lege miluum inter alias aues rapaces mensis Hebræorum abdicauit, innuens (vt Barnabas exponit) non oportere coniungi vel assimilari hominibus illis, qui non labore ac sudore victum comparant, sed rapto & iniquitate viuunt, Clemens Stromat. 6. & Pædagogi 3.

G.

Remedia ex ijsdem. Surculus ex nido milui puluino subiectus dolentis capiti prodest, Plinius & Marcellus. Ceruicis neruis & opisthotono ex milui nido surculus vitis adalligatus auxiliari dicitur, Plinius. De miluo quidam affirmant, si inueterato tritoq; quantum tres digiti capiant bibatur ex aqua, podagram sanari. aut si pedes sanguine miluino aut palumborum vrtica trita permixta illinantur: vel pennis eorum cùm primum nascuntur tritis cum vrtica, Plinius & Marcellus. Milui caput aiunt podagricos iuuare, si quis eius siccati absq; pennis, quantum tribus digitis capitur, ex aqua biberit, Galenus ad Pisonem. (& Ægi-

neta

neta lib. 7. in Κεφαλαῖς.) Ad comitialem, Miluum in olla cremato viuentem, cineremq́; propinato, & sanabis, Galenus Parabilium 2.3. ¶ Milui iecur ad inunctiones oculorum vitiorum laudatur, Plinius vt quidam citant. Ad comitiales prædicatur iecur milui deuoratum, Plin. Ad comitialem, Milui iecur exustum & tritum ex aqua potui dato, Galenus Parabilium 2.3. Aridum tribus obolis in aquæ mulsæ cyathis tribus potum opisthotonos fieri prohibet, Plinius. ¶ Qui in Venerem infirmior erit, testiculos millonis (miluum vel buteonem videtur intelligere. *vide* in Buteone *G.*) ex aqua fontana quæ perennis est, cum melle decoctos edat ieiunos per triduum, statim remediabitur, Marcel. Fimus miluorum articulorum doloribus illinitur, Plin.

Ex iecore. *Ex testiculis.* *Ex fimo.*

H.

a. Miluus dicitur quasi mollis auis, scilicet viribus & volatu, Isidorus. quidam fictum hoc nomen ab eius voce putant. ¶ Ἴκτινος legitur media producta in Auibus Aristophanis. Sæpe proparoxytona hęc vox mihi reperta est: sæpe etiam penanflexa. Eustathius in Iliados rhô, Ictinum inquit virinomen esse, quod similiter vt auis nomen & scribatur & penanflectatur. Ἰκτῖνα significat auem quam Græci vulgò *lupam* vocant, παρὰ τὸ ἰκνεῖσθαι. Plato proparoxytonum facit, vt Aristophanes quoq; in hoc senario Ἴκτινα παντόφθαλμον, &c. Varinus. sic & Clemens tertio Pædagogi ἴκτινα nominat à recto ἴκτιν. Ἰκτῖνες penanflexum, apud Pausaniam in multitudinis numero. Ἰκτός, ἰκτῖνος, Pergæis, Hesych. Harpe etiam & harpetòs nonnullis miluum significat: *vide* in *A.* Βαθυῤῥηγάλη, miluus Lydis, Hesych. Itali & Hispani hodie genus miluorum infirmius regales nominant. Δίκτυς, miluus apud Lacones, Hesychius & Varinus. Sunt & dictyes semel Herodoto nominatæ, quadrupedes viuiparæ, vt conijcio, de quibus alibi diximus. Ἔλανος, miluus, Hesych. & Varinus. Κασανδήλον (Varinus *s* duplici scribit) miluus, Iidem. Item σκίλλος apud eosdem. ¶ Albertus epilaidem auem genus milui temere interpretatur, & tympanum genus milui parui.

Etymon. *Synonyma.*

¶ Epitheta. Rapidissima volucris miluius, Ouidius 2. Metamor. *Hinc propè summa rapax miluus in astra volat*, Martialis. *Raptor ab æthere miluus*, Politianus. Ἴκτινα παντόφθαλμον ἅρπαγα τρέφων, Aristophanes vt citat Varinus.

Epitheta.

¶ Miluus de homine rapaci dicitur per translationem. Plaut. Rud. Vidi petere miluium, etiam quum nihil auferret tamen. Idem Penul. Tene sis me arctè mea voluptas, malè ego metuo miluos, Mala ista bestia est, ne fortè me auferat, pullum tuum. ¶ Miluinus, adiectiuum, quod milui est, Madida quæ mihi apposita mensam miluinam suggerant, Plautus Menæh. Miluinus pullus, per translat. Cicero ad Q. Fratrem. Hieracites gemma alternat tota, miluinis nigricans veluti plumis, Plinius. Aquilinus, quod ad aquilam pertinet, aut quod est aquilę simile. An tu inuenire postulas quenquam cocum, Nisi sit miluinis, aut aquilinis vngulis? Plautus Pseud. id est rapacibus. ¶ Miluina, genus tibiæ acutissimi soni, Festus.

Deriuata.

¶ Pes miluinus herba à Columella in vsum colligi & reponi iubetur, sed qualis sit non explicuit. Ruellius cornu ceruinum hodie vocatum eandem suspicatur. Nam extremum folij in articuli aut milui pedem articulatur. Nos cornu ceruinum supra coronopodem interpretati sumus in Cornice. Pes milui herba alio nomine pepanus dicta, folia habet diuisa satis & subalbida, cum flore & capitello oblongo sicut cauda animalis, Syluaticus. sed alia est Plinij pepanus, buglossi folio, pulmonaria Latinè dicta, &c. Aliqui dicunt sinonum esse pedem milui, alij *alexandrum* (olusatrum.) sed falsò vtriq;. nam pes milui seu pepanus folia satis maiora & pinguiora habet, & flores à floribus sinoni satis differentes, multos, albos, & simul coniunctos in summo caule, apparentes instar caudæ felis: folia vt Valeriana. Sinonum verò floret sicut petroselinum commune, &c. Syluaticus cap. 648. Pes milui similis est aro folijs, nisi quòd aron folia cornuta fert, pes milui varia, Obscurus quidam in Synonymis medicinalibus. Pes milui, id est cetrach, Idem. ¶ Hieracium minus rura nostra alicubi vocant Wyenschwantz, hoc est milui caudam milui.

Pes miluinus herba. *Cauda milui, herba.*

¶ Ictinus cognominatur quartum genus lupi, à rapacitate nimirum, vt secundum etiam circus. sunt enim hæ aues rapaces. ¶ Auis quæ vulgò à nostris Maßwy, id est miluus palustris vocatur, videtur Aristotelis harpe. ¶ Est & miluus piscis Plinio, qui Græcis ἱέραξ, id est accipiter dicitur, à volatu, quem repræsentat, harum auium nomina sortitus.

Miluus piscis.

¶ Propria. *Audit cum magno blateras clamore furisq́; Mulius*, Horatius lib. 2. Sermonum: vbi Acron legit *Miluius*, qui parasitus fuerit: Calepinus mulium in eo loco pro mulione accipit. ¶ Miluiū pontem Sublicium interpretatur Hermolaus Barbarus. ¶ Ἰκτῖνα, nomen proprium, Suidas. ¶ Ictinus, Ἰκτῖνος Eleusinæ Cereris fanum mysticum apparauit, Strabo lib. 9. meminit huius opificis Eustathius quoq;, & Grecè Ἰκτῖνος penanflexum scribi docet. *Parthenon*, id est Mineruæ templum fuit fanum ad Acropolin curante Pericle conditum, ab Ictino architecto, vt est apud Strabonem. Ictini meminit & Vitruuius, Hermolaus.

Propria nomina à miluo desumta.

¶ *b.* Quod si omni tempore similes miluijs sint stymphalides atq; aquilis, aues mihi videntur Arabicæ, Pausanias in Arcadicis. Catanances vsus ad amatoria tantum. electa est ad hunc vsum coniectura, quoniam arescens contraheret se ad speciem vnguium milui exanimati, Plinius.

De milui rapacitate.

¶ *c.* Ἐπὶ ποῖον ἱερεῖον χηλαῖς Ἀλωμέτης καὶ γῦπας; Οὐχ ὁρᾷς ὅτι Ἴκτινος εἰς ἂν τοῦτο οἴχοιθ' ἁρπάσας; Ari-

De milui rapacitate. ſtophanes in Auib. Solent milui(οἱ ἰκτῖνοι) ſi quid incuſtoditũ fuerit & rapere,& cum rapuerint in tutum aliquem l ocum ſecedere priuſquam deprehēdantur, Xenophon in Hipparch. Miluus in gyrum volat, ſubitoq́; ſe demittit cum in gallinas aut columbas inuolat. *Ducitq́, per aera gyros Miluius*, Ouidius Eleg. 2.6. ¶ Miluus thryon comedit, Philes: tanquam remedium ſcilicet aduerſus aliquos morbos.

Similia. ¶ *e.* Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluio, Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur, Terentius in Phormione. Sunt autem verba Paraſiti, qui ſibi non metuit inſidias aut vim ab eo qui eam faceret maiore ſuo periculo, quàm alieno. Aues capiuntur vel gulæ gratia, vel delectationis. tale nihil in miluo aut accipitre, qui ad cibum non expetuntur, quosq́; nemo alere vult, quia ſunt nimis edaces: nemo habere cupit, quia malefici. Ideo autem tutiores ſunt, quia in illis & fructus perditur, & opera luditur.

¶ *h.* Vt ſibi liceret miluium vadarier, Plautus Aulularia. ¶ Arbor erit anima ſcilicet è corpore migrans apud Platonem, illius qui nutritioni deditus die noctuq́; torpuerit: miluus, qui raptu viuet per concupiſcentiam, Cælius. Οὐ γὰρ οἶμαι ῥᾴδιον ἐν γήρᾳ μεταπιθεμένῳ διαφυγεῖν τὸν λεγόμενον περὶ τοῦ ἰκτῖνου μῦθον· ὃς ὄρνις ὢν ἐπιθέμενος τῷ χρηματίζειν, ἀμφοῖν ἥμαρτε, ἀγροικίας τε ἅμα καὶ δεξιότητος, Suidas in Ἴκτινος ex authore incerto: in eum qui rationem viuendi in ſenectute immutat vt videtur. ¶ De patre Sides puellæ in Miluum mutato, *vide* ſupra in *C.* ¶ Εὔχεσθε τῇ Ἑστίᾳ τῇ ὀρνιθείῳ, Καὶ τῷ ἰκτίνῳ τῷ ἑστιούχῳ, Ariſtophanes in Auibus.

Auſpicia. ¶ Veſcuntur & glande in hoc genere (vncos vngues habentium auium) pomisq́; multæ, ſed quæ carne tantum non viuunt, excepto miluo: quod ipſum in augurijs dirum eſt, Plinius. Miluij qui potiſſimum inter aues gaudent rapinis, ſacrificantes in Olympia nulla afficiunt iniuria. Sin autem aliquando rapiantur à miluijs inteſtina aut carnes, ſignum inauſpicatum ſacrificanti putatur oblatũ, Pauſanias in Eliacis. *Vide* in *D.* ſupra. C. Valerio, M. Herēnio Coſſ. miluus in æde Apollinis Romæ comprehenſus eſt, Iul. Obſequens. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus veſcuntur, vulturum, miluorum, &c. Niphus. Miluus diri maliq́; ominis, ſemperq́; infortunia præmonſtrare creditus, Alexander ab Alexan. Anno 1442. menſe Martio tempore belli Tigurini, cùm Badenæ de pace tractaretur, miluus deſcendens ab aere, notario publico in frequenti foro pileum coloris albi de capite vnguibus violenter ſurripuit & auolauit, Malleolus.

Prouerbia. ¶ Prouerbia. Quantum non miluus oberret: prouerbialis eſt hyperbole, de homine ſupra modum locuplete, cui tantum ſit agrorum quantum nec miluus peruolet. Perſius de Vectidio: *Diues arat Curibus, quantum non miluus oberret.* Id imitatus Iuuenalis Satyra nona: *Tot milui*, inquit, *intra tua paſcua laſſis*, Eraſmus. *Quantum non miluus oberret*, Perſius dixit: vel ſecundum prouerbium, quo dici ſolet, Quantum non milui volant: vel ἰκτινοβολικῶς ex prouerbio, tantam dicit regionem, quam volans miluus circumire non poſſit, Hæc vetus Perſij interpres. ¶ Milui & columbæ adulterium. Horatius in Epodo, Mirus amor, iuuet vt tigres ſubſidere ceruis, Adulteretur & columba miluio. παροιμία ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, pro ſumma diſcordia & naturali impotentia: primùm quòd aduerſum animal columbæ ſit miluius: deinde quia columba nulli alij ſuccumbere dicitur, quàm cui ſemel ſe iunxit, vt inquit Porphyrio interpres, & copioſius enarrat Plinius. ¶ Non rete accipitri tenditur, neq; miluio. *vide* ſuperius in *e.* ¶ Prouoluitur ad miluios, Προκυλινδεῖται ἰκτίνῳ, id eſt, Adorat miluium. Initio veris prodeũt miluij, quare læti tenues quòd iam hyeme ſint leuati, prouoluuntur, eosq́; velut adorant. Accommodari poteſt in eos qui noua ſpe geſtiunt. Suidas prouerbij loco commemorat. Item Iuuenalis, Durate atq; expectate cicadas. Sumptum eſt autem ex Auibus Ariſtophanis προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. Cauſam adſcribit interpres, docens quatuor partes anni per aues denunciari hominibus, ver attribuit miluis, Eraſmus. Ἴκτινος οὖν τῶν Ἑλλήνων ἦρχε τότε, κἀβασίλευε, Καὶ κατέδειξεν γ᾽ οὗτος πρῶτος βασιλεύων, Προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις, Ariſtophanes in Auibus. vbi Scholiaſtes, Ineunte vere (inquit) apud Græcos miluus apparet, ad cuius conſpectum lætati homines, tanquam certum hyemis exactæ ſignum, in genua ceu adorantes procidebant, ſicuti reges adorantur. itaq; ictinum regem olim fuiſſe fingit. Sed hic honos temporis mutationi potius quàm aui habebatur. Et rurſus in eadem fabula Ariſtophanes, Ἴκτινος φανεὶς ἑτέραν (ἐαρινὴν) ὥραν ἀποφαίνει.

Margin notes beside this paragraph: *1. Quantum non miluus oberret.* *2. Milui & columbæ adulterium.* *3. Non rete accipitri tenditur neq; miluio.* *4. Prouolentur ad miluios.*

Emblemata. ¶ Emblema Alciati, inſcriptum *Æmulatio impar.*

Altiuolam miluus comitatur degener harpã,   *Et prædæ partem ſæpe cadentis habet.*

¶ Eiuſdem aliud, ſub lemmate *Male parta, male dilabuntur:*

Miluus edax, nimiæ quem nauſea torſerat eſcæ,   *Hei mihi mater ait viſcera ab ore fluunt.*
Illa autẽ, quid fles? cur hæc tua viſcera credas,   *Qui rapto viuens ſola aliena vomis?*

DE MOLLICIPITE.

MOLLICEPS (Μαλακοκρανεὺς, à cranei mollitie) eodem in loco ſemper ſibi ſtatuit ſedem, atque ibidem capitur. grãdi & cartilagineo capite eſt, magnitudine paulò minor quàm turdus, ore firmo paruo, rotundo, colore totus cinereo. depes (codices noſtri habent εὔπους, quod eſt pedibus valens) & pennis inualens eſt. Capitur maxime per noctuam, Ariſt. Molliceps auis ea eſt, quæ Lutetiæ vocatur *vn gros*

gros bec, à magnitudine roſtri, à qua etiamnum in monte Atho nomen ſortitur: & alibi in Gallia *vn pinſon royal*, id eſt fringilla regalis, dorſo cinereo, quemadmodum & venatica dicta auis, Bellonius in Singularibus. Coccothrauſtę noſtro ſi color conueniret totus cinereus, molliceps uideri poſſet. ¶ Longolius mollicipitem eſſe putauit auem illam quam nos ſupra ruſticulam minorem vocauimus, ein Hårſchnepff: quem Eberus etiam & Peucerus ſequuntur. ego minimè probo. ¶ Turnerus auis illius quam nos lanium appellauimus & Germani vocant ein Nünmörder, genus vnum mollicipitem eſſe conijcit. mihi quidem ſecus videtur. Lanios noſtros ipſe tyrannos vocat communi vocabulo, præcipuè verò minimum ex eis, criſta rutila inſignem, Ariſtotelis tyrannum eſſe arbitratur. maximum verò mollicipitem: qui ſturnum (inquit) magnitudine æquat colore è cyaneo ad cinereum vergente. Idem de paſſere magno, vt Actuarius vocat, ſcribens mollicipitis ex Ariſtotele deſcriptionem magna ex parte ei conuenire ait. ¶ Gallinaceos pugnaces fieri aiunt apud Alexandriam ex ouis quibus aues MONOSIRI bis aut ter incubarint, Cælius.

Gros bec. Pinſon royal.

DE MORINELLO AVE ANGLICA.

MORINELLVS Anglorum, cuius effigiem & deſcriptionem Io. Caius Anglus ad me dedit: Mitto (inquit) ad te etiam Morinellum auem, nobis cum Morinis communem. Stulta admodum eſt, ſed in cibis delicata, & apud nos in ſummis delicijs. Capitur noctu ad lumen cādelæ pro capientis geſtu. nam ſi is expandit brachium, extendit & illa alam: ſi is tibiam, & illa itidem. Breuiter quicquid gerit auceps, idē facit & illa. ita humanis geſtibus intenta auis, ab aucupe decipitur, et rete ob velatur. Auis parua eſt, magnitudine ſturni: tribus tantum digitis anterioribus, poſteriori nullo. vertice nigro: genis candidis, Coturnicis ferè colore, ſi cinericei parū admiſceas, potiſſimum circa collum. Morinellum voco duplici de cauſa, & quod auis eſt apud Morinos frequētiſſima, & quòd auis ſtolida eſt, quæ ſtultitia Græcis μωρότης dicitur: eam ob rem noſtri Doterelle vocant.

GERMAN. Ein vogel gmein in Engelland / Doterelle genannt: möcht von ſiner thorheit wägen ein Thor genannt werden / ꝛc.

DE MOTACILLIS, ID EST CAVDAM MOTITANtibus diuerſis auibus: *& primum quædam in genere.*

MOTACILLÆ nomen auibus diuerſis conuenire videtur, cum plures ſint quæ caudā irrequietè motitant. Grȩca aliqui transferentes, cinclum motacillam verterunt, alij *ſiſopygída*, alij iyngem. nos non ſolum de Græcis iſtis diuerſis ſiue diuerſorum, ſiue vnius interdū auis nominibus ſeparatim agemus: ſed de alijs quoq; aliarum linguarum. ¶ Motacilla dicta eſt quòd ſemper moueat caudam, Varro. Motacillæ formiculis paſcuntur, Arnobius contra gentes 7. Bacchica auis præſtò tibi motacilla paretur, Alciatus de iynge ſentiens. ¶ Pleræque caudā mouentes aquaticæ aues ſunt muſcis quidem veſci commune omnibus, quamobrem vbi illæ abundant, vt circa aquas & circa pecora, verſari ſolent.

Motacilla vndi dicta.

Motacillarum cibus muſcæ.

¶ Σεισοπυγὶς, eſt paſſer qui iuxta riuulos aquarum & torrentes inuenitur, cauda ſemper mobili, Kiranides. Κίλλυρος, σεισοπυγίς, Heſychius & Varin. *Cillere* Latinis mouere eſt, vnde (& cilia forte dicta: &) furcillæ, quibus frumenta cillentur, Seruius in Georg. 2. Quidam cinclum & ſiſopygida pro eadem aue accipiunt, vt apud Heſychium & Suidam legimus. Iyngem quoq; aliqui cum ſiſopygide confundunt. Iynx auis quæ ſiſopygis dicitur, Suidas. *vide* in Iynge A. Iynx quæ & cinclis dicitur, caudæ motu inſignis auicula, quam & σεισοπύγιον ab argumento (φερωνύμως) vocamus, Io. Tzetzes 11.380. Iyngem aiunt ſuis carminibus Iouem in Iûs amorem pellexiſſe: quare à Iunone in hanc auem conuerſam fuiſſe quæ ſiſopygis etiam, à noſtris autem motacilla nuncupatur. addit Heſychius cinædion etiam (ſimiliter ſcilicet à clunium motu,) appellatam, Gyraldus. A Syluatico imperitè *ſiſofigius* ſcribitur, & imperitius merula exponitur. in Lexico Græcolatino etiā σείσουρα ſcribitur, idem quod σεισοπυγίς. Σισουρὰ & κολοσοῦσα nomina ſunt Græciæ noſtro tempore vſitata. coloſuſam interpretor περὶ τὸ τὸν κόλον ἤγουν πυγὰς σείειν. Si quis ſiſopygida cum pennis ſuis ollæ incluſam cremarit, & puluerem illum mulieri in potu dederit, faciet eam diſſolui præ amore & liqueſcere. Summus enim & inuictus hic amatorius potus eſt,

Σεισοπυγός.

Iynx inter motacillas numeratur.

Σείσουρα.

Nomina motacillarum apud diuersas gẽtes.

Kiranides. ¶ *Iideon*, ידעוני, vel ijdeoni, 1. Regum 28: & Deut. 18 R. Salomon diuinum intelligit, qui
vtitur osse animantis, quod *iadu*, ידוע, vocatur. ita Kimhi etiam. sunt qui motacillam putent. ¶ Mo-
tacilla Italicè nominatur *la cogiuuanella, codatremula, la codacinciola, cotretola, titispisa*, authore Scoppa. In-
uenio & *couatremola, squasacoa*, & *balarina*. etsi hoc postremum aliqui ad motacillam albam priuatim
referunt. ¶ Hispanicè *pezpitalo*, & *aguzanieue*, (hoc ast auis niuis, ni fallor.) Eadem est, vt conijcio,
quæ Venetijs quoque *Vcciello di neue* vocatur, id est auicula niuis, *pispissa* Siculis per onomatopœiam.
hyeme per vicos apparet, nunquam quiescit, cauda semper tremit, colore vario, æqualis passeri aut
minor, gracilis. Eandem & Nic. Massa describere videtur in Epistolis, cuius verba mox recitabo in-
ter Remedia ex caudatremula ad calculos. ¶ In Gallia Narbonensi *guignecue*: alibi *battemare*.

Caudatremula quæ auis sit: cuius cinis aduersus calculũ mirè prodest.

¶ *Traguliduntes* Arabicè, Græcè *safurion*, Latinè *caudatremula*: auis est omnium minima, quæ la-
pidem de renibus & vesica expellit, &c. Syluaticus cap. 674. Apparet autem non caudatremulam vel
motacillam hanc auem esse, sed omnino passerem troglodyten Aetij. nam troglodyten corruperunt in
traguliduntes, (vetus interpres Auicennæ *adruculudidos* habet.) & *struthòn* vel *struthion*, id est passerem, in
safurion, vel *safarahun*. Et cum Aetius scribat circa sæpes & muros versari, ipsi (imperiti Arabum secta-
tores) circa piscinas & parietes reddiderunt: & cum caudam erigere dicere debuissent, mouere dixe-
runt. hinc natus est error, vt motaailla vel caudatremula crederetur. Andreas Bellunensis apud Aui-
cennam lib. 2. tract. 2. cap. 659. legit *safarahun*. Recentiores authores celebrant inter calculi remedia
cinerem motacillę: putamus ex Pauli sententia troglodyten voluisse dicere, Alexand. Benedictus. Cau-
datremulæ cinis in medicina administratur, Nicolaus. ¶ Lapidem educit puluis crematæ auis quæ
caudatremula dicitur, Leonellus Fauentinus. Aduersus lithiasin prodest auis quæ caudatremula di-
citur, cuius mira vis in atterendo calculo. Ea pennas habet circa dorsum colore auri, (imò, vt Aetius
refert, passer troglodytes regulo similis est in multis, nisi quòd in fronte auricolores pennas non habet,
&c.) & in cauda puncta alba. Et quidam putant quòd sit parix. Sed potius videtur illa quæ vulgò di-
citur caudatremula, & præparatur sic: Auis hæc cum pennis suis, vel vt aliqui volunt absq; pennis (Aeti-
us cum pennis) ollæ obstructæ inclusa in furno torretur. Eius pulueris drachma vna vel altera datur
cum aqua saxifragiæ: aut vino albo generoso, Leonellus Fauentinus. *Vide* etiam Nic. Florentinum in 5.
de cura lapidis, & Montagnanã Consilio 182. Serapionem & Auicennam 18. 3. item in Alauda *G.* quo-
modo quæuis auis ad remedia cremari debeat. Inter aues quæ eduntur sunt etiam caudatremulæ, quæ
frequentissimè ad nos (Venetias) per hyemem accedunt. Non sunt autem illæ quas medici lapidem in
vesica & renibus frangere dicunt. hæ enim rarò ad nos aduolant. inueniuntur tamen aliquando nimi-
rum hyemis tempore, cum boreales venti vigent, & sunt paruo corpore. colore cinereo, alis rubro ac
nigro hinc inde colore distinctis. (*Vide* superius inter nomina variarum gentium.) Quare videant qui
has aues ad frangendũ lapidem venantur, ne similitudine decepti incassum laborent, N. Massa in Epi-
stolis. Ad calculum etiam vesicæ, motacillæ genus quod à luteo colore denominatur Germanis (Gál
bachstelzen,) in olla vritur pariter cum plumis: tum sanguis ceruinus similiter in olla tostus admiscetur,
& è vino potente propinatur vtiliter, Ex libro Germanico manuscripto. Medici quidam in Gallia cir-
ca Monspessulum, vt audio, ad calculi remedium ispidam auem (quam alcyonem fluuiatilem quidam
esse putant) comburunt. arbitror autem illam quoq; caudam mouere, vt & alcyon marina fortè mo-
uet. nam cinclus (inquit Ælianus) caudam semper mouet, quemadmodum cerylus (sic vocatur alcyon
mas) apud Archilochum. Ego non admodum referre conijcio quænam auis comburatur: cum cine-
ris prope omnium vis eadem videri possit. prætulerim tamen illa auium genera, quæ insectis vescun-
tur, muscis, formicis, &c. Cinis quidem etiam ex alijs quàm plurimis remedijs in animalium & stirpi-
um genere, ad lithiasin commendatur. Plura vide infra inter Passeres in Troglodyte. ¶ Arnoldus Vil-
lanou. in capite de calculo renum, laudat hanc auem, & ego quoq; mirabilem eius experientiam vidi.
Reperitur autem apud nos frequens æstate ac hyeme. sed æstate non versatur in ciuitatibus. hyeme ve-
rò ciuitates & piscinas frequentat. Lombardis vulgò *caudatremula*, aliquibus *beuerina* Author Lumi-
naris maioris.

DE CINCLO SEV MOTACILLA MARITIMA.

Cinclus auis aquatica.

¶ Lacvs & fluuios petunt iunco, cinclus, albicula (in Græco nihil est quod voci albiculæ re-
spondeat) & tringa: quæ inter minora hæc maiuscula est. turdo enim æquiparatur. omnibus his cauda
motitat, Aristot. Et alibi, Cinclus apud mare vitam traducit. is astutus & capi difficilis est. sed captus
omnium maximè mitescit. Læsus est, & incontinens parte sui posteriore. Suidas quoque auem ma-
rinam facit cinclum tum in voce Ἡμεενά, tum in Κίγηλος, legendum Κίγκλος. Cinclus volatilis bestia

Homines inopes quare cincli appellentur.

quod posteriore sui parte debilis sit, ideo suapte natura, & per se dicunt non posse nidũ fingere, & con-
struere, sed in alienis parere: eamq; ob rem bonorum inopes (qualem Catullus describit Furiũ, cui neq;
villula fuerit, neq; domus, neq; arca. hoc genus homines Græci ἀνεςίους vocant, hoc est expertes pena-
tium, Erasmus) in rusticorũ prouerbio cinclos appellari solere. Hæc semper caudam mouet, Ælianus
& Suidas. Cinclus est auis quæ subinde clunes mouet, quam aliqui σεισοπυγίδα vocant. est autem per-
tenuis.

tenuis. vnde prouerbiũ Cinclo pauperior, Πτωχότερος κίγκλου. quo Menãder in Thaide vsus est, Suidas. Cincalus, Κίγκαλος, auis est tenuis & minimè carnosa, à qua factũ est prouerbiũ, Mendicior leberide atq; cincalo, Πτωχότερος εἶ λεβηρίδος καὶ κιγκάλου, Idem vt Erasmus legit, qui hunc Menandri in Thaide versum esse ait. videtur autem alpha insertum carminis implendi gratia. ¶ Non placet quod aliqui κιγκλὸς oxytonum scribunt. ¶ Volaterranus falsò & sine authore cinclum auiculam esse palmipedem scribit. Idem memoria lapsus Plinio quædam de cinclo verba attribuit, quæ Aristotelis sunt. ¶ Iynx auis est, quæ & cinclis dicitur, κιγκλὶς oxytonum, Io. Tzetzes. Eandem aliqui σισοπυγίδα esse putant, Idem & Hesychius. ¶ Ab hac aue fit verbum κιγκλίζειν, quod est διασείεσθαι, Hesychius. Erasmus interpretatur commoueri & obstrepere. sed actiue accipiendum videtur. Κιγκλίζειν, σαλεύειν, μοχλεύειν, κινεῖν, ἦχον ποιεῖν, Varinus. Cincli auis Aristophanes etiam in Amphiarao meminit: Ὀσφὺν δ' ἐξ ἄκρων διὰ κίγκλισον. id est, Lumbis cæueto summis. Et, Οὔτε κίγκλου ἀνδρὸς πρεσβύτου: id est, Neq; cincli (pauperis nimirum & infirmi) hominis senis. Et in Geralordo, (forte, Gerytade. huius enim nominis fabulã Aristophanis Athenæus citat,) Κιγκλοβάται (κιγκλοβάται) ῥυθμὸν, hoc est cinædicum & cæuentem ingredienti vel saltandi modum. Et Autocrates in Tympanistis: Οἷα παίζουσι φίλαι παρθένοι αὐλῶν κόραι κοῦφα πηδῶσαι κόμας, καὶ ἀνακρούουσαι χεροῖν, Ἐφεσίαν παρ' Ἄρτεμιν, κάλλιστ' ἂν καὶ τοῖν ἰσχίοιν τὸ μὲν κάτω, τὸ δ' αὖ εἰς ἄνω ἐξαίρουσαι, οἷα κίγκλος ἅλλεται. hoc est, Vt gratæ ad tibias puellæ saltitant Leuiter, comasq; iactitant, manus mouent, Dianæ in festo, natibusq; motitant Sursum deorsum sese, ita vt cinclus salit. *Κιγκλίζειν.*

¶ Turnerus cinclum auem Anglicè interpretatur *a water swallow*, (quasi dicas hirundinem aquaticam,) Germanicè ein Steinbeisser/ (sed nostri aliam auem, *coccothrausten* nostrum, Steinbeisser appellant,) Auicula (inquit) quam ego cinclum esse puto, galerita paulò maior est, colore in tergo nigro, ventre albo, tibijs longis, & rostro neutiquam breui. Vere circa ripas fluminum valde clamosa est & querula. breues & crebros facit volatus. ¶ Huic Turneri descriptioni cognata videri potest merula aquatica nostra: magis verò illa, quam circa Argentoratum Lyßlicker appellant: quam non similem modo Turneri cinclo, sed prorsus eandem esse conijcio, cuius figuram sequens pagina continet. De eadem, ni fallor, Eberus quoq; & Peucerus sentiunt: similiter enim Germanicè interpretantur Steinbeisser & Steinbicker/ (quasi lithocopon dicas: quòd nimirum in ripis calculos rostro feriat dum muscas & vermiculos petit.) Magnitudine (inquiũt) ruticillæ est, ex cinereo albicans, caudam mouet. Nostra, cuius iconem damus; rostro recto, nigro & longiusculo est, vẽtre albo, pectore cinereo, cauda breui, ita vt eadem alarum longitudo sit. alis dorsoq; fusca. cruribus ex ruffo ferè luteis, vt pictura repræsentat. ipsam enim auem non memini videre. Videtur etiam eadem à Bellonio dici *alouette de mer*, id est, alauda maritima. *Nomina huius auis apud varias gẽtes.*

¶ Βουκολίνη, cinclus,) κίγκλος perperam scribitur,) Hesychius & Varinus. apparet autem nomen hoc à bucolijs, id est armentis factũ, quòd hæ aues pecora ferè sequãtur, propter muscas nimirum. nam & apud nos genus motacillarũ vnum esse audio, quòd à bobus Rinderschysser appelletur. ¶ Κέγκλης auis quædam marina, Suidas & Varinus. eadem cinclo nimirum. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæũ nominantur cigni, grues, κίγκλοι, κίγκλοι legerim. ¶ Κιγκλισμὸς, βραχεῖα (καὶ) συνεχὴς κίνησις, à cinclo animali, Galenus in Glossis in Hippoc. Κιγκλὶς ianua est biforis vel biualuis, &c. Varin. *Βουκολίνη.* *Κέγκλης.* *Κιγκλισμός.*

DE CERCIONE.

In India auis ad sturni magnitudinem accedens, varijs coloribus picta, nascitur, quæ & humanam vocem effingit; & psittacis vocalior, & maiore est docilitate & ingenio, non tamen humanum victum æquo animo sustinet, sed libertatis desiderio famem potius quàm seruitutem cibis refertam amplectitur. Vrbes quas Alexander in India excitauit, ideo cercionem appellant, quòd similiter caudã (Græci κέρκον vocant) atq; cinclus mouet, Ælian. Græcè κερκίων scribitur per iôta acutum in penultima. Κερκυὼν verò cum y in penultima, oxytonum, nomen viri est Eustathio.

¶ Tringa lacus & fluuios petit, caudam motitat, vt etiam cinclus & Iunco. sed tringa inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristot. Græcè legitur penultima per y. ὁ τρύγγας, tryngas in prima declinatione. ¶ De iuncone scripsi supra in Elemento *I*.

DE MOTACILLA, QVAM NOSTRI *albam cognominant.*

MOTACILLA alba nostra vno nomine albicula vel albicilla vocari poterit. Cinclus, iunco, albicula (sed quod huic nomen in exemplaribus nostris Græcis respondeat nullum est) & tringa, quæ inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristot. interprete Gaza. Germanicè appellatur ein wysse oder grawe Wassersteltz oder Bachsteltz: Quikstertz / id est alba aut fusca motacilla. à S. Hildegardi Begestertz / vel Wegestertz / cuius temperamentum illa calidum & humidum esse scribit. A quibusdam Klosterfráuwle / id est monialis, ab albi & nigri colorum distinctione. Anglicè *Wagtale*. Italicè *balarina*, & circa lacum Verbanum *geron*. Lusitanicè *aueloa*, quanquam alij motacillam flauam sic appellare malũt. Sabaudicè *colapa*. Gallicè circa Monspessulum *enguane pastre*, fortè quia ad pecora quæ pascũtur propius accedit, vt ad hominem quoq;, vt audio. ¶ Cuculus aliquando visus est parere in nido auiculæ aquaticæ, quæ mouens caudam vocatur, Albertus. Aucupes nostri cuculi pullum à motacilla alba aliquando nutritum obseruarunt. ¶ Motacillæ albæ autumno auolant, flauæ non item. ¶ Pecora amare existimatur, quòd propè ea, forte propter muscas, circumuolet. ¶ In cibum etiam venit, teste Hieron. Trago.

Nomina variarũ gentium.

Culicilega an hæc motacilla alba sit.

¶ Turnerus in libro de Auibus *Cnipológon* Aristotelis (id est culicilegam interprete Gaza) hanc auem esse putat. Culicilegam (inquit) esse iudico auiculam, quam aliqui motacillam nuncupant. est autem illa albo & nigro variè distincta: cauda longa, quam semper motitat. degit plurimum ad ripas fluminum, vbi muscas captat & vermiculos. quin & aratrum vermium caussa sequitur, quos versat & exhibet cum gleba aratrum. Sed postea in epistola ad me, Culicilegam Aristotelis (inquit) in terra Bergensi vidi. tota cinerei ferè coloris est, & speciem habet pici Martij. illa verò quam culicilegam esse putabam, est variola, nisi fallor. ¶ Culicilega, Germanis Fligenstecher / differt à motacilla, Eberus & Peucerus. *Vide* supra in Culicilega.

DE MOTACILLA FLAVA.

MOTACILLÆ quam flauam à colore ventris imi appellamus, nomina cõueniunt quæcunq; superiori, flauæ tantum differentia adiecta. Priuatim tamen à Gallis nominatur *battequeue*, nonnullis *battelessue*, *battemara*. Italis *cotremula*. Sabaudis *aussecue*, vel *haussequeue*. Turcis *belbék*. Germanis gǻle Wassersteltz. Auis est magnitudine pari maioris. caudam semper mouet, quæ ei bifurcata est, reliquo corpore multò longior, pennis longioribus octonis condita, quarum duæ extremæ vtrinq; tres discretos colores habẽt, plurimum albi, minus nigri, minimum lutei. interiores verò, itidem vtrinq; duæ nigricant cum paucissimo luteo. sunt & paucæ in medio breuiores. Rostrum longiusculum, rectum, gracile, nigricat. Cranium mollissimum. Venter albicat cum paucissimo luteo. qui color initio caudæ inferius intensior est: vt & superius infra orrhopygium color ex luteo & viridi mixtus spectatur. Caput & dorsum fusca sunt. Pennæ in alis nigricant, in medio per transuersum albicant, præter extremas quæ totæ nigræ sunt. Alæ sunt breues, caput pro portione paruum, cruscula fusca. ¶ Motacillas albas autumno migrare audio, flauas manere. Vtræq; armenta & pecora amant, nimirum propter muscas quibus victitant. ¶ Ab accipitre persequente si euaserint, egregie cantant, tanquam sibi de salute gratulantes. ¶ Caueis non includuntur: in hypocausto tamen vel diæta liberius volantes ali aliquandiu possunt. ¶ Ad remedium aduersus calculum motacilla torretur ollæ inclusa in furno, vt supra scripsimus in Motacillis in genere. Sunt qui flauam in hoc remedio præferant.

Descriptio.

De diuersis auibus caudã motitantib.

¶ Albertus cum ex Aristotele mouẽtes caudas aliquot aquaticas aues nominasset, addit: Et sunt apud nos quædam fortissimi volatus & boni gressus, & velociter currentes in ripis fluuiorum & maris.

Kyserle & Kinderschysser.

¶ MOTACILLÆ quædam vulgò Kyserle & Kinderschysser dicuntur, genus (ni fallor) ab alba & flaua motacilla diuersum: quod & ipsum caudam motitat, & pecora præ cæteris amat, quòd muscæ circa ea abundent: colore mixto è fusco & viridi, vt audio. Bucoline Hesychio auis eadem quæ cinclus

clus est, bucoliorum scilicet, id est armentorum amans, & caudam quatiens. Sunt & budytæ auiculæ Oppiano dictæ à bobus, quos subeunt scilicet, & circumuolant. *vide* supra in Elemento *B*.

PRÆNVNTIA Hirundinum vulgò in Frisia appellatur, Schwälcken vorbot, cui cauda semper agitatur, caput vtrinq; rubet linea medium nigra transeunte. magnitudo fringillæ, sed pedes & cauda longiores. Nidificat in haris nido tignis affixo. pascitur in stercoretis. Schwälken vorbott.

¶ Dicuntur & AVES quędã Germanicè Todtenuogel, nescio quam ob causam, nisi fortè quòd rarius appareant & ferè imminente peste. hæ quoq; caudis mouendis nunquam quiescunt, rubeculæ magnitudine, albicantes circa caudam. Aliqui Muggenstecher, id est myiocopos vel myiophagos appellant. solis enim muscis vescuntur. Rostra eis veluti hirundinum. Augusto & Septembri aliquando capiuntur. Sed non degunt circa aquas, vt pleræq; cæteræ motacillę. figuram habes in Appendice. Todtenvogel.

¶ PHOENICVROS etiam die Hußrötele, caudis motitare obseruauimus. *Phœnicuros.*

¶ Auis Anglicè dicta A SNYT, longo rostro, magnitudine picæ, vt fertur, semper ad aquas consistit, & caudam agitat. Hæc an forte sit tryngas Aristotelis quærendum est. *A Snyt.*

¶ TREMVLVS in Regimine Salernitano inter aues bonas & salubres nominatur, cum perdice, phasiano, columba, &c. Arnoldus Villanouanus, Auis est, inquit, quæ solet degere iuxta mare, gallina minor, colore fusco, altè clamans & velocissimè volans: & quando ingreditur super terra, cauda eius semper tremit, & super capite plumas habet longas. Non est autem parua illa auis longam habẽs caudam, quæ à medicis caudatremula nominatur, Hæc ille. Quærendum an hæc auis aliquod genus fulicæ sit, vtpote cirrhata & circa mare velociter volans & clamosa: aut fortè vanelli, de quo in *V*. Elemento scribemus. *Tremulus.*

DE MOTACILLÆ GENERE, CVIVS ICONEM *Io. Kentmannus, descriptionem Ge. Fabricius ex Misnia ad me dederunt.*

AVIS quæ à Germanis in Misnia ein Pilwenckgen/ vel Pilwegichen/ vel Pilente nominatur, caudam sine intermissione mouet, vt motacilla. Primum nomen Germanicum compositum est à sono vocis, & ab agitatione caudæ: alterum à quadam similitudine cum anate impositum. quanquam hæc auis palmipes non est, & rostrum longum (molle & colore cinereum) ac alta crura habet, Eius duo genera sunt, maius & minus. Minus est, cuius picturam hîc damus, magnitudine merulæ: tergum cinereum, venter albus, alæ & cauda superiore parte cinereæ, inferiore cum albo distinctæ. Flumina colit, & in ripis hac illac vagatur, nidificat & incubat arenis: & aut in ijsdem, aut inter saxa, oua ponit, eaq́; vt & hirundines ripariæ, nullis stipulis aut herba tegit. Supra octo pullos non excludit vno tempore. Vescitur muscis, vermibus, pisciculis: domi verò cum alitur, pane, & malorum putaminibus. In muscis capiendis arte vtitur. lento enim suspensoq; gradu accedens, rostro eleuato primum designat, tum captam prædam deglutit. Mansuescit non difficulter, & conclauia ab araneis purgat. Æstate capitur in nassis, in quas propter escam se immergit: hyeme, perticis glutine (visco) illitis: pedicis verò è pilis equorum factis, quouis anni tempore. Vocem noctu lachrymantis aut lamentantis instar ædit. A pueris aliquando delectationis causa alitur. Quærendum an hic sit Schœniclus, id est iūco Aristotelis, vel tryngas, cui turdi magnitudo tribuitur.

Myttex. ¶ MYTTEX, Μύττηξ, auis quædam, Hesych. & Varinus.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA N LITERA INCHOAT.

Nertos. NERTOS, Νέρτος, auis apud Aristophanem in Choro auium, quæ sit non constat, nec adferunt quicquam scholiastæ.

DE NOCTVA.

A.

NOCTVA à tempore noctis dicta quo canit vel volat, Festus. Quanquam verò multa nocturnarum auium genera sint, hæc vna tamen præ cæteris apud Latinos nomen à nocte accepit, vt vespertilio apud Græcos nycteris. Albertus tamen videtur noctuam ad omnes aues nocturnas generale vocabulum facere. ¶ Hebraicũ nomen *kos*, כוס, noctuam interpretantur, cui finitima est Germanica vox Kutz: alij nycticoracem, alij aliter. *vide* in Bubone *A.* Pro voce *iaanah*, יענה, Leuitici 11. Septuaginta verterunt *glaux*, id est noctua: item Deuteron. 14. vbi communis etiam translatio noctuam habet: alij nycticorax. Munstero *iaanah*, secundum Abraham Iob 39. est auis quæ ponit oua sua in terra, & vulgò vocatur *struza*, id est struthio. ¶ *Ianschuph*, ינשוף, omnes Hebræi sentiunt esse auem nocturnam, à *ianaph* (*nesceph* potius, נשף) quod crepusculum significat. tum temporis enim apparet, vt Aben Ezra dicit, cùm lucem interdiu ferre nequeat. nostri (& Septuaginta Leuit. 11) ibin exponunt, P. Fagius. Munsterus Deut. 14. noctuam. *Vide* supra in Cygno *A.* Noctua (*ianschuph*) & coruus habitabunt in ea, Esaiæ 34. Munstero interprete. hoc est, desolata reddetur. exponunt autem hoc loco etiam Hebræi *ianschuph* pro nocturna aue. ¶ *Tachmas*, תחמס, auis quædam impura & rapax Leuit. 11. Septuaginta larum interpretantur, Deuteronomij verò 14. γλαῦκα, Hieronymus noctuam. *vide* in Laro *A.* *Tachmas* est nycticorax, sic dictus quod rapiat & spoliet cæteras aues. vnde Thargum Hierosolymitanum habet *hathuphita*, à rapacitate. *hataph* (חטף) enim rapere significat. Idem quoq; *hamas*. Chaldaicè dicitur *zizia*, ציציא, ab elatis plumis, P. Fagius. ¶ *Tinschemet*, alijs noctuam, alijs aliud animal significat, vt scripsimus in Talpa *A.* ¶ *Lilith* interpretantur lamiam, onocentaurum, noctuam, vt annotauimus in Onocentauro. & fortè vlulam significat, alludente vocabulo. ¶ *Kipod* non noctua, nec aliud animal est, vt quidam suspicantur, sed omnino erinaceus. ¶ In trilingui dictionario Munsteri alia etiam noctuæ nomina inuenio: nempe *kimus*, קימוס: & *kiphupha*, קיפופא.

¶ *Allakaliki*, id est aues nocticulæ, Syluaticus. videtur autem noctuas intelligere. Albertus noctuam *halathron* inquit Græcè dici, imperitissimè: videtur autem Persica vel Arabica ea vox esse ex Auicenna. Idem Albertus noctuam & Bubonem in Aristotelis de animalib. scriptis non semel cõfundit.

¶ Noctua Græcè γλαῦξ nominatur à glauco oculorum colore. & per onomatopœiam ciccaba, & cicymis. vnde etiam vox κικκαβαῦ conficta est apud Aristophanem in Auibus. Κάρτ' ἀγαθὴ κικυμὶς, Callimachus, vt citat Scholiastes Aristophanis. vnde gignendi casus κικυμίδος. Hinc & cicumæ nomen. Latinum fortè Gaza finxit, quo nycticoracem interpretatur ex Aristotele. Volunt autem aliqui nycticoracem eandem esse auem cum noctua, vt Isidorus: alij diuersam, vt Albertus & nos quoq;. Nycticorax noctua est: multi bubonem esse contendunt. sunt etiam qui adserunt esse orientalem auem, quæ nocturnus coruus appelletur, Eucherius. Κικυμῆις, noctua, Hesych. malim Κικυμίς. Κυβλώαις, γλαυξὶ, Iidem. Κοκκοβάρη, noctua, Hesych. & Varin. hodie etiã vulgò Græcis κουκουβάγια dicitur. Homerus noctuam à dijs chalcidem dici scribit, nimirum quòd eius pennæ æs colore referant: ab hominibus cymindin. Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ κύμινδιν, Homerus Iliad. ξ. accedit autem cymindis vox ad cicymis. *Vide* in Cymindide inter accipitres. ¶ Βοῦφοι, noctuæ apud Symeonem Sethi. *vide* in Bubone *A.* Τυτὼ, noctua, Hesychius & Varinus, per onomatopœiam vt conijcio: fortè à voce *tutu*, vt Plautus habet. Κέλγη, noctua, vel dæmones, idola, Iidem. ¶ Σίτλον alij noctuam, alij picam aut accipitrem interpretantur, Iidem. ¶ Glastus (*glaux* potius) auis Palladi sacra, coronam in capite pennatam habet, oculos vt nycticorax magnos, in agris degit, Kiranides.

¶ Fr. Alunnus noctuam Italicè interpretatur *nottola*, bubonem verò *ciuetta*, nescio quàm rectè. Ego bubonis alia Italica nomina suo loco attuli, *ciuettam* non aliam quam noctuam arbitror. Scribunt alij *ziuetta*, *zuetta*, *ziguetta*, & magnæ paruæque differentiam addunt, à sexu nimirum petitam vt fit in gene-

in genere vncunguium.nam & alteram quæ *chio* ab ipſis dicitur, & noctua minor eſt, ſimiliter in maiorem minoremq; diſtinguunt. *Gimus* & *gimeta* quoq; apud Creſcentienſem 10.16.non alia mihi videtur auis quàm noctua maior & minor. ¶ Noctua Hiſpanis appellatur *lechúza*. Luſitanis *mocho*. ¶ Gallis *hibou* & *chatuant*, vt Rob.Stephano placet,niſi is potius bubo eſt.noctua verò circa Lugdunum nominatur *ſiuette*, alibi *chouette*, *ſouette*, *Zoetta* Auinione, & *cheueche* quoq;, ni fallor, alicubi. ¶ Germanis Kutz voce Hiſpanicæ finitima. Alij pleriq;, vt Turnerus, Ge.Agricola, Eberus & Peucerus, noctuam Germanicè interpretantur ein Eul/Nachteul/Schleiereul/ Stockeul/Steineul/ quæ quidem vocabula omnia vlulæ potius mihi tribuenda videntur. ¶ Anglis *an owl, or an howlet*, Turnero interprete. ¶ Illyrijs *kalus*, vel *kalaus*. ¶ Polonis *ſzowa*. ¶ Turcis *baigùs*.

¶ Noctuarum quatuor ſunt genera. Vnum cui pluma aurium modo eminet, quod maximum eſt, & aſio vocatur (*ôtus* Græcis.) Alterum eximij candoris in gutture & ventre, alioqui candidis & luteis maculis alternis diſtinctum. Tertium paruum, quo (vt etiam quarto) aucupes venantur aues. Quartum minus illo, quod in rupibus ſaxiſque verſatur. hoc, ſicut & tertium, cinereis & candidis maculis variat, item alternis, Ge.Agricola. Auis Kutz vel Kützlin apud nos dicta, magnitudine turturis eſt, quæ è Gallia ciſalpina & locis circa Mediolanum ad nos adfertur, tetradrachmi ferè in ſingulas pretio: colore ſubflauo, oculis elegantibus, claris. noctu muſculos venatur, aucupijs quæſita. ¶ Noctuam auritam (ein Orkutz) audio vocari auem paulò minorem, ſed longiorem, vlula communi, ſubruffam, circa oculos albicantem: oculis nigris, ambitu flauo, cruribus ad imum vſq; pluma intectis. Hanc otum vel aſionem eſſe dixerim. ¶ Noctuarum generis eſt etiam Steinkutz, id eſt ſaxatilis noctua dicta auis, (eadem forte illi quam Eberus & Peucerus Steineul, vocant: qui hanc ſcopem eſſe conijciũt: quod non placet, cùm ſcops auritus ſit.) Magnitudo ei columbæ: crura & digiti pedum hirſuta plumis albidis. imi tamen digiti ad terram nudi ſunt. vngues nigri, adunci. Color ei tota parte prona fuſcus, modico ruffo permixtus, albicantibus maculis diſtinctus. caput ad reliquam magnitudinem prægrande, iris oculorum flaua & oculi magni, roſtrum breuiſſimum, aquilinum, quæ pleraq; cum alijs noctuini generis auibus communia habet. In aue extincta roſtrum ſuperius rubebat, cùm prius non videretur rubere. Inter oculos & roſtrum pennulæ quædam ceu pili aut barbulæ rigent. in ventre plus albidi habet quàm cæteris partibus. In montanis & ſaxoſis locis eam verſari puto, ideoq; ad frigus cauendum plumas cruribus digitiſq; induiſſe, (nã aliæ noctuæ non ſunt hirſutis pedibus, colore ruffo è fuſco) ſicut & lagopodes & aliæ quædam. Speciem eius ſequens pagina continet. Italicis noctuis ſaxatiles iſtas noſtras ſimiles eſſe audio, ſed minus alacres, interdiu ferè cæcas. ¶ Adferuntur & ex inferiore Germania noctuæ quædam, Niderländiſch Kutzen.

De quãtuor noctuarũ generibus.

Noctua aurita.

Noctua ſaxatilis.

¶ Quærendum an ſcôpes ſint minimæ in noctuarum genere, auritæ, quas noſtri paruas noctuas Italicas vocant, kleine frembde oder Wälſche Kützle/Köppele,) Itali *chus* vel *zus* in agro Patauino, alibi *chio* per onomatopœiam, quòd noctu talem ædat vocem. harum caudas maculis varias eſſe aiunt. His ſimile genus eſt apud nos, quod vulgus nominat Tſchaytle/ (ab Italico *ciuetta* forte corrupto nomine) exiguum, Italicis *albius*, cauda longiore, auriculis altioribus. Audio apud nos noctuam aliquando captam ætate perfecta, magnitudine alaudæ, drachmis vndecim venijſſe. Eberus & Peucerus ſcôpis genus quod ſemper apparet Käutzlin interpretantur.

Scôpes an ex noctuarũ genere ſint.

Noctua perfecta, nõ maior alauda.

B.

Noctuam Creta non habet: & ſi inuehatur, emoritur, Plinius, Solinus & Ælianus. Noctuæ neq; maiores neq; minores in alpinis Heluetiæ regionibus inueniuntur, præter aduectas è Longobardia, vel Germaniæ ad Rhenum inferiore tractu, Stumpfius. ¶ Noctua auis eſt varia. varietas autem eius ad albedinem vergit. crura habet plumoſa, caput ingens, roſtrum curuum. maior eſt niſo, oculis glaucis, Albertus. magnis & glaucis oculorum pupillis, Ambroſius *Zuetis* (id eſt noctuis) & bubonibus collum perbreue, (pro ſua magnitudine,) Albert. Noctua appendices paucas quaſdã habet infrà quà deſinit inteſtinum, Ariſtot. Otis (lego Otus) bubone minor eſt, noctuis maior, Plin. Noctuæ pars inferior gulæ paulò latior eſt, Ariſtot. Noctuis vt magnæ parti auium lien adeò exiguus eſt, vt propemodum ſenſum effugiat, Ariſtot. Vncos vngues & nocturnæ aues habent, vt noctuæ, bubo, Plinius. *Zueta* cauda breui eſt, vt & bubo, Albert. Noctua è genere adunco eſt, Ariſtot.

Noctuæ vbi potiſſimum reperiãtur.

Deſcriptio earũ.

C.

Noctua vagatur noctu Ariſtot. Nocte volat, Albertus. Dicta eſt à tempore noctis quo canit vel volat, Feſtus. quo canit ac vigilat, Varro. ¶ Noctuas nouem voces habere tradit Nigidius, Plinius. Nomen ei quia noctu canit, Varro & Feſtus. Habet & noctua cantus ſuos, Ambroſius. *Seros exercet noctua cantus*, Vergilius. Vox ei rauca, Albertus. Noctuæ cognationem habent cum bubone & vlula: ſed differunt voce. nec enim vlulant, verum ædunt ſonum, quem Ariſtophanes κικκαβαῦ nominauit, Ge.Agricola. A ſono quidem κικκαβαῦ ipſam quoq; noctuam Græcis ciccabam dici Ariſtophanis Scholiaſtes meminit. Noctua lucifuga cucubat in tenebris, Author Philomelæ. Γλαῦκας ὑΐζειν author eſt Pollux. Cum mulier in Menæhmis Plauti, palla è domo ſubrepta, ad Menæhmum quem ſurripuiſſe ſuſpicabatur, ſemel ac iterũ diceret tu, tu (ſurripuiſti:) & Peniculus idem diceret, adderetq; amicæ Erotio eam detuliſſe, quærit Menæhmus, Egon' dedi? Tũ Peniculus, Tu tu inquam. vin' afferri no-

Noctua auis nõcturna.

De eius voce & cantu.

Noctua saxatilis.

Visu. ctuam, quæ tu tu, vsq; dicat tibi? nam nos iam nos defessi sumus. Hinc & τυτὼ forte nomen noctuæ apud Græcos confictum. Serus & intortus noctuæ cantus est, Apuleius. ¶ Noctua & nycticorax magnis & glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non sentit horrorem: & quò fuerit obscurior nox, eò crebrior volatus exercet inoffensos. Die autem videre non potest: quia exorto splendore visus eius hebetatur, Ambrosius. Noctuæ visum in tenebris valere aiunt, interdiu obcæcari, propter nimis siccum & tenuem oculi humorem non ferentem vim luminis, Varinus ex Eustathio. Bubonem quoq; audio per diem nihil ferè videre, minus quàm noctuam. Noctuæ & cicumæ & reliqua, quæ interdiu nequeunt cernere, noctu venando cibum sibi acquirunt. Verum non tota nocte id faciunt, sed vespertino & matutino. Venantur autem mures, lacertas, verticillos, & eiusmodi alias quasdam bestiolas, Aristot. Noctua mures & bruchos noctu capit, Albert. De cibo noctuarum nonnihil adferetur etiam in *E.* *Latitatione.* ¶ Noctua & miluus ex vnco genere auium paucis quibusdam diebus latent, Aristot. & Plin. Noctuas sexagenis diebus hyemis cubare tradit Nigidius, Plin. *Partu.* ¶ Hylas tradit noctuam, bubonem, &c. à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. hoc fieri Alberto non probabile videtur. *vide* in Bubone *C.* ¶ Noctuam aiunt solam inter vncungues & carniuoras non parere cæcos, propter igneam eius oculis insitam vim, quæ tenebras etiam penetrat. quare etiam luna silente videt, (διὰ τὸ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πυρῶδες, ὃ τμητικὸν ὄν, διαιρεῖ τὴν θέαν. διὸ καὶ ἐν ταῖς σκοτομηνίαις ὁρᾷ,) Eustathius & Varinus.

D.

De noctuæ solertia in abigendis formicis. Noctuæ cum formicas à suis pullis abigere cupiunt, vespertilionis cor in nido habent: tanquam formicis sua etiam latibula deserentibus, si quis cor vespertilionis imposuerit, Oppianus. ¶ Noctuæ oues oderunt & infestant, Idem. *De eiusdē cum cæteris auib. dissidio.* ¶ Diffident noctuæ & cæteræ minores aues, Plinius. Noctuarum contra aues solers dimicatio. Maiore circundatæ multitudine (auiū quæ eas deplumare conantur) resupinæ pedibus repugnāt, collectæq; in arctum, rostro & vnguibus totæ teguntur, auxiliatur accipiter collegio quodam naturæ, bellumq; partitur, Idem & Albertus. ¶ Cum noctua cornix dissidet, inuicēq; oua furātur, hæc interdiu, illa noctu. plura *vide* supra in Cornice *D.* ¶ Passer aliquādo dum aucu-

pum

pum venatione petitur, ad noctuam accurrit tanquam auxilium ſperans, à qua mox opprimitur, Orus. ¶ Noctua cum orchilo diſſidet. nam is quoq; oua exedit noctuæ. Sed die vel cæteræ auiculæ omnes noctuam nimirum circumuolant, quod mirari vocatur, aduolantesq; percutiunt. Quinetiam qui rex auium appellatur, priuatas contra eandem inimicitias gerit, Ariſtot. Vix vllam auem tam citò noctuã aggredi audio ac picæ genus quod garrulum quidam vocant. Quomodo cæteræ aues per noctuam ab aucupib. capiãtur leges in *E*. ¶ Noctua apibus cõtraria, & veſpis crabronibusq; & ſanguiſugis Plin.

E

Otus, quem aliqui aſionem Latinè vocant, capitur haud difficulter vt noctuæ (quodam genere ſaltationis,) intenta in aliquo circumeunte alio, Plinius. Fœminæ præferuntur maſculis, vt inter omnes aues rapaces. *Gimeta* optime habetur in aliquo columbario vel ſimili loco, Creſcent. Si bene cicurata fuerit gimeta, optimè capiet mures in domibus, Idẽ. *Gimus* & *gimeta* viuunt de quibuſlibet carnibus, præcipuè de muribus noctu. & cum ſemel ſaturatæ fuerint, duobus, tribus, vel quatuor diebus poſtea ieiunant: gimus quidem vel ad nouem dies abſtinens non læditur. Edunt etiam lacertas & ranas, & omnia carnem habentia, Creſcent.

Noctuæ quomodo capiãtur.

Gimus & Gimeta.

¶ Mulieribus veneficia & cantiones exercentibus ſimilis eſt noctua, captioſum animal. Hæc enim capta, ſuos in primis aucupes ſic captionibus ſuis in ſe elicit, vt eam velut ludicrum quoddam in humeris circungeſtent. Noctu quidem vigilat, & voce quaſi quibuſdam præſtigijs ac illecebris aues allicit, eaſq; ſibi aſſidere facit. Interdiu verò alia aucupij inductione vtitur, auibus illudit, nimirum in aliam atque aliam ſpeciem vultum conuertens: quibus aues peradoleſcentes in admirationem raptæ, manere apud eam perſeuerant, maximo eorũ in quæ ſe format timore perculſæ, Ælianus. Auiculæ omnes noctuã circũuolant, quod mirari vocatur, aduolantesq; percutiunt. quapropter aucupes ea conſtituta, auicularum genera multa & varia capiunt, Ariſtot. Septembri menſe in amitibus apparetur aucupium noctuæ, cæteraq; inſtrumenta capturæ, vt circa calendas exerceatur Octobris, Palladius. Noctua in apſide ærea expoſita, auceps funiculum ſubinde attrahens, & circumpoſitas vndiq; virgulas viſco illinens, aduolantes ad noctuam capiendam alaudas capit, Oppianus. Noctua ab aucupibus ponitur iuxta retia, vt per eam aues cæteræ capiantur, (alliciantur,) Albertus. Paſſer maior agreſtis maximè capitur noctua, Actuarius. *Gimus* & *gimetta* (inquit Creſcentienſis 10.16. quidam Germanicè vertit Eulen vnd Kutzen, malim Kutz vnd Kützle) ſunt eiuſdem naturæ, animalia ſcilicet nocturna potiùs quam diurna. nam earum oculi noctu melius quàm interdiu vident. Cum igitur deformia ſint, & rarò ab alijs animalibus videantur, admirantur eas reliquæ aues & videre cupiunt, ceu rem nouam ac inſolitam. Quamobrem homines videntes alias volucres circunuolare gimo & gimetæ, & eas cum auiditate plurima intueri, excogitauerunt nouum aucupij modum: nempe vt his auibus ad ſpectaculum propoſitis allectas cæteras viſco aut retibus ſibi quærant. Aues capiuntur cum gimetta & capite cattæ (ſuper amite,) Idem

Vſus noctuarũ ad cæteras aues decipiendas.

¶ Noctua in imbre garrula, ſerenitatem præſagit: at ſereno, tempeſtatem, Plinius & Ælianus. Καὶ νυκτερίη γλαὺξ Ἥσυχον ἀείδουσα μαραινομένου χειμῶνος Γινέσθω τοι σῆμα. hoc eſt, Et nocturna noctua quietè canens tempeſtatis deficientis tibi ſignum eſto, Aratus inter ſigna ſerenitatis. Noctua ſignificat pluuiam, ſi cecinerit poſt Solis occaſum, Seruius in illud poetæ 1. Georg. *Solis & occaſum ſeruans de culmine ſummo Nequicquam ſeros exercet noctua cantus.*

Prognoſtica tempeſtatũ ex noctuis.

¶ Contra grandinẽ, noctua pennis patentibus extenſa ſuffigitur, Palladius. ¶ Ebrioſis oua noctuæ per triduum data in vino tædium eius adducunt, Plinius: *vide* in *G*.

F.

Damnantur in lege Moſaica (Leuit. 11.) noctis ac tenebrarũ amicæ aues, noctua, veſpertilio, &c. nam tales mala faciunt. ait enim Chriſtus, omnem qui mala perpetret odiſſe lucem, Procopius. ¶ Noctuæ caro frigida, ſicca & craſſa eſt, Raſis. Carnes pullorum accipitris & noctuæ, ſunt ſaporis boni, quæ corroborant animam, & proſunt melancholicis & mente perturbatis, R. Moſes in Aphoriſmis: ſi rectè tranſlatum eſt.

Noctua in cibo improbãda.

G.

Contra pituitam gallinarum prodeſt cibus aqua perfuſus, in qua lauerit noctua, Plin. ¶ Noctuę ſanguinem aliqui orthopnoicis vtilem dicunt, quos reprehendit Galenus de medic. ſimplic. 10.27. vt recitaui in Ciconia *G*. inter remedia è fimo eius. Cùm aduerſus ſpirandi difficultatem multa parabilia pharmaca habeamus, nihil ſanguine noctuæ indigebimus. cuius aliqui ſanguinem propinant, alij coctam ipſam edi iubent in iure ſimplici. Sanguinem verò aliqui aquæ inſtillant, alij vino miſcent. Ego cum à quodam hunc ſanguinem mulieri frequenter anheloſæ commendante interrogarem, quamnã ſpirandi difficultatem hoc remedio curatam ſciret, nullam huius affectionis differentiam agnoſcebat. & cùm mulier eo vſa eſſet, nihil profecit, Idem cap. 3. eiuſdem libri. Aetius 1.319. noctuæ ſanguinem numerat inter pſilothra, quæ palpebris poſt euulſos pilos adhibentur. ¶ Noctuæ carnes paralyticos curant, vt quidam è Plinio citant. *Vide* ſupra in *F*. ¶ Capitis doloribus remedio eſt noctuæ cerebrum in cibo ſumptum, Plinius. Noctuæ maris cerebrum in collyrio adhibitum, aufert prauitatem videndi de nocte (nyctalopiam,) Raſis. Cerebrum eius vel iecur cum oleo infuſum auriculæ aut

Vſus noctuæ in medicamentis.

parotidi vtile eſt, Plin. Noctuæ iecur diligenter ſeruatum atq; ex vnguento nardino trito auriculis ſubinde infuſum, celeriter parotidum vitium omne perſanat, Marcellus. Ad parotidas conuenit noctuæ cerebellum butyro mixtum adponi. diſcutit enim ferè eas ſine dolore & moleſtia. oportet autem per aquam marinam feruẽtem, nouis ſpongijs illic demerſis, & linteo vel ſabano intorto, vtrinq; expreſſis, vaporare eas, atq; ita oblinire hoc medicamẽtum, ſuperq; tegere lana ſulphurata totã maxillam. Anginis ſuccurritur cerebro noctuæ, Plinius. ¶ Fertur cum decollatur noctua, oculum eius alterum apertum manere, alterum claudi: & ſi clauſus ſupponatur capiti non dormientis, dormiturum: ſi verò apertus, vigilaturum, Raſis. ¶ Iecur vel cerebrum noctuæ, auriculis & parotidi prodeſt. *vide* in Cerebro. Iecur noctuæ ſiccum in potu ſumptum inducit colicam, & difficultatẽ ſolutionis, & frigiditatem ſtomachi, Raſis Ariſtotelem citans. ¶ Oua noctuæ diuerſæ ſunt naturæ. nam ex medullio (medio) primi quod pepererit, ſi inungatur pars aliqua, eradicantur pili & non renaſcuntur. & ex ſecundo ouo ſi ponatur in loco nudo pilis, producit pilos, Raſis.

Oua noctuæ comeſta vini odium excitant.

Ebrioſis oua noctuæ per triduum data in vino, tædium eius adducunt, Plin. Philoſtratus de vita Apollonij lib. 3. Cum quidam apud Indorum ſapientes (inquit) conquereretur, filios quidem ſibi naſci, ſed cum primum bibere vinum cœpiſſent, omnes mori: ſic reſpondit Iarchas: Melius cum illis agi quòd moriantur. ſi enim ſuperſtites eſſent, omnes euaſuros inſanos, quòd ex ſemine (vt apparet) minus calido procreati eſſent. Vino igitur abſtinendum eſt filijs veſtris, ita vt ne cupiditate quidem ipſius moueantur. Si qui igitur poſthac filij naſcentur, obſeruare oportet vbi noctua nidum faciat, & illius oua mediocriter elixata infanti comedenda præbere. ſi enim illa comederit, (priuſquam vinum biberit) vinũ oderit, & modeſtius deget, quia temperatior fiet naturalis calor. Proditum eſt ſi infantes noctuæ oua aſſumpſerint, perpetuò vinum odiſſe: & id non modo non bibere, ſed & temulentos formidare, vt Philoſtratus auctor eſt, Gyraldus.

H.

Etymon & ſynonyma.

a. *Et coeunt* (Bacchæ contra Orpheum) *vt aues, ſi quando luce vagantem Noctis auem* (noctuam) *cernunt*, Ouidius XI. Metamorph. ¶ Γλαῦξ nomen, inquit Euphronius, Attici circunflectunt, Dores acuunt, Ariſtophanis Scholiaſtes communiter acuitur, Atticè circunflectitur, Varinus & Euſtathius. Γλαὺξ, νυκτοβάς, auis nocturna, Heſychius. Στείγλος auis quæ & νυκτοβόα dicitur: alij nycticoracem reddunt, Idem. Strix quidem etiam Latinis auis nocturna eſt. Nyctimene puella in noctuam mutata fertur: & pro noctua vſurpatur. *vide* infra in *h.* Varia in diuerſis dialectis noctuæ nomina retuli ſupra in *A.*

Epitheta.

¶ Epitheta. Noctua lucifuga, Seruius & Author Philomelæ. *An mage noctiuolæ tibi traditur alitis vſus*, Martianus Capella. Noctis auis, & Palladis ales (apud Ouidium 2. Faſtorum) apud poetas pro noctua vel tanquam epitheta, vel per antonomaſiam vſurpantur. Item apud Textorem, Garrula, ſolicana, noctiuida, improba, fera, prænuncia fati. ¶ Νυκτερίη γλαὺξ, Aratus.

Homonyma & deriuata.

¶ Γλαῦξ inter ſaltationum genera nominatur apud Athenæum lib. 14. in qua fortaſſis geſtus & circumactus colli noctuæ aliquis imitabatur. nam & ipſa noctua genere quodam ſaltationis capitur, teſte Plinio. ¶ Γλαύκειον ὠόν, id eſt noctuinũ (vt Nic. Perottus & Eraſmus reddũt) ouũ, Suidas. ¶ Glaux, γλαὺξ, ſtirps quædam, Heſychius: quæ à Dioſcoride deſcribitur. Euſtathius habet γλάξ, quaſi γάλαξ. lactis enim copiam facere dicitur. ¶ Auis quæ glaucium dicitur, γλαυκίον, ab oculorum colore glauco, anati ſimilis eſt, (paulò minor, Athenæus,) Euſtathius. ¶ Eſt & glaucus piſcis quidam. & glaucus, γλαυκὸς adiectiuum coloris nomen. Dionyſius Afer beryllum glaucam, ὑγρὰν, id eſt humidam dixit: quòd corpora glauca nimirum humida eſſe videantur propter perſpicuitatem, (vt laminæ cornu ſcilicet:) quinetiam muris epitheton eſt glaucus, Euſtathius. Byſſi tinctura vt pulchrior reddatur glauca miſcetur crocus, γλαυκὴ κρόκος, ſecundum Empedoclem, Plutarchus in libro De oraculis defectis. In tragœdijs homines calamitoſi, & præcipuè exules, induebãtur ἢ λευκὰ δυσπινῆ, ἢ φαιὰ, ἢ μέλανα, ἢ μήλινα, ἢ γλαύκινα, Pollux. ¶ Γλαυκώπης, qui oculos glaucos habet, g. maſc. vnde glaucôpis, γλαυκῶπις fœmininum. ſic autem Minerua cognominabatur poetis, quòd ὦπας, id eſt oculos tum colore glaucos, tum inſuper terribiles haberet: ſic & leones glauci cognominantur, & dracones glaucôpes, Euſtathius. Plura reperies apud Gyraldum Syntagmate XI. de dijs. Hinc & glaucopiũ dicta, quę ei ſacra erat arx Athenis, Idem. Γλαυκιόων apud Homerum qui viſu ardente & veluti igneo intuetur: à verbo γλαύσσω, à quo etiam γλαὺξ, Varinus. Γλαυκιᾶν, oculos vertere, & quod in eis glaucum eſt oſtendere, (ὑποφαίνειν,) Idem. Γλαυκιῶν τὸ βλέμμα, καὶ ἐρασὸν ἅμα καὶ γοργὸν προσβλέπων, Heliodorus lib. 7. Ἐγλαυκῶσαι, ἐμβλέψαι, Heſych. & Varin. Γλαυκίζειν, τὸ ἀμβλυώττειν, hallucinari, cæcutire, Iidem. Ἐπιλλίζειν, oculis conniuere, quod propriè noctuarum eſt, eò quòd die non cernant, Varinus. Aues quæ noctuam ſpecie & natura referunt, γλαυκώδεις Græcè dicuntur, & ſuperiore palpebra conniuent, Wottonus. ¶ Κίκυμος, λαμπτήρ, ἢ γλαυκὸς, ὁμοίως καὶ κίκυβος, Heſych. & Varinus. Κικυμώττειν, τυφλώττειν, δυσβλέπειν, Iidem. Κιτύμινα, (malim Κικύμινα, etſi literarum ordo repugnet,) γλαυκά, Heſychius. ¶ Noſtri hominem ſtolidum & improbum plebeio conuicio appellant ein Kutz, id eſt noctuam. Noctuam in magna Italiæ parte vulgò *ciuettam* vocant, eodemq; vocabulo hominem nihili & lucifugam. eſt enim noctua auis omnibus auibus contemptui & ridicula, Lil. Greg. Gyraldus.

Icones.

¶ Icones. Ægyptij hominem qui ad proprium patronum confugiat, nec eius ſubleuetur auxilio,

lio, monstrare cupientes, passerem & noctuam pingunt. hic enim dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Minerua plerunq; cum noctua effingebatur. *Vide* infra in *h.* Noctua Mineruæ sacra est. quamobrem in eius honorem (Athenienses) noctuam in numismatis effingebant, Scholiastes Aristophanis. Et alibi, In nummis tetradrachmis noctuam formabant, & nummos etiam ipsos noctuas nominabant. Vnde Aristophanes in Auibus: Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ' ἐπιλείψουσι Λαυρειωτικαὶ, Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔντε τοῖς βαλλαντίοις Ἐννεοττεύσουσι, κἀκλέψουσι μικρὰ κέρματα. hoc est, Noctuæ non vos relinquent Laurioticæ, sed hæ Ædibus aderunt in ipsis, inq; loculis nidulos Sibi parabunt, nummulosq; paruos excudent: Atheniensium scilicet auaritiam notans. Et rursus, Nomisma tum temporis quatuor drachmas appendens, noctua dictum est. erat enim eius insigne noctua & facies Mineruæ, cum priores nummi duas tantum appenderent drachmas, & pro insigni bouem haberent. Noctuæ Laurioticæ, statêres erant argentei (ἀργυρ στατῆρες.) in Laurio enim (vt Pausanias meminit) metalla erant argentea, Hesychius. appendebat autem etiam stater drachmas quatuor. Diobolis nummis noctuæ signum erat Athenis cum Iouis facie. nam tetrobolum duas habuisse noctuas compertissimum est, Cælius ex Polluce. Apud Suidam & Varinum legimus noctuam in Attico nomismate aureo impressam fuisse. Sunt qui tradunt noctuæ imaginem in nummo triobolo, id est hemidrachmio fuisse; (alij *diobolo* legunt, sed tres oboli in dimidia drachma sunt,) cum Iouis effigie ab altera parte. Noctuæ Laurioticæ: Hoc velut ænigmate pecuniarum vim significabant. Laurios enim Atticæ regio est auri venis frequens, &c. Erasmus. L.G. Gyraldus in Ænigmate: Multæ sub tegulis cubant noctuæ: Athenienses (inquit) nummum quem tetradrachmon vocabant, noctua & Mineruæ capite signare solebant, cùm antea didrachmos fuisset bouis imagine notatus: qua de re in nono Iul. Pollux. Atque hinc illud frequens apud Græcos emanauit, Bos est in lingua: quod in eum dicitur qui pecunia corruptus vel silet, vel loquitur. A tetradrachmo igitur numo noctua signato, serui illius ænigma emanauit, qui cum domini furtum indicaret: Multæ (inquit) sub tegulis cubant noctuæ: hoc est, pecuniæ sub tegulis obtectæ sunt. Historiam scribit Plutarchus in vita Lysandri.

Noctua in numismatis Atheniensium cur efficta.

Multæ sub tegulis cubant noctuæ. Prouerb.

¶ Propria. Eustathius meminit Glauci Anthedonij in dæmonem marinum mutati, & Glauci Potniei ab equis discerpti, & aliorum eiusdem nominis: & Glauconis suffocati in dolio mellis. Glaucus Hippolochi filius memoratur Homero Iliad. 8. Fuit & Glaucus quidam Samius vel Libycus, à quo factum est prouerbium Glauci ars. Γλαυκέτης, viri nomen in Pace Aristophanis. De his partim, & alijs eiusdem nominis plura in Onomastico reperies. Glauce nomen Nereidis, Eustathius. ¶ Glaucus nomen fluuij Phâsin ingredientis apud Eustathium in Dionysium Afrum. Glaucia, oppidulum Ioniæ, Stephanus.

Nomina propria à noctua desumta.

¶ *b.* Otus auis similis est noctuæ, sed non nocturna, Athenæus.

¶ *c.* *Ædes emit Aper, sed quas nec noctua vellet Esse suas, adeò nigra vetusq; casa est*, Martialis. Cùm Archippe meretrix Sophocli iam seni adhæreret, Smicrynes qui illam prius amauerat à quodam interrogatus quid ageret Archippe, respondit: Ὥσπερ αἱ γλαῦκες ἐπὶ τάφον κάθηται. id est, Tanquam noctuæ ad sepulcrum sedet, Athenæus lib. 13. Super hoc extat Emblema Alciati recitatum in Bubone. Cuculus atq; noctua (Hebraicè pro noctua legitur *kippod*, quod est hericius, vt rectè vertit Hieronymus) pernoctabunt in superliminaribus eius, Sophoniæ 2. ¶ Si homines colant aues, tum vites eorum nullam experientur iniuriam parnopum: Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος αὐτοὺς καὶ κερχνῄδων ἐπιτρίψει, Aristophanes. ¶ Ἐγὼ δ' ὑπὸ τῶν γλαυκῶν γε τάλαιν' ἀπόλλυμαι Ταῖς ἀγρυπνίαισι κακκαβιζουσῶν ἀεὶ, Idem in Lysistrata.

¶ *d.* Noctuæ viuas volucres etiam eiusdem generis inuadunt atque interimunt, Plutarchus in vita Romuli.

¶ *e.* Contra formicas, si in horto habent foramen, cor noctuæ admoueamus: si foris veniunt, omne horti spatium cinere aut cretæ candore signemus, Palladius. ¶ Si cor noctuæ magnum ponatur supra sinistram mamillam mulieris dormientis, confitebitur quæ fecerit bona vel mala, Rasis.

Superstitiosa.

¶ *h.* Τὴν γλαῦκα πατάζουσι τήνδε, ἀντὶ ταύτην, Suidas ex innominato. ¶ Αἴθ' ὄφελες θανεῖν ἢ πανύστατον ὀρχήσασθαι. ἐπειδὴ τὴν γλαῦκα ὅταν λάβωσι τὰ παιδία περιάγουσιν. ἡ δὲ μὴ βλέπουσα δι' ἡμέρας ὥσπερ ὀρχεῖται· ἢ ὅταν πληγῇ τελευτῶσα στρέφεται ὥσπερ ὀρχουμένη. Καλλίμαχος ἐν Ἑκάλῃ λέγει περὶ αὐτῆς, Suidas in Αἴθε.

¶ Leucippe, Aristippe & Alcithoë, sorores dictæ Myniades. mutatæ finguntur, vna in cornicem, altera in vespertilionem, tertia in noctuam, Ælianus lib. 3. Variorum. *Vide* in vespertilione *h.* ¶ Nyctimene postquam cum patre (Nycteo) concubuit, & agnouit facinus, in syluis se abdidit, & lucē refugit, vbi deorum voluntate conuersa est in auem quæ tanto scelere omnibus auibus est admirationi, Seruius. Metamorphosin istam describit Ouidius lib. 2. Metam. *Vide* Nycteus in Onomastico.

De metamorphosi Nyctimenes in noctuam.

¶ Noctua sacra est Mineruę quamobrem abundat in Attica, & in honorem deæ noctuam in numis repræsentāt, Scholiastes Aristophanis. De numis noctuæ imagine insignibus, leges supra inter Icones. Minerua Græcè Ἀθηνᾶ dicta videtur ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν. hoc est, à videndo, ceu quæ præuideat quæ veluti in tenebris quæq; futura sunt. sic & γλαυκὸν nomē deriuatur à γλαύσσω, quod est θεωρῶ, video, significās id quod subalbū & facile visu est. Quod si γλαύσσειν & ἀθρεῖν verba eiusdē significationis sunt, ea

Noctua Mineruæ sacra.

etiam quæ ab eis deriuantur nomina cognationem inter ſe aliquam habebunt. Itaq; viſus glaucus Mineruæ tanquam viſu pollenti conuenit: & ipſa glaux, id eſt noctua auis ei ſacra habetur, non modo quòd noctu videat, quemadmodum prudentia in rebus obſcuris rectè præuidet & conſulit: verum etiam propter ſimilitudinem deriuationis, vt diximus: cum duo illa verba γλαύσσω & ἀθρῶ, à quibus nomina γλαὺξ & Ἀθήνη deriuantur, ſynonyma ſint: quod & in alijs nonnullis auibus, quæ alijs dijs conſecrantur, obſeruatum animaduertimus, &c. Euſtathius. *Palladis ales* pro noctua, Ouid. 2. Faſtorum. Mineruæ ſententiam hominibus crex & noctua denuntiant, Porphyrius libro tertio de abſtinendo ab anim. Solebant priſci aues vnicuique deo ſacras in capite eius ſimulachri collocare. Mineruæ verò Archegetidis ſimulachrum noctuam manu tenebat, Scholiaſtes Ariſtophanis. Minerua plerunque cum noctua effingebatur, nunc ad pedes, nunc in capite: ſed & cum dracone. Quare cùm in exilium iret Demoſthenes, dixiſſe fertur, Mineruam tribus immanibus oblectari feris, noctua, dracone, populo, Lilius Gr. Gyraldus. Minerua habuit in ſua ægide pictam ad pectus ſuum noctuam & gorgonem: hanc, vt metuendam prudentiæ vim: illam, vt conſiliorum profunditatem oſtenderet. Nihil enim tam abditum, tam obſcurum, quod prudentia non percipiat: quemadmodum noctuæ oculi obſcuriſſima nocte viſu non deſtituuntur, Io Tzetzes. Videbatur mihi Minerua ex vrbe venire, & noctua ei inſidere, Ariſtophanes in Equitibus. *Baccho inuiſa.* ¶ Noctua auis inuiſa fuit Baccho, vtpote cui vitem denegârit, ſolamque à ſuis racemis abegerit, quòd mortalibus vinum criminata ſit. Quin & illud proditum eſt, ſi infantes noctuæ oua aſſumſerint, perpetuò vinum odiſſe, Gyraldus. ¶ Si animantium cruore afficiuntur ſuperi, cur non mactatis illis accipitres, noctuas? Arnobius 7. contra gentes.

Auſpicia ex noctuis. ¶ Auſpicia. Oſcines aues Appius Claudius eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, vt cornix, noctua, Feſtus. Oſcinum tripudium eſt quod oris cantu ſignificat quid portendi, cùm cecinit cornix, noctua, &c. Idem. Noctua non ſemper infortunia facit: namque volans inſignem de hoſte victoriam quandoq; apportauit, Alexander ab Alexandro. *Noctua volat. Prouerb.* Noctua volat, Γλαὺξ ἵπταται ſiue ἵπτατο: prouerbium (apud Zenodotum & Suidam) quod rebus feliciter atque ex animi ſententia ſuccedentibus dici conſueuit. Priſcis Athenienſibus noctuæ volatus victoriæ ſymbolum exiſtimabatur: propterea quòd auis hæc Mineruæ ſacra crederetur, quæ quidem dicta eſt etiam malè conſulta Athenienſium bene fortunare. Non illepide dicetur volaſſe noctua, quoties res non viribus, ſed pecuniarum interuentu confecta creditur, quòd Athenienſium nomiſma noctuam haberet inſculptam. vnde & illud, Laureoticæ noctuæ. Plutarchus in vita Periclis tradit illi è ſuperiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolaſſe, ac malo inſediſſe: quod omen effecit vt omnes irent in illius ſententiam, Eraſmus. Γλαὺξ ἔπτατο, Noctua volauit. Ante pugnam in Salamine noctuam præteruolantem aiunt victoriæ omen feciſſe, Heſychius. Aiunt reuera noctuam victoriæ nunciam per exercitum Athenienſium volaſſe, cum bellum eis contra barbaros eſſet, Ariſtophanis Scholiaſtes. Ἂν γλαὺξ ἀνακράγῃ, δεδίκαμεν, Menander. hoc eſt, Si noctua clamauerit, timemus. Accedenti ad ſeriam actionem homini occurrentem noctuam inauſpicatam ſignificationem dare aiunt. Cui quidem rei teſtimonio fuit Pyrrhus Epirotarum rex: cùm enim in illius Argos proficiſcentis haſta quam erectam ferebat, hæc auis ſediſſet, ei malum auſpicium dedit. nam Argos ingreſſus, valde ingloria atque ignobili morte occubuit. Quare mihi Homerus (libro 10. Iliad.) præclarè intellexiſſe videtur, auem hanc mali auſpicij eſſe, cum Diomedi ad caſtra Troianorum exploranda proficiſcenti, Mineruam facit auſpicato mittentem erodium, non noctuam, Ælianus. Diuitibus ſupremus honos, prænuntia fati Noctua præcedit, Architrenius. Nocte (vt vulgus opinatur) mortes hominum prænuntiare videtur vocibus importunis, Author de nat. rerum. Noctuas in Creta non naſci, & inuectas etiam mori aiunt. quamobrem Euripides inconſideratè fingere videtur Polyidum (in hac inſula glauce, id eſt noctua conſpecta) coniecturam & auſpicium ſibi concipere de inueniendo etiam Glauco defuncto Minois filio, Ælianus.

Prouerbia. 1. Aquilã noctuæ cõparas. 2. Noctuas Athenas. ¶ Proverbia. Aquilam noctuæ comparas. *vide* in Aquila *h.* ¶ Noctuas Athenas, Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, (Eraſmus non rectè, *Vlulas Athenas,*) ſubaudiendum portas aut mittis. Conueniet in ſtultos negociatores, qui merces eò comportant, vbi per ſe magis abundant: vt ſi quis in Ægyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet. Venuſtius fiet, ſi metaphora ad res animi trãsferatur: vt ſi quis doceat doctiorem, carmina mittat poetæ, conſilium det homini conſultiſſimo. Cicero ad Torquatum, Sed rurſus γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, qui hæc ad te. Idem ad fratrem, Et tibi verſus quos rogas, hoc eſt Athenas noctuam mittam. Ariſtophanes in Auibus, Τί φῄς, τίς γλαῦκ᾽ Ἀθήναζ᾽ ἤγαγε; id eſt, Quid ais? quis, oro, vehit Athenas noctuam? Vſurpat idem atq; exponit Lucianus in epiſtola ad Nigrinum. Porrò parœmia inde fluxit, quòd noctua in Attica plurima eſt, ei regioni quaſi peculiaris. Demon quidem apud Ariſtophanis interpretem exiſtimat, non ob id ſolum dici, Noctuas Athenas, quòd Athenis noctuarum ſit copia, ſed quòd in nummis etiam tum aureis tum argenteis Athenienſium noctua inſcalpi ſoleat vnà cum facie Mineruæ, (ſed probabilius videtur ab auibus tantum illic abundantibus ortum eſſe adagium) Eraſmus. Conuenit hoc prouerbium in eos qui potentioribus & nullarum rerum indigis aliquid mittunt, Io. Textor. Heſychius exponit, de illis qui aliquid fruſtra faciant, &c. Varinus

nus ἐπὶ τῶν συμβαλλόντων ἔνθα μὴ χρεία συμβολῆς· ἢ ἐπὶ τῶν θαμιζόντων, ἔνθα πολὺ τοιοῦτον πλῆθος. Οἱ δὲ παλαιοί φασι καὶ ὅτι τὸ γλαῦκας Ἀθήναζε, ἁρμόττει ἐπὶ τῶν ἄλλοθεν μάτην τὰ πλεονάζοντα ὡς σπάνιά τινα ἐμπορευομένων· ὃ καὶ εἶναι ὅμοιον τῷ Πύξον (Varinus perperam habet Πυρὸν) εἰς Κύτωρον ἤγαγες, ἢ ἰχθῦν εἰς Ἑλλήσποντον, Varinus ex Euſtathio: apud quem etiam ſic effertur, Γλαῦξ εἰς Ἀθήνας: vt apud Ariſtophanis Scholiaſten, Τίς εἰς Ἀθήνας γλαῦκ' ἐνήνοχεν; ¶ Γλαῦξ ἐν πόλει, Noctua in ciuitate, παροιμία ταῖς ἀληθείαις. ἀνέκειτο γὰρ ὑπὸ Φαίδρου ἐν τῇ ἀκροπόλει, Heſych. hoc eſt, Et prouerbio dicitur, & reuera Phœdrus in arce noctuam conſecrauerat. *3. Noctua in ciuitate.* ¶ Noctua aliud ſonat, aliud cornix, in diſſidentes & quibus malè inter ſe conuenit. *vide* in Cornice *D*. ¶ Noctua inter cornices, hodie vulgò dicitur, vbi ſtupidior aliquis in homines petulantes ac dicaces incidit: ſimile illi apud Græcos, Aſinus inter ſimias, Eraſmus. *4. Noctua inter cornices.* Germanicè effertur, Ein Eule vnter einem hauffen Krähen. Vocabulum autem Eule vlulæ potius quàm noctuæ conuenit. ¶ Noctuinum ouum, Γλαύκειον ᾠόν, refertur à Nicolao Perotto in Copię cornu prouerbij loco, nec explicatur tamen. *6. Noctuinũ ouum.* Fortaſſis antiquitus abſtemium & à vino abhorrentem hoc adagio ſignificabant. Philoſtratus enim oua noctuæ infantibus data vini odium in eis excitare ſcribit. Sunt qui negent noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaq; quadrabit vel in hominem nihili, nullius frugis, iuxta fabulamentum Æliani, (ſed ex Æliano quædam hoc in loco transferens Eraſmus, nycteridem imperitè noctuam vertit:) vel in rem raram inuentu iuxta horum ſententiam, Eraſ. ¶ Noctua volat: *vide* ſupra inter Auſpicia. *7. Noctua volat.* ¶ Noctuæ Laureoticæ, prouerbium iam inter icones explicatum eſt: & illud, Multæ noctuæ ſub tegulis latitant, ibidem. *8. Noctuæ Laureoticæ.* ¶ Noctuæ quid commune cum Minerua? videtur prouerbialiter dici poſſe, ſicut & illud Mineruæ felem comparas. nihil enim his animalibus cum Minerua commune præter cæſios oculos. *9. Noctuæ quid commune cũ Minerua.*

¶ Emblema Alciati, *Senex puellam amans* inſcriptum: *Emblemata.*
Noctua vt in tumulis, ſuper vtq; cadauera bubo, Talis apud Sophoclem noſtra puella (Archippe) *ſedet.* Integrum in Bubone ſcripſimus. *vide* etiam ſupra in *H.c.*

¶ Eiuſdem aliud ſub lemmate, *Prudens magis quàm loquax:*
Noctua Cecropijs inſignia præſtat Athenis, Inter aues ſani noctua conſilij.
Armiferæ meritò obſequijs ſacrata Mineruæ eſt, Garrula quo cornix ceſſerat ante loco.

¶ Charadrivs videtur ſpecies noctuæ, Niphus. ſed noctuæ nomen nimium extendere videtur. non enim omnem nocturnam auem rectè noctuam appellabimus. *Charadrius & Aſio noctuæ ſpecies.*

¶ Asio noctuarum genus eſt maximum, quibus pluma aurium modò emicat, Plinius. Græci quandoq; ſcôpas vocant, aliquando nycticoracas, id eſt vlulas: & quandoq; otos quaſi auritas, Hermolaus. *Vide* ſupra in Elemento *A*.

¶ Apud Nigritas reperiuntur veſpertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, Cadamuſtus.

DE NYCTICORACE.

Nycticorax genus auis ſolitariæ, Varinus. Νυκτὶ πετόμενος, ὁ νυκτικόραξ, Idem & Heſychius. *Nomina.* Obſcurus quidam ineptè nocticoracem ſcribit, & bubonem interpretatur. Eucherius, Iſidorus, & Ambroſius noctuam & nycticoracem pro vna aue accipiunt. *vide* in Noctua *A*. Nycticoracem multi bubonem eſſe contendunt. ſunt etiam qui aſſerunt eſſe orientalem auem, quæ nocturnus coruus appelletur, Eucherius. *Aduduc* eſt nycticorax, & ſecundum alios eſt auis quæ dicitur bubo, Vetus gloſſographus Auicennæ. *vide* in Bubone *A*. Γλαῦκες, id eſt noctuę & nycticoraces, nominantur ab Ariſtotele de hiſt. anim. 9.34. vbi Albertus, Auis autem quæ *hein* vocatur, & ea quę *glaux*, ſunt genera bubonum, & aliæ quædam genera ſunt noctuarum. Et alibi (in librum 8. c. 3. hiſt. anim.) coruum nocturnum Græcè ait *kanen* vocari. quæ vox fortè Arabica aut Perſica eſt, & ab Auicenna vſurpata. nihil minus enim quam Græca eſt. Nycticorax dicitur etiam cicuma. Sunt qui otum dicant nycticoraca, Hieronymus noctuam, Cælius. Theodorus apud Ariſtotelem in oti auis deſcriptione pro nycticorace vertit *vlulam*, quod non probo. alibi verò *egolion* vlulam interpretatur, nycticoracem cicumam. Feſto cicuma eſt auis noctua, niſi fortè legendum eſt *nocturna*. Græci etiam noctuam cicymida nominant, per onomatopœiam vt videtur. *Vide* in Cymindide inter accipitres. Chaldæus Pſalmo 102. pro Hebraico nomine *kos*, vertit *kiphupha*, קִיפּוּפָא. (noctuam quidam interpretantur:) quod ad cicumam Latinum accedit: & ad *cucupha* Ægyptiacum, quod eſt vpupa: nam & *kos* vpupam aliqui reddunt. Aſiones noctuarum genus maximum Græci ſcôpas vocant, aliquando nycticóracas, id eſt vlulas: & quandoque otos quaſi auritas, quoniam plumeas eminentes habent aures, vt inquit Plinius, Hermolaus. Scoppa nycticoracem Italicè *barbaiane* interpretatur: quæ vox vlularum generis auem ſignificat, ein Schleiereul. Audio & *nitoran* eſſe Italicum nomen auis nocturnæ, peregrinæ & ſimilis *ciæ* ab Italis dictæ. videtur ſanè nitoran nomen à Græco nycticorax factum. Georgius Agricola Germanicè Nachtrabe / id eſt coruum nocturnum: cuius iconem hîc poſuimus. Σβίγλος auis quæ & νυκτοβόα dicitur: alij nycticoracem reddunt, Heſychius. Strix quidem etiam Latinis auis nocturna eſt. Γλαῦξ, νυκτοβόας eſt, auis nocturna, Idem. Sunt qui nycticoracem velint eſſe veſpertilionem, Niphus. ¶ Ego noctuam, bubonem, vlulam

Nycticorax non veterũ sed vulgò sic dictus circa Argentinã, auis piscivora.

& vespertilionem, quatuor diuersa auiũ genera esse sentio: & quintum ab eis diuersum nycticoracem. ¶ Hebraica nomina *kos* & *tachmas* aliqui nycticoracem transferunt: de priore *vide* in Bubone *A.* de altera in Noctua. *Schalak*, Deut.14. in translatione Græca & communi Latina nycticorax vertitur: *vide* in Mergo in genere. Septuaginta Regum 1.26. *kore* vocem Hebraicam faciunt nycticoracem, alibi perdicem. *vide* in Perdice *A.*

B.

Cicuma auis est nocturna, vnguibus aduncis, carniuora, Aristot. Ad imum intestinum appendices paucas habet, Idem. vulgati quidem codices Latini corruptè *ciconiam* habent pro cicuma. Nycticorax hoc est coruus nocturnus niger est, vt alterius generis coruus, sed eo plerunq; minor, Georg. Agric. Nigræ varietatis est, minor quàm noctua, Albert. Magnitudine turturis Alberto, colore niger, Niphus. Caput habet ingens, nec vt aues cæteræ formatum, rostrum aduncum vt nisus, vngues hamatos & asperos, Author de natura rerum, à noctua hanc auem non distinguens.

C.

Quibus in locis degat. Nycticorax est auis loca deserta amans & ruinosa, & fugiens habitata, Suidas & Varinus. In domicilijs & parietibus, præcipuè rimosis quæ sine tecto sunt, libenter habitat, & pullos suos fouet. humanis vocibus delectatur. mures & omne genus eorum persequitur, Author de natura rerum, hanc auem cum noctua confundens. Auis est vigil, teter coruus noctis, habitans in ruinis, vbi parietes stant sine fundamento: vnde scriptum est, Factus sum sicut nycticorax in domicilio, Author glossę in Psalterium. Noctuæ & nycticoraces, (apud Athenæum mutila est lectio, *córaces*) & reliqua quæ interdiu nequeunt cernere, noctu venando cibum sibi acquirunt. Verum non tota nocte id faciunt, sed vespertino & matutino. *Cibus.* Venantur autem mures, lacertos, verticillos & eiusmodi bestiolas, Aristoteles. ¶ *Vox.* Nycticoracis vox est *eho*, (aliàs *choho*,) & quum vocat (*volat*, legit Niphus) reuoluit se conuertendo in aere. *Volatus.* consuetudo ei & venatio eadem quæ noctuæ, & est similiter lucifuga. Pedes ei debiles sunt, vt omnibus ferè *Auspiciũ.* nocturnis auibus, volatus autem velocissimus. Raro videtur, & plerunq; circa ędificia diruta ac templa apparet, augurijs infausta auis, bis visa nobis, Albertus. Niphus sibi nunquam visam ait. Nycticorax mortem significat. quemadmodum enim hic derepente pullos noctu, sic & mors homines neç opinatò inuadit atq; opprimit, Orus.

Otus a-

E.

Otus auis laudata & ſaltans capitur, velut nycticorax, Ælius Dionyſius apud Euſtathium.

G.

Albugines oculorum tinges illito nycticoracis ouo, Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. locos. & Galenus Euporiſton 1.43. *Medicamentum ex ouo eiuſdem.*

¶ *b.* Extat facetum Lucillij diſtichon in citharœdum infelicem huiuſmodi: Νυκτικόραξ ᾄδει θανατηφόρον. ἀλλ᾽ ὅταν ᾄσῃ Δημόφιλος, θνήσκει καὐτὸς ὁ νυκτικόραξ.

¶ Tvrnervs in literis ad me miſſis caprimulgum auem ſe vidiſſe ſcribit prope Bonnam, (Germaniæ ciuitatem ad ripam Rheni, ſupra Coloniam,) vbi à vulgo appelletur Naghtrauen / id eſt coruus nocturnus. Nos in præcedente pagina effigiem adiecimus auis quæ circa Argentoratum, vt audio Nachtram / alibi Nachtrab nominatur. quæ tamen neq; caprimulgus, neq; nycticorax mihi videtur, cùm iuxta aquas & inter arundines eam verſari audiam, vbi nocte clamet voce abſona & tanquã vomiturientis. Nidificat in altis arboribus. oua terna aut quaterna parit. piſcibus veſcitur. *Deſcriptio auis cuius effigies ſupra poſita eſt.*

De avibvs, qvarvm nomina *O.* litera initiali *ſcribuntur.*

Ocen aliqui legunt apud Plinium vbi ita ſcribunt: Qui negant volucrem vllam ſine pedibus eſſe, confirmant & apodas habere, & ocen (Hermolaus non ocen ſed *nycterin* legit) & drepanin in eis quæ rariſſimè apparent. Sed cùm locus tranſlatus ſit ex Ariſtotelis hiſtoria animalium 1.1. vbi oce prorſus (vt nec vſquam alibi apud vllos authores) non nominatur, ſed nycteris tantum, nos cum Hermolao omnino *nycterin*, id eſt veſpertilionem, legemus: aut potius nycterida vel nycteridem.

DE OENANTHE.

De OEnanthe aue quæ Ariſtoteli ſtatos latebræ dies habet, exoriente Sirio occultata, ab occaſu eiuſdem prodiens, Gaza *vitifloram* vertit: ſcripſimus nonnihil ſupra in Capite de Columbis feris, è quarum numero eſt auis etiam quæ œnàs appellatur. Nulla auis in Creta magis abundat, quàm cui Gallicum nomen eſt *piuoine*, quæ per humilia fruteta volat. Ea quoniam parua auis eſt, capite, cauda & parte corporis nigra, multis vulgò aſprocolos nominatur, quaſi albicilla à podice albo, contraria ſignificatione. (nam alia quædam auis propriè albicilla (*cul blanc*, Gallicè) vocatur, œnanthe Græcorum, Latinè vitifloram dixeris.) Sunt qui *piuoinam* noſtram congruentius melanocephalon, hoc eſt atricapillam nominent, vt veteres Græci melancoryphon. eſt autem auis eadem ſycalis, Gallis *papafiga* vel *becafiga*, Latinis ficedula, Bellonius in Singularibus obſeruationibus. ¶ Italis circa Ferrariam auis quædam *chullo* (*culo*) *bianco* appellatur vulgò, quæ vermibus, muſcis & alijs inſectis veſcitur, vt audio: & degit in agris proſciſſis.

¶ Circa Argentinam auiculam quandam ficedulæ magnitudine, vt pictura oſtendit, vulgò Bürſtner appellant, quam vuis pingueſcere audio: Inter condenſa fruticum degit, infrequens alioqui, oua ferè vt curuca humi fouet. color ei fuſcus, pars ſupina alba, maculis aliquot aſperſa cinereis. partem etiam ſub cauda albere puto. longiores alarum pennæ nigricant. roſtrum longiuſculum modicè inflectitur. Sed cùm de occultatione eius nihil cognorim, œnanthen eſſe non aſſero. Speciem eius in præſente pagina adiecimus.

DE ONOCROTALO.

Icon hæc onocrotali eſt, capti in Heluetia in lacu prope Tugium, quem ipſi inſpeximus.

Onocrotali caput, à pictore quodam olim nobis communicatum.

Onocrotali figura ex tabula Septentrionali Olai Magni.

A.

HANC auem à Latinis *truonem* appellari Verrius Flaccus ſcripſit: vnde Cæcilius Comicus (vt citat Feſtus) irridens quendam ob naſi magnitudinem dixerit: Proh dij immortales, vnde hic prorepſit truo? *Kaath* Hebraicam vocem, קאת, interpretantur alij cuculum, alij onocrotalum, pelecanum, mergulum, vpupam: vt diximus ſupra in hiſtoria Mergi in genere. Eſaiæ 34. numeratur inter aues ſolitudinis, vbi onocrotalum Hieronymus vertit, Septuaginta ſimpliciter ὄρνεα, id eſt aues. Leuitici XI.

Septuaginta primum, deinceps reliqui interpretes Græci & Latini, onocrotalum trãstulerunt: & Deuteron. XIIII. Dum pisces venatur ingluuie repleta aqua per oris spiramenta illam reuomit, atque ita præda vescitur. ab hoc aquæ vomitu *kaath* Hebræis dicta existimari potest. nam verbum *kaah* vomere significat. In medio Assur cuculus (*kaath*, Hieronym. onocrotalum vertit,) atq; noctua (*kippod*, id est hericius) pernoctabunt, Sophoniæ 2. Similis factus sum pelicano (*kaath*) deserti, Psal. 102. *Kaath* in Thalmud (teste R. David Kimhi) auis esse dicitur solitaria, in locis maritimis degens, quæ alio nomine *kik*, קיק, appelletur. Iudæi vulgò *kra*, id est cornicem interpretantur, Paul. Fagius. Sunt qui chasida etiam Hebraicum auis nomen onocrotalum vertant. *vide* in Ciconia. ¶ Grecè onocrotalus, ὀνοκρόταλος, appellatur propter absonam vocem, qua rudentem asinum refert: quod nomen etiam hodie Græcia seruat. Italicè *grotto* & *agrotto* secundum Matthæolum Senensem, vel *grotto molinaro*, vel *grotto marino*: aliqui *ocello d' el ducha*, id est auem ducis. Albert. aliquoties hanc auem vulgò *volinare* dici scribit, nec addit qua lingua. ego nomen Italicę linguæ *molinaro* corruptum puto. sic quidem Itali hodie molitorem vocant, cui quid cum hac aue conueniat nescio. Nomē *grotto* ab onocrotalo corruptum videtur ¶ Hispanicè *cróto*. ¶ Gallicè vel Sabaudicè potius circa Lausannam *gouttreuse*, quasi gutturosa, ab ingluuie quæ strumę instar propendet. ¶ Germanicè Schneegans / vt Ge. Agricolę placet: nos anseri fero hoc nomen tribuimus. Aliqui, vt audio, Meergans, id est anserem marinum appellant. ferè enim peregrina à mediterraneis *marina* vocantur. & quanquam in dulcibus etiam aquis reperiatur onocrotalus, magis tamen frequentat marinas. Machliniæ in Germania inferiore, vbi publicè iam supra quinquaginta annos onocrotalus alitur, ficto nomine vulgò nominatur Vogelheine. In Austria, vt audio, ein Onuogel / quasi dicas auem absurdam, & à communi auium natura multum diuersam, vt hominem absurdum vocamus ein Vnmensch. Possent etiam fingi nomina, Eselschreier / à voce asinina: Kropffuogel / ab ingluuie prominente. ¶ Turcicè *sackagusch*.

Variæ authorũ de onocrotalo sententiæ.

¶ Bellonius onocrotali nomine se intelligere scribit non boues tauros, id est ardeas stellares: neque aues Gallicè dictas *pales*, (plateas interpretor:) sed quas Aristoteles pelecanos nominet. Gaza quidem vbicunque Aristoteles pelecanas nominat, Plinium imitatus, plateas vertit. Ego quoque plateas à pelecanis non distinxerim. onocrotalum verò genus diuersum iudico, licet recentiores quidam confundant, & ex antiquioribus etiam Oppianus. *Vide* infra quoque in Pelecano A. Amicus quidam iam senex mihi narrauit, adolescentem se Romæ vidisse onocrotalum à nostro diuersum, rostro anterius lato cochlearij æmulo, sed cauo instar conchæ alicuius, dependente ab eo vtre non nudo, sed plumis tecto: multò minorem cygno, paulò maiorem ansere, colore albo & nigro vel fusco distinctum. Quòd si is rectè meminit, hæc onocrotali species propter rostri formam pelecano vel plateæ congener fuerit.

De diuersis onocrotalorũ generibus.

¶ Onocrotalos vocant aues rostro longo, quorum duo sunt genera, Isidor. Albert. genus vnum aquaticum, alterum syluestre facit. ¶ Osina est auis alba, cygno maior vel æqualis, quam nostri quidam volinarum vocant, Albert. Matthæolus Senensis non osina, sed ossifraga apud Albertum legit, describens hanc auem in suis in Dioscoridem commentarijs, onocrotalum interim esse nesciens. Sed author etiam de natura rerum osyna habet, adiuncta descriptione quæ omnino onocrotali est.

De onocrotalis Indicis.

¶ In prouincia Manzi vel India superiore, præcipua ciuitas est *Censcalan*. in hac anseres habentur pulchri, duplo maiores nostris, toti albi, cum osse supra caput vnius breui (sic habet codex manuscriptus) in quãtitate, colore sanguineo. Sub gula pellis per semissem pendet. pinguissimi sunt, Odoric. de foro Iulij. Apparet sanè hãc auem vel onocrotalũ ipsum esse, vel alterum eius genus. Sed & Celam auem Æliano memoratam, cui nomen à cela, id est struma vel vtre à gutture prominente, onocrotalum Indicum dixerim. *Lege* supra in Elemento C. Magnales quoq; Orientis, vt scribit Albert. maximæ, pedibus magnis (alias nigris) & rostro, hominibus innoxiæ, piscibus in fluminibus & stagnis insidiantes: nisi onocrotali fuerint, vt sanè videntur, quò referam nescio. ¶ Onocrotalum eandem auem cum botauro, quæ ardea stellaris est, arbitrantium, crassior est error, quàm qui pluribus refelli debeat. nihil enim his auibus præter soni absurditatem, quo hæc mugit, illa rudit, commune.

B.

Quib. in locis reperiatur hæc auis.

Onocrotalos Gallia septentrionalis proxima Oceano mittit, Plinius. Circa Lausannam Sabaudiæ, (in lacu Lemano nimirum,) semel tantum anno apparere audio, & peregrinum esse. Martialis Rauennatem onocrotalũ cognominat, à ciuitate Italiæ circa quam cõspicitur, (in paludibus scilicet,) quanquam Bellonius Galliæ & Italiæ incognitum esse scribit, nisi quòd interdum in lacu Mantuæ videatur. Reperitur & in Benaco lacu interdum. Sed Matthæolus Senensis, In Hetruriæ maritimis (inquit) vulgaris est omnibus, præsertim his qui circa Argentarium promontorium habitant. nam circa Herculis portum & Vrbecelli stagnum, frequens reperitur, incolæ *agrotto* nominant. In Heluetia rarissimus est. ego semel tantum captum memini circa finem Februarij, in lacu prope Tugium, omnibus ignotum & facie & nomine. Circa Strymonem fluuium abundat, Bellonius. Circa Gazaram Ægypti ciuitatem vidimus greges onocrotalorum versus mare volantes, Idem. In flumine Physon inuenimus aues albas, magnis rostris, vt sunt aues Pattauiæ insulæ Danubij, quæ rostra in vsu sunt ad aquam è nauibus proijciendam, Innominatus qui Italicè scripsit de Terra sancta. Circa Fortem insulam in Nouo orbe con-

ſpectus eſt onocrotalus ingens, Petrus Martyr. Author de nat. rerum auem eſſe ſcribit, quæ loca ad Orientem incolat. In Holela lacu Finlandiæ, quæ pars eſt Scandinauiæ regionis vel inſulæ ad Septentrionem remotiſſimæ, (item in lacu albo Biarmiæ regionis in eodem tractu) auis reperitur (inquit Olaus Magnus) magnitudine anſeris, ſaccum ſub roſtro habens, in quo partem cibi recondit, & magnum clamorem edit inſtar botauri auis. Nos figuram ex tabula Olai depictam ſupra poſuimus. adſcribitur autem in tabula illius vox Surpeſi, quaſi nomen illarum auium eo in loco.

De eiuſdē auis magnitudine.

¶ Plinius onocrotalum oloris ſimilitudinem habere ſcribit: nec diſtare (inquit) æſtimaretur omnino, niſi faucibus ineſſet alterius vteri genus: non ſolum colore ſpecieq; corporis ſimilem, ſed etiam magnitudine parem innuēs. Recentiorum aliqui cygno ęqualem, vel etiam maiorem eſſe ſcripſerunt: Ant. Nebriſſenſis duplo maiorem: Petrus Martyr vulture maiorem. Olaus Magnus anſeri comparat. ¶ Auis quædam alba eſt cygno maior, cuius extēſio alarum excedit quantitatem extenſionis brachiorum hominis in vtraq; parte, Albertus. ¶ Duos onocrotalos mihi videre contigit: alterum cominus in foro Bononienſi, (*croton* vocabant) ad vulgi ſpectaculum publicè expoſitum: alterum eminus ad Anæ fluminis ripam, ad cuius volantis monſtroſam magnitudinem viſendam, multi mortales concurrerunt. æquiparabat ſanè mole ſua agnum anniculum, Antonius Nebriſſenſis.

De ingluuiei mira capacitate.

¶ Onocrotali nihil ab oloribus diſtare exiſtimarentur, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius vteri genus, mirę capacitatis, Plin. Cygnis aliquo modo perſimilis eſt. Plin. quidem quid per vterum hîc intelligat ſatis liquet. nec tamen per (hoc) nomen (propriè) ſignificatur quod ipſe vult, hoc eſt ingluuies, quæ à Græcis πρόλοβος dicitur. hæc in onocrotalo mirum in modum eſt ampla, quippe quę amphoræ menſuram aut non multò minus capiat. de qua Martialis lib. 11. *Turpe Rauennatis guttur onocrotali.* nam turpe guttur, pro *magna ingluuie* poſuit, Ant. Nebriſſenſis. Vteri qui huius auis faucibus hæret, tanta eſt capacitas, vt ipſi viderimus ingentis ſtaturę hominem ocreatum pedem vſque ad genu in fauces immittentem, eximentemque ſine læſione, Perottus. Vidi & ego qui bombarda occiſæ huius auis ſiue gulam ſiue ingluuiem appelles, capiti ſuo inſtar cuculli imponeret, reliquo corpore à tergo pendente. Roſtrum hæc auis magnum habet, prælongum, & validum: & à gutture vſque ad pectus inſtar ſacculi (magni ſacci, ante guttur & pectus, ex roſtri inferiori parte ante pectus pendens) receptaculum longum & amplum, rubicundum, foras prominens, radici linguæ eius annexum. In hoc cibus receptus primum emollitur: & inde ad ſtomachum digerendus tranſmittitur. alia cibi receptacula non habet, & ideo aquis viuere dicitur, Albertus & partim Author de natura rerum. Quidam in onocrotalo viuo ingluuiem illam latere mihi retulit, præterquam cum cibum cepit aut capere parat: ego mortuum tantum vidi. Rurſum alius in Italia onocrotali hanc partem albam, non rubicundam vidiſſe ſe narrauit: & fit nimirum vt per ætatem mutetur. ¶ Albertus onocrotali genera duo faciens aquaticum & ſylueſtre, vtrumque ſolum inter aues ſplene carere ſcribit.

Deſcriptio corporis.

¶ In Rhodo vidimus onocrotalum cicurem, per ciuitatem circumeuntem: paulò minorem cygno, multò maiorem anſere, vndiquaque album: cruribus cygno ſimilem, vt etiam pedibus, ſed colore cinereo, dura pelle intectis. Roſtrum ei largum & inſtar canalis eſt, acutum & recuruum in fine. plumas à vertice retrò tendit, vt vanellus ſuam criſtam, Bellon.

Onocrotali Machlinienſis deſcriptio.

¶ Onocrotalus Machlinienſis, quæ Vogelhain à Brabandis vocatur, quinquaginta annis, vt ipſi ferunt, Machliniæ vixit, cygno maior eſt. pennæ foris albicant, in fundo verò rubrum quiddam oſtendunt. collum duas ſpithamas longum eſt, aut paulò longius. roſtrum, quod rubrum habet, dodrantali longitudine eſt & quatuor vncias longius, & in fine hami propemodum more incuruum, & verſus finem latius latiusq; proturbinatur. crura anſerinis ſimilia, breuia, nimirum pro magnitudine tanti corporis: in pectore magnum habet veluti ſacculum protuberantem. Alis eſt longiſſimis, & ipſis in ſumma extremitate nigris, Guil. Turnerus in epiſtola ad me. De eadem aue Io. Culmannus Goppingenſis, vir eruditus & mihi amiciſſimus, in hæc verba ad me ſcripſit, icone etiam miſſa: Auis quam Mechliniæ mihi conſpectam Vogelhain appellant, cygno vel anſeri ſimillima eſt, ſed magnitudine ſuperat, colore albo omnino, præter pennas quas in alis ſubtus gerit, niſi quòd præ ſenectute iam rubeſcere paulatim incipit. roſtrum habet oblongum & latum aliquatenus. ſub roſtro ſtrumam amplam quæ interdum inflatur. De ea dicunt huius regionis homines fide digni, octogenariam eſſe, & Cęſaris Maximiliani caſtra aliquot annis præceſſiſſe, & quaſi caſtris locū ſignauiſſe. idem etiam temporibus Philippi huius Imperatoris parentis factum autumant. Poſtea in aula reginæ aliquaudiu dum per ætatem volare potuit, ſemper ex præparatu aulicorum profectionem adornari cognouiſſe dicitur. Itaq; quandiu per ætatem licuit, reginam quaſi auis cicurata ſequuta eſſe fertur. nunc quod ego vidi impenſis regijs à quadam vetula illic alitur, quatuor nummis quos *ſtupheros* vocant in ſingulos dies ei decretis. paſcitur nunc piſcibus, & cibis liquidioribus vt pane ex iure, &c. Et rurſus, Hęc auis ab anu quam dixi, eiuſque patre, annis quinquaginta ſex nutrita eſt. De ætate ipſius & vnde aduenerit non conſtat. Alarum extenſarum ſpatium quatuor vlnas Brabanticas æquat, hoc eſt quinque Helueticas ferè. Ante viginti annos tam ſublimi in aerem volatu quandoque euehebatur, vt hirundine nihilo maior appareret. Ab eo tempore non niſi raró ex ædibus vbi aſſeruatur in aulam Cæſaris, quæ ferè contigua eſt, volauit. Iam roſtrum & pedes colore cœruleo & quaſi ſubflauo videntur, cum olim ruberent, propter ſenectutem. Piſcibus tantum viuis alitur, parcius nunc quàm olim, Hæc ille.

¶ Cæte-

Alterius onocrotali ab authore visi descriptio.

¶ Cęterum onocrotalus quem ipse captum vidi circa finem Februarij, in lacu ad Tugium, duobus Tiguro miliaribus nostris distante, cuius integri iconem dedimus, talis erat. Rostrum ad oculos vsque duos dodrantes longum, circiter tres digitos latum. Rostro diuaricato ab vna extremitate ad alteram duo pedes spatij intererant. Margines rostri vtrinq; admodum acuti. Longitudo ab initio rostri ad pedes vltimos extensę auis, hominis proceritatem ęquabat. Latitudo inter extrema alarum circiter decem pedes. Color cruru & pedum fuscus vt in cycnis. Totus erat albus, præter maiores alarum pennas fuscas. Pondus totius auis libræ duodecim vnciarum, viginti quatuor. Magnitudo & latitudo supra cygnum. Ingluuies rubicunda ad croceum inclinans, dodrantis longitudine à posteriore rostri parte recta deorsum: tam ampla vt brachium cum pugno facillimè procul inferiretur. Lingua nulla. Arteria aspera in ingluuiem ad sex digitos pertingebat. Ingluuies ipsa toti rostro adhæret, angustior ad extremum rostrum, & paulatim profundior ad trianguli ferè figuram. Plumis munitur densissimis, vt omnes ferè aquaticæ aues. Lien exiguus & subrotundus erat, quanquam huic aui lienem Albertus neget. iecur magnum, vt etiam cor. ventriculus angustus & oblongus, in quo succus quidam viridis continebatur & vermiculi quidam. Vesicam quoque nescio qua corporis parte (alius enim qui exenterauerat viscera ad nos misit. puto autem circa ventriculi principium sitam fuisse, collum versus) continebat, tenui membrana constantem, cylindri forma, diametro ambitus palmari: nescio in quem vsum, nisi fortè vt commodius natet ac minori labore.

¶ Bononiæ visus est mihi onocrotalus (verba sunt ex epistola Angli cuiusdam amici ad me) plumis cinereis tectus, cygno maior, palmipes, capite mergi, rostro quatuor palmos ferè lõgo, & in fine adunco, collo deplumi, amplissimo, vt anatem deuorare posset. Captam aiebant in lacu Benaco.

C.

Onocrotalus auis aquatica.

Onocrotalus auis est aquatica, Albertus. palmipes enim est & aqua vt anser vtitur. Fluuios ac piscinas inhabitat, Author de natura rerum. Pascitur tum in salsa tum in dulci aqua, Bellonius. In Ægypto vidimus volantes onocrotalos, qui à Septentrione versus meridiem tendebant: ab ijs autem locis hyeme reuertuntur, (ad mare scilicet,) Bellonius. Ciconiæ quæ æstatem in Europa transigunt, circa Antiochiam parte hyemis degunt, sicut etiam in Ægypto, item onocrotali, Idem.

De eius voce & rugitu.

¶ Onocrotalus auis est rapax, longo rostro, quod in aquam vel terræ lutum ponit & infigit: & quasi cornu sonans horribilem vocem emittit, Albertus. instar rugitus, Author de natura rerum. instar botauri vel ardeę stellaris, Olaus Magnus. Onocrotalus dicitur quòd collum aqua mergens, spiransque, veluti ruditum asini ædat, Perottus.

De eiusdẽ cibo & voracitate.

¶ Nunquam hæ aues nisi in aqua diffusiori & piscibus abundanti habitant. paruam enim aquam citissimè, etsi piscibus copiosam, ingluuie sua euacuant, Author de natura rerum & Albertus. Omnia inexplebile animal in genus illud vteri, quod faucibus inest, congerit, mira vt sit capacitas. De mox perfecta rapina (postquam omnia ingurgitauit) sensim in os reddita in veram (aliàs, inferam in) aluum ruminantis modo refert, Plinius. Ingluuiem aqua explet, atque ore aperto piscibus se obiectat. quos cum sentit deprehensos intra ingluuiem, aquam per oris spiramenta euomit, atque ita præda vescitur. Ab hoc aquæ vomitu, ego suspicor ab Hebræis auem cognominatam, *caath*, quod vomitum interpretantur, Antonius Nebrissensis. Cicuri si quis piscem libralem aut maiorem (audio enim eos pisces vel trilibres deuorare) in os imponat, ita inuertunt vt rostro præmisso deglutiant. Pisces intra ingluuiem colligit donec paulatim glutiendo digerat, Albertus. In faucibus folliculum (vtrem quidam) habet, in quo primum cibum concipit, & post horam in ventrem suum mittit ac digerit, Author de natura rerum. Amplam piscium copiam in vtre faucium reponit, vt scilicet in tanta mole diffusa natura non egeat, paulatimque digestis in ventre cibis inueniat paratum quod præbeat, Idem. Solis victitat piscibus, & bis tantum anno bibit, Turnerus. Eum qui Mechliniæ cicur alitur, liquidiore etiam cibo, vt pane è iure, vesci diximus. Cibus ingluuie receptus primum emollitur: & inde ad stomachum digerendus transmittitur. alia cibi receptacula non habet, & ideo aquis viuere dicitur, Albertus. Pisces, præsertim anguillas, auidissimè vorat botaurus auis, Turnerus. idem amicus quidam de onocrotalo ad me scripsit. ego onocrotalum quidem hoc facere non dubito: de botauro dubitari potest, pręsertim cum multi etiam non indocti cum onocrotalo eum confundant. Onocrotalus conchas deuorat, quas calore interno apertas reuomit, & carnem ab ostreis seligit, Bellonius. Veteres de pelecano tantum hoc scribunt: quem Bellonius eundem onocrotalo facit. ego distinguo quidem, sed fieri posse conijcio vt auis vtraque hoc faciat. Nam & Oppianus *pelecino* (sic vocat, non pelecanum) hoc adscribit. constat autem ex verbis ipsius pelecinum ab eo pro onocrotalo sumi. Pelecini (inquit) non minus quàm lari voraces, non toto tamen corpore merguntur. sed vt solent qui se in caput præcipites voluunt, colla, quibus vlnæ (ὀργυιαῖ) proceritas est, subinde demittunt, dorsis interim supra mare prominentibus. piscem obuium quenque amplissimis faucibus exceptum deuorant. Sinus (κόλπος) quidam ante pectus dependet, in quem cibum omnem tuburcinantes aliquantisper recondunt, & ne testa quidem intectis abstinent, (οὔτε τέκνων, fortè τελλινῶν, οὔτε σκληρῶν μυῶν ἀπεχόμενοι:) sed vnà cum testis primum quod se obtulerit deglutiunt: deinde mortua in os reuocant, & reiectis testis pulpam vorant. Nam quę dum viuerent occlusæ erant conchę, vita spoliatæ aperiuntur ac dehiscunt. ¶ Cum volat, sonum alarum ictu ciet instar cygni, Bellonius.

D.

De eius animositate.

Auis est alacris & animosa, capite recto & sublimi, Bellonius. Aues ignotæ (sunt autem onocrotali vt figura addita indicat) aliquot in Misnia & Thuringia anno 1561. visæ & sclopetis percussæ sunt. Vna ex his tacta quidem bombardæ globo, sed parte non lethali, rustico qui percusserat (accurrenti nimirum vt caperet) omni conatu, mordicus impetendo, alis explicatis, & faucibus apertis (collo inflato) fortissimè restitit, & impetum curriculo in ipsum fecit: rusticus autem bombarda ceu baculo se defendit, non cessit tamen auis, donec bombarda in fauces eius inserta, suffocata est. Auis erecta staturam hominis æquat: rostrum ad 2. dodrantes longum. alæ explicatæ orgyiam æquant aut superant: struma tam ampla vt aliquot tritici mensuras continere possit. Facile cicuratur, vt in *B.* diximus.

E.

Vsus pellis onocrotali & eiusdem ingluuiei.

Pelle gutturis onocrotali, quæ longè amplissima est, (fortè dimidiæ vlnæ amplitudine,) fenestræ alicubi (in Italia, vt audio) integuntur. transparet enim tanquam membrana. Eiusdem detracta pellis cum plumis, substernitur puerorum lectis. non læditur enim vrina. aliqui eandem vestibus subdi & assui curant. ¶ Multi piscatores Nili in nauiculis suis non aliud aquam exhauriendi instrumentum habent, quàm onocrotali ingluuiem rostro suo tanquam ansæ hærentem, ea figura quæ reticulum quo in pilę ludo vtuntur refert. nam si rostra posteriore sui parte quæ versus caput est ligantur, circulum ingluuies repræsentat. humiditate quidem non vitiatur, & longo tempore durat.

F.

Qualis in cibo.

Onocrotalus assus in cibo mihi gustanti grauis & ferini odoris, nec grati saporis visus est, etsi prius in aqua & vino pariter mixtis elixus fuerat, conijcio autem annosum fuisse.

H.

Truo pro onocrotalo.

a. Prò dij immortales vnde hic processit truo? Cæcilius irridens magnitudinem nasi, Perottus. *Trua* nomen est vasis, quod à transuolando aliqui dictum putant, quòd transuolet ex ea aqua. vnde & truo auis dicta est, ob colli magnitudinem, quòd per id aqua transuolet, Perottus. ¶ Rauennatem onocrotalum Martialis dixit. licebit & turpem, rudentem, pisciuorum, voracem, & longæuum cognominare.

¶ *c.* Nostri sæculi quidam monachos imperitos non ineptè phalacrocoraces & onocrotalos nominauit.

Emblemata.

¶ *h.* *Gurgulione gruis tumida vir pingitur aluo. Qui laqum, aut manibus gestet onocrotalum,* Alciatus in Emblemate *Gula inscripto.*

¶ Eiusdem aliud in garrulum & gulosum:

Voce boat torua, prælargo est gutture, rostrum Instar habet nasi multiforisq́ tubæ:
Deformem rabulam, addictum ventriq́ gulæq́, Signabit, volucer cùm truo pictus erit.

Ophiomachus.

Ophiomachvs auis est dimicans in serpentes, vnde accepit nomen, Io. Rauisius. ego ophiómachum, vel ophiomachen locustarum generis tantum esse inuenio, absque pennis. Paulus Venetus scribit aues epimachos dictas pulcerrimas in prouincia Abasiæ inueniri.

Epimachi aues.

Ophiurus.

Ophivrvs, Ὀφίουρος, auis quædam in Æthiopia, Hesychius & Varinus. apparet autem nomen illi à cauda serpentina inditum, qualis nimirum basilisco, quem vulgus appellat, tribuitur.

Opilo.

☞ Opilo, genus auis, Festus.

Orchilus.

Orchilvs oua noctuæ exedit, Aristoteles. Καὶ ὀρχίλος, ἢ καὶ ἐριθεὺς Δυόων ἐς κοίλας ὀχεάς, Aratus inter signa tempestatis. hoc est, Orchilus & eritheus cùm caua terræ foramina subeunt. Scholiastes nihil quàm auium genera esse dicit. Auienus quoque interpres Latinus nomina Græca reliquit, his versibus: *Orchilos infestus si floricomis hymenæis Ima petit terræ, si denique paruus eritheus.* Conijcio autem non alia ratione hymenæis infestam hanc auiculam eum dixisse, quàm quia tempestatem indicat: cùm nuptiæ sereno tranquilloq́; cœlo gaudeant. Ego orchilum non aliam quàm trochilum auem esse puto. cùm vtranq; paruam auiculam esse, & foramina subire legamus: vtranq; noctuæ inimicam. facile autem vulgus vel negligentia, vel ioco (ad ὄρχεις, id est testes, alludens) trochili nomen in orchilũ mutauit. Alius est trochilus auis quæ iuxta aquas degit, & celeriter currit, inde nomine imposito, multorũ generum. ¶ Ὅσον τὸ πλῆθος κατέπεσεν τῶν ὀρχίλων, Aristophan. in Vespis de filijs Carcini poetæ: quos ceu paruos (vt orchilus auis parua est) & libidinosos (à testibus quos Græci ὄρχεις nominant) traducit: vel tanquam magna habentes genitalia, vel saltationi deditos. nam ὀρχεῖσθαι saltare est, vt Scholiastes admonet. Idem in Auibus, Si quis Ioui (inquit) sacrificauerit arietem, rex nunc est orchilus auis, βασιλεὺς ἐσ᾽ ὀρχίλος ὄρνις. solebant autem Ioui κριὸν ἔνορχιν, id est arietem marem non castratum sacrificare. Ioui quidem orchilus auis facetè adscribitur, tanquam libidinoso & adultero, διὰ τοὺς ὄρχεις, id est à testibus, à quibus poeta hoc nomen confinxit, vt scribit Scholiastes, & repetit ex eo Varinus. Præterea cùm trochilus auis Aristotele teste, alijs nominibus rex & senator (βασιλεὺς, πρέσβυς) appelletur, nimirum eandem auiculam non immeritò orchilum faciemus, quæ hîc Ioui regi tanquam & ipsa rex attribuitur. Aristoteles tamen historiæ 9. 1. cùm orchilum noctuarum oua exedere scripsisset, subiungit, etiam πρέσβυν ei esse inimicum: vnde pro diuersis eum habuisse apparet. ¶ Ὀρχίλος, auicula vilis, quæ ab aliquibus σαλπιγκτὴς dicitur, Hesychius.

Orchilus & trochilus an eadem sit auis.

In Hie-

In Hieroglyphicis Ori 1. 4. de Oryge legitur tanquam aue, τοῦτο μόνον τῶν πτηνῶν. sed perperam, & θηρῶν forte aut χηλωῶν legendum. oryx enim quadrupes est, & piscis. orygem verò auem nemo tradidit, & eo etiam in loco pro quadrupede accipi certum est.

DE OTO.

A.

Discrimē inter otū & otidem.

Otus & otis aues sunt lōgè diuersæ. De otide inter gallinas feras scripsimus. otus verò noctuæ similis est, sed maior, vt bubone minor, auribus plumeis eminentibus, vnde & nomen illi. quidam Latinè asionem vocant, teste Plinio. Sed cùm Gaza ex Aristotele scôpem Latinè asionem interpretetur, nos quoque scôpis historiam in Elemento *A.* sub Asionis nomine posuimus: & obiter quædam de oto tradidimus, hîc non repetenda: præsertim quòd otus Latinè *asio* verti debeat, secundum Plinium, qui etiam asionem noctuarum genus maximum esse scribit: scops verò, qui noctua minor est, Latinum nomen quod sciam non habet. Item quòd authores aliqui otum cum otide confundere videantur, vt Athen. Aristotel. Plinius: nisi ea librariorum alicubi culpa est, de qua re pluribus etiam in Otide scriptum nobis est. ¶ Otus (ὦτος, prima circumflexa: quanquam codices impressi vltimam acuunt) noctuæ similis est, pinnis circiter aures eminentibus, vnde nomen, quasi auritum dicas. nonnulli nycticoracem appellant, (Gaza vertit, nonnulli vlulam eum appellant, alij asionem,) Aristotel. Asiones noctuarum genus maximum, quas Græci quandoq; scôpas vocant, aliquando nycticoraces, id est vlulas: & quandoq; otos quasi auritas, Hermolaus Barb. in cuius verbis nos reprehēdimus: Primum quòd asionem Græcorum scopem esse dicit: alterum quòd nycticoracem interpretatur vlulam, in vtroq; secutus Gazam. Asio noctuarum genus maximum est, cui pluma aurium modo emicat, Plin. Quidam otum vocant bubonem, Obscurus. Otum lagodiam vocari (à lepore nimirum, quòd pedes plumis villosos habeat,) Alexander Myndius author est apud Athenæum.

Nomina.

¶ Otus Hispanis, vt audio, dicitur *mochuelo*, Gybert. Longolius, item Eberus & Peucerus Germanicè interpretatur Schleiereul/ vt ante eos Turnerus, qui etiam aliud nomen Germanicum adfert Ranßeul: & Anglicum *a horn oul*: vt Eliota *a shryche oule.* Sed auis quam nostri vocant ein Schleiereul/ aurita non est, vlularum generi in *V.* elemento à nobis adnumerata. Ego potius otum eam auem esse conijcio, quam aucupes nostri vulgò vocant ein Orhüwel.

Descriptio totius auis.

¶ Otus bubonis figuram habet, & ideo à multis bubo vocatur, aures habere videtur, plumis instar aurium erectis. vox eius est *huhu*, tāquam hominis frigore nimio affecti, Albertus. Auis est quæ vulgò (Gallis puto) *huans* dicitur à sono vocis *huhu*, quam noctu horrificam emittit, impropriè vocem humanam simulans, ita vt hominem contractum frigore clamare credas. sed certæ regiones sunt, in quibus huiusmodi voces profert, in cæteris vt plurimum muta: bubone minor, noctua maior: rostro ac pedibus vncis, plumis circa aures eminentibus. nocte volat, præda viuit, carnibus vescitur, mures persequitur, & ab auibus cæteris odio habetur, Author de natura rerum, & partim Albertus.

B.

Descriptio partium.

Quod ad partium oti descriptionem, nonnulla iam in *A.* retulimus. Pinnulæ ei circa aures eminent, vnde auritus vocatur: vt & buboni & aluconi minori, & scopi vel noctuæ minimæ. quanquam Plinius scribat buboni tantum & oto plumas velut aures haberi, cæteris cauernas ad auditum. Athenæus oto magnitudinem columbę tribuit, & formam humanam (nimirum quod ad faciem,) tanquam ex Aristot. apud quem nos nihil tale reperimus. Otum vncis vnguibus esse apparet ex lib. 8. historiæ animalium cap. 12. propè finem. Reddens enim causam quòd otus planipes & imitator sit, subdit: Omnes deniq; aues vncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptæq; ad imitandum. Quin & noctuæ similem esse testatur, habet autem noctua vncos vngues.

C.

Otus noctuæ similis est, non nocturna tamen, Aristoteles citante Athenęo. ego nihil tale apud Aristotelem inuenio, & otum quoq; nocturnam auem esse puto.

D. & G.

De huius auis stoliditate, atque homines imitādi cupiditate, & qua fit vt facilimè capiatur.

Otus est blatero, & hallucinator & planipes, (κόβαλος καὶ μιμητὴς, *vide* in Asione, vbi vocem κόβαλον copiosè explicui, &c.) saltantes enim imitatur. capitur intentus in altero aucupe, altero circumeunte, vt noctua, Aristot. Auis est imitatrix ac parasita, & quodam genere saltatrix. capitur haud difficulter vt noctuæ, intenta in aliquo, circumeunte alio, Plin. Otus imitatur omnia quæ homines faciunt: quos saltantes cum imitari conatur, capitur, (αὐτορχούμενος ἁλίσκεται.) In aucupio illarum, qui saltandi peritissimus fuerit, saltat in conspectu earum, & simul ipsos contra aspicientes ad saltationem inducit, (καὶ τὰ ζῶα βλέποντα εἰς τὸν ὀρχούμενον νευροσπαστεῖται.) Alius à tergo latens voluptate imitandi captas comprę- hendit, idem & scopes facere aiunt, &c. Athenæus. Otus laudata & è regione saltans capitur, sicut & nycticorax: quamobrem etiam homines stolidos & ambitiosos otos appellabant, Æl. Dionysius apud Eustathium. Orus in Hieroglyphicis turturem quoque saltatione ac tibia capi scribit. Capiuntur

& otides venatorum imitatione oculos aqua è pelui inungentiũ,& aquę loco in altero vaſe relinquentium viſcum, ſiue otides verè id faciant, ſiue pro otis ab authoribus nominentur: Quęre in Otide *E.*

G.

Glaucomata magi dicunt curari felle recenti aſionis, Plinius.

H.

Otus quaſi aurita.

Οὖς vel ὠτίον auricula eſt. habent autem auriculas ſolæ quadrupedes viuiparæ. Sed quoniam in oto aue plumæ vtrinq; in capite auricularum inſtar eminent, Græci otum quaſi auritam dixerunt, vt hodie aliqui cornutam hanc auem eſſe dicunt. ¶ Otus auis laudata & ſaltans capitur,(vt ſcripſimus in *E.*) vnde otos item dicimus qui nullo negotio decipiuntur, aut gloriæ vanitatem affectantes, Cælius. χαύνους καὶ κενοδόξους ὤτους ἐκάλουν, Ælius Dionyſius apud Euſtathium & Suidas. Qui fraudibus expoſiti ſunt, ac negotio propè nullo inſita ſimplicitate decipiuntur, oti à comicis vocantur, ex auis natura, quæ quum imitatrix ſit inde ab aucupibus facile capitur, Cælius. Qui facile à quouis falluntur, oti dicebantur. aptius quidem illi, qui ſolo auditu nulla ampliore cura conſideratis verbis decipiuntur, ſic dicerentur, Euſtathius. Vt cepphus, ſic & otus hominem ſtolidum vel ſimplicem impoſturis expoſitum indicat. Quare & Comicus traducens Athenienſes ceu qui facile dictis quæcunq; audirent fidem habentes deciperentur, Ὦ μόνοι ὦτοι τῶν ἑλλήνων, dixit, Idem.

Oti dicũtur homines ſtolidi ac faciles. decipi.

Fabula de Oto & Ephialte.

¶ Otum (Ὦτον) & Ephialten Aloei & Iphimedię filios fuiſſe aiunt & Martem ligaſſe: cuius fabulæ expoſitionem requires apud Euſtathium in Iliad. ε. Maximi hi fratres fuiſſe feruntur, & bellum cælo ac ſuperis inferre auſi, in quo Apollinis ſagittis confecti ſint: alij in venatione imprudentes inuicem ſe iaculis transfixiſſe aiunt Dianæ conſilio, &c. Eoſdem primos Muſis ſacra feciſſe aiunt.

Emblema.

¶ Emblema Alciati *Fatuitas* inſcriptum:

Miraris noſtro quod carmine diceris otus,
Aurita eſt, ſimiles & habet ceu noctua plumas,
Hinc fatuos, captu & faciles, nos dicimus otos,
Sit vetus à proauis cum tibi nomen Otho.
Saltantemq́; auceps mancipat aptus auem.
Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

De avibvs qvarvm nomina *P.* litera incipit.

DE PARADISEA, VEL PARADISI AVE.

PARADISEAM vel paradiſi auem, vel apodem Indicam appello illam cuius figura ſequens eſt, à clariſſimo viro & doctiſſimo I. C. felicis memoriæ Conrado Peutingero nobis cõmunicata: qui & mortuam ſimilem ſibi viſam teſtabatur, vt & alij multi fide digni homines alij alias ſe vidiſſe mihi teſtati ſunt. Et nuper charta quædam Norimbergæ excuſa, quæ huius auis ſimillimam noſtræ iconem continet, ad nos miſſa eſt, his verbis adiectis: Paradiſea vel apus Indica magnitudine eſt turdelæ, miræ leuitatis, alis prædita oblongis, teneris & viſui peruijs, & pennis (ſi pennæ dici debent, potius quàm ſetæ, deplumes enim ſunt. in noſtra effigie non expreſſæ) duabus longis, anguſtis, nigris, duritie cornea. pedes nulli, perpetuò volat, nec vſquam quieſcit niſi in arbore aliqua (ab altera de longis illis ſetis ramo implicata pendens.) Nulla nauis tam celeriter in mari pergit, aut tam procul à continente, quam non circumuolet. Callida eſt, præſertim circa victum. Magni pretij propter raritatem. primates in militia galeis pro criſta inſerunt. Oſtentatur Norimbergæ apud Io. Kramerum, & numis argenteis octo drachmarum ferè, (quos à valle Ioachimica denominant,) centenis indicatur.

Manucodiata.

¶ In Moluchis inſulis ſub æquinoctio (inquit Hier. Cardan. lib. 10. operis de Subtilitate) auis mortua in terra aut mari colligitur, (*manucodiatam* vocat, vocabulo linguæ indigenarum) quæ viuens nunquam videri ſolet, quoniam pedibus careat: tametſi neget Ariſtot. auem vllam pedibus carere. Hęc igitur, quam ter videre iam cõtigit, ſola vt ita dicam ob id pedibus caret, quod in ſublimi aere atq; procul ab omni viſu humano habitet. Corpus eius roſtrumq; magnitudine & forma ſimile hirundini: pennæ alarum & caudæ accipitrem magnitudine dum alas extendit ſuperant, æquant verò fermè aquilam. Pennarum craſſitudinem excogitare potes. tanta enim eſt, qualem pro auiculę paruitate conuenire ratio docet. Sunt igitur tenuiſſimæ, & perſimiles præter tenuitatem pennis pauonum fœminarum ex toto. neq; maſculorum pauonum pennis aſſimilantur, quòd non ſint oculatæ, vt quæ in maſculi pauonis cauda cernuntur. Maſculi dorſum auiculæ huius ſinuatur intus, in eamq́; cauitatem oua fœmina facere ratio ipſa docet, cum & ipſa fœmina cauum habeat ventrem, vt ſic vtraq; cauitate poſſit oua incubare. Maſculo hæret in cauda filum longius tribus palmis, coloris nigri, medium inter quadratum rotundumve, neq; craſſum, neq; admodum tenue, verum ei non abſimile quo crepidas cerdones conſuere ſolent. Hoc exiſtimamus dum fœmina oua incubat alligari firmius illam maſculo. Neq; mirum eſt in aere perpetuò habitare. nam cauda & alis in orbem extenſis haud dubium eſt ſponte ſuſtineri. Viciſſitudo etiam ſi quid eſt laſſitudinis illam excutere poteſt. Cibum nullum eſſe puto præter cęli rorem, qui ſimul ſit cibus & potus, & ita natura prouidiſſe diligenter tanto miraculo videtur, vt in aere habitare poſſet. Veſci autem aere puro haud veriſimile eſt, quòd nimis tenuis ſit. Veſci animalculis: neque id, quòd ibi non fiat congregatio ad generationem illorum haud dubiè neceſſaria: neque in auium ventribus

ventribus illa cernuntur, qualia in hirundinum. ſed tamen hoc non cogit, cum manucodiatas ſolo ſenio confici credendum ſit. at nec vapore, cum infrà copioſior ſit, vnde deſcendentes viderentur. vapor etiam nonnunquam pernicioſus eſt. rore igitur per noctem veſci veriſimile eſt, Hæc ille. Et rurſus in ſtruthiocameli mentione. Sunt qui ob raritatem nunc manucodiatæ tum alas tum caudam in criſtas figant, addita etiam ſuperſtitione qui ſecum habeat in bello non vulnerari.

¶ Sunt qui hanc auem Germanicè Lufftuogel appellẽt, hoc eſt auem aeris: ſiue quòd in aere ſemper ferè degat, ſiue quòd eo etiam viuere vulgò exiſtimetur. Quidam receptaculum putant ſub alis habere fœminam, vbi oua foueat. ¶ Reges Marmin (in Moluccis inſulis) paucis antè annis immortales animas eſſe credere cœpere: haud alio argumento ducti, quàm quòd auiculam quandã pulcerrimam

Lufftvogel.

Reges inſularũ Mo

luccarum huius auis argumento inducti sunt credere immortalitatem animarũ.

nunquam terræ aut cuiquam alij rei quæ in terra esset insidere animaduerterent, sed aliquando ex summo æthere exanimem in humum decidere. Et cum Mahumethani qui ad eos commercij causa commearent, hanc auiculam in paradiso ortam, paradisum verò locum animarum quæ vita functæ essent, attestarentur, induerunt hi reguli Mahumeti sectam, quòd hæc de hoc animarum loco mira polliceretur. Auiculam verò *mamuco diata*, id est auiculam dei appellant: quam adeò sanctè religioseq; habent, vt se ea reges tutos in bello existiment, etiamsi suo more in prima acie collocati fuerint. plebei autem caphræ, id est gentiles sunt. Reges harum insularum auiculas numero quinq;, singuli singulas dono ad Carolum V. miserunt, Maximilianus Transsyluanus.

Mamuco diata.

Rhyntaces aues.

¶ Milites in aula Turcarum imperatoris quos Genissarios appellant, cum multa superbè faciunt, tum pennis struthionum se ornãt, & rhyntacis auibus, quas Arabes vendunt exiccatas carne adempta, ita vt pellis tantum supersit, à qua pennæ procedunt pulcherrimæ in vnum ceu manipulum collectæ, ea crassitie quæ capi est. Hanc aliqui recentiorum *apodem* vocant, ego *phœnicem* veterum esse conijcio, Bellonius. Nos de Phœnice & Rhyntace auibus infra suo loco dicemus.

Paradiseæ descriptio ex Guilãdino.

¶ Hæc iam perscripseram, cum Melchioris Guilandini Borussi (doctissimi iuuenis, & incõparabilis circa simplicium medicamentorum indagationem doctrinæ ac diligentiæ) literæ Patauio missæ ad me peruenerunt, in quibus paradiseam auem his verbis describit: memoriæ ac literis (inquit) proditum est, apud eos qui integra de Hispanorum nauigationibus in alienum & tot iam sæculis incognitum orbem, volumina condidêre, in Moluccis insulis auiculam quandam pulcherrimam oriri, mole quidem corporis exiguam: verum pennarum ob causam, quæ ei sunt longissimæ inque orbem digestæ, ita vt amplioris circuli describant ambitum, primo aspectu videri maximam. Auicula est corporis magnitudine & penè forma coturnici similis, pennarum ambitu discolore, verum venusto admodum & decoro, visuq; iucundissimo vndique exornata. Caput quale hirundinis maiusculum, pro corporis amplitudine. Pennæ superiorem eius partem à prima ceruicis vertebra ad rostri vsq; initium exornantes, breues sunt, crassæ, duræ, spissæ, coloris lutei insigniter splendentis, & auri purissimi modo, radiorumve solarium instar fulgentis. Cæteræ quæ mentum contegunt, & molliores, & tenuiores, atque ex cyaneo mirè equidem virides deprehenduntur, haud planè colore ijs absimiles, quas in anatum masculorum capitibus, dum lucidissimo obuertuntur syderi, conspicimus. Rostrum item quàm sit hirundini prolixius. Pedes nulli. Pennæ alarum ardeis forma pares, tenuiores tantum longioresque, colore fusco, inter ruffum & nigrum, fulgentes. Verum cum omnes, tum quæ alas constituunt, tum quæ caudam efformant, in orbem extendantur, rotæ similitudine, etenim cuti animantis veluti infixa hærent spicula, immobiles planè, mirum videri non debet, sponte sustineri, neque vnquam in terris quoad in viuis est conspici, quando & pedibus vsus nullius in aere existentibus, prorsus destitui, (quod tamen placitis Aristotelis scholæ Peripateticorum summi principis refragatur, auem vllam pedibus carere negantis,) paulò ante dictum sit. Cæterum exoriuntur iuxta singulas maiorum pennarum, alas constituentium, origines, aliæ quoque minores, neq; sanè paucę pennulæ, quæ supra maiorum principia extensæ, ea obtegunt, dimidio quisquiliatæ, ruffæ, coccineæve, reliqua parte croceæ, & fuluo auri colore splendidæ, multum hercule gratiæ ac venustatis auiculæ ob eximiam illam & singularem colorum disparitatem conciliantes. Corporis reliqua moles tota, pennis fuluis in ruffum vergentibus obducitur ita tamen vt aliquid adhuc inter eas discriminis animaduertas. Nam quæ in pectore & ventre collocantur, & frequentissimę sunt, & pariter latissimę, duorum triumve digitorum amplitudine, colore fuluo, & eo quidem nitidissimo, haud sanè alio, quàm iecur ipsum splendentes. Quæ verò dorso infixæ sunt, rariores neq; ita frequentes esse apertè cognoscimus: & insuper amplis diuisuris hiare, pennarum omnino ardearum tergo adhærentium similitudine, clarè videmus. Neq; etiam ad tam insignem latitudinem accedere, aut præstantem illum hepatis colorem adæquare, quin puniceo potius colore, carni æmulo obscuriore etiamnum relucere, plenissimè perspicimus. Porrò pennæ hæ simul omnes, tum quæ à ventre suam trahunt originem, tum quæ à dorso enascuntur, caudam, cum sint longissimæ, cõstituunt, quia ea cęterarũ auicularum more minime exornatur. Nec id equidem mirum, quando & alæ ipsę diuersa sint ratione concinnatæ, quippe quæ in arctũ contrahi, vel latum diffundi, pro animantis libitu, nequeant, sed naturaliter vno tantum eodemq; modo perpetuò consistant. Pręterea masculi huius auiculæ dorsum omni ex parte depressum inflexumq; est, adeò vt sinum quendam foueamq; efformet. In eam cauitatem oua fœminã deponere ratio ipsa claro est argumento, quum & femina ventrem cauum obtineat, vt hoc pacto oua facilius possit incubare, ac tandem pullos excludere. Deniq; adnectuntur maris dorso fila gemina, nigra, cornuum modo vtrinq; in rectum extensa, tres & amplius palmos longa, neq; rotunda exactè, neq; etiam perfectè angulata, sed figura inter quadratum & rotundum media, nec crassa valde, nec summe tenuia, verum sutorio filo haud planè dissimilia. Horum vsum talem esse, cum cæteris sæculi huius viris eruditissimis existimo, quo nimirum fœmina, dum oua incubat, mari firmius alligetur, copuleturve. Cibus eis nullus præter cæli rorem, qui simul est cibus & potus. interiora si spectes, inane nihil reperias, verum continua ac perpetua pinguedine auiculam totam expletam videas. Hæc auiculæ ipsius integra & certa historia, cui neotericorum peritissimi quique calculum vno ore omnes adijciunt, pręter vnum Antonium Pigafetam, rostro prolixo, & pedibus palmi vnius longitudine

donari,

donati, falsissime affirmantem, quum hoc me hercule longe ab omni veritate sit alienum, quod ipse aliter se rem habere, iam bis (neq; enim pluries videre contigit) oculis manibusq; proprijs liquidissimè deprehenderim. Hæc Guilandinus ad nos. suspicatur autem hanc esse rynthacem auem, cuius in vita Artoxerxis Plutarch. meminit: de qua nos suo loco in *R.* elemento scribemus. ¶ Sunt qui hanc auem, vt Ispidam vulgò dictam vestibus apponi scribant aduersus tinearum iniuriam. ¶ Ptereugotyranni auis Indicæ Varinus meminit, quæ fortè paradisea nostra est. *vide* infra mox post Psittacos.

¶ SVNT & aliæ aues paradisi dictæ, vt author de nat. rer. scribit (apud Ægyptios, Albert.) non quia ex paradiso veniant, sed ob insignem pulcritudinem: qua ita excellunt, vt nullus eis color deesse videatur. magnitudo eis anserum, vox mirè dulcis & blanda. captæ gemere non desinunt donec in libertatem restituantur. Super Nilum habitant, qui de paradiso profluere perhibetur, raræ aliàs repertu. *De alijs paradisi auibus dictis apud Ægyptios.*

¶ Nauigando in flumine Physon inuenimus aues quæ aues paradisi nominantur, mirabili colorum varietate conspicuas: ita vt si quis propius intueatur, nimio earum splendore visum propè amittat, Author incertus, qui de Terra sancta Italicè scripsit.

¶ ALIÆ præterea in Ægypto aues eodem nomine veniunt, fusci coloris & subrutili, monedulis minores. aues autem paradisi vocantur, quia vbi nascantur, vnde veniant, & quò se recipiant, nescitur. non enim coitus earum videtur: sed certis temporibus collectæ terras quas habitant transituræ relinquunt, Albertus & Author de natura rerum.

¶ Ispidam quoq; auem propter pulchritudinem colorum, nonnusquam in Italia auem paradisi vocari audio: & similiter vpupam Venetijs. *Ispida auis paradisi in Italia.*

DE PARDALO.

PARDALVS, Πάρδαλος, etiam auicula (ὄρνεον, auis) quædam perhibetur, quæ magna ex parte gregatim volat, nec singularem hanc videris. colore tota cinereo est, magnitudine proxima mollicipiti, (qui paulò minor turdo est, etiam ipse totus cinereus, pedibus valens, pennis non item: etsi Gaza pro εὔπους, legit ἄπους, vt neq; pedibus neq; pennis valeat) sed pennis ac pedibus bonis. vocem frequentem (πολλὴν) nec grauem emittit, Aristot. Pardalis, Πάρδαλις, auis quædã, Hesych. Graucalus, Γραύκαλος, auis cinerea, Idem & Varin. suspicor autem corruptum esse vocabulum pro pardalo, quæ Aristoteli colore tota cinereo est. quanquam & caucalias auis quædam iisdem Grãmaticis memoratur. ¶ Gybert. Long. eumq; secutus Turnerus, vt hunc Eber. & Peuc. pardalũ auem vulgò pluuialem dictam interpretantur, ein Pulter/ de qua infra priuatim scribemus. Pardalo nomen fortè à maculis factum est, sicut & pisci vel ceto pardalidi: aut à rapacitate & laniatione, vt lanio, qui etiam cinereus est, conueniat, vt & magnitudo, si is gregalis esset. *Graucalus pro pardalo.*

¶ PARONIS auis Festus meminit, ni fallor: vt & varonis & rupicis ex Lucilio.

DE PARRA.

PARRA, vel vt alij scribunt *para*, per simplex *r.* (vt & Hermol.) auis est, quæ oriente Sirio (ipso) die non apparere, donec occidat traditur, Plin. Arist. hæc eadem de œnanthe scribit, vt auis vna existimanda sit. Sed alia videtur inauspicata illa Horatij parra, cuius meminit Carminum 3. 27. his verbis: *Impios parræ recinentis omen Ducat, & prægnans canis*, &c. In capite paucis animalium, nec nisi volucribus apices: alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, Plinius. alij *paro* legunt, Hermolaus *parco*: quæ verò sit auis parcus fatetur se ignorare. *vide* infra in Vanello. Festus duobus in locis parram numerat inter oscines aues, quæ ore canentes faciant auspicium. ¶ Author libri de natura rerum parram cum regulo confundit. Regulus (inquit) qui & parra, quasi auis parua dicitur, multa est prole & garritu.

DE PARIS DIVERSIS, ET PRIMVM IN GENERE.

A.

AEGITHALVS, Αἰγίθαλος, auis Aristoteli memorata, cuius tres species describit, nos plures agnoscimus, à Gaza vertitur parus, recentioribus eadem parix est, Alberto & alijs. In Campania & alijs regionibus *parula* vocatur auicula, cuius vertex nigricat coronæ specie, quæ an parus veterum sit nondum perspexi, Hermolaus Barb. mihi quidem eandem esse dubium non est. sed & alia pari species est cœruleo vertice, nigro tres aut plures. Parus vulgò *parizola*, rusticè apud nos *patascius*, Niphus Italus. In alijs Italiæ locis *parruza*, in alijs *zinzin*, & *orbesina* nominatur parus communi pluribus speciebus vocabulo. ¶ Gallicè *mesange* vel *sparuoczolo*, Bellonius. Iacobus Syluius etiam *mesangam* vocat. Sabaudicè *mayenche*. ¶ Germanicè ein Mayse vel Mayß. ¶ Anglicè *a tit mouse*. ¶ Illyricè, ni fallor, *sykora*. ¶ Galli & Germani quidam putauerunt meropem esse auem, quæ Gallicè *mesang* appellatur, quod falsum est, Bellonius. *Nomina.*

B.

Descriptio. In capite paucis animalium, nec nisi volucribus, apices, alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, Plinius. aliàs *paro*. Hermolaus legit *parco. vide* infra in Vanello. Paro maximo pectus luteum est, &c. cæterorum corpora albo, nigro, pallido & cyaneo coloribus distinguuntur, Turnerus. Pari omnes ferè iuxta oculos maculas albas habent.

C.

De pari cantu. Pari gregatim volitant. ¶ *Parus enim quamuis per noctem tinniet* (aliàs *tinninet*) *omnem, At sua vox nulli iure placere potest*, Author Philomelæ: tanquam parus noctu canat, quod fortè para vel parra facit. ¶ Parus vermiculis vescitur, Arist. & Albert. Iniuriam apibus infert, Aristot. & alij. vnde apiastram aliqui esse coniecerunt, quæ tamen merops est. *Cibo.* Vescuntur pari non solum vermibus: sed & canabino semine & nucibus, quas rostris suis acutioribus solẽt perforare, seuo duo prioragenera (parus magnus, & montanus) delectantur, Turn. *Vnguib.* ¶ Pari omnes vnguibus suis reptare & facilè vbi volunt adhærere possunt: ita vt ad nucem a filo eis suspensam adhærescentes comedant. ¶ Capiuntur apud nos etiam media hyeme. *Nidificatione & partu.* ¶ In cauis arborum nidificant, Albert. Oua plurima ædere feruntur, Aristot.

D.

Mores eius. Parus auis est animosa, & ad se defendendam strenua, pro sua magnitudine: vocalis, clamosa, volatu impetuosa, præsertim maior. Noctuam odit.

E.

Ratio eas capiendi. Gregatim volant: quare sæpe complures capiuntur per noctuam. Gustatu farinæ vino dilutæ primum inebriati capite grauantur, deniq; cadunt, & abiecti volare non queunt, & facile tolluntur ab apiariis. nocent enim apibus, Ælianus. Paros & luscinias audio stultas esse aues & facile capi, quòd propter curiositatem mox ad eum locum accedant à quo aucupes abierint.

F.

Veniunt etiam in cibum pari apud nos, etsi non admodum delicati.

G.

Vsus eius in medicamentis. Sunt qui paro eandem facultatem tribuant, quam veteres ictero vel galgulo aui, vt scilicet regium morbum aspectu patientis in se recipiat, ille sanetur.

H.

Αἰγίθαλος, nomen auis, & saltationis genus, Suid. & Varin. Αἰγίθαλος & αἴγιλος herbæ sunt, Varin. Aristophani in Auibus ægithallus scribitur *l* duplici: vbi Scholiastes, Ægithalus auis est de genere accipitrum, sic dicta quod capram sugat, παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τεθηλακέναι, vt quidam putant. *Αἰγίθαλος an caprimulgus dici possit.* Sed quæ capram sugere fertur auis nocturna est, αἰγοθήλας Græcis dicta, id est *caprimulgus*. quæ forsitan *para* vel parra Latinorum fuerit: ægithalus verò parus, non à capra dictus, quam Græci æga vocant, sed ab impetu fortassis quo vtitur volando. nam & αἰγίδα, qui flatus est impetuosus, à verbo ἀΐσσειν deriuari suspicor. Sed video Oppianum quoq; lib. 3. de aucupio ægithalum pro caprimulgo accipere: fortè quòd heroicum carmen quo vsus est ægothelæ vocabulũ respueret. Ægithalum (inquit) capturus capræ papillam visco circumlinat. Ceterum auis caprinum lac haustura, cùm vltra sępes in stabulum peruolauerit, & sugere capram inceperit, effuso ei ad pedes vsq; visco deprehenditur. *Parus piscis.* ¶ Pari piscis meminit Bellonius de piscibus lib. 1. cap. 1. item Wottonus. ¶ Vt Græci struthópoda, hominem cuius crurum tenuitatem notare voluerint, sic nostri à pari crusculis Meysenbeinle nominant.

DE PARO MAIORE.

Fringillago. PARI genus quod maius est *fringillago* vocatur, αἰγίθαλος σπιζίτης, quippe quod fringillam æquet, Arist. Genera parorum plura sunt, quamuis Aristotel. tria tantum refert. *fringillago*, maxima omniũ, pulcra, inferius ex luteo virescens, in vertice nigricans, quẽ *Nomina varia.* Germani vocant Spiegelmeiß / Kolmeiß / Eberus & Peucerus. Longolius etiam & Turnerus parum maiorem Kolmeiß interpretãtur, hoc est parum carbonariũ, ab atro colore capitis, qui vtrinq; etiam à collo descendit per pectus & ventrem medium, longiore in maribus, breuiore & angustiore in fœminis spatio: nostri partem hanc nigram *bracham* appellant die Bruch. Sed nostri aucupes parum alium minorem vertice nigro Kolmeiß appellant: maiorem verò Spiegelmeiß à colorum pulcritudine quibus distinguitur. eundem Germani quidam, Brandtmeiß / similiter

ſimiliter ab atro colore: aliqui groſſe Meiß/ id eſt parum magnum. Brabanti *maſenge*, vt Galli *meſange.* Sabaudi *maienze.* Angli *the great titmous, or the great oxei.* Itali *pariſola* vel *paruſſola, orbeſina*, quanquam communia hæc nomina etiam alijs paris videntur: vel *pariſola domeſticha*, & circa alpes *tſchirnabó.* alicubi etiam *capo negro*, quod nomen ficedulæ potius vel atricapillæ conuenit. Luſitani *tintilaum.* Turcæ *alá.* Ex ægithalis alter (quaſi duo tantum genera ſint) à nonnullis ἐλαιὸς vocatur, ab alijs πελίας (vox videtur corrupta, Wottonus legit πυελάς:) & ſycalis, id eſt ficedula tempore quo ficus maturæ ſunt, aliàs *melancoryphus*, Athenæus. *vide* in Ficedula, & in Elea. Sed & alij pari, præter cœruleum, omnes melancoryphi ſunt. propriè verò melancoryphus dicta auicula, id eſt atricapilla, tempore tantum à ficedula differt, à paris plurimum. *Melancoryphi.* ¶ Parus maximus ineunte ſtatim vêre cantiunculam quandam breuem, nec admodum iucundam exercet, aliàs mutus. *De huius auis cãtu:* huic pectus luteum eſt, intercurſante linea nigra maiuſcula, Turnerus. Pari magni à quibuſdam in ædibus aluntur, & muribus quoq; veſcuntur cute tantum detracta obiectis: & cantillant interdum. ¶ Aduerſus calculum renum motacilla ſeu caudatremula vulgò dicta, furno ſiccata, efficaciſſima creditur. item quæ vulgo Gallorũ *meſſengua* dicitur, Iac. Syluius. *Vſu in medicamentis.* *Vide* in Motacilla. Eaſdem quas veteres galeritæ auiculæ vires ad colicos & nephriticos cruciatus, eaſq; probatiſſimas, tribuunt aliqui pulueri auiculæ quam vulgus meſenguam vocat, Ant. Mizaldus.

DE PARO CÆRVLEO.

PARVS alter monticola cognominatus eſt, quoniam in montibus degat, *Monticola.* cui cauda longior. tertius magnitudine ſui exigui corporis diſcrepat, quanquã cætera ſimilis eſt, Ariſtot. Turnerus parum ſecundũ facit qui Germanicè dicatur ein Meelmeiſſe/ (Anglicè *the leſt titmous.* ſed hæc eadem eſt, quam nos Blawmeiß vocamus, id eſt cæruleum parũ, qui cæteris minor eſt, & ſolus cœruleo inſignis capite, quod in alijs omnibus nigrũ eſt vel totum vel ex parte. atqui ſecũdus Ariſtotelis parus caudam habet longam præ cæteris paris, quamobrem eum nos eſſe putamus qui à noſtris Pfannenſtil nũcupatur, cuius iconem infrà dabimus. ¶ Tertium parum (inquit Turnerus) Angli *nonnam*, à ſimilitudine quam cum velata monacha habet, *Nonna.* nominant. Sabaudi parum cœruleum noſtrum *moyne* vel *moyneton*, hoc eſt monialem: atque hoc tertium pari Ariſtotelis genus eſſe nobis videtur. alij in eadem regione, ni fallor, *lardera.* Gallis *marenge.* Itali *paruſſolin*, vel *parozolina.* Hiſpani & Luſitani *chamaris*, ni fallor, vel *altonine*, vel *milheiro.* Noſtri Blawmeiß: circa Norimbergam Bymeiſſe/ quòd apiculas deuoret. Parus minor vulgò nominatur ein Pimpelmeiß oder Meelmeiß/ Gyb. Longolius. ¶ Genus hoc pari vt alijs pleriſq; minus, ita etiam manſuetioris ingenij eſt & minus impetuoſum. ¶ *Titmous* Anglorum oua ferè ſedecim parit: vnde & paruas mulieres fœcundas eiuſdem auiculæ nomine vulgò appellant.

DE PARO ATRO.

PARVM atrum appello, quem pleriq; Germani Kolmeiß/ id eſt parum carbonarium nominant, quanquam etiam Parum maiorem Saxones & alij quidam ſimiliter appellant. Alba macula ei infra oculos eſt, & alia in occipitio, reliquum caput atrum, venter luteus, crura fuſca. ¶ Noſtri non hoc, ſed paluſtre genus pari, de quo iam dicetur, carbonarium cognominant.

DE PARO PALVSTRI.

PARVS paluſtris, Germanicè ein Murmeiß oder Rietmeiß/ oder Reitmeiß: noſtris Kolmeiß/ cùm alij genus præcedens ſic appellent: capite prorſus nigro eſt: cùm ſuperior in medio per occipitium maculã albam habeat. Pectus & ven-

ter albicant, crura rosea sunt, vt pictura indicat. Dorsum & cauda fusca, aut ferè cinerea: vnde etiam **Aeschmeißle** à quibusdam appellatur: ab alijs **Kaatmeißle**/ fortè quòd circa cœnum & paludes degat. Habet etiam aliquid ruffi in supremo dorso: vt pictura Argentoratensis præ se fert. Ego cùm captum nuper parulum carbonarium siue atricapillum nostrum inspicerem, deprehēdi illum paulò minorem esse cœruleo parulo, corpore fusco ad cinereum vergente: macula nigra continua per totum caput medium insignem, vtrinque candicantem: ventre è cinereo albicante, cauda magis quàm vertex nigricante, crusculis ad cœruleum inclinantibus. Turnerus hanc auem Aristotelis iunconem (*schœniclon*) facere videtur, & à passere harundinario non distinguere.

DE PARO CRISTATO.

PARVS cristatus nigro est capite cũ paucis punctis albis, crista retro extensa, corpore prono fusco, pectore albo, cruribus cinereis. Germani à crista vocant **Kobelmeiß/Strußmeißlin**: vel **Heubelmeiß** / & **Heydenmeiß** / vt Eberus & Peucerus interpretantur. Galli *mesange hupée*. Minor est paro maiore, montano par magnitudine, Eberus & Peucerus.

DE PARO CAVdato.

PARVM caudatum hanc auem voco, quòd caudæ longitudine paros cæteros excedat. hæc esse videtur parus alter Aristotelis, monticola cognomine, quoniam in montibus degat, cauda longiore. Caudæ longitudo nomen ei apud nos fecit, **Schwantzmeißlin oder Pfannenstil**: vt loca montana quæ frequentat, **Berckmeißle**. Parus ἀνώνυμος, minimus quidem omnium in genere parorum, sed longissimam habet caudam, **Zagelmeiß**/ **Pfannenstiglitz**/ Eberus & Peucerus. Niger est parte prona, albus supina, in medijs alis rubet, vt & circa ventrem imum sed dilutius. ¶ Tempore verno vocem ædit inconditam, *guickecg, guickeg*. Gregatim ferè volant, deni aut duodeni. Vescuntur vermibus, araneis, fortè & gemmis arborum. Fœcunda est auis: nam octo, decem aut duodecim ferè pullos educat. Rarò inuenitur nisi tempore frigido. Nidum struit duos ferè palmos cum dimidio longum ex musco & filis (araneorum, vt videtur) compositum, aditu semper angusto, inter frutices. facit autem oblongum, propter caudæ longitudinem. In genere ripariarum Plinio auis est, quæ nidum è musco arido struit, non quidem oblongum, sed pilæ figura tam absolutè vt inueniri non possit aditus.

DE PARO SYLVATICO.

HIc quoque parus perquàm exiguus est, macula per medium verticem rubente conspicuus, partibus vtrinque nigris, crusculis fuscis, alis nigricantibus, & cauda quoque extrema: reliquo corpore viridis,

dilutius in ventre. Nostri à syluis in quibus degit, præsertim circa abietes & iuniperos, vocant Waldmeißle/Thannmeißle: aliqui minus propriè Waldzinßle. alij à voce Zilzelperle. cantillat enim *zul zil zalp*. Turcæ, vt audio, *agulgußin*. Auceps quidam apud nos aliquandiu aluit, sed mutam.

¶ Audio & *mounier* apud Gallos nominari quandam pari speciem, exiguam, atro capite, reliquo corpore subcœruleo vel cinereo: quæ nidum rotundum aditu gemino ad arboris alicuius truncum suspendat, & multa oua pariat.

Mounier.

DE PASSERE.

A.

PASSERIS nomen etiamsi ad omnes ferè minores aues extenditur, (*vide* infra in *H.a*) priuatim tamen speciem certam significat, de qua præcipuè hîc scribimus. ¶ *Zippor* Hebraicè, צפור, secundum aliquos est generale vocabulum auium, tametsi translatio nostra sæpe vertat passerem: & inuenitur in vtroque genere. Kimhi dicit quòd aliquando capiatur pro certa auium specie, nempe Psalmo 84. pro aue parua quæ vulgò vocetur passer. Pluralis numerus est *ziparim*, Esaiæ 31. Secundum Mosen Gerundensem auis est quæ mane ad ascensum auroræ incipit cantare, Munsterus. *Zipor* Deuter. 14. dicitur de omnibus auibus mundis. Chaldæus eo in loco habet *zipar*. Arabs *taer*, טאיר. Persa *gongescheck*, גינגשך. Nominantur autem aues omnes ab vnguibus (*ziparen* vnguis est) *ziparim*, vt à volatu *ophim*, Leuitici 14. vbi de mundatione leprosi agitur, Chaldæus pro passere habet *zepara*, צפרא. Arabs, *azbur*, עצבור. Persa etiam retinet generale vocabulum *gongescheck*. LXX. ὄρνιθα ponunt, Hieronymus passerem. *Agur* etiam Hebraicam vocem aliqui passerem interpretantur: *vide* in Grue supra. *Alhassafir*, id est passerum, Andr. Bellunensis. *Stupion* (*Struthion* legerim) passer, Syluaticus. *Lesan alhassafir* (aliàs *alasafir*) id est lingua passerum, de fructu fraxini vel orneoglossi arboris legitur apud Arabicos medicos. *Babebot* est auis quædam omnium calidissima, Venerem stimulans, mihi ignota, Syluaticus. videtur autem esse passer. — *Nomina Hebraica.*

¶ Στρουθία, omnes auiculæ: sed στρουθὸς propriè qui τρωγλίτης dicitur, Varinus. Στρουθὸς ex Aristotelis descriptione auis illa videtur, quæ vulgò τρωγλίτης dicitur, specialiter accipiendo. nam alioqui generale nomen est, Eustathius si bene memini. *Xuthros*, alijs *struthos*, vel pyrgites, alij trogliten vocant, Kiranides. Passerculus in Creta vulgò *sporguitis* appellatur, Bellonius. sunt qui ἀσέργιτας vel ἀσεργίτης vulgò vocari mihi retulerint. videntur autem hæc nomina corrupta à prisca voce πυργίτης: quòd hoc genus auium circa turres versari soleat. Στρουθοὶ πυργῖται, id est passeres turricolæ, Galeno de sanitate tuenda libro sexto capite decimosexto dicuntur, qui in turribus quæ in locis excelsis sunt nidulantur. Alaudæ cristatæ aues sunt similes passerculis, vt inquit Galenus, qui pyrgitæ ac troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extra quàm galero quo illi carent, Hermolaus. nos idem legimus apud Aetium 9. 31. Troglitæ quidem dicti mihi videntur domestici passeres, quòd pas- — *Græca.*

ſim in ædium troglis, id eſt cauis verſari ac nidulari ſoleant: (vt & troglodytæ ab his diuerſi in cauis terræ circa ſæpes præcipuè) & ijdem quoque pyrgitæ, niſi quòd circa turres & loca excelſiora degunt, quare etiam ſalubriores habentur. In paruorum paſſerum (ad differentiam nimirum τῶν μεγάλων στρουθῶν, hoc eſt ſtruthocamelorum) numero πυργῖται etiam ſunt, Galenus libro tertio de alimentis. Cypſelos Pſellus in libro de victus ratione trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent, Cælius. Laudat quidem Pſellus in cibo paſſeres & troglatas (vt Georgius Valla transfert) quæ hirundinibus ſimiles, pedibus curtis, foraminibus turrium ſolum ſe committunt. Ego verò hæc verba, hirundinibus ſimiles, pedibus curtis, à Valla imperitè adiecta exiſtimo, vt ſic quas ipſe aues troglatas eſſe putaret interpretaretur. illas ſanè hirundinibus ſimiles aues apodes & cypſelos appellant Græci, quas in cibum admitti nullis equidem hominibus niſi fame coactis exiſtimem. quare Pſellum de paſſeribus troglitis & pyrgitis ſenſiſſe dixerim. nam & alibi inter attenuantes cibos cum perdicibus & auiculis montanis trogletas nominat. Ego non trogletam neque troglatam, ſed *troglitam* per iôta in penultima ſcribendum cenſeo. Vulturem odit τρωγλίτης, Philes. Eſt & ſimi τρωγλίτου mentio apud recentiorem quendam Græcum, qui de morbis accipitrum ſcripſit.

Nomina variarũ gentium. ¶ Italicè *paſſara*, vel *celega*, vel *paſſara cazarenga*. Paſſerculum pullatum vulgus *cilegam* dicit modo, vti coniecto, quaſi ſpicilegam, ſiue frugilegam: quod genus ſpermologon nuncupant Græci, Cælius ex Hermolao. ¶ Hiſpanicè *gorriòn* vel *paxáro*. Gallicè *monieau*, *moucet*, *paſſe*, *paſſereau*, *paſſerat*, *paſſeteau*. ¶ Germanicè Spar/ Spatz/ Hußſpar. Saxonibus Sperck/ Sperlingk. alijs Lüningk. Germanis inferioribus Müſche/ Spätze/ ¶ Anglicè *ſparrou*. ¶ Illyricè *Wrabecz*.

Duo eſſe paſſerum genera. ¶ Alexander Myndius duo paſſerum genera eſſe dicit, alterum manſuetum, alterum ferum, Athenæus. Struthocameli quoque paſſeres feri, ἄγριοι στρουθοί dicuntur, Euſtathio teſte. ¶ Paſſer duorum eſt generum, vnum griſeum (cinereum aut fuſcum,) quod in tectis degit & nidificat: & alterum minus, rubeum in vertice, in cauis arborum nidificans, Albertus.

B.

Deſcriptio paſſeris. Paſſer eſt auis parua, cinerea, Albertus. Fœminæ vbique ſunt coloris cinerei, Idem. Color κεραμοῦς, id eſt teſtaceus, paſſeri eſt & pleriſque pulueratricibus, Gibertus Longolius. Paſſeris pennæ quoties frigora vrgent acriora interdum in albas tranſeunt, Ariſtoteles. qui alibi etiam paſſerem quandoque album conſpectum memorat: audio & noſtra memoria eodem colore viſum. Vidimus paſſerem album in Taurinis, Scaliger. In Inſula ſancti Thomæ Paſſeres virides ſunt, canori. Idem fortè ſunt chlorides vel Canariæ. Nigrities quæ eſt in roſtro vel mento æſtate incipit, cum vêris initio nondum ſpectetur: *vide* infra in *C.* de vita paſſerum. Paſſeri, vt auiculis omnibus, non gula, nec ingluuies, ſed ventriculus longior eſt, Ariſtoteles. Ad imum inteſtinum appendices paucas habet, ſed perexiguè, Idem. Paſſeribus alijs ventri, alijs inteſtino fel iungitur, Idem. Mares guttulis nigris & albis diſtinguuntur, Albertus. Mas nigredinem habet circa os, fœmina verò albedinem, Obſcurus. Alexander Myndius fœminas dicit roſtro eſſe colore magis (quàm in maribus) corneo, facie verò nec admodum alba neq; nigra, Athenæus. ¶ Domeſtici ſylueſtribus corpore paulò maiores ſunt, & capite pro corporis portione ſatis magno, Longolius.

C.

De paſſerum voce. Paſſer vocem ſibi peculiarem habet, ſicut & turtur, Obſcurus Ariſtotelem citans: apud quem nihil eiuſmodi extare puto. *Peſſimus at paſſer triſtia flendo pipit*, Auth. Philomelę. Pipire pullos gallinaceos Columella dixit, pipare gallinas Var. Sed circumſiliens modò huc modò illuc, Ad ſolam dominam vſque pipilabat, Catullus de paſſere Leſbiæ. Πιππίζειν verbum fictum eſt ad imitationem vocis auium, Suidas & Varinus. videtur autem paſſeribus præcipuè conuenire. Titos palumbes dici interpretor ex paſſerum ſalacitate, qui ſolent πιπίζειν, Cælius. Et rurſus, Paſſerculi creduntur πιπίζειν, id eſt titiſſare: ex quo titis corriuatur, vt ſcribit Æl. Dionyſius, auiculæ ſpecies, aut etiam auis quælibet minutior. Draco deuorat paſſerculos ἐλεεινὰ τετριγῶτας, Iliados β. alioqui τρίζειν verbum proprium eſt voci veſpertilionum. Qui ſtridunt potius quàm canant, στρουθίζειν Græcè dicuntur, quod Latinè enunciare licet ſtruthiſſare: ex paſſerum voce qui ſtruthi vocantur verbo deflexo, Cælius. ¶ Paſſer

Cibo. vermiculis veſcitur, Ariſtoteles & Albertus. Muſcas venari fertur, Obſcurus. Hordeum præ cæteris in cibo amat, & corticem celeriter à grano ſeparat: & ſi quando nimium auidè paleam cum grano deuorauerit, ſuffocatur, Albertus. Veſcitur & acinorum quorundam granis, vt ſambuci, Tragus. Mox digerit quicquid deuorârit, vnde corpus eius cibo non pingueſcit, ſed ſuſtentatur tantum, Author de natura rerum. Auicula eſt naturæ perquam calidæ, (omnibus auibus calidior, Author de natura rerum.) libidinoſa & multi motus, quas ob cauſas non obeſatur, Albertus & alij.

Stercore, ¶ Stercus eius calidiſſimum eſt quando emittitur, ſed mox refrigeratur, Author de natura rerum. Paſſer tum lauare tum puluerare ſolet, Ariſtoteles. ¶ Aues quædam ſaliunt, vt paſſeres, merulæ, Plinius. ¶ Paſſer gregatim ad paſtum volat, Author de natura rerum. ¶ In tectis habitat & in altis locis, in petræ foramine nidificat, Obſcurus. Pyrgitæ paſſerculi nominantur quòd circa turres verſari ſoleant.

Nidificatione. Paſſeres domeſtici in ædium & turrium cauernulis, quin etiam capſulis penſilibus nidum collocant, Gibertus Longolius. Paſſer griſeus in tectis degit & nidificat: alterum verò genus in cauis arborum nidum ſtruit, Alber-

Albertus. Conſcientia vel ſuæ infirmitatis, vel ſui corpuſculi exiguitatis, paſſeres in ramorum cacuminibus, modò ab ijs ſuſtineri queant, nidos contexunt, ſæpeque numero ea machinatione ſibi factas à venatoribus inſidias declinant: eò ſanè ij propter rami tenuitatem aſcendere non queunt, Ælianus: paſſerum nomen fortè communius pro auiculis quibuſuis paruis vſurpans. ¶ Paſſer ſupra modum libidinoſus eſt, Author de natura rerum. hinc illud, Paſſere ſalacior, Eraſmus prouerbij ſpecie vſurpari poſſe ait. Paſſer animal eſt libidinoſum & fœcundum. quare Terpſicles eos etiam qui paſſeribus in cibo vtuntur, ad res venereas ait procliuiores fieri. Perdices mares, vt & paſſeres, genituram emittunt, non ſolum conſpectis fœminis, ſed etiam voce earum audita, Euſtathius ex Athenæo. Paſſer pyrgites immodica ira & copia ſeminis ductus (ὑπὸ ὀργῆς [fortè ὁρμῆς] καὶ πολυσπερμίας ὀχλούμενος) ſepties in hora fœminam init, copioſum confertimque ſemen effundens, Orus. Paſſer adeò ſalax eſt, vt in vna hora fortè vigeſies coeat, Albertus. Aliqui eum trecenties die coire aiunt, Vrſinus.

Libidine.

Sunt qui paſſerum etiam mares anno diutius durare non poſſe arbitrentur, argumento quòd veris initio nulli mentum habere nigrum ſpectentur, ſed poſtea, tanquam nullus anni ſuperioris ſeruetur. fœminas verò hoc in genere eſſe viuaciores volunt. capi enim has cum nouellis, cognoſcique labrorum callo (duritie quadam) aſſeuerant, Ariſtoteles de hiſtoria animalium. Et in libro de longitudine vitæ, Mares (inquit) ſi ſalaces fuerint, breuioris vitæ ſunt quàm fœminæ, vt in genere paſſerum. Paſſeri minimum vitæ, cui ſalacitas par (vt columbis & turturibus) mares negantur anno diutius durare, argumento quia nulla vêris initio appareat nigritudo in roſtro, quæ ab æſtate incipit. fœminis longiuſculum ſpatium, Plinius. Ariſtoteles ſcribit paſſerem marem vno anno tantum viuere, quod de paſſeribus Orientis credimus. nam & illa nigredo de qua dicit quòd ſit in collo (mẽto) maſculi, non eſt in eis qui ſunt apud nos, ſcilicet in Europa, Author de natura rerum. Ætas paſſeris apparet in roſtro, quia iuuenis habet illud cinereum, & circa fauces croceum, ſenex verò durum & nigrum, Idem. Mares parum viuunt propter coitum & nimium motum, quæ exiccant in eis humidum vitale, Albertus. Alexander Myndius ait fœminas maribus infirmiores eſſe, Athenæus. Mares hyeme perire, fœminas verò durare Ariſtoteles putat, probabiliter ex colore hoc conijciens immutato, Idem. Albertus paſſerum vitam computat à tempore coitus. dicit enim nullum paſſerem viuere à tempore coitus plus vno anno. Epheſius fortaſſe magis ad verba Ariſtotelis attendens, computat annum à tempore natiuitatis, aſſerens nullum paſſerem viuere à tempore ſuæ natiuitatis plus vno anno, Niphus.

Vitæ longitudine.

¶ Paſſer bis anno vel ter parit, in ſingulas vices ſeptena vt plurimum, vt minimum quaterna oua, Albertus. Parit ad ſummum octona, Athenæus Ariſtotelem citans. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum paruæ corpore ſint, multos progenerant, vt paſſer, hirundo, Ariſtoteles. Cuculi oua paſſeris in nido reperta deuorant & ſua ſubijciunt: hic pòſt illa ſuſcepta fouet & nutrit, Iſidorus.

Partu.

¶ Paſſer comitialem morbum, imò & lepram pati creditur, Iac. Oliuarius abſq; authore: quanquam Author de natura rerum, In quibuſdam regionibus (inquit) morbum caducum hæc auis patitur: nimirum quia ſemine hyoſcyami paſcitur, vt Ariſtoteles credit. Ego nihil huiuſmodi apud Ariſtotelem. Plinius verò de coturnice, elleboro eam veſci, & ſolam præter hominem comitiali obnoxiam eſſe tradit.

Morbo.

D.

Paſſer eſt auicula, valde circunſpecta, Obſcurus. Paſſeris pulli cum euolare debent, vicini paſſeres cum eorum parentibus conatus ipſorum euolantium comitantur, vt imbecilles ſi neceſſe ſit plurium conſtipatione adiuuentur, Author de nat. rerum. In furorem citò concitantur, ſed nulla mora diſcordiæ, Idem.

Qua ratione paſſerũ pulli euolare diſcant.

¶ Paſſer dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Apud nos pica aliquando deuorat paſſerem iuuenem, Albertus. Hirundines & paſſeres interimunt ſe mutuò cum conueniunt in vna domo, Auicenna. *vide* in Capite de Hirundinibus ſyluestribus. Vulturem timet troglites, Philes.

Hoſtes paſſerum.

E.

Paſſeres ſylueſtres facilius capiuntur, domeſtici difficultet. ¶ Struthi (id eſt, auiculæ in genere) diuerſi viſco capiuntur, & ramis duobus myrti colligatis annexo funiculo, &c. vt ſcribit Oppianus de aucupio 3. 3. Capiuntur viſco paſſeres & cæteræ aues paruæ vel magnæ, ſi virgulæ inuiſcatæ ponantur in locis vbi paſci vel morari conſueuerunt, Creſcentienſis. Et rurſus, Capiuntur paſſeres præcipuè iuuenes minus ſagaces cum ſaxa ſeu brechoëllo, quæ eſt quædam cauea ex iuncis conſtructa, de qua exire non poſſunt, cum ad paſſerum pullos impoſitos ingreſſi fuerint. Coturnices, perdices, & paſſeres, quàm ſint libidinoſæ aues, & quomodo libidinis earum tempore ſpeculo propoſito, capiantur, recitauimus in Coturnice *C.* Pantheron retis genus, quo Galli ad paſſeres, ſturnos, & grues vtuntur, Budæus deſcribit in Annotationibus in Pandectas. Accipitres capiunt paſſeres, & alias aues diuerſas, Creſcentienſis. E nidis quos in parietibus habent muſtelis aut viuerris cicuribus immiſſis extrahuntur. Aues etiam quas nos lanios appellauimus pueri cicures alunt, vt paſſeres è nidis captent.

De eorum capiendorum ratione.

¶ In Media (aliquando) adeò ingens paſſerum inoleuit copia, iacta abſumentium ſemina, vt homines malo acti ad alia migrarint loca, Diodorus Sic. lib. 4. de fabuloſis ant. geſtis. ¶ Paſſer clamans mane tempeſtatem ſignificat, Gratarolus.

Medos è regione ſua expulerũt paſſeres.

F.

De alimẽto ex pafferibus. Pafferes & turdi in delitijs habentur præ cęteris cibis, Suid. Auiculæ (omnes fcilicet minores, vt præcipuè pafferes) & *cuzardi* (alaudæ) improbantur. nam fi parum de offibus eorum deglutiatur, gula & inteftina aliquando exulcerantur. Quòd fi de pullis harum auium fiat *frofa* (edulium) cum ouis & cepis, promouent coitum. Iura earum ventrem foluunt, carnes aftringunt, maximè fi macræ fint. Deteriores ex eis funt, quæ faginantur in domibus, Elluchafem. Caro pafferum calida eft vfque ad tertium gradum, & ficca ferè in eodem, difficilis concoctu, corporibus tẽperatis infalubris. aliarum quoque auicularum carnes declinant ad caliditatem, fed magis ad ficcitatem. quamobrem de cæteris (auiculis, non pafferibus) præferuntur pingues. harum enim caro laudabilis eft, & boni nutrimenti, facilis concoctu, & conualefcentibus falubris, Michael Sauonarola. Paruorum pafferum, inter quos & pyrgitæ funt, caro durior eft quàm gallinarum, perdicum & fimilium, Galenus. Pfellus trogletas laudat & attenuare fcribit. Trallianus tympanicis concedit ex minutis pafferculis illos qui pingues non fuerint.

¶ Ex auibus laudantur perdices cum montanis omnibus pafferibus, deinde gallinæ, phafiani, &c. Galenus de ingenio fanitatis cap. 2. quo in loco Conciliator per pafferes fe intelligere fcribit aues minutas, & non pafferes propriè dictos, qui (inquit) calidiffimi funt, (tefte etiam Rafi) & libidinem incitant. Pafferum ac palumbium caro dura & difficilis concoctionis eft, malique nutrimenti, fanguinem calidum & ficcum generans, Haliabbas S. Theoricæ, capite vigefimo fecundo. Et paulò pòft, Omnino vitandi funt pafferes domi nutriti. procreant enim fanguinem peffimum. Pafferes auium calidiffimi funt, & præ cæteris auiculis aftringunt, & fanguinem acendunt, Ifaac. Et alibi, Calidi & ficci funt, ftomachum corrumpunt. quamobrem rarò funt admittendi. calfaciunt enim, & facilè in nidorofos vapores & bilem rubeam conuertuntur, præcipuè fylueftres & macri. concoctioni fua ficcitate obfiftunt, & ventrem aftringunt. Pafferes omnes calidi & ficci funt in fine caloris, Auerrois. Hæc omnia ex recitatione Antonij Gazij.

¶ Pafferes omnes mali funt, Auicenna. Pafferes & ipfi falaces funt, & vefcentes eis procliuiores in Venerem fieri Terpficles prodidit, Athenæus. *Vide* etiam in *G.* & de cerebellis pafferum ad eundem vfum parandis, Ibidem. ¶ Paftillus à pafferculis: Cape bubulam aut vitulinam, & adipem vituli incifum minutatim, & cafeum optimum, aromata & crocum, Coquus Gallicus.

¶ Omnia quidem oua, fed præcipuè pafferum, rem Veneream promouent, Auicenna. Venerem conciliant oua pafferum in cibo, Plinius & Marcellus. Pafferum oua cæteris calidiora funt, & fanguinem feruidiorem generant, Antonius Gazius.

G.

Vfus pafferum in medicamentis. Paffer affus in cibo fumptus delectationem facit & mouet Venerem, Kiranides. Pafferes in cibo Venerem conciliant, Plinius & Marcellus. In libro Secretorum qui Galeno attribuitur, compofitio quædam præfcribitur ad coitum promouendum: qua cum (inquit author) pafferes quandoque decoquuntur. A falacioribus inuentum eft pafferes pinguiufculos commanducare, Alexander Benedictus. *Vide* etiam in *F.* ¶ Cinis pafferum farmentis crematorum cochlearibus duobus in aqua mulfa (potus) morbo regio refiftit, Plinius. Similiter crematorum pafferis pullorum cinerem ex aceto aduerfus dentium dolorem vtiliter infricari tradunt, Idem. ¶ Pafferis adeps ponitur in emplaftro Nicol. Myrepfi ad tofos feu poros, numero 70. ¶ Cibarium factum ex capitibus pafferum & maximè mafculorum, adiuuat coitum, R. Mofes. Cerebella animalium quomodo reponi debeant, docetur ex Bulcafi in vulgari & barbara æditione Nic. Præpofiti libro 1. cap. 13. Peculiariter verò cerebella auium (inquit Bulcafis) quorum ad remedia vfus eft, accipi debent de auiculis quæ nidificant in domibus, tempore autumni aut vêris. quibus decollatis exempta cerebella ponantur in vafe mundo, & purgentur à ventriculis (membranis) ambientibus. pro fingulis verò cerebellis decem, vitellum oui recentis nati ex gallina à gallo compreffa addes: & mixta ficcabis in patella fuper cinere calido: deinde infolabis vt amplius deficcentur, aut iterum ad ignem pones. Sunt qui fine vitellis hoc medicamen faciant, aliqui cerebellis mox recentibus vtuntur. alij cerebellis & ouis parum mellis admifcent, & ad ignem coagulata reponunt. Cerebella pafferum vêre occiforum lauantur, purgantur. Ex his decem cum vitello oui fubacta, parum igni friguntur, deinde Sole vel igne ficcantur: adiecto, fi libet, pauco melle, ad Venerem incitandam parantur, alij vt adipes & medullas parant, Syluius. ¶ Pafferis fel pondere *dauic* folutum in *zambacelaio* pondere aurei, virgæ teftibus & inguinibus inungitur, vt vim ad Venerem confirmet, Rafis. ¶ Pafferis fimus à lentigine purgat faciem: quod fi fputo hominis varices illinantur, extirpat eas, Hali. Dolorem dentium ftatim abire tradunt fimo pafferum cum oleo calefacto, & proximę auriculæ infufo. pruritum quidem intolerabilem facit, Plinius. Stomacho exoluto & naufeabundo pafferum ftercus aridum velut polentam, fiue aquam biberint, fiue vinum, infpergito, Archigenes apud Galenum de compof. medic. fec. loc. Pafferis ftercus cum vino potum erectionem facit magnam: cum adipe verò porcino inunctum alopeciam fanat & explet, & carbunculos frangit, Kiranid. Remedijs contra accipitrum & falconum lumbricos aliqui pafferis (aliàs *pafferis Indici* vel *folitarij*: vel, fi is defit, communis) ftercus admifcẽt. Troglitę fimũ vel carnem cum vino aut melle accipitri cõtra morbũ quẽdam dari iu-

dari iubet incertus author Græcus recentior: εἰς συχχαμόμενον ἱέρακα. ¶ Oua passerum in cibo sumpta Venerem augent, Hali & alij. *vide* in *F.*

H.

a. Passer dubij generis nomen, in masc. gen. vsurpari solet. vnde diminutiuum passerculus apud Plautum, Ciceronem & Varronem. Passeres sunt minuta volatilia à paruitate vocata. Verbum στρουθὸς non modo passerem aut struthionem significat, sed & aues alias: quod & nos (Latini) quandoque sequimur: vt Cicero cum dixit, omnibus passeribus insitam à natura voluptatem. hodieq; aues ipsas in commune passeres vocant Hispaniarum vernaculi, Hermolaus. Passeres dici possunt omnes aues minutæ, Syluaticus. ¶ Στρουθὸς oxytonum est, (secundum canonem Eustathio relatum,) Atticè verò penanflectitur Herodiano, vt scribit Aristophanis Scholiastes in Aues. Generis est communis, Eustathius. Στρουθὸς nomen alijs etiam auibus commune est. sed placet magis στρουθοὺς vocari vt plurimum aues illas Homericæ strutho (quarum scilicet Iliados secundo ille meminit) congeneres, Idem. Στρουθία dicuntur omnes minimæ auiculæ: στρουθὸς verò propriè qui (vulgò) τρωγλίτης dicitur, Varinus. Τῶν στρουθίων nomine, auiculas omnes in dumis versantes Galen. ferè intelligit, Longolius. Reperitur & στρουθάριον pro passerculo. Στρουθὸς dicitur ab eo quòd cum furore quodam in libidinem feratur, παρὰ τὸ μετὰ οἴστρου θεῖν (πρὸς τὴν ὀχείαν,) Eustathius. Nicander inter remedia contra aconitum στρουθὸν pro gallina dixit, & contra fungos πάτον στρουθοῖο κατοικάδος pro fimo gallinæ. nam & ὄρνις per excellentiam pro gallina ponitur. Κίχλαι, εἶδος στρουθῶν, Varinus. Legitur & στρουθὸς pro struthione vel struthiocamelo, vt Ἀφεὶθη ἐλεφάντων ἅρματα κ. δ'. συνωρίδες τράγων, ἑξήκοντα. βουβαλίων, ιε. στρουθῶν, ὀκτὼ, citante Eustathio. Στρουθὸν Attici simpliciter pro struthocamelo dicunt, Hesychius. Aliàs verò στρουθοκάμηλοι, μεγάλαι στρουθοὶ, & ἄγριαι στρουθοὶ dicuntur. Vbi de historia plantarum quarto Theophrastus στρουθῶν πτερὰ dixit, ac Theodorus struthorum alas reddidit, auium transferre maluit Plinius: tanquam struthos Græcis quandoque de auitio dicatur, sicuti Latinè passer, Cælius. sed Theophrastus de struthocamelis sensit, non de passeribus. nam Indicas quasdam arbores describens, sic inquit: Ἕτερον δὲ οὗ τὸ φύλλον, τὴν μὲν μορφὴν πρόμηκες, τοῖς τῶν στρουθῶν πτεροῖς ὅμοιον, ἃ παρατίθενται παρὰ τὰ κράνη. Στροῦς, ὁ στροῦθος, καὶ ὄστρειον, Hesychius. Elei passeres vocant δειρίτας, vt Nicander Colophonius ait, Athenæus. Δίγηρες passeres, Hesychius: Varinus penanflectit. Inuenio & δίγηρες, διγῆρες, & δίρηγες pro passeribus apud eosdem. item δρῆες, Macedonum lingua. Ἐλλόποδες & ἐλλοὶ (Hesych. habet ἐλλόπιδας) passeres & hinnuli, ἀπὸ τοῦ ἄλλεσθαι, & catuli serpentis, Hesychius & Varinus. Κιλίας, passer mas, Iidem. Σμάρδικον, στρουθίον, Ijdem. hinc σμαρδικοπῶλαι, qui passeres vendunt.

Etymon & synonyma.

Passer Latinè, & στρουθὸς Græcè nomen est alijs etiam auibus cõmune.

¶ Epitheta. *Arguto passere vernat ager*, Martialis. Leuis passerculus, Varro apud Nonium. Passer saltitans, cantillans, solíuagus, apud Textorem. ¶ Ὠκέες στρουθοὶ, ταχεῖς, εὐπρεπεῖς, κοῦφοι, Hesychius & Varinus.

Epitheta.

¶ Passer ille Catullianus allegoricôs, vt arbitror, obscœniorem quempiam cælat intellectum, quem salua verecundia nequimus enunciare. Quod vt credam, Martialis Epigrammate illo persuadet, cuius hi sunt extremi versiculi: *Da mihi basia, sed Catulliana, Quæ si tot fuerint, quot ille dixit, Donabo tibi passerem Catulli*, Politianus. Strutheum Latinè, vt est apud Festum, à salacitate passeris, membrum virile significat, præcipuè in mimis: vt qui passerem in Martialis & Catulli versibus aliter accipiunt, nihil mihi dixisse videantur: ne quis in ea re Politianum, quia sine authore loquitur, somniasse cauilletur, Hermolaus in Corollario. Dic igitur me tuum passerculum, gallinam, coturnicem, &c. Plautus in Asinar. ¶ Στρουθὸς, homo salax & libidinosus, Hesychius. Στρεῦθος, ὁ λελωβημένος, Suidas. Στρουθὸς' Οἴμοι κακοδαίμων, στρουθὸς ἀνὴρ γίγνεται. Ἐκπτήσεται. ποῦ ποῦ 'στι μοι τὸ δίκτυον; Aristophanes in Vespis. vbi Scholiastes senem, inquit, quia saltat, famulus passerem fieri ait. Idem in Auibus Philocratem τὸν στρούθιον (inquit) si quæ auis occiderit, talentum accipiet. vbi Scholia, Ἄνω εἶπεν ἐκ τῶν ὀρνέων. Στρούθιον δὲ εἶπεν ὡς μῆλον. In eadem fabula Cleocritus quidam traducitur ὡς στρουθόπους, τουτέστι μεγαλόπους, (à struthocameli pedibus fortassis: vel à passerinis per antiphrasin:) ἢ ὡς τὴν ὄψιν στρουθώδης, Scholiastes. Ego struthopoda eum dixerim cui pedes & crura exigua fuerint, vt nostri meisenbeinle: Sic & Plinius: Eudoxus (inquit) author est in meridianis Indiæ, viris plantas esse cubitales: fœminis adeò paruas, vt Struthopodes appellentur. Plautus cruscula todila dixit, citante Festo, cui *todus* est genus auis paruæ. Monstrosi partus in vtero fiunt, vel parte aliqua magnitudine excedente, ὡς τὰ μεγαλοκέφαλα (scilicet τέρατα:) vel deficiente, ὡς τὰ στρουθοκέφαλα, Author Definitionum medicinalium quæ Galeno attribuuntur. habet autem & struthiocamelus quoque caput proportione exiguum. Στρουθίζειν verbum à nomine στρουθὸς, quod est passer, deriuatur, & cantum vilem ædere significat, τὸ ἐντελῶς (aliàs εὐτελῶς, quod placet) πως ᾄδειν, Eustathius. Quæ stridunt potius quàm canant στρουθίζειν Græcè dicuntur, ex passerum voce, Cælius. Στρουθίζειν, τρίζειν, Suidas. Poculum quoddam Persicum στρουθίον dictum Athenæo, à quibusdam struthis (passeribus) denominatum sit non constat, Eustathius. Struthio herbæ folium oleæ est, quod à medicis aureum poculum vocatur. ab hac similitudine potorium quoddam vasculum fortasse struthion appellatum sit, Hermolaus. Strutheum, in mimis præcipuè, vocant obscœnam partem virilem, à salacitate videlicet passeris, (etiamsi *anseris* in codicibus plerisque scriptum est, Hermolaus) quę Gręcè στρουθὸς dicitur, Festus.

Passer Catullianus quid significet.

pro homine libidinoso.

Struthopus.

στρουθοκέφαλα.

Στρουθίζειν.

Poculum Persicum στρουθίον dictum.

Strutheũ membrũ virile.

Passer marinus. ¶ Passer marinus, quem vocat vulgus Struthiocamelum, Festus. Græci στρουθὸν simpliciter pro struthiocamelo ponunt, vt supra ostendi: aliquando ἀγρίαν, vel Λίβυσσαν, vel μεγάλην cognominant. Est & passer marinus piscis, Græcorum ψῆττα.

Struthiũ herba. ¶ Stirpes. Struthium à nostris (vt Plinio) radicula vocatur: spinosa herba, non tamen acanacea: Flos spectabilis æstatibus, sine odore, caule lanuginoso, semen nullum, radix magna, quę conciditur purgãdis lanis, mirum quantum conferens candore mollitiaq́;, &c. Smyrnęa mulier Galena florem hunc nõ struthion, sed strythion vocauit, Hermol. Στρούθιον, radix herbæ lanis eluendis apta, Hesych. Ἐστρουθισμένα Gręcis dicuntur struthio herba repurgata (vellera,) Cælius. Dioscor. ad œsypũ laudat lanas ἀστρουθίστους, hoc est illotas & radicula non curatas. Medicis hodie & orbi nostro, in quo prouenire etiam non puto, struthium ignoratur. Serebatur olim passim. Spõte verò nascitur in Asia Syriaq́;, & trans Euphratem. Hippocrates commendat nascens in Andri insulæ littoribus.

Papaueris genus folia speciẽ passerum repræsentantia habens. ¶ Alterum syluestris papaueris genus *heraclion* vocatur, ab alijs aphron, folijs (si procul intuearis) speciem passerum præsentantibus, semine spumeo. Ex hoc lina splendorem trahunt æstate, Plinius 20.19. Dioscorides huic papaueri folia tribuit σφόδρα μικρὰ, στρουθίῳ ἐοικότα: id est, minima vel breuissima, struthio similia, herbæ videlicet, non passeribus. tribuunt autem quidam struthio herbæ folium oleæ: vt lapsus videatur Plinius. nam Theophrastus quoque de historia plant. 9.13. (vnde & Dioscoridem & Plinium mutuatos apparet,) Papauer Herculanum (inquit, interprete Gaza) folio constat struthi, quo splendorem linteis tribuunt. τὸ φύλλον ἔχουσα οἷον στρούθιον, ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι.

Mala struthia. ¶ Mala struthia, μῆλα στρούθια, στρουθιόμηλα, è cotoneorum genere, minori amplitudine, & serotino prouentu, odoratius vibrant. Aetius verò struthia vocat, quæ magna sint & suauiora, minoriq́; placeant acerbitate. Nominat struthium etiam Macrobius inter malorum genera 3.19. Et Callistruthis, roseo quæ semine ridet, Columella ficuum genera enumerans. codex noster habet *Challistruthis*.

Passerina. ¶ Errant qui passerinam vulgò dictam florem candidum ferentem, anagallida existiment, Hermol. Passarina, inter leucoij nomenclaturas, apud Dioscorid. *Ticedillo*, id est herba passerina, quam ignoro, Syluat. Centumnodia, lingua passerina, Idem.

Lingua passerina. Lingua passerina, vt quidã vocant, genus minus lithospermi, quod in aruis reperitur, radice inutili, Tragus. ¶ Auicen. 2.435. *lasan alasafir*, vel *lesan alhassafir*, (linguam auis interpretantur, Bellunens. linguam passerũ) arborem quandam vocat, quæ Græcis recentioribus *orneoglosson* est. videtur autem fraxinus vel fraxini species, in cuius siliquis medulla inest linguę auis similis, &c. Syluat. c. 703.

Stercus passerum herba. *vsnen* herbam interpretatur stercus passerum, vel herbam *kali*, & c. albam esse aiunt, & pannos ea lauari ac dealbari. quærent diligentiores struthione an papaueri spumoso descriptio eius conueniat. mihi ad struthium potius accedere videtur.

Icones. ¶ Icones. Ægyptij hominem qui ad proprium patronum confugiat, nec eius subleuetur auxilio, monstrare cupientes, passerem & noctuam pingunt. hic enim dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Iidem hominem semine abundantem volentes designare, passerculum pyrgiten pingunt, Idem.

Nomina propria à passere desumpta. ¶ Propria. M. Petronius Passer nominatur apud Varronem de re rust. 3.2. Στρούθας, Struthas satrapæ regij nomen est apud Xenophontem rerum Græcarum lib. 4. ¶ Passer, nomen loci, cuius meminit Martialis: *Non mollis Sinuessa, feruidiq́; Fluctus Passeris, aut superbus Anxur.*

Similia. ¶ *b.* Ilia passeris, Horatius 2. Serm. Σπίζα auiculam passeri similem esse tradunt Hesych. & Varinus: item σπαράσιον. Corydalus passerculus est, similis passerculis quos pyrgitas à turribus, & troglitas ab antris & cauernis appellant, sed maior & cristatus, Aetius. Sirênes supernè specie sunt στρουθῶν, id est passerum, Gyraldus. Ὀψὲ ἔχεις στρουθῷ παρόμοιόν. ἣ ῥά σε Κίρκη Ἐς πτηνὸν μετέθηκε φύσιν κυκεῶνα πιόντα, Distichon Iuliani.

Passer quadrupes. Passerem quadrupedem circa paludes Liberdę oppidi in Lusatia captum, Georgius Fabricius nobis significauit.

¶ *c.* Ἐκολάκευσεν οὐ συμπιέσας τὸ στόμα ὥσπερ πολέμιος, ἀλλὰ τοῖσι στρουθίοισι χανὼν ὅσα ὁμοίως, Comicus quidam apud Eustathium. videtur autem significare quandam alicui assentatam ore non compresso, sed pleno & hiante, vt hiare solent auiculæ. ¶ In Domino confido. quomodo dicitis animæ meæ, auola (de) monte vestro (sicut) passer? Psalmo decimo. Et passer quolibet vadens, Prouerbiorum 26. Factus sum sicut passer solitarius in tecto, Psalmo centesimo secundo. Aristophanes passerum nubem dixit, (στρουθῶν νέφος ἀρθὲν ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸ σπέρμ' αὐτῶν ἀναλέξαι). Illic (in arboribus) passeres (*ziparim*, aues, Munsterus) nidificabunt, Psalmo centesimo tertio. in translatione Hieronymi. Passer inuenit sibi domum, Psalmo octuagesimo tertio. *a.*

¶ *d.* Passer aliquò strepitum magnum faciens volat, ne laqueo venantium capiatur: vnde inquit, Anima nostra sicut passer, &c. Glossa in Psalmum 124. ¶ Τὸ στρουθίον δειλὸν ὄρνεον ὂν ὑπὸ ἀγωνίας ἐλαύνει τὸν ὕπνον, Suidas in Nycticorax.

¶ Passeres duo nonne asse vęneunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Matthæi decimo. Passeres quinq; nonne vęneunt dipondio? Lucæ 12. Καὶ γὰρ πόσῳ χάλλιον ἱκετεύω τρέφειν Ἄνθρωπον ἐς' ἄνθρωπον, ἂν ἔχῃ βίον, Ἢ στρουθὸν, ἢ πίθηκον; Eubulus apud Athenæum. Pestem a milio atque panico sturnorum passerumve agmina scio abigi herba, cuius nomen est ignotum, in quatuor angulis segetis defossa: mirum dictu, vt omnino nulla auis intret, Plinius. Multi ad Milij remedia, rubetam noctu aruo circumferri iubẽt, priusquam sarriatur, defodiq́; in medio inclusam vase fictili. ita nec passerem

nec ver-

nec vermem nocere: ſed eruendam priuſquam metatur, alioqui amarum fieri, Idem.

¶ *h.* Χρυσὸν ὁ θεὸς Ἀρισοδίκῳ τῷ Κυμαίῳ ἱκέτας τοὺς στρουθοὺς αὐτοῦ ἔφη εἶναι, Porphyrius libro quarto de abſtinendo ab animatis.

¶ Apollonius cum Epheſios doceret, oportere eos ſeſe mutuò nutrire atq; nutriri, paſſeres fortè in arbore quadam taciti conſidebant: vnus autem ex ipſis tanquam alicuius rei nuncius vocem emiſit, qua viſus eſt aliquid cæteris prædicere. Eo audito cæteri clamorem tollentes poſt ipſum volarunt. Tunc aliquandiu tacuit Apollonius, ſciens quidem quam ob cauſam paſſeres volitaſſent, nondum tamen auditoribus id enarrans. Vbi verò omnes in ſe conuerſos, & quaſi portentum aliquod admirantes aſpexit, tunc rupto ſilentio ſic eſt locutus: Puer quidam effuſum frumentum in arcam manibus demittens, cum negligenter illud collegiſſet, abijt, multa grana paſſim in angiporto ſparſa relinquens: quę cum paſſer ille inueniſſet, cęteris (vt vidiſtis) nuncians, inuentum cibum communicauit. His verbis permulti commoti, ad hoc viſendum cucurrêre. ipſe verò his qui manſerunt, cœptum ſermonem de communi ſocietate ſeruanda proſequutus eſt. Poſtquam verò qui viſum ierant cum clamore atq; admiratione ſumma reuerſi ſunt: Videtis (inquit Apollonius) quo pacto paſſeres mutuā de ſe curam habeant, quantumq; communi gaudeāt ſocietate, nos autem homines eam colere dedignamur, &c. Philoſtratus lib. 2. de vita Apollon. Draco quidam terribilis octo pullos paſſeris vnà cum matre deuorat, & mox à Ioue in lapidem conuertitur, Iliados ſecundo: quod prodigium Calchas interpretatur, fore vt Græci circa Ilium nouem annis pugnent,) vt draco paſſeres nouem deuorârat,) & decimo demum obtineant. Ex paſſerum numero belli Troiani annos auguratus eſt Calchas, Cicero primo de Diuinat. Et rurſus, Cur autem de paſſerculis coniecturam facit, in quibus nullum erat monſtrum? Sic Apollonius apud Philoſtratum (libro primo de vita Apollonij) ex leæna capta, in cuius ventre cæſo octo catuli reperti erant, annuam & menſium octo futuram prædixit, &c. ¶ Στρουθὸν κρατῶν φεύγοντα, προσδόκα βλάβην, Senarius onirocriticus apud Suidam, id eſt, Paſſerem fugientem ſi comprehenderis, damnum expecta.

Hiſtoria de paſſere alios ad cibum euocante atq; Apollonio eius vocē intelligēte.

Auſpicia.

¶ Paſſer auicula parua eſt, Veneri ſacra, tum propter fœcunditatem eius in tantillo corpore, tum quòd libidinoſa ſit auicula, Euſtathius. Paſſeribus Venerem ſubuehi Sappho cecinit, Cælius. ¶ Qui purificatur, offerat duos paſſeres viuos, Leuit. 14.

Paſſer Veneri ſacer.

¶ Prouerbio celebratur apud Italos paſſerem vetulum non illaqueari. *Paſſaro vecchio non traſe in gaio* vel *gaiola*: vt apud Latinos Annoſa vulpes non capitur laqueo, & Simia non capitur laqueo, in eum qui longa ætate, multaq; rerum experientia eſt callidior quàm vt dolis capi poſſit, Scoppa.

Prouerbium.

Paſſer vetulus non illaqueatur.

DE PASSERE SYLVESTRI PARVO, *ſiue torquato.*

PASSERES quidam in arborum truncis, qui longo ſitu foraminoſi ſunt, nidificant, vitæ quàm domeſtici diuturnioris, corporeq; multò minores. horum colla plumæ candidæ, veluti torques aliqua, circundant. vnde & apud noſtrates nomen inuenêre (Ringelſpatz:) qui per hyemem ferè omnes auolare cōſueuêre. G. Long. Paſſer torquatus non ſolum torque albo à communi paſſere differt, ſed & voce & modo nidificandi. Hoc genus in Germania frequens eſt, ſed apud Anglos rarum, Turnerus. atqui Eberus & Peucerus paſſerem in harundinetis nidificantem, de quo mox priuatim ſcribemus, torque albo inſigniri aiunt. ¶ Hieronymus Tragus paſſerem quendam ſylueſtrem vocat Waldſpatz, id eſt paſſerem ſyluaticum. ¶ Eſt & alius ſylueſtris paſſer maior, quem mox deſcribemus.

DE PASSERIBVS DIVERSIS, QVORVM *ſcriptores Græci meminerunt.*

ACANTHYLLIS, genus eſt paſſeris, Heſychius.

CORYDALVS, κορύδαλος paſſerculus, ſimilis eſt paſſerculis, quos *pyrgitas* à turribus, & *troglitas* ab antris & cauernis appellant, ſed maior & criſtatus. Aëtius in cura colicæ.

HIPPOCAMPTVS, paſſerculus quidam, Idem & Varinus.

PITYLVS, Πίτυλος, auicula quædam ſylueſtris, ὀρνιθάριον ἄγριον, Ijdem.

SPARASION, Σπαράσιον, auis paſſeri ſimilis, ἔνιοι σκίψ, Ijdem.

SPERGVLVS, Σπέργουλος, auicula ſylueſtris, Heſych. & Varin. Ab hac voce corruptum videtur Περγοῦλον, quod ijdem interpretantur ὀρνιθάριον ἄγρει λευκόν.

PASSERES pyrgitæ & troglitæ à Græcis cognominati. nihil opinor à paſſeribus domeſticis differunt. ſolent enim domeſtici paſſeres vel circa domos in cauis ſe abdere & nidificare, vnde troglitę dicuntur: vel altiùs circa turres, vnde pyrgitæ dicti. *vide* ſupra in Paſſere *A.*

PSARIS, Ψάρις, genus eſt paſſeris, Heſychius & Varinus.

DE PASSERE SYLVESTRI MAGNO.

Descriptio.

PASSERIS ſylueſtris(magni, non ſuperiois qui paruus eſt)caro neq; redundans, neq; concoctu difficilis eſt, ſed ſi quæ alia boni ſucci. Teſtatur autem Tragon medicus cerebellum eius proprietate quadam comitialibus auxiliari. Eſt autem paſſer (hic) magnus, terreſtris: neq; in arboribus neq; domibus habitat: verum in ſummis fruticum ſurculis deſidet, voce nimis quàm garriens, (κελαρίζων.) paſcitur autem in triticum hordeumq́; ferentibus agris, & nidum in terra collocat. colore & magnitudine alaudæ ſimilis. hyeme non viſitur. capitur verò maximè noctua, Actuarius libro ſecundo Regalium ſermonum, vt Gybertus Longolius citat enumeratis etiam verbis Græcis. ¶ Paſſerem magnum Actuarij varijs de cauſis Anglorum buntingam, & Germanorum Gerſthammer eſſe ſuſpicor, Turnerus in libro de Auibus. in margine etiam adijcit huic paſſeri mollicipitis apud Ariſtotelem deſcriptionem magna ex parte conuenire. ¶ Paſſer magnus ſolitarius eſt, paulò minor merula, Germanis Gerſthammer/ Eberus & Peucerus.

DE TETRACE PARVA.

TETRACEM autem magnam in Gallinaceo genere deſcripſi. ſed alia tetrax eſt auicula, paſſerum generis, vt mihi videtur, quoniam mentio eius apud authores cum ſpermologo fit & paſſere. magnitudo enim his tribus, ni fallor, ferè eadem, & victus ſimilis, è granis vt plurimum: neq; cantu nobiles ſunt, vt eo nomine à paſſerum vilium auicularum genere eximi debeant. Tetrax auicula eſt à voce dicta, quam oua pariens emittit, (ὅτι τετράζει τὴν φωνήν. ego τετράζειν verbum per onomatopœiam accipio, nec probo illum qui vocem quadruplicem ab hac aue cum peperit ædi reddidit.) Plumis color macularum ſorde varius, perpetuisq; (μεγάλαις γραμμαῖς, lineis magnis) lineis, magnitudine ſpermologi, Hermolaus ex Athenæo: qui colorem tetracis κεραμεοῦν eſſe ait, id eſt ruffum qualis eſt lateris vel teſtæ coctæ, figlinum dixeris. & carpophágon eſſe addit, id eſt frugibus veſci, ex Alexandro Myndio. Athenæus ipſe auiculam minimam eſſe ait. Epicharmus apud Athenæum, Λαμβάνοντα γὰρ ὄρτυγας, στρουθούς τε καὶ κορυδάλους φοινικοειμόνας τέτραγας, σπερματολόγους τε: vbi epitheton φοινικοειμόνας ad alaudas an galeritas referri debeat, dubitari poteſt: & an σπερματολόγους pro aue ſui generis accipiendum, an tanquam epitheton tetragum: vtrunq; enim fieri poteſt. Et rurſus, τέτραγές τε καὶ σπερματολόγοι. ¶ Τετράιον, ὀρνιθάριόν τι, id eſt auicula quædam, Heſych. & Varin. ¶ Apud Ariſtot. τέτριξ ſcribitur, Gaza Græcam vocem reliquit. Alauda & tetrix condenſo frutice prolem muniunt, Ariſtot. Niphus hanc auem eſſe conijcit quæ vulgò *calandrella* vocetur, congenerem alaudæ, magnitudine etiam & colore ſimilem, abſq; apice. Ariſtot. quidem alibi genus alaudæ non criſtatum deſcribens, nullum ei peculiare nomen tribuit, ſed calandrella alterum alaudæ non criſtatæ genus eſt.

Τετράιον. Τέτριξ.

DE SPERMOLOGO PARVO.

SPERMOLOGVS nomine auis alia maior eſt, de genere graculi vel cornicis, de qua ſuperius ſcripſi inter cornices. alia verò auicula exigua, quam ad paſſerum genus referre volui, propter cauſas iam proximè in Tetrace paruo aſſignatas, cui magnitudine confertur ab Alexandro Myndio. Epicharmus pro ſpermologo ſpermatologum dixit, vt citaui in Tetrace. Τότε χρὴ στρουθῶν νέφος ἀρθὲν, Καὶ σπερμολόγων ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸ σπέρμ' αὐτῶν ἀνακάψαι, Ariſtophanes in Auibus. Scholiaſtes ſpermologos auiculas dictas ait διὰ τὸ ὀρύττειν τὰ σπέρματα καὶ ἐσθίειν, (ἀναλέγειν, Suidas) hoc eſt, ab eo quod ſemina in agris eruat & deuoret. Frugilega vermiculos petit, Ariſtot. Spermologum nos ſpicilegam ſiue frugilegam vocare poſſumus: quanquam frugilega (καρποφάγον nimirum) nomen generis eſt, ita victum quærentis apud Ariſtotelem. *Rura* (Italiæ) ipſum paſſerculum vocant ſpicilegam, detrita modò priore ſyllaba, Hermolaus. ¶ Nuper quidam ſpermologum auem ſpecie ſimili monedulæ eſſe ſcripſit, magnitudine tetraci æqualem: ſed is aues diuerſas pro eadem accepit. ¶ Quærendum an ſpermologus ſit genus illud paſſeris, quod vulgò noſtri *emmerizam* vocant, cuius iconem paulò pòſt ponemus. ¶ Eberus & Peucerus picam glandariam noſtram, garrulum ipſi vocant, Græcorum ſpermologum eſſe putant, à quibus ego longè diſſentio. ¶ Gruem Græci géranon vocant quaſi γήρευνον, ab eo quòd terræ ſemina ſcrutetur: & aliter σπερμολόγον, id eſt frugilegam, quòd frugum ſemina quæ humo non obruta fuerint, ab agricolis depaſcatur, Varinus. ego ſpermólogum, potius epitheton gruis eſſe dixerim, quàm ipſam gruem.

¶ Ὀλαγτοί, σπερμολόγοι, καὶ ὀλατοί, Heſychius & Varin. videtur autem ὀλατὸς hæc auis dicta quaſi hordearia, (vt miliariam dicimus.) ὀλὰς enim & οὐλαὶ, hordeum interpretantur. quòd hac fruge paſci gaudeat. Σαρκεῦν, σπερμολόγος, Ijdem. Ariſtophanes in Auibus, auium quædam genera à victu cognominat κοπινοτράγα, alia κριθοτράγα & σπερμολόγα. ¶ Spermologus auis eſt quæ frugibus nocet, quæ & σπερμονόμος dicitur. ab ea ſpermologos vocabant Attici homines (inopes) circa emporia & fora commorantes, & ea quæ de mercibus fortè deciderent (τὰ ἐκ τῶν φορτίων διαπίπτοντα) colligentes. Per tropum etiam

pum etiam ſpermologi dicuntur homines nullius pretij, (nullius ſolidæ doctrinę) qui ex collectitia quadam & paſſim emendicata conſutaq; eruditione gloriam ſibi aucupantur. vnde & verbum σπερμολογεῖν, ἀντὶ τοῦ ἀμεθόδως ἐπὶ μαθήμασιν ἔκ τινων παρακουσμάτων ἀλαζονεύεσθαι, Euſtath. Ἀπερίηθων οὖν καὶ αἱ θέαι καὶ τὰ ἀκροάματα βωμολοχίας καὶ σπερμολογίας πολλῆς γέμοντα, Clemens lib. 10. ϛρωματ.

DE PASSERE TROGLODYTE.

AETIVS libro XI. cap. XI. quod communia remedia aduerſus veſicæ & renum calculos continet: Paſſer troglodytes (inquit) eſt paſſerculus minimus, iuxta ſæpes & muros victum quæritans. eſtq; hoc animalculum omnium auicularũ minimum, ea excepta quæ regulus appellatur. ſimilis eſt autem regulo in multis, præterquam quòd in fronte auricolores pennas non habet. eodem paulò maior eſt, & nigrior, caudamque ſemper ſubrectam, & albo colore retro interpunctam habet. magis item garrulus quàm regulus eſt: & ſanè iuxta ſummum alæ lineamentum cinerei amplius coloris, (ψαρότερος, id eſt magis varij coloris, Wottonus.) breues item volatus facit. Naturalem autem vim aduerſus calculum omnino admiratione dignam habet. Itaq; ſale conditus & crudus in cibo acceptus, morbum perfectè ſanat: & noui adeò quoſdam ob eius vſum nunquam amplius ab affectione vexatos. Conditur autem optimè pennis euulſis, atq; inde largo ſale adobrutus, & poſtquam fuerit areſactus comeditur, & affectionem perfectè ſedat. Melius autem eſt etiam aliter ipſos edere ſi plures contigerint, coctos nimirum, eius præſertim generis quod per hyemẽ vbiq; apparet. Exhibetur autem & alio modo. Paſſerculus non deplumis in ollulam conijcitur, ac deinde operculo addito vritur, animaduerſione aſſidua habita, ne fallaris, quum in cinerem ſit redactus, & (ne) in aërem exhalans per exuſtionem totus conſumatur. conſueuit enim hoc contingere tum ipſi, tum alijs quæ vruntur. quapropter præſtat ollæ operculum non oblinire, vt per interualla quædam operculo ademto vſtionis modum intueamur. Exhibendus eſt autem ſemel omnis vnius paſſerculi vſti cinis per ſe, aut modico phyllo & pipere admixto (καθ' ἑαυτὴν, καὶ μετὰ πεπέρεως καὶ φύλλου συμμέτρου δι' εὐκρατομέλιτος πινομένη ἡ τέφρα, Ægineta) quò ſaporis iucunditate ori commendetur. Vſtus itaq; paſſerculus peregre proficiſcentib. commodus eſt, licetq; melle cocto exceptum in promtu habere. Melior autem mihi videtur condiendi modus. atq; adhuc dictis præſtantior, ſi quis præeuulſis pennis viuum paſſerculum ſale adobruat. quod & ego facio, inquit Philagrius. Arbitror enim & ſanguinis naturam quiddam in ſe complecti, quod minimè vulgariter proſit: cui amplius ſtercoris efficacia accedit, quam exuſtione debiliorem reddi planè credo. Proderit etiam eis qui abundant aſſatos edere integros, ita vt nihil ex eis præter pennas abijciant. ¶ Eadem verò breuius ſcribit Paulus Ægineta lib. 3. c. 45. Troglodytes (inquit) paulò maior eſt regulo, & colore illi ſimilis inter cinereum & viridem, roſtro tenui, &c. mihi hic inter cinereum & viridem color non troglodytæ, ſed regulo tantum conuenire videtur. *Vſus in medicamentis.*

¶ Nihil eſt in Aetij deſcriptione quod non ad amuſſim auiculæ cõueniat, quam Angli *ſepiarium*, Colonienſes aucupes *koelmuſchum* nominant. Vocatur apud Anglos *an hedge ſparrow*, hoc eſt paſſer ſepiarius, & *a dike ſmouler*, hoc eſt, in ſepibus deliteſcens. Vulgus Colonienſe hunc paſſerem ein Graßmuſch (noſtri curucam vel atricapillam hoc vocabulo nominant) appellat. verum peritiores quiq; aucupes ein Koelmuſch / (noſtri parum minorem capite atro, alij maiorem Kolmeiß / vel Kolmuſch appellant, (hoc eſt paſſerẽ in foraminibus vel cauernis degentẽ, nuncupant. Hic Germanos monitos volo, quum duæ ſint aues, graſmuchi ſua lingua vocatæ, illam ſolã eſſe troglodyten, quæ per totũ annum regulo ſimilis cernitur: & non illam quæ circa fauces plumoſa ineunte ſtatim hyeme diſcedit. Nidum huius paſſeris ſemel humi factum inter vrticas vidi: & pullos antequam volare poſſunt, relicto nido, inter herbas fruticeſq; reptitantes, ſæpius obſeruaui. Vermibus paſcitur, & paulò ante veſperum ſolet impenſiùs ſtrepere, & omniũ ferè auium poſtrema ad ſomnum ſe recipit, Turnerus. Currucam in cuius nido cuculus parit, conijcimus eſſe Anglicè dictum paſſerem ſæpium, *an hedge ſparowe*, Eliota. *Hæc auis quomodo à Germanis & Anglis vocetur.*

¶ Troglodyten eſſe credo hunc quem Germanorum vulgus regulum vocat, ſæpibus obuolantem crebrò, vnde & Zaunſchlüpfflin cognomento appellant. Siquidem huic ipſi deſcriptio Aetij perbellè congruit: & doctiſſimus Tanſtetterus Collimitius remedium ex troglodyte ad hunc modum, quem Aetius præſcripſit, comperit & expertus eſt in aliquot calculoſis, efficaciſſimum, Io. Agricola Ammonius. Audiui & ipſe à fide digno homine, qui nonnullos feliciter remedio ex hac auicula vſos mihi aſſerebat. Quomodo autem quæuis auis aut aliud quoduis animal rectè ad medicinam vti debeat, ſcripſimus in Alauda G. Recentiores quidam medici, & Arabes, vel eorum interpretes po- *Curruca à quibuſdam eſſe creditur. Ab alijs regulus.*

tius,pro troglodyte paſſere caudatremulam ineptè interpretantur,& nomine corrupto tanquam Arabico *tragulidunten* appellant. Auicenna *ſafarahun*,alij *ſafurion*:& remedium aduerſus calculum ex caudatremula parãt,vt copioſius in Motacilla ſcripſi. *Safarahun* eſt auis(parua,Bellunenſis)ſic dicta in Francia, Auicenna lib. 2.cap.659.

Troglodytes vnde dicta ſit hæc auis. Nomina eiuſdem apud varias gentes.

¶ Troglodytes auis,τρωγλοδύτης,nomen habet a ſubeundis *troglis*, id eſt cauernis,vt & Troglodytæ populi.trogites verò,vulgò apud recentiores Græcos dictus,paſſer communis domeſticus eſt.Et quoniam paſſer troglodytes auicularum minima eſt,ac regulo ſimilis, multi populi regulum appellarunt.Itali *reatin*,*riatino*:circa Verbanum lacum *aryotin*.circa Florentiam *fiorrancio*,id eſt flos calendulę (niſi hic fortè verus regulus eſt,qui aurei calendulæ floris colorem maculis vtrinq; in vertice refert.) Scoppa Grammaticus Italus regaliolum interpretatur *reillo*, & *ſcricciola*,quæ nómina ad troglodyten pertinere puto,*vide* in Regulo. *Perchia chagia* Siculis eſt auicula minor paſſere,ſæpes perforãs,inde nomen,non alia puto quàm troglodytes. ¶ Gallis *roy*.alibi *beurichon*, alibi *farfonte*. Normannis *rebetre*, quaſi *roybetre*. Sabaudis *roy des oiſeaux*,*roytolat*,*rezeto*,*redoyell*:& alibi *conta faſona*,quòd ſaltitando videatur numerare faſciculos. ¶ Germanis Zunſchlipfle,in Saxonia Thurnkönick/Schnykünig / Zunkünig.circa Roſtochium Neſſelkünig/Winterküninck. alicubi Meußkönig,& Dumeling.id eſt *pollicaris* à paruitate.Flandricè Kuningſen. ¶ Anglis *Wren*. ¶ Polonis *krolik*. ¶ Turcis *bilbil*. ¶ Eberus & Peucer. trochilũ interpretãtur,ein Zaunköning/Schneeköng / qui troglodytes noſter eſt,(ſed trochilus idẽ qui regulus eſt,à troglodyte diuerſus.)Paſſerem verò troglodyten paſſerculi genus faciunt,qui Germanicè nominetur Baumſperlingk, vel Moßſperlingk,id eſt paſſerculus arborum vel paluſtris.in arborum(inquiunt)cauitatibus nidificat,ſupernè fuſcus,ſed varius & tranſuerſis albis lineis diſtinctus,infernè cæſius,vertice purpureo,ſub collo nigris candidisq; maculis eleganter variatus.

De eiuſdẽ nidificatione, cibo, cantu, & partu.

¶ Paſſerculus troglodytes noſter iuxta parietes domuum & ſæpes nidulum è muſco ſtruit, plumis etiam impoſitis. *Vide* infrà in Reguli nidificatione ex Turnero. Araneas venatur. Mira eius in cantu ſuauitas,ſed ali non poteſt. Maio præcipuè cantillat, vt ferunt. ¶ Regulus bis anno parit,circiter nouem oua vno tempore, Albertus. videtur autem reguli nomine paſſerem troglodytem intelligere.

Remedia ex eadem.

¶ Antidotus ad difficultatem & ſtillicidium vrinæ mirifica: Paſſerculum quem troglodyten nominant(Græcè σιλιπιπίδα ſcribitur, voce haud dubiè barbara.intelligit autem paſſerem troglodyten, Fuchſius. *vide* an Græcum nomen corruptum ſit pro σισοπυγίδα, quod nomen motacillam ſignificat, quam recentiores ad idem remedium pro troglodyte accipiunt)integrum cremato, & ſumpto cinere ac tenuiter contrito bibendum ex mero dato, quantitate cochlearij,(minoris,quod pendet drachmam vnam, Fuchſius.) Si autem volueris admiſceto etiam farinæ prædictarum cicadarum quartam cochlearij partem,& ieiuno ex vino præbeto, Nicolaus Myrepſus antidoto 60. ¶ Aetius cam præſcripſiſſet remedium efficax ciendæ Veneri,nempe vt paſſer troglodytes dictus in cibo acciperetur, ſubdit: Verũ his qui frequentius & ſupra quàm conuenit inde coëunt, vrinam capræ bibendam præbe. Cerebellum paſſerum in antidotum diaſatyrion alteram,numero 66.apud Nic.Myrepſum recipitur:& rurſus in aliam numero 68. cerebellum ſimul & oua.hæc quidem apud Æginetam lib.7.etiam in vnguentum entaticon immiſcentur.

Fabulæ de troglodyte.

¶ Narrant quidam(ex Italis)de hac auicula,deplumatam quoq; ligno (veruculo) infixam ad ignem,paulatim aliquoties per ſe conuerti. Albertus hoc de regulo ſcribit. ¶ Galli fabulantur troglodyten in feſto trium magorum,omnes quos eo anno educauerit pullos congregare, & cum eis cantillare. addunt,regem eſſe auium,quoniam cum conueniſſet inter aues vt rex eſſet quæ altiſſimè volaſſet,hæc aquilæ tergo clam inſidens,cũ illa iam defeſſa altius volare non poſſet,paulò ſublimius euolârit,regno quod viribus nequibat arte ſibi comparato. Hoc alij de regulo ſcribunt,vt infra recitabo. ¶ Τρωγλοδυτεῖν verbum cauernas ſubire ſignificat.

Prognoſtica.

¶ Angli hanc auiculam (troglodyten) vulgò aiunt eſſe fœminam,& marẽ eius rubeculã eſſe,quod falſum eſt. Vtraq; imminentem pluuiam voce prædicit. ¶ Troglodytæ Herodoto populi ſunt Æthiopiæ.

DE PASSERIBVS QVIBVSDAM, ILLIS PRÆSERtim *quorum nomina Germanica tantum nobis cognita ſunt. Et primum de paſſere harundinario.*

Scœniclos ſeu Iunco an paſſer ſit harundinarius.

SCOENICLOS auis Ariſtoteli eſt(quam Gaza iunconem vertit,)quæ ad ripas lacuum & fluminum victitat,& caudam frequenter motitat,turdo minor. Turnerus, Ego(inquit)quum nullam aliam auem nouerim iuncis & harundinibus inſidentem,)atqui hoc Ariſtot.non ſcribit, ſed ex etymologia probabile eſt,(præter Anglorum paſſerem harundinarium, Anglicè *a rede ſparrow*,) illum iunconem eſſe iudico. Auis eſt parua, paſſere paulò minor,cauda longiuſcula, & capite nigro, cætera fuſca, Hæc ille.nominat autem Germanicè etiam alio nomine ein Reydtmüß.quem parum paluſtrem eſſe conijcio,de quo ſupra priuatim ſcripſi. De iuncone ſupra poſt iſpidæ hiſtoriam egimus.

Paſſer aquaticus.

¶ Paſſer aquaticus

ticus in harundinetis nidificat domestico cætera similis, nisi quòd collum albus cingit torques, Rhorsperling/ Eberus & Peucerus. nos de passere torquato supra priuatim scripsimus. Auis Rhorspåtzle etiam Hier. Tragus meminit. Vocatur & à nostris Rhorspar/ minor passere, ventre fusco, torque albo, &c. Circa Argentoratum aliud passeris genus Rhorgytz/ vel Rhorgeutz dicitur, in quo (vt pictura loquitur) venter albus est, pectus cinereum, mentum nigrum, vt & vertex & pars circa oculos, sed non contigua. hæc enim figlini coloris est, vt alæ etiam, sed nigris maculis variantibus. longiores earum pennæ prorsus nigræ sunt. dorsum fuscum, partim cinereum. cauda partim nigricat, partim obscurè testacei coloris est. crura rosea. retro oculos & in parte colli albus est color. nostri aucupes vocant Wydenspatz/ id est passerem salicum, autumno in frutetis reperitur. ¶ Calamodyten auem cedri folium perdit, Ælianus. apparet autem ex etymologia hoc quoque nomen passeris esse vel alterius auis inter arundines degentis.

Passer aquaticus.

Calamodytes.

DE PRVNELLA.

PRVNELLAS aucupes nostri vocant auiculas (*prunellen*) à colore qui obscurè ruffus est, vel figlinus saturatus. quidam linarijs eas comparant, alij passeribus, quibus minores sint, colore simili ferè. canoras esse audio, & cantillare instar troglodytæ passerculi, nunquam auolare. ali à quibusdam in caueis propter cantum. Crura rosea sunt. color circa collum & pectus ad cæruleum inclinans, in ventre dilutior. retro oculos macula figlina, rostrum nigrum.

DE EMBERIZA FLAVA ET ALBA.

Icon hæc Emberizæ flauæ est.

DE passere spermologo paulò antè scripsi: idem verò aliquando mihi visum est hoc genus, quod nostri Embritz/ vel Emmeritz appellant, alij Emmering/ vel Emmerling. Circa Rostochium Gålgensiken. In Brabantia Jasine, à colore flauo, qui Gallis est *iaune*. Alibi Gilbling/ vt in Brisgoia Heluetiæ Gilberschen/ vel Gilwertsch/ ab eodem colore. Circa Claronã Kornuogel/ ab eo quòd granis frumenti pascitur. Alicubi Geelgorst/ (in Germania inferiore puto.) Galgulum aliqui esse putant Germanorũ Emmerling/ (vt Ge. Agricola, qui cum aspiratione scribit Hemmerling:) alij Widewol vulgò dictam auem (id est oriolum) nos eam esse conijcimus cui vulgare nomen Geelgorst/ Eberus & Peucerus. Iidem lagopodem interpretantur Emmerling/ Goldammer. Ego eandem auem ab alijs Germanis Emmerling/ ab alijs Geelgorst appellari existimo. Gyb. Longolius chloreum interpretatur Geelgörß. ¶ Turnerus auem Geelgorst/ Anglicè vocari scribit *a yelowham, a yowlring:* & eandem Aristotelis chloreum vel luteum luteámve esse suspicatur. ¶ Italica nomina varia esse audio, nempe *cia megliarina, verzerot, paierizo:* & circa Bellinzonam *spaiarda.* ¶ Gallica *bruyan, verdun, verdrier, verdereule, verdere.* ¶ Illyrij, ni fallor, *strnad* appellant.

¶ *Gelgorsta* auicula Turnero passere paulò maior est. maris pectus & venter lutea sunt. fœminæ verò pectus luteum, & venter pallidus est. in capite, dorso, & alis, pennis fuscis luteæ intermiscentur. Rostrum vtrique firmum & breue, in quo tuberculum quoddam dentem mentiens, reperias, præter vermes, hordeo & auena libenter vescitur. Cauda huius auiculæ longiuscula est, & frequenter motitans, Hęc Turnerus. conuenit autem hæc descriptio emmerizæ nostræ: quam alij etiam Goldhammer vocant, quasi aureolam dicas, à colore. ¶ Hyeme hanc auem in stercoribus equinis alimentum quærere audio. Turmatim volitant, vt passeres, circa villas, horrea & stabula. vescitur enim granis hordei, tritici, pane, &c. Includitur à quibusdam caueis ad cantum. ¶ Apud nos plerunq; inueniuntur cuculi in nidis auicularum, grasemuschæ (id est curucæ:) & citrinæ cuiusdam auis quam alij gursam, ame-

Gelgorsta.

Gurſa vel Ameringa. ringam vocant, Albertus. Hinc natum eſt prouerbium de homine beneficijs ingrato, Du lohneſt mir wie der Guckauch dem Gorſe/ (alij ſcribunt, wie dem Guchauch die Gorſe:) Eam mihi mercedem reddis quam cuculus ameringæ nutrici. Genera vinconum (carduelium) & auis Gurſe dicta, animal nullum attingunt: edunt verò ſemina ſpinarum albarum & roſarum, & herbarum, & maximè ſemen papaueris & lappæ, & huiuſmodi, Albertus.

Emmerling vel Goldammer *Argentinenſis.* ¶ Eberus & Peucerus auem Germanicè dictam Emmerling/ eandem alio nomine Goldammer appellant. alij Gollammer ſcribunt, alij Gaulammer/ quo nomine miſſa ad me Argentorato effigies à noſtra emmeriza vel emmerlinga differre videtur. eſt enim roſtro, colore, & reliqua ſpecie diſsimili. natura verò, vt conijcio, ſimili. volat enim cateruatim, auenæ & aliarum frugum ſeminibus paſcitur. nidificat inter fruteta, & terna vel quaterna oua parit. Tota pars ſupina flauet, ſuperior nigricat, per alas medias & dorſum medium ruffa eſt.

DE EMBERIZA ALBA.

EMBERIZA alba quæ mihi demõſtrata eſt media hyeme apud nos capta, (ein wyſſe Emberitz.) maior eſt ſuperiore, roſtro breui, latiuſculo, flaui nihil habet, colore ſimilis alaudæ, alioqui diſsimilis, ventre albicante, à quo etiam albam cognominauimus. In ſuperiore roſtri parte retro mucronem tuberculum intus conſpicitur. Digiti fuſci ſunt, crura album & puniceum colores mixtos præ ſe ferunt. ¶ Italis *cia montanina* vocatur, vt audio. ¶ Quærendum an hic ſit paſſer magnus, de quo ſupra ſcripſimus.

DE

DE EMBERIZA PRATENSI.

EMBERIZAM pratensem voco, quam aucupes nostri Wisemmertz à pratis in quibus versari solet, appellant. hæc, vt pictura indicat, colore est testaceo seu figlino, cruribus, pectore, ventre, alis, & cauda media: vtrinq; enim in ea nigræ sunt pennæ. Dorsum quoq; nigricat. & in alis superiùs maculæ nigræ sunt subrotundæ: inferiùs verò margines pennarum secũdum longitudinem nigricant. rostrum fuscum, vertex niger. infra quem vtrinq; macula albicans retrorsum tendit: tum rursus aliæ duæ nigræ & albicantes per interualla sequuntur. Hanc auem circa lacum Verbanum *ceppa* vocant.

DE PASSERE MVSCATO.

India mittit muscatum passerem, quem qui volantem viderit, tum ob celeritatem, tum ob paruitatem, crabronem aut vespam iure existimet. pennis aureis viridibusq;, alijsq; versicolorib. ornatur, magnitudo ape paulò maior. rostro velut acus est tenuissima. totus cum nido grana tritici XXIIII. vix pondere æquat. hunc è cotto conficit. audax est, & nidum petentibus oculos inuadit, celeritate & paruitate tutior. Constat itaq; auem hanc tenuissimæ esse substantiæ, calidamq;, ob id & audacem. nam cùm rostrum, pedes, linguam, alas, viscera, plumam, vngulas, cerebrumq; habeat, tum alia multa, subtilẽ substantiam illius, ac bene elaboratam esse oportuit, atq; vt reor hæc est auium omnium minima, Cardanus. Coniecerim ego muscatum dictum, quòd instar muscæ ferè sit, paulò maior scilicet ape.

DE PASSERE STVLTO.

AVIVM solertissima in India habitat, quam stultum vocant passerem, contrario sensu. Nigra est auis, intermicantibus pennis albis in collo, turdi magnitudine. quæ aduersus caudatas simias, quarum ibi numerus est incredibilis, hoc modo se munit, vt nec homo tot commoda aduersus periculum inuenire queat. Eligit primò arborem excelsam, ac spinis obsitam, vt metu terreatur ob altitudinem, & à spinis arceatur ob incõmodum. Ramis huius arboris maximè aculeatis suspendit nidũ prædurum, ne frangi ab inimico possit: instruit aditum angustum, vt hostis arceatur, ipsa sola possit ingredi: latum in imo, vt commodè cum pullis degere possit, tum maximè quòd in eodem excrementa illorũ colligere cogitur, nullo exitu patente alio quàm per quem in suprema parte est ingressus. Verum quia hostẽ vti nouit manu non secus quàm hominem, nidi longitudinẽ ad quatuor palmos extendit, vt cùm manum immiserit etiam procul absit ab imo, atq; ea ratione oua vel pullos qui intus latent tueatur, Cardanus.

Passer stultus contrario sensu dicitur propter solertiam eius.

DE ALIIS PASSERIBVS QVIBVSDAM, PRÆ-
sertim quorum Italica tenemus nomina, de antiquis Latinis aut Græcis dubitamus.

DE passere solitario, supra post merulam scripsimus. Italis vulgò *passara solitaria* dicitur. Remedijs contra lumbricos accipitrum & falconum, aliqui passerum stercus admiscent: alij PASSERIS Indici vel solitarij, vel si is desit, communis.

Passer solitarius.

Tyrãnus. TYRANNVM auiculam Auicenna & Albertus inter passeres numerant. nos (Itali) vulgò *vessiuillum* nuncupamus, Niphus.

Passarinus. PASSARINVM Italicè vocant passerculum capite coloris ruffi vel spadicei. idem fortè est, qui alibi *passorono* dicitur. Est & *passara montanina*, id est montanus passer quidam apud Italos dictus: & *passara valina*, à vallibus nisi fallor.

Boarina. BOARINA vel *buorino* apud Italos auis est æqualis regulo, vt audio, dorso eodem colore quo rubecula.

Pagolino. PAGOLINO apud eosdem vocatur auicula mirabilis, magnitudine & colore passeris, nisi quòd caput eius magis inclinat ad colorem quem Itali *pauonaceum* vocant. & rostrum eius est instar nerui subtilis, qui tractus extenditur, remissus contrahitur, vt ligulæ è corio subtiles & molles, res fermè incredibilis, cuius etiam Aluigus Pulcius meminit in libro Morgante inscripto Italicè.

DE PAVONE.

A.

PAVO auis, etiam pauus dicitur, & fœm. gen. paua. Hebraicè *tuk*, תוך, quamuis eam vocem aliqui simiam interpretantur. *vide* in Cercopitheco. *Ranan*, רנן, aliàs verbum est, & cantare ac vociferari significat: aliàs nomen, quod pauonem interpretantur, alij struthionem vel lusciniam. *vide* in Gallo syluestri. Similiter *neelasa*, נעלסה, vocem Hebraicam alij pauonem, alij gallum ferum transferunt, alij struthionem: de qua itidem plura scripsimus in Gallo syluestri. R. Kimhi Iob 39. *neelasa exponit* טווס, *taos*, quod est pauo. *Hoben*, הובן vel הבן, Ezech. 27. vnde pluralis num. *hobanim*. D. Kimhi super huius vocis significatione varias opiniones recenset. Sunt qui animal putant ex cuius ossibus conficiuntur opera,

pera, vt ex ebore. (Munſterus aliquos elephantem interpretari ſcribit.) Syrus interpres reddit *tauaſin*, טווסין, pauones. Magiſtri quoq; Thalmudici, טווסא, *tauaſa*, pauonem vocant, vt Arabica lingua, teſte Kimhi, *tauas*, טאוס, nimirum voce mutuo accepta à Græco ταώς. Alij lignum intelligunt quod vocant הבנים, *ebenum* nimirum. LXX. εἰσαγομένοις. Rectius Kimhi in Ezechiele lignũ dicit, quod Arabicè vocatur *abnus*, אבנוס: & Hieronymus ligna ebeni ex India, quæ nigri coloris pretioſiſſima ſint. ¶ Vt pauo vel pauus Latinis, ſic Græcis ταὼς vel ταὸς dicitur. *vide* infra in *H. a.* Vulgò hodie παγόνι, vel παγώνη. ¶ Italicè *pauon, pauone, pagone*, fœmina priuatim *pauoneſſa*. ¶ Hiſpanicè *pauón*. ¶ Gallicè *paon*. ¶ Germanicè Pfaw / fœmina Pfäwin. Flandricè Pauw. Saxonicè Pagelun. ¶ Anglicè *apecok*. ¶ Illyricè Paw.

B.

Pauo rara olim auis fuit, vt Antiphanes & Eubulus indicant, noſtro verò tempore ita abundant *Pauones*
Romæ, vt vel coturnicibus nihilo rariores ſint, Athenæus. Theophraſtus tradit inuectitios eſſe in Aſia *olim rari*,
pauones, Plinius. Pauo ex Barbaris ad Græcos exportatus eſſe dicitur, Ælianus. In India omnium *nunc fre-*
maximi qui vbiq; ſunt pauones naſcuntur, Ælianus. Pauonum greges agreſtes tranſmarini eſſe dicũ- *quentes.*
tur in inſulis Sami in luco Iunonis. item in Planaſia inſula M. Piſonis, Varro. Pauus è Samo præſtanti- *Vbi potiſ-*
or eſt, Gellius lib. 7. Paui Iunoni ſacri ſunt, vt ſcribit Menodotus Samius in deſcriptione templi Samię *ſimum re-*
Iunonis: & forte (inquit) in Samo primum & nati & educati ſunt, ac inde in alia loca diſtributi, vt reci- *periãtur.*
tat Athenæus. Babylonia pauones plurimos colore vario diſtinctos nutrit, Diodorus: tanquam illic maior pulchriorq; eorum varietas ſit quàm alibi, vt Cælius accipit. Clemens in Pædagogo homines
guloſos pauonem Medum celebrare ſcribit. ¶ Pauo auis varia eſt toto genere, Ariſtot. Colores (va- *Deſcri-*
rios) incipit fundere in trimatu, Plinius & Ælian. Albos pauones duos vidi: vnum in Vaſconia. alterum *ptio colo-*
in hac vrbe qui extat etiam, Scaliger. Pauonis pennæ magnum quidem ornamentum habent, ſed is ſi- *ris & par*
ne corpore exiſtit, Ælian. Auis eſt pulcherrima, & pulchritudinis ſtudioſa, Author de nat. rerum. Pa- *tium.*
uoni natura formæ è volucribus dedit palmam, Varro. ¶ Pauonis apicem crinitæ arbuſculæ conſtituunt, Plinius. Auis eſt paruo capite, & quaſi ſerpentino, & longis pennis coronato, ruffo, Albertus. Pluma ei in capite inſtar coronæ vel potius criſtæ, Author de nat. rerum. Collum longum, ſapphiri colore, Idem & Albertus. Pauonum ceruix, quoties aliquò deflectitur, nitet, Seneca lib. 1. nat. quæſt. Pectus quoque colore ſapphiri eſt, lucidum. alæ ruffæ: dorſum cinereum, ad ruborem declinans, Albertus. Pedes fiſſi, Ariſtot. apud Athen. Aues non volaces, vt pauones, gallinæ, vropygium (caudam pennis conditam) ineptum habent, (non aptum flecti qua parte cum cute coaleſcit,) Ariſtot. Cauda pauoni ad ornatum data eſt, Cicero 3. de finibus. Cauda mari eſt longa, pennis plumoſis, & in fine pennarum habet orbes ex viridi quaſi chryſolithi ſplendore, & auri & ſapphiri coloribus diſtinctos, Albertus. *Caudaq; pauonis larga cum luce repleta eſt, Conſimili mutat ratione obuerſa colores: Qui quoniam quodam gignuntur luminis ictu, Scire licet ſine eo fieri non poſſe putandum*, Lucret. lib. 2. *Miraris quoties gemmanteis explicat alas? Et potes hunc ſæuo tradere dure coco*, Martialis. Pauonis caudæ pennarum oculos & gemmãtes colores Plinius dixit, *vide* in *D.* Nullam auem pulchriorem pauone noſtro fingere naturam poſſe credam, niſi cùm videro, tot oculis in cauda tam longa atq; denſa plumis, tanta colorum varietate, tanto nitore, tam ſelectis etiam colorum generibus, vt album ac nigrum, quorum vnus per ſe triſtis eſt, alter reliquos alios obſcurat, colores deuitentur, Cardanus.

¶ Gyb. Longolius ſcribit ſe pauones albos aliquando tanquam rem raram admiratum Coloniæ, *De pauo-*
poſtea verò frequentiores illos factos eſſe: aduectos primum à mercatoribus è Nortwegia. Nam cum *nib. albis.*
ſpectaculi cauſa (inquit) pauones varij à noſtris eſſent in regionem iſtam inuecti, primò genti fuêre miraculo, numero deinde per ſeminium aucto, cùm penitius in frigidiora loca commearent, iamq; matres in ipſo vêre ouis incubantes niuoſa illa montium iuga perpetuò ob oculos viderent, ex ouis iam animatis albos pullos excluſerunt. Produnt nonnulli & in animalibus alba naſci, ex genitoribus alba imaginantibus, ſicuti relatum de pauonibus eſt, Cælius. Inueniuntur in locis humidis & frigidis albi pauones, qui dictos (caudæ) colores quaſi per pannum albũ præferunt, Albertus. In Medera inſula paui quàm plurimi ſylueſtres ſunt, colore ad albedinẽ inclinato, Aloyſius Cadamuſtus. Curiana regio noui orbis pauones habet, ſed non pictos aut verſicolores. diſcrepat à fœmina parũ maſculus, Pet. Martyr.

C.

Pauo etiam, vt pleræq; volucres, à ſua voce dictus eſt, Varro. Pupillat pauo, Author Philomelæ. *De pauo-*
¶ Pauo cum ad libidinem extimulatur, ſemetipſum velut mirantem caudæ gemmantibus pinnis pro- *nis voce.*
tegit: idq; cum facit rotare dicitur, Columella. Gemmantes ſuas pinnas ipſe miratur, illis ſemetipſum *Pennarũ*
protegens quum rotari dicitur, Cælius. *vide* infra in *D.* ¶ Pauo (mas, vt quidam addunt) amittit pen- *rotatione.*
nas cum primis arborum frondibus: recipit cum germine earundem, Ariſtoteles. Cauda annuis vici- *Earundẽ*
bus amiſſa pudibundus quærit latebram, donec renaſcatur, Plinius. Colores varios fundere incipit in *amiſſione.*
(à) trimatu, Idem. Ariſtot. & Ælian. ¶ Pauo eſt ποιολόγος, hoc eſt gramine victitat, Ariſtot. apud Athe-
næum. De pauonũ tum adultiorum tum pullorũ cibo, leges infrà in *E.* ¶ Λίνον δὲ ταὼς τοῖς πτεροῖς βύσσας *Cibo.*
φέρει, Philes loquẽs de auibus quibuſdam quæ res diuerſas vel edunt, vel in nido imponunt. ¶ Coeunt

Coitu. vêre, Ariſtot. Pauo çum calcat,(coit)clamat:& poſtquam coierit in poſteriôra recedit.ſolum autem vêre calcat, Kiranid. Pauones ab idibus Februarijs calere incipiunt, Palladius. Pauonem & alias quaſdam aues quidam falſò concipere ſine coitu putant, Albertus. Mares ſinguli quinis ſufficiunt coniugibus,&c. Plura de partu & incubatione eorum, leges infrà in *E.* *Partu.* ¶ Partus breui à coitu agitur, Ariſtot. Semel tantummodo anno parit oua duodecim, aut paulò pauciora, nec continuatis diebus, ſed binis ternisve interpoſitis. primiparæ octona maximè ædunt, Idem. Irrita & ſubuentanea oua pauones etiam nonnunquam pariunt vt gallinæ, Idem, Ælian. & Plinius. Pariunt maximè à trimatu, Idem. Pauo primo anno vnum aut alterum ouum parit, ſequenti quaterna quináve, cæteris duodena, non amplius: intermittens binos dies ternósve: & ter anno, ſi gallinis ſubijciantur incubanda. *Ouorũ excluſione.* ¶ Excludit pauo diebus tricenis, aut paulò tardius, Ariſtot. Partus excluditur diebus ter nouenis, aut tardius triceſimo, Plin. Pauonis & anſeris oua ad viceſimam nonam diem excluduntur, Florentinus. Ter ſeptenis diebus opus eſt gallinaceo generi. at pauonino & anſerino paulò amplius ter nouenis. quæ ſi quando fuerint ſupponenda gallinis, prius eas incubare decem diebus alienigenis patientur. Tum demum ſui generis quatuor oua, nec plura quàm quinq; fouenda recipient. ſed & hæc quàm maxima. nam ex puſillis aues minutæ naſcuntur, Columella, & partim Varro. Gallinis ſubijciunt incubanda oua pauonia: quoniam mas dum fœmina incubat, aduolans ea frangat, quam ob cauſam & ſylueſtres nonnullæ aues pariunt fugientes marem, & incubant. Subijciuntur maximè bina cum plura ſuo incubitu nequeant aperire. curaq; adhibetur vt cibus aſſit, ne deſiderio eius diſcedens gallina, intermittat fouendi operam, Ariſtot. Mares oua frangunt deſiderio incubantium. quapropter noctu & in latebris pariunt, aut in excelſo cubantes: & niſi molli ſtrato excepta franguntur. *Vitæ longitudine.* ¶ Mortui paui caro nec marceſcit, nec fœtet, ſed manet tanquam condita aromatibus, Kiranides. ¶ Pauo viuit annos vigintiquinq;, Ariſtot. ¶ Pullus paui ſi totus madeſcat & polluatur, aliquando perit, Albertus.

D.

De eiuſdẽ pulcritudine ſuiq; admiratione. Inter alites (id eſt magnas aues) pauonum genus reliquas præcedit, cum forma, tum intellectu eius & gloria. Gemmantes laudatus expandit (cum iactatione, Platina) colores aduerſo maximè Sole, quia ſic fulgentius radiant. Simul vmbræ quoſdam repercuſſus cæteris qui in opaco clariùs micant, conchata quærit cauda: omnesq; in aceruum contrahit pennarum, quos ſpectari gaudet oculos, Plinius. Formam ipſe ſuam pauo miratur, & ſi quis formoſum appellauerit, mox floridas & auricomas pennas expandit, & veluti pratum floribus refertum erigens oſtentat, & oculis ipſe luſtrans in orbem circunducit. Adeò cauda ei tanquam ſtellata nitet: ac ſi quis eum laudauerit de pulchritudine, ambitioſius ſe geret: ſi verò reprehenderit, cauda recondita quaſi calumniatorem odio ſibi eſſe teſtabitur, Oppianus. Erecto pennarum flabello ſeipſum miratur, Textor. *Pandentemq; alas caudamq; ad terga rotantem Pauonem ſpectare.* Triſtatur ſuis pedibus pauo, cauda gloriatur, Petrus Aponenſis. Caudam laudatus extendit, & ſi pedum deformitatem viderit, mox deponit. Quòd ſi à tacito ſpectetur, pennas omnes quas ſpectari gaudet, contractis oculis abſcondit. Nocte experrectus, cum ſe in tenebris conſtitutum intueri non poteſt, clamans pauidè, ſuam pulchritudinem amiſiſſe ſe putat, Author de nat. rerum. Sentit pauo pulchritudinem ſuam, exclamatq; dum pedes intuetur, deformitatẽ eorum aſpernatus, caudamq; in rotam erigit, exponitq; Soli vt pulcrior videatur, gaudetq; hominũ admiratione qui illam intuentur: ob id vſq; ad laſſitudinem eam continet, Cardanus. Hoc quod Cardanus ſcribit quòd conſpectis cruribus vociferetur, irridet Scaliger ac anicularum fabellas eſſe ait. Quis enim hoc, inquit, palam fecit? Quoties ipſe ſibi crura obtuetur. quare non ſemper, ſed aliquando luget inuiſum à natura decus. Quoties euenit ei vt paſcatur, nec crura conſpiciat ſua? &c. At ei ſpectaculo cum ſit à primis aſſuetus annis, quid noui patitur in veteri memoria? Hactenus Scaliger. Pauo ſe non ignorat ex auibus formoſiſſimum eſſe, verum etiam vbi formæ ſita ſit pulchritudo, præclarè tenet, atq; ea elatus & ceruiculam iactat: & ex pennis, quæ ei non mediocre ornamentũ afferunt, maximos ſpiritus ſumit: his enim ſpectatoribus metum inijcit, & æſtiuo tempore natiuum & non accerſitum habet tegmentum. Quòd ſi quem velit exterrere, pennas primum explicat, deinde ad inijciendum terrorem his concrepat, capitisq; elatione ac ſuperbo ſupercilio velut triplicem criſtam iactat. Cum refrigeratio ei neceſſaria eſt, tum paſſis pennis & in anteriorem partem reflexis, ex ſeſe corpus ſuum opacans, caloris vim frangit & propulſat. Si retro atque à tergo ventus flat, alas paulatim pandit, atq; ventus interſpirans auras & molles & ſuaues ei afflat, vnde is refrigeratur. Quòd ſi laudatur, tanquam formoſus puer aut mulier pulcra, corporis præſtantiam belle oſtentat, ſic is ipſe pennas ornatè & ordine erigit, vt vel florido prato, vel variæ picturæ ſimilis eſſe videatur. Ac verò ante pictorum oculos ſe ad imitandum exponens, abunde ſui pingendi poteſtatem facit, & ſpectatorem conſpectu ſuo expleri facile patitur: Et quaqua verſus conchatam caudam intorquens, & gemmatiorem & variam magis quàm ſint Medorum Perſarúmve veſtes, ſuam ſtolam ambitioſe admodum & elatè oſtentat, Ælianus. *Laudatas homini volucris Iunonia pennas Explicat, & forma multa ſuperbit auis.* Ouid.

¶ Pauo pulchritudinis (puritatis) ſtudioſus, gradu compoſito incedit ne maculetur: & dum eſt pullus, madidus aliquando totus & pollutus expirat, tanquam impuritatis impatiens, Albertus.

Inuidum animal. ¶ Pauones inuidi, & ornatus ac pollituræ ſtudioſi ſunt, Ariſtot. Ab authoribus non glorioſum

tantum

tantum animal hoc traditur, ſed & maleuolum, ſicut anſer verecundum. quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi, Plin. Pauones fimum ſuum reſorbere traduntur, inuidentes hominum vtilitatibus, Idem. Pauo cauda annuis vicibus amiſſa cum folijs arborum, donec renaſcatur iterum cum flore, pudibundus ac mœrens quærit latebram, Plinius.

De eiuſdē erga pullos ſtudio & amore.

¶ Pullos ſuos tanquam alienigenas perſequuntur, priuſquam illis criſtarum naſcatur inſigne, Palladius. Retulit mihi quidam ob zelum pauonum oua quandoque frangi. pugnant enim pauo & paua pro incubatione ouorum præ nimio in ſobolem amore, Albertus. Clearchus author eſt in Leucadia pauonem tantopere adamaſſe virginem, vt ea defuncta commoreretur, Athenæus lib. 13. Euſtathius & Cælius. ¶ Amici ſunt pauones & columbæ, Plin. ¶ Phaſiani capti recens ita ferociunt, vt ne pauoni quidem parcant, quin mox ore dilacerent, Gyb. Longolius.

E.

De educandis pauonibus.

Pauones priſci etiam domi cicures alebant, Athenæus. In hortis Indiæ pauones & phaſiani manſueti aluntur, Ælianus.

De pauonum antiqua raritate & pretio immenſo.

¶ Pauo ex Barbaris ad Græcos exportatus eſſe dicitur. Primum autem longo temporis interuallo rarus: deinde ſtudioſis elegantiæ & pulchritudinis, pretio ſpectatus fuit Athenis, & viros & mulieres admittentes ad huiuſmodi ſpectaculum, ex eo quæſtũ fecerunt: atque, vt in oratione contra Eraſiſtratum Antiphon inquit, marem & fœminam mille drachmis æſtimarunt. De Pauonibus (inquit Merula apud Varronem) noſtra memoria greges habere cœpit, & veniêre magno. ex his M. Aufidius Lurco H-S ſexagena millia numûm in anno dicitur capere. eundem Plinius ſcribit ex hoc quæſtu reditus ſeſtertiûm ſexagena millia habuiſſe. Seius à procuratore ternos pullos exigit: eosq; cũ creuerint, quinquagenis denarijs (hoc eſt, libris decem Turonicis, Rob. Cenalis Gallus) vendit vt nulla ouis hunc aſſequatur fructum, Varro. Pauonum pretia multi extulerunt ita, vt oua eorum denarijs veneant quinis, ipſi facile quinquagenis, grex centenarius facile quadragena millia ſeſtertia vt reddat, vt quidam Albutius aiebat, ſi in ſingulos ternos exigeret pullos, perfici ſexagena poſſe, Idem. Hunc locum citans Macrobius in Satur. 3. 13. Ecce res (inquit) non admirãda ſolum, ſed & pudenda, vt oua pauonũ quinis denarijs væneant, quæ hodie non dicam vilius, ſed omnino nec veneunt.

¶ Numidicarum gallinarum eadem eſt ferè quæ pauonum educatio, Columella.

Qua ratione educandi ſint.

¶ Pauones nutriri poſſunt in ſeptis villæ affixis, Varro. Et rurſus, In auiarijs ſtabulantur turdi ac pauones. Pauones nutrire facillimum eſt, niſi fures, aut animalia inimica formides: qui plerunque per agros vagantes ſponte ſe paſcunt, pulloſque educunt, & altiſſimas veſpere arbores petunt. Vna vero his cura debetur, vt incubantes per agrum fœminas, quæ hoc paſſim faciunt, à vulpe cuſtodias. Ideo in inſulis breuibus meliori ſorte nutriuntur, Palladius. In inſulis potiſſimum manufactis, multiſque herbis & floribus luxuriantibus, educantur pauones, Didymus. Pauonum educatio magis vrbani patrisfamiliæ, quàm tetrici ruſtici curam poſcit. Sed ne hæc tamen aliena eſt agricolæ captantis vndique voluptates acquirere, quibus ſolitudines ruris eblandiantur. Harum autem decor auium etiam exteros, nedum dominos oblectat. Itaque genus alitum nemoroſis, & paruulis inſulis, quales obiacent Italiæ, facilimè continetur. Nam quoniam nec ſublimiter poteſt, nec per longa ſpatia volitare, tum etiam quia furis ac noxiorum animalium rapinæ metus non eſt, ſine cuſtode tutò vagatur: maioremque pabuli partem ſibi acquirit. fœminæ quidem ſua ſponte tanquam ſeruitio liberatæ ſtudioſius pullos enutriunt. Nec curator aliud facere debet, quàm vt diei certo tempore ſigno dato, iuxta villam gregem conuocet, & exiguum ordei concurrentibus obijciat, vt nec auis eſuriat, & numerus aduenientium recognoſcatur. Sed huius poſſeſſionis rara conditio eſt, quare mediterraneis locis maior adhibenda cura eſt, eaque ſic adminiſtretur. Herbidus, ſylueſtriſque ager planus ſublimi clauditur maceria, cuius tribus lateribus porticus applicantur: & in quarto duæ cellæ, vt ſit altera cuſtodis habitatio, atque altera ſtabulum pauonum: ſub porticibus deinde per ordinem fiunt arundinea ſepta in modum cauearum, qualia columbarij tectis ſuperponuntur. ea ſepta diſtinguuntur velut clatris intercurrentibus calamis, ita vt ab vtroque latere ſingulos aditus habeant. Stabulum autem carere debet vligine: cuius in ſolo per ordinem figuntur breues paxilli, eorumque partes ſummæ ligulas edolatas habent, quæ tranſuerſis foratis perticis inducantur. hæ porrò quadratæ perticæ eſſe debent, quæ paxillis ſuperponuntur, vt auem recipiant adſilientem. ſed idcirco ſunt exemptiles, vt, cum res exigit, à paxillis deductæ liberum aditum conuerrentibus ſtabulum præbeant, Columella. Seius pauonum oua emit, ac ſupponit gallinis, à quibus ex his excuſſos pullos refert in id tectum, in quo pauones habet, quod magnum pro multitudine pauonum fieri debet: & habere cubilia diſcreta, tectorio læuata, quò neque ſerpens, neque beſtia vlla accedere poſſit. Præterea locum habere ante ſe, quo paſtum exeant diebus apricis. Vtrunque locum purum eſſe volunt hæ volucres. Itaque paſtorem earum cum batillo circumire oportet, ac ſtercus tollere, ac conſeruare, Varro.

Qua ætate generēt vel pariant.

¶ Hoc genus auium cum trimatum expleuit, optime progenerat. ſi quidem tenerior ætas aut ſterilis, aut parum fœcunda eſt, Columella. Fœminæ pariunt trimulæ. iuniores autem vel excludunt vel enutriunt pullos, Didymus. Ad greges conſtituendos parantur bona ætate, & bona forma. Huic enim natura formæ è volucribus dedit palmam. Ad admiſſurã hæ minores bimis non idoneæ nec iam

maiores natu, Varro. Vegeti & validi à languidis separandi sunt. quandoquidem hos illi opprimunt maximè, Didymus.

De eorum salacitate & libidine.

¶ Aliquanto pauciores esse debent mares, quàm fœminæ, si ad fructum spectes: si ad delectationem, contrà. formosior enim mas, Varro. Mares singuli quinis sufficiunt coniugibus, Plinius & Palladius. cum singulæ aut binæ fuêre, corrumpitur salacitate fœcunditas, Plinius. Masculus pauo gallinaceam salacitatem habet, atq; ideo quinq; fœminas desiderat. nam si vnam, vel alteram fœtam sæpius compressit, vixdum concepta in aluo vitiat oua, nec ad partum sinit perduci, quoniam immatura genitalibus locis excidunt, Columella. Ab idibus Februarijs calere incipiunt, Palladius. Ferè locis apricis ineundi cupiditas exercet mares, cũ Fauonij spirare cœperunt. id est tempus ab idibus Februarijs ante Martium mensem, Columella. Faba leuiter torrefacta in libidinem prouocantur, si eis quinto quoq; die tepida præbeatur. Sex cyathi vni sufficiunt, Palladius. Signa sunt extimulatæ libidinis, cum semetipsum veluti mirantem caudæ gemmantibus pinnis protegit: idq; cum facit, rotare dicitur, Columella. Cupidinem coeundi masculus confitetur, quoties circa se amictum caudæ gẽmantis incuruat, & singularum capita occulta pennarum locis suis exerit cum stridore procurrens, Palladius. ¶ Masculi oua & pullos suos persequũntur velut alienigenas, priusquam illis cristarum nascatur insigne, Idem.

Quomodo fœminæ tũ parturientes tum incubãtes tractandæ sint.

¶ Post admissuræ tempus confestim matrices custodiendæ sunt, ne alibi quàm in stabulo fœtus ædant, sæpiusq; digitis loca fœminarum tentanda sunt. nam in promptu gerunt oua, quibus iam partus appropinquat. itaq; includendæ sunt enitentes, ne extra clausum fœtum ædant: maximeq; temporibus ijs, quibus parturiunt, pluribus stramentis exaggerandum est auiarium, quò tutiùs integri fœtus excipiantur. nam ferè pauones, cum ad nocturnam requiem venerunt, prædictis perticis insistentes, enituntur oua, quæ quo propius ac mollius deciderint, illibatam seruant integritatem, Columella. Parturientibus per totam mansiunculam fœnum aut stramen est substernendum, ne confringantur oua cadentia. Stantes siquidem pariunt anno semel atq; iterum oua emittentes, eaq; omnino duodenum numerum non transcendentia, Didymus. Gallinis oua pauonia subijciunt incubanda, quoniam mas dum fœmina incubat, aduolans ea frangat. Subijciuntur maximè bina, cum plura suo incubitu nequeant aperire: curaq; adhibetur vt cibus adsit, ne desiderio eius discedens gallina, intermittat fouendi operam, Aristot.

De ouis pauoninis gallinis supponendis.

Quotidie diligenter mane temporibus fœturæ stabula circumeunda erunt, & iacentia oua colligenda: quæ quanto recentiora gallinis subiecta sunt, tanto commodiùs excluduntur: idq; fieri maximè patrisfamiliâs ratione conducit. nam fœminæ pauones, quæ non incubant, ter anno ferè partus ædunt: at quæ fouent oua, totum tempus fœcunditatis aut excludendis, aut etiam educãdis pullis consumunt. Primus est partus quinq; ferè ouorum. Secundus quatuor. Tertius aut trium, aut duorum. Neq; est quod committatur vt Rhodiæ aues pauoninis incubẽt, quæ ne suos quidem fœtus commodè nutriunt. sed veteres maximè quæq; gallinæ vernaculi generis eligantur: eæq; nouem diebus à primo lunæ incremento nouenis ouis incubent, sintq; ex his quinq; pauonina, & cætera gallinacei generis. Decimo deinceps die omnia gallinacea subtrahantur: & totidem (quot ablata sunt) recentia eiusdem generis supponantur, vt trigesima luna (hoc est expletis triginta diebus) quæ est ferè noua, cum pauoninis excludantur. Sed custodis cura non effugiat obseruare desilientem matricem, sæpiusq; ad cubile peruenire, & pauonina oua, quæ propter magnitudinem difficilius à gallina mouentur, versare manu: idq; quo diligentius faciat, vna pars ouorum notanda est atramento, quod signum habebit auiarius an à gallina conuersa sint. Sed, vt dixi, meminerimus cohortales quammaximas ad hanc rem præparari: quæ si mediocris habitus sunt, non debent amplius quàm terna pauonina, & sena generis sui fouere. cum deinde fecerit pullos ad aliam nutricem gallinacei debebunt transferri, & subinde qui nati fuerint pauonini ad vnam congregari, donec quinque & viginti capitum grex efficiatur, Columella, Palladius & Didymus. Natos pullos si ad vnam transferre à pluribus velis, dicit Columella vni nutrici vigintiquinq; sufficere. Mihi verò, vt bene educi possint, videntur quindecim satis esse, Palladius.

Quibus cibis accendatur in eis libido veneris.

Vltima parte hyemis concitantibus libidinem cibis vtriusq; sexus accendenda venus est. maximè facit ad hanc rem si fauilla leui torreas fabam, tepidamq; des ieiunis quinto quoq; die: nec tamen excedas modum sex cyathorum in singulas aueis. hæc cibaria non omnibus promiscue spargenda sunt, sed in singulis septis. quæ arundinibus intexi oportere præposueram, portione seruata quinq; fœminarũ & vnius maris ponenda sunt cibaria: nec minus aqua, quæ sit idonea potui. quod vbi factum est, mares sine rixa deducuntur in sua quisq; septa cum fœminis, & æqualiter vniuersus grex pascitur. nam etiam in hoc genere pugnaces inueniuntur masculi, qui & à cibo, & à coitu prohibent minus validos, nisi sint hac ratione separati, Columella.

De pauonum tum adultiorum tum pullorum cibo.

¶ Pascũtur omne genus obiecto frumento, maximè ordeo. Itaq; Seius his dat in menses singulos, ordei singulos modios, ita vt in fœtura detur vberius, & antequam salire incipiant, Varro. Pauonũ singulis dare conuenit in nutrimentum, hyeme quidem, fabarum torrefactarum in prunis sex cyathos, idq; ante alium cibum aquamq; purissimam exhibere. Sic enim fœcũdiores reddentur, Didymus. Cũ erunt editi pulli, similiter vt gallinacei primo die non amoueantur, postero die cum educatrice transferantur in caueam. primisq; diebus alantur ordeaceo farre vino resperso: nec minus ex quolibet frumẽto cocta pulticula, & refrigerata: post paucos deinde dies huic cibo adijciundum erit concisum porrũ

Taren-

Tarentinum, & caseus mollis(recens)vehementer expressus. nam serum nocere pullis manifestum est. Locustæ quoq; pedibus ademptis vtiles cibandis pullis habentur.atq; ijs(ita)pasci debent vsq; ad sextũ mensem.postmodum satis est hordeum de manu præbere(solenniter.)Possunt autem post quintum,& trigesimum diem quàm nati sunt,etiam in agro satis tutò educi,sequiturq; grex velut matrem gallinã singultientem.ea cauea clausa fertur in agrum à pastore,& emissa ligato pede longa linea gallina custoditur,ad quam circumuolant pulli:qui cum ad satietatem pasti sunt, reducuntur in villam persequentes, vt dixi,nutricis singultus.satis autem conuenit inter autores non debere alias gallinas, quæ pullos sui generis educant,in eodem loco pasci.nam cum conspexerunt pauoninam prolem,suos pullos diligere desinunt, & immaturos relinquunt, perosæ videlicet,quod nec magnitudine, nec specie pauoni pares sint,Columella & Palladius. Primis duobus diebus alimenti nihil est offerendum pullis.tertio autem die,hordei farina subacta vino & tritico(πυρῷ πτισθέντι,vt Cornarius legit,cui assentior)& zea decorticata madefactaq; ex aqua,pascuntur, Didymus.

¶ Pituitas & cruditates ijs remedijs submouebis, quibus gallina curatur. Maximum illis periculum est,cum incipit crista produci.nam patiuntur languores infantum similitudine,cum illis tumentes gingiuas denticuli aperire nituntur, Palladius. Vitia quæ gallinaceo generi nocere solent, eadem has aueis infestant. sed nec remedia traduntur alia,quàm quæ gallinaceis adhibentur.nam & pituita,& cruditas,& si quæ aliæ sunt pestes,ijsdẽ remedijs, quæ præprosuimus, prohibẽtur.Septimũ deinde mensem cũ excesserũt,in stabulo cũ cæteris ad nocturnã requiẽ debẽt includi.sed erit curãdũ,ne humi maneant.nam qui sic cubitant,tollendi sunt,& supra perticas imponendi,ne frigore laborent, Columella.

Quomodo curandi sint pulli.

¶ Pauo clamore suo serpentes deterret, & omnia animalia venenata depellit:nec facilè propè morari audent,vbi vox illius frequenter auditur, Author de nat.rerum.

Pauonis clamor venenata animalia depellit.

¶ Pauo quum altè ascendit,pluuiæ signum est, Author de nat.rerum. Cognito apparatu venenosi medicamenti,ad locum prodeunt, clamitant,seq; ipsos expandunt, & medicamentum ex vasis dispergunt,aut etiam effodiunt,si quidem sit sub terram defossum, Incertus. Rasis & Auicenna eos qui sibi à venenosis animalibus timent, pauones & mustelas nutrire iubent. Pauones, vt Theophrastus asserit, cum paucitant, (vltra solitum clamant,) pluuiam indicant, præsertim noctu, Incertus & Grataroius.

Prognostica tempestatum.

¶ Marium pennæ sunt pulchræ,ideoq; puellis pro sertis & alijs ornamentis aptæ, Crescentien. ¶ E caudæ pennis muscaria artificiosa & elegantia conficiũtur,quale describemus in *H.e.* *Lambere quæ turpes prohibet tua prandia muscas, Alitis eximiæ cauda superba fuit*, Martial. ¶ E plumis pauonum contextum pannum pulcherrimum vidi apud Baronem de Zimmern. ¶ Stercus pauonum ad agriculturam idoneum est,& ad substramen pullorum, Varro. ¶ Pauonis oua ad aureum colorem faciendum conducunt,sicut & anserina, Kiranides.

De vsu pennarũ, stercoris & ouorũ pauonis.

F.

¶ Pauones primus Q.Hortensius augurali cœna posuisse dicitur, quod protinus factum tam luxuriosi quàm seueri boni viri laudabant, Varro: vel(vt Macrobij quidam codices habent in Satur.3.13.) quod potius factum tam luxuriosè quàm seuerè.(vel quod factum luxuriosi potius quàm seueri & boni viri laudabãt.,Ὁρτήσιος ὁ Ῥωμαῖος κατέθυσεν ἐπὶ δείπνῳ ταὼν πρῶτος ἐκεῖθεν, Ælianus lib.5.c.21.Et crudum pauonem in balnea portas, Iuuenal.Sat.1. Veniat ante omnes aues ad patinam pauo:& quoniam viuus gloria delectatur,mortuus quoq; eiusdem sit particeps, Platina. Ditissimorum mensis duntaxat pauones ac phasiani nati sunt, Idem. Samius pauus numeratur inter cibos electiles, Cælius. Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorum refertas,& capitibus fasianorum & pauonum, Lãpridius. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij linguas pauonum, &c. Idem. Inter lautitias numerantur quæ habuit Vitellius in sua patina, vt scarorum iecinora, phasianorum & pauonum cerebella.linguas phœnicopterum, murænarum lactes. Text. in offic. 2. 609.

Pauo inter ciborũ delicias habitus.

¶ Pauonis caro cocta non perit, Augustinus de ciuitate Dei. Pauo triginta annos integer incorruptusq; seruatur.calor enim non facile compactam exiccatamq; naturam potest dissoluere,neq; rursus humorem expellere naturalem, Herm.Barbarus. Extincti pauonis caro nec marcescit, nec fœtorem contrahit, sed manet tanquam condita aromatibus, Kiranides. Pauonis caro tam dura est, vt putredinem vix sentiat,nec facilè coquatur, Isidorus. Olim amicus quidam pauonis carnem per tres menses integram se asseruare mihi significauit:à quo tempore quandiu seruarit nondum resciui.

Pauonis caro in plures annos incorrupta seruari dicitur.

¶ Pauo occisus per biduum seruari debet:vel si annum ætatis excesserit vt minimum triduo, vt durities carnis eius remittatur, Arnoldus de Villan. æstate per diem relinqui debet, hyeme duobus vel tribus, Isaac. Pauones & alia duræ carnis animalia, postquam interfecta sunt, per duos aut tres dies relinquere oportet suspensa,pedibus ad pedes eorum alligatis, Haliabbas. quidam sinunt eos suspensos sine pondere per decem dies, Mich.Sauonarola. Bene decoqui debent, Elluchasem. Pauones veteres hyeme magis conueniunt, Villanouanus. Pauonem, phasianum, &c.assabis.hæ quoq; aues si elixentur cum pipere & saluia,non insuaues videbuntur, Platina. ¶ Vt pauo coctus viuus videri possit: Necatur pauo,aut penna supernè in cerebrũ demissa,aut iugulatur vt hœduli solent quo sanguis exeat.

De pauonum apparatu.

A gutture deinde vsq; ad caudam pellis leniter scinditur, scissaq; cum proprijs pennis à toto corpore ad caput trahitur, quo abscisso cum pelle reseruato cruribusq;, pauonem ipsum aromatibus ac odoriferis herbis refertum, veru assabis, infixis tamen prius per pectus caryophyllis, inuolutoq; collo linteo albo, continuè aqua humectato, ne omnino desiccetur. Coctum pauonem ex veru exemptum, propria pelle integes, & vt pedibus stare videatur, virgulas ferreas infixas tabulæ ad hoc fabrefactas per crura, ne cernantur, per corpus ad caput & caudam adiges. Sunt qui ad ludum & risum camphoram cum lana ori indant, ignemq; vbi ad mensam fertur, inijciant. Inaurare etiam pauonem assum & aromatibus cõspersum, bracteis aureis licet ad voluptatem & magnificentiam. Idem etiam fieri de phasianis, gruibus, anseribus, capis, ac cæteris auibus potest, Platina. Apicius lib. 6. cap. 5. iura quædam describit pro diuersis auibus, turdis, ficedulis, pauo, &c. vt inscriptio habet, quanquam in contextu orationis nulla harum auium nominatur. Idem lib. 2. cap. 2. de pauo (inquit) isicia primum locum habent, ita si cocta fuerint vt callum vincant. secundum locum habent de phasianis.

De qualitate alimenti quod ex carne pauonis accedit corpori. ¶ Caro pauonis incorrupta seruatur, vt diuus Augustinus experientia comprobauit: nec immeritò quidem, quoniam (Galeno authore) dura & fibrosa caro est: frigida nempe & sicca, & propter duritatem (Galeno teste de alimentis 3.18. & de dissolutione continui) difficilis concoctionis, sed gustu iucundissima, (satis bona, Crescentien.) Incertus. Pauonum caro fibrosa seu neruosa est, & superuacanea, & difficilis concoctionis, & mali etiam succi, (quod & Rasis testatur,) Symeon Sethi. Sunt qui velint pauonis carnem crassi & modici alimenti esse, ac difficilis concoctionis, atramq; bilem augere: cuius naturæ etiam struthiocameli caro habetur, Platina. Pauonis caro propter duritatem vt putredinẽ vix sentit, ita non facile coquitur, Isidorus. Hepaticis ac splenetics nocet, Platina. Omnis grandis auis valentissimæ materiæ est, & plurimi nutrimenti, vt pauo, anser, Celsus. Auicenna etiam inter aues carnis duræ pauonem numerat. Pauones calidi sunt & humidi circa secundum, iuxta recentiores (Mich. Sauonarolam) & sanguinem melancholicum generant: non admittendi in cibum nisi domi nutriti sint, vt author est Isaac. & quanquam (inquit idem) plus nutriant anatibus, reliquis tamen auibus duriores & grauiores sunt, sicut etiam grues, Ant. Gazius. Est cibus malus eis qui vtuntur quiete, & bonus (magis conueniens, Elluchasem) vtentibus exercitio. Præparentur ita vt in Grue dictum est, aromatibus condiantur,) & vinum generosum superbibatur, Mich. Sauonarola. Vino bono vetere superposito, facilius concoquuntur, Elluchasem. Multum (aliàs, *melancholicum*, quod placet) sanguinem gignunt, præsertim vetustiores, Idem. qui etiam odoratas eorum carnes esse scribit. Eis quos hæmorrhoides crebrò vexant, diligenter vitandæ sunt grues & pauones, &c. Arnoldus Villanou. ¶ Inter oua principatum tenent pauonina, Athenæus. Pessima omnium sunt pauonis oua, propter horribilem odorem carnis eorum. Ant. Gazius.

G.

Vsus pauonis in medicamentis. Fumum de pennis pauoninis, oculis exceptum, lippis vel rubentibus oculis mederi inuenio in libro Germanico manuscripto. ¶ Fel pauonis similiter vt perdicis, &c. vt indocti quidam è Dioscoride citant, qui nihil tale habet. ¶ Pauonis fimus potus, caducos mirabiliter sanat, Sextus & Kiranides. hinc fortè est quòd fimum suum hominum vtilitati inuidens resorbere fertur. Idem feruorem podagræ dicitur mitigare, vt quidam nescio ex quo Hieronymo citant. ¶ Ad Insaniam, Recipe cruorem pauonis & da ad bibendum insanis & sanabuntur. ¶ Anserina & pauonina oua, idem quod gallinacea præstant, Kiranid. ¶ Ferunt pauonis ius quadam peculiari proprietate pleuriticos sanare, præsertim si pingue sit. Pauonis adeps cũ rutæ succo & melle, affectus colicos ex humore frigido factos, optimè tollit. Eius autem ossa adusta, & in aceto trita & illita, lepras & vitiligines emendant, Symeon Sethi.

H.

Paua. Iunonis auis. a. Paua fœmina pauonis ab Ausonio dicitur, tamen Columella semper pauonem fœminam dicit. Iunonis auem pro pauone Iuuenalis & Martialis dixerunt. *Explicat atq; suas ales Iunonia pennas*, Ouidius Eleg. 2. *Gemmata volucris Iunonia cauda*, Statius Sylu. 2. *Sydereas Iunonis aues*, Idẽ Sylu. 7. ¶ Ταοὶ nominantur apud Pollucem, & à Menodoto vt Athenæus citat. Ταὼς, ταῶ dicitur, & ταὼν, ταῶνος: & Atticè ταῶς ταῶ, circũflexum, Eustathius. Ὁ ταῶς Antiphon rhetor in suo de pauonibus sermone, duabus syllabis inflectit. Attici verò cum dicant ταῶνι, indicant rectum esse ταῶν. quare & rectus pluralis variat, in quo numero rari sunt obliqui. Herodianus cum ijs quæ in ων desinentia circunflectuntur, vt Ξενοφῶν, hæc duo etiam, τυφῶν & ταῶν enumerat, eaq; sola per ντ declinari negat, quoniam & alteram terminationem habeant, nempe ταῶς & τυφῶς, Idem. *Etymon τοῦ ταώς.* Ταὼς (Ταῶς) dicitur à caudæ extensione. aliqui à voce ταὸς deducunt, ο breui in longum verso, & mutato accentu quod non recipimus. nam ταὸς, vt ait Herodianus per ο breue non est vsitatum Græcis. Sunt qui (si à ταὸς deduceretur) τεὼς potius proferendũ fuisse dicant, λεὼς à λαός. Nonnulli Ταῶς vltima aspirata scribunt, Varin. Ταῶς ἀπὸ τῆς τάσεως τῶν πτερῶν, id est ab expandendis pennis, Athenæus: apud quem etiam Seleucus hanc vocem (vltimam huius vocis) ait Atticè præter rationem aspirari & circunflecti, ταῶς: cuius scriptionis Tryphonẽ quoq; testem citat: & sic apud Eupolidem legi ait. item apud Aristophanem in Auibus: Τηρεὺς γὰρ εἶς ἀπόπτερον ὄρνιν, ἢ ταῶς. In datiuo etiam ταῶνι efferunt Attici, vt Aristophanes ibidem. Antiphôn rhetor sermonem condidit περὶ ταῶν, id est de pauonibus inscriptum: in quo tamen nulla huius nominis

mentio fit, aues verò varias (ὄρνεις ποικίλους) sæpe in eo nominat, Athenæus. atqui Eustathius ὁ ταῶς inquit duabus syllabis inflectitur ab Antiphônte, fortè ex libri inscriptione tantum ita sentiens, quæ est περὶ ταῶν. Persicam auem, Περσικὸν ὄρνιν, apud Aristophanem in Auibus, aliqui interpretantur lautissimam quamuis: quoniam pretiosa omnia quibus solus rex vtebatur Persica dicerentur. aliqui gallinaceum, alij pauonem, τὸν ταῶ, Scholiastes. Medica auis, Μηδικὸς ὄρνις, pauo, Suidas. alij gallum interpretantur. *vide* in Gallo *B*. Ex Argi sanguine ortus est pauo, Theocritus Idyll. 20. vtitur autem periphrasi tali, Ὄρνις ἀγαλλόμενος πτερύγων πολυανθέϊ χροιῇ, Ταρσὸν ἀναπλώσας, ὥσεί τε τις ὠκύαλος νηῦς Χρυσοῖο ταλάροιο περίσκεπε χείλεα ταρσοῖς. Τοῖος ἔην τάλαρος περικαλλέος Εὐρωπείης.

Persica auis. *Medica auis.*

¶ Epitheta. Gemmei pauones, Martialis. Picti, Ouid. 2. Metam. Et apud Textorem, Volucris Saturnia, Laudatus, Iunonius, Auis Iunonis, Pythagoreus, Crinitus, Eximius, Sydereus, Regius, Rotans, Speculosus, Pupillans, Oculeus, Samius, Superbus, Inachius. ¶ Ἡ δ' ἐν Σάμῳ Ἥρα τὸ χρυσοῦν φασὶν ὀρνίθων γένος Τοὺς καλλιμόρφους καὶ περιβλέπτους ταὼς (ἔχει.) Antiphanes apud Atheneum. Ταὼς εὐπτήληξ, ὁ Μηδικὸς καὶ χρυσόπτερος, καὶ ἀλαζονικὸς ὄρνις, Suid. Ὁ δὲ ταὼς εὐπτήληξ χλωρὴν ἀεὶ βόσκοιτο χείματος ποίην, Babrius apud eundem.

Epitheta.

¶ Pauoninus adiectiuum est, vt pauoninum ouum. Pauonius, idem, Varroni: qui oua pauonia dixit, sed castigatiora exemplaria habent pauonina. Aceris genera plura sunt, quod Gallicum vocatur: & alterum crispo macularum discursu, qui cum excellentior sit, dicitur pauonium, à caudarum pauoninarum similitudine, (*vide* infra in *b*. ex Plinio.) Martialis de lecto pauonino, *Nomina dat spondæ pictis pulcherrima pennis Nunc Iunonis auis, sed prius Argus erat.* hoc in Istria Rhætiaq; præcipuum est, Perottus. In Belgica prouincia candidum lapidem serra qua lignum, faciliusq; etiam secant ad tegularum & imbricum vicem: vt si libeat ad quæ pauonacea vocant tegēdi genera. quo in loco doctiores legunt, pauimentata tegendi genera, hoc est pauimentorum more cōstructa, cuiusmodi permulta hodie videmus. ¶ Phœniceus siue puniceus color, flagrat velut viola flammea: atq; ita à multis olim purpura vocata fuit violacea, hodie penè nomē seruat (apud Italos.) nam paonacius, quasi puniceus dicitur: etsi aliqui vocem hanc vernaculam à pauonis colore factam volunt, Ant. Thylesius. Color pauonis id est color azurus, Andr. Bellunensis. A pauonis natura Itali verbum *Pauoneggiare* deduxerunt, pro eo quòd est seipsum mirari. ¶ Ταὼς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos & versicoloribus amictos, (vt attagàs seruos stigmatias,) Erasmus. In vestitu si nimium splendorem & varietatem affectes, non declinabis scomma quale apud Lucianum lectitatur, Ἔαρ ἤδη, καὶ πόθεν ὁ ταώς; Iam ver adest, & vndénā pauo? Cælius. Ἄχθομαι τοῖς ταῶσι, τοῖς τ' ἀλαζονεύμασιν, Aristophanes, hoc est, Molestè fero pauones & fastum. Pauones interpretantur sinus (vestium) varios, à varietate colorum pauonis. ἢ ὅτι πορφύραις ἠχρῶντο καὶ πάραις, Suid. in Ἀθηνῶν.

Derinata. *Color paonacius quasi puniceus.* *Pauones dicti sunt homines nitidius culti.*

¶ In Hyphasi fluuio Indiæ pisces quos pauones appellant oriri perhibent, nec alibi vsquam. Vocantur autem eodem quo & aues nomine, quia ipsis etiam cœruleæ sunt cristæ, squamæ autem versicolores, cauda verò aurea in quamcunq; voluerint partem versatilis, Philostratus. Pari piscis meminit Bellonius ab aue dicti lib. 1. de piscibus cap. 1. vbi paui legendum coniecissem, nisi pauones etiam pisces separatim nominaret. ¶ Persicariam vulgò dictam herbam, Germanicè quidam nominant Pfawenkraut, vel Pfawenspiegel, id est pauoninā herbam, vel pauonum specula. quod folia eius ita nigris insigniantur maculis, ceu speculis oculisve, vt pauonum caudæ: vnde & molybdænam, id est plumbaginem Plinij quidam esse voluerunt. Fungi seu boleti genus quoddam globosum, sessile, terræ locis syluestribus hærens, quod initio album vegetumq; reperitur, deinde in aridissimum puluerē nigrum redigitur tenui membrana nigricante inclusum, Galli *crepitum lupi*, nostri Pfawenfyst, id est pauonis fimum appellant. puluerem illū chirurgi quidā à venæ sectione inspergūt ad sistendum sanguinem: *vide* in Lupo *H.a* ¶ Ταὼς gemma pauoni est similis, Plinius. Kiranidi taòs lapis est de capite pauonis.

Pauones pisces. *Pauonina herba vel pauonum speculum.* *Pauonis fimus herba.* *Taos gemma.*

¶ Icones. Iunonis templum quindecim stadijs ad læuam Mycenis distat: vbi inter cætera donaria pauonem vidi, quem (quia Iunoni sacram hanc auem esse credunt) ex auro gemmisq; splendentibus Hadrianus imperator consecrauit, Pausanias in Corinthiacis. In numis etiam pauonis effigiem sculpebant Samij, quòd Iuno, cui hæc auis sacra habetur, peculiariter apud eos coleretur, Athenæus. Diuersas nummorum figuras pauonibus insignes, in Iunonis honorem effictas videre est apud Guiliel. de Schul. de religione antiqua Romanorum. Kiranides in tao, id est pauone lapide, pauonem auem sculpi iubet, tenentem turturem (trygóna) marinum piscem, &c. ad superstitiosos vsus.

Icones.

¶ Fircellius Pauo Reatinus nominatur apud Varronem de re rust. 3. 2.

¶ *b*. Classis regis Salomonis ibat per mare in Tharsis cum classe Hiram, ferens aurum & argentum, dentes elephantinos, simias & pauones, Regum 3. 10. & Paralip. 2. 9. Antiphôn rhetor apud Athenæum author est pauones (Athenis) aluisse δῆμον τὸν περιλάμπους, & multos è Lacedæmone etiam ac Thessalia ad hasce aues spectandas confluxisse, & vt oua sibi compararent operam dedisse. Admittebantur autem, inquit, spectaturi in nouilunijs tantū, idq; per annos plus quàm triginta factitatū. Quod verò ad speciem eorum, sic scribit: Εἴ τις ἐθέλει καταβαλεῖν εἰς πόλιν τοὺς ὄρνιθας, οἰχήσονται ἀναπτάμενοι· ἐὰν δὲ τῶν πτερύγων ἀποτέμῃ, τὸ κάλλος ἀφαιρήσεται. καὶ πτερὰ γὰρ αὐτῶν τὸ κάλλος ἐστὶν, ἀλλ' οὐ τὸ σῶμα. Ego sic verterim, Quòd si qui (Athenis acceptas) has alites in aliam ciuitatem transferre velit, pristinum

locum volatu repetent, pennis verò amputatis, (ne auolare queant,) decor omnis amittitur: qui sanè non in corpore eorum, sed in pennis totus est positus. ¶ Pauonis magnitudine est catreus auis, &c. *Similia.* Ælianus. Otidem autem imperitus aliquis conspectam, pauonem dixerit, Synesius in epistolis. Tuo palato clausus pauo nascitur Plumato amictus aureo Babylonico, (id est tapetum Babyloniçorum instar ornato,) Petronius Arbiter.

Οἷον δή νυ ταῶνες ἐὸν δόμον (δέμας) ἀγλαόμορφον · Γναπτὸν ἐπισκιάουσιν ἀριπρεπὲς αἰολόνωτον.
Τῶν γὰρ ἐν μερόπεσσι Διὸς τεχνήσατο μῆτις · Φαιδρότερον, τερπνοῖσιν ἐν ὄμμασιν εἰσορᾶασθαι.
Τοῖον ἐπ᾽ ὀρνίθεσσιν ἀριζήλοις ἀμαρύσσει · Χρυσῷ πορφυρόεντι μεμιγμένον αἰθόμενον πῦρ,

Oppianus lib. 2. de venatione. Et rursus libro 3. Τόσσον δ᾽ ἐν θήρεσσι μέγ᾽ ἔξοχος ἔπλετο τίγρις, Ὅσσον ἐν πτερόεσσι ταὼς χαλὸς οἰωνοῖσι. *Melibœaq; fulgens Purpura Thessalico concharum tecta colore Aurea pauonum rident imbuta lepôre*, Lucret. lib. 2. Solonis dictum de pauonum pulcritudine, *vide* in Phasiano *b*. *Anzadarahec*, est arbor folia habens lucida, vt penna pauonis, semper virens, Syluaticus. Theombrotion Democritus scribit triginta schœnis à Choaspe nasci, pauonis picturis similem, odore eximio, Plin. Corydalus (id est galerita) auicula in vertice cristam habet instar pauonis, Ægineta. Aceris genus alterum crispo macularum discursu, qui cum excellentior fuit, à similitudine caudæ pauonum nomen accepit, in Istria Rhetiaq; præcipuum, Plin. Et alibi, Sunt & vndatim crispæ mensæ, maiore gratia, si pauonum caudæ oculos imitentur. Pantheræ maculas ὀπωπὰς vocat Oppianus, Plinius oculos vt & in pauonis cauda aliqui.

¶ *c. Vocat Iunonius ales Consortem thalami, & speculosa volumina versat. Cauda micat, medijs fulgent sua sydera pennis, Venit amans, cupidis miscent simul oscula rostris. Iungit amor geminos geminataq; gaudia gliscunt*, Io. Textor, ex nescio quo poeta. ¶ Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

Pauonis vox ab Homero infante edita.

¶ Ὁ ταὼς ἐναβρυνόμενος τῷ ἑαυτοῦ κάλλει, τοῖς ὁρῶσι τὴν οὐρὰν ἐξαπλῶν ἐπιδείκνυσι, Varinus.

¶ *e.* Pauonis cerebrum amatorium poculum est, & cor eius gestatum beneuolentiam ac felicitatem præstat, Kiranides. ¶ Cum amicus quidam mihi olim muscarium ex pennis pauoninæ caudæ faberrimè concinnatum donasset, ego tum vt illi gratias agerem, tum vt ingenium in elegantissimi muneris descriptione exercerē, hanc ad ipsum epistolam dedi: Accepi pulcherrimum munus tuum muscarium pauoninum, pro quo maximas tibi gratias habeo. Video & admiror in illo summam artem, & manuum tuarum dexteritatem artificiosissima illa pennarum in capulo implexione, nodis & internodijs elegantissimè confectis. Tu verò non contentus artificio tuo, & natiua pennarum pulcritudine, ornamenta etiam alia addidisti, filis distinxisti aureis, sericisque discoloribus, & villos bombycū textorij operis mollissimæ instar fluxæque comæ puellaris ad basin capuli appendisti. Caput eiusdē instar Gordij nodi pennarū caulibus ita implicasti, vt nec initium vllius neq; finis appareat. Quod idem in cæteris quoq; nodis capuloq; toto mirificè à te præstitum est. Artificiosissimum verò illud est in omni opere, si ars quàm maximè occultetur: neque ex initio aut fine partium operis, ratio eius & constructio prodatur. ea enim quorum modum & rationem videmus, admirari desinimus. Iam cum caules in nodis crassiusculi sint, per internodia verò in subtiles & tenuissimas fibras extensi secundum capuli longitudinem, hoc quoq; admirationem auget. Has strias tanquam stamen in tela, transuersis & obliquis filorum è serico auroque ductibus veluti subtegmine intertextis, operis Musaici & Phrygionum qui acu pingunt æmulatione felici, rhombis alijsque figuris & labyrinthis distinxisti, cancellasti, totumque varium & iucundissimum visu opus perfecisti. Hoc scilicet non modo conatus, sed assequutus etiam mihi videris, vt cum ipsa natura contenderes, & (si dicere fas est) superares quoque. Quid enim in ipso pauone, & elegantissima eius parte, quam toties tanquam hinc se laudari intelligens, non sine summa ambitione & ipse in se admiratur, & spectatoribus expandit ostentatque: quid in hac inquam, tam pulcrum, splendidum, varium & admirabile est, qui oculi, quæ gemmæ, aut quouis modo appelles, quod non in ornatissimo flabro tuo vel par vel superius spectetur? Fila caudæ plumata in opere tuo vt ex pennis minutissimè sectis constant, in multam longitudinem promissa, sic leuissimo etiam impulsu auram copiosam citant, nec ventilando tantum refrigerant, sed muscas, culices & omne volucrium insectorum genus abigunt, gratissimo per æstatem beneficio, vt Hercule musciperda, cui in Olympijs olim Græci sacrificabant, nihil ad hanc rem opus sit. Sed desino tecum certare, hoc est verbis exprimere velle speciosissimum donum tuum, cuius artificium ne Cicero quidem disertissimus, & cum Roscio mimo contendere solitus, ipsene verbis rem eandem magis variare posset, an Roscius histrio gestibus corporis, satis pro merito depinxerit. Cedo itaque tibi tuæque arti, & me vincì fateor.

Superstitiosum.

Laus & descriptio muscarij artificiose ex pennis pauoninæ caudæ concinnati.

¶ *f.* Num esuriens fastidis omnia præter pauonem rhombumq;, Horatius Serm. 1. 2. citat etiam Seneca ad Lucilium. *Vix tamen eripiam posito pauone, velis quin Hoc potius, quam gallina tergēre palatum, Corruptus vanis rerum, quia væneat auro Rara auis*, &c. Horat. Serm. 2. 2. Apud Alexidem Comicum quidam negat se tantum argenti consumere potuisse etiamsi pauones esitasset, (ceu longè pretiosissimā auem,) vt Athenæus recitat.

¶ *g.* San-

¶ *g.* Sanguis pauonis potus dæmonia expellit, Kiranid. Interiora eius & fimus suffitu omne malum abigunt. ipse dysentericos sanat, Idem.

Magica.

¶ *h.* Pauo quondam Argus erat, qui conuersam Io in vaccam, Iunonis ira, custodiebat, à Mercurio demum interfectus: ex cuius cadauere tellus auem protulit, in qua etiamnum signa cẽtum quos habuit oculorum apparent, Oppianus. Vide Ouidium Metam. lib. 1. Argum aiunt in pauonem conuersum esse. quamobrem Aristophanes ait, Πότερον ὄρνις εἶ σὺ ὁ λεγόμενος Τηρεύς; id est, Num tu auis illa es quæ Tereus dicitur? à verbo τηρεῖν, quod est custodire: eò quòd Argus custodiuerit Iò vaccam, Varinus. ¶ *Valle Banæ res nota, & vix credenda poetis, Sed quæ de vera proditur historia Fœmineam in speciem se vertit masculus ales, Pauaq́; de pauo constitit ante oculos,* Ausonius Sectione 1. ¶ In Leucadia virginem in tantum adamauit Pauo, vt ea mortua commoreretur, Textor.

De metamorphosi
Argus in pauonem.

¶ Alexander Macedo eiusmodi aues apud Indos videns, earum admiratione commotus, in eos qui has occiderent, grauem pœnam constituit, Ælianus. Pauo sacer erat in Libya, ita vt quisquis huius generis auem læsisset, non ferret impune, Eustathius. ¶ Iunoni pauo & anser dicabantur. De pauone fabula est apud Ouidium in Metam. & Athenæum, Gyrald. Ingreditur liquidum pauonibus aera pictis, Ouidius de Iunone Metam. 2. *Iunonis volucrem quæ cauda sydera portat,* Idem 13. Metam. *Didicit iam diues auarus Tantum admirari, tantum laudare disertos, Vt pueri Iunonis auem,* Iuuenalis Sat. 7. Iunonis templum quindecim stadijs ad læuam Mycenis distat: vbi inter cætera donaria pauonem vidi, quem (quia Iunoni sacram hanc auem esse credunt) ex auro gemmisq́; splendentibus Hadrianus imperator consecrauit, Pausanias in Corinthiacis. ¶ Μήποτε θρέψω παρὰ Φερσεφόνῃ τοιόνδε ταὼν, ὃς τοὺς ᾄδοντας (forte εὕδοντας) ἐγείρῃ, Eupolis apud Athenæum. ¶ C. Caligula eò vesaniæ processisse traditur, vt sibi tanquam numini sacro phasianos & pauones mactari iusserit, Gyraldus.

Pauonem occidere aliquãdo capitale fuit.
Auis est Iunoni sacra.

¶ Prouerbia. Laudant vt pueri pauonem. Prouerbij faciem habet quod scripsit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ. *Didicit laudator auarus Tantum admirari, tantum laudare disertos, Vt pueri Iunonis auem.* Idem alibi, *Probitas laudatur & alget.* Notior est metaphora, quàm vt oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo, *Laudatas ostendit auis Iunonia pennas, Si tacitus spectes, illa recondit opes,* Erasmus. ¶ Coquus quidam apud Athenæum lib. 3. varijs & diuersis cibis in sartaginem coniectis Ἐποίησα τ' αὐτὸ (τὸ τάγηνον) ποικιλώτερον ταώ. hoc est sartaginem reddidit pauone magis variam. Erasmus in Prouerbio, Magis varius quàm hydra, hunc senarium citans non rectè legit αὐτὸν, ad hominem referens. Pauones cognominabant Græci hominem vestitu nimis splendido & vario vtentem: vt supra in *H. a.* inter deriuata exposui. ¶ Tanquam pauo se circunspectans, Had. Iunius.

Prouerbia.
Laudant vt pueri pauonem
Pauone magis varium.

Pegasvs ales est Æthiopici cœli: quæ præter aures equinum nihil habet, Solinus. Plura leges in Equo *H. h.*

Pegasus.

DE PELECANO.

A.

Pelecanus vt vulgò à pictoribus effingitur.

Pelecanvs auis à nobis nominabitur, per *l* simplex, & *e* breue in vtrisq; prioribus syllabis, declinatione secunda, quoniã à Græcis quoq; πελεκὰν dicitur, quam recentiores quidam pelicanum dixerunt, vt Eucherius: alij *pellicanum* (per *l* duplex) vt Albertus: & eruditi quidam pelecânem à recto pelecàn, imitatione Græcorum vt Hermolaus. Pelicanus siue pelicanis, vt ab Aristotele in 8. (lib. hist. anim. cap. 12. vbi tamen πελεκᾶνες legimus, vt etiam libro 9. cap. 10. Gaza *plateas* vertit Plinium imitatus) appellatur: à Plinio (10. 40.) platea dicitur, à Cicer. in 2. de nat. deorum platalea, Volaterran. Cicero non plateam, sed *plataleam* tradit hanc vocari, vt in ipso forte Ciceronis codice sit error, Hermol. Oppianus de aucupio 2. 7. non pelecanum, sed *pelecinum* (πελεκῖνον) hanc auem nominat. Aristophanes verò in Auibus pelecanum & pelecinum simul nominat, tanquam aues diuersas. Et rursus in eadem fabula tetracis auis cum porphyrione & pelecino meminit. ¶ Hebraicum nomen *kaath*, קאת, Septuaginta Leuit. 11. pelecâna vertũt, & Psalmo 102. Dominus ponet Niniuen sicut desertum, & pernoctabunt in superliminaribus eius cuculus (*kaath*) atq; noctua, Sophoniæ 2. Munstero interprete. qui tamen Esaiæ 34. *kaath* interpretatur pelecanum. Pelicanus (inquit propheta) & vlula, noctua & coruus, habitabunt in ea. loquitur autem de syluestribus & solitarijs auibus, vt *kaath* etiam talis sit, non aquatica. Plura de nomine *kaath* scripsi in Mergo in genere, & in Onocrotalo. *Chasida* quoque Hebraicam vocem, aliqui pelecanum, alij onocrotalum, alij aliter interpretantur. *vide* in Ciconia.

Pelecani seu plateæ nostræ figura.

Quid sentiendũ sit de pictura qua pelecanus rostro pectus sauciare & sanguine pullos irrigare fingitur.

¶ Alberti ex Aristotele translatio alicubi *falakynes*, alibi *kalakanez* pro pelecanes habet. Auicenna autem (inquit) appellat *balazub.* Ramphius auis est quæ dicitur pelecanus, Kiranides: nimirum à magnitudine rostri, quod Græci rhamphos nominant. Sunt & ῥάφοι aues quædam Hesychio & Varino. ¶ Pleræque gentes pelicani nomen tanquam peregrinæ & incognitæ auis, quam pro arbitrio pictores hactenus finxerunt, adunco vt videtur rostro pectus saucientem, & effluentem sub ea sanguinem hiante ore excipientibus pullis: cum nulla talis, opinor, in rerum natura auis sit, nisi quis Ægyptios de vulture hoc verè tradere putet, quod Orus literis mandauit, eum ne fame pulli pereant, femori suo vulnus infligere, & emanantem sanguinem ab illis exorberi. Verum pelecanum cuius iconem

nem posuimus, Itali quidã hodie appellant *becquarouglia.* ¶ Galli *pale, truble, poche,* à palæ vel cochlearis figura, quam rostri latitudine refert. vox *poche* Burgundis cochlear magnum significat. ¶ Germani Löffler / Löffelganß: hoc est cochleariam, vel anserem cochlearium. circa Coloniam Lefler proferunt. Frisij Lepler. ¶ Angli *aschofler,* vel *shouelard.* nostri proferrent Schufler. palam enim vel batillum Schufel appellamus. ¶ Sigis. Gelenius pelicanum Germanicè Fauser interpretatur, nomine mihi ignoto: Illyricè *bucacz.* sed hæc ardea stellaris nostra est, non onocrotalus.

¶ Videtur sanè mihi pelecanus noster ardearum generi adnumerandus, à quo non tam alio insigni quàm rostri latitudine differt. quanquam Aristoteles etiam ardeæ albæ rostrum latum & porrectum tribuit. ego albardeolas in Italia vidi rostro non lato, sed cæteris simili. Albardeolam si non vidissem in Italia, Anglorum *shouelardam* albardeolam esse iudicassem, Turnerus. Albertus etiam auem quam cochleariam vocamus, ardeam albam esse putauit. hęc ardea (inquit) tota alba est, & figura similis cinereæ, sed melius pennata, collo longiore, & rostro anterius rotundo, tanquam circulo vno super alterum imposito.

Pelecanus ardearũ generi adnumerandus.

¶ Aues quas Aristoteles pelecanos, Plinius onocrotalos appellat, Bellonius. *vide* supra in Onocrotalo *A.* Duo dicuntur esse pelecanorum genera: vnum aquaticum quod piscibus: alterum terrestre, quod serpentibus & vermibus viuit, & dicitur delectari lacte crocodilorum, quod crocodilus spargit super lutum paludum: vnde fit vt pelecanus crocodilum sequatur, Albertus. Quidam ex D. Hieronymo recitant pelicani duo esse genera, vnum volatile, alterum aquaticum. Pelicanus auis est parua quæ solitudine delectatur. Est & aliud pelicanorum genus in Nilo, penè cygnis simile, nisi quòd paulò maiores sunt. quidam ita & onocrotalos vocant, Eucherius. Oppianus quoq; pelecanum (ipse *pelecinum* appellat) ab onocrotalo non videtur distinguere. cum sinum ei ante pectus dependere scribat, κόλπον ἐξηρτῆσθαι περὶ τοῦ στέρνου. Nos cum de onocrotalo abunde scripserimus supra: in præsentia de illa que scribemus cuius iconem posuimus, & quam veterum pelecâna vel plateam esse non dubitamus. ¶ Pelecanum aliqui cum porphyrione confundunt, vt in Porphyrione ostendam.

Duo pelecanorum genera.

B.

Pelecanus auis secus Nilum & in paludibus Ægypti moratur, Kiranid. Auis est Ægyptiaca, habitans in solitudine Nili fluminis, vnde & nomen sumpsit. nam canopos Ægyptus dicitur, Isidorus. In tabulis quibusdam quæ orbis terrarum descriptionem continent, pelicanum auem totam albam in Africa circa Ægyptũ degere inuenio. ¶ Rostrum (*rhámphos*) habet magnũ, Scholiastes Aristoph. hinc scilicet etiam rhamphius à Kiranide nominatur: & à rostri latitudine platea vel platalea à Græcis, à nostris cochlearia, à Gallis *pala.* ¶ Oppianus pelecino suo collum vlnæ (orgyiæ) proceritate tribuit, & sinum ante pectus propendentem: quæ ad onocrotalum, non pelecanum nostrum pertinent. Aristoteles pelecanis ingluuiem tribuere videtur, τὸν περὶ τῆς κοιλίας τόπον nominans, hist. anim. 9.10. ¶ Pelicanus dicitur quasi pellem habens canam, id est plumas albas, (ridicula etymologia, quanquam res vera est.) hæc auis semper macie afficitur: & quicquid glutit, citò digerit. quia venter eius nullum habet diuerticulum, quo cibum retineat. solum enim visceris (intestinorum) habet ductum, qui ab introitu oris vsq; ad secreta naturæ pertingit, Author de nat. rerum. Nos nostræ plateæ intestina multis anfractibus inuoluta reperimus. Raró apud nos capitur, frequentius (vt audio) in Bohemia, & apud Anglos in littore maris. ¶ Capta apud nos platea prope vrbem in ripa lacus, circa finem Septembris, ad me allata est, candida pennis omnibus, præterquam vltimis & maximis alarum, quæ ex parte inferiore nigricant. pedes & crura nigra sunt. magnitudo parum infra anserem. lingua breuissima, vel signum potius & initium linguæ. collum digitos longum circiter decem. oculi glauci. cauda breuis, quinq; aut sex digitos longa. crurum altitudo paulò infrà duos dodrantes. inter digitos pedum aliquid membranæ est, idq; amplius inter duos maiores. vngues breues, nigri, acuti. Obesa admodum erat, multa circa cutim pinguedine vndiquaq;. intestina admodum inuoluta, præpinguia. fel viride. In ventriculo herbas quasdam aquaticas virides reperiebam, & ramenta quædam radicum geniculata, harundinum puto. In aquam immissa natabat, & quærebat aliquid immerso rostro in fundo. Irascens adeuntibus rostro aperto collisoq; sonitum ædebat. Pediculis quibusdam latis infestabatur.

Pelecanus auis est Ægyptiaca.

Descriptio eiusdem.

C.

Platea nostra, vt audio, circa mare præcipuè degit, & innatat quoq; raró circa dulces aquas, Arist. tamen historiæ anim. 9.10. pelecânes fluuiatiles memorat. Capitur in Anglia in littore maris: & cicurata piscibus vescitur, intestinisq; gallinarum & alijs culinæ reiectamentis. Sunt qui ranis quoq; & serpentibus eam vesci referant. Pelicanus lacte crocodili viuit, quod vtiq; bestia præ nimia mamillarum abundantia in aliquo palustri loco copiosè fundit: vnde & crocodilum libenter pelicanus sequitur, Author de nat. rerum, & Albertus. Pelecani fluuiatiles (οἱ πελεκᾶνες οἱ ἐν τοῖς ποταμοῖς γινόμενοι) conchas maiusculas læuesq; fodiendo erutas deuorant: & quum iam multas ingesserint, ingluuieq; sua coxerint, euomunt, vt hiantibus iam testis carnes lectas deuorent, Aristot. in historia animalium & in Mirabilibus narrationibus, & Ælianus, & Cicero 2. de nat. deorum. Platea (aliâs *Platalea*) nominatur aduolans ad eas quæ se in mari mergunt, & capita illarum morsu corripiens, donec capturam extorqueat. Eadẽ cum deuoratis se impleuit conchis, calore ventris coctas euomit, atq; ita ex ijs escu-

Auis est aquatica.

De eiusdẽ cibo.

Conchas integras ab eo deuorari ac post testis dehiscentibus reuomi vt pulpam seligat.

lenta legit testas excernens, Plinius & Cicero. Vt conchas pelecanus quas deuorarit, ventris calore discuneatas reuomit, & pulpam à testis seligit: sic erodius (ardea) ostrea testis obducta vorat, & ingluuie concalefaciens tandiu custodit, quoad calore stomachi discluduntur. postquam verò iam diductas senserit testas, eas euomit, & carnem ad sustentandum se retinet, Ælianus, Plutarchus & Philes. Oppianus quanquam pelecini nomine onocrotalum, vt dixi, intelligat, eadem tamen de eo scribit. Pelecini (inquit) non minus quàm lari voraces, non toto tamen corpore merguntur, sed vt solent qui se in caput præcipites voluunt (οἱ κυβιστῶντες,) colla quibus vlnæ (ὀργυιᾶς) proceritas est, subinde demittunt, dorsis interim supra mare prominentibus. piscem obuium quenq; amplissimis faucibus exceptum deuorant. Sinus quidam ante pectus dependet, in quem cibum omnem tuburcinantes aliquantisper recondunt: & ne testa quidem intectis abstinent: sed vnà cum testis primum quod se obtulerit degluti-unt: deinde mortua in os reuocant, & reiectis testis pulpam vorant. Nam quæ dum viuerent occlusæ erant, vita spoliatæ aperiuntur ac dehiscunt, Hæc ille.

De eius nidulatione.

¶ Cùm vt aliæ aues in locis à terra altis pelecanus nidum construere possit, tamen imprudentia quadam in scrobe, quem in terra facit oua ex sese parit, Orus.

Migratione.

Pelecânes etiam migrant, & de Strymone amne ad Istrum aduolant, prolemq; ibi faciunt. abeunt vniuersę, ac priores expectant posteriores, propterea quod vbi montem superarint, videri priores à posterioribus nequeant, Aristot.

D.

In Anglia plateas cicures ali audio: ego Ferrariæ in Italia mansuefactam vidi, quæ culinæ reliquijs vescebatur.

De pelecanorum in parentes pietate.

¶ Ciconias & pelecanos postquam consenuerunt pulli proprij alunt, & ingressum volatumq; eorum promouent, Io. Tzetzes. Herodios & pelecanos similiter vt ciconias in pullis suis enutriendis, singulari beneuolentia vti audio: nempe vt cùm aliunde cibus non suppetit, esculenta quæ prius ederant, euomant, & in educandos fœtus conuertant: & ad volandum pullis imperitis duces sint, Ælianus.

De eorundem cura erga pullos suos.

Pullos suos tantopere amat, vt dum ignem circa nidum ab aucupibus excitatum extinguere alis ventilando conatur, illas sibi adurat, vt in *E.* referemus.

De pelecanis pullos suos interficientibus ac post sanguine suo viuificantibus.

Pelicani cum suos à serpente filios occisos inueniunt, lugent, seq; & sua latera percutiunt, & sanguine excusso, corpora mortuorum sic reuiuiscunt, Hieronymus in epistolis. Pulli pelecanorum vbi parum adoleuerint, mox parentes suos percutiunt in faciem: cuius illi iniuriæ impatientes pullos colaphizant (cedunt ceu colaphis rostrorum) & interficiunt. deinde miserti eorum lugent (per triduum, secundum aliquos obscuros.) Eadem (Tertia, secundum alios) verò die mater sua latera dilanians aperit: & sanguinem super filios suos mortuos effundens viuificat eos. resurgunt autē quodam naturali modo, Kiranides, Isidorus, Physiologus, Author de nat. rerum, & Albert. Post sanguinis verò effusionem adeò debilitatur, vt exire de nido non valeat, & pulli pro sua ac matris cibatione euolare cogantur. Sed horum quidam propter ignauiam vel impietatem in matrem exire nolunt, (& pereunt. quidam autem seipsos quidem pascunt, sed matrem penitus negligunt. Mater vbi conualuerit pios filios nutrit: impios verò abijcit & contemnit, Author de nat. rerum) hos cùm voluerit (valuerit) abijcit, & prouidentes sibi se sequi permittit. Sed hæc à quibusdam literis prodita, nullo affirmari experimento possunt, Albert. Ægyptij etiam vulturem ardentissimè suos pullos amare aiunt, & per centum ac viginti dies in terra commorando ita vt nusquā humo tollatur, sic in alendam prolem incumbere, vt non se ex pullorum loco commoueat: ac si quando nutrimenti facultas desit, ne fame pulli pereant femori suo vulnus infligere, & effluentem sanguinem eis exorbendum dare.

De dissidio pelecani cum quibusdā alijs auib.

¶ Pelecanus de coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitat. rursus coturnix ab ea vehementer dissentit, Ælianus & Philes. Pugnam ciconiarum & pelicanorum aduersus cornices, coruos, vultures aliasq; carniuoras aues descripsimus in Ciconia *C.* ex Kiranide.

E.

Qua ratione capiatur.

Pelicanus nidificat in scrobe in terra: quod non ignorantes aucupes, bubulo stercore locum circumlinunt, ignemq; succendunt. ea verò fumum aspiciens, aggreditur ignem alis restinguere. veruntamen ei tantum abest ad extinguendum astutia, vt magis magisq; sua tanquam ventilatione incędat, idcircoq; alis exustis capiatur, Orus.

F.

De vsu eius in cibis.

In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum nominatur in cæteras aues *pelecán*. Ibis, porphyrio & pelecàn prohibentur mensis (in vetere testamento) eò quòd aues sint voraces pisciū, quorum rapinæ inhiant, Procopius. Ægyptiorum sacerdotes pelecanum, quòd pro liberis in discrimen se conijciat, (dum ignem circa nidum accensum alis ventilando extinguere conatur, vt in *E.* retuli) non edūt. Multi tamen ex Ægyptijs eo vescuntur, vt qui eum dicant non iudicio ac prudentia quadam vt vulpanseres, sed beneuolentia duntaxat & mira in sobolem pietate certamen hoc suscipere, Orus. ¶ Platea nostra aliquando mihi gustanti grata, & anseri non dissimilis visa est. apud Anglos in delicijs haberi audio.

G.

De vsu in medicamentis.

Fel pelecani cum nitro mixtum, nigros alphos sanat: & cicatrices nigras eiusdem coloris cum reliqua carne facit: & argentum obscurum splendidum reddit. omnem deniq; nigredinem pellit & abstergit, Kiranides.

H.

Πελεκὰν oxytonum: πελεκᾶνος, penultima in obliquis circunflexa, (etsi Grammatici quidam acuant, nisi librariorum is error est,) lingua communi dicitur, (vt apud Aristotelem, Ælianum, Orum.) πελεκὰν, πελεκᾶντος Attica (apud Aristophanem in Auibus:) πελεκᾶς, πελεκᾶ, Dorica, Suidas, Varinus, & Aristophanis Scholiastes. Idem Scholiastes dubitat vtrum casus rectus penultimam potius acuere debeat, vt πελέκας scribatur sicut ἀλίβας. Ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες Σοφώτατοι, πελεκᾶντες, οἳ τοῖς ῥύγχεσιν Ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας, ἰοὺ δ' ὁ κλύπος Αὐτῶν πελεκάντων (malim πελεκούντων participiū) ὥσπερ ἐν ναυπηγίῳ, Aristoph. in Auibus. Πελεκᾶντες, παρὰ τὸ πελεκᾶν τὰ ξύλα, vt pulcrè iocatus sit poeta, & vocabuli allusione, & rerum quoq; similitudine. habet enim hæc auis rostrum magnum latumq;, & instar πελέκεως seu dolabræ aptum dolationi. *Etymon.* ¶ Est quando pelecàn, non auem de qua scribimus, sed picum significet, iuxta Grammaticos. nam apud authores nusquam sic vsurpari puto. Πελεκὰν ὄρνεον τὸ κολάπτον καὶ τρυπῶν τὰ δένδρα, Suidas & Hesychius. ἀφ' οὗ καὶ δενδροκολάπτης καλεῖται, Varin. *Homonyma.* ¶ Sunt & ex anatum genere syluestres lato admodum rostro, quas Galli & Angli *pochardas*, id est cochlearias appellant, quemadmodum ab eadem rostri figura plateæ nomen & illi & nostri indiderunt. ¶ Fr. Alunnus Italus pelicanum etiam piscis nomen facit, sine authore, & eadem quæ alij pelicano aui attribuit. ¶ Σπέλεκτος, pelecàn, Hesych. Βαιβυκᾶνες, pelecânes, Idem & Varinus. *Synonyma.*

¶ Pelecînus apud medicos Græcos genus est herbæ, cuius semen πελέκεως, id est securis speciem refert. est enim in siliquis cornutis latiusculum è parte altera crassiore versus alteram paulatim tenuius. *Pelecinus herba.* Inter cepe genus condimentarium Græci *gethyon*, nostri *pallacanam* vocant, Plinius. ¶ Πελικὰν, genus poculi lignei, vel peluis lignea, διὰ τὸ πεπελεκίσθαι, Hesych. & Varinus: inde dictum quod non torno, sed dolabra factum sit. dolare enim Græcis est πελεκᾶν, πελεκεῖν, πελεκίζειν. Πέλεκκος, ὁ τοῦ πελέκεως στειλειός, παρὰ τὸ πεπελεκῆσθαι, Scholia in Iliad. ν. ¶ Pelicanum chirurgi vocant organum quo dentes apprehensi extrahuntur: & chymistæ genus vasis vtrinq; canalibus in orbem tanquam ansis extensis. ¶ Πελιγᾶνες, οἱ ἔνδοξοι. παρὰ δὲ Σύροις οἱ βουλευταὶ, Hesychius. ¶ Ægyptij pelecano picto amentem ac imprudentem significant, Orus. non enim in alto nidum struit, sed in scrobe in terra parit: & ignem ab aucupibus circa nidum excitatum dum alis extinguere conatur, seipsum amburit. *Icones.* Inter hieroglyphicas notas quibus Ægyptij vtebantur, Pellicani forma insidiantem significabat, Text. offi. 2.757. ¶ Atilium Palicanum loquacem magis quàm eloquentem fuisse legimus, Cælius. Pelecania nomen est loci inter Cephisum & Melanam, Theophrastus de hist. plant. 4. 12. dicti fortè à pelecanis auibus. nam & lacum illic esse meminit.

Peloris, Πελωρὶς, genus est auis à magnitudine dictæ, nam πέλωρον Græci magnum vocant, Varinus. *Peloris.* Cùm verò aliorum nemo peloridem auem memoret, facilè conijcio non εἶδος ὀρνέου, sed εἶδος ὀστρέου legendum: hoc est genus conchæ. peloridem enim concham apud bonos authores legimus.

DE PERDICE.

A.

PERDIX eodem nomine Latinis appellatur, & Græcis πέρδιξ. recentiori Græciæ περδίκη vel πέρδικα. Hebraicæ *kore*, קורא. nam Kimhi Hiere. 17. & 1. Reg. 26. פירדריזי, *perdrise*, Gallica voce, id est perdicē exponit. Chaldæus 1. Reg. 26. habet *korea*, קוריא. & Hierem. 17. *koriah*, קיריאה. R. Salomon alibi perdicē interpretatur, alibi vulgari lingua (Gallica) קוקו גלריצנט. *coquu* Gallicè cuculum vocant. Nicolaus Lyranus auem vulgo dictam *coquin*, quæ insequatur muscas & alias res viles. Septuaginta Reg. 1. 26. nycticoracem, Hieronymus perdicem, vt & Hierem. 17. vbi Septuaginta quoq; perdicem verterunt. ¶ Scriptores Arabici vel eorum interpretes ea de aue *cubeth* scribunt, quæ Græci de perdice. In Auicennæ translatione historiæ animalium quæ circumfertur, pro perdice *cubes* legitur, & alibi *cunteg*. *Cubata* Auicennæ perdix est, Albertus. *Altaiugi* vel *alteiugi* est auis quæ dicitur perdix: alij phasianum interpretantur. alij, vt Ebenbitar, asserunt auem similem esse coturnici in omnibus, nisi quòd sub alis habet quasdam pennas nigras & albas, Bellunensis. *Vide* in Phasiano *A.* *Theiugi* vel *teyuz* sunt perdices, Idem. *Cubugi* (*Cabegi*, Bellunensis) auis est cui *attuiugi* communicat in formis suis, Auicenna 2. 186. malim *altuiugi*, cum *al* articulo. In capite de ouis, oua *alchabegi* & *altheiugi*, id est vtriusque perdicis, comparat ouis gallinæ. Et alibi, inter aues (inquit) præstat caro *alduragi*, (attagenis:) & gallinarum est subtilior ea: & non sunt cum nutrimento carnium *alchabagi* & *atheiz*, (Bellunensis pro *atheiz* legit *altaiaigi*.) *Altei*, vel *alteiem*, vel *alteiei*, est perdix masculus, Syluaticus & vetus glossographus in Auicennam. *Alereze*, perdix mas, Syluaticus. *Alcubi*, perdix vel phasianus, Idem. Diuersas barbaras voces *Aduranti*, *Altinagi*, *Rosselhageli*, *Bonion*, omnes ab eodem pro perdice exponi reperio. *Politicum*, id est parua starna, Idem.

¶ Perdix, cuius iconē damus, ab Italis quibusdam *perdice* dicitur: ab alijs *pernisette*, (circa Verbanum lacū *pernigona*) id est perdix minor: vt maior *pernise*, de qua priuatim postea: ab alijs starna. *Starna*

est perdix minor, Syluaticus: quanquam aliqui starnæ nomine auem accipiunt magnitudine anseris cineream, vt Ant. Gazius annotat: quæ quidem mihi non *starna* sed *starda* vel tarda potius vulgò dicta videtur. Sunt qui starnas veterum attagenas esse putarint, quos reprehendit Volaterranus. Starnæ enim potius (inquit) aues externæ vocantur. Hieron. Accorombonus medicus quoq; externas aues esse scribit, quas vulgus perdices vocet. Aduenerunt bellis Bebriacensibus ciuilibus in Italiam aues externæ, quæ adhuc nomen retinent, paulum infra columbas magnitudine, turdorum specie, sapore gratæ, Plinius. ¶ Hispanicè, *perdiz*. Lusitanicè *codornix*, quod vocabulum tamen ad coturnicem pertinere apparet. ¶ Gallicè *perdris* simpliciter, vel *perdris gringette* aut *griesche*, vel *perdris des champs*, vel *perdris grise* (à colore) vel *perdrus goache*, teste Bellonio. Circa Montempessulũ *rascle* per onomatopœiã. ¶ Germanicè Räbhün / Wäldhün. Flandri Gallico nomine vtuntur Pertrijs. ¶ Anglicè *a pertrige*. ¶ Illyricè *kuroptwa*. Polonicè *koropathwa*. ¶ Turcicè *zil*.

¶ Rusticulæ (Plinio dictæ) sunt nostrates perdices. etenim propriè perdices sunt maiores, vt Hispanæ, & Chienses, & Siculæ, Niphus. De perdice non satis compertum nobis est, quo nomine nostra ætate indicetur hæc auis: tam multiplex est diuersis locis earum auium genus & feminium, Marcellus Vergilius. ¶ Quas nos perdices vocamus, scioli quidam quibus nihil vulgò acceptum placet, perdices esse negant. Atqui cùm pro regionum varietate, differentes quoq; non forma modò, verùm etiam sono & moribus aues eiusdem generis videantur, id ipsum sanè in perdicibus animaduertere maximè licet. Athenæus miratur in Italia perdices rostris non esse cinnabarinis, cum in Græcia eo colore quotquot sunt spectabiles sint. Germania nostra vtrunq; genus habet. Nam & vulgares istas nemo est qui ignorat, & qui rostro cinnabari colorato sunt, sæpe in hac vrbe (Coloniæ) videntur, Longolius. Intelligit autem perdicem maiorem, cui rostrum rubet & crura, de qua postea seorsim agemus. Et alibi, Perdices (inquit) cacabare dicuntur à veteribus, neq; aliter etiam nunc sonant. Quæ Aristoteles & Ouidius de perdice scribunt, omnia nostræ perdici vulgari conueniunt. nempe volandi nidulandiq́; ratio, astutia, circa prolem solicitudo, corporis grauitas, & vocis stridor, à quo etiam nomen accepisse videtur, Turnerus in epistola ad nos. Perdicum in Italia genus alterum est, corpore minus, colore obscurius, (ἀμαυρὸν τῇ πτερώσει, Wottonus vertit, volatu incomposito, Gillius infirmo volatu,) rostro non cinnabarino, (Wottonus negationem tollendam suspicatur, quod non probo,) Athenæus. Otides perdicum similes sunt, præ obesitate autem corporisq́; pondere parum se alis attollunt, Volaterranus ex Æliano. In hydrope ascite conueniunt turtures, perdices, & quæ rostro pedibusq́; rubris, phœniceis alis, frequenti in Creta & Cypro insula sobole, domestica etiamnum mansuefactis fœtura, perdices ab incolis vocantur, Alexand. Benedictus. Ex his facile est colligere, perdicum genus duplex esse, alterum minus alterum maius. Nos hîc & de minore priuatim, & de vtroque in genere scribimus: de maiore postea.

De diuersis perdicũ generib.

Quib. in regionib. perdices reperiantur.

B.

Porus Indorum rex Augusto dona misit perdicem vulture maiorem, Strabo lib. 15. Et rursus, Onesicritus author est perdices in India anserum magnitudine esse. Apud Troglodytas perdices gallinacei

nacei magnitudine. Quibuſdam roſtrum & crura lutea, alijs rubra, alijs fuſca. Sapor qui & noſtratibus. In Allobrogibus ſunt Perdices quas nominant Gallias, mediocri pullo non minores. Cirrhæi (Circa Cirrham, Athenæus) perdices neq; ad certamina valent, nec ſuauiter cantant: ne verò cibi gratia capiantur, allia deuorant & carnem planè inſuauem reddunt, Ælianus. Perdices non tranſuolant Bœotiæ fines in Attica, (*in Atticam* lego,) Plinius. in Bœotia ſui iuris non ſunt, ſed in ipſo aere quas tranſire non audeant metas habent. inde vltra notatos iam terminos nunquam exeunt, nec in Atticũ ſolum tranſmeant, Solinus. Bœotij perdices in Atticam non tranſeunt, vel ſi tranſierint vocis mutatione agnoſcuntur, Athenæus. Cum quidam perdices duas in Anaphen immiſiſſet, tanta perdicum vis illic exorta eſt, vt incolæ de inſula relinquenda periclitarentur. Apud Heluetios perdices multæ capiuntur, non quidem in montibus, ſed in vallibus & agris, Stumpfius. Perdix Americæ, Maconanna incolis dicta, maior noſtra eſt, Theecetus.

¶ Perdix coloris eſt rufi, nigris interpictis longis maculis, Albert. Otis eſt colore coturnicis, ſecundum alios perdicis, Athenæus. Color teſtaceus communis eſt ferè pulueratricibus, vt alaudæ, perdici, &c. G. Longolius. Perdix viſa eſt aliquando alba, Ariſtot. in libro de coloribus. In Allobrogum alpibus & perdices albas & lepores eſitauimus, Scaliger. Perdici ingluuies præpoſita ventriculo eſt, Idem & Plinius. Perdix ad imum inteſtinum appendices paucas habet, Ariſtot. In Paphlagonia bina perdicibus corda, Plinius. Idem à Theophraſto proditum Athenæus & Gellius teſtantur. Coitus tempore teſtes habent magnitudine inſignes (præ cæteris auibus propter ſalacitatem,) aliâs verò omnino obſcuros: ita vt hybernis menſibus ne vllos quidem teſtes in his haberi nonnulli arbitrētur, Ariſtot. Perdici noſtrati color omnino varius, nec facilis deſcriptu. Roſtrum ſubfuſcum eſt. crura è fuſco albicant. Sinciput, partes circa oculos & prora capitis cum initio colli inferioris, ruffo colore ſimplici inſigniuntur. reliquum caput ſuperius è ruffo fuſcum eſt. ſingulæ autem plumæ per medium maculis diſtinguuntur ruffi coloris diluti. Collum & pectus cinerea ſunt, exiguis maculis nigris quaſi per verſus criſpos & vndantes interſtincta, qualis in ſciuris ponticis color apparet. In medio ventre vtrinq; pennæ quædam ruffi coloris ad fuſcum tendentis ſunt. Inferiora ventris & crura modicè ſupra genu plumæ albicantes ſubfuſcæ veſtiunt. Dorſum cauda & alæ, varios alternis colores oſtendunt. nã in dorſo caudaq; nigricantem, ſubflauum & ruffum ſaturum colores videas, per tranſuerſum alternatim diſpoſitos: minimum autem nigri eſt, & quaſi per puncta verſuum vndantium. In alis pennæ maiores fuſcæ ſunt, maculis ruffis maiuſculis per tranſuerſum aſperſæ. In iiſdem minores ſuperioresq; pennæ magis variæ & ſplendidæ ſunt, eodem ferè quo per dorſum colore, ſed ſingulas linea media albicans elegantiſſimè diſtinguit. Latera etiam cinereo colore ſunt vt in collo & pectore, ſed maculæ aliquot latiuſculæ ruffæ per trãſuerſum intercipiunt. Longitudo caudæ digiti quatuor, & colli ſimiliter vel paulò minus, &c. Et talis quidem mas erat, ni fallor, mihi hæc condenti inſpectus: fœmina fortè nonnihil differt, vncias appendebat duodecim cum dimidia. *Deſcriptio perdicis.*

C.

Perdix auis eſt terreſtris, Athenæus. Perpaucæ aues hyeme in agris manent, quarum in numero ſunt perdices, G. Agricola. Perdices multæ capiuntur in Heluetiorum vallibus & agris, non etiam in montibus, Stumpfius. Frequenter eas inter iuniperos degere audio. *Quib. in locis degat.*

¶ Vox. Dicta eſt perdix à ſono vocis, Albertus. Garrula perdix, Serenus. *Caccabat hinc perdix, hinc gratitat improbus anſer*, Author Philomelæ. Perdicum alij caccabant, alij ſtrident, Ariſtoteles cuius verba hæc Græca ſunt, Οἱ μὲν κακκαβίζουσιν, οἱ δὲ τρίζουσι. Perdicum vox nunquam eadem, ſed varia & multiplex eſt, alia Athenis vltra vicum Corydalenſium, alia citra. Harum variarum vocum quæ ſint nomina Theophraſtus explicat. In Bœotia & Eubœa idem ſonant, ac (vt ſic dicam) eiuſdem ſunt linguæ, Ælian. Theophraſtus in eo opere quod conſcripſit de varia voce auium eiuſdem generis, Athenis, inquit, perdices citra Corydalum vicum verſus vrbem κακκαβίζειν, vltra illũ verò τιττυβίζειν, Athenæus, negans perdices omnes caccabare. Perdix à ſtrepitu & voce ſtridente nomen accepiſſe videtur. quæ enim auis verius ſtridet, & ſerræ ſtridorem magis imitatur, quàm perdix noſtra? Turnerus in epiſtola ad me. Coturnicibus in pugna vox, perdicibus ante pugnam, Plinius & Ariſtot. Perdices non modo canunt, verum etiam ſtrident, & voces alias quaſdam emittunt, Ariſtot. Perdices vocat caccabas (alij *caccabidas*) Alcmenes, qui genus cantiunculæ compoſuit Caccabidum, profitens ſe id à perdicibus cantare didiciſſe. Itaq; Chamæleon Ponticus dicit antiquos muſicam excogitaſſe ex auibus in ſolitudine cantantibus, Gillius. Bœotiæ perdices aut non tranſeunt in Atticam: aut ſi tranſierint, vocem mutant, (& caccabant, Gillius,) Athenæus. Τιττυβίζειν (Athenæus τ duplex habet) de perdicibus quibuſdam dicitur, vt de alijs κακκαβίζειν, (Euſtathius habet κικκαβάζειν, quod non probo. vnde, inquit, apud Comicum aduerbium κικκαβαῦ habetur.) vnde apud Comicum κακκαβᾶν, Cælius. atqui apud Comicum (Ariſtophanem) nuſquam κακκαβᾶν, ſed κικκαβαῦ aduerbium de voce noctuæ legere memini. Apud Pollucem perdices τιτιβύζειν (lego τιττυβίζειν) aut κακκαβύζειν, (lego κακκαβίζειν,) legitur. Varinus verbum τιτυβίζειν etiam de voce hirundinis vſurpari docet. Κακκάβα, & κάκκαβος, perdix, Varinus. Perdices quædã vocis contentione & cantu valent, Ælianus. Grammatici quidam perdicem dictam putant παρὰ τὸ περισσῶς ᾄδειν. Perdici porrum prodeſſe ad vocem ſonoram apud Ariſtot. legitur *De eius voce.*

Docilitate ad discendum sermonē humanū. problematum 11.39. Plutarchus in libro aduersus vsuram, quendam proscindens, illum dicit ἀφωνότερον πέρδικος, id est perdice magis mutum, Cælius. Perdicem videtur Papinius docilem intellexisse, aptumq́; sermoni humano enũtiando, cum Syluula quadam libri 2. de psittaco Melioris ita canit: *Quiq́; refert iungens iterata vocabula perdix.* Domitius interpres ingenij longè præcellentis, eius rei rationem poetæ ipsi excutiendam reliquit. Id quod reprehendent fortè aliqui, ac referendum putabunt non ad auis docilitatem, sed ad vocis sonum, qui auis eius est genuinus. Est autem κακκαβίζειν: indeq; ob syllabæ repetitionem, quæ in eo verbo est, à poeta dictum videri, iterata vocabula à perdice referri. Est sanè id verbum perdicum voci peraccommodum, sed non omnium, vt qui loci ratione differant. καὶ οἱ μὲν κακκαβίζουσιν, οἱ δὲ τρίζουσι. Verum hæc etsi vera sint, nihil tamen ad Papinium, à quo eæ tantum recensentur aues, quæ humani sermonis enunciationi sufficiunt. Sic autem habent ipsius carmina: *Plangat Phœbeius ales, Auditasq́; memor penitus dimittere voces Sturnus, & Aonio versæ certamine picæ, Quiq́; refert iungens iterata vocabula, perdix, Et quæ Bistonio queritur soror orba cubili,* (lusciniam, non hirundinem intelligit.) *Ferte simul gemitus.* Plutarchus quidem in Symposiacis perdicis loquacitatem non tacuit. quin esse vocalem ac discere comprobat idem alibi. Sed & in Laconia haberi perdices vocales, monstrauit in Dypnosophistis Athenæus, Cęlius. Plura ad hunc locum *vide* suprà in Cornice *C.* Περαπίνας ἀδύφωνον ἰδίως καλεῖ τὸν ὄρτυγα, πλὴν εἰ μή τι παρὰ τοῖς Φλιασίοις ἢ τοῖς Λάκωσι φωνάεντες, ὡς καὶ οἱ πέρδικες, Athenæus.

Cibo. ¶ Cibus. Perdices comedunt limaces, Aristot. Perdices in Sciatho insula cochleas edunt, Athenæus. *Vide* in Ardea *D.* Helxinen herbam aliqui perdicium vocant, quoniam perdices ea præcipuè vescantur, Plin. Perdices circa Cirrham allia deuorant, vt caro eorum ad cibum ingrata putetur, gnari se cibi duntaxat gratia peti ab aucupibus, non ad cantus neq; certamina, Ælianus. Porrum eis ad vocem sonoram prodest, Aristot. problem. 11.39.

Cursu & volatu. ¶ Aues quædam currunt, vt perdices, rusticulæ, Plinius. ¶ Perdix pulueratrix est. non enim altè volat, Aristot. Terræ propinqua volat, spatijsq́; breuibus, vnde Ouidius: *Nec facit in ramis altoq́; cacumine nidos, Propter humum volitat, ponitq́; in sepibus oua.* Auium quædam breuis volatus sunt, vt perdix, Xenophonte etiam teste, Athenæus. Χαμαιπετὲς τὸ ζῶον, καὶ μὴ περιδινεῖσθαι ἐν ἀέρι δυνάμενον. vnde & perdicem vocari quidam conijciunt παρὰ τὸ πέδον, id est ab humo. Pennis plausit, Ouidius de perdice 8. Metam.

Libidine. ¶ Libido perdicum, præcipuè marium. Vsque adeò tum perdices tum coturnices copia libidinis gaudent, vt in aucupantes corruant, & sæpenumero capitibus eorum residant, Aristot. Rabie quidem tanta feruntur, vt in capite aucupantium sæpe cæcæ metu sedeant, Plinius. Quomodo hæ aues libidinis tempore proposito eis speculo capiantur, recitaui in Coturnice *C.* Ad libidinem Veneris inflammatissimi sunt perdices: idcirco cum fœminis assiduè versantur, Ælian. Secernuntur verno tempore de grege per cantum & pugnam, coniugatim mares cum fœminis, quamcunq; sibi quisq; fortè acceperit, Aristoteles. Depugnant inter se propter Venerem, ad quam tempore veris præcipuè mouentur, & cum gregatim per nemora pascentibus eis fœmina se offert, dissidium pugnamq; cient, cedit autem fœmina victori. ille protinus tanquam pręclarus aliquis bellator auro aut puella, aut alio honorario munere donatus, exclamat, Oppianus. Illum autem qui viribus videtur antecelluisse, in posterum sequuntur fœmellæ omnes. Qui quidem superbiens & iactabundus detrectat victum antagonistam. Qui sanè reliquum temporis in ordine fœminarum etiam victorem sequitur, Berytius. Fœminis præsentibus acrius inter se certant, vt in *D.* referemus, vbi dicetur de pugna perdicum, qua cicures inter se committuntur. Oua mares quæ compererint peruoluunt, (proruunt,) & frangunt præ sua salacitate, ne fœmina incubet, Aristot. incubãs enim marem non admittit, Athenæus & Plutarchus. Illæ quidem & maritos suos fallunt: quoniam intemperantia libidinis frangunt earum oua, ne incubando detineantur, Plinius. Oua fœminis incubare non permittunt, eaq́; ob nouum Veneris desiderium suffurantur. quanquam & ipsæ matres nonnunquam præ libidine pullitiem negligunt, Oppianus. *De venere mascula inter perdices.* Cum diffugerit fœmina vt incubet, mares tumultuant, clamitant, pugnamq́; inter se conserũt, quos cœlibes (viduos) vocant. qui autem victus in pugna fuerit, sequitur victoris Venerem patiens, nec ab alio, nisi à suo victore subigitur. sed si à comite principis, aut quouis vulgari vincatur, clàm à principe ac furtò subigitur. Verum hoc non ita fieri semper, sed certo tempore anni planum est. Hoc idem à coturnicibus quoq; agi animaduertimus, Aristot. ex quo Athenæus etiam citat, & eadem ab Alexãdro Myndio prodi testatur. Tunc (incubantibus clàm fœminis) inter se dimicant mares desiderio fœminarum. victum aiunt Venerem pati. id quidem & coturnices Trogus inquit, & gallinaceos aliquando. perdices verò à domitis feros & nouos, aut victos, iniri promiscuè, Plinius. Perdices vidui se inuicem abutuntur, Orus. Perdices mansueti iam & domestici subigunt feros, & spernunt, contumelioseq́; tractant, Aristoteles. Phocylides in animantium brutarum genere masculam Venerem reperiri negat. Ælianus quidem ichneumonem quoq; huic turpitudini obnoxium esse scribit. Pulli etiam ipsi subiguntur à mare statim cum procedunt, Aristot. Sæpe & fœmina incubans exurgit, cum marem fœminæ venatrici attendere senserit, occurrensq; seipsa præbet libidini maris, vt satiatus negligat venatricẽ, Idem. Adeò vincit libido etiam fœtus charitatem, vt fœmina perdix furtim & in occulto incubans, cùm sensit

fœmi-

fœminam aucupis accedentem ad marem, recanat reuocetq́; & vltrò præbeat se libidini, Plinius. *Vide* plura in *E.* de aucupio perdicum per allectatores mares aut fœminas eiusdem generis.

¶ Conceptio. Perdix fœmina eo tempore quo libidine incitatur, si contra marem steterit, aura ab eo flante fit prægnans, atq; extemplo inutilis aucupijs. olfactum enim esse exquisitum perdicibus creditur, Aristot. hist. anim. 6. 22. quem locum Niphus enarrans, Videtur (inquit) Ephesius hoc quod Aristoteles dicit de conceptione facta ex aura flante à mare, intelligere de ouis subuentaneis, quibus impleri ait præ nimia libidine. Quam expositionē Albertus probauit, asserens se non credere eam conceptionem posse esse fœcundam, nisi fortasse ad ouum, & non ad pullum. quoniam, vt inquit, ad pullum necessaria est receptio seminis corporea. Præterea se obseruasse ait domesticas perdices coire vt cæteræ aues faciunt. Insuper euaporatio seminis non habet præfinitum motum in vuluam fœminæ, cum multiplicetur circulo ab mare perdice, qui est veluti centrū circularis euaporationis. Sed Alberti & Ephesij sententiæ aduersantur verba Aristotelis lib. 5. (quæ mox referemus:) vbi apertissimè Aristoteles exposuit, perdices non solum ad oua, sed ad pullos concipere per contrapositionē maris. Si enim Aristot. intelligeret de conceptione ad ouum, & non ad pullum, non solū perdix conciperet in contrapositionem maris, sed etiam nullo mare inspecto, nec audito. quare cum hæc expressè asserat in perdice, & in nulla aliarum auium, fit, vt perdix sola, ea ratione concipiat & ad ouum & ad pullum. Et quanquam Albertus dicat ad conceptionem quæ est ad pullum, necessariam esse corpoream seminis receptionem: negaret tamen hoc Aristoteles, quoniam in solius perdicis cōceptione aliquando, præ nimia libidine, sufficit spiritalis genituræ receptio. Quin nos etiam obseruauimus perdicem bifariam concipere posse, aliquando receptione seminis corporea, cum non nimia libidine agitur: aliquando sola spiritali conceptione, cum furit præ nimio amore. Nec obstat quod affert de circulari euaporatione: tum quia spirante vento à mare, diffunditur vapor seminalis per sphæram conuersam in rectum: tum etiam, quoniam perdix fœmina tunc concipit spiritali receptione seminis, cum nimio amore exardet, & inuenitur intra circulum euaporationis: Hæc ille, pluribus etiam in libris de generatione se hac de re dicturum pollicitus. Perdices si aduersæ maribus steterint: ventusq́; inde afflet, vbi mares stant, concipiunt, & maritantur. plerunq; etiam voce marium vtero ingrauescunt, si gestiunt, ac libidine turgēt. volatu quoq; superne marium effici idem potest: videlicet dum mas ipse in fœminam fœtificum spiritum demittit, Aristoteles: In cuius verbis Ephesius fœtificum spiritum interpretatur vaporem, qui defert calorem eleuatum à genitali semine maris: quiq; susceptus per meatus perdicis penetrat ad menstrua illius, & sic conceptio euenit, vt Niphus recitat. Perdices fœminæ, & quæ nondum coierunt, & quæ coierunt (quarum vsus est in aucupijs) cùm olfaciunt marem, (vel conspiciunt, Athenæus & Eustathius,) vocemq́; eius audiunt, alteræ implentur, alteræ statim pariunt. Est hoc auium genus sua natura libidinosum, vt leui egeat motu cum turget, citoq́; secernat, vt in ijs quæ non coierint, subuētanea consistant: in ijs quæ coierint, oua breui augeantur & perficiantur, Aristot. & ex eo Athenæus. Aristoteles dicit perdicem fœminam, ὅταν κτ᾽ γνῶτα (forte κατ᾽ ἄνεμον. nam Aristoteles habet ὅταν κατὰ τὸ πνεῦμα ᾖ τοῦ ἄῤῥενος) γένηται τοῦ ἄῤῥενος, ἐγκύμονα γίνεσθαι φύσει τινὶ ἀῤῥήτῳ, Ælian. Si cōtra mares steterint fœminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt, Plin. odore, Solinus. Perdices, vt Archelaus scribit, voce maris audita concipiunt, Varro. Mares quoq; non solum visis fœminis, sed etiā voce earum audita, genituram fundunt, Eustathius. Quòd Auicenna dicit perdicem fœminam concipere ex vento flante à mare, & voce maris, & commisceri eos per linguas in coitu, nec Aristoteles dixit, neq; verum est. sed potius hęc tria (ventus à mare, vox & lingua exerta) libidinem ante coitum excitant: & postea coëunt sicut gallus & gallina: vt sæpissimè in Germania visum est, & nos quoq; in domesticis perdicibus obseruauimus, Albert. Et alibi, Perdices & alias quasdam aues quidam falsò concipere autumant sine coitu. libidinem quidem sentientes ad se inuicem conuertuntur, & confricando mares ad coeundum excitant, sicut & columbæ. coeunt enim & semen inferius sicut aliæ aues recipiunt: & coitus tempore fœtent. Hiantes exerta lingua per id tempus æstuant, concipiuntq́; superuolantium afflatu, sæpe voce tantum audita masculi, Plin. Ore hiante exertaq́; lingua & mares & fœminæ coeunt, Aristot. Libidinis tempore hiantes volant, linguaq́; exerta in vtroq; sexu, Athenæus ex Alexandro Myndio.

De conceptione quæ fit nō tantum receptione seminis, sed etiam vento flante à mare, imo & solo maris odore percepto vel voce audita.

¶ Nidus. Nidificant humi mares & fœminæ, singuli locum sibi peculiarem parantes, (οἱ ἄῤῥενες καὶ αἱ θήλειαι, διεχόμενοι ἕκαστον [forte διεπόμενοι ἕκαστοι] οἶκον,) Athenæus ex Alexandro Myndio. Bina ouorum receptacula faciunt perdices: in altero fœmina incubat, in altero mas: excluditq́; sua vterq; & educat, Aristot. Perdices spina & frutice sic muniunt receptaculum. (receptus suos, Solinus,) vt contra feras abunde vallentur, Plin. Perdix in condensis spinarum nidificat, Albertus. *Nec facit in ramis altoque cacumine nidos Propter humum volitat, ponitque in sepibus oua*, Ouidius. Septem diebus nidum contexit, Ælianus. Perdices cum sunt vicinæ ad pariendum, aream (ἅλων, Aristoteles vocat κονίστραν ἐν λείῳ) molliter puluere substernunt, atq; fruticibus & surculis circumsæpiunt. Contextus areæ cauus est, & ad incubandum accōmodatus. cum enim puluerem infixerunt, & molle quiddam velut cubile effecerunt, in idipsum ingrediuntur: post sese desuper fruticum inuolucris occultantes, contra auium rapacitatem, hominumq́; insidias in multa pace incubant, Ælian. Et rursus, Incubantes locum fruticibus & aliter ita muniūt, vt & ipsæ lateant, & rorem ac imbrem humoremq́; omnē auertant. oua enim

De nidulandi ratione.

humefacta ſterileſcunt, niſi mox à parente iterum concalfiant. Perdix non nido, ſed in condenſo fruteto parit, minus enim volat, Ariſtot. *Vide* ſuprà in Coturnice *C.*

De partu.

¶ Perdices in pariendo dies ſeptem conſumunt, Ælianus. Oua plurima pariunt, Plinius & Ariſtot. Pariunt oua non pauciora quàm decem, ſed ſæpius ſedecim, (quindecim & ſedecim, Athenæus,) Ariſtot. Ἀθρόα καὶ πεντεκαίδεκα ᾠὰ ἀποτίκτει πέρδιξ, Ælianus. Perdix bis anno parit, quindecim aut quatuordecim oua, vno partu octona, & altero totidem aut paulò minus, Albertus. Cum quidam duas perdices in Anaphen inuexiſſet, tanta perdicum vis enata eſt, vt incolæ de inſula relinquenda periclitarentur, Athenæus. Perdicũ oua candida ſunt, Ariſtot. & Plin. Pariunt & hypenemia interdũ, Iidem.

Incubitu & excluſione.

¶ Incubitus & excluſio. Refouent ſuos pullos ſub ſe ipſæ ducendo more gallinarum, & coturnices, & perdices. nec eodem in loco & pariunt, & incubant, ne quis locum percipiat longioris temporis mora, Ariſtot. Incubat perdix & educat pullos ſicut gallina, Athenæus ex Ariſtotele. Ouis ſtragulum molli puluere contumulant, nec in quo loco peperére: néue cui frequentior conuerſatio ſit ſuſpecta, transferunt aliò, Plin. Clanculo reuertuntur, ne indicium loci conuerſatio frequens faciat. Pleruną; fœminæ transferunt partus, vt mares fallant, qui eos (eas) impatientius affligunt, ſępiſſime adulãtes, Solinus. Mares oua quæ compererint, peruoluunt, & frangunt præ ſua ſalacitate, ne fœmina incubet, quod ne accidat fœmina emoliens, clanculum diffugiens parit. ſed fit ſæpius, vt præ turgore parturiendi quolibet loco ædat, & mare præſenti. verum vt oua ſeruentur, nunquam ex eo quo peperit loco diſcedit. & ſi ab homine viſa, ita ſe ab ouis aſtutè quemadmodum à pullis ſubtrahit, labans ante hominis pedes, dum dimoueat, (de qua aſtutia plura leges in *D.*) Ariſtoteles. Non vni loco oua committunt, ſed quaſi migrantes ea in alium locum important: in magno enim timore ſunt, ne quando deprehendantur ſi in eodem loco diu commorentur. Itaque alio loco nidificantes, rurſus pullos etiamnũc teneros inuehunt, fouentą;, & ſuis alis tepefaciunt, pennisą; tanquam faſciolis quibuſdam inuoluunt: non eos quidem lauant, ſed puluere reſpergentes nitidos efficiunt, Ælian.

Perdix aliena oua fouere dicitur.

¶ Perdix aliena oua tanquam propria fouet. verùm mox cum pulli nati fuerint, ad proprios genitores reuertuntur, & quæ eos fouerat, deſertam relinquunt, Kiranid. Perdix incubauit oua quæ non peperit, parauit diuitias non iuſtè: in medio dierum ſuorum eas deſerit, & in fine erit inſipiens, Hieremias propheta. quem locum explanans Hieronymus, Perdix (inquit) & aliena oua calefacit, ſi furto propria amiſerit. ſed quum creuerint in nidis pulli, euolant, & ad parentes ſuos redeunt, ementitum omittentes. Huic opinioni aſtipulatur etiam Kimhi, niſi quod non addit alienæ perdicis oua eã fouere, ſed ſimpliciter auiculæ alterius (quærendũ an curucæ hoc potius conueniat: vel vtrią;.) Perdix eſt auis aſtuta, quæ alterius perdicis oua diripẽs, corpore ſuo fouet: ſed fraudis ſuæ fructum habere non poteſt, quia cum pullos ſuos eduxerit, eos amittit. Vbi enim voces illius audierint, quæ oua generáuit, relicta ea ad illam ſe naturali quodam munere & amore conferunt, quam veram ſibi matrem cognoſcunt, Ambroſius & Albertus. Perdix ſiccum cerebrum habet præ alijs auibus & ideo fit obliuioſa, & amittit oua ſua, quæ per aliam perdicem fouentur. Pulli autem quum genitricis vocem audierint, ad matrem reuertuntur, & illam quæ fouit relinquunt, Incertus. Perdix oua perdit: ſed eius mos eſt ouorum perditorum damna reſarcire, alterius matris oua ſurripiendo, Obſcurus. Perdicum fœtus intra ouum etiamnunc circumplicatione teſtarum compre-

De pullis.

henſi, à parentibus ſui excluſionem ex ouis minimè expectant, ſed per ſe ipſi tanquam fores pulſantes, oua elidunt, & iam foras eminentes ſeipſos impulſu ſuo impellunt, ouią; etiamnunc tegumento circũueſtiti, currunt, atque ex dimidia teſtæ parte, ſi adhuc tergo adhæreſcat, ſemet expellentes, velociſſimè ad cibi inquiſitionem proſiliunt, ac poſtquam pedes extra oui teſtam poſuerunt, ſtatim curſu maximè valent, vt anaticularum pulli, primum vt lucem aſpiciunt, continuò à partu natant, Ælianus. Aues quæ volaces non ſunt, vt attagen, perdix & huiuſmodi, mox natæ ingredi poſſunt & plumis veſtiuntur, Theophraſt. apud Athenæum. & cibum per ſe capiunt. Perdix ſeptem diebus pullos enutrit, Ælian.

De coitu mixto cũ alterius generis auibus.

¶ Aues quædam ſalaciores generis diuerſi coeunt inter ſe, & ſobolem educunt, vt perdices & gallinæ, Ariſtot. Et alibi, Ex perdice & gallinaceo primi fœtus communi generis vtriuſą; ſpecie generantur. ſed tempore procedente diuerſi ex diuerſis prouenientes, demum forma fœminæ (id eſt primæ genitricis ſuæ) inſtituti euadunt.

¶ Noctu conuerſis poſterioribus perdices ſedent, Author de nat. rerum. Tempore quo nõ coeunt caudas ad ſe inuicem conuertunt, & ſunt multi ſtercoris, Albertus.

¶ Quædam non pingueſcunt, vt lepus atą; perdix, Hermolaus. ¶ Perdices lauri folio annuum faſtidium purgant, Plinius. ¶ Pro amuleto & cuſtodia pullorum, perdix arundinis gramen (arundinis bulbum, vel φορβήν: forte φόβην, id eſt iubam, Zoroaſtres) nido imponit, Ælian. Philes arundinis comam à perdice contra faſcinum non nido imponi, ſed edi ſcribit.

De vitæ longitudine.

¶ Vita. Perdicum vita ad ſedecim annos durare exiſtimatur, Plin. Amplius quàm ad ſedecim annos, Ariſtot. hiſt. anim. 6. 4. quo in loco cum de columbaceo genere agat, ſuſpecta eſt dictio πέρδικες. & tradunt aliqui, vt Niphus annotauit, in verioribus codicibus legi πέλειαι. Perdix viuit annos quindecim: fœmina etiam pluribus. nam in auium genere fœminæ maribus viuaciores ſunt, Athenæus ex Ariſtot. Porrò alibi apud Ariſtot. legimus huic aui vitam ad quinq; & viginti annos extendi, errore forſitã exemplaris Græci aut ſcriptoris, vt Wottonus ſuſpicatur.

In re-

D.

In regione circa Trapezuntem, quæ Pontus olim dicebatur, vidi hominem ducentem secum supra quatuor millia perdicum. Is iter faciebat per terram, perdices per aerem volabant: quas ducebat ad quoddam castrum nomine Thanega, quod à Trapezunte distat trium dierum itinere. Hæ perdices, cùm duci ipsarum homini quiescere aut dormire libebat, omnes quiescebant circa eum tanquam pulli gallinarum: & sic ducebat eas Trapezuntem vsque ad palatium imperatoris. Cùm verò sic quiescebant circa eum, capiebat de ipsis quantum volebat numerum, reliquas ad locum in quo prius erant reducebat, Odoricus de foro Iulij. *Historia de quodā qui ingentē perdicū multitudinem secum ducebat.*

¶ Perdix cùm in multis astuta sit, in hoc dicitur esse fatua, quòd capite alicubi occultato, credat se totam latere, & cùm neminem videat, à nemine quoque videri, Obscurus. ¶ Dicitur sicci esse cerebri, & ob hoc obliuiosa, & nidi proprij obliuiscens. sed hoc falsum est, & non philosophicè dictum. memoria enim in sicco firmior est: & perdix ipsa ad nidum reuertens, ostendit se nidi sui meminisse, Albertus. ¶ De perdicis docilitate ad enunciandum sermonem humanum scripsimus supra in C. ¶ Perdices aiunt & ciconias & palumbos vulneri accepto origanum imponentes ad sanitatem redire, Ælianus.

¶ Malitiosa astutaq; auis hæc est, Aristoteles. Perdicis vafricia in prouerbium abijt. Quàm vafrè quidem & sibi & pullis contra aucupum insidias prospiciat, iam referemus. Qua cura quidem & astutia circa incubationem vtatur, dictum est in C. alio enim loco pariunt & incubant: & ne frequens conuersatio suspecta sit, oua aliò transferunt. sic & mares fallunt qui oua earum frangere solent. ¶ In vniuersum dolosæ sunt: adeò vt pulli quoque accedentem aucupem decipere calleant, frondibus aut ramis aut alia materia se occultantes: qui dolus etiam polyporum est proximæ cuiusque petræ, colorem simulantium, Oppianus. Perdices festucas pedibus arripiunt, & ita se supinas abijciunt, ijsq; tectæ periculum declinant, Aristophanis Scholiastes. Pullos, quantisper fugitare per ætatem non licet, assuefaciunt, vt quoties venator instet, supini sternant sese, gleba festucisve (συρφετῷ) corpori veluti integumento superingestis. ipsæ venatorem aliò abducunt interim. circumagunt enim se, ac impeditè volant, tantumq; non deficere cursu simulant, captarum hoc pacto speciem tantisper præbentes, dum procul à pullis hominem auellant, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & in libro de amore in sobolem. Si ad nidum auceps cœperit accedere, procurrit ad pedes eius fœta, prægrauem aut delumbem sese simulans, subitoq; in procursu aut breui aliquo volatu cadit (tanquam) fracta aut ala aut pedibus: procurrit iterum iamiam prehensurum effugiens, spemq; frustrans, donec in diuersum abducat à nidis. Eadem in pauore libera, ac materna vacans cura in sulco resupina gleba se terræ pedibus apprehensa operit, Plinius. Sed Solinus Plinij simia aliter posteriorem partem legit, vt ex verbis eius coniecto: Si quis hominum (inquit) vbi incubant propinquabit, egressæ matres venientibus sese sponte offerunt, & simulata debilitate vel pedum, vel alarum, quasi statim capi possint, gressus fingunt tardiores. hoc mendacio solicitant obuios & eludunt, quoad prouecti longius à nidis auocentur. Nec in pullis studium segnius ad cauendum. cùm enim visos se persentiscunt, resupinati glebulas pedibus attollunt, quarum obtectu tam callidè proteguntur, vt lateant etiam deprehensi, Hæc ille. Perdix si ab homine visa est ita se ab ouis astutè, quemadmodum à pullis subtrahit, labans ante hominis pedes dum dimoueat, Aristoteles. Cùm ad nidum quis venando accesserit, prouoluit sese perdix ante pedes venantis, quasi iam possit capi, (ὡς ἐπίληπτος οὖσα,) atque ita allicit ad se capiendam hominem, eousque dum pulli effugiant: tum ipsa auolat, & reuocat prolem, Idem & recitans ex eo Athenæus, Ælianus, & Aristophanis Scholiastes. Quòd si Pisiæ filius portas vult prodere infantibus, πέρδιξ γενέσθω τοῦ πατρὸς νεόττιον. Ὡς παρ' ἡμῖν οὐδέν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι, Aristophanes in Auibus, id est, perdix, & versutus similiter vt pater, fiat. Decipere enim (vel fugere & exulare) nihil apud nos turpe est. Educit pullos in pascua, quòd si hominem viderit, sibilo id illis significat: qui confestim resupinos se collocant: adeò vt ne si palpitando quidem periclitêris, aduertas. Mox vbi venator quadam tenus est progressus, rursum pater sibilat. at illi euolant protinus. Hoc igitur est ἐκπερδικίσαι, Cælius ex Aristophanis Scholiaste. Idem Scholiastes, Ἐκπερδικίσαι (inquit) pro fugere vel exulare accipi potest, vt Pisiæ filius tanquam exilio mulctatus traducatur. nam perdices sua vafricie facilè ab aucupibus euadunt, sæpe se resupinantes & festucis integentes. Ἐκπερδικίσαι, astu & dolo effugere, διαδρᾶναι πανούργως, metaphora à perdicum ingenio sumpta, Suidas, Etymologus & Varinus. Διαπερδικίσαι, διαλαλῆσαι (lego διολισθῆσαι ex Apostolio) διαφυγεῖν, Hesychius & Varinus. Erasmus in prouerbijs, Ἐκπερδικίσαι (inquit) Græci prouerbiali metaphora vocant elabi ac suffugere: ab auibus quæ nonnunquam elabuntur è retibus seu laqueis. Chenalopex etiam, quam Angli *bergandrum* vocant, vt Turnerus scribit, dum teneri adhuc pulli sunt, si quis eos captare tentet, prouoluit sese ante pedes captantis, quasi iam capi possit, atque ita allicit ad se capiendam hominem, donec pulli effugiant, tum deinde reuocat prolem. Idem de vanello refertur.

De perdicum astutia qua ipsa cōtra aucupum insidias, & se in pullos suos tuentur.

Ἐκπερδικίσαι quid sit.

¶ Perdices si ad hoc fuerint vt capiantur, similem sibi colore lapidem quærunt, & inibi supinos se componunt, Cælius.

De pugna perdicum ad quam ab hominibus cõmittitur.

¶ Pugna. Perdicem venatorem dux ſylueſtrium primus inuadit, pugnamq́; obuiam conſerit, &c. *vide* in *E.* hic enim de illa perdicum pugna potius ſcribimus, ad quam ab hominibus vtrinque committuntur. Homines qui perdices ad certamen alunt, cùm eos ad pugnam inter ſe incitare volunt, ſuam cuique vxorem præſentem eſſe curant. hac enim machinationis commentatione perdicum timiditas repellitur,& mala pugna vitatur.nam malè pugnando victus nunquam in conſpectum, nec ad amatam, nec ad coniugem audet venire, ac potius morte occumbit, quàm commiſſam pugnam non ſumma contentione pugnatam amica videat. quocirca ne quid à ſe turpe commiſſum illa videat, atque vt amicæ ſuæ probetur, omnes neruos contendit, Ælianus. Perdicibus vox eſt ante pugnam dum ſuos aduerſarios prouocant, Ariſtoteles & Plinius. Perdices & coturnices pugnaciores fieri putant in cibum eorum additis adianti ramulis, Plinius. Palumbes & perdices bene inter ſe ſentiunt, Ælianus. Perdices damarum amore tenentur, Gillius ex Æliano. Et rurſus,In damarum dorſo perdices alas explicantes ſe refrigerant. Perdices amicæ & familiares ſunt dorcis, & propè paſcuntur, & propè cubant. quare & capiuntur dorcis allectæ: & contrà etiam dorci perdicibus alliciuntur, Oppianus libro ſecundo de venatione. Gillius dorcos vertit damas, malim capreas. Perdices mirificè ceruos amant, & paſci cum eis geſtiunt: nec vſquam diſcedere volunt, ſed comitantur, & vnà currunt, & dorſis inſidentes pilos eorum vellicant. quare etiam facilè capiuntur ab aucupe,qui cerui imaginem eis oſtenderit, Oppianus de aucupio 1. 9. ¶ Perdici hoſtis teſtudo eſt, Ælianus & Philes. ¶ Parui illi homunculi qui cum gruibus belligerantur, perdicibus inequitant, (πέρδιξιν ὀχήμασι χρῶνται,) vt Baſilis ſcribit: Menecles verò tam cum perdicibus quàm cum gruibus eis pugnam eſſe, Athenæus & Ælianus.

De ipſarũ amore erga palumbes. Damas. Dorcos. Ceruos. De odio in teſtudinem.

E.

De perdicibus ſaginandis.

Perdices neque propter fœcunditatem, neque propter ſuauitatem ſaginantur, ſed ſic paſcendo fiunt pingues, Varro de re ruſtica, ſi rectè legitur. De perdicibus nutriendis & ſaginandis, leges in Phaſiano *E.* & in Turdo. ¶ De pugna perdicum qua inter ſe cicures committuntur, ſcriptum eſt in *D.*

De earũdem aucupio.

¶ Aucupium. Vſque adeo perdices copia libidinis gaudent, vt in aucupantes corruant, & ſæpenumero capitibus eorum reſidant, Ariſtoteles. Quàm vafrè perdices aduerſus aucupum inſidias & ipſæ ſeſe & pullos tueantur, dictum eſt abundè in *D.* Ex perdicibus qui vocis contentione & cantu valent, & linguæ facultati confidunt, quiq́; pugnaces & ad certamen habiles ſunt, ſe minimè dignos credunt, qui ad extruendas menſas capiantur: vnde fit, quia minus contra venatores de ſua libertate depugnent, vt comprehendantur, ſibi præfidentes quòd à cæde ſtudioſè ad cantus & certamina ſeruabuntur. Reliqui autem perdices, & potiſſimum qui nuncupantur Cirrhæi, ſibi conſcij, quòd nec ad certamina valent, neque pulchrè cantare ſciunt, qui ſi capiantur,erunt his prandium qui ceperint. itaque naturali quadam machinationis commentatione ſeipſos macie conficiunt: nimirum cùm ab omni alia eſca,quæ ad pinguetudinem eos perducere queat,ſe ſua ſponte abſtinent, tum vt ne idonei ſint ad hominum menſas, cupidè allijs veſcuntur: cuius rei experientes, his præteritis, aliò venationem conuertunt. Qui verò hoc ipſum ignorant, eos ſi facultas ſit capiunt. quicunque autem ipſos captos decoxerit, eorumq́; inſuaues carnes expertus fuerit, ſe iam & tempus & operam cognoſcit in his venandis perdidiſſe, Ælianus. Capiuntur perdices pugnacitate libidinis, contra aucupis indicem exeunte in prælium duce totius gregis. Capto eo procedit alter, ac ſubinde ſinguli. Rurſus circa conceptum fœminæ capiuntur, contra aucupum (aliàs *aucupem*) fœminam exeuntes, (aliàs fœmina exeunte,) vt rixando abigant eam (aliàs *abigat eum.*) neque in animali alio par opus libidinis, Plinius. Perdicem venatorem dux ſylueſtrium primus inuadit, pugnamq́; obuiam conſerit, quo capto compage (ἐν ταῖς πηκταῖς) alter occurrit, tum alius, atque ita ſingulis dimicatur, ſi mas ſit, qui venatur. Sed ſi fœmina eſt, quæ venatur & canit, vbi dux ad eius vocem occurrerit, cæteræ vniuerſæ eum inuadunt, feriunt, fugant ab ea fœmina, inuidentes quòd non ſibi, ſed illi acceſſerit. hic tacitus ob eam rem ſæpe accedit,ne voce percepta oppugnetur. nonnunquam marem adeuntem efficere, vt fœmina obmuteſcat,ne re cognita pugnare cum cæteris maribus cogatur,periti referunt, Ariſtoteles: cuius verba Græca, Τὸν ἄῤῥενα προσιόντα φασὶ τὴν θήλειαν καταστγάζειν, duobus modis accipi poſſunt, vt vel mas fœminam ſilere faciat, vel fœmina marem. poſteriorem ſenſum Athenæus ſequitur, qui hæc verba tanquam Alexandri Myndij recitat: Ἐνίοτε ἡ θήλεια τὸν ἄῤῥενα προσιόντα καταστγάσει. priorem Gaza interpres, cui & ipſe aſſentior. fœmina enim eſt, ἡ θηρεύουσα καὶ ᾄδουσα, ſecundum Ariſtotelem. Producitur perdix venator in capturam,ad illiciendos feros,& ante retia (τῇ πάγῃ) propoſitus,cantum ædit eos laceſſentem ad pugnam, eoſdemq́; vt ex inſidijs in laqueos inſerat incitantem, contrà cantans. ſylueſtrium dux ſuum gregem præcurrens, obuiam procedit,cum hoc luctaturus.cicur autem per malitiam ſemper inſidias inſtruens, pedem refert, ſe timere ſimulans: alter verò ſpe atque animo inflatus, ſimul & ſibi iam victoriam ſpondens, impetum facit, ſed mox captiuus compage tenetur. Quòd ſi venator perdix, qui ad illecebras venatorio inſtrumento aſſidet, mas ſit, cæteri gregales ei ipſi captiuo opem ferre conantur: ſin qui poſitus eſt in inſidijs fœmina eſt, captiuum ipſum omnes feriunt, vt qui libidine incenſus, in ſeruitutem ceciderit, Ælianus interprete Gillio. cuius verba Græca poſte-

rius ſic

rius sic sonant: Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἄῤῥην ὁ τοῖς θηράτροις παλεύων, πειρῶνται ἐπικουρεῖν οἱ σύννομοι τῷ ἑαλωκότι, &c. (id est, vt ego interpretor: *Quòd si perdix venator mas fuerit, tum* (fero perdici) *capto cæteri gregales auxiliari conantur. sin fœmina venatrix fuerit, perdicem captum omnes feriunt, alius aliunde.* Si pugnans (ὁ παλαίων, malim παλεύων, id est perdix allectatrix & venatrix) sit fœmina, ne mas incidat, fœminæ quæ sunt extrà, illum ex casu in compagem propinquo seruant, suo cantu tanquam amatorio quodam retractum, Idem. Perdices sibi insidiantur, etsi afferunt illos ad syluam qui eos habent, vocem emittunt absconsi, sicque veniunt cæteri, ac in retia præcipitantur, plusque pedibus quàm pennis fugiunt aucupantes, Cælius. Aucupes fœminam includunt in cauea quæ maculas habet, per quas à mare fero conspicitur: & habet receptaculum in quod potest intrare in vna parte: mas igitur ferus ad eam ingressus capitur, & aliquando plures intrant. duce quidem capto cæteri sequi solent, Albertus.

¶ Aues gregariæ gregatim etiam capiuntur, Cardanus. Perdices capiuntur retibus, aut instrumento aucupatorio quod πηκτίδας vocant, (Aristoteles πηκτὰς nominat, Gaza compagem. videtur laqueorum vel tendicularum genus esse. nam Ælianus πάγην dixit:) aut voce perdicis, aut prouocatæ ad pugnam, aut ceruina pelle. Vehementer enim ceruos amant, & pelle decipiuntur hoc modo. Si quis pellem cerui indutus cornua capiti imponat, & furtim accedat, illæ verum ceruum esse ratæ, suspiciunt, coluntq; eum: & accedente gaudent adeò, vt discedere ab eo nolint, ac si familiarem aliquem & coætaneum adolescentem à longa peregrinatione reuersum viderent. Hac beneuolentia & amore nihil quàm laqueos aut plumbata retia lucrantur, ac vt pro ceruo venatorem detecta fraude aspiciant, Oppianus. Vt ceruis, ita etiam dorcis (capreis) gaudent, eorumq; imagine allectæ capiuntur, vt in *D.* retuli ex Oppiano. Fictis equis quidam perdices illaqueant, Gybertus Longolius. Robertus Stephanus in Appendice dictionarij Gallicolatini bouis imaginem ex linteis fieri scribit, quæ ab aucupe gestetur, ita vt post imaginem lateat: & sic decipi perdices. Et rursus, Quidam (inquit) ad aucupium perdicum (*a la tonnelle, ou tomberel* Galli vocant) vtuntur vaccæ effigie è ligno, aut equi coloribus additis, & ita effigiem ceu animal viuum paulatim admouent, donec perdices tendiculis ante effigiem dispositis implicentur. Perdices citò venaberis, si farinam illis vino exceptam obieceris, Anatolius. Perdices (Starnæ) irretiendi modos duos Crescentiensis præscribit libro decimo, capite decimo octauo. & rursus alium capite 24. Quomodo laqueis è pilis caudæ equinæ capiantur, ex eodem scripsi in Coturnice *E.* Supra etiam in Gallinagine *E.* modum perdices noctu ad ignem capiendi reperies. Perdices, coturnices & passeres, quàm sint libidinosæ aues, & quomodo libidinis tempore speculo proposito capiantur, recitauimus in Coturnice *C.* Accipitres & falcones capiunt perdices, Crescentiensis. Accipiter mas perdices capit, Tardiuus. Sunt qui nisorum etiam genus, quorũ pectus maculis rubris insignitur (rote Sperber) ad perdicum capturam laudant. De perdicothera vel perdicario accipitre leges in capite de accipitribus diuersis. Canes sagaces è longinquo persentiscunt feras, perdices & lepores, aduerso vento eorum odorem captantes. Equidem ipse sæpe admiratus sum perdicarios & campestres canes, quum cursu præcipiti in longum contendere spatium eos cernerem, non aliter atque si obiectam prædam oculis sequerentur, quoad viderem emicantes inde & euolantes perdices quò illi contenderant, Budæus. Quomodo vtendum sit accipitre & cane aduersus perdices, pluribus ex Demetrio Constantinopolitano scripsi in Accipitre *E.*

¶ Propter perdicum & phasianorum aucupium principes aliquando facinorosos quosdam & ob alia scelera mortem commeritos se suspendere fingunt, & harum volucrum pennis circundari iubent, vt ita rusticos ab earum aucupio deterreant, Ant. Brasauolus.

¶ Quum Astypalensis quidam duas perdices inuexisset in Anaphen, tanta perdicum vis in Anaphe nata est, vt incolæ de Insula relinquenda periclitarentur, Athenæus & Eustathius. Samij cùm in Sybarin nauigassent, & Siritin regionem occupassent, perdicum euolantium strepitu deterriti fugerunt, & in naues regressi aliò se contulerunt, Hegesander apud Athenæum.

¶ Scribit Æl. Lampridius Heliogabalum non facilè cubuisse in culcitris seu accubitis, nisi quæ leporinum pilum haberent, aut perdicum plumas subalares.

F.

De vsu perdicum in cibis.

Ponitur Ausonijs auis hæc rarissima mensis: Hanc in lautorum mandere sæpe soles, Martialis de perdice. Homines circa gulam exercitati in perdicibus alas pręcipuè laudant. Perdicis pectus cum superioribus perquam sapidum est, inferior pars non æquè, Isidorus. ¶ Perdices Cirrhæi (circa Cirrham) carnem minimè esculentam habent propter pabulum, Athenæus. Perdices aliæ quæruntur cantibus, aliæ certamini: quæ verò vocantur Cirrhæi, sibi quodammodo conscij, nulli virtuti se esse idoneos, degustatis allijs de industria marcescunt, vt ab aucupe ne quidem cibo dignentur (propter maciem & odoris virus,) Volaterranus ex Æliano.

De apparatu earũdem.

¶ Perdices veteres debent vt minimum per diem naturalem adseruari (suspensi) antequam præparentur ad cibum, Arnold. Villanou. Recens quidem mactatas non esse edendas Galenus etiam scribit in libro de attenuante victu. Post diem vnum aut alterum comedi debet. sic enim amittit quod durum est, Symeon Sethi. Hyeme magis conuenit in cibo si prouectior ætate fuerit, Arnoldus. Obser-

uandum est in omni carne assanda, & peculiariter in perdicibus, ne nimium siccentur & torreantur, Idem. Phasiani eduntur vt plurimum assi, & aliquando elixi, aspersi aromatibus temperatis: & similiter perdices, Nicolaus Massa. Præstare mihi videtur vt perdices elixentur potius quàm vt communiter fit assentur, vt ex humiditate aquæ siccitas earum nonnihil temperetur, nisi corpora sumentium humida fuerint. Eligi autem debent iuuenes & pingues, (atqui Plinius perdicem pinguescere negat,) Antonius Ga- ius. ¶ In perdice & attagena & turture, ex Apicio. In elixis. Piper, ligusticum, apij semen, mentham, myrrham & baccas, (fortè myrti baccas) vel vuam passam: mel, vinum, acetum, liquamen & oleum: vtêris frigido. Perdicem cum pluma sua elixabis, & coctura madefactam depilabis perdicem. concisa perdix potest ex iure coqui dum indurescat, si iterum ferbuerit, elixa conditi debet. Aliter in perdice & attagena, & in turture. Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen: liquamen, merum & oleum calefacies, Hæc Apicius.

¶ Perdicem assabis. elixa etiam cum pipere & saluia non insuauis videbitur, Platina. Patina Catellonica in perdices: Perdicis assæ ac propè (probè) coctæ alas & pulpam circunquaq; abscindes, indesq; in locum modicum salis, aromatum, caryophyllorum contusorum. Succus citri aut malarantij, quò melius simul hæreant, misceri his debet. Inuoluatur tamen citò necesse est, ac calida deuoretur oportet. Edulium cum pectore perdicis ab eodem describitur 7. 49. Ex perdice ius consumptum quomodo paretur, in Capo leges. ¶ Artocreas de perdice: Impone perdici lardum minutatim incisum, & insperge zinziber tritum cum caryophyllis, Coquus Gallicus. ¶ Perdix minor in cibo minus laudatur maiore. huius enim carnes albicant, illius subfuscæ sunt.

Qualis sint alimenti.

¶ Galenus in libro de cibis boni & mali succi, cibarijs laudatis, & neq; tenuem neq; crassum succum gignentibus, perdices adnumerat. Idem has aues coctu faciles esse, & sanguinem generare laudatissimum scribit lib. 3. de alim. facultatib. Boni succi esse, præsertim iuuenes, in libro de remedijs paratu fac. Montanas edendas in victu attenuante, in libro de vict. atten. Conuenire eas stomachicis, lib. 8. de compos. sec. loc. siccis, sexto de sanitate tuenda, & septimo Methodi med. calidis & siccis, octauo Methodi. Idem alicubi lupum piscem perdici comparat. Sanguinem tenuem gignit, & si sanguinem crassum cõtingat, extenuat, & præsertim alæ, quæ reliquo huius volucris corpore facilioris sunt concoctionis. Prosunt verò otiosis inexercitatisq;, ac ijs qui imbecilliores sunt & inualidi, & qui tenuioris diætæ esse dicuntur, quiq; humido sunt stomacho, Symeon Sethi. Ex volucrium genere gallinę altiles omnibus præstant, Aetius in cura colici affectus phlegmatici.

¶ Ventrem sistit perdicum caro, Symeon Sethi, Rasis & alij: propter siccitatem suam, Isaac. siue *assa*, siue *elixa*, Auerrois. Auicenna idem de *cubugi*, hoc est perdice maiore scribit. R. Moses de starna. Aues autem quæ sicci temperamenti sunt, non debent edi nisi altiles & saginatæ fuerint, vt turtures & perdices, Isaac. Caro pullorum perdicis leuis est, vt caro coturnicis, Rasis. Caro perdicis masculi tenuior (leuior) est carne aliarum auium, & citius concoquitur, Idem. Et rursus, Caro perdicis maris calida est & humida, inflat, Venerem promouet, obesat, calfacit, & sanguinem multum auget. conuenit conualescentibus quorum corpus refrigeratum & imminutum fuerit. Auicenna de *cubugi*, id est maiore perdice eadem ferè scribit. Auium laudatissimæ perdices declinant parum ad frigiditatem & siccitatem: & similes sunt gallinis deserti, Auerrois. Rasis quoque eas frigidas & siccas esse alicubi scribit, cum alibi perdicem marem calidum & humidum faciat, vt citat Antonius Gazius. Multum nutriunt perdices. humiditatem stomachi exsiccant, & putredinem arcent, maximè si cum succo pomorum dulcium coquantur. Retinent (astringunt) & roborant virtutem. Ius etiam earum temperatum est, boni que odoris & saporis, Rasis. Starnæ caro in auium genere leuissima est, & victui subtili conueniens. deinde caro coturnicis (vulgò Italis dictę, id est perdicis maioris:) quę parum excrementi relinquit, nec admodum calida est, & probiorem quàm gallinæ sanguinem gignit, & genituram auget. perdicis verò caro crassior est, & ventrem constringit, Idem Rasis vt citat Antonius Gazius, quasi tres diuersæ aues sint, perdix minor, & coturnix Italorum, id est perdix maior, & perdix simpliciter. ¶ Starnæ, id est perdices minores, naturæ sunt temperatæ, sed ad caliditatem declinant. pingues ex eis humidę sunt. conueniunt conualescentibus. ventriculo frigido nocent. noxa earum emendatur si pręparentur cum fermento. sanguinem temperatum generant, & hominibus temperatis conueniunt, Elluchasem. Et rursus, Sarnæ phasianis natura proximæ sunt. Quod ad temperamentum & subtilitatem, primo loco starnæ habentur: deinde phasiani, tertio perdices (maiores) propter vim exiccandi earum. (in quibus verbis ego primum locum accipio de ijs quæ minus talia fuerint, vt aliquid primo gradu calidum dicimus.) His cibis sani vti non debent, & maximè qui exercentur. Coturnices eiusdem temperamenti sunt cuius perdices, sed paulò sicciores. probè nutriunt, Nicolaus Massa coturnices qualeas interpretans. ego hæc non de qualeis, sed de coturnicibus Italorum verè dici asseruerim. Perdix nutrimentum mediocre, sed aliquatenus subtile præbet, teste Isaac: cuius hæc sunt verba, Inter aues starna subtilior est, ac pulli perdicum & pulli gallinacei. deinde perdix, phasianus, & gallina. Et in Vniuersalibus, Starnæ (inquit) & perdicis pulli sunt subtiles in tertio gradu subtilitatis, Hæc ille vt citat Antonius Gazius. Phasiani caro magis nutrit quàm perdix, minus tamen imbecilles particulas roborat. caro enim phasiani media est inter perdicem & pullam gallinaceam, (inter perdicem & capum,

& capum, Platina) Brudus Lusitanus. Inter aues perdicis caro parum recrementi, nutrimenti multum in se habet, cerebri vim & genituram auget, Platina. Carnes temperamento proximæ, vt starni (starnę) pulli, citò concoquuntur, & facilè venas penetrant, ac sanguinem generant laudabilem, omniq; ætati & temperamento congruunt: sed quoniam citò dissoluuntur particulas corporis parum corroborant: quare ad tuendam sanitatem potius quàm vires augendas faciunt, Isaac. Sani perdicibus & huiusmodi (delicijs) vesci non debent, vt superueniente morbo habeant aliquid quod vltra consuetudinem comedant, Mich. Sauonarola. ¶ Pulli perdicum quia solum autumno reperiuntur, eo tempore ad cibum magis congruere dicendi sunt, Arnoldus Villanou. ¶ Iure perdicum stomachus recreatur, Plin. *Vide* in *G.* ¶ Aretæus inter cibos elephantiacorum perdices omnes laudat.

¶ Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & perdicum ouis, Lampridius. Oua, præsertim vitelli, valde roborant cor: nempe ex gallina, perdice, phasiano, starna. sunt enim naturæ temperatæ, & velociter in sanguinem conuertuntur, & parum excrementi relinquunt: & *De ouis & eorũ appa* sanguinem subtilem clarumq; generant: hoc est conformem sanguini quo nutritur cor, Auicenna in *ratu.* libro de medicinis cordialibus. Oua gallinę & perdicis sperma augmentant, & ad coitum incidant, Rasis. Auicen. in capite de ouis, oua *alchabegi* & *altheiugi* (id est vtriusq; perdicis) comparat ouis gallinaceis. Oua perdicum sunt subtiliora ouis gallinarum, & minoris nutrimenti. Probè autem apparabuntur, si elixentur in aqua bulliente cum sale & aceto, ita vt superficies aquæ æquetur extremæ superficiei ouorum. Nec minus laudatur modus præparationis cum oleo, muri(garo) & modico vino, in vase operto & suspenso in caldario continente aquam calidam. Frixa in oleo, mala sunt. gignunt enim calculos, & fastidium mouent, & colicam. in aqua verò cocta, meliora sunt, Elluchasem.

G.

Perdix cocta cum malis cydonijs & esitata, iusq; potum cum vino styptico, cęliacos & stomachicos sanat, Kiranid. Medici quidam pulpas caponum aut perdicum medicamentis quibusdam miscent *Remedia ex perdi-* ad restaurandas deiectas ægrorum vires, quod nullus ferè eruditorum probat. ¶ Iure perdicum sto- *ce,* machus recreatur, Plin. Ad iecoris dolorem ius perdicis sumitur, Seren. Ileo resistit ius perdicum, Plin. *Ex iure,* item regio morbo, vt quidam citant ex eodem. Perdicis medulla si cum vino hauriatur ictericos sanat, Symeon Sethi. ¶ Perdicum, columbarum, turturum, palumbium sanguis, oculis cruore suffusis exi- *Sãguine,* miè prodest, Plin. *Vide* plura in Columba *G.* inter remedia ex sanguine columbino. Earundem auium *Cerebro,* sanguis nyctalopas sanat, Plin. Visum acuens pulchrum, mirificum admodum. Perdicis iunioris san- *Ventricu-* guinem cum melle ex ęquo subactum illine, Myrepsus. ¶ Cerebrum perdicis è vini cyathis tribus po- *lo,* tum, morbo resistit regio, Plinius, Sextus & Constantinus. ¶ Ventriculus perdicum per se contritus, *Iecore,* ex vino nigro resistit ileo, Plin. ¶ Perdicis iecur aridum tritumq; potum, comitiali morbo laboran- *Felle.* tibus confert, Hali & Symeon Sethi.

¶ Si singulis mensibus felle perdicum tempora perungantur, memoriam facit, Symeon Sethi.

¶ Fel inter aues præstantissimum perdicis, aquilæ & gallinæ albæ, Dioscor. Gallinarum & perdicum fella, ad medicinæ vsum præstant, Galen. præcipuè ad remedia aduersus hebetudinem visus, & incipientes suffusiones. Fel perdicis recipitur in compositiones quasdã ad omnem visus hebetudinem, & cicatrices & incipientes suffusiones, apud Galenum de compos. sec loc. 4. 7. & apud Aetium 7. 111. Compositioni cuidam Asclepiadæ exacuenti visum & ad glaucedinem apud Galen. de comp. sec. loc. miscetur fel perdicis syluestris, (id est non altilis,) sed aliàs legitur *succi herbæ perdicij.* Fel perdicum suffusionibus oculorum à principio valde prodest. facit & ad ipsorum hebetudinem, Sym. Sethi. Fel perdicum cum mellis ęquo pondere ad claritatem oculorum laudatur, Plin. vt quidam citat, & placet, quanquam apud ipsum Plinium ita refertur, ac si contusis oculis medeatur, & sic Wottonus quoq; recitat. Perd. fel cum æquali melle Attico caliginem tollit, si oculis assiduè infundatur, Marcel. Ad albugines sæpe comprobatum remedium: Perdicis masculi felle ex melle illinito, Galen. Euporist. 3. 14. Fel perd. cum melle & opobalsamo & succo marathri visum acuit, Kiranid. Ad caliginem, incipientem suffusionem & leucomata, (glaucomata, Marcellus:) Hæc est compositio vera, vehemens, quod frequentius ipsi experti sumus. Perdicis fellis vesicula quicquid habuerit, ad hæc commiscens opobalsamum cyatho vno, cyprum Sydoniæ (cyperi Sidonij, Marcel.) cyatho dimidio, in se commixtum contere diligenter, (ad summam leuitatem, Marcel.) & repone in pyxide stannea siue argentea, (plumbea, Marcel.) & inde inunges, miraberis. Et licet quòd prorsus non videat, sed tamen si pupillam integram habet, sine difficultate curabitur. Hoc nos ipsi frequenter tentauimus, Sextus. Eadem descriptio apud Constantinum Africanum legitur, sed deprauatior. ¶ Ad difficilem auditum & surditatem, perdicis fel calidum instillato, Nicol. Myrepsus.

¶ Ad apoplexiæ periculum cauendum, remedium inuenio traditum in libro quodam manuscripto Germanicè, si fiat suffitus è cumini syluestri genere, quod consolidam regiam vocant, pennis *Pennis.* perdicis, & thure albo. Sunt qui aduersus vteri strangulationem crematas perdicum pennas in linteolo ad olfaciendum porrigant.

¶ Oua perd. soluta cum melle, visum acuunt, partum quoq; accelerant, Kiranides. In vase æreo *Ouis.* decocta cum melle, vlceribus oculorum & glaucomatis medentur, Plin. Oua perd. in cibo sumpta, Ve-

Ll 3

nerem incitant. sunt autem amatorius potus, Kiranides. Aetius etiam eis qui re Venerea vti non possunt, inter cętera vt perdicum ouis vescantur cōsulit. Oua perdicum si sorbeantur, fœcunditatem facere putant, & lactis copiam, Plinius. Cum adipe anserino soluta mammisq́; nutricum inuncta, copiam lactis educunt, Kiranid. Vt castigentur (constringantur) papillæ: Aut ouum illitum tulerit quod garrula perdix, Seren. 20. Ouorum perd. putaminum cinis, cadmiæ mixtus & ceræ, stantes mammas seruat, Plin. & Kiranid. Putant & ter circunductas ouo perdicis mammas non inclinari, Plin.

H.

Etymologia perdicis. a. Perdix & masc. genere dici potest. Varro Admirandis, Perdicas Bœotios, Nonius. Perdix dicta est à sono vocis, Albertus. ¶ Πέρδιξ παρὰ τὸ περισσῶς ᾄδειν, ἢ παρὰ τὸ πηδᾶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ὁ περισσῶς διωκόμενος καὶ φεύγων. ἢ παρὰ τὸ πέδον, ὃ σημαίνει τὸ χαμαί, τὴν γῆν. χαμαιπετὲς γὰρ τὸ ζῶον, καὶ μὴ σφόδρα εἰς ὕψος αἰρόμενον, μηδὲ περιδινεῖσθαι ἐν ἀέρι δυνάμενον, Etymologus & Varinus. Ὁ πέρδιξ masculino genere, frequens est apud probatos authores. Aliqui corripiunt iôta in casibus obliquis, vt Archilochus, Πτώσσουσαν ὥστε πέρδικα: vt ὄρτυγα, χοίνικα. Attici plerunque producunt, vt Sophocles, Ὄρνιθος ἦλθ' ἐπώνυμος πέρδικος ἐν Κλεινοῖς Ἀθηναίων πάγοις. & Pherecrates, Ἔξεισιν ἄκων δεῦρο πέρδικος τρόπον. & Phrynichus, Τὸν Κλεόμβροτόν τε τοῦ Πέρδικος υἱόν, Athenæus. Perdix à voce per onomatopœiam *Synonyma.* κακκάβα (κακκάβα potius) etiam & κάκκαβος dicitur, vt Varinus habet. Vocantur perdices à nonnullis κακκάβαι: vt ab Alcmane sic dicente: Ἔπη γε δὲ καὶ μέλος Ἀλκμὰν, εὗρέ τε γλωσσάμενον (fortè γλωσσόκομον) κακκαβίδων ὄνομα συνθέμενος, σαφῶς ἐμφανίζων ὅτι παρὰ τῶν περδίκων ᾄδειν ἐμάνθανε, Athenæus. Carthago etiam aliquando κακκάβη dicta est, Eustathius in Dionysium. Πῆειξ, perdix apud Cretenses, Hesych. & Varin. Σισίλαρος, perdix Pergæis, Ijdem. Κήπιδος σκέλος, τὸ πέρδικος, Hesych. & Varin.

Epitheta. ¶ Epitheta. Garrula perdix, Serenus. Aprica, Idem. Picta, cacabans, apud Textorem. Sodomitica, Grapaldo. ¶ Πέρδικες θοῦροι, πυρώδεες, αἰολόδειροι, Oppianus.

Atticoperdix. ¶ Athenæus (lib. 3.) Aristomenem Atheniensem, Adriani libertum, dici à patrono solitum (scribit) Atticoperdica, quum esset comœdiæ veteris histrio, Cælius. ¶ *Deriuata.* Περδίκιον pro perdice parua dixerunt Menippus Cynicus, Anaxandrides & Antiphanes, apud Athenæum. Περδικιδεῖς, pulli perdicum, Eustathius. à recto singulari περδικιδεύς, Varinus in Λαγωός. forma est patronymica. Περδίκειος (Περδίκειον) κρέας, καὶ περδίκειος πούς, Suidas. Perdicotheras, Περδικοθήρας, accipiter perdicarius. Οἰκίσκος περδικικὸς nominatur apud Aristophanem, & περδικοτροφεῖον apud Hyperidem, Pollux.

Perdiciū herba. ¶ Helxinen aliqui perdicium vocant, quoniam perdices ea præcipuè vescantur, Plinius. Et alibi, Perdicium & alię gentes quàm Ægyptij edunt. nomen dedit auis, id maximè eruens. crassas plurimasq́; habet radices, Plinius. Herbaceorum pleraq; radices habent grādes & carnosas, vt spalax, crocum, perdicium, sic dictum quòd perdices se ad id volutent, Theophrastus historiæ plant. 1. 11. Apud Apuleium perdicalis inter helxinæ nomenclaturas est. ¶ *Perdicites lapis.* Perdicitin siue *perdiciatin* lapidem ad omnes duritias pollentem, requiri inuenio in compositionem illam quę pamplethes & diacinnabareos vocatur ab Ægineta Paulo, (lib. 7.) Hermolaus in Corollario. In tractu Hildesheimio quà itur versus occasum à fossa mœniorum vrbis septentriones spectante, reperitur lapis qui exprimit strijs & colore perdicum pennas quas in pectore habent, Georg. Agricola.

Icones. ¶ Icones. In Rhodo Iouis Colossus vnum ex septem miraculis fuit. iuxta columnam Protogenis picturæ erant Ialysus ac Satyrus: super columna perdix, ad quam ita homines hiabant, cum nuper tabula esset posita, vt illam solam admirarentur, Satyrum verò contemnerent, quanquam perfectissimum opus. Augebant admirationem perdices mansuetæ, quæ à nutritoribus allatæ, & contra pictas appositæ, canebant ad picturam & congredi gestiebant. Protogenes videns rem præter opinionem euenisse, æditaos rogat, vt se delere permittant, quod & ita factum est, Strabo lib. 14. In Rhodo erat pulcher ille perdix, celebre illud Protogenis parergon, Eustath. in Dionysium. Perdices in Ægyptiorum literis contumeliosos monstrare videntur: quoniam istiusmodi aues senio confectæ (videtur pro χηρεύωσιν ineptè legisse γηρεύωσιν apud Orum, cuius verba iam recitabo) contumelia se afficiant, Cælius. Perdix auis ad libidinis denotationem symbolicè vsurpatur. Ægyptij obscœnum puerorum amorem designantes, geminos perdices pingunt: qui cùm vidui sunt se inuicem abutuntur, Orus 2. 96.

Perdix vir quidā claudus sic dictus. ¶ Propria. Πέρδιξ μὲν εἷς κάπηλος ὠνομάζετο, Aristoph. in Auibus: vbi Scholiastes: Prius dictum est Perdicem illum claudū fuisse: à quo etiam factum aiunt prouerbium, Perdicis crus, in valde leptópodas, id est pedum prætenuium. Et rursus, Perdicis (viri) claudi etiam in Anagyro meminit, & alij multi. Πέρδικος καπηλεῖον. Perdix vir quidam erat claudus & mutilus, à quo etiam natum aiunt prouerbium, Hesychius: apud quem πηρὸς lego, non πηλός. Erasmus Rot. hoc prouerbium à Perdice caupone claudo ortum scribit, & conuenire in crura gracilia distortaq́;. Refertur (inquit) à Suida Περδίκειος πούς, id est, Perdicis pes. In loripedes quadrat. Κήπιδος σκέλος παροιμιῶδές ἐστι, τὸ πέρδικος σκέλος, Hesych. & Varin. ¶ *Perdicis templum Athenis.* Perdicis templum (Athenis) iuxta Acropolin erat. Eupalamo enim liberi fuerunt Dædalus & Perdix. (ἡ Πέρδιξ.) Perdicis filius Câlos, (Κάλως:) quem Dædalus propter inuidiam artis ab Acropoli deiecit. propter quod Perdix seipsam suspendit. Athenienses verò ei honores decreuerunt. Cæterum Sophocles in Comicis, Perdicem (non Câlon) illum quem Dædalus occiderit vocatum fuisse scribit. Proditum è mythicis est, Perdicem fuisse venatorem, qui sit matris infando amore correptus. dum verò vtrin-

rò vtrinq; immodesta libido ferueret, & noui facinoris verecundia reluctaretur, consumptus, atq; ad extremam labem (tabem) perductus memoratur. Hunc primum inuenisse serram scribunt nonnulli. nam primi cuneis scindebant fissile lignum. Fenestella Martialis scriptum reliquit, hunc Perdica fuisse initio venatorem, cui cum cruentum institutum & solitudinis studiosa meditatio displicere cœpisset, eo studio desito agriculturæ se totum mancipasse: quo nomine terram, quasi matrem omnium genitricem fertur adamasse. quo labore consumptus, ad maciem prolapsus dicitur. Quòd verò cunctis venatoribus detraheret, serram, veluti linguæ virulentiam dicitur excogitasse. Matri eius indidêre nomen Polycaste, quod interpretantur Polycarpem, à fructuum numerositate quos humanis vsibus terra parens producit, Cælius. *Vide* infra in *h.* de metamorphosi perdicis.

Fabula de perdice venatore in auē mutato.

¶ *b.* Perdices αἰολόδειροι, Oppianus. Inter aues aquila ἀρρενωπὸς est, perdix verò θηλύμορφος, Adamantius. Cleanthes Tarentinus nihil non inter pocula versibus efferebat, vt: Ἔγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος, Ἀμίδα δότω τις, ἢ πλακοῦντά τις δότω, Athenæus.

¶ *c.* Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

Homerus infans perdicis vocē edidit.

¶ *d.* Nos aliquando Carthagine perdicem cicurem quæ aduolauerat aluimus, & temporis progressu adeò familiarem effecimus, vt non modò adulari, colere nos & colludere videretur, sed nostræ etiam voci occurrere, & quantum fieri poterat, respondere alio quodam tenore, quàm quo se inuicem perdices vocare solent, Porphyrius lib.3. de abstinentia à carnibus. Perdices volunt vincere, Galen. lib. 5. de decretis Hippocratis. Flet viduus perdix, Politianus in Rustico. Οἰκογενὴς ἀλλ' οὔρος ἐμὴν πέρδικα φαγοῦσα, Ζώειν ἡμετέροις ἔλπεται ἐν μεγάροις, Suidas in Οἰκογενής.

De mira perdicis cicuris familiaritate.

¶ *e.* Aristippum aiunt iussisse aliquando perdicem 50. drachmis emi. & tantum luxuriæ grauiter ferenti cuidam respondisse, Tu istam obolo non emeres? & cùm annuisset ille, Mihi verò, inquit, 50. drachmæ tantum valent, Laertius. Ἀφροδισιὰν ἄγραν apud Sophoclem aliqui perdices interpretantur, qui apti sint ad expiationem, perdice femina cicure exposita capti. (τῇ δὲ θηλείᾳ παλεύοντες αἱροῦσιν αὐτούς.) Sed hos alij reprehendunt, porcum dicentes & agnum expiationibus adhiberi, non perdicem, Hesychius in Ἀφροδισία.

Apophthegma Aristippi perdicem 50. drachmis ementis.

¶ *f.* *Lautorum dubijs perdix Sodomitica cœnis Aptior, ægrotis iuscula sæpe dedit*, Grapald.

¶ *h.* Talus (Κάλως forte secundum Græcos. *vide* supra inter Propria) puer serræ circiniq; inuentor in perdicem mutatur apud Ouidium Metam. 8.

¶ Οὐκέτ' ἀν' ὑλῆεν δρίος (vt legit Suidas in Δρίος, quod est τόπος σύνδενδρος. aliàs ὑλᾶθεν δρυὸς) εὔσκιον ἀγρότα πέρδιξ Ἠχήσεις ἀνιεὶς γῆρυν ἀπὸ στόματος Θηρεύων ἀγρίους συννομίλικας ἐν νομῷ ὕλης. Ὤιχεο γὰρ πυμάταν εἰς Ἀχέροντος ὁδὸν, Simmias Anthologij lib.3. sectione 24. Ibidem leguntur epitaphia duo Agathiæ Scholiastici, & vnum Damocratis Grammatici, in perdicem à fele occisum.

De metamorphosi perdicis.

¶ Perdix sacra est Ioui & Latonæ, Ælianus. ἄθυρμα τοῦ Διὸς καὶ Λητοῦς.

¶ PROVERBIA. Perdicis crura, suprà inter Propria: & Ἐκπερδικίσαι, suprà in *D.* exposita sunt. Ἀφωνότερος πέρδικος, id est, Magis mutus quàm perdix, Plutarchus in libro aduersus vsuram. Perdicis vafricia in prouerbium abijt, Cælius. quàm vafrè autem & sibi & pullis contra aucupum insidias prospiciat, dictum est suprà in *D.* Perdicis libidinem vsurpari posse adagio scimus, pro efferata, turpi atque infami, demumq; perniciosa, Cælius. Perdix diuitias congregat, Had. Iunius.

Prouerbia. Perdicis crura. Magis mutus q̃ perdix. Perdicis vafritia.

DE PERDICE MAIORE, QVAM ITALI vulgò Coturnicem vocant.

A.

PERDICEM maiorem voco auem cuius hæc delineatio est, quòd plerunque perdice nostra vulgari, de qua superius scriptum, maior sit, quanquam Bellunensis magnitudine parem faciat. Athenæus miratur in Italia perdices cinnabarinis rostris non haberi, cum in Græcia omnes eo colore spectabiles sint. quamobrem Gybertus Longolius perdicem hanc Græcam nominat. In Creta & Cypro vulgò simpliciter perdices dicuntur, Alexander Benedictus. *Vide* plura de eis in præcedenti capite de perdice simpliciter inscripto, in *A.* præsertim: quanquam & alia pleraque de perdice simpliciter scripta & huic (id est maiori) & illi communia esse videntur. Coturnix Italis dicta (vulgò hodie, aliqui scribunt *chotronisse*) in Creta etiam *coturno* vocatur. nam perdices nostræ vulgò Gallis *grises* vel *goaches* cognominatæ in Creta non sunt, Bellonius. Coturnix vulgò dicta est species perdicis maior, Antonius Gazius. *Flet viduus perdix, queritur peregrina coturnix Inclusi caueis*, Politianus in Rustico. Circa alpes & in Lõgobardia *pernisa* vel *pernisa* dicitur. ¶ Sabaudis *perdris gaye* vel *gaille*, vel vt aliqui scribunt *gaule*, id est diuersorum colorum. quidam circumloquuntur, *perdris aux pieds rouges.* Pernisse apud Sedunos tum illos qui Sabaudicè, tum qui Germanicè loquuntur. ¶ Germanicè ein Pernijsen / oder Parnijssen. Ein Weltsch Räbhun. Ein Rothun / circa Coloniam. Ein rot Räbhun. ¶ Arabicè vt perdix minor *cubeth* dicitur, sic hæc maior *cubugi*, vel *cubegi*, *cabegi*, vel *cabagi*, aliqui primæ litteræ *c* aspirant: plerunque etiam articulus *al* præponitur. *Alchabegi* seu *alchubugi* sunt coturnices, quarum rostra & pe-

Nomina variarū gentium.

des rubent, magnitudo par eſt perdici: & vulgò à Venetis *coturnices* appellantur, Bellunenſis. Vetus Auicennæ gloſſographus *alcubigi* malè interpretatur alaudam criſtatam.

¶ Perdices, ſunt perdices magnæ cum pedibus rubeis, Syluaticus. atqui idem alibi attagênem interpretatur coturnicem, vulgò dictam, (quæ ſcilicet perdix illa eſt pedibus rubeis.) *Vide* ſupra in Attagene *A.* ¶ Porphyrionẽ eſſe crediderim eam auem, quã Siculi & Romani vernacula lingua coturnicẽ appellant. nam aliam eſſe à phœnicoptero, ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius eſt, Grapaldus: cuius ego ſententiam poſteriorem laudo, priorem minimè. ¶ Coturnicẽ quæ vulgò appellatur, non eſſet fortè admodum abſurdũ gallinaginis aliquã ſpeciem eſſe putare, ſiue auis Numidicę, quam quidam deſerti gallinam vocant, Aloiſius Mundella. Nos quid de *gallinagine*, quid de aue ſiue gallina Numidica ſentiamus, ſupra ſuo loco docuimus.

B.

Vbi repe-riatur hæc auis. Eius de-ſcriptio per par-tes.

Perdix maior reperitur in alpibus Sedunorum, Rhætorum, & verſus Longobardiam, & Sabaudorum. Non tam altis nec tam ſylueſtribus locis vt lagopodes, Stumpfius. In vinetis montanis circa Coloniam Agrippinam, Gyb. Longolius. Coturnix vulgò (Italis) dicta, perdice maior eſt, eiuſdem ferè coloris, pedibus & roſtro rubeus, Arnoldus Villano. Genæ, roſtrum & pedes rubent, reliqua pennarum facies ad leucophæum vergit, magnitudo aliquantulum ſupra perdicem, Aloiſius Mundella. Roſtrum in hac aue (vt ipſe manibus tractans obſeruaui) cocci colore, pedes minus rubent. color cinereus per dorſum, pectus & caput. Ab oculis linea nigra retrò per collum tendit: inde reflexa per pectoris partem ſupremam ſemicirculum facit. quod intra eam eſt albicat. Oculorum quoque palpebrę marginibus rubent. Venter ſubruffus eſt. Vtrinq; ad latera pennæ varijs coloribus diſtinguuntur, albo, ſubruffo, & nigro ſplendente. Magnitudo & roſtri figura quæ columbæ. ¶ Corporis ſpecies, breuitas & craſſities ad perdicem accedit, magnitudo par vel paulò plenior, Stumpfius. ¶ In India liuiæ columbæ ſunt virides, quarum labra & crura colore Græciæ perdicibus ſunt ſimilia, Ælianus.

C.

Vbi degat.

Perdices cinnabarini roſtri ſæpe etiam circa Coloniam viſuntur. In vinetis ferè victitant, ſed ijs, quæ in montibus ſita ſunt, & arbuſtum aliquod denſum ſibi vicinum habent. Ego illos primùm propè arcem nobilem, quam à ſpecioſitate ſitus *Choroſtepanon* (Landßkron) vocant, haud ita multùm à Regiomago diſtantem, conſpexi. Nulla dies erat, qua non ad excelſiſſima vſq; mœnia gregatim ſcandebant. gaudebant enim elutabulo, quo ſordes culinariæ profluebant, Gyb. Longolius. ¶ Indigena & ſtataria auis eſt, (non aduena & peregrina vt veterum coturnix,) & in alpibus nobis vicinis moratur, Aloiſius Mundella Brixienſis.

Quis ſit eius cibus. Granis ſeu frugibus & ſeminibus, vt & perdix minor, veſcitur.

D. & E.

De eius manſue-tudine.

In Creta & Cypro inſula frequentes ſunt, domeſtica etiamnum manſuefactis fœtura, Alex. Benedictus. Cum in Burmijs (Rhætorum) medicum agerem, noſtratium coturnicum marem & fœminam in domo altiles habui: quæ adeò cicures & manſuefactæ redditæ ſunt, vt poſtea cum domeſticarum gallinarum corte promiſcuè habitarent, ſimulq́; veſcerentur, Aloiſius Mundella. Si à prima ætate ab homine alantur, planè cicures & amabiles aues redduntur, Stumpfius. Alui & ipſe olim è Sedunis allatam huius generis auem, quam feles domeſtica præſente aliquo homine nõ lædebat: ſed ſe morderi etiam & abigi ad illa patiebatur. mordax enim & pugnax auis eſt. tandem verò nemine præſente dilaniauit.

F.

De vſu eius in cibis & qualitate alimenti.

Cabegi caro eſt de ſubtilioribus carnibus. impinguat, abſtergit cor (ſtomachum, Bellunenſis:) leuis eſt, ventrem aſtringit, & Venerem promouet, Auicenna 2. 186. Et rurſus cap. 221. ſcribit carnem auis *duraz* præferendam eſſe carni auis *cubugi* & *alfuachat*, (quod eſt genus turturis Bellunenſi.) *Vide* etiam ſupra in Perdice minore *F.* Coturnix vulgò dicta grati eſt ſaporis, quod intelligens Raſis carnes eius poſt carnes ſtarnæ (perdicis minoris) præfert, Arnold. Villanou. Noſtri ferè primum locum attageni ſiue gallo corylorum noſtro tribuunt, ſecundum perdici maiori, tertium minori, quartum gallinagini, has quatuor ſcilicet aues inter ſe conferendo. Perdicis rubente roſtro carnes in hydrope aſcitæ conueniunt, Alex. Benedictus. Arabes quidem ſiccandi aſtringendiq́; vim in perdice maiore efficaciorem eſſe aiunt, quàm in minore. ¶ Coturnicem noſtram, quantum iudico ex guſtu, & odoratu & loci natura, in quo continuè commoratur, & ex ijs quibus paſcitur (nam illa grati admodum ſunt odoris) ſi probè à nobis conficiatur, boni & laudabilis eſſe alimenti exiſtimo, & propterea in cibis meritò expe-

tendam

tendam esse. Verum vtile esse ducerem, si postquam interempta fuerit, sub dio per aliquot dies ad gelu relinquatur (quemadmodum narrat Galenus de multis volucribus, quæ alas fibrosas, & vniuersam carnem huiusmodi habent) priusquam eam aqua coquas aut asses, vt magis tenera & friabilis reddatur illius caro, quæ paulum quidem solida est. accidet enim vt facilius deinde à ventriculo concoquatur, Aloisius Mundella.

¶ Oua *alchabegi* & *altheingi* (id est vtriusque perdicis) gallinarum ouis compatat Auicenna in Capite de ouis.

G.

Inter fella auium laudatur fel galli, *duragi* & *cubugi*, (id est, attagæ & perdicis maioris,) Auicenna. *De vsu in medicamentis.*

¶ Perdicis maioris caro magis siccare, magisq; astringere ventrem traditur quàm minoris, vt suprà in Perdice simpliciter annotauimus.

DE PERDICIBVS DIVERSIS.

SYROPERDIX (Συροπέρδιξ) in Antiochia Pisidiæ lapides exest & conficit, (καὶ σιτεῖται καὶ λίθους:) perdice minor est, niger item est, excepto rostro, quod ruffum spectatur: non mãsuescit vt perdix communis: sed semper perseuerat ferus esse. eius carnes & densiores sunt quàm cæterorum, & suauiorem cibi vsum præstant, Ælianus. Volaterranus non rectè transtulit cibo inutilem esse. *Syroperdix.*

¶ SCOLOPAX auis memoratur ab Herodiano, syluestrem perdicem interpretante: vt docti plerique hodie rusticam perdicem. Rustica sum perdix, quid refert, si sapor idem est? Carior est perdix, sic sapit illa magis, Martialis sub lemmate Rusticula. *Scolopax. Rustica perdix.*

¶ LAGOPODES aliqui hodie perdices albas vocant. Sunt qui perdices nostras vulgares hyeme in altis montibus, vt & lepores albescere scribant: & alias esse quàm lagopodes vel aues niuium à Rhætis dictas, vt pluribus scripsi in Lagopode. Bellonius lagopodem, perdicem albam Sabaudiæ interpretatur: Itali quidam *perdicem alpinam* vocitant, vt Galli vel Sabaudi quidam *perdicem montanam*. *Perdices albæ.*

¶ COTVRNICES Theophrastus fortè perdices nanos dicet. sic enim per omnia perdicem imitantur, vt præter exiguitatem & pressitudinem corporis planè nihil distent, Gyb. Longolius. *Perdices nani.*

DE PHALACROCORACE.

QVÆDAM animalium naturaliter caluent, sicut struthiocameli, & corui aquatici, quibus apud Græcos nomen est inde, Plinius. Vnde apparet Plinium phalacrocoracem Latinè voluisse coruum aquaticum nominare. an verò idem sit coruus aquaticus Aristotelis, dubitari potest. *Vide* suprà mox post Corui historiam in Capite de Coruis aquaticis. Phalacrocoraces aues per alpes etiam capiuntur, Balearium insularum peculiares, Plinius. Hispani hanc auem, vt audio, coruum caluum appellant, *cueruo caluo*, Græci vocabuli significatione expressa. Galli, vt Rob. Stephanus interpretatur, *vng corbeau d'eaue, vng cormorant, corbeau pescheret*. Angli *cormerant*. Eliota Anglus eam esse auem conijcit quæ Anglis dicatur *a Water crowe* (id est, cornix aquatica,) vel illa quæ vulgò *a coote* nominatur. Germani inferiores Schwemmergens/ hoc est anserem natãtem, si rectè interpretor. huic maculam (caluitium) esse aiunt in medio capite. Nuper Gallus quidam nobis narrauit *cormorants* vulgò dictas aues esse latiusculo rostro, instar anatum rostri: magnitudine inter anatem & anserem ferè. Eodem nomine apud Anglos auis, anguillas edit (vt audio) quas integras deuorat. Illæ mox per intestina rursus elabuntur, ita vt vel nouies aliquando auis vna eandem anguillam deuoret priusquam retineat. ¶ Nostri sæculi facetus quidam monachos imperitos non ineptè phalacrocoraces & onocrotalos nominauit. *Coruus aquaticus. Nomina huius auis apud varias gentes.*

DE PHASIANO.

A.

PHASIANVS auis à Phasi vel Phaside amne apud Colchos dictus est, quod illic abundet: vel ab Argonautis inde in Græciam primum aduecta sit, teste Martiali. Φασιανικὸς ὄρνις ab Aristophane nominatur: qui & ὄρνις φασιανοὺς dixit: alij ferè φασιανοὺς absolutè, vt Aristoteles & Speusippus apud Athenæum. Ὄρνιθες φασιανικοί, Pollux. Phasianum Epænetus *tatyran*, Ptolemæus *tétarton* & *tetráona* vocari dixit. Vt autem phasianus tetraon, sic etiam tetraones nostri præsertim minores, à quibusdam vulgò phasiani montani vocantur. Sunt quidem vtriq; gallinacei generis, & per onomatopœiam sic dicti, vt cõijcio, διὰ τὸ τετράζειν τῇ φωνῇ. *Vide* supra in tetrace. Phasianus auis vocatur alicubi τατύρας, vt Pamphilus scribit, (sic & Hesychius & Varinus habent:) & alibi τέταρος (fortè τετράων) vt Ptolemæus Euergetes, Athenæus. Lampridius phasianum scribit per *f* ab initio. Plinius phasianam fœminino genere. *Phasianus vnde nomẽ habeat.*

¶ Hebraicum nomen *schelau* aliqui phasianum interpretantur: alij coturnicem, quod magis probo. *vide* in Coturnice *A*. Munsterus in lexico trilingui *pi∫eon*, פיסון, habet pro phasiano.

¶ *Atedenim* & *aditrigi* barbaras voces Syluaticus phaſianum interpretatur: item *adrungi*. *Altedarigi* ſunt phaſiani aues, Bellunenſ. Adempto quidem *al* articulo reliqua vox ad *tetarton* vel *tetraonem* nonnihil accedit. Alibi *alderariz* apud Auicennam legitur, vbi Bellunenſ. reponit *altedarigi*, vt alibi pro *atederaz*:

atederaz: & alibi *atadrogi*, vbi Bellunen. *altedarugi*. ¶ *Altaiugi*, vel *alteiugi*, est auis quæ dicitur perdix: alijs phasianus: alijs, vt Ebenbitar, auis similis coturnici in omnibus, nisi quòd sub alis habet quasdam pennas nigras & albas, Bellunensis. *Altamegi*, vel *altaihegi*, id est fasiani, Syluaticus. *Tueiugi*, id est fasianus, Idem. Ego his vocibus *altaiugi* & similibus, solam perdicem accipio. *Alcubi*, id est perdix, secundum alios phasianus, Syluaticus. nos supra non *cubi*, sed *cubeth* pro perdice scribi ostendimus. ¶ *Forador*, quem nos phasianum dicimus, Albertus in Aristot. de hist. anim. 6.16. vbi Græcè κόρυδος, id est alauda legitur. Alibi enim *foraydeck*, phasianum interpretatur.

¶ Phasianus vtpote peregrina auis in plerisq; linguis nomen vnum retinuit. Italicè *fasan*, *fasano fagiano*. Hispanicè *faisan*. Gallicè *vng faisant*. Germanicè Fasan / vel vt alij scribunt Fasian: & apud Flandros Fasant. Anglicè similiter *a fesan*, vel *fesant*. Illyricè *baziant*. Polonis *basant*. Turcis *fuglün*.

B.

Phasianus auis dicta est, quòd apud Phasianos populos abundet, Eustathius. Accersebatur olim è Media, Athenæus. Phasianos circiter ducentos Fridericus Saxoniæ dux in Saxoniam immisit, & vetuit capi, itaque hoc tempore nunc multiplicati dicuntur. Phasianos siue gallos syluestres in quibusdam Scandinauiæ locis ad plures menses sine cibo sub niue latitare, Olaus Magnus prodidit. Heluetici montes phasianos quàm plurimos alunt, Stumpfius. Mihi hactenus nullos vsquam apud Heluetios videre contigit, quamuis plurima loca montana inuiserim. In regnis Ergimul & Cerguth Magno Cham tributarijs, maximi phasiani reperiuntur, qui caudas habent longitudinis decem aut octo palmorum, Paulus Venetus. [*Quib. in regionib. reperiantur phasiani.*]

¶ Phasianæ in capite cornicula sunt, Plinius. Et alibi, Phasianæ in Colchis geminas ex plumis aures submittunt subriguntque. Fel renibus & parte tantum altera iungitur intestino in coruis, phasianis, Idem. Phasianis nunquam quicquam speciosius contemplatus sum. Valeant pictores omnes. ipse Appelles si rediuiuus foret, varietatem & splendorem pennarum plumarumque imitari non possit, Gybertus Longolius. Phasianus est gallus syluaticus, auis perpulchra, pennis coruscis instar ignis. Cœruleus interdum ac viridis, (fortè, Cœruleis interdum ac viridibus) rubeisque pennis interscribitur nitor, Author de natura rerum. Igneis & rubentibus pennis, & interdum viridibus in capite decoratur, Albertus. Aures geminas videtur habere in capite plumis extantibus, quas subrigit cum libet atque submittit. Cristis in capite, & spiculis in cruribus caret, Author de natura rerum, & Albertus. Azurini (cœrulei) coloris est in collo, & in corpore: & aliquando cœrulei coloris ad terreum inclinantis, Albertus. Non citò rubricatas habent barbas, vel in pedibus calcaria sicut galli domestici, sed tractu temporis, Obscurus Aristotelem citans. Gallina in hoc genere minus speciosa est, Albertus. [*Descriptio phasiani per partes.*]

C.

Fasiana pulueratrix est, haud enim altè volat, Aristoteles. Auium illæ quæ breuis volatus sunt, vt gallus, perdix, fasianus, mox ab ouis exclusæ & ingredi possunt, & plumis vestiuntur, Theophrastus apud Athenæum. [*De eiusdē volatu.*] Seminibus & granis vescitur hæc auis. Auena delectatur, Albertus. [*Cibo.*] ¶ Ptolemęus eam *tetarton* & *tetraona* vocari dixit, per onomatopœiam vt conijcio. Cęlo pluuio tristatur, & in rubetis ac syluis se abdit. Pennas præ pinguedine mutat, iterumque sæpe renouat, Obscurus Aristotelem citans. [*Pennarū mutatione.*] ¶ Phasianus solus inuenitur in prima parte hyemis loca mutare & de sylua ad syluam. At non mutat regionem apud nos, sed instabilis est, per syluas distantes discurrens: & in illo discursu aliquando quiescit in hortis hominum, in villis & ciuitatibus. Etiam quidem sæpius in horto nostro Coloniæ inter saluiam & rutam quiescens est inuentus, lassus ex volatu, Albertus in Aristotelem de historia anim. 8.12. vbi Aristoteles nihil tale habet. [*Hyeme loca mutat, & per varias syluas discurrit.*] ¶ Phasiani tantum libidinis tempore simul degunt, cæteris verò temporibus separatim, Obscurus Aristotelem citans. [*De eius libidine.*] Oua quædam punctis distincta sunt, vt meleagridum & phasianarum: rubrum tinnunculi est, Aristoteles de historia animalium 6.2. interprete Gaza: & sic etiam Græcus contextus habet: vt non rectè verterit Plinius, si ita vertit vt in codicibus nostris legitur, nempe: *Ouorum alia punctis distincta sunt, vt meleagridum: alia rubri coloris, vt phasiani, cenchridis*. [*Ouis.*] Phasiani semel in anno fœtus creant. viginti ferè ouis pariendi ordo concluditur, Palladius. Trigesimus (fortè *Vicesimus*) dies maturos pullos in lumen emittit, Idem. [*Partu.*] Phasiani oua non aliter quàm gallinarum ad vicesimam primam diem excludūtur, Florentinus. [*Exclusione.*] Phasiani cicures ad gallinas gallinaceas admitti possunt. *vide* in Gallina *E.* ¶ Pediculis intereunt nisi se puluerent, Plin. & Aristot. [*Morbis.*]

ALTERA PHASIANI FIGVRA QVAM DOMINICVS MONTHISAVRVS AD nos misit, quæ cum eo melius congruit quem Bellonius pingit capite non cristato, nec cauda tam longa, sed eadem qua corpus eius, collo & capite demptis, longitudine, &c.

D.

Phasianus rostrum in terra figens, abscondit se, & se totum latere putat, Obscurus tanquam ex Aristot. Struthiocamelum aiunt cum delitescendum habet, caput solum planè totum in condensum abscōdere, reliquā se in aperto relinquere: ita dū in capite secura est, nuda qua maior est capitur tota cum [*De eiusdē stoliditate.*]

capite, Tertullianus. Et idem, At nos phaſianas aues hoc facere videmus. ¶ Quanquam & in capite criſta, & in cruribus ſpiculis careat, animoſa tamen & audax auis eſt, Author de nat. rerum. Phaſiani capti recens ita ferociunt, vt gallinis non parcant, ſed ne pauoni quidem, quin mox ore dilacerent, Gyb. Longol. ¶ Lachrymantur equi & phaſiani, Cardanus pe Subt.

E.

In hortis Indiæ pauones & phaſiani manſueti aluntur, Ælianus. In phaſianis nutriendis hoc ſeruandum eſt, vt nouelli ad creandos fœtus parētur, id eſt qui anno ſuperiore ſunt editi. veteres enim fœcundi

cundi

cundi eſſe non poſſunt. Ineunt fœminas menſe Martio, vel Aprili. Duabus vnus maſculus ſufficit, quia cæteras aues ſalacitate non æquat. Semel in anno fœtus creant. Viginti ferè ouis pariendi ordo concluditur. Gallinæ his melius incubabunt, ita vt quindecim phaſianina oua nutrix vna cooperiat, & cætera ſui generis ſupponantur. In ſupponendo, de luna & diebus quæ ſunt in alijs dicta ſeruetur. Trigeſimus (fortè, *Viceſimus*, *vide* ſuprà in *C.*) dies maturos pullos in lumen emittet. ſed per quindecim dies diſcocto ac refrigerato leuiter ordei farre paſcentur, cui vini imber aſpergitur. Poſt triticum fractum præbebis, & locuſtas, & oua formicæ. Sanè ab aquæ prohibeantur acceſſu, ne eos pituita concludat. Quod ſi pituitam patientur phaſiani, allio cum pice liquida trito roſtra eorum debebis aſſiduus perfricare, vel vitium, ſicut gallinis fieri conſueuit, auferre. Saginandi hæc ratio eſt, vnius modij triticea farina in breuiſſimas offulas redacta clauſo phaſiano per x x x. dies miniſtrata ſufficiat: vel, ſi ordeaceam farinam præbere volueris, vnius & ſemiſſis modij farina per prædictos dies ſaginam replebit. Obſeruandum ſanè eſt, vt offulæ ipſæ oleo leuigentur aſperſo, & ita inſerantur faucibus, ne ſub infima linguę parte mergantur: quòd ſi euenerit, ſtatim pereunt. Illud quoq; magnoperè curemus ne præbeatur noua alimenta, niſi digeſtis alijs, quia eos facillimè onus cibi hærentis extinguit, Palladius.

¶ Quomodo educentur phaſiani, Numidicæ, perdices & attagenæ, verba Varronis, vt in Geoponicis Græcis recitantur: Hæ aues (inquit ſunt educandæ, quemadmodum & pauones educandos eſſe docuimus. Saginantur enim optimè incluſæ, ſic vt prima die nihil accipiant pabuli. At ſecunda hydromel, aut vinum eſt offerendum. Cibus porrò ſit farina hordei aquę infuſione ſubacta. Quæ quidem offeratur non ſimul, ſed viciſſatim, adijciendumq; illi paulatim eſt. Dein verò lomentum fabaceũ, hordeum, & milium minimè infectum, (κέγχρον ὑγιῆ,) ac deniq; linoſpermon elixans, polentęq; hordeacęę permiſcens, adijciensq; oleum, atq; ex omnibus tandem faciens pulticulas, (μάζας, id eſt offas,) eas ipſis vt expleantur in alimentum apponito. Sunt qui ad quinq; dies aut ſex, porrigant fœnogræcum, euacuare aues purgareq; ſtudentes. Pingueſcunt autem vt plurimum diebus ſexaginta. Genera harum auium curantur remedijs dictis illic vbi de gallinis domeſticis mentionem fecimus.

¶ E phaſiano mare & gallinis gallinaceis quomodo phaſianis ſimiles gallinæ procreentur: quæ deinde ad patrem admiſſæ fœtum parenti omnino ſimilem ædant, copioſe ſcripſi in Gallina *E.*

¶ Phaſiani quomodo capiantur laqueis ex pilis caudę equinę, item quomodo retibus, verba Creſcentienſis leges in Coturnice *E.* Circa veſperam vel auroram phaſianus de ſylua egreditur, & facile capitur, Obſcurus tanquam ex Ariſtotele. Et rurſus, Phaſianus ſic capitur: Aliquando auceps panno in quo hæc auis depingitur coopertus, phaſiano ſe oſtendit: qui ſequens coopertum, nec fugientem, nec retrocedentẽ, tandem à ſocio aucupis in inſidijs latitante reti inuoluitur. Auis fatua eſt, & facilè decipitur. Si enim pannus albus quadrangulus inter quatuor virgas vel baculos inde flexibiliter diſtenſus pictum in ſe phaſianum rubei coloris pręferat, adeò phaſianus miratur picturam, vt non aduertens venatorem retrorſum in rete contrudatur. Adhuc longè præparatum rete etiam per modum dictum quadrangulum erigitur, & baculo ſuſtentatur, ita quòd leui motu cadere poteſt: & in baculo ſuſtentante chorda eſt ſub niue vel folijs ad latibulum protenſa aucupis: & ſub illo reti cibus auenæ, qui eſt pabulum faſiani poſitus, & ſuper congregatos ibi faſianos rete deijcitur. Capitur autem etiam laqueis in vijs per quas de ſylua vadit ad aquam diſtenſis, Albertus. Quo pacto accipitris aucupio aduerſus phaſianos vtendum ſit Demetrij Conſtantinop. verba retuli in Accipitre *E.* *De phaſianorum aucupio.*

¶ Phaſianorum pennis piſcatores aliqui neſcio quod genus muſcarum certis anni temporibus repræſentant, quibus hamo infixis piſces decipiant.

F.

Ditiſſimorum menſis duntaxat pauones ac phaſiani nati ſunt, Plat. Faſianus ponebatur Alexan. Seuero in maioribus tantum feſtis, Lamprid. Pertinax imperator nimium illiberalis, faſianũ nunquam priuato conuiuio comedit, aut alicui miſit, Iulius Capitolinus. Inter lauticias numerantur quæ habuit Vitellius in ſua patina, vt Scarorum iecinora, phaſianorum & pauonũ cerebella, linguas phœnicopterum, murenarum lactes, Text. offic. 2. 609. Ptolemæus rex lib. 12. operis de palatijs regijs Alexandriæ & animalibus quæ in eis nutriuntur, fatetur ſe phaſianum nunquam guſtaſſe: ſed tanquam κειμήλιον (rem pretioſam. ἐχρῶντο γὰρ οἱ παλαιοὶ αὐτοῖς ὡς ἀγάλμασι) quoddam aues has reſeruaſſe. Noſtrum verò ſingulis (inquit Athenæus dipnoſophiſta) apud Laurentium Romæ conuiuantibus ſinguli appoſiti erant phaſiani. *De eorum dẽ vſu in cibis lautiſſimo.*

¶ Phaſiani occiſi, æſtate biduo, hyeme triduo ſeruari (ſuſpendi) debent, priuſquam parentur ad cibum, Arnoldus Villanou. Phaſianum aſſabis: quòd ſi etiam elixetur cum pipere & ſaluia, non inſuauis videbitur, Platina. Editur vt plurimum aſſus: & aliquando elixus, aſperſus aromatibus temperatis, Nicolaus Maſſa. Eſitium ex carne abdominis porcini aut vitulini cocta ac conciſa, cum caſei veteris parte dimidia ad carnem, pauco pingui, herbis odoriferis & aromatibus, paratur. ſunt qui etiam pectus capi tunſi, vel phaſiani, non incommodè addant, Platina. Ex eodem in Capo ſcripſimus, ius conſumptum quomodo ex capo aut phaſiano fiat. Phaſiani coctura, *vide* in pauone. Apicius lib. 6. cap. 5. iura pro diuerſis auibus deſcribit, vt inſcriptio quidem habet, pro pauo, *phaſiano*, &c. ſed harum auium nulla priuatim in contextu deſcriptionum nominatur. De pauo iſicia primum locum habent, ita ſi cocta fuerint vt callum vincant: ſecundum de phaſianis, Apicius 2. 2. *De apparatu.*

De qualitate alimenti.

¶ Phasianum auem omnium libri decantant, quam primam ferę in mensis esse iudicant propter carnis bonitatem, à qua medicinæ professores veluti à scopo de temperamentis ciborum iudicia auspicantur, Gyb. Longol. Huius auis caro, quod ad concoctionem & nutrimentum attinet, gallinarum carni similis est, suauitate verò in edendo superior, Galenus & Sethi. Idem Galenus phasianum adnumerat cibarijs laudatis, & quæ neque tenuem neq; crassum succum gignunt. Phasiani probè concoquuntur & facilè, boniq; succi sunt, & bonum sanguinem gignunt, Sethi. Phasianos non pingues purulentis in cibo Trallianus concedit. Phasiani caro magis nutrit, quàm perdix, minus tamen imbecilles particulas roborat. media enim est inter perdicem & pullam gallinaceam, Brudus Lusitanus. Medium inter perdicem & capum obtinet: licet Auerrois hanc auem in cibo cæteris anteferat, Platin. ¶ Inter aues excellit caro *alduragi* (attagenis:) & gallinarum est subtilior ea: & non sunt cum nutrimento carnium *alchabegi* & *altaiagi* & *altedarigi*, (id est perdicis maioris & minoris & phasiani, Auicenna. Inter aues starna (perdix minor) est subtilior, (leuior,) pulliq; perdicis & pulli gallinacei: deinde perdix, phasianus & gallina, Isaac. Elluchasem quoq; phasianos minus subtiles facit, minusq; temperatæ naturæ quàm perdices. Inter aues syluestres (inquit Conciliator) phasiani præferuntur ad sanitatem pariter & robur: & fortè etiam domesticis, cùm gallinis proximę sint, & eiusdem speciei ferè: sintq; illis sicciores aeris ac alimenti, & exercitij amplioris. Sequuntur eos perdices, starnæ, &c. Phasianus cibus est salubris, subtilis, pullis (gallinis) affinis: corroborat hecticos (extenuatos,) & eos qui à morbis consumpti sunt: & vi quadam singulari confirmat facultatem concoquendi, & corruptos in ventriculo humores præparat, (emendat,) Rasis. Phasiani caro temperata est, (tenera, valde alba, & temperata, Albert.) & multum nutrit, nocet autem his qui validè exercentur. eligendus est iuuenis & pinguis, Mich. Sauonarola. Starnæ, phasiani, perdices, proxima inter se natura sunt: & consequenter se habent quod ad temperamentum & subtilitatem. nam starnæ primo loco sunt, phasiani secũdo, tertio perdices, propter siccitatem earum. His quidem sani vti non debent, vt superueniente morbo aliquid vltra consuetudinem comedant, Elluchasem vt Sauonarola citat. Gallus syluestris, id est phasianus, siccior est altili, Syluaticus. Phasiani magis conueniunt hyeme, Arnoldus de Villanoua.

De ouis eorundẽ.

¶ Oua gallinarum & phasianorum præstantiora sunt, Galen. 3. de alim. Oua gallinæ sequuntur oua auium quæ cursu eius procedunt, vt *altedarigi*, (id est phasiani,) &c. Auicenna. *Vide* suprà in Perdice *F.* circa finem. In Gallina quidem quæcunq; de ouis, quod ad alimenti rationem, dici possunt, exposuimus: quæ omnia gallinaceis & similis naturæ auium, vt perdicum phasianorumq; ouis cõmunia sunt.

G.

Remedia ex ijsdem.

Medulla arietis non castrati inter venena numeratur, humanæ naturæ adeò contraria, vt memorię functionem aboleat. resistunt ei carnes phasiani, Arnoldus in libro de dosib. theriacal. Leonellus Fauentinus medicamento cuidam ad phthisicos restaurandos adijci iubet carnes testudinis, aut phasiani, aut cancrorum fluuialium. Remedium ad tortiones: Phasianum viuum in vino necabis, dabisq; ex eo vino bibere ei qui patitur tortiones, confestim remediabitur, Marcellus. ¶ Phasiani sanguis antidotum est cõtra venenum: adeps, tetanicis prodest & matricis passioni: fel, visum acuit: stercus inunctum vel potum, erectionem facit, Kirani. Adeps anseris & phasiani miscentur discutienti emplastro *diapyranu* apud Paulum Æginetam.

H.

Etymon phasiani.

a. Phâsis, penultima longa, fluuius est dictus à Phaside patre Colchi: cui ciuitas eiusdem nominis adiacet, & Phasiana regio. inde & phasiani aues dictæ videntur, ceu quæ illic abundarint, Eustathius in Dionysium. *Argoa primum sum transportata carina: Antè mihi notum nil nisi Phâsis erat*, Martialis sub lemmate *Phasianus* vel potius *Phasiana.* Πλῆθος δὲ ὀρνίθων τῶν καλουμένων φασιανῶν φοιτᾷ τροφῆς χάριν πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῶν στομάτων, Agatharchides Cnidius de Phasi fluuio scribens. Aues vltra Phasidem amnem pèti Plinius vituperat. Philostratus lib. 8. de vita Apollonij, à Phaside Mæoniáve aduectas aues inter delicias numerat. *Iam Phasidis vnda Orbata est auibus*, Petronius in Satyris. Homines gulę ac ventri dediti non desinunt celebrare ὄρνεις τοὺς ἀπὸ Φάσιδος, Clemens in Pædagogo.

Phasidis ales.

Phasidis ales, id est phasianus, Statius lib. 4. Silu. *Si Libycæ nobis volucres & phasides essent, Acciperes: at nunc accipe cortis aues*, Martial. Ἀλεκτρυόνων τε νεοσσοί, περδίκων φασεῶν τε χύδαν, Philoxenus apud Athenæum. *Non magni corporis ingens Phasiacis robur profuit alitibus* (contra impetum accipitris,) T. Vespasianus Stroza. Gallus syluestris, phasianus vocatur, Albert. In Theriacæ ratione gallum syluestrem nominat Galenus: id interpretatus Auicenna phasianum marem eo nomine intelligendum prodit, Cælius. *Vide* suprà in Gallo syluestri in genere. Φασιανοί, ἀλεκτρυόνες, καὶ ὄρνεις τινές, Suidas & Varinus. Malim ego Φασιανοὶ ἀλεκτρυόνες, ὄρνεις τινές, id est Phasiani galli, aues quædam. Licebit enim in phasiani genere marem, phasianum gallum nominare: & fœminam, phasianam gallinam.

Itys pro phasiano.

Itys etiam pro phasiano ponitur, vt recentior quidam scribit. quoniam Itys puer in hanc alitem mutatus fertur.

Epitheta.

¶ Epitheta. Phasianus Scythicus, Phasiacus, Phasius, apud Textorem. Sed dicendum potius Phasiacam auem, aut Phasiam aut Phasidem, per periphrasin dici pro phasiano. Scythicum verò epitheton esse posse concedimus. Sed Iuuenalis Satyra quinta. Scythicas volucres periphrasticè pro phasianis dixit.

¶ Φασια-

¶ Φασιανοὺς, Phaſianos apud Ariſtophanem,alij aues interpretantur: alij equos habentes inſigne (χάραγμα) phaſiani (in femore,Suid. inuſtum, Cælius:) vel à Phaſide fluuio Scythiæ, vbi egregij equi naſcebantur, Varinus. Phaſianus quidem adiectiuum & gentile nomen eſt.nam & Phaſiana regio dicitur. quare & phaſianum alitem, & phaſianam auem, ita canem equumq; phaſianum dicere poſſumus. Apud Stephanum gentilia ſunt Φασιάτης, Φασιαῖκὸς (fortè Φασιανικὸς) & Φασιανὸς, vnde fœmininum Φασιανή. apud T. Veſpaſianum Strozam Phaſias pro Medea ponitur. Idem Phaſiacas alites dixit. Fortè & Phaſis aliquando adiectiuè accipitur, Φασίς ſcribendum cum acuto in vltima; vt differat à proprio fluuij & ciuitatis Φᾶσις, quod penanflexum eſt: vt ſi quis Phaſidē, auem id eſt Phaſianam auem dicat. Phaſiani, aues quædam, alij Ponticos(populos ſcilicet in Ponto ad Phaſidem amnem)interpretantur, Heſychius. ¶ Phaſianum(Φασιανικὸν) Ariſtophanes in Auibus quendam appellat,nimirum quaſi ſycophantam traducens, παρὰ τὸ φαίνειν. Et in Acharnenſibus, Μήτ' ἄλλος ὅστις φασιανός ἐστ' ἀνήρ. Scholiaſtes exponit ſycophantam, παρὰ τὴν φάσιν, ὅ ἐστι φαίνειν. ¶ Phaſianarius, qui phaſianos paſcit. Paulus Iureconſultus, Phaſianarij autem & paſtores anſerum non continentur. ¶ Vrogallum minorem noſtrū, genus galli montani, Italicè quidam alpium accolæ, *faſanellam*, alij *montanum phaſianum*, aut nigrum appellant. In Scotia auis eſt phaſiano carne ac magnitudine ſimillima: ſed nigra pluma, rubentibus admodum palpebris, ſylueſtrem agri gallum Scoti vocitant. victitat autem frumento, Hector Boethius.

Φασιανὸς pro ſycophanta.

De Phaſiani pulchritudine admiranda.

¶ *b.* Profectò nunquam ego crediidiſſem, naturam rerum parentem eam pulchritudinem excogitare potuiſſe. Neq; mihi admiratione dignus poſthac Solon eſt, quem de Græciæ ſapientibus maximum ad regem Crœſum in regali ſolio diademate & purpura auroq; ſuperbum, interrogantemque, nunquid ſpecioſius quidquam ſpectaſſet, dixiſſe ferunt, phaſianos & pauones venuſtiores ſibi videri: quoniam naturali ornamento decoratæ, non aſcititio fuco ſpectabiles eſſent, Gyb. Longolius.

De luxu Heliogabali.

¶ *f.* Heliogabalus habuit iſtam conſuetudinem, vt vna die non niſi de phaſianis tantum ederet: item alia die de pullis, &c. Lampridius. Et rurſus de eodem, Pſittacis atq; faſianis leones pauit & alia animalia. Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς, Mneſimachus apud Athenæum.

De metamorphoſi Ityos in phaſianū.

¶ *h.* De phaſi(phaſide) aue T. Veſpaſiani Strozæ carmen legitur, lib. 4. Eroticôn. Ityx, Ἴτυξ auis eſt, Varinus. quęrendum an Itys potius legendum, vt phaſianus auis intelligatur: in quam Itys(qui & *Itylus* ſecundū aliquos) puer Procnes vel Philomelæ ex Tereo filius, mutatus fertur, vt Seruius & Perottus ſcribunt. Nos fabulam integram prolixè in Hirundine *h.* expoſuimus. I modò venare leporem, nunc itym tenes, prouerbium in Lepore nobis declaratum. Alij Itylum ſcribunt filium fuiſſe Zethi ex Ædone coniuge, quem mater noctu per errorem interfecerit, putans eum eſſe Amalea Amphionis filium. inuidebat enim Amphionis vxori, eò quòd illi ſex eſſent filij maſculi. Hanc errore cognito cùm mori optaret, deorum commiſeratione in carduelem verſam Itylum deflere aiunt. ¶ Caius Caligula eò veſanię proceſſiſſe traditur, vt ſibi tanquam numini ſacro phaſianos, phœnicopteros & pauones mactari iuſſerit, Gyraldus. ¶ Εἰ δοίης γέ μοι τοὺς φασιανοὺς οὓς τρέφει Λεωγόρας, Ariſtophanes. Hoc eſt, Non ſi mihi phaſianos dederis quos alit Leogoras. Scholiaſtes tanquam prouerbialiter dictum interpretatur, in eos qui quouis pretio aliquid ſe facturos negarint, ἐπὶ τῶν εἰς τι πρᾶγμα ἀπαγορευόντων. interpretantur autem hîc phaſianos, vt ſuprà quoq; monui, alij equos, alij aues.

Caligula phaſianos ſibi mactari iubebat.

Phlexis.

PHLEXIS, φλέξις, auis quædam nominatur in Auibus Ariſtophanis. Ea quæ ſit, inquit Scholiaſtes ignorantiam ſuam confeſſus, ex animalium hiſtoria quærendum.

DE PHOENICOPTERO.

PHOENICOPTERVS, φοινικόπτερος, auis eſt paluſtris à puniceo colore dicta in Auibus Ariſtophanis. Superiorem roſtri partem mouet vt ſcribit Menippus in libro de homine, Rondeletius. Auis quam Galli vulgò picam marinam vocant, corporis mole ſimilis eſt aui ab eiſdem vocatę *aigrette*, alas habet vt larus, & corpulentiam auis quam Galli vocant *vn flambant*, Latini phœnicopterum, Bellon. in Obſeruationibus Gallicis 1.11. Audio auem *flambant* (vel *flamman*) vulgò dictam in mediterraneo mari Gallico non procul à litore gregatim natare, magnitudine ciconiæ vel paulò maiorem, roſtro ſeſquialtera ferè longitudine ad ciconiæ roſtrum, colore rubro inſtar ſanguinis, ſuperius craſſo & tuberculis quibuſdam aſpero. cruribus rubris, ea proceritate qua in ciconia ſunt, vel procerioribus: palmipedem. pennis albis parte prona: rubentibus per collum, pectus, ventrem, & alas. piſciuorum eſſe, in cibum venire. Hæc mihi amicus quidam, quantum meminiſſe poterat, narrauit. Ego Gallicum nomen à rubro & flammeo roſtri, crurum, pennarumq; in aliquibus partibus colore inditum cōiecerim: aut fortè quoniam ex Flandria hyeme ad Narbonenſis prouinciæ maritima volat. nam Flandrum Galli *Flamman* appellant. vel à corporis proceritate, quali ſolent eſſe Flandri. Phænicopterus, Belgis *vn Flamman*: dum volat Soli obuerſus, alæ eius rubræ flammeæ videntur: Coldebergus. Rurſus alius quidam retulit auem (*vn flamming*) non procul à Monte Peſſulano capi, ſimilem ciconiæ, ſed roſtro recuruo, breuiore dimidio: totam albam, præter illas in alis partes rubras quæ nigræ ſunt in ciconijs. ¶ *Dat mihi penna rubens nomen, ſed lingua guloſis Noſtra ſapit. quid ſi garrula lingua foret?* Martialis. Phœnicopteri linguam præcipui ſaporis eſſe Apicius docuit nepotum omnium altiſſimus gurges, Plinius. *Nomenq; dedit quæ rubenti-*

Deſcriptio auis quæ Gallis dicitur flambāt.

bus pennis, Martialis lib. 3. Solis animal est phœnicopteros, habens alas puniceas, Kiranides 1.7. Auis est Nili, Heliodorus lib. 6. Phœnicopterum ingentem Iuuenalis nominat Sat. 11. inter cibos lautiores. Auem quam Itali vulgò coturnicem appellant, aliam esse à phœnicoptero ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius est, Grapaldus.

Phœnicopterus, qualem doctissimus Rondeletius mihi transmisit, & cuius iconem hîc damus, degit in medijs stagnis marinis. Vescitur cochleis pisciculisq;, &c.

¶ Mirum

¶ Mirum eſt huius tam pulchræ & eximiæ auis nomen ab Ariſtotele taceri, cùm Ariſtophanes, qui vixit eadem ætate, meminerit. ſed Græcis etiam raram eſſe hanc auem puto. Nam Heliodorus Nili incolam eam facit. Bellonius quidem eandem Ariſtotelis Glottidem eſſe ſuſpicatur: ego verò ijs quas Gallinulas aquaticas noſtri vocant auibus Glottidem adnumero, quæ omnes fidipedes ſunt.

GERMANIS ignotam puto auem, ſicut & Gallis ad Oceanum Bellonio teſte, quare fingo nomen interpretatum ex vetere Græco eius, Latinis etiam recepto nomine: Mag ein Rotfeck oder Rotuogel genennet werden/ dan er rot iſt am ſchnabel/ ſchenckeln/ vnd fecken/ außgenomẽ die ſchwingfedern/ welche ſchwartz ſind/ ꝛc.

Scaliger in lib. de Subtil. ad Cardanum de Phœnicoptero ſic ſcribit. Rarior Phœnicopterus, ſed cognitu facillimum efficiunt notæ multæ peculiares. Roſtrum neq; rectum planè, ſed neq; aduncum habet. Scythici arcus partem potius imitatur. Cinereum colorem nobilitant alarum puniceæ pennæ: à quibus & nomen. Earum quoq; nonnihil ad caudam, quam huius generis longicruris breuiſſimam habet, ac veluti præciſam. Sub roſtri initium ad colli commiſſuram ſinus turgidus eſt, qualis & in ardeola. Crura, pedesq; alis habet concolores: ſed adeò breues, vt cum in homine Galenus agnouerit longiſſimos, huic omnium, quę nota ſunt nobis, animalium breuiſſimos attribuere potuerit. Magnitudo ei Ardeæ. Flammant ei nomen in Prouincia.

¶ *F.* Philoſtratus in vita Apollonij libro octauo. phœniceam auem (φοινίκειον ὄρνιθα) (videtur autem phœnicopterum intelligere) inter delicias numerat. Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & cerebellis phœnicopterorum, &c. Lampridius. ¶ Phœnicopterum elixas, lauas, ornas: includis in cacabum. adijcies aquam, ſalem, anethum, & aceti modicum, dimidia coctura alligas faſciculum porri & coriandri vt coquatur: prope cocturam defrutum mittis, coloras: adijcies in mortarium piper, cuminum, coriandrum, laſeris radicem, mentham, rutam, fricabis: ſuffundis acetum: adijcies caryotam: ius de ſuo ſibi perfundis: reexinanies in eundem cacabum, amylo obligas, ius perfundis, & inferes. Idem facies & in pſittaco. Aliter. Aſſas auem: teres piper, liguſticum, apij ſemen, ſeſamum defrictum, petroſelinum, mentham, cepam ſiccam, caryotham: melle, vino, liquamine, aceto, oleo & defruto temperabis, Apicius.

Phœnicopterus inter mēſarū delitias numeratur.

De eius apparatu.

¶ Ὄρνιθα φοινικόπτερον Cratinus nominat. ¶ Phœnicopteron inter phœnicis herbæ nomenclaturas apud Dioſcoridem legimus. ¶ Caius Caligula eò veſaniæ proceſſiſſe traditur, vt ſibi tanquam numini ſacro phaſianos, phœnicopteros, & pauones, mactari iuſſerit, Gyraldus. Idem pridie quàm periret ſacrificans, reſperſus eſt phœnicopteri ſanguine, Suetonius. ¶ Phœnicopterus auis circa lacus & paludes victitat, viſu pulchra, & colore decora purpureo. Videtur autem inſigni eſſe magnitudine, ex Suetonio in Caligula. Hoſtiæ erant (inquit) phœnicopteri, pauones, erythrotaones. non tamen inter maximas aues numerandus, ſed inter mediocres magnitudine potius videtur ex Cornel. Celſo, Wottonus. Omnis grandis auis valentis materiæ eſt, & plurimi alimenti, Celſus. Et mox, Aues omnes à minimis ad phœnicopterum, mediæ materiæ ſeu mediocris alimenti ſunt.

Phœnicopteros herba.

De Caligulæ veſania phœnicopteros ſibi mactari iubentis.

De huius auis magnitudine.

¶ PHRYGILVS, Φρυγίλος, genus eſt auis Scholiaſtæ Ariſtophanis. Comicus quidem Bacchum ioco ſic vocat, quòd à Phrygibus coleretur.

Phrygilus

DE PHOENICE.

ÆTHIOPES atq; Indi diſcolores maximè & inerrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilẽ Arabia phœnicem, haud ſcio an fabuloſè, vnum in toto orbe, nec viſum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa collum, cætera purpureus, cœruleam roſeis caudam pennis diſtinguentibus, criſtis faciem (fauces, Solinus: quod non placet) caputq; plumeo apice cohoneſtante, (cohoneſtata.) Primus atq; diligentiſſimus togatorum de eo prodidit Manilius, neminem extitiſſe qui viderit veſcentem: ſacrum in Arabia Soli eſſe: viuere annis ſexcẽtis ſexaginta, (quadraginta & quingentis, Solin.) ſeneſcentem caſia thuriſq; ſurculis conſtruere nidum, replere odoribus, & ſuperemori. Ex oſſibus deinde è medullis naſci primo ceu vermiculum, inde fieri pullum. Principioq; iuſta funeri priori reddere, & totum deferre nidum propè Panchaiam in Solis vrbem, & in ara ibi deponere. Cum huius alitis vita magni conuerſionem anni fieri prodit idem Manilius, iterumq; ſignificationes tempeſtatum & ſyderum eaſdem reuerti. hoc autem circa meridiem incipere, quo die ſignum Arietis Sol intrauerit. Et fuiſſe eius conuerſionis annum prodente ſe P. Licinio, M. Cornelio COSS. CCXV. Plinius. Cum phœnicis vita magni anni fieri conuerſionem, rara fides eſt inter authores: quamuis plurimi eorum magnum annum, non quingentis & quadraginta, ſed duodecim millibus noningentis quinquagintaquatuor annis conſtare dicant, Solinus. Cor. Valerianus phœnicem deuolauiſſe in Ægyptum tradit Q. Plautio, Sexto Papinio COSS. Allatus eſt & in Vrbem Claudij principis cenſura, anno vrbis DCCC. & in comitio propoſitus, quod actis teſtatum eſt, ſed quę falſa (aliàs, *quem falſum*) eſſe nemo dubitârit, Plinius. Anno octingenteſimo vrbis conditæ iuſſu Claudij principis in Comitijs publicatus eſt: quod geſtum, præter cenſuram quæ manet, actis etiam vrbis continetur, Solinus. Phœnicem aiunt

Deſcriptio phœnicis ex Plinio.

Vitæ longitudo.

Qua ratione mortuus renaſcatur.

Allatus ſemel Romã fuiſſe dicitur.

Claudij tẽporibus in Ægypto viſus. ſub Claudio Cæſare Ægyptijs comparuiſſe, διὰ πεντάρων, καὶ ν χ ἐτῶν, Suidas. Claudij Tiberij temporibus viſus eſt apud Ægyptum phœnix, quam ferunt volucrem anno quingenteſimo ex Arabia memoratos locos aduolare, S. Aurelius Victor.

Ex Herodoto. ¶ Eſt in Ægypto volucris ſacra, nomine phœnix, quam equidem nunquam vidi, niſi in pictura. Etenim perrara ad eos commeat, quingenteſimo quoq; (vt aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum, & cum pater eius deceſſit. Is ſi picturæ aſſimilis eſt, talis tantusq; eſt: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cum habitu tum magnitudine ſimilimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non fit veriſimile) hoc excogitare: *Quomodo iuſta parenti defuncto reddat.* Ex Arabia proficiſcentem in templum Solis, geſtare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare: Sic autem geſtare: Primum ex myrrha ouum componere, quantum ipſe ferre poſſit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertũ, ita demum ouum exenterare, atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremq́; intulit, eam partem alia myrrha inducere. Et cum tantundem ponderis impoſito parente effectum ſit, obſtructo rurſus foramine baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant, Herodotus lib. 2. *Ex Ouid.* ¶ *Vna eſt quæ reparet, ſeq́; ipſa reſeminet ales, Aſſyrij phœnica vocant. nec fruge, nec herbis, Sed thuris lachrymis & ſucco viuit amomi. Hæc vbi quinq; ſuæ compleuit ſæcula vitæ, Ilicis in ramis, tremulæq́; cacumine palmæ Vnguibus & duro* (aliàs puro) *nidum ſibi conſtruit ore: Quò ſimul ac caſias & nardi lenis ariſtas, Quaſſaq́; cum fulua ſubſtrauit cinnama myrrha, Se ſuper imponit, finitq́; in odoribus æuum. Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos, Corpore de patrio paruum phœnica renaſci. Cum dedit huic ætas vires, oneriq́; ferendo eſt, Ponderibus nidi* (per appoſitionem) *ramos leuat arboris altæ, Fertq́; pius cunasq́; ſuas, patriumq́; ſepulchrum: Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus, Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit*, Ouidius Metamorphoſeon decimoquinto.

Ex Philoſtrato. ¶ Auem phœnicem eſſe percredimus, quæ quingenteſimo quoque anno in Ægyptum veniens hanc ipſam Indiam ſuperuolat. Aiunt aũt vnicam tantum hanc auem eſſe, & ex ſe radios emittere, atq; auri colore fulgere. Magnitudine verò formaq́; aquilæ in nido conſidere, quem prope Nili fontes ex aromatibus ipſamet ſibi conſtruxit. Hæc verò quæ de ipſa decantant Ægyptij, quo pacto in Ægyptum deferatur, ipſi etiam Indi teſtificantur, ſermoni conſentientes, quo dicunt, phœnici in nido liqueſcenti propempticos hymnos decãtari oportere, Iarchas Indus apud Philoſtratum in vita Apollonij libro tertio. Sed aliter Io. Tzetzes Variorum 5.6. Philoſtratus (inquit) in vita Apollonij, phœnicem auem per omnem vitam vnicam eſſe ſcribit, quæ pauone formoſior ſit, & maior citra collationem, & auri colore ſplendidior. nidum ex aromatibus compingere in arboribus. Ex hoc mortuo vermem gigni, qui Sole calfactus, rurſum in phœnicem excreſcat. migrare eum in Ægyptum, mori in Æthiopia, Hæc ille. Volaterranus etiam eundem Philoſtrati librum citans, phœnicem ſcribit annos viuere ſexcentos.

¶ E cinere phœnicis in ſuo nido combuſti vermem enaſci, & ex eo phœnicem alterum fieri, qui in Ægyptum è regione incognita deuolet, Suidas quoque tradit authore non nominato. *Ex Oppiano.* ¶ Phœnici apud Indos (vt perhibent) longiſſima & ſecura vita contigit. cum nullis hominum inſidijs petatur, non ſagittis, non lapidibus, non calamis, non denique laqueis. Mors ei initium vitæ. Nam vbi iam per ætatem ad volatum debiliorem ſe, aut aciem oculorum obtuſam ſenſerit, collectis in excelſa rupe cremijs & feſtucis, rogum ſibi mortalem, vitalem autem nouæ proli nidum conſtruit: qui à ſolaribus radijs, inſidente aue, incenſus conflagrat. Sic illa conſumpta, altera noua phœnix è cinere ſurgit, & pro more patrio ijſdem in locis vitã degit. Res mira, ſine genitore, ſine genitrice, ſolo ſplendore Phœbæo auem hãc procreari, Oppian. *Ex Oro, qui aliam Phœnicis generationẽ tradit quàm reliqui.* ¶ Ægyptij inſtaurationem diuturnam, & quæ poſt multa fiat ſæcula, volentes indicare, phœnicem auem pingunt. Hic enim dum naſcitur, rerum viciſſitudo fit & innouatio. Gignitur autem hunc in modum: Iamiam moriturus phœnix, in terrã ſeſe ſummo impetu proijcit, vnde & vulnus accipit. Ex ſanie verò defluente alius gignitur: qui ſimul ac pennæ ei natæ ſunt, cum patre Heliopolim, quæ in Ægypto eſt, proficiſcitur: quò cum peruenerit, pater illic, ſimul ac Sol ortus eſt, moritur: poſt cuius mortem pullus in propriam redit patriam. At phœnicem hunc defunctum Ægyptij ſacerdotes ſepulturæ mandant, Orus. *Phœnix pictus quid Ægyptijs ſignificet.* Et rurſus, Quin & eum innuentes qui longo tempore peregrinatus, tandem in ſolum natale remeet, phœnicem pingunt. Hæc enim in Ægyptum, cum tempus mortis inſtat, quingenteſimo demum anno regreditur. vbi ſi naturæ debitum perſoluerit, magna ſolennitate ac ritu funeratur. Quæcunq; enim in cæteris ſacris animantibus religioſè obſeruant Ægyptij, & ea phœnici tribui debent. fertur ſiquidem Sole magis apud Ægyptios gaudere, quàm apud cæteras gentes: ideoq; Nilum ipſis ex huius dei calore inundare. Animam quoq; quæ diutiſſimè in hac vita moram traxerit, aut inundationem commonſtrare volentes, eandem auem pingunt. Animam quidem, quòd omnium quæ toto orbe ſunt animantium, hoc maximè diuturnæ vitæ eſt. Inundationem verò, quòd velut ſignum Solis ſit phœnix: quo nihil in orbe maius, cùm omnia ſubeat, omnia ſcrutetur & diſquirat, Hæc omnia Orus. *Quandiu viuit.* ¶ Phœnix viuit ſex annis & ſeptem milibus, & moritur in Ægypto, vt ſcribit Chæremon Ægyptius ſacrarum literarum ſcriba, Io. Tzetzes. *Ex Alberto.* ¶ Phœnicem aiunt trecentis quadraginta annis viuere ſolitariam. Caput ei tribuitur pauonis. Cum ſe grauem ætate ſenſerit, conſtruit nidum in alta & abdita ſuper limpidum fontem ſita arbore, ex varijs aromatibus. in hoc radijs feruentibus Solis ſe obijcit, quos etiam reſplendentibus pennis ſuis multiplicat, donec ignis elicitur: cuius mox vi in cinerem vertitur. Die altero vermem aiunt in cinere naſci, qui alis die tertia aſſumptis, intra paucos dies in auem priſtinæ

figuræ

figurę commutatur, & auolat, & Albertus. Conuerſus ad Solis radios alarum plauſu volũtarium ſibi incendium nutrit, Iſidorus. ¶ In terra mea eſt phœnix auis, cuius anni vitæ ſunt trecenti. hæc prope finem vitæ tam altè verſus cælum euolat, vt accendatur à Sole. tum deſcendens & nido ſuo ſe ingerens, totus comburitur. è cinere verò ſubnatus vermis, in aliam eiuſdem generis auem excreſcit, Rex Æthiopiæ in epiſtola ad Pontificem Romanum, quam Coſmographię ſuæ Munſterus inſeruit. ¶ *Et Tyrio pinguntur crura veneno*, Wottonus de phœnice, neſcio ex quo poeta.

Ex Munſtero ſeu epiſtola regis Æthiopiæ ad põtif. Rom.

¶ Ex Lactantij etiam poematio, quod Phœnicem inſcripſit, ea quæ præcipuè ad hanc auem pertinent, excerpta ſubiungemus. Primum igitur locum deſcribit, paradiſum vt videtur, ad Orientem ſitum, in quo cælum ſit clementiſſimum, nec vlla caloris frigoriſq; intemperie, nec alijs tempeſtatum mutationibus noxium, nullis corporum morbis, nullis fortunæ luctibus, nullis deniq; animorum vitijs aut peccatis infamem. *Illic planities tractus diffundit apertos, Nec tumulus creſcit, nec caua vallis hiat. Sed Phœnicẽ noſtros montes, quorum iuga celſa putantur, Per bis ſex vlnas eminet ille locus. Hic Solis nemus eſt, & conſitus arbore multa Lucus, perpetuæ frondis honore viret. In medio fons eſt, quem viuum nomine dicunt, Perſpicuus, lenis, dulcibus vber aquis.* Hunc lucum incolit auis vnica phœnix Soli ſacra. Cùm primum enim aurora ſurgit, *Ter quater illa pias immergit corpus in vndas, Ter quater è viuo gurgite libat aquam.* Tum in altiſſimam arborem euolans Solis ortum expectat: qui cum apparere incœperit, *Incipit illa ſacri modulamina fundere cantus, Et mira lucem voce ciêre nouam.* Cum verò iam totus apparet, *Illa ter alarum repetito verbere plaudit, Non errabilibus nocte dieq; ſonis. Atq; eadem celeres etiam diſcriminat horas; Igniferumque caput ter venerata, ſilet. Quæ poſtquam vitæ iam mille peregerit annos*, locis ſanctis relictis, *Dirigit in Syriam celeres longæua volatus, Phœnices nomen cui dedit ipſa vetus. Tum legit aerio ſublimem vertice palmam, Quæ gratum phœnix ex aue nomen habet*: ſuper qua in ſumma aeris tranquillitate nidum ex omni genere aromatum conſtruit. in eo æſtuans corpus & aereo de lumine concipiens ignem *Flagrat, & ambuſtum ſoluitur in cinerem.* E cinere naſcitur vermis colore lacteo. *Creuit in immenſum ſubitò cum tempore certo, Seq; oui teretis colligit in ſpeciem. Inde reformatur, qualis fuit ante figura: Et phœnix ruptis pullulat exuuijs.* Nullo noſtri orbis cibo veſcitur. *Ambroſios libat cæleſti nectare rores, Donec maturam proferat effigiem. Aſt vbi primæua cœpit florere iuuenta, Euolat ad primas iam reditura domos. Ante tamen, proprio quicquid de corpore reſtat, Oſſaque, vel cineres, exuuiaſque ſuas, Vnguine balſameo, myrrhaque, & thure ſoluto Condit, & in formam conglobat ore pio. Quam pedibus geſtans contendit Solis ad ortus, Inque ara reſidens ponit in æde ſacra.* Et mox de forma eius: *Principio color eſt, qualis ſub ſydere cæli, Mitia quem croceo punica grana legunt. Qualis ineſt folijs quæ fert agreſte papauer, Cùm pendens veſtit Sole rubente polus. Hoc humeri pectuſque decens velamine fulgent: Hoc caput, hoc ceruix ſummaque terga nitent, Caudaque porrigitur fuluo diſtincta metallo, In cuius maculis purpura miſta rubet. Clarum inter pennas inſigne eſt deſuper, iris Pingere ceu nubem deſuper alta ſolet. Albicat inſignis miſto viridante Smaragdo, Et puro cornu gemmea cuſpis hiat. Ingentes oculos credas, geminoſque hyacinthos: Quorum de medio lucida flamma micat. Æquatur toto capiti radiata corona, Phœbei referens verticis alta decus. Crura tegunt ſquamæ flauo diſtincta metallo: Aſt vngues roſeus pingit honore color. Effigies inter pauonis miſta figuram Cernitur, & miſtam phaſidis inter auem. Magniciem, terris Arabum quæ gignitur ales, Vix æquare poteſt, ſeu fera, ſeu ſit auis.* Non tamen tarda eſt, vt aues magni corporis: ſed leuis & velox. Ad huius ſpectaculum Ægyptus conuenit. *Protinus inſcalpunt ſacrato in marmore formam, Et ſignant titulo remque diemque nouo. Contrahit in cœtum ſeſe genus omne volantum, Nec prædæ memor eſt vlla, nec vlla metus. Alituũ ſtipata choro volat illa per altum: Turbaque proſequitur munere læta pio. Fœmina, vel mas hæc, vel neutrum ſit mage, felix, Felix, quæ Veneris fœdera nulla colit. Ipſa ſibi proles, ſuus eſt pater, & ſuus hæres, Nutrix ipſa ſui ſemper alumna ſibi,* Huc vſque Lactantius. ¶ Extat & Claudiani de phœnice carmen in Epigrammatis. Phœnix decantatiſſima illa volucris ſub æquinoctiali ad orientem & meridiem reperitur, Nicephorus Calliſtus.

Ex Lactãtij poemate quod Phœnicẽ inſcripſit.

¶ Phœnicem haud eſſe penitus fabuloſum, legimus in Commentarijs nauigationum. In mediterraneis Indiæ reperiri. Semenda vocatur ab incolis, Scaliger.

H.

a. Φοῖνιξ in recto iôta vocalem breuem habet, poſitione quidem longam, in obliquis verò natura, Euſtathius. De palma arbore (quam Græci phœnicem vocant) mirum accepimus, cum phœnice aue, quæ putatur ex huius arboris argumento nomen accepiſſe, iterum mori ac renaſci ex ſe ipſa, Plinius: & partim Lactantius, vt ſuprà recitaui. Phœnix auis dicta eſt eò quòd colorem phœniceum habeat: vel quòd ſit in toto orbe ſingularis & vnica. nam Arabes ſingularem & vnicam phœnicem vocant, Iſidorus. Claudianus in Epigrammatis Titanium alitem pro phœnice dixit: & rurſus alitem longæuam lib. ſecundo de raptu Proſerpinæ. *Quòd ſemper caſiaque cinnamoque, Et nido niger alitis ſuperbæ Fragras*, Martialis libro ſexto.

Phœnix arbor. *Phœnix auis cur ſic dicta.* *Titanius ales.*

¶ Epitheta eius apud Textorem ſunt Reparabilis, Viuax, Nobilis, Pharius, Longæuus, Vnicus, Auis Solis, Gangeticus, Rarus, Aſſyrius, Soligena.

Epitheta.

¶ Φοῖνιξ arborem quoq; palmam ſignificat, (*vide* ſupra in *a.*) & fructum eius. item colore ruffum, vnde φοῖνιξ ἵππος in Iliade: & tincturæ genus, & populum, & organum quoddam Muſicum apud

Homonyma.

Athenæum, Euſtathius. Phœnix collyrium Apollonij, deſcribitur apud Galenum de compoſit. ſecundum locos 4.7. ¶ Eſt & phœnix herba apud Dioſcoridem, à colore opinor dicta. ¶ Hygrophœnix, ὑγρὸς φοῖνιξ, piſcis quidam maris rubri eſt Æliano, ac ſi humidum phœnicem dicas, ad aerei & volucris nimirum differentiam. Conijcio autem phœnicis nomen ei communicatum, quòd coloribus ſimiliter ferè vt auis diſtinguatur varijs & elegantibus.

Propria nomina à phœnice deſumpta.

¶ Phœnix apud Homerum nomen proprium eſt pędagogi Achillis: & eiuſdem nominis ſtatuarius Plinio: & fluuius quidam Herodoto. Et nomen vnius ex equis Cleoſthenis Epidamnij Pauſaniæ.

Cinamomum ex nidis auiũ decuti creditur.

¶ *c.* Cinamomum & caſias fabuloſa narrauit antiquitas, princepsve Herodotus, auium nidis & præcipuè phœnicis, in quo ſitu Liber pater educatus eſſet, ex inuijs rupibus arboribusq; decuti, carnis quam ipſæ inferrent pondere, aut plumbatis ſagittis, Plinius. Cinamomum quidem Hebraicæ vel Arabicę originis vocabulum mihi videri, à voce קן, *ken*, quę nidum ſignificat, quòd è nidis auis vel phœnicis, vel cinamomi decuti à quibuſdam traditum ſit, expoſui ſupra in Cinamomi auis hiſtoria. Quæ ſibi præſternat viuax altaria phœnix, Statius 3. Sylu. in propemptico Metij Celeris. Martialis libro quinto Erotio puellæ comparatum facit inamabilem ſciurum, & frequentem phœnicem. *Et viuax phœnix vnica ſemper auis*, Ouidius 2. Amor. Eleg. 6. De ætate phœnicis, cornicis, cerui & corui, verſus Heſiodi Græcos, & innominati veteris Latini recitaui in Cornice C. Phœnix ſemel anno quingenteſimo naſcitur, Seneca alicubi. ¶ Inter prima proditæ ſunt etiam (à magis) ex cinere phœnicis nidoq; medicinæ: ceu verò id certum eſſet atq; non fabuloſum. Irridere eſt vitæ remedia poſt milleſimum annum reditura monſtrare, Plinius.

Phœnix Heliopoli ſeſe incendẽs ac reuiuiſcens viſus fertur.

¶ *h.* Heliogabalus fertur promiſiſſe phœnicem conuiuijs: vel pro ea libras auri mille, vt in prætorio eas dimitteret, Lampridius. Fertur iam aliquando in Heliopoli Ægypti ciuitate accidiſſe, vt phœnix ſuper lignis ad ſacrificia compoſitis aromata congerens ſe incenderet: vnde in conſpectu ſacerdotis primum vermis natus ſit, deinde auis ex illo facta auolârit. Plato quidem author eſt non decere nos calumniari ea quæ libris ſacrorum delubrorum conſcripta referuntur, Albertus. Doceat nos phœnix exemplo ſuo reſurrectionem credere, quæ ſine exemplo & ſine rationis præceptione ſibi inſignia reſurrectionis inſtaurat, Ambroſius.

Reſurrectionis exemplũ in phœnice ab Ambroſio nobis proponitur.

Prouerbia.
1. Phœnice viuacior.
2. Ni Phœnicis annos vixerit.
3. Phœnice rarior.

¶ Phœnice viuacior. Ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῴη, Lucianus in Sectis. id eſt, Ni phœnicis annos vixerit, vt citat Eraſmus inter prouerbia. Phœnicis etiam raritas (inquit) prouerbio fecit locum, Phœnice rarior. quale eſt illud, Coruo quoq; rarior albo. Negant enim phœnicem eſſe niſi vnicam, ſi qua fides ſcriptoribus. Idem alibi, Phœnice rarior, Φοίνικος σπανιώτερος, prouerbio (inquit) dicitur, de rebus aut etiam hominibus inuentu perquam raris. Phœnicis inſtar reuiuiſcere, Had. Iunius.

DE PHOICE.

Phoix, Φῶϊξ, (vel potius φώϊξ penultima circumflexa,) inimica Harpæ eſt: quoniam victus ſimilis eſt. peculiare ei præ cæteris, vt oculos auium deuorare potiſſimum appetat, Wottonus ex Ariſtotele. ſed Ariſtot. de hiſt. anim. 9.18. de phoice ſcribit, μάλιστα εἶναι ὀφθαλμοβόρον τῶν ὀρνίθων: hoc eſt, præ cæteris auibus oculos eam appetere vel deuorare. quid ſi ὀφθαλμοβόλον legas? Videtur ſanè ardearum generis, cum ſtatim poſt ardeas illic ab Ariſtotele nominetur: & piſcibus victitare. nam & harpe cibum à mari petit. Harpa auis montana impetens oculos effodit, Plinius. ſed deceptus videtur, cum Ariſtoteles (ex quo transfert) de phoice, cui inimica eſt harpe, hoc ſcribat. Sunt qui phoicem vocent phoicum, ruſticè quoq; aliqui dicunt *fraudium*, Niphus. Πώϋξ auis eſt quædam Ariſtoteli in hiſtoria animalium, Heſychius & Varinus. ſed in codicibus noſtris phoix tantum eſt, *poyx* nullus.

DE PICA IN GENERE, PRAECIPVE VERO

de illa quæ varia & caudata, à caudæ longitudine cognominatur, cuius iconem ſequens pagina continet.

A.

Pica auis veteribus Græcis κίσσα dicta, hodie quoq; nomen retinet in Græcia. Hebraicum nomen *raham*, ראם, vel *rahamah*, רחמה, auem eſſe docent dictam ab eo quòd pia & benigna ſit in pullos ſuos. Leuitici cap. 11. tranſlatio vulgaris porphyrionem habet, Munſterus picam vertit. ſic enim Iudæi noſtrates interpretantur. Deuteronomij 14. Septuaginta vpupam. *Vide* ſupra in Oſſifraga inter Aquilas, & in Gypæeto. Ego planè nec picam nec porphyrionem hoc vocabulo ſignificari aſſeruerim, ſed aquilæ genus aliquod aut vulturis. Eiuſdem linguæ dictionem *agur*, אגור, variè exponunt, hirundinem, picam, gruem, ciconiam, paſſerem, Eſaiæ 38. *vide* in Grue. Item *aiah* vocem, alij picam, alij vulturem aut miluum, vt leges in Miluo. Munſterus in Lexico trilingui pro pica ponit neſcio cuius dialecti vocabulum *ſerakrak*, שרקרק. Auicennæ interpres barbarus pro κίσσα, habet *cacha*, obſcuri quidam *kiches*: & Alberrus *aſchytahez*, qui videtur numerus pluralis à ſingulari *aſchyta* corrupto nimirum à Gręco voca-

co vocabulo, vt prima litera abundet, vel articuli loco ſit. ¶ Italicè *gazzuola* vel *gazzara* dicitur. item *gazza, regazza, putta* & *picha* apud Alunnum: qui & *ghiandaica* Italicum auis nomen, alibi Latinè auem glandarem, alibi picam interpretatur. Sed pica glandaria alterum picæ genus eſt, quod glande veſcatur dictum: ad cuius differentiam ea de qua hîc ſcribimus, varia vel caudata à caudæ lõgitudine cognominatur. quanquam glandaria etiam varia eſt, præcipuè in alis, quam ob cauſſam aliqui confundere videntur. Apud Creſcentiẽſem alicubi gaza auis nominatur, alibi *aregaza* vel *aregata*, niſi corrupti ſunt codices noſtri vt ſuſpicor: alibi *gaza* auis cauda longa. Kiranidæ interpres Cremonenſis *cittan* vertit *gaiam* vel *gazam* vel *glandariam*. ſed gaia & glandaria, alterius tantum picæ nomina ſunt, de qua poſtea priuatim agemus. gaza verò commune nomen ad vtranque. ¶ Hiſpanicè *pigáza*. ¶ Gallicè, *pie, iaquette, dame,* & *agaſſe*: quod poſtremum Sabaudiæ vſitatius eſt. ¶ Germanicè à noſtris Aegerſt / ab alijs Aglaſter / Agelaſter / Algaſter / (quod ad Sabaudicum *agaſſe* accedit: id verò ab Italico *gazza* deriuatum videtur. Gelenius Agerluſter ſcribit Germanicè quaſi agriluſtram cui non aſſentior.) ab alijs Elſter / Atzel. Flandricè Aexter. ¶ Anglicè *a pie, a py, or a piot*. ¶ Illyricè *ſtrakauel, krziſtela*.

De diuerſis picarũ generib.

¶ Nuper & adhuc tamen rara ab Apennino ad vrbem verſus cerni cœpere picarũ genera quæ longa inſignes cauda variæ appellantur, Plin. Idem facilius ait ſermonem humanum addiſcere picas quæ glande veſcuntur, & quinos habent digitos in pedibus: eas nunc Itali glandarias vocant. Picam quæ prægnantium faſtidio & appetitioni abſurdę nomen fecit, credimus eam eſſe quę à Plinio longa inſignis cauda deſcribitur, & varia, id eſt non ſibi cõcolor, ſed quæ alias plumas & pennas candido, alias nigro colore oſtendat. Nulla enim in picarum genere lõgiore cauda eſt. Quæ enim verſicolores ſunt, glandariæ ab eodem Plinio & ab alijs manifeſtè dicuntur. ſcribentesq́; Græcorũ medici in prægnãtibus *ciſſan* vocari διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου, id eſt ob varietatem auis, facilè perſuaſerunt eam eſſe quam Plinius, vt diximus, variam appellat: gens noſtra priuatim gazam nunc vocat: Marcel. Verg. aliam picam variam, aliam verſicolorem & glandariam faciens, quo cum etiam Perottus Sipontinus ſentit. Pica (inquit) auis eſt alis vario colore, & præſertim cæruleo depictis, verba proferens ad ſimilitudinem humanæ linguæ. Eſt & alia pica ſub ventre alba, ſuperius nigra, quæ varia appellatur, rara olim (circa vrbem,) nunc frequentiſſima per omnem Italiam. Plinius duo picarum genera facere videtur: poſterius hoc genus Plinij, picarum genus eſſe videtur, quod paſſim in Germania & Anglia longa cauda præditum, oua & pullos gallinarum populatur. Aliud genus picæ, tam longa cauda ornatum, quàm hoc eſt, non noui. noſtra quoq; pica vulgaris caluеſcere quotannis ſolet. Alterum autem picæ genus diu ſanè dubitaui quodnam eſſet, & adhuc non ſatis teneo. Cùm eſſem in Italia ad ripam Padi, ambulantibus mihi, & itineris mei comitibus, auis quædam picæ ſimilis, lingua Britannica *iaia*, & Germanica *mercolphus* appellata, cõſpi-

ciendam ſeſe commodum obtulit, cuius nomen Italicum quum à monacho quodam, qui tum fortè aderat, percontarer, *picam granatam* (fortè, glandariam) dici reſpondit. Quare cùm apud Italicum etiam vulgus non ſolum priſtinæ linguæ Romanæ, ſed & rerum ſcientiæ, non obſcura veſtigia adhuc ſupereſſe deprehenderem, ſuborta eſt mihi hinc ſuſpicio, auem hanc è generibus picarum eſſe: & quòd ſcirem eandem, altera vulgari pica, multò expreſſius humanas voces imitari, ita ſuſpitionem meã auxit, vt parùm abſit, quin credam hanc eſſe alterius generis picam. nam & glandibus veſcitur magis omnibus alijs auibus, Turner. eiuſdem opinionis Perot. quoq; authorem citans. ¶ Eber. & Peuc. picæ genera duo faciunt, vnum vrbanum, garrulum, cęcos pariens, vocem ſubinde mutans, calueſcens quotannis: alterum ſylueſtre, toto corpore varium, pennis candidis, cinereis, cœruleisq; mixtis, alis verò nigris, quas Plinij varias eſſe putant: & Germanicè interpretantur Heidenelſter/ Krigelſter. (Quęrendum an hæc ſit cornix illa cœrulea, cuius figuram ſuprà dedimus.) Picam verò glandariam noſtram, quam cum recentioribus garrulum appellant, Græcorum ſpermologum eſſe putant, quod minimè probo. ¶ *Achani* eſt auis omnibus nota, & vocatur *pica achani*, Syluaticus. Sunt qui picam Latinos à Gręco ποικιλὶς deriuaſſe coniectent: cum & nomen conueniat, & res ipſa, videlicet τὸ ποικίλον, hoc eſt coloris varietas. Heſych. & Varin. ſimpliciter ποικιλὶς auis quædam eſt. Ariſtot. ſemel tantum pœcilidum auium meminit (*varias* Gaza reddit) ab alaudis eas diſſidere ſcribens. Theocr. Scholiaſt. in Idyl. 7. acanthidem auiculam eſſe docet canoram & vario colore, ideoq; ποικιλίδα etiam dictam. Gelenius noſter picam variam Græcis ποικιλίδα dictam arbitrabatur, eandemq; αἰγάσραν apud Græcos recentiores (vocabulo nuſquam mihi reperto) cui Germanicum nomen Aglaſter accederet.

B.

Deſcriptio formæ.

Picis forma non vulgaris eſt, quamuis nõ ſpectanda, Plinius. Ariſtot. turdum maximum piſciuorum, picæ ęqualem facit. Pica auis (vt quidam ſcribunt) magnitudine eſt columbæ, alis vario colore, & præſertim cœruleo depictis. Auis eſt varia ex albo & nigro colore: ſed in cauda niger color ſplendeſcit in viridem cum ſapphirino permixtum, Albert. Latior eſt ijs lingua: omnibusq; in ſuo cuiq; genere quę ſermonem imitantur humanum, Plin. & Suid. in Pſittaco. Auium quæcunq; ſimilem habent linguam & maxillarum poſitionem (διάθεσιν,) humanum aptę ſunt imitari ſermonem, vt picę, pſittaci, & ſimilia, Suid. & Varin. Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad vrbem verſus cerni cœpere picarum genera, quæ longa inſignes cauda variæ appellantur, Plinius. Quædam aues os ſtomachi non habent amplum, & ingluuiem tamen non habent, vt pica & graculus, Albert. 2. 2. 2. Pica garrula breuitatem alarum cauda longiore recompenſat, Obſcurus. ¶ Picas albas in Septentrionalibus terris reperiri quidam tradit. Picarum genus quod glande veſcitur, & in eo magis illæ quibus digiti quini in pedibus, ſermonem exprimunt humanum Plin. Solin. & Apuleius eum ſecutus, pſittacis quinos digitos tribuunt, cum Plin. quem imitantur, omnino hæc de pica non de pſittaco ſcribat. Fertur & porphyrio pentadactylus, nec alia auis quod ſciam.

C.

Picam variam, de qua ſcribimus, Eberus & Peucerus vrbanam faciunt.

De picarũ voce & diuerſorũ animaliũ vocis imitatione.

¶ Vox. Pica voces plurimas commutat. ſingulis enim ferè diebus diuerſam emittit vocem, Ariſtoteles. imò, vt nos obſeruauimus, eadem die ac eadem hora vocem variat. Albertus addit picam huiuſmodi vocum mutationem facere potiſſimùm tempore coitus. nos verò obſeruauimus hanc mutationem vocum eam facere omni tempore. immò aliquando per hyemem ita fingit vocem venatoris, vt canes moueat ad ſe, Niphus. Picæ in vocis imitatione ſingularem naturam, & quàm diuerſa animalia repræſentet, quis facilè dixerit? Ego aliquando garrientem picam audiens hœdi vocem arbitrabar, qui à matre ſeparatus iuxta arborem eam requireret, cui clamans pica inſidebat. Et iterum ædito mugitu, vitulum referebat. deinde ouis inſtar balabat. poſtremò fiſtulam ſiue ſibilum paſtoris imitabatur, quo ille poſt paſcua oues ad potum ducit. Vix verò tandem pica per ramos ſaliente conſpecta miratus ſum tanta cum in cæteris rebus, tum in auibus, diuinæ largitatis dona ſplendere, Oppian. κίτ͂ας κιτ͂αβίζειν legimus apud Pollucem. Scimus picas loquaces eſſe Ælianus. *Pica loquax varias modulatur gutture voces, Scurrili ſtrepitu quicquid & audit, ait*, Author Philomelæ. Pica cùm alias voces, tum maximè humanam imitatur, Ælianus. Statius etiam picas inter aues humani ſermonis imitatrices nominat. Picę minor quàm pſittaco nobilitas, quia non ex longinquo venit, ſed expreſſior loquacitas certo generi picarum eſt. Adamant verba quæ loquuntur. Nec diſcunt tantum, ſed diligunt: meditantesq; intra ſemet, cura atq; cogitatione intentionem non occultant. Conſtat emori victas difficultate verbi, ac niſi ſubinde eadem audiant, memoria falli: quærentes mirum in modũ hilarari, ſi interim audierint id verbum. Nec vulgaris ijs forma, quamuis non ſpectanda. ſatis illis decoris in ſpecie ſermonis humani eſt. Verum addiſcere alias negant poſſe. quàm quæ ex genere earum ſunt, quæ glande veſcuntur. & inter eas facilius quibus quini ſunt digiti in pedibus, ac ne eas quidem ipſas niſi primis duobus vitæ annis, Plinius. *Pica loquax certa dominum te voce ſaluto. Si me non videas, eſſe negabis auem*, Martialis. Auguſtus Cæſar picam, à qua ſalutatus erat, emi iuſſit, Macrobius Sat. 2. 4. Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ διηρθρωμένα ἐπὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους, ὥσπερ ψιττακὸς καὶ κίττα, Athenæus. quid ſi legas? Πάντα δὲ τὰ πλατύγλωττα τῶν ζώων, εὔγλωττα, &c. nam & Plinius ſic habet: La-

bet: Latior picis eſt lingua: omnibusq́;, in ſuo cuique genere, quæ ſermonem imitantur humanum: quanquam id penè in omnibus contingit. Τῶν πτηνῶν ὅσα παραπλησίαν ἔχει τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν τῶν γενύων διάθεσιν, τὴν τῶν ἀνθρώπων δύναται μιμεῖσθαι διάλεκτον, οἷον κίτται, καὶ ψιττακοί, καὶ τὰ ὅμοια, Suidas. Tonſor quidam (inquit Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. ex multis Græcis Romanisque hominibus, iiſque qui interfuere memorabilem hanc hiſtoriam ſe accepiſſe præfatus) officinam Romæ habens ex aduerſo templi quod forum Gręcum vocant, picam prodigioſè ſtreperam & loquacem, humana verba, ferarum ſonos reddere, inſtrumentorum omnium garritus & ſtrepitus effingere, idque nullo cogente, ſed ſponte ſua aſſuefacientem ſeſe, ac nihil indictum imitatumque relinquere geſtientem, habebat. Accidit autem vt hâc dues quiſpiam ingenti tibicinum ſtrepitu efferretur. hi quia nobilitati fama erant, & canere iuſſi fuerant, moram iſtic fortè, vt fit, diutius hominum ſtudijs ſe dando canendoque traxerunt. pica poſtridie muta elinguiſque fuit, adeò, vt nec quam inter quotidianas neceſſitates vocem ſolita fuerat, mitteret. Præbuit his qui norant antea, ſilentium ſubitum admirationem ingentem, tum illis ipſis qui adire hæc loca conſueuerant, muta ac perturbata omnia cernentibus, triſtitiam incuſſit. Venenum alij per eiuſdem opificij homines datum, plerique tubarum voce auditum obſtupefactum, vnaque vocem extinctam ſuſpicabantur. Sed neutrum fuit, apparabat. quippe omni ingenij ſtudio intrò reuocato, vocem ſic quemadmodum organum aptabat inſtruebatque. Subitò enim rediit illuxitque ſpectatoribus ſuis, non conſueta illa veteraque imitamenta, ſed tubarum cantum iiſdem prorſus periodis ſonans, tranſitus omnes inſuper, omnes numeros eodem plane pacto ſeruans.

Hiſtoria de pica quadam tibicinũ cantum imitãte.

¶ Cibus. Pica & aliæ quædam aues glandes reponentes obruunt terra, Theophraſtus de cauſis plant. 2. 23. Glandes cum deficiunt colligit, & in repoſitorio abditas reſeruat, Ariſtoteles. De glandibus maturis cibum ſibi ſufficientem colligit, Author de natura rerum. E ſuum alueis interdum veſcitur. Sermonem humanum addiſcere picas alias negant poſſe, quàm quæ ex genere earum ſunt, quæ glande veſcantur, Plinius: tanquam non omnes picæ hoc fructu veſcantur. priuatim quidem *glandarias* hodie Itali appellant genus alterum, de quo dicemus proximè. Pica fructibus (acrodryis) gaudet, ſed mox faſtidit quos guſtârit, & alios quærit in diuerſas ſubinde arbores tranſuolans, Varinus. Auis eſt guloſa (ὄρνεον λιχνότατον) & ad libidinem maximè procliuis, Idem. Vorax eſt, & varia curioſè deguſtat, Idem. Audio picas etiam teneris gallinarum pullis inſidiari. Viſcum ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per aluum auium redditum, maximè palumbis & turdi, Plinius 16. 44. Theophraſtus non turdos ſed picas, id eſt cittas ponit. atq; ita Theodor. interpretatur. forteq; deprauatum id in Theophraſto fuerit, vt pro *cichla*, quod turdum ſignificat, *cittam* librarius aſſcripſerit, Hermolaus.

De earundẽ cibo.

¶ Nidum in arboribus facit ex pilis & lana, Ariſtoteles. Nidum cum duobus foraminibus conſtruit, per quorum vnum intrat, per alterum caudam emittit, Obſcurus. Nidum extrinſecus ſpinoſum facit & tegit. & duo foramina in oppoſitis lateribus in nido ad intrandum & exeundum conſtruit, & frequenter duos habet nidos, vt aſpicientes decipiat, & dubitari faciat in vtro ſint oua, Albertus. Nidum inter loca ſpinoſa conſtituit, eumque terra interius, & ſpinis exterius in circuitu ſubtus ac deſuper diligentiſſimè ſæpit ac munit. arctiſſimum enim tantum foramen per quod ingrediatur in latere relinquit: & hoc eo loco, quo nidus inacceſſibilior eſt: quem cum ab homine viſum ſenſerit, oua transfert aliò, commoditate digitorum iuuante, Author de natura rerum. ¶ Pica parit nouenos, Plinius. circiter nouem numero, Ariſtoteles. Auium nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum paruæ corpore ſint, multos progenerant, vt cornix, pica, paſſer, Idem. ¶ Pica pennas paulatim exuit, non vno tempore ſimul vt accipiter, Albertus. ¶ Picis varijs, longa inſignibus cauda, proprium calueſcere omnibus annis cum ſeritur rapa, Plinius. Rapa quidem duas habet ſationes. ſeritur enim & vêre ante calendas Martias, & Auguſto, ex Plinio, Columella & Palladio. Plinius de ſecunda ſatione, quæ menſe fit Auguſto, intelligere videtur, Wottonus. Noſtra quoque pica vulgaris calueſcere quotannis ſolet, Turnerus. Picas epilepſiam quoque ſentire ferunt, Aloiſius Mundella.

Nidificatione. *Partu.* *Caluitie.*

D.

Picę pulli educati & ad volatum roborati, paſcunt parentes ſuos in ſenectute, faciuntq; eos manere in nidis abſq; vllo labore, Author de nat. rerum. ¶ Pica eſt auis calidiſſima, Author de natura rerum. deriſiua, Albertus. Picæ cum diligentius viſum ab homine nidum ſenſêre, oua transferunt aliò, Plinius: commoditate digitorum iuuante, Author de natura rerum. Ferunt picam oua ſub digitis pedum aliquando de nido ad nidum ducere, Albertus. De calliditate eius circa nidum, leges ſupra in C. *Inſliterant ramis imitantes omnia picæ*, Ouidius quinto Metam. Pica auis eſt ſagax, imitans vocem hominis, Kiranides. *Picasq́; docuit noſtra verba conari*, Perſius. ¶ Apud nos pica aliquando comedit paſſerem iuuenem, Albertus. Apud nos pugnant cum aquila cornix, pica, monedula, & huiuſmodi aues. quoniam aquila deuorat eas, Albertus. *vide* ſupra in Aquila D. Picas aluco & vlula venantur, Ariſtot. ¶ Vidi aliquando picam aduolantem ad auem *baſſie* in quodam loco ligatam: & cum illa fruſtula carnis comedere vellet, pica ſua cauda ea remouit: vnde picam auem eſſe aliarum auium deriſiuam cognoui, Auicenna in nonum Ariſtot. hiſt. anim.

De picarũ pietate in parentes. Calliditate. A quibus diſsideat.

E.

De earũdem aucupio.

Pica quomodo capiatur vna ab altera, ſcriptum eſt nobis in Cornice. Reti quomodo capiantur, Creſcentienſis docet 10.20.& quomodo oliuę fructu illectæ laqueo intricentur, in Graculo ex Oppiano. Accipitres capiunt *regazas*, (id eſt picas) & glanderas ſiue *gazas*, Creſcentienſis. Picarios accipitres Budæus nominat, qui picas captant. Sperueriј generoſi etiam picas captant. ¶ Picæ gallinarum pullis inſidiantur. ¶ In hoc laudantur, quòd horto vel loco in quo nidificant, proſpiciunt. multo enim clamore fures produnt, & ſæpe illos à propoſito auertunt, Obſcurus. ¶ Pica auis, quæ & pluuiæ auis veteribus dicta eſt, amplius ſolito ſtridens, certò imbrem indicat, Gratarolus.

Prognoſticũ tempeſtatis.

F.

De vſu earum in cibis.

Picæ in cibum non veniunt, ſed pulli earum interdum nidis exempti, à pauperibus eduntur. Eſus pullorum picæ aſſiduus, viſum auget, Plinius. ſed niſi excoriati prius fuerint, non facile concoquuntur, Author de nat. rerum & Albertus. Picæ caro eſt calida, valde abominabilis: & eſt in ea ſubtilitas, Raſis. Accipitribus picæ omnis caro vtiliſſima eſt, Demetrius Conſtantinop.

G.

Remedia ex iiſdem.

Picam viuam diſſectam aliqui imponunt articulis laborantibus. Auis pica (*picus*, apud Kiranidem (aſſa elixave comeſta, citò ſanitatem reſtituit ægrotis, & incantatione ligatos ſoluit & ſanat, & proſperitatem tribuit, Gilbertus apud Arnoldum. Liquor ſtillatitius è pullis picarum chymico vaſe collectus, viſum infirmum & hebetem roborat & acuit, Ioannes Gœurotus. Ryffius (ex Brunſuicenſi nimirum) liquorem ita exceptum è picis minutatim inciſis, oculis rubentibus & obſcuris prodeſſe ſcribit: & oculorum leucomata vel pterygia tollere: ignem ſacrum (quem S. Antonij vocant) reſtinguere, linteolis ex eo madentibus ſæpe impoſitis. Eſus pullorum picę aſſiduus, viſum auget, Plinius. recentiores quidam excoriari iubent, vt facilius concoquantur. Pica combuſta in olla ſigillata quocunque modo data contra noctilupam, & cardiacam, & melancholiam de cauſa frigida, & cancrum in virga virili curat locum cum licio, Author Additionum ad Breuiarium Arnoldi. Pica cocta & eſitata reparat ſpiritus viſiuos. Item pica deplumetur & exenterata decoquatur in vino albo vſq; ad vini conſumptionem, & ſeparationem carnis ab oſſibus. & tunc ſimul cum iure teratur, ac Soli per triduum exponatur. & cum opus eſt cum carpia vel linteo ſubtili oculis imponatur. oculorum enim aſperitatem, obſcuritatem, ruborem & dolorem tollit, & ſpiritus temperat, Idem. Picam vnam vel plures integram pones in olla noua vitreata, luto diligenter obducta clauſaque: & in furno torrebis, vt facile in puluerem vertatur, nec aduratur tamen. hic puluis oculis immittatur, aut fiat ex eo collyrium, aut ſumatur per ſe. hæc enim peculiaris picæ vis eſt, vt quocunq; modo ſumpta vel adhibita viſui conferat, Gordonius in capite de imbecillitate viſus. Io. Gœurotus oculis caliginoſis hunc pollinem cum aqua fœniculi inſtillari iubet. ¶ Picæ fel vtile eſt immiſſum oculis ambulantium per niuem, Raſis. ¶ Oua eius ſicca trita oculis immiſſa contra albuginem medentur, Idem.

H.

Etymon.

a. Picumnus eſt auis Marti dicata, quam picum vel picam vocant, Nonius. ſed authores qui extant omnes, quod ſciam, picum duntaxat Marti ſacrum faciunt, & à pica diuerſum. Pica dicitur quaſi *poetica*, eò quòd verba in diſcrimine vocis vt homo exprimat, Iſidorus. Sunt qui vocabulum Græcæ originis rentur, παρὰ τὸ ποικίλον, id eſt à colorũ varietate. ¶ Κίσσα commune eſt, κίττα Atticum. Κίσσα ἐτυμολογεῖται παρὰ τὸ κίειν, καὶ μετὰ σφοδρότητος σεύεσθαι πρὸς συνουσίαν, Varin. Apud Lacones κεῖσσα, dicitur, Heſychius & Varinus. Iiſdem βάσκιλλος picam ſignificat: item κραγγών. Σίττον aliqui noctuam, alij picam, vel accipitrem interpretantur, Iidem.

Epitheta.

¶ Epitheta. Pica loquax, Martialis & Author Philomelæ. Improba, Martialis. Et apud Textorem, Garrula, ſalutatrix, diſerta.

Homonyma.

¶ Olim multis hominibus nomina imponebantur auium, vt Chærephonti Veſpertilio, Syracuſano Pica, Ariſtoph. in Auibus. Scholiaſtes Syracuſanum iſtum in foro verſari ſolitum ſcribit, & ab Eupolide eum tanquam loquacem traduci. Argò nauim Lycophron vocat λάληθρον κίσσαν. eſt enim pica auis loquax, & carinam Argûs loquutã aliquando ferũt. ¶ Κιτταί, πρόγονοι, Heſych. & Varin.

Picæ oculus, verrucæ genus.

¶ Noſtri picę oculum vocant (ein Aegerſten aug) verrucæ genus, quod Latini *clauum* apppellant, ni fallor. cuius generis *gemurſa* etiã Feſto dicta videri poteſt. tuberculũ eſt (inquit) ſub minimo digito pedis, dictum quod gemere faciat eum qui gerit. ¶ Picarios accipitres à capiendis picis Budæus dixit. ¶ Cittoſin dicunt Græci, quum ab racemis dilapſi acini pereunt, Cælius. Apud Theophraſt. 5.3. de cauſis legitur χρείττωσις & χρειττοῦσθαι. Gaza *exuperantiam* vertit, malim *varices*. ¶ Gallis verbum *gazouiller* eſt cornicari, ineptè garrire: nimirum à pica aue, quam Itali *gazam* vocant.

De Citta ſeu pica morbo mulierũ prægnantiũ, & ratione nominis.

¶ Citta, id eſt pica morbus prægnantium. Malacia prægnantium (inquit Cælius) Plinio (lib. 33.) eſt mollities quędam & defectio, quum languẽtes modo hoc, modo illud appetunt, adeò vt terrã quoq; vorare appetant nonnullæ, carbones etiam extinctos, aut cimoliam, inquit Paul. Medicinę 1. quæ res nuncupatur. κίττη (κίττα) id eſt pica. Nam & gethyllidas (*gethyum* vel porrum capitatum interpretantur) Latonæ ſacras ſcribit Athenæus, quoniam prægnans id cibi expetiſſet genus. Prouenit incommodum id ab conceptu menſe potiſſimum tertio, nequeunte fœtu interim delata in vuluam omnia ratione alimen-

alimenti absumere, insita imbecillitate, proindeq; in stomacho multorum facta redundantia. ex qua etiam absurdorum sese promit appetentia. Indidem quoq; nomen nacta effectio est, διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου τῆς κίττης: id est ex auis varietate. Vel, vt scribit Paulus Ægineta, quòd malo id genus (pica auis) corripiatur frequentius, Hæc Cælius. Et rursus alibi, Galenus (inquit) in libro De dignoscendis locis affectis, affectionem illam scribit qua malos affectant cibos mulieres, κίτταν aut κίττησιν, id est picam & picationem vocari. contingere verò hæc secundo aut tertio à conceptu mense, quòd appetentiæ organum (id verò os ventriculi est) fit oblæsum, infanti non suppetente vi ad alimenti consumtionem. Κίττα, id est pica, in prægnantibus dicitur. quoniam auis illius variæ modo solent varia appetere. nam & crustas (vt cætera taceam) ex fluminibus in escam petunt nonnullæ, Grapaldus. Κιττᾶν, id est picare, quidam denominant à pica aue, vt Gaza suppleuit: quod prouerbiū demonstrat, quod de eo qui varia cupit, dicitur, videlicet (veluti) pica prægnans, Niphus. Citta in prægnantibus circa secundū aut tertium mensem fit à prauis humoribus vteri ad stomachum euectis, vnde absurda quædam appetunt, testas, lapides, carbones, labruscas, Varinus. Sunt qui definiant languorem & mollitiem dissoluti & cuncta fastidientis stomachi in grauidis: quòd picæ aues quoq; varia appetere soleant cùm sunt prægnantes. Οἱ κιττῶντες τῆς εἰρήνης, Aristophan. in Pace. id est, auidè desiderantes pacem. est enim pica (inquit Scholiastes, & ex eo Suidas) auis vorax, omniuora, & curiosè varia degustans. vnde & de mulieribus prægnantibus, ciborum absurdorum appetentia laborantibus, & de alijs hominibus auidè aliquid desiderantibus, κιττᾶν verbum vsurpamus. Οὕτω κιττῶ διὰ τῶν σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελθεῖν, Aristoph. in Vespis. Vbi Scholiastes, Κιττῶ, ἐπιθυμῶ, γλίχομαι. ἀπὸ τῶν ἀρτίως κυουσῶν (fortè ἀρτίως κυησασῶν) γυναικῶν, καὶ ἐπιθυμουσῶν τινῶν. nam pica auis fructus arborum (*acródrya*) appetens, mox fastidit quos gustauerit, & diuersos subinde appetens, in alias atq; alias arbores transuolat. Polemon apud Athenæum scribit, Latonam in vtero gerentem appetijsse gethyllidem, κιττήσασαν γηθυλλίδος. Hanc in mulieribus grauidis affectionem Arabicè vocari inuenio *alguaham*, vel (vt alij scribunt) *alguama*, vel *algaham*. Acidam citri partem Dioscorides à mulieribus edi dicit πρὸς τὴν κίσσαν, id est aduersus fastidia quæ ipsis prægnantibus superueniunt: quorum Aristoteles quoq; meminit, libro de animalium hist. septimo, Manardus. Potus è vitium folijs expressus succus iuuat κισσώσας, Dioscorid. id est absurda in cibo appetētes mulieres. Vbi Marcellus Vergilius, Κίσσα (inquit) & κισσᾶν verbum, vehementiores & impetus magis quàm appetitus propositarum rerum in gerentibus vterum significant, quæ quotidianos cibos fastidientes, absurda & insueta homini comedisse tunc cupiunt: carbones, terram, cæmenta, & asperrimi acerbiq; saporis cibos. Deinde Hermolaum reprehendit, qui hoc in loco, à conceptu mulierum defectiones reddiderit: & Ruellium etiam, qui malaciam stomachi. sed Ruellius Plinium imitatus rectè excusatur. Et mox, Credimus picam quæ huic malo nomen fecerit, non glandariam esse, sed illam quæ à Plinio longa insignis cauda & varia describitur. Plura de hoc affectu leges apud Aetium 16.10. vbi admonet quosdam ab hederæ similitudine, quam Græci *citton* vocant, *cittan* hoc morbi genus appellatum sensisse. nam sicut illa diuersis plantis quæcunq; occurrerint, variè implicari solet, ita mulieres pica laborantes diuersissima edulia appetūt, præsertim opposita, quæ tum voluptatem tum tristitiam gustantibus afferunt. Memini ego in muliere quadam hoc malum in grauiditate ortum, à partu etiam vltra annum durasse, nec scio quousq;. pallida erat, phlegmatica, macra, menses ferè detinebantur. fluore albo infestabatur. infans breui interijt. Grammatici (Suidas, Varinus) verbum κισσᾶν interpretantur etiam cum voluptate concipere, à pica aue, quæ gulosa admodum sit, & ad libidinem procliuis. sed hoc sensu in sacris tantum literis hoc verbum reperiri puto. Ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με (poterat etiam legi ἐκύησέ με) ἡ μήτηρ μου, Dauid psal. 51. Κισσὸς, id est hedera, circumuolui solet proximis quibusq;, arboribus, ædificijs, alijs. hinc factum verbum κισσᾶν de muliere, pro eo quod est cum voluptate concipere, Varin. Ἐγκισσήσωσι, συλλάβωσιν, ἐπιθυμήσωσιν. ἐγκίσσησις, ἡ ὄχευσις, Suid.

¶ Κίσσα, auis & piscis, Hesychius. ¶ Itali quidam auem, cui nos lanij nomen finximus, *gazam marinam*, id est picam marinam vocant, quòd coloris varietate & caudæ longitudine ferè picam referat: alij *gazam sperueriam*, quòd prædandi natura accipitrem minorem imitetur: alij *regestolam*, quod nomen fortè diminutiuum à *regazza* est, sed detortum. alij *passera gazéra*, hoc est passerem picarium. Sabaudi *matagasse*: est autem *agasse* eisdem pica. alij *pie griayche*, quasi picam Græcam. Galli quidam *pie an- crouelle*, quòd vnguibus suis passim adhæreat arborum truncis. In Palæstina vidi aues similes illis quas picas Græcas (*pies griesches*) nominamus, quæ deuorant mures sicut tinnunculi, Bellonius. Pica marina alia est Gallicè vulgò dicta, similiter (vt arbitror à coloris distinctione,) rostro quatuor digitos longo vt gallinago, vnde gallinaginem (beccaffam) marinam aliqui nominant, Bellonius. *vide* in Hæmatopode. Eadem an diuersa sit pica marina Anglorum (*a sepy*) auis milui quantitate, vt audio, nondum comperi. Nostri genus pici picarium cognominant (ägerstenspecht) albo nigroq; colore vt pica ferè distinctum.

De quibusdam alijs auib. ab hac aue nomina sumentib.

¶ Minutius Pica nominatur Varroni de rust. 3.2. ¶ Dicunt Macedones Caranum Macedoniæ regem pugna superasse Cisseum, qui in vicina regione principatum obtinebat, Pausanias in Bœoticis. Cum Alcimedontis herois filia Phillò, Herculem Phigalij aiunt concubuisse. Vt verò peperisse eam sensit Alcimedon, in montem exposuit, vt vnà cum puero interiret, quem Æchmagoram appellāt Arcades. Puerum itaq; expositium pica auis & plorantem audiuit, & ploratū est imitata. Cæterùm Her-

Nomina propria ab eadem aue desumta.

cules, cum fortè illac transiret, audita pica, vocem non volucris, sed infantis ploratum esse ratus, rectà ad vocem deflexit. Re itaq; cognita, ipsam vinculis soluit, & puerum seruauit. Ex eo fons vicinus Cissa, id est Pica dicitur, Pausanias in Arcadicis. ¶ Cissa est fluuius Ponti Cappadocij, authore Ptolemæo.

¶ *b.* Aues quæ vt plurimum mergi vocantur, variæ sunt vt picæ, Albertus.

¶ *d.* *Inde salutatus picæ respondet arator*, Martialis. Corui & picæ homines (voce) imitantur, & eorum quæ audierint meminerunt, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. ¶ Iacobi Micylli epigramma de mirabili historia quadam duorum falconum & picæ recitaui in Falcone *d.*

¶ *f.* Cotyis Thracum regis conuiuium describens Athenæus, inter cæteras appositas aues, picas quoq; nominat.

Superstitiosa.

¶ *g.* Picæ cor gestatum cum radice cissi, id est hederæ, contractas mulieres sanat: similiter & dysuriam curat, Kiranides.

¶ *h.* Picæ epitaphium, authore Archia, legitur Anthologij Græci lib. 3. sectione 24.

De pica à cancro interfecta.

Audio picam etiam cancris vesci: & contigisse aliquando vt cancer à pica in arborem sublatus, collo eius suis forcipibus compresso eam interemerit. ¶ Pieri filiæ nouem cum Musis ausæ cantu decertare, in id genus auis mutatæ sunt, vnde Statius: *Et Aonio versæ certamine picæ.* Ouidius lib. 5. Metam. hanc fabulam prosequitur: *Pierus has genuit Pellæis diues in oris, Pæonis Anippe* (inde Anipides, per systolen, cognominatur ab Ouidio in eodem libro) *mater fuit*, &c. Et circa finem lib. 5. *Plangere dumq; volunt per brachia mota leuatæ, Aere pendebant nemorum conuicia picæ. Nunc quoq; in alitibus facundia prisca remansit, Raucaq; garrulitas, studiumq; immane loquendi.* ¶ *Improba Cecropias ostendit pica querelas*, Martialis. ¶ Baccho loquacitatis ratione picam esse sacram prodidere, Cælius. Picam auem nugacem huic deo consecrarunt, vt Phurnutus prodit, Gyrald.

De Pieri filiarum in picas transmutatione.

Pica Baccho sacra.

Prouerbia.

1. Pica cũ luscinia certat.

2. Κιττᾶν.

3. Pica suos saltus relinquere non potest.

¶ PROVERBIA. Pica cum luscinia certat: *vide* in Cygno *H.c.* vbi de Cygnea cantione scripsimus. Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδεν, Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι, Theocritus Idyl. 5. ¶ Κιττᾶν verbi vsus prouerbialis esse videtur, de ijs qui magna auiditate quædam ita desiderant, vt nisi potiantur de aliquo animi corporisve deteriore statu periclitentur. *vide* supra in *H.a.* Sic nostri desiderium huiusmodi significantes, abortiendi periculo aliquid appeti dicunt, etiam de viris, (Daß er nit vmb das Kind komme/) metaphora à grauidis sumta mulieribus. ¶ Germanis (inferioribus) vsitatum est illud, Die Egster kan jr hüppen nicht lathen/ Pica suos saltus (saltationes per interualla) relinquere non potest: de ijs qui nunquam mutaturi sunt ingenium. quicquid enim natiuum, id haud facilè mutatur, vt Æthiops non dealbescit, Tappius. ¶ Nihil temere vulgò dictitari, & aliqua saltem ex parte verba aut sermones rebus conuenire ijdem innuentes, nullam esse picam dicunt, quæ non aliqua macula aut varietate sit insignis: Es ist kein Atzel/ sie hab dann etwas bundtes.

DE PICA GLANDARIA, VEL GARRVLO AVE.

A.

PICAS negant sermonem humanum addiscere alias posse, quàm quæ ex genere earũ sunt quæ glande vescantur. & inter eas facilius, quibus quini sunt digiti in pedibus: ac ne eas quidem ipsas, nisi primis duobus vitæ annis. latior ijs est lingua, Plinius. Mihi quidem Plinius picas simpliciter vocare videtur illas quæ glandibus vescuntur, quas Itali *glandarias* hodie vocant, de quibus in præsentia scribimus: varias verò, & longa insignes cauda cognominare, de quibus suprà scriptum est nobis: has suo tempore raras circa vrbem, illas vulgares. Omnia sane quæ de picis veteres scripserunt, glandarijs non minus quàm varijs attribui possunt, ni fallor: quædam etiam magis, vt variarum vocum & sermonis humani imitatio. Plura lege suprà in Pica. *A.* ¶ Italicè *gaza* vocatur. etsi id nomen potius vtriq; picæ commune esse iudico. & à glandibus alibi *ghiandaia* vel *ghiandara*, Crescentiensi *glandera* vel *glandara*. alibi *gaza verla*, ad differentiam alterius. alibi *berta.* ¶ Gallicè *gay.* Sabaudicè *gaion.* Germanicè apud nos Häher. alibi Hätzel vel Hätzler: quod nomen accedit ad alterius picæ nomen Atzel, vt id quoq; ad Italicum *gazza.* alibi Baumhätzel. circa Friburgũ Heluetiorum, Herrenuogel. alibi Här per syncopen, pro Häher. In Sueuia ein Jäck. Alibi deniq; Marggraff: item Marcolfus/ Holtzschreier, vt Eberus & Peuc. intepretantur. Brabantis Girau vel Richau. ¶ Anglis *aiay.* ¶ Illyricè *soyka.* ¶ Græcis hodie vulgò χαρακάζα dicitur, vt audio, pica varijs distincta coloribus, caudam assiduè quatiens. ¶ Bellonius auem Gallicè dictam *vn gay*, graculum interpretatur, cuius ego opinioni non assentior.

¶ Garrulus auis est à garrulitate dicta, quam Germani Heher vocant, Albertus. Hanc nonnulli falsò opinantur eandem esse cum graculo. sed graculus alia auis est vnius coloris: garrulus verò colore distinguitur ex diuersis plumis, dictus à garriendo, Author. de nat. rerum.

C.

De garruli plumarum varietate.

Garrulus tanta plumarum varietate distinguitur, vt nullus ei cæterarum auium color deesse dicatur. in alis quidẽ versus inferiorẽ partẽ colore nitet pulcherrimo cœruleo, Albertus & Author de nat. rerum.

rerum. Garruli dorsum ad cœruleum colorem tendit: alæ cœruleo & plurimis alijs venustissime co-
lotatæ sunt. venter purpurascit, & velut ὑακινθίζει, (hyacinthi colorem repræsentat,) Eberus & Peuce-
rus. ¶ Ego aliquando manibus tractans hanc auem, descriptionem reliqui huiusmodi: Magnitudine
est columbæ, (palumbæ, Perottus,) colores per totum corpus varios habet. rostrum breue, nigrum, ro-
bustum. pedes sine colore certo, ex albo ferè, fusco ruffoq; æquali mensura mixtis. digiti pedum mul-
tis articulis flectuntur. cristam in capite ex plumis erigit, anterius partim albidam partim nigram: re-
trorsum versus mixtus est ex ruffo cæsioq; color. similiter per totam partem pronam, nisi quòd in dor-
so minus ruffi, plus cinerei admiscetur. Pennæ ab orrhopygio ad caudam candidæ extenduntur. Cau-
da pennis constat nigris, tam longa ab orrhopygio retrorsum, quanta ab orrhopygio ad caput longi-
tudo est. Alarum pennæ oblongæ & validæ sunt, partim prorsus nigræ, partim candidæ, partim ex ni-
gro albicante, & cœruleo coloribus ordine distinctis variantes. Supina pars eiusdem ferè coloris est
cum prona. sed remissioris: & quo propius caudam fuerit, eò magis ad album vergit. A rostro plumæ
aliquot atræ retrorsum subtus oculos tendunt.

Descriptio eiusdem.

C.

Garrulus dicitur à garriendo. non enim eum quispiam transire potest, contra quem non garriat.
Cæterarũ quidem auium voces vel modulos nõ ad delectamẽta lætitiæ, sed tantum ad garriendũ dici-

De huius auis garrulitate, vocumq; aliarum imitatione.

tur imitari. Captus in iuuentute clauditur, vt articulata verba loqui videatur: quæ etiam vbi didicerit, magis garrire gestit. & quandoq; dum garrulitati intendens sibi non prospicit, a niso inopinatè rapitur, Author de nat. rerum. Omnes inclamat, & omnium voces imitatur, (vtpote auis derisiua, & velut illudens aliarum auium vocibus, vt nostri aucupes aiunt,) propter quod etiam à quibusdam marcolfus vocatur. In caueis autem detenta etiam articulatas voces hominum nonnunquam imitatur, Albert. *Vide* etiam suprà in *A.* ab initio, & in Pica. (nam quæ de picæ voce tum aliàs, tum circa sermonis humani imitationem veteres tradiderunt, glandariæ aut æquè aut etiam magis conuenire videntur.

Cibo. ¶ Garrulus fructibus arborum vt glandibus vescitur, Eberus & Peucer. carnes & glandes amat, Tragus. Audio etiam passeres & alias auiculas ab eo deuorari. *Morbis.* ¶ Frequenter insanire (præ iracundia adeò furere) dicitur, ita vt plerunq; inter furcatos arborum ramos se suspendens perimat, Albert. & author de nat. rerum. Sunt qui epilepsia eum corripi asserant.

D. E.

Aucupio. Noctuæ infestus est, & ad eius clamorem statim aduolat, & adoritur præ cæteris ferè auibus.

¶ Accipitres capiunt *aregazas*, & *glanderas* siue *gazas*, Crescentiensis. Idem lib. 10. cap. 20. de his auibus scribit quomodo reti capiantur.

F.

Vsu in cibo. Garruli à pauperibus tantum eduntur.

H.

Prodigio. *h.* In historijs quibusdam Germanicis legitur anno à nato Domino 1482. picarũ & garrulorum examina copiosa apparuisse volantia in aere, & per spatium miliarium aliquot inter se vehementer depugnasse, secuti cuiusdam prælij præsagium.

Generib. diuersis. ¶ GARRVLORVM tria genera esse nostri aucupes narrant: ex quibus vnũ Nussshäher, id est garrulos nucum (iuglandium) appellitant, sturni ferè instar maculosum, &c. Hos nos suprà Caryocatacten nominauimus, & gracculis potius quàm garrulis siue picis adnumerandum ostendimus.

DE GARRVLO QVI CIRCA ARGENTO-*ratum* Roller *appellatur.*

AVIS hæc cuius figuram ponimus, circa Argentoratum Roller vocatur per onomatopœiam, vt audio, in aëre perquam altè volat: multis & varijs ornata coloribus, alis præcipuè varia, ita vt suprà cæruleo puniceus color splendens admisceatur. circa medium color viridis dilutus est. In longioribus pennis pars superior partim albicat, partim ad cæruleum colorem tendit: inferior nigra est. Caput & collum virescunt. Colli infima pars & dorsum ruffi coloris sunt, sicut & pars alarum inferior corpori adiuncta. Circa orrhopygium cæruleus color est, qualis fere in summis alis. In cauda pennæ partim fuscæ sunt, partim obscure liuideq; virent: quædam in extremo etiam albicant. Alarum pars supina superius & in medio ex albo viret: inferius autem cæruleo colore est: etsi pro diuerso ad lucem obtutu variat sicut & alij fere in hac aue colores. Reliqua pars supina, capitis, colli, & ventris tota virescit: sicut

ficut & plumæ crurum ad genua vſq;. Tibiæ & digiti pedum pallido colore liuent. Plumæ quidem tum quas cæruleas, tum quas virere diximus, in ſuperficie intrinſecus ad ſubruffum colorem tendunt. Capta eſt apud nos anno 1561. Auguſti medio, à nemine agnita. Hanc auem memini me videre aliquando Bononiæ in Italia, *gazæ* nomine, quod commune eſt generi picarum.

DE GARRVLO BOHEMICO.

GARRVLVM Bohemicum appello auē hanc, cuius picturam ab Argentoratēſi pictore accepi, qui nomen eius ignorabat, ſed ab alijs poſtea didici hac ſpecie auem circa Norimbergam vocari Behemle, id eſt *Bohemicam*, (quanquam & turdi genus minus aliqui ſimiliter nominant.) Corporis quidem forma & colores fermè ad garrulum communem noſtrum accedere mihi videntur. Alij alio Germanico nomine Zinzerelle vocitant, haud ſcio an à vocis imitatione. Rari ſunt pleriſq; in locis, & cum apparent peſtilens aeris mutatio expectatur. Plumeus in capite apex retrò ſpectat, ruffi coloris, cum pennis aliquot cinereis. Collum anterius nigrum eſt, vt etiam poſterius. latera colli ruffa. In pectore & ventre roſeus ferè color eſt, dilutus, fuſcis quibuſdam & cinereis intermixtis pennis. Alæ ſuperius è ruffo nigricant, tum color cinereus ſequitur, tertiò candidus, quartò maculæ quinæ egregiè rubentes, quas natura corneas eſſe quidam mihi retulit. longiores alarum pennæ nigræ ſunt, maculis aliquot è viridi ſubflauis diſtinctæ. Cauda nigra eſt, extremitas verò in ruffo flaueſcit. Roſtrum nigricat. crurum color fuſcus ad cœruleum accedit. Hæ fortè aues fuerint quæ in Hercynia ſylua noctu ignium modo collucent, ſi verè veteres quidam prodiderunt. Hæc dum ſcriberem, Germanus quidam mihi aſſeruit, ſe in patriæ ſuæ Votlandiæ Bohemis vicinæ ſyluis, auem quandam vidiſſe turdi minoris magnitudine, colore partim cœruleo, partim aureo ſiue croceo, quam noctibus lucere fama eſſet: ſe tamen neque lucentem vidiſſe, neque nomen noſſe aiebat. Addebat aliam auem, non maiorem carduele, alaudæ ferè colore, & canoram, circa Norimbergam vulgò Behemle vel Beemerle nominari: & earum aduentum peſtilentiam ferè ſubſequi. ¶ Garruli Bohemici anno Salutis M D L I I. inter Moguntiam & Bingam iuxta Rhenum maximis examinibus apparuerunt in tanta copia, vt ſubito qua tranſuolabant, ex vmbra earum veluti nox appareret: & in plurimis circa Moguntiam locis capti, in cibum venerunt. Hoc veluti prodigium annotatum, & excuſa auis icone (abſq; nomine tanquam ignotæ) à typographis publicatum eſt. Magnitudo eis ferè quæ merulæ attribuitur. Hæc auis omnino videtur eſſe Seidenſchwantz à Georg. Fabricio miſſa, cuius & ſupra mentionem feci in *gnaphalo*. Sic autem eam deſcribit Fabricius. Seidenſchwantz quem in gnaphalo numeras, eſt magnitudine turdi: ſed roſtrum habet breuius, & pedes breuiores, corporis color puniceus (braun.) In capite exigua criſtula vix vt obſeruetur. Alarum extremitates candidæ, rubræ, flauæ. cauda nigra & in flauum deſinens. Poſt quintum aut ſeptimum annum ſemel turmatim aduolat: vt & linariæ genus tertium quod noſtri à ſibilo atq; ſtridore vocis ein Tſchetſcherle nominant. Arborum fructibus viuit, quarũ baccæ rubræ ſunt. capitur hæc auis facilime & manſueſcit facilime. Adhibetur lautorum menſis, & in primis iecore laudatur.

Prodigiũ.

DE PICIS MARTIIS ET PICORVM GE-nere in vniuersum.

A.

DRYOCOLAPTEN (Δρυοκολάπτην) ex Aristotele picum Martium conuertit Theodorus Gaza. genera eius plura sunt, vt dicemus: & in victu quidem conueniunt omnia, à quo & nomen apud Græcos habent. rostro enim arbores feriunt (τὰς δρῦς κολάπτουσι) dum vermiculos & formicas quæritant. pleraq; etiam specie corporis. rostrum omnibus rectum validum: vngues plerisq; bini antè & totidem retrò. Dicuntur autem vel pici simpliciter, vel pici Martij, tum quia sacri sunt Marti, tum fortè vt à pica diuersa aue discernantur, & à gryphe, quem veteres Latini picum nominabant. ¶ Dryocolaptæ tria genera sunt, vnum minus quàm merula, cui rubidæ aliquid plumæ inest. alterũ maius quàm merula. tertium non multo minus quàm gallina, Aristot. Obserua vbi Aristot. duo tantum picorum genera facit, (vt vbi pipram maiorem & minorem describit, & vtranq; dryocolapten appellari ait,) ibidem eum galgulum (κολιὸν) describere: & vbi tria facit eundem omittere, Turnerus. Δρυκόποι nominãtur Aristoteli in opere de partibus animalium, huius generis aues: Gaza *roborisecí* generis a[...] transtulit. Postquam hæc edidissem, scripsit ad me vir quidam doctus è Frisia de picorum generibus his verbis: Præter tria illa picorũ genera quæ tu rectè ex Aristot. sententia depingis: tria alia genera, nisi vnũ forte Torquilla sit, quam Windhalß appellas (culicilega hæc esse videtur) vidisse me in Germania credo. Duo priora genera varia sunt, sed multo minora, quàm varius ille, quem post viridẽ depictum exhibes. Maior varium tuum in omnibus refert, nisi quod minor sit, & lineæ transuersæ multæ in tergo ductæ mirifice ipsum intuentibus commendent. Minor fringilla paulo amplior est, & vocem valde exilem edit. Tertium genus totum cum fusco cinereum est multis maculis respersum. passere domestico maius non est. Hanc auem *culicilegam* siue κνιπολόγον esse iudico. ¶ Hebraicum nomen *anapha* aliqui picum interpretantur: *Vide* in Ardea *A.* Auicennæ interpres in hist. animalium pro pico alicubi habet *belschiat*. Inuenitur genus vnum dura siue pici, quod vocatur *koduron* Græcè: quod quidam vocant *kafraheos cyboleth*: sub quo etiam comprehenditur aliud genus quod vocatur *ruboz*, quod maximè perforat ligna, Albertus in Aristotelis hist. anim. 9.9. Καλοτύπος, δρυοκολάπτης, Hesych. & Varin. quod *cálon*, id est lignum & arbores rostro tundat ac feriat. Scribitur & *drymocólaps* apud Hesychium, cuius hæc sunt verba, Ἵππα, ὁ δρυμοκόλαψ ὄρνεον, καὶ Ἥρα. Aristot. lib. 9. cap. 21. cyanum auem inquit crura habere breuia τῇ ἵππῳ παρόμοια: Gaza hippon *piponem* vertit. Lutea & pipra (πίπρα) dissidẽt, oua enim inuicem exedunt, Aristot. hist. anim. 9.1. Gaza piponem vertit, vt alibi quoq; vbi Aristot. piprã maiorem minoremq; facit: quorũ vterq; dryocolaptes vocetur. Pipo (ἵππος) inimica ardeolæ est. oua enim & pulli ardeolæ violantur à pipone, Aristot. Πιπὼ, ὄρνεον πολεμικὸν, ὥς τινες, ἐρωδιὸς, (lego ἐρωδιῷ,) Hesych. Alia est ibos auis Alberto & Authori de nat. rerum, anthus scilicet Aristotelis vocem equi imitans: vnde illi etiam hippon, id est equum dicere voluisse videntur, vt pluribus in Antho scripsi. Est & πιπὼ auis quædam marina, pulcra & decora, vt Lycophronis interpres & Varinus accipiunt. Lycophron quidem Hesionem sic appellat, quòd pulcra esset virgo & in littore maris belluæ exposita. est sanè anthus quoque Aristoteli auis pulcri coloris, & circa aquas & paludes degens.

Nomina. ¶ Picus Græcis hodie κουρκουνίστης vocatur. ¶ Italis *pico*, *picchio*. ¶ Hispanis *bequebó*, ni fallor. ¶ Gallis *vn pic*, vel *pimar* (aliàs *pieu mart*) vel *besche bos*, à pungendis arboribus. ¶ Germanis Specht. In Carinthia Baumhecker. Flandris Spicht. ¶ Anglis *a specht*, vel *a Wodpecker*, vel *raynbyrde*. ¶ Polonis *dzieziol*. ¶ Turcis *sagarieck*. ¶ Sunt qui iyngen cum pico confundant.

B.

Descriptio pici. Picus Martius in Tarentino agro negatur esse, Plin. ¶ Pici Martij paruæ sunt aues, Idem. ¶ Cirros (Antias, Perottus) in capite gerit, Idem. ¶ Roborisecí generis auibus robustum & prædurum rostrum est, Aristot. Pico rostrum est validissimum, Kiranides. aptum ad perforandas arbores, Albertus. Ælianus tribuit ei ῥάμφος ἐπίκυρτον lib. 1. cap. 44. Gillius vertit incuruatum & aduncum. nos picis omnibus rostrum rectum esse obseruauimus. *Duro fera robora rostro Figit, & iratus longis dat vulnera ramis. Purpuream chlamydis* (Pici, qui in sui nominis auem mutatus est) *pennæ traxêre colorem: Fibula quod fuerat, vestemq́ momorderat aurum, Pluma fit: & fuluo ceruix præcingitur auro*, Ouidius 14. Metamorph. ¶ Picus linguam maiusculam & latiusculam habet, (πλατεῖαν καὶ μεγάλην,) Aristot. vetus quidem interpres vertit, longam & latam, vt Wottonus annotat. Nos longam & acutam linguam in genere picorum animaduertimus, & per occiput verticem versus extensam, ita vt cum exeritur in longum inde reuoluta extendatur, sicut etiam in torquilla. *Vide* infra in Picis varijs circa finem. Aues quædam compositam linguam habent, posterius è carne, antè ex cornu acutissimo, sicut picus niger, qui infigit linguam in lignum, & pungendo extrahit vermes, Albertus. ¶ Cyanus auis crura habet breuia τῇ ἵππῳ παρόμοια, (similiter vt pipo, Gaza,) Aristoteles. ¶ Picus Martius vngues habet vncos, Plinius. commodiores quàm monedula, ad tutiorem arborum reptationem. his enim affixis ascendit, Aristot.

Aristot. ¶ Pauca genera auium duos tantum digitos habent anterius in pede, & duos posterius, vt & apud nos bubo tantum & genera picorum, Albertus. (picus tamen cinereus, ein Chlän, & oriolus qui nidum ab arbore suspendit, digitos anteriores ternos habet, pro calce vnum.) Hæc enim dispositio digitorum apta est scansioni arborum: & habent digitos valde coniunctos, vt firmius apprehendant arborem quam scandunt, Idem.

C.

Picus auis aliquando perfectè loquitur: Albertus, citans illud Martialis, *Parua loquax volucris*, &c. quod tamen ad picam pertinet, non ad picum. Minor in genere picorum est altioris vocis quàm maior: & sunt isti pici cinerei coloris, Albertus. sed Aristoteles, Drycolaptes (inquit) maior & minor similes inter se sunt, vocemq; similem ædunt, sed maiorem qui maior est. Pulli picorum in syluis clamantes longè audiuntur, & immaturi adhuc existimantur quandiu clamant.

¶ Picus rostro quercus (δρῦς, id est quasuis arbores) tundit, vnde à Græcis dryocolaptes appellatur, Ælian. Pascitur formicis & cossis, (vermibus, σκώληξι.) cum cossos venatur, tam vehementer excauare vt sternat arbores dicitur. Iam verò mitescens quidam amygdalum, quod rimæ inseruerat ligni, vt fixum constanter ictum reciperet, tertio ictu pertudit, & nucleum edit, Aristoteles. Picus omnis capit formicas & vermes, qui sunt in lignis & corticibus arborum: & in capiendo perforat arbores fortiter: ita quòd exiccat ramos earum: & Auicenna quidem dicit picum nigrum aliquando vno ictu exiccare ramum arboris, Albertus. Picus rostro tam duro est, vt amygdalum in foramine arboris positum perforet, & comedat nucleum. Et hoc sæpius experti sumus, ponendo amygdalum in foramine quod picus fecerat. rediens enim perforauit illud nobis videntibus, & fracto osse comedit nucleum, non quòd illum in cibum appetat: sed foramine quod fecerat obstructo, præ auiditate quærendi vermes, deuorat nucleum amygdali & vermes sub eo quærit, Idem. Vermes lingua sua ferè cornea & acuta transfixos extrahit, Symp. Campegius. Picus vermium & culicum causa quercus tundit, vt exeant. recipit enim egressos lingua sua, Aristoteles: è quo Gaza σκνῖπας culices vertit. *Vide* suprà in Cnipologo aue. Omne genus picorum victitat vermibus qui in cortice lignorum nascuntur, Albert. Percussi corticis sono pabulum subesse intelligunt, Plinius: è sono nimirum coniectura de soliditate facta: ferè enim partibus non solidis vermes insunt. ¶ Martius picus humi nunquam consistere patitur, Aristot. In saxis non considet ne aciem vnguium retundat, Albert. Scandit per arborem omnibus modis: nam vel resupinus more stellionũ (καθάπερ οἱ ἀσκαλαβῶται) ingreditur, Aristot. vt Gaza & Hermolaus interpretantur. Plinius ascalabotas hîc feles reddidit: Pici (inquit) arborum cauatores scandunt in subrectum felium modo. illi verò & supini. *Vide* in Stellione *A.* Picum in arboribus ingredi aiunt ascalabotarum instar, etiam supinum, & in ventrem, (Καὶ ὕπτιον καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα,) Aristot. in Mirabilibus: nimirum non modo sursum per arborem reptando, sed etiam deorsum, & sub ipsis ramis pedibus & ventre sursum, tergo deorsum versus terram conuerso: id quod ὕπτιον dicere videtur, & per epexegesin etiam in ventrem. Niphus verò aliter pici ingressum accipiens, Resupinus (inquit) ascendit arborem, id est humeris iuxta positis ad arborem, & pedibus (similiter) versis ad arborem: rostro vero & pectore conuersis ad contrarium arboris. Vngues etiam habet commodiores quàm monedula, ad tutiorem arborum reptationem. his enim affixis ascendit, Aristot. ¶ Nidulatur picus in arboribus cum alijs tum oleis, Aristot. Pici genus nigrum apud nos, cæteris maius, paulò infra gallinam, semper nidificat super arbores, & præcipuè oliuas in regionibus vbi illæ proueniũt: apud nos verò omnia picorum genera in arborum cauis nidificant, Albertus. Pullos in cauis (arborum) educant auium soli, Plinius & Kiranides. (Aristoteli etiam vpupa stipites arborum subiens in cauis parit.) In arbore locum excauant, in quem tanquam nidum pullos imponunt: ad nidi instructionem non ferulis inter se connexis egent, neq; ædificatiunculis, Ælianus. Alcyonis nidus non facilè ferro secatur propter artificiosam materię constructionem: vt neq; pici nidus, qui construitur è lignis inter se confertis & innexis: quin potius nidi huiusmodi & ligna è quibus costant manibus separantur: vt & nux pinea è lignis inuicem validè confertis constat, quæ facilius manu auferuntur quàm ferro scindantur, Albert. Picum audio pullos septem vel octo educare. Hyeme in cauis arboribus latet, Ge. Agricola.

Nidificatio.

D.

Picum etiam mitescere apud Aristotelem legimus. ¶ Adacto cauernis eorum à pastore cuneo, admota quadam herba ab his, elabi creditur vulgò. Trebius auctor est clauum cuneúmve adactum quanta libeat vi arbori, in qua nidum habeat, statim exilire cum crepitu arboris, cum insederit clauo aut cuneo, Plinius. Si quis lapide (aut ligno) immisso ei foramen nidi obstruxerit, ille ex his coniectura assecutus insidias sibi oppositas esse, herbam lapidi contrariam affert, eamq; contra lapidem ponit. lapis velut offensus, & non facilè ferens vim herbæ, exilit, atque rursus foramen pico aperitur, Ælianus & Oppianus. Hanc herbam qui nôrit, nullo negotio ianuarum etiam seras resoluet, Oppianus & Kiranides. Quæ Theophrastus historiæ libro 9. capite 9. de pœonia scribit, &c. *vide* in *H. e.* ¶ Lutea & pipo (pipra) dissident. oua enim inuicem exedunt, Aristot. Et rursus, Pipo (ἵππος) inimica ardeolæ est. oua enim & pulli ardeolæ violantur à pipone. vbi Albertus habet, Auis *hyckyppo* pugnat cum aue arodycam, (erodio.) Πιπὼ, ὄρνεον πολεμικὸν, ὥς τινες, ἐρωδιὸς (lego ἐρωδιῷ,) Hesychius.

De solertia pici insidias nido suo oppositas herbæ cuiusdam vi vitantis ac repellentis.

E.

Pici sono suo (de quo nostri verbum rollen vsurpant) prognosticon pluuiæ faciunt.

G.

Vsus in medicina. Ad eminentias intrinsecas & extrinsecas ani, Picum Martium torrefactum cum sale applicato, Aetius.

H.

Ratio nominis. a Picum Martium ideo appellatum constat, quia Marti sacer est, Perottus. Quærendum an picus à rostro dici potuerit. Tolosani enim olim rostrum vocabant *beccum*. vnde *beccassæ*, id est gallinagini apud Gallos nomen. Picum Plinius non solet simpliciter nominare: sed vel arborarium, vel arbores cauantem cognominare. Aliqui picum aiunt dictum à Pico rege quem in hanc auem fabulantur conuersum de quo plura scribemus infrà. Picumnus est auis Marti dicata, quam picum vel picam vocant: & deus qui sacris Romanis adhibetur. Higinius, Picumnus est parua veste picus Martis. Fabius Pictor rerum gestarum libro primo, Et simul videbant picum Martium, Nonius. Δρυοκολάπτης auis quæ rostro δρῦς, id est quercus & quasuis arbores κολάπτει, id est ferit: quæ & drycolaptes à Comico tribus syllabis dicitur, Eustathius. Δρῦς apud veteres non modo quercum, sed arborem quamuis significabat, Scholiast. Aristophanis. (vnde δρυτόμος, &c.) apud quem & δρυηκολάπτης scribitur, per η in secũda, perperam vt iudico. Colaphus dicitur ἀπὸ τοῦ κολάψαι τὸ μέρος τὸ πληττόμενον, id est à quatiendo illud quod percutitur. vnde δενδροκόλαφος, id est picus Martius, quia rostro arbores quatiat, Meletius de natura hominis. Pelecàn non modò plateam auem lato rostro insignem, sed etiam picum significat Varino. *vide* in Pelicano *H.a.* Σπέλεκτος, πελεκᾶν, Hesychius. Germanicum sanè nomen Specht, ad Græcum spélectos accedit.

Epitheta. ¶ Epitheta pici apud Textorem, Martius, Mauortius, Rostricauus. nam læuus non epitheton est, sed differentia in volatu auspicibus obseruata.

De herba qua picus foramen nidi obstructum aperit. ¶ Dixit Democritus, credidit Theophrastus esse herbam, cuius contactu illatæ ab alite, quam retulimns, (à pico) exiliret cuneus à pastoribus arbori adactus. Quæ etiam si fide carent, admirationem tamen implent: coguntq; confiteri multum esse, quod vero supersit, Plinius. Hanc herbam qui nôrit nullo negotio ianuarum etiam seras resoluet, Oppianus. Omne genus pici foramen nidi obstructum herba quadã aperit: quam adhuc sibi cognitã nullus, quod sciam, professus est, Albert. Plura leges suprà in *D*. Feruntaliqui picũ excutere quicquid nido eius infixũ fuerit, admota herba quam putant Lunariã maiorem dici, folijs sampsuchi, cœruleis: crescentem & decrescentẽ cum Luna. sunt qui addant, radices eius & flores quoq; coloris flaui esse. Sed hæc & nobis incomperta sunt, & nullo certo authore nituntur. Plinius Æthiopidem herbam vocat, cuius tactu, vt quidã (magi) scripserunt, clausa omnia aperiantur. Ælianus vpupam quoq; cauum parietis in quo versatur luto obstructum herba quadam admota aperire author est. Nos plura de lunarijs diuersis aliquando in Stirpium historia docebimus.

¶ Picos veteres esse voluerunt quos Græci γρῦπας appellant. Plautus Aulularia, Picos diuitijs qui aureos montes colunt Ego solus supero, Nonius.

De mutatione Pici in auẽ sui nominis. ¶ Picus Canentis nymphæ filiæ Iani maritus, cum Circen ipsum amantem audire nollet, in sui nominis auem ab ea conuersus est, vt describit Ouidius lib. 14. Metam. Picum (auem) quidam dictum putant à Pico rege Aboriginum, quo dissolutus sit, Festus. Huic aui nomen dedit Picus, quem Saturni filium fuisse finxerunt. Ouidius, *Picus in Ausonijs proles Saturnia terris.* Vergilius, *Fauno Picus pater, isq́; parentem Te Saturne refert.* Fertur Pomonam deperisse pomorum deam: propter quod à Circe, quæ amore eius ardebat, in picum auem esse conuersum. cuius figmenti ratio est. quia Picus rex Latinorum, Fauni pater, & Latini regis auus, auguriorum peritissimus fuit, & in primis hac aue vsus est in auspicijs, eiq; nomen dedit, Perottus. *Picus equûm domitor, quem capta cupidine coniunx Aurea percussum virga, versumq́; venenis Fecit auem Circe, sparsitq́; coloribus alas,* Verg. 7. Æneid. Picus (Πῖκος) qui & Iupiter dicebatur, cum Occidentis imperium filio Mercurio tradidisset, obijt post vitam annorum centum & viginti: & corpus in Creta insula humari iussit, cum inscriptione, Hic conditur defunctus Picus Iupiter. Meminerunt autem sepulchri huius plurimi in suis libris, Suidas. *Vide* plura apud Gyraldum de dijs. *Picũnus deus.* ¶ Picumnus dicebatur deus, qui in sacris Romanis adhibebatur. Æmilius Macer in Theogonia, *Et nunc agrestes inter Picumnus habetur.* Fabius Pictor Iuris pontificij libro tertio, Pilumno & Picumno, vt Nonius citat. *Vide* Pilumnus in Onomastico nostro, & Gyraldum de dijs. *Martius picus nomen viri vel Dei.* Est & Martius Picus nomen viri vel dei apud Antiatẽ in secundo historiarum, cuius verba recitat Arnobius in quinto: Numam, inquit, regem, cum procurandi fulminis scientiam ei noscendi cupido esset, Ægeriæ monitu castos XII. iuuenes apud aquam cælasse cum vinculis, vt cum Faunus & Martius picus ad id locorum venissent haustum, inuaderent, colligarent: sed quo res fieri expeditius posset, regem pocula non parui numeri vino mulsoq; complesse, circaq; accessus fontis insidiosam venturis opposuisse fallaciam, &c. ¶ Picena regio, in qua est Asculum, dicta quòd cum Sabini Asculum proficiscerẽtur, in vexillo eorum picus consederit, Festus. ¶ Piceni à Pico aue Marti dedicata nomen acceperunt, Strabo.

¶ *b.* Linguæ penè similitudinẽ habet ea glossopetra nigricans, quam Germani *natricis linguam* vocant, cui similis non est, sed magis linguæ pici, Ge. Agricola.

¶ *c.* Hylas

¶ *c.* Hylas qui de augurijs ſcripſit, tradit picum arbores cauantem à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruerſa oua poſteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. *vide* in Bubone C.

¶ *e.* Pici Martij roſtrum ſecum habentes non feriuntur ab apibus, Plinius. Et alibi, Eos qui arborarij pici roſtrum habeant, & mella eximant, ab apibus non attingi quidam ſcripſerunt. ¶ Glycyſidam noctu effodiendam præcipiunt. nam interdiu, à pico Martio viſus quiſpiam, fructum quidem legens, oculis periclitabitur: radicem autem ſecans ſedem procidet, Theophraſt. de hiſt. 9. 9. Glycyſidas tradunt noctu effodiendas, quoniam pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculoſum ſit, Plinius. Et alibi. Pæoniam præcipiunt eruere noctu: quoniam ſi picus Martius videat, ruendo in oculos impetum faciat. *Superſtitioſa.*

¶ *g.* Picus auis aſſata vel elixa & comeſta, ſanitatem ægris celeriter reddit: & incantatione (& incarceratione, aliâs additur) ligatos ſoluit & ſanat, & proſperitatem tribuit, Kiranides. idem aliqui recentiores de pica ſcribunt, ſuo ſcilicet vel librariorum lapſu, quibus facilè fuit picam pro pico legere. Pici oculi geſtati viſum acuunt, Kiranides. Roſtrum eius ad collum ſuſpenſum, omnem dentium dolorem & vuluæ & anchiadæ (lego antiadum, id eſt tonſillarum) & ſynanches curat, Idem. *Magica.*

¶ *h.* Romulo & Remo infantibus expoſitis lupam ferunt præbuiſſe vbera: ad hæc picum acceſſiſſe, qui ſimul pueros nutriret cuſtodiretq́;. Putantur verò ea animalia Marti ſacra eſſe. picus quidem ſemper à Latinis ſummo cultu & honore eſt habitus, Plutarchus in vita Romuli. Quid eſt quòd Latini picum colunt, & omnes ab hac aue mirum in modum abſtinent? An quia Picum (τὸν Πῖκον) dicunt pharmacis mulieris in ſui nominis auem mutatum oracula reddere & vaticinari interrogantibus? An hoc fabuloſum & fide indignum eſt: veriſimilior verò fabula, quæ Romulum & Remum infantes expoſitos narrat non à lupa ſolum lactatos eſſe, ſed etiam à pico aduolante paſtos? nam nunc quoq; in locis nemoroſis & circa montes (ὑπωρείοις καὶ δρυμώδεσι) vbicunq; picus apparet, ibi etiam lupus, vt Nigidius ſcribit. Siue potius quòd vt aliæ auium alijs dijs, ita hæc Marti ſit ſacra. eſt enim fortis & animoſa, (εὔθαρσὴς καὶ γαῦρος,) & roſtri robore tanto, vt arbores etiam ſubuertat, quarum tundendo medullam attigerit, Plutarchus in rerum Romanarum quæſtionibus cap. 21. ¶ Οὐκ ἀποδώσει ταχέως ὁ Ζεὺς τὸ σκῆπτρον τῷ δρυκολάπτῃ; Ariſtophanes in Auibus, vbi Scholiaſtes, Iocatus eſt (inquit) Comicus circa quercus nomen, quæ arbor Ioui ſacra eſt. vel quoniam ſceptrum è ligno fit. *drys* verò apud veteres quoduis lignum ſignificabat. & drycolaptes auis in quercubus (arboribus) reperitur. Hæc ſi feceris, aquila in nubibus fies: Si verò nō dederis, Οὐκ ἔσῃ οὐ τρυγὼν, οὐδ᾽ αἰετὸς, οὐ δρυκολάπτης, In eadem fabula in oraculo Bacidis. *Picus cur Latinis auis ſacra habeatur.*

¶ De Pici mutatione in auem, lege ſuprà inter Propria nomina in *a.*

¶ Pici Martio cognomine inſignes in auſpicijs magni ſunt, Plinius. Et rurſus, Ipſi principales Latio ſunt in augurijs, à rege qui nomen huic aui dedit. Oſcines aues Appius Claudius eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, vt coruus, &c. alites autem quæ alis ac volatu, vt buteo, &c. Pica aut Martius (lego, *Picus autem Martius*) Feroniusq́;, & parra, & in oſcinibus & in alitibus habentur, Feſtus. ego picum feronium nuſquam legi. Feronia quidem dea eſt quæ in Italia colebatur. Idem Feſtus alibi quoque picum inter oſcines numerat. Picus rex Latinorum (de quo ſuprà ſcripſimus) auguriorum peritiſſimus fuit: & in primis hac aue vſus eſt in auſpicijs, Perottus. Picus rex ideo fertur in picum Martium mutatus, quia augur fuit, & domi habuit picum, per quem futura noſcebat, quod pontificales indicant libri, Seruius. Martium ideo cognominatum conſtat, quia Marti ſacer eſt. ſiquidem proficiſcentes in bellum non niſi auſpicatò vrbem egrediebantur, Perottus. A dextra coruus, & à ſiniſtra cornix vel picus, ſpem non ambiguam & ratum auſpicium fecēre, Alexander ab Alexandro. Picus & cornix eſt ab læua, coruus porro ab dextera, Plautus Aſin. *Teq́; nec læuus vetet ire picus, Nec vaga cornix,* Horatius Carm. 3. 27. Picus Martius & luſcinia efficaci auſpicio habentur, proſperaq́; ſemper & felicia decreuerunt, Alexander ab Alex. In vexillis Sabinorum inſidens felix augurium fecit, Idem. Picena regio dicta eſt, quòd cum Sabini Aſculum proficiſcerentur, in vexillo eorum picus conſederit, Feſtus. In capite prætoris vrbani L. Tuberonis in foro iura pro tribunali reddentis, ſedit ita placidè, vt manu apprehenderetur. Reſpondēre vates exitium imperio portendi ſi dimitteretur: at, ſi exanimaretur prætori. Et ille auem protinus concerpſit: nec multo poſt impleuit prodigium, Plinius. Pedius Pætus cum eſſet prætor vrbanus, & ſedens in ſella, curuli ius diceret populo, picus Martius aduolauit, atq; in capite eius aſſedit, Nonius. *Auſpicia.*

DE PICO MAXIMO VEL NIGRO.

ARISTOTELES pici Martij tria genera faciens, tertium ex illis non multò minus quàm gallinam eſſe ait. Hoc genus (inquit Turnerus) Anglia non nouit: Germani autem craſpechtam (Kráſpecht) id eſt cornicinum picum appellant, quòd cornicem plumarum colore & magnitudine etiam penè æquet. Pici quidā nigri ſunt, valde magni, Albertus. Picus quidā niger eſt, magnitudine cornicis & roſtro intra cortices ſiccarum & putreſcentium arborum infixo ſonum terribilem inſtar tubæ ædit,

Idem. Et rurſus, Pici genus nigrum apud nos eſt, maius cæteris, paulò infra gallinam. hoc ſemper nidificat in arboribus, & præcipuè in oliuis, (Ariſtoteles hoc de picis ſimpliciter ſcribit,) ſi regio ferat: in noſtris verò terris omnia picorum genera in arborum cauis nidificant. ¶ Plumas habet hic picus (vt nos inſpicientes annotauimus) in vertice coccino vel flammeo colore reſplendẽtes: cætera niger, paruę gallinę magnitudine, roſtro parui digiti lõgitudine, valido: cuius ſuperior pars eminet, & binas vtrinque ſtrias habet, vt foliũ cyperi ferè. ſuperior eiuſdẽ iuxta caput pars lata eſt & valde craſſa. lingua vt in picorum genere oblonga, dura & aſpera extremitate. Crura plumis induta multis ad digitos vſq; pedũ dependentia. Vngues vnci. Vocatur à noſtris Holkrăc/ vel melius Holtzkrăc/ id eſt cornix ſyluatica. ab alijs non rectè Holtzhůn/ id eſt gallina ſyluatica: & per periphraſin, ein groſſer ſchwartzer Specht/ hoc

hoc eſt, picus magnus niger. Ab Italis, vt audio, *vna ſgaia.* Ab Hiſpanis *bequebó*. etſi id commune picorum nomen eſſe conijcio. ¶ Eberus & Peucerus Holkrae cornicem feram interpretantur. eſt autem non alia auis quàm picus maximus. Ge. Agricola ſcribit Holkrahe, & coruum interpretatur cuius caput rubra macula ſit inſigne, qui propterea pyrrhocorax à Græcis nominetur. nos de pyrrhocorace, qui in alpibus noſtris gregatim volat, aliter ſentimus. Hanc etiam auem, vt picum, hyeme in cauis arboribus latêre idem Agricola tradit.

DE PICORVM GENERE VARIO *ex albo & nigro.*

SVNT pici Martij tria genera, vnum minus quàm merula, cui rubidæ aliquid plumæ ineſt. alterum maius quàm merula. tertium non multò minus quàm gallina, Ariſtot. Primum pici genus Angli *ſpechtam*, & *Wodſpechtam*, Germani Elſterſpecht (id eſt picariũ vel picæ inſtar albo nigroq; diſtinctũ picum. noſtri proferunt Aegerſtſpecht) nominant: Secundum genus Germani picum viridem nuncupant, Turnerus. Sed forte & primum & ſecundum genus ab Ariſtotele memoratum ad picos varios pertinet. nam picus viridis etſi de picorum genere ac merula maior ſit, priuatim tamen coliòs ab Ariſtotele nominari mihi videtur, vt & ipſi Turnero alibi. Picorum minimus qui pipo dicitur, (atqui pipo vel pipra potius Ariſtoteli, idem quod dryocolaptes eſt: hoc eſt, nomẽ & paruo & magno pico commune,) corpore merula inferior, varius, ex nigro alboq; commixtas pennas habet, Germanis Bunterſpecht/Elſterſpecht, à colore. Eſt & alius minor, Graßſpecht Germanicè, id eſt picus graminis dictus, Eberus & Peucerus. Pici genus aliquod eſt paruulum, varium, Albertus. Et alibi, Sunt apud nos tria genera picorum variorum, maiora & minora. & aliud genus pici maius iſto, (*iſtis*, fortè,) quod apud nos Motol (videtur vox corrupta. arbitror autem hunc picum eſſe maximum, de quo ſupra ſcripſimus) vocatur. & hoc robuſtius eſt in perforando: cuius garritum & volatum obſeruant augures. Picos varios, noſtri, vt dixi, vocant Aegerſtenſpecht: aliqui Wyßſpecht, id eſt picos albos: vel periphraſticè geſpreggelte Specht oder Spechtle, hoc eſt varios picos. & vel duo vel tria eorum genera faciunt, magnitudine tantum diuerſa: quorum minimum paro conferunt magnitudine, rarius magnis. ¶ Minores pici varij circa arbores inferius volitant, vt audio, & auellanis veſcuntur. memini ego huius generis auem in fine Nouembris apud nos captam, quæ obiectos iuglandium nucleos edebat. In diſſecta aliquando obſeruaui linguam per occipitium extenſam verſus ſinciput reuolui bipartitam. nam in faucibus ſtatim bifurcatur: & per caluam, quam proximè nudam attingũt, reuolutæ antrorſum vtræq; partes in medio oculorum ſpatio rurſus in idem coeunt, & fermè os caluæ illic ſubire videntur. Lingua attracta partes illæ bifurcatæ ſequuntur. Exiſtimo autem in cæteris etiam picis linguam ſimiliter ſitam diuiſamq; eſſe.

¶ Epops, id eſt vpupa, nominatur Ariſtoteli hiſtoriæ anim. 6. 1. vbi Albertus picum marinum no-

Picus marinus. minat.& eſt(inquit)picus varius,qui impropriè marinus cognominatur. Idem alibi cum de alcyone ſcripſiſſet,mox ſubiungit: Alia autẽ auis eſt quæ vocatur Græcè *fauorath*,quę eſt picus marinus & agreſtis,maior aliquantulum paſſere,&c.Sed hæc quoq; non alia quàm alcyon eſt,vt facilè ex illis quæ ſubijcit apparet. Fieri quidem poteſt vt epopem exiſtimauerit meropem Albertus, aut quem ſequitur Auicennæ interpres.merops autem non ineptè (puto) picus marinus appellabitur,roſtri præſertim ratione. ¶ Hier.Tragus picum varium Germanicè nominat Atzelſpecht inter aues quæ edendo ſint.

DE PICO VIRIDI.

Κολιὸς videtur eſſe picus viridis: κολεὸς verò Galgulus.

ARISTOTELES aues lignipetas,hoc eſt quæ pabuli gratia roſtro arbores tundunt feriuntq́;,vt vermiculis potiantur,enumerans, primum picos nominat:deinde κολιὸν,quam auem totam viridem eſſe ait,(χλωρὸν enim hîc viride potius quàm luteum,vt Gaza,interpretor,) lignipetam admodum, magnaq́; ex parte more picorũ ad ligna (arbores) viuere,magnitudine turturis,voce magna.incolã maximè Peloponneſi eſſe.Quòd ſi hæc auis picus viridis à nobis dictus non eſt,quæ ſit ignoro. Gaza *galgulum* vertit pro Græco nomine κολιὸς,vt alibi etiam pro nomine κελεὸς,quæ tamen diuerſa eſt auis,vt ſuprà oſtendi in Celeo in Elemento C. Galgulum crex impugnat, lib.9.hiſtoriæ anim.cap.1.Græcè eſt Κολεῷ κρὲξ πολέμιος,vbi κολεὸς per ε in penultima ſcribitur. Galgulus quidem mihi icterus auis potius videtur,de quo ſuo loco ſcripſimus.Omnia quæ Ariſtoteles hactenus colio ſiue galgulo tribuit, Anglorum *huholo*,& Germanorũ *grunſpechto*,ſi incolam maximè eſſe Peloponneſi exceperis,(mihi hoc quoq; nihil impedire videtur,)conueniunt.nam turturem ferè magnitudine æquat,lignipeta eſt,maceriem (*materiem* potius,id eſt ligna)contundit, & vocẽ grandem emittit. Sed nihil hîc definio, inquirò tantum,Turnerus. Vidi in alpibus abieti inſidentem auem,magnitudine turturis,viridibus veluti maculis in luteo diſtinctam,quæ tota corporis effigie picum Martium retulit.ſed caput reliquo corpori (ſecus atq; in pico fit)colore fuit ſimile.roſtrum longiuſculum.An hæc galguli ſpecies fuerit,nihil ſtatuo,ſed fuiſſe ſuſpicor,Idem.

Merops an picus viridis ſit. ¶ Apud Germanos Grammatici non indocti ſunt,qui *grunſpechtum* ſuum meropem eſſe doceant,ſed Ariſtotele & Plinio reclamantibus,Turnerus. Auis quæ Græcè *darbarcaria*, Latinè meróli (merops)vocatur,picus viridis eſt,cuius vocẽ & volatum multum obſeruant augures.ſimiliter autem auis quam obarcham Græci vocant, oua parit in foramine terræ quod roſtro ſuo conſtruit, Albertus exponens verba Ariſtotelis de hiſt.anim.6.1.vbi apud Ariſtotelẽ ſolum meropis nomen legitur,quem vt cum pico viridi confundit,ſic Græca quæ citat nomina nulla ſunt. Omnes pici ex vermibus qui in cortice arborum naſcuntur,viuunt: vt is etiam qui Latinè merops dicitur (Ariſtot.nihil hîc de merope)Græcè *kaloz*(κολιὸς)cui magnitudo eſt auis *taringen*(turturis,) Albertus in Ariſtot.de anim.hiſt.8.3.

Fraudius auis. ¶ Auis quædam *fraudius* Græcè eſt σίττη, Gaza *ſittam* legit)nomen habet,quòd fraudulenta & callida ſit, ingenij tamen manſueti & bonorum morum. pullos multos educat: & ab aliquibus putatur eſſe merops.

merops. eſt enim auis pulcra, viridis, numeroſæ ſobolis, de abſciſſione arborum (ὑλοτομοῦσα) viuens: quam valde ſequuntur necromantici & augures, eo quòd de multis rebus certiores eos facit magis quàm cæteræ aues, Albert. in Ariſtot. de hiſt. anim. 9. 17. Nos de ſitta aue picorum generis, vt videtur, alia tamen quàm viridi pico, in Pico cinereo mox dicemus.

¶ Picum viridem Hiſpani nominant *pico vérde*. Galli *vn piuert*. ſed iſpidam etiam aliqui in Gallia per imperitiam eodem nomine vocitant, à coloris nimirum & roſtri aliqua ſimilitudine. Noſtri Grünſpecht. Angli *hulola*. Poloni *zotna*. Itali *pigozo*. *Nomina.*

B.

Picus viridis capite cocci colore eſt, croceo pectore, collo dorſoq́; viridi, alis cæruleis, merula maior, Eberus & Peucerus. Pennæ eius ſuperiores virides ſunt, inferioresq; (niſi malè memini) luteæ, aut ſaltem pallidæ, Turnerus. Ex genere picorum pulcriores (ac maiores, Author de nat. rerum) ſunt in vertice ruffi, in pectore crocei, circa collum virides, in alis cærulei, in cauda coruſci, Albertus. Hæc dum ſcriberem inſpectus mihi picus viridis, mas an fœmina neſcio, huiuſmodi erat. In vertice rubor cocci. Collum ac dorſum viride. Alæ etiam virides: ſed maiores in eis pennæ fuſcæ, albis per interualla diſtinguentibus maculis, latus earundem anguſtius, ſubuiridi colore. Pectus & venter è ſubuiridi albicabant. Circa orrhopygium tantum croceus color. Cauda pennis denis condita fuſcis. ex quibus quatuor mediæ per interualla maculoſæ erant, maculis minus fuſcis: in fine in mucronem fere tendebãt. *Deſcriptio.*

C.

Picus viridis nidum ſibi roſtro ſuo in arboribus facit. vbi enim picus arborem tundens, illam ex ſono ſubcauam eſſe deprehendit, inſtante tempore partus, eam in qua poſtea nidulaturus eſt, roſtro perforat, Turnerus. Apud nos nidum aliquando facit in cauernis veterum arborum putrefactarum, Albertus vbi meropem picum viridem interpretatur, qui in cauernis terræ nidificat. ¶ Nulla vſpiam arbor tam alta eſt, quam impediente vlla corporis grauitate non volatu traijcere poſſit, Turnerus.

E.

Nuper quidam cum Aprili huius auis clamores apud nos audiuiſſet, niuem adhuc metuendam prædixit. æſtate enim eam ferè ſilere aiunt.

G.

Ad calculum renum remedium huiuſmodi in libro quodam Germanico manuſcripto reperi: Oſſa pici viridis in pollinem redacta (toſta nimirum prius vel vſta) poculo ſuo è quo vinum album bibat ægrotus immittito.

¶ Pici Martij genus alterum maius quàm merula eſt, Ariſtot. Hoc genus (inquit Turnerus) Angli *hueholam*, hoc eſt foraminum dolatorem, Germani grunſpechtum nuncupant, (id eſt viridem picum.) Ego verò viridem picum κολιὸν Ariſtotelis eſſe conijcio, vt dixi. alterum verò picorum genus eiuſdem, non aliter quàm magnitudine à primo differre, & vtrunq; ad picos varios pertinere. quanquam Eberus etiam & Peucerus cum Turnero ſentiant: quibus vt hoc concedatur, picum viridem tamen propriè picum Martium Latinorum eſſe, abſq; authore aſſerunt.

DE PICO CINEREO VEL SITTA.

MINOR in genere picorum eſt altioris vocis quàm maior, (atqui Ariſtoteles dryocolaptæ maioris vocem quoq; maiorem eſſe ait:) & ſunt iſti pici cinerei coloris, Albertus. videtur autem de aue illa picorum generis ſentire, quæ à noſtris Chlân appellatur. pleriſque enim huius generis auibus minor eſt, & cinerei ferè parte ſupina coloris, vel cærulei diluti. Turnerus hanc ſittam Ariſtotelis eſſe conijcit. Sunt aui quæ *ſitta* dicitur (σίττη. Gaza legit σίττη.) Albertus habet fraudius auis, quòd callida & fraudulenta ſit. hanc inquit, multi putant eſſe meropem, [picum viridem.] eſt enim viridis de abſciſſione arborum viuens) mores pugnaces, ſed animus hilaris, concinnus, compos vitæ facilioris. rem maleficam ei tribuunt, quia rerum callet cognitione. prolem hæc numeroſam, felicemq́; progignit. viuit materiem contundens, (ὑλοτομοῦσα,) Ariſtoteles. Sitta & trochilus cum aquila diſſident. ſitta enim oua aquilæ frangit. aquila tum ob eam rem, tum etiam quòd carniuora eſt, aduerſatur, Idem. Apud Nigidium ſubis appellatur auis, quæ aquilarum oua frangat, Plinius. hæc an eadem quæ ſitta ſit dubitari poteſt. Vbi ſittæ meminit Ariſto- *Nomina varia.* *Chlân.*

teles lib.9.cap.1.ibi Albertus, Camulgum (inquit) Latinè dicunt vocari, psittacum Græcè: sed imperitius quàm vt refelli sit opus. Auicula, inquit Turnerus, quam Angli nucipetam vocant (*a nut iobber*) & Germani *meispechtum* (ein Meyspecht / id est picum Maij: alij ein Nußzhäcker / a tundendis nucib.) paro maximo paulò maior est, pennis cyaneis, rostro longiusculo, & per arbores eodem modo quo picus ascendit, & easdem victus gratia contundit. nuces rostro etiam perforat, & nucleos comedit. nidulatur in cauis arboribus more pici. voce valde acuta & sonora est. Eberus etiam & Peucerus sittam vel sippam auem interpretantur Germanicè ein Nußzhacker vel Nußzhaer. Sitta (ἡ σίττη) & aliæ quædam aues dextræ (à dextra volantes,) felix amoris auspicium faciunt, Didymus Aristophanis Scholiastes: qui & hæc verba citat ex authore innominato, Ἐγὼ μὲν ὡς Λευκίππῃ δεξιὴ σίττη. videtur autem aliquid in eis corruptum aut mutilum. Σίττας, auis quædam, aliqui psittacum interpretantur, Hesych. Σίττη, auis quædam, picus secundum aliquos, Idem. ¶ Auis apud nos dicta Chlän / ab alijs (vt audio) vocatur ein Tottler / vel Kottler in Sueuia. circa Argentoratum & alibi ein Nußzbicker. (Auis quidem Germanicè dicta Nußzbickel / à Trago numeratur inter aues mēsis nō improbatas.) alijs periphrasticè Blawspechtle, id est picus paruus cœruleus, præsertim in Carinthia: in Saxonia Baumhecker: circa Norimbergam Kläber. Ab accolis Verbani Italice generali nomine *pic*, & circa Bellinzonam *Ziollo*. à Turcis *agascakán*.

B.

Descriptio. Picus cinereus noster magnitudine fringillā vel parū maiorē paulò excedit. rostrum ei nigrum, directū, & longiusculū vt in picis. Color in ore & lingua albicat. lingua anterius fissa est, & similiter vt in alijs picis per occipitium versus sinciput reuoluitur, non tamen ad verticem vsque peruenit (nisi fallor, fieri enim potest vt inter secandū linguam in ore nimis attraxerim) cum in cæteris vltra verticem extendatur ad medium inter oculos spacium. In capite, dorso, initio alarū & cauda color cinereus ad cœruleum inclinat. A rostro maculæ nigræ retrò tendunt. In cauda præter subcœruleas pennas quædam nigræ sunt, maculis anterius albis. Supinæ partis color subflauus est, ex albo ruffo flauoq; ferè permixtus: pedum verò ex glauco nigricante & modico flauo.

Mores. ¶ Rostro validè ferit, & specularia vitrea aliquando, & caueas ligneas quibus includitur, frangit. Muscas persequitur. Arbores scandit vt cæteri pici, etsi digitos non vt cęteri binos antè, sed ternos habeat: retro vnum. hyeme etiam hortis ciuitatum apparet. In arbore si foramē amplum inuenerit, quod incolere libeat, terra & limo obstruit solidissimè, angusto tantum aditu sibi relicto.

Blindchlän. Avdio etiam Blindchlän, quasi chlanium cæcum (chlanium enim picum cinereum appellāt) nominari auem picorum naturæ quæ per arbores tanquam cæcæ raptare soleat, idem an diuersum genus haud scio. quærendum an hæc sit certhius Turneri, Baumkletterlin.

DE PICO MVRALI.

Picvm muralem nomino hanc auem, quòd muris ita adhæreat, turrium præcipuè, vt pici propriè dicti arboribus. vnde à nostris appellatur Murspecht / & Klättenspecht. Per hyemem, vt audio, maximè apud nos inuenitur, semper circa muros in ciuitatibus, vbi vermiculos & fortè araneas quærit. alas semper motitat: magnitudine infra merulam, vnguibus acutis. *Pitschat* Sabaudicè circa Neocomum vocatur. Italis communi nomine *pico*, id est picus. Rostrum est oblongum & tenue, pectus candidum: dorso color cinereus: vt & alis partim, quæ versus ventrem rubent, longiores in eisdem pennæ nigræ sunt, vt & dorsum inferius, cauda, venter, crura & rostrum ferè, vt ex pictura notaui, quanquam & auem ipsam aliquoties vidi & habui.

DE PICIS DIVERSIS.

Craugus. Cravgvs, Κραυγὸς, genus pici, Hesych. & Varinus. Κραυγὸν, auis quædam, Iidem.

Cnipologus. De Cnipologo, quæ auicula minima est, & picorum videri generis potest, scripsimus in Elemento *C.*

Dryops. Dryops, Δρύοψ, auis quædam est à dryocolapte diuersa, Hesych. & Varin. nominatur in Auibus Aristophanis, nec explicatur à Scholiaste quæ sit. ¶ Dryopes populi sunt circa Pythonem, Suidas.

Alcatraz. Genvs auium piscosum, (picosum lego,) rostri magnitudine & corporis celebre in occidentali India est Alcatraz dictum, cinerea croceaq; pluma distinctum, rostro duorum palmorum in acutum tendente, cùm tamen parum ab hac magnitudine absit rostrum tum ciconiæ tum gruis. Sed

Picv-

Picutus.

PICVTO rostrum maius est toto corpore: corpus autem coturnice paulò maius. Rostrum igitur longius, latum vbi capiti iungitur tribus digitis, aduncum, quo terebrat arbores: atq; ibi à caudatis simijs arte ac rostro, quãquam pusillus, se tuetur pulchrè. Illud in eo mirum, quòd pennam habeat loco linguę, vnde à natura aliarum auium multum dissidet. Sibilat vehementer. Hunc etiam eadem terra alit quæ *alcatraz*, Cardanus.

Glottis.

¶ GLOTTIS auis Aristoteli linguam prælongam exerit. Hæc (inquit Albertus) apud nos picus linguosus vocatur, quòd linguam habeat cæteris picis longiorem: & ratò inuenitur nisi in recessibus magnarum & veterum syluarum. Ego neq; picum hoc cognomine agnosco vllum, neq; omnino glottidem picorum generi adnumero, sed auium vel gallinularum palustrium potius. Glottis vel lingulaca est, qui vulgò picus tocciulus dicitur, lingua oblonga extrahens vermes & formicas, Niphus Italus.

Picus marinus.

¶ PICVS alius est marinus, alius syluestris: vterq; cauat cortices arborum, pabulum subesse sperans, Albertus. sed video picum marinum eius, vel interpretis Auicennæ, non aliam esse quàm alcyonem, vt scripsi in Alcyone *A*.

Tetrix

¶ TETRIX, quam Athenienses *vraga* vocent, nominatur Aristoteli de hist. anim. 6.1. Vbi Albertus sic habet: *Radoryz* (inquit) species quædam picorum est, ferè similis turdo, &c. quod approbari neutiquam potest.

Picus ruber & niger pectore rubro & aquaticus.

¶ SVNT qui lingua vernacula nostra alios etiam picos mihi ignotos nominent: vt picũ rubrum, ein Rotspecht: & picum paruum nigrum pectore rubro, Ein schwartz Spechtlin mit roter Brust: & picum paruum aquaticum coloris mixti è cœruleo & viridi, Ein grün blaw wasserspechtli.

DE ORIOLO, VEL PICO NIDVM SVSPENDENTE.

A.

GALLI auem cuius hæc effigies est, vulgò nominant *orio* vel *loriot*, Author de nat. rerum & Albertus oriolum, siue à sono vocis, vt ipsi aiunt: siue ab aureo colore quem ijdem ei tribuunt. Quòd si *chlorion* hæc auis esset, vt quidã conijciunt, orioli vocabulum originis Græcæ esse suspicari quis posset. Guil. Budæus quidem chlorionem esse putat, quæ Gallicè *lorion* (*loriot* potius) dicatur. eius deinde sentẽtiam secutus est Turnerus, vt Turneri Eberus & Peucerus. Nos de Chlorione suprà scripsimus. Orioli sunt de picorum generibus, & apud Germanos *Widewali* vocantur, Albertus. Picorum aliquis nidum suspendit in surculo primis in ramis cyathi modo, vt nulla quadrupes possit accedere, Plin. Turnerus nullam aliam auem præter vireonem (chlorionem, quem Widewalum nostrum interpretatur) ita nidulari in Europa se nosse scribit.

¶ Germanicum huius auis nomen alij aliter scribunt vel efferunt: nempe Witwol/Weidwail, vt Turnerus habet: Widwol, vt Eberus & Peucerus. Widwal, vt Tragus. Widdewal, vt Albertus Magnus. Wedewål vt Longolius, chlorionem interpretans. Nostri ferè Wittewalch. Sunt & alia eius nomina vt circa Francfordiam ad Mœnum Bierolff/Brůder berolff. In Hassia Gerolff. In Saxonia Byrolt, & Tyrolt, Ebero & Peuc. authorib. Circa Coloniam ein Kersenrife, à maturitate cerasorum, quo tempore apparent frequentiores. ijs enim vescũtur. In Germania inferiore Goldmerle, id est merula aurea. sunt enim merulis ferè pares, vel paulò maiores, colore aureo. In Brabantia Olimerle. Species quædam meropis *braacya* dicitur, & vocatur à quibusdam Widdewal: quæ non est merops, sed species quædam eius, Albertus. Anglis quoque, vt Germanis vocatur *a Witwol*, Turnero teste. ¶ Galgulum (vel galbulam) quidam auem Germanicè dictã Widwol esse putant, Eberus & Peucerus. Hispanus quidam galbulam sua lingua mihi interpretatus est *Oroyéndola*, hoc est oriolum vt mihi videtur

Oriolus circa Vincentiam & Venetias *becquafiga* & *brufola* vocatur: in Longobardia *galbedro*, huius enim nominis auem totam flauam esse aiunt præter alas. & iuniores magis subuirides esse, annuas omnino flauas. Ego galbulam auem diuersam arbitror: propter magnitudinis verò & colorum similitudinem, cum oriolo à nonnullis confundi: & becquefigam quoq; vtranq; nominari, quòd ficubus delectentur. Vocatur & *garbella* alicubi in Italia, nimirum quasi galbula. eam enim auem merula paulò maiorem esse aiunt. alas (saltem maribus) esse nigras, corpus reliquum fuluum, rostrum rubrum. ficos & cerasa edere: nidum instar corbis suspendere.

B.

Forma. Vide quædam superius in *A*. Oriolus coloris est aurei per totum, excepto quòd in alis habet pennas quasdam cœrulei (crocea, Albertus) varietate distinctas, Author de nat. rerum. Digiti pedum (non vt in cæteris picis) terni antè, & singuli retrò sunt.

C.

Vox. Oriolus dictus est à sono vocis, Author de nat. rerum. sic enim ferè cantillat orio, *loriot*. Sed variat vocem, & aliquando instar fistulæ canit, præsertim imminente pluuia. *Tempus quo apparet.* ¶ Venit ad nos plerunque Maio mense, vel circa decimum Aprilis: in calidioribus locis prius apparet, vt in quibusdam Galliæ Martio. *Nidificandi ratio.* ¶ Nidum in ramis arborum minutissimis mira subtilitate suspendit, ita vt in aere solo pendere videatur de terra cernentibus. Ipsum quoq; nidum aduersus imbrem camerat ac densa fronde protegit, Author de nat. rerum. De lanugine nidum tanto artificio construit, vt bureti (bireti fortè, id est pilei: vel biretarij qui pileos facit. Plinius nidum ab eo suspendi scribit primis in ramis cyathi modo, vt nulla quadrupes accedere possit: ego ita humilem aliquando vidi, vt ferè attingerem, inter duos arboris ramos) artem videatur imitari: & chordis (funiculis) suspendit ad extremos surculos ramorum arborum, ita vt in aere videatur pendere: & per omnia nidus speciem refert testiculorum arietis: & relinquit in eo canalem, in quo est porta introitus sui, Albertus. Sunt qui dicant in nido orioli sericum reperiri: nidificare eum plerunq; non procul ab aqua: nidum è musco, & quibus eum suspendat funiculos è pilis equinis contexere. Ego nidum eius è fœno & culmis contextum vidi instar calathi vel corbis ficarij è iuncis intexti. culmis & filis quibusdam surculis toto circuitu annexum, ita vt fila non dependerent, sed surculis planè annexa essent. Vincula autem illa non seligere eum puto, sed obuia quæq; arripere, vt culmos, iuncos, fila è lino aut serico, pilos equinos. Psittaci & in India occidentali passer stultus nidos suos suspendunt à ramis arborum, oriolus alligat potius quàm suspendit. *Cibus.* ¶ Orioli fructibus arborum vescuntur, nempe cerasis, ficubus.

D.

Mores. Oriolus circa nidi sui locum aues omnes abigit. Fabulantur aliqui pullos eius in quatuor partes diuisos nasci, easq; à parente herbæ Iuliæ dictæ vi consolidari.

E.

Aucupium. Capitur noctua. *Prognostico tempestatis.* ¶ Cum ad nos aduenerit, quod fit aliquando circa decimum Aprilis, bona spes est pruinas non amplius futuras. Imminentem pluuiam præsagit quum voce fistulam refert: item quum ad domos propius aduolârit.

F.

Vsus in cibo & medicina. Hieronymus Tragus oriolum inter aues numerat quæ in cibum hominis veniunt.

G.

Widewallus curat icterum, & ipse flauescit Hildegardis. hoc veteres de ictero aue vel galgulo scribunt.

Auguria. ¶ *h.* Viteualli vocem & volatum præ omnibus auibus non rapacibus obseruât augures, Albert.

Piphallis. ¶ PIPHALLIS, Πιφαλλὶς, πίφιγξ, Hesychius & Varin. *Piphinx.* *Piphinx*, Πίφιγξ, alauda, Iidem. Piphix, Πίφιξ auis à verbo πίω. gaudet enim aquis, Varinus & Etymologus. Pifex, harpa & miluus amici sunt, Aristot. scribitur autem Græcè πίφηξ per η in vltima.

Ploas. PLOAS, Πλωὰς, genus auis magnæ, Varinus. apud quem etiam πλώας paroxytonum legitur pro aue: sed magis placet oxytonum.

DE PLVVIALI.

HVIVS auis figuram Guil. Rondeletius vir doctissimus (quod vel libri eius de piscibus nuper æditi egregiè testantur) è Gallia ad nos misit. Gallicum eius nomen est *vn pluuier*. Gybertus Longolius Germanicè vocat ein Puluier. Turnerus ein puluer. Eberus & Peucerus ein Puluier vel Pulroß. Heluetijs incognita aut certè rarissima hæc auis est. appellari autem potest ein grawer Gysitz. hoc est vanellus fuscus. nã Angli etiã, vt audio, vanellum auem subuiridem, nominãt pluuialẽ viridem, *a grene pluuer*.

¶ Longolius & Turnerus hanc auem Aristotelis pardalum esse suspicantur. ego nondum assentior, neq; enim pluuialis colore tota cinereo est, vt pardalus.

¶ Viuit plurimum circa lacus, quanquã & in agris quoq; sæpe capiatur, præclara ista auis quam Romano nomine à puluere fortè Germani appellãt. est enim pulueratrix. Coloris est cinerei, magnitudine

tudine paulò turture minor. gregatim volat, neq; temere à quoquã singularis cõspicitur. vocẽ emittit frequentem & minimè grauem: sed eo ferè modo quo illa nostratibus appellatur. quanquam autem cinerei coloris sit, pennas tamen luteis ijsque obscuris maculis consperſas habet, vnde à Græcis pardalus appellatur, (tãquam pardi instar sit maculosus.) quanquam Aristoteles minimè aduenam hãc auem, sed semper cõspicuam vt coruos & cornices esse testatur: id quod fortè verum est in Gręcia, regione longè feruentiore quàm nostra. nam apud nos nulla propè auis est, quæ per hyemem aut locum non mutet, aut non lateat, Gib. Longolius.

Pardalus an pluuialis sit.

¶ Si auis illa pardalus sit, quam esse suspicor, celerrimè currit: & sibilum quem pastores & aurigarum pueri labijs porrectis ædunt, voce imitatur. Pennas habet ad cinereum colorem proximè vergentes, quarum singulæ singulis flauis maculis sunt resperſæ: & ea auicula, quam mollicipitem (auis illius quam nos lanium appellauimus genus vnum mollicipitem esse conijcit Turnerus) esse conijcio, multò maior est. Fieri potest vt eius auis plures sint species, Turnerus. Pluuialis auis est propè ad magnitudinẽ perdicis, varijs pẽnis ornata, croceo & albo nigroq; distincta. Aëre solo viuere dicitur. huius argumentum est, quòd licet pinguescat, nihil tamen vnquam in eius visceribus inueniri potest, Author de natur. rerum. Pluuiales aues quanquam præpingues aliqui solo aere viuere putant, quoniam in ventribus earum nihil inuenitur. Sed eius rei causa est, quia intestinum ieiunum solum habent, in quo nunquam aliquid inuenitur. & hoc in multa animalia cadit, vt alibi ostendimus. Aer certe purum elementum nutriendo corpori accedere non potest, Albertus. Ex auibus omnibus mihi notis, nullam vidi quæ non quatuor digitos haberet, excepta pluuiali, & pica marina vt vulgò vocant: & alijs duabus quarum altera Gallis vulgò *Guillemot* dicitur, altera *Canne petiere*, quæ de genere lagopodum est, Bellonius. Ego pluuialem vanello congenerem existimo. nam & nomen commune ambabus tribuitur apud Anglos, adiecta tantum coloris differentia. sed differunt etiam quòd vanellus cristam habet, pluuialis non habet: & digitis pedum. Pluuialis enim posteriorem nullum habet, vanellus breuissimum.

Aere solo viuere dicitur.

¶ Sunt qui excrementa lumbricorum ab his auibus edi asserant.

E.

Hæ aues dicuntur capi dum plumbatæ sagittæ (baculi plumbati) vltra eas (altius) in aere proijciuntur. sic enim territæ humilius volant, & in retia iuxta terram expanſa incidunt, Albertus & Author de nat. rerum. capiuntur autem gregatim.

Aucupiũ.

F.

Lautæ sunt in cibo & in magnis delicijs: & viridibus, quos aliqui priuatim vanellos vocant, longè præferuntur. In hominem delicati cibi nimium appetentem, ne pluuiali quidem apposita contentum fore, alicubi tanquam prouerbio dicitur. Sunt è vulgo qui negent eam cibo solido vesci, & proinde ne exenterandam quidem existimant, vt & alias quasdam lautas & opimas aues.

Vsus in cibo.

¶ An hæc Plutarchi rhyntace esse possit, & an eadem sit quam Itali quidam *puuier* nominant (per onomatopœiam, in pratis palustribus degentem auem, corpore fusco, pectore albo, vt audio,) diligentiores inquirant.

DE ALTERA PLVVIALIS SPECIE.

Hæc auis cuius iconem hic damus, ad lacum Tigurinum capta fuit: Videtur autem pluuialis eſſe ſpecies.

DE PORPHYRIONE.

A.

Auis eſt rara.
Telamon.

PORPHYRIO auis hactenus nobis ignota eſt: cuius picturam Io. Culmannus amiciſſimus meus è Montepeſſulo miſit, viri in vniuerſa rerum naturalium hiſtoria doctiſſimi Guil. Rondeletij beneficio. Quid ſit Porphyrio non conſtat, Nyphus. Porphyriones à nobis viſi ſunt in agro Patauino allati ex Hiſpania, quos ibi *telamones* vocant, ſiue quia ſtatuæ viriles, quibus mutili & coronæ ſuſtinentur, ita nominantur: ſiue quaſi thalamorum & pudicitiæ cuſtodes. etenim ſcribit Athenæus volucrem hanc ſenſum adulterij habere, &c. niſi quis telamones quaſi nutriculas eſſe dictos putet. ita enim Græci altrices vocant, Hermolaus in Corollario. ego telamonum vocem de his auibus potius barbaram quàm Græcæ originis exiſtimarim. Quod verò telamonem Græcis nutriculam ſignificare ſcribit, non probo, niſi thelamòn cum aſpiratione ſcribat, nimirum ἀπὸ τοῦ θηλάζειν. nam & θηλάστρια, τροφὸς exponitur. Θηλαμὼν, τάφος, ἢ τροφὸς, παρὰ τὸν θήσω μέλλοντα, ὃς δηλοῖ τὸ θηλάσω. τὸ γὰρ θῶ (ſic legendum, non θύσω. Vide in Θῶ & in Θῆσθαι) δύο σημαίνει, τὸ ποιῶ, καὶ τὸ θηλάζω, Varinus. Heſychius nihil habet, quàm Θηλαμὼν, τάφος. ſuſpicor autem librariorum culpa pro τροφὸς ſcriptum fuiſſe τάφος.

¶ Hebraicum nomen *dukiphat* Septuaginta Deuteronomij 14. porphyrionem interpretantur: Leuitici 11. *epopem*, id eſt vpupam, quod magis placet. *vide* ſuprà in Gallo ſylueſtri in genere. ¶ Sic & *raham* vel *racham* Deuteronomij 14. vulgaris tranſlatio porphyrionem vertit, Septuaginta vpupam.

neutrum

neutrum probo. omnino enim aquilæ aut vulturis aliquod genus hac voce significatur. Lege suprà in Gypæeto, Ossifraga & Cygno. Sunt qui porphyrionem cum Pelecano confundant, eandem auem arbitrati, eo quòd Septuaginta alicubi pelecanum reddiderint, vbi Hieronymi translatio porphyrionem habet. Munsterus in Lexico trilingui porphyrionem Hebraicè nominat *racham* & *ierakreka.* ¶ *Tinschemet* quoq; Hebraicum vocabulum variè interpretantur, vespertilionem, porphyrionem, talpam, cygnum, noctuam, ibin. *Vide* in Talpa & Cygno. Iudæi doctiores ferè vespertilionem accipiunt. ¶ *Chasida* Hebraicè auis est, quam translator noster vocat miluum & porphyrionem, Munsterus. *vide* suprà in Ciconia.

¶ Grapaldus non rectè porphyrionem credit esse auem quam Itali vulgò *coturnicem* appellant, cum ea perdix maior sit.

B.

Vbi reperiatur hæc auis. Porphyriones laudatiſſimi in Comagene, Plinius lib. 10. cap. 43. Et rurſus cap. 49. Nobiliorem etiam ſupradicto (è Comagene ſcilicet miſſo) porphyrionem Baleares inſulæ mittunt. Vltima Syriæ fert porphyriones, Diodorus Siculus. Alexander Myndius Libycam auem eſſe ait, Athenæus. ¶ *Deſcriptio.* Porphyrionem Ariſtoteles ſcribit colore cœruleo eſſe, (vel cœruleum imitante,) pedes habere fiſſos, crura longa, roſtrum puniceum, (ῥύγχος ἠρεμαῖον ἐκ τῆς κεφαλῆς φοινικοῦν,) magnitudine eſſe gallinacei: quinis pedum digitis, quorum maximus ſit medius, Athenæus. Porphyrio animal eſt quod tum formæ pulcritudine excellit, tum nomini ſuo maximè reſpondet, Ælianus. ὡραιότατόν τε ἅμα καὶ φερωνυμώτατόν ἐστι ζῶον. Tetrax auis magna porphyrionis ſpeciem ſimilitudinemq; gerit, Laurẽtius apud Athenæum. Porphyrio vocatur à puniceo roſtri colore, Euſtathius. Porphyrio, cui à colore nomen, roſtrum habet rubicundum: & in capite veluti criſtam, qualem faciunt & geſtant ſagittarij Perſæ: par magnitudine gallinis altilibus, ſed crura ei longiora, Oppianus. Roſtra ijs & prælonga crura rubent, Plinius. Hæmatopus multò minor eſt quàm porphyrio, quanquam eadem crurum altitudine, Wottonus. Guttur (ingluuiem) quo merguntur recentia aues quædam habent, vt gallinæ: aliæ carent, ſed gula patentiore vtuntur, vt gracculi, corui. quædam neutro modo, ſed ventrem proximum habent, quibus prælonga colla & anguſta, vt porphyrioni, Plinius. Porphyrio, vt & reliquæ aues longi anguſtiq; colli, ingluuiei gulæq; amplitudine caret: longitudine autem admodum prolixa vtitur, Ariſtot. Ardeolæ & porphyriones vropygium (caudam) parum aptum receperunt, Ariſtot. in libro de com. anim. greſſu. ¶ Fortè & horion Indica auis porphyrioni cognata fuerit, cum herodio ſimilis & rubris cruribus deſcribatur, ſed diſtinguitur cantus ſuauitate qua mire celebratur.

¶ Recentiores porphyrioni quædam præter veterum authoritatem attribuunt, vt Iſidorus: Porphyrio (inquit) eſt auis, cui hoc peculiare quòd pedem vnum habet latum ad natandum, alterum verò fiſſum ad ambulandum. In quo notatur quòd vtroque elemento gaudet, & in aqua natans vt anates, & in terra ambulans vt perdices. Idem Albertus ſcribit, ſed tanquam de aue ſibi ignota, & ipſe etiam fidem non adhibens. Alij recentiores huiuſmodi pedes auriphrygio ſuo vel haliæeto adſcribunt. Meliores in hoc auium genere ſunt quæ roſtrum habent magnum & crura prælonga: Albertus & Iſidorus, ex male intellectis, vt apparet, Plinij verbis. ¶ Huic Porphyrioni cuius iconem hîc appoſuimus, cæruleus toto corpore eſt color. media caudæ extremæ pars in cinereo albicat, oculi nigri ſunt. Roſtrum & crura purpureo rubore ſplendent. Digitos quaternos tantum pictura oſtendit, ita diſpoſitos vt in picorum genere, non quinos, vt veterum quidam ſcripſerunt. Rara eſt auis, ni fallor, in Narbonenſi Prouincia, frequentior Hiſpaniæ.

C.

Pulueratio. Porphyrio eſt auis fluuialis, quia in fluminibus abundat, Kiranides. ¶ Puluerulentis volutationibus non mediocriter gaudet: in locis vbi columbarum lauatio eſſe ſolet lauatur, Ælianus interprete Gillio. Græcè legitur, Χαίρει κονιόμενος, ἤδη δὲ καὶ λούεται τὸ τῶν περιστερῶν λουτρόν. Non prius tamen ſe vel in puluerem vel lauationem dat, quàm in ambulationem veniens certa ſpatia confecerit, Idem interprete Gillio. Sed aliter Athenæus ex Polemone: Non prius (inquit) cibum capit, quàm locum aliquem ſibi commodum inueneri in quo deambulet: peracta deambulatione (μεθ' ὃν, lego μεθ' ὃ) pulueratur, tum lauat, poſtremò cibum ſumit. Solus auium morſu bibit, Ariſtot. & Plin. Σχάπτων δὲ πίνει, Athenæus: lego δάκνων. *Qua ratione cibũ capiat.* Idem eſt (edit) proprio genere, (ſuo quodam & peculiari modo,) omnem cibum aqua ſubinde tingens, deinde pede ad roſtrum veluti manu afferens, Plin. Hic ſolus præter pſittacum pede ſuo inſtar manus aquam ſuſcipiẽs (hauriens) ad roſtrum defert & portat: ſeq; humano modo paſcit. quia cum omni cibo bibat oportet & cum ſolo morſu. aliter enim cibus ei propter appetitus debilitatem non deſcenderet, Iſidorus & Albert. Sed video eos Plinij ſenſum non ſatis aſſecutos. neq; enim cum omni cibo vel bolo, vt Albertus habet, bibit porphyrio iuxta Plinium: ſed cibum omnem in aquam intingit, intinctum pede roſtro admouet: aliâs verò cum bibit, morſu bibit. Cum digitos quinq; habeat hæc auis, (quatuor tantum pictura noſtra oſtendit ſed aptos apprehenſioni, cùm bini ante ac totidem retro ſint, vt in pſittaco & picorum genere) commodius pede loco manus vti poteſt. διὸ τῶν λαμβανομένων εἰς τὸν πόδα ταμιεύεται μικρὰς τὰς ψωμίδας, Polemon apud Athenæum. hoc eſt, De cibo autem quem pede apprehenderit paruas buccellas decerpit. quanquam ταμιεύεσθαι an hoc ſenſu accipiatur, dubito. Leonicenus in varia hiſt. ex hoc loco ſcribit: cum pedib. comminuta fruſta adfuturum vſum ſeruare, quod non placet. Ταμιεύεσθαι τὴν τύχην, quidam interpretatur, pecunijs parcè vti, hoc eſt non vno tempore multum vel omnia conſumere. ita & hæc auis nimirum non vorax, ſed parca exiguas ſubinde buccellas ſibi decerpit. Cum paſcitur, ſe teſtes ſui prandij habere dolet. itaq; ſecedit, & latens in occulto comedit, Ælian. & Euſtathius. Callimachus in libro de auibus porphyrionem ait cibum ita capere, vt ab hominibus non videatur. odio enim haberi ab eo illos qui ad cibum eius acceſſerint. Piſces deuorat, Procopius Gazæus. ¶ Alui excrementum, vt & reliquæ aues longi anguſtiq; colli, humidius quàm cæteræ ſolent, reijcit, Ariſtot. ¶ *Volatus.* Ardeola & porphyrio vropygium (caudam) parum aptum habent, & ad volatum dirigendum loco vropygij pedes protendunt, Idem. Volans non ſublime fertur, Ælianus.

D.

In hominum conſpectu nunquam coniugi ſuæ miſcetur. natura enim adeò caſtus eſt, vt ne maritum quidẽ vxori concumbentem videre ſuſtineat: & ſi adulterium deprehenderit, nimio dolore cõtabeſcit, Oppianus. Acerrima riualitate ardet (porphyrio qui in domo alitur,) & mulieres quæ ſunt ſine viro obſeruat, (τὰς ἀνάνδρους τῶν γυναικῶν, vt codices noſtri habent, & Gillius quoq; legit: fortè quòd illæ ad concubitum cum viris procliuiores & magis expoſitæ videantur. ſed malim ὑπάνδρους, hoc eſt virorum libidini ſe ſupponentes, ex Athenæo.) Adulteria ſenſu quodam naturæ deprehendit: & ſi de ijs ſuſpicetur, vita laqueo finita crimen domino pręmonſtrat, (ſi cum matrefamiliâs ſtuprum viri cognouerit,) Ælianus. Auis tam ſtudioſa eſt caſtitatis, vt conſpecto tantum ſcorto moriatur, Io. Tzetzes. Quemadmodum adulteris obtrectet & inuideat porphyrio animal etiam prudentiſſimum, non modo moderatiſſimum, alibi (vt iam recitauimus) me dicere memini, Ælianus. ¶ Porphyrio præterquam quòd & riualis eſt, & obtrectator, ea ſanè etiam naturæ indole præditus eſt, vt eorum quibuſcum vſu coniunctus eſt, amantiſſimus eſſe dicatur. Eum ipſum & gallum in eodem verſari domicilio percepi, eaſdemq; ambulationes & æqualia ſpacia conficere ſolitos, eiſdem veſci cibis, communiter ê pulueruſentis vti volutationibus, mirificumq; ex his rebus amorem inter ſe mutuum contraxiſſe. At enim cum vtriuſq; dominus feſto quodam die cum ſodalibus, vt epulare ſacrificium faceret, gallum occidiſſet, porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris accepit, ſibi vt inedia mortem conſciſceret, Ælianus. ¶ In obſcuro loco cibum capit, & accedentes ad cibum ipſius odit, Euſtathius.

Pudicitia & caſtitas.

Mirus erga ſodales ſeu conuictores amor.

E.

Porphyrioni capiendo neq; viſcum neq; retia adhiberi opus eſt: ſed vbi nam ſolus conſideat obſeruare, & ſaltando paulatim accedere. Saltationis enim ſpectaculo tantopere delectatur, vt licet accedentem magis magiſq; hominem viderit, non tamen auolet: ſed ipſe etiam ſe moueat & ad ſaltandum membra componat, donec capiatur, Oppianus. ¶ Porphyrio gratus eſt hominibus, quamobrem caute & ſtudioſe ipſum alunt. itaq; magnificis ædibus pro ludicra delectatione eſt: vel in templo aliquo ſacro nutritur, & liberè oberrat, & ſacer intra clauſtra circumit: Ælianus, vt nos conuertimus, quòd Gillij tranſlatio non placeret.

Capiendi ratio.

Educatio.

F.

Porphyrio Iudæorum menſis interdictus eſt, quòd auis ſit vorax piſcium, quorum rapinæ inhiat, Procopius. Pro *tinſchemet* Hebraica voce Septuaginta porphyrionem verterunt, qui inter immundas aues reputatur quòd luxuria (libidine) inſignis ſit, vt quidam ſcribunt, Paulus Fagius. Porphyrionem cibi gratia in cœnis appoſuiſſe hominem ſcio neminem, nec Calliam, nec Cteſippum viros Athenienſes, nec Hortenſium Romanum, quos è multis lurconibus paucos mihi commemoraſſe ſatis fuerit, Ælianus. Quòd ſi in cibum non veniunt, miror cur Plinius laudatiſſimos è Comagene, nobiliores è Balearibus inſulis mitti ſcripſerit.

Prohibitus in cibo.

H.

a. Ariſtophanes in Auibus mentionem fecit tetracis auis (magnæ) cum porphyrione & pelecino. ¶ Porphyrion & auis & piſcis cuiuſdam nomen eſt, Heſych.

¶ Siſyphi filij fuerunt Almos & Porphyrion, Scholiaſtes in tertium Argonaut. Apollonij. Alcyoneus gigas Purpurei (aliàs *Porphyrionis*) frater ab Hercule telis eſt confoſſus. *Nomen habet magni gygas volucris tam parua gigantis: Et nomen Praſini Porphyrionis habet,* Martialis lib. 13. Conſtat inter gigantes principatum obtinuiſſe Porphyrionem & Alcyoneum. Praſinus quoq; auriga, cuius in Nerone Tranquillus mentionem facit, Praſinus Purpurio dictus eſt, Perottus. Ὦ κεβριόνα καὶ Πορφυρίων, exclamat quidam in Auibus Ariſtophanis: ſcitè autem Cebrionæ & Porphyrionis gigantum nomina coniunxit, præſertim cum eadem duo etiam auium nomina ſint. conuenit & argumento. nam vt gigantes illi deos olim impugnauerunt, ita & aues in hac fabula eos impugnare moliuntur. Porphyrion quidem gigas à Venere victus fertur. Scholiaſtes & Varinus in Cebrione. Πέμψω δὲ πορφυρίωνας ἐς τὸν οὐρανὸν Ὄρνις ἐπ' αὐτὸν παρδαλᾶς ἐνημμένους, Ariſtoph. in eadem fabula. Minatur autem quidam ſe aduerſus Iouem cælo immiſſurum porphyriones, ſiue aues ſiue gigantes accipias. Typhὼs & Porphyrion gigantes in Pythijs Pindari Carmine 8. memorantur, tanquam vtriq; fulmine icti. Scholiaſtes monet Typhòn tantum fulminatum, Porphyrionem verè Apollinis ſagittis occiſum. Eundem ait Herculis boues per vim abducere conatum fuiſſe.

Porphyrio gigas.

¶ *c.* Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum fabulantur, cum mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem auium voces diuerſas ædidiſſe, & inter cæteras porphyrionis, vt recitaui in Columba liuia ex Euſtathio.

e. ¶ Multos pueros quos amabant muneribus deceperunt amatores, donata alius coturnice, alius porphyrione, Ariſtoph. in Auibus.

¶ POYX, Πῶϋξ, auis quædam Ariſtoteli de animalibus, Heſychius & Varinus. Ego hoc nomen apud Ariſtotelem legiſſe nõ memini. Phoix quidem (Φῶϊξ) apud eum inimica harpæ eſt, & ardearum generis mihi videtur, vt ſuprà ſcripſi. Sunt & πώϋγγες mergi, aliàs *búnges* dicti, à voce & clamore, παρὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν ἰυγήν, Varinus.

Poyx.

Porphyris. ¶ PORPHYRIS, Πορφυρὶς, auis nominatur apud Ariſtophanem in choro Auium. Eſt autem alia quàm porphyrio, vt Callimachus in libro de Auibus teſtatur. Ibycus aues quaſdam λαθιπόρφυρας nominat, cuius hæc verba apud Athenæum legimus: Τῶν μὲν πετάλοισιν ἐπ' ἀκροτάτοισι ξανθοῖσι ποικίλαι πανέλοπες αἰολόδειροι, πορφυρίδες, καὶ ἀλκυόνες τανυσίπτεροι. quaſi vt alcyones & penelopes, ita etiam porphyrides marinæ quædam vel maritimæ aues ſint. Et rurſus, Αἰεὶ μ' ὦ φίλε θυμὲ τανύπτερος ὡς ὁ κατπορφυρίς. locus videtur corruptus, & legendum fortè, ὡς λαθιπορφυρίς. Porphyrides ex auium ſunt genere, à porphyrionibus diuerſæ: ſicut ab vtroq; latiporphyrides, ſiue adiporphyrides & latiporphyræ, Hermolaus in Corollario. apparet autem ipſum ex Athenæo hæc mutuatum, & de lectione dubitaſſe.

Pſiphæon. PSIPHÆON, Ψιφαῖον, velum vel ſtoream ſignificat: vel auiculam paruam, Heſychius & Varinus.

DE PSITTACO.

Pſittacì genus cætera ſequenti ſimile coloribus, niſi quòd per medium alarum plurimum flaui coloris habet, nonnihil etiam in cauda, quare ERYTHROXANTHVM *nominabimus. nam cærulei multò minus habet quàm ſequens.*

A.

PSITACVS auis humanam vocem reddit. hãc mittit India, & *ſitacem* vocat, viridem toto corpore, &c. Plinius. Hermolaus legendum conijcit hoc in loco pſitacen, ex Ariſtotele, vt ait. qui item non maſculino (inquit) ſed fœminino genere pronuntiat hanc alitem. Cæterum in Indica hiſtoria, quam Arriano ſunt qui tribuant, *ſittacen* per σ, non per ψ legimus initio vocatam. Eſt Ariſtoteli auis ſitta, ſed omnino alia, Hæc Hermolaus. Ego pſittace (ψιττάκη) apud Ariſtot. in noſtris codicib. per *t* duplex ſcribi inuenio, vt & apud alios Græcos authores omnes ſemper *t* duplex, ſiue pſittacus, ſiue pſittace, ſiue ſittacus ab illis ſcribatur. Arrianus quidem in Indicis (vt noſtri codices habent) σιττακὸν ſcribit, ſittacum, non vt Hermolaus citat *ſittacen.* Ψιττακὸς & σιττακὸς oxytona ſunt & maſculina: ψιττάκη fœmininum paroxytonum. Latini quidam, perſertim recentiores (Gaza, Volaterranus, Grapaldus) pſitacum per *t* ſimplex ſcribunt, quod non placet. poetæ primam ſemper producunt. Sittas, Σίττας, auis quædam. aliqui pſittacum interpretantur, Heſychius & Varinus. Sitta auis gen. fœm. ſuprà inter picos nobis deſcripta eſt. Sittas maſculinum fuerit, ſed pro eadem, vt conijcio, aue accipiendum. ¶ *Haſtaialga* (vocabulum vt conijcio Perſicum, quanquam Albertus Græcum eſſe ait, vir Græcæ linguæ imperitus) eſt auis parua de genere pſittaci, &c. Albert. in Ariſtotelis de hiſt. anim. 8.12. vbi Ariſtoteles pſittaci ſimpliciter meminit. *Nomina.* ¶ Græcè vulgò παπαγὰς hodie vocatur. ¶ Italicè *papagallo.* ¶ Hiſpanicè *papagáio.* ¶ Gallicè *papegay*: vel *perroquet.* Sed aliqui genus quoddam maius & cærulei coloris priuatim *perroquet* nominant. ¶ Germanicè Pappengey / Sittich / Sickuſt. ¶ Anglicè *a popiniay*, vel *a popingey.* ¶ Illyricè *pappauſſek.* Polonicè *papuga.* Turcicè *dudí.* ¶ Plurimis quidem linguis papagalli nomen commune eſt. Pſittacus, qui vulgò *papiagabio*, id eſt principalis ſeu nobilis gabio dicitur, Obſcurus.

Quibus in regionibus reperiantur pſittaci. ¶ Vltima Syriæ fert pſittacos, Diodorus. Apportantur ad nos ex regionibus ſub æquinoctiali ad Orientem & Meridiem ſitis, Nicephorus Calliſtus. Inueniũtur in Thebaide Ægypti, & in India, Kiranides.

Aliud genus Pſittaci parte ſupina rubet, alis ſuperius in flauo viridibus, cætero cæruleis, cauda partim rubra partim cærulea, vt pictura ad nos miſſa indicat, in qua pars prona non apparet, caput etiam cum collo vndiq; rubet, niſi quòd color candidus circa oculos eſt. Nos eum à præcipuis coloribus ERYTHROCYANVM *cognominabimus.*

nides. Plinius ait inſulam eſſe Gagaudem in Æthiopia, inde primum viſos eſſe pſittacos à Neronis exploratoribus. Sola India mittit pſittacum, Plinius & Pauſanias. Regio quædam Luſitanis in Indiam nauigantibus reperta, abundat pſittacis multijugi coloris, tantæq; proceritatis, vt cum gallinis magnitudine contendant, Aloiſius Cadamuſtus. Eſt varietas pſittacorum in coloribus magna, vnde pulcerrimi etiam apud Indos exiſtimantur. nam præter colorum aptam varietatem illam, ſplendor etiam quidam affulget, Cardanus. Circa Pego vrbem Indiæ pſittacos vocaliores habent quàm vſquã alibi offenderim, eoſdemq; pulcriores, Ludouicus Romanus. In regione circa Tarnaſari Indiæ vrbem, pſittaci omnium pulcerrimi ſpectantur, albicantes ſepteno colore præſertim diſtincti, Ludouicus Patricius. Hiſpanæ inſulæ pſittaci, alij coloris praſini, alij fului ſunt, alij verò Indis non abſimiles, id eſt torque miniato, Chriſtophorus Columbus. Hiſpani (ex Hiſpaniola inſula & vicinis) pſittacos, quorum alij virides

erant alij flaui toto corpore,alij ſimiles Indicis torquati minio, vti Plinius ait,quadraginta tulerunt,coloribus viuaciſſimis & lætis maximopere, Pet.Martyr.In regno Senegæ apud Nigritas tota regio ſcatet pſittacis,qui triplici colore diſtinguuntur,ſubcinericeo,viridi ac veneto, Aloiſius Cadamuſtus. In Calechut reperiuntur alij praſini coloris, alij ſcutulati, alij purpurei,Ludouicus Romanus. Supra Caput Bonæ Spei Lebegio vecti vento Luſitani,nacti ſunt nouam tellurem quam appellarunt Pſittacorum.quoniam inibi inueniuntur alites huiuſmodi incredibilis proceritatis, vtpote qui brachium & dimidium longitudine excedant, multijugi coloris, vt ſcribit quidam in Noui orbis hiſtoria. Pſittacos nunc ex Luſitania inſulisq́; vicinis Æthiopicis præſtantiſſimos adduci videmus, varioq́; colore diſcriminatos, Volaterranus. Gracchana Noui orbis inſula fert pſittacos phaſianis multò maiores, nec alijs ſimiles.nam alas habent verſicolores, cætera rubei, Chriſtophorus Columbus. Prouincia Abaſiæ pſittacos habet, Paulus Venetus. Pſittacorum genus peculiare audio à Gallis *parroquet* vel *perroquet* vocari, viridibus maius, roſtro magis adunco, vocalius, maioriſq́; pretij. Species à magnitudine.Quidam haud multo maiores hirundine.Alij Gallinis haud minores.Quadrageſimus nunc agitur annus cum apud mercatorem vidimus vnum tantæ magnitudinis,vt clatratæ feneſtrę ſpatium pene impleret. Nonnulli pulcerrimi, cauda longiſſima,haud multo maiores turdo. Maiuſculis, qui frequentes habentur, cauda minus longa in imo rubet. Torquem rubrum item illis minuſculis:quo primum apparente,negant eos quicquam præterea diſcere.Quod falſum comperimus experimento. Vnus enim acceptas è via voces publicitus aliquas haud ita multo pòſt reddidit. A colore etiam diſtinguuntur.In Tarnaſſeri albi ſunt.In Terenati Molucarum vna, & Braſilia rubri.Badan inſula eſt ad Iauam:in qua pſittacorum ſpecies tres. Duæ columbi magnitudine, altera rubra luteo roſtro: altera verſicolor. Vtraq; dicitur ab ipſis *Nor*, id eſt Lucida.Tertia candida Gallinæ magnitudine, *Cachi* vocatur,quod ſignificat pretioſum. Ferunt eos, non ſolum diſcere, ſed etiam intelligere, & ad quæſtiones reſpondere, Hæc omnia Scaliger lib.de Subtil.ad Cardanum. ¶ Pſittaci è Braſilia,quem pictum habeo, collum, alæ & dorſum viridis ferè coloris ſunt:ſed dorſum ad cœruleum inclinat, cauda ſimiliter, in qua longiores pennæ rubent:longiores in alis nigræ ſunt.in viridibus earundem maculæ quædam vel puncta rubent.caput cinereum eſt,venter coloris flaui. ¶ Cinereum quoq; vel ſubcæruleum toto corpore,pictum habeo,in cauda tantum rubentibus pennis, parte circa oculos candida.hunc ex Mina ciuitate diui Georgij adferri aiunt.

B.

Deſcriptio formæ & colorū varietatis.

Quibus in regionibus reperiantur iam ſuprà dictum eſt. ¶ India(ſola,Solinus)mittit pſittacum auem,viridem toto corpore,torque tantum miniato,(puniceo, Solinus,)in ceruice diſtinctam.Magnitudine & coloribus diuerſi reperiuntur, vt in *A*.oſtendimus: priſci viride genus tantum agnouiſſe videntur. In India liuiæ columbæ virides pennas habent, vt is primo aſpectu,qui ſit rudis in ſcientia auium, pſittacum non columbam dicat, Ælianus. Pſittacus Indiæ auis eſt. inſtar illi minimo minus quàm columbarum, ſed ne colorum (non colores) columbarum. Non enim lacteus ille,vel liuidus, vel vtrunq; (vtcunq;) ſubluteus,aut ſparſus eſt:ſed color pſitatco viridis, & intimis plumulis & extimis palmulis,niſi quòd ſola ceruice diſtinguitur.Enimuero ceruicula eius circulo mineo,(minij colore)velut aurea torqui,pari fulgoris circumactu cingitur & coronatur, Apuleius Florid.2. Viredo in toto corpore pſittaci lutea,prętèr collum miniato diſtinctum torque,Eberus & Peucerus. Auis eſt tota viridis, ſed roſtro & pedibus rubet, Kiranides. In feruentiſſima Æthiopia, vltima India,tum pſittaci tum elephanti candidi reperiuntur, Scaliger.Similis eſt aliquantulum obelo(vox videtur corrupta)& falconi: virides habet plumas, pectus rotundum,roſtrum aduncum,tantæ fortitudinis vt caueæ ſuæ virgas ferreas vi frangat,Obſcurus. Roſtro vel ferrum rumpit, Kiranides.Capitis oſſa duriſſima pſittacis, Plinius. Capiti pſittaci duritia eadem quæ roſtro,Idem.quare cum diſcit ſermonem hominis,radio verberatur ferreo:& cum deuolat, roſtro ſe excipit,propter pedum infirmitatem, vt in *G*.dicetur. Roſtrum quod nulli alij contingit,qua collo committitur, infernè ſub faucibus apertum eſt. Cibum digitis captum non introrſum conuertit ad os ſed extrorſum. Solus cum Crocodilo roſtrum mouet ſuperius, Scaliger. ¶ Omnes aues vncæ breui ſunt collo, & lingua lata, aptæq́; ad imitandum. nam & pſittaca auis Indica talis eſt, Ariſtot. Lingua ei lata, multoq; latior quàm cæteris auibus: vnde perficitur vt articulata verba penitus eloquatur, Solinus & Apuleius. Hinc eſt quòd ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quaſi humanam linguam referentem, Wottonus. ¶ Inter nobiles & plebeios diſcretionem digitorum facit numerus.qui præſtant,quinos in pede habent digitos:cæteri ternos, Solinus & Apuleius.Sed Plinius lib.10 cap.42.de picarum genere hoc ſcribit, non de pſittacis, nempe facilius diſcere ſermonem humanum illas quibus quini ſunt digiti in pedibus. Habent pſittaci digitos binos ante & totidem retro, vt picorum genera.Pedum ſpecies ei rara eſt & cum Verticollia (Iynga ſic appello)tantum communis eſt,Scaliger.

C.

Cibus.

Cnici vel cneci, vt vocãt, ſemine veſcuntur pſittaci:& ſaccharo delectãtur.In Calechut tanta harum auium copia eſt, vt exhibendi ſint cuſtodes ſeruandæ oryzæ in aruis, ne eam depaſcantur, Ludouicus Romanus.Pede ſeipſos paſcunt & ori admouent eſcas, vt manu homo, Author de nat.rerum.

¶ Dum

Bibendi ratio.

¶ Dum bibit, pedibus ſtuſpenſus caudam in altum, & caput deorſum ad aquam extendit. caudam enim diligenter cuſtodit, & ſæpe roſtro componit, Albert. ¶ Quemadmodum pueri erudiuntur, ſic pſittaci ex tribus Indiæ generibus omnes humanæ vocis vſum addiſcunt. In ſyluis inconditam vocem, cuiuſmodi aues indoctæ edere ſolent, mittunt: non autem expreſſum os & explanatum habent, Ælianus. Vox eius naturalis eſt valde ſonora, Albertus. Imitatur voces hominum omniumq; animalium, Kiranides. Auium quæcunq; linguam conſimilem (humanę) habent, & maxillarum diſpoſitionem (à-uibus pro maxillis roſtrum eſt) humanum aptæ ſunt imitari ſermonem, vt pſittaci, picæ, & ſimiles, Suidas. Pſittacen auem ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quaſi humanam linguam referentem, Wottonus. De lingua eius *vide* ſupra in *B. Pſittacus à vobis aliorum nomina diſcam: Hoc didici per me dicere, Cæſar aue*, Martialis. *Pſittacus humanas depromit voce loquelas, Atque ſuo domino* χαῖρε *valeq́; ſonat*, Author Philomelæ. Articulata verba penitus eloquitur. quod ingenium ita Romanæ deliciæ miratæ ſunt, vt barbari pſittacos mercem fecerint, Solinus. Omnes aues vncæ breui ſunt collo, & lingua lata, aptæque ad imitandum. nam & Indica auis pſittace, quam loqui aiunt, talis eſt, & loquacior (ἀκολαςότερος) cum biberit vinum redditur, Ariſtoteles. Plinius vocem ἀκολαςότερος vertit laſciuior. recentiores quidam ad libidinem referunt. mihi quidem Ariſtoteles hoc vocabulo intemperantiam linguæ maximè ſignificaſſe videtur. Super omnia humanas voces reddit pſittacus, & quidem ſermocinatur. imperatores ſalutat, & quæ accipit verba pronunciat, in vino præcipuè laſciua. Capiti eius duritia eadem quæ roſtro. Hæc cum loqui diſcit, ferreo verberatur radio, (ferrea clauicula Solinus & Apuleius,) non ſentit aliter ictus, Plinius. Dum pullus eſt atq; adeo intra alterum ætatis ſuæ annum, quæ monſtrata ſunt & citius diſcit, & tenacius retinet. Maior paulò ſegnior eſt, & obliuioſus & indocilis, Solinus & Apuleius. ſed Plinius hoc de pica, non de pſittaco ſcribit libro decimo, capite 42. Ad diſciplinam humani ſermonis facilior eſt pſittacus, glande qui veſcitur: & cuius in pedibus, vt hominis, quini digituli numerantur. non enim omnibus id inſigne, Apuleius. ſed hoc quoque apud Plinium eodem in loco ad picas non ad pſittacos pertinet. Id quod dicit pſittacus, ita ſimiliter nobis canit vel potius eloquitur, vt vocem ſi audias, hominem putes. Nam quidem ſi videas idem conari non eloqui. Verum enimuero & coruus & pſittacus nihil aliud quàm quod didicerunt pronunciant. Si conuitia docueris, conuiciabitur, diebus ac noctibus perſtrepens maledictis, Apuleius. Auguſtus Cæſar picam à qua ſalutatus erat, item pſittacum emi iuſſit, Macrobius Satur. 2. 4. Non ſilebo parte hac miraculum inſigne noſtris viſum temporibus: Pſittacus hic fuit Aſcanij Cardinalis Romæ, aureis centum comparatus nummis, qui articulatiſſimè continuatis perpetuò verbis Chriſtianæ veritatis ſymbolum integrè pronunciabat, perinde ac vir peritus enunciaret, Cælius. Sturni coruiq; & pſittaci, quoniam loqui diſcunt, & vocis ſpiritum tam ſequacem, tam æmulum, penſandum formandumq; docentibus præbent, ea ipſa docilitate adeſſe patrocinariq; cæteris animalibus videntur, & tantum non voce teſtari, etiam cæteris omnibus proferendi ſermonis, & vocis articulandæ vim natura conceſſam, Plutarchus. ¶ Cùm deuolat, roſtro ſe excipit, illi innititur, leuioremq́; ſe ita pedum infirmitati facit, Plinius. Roſtri tanta durities eſt, vt cum è ſublimi præcipitatur (præcipitat, Apuleius) in ſaxum, niſu ſe oris excipiat, & quodam quaſi præſidio vtatur extraordinariæ firmitatis, Solinus. roſtro ſe velut anchora excipit, Apuleius. Qui memoria noſtra terras antiquis ignotas peragrarunt, (vt Aloiſius Cadamuſtus, apud quem hæc ſimiliter leguntur) mirifica animi ſolertia in conſtruendo nido pſittacos eſſe affirmant. Etenim proceriſſimam inueſtigant arborem, tenuibus ramis, & intolerabilibus ad quiduis graue ſuſtinendum: ad quorum cacumina penſilem ſurculum alligant, ex quo nidum affabre & callidiſſimo artificio factum ſuſpendunt, pilæ modo rotundum, ſanè quàm exiguo ad aditum & exitum relicto foramine. Quod quidem ipſum eos moliri aſſerunt, vt ſerpentium inſidijs viam obſtruant. non enim ex tam ſubtilibus ramis penſilem nidum ſerpentium natio corpore grauis inuadere audet, Gillius. Eſt & oriolus dictus picorum generis, qui nidum à ramis ſuſpendit, (vel potius alligat,) & paſſer ſtultus in India occidentali. ¶ Pſittacus aquas alias quocunq; modo patitur, ſed pluuia moritur. idcirco in montibus Gelboe nidificare fertur, in quibus raró vel nunquam pluit, Albert. Multa humiditate in cuti eius abundante moritur, Obſcurus.

Vox & ſermonis humani imitatio.

Roſtri durities.

Induſtria in nido cõſtruendo.

Pluuia moritur.

D.

Mores & ingenium.

Pſittacus inter aues ingenio ſagacitateq; præſtat, quòd grandi ſit capite atq; in India cælo ſyncero naſcatur: vnde etiam didicit non ſolum loqui, ſed meditari. meditantur ob ſtudium gloriæ. participes enim ſunt & huius & amoris: vnde memoria non vulgaris illis, Cardanus. Amat hæc auis loqui cũ pueris, à quibus etiam cæteræ aues facilius loqui addiſcunt, Albertus. Caudam ſuam ſummo ſtudio cuſtodit, pennasq; roſtro ſuo frequentius extergit, Author de nat. rer. Miræ etiam calliditatis eſt in excitando riſum. Homines quoq; oſculari domeſticos conſueuit. Admoto ſpeculo propria forma deluditur, & nunc gaudenti nunc dolenti ſimilis efficitur. Aſpectu virgineo multum delectatur, & vino inebriatur, Obſcurus. In vino præcipuè laſciuus eſt, Plinius. Vidi ego pſittacum mire amantem pueros imberbes. Gaudent ſanè hæ aues conuerſatione puerorum, & ſermonem humanum coram eis exprimere. Nuper etiam quidam fide dignus mihi aſſeruit, nouiſſe ſe hominem adeò amatum à pſittaco, vt ob diſceſſum eius ſemper lugeret auis, & æmulatione erga alios pſittacos duceretur, Auicenna. Fuſcum pſittacum mediocris magnitudinis obſeruauimus, cum ei affectata adblandiremur tractatione accendi libi-

dine folitũ,mihiq; vltro offerre osculum:adeoq; obturbari,vt ex ingluuie in os cibus redundaret. Doctrinæ aptiores virides, ac memoria tenaciore, quidam pertinacius arbitrantur: fuscorum sermonem expressiorem. Illud vulgatum: virides clamosiores, atq; mordaciores: fœminas stolidiores, Scaliger. ¶ Psittacus & lupus simul pascuntur. semper enim viridem hanc auem amant lupi, Oppianus 2. de venat. Turturibus amici sunt, Plinius & Ouid. *vide* in Turture *D.*

E.

Cur & in quibus caueis alãtur. Caueis inclusi aluntur psittaci, vt tum aspectu suo colorisq; gratia & formæ raritate, tum sermonis humani imitatione oblectẽt. Gallinæ rusticæ in ornatibus publicis solent poni cum psittacis ac merulis albis, Varro. Seruare eos non in ligneis sed ferreis caueis (κλωβοῖς) oportet, Oppianus. ¶ In regno *Quib. in locis fruges deuastent.* Senegæ apud Nigritas tota regio scatet psittacis, quos Nigritæ plurimum oderunt. quoniam totam plagam ferè circunuolitantes, fruges & præsertim legumina deuastant, Aloisius Cadamustus. In Calechut tanta eorum copia est, vt collocandi sint custodes seruandæ oryzæ in aruis, ne eam depascantur. Vocales sunt admodum, ac vili pretio, vtpote gemino denario, id est media solidi parte singuli væneunt, Ludouicus Romanus.

F.

Vsus eorũ in cibo. Gracchana insula psittacis mirè abundat. incolæ eos saginant & in cibatu gratissimos habent, Christophorus Columbus. ¶ Phœnicopteri apparatum ex Apicio supra scripsimus. idem autem facies (inquit) & in psittaco.

G.

Vsus in medicina. Psittacus potest quęcunq; & anser, Kiran. In cibo iuuat quosuis ictericos. & phthisicos sanat, Idem.

H.

Sittacus idem qui Psittacus. *a.* Sittacum & psittacũ veteres dixerunt. nam σ & ψ inter se permutantur quandoq;. sic & σίττα & ψίττα effertur, quæ acclamatio pastorum est ad boues, capras aut sues. Sitta auis diuersa memoratur Aristoteli 9. 1. vbi Albertus, Camulgum (inquit) Latinè dicunt vocari, psittacum Græcè. sed & psittacus auis alia est, (licet apud Hesychium legatur, Σίττας auis est, quam nonnulli psittacum faciunt,) & camulgus Latina vox non est. ¶ Viridis auis, id est psittacus, per antonomasiam vel periphrasin. *Semper & à viridi turtur amatur aue*, Ouidius. *Et si qua loquendi Gnara, coloratis viridis defertur ab Indis*, Claudianus in Eutropium.

Epitheta. ¶ Epitheta. Psittaci epitheta apud Textorem sunt, Ales, Canorus, Dux volucrum, Garrulus, Imitator, Loquax, Viridis. Psittacum ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi humanam linguam referentem, Wottonus. Βροτόγηρυς, Philippo in Epigrammate.

¶ Ψιττακία, genus calciamenti muliebris, Hesych. & Varinus. Psittacion emplastrum numero 24. describitur apud Nicolaum Myrepsum.

Propria. ¶ Propria. Psittacum Alcæus γάστριον, id est ventri deditum vocat, Pollux vt nostri codices habent. sed *Pittacum* legẽdum conijcio. ¶ Terra psittacorum alicubi in Nouo orbe nominatur, vbi maximi psittaci variorum colorum reperiuntur. ¶ Psittacene, Ψιττακηνὴ, regio Persidis, Aristoteli in Mirabilibus. ¶ Psittace, Ψιττακὴ, vrbs est iuxta Tigrin, vbi psittacia fructus (quos alij pistacia vocant) nascuntur. hinc psittacius & psittacenus, Stephanus. Psittaces Persicę Ælianus alicubi meminit in Historia animalium.

¶ *b.* *Tu poteras virides pennis hebetare smaragdos, Tincta gerens rubro punica rostra croco*, Ouidius in psittacum.

¶ *c.* *Vide* quædam in *b.* Πάντα τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα, καὶ διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους, ὥσπερ ψιττακὸς καὶ κίττα, Athenæus. malim, Πάντα δὲ τὰ πλατύγλωττα τῶν ὀρνέων, εὔγλωττα, &c. *Historia de psittacis Apsephan Deũ esse clamare edoctis.* Apsephâs rex Lybiæ fertur instruxisse psittacos, vt per aerem volantes sonarent, Ἀψεφᾶς θεός ἐστιν: vt quidam annotauit in margine ad orationem Dionis Chrysostomi de regno: vbi Dion scribit hominem improbum non posse esse verum regem & dominum, neq; sui nec aliorum, etiamsi non solum homines eum admirentur, eique obediant: sed etiam aues volantes & feræ in montibus. *Altera historia de altero psittaco in fluuium delapso ac mercedẽ liberatori pollicẽte.* Nuper amicus quidam recitauit nobis iucundam de psittaco historiam: quem aiebat Londini in Anglia è palatio regis Henrici octaui in præterlabentem fluuium Thamesim decidisse, & voce consueta ijs qui quantocunq; pretio (vt in periculo aliquo constituti, aut alij etiam ioco) portitorem ex opposita ripa vocant, *a bot a bot for twentye pownd*: quod est, Cymba cymba vel pro viginti libris, quam sæpissime enunciari audierat, & tum commodissimè meminerat, exclamasse. Ea excitatum portitorem quendam, propere adnauigasse & sustulisse auem, & regi (ad quem pertinere agnoscebat) reddidisse, tantum mercedis sperantem, quantum auis promiserat. Rex pactus est vt quam auis interrogata denuo mercedem dixisset, acciperet. Placuit. Respondit auis, *Gibe the knabe a grott*: id est, Da nebuloni solidum.

¶ *e.* *At tibi quanta domus rutila testudine fulgens? Connexusq́ue ebori virgarum argenteus ordo? Argutumq́ue tuo stridentia limina cornu? Et querula iam sponte fores? vacat ille beatus Carcer, & angusti nusquam conuitia tecti*, Statius 2. Syluarum de cauea Psittaci mortui. ¶ Rostrum psittaci gestatum dæmones abigit, Kiranides.

¶ *f.* Helio-

¶ *f.* Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes refertas capitibus psittacorum & fasianorum, &c. Lampridius. Psittacis atq; fasianis leones pauit & alia animalia, Idem. In hortis Indiæ regijs psittaci aluntur, & sursum deorsum vltro citroq; circum regem versantur: nec psittacum idcirco Indorum quisquam, etsi eorum magna illic multitudo sit, edit, quod eos sacros putent, & Brachmânes quidem ex auibus plurimi hunc existiment: vt qui solus humana verba vocis conformatione consequatur, Ælianus. *Heliogabali luxus.* *Psittaci Indis sacri.*

¶ *g.* Rostrum psittaci gestatum, omnem rigorem febrium curat, Kiranides.

¶ *h.* Anthologij libr. 1. elegans Philippi in psittacum epigramma legimus, quod recitare libuit. *Carmina in psittacos.*

Ψιττακὸς ὁ βροτόγηρος, ἀφεὶς λυγοτευχέα κύρτον
Ἤλυθεν εἰς δρυμοὺς ἀνθοφυεῖ πτέρυγι.
Αἰεὶ δ' ἐκμελετῶν ἀσπάσμασι Καίσαρα κλεινὸν,
Οὐδ' ἂν ὄρη λήθην ἤγαγεν οὐνόματος.
Ἔδραμε δ' ὠκυδίδακτος ἅπας οἰωνὸς, ἐρίζων
Τίς φθῆναι δύναται δαίμονι χαῖρ' ἐνέπειν.

¶ Ouidius Elegiarum 2. 6. in mortem psittaci his carminibus lusit.

Psittacus eois ales mihi missus ab Indis
Occidit, exequias ferte frequenter aues
Omnes, quæ liquido libratis in aere cursus,
Tu tamen ante alias turtur amice dole.
Plena fuit vobis omni concordia vita,
Et stetit ad finem longa tenaxq; fides.
Non fuit in terris vocum simulantior ales,
Reddebas blæso tam bene verba sono.
Plenus eras minimo, nec præ sermonis amore
In multos poteras ora vocare cibos.
Nux erat esca tibi, causaq; papauera somni,
Pellebatq; sitim simplicis humor aquæ, &c.

¶ Extat & Statij Epicedion in psittacum Melioris Atedij Sylu. 2.

Psittace lux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanæ solers imitator psittace linguæ, &c.
Occidit aeriæ celeberrima gloria gentis,
Psittacus ille plagæ viridis regnator eoæ:
Quem non gemmata volucris Iunonia cauda
Vinceret aspectu: gelidi non phasidis ales.
Ille salutator regum, nomenq; loquutus
Cæsareû, & queruli quondã vice functus amici,

&c. Legimus etiam in psittacum vocalem carmen T. Vespasiani Strozæ lib. 6. Eroticωn. ¶ Psittacos in India sacros existimari, & idcirco non venire in mensas, paulò ante in *f.* ex Æliano recitaui.

¶ PROVERBIA. Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur. *vide* supra in Coturnice *h.* ¶ Eras. Rot. in adagio Senis mutare linguam: Ne hoc quidem (inquit) prætermittendum, quanquam vulgò iactatum: Senex psittacus negligit ferulam. Et mox recenset Apuleij verba ex secundo Floridorum, de psittaco, cui sermonem nostrum addiscenti ferrea clauicula (loco ferulæ) caput à magistro tunditur. Discit autem (inquit Apuleius) statim pullus vsq; ad duos ætatis suæ annos. senex autem captus & indocilis est & obliuiosus. Quæ posteriora verba (quòd pullus vsq; ad biennium facilè discat, senex indocilis fit) Apuleius, vt video, à Solino mutuatus est: hic à Plinio. & quanquam Plin. hęc de pica non de psittaco scribat, possunt tamen fortassis huic etiam conuenire. sin minus, ratio saltem prouerbij non impeditur. ¶ Vsitatum est apud Germanos quosdam prouerbium, Arbitrium (libertas) auro præferendum est, aiebat psittacus caueæ inclusus. Wille gehet für Gold / sprach der Papegeye / da saß er im Korbe. Tale est & illud, In cauea minus bene canit luscinia. *Prouerb. Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur. Senex psittacus negligit ferulam.*

¶ PTEREVGOTYRANNVS, Πτερυγοτύραννος, (malim *Pterygotyrannus*, vt ordo etiam literarum scribi postulat apud Hesychium,) auis est quædam in India Alexandro data, Varin. Quærendum an hæc esse possit auis paradisi dicta, vel apus Indica: quæ cum pedibus careat, & alis pennisq; suis perpetuò in sublimi vehatur, non immeritò Pterygotyrannus appellabitur: tanquam principatum inter aues obtinens quod ad remigium alarum. *Ptereugotyrannus.*

DE PVPHINO ANGLICO.

PVPHINVS vulgò ab Anglis dictus, auis marina, cuius iconem & descriptionem Io. Caius medicus Anglus ad nos misit, anatis paruæ magnitudine. Vox illi naturalis, *Pupin*, est: à qua Pupinus melius diceretur. In piscis vsu est apud Anglos, vel in solenni ieiunio: carne & gustu Phocæ haud dissimilis. gregalis, carne, si domi nutriatur, libentius quàm pisce vescitur, &c. Hanc prius adhuc incognitam, ficto Picæ marinæ nomine in Paralipomenis Historiæ auium in præcedenti editione descripseramus his verbis:

AVIS quædam marina est (inquit Io. Caius Anglus, qui pariter etiam iconem misit) anatis magnitudine & figura corporis, pedibus palmatis & rubescentibus, ad posteriora magis positis quàm cæteris palmipedibus: rostro tenuiore magis latitudine se demittente, quàm longiore processu se extendente, quatuor incisuris rubris à summa, duabus ab ima parte sulcato, in colore pallentis ochræ. Quod inter has & caput est, subcœruleũ est, & ea figura, qua luna est, cum exacti dies decem sunt à coitu. per summa corporis totius nigrescit, nisi qua oculi sunt, qui in albo constituti sunt: per ima exalbescit tota,

nisi summo pectore, quà nigricat. viuit ex mari. Latitat in cauernis, vt charadrius. eam ob rem educta è cuniculi cauea auis est, loco non procul à mari posita, à venatore quodam immissa viuerra. Si animo conceperis totam hanc auem albam esse, ac dein superinductam illi vestem nigram cucullatam, tum si aliud nomen desit, fratercula marina rectè ex argumento dici posset.

DE PYRALIDE.

PYRALIS, Πυραλίς, auis nominatur apud Aristot. historiæ anim. 9. 1. vbi Gaza ignariam vertit. Pyralidem (inquit) turtur impugnat. locus enim pascendi victusq; idem eorum est. nec alibi vsquam eius meminit. Turtur & pyralis dissident, Plinius. Quòd si Callimacho fides est adhibenda, palumbus, pyrallis, πυραλλὶς (per duplex λ.) columba & turtur, nihil habent inter se simile, Ælianus in Varijs. Πυῤῥαλὶς (per duplex rhô & lambda simplex) auis quædam, Hesychius & Varinus. Pyralis auis est quędam, quæ etiam rusticè sic vocatur, Niphus Italus. ¶ Est & pyrrhulas auis. Gaza *rubicillam* vertit, de qua in *R.* elemento scribemus. Item PYRIS, Πυρὶς, secundum aliquos apud Aristophanem. *vide* supra in Ceblepyri.

Pyrrhiæ aues.

¶ Oppianus de aucupio libro tertio, cap. 10. cum merularum capturam præscripsisset, subdit: Eodem etiam modo capiuntur PYRRHIÆ aues, αἱ (forte οἱ) πυῤῥίαι. Pyrrhiæ vocabātur serui qui in comœdijs introducebantur, Eustathius.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIT *R.* LITERA.

DE REGVLO VEL TROCHILO EX VETERIBVS.

A.

TROCHILVS vocatur alijs nominibus senator & rex, Aristot. Gaza interprete. Græca nomina sunt, τροχίλος, πρέσβυς, βασιλεύς. Trochilus rex appellatur auium, Plin. ¶ Eadem etiam orchilus dicitur, vt docui suprà in *O.* elemento. ¶ Trochilos in Ægypto vocatur, rex auium in Italia, parua auis, quæ crocodili in somno hiantis os & dentes repurgat, Plinius. sed trochilus ille Niliacus & crocodilo familiaris longè alia auis mihi videtur, gallinularum aquaticarum generis, sub quo species diuersę continentur, vt in *T.* elemento dicemus. ¶ Regulus Græcè tum βασιλεὺς vocatur, tum voce diminutiua βασιλίσκος Aetio, Æginetæ & Aristophani in Auibus. ¶ Regaliolus quoque non alius quam regulus videtur: etsi quidam pro galgulo accipiant. *vide* in Galgulo. Pridie easdem Idus (antequam Cæsar interficeretur) auem regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inserentem, volucres varij generis proximo nemore prosequutæ ibidem discerpserunt, Suetonius in Iulio Cæsare.

B.

Forma.

Passerculus troglodytes auicula omnium minima est regulo excepto: quo paulò maior est & nigrior. similis est autem ei in multis, præterquam quod in fronte auricolores pennas non habet, &c. & iuxta summum alæ lineamentum cinerei amplius coloris, (Græcè legitur ψαρότερος, id est magis varij, Wotton.) Aetius. Troglodytes paulò maior est regulo, & colore illi similis, inter cinereum & viridem, (μεταξὺ τεφροῦ καὶ χλωροῦ. mihi hic color non troglodytę, sed regulo tantum conuenire videtur. Wottonus suspicatur legendum μεταξὺ τεφροῦ καὶ ὤχρου.) rostro tenui, Ægyneta.

Habitatio. Vox. Cibus.

C.

Trochilus fruteta incolit & foramina, Aristot. ¶ Passerculus troglodytes magis garrulus quàm regulus est, Aetius. *Regulus atq; merops & rubro pectore Progne Consimili modulo zinzilulare sciunt*, Author Philomelæ. ¶ Regulus vermiculos edit, Aristoteles.

Infirmitas viriũ & ingenij solertia.

D.

Trochilus fugax atq; infirmis moribus est, sed victus probitate & ingenij solertia præditus. vocatur idem & senator & rex. quamobrem aquilam cum eo pugnare referunt, Aristot. Idem hist. anim. 9. 1. trochilum cum aquila pugnare scribit. Aquilę & trochilus, si credimus, dissident. quoniam rex appellatur auium, Plin. ¶ Rex auium priuatas contra noctuam inimicitias gerit, Aristot. Alibi etiam orchilum noctuæ infensum tradit: quem nos eundem trochilo esse ostendimus.

Inimicitia cum aquila & noctua.

Prognosticon tẽpestatis.

E.

Capi difficile potest, Aristoteles. ¶ Orchilus subiens caua terræ signum facit futuræ tempestatis, Aratus.

Immusculus.

H.

Trochilus ἀπὸ τοῦ τρέχειν.

Immusculus auis genus, quam alij regulum, alij ossifragum dicunt, Festus. Plura de immusculo leges in capite de aquilis diuersis. In Auibus Aristophanis cum auis quædam seruus Epopis, quænam esset non diceret, sed tantum ad domini sui mandata subinde se τρέχειν, id est currere: subijcit quidam: Es igitur τροχίλος auis, alludens ad verbum τρέχειν. vbi Scholiastes, Trochilus, inquit, fertur esse auis acris,

ὄρνεον δριμύ.) volunt autem aliqui mediam sylllabam acui debere: quasi in textu τρόχιλος scribatur. sed codices nostri τροχίλος paroxytonum habent. Et rursus cùm quidam dixisse se currere ἐπὶ τορμίλῳ: alius subdit: Hic auis est trochilus. abi igitur ô Trochile & dominum nobis accerse. ¶ Κόρθιλος, auis quam aliqui βασιλικὸν vocant, Hesych. & Varin. ¶ Ῥόβιλλος, basiliscus auis, Ijdem. ¶ Τρίκκος, auicula quædam, & rex apud Eleos, Ijdem. ¶ Acalanthis, nobilissimi canis nomen: quidam tamen eo nomine aues intelligunt, quas nonnulli basilicas nuncupant, Cælius. ¶ Πρέσβυς apud Aristot. historiæ anim. 9. 1. vbi Albertus *basit* habet, quod ex Græco corruptum videtur vt pleraq; apud ipsum. *basit* (inquit) Arabicè, apud nos autem senecta vocatur. ¶ Hesychius orchilum auiculam vilem ab aliquibus σαλπιγκλὼ dici refert, nimirum à voce qua forsitan tubæ imitatur sonitum.

Basiliscus & basilica auis.

Τρίκκος. Πρέσβυς.

DE EADEM AVE QVID PRODIDERINT ALbertus, *& eiusdem sæculi scriptores.*

REGVLVS, qui & parra, quasi auis parua dicitur, multa est prole & garritu, Author de nat. rer. Trochilus est auis minima omnium, quam regulum vocant: quæ licet paruo sit corpore, ausu tamen magno contra aquilam pugnare conatur. Solitaria volat. pullis fœcunda est. nam plurimos vno fœtu producit. vno specu vel antro in hyeme multi conduntur, vt ad calorem turba cõferente calor qui paruus est in tam minimis corporibus augeatur, Albertus & Author de nat. rerum. Vermibus & araneis vescitur, Author de nat. rerum. Est etiam auis musica, & præcipuè cantat tempore magni & sicci frigoris in hyeme, Albert. Regulus bis anno pullificat & facit 9. oua in vna pullificatione aut circiter, Idem. Auis minima est, sed quanto minor, tanto velocior, adeoq; animosa, vt etiam contra aquilam aliquid conari audeat. Homines quoque deludit. nam cùm se proximè quasi manu capiendam obtulerit, casso hominis conatu & labore impigra profugit, Author de nat. rerum. ¶ Conuenerant aliquando aues inter se, sicut fabula refert, vt illa pro rege haberetur, quæ sublimi volatu omnes alias vinceret: cumq; aquila omnes alias aues transcenderet, exiliens parra quæ sub ala eius latuerat, insedit aquilæ capiti, & inde se esse victricem asseruit, Author de nat. rerum. Si deplumatus regulus in veru paruo exponatur igni, voluit seipsum, vt nos experti sumus, Albertus. ¶ Hæc illi de regulo: an verò aliquid ad passerem troglodyten potius pertinens, (quem vulgò in plerisque vulgaribus linguis regem auium nominant, & recentiores etiam aliqui cum regulo confundunt) regulo adscripserint, vt mihi quidem videntur, considerandum relinquo.

ADHVC DE EADEM AVE EX SCRIPTORIBVS *nostræ memoriæ, & obseruationibus proprijs.*

A.

REGVLVS omnino ea auis mihi videtur, cuius hîc figuram posui, id quod primum ex doctissimi medici Ioan. Agricolæ Ammonij scriptis me cognouisse profiteor. Reguli (inquit) in Bauaria plerisque locis turmatim volant, auricoloribus pennis, quibus in capitibus loco aurearum coronarum insigniuntur: appellantq; Germanicè eam ob rem Goldhendlin. hi cùm bruma est gelidissima in vrbibus, reliquo verò tempore in syluis conspiciuntur. & vbi nidificãt sex aut septem oua tam parua quàm est pisum ædunt. Femellas inter eos percipimus pallidioribus capitis pennis, loco coloris aurei conspicuas esse, Hæc ille. Italicè *fior rancio*, id est flos calendulæ appellatur, à macula verticis nimirum aurea. ab alijs *ochio bouino*, id est oculus bouinus, à magnitudine, ni fallor: vt etiam Germanis Ochssenëugle/ id est ocellus bouinus: quanquam alij (in Bauaria, & circa Argentoratum & Francfordiam ad Mœnum) Goldhendlin nominant. circa Bernam in Heluetia, Strüßle. aliqui Thannmeißle/ id est parum vel parulum abietum, sed impropriè. ¶ Turcæ *Sercé.*

Nomina recentiorum apud diuersas gentes.

¶ Auis regia est quam nos vocamus regillum, Syluaticus Italus. Trochilus, *lo reillo*, Scoppa Italus. Regaliolus auis, *reillo, scricciola*, Idem. Quidam Italicè regulum *rectino* interpretantur. ¶ Gallicè aliqui *rottolet, roytolat, petit roy.* ¶ Flandricè Köningkin. Polonicè *Krolik.* Sed omnia hæc nomina in diuersis linguis à rege denominata passerem troglodyten significant, quem cum regulo multi confundunt.

Regulum quidā pro passere troglodyte accipiunt.

¶ Trochilus (Turnero) est auium omnium minima, cauda longa & semper erecta, rostro longiusculo, sed tenuissimo, colore ferè fuluo. nidum facit foris ex musco, intus ex plumis aut lana, aut floccis, sed plurimum ex plumis. Qui erecti & in altero suo fine consistentis, formam nidus habet, in medio, veluti latere hostiolum est per quod ingreditur & egreditur. In posticis ædibus & stabulis stramine tectis, interdum nidum construit, sed sæpius in syluis. auis est etiam soliuaga, & gregatim nunquam volat, imò quoties alium sui generis offendit, mox illi bellum indicit, & confligatur. Quare aues illæ, quæ in Bauaria pennis auricoloribus, quas in capitibus ceu coronas aureas ferunt, in syluis æstate degentes, & gregatim ad vrbes hyeme aduolantes, reguli non sunt sed tyranni Aristotelis, Hæc ille. mihi quidem hæc quæ scribit omnia passeri troglodytæ conuenire videntur, corporis forma, cauda semper erecta, nidificatio, volatus solitarius. Quòd autem regulus Agricolæ Ammonij & noster gregatim volat, hoc non obstat, vt ipse putat, quò minus sit regulus. neq; enim veterum aliquis regulos solitarios esse prodidit, sed Albertus Germanus, qui passerculum troglodyten, vt Germani vulgò, pro regulo accepisse videtur. Aucupes quidam nostri auiculas Goldhendle/ non gregatim, sed paucas simul volitare mihi retulerunt. Turneri de trochilo sententiam Eberus & Peucerus comprobant: & inter Gallos Bellonius, qui in libro Gallico Singularium Obseruationum suarum, Auis (inquit) quam nos *roitelet* vocamus Græci (in Creta) vulgò *trilato* vocitant, voce accedente ad veterem Græcam trochilus. Atqui Gallorum *roitelet* passer troglodytes est, vt dixi: & trilato vox Græca à troglodyte per syncopen mihi facta videtur. Hac verò minor auis (mox subdit) *tettigon* ab ijsdem vulgò vocatur, (à magnitudine puto, qua cicadam vix excedit:) à Latinis (ab Aristotele) tyrannus: Gallis *vn poul* vel *foucie* vel *fourcicle*, (à superciliis.) habet enim plumas in capite flauas vtrinq; instar cristæ, quæ oculos eius inumbrant vt supercilia in nobis: nec multò maior est locusta, Hæc ille. ego omnino regulum esse puto, quam ipse tyrannum, in regulo autem nostro non vtrinq; plumæ illæ capitis aureæ habentur, sed in medio tantum. Mihi *foucie* Gallis dici videtur non tanquam *fourcicle* à superciliis (quo fortè nomine corrupto vulgus vtitur) sed à simili in vertice colore floris calendulæ, quam Galli vulgò *foucie*, quasi *solsiam* vel *solsequiam* appellant: præsertim cum Italicè quoq; hæc auicula alicubi *fior rancio*, id est flos calendulæ appelletur. Tyrannus minutissima auium, paulò supra locustam, cristam gerit rutilam. color corporis ex cittrino rubescit supernè, infernè cæsius est: ὄρνεον εὔχαρι καὶ εὔρυθμον, ein Goldhenli/ Eberus & Peucerus. Nostram de regulo & passere troglodyte sententiam nuper etiam Melchior Guilandinus Borussus, iuuenis doctissimus & in longinquis regionibus peregrinatus, in sua ad me epistola confirmauit. Scaliger libro de Subt. sic de his auibus scribit: Sed neq; minima est auis Regulus. Alia lõge minor, quam Tyrannum vocant. Nitidissima pluma lutea cętero corpore, rubra verò in vertice ad cristæ modum. Proxima Regulo exiguitas Troglodytę: cuius meminit Paulus in septimo: solus quod equidem meminerim, eius author historiæ. Vsus, vt ille canit, ad calculum, Hæc ille.

Tyrānus quorundā idem est qui noster regulus.

¶ Reguli nostri autumno ferè capiuntur: auiculæ colore subuiridi, verticis colore partim luteo partim flammeo, pallidiore in fœminis. muscis, vermiculis & cossis vescuntur. Sunt qui eos muscis adeò ingurgitari dicant, vt aliquando de vita periclitentur. ¶ Regulus qui & bitriscus dicitur, Io. Saresb. in Polycrat. Gerhard. Cremonen. pro charadrio apud Kiranidem vertit regulum (legendum puto regalbulum. sic enim charadrium aliqui interpretantur) *vide* in Charadrio *A*. ¶ Inter iuniperos degit regulus noster, vt audio. Niphus tamen regulum rubrum esse scribit, præparuum, & in ripis riuorum agere. Minima auium apud nos est regulus, qui per dumeta volitat, passerculo dimidio minor, Cardanus. ¶ Aucupum nostrorum alij regulos perennare apud nos aiunt: alij hyeme auolare, post omnes alias aues quæ migrare solent. ¶ Regulus bis anno parit, oua circiter nouem vno tempore, Albert. videtur autem is reguli nomine passerem troglod. intelligere.

¶ Baltasar Stendel, qui de arte coquinaria Germanicè scripsit, lib. 6. cibarium quoddam (ex butyro, ouis, farina) describit, quod eodem quo regulum Germani nomine Goldhändle nominat.

¶ Nos deum putamus ardeis, trochilis & coruis vti, vt harum auium voce aliquid significet, Plutarchus in lib. De eo quòd Pythia non amplius carmine respondeat, an verò trochilos intelligat regulos, vel eiusdem nominis aquaticas aues, non habeo quòd asseram.

Rhaphi.

¶ Rhaphi, Ῥάφοι, aues quædam sunt, Hesychius & Varin. Kiranides pellicanum *ramphon* vocat, nimirum propter rostri (quod Græci *ramphos* appellant) magnitudinem.

Rhinoceros.

¶ Rhinoceros, Ῥινόκερως, fera quadrupes, & auis quædam in Æthiopia, Hesych. & Varin.

Rhyntaces.

¶ Rhyntaces, Ῥυντάκης, parua auicula (μικρὸν ὀρνίθιον) in Persis nascitur, cui excrementi nihil est, sed totum corpus interius pinguedine plenum: quamobrem vẽto & rore eam ali existimant. Hanc Ctesias prodidit cultello altero latere veneno illito Parysatim (Artoxerxis matrem) diuisisse, dimidiam partem veneno infecisse, & quæ veneno intacta atq; incorrupta erat, ipsam in os iniectam exedisse, Statiræ (vxori Artoxerxis) autem venenatam partem porrexisse. Sed Dinon ab hoc parumper dissentiens, ait non Parysatin, verum Melantam partitum cultello Statiræ infectam partem apposuisse, Plutarch. in vita Artoxerxis.

Rhyndace.

¶ Rhyndace, Ῥυνδάκη auicula æqualis columbæ ὀρνίθιον ἡλίκον περιστερά, Hesych. & Varinus. Pluuialis quidem auis lautissima, de qua in *P.* scripsimus, cibo solido vesci negatur à nonnullis, quoniam nihil in ea reperiatur. itaque non exenteratur. magnitudine est columbæ. sed rhyntacem esse

tacem esse non assero. Bernicla quoq; auis, (de qua inter anates egimus,) quæ ex arbore aut ligno nasci vulgò creditur in Britanniæ & Flandriæ quibusdam locis, superflui aliquid non habet, vt neque arbores, Obscurus. Sed rhyntacen aliqui eam esse auem coniiciunt, quæ auis Paradisi appellatur, vt in Elemento *P.* scriptum à nobis est.

¶ Rvbetra vermiculis alitur, Aristot. historiæ anim. 8.3. nec alibi huius auis meminit. Legitur autem Græcè βατὶς oxytonum, fœminino genere, Gaza rubetram vertit. Niphus ait esse auem quę vulgò ab Italis *barada* dicatur. ¶ Rubetra Aristotelis quænam auis sit, prorsus diuinare non possum. Gybertus Longolius linariam siue miliariam esse rubetram putabat, quòd rubis crebrò insideat. Sed quum Anglorum *buntinga* (ea est auis quam Germani vocant Gersthammer / *vide* in Passere maiore & in Linaria) in rubis tam frequens sit, quid vetat quò minus & ipsa quoq; batis dici possit? Nihil igitur certi habemus, quod nomen Britannicum aut Germanicum sit huic aui imponendum. Sed quum auium supra cōmemoratarum, altera (miliaria) seminibus herbarum vescatur, altera (*buntinga*) hordeo & tritico, & batis Aristotelis vermiuora sit, deligenda est auicula quæpiam quę solis vermibus pascitur: qualis est auicula Anglis *stonchattera*, aut *mortettera* dicta, & Germanorum klein Brachvogelchen. hęc si batis non sit, mihi prorsus ignota est, Turnerus. ¶ Ebero & Peucero rubetra minima est turdorum generis, rubi fructu & sambuci victitans. Atqui Aristoteles nihil quàm vermiuoram esse scribit. ¶ Est & βατὶς, piscis lati genus. *Rubetra. Βατίς.*

DE RVBECVLA ET RVTICILLA, VEL ERIthaco & Phœnicuro ex veteribus.

A.

Erithacvs, ἐρίθακος, auis pro Gaza rubeculam reddit, nimirum à rubro colore pectoris: alibi verò syluiam, (fortè, quòd in syluis degere soleat per æstatem: hæc verba ex Nipho fortè aut alio recentiore nobis descripta sunt. Gaza nusquam nominat syluiam, quòd sciam, sed historiæ animal. 8.3. siluiam (per *i* scribens) cum rubecula nominat inter aues quæ vermiculos petunt, vbi Græcus codex noster nomen quod siluiæ respondeat nullum habet. hyeme cum propius ad domos accedit phœnicūrus dicitur, vt Aristot. scribit. Rubeculæ (inquit) & quæ ruticillæ (phœnicuri) appellantur, inuicem transeunt. estq; rubecula hyberni temporis, ruticilla æstiui. nec alio ferè inter se differunt, nisi pectoris colore & caudæ. Erithacus hyeme, idem phœnicurus æstate, Plinius. Quædam certis temporibus transformari videntur, vt erithacus, & qui vocantur phœnicuri æstiui, Constantinus in Geoponicis 15. 1. Phœnicurus, φοινίκουρος, proparoxytonum. Erithacus auis quæ & ἐριθεὺς dicitur, Hesychius & Varinus. Erithacus auis à plerisque dicta, à nonnullis ἐριθεὺς, ab alijs ἐρίθυλος vocatur, Scholiastes in Vespas Aristophanis.

C. & D.

Erithacus auis est solitaria, (ὄρνεον μονῆρες καὶ μονότροπον, Varinus,) quæ nunquam ferè in eodem saltu nisi vna reperitur. *vide* infra in prouerbio Vnicum arbustum, &c. Rubecula vermiculis vescitur, Aristot. ¶ Corui, picæ & erithaci, homines imitantur (scilicet voce,) & meminerunt eorum quæ audierint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis.

E.

Orchilus aut eritheus, (ἐριθεὺς, prima breui, sequentibus longis,) caua terræ subiens, signum facit tempestatis futuræ, Aratus. ab Auieno conuertitur, paruus eritheus. Rubecula auis stabula circumiens, & habitata loca lustrans, ex aduentu tempestatis se fugere declarat, Gillius.

H.

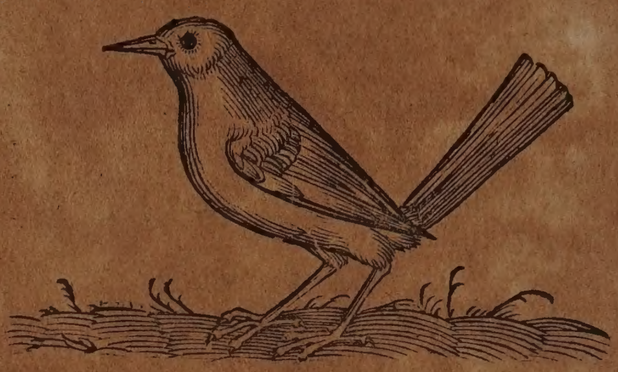
Αἴσακος, erithacus auis, Camers. Idem & Hesych. æsacum interpretantur ramum lauri, quem manu tenentes hymnos deorum dicebant. Δάνδαλος, erithacus auis, Hesych. & Varin. scribitur autem ab illis ἐριθακὸς oxytonum, (vt & à Varino in Αἴσακος. in Erithaco verò pro paroxytonum, quod placet) nisi librariorum erratum sit. ¶ Ἐριθακὶς, mulier pro mercede laborans, Eustath. Proprium hoc nomen puellæ videtur apud Theocritum Idyl. 3. ¶ Ἔριθοι agricolæ, quòd *éran*, id est terram colant: ab usiuè verò etiam ἐριουργοί, id est qui circa lanam laborant vel mercenarij, Hesychius. *Synonyma. Homonyma.*

¶ Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. Zenodotus author est hoc adagio notatos illos, qui ex rebus minutis festinant ditescere. Mihi videtur non intempestiuiter dici posse in eos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer versari queunt. Est autem erithacus auis quædam solitaria, vt eodem in saltu non temere nisi vnam inuenias. Thomas Magister ait à quibusdam ἐριθέα vocari, ab alijs ἐρίθυλον, à plerisq; ἐρίθακον. Aristophanes eleganter ad hoc allusit adagium in Vespis, Οὐ γὰρ ἄν ποτε Τρέφειν δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. Non enim fieri potest Fures vt vnquam saltus alat vnus duos. Non omnino dissimile est huic quod dixisse fertur Alexander magnus: Mundum non capere duos Soles, Eras. Rot. Eiusdem sententiæ est illud Germanis quibusdam vsitatum, vt Tappius scribit, Duobus gallis in vno sterquilinio, duobus stultis in vna domo non conuenire. Zween Hanen auff einem Mist vertragen sich nit. Item, Zween Narren tügen nit in einem Hauß. *Adagium. Vnicum arbustum haud alit duos erithacos.*

Emblema. ¶ Emblema Alciati inſcriptum, Paruam culinam duobus ganeonibus non ſufficere: *In modicis nihil eſt quod quis lucretur, & vnum Arbuſtum geminos non alit erithacos.* Aliud: *In tenui ſpes nulla lucri eſt: vnoq́; reſidunt Arbuſto geminæ non bene ficedulæ.*

DE RVBECVLA, HOC EST AVE QVAM *plerique à rubicundo pectoris colore denominant, ſcripta recentiorum.*

A.

Erithacũ & phœnicurũ eandem auẽ non eſſe vt veteres exiſtimarunt. CVM Ariſtoteles tum Plinius (inquit Turnerus) de erithaco & phœnicuro ſcripſerunt, tranſire videlicet has aues in ſe inuicem, hanc hyberni, illam æſtiui temporis eſſe. Qua in re vterque aucupum relatibus magis quàm ſua experientia nixus, à veritatis tramite longiſſimè aberrauit. nam vtraq; auis ſimul conſpicitur, & rubeculæ domitæ & in caueis alitæ (idem noſtri aucupes affirmant) eandem perpetuò formam retinent. quin & eodem tempore nidulantes, ſed modis longè diuerſis, ſæpiſſime in Anglia vidi. *Qua ratione rubecula nidũ ſuum coſtruat.* Rubecula, quæ non ſecus æſtate quam hyeme rubrum habet pectus, quàm poſſit longiſſimè ab oppidis & vrbibus in denſiſſimis vepretis, & fruticetis ad hunc modum nidulatur. Vbi multa querna reperit folia, aut quernis ſimilia, ad radices veprium, aut denſiorum fruticum, inter ipſa folia nidum conſtruit: & iam conſtructum, opere veluti topiario folijs contegit. Nec ad nidum vbique patet aditus, ſed vna tantùm via ad nidum itur. ea quoque parte, qua nidum ingreditur, longum ſtruit ex folijs ante hoſtium nidi veſtibulum, cuius extremam partem paſtum exiens, folijs claudit. Hæc, quæ nunc ſcribo, admodum puer obſeruaui, non tamen inficias iuerim quin aliter nidulari poſſit. Si qui alium nidulandi modum obſeruauerint, ædant, & huiuſmodi rerum ſtudioſis, & mihi cum primis non parùm gratificabuntur. Ego, quod vidi, alijs candidè ſum impertitus. *Qua item ratione phœnicurus ſeu ruticilla.* Phœnicurus, quem ruticillam vocat, in excauatis arboribus & (quod ſæpe expertus ſum) in rimis & fiſſuris murorum, poſticarum ædium, in medijs vrbibus, ſed vbi hominum minor frequentia concurſat, nidulatur. Phœnicurus mas nigro eſt capite, & cauda rubra, cætera fœminæ, niſi quòd ſubinde cantillat, ſimilis. (Rubeculam æſtate cantantem nunquam audiui.) Caudam ſemper motitat vterque. Phœnicuri fœmina, & proles adeò rubeculæ pullis ſimiles ſunt, vt vix ab oculatiſſimo diſcerni poſſint. *In quibus differant Phœnicurus & Rubecula.* Verum motu caudæ dignoſcuntur. Rubeculæ licet caudam moueant, poſtquam tamen ſubmiſerint, ſtatim erigunt, nec tremunt bis aut ter more ruticillarum. Ruticillæ enim ſimul atque caudam mouere cœperint, non ceſſant donec ter aut quater ſimul leuiter mouerint, vt alas, iuniores auiculæ cibum à matribus efflagitantes, motitant. Rubeculæ in æſtate, vbi in ſyluis ſatis ſuperque alimenti ſuppetit, nec vllo infeſtantur frigore, (quæ res cogit illas in hyeme ad vrbes, oppida & pagos confugere) cum prole ad deſertiſſima quæque loca ſecedunt. Quare minus mirandum eſt, rubeculas in æſtate non paſſim occurrere. Ruticillas quid miri eſt in hyeme non eſſe obuias, quum per totam hyemem deliteſcant? Adhæc cum rubeculæ pulli, in fine autumni perfectam ferè in pectoribus rubedinem nacti, ad pagos & oppida propius accedunt: ruticillæ, quę antea per totam æſtatem cernebantur, diſparent, nec amplius in prôximum vſque ver cernuntur. Quæ cum ita ſe habeant, quid Ariſtoteli aut illi hoc referentibus erroris anſam præbuerit, facile quiuis poteſt colligere, Huc vſq; Turnerus.

Nomina huius auis apud diuerſas gẽtes. ¶ Erithacus hyeme, phœnicûrus æſtate, auis eſt quam vulgò pectus rubeum vocant, Perottus. Vulgò ab Italis *petto roſſo* dici inuenio, ab alijs per ſyncopen *petuſſo* pro *pettoruſſo*. Ab alijs *peccietto*, (quæ vox pectuſculum ſignificat,) vel *pechietto*, vel vt nos proferremus *petſchetto*. alibi *ferbot*. ¶ Luſitanis *pitiroxo*. ¶ Gallicè, vt Bellonius ſcribit, *rubeline* vel *gorge rouge* nominatur. Ab alijs *rouge gorge* vel *berée*. Eadẽ fortè fuerit Sabaudis dicta *rouge bourſe*. Germanicè Rôtele / Winterrôtele / Rotbrûſtle / Waldtrôtele / Rotkropff / Rotkrôpfflin / & apud Saxones Rotkelchyn / vt Eberus & Peucerus annotant. ¶ Anglicè *a robin, a redbreſte*, Turnerus & Eliota. (Sed Eliota alibi frigillam interpretatur *a ruddocke, or robin, redbreſt:*) alibi *a robbyn rock*. Paſſerem troglodyten Angli vulgò fœminam tantum eſſe aiunt, & marem eius *a robbyn rock*. ¶ Illyricè *czierwenka*.

B.

Forma. Rubeculæ rubro ſunt pectore, vnde & in pleriſque linguis nomen ſortiuntur. dorſo & capite fuſco. Veteres colorem eius hyeme mutari putarunt, & ruborem è pectore in caudam tranſire, vnde & nomen mutetur in phœnicurum, qui rurſus æſtate in erithacum, id eſt rubeculam tranſeat: ſed aues has eſſe ſemper diuerſas, nec ex alterius mutatione alteram fieri, in *A.* iam ſcripſimus ex Turnero.

De rube-

C.

De rubeculæ nido, & quomodo caudam moueat aliter quàm phœnicurus: & quòd æstate in filuis ac locis desertis degat, in fine autumni ad oppida & pagos propius accedat, Turneri verba recitauimus in *A*. ¶ Rubecula vescitur apibus, Bellonius. Domi captiua muscis, micis panis & nucleis iuglandium cōcisis alitur, & per hyemem quoq; cantillat, phœnicūrus non ante vernum tempus. *Cibus.* ¶ Comitiali interdum corripitur, qui morbus in alijs etiam auiculis inclusis quandoque obseruatur. *Morbus.*

D.

Domi si duæ aut plures simul alantur, pugnare inuicem solent. vnde in siluis etiam eas esse pugnaces verisimile est, & vt prouerbium habet, Arbustum (Frutetum) vnum non alere duos erithacos. *Pugnacitas.* ¶ Rubecula, vt audio, merulam amat, eamq; sequitur, & noctu ferè in proxima arbore quiescit. *Amor erga merulam.*

E.

Noctuæ infensa est. ¶ Imminentem pluuiam voce prædicit. *Prognosticon.*

DE RVTICILLA SEV PHOENICVRO ITErum copiosius, ex recentioribus.

A.

ERITHACI & phœnicuri inuicē transeunt. estq; erithacus hyberni temporis, phœnicurus æstiui. nec alio ferè inter se differunt, nisi pectoris colore & caudæ, Aristot. Nos aues esse diuersas, nec inuicem transire suprà ostendimus. ¶ φοινίκουρος proparoxytonum Græce scripserim, Latinè phœnicūrus penanflexum. φοινικουρὸς alicubi apud Aristotelem non rectè legitur. ¶ Italicè nominatur *reuezôl*, quasi rubicellus vel rubicilla. alibi *corossolo* à cauda ruffa. ¶ Galli *roussignol* vocāt tum lusciniam, tum phœnicurum, qui circa muros seu parietes degit, Bellonius. Ego phœnicurum nō simpliciter *roussignol* à Gallis appellari audio, sed *roussignol de mur*, hoc est lusciniam murorum. ¶ Germani, vt nostri, Hußrötele/ quod est rubecula domorum. nam circa domos & hortos volitat. vel Summerrötele/ id est rubecula æstiua, quòd hyeme appetente auolet vel lateat. Alibi Rotschwentzel/ à cauda rubra, vt circa Francfordiam ad Mœnum Rotzägel. Eberus & Peucerus interpretantur Rotsterß. Murmellius Rotstert. Audio etiam Weinvögele alicubi nominari, quasi ampelidem à vineis: quum tamen vuis non vescatur. ¶ Angli *a redetale*.

¶ Circa Argentoratum alia quædam auis Rotschwentzel à cauda rubente, minus tamen & obscurius quàm superiori, nominatur, cuius iconem adiungimus. Trāsuersa etiam per alas macula obscurè rubet. Fuscus color capitis & dorsi est. maiores alarum pennæ nigricant, vt in dorso quædam, & rostrum. Crura fusca. superior alarū pars subruffi coloris sordidi est. Pectus & venter albent. Pars circa oculos in fusco albicat, vt pictura demonstrat. nam auem ipsam nondum vidi.

B.

Phœnicurus magis nigro est capite & cauda rubra, cætera fœminæ similis, Turnerus. Differt à ficedula, (ficedulam Germanicè interpretantur Schnepffli/ Wüstling/) quæ cinereo tota & obscuro colore constat, Eberus & Peucerus. ¶ Phœnicurus (vt aliquando considerauí captum in fine Iunij) macula alba rotunda insigne habet sinciput, pennæ sub rostro nigræ sunt, caput cum dorso cinerei vel fusci coloris. Alarum pennæ fuscæ modicè ad ruffum inclinant. Ruffus color est in pectore, ventre & cauda. sed venter imus magis albicat. cauda pennis octonis cōstat. Magnitudo *Descriptio formæ.*

totius infra parum (maiorem) est, rubeculæ æqualis. Rostrum nigricat, tenue, oblongum, rectum. (Rectitudo & tenuitas in icone nostra non bene expressæ mihi videntur.) Crura nigricant.

C.

In fine autumni auolat, vt nostri aucupes aiunt, aut se abscondit, verno tempore ad nos redit. *Cibus.* ¶ Quòd si domi alantur, per hyemem non cantillant vt erithaci, sed vêre primum. aluntur autem difficilius, & sæpius pereunt. vescuntur ijsdem quibus rubeculæ, nempe muscis, micis panis, & nucleis iuglandium concisis: item ouis formicarum, & (ni fallor) araneis quoque. Auceps quidam non imperitus phœnicurum victu eodem, quo curruca (ein Graßmuck) vti mihi retulit: & natura ferè illi cognatam esse, nisi quòd non inter harundines nidificat. *Cantus.* ¶ Mas subinde cantillat, Turnerus. Canit ferè in sublimi aliquo ædificio, vt pinnaculis, summis caminis. Primo diluculo præcipuè suauiter cantillat. Pullis iam exclusis, vt & philomela, non canit: sed inter incubandum. Prætereunte aliquo clamitat. *Caudæ motus.* ¶ Caudam subinde motitat, sed aliter quàm rubecula, vt suprà ex Turnero scripsi. *Nidificatio.* ¶ Nidificat, vt audio, in muris vel parietibus, vel iuxta domorum tecta, vel in foraminibus arborum. Plura de eius nido leges suprà, ab initio Historiæ de rubecula ex recentioribus, verbis Turneri. *Partus.* Oua bina aut terna parit. Nutrit & cuculi pullum aliquando: quem nuper in phœnicuri nido in ripa riui cuiusdam constructo quidam sibi deprehensum retulit.

E.

Noctuæ infensus est, vt erithacus quoque.

H.

Pyrrhulas. a. Pyrrhulas eadem videtur quæ phœnicurus: quanquam Theodorus rubicillam interpretatur, cùm phœnicurum ruticillam vocet: si cui secus videatur, non contendo, Wottonus. ¶ Sigismundus Gelenius noster psittaci etiam genus quoddam cauda rubente phœnicurum vocabat. Encelius Saluelдensis phœnicurum videtur *xanthiurum* appellare, lusciniam quandoq; cum xanthiuro coire scribens.

DE AVIBVS DIVERSIS RVBECVLÆ AVT *Phœnicuro cognatis.*

PHOENICVRVM curruc æ (Grasmuscho nostro, vel atricapillæ) cognatum esse superius scripsi. *Kätschrötele.* ¶ AVCVPES nostri genus quoddam rubeculę Kätschrötele nominant, (per onomatopœiam, vt puto,) colore fuscum, quæ primę auium aduenianr verno tempore, & sub hyemem primæ recedant. Hyeme in altis montibus latêre aiunt.

Schnäpffli. ¶ EBERVS & Peucerus ficedulam Germanicè interpretantur Schnepffli vel Wüstling. huic (aiunt) Latinum nomen inde factum est, quòd cùm ficus maturescunt, tum primùm ferè prodit & cõspicitur: cognata phœnicuro vero, adeò similis, vt nisi cauda differrent, quæ illi rubea, huic cinerea est, vix possent dignosci. Schnepffli verò inde nominatur, quòd auidissimè hiantibus faucibus muscas capiat & culices, Hæc illi.

Würstner. Wegflecklin. RVBECVLARVM generi cognatæ fuerint forsan etiam aues duæ, quarum alterum Würstner Germani vocant, alteram Wegflecklin. hanc in appendice describemus, illam iam suprà cum OEnanthe descripsimus.

DE RVBECVLA SAXATILI.

CYANVM Aristotelis Bellonius à Græcis hodie *petrocossyphum* appellari scribit, de eo copiosè suprà in C. elemento scripsimus. Rhæti circa Curiam (vbi interdum capitur hæc auis, sed raro: & magno venditur, vterque sexus drachmis octonis aut pluris) Steinrötele / id est rubeculam saxatilem, vel Steintro-

Steintroſtel/ id eſt turdum vel turdelam ſaxatilem appellant. Hanc circa Clauennam Rhætorum captam, vir doctiſſimus & poeta inſignis Franciſcus Niger olim ad me miſit, & Italicè *coroſſolo* appellauit, quod nomen haud ſcio an ruticillæ potius conueniat. circa Bellinzonam *croſſeron* vocant. Nidulatur in rupibus. Natura & ſpecie ferè & canendi ſuauitate merularum generi, in primis quidem paſſeri ſolitario, cognata videtur. ¶ Auis eſt toto corpore varij coloris, maximè nigro, ruffo & albicante diſtincta, plurimum albi in ventre, plurimum ruffi circa orrhopygium & in cauda. circa collum cinereus color eſt, ad cæruleum inclinans. Ventris plumæ ruffum & album notis in medio nigris diſtinguentibus eleganter pinguntur. Roſtrum eſt merulæ, corpus paulò minus.

DE RVBICILLA SIVE PYRRHVLA.

A.

RVBICILLA vermiculos edit, Ariſtoteles ſemel in hiſt. anim. nec alibi eius meminit vſquam. Græcè πυῤῥόλας ſcribitur, Gaza rubicillam vertit. Hæc auis (inquit Niphus) ruſticè à noſtris (Italis) *rubeccius* vocatur: licet rubicilla & rubecula iuxta verſionem Gazæ non ſint idem. ¶ Pyrrhulas eadem videtur quæ phœnicurus: quanquam Theodorus rubicillam interpretatur. ſi cui ſecus videatur, non contendo, Wottonus. ¶ Pyralis etiam ſemel tantum nominatur ab Ariſtotele, quæ cum turture pugnet, eò quòd locus paſcendi victusq; idem eorum ſit. Gaza vertit ignariam. Hanc à pyrrhula diuerſam eſſe apparet ex eo quòd victus eſt diuerſus.

¶ Pyrrhulam Turnerus eſſe conijcit, auem quæ à Germanis Blutfinck nominatur, ab Anglis *bulfinche*, cuius hæc eſt figura. *Deſcriptio rubicillæ ex Turnero.*

Rubicillam (inquit Turnerus) Ariſtoteles inter eas aues cõnumerat, quę vermibus veſcuntur: ſed pluribus verbis eam nõ deſcribit. Ego nominis etymologiam ſequutus rubicillam, Anglorum *bulfincam* eſſe conijcio. Nam omniũ quas vnquam vidi auium mas in hoc genere pectore eſt longè rubidiſſimo: fœmina verò pectore toto eſt cinereo, cętera mari ſimilis. Sed vt facilius omnes intelligãt, de qua aue ſcribam. Magnitudine paſſeris eſt, roſtro breuiſſimo, latiſſimo & nigerrimo. lingua latiore multò quàm pro corporis magnitudine. Pars ea linguæ, quæ cibi ſapores dijudicans, oris cœlũ tangit, carnea & nuda eſt, reliquæ partes cornea pellicula obducuntur. Supremam auis partem plumæ cyaneæ contegunt. cauda nigra eſt, & capite etiam nigro. Veſcitur libentiſſimè primis illis gemmis ex arboribus ante folia & flores erumpẽtibus, & ſemine canabino. auis eſt in primis docilis, & fiſtulam voce ſua proximè imitatur. nidulatur in ſæpibus, & oua quatuor excludit, vt plurima quinq;. eundem colorem per totum annum ſeruat, nec locũ mutat. Quæ quum ita ſe habeant, non poteſt hæc atricapilla eſſe, vt quidam volunt, (Gyb. Longol. melancoryphum hanc auem eſſe putabat) vtcunq; extremo linguæ acumine carere videatur. Hæc Turnerus.

¶ Auis cuius iconem in præſenti pagina damus, Italicè nominatur *ſuffuleno*, vel *franguello montano*, id eſt fringilla montana: quamuis & aliæ quædam aues fringillæ montanæ vocentur. & alibi circa alpes *franguel inuernengk*, id eſt fringilla hyberna. ¶ Gallicè *piuoine*, quanquam & ficedulæ vel atricapillæ idem nomen attribuit Bellonius. Lotharingis *pion*. ¶ Germanicè Gügger apud nos per onomatopœiam: alibi Blutfinck / id eſt fringilla ſanguinea, à rubro colli, pectoris & ventris ſuperioris colore. alibi Gutfinck / Brommeiß / Bollenbeiſſer / Rotuogel / Hail / Goll: in Auſtria Gympel / in Brabantia Pilart: Roſtochij Thumbhert. Eberus & Peucerus hanc Ariſtotelis *chryſomitrin*, id eſt auriuittem eſſe putant, quod non probârim. inuitauit illos nimirum Germanicum nomen Goldfinck (id eſt fringilla aurea) alicubi vſitatum. adferunt & alia nomina, Laubfinck / (quaſi fringilla frondium. fortè quòd frondium gemmas deuoret,) Thumbpfaff / (quod neſcio quomodo ſacerdotis canonici habitum præ ſe ferat, & Gumpel. Fœmina (inquiunt) priuatim Quetſch vocatur à voce quam ædit. Ijdem rubicillam vel pyrrhulam Germanicè interpretantur Buchfinck / (nos fringillam ſimpliciter ita nominamus,) Quecker / Blutfinck. ex quibus penultimum nomen mihi ignotum eſt: vltimum quidem non fringillæ, ſed aui de qua hic ſcribimus cõuenit & attribui ſolet. itaque cum hac aue fringillam confudiſſe videntur quod ad nomina. Eandem auem eſſe puto quæ circa Francfordiam ad Mœnum Pfäfflin dicitur. aiunt enim auem eſſe fuſcam, pectore rubro, vertice nigro. hinc nimirum etiam Thumpfaff dicitur, quòd nigrum habeat circa caput quaſi cucullum. ¶ Illyricum ei nomen eſt *dlask*. *Nomina.*

¶ Quidam apud nos non indoctus hanc auem Plinij taurum esse conijciebat, à voce dictam, sed taurum cum Bellonio potius senserim botaurum vulgò dictum siue ardeam stellarem esse.

B.

Forma. Auis est magnitudine ferè alaudæ, colore fusco, vel cinereo in alis superioribus & dorso, capite, alarum parte inferiore & cauda nigris. post oculos, collo & pectore rubra, qui color ventrem versus dilutior est, imo ventre albicat, nigro circa caput veluti cucullo insignis. rostro breui, crasso, nigro, & ferme triangulo, quo se etiam excipere solet. *Vide* suprà in *A.* descriptionem ex Turnero recitatam. ¶ Fœmella in hoc genere tota cinerea est, (pectore non rubro vt mas, sed cinereo,) vertice tamen nigro vt mas, Eberus & Peucerus.

C.

Cibus. Vescitur semine cannabis, & primis arborum gemmis, Turnerus. Gemmas præcipuè florum mali aut piri priusquam se aperiunt, deuorat: ad quod aptum & bene comparatum habet rostrum, vnde & nomen ei apud Germanorum aliquos Bollenbeisser: inde & aliam auem (coccothrausten nostrum, den Steinbisser) aliqui Bollebick nominant, hoc est *nymphocopon.* nymphas enim appello flores priusquam dehiscant. Nuces etiam edit: & acinos quorundam fruticum, rubentibus præcipuè, vt sambuci aquaticæ, & solani perpetui cognominati, siue aliâs etiam, siue per hyemem tantùm, cùm cibos alios non inuenerit. *Cantus.* ¶ Auis perquàm docilis est, & fistulam voce sua proximè imitatur, Turner. Fœminam audio non minus quàm marem canere, quod in alio auium genere non fit. Eruditus quidam apud nos hanc auem taurum Plinij esse suspicabatur ex voce. nos taurum potius ardeam stellarem facimus. Docetur exprimere omnes cantus auium, vt audio, sibilando & quasi canendo: interdum etiam, sed raro, humanum quoq; sermonem. Lingua enim ei lata est. Fœmina priuatim Germanicè Quetsch appellatur à voce quam ædit, Eberus & Peucerus. Mas quoque per onomatopœiam vocatur à nostris Gügger. ¶ De nido eius & ouis, leges suprà in *A.* in verbis Turneri.

D. & E.

Capiendi ratio. Hyeme ad domos aduolant & capiuntur facilè. Ego in decipula lignea aliquoties non paucos cepi in circuitu sparsis rubentibus solani perpetui acinis. ¶ Cicures admodum euadunt, ita vt domi etiam pariant & educent interdum.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIT *S.* LITERA.

Salpinx. SALPINX auis, Σάλπιγξ, tubæ sonitum imitatur, Ælianus. ¶ Hesychius orchilum auiculam vilem ab aliquibus σαλπιγκτὴν dici meminit. ¶ Ὁ δὲ αἰγίθαλος, ὅ τ' ἐρισάλπιγξ, Callimachus apud Scholiast. Aristoph. in Aues. Ἡ ἐρισάλπιγξ, auis quædam, Varin. ¶ Picus quidam niger est, magnitudine cornicis, qui infixo rostro intra cortices siccarum ac putrescentium arborum sonum ędit terribilem, sono tubæ non dissimilem, Albert. Sic & ardea stellaris rostro in cœnum aut foramen aliquod iuxta paludem inserto, tubam voce repræsentat, à qua diuersa ei nomina Germani posuerunt.

DE SALO SIVE ÆGITHO AVE.

ÆGINTHVS nomen est auis apud Aristotelem, Gaza salum conuertit, Plinius habet ægithus sine *n* litera, vt & Aristot. hist. anim. 9.1. Αἴγινθος ἡ. & αἰγίνθιος ὁ legimus in Ixeuticis Oppiani 1.10. & rursus αἴγινθος ὁ. 3.11. ¶ Salus (Græcè legitur αἰγίοθος, malim αἴγινθος) vitæ commoditate & partus numero commendatur: sed alterius pedis claudicate cedit, Aristot. historiæ anim. 9.15. Græcè legitur, Τὸν δὲ πόδα χωλός ἐστι. Alberti translatio habet, ægithum habere pedes citrinos, vt interpres aliquis pro χωλὸς legerit ὠχρός vel χλωρός. Plinius non hanc auem, sed Circum scribit claudum esse altero pede. est autem circus de genere accipitrum: sicut æsalon quoque: & sane recentiores quidam, vt Albertus & alij salum auiculam cum æsalone accipitre confundunt. Ego Aristotelem hanc auiculam pedibus infirmis esse sensisse arbitror, non altero tantum, sed vtroque. nam & cyano pedem magnum esse scribit, per synecdochem scilicet. *Cur salus asino sit inimicus.* Salo prælium cum asino est, propterea quòd asinus spinetis sua vlcera scabendi causa atterat, (scabendi causa atterens nidos eius dissipat, Plinius.) tum igitur ob eam rem, tum etiam quod si vocem rudentis audierit, oua abigat per abortum, pulli etiam metu labantur in terram, itaque ob eam iniuriam aduolans, vlcera eius rostro excauat, Aristoteles & Oppianus in Ixeuticis 1.10. *De odio mutuo inter ægithũ, florũ, & spinũ.* Acanthis in spinis viuit, idcirco asinos & ipsa (vt ægithus) odit flores spinæ deuorantes, Plinius. ¶ Ægithus, florus (anthus) & spinus, odium inter se exercent: & nimirum sanguinem ægithi & flori misceri non posse dicitur, Aristoteles. Ægithum anthus odit intantum, vt sanguinem eorum non credant coire, multisq; ob id veneficijs infament, Plinius. Spini & sali sanguis in eodem vase non possunt misceri, vt Aristoteles ait. hunc sacrum esse aiunt genijs qui præsunt hominibus itinera ingredientibus, Ælianus. *vide* in Acanthide *D.* *Qua ratione capiatur.* ¶ Æginthus capitur cauea, (κλωβῷ,) cui alius pridem captus ad alliciendum voce includitur. Fores vtrinque binæ. esca nux ponitur, aut vermiculus, aut aliquid aliud, cui voce illecta auis aduolet. Has quidem fores laqueus (ὕσπληγξ) ambiat, ne ingressus ægithus iterum euolet, Oppianus in Ixeuticis.

¶ Pro

¶ Pro ęgytho Alberti translatio aliàs simpliciter passerem habet, aliàs voces à Gręca corruptas, *argicus, agyrthus, habynoz.*

¶ Salus auis parua est, vt quidam aiunt, magnitudine passeris, aliquantulum ruboris habens supra caput. hæc enim est quæ asino est hostis: quoniam eius rudore abortit oua, & pulli è nido excutiuntur, Niphus. Eberus & Peucerus salum interpretantur Germanicè Zötscherlin/colore cinereo, magnitudine luteolæ, vertice miniato. Hæc nimirum est auicula superius nobis descripta Linariæ rubræ nomine, quam nos Schößerle nominamus. Gybert. Longolius ægithum auiculam eandem curucæ facit, Germanis dictam ein Graßmusch. *Descriptio formæ.*

¶ In Vrbe Calechut sunt quædam alites *sarau* nomine, psittacis nonnihil inferiores, si proceritatem respicias, concentu tamen longè suauiores amœnioresq;, Ludouicus Romanus. *Sarau, aues Indicæ.*

¶ Sarin, Σαρὶν, genus auis simile sturno, Hesychius & Varinus. *Sarin.*

¶ In Scyllæ auis ventre chloriten gemmam herbacei coloris magi inueniri dicunt, Plinius. De Scylla Nisi filia in auem, quam aliqui cirin vocant, mutata, abunde scripsimus supra in Accipitrum historia, mox post circum accipitrem. *Scylla auis.*

¶ Scips, Σκὶψ, videtur auis esse nomen. nam apud Varinum legitur *sparasion* auis esse passeri similis: secundum aliquos scips. Scnipes quidem vel cnipes, insecta quædam volucria sunt, vt culices. *Scips.*

¶ Seleucides aues vocantur, quarum aduentum ab Ioue precibus impetrant Casij montis incolæ, fruges eorum locustis vastantibus. Nec vnde veniant, quoue abeant, compertum, nunquam conspectis (conspectæ) nisi cum præsidio earum indigetur, Plin. lib. 10. Seleucis, Σελευκὶς, auis est locustis vescens, Hesych. & Varin. Auis est ventriculi multum & facile concoquentis, insatiabilis, maligna vel astuta, (ὄρνεον εὔπεπτον καὶ ἀκόρεστον καὶ πανοῦργον) & locustis deuorandis maximè inhians, Suidas. accipit autem εὔπεπτον actiuè prçter consuetudinem. ¶ Voracissima auis est Seleucis, & agricolis maximè exoptata, cum fruges locustis infestantur. Has enim partim deuorant, partim vel vmbra sui enecant. Ingestas nullo negotio per aluum excernunt. Aduentum sane ipsarum peregrinorum militum subsidio rectè comparauerit aliquis. nisi tamen gratitudinis aliquod specimen in ipsas mutuò referatur, conseruatas à se fruges populantur. Iam si quis mentis parum compos Seleucidem interfecerit, reliquæ ad defendendas à locustarum iniuria fruges in regionem non reuertuntur. Auiculæ quas nostrates in Asia Seleucidas vocant, iugiter locustas edunt, easq; celeriter excernunt, Galenus lib. 6. cap. 3. de locis affectis. ¶ De harum auium genere videtur auis marina quæ in Apulia *Gaina* vulgò dicitur, quę bruchos ijs locis nimiũ abundantes deuorat, & ouis eorum fœtibusq; vescitur. Vide Ant. Galat. de Iapygię situ. *Seleucides aues.*

¶ Seleucis genus est poculi à rege Seleuco dicti, Athen. Hesych. & Varinus. item calciamentum muliebre, Hesych. & Varin. Pocula quædam vnicum fundum habent: alia duplex, vt ooscyphia, cantharia, Seleucides, &c. illorum fundum vasis corpori continuum fabricatum est: in his præterea alterum, quod è figura angustiore in ampliorem extenditur, cui poculum insistit, Athenæus. Seleucia ciuitas est prima Syriæ, vel Ciliciæ Tracheæ, quam Seleucus Nicanor condidit. item aliæ vrbes eiusdem nominis. Mesopotamia quoq; aliàs Seleucia dicta est. vide Onomasticon nostrum.

¶ Sialendris, Σιαλενδρὶς, auis quædam est apud Callimachum, Hesch. & Varinus. *Sialẽdris.*

¶ Sialis, Σιαλὶς, auis nomen Athenæo. Is enim lib. 9. cum de voce coturnicis scripsisset, subdit: Sialis quoq; forsan à voce, vt Didymo placet, nominata fuerit, vt auium pleræq;. Est & σιαλὶς piscis idem qui blennus apud Grammaticos. *Sialis.*

¶ Tartariæ regio Camandu habet aues, quæ sincolinæ dicuntur, permisti coloris, albi scilicet & nigri, quarum pedes & rostra rubescunt, Paulus Venetus 1. 22. *Sincolinæ aues Tartariæ.*

DE SIRENIBVS, QVAS ALATAS ET SEMIuolucres fingunt plerique veterum.

Sirenes ab aliquibus etiam inter nymphas connumerantur, (inquit Gyraldus,) quæ & à patre Acheloides cognominatæ fuerunt, de quibus Homerus in Odyss. 12. & Orpheus in Arg. itemq; Apollonius in quarto, (ne Latinos commemorem,) in Commentarijs Tzetzes in Hesiodum, quod & ipse in Musis retuli. Filiæ dicuntur Terpsichores seu Melpomenes & Acheloi, (vel Acheloi & Steropes Amythaonis filiæ, Eustath.) Seruius tamen Calliopes ait. Quidam tres commemorant, Parthenopen, Leucosiam, & Ligiam. (Παρθενόπη, Λίγεια καὶ Λευκωσία apud Stephanum.) Alij duas tantum, & sine nomine, vt Eustathius notat. alij quatuor: nec qui quinq; scripserint defuêre. Græci tradunt Grammatici Sirênas à pectore habuisse ad superiora στρουθῶν, id est passerum, speciem: inferiora verò mulierum. De his ita propemodum Seruius: Sirênes secundum fabulam tres, in parte virgines fuerunt, & in parte volucres, Acheloi fluminis & Calliopes Musæ filiæ. harum vna voce, altera tibijs, alia lyra canebat. & primò iuxta Pelorum, pôst in Capreis insula habitauerunt: quæ illectos suo cantu in naufragia deducebant. Secundum veritatem, meretrices fuerunt, quę transeuntes quoniam ducebant ad egestatem, his fictæ sunt inferre naufragia. has Vlysses contemnendo deduxit ad mortem. Buccatius ex Albrio ignobili scriptore, eis virgineum corpus vmbilicotenus attribuit, & gallinaceos pedes. Quidam eas in pratis, *Sirenes nymphæ dicuntur. Filiæ Acheloi. Quot esse dicuntur. Descriptio earũ ex Seruio.*

vbi multa essent mortuorum corpora statuerunt: vel, vt Vergilius cecinit (Æneid. 5.) *Iamq́; adeò scopulos Sirenum aduecta subibat, Difficiles quondam, multorumq́; ossibus albos.* In Bœoticis est à Pausania proditum, Sirenas ab Iunone impulsas, vt cum Musis canendo certarent: quas cùm cantu facilè Musæ vicissent, eis pennas euulserunt, sertaq; ex ijs sibi effecêre. Stephanus & Apteram (Ἄπτερα potius neutro genere, numero plurali) vrbem in Creta ex re appellatam scribit, quo loco certamen fuit. Strabo de Sirenis lib. 1. agit, deq; earum sacello, & Sirenusis insulis, quæve loca ipsæ incoluerint. Prætermitto quæ traduntur à Palæphato, & à Fulgentio, ne nimius sim: si vacat, eos legito, Hæc omnia Gyraldus.

Sirenusæ insulæ.

Ex Varino.

¶ Lycophron Harpyias (Sirenes lege ex Isacio Tzetze) vocat ἁρπυιογόνους, quasi ὀρνιθογόνους. erant enim alatæ, & partes inferiores sicut aues habebant: quas cùm Musæ cantu vicissent, pennis earum coronatæ sunt, excepta Terpsichore quæ mater erat Sirenum. hæc circa Cretam gesta aiunt. vnde & Ἄπτερα dicta est Cretæ vrbs, quòd illic victæ Sirenes pennas amiserint. Erant autem Sirenes (vt diximus) infra aues, superius homines, & circa Tyrrheniam habitabant, Varinus in Harpe. ¶ Nec Sirênes impetrauerint fidem, licet affirmet Dino, Clitarchi celebrati autoris pater, in India esse, mulcerią; earum cantu, quos grauatos somno lacerent, Plinius. ¶ *Monstra maris Sirênes erant, quæ voce canora Quaslibet admissas detinuêre rates*, Ouidius. ¶ Sirenussæ, Σειρηνοῦσσαι, memorantur insulæ in Italia iuxta fretum Siculum, in ipso promontorio loci auulsi sitæ: qui locus intra sinus suos continet, Cymen & Posidoniam, vbi etiam templum Sirenæum est in magna veneratione. Meminit Stephanus. & Strabo lib. 5. Atheneum siue Prænussum promontorium iuxta sinum Posidoniaten, in quo templum Mineruæ est ab Vlysse conditum, circunflectenti, exiguæ tres (inquit) occurrunt insulæ, saxosæ atque desertæ, quas Sirenas appellant, &c. ¶ Surrentum, Συρέντιον, Campaniç oppidum à Græcis conditum, quod alio nomine dicitur Petræ Sirenum. Meminit Plinius lib. 3. cap. 5. his verbis, Surrentum cum promontorio Mineruæ, Sirenum quondam sedes. De hoc & Vergilius Æneid. 5. *Iamq́; adeò scopulos Sirenum aduecta subibat.*

Sirenussæ insulæ Italiæ.

Surrentum oppidum quod Sirenũ petra dicitur.

Ex Eustathio.

¶ Eustathius in commentarijs suis in Odysseæ 12. de Sirenibus scribit ex Hesiodo, ventos etiam ab eis demulceri in fabulis tradi, ita vt mare tranquilletur. (Et alibi, vnam ex eis Ligeiam dictam παρὰ τὸ λιγαίνειν.) Et quòd cùm vitam virgineam sibi delegissent, per iram Veneris in aues conuersæ, (ὀρνιθωθεῖσαι) in Tyrrheniam auolarint, & Anthemusam quandam insulam incoluerint in mari Tyrrheno. Homerum Σειρήνοιϊν protulisse in duali numero tanquam duæ tantùm Sirenes fuerint, quarum aliqui nomina dicunt Aglaophéme & Thelxiepeia. alios tres facere, Parthenopen, Ligeam & Leucosiam, vt Lycophron: & Parthenopes tumulum apud Neapolitanos esse. ijdem (inquit) alatas faciunt, non item Homerus, facturus eas alioqui sequentes & aduolantes ad fugientem Vlyssis nauem. Addunt aliqui veterum, eas præ dolore quòd solus Vlysses cantu earum inuictus prætervectus esset, in mari se præcipitasse, & vndis eiectas esse in loca ab eis denominata. Sunt qui natas eas dicant è sanguine qui manarit è cornu Acheloi cùm lucta ab Hercule victus esset. Sirenum & ceræ Plutarchus etiam in Sympósiacis meminit. Sirênes etiam astra dicuntur, vt scribit author Lexici Rhetorici, à verbo σειριᾶν, quod est fulgere, lucere, inflammare, vnde & Sirius (canis sidus) priuatim & per excellẽtiam ita dictus. Est qui σειράζειν verbum interpretetur, στρέφειν, τινάσσειν, (quod factum conijcio à nomine σειρὰ catenam significante.) Est & apud Aristotelem animalculum insectum quod siren masc. genere vocatur. videtur autem illud quoque ædere vocem quandam σημειώδη, (id est futurum aliquid significantem.) Κηληδόνες quædam à Pindaro memorantur, quæ suauitate cantus sui ita demulceant (κηλεῖν Grçcis demulcere est) auditores, vt alendi corporis obliti contabescant: quo ille nomine Sirênásne an alia quædam dæmonia canora significarit, incertum. Meminit Athenæus.

Sirenes astra etiam dicuntur.

Siren insectum.

Sirenũ fabulæ interpretatio allegorica.

¶ Sirenum fabulam variè interpretantur, allegoricè, historicè, physicè. Per allegoriam enim significare videntur illam philosophiæ partem quæ contemplationi rerum incumbit, cùm aliarum, tum naturalium, & historiæ & matheseos cognitioni, quieta & ab actionibus remota. Itaque canunt apud Homerum omnia se nosse, & historiam belli Troiani & quæcunque in terra euenerint, vt quisquis ipsas audierit, illum tum lætiorem ex voluptate percepta, tum cognitione sapientiorem abire. Quanquam autem hæc philosophiæ pars & voluptatis & eruditionis multum habeat, ita vt hominem vix à se dimittat, & ad officia actionesq; humanæ vitæ necessarias, vt circa res in familia aut republ. gerendas, progredi vix patiatur, (vnde etiam ligatus fingitur Vlysses, tanquam ad omnem actionem impeditus,) philosophum tamen qui per Vlyssem indicatur, non nimium his studijs immorari decet, sed contentum hanc voluptatem se degustasse, nec omnino talium rerum cognitionis se expertem esse, ad ea quæ in hominum vtilitatem administranda & prudenter gerenda sunt pergere, vinculis quibus agere prohibebatur solutis, vt non sibi tantùm, sed alijs quoque natus videri possit, & perfectus esse philosophus cum parte illa quæ contemplatur, tum altera quæ agit & mores ac virtutes officiaq; exercet. ¶ Sunt qui Sirênas psaltrias quasdam & meretriculas fuisse conijciant, quæ transeuntes viaticis priuatos, non mori quidem (hæc enim fabulosa hyperbole est) sed miserè in posterum viuere effecerint. ¶ Alij senserunt fuisse loca caua, è quibus continuus quidam spiritus emitteretur, qui per fistulas quasdam ab incolis appositas sonum tam suauem reddiderit, vt prætereuntes ad se alliceret & in admirationem aliquandiu immorantes traheret. Et sanè constat huiusmodi veluti cantum

Historica.

Physica.

sponte

ſponte naturæ multis in locis ędi, non modo cauis ore anguſto (ἐ μόνον ἐπὶ συςόμων τόπων:) ſed in littoribus etiam modicè cauis, ad quæ vndæ per motus diuerſos alliſæ ſonum non ingratum eliciunt. ¶ Athenæus coqui cuiuſdam facetè per Sirenum fabulam iocantis hęc ferè verba recitat: Si ſemel culinam *Iocus coqui cuiuſdam.* meam arte inſtituero, id planè futurum videbis, quod olim circa Sirenes contigit. Præ ſuauitate enim nidoris nullus per proximum vicum tranſire poterit: ſed accedens quiuis hians ad fores tanquam affixus ſtabit, donec alius quiſpiam naribus obturatis adcurrens eum abſtraxerit, Hæc omnia Euſtathius in duodecimum Odyſſeæ, ex tempore à nobis conuerſa.

¶ Sirenes exiſtimare conuenit illecebroſas & fraudulentas eſſe voluptates: quę delicatis, blandis *Moralis interpretatio eiuſdē fabulæ.* mellitisq́; pręſtigijs omnes homines grauiter irretiant, quicunq; pręſentem vitam tãquam mare quoddam nauigant. Has voluptates ille ſuperabit, qui exemplum Vlyſſis imitatus, animæ facultates & ſenſuum inſtrumenta connata, diuinis rationibus actionibusq́; veluti cera referſerit, ita vt inani nullo relicto ſpatio, illæ fruſtra occinentes admitti experiantur: corporeos aũt impetus robuſtiſſimo philoſophię vinculo compeſcuerit, externisq́; machinis inexpugnabiles effecerit. Hoc enim pacto licet ſentiens non ſentire videbitur, & audiens obaudire. Etenim voluptates ſimpliciter expertum eſſe, non ſtatim animam corrumpit, ſed per omnem vitam ipſis adhærere velle temperantię optimarum actionum immemorem, hoc verò eſt quod præſentem animæ internecionem affert, Author incertus qui morales interpretationes errorum Vlyſſis condidit, quas nos aliquando è Græcis Latinas fecimus.

¶ Apollonius Argonautas ſcribit mare nauigantes vidiſſe inſulam Anthemoëſſam (ſic & Heſiodus vocat,) in qua Sirenes fuerint. Ἔνθα λίγειαι Σειρῆνες σίνοντ' Ἀχελωΐδες ἡδείῃσι Θέλγουσαι μολπῇσιν, ὅ,τις παρὰ πεῖσμα βάλοιτο. Addit eas Acheloi & Terpſichores filias eſſe, & comitatas aliquando Proſerpinam adhuc virginem, aliàs auibus, aliàs virginibus ſimiles aſpectu. Nomina earum à Scholiaſte annotantur hæc, Thelxiópe vel Thelxinóe, Molpè, & Aglaóphωnos. *Ex Apollonio.*

¶ Siren vel ſirena, vt recentiores quidam Grammatici ſcribunt, monſtrum maris eſt ſic dictum *Sirenes vnde dictæ ſint.* ἀπὸ τοῦ εἴρειν, quod connectere vel retinere ſignificat. Vel à σειρὰ quod eſt catena, eò quòd libidinis vinculum Sirenes fuerint. vel à σύρω quod eſt traho, vnde quidam per ypſilon ſcribunt, ſed perperam. vel à verbo σείω. Sed friuolæ iſtæ Grammaticorum coniecturæ ſunt, quarum vna ſi mihi recipienda foret, παρὰ τὴν σειρὰν, id eſt à fune vel catena Sirenes fuiſſe dictas præ cæteris probarim: quòd audientes ſcilicet voce illarum capti ab ea tanquam fune penderent, & tanquam alligati traherentur, vt ab Herculis Gallici ore procedente catena vincti quidam illum ſequũtur apud Lucianum, quod ad demonſtrandam eloquentiæ vim confictum eſt. Nec diſplicuerit ſi quis à *ſar* Hebraico verbo deriuet, quod canere & pſallere ſignificat. Eiſdem *zar* ligare eſt, vnde σειρὰ fortè dicitur, quod eſt funis & vinculum. ¶ Σειρῆνες, αἱ τῆς ψυχῆς ἐναρμόνιοι καὶ μουσικαὶ δυνάμεις, Suidas: apud quem etiam Σειρήνιον μέλος legimus. Sirenes fabulantur fuiſſe ſpecie muliebri à thorace & ſuprà, inferiùs verò auitia, Idem. Et rurſus, Σειρῆνας *Ex Suid.* φασὶ θηλυπρόσωπα ὀρνίθια εἶναι, &c. hoc eſt, Sirenes aiunt aues quaſdam facie muliebri fuiſſe, quæ prærternauigantes vocis dulcedine demulſos meretricio cantu deceperint, & tandem mori compulerint. Rei autem veritas eſt, eſſe locos quoſdam marinos (τόπους θαλαττίους, in ipſo ſcilicet mari voragines, non in littore) in anguſtum redactos inter colles quoſdam eminentiores, (ὄρεσί πισιν ἐστενωμένους, quales nimirum circa Syrtes ſunt, vbi colles ſeu tumuli arenarum ſub ipſo mari ſunt. niſi quis malit anguſtias maris inter ſcopulos aliquos montium inſtar vtrinque extra mare eminentes intelligere) in quibus vndæ marinæ compreſſæ & conflictantes argutum quendam ſonum ædunt, quo percepto præternaui- *Interpretatio fabulæ phyſica.* gantes, & fluctibus ſe credentes, vnà cum nauibus intereunt. Cæterum Sirênes & Onocentauri apud Eſaiam dæmones quidam ſunt, certa quadam corporis figura aſſumpta, ad deſolationem ciuitatis alicuius, ira numinis. Syri verò cygnos interpretantur. Hi enim loti ex aqua ſurſum in aerem volant, & ſuauem quendam cantum edunt. Vnde Iob. trigeſimo: Frater factus ſum Sirenum: (לְתַנִּים *letannim* draconum, Hieronymus & Munſterus) & ſocius paſſerum, (στρουθῶν, ſtruthocamelorum, vt hoc in loco Suidas accipit.) Hoc eſt calamitates meas cano, quemadmodum Sirenes, Hucuſque Suidas: qui illud etiam ex Græco quodam epigrammate citat: Καὶ τὸ λάλημα κεῖνο τῶν σειρήνων γλυκύτερον. Habitabuntq́; ibi filiæ ſtruthionis (*iaana*) & piloſi (dæmones, *ſeirim*, ſatyri,) Eſaiæ decimotertio. Vox quidem *ſeirim* accedit ad ſirenes. Sed Septuaginta pro *ieanim* vertunt ſirenes. *vide* in Struthione A. Σειρῆνες, οἱ μὲν ἔξω γυναῖκας φασὶ μελῳδούσας, ὁ δὲ Ἀκύλας στρουθοκάμηλον, Heſych.

¶ *Vobis Acheloides vnde*
Pluma, pedesq́, auium, cum virginis ora geratis?
An quia cum legeret flores Proſerpina vernos,
In comitum numero mixtæ Sirênes eratis? *Ex Ouid.*
Quam poſtquam toto fruſtra quæſiſtis in orbe,
Protinus vt veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis, facilesq́, deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaueſcere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaq́, dos oris linguæ deperderet vſum,
Virginei vultus, & vox humana remanſit,

Ouidius lib. 5. Metam. vnde apparet malè quoſdam ſcripſiſſe poſtremam Sirenum corporis partem in *Error eorũ reprehēditur qui Sirenas piſces inferius faciunt.* piſcem deſinere, authoritate Ouidij: cum hoc neque Ouidius, neq; alius quiſquam veterum ſcripſerit, etiamſi pictores aliqui noſtri temporis Sirênas inferius piſces faciant, decepti nimirum vocabulo vulgi, quod huiuſmodi monſtra marina virgines marinas vocitat. itaque ſuperius virgines pingunt, & in-

ferius pisces, quoniam in ipso mari eas degere putant atq; natare: ad quod piscium non auium forma requiritur. Sed hæc forma Nereidum potius quàm Sirenum fuerit, de quibus inter Aquatilia nobis scribendum est. ¶ Siren, Σειρὴν, dicitur etiam genus tunicæ tenuis & perspicuæ, qualem scilicet sub Sirio (id est in magno æstu) gestari conuenit, Suidas. videri autem potest talis tunica serica esse cùm & res & nomen conueniant. ¶ Nescio quis in Lexicon Græcolatinum retulit, sirenem etiam auiculam quandam esse, quod ego apud nullum hactenus probatum authorem legisse memini. Galli quidem vulgò canoram quandam auiculam & suauissimè argutam sua lingua *serin* appellant, fortè quasi sirenem. est autem ea veterum acanthis.

Siren genus tunicæ.

Serin Gallicè auis forte à sirene.

¶ Βίᾳ οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων, Plato in Symposio. Οἱ τέττιγες ἐὰν ἴδωσιν ἡμᾶς διαλεγομένους, καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ Σειρῆνας ἀκηλήτους, ὃ γέρας ἔχουσι παρὰ θεῶν ἀνθρώποις διδόναι, τάχ᾽ ἂν δοῖεν ἀγασθέντες, Idem in Phædro.

Sitaris. SITARIS, Σιταρὶς, auis, Varinus. De sitta aue inter picos diximus.

Smerinthus. SMERINTHVS, Σμήρινθος, auis quædam, & funiculus, Hesychius & Varinus.

Sodes. SODES, (Σῶδες, αἱ,) visco decipiuntur, Oppianus Ixeut. 3. 3.

Sparasiō. SPARASION, Σπαράσιον, auis passeri similis, secundum aliquos scips, Varinus.

Spergulus. SPERGVLVS, Σπέργουλος, auicula agrestis, Hesychius & Varinus.

Sphicas. SPHICAS, Σφίκας, genus auis, vt quidam in Lexicon Græcolat. retulit, sine authore.

Spyngas. SPYNGAS, Σπύγγας, auis, Hesychius. dicta nimirum à vocis sono.

Spinturnix. SPINTVRNIX est auis genus turpis figuræ, occursatrix, vnde artificum perditas. Spinturnix ea Græcè dicitur, vt ait Santra, σπίνθαρις, Festus. est autem locus obscurus & mutilus. Eandem incendiariam vocant. *Vide* suprà in Elemento *I.* Græci σπινθῆρα & σπινθάρυγα scintillam vocant. Incendiaria autem auis dicenda putatur quæcunque ex aris vel altaribus carbonem (ardentem nimirum & scintillantem) rapuerit.

Stethias. STETHIAS, Στηθίας, auis quædam, Hesychius & Varinus. nomen ei à pectore factum apparet, quod fortè insigni aliquo colore in ea conspicuum est: vt à ruffo pectoris colore rubeculam Itali *pechietto* quasi pectorinum vocitant.

DE STRIGE.

An sint striges.

VOLVCRVM vespertilio tantum mammas habet. fabulosum enim arbitror de strigibus, vbera eas infantium labris immulgere. Esse in maledictis iam antiquis strigem conuenit: sed quæ sit auium, constare non arbitror, Plin. Ouidius libro sexto Fastorum tradit Ianum cum Crane nympha concubuisse, & pro concubitu ius cardinis ei donauisse, vt à cardinibus scilicet & foribus noxia & infausta omnia depellere posset: & eo munere illam striges nocturnas aues, quę Procam infantem infestabant, & corpore vnguibus laniato sanguinem eius exorbebant, adhibitis precibus, ceremonijs, sacrificijs & virga de spina alba, abegisse. Ipsas autem striges his versibus describit:

Descriptio earū ex Ouid.

Sunt auidæ volucres, non quæ Phineia mensis
Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt.
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ,
Canicies pennis, vnguibus hamus inest.
Nocte volant: puerosq́; petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis strigibus nomen, sed nominis huius
Causa; quòd horrenda stridere nocte solent.
Siue igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt,
Næniaq́; (sic habet codex noster. nænia quidē gen. fœm. carmen est lugubre.) *in volucres falsa figurat anus: In thalamos venêre Procæ*, &c. Est igitur, aut fingitur, strix auis nocturna, inauspicata, à stridore dicta, vel, vt Festus ait, à stringendo: fortassis quòd noctu pueros constringere existimentur. *Quod trepidus bubo, quod strix nocturna queruntur*, Lucanus lib. 6. *Plumamq́; nocturnæ strigis*, Horatius. *Infaustæ strigis omen triste*, Seneca Herc. fur. *Semper & è tectis strix violenta canat*, Tibul. lib. 1. Eleg. *Strix nocturna sonans, & vespertilio strident*, Author Philomelæ. Lamias puerorum esse terriculamenta vel ex Apuleio satis constat. sunt qui striges putant, quæ infantium in cunis sanguinem sugunt, Gyraldus. Sed de lamijs abundè scriptum nobis est in Quadrupedum viuip. historia.

Strix auis nocturna & inauspicata, infantib. præcipuè noxia.

De ratione striges abigendi, ac infantes ab ijs fascinatos sanandi.

¶ C. Titinius poeta fabulas togatas scripsit. ex huius sententia Q. Serenus puero qui sit à strige fascinatus, allium præcepit annecti, quòd eo præsidio & amuleto seruetur, his carminibus: *Præterea si fortè premit strix atra puellos, Virosa immulgens exertis vbera labris, Allia præcepit Titini sententia necti*, (nostri codices non rectè habent, *Vecti*, tanquam nomen proprium, vt Gyraldus monet:) *Qui veteri claras expressit more togatas.* ¶ Si vtrunque oculum viuentis hyænæ extraxeris, & alligaueris vtrique brachio in purpureo panno, abiges omnem timorem nocturnum, & strix quæ nécat infantes & partubus insidiatur, & omnis dæmon fugiet, Kiranides.

¶ Striges dicuntur inauspicatæ aues quæ syrnia Græcè nuncupantur, à quibus nomen inditum maleficis mulieribus, quas (vt ait Festus) volaticas etiā dicebant. Itaq; solent (inquit) eas auertere ijs verbis: Σύρνια πομπεύειν νυκτίκομα, στρίγγα δ᾽ τ᾽ ὀλοὸν ὄρνιν ἀνώνυμον, ὠκυπόρον τε πνίγα, (codex noster impressus,

πνύχα

πνύγα per υ habet, non probo.) Hæc ideo appoſui, quòd erant in Feſto deprauatiſſima: nec ante diem hunc quiſquam ea verba legit, nedum vt intelligere potuerit, literis mutilatis & malè conſequentibus. Eſt autem ſenſus, Vti ſyrnia noctiuaga, ſtrigesq; deteſtabiles inauſpicati nominis, & velocis offocationis alites abigantur, Hermolaus. Ego tres aues diuerſas, omnes inauſpicatas, in verbis iſtis Græcis nominari dixerim, cum ſuis ſingulas epithetis: nempe ſyrnia νυκτίνομα, (ſic enim potius legerim quàm νυκτίκομα,) & ſtrigem pernicioſam abominabilem auem, & pnica (vel pniga) ὠκυπόρον, id eſt velocem vel celerem. Et fortè pnix auis quædam credita fuerit, quæ noctu πνίγειν, id eſt ſuffocare dormientes conaretur: quemadmodum & incubus, pnigalion Græcis vel ephialtes dictus, (item ἠπίαλος vel ἠπιόλης,) eiuſdem maleficij monſtrum ſiue ſpectrum nocturnum vulgò creditur, noſtri vocãt das Schrätt- tele: alij Schreßlin/ Jochimcken/ Nachtmännle. Angli *mare*, id eſt equam. Niſi quis ſyrnium tantum & ſtrigem pro auibus accipiat, πνίγα verò pro incubo ſpectro. Medicis pnix hyſterica, ſuffocationem ex vtero ſignificat.

Strinx p ſtrige.

¶ Στρίγξ, pro ſtrige apud Wottonum reperio, ex Feſto nimirum, qui στρίγγα nominat in accuſatiuo. Στρίγλος, τὸ ἐντὸς τοῦ κέρατος, νυκτοίφυτον, (legendum videtur ὄρνεον νυκτίφοιτον:) καλεῖται δὲ καὶ νυκτιβόα, οἱ δὲ νυκτικόρακα, Heſychius & Varinus. De nycticorace plura diximus ſuo loco. Noctua etiam à nonnullis νυκτόβας dicitur, quaſi νυκτοβόα nimirum. Strix auis Græcè σίαργος dicitur, ſi rectè neſcio quis hoc vocabulum Ambr. Calepini dictionario adiecit: quod ego apud authorem nullum reperio, vt neq; ſimile aliud præter σύρνιον apud Feſtum. A ſtrige aue nocturna ſtriges appellamus mulieres puellos faſcinantes ſuo contactu, & lactis munerumq; oblatione, Calepinus. Striges non à ſtringendis infantium corporibus, vt quidam falsò exiſtimant, (atqui Feſtus eas à ſtringendo dictas ait,) ſed à ſtridore nomen habent, Perottus.

Striges p mulierib. veneficis vnde dictæ ſint.

¶ Striges aues ſunt nocturnæ, ſic etiam vulgò appellatæ, Volaterranus. Italicum vulgus *ſtrigas* vel *magas* vocat vetulas, quæ transformentur in feles & alias formas animalium diuerſas, & ſanguinem infantium ſugant, Fr. Alunnus. Scoppa Italus Grammaticus ſtrigem interpretatur *la iannara, fattureia, la ſtrea, ſtria.* Et alibi lamiam quoq; *la ianara, ſtrea, la magara.* Nomen quidem ſtrea videtur accedere ad Germanicum Schrettele/ quo incubum ſignificamus. ¶ Gryphes & ſtriges an extent Angel. Decembrius quærit parte 68. ſed certi nihil adfert. ¶ Strix à vulgo ama (amma, Albertus per *m* duplex. ſic autem Germanicè vocatur nutrix quæ lactat infantem,) vocatur eò quòd pullos amat. & (vel) ſic dicitur, quòd ſola inter aues pullis humorem lacteum inſtillat, Author de natura rerum & Albertus. atqui veteres ſtrigem non ſuis pullis, ſed pueris & infantibus noctu lac inſtillare ex vulgi opinione tradunt.

Strygis frumenti genus.

¶ Strygis, Στρύγις, ἡ, frumenti genus apud Hippocratem, quod tritico leuius eſt, & ventrem magis ſoluit: ſunt qui dubitent an pro trago accipiant. Grammatici quidam recentiores, ſtriges interpretantur olera vilia apud Plautum, cuius hæc in Pſeudolo verba ſunt: Et homines cœnas ſibi coquunt: quum condiunt, Non condimentis condiunt, ſed ſtrigibus. Sed quærendum an hîc etiam ſtriges genus illud frumenti indicetur, quod ſtrygis Hippocrati dicitur, vilius nimirum cæteris.

Stryx in columna quid ſit.

¶ In columna ſtriata pars eminula dicitur ſtria, pars caua ſtrix, Vitruuius lib. 10. Striæ in columnis partes, & (vt ita dicam) femora ſunt quæ prominent, exochas Græci vocant: ſicut ipſa caua, hoc eſt canaliculi ſtrigles (ſtriges fortè) ab eodem Vitruuio dicuntur lib. 4. Circa ſtriglium (ſtrigum) inquit caua & angulos ſtriatum. item lib. 7. canaliculus earum qui ſtriglix (fortè ſtrix) appellatur: Hæc ita citat Hermolaus in gloſſematis ſuis in Plinium. Hinc nimirum ſtrigiles dicuntur canaliculi è ligno aut ferro dentati, quibus pellis animaliũ perſtringitur & abſtergitur. *Strigiles,*

Striga.

¶ Striga eſt ordo rerum inter ſe continuatè collocatarum, vt ait Feſtus, quòd vnà ſint conſtrictæ. Similia & Germanis vocabula ſunt, ein Strich/ ein Strym: hoc eſt ductus rectus, oblongus, latitudinis nullius vel modicæ plerunq;. Strigoſa animalium corpora dicimus (præſertim in pecore & equo) malè habita & gracilia. hæc enim ſtrijs & rugis deformantur. Sunt qui ſtrigoſum dictum putent, quaſi à ſtrige exhauſtum, Perottus.

DE STRVTHOCAMELO.

A.

Nomina Græca & Latina.

STRVTHOCAMELVS nomen Græcum eſt, quod etiam Latini receperunt, Plinius & alij: etſi quidam ſtruthiocamelum ſex ſyllabis ſcribant, quod non probo. Recentiores Latini ſtruthionem dicũt, vt Hieronymus & eo poſteriores: (apud Iul. Capitolinum ſtruthiones Mauros legimus: ſexcentorum ſtruthionum apud Lampridium) quos etiam docti quidam imitantur, Gaza & alij. Et quoniam Gręci στρουθὸν μεγάλην vel Λιβυκήν, hanc auem vocant, plerunq; fœminino genere. (Ariſtoteles tamen στρουθὸς ὁ ἐν Λιβύῃ, maſc. gene. Gaza ſtruthionem Africam dixit, & alibi ſtruthionem Libycum.) recentiorum quoq; nonnulli fœm. gen. ſtruthionem magnam vel Libycam dicunt. Non deſunt etiam ex recentioribus qui ſtruthium efferant, vt Valla in tranſlatione Herodoti lib. 4. vt & apud Philoſtratum in vita Apollonij στρουθοὶ πολλαί. Gaza ex Theophraſto de hiſt. plant. 4. 4. ſtruthum inquit generari in parte Africæ qua nõ pluit, vbi etiam Græcè στρουθὸν ſimpliciter legimus κατ' ἐξοχήν. Struthionem magnam Sextus

Pompeius & Ausonius passerem marinum appellant, Gillius. Passer marinus quem vocat vulgus struthiocamelum, Festus. Sipontinus *stritomellum* legit, & auis genus esse dicit, quod non probo. Est & passer marinus inter pisces Plinio. Persa apud Plautum curriculo volare iussus, respondet: Istuc marinus passer per circum(facere) solet. quo ego de struthocamelo acceperim, non de pisce. ¶ Στρουθὸς μεγάλη Aristophani in Auibus nominatur. Struthocameli nomen veteribus inusitatum est, qui has aues στρουθοὺς μεγάλας appellant, Galenus lib. 3. de alimentis, cap. 19. Ælianus quoq; passim στρουθὸν μεγάλην vocare solet. Λίβυσσα ὄρνις, id est Libyca auis, eadem struthocamelo, vt in hoc carmine: ἀλλὰ Λίβυσσα Στρουθὸς ἁλισκομένη πλάζει καὶ ἀμφοτέρους, Varinus. Afra auis, struthio, Acron in Horatium. Græcè hodie vulgò στριφοκάμιλος dicitur.

¶ *Azida*

¶ *Azida* iuxta phyſiologum, auis eadem eſt quæ ſtruthio, Obſcurus. Aſida à quibuſdam Grecè vocatur, ab alijs cameleon, Albertus. ſed pro cameleon, ſcribendum ſtruthocamelus. *Aſida* verò Hebraicum nomen (non Græcum) eſſe videtur, non tamen *aſida* ſed *chaſida* ab Hebræis profertur, (*vide* in Ciconia *A.*) & nominatur Iob 39. vnà cum *neelaſa* aue, quam Kimhi pauonem, Chaldæus gallum ſylueſtrem interpretatur. R. Abraham putat eſſe סטרוצא, *ſtruza*, id eſt ſtruthionem. בת יענה, *bath iaana*, Dauid Kimhi ponit in themate *ain*, עין, & exponit aues degentes in ſolitudine, quæ vocem lugubrem emittant. Item ait *bath*, בת, minorem eſſe: *ieanim*, יענים, maiores. Eſaiæ 13. Septuaginta Sirênes tranſferunt. Hieronymus ſtruthiones. Animal eſſe aiunt ſemper ſolitudinis appetens: quod cum pennas habere videatur, tamen de terra altius non eleuetur, & hoc ſtruthioni conuenit, vt & Scripturæ loci omnes, in quibus huius animantis fit mentio. Deuteron. 14. (& Leuitici 11.) Chaldæus interpres habet בת נעמיתא, *bath naamitha*. Arabs נעאמה, *neamah*. Perſa prætermiſit, nimirum eandem vocem poſiturus, vt per verſum totum fecit. Septuaginta interpretes στρουθὸς, Hieronymus ſtruthio. Struthio auis eſt deſerti, Hebraicè *iaenah*, ab vlulatu ſic dicta. *ianah* enim vlulare eſt aliquando Hebræis: vnde eſt quòd quidam vlulam interpretantur. Dicitur *bath iaenah*, id eſt filia ſtruthionis, eò quòd homines fœmella ferè veſci ſolent, & cum adhuc parua eſt, teſte R. Dauid Kimhi in libro Michol, P. Fagius. *Iaanah* Iob 39. ſecundum Abraham eſt ſtruthio. *vide* in Noctua *A.* Iob inquit ſe factum eſſe fratrem ſirenum, & ſocium στρουθῶν. στρουθοὺς autem dicit quos nos ſtruthocamelos vocamus, Suidas in Sirenibus. Sirenes ethnici (οἱ ἔξω) interpretantur mulieres quaſdam muſicas, (μελῳδούσας,) Aquila verò ſtruthocamelum, Heſych. Habitabuntq; ibi filiæ ſtruthionis, (*iaanah*,) Eſaiæ 13. interprete Munſtero. Eſaiæ etiam cap. 34. *iaanah*. Sunt qui *ranan* quoque Hebraicam vocem, ſtruthionem transferãt. *vide* in Gallo ſylueſtri. *Thalim*, id eſt ſtruthio mas, Syluaticus. Vetus gloſſographus Auicennæ legit *Thaliz.* codices noſtri Auicennæ 2. 719. *Thalium* habent. *Thalium*, inquit, explicauimus in capite de ſtruthione. Vox fortè Perſica fuerit. *Naam*, id eſt ſtruthio auis, Syluaticus. Codex noſter Auicennæ 2. 523. habet *naham*: Bellunenſis legit *Nham*: & eſt, inquit, auis ſtruthius. alia lectio, *nacham*, quæ eſt auis magna paluſtris. ¶ Græcum nomen vt Latina, ſic linguæ aliæ pleræque ſeruant, vtpote auis peregrinæ. ¶ Italicè nominatur *ſtruzzo*, vel *ſturzo* apud Scoppam. ¶ Hiſpanicè *aueſtrúz.* Luſitanicè *ema di gei. ema* enim ſimpliciter gruem eis deſignat. ¶ Gallicè *autruche* vel *auſtruche.* ¶ Germanicè Strauß / Struuß. ¶ Anglicè *an oiſtris* vel *oſtrige.* ¶ Illyricè *pſtros.* Polonicè *ſtrus.*

Nomina hebraica & variarũ gentiũ.

Apud Afros paſtorales ad orientem reperiuntur ſtruthij ſubterranei, (στρουθοὶ κατάγαιοι, nimirum quòd non volent vt cæteræ aues, nec à terra tollantur non quòd ſub terra degant,) Herodotus lib. 4. interprete Valla. Parte Africæ qua nunquam pluit ſtruthum gigni aiunt, Theophraſtus de hiſt. plant. 4. 4. Struthiocamelos Africos & Æthiopicos Plinius nominat. Struthi magni in Arabia non pauci ſunt, Xenophon lib. 1. Anabaſ. Diodorus Siculus etiam in Arabia has alites gigni ſcribit. Apollonius dextra Gangen, ſiniſtra verò Hyphaſin fluuios habens ad mare deſcendit: in quo itinere ſtruthiones multi ei occurrerunt, Philoſtratus libro tertio de vita Apoll. Prouincia Abaſiæ ſtruthiones grandes habet, aſinis haud minores, Paulus Venetus 3. 45. In noſtras terras raro aduehuntur, Venetias aliquando & Antuerpiam.

Vbi reperiantur.

¶ Struthio Africus eodem modo (vt veſpertilio) partim auem, partim quadrupedem refert: quippe qui vt non quadrupes pennas habeat: vt non auis, ſublimis nõ volet, nec pennas ad volandum commodas gerit, ſed pilis ſimiles, (πτερὰ τριχώδη.) item quaſi quadrupes ſit, pilos habet palpebræ ſuperioris: & glaber capite & parte colli ſuperiore eſt, itaque cilia habet piloſiora. ſed quaſi auis ſit, infrà pennis integitur. Bipes etiam tanquam auis, biſulcus tanquam quadrupes eſt. non enim digitos habet, ſed vngulam bipartitam: quarum rerum cauſa, quòd magnitudine non auis, ſed quadrupedis eſt. Magnitudinem enim auium minimam eſſe, propè dixerim, neceſſe eſt. corporis enim molem ſublimem moueri nequaquam facile eſt, Ariſtot. in fine lib. 4. de partib. anim. Auium grandiſſimi ſunt & penè beſtiarum generis ſtruthiocameli Africi vel Æthiopici. altitudinem equitis inſidentis equo excedunt, celeritate vincunt: adhoc demum datis pennis vt currentem adiuuent. Vngulæ ijs ceruinis ſimiles, (inſtar vngularum arietis, Obſcurus,) comprehendendis lapidibus vtiles, quos in fuga contra ſequentes ingerunt pedibus, Plinius. Struthiocamelus alitum ſola, vt homo, vtrinque palpebras habet, Idem. Tetraonum genus alterum, vulturum magnitudinem excedit: nec vlla auis, excepto ſtruthiocamelo, maius corpore implet pondus, Idem.

Deſcript. Struthocameli.

¶ Hæc tria ex minimis euadunt maxima animalia: ex aquatilibus, crocodilus: ex volucribus magna ſtruthio: ex quadrupedibus, elephantus. Τῆς ἤτοι μέγεθος μὲν ὑπέρβιον, ὅσσον ὕπερθε Νώτοις εὐρυτάτοισι φέρειν νεοθηλέα κοῦρον, &c. Oppianus. hoc eſt, Magnitudo ei eximia. dorſum tam latum, vt puerum lactentem ſuſtinere poſſit, (vel, vt quidam Italicè ſcripſit etiam hominem adultum inſidentem,) Crura alta, ſimilia cruribus camelorum, crebris corticibus ceu ſquammis intecta, vſq; ad geminos duros poplites. In altũ porrigit, caput quidem exiguum, ceruicem verò magnam & proceram. Collum (inquit Gillius) longum & cyanei coloris eſt, oculi magni, roſtrum breue acutumq;: molles plumę, vngula fiſſa. ¶ Arabia fert animalia quædam naturæ duplicis, vt ſtruthiocamelos, qui è ſtruthione camelisq; conſtant, magnitudine ad cameli naſcentis modum. capite ſunt pilis minutis, oculis craſſioribus nigriſque.

non dissimili forma & colore camelis. collo oblongo. rostro breui atq; acuto, elati, mollibus pennis, duobus cruribus, vngulis bifidis, vt terrestre simul volatileq; animal videatur, Diodor. Siculus lib. 3. de fabulosis antiquorum gestis. Struthocamelus auis quidem est, sed pedes & collum asini habet, Suid. in Sirenes, nescio quàm rectè. quod ad pedes quidem asinus solipes, struthocamelus bisulcus est. Struthiocamelus præ cæteris auibus pennas alarum vndiquaq; æquales habet, Orus in Hierog.

Struthio per ironiã dicitur.

¶ Struthiocamelus à terra non discedit vnquam, vt auem dicere non possis, nisi ad formam respicias. Nomen, vt reor, sumpsit, quòd colli & crurium longitudine camelum imitetur. est enim homine ipso paulò procerioris staturæ. Struthio autem passerculus dicitur Græcè, (στρούθιον,) quasi per ironiam nomine composito, velut si quis pygmæum gigantem diceret simul, vel homunculũ gigantæum. E passeris genere est struthiocamelus, sed cameli magnitudine: collum, rostrum, oculi, caput, anseri, sed pro magnitudine propria respondent. alæ & cauda pennis versicoloribus, cœruleis, candidis, rubris, nigris, viridibus: nec vlli auium in pennis tanta iucunditas aut pulchritudo, ob id galeas milites non aliis ornant. Corpus igitur raris plumis, rarioribus crura teguntur, adeò vt humana crura non auis videantur. nam magnitudine rotunditateq;, ac quod in angustum, nec admodum, sed sensim iuxta genu finiantur, humanum femur, quodq; plumis careant, candida carne, imitantur. Pedes bifidi vt bobus, cum vngulis, crus vt anseri, sed pro magnitudine, Cardanus lib. 10. operis de Subtilitate. At Scaliger reprehendens hunc locum Cardani ait, Primum perridiculè eum agnosci in censu passerum: deinde etiam ridiculè asseri hosce colores quos in galeis infigũt, natiuos esse struthiocamelis. Omnes enim, inquit, è fusco & albo picti sunt: vt mihi dixerunt multi mercatores Africani. Quod vt melius intelligerem Ciconici colori comparabant. Nominis autem rationem subtilius eruere licet è veterum monumentis. στρουθὸν prisci non Passerem vocabant, sed Gallinam. Id quod etiam ex Nicandro qui desitarum affectauit vsum vocum, deprehendes. Et fortasse aues omnes, quas βαρέας dicit Aristoteles. Sanè commodius στρουθὸς, speciei priuata appellatione, quàm ὄρνις vocabulò totius generis debuit Gallina designari, Hæc Scaliger. Alibi etiam pilos hanc auem habere scribit Cardanus in superiore palpebra. Alitum sola vtrinq; genas habet & palpebras, Perottus. Et rursus, Præter hominem & struthiocamelum nulli animali sunt palpebræ, nisi quibus & in reliquo corpore pili.

¶ Struthio ingens est corpore, rara in plumis, Author de natura rerum. ¶ Struthio alta est à pedibus ad dorsum circiter quinque vel sex pedes. collum habet longissimum, caput anserinum, & rostrum respectu sui corporis valde paruum, iuuenis (primo anno) cinerea est, & tota bene pennata, sed pennis mollibus inualidis. secundo anno & deinceps paulatim in coxis, collo & capite pennas prorsus amittit (naturaliter caluet, Plinius) denudato corpore, sed duritie pellis contra frigus munitur. Pennæ dorsi nigerrimæ & instar lanæ redduntur. coxas habet prægrandes, crura carnosa pelle alba, & digitos in pede sicut camelus. item spicula quædam in cubitis interioribus alarum, quibus ferit eos quibus insilit, Albertus. Ossiculum paruum sub alis habet, quo se in latere purgat (pungit) & agitat, quum prouocatur ad iram, Author de natura rerum. In extremis alis, vt audio, ossei quidam mucrones extant, quibus ceu calcaribus inter currendum se incitat, infligendo eos coxis vbi deplumis est, vt in plerisque alijs partibus corporis. Caput ei exiguum, cerebrum ferè nullum. ¶ Corpus habet ferè ad magnitudinem asini staturæ mediocris. in pectore magnum os & latum, ad protectionem tanti corporis, Author de natura rerum. Scriptor quidam Italicus hanc alitem equi grandis altitudinem æquare tradit. ¶ Bestia quædam magis quam auis, licet pennata, breui capite, protracta ceruice, cætera altegradia, Tertullianus. ¶ Multæ huius auis partes anserinis conferuntur, nisi quòd magnitudine excedunt: vt collum, rostrum, oculi, caput, crus: nulla alteri alicui auium, sed quędam quadrupedum partibus, pręcipuè cameli. quare chenocamelum (vt chenalopeca) potius quàm struthocamelum curiosus aliquis dixerit. ¶ Quidam pictura nostra inspecta, rostrũ aiebat latius debuisse exprimi, anserinum ferè: & pedes magis bisulcos, vt vituli, eosdemq; breuiores, & latiores. Iudicent testes oculati. mihi enim hanc auem nondum videre contigit. ¶ Struthiocamelus anserem forma refert, verum collo & cruribus adeò longis vt nonnulli bicubitalem altitudinem excedant. Corpus habet densum, & in alis pennas grandes albi & nigri coloris, quibus volatu inutilis ad cursum crebra alarũ & caudæ agitatione iuuatur, Descript. Africæ libro nono.

C.

De huius auis cibo, ventriculiq; caliditate tanta vt ferrũ cocoquat.

Vocem eius nunquam audiui, Cardanus. ¶ In struthionis ventre inciso, expurgatis sordibus, lapides inueniuntur, quos hæc posteaquàm deuorauit, in omaso prope reticulum diu asseruatos concoquit, Ælianus. Ferrum deuoratum concoquit. quia calidissimæ naturæ est, Author de natura rer. Ferrum concoquere aiunt: quod ob caliditatem vehementem, & ventriculi contingit crassitudinem, Cardanus. Struthiocamelis mira natura coquendi quæ sine delectu deuorârint, Plinius: vt ferrum & ossa veruecum integra, Sylnius. Struthiocamelum volunt aliqui (non proprietate vlla, sed) vi sui caloris ferrum concoquere, quod absurdum penitus. Leo enim qui longè quàm struthiocamelus calidior est, ferrum concoquere non potest: Aphrodiseus in præfatione sua in primum librum problematum, ex quo etiam Cælius Rhodiginus reperijt. Struthocamelum ferunt ferrum edere & concoquere, quod ego non sum expertus. nam ferrum à me pluribus huius generis auibus obiectum est, quod illæ deuorare noluerunt: ossa tamen magna in breues partes truncata, & lapides, auidè comederunt, Albert.

Struthio-

Struthiocamelus animal est simplex & surdum, & quicquid inuenit absq; vllo delectu ad ferrum vsq; deuorat, Descrip. Afr. lib. 9. Caput huic aliti exiguum, cerebrum ferè nullum. hinc absq; delectu quicquid tetigerit vorat, lintea, ferrum, lapides. Verum hæc inconcocta & integra in eius ventriculo manent: & si nimia fuerint, tandem animal ad mortem vel ad tabem deducunt, vt in dissectis apparuit. ¶ Non bene volat propter corporis molem, Obscurus quidam Aristot. citans. Struthiocameli Africi vel Æthiopici altitudinem equitis insidentis equo excedunt, celeritate vincunt: ad hoc demum datis pennis, vt currentem adiuuent: cætero non sunt volucres, nec à terra tolluntur, Plin. Propter grauitatem neq; altius extolli, neq; volare potest, sed velociter terra graditur, Diodor. Sic. Non volat, sed alis erectis currit vt equus, adeò celeriter, Cardan. Lentè incedit, Idem: nimirum cum non libet festinare, nec est quod vrgeat. Auis est densa pennis, (multis pennis, Oppian.) sed in altum volare non potest: currit tamen celerrimè, & vtrinq; in alas ingruens ventus, tanquam vela eas extendit & sinuat, Ælian. Adeò velox est, vt vel cum alite volante contendere possit, Oppian. ¶ Pedibus pugnat quibus hominem quoq; prosternit, Grapald. *vide* in *E.* ¶ Ferunt eam oculo altero cęlum intueri, altero terrã, Obscur.

Hæc auis non volat sed celerrimè currit.

¶ Non coeunt struthiocameli vt aues, sed auersi vt cameli Bactrianæ, Oppianus. Multum coeunt & multum excrementi habent, sicut Gallina & perdix, Obscurus quidam tanquam ex Aristotele citans. Pedibus nidum ex sabulo architectans, in solo humilem nidum fingit, & construit, cuius medium concauum efficit: labra ambientia alte exaggerat, ac tanquam muro circummunit, vt munitio eminens pluuiam in nidum influere, & pullos etiamnum teneros alluere prohibeat. Amplius octoginta oua ex sese parit: non tamen vno eodemq; tempore ex ouis pullos excludit, sed ex his partim iam in lucem proferuntur, partim intra oua informantur & conglutinantur, partim etiam fouentur, Ælian. Et rursus, Etsi permulta oua parit, non tamen omnia ad frugem perducit. sed fœcunda ab infœcundis secernit, tantumq; frugiferis incubat, simul & ex ijs pullos excludit, & sterilitate affecta, eis ipsis ęditis pullis alimenta præbet. Plurima ædit oua struthio Africa, post ipsam atricapilla, Aristoteles. Et alibi, Multiparæ sunt quædam quæ sępe pariunt, sed non multa, vt gallinæ, perdices, struthio Lybicus. Plurima pariunt struthiocameli, gallinæ, Plin. Ouum parit maximum, durissima & quasi lapidea crusta munitum, Oppian. Oua eius tanta sunt, vt ex transuerso secta, vasa potoria fiant. *vide* in *E.* Propter duritiem & spissitudinem testę non facile franguntur, Albert. Caput infantis magnitudine referunt, rotunda, cum senescunt ebur effingunt, Cardan. ¶ Struthio solo visu ita fouet oua sua in arena recondita, vt ex eis pulli egrediantur in lucem, Obscur. & Cæl. Rhod. Variorum 20. 5. Oua mense Iulio parit, & in sabulo abscondit, quæ calore Solis excuduntur, vt alia multa oua animalium: & ideo ad ea nõ reuertitur, quòd nudo corpore ea fouere non possit: & (subinde) respicit ad locum in quo condita sunt, vnde falsò aliqui crediderunt quòd visu ea foueat, Albert. de anim. lib. 23. Et rursus lib. 6. Struthionis (inquit) oua sub arena calore Solis viuificantur & exeunt. & ideo prouerbium est (vulgò fertur) quod ducatur (afficiatur) ad oua tanquam non sua. Exeuntes enim pullos non pascit, qui nati per se statim comedunt. Inutiliter quidem incubaret mater, neq; calore profutura ferè deplumis, & pondere suo grauatura. Iam quòd ea visu fouere perhibetur, falsum est. nullum enim animal hoc facit. & fortè rarò ea intuetur propter custodiam: vnde vulgus imperitum videndo eam sua oua fouere putat. Non oculis fouet oua, verum obseruat. calore enim Solis pulli educũtur, Cardan. Habitat in desertis inaquosis, atq; oua numero decem aut duodecim in arena emittit, quorum singula tormentarij globi magnitudine plus minus quindecim libras pendent, ac breuissimæ cum sit memoriæ, loci confestim obliuiscitur. Quare fœmina in hæc oua incidens, siue propria, siue aliena, excubat & calefacit. pulli verò quãprimum nati sunt, per campum escam quæsituri vagantur, & priusquam illis nascantur pennæ, cursu adeò valent vt consequi vix possint, Author descript. Afr. lib. 9. ¶ Struthiocameli naturaliter caluent, Plinius.

De huius auis coitu. Nidificatione. Partu. Ouis. Incubitu & exclusione ouorum.

D.

Struthio fœtus suos tanto amore prosequitur, vt peracutas etiam ferreas cuspides circa nidum suum à venatoribus defixas, negligat, atq; ita transfixa morte afficiatur, vt referetur in *E.* Fertur de natura huius auis quòd matres semper volent, ac pullos suos relinquant, qui ob inopiam cibi flent atq; vlulant. ad quod sæpe alludit scriptura, vt Micheæ 1. Faciam planctum sicut dracones, & luctum sicut filię *iaenah*, id est vlulæ siue struthionis. item Threnorum 4. Filia populi mei crudelis *caieenim*, id est sicut vlulæ & struthiones, P. Fag. Struthio relinquit oua sua, Iob 39. ¶ Illa quam vidi mitis erat, reliquarum mores ignoro, Cardan. ¶ Mira huius auis stoliditas in tanta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerit, latère sese existimantis, Plin. Idem aliqui de perdice ferunt, & inter quadrupedes de bubalo veterum seu bubalide, inter pisces de sciæna. Quum effugere venatores non potest, inter arbusta sæpius aut vmbrosa loca caput abscondit, non naturę desidia, ne videatur aut conspiciatur ab alijs vt quidam putant, sed quia corporis pars cęteris debilior vmbram sibi pro tutela parat, Diodor. Siculus. ¶ Struthio equum naturaliter odit, & miro modo persequitur. equus etiam illam in tantum odit ac retinet (timet,) vt eam intueri non sustineat, Author de nat. rerum.

De huius auis ergà fœtũ amore. Stoliditate. Odio in equum.

E.

De eius capiendi ratione.

Struthum Arabicum nemo capere potuit: & equites qui persequebantur mox desistebant. aufugiens enim procul abducebat, pedibus scilicet ad cursum, & alis simul erectis instar veli vtens, Xeno-

phon Anabaſ.1. Capitur non vt cæteræ aues viſco aut calamis: ſed equis, canibus & retibus, Oppian. In curſu deficiens laſſitudine comprehenditur ab equitibus. etenim in orbem currit. verùm equites ei orbem præcidentes, currendo defeſſam aſſequuntur, Ælian. interprete Gil. Græcè ſic legitur. Θεῖ μὲν γὰρ εἰς κύκλον, ἀλλ' ἐξωτέρω περιθέουσα. οἱ δὲ ἱππεῖς τῷ ἐνδοτέρῳ ὑποτεμνόμενοι κύκλῳ, καὶ ἔλαττον περιιόντες ἀπειποῦσαν τῷ δρόμῳ ἀγρεύουσιν αὐτὴν χρόνῳ. Quæ verba hoc ſonare vidētur: currit enim in orbem, ſed patentiorem & extrinſecum: equites verò perſequentes interius & breuiore via (ὑποτεμνόμενοι pro ἐπιτεμνόμενοι fortè) circumeunt, donec defeſſam demum comprehēdant. Hanc aiunt cum deliteſcendum habet, caput ſolum planè totum incondenſum abſcondere, reliquam ſe in aperto relinquere: ita dum in capite ſecura eſt, nuda qua maior eſt capitur tota cum capite, Tertul. *vide* ſupra in *D*.

Qua ratione ſeſe aduerſus inſequentes tueatur.

Quòd ſi quis eam inſectetur, propter corporis grauitatem volando effugere nequit, ſed duntaxat explicatis alis, greſſu ipſo effugere aggreditur: ſin proprior facta eſt, vt capiatur, obuios lapides ſic pedibus retrò ad hoſtes verſus tanquam funda iaculatur, Ælian. & Diodor. Sic. Vngulæ ijs ceruinis ſimiles, quibus dimicant, biſulcæ, comprehendendis lapidibus vtiles, quos in fuga contra ſequentes ingerunt pedibus, Plin. Pedibus pugnat, quibus hominem quoq; proſternit, Grapal. Elephanti cum venatores inuadunt, aures patulas intendunt & pandunt, more magnarum ſtruthionum, quæ vel dum fugiunt, vel dum inuadunt, explicatis alis feruntur, Ælian. Capitur ſtruthio (inquit idem) ad hunc quoq; modum: Cum ipſam ſic incubantem (vt in *C*. relatū eſt) vir eius venationis bene peritus animaduerterit, peracutas ex ferro cuſpides ſpiculorum more rectas circū nidum defigit, & alicubi prope in occulto latens, ex inſidijs rei euentum acerrimè expectat. Struthio verò quoniam amore, quem erga fœtus ſuos acerrimum habet, flagrans ſitienter cum eis verſari cupiat, ex inquiſitione paſtus reuertitur, ac nimirum priuſquam in nidū introeat, huc illuc verſans oculos, circumſpectat, quòd metuat ne quis ſeſe ſpeculetur. Deinde ardentiſſimo pullorum ſtudio victa, etſi ferrum ſplendeſcit, ita tamen alis paſſis (tanquam velis contento fune explicatis) intra nidū mirabiliter ingreditur. nam cuſpidato ferro transfixa, acerba morte afficitur. Venator verò repentinus eò accedit, & ſimul cum matre pullos capit.

De auib. ceruinis quæ cum ſtruthocamelis eædē eſſe videntur.

¶ Supra Elephanthophagos in Arabia ſunt Struthophagi, gēs non admodum magna: apud quos aues dicuntur eſſe, ceruorum magnitudine, quę volare non poſſunt, ſed celeriter currunt quemadmodum ſtruthocameli. Nonnulli eas arcu venantur, nonnulli pellibus ſtruthorum tecti. nam dextrā manum pelle colli operiunt, atq; eam ſic mouent, quemadmodum animalia collum. ſiniſtra verò ſemen ſpargunt è ſuſpenſa pera eductum, eò auem allicientes, in conualles detrudunt, vbi viri animal circumſiſtentes obtruncant. Atque hi huiuſmodi auium pelles induunt & ſubſternunt, Strabo libro 16. Mihi quidem aues iſtæ ceruinæ non aliæ quàm ſtruthocameli videntur, quum in tota deſcriptione conueniant omnia, nihil aduerſetur: & ipſi ſcilicet ſtruthophagi dicti ſunt, quod ſtruthis ſiue ſtruthionibus quas capiunt, non alijs quibuſdam auibus veſcantur. adde allici eas à venatore ſtruthionis pelle induto. cōuenit autem aues eaſdem ab ijſdem allici. Ea etiam quæ de hiſce auibus ceruinis Diodorus Siculus ſcribit, cum ſtruthocamelis per omnia congruunt. Sic autem ille libro 4. de fabuloſis antiquorum geſtis Pogio Florentino interprete. Populi (inquit) qui partes Æthiopię ſupra Ægyptum ad heſperum pertinentes habitant, Æthiopes ſimi: ad meridiem ſpectantes Struthophagi cognominantur. Eſt apud eos auium ſpecies natura terreſtribus animantibus mixta, vnde & aues ceruinæ nominatæ ſunt. Hæ magnitudine ſunt magni cerui, collo oblongo, rotundis lateribus atque alatis, capite tenui oblongoque, cruribus ac iuncturis firmiſſimis, fixo pede. Altè volare propter grauitatem nequeunt: verum ocyſſimè ſummis pedibus terram tangentes, præſertim quum flans ventus alas veluti nauem extentis velis impellit, currunt. Venatores feriunt lapidibus, fermè lateris magnitudine, pede iactis. Ceſſante vento, alarum præſidio deſtitutæ, curſuque victæ, prehenduntur. Harum quum magna ſit multitudo, varijs artibus plurimas barbari facileq; capiunt: & carnes quidem edunt, pellibus verò pro veſtibus vtuntur ac lectis. Ab ijs verò quos ſimos Æthiopes dicunt, ſępius venatione laceſſitæ, roſtris ſe tuentur: quę quum magna ſint & ad incidendum apta, magno ſunt incolis vſui, quum haud parua habeatur horum animantium copia, Hæc ille.

Vſus pelliū huius auis, plumarū & ouorum.

¶ Arabes ſtruthocamelorum (στρουθῶν) pellibus loco thoracum & ſcutorum muniebantur, Pollux. Æthiopes captos à ſe ſtruthiones excoriant, & carnem in cibo abſumunt, pelles verò cum plumis ſuis reſeruant vt mercatoribus vendant, qui eas in magna copia Alexandriam venales aduehunt: inde per alia loca diſtribuuntur. Nam Turcæ etiam pileos ſuos vel galeas his pennis ornant, Bellonius in Singularibus. Criſtas galearum ex olorinis pennis colligere moris fuit apud antiquos, quom hodie ex ſtruthiocamelo plurimum petantur, Nic. Erythræus. Componebantur olim etiam ex equinis ſetis hæ criſtæ, vnde galea hippuris cognominata Græcis. In Gallia audio eſſe artifices qui non alia quàm huius alitis pennas adornandi arte victitent. Præmia, ex ſtruthiocamelis conos bellicos & galeas adornantes pennæ, Plin. ¶ Oua propter amplitudinem pro quibuſdam habentur vaſis, Plin. Ex tranſuerſo ſecta vaſa fiunt potoria, Auth. de nat. rer. Caput infantis magnitudine referunt, rotunda, cum ſeneſcunt ebur effingunt. Suſpendi ſolent in templis. diu enim manent, quòd duriſſima ſint, humoreq; exempto quaſi oſſea redduntur, Cardanus. ¶ Vrina ſtruthionis atramenti lituras abluit, Hermolaus: tanquam vlla ſit auis vrina præterquam veſpertilionis.

Struthio

F.

Struthio tanquam auis immunda cibo interdicitur Leuit.11. & Deuter.14. ¶ *Bathiaenah*, id est filia struthionis Hebraicè dicitur, eò quòd homines fœmella ferè vesci solent, & cum adhuc parua est, teste R. Dauid Kimhi in libro Michol, P. Fagius. Struthophagi Arabiæ populi sunt, *vide* infra in *H.a.* Æthiopes captis à se struthionibus vescuntur, Bellonius. *Vsus eiusdem in cibo.*

¶ In struthione elixo: Piper, mentham, cuminum assum, apij semen, dactylos vel caryotas: mel, acetum, passum, liquamen & oleum modicè: & in cacabo facies vt bulliat, amylo obligas, & sic partes struthionis in lance perfundis, & desuper piper aspergis. Si autem condituram coquere volueris, alicã addis, Apicius 6.1. Aliter in struthione elixo: Piper, ligusticum, thymum aut satureiam, mel, sinape, acetum, liquamen & oleum, Idem. *Apparatus.*

¶ Tetracis magnæ caro magnorum struthionum carni (quam & ipsam sæpe gustauimus) non dissimilis est, Athenæus. Sunt qui velint pauonis carnem crassi & modici alimenti, ac difficilis concoctionis esse, melancholiamq; augere. eiusdemq; naturę struthij caro habetur, quem Africa peculiariter nutrit, Platina. Caro struthionis omnium crassissima iudicatur, eam ob causam vitanda, Rasis. Ex grandibus struthis membra omnia dura, excrementosa & concoctu difficilia sunt, Galenus de cibis boni & mali succi, & lib. 3. de aliment. facult. Alæ eorum non sunt deteriores cæterarum auium alis, Idem. Carnem *nham* quidam medici magnificè laudauerunt: quam scribunt esse calidam, pinguem, appetitum excitare, confirmare corpus, & laudabilem esse quando concoquitur. sed est mali saporis & (Vetus translatio, est debilis & vacua) crassa, & (non facilè) concoquitur. coitum promouet, Auicen. 2. 523. Carnes habet præcipuè circa coxam viscosas ac fœtidas, quibus vescuntur Numidæ: nam iuuenculos capiunt & saginant. Cum in Numidia degerem, eius carnibus vescebar, neq; mihi harum gustus omnino displicuit, Auth. descript. Afr. lib. 9. ¶ Heliogabalus struthiones & camelos exhibuit in cœnis aliquoties, dicens præceptum Iudæis vt ederent, Lampridius. Et rursus de eodem, Sexcentorum struthionum capita vna cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. ¶ Oua struthionum in Arabia se non insuauiter comedisse Aloysius Cadamustus scribit. Oua struthocameli comedens, gustum quendam sapidum habere inueni, Brasauolus. Gallinarum & phasianorum oua præstantiora sunt, deteriora verò anserum & struthocamelorum, Galenus tertio de alim. Inter oua ficciora sunt oua anseris & struthij, Auicenna. Oua struthionum crassa sunt & difficilia concoctu: qui eis vesci voluerit, vitellis tantum vtatur, Tacuinus. *Qualitas alimenti.*

G.

In struthionis ventre inciso lapides inueniuntur, quos hæc deuoratos tandem concoquit. ij sanè ad efficiendam oculorum medicinam salutares sunt, Ælianus. Græcè legitur, εἰσὶν δὲ αὐτοῦ τοι καὶ ἀνθρώπων ὄψεως ἀγαθόν. vbi καὶ coniunctio, similitudinem aliquam cum pręcedentibus insinuat, & rei ipsius natura πέψεως potius quàm ὄψεως legendum dictat: vt lapides in ventriculo animalis omnia concoquentis in homine etiam concoquendi vim promoueant & confirment: (Hæc scripseram cum Kiranidem quoq; lapidem è ventriculo struthionis collo suspensum bonam facere concoctionem scribere legi.) Qua ratione etiam echinus siue interior membrana gallinarum in cibo sumpta, tanquam illi etiam vis concoquendi lapillos insit: & exteriores pelles animalium quorundam voracium foris applicatæ, cum suis plumis aut pilis, mergi, cygni, lupi, bonam facere concoctionem existimantur. quod si faciunt, calori forsan per illas aucto adscribendum fuerit, non occultæ cuipiam proprietati. poterat autem similiter alijs quoq; calidis aut calfacientibus impositis augeri. Struthocameli ventriculus falsò laudatur ceu medicamentum quod iuuat coctionem, Galenus 3. de alim. facultatibus. Struthiocamelis mira natura coquendi quę sine delectu deuorarint, vt ferrum, & ossa veruecum integra. vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas stomachicis applicant, Syluius. Struthiocameli ventriculus, & aliarum auium similiter, cochleariorum duûm mensura ex vino potus febri absente, pręsente verò ex aqua, ventris profluuio medetur, Galen. Euporist. 2. 46. Cortex interior ventris struthionis sumptus confert stomachicis & calculum dissoluit, R. Moses. eadem vis echino seu interiori membranæ ventriculi gallinarum attribuitur. ¶ Struthionis adeps & nerui auxilium & salutem neruis hominum afferunt, Ælianus. ¶ Cum auctio regia per Catonem Vticensem fieret, seuum struthiocamelinum sestertijs octoginta vænijt, efficacioris ad omnia vsus quàm est adeps anserinus, Plinius. Nicolaus Myrepsus adipem struthiocameli miscet acopo ex vulpe in oleo decocta, item vnguento 12. ad arthriticos. Eundem Paul. Ægineta inijcit in emplastrum diacinnabareos ad tofos aliosq; tumores induratos. ¶ Vrina puerorum impubium Salpe illinit Sole vsta, cum oui albumine, efficacius struthiocameli, binis horis, Plinius. Struthocameli oua podagricis inuncta prosunt, Kiranides. *Remedia ex hac aue.*

H.

a. Struthius auis est grandi corpore & graui, fœmina vocatur struthio, Textor Rauisius: sed absq; authoritate. *Vasta ales* pro struthocamelo, Claudian. in Eutropium libro primo. Afra auis pro struthione, *vide* infra in *h.* Aues ceruinas dictas, easdem struthocamelis esse, in *E.* docuimus supra. ¶ Μεγάλοι στρουθοὶ dicebantur etiã Λιβυκοὶ στρουθοί, & στρουθοὶ separatim, vt Ἀφείθη ἐλεφάντων ἅρματα κδ΄. στρουθοειδεῖς τετράγων, ἐξήκοντα. στρουθῶν, ὀκτὼ, Eustath. (ex Athen.) Στρουθοὶ οἱ Ἀράβιοι, Heraclid. Στρουθὸς, ὁ καταφερὴς καὶ λάγνος. *Synonyma.*

Α᾽τ͂ικοὶ δὲ τὰς στρουθοκαμήλους, Hesychius. Αγρίας, στρουθοκάμηλος, Idem & Varinus. sed locus videtur mutilus, & legendum, Α᾽γριαι στρουθοὶ, αἱ στρουθοκάμηλοι, vt Ælius Dionysius habet citante Eustathio. Λιβύης πτερόεν βοτὸν ἀγκυλόδειρον, Oppianus lib. 4. de piscat. Μετὰ στρουθοῖο κάμηλος, Idem. Vespertilionem in gripho auem non auem vocant, videtur autem struthio quoque auis non auis posse appellari, cùm licet auis non volet, & multis partibus ad quadrupedes accedat.

Epitheta.

¶ Epitheta. Α᾽γκυλόδειρος, Oppianus. Quòd si Græcè στρουθὸν per excellentiam pro struthocamelo accipias, epitheta fuerint, Λιβυκὴ, μεγάλη, ἀγρία.

Deriuata.

¶ Seuum struthiocamelinum Plinius dixit. Nostri hanc auem vocant ein Struß. & quoniam pennis eis pilei & galeæ ornantur, deducitur inde nomen ein Strüßle pro quauis crista, & verbũ strüssen/ pro eo quod est superbè se erigere.

Icones.

¶ Icones. In libro Notitiarum Orientis & Occidentis, qui insignia diuersarum Romani imperij prouinciarum continet, animalia quædam pinguntur inter Arabiæ insignia, serpentes, struthio, & aquila aut phœnix. Ægyptiorum sapientes cùm eum qui ius æqualiter omnibus impertiatur significare volunt, struthiocamameli pennam pingunt. hoc enim animal præter cætera pennas alarum vndiquaque æquales habet, Orus in Hieroglyph. Est in Helicône Arsinoæ imago, quam frater eius Ptolemæus duxit. Arsinoën gestat struthio (στρουθὸς) ænea, de genere magnarum illarum auium quæ propter magnitudinem & grauitatem volare non possunt, Pausanias in Bœoticis. Extat Gordiani sylua memorabilis, picta in domo rostrata Cn. Pompeij: in qua pictura etiam nunc continentur, struthiones Mauri miniati trecenti, onagri triginta, &c. Iulius Capitolinus.

Strutho-camelus herba.

¶ Struthocamelus inter struthij herbæ nomenclaturas legitur apud Dioscoridem.

¶ Albertus in opere de animalibus ex Auicenna nominat *chychelinches* aues ex ansere & struthione compositas, vbi chenalopeces, id est vulpanseres legendum, vt monui in Ansere, C.

¶ De Struthophagis populis diximus supra in E.

¶ *b.* In India gignitur arbor quædam cui folium specie prælongum, simile pennis struthiorum, quæ super galeis imponuntur, longitudine duorum cubitorum, Theophrast. de hist. plant. 4.5. Struthionis penna similis est pennis herodij & accipitris, Iob.39.

Testimonia ex sacris literis de struthione.

¶ *c.* Habitabuntq; ibi filiæ struthionis, Esaiæ 13. & Hierem. 50. Et socius struthionum, Iob 3. Erit cubile draconum, & pascua struthionum, Esaiæ 34. Filia populi mei fidelis quasi struthio in deserto, Hierem. Thren. 4. Faciam planctum meum velut draconum, & luctum quasi struthionum, Micheæ 1. Struthio quando oua sua derelinquit in terra, tu forsitan in puluere calefacies ea, Iob.39. Struthio cum tempus fuerit, in altum alas erigit, Ibidem.

¶ *d.* Struthio dura est in suos pullos, quasi non sint sui, frustra laborauit nullo timore cogente, Iob.39. Struthionem deus priuauit sapientia, non dedit illi intelligentiam, Ibid.

Magicũ.

¶ *e.* Struthiorum pennæ super galeis imponuntur, Theopraſt. Firmius imperator vectus est ingentibus struthionibus, Textor in offic. 573. ¶ Struthiocamelus habet in ventriculo echinum, quod dicitur *suffuchium*, (nomen videtur corruptum,) aridum hoc tritum & datum in potu occultè, amorem & libidinem excitat, Kiranides.

Struthiones inter luxus instrumẽta.

¶ *f.* Heliogabalus habuit istam consuetudinem, vt vna die non nisi de phasianis tantum ederet, item alia die de pullis, alia de porcis, alia de struthionibus, Lampridius. Regi Persarum inter cæteras animantes quotidie etiam struthi Arabici mactabantur, Heraclides.

¶ *g.* Lapis de echino, id est ventriculo struthiocameli, cum grano (pondere grani) satyrij tritus, & datus in cibo vel potu latenter, magnam facit intentionem, maximè frigidis & impotentibus ad concubitum. Ipse etiam lapis solus ad collum suspensus, bonam concoctionem facit (*vide* supra in G. ex Æliano,) & intentionem ad concubitum, Kiranides.

¶ *h.* Glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones, Esaiæ 43. Aristophan. in Auibus Rheæ matri deorum struthocamelum comparat propter eius magnitudinem.

Afra vel Lybica auis. Prouerbium.

¶ PROVERBIVM Afra vel Lybica auis, Λιβυκὸν ὄρνεον, refertur à Suida de prægrandibus, quòd ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horat. de prælauta vsurpauit. *Non Afra auis* (Meleagridem hîc vel Numidicam gallinam, non struthionem acceperim) *descendat in ventrem meum Iucundior, quàm lecta de pinguissimis Oliua ramis arborum.* Nam gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas easdem Numidicas aues appellant. Acron videtur de struthione sentire, quę & ipsa auis mira mole corporis esse fertur. Mea quidem sententia non ineptè iacietur & in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plaut. alicubi Pœnum auem vocat, ob manicas alarum instar vtrinq; pensiles. Prouerbium extat in Auibus Aristoph. Interpres indicat conuenire in barbaros ac meticulosos. Sunt enim homines prægrandes ferè timidiores. Terentius, Hic nebulo magnus est, Erasmus.

DE STVRNO.

STVRNVS auis à quibusdam parum Latinè *sturnellus* dicitur, vt Italis vulgò *sturnello*. Græcè ψὰρ, vel ψάρος, vt bis habet Aristoteles: item Galenus & Varinus. Ε᾽ρωδιὸν (alij aliter interpretantur, nos omnino

omnino ardeam,) Ambroſius ſturnum transfert, quem tamen Græci non *erodiòn*, ſed *pſara* dicunt, Cælius. ¶ *Sarſir* Hebraicam vocem nonnulli aſtarem vel ſturnum aiunt ſignificare, alij aliud animal: *vide* in Aquila A. *Alzarazir* ſunt aues apud Arabes, turdorum ferè magnitudine, ſed colore diuerſo. habēt enim plumas & pennas nigras aliqua inſignes albedine, & apud Venetos dicuntur *ſtornelli*, And. Bellunen. Auicenna meminit fimi *alzarazir* oryzam edentiū: vbi vetus interpres nō rectè turdos tranſtulit. Serapio de remedio ex eodem fimo citans Galeni verba, pro ſturno *zezir* habet: & eadem ex Dioſcoride transferens ineptè turturem pro ſturno poſuit. Napellus(Cicuta) venenum (imò cibus) eſt *zaratro*, id eſt ſturno, Auerrois interpres. Sturnelli qui dicuntur *azuri*, Interpres Auerrois. *Alſeudeni* eſt auis nigra, roſtro luteo: ſecundū aliquos ſturnus, And. Bellunenſis. ſed videtur potius merula. ¶ Sturni Italicum vulgare nomen eſt *ſtorno, ſtornello* vel *ſturnello*. ¶ Luſitanicum *ſturnino*. ¶ Gallicum eſt *ourneau*. ¶ Germanicum Staar/ quod nomen à Latino effictum eſt: Rinderſtaar/ quòd circa boum armenta verſari ſoleat. Alij ſcribunt Stār/ Stōr/ Starn. Circa Argentoratum & Francfordiam ein Sprehe. Flandris Spreuwe/ Brabantis Sprue. ¶ Anglicum *aſterlyng, aſtarll, aſtare*. ¶ Illyricum & Polonicum *ſſpacziek*, vel *ſpatzek*,

B.

Sturnus varius eſt, (Gaza vertit: niger eſt, albis diſtinctus maculis,) magnitudine merulæ, Ariſtot. de hiſt. anim. 8.16. *Forma.* Auis eſt varij coloris, omnibus nota, Kiranides. Nigra eſt, aliquantulum in cinereo palleſcens (cinereis maculis pallidis) reſperſa, Albertus. Linguam habet latam, Idem. Auis parua eſt, fuſco nitens colore, Author de nat. rerum.

C.

Dum turdus trutilat, ſturnus tunc piſitat ore, Sed quod mane canunt, veſpere non recolunt, Author Philomelæ. *Vox & cantus.* Sturnus piſiſtrat & iſitat voce, F. Alunnus, neſcio quàm rectè. Sturni vt & graculi aues clamoſæ & gregariæ ſunt, Euſtath. Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν, Οὖλον κεκλήγοντες (ὀξὺ βοῶντες ἢ πυκνὸν) ὅτε προΐδωσιν ἰόντα Κίρκον, ὅς τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, Homerus in fine Iliados ρ. Dicit autem Troianos turmatim Hectorem & Æneam ducem ſecutos eſſe perſequendo Græcos: & in hoc quidem ſimile eſt, quòd turmatim feruntur: diſſimile verò quòd Troiani Græcos fugāt, ſturni circo accipitre conſpecto fugiunt. Audio ſturnos qui ab homine aluntur valde canoros eſſe, & aliarum quarumuis auium voces imitari. Sturnus linguæ eſt latæ, & perfectiſſimè loquitur, Albert. *Sermonis humani imitatio.* Cæſares iuuenes (Druſus & Britannicus Claudij filij) habebant turdum imitantem ſermones hominum, item ſturnum, luſcinias Græco atq; Latino ſermone dociles. Plin. Sturni loqui diſcunt, *vide* ſuprà in Pſittacis ex Plutarcho. Papinius etiam ſturnum inter humani ſermonis imitatrices nominat. Sturnus in ſibilo propius accedit ad loquutionem. Etiam elementum illud caninum optimè vibrat, Scaliger.

¶ Sturni in arenis & paludibus (& pratis aquoſis) aſſiduè verſantur, & cum armentis vaccarum etiam *Cibus.* propter paſcua quæ de ſtercoribus colligunt, Albertus. vnde & nomen eis noſtri à bobus indunt, Rinderſtaren. In agros milio & panico conſitos agminatim inuolant, Plin. Sunt qui ſturnos captos oryza tantum paſcunt, vt eorum fico crocodileam adulterent, Idem. Magno impendentis vindemiæ damno veniunt, Volaterranus. Sambuci acinis grana inſunt ſeſamacea non ingrata turdis ſturniſq;, Ruellius. Ceraſa etiam amant & vuas: milio & panico plurimum nocent. Cicuta ſturnis alimentum eſt,

vt elleborus coturnicibus, vtrunq; homini venenum, Galenus in opere de temperam. & in libro de theriaca ad Pisonem: item Kiranides. Elleborus venenum (imò cibus) est coturnicibus, & napellus (cicuta) *Zaratro*, id est sturnello, Auerrois vel eius interpres potius. Aduersus napelli venenum (inquit Ant. Gainerius) darem puluerem musconum (muscarum vel culicum) napellum depascentium, vel puluerem coturnicis seu turdi. Sed apparet illum deceptum ab Arabibus vel eorum interpretibus, qui coturnices napello vel aconito pasci scripserunt, cùm sturnos (non turdos) conio, id est cicuta non aconito pasci scribendum fuisset, vt copiosè in Philologia de lupo exposui, de aconito scribens. Cicuta quidem pinguescunt etiam sues Æliano teste. ¶ Sturnorum generi proprium (cùm abeunt è nostra regione) cateruatim volare, & quodam pilæ orbe circumagi, omnibus in medium agmen tendentibus, Plinius. Gregatim volant & compressè quasi ad aciei centrum, propter timorem accipitris. hunc enim supernè vel à latere accedentem alis euentant, (vento alarum coniunctarum repellunt:) & subtus volantem stercoribus opprimunt, Albertus. Sturni aues se inuicem amant & gregatim degunt, sed mutuo se iuuare (propter infirmitatem, contra aues rapaces) non facile possunt, Eustathius. Maximè gregatim volant, modò in aciem directi, modò globatim condensati, tanta multitudine atq; impetu, vt nubem facere & tempestatis more sonare primo volatu videantur: & pulcrè Homerus ψαρῶν νέφος, id est sturnorum nubem dixit. Vespere aggregantur & immensis turmis commurmurant, nocte silent, aurora rubente murmur excitant. demum verò diuisi per turmas ad cibum volant, Author de natur. rerum. Noctu in locis palustribus super arundinibus pernoctare gaudent.

Volatus.

Partus. ¶ Ter anno pariunt, vt audio: vno tempore septem vel octo oua. ¶ Sturnus hyeme latet, Aristot. Abeunt & merulæ turdiq; & sturni simili modo in vicina. sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, visi sæpe ibi, quo (aliàs, nisi spe cibi quo) hybernum pabulum petunt, Plinius. Aliter legit Platina: Abeunt merulæ (inquit) & turdi, similiter ac sturni, sed in vicina loca. occultantur hæc animalia sæpibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt. Aues quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, vt sturni, turdi, &c. Ge. Agricola. Et rursus, In angustis montium locis latere aliquando consueuerunt turdi, sturni, &c. ¶ Sturno allij semen mortiferum est, Ælianus.

Latitatio hyeme.

Mortifera.

D.

Animalia quædam imitantur ciuilitatem in habitatione congregata & defensione communi, vt grus, sturnus, anas, Albertus. Sturni quidem natura φιλάλληλοι & συναγελαστικοί sunt: vt Eustathius & Io. Tzetzes scribunt. *vide* supra in *C.* vbi hoc etiam annotauimus, sturnos accipitrem fugere, & quomodo aduersus eum se tueantur: & quod humano etiã sermone dociles sint. Ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aere, & vento alarum coniunctarum repellunt accipitrem: qui si infra eos volet, stercoribus eorũ inquinatur ita vt appropinquare non possit, Albert. ¶ Hoc experientia deprehensum est, sturnum sibi ipsi medicinam facere. Cùm enim quidam luscinias simul & sturnum aleret, & huic pes luxatus esset, oua formicarum, quib. vescuntur lusciniæ, sturnus rostro minuit: & deposita sub alis atq; calefacta, rostro ad pedem attriuit. Qua ratione intra paucos dies integer, vt antea, incessit, vt G. Fabricius suis ad nos literis testatus est. ¶ Canem à sturno abhorrere fertur, Blondus.

Qua ratione se tueantur aduersus accipitrẽ.

Sturnum sibi medicinam facere.

E.

Animalia quæ gregatim degunt, facilius decipiuntur ab aucupibus. positis enim quibusdam suæ speciei auibus, vel imaginibus auium iuxta retia, statim accedunt & capiuntur, vt anates, sturni, Albertus. Pantheron retis genus quo vtuntur Galli ad passeres, sturnos, &c. Budæus describit in Annotationibus in Pandectas. Funiculis longis inuiscatis capiuntur sturni, qui valde gregatim volant, cùm habetur aliquis sturnus ad cuius pedem ligatur funiculus inuiscatus, & manu tenetur. dimittitur autem cùm grex sturnorum propè videtur. tunc enim cum funiculo dimissus ad gregem accedit, & cum ipso strictè (quàm proximè & contiguè) volitat: multiq; tangentes funiculum inuiscantur, & ad terram simul cum eo ruunt, Crescentien. In quibusdam Italiæ locis, mustelis domesticis (vt audio) vtuntur, vt aues è nidis extrahant, passeres, sturnos, &c. Capiuntur in volatu, Eberus & Peucerus. Facile eos aiunt capi hyeme laqueis quibusdam (in Böglinen) in pratis aquosis. Audio & in arborum cauis angusto aditu eas nidulari, vt quercubus fere: & aucupes caua illa excindere solere vt eximant. Præterea circa Mure cænobium non procul vrbe nostra aiunt esse aucupem, qui nassas vimineas (qualibus pisces capiuntur) impositis cerasis in arundinetis, vbi pernoctare solent, disponit. Illæ ingressæ capiuntur, centum aliquando vna nocte, maiores natu simul & minores. Vbi verò iam præterijt tempus cerasorum, non amplius. ¶ Sturnus domi vt parasitus educatur, Volaterr. Est apud nos qui sturnum octauo iam anno domi alit: & auceps qui septimo: ait autem is valde canorum esse, & aliarum quarumuis auium voces (quas scilicet in eadem domo subinde audit) imitari. ¶ Magno impẽdentis vindemiæ damno veniunt, Volaterranus. Pestem à milio atq; panico sturnorum, passerumve agmina scio abigi herba, cuius nomen est ignotum, in quatuor angulis segetis defossa, mirum dictu, vt omnino nulla auis intret, Plin. ¶ Starnes (Sturni conijcio legendum) si mane volauerint congregatæ, mane erit tempestas: si autem tardè, tarde & multo tempore erit tempestas: & si reuertantur volantes, tempestatem significant, Gratarolus ex authore barbaro.

Ratio capiendi sturnos.

Prognostica tempestatis.

F.

Sturni carnes habent ſiccas & ſapidas, Albertus. Sunt quibus videantur ferinum quid reſipere, quod noſtri dicunt Wiltelen. Non laudantur in cibo, Nic. Maſſa. Sturni quos vulgò diabolicam carnem habere dicimus, omnino ab obſonijs lautorum reijciantur, Platina. Galenus lib. 6. de tuenda valetud. inter perdices, turdos, merulas, & huiuſmodi, quæ quidẽ boni ſucci eſſe ab omnibus exiſtimantur, ψάρους, hoc eſt ſturnos, etiam commemorat, quia à multis illaudabilis eſſe nutrimenti iudicantur. Cui obiectioni ſic occurri poſſe arbitror: Galenum in eo libro in calculi renum vitio ſturnos tanquam tenuis alimenti approbaſſe, ſimiliter & palumbes turritósve paſſerculos, quos Græci πυργίτας appellant: vel ſturnos non ita fortaſſe improbi ſucci eſſe, præſertim iuuenculos, vt vulgus putat. quædam namq; animalia in tenella adhuc ætate boni ſucci ſunt, vt vituli & hœdi: ſi verò annoſa fiant, praui. hæc enim (vt ait Galenus in tertio de alim. facult.) carent & concoctionis & boni ſucci, & nutritionis laude, Aloiſius Mundella epiſtola 6. Medicinalium. Et paulò pòſt, Nec obſtiterit (inquit) quò minus boni ſucci ſint quòd cicuta interdum paſcantur, vt neq; coturnicibus quòd elleboro. Et rurſus dialogo 4. Medicinalium, Galenus (inquit) lib. 6. de tuenda valetud. ſturnos inter attenuantis optimiq; alimenti cibos connumerat, qui tamen ab omnibus ferè qui de illis tradidere, & praui ſucci & ſaporis ingrati habiti ſunt. Et fieri quidem poteſt vt vox illa pſaros, id eſt ſturnus, ab alio Galeni contextui, non ab ipſo authore addita fuerit. Vel Galenum ibi de ſturnis iuuenculis locutum fuiſſe dicemus, qui nimirum tenelli adhuc ſucci laudabilioris fuerint quàm adulti, &c. Vel potius exiſtimabimus illum intellexiſſe de ſturnis qui in montibus degunt, non autem qui circa paludes & loca campeſtria verſantur: quos ſanè ſi comedas, cum præſertim nouellæ ſunt ætatis, adeò miram cibi illius ſuauitatem ſenties, vt vix illos à turdis diſcernere poſſis, Hæc illæ. Sturni ſunt calidi, Galeno libro 3. de alim. facult. accommodi ſiccis, lib. 6. de ſanit. tuenda. non aduerſantur renibus, Ibidem. Sturnos tanquam melancholicum & vitioſum generantes humorem reijcimus, quum & cicuta illi nutriantur, Amatus Luſitanus in Curatione vlceris cancroſi. Sturni caro craſſior eſt quàm pulli (gallinæ) vel coturnicis. ventrem aſtringit, & multum nutrit, Raſis vt quidam citat. Sturni phaſianis natura proximi ſunt, Elluchaſem: ſed titulus habet, Perdices paruæ ſeu ſturnæ: lego *ſtarnæ*. ſic autem Itali vulgò vocant perdices minores. Sturni & *alchata* (ſpecies palumbium) habent in ſe ſuperfluitates, & ſunt malæ concoctionis, maliq; nutrimenti: & ſanguis ex eis generatus eſt calidus & ſiccus, Elluchaſem. Sturnelli ſunt calidi & ſicci, difficiles concoctu, craſſi ſucci, Auerrois. Eis quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maximè pulſantes, expedit vt diligenter euitent grues, ſturnellos, &c. Arnoldus de conſ. ſanit. *De alimẽto ex ſturnis.*

G.

Sturnus in cibo ſumptus iuuat omnes qui mortiferum aliquid biberunt: & ſi quis præguſtauerit, omnino non lædetur, Kiranides. ¶ Crocodileam adulterant amylo aut cimolia, ſed maximè (ſturnorum fimo) qui captos oryza tantum paſcunt, Plinius. Plura de huius fimi vſu ad faciem ornandam ex Dioſcoride, Plinio & Galeno, attuli in Scinco *G.* Ad alphos conuenit crocodilea & fimus ſturnorũ cum oryzam comederint, Ægineta. Stercus turdorum (*alzarazir*, id eſt ſturnorum) edentium *rizi*, confert ad pannum & morpheam, Auicenna. Stercus *zezir* (ſturni) oryza paſti, impetigines efficaciter abſtergit, Serapio citans Galenum. atqui Galenus lib. 10. de medic. ſimplic. fimum crocodili terreſtris cutim abſtergere & ſiccare ſcribit, vt & ſturnorum oryza paſtorum, qui tamen multò imbecillior ſit: crocodili verò terreſtris tam efficax, vt ephelides etiam & alphos, & lichenes tollat. Eiuſdem Serapionis interpres ex Dioſcoride transferens, pro fimo ſturni, imperitè poſuit turturis. *Remedia ex ijſdem.*

H.

¶ *a.* Pſaros, id eſt ſturnus auis, Syluat. qui & paros alibi habet pro ſturno, ſed mutilam dictionem. Græcè in recto ſingulari ψάρος effertur, vt λόγος: vel ψάρ, vt Κάρ. inde obliqui ψαρὸς, ψαρὶ, oxytoni: etſi non meminerim illos apud authores legere. pluralis quidem numerus ψάρες voce paroxytona, & ψαρῶν circunflexa, non infrequens eſt. ψῆρες poeticum eſt, Euſtathio teſte: quod cum penanflectatur, miror ψάρες etiam non penanflecti præſertim cum primam producat Homero, vt in hoc verſu: Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν. Ψάρες dicuntur παρὰ τὸ ψαίρειν. διαχινοῦσι γὰρ τὰ περιπίπτοντα οἱ ψάρες ἐν τῷ διαχάσκειν (fortè διαχαράσσειν) καὶ ζητεῖν τροφήν τινα κάτωθεν, Euſtath. hoc eſt, ab eo quòd terram pedibus mouent & radunt, & obuia quæque verrunt dum alimentum ſibi quærunt. *Etymon.*

Ψάρες, genus auis. ſunt qui dicant hanc vocem apud nullum authorem reperiri, Heſych. & Varinus. Ψάρις genus auis, (γένος στρουθοῦ,) vel triremis, Iidem. Ὄρνις θήλεια, ψάρες, Antiphanes apud Athenæum. Ψῆρες, genus auium, Heſychius & Varin. Suidas interpretatur ψάρους, id eſt ſturnos, & citat illud Homeri, Κολοιούς τε ψῆρας τε. Ὁ πρὶν ἐγὼ καὶ ψῆρα, καὶ ἁρπακτῆρα ἐρύκων Σπέρματος ὑψιπετῆ Βιστονίαν γέρανον. Suidas ex Epigrammatis. Ἀστραλὸς, ὁ ψαρὸς, (malim ὁ ψάρος, oxytonum,) Theſſali, Heſych. & Varinus: inde forſan quòd punctis ceu ſtellis quibuſdam inſigniatur. Βύτθα, ſturnus, Iidem. Γόλμυς, ſturnus, Iidem. *Targula* barbaris ſcriptoribus quibuſdam turtur eſt: aliqui (inquit Albertus) ſturnum interpretantur. ſed locus qui ex Ariſtotele transfertur, turturem eſſe oſtendit. *Synonyma.*

¶ Epitheta. Sturnus edax, piſitans, Textor. *Epitheta.*

¶ Sturni proprium habent cateruatim volare: vnde ſturnatim, ſicut graculatim, Grapaldus.

¶ Ψαρὸν ἵππον, Aristoph. in Nubibus. Scholiastes & Suidas interpretantur celerem, ἀπὸ τοῦ ψαίρειν, vnde & αἰψηρὸς deducatur. vel qui colore tali sit. Scribitur autem ψαρὸς adiectiuum oxytonum, pro aue paroxytonum. A sturno aue varia, quæ dicitur ψὰρ, in genitiuo ψαρὸς, equus similiter varius, καὶ ὡς εἰπεῖν βαλιὸς, ψαρὸς cognominatur, Eustathius. Ψαροὶ ποικίλοι, καὶ εἶδος χρώματος, Varinus. Ψαρὸν de turdi in collo colore Gaza apud Aristot. hist. anim. 9. 49. vertit murinum, Plinius concolorem. neutrum probo. malim enim varium vel maculosum. Passerculus troglodytes similis est regulo, sed iuxta summum alæ lineamentum ψαρότερος, Aetius, id est magis varius. quidam vertit, cinerei amplius coloris. Lapis hic quem ex Plinio à maculis sturni *psaronium*, vel (quod ex lapidicinis Thebanis excidatur) Thebaicum nomino, supra omnes lapides duriori corporis callo constat, Bellonius de operibus antiquis cap. 8. ¶ Sunt & psari pisces, (vt quidam putat) à varietate coloris nimirum dicti, sicut & equi psari, quòd sturnorum instar maculosi sint. Sed authorem non inuenio. Græci hodie vulgo in compositis quibusdam nominibus hac voce tanquam simpliciter piscem significante vtuntur, vt in Christopsaro, Petropsaro, &c. quæ tamen non à psaro, sed potius opsario, quod piscem significat, composita videri debent. ¶ Sturnini, Italiæ populi, Plinius 3. 11.

Homonyma.

¶ *b.* Σαρὶν, auis genus sturno simile, Hesych. & Varin. Frigelli aues sturnis similes in vineis reperiuntur & vuis inebriantur, Arnoldus de Villanoua.

¶ *c.* Homerum infantem fabulantur, cùm mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem auium voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, sturni, &c. vt recitaui in Columba Liuia ex Eustathio.

¶ *d.* Ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων ἴρηκι ἐοικὼς Ὠκέϊ, ὅστ' ἐφόβησε κολοιούς τε ψῆράς τε, Homer. Iliad. π.

¶ *f. Sturne peregrinas mendices aridus vuas, Socratici cœna nolumus esse tua*, Bapt. Fiera. *Nunc sturnos inopes, fringillarumq; querelas*, Mart. lib. 9.

DE STYMPHALI AVIBVS SEV STYMPHA-lidibus.

Ad aquàm Stymphali fama inualuit aues quondam fuisse enutritas, quæ humanis carnibus vescebantur. Has sagittis confecisse Hercules dicitur. Pisander verò Camirensis aues ab Hercule occisas negat, sed crotalorum strepitu fuisse abactas. Arabia quidem deserta feras exhibet tum alias, tum aues Stymphalides nomine, quæ non minus in homines grassantur quàm leones aut pantheræ. Ad has capiendas si qui proficiscantur, in eos volatu feruntur, rostrisq; vulneratos occidũt. Si quæ homines gerant ex ære facta aut ferro, ea aues perforant, sin autem vestem phloinam crassam contexant, rostra Stymphalidum ea veste non aliter quàm minorum auium alæ visco detinentur. Magnitudine grues æquant, sed ibibus sunt similes. rostra tamen habent firmiora, & non vt ibes obliqua. Vtrum autem mea etiam ætate Arabicis auibus, idem cum illis quæ in Arcadia olim fuerunt, nomen, forma verò sit diuersa, exploratum non habeo. Quòd si omni tempore similes miluijs sint Stymphalides atq; aquilis, (vt Lœscherus vertit. Græcè legitur, Εἰ δὲ τὸν πάντα αἰῶνα κατὰ τὰ αὐτὰ ἱέραξι καὶ ἀετοῖς καὶ Στυμφαλίδες εἰσὶν ὄρνιθες, &c. hoc est, vt ego verterim, Quòd si Stymphalides aues semper in rerum natura sunt, vt aliæ auium species, accipitres videlicet & aquilæ,) aues mihi videntur Arabicę. Et fieri potest vt pars quædam ex illis in Arcadiam Stymphalum transuolarit: Arabes autem alio eas nomine principiò, non Stymphalidas appellauerint. Sed Herculis gloria, & qui Barbaris semper fuerũt prælati Græci, in causa fuerũt vt & illæ in Arabia deserta, Stymphalides nostra ætate vocarentur, Pausanias in Arcadicis. ex quo transferentes Gillius & Lœscherus ἐσθῆτα φλοΐνην corticeam vestē verterunt, Nicolaus Lonicerus in Varijs multiplicē pannosamq; tunicam. sed *phlûs* vel *phleos* genus est stirpis Theophrasto, ex qua phloinæ vestes conficiebantur, quarũ & Pollux meminit. Stymphalides aues innumeras ex Stymphalide palude Hercules abegit, Diodorus Siculus. ¶ Stymphalides aues Herculem negant abigere potuisse, nisi crotali (crepitaculi) ærei sonitu perterrefactas, quòd à Vulcano fabrefactum Minerua acceperit & donauerit Herculi. Stymphelus quidem (Στύμφηλος) Arcadiæ oppidum est, & Stymphalis lacus, Στυμφαλὶς λίμνη: circa quem Stymphalides aues fuerũt ploides etiã dictæ (πλωΐδες) Apollonio in Argonaut. Seleuco & Charoni, eo quòd in lacu isto natarẽt. Priuatim Mnaseas author est Stymphali cuiusdã herois & Ornithos mulieris filias fuisse Stymphalides, quas Hercules occiderit, quòd ipsi hospitium negassent. & Molionas suscepissent. Pherecydes verò non mulieres sed aues fuisse ait, ab Hercule interfectas. Similiter & Hellanicus: qui addit Stymphalidem lacum per voragines quasdam (διὰ βερέθρων) emissum exaruisse. Has aues scribit Apollonius circa Aretiadem insulã fuisse, quam primum ab Otrera Martis filia habitã ferunt. sunt autem his alitibus pennæ ferreæ. Meminit earum Timagetus, & Pisander in Scythiam eas auolasse tradens, vnde etiam primò venerint, Scholiastes Apollonij. Canit aũt Apollonius Argonauticorum secundo, missiles earum pennas fuisse, quibus tanquam sagittis homines vulnerarint. ¶ In capite paucis animalium, nec nisi volucribus apices: phasianæ corniculis, stymphalide cirro, Plinius 11. 37. Equidem quæ de harpyis & stymphalidibus traduntur ficta esse arbitror, vt de plerisq; alijs auibus, Perottus. ¶ In Stymphalide palude aues quædam fuerunt tantæ magnitudinis vt Solis radios obumbrare dicerentur, omnem Arcadiam deuestantes.

Stymphalides in homines grassantur.

Ab Hercule ænei crepitaculi sonitu abactæ sunt.

has

has Hercules non sagittis, vt quidam putant, sed sonitu ahenei crepitaculi fugauit, & vsq; ad insulam Aretiada propulit, Grammatici quidam. *Stymphalides pepulit volucres discrimine quinto*, Vergilius de laboribus Herculis. ¶ Author obscurus qui de naturis rerum scripsit, vanellum auem vulgò dictam stymphalidem Plinij esse arbitratus est, non alio vt apparet argumento persuasus, quàm quòd stymphalidi Plinius cirrhum tribuit, & vanellus quoq; cirrhatus est: sed eadem ratione felem Mineruam feceris, quòd cæsij vtriq; oculi. ¶ Stymphalis alijs onocrotalus noster, alijs ciconia nigra. Vide Constantini Lexicon.

SVBIS appellatur auis apud Nigidium quæ aquilarum oua frangit, Plin. Aristoteli sitta quoque aquilarum oua frangit. *Subis.*

HISTORIÆ AVIVM, QVARVM INITIALIS LITERA T. EST.

TAVTASVS & TENGYRVS, Ταύτασος, Τεγγύρος, auium esse nomina apud Hesychium & Varinum legimus. videntur autem per onomatopœiam facta. *Tautasus. Tegyrus.*

TELEAS, Τελέας, viri nomen in Auibus Aristophanis, qui traducitur tanquam inconstans, auis instar. Symmachus tamen auis nomen esse putauit, citans alium poetæ locum, Τελέᾳ καὶ πετράδι, καὶ τάδνι, καὶ βασιλίσκῳ, Scholiastes. Est & eléas auis, de qua in Elemento *E*. iam scripsimus. *Teleas.*

THOVS, Θωὸς, auis quædam, Hesychius & Varinus. *Thous.*

THRACES, Θρᾷκες οἱ, aues mergorum generis sunt marinæ, de quibus in *A*. Elemento Oppiani verba retulimus. *Thraces.*

THRATTA, Θρᾶττα, mulierem in Thraçia natam significat. est etiam piscis & auis nomen, Stephanus Grammaticus in Θρᾴκη. *Thratta.*

TIPHIA, Τίφια, aues quædam palustres, ὄρνεα τὰ ἐν τοῖς ἕλεσι γινόμενα, Hesychius & Varin. Τῖφος idem est quod ἕλος, id est palus. *Tiphia.*

TITYS, parua est auicula à sono vocis dicta, ἐκ τοῦ πιπίζειν, (aliâs πιτύζειν.) aut fortè quælibet parua auicula à veteribus ita vocatur. quidam per onomatopœiam vel mimesin dictam scribit, Varin. Seruius in Bucolico ludicro titos scribit dici columbos, non Latinè quidem, sed multorum auctoritate tanquam Latinè. Titos verò palumbes dici arbitror ex passerum salacitate, qui solent πιπίζειν, id est titissare. hinc fortè titis deriuatur, vt scribit Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quęlibet minutior, Cælius. *Titys.*

TITII sodales sacerdotes extra vrbem habitabant, & in tugurijs certa auguria seruabant, quoniam ad id deputati à Pont. erant. Nomen inditum est ab auibus, vt Varro ait, quas in augurijs certis obseruare solebant. horum meminit & Lucanus, *Septemuirq; epulis festus, Titijq; sodales*, Gyraldus. Sunt qui hos sacerdotes Apollinis fuisse scribant. *Titij sacerdotes.*

TITYRVS, Τίτυρος, Satyrus, calamus, vel auis quædam, Hesychius & Varinus. pro aue quidem & calamo siue harundine, cuius pro fistula vsus erat, nomen ad soni imitationem factum videtur. cum fistulis autem etiam Satyri pingebantur. Vergilio pastoris nomen est. *Tityrus.*

TITYRAS, Τιτύρας, auis quædam, ὄρνις ποιὸς, ἢ πιτυρώδης, Iidem. Athenæus phasianum à nonnullis τατύραν nominari scribit. *vide* in Tetrace inter Gallinas. *Tityras.*

Equidem & TRAGOPANADEM, quam plures affirmant maiorem aquila, cornua in temporibus curuata habentem, ferruginei coloris, tantum capite phœniceo, fabulosam reor, Plin. Videtur tragopanadē dicere à recto tragopanas, quod Græcè scripserim τραγοπανὰς genere fœminino, vt Παλλάς: nimirum quòd cornuta sit hirci instar vel Panòs dei pastorum. apud Solinum tamen *tragopa* legitur: Æthiopica (inquit) auis est tragopa, maior aquilis, cornibus arietinis proferens armatum caput. ¶ Auis certè cornuta alia nulla legitur. nam Claudianus lib. I. in Eutropium, Profert iam cornua vultur, de re minimè verisimili dixit. *Tragopanas. Tragopa.*

TODI genus auium paruarum. Plautus, Cum extortis talis, cum todilis crusculis, Festus. Græci struthopodem dicunt cui crušcula sint gracilia, vt nostri Meisenbeinle. *Todi.*

TRICCVS, Τρίκκος, auicula quædam, & rex apud Elienses, Hesychius & Varin. Fieri potest vt regulum auiculam hoc nomine aliqui vocarint. *Triccus.*

DE TROCHILIS AQVATICIS.

TROCHILVS (Τροχίλος) aquas adamat, Aristot. Crocodilis hiantibus trochili aues inuolantes depurgant dentes, (inhærentes hirundines rostro in fauces inserto extrahunt, Ælianus,) quo munere & ipsi aluntur, & crocodilus sentiens commodè secum agi, nihil nocet. sed cum egredi auem vult, ceruicem mouet, ne comprimat, Idem. Plura leges in Crocodilo *D*. Alius est trochilus, qui regulus vel rex auium alio & frequentiore nomine appellatur: cuius historiam in *R*. Elemento absoluimus. Non est fabula de auicula, quam Trochilum Græci nominarunt. Eam quoniam Plinius Regulum nostrum existimauit, describenda est, vt ex hac narratione veritas deprehendatur. Candidam aiunt, Turdi magnitudine, cristata pluma, acuta, plicatili: quam surrigit, vt belluæ palatum figat, si claudatur intus, Sca- *Trochilus crocodilo hianti inuolans dentes purgat.*

Idē crocodilum ab Ichneumone insidiante excitando liberat.

liger. Trochilus auis est è genere palustrium, & iuxta ripas fluuiorum oberrat, vbi obuia quæque legens depascitur: nutritur verò etiam à crocodilo, hoc est hirundinibus quæ faucibus eius inhærent, cui etiam se gratum ostendit. nam dormienti crocodilo ichneumon insidiatur, & sæpe ceruicē eius (mordicus) inhærens strangulat. Trochilus clamat, & crocodili nasum ferit, & excitatum aduersus hostem irritat, Ælianus. Iam tametsi non pauca sint trochilorum genera, & nomina, quæ sanè quidem quoniam dura sunt, & ab aure religiosa & terete auersa, prætereo: haudquaquam cum ijs omnibus fœdere deuincitur, amicitiamq́; colit crocodilus, sed cum solo nuncupato cladoryncho societatem, atque amicitiam facit. Enimuero nulla hic offensione hirudines ei legere potest, Idem interprete Gillio.

Hic trochilus cladarorynchus vocatur.

Hermolaus in castigationibus in Plinium *cladarorynchum* legit. Κλαδαρόρυγχος, τροχίλου εἶδος, Hesych. & Varin. Videtur autem sic dictus à motu & concussione rostri. nam κλαδάσαι exponunt σεῖσαι, id est concutere, pro κραδάσαι nimirum. Sic & κλαδαρόμματοι, οἱ εὔστροι τὰ ὄμματα.

De trochili cursu. Cibo. Coitu. Cura circa fœtum fœminis relicta.

¶ Sunt etiam ex amphibijs auibus trochili dicti. hi per littora discurrunt, tanta sæpius celeritate, vt cursus eorum volatu etiam pernicior sit: atq; hinc nomen eis apud Græcos meritò impositum. Pisces magnos non aggrediuntur: cancellis, & si quæ fluctibus ad littora propelluntur, contenti. Mares seorsim à fœminis, fœminæ à maribus pascuntur. Ineunte vêre, priores fœminæ solicitant mares ad coitum. sequuntur enim, & prope eos peculiari quodam cantu strident: quo vix tandem allecti mares accedunt. mox iterum fœtu procreato separantur, & ad sua sexus vterq; pascua seorsim reuertitur. Tūc mares omnem fœturæ & Veneris curam relinquunt: fœminis labor solis incumbit: eumq́; illæ inter se partiuntur. Iam aliæ oua in nidis fouent, aliæ fouentibus cibum congerunt, & sic alternis oua suis plumis concalfacere pergunt. Pullos iam adultos ad littus producunt, vbi mares versari solent: ibi fœmellæ etiam ex pullis cum suo sexu remanent, masculi vltrò separantur. sic oues inter pascendum mixtæ à pastoribus secernuntur, Oppianus lib. 2. de aucupio. Helorius, trochilus, & carulus mari tranquillo littoribus aduolant, victum ex piscibus quærentes, Athenæus. Τροχίλος auis à currendo dicta est, Varinus: cui paroxytonum hoc nomen est, vt & Athenæo, Æliano, & alijs plerisq;: apud Herodotum penanflectitur: proparoxytonum est Hesychio in Numenio. Aristophanes in Pace inter lautitias ciborum enumerat, κίχλας, νήττας, φάττας, τροχίλους. Et in Acharnensibus inter Bœotorum delicias, φαλαρίδας, τροχίλους, κολύμβους, &c. ¶ Albertus authoritate Auicennæ asserit trochilum esse auem similem picæ, sed aquaticam & variam, cuius rostrum simile sit rostro anatis, Niphus. nos huius anatis, vel potius mergi genus vocamus **ein Rynendt oder wysse Merch**. Ego verò trichilos non anatum aut mergorum generis, quibus velocitas in cursu non conuenit, sed gallinularum aquaticarum esse dixerim, quas in ripis & arenis celeriter currere notum est, cum cursu magis quàm volatu valeant, eoq́; cruribus sint oblongis, caudis vero perbreuibus.

Trochilorum genera esse varia.

¶ Trochilorum genera non pauca esse testatur Ælianus, & inter alia *cladarorynchum*, crocodilo familiare, vt suprà retuli. Sisophelos etiam, Σεισόφελος, trochilorum generis est apud Hesychium & Varinum. Corythus, Κόρυθος, vnus de trochilis, Hesychius. Hæc fortè cirrhata aut cristata est, & inde Græcum nomen sortita auis. Numenius, Νουμήνιος, ὁ καὶ τρόχιλος, idem qui trochilus, Hesych. *Vide* suprà in Arquata *A*.

Trogon.

HYLAS autor est TROGONEM, cornicem & alias quasdā aues, à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouēdam matri applicent, Plinius. hoc cum in bubone non probabile videatur Alberto, ne in cæteris quidem videbitur.

DE TVRDIS IN GENERE: ET PRIVATIM

de illo quem pilarem *Gaza nominat, Aristot.* trichâda, *cuius figuram sequens pagina continet.*

A.

Tria Turdorum genera ex Aristotele.

TVRDORVM Aristoteles tria genera facit: vnum visciuorum, magnitudine picæ, quod à nostris etiam à visco denominatur **ein Mistler**: alterum trichâda vocat, pilare Gaza vertit, quod (inquit) sonat acutè & magnitudine merulæ est. hoc nostri auem iuniperorum nominant, quòd earum baccis pascatur. tertium quod iliacum quidam vocant, minimum inter hæc, minusq́; maculis distinctum. hoc esse conijcio autem quæ Germanis **Winsel** vel **Beemerle** nuncupatur. Est insuper eiusdem generis quam aliqui turdelam tanquam Latinè nominant, Germani **ein Trostel**, præ cæteris musica. Sed de alijs infrà suo loco priuatim agetur: hîc verò partim de turdis in genere, partim etiam de turdo trichade, vbi id exprimetur, ne quid confudisse videamur. hoc quidem genus cæteris ferè in cibo præfertur; & magis peregrinum est, vt Varro per aduentitios turdos hoc maximè genus intellexisse videatur.

Turdus pilaris quo sensu à Gaza dicatur.

¶ Præfertur turdorū genus quoddam reliquis maiusculum pectore albo, nigrantibus maculis variegato, quod merulæ magnitudine per hyemem iuniperi baccis enutritum, præsertim montana mittere sub pilaris nomine consueuerunt, Grapaldus. Ego pilaris nomen non vulgare esse puto, sed

Latinum

Latinum à Gaza confictum, vt Græcum τριχὰς exprimeret. τρίχα enim Græci pilum dicunt. scribit autem Gaza pilarem per *l* simplex. qua ratione autem à pilis hoc turdi genus dicatur non video: & fortè non inde sed per onomatopœiam inditum illi hoc nomen est à Græcis. Porrò an illam auem, quam nos hic pro pilari delineatam dedimus, pro pilari Grapaldus quoque accipiat, dubito. neque enim pectore albo est. Veteres quidem hoc ei non attribuunt. ¶ Turdi Græcè κίγλαι dicuntur: & vulgo *schinopoulli*, id est aues lentisci vocantur: ab alijs *myrtopoulli*, quòd harum stirpium fructibus pascantur, Bellonius. Sunt qui turdi nomen Græcis hodie vulgare mihi esse affirmarint κύχλα, alij τζίχλα, alij πίςρ. ¶ *Alchamari*, id est turdus auis, Syluaticus. Cichlæ leguntur apud Aristotelem historiæ anim. 6.1. vbi Alberti translatio habet *triangel* & *aulones*. *Alzarazir* Auicennæ interpres turdos conuerrit, cùm sturnos debuisset. ***Nomina.***

¶ Turdus pilaris quia corpus & rostrum acutum habet, rusticè apud nos dicitur *schiron*, Niphus Italus. In alijs Italiæ locis, vt Lombardia, *viscada* vocatur: quamuis alius sit à turdo visciuoro Aristotelis, quem ipsi *dresso* appellant. vtrunq; genus visco pabulum quærere audio. Scoppa Grammaticus nescio

quomodo Dauliam auem interpretatur Italicè *maluizo, tordo.* ſed *tordo* eſt quæ à nobis Troſtel vocatur, *maluiccius* verò, vt Nipho placet, *Iliacus*, hoc eſt minimus turdorum. ¶ Hiſpanicè *tórdo* vel *zorzól.*. ¶ Gallicè *vne griue, vn tourd, ou oiſeau de nerte*, Rober. Stephanus. Bellonius turdos Gallicè exponit *griues*, *mauiz*, *trasles* & *touretz*. ſed turdum maiorē propriè *griue* dici ait, minorē *mauuis*: & pilarem, mediæ magnitudinis *litorne*. ¶ Germani turdum pilarem appellant Krametuogel, vel (vt alij ſcribũt) Krameßuogel/ Kranwituogel, noſtri Reckolteruogel: alij Wachholteruogel/ Wecholterziemer. nam Ziemer nomen commune turdorum eſt. ¶ Angli *a feldefare*, vel *a feldfare*, vel *a filfar*. ¶ Illyrij *kwiczicla*, (vt Dores κιχήλα.) Poloni *gluch, iemioluchá.*

¶ Turnerus, & ſecuti eum Eberus ac Peucerus, turdi genus minus & canorũ, quod noſtri Troſtel appellant, turdum pilarem eſſe putarunt: quibus non aſſentior. Verùm Turnerus poſt æditum de auibus librum in ſuis ad me literis, non hanc amplius auem, ſed Germanorum Krametuogel, mediæ magnitudinis turdum, (quem prius collurionem eſſe putârat,) turdum pilarem ſe exiſtimare ſcripſit. ¶ Turdones pro turdi, apud Arnoldum Villanou.

B.

Aduenerunt bellis Bebriacenſibus ciuilibus in Italiam aues externæ, quæ adhuc nomen retinent, paulum infra columbas magnitudine, turdorum ſpecie, ſapore gratæ, Plin. ¶ Turdus pilaris magnitudine merulæ eſt, Ariſtot. & citans ex eo Athenæus. ¶ Mutat & turdus colorem: quippe qui collo æſtate varius, (ποικίλος,) hyeme murino diſtinctus, (ψαρὸς) ſpectetur, Ariſtoteles interprete Gaza: quem Gillius etiam in transferendo Æliano ſequitur: cuius hæc verba Græca ſunt: Κίχλη χειμῶνος ἐστὶ ψαλωτέρα (lego ψαροτέρα ex Ariſtotele) ἰδεῖν, θέρους δὲ τὸν αὐχένα ποικίλον ἐπιδείκνυσι. Turdis color æſtate circa collum varius, hyeme concolor, Plinius. De vocis ψαρὸς ſignificatione ſcripſimus in Sturno *A.* ¶ In Germania hyeme turdi maximè cernuntur, Plinius. In Italia temporibus quidem diuerſis, ſed aliâs alijs locis, *vide* in *C.* Apud nos in Heluetia per hyemes abundant plerunq;, præſertim circa Tigurum noſtrum.

¶ Turdus auis eſt cinerei coloris, non magno corpore, Albertus. Turdus trichas nigris quibuſdam in cinere maculis diſtinguitur, Gyb. Longolius. Auis quam collurionem eſſe puto, (de turdo noſtro pilari loquitur,) turdum (videtur turdum viſciuorum vel maiorē intelligere) magnitudine æquat, ſed caudam habet longiorem, & magis mobilem, & pectus maculoſum, Turnerus. ¶ In regionibus ad Septentrionem remotis turdi albi reperiuntur, teſte Olao Magno. ¶ Turdus pilaris corpus & roſtrum acutum habet, Niphus.

Turdi albi.

Deſcriptio exacta turdi pilaris.

¶ Turdum pilarem noſtrum curioſiùs olim inſpectum his verbis deſcripſi: Roſtrum ei ſubflauum in extremo nigricat. tota ferè magnitudine & figura eſt merulæ. os etiam intrinſecus & linguam flauus color, ſed dilutior quàm in merulis pingit. collum pronum cinereum eſt, vt etiam caput, ſed nigris maculis aſperſum. dorſum charopum ſeu ruffum obſcurè, & per medias pennulas nigricans. Pars circa orrhopygium rurſus cinereis plumis obtegitur, caudam pennæ nigræ conſtituunt. Collum ſupinum & pectus varia ſunt. nam flaueſcentes in eis plumas nigræ diſtinguunt maculæ. Alæ interiores albæ ſunt. Latera etiam intra alas (ſub alis) in extremitate plumarum albicant, inde lineis rufis diſtinguuntur: intima parte latius nigreſcunt. Plumæ ventris albæ. Vngues digitiq; pedum nigricant. Pennæ alarum partim nigricant, partim rufo colore, vt dorſi, minores præſertim & breuiores, apparent. Sexus in hoc genere non facile diſtinguitur. Inteſtinum eius appendices non habet: nec gula verſus ſtomachum dilatatur, nec ingluuiem (ni fallor) ſuperius habet.

C.

Quo anni tēpore & quibus in locis reperiātur.

Turdi à tarditate vocati ſunt, hyemis enim confinio ſe referunt, Iſidorus. In Germania hyeme turdi maximè, æſtate in noſtris montanis locis: autumno, in plano & collibus inueniuntur. Hyeme præterea loca maritima, & iuniperis ac myrtis abundantia, etiam apud nos frequentant, Platina Italus. In æſtate apud nos aut rarò aut nunquam videtur turdus pilaris. in hyeme verò tanta copia eſt, vt nullius auis maior ſit, Turnerus Anglus. Turdi & turtures trimeſtres ſunt, Plinius. id eſt tribus tantùm menſibus manent. Turdus hyeme latet, Ariſtot. Merulæ, turdi & ſturni, in vicina abeunt. ſed hi plumam non amittunt, nec occultantur, niſi ſpe cibi, quo (aliàs, viſi ſæpe ibi, quo) hybernum pabulum petunt. (Platina aliter, Occultantur hæ aues ſæpibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt.) Itaq; in Germania hyeme maximè turdi cernuntur, Plin. Quædam cum æſtate æuum degant in ſyluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium receſſus ſecutæ, vt ſturni, turdi, &c. Ge. Agricola. Et rurſus, In anguſtis montium locis conditi aliquando turdi reperiuntur. Turdi ſunt de genere auium aduentitio, ac quotannis trans mare in Italiam aduolant circiter æquinoctium autumnale, & eodem reuolant ad æquinoctium vernum. & alio tempore turtures & coturnices immani numero. Hoc ita fieri apparet in inſulis propinquis, Pontia, Palmaria, Pandataria. ibi enim in prima volatura cum veniunt, morantur dies paucos requieſcendi cauſa. idemq; faciunt cum ex Italia trans mare remeant, Varro. Pilares apud nos poſtremi adueniunt. Verſantur turdi in glebis agrorum quieſcentium, Albert. ¶ Turdus pilaris ſonat acutè, Ariſtot. Alius ei hyeme color, alius æſtate: voce tamen eadem eſt, Idem. *Dum turdus trutilat, ſturnus tunc piſitat ore, Sed quod mane canunt, veſpere non recolunt*, Author Philomelæ. Turdus

Vox.

dus quidem per onomatopœiam dictus videri poteſt. Turdus pilaris gregatim volat, & inter volandum obſtreperus eſt, Turnerus. Merula & Turdus tanquam è modulis ſermocinantur, Scaliger. Turdi loquaciſſimi ſunt, Eraſmus Rot. ſunt tamen qui mutum, item qui ſurdum faciant turdum, vt paulò poſt dicetur. Agrippina coniunx Claudij Cæſaris turdum habuit (quod nunquam antè) imitantem ſermones hominum, cum hæc proderem. habebant & Cæſares iuuenes, (Druſus & Britannicus Claudij filij,) item ſturnum, luſcinias Græco atq; Latino ſermone dociles, Plin.

De turdo ſermonē humanū imitante.

¶ Turdum audio vermiculis & muſcis veſci. Ab tranſenna hic turdus lumbricum petit, Plautus Bacch. de amatore loquens. Si homines colant aues inter alia ab eis commoda hoc etiam lucrabuntur, ὅτι οἱ κνῖπες καὶ ψῆνες ἀεὶ τὰς συκᾶς οὐ κατέδονται, Ἀλλ' ἀναλέξει πάντας καθαρῶς αὐτοὺς ἀγέλη μία κιχλῶν: hoc eſt, Ficos eorum non ſemper deuorabunt culicum genera, ſed omnes illos vel vnus turdorum grex abſumet, Ariſtoph. in Auibus. Turdus pilaris baccis aquifoliæ arboris, ſorbi minimæ & ſimilium arborum veſcitur, Turnerus. Paſcuntur apud nos cum alijs arborum fructibus, tum ſorbi alpinæ, & orni, (ornum appello arborem quam noſtri Wieläſchen/alij groß Mälbaum/) nucleos nimirum excerpentes. Fagi glans turdis expetitur, Plin. Turdi pilares præcipuè iuniperi baccis delectantur, vnde & nominantur à Germanis. & in vulgari ænigmate quæritur quæ ſit auis quæ pabulo trimo paſcatur. iuniperi enim baccæ tertio demum anno matureſcere creduntur. Ego in pilaris turdi ventriculo diſſecto reperi baccas iuniperi, & oſſa ſpinæ albæ fruticis, (quam oxyacantham interpretantur,) & berberi vulgò dicti granorum ſemina. *Non ſic deſtructa macreſcit turdus oliua, Vt Lycidas domina ſine Phyllide turbidus erro*, T. Calphurnius. In ſambuci fructu grana inſunt ſeſamacea, non ingrata turdis ſturniſq;, Ruellius. Turdi Græcis vulgò *ſchinopoulli* dicuntur, ab alijs myrtopoulli, id eſt lentiſci vel myrti aues, quòd baccis earum paſcantur, Bellonius. *Turunda turdis eſca ſolis cognita*, M. Ant. Flaminius. De turdis ſaginandis leges infrà in *E*. Lombardi turdum pilarem *viſcadam* appellant à viſco: noſtri verò turdum maiorem à viſco denominant ein Miſtler. vtrunq; genus viſco pabulum quærere audio. Ariſtoteles maiorem duntaxat turdum viſciuorum cognominat, quod non niſi viſco ac reſina veſcatur. Turdela quaſi maior turdus dicitur, cuius ſtercore viſcum generari putatur, Iſidorus. Viſcum ſatū nullo modo naſcitur, nec niſi per aluum auium redditum, maximè palumbis, (οἰνάδος Athenæus,) & turdi. Hæc eſt natura, vt niſi maturatum in ventre auium non proueniat, Plinius 16.44. Theophraſtus non turdos, ſed picas, id eſt *cittas* (aues) nominat, quarum fimo gignatur viſcum, atque ita Theodorus interpretatur. fortéque deprauatum id in Theophraſto fuerit, vt pro *cichla* quod turdum ſignificat, *cittam* librarius aſſcripſerit, Hermolaus. Viſcum non putredine aliqua naſcitur, nec prouenit niſi ſemine, vbi aues quæ fructum deuorauerint, excrementum in arbore egeſſerunt, Theophraſtus de cauſis plant. 2.13. OEnadem ferunt ſi deuorato viſci ſemine aluum exonerârit, viſcum naſci, Athenæus libro 9. Vnius plantæ ramus ſæpe innaſcitur & ſuccreſcit alienæ arbori. Cauſam cur id fiat Theophraſtus, abſtruſas rerum naturas perſcrutatus, affert: Aues enim arborum fructum comedentes, poſteaque in arboribus conſidentes, excrementa egerere, ſemenque in cauernas delapſum pluuia irrigatum enaſci & pullulare, itaque in oliua ficum, in alijsque alias ingenerari, Ælianus. Turdus ipſe ſibi malum cacat, Κίχλα (κίχλη melius) χέζει αὐτῇ κακόν. prouerbium (inquit Eraſmus) in eos dici ſolitum, qui ſibijpſis miniſtrarent exitij cauſam. Siquidem viſcum non prouenit niſi redditum per auium aluum: cuius rei meminit & Seruius in ſextum Æneid. Quoniam autem viſco capiuntur aues, ipſæ ſibi malum cacant videlicet. Plautus paulò diuerſius extulit: Ipſa (inquiens) ſibi auis mortem creat. quanquam equidem non dubitem affirmare à Plauto cacat, non creat fuiſſe ſcriptum: deinde locum à quopiam Græcanici prouerbij ignaro deprauatum. In hos igitur quadrabit parœmia: aut in eos, qui potentes ſibi generos aſciſcunt, à quibus poſtea per vim opprimantur, Hæc ille.

Cibus.

Turdus ipſe ſibi malū cacat. Prouerb.

¶ Surdior turdo, Κωφότερος κίχλης. Zenodotus ex Eubuli Dionyſio citat, adſcribens ſurditatem huic aui peculiarem, cum ſit loquaciſſima, vel prouerbio teſte. (Ego non de turdi, ſed trygonis, id eſt turturis loquacitate prouerbium legiſſe memini.) Vnde concinnè dicetur in eos, qui perpetuò blaterantes ipſi non auſcultant quid viciſſim ab alijs dicatur, quod vicium in multis licet deprehendere, Eraſmus. Κωφότερος κίχλης· παρ' Εὐβούλῳ ἐν Διονυσίῳ λέγεται ἀφωνότερος κίχλης, Suidas & Varinus. hoc eſt, apud Eubulum in Dionyſio legitur, non ſurdior ſed magis mutus quàm turdus. Nos de voce & loquacitate turdi diximus ſuprà. ¶ Turdi oua decem à conceptu diebus pariunt & fouent, Albertus. ¶ Turdi nidos ex luto, vt hirundines, faciunt in excelſis arboribus, ita deinceps continuato opere, vt quaſi catena quædam nidorum contexta videatur, Ariſtot. In cacuminibus arborum luto nidificantes, penè contextim, in ſeceſſu generant, Plinius.

Surdior turdo.

De turdi ſurditate.

Partu & nidificatione.

D.

Turdos aliquando ſermones hominum imitari, ſcriptum eſt ſuprà in *C*. ¶ Palumbes laurum edit contra faſcinationis noxam, turdus myrti comam, Philes. myrti ramum, Ælianus. Zoroaſtres in Geoponicis turdum hoc facetè ſcribit contra blattarum iniuriam. ¶ Merula turturem amat, Ariſtot. Merulæ & turdi amicæ ſunt aues, Plinius. fortè autem turdi non rectè ſcriptum eſt pro turtures.

Mutuus inter merulam & turdum amor.

E.

De turdorum aucupio.

Tempore hoc perhumiles sylvas,& baccis fœcunda virgulta ad turdos, & cæteras aues capiendas, laqueos expedire conueniet. Hoc vſq; in Martium menſem tendetur aucupium, Palladius in Decembri menſe. Tenus eſt laqueus dictus à tendicula. Plautus Bacchidibus, Nunc ab trãſenna hic turdus lumbricum petit: Pendebit hodie pulchrè, ita intẽdi tenus, Nonius. *Dum turdos viſco, pedica dum fallit alaudas*, Alciatus in Emblematis. *Pellaci cantu deceptus ab aucupe turdus*, Politianus in Ruſtico. Accipitres cũ alias aues tum turdos capiunt, Creſcentienſis. Μαχοῦνιον, retis genus quod turdis tenditur, νεφέλη à quibuſdam dictum, Heſychius & Varin. Turdis regio Heluetiorum quibuſdam annis abundat, vt circa Tigurum: vbi aucupes ſunt periti, qui fundis in ſublimi aere longo ſpacio (ad iter horæ interdum aut amplius) has aues perſequuntur, donec ad deſcenſum coactos retibus non ſupra hominis ſtaturam erectis cateruatim implicẽt, Stumpfius. Oppianus lib.3. de aucupio cap.10. modum quendam merulas capiendi præſcribit, eodemq; turdos etiam capi ait. *Vide* in Merula *E.*

De turdis nutriẽdis & saginandis.

¶ Lucullum turdos æſtate in auiarijs alere ſolitum ſcribit Plutarchus, Volaterranus. Cor. Nepos, qui diui Auguſti principatu obijt, turdos ſcribit paulò ante cœptos ſaginari, Plinius. In auiarijs ſtabulantur turdi ac pauones, Varro. In prima parte ornithônis ſint aues terra modo contentæ, vt ſunt pauones, turtures, turdi, Idem. ¶ In villa materteræ meæ in Sabinis, ad quartum & viceſimum lapidem via ſalaria à Roma, ornithon eſt, ex quo vno quinq; millia ſcio vænisse turdorum denarijs ternis, vt HS ſexaginta millia ea pars villæ reddiderit eo anno, bis tantum quàm tuus (Axium alloquitur) fundus ducentorum iugerum Reate reddit, Varro de re ruſt. 3.2. Et rurſus ſequenti capite, Non diſſimulabo, quod volo de ornithône primum, quòd lucri fecerunt hoc nomen turdi. HS enim ſexaginta millia ſircellina excandere me fecerunt cupiditate. Et mox, Ornithônis alterum genus fructus cauſa eſt, quo genere macellarij, & in vrbe quidã habent loca clauſa, & rure maximè conducta in Sabinis, quòd ibi propter agri naturam frequentes apparent turdi. Impenſa curaq; (vt par eſt) adhibita, M. Terentius ternis ſæpe denarijs turdos ſingulos emptitatos eſſe ſignificat auorum temporibus, quibus qui triumphabant populo dabant epulum. At nunc ætatis noſtræ luxuries quotidiana fecit hæc pretia, propter quæ ne ruſticis quidem contemnendus ſit hic reditus, Columella. Turdi ſi alieno tempore ſaginentur, (id eſt eo tempore quo non reperiuntur vt capi poſſint) & voluptatem cibi & reditum maximum præſtant, parcitati beneficium miniſtrante luxuria, Palladius. turdis maior opera & impenſa præbetur, qui omni quidem rure, ſed ſalubriùs in eo paſcuntur, in quo capti ſunt. Nam difficulter in aliam regionem transferuntur, quia caueis clauſi plurimi deſpondent. quod faciunt etiam cum eodem momento temporis à rete in auiaria coniecti ſunt. itaq; ne id accidat, veterani debent intermiſceri, qui ab aucupibus in hunc vſum nutriti, quaſi allectores ſint captiuorum, mœſtitiamq; eorum mitigent interuolando. Sic enim conſueſcent & aquã & cibos appetere feri, ſi manſuetos id facere viderint, Columella. Clauduntur illæſi, & recenter capti miſtis aliquibus antè nutritis, quorũ ſocietate ad capiendos cibos pauidam nouæ captiuitatis mœſtitudinem conſolentur, Palladius.

De forma ornithonis in quo turdi saginandi sunt.

Dicam, quod te malle arbitror Axi, de hoc ornithône, quod (quem) fructus cauſa faciunt: vnde nonnulli ſumuntur pingues turdi. Igitur teſtudo (vt periſtylum tectum tegulis, aut rete) fit magna, in qua millia aliquot turdorum, ac merularum includere poſſint. Quidam cum eo adijciunt præter eas aues, alias quoq;, quæ pingues væneunt care, vt miliariæ ac coturnices. In hoc tectũ aquam venire oportet per fiſtulam, & eam potius per canales anguſtas ſerpere, quæ facile extergeri poſſint. Si enim latè ibi aqua diffuſa, & inquinatur facilius, & bibitur inutilius, & ex eis caduca quæ abundat & exit per ſiſtulam, facit vt luto aues laborent. Oſtium habere humile, & anguſtum, & potiſſimum eius generis, quòd cochleam appellant, vt ſolet eſſe in cauea, in qua tauri pugnare ſolent. Feneſtras raras, per quas non videantur extrinſecus arbores, aut aues, quòd earum aſpectus ac deſiderium macreſcere facit volucres incluſas. Tantũ luminis habere oportet, vt aues videre poſſint, vbi aſſidant, vbi cibus, vbi aqua ſit. Tectorio tecta eſſe leui circum oſtia, ac feneſtras, ne qua intrare mus, aliaue quæ beſtia poſſit. Circum huius ædificij parietes intrinſecus multos eſſe palos, vbi aues aſſidere poſſint. Præterea & perticas inclinatas ex humo ad parietem, & in eis tranſuerſas alias gradatim modicis interuallis annexas, ad ſpeciem cancellorum ſcenicorum ac theatri. Deorſum in terram eſſe aquam, quam bibere poſſint. Cibatui offas poſitas: eæ maximè glomerantur ex ficis & farre miſto. Diebus viginti ante quàm quis tollere velit turdos, largius dat cibum, & aquæ plus ponit, & farre ſubtiliore incipit alere. In hoc tecto, caueaq; tabulata habeant aliquot ad perticæ ſupplementum. Contra hoc auiarium eſt aliud minus, in quo quæ mortuæ ibi ſunt aues, vt domino numerum reddat, curator ſeruare ſolet. Cum opus ſunt ex hoc auiario, vt ſumantur idoneæ, excluduntur in minuſculum auiarium, quod eſt coniunctum cum maiore oſtio, & lumine illuſtriore, quod ſecluſorium appellant. Ibi cum eum numerum habet excluſum, quem ſumere vult, omnes occidit. Hoc ideo in ſecluſorio clam, ne reliqui, ſi videant, deſpondeant animum, atq; alieno tempore venditori moriantur. Non enim vt aduenæ volucres faciunt pullos, vt in agro ciconiæ, in tecto hirundines, ſic aut hic, aut illic turdi, Varro de re ruſt. 3.5. Turdi locum æque munitum, & apricum, quàm columbi deſiderant, ſed in eo tranſuerſæ perticæ perforatis parietibus aduerſis aptantur, quibus inſidant, cum ſatiati cibo requieſcere volunt. eæ perticæ non altius à terra debent ſubleuari, quàm hominis ſtatura patiatur, vt à

ſtante

stante contingi possint, Columella. Sub columbario cubicula duo subijciantur, vnum quo turtures claudantur, &c. aliud verò cubiculum turdos nutriat. Sit autem locus mundus & lucidus, & vndiq; læuigatus. Transuersæ in hoc perticæ figuntur, quibus possint post inclusum volatum sedere. Rami etiam virides sæpe mutentur, Palladius. Turdi in calida domo victitant. ipsius autem muris domunculæ, perticæ inserendæ sunt, ac lauri surculi, alteriúsve cuiuspiam circa angulos collocandi, Didymus in Geoponicis. Cibi ponuntur ferè partibus his ornithonis, quæ super se perticas non habent, quo mundiores permaneant. semper autem arida ficus diligenter pinsita, & permista polline, præberi debet, tam largè quidem, vt supersit. hanc quidam mandunt, & ita obijciunt. Sed istud in maiore numero facere vix expedit. quia nec paruo conducũtur qui mandant, & ab ijs ipsis aliquantum propter iucunditatem consumitur. Multi varietatem ciborum, ne vnum fastidiant, præbendam putant. ea est cum obijciuntur myrti & lentisci semina: item oleastri, & ederaceæ baccæ, nec minus arbuti. Ferè enim etiam in agris ab eiusmodi volucribus hęc appetuntur: quæ in auiarijs quoq; desidentium detergent fastidia, faciuntq; auidiorem volaturam, quod maximè expedit. nam largiore cibo celerius pinguescit. Semper tamen etiam canaliculi milio repleti apponuntur, quæ est firmissima esca. nam illa, quę supra diximus, pulmentariorum vice dantur. Vasa quibus recens & munda præbeatur aqua, non dissimilia sint gallinarijs, Columella & Palladius. Caricæ tunsæ mistis pollinibus largissimè præbeantur, Palladius. Pabulum in loco pauimenti mundiori ponitur: hoc est, arida ficus perfusa aqua macerataq;, immò etiam minutim scissa farinæq; mista, aut etiam polentæ hordeaceæ. baccæ pręterea myrti, lentisci, fructus hederæ, (item lauri & oleæ, Cornarius,) atq; omnia id genus turdis pascendis sunt. Pinguiores tamen eos reddit milium atq; panicum, nec non limpidissima aqua, Didymus in Geoponicis Andrea Lacuna interprete.

¶ Ad agrum stercorandum præstare arbitror stercus ex auiarijs turdorum ac merularum, quod non solum ad agrum vtile, sed etiam ad cibum ita bubus & suibus, vt fiant pingues. itaq; qui auiaria conducunt, si caueat dominus stercus vt in fundo maneat, minoris conducunt, quam ij quibus id accedit, Varro. M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum (& merularum) fimo ex auiarijs: quod etiam pabulo boũ suumq; magnificat, neq; alio cibo celerius pinguescere asseuerat. De nostris moribus bene sperare licet, si tanta apud maiores fuêre auiaria, vt ex his agri stercorarẽtur, Plinius. *De vsu stercoris turdorũ ad agros impinguandos.*

¶ Turdorum greges qui non rari & sparsi, sed turmatim volitent, aliqui imminentis pestilentiæ præsagium faciunt.

F.

Turdus boni & præcipui saporis est, Albertus & alij. Præ cæteris auibus inter lautitias habetur, Aristophanis Scholiastes. *Nil melius turdo*, Horatius 1. Epist. *Inter aues turdus, si quis me iudice certet, Inter quadrupedes gloria prima lepus*, Martialis. *Texta rosis fortasse tibi, vel diuite nardo, At mihi de turdis facta corona placet*, Idem. Et alibi, *Illic coronam pinguibus grauem turdis videres.* *De alimento ex Turdis.*

¶ Galenus in libro de cibis boni & mali succi, cibarijs laudatis, & neq; tenuem neque crassum succum gignentibus turdos adnumerat. Ex auibus quæ volatu fidunt firmioris sunt nutrimenti, quæ grandiores quàm quæ minutæ, vt ficedula & turdus, Celsus 2.18. Bapt. Fiera pinguem merulam turdo præfert: ambo (inquit) sistunt, sed turdus calidior est, & grauius redolet. ab aucupe tamen laqueo vel reti captum non minus quàm merulam probat. *Vide* supra in Merula *F.* An turdi salubre præbeant alimentum disputatur à Mathiolo epist. libro 1. Tympanicis, ex auibus præponi debent ferè mansuetis, vt palumbus, turdus, Trallianus. Eis quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maximè pulsantes, expedit vt diligenter euitent turdos, grues, Arnoldus de conseru. sanit.

¶ Turdos, merulas, &c. assabis. hæ quoq; aues, si elixentur cum pipere & saluia, non insuaues videbuntur, Platina. In turdo: Vbi turdum assaueris eo modo quo conuenit, amygdalas bene tusas, saleq; inspersas, cum agresta & iusculo miscebis, modicumq; gingiberis & cinnami insperges. Mixta hæc omnia per cribrum setaceum in cacabum transmittes: Vbi modicum ebullierint, in ollam in quam turdos assos reposueris, infundes. Sunt item qui satius dicunt in assos turdos vel malarancia exprimere, vel aromata dulcia inspergere, Idem. Apicius lib. 6. cap. 5. titulum habet, Iura in diuersis auibus, turdis, ficedulis, pauo, phasiano, ansere: sed in contextu nullius harum auium priuatim mentio fit præterquam anseris. Ab Alexandro Benedicto laudatur tempore pestilentiæ in cibo turdus biduo maceratus aceto. Pectora turdorum in patinam Apicianam conijciuntur libro 4. cap. 2. Apicij Magiricæ. Heliogabalus exhibuit Palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & cerebellis turdorum, &c. Lampridius. Porcellus dimidia parte assus & dimidia elixus, apud Athenæum lib. 9. fartus erat turdis & vẽtriculis gallinaceis, &c. item lib. 4. porc[illegible] assus apponebatur, turdis & ficedulis fartus. Turdi quomodo parentur cum iecore ouillo *vide* in [illegible] *F.* De pastillis è pullastris in Gallo. *F* Baltasaris Stendelij verba recitauimus: similiter autẽ inquit pastillos etiam è turdis fieri, quos nõ vltra horã coqui iubet.

G.

Turdos edisse cum baccis myrti prodest vrinæ, Plin. Et rursus, Turdus inassatus cum myrti baccis dysentericis medetur. ¶ Puluerem coturnicis vel turdi Ant. Gainerius aduersus napellum commendat, deceptus nimirũ ab interpretibus Arabũ, & ijs qui napellum, aconitum, & cicutam ferè con- *Remedia ex ijsdem.*

fundunt: cùm sturnos non turdos conio, id est cicuta pasci veteres testentur. ¶ Stercus turdorum (*alzarazir*, id est sturnorum) edentium oryzam confert ad pannum & morpheam, Auicenna.

H.

Etymon. *a.* Turdi à tarditate vocati sunt. hyemis enim confinio se referunt, Isidorus. mihi per onomatopœiam potius dicti videntur. Turdi cùm sint nomine mares, re vera fœminæ quoq; sunt, Varro de re rust. Turdi masc. sunt generis, vt plerunq; lectum est: fœminini apud Varronem Quinquatribus, Nonius. ¶ Albertus turdorum species enumerans ex Aristotele, turturem pro turdo imperitè ponit: vt & Auicennæ interpres alicubi, vt testis est Aggregator. ¶ Κίχλα aliqui & τρίγλα efferunt, non rectè. nam fœminina in λα omnia debēt habere λ duplex (secundum Atticos,) vt κόλλα, σκίλλα, βδέλλα, &c. quæ verò λ simplex habent per η scribuntur, vt πύλη, ὁμίχλη, &c. Varinus, qui Herodiano etiam hunc canonē placere ait. Κιχῆλαι, turdi, Hesychius & Varin. Κιχήλας pro κίχλας Doricum esse aiunt, apud Comicum & Epicharmum. Syracusani quoq; κιχήλας vocant, tanquam & ipsi δωρίζοντες, Athenæus & Varinus. Κιχήλας per pleonasmum pro κίχλας. Κρεαντορνίθια (lego, Κρέα τ' ὀρνίθεια) κιχηλᾶν, Varinus. Ἴχλα, ἡ κίχλα, Suidas & Hesychius. Ἰχάλη piscis quidam vel turdus auis, Hesych. & Varin. Ἴσχλαι, turdi, & melotæ (pelles) caprinæ, Iidem. Cicla & clice voces à Græca κίχλη corruptas Syluaticus turdum interpretatur. Κίλλα, animal volucre, Varinus non suo loco, sed vbi κίχλα scribi deberet.

Epitheta. ¶ Epitheta. Turdos pingues & crassos Martialis dixit. Obesus turdus, Horat. 1. epist. apud Textorem turdi epitheta sunt, Edax, Auidus, Vagus, Trutilans (ex authore Philomelæ,) Aduena, Raucus. ¶ Epicharmus ἐλαιοφιλοφάγους κιχήλας dixit, Varinus: quanquam apud Athenæum ἐλαιοφυλλοφάγους perperam legitur.

Deriuata. ¶ Deriuata. Turdarium, locus in quo turdi saginantur. Verba ex verbis ita declinari scribunt, vt verba literas alia assumant, alia mutent, alia commutent. (fortè amittant,) vt fit in turdo, & turdario, turdelitio, M. T. Varro. *Turdis piscis.* ¶ Turdis piscis est Columellæ, Plinio & Quintiliano. Piscem asellum non à corporis similitudine, sed à colore dicimus, vt vmbram atque turdum, author M. Varro. Sic & apud Græcos κίχλη tum auem turdum, tum piscem marinum significat, Hesychio & Varino. Κίχλη auis est, & piscis similiter varietate punctorum insignis, ὥσπερ ὁ κόσσυφος μελανόστικτος, Varin. ¶ Κιχλισμὸν risum interpretantur, non quemuis, sed tenuem, (id est tenui voce emissum,) exiguum, (alij contrà vehementem, immoderatum,) muliebrem, meretricium. sed quoniam alij aliter & interpretātur & scribunt, singulorum verba enumerabo. *Κιχλισμὸς quid sit.* Κιχλισμὸς, ὁ λεπτὸς καὶ ἀκόλαστος γέλως, Suidas. Varinus similiter scribens exponit μικρὸν γέλωτα, ἢ πολὺν καὶ ἄκοσμον: & rursus, muliebrem risum. Apud eundem & Hesychium κιχλησμὸς per η in penultima, risus vehemens est. item κιχλησμὸς, risus simpliciter, Iisdem. Κιχλιασμὸς, risus muliebris & meretricius, Clemens in Pædagogo. Κιγχλιμὸς, risus turpis & immoderatus vel lasciuus, αἰσχρὸς γέλως μετὰ ἀταξίας, Hesych. & Varin. Γιγγλισμὸς, vel γιγλιμὸς, vel γιγγλισμὸς, γαργαλισμὸς ἀπὸ χειρῶν, κιχλισμὸς γέλως, Iidem. Ego ex diuersis istis scribendi modis nullū probarim, præter vnum κιχλισμός. Homerus Odysseæ antepenultimo ancillas turdis cichlis & columbis comparat: illud fortè propter risum immodestum (διὰ τὸν κιχκισμὸν [lego κιχλισμὸν] τῶν γελώντων:) hoc verò propter libidinem ad quam columbarum genus procliue est. Κιχλίζειν prouerbio dicebantur qui pinguibus coturnicibus aut turdis vescerentur: aut qui riderent lasciuè parumq; decore. Proinde & κιχλισμὸν risum mollem & impudicum appellant. Quadrabit igitur vel in liguritores & cupedijs ad-*Κιχλίζειν.* dictos, vel in lasciuius ludentes, Erasmus: qui vocem κιχλίζειν coturnissare vertit. nam Aristophanis interpres in Nubibus idem verbum interpretatur pro eo quod est pingues coturnices aut turdos esitare, aut indecore & immoderatè ridere, ex quo Suidas etiā & Varinus repetunt. Sed cùm cichla turdum non coturnicem significet, turdari potius vertendum fuerat. Comicus ipse in Nubibus simul nominat ὀψοφαγεῖν, κιχλίζειν, (Athenæus lib. 8. legit κιχλάζειν,) καὶ ἴσχειν τὼ πόδ' ἐναλλάξ. Multæ puellæ iubent me sibi colludere noctu, Κιχλίζοντι δὲ πᾶσαι, ἐπεί κ' αὐταῖς ὑπακούσω, Cyclops apud Theocritum. Κιχλίζεις χρεμέτισμα γάμου προκέλευθον ἰεῖσα, Suidas ex epigrammate. Varinus κιχλίζειν verbum interpretatur etiam pro eo quod est moueri & agitari, σαλεύεσθαι, κινεῖσθαι: in qua significatione ego κιγκλίζειν scripserim. id enim Hesychio est κινεῖν, σαλεύειν, μοχλεύειν, πειράζειν. quanquā & κιγλίζειν & κιγχλίζειν apud illum scribitur, corruptè vt arbitror. Idem à cinclo aue, quæ caudā subinde mouet, κιγκλίζειν verbū factū ait, pro eo quod est διασείεσθαι, concuti. Videntur & κιγκλίδες θύραι ab hoc verbo dictæ, quod circa cardines suos moueantur. Et fortè κιγκλισμὸς (sic enim scribere malim quàm κιγχλισμὸς vel γιγγλισμὸς) risus tam vehemens fuerit, qui totum agitet & concutiat corpus: sed κιχλισμὸν potius dixerim à turdis: quòd homines saturi cibis præsertim delicatioribus, ad risus lasciuos dissolutiores sint. Habent Germani verbum Kitzeren non dissimile Græco, & eiusdem ferè significationis. Κιχλίζειν, quod & καχλάζειν, affatim ridere, ἀθρόως γελᾶν, per translationem ab vndis & fluctibus cùm attolluntur & æstuant, Varinus. Κιχλήσκειν, γελᾶν, μειδιᾶν, ridere, Hesych. & Varinus. Ταγατίζων, κιχλίζων, Iidem. Epicichlides carmen dictum quod in Homerum refertur authorem à quibusdam, quoniā dum id pueris præcineret, turdis donabatur, Athenæus & Cælius. ¶ Κιχληβώτης, portulaca herba, Hesych. & Varin. *Onocichle* herba composito nomine ab asino & turdo, quæ particulatim floreat, memoratur Theophrasto historiæ plant. 7.10. (Gaza turdariam vertit) & Plinio 17.16.

¶ Turde-

¶ Turdetani & Ficedulenses nominantur in Captiuis Plauti. Turdetania regio quæ vulgò Andelucia dicitur, Scoppa.

c. *Si mihi Picena turdus palleret oliua*, Martial. 9. 55. pascitur enim oleæ & oleastri baccis turdus, ac inde pinguior & præpingui pallidior, id est magis cereus euadit. hinc turdos ἐλαιοφιλοφάγους Epicharmus dixit, vt rectè legit Varin. nam Athenæi codices impressi nõ rectè habent ἐλαιοφυλλοφάγους. ¶ Pœciliæ pisces turdi volucris vocem ædere dicuntur, Pausanias. Herbæ quas satyria & orches appellant, videntur nasci è genitura turdorum & merularum, Hieron. Tragus.

¶ *e.* *Subdola tenduntur crassis modo retia turdis*, Martialis. Archiæ epigramma in merulam quæ è reti euasit turdis detentis, retuli in Merula *H.e.* ¶ Philocrates ὁ Σφήττιος φυσῶν τὰς κίχλας δείκνυσι καὶ λυμαίνεται, In Auibus Aristophanis. venditurus scilicet inflabat vt pingues apparerent.

¶ *f.* Turdus, *Siue aliud priuum dabitur tibi, deuolet illuc, Res vbi magna nitet domino sene*, Horatius Serm. 2. 5. Tiberius Cæsar Asellio Sabino H-S ducenta donauit pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ & ostreæ & turdi certamen induxerat, Suetonius. Aristophanes in Pace inter lautissima cibaria nominat amylos placentas & turdos aues. Τίλλειν τε φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ σπίνοις, Ephippus apud Athenæum. Philoxenus cum mentio incidisset quòd turdi essent pretiosi, & fortè adesset Corydus, qui se adolescentem prostituerat: at ego memini (inquit) Corydum (corydus Græcis alaudam quoq; sonat) obolo venisse, Athenæus. Cui nunc tam parum palatus sapit, vt principem locum turdo adiudicet? Gillius. Gulæ dediti quidam turdos Daphnios laudauerunt, Clemens in Pædagogo. Αἱ δὲ κίχλαι μετ' ἀμητίσκων εἰς τὴν φάρυγγ' εἰσεπέτοντο, Teleclides de veteri beata vita. hoc est, Turdi assi vnà cum placentis in fauces eis inuolabant. Κίχλαι ἐκκαίδεκ' ὁλόκληροι μέλιτι διαμεμιγμέναι, Plato Phaone apud Athenæum. Αἱ δὲ κίχλαι ἀνάβραστ' ἠρτυμέναι, Pherecrates. Et rursus, Κίχλαις τ' ἀναβάστροις, melius ἀναβεβράστοις.

¶ De Proverbiis, Turdo surdior, & Turdus malum cacat sibi, leges suprà in *C.* Κιχλίζειν, *vide* suprà in *H.a.*

DE TVRDO VISCIVORO PRIVATIM.

A.

De Turdis in genere multa scripsimus, inter quæ multa etiam visciuoro priuatim dicto conueniunt, quem Aristoteles ἰξοβόρον, Athenæus ἰξοφάγον nominat. Hic magnitudine picæ est Aristoteli, nec nisi visco atq; resina vescitur. *vide* suprà in *C.* in Turdis in genere: vbi turdum pilarem quoque visco pasci scripsimus: vnde ab Italis vulgò *viscada* vocatur vel *viscardo*: hic verò, de quo nunc agimus, *dresso*: quem & ipsum non visco solum, sed etiam baccis iuniperi vesci aiunt. Turdella turdi genus alterum est, (non alterum Aristotelis, sed simpliciter diuersum,) quod in Venetia prouincia *drexanos* vulgò nominant, in Liguria priscum nomen retinent: maiores turdo sunt, penna subtus varia, Hermolaus in Corollario. Turdela maior est turdo, Monachi in Mesuen Itali. Turdela quasi maior turdus dicitur, cuius stercore viscum generari putatur, Isidorus. ¶ Turdus visciuorus maior alijs, *vne griue* Gallicè, Bellonius. *Griue sisalle* apud Sabaudos (vt amicus quidam ad me scripsit) turdus maior est, colore columbino, rostro merulæ, nidum facit ex musco in pariete. oua quaterna parit. Turdum verò pilarem ijdem simpliciter (ni fallor) *griue* nuncupant. ¶ Germanicè Mistler & Mistelfinch in Heluetia, à visco: alibi Ziering. Carinthijs Zerrer, Bauaris Schnerrer. Gyb. Longolius, qui circa Coloniam in Germania vixit, Primum (inquit) turdi genus, quod picæ magnitudine est, nondum, quod sciam, in nostra regione conspexi. ¶ Anglicè *a poluer*. ¶ Illyricè *prskawecz*. ¶ Turcicè *garatauk*.

B.

Forma.

Turdus visciuorus noster maior est cæteris turdis. paulò infra columbam: capite, alis & ventre fuscus. plumis tamen iuxta caudam aliquid flaui admixtum apparet. cutim intra rostrum pallidus & subruber color mixti tingunt. Pedes digitiq; flauescunt, præsertim posteriore neruo tibiarum. Vngues & rostrum nigricant. Collum parte prona venterq; totus nigris punctis in albicantibus plumis & alicubi flauis variant. Plumæ sub alis candidæ sunt.

C.

Cibus.

Vescitur turdus visciuorus noster non visco tantum & resina, vt Aristot. scripsit, sed vuis quoq;, & iuniperi ligustriq; baccis. Cicuratur etiam, & pascitur omni genere ciborum, pane, caseo, &c. Æstate (vt audio) in syluis se abdit. Nidificat in nostris regionibus.

D. E.

Aucupium.

Noctuam odit, (vt & iliacus turdus,) & ea clamante aduolat: sed nõ proximè ipsam, nisi arbor aliqua prope sit. Turdos huius generis singulos singulas visci feraces arbores occupare aiunt, & semper proximè eas versari, neq; admittere alias, sed persequi & depellere. quod eorum ingenium etiam in causa est vt facilè capiantur. Aucupes enim caueam cui auis vna huius generis sit inclusa & reti obtecta vt conspici possit è sublimi, cũ decipula superstructa, ad arborem aliquã viscum ferentẽ vnco ligneo

prælongo ſuſpendunt. mox turdus ferus conſpecto incluſo, impetu in illum delapſus, vt de arbore ſua depellat, decipulæ operculo cadẽte capitur. & ſic deinceps ad arbores multas caueam eandem ſuſpendunt. ¶ Vtuntur hoc turdo etiam aucupes ad accipitres capiendos in attegia, amiti impoſito. nam cùm accipitrem viderit, clamat. ¶ A ruſticis quibuſdam accepi, ſi turdus viſciuorus circa finem hyemis in cacumine alicuius arboris inſidens, & ſupra arborem eminens cantillet, hyemis diutius duraturæ ſignum eſſe: ſi verò in medio arboris conſidat, ita vt non appareat, aut ægrè, æſtatem propinquam ſignificari.

Prognoſticon tẽpeſtatum.

F.

Vſus in cibo.

Viſciuorus turdus minoris apud nos pretij eſt, minusq́; in cibo lautus habetur quàm pilaris.

DE TVRDO MINORE, QVEM ILLAdem vel tyladem cognominant.

TVRDI genus tertium eſt, quod iliacum (ἰλλάδα quidam vocant) minimum inter cætera (minus pilari & viſciuoro) minusq́; maculis diſtinctum, Ariſtot. Turdi genus tertium & minimũ *illas* vocatur:

catur: vel, vt Alexander Myndius scribendum arbitratur. *tylas*, (τυλάς.) proinde Theodorus qui non *illáda* sed *iliáda* (Athenæus etiam ἰλιάδα habet) legerat, iliacum turdum conuertit. sed erat commodius *illadicum*, Hermolaus. Alexander Myndius apud Athenæum dicit hoc genus gregale esse & nidificare vt hirundines. Cleomenes apud eundem nominat τυλάδας πεντάκις μυρίας, χέννια τριχιερὰ μύρια. Ἴλλας etiam genus vinculi est Eustathio, ex loris & viminibus, à verbo εἴλω vel ἴλλω, quod est contorqueo.

Nomina. ¶ Turdus iliacus (id est minimus) Italicè vulgò dicitur *maluiccius*, (*maluizo*,) Niphus. Alibi (vt audio) *cion* vel *cipper*, vt circa lacum Verbanum. ¶ Gallicè *vn mauuis*, minor alijs, magnitudine sturni, in ventre & subflexu alarum magis flauus, Bellonius. Sabaudicè *griuette*, id est turdulus. ¶ Germanicè **Winsel** vel **Wintze** apud nos à voce sua. Claronæ in Heluetia **Bergtrostel**/ alibi **Boemerle/Bömerlin/Beemerziemar**, vel **Behemle**, quasi Bohemica auis, vel turdulus Bohemicus. in Bohemia enim nidificare fertur. (sed alia quoq; auis est Bohemica vulgò à quibusdam dicta, cui nihil cum turdis commune, cuius icon in Appendice dabitur.) Alibi **Wyntrostel**/ id est turdus vinearum, fortè quòd vuis pascatur: & **Rottrostel**, id est turdus ruber, ad differentiam alterius turdi minoris, quem nostri **Trostel** simpliciter, alij **Wyßtrostel**/ id est turdum album vocitant. Turdus iliacus qui reliquis minor est, & gregatim plerunq; victitat, in dumetis & inter humiliores syluas, iuniperos & aquifolias degit: cui vulgus Germanicum (circa Coloniam) ab amaritudine nomen indidit, (**ein Bitter**,) Gyb. Longolius. Circa Basileam nomen habet **Gixerle**/ per onomatopœiam, vt conijcio. Iliacus turdus cinereus est ad fuscedinem vergens, sed minus varius, Germanis (Saxonibus) **Weindruschel/Weingartuogel**, Eberus & Peucerus. ¶ Anglicè *a filfar* vel *feldfare*. quod nomen turdis omnibus commune in Anglia esse puto. ¶ Illyricè *gikawecz*.

Forma. ¶ Winsela nostra per totum dorsum fusca est. pectus ei varij coloris, medius venter albicat, rubet vtrinq;, vt etiam pars sub alis. Interiora oris penitus flauescunt. Deniq; similis est tum specie tum magnitudine illi quam **Trostel** nominamus. ¶ In ventriculo dissectæ Winselæ Nouembri mense reperi baccas spinæ albæ, quam oxyacantham interpretantur. Peregrinæ sunt aues, neq; apud nos nidificant, sed in Bohemia (vt audio) vel Vngaria. Aduolant ad nos initio hyemis per xiiij. ferè dies ante turdos pilares: circa Pascha recedunt. Laqueis capiuntur (**in böglinen**) sed difficilius quàm pilares. nam si laqueus sit albus, remouent, vt transgrediantur.

¶ Tertiũ turdi genus ab Anglis *a Wyngthrushe* & à Germanis **ein Weingaerdsuogel** nũcupatur. Hic turdus vtrinq; iuxta oculos, & in pectore & in ipso alæ flexu, intus & foris maculas habet latiusculas rubras. Huius nidum nunquam vidi: nec mirum, quum per æstatem apud nos nũsquam videatur. primum genus non nisi hyeme in Anglia cernitur, aut si videatur, rarum est.

Beehöle an Winsela nostra sit. ¶ Auceps quidam apud nos auem dictam **Beehemle**, id est turdulum Bohemicum. aliam à Winsela nostra esse mihi asseruit, sed similem: quam ipse aliquando in cauea cerasis aridis aluerit. quorum ossibus integris ab aue redditis aluo in subiectam caueam delapsis, coccothraustes (**ein Steinbysser**) illi inclusus nutritus sit.

DE TVRDO MINORE ALTERO, QVEM

Itali turdum simpliciter, nostri Trostel vocitant.

A.

Nomina. TVRDELA auis est quæ vulgò Droschele vocatur, Albertus. Sed Itali quidam hodie, vt in Liguria, turdelam appellant turdum maiorem visciuorum, vt suprà docuimus. Author Philomelæ hanc auem, nescio qua lingua, *palaram* appellat: cuius hoc carmen est, *Dulce palara sonat, quam dicunt nomine drostam.* ¶ Itali simpliciter turdum appellant, *turdo, tordo, tuordo.* ¶ Galli, ni fallor, *trasle.* ¶ Germani Trostel/ quod nomen ab Italico turdela factum videri potest. Alij aliter scribunt & efferunt: Gyb. Longolius, qui Coloniæ scripsit Droessel: Turnerus qui ibidem, Drossel vel Durstel. Hieron. Tragus Trossel. Murmellius Trusel. Eberus & Peucerus Sangdruschel/ id est turdum musicum, ad differentiam turdi iliaci superioris, (quem aliqui Rottrostel/ id est turdum rubrum appellant: hunc verò, de quo scribimus, Wyßtrostel/ id est turdum album: quòd nō admodum nisi colore quarundam partium differant.) Iidem trostelam nostram, Aristotelis turdum pilarem faciunt, quod non probo. ¶ Angli *a trossel*, aut *a mauis*, Turnerus. (sed Itali maluiccium vocant turdum minorem rubrum, de quo suprà egimus: & Galli eundem *mawis.*) alij *a thrushe*, quod nomen tamen primo & maximo turdorum generi Turnerus Anglus adscribit. ¶ Illyrij & Poloni *drozd.*

B.

Forma. Magnitudine & ferè colore turdum refert: & est coloris cinerei, declinans in pectore ad varietatem croceam, Albertus. Pectore est valde maculoso, Turnerus. Auis est varia & maculosa, magnitudine merulæ, Eberus & Peucerus. ¶ Magnitudo & species huic generi (ex inspectione nostra) eadem ferè quæ turdo minori proximè descripto. crura ei albicant, pectus, ventrem, & latera puncta nigra insigniunt. Venter alioqui candidus est, vt caudæ etiam pars supina in minoribus pennis. pectus subflauo & ruffo colore in vnum mixtis. idem sub alis color merus & absq; maculis in minoribus pennis est. Tota pars prona vno ferè & simplici colore, nempe fusco. Alæ fusco ruffum miscuerunt, & maculas subflauas habent. Sexus, vt audio, non facile discernitur, nisi cantu.

C.

Mansuetudo. Per totum annum apparet, & cantus sui gratia à multis in cauis alitur, Turnerus. Probe admodum cicuratur, Albertus. *Cantus.* Auis est musica, canens vere, vocis multiplicis, Idem. *Dulce palara sonat, quam dicunt nomine drostam, Sed fugiente die nempe quieta silet,* Author Philomelæ. Vocem ædit acutam cum obscura quadam fuscedine, Eberus & Peucerus. *Nidulatio.* Nidum intus ex luto aut lignorum carie liquore mixta, & artificiosè læuigata, foris ex musco in ramis arborum aut fruticum facit, Turnerus. superficies nidi intus solida, læuis & dura est. Martio mense apud nos vel Aprili ouis incubant.

D.

Turdus hic, vt etiam visciuorus, noctuam odio habet.

F.

Qualis in cibo. Caro eius bona est, & ad cibum expetitur, Albertus.

De auib. quæ turdis cognatæ sunt. ¶ Turdus Iliacus, quem nostri Winsel appellant, alibi vocatur, Bergtrostel/ id est turdela montana: alibi Weintrostel/ quodvuis vescatur, ni fallor.

¶ Apud Carinthios auis dicta Leymtrostel/ cognata est turdis minoribus, sed pedibus albis.

Ziepdruschel. ¶ Auis ex turdorum genere minima est, quæ Germanicè (Saxonicè) Ziepdruschel vocatur, figura alioqui & colore iliaco turdo (Winselæ nostris dictæ) similis. circa rubos viuit & versatur. delectatur enim fructibus eorum & sambuci baccis, Eberus & Peucerus: qui hanc Aristotelis batin esse conijciunt. quoniam bátos Græcis rubus est. *Waldtrostel.* ¶ Apud nos turdi genus exiguum, tertia ferè parte turdelis vel iliacis minus, Waldtrostel vel Kleintrostel: hoc est turdelam syluaticam vel minorem vocāt. Eberus & Peucerus turdum quendam paruum, minorem merula, maiorem fringilla, acuto rostro, breuibus pedibus, Germanicè Klein zimmer/ id est turdum paruum nuncupant: & Aristotelis cyanum, id est cœruleum esse conijciunt. Nos de cœruleo opinionem nostrā in C. elemento protulimus.

Steintrostlen. Wassertrostlen. ¶ In Heluetia alicubi, vt circa Claronam, Steintrostlen/ id est turdelas rupium nominant aues, quæ ab alijs Steinrötele dicuntur, ab alijs, ni fallor, Blawvögel, id est cœruleę aues: de quibus copiosè in Cœruleo scriptum à nobis est. Ibidem (circa Claronam) Wassertrostlen/ id est turdelæ aquaticæ vocantur, aues quædā cruribus oblongis, breuibus rostris, fidipedes, quæ iuxta aquas degunt: eædem fortè merulis aquaticis. ¶ In multis Germaniæ regionibus, vt Misnia, Turingia, Hassia, merulam torquatam nostram audio nominari ein Meertzischedruessel/ id est turdum Martium, quod mense Martio canere incipiat.

Tortue. ¶ Sabaudis *griue* turdus pilaris est: & alia turdi species paulò nigrior, *vne tortue.*

Halbvogel. ¶ Circa Francfordiam (si bene memini) Halbvogel/ id est dimidia auis nominatur, quam inter turdos vendi aiunt, cum tamen non sit turdus. Hinc vulgò apud aucupes hoc dictum celebratur Germaniam

maniam quinq; aues habere cum dimidia, ein Krametuogel/ein Entuogel/ein Ysuogel/ein Brachuogel/ein Speiuogel/der flügt vber sy all/vnd ein Halbuogel. *Brachuogel.*

¶ Ex turdorum genere est auis Germanicè (Saxonicè) dicta Brachuogel: quæ capitur sub hyemem maximè, nec figura nec magnitudine multum dissimilis merulæ: colore fusco, terreo, obscuro, vt humi sedens vix agnosci & à terræ colore discerni possit, Eberus & Peucerus: qui hanc Aristotelis collyrionem faciunt. Turnerus quidē cum in libro suo de Auibus turdum pilarē nostrū collyrionem esse coniecisset, postea in epistola ad me missa turdelam nostram (ein Trostel) iam potius collyrionem sibi videri scripsit. Porrò Germanicū nomen Brachuogel, vagū & incertū est. nam & arquatæ & generi cuidam gallinaginis tribuitur: quod hæ aues in noualibus & quiescentibus agris immorari soleāt. ¶ Venēre in Italiam Debriacensibus bellis ciuilibus trans Padum externæ aues (ita enim adhuc vocantur) turdorum specie, paulum infra columbas magnitudine, sapore gratæ, Plinius.

¶ Tympanvs (Τύμπανος) à cornice occiditur, Aristot. hist. anim. 9. 1. nec alibi quod sciam eius meminit. ¶ Tympanus est de genere paruorum miluorum. in nonnullis codicibus τάπωος, qui etiam rusticè sic appellatur. Sed ex sola nominis similitudine argumentum idoneum nullum est: neque vllum milui genus à cornice occidi verisimile. Apparet autem Niphum secutum esse translationem Alberti, in qua pro tympano legitur, miluus qui dicatur Græcè cochyno. *Tympanus.*

DE TYRANNO.

Tyranno auiculæ corpus nō multò amplius est, quàm locustæ, crista rutila ex pluma elatiuscula. est & cætera elegans cantuq; suauis hæc auicula. Vescitur vermiculis, Aristoteles. Tyrannū auiculam Auicenna & Albertus inter passeres numerant. nos rusticè *vesiuillum* nuncupamus, Niphus. ¶ Turnerus eumq; secuti Eberus & Peucerus tyrannum auiculam Germanicè interpretantur Goldhendlin. Sed Turnerus etiam aliud Germanicum nomen adfert ein Nünmürder, quod conuenit generi auium quas lanios appellaui, quod in cæteras aues etiam se multò maiores laniando & cædibus sæuiant: est autem inter illos quoq; species quædam minima, vertice rutilo insignis. ¶ Trochilo (vel passere troglodyte potius) minor est auis (inquit Bellonius) quæ à Græcis vulgò *tettigon* vocatur (nimirum à magnitudine qua cicadā vix excedit:) a Latinis, (ab Aristotele,) tyrannus: Gallis *vn poul*, vel *soucie* vel *sourcicle*, (à supercilijs.) habet enim plumas in capite flauas vtrinq; instar cristæ, quæ oculos eius inumbrāt, vt supercilia in nobis: nec multò maior est locusta. Bellonius in Gallico libro Singularium. ego omnino regulum esse puto quam ipse tyrannum: nec vtrinq; plumas illas capitis aureas haberi, sed in medio tantum. *Tyrannus regulus esse videtur.*

De Avibvs Qvarvm Nomina Ab V. Litera Incipivnt.

DE VANELLO.

A.

Vanellvm hanc auem nominant author de nat. rerum & Albertus, Gallici (vt apparet) nominis imitatione *vn vanneau*. quanquam per *n* simplex. Iidem hanc auem veterum Stymphalidem esse putant, nimium leuiter hoc vno, quantum video, decepti argumento, quoniam vanellus cirrhatus est: tribuit autem cirrhos etiam Stymphalidi Plin. Vanellus (per *n* duplex) à barbaris dicitur auis, eo quòd inter volandum magnum strepitum ædat, Turnerus: fortè quòd alis instar vanni aut ventilabri commotis strepitum excitet. Auis quæ in compluribus Galliæ locis vocatur *dixhuict*, (per onomatopœiam. sic etiam vocant numerum octodecim. similiter Cretēses cuculum auem vulgò nominant *decocto*, quòd suo cantu tale quid sonare videatur,) & Parisijs *vn vaneau* (& circa Montē pessulanum:) quamq; Romani veteres *parcum* vocarunt, Itali hodie *paoncello*, Græcis vulgò æx (αἲξ) dicitur antiquo nomine, id est capra: eo quòd subinde vocem caprinæ similem ædit. ab alijs ταὼς ἄγριος, hoc est pauo syluestris, eo quòd cristam in capite erigat instar pauonis vel alaudæ cristatæ, Bellonius. Aristoteles quidem nihil aliud de capra aue scribit, quàm circa lacus & amnes eam versari. In capite paucis animalium, nec nisi volucribus, apices: alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, (alias *paro*,) Plinius 11. 37. Hermolaus pro parræ, habet *parco*. quod quidem nomen nondū hactenus se legisse fatetur, vt mirer Bellonium scribere nomen parci apud Romanos veteres extitisse. sed vt parcum legas, non tamen vanellum auem eo nomine accipi licebit, cum cornicula illi non conueniant. non enim instar phasianæ cornicula habet vanellus noster, sed apicē simpliciter, vel ex plumis cristam simplicē à medio vertice retrò extensam. cornicula verò vtrinq; eminēt, vt in bubone, & alijs quibusdam nocturnis auibus. quamobrem parræ potius legerim, vt codices nostri habent, (vel paræ per simplex *r*.) quæ & nocturna auis est. & alijs quoq; authoribus memorata. Imposuit fortè Bellonio, quod in Corollario Hermolaus scribit, his verbis: Differt ab alauda & parcus, etiam si quidam negant. (confuderunt for- *Vanellus cur dictus. Parcus. Capra. Parra.*

tè aliqui eò quod vtriq; apex tribuatur. ſed Plinius ipſe ſiue parcum ſiue parram legas, loco iam citato, à galerita liquidò ſecernit.) Eſt autem parcus auicula palumbo minor aliquanto, ſubtus candida, cætero pauoni ſimilis, & criſta quoq;. Vanellum quidē his verbis ab eo ſignificari non eſt dubiū. ¶ Vanellus circa Patauium in Italia *pauonzino* nominatur, quaſi paruus pauo, à colore & criſta. Venetijs *paon*, id eſt pauo. ¶ Luſitanis *a bybe*. ¶ Germanicè apud nos ein Gyfitz/ab imitatione vocis. alibi Gyuitt/vel Gybytz. Murmellius ſcribit ein Kuuitz. alibi ein Zweiel. ein grůner oder blawgrůner Gyfitz/ ad differentiam pluuialis. ¶ Anglicè *a lapuuing*, ab implicatione alarum frequenti, vt audio. nam *Wing* illis eſt ala, *lap* implicare. ¶ Illyricè *czieyka*. Turcicè *gulgurúk*.

¶ Literatores pleriq; omnes Britannici, vpupam eam nominant auē, quam barbari ab alarum ſtrepitu vanellū nuncupāt, & ipſi ſua lingua lapuuingam vocāt, Turnerus. Sunt etiam (inquit idem) in inferiore Germania literatores aliqui, qui fulicam *kyuittam* ſuam eſſe volunt, ex eo forſan opinionem ſuam

suam astruentes, quòd apud Plinium fulicæ cirrum tribui legerint. sed cum *kyuitta* nec auis marina sit (Vergilius enim marinam facit) nec aquatica, satis liquet eam non esse fulicam. Sunt quidem vanelli larorum & magnitudine & leuitate, & similiter clamosi, vnde & per onomatopœiã vtrisq; inditum nomen. nam à Germanis Oceani accolis lari etiam Gyfitz appellantur: qui tamen alijs multis & corpore & natura à vanellis differunt. è larorum autem genere etiam fulica veterum est.

B.

Vanellus auis est satis pulchra, colũbina magnitudine, cristato capite vt pauo, in collo viridi colore & lucẽti, reliquo corpore varia, Author de nat. rer. & Albert. Cornice minor est, plumis ferè viridibus & nigris per totũ dorsum & caput & collũ: vẽtre albo: lõga & semper erecta in capite crista plumea, alis obtusioribus, Turnerus. ¶ Ego ex præsenti inspectione olim descriptionẽ huius auis reliqui huiusmodi: Coloribus est elegantissimis, per totũ dorsum viridi, maculis quibusdã purpureis vtrinq;. alæ partim virides, partim cœruleæ sunt. extremæ verò & lõgiores earũ pennæ nigræ, quæ inuersę præ atro colore splendẽt. Venter & alarum interior pars plumas habẽt albas. cirrhi à capite retrorsum tendũt ex plumis nigris oblongis conditi. Rostrum nigrum sesquidigiti longitudine. Sunt etiam plumæ subruffæ circa caput & ceruicem. sub rostro & prona colli parte albicant. In pectore color ex viridi nigro cœruleoq; mixtus videtur in plumis, sed earum quoq; extremitates per quosdã ordines albicant. Totius auis longitudo est circiter dodrantem & palmum manus mediocris, qui sunt digiti XVI. *Formæ descriptio.*

C.

Germanicum nomẽ Gyfitz vel Kyuuit, & Gallicum *dixhuict*, per onomatopœiam huic aui indita sunt. Bellonio vocem caprinæ æmulam ædit, inde *æx*, id est capra Aristoteli, & hodie vulgò Græcis dicta. *Vox.* ¶ Circa nidum suum subinde circunuolitare solet. *Lapuuinga* Anglis dicitur ab implicatione alarum frequenti. Alis est obtusioribus, & inter volandum magnum strepitum ædentibus: vnde & vanellus à barbaris dicitur. *Volatus.* Aquis vermium gratia, quibus solis victitat, appropinquat, sed ipsas non ingregitur. In planis & in locis erica consitis plurimum degit, Turnerus. *Cibus.*

D.

Cùm hominem etiam à longè nido suo appropinquare senserit, egressa statim de nido cum clamore occurrit, sicq; stulta dum hominem à nido suo repulsuram se sperat, ipso clamoris indicio nidum prodit, quem progressus homo spoliare contẽdit, Author de nat. rerũ & Albertus. Sunt qui dicãt hanc auẽ dum pullos fouet, ad hominẽ à quo nidũ inquiri suspicatur proximè accedere: & veluti deditionem simulare, donec paulatim à nido abducat: quod idem de perdicibus & chenalopece fertur. *Mores.*

E.

Capiuntur vanelli gregatim, vt audio. ¶ Ad depopulandum vermes Angli eos sæpe in hortis alunt, Turnerus. *Aucupiũ.*

F.

In cibo commendantur, sed minus quàm pluuiales quibus cognati sunt. Mihi aliquando gustanti & boni saporis, & alimenti probi, sed leuis ac tenuis (propter assiduum volandi exercitium nimirum,) huius auis caro visa est. *Vsus in cibo.*

H.

a. Hieronymus Tragus inter aues quæ in Germania edantur nominat Higitzen / haud scio an vanellos intelligens. ¶ Ἴβιξ (apud Hesychiũ vltima per ypsilon scribitur ἴβυξ & ἴβυς.) genus est auis clamosæ. vnde & Ibycus nomen propriũ, & ἰβυκλωίσαι: ὅπερ κατὰ μεταφορὰν λέγεται βυκλωίσαι, Etymologus. legendum suspicor, ὅπερ κατ᾽ ἀφαίρεσιν λέγεται βυκωίσαι: aut si legendum est per metaphoram, βυκλωίσαι in fine abundabit. *Vide* ἰβυκανήσαντες apud Hesychium: quanquam nihil est quod ad ibyn aut ibycem auem pertineat. Hæc sanè auis per onomatopœiam dicta videtur: & cum clamosa sit, ac vocis similitudo accedat, de genere vanelli forsitan fuerit. ¶ Mulieres per contumeliam aliqui in Gallia *vanneauz*, id est vanellos vocant, vagabundas puto & inconstantes: aut fortè clamosas. *Ἴβιξ.*

DE AVIBVS VANELLO COGNATIS.

VANELLOS etiã candidos reperiri audio, (*kyuittas* candidas:) nisi fortè de laris candidis id accipiendum est. Item vanellos sine crista: quales aliquando colore fusco & maculis varios Brugis in Heluetia vidi: nec satis memini an eadem sit pluuialis Gallorum, de qua in P. elemento egimus. nam & illa de genere vanelli est, sine crista, colore quo diximus. quamobrem vtrunq; aliqui Germanicè *kyuittam* appellant: sed vanellum, viridem: pluuialem verò, fuscã. Itali puto *piuier* pro pluuiali efferũt. *Vanelli candidi & sine crista.*

¶ Quærendum an eiusdem generis sit auis TREMVLVS dicta in Regimine Salernitano, quæ inter aues salubres numeratur. Hæc vt plurimũ propè mare versatur, (inquit Arnoldus in suis Annotationibus,) minor gallina, coloris fusci, altè clamans & velocissimè volans: quæ cum super terra incedit, semper tremit cauda, vnde ei nomen. *Tremulus.*

¶ VARIÆ aues, (vt Gaza vertit ex Aristotele de hist. anim. 9. cap. 1. pro Græco Ποικιλίδες, cum alaudis pugnant. nec alibi earum meminit. Sunt & Variæ picarum generis, de quibus suo loco diximus. Ποικιλίδα Theocriti interpres acanthidem interpretatur, auem variam & argutam. *Variæ aues.*

Varones. ¶ Varonum ac rupicum ſquaroſa incondita roſtra, Lucilius apud Feſtum in dictione Squaroſi. quænam verò hæ aues ſint nuſquam explicatum inuenio. Petrones ruſtici ferè dicuntur propter vetuſtatem, & quòd deterrima quæq; ac prærupti iam agri petræ vocantur: vt rupices ijdem à rupinis, (à rupibus,) aliter à petrarum aſperitate & duritia dicti, Feſtus. ſed locus videtur corruptus. Gaza charadrium alicubi rupicem vertit.

DE VESPERTILIONE.

A.

VESPERTILIO nomen habet quod veſpere & noctu volare ſoleat: & Græcis etiam *νυκτερὶς* à nocte dicitur, Græca voce Plinius quoq; vlicubi vtitur: quamobrem à Leoniceno notatur, quaſi auem à veſpertilione diuerſam putarit. Vulgò Græcè *νυκτερίδα* dicitur. Nuper quidam veſpertilionem in Græcia hodie *γλαύκη* & *κουκουβάγια* nominari ſcripſit: quæ tamen nomina alibi rectius noctuæ attribuit.

¶ *Tinſchemeth* Hebraicam vocem variè reddunt, veſpertilionem, cygnum, talpam. *vide* in Cygno & in Talpa. *Ataleph*, עטלף, veſpertilio, reptile alatum, Leuit. 11. vnde pluralis numerus *atelaphim* Iſaiæ 2. & capitur pro imaginibus veſpertilionum, Munſterus. accedit ſanè hæc vox ad Græcam *attelabus*, quod reptile eſt alatum. D. Kimhi interpretatur *ataleph* murem alatum nocte volantem, id eſt veſpertilionem. Chaldæus Deut. 14. habet *atalæpha*, אטליפא. Arabs *baphas*, בפאש, Perſa *an ſeb perack*, אן שבפרך. Septuaginta *νυκτερίς*. Hieronymus, vt & Leuitici xi. hic & illi. Sunt qui vpupam interpretantur nomen Hebraicum *ataleph*. quod non laudo. In die illa proijciet homo idola argenti ſui, & ſimulacra auri ſui, quæ fecerat ſibi, vt adoraret talpas & veſpertiliones, Eſa. 2. in tranſlatione vulgari. Munſterus ſic reddit, In die illa proijcientur aurei & argẽtei dei in foſſuras talparũ & veſpertilionum. Hebraicè pro talpis legitur *peros*, pro veſpertilionibus *laatalephim*. Abrahã Eſra Eſa. 2. *cheporperot* legit, quam vocẽ alij disiungunt, & aues noctu volãtes exponunt. *vide* in Talpa *A*. Auicenna lib. 2. cap. 739. veſpertilionem *chafas* nominauit. inde puto corrupta eſſe vocabula *cafeſci* apud veterem Auicennæ gloſſographũ & apud Syluat. *caſekſo* & *caifeſe*, vtrunq; pro veſpertilione. *Sizarach* eſt lac veſpertilionis, vel ſecundum alios vrina veſpertilionis, And. Bellunenſis. quam ego vocem reor eſſe Perſicã: quanquam Perſa Deut. 14. pro Hebraica *ataleph*, id eſt veſpertilione, verterit *ſepperak*, voce non admodum differente. Hinc corruptæ videntur voces *Scetazirach* pro veſpertilione apud Syluaticum. *Secranrach* apud eundem, & *Sceirazirai* apud veterem Auicennæ gloſſographum, vtrunq; pro lacte vel vrina veſpertilionis. *Alcionetus*, id eſt veſpertilio, Syluaticus neſcio qua lingua.

¶ Veſpertilio Italicè dicitur *notula*, vel *nottola*, quam vocem aliqui noctuam non rectè interpretantur. Alibi *ſporteglione*, vt Scoppa ſcribit. alibi *ratto penugo* (in Lombardia *ratto penago*, id eſt mus pennatus) vel *barbaſtello*: item *pipiſtrello*, *vipriſtello*, *vilpiſtrello*. ¶ Luſitanicè *morcego*, vel *murziégalo*, id eſt mus cæcus. ¶ Gallicè *chauue ſouriz*, vel *ſouris chaulue*, ſi rectè ſcribo, quaſi mus caluus & glaber: vel *ratte volage*, vel ratte *ſauuage*. ¶ Germanicè Flädermauß. Hieronymo Trago Speckmauß / quòd laridum corrodat. ¶ Anglicè *a bal*, *a reare mous*. ¶ Polonicè *nietoperſz*. Illyricè *netopyrz*. ¶ Sunt qui nycticoracem velint eſſe veſpertilionem, Niphus.

B.

Ad Catigam inſulam maris *Sur* veſpertiliones, quanta Aquila, eſitantur ab indigenis Gallinę ſapore. In ſpecubus Atlantis montis ſunt veſpertiliones, quorum corpora Columbos æquant noſtros. Ad flumen Gumbræ ternos palmos explent, Scaliger.

Veſper-

Vespertilio animal est mediæ cuiusdam inter auem & murem speciei, vt mus alatus dici possit. *Descriptio auis.* Animal est volucre, biforme, de quo Varro in Agathone: Quid multa? factus sum vespertilio, neq; in muribus planè, neq; in volucribus sum, Nonius. Vituli marini & vespertiliones, quoniam ambigunt, illi cum aquatilibus & terrestribus, hi cum volucribus & pedestribus, ideo participes & vtrorumq; & neutrorum sunt. Vespertiliones quidem pedes vt volucres habent, sed vt quadrupedes non habent. *Pedes.* cauda etiam tam quadrupedis quàm volucris carent. nam quia volucres sunt, cauda quadrupedis vacant: quia pedestres, volucris: quod ijs necessariò accidit. habent enim cuteas pennas. nullum autem volatile caudam habet, nisi penna scissa volatile sit. genus enim id caudæ ex penna eiusmodi constat. *Cauda.* cauda verò quadrupedis generi volatili adiuncta, vel impedimento eius pennis proculdubio esset, Aristot. de partib. anim. lib. 4. in fine capitis penultimi. Vespertilio est quasi mus volucris, caput enim habet muris. sed canini etiam capitis speciem refert, & inuenitur aliquando cum auribus quaternis. *Caput.* *Aures.* Dentes habet serratos (in vtraq; maxilla) non vt mus, in quo duo anteriores oblongi sunt sed potius vt canis, qui caninos dentes longos habet. *Dentes.* Voce etiam canis potius gannitum quàm sibilum muris imitatur. *Vox.* Corpus habet pilosum fuluo pilo. alas membraneas: & in cubitis (flexibus) alarum digitos singulos cum vnguibus acutis, quibus se retinet quum parietibus adhæret, Albertus. *Alæ.* *Digiti.* Volucrum nulli dentes, præter vespertilionem, Plinius. Volucrum animal parit vespertilio tantum. eadem sola volucrum lacte nutrit vbera admouens, geminos volitat amplexa infantes secumq; deportat, Idem. *Lac.* Parit vt quadrupes, & lactat pullos, Kiranid. Formatos pullos parit & nutrit lacte quos generat, Macrobius. Sola volucrum & lac in mamillis habet, & mox æditum fœtum lactat, Suidas. Animalium sola mamillas in pectore habent, homo, vespertilio, & elephas, Pollux. *Mamillæ.* Vespertilio in pectore mamillas habere deprehendi per anatomen earum in magna pyramide Ægypti, & intra labyrinthum Cretæ facta: vbi etiam matres vidi lactare suos fœtus admotis vberibus, Bellonius. Mulierem lactantem ac bene nutrientem vbi pictura exprimere volebant Ægyptij turturem pingebant. Sola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2.53. Legitur autē Græcè etiam τρυγόνα, id est turturem. sed omnino apparet legendum νυκτερίδα, id est vespertilionem. Vespertilionis vulua dum partum gerit acetabula habet, Aristot. est enim viuipara. *Vulua.* ¶ Vespertilio non habet aures, (lego *pennas* vel *plumas*,) sed est pilosa, Alber. Et rursus, Et quia accedit ad naturam quadrupedis, ideo habet aures (auriculas) sicut quadrupes in superiori parte laterum capitis sui: cum homo & cætera bipeda aures vel earum meatus habeant in inferiori parte lateris capitum suorum retro articulum maxillæ. ¶ Vespertilio volat quidem pellitis alis, sed inter volantia non habendus est, Macrobius. Pennis (*Alis*) cuteis volat, Aristot. Pinnæ (Alæ) membranaceæ huic vni (volucrum,) Plinius. vni, aliâs non legitur, quod placet. non enim hæc sola cute volat, sed etiam alópex, id est vulpecula, Aristoteli. quamobrem ὄρνεα δερμόπτερα dicuntur. Vespertilio etsi pennas (πτερά. quidam non rectè vertunt alas) non habet, volat tamen, Orus. ¶ Animal quod volucre tantum sit, nullum nouimus. nam & quæ alis cuteis volant, ingredi possunt. vnde vespertilioni etiam pedes sunt, Aristot. hist. anim. 1.1. *Pedes.* vnde etiam Plinius transferens: Qui negant (inquit) volucrem vllam sine pedibus esse, confirmant & apodas habere & nycterin. vbi quidam legunt *& ocen & nycterin*, quod non probamus. ego ocen omiserim, aut legerim *& alopecem & nycterin.* Vespertilio est animal quadrupes, Kiranides. Quatuor pedibus graditur, Macrobius. mihi nullis ingredi pedibus videtur, ne posterioribus quidem qui perfectiores sunt. semper enim aut volat alis, aut toto corpore iacet, aut digitis alarum (quos digitos potius quàm pedes dixerim, quòd imperfecti & singuli sint, veluti vnci alarum) adhæret & affigitur ædificijs, saxis, arboribus. Si quis consideret naturam Vespertilionis, contemplabitur illum bipedem volantem: quadrupedem perreptantem potius quam ingredientem. Et quod subtilius est, cruribus volantem, alis ambulantem. Quam ob causam Quadrupedem philosophus agnoscit eum. &c. Scaliger. Vespertilio licet non habeat nisi duos pedes in membrana suæ caudæ, habet tamen duos pedum digitos in cubitis alarum, quibus vtitur loco duorum pedum. quare cum cadit excipit se alis, Albert. ¶ Coxendix huic aui vna traditur, Plinius. Vespertilio tam inter pennata & membranata est medius quam inter soricem & hirundinem, inter bipedes & quadrupedes. Nam & coriaceam membranam habet & pro pluma pilum, Scaliger.

C.

De portentosa vespertilionum copia. In monasterio quodam deserto Misniæ, tantam vespertilionum copiam vidi, vt de excrementorum aceruis carrhi aliquot onerari potuissent, Amicus quidam in epistola ad nos.

¶ Vox. *Strix nocturna sonans & vespertilio strident*, Author Philomelæ. *Vox vespertilionis.* Vespertilio non tam voce resonat quàm stridore, Isidorus. *Minimam pro corpore vocem Emittūt, peraguntq; leui stridore querelas*, Ouidius. Vespertilio imitatur voce exili grunnitum (gannitum) & latratum canum potius quàm sibilum murium, Albertus. ¶ Τρίζειν (verbum ὀνοματοπεποιημένον) est tenui voce instrepere, qualis est vespertilionum sonus, τρύζειν verò per ypsilon de turturum voce (asperiuscula, Cælius) dicitur, Eustathius & Varinus. *Τρίζειν vespertilionū sonus.* inde nomen τριγμὸς, stridor vespertilionum vel murium, Eustath. Νυκτερίδας τετριγέναι author est Pollux.

Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν
Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται· Ὣς αἱ (αἱ τῶν μνηστήρων ψυχαὶ) τετριγυῖαι ἅμ' ἤϊσαν,

Homerus Odyssee vltimo. Vbi Eustathius, Conuenit (inquit) τριγμὸς, id est stridor & tumultuatio quędam animis articulato sermone iam priuatis: & animas in nocturnum abeuntes locum νυκτερίσιν, id est nocturnis auibus vespertilionibus poeta conferre voluit. Troglodytę Æthiopes lingua nulli alteri simili vtuntur, sed vespertilionum more strident, τετρίγασιν, Herodotus. Τρίζειν etiam est stridere vel frendere dentibus præ iracundia. & nix cum calcatur, τρίζειν dicitur. Quin & iugum bilancis aliquando τρίζει, de quo poeta aliàs κρίκεν, Eustathius. Τετριγέναι dicuntur auium pulli, & vespertiliones & nix, cum pedis latitudine calcatur, Idem. Inuenitur etiam de elephanti voce verbum τρίζειν.

Cibus. ¶ Cibus, &c. Vespertilioni in cibatu culices gratissimi, Plinius. Cibus eius sunt muscæ & culices: quem nocte volans inquirit. vescitur etiam carnibus, & lardum vel succidiam suspensam, corrodit, Albertus. quamobrem à quibusdam Germanicè Speckmauß appellatur. Cùm capti clauis affiguntur parietibus, sine cibo multos dies viuunt. *Vrina.* ¶ Vrinam quoq; reddit sola auium. Andreas Bellunens. *siZarach* (Persicam puto vocem) lac vel vrinam vespertilionis interpretatur. *Visus.* ¶ Noctu videt, interdiu ferè nihil, Aphrodiensis problematum 1. 66. Ab Hispanis *morcego* vel *murziégalo*, id est mus cæcus appellatur. ¶ Ferunt hanc auem strepitum quærere, Isidorus. *Vigilantia.* ¶ Parasitus adulandi studio vigilans vespertilioni apud Athenæum comparatur. Si frigus (inquit parasitus) sub dio, merula sum: si ne minimum quidem dormiendum, vespertilio aut lepus, &c. *Volatus.* ¶ Verspertilio etsi pennas non habet, volat tamen, Orus. Cute (alis cuteis) volat: *vide* in *B.* Volat vt hirundo, Kiranides. Noctu vagatur, Aristot. Nomen ei, quòd vespere se ad volatum præparat noctis, Nonius. Vespertilio dicitur, eo quòd lucem fugiens vespertino crepusculo circumuolet præcipiti motu acta, Isidorus. *Tectaq; non syluas celebrant, lucemq; perosæ Nocte volant, seroq; tenent à vespere nomen*, Ouidius. De volatu huius auis, gressu & affixione, leges quædam superius in *B.* Non stat neque sedet sicuti alia animalia: sed cùm non volat, aut suspenditur in parietibus & rimis obscuris, aut latet in cauernis, Albertus. Vlysses Odysseæ μ. fingitur ramis arboris adhærescere instar vespertilionis, siue (vt inquit Eustathius) ad ostendendum robur ramorum arboris, à quibus Vlysses non tanquam grauis corpore heros, sed tanquam leuis vespertilio adhæresceret: siue quòd hæc auis super ramis ingredi non solet, sed ab eis pendere. Τῷ (ἐρινεῷ) προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερὶς, οὐδέ πῃ εἶχον, Οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ' ἐπιβῆναι. Proprium vespertilionum est, vt Homerus etiam canit (*vide* supra ab initio huius capitis *C.*) continuata quadam serie (ὁρμαθηδὸν) inter se cohærere, Eustathius. *Partus viuus & volans.* ¶ Volucrum animal parit vespertilio tantum, Plinius. Volantia vniuersa de ouis prodeunt, excepto vespertilione, qui incertæ naturæ est: qui formatos pullos parit, & nutrit lacte quos generat, Macrobius. *Lactatio pullorum.* Volucrum vespertilio tantum mammas & lac habet, Plinius. Vespertilionem pullos suos lactare, gripho Germanico celebramus, Ein Vogel ohn Zungen/ Der ander saugt seine Jungen. De lacte huius auis, quodq; eo pullos alat, leges supra quoq; in *B.* *Nidus nullus.* Nidum non construunt, sed in aere suspensi vncis alarum (digitis) pullos similiter pendentes ad fornicem (vel parietem) lactant, Bellonius. ¶ Salamandra & vespertilio fœtus suos ædunt viuos, sed nulla inuolutos tunica, (nullis secundis. eò nimirum quòd oua in eis concipiantur initio:) & similiter vespertilio, quod non fit in muribus, talpis, & huiusmodi animalibus quibus illa similis est, Idem. ¶ Vpupa dormit hyeme, sicut & vespertilio, Albertus. ¶ Vespertiliones hederæ suffitu moriuntur, Zoroastres in Geoponicis.

D. & E.

De ijs quæ vespertilionibus aduersantur easq; occidunt vel abigunt. Hederæ suffitus (exustæ odor) perimit vespertiliones, Africanus & Zoroastres in Geoponicis. Platani aduersantur vespertilionibus, Plinius. Ne vespertiliones ingrediantur, (inuolent,) Ad ingressus omnes platani folia suspendito, Africanus. Ciconia & vespertilio inimicæ sunt. hic quidem ciconiæ oua solo contactu sterilia efficit, ni cauerit illa impositis in nidum platani folijs, quæ accedentibus vespertilionibus torporem inferũt, Ælianus, Philes, & Zoroastres in Geoponicis. Est & formicarum genus venenatum, non ferè in Italia. *solipugas* Cicero appellat, *salpugas* Bætica. Iis cor vespertilionis contrarium, omnibusq; formicis, Plin. Noctuæ cum formicas à suis pullis abigere cupiunt, vespertilionis cor in nido habent: tanquam formicis sua etiam latibula deserentibus, si quis cor vespertilionis imposuerit, Oppianus. Vespertilionum pennis (Græcè πτερὰ legitur, id est alæ: quas tamen non habet hæc auis, sed alas) ad formicarum nidos admotis nulla ex ipsis egreditur, Orus. ¶ Crepusculo vespertino si quis gladium nudum & micantem in sublime porrigat, vespertiliones ad illum aduolare, & offensi interdum decidere solent. *Ad quid vtiles sint.* ¶ Locustæ tractum aliquem infestantes locum subiectum transuolabunt, si quis vespertiliones venatus, elatioribus, ipsius regionis arboribus eos alligauerit, Democritus in Geoponicis. ¶ Perseuerabunt columbæ si caput vespertilionis posueris in columbarij fastigio, Didymus in Geoponicis. ¶ Vespertiliones si vesperi citius & plures solito volarint, signum est calorem & serenitatem postridie fore, Gratarolus.

F.

Auis impura. Auis est impura, non solum lege Iudaica, sed vel aspectu abominabilis. Ad Catigam Insulam maris *Sur*, vespertiliones, quanta Aquila, esitantur ab indigenis Gallinæ sapore, Scaliger.

G.

Vespertilionē decola(decolla)& arefactū tere,inde propina(cum syrupo & aceto)quantū trib.digitis cōprehenditur. Aut septem vespertiliones pingues decollatos repurga,& in vase vitreato acetum forte eis superinfunde: & vas luto obstructū in furnū impone vt decoquātur.Tum vase extracto & refrigerato,vespertiliones in aceto digitis dissolue.inde propinabis quotidie pōdus drachmarū duarum. Remedium enim hoc experimento constat, Auicenna de curatione scirrhi lienis. ¶ Psilothrum: Vespertiliones plures viuos pone in bitumine, & dimitte vt putrefiāt,& vnge quēcunq; vis locū, Galenus Euporiston 2.85. ¶ Ad podagrā: Vespertiliones tres aquæ pluuiali incoquito,deinde hæc adijcito:lini seminis triti vnc.iiij. oua cruda tria.olei cyathū j.bubuli stercoris, ceræ vtriusq; vnc.iiij.Omnia in vnū corpus redacta subigito,& cubitum eunti semel atq; iterum applicato,Idem Euporist.3.248.¶ Arthriticis doloribus vtile est oleū vespertilionū, quod ita paratur: Accipe vespertiliones duodecim,succi *almarmacor*(*marmacor* vel *marmauzi* est herba quam Veneti vulgò appellant herbā *S. Ioannis*,cuius semē est semen *maru*, Bellunens.Monachi qui Mesuæ compositiones interpretātur,*marmacor* ab alijs aliter exponi docent,ipsi melissophyllon esse potissimū approbant.negant aūt esse herbā quę herba *S. Ioannis* dicatur in ditione pontificis Rom.quam ipsi eupatoriū Mesuę faciūt.à vulgo quidē in diuersis regionib. diuersę herbę S.Ioan.appellātur) & olei veteris (ana) librā ß. Aristolochiæ, castorei, ana drach.iiij.costi drach.iij.Decoquantur simul vt consumatur aqua (succus herbæ) & remaneat oleū, Auicen.3.22.2.11. ¶ Iumentorum vrinę tormina vespertilione adalligato finiuntur, Plinius. ¶ Ad epilepsiam accipitris,Vespertiliones captos coque,& in cibo præbe, curabitur, Demetrius Constantinop. Accipitri flenti & querulo obijce vespertilionem edendum, qui tria staphisagriæ grana deuorārit, & conto eum alligato. quod si non statim concoxerit,flebit per biduum,postea verò desinet,Idem.

Vsus illius auis in medicina.

¶ Attritis medetur cinis vespertilionis, Plinius.De vespertilionibus ad medicinam vtendis,scribit Bulcasis tractatū 3. Cinis vespertilionis acuit visum, Auicenna.

Remedia ex cinere.

¶ Sanguis. Magi sanguinem vespertilionis cum carduo contra serpentium ictus inter præcipua laudant, Plinius. Sanguis ex vespertilionibus sic extrahitur, decollatur sub aure:& sanguis calidus, vt fluit, illinitur, vt auferat pilos ad tempus: vel in perpetuum, si illinatur sæpius fricando, Arnoldus in libro de ornatu mulierum. Sanguinem vespertilionis scribunt quidam,si virginum vberibus illinatur,plurimo ea tēpore ab extuberatione tueri,quod falsum est:veluti & quòd enasci sub alis pilos prohibeat, id quod rectè Xenocrates tanquam mendacium calumniatus est. Verum ipse censet post illius vsum aut chalcanthon inspergendum,aut semen cicutæ.aitq; vbi hoc factum erit,aut prorsum pilos non prodituros,aut certè lanuginosos:ceu leue atq; exile medicamentum adderet cicutæ semen, ac non per sese sufficiat strenuè refrigerare partes quibus fuerit impositum. Sunt qui & puerorum pudendis sanguinem vespertilionis illinunt,credētes ita diutissimè, eas partes à pube seruari posse immunes.atqui non oportebat putare diutissimè, verum perpetuò fore tales, velut existimant & alas. Sanè ex refrigeratione partis vehementi, eiusmodi quippiam posse contingere, non est à ratione alienum. non tamen adeò frigidæ facultatis est vespertilionis sanguis. Nam in totum nullus sanguis frigidus est, Galenus de simplic.medic.10.4. In Auicennæ translatione legitur vnguentum vespertilionum prohibere ortum pilorum, quod falsum sit:& incrementum mamillarum in puellis.sed legendum est sanguinē vespert.inunctum vel illitum hoc præstare perhiberi. Tribuuntur etiam similes effectus falsò, sanguini *alharbe*, id est chamæleonis, & ranunculi viridis.*vide* in Ranunculo viridi in Historia quadrup. ouiparorum. Vespert.sanguis psilothri vim habet:sed malis puerorum illitus non satis proficit, nisi erucæ vel cicutæ semen(erucę semen nihil ad psilothra.quare hoc vel omiserim, vel legerim chalcanthum vel cicutæ semen, vt Galenus habet) postea inducatur. Sic enim aut in totum tolluntur pili, aut non excedunt lanuginem.idem & cerebro eorum profici putant.est autem duplex, rubens vtiq; & candidum. Aliqui sanguinem & iecur eius admiscent, Plinius. Ad vitiligines vespertilionum sanguinem illini iubent, Idem. ¶ Pilos oculis molestos diligentissime velles, atq; eorum loca vespertilionis sanguine recenti inlines, Marcellus.& non renascentur alij pili, Kiranides. Si oculi infestentur pilis palpebrarum *Ergo locum crinis vulsi contingę cruore, Quem dat auis, tremulis simulat quæ pellibus alas*, Serenus. Ad idem incommodum trichiasin vocant, Archigenes apud Galenum de compos.medic.sec.locos 4.8. vespertilionis sanguinem alijs quibusdam miscet, vt & Ant. Musa præcedenti ibidem capite. Sanguis nycteridum cum succo rhamni & melle illitus, visum acuit, & curat suffusionem, Kiranides. Magi vespertilionis sanguine contacto ventre in totum annum caueri dolorem tradunt, Plinius. Grauissimum vitium ileos appellatur. huic resisti aiunt discerpti vespertilionis sanguine, etiam illito ventre subuenire, Idem & Marcellus. Quotiens dolor & contractio intestinorum ventris orietur, vespertilionis sanguine ventrem manu perfricato,& ad præsens subuenies,& in totum annum medebere, Marcellus. Si Vespertilionis sanguine ventrem oblinas torminosi, in omne tempus dolore releuabis, Idem. ¶ Psilothrum: Cerebrum vespert. misce cum lacte mulieris, & vnge, Galenus Euporist. 1.85. Fel Herinacei psilothrum est, vtiq; mixto cerebro vesperti.& lacte caprino, (canino fortè,) Plinius. Marcellus idem hoc remedium renibus impositum prodesse scribit. *Vide* in Echino terrestri, *G.* Cerebrum vesp.duplex est, rubens vtiq; & candidum:& vim psilothri habet similiter vt sanguis, Plin. *vide* superius inter remedia è sanguine. Cerebrum hirundinis aut vespertilionis cum melle ferunt

Ex sanguine.

Ex cerebro.

Ex felle. mederi principio aquæ deſcendentis in oculum, (ſuffuſionis,) Auicenna. ¶ Si mus araneus iumenta momorderit, fel veſpertil. cum aceto imponitur, Plinius. *Ex iecore.* ¶ Veſp. ſanguis pſilothri vim habet, aliqui & iecur admiſcent, Plinius. *Ex ſtercore.* ¶ Stercus veſp. aliquando excæcat oculos, Arnoldus Villanou. ¶ *Sceirazirac* (Bellunenſis legit *Sizarach*) eſt lac vel vrina veſpertilionis: quod abſtergit, valde calefacit, & curat vngulam & albuginem, Auicenna.

Ex lacte vel vrina. ¶ Caput veſpertilionum ſcilicet tertiarum necat ſtatim quod *bemaſar* & verificat de lactante. Ex totum continens, qui comederit linguam vel cor ipſius, morietur hydrophobicus niſi curetur, Arnoldus Villanou. in libro de venenis. ſunt autem omnia planè corrupta. nos ita recitauimus vt codex impreſſus habet. Alibi etiam, ſi bene memini, morſum eius venenatum facit. nos de letifero morſu veſpertilionum Indiæ ſcribemus infra. ¶ Vrina veſpertilionis vulgò apud nos venenoſam quandam & ſepticam vim habere exiſtimatur. ego aliquos ea ſine noxa aſperſos fuiſſe audio.

H.

Etymon & Synonyma. *a.* Veſpertilio animal biforme, dictum quòd veſpere ſe ad volatum præparat noctis, Nonius. Dicta eſt quaſi veſpere alis vtens, Albertus. Plinius, Macrobius & alij eruditi maſc. genere efferunt: recentiores quidam, vt Albertus, fœminino. Victorinus veſpertilionem ſoricis nomine appellat. *vide* infra in *h.* Auis, tremulis ſimulat quæ pellibus alas, periphraſis veſpertilionis apud Serenum. ¶ Nycterin & drepanin Plinius dixit: *nycteridem* malim & *drepanidem*, quoniam rectus eorũ oxytonus eſt. Φάλκη ſqualor comæ, & verſpertilio, Heſychius & Varinus. Romphæa eſt auis nycteris, id eſt veſpertilio, (quamuis interpres noctuam reddit) omnibus nota, Kiranides. 1. 17. Νυκτάλωψ & φιλέσπερος pro veſpertilione leguntur apud Philen. *Griphus de aue nõ aue percuſſa à viro non viro, &c.* Grîphus ſtudio ac cura componitur, ænigma luſum potius habet. Griphum alio vocabulo ænum dicunt, quod ex Euſtathio eſt: vti apud Clearchum, Vir non vir, auis nec tamen auis, lignum non lignum, lapis non lapis. Significantur verò hæc, eunuchus, veſpertilio, ferula, pumex. Qui de his plura noſſe cupit Athenæum adeat Dipnoſophiſtarum decimo, Cælius. Verba Athenæi hæc ſunt: Καὶ τὸ Παιαρχοῦς δὲ ἐστὶ τοιοῦτον, ὥς φησι Κλέαρχος ἐν τῷ περὶ γρίφων, ὅτι βάλοι ξύλῳ τε καὶ οὐ ξύλῳ, καθημένην ὄρνιθα καὶ οὐκ ὄρνιθα, ἀνήρ τε καὶ οὐκ ἀνήρ, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ. Suidas etiam in Αἶνος ſic habet, Αἶνός τίς ἐστιν, ὡς ἀνήρ τε κ' οὐκ ἀνήρ, Ὄρνιθα κ' οὐκ ὄρνιθα* (forte πετομένην, aut tale quid) δ' ὅμως, Ἐπὶ ξύλου τε κ' οὐ ξύλου καθημένην, Λίθῳ τε κ' οὐ λίθῳ βαλὼν διώλεσεν. In his non probo quod nycterida καθημένην, id eſt ſedentem legimus: neque enim ſedere aut ſtare inſtar aliarum auium ſolet: ſed volare tantum aut adhærere. Νυκτερίδος αἶνος αἰνιγματωδῶς δηλοῖ περὶ νυκτερίδος, Suidas. Struthocamelus etiam auis non auis dici poſſet.

Epitheta. ¶ Epitheta veſpertilionis nulla occurrunt apud Latinos, eſſe tamen poſſunt, biformis, ambiguus, &c. Græcum eſſe poteſt δερμόπτερος, ab alis cuteis.

Nomina propria ab hâc aue deſumta. ¶ Olim multis nomina erant auium, vt νυκτερὶς Chærephônti, Ariſtoph. in Auibus. Scholiaſtes Chærephontem Socraticum magno (procero) & tenui corporis habitu fuiſſe ſcribit: & apud alios quoq; nycteridem vocari. Et rurſus, Chærephon non ineptè veſpertilio vocatur. quoniam neque hoc animal interdiu apparet, vt neq; philoſophi. latent enim & philoſophantur. Chærephontem lego Socratis perfamiliarem fuiſſe ἰχνόφωνον: & quia ſimul nigricantis erat coloris, interfuſo pallore, nycterida cognominatum: atq; item pyxinon, id eſt buxeum, Cælius. Nihil natura (corporis habitu) à Chærephonte differes, Οὐδὲν διοίσεις Χαιρεφῶντος τὴν φύσιν, in homines pallidos & graciles. talis enim corporis ſpecie erat Chærephon, vtiq; philoſophiæ ſtudijs exhauſtus, vnde & nycteris nominabatur, Suidas in Διοίσειν. *Nycteris herba.* Veſpertiliones quinam dici poſſint prouerbialiter, *vide* infra in *h.* ¶ Nycteridem herbam, quam vnguentum Helenes appellant, oleo decoquito, & per diem vnam in oleo manere ſinito, percolatoq; & illinito, Aetius 12. 1. in curatione iſchiadis. Idem lib. 7. cap. 39. remedia quædam ad cicatrices oculorum & albugines ſubigi iubet cum ſucco herbæ nycteridis & melle. Ruellius anagallidem hoc nomine intelligendam conijcit, quoniam hæc eius appellatio inter cæteras apud Dioſcoridem legatur. Codices noſtri Dioſcoridis inter anagallidis nomenclaturas nycteritin ponunt, tanquam ita à magis appelletur. Eſt & nyctegreton Plinio herba coloris ignei, folijs ſpinæ, nec à terra ſe extollens. eruitur poſt æquinoctium vernum radicitus, ſiccaturq; ad lunam triginta diebus, ita lucens noctibus.

Veſpertilio piſcis. ¶ *Hamerocœta* ſiue callionymus piſcis, ſupra caput habet oculos: interdiu in arenis ſemper iacet, noctu tantũ excitatur & errat, ex quo nomen traxit vt veſpertilio vocetur, Gillius ex Oppiano. Niphus veſpertilionem marinum facit, qui non ſolum natare, ſed etiam volare queat. videtur autem piſcem aliàs hirundinem dictum intelligere. habet enim pinnas grandes, oblongas, & fere cuteas vt veſpertilio.

Icones. ¶ Icones. Mulierem lactantem ac bene nutrientem ſignificaturi Ægyptij, turturem (θυγάτρα. videtur omnino legendum νυκτερίδα, id eſt veſpertilionem) pingebant. ſola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2. 53. Iidem imbecillem hominem & temere audacem monſtrare volentes, veſpertilionem pingunt. hæc enim etſi pennas (πτερά. melius πτέρυγας, id eſt alas) non habet, volat tamen, Idem.

¶ *b.* Veſpertilionum alis ſimiles proceſſus quoſdam in hominis cranio apud medicos leguntur. ¶ *Dumq; petunt tenebras paruos membrana per artus Porrigitur, tenueſq; includunt brachia pennæ*, Ouid. 4. Metam. *Non illas pluma leuauit, Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis*, Ibidem.

¶ *c.* Volu-

¶ *c.* Volucrum solus vespertilio(σαρκοτίκτει)carnem parit,id est viuiparus est,cęterę ouiparę,Suidas.In lapidicinam seu Pseudolabyrinthum Cretæ inter Gnosum & Cortynam, cum candelis ingredi opus est ducibus incolis.sed in eo tot vespertiliones stabulantur,vt nisi quispiam sibi ab eis caueat,dum obuolant,suis alis faces extinguant. In lapidicinæ autem centro magni reperiuntur stercorum vespertilionum aceruı, tenelliq; adhuc eorum catuli pendentes. Patres cum volare desierint, se nec parieti affigunt,nec in pedes stant,sed illic in trabe pendent,quod nostri in lignorum rimis faciunt, Bellonius in libro de Operibus antiquis.

Volucrũ solus vespertilio viuiparus. *De ingẽti vespertilionũ copia in lapidicina Cretensi.*

¶ *e.* Sculpatur nycteris in rhinocerote lapide(qui est in extremo cornu rhinocerotis)& ad pedes eius raphis,id est acus piscis,& sub lapide radix herbæ immittatur. Hoc gestatum dæmonia fugat. & si posueris ad caput alicuius nescientis,non dormiet, Kiranides.Similiter & caput nycteridis viuentis abscissum si ligaueris in pelle nigra, & apposueris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet donec auferatur,Idem. Vespertilionis caput aridum adalligatum, somnum arcet,Plin. Cor etiam eius gestatum, magnam vigiliam præstat, Kiranid. ¶ Huius generis(id est magicæ vanitatis, qualia proximè de bubone dixerat)propè videri possunt,quæ tradunt & de vespertilione: quòd si ter circumlatus domui viuus per fenestram inuerso capite infigatur,amuletum esse: priuatimq; ouilibus circumlatum toties, & pedibus suspensum sursum in superliminari,Plin. Tarchon vt fulmina prohiberet,suas sedes percinxit, vitibus albis. *Hinc, Amythaonius docuit quæ plurima Chiron, Nocturnas crucibus volucres* (vespertiliones vt conijcio, quas nycterides Græci,id est nocturnas appellant) *suspendit, & altis Culminibus metuit* (vetuit) *feralia carmina flere,* Columella. ¶ Maleficia quædam fiunt de characteribus scriptis cruribus vespertilionis, Arnoldus Villanou. Vespertilionis corde, sanguine, alijsque membris ad veneficia vti dicuntur mulieres maleficæ.

Magica & superstitiosa.

¶ *g.* Magi tradunt vespertilionis sanguinem collecto flocco, suppositumq; capiti mulierum, libidinem mouere,Plin.Si sanguinem eius quis susceperit in panno, & fœmina nesciente posuerit sub capite, & concubuerit cum ea, mox concipiet. Habet & alios vsus,quos non oportet publicare, Kiranides.Magi perungi iubent febrientes, crematis tritisque cum oleo cristis & auribus & vnguibus gallinaceorum,cum Geminos Sol transit: si Luna,radijs barbisque eorum.Si Sagittarium alteruter,vespertilionis alis,Plinius.

¶ *h.* Mineides vel Mineiades, Alcithoë & duæ sorores, quòd Bacchum eiusque orgia contempsissent,in vespertiliones mutantur apud Ouidium Metamorph.quarto. *At non Alcithoe Mineias orgia censet Accipienda dei,*&c. *Finis erat dictis,& adhuc Mineia proles Vrget opus,spernitq́, deum,* &c. *Et triplices operire nouis Mineidas alis.* Ælianus in varijs lib.3. Minyades scribit (per ypsilon in antepenultima) tres sorores fuisse,Leucippen, Aristippen,& Alcithoen: quarum vna in cornicem mutata sit, altera in vespertilionem, tertia in noctuam. ¶ Auibus, cunctis exulare aliquando iussis edicto, vespertilio dixit se murem esse: rursus alio super exilio murium promulgato, auem se esse dixit. ¶ Victorinus in lib. de Orthographia vespertilionem soricis nomine appellat, propter stridorem vocis forsitan. ait enim soricem auem ab auguribus Saturno attributam: quia tarditati & vetustati & senectuti conuenit, quòd & in veteranis versetur locis, & noctium sit,& maximè noctis primæ: quod Georgius Fabricius nos admonuit.

Metamorphosis Mineidũ in vesper tiliones. *Vespertilio Sorex dictus.*

¶ Proverb. Vespertiliones videntur appellari,(inquit Erasmus,)qui grauati ære alieno, luce domi se continent, ne à creditoribus appellentur,noctu prodeunt. Vlpianus lib. Pandect. 21. tit. De Euictionibus. Si quis ita stipulanti spondeat, sanum esse, furem non esse, vespertilionem non esse, &c. Quidam hoc loco pro vespertilione legunt *vespillonem,* aut *versipellem.* Alciatus inter iureconsultos vndequaq; doctissimus, in Commentarijs suis de rerum significationibus, putat vespertilionem dictum, quemadmodum modo diximus, qui metu creditorum interdiu latitat, noctu prodit. Adagium esse sumptum videtur ex apologo quopiam,siue Æsopi, siue alterius illum imitati (nam Æsopo videtur indignus,) qui narrat vespertilionem mergum & rubum inisse societatem, vt conflatis sordibus pariter negociarentur: Vespertilionem contulisse pecuniam à fœneratoribus mutuò sumptam, mergum aliud quippiam, rubum vestem. Quum omnes è naufragio nudi enatassent, vespertilionem metu creditorum interdiu latitare,noctu volare tantum: mergum obsidere littora, ac subinde collum demittere in fundum,sicubi reperiat merces suas,vel eiectas in littus,vel in fundo hærentes: rubum prætereuntium adhærere vestibus,si quam fortè reperiat.Poterat videri parum quadrare,seruum ære alieno grauatum esse:quis enim credat seruo? nisi legeremus apud Terentium, Dauum Getæ quod debebat reddidisse. Mihi tamen videtur vespertilionis nomen & in fugitiuum seruum competere,qui noctu ab hero solitus sit subducere sese, latitatq; vbi periculum est ne agnoscatur. Nam inibi mox proximo capite pro vespertilione ponit erronẽ ac fugitiuum: Quum quis, inquit, stipulatur furem non esse, fugitiuum non esse,erronem non esse. Prisci tamen ea voce secus vsi sunt, videlicet pro homine ancipitis fidei,qui nec huius ordinis sit,nec illius,cum vtroq; tamen colludat: eò quòd vespertilio sic est vtrunq;, vt nec inter volucres, nec inter mures habeat locum. Vnde Varro in Agathone, Factus sum vespertilio neq; in muribus planè, neq; in volucribus sum. Vespertilionis conuicium torqueri poterit & in amantes qui noctu volitant: quos Plautus in Trinummo vocat tenebricolas. Elegans, inquit, despoliator, latebri-

Prouerb. Vespertiliones qui dicãtur. *Apologus de societate inita inter vespertilionem mergũ & rubum.*

colarum hominum corruptor, Hęc omnia Erasmus. ¶ Chærephôn Socraticus philosophus cur vespertilio cognominatus sit, leges supra in *a.*

¶ ALBERT. lib. 1. de anim. ex Auicenna *abasic* interpretatur genus vespertilionis: sed perperam. nam Aristot. eo in loco apodis tantum & hirundinum meminit. *Vide* in Apode *A.*

De vespertilionibus Ægyptijs caudas habentibus.

¶ IN amplissima Ægypti pyramide multos offendimus vespertiliones, nostris in hoc dissimiles quòd caudam habent vt mures oblongam, multum (quatuor digitis: cum in nostris cauda non excedat alas, vt in Gallico libro Singularium scribit) extra alas prominentem: qui cum vnicum, interdum binos pepererint catulos, hamis, quos in alis habent, de lapidibus suspendunt: eos deinde vberibus lactant, quæ in pectore hominum more posita habent, Bellon. in lib. de Operib. antiquis.

Vespertiliones Borsippa in esum condiuntur.

¶ BORSIPPA vrbs est Babyloniæ, quæ Mesopotamiæ coniuncta est, inter Euphratis conuersiones, in qua maximum lanificium est, & maxima vespertilionum multitudo, qui longe maiores sunt, quàm qui in cæteris locis capiuntur, & in esum condiuntur, ex Strabonis lib. 16.

De feris auibus vespertilioni similibus casiam metentes arcentibus.

¶ VESPERTILIONIBVS similes feræ alatæ, stridore diro, & viribus præualentibus in Arabia degunt in palude & circa paludem in qua casia (bitumen, vetus Persij interpres) nascitur: quam qui collecturi sunt, cum reliquum corpus, tum faciem preter oculos corijs obligant, alijsq; pellibus, & feras ab oculis arcentes sic casiam metunt, Herodot. lib. 3. Casiam fabulosa narrauit antiquitas, princepsve Herodotus (colligi) circa paludes, propugnante vnguibus diro vespertilionum genere, aligerisq; serpentibus, his commentis augentes rerum pretia, Plinius.

¶ VESPERTILIO in calidis regionibus maior est quàm in frigidis. nam in India, vt in epistola Alexandri legitur, magnitudine columbæ sunt, & inuadunt facies hominum percutiendo & vulnerando, ita vt interdum partes aliquas (nares, aures, & alias) mutilent, Albertus & Isidorus.

Vespertiliones Indici colũbæ magnitudine.

¶ APVD Nigritas reperiuntur vespertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, Cadamustus. In Dariene Noui orbis regione Hispani noctu vespertilionum morsibus torquebantur. quæ si dormientem fortè momorderint quempiam, exhausto sanguine trahunt in vitę discrimen: & mortuos fuisse nonnullos ea tabe compertum est. Si gallum aut gallinam sub dio noctu vespertiliones deprehenderint, in cristam aculeo fixo, interimunt, Pet. Martyr Oceaneæ decadis tertiæ lib. 6.

In Indiæ quibusdã locis homines noctu mordent & in vitæ discrimen adducunt.

IN Pariæ siue Indiæ plerisq; locis Hispani inuenerunt vespertiliones, turturibus non minores: quæ ad ipsos acri furore, primo noctis crepusculo, volitabant: & venenato morsu ad rabiem vsq; læsos trahebant, ita vt aufugere inde, velut ab harpyis fuerint coacti, Idem Oceaneæ Decadis 1. lib. 10.

IN Vraba Noui orbis amplissima insula maximus est fluuius, ex cuius paludibus vespertiliones inquiunt prodire noctu, turturibus non minores, morsu lethali nostros (Hispanos) infestantes. Id aliqui ex ijs qui morsus experti sunt, testantur. Ancisus prætor eiectus, interroganti mihi de vespertilionum venenato morsu, retulit se fuisse inter dormiendum à vespertilione demorsum in talo pedis æstate ob calorem detecti: nec magis nocuisse, quàm si alterius animalis non venenosi dentibus læsus fuisset. Dicunt alij venenosum esse morsum, sed aqua marina illico lotum curari, Idem Oceaneę decadis secundę libri quarti.

Vulpecula auis vespertilioni cognata.

¶ VVLPECVLA (Ἀλώπηξ) & vespertilio volant cute, Aristot. vnde apparet hanc auem vespertilioni cognatam esse, & similiter non pennis, sed cuteis alis volare. Niphus aliquos non auem sed vulpem marinam accipere ait, quæ cuteis alis volet. ego Aristotelem omnino de aue sensisse conijcio. Arnold. Villanou. *harbe* animal vulpã interpretatur, vespertilionem (ni fallor) intelligens. nam & Itali quidam *vilpistrello* nominant, etsi id nomen corruptum videri potest à vespertilione, & ab alijs aliter effertur. Sed *harbe* vox Arabiça chamęleontem propriè significat.

DE VLVLA.

A.

THEODORVS αἰγωλιὸν ex Aristot. vlulam interpretatur: in oti verò descriptione, dicente Aristotele otum à nonnullis nycticoracem vocari, ipse nycticoracem vertit vlulam, cum nycticoracem alibi cicumam transferat. *vide* in Nycticorace in Elemento *N.* Ætolius alicubi apud Aristot. scribitur perperam vt iudico pro αἰγωλιὸς, vt dicam in *C.* Ἐπολιὸς genus auis nocturnę, Suid. apud quem hoc nomen similiter scribitur in vocabulo Ἡμεϱινά. ego vtrobiq; αἰγωλιὸς legerim.

¶ *Iim*, אִיִּים, Hebraicum nomen, variè transferunt, onocentauros, vlulas, bubones: *vide* in Quadrupedum viuip. hist. in Onocentauro. Vlulæ Esaiæ 13. ab omni translatione nomine ipso Hebręo *Iim* appellantur. Septuaginta tantum interpretes pro his onocentauros in translatione posuerunt. Sunt qui vlulas putent aues esse nocturnas. ab vlulatu vocis, quas vulgò *cauannos* dicunt, Eucherius. *Lilith* interpretantur lamiã, onocentaurũ, noctuam, vt annotaui in Onocentauro: & fortè vlulam significat, alludẽte vocabulo. Struthio Hebraicè *iaenah* dicitur ab vlulatu: *ianah* enim vlulare est aliquando Hebræis: vnde est quòd quidam vlulã interpretantur, Paul. Fag. lege in Struthocamelo & in Noctua. *Kipod* non vlula, nec aliud animal est, vt quidã suspicãtur, sed omnino erinaceus, quod in historia eius demõstraui.

¶ Vlula

¶ Vlula apud Italos aliquos nomen seruat, vt audio, ab alijs vulgò *barbaiano* dicitur. Scoppa nycticoracem *barbaiano* interpretatur. alludit nonnihil hoc nomen ad Hebraicum *iaenah*, & *bath iaenah*. ¶ Lusitanis *corusa* dicitur, nomine forsan à coruo deducto, vt sit idem nycticoraci. ¶ Gallis *cheueche*, vel *hibou* secundum alios, Robertus Stephanus. alij scribunt *hybou* (sed *hybou*, alijs bubo est) vel *grimauld*, vel *machette*, vt Auinione. ¶ Germanis Vwel/ ül/ Eul/ Nachteul/ Stockeul. quanquam aliqui hæc nomina etiam noctuæ tribuunt, sed impropriè. nam siue per onomatopœiam, siue à Latino nomine facta sunt, vlulam non noctuam (cuius vox est diuersa) significant. Georg. Agricola vlulam Germanicè interpretatur Huhu. ¶ Anglis *an owl, an howelt*: vel, vt alij scribunt, *an owele, an oull*. ¶ Illyrijs *sowa*. ¶ Polonis *Puszzyk*.

B.

Forma.

Aluco maior gallinaceo est, vlula compar, (id est æqualis gallinaceo,) Aristot. Wottonus vocem παραπλήσιος non ad magnitudinis comparationem refert: sed ad formæ similitudinem, veterem in hoc interpretem secutus. ego quanquam aluconem & vlulam aues specie non dissimiles esse fateor, Aristotelem tamen hoc in loco magnitudinem vtriusq; ad gallinaceum comparasse (cui æqualis sit vlula, aluco maior) non dubitarim. Vlula, asio, aluco simili specie constant, Idem alibi. Vngues habet aduncos, Idem & Plinius.

Descriptio particularis eiusdem.

¶ Vlulæ (Nachtülen) apud Heluetios abundant, Stumpfius ¶ Vlulæ genus quod aliquando inspexi, huiusmodi erat: Magnitudo gallinæ vel supra. color ruffus nigro conspersus. rostrum albicans, breue, vt in genere noctuarum, aduncum, ita vt superior pars multò longior sit. oculi magni, nigri, pupilla obscurè ruffa. margines palpebrarum rubicundi. membrana nictanti supernè obducebatur. Pinnulæ inter oculos & rostrum multæ, densæ, cinereo ferè colore. Collum agile multum retrò. Crura albicantia, punctis conspersa liuidis, hirsuta ad pedes vsque. Pedum digiti bini ante, totidem retrò, quod in illo genere cuius picturam in præsenti pagina damus, non contingit: sed in altero, cuius historia proximè sequitur.

C.

Cibus. Vlula auis est lucifuga, Albert. Nocturna est, carniuora, picas venatur vt etiam aluco, Aristot. Nocte vagatur ac pascitur, die rarò apparet. colit hęc etiam saxa & speluncas. victus enim gemini est. pollet *Visus.* ingenio ac industria in vitę muneribus, Idem. ¶ Oculi earum interdiu hebetes, vt & aliarum nocturnarum auium, Plin. *Vox.* ¶ Vlulam Varro à sua voce dictam scribit. Ast vlulant vlulæ lugubri voce canentes, Auth. Philomelę. Seruius nominatam ait ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, quod est vlulare ac flere. Auis luctisona est & funebris, Textor. A planctu & luctu nominatur. clamans enim aut fletum imitatur aut gemitum, Isidor. Quibusdam auibus breuem & temporarium natura cantum commodauit, hirundinibus matutinum, noctibus serum, vlulis vespertinum, bubonibus nocturnum, Apul. 2. Floridorum. vbi etiam querulum vlulę carmen appellat. Noctuę cum bubone & vlula cognationem habent: sed differunt voce, nec enim vlulant, verum ædunt sonum quem Aristoph. κικκαβαῦ nominat, Georg. Agricol. ¶ Qui *Partus.* ægolius vocatur, quaternos ferè parit, Plin. 10. 60. ex Aristotelis historiæ anim. 6. 6. vbi αἰγώλιος τ pro γ perperam legitur, quod Gaza non animaduertit.

D.

Vlula colarem rapit, cæteriq; adunci, vnde his oritur bellũ, Aristot. qui alibi vlulam & aluconem cittas, id est picas venari scribit, vt suspicer nomen colarem fortè corruptum esse, præsertim cum nec ipse Aristot. alibi, nec alius quisquam eius meminerit: cittan aut κολοιὸν malim, aut collurionem.

G.

Remedia ex eadem. Vlula auis cocta in oleo, cui liquato miscetur butyrum ouillum & mel, ad vlcera sananda valet, Plin. Vlulæ fel prædicatur ad albugines, suffusiones, caligines: adeps similiter ad claritatem, Idem.

H.

¶ *a.* Onocrotalus est auis illa quæ fixo in palude rostro horrendè clamat, & vulgò butorius dicitur (hæc ardea stellaris est, non onocrotalus,) quæ etiam in Esaia vocatur vlula, Obscurus, tres aues longè diuersas in vnam confundens.

¶ *c. Certent & cygnis vlulæ, sit Tityrus Orpheus,* Vergilius Ecl. 8.

¶ *d.* Est sine lętitia volucris, altera sine sanguine, vt fertur in ęnigmate quodam Germanico: vlulam & apiculam interpretantur.

Auspicia. ¶ *h.* Auis est luctisona & funebris, Textor. Apud augures, si lamentetur, tristitiam: si taceat, ostendere fertur prosperitatem, Isidorus. Vlula clamans, tristitiam: tacens autem & contra dextram sedens altè, vel ad dexteram volans & tacens, prosperitatem denunciat, Albert.

Prouerbia. ¶ Proverbia. Noctuas Athenas vertendum fuerat ab Eras. Rot. vbi conuertit, Vlulas Athenas. *Vide* in Noctua. ¶ Inuenio Germanica quædam prouerbia apud Eberhardum Tappium: Ein Eule hecket keinen Blawfuß. Ein Eule hecket kein Falcke. Ein yden dunckt das sein Eul ein Falck sey. Ein Eul vnder einem hauffen Krähen. Primis duobus Latinum illud opponit, E squilla non nascitur rosa, tanquam eiusdem sentẽtiæ. Tertio illud, Suus rex reginæ placet. Quarto illud, Asinus inter simias, vbi stolidus aliquis incidit in homines nasutos & contumeliosos.

DE ALTERO GENERE VLVLÆ, QVOD *quidam flammeatum cognominant.*

Figvra hęc est generis cuiusdã vlulæ, quod Germani circa Argentoratum vocant Schleyereul/ id est vlulam flammeatã, quod nescio quomodo plumis circa faciem mulieris peplo seu flammeo obuolutæ caput & faciem referat. Flandri Kirchul/ id est vlulam templorum. Hollandi Ransulle/ nescio quam ob causam. ¶ Facies & tota ferè pars supina ei albicat, vt pictura ostẽdit, quã à pictore & eodem aucupe Argentoratensi accepi. nam ipsam auem nondum vidi. Prona pars omnis ad cinereum inclinat, maculis & lineis aspersa nigris passim: per alas etiam ruffis maculis. quarum vna per transuersum oblonga est. Frontem transuersam linea plumis condita flauis insignit. Crura fusci vel cinerei coloris, binos ante digitos & totidem retrò habent. ¶ Turnerus & secuti ipsum Eberus ac Peucerus otum interpretantur Germanicè, Schleiereul/ Ranßeul: Anglicè Turnerus etiam *a hornoul.* Ego otum diuersum facio, vt in eius historia ostendi. Primus omnium Gyb. Longolius otum noctuam flammeatam interpretatus est, sed diuersam ab ea quam nos sic nominamus, auem intelligens. nam plumas eam circa aures erigere scribit, auriculasq; veras imitari. & de eadem fortè etiam Turnerus intellexit, quoniam Anglicè nominari tradit *a hornoul*, id est vlulam vel noctuam cornutam. ¶ Nuper amicus quidam eruditus hanc auem, cuius figuram posuimus, à Gallis cisalpinis vulgò *damam*, id est matronam nominari mihi retulit, eandem ob causam propter quam nostri flammeatam appellant. noctuæ similem esse aiebat, sed maiorem: cuius etiam digitum demonstrabat vngue magno & nigro munitum, pilis obtectum subruffis vsque ad vnguem, quod in eo genere quod pictum nos damus non apparet: vt duæ forsan eiusdem generis species sint.

Voisgra. Voisgra auis quæ se vellit, augures *fecilitram* appellant, Festus.

DE VPVPA.

A.

EPOPS, Ἔποψ, Græcè dicitur auis, quæ Latinis vpupa, vtroque per onomatopœiam nomine facto: quanquam Latinum à Græco deriuari potuit. ¶ *Kaath*, קאת, Hebraicum nomen Munsterus alicubi vpupam exponit, vt & Iudæi recentiores ferè. alij aliter, onocrotalum, pelicanum, cuculum. *vide* in Mergo in genere, & in Onocrotalo. *Cos* etiam, כוס, variè interpretantur, noctuam, vpupam, &c. lege in Bubone. Item *ataleph*, עטלף, aliqui vpupam, quod non probo, alij vespertilionem, vt in vespertilione scripsimus. *Racham*, רחם, omnino genus aliquod aquilæ aut vulturis genus est, quanquam Septuaginta vpupam transtulerint. *vide* in Gypæeto & Ossifraga inter aquilas. *Anapha* etiam & *chasida* Hebraicas voces non desunt qui vpupam vertant. de hac plura leges in Ciconia, de illa in Ardea. *Dukiphat*, דוכיפת, Leuit. 11. R. Salomon exponit gallum siluestrem duplicata crista, vnde etiam nomen sit quasi *du cephot*, id est duas cristas habens. Septuaginta vpupam transferunt, & Deuteronomij 14. porphyrionem. vocatur sanè etiam vpupa à quibusdam Græcè *alectrìon agrios*, id est gallus siluestris, vt ab Italis quibusdam *gallus paradisi*. Lege suprà in Gallo siluestri in genere. Huic finitimum est vocabulum *cucupha*, quod Ægyptiacum videtur. Kiranides sanè lib. 1. cap. 7. *cucufam* pro vpupa interpretatur. Orus in Hieroglyphicis 1. 55. *Cucupha*, Κουκουφὰ, (inquit) parentibus senio confectis nidum extruit, pennis eorum euulsis, &c. hoc alij de vpupa referunt, pietate eius in parentes celebrata. Sed videtur Orus, aut eius interpres potius aliquis Græcus *cucupham* ab vpupa auem diuersam existimasse, cùm hîc cucupham,

alibi verò lib. 2. epopem nominet. ¶ *Albudud* ſeu *albedud* eſt auis quæ dicitur vpupa, vulgò apud Patauinos *gallus paradiſi*, Bellunenſ. *Fitomos*, id eſt vpupa auis, Syluaticus. *Gareſol*, id eſt vpupa, Idem. *Hakocoz* apud Albertum inuenio pro vpupa. ¶ Vpupæ à voce ſua vulgò apud Italos *buba* nomen inditum: alij ad vpupam antiquam alludentes *vpega* vocant, (vt circa Vincentiam:) & à criſta, qua inſignis ſpectatur tertio nomine *gallo de paradiſo* dicitur, (circa Venetias,) Erythræus in Indice Vergiliano. Alicubi in Italia *galleto de magio*, Bellizonæ *puppula*. Siculis (ni fallor) *criſtella*. ¶ Hiſpanis *abubilla*. Luſitanis *pópa*. ¶ Gallis *huppe*, vel *hupe*. Et in quibuſdam locis *putput*, à fœtore. Circa Montempeſſulanum *lupege*. Sabaudis *etpie*, ni fallor. In valle Auguſta, *putta*. ¶ Germanis Wydhopff / Widehopffe / Kathaan / id eſt Gallus ſtercorarius: circa Roſtochium Wedehoppe. Flandris Hupetup. Brabantis Huheron. ¶ Anglis *a howpe*. ¶ Illyrijs *dedek*. Polonis *dudek*. Turcis *ibik*.

¶ Litera-

¶ Literatores plerique omnes Britannici, vpupam eam nominant auem, quam barbari ab alarum strepitu vannellum, & ipsi sua lingua *lapuuingam*, Turnerus.

B.

Vpupa mutat faciem tempore æstatis & hyemis, sicut cæterarum quoque agrestium plurimæ, Aristoteles. Et rursus, Vpupa cum colore, tum verò specie immutatur, vt Æschylus poeta satis carmine suo exposuit. *De mutatione coloris pro temporis ratione.*

Τοῦτον δ' ἐπόπτην ἔποπα τῶν αὑτοῦ κακῶν
Πεποίκιλωκε, καὶ ἀποδηλώσας ἔχει
Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν ἐν παντευχίᾳ.
Ὃς ἦρι μὲν φαίνοντι διαπάλλει πτερὸν,
Κίρκου δ' ἐπ' ἄγρου δύο γὰρ οὖν μορφὰς φαίνει,
Παιδός τε αὐτοῦ νηδύος μιᾶς ἄπο.
Νέας δ' ὀπώρας ἡνίκ' ἂν ξανθῇ στάχυς,
Τίλλει νιν αὖθις χάμφινομένη πτέρυξ.

Hos versus Theodorus ita transtulit: *Quin fert sui spectantem, & epopem mali, Colore speciem multimodo pingens suam. Saxicolam & improbum arma gestantem alitem. Adulti infantis forma hic sese refert. Nam vere candicans vbi extitit nouo, Æstate tum deinde, vt recanduit seges. Alas repente varius maculatas quatit.* Nos Græcè nonnihil quàm in impressis codicibus nostris habentur, melius descripsimus: prorsus quidem restituere absq; codicis melioris authoritate nec libet nec licet. Apparet sanè Æschylum mentionem facere Terei in vpupam mutati, & in hac facie suam ipsius calamitatem inspicere, vbi ludit in vocabulis ἔποψ & ἐπόπτης. tanquam ita diceret, Iupiter (aut quisquis Tereum mutauit in auem) effecit eum suorum spectatorem malorum, & pennis insigniuit varijs, & ferocem illum antea in sua panoplia, auem cum eadem (nam rostrum longum pro ense est, crista pro galea) reddidit timidam. Cõijcio enim legendum ἀποδειλώσας per ει, non per η. vt ἀποδειλοῦν verbum significet δειλὸν ποιεῖν, sicut ποικιλοῦν ποικίλον ποιεῖν. Pro verbo φαίνει fortè φύει legendum, vt carmen constet, sensu eodem. pro χάμφινομένη, fortè χάμφιέννυσιν, hoc est, & vestit vel induit: vt sensus sit, eam tempore vêris plumas amittere, messe denuo ijsdem vestiri. De cæteris obscuris non habeo nunc quod dicam. Quædam temporis ratione mutari videntur, vt accipiter, vpupa, & similes volucres, Theophrastus historiæ plant. 2. 6. Mutat & vpupa colorem, vt tradit Æschylus poeta, auis crista visenda plicatili, contrahens eam subrigensq; per longitudinem capitis, Plinius. Vpupa auis est magnitudine paulò supra coturnicem: in capite verò ei plumæ instar cristæ subriguntur, ἐς λόφου σχῆμα, Pausanias. *Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristæ, Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum. Nomen epops volucri, facies armata videtur*, Ouidius 6. Metamorph. Diximus & cui plicatilem cristam dedisset natura, per medium caput à rostro residentem, Plinius. Vpupa est septicolor, regimen (cristam) habens in capite altitudine digitorum duorum, quod aperitur & contrahitur: estq; quatuor colorum, conueniens ad quatuor tempora anni, Kiranides. Auis est cristis extantibus galeata, Isidorus. Galeam de pelle (lego, *de plumis* vel *pennis*) habet in capite, toto reliquo corpore varia & pulchra, Albertus. Auis est perpulchra, Author de natu. rerum. ¶ Nusquam in tota Britannia vpupa (quod ego scio) reperiri potest, apud Germanos tamen frequentissima. Ea est magnitudine turdi, alis per interualla fuscis, albis & nigris pennis distinctis, crista in capite ab ea parte rostri, qua capiti committitur, ad extremum vsque occiput in longitudinem porrigitur, quam pro adfectibus suis aut contrahit, aut dilatat, vt equus aures arrigit aut demittit. tibijs est valde breuibus, alis obtusioribus; Turnerus. Color in vpupa reperitur cinereus, albus & nigricans. Rostrum ei nigrum, oblongum. pennæ albis & nigris maculis alternatim distinctæ. Crista ruffa, in summo tamen nigra. *Descriptio formæ.*

C.

Vpupa à sua voce dicta est, Varro. Pollux ἔποπας ποπύζειν scribit. Vpupæ vocem quidam esse aiunt *pú pú*, quod Græcis sonat, Vbi, vbi? quod Tereus qui in hanc auem mutatus est, dum Procnen & Philomelam iugulaturus quæreret, hac voce sit vsus, vt in Hirundine *h.* recitauimus. *Torotinx* in Auibus Aristophanis alij vpupæ, quod non placet: alij alterius cuiusdam auis innominatę vocem esse aiunt. Vpupa vna tantùm voce, sicut & cuculus, importuna est, Author de nat. ret. Hyeme latet muta: & vere vnius est vocis, clamosa, Albert. Quidam dicunt vpupã alia voce per æstatem sonare, alia per hyemem. Auicenna tamen (vt Aristot. quoq;) colorem potius quàm vocem his temporibus ab ea mutari ait, Albert. Vpupa si ante vitium tempus cecinerit, bonitatem & copiam vini promittit, Orus. *Vox.*

¶ Auis est pastu obscœna, Plin. Semper in sepulchris & humano stercore (nimirum propter vermiculos) commorans, fœtenti pascitur fimo, Isidorus. Aristophanes in Auibus vpupam myrti baccas & serphós (vermes quosdam, vel formicis similia animalcula) deuorare facit. Apiculas deuorant, Philes. Audio eas formicis vesci inter cætera. Ex nido paruam habui quam nutriui ouis coctis insertis in os tum ouis formicarum, quæ sponte appetebat, formicas verò reijciebat. Vpupa si vuæ pastu læsa fuerit, adiantum ori inserens circumambulat, Orus. *Cibus.*

¶ Lentè admodum volat, Turn. *Volatus.* ¶ Montes incolit & siluas, Aristot. Vagatur hæc semper fastidiens locos. Deserta quærit nemorũ & inuias plagas, Æschylus apud eundem Gaza interprete. Græca verba sic habent, Ἀεὶ δὲ μισεῖ τόνδε ἀπ' ἄλλων εἰς τόπον Δρυμοὺς ἐρήμους ἀπάγουσ' ἀποικίσας. Quę quoniã corrupta sunt, nec vllum genuinũ sensum exprimunt, sic fortè legere poterimus. Ἀεὶ δὲ μίσει τοῦ γυναικείου γένους Δρυμοὺς ἐρήμους ἀπάγει (vel ὑπάγει, etsi neutrum carminis ratio admittat) ἀποικίσων. hoc est, Semper aũt propter odium muliebris generis, in siluas solitarias cõfert se habitatura. *Habitatio.*

Nam & Ælianus sic scribit: Δοκοῦσί μοι οἱ ἔποπες τῶν προτέρων τῶν ἀνθρωπικῶν ἐν μνήμῃ· καὶ μέντοι καὶ μνήμη τοῦ γένους τῶν γυναικῶν ἀποπλέκειν τὰς καλιὰς ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ τοῖς πλαγίοις (lego πάγοις. nam & Volaterranus vertit in desertis altisq; montibus: & Æschylus auem hanc petræam, id est *rupicolam* nominat. *págos* autem rupes est, vel mons saxosus) τοῖς ὑψηλοῖς. ¶ Vpupa nidum potissimè è stercore hominis facit, Aristot. inde apud Germanos Kaathane/ id est gallus stercorarius appellatur. Nidum luti loco hominis stercore circumlinit, vt intolerabili odoris fœditate homines à nido & pullis depellat, Ælian. Humano stercore nidum struit, & ideo iuuenis fœtet, Albert. Industria quadam naturali materiam nido suo conuenientem colligit stercus hominis. quia id vim quandam venenis aduersam habet, quod & leopardus & leo agnoscunt, Idem. Auis est spurcissima, semper in sepulchris & humano stercore commorans, Isidorus. Vpupa vna suo in genere (τῶν καθ' ἑαυτῶν νεοττευόντων) non nidificat, sed stipites arborum subiens, parit sine vllo stramento in cauis, Aristoteles. non in ipsis puto stipitibus, sed subtus. nam picus Martius solus, Plinio teste, in cauis arborum nidificat. Terna ferè oua parit, vt audio.

Nidus quẽ è stercore humano construere dicitur.

Partus.

Pennarũ mutatio.

¶ Postquam pullos compleuit, in eodem nido plumas commutans exuit: & interim à pullis alitur, Albert. *vide* infra in *D.* Hyeme latet & nuda est, vêre prodit, Author de nat. rerum. Οἱ ἔποπες εἰσὶν ὀρνίθων ἀπτιλωέστατοι, Ælianus. Gillius vertit vpupam auium inimicissimam esse, (legerat fortè ἀπιλωέστατον: malim, *maximè nudam*. hoc est, prę cęteris auibus plumis ac pennis eam nudari. aut si quis mauult, minimè volacem. est enim alis obtusioribus, & lentè admodum volat, authore Turnero. Dicuntur autem propriè ἀπτῶες auium pulli inuolucres adhuc. vt à positiuo ἀπτιλώ, superlatiuus fiat ἀπτιλωέστατος, sicut à σώφρων fit σωφρονέστατος.

Latitatio hyeme.

Hyeme latet muta, Albert. Dormit hyeme, sicut & vespertilio, Idem. Vpupæ, sturni, &c. in angustis montium locis latêre consueuerunt, Ge. Agric. Et rursus, Vpupæ quædam hyeme latent in cauis arboribus, siue autem in arboribus, siue in montibus latuerint (quæcunq; in eis latêre solẽt aues) ea de causa verno tempore deplumes solent conspici. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicuti palumbes, vpupæ, &c. Idem. Aues quædam trimestres sunt, (id est tribus mensibus nobiscum degunt,) vt turdi & turtures: & quæ cum fœtum eduxêre abeunt, vt galguli, vpupæ, Plinius. ¶ Procopius Gazæus vpupam inter aues noctis ac tenebrarum amicas numerat cum erodio, noctua & charadrio: nescio quàm rectè. Isidorus eam semper in sepulchris & humano stercore commorari scribit. ¶ Dorcadis adeps vpupam interficit, Ælianus & Philes.

D.

Pietas vpupæ erga parentes senescentes.

Vpupæ aduersus parentes existimantur piæ, Ælian. Ægyptij gratum indicantes animum, *cucupham* pingunt: propterea quòd solum hoc ex mutis animantibus, posteaquam à parentibus educatum fuerit, iisdem senio confectis parem refert gratiam. Quo enim loco ab ipsis enutrita est, eodem nidum ipsis extruit, pennis eorum euulsis: cibumq; subministrat, donec renatis pullis parentes sibi ipsis opem ferre queant. vnde & diuinorum sceptrorũ *cucupha* insigne atq; ornamentum apud eos esse solet, Orus. Vpupę parentes senescentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuunt, & interim à pullis pascũtur, donec vires plumasq; recuperent. Cum enim senio visum amiserint, pulli notam naturaliter herbam colligunt, & excæcatis oculis illitu visum restituunt, Auth. de nat. rer. & Alb. Vpupæ pulli cùm parẽtes senuisse viderint, ita vt neq; volare neq; videre queant, vetustissimas eorum plumas euellunt, & oculos eorum illinunt, fouentq; ipsos sub alis, donec eis pennæ renascantur, & oculorum renouetur acies: sicq; mutuam vicem parentibus reddunt, Obscur. Parentes suos fouentes anhelant super oculos ipsorum, vt visum recuperent, Iorath. ¶ Vpupa gramen edit aduersus βασκανίαν, (id est fascinationem, vel nescio quas iniurias,) Philes. Ælianus adianton, id est capillum Veneris, vpupam contra fascinationes nido suo imponere scribit. In Geoponicis Gręcis 15.1. authore Zoroastre hoc remedium ab eis contra blattas fieri fertur. perperã autem amianton pro adianto legitur. Vpupa si vua esitata lęsa fuerit, adiantum ori inserens circumambulat, Orus.

De vpupa nidũ suũ obstructũ, herba quadam reserante & aperiente.

¶ Cum aliquãdo in parietis diruti & deserti rima vetustate acta peperisset vpupa, id ipsumq; parietis curator animaduertisset, luto rimam expleuit & obstruxit. Vpupa verò rediens ac videns recessum ac latebram suam clausam, herbam attulit, qua ad lutum admota, dissolutum est lutum & defluxit. illa in cauum ad pullos suos ingressa est. & cum postea ad inquirenda cibaria rursus proficisceretur, homo ille iterum parietis cauernam oblinens obstruxit. auis verò eadẽ ipsa herba rimam aperuit. quod ipsum tertiò factum est. Cuius factum parietis curator intelligens, herba illa è luto sublata, non quidem ad eos vsus, ad quos vpupa, vtebatur, sed ad resignandos thesauros ad eum nihil pertinentes, Ælian. Idem alibi author est picum quoq; herba quadam allata foramen suum lapide aut ligno immisso obturatum aperire.

E.

Prognosticon.

Vpupa si canat ante vitium tempus (antequam vites germinent) insignem simul bonitatem ac copiam vini prænunciari aiunt, Orus.

F.

Prohibita in cibis.

Vpupa quocunq; nomine Hebraico appelletur, auis impura haberi debet, vel eo nomine quod in stercore moretur: &, si verum scribit Isidorus, etiam in sepulchris. Procopius inter aues noctis ac tenebrarũ amicas, ideoq; abdicãdas mensis eam numerat. Auis est lugubris & luctum amans: quãobrem

in lege

in lege prohibetur, quia ſeculi triſtitia mortem operatur, Author Gloſſæ in Leuiticum. ¶ Vpupæ caro auſtera eſt, Raſis.

G.

Remedia ex eadem.

Colum ſanat cum pinnis vpupa exuſta, & ex vino cinis eius potui datus, Marcellus. In puluere vpupæ eſt remedium contra morſum cancri, (canis.) decollatur autem & ſcinditur, & fit cataplaſma ſuper locum, Raſis. ¶ Sanguis vpupæ illitus homini dormienti dæmoniaca gignit phantaſmata, Pythagoras in libro Romanorum, vt citat quidam obſcurus. Pennæ verò poſitæ ſuper caput hominis, ſedant *ſodam*, id eſt dolorem capitis, Idem. Pennarum vpupæ ſuffitus vermes expellit, Raſis. ¶ Lingua eius ſuſpenſa ſuper hominem nimis obliuioſum, prodeſt ei, Pythagoras in lib. Rom. ¶ Vpupæ cor in lateris doloribus laudatur, Plinius.

H.

Etymon. Synonyma.

a. Vpupa Græcè dicta eſt (epops,) eò quòd ſtercora humana conſideret, & fœtenti paſcatur fimo, Iſidor. Nobis probabilius eſt à voce ſua dictam, vt Varroni placet. ¶ Epops auis eſt multorum nominum. nam & σιήτλω eam vocant, & ἀλεκτρυόνα, & γέλασον, Heſych. & Varinus. Ἔποπα, ἀλεκτρυόνα ἄγριον, Ijdem non ſuo loco, nempe poſt Ἐπώνυμοι. Ἔροψ, auis quædam, Ijdem. conijcio autem vocem eſſe corruptam, & legendum vel μέροψ, vel ἔποψ, etſi ordo literarum apud illos neutrum admittat. Syluaticus alaudam auem cum vpupa confundit, nimirum quoniam vtraq; criſtata eſt. Idem *hanabroch*, (alij *kambrah* vel *kanabir* ſcribunt,) quæ vox Arabica alaudam ſignificat, imperitè vpupam interpretatur. Albert. alicubi ex Ariſtot. (de hiſt. anim. 6. 1.) pro epope picum marinum, vel picum varium poſuit.

Epitheta.

¶ Epitheta. Epops eſt auis ſordida & criſtata, Textor. Obſcœna paſtu, Plin. ¶ Τριλοφίαν nominat eam Ariſtoph. quaſi triplicem habeat in galea criſtam, vti in ſcholijs habetur. forſitan ab inſigni criſta ſic dicta fuerit, Wottonus. Μακρεσίκρανος ἔποψ, & κορυθαίολος etiam à criſta capitis cognominatur (à poetis,) Heſychius & Varin. Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν, Æſchylus apud Ariſtotelem, id eſt, Audacem ſaxicolam auem. Videri autem poteſt audax & minax, quòd inſtar militis galeata ſiue criſtata ſit.

¶ Vpupa pro meretrice. Plautus Captiuis, Itidem huc mihi aduenienti vpupa, quæ me delectet, data eſt. ¶ Ariſtoph. in Auib. Philoclē vpupæ nomine traducit, tanquam ὀξυκέφαλον vel τρηχέφαλον.

Icones.

¶ Icones. Cucupha apud Ægyptios picta (propter gratitudinem huius auis in parētes, *vide in D.*) gratum animum ſignificat. Diuinorum etiam ſceptrorum apud eoſdem inſigne atq; ornamentum eſſe ſolet, Orus. Præſagium quoque copiæ vini ſignificantes, vpupam pingunt. hæc enim ſi ante vitium tempus cecinerit, inſignem vini bonitatem ſimul ac copiam prænunciat, Idem. Vuæ eſu offenſum & ſeſe curātem notantes, hanc auem pingunt & adiantum. hęc enim ſi vua comeſta lęſa fuerit, adiantum ori inſerens obambulat, Idem.

Tres in criſta apices.

¶ *b.* Vpupa magnitudine coturnicem paululum excedit. in capite autem pennas habet criſtarum inſtar in ſublime elatas, Pauſanias. Τίς ἡ πτέρωσις; τίς τρόπος τῆς τριλοφίας; Euelpis de epope quærens apud Ariſtophanem in Auibus. vbi Scholiaſtes, Mirantur (inquit) tanquam peregrinam auem. pennis enim veſtitur denſis, & tres in criſta apices habet. Vpupam Megaris, vbi Tereus ſibi manus attulit, primum apparuiſſe aſſerunt, Pauſanias.

Fœtet vt vpupa, prouerb.

¶ *c.* Nulla auis cùm aut fame aut frigore, aut alia moleſtia afficitur, canit. ne ipſa luſcinia quidem, aut hirundo & vpupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone. ¶ Fœtet vt vpupa, dictum apud Italos vulgare. Lapis *quirin*, (aliàs, *quiricia*) vt ſcribunt Euax & Albertus, inuenitur in nido vpupæ aliquando, quæ tota eſt auis præſtigioſa & auguralis, (aliâs, & multa auguratis,) vt ferunt magi & augures. Hunc lapidem aiunt ſecreta prodere, & phantaſias promouere, impoſitum pectori dormientis, Syluaticus.

Magica vel ſuperſtitioſa.

¶ *e.* Vpupæ adhuc viuæ & palpitantis cor exemptum deglutito conuerſus ad Solem, initio horæ primæ vel octauæ, die Saturni, Luna Orientali exiſtente, & ſuperbibito lac vaccæ nigræ cum modico melle ex cōpoſitione recitanda. Vide vt ſanum & integrum deuores cor, & eris præſcius eorum quę in cœlo, & quæ in terra (fiunt:) & quid cogitent homines cognoſces, & res quæ in locis remotis geruntur, & futuras. Deinde mellis compoſitionem recitat, quam meliorem eſſe ait ſi cor & iecur vpupæ immittatur. ſed inde periculum eſſe ait phthiriaſis, id eſt pedicularis morbi, qui ne ſuperueniat remediū ſubiungit, Harpocration vt citat author Kiranid. Kiranus autem (inquit idem) partim conueniens, partim diſcrepans, addidit de vpupæ guſtu, præſcientiam ex eo fieri omnium mundanarū rerum. Mox & magico cuidam geſtamini vpupæ cor & hepar & capitis coronam adiungi iubet, Hæc ille libro 1. elemento ἦτα: & rurſus ſimilia elemento φ. de corde & ſanguine vpupæ. Et lib. 2. in Talpa, In pelle vpupę auis (inquit) cum duobus oculis einſdem auis ſi quis ſuſpenderit vel ligauerit cor aſpalacis, omnia pręſciet, (quandiu geſtauerit eā caſtus. Quod ſi cor huius auis geſtauerit interius, magnus & potens erit. Si Luna noua decollaueris vpupam, & cor eius palpitans deglutieris, ſcies omnia quæ fiunt, & mentes hominum, & multa cęleſtia, Arnold. Villan. Fertur ſi ſuſpendatur dens hominis & ala vpupę dextra ad caput hominis dormientis, non expergiſci illum donec auferantur, Raſis.

¶ *g.* Corium vpupæ impoſitum dolenti caput, ſedat dolorem, Raſis. Tempora iuncta ſanguine vpupæ quando dormiendum eſt, faciunt terribilia videri ſomnia. Vpupam etiam ipſam, & eius

membra, præcipuè cerebrum & linguam & cor multum quærunt incantatores, Albert. Lingua vpupæ suspensa super obliuiosum, reducit ad memoriam ea quæ oblitus est, Rasis. Si oculus eius suspendatur supra leprosum, curatur lepra, Rasis.

Fabula de Metamorphosi Terei in vpupam. ¶ *h.* Tereum Thracum regem fabulantur mutatum in vpupam, militaremq; abhuc in capite cristam gerere, & rostro oblongiore ensem referre, quo habitu vxorem (Procnen & Philomelam) insequebatur: & quasi adhuc filiū quæritaret sonare ποῦ ποῦ. *Vide* copiosissimè in Hirundine. *De Indica vpupa.* ¶ Indicam Vpupam duplo maiorem nostra & formosiorem Indorum rex amores & delitias suas circumgestat, & eius venustatem summa admiratione frequenter intuens, magnam lætitiam voluptatemq; capit. *Fabula Indorum de transmutatione filij cuiusdā regij in vpupam.* Brachmânes verò fabulam huiusmodi de ea narrant. Regi Indorum (inquiunt) olim filius fuit minimus natu, quem fratres cæteri maiores cum planè improbi & iniqui essent, propter ætatem contempserunt. Cum verò parentes quoq; iam senectute graues contumeliosè ab eis tractarentur, vt improbitatem eorum declinarent, assumpto filio minimo discedūt ac fugiunt: & propter laborem in itinere moriuntur. Defunctos filius in sui capitis vulnere, quod ense sibi inflixerat, sepelit. Insignē hanc eius pietatem conspicatus admiratusq; Sol, puerum in auem formosam admodum & viuacem conuertit, crista supra caput eius erecta, de sepultis ab eo parentibus eadem in parte monumento. Talia quædam de alauda etiam fabulantur Athenienses, vt in Auibus Aristoph. apparet, (*vide* in Alauda:) qui fortè hāc de vpupa Indorum fabulam, non satis quænam auis esset intelligentes, ad alaudam (quæ & ipsa cristata est) transtulerunt, Ælianus.

Animal sacrum. ¶ Vpupa animal est sacrum, Kiranides. Ægyptij vpupis honorem habent, quòd aduersus parentes existimentur piæ, Ælianus.

Prouerbium. ¶ PROVERBIVM, Vpupa cum cygnis certat, *vide* in Cygno *H.C.* in Cygnea cantione.

DE VVLTVRE.

A.

AIAH, איה, Hebraicè vulturem interpretantur, vt Hieronymi & Munsteri translatio habet. Deuteron. 14. & Leuit. 11. item *daah* vel *daiah* eiusdem linguæ vocabula, דאה, דיה, vnde *daioth* Esaiæ 34. pluralis numerus, nonnulli similiter vulturem. nos de his omnibus plura diximus in Miluo *A.* Legitur & *raah*, ראה, Deuteron. 14. inter aues impuras, quæ vox ad *daah* proximè accedit. auem esse aiunt acuti visus, (nimirum inde nomen sortitam. nam *raah* videre est.) Munsterus vulturem reddit in translatione sua (vt & Septuaginta γῦπα) in Dictionario verò miluum. interpretatio communis *ixon*. obscurus quidam in historia animalium *xyon* scripsit. auis est (inquit) impura secundum Legem, cuius natura non satis est nobis nota. est autem, vt legitur & Albertus quoq; tradit, de genere vulturum, sed minor quàm vultur. *Rachame* vel *rocham* Arabicis scriptoribus vultur est, vt colligo ex interprete Auicennæ & Serapione. *vide* inter Aquilas in Gypęeto & in Ossifraga: itē in Cygno. Auis quæ dicitur *machame*, (lego *rachame*,) vultur est, Auicennæ interpres. Inuenio & *aradam* (aliàs *aridam*) pro vulture apud Albert. vbi *aracham* fortè scribendum. *Kipoz* quoq; Hebraicum nomen alij ericium, alij vulturem interpretantur. *vide* in Echino terrestri. Item *chasida*, vpupam, vulturem, vel vulturem candidum, alij aliter, lege in Ciconia. Item *anapha*, vulturem, miluum, ardeam, &c. vt in Ardea scripsi. ¶ *Rescheph*, רשף, vnde pluralis numerus *reschaphim*, Dauid Kimhi carbones intelligit, & filios (carbonum) scintillas. Abraham Esre Iob 5. & Deuteron. 32. auem sentit, vt & Moses Rambam Iob. 5 Hieronym. Abacuc 3. Iudaicam fabulam exponit, dęmonem qui decepit homines in paradiso auem & volatile nuncupari. Septuaginta vertunt in Deuteron. ὀρνέων. Cant. 8. ἄνθρακες, Iob 5. γῦπα, Abacuc 3. πεδίον. Psalmo 76. κράτη. Psalm. 78. πυρί. Hieronym. quoq; mirè variat interpretationem: diabolus, exterminator angelus, auis, volucris, volatilia, lampades, ignis. Propriè quidem (vt vir huius linguę doctissimus nobis dictauit) hæc vox carbonem significat: sunt autem scintillę filij carbonis: per tropum verò iacula ignita, & morbos vehementissimi ardoris, atq; inflammationes pestilentes. ¶ *Taui*, vel *tagi*, vel *taram*, est auis habens dentes in palato, vultur secundum aliquos, Syluaticus. Albert. (Auicen. nimirum secutus) pro *phene*, id est ossifraga, alicubi habet *chym* vel *kym*. alibi verò *kym* ponit pro vulture. ¶ Aristot. & alij quidam philosophi aquilam & vulturem ad idem genus auis referunt, Albert. nos neq; apud Aristot. nec alium vllius autoritatis scriptorem hoc legimus. sed ipse Albertus & alij quidam recentiores indocti vulturem cum aquila confundunt, & pleraque aquilæ propria vulturi adscribunt, ita vt Albertus alicubi vulturem verum pro aquila vera dicat. ¶ Vulturis nomen apud Græcos veteres est γύψ, apud recentiores γῦπας. Lynx auis exponitur egips apud Kiranidem 1. 11. ego pro *egips* puto legendum *gyps*, vel *egypios*. quanquam alijs lynx est iynx. Italicum *auoltoio*. ¶ Gallicum *vautour*, vel *vaultour*. Sabaudicum *vauteur*. Germanicum Gyr/Geier. ¶ Anglicum *ageir* ¶ Illyricum *sup*. Polonicum *semp*, vel *sep*.

¶ Harpe Oppiani (in *H.* elemento descripta) videtur mihi genus vulturis illud, quod nostri à pectore ruffo vocant ein Goldgyr/ id est aureum vulturem: cuius figuram posuimus. *Zaucos* vel *Zeuocos*, quidam *Zingion*, alij harpen dicunt, species est vulturis alba deuorantis cadauera, Kiranides 1.6.

¶ Vultu-

Figura hæc eſt vulturis, quem in Heluetia aureum cognominari audio Goldgeyr.

De varijs vulturum generib.

¶ Vulturum duo genera ſunt, alterum paruum & albicantius: alterum maius ac multiformius, Ariſtoteles. Quo in loco Albertus: Vulturis (inquit) genus vnum maius eſt, cinerei coloris, quod vocamus vulturem griſeum: alterum paruum, & hoc eſt albius, & ſæpe apparet ſedens in rupibus Rheni fluminis & Danubij, & ab incolis Germaniæ vocatur vultur albus. De genere albicante minore ſunt qui vocantur Fiſchgeyer / Eberus & Peucerus. ſed quærendum an ijdem rectius Wißgeir / id eſt albi vultures nominentur, vt Albertus habet: quàm Fiſchgeir / id eſt piſcium vultures, vt illi album quidem & piſcis ſimilibus vocabulis apud Germanos, (præſertim inferiores qui in plerisq; *u* conſonantem pro *f* ponunt,) efferuntur. Vultures vndiquaq; albos in nonnullis Heluetiorum montibus, vt circa Claronam, interdum reperiri audio. ¶ Vulturum præualent nigri, Plinius: viribus ſcilicet & robore. nam

Vultur quem Germanici vocant Aßgyr *vel* Hasengyr.

alibi minus virium esse nigris scribit, in vsu medico, ni fallor, intelligēs, vt pennarum nidore ad abigendos serpentes. Vultures tum coloris Betici tum nigri crebri sunt in montibus Cretæ, Bellon. ¶ Τόργος genus est vulturis sanguinem sorbētis: & vultur ipse apud Siculos, Hesychius & Varinus. Τόργιον mons est in Sicilia, in quo nidificant vultures, à quo ipsi etiam torgi dicuntur, Varin. Τόργος pro vulture sanguinario (hæmatorrhopho, id est sanguisorbo) apud Lycophronem legitur. Astorgium pro asture, id est accipitre maiore apud Pausaniam legi Volaterranus annotat: quem ego Pausaniæ locum hactenus non inueni. ¶ Ex ossifragis vultures progenerantur minores, & ex ijs magni qui omnino non generant, Plin. *vide* in Aquila C.

¶ Auis apud Heluetios dicta Steinbrüchel/ videtur nõnullis esse genus vulturis. *vide* in Ossifraga. ¶ Accipitrem fringillarium Eberus & Peucerus interpretantur Rote lgeyer / id est vulturem rubicundum. ¶ Apud Saxones vulturis genus audio nominari een Stoßgyr / id est vulturem ferientem, qui non perinde magnus sit, sed animosus, & gallinam vno rostri impetu feriens prosternat.

¶ Vulturis genus vnum minus est, magisq; albicat, vt diximus: alterum maius, & σποδοειδέστερον, (id est magis cinerei coloris,) vt Hasengeyer & Osgeyer. sagacissimè hi odorantur, & biduo triduóve antè circumuolitant loca, in quibus cadauera futura sunt, Eberus & Peucerus. Ego hoc genus Germanicè Aßgyr / id est cadauerum vulturem rectè nominari puto: vnde & Reibgyr dicitur. ab alijs Roßgyr / ab equis: nimirum quòd eorum cadauera appetat. ab alijs (vt circa Claronam Heluetiorum) Hoßgyr / nescio qua ratione, nisi fortè deprauatum est nomen ab Aßgyr. alibi Steingyr / à rupibus in quibus nidificat. Agnos & hœdos rapit, vt audio: & nimirum lepores quoq;, vt inde illi factum sit nomen Hasengyr / *vide* infrà in C. Pectore non ita fuluo est hic vt vultur aureus noster, magnitudine inferior, id quod mihi videtur. sunt enim qui hunc maiorem esse dicant. Agnos, hœdos, & in rupibus hinnulos rupicaprarum rostro impetens ferit, & si collabantur, iacentium corpora depascitur. De hoc simpliciterne vultur sit, quod magis puto: an ex vulture & aquila compositum genus, quale Græci gypæetum & ægypium, nomine ab vtraq; alite composito, iudicent alij. Veterum quidem gypæetus, qui & oripelargus dicitur, cuius iconem inter aquilas posui, multum ab hoc differt. Iconem eius Germaniæ nostræ ornamentum Georg. Fabricius ad me misit, hac etiam descriptione adiecta. Vultur, quem Germani ein Hasengeier appellant, rostro est obunco nigro, fœdis oculis, corpore firmo & magno, alis latis, cauda longa & directa. colore in rutilo nigricante, pedibus flauis. Stans aut sedens cristam quasi cornutam in capite erigit: quæ in volante non apparet. Alæ extensæ mensuram orgyiæ excedunt: incessu, duorum palmorum spatio, gradum facit. Ex auibus persequitur omne genus: ex feris venatur lepores, cuniculos, vulpes, hinnulos: nec non piscibus insidiatur. Non mansuescit feritate. Nec solùm volatu, ex præcipiti, verùm etiam cursu prædam insequitur: volat magno & sonoro impetu. Nidificat in densis & desertis siluis, & in altissimis arboribus. Pedibus nonnulli vtuntur, vt ijs imponāt candelabra. Pascitur carnibus & extis animalium, ne à cadaueribus quidem abstinens: famem quatuordecim dierum spatio tolerat, quamuis vorax. Eiusmodi vultures duo capti in Alsatia, M. D. XIII. mense Ianuario, in ditione Gerolceckēsi. superioribus annis vnus Rotachi in Francis montanis: proximo & hoc ipso anno, plures ex nido, in altissima quercu constructo, inter arcem nouam Mauricij principis, & Misenam oppidum. Vulgus opinatur esse aquilas, neque aliter de Alsaticis in Chronicorum libris suspicatur Hedio: cuius descriptio cum ijs vulturibus, quorum tres hîc vidimus, maxima ex parte conuenit.

Descriptio vulturis Hasengeyer dicti.

B.

De vulturum coloribus diuersis: & de nonnullis eorum corporis partibus, suprà in *A.* nonnihil scripsimus: vbi etiam integram vulturis cadauerum siue leporarij à nostris cognominati descriptionem reperies. Vergilius 6. Æneid. vulturem rostro obunco dixit. Mihi quidem vulturum genus ab aquilarum & accipitrum falconumq; genere, quod ad rostri figuram, differre videtur in hoc maximè, quòd non statim vt illis in vncum flectatur, sed rectum primo, ad duos vel amplius digitos sit, deinde curuetur deorsum, vt apparet in vulture aureo pariter & leporario, quorum hîc picturas exhibuimus: & in gypæeto,

Descriptio vulturis communis.

gypæeto, quem inter aquilas posuimus. nam cum vultures ferè cadauera tantum aggrediantur, non similiter adunco & ita valido rostro fuit opus, vt rapacibus cæteris quę viuas plerunq; inuadunt, & rapiunt animantes. Crura in aureo vulture ad pedes vsq; hirsuta sunt, vt etiam in illo genere aquilæ, cuius iconem in Aquilę simpliciter dictę historia delineauimus: nimirum quod horum generum alites, in altioribus & niuosis montium iugis ac rupibus degant: quare aduersus tempestatum ac frigoris iniurias natura has in eis partes plumis induit, vt etiā in alijs quibusdam montium aut saxorum incolis auibus, lagopode, gallinis montanis diuersis, attagena nostra, & nocturnis quibusdam. ¶ Vultur est magnitudine & pondere insigni, Albert. ¶ Niuosis in locis, vultures candidi reperiuntur, Scaliger.

Descriptio vulturis aurei.

¶ Vulturis aurei pellem ad nos aliquando ex Rhætis Alpinis missam, rostro adhuc & cruribus hærentibus cum contemplarer, hoc modo descripsi: Multa hic vultur communia habet cum genere aquilæ alpinæ, (cuius figuram supra posui in historia aquilæ, descriptionem daturus infra inter Paralipomena:) sed per omnia maior est. longus à rostro ad extremam caudā sex dodrantes & paulò amplius: ad extremos vngues v. dodrantes aut paulò minus. longitudo superioris rostri, quantum eius aperitur, septem ferè digiti transuersi. Caudæ longitudo circiter tres dodrantes. Tota pars supina, id est collum inferius, pectus & venter & pedes quoq; ruffo colore sunt. Alarū penna longissima 4. ferè dodrantes æquat. Subnigricant seu fuscæ sunt omnes alarum pennæ, vno ferè colore: paruulæ tamen supremæ in alis nigriores sunt, & per medium aliæ subruffis maculis, aliæ subalbidæ circa imum distinguuntur. eò nigriores autem sunt, quo propiores dorso, vbi præ nigredine splendent. Pennæ per medium dorsum nigræ sunt, splendentq; in earum medio cauliculi albi, præsertim quæ circa medium dorsum sunt & dimidia colli parte. reliqua enim colli pars pennas ex albido ruffas habet. Caudæ pennis idem color est qui alarum, nempe fuscus.

Iacobus Dalechampius, medicus Lugduni longè doctissimus, Ossifragam veterum hanc auem esse iudicat. Pelliones (inquit) nostri adhuc vocant *vn Freneau*, quasi Feneau, ad æmulationem Græci nominis Φήνη. Sequani vocant Briseos, Ossifragam exprimentes. In ventriculo dissecti repertus est Bouis pes. Ex inferiore rostri parte, barbæ nonnihil propēdet. quamobrem Aquilā barbatā olim vocauerunt. Hæc omnia monstrant Ossifragam esse, non Vulturem, cuius exuuiæ frequentes hic in tabernis pellionum visuntur, à Vulturis pennis magnopere diuersæ. Hæc ille. Bellon. Ossifragam suam longè aliter pinxit. Phenæ suæ Aristot. colorem cinereum tribuit: qui Vulturi aureo à nostris dicto non conuenit. Ossifragam habere barbam, colligimus ex verbis Plinij: Sex Aquilarum generibus (inquit) quidam adijciunt genus Aquilæ quam barbatam vocant, Thusci Ossifragam. at φήνην barbatam esse, Græcorum (quod sciam nemo scripsit. Oppianus tamen, Harpæ suæ ceu barbam attribuit: & alia quędam quæ alij authores Latini Ossifragæ, Græci verò Phenæ, τῇ φήνῃ. & Grammatici quidam Græci, Harpen interpretantur Phenen. Quamobrem Dalechampij sententiæ acquiescemus, donec aliquis meliora proferat.

C.

Dum clangunt aquilæ vultur pulpare probatur, Author Philomelæ. Clangorem aquilarum & vulturum Gillius ex Æliano dixit. *Vox.*

Cibus & rapacitas.

¶ Vultur est auis rapax, vtpote rostro & pedibus vncis. Vultures carniuori sunt, Aristoteles. Ὄρνεα σαρκοφάγα καὶ νεκροφάγα, Hesych. hoc est, aues quę carne viuunt & cadauera sectantur. Cadauera appetunt, & exercitus sequuntur, futuram hominum stragem præsentientes, (vt infra alicubi copiosius dicetur,) Ælian. Vulture edacior, prouerbialiter vsurpari potest, vt Erasmo placet. Γῦπες καὶ κόρακες περὶ νεκροὺς νέμονται, Scholiastes Aristophanis. In hominum cadauera vultures infestissimi feruntur, in quæ incurrentes tanquam hostilia inuadunt, ac hominem vicinum ad moriendum quando supremum vitæ diem agat, diligenter obseruant, Ælianus. Herodotus Ponticus testis est, vultures esse omnium animalium innocentissimos, quia nihil prorsus attingant eorum, quæ serant homines, plantent, alant: animantium præterea nullam interimant: volucribus quoq; vel mortuis abstineant, (quodam cognationis intellectu,) Plutarch. in vita Romuli. Vultur etiam maiores aues rapaces, vt accipitrem, insequitur, Obscurus. Vultur infestissimo animo cætera persequitur atq; interimit, Orus. Vultures crebri sunt in montibus Cretæ, vbi rapiunt agnos, hœdos, & lepores quos sub dio deprehenderint, Bellon. In altis etiam Heluetiæ montibus, vt in Ammano prope lacum Riuarium, agnos à vulturibus rapi audio: alibi etiam lepores (vnde nimirum leporarij cognomen, ein Hasengyr) hinnulos ceruorum & caprearum, & alia animalia infirma vel nondum adulta. Vultur etiam vulpem prehendit, Obscur. Aristot. citans, qui de aquila hoc, non de vulture prodit. sic & Albertus ineptè vulturem à meridie vsq; ad noctem venari scribit, & à matutino tempore vsq; ad meridiem quiescere, quum hoc etiam de aquilą tantùm Aristoteles tradat. Seselis vel Selis vel silis Cretici semen esse & vultures dicuntur, Plin. lib. 20. Demetrius Constantinopolitanus in libro de remedijs Accipitrum, γυπονόμον, herbam aliquoties nominat, & interpretatur σίλιν τὸ λεγόμενον, hoc est, quod vulgò *sil* vel *siler* scribatur. vtitur ea alicubi ad lumbricos, &c. & herbā grauis esse odoris insinuat. apparet primam per y. scribi oportere, & à vulturum pastu inditum esse nomen. ¶ Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ: sicuti vultures milui, &c. Georg. Agric.

Volatus. ¶ Vultur & ferè grauiores, nisi ex procursu aut altiore tumulo immissæ, non euolant: cauda reguntur, Plin. Vultur à volatu tardo nominatus putatur, propter magnitudinem quippe corporis præpetes volatus non habet, Isidorus. Tardè volat: sed cùm à terra se eleuauerit, bene & altè volat: & ideo docent quidam à volando vulturem vocatum, Albertus. Auis est magna & grauis. quare tribus saltibus vel pluribus vix à terra eleuatur: & ideo antequam eleuetur, frequenter capitur, Idem.

Visus. ¶ Ex omnibus animantibus perspicacissimi visus est vultur, vt qui oriente quidem Sole in occasum, occidente verò in ortum prospiciat: atq; è longissimo interuallo quæ sibi vsui sint comparet edulia. quamobrem Ægyptij aspectum significantes vulturem pingunt, Orus. Sedet vultur in altissimo loco, tum vt inde facilius prouolet, (à terra enim difficulter euolat:) tum vt loca remota circumspiciat. quamobrem fertur solum vulturem esse auem Dei, Obscurus.

Odoratus. ¶ Vultures sagacius quàm homines odorantur, Plin. *Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu, Vultur odoratu præcellit, aranea tactu*, Distichon vulgare. Vultures, sicut & aquila, vltra maria cadauera sentiunt. altius quippe volantes, quæ multa montium obscuritate celantur ex alto illi conspiciunt, Isidor. *Mellis apes quamuis longè ducuntur odore, Vulturijq; cadaueribus*, Lucret. Vulturum odorandi vis mirifica ab auctoribus traditur classicis. nam & in Magia significat Apuleius: Si verò (inquit) naribus nidorem domesticum præsensit, vincit idem sagacitate odorandi canes & vulturios. Scribit diuus Thomas per quingenta millia passuum ab vulturibus (addit Hieronymus etiam ab aquilis) præsentiri cadaueris putorem, sed & eo amplius. Illuc autem vsq; odorem, vel corporalem euaporationem pertingere, prorsus absurdum, præsertim quum sensibile mediũ immutet vndiq; secundum eandem distantiam, nisi præpediatur. neq; enim sufficeret ad tantum spatij occupandum, etiamsi in fumidam resolueretur euaporationem integrũ cadauer, &c. Cælius Rhodig. & Hieron. Sauonarola in lib. de anim. Vmbricius tradit vultures triduo aut biduo antè volare, vbi cadauera futura sunt. *vide* infrà in *h*.

Generatio absq; coitu. ¶ Vultures dicuntur sine concubitu concipere & generare, Ambrosius. Inter vultures mas non est. gignuntur autem hunc in modum: Cùm amore concipiendi fœmina exarserit, vuluam ad Boream ventum (ἄνελκον, lego ἄνεμον) aperiens, ab eo velut comprimitur per dies quinq;, quibus nec cibum nec potum omnino capit, fœtus procreationi intenta. Sunt porrò & alia vulturum (γυπῶν, lego ᾠῶν, vt & Basilius videtur legisse, cuius mox verba recitabo) genera quæ ex vento concipiunt quidem, sed quorum oua ad esum duntaxat ipsorum, non item ad fœtum suscipiendum ac formandum sunt accommodata. At eorum vulturum quorum non est subuentaneus duntaxat & inefficax coitus, oua ad gignendam tollendamq; sobolem sunt in primis idonea, Orus. Auctor est in Hexaëmero Magnus Basilius, subuentanea oua in cæteris irrita esse ac vana, nec ex illis fouẽdo quicquam excuti. at vultures subuentanea ferè citra coitum progignere fertilitate insignia, Cælius. Πέντε δ᾽ ἡμέραις πρὸς πυγλὼ πετόμενοι ἀνέμοις, (lego πρὸς πνοιὼ πετόμενοι ἀνέμου,) Κυρίως συλλαμβάνουσι γονὴν ὑπηνεμίαν. Io. Tzetzes 12. 439. Vulturem non nasci marem aiunt, sed fœminas omnes generari. quam rem non ignorantes hæ bestiæ, pullorumq; solitudinem ac inopiam timentes, ad gignendos pullos talia machinantur. Aduersæ Austro volant: vel si Auster non spirat, ad Eurũ ventum oris hiatu se pandunt. spiritus venti influens, ipsas implet, Ælian. interprete Gillio. Græcè legitur, Ἀντίπρωροι τῷ νότῳ πετόμενοι, κεχήνασιν: hoc est, aduersus Austrũ volantes, hiant. ego vtero potius quàm ore hiante & aperto, ventum eas concipere dixerim, vt Orus etiam sentit. In Geoponicis hæc tanquã Aristot. verba legimus, Τοὺς γῦπας μὴ συγγίνεσθαι, ἀλλ᾽ ἀντιπρώρους τῷ νότῳ πετομένους ἐγκυμονεῖν, καὶ διὰ τριῶν ἐτῶν τίκτειν.

Partus qui tertio à cõceptu anno fit, iuxta quorũdã sententiã. Tertio à conceptu anno pariunt: nec nidũ struunt, vt fertur. sed ægypij mediæ inter vultures & aquilas naturæ, etiam mares sunt (vtriusq; sexus) vt audio, & nigri colore: eorumq; nidi ostenduntur. vultures verò non parere oua, aiunt, sed statim pullos, eosq; mox à natiuitate volucres, Idem vt nos vertimus, aliter quàm Gillius. Vultures triennio gerunt vterum. nullus enim est mas inter eos: sed fœminę ore aperto (vide ne in Gręco χαίνοντες tantum sit) extensisq; alis, zephyrum, aut eius loco Eurum hauriunt, ac inde concipiunt materiam quandam, quę ob sui tenuitatem plurimo tempore eget ad animalis perfectionem. animal enim, non ouum pariunt, Simocatus. Aiunt eos sæpe sine coitu parere ex vento & calore ac radijs Solis, Varinus in Οἰωνός. Vultures quidam temere dicunt animalia parere, & lac & mamillas habere, & cætera talia. ego verò vt tigrides omnes mares esse inuenio, (apud authores:) sic & vulturum genus omne fœmineũ, Io. Tzet. Annum significantes Ægyptij vulturem pingunt. quoniam animal hoc trecẽtos illos ac sexaginta quinq; dies quibus cõpletur annus ita distribuit, vt centum quidẽ ac viginti diebus pręgnans (ἔγκυος, non ἔγγειος vt Gillius legit: qui alia etiam huius loci non rectè transtulit) maneat, totidem pullos enutriat: reliquis verò centum ac viginti sui curam gerat, neq; vterum ferens, neq; alendis addictum liberis, sed seipsum duntaxat ad aliam parans conceptionem. Quinq; autem illos qui supersunt anni dies in venti, vt iam dictum est, compressionem & coitum insumit, Orus. Sed varians nonnihil Tzetzes Chiliade 12. cap. 439. Oua (inquit) subuentanea procreant centum & viginti diebus: & totidem alijs excudunt ac pullos producunt: deniq; alijs totidem vsq; ad volandi facultatem eos educant. per quinq; verò dies ex vento concipiunt. Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet. è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius ex Aristotele in Mirabilibus. *vide* in Aquila *C*.

¶ Pariunt

¶ Pariunt vultures oua bina, Aristot. Et alibi, Ædunt non plus quàm vnum ouum, aut duo compluri-mum. Fœtus sæpe cernuntur ferè bini, Plin. Et rursus, Vmbricius haruspicum in nostro æuo peritissimus, vulturem parere tradit oua tria: vno ex ijs reliqua oua nidumque lustrare, mox abijcere. Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrantur esse, Plinius. Plura de immussulo leges in Capite de Aquilis diuersis.

Nidulatio.

¶ Vultur nidificat in excelsissimis rupibus: vnde fit, vt rarò nidus & pulli vulturis cernãtur. Quocirca Herodotus Brysonis rhetoris pater, vultures ex diuerso orbe nobis incognito aduolare putauit, argumento, quod nemo nidum vidisset vulturis, & quod multi exercitum sequentes repente appareant. sed quanquam difficile nidum eius alitis videris, tamen visus aliquando est, Aristoteles. Et rursus, Vulturis vel pullum vel nidum à nemine visum adhuc nonnulli aiunt. & nimirum ob eam rem Herodotus Brysonis rhetoris pater, aliunde situ eminentiore quodam venire dixit: argumentumq; afferebat, quod breui tempore multi apparerent, & tamen vnde, constaret nemini. Sed causa huius rei est, quod rupibus inaccessis pariat: neq; locorum plurium incola auis hæc est. Vulturum nidos nemo attigit, ideo etiam fuêre qui putarent illos ex aduerso orbe aduolare falsò. Nidificant enim in excelsissimis rupibus, fœtus quidem sæpe cernuntur, ferè bini, Plin. In montibus qui sunt inter ciuitatem Vangionum, quæ nunc Wormacia dicitur, & Treuerim, singulis annis nidificant vultures, ita vt magnus vndiquaque fœtor ex congestis cadaueribus sentiatur. Quod autem fertur quosdam vultures non coire, falsum est. nam illic quoq; sæpissime permisceri videntur, Albert. Niphus etiam in Italia se vulturis nidum vidisse scribit. Vultures, aquilæ & falcones nidificant in Creta, non in arboribus vt cæteræ aues, sed in difficilibus rupium præcipitijs super mare propendentibus, ita vt videri vix possint, nec pulli eorum nidis eximi, nisi quis fune à rupibus demittatur, Bellonius. Aiunt vultures non nidificare, Ælianus si bene memini. ¶ Ex Hieronymo compertum nobis est, vulturem cum cœperit oua ædere, quippiam ex Indico tractu afferre, quod est tanquam nux, intus habens quod moueatur, sonumque subinde reddat. Id verò sibi vt apposuerit, multos fœtus producere, sed vnum tantum remanere, qui immusulus à plerisque dicitur. Masurius verò pullum aquilæ eo nomine intelligit, priusquam albicet cauda, Cælius. Hoc quidem quod ex Indico tractu affert instar nucis, &c. aëtiten lapidem esse dixerim, quo aquila etiam ad partum promouendum vtitur, vt quidam credunt: de quo copiosè suo loco scripsimus. Aquilæ quidem & vulturis historiam recentiores ferè confundunt. ¶ De vulturibus apud Ambrosium comperi, nasci eos absque coitu: & ita natos in multum superesse æui, adeò vt ad annum centesimum vitæ series producatur, Cælius. Vultur fertur penè vsq; ad centum annos procedere, Isidor. In extrema senecta quidam adeò rostrũ eius incuruari scribunt, vt præ fame moriatur: sed hoc veteres de aquila. Africanum Vulturem tandiu in Lybia, & Atlante monte, vbi eum *Sner* vocant, aiunt viuere, quoad nudus pennis à suis alatur pullis. A capite glabritiem incipere, &c. Scaliger. ¶ Vultur hepatis dolore affectus venatur aues magnas, & hepata earum vorat, Rasis & Albert. ¶ Vultures & aliæ quædam aues mali punici grano pereunt, Ælian. Animalia quædam ab his quæ nobis suauissimè olent perimuntur, ceu vultures ab vnguentis, & canthari rosis, Theophrast. 6. 4. de caus. & Aristot. in Geopon. Et rursus in lib. de odoribus, Animal nullum suaui odore per se delectari videtur, sed tantum quatenus is cibo coniungitur: quędam etiam offenduntur, si verum est quod de vulturibus & cantharis fertur. Vulturibus vnguentum perniciem infert, Ælian. & Zoroastres. Odorum & vnguentorum suauitas vulturibus morrem affert, Ælianus. Vultures vnguento qui fugantur, alios appetunt odores: scarabei rosam, Plin. sed locum à librarijs corruptum apparet. Hermolaus legit scarabei rosa, scilicet fugantur. Rosam interpretor vnguentum rosaceum. videtur autem ῥόδον in singulari numero, vt rosa apud Celsum, pro rhodino accipi, non item in plurali. etsi quidam scribant vultures interire τῇ ὀσμῇ τῶν ῥόδων, vt in Geoponicis Aristot. & Theophrastus, οἱ κάνθαροι ὑπὸ τῶν ῥόδων ἀναιροῦνται. Οἱ γῦπες καὶ κάνθαροι ῥοδίνῳ χρισθέντες μύρῳ τελευτᾶν λέγονται, Clemens 2. Pædagogi. Vultures aiunt odore vnguentorum perire, si quis vel inunxerit, vel cibum vnguento illitum obtulerit, Aristot. in Mirabilibus. Cadauerum fœtore gaudent, & tantopere auersantur vnguenta, vt ne armenta quidem mortua, quorum carnes vnguento illitæ fuerint, attingant, Oppianus.

Albertus refutat opinionem eorum qui vultures absq; coitu concipere existimãt.

Vitæ longitudo.

Lethifera.

D.

Vultur prægrandis quidem auis est, sed pigra & ignobilis, Albert. Vultures soli vncunguium gregatim degunt, ita vt aliquando quinquaginta in vno grege appareant, vt in Ægypto se obseruasse scribit Bellon. Vulturem animaliũ omnium innocentissimũ, Hermodori (Herodori, *vide* etiam infrà inter Auguria ex vulture circa principiũ) Pontici sententia pronunciauit: quia nil prorsus attingat eorum quæ serant homines, plantent, alant. animantium præterea nullam interimat. volucribus quoq; vel mortuis abstineat, quodam cognationis intellectu, Cælius. ¶ Misericordem significantes Ægyptij, vulturem pingũt, quod quibusdam forsan videbitur alienissimum, præsertim quum hoc animal infestissimo animo cætera persequatur atq; interimat. Sed vt hoc pictura vulturis innuerent, eo impulsi sunt, quòd centum (& viginti) illis diebus quibus suos educat, penè nunquam euolet, (ἐπὶ πλεῖον οὐ πέτεται,) sed omnem curam ac solicitudinem illis alendis adhibeat. quod si eo tempore, cibus non suppetat, quo eos sustentet, proprio femore vulnerato sorbendum eis exhibet & impertitur sanguinem, vt ne cibi penu-

Auis est pigra, gregalis, innocens.

Misericors & pia in pullos.

ria atq; inedia conficiantur, Orus. Hanc in pullos pietatem recentiores quidam pelecani non vulturi attribuunt. ¶ Vmbricius haruspex vulturem parere tradit oua tria: vno ex ijs reliqua oua nidumq; lustrare, mox abijcere, Plinius.

Quib. infesta. ¶ Vultur & æsalo inuicem inimici sunt, vngues enim vtrique vnci habentur, Aristot. Vultures & aquilæ pugnant, Idem, Ælianus & Philes. Iustæ magnitudinis accipitres & integræ ætatis, sæpenumero etiam contra aquilas & vultures pugnare aiunt, Gillius. Clangorem quidem aut aquilarum aut vulturum facile columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Ælianus.

E.

Qua ratione capiantur vultures. Vultur propter sui corporis molem, vix tribus aut pluribus saltibus à terra eleuatur, & ideo antequam euolet frequenter capitur. & ipse aliquando vnum persequendo cepi. sed is satur erat cadauere, & eò grauior, Albertus. Scythæ, & maximè inter eos qui carne humana vescuntur, & Melanchlæni & Arimaspi, aquilarum & vulturum ossibus pro tibijs vtuntur, Pollux. Gratius describens retis genus quod pinnatum vocant, eò quòd pennæ ei ad terrendas feras imponantur: *Sunt* (inquit) *quibus immundo decerptæ vulture plumæ, Instrumentum operis fuit, & non parua facultas: Tantum inter niuei iungantur vellera* (id est pennæ) *cygni*, &c. Et mox, *Ab vulture dirus auaro Turbat odor syluas, meliusq; alterna valet res.* *Vsus pennarũ & pelliũ vulturum.* Vultures in montibus Cretæ à pastoribus capiuntur, tum quia agnos & hædos eorum rapiunt: tum vt pennas eorum venundent opificibus, qui illas sagittis accõmodant: pelles verò pellificibus, qui illas præparatas satis magno pretio vendunt, Bellonius. Sic & aliarum magnarum alitum pelles præparantur, tanquam ventriculo salubres, vt impositæ concoctionẽ promoueãt. Vulturinæ pennæ literis etiam exarandis idoneę sunt si apte parẽtur. ¶ Penna vulturis si scalpantur dentes, acidũ halitũ faciunt, Plin.

¶ Tradunt aliqui vultures duos aut tres, aut etiam septem dies, futuram hominum in bellis præsentire stragem, & illuc aduolare vbi cadauera futura sunt. *vide* infra in *h.*

F.

Vsus eorũ prohibitus in cibo. Vultur in lege Mosaica inter aues impuras censetur: nec immeritò, vt scribit author Glossę, vt qui bellis & cadaueribus gaudeat. Vultur, aquila & similes aues prohibentur, quòd sublimi suo volatu (humilia enim oderunt) superbiæ symbolum sint, Procopius. ¶ Vulturis caro neruosa, tardæ concoctionis est, & prauos humeros gignit, Rasis.

G.

Vultur eadem omnia potest quę aquila, sed inefficaciùs. ita & accipiter eadem quę vultur, sed hic quoq; infirmiùs, Kiranides.

¶ *Zaucos* vel *zeuocos*, quidam *zingion*, alij *harpen* dicunt, species est vulturis alba deuorantis cadauera, Kiranid. 1.6. remedia quæ ibidem illi adscribit recensuimus suprà in Harpe.

¶ Contra comitialem morbum vulturem in cibo dari iubent, & quidem satiatum humano cadauere, Plinius.

Remedia ex vulture.

AD ELEPHANTIASI AFFECTOS, CARCINOMATA, PODAGRAM, ARticularem morbum, strumas, condylomata & conuulsiones neruorum, ex Aetij libro 13. cap. 124.

Vulturis cerebrum vnà cum capitis officulis & plumis ac carnibus capitis accipito, & in vino dulci coquito. atque excolata quidem illa proijcito: cum iusculo verò ipso euphorbij, croci, atramenti Indici, piperis albi, castorij, zingiberis, cuiusq; sextantem coquito. & foliorum rubi, seminis satyrij, picis, cuiusque quadrantem. succi mandragoræ, cedriæ, cuiusque vnciam vnam. fel tauri aut capræ integrum. vermes ex lignis putrescentibus & marcidis numero tres addito. Hæc sanè omnia in vini dulcis sextarijs nouem simul coquito. Hoc iuramento adstrictus accepi, ne cuipiam reuelarem. Hic apparatus ad illitionem in nouem dies sufficit, & eminentias ipsas exterit. Cęterum cum penna vulturis etiam illinatur.

ALIVD (EX EODEM LOCO) AD ELEPHANTIASIN, ABSCESSVS, CONdylomata, strumas, eminentias corporis, steatomata, paronychias, bronchocelas, adq; omnes malignas eminentias quacunq; corporis parte, multo experimento cognitum.

Vulturem viuum accipito, eumq; in vini dulcis aut sapæ sextarijs nouem aut sex suffocato: aut vulturinum gallum eodem modo tractato, & à vespere vsq; ad matutinum tempus ad vitis ligna coquito. Cæterum ęgrum tenui victu connutrito: sæpe etiam inediã perferre iubeto, & per subscriptum medicamentum purgato, perq; dies septem ex marina aqua lauato. Postquãm verò vultur coctus fuerit, ac excolatus, ossa ipsius contrita cum ægri sudore, præsertim qui à Sole prolectus est, cani edenda proijcito. massas verò septem inde formatas cani dato: Vulturẽ autem ipsum per triduum à vespere vsq; ad matutinũ tẽpus, ne ab aurora conspiciatur, coquito, atq; id similiter tertia die facito, probèq; contectũ omni

omni die mane in domo tenebricosa reponito. Atq; vbi tandem ita percoctum ac excolatum habueris, ad iusculum in nocte, minimè verò in die sequentia addito. Salis fossilis marini in petris condensati trientem, (alij vnciam j. habent.) atramenti sutorij, (chalcanthum legit interpres. alia lectio habet *galbani*) opopanacis, vtriusq; sextantem. colophoniæ, picis, vtriusq; quadrantem. euphorbij, castorij, sanguinis capræ, ammoniaci thymiamatis, cuiusq; trientem. foliorum semperuiui numero septem. catanancæ herbæ scrupulos tres. amianti scrup. j. polypodij herbæ quæ per contrariam affectionem Luna desinente auxiliatur, lapidis gagatæ, cedrię, singulorum quadrantem. bituminis Iudaici sextarium j. artemisiæ herbę, chamæmeli herbæ, cuiusq; sextantem. Hæc omnia cum iusculo, vt dictum est, apparato. probè trita committito & vnito. Cęterum vulturem primum vnà cum pennis vsq; ad pedes excoriato, atq; ita in sapam coniectum suffocato. Pellem autem ipsam cum pennis myrrha conditam, & in fumū suspensam exiccari sinito. Pedes verò in oleo coquito, & cum oleo podagricos, per vulturis etiã pennam, illinito. Neruos verò ad pedes podagrici pro amuleto appendito, & ab affectione eum liberabis. Porrò purgatiuum cuius mentionem feci hocce est: Aloës vnciæ dimidium, gari, aceti, parem mensuram vnito, & octauam sextarij partem bibendam præbeto.

De reliqvis e vvltvre remediis.

Vulturis ossa combusta & trita, inspersa, sanant omne vlcus, & contra dolorem prosunt cum vino *Ex ossib.* persusa, (colluta,) Kiranid. ¶ Ossa è capite vulturis adalligata (suspensa collo, Sextus) capitis dolorem sanant, Plin. & Marcel. Ossa capitis de pullo vulturis filo purpureo ad cubitum suspensa cephalalgiam sanant & veterem scotomiam, Kiranid. Ad hemicraniam: Aquilæ capitis os, simile simili, vt dextrum latus dextro, appende: perinde & vulturis, Galenus Euporiston 3. 34. ¶ Ad pediculos & phthiriasin: Vulturis viui excisam medullam cõtritam cum vino dabis bibere, prodesse dicimus, Sextus. ¶ Penna *Ex medulla.* vulturina subiecta pedibus, adiuuat parturientes, Plin. efficit vt sine labore partum ędant, Sextus. Apud nos etiã vir quidam hac in re credulus, tantam vulturinæ pennæ pedibus subiectæ ad partum educen- *Ex pennis.* dum vim esse, vt nisi tempestiuè auferatur, vteri etiam detrahendi periculum sit, mihi aliquando (qui minimum huiusmodi remedijs tribuo) affirmauit. Penna vulturis si scalpantur dentes, acidum faciunt anhelitum, Plinius. Vulturis pennas si comburas fugabis serpentes, Sextus & Æsculapius & Samonicus. Ex volucribus in auxilio contra serpentes primum vultur est. annotandum quoq;, minus virium esse nigris. pennarum ex his nidore, si vrantur, fugari eas dicunt, Plinius. Pennæ vulturis suffitæ lethargum & suffocationem vteri, & phreniticos sanant, Kiranides. ¶ Ægrè concoquentes aliqui pellem *Ex pelle.* vulturinam stomacho adplicant, Alexander Benedictus. Super vulturis pelle bene calida desidere, salutare esse ferunt podagricis & qui defluxionibus aliquibus tentantur, Rasis. ¶ Adeps vulturis dissol- *Ex adipe.* uit, sicut adeps asini syluestris, Rasis. Adeps vulturinus cum ventre arefactus, contritusque cum adipe suillo inueterato, neruorum dolores tollit & nodis medetur, Plinius. *Si vero occultus neruos dolor vrit inertes, Vulturis excisos adipes, rutamq́; remitte, Aut ceram & tali recreabis languida fotu*, Serenus. Adeps vulturis mixtus cum porcino adipe iuuat arthriticos, tremulos, refrigeratos, podagricos, stomachicos, paralyticos, & eos qui nimia euacuatione patiuntur spasmum, Kiranides. Vulturis adeps & ventriculus cum axungia contritus & perunctus, omnem neruorum dolorem tollit & articulorum emendat, Sextus. Adeps vulturis dolorem oculorum (articulorum potius) sanat, & dolores neruorum euacuat, Æsculapius. Neruis & arthritidi adeps vulturina cum felle eiusdem, & axungia vetere ac melle, malagmatis more apposita medetur, Marcel. ¶ Sanguis (fel potius, *vide* infrà in Felle) vult. cum succo *Ex sanguine.* marrubij caliginem oculorum sanat, Æsculap. Vulturinus sanguis cum chamæleonis albæ, quam herbam esse diximus, radice & cedria tritus, contectusq; brassica, lepras sanat, Plin. ¶ Medicamentum *Ex neruis.* podagricum quod pedes & manus præseruat: Neruos vulturis ex cruribus ac summis pedibus collectos ad talos ægri alligato, curans, vt neruos dextri pedis vulturis, dextro ægri pedis alliges, & sinistros sinistro. Similiter etiam cubitorum, manuum, & humerorum neruos, alasq;, Trallian. lib. 11. ¶ Ad dolorem capitis: Cerebrum vulturis terens vnge caput & tempora, Galenus Euporist. 2. 91. Cerebrum *Ex cerebro.* vulturis si commisceas cum oleo cedrino, & inde nares frequenter tangas, capitis dolorem aufert, Sextus & Plin. Vulturis cerebro paululum cedri (cedriæ) si immiscueris, & nares inde intrinsecus caputq; perfricueris, omnes capitis dolores statim minues, Marcellus. Cerebrum eius cum cedria solutum & oleo veteri, & inunctum temporibus, omnem cephalalgiam sanat, Kiranides. Fama est vulturis cerebrum in cibo sumptum, morbum comitialem discutere, cuius ego periculum non feci, Aretęus. Si vulturis cerebro mulieris venter & viri liniantur, sterilitas inducitur, Kiranides. ¶ Pulmonis vulturini *Ex pulmone.* dextræ partes Venerem concitant viris adalligatæ gruis pelle, Plinius. Sanguinem reijcientibus pulmo vulturinus vitigineis lignis combustus, adiecto flore mali punici ex parte dimidia, medetur, Idem. Obscurus quidam recentior aduersus epilepsiam commendat cor & pulmonem vulturis arida trita, in po- *Ex corde.* tu. ¶ Cor pulli vult. ligatum in pelle omnem fluxum sistit, Kiranides. Cor pulli vulturini adalligatum aduersus comitialem morbum prædicatur. quidam pectus eius bibendum censent, & in cerrino calice, Plin. Contra epilepsiam, Cor & pulmonem vulturis arida propina, Obscurus recentior. Ex posterioribus nonnulli de corde vult. scribunt, si in corio lupi adalligetur, tędium Veneris afferre, Alexander

Ex iecore. Benedict. ¶ Iecur vulturis tritum cum suo sanguine ter septenis diebus potū (per dies septem, Sextus & Æsculap.) aduersus comitialem morbum prædicatur, Plin. Luſciosus vescatur beta, vulturis iecore assato, eiusq́; felle illinatur, Archigenes apud Galen. de compos. medic. Seren. ad iecoris dolorem, vulturis iecur commendat. Idem iecur (Plin. cor) exectum de vulture gestari iubet ceu prophylacticum aduersus serpentium morsus. Ex ventriculo vulturis remedium diximus in Adipe superius.

Ex felle. ¶ Luſciosus vescatur beta, vulturis iecore assato, eiusq́; felle illinatur, Archigenes apud Galenum de compos. sec. locos. Vulturis fel ex aqua dilutum, albugines sanat oculorum, Plin. lib. 19. vt quidam citant. Fellis gallinacei vel vulturini, quod longè magis prodest, scrupulum & mellis optimi vnciam, bene trita coniunges, atq; in pyxide cuprea habebis, & opportunè ad inungendum vtēris. hoc nihil potentius caliginem releuat, Marcel. Ad caliginem oculorum prosunt vulturis atri *Fella, chelidoniæ fuerint queis gramina mista. Hæc etiam annosis poterunt succurrere morbis*, Serenus. Nubeculæ & caligationes suffusionesq́; oculorum, inunguntur aquilæ felle, quam diximus pullos ad contuendum Solem experiri, cum melle Attico. eadem vis & in vulturino felle est cum porri (melius, marrubij, vt alij etiam authores habent: & facilè Plin. prason, id est porrum, pro prasio, id est marrubio, deceptus accipere potuit) succo & melle exiguo, Plinius. Omnem oculorum obscuritatem incipientemq́; suffusionem curat fel vult. cum marrubij succo & melle Attico: cuius si nulla sit copia, tenero ac molli vtere. esto autem tum succi marrubij, tum mellis dupla ad ipsum fel portio, Galen. Euporiston 1. 44. Sanguis (Fel, potiùs) vult. cum succo marrubij, caliginem oculorum sanat, Æsculap. Vult. fel mixtum cum succo marrubij omnem caliginem discutit, incipientem suffusionem pariter insistit, Sextus. Fel pulli vult. cum melle & succo prasij suffusionem oculorum sanat, Kiranides. Et alibi, Vult. fel cum succo prasij, & opobalsamo & melle solutum, omnem colliquationem (caligationem) oculorum & suffusionem summè sanat. *Comitiali Prodest cum veteri Baccho fel vulturis ampli, Sed cochlear plenum gustu tibi sufficit vno*, Serenus. In Germanico quodam manuscripto codice vulturis fel cum sanguine eius è vino diebus decem potum, inter comitialis remedia inuenio. Neruis & arthritidi adeps vulturina cum felle eiusdem, & cum axungia vetere ac melle, malagmatis modo adposita medetur, Marcellus.

Ex renibus. ¶ Tonsillis renes vulturini aridi in melle triti vel decocti, mirum remedium præstant, si pro emplastro adponantur, Marcellus. ¶ Vulturini fimi nidore partus excuti produntur, Dioscorides. *Ex fimo.* Stercus *arachamati* (*alrachame*, Bellunens.) facit abortum suffitu, Auicen. Vulturem autem intelligit. Vt facilè pariat mulier, stercus supponunt vulturis atri, Serenus.

H.

Etymon & synonyma. a. Vultur, auis, masc. gen. & Vulturis, vulturis. Ennius, *Vulturis in siluis miserum mandebat homonem.* Et Vulturius, vulturij, apud Lucretium, Catullum, & alios. Crinitus fœm. gen. protulit ex Varrone. Cicero vulturium dixit, & Plaut. in Curculione vulturios quatuor. Vultur à volando quibusdam dictus videtur, Albertus: vel à volatu tardo, vt alij. Propter corporis grauitatem in terra libentius sedet quàm in arbore, nisi timeat: vnde ab antiquis grapides (vox videtur corrupta) vocabatur, Albert. Ales auida, pro vulture, Senecæ in Hercule Furente. Perperam Grammatici quidam vulturem & gryphem confundunt, Turnerus. ¶ Γὺψ, παρὰ τὸ γυρεύειν τὰ σκῦλα, Varinus. Γῦπες prima producta effertur, admonente Eustathio, vt in illo Homeri Iliad. Σ. Πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων. *Cipes*, id est vultur, Syluaticus: ineptè, cùm *gyps* vel *gypes* scribere debuisset. Orus in Hieroglyphicis fœminino tantùm genere τὴν γῦπα effert, quòd vultures omnes fœminas arbitretur: alij pleriq; masculino tantùm vtuntur. Οἰωνοὶ dicuntur omnes aues carniuoræ, vt vultures, corui, Varinus. Οἰωνὸς dicitur vultur παρὰ τὸ οἶον τὸ μόνον: eò quòd solitaria in suo sexu & sine coniuge auis sit. aiunt enim aliqui eam absq; coitu sæpenumero ex vento & calore & Solis radijs cōcipere, Idem. Αὐτοὺς δ' ἑλώρια (ἑλκύσματα, σπαράγματα) τεῦχε κύνεσσιν, Οἰωνοῖσί τε πᾶσιν, Homerus Iliad. α. vbi Scholiastes annotat accipere eum per οἰωνοὺς aues carniuoras, vt vultures, coruos. Οἰωνοῖσί τε δαῖτα, Idem alibi. Non tibi parentes claudent oculos mortuo, ἀλλ' οἰωνοὶ Ὠμησταὶ ἐρύουσι περὶ πτερὰ πυκνὰ βαλόντες, Iliad. λ. Ἀλλ' ἄρα τόν γε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν, Odyss. γ. Μήθ' ὑπ' ὠμηστῶν κυνῶν Εἴας ὀλέσθαι, μήθ' ὑπ' οἰωνῶν τινός, Sophocles Antigone. Οἰωνοὶ δὲ περὶ πλέες, ἠὲ γυναῖκες, Iliad. λ.

Vultures dicti sepulchra animata. Memorabile est quod tomo De ideis primo, vbi περὶ σεμνότητος λόγου differitur, Hermogenes adnotauit, quosdam appellare solitos vultures, τάφους ἐμψύχους, id est animata sepulchra. Παρὰ δὲ τοῖς ὑποξύλοις τούτοισι σοφισταῖς πάμπολλα εὕροις ἄν. τάφους τε γὰρ ἐμψύχους τοὺς γῦπας λέγουσιν, ὧν πέρ εἰσι μάλιστα ἄξιοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ψυχρεύονται πάμπολλα. id est, Apud subligneos verò hosce sophistas plura inuenias vtiq;. quippe vultures dicunt sepulchra esse animata, quibus digni sunt ipsi maximè: & frigidiora his alia non pauca, Cælius. Mari sepeliri dicitur, qui in id demersus fuerit: & ventribus belluarum, ab eis deuoratus. sic & vultures illum quos laniarint deuorarintq́;, ventribus suis tanquam sepulchris condunt. quare etiam sepulchra viua nonnulli eos appellare ausi sunt, Varinus in Τυμβεῦσαι: in cuius verbis pro ὅσα καί τινων ταύρων, lego ὡς καί τινων τάφων.

Epitheta. ¶ Epitheta. Vulturem amplum Samonicus cognominat. Atrum, Idem & Iuuenalis. *Ab vulture dirus auaro Turbat odor siluas*, Gratius. Auido vulturio, Catullus. Ales auida pro vulture, Seneca in Herc. furente. Dirus vultur, Samonicus, & Valerius 4. Argonaut. Edax, Ouid. 2. Amorum. Immanis obunco rostro, Verg. 6. Æneid. Immundus, Gratio. Tardus, Samonico. Et præterea apud Textorem, Aui-

rem, Auidus, Caucaſeus, Cupidus, Montanus, Niger, Obſcœnus, Palatinus, Palpans, Promethæus, Rapax. ¶ Γῦπες θηλύγονοι, id eſt è fœminis tantùm procreati, Io. Tzetzes. Γαμψώνυχες, ἀγκυλοχεῖλαι, epitheta ſunt ægypij, ſed quæ etiam vulturi conueniant.

¶ Vulturius homo per tranſlationem pro rapace, Cicero in Piſonem, Appellatus eſt hic vulturius illius prouinciæ, ſi dijs placet, imperator. Quoniam hæc ales cadauera iam tabida ſummè affectat & rapit auidiſſimè, propterea quodam loco Apuleius cauſidicos & oratores forenſes probroſis inceſſens verbis, quòd eis (vt Columella dixit grauiſſimè) conceſſum ſit in medio foro latrocinium, togatos nominauit vulturios. ſicut M. Tullius pro Sextio vulturios paludatos appellauit Gabiniũ & Piſonem imperatores, qui pretio nundinarentur omnia, Cælius. Captatores quoq; dici vulturios, nõ Seneca modò, ſed indicauit Catullus item illo verſiculo, *Suſcitat à cano vulturium capite*, Idem. ¶ Vulturnus, ventus qui ab Oriente hyberno ſpirat, vt ait Plin. 2. 47. dictus à vulturis volatu, vt quidam aiunt, quoniã altè reſonat. Græci *Euronotum* vocant, quòd inter Notum & Eurum ſit. Hi igitur ſunt tres venti Orientales, Aquilo, Vulturnus, Eurus: quorum medius Eurus eſt, Gell. 2. 22. Vulturnalia celebrabantur 6. Calend. Septemb. Varro. Vulturinus, quod eſt vulturis, adiectiuum apud Plin. Eſt & ſubuulturius adiectiuum. Eia corpus cuiuſmodi, Subuulturium? illud quidem ſubaquilum volui dicere. Plautus Rud. Grammatici interpretantur, rapiens ad ſe homines. ſubaquilum verò, ſubfuſcum. ¶ Plautus ſalibus ſuis inſeruit vulturios pro talis in Curculione. vt enim vultures carniuori ſunt, & rapto viuũt, compari modo & tali voratores ita ſunt, vt diſpolient ex toto aleatorem, Cælius Rod. Plauti verba hæc ſunt: Iace (inquit) parumper. Iacit vulturios quatuor. talos arripio, inuoco almam meam nutricem, (Venerem nimirum,) Herculem iacto baſilicum. Vulturij auem (inquit Cælius Calcagninus) videntur appellati, vel à rapacitate, vel à fœcunditate, quòd id animal foret naturæ ſymbolum Ægyptijs.

Deriuata. Vulturius homo. Vulturnus ventus. Vulturinus. Subuulturius. Vulturij pro talis.

¶ Gyponomum herbam *ſil* vel *ſeſeli* Creticum interpretor, à vulturum paſtu. *vide* ſuprà in C. Γυπὸν, μακρὸν, Varin. & Heſychius. Γρυπαὶ, vel γυπαὶ, (quod magis placet,) nidi vulturum, Iidem. Γύπας (oxytonum malim) interpretantur tuguria & latebras (χαλύβας καὶ θαλάμας) vel vulturum nidos: vel vias ad vias (ὁδοὺς εἰς ὁδοὺς,) vel habitationes ſubterraneas, vel ſpeluncas, καὶ γυπάρια τὰ αὐτά. (lego γυπάρια, vt idem ſit γυπὴ, & diminitiuum γυπάριον.) οἱ δὲ ἀζώςους, ἀνασταυρώσας, Heſych. & Varinus. Γύπη, (vltima videtur acuenda,) κοίλωμα γῆ, (lego γῆς,) θαλάμη, γωνία, Iidem. Καὶ πῶς σὺ φιλεῖς; ὃς τοῦτον ὁρῶν οἰκοῦντ' ἐν ταῖσι πιθάκναισι, Καὶ γυπαρίοις, καὶ πυργιδίοις, ἔτος ὄγδοον οὐκ ἐλεαίρεις, Ariſtoph. in Equitibus. Vbi Scholiaſtes, Γύπες (inquit) aues ſunt. luſit autem Comicus propter ſimilitudinem ſequentis vocabuli πυργιδίοις. vel quia hæ aues maximè ſolent inſidêre in turribus & mœnijs, in quibus Athenienſes etiam cubabant tempore belli ad cuſtodiendam ciuitatem. debuit autem dicere in latebris, ſpecubus vel locis anguſtis. nam ſecundum Cratinum omnem locum anguſtum vel latibulum ita nominabant. ¶ Pediculi vulturis mentio fit apud Auicennam 4. 6. 5. 12. inſectum eſſe aiunt venenoſum, ſimile pediculo paruo, vel pediculo naſcenti in inguine. nomen eius Perſicum faciunt *pedi*, vel potius *dedi*, inuenio & *dede*, *dedey*, & *declin* apud Syluaticum: item *meluke*, *tagomus*, vel *ragarius* Indicè, *tafaris*, vel *tafatis* pro eodem animali. Eſt ſicut paruus *altadan*, (aliàs *alcandan*) Syluaticus. *Altamula* (*Althabuha*) eſt animal multipes, acuti veneni, de quo idem iudicandum quod de pediculo vulturis & veſpis, Auicenna 4. 6. 5. 13. ego ſcolopendram eſſe conijcio. de pediculo autem vulturis diuinare nihil poſſum. Auicennæ de ipſo verba, referam in Hiſtoria inſectorum.

Gyponomos herba. Γυπαὶ nidi vulturum. Pediculus vulturis.

¶ Ægypij, Αἰγυπιοὶ, mediæ inter aquilas & vultures naturæ ſunt, vtriuſq; ſexus, (cùm vultures omnes fœminæ exiſtimentur,) colore nigro. harum nidos & oua oſtendi audio: vultures verò non oua, ſed ſtatim pullos parere, Ælianus. Ægypiòn Grammaticorum alij genus aquilæ, alij vulturem interpretantur, ἀπὸ τοῦ ἀΐσσω. ego potius nomen compoſitum dixerim, ἀπὸ τοῦ ἀετοῦ καὶ γυπός. Hi fortè fuerint quos Plinius vultures nigros appellat: niſi gypæetum eſſe placeat, cui caput albicat, &c. Plura de ægypio leges ſuprà in Capite de aquilis diuerſis, quarum veteres meminerunt. Nicander à vulture diſtinguit hoc verſu, Αἰγυπιοὶ, γῦπές τε, κόρακές τ' ὀμβρήρεα κρώζων. *Αἰγυπιοί.*

¶ Icones. Canathra, vehiculi genus plegmata habens, in quibus virgines per pompam ad Helenæ templum vehebantur, ſimulachris (vt quidam tradunt) ceruorum aut vulturum ornata, Varin. *Icones.*

Ex Ori hieroglyphicis.

Annum ſignificantes Ægyptij vulturem pingunt. quoniam hæc ales annũ ita partitur, vt tertia ferè eius parte prægnans ſit, altera incubet & excudat oua, altera educet, vt in C. retuli. ¶ Aſpectũ quoq; indicaturi eundem pingunt, quòd ex omnibus animantibus perſpicaciſſimi viſus ſit. *vide* in C. ¶ Miſericordem quoq; pictus illis denotat vultur, propter peculiarem eius in ſobolem ſuam affectũ & amorem. lege in D. ¶ Item ſignificantes limitem: quòd cùm belli cõficiendi tempus inſtat, locum vbi pugna committenda ſit, ſeptem ante diebus ad eum accedens præfiniat & circumſcribat. Item preſagium cùm eandem ob cauſam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem ſeſe conuertere ſoleat, vbi maior ſit futura clades. *vide* infrà in *b*. Præterea matrem, quòd in hoc animantium genere mas non ſit. Ægyptij in vulture naturæ genium ac maieſtatem indicabant, quòd inter has volucres fœminæ duntaxat

inueniantur: de quo & Marcellinus Ammianus in Rom. historia scribit, & Plutarch. item Chæroneus, Crinitus. Mineruam quoque ac Iunonem vulturis pictura eis significat: quoniam videtur apud Ægyptios Minerua quidem superius cæli hemisphærium occupasse, Iuno verò inferius. Quæ & causa est vt absurdum censeant cælum masculino genere efferre: quippe cum & Solis & Lunæ cæterorumque siderũ genitura in eo perfecta sit, qui nimirum fœminæ actus est. Complectitur autem vulturum quoque genus fœminas tantũ. Quam ob causam & cuiuis fœminei sexus animanti Ægyptij vulturem, vt in eo sexu principem ac primarium, apponunt. ex quo & deam omnem, ne singillatim vnamquanq; percurrens prolixior sim, significant Ægyptij. Similiter etiam innuentes οὐρανίαν, hoc est cælum (neque enim placet ipsis, vt dixi, masculino genere οὐρανὸν dicere) quoniam horum omnium generatio inde est. Duas deniq; drachmas vulture picto denotant, quòd apud Ægyptios duę lineę vnitas est. Vnitas verò cuiuslibet numeri ortus est ac principium. Optima itaq; ratione duas drachmas indicare volentes, vulturem pingunt, quòd generationis ipse sibi author materq; ac principium, quemadmodum & vnitas, esse videatur. Postremò Vulcanũ indicantes, scarabęum & vulturem pingunt: Mineruam verò vulturem & scarabęum. solis enim his, non etiam masculis, mundus videtur consistere. Vulturem autem pro Minerua pingunt, quòd hi soli ex dijs apud ipsos mares sint simul ac fœminæ.

Propria nomina ab hac aue desumpta.

¶ Propria. Vultur mons est in Apulia, vt quidam annotant. ¶ Vulturnum, Βούλτουρνον, Campanię oppidum est, cum fluuio eiusdem nominis, vt scribit Plin. lib. 3. cap. 5. Põponius Mela lib. 2. *Fluctuq́, sonorum Vulturnum*, Silius lib. 8. Fluuius quidem non neutro gen. vt oppidum, sed masculino Vulturnus dicitur. hic per Campaniã labens, haud longè ab Cumis mergitur. *Amnisq́, vadosi Accola Vulturni*, Vergil. 7. Æneid. Seruius fluuium esse scribit qui iuxta Cumas cadit in mare. *Delabitur inde Vulturnusq́, celer*, &c. Lucan. lib. 2. Meminit eius etiam Strabo. ¶ Est & Vulturnum Hetruscorum oppidum, teste Liuio lib. 4. ab Vrbe. ¶ De Vulturno vento scripsi suprà inter deriuata. ¶ Vulturna vel Voltunna celebris Hetruscorum dea fuit, cuius non semel meminit T. Liuius, &c. Gyraldus.

¶ *b*. Decet tetraones suus nitor absolutaq; nigritia. alterum eorum genus vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorẽ reddit, Plin. Porus Indorum rex Augusto inter cætera dona misit perdicem vulture maiorem, Strabo. Percnopterus aquila vulturina specie est, &c. Plin. & Aristot. Phlegyam apud Hesiod. aliqui interpretantur auem vulturi similem. Harpyię in Thracia habent vulturum corpora, aures vrsinas, & facies κύρκων, (lego κορῶν, id est virginum,) Varin. in Scylla. ¶ Lapis *quandros* aliquando inuenitur in cerebro vulturis, (coloris candidi, vt quidam addit,) cui vis tribuitur cõtra quoslibet noxios casus, & replet mammillas lacte: authores, Euax, Albert. Syluaticus.

De lapide qui in cerebro vulturis reperiri dicitur.

¶ *c* In cane requiritur vulturina sagacitas, Budæus. ¶ *Et qui vulturibus seruabat viscera Dacis Fuscus*, Iuuenal. Sat. 4. *Lingua exerta auido sit data vulturio*, Catullus. ¶ Δέρτρον Græcè aliqui rostrum interpretantur. eo autem quæcunque ederint lancinant vultures. τούτῳ δὲ διαφθείρουσιν ὃ ἂν ἐσθίουσιν οἱ γῦπες, τῇ κρύσει τοῦ ῥάμφους, Varinus. Οἱ δανεισταὶ τοὺς χρεώστας γυπῶν δίκην ἐσθίουσι καὶ ὑποκείρουσιν αὐτοὺς δέρτρον εἴσω δύοντες, Plutarchus in libro de non accipiendo mutuo pro fœnore. Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον Δέρτρον ἔσω δύνοντες, Homerus de Tityo. Οἱ δ' ἐπὶ γαίῃ Κείατο γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι ἢ ἀλόχοισιν, Iliad. λ. Πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων, Iliad. Σ. Τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται, Iliad. X. Τῷ σ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται, Odyss. X. Ἐπὶ ποῖον ἱερεῖον καλεῖς Ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς ὅτι Ἴκτινος εἷς ἂν τοῦτο οἴχοιθ' ἁρπάσας; Aristophanes in Auibus, Μηδὲ τεκοῦσα κυσὶ ῥίψῃς καὶ γυψὶν ἕλωρα, Phocylides. Τῷ σε χρὴ παρὰ δαῖτα δεδεγμένον εὔφρονι θυμῷ Πίνειν· μηδὲ βορῇ κεχαρημένον ἠΰτε γῦπα Ἧσθαι πλημμύροντα λελασμένον εὐφροσυνάων, Panyasis apud Stobæum. Vulturem aliqui sepulcrum viuum dixerunt. *vide* suprà in *a*.

Magica & superstitiosa.

¶ *e*. Oculum vulturis si quis manu dextra gestet, gratiam & fauorem omnium quibus cum versabitur, sibi conciliabit, Obscurus. ¶ Os eius vel rostrum cum lingua gestatum facit ad itinera nocturna. fugat enim dæmones & feras & omne reptile, & cuncta animalia. & viriliter dicamus omnem victoriam, & rerum abundantiam, sermonum facundias, & causas, & gloriam ac honorem portanti acquirit. Porta ergo cum lingua & oculos, & seruabis corpus tuum ab omni castitate, Kiranid. ¶ Cor vulturis habentes, tutos esse ferunt ab impetu non solum serpentium, sed etiam ferarum latronumq;, ac regum ira, Plin. Cor vulturis ligatum in pelle lupina, si circa brachium habeas, nullum medicamentum nocere tibi poterit, nec serpens, nec latro, nec vlla malicia, nec quidem phantasma senties, Sextus. Eum qui gestauerit cor pulli vulturis, omnia dæmonia fugient, & maximę feręhabebit autem is quoq; gratiam cum apud omnes homines, tum mulieres, & locuples viuet. idem gestatum rebus in omnibus victoriæ compotem reddit, Kiranid. Adulti vulturis cor elixum & datum in cibo latenter, aut siccum datum in potu mulieri, magnam amicitiam & desiderium lasciuium eius facit, Idem. ¶ Eiusdem pedes gestati ad facundiam sermonum & lucrum, & taciturnitatem inimicorum, & victoriam ab aduersarijs summè faciunt, Idem. ¶ Vngues eius combusti, & cum vino vetere soluti, totiq; corpori inuncti & poti ad victoriam de inimicis summè faciunt, Kiranid. Qui pedem vult. in mensa habuerit, tutus est a veneno, Obscurus. Sunt qui hac spe ducti candelabra è vulturinis pedibus conficiant. arbitrantur enim si venenum in mensa superuenerit, extinctũ iri candelam quæ inserta fuerit tali candelabro, ita vt infima candelæ pars vulturis pedem attingat. nam pars (sinus) superior cui inseritur candela ex me-

tallo

tallo additur. ¶ Si quis cum modico verbenacæ herbæ & fimo vulturis fumum fecerit super ficcario (sic habet codex noster manuscriptus) decident folia, Kiranid.1.10.

¶ *g.* Si mulier cerebro vulturis liquefacto inunxerit ventrem suum per 7. dies, & viri etiam ventrem inunxerit, non concipiet omnino, Kiranides. Vulturis crus si ablata carne suspendatur supra crus excoriatum, auferetur dolor, & sanabitur, Rasis. Corium cauillæ eius si applicetur podagrico, dextrum lateri dextro, sinistrum sinistro, prodest manifestè, Idem.

¶ *h.* Inimicus si quid delinquas inhæret affixus scrutaturq́;. & profectò vulturum exprimere videtur mores. hi quippe tabida tantùm consectantur cadauera, nam pura beneq́; habentia ne sentiunt quidem. Consimiliter inimicum vitæ modò labes mouet, ægra illum excitant ac quæ computruerint, Cælius ex commentariolo Plutarchi de vtilitate ab inimico capiẽda. Creditores in foro debitores tanquam loco miseris assignato vulturum instar exedunt & arrodunt, rostro in eorum corpus inserto, δέρτρον εἴσω δύοντες, Plutarchus in libello de non accipiendo, mutuo pro fœnore. De vulturijs scitus admodũ narratur apologus aduersum fœnore sese illaqueantes: Vulturius quidam vehementer agitatus vomere amplius cœpit, simulq́; etiam queri, ac sese afflictare, quòd intestina eiectare videretur. Pax sit rebus, inquit alter: non est quòd ægro sis animo. neque enim tui euomis quippiam, sed cadaueris portiones, quod nuper conscidimus. Eadem ratione fœnore adobruti non agros euomunt distrahuntq́; proprios, sed fœneratoris, quem ijs dominum præfecerunt, Cælius.

Fœneratores vulturibus comparati.

Apologus aduersus fœnore se illaqueantes.

¶ Fulgentius in Mythologico Promethei iecur apud inferos non ab aquila, sed à vulture corrodi tradit, & perbellè interpretatur, cui & Petronius Arbiter in his hendecasyllabis congruit: *Cui vultur iecur vltimum pererrat, Et pectus trahit, intimasq́; fibras, Non est, quem tepidi vocant poetæ. Sed cordis mala, liuor atque luxus.* *Vide* in Aquila *h.* ¶ Ales auida, pro vulture iecur Tityi iugiter exedente, Seneca in Herc. furente. *Vulturis atri pœna*, Iuuenalis Sat.13.

De vulture Promethei vel Tityi iecur rodente.

Necnon & Tityon terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq́; immanis vultur obunco
Immortale iecur tondens, fœcundaq́; pœnis
Viscera rimaturq́; epulis, habitatq́; sub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis, Vergilius 6. Æneid. vbi Seruius, Tityus (inquit) secundum aliquos filius Terræ fuit, secundum alios à terra nutritus. vnde elegit sermonem poeta quo vtrunq; significaret: nam alumnum dixit. Hic amauit Latonam, propter quod Apollinis telis confixus est. Damnatus est autem hac lege apud inferos, vt eius iecur vultur exedat. Quanquam Homerus vicissim dicat duos vultures sibi in eius pœnam succedere: vnde hæc canit de Tityo:

Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱόν,
Κείμενον ἐν δαπέδῳ. ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον,
Δέρτρον ἔσω δύνοντες.

Per hoc quod porrigi eum canit ad nouem iugera, quantum ad publicam (primam) faciem, magnitudinem ostendit corporis: sed illud (aliud) significat, quia de amatore loquitur, libidinem latè patêre. Sanè de his omnibus rebus mirè reddidit rationem Lucretius, & cõfirmat in nostra vita esse omnia, quæ finguntur de inferis. dicit enim Tityon amorem esse, hoc est libidinem: quæ secundum physicos & medicos in iecore est, vt risus in splene, iracundia in felle. Vnde etiam exesum à vulture, dicitur in pœnam renasci. etenim libidini non satisfit re semel peracta, sed recrudescit semper: vnde ait Horatius, Incontinentis aut Tityi iecur, Hæc Seruius. Cui vacat, adeat etiam Eustathium. ¶ Eurynomus dæmon, quem mortuorum carnes arrodere fingunt, ita vt nihil præter ossa relinquat, colore pingitur inter cœruleum & nigrum, qualis est muscarum quæ carnibus insident: & dentes exerit, & pellis vulturis ei substernitur, Pausanias.

¶ In Onirocriticis scribit Artemidorus in Italia veteri lege vultures à nemine solitos necari: quin & illis insidias concinnantes ἀσεβεῖς (inquit) opinabantur, Cælius. Marti sacros censuit vultures veterum auctoritas, vti scribit Phurnutus, quoniam plurimi visantur vbi sint πτώματα πολλὰ ἀρηίφατα, Cælius. Easdem volucres Iunoni sacras Ægyptij ducunt, atq; earum pennis Isidis caput, & vestibulorum fastigia ornant, Ælianus. in Græco manuscripto codice nostro legitur, ὅτι τῶν προπυλαίων ὀρόφοις ὑπετόρευσαν γυπῶν πτέρυγας. hoc est, sub fastigijs vestibulorum alas vulturum eos insculpsisse. Vultur pictus Mineruam & Iunonem significat Ægyptijs, imò deam omnem, Orus. *vide* suprà in *a.* inter Icones. Vulcanum indicantes Ægyptij, scarabæum & vulturem pingunt: pro Minerua verò vulturem & scarabæũ, vt suprà inter icones docuimus. ¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis canes, vulturios? &c. Arnobius contra gentes.

Vultures sacri habiti.

¶ Accolæ Phasidis fluminis homines quosdam facinorosos in voraginem impiorum dictam (εἰς τὸ καλούμενον στόμιον τῶν ἀσεβῶν) inijciunt. ea ferè rotunda est, & puteo consimilis: & quod iniectum fuerit post trigesimum diem in Mæotin paludem vermibus iam refertum eructat. vbi vultures subitò & ex improuiso inuolãtes dilaniant, authore Ctesippo in Scythicis, Plutarch. in lib. de fluuijs. ¶ Barcæi gens Hesperia ex aliquo morbo mortuos, vt muliebriter & ignauiter defunctos, ad notandam mortis ignominiam igni cremant: eos verò qui in bello morte occubuerint, vt summa virtute ornatos, vulturibus deuorandos obijciunt: quòd eas aues sacras existiment, Ælian. Diogenes dicebat, si mortui ipsius corpus à canibus lacerari contingeret, Hyrcaniam fore sepulturam: sin vultures, ἀπλέον, vt Stobæus annotauit. vbi pro ἀπλέον voce deprauata, fortè βαρκαίων legendum fuerit. quanquam non hos solùm, sed

De ijs populis qui corpora defunctorum vulturib. lapidãda proijciunt.

Indos etiam & Iberos & Caſpios corpora defunctorum vulturibus lancinanda propoſuiſſe legimus.

Auguria. ¶ Auguria ex vulturibus. Quid eſt quòd Romani vulturibus ad auguria maximè vtuntur? An quia etiam Romulo vrbem condenti vultures duodecim apparuerunt? Vel quoniam auium omnium hæc minimè frequens & conſueta homini eſt. neq; enim facilè quiſquam in vulturis nidum inciderit: derepēte enim & inopinatò aduolant alicunde è longinquo. quo fit vt eorum aſpectus ſemper aliquid ſignificet. Vel hoc etiam ab Hercule didicerunt, ſiquidem omnium maximè, ſi verè dicit Herodorus, (aliàs *Herodotus Ponticus*, vt legitur in vita Romuli,) vulturibus gaudebat Hercules qui circa rerum gerendarum principia comparuiſſent: vt qui vulturem inter cunctas carniuoras aues iuſtiſſimum exiſtimaret. Primum enim nullum animal viuum attingit, neque animatum vllum interimit, quod aquilæ, accipitres & nocturnæ aues faciunt. ſed extinctis tantum corporibus paſcitur: & inter ea etiam ſuo generi parcit. nunquam enim volucrem aliquam guſtare viſus eſt vultur, cum aquilæ & accipitres cognatas maximè aues perſequantur & feriant. atqui iuxta Æſchylum auis auem deuorans pura eſſe non poteſt. Deinde hominibus etiam ferè minimè nocet, cum neque fruges conſumat aut vaſtet, neq; ſtirpes neque animantes manſuetas lædat. Quòd ſi, vt Ægyptij fabulantur, omne genus eorum fœmineum eſt, & hauſto ſubſolani flatu concipiunt, vt arbores fauonio, prorſus firma certaque ab eis ſigna colligi probabile fuerit: cùm in cæteris auibus ex libidinis motu, rapinis fugis, & perſecutionibus, magnam turbationem & inconſtantiam oboriri neceſſe ſit, Plutarch. in Quæſtionib. rerum Romanarum 89. & partim in vita Romuli. Vulturius à Feſto numeratur inter alites volatu auſpicia facientes. Vulturum conſpectum Ariſtot. & Plin. ſemper in malum retulerunt, Niphus. Hîc vultur, hîc luctifer bubo gemit, Seneca de palude Cocyti. Vulturem auem in augurio infeliciſſimam: id eſt, innocuos (an quia vultur non nocet viuis?) homines facilè eſſe infelices, Plutarchus in Symbolis Pythagoricis. Vulturemque frequenti foro in tabernaculum deuolaſſe, Liuius 7. belli Punici. Sępe vulturem in ædem Iouis aut deorum volaſſe prodigij loco receptum, ideo velut portentum maliq; auſpicij procuratum fuit, Alexander ab Alexandro. P. Craſſo, Q. Scæuola coſſ. vultures canem mortuum laniantes occiſi ab alijs & comeſi vulturibus, Iulius Obſequens. L. Sylla, Q. Pompeio c o s s. Stratopedo, vbi ſenatus haberi ſolet, corui vulturem tundendo roſtris occiderunt, Idem. Dareio accipitrum viſio duo vulturum paria vellicantium, omen fuit quòd è coniuratis ſumpto ſupplicio, haud multò pòſt Perſarum regno potiretur, Alexander ab Alexandro. ¶ Romulus & Remus vrbem condituri, conuento inter ſe ſequundis auibus dijudicare litem (de loco vrbis,) diuerſa loca ad inaugurandum capiunt. Priori Remo augurio veniſſe ferunt ſex vultures, cum duplex numerus Romulo ſe oſtendiſſet. Sed dicitur à quibuſdam verè Remum vidiſſe, Romulum verò eſſe ementitum: ſed cum acceſſiſſet Remus, tunc Romulo duodecim apparuiſſe: inde manſiſſe morem Romanis ex vulture augurandi. Meminit etiam Plinius de viris illuſtribus capite I. Scripſit Varro Terentius in libris Antiquitatum (inquit Petrus Crinitus in opere de honeſta diſciplina 16. 5.) fuiſſe Romæ Vectium inaugurandi diſciplina nobilem, eumque affirmaſſe futurum Rom. imperij terminum, poſt M. & C C. annos: ſi modò, inquit, verum foret quod in hiſtorijs annalibuſque Romanis traditur de duodecim vulturibus, quas poeta Ennius corpora ſancta appellat. Sic autem Varro, Si verum eſt quod de Romuli augurio traditur in condenda vrbe, deq; X I I. vulturibus, ad M. & C C. annos Romanus populus perueniet, cum C X X. annos incolumis præteriſſet. Qua in re factū eſt quidem iudicium ex numero alitum, vt ſingulæ vultures centenos annos portenderent. Cenſorinus verò in perquirendis veterum monumentis vir diligens, & qui M. annos ab vrbe condita vixit, minimè ad ſuum iudicium pertinere aſſeruit hoc ipſum dijudicare, ne in re parum comperta minus prudenter poſteritati faceret impoſturam: quod his ferè hominibus accidit, qui maiore ſtudio quàm conſilio fortunæ aleam penſant, temporumque varietatem conſiderant. Cæterum tali ſententiæ Vectij videtur annorum numerus conuenire. ſiquidem C C. annis poſt authorem Cenſorinum adiectis, imperantibus Cæſaribus Conſtantijs, Romana illa dignitas conſumpta eſt, quæ Italiæ fines egreſſa Byzantium vrbem ſe recepit. Nam ingruentibus in Italiam Vnnis, Vandaliſque & Gothis, tum maximè Rom. imperium cladibus multis affectum eſt atque deletum. Quòd autem X I I. vultures auſpicij felicitatem Romulo prænotaſſent, cùm hiſtoriæ multorum teſtantur, tum Q. Ennius in annalibus: qui Romulum inquit ipſum in Auentino monte ſeceſſiſſe, ad auſpicium capiendum de vrbe condenda & nomine imponendo. itaque ſtudijs ſummis de hoc inter eos peractum refert. Certabant vrbem Romamne Remamve vocarent. Omnibus cura viris vter eſſet induperator, Hęc omnia Crinitus. Eadem partim Cælius Rhodiginus repetit Lectionum antiquarum 27. 8. & inſuper, Scribit (inquit) libro decimo ſexto Paulus Diaconus, Adouacrem cum fortiſſima Herulorum manu Italiam irrupiſſe, quo percuſſus terrore Auguſtulus purpuram ſponte depoſuit: ac ita conditæ vrbis anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo nono, Occidentis imperium finem eſt aſſequutum, anno ab incarnatione Verbi quadringenteſimo quinto. Cæterum quod vultur vnus, vt Crinitus tradit, annos centum ſignificaſſe exiſtimetur in auſpicio Romuli, inde forſitan ſumptum eſt, quòd vita ſingulorum centeſimum ferè annum attingere putatur. quanquam Ægyptij vulture picto annum vnum duntaxat ſignificarint, propter cauſam in *C.* expoſitam: nempe quia annū totum hæc ales in conceptu, in partu & incubitu ouorum & pullorū educatione conſumat. In ſomnis apparens vultur annum ſignificat, Io. Tzet.

Romulus

Romulus in Palatino colle ex duodecim vulturibus optima auguria egit. Nam ex auium numero commutatione in duodecim homines facta, principes totidem Romanos, quot aues perſpexiſſet, virgis antecedere iuſſit, Ælian. Cæſar quum in campum Martium exercitum deduceret, ſex vultures apparuerunt. conſcendenti deinde roſtra, creato conſuli, iterum ſex vultures conſpecti, veluti Romuli auſpicijs nouam Vrbem condituro ſignum dederunt, Iul. Obſequens. Octauio Auguſto primo conſulatu augurium capienti, duodecim ſe vultures, vt Romulo oſtenderunt, Suetonius. Auctor eſt hiſtoricus Dion poſt Cæſaris cædem Octauio in campum Martium deſcendenti vultures ſex augurium feciſſe, mox verò apud milites concionanti duodecim: vnde ab eo coniectatum Romuli monarchico ſe principatu conſtanter potiturum, Cælius.

¶ Quòd ſtragem deſignent exercitus quem ſequuntur. Vultures tradunt futuram ſtragem præſenſione quadam mirè percipere: & comprobat in Hexaëmero magnus Baſilius, Cælius. Expeditos in bellum exercitus præſenſione quadam conſequuntur, planè ſcientes & quòd ad bellum proficiſcuntur, & quòd omnis pugna ſtrages edere ſolet, Ælianus. Traditur ingruentis mali certiſſimum haberi præſagium, vbi exercitum vultures inſequantur, Cælius. Si vultures, corui, & (aut) aquilæ in vnum coirent, cædem haud dubiam interpretabantur, Alexander ab Alexandro. Huius quidem (ex vulturum præſenſione) augurij rationem ſcrutari difficilimum cenſuit Albertus, ni ſtellarum poteſtate occultiore fieri, collibeat credere, Cælius. Auium quarumuis quæ cadaueribus veſcuntur, (vt ſunt vultures, aquilæ, cornices, gracculi, milui,) agmen cum in aliqua regione apparuerit, ac per aliquot dies ibi ſederit, eſſe futuri excidij ſignum, conſentiunt omnes, Niphus. Solent vultures mortem hominis quibuſdam ſignis annunciare. cùm enim lachrymabile bellum acies inter ſe inſtruunt, multo vultures ſequuntur agmine, & eo ſignificant, quòd multa hominum multitudo bello caſura ſit, futura præda vulturibus, Ambroſius. Communis hominum opinio eſt vultures in exercitibus gregatim volantes eſſe futuri excidij præſagium. Vultures enim & aquilæ vltra maria cadauera ſentiunt. altius enim volantes, quæ multa montium obſcuritate cælantur, ex alto conſpiciunt: & non modo præſentia, verùm etiam (vt Plinius inquit) biduo aut triduo futura, Niphus. Vmbricius haruſpex vultures tradit triduo ante aut biduo volare eò, vbi cadauera futura ſunt, Plinius. Hoc quidem (inquit Niphus) experientia conſtat: & in excidio Troianorum ita accidiſſe meminit Ariſtoteles in augurijs. Iam quaſi vulturij triduo prius prædiuinabant, quo die eſurituri ſient, Plautus Trucul. Limitem ſignificantes Ægyptij vulturem pingunt, quòd cum belli conficiendi tempus inſtat, locum vbi pugna committenda ſit, ſeptem antè diebus ad eum accedens præfiniat & circumſcribat, Orus. Et mox, Præſagium quoq; eodem picto repræſentant, tum eandem ob cauſam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem ſeſe conuertere ſoleat, vbi maior ſit futura clades, ſibi ex cadaueribus alimentum ſeponens, ac in futurum prouidè reſeruans. Vnde & priſci reges exploratores mittebant, per quos in vtram aciei partem reſpexiſſent vultures cognoſcerent, indeq; vincendos ac internecina ſtrage delendos colligerent, Idem & Ælianus. Vulturum, & aliarum alitum quibus ſtrages cadauerum pabulo eſt, ingens vis, exercitum aduolauit, Iul. Obſequens.

Vultures dicuntur portendere, ac præſentire ſtragem exercitus quem ſequuntur.

¶ Proverbia. Si vultures, cadauer expecta, prouerbium vſurpatum à Seneca in Epiſtolis 15. 96. Captatores teſtamentorum (inquit Eraſmus) & hæredipetæ, vulgata metaphora vultures appellantur, quòd ſenibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui proprium, cadaueribus tantum viuere eorum quæ ſponte interierunt vel ab alijs relicta ſunt: non fruges, non viuum quicquam attingere, & à ſui generis, hoc eſt auium cadaueribus abſtinere: hoc minus nocens, quàm ſint homines iſti diuitum funeribus imminentes. Vnde mirum eſt hanc auem innocentiſſimam apud homines tam malè audire. Proinde qui diuites audent aut accuſare, aut veneno tollere è medio miluij vocantur: qui verò duntaxat obſequijs & adulationibus aucupantur, vt miſceantur teſtamento, vultures prouerbio dicuntur. Martialis libro ſexto, *Amiſit pater vnicum Silanus. Ceſſas mittere munera Oppiane? Heu crudele nefas, malæq; Parcæ, Cuius vulturis hoc erit cadauer?* Diogenianus in Collectaneis meminit huius adagij, ſed alia figura, Ὥσπερ γῦπες, id eſt vulturum ritu. admonet autem dictum de ijs, qui vel ob hæreditatis, vel alterius alicuius emolumenti ſpem inſidiantur cuipiam.

Prouerbia, Si vultures, cadauer expecta.

¶ Vulturis vmbra, Γυπὸς σκιά, de nullius precij homine dicebatur. Refertur à Diogeniano. Mihi magis quadrare videtur in hęredipetas, aut alioqui rapaces inhianteſq; prædæ. Reſpõdet illi, *Si vultur es, cadauer expecta.* Eraſ. Γυπὸς σκιά, παροιμία ἐπὶ τῶν μηδὲν λόγου ἄξιον ἀπὸ φθόνου πραττόντων, Heſych. & Varin. Suidas verò ſimpliciter, ἐπὶ τῶν μηδενὸς λόγου ἀξίων.

Vulturis vmbra.

¶ *Profert iam cornua vultur*, Claudian. lib. 1. in Eutropium de re minimè veriſimili. Sola quidem auium tragopanas cornuta ſcribitur à Plin. ſed fabuloſa vt arbitratur.

Profert iam cornua vultur.

¶ Vulture edacior, tanquam prouerbiale memoratur Eraſmo. idem Germani ſic efferunt, Fräſſig wie ein Gyr.

Vulture edacior.

¶ Leæna & aper dum certant, vultur ſpectator prandia captat, Alciatus in Emblematis.

¶ Emblema eiuſdem quod inſcribitur *Opulenti hæreditas.*

Emblemata.

Patroclum falſis rapiunt hinc Troes in armis
Obtinet exuuias Hector, Græciq; cadauer:
Maxima rixa oritur, tandem ſed tranſigit hæres,
Hinc ſocij atq; omnis turba Pelaſga vetat.
Hæc fabella agitur cum vir opimus obit.
Et coruis aliquid vulturijſq; ſinit.

APPENDIX DE AVIBVS NONNVLLIS IGNOTIS, VEL INNOMINATIS, VEL QVARVM NOMINA IN DIVERSIS LINGVIS EXTRA GRÆ-*cam & Latinam reperimus: & de quibus, an vlli auium suprà à nobis descriptarum ceu cognatæ adiungi possent, incerti eramus.*

Ἀήθοισιν, ὀρνέοις, Suidas.

¶ Γράπτιν, genus auis, & cicadæ vel serpentis exuuium, Hesychius & Varin. Poterant quidem hæc duo auium nomina, in præcedenti volumine ordine literarum suo collocari, sicut & alia non pauca posuimus, ordinis literarum duntaxat respectu habito, etsi ad quod genus quamve cognationem referri deberent, incertum esset. Eæ verò quæ sequuntur volucres, cum & innominatę sint, & genere etiam suo nobis ignotæ, non alio quam hoc loco memorari potuerunt.

Eumeli filia.

¶ *Eumeliq́ue domum lugentis in aere natam Respicit*, Ouidius 7. Metam. sentiens de Eumeli filia in volucrem innominatam mutata.

Arabicæ alites.

¶ Aspilatem gemmam Democritus in Arabia gigni tradit, ignei coloris. eam oportere cameli pilo spleneticis alligari, inueniriq́ue in nido Arabicarum alitum, Plinius.

Aues bicipites.

¶ In Insula Sylan aues sunt bicipites, magnitudine anserum, Odoricus de Foro Iulij.

Aues Indicæ quib. hominũ aspectus insolitus erat.

¶ In insula Ascensionis dicta vidimus complures aues, anatum nostrarum magnitudine: verùm adeò simplices doliq́ue expertes, vt quo minus (vt cominus) manibus eas corripere liceret nauim circumuectas. Sed vbi corripueris, ferociam præ se ferunt incredibilem, cum prius quàm caperentur veluti stupidi ad omnem conspectum nos instar miraculi cuiuspiam intuerentur, vnde conijciebamus hominum aspectum eis plane insolitum esse. insula enim inhabitabilis est, Ludouicus Romanus Nauigationum suarum lib. 7. cap. vltimo.

¶ In tabula regionum Septentrionalium Olai Magni circa *B.* literam in lacu quodam auis pingitur, magna, vt videtur, rostro oblongo serpentem tenens, capite cristato. Sed neq́ue nomen eius neque historiam vllam in Tabulæ explicationibus reperio.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA ITA-*lica tantum audiui.*

ARZAVOLA, *Chorchalone* maior & minor. *Cholanze: Chorchalle* diuersorum generum, albæ & nigræ: *Chouaduri, Fangarolla, Felizete* aut *Souige, Giuara, Guachi* albi & nigri, *Lagan, Penazi, Piueri, Sporzana*, & *Strapocino*, omnes circa Ferrariam reperiuntur & piscibus viuunt. Inter has corcallę fortè cepphorum siue larorum generis sunt. Cochalli ab alijs vocantur aues, gallina maiores, albissimæ, quæ piscibus victitare videntur. assiduè enim circa aquas tum marinas tum fluuiorum (Padi, Ticini & aliorum magnorum) volitant. In cibum veniunt tum ipsi, tum oua eorum, quibus magnitudo quæ anserinis. *Vide* supra in Capite de larorum generibus diuersis apud recentiores. *Piuero* forsitan ea est auis, quam Galli & Germani quidam *pluuialem* vocant.

¶ BARELLO auis ad prædam in manu gestatur.

¶ Vermibus & muscis & alijs insectis vescuntur *el chullo biancho* (quasi albicillam dicas à cauda alba, *vide* supra in Oenanthe) auis quæ degit in agris aratro proscissis, œnanthe forsan: *la rezæstolla* (fortè *regestula*) alba & cinerea & ruffa: item *Pendolina*, omnes circa Ferrariam sic dictæ. ¶ Ibidem *Spargadollo* & *Langanino* aues granis & seminibus vescuntur.

¶ FORSANELLI vulgò Pataui dicuntur aues turdorum magnitudine, rostro duos digitos longo rubroq́ue, pectore cinereo, palustres, vt suspicabatur qui nobis retulit.

¶ GARDE, auis sic vocata, Syluaticus. ardea fortassis.

¶ NITORAN auiculæ inescantur melle & scaiola: quod granum esse aiunt panico æquale, oblongius, cortice similiter tectum vt panicum, ex Hispania vehi.

¶ PAIPO de valle, paruus & magnus, circa Ferrariam.

¶ PAIPO, auis cauda bifurcata, parua, ibidem.

¶ PANEDRA piscibus viuit.

¶ QVARO, albus & niger, qui volat per campos, circa Ferrariam.

¶ TOTONE Pataui dicitur auis à voce quam ædit, & Ferrariæ *rundine di mare*, id est hirundo marina. est enim hirundini similis, sed duplo maior, plumis in capite nigris vt audio. Quęrendum an cepphi aliquod genus sit. Nos inter gallinas aquaticas *totani* Italicè dicti auis diuersæ iconem dedimus.

¶ Auis

¶ Auis quædam habetur circa Patauium magnitudine gallinæ, rostro tenui, palmum longo: tota ferè ex cinereo coloris ferruginei, ventre albo, tibijs longis, lacustris, vt quidam ex Italia reuersus nobis dictauit. Hanc equidem inter gallinas aquaticas numerarim cum totano & limosa vulgò dictis.

DE AVIBVS QVARVM GALLICA TANTVM *nomina ad nos peruenerunt.*

AIGRETTE nominatur à Bellonio.

BIIEN auis quædam Sabaudis.

BLEREAV auis apud Gallos, vt quidam nobis retulit, cum *melem* alioqui, id est taxum, sic appellent Galli.

BVBO auicula cantillatrix, quæ Chamberiaci in cauea nutriri solet, & singulæ denario aureo væneunt, à bubone nocturno toto genere diuersa.

CANNE *grigne*, genus anatis minoris puto.

CANNE *petiere* Bellonio auis est, cui circulus ambit pectus sicut in merula torquata & perdice Damascena. *Vide* mox in aue Guillemot.

CHARGAIS auis apud Sabaudos fusca & alba, quaterna parit oua. Eadem, ni fallor, alio nomine *torcu* appellatur, auis vulgò maledicta, & minimè musica. *vide* an iynx.

CHEVALLIER, id est eques, cuius meminit Bellonius in Singularibus.

CRIBLETTÆ dictæ Sabaudis aliæ albæ sunt, aliæ cœrulei coloris & *criblettæ marinæ* cognominantur.

CROCHERANT per onomatopœiam Sabaudicè dicta est à voce *crot crot.*

GROLLE auis similiter nomen meruit à voce *grol grol*, apud Sabaudos: rostro russo, & pennis pellucidis.

GVILLEMOT Gallicè dicta ternos tantum in pedibus digitos habet, vt pluuialis etiam, & *canne petiere*, (quod genus est lagopodis attageni simile,) & pica marina vulgò Gallis dicta, Bellonius in Singularibus.

MARGAIRES à Sabaudis vocatæ aues albæ sunt, aliæ russæ, aliæ nigræ.

PEREGRINAS quasdam auiculas vulgò appellant, Budæus in Pandectis.

QVINSON auicula est Sabaudis, magnitudine passeris.

TORCOL auis quædam ijsdem: iynx forte, quæ collum torquet.

DE AVIVM QVARVNDAM NOMINIbus Germanicis.

Büchbisser.

Flügelschlapp.

Gickerlin vel Guckerlin vel Grienuögelin, auicula muscis victitat: quamobrem circa pecora & armenta versari solet, quòd muscæ circa ipsa abundent. Ante hyemem plurimæ collectæ auolant. Color per dorsum fuscus, (vt pictura indicat) partim ex fusco subuiridis, vt in lateribus quoque & parte alarum. pectus nigris maculis distinguitur in albo, venter sine maculis albicat, in cauda superius, & maiores alarum pennæ nigricant. crurum color roseus. rostrum rectum, & reliqua species vt in icone apparet, quam vt à pictore Argentoratensi accepi hîc apposui. Milio quoq; pinguescit, vt audio.

Hünckel nescio quæ auis memoratur ab Hier. Trago.

Oefener Francfordiæ ad Mœnum auicula quædam minima, & suauiter canora ni fallor.

Wamber, si bene memini, alicubi nescio cuius auis nomen est.

Xx

Wegflecklin,auis circa Argentoratum dicta,magnitudine & ſpecie phœnicurum ſeu ruticillam refert,collo & pectore cœrulei coloris diluti, maculis diſtincti nigris:capite,cauda ſuperius & maioribus alarum pennis nigricat, reliqua pars prona fuſca eſt. ſed circa orrhopygium,& in cauda ſupina & ventris ſuperiore parte color ruffus eſt,reliqua pars ſupina albicat.roſtrum fuſcum,longiuſculum:crura rubicunda, vt ex pictura Argentorati expreſſa deſcripſi, quam hîc exhibeo. Vidi & ipſe aliquando

apud nos(raram alioqui) Septembri menſe captam hac auem, pectore cœruleo, parte inter pectus & ventrem media ex flauo ſubruffa: qui color etiam in pennis caudæ(ſupinis)non vſq; ad extremum tamen,& circa orrhopygium ei erat. roſtrum paulò breuius quàm hîc exprimitur. venter cinereus, non albus vt in Argentoratenſi pictura. crura fuſca, non ruffa vt in eadē: & plumæ ſub roſtro ſtatim non cœruleæ, vt in eadem, ſed fuſcæ & variæ. Quærendum autem an hæc differentia ad ſexum, aut ætatem, aut ſpeciem forte eiuſdem generis diuerſam referenda ſit. Germanicum nomen partim à vijs ei impoſitū eſt. nam circa vias, itinera & agros verſatur:& inde, vt conijcimus, vermiculos & alia in terra obuia(ſemina) ad cibum legit. partim à cœrulea pectoris macula, quantum coniectura aſſequor.

Wydengückerlin/ circa Argentoratum auicula eſt minima,colore partim fuſco,vt parte prona,partim ſubflauo vt ſupina,partim albicante, vt per latera & iuxta collū, cruſculis ſubruffis, cuius hæc figura eſt, Argētorato ad nos miſſa.Capitur apud nos etiā interdū,& alijs nominib. vocatur Wyderle/ à ſalicib. quas amat,vt ferunt, quāuis aquatica nō ſit:& Zilzepfle à frequēti voce zilzel/ vel tiltapp. muſcis & araneis,alijsq; circa ſalices (vermiculis) veſcitur:quib. vt fruatur,alias auiculas abigit. Vidi captā Iulio menſe, roſtro gracili, recto,&c.

Wiggügel/ auis circa Francfordiam ad Mœnum,pulcerrimis eſt coloribus,vt audio.

Wißkern/ circa Francfordiā, ſi bene memini,auis,coccothrauſtæ noſtro ſimilis,colore fuſco:cantu vt auis Gerle vulgò dicta.

Zierolf ibidem vocatur auis coloribus varia, magnitudine fringillæ.

AVICVLA parua aliquando circa vrbem noſtram capitur, roſtro tenui, recto, acuto,nigricante: minor paro. colore fuſco. alis,cauda & cruribus nigricantibus. in alis tamen medijs maculæ tranſuerſæ albæ ſunt. ſpecies tota huiuſmodi. Aucupes quidam noſtrates nominant eam Todtenvögele. fortè quòd imminente peſtilentia frequentiores & propius ciuitates appareant: & Flügenſtecherlin, id eſt, muſcipetam. ſolis enim muſcis victitat vt hirundines, quibus etiam roſtrum ſimile gerit. Solitaria ſemper eſt: & alas ſubinde motitat, per arbores ſemper irrequieta volitans.

QVÆ circa Argentinam Gyntel nominatur auicula,ſeminib. veſcitur, vt linaria, papaueris alijsq;.Gregatim volat. Oua terna aut quater-

na pa-

na parit, eo colore quo linaria. Per dorſum, caudam & caput fuſca eſt, cruribus rubicundis: pectore ruffo, fuſcis diſtincto maculis: ventre inferiore albicat, vt pictura præ ſe fert.

Civis quidam noſter aliquando mihi narrauit, Tiguri ſibi viſas aues à ruſtico allatas omnibus ignotas, multis & varijs coloribus inſignes: in quibus cornei quidam proceſſus flammeo colore rubentes digiti ferè tranſuerſi longitudine, craſſitie pennæ anſeris qua ſcribimus, eminuerint neſcio qua parte alarum. Hæ fortè aues illæ fuerint quæ in Hercynia ſylua noctu ignium modo collucent, ſi verè veteres quidam prodiderunt. nam noſtro tempore nihil tale audimus, ne ab ijs quidem qui circa eam ſyluam habitant. Quærendum an hic ſit garrulus Bohemicus, quem inter picas deſcripſimus, adiuncta etiam icone.

AVIS KYBVRGENSIS.

Kybvrgvm antiquiſſimum caſtrum in Heluetia, Tigurinorum ditionis eſt. Eò fortè aduenit noua & noſtris hominibus incognita auis anno 1559. ingruente iam hieme. Hæc feneſtra forte fortuna aperta, vltrò hypocauſtum arcis inuolat, modulatione quadam ſubmiſſiori hoſpitium flagitans. Excepta eſt cum admiratione, à multis viſa à nemine verò cognita. Forma aliqua ex parte æquabat, magnitudine verò ſuperabat fringillam montanam, quam noſtri Waldfinck vocant, roſtrum luſciniç, alas turturi ſimiles, guttur albũ & rubicantes pedes habuit. Cantus erat ſuauis ſcilicet ſubmiſſior. Obſeruatum eſt ſæpe circa feſtum domum cathedræ D. Petri meditatum antehac cantum variata mo-

adulatione persecutam fuisse. Vescebatur canabis semine, leguminibus & nucibus. Homines nihil reformidat quasi cicurata esset. Adduxit sæpe sociam auem, sed eam (iucundam visu) stationem seu sedem quam primò sibi adoptarat in hypocausto cùm sequens occupare vellet, deturbauit. Nec prius abitum parat, apertis etiam fenestris ac sereno cęlo, si naturali nimirum instinctu quodam, niuosam & duriorem aliquam tempestatem, aut aëris inclemētiorem constitutionem, (quæ etiam temperatis regionibus circa festum diui Gregorij sæpe incidit) quæ forte iter impedire posset, præsenserit. Ergo augur est futuræ alicuius pruinosæ & niuosæ tempestatis. Serenitate verò confirmata ocyus auolat, & alias sedes quærit, vsq; ad sequētem hyemem: atq; hoc quasi refugium repetijt vsq; ad annum 67. Forsan fuerat augurium futuræ sterilitatis frugum, & rerum omnium caritatis quæ in his regionibus aliquot annis grauissima fuit. Anno 1574. circa festum natiuitatis Christi & kalendas Ianuarij, arcem circumuolare cum alijs visa & agnita est: sed nec hypocaustum more recepto, nec ad hoc comparatam decipulam seu caueam ingredi voluit. Secutus est longè fertilissimus annus. At quia manere noluit, ominosum videbatur multis: nam insequenti anno 1576. in ipso die D. Oswaldo sacro grandine prostrata sunt vineta omnia longè lateq;: eamq; ob causam rerum omnium pretium rursus creuit. Anno demū 1578. ipso Natalitio die summo mane, tres aliæ, priori omni ex parte similes redeūt, & desertum hospitium repetunt, idq; ad præsentem annum 85. quo hæc scripsimus. Ab ijs quibus prior nota erat facilè agnoscebantur. Et quamuis à multis visæ fuerint à nemine tamen hactenus, è quorum genere auium sint, agnosci potuerant. Ante triennium mercator quidam Lugdunensis hac transiens existimabat similes sibi Lugduni sæpe visas, ac eam esse auē quam Galli *vn passere au sur la terre*, id est passerem terrestrem vocant, cuius mentio facta est, Tit. de passere Syluestri magno. Sed quia nulla apposita est figura, nihil hic certi statuendum est. Nam descriptio quam Actuarius profert, non omni ex parte conuenit huic nostræ. Illa non in arboribus nec domibus, sed in terra habitat: hæc domus principum vltrò ingreditur. Illa voce nimis quam garriens. Hæc suaui sua modulatione grata. Illā hyeme non visitur: Hoc vnicum Kyburgensi conuenit, quia ęstiuas sedes deserit, & in hoc Hybernum asylum refugit, æstiuo verò tempore repetit: Sed de his docti iudicare possunt. Hæc omnia ex virorum fide dignorum relatione descripta sunt.

AVIS IGNOTA A D. PIPERINO MISSA.

AVIS talis & tanta fere, anno 1565. missa est mihi à D. Christophoro Piperino, pro ignota. Magnitudo eius est quanta fringillæ: caput cinerei coloris: venter niueus: itidemq; cauda, nisi quod ea in extremitate nigrior est, lineaq; atra per medium diuiditur: dorsum murini coloris: alæ in medio candidæ, sed in vtroq; latere nigræ. Videtur laniorum esse generis, quamquam rostri forma abest, forte è passere & lanio, id est Thornkrätzer/ vel è passere & pica miscellum genus est. Aucupes quib. ostendi, eam non norunt.

A No-

¶ A Nope in Anglia auis eſt magnitudine ferè paſſeris, magno capite, in cuius ſummitate pili nigri ſunt, vtrinq; ſub oculis maculis nigris: pectore flauo, pertranſeunte nigra linea ab ingluuie vſq; ad caudam. In collo plumis virentibus, in tergo ex albo purpuraſcentibus. cauda, alisq; paſſeri ſimilibus cæruleis. roſtro nigro: per arbores repit, ibiq; victum quærit, easq; excauat: cibus eſt, glandes, nuces & ceraſa. Dicunt eam noxiam eſſe aluearijs. Hæc Anglus quidam amicus noſter ad nos perſcripſit. videri autem poteſt hæc auis picorum generis, illi præſertim cognata quem cinereum vel cæruleum picum nominauimus.

DE NOMINIBVS QVIBVSDAM AVIVM ARABICÆ, *Perſicæve, aut aliarum fortè barbararum linguarum.*

Abenagi, auis quædam, Vetus gloſſographus Auicennæ.

Adoram nomen loci, & auis ab eodem ſic dicta, quæ non reperitur in noſtris regionibus, Syluaticus.

Afabyhvc auis confirmat vim retinendi, Raſis.

Albasach, vel *baſich*, auis rapax ignota nominatur ab Auicenna 2.614. Eadem fortè eſt *baſi* Hebraicè, *albaſi* Arabicè dicta auis.

Albegath, ſunt aues magnæ, quæ ſemper volant iuxta terram, Andreas Bellunenſ. haud ſcio quaſuiſne aues magnas & pulueratrices intelligens, an genus aliquod peculiare.

Alkalkan, apud Raſim in libro de 60. animalibus auis eſſe videtur. nam fimo eius eaſdem vires eſſe ſcribit, quæ ſunt columbino. Caro eius (inquit) frigida eſt, auſtera, & meatus corporis obſtruit. cibus ex ea lepram inducit: quinetiam ex odore iuris in quo decocta fuerit periculum eſt ne lepra contrahatur. Cerebrum eius, vt philoſophus quidē tradidit, pondere trium aureorum in cibo datum, hominem ſtupidum reddit. Carnes eius & melangias quæ ſemen habent ſi pariter ſubacta dederis mulieri cum micis panis vel iure calido, vterum eius corrumpes. Folliculus fellis eius ſupra oculum ſuſpenſus ſalutaris eſt. Item pellis citrina de iecore eius mouet partum: & fimo eædem ſunt vires quæ columbino.

Alkaraven, *vide Aztor* paulò inferiùs.

Almeliki, eſt auis magna aquatica, Andreas Bellunenſis.

Anacanati, id eſt auis mouens caput, Syluaticus.

Assikakak, multum ſunt citrini, in cibo ſumti aſſi, & frangunt lapidem in renibus. idem facit cinis eorum, ſi crementur, potus, Raſis.

Azedaraz, auis quædam, Vetus gloſſographus Auicennæ.

Aztor, vel Alkaraven apud Raſin de 60. animalibus. cap. 42. auis (inquit) multam habet carnem, modicum habentem abominationis, temperamenti calidi: & cibus ex ea nō eſt validus, Venerem tamen confirmat. Adeps eius calefacit renes, & mouet libidinem: quam ob cauſam reges eam inquirūt. Cerebrum eius cum æquali pondere piſcis ſagittæ (ſcinci) miſceatur, & melle colato excipiatur: adiecto butyro vaccino ad pondus omnium. hoc remedium eſt Veneris incitatiuum. Aues omnes venaticæ, vt *aztor*, aquila & ſimiles, carnes habent craſſas, neruoſas & duras: & adipem ſicciorem calidioremq; quàm aliarum auium vel etiam quadrupedum: & ſimiliter fel. Sunt qui tradant carnem *aztor* mederi aduerſus morbum capitis quem *ouum* appellant. Fel eius prodeſt contra vehementem hemicraneam naribus immiſſum pondere vnius vel alterius grani cum lacte mulieris maſculum nutrientis. Cum contigerit *aztori* tela in oculo, præpara ei lac muliebre, Hæc ille. Nomen quidem *aztor* accedit ad nomen aſtur, quod accipitrem maiorem ſignificat, & ſimiliter auis rapax eſt. ſed accipitri ea remedia non tribuuntur ab alijs autoribus, quæ Raſis huic aui adſcribit.

Captilvs, id eſt auis quam venatur draco cum debilior eſt quàm vt hœdos & arietes venari poſſit: & hepate eius deuorato vires ac appetitum recuperat, Syluaticus.

Chervbim, כרבים, à ſingulari *cherub*, כרוב, formæ quibus angelorum figura in tabernaculo repræſentabatur. Hebræi animalia quædam volucria eſſe ſuſpicantur, Ioſephum & veteres illos ſynagogæ magiſtros ſecuti. Hieronymus ad marcellam, In Exodo cæteriſq; locis vbi deſcribuntur veſtes arte plumaria contextæ, opus Cherubim, id eſt varium atq; depictum eſſe factum deſcribitur: ita tamē vt *vau* literā cherubim non habeat. quia vbicunq; cum hac litera ſcribitur, animalia magis quàm opera ſignificat. Quid ſi (vt eruditus quidā apud nos conijcit) vehiculū & currus triumphales eo nomine ſignificentur? quoniam in laudibus diuinis celebratur & hoc, quòd dominus ſedeat ſuper cherubim.

Cvmen dictæ auis caro humidiorem gignit ſanguinem & ſubtiliorem quàm perdix, Raſis.

Fetix, auis bis per æſtatem parit, & plurimos pullos æſtate educat. eſt enim corpore parua, & breuis vitæ: cuiuſmodi animalia fœcunda eſſe ſolent, & ſemen copioſum emittere, Albertus.

Genges auis caro ventrem aſtringit, Raſis

Haberi auis membrana interior ventriculi arida peculiari vi prodeſt aduerſus aquā in oculum deſcendentem, (ſuffuſionem,) admixto antimonio, R. Moſes.

Komor auis quinquies vel ſexies anno parit.

Madion, id eſt auis diuerſorum colorum, Vetus gloſſographus Auicennæ.

PA, AVIS INIDCA.

In Inſula *Madagaſcar* quæ iam *S. Laurentij* dicitur, (vt ſcribit Andreas Theuetus in Galliæ Antarcticæ deſcriptione cap. 23.) reperitur auis quædam ſimilis rapaci, roſtro aquilino, auribus enormibus ad guttur vſq; dependentibus, capitis ſummitate in pyramidis formam aſſurgente, pedibus ac crurib. ſicut & toto reliquo corpore, hirſutis, pennis ad colorem argenteum tendentibus, præter caput atq; aures, quæ ſubnigreſcunt. Hæc auis lingua barbarorum Pa, Perſicè, *pes* vel *tibia* vocatur: Serpentibus quibus ea inſula abundat, veſcitur.

Sarsar, auis eſt, Syluaticus. Vetus interpres apud Auicennā lib. 2. cap. 660. ſarſar ferrum interpretatur: Andreas Bellunenſis gryllum inſectum, quod probo. Scribit enim Auicenna, ſi oleum cui ſarſar incoctus fuerit deſtilletur in aurem, dolorem & pulſationem eius remoueri. niſi quis malit aſellos ſeu multipedes interpretari.

Spumos, id eſt ſtringulus auis, Syluaticus.

TOVCAN SEV PICA BRESSILICA.

Pica Breſſilica, cuius roſtro Io. Ferrerius Pedemontanus ſummæ eruditionis vir me donauit, quod hîc expreſſi, reliquum corpus ex Galliæ Antarcticæ deſcriptione Andreæ Theueti Gallicè edita adieci. Roſtrum hoc permagnum (inquit Ferrerius) auis eſt cuiuſdam ex Breſſilla regione allatum: nō maioris (vt referunt qui ex illis locis ad nos reuertuntur) Pica noſtra. Is qui mihi hoc roſtrum pertulit, eam auem refert nutriri pipere: quo quidem voraciſſimè repletur, & non digerit, ſed ſtatim egerit. atque eiùs piperis egeſti magnum apud illius regionis incolas eſſe vſum, potius quàm alterius ex arbore recenter collecti. Perſuaſum etenim habent, vim piperis illic maximam, ſic ab auicula domari, vt minus vtentes eo lędat. Et pleraq; alia de eadem aue referunt, quæ omnia an vera ſint, non facilè dixerim. Hęc ille. qui poſtea etiam pellem de pectore cum plumis aureo vel croceo colore ſplendidiſſimo pulcherrimoq; inſignibus, (reliquum corpus nigrum eſt, niſi quod caudæ initium & extremitas rubent,) ad me miſit. Roſtrum ei ferè craſſius & longius eſſe quàm reliquum corpus tradit Andreas Theuetus: quod eò faciliùs credimus, quoniam tenuiſſimum inſtar membranæ, & ferè pellucidum, leuiſſimumq; & cauum eſt, aërisq; interni capax: quamobrem hoc etiam ei peculiare, quod odorandi meatu careat. In tanta enim tenuitate vt facilius penetrant odores: ita ſi quid apertum fuiſſet, facilè frangi potuiſſet roſtrum. quod idcirco etiam denticulatum à natura factum videtur, vt minore vi aliquid ſecaret. An verò etiam aër obiter circa hos veluti dentes, quibus roſtrum penitus claudi prohibetur, ſe inſinuat ad fauces & arteriam? Auis ipſa ab hac roſtri magnitudine Burhynchus aut Rampheſtes (ſicut & piſces quidam) appellari poterit, *Toucan* ab Americæ incolis vocatur. Lege Theuetum cap. 47 libri iam citati, vbi ſcribit hanc auem magnitudine referre pipionem ſeu pullum columbarum. Eſſe tamen alteram ſpeciem quæ picam referat. Vtranq; pennis nigris, præterquam circa caudam, vbi quędam

dam pennæ nigris permixtæ rubent, ſub pectore plumas flaueſcere, nec colorem flauum eo præſtantiorem reperiri poſſe, in extremitate caudæ pennulas ſanguineas apparere. Ambroſius Paræus ſcribit hanc auem, corpore plumaq; coruo ſimilem eſſe, roſtro verò ſubflauo, perlucido, leuiſſimo, ſerratim dentato, & ea quam diximus longitudine & craſſitie. Huius autem auis effigies duas hic expreſſimus, vnam conuenientem deſcriptioni quam Io. Ferrerius cum roſtro ad me miſit, alteram ſimilem illi quam & Theuetus & Ambroſius Paręus in libris ſuis expreſſerunt.

Hæc icon conuenit cum roſtro & deſcriptione à Io. Ferrerio ad me miſsis.

Altera icon eiuſdem auis ex Andrea Theueto & Ambroſio Paræo.

DE QVIBVSDAM ALIIS AVIBVS AMERICAE, QVARVM MEMINIT ANDREAS THEVETVS IN SVA GALLIÆ ANTARCTICÆ DESCRIPTIONE.

Avis est quædam in America quæ picum martium magnitudine refert, cristam prolixam, fuluam ac instar auri rutilantem in capite gerit, cauda nigra, reliquis verò pennis fuluis & nigris, diuersisq; coloribus vndantibus, genis rubicundis, eo verò interuallo quod est inter rostrum & oculos, purpureo. Versatur autem circa arborem quæ apud Americos *Peno-abson* vocatur, quòd vermibus in ea arbore natis vescatur ac nutriatur.

Aues pulcerrimæ de genere psittacorum. Carinde. ¶ Inter plurima auium genera, inquit Theuetus, quæ produxit natura, nullum est quod perfectione formæ excellat eam auem quæ in America reperitur, atq; à Barbaris *Carinde* vocatur. Hæc auis magnitudine coruum non excedit: plumæ eius à ventre ad guttur aureæ. alæ & cauda quam longissimam gestat, cæruleæ sunt. Huic aui similis est alia magnitudine, sed diuersa colore, siquidem plumæ quæ in superiore aurei seu fului sunt coloris, huic rubescunt. Hæ aues species sunt psittacorum, ijs capite, rostro & pedibus similes: adeo autem cicures & mansuetæ, vt toto die in arboribus considеant circum Barbarorum domunculas. Cùm verò aduesperascit, sese vel in illas domunculas vel in syluas recipiunt: crastino verò die redeunt non secus ac columbi nostri domestici.

Alia auis Panon dicta. ¶ Est & alia auis species in eadem regione, quæ magnitudine & colore coruos paruos refert, nisi quòd pectoris pars anterior instar sanguinis rubescit, vocaturq; *Panon*, rostrum eius est cinerei coloris, nec alio cibo vtitur quam Palmæ specie quæ *Ierahuua* dicitur.

Quiapiā auis altera. ¶ Reperiuntur & aliæ aues magnitudine merulos nostros æquantes, totæ rubræ instar sanguinis draconis, quas sua lingua *Quiapiam* vocant.

Annon altera species. ¶ Aliud est auis genus magnitudine passerculi, totum nigrum, cuius mira est viuendi ratio. Cū sese formicis ac quibusdam alijs vermiculis satiauerit, quandam arbusculam conscendit in qua indesinenter à summo ad imum, ac de ramo in ramum volitat. Barbari *Annon* vocant.

Auis quædam luctuosa. ¶ Inter aues illius regionis, est quædam, quam Barbari vlla de causa nec occidere nec lædere auderent. Eius vox est fragosa & luctuosa instar vocis Noctuæ. aiuntq; miseri illi cantum eius amicorum mortuorum memoriam ipsis renouare, existimantq; has aues ab amicis illis defunctis ad ipsos mitti, omen ipsis faustum, hostibus verò infaustū adferentes. non est maior palumbe, coloris cinerei, vescitur fructu arboris *Hiuourahe* dictæ.

Gouābuch auis. ¶ Est & altera auis *Gouambuch* dicta magnitudine scarabæum aut muscam grandiorem non excedens: quæ quamuis pusilla sit, visu tamen pulcherrima est. Rostrum eius longiusculum ac tenue, color cinereus. Ac etiamsi auis sit omnium (vt puto) minima, nihilominus suauissime canit, estq; eius cantus auditu iucundissimus.

PARALIPOMENA QVÆ CONTINENT AVIVM ALIQVOT FIGVRAS ET DESCRIPTIONES IN PRÆCEDENTIBVS SVIS LOCIS OMISSAS.

ANAS INDICA.

Anatis Indicæ rara quædam ſpecies, cuius eiconem Io. Thanmullerus F. chirurgus egregius Auguſta Vindelicorum ad me miſit. Caput ei albicat, vt pictura oſtendit. Roſtrum, crura, cauda, & extremæ longiſſimæ alarum pennæ, atri coloris ſunt. reliquum corpus, concolor fermè, ruffum aut rubricæ fabrilis colore, (non qui rubricæ eſt, ſed lineæ ex ea ductæ,) alarum tamen partes quædam albicant: in maſculo aliquid etiam punicei & viridis coloris per alas ſpectatur. Collum ſupremum anguſta linea nigra ambitur.

Germanice Ein beſondere frembde art der Indianiſchen Enten.

Anas Indica alia, cuius picturam doctiſſimus Cardanus miſit. Corpus vndiq; nigris pennis integitur, candidis alarum maculis exceptis per tranſuerſum & ſecundum longitudinem: & candidis in capite, collo ac pectore punctis: ſicut in icone à prælo ſtatim apparet, nullus à pictore coloribus inductis. ſed crurum & roſtri color cinereus vel corneus eſt. Pars oculis ſubiecta, & roſtri poſterior pars cum tuberculo illo rotundo, vt apparet, egregiè rubent. Anatis iam deſcriptæ figuram integram poſui: alterius verò quam Rondeletius miſit, caput duntaxat cum collo expreſſi. Maritima eſt (inquit ille in epiſtola ad me) in ſtagnis degens, & criſtata, ſatis rara apud nos. nec aliud addit, niſi quòd ex Anatum genere

eſſe ſuſpicatur.in quo facile ei aſſentior, cum palmipes Anatum inſtar ſit, & roſtrum ſimile habeat:cui hoc peculiare in Anatum genere quòd reſimum eſt:tuberculum rotundum cum Indica ei adiuncta commune habet,à quo *globiroſtram* aut *ſphærorynchum* cognominare licebit, diſtinguendi cauſa ab alijs Anatibus. Crura etiam ei pro portione quam alijs proceriora videntur.ea roſeo(roſæ ſylueſtris)ferè colore rubent, ſicut & roſtrum cum tuberculo. Caput nigricat,non ſine viridibus exiguis maculis.In pectore color rubricæ fabrilis eſt:albus in collo:reliquum corpus albo fuſcoq; diſtinctum.

DE HALIÆETO SEV AQVILA MARINA CVIVS *facta eſt mentio, pag.201.*

HALIÆETVS, id eſt Aquila marina: quæ plurimum damni adfert ſua piſcium voracitate, in aquis marinis præſertim. Eſt genus Aquilæ paruum, inquit Albertus,quod Aquila piſcium vocatur (à Germanis.)Huius pes alter digitos membranis iunctos habet,ad natandum idoneos:alter fiſſos,ad apprehendendum,&c. Idem recentiores quidam parum Latini de Aurifrigio aue ſcribunt:quod nomen ab Oſſifrago corruptum ſuſpicor, (ſicut & Gallicum eius nomen,) non quod auis eadem ſit, ſed quia ſimilis. Memini & Burgundum audire,qui idem de Coruo piſcatore Burgundis dicto referebat. Sed an Haliæetus in Burgundia inueniatur,dubitari poteſt. In eicone quam damus à Io.Caio Anglo medico præſtantiſſimo communicatam,ſimiliter in vtroq; pede fiſſi ſunt digiti,nullis iuncti membranis:quod itidem in Bellonij pictura apparet. ¶ Haliæetos (inquit Io.Caius) id genus aquilæ eſt, quod ex mari lacubuſq; prædam quærit, vnde nomen inuenit. Is magnitudine Milui eſt, capite albis & fuſcis diſtincto lineis,vt melino:roſtro aquilino:oculis in medio nigris, in ambitu aureis.lingua ferè humana,niſi quòd ad radicem vtrinq; habet appendicem.colore per ſumma aſturis,per ima albo:gutture maculis notato ruffis vt & ventre,pectore medio purè candido:crure craſſo & ſquamoſo.pede vncũgui & cœruleo.digitis quatuor per ſuperna ad dimidiam longitudinem etiam ſquamoſis, ad reliquam inciſis,per inferna aſperis & aculeatis tenacitatis cauſa:& his tam validis, vt flexos vix vlla vi extendas. Prædator is eſt piſcium, diſcuſſis decidentis corporis impetu aquis, ex eiſq; viuit.& quamuis ex piſce viuit,fidipes tamẽ eſt vtroq; pede,non altero palmipes vt vulgus putat.Supra magnitudinem corporis alæ longitudo eſt,quæ ad pedes Romanos duos & digitos vndecim extenditur. Inoleuit opinio iſtic apud noſtrum vulgus in Britannia, eam ineſſe vim naturalem huic aui, vt quem conſpexerit piſcem, eum ſe quàm mox reſupinare & conuertere,atq; ad ſummam aquam aſcendere,in eaq; fluitare vt ſopitum,quò facilior præda ſit volanti.ideoq; eius adeps ſtudioſius aſſeruatur à noſtris piſcatoribus,quòd eandem vim habere creditur.frequentes ſunt apud nos in maritimis locis & Vecti inſula. noſtri an Oſprey vocant. Moribus placidus eſt & tractabilis,& famis patientiſſimus. vixit enim ſeptem dies ſine cibo,

ne cibo & in alta quiete: nisi si hoc non mos fecit sed fames, quæ omnia domat. Carnem oblatam recusauit: piscem non obtuli, quod eum ex hoc viuere didici. caro illi nigra est.

ITALICE *Aguista piombina*, id est Aquila plumbina, ab eo quod è sublimi in aquam præceps plumbi instar recta feratur, quod in mediterraneis etiam circa stagna facit Aquila anataria dicta.

GALLICE *Orfraye*, vel *Offraye*, ab Ossifrago nimirum corrupto nomine sicut diximus. Poterit etiam *Aigle de mer* vocari. A Burgundis audio *Crot pescherot*, id est Coruum piscatorem dici.

ANGLICE Osprey, corrupto nimirum Gallico nomine.

GERMANIS maritimis Vißhärn / nostri scriberent Fischarn/ Fischadler/ id est Aquila pisciũ. Mag auch ein Meradler genennt werden.

DE BRANTA VEL BERNICLA, CVIVS HISTOria habetur *supra pag. 109.*

BERNICLÆ vocabulum quid sibi velit non habeo quod dicam: conijcio quidem è veteri Britannica lingua, quæ hodieq; Wallorum in Anglia, Britonum verò in Gallia est, relictum esse, quoniam Armorici, id est, Britones, eo etiamnum vtuntur. At Brantæ nomen (Caius Brendinum anserem mihi vocauit) originis Germanicæ videtur, Anglosaxonibus in vsu, ab atro ceu titionis colore factum: qui & ceruis & vulpibus quibusdam apud Saxones nomen fecit. Ater enim hic color in capite eius, rostro, cruribus, collo, dorso, pectoris parte caudaq; insignis est: in alarum parte & ventre cinereus: post oculos maculæ albæ sunt: pectoris etiam pars & laterum interior candicat. Anates Oceani Britannici (inquit Iulius Cæsar Scaliger, enarrans librum primum Aristotelis de plantis,) quas Aremorici partim *Crabans*, partim *Bernachias* vocant. Eæ creantur è putredine naufragiorum, pendétq; rostro à matrice, quo ad absolutæ decidant in subiectas aquas, vnde sibi statim victum quærant: visendo interea spectaculo pensiles, motitantesq; tum crura tum alas. ¶ Non verò in maritimis tantùm tractibus Berniclæ inueniuntur, sed in mediterraneis quoq;: vt Sonnewaldi in ditione illustris comitis Sulmensis, sex miliarium interuallo distante Torga Misenorum: vbi in arborib. nidulantur, vt doctissimus Kentmannus noster obseruauit. ¶ Bellonius Historiæ auium lib. 3. cap. 5. eandem auem describit, quanquam rostrũ longius pingit, & an sit *Crauant* Aremoricorum dubitare videtur. ego omnino eandem esse auem absq; dubio dixerim, conueniente prorsus descriptione, &c. (Nomen quidem *Crauaut*, Germanicum

videri poteſt, quaſi Grau ent, id eſt Anas fuſcâ.) Oua tamen eas parere & pullos excludere ſe obſeruaſſe ait, & falſam eſſe perſuaſionem, quod ex malis nauium putreſcentibus oriantur. à veteribus quidem Chenalopeces, id eſt, Vulpanſeres dictas putat, cum in Singularibus mergi genus quod Galli *Fibrum* nominant, (ipſe in Hiſtoria auium Vriam,) Chenalopecem appellauerit. Eſt autem Chanalopex, vt emaculatiores (ni fallor) Plinij codices habent, in ſummis Britannorum delicijs: Bernicla (Turnero teſte) inſuauior eſt, & diuitibus parum expeditur.

DE CYANO VEL CÆRVLEO, CVIVS DEſcriptionem habes ſuprà pag. 277.

CYANI Ariſtotelis iconem Godefridus Seilerus Auguſtanus, admodum adoleſcens & ſupra ætatem eruditus, (Geryonis Seileri nobiliſſimi medici & Archiatri Auguſtæ, maximæ ſpei filius, & Raphaëlis I.C. præſtantiſſimi, Comitisq; Palatini frater,) ad me miſit, ad viuum depictam, vnà cum deſcriptione, quam hîc ſubijcio. Cœrulea auis (der Blawuogel / oder Eyßvogel: ſed poſterius nomen, Alcyoni fl. vt quidam vocant potius conuenit) veſcitur groſſiori illo & minus contrito quòd à farina hordeacea ſeiungitur, ac cum lacte recenti commixto. Cantu ſuaui admodum atq; iucundo, varijq; generis. multos enim maximeq; varios ſonos à cæteris auibus quibus cum fuerit, exiguo temporis ſpacio, ſi præcipuè tenella ac nuper è nido recepta ſit, diſcere ſolet. atq; ita cantus eius multiplex eſt, vt ad certum quoddam genus referri nequeat. Qui pullos è nido ſuffurari conantur, obuelare penitus faciem coguntur propter parentes: qui ſuos tueri ſtrenuè conſeruareq; ſtudent, cui rei dum intenti omni ſtudio ſunt, & hoſtem depellere conantur, oculos tantummodo eius obſeruant. quos ſi vel minimum attingere liceat, gaudent ac victores ſeſe agnoſcunt. oculos enim hominis confodere roſtro conantur.

IDEM Godefridus Seilerus Auguſtanus, vnà cum Cyano ſuperiùs exhibito, CHLORIDIS peregrinæ etiam, quæ è Canarijs inſulis aduehitur, imaginem dedit. quã hoc loco poſuiſſem, niſi per omnia Chloridis illam ſpeciem, quam vulgò *Citrinam* noſtri cognominant, ſuprà à nobis poſitam, coloribus, figura, magnitudine, & (ni fallor) etiam voce cantuq; ita referret, vt vix diſtinguas. Veſcitur (inquit) auicula hæc ſemine lini vel papaueris apud nos: in natali autem ſolo, ſaccharo incocto paſcitur. Cantus ei omnium dulciſſimus: vox valde canora, ac mirum in modum ſonora: qua inter omneis alias ſimiles excellit.

FINIS.

ENVME-

ENVMERATIO AVIVM, EO ORDINE QVO IN HOC VOLVMINE DESCRIBVNTVR. NVMERVS

adiectus paginam indicat.

FINIS.

INDICES

INDICES ALPHABETICI QVI AVIVM HVIVS VOLVMINIS NOMINA IN DIVERSIS LINGVIS CONTINENT, HEBRAICA, PERSICA, GRÆca vetera & noua, Latina, Italica, Hiſpanica, Gallica, Germanica, Anglica, Illyrica, Turcica.

HEBRAICA *quibus etiam Arabica & Chaldaica adiunximus, & recentiora quædam ex vulgarib. linguis, & alia quædam incognitæ dialecti, ſed Hebraicis literis in Rabinorū libris ſcripta. Arabicis Hebraicè ſcriptis pleriſq;* Ar *ſyllabā appoſuimus: Latinè verò ſcriptis, quæ plurima in medicorum libris leguntur, notam nullam adiecimus, præſertim cum de non paucis Arabicáne eſſent dubitaremus. articulum* al vel a *qui frequenter Arabicis dictionibus præponitur, quod ad literarū ordinem plerunq; neglex imus.* Ch. *nota Chaldaicum deſignat. Quod ad literarum ordinem & Orthographiam in pleriſq; mihi incognitam, coniecturis vſus ſum: & Latinè ſcripta quæ ab* ſ *incipiebant, ad* ש *retuli, quæ à* t *vel* th *ad* ת, *&c. Arabum quidem interpretes multas voces è Græcis ita peruerterunt, vt cuius ſint linguæ, non facilè appareat.*

PERSI-

Index.

PERSICA.

VARIA ET Ignota quædam

ÆGYPTIACA.

GRÆCA.

Index.

πίτυρος

Index.

GRÆCA VVLgaria.

LATINA VOCAbula, quibus etiam barbara quædam admixta sunt, sed vsurpata ab ijs qui vtcunq; Latinè scripserunt.

A

Index.

B

C

Index.

D

E

F

hypo-

Q.

R.

S.

spermo-

Index.

Index.

HISPANICA ET Lusitanica.

GALLICA ET Sabaudica.

Index.

Index.

GERMANICA, quibus cognata quædam etiam inter Anglica reperies.

flůgen-

weisser

Index.

crepera

Index.

ILLYRICA ET Polonica.

Index.

Finis Indicum.

FRANCOFVRTI

Excudebat Ioannes Wechelus,

Impenſis Roberti Cambieri.

M. D. LXXXV.